

I 8940

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

anale de istorie

anul XVII

1

1971

1898

0 III 2005

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.anale
de istorie

Anul XVII

1

1971

SUMAR

ÎN ÎNTÎMPINAREA ANIVERSĂRII SEMICENTE-
NARULUI PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI : Semnificația istorică a creării Partidului Comunist Român pentru dezvoltarea societății în patria noastră	8
CONSTANTIN MOCANU, GHEORGHE UNC : Procesul de clarificare ideologică și politică în mișcarea muncitorească din România (1918—1921)	15
LADISLAU BANYAI : Partidul Comunist Român în fruntea luptei comune a oamenilor muncii români și maghiari împotriva dictaturii militare-fasciste și a coterpirii horthiste. Madoszul în anii 1940—1944	30
MIRCEA T. MUȘAT : Trăsături ale vieții politice din România în anii luptei pentru crearea Partidului Comunist Român	47
MARIN NEAGU : Democrația și partidele politice. Partidul Comunist Român — promotorul dezvoltării democrației socialiste în România	60

ÎN AJUTORUL CELOR CE STUDIAZĂ ISTORIA P.C.R.
ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA

Mișcarea muncitorească din România în anii 1921—1933	79
--	----

DIN ISTORIA MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI
INTERNAȚIONALE

Partidul Comunist Italian, de la înființare la Congresul al V-lea : Pietro Secchia	102
Partidul Comunist Francez la 50 de ani de existență : George Adorean	124
Comuna din Paris — eveniment epocal în istoria mișcării muncitorești internaționale : Nicolae Copoiu	186

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

Engels și dezvoltarea mișcării socialiste din România: Alexandru Tănase . . .	157
Sesiune științifică consacrată aniversării a 150 de ani de la nașterea lui Friedrich Engels	164
Forțele sociale și politice participante la mișcările de eliberare națională după cel de-al doilea război mondial (masă rotundă)	167

EVOCĂRI

Andrei Ionescu • Eufrosina Niculescu-Mizil • Nicolae Boiangiu	170
---	-----

RECENZII — NOTE BIBLIOGRAFICE

„Greva generală din România. 1920”, București, 1970, 472 p.; „România în rezistența franceză în anii celui de-al doilea război mondial”, Editura politică, București, 1969, 366 p.; „În numele libertății și prieteniei”, vol. II Editura militară, București, 1970, 470 p.; GHEORGHE TUȚUI, PARASCHIV COȚOFANA, „Sindicatele din România în anii revoluției populare”, Editura politică, București, 1970, 232 p.; KEITH HITCHINS, „Studii privind istoria modernă a Transilvaniei”, Editura „Dacia”, Cluj, 1970, 168 p.; ALBERT NORDEN, „Le secret des guerres. Genèse et techniques de l'agression”, Dietz Verlag, Berlin, 1970, 342 p.; „Conferința Națională a Partidului Comunist Român — Octombrie '45”, București, 1970, 132 p.	181
Sumarul numerelor 1—6 din 1970	198

COMITETUL DE REDACȚIE

GEORGESCU TITU — redactor-șef, ARDELEANU ION, BARBULESCU CONSTANTIN, MACIU VASILE, MATEI GHEORGHE, MUNTEANU N. G., NICHITA PARASCHIVA, PETRIC ARON, PETRIȘOR VASILE — redactor-șef adjunct, ROMAN VALTER, SMĂRCEA VIRGIL — secretar general de redacție, VOICU ȘTEFAN, ZAHARIA GHEORGHE

Semnificația istorică a creării Partidului Comunist Român pentru dezvoltarea societății în patria noastră

Acad. PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI

Pe scara istoriei, anii de viață și luptă ai Partidului Comunist Român nu reprezintă o perioadă prea îndelungată. Dar prin drumul parcurs de popor sub conducerea sa, prin transformările sociale al căror inițiator și organizator a fost, prin uriașa influență pe care a cîștigat-o în societatea noastră acești ani se înscriu ca o epocă. Sub conducerea P.C.R., oamenii muncii, în această perioadă, prin lupte necurmate, au înlăturat dominația claselor exploatoare și a imperialismului străin, au înlăturat revoluția populară, au trecut la edificarea socialismului, au deschis larg căile progresului social în patria noastră. „Niciodată în România — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R. — n-a existat un alt partid politic cu o istorie atît de bogată și glorioasă care să fi luptat cu abnegație și să fi realizat atîta pentru fericirea poporului român, pentru marea națiunii noastre. Partidul nostru s-a născut și a crescut odată cu proletariatul; destinul său este strîns legat de cel al clasei muncitoare, al întregului popor român”¹.

Partidul Comunist Român s-a creat direct și nemijlocit din mișcarea muncitorească a României, fiind rezultatul maturizării, timp de o jumătate de veac, a maselor proletare, a organizațiilor acestora, rezultatul clarificărilor politice în interiorul forțelor de clasă și al confruntărilor sociale și politice cu alte clase, și în primul rînd cu burghezia.

Continuînd luptele seculare duse de poporul român pentru o viață mai bună, partidul comunist a întruchipat tradițiile progresiste ale luptărilor patrioți de la mijlocul secolului trecut pentru făurirea unei Români moderne, independente și unite, idealurile revoluționare ale proletariatului român. Ţelurile cele mai nobile ale poporului, ale forțelor sociale și politice care au jalonat istoria României au stat în atenția făurarilor partidului comunist atunci cînd aceștia și-au luat răspunderea istorică de a ridica țara la treapta celei mai înalte civilizații, eliberată de orice exploatare.

Formarea, în 1921, a Partidului Comunist Român — detașament de avangardă al clasei noastre muncitoare — a ridicat pe o treaptă nouă

¹ NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 414.

mișcarea revoluționară din România, a dezvoltat conștiința de clasă a maselor muncitoare, rolul lor în lupta pentru transformarea revoluționară a societății românești. Prin crearea partidului revoluționar de tip nou și sub conducerea unui asemenea partid, clasa muncitoare a fost prezentă și și-a spus cuvântul în toate evenimentele importante ale țării.

De la întâii săi pași, an de an, zi de zi, Partidul Comunist Român, însuflețit de dragostea fierbinte față de popor, însușindu-și și aplicând în viață concepțiile marxism-leninismului, pătruns de spiritul internaționalismului proletar, a stat neconținut în fruntea maselor și le-a condus spre realizarea celor mai înalte țeluri, mai progresiste, mai umane și revoluționare în același timp. Odată cu înființarea Partidului Comunist Român a început o etapă nouă în lupta proletariatului și a maselor muncitoare. În fruntea lor se afla acum un conducător devotat pînă la capăt cauzei dezrobirii celor ce muncesc, luptător neînfricat pentru edificarea societății socialiste și apoi comuniste în patria noastră.

Partidul Comunist Român s-a impus în arena luptei politice ca o forță politică independentă, producînd o serioasă deplasare în cursul vieții politice a țării noastre. El a devenit stegarul maselor pentru cucerirea unui real democratism, pentru o Românie socialistă. În 1921 s-a creat un partid de tip nou, fundamental deosebit de celelalte partide politice din România acelei etape istorice. Partidul Comunist Român intra în complexul vieții politice a țării, abordînd și luptînd pentru rezolvarea problemelor majore ale poporului, ale maselor, vitale pentru soarta dezvoltării țării. Partidul Comunist Român n-a precupețit nici un sacrificiu, dînd numeroase jertfe în lupta pentru interesele fundamentale ale poporului în lupta împotriva regimului burghez, împotriva exploatării de către capitalul intern și cel străin, pentru independența patriei, pentru pace, democrație și socialism.

Înfruntînd cu tărie cele mai grele încercări, torturi și schingiuri, temnițe și plutoane de execuție, comuniștii au slujit cu abnegație cauza dreaptă a clasei muncitoare, a întregului popor. P.C.R. s-a făurit și s-a întărit ca partid al luptei neconținute împotriva claselor exploatare, desfășurîndu-și activitatea încă din primii ani după creare în condițiile unei sălbatice prigoane dezlănțuite de guvernele burgheze împotriva celor mai buni fii ai poporului.

Elaborîndu-și linia politică generală pe baza cunoașterii stadiului de dezvoltare a societății și dispoziției forțelor diferitelor clase și categorii sociale în fiecare etapă istorică, Partidul Comunist Român s-a preocupat să stabilească obiectivul strategic în fața căruia se găsea România și să adopte o tactică și metode adecvate, în funcție de interesele specifice fiecărei clase și categorii sociale.

Partidul Comunist Român a înfățișat întregului popor perspectiva însuflețitoare a răsturnării de la putere a exploatare, a transformării revoluționare a societății, a făuririi unei vieți mai bune și mai fericite pentru cei ce muncesc. El a reușit să mobilizeze în jurul programului său de luptă masele largi muncitoare din România, forțele politice progresiste ale națiunii, conducînd cu curaj, cu fermitate și pricepere lupta pentru răsturnarea regimului burghez-moșieresc, pentru cucerirea puterii politice în stat de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare. Animați de un înflăcărat patriotism, comuniștii au dat un conținut mai

bogat și au făcut să rodească din plin năzuințele marilor cărturari și gânditori cu dragoste de patrie, ale neînfricaților conducători ai răscoalelor și mișcărilor populare.

P.C.R. a ridicat pe o treaptă mai înaltă tradițiile revoluționare ale clasei noastre muncitoare, aspirațiile militanților mișcării socialiste, în-suflețiți de ideile nobile ale dezrobirii sociale a oamenilor muncii. Sub conducerea încercată a Partidului Comunist Român, clasa muncitoare a înscris pagini de adevărată epopee în istoria poporului nostru, pagini care reprezintă tot atâtea trepte în drumul lung și greu al zdrobirii orînduirii capitaliste bazată pe exploatarea nemiloasă a celor mulți.

Amplele lupte sociale din anii 1929—1933 împotriva ofensivei capitalului și monopolurilor străine, care se disting prin forță și combativitate crescîndă și prin cuprinderea a noi categorii ale proletariatului, sînt marcate la loc de cinste în letopisețul mișcării revoluționare din România. Luptele minerilor de la Lupeni din 1929 și acțiunile greviste din principalele centre industriale din România, cu corolarul lor — marile bătălii revoluționare ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933 —, au fost organizate și conduse de partidul comunistilor.

În acești ani, clasa muncitoare, în frunte cu partidul comunist, s-a afirmat cu putere pe arena istoriei ca cea mai înaintată forță a societății românești, avangarda întregului popor în lupta împotriva politicii de fascizare a țării, de înfeudare a ei imperialismului occidental, pentru democrație, pentru apărarea independenței naționale și a integrității teritoriale. În pofida terorii dezlănțuite de clasele dominante, partidul comunist a ținut trează grija neostenită pentru soarta țării.

În fruntea maselor și a numeroase organizații democratice, comuniștii au jalonat istoria patriei cu multe succese în lupta pentru salvagardarea intereselor patriei, pentru dezvoltarea unei puternice mișcări antifasciste ale cărei acțiuni s-au resimțit și pe plan internațional.

Comuniștii au desfășurat o intensă activitate contra propagandei îndreptată împotriva primului stat socialist din lume și a politicii promovate de cercurile cele mai reacționare ale burgheziei față de Uniunea Sovietică. Din inițiativa partidului au fost înființate organizații și publicații care au răspîndit în rîndul maselor adevărul despre realitățile vieții poporului sovietic, care s-au pronunțat pentru dezvoltarea legăturilor între cele două popoare. Desfășurarea evenimentelor politice între cele două războaie mondiale demonstrează că întotdeauna mișcarea revoluționară, forțele înaintate ale țării noastre, datorită activității P.C.R., s-au ridicat împotriva politicii antisovietice a cercurilor reacționare, au militat pentru prietenie, alianță și bună vecinătate cu Uniunea Sovietică, cu popoarele sovietice.

În ajunul celui de-al doilea război mondial, în rîndul poporului român exista o puternică stare de spirit antifascistă, dar politica trădătoare a Gărzii de fier — agentura hitleriștilor în România —, precum și izolarea României prin politica marilor puteri au aruncat România în brațele Germaniei naziste.

În aceste condiții, Germania hitleristă și Italia fascistă au pus la cale dictatul fascist de la Viena, prin care partea de nord a Transilvaniei a fost ruptă din trupul țării. În acele momente de grea încercare pentru poporul român, pentru destinul națiunii noastre, Partidul Co-

munist Român s-a ridicat în apărarea pământului patriei și, împreună cu alte organizații democratice, a desfășurat puternice manifestații populare, a lansat chemarea la lupta armată pentru apărarea integrității și suveranității naționale.

În anii grei ai dictaturii militare-fasciste, răspunzând voinței și sentimentelor poporului, manifestându-se ca apărătorul consecvent al intereselor patriei, Partidul Comunist Român a unit în jurul său cele mai largi forțe democratice și patriotice, organizând rezistența antifascistă și lupta maselor împotriva înrobirii țării imperialismului nazist, împotriva participării României la războiul hitlerist.

Analizând cu luciditate și spirit realist situația României în anii celui de-al doilea război mondial, P.C.R. a acționat cu fermitate pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc și coalizarea tuturor organizațiilor politice, a personalităților care erau interesate în răsturnarea regimului antonescian, ieșirea țării din război, alungarea trupelor ocupante, alăturarea României la coaliția antihitleristă.

Însemnătatea istorică a creării și activității partidului comunist pentru soarta poporului nostru, cu consecințe și în raporturile internaționale, a fost probată în fața întregii lumi atunci când, în condițiile grele ale celui de-al doilea război mondial, P.C.R. a hotărât să treacă la decisiva acțiune de răsturnare prin forță a dictaturii militare-fasciste și să alăture România Națiunilor Unite în lupta pentru definitivă zdrobire a Germaniei naziste.

Organizarea și înfăptuirea cu succes, în colaborare cu alte forțe politice, patriotice, a insurecției din august 1944 reprezintă unul dintre mărețele acte istorice ce vor rămâne nepieritoare în conștiința poporului român, ca o expresie a activității și luptei P.C.R. Poporul român, sub conducerea P.C.R., s-a angajat cu toate resursele materiale și umane, cu întregul său potențial de luptă în războiul drept, eliberator, antihitlerist. Armata română, alături de Armata sovietică, a alungat prin lupte grele trupele fasciste și horthiste din Transilvania, eliberând întregul teritoriu al patriei, a luat parte activă la eliberarea Ungariei, a Cehoslovaciei și Austriei, luptând cu eroism pînă la înfrîngerea definitivă a Germaniei hitleriste.

Prin răsturnarea dictaturii militare-fasciste, România a intrat într-o nouă perioadă a istoriei sale; lupta antifascistă și de eliberare națională s-a dezvoltat rapid într-o amplă mișcare de democratizare a țării, care a cuprins principalele forțe sociale — clasa muncitoare, țărănimea, masele largi populare de la orașe și sate, hotărîte să pună capăt reacționarismului mării burghezii și resturilor moșierimii, dependenței față de puterile străine, să asigure un curs progresist societății românești.

Partidul Comunist Român s-a dovedit la înălțimea cerințelor noii etape istorice prin care trecea țara, afirmîndu-se ca cea mai îndrituită forță politică în stare să organizeze și să conducă lupta revoluționară a maselor. În această perioadă, partidul a desfășurat o intensă activitate politică-organizatorică pentru lărgirea rîndurilor lui, pentru întărirea sa organizatorică. P.C.R. a acordat o atenție primordială organizării clasei muncitoare, întăririi alianței muncitorești-țărănești, unirii tuturor forțelor progresiste și patriotice pentru înfrîngerea claselor exploatatoare,

pentru înaintarea victorioasă pe drumul democratizării țării, al făuririi României noi.

Revoluția populară începută odată cu insurecția antifascistă se va dezvolta neconținut, cunoscând în martie 1945 o primă mare victorie prin instaurarea guvernului democratic, iar în noiembrie 1946 prin crearea în-
tîiului parlament în care marea majoritate o alcătuiau reprezentanții for-
țelor revoluționare democratice; înlăturarea ultimilor reprezentanți ai
burgheziei de la conducerea țării în noiembrie 1947 a fost secondată de
abolirea monarhiei în decembrie același an. Instaurarea republicii popu-
lare marca desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revo-
luția socialistă. Partidul Comunist Român realizase unul din fundamen-
talele obiective ale programului său, prezent încă de la crearea sa.

Înfăptuirea misiunii istorice a proletariatului în etapa nouă, a revo-
luției socialiste, a impus unificarea organizatorică și politică a clasei mun-
citoare, crearea unui partid marxist-leninist unic de avangardă al celor
ce muncesc. Crearea Partidului Muncitoresc Român, în februarie 1948,
reprezintă o însemnată victorie politică a forțelor revoluționare din țara
noastră, împlinind o imperioasă necesitate istorică determinată de lupta
pentru cucerirea puterii și transformarea socialistă a societății românești.

Cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare, în alianță
cu țărănimea și celelalte pături de oameni ai muncii, a permis trecerea la
înfăptuirea obiectivelor construcției socialiste. Aplicînd legile generale
ale făuririi noii orînduiri la condițiile concrete ale României, partidul
nostru a desfășurat o intensă activitate politică și organizatorică pentru
generalizarea și consolidarea relațiilor socialiste de producție, pentru făuri-
rea economiei socialiste unitare, pentru crearea și dezvoltarea unei puter-
nice baze tehnice-materiale a socialismului.

În această etapă a istoriei patriei, industrializarea a constituit veriga
hotărîtoare în construirea socialismului, temelia dezvoltării continue a
economiei și culturii, a ridicării nivelului de viață și civilizație al poporu-
lui, a înfloririi și afirmării libere a națiunii.

Linii directoare ale P.C.R. pentru dezvoltarea economiei naționale,
îndeosebi a industriei, trasate la Conferința Națională din 1945 și la Con-
gresul al VI-lea din 1948, începeau să fie traduse în viață prin mobilizarea
tuturor organizațiilor de partid, prin antrenarea întregii clase muncitoare
în vederea trecerii principalelor pîrghii ale economiei în mîinile acestei
clase conducătoare în societate, ca bunuri ale întregului popor.

La 11 iunie 1948, revoluția socialistă consemna unul dintre cele mai
importante acte, hotărîtoare pentru triumful său. Unul din marile sec-
toare ale vieții economice a României a devenit, din pîrghie a forței bur-
gheziei, o pîrghie a forței clasei muncitoare pentru construirea socia-
lismului. Acest act se va dovedi decisiv pentru evoluția României ca o
țară cu un potențial economic în rapidă și impetuoasă dezvoltare.

În această perioadă, clasa muncitoare, forța de bază a marilor reali-
zări din acești ani, hotărîtori pentru viitorul industriei, al economiei socia-
liste, s-a dovedit a fi la înălțimea misiunii sale istorice. Înfruntînd mari
privațiuni, luptînd pentru înfrîngerea rezistenței resturilor burgheziei în
uzine și fabrici, reclădind numeroase întreprinderi, clasa muncitoare a

dat dovadă de o înaltă conștiință revoluționară și capacitate de dăruire a înțeles că începea o etapă decisivă pentru soarta patriei.

Permanența conduitei P.C.R. în construcția economiei socialiste, cu toate modificările survenite în proporționalizarea sectoarelor industriei, a domeniilor diferite ale economiei, a constituit-o dezvoltarea cu precădere a industriei grele și a pivotului său — industria constructoare de mașini. Traducerea în viață a politicii partidului și guvernului de industrializare socialistă a solicitat eforturi mari din partea întregului popor pentru învingerea greutăților obiective și a greșelilor, a împotrivirii dușmanului de clasă, care, îndeosebi în primii ani ai construcției socialiste, s-a manifestat cu înverșunare, prin cele mai diferite forme, de la sabotaje în economie și în sistemul financiar pînă la diversiuni politice diriguite din afară.

Partidului Comunist Român îi revine meritul de a fi militat cu perseverență pentru aplicarea și dezvoltarea programului de industrializare socialistă. Confruntările continue cu viața în procesul construcției socialiste au determinat căutări și soluții proprii, au permis îmbunătățirea activității de conducere de către partid a vieții economice și social-politice, călind Partidul Comunist Român, cadrele sale în anii de înclăștă și neobosită muncă și luptă pentru construirea socialismului. Partidul Comunist Român înainta pas cu pas în rezolvarea multitudinii sarcinilor decisive pentru destinele poporului român.

Marile înfăptuiri din anii construcției socialiste sînt mărturia activității creatoare desfășurate de partid, a faptului că el a știut, înfruntînd numeroase piedici, să adopte orientări strategice și tactice cerute de dezvoltarea socială a României, să asigure înaintarea neabătută a noii orînduiri. În anii construcției socialiste, industria a devenit ramura conducătoare și dinamizatoare a întregii economii naționale; România s-a transformat dintr-un stat cu preponderență agrară într-un stat socialist cu o structură industrial-agrară.

Cel de-al X-lea Congres al P.C.R. a scos în evidență înalta maturizare a partidului și afirmarea sa ca un conducător creator și concret la toate eșaloanele vieții economice. În plină desfășurare a acestei mari opere constructive, partidul și-a format un prețios patrimoniu de cadre comuniste, conducători ai multipleror sectoare.

Partidul comunist a dovedit că este un conducător receptiv la cerințele obiective sociale și, fără a se anchiloza în cifre prestabilite, a făcut continue eforturi pentru perfecționarea planificării, asigurarea unei creșteri armonioase și echilibrate a economiei naționale.

În procesul industrializării au crescut puternic rîndurile clasei muncitoare. Muncitorimea se înfățișează astăzi ca o clasă socială cu un orizont larg de cunoștințe politice, profesionale și de cultură generală, care a acumulat o bogată experiență în producția materială și în conducerea societății.

Întreaga activitate a P.C.R. confirmă cu putere faptul că factorul fundamental al progresului și civilizației îl constituie industrializarea socialistă, care asigură creșterea în ritm rapid a întregii economii naționale, ridicarea tuturor regiunilor țării, apropierea de nivelul țărilor avansate economic, înflorirea generală a vieții sociale în patria noastră, apărarea și consolidarea independenței naționale.

Acordînd o atenție deosebită dezvoltării industriei, Partidul Comunist Român s-a preocupat îndeaproape de dezvoltarea pe baze socialiste a agri-

culturii, deoarece noua orînduire nu se poate dezvolta multă vreme pe două baze diferite — socialismul la oraşe, în industrie, iar la sate, în agricultură, mica producţie de mărfuri, care generează în mod obiectiv relaţii de exploatare.

Istoria ultimului sfert de veac a confirmat rolul pe care partidul comunist l-a avut pentru destinele milioanelor de ţărani ai României.

Pornind de la esenţa concepţiei cooperatiste leniniste, Partidul Comunist Român a adoptat în elaborarea politicii de transformare socialistă a agriculturii forme şi modalităţi cerute de specificul satului românesc, de natura social-economică a ţărănimii, de faptul că agricultura era mult rămasă în urmă, cu o slabă înzestrare tehnică. Procesul cooperativizării a avut loc treptat, continuu, paralel cu dezvoltarea bazei tehnice-materiale a agriculturii şi pe măsura convingerii ţărănimii asupra superiorităţii noii forme de producţie agricolă. S-a acordat importanţă formelor variate de cooperare, punîndu-se la început accentul pe formele simple ale coope-raţiei de producţie, inspirate din tradiţiile de muncă şi unire în producţie ale ţărănimii din România, în vederea atragerii tuturor păturilor ţărănimii pe făgaşul socialismului, pe baza liberului consimţămînt.

Viaţa a confirmat pe deplin justetea opţiunii ţărănimii noastre ; marea proprietate socialistă şi-a dovedit din plin superioritatea asupra micii gospodării ţărăneşti, asigurînd premisele pentru folosirea raţională a mijloacelor tehnice şi a forţei de muncă, a ştiinţei şi tehnicii moderne, pentru creşterea producţiei şi bunăstării ţărănimii. În condiţiile extinderii şi consolidării noilor relaţii de producţie, s-a dezvoltat puternic baza tehnică-materială a agriculturii, s-a asigurat dotarea ei cu maşini, tractoare, îngrăşăminte chimice, cu cadre de specialitate.

Datorită activităţii P.C.R. s-a schimbat în mod radical înfăţişarea satului românesc, scoţîndu-l din starea de imobilitate în care a fost ţinut de vechile rînduieli şi imprimîndu-i o dezvoltare pe calea prosperităţii societăţii socialiste.

Sub conducerea şi îndrumarea P.C.R., potenţialul revoluţionar şi energiile creatoare ale ţărănimii, care s-a afirmat în decursul istoriei în nenumărate bătălii sociale şi naţionale, au fost puse în întreaga lor valoare în anii revoluţiei şi construcţiei socialismului. În urma cooperativizării agriculturii, ţărănimea a devenit o clasă nouă, omogenă, cu un ideal social unitar şi un nivel cultural-politic tot mai ridicat ; ea şi-a legat pentru totdeauna existenţa de socialism, de marea producţie modernă, aducînd o contribuţie de seamă la întreaga operă de construcţie socialistă, la înflorirea patriei.

Succesele obţinute prin transformarea socialistă a agriculturii, antrenarea activă a milioanelor de ţărani la efortul constructiv al întregului popor, consolidarea alianţei muncitoreşti-ţărăneşti, paşii înainte făcuţi de satul românesc ieşit din înapoierea de secole, ridicarea nivelului de trai material şi cultural al ţărănimii sînt toate verigi ale procesului de înflorire multilaterală a orînduirii socialiste în România.

Însemnătatea istorică a activităţii P.C.R. în anii construcţiei socialiste se evidenţiază şi în eforturile sale pentru aşezarea pe baze socialiste a întregii organizări politice a societăţii româneşti. Ca avangardă a clasei muncitoare, partidul comunist, organizatorul şi conducătorul revoluţiei

socialiste, a devenit forța politică conducătoare a societății, statul socialist constituind instrumentul principal al construcției noii orînduiri ; organizațiile sociale ale celor ce muncesc — sindicate, tineret, de femei, profesionale etc. — au avut și au rolul de a sprijini construcția socialistă, în strînsă conlucrare cu organele de stat, sub conducerea partidului.

Prefigurînd cu limpezime grandiosul program de dezvoltare multi-laterală a României în deceniul următor, documentele adoptate de Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român prezintă o covîrșitoare însemnătate nu numai pentru întărirea continuă a bazei economice a orînduirii noastre, ci și pentru perfecționarea activității suprastructurii socialiste, îndeosebi a statului.

Abordînd în mod științific problema atît de complexă a dezvoltării sistemului politic în socialism, Partidul Comunist Român consideră că înaintarea continuă pe calea socialismului și trecerea spre comunism presupun pentru o lungă perspectivă istorică afirmarea tot mai puternică și la un nivel calitativ superior a rolului statului, sporirea atribuțiilor sale în organizarea și conducerea întregii vieți sociale. Partidul Comunist Român a preconizat, în special începînd cu congresele al IX-lea și al X-lea, adoptarea unor măsuri principale pe linia perfecționării funcționale a mecanismului de stat, la baza cărora au fost puse astfel de principii ca : centralismul democratic, conducerea colectivă, legalitatea socialistă, dezvoltarea și adîncirea continuă a democratismului socialist, creșterea operativității în stilul de muncă al organului statului prin înlăturarea fenomenelor de formalism și birocratism. Aceste principii au căpătat un conținut mai bogat, au devenit mai eficiente în perioada actuală. Dezvoltarea, perfecționarea și întărirea statului socialist se întrepătrund în mod legic cu procesul continuu, obiectiv de lărgire și adîncire a democrației socialiste.

Întreaga noastră viață de stat poartă pecetea concepției clare, marxist-leniniste a partidului nostru despre rolul statului în construcția socialismului, a preocupărilor constante de a se asigura perfecționarea continuă a activității statului, exercitarea tot mai eficientă a atribuțiilor lui.

Una din marile schimbări revoluționare petrecute în acești ani datorită activității P.C.R. a fost înlăturarea într-un timp istoric scurt a înapoierii culturale și neștiinței de carte lăsate moștenire de regimurile trecute.

Pe măsura prefacerilor social-economice și a amplei activități ideologice desfășurate de P.C.R., de întreg sistemul instituțiilor cultural-educative, s-a dezvoltat cultura socialistă, s-au afirmat tot mai puternic concepția despre viață și principiile etice ale clasei muncitoare în lupta dusă împotriva ideilor și concepțiilor burgheze, retrograde, cosmopolite.

Considerînd școala ca principalul factor de instruire și educare a tinerilor generații, de îmbogățire a cunoștințelor cultural-științifice ale întregului popor și de pregătire a cadrelor necesare economiei naționale, partidul și statul au asigurat dezvoltarea și perfecționarea continuă a învățămîntului, imprimîndu-i un conținut realist, științific, pe baza concepției marxist-leniniste despre natură și societate, a legării lui de nevoile mereu crescînde ale construcției socialiste.

Politica Partidului Comunist Român a asigurat accesul larg al tuturor cetățenilor la comorile culturii și științei. Este o victorie de importanță capitală pentru viitorul poporului nostru generalizarea învățămîntului de 10 ani, care situează România în rîndul țărilor avansate din punctul de vedere al nivelului învățămîntului și al culturii populației.

Învățământului superior i-a revenit rolul important de a pregăti specialiști de înaltă calificare pentru toate domeniile vieții sociale și totodată de a contribui la progresul științei, al tehnicii și culturii. Rețeaua institutelor de învățământ superior s-a extins potrivit cerințelor societății noastre.

Savanții și cercetătorii, integrându-se în eforturile întregului popor, muncind cu pasiune și competență, aduc o valoroasă contribuție la îmbogățirea patrimoniului științific național, la dezvoltarea multilaterală a patriei noastre. Datorită politicii P.C.R. s-a asigurat climatul propice pentru dezvoltarea amplă a creației artistice, pentru înflorirea culturii naționale.

În același timp, P.C.R. a pus în centrul activității sale ideologice ca sarcină permanentă problema revoluției culturale, a făuririi unei culturi socialiste, pătrunsă de ideologia marxistă, a formării unei concepții științifice despre natură și societate în rândurile muncitorilor, ale țăranilor și intelectualilor. În acest proces, răspîndirea marxism-leninismului a fost îmbinată cu o intensă luptă ideologică împotriva concepțiilor neștiințifice, retrograde.

P.C.R. a acordat o atenție deosebită muncii ideologice în rândurile intelectualilor, folosind variate forme menite să atragă intelectualitatea la o participare activă în opera de construire a socialismului. Oamenii de știință și cultură, intelectuali de toate profesiile, însușindu-și concepția științifică, care stă la baza activității partidului, integrându-se în eforturile întregului popor, au adus o valoroasă contribuție la îmbogățirea patrimoniului științific național, la dezvoltarea multilaterală a țării. Prin creațiile lor, ei slujesc ideile progresului social, ale cauzei solidarității internaționale și prieteniei între popoare.

Linia Partidului Comunist Român de ridicare culturală a întregului popor se înscrie în procesul necesar al evoluției spre lichidarea deosebirilor dintre munca fizică și cea intelectuală.

Marile comandamente finale ale partidului comunistilor se pregătesc încă din perioada construcției socialismului, plămădindu-se germenii viitorului — comunismul.

Ideile socialismului științific au pătruns adînc în conștiința maselor, marxism-leninismul devenind ideologia dominantă în România. Partidul Comunist Român a acordat și va acorda o mare atenție studierii învățaturii marxist-leniniste de către membrii de partid, de către masele largi ale oamenilor muncii, aplicării creatoare a acestei învățături potrivit realităților țării noastre. Rezultatele obținute de poporul nostru în această perioadă atestă capacitatea deplină a partidului de a da răspunsuri cerințelor dezvoltării sociale în conformitate cu stările concret istorice din România în perioada de trecere de la capitalism la socialism și de făurire a societății socialiste. Ținînd seama de legile sociale obiective și studiînd realitățile concrete ale țării, în continuă schimbare, partidul comunist a adoptat liniile generale strategice și tactice corespunzătoare fiecărei etape istorice, determinînd înaintarea neabătută a poporului român pe calea noii orînduiri.

Activitatea teoretică și practică desfășurată de partidul comunist în toate domeniile vieții economice și sociale reprezintă factorul politic fundamental care a asigurat edificarea socialismului în țara noastră.

Pe măsura dezvoltării în amploare și adâncime a operei de construire a socialismului s-a afirmat cu tot mai multă putere calitatea de forță conducătoare în societate a Partidului Comunist Român, au crescut și mai mult prestigiul și autoritatea lui în masele largi.

Identificându-se cu idealurile maselor, cu interesele națiunii, acționînd ca un organism viu, partidul nostru a fost inițiatorul și organizatorul tuturor marilor acțiuni întreprinse în vederea dezvoltării forțelor de producție, ridicării nivelului de cultură și civilizație al societății românești.

Realitatea obiectivă, întărită zi de zi de adeziunea deplină a maselor largi de oameni ai muncii, conducerea de către partid a tuturor domeniilor și sectoarelor de activitate, ridicarea continuă a nivelului calitativ al acestei conduceri reprezintă o necesitate imperioasă a mersului înainte, consfințită în Constituția Republicii Socialiste România.

Însemnătatea istorică a prezenței Partidului Comunist Român în viața națiunii este atestată de îndeplinirea și întărirea rolului său. Acest rol conducător al partidului în societate a crescut și s-a perfecționat, exercitîndu-se în forme noi, superioare. P.C.R. desfășoară o vastă muncă de elaborare științifică a măsurilor și soluțiilor necesare mersului înainte al țării, de organizare și mobilizare a forțelor poporului, de concentrare a eforturilor întregii națiuni spre o direcție unică — înflorirea patriei. Este o caracteristică a etapei actuale faptul că rolul conducător al partidului se manifestă cu putere crescîndă în absolut toate sferele vieții sociale — în producția de bunuri materiale, în activitatea ideologică și politică, în perfecționarea relațiilor de producție, a raporturilor socialiste dintre oameni, în știință, în artă și cultură, în activitatea de formare a conștiinței socialiste a maselor.

Rolul de forță politică conducătoare se exprimă în activitatea intensă, multilaterală desfășurată de partidul nostru pentru promovarea spiritului novator în întreaga viață socială, pentru perfecționarea conducerii și planificării economiei, pentru punerea de acord a formelor organizatorice și a metodelor de muncă cu nevoile actuale ale societății, pentru asigurarea triumfului în țara noastră al echității socialiste, al principiilor egalității între oameni. Partidul întreprinde tot ce e necesar pentru a da curs liber de manifestare și afirmare a noului în vastul proces de transformare socialistă a patriei, militează cu fermitate împotriva tuturor tendințelor de închistare, de rutină, a oricăror manifestări ale vechiului, care frînează mersul nostru înainte.

Definitorie în consolidarea rolului conducător al partidului în întreaga dezvoltare socială este, cum s-a reliefat și în documentele Congresului al X-lea, politica sa, caracterizată prin unitatea deplină între vorbe și fapte.

O deosebită însemnătate în realizarea rolului conducător al partidului o are activitatea membrilor săi, a cadrelor sale din diferitele domenii ale vieții sociale. Documentele Congresului al X-lea, subliniind frumoasele rezultate obținute de partid în formarea în decursul anilor a unui mare număr de cadre, profund devotate socialismului, temeinic pregătite din punct de vedere politic și profesional, au relevat, în același timp, necesitatea ca și în viitor fiecare membru de partid, prin întreaga muncă și comportare, să fie totdeauna exemplu în îndeplinirea sarcinilor economice, politice și sociale, în domeniul și locul în care activează. să desfășoare

șoare o activitatea bogată de convingere și mobilizare a celorlalți oameni ai muncii la înfăptuirea programului partidului de dezvoltare multilaterală a orînduirii noastre socialiste.

„Partidul — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în raportul la Congresul al X-lea — reprezintă nucleul în jurul căruia gravitează întreaga societate și de la care radiază energia și lumina ce pun în mișcare și asigură funcționarea întregului angrenaj al orînduirii socialiste“.

Cucerirea întregii puteri de către clasa muncitoare și dezvoltarea României pe calea socialismului au creat premisele pentru afirmarea suverană a țării în politica internațională, pentru participarea ei mereu mai activă la soluționarea — în interesul păcii și progresului social — a celor mai nodale probleme ale contemporaneității. Pornind de la unitatea dialectică și interdependența dintre sarcinile naționale și cele internaționale, Partidul Comunist Român a statornicit principiile fundamentale și liniile directoare ale politicii externe a țării noastre în perioada istorică a construcției și triumfului socialismului — prietenia și colaborarea cu țările socialiste, promovarea unei politici de pace și prietenie cu toate popoarele lumii, solidaritatea cu toate forțele antiimperialiste, în conformitate cu interesele fundamentale ale poporului român și cauza generală a păcii, democrației și socialismului.

P.C.R. a militat pentru realizarea și extinderea colaborării frățești cu țările socialiste în toate domeniile vieții politice, economice, sociale, cultural-științifice, pe baza principiilor marxist-leniniste — egalitatea în drepturi, respectul suveranității, neamestecul în treburile interne, întrajutorarea tovarășească, internaționalismul socialist.

Partidul Comunist Român este un detașament activ al mișcării comuniste și muncitorești internaționale. În această jumătate de secol și-a desfășurat activitatea în strînsă legătură cu lupta întregii mișcări comuniste și muncitorești, și-a îndeplinit rolul de detașament activ în marea armată a comunistilor, își manifestă solidaritatea internaționalistă cu clasa muncitoare din toate țările, cu forțele progresiste de pretutindeni.

P.C.R., pornind de la realitățile internaționale, se călăuzește după concepția leninistă potrivit căreia în lume există obiectiv o mare diversitate de condiții și împrejurări, care diferă de la țară la țară și impun sarcini deosebite de la partid la partid. Cel mai bun cunoscător al realităților concrete din țara respectivă este partidul comunist al acelei țări, responsabil pentru linia politică proprie. Fiecare partid comunist aduce în tezaurul comun al experienței internaționale propria experiență, îmbogățind neconținut valoarea aplicabilității teoriei marxist-leniniste și oferind prin practica mișcărilor revoluționare și a construcției socialismului o arie mereu mai largă pentru triumful adevărurilor generale ale concepției socialismului științific.

Promovînd, pe temeliile internaționalismului proletar, relații principale de colaborare și întrajutorare între partidele comuniste și muncitorești, P.C.R. nu precupește nici un efort spre a contribui la întărirea unității țărilor socialiste, a partidelor comuniste și muncitorești, la realizarea coeziunii mișcării comuniste internaționale, la consolidarea uriașului front antiimperialist, front mondial al luptei pentru socialism, pentru pace și progres social.

Partidul Comunist Român înțelege în profunzime răspunderea tuturor partidelor față de mișcarea comunistă internațională, și aceasta se

exprimă prin modul în care conduce întreaga operă de făurire a socialismului în țara noastră. Prin succesele mari în construcția societății multilateral dezvoltate P.C.R. înscrie o bogată experiență în cartă activității internaționale, urmărită cu un interes dintre cele mai mari de către popoarele în fața cărora socialismul se conjugă la viitorul apropiat.

Preocupându-se intens de rezolvarea sarcinilor construcției socialiste, Partidul Comunist Român, fidel internaționalismului socialist, a dezvoltat continuu legăturile sale cu toate partidele comuniste și muncitorești frățești. Contactul permanent, schimburile de experiență, întâlnirile avute de Partidul Comunist Român cu partidele comuniste și muncitorești din țările socialiste și din țările capitaliste au contribuit la o mai bună cunoaștere reciprocă, la întărirea solidarității de luptă dintre partidul nostru și partidele frățești, în interesul consolidării unității mișcării comuniste internaționale. În munca și lupta sa pentru construirea socialismului, Partidul Comunist Român, poporul român s-au bucurat și se bucură de solidaritatea și simpatia clasei muncitoare internaționale, a partidelor frățești, acest sprijin constituind un factor însuflețitor în opera de făurire a noii orânduiri.

Toate realizările obținute de poporul nostru în anii construcției socialismului sînt indisolubil legate în conștiința maselor de politica înțeleaptă marxist-leninistă a partidului comunist, de activitatea sa pentru înflorirea și prosperitatea României.

La împlinirea unei jumătăți de secol de la crearea sa, Partidul Comunist Român se prezintă în fața poporului ca un partid călit și maturizat într-o îndelungată luptă, competent să rezolve creator, în spiritul marxism-leninismului, problemele complexe ale continuării pe un plan superior a construcției socialiste, să apere împreună cu întregul popor cuceririle socialismului.

Cei 50 de ani care s-au scurs de la crearea P.C.R. demonstrează din plin că, alături de lupta și munca eroică a poporului, un factor hotărîtor care a chezășuit victoria, forța și trăinicia orînduirii socialiste în România este conducerea politică a societății de către Partidul Comunist Român, care a știut să îmbine fermitatea revoluționară cu o tactică elastică, cu o înaltă responsabilitate față de propriul popor, față de interesele generale ale păcii și socialismului pe plan mondial.

Bilanțul drumului de luptă grea, dar victorioasă a partidului nostru marxist-leninist este bogat, iar victoriile socialiste ale poporului român chezășuiesc împreună cu victoriile popoarelor statelor socialiste apărarea și dezvoltarea istoricelor cuceriri ale partidelor comuniste, continua lor înaintare spre înfăptuirea țelurilor comunismului.

Mărețul jubileu al partidului nostru este întîmpinat de întregul popor român printr-o activitate însuflețită, prin mobilizarea energiilor creatoare pentru înfăptuirea politicii partidului, a programului trasat de Congresul al X-lea, asigurînd mersul ascendent al economiei, al culturii și științei, înflorirea multilaterală a națiunii noastre socialiste, sporirea contribuției României socialiste la întărirea forțelor păcii și progresului în lume.

Procesul de clarificare ideologică și politică în mișcarea muncitorească din România (1918-1921)

CONSTANTIN MOCANU, GHEORGHE UNC

Crearea Partidului Comunist Român, eveniment de cea mai mare importanță în istoria proletariatului din patria noastră, a fost rezultatul bogatei experiențe acumulate de mișcarea muncitorească timp de o jumătate de veac, al unui proces continuu de frământări ideologice, care au cunoscut o considerabilă accentuare în anii avântului revoluționar de după primul război mondial. Condițiile obiective în care se desfășura acest proces de formare a partidului de tip nou le-au reprezentat creșterea contradicțiilor social-politice, maturizarea mișcării muncitorești revoluționare, existența puternicelor tradiții revoluționare în mișcarea noastră socialistă, care și-au pus amprenta asupra Partidului social-democrat, situându-l în rîndul partidelor și grupărilor de stînga din Internaționala a II-a.

În perioada anilor 1918—1921, lupta proletariatului împotriva claselor exploatoare a căpătat o amploare nemaicunoscută pînă atunci în țara noastră; ea și-a găsit expresie în trecerea mișcării muncitorești de la acțiuni și cerințe mai mult sau mai puțin limitate la revendicări și lupte de anvergură, la greve generale pe ramuri de producție, pe orașe, pe regiuni, pînă la ampla grevă generală din octombrie 1920, care a cuprins în vîltoarea sa întregul proletariat industrial din România. Asemenea mari bătălii de clasă au fost generate de profunde cauze economice și social-politice, au izvorît din condițiile concrete ale României din acel timp. Pe terenul agravării contradicțiilor de clasă și al manifestărilor revoluționare ale proletariatului, luminoasele principii leniniste ale eliberării sociale și naționale proclamate de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie au avut un deosebit ecou, stimulînd spiritul revoluționar al clasei muncitoare, al maselor largi.

În condițiile avîntului revoluționar, Partidul socialist a devenit, în scurt timp, un puternic partid de masă, impunîndu-se cu autoritate în viața politică a țării. În anii 1919—1920, în rîndurile sale se aflau aproximativ 100 000 de membri. S-au dezvoltat în ritm rapid organizațiile sindicale, care cuprindeau peste 200 000 de oameni ai muncii, s-au lărgit organizațiile tineretului socialist, a sporit numărul ziarelor muncitorești, s-a dezvoltat propaganda socialistă.

„Procesul profund și rapid de radicalizare prin care trecea mișcarea muncitorească din țara noastră în acești ani — arată tovarășul

Nicolae Ceaușescu — este însoțit de clarificări politice și ideologice, de hotărîrea de a rupe cu reformismul Internaționalei a II-a. Marea majoritate a membrilor Partidului Socialist din România se pronunță pentru transformarea partidului socialist în partid comunist și afilierea sa la Internaționala a III-a creată de Lenin, pentru adoptarea unei linii consecvent revoluționare“¹.

La puțin timp după retragerea trupelor de ocupație, în a doua jumătate a lunii noiembrie 1918, pe tot cuprinsul țării clasa muncitoare a declanșat puternice acțiuni revoluționare. Valurile succesive de lupte greviste, de demonstrații și manifestații din noiembrie-decembrie 1918 au determinat afirmarea mai amplă și mai profundă a activității politice a partidului, dezvoltarea rapidă a forțelor de stînga din mișcarea muncitorească. Sub impulsul creșterii mișcării revoluționare și sub influența ideilor înnoitoare ale Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a avut loc o adîncă schimbare în modul de a gîndi al clasei muncitoare, s-a intensificat lupta ideologică din rîndurile partidului socialist, din organizațiile sindicale și de tineret.

În cadrul partidului, al secțiunilor sale, în coloanele presei muncitorești s-au desfășurat vii dezbateri ideologice asupra celor mai importante probleme de ordin principal și tactic: stabilirea formelor de acțiune revoluționară, rolul partidului în mișcarea muncitorească, înțelegerea revoluției ca răsturnare radicală în viața socială, a dictaturii proletarietului ca etapă necesară de trecere de la capitalism la socialism ș.a.

Ca urmare a evoluției luptei mereu mai radicalizate a clasei muncitoare, a unirii tot mai strînse a mișcării muncitorești cu teoria comunismului științific s-a produs schimbarea tot mai pronunțată a raportului dintre curentele cristalizate în partidul socialist în favoarea aripii de stînga.

Dezbaterile largi în legătură cu problemele programatice, desfășurate în noiembrie-decembrie 1918, reflectau nu numai ampla răspîndire a ideilor marxism-leninismului, ci, în același timp, asimilarea tezelor fundamentale, producerea unor mutații în viața, în trăsăturile și în structura partidului. Schimbarea, în noiembrie 1918, a denumirii partidului din Partidul Social-Democrat din România în Partidul Socialist din România era expresia concretă a țelului elementelor de stînga din mișcarea socialistă de creare a unui partid de tip nou, revoluționar, delimitat clar de social-democratismul reformist al Internaționalei a II-a. În accepția membrilor Comitetului Executiv al partidului, noua denumire era sinonimă cu sensul cuvîntului comunist. De altfel, pînă la sfîrșitul anului 1918, militanții de stînga ai partidului se intitulau maximaliști, care în România aveau sensul de revoluționari radicali, de comuniști.

Era vorba de adaptarea partidului la noile condiții de radicalizare a maselor și de înnoire a societății românești, de o repudiere și de o stigmatizare a concepțiilor și a practicilor reformiste ale Internaționalei a II-a, de realizarea unui pas pe drumul formării în viitor a partidului comunist prin continuarea și preluarea a ceea ce era mai bun în mișcarea socialistă.

¹ NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 352.

Proiectul de program al Partidului socialist, *Declarația de principii*, publicat la 9 decembrie 1918, exprima orientarea revoluționară a majorității socialiștilor români, constituind programul cel mai radical formulat pînă atunci în istoria mișcării muncitorești din țara noastră. *Declarația de principii* definea caracterul de clasă al Partidului socialist, inspirat „de la ideile socialismului științific“, sublinia că misiunea de a înlătura societatea capitalistă îi revine clasei muncitoare, în frunte cu partidul său politic: „Luptînd pentru schimbarea totală a organizației sociale burgheze, partidul socialist este un partid revoluționar...“². Formularea cu multă claritate a necesității statornicirii puterii politice a clasei muncitoare, a dictaturii proletariatului reprezenta o premisă ideologică hotărîtoare în definirea țelului partidului de tip nou, consecvent revoluționar, și indica stadiul înalt atins în acel moment de elementele de stînga în ceea ce privește orientarea ideologică și influența în partid, în activitatea sa politică-ideologică și programatică. Partidul socialist din România, se declara în acest document „...luptă pentru cucerirea prin orice mijloc a puterii politice din mîinile burgheziei române și întinarea dictaturii proletare în vederea realizării idealului comunist...“³.

Gradul de maturitate revoluționară a aripii de stînga, viziunea sa ideologică se oglindeau în programul maximal, precum și în atitudinea față de sarcinile imediate, de revendicările maselor muncitoare. Absența programului minimal din *Declarația de principii* nu însemna că elementele revoluționare ignorau revendicările general-democratice. De altfel, socialiștii de stînga au fost prezenți efectiv în acțiunile îndreptate spre obținerea revendicărilor economice și politice imediate.

Declarația de principii reflectă stadiul înaintat al procesului de clarificare ideologică, constituind un prim și important pas pe calea transformării Partidului socialist în partid comunist. Acest program a primit — cu mici excepții — adeviziunea mării mase a membrilor partidului.

Cristalizările de poziții, confruntările în jurul adoptării și imprimării unei linii deplin revoluționare Partidului socialist s-au aflat, în linii generale, în raport cu dezvoltarea luptelor muncitorești, a formelor lor de manifestare. Eroica luptă de la 13 Decembrie 1918⁴, înăbușită în singe, numeroasele întruniri și mari manifestații, în timpul cărora nu o dată masele au ajuns să stăpînească strada, dovedeau capacitatea de acțiune, spiritul revoluționar al clasei muncitoare, hotărîrea sa de a se opune cutezant claselor exploatare, încrederea muncitorilor în partidul lor, în idealurile revoluționare, forța crezului militanților înaintați, care se aflau în fruntea bătăliilor de clasă.

Experiența luptelor de la 13 Decembrie 1918 a arătat mișcării muncitorești necesitatea pregătirii complexe, multiple a bătăliilor de clasă, a stăpînirii tuturor metodelor și posibilităților de acțiune, a organizării temeinice și a promovării spiritului revoluționar de solidaritate muncitorească, a întăririi partidului și sindicatelor. Elementele înaintate s-au afirmat ca promotoare hotărîte ale luptei pentru îndeplinirea idealurilor clasei muncitoare.

² *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 123.

³ *Ibidem*, p. 127.

⁴ Vezi pe larg: Gh. Unc, C. Mocanu, *13 Decembrie 1918*, Editura politică, București, 1968, p. 85 și urm.

După momentul 13 Decembrie, curentul de stînga se extinde mult în organizațiile locale ale partidului, care încep să pună problema transformării Partidului socialist în partid revoluționar de tip nou. Astfel, în primele luni ale anului 1919, unele secțiuni, ca cele din Brăila, Galați, Birlad, s-au intitulat secțiuni ale *partidului socialist-comunist*. La 17 martie 1919, Secțiunea din Brăila făcea apel la toți membrii partidului „...să adopte fără nici o rezervă principiile socialist-comuniste revoluționare...”⁵. Secțiunea din Birlad a adoptat, în luna martie a aceluiași an, o rezoluție prin care membrii săi se declarau „consecvenți ideilor comunismului”. Ei subliniau că „nu în programele socialiste oportuniste vor găsi principiile de conducere ale politicii proletare” și proclamau organizația lor „Secțiune a Partidului Comunist”⁶.

Profund atașate principiilor revoluționare, forțele de stînga din Partidul socialist au privit cu simpatie înființarea, sub îndrumarea lui V. I. Lenin, a Internaționalei a III-a, Comuniste. După acest moment, activitatea pentru transformarea Partidului socialist în partid de tip nou se amplifică, căpătînd expresia acțiunii pentru afilierea la Internațională. „Pentru a III-a”, în accepția muncitorimii române, însemna atunci pentru calea revoluției, a luptei de clasă ferme, pentru un partid muncitoresc intransigent, cu un program în care socialismul să nu fie un ideal îndepărtat⁷.

În activitatea lor politică-ideologică, în confruntările de idei cu cei care încercau să temporizeze evoluția partidului, invocînd, uneori, necesitatea păstrării „unității” lui, militanții aripii de stînga au apreciat în mod just că partidul consecvent revoluționar trebuia să fie întemeiat nu prin desprinderea din rîndul Partidului socialist existent a acelora care înțeleseseră deja necesitatea creării P.C.R., ci prin cîștigarea marii majorități a membrilor la ideea făuririi partidului revoluționar de tip nou.

Unii reprezentanți ai grupurilor comuniste s-au declarat pentru făurirea imediată a partidului comunist chiar cu un număr limitat de membri. Organizațiile Partidului socialist, în frunte cu aripa stîngă, se pronunțau însă pentru unirea în cadrul unui partid centralizat pe întreaga țară a partidelor socialiste care moșteneau împărțirea pe provincii în ținuturile care s-au aflat pînă în 1918 sub jugul imperiului habsburgic. „Contopirea aceasta — scria „Socialismul” — are o însemnătate covîrșitoare, căci puterea viitoare a mișcării proletare de la noi atîrnă în bună parte de ea”⁸. Existau însă deosebiri de vederi în legătură cu platforma ce urma să stea la temelie mișcării socialiste unificate, fapt confirmat și la Conferința mișcării socialiste din 25—26 mai 1919, care a adoptat programul Partidului socialist.

Reprezentanții curentului de stînga considerau că unificarea organizațiilor socialiste într-un singur partid politic muncitoresc pe scară națională nu trebuie făcută „în orice condițiuni”, ci numai dacă se va cădea de acord asupra unui program comun, pătruns de spirit revolu-

⁵ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 175.

⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 4337, fila 378.

⁷ Mihail Cruceanu, Elena Ciobanu, *Mișcarea muncitorească din România în cele două decenii premergătoare creării partidului comunist*, în „Anale de istorie”, anul XVI, nr. 5/1970, p. 45.

⁸ „Socialismul” din 8 martie 1919.

ționar. „Sporul de putere ce ar izvorî din unificare nu ar putea să compenseze pierderea ce am suferi dacă acordul ar trebui plătit prin sacrificarea spiritului revoluționar și părăsirea drumului pe care ni-l impune socialismul științific“⁹. De aceea, ei au propus conferinței adoptarea unui program bazat pe *Declarația de principii* din decembrie 1918. Remedind o parte din lipsurile acesteia, proiectul de program propus de reprezentanții aripii de stînga formula și o serie de revendicări economice și politice imediate, ceea ce indica o maturizare a curentului revoluționar, care începea să se preocupe și de programul minimal.

Elementele de dreapta au susținut un contraprogram de revendicări în exclusivitate minimale. Promotorii acestui document, elaborat în spirit reformist, erau și unii lideri ai mișcării socialiste din Transilvania, din Bucovina și din alte provincii care, influențați mai ales de reformismul din imperiul habsburgic, refuzau să accepte un program de luptă revoluționar. De altfel, discuțiile cele mai aprinse între elementele revoluționare și cele de dreapta s-au iscat în jurul problemei includerii în program a ideii dictaturii proletariatului. Iosif Jumanca, Iacob Pistiner și alții de aceeași concepție s-au ridicat împotriva adoptării acestui principiu revoluționar¹⁰. Ei încă susțineau ideea că în România socialismul se va înfăptui abia după victoria lui în Occident, pînă atunci Partidul socialist urmînd a se mărgini la „educarea și organizarea economică a maselor“¹¹ fără a lupta pentru înlăturarea regimului existent.

Sub presiunea aripii de stînga, în programul adoptat de conferință au fost incluse o seamă de teze înaintate, revoluționare. Arătînd că partidul clasei muncitoare „are istoricește chemarea de a înfăptui o nouă formă de organizare socială“, programul caracteriza evoluția capitalismului în lume și sublinia că „...societatea omenească a intrat într-o nouă fază istorică, aceea a revoluției sociale“¹². Pornindu-se de la condițiile economice, politice și sociale ale României, se aprecia că în țara noastră proletariatul industrial, „...ca și proletariatul din țările înaintate, este o clasă revoluționară, chemată a-și îndeplini misiunea istorică în evoluția societății românești“¹³. Despre conținutul programului din mai sînt concludente aprecierile militanțului revoluționar M. Gh. Bujor, care a surprins în bună măsură esența: „S-a pus la cale o combinație între aceste două tendințe din care a ieșit un program de compromis. Aceasta însă este un provizorat... Între cele două curente nici o împreunare nu se poate realiza... nici o împăcare nu poate fi... De hatîrul unei unități fictive, ei (reprezentanții aripii de stînga — *n.n.*) nu pot sacrifica interesele clasei muncitoare române“¹⁴. Într-adevăr, aripa de stînga a partidului își va intensifica eforturile pentru a prevala substanța revoluționară a programului și a orientării politice a organizațiilor de partid.

Din a doua jumătate a anului 1919 a avut loc o sporire considerabilă a numărului muncitorilor organizați. Creșterea numerică a organizațiilor

⁹ „Socialismul“ din 27 mai 1919.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*

¹² *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, p. 202.

¹³ *Ibidem*, p. 203.

¹⁴ „Scînteia“ (Odesa) din 17 august 1919.

muncitorești a fost însoțită de intensificarea și de diversificarea formelor de educație revoluționară a maselor, de creșterea valului luptelor muncitorești.

În tumultul marilor mișcări greviste și al acțiunilor de stradă, aripa de stînga cîștiga tot mai mult teren, inclusiv în organizațiile socialiste din Transilvania. La Conferința Partidului social-democrat din Ardeal și Banat, ținută la Sibiu în zilele de 7—8 septembrie 1919, s-a hotărît, cu aprobarea majorității covârșitoare a delegaților, schimbarea denumirii acestuia în Partid socialist. În mișcarea muncitorească din întreaga țară s-a conturat o orientare generală potrivnică elementelor social-democrate de dreapta.

În împrejurările intensificării avîntului revoluționar, ale amplificării procesului de clarificare ideologică și politică din mișcarea muncitorească, începînd cu toamna anului 1919, lupta aripii de stînga pentru așezarea întregului partid pe baze revoluționare, pentru transformarea lui în partid comunist intra într-o etapă nouă, superioară. Secțiunile Partidului socialist din întreaga țară cereau, în mod organizat, prin moțiuni votate de marea majoritate a membrilor lor, transformarea Partidului socialist în partid comunist și afilierea lui la Internaționala a III-a, Comunistă. Transformarea Partidului socialist într-un partid de tip nou, se arăta în *Darea de seamă pe anul 1919* a Secțiunii din Capitală, se impune cu atît mai mult cu cît în situația în care mișcarea muncitorească cunoaște o creștere revoluționară, iar masele muncitoare se radicalizează continuu „...este absolută nevoie de un program hotărît și clar, care să dea puțință maselor să poată preîntîmpina evenimentele și să ajungă mai repede la realizarea idealului socialist”¹⁵.

Spre deosebire de perioada anterioară, cînd în Partidul socialist se confruntau aripa de stînga și elementele de dreapta, a început să se contureze o grupare oscilantă, de „centru”, care avea premise în atitudini anterioare. Curentul centrist nu era însă cîtuși de puțin unitar, ci eterogen și instabil. Printre „unitari”, cum au început centristii să se numească, se numărau adepți ai ideilor revoluționare pentru care milita aripa de stînga a Partidului socialist. Aceștia erau, în principiu, pentru afilierea la Internaționala a III-a. Alții aprobau elementele de dreapta. Ceea ce-i unea în cadrul aceluiași curent era faptul că și unii, și alții considerau că trebuie să se renunțe, pentru moment, la punctele divergente dintre aripa revoluționară și elementele de dreapta în vederea menținerii unității partidului. Ca urmare, ei cereau elementelor de dreapta o anumită moderație, iar militanților de stînga „expectativă” în ceea ce privește activitatea pentru întemeierea partidului comunist.

În ampla confruntare ideologică-politică în jurul problemelor care constituiau obiectul congresului general al partidului și sindicatelor, fixat pentru 11—19 aprilie 1920, la Cîmpina, militanții de stînga apreciau că la acest congres pot fi puse temeliile partidului comunist, care „să formeze avangarda, trupa de elită a proletariatului”¹⁶ și care să fie un detașament conștient, cu un program și o tactică consecvent revoluționare. „Noi vrem — scria David Fabian — un program, o tactică, un partid... Partidul Comunist din România”¹⁷.

¹⁵ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 282.

¹⁶ „Socialismul” din 1 martie 1920.

¹⁷ „Socialismul” din 18 martie 1920.

Adunările generale de dări de seamă și alegeri pentru apropiatul congres, ținute în cursul lunii martie 1920 în toate secțiunile Partidului socialist și în comisiile locale sindicale, au fost însoțite de vii dezbateri. În majoritatea secțiunilor a triumfat punctul de vedere al aripii de stînga, membrii lor cerînd ca la congresul proiectat să se creeze partidul comunist.

În ziua de 14 martie 1920 și-a început lucrările adunarea generală a Secțiunii București. Corespunzător punctelor de vedere exprimate, în adunare au fost prezentate două moțiuni: moțiunea din partea aripii de stînga din partid, expusă de Gheorghe Teodorescu, și moțiunea elementelor centriste și de dreapta, întocmită de Emil Socor. Moțiunea aripii revoluționare se ridica împotriva „rămășițelor Internaționalei a II-a“, combătută așa-zisul curent de „reconstituire“ și „expectativă“, care „este curentul nehotărîrii, al șovăirii, al lipsei de curaj“¹⁸, pledînd pentru „principiile socialiste revoluționare“. Moțiunea elementelor de dreapta urmărea tergiversarea întemeierii partidului comunist¹⁹.

Moțiunea adoptată de adunarea generală a Secțiunii București a Partidului socialist și dată publicității, care era moțiunea propusă de aripa de stînga, a avut adeziune în rîndurile organizațiilor muncitorești din întreaga țară. Cea mai mare și mai influentă secțiune a Partidului socialist lansa din nou un apel pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist. Pînă în preajma datei la care urma să se reunească congresul, amînat însă, aproape toate organizațiile socialiste locale au votat pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist²⁰.

Ordinea de zi a congresului, fixat pentru zilele de 1—8 august, a fost aproape identică cu cea anterioară. Este semnificativă lipsa raportului aripii de dreapta, fapt care indică descreșterea influenței acesteia. Ca urmare, confruntarea ideologică vizînd problemele organizării partidului s-a produs, în special, între reprezentanții curentului de stînga și cei ai grupării centriste. În coloanele „Socialismului“ au fost publicate cele două platforme care urmau să fie prezentate la congres. Platforma curentului de stînga, al cărui raportor era desemnat a fi Gheorghe Cristescu, publicată la 12 iulie 1920, se pronunța pentru făurirea partidului socialist-comunist și afilierea lui fără rezerve la Internaționala a III-a.

În disputa de idei cu centristii, reprezentanții aripii de stînga au folosit pe larg atît presa revoluționară cît și ședințele și adunările secțiunilor, întrunirile, precum și conferințele și expunerile în cercurile de studii sociale. „Socialismul“ și-a reactivizat rubricile *Tribuna congresului* și *Discuții libere*, în cadrul cărora militanții revoluționari publicau articole despre necesitatea creării partidului de tip nou, a înarmării lui cu o strategie și o tactică revoluționare. În adunările generale de dări de seamă și alegeri pentru congres, care s-au ținut în toate secțiunile partidului, în sindicate și în cercurile socialiste de tineret, au avut loc vii dezbateri în legătură cu formarea partidului revoluționar de tip nou. Secțiunea din capitala țării a adoptat și de data aceasta, în iulie 1920, cu majoritate zdrobitoare de voturi, o moțiune pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist, imputernicind pe delegații aleși să voteze pentru afilierea lui

¹⁸ Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, p. 340.

¹⁹ Ibidem, p. 341.

²⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 5, fila 9.

la Internaționala a III-a. În rezoluția publicată, Comitetul Secțiunii București a Partidului socialist și Comisia locală a sindicatelor se pronunțau pentru făurirea Partidului Comunist Român, înarmat cu o tactică și o strategie revoluționare, izvorite din realitățile obiective ale țării. În același spirit au adoptat moțiuni adunările de dări de seamă și alegeri din mai multe secțiuni, organizații sindicale, de tineret. Până în preajma momentului când urma să se întrunească congresul, „toate secțiile, respectând hotărârile Comitetului Central al Partidului, au ales delegați la congresul care trebuia să se țină“, dându-le mandat imperativ să voteze pentru raportul favorabil aderării la Internaționala Comunistă ²¹.

Deși majoritatea zdrobitoare a membrilor organizațiilor muncitorești erau pentru întrunirea congresului, liderii de dreapta și centristii, sub motivul că nu avuseseră loc, în prealabil, congresele pe provincii, au amînat din nou congresul. Totuși la 1 august 1920, un număr mare de delegați s-a adunat la București (din cauza grevei de la P.T.T., știrea amînării congresului a sosit cu întîrziere în țară), unde, într-o consfătuire, au adoptat o moțiune în care se releva că sarcina viitorului congres era de a crea partidul comunist centralizat pe întreaga țară.

În aceste condiții, în august 1920 au fost convocate, cu scopul de a precede și a pregăti congresul general, congresele Partidului socialist și al sindicatelor din Ardeal și Banat care au adoptat rezoluții în care se cereau formarea partidului revoluționar centralizat pe întreaga țară și afilierea lui la Internaționala Comunistă.

Congresul general anunțat pentru luna septembrie 1920 s-a amînat din nou pînă la întoarcerea delegației socialiștilor români trimisă la Moscova spre a lua contact cu Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste în problema afilierii.

Procesul de clarificare, de delimitare ideologică s-a adîncit și a căpătat aspecte noi în contextul evoluției mișcării muncitorești spre greva generală din octombrie 1920 ²². În vederea organizării cu succes a unei asemenea mari mișcări de masă, în rîndurile cadrelor consecvent revoluționare din Partidul socialist s-a conturat ideea că o acțiune de amploare trebuie să fie bine pregătită și condusă de un partid unit, de un partid comunist. Organul teoretic „Lupta de clasă“, apărut sub îngrijirea Secțiunii București a Partidului socialist, în unul din numerele sale, exprimînd poziția elementelor înaintate din partid, scria: „Lupta va fi grea. Partidul de avangardă al proletariatului, partidul comunist, trebuie deci să se formeze și să acționeze“ ²³. O asemenea idee, cristalizată tot mai profund în momentele de accentuare a mișcării maselor muncitorești, care se îndrepta decisiv spre greva generală, este expresia procesului de acumulare a unor elemente calitativ noi și atestă, în mod practic, că partidul comunist a avut izvoare de formare înainte de greva generală a proletariatului român. Și tocmai astfel se profilează mai bine experiența grevei generale, care a arătat, mai mult ca oricînd, necesitatea trecerii la crearea partidului comunist, capabil să conducă marile și hotărîtoarele bătălii revoluționare ale clasei muncitoare.

²¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 763, fila 219.

²² *Greva generală din România. 1920* [f.e.], București, 1970, p. 451 și urm.

²³ „Lupta de clasă“, anul I, nr. 5, din 2 octombrie 1920.

De altfel, în împrejurările în care masele, însuflețite de elementele revoluționare din Partidul socialist și din sindicate, cereau încetarea neîntârziată a lucrului în întreaga țară, Consiliul general, întrunit la 10—11 octombrie 1920, a decis mai întâi ca de la 1 ianuarie 1921 organizațiile socialiste din toate regiunile țării să se considere ca făcând parte pe deplin din același partid și să activeze pe baza statutului unic, discutat în cadrul Consiliului, statut care, îndeosebi în primul său articol, formula trăsături ale partidului revoluționar. „Partidul Socialist din România — se declara în statut — urmărește organizarea proletariatului din România pe terenul luptei de clasă și al solidarității internaționale a muncitorilor pentru cucerirea puterii politice și aplicarea dictaturii proletariatului prin regimul sfaturilor, în vederea socializării mijloacelor de producție, adică transformarea societății capitaliste, bazată pe exploatarea muncii, într-o societate în care munca este organizată după un plan general cu eforturile tuturor”²⁴.

Ampla ridicare la acțiune a muncitorimii din octombrie 1920, prin ea însăși, apoi prin consecințele ei, ocupă un loc de prim rang în istoria făuririi partidului comunist. „Acțiunile desfășurate de clasa muncitoare în perioada avântului revoluționar, greva generală din octombrie 1920 — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — au scos totodată în evidență necesitatea creării unui partid revoluționar, capabil să organizeze și să conducă proletariatul în lupta pentru îndeplinirea sarcinilor sale istorice”²⁵.

În timpul grevei generale, o seamă de organizații locale ale partidului au acționat în așa fel încât activitatea lor le caracteriza ca organizații politice intransigente, hotărâte să facă totul pentru a sluji cauza masei muncitoare. În manifestul Secțiunii București a Partidului socialist, apărut în coloanele „Socialismului” la 20 octombrie 1920, se arăta că membrii secțiunii, ca „membri disciplinați ai partidului”, au datorita de a depune toate eforturile „ca acțiunea să aibă succesul dorit”. Avînd o concepție superioară în ceea ce privește rolul partidului, al membrilor săi în această uriașă acțiune a muncitorimii întregii țări, comitetul secțiunii preciza: „Partidul fiind socotit ca avangardă conștientă a clasei muncitoare, toată activitatea va fi desfășurată pentru triumful acestei greve”. De aceea se cerea ca în tot timpul desfășurării luptei fiecare să se afle la „postul” său, să vegheze ca interesele clasei muncitoare să nu fie încălcate, să stea mereu „în contact cu masele muncitoare”²⁶.

În timpul desfășurării grevei, numeroși militanți, muncitori, organizații socialiste și sindicale au acționat cu hotărîre pentru succesul luptei începute, pentru zăgăzuirea urmărilor grele ale represiunii declanșate de guvernanți, pentru aprecierea situației create și întreprinderea de măsuri corespunzătoare. Pe fondul unor asemenea preocupări majore, începeau să se producă rapide și clare delimitări față de elementele oportuniste, șovăitoare și conciliante, să se întărească trăsături și atitudini proprii partidului de tip nou. În opoziție cu elementele reformiste, socialiștii înaintați, „firile cele mai combative”, cum se exprimau multe

²⁴ Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, p. 567.

²⁵ NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul desăvîșirii construcției socialiste*, vol. I, p. 352.

²⁶ Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, p. 526.

documente, erau pentru continuarea luptei pe alte căi pînă cînd guvernul va reîntra în „legalitate“ și va dispune eliberarea celor arestați. O preocupare principală a muncitorilor, care manifestau încredere în organizațiile lor politice și sindicale, a fost să asigure menținerea organizațiilor sau refacerea lor imediată pe baze mai trainice.

Experiența proprie dobîndită de sutele de mii de muncitori participanți la greva generală, verificarea pe scară largă a principiilor și a tacticii Partidului socialist și a sindicatelor au contribuit la maturizarea clasei muncitoare, la ridicarea capacității de înțelegere a problemelor vieții politice și a rolului ce-i revenea în transformarea fundamentală a societății românești. Muncitorii și-au dat seama că pentru a-și apăra drepturile, pentru a obține succese în luptele viitoare era necesar să se organizeze mai temeinic, la nivelul mereu mai ridicat al mișcării revoluționare, să-și clarifice principiile asupra căilor pe care să meargă mai departe. În discuțiile care au avut loc la unele întruniri în fabrici, după reluarea lucrului, muncitorii și conducătorii lor înaintați arătau necesitatea îmbunătățirii organizării politice, sindicale, a înfrîngerii greutăților care se iveau în calea luptei revoluționare, a stabilirii de țeluri clare.

Un grup de membri din Partidul socialist a lansat, în noiembrie 1920, un manifest în care arăta că „cei cîștigați de idealul socialist pot fi îngenunchiați *pentru moment, dar nu înfrinți*“, ei nu au de pierdut decît lanțurile unei lumi nedrepte, pentru o lume nouă ²⁷.

Conștienți că în jurul muncitorilor trebuie să se strîngă tot cei mai înaintați în popor, socialiștii care preluau sarcina conducerii concrete și a îndrumării mișcării muncitorilor afirmau cu încredere : „Noi nu prezentăm numai interesele grupării, oricum restrînse, ale muncitorilor organizați, ci și pe acelea ale păturilor proletare largi și încă neorganizate. Față de aceste interese, de răspunderea ce o avem către întreaga clasă muncitoare, de la sate și din orașe, către toți salariații, către toți năpăstuiții, datoria noastră, acum cînd pornim la reorganizare, e de a asigura în primul rînd stabilitatea mișcării“. Cu învățăminte proaspete, născute și din înfrîngere, „Socialismul“ releva că „teoria marxistă care ne călăuzește ne impune să cunoaștem, în rîndul întîii, împrejurările în care trăim, mediul țării noastre, solul în care trebuie să săpăm și fiecare să așezăm temelia organizațiilor noastre“ ²⁸.

Lupta nu încetase ; ea se ridica pe plan mai înalt. Constata acest lucru și era nevoit să-l noteze, cu amărăciune desigur, Constantin Argetoianu, ministrul de interne : „...Acesta era adevărul, și zile din ce în ce mai grele ne așteptau. O știam cu toții la Interne. Comuniștii explicau insuccesul lor prin experiența începuturilor și nu se gîndeau o clipă să se dea biruiți“ ²⁹.

Clasa muncitoare pășise pe o treaptă nouă de organizare, de așezare a Partidului socialist pe baze ideologice-politice la nivelul mai înalt al luptei de clasă, revoluționare, de întărire a organizațiilor sindicale. În mișcarea muncitorească s-a amplificat procesul de clarificare ideologică-politică ; în partid o pondere tot mai însemnată a căpătat aripa de stînga,

²⁷ *Ibidem*, p. 536.

²⁸ „Socialismul“ din 6 noiembrie 1920.

²⁹ C. Argetoianu. *Pentru cei de mîine. Amintiri din vremea celor de ieri*. Arhiva C.C. al P.C.R., Caietul 32, p. 528.

punându-se acum *la ordinea zilei* făurirea partidului de tip nou, comunist. Într-o seamă de documente — manifeste, articole de ziar, rezoluții — se argumenta că pentru pregătirea mai temeinică a luptelor de clasă, a unirii luptei muncitorilor, țăranilor și soldaților este nevoie de un partid cu un program clar, disciplinat, „cu putere de a da educație revoluționară maselor muncitoare“.

Necesitatea constituirii partidului comunist, dezbătută la consfătuirea grupurilor comuniste întrunită la 16 noiembrie 1920, a găsit o largă adeziune în aripa de stînga, devenită majoritară în Partidul socialist, în celelalte organizații muncitorești. Consfătuirea a formulat principii leniniste despre partidul politic al clasei muncitoare, care „este și trebuie să fie avangarda întregii mișcări proletare“, a subliniat că, în cadrul luptei pentru înnoiri în societate, o serie de sarcini nu le poate îndeplini „decît un partid comunist“. Referindu-se la problema convocării congresului, consfătuirea arăta că trebuie să se ajungă la „clarificarea Partidului socialist“, la înlăturarea confuziei teoretice, a impreciziei în activitate, iar secțiunile să ceară „cu insistență convocarea cît mai urgentă a congresului“. Pînă atunci membrii partidului trebuie „cîștigați pentru ideea comunistă“³⁰. Încercările de a se constitui partidul comunist în afara cadrului mișcării socialiste au cedat, treptat, în fața amplei tendințe care susținea transformarea în chip comunist a Partidului socialist. La Conferința grupurilor comuniste din martie 1921 s-a ajuns, pînă la urmă, la concluzia că sarcina acestora era de a acționa în interiorul Partidului socialist pentru a sprijini transformarea lui în partid de tip nou, pentru a contribui la pregătirea apropiatului congres menit să ia hotărîri în acest sens.

Succesul ideii că partidul de tip nou trebuie format prin preluarea a tot ce era pozitiv, valoros în Partidul socialist, în experiența și tradiția lui a fost o realizare de seamă a mișcării muncitorești din România.

Militanții curentului revoluționar, aflați în fruntea luptei pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist, legau necesitatea făuririi partidului de tip nou de înseși sarcinile concrete ale luptei muncitorilor pentru obținerea satisfacerii revendicărilor economice și politice, îndeosebi cînd muncitorimea a început să reafirme curajul său de acțiune și a trecut cu noi forțe să-și apere drepturile mult limitate sau anulate de represiunea claselor exploatatoare. „Numai lupta politică — se scria într-un manifest — poate încorona cu succes întregul șir de mici lupte economice și ea este întruchipată în singurul organ ideologic al revoluției, numit partid politic muncitoresc, în timpul de față Partidul Comunist“.

Totodată, elementele înaintate acordau o mare atenție reluării activității de către toate organizațiile locale ale partidului, de către syndicate, reapariției ziarelor, alegerii comitetelor conducătoare în locul celor descompletate prin arestări. În noile comitete au fost cuprinși numeroși muncitori cu spirit revoluționar, căliți în acțiunile politice, de clasă, care asigurau astfel întărirea și mai mult a ponderii și influenței aripii de stînga, a comuniștilor.

După întoarcerea de la Moscova a delegației socialiștilor români, s-a intensificat activitatea propagandistică și organizatorică în ceea ce pri-

³⁰ Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, p. 550.

vește afilierea la Internaționala Comunistă. Consiliul general al Partidului socialist întrunit la 30 ianuarie—3 februarie 1921³¹, avînd ca principale puncte la ordinea de zi examinarea situației generale din partid, fixarea datei congresului, a marcat o netă delimitare între curentele din mișcarea muncitorească, cucerirea de poziții și influență de către curentul revoluționar, comunist, punerea în minoritate a centristilor și o înfrîngere hotărîtoare pentru elementele de dreapta, care au părăsit lucrările consiliului.

În rezoluția sa, curentul comunist, reprezentat de militanți ca: Gheorghe Cristescu, David Fabian, Vanghele Eccheanu, Leonte Filipescu, Gh. Niculescu-Mizil, Iancu Olteanu, Gh. M. Vasilescu, Ioan Elena și mulți alții, sublinia că partidul urmărește organizarea proletariatului pe terenul luptei de clasă și al solidarității internaționale a muncitorilor, pentru cucerirea puterii politice, în vederea socializării mijloacelor de producție, pentru înfăptuirea socialismului. Caracterizînd succint fiecare curent, rezoluția arăta că „între curentul social-democrat și cel comunist există o prăpastie de netrecut“, care face imposibilă conviețuirea acestor două curente în partid. În același document se declara că partidul rămîne pe terenul statutului votat în Consiliul general din octombrie 1920 și se reproducea cunoscutul articol 1, care, așa cum s-a arătat, formula trăsături esențiale ale unui partid consecvent revoluționar.

Alegerea în Comitetul Executiv numai a militanților care se pronunțau pentru întemeierea partidului comunist marchează succesele deosebite ale aripii de stînga, ceea ce a avut o importanță evidentă pentru evenimentele care au urmat. În conducerea partidului și în partid, privit în ansamblul lui, se crease un nou raport de forțe.

Secțiunile partidului, syndicatele, cercurile tineretului, exprimîndu-și satisfacția pentru succesul aripii de stînga, au convocat adunări de adeziune, de condamnare a poziției reformiste, scizioniste, a elementelor de dreapta. La plenara Uniunilor sindicale din 11—12 februarie 1921 au fost demascate „pretențiunile formulate în moțiunea fracțiunii social-democrate din Consiliul general de a i se încredința conducerea exclusivă a comitetelor centrale și a ziarului «Socialismul», precum și mai ales de a afilia imediat syndicatele la Internaționala galbenă de la Amsterdam...“. Blamînd elementele de dreapta, syndicatele au declarat că „rămîn pe aceleași baze tradiționale de strînsă legătură cu partidul socialist“³². Totodată a fost criticată atitudinea elementelor stîngiste, care preconizau primirea în syndicate numai a muncitorilor comuniști, și s-a argumentat că syndicatele nu trebuie să fie confundate cu partidul, că este în natura activității lor de a se organiza mai larg, pe baza principiului unității de acțiune a tuturor muncitorilor. În cercurile tineretului, acolo unde acestea au putut să-și reia activitatea, s-a arătat necesitatea orientării lor pe linia mișcării consecvent revoluționare, comuniste, pentru unirea lor într-o organizație care să sprijine partidul comunist.

Secțiunile partidului, syndicatele oglindeau direct starea de spirit a muncitorimii, gradul de înțelegere a problemelor care se aflau în fața mișcării muncitorești, participarea activă a clasei muncitoare, prin organizațiile ei, la clarificarea politică, ideologică și organizatorică.

³¹ *Ibidem*, p. 566—571.

³² *Ibidem*, p. 586—587.

Delimitarea care a avut loc în mișcarea muncitorească a dat posibilitate aripii de stînga să acționeze mai larg în direcția făuririi partidului consecvent revoluționar, care să-și axeze întreaga activitate pe temelia teoretică trainică a învățaturii marxist-leniniste. În presa de partid au început să fie dezbătute ample principii ideologice, organizatorice și tactice proprii partidului comunist, să fie confruntate aceste principii cu concepțiile social-democraților și ale centristilor, ultimii considerîndu-se ei singuri a fi cei care apără unitatea partidului. În declarația publicată după întrunirea Consiliului general, la 6 februarie, gruparea „socialist-unitară” recunoștea că omenirea a intrat „în faza de tranziție numită revoluția socialistă” și că proletariatul trebuie să se pregătească „a lua în mînă destinele societății”. În unele privințe, curentul „socialist-unitar” se declara însă „în dezacord cu cel comunist” și, totodată, în opoziție cu social-democrații. În general, centristii cereau să se țină seama de „condițiile interne” ale țării. În aceasta ei vedeau însă altceva decît ceea ce exprimă profund termenul în gîndirea marxist-leninistă. Practica a verificat această apreciere, deoarece nu peste mult timp, în 1922, s-au unit cu elementele reformiste, care inițiaseră înjghebarea unui partid propriu, anunțînd sciziunea politică, apoi și sindicală a mișcării muncitorești.

„Unitarilor” li s-a replicat, pe bună dreptate, că „noua tendință”, care se grupa aparte, luîndu-și numele de „socialist-unitară”, era, de fapt, vechea „tendință” centristă. Se arăta, de altfel, că nu în primul rînd ei apără unitatea partidului. Cu alte cuvinte, așa cum declarau militanții comuniști, „toți eram unitari, deși nu ne luasem această nobilă și umanitară titulatură”. După Consiliul general de la începutul anului 1921, deosebirile s-au adîncit.

În lupta pentru clarificarea politică-ideologică, pentru definirea și delimitarea pozițiilor, aripa de stînga acționa pentru menținerea și întărirea unității partidului, înțelegă însă mai profund, în sensul polarizării în jurul idealurilor revoluționare a tuturor celor în măsură să aducă întreaga lor contribuție la realizarea misiunii partidului de avangardă al clasei muncitoare. În fapt, încă înainte de congres, Partidul socialist se transforma, în ceea ce privește conținutul activității, într-un partid revoluționar de tip nou. Acest drum pe care intrase Partidul socialist devenea deosebit de clar pentru imensa majoritate a membrilor partidului, pentru partea cea mai înaintată a clasei muncitoare, a maselor populare. Aceasta se oglindește și în faptul că procesul de clarificare, în primul rînd în interiorul partidului, se extinsese în rîndurile muncitorimii, în toate organizațiile ei, în cele sindicale și de tineret. Se producea astfel un salt calitativ în partid și totodată în mișcarea muncitorească³³.

Activitatea pentru făurirea partidului comunist a căpătat în martie-aprilie 1921 un curs rapid prin trecerea efectivă la pregătirea congresului cu implicații ideologice și organizatorice. S-a cristalizat concepția că transformarea Partidului socialist în partid comunist nu se reducea la simpla

³³ Titu Georgescu, *Concepția lui Vladimir Ilici Lenin despre partidul de tip nou. Crearea Partidului Comunist Român — intruchipare a leninismului*, în „Anale de istorie”, anul XVI, nr. 2 1970, p. 35.

declarație de afiliere la Internaționala a III-a, ci presupunea profunde mutații în viața internă a partidului, așezarea întregii sale activități pe temeiul învățăturii marxist-leniniste, adoptarea principiilor centralismului democratic, stabilirea de obiective fundamentale în raport cu problemele mișcării revoluționare, ale luptei maselor muncitoare împotriva regimului burghez, pentru socialism. Un partid, se sublinia în articolul *Transformarea partidului nostru*, publicat în „Socialismul” la 24 februarie, nu devine comunist numai pentru că-și schimbă numele. Un partid devine comunist „de abia când el își schimbă structura și tipul de organizare”, când devine un partid de proletari „convinși, conștienți, încercați în luptă și capabili să reziste la luptă și să conducă masele mari la atac”. Transformarea Partidului socialist în partid comunist, se arată mai departe în articol, este un proces complex, multilateral, ce poate fi realizat numai în urma unei activități intense. „La sfârșit el va ieși întărit și cu adevărat unificat, căci în drumul de transformare el se va fi dezbărat de elementele inutile, dar își va fi asimilat în schimb tot ceea ce-i revoluționar în sînul proletariatului din România”³⁴.

În timpul celor două luni premergătoare istoricului Congres reunit la 8 mai 1921, a avut loc o amplă discuție a problemelor privitoare la crearea partidului comunist. În presă au fost publicate propunerile privind ordinea de zi, unele materiale care urmau a fi supuse congresului. Aproape săptămînal aveau loc ședințe ale Comisiei de organizare a congresului, în cadrul cărora se discuta situația din secțiuni și se luau măsuri pentru buna desfășurare a activității de pregătire a lucrărilor congresului. Secțiunile din țară, cu unele excepții, au ținut adunări generale, întruniri în care membrii partidului au analizat activitatea depusă și au desemnat delegații la congres. Faptul că cele mai multe secțiuni au dat delegaților lor mandat *imperativ* de a vota pentru crearea partidului comunist și afiliere arată că masa de membri a participat efectiv la crearea partidului comunist, că secțiunile Partidului socialist erau ferm decise să procedeze la întemeierea partidului revoluționar de tip nou. Clasa muncitoare își exprima și pe această cale voința de a se făuri neîntîrziat partidul comunist, care să conducă la un nivel superior lupta de eliberare socială și națională, de realizare a visului ei — socialismul.

Făurirea Partidului Comunist Român, la Congresul din mai 1921, a intrat în istoria mișcării muncitorești, în istoria României ca o realizare de cea mai mare importanță, ridicînd lupta revoluționară pe o treaptă superioară. Clasa muncitoare, masele populare, care doreau schimbări radicale în viața țării, au dobîndit în Partidul comunist un conducător luminat de teoria științifică despre societate, de marxism-leninism.

Prin crearea P.C.R. s-a atins un stadiu înalt al procesului de clarificare politică-ideologică și, în același timp, în condițiile cînd însuși partidul comunist a trebuit să-și realizeze în continuare construcția sa

³⁴ „Socialismul” din 24 februarie 1921.

organizatorică, a fost necesar să se completeze și să se dezvolte de la acest nivel activitatea de studiere și de lămurire a problemelor teoretice și practice ale mișcării muncitorești și democratice, de ridicare a conștiinței de clasă a proletariatului și a celorlalte categorii sociale muncitoare ale poporului român.

În fața Partidului comunist s-au aflat mereu problemele ideologice și politice de însemnătate cardinală, de soluționarea cărora a depins stabilirea strategiei și a tacticii, a obiectivelor de acțiune în funcție de stadiul în care se afla societatea din țara noastră, de raportul de forțe social-politice, de gradul de maturizare crescândă a clasei muncitoare, a aliaților ei interesați în lupta pentru democrație, pentru libertate.

În cursul existenței sale de cinci decenii, Partidul Comunist Român a apărut și a dezvoltat ideologia marxist-leninistă, care l-a călăuzit în permanență în descifrarea și clarificarea noilor probleme politice-ideologice ale mișcării revoluționare, ale operei de construire a socialismului.

Partidul Comunist Român în fruntea luptei comune a oamenilor muncii români și maghiari împotriva dictaturii militare-fasciste și a cotropirii horthiste. MADOSZUL în anii 1940-1944

LADISLAU BANYAI

În ziua de 31 august 1940, imediat după dictatul fascist de la Viena, Partidul Comunist Român s-a adresat tuturor organizațiilor anti-fasciste, partidelor burgheze, organizațiilor democratice, personalităților progresiste, tuturor forțelor cu adevărat patriotice. În apelul său, P.C.R. a propus să se treacă neîntârziat la organizarea în comun a luptei pentru înlocuirea guvernului dictaturii regale cu un guvern care să respingă hotărârea arbitrară de la Viena, să asigure apărarea independenței țării, o politică de prietenie cu Uniunea Sovietică, restabilirea libertăților democratice și realizarea egalității în drepturi a poporului român și a naționalităților conlocuitoare.

Masele populare române și maghiare, care au fost victima acestui dictat de tip fascist și care au înțeles implicațiile lui grave, au fost cele mai potrivnice forțe față de „arbitrajul” de la Viena, s-au ridicat la acțiune, având în frunte organizațiile comuniste și pe cele democratice, între care și Madoszul. Demonstrațiile de protest ale maselor s-au declanșat odată cu primele știri despre dictatul samavolnic al puterilor fasciste agresive.

Autoritățile reacționare au luat aspre măsuri pentru a împiedica extinderea acțiunilor spontane de masă și transformarea lor organizată într-o ofensivă generală politică în frunte cu forțele antifasciste și democratice. În același timp, Garda de fier, agentura teroristă a Germaniei hitleriste, a dat cuvânt de ordine membrilor săi de a se strecura în mijlocul demonstrațiilor, cum s-a întâmplat la Brașov, încercând o diversiune prin condamnarea aparentă a dictatului de la Viena și prin lansarea unor lozinci șovine și prohitleriste, reclamând instaurarea unei dictaturi fasciste deschise.

În acele împrejurări, Germania nazistă a reușit, prin presiuni brutale, prin folosirea directă a Gărzii de fier, a elementelor prohitleriste din rîndul cercurilor guvernante, precum și a rivalității înverșunate dintre Carol al II-lea și conducătorii partidelor „istorice”, să instaureze, la 6 septembrie 1940, dictatura legionară-antonesciană care a însemnat declanșuirea unei crunte prigoane șovine, iar în câteva localități chiar a unor pogromuri antisemite, precum și săvîrșirea de atrocități cumplite împotriva unor activiști comuniști și a unor personalități patriotice anti-hitleriste.

În partea de nord a Transilvaniei, răpită prin dictatul fascist, ocupația horthistă a introdus un regim de opresiune șovină și antisemită, instaurând o teroare militară îndreptată împotriva comuniștilor și antifasciștilor, precum și a populației românești, care forma majoritatea în acest teritoriu.

În judecarea acestor evenimente tragice, trebuie să se țină seama că masele populare, române și maghiare, din nordul Transilvaniei ocupate, oamenii muncii din restul României și cei din Ungaria nu au împărtășit politica de jug fascist, au condamnat fascismul, persecuțiile șovine, încercările de învrăjpire națională, menite a canaliza pe o cale falsă nemulțumirile lor sociale.

Fasciștii nu au reușit să dezbine unitatea de luptă a oamenilor muncii români, maghiari și de alte naționalități, care s-a manifestat în cadrul multor acțiuni comune conduse de comuniști pe tot teritoriul Transilvaniei. Astfel, la Fabrica de vagoane „Astra” din Arad, toți muncitorii, indiferent de naționalitate, au încetat lucrul la 20 octombrie 1940 în semn de protest împotriva concedierii unor muncitori maghiari la îndemnul legionarilor. De asemenea, la Cluj, sindicatele s-au solidarizat cu muncitorii români amenințați cu concedierea, iar comuniștii au răspândit manifeste în care chemau pe muncitorii maghiari să ia apărarea românilor și a evreilor persecutați. Acest fapt a fost relatat în articolul *Solidaritatea muncitorească*, publicat în „Tribuna Ardealului”, singurul ziar românesc care apărea atunci în nordul Transilvaniei : „Cu satisfacție constatăm că sindicatele muncitorești din Cluj... în mod cinstit recunosc că frații lor de muncă de naționalitate română s-au constituit în trecut ca apărătorii fraților lor unguri ; acum lor le revine să plătească cu aceeași monedă, luind apărarea muncitorimii de nație românească”¹.

Uniunea oamenilor muncii maghiari din România (Madosz) a demască în manifestele sale caracterul imperialist al dictatului de la Viena, precum și urmările lui, îndemnând la luptă pentru anularea lui, pentru eliberarea poporului român și a naționalităților conlocuitoare.

Comitetul regional din Ardealul de nord al partidului comunist a hotărât înființarea unui comitet național-revoluționar român, iar în primul său document, din septembrie 1940, a salutat hotărîrea conducerii Madoszului de a-și menține organizațiile din nordul Transilvaniei, cu o activitate corespunzătoare situației. Comitetul regional a considerat activitatea acestor organizații, conduse de partidul comunist, cu atât mai necesară cu cît organizațiile burghezo-moșierești maghiare constituite în Transilvania între cele două războaie mondiale își continuau activitatea, iar unele partide fasciste și reacționare din Ungaria își întinseseră tentaculele și în nordul Transilvaniei. Comitetul regional a îndemnat organizațiile Madoszului să lupte pentru încetarea terorii exercitate împotriva populației românești, pentru asigurarea egalității în drepturi, pentru menținerea realizărilor reformei agrare din 1921 și pentru o nouă reformă agrară, fără despăgubire, împotriva războiului și a politicii de dominare maghiară în bazinul dunărean, pentru relații prietenești cu popoarele Uniunii Sovietice².

¹ „Tribuna Ardealului” (Cluj) din 19 ianuarie 1941.

² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 10, mapa nr. 475.

La Cluj, activiști ai Madoszului, ajutați de Józsa Béla, reprezentant al Comitetului regional al partidului comunist, au înființat, în februarie 1941, „Comitetul permanent de la 15 martie“, în care au intrat, pe lângă muncitori, țărani, intelectuali, mici meseriași, și personalități cu vederi democratice. La 15 martie 1941, acest comitet a organizat o întrunire pentru aniversarea revoluției din 1848—1849. Urmind tradițiile festivităților organizate de Madosz în anul 1939 cu ocazia comemorării a 90 de ani de la moartea poetului revoluționar Petőfi Sándor, întrunirea, ținută în sala mare a Casei universitare, în prezența unui numeros public, s-a transformat într-o puternică manifestație împotriva fascismului și a coterpirii imperialiste, pentru pace, libertăți democratice și solidaritate frățească cu masele românești persecutate. Cu toate arestările și măsurile de restricție operate ulterior de poliția horthistă, demonstrația a avut un larg ecou în rindul populației din nordul Transilvaniei, fără deosebire de naționalitate. Ziarul „Tribuna Ardealului“, în redacția căruia a lucrat și Tudor Bugnariu, s-a încadrat în această aniversare, publicând mai multe poezii ale lui Petőfi în traducere românească și subliniind ideile de libertate națională, de independență și comunitate de interese a poporului român și a naționalităților conlocuitoare.

Măsurile de reprimare ale administrației militare horthiste, în vigoare de la 5 septembrie până la 26 noiembrie 1940, iar după aceea introducerea unei administrații civile, care a ordonat interzicerea organizațiilor considerate subversive, lărgirea competenței tribunalelor militare și întărirea unităților polițienești și jandarmerești au paralizat tot mai mult activitatea forțelor antifasciste. În această situație, militanții Madoszului în nordul Transilvaniei și-au continuat activitatea în diferite organizații și asociații cu caracter democratic care și-au mai păstrat o posibilitate de acțiune.

În partea de sud a Transilvaniei, cu toată dezlănțuirea terorii legionare-antonesciene, Madoszul și-a desfășurat mai departe activitatea în condiții ilegale. Organizația locală din Timișoara avea peste 100 de activiști în toate sectoarele orașului, care au desfășurat o muncă organizatorică și de propagandă și în diferite alte localități cu populație maghiară din Banat. S-a întărit în mod deosebit organizația Madosz din județul Arad. Comitetul regional din Banat al Madoszului, în frunte cu Juhász Lajos, Szabó Etel și Szabó Árpád, a fost ales de o conferință ținută la 29 septembrie 1940. În luna octombrie a aceluiași an s-a constituit și Comitetul regional din Brașov al Madoszului, în frunte cu Kurkó Gyárfás și Csoboth Imre. Acest comitet și-a redus însă activitatea în anii următori, datorită arestărilor și internărilor în lagăre, precum și faptului că mai mulți membri concediați pe baza măsurilor șovine ale dictaturii militare-fasciste au plecat în satele lor natale.

Dintre acțiunile mai însemnate ale Madoszului în această perioadă este de reținut răspîndirea unui manifest în 300 de exemplare la Timișoara, la 27 octombrie 1940. Manifestul combătea șovinismul de orice fel, concedierile, dictatura militară-fascistă, ocupația germană, precum și demagogia horthistă iredentistă, pronunțându-se pentru o colaborare strînsă cu masele muncitorești și țărănești române.

La 7 noiembrie 1940, Madoszul a inițiat în organizațiile sale acțiuni de răspîndire a unor foi volante cuprinzînd lozinci împotriva dictatului de la Viena, împotriva politicii de opresiune a grofilor maghiari și a moșierilor români, pentru colaborarea frățească între oamenii muncii români și maghiari, împotriva concedierii și maltratării cetățenilor aparținînd naționalităților conlocuitoare, împotriva ocupației germane, pentru o politică de prietenie cu Uniunea Sovietică. Foile volante au fost răspîndite sau lipite pe pereți, atît în limba maghiară cît și în limba română, în 5 000 de exemplare³.

În cadrul diferitelor sale manifestații, Madoszul a combătut conducerea Comunității maghiare, organizație aprobată încă în timpul dictaturii regale, pentru politica ei profascistă. Președintele Comunității maghiare din România, Gyárfás Elemér, desemnat în această funcție de guvernul horthist încă la începutul lunii octombrie 1940, a fost primit la 24 octombrie 1940 de Ion Antonescu, care a aprobat conferința comunității convocată la Aiud pentru 4 noiembrie 1940. În urma rapoartelor organizațiilor județene, conferința a fost nevoită să recunoască faptul că măsurile luate de către autoritățile horthiste împotriva populației românești au agravat într-o măsură de neînchipuit situația populației maghiare din România. Gyárfás Elemér a asigurat pe Ion Antonescu de loialitatea și de solidaritatea Comunității maghiare cu dictatura militară-fascistă.

Granițele impuse prin dictatul fascist de la Viena și controversele continue dintre guvernul horthist și cel antonescian, urmate de retorsiuni în ambele părți împotriva maselor populare române sau maghiare, nu au împiedicat pe capitaliștii români și maghiari să exploateze în comun pe muncitori și să-și împartă profiturile. Oamenilor muncii le era aproape imposibilă primirea unui pașaport sau trimiterea de bani membrilor de familie ce trăiau dincolo de graniță. Pentru capitaliști trecerea graniței era ușurată, iar încasarea reciprocă a profiturilor se făcea fără nici un impediment. Banca națională de credit din Ungaria a reprezentat interesele acționarilor fabricilor de încălțăminte din Cluj și Timișoara. Filialele Băncii Românești au funcționat mai departe la Cluj, Oradea, Tîrgu-Mureș și Satu-Mare. Întreprinderile „S.A. Petroșani“, „Mica“, „Nitrogen“, Fabrica de zahăr din Bod au fost exploatate în continuare cu participarea capitalului din Budapesta.

În întreprinderile exploatate în comun de către capitaliștii români și maghiari, numai firma se schimba cîteodată. În nordul Transilvaniei, zbirii muncitorilor au fost comandanții militari horthiști, iar în sudul Transilvaniei comandanții militari antonescieni. În fabrici și uzine, în ambele părți, au fost introduse carcera și bătaia, iar pentru fapte de „indisciplină“ muncitorii erau la fel trimiși în fața curții marțiale.

Situația muncitorilor români din nordul Transilvaniei s-a agravat în mod deosebit. „O parte din muncitorii români care lucrau la «Dermata» — citim în monografia *Exploatarea capitalistă la „Dermata”* — s-au mutat în România. Majoritatea celor rămași în Ardealul de nord au fost

³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 27, mapa nr. 113.

îndepărtați din uzină prin măsuri imediate sau prin măsuri de asuprire națională care au făcut imposibilă rămânerea lor mai departe în întreprindere. Concomitent cu îndepărtarea muncitorilor români, au fost îndepărtați imediat de la lucru, pe baza legilor rasiale, și muncitorii și funcționarii evrei“⁴.

Comandantul militar al uzinei, în ordinul său nr. 1, a anunțat: „Cei care contravin în măsură oricât de mică ordinelor comandamentului militar vor fi înaintați justiției și judecați în consecință de tribunalul militar. Comandantul militar al întreprinderii — independent de tribunalul militar — are putere proprie de sancționare“⁵.

În acest timp, capitalul monopolist german a căutat să se folosească din plin, în ambele părți ale Transilvaniei, de poziția dominantă pe care și-o asigurase Germania hitleristă în această parte a Europei. Astfel, capitalul german a achiziționat majoritatea acțiunilor Uzinelor „Reșița“, transformate în filială a concernului „Hermann Göring Werke“, și ale industriei chimice din Baia Mare, precum și ale multor întreprinderi forestiere.

În ianuarie 1941, P.C.R. a elaborat platforma de luptă intitulată *Pentru pace și independența națională a poporului român*, pe baza căreia chema toate forțele democratice, patriotice la lupta împotriva dictaturii militare-fasciste, pentru constituirea frontului național antihitlerist, pentru pace, „împotriva prefacerii României într-o anexă a imperialismului german, pentru independența națională a poporului român față de toate țările imperialiste, pentru o politică de strinsă amicitie cu Uniunea Sovietică... Înlăturarea oricărei asupririi naționale, a prigoanei barbare contra evreilor. Încetarea schimbului forțat. Pentru naționalitățile asuprite cucerirea de drepturi naționale, politice, economice și culturale egale cu cele ale poporului român“⁶.

În aceeași perioadă, între grupările fasciste reprezentate în guvern s-a ascuțit tot mai mult lupta internă pentru acapararea întregii puteri politice. Garda de fier, în frunte cu Horia Sima, și grupul de militari și politicieni fasciști, în frunte cu Ion Antonescu, s-au bucurat la fel de sprijinul Germaniei hitleriste și au fost folosite deopotrivă pentru înăbușirea mișcării antihitleriste și patriotice. Rivalitatea dintre ele, alimentată de cercurile conducătoare hitleriste, a dus la rebeliunea din 21—24 ianuarie 1941, la încercarea legionarilor de a acapara prin forță întreaga putere. Conducătorii Germaniei hitleriste și-au dat seama însă că legionarii, prin crimele comise și prin metodele lor de teroare și de jaf, se demascaseră prea mult în fața opiniei publice, iar pentru atragerea României în război aveau mai mare nevoie de clica militară a lui Antonescu. După ce acesta din urmă a dat toate garanțiile că le va servi planurile cotoptoare, trupele hitleriste staționate în țară au primit ordin de a susține clica lui Antonescu. Totodată legionarii compromiși în rebeliune au fost duși în Germania hitleristă cu sutele, ca rezervă și mijloc de șantaj pentru viitor.

⁴ *Exploatarea capitalistă la „Dermata“*, Editura de stat pentru literatură științifică, București, 1954, p. 62.

⁵ *Ibidem*, p. 152.

⁶ *Documente din istoria P.C.R.*, Editura pentru literatură politică, București, 1953, ediția a II-a, p. 335.

Această împrejurare a fost folosită din plin de P.C.R. și de organizațiile de masă aflate sub îndrumarea sau influența comuniștilor pentru mobilizarea forțelor antihitleriste, patriotice, la acțiuni îndreptate împotriva fascismului și a politicii de război a lui Hitler. Printre acțiunile organizate și conduse de P.C.R., o importanță deosebită a avut greva minerilor din Valea Jiului desfășurată între 15 aprilie și 5 mai 1941. Muncitorii minieri români, maghiari și de alte naționalități, strâns uniți, cereau încheierea contractului colectiv, reducerea orelor de lucru și crearea unor condiții de trai și de muncă mai omenești. Deși greva a fost înfrântă prin forță armată, lupta minerilor a lovit în aprovizionarea industriei de război a dictaturii militare-fasciste, precum și, în mod direct, în transportul trupelor hitleriste pe teritoriul țării și al celor îndreptate spre Iugoslavia și Grecia.

La 22 iunie 1941, Germania hitleristă a declanșat războiul antisovietic, în care, împotriva voinței poporului, a fost împinsă și România. În acest moment de grea cumpănă, P.C.R. a luat poziție imediat împotriva participării României la acest război. Organizațiile P.C.R. din sudul Transilvaniei au răspândit manifeste în acest sens în limbile română, maghiară și germană. Ungaria horthistă a intrat, de asemenea, în războiul antisovietic de jaf și cotorpire. Această întârziere de cinci zile se datora, de fapt, încercărilor de obținere a unor garanții de „recompensare” teritorială din partea Germaniei hitleriste.

Regimul horthist avea să propage de acum înainte și mai mult ideea îndeplinirii „misiunii istorice” a Ungariei în bazinul dunărean prin restabilirea așa-zisului „imperiu al sfântului Ștefan”, prin servirea credincioasă a intereselor Germaniei hitleriste, apărînd, alături de ea, „Europa și creștinătatea”.

Curcile fasciste din România căutau să motiveze participarea României în războiul hitlerist prin ideea cîștigării favorurilor Germaniei, lansînd lozinca diversionistă „Prin Odesa să cucerim Transilvania de nord!” În realitate însă — așa cum arăta misiunea diplomatică română de la Berlin —, orice cerere, oricît de neînsemnată, de rectificare spre vest a frontierei impuse la Viena era sistematic refuzată de către guvernul german, în timp ce România era atrasă spre est, „unde nu s-ar pune nici o limită aspirațiilor noastre celor mai fantastice dacă le-am mai avea”⁷.

Partidul nazist german din România propaga tot atunci planuri care aveau în vedere adîncirea dezmembrării României prin proclamarea „autonomiei” Transilvaniei și Banatului, înglobarea lor într-un așa-zis „Donauland”, sub protectoratul Reichului german și cu preponderența în conducerea acestor provincii a elementelor germane⁸.

Promisiunile referitoare la Transilvania au fost folosite drept șantaj de către Germania hitleristă pentru a stoarce cît mai multe regimente, cît mai mult grîu, cît mai mult petrol din România și din Ungaria.

⁷ Arhiva M.A.E., fondul Transilvania, 1941—1942, vol. 49.

⁸ Gh. Zaharia, *Unele date cu privire la teroarea fascistă din România (1940—1944)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul IX, nr. 6/1963.

În Rezoluția C.C. al P.C.R. din ianuarie 1942, intitulată *Pieirea sau salvarea poporului român*, se accentua că „pentru frontul unic patriotic de luptă al poporului român... e de o importanță mare câștigarea naționalităților... Trebuie arătat atît poporului român, cît și celui maghiar din Ardeal și Banat că demagogia și campania josnicilor trădători de patrie, în frunte cu Antonescu în România și Horthy în Ungaria, nu servesc decît planul lui Hitler de a nimici atît poporul român, cît și pe cel maghiar, în războiul său tilhăresc contra Uniunii Sovietice“⁹. Rezoluția arăta că datoria comuniștilor este de a mobiliza și masele maghiare din sudul Transilvaniei „pentru aderarea la frontul patriotic al poporului român, care are drept scop zdrobirea dușmanului lor de moarte comun, eliberarea lor de sub jugul hitlerist comun și libertatea lor națională“¹⁰.

În „Népszabadság“, organul în limba maghiară al Comitetului regional Banat al P.C.R., a apărut curînd după această rezoluție un apel adresat cetățenilor de naționalitate maghiară. „Drumul eliberării voastre — se spunea în apel — este zdrobirea jefuitoarelor poporului român, a hitleristilor și mercenarilor lor. Nu lăsați să fiți ațîțați împotriva poporului român! Susțineți lupta antihitleristă de eliberare a poporului român, care ne scapă de cotropitorul comun, fascismul ucigaș!“¹¹.

Sub îndrumarea P.C.R., Madoszul a desfășurat o activitate viguroasă de mobilizare a maselor populare maghiare din sudul Transilvaniei și din Banat la lupta patriotică antihitleristă alături de **poporul român**, a demascat politica de susținere a dictaturii militare-fasciste de către conducerea Comunității maghiare, în frunte cu Gyárfás Elemér, care a îndemnat pe cetățenii de naționalitate maghiară la respectarea legilor în vigoare. Madoszul a combătut agitația elementelor șovine maghiare, care căutau să determine pe oamenii muncii maghiari din sudul Transilvaniei, persecutați de dictatura militară-fascistă, să plece în Ungaria horthistă, în loc să lupte alături de frații lor români împotriva jugului hitlerist, a războiului antisovietic și a fasciștilor de tot felul.

Demagogia horthistă și cea antonesciană, precum și propaganda nazistă nu au putut să dezbine însă rîndurile maselor muncitorești și țărănești. Muncitorii români, maghiari, germani din ambele părți ale frontierei impuse la Viena acționau împreună pentru sabotarea mașinii de război hitleriste, pentru zădărnicierea măsurilor de teroare ale autorităților fasciste române și maghiare.

La Uzinele „Reșița“, muncitorii români, germani și maghiari s-au împotrivit scindării organizațiilor lor sindicale și, în frunte cu comuniștii, au organizat mai multe acte de sabotaj. În luna octombrie, însuși ministrul Germaniei la București, baronul von Killinger, a simțit nevoia să se deplaseze la Reșița. Ca urmare, alături de muncitori români și ma-

⁹ *Documente din istoria P.C.R.*, p. 363.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ „Népszabadság“ (Timișoara) din februarie-martie 1942.

ghiari, mai mulți muncitori germani au fost arestați și condamnați la închisoare ¹².

Solidaritatea oamenilor muncii de diferite naționalități s-a manifestat și în rindurile țărânimii. În multe localități din Banat, țărani români, maghiari, germani și sârbi au manifestat împreună împotriva terorii jandarmerești.

În partea de nord a Transilvaniei au fost ordonate rechizițiile forțate împotriva țăranilor români, iar la începutul lunii iunie 1941, în sudul Transilvaniei, prefectii au fost înștiințați printr-o circulară confidențială să procedeze la fel împotriva țăranilor maghiari. În județele Brașov, Făgăraș și Sibiu, țăranii români au protestat contra măsurilor îndreptate împotriva țăranilor maghiari. În județul Hunedoara, țăranii români, în frunte cu militanți ai Frontului plugarilor, au venit cu căruțe pline cu grâu de semănat în ajutorul fraților lor de suferință maghiari.

În nordul Transilvaniei, printr-un decret din februarie 1941 al guvernului horthist, a fost instituită revizuirea actelor reformei agrare de după primul război mondial. Numai până în octombrie 1941 au fost întinate 17 000 de procese împotriva țăranilor români, în multe cazuri măsurile extinzându-se și asupra țăranilor maghiari. Rezultatul proceselor a fost alungarea în masă, câteodată prin forța jandarmerească, a țăranilor de pe pământurile lor. În fruntea acestor acțiuni samavolnice a stat însuși ministrul agriculturii, baronul Bánffy Dániel, mare moșier din Transilvania.

În teritoriul de sub ocupația horthistă, numeroși funcționari români au fost concediați, în funcții administrative de conducere fiind aduși „oameni de încredere” din Ungaria, anume pregătiți pentru aplicarea politicii de asuprire națională. Aceștia au manifestat ură și dispreț în primul rând față de populația română, dar deseori și față de masele maghiare transilvănene, considerate de ei ca „înstrăinate” din cauza sentimentelor lor de solidaritate cu masele de români persecutați. Nu întimplător acești funcționari au fost porecliți „parașutiști” de către populația maghiară din nordul Transilvaniei. „Numeroși protejați și cei din nobilimea scăpată veniți printre noi, ne disprețuiesc, noi nu sintem buni maghiari în ochii lor. Tonul arogant, cum ne dau lecție să ne comportăm conform ordinei din țara mună este de-a dreptul intolerabil...” — se arăta într-o scrisoare trimisă către un membru al guvernului din partea unei cunoștințe a sa din județul Bihor ¹³.

În nordul Transilvaniei, nu o dată numele de familie al românilor au fost înregistrate din oficiu după pronunțarea maghiară. În sudul Transilvaniei a fost interzisă folosirea limbii maghiare în oficiile publice. Prin diferite măsuri de constrângere, în ambele părți ale Transilvaniei, școlile cu limba de predare maternă au fost expuse la vexații permanente, iar în multe cazuri funcționarea lor a fost interzisă.

Miile de militanți comuniști și antifasciști, români, maghiari și de alte naționalități din nordul Transilvaniei, care primiseră o educație so-

¹² E. Cimponeriu, *Muncitorii reșițeni conduși de comuniști în lupta împotriva criminalului război antisovietic*, în „Studii. Revistă de istorie”, anul XII, nr. 3/1960, p. 44.

¹³ Tilkovszky Lóránt, *Revizió és nemzetiségpolitika Magyarországon (1938—1941)*. Akadémiai Kiadó, Budapeșt, 1967, p. 297.

lidă în cadrul Partidului Comunist Român, precum și al organizațiilor de masă conduse, îndrumate sau influențate de acesta, au constituit o forță de temut pentru autoritățile horthiste. În Ungaria, înăbușirea în singe a revoluției proletare din 1919, emigrarea în masă a comuniștilor, două decenii de teroare anticomunistă, exercitată de o poliție care rivaliza prin metodele sale rafinate și prin cruzime cu Gestapoul, au slăbit considerabil rețeaua organizatorică a partidului comunist, paralizându-se prin arestări repetate continuitatea conducerii partidului.

Atmosfera de nemulțumire, care în nordul Transilvaniei s-a generalizat tot mai mult chiar și printre aceia ce nutriseră iluzii față de schimbările survenite, a fost folosită de comuniști pentru a organiza acțiuni puternice împotriva măsurilor de asuprire și de diversiune șovină. Pentru zădărnicierea acestor acțiuni, imediat după declanșarea războiului hithlerist, poliția și jandarmeria, precum și organele speciale de contraspionaj ale Ungariei horthiste au primit ordin să ia măsuri excepționale cu efective întărite pentru descoperirea rețelei organizatorice a comuniștilor. În aceste împrejurări, din cauza unor neglijențe de conspirație, a fost arestată o instructoare și totodată membră a comitetului regional al partidului comunist, anume Szabó Iulia, fostă muncitoare la „Dermata“, abia ridicată din rîndurile U.T.C. După ce a sosit la Miercurea Ciuc, unde mișunau la gară polițiștii și jandarmii, ea a mers direct la o familie cunoscută ca veche simpatizantă a partidului comunist și supravegheată de poliție. După două zile, în urma arestării a doi foști activiști ai Madoszului cu care aceasta a avut întâlnire, a fost arestată și ea în ziua de 28 iunie 1941. Această arestare a avut consecințe catastrofale pentru întreaga mișcare comunistă din nordul Transilvaniei, fiindcă Szabó Iulia cunoștea numeroase legături conspirative ale partidului comunist. Această activistă, care nu trecuse încă prin nici o probă serioasă în lupta cu organele represive, după ce a fost bătută și totodată „prelucrată“ cu o demagogie naționalistă și antisemită, în câteva zile s-a transformat în trădătoare și a acceptat chiar rolul de a acuza cu învinuiri false, după indicația poliției pe cei arestați ca urmare a denunțurilor sale.

Arestările în masă au ținut pînă la 30 septembrie 1941. Printre arestații comuniști, maghiari, români, evrei, se aflau mai mulți membri ai comitetului regional al partidului comunist: Pavel Bojan, Fazekas József, Kohn Hillel, Nemes József, Vasile Pogăceanu, Rácz Gyula. Cei arestați au fost internați în lagărele de tortură din Someșeni (județul Cluj) și Acățari (județul Mureș). Schingiuirile, după metodele fasciste cele mai bestiale, au avut ca urmare schilodirea unui mare număr de luptători. Dintre cei 1 210 anchetați, 795 au fost predați parchetelor civile și militare. Mulți dintre condamnați au fost trimiși pe front în „detașamente de pedeapsă“, denumite, cu drept cuvînt, „detașamente ale morții“.

Pentru a intimida populația română, cea mai numeroasă în nordul Transilvaniei, au fost arestați, încă în ultimele luni ale anului 1941, mii de români, muncitori, țărani, intelectuali, pentru delikte contra „ordinii de stat“, dintre care 1 381 au fost deferiți justiției. În anul 1942, aproximativ 20 000 de bărbați, mai ales români și evrei, dar și numeroși maghiari, bănuïți a fi comuniști au fost trimiși în detașamente de muncă forțată.

În pofida represiunilor, a terorii sîngeroase, comuniștii din nordul Transilvaniei desfășurau mai departe o activitate intensă. Ei au organizat ajutorarea celor arestați sau trimiși în lagăre, precum și diferite acțiuni îndreptate împotriva măsurilor de oprimare socială și națională, împotriva războiului hitlerist. Fruntașul comunist, secretar al comitetului regional, Józsa Béla, trecut în ilegalitate adîncă, a organizat răspîndirea unor manifeste și trimiterea unor scrisori de protest către personalități cu vederi democratice împotriva tratamentului neomenos față de evreii și românii aflați în lagăre de muncă și împotriva nelegiuirilor rasiste. „În Ardealul de nord și de sud — scria el — maghiarii, românii și evreii, gemem deopotrivă în urma jocului infernal al lui Hitler, în variantele și cu diferențele inerente acestui joc“.

Sub îndrumarea comitetului regional al partidului comunist, activitatea în rîndul maselor românești oprite a fost condusă de Józsa Béla, Vasile Pogăceanu și Teofil Vescan, între timp eliberat din lagărul de internare. În conducerea sindicatelor din Cluj acționau social-democrații de stînga în spiritul unității clasei muncitoare, în colaborare cu comuniștii.

„Centrul național al muncii“, organizație fascistă și șovină patronată de guvern, care a avut rolul odios de a trăda clasa muncitoare și de a face diversiuni șovine în rîndurile acesteia, a pus mîna, cu ajutorul autorităților horthiste, pe un mare număr de sedii sindicale. La Oradea, în fruntea acestei organizații a stat Szabó János, fost membru al Partidului social-democrat. Marea majoritate a muncitorilor însă, fără deosebire de naționalitate, s-a concentrat în sindicatele tradiționale, care au stat pe o bază de clasă, precum și în rîndurile Partidului social-democrat, care a mai păstrat o oarecare libertate de acțiune.

Este semnificativ pentru cîrdășia fasciștilor maghiari și români faptul că din conducerea organizației „Crucea cu săgeți“ la Cluj făcea parte și un reprezentant al legionarilor, considerat, de altfel, și de șeful poliției din Bistrița ca avînd „o atitudine foarte loială și supusă“¹⁴. Ilie Dalbosfalvi, unul dintre conducătorii organizației fasciste maghiare „Crucea cu săgeți“, a luat legătura cu membrii Gărzii de fier din nordul Transilvaniei încă în noiembrie 1940, prin preotul ortodox Ungureanu, în vederea încadrării lor în acest partid.

Ofensiva victorioasă a Armatei sovietice, începînd cu sfîrșitul anului 1942, a dat o lovitură hotărîtoare mașinii de război hitleriste, a făcut să se spulbere mitul invincibilității acesteia. Totodată ea a contribuit la adîncirea crizei dictaturii antonesciene, precum și a regimului horthist, zdruncinate tot mai mult de starea de nemulțumire crescîndă a maselor largi.

În România, în cursul anului 1943, au avut loc numeroase manifestări de protest, spontane și organizate, ale muncitorimii și țărănimii, precum și tot mai multe acte de sabotaj în industria de război și în întreprinderile legate de aprovizionarea frontului. Referindu-se la această situație și la aspectele ei politice, comisarul siguranței din Reșița raporta în 1943 că „muncitorii din uzinele locale sînt predispuși la tot felul de

¹⁴ *Ibidem*, p. 307.

curente subversive și în special comuniste, indiferent de naționalitate”¹⁵. În același an, un raport al Ministerului de Interne din Ungaria caracteriza în felul următor atitudinea maselor maghiare din România: „Este un fapt regretabil că nu numai populația română, dar chiar și populația maghiară manifestă o puternică înclinație față de ideile comuniste”¹⁶.

În asemenea condiții, dictatura militară-fascistă a pornit un nou val de teroare împotriva comuniștilor și, în general, împotriva militanților antifasciști. Numai în Arad au fost arestați în februarie 1943 treizeci de luptători, printre care Szabó Árpád și Palásthy József, conducătorii organizației Madosz în județul Arad. Szabó Árpád a fost redactor al gazetei legale a Madoszului „Erdélyi Magyar Szó” (Cluj), în paginile căreia a combătut șovinismul de orice fel, precum și revizionismul. El a trăit în ilegalitate, fiind condamnat de către Tribunalul militar român din Cluj încă în ajunul dictatului de la Viena și pus sub urmărire de către autoritățile horthiste. Bătut și schingiuit la siguranța din Arad, la 8 martie a fost transportat într-o stare agonizantă la închisoarea Tribunalului militar din Timișoara, unde a murit. Relatînd, în martie 1943, această crimă bestială, gazeta ilegală a Comitetului regional al Ajutorului Roșu, „Apărătorul”, scria că Ion Antonescu, care colaborează cu fasciștii maghiari, „extermină pe adevărații prieteni ai poporului român”¹⁷. În același timp, gazeta ilegală „Népszabadság” din Timișoara a arătat că Szabó Árpád a fost ucis deoarece a acționat pentru ca lupta unită a oamenilor muncii români și maghiari împotriva lui Hitler, asupritorilor lor comun, și a trădătorilor Antonescu și Horthy să se lărgească și să se consolideze.

La începutul anului 1943 s-a desfășurat și procesul a 664 de comuniști români și maghiari din nordul Transilvaniei, arestați încă la sfîrșitul anului 1941, în fața tribunalelor din Budapesta, Cluj, Tîrgu-Mureș și Satu-Mare. Ei au fost acuzați, printre altele, că „au ridicat doleanțe naționale inexistente și au ascuțit situația economică grea” și condamnați la ani mulți de închisoare.

În condițiile nemulțumirii crescînde a maselor largi ca urmare a consecințelor războiului hitlerist și ale înăspririi terorii fasciste, în România au luat amploare acțiunile îndreptate împotriva jugului hitlerist și a dictaturii militare-fasciste. În iunie 1943 s-a creat Frontul patriotic antihitlerist, care reunea Partidul Comunist Român, Frontul plugarilor, Uniunea patrioților, Madoszul, Partidul socialist-țărănesc, organizații locale ale Partidului social-democrat.

Față de realitatea tot mai evidentă că Germania hitleristă va pierde războiul, unele cercuri guvernante din România și din Ungaria, stăpînite de idei anticomuniste, dar urmărind să se salveze din punct de vedere politic, au început să se orienteze spre puterile occidentale ale coaliției antihitleriste. Aceste cercuri au nutrit speranța că puterile occidentale vor forma în ultimul moment un front comun cu imperialismul german

¹⁵ E. Cimponeriu, *Reșița luptătoare. Din istoria mișcării muncitorești reșițene în perioada dintre cele două războaie mondiale*, Editura științifică, București, 1965, p. 281.

¹⁶ Csátári Dániel, *A magyar-román ellenállási mozgalmak történetéből*, în „Párttörténeti közlemények” (Budapest) nr. 2/1959.

¹⁷ E. Cimponeriu, *Presa ilegală din Banat editată și îndrumată de partid în anii 1941—1944*, în „Studii. Revistă de istorie”, tomul 15, nr. 5/1962, p. 1185.

împotriva Uniunii Sovietice sau că vor ieși singure victorioase, ca urmare a faptului că Uniunea Sovietică va fi slăbită în urma pierderilor suferite.

Prim-ministrul Kállay și Mihai Antonescu au căutat posibilități de a se sustrage de sub povara răspunderilor lor. În acest scop ei au trimis diplomați și diferite personalități din țările neutre pentru a lua legătura cu emisari ai Angliei și S.U.A., căutând să justifice politica lor aservită Germaniei hitleriste. Concomitent, cele două guverne au făcut tatonări, încurajate și de Germania hitleristă, pentru a reduce tensiunea existentă între cele două țări, ceea ce a reținut și un număr de unități militare din ambele părți la granițele dictate la Viena, unități reclamate tot mai insistent de comandamentul hitlerist. Totodată acest comandament a pregătit și planuri pentru invadarea Ungariei sau României în cazul în care una sau alta din aceste țări va încerca să iasă din tabăra hitleristă, cu promisiuni adecvate pentru satisfacerea revendicărilor acelei țări care ar rămîne credincioasă Germaniei.

Unii oameni politici burghezi cu orientare proengleză din România și Ungaria și-au făcut iluzii în privința unei eventuale „debarcări” de forțe navale anglo-americane pe litoralul Mării Negre și a trimeriei de trupe aeroportuate. Prin aceasta ei sperau să păstreze regimul burghezomășieresc existent în aceste țări. La un moment dat, acești oameni politici din România și Ungaria au încercat să intre în tratative directe. În iunie 1943, contele Bánffy Miklós, membru al Camerei magnaților, fost președinte al Comunității maghiare din România sub dictatura regală, a venit la București ca împuternicit al guvernului Kállay cu mandatul de a purta discuții cu reprezentanții guvernului Antonescu în vederea reglementării unor probleme litigioase de importanță secundară dintre cele două țări. Bánffy a primit însă și un alt mandat, cu caracter confidențial, din partea conelui Bethlen István, retras temporar din scena politică deschisă, dar rămînind conducătorul activ al grupurilor proengleze din Ungaria. În pauza discuțiilor oficiale, Bánffy s-a întîlnit cu Maniu în strict secret, cu care ocazie i-a arătat acestuia că Ungaria și România ar putea „să se desprindă în același timp de Axă”, însă în acest caz trebuiau să cadă de acord ca în problema Transilvaniei să se păstreze „statu-quo-ul existent (pe baza dictatului de la Viena — *n.n.*), pînă cînd marile puteri vor decide definitiv soarta frontierelor”¹⁸. Maniu a exprimat părerea că cercurile respective din Ungaria trebuie să recunoască frontierele din 1938, acest lucru fiind valabil atît pentru România, cît și pentru Iugoslavia și Cehoslovacia. Tratativele au eșuat, fiindcă mandatul lui Bánffy nu cuprindea nici un fel de promisiune în acest sens¹⁹.

Toate aceste manevre politice, aparent în interesul păcii, n-au reținut guvernele din cele două țări să furnizeze în continuare carne de tun și bunuri materiale mașinii de război hitleriste și să desfășoare o teroare anticomunistă singeroasă în interior.

Astfel, în toamna anului 1943, autoritățile horthiste au arestat în nordul Transilvaniei 283 de luptători din rîndurile comuniștilor sau ale celor suspecți ca atare. La 14 noiembrie a fost arestat și internat în lagărul de tortură din Someșeni și Józsa Béla, militant neînfriecat pentru

¹⁸ Bánya László, *Contribuții privind misiunea conelui Bánffy Miklós la București în iunie 1943*, în „Studii. Revistă de istorie”, tomul 20, nr. 4/1967, p. 722.

¹⁹ *Ibidem*, p. 723.

cauza frăției de luptă a oamenilor muncii români și maghiari împotriva asupritorilor lor comuni. Schingiuit în mod bestial, el a fost ucis de călăii horthiști la 22 noiembrie 1943.

La sfârșitul anului 1943 au avut loc arestări în masă în România printre comuniști; totodată au fost arestați mulți militanți antifasciști, în frunte cu dr. Petru Groza.

Deruta crescândă din rindurile cercurilor conducătoare horthiste, ca și cea care cuprinsese clica fascistă antonesciană, a favorizat, cu toată terroarea dezlănțuită, desfășurarea unor acțiuni mai puternice ale forțelor antifasciste și democratice. În cursul anului 1943, comuniștii din nordul Transilvaniei au organizat numeroase manifestări îndreptate împotriva războiului hitlerist, demascând adevărata față a imperialismului hitlerist și a acoliților săi horthiști.

Partidul Comunist Român, în condițiile creșterii rezistenței antifasciste în rîndul populației civile și al armatei, a urii față de dictatura militară-fascistă și de războiul nazist, a întărit și a mobilizat toate detașamentele sale în vederea pregătirii pentru bătălii decisive împotriva regimului trădător și a jugului hitlerist.

Apelul Mădoszului, difuzat la Timișoara în februarie 1944, arăta: „În timp ce fiii poporului român sînt tîrîți în abatorul hitlerist, Antonescu, acest ajutor de călău al lui Hitler, a introdus sistemul lagărelor militare de muncă, unde fiii noștri au pierit în masă din pricina muncii de rob, doborîți de foame și boli. În timp ce bandiții fasciști ai lui Horthy s-au aruncat asupra nordului Transilvaniei ca asupra unei colonii și în primul rînd asupra maselor române de acolo, zbirii lui Antonescu au jefuit țărani maghiari din sudul Transilvaniei și Banat... Din robia hitleristă comună nu este decît o singură scăpare: lupta comună antihitleristă de eliberare. Mîrșavii trădători de patrie, din România lui Antonescu și din Ungaria lui Horthy, folosesc ambele popoare drept unelte pentru războiul de jaf al lui Hitler, iar acum ar vrea să le jertfească în întregime pentru apărarea hoardelor hitleriste care se retrag în debandadă. Populația maghiară din țara noastră își poate dobîndi libertatea numai prin scuturarea împreună cu poporul român a jugului hitlerist, asigurînd libertățile omenești generale și cîștigînd prietenia marii noastre vecine, Uniunea Sovietică“.

La 19 martie 1944, trupele germane au ocupat punctele strategice din Ungaria, iar în locul guvernului de duplicitate al lui Kállay, au impus un guvern în întregime aservit hitleriștilor în frunte cu Sztójai. Totodată autoritățile fasciste maghiare, în colaborare cu Gestapoul, au arestat în nordul Transilvaniei mii de luptători antifasciști.

Gazeta ilegală a Mădoszului, „Bánsági Magyar Szó“, redactată de Méliusz József, arăta că trădarea lui Horthy și Sztójai este un nou semnal că „nu există decît o singură ieșire: a lupta împreună cu frații noștri români și de alte naționalități pe pămîntul unde ne-am născut și unde trăim, împotriva lui Hitler și a vasalilor săi“²⁰. Gazeta a demascat apelul lui Gyárfás Elemér, președintele Comunității maghiare, care a cerut „disciplină și înțelegere“ din partea populației maghiare din România: „Față

²⁰ „Bánsági Magyar Szó“ (Timișoara) din mai-iunie 1944.

de cine să fim disciplinați și înțelegători? Față de Hitler și Antonescu, față de fasciștii care ne jefuiesc și ne tirăsc la abator?”²¹.

În acel climat favorabil unirii tuturor forțelor democratice și antifasciste, P.C.R. și-a intensificat eforturile în direcția înfăptuirii unității de acțiune a clasei muncitoare, temelia pentru strângerea într-un singur front a tuturor partidelor, organizațiilor și grupărilor, fără deosebire de păreri politice și de naționalitate, care se pronunțau pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste. Prin înfăptuirea Frontului Unic Muncitoresc, în luna aprilie 1944, și încheierea acordului pentru crearea Blocului Național Democrat, în luna iunie, s-a ajuns la platforma de acțiune care prevedea înlăturarea dictaturii militare-fasciste, scoaterea României din războiul hitlerist, alăturarea ei puterilor antihitleriste, restabilirea independenței și suveranității naționale, eliberarea nordului Transilvaniei de sub ocupația horthistă-hitleristă și instaurarea în țară a unui regim democratic.

Apropierea trupelor sovietice, schimbările de poziție în rîndurile cercurilor guvernante, inclusiv ale palatului regal, atmosfera antihitleristă din armată au făcut posibilă trecerea la înfăptuirea planurilor pregătite. La 23 August 1944, P.C.R., acționînd pe linia intereselor fundamentale ale poporului, a dezlănțuit insurecția armată antifascistă, care a scos România din războiul hitlerist și a alăturat-o coaliției antihitleriste. Printre aliații cei mai apropiați ai P.C.R. a acționat și Madoszul.

Masele largi de oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate, s-au angajat să susțină acțiunile pentru eliberarea teritoriului țării de sub jugul fascist. Imediat după victoria insurecției din august 1944, organizațiile Madoszului din Timișoara și Brașov au lansat apeluri similare către oamenii muncii de naționalitate maghiară. „Acum — se spunea în apelul de la Timișoara — cînd poporul țării a fost eliberat de sub asuprirea cea mai neomenoasă a tuturor timpurilor, de sub fascism, a sosit timpul ca și ungurii care trăiesc aici să-și exprime voința lor de a duce o luptă comună alături de forțele democratice din România pentru lichidarea rămașitelor fascismului și realizarea unui larg regim democratic.

Uniunea oamenilor muncii maghiari este de mai mult de zece ani aliatul de arme credincios al forțelor democratice populare române. Madosz a dus o luptă fără șovăire împotriva regimului fascist dictatorial, care oprima masele maghiare, pentru libertate și egalitatea națională de drepturi. În același timp el a proclamat conștient că propaganda revizionistă nu servește decît la îndepărtarea maselor maghiare care trăiesc aici de la drumul luptei comune cu poporul român. Madosz susține cu toate forțele sale eliberarea poporului din nordul Transilvaniei, deci a poporului român și a fraților noștri maghiari de sub domnia bandiților horthiști și a magnaților reacționari maghiari”²².

Apelul organizației Madosz din Brașov avea același conținut: „Madosz cheamă sub drapelul său toți ungurii cinstiți în scopul solidarizării tuturor forțelor democratice, populare. Faceți toate eforturile pentru consolidarea libertății populare abia născută, să nu-și mai ridice capul bles-

²¹ *Ibid.*

²² Bányai László, *Harminc év.* Allami Könyvkiadó, Bukarest, 1949, p. 89.

temata ură de rasă, care a ațîțat, unul împotriva altuia, popoarele conlocuitoare”²³.

Victoria insurecției armate a avut un puternic ecou în rîndul populației din nordul Transilvaniei. Elementele horthiste au fost cuprinse de panică, în timp ce oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, și-au manifestat tot mai puternic împotrivirea față de autoritățile fasciste. Ei nu mai răspundeau la ordinele de mobilizare și refuzau evacuarea întreprinderilor.

În cursul grelelor bătălii purtate, umăr la umăr, de unități militare române și sovietice pentru eliberarea nordului Transilvaniei, muncitorii și țărani români și maghiari au întreprins numeroase acțiuni de sprijin. Astfel, săteanul Florea Ion din județul Ciuc a fost omorît pe cînd transporta muniții pentru unitățile sovietice, iar Pórá Imre, unul dintre conducătorii răscoalei din 1934 în Valea Ghimeșului, vechi militant al Madoszului, a fost împușcat de fasciștii maghiari în timp ce încerca să treacă de partea trupelor eliberatoare.

Trupele fasciste în retragere au săvîrșit numeroase crime. Împotriva lor comuniștii au desfășurat o intensă activitate de sabotare a războiului hitlerist. Pentru a contracara aceste acțiuni, jandarmeria fascistă maghiară a operat noi arestări. La indicația Gestapoului a fost arestat și executat fruntașul comunist Kovács-Katona Jenő, scriitor clujean, care era cunoscut pentru poziția sa intransigentă în ce privește solidarizarea cu forțele progresiste române. Această crimă a fost comisă la 10 octombrie 1944, cu numai o zi înainte de eliberarea orașului.

Victoriile obținute pe front împotriva trupelor fasciste au contribuit la consolidarea cuceririlor democratice ale poporului. O expresie a acestui proces a constituit-o închegarea, sub conducerea P.C.R., a Frontului Național Democrat, în care intrau P.C.R., P.S.D., Sindicatele unite, Frontul plugarilor, Uniunea patrioților, Madoszul și alte organizații democratice. Programul Frontului Național Democrat prevedea „lupta pentru instaurarea unui guvern democratic, exproprierea moșierilor și împrăștierea țăranilor fără pămînt și cu pămînt puțin, îmbunătățirea condițiilor de trai ale oamenilor muncii, precum și desfășurarea unei politici de egalitate în drepturi și prietenie între poporul român și naționalitățile conlocuitoare”²⁴.

În manifestul său din 6 octombrie 1944, apărut la București, Comisia de reorganizare a Uniunii oamenilor muncii maghiari din România (Madosz) a reprodus în limba română și în limba maghiară platforma Frontului Național Democrat, adăugînd următoarele rînduri : „Madosz-ul a acceptat această platformă cu următoarea declarațiune :

Noi, delegații Uniunii muncitorilor și țăranilor maghiari din România (Madosz), am luat, pe baza tratativelor duse la București în zilele de 4—5 octombrie 1944, următoarea hotărîre :

Democrația română a ajuns la 23 August 1944 la o nouă perioadă a istoriei sale. Poporul român a pornit pe drumul de a-și lua soarta în mîinile sale proprii — după doborîrea regimului de teroare fascisto-hitlerist.

²³ *Ibidem*, p. 90.

²⁴ „Scînteia” din 26 septembrie 1944.

Noi, maghiarii din România, nu putem despărți pentru nici un moment soarta noastră de soarta fraților noștri români...

Conducătorii tinerei democrații românești cheamă acum toate forțele populare ale țării într-un larg Front Național Democrat din România. Platforma acestui front propusă tuturor forțelor democratice de către Frontul Unic Muncitoresc realizat între Partidul comunist și Partidul social-democrat, la care aderă toate forțele democratice din țară, spune : «Să fie înfăptuită completa egalitate a tuturor cetățenilor țării, fără deosebire de naționalitate, religie... Persecuțiile naționale și religioase să fie urmărite și sancționate de lege».

Prelucrînd întreg conținutul Proiectului de Platformă, avînd în vedere toate problemele noastre speciale naționale, conștiinței de răspundere noastră, acceptăm în întregime Proiectul de Platformă și aderăm la Frontul Național Democrat“.

La 16 octombrie 1944, Madoszul, în cadrul conferinței pe țară ținute la Brașov, a hotărît să se transforme într-o largă organizație politică democratică a naționalității maghiare din România, schimbîndu-și denumirea în Uniunea populară maghiară din România.

Pe măsura eliberării de sub ocupația horthistă, în nordul Transilvaniei a fost introdusă administrația românească. Sub acțiunea maselor populare, avînd în frunte pe comuniști, în numeroase județe, orașe și comune au fost instaurate autorități democratice, care acționau în sensul năzuințelor poporului. În același timp, pe baza indicațiilor date de C.C. al P.C.R., s-a trecut la refacerea organizațiilor P.C.R. și a altor organizații de masă, ca Frontul plugarilor și Uniunea populară maghiară din România.

Un astfel de curs al vieții social-politice în fostul teritoriu transilvănean ocupat de horthiști a îngrijorat forțele retrograde. Folosind majoritatea de care dispuneau în guvernele Sănătescu, ele au întreprins o serie de acțiuni menite să împiedice sau cel puțin să frîneze dezvoltarea prefacerilor revoluționare pentru care militau masele de oameni ai muncii. Astfel, în unele localități din nordul Transilvaniei au fost trimise autorități civile alcătuite din elemente șovine. De asemenea, așa-numitele „gărzi Iuliu Maniu“, formate mai ales din legionari, au comis acte teroriste, îndeosebi în rîndurile populației maghiare. În același timp, în regiunile muntoase ale Transilvaniei mai acționau bande fasciste germane și maghiare.

La ședința guvernului din 13 noiembrie 1944, dr. Petru Groza a demascat aceste uneltiri șovine mîrșave, arătînd necesitatea curmării lor, în scopul stabilirii unui climat de colaborare între români și maghiari ²⁵.

La 24 octombrie 1944, Comandamentul sovietic a instituit în mod provizoriu în nordul Transilvaniei administrația militară sovietică. În perioada administrației militare sovietice (pînă la 13 martie 1945), autoritățile civile erau propuse spre aprobare de către consiliile locale și județene ale Frontului Național Democrat, care se consultau în prealabil cu organizațiile P.C.R. În acest fel, în ciuda unei situații particulare existente

²⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 103 (Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri).

pe plan administrativ în nordul Transilvaniei, unitatea politică fusese, în fapt, restabilită pe întreg teritoriul țării.

Procesul de democratizare în nordul Transilvaniei, cu toate că a luat un curs accelerat, a întâmpinat piedici serioase, provocate atât de reacțiunea română cât și de cea maghiară, care, deși în conflict într-o serie de probleme, erau unite în încercarea de zăgăzuire a procesului de democratizare a țării. Astfel, elementele naționaliste române tindeau la restabilirea situației de discriminare față de naționalitățile conlocuitoare existente în România burghezo-moșierească între cele două războaie mondiale. Totodată elementele naționaliste maghiare făceau agitație în favoarea situației existente sub opresiunea horthistă.

Împotriva acestor diversiuni militau organizațiile politice democratice aflate sub conducerea organelor centrale de la București. De asemenea, Uniunea populară maghiară, care în acel timp își avea sediul central la Brașov, a desfășurat o intensă activitate în direcția luptei oamenilor muncii din Transilvania, pentru instaurarea unui regim democrat în România, garanție sigură a realizării egalității în drepturi între poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Un prim succes în această direcție l-a constituit adoptarea, la 6 februarie 1945, sub presiunea opiniei publice democratice și a reprezentanților Frontului Național Democrat în guvernul prezidat de N. Rădescu, a *Statutului naționalităților*, care proclama abrogarea legilor rasiste și de discriminare națională, egalitatea civilă și politică a tuturor cetățenilor în fața legii, indiferent de rasă, limbă, naționalitate sau religie, hotărîndu-se pedepsirea prin lege a oricărei manifestări a urii de rasă sau de naționalitate. Deși existența unei majorități reacționare în guvern a împiedicat aplicarea consecventă a prevederilor statutului, totuși adoptarea lui a însemnat un pas înainte în combaterea șovinismului.

Prin instaurarea, la 6 Martie 1945, a primului guvern revoluționar-democratic al României, în frunte cu remarcabilul om de stat dr. Petru Groza, lupta dusă pentru înfăptuirea egalității în drepturi a naționalităților conlocuitoare cu poporul român a devenit o politică de stat.

Elementele reacționare și șovine din administrație au fost, rînd pe rînd, eliminate. Unitatea politică indestructibilă a oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea P.C.R., a constituit o mare forță istorică, care a contribuit la înfăptuirea programului de refacere și transformare democratică a țării, precum și la trecerea la făurirea societății socialiste în România, în cadrul căreia asigurarea egalității naționale în drepturi și prietenia frățească între poporul român și naționalitățile conlocuitoare sînt o realitate.

Trăsături ale vieții politice din România în anii luptei pentru crearea Partidului Comunist Român

MIRCEA T. MUȘAT

Cunoașterea vieții politice din România în perioada anilor 1918—1921 se înscrie ca un obiectiv de seamă al cercetărilor actuale din domeniul istoriei. Analiza temeinică, complexă, prin prisma materialismului istoric, a evoluției economice și social-politice a țării, a structurii și dinamicii claselor sociale, a activității partidelor politice care au acționat în numele și în interesul acestor clase, a poziției diferitelor clase, partide și militanți politici față de evenimentele care au avut loc ne ajută să stabilim mai bine trăsăturile regimului social-politic din acea perioadă, ca și cadrul de activitate și de luptă al clasei muncitoare, locul și rolul partidului său politic în viața țării.

Cercetarea acestor ani de schimbări structurale în viața țării, ani în care, ca urmare a cerințelor obiective de dezvoltare a statului național unitar român și a luptei maselor populare pentru drepturi democratice, au fost legiferate și aplicate unele reforme de mare importanță — cum au fost reforma agrară și cea electorală —, prezintă o însemnătate deosebită pentru înțelegerea evoluției ulterioare a evenimentelor istorice. Frământările ce au cuprins toate clasele și păturile societății, angrenate în procesul prefacerilor postbelice, au declanșat în rîndul partidelor politice burghezo-moșierești o puternică efervescență, soldată cu schimbarea configurației partidelor politice și a raporturilor dintre ele, cu pulverizarea și regrouparea acestora, cu încercări de readaptare a programelor politice și a metodelor de guvernare, cu apariția și încadrarea în viața politică a țării a unor noi partide și grupări politice. În această vîltoare, în care s-au confruntat toate forțele politice ale țării, și-au făcut apariția diferite teorii programatice determinate în bună măsură de modificarea bazei sociale și de clasă a partidelor politice, s-au conturat principalele curente existente în sinul lor, ca și delimitarea poziției acestora, ca partide de guvernămînt, față de cele mai importante probleme ale vieții interne și internaționale.

În același timp, în angrenajul complex al acestei perioade de intense schimbări în toate compartimentele vieții economice, sociale și politice, pe fondul avîntului revoluționar al clasei muncitoare s-a plămădit și a apărut în viața țării o nouă forță politică, cerută imperios de condițiile obiective de dezvoltare a societății românești : Partidul Comunist Român — partid

marxist-leninist de avangardă al clasei muncitoare —, datorită căruia proletariatul a putut polariza în jurul său forțele înaintate ale țării, interesate în rezolvarea radicală a problemelor fundamentale ale României.

Cadrul social-economic și politic în care s-a desfășurat viața societății românești după primul război mondial este dominat în primul rînd de desăvîrșirea procesului istoric de realizare a statului unitar român. Imperativ obiectiv de luptă al poporului român, desăvîrșirea unității de stat a consolidat și lărgit piața internă, a concentrat resursele economice și spirituale ale poporului român, deschizînd — cu toate limitele și contradicțiile proprii capitalismului, posibilități noi pentru dezvoltarea forțelor de producție, pentru progresul general al societății. Potențialul țării s-a întărit prin fructificarea pe scara întregii țări a bogățiilor solului și sub-solului, s-a accentuat rolul industriei în viața economică ¹.

Imediat după terminarea războiului, problema dominantă care stătea în fața României era aceea a refacerii economice. Marile distrugerii pricinuite de război și jaful ocupanților străini au provocat dezorganizarea întregului aparat de producție și circulație, ducînd la scăderea producției materiale, la inflație, dezechilibru bugetar etc.². La aceasta se adaugă faptul că dezvoltarea forțelor de producție în România după primul război mondial a avut loc în condițiile unei țări capitaliste slab dezvoltate industrial, aflată în sfera de influență a marilor puteri imperialiste, care își disputau locul pe piața românească ³.

Războiul a afectat profund agricultura. În condițiile ruinei economice provocate de război, contradicțiile generate de menținerea rămășițelor feudale s-au ascuțit în mod deosebit, făcînd ca între problemele social-economice ce se cereau rezolvate la sfîrșitul războiului cea mai arzătoare pentru mersul înainte al societății să fie problema agrară ⁴.

Adîncirea contradicțiilor social-economice ale regimului burghezo-moșieresc, cauzată de distrugerile războiului, de dezorganizarea activității economice și înrăutățirea situației materiale a maselor largi populare determină în anii 1918—1921 o creștere impetuoasă a avîntului și combativității revoluționare a maselor muncitoare, care doreau ca desăvîrșirea unității politice a statului român să fie însoțită de transformări radicale menite să ducă la democratizarea vieții de stat ⁵. Pe fondul acestor frămîntări interne și-au exercitat influența victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și succesele mișcării revoluționare internaționale, care au îmbărbătat și mai mult pe oamenii muncii din România în acțiunile lor revoluționare ⁶.

¹ Studii privind istoria economică, vol. I, Editura Academiei R.P.R., 1962, p. 157—166.

² Gh. M. Dobrovici, *Istoricul dezvoltării economice și financiare a României și împrumuturile contractate. 1822—1933*, București, 1934, p. 395—486.

³ Vezi pe larg: V. Axenciuc, *Situația economică-socială a României în perioada 1919—1924*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.” nr. 4/1966, p. 125—146.

⁴ *Relații agrare și mișcări țărănești în România. 1908—1921*, Editura politică, București, 1967, p. 131—190.

⁵ *Greva generală din România — 1920*, [f.e.], București, 1970, p. 34—87.

⁶ *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și mișcarea revoluționară și democratică din România (documente și amintiri)*, Editura politică, București, 1967, p. V—IX și urm.

Avântul revoluționar al maselor a provocat o profundă răscolire a vieții social-politice a societății românești. Valul grevelor, manifestațiile muncitorești, spiritul de revoltă al țărănimii și al altor categorii sociale s-au repercutat în transformările, în reformele, în tentativele claselor dominante de a răspunde noilor realități.

Lupta maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare, pentru reforme radicale și drepturi democratice, largă manifestare pe planul vieții politice a unor noi categorii și forțe sociale, atât în cadrul unor partide burghezo-moșierești cât și în numele lor propriu, dezvoltarea unui larg curent de opinie democratică, ca un produs firesc al deplasării spre stînga ce caracterizează întregul sector al maselor populare, au determinat procesul de regrupare politică a forțelor de clasă, ca și fenomenele de criză ale regimului burghezo-moșieresc. Ridicarea la viață politică a unor largi categorii populare, dezvoltarea unui curent de opinie democratică, trecerea pe prim plan a acelor partide și grupări care se aliniau efectiv sau declarativ unei politici de democratizare a vieții de stat au generat în suprastructura politică simptomele unei crize care a pus clasele dominante în imposibilitatea de a menține neschimbate rînduielile dinainte de război sau de a-și păstra puterea cu ajutorul vechilor metode de guvernare.

Transformările ce aveau loc în baza economică declanșează procesul de reorganizare și regrupare a forțelor politice, care afectează însăși structura internă a claselor, raporturile dintre ele, ponderea și poziția lor în viața politică a statului, ca și compoziția bazei sociale și de clasă a partidelor burgheze. În ansamblul acestui angrenaj complex de contradicții și rivalități, antagonice sau neantagonice, asistăm la schimbarea raportului de forțe între burghezie și moșierime net în favoarea primeia, la creșterea rolului și importanței burgheziei mici și mijlocii în viața politică a țării, la intensificarea procesului de stratificare a țărănimii, paralel cu afirmarea tot mai puternică a proletariatului ca forță politică de bază a societății românești.

Ca urmare a desfășurării procesului obiectiv de dezvoltare capitalistă a țării, se remarcă o consolidare a pozițiilor economice ale burgheziei și accentuarea rolului marii burghezii în ansamblul societății⁷. Paralel cu procesul de lărgire a rîndurilor burgheziei cu burghezia transilvană, asistăm în acești ani la detașarea mai pregnantă a cercurilor marii burghezii industriale și financiare, care gravitau din punct de vedere economic în jurul marilor bănci cu capital național, iar din punct de vedere politic formau nucleul care dirija activitatea Partidului național-liberal⁸. Așa se face că, de unde pînă la război Partidul liberal fusese exponentul tradițional al majorității burgheziei din vechea Românie, după război el devine exponentul principal al intereselor marii burghezii industrial-financiare din întreaga țară. Aceasta a determinat, în conjunctura primilor ani post-belici, părți însemnate ale burgheziei mici și mijlocii, ca și ale țărănimii, care înainte de război se aflau în orbita electorală a P.N.L., să-l părăsească, îngroșînd rîndurile altor partide, care se declarau, formal, mai democra-

⁷ V. Săvescu, *Marea finanță din România în vremea războiului*, București, 1920, p. 149—155.

⁸ C. I. Băicoianu, *Istoria politicii noastre monetare și a Băncii Naționale*, vol. II, partea a II-a, București, 1939, p. 686—688.

tice, cum a fost Partidul poporului, sau încercând să-și creeze un reprezentat politic propriu, cum a fost Partidul țărănesc⁹.

Aici trebuie căutată rădăcina contradicției tot mai evidente dintre întărirea, pe de o parte, a poziției economice și de clasă a vîrfurilor burgheziei liberale și îngustarea, pe de alta, a bazei sociale și electorale, contradicție care a măcinat, mai ales în primii ani ai perioadei de care ne ocupăm, creditul politic și electoral al P.N.L. Fără îndoială, la aceasta se adaugă și antecedentele unei guvernări „autoritare“, bazată pe starea de asediu și cenzură, dusă de liberali de-a lungul unei perioade de guvernare, care începe în ianuarie 1914 și sfîrșește, cu mici întreruperi, în septembrie 1919, ani de sărăcie și ruină economică a maselor, în paralel cu creșterea puterii economice a cercurilor financiare, cu tergiversarea înfăptuirii reformei agrare, cu politica represivă dusă față de mișcarea muncitorească.

Tocmai pentru rezolvarea acestei situații, care îi purtase la înfrîngerile electorale din noiembrie 1919 și mai 1920, liderii liberali au fost nevoiți să pornească o serie de acțiuni pentru reorganizarea activității politice, readaptarea programului și doctrinei lor la condițiile specifice de dezvoltare a României postbelice, să pună în mișcare forța economică și financiară de care dispuneau, pentru înființarea de organizații politice în întreaga țară, pentru alimentarea și dirijarea în propriile scopuri a tuturor rivalităților și disensiunilor ivite între celelalte partide și grupări politice¹⁰.

Favorizați de procesul obiectiv de dezvoltare capitalistă a țării, bazîndu-se pe puternicele pîrghii economice și financiare de care dispuneau, ca și pe influența asupra monarhiei și a cercurilor palatului, speculînd rolul pe care l-au jucat în inițierea unor reforme, ca și „aureola“ de partid sub a căruia guvernare a avut loc procesul de desăvîrșire a unității politice a statului român, Partidul liberal se prezenta și în această perioadă ca cel mai puternic partid al burgheziei, cu o pondere vădită în cadrul coaliției de forțe burghezo-moșierești și cu posibilități de a orienta și dirija politica guvernelor chiar și atunci cînd se afla în opoziție¹¹. În același timp, faptul că Partidul liberal a reușit să depășească fenomenele de relativă criză politică ce s-au manifestat în primii ani postbelici și să se instaleze la începutul anului 1922 din nou la guvern demonstra că procesul obiectiv de dezvoltare capitalistă a țării mai oferea încă burgheziei unele rezerve pe linia înfăptuirii unor reforme.

Paralel cu afirmarea mării burghezii ca forță economică și politică în stat, asistăm la accentuarea rivalităților dintre principalele cercuri capitaliste: grupul marilor bănci cu capital românesc din vechea Românie, concentrat în principal în jurul B.N.R. și al Băncii românești și reprezentat pe plan politic de Partidul liberal; grupul marilor bănci în care era plasat capital străin, în fruntea căruia se afla Banca Marmorosch Blank, și care încerca să-și consolideze pozițiile politice prin pătrunderea

⁹ V. Liveanu, *Situația internă a României în momentul creării P.C.R.*, în „Studii. Revistă de istorie“ nr. 3/1966, p. 443—472.

¹⁰ Tancred Constantinescu, *Efectele legii electorale și învățămintele ce decurg din alegerile făcute după război*, București, 1927, p. 5—12.

¹¹ N. Iorga, *Supt trei regi*, București, 1932, p. 306.

și subordonarea noilor grupări politice; grupul burgheziei ardelenе reprezentată pe plan politic de Partidul național din Ardeal¹².

Împrejurările istorice în care luase ființă și își desfășurase activitatea pînă la desăvîrșirea procesului de făurire a statului național român unitar asigurase Partidului național român o mare influență în rîndul unor largi pături ale populației românești din Transilvania. Subordonînd programul politic și întreaga activitate unuia din cele mai importante obiective spre care năzuiau masele largi ale națiunii române și care își avea rădăcini istorice în lupta de veacuri a poporului pentru libertate socială și națională, Partidul național român se prezenta în acea vreme ca o grupare politică menită să îndrume lupta maselor populare din Transilvania pentru realizarea dezideratului național care preocupa masele poporului român din ambele părți ale Carpaților. Burghezia românească din Transilvania și elementele moșierești, fiind mai slabe economic și politic în raport cu burghezia și moșierimea celorlalte naționalități, sînt nevoite să apeleze mai mult la sprijinul maselor, fapt pentru care acceptau mai ușor în programele lor politice unele revendicări burghezo-democratice mai largi. Acest fapt a și conferit, în această perioadă, Partidului național român o fizionomie socială și de clasă destul de eterogenă, în rîndurile sale activînd elemente aparținînd tuturor păturilor sociale ale populației românești din Transilvania¹³.

Datorită programului său burghezo-democratic care-i asigura în această conjunctură istorică o bază socială și electorală mult mai largă și mai stabilă în comparație cu a celorlalte partide și grupări politice din vechea Românie în organele de conducere ale acestuia au activat și o serie de elemente cu vederi democratice, mai apropiate de interesele țărănimii, ale micii burghezii și ale altor pături sociale. Cu toate acestea Partidul național român rămînea un partid care reprezenta interesele burgheziei și moșierimii române din Transilvania.

După desăvîrșirea unității de stat, rolul și activitatea P.N.R. trebuiau să sufere o inevitabilă schimbare, căci dezideratul Unirii, datorită căruia fusese urmat de majoritatea populației românești din Transilvania, încetase de a mai exista. În aceste condiții, vechiul program fiind depășit, liderii P.N.R. au afișat pentru o vreme clauzele Declarației de la Alba Iulia ca programul politic al propriului lor partid.

Conform prevederilor Declarației de la Alba Iulia, pînă la convocarea Constituantei întregii țări, în locul Consiliului Național Central dizolvat, conducerea provizorie a Transilvaniei a fost preluată de Marele Sfat Național Român, din cadrul căruia a fost ales Consiliul Dirigent¹⁴. Analizînd componența membrilor aleși în aceste organe, ajungem la concluzia că, deși din ele făceau parte, alături de reprezentanții muncitorimii socialiste, și unii intelectuali cu vederi mai democratice, ca Vasile Goldiș, Vasile Lucaciu, Ion Suci, Valeriu Braniște, Emil Hațeganu, Aurel Lazăr ș.a., baza de clasă a acestora era asigurată de vîrfurile de dreapta ale bur-

¹² Ștefan Zeletin, *Burghezia română. Originea și rolul ei istoric*, București, 1925, p. 153—154; Banca Marmorosch Blank, *cu prilejul jubileului de 75 de ani*, București, 1923, p. 10—12.

¹³ Octavian Goga, *Aceeși luptă...*, București, 1930, p. 19—20.

¹⁴ Miron Constantinescu, Ștefan Pascu, *Desăvîrșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu România*, București, 1968, p. 370—390.

gheziei și moșierimii române din Transilvania¹⁵. Așa se explică de ce, în condițiile avântului revoluționar al maselor, aceste organisme au făcut tot posibilul pentru a tergiversa aplicarea reformelor democratice înscrise la Alba Iulia. Tergiversarea reformelor, amăgirea maselor cu afișarea de promisiuni, guvernarea prin decrete-legi și măsuri excepționale, ca și unele acțiuni represive împotriva clasei muncitoare, aceasta caracterizează, în esență, activitatea desfășurată de Consiliul Dirigent în perioada decembrie 1918—aprilie 1920.

În același timp, după desăvîrșirea unității de stat a României, pentru vîrfurile burgheziei române din Transilvania locul contradicției cu burghezia dominantă străină l-a luat, într-un fel, rivalitatea cu marea burghezie financiar-industrială din vechea Românie. Încercînd să-și rezerve în exclusivitate dreptul de stăpînire și exploatare a bogățiilor din această parte a țării, liderii P.N.R. au încercat să facă totul pentru a se opune penetrației economice și politice a vîrfurilor burgheziei din vechea Românie, venind astfel în contradicție, pe de o parte, cu procesul obiectiv de unificare economică, administrativă și politică a țării, iar pe de alta cu interesele burgheziei liberale. Această situație va genera, în perspectiva evenimentelor, o luptă acerbă între cercurile marii burghezii financiare și industriale din vechea Românie și cele din Ardeal, desfășurată atît pe plan economic cît și politic, fapt ce a constituit mărul discordiei, care a împiedicat realizarea unei alianțe politice între cele două grupări ale burgheziei sub sceptrul aceluiași partid politic¹⁶.

Treptat, P.N.R. a pierdut din influența politică pe care o avusese în rîndul maselor, mai ales după răsturnarea guvernării Blocului parlamentar prezidat de Al. Vaida și desființarea Consiliului Dirigent. Înrîngirea electorală a P.N.R. în alegerile parlamentare din 1920 și extinderea treptată în Transilvania a organizațiilor politice aparținînd partidelor burgheze din vechea Românie, în special ale Partidului național-liberal și Partidului poporului, au determinat conducerea acestuia să anunțe „noi” programe politice, să renunțe la politica regionalistă, încercînd o serie de combinații și împerecheri politice cu grupările din vechea Românie, ajungînd pînă la fuziune în 1923 cu rămășițele takșiștilor, în 1925 cu gruparea lui N. Iorga, iar în 1926 cu Partidul țărănesc, formînd Partidul național-țărănesc¹⁷.

Pentru moșierime, perioada analizată s-a soldat cu o reducere considerabilă a forței economice și a rolului său politic. În atmosfera generată de avîntul revoluționar al maselor și de ascuțirea contradicțiilor interne ale societății românești, de lărgire a drepturilor electorale și de înviorare a curentelor de opinie democratică, moșierimea, clasa cea mai retrogradă a societății, n-a mai putut să-și apere și să-și conserve pozițiile economice și politice deținute. Lovită în suportul politic prin desființarea sistemului cenzitar și aplicarea votului universal, moșierimea primește prin legife-

¹⁵ N. Iorga scria: „În Ardeal inteligența, grupată în jurul băncilor adesea necruțătoare, participa la exploatarea poporului. Această inteligență îmburghezită conduce Partidul național” (N. Iorga, *România contemporană de la 1904 la 1930*, București, 1932, p. 289).

¹⁶ Alexandru Papacostea, *România politică*, Iași, 1932, p. 216.

¹⁷ Ion Rusu-Abrudeanu, *Păcatele Ardealului față de sufletul vechiului regat*, București, 1930, p. 475, 478—479.

rarea și aplicarea reformei agrare o nouă lovitură, pe plan economic, fapt care-i va reduce considerabil rolul și influența în viața social-economică și politică a țării. Această situație a determinat destrămarea și dispariția treptată a Partidului conservator, exponentul principal și tradițional al moșierimii, care timp de decenii fusese partenerul principal al burgheziei în cadrul așa-zisei „rotative guvernamentale”¹⁸. Chiar dacă cele două aripi ale fostului Partid conservator, „partidul naționalist” și „conservator progresist”, strînse în jurul lui Take Ionescu și Al. Marghiloman, au supraviețuit un timp ca grupări independente, ele au fost lipsite de orice forță și influență politică, acționînd ca anexe ale altor grupări politice pînă au dispărut definitiv din constelația politică existentă la începutul deceniului al treilea al secolului nostru. Falimentul conservatorilor era o manifestare directă a reducerii forței economice și influenței politice a moșierimii, o urmare a dezvoltării mai rapide a relațiilor de producție capitaliste, un rezultat al afirmării pe scena politică a țării a unor forțe sociale noi, ieșite din frământările și conjunctura anilor postbelici.

Procesul de pătrundere rapidă a relațiilor capitaliste în toate sectoarele vieții economice, creșterea numărului de întreprinderi industriale, comerciale și bancare cu capitaluri relativ mici, extinderea micii producții de mărfuri au dus la creșterea numărului elementelor burgheziei mici și mijlocii, la afirmarea lor în viața economică și politică a statului.

Pentru burghezia mijlocie, această perioadă de instabilitate economică și politică, de polarizare tot mai accentuată a contradicțiilor sociale dintre masele populare și vîrfurile claselor dominante constituie o perioadă de căutări și oscilații între partidele burgheze tradiționale, în cadrul cărora se încerca să se creeze un curent de opinie mai democratică cu privire la reformele ce urmau să se înfăptuiască și între noile curente politice apărute după război și cristalizate în cele din urmă parțial în Partidul poporului și în Partidul țărănesc. Cît privește mica burghezie, aceasta, lovită grav în interesele sale vitale prin consecințele războiului, era împinsă să se ridice împotriva politicii marii burghezii și a guvernelor ei. De aceea, pe plan politic o parte a ei se alătură mișcării muncitorești, dar cea mai mare parte îngroașă rîndurile noilor grupări politice născute din frământările anilor postbelici.

Schimbări importante au avut loc în acești ani și în rîndurile țărănimii. Perioada războiului și urmările sale, frământările și lupta maselor țărănești pentru pămînt, cuprinderea satului tot mai mult în sfera relațiilor capitaliste au ascuțit contradicțiile social-economice existente în sînul țărănimii, adîncind procesul de diferențiere și stratificare a lumii satului¹⁹. Ca urmare a legiferării și aplicării reformei agrare, observăm detașarea în prim plan a figurii țaranului mijlocas, paralel cu o anumită reducere a ponderii proletariatului agricol și a țărănimii sărace, și creșterea simțitoare a elementelor burgheziei sătești.

¹⁸ Referindu-se la consecințele reformelor pentru conservatori, Ștefan Zeletin nota: „Aceste reforme au șters din cartea vieții Partidul conservator și în același timp au pus capăt vechiului mecanism al vieții noastre politice atît de simplu pînă acum” (*Op. cit.*, p. 166).

¹⁹ *Relații agrare și mișcări țărănești în România. 1908—1921*, p. 154—180.

În această conjunctură a luat ființă Partidul țărănesc și s-au putut dezvolta concepțiile social-politice mic-burghize răspândite de liderii acestui partid, care, pornind de la teza preponderenței și trăinicieii micii gospodării țărănești, au putut determina, în condițiile acordării votului universal și ale aplicării reformei agrare, o oarecare orientare politică în rîndurile țărănimii și o influență relativ largă asupra lumii satelor ²⁰.

Apărut în cursul procesului de frământări și regroupări ale forțelor de clasă ce au avut loc în primii ani interbelici, al necesității de înnoire a vieții noastre politice ca urmare a compromiterii vechilor partide burghezo-moșierești, al frământărilor și luptei țărănimii pentru pămînt, Partidul țărănesc era expresia dorinței păturilor burgheziei satești și micii burghezii orașenești de a-și asigura un organism politic propriu în măsură să le reprezinte cu mai multă fidelitate interesele economice și politice.

Declarîndu-se exponenți ai intereselor maselor țărănești, a căror pondere reprezenta peste 80% din populația țării, înscriind în programele lor politice o serie de reforme cu caracter democratic-radical, proclamînd principiul luptei de clasă împotriva vechilor partide, precum și alte cîteva lozinci copiate din programul Partidului socialist, liderii acestui partid au reușit să-și asigure destul de repede o bază socială și electorală destul de largă, devenind în scurtă vreme cea mai viguroasă și de perspectivă formație politică burgheză apărută la începutul perioadei interbelice. Deși la prima vedere constituirea Partidului țărănesc la 5 decembrie 1918 apare ca o acțiune izolată întreprinsă de un grup de intelectuali, care au mizat pe frământările spontane ale maselor țărănești din perioada de sfîrșit a războiului, o analiză atentă ne arată că preocupările pentru înființarea unui partid țărănesc au existat încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, geneza lor găsindu-se, condensat, în acuitatea chestiunii agrare pentru destinele societății românești ²¹.

Apărut ca un partid mic-burghez, atît prin orientarea programatică cît și prin baza sa de masă, acest partid a evoluat în timp către dreapta, datorită, pe de o parte, adîncirii procesului de diferențiere socială în rîndurile țărănimii, care forma principala lui bază de clasă, cît și sub influența altor factori, cum ar fi : creșterea rolului economic și politic al chiaburimii, presiunea unor cercuri ale claselor exploatatoare care căutau să-și subordoneze acest partid pătrunzînd în conducerea lui etc. Principalul izvor de recrutare a cadrelor Partidului țărănesc, la începutul perioadei de care ne ocupăm, îl formau învățătorii și preoții din conducerea obștilor de arendare, a băncilor populare și a cooperativelor satești, unii intelectuali care doreau în mod sincer ridicarea păturilor nevoiașе de la orașe și sate, o parte a micii burghezii și a burgheziei mijlocii de la orașe, ca și unii reprezentanți ai burgheziei și moșierimii care jucaseră un rol secundar pînă acum în cadrul altor partide politice și care înțelegeau perspectiva Partidului țărănesc în condițiile în care înfăptuirea reformei agrare nu mai putea fi amînată ²².

²⁰ Mihail Plătăreanu, *Politica economică și socială a României în trecut și în cadrul legislației actuale*, București, 1937, p. 58—61 ; Mihail Manoilescu, *O mărturisire de credință*, București, 1926, p. 21—42.

²¹ Traian Lungu, *Viața politică în România la sfîrșitul secolului al XIX-lea (1889—1900)*, București, 1967, p. 182—183.

²² V. Madgearu, Gr. Mladenatz, *Reforma cooperației*, București, 1935, p. 221—223.

În analiza bazei sociale destul de eterogene a Partidului țărănesc, trebuie avut în vedere și faptul că, pentru noile grupări politice apărute pe eșichierul politic al țării, acești ani se caracterizează prin căutări programatice și doctrinare, de încercări ale unor combinații politice, avînd ca sens și cîștigarea corpului electoral. De aceea, mai ales la începutul epocii de care ne ocupăm, Partidul țărănesc încearcă prin tezele sale programatice și doctrinare să se facă exponent al intereselor micii burghezii rurale și orășenești, avînd ca suport elementele înstărite de la sate și o parte a intelectualității legate de interesele acestora. Cît privește nucleul conducător al Partidului țărănesc, acesta era dominat de intelectualii satelor, în marea lor majoritate cu o poziție economică destul de solidă.

Pornind de la faptul că societatea capitalistă este împărțită în clase antagonice, că țăranul are interese specifice față de celelalte clase sociale, liderii țărăniști au declarat partidul ca fiind organizat pe principiul luptei de clasă. Dar lozinca luptei de clasă pe care o agitau în această vreme conducătorii țărănismului era destul de contradictorie, chiar și în înțelesul ei burghez, ea reducîndu-se mai mult la conceptul unei lupte defensive, o solidaritate de clasă în lupta împotriva cercurilor financiare și a celorlalte partide politice²³.

Prezentîndu-se a fi sau a deveni exponent integral și exclusiv al intereselor țărănimii, liderii acestui partid au încercat să fundamenteze ideea unei clase „unice” țărănești. Chiar dacă ei nu puteau nega faptul că în sînul populației țărănești existau diferite categorii de țărani, începînd de la chiaburime și pînă la proletariatul agricol, aceștia afirmau că tipul dominant va deveni țăranul mijlocas, care-și muncește cu familia lotul propriu de pămînt²⁴. Cu alte cuvinte, ei nu înțelegeau că extinderea relațiilor capitaliste la sate nu duce la simplificarea antagonismelor, la omogenizarea clasei țărănești, ci, dimpotrivă, ele adîncesc procesul de diferențiere a țărănimii, ascut aceste contradicții. Ideea că țărănimea este o clasă „unică”, „omogenă”, care trebuie să aibă un partid unic, opus partidului revoluționar al clasei muncitoare, ascundea exploatarea țărănimii sărace de către chiaburime, împingînd țărănimea la remorca burgheziei sătenești, dăuna realizării unității de luptă dintre clasa muncitoare și țărănime sub conducerea partidului revoluționar al clasei muncitoare²⁵.

Considerînd programul agrar baza programului lor politic, liderii țărăniști au pornit în fundamentarea lui de la două teze de bază, și anume : evoluția naturală a proprietății agricole urmează o linie opusă procesului de concentrare și centralizare care caracterizează industria capitalistă, deci înlocuirea proprietății mari cu mica proprietate, și a doua, că în condițiile micii proprietăți țărănești exploatarea capitalistă poate fi evitată total prin intermediul cooperăției²⁶. Teza țărănistă privind transformarea mării proprietăți în mică proprietate — cu toate limitele ei — reflecta totuși o cerință economică și socială reală a stadiului de dezvoltare a societății românești din acea vreme privind rezolvarea problemei agrare.

²³ Vezi : V. Madgearu, *Doctrina țărănistă*, București, 1923, p. 23 și urm. ; Petre P. Suci, *Pentru țărănism*, București, 1926, p. 18—22.

²⁴ V. Madgearu, *Țărănismul*, București, 1921, p. 31 și urm. ; Șt. Popescu-Filutza, *Tragedia țărănismului*, Ploiești, 1934, p. 45—48.

²⁵ Lucrețiu Pătrășcanu, *Problemele de bază ale României*, București, 1944, p. 229.

²⁶ I. Mihalache, *Noul regim agrar*, București, 1925, p. 5—10.

Principiul transformării marii proprietăți în mică proprietate țărănească își găsește în perioada anilor 1918—1921 o pondere tot mai mare în programele liderilor țărăniști pentru întocmirea unei legislații agrare. Ideea menținerii micii proprietăți în condițiile capitalismului vădea pe lângă scopuri politicianiste (influența asupra alegătorilor) și dorința acestora de a ascunde diferențierea socială ce exista în rândurile țărănimii, intenția lor de a avea o țărănime conservatoare, nerevoluționară, de a ignora la sate existența proletariatului agricol.

Dacă în perioada de început a rezolvării problemei agrare, când pe prim plan stătea contradicția dintre țărănime și moșierime, iar diferențierea socială a satului era mai puțin pronunțată, sistemul teoretic al „doctrinei țărăniste” înfățișa Partidul țărănesc ca un apărător al intereselor întregii țărănimii, în cursul aplicării reformei agrare și mai ales ulterior, când se intensifică procesul diferențierii la sate, întărindu-se pozițiile economice și politice ale burgheziei sătești, lozinka „satului omogen” va dispărea treptat, lăsând locul tezei „dispariției proprietății pitice”, „selecționării bunilor cultivatori”, „circulației pământului” etc.

O altă idee de bază a „doctrinei țărăniste” era legată de cooperatie. Pornind de la faptul că în condițiile micii proprietăți țărănești exploatarea capitalistă se realizează în forme și prin canale diferite de cea din industrie, liderii țărăniști considerau că este posibilă evitarea completă a exploatării capitaliste prin intermediul cooperatiei.

Analiza ideilor țărăniste privind organizarea cooperatiei ne duce la concluzia că ea trebuia să slujească, în primul rând, interesele burgheziei sătești și ale micii burghezii orășenești, urmărind să le unească în lupta împotriva capitalului, fiind în același timp un antidot al modului de rezolvare revoluționară a problemei țărănești. Subliniind acest aspect, L. Pătrășcanu arată : „Țărănismul a fost de la început expresia politică a burgheziei satelor, adică a elementelor burgheziei sătești prin intermediul căreia a putut fi atrasă și cîștigată și o parte din restul țărănimii”²⁷.

Una dintre laturile cele mai contradictorii ale doctrinei țărăniste, care a generat frământări și curente opuse atît în rîndurile ideologilor Partidului țărănesc, cît și în sociologia românească din perioada interbelică, a fost aceea a poziției Partidului țărănesc față de industrializarea României, a raportului dintre agricultură și industrie, a căilor și metodelor de înfăptuire a ei. Deși aceste teze destul de controversate vor căpăta o pondere și o formulare mai precisă în anii ce vor urma, totuși problemele care trebuiau să decidă calea de dezvoltare a României, a structurii economice și sociale a țării au impus precizarea unor puncte de vedere încă de pe acum. Pornind de la teza că România rămîne și în noile sale granițe „un stat agrar-industrial”, în care populația rurală va alcătui mai mult de trei pătrimi din totalul populației, iar sursa principală și națională de venit rămîne agricultura, reprezentanții țărănismului au promovat în acest timp ideea ridicării social-economice a țării prin intensificarea agriculturii și printr-o oarecare industrializare²⁸.

Încercînd să fundamenteze concepția unui capitalism „democratizat”, „îmbunătățit”, „corijat”, în care agricultura avea rolul viorii întii, doctri-

²⁷ Lucrețiu Pătrășcanu, *Op. cit.*, p. 230.

²⁸ V. Madgearu, *Agrarianism, capitalism, imperialism*, București, 1936, p. 98—105.

narii Partidului țărănesc încercau să satisfacă interesele economice și politice ale elementelor destul de eterogene care se găseau sub influența directă a Partidului țărănesc și să atragă și alte forțe sociale sub steagul lor de luptă. Însă, situându-se pe o linie care nu corespundea procesului obiectiv de dezvoltare capitalistă a țării, ideologii țărănismului au provocat prin poziția lor o serie de confuzii în rîndul maselor rurale și orășenești, întîrziind procesul de mobilizare și grupare a lor sub steagul de luptă al clasei muncitoare.

În același timp, tezele de bază ale doctrinei țărăniste privind lupta de clasă, industrializarea, socializarea etc., elaborate în primii ani postbelici, precum și afișarea dorinței lor de a colabora cu Partidul socialist pentru înfăptuirea unor obiective imediate ca: dreptul de grevă, recunoașterea asociațiilor profesionale ale proletariatului etc., purtau pe lîngă aspectul electoral-politicianist al lărgirii bazei electorale și influența pe care o exercita asupra conducătorilor Partidului țărănesc programul de luptă revoluționară al clasei muncitoare, precum și presiunea maselor țărănimii exploatate. Dar exponenții țărănismului încercau să pună semnul egalității sau de multe ori să subordoneze interesele muncitorilor intereselor țărănimii, să reducă rolul partidului clasei muncitoare la o colaborare de clasă, să rupă astfel alianța firească dintre clasa muncitoare și țărănime, prin îndepărtarea acesteia din urmă de lupta revoluționară a proletariatului.

În prima etapă a activității, Partidul țărănesc a expus în programele sale o serie de revendicări democratice destul de avansate și pentru muncitorii orașelor, încercînd astfel să creeze iluzia că reprezintă interesele „întregii lumi muncitoare”. În expunerile și programele lor, liderii țărăniști se declarau adepți ai înlocuirii definitive a politicii de constrîngere a muncitorilor prin forța armată, pentru recunoașterea asociațiilor profesionale, dreptul de grevă, rezolvarea conflictelor de muncă prin conciliere și arbitraj, pentru realizarea unui sistem de măsuri de politică socială, ocrotirea muncii minorilor și femeilor, ziua de muncă de opt ore, repaus duminical, igiena și siguranța muncii, asigurarea muncitorilor etc. De asemenea, militau pentru rezolvarea colectivă a contractelor de muncă cu colaborarea sindicatelor și comisiilor muncitorești, introducerea minimului de salariu mai ales pentru industriile în care lucrătorii erau dezorganizați etc.²⁹ Aceste prevederi, cît și altele privind problemele muncitorești, reflectau poziția pe care o ocupa Partidul țărănesc în cadrul regimului burghezo-moșieresc. Înfăptuirea acestor puncte programatice nu leza direct pozițiile economice și politice ale frunțașilor Partidului țărănesc, ci îi asigura o premisă pentru lărgirea bazei electorale.

Tezele de bază ale doctrinei țărăniste ne duc la concluzia că, deși în această perioadă de început ele prezentau o serie de laturi contradictorii, de căutări, de tendințe dintre cele mai variate în esență, reflectau poziția politică și interesele economice ale burgheziei sătești și ale micii burghezii orășenești, care încercau să găsească o cale de subminare a poziției economice a marii burghezii, dar în același timp să „ferească” masele țărănești de înfăptuirea programului revoluționar al clasei muncitoare. Urmărind programul politic și doctrina Partidului țărănesc în perioada anilor 1918—1921, compoziția nucleului său conducător, ca și baza socială și de

²⁹ V. Madgearu, *Țărănismul*, p. 65—70.

clasă, ajungem la concluzia că în această perioadă el se prezenta ca un partid mic-burghez care se situa în flancul stîng al forțelor politice burgheze din România.

În sistemul principalelor partide ale claselor dominante din România, un rol de prim plan a dobîndit — în perioada de care ne ocupăm — Liga poporului, constituită la 1 aprilie 1918 la Iași și transformată în aprilie 1920 în Partid al poporului ³⁰.

Creată din inițiativa unui grup de politicieni desprinși din Partidul conservator și a unui cerc de ofițeri superiori în frunte cu generalul Al. Averescu, Liga poporului era expresia încercărilor de regroupare vremelnică a unor vîrfuri ale claselor dominante, un compromis al lor, în vederea salvării regimului politic în fața ofensivei revoluționare a maselor populare ³¹.

Folosindu-se de numele lui Averescu, căruia în timpul războiului i se crease o mare popularitate, mai ales în rîndul ostașilor țărani, afișînd un program de reforme democratice, promițînd instaurarea în țară a unui regim de „cinste și dreptate“, această grupare politică și-a cîștigat repede popularitatea în rîndurile țărănimii și ale micii burghezii orășenești, devenind la începutul anului 1920 gruparea politică burgheză cu cea mai largă influență.

Baza socială și de clasă extrem de eterogenă a acestei grupări politice, caracterul nerealist al unui program politic și electoral care încerca să satisfacă în primul rînd interesele acestui conglomerat, lipsa oricăror teze doctrinare proprii, în afară de aceea a „armoniei tuturor claselor“, au înlesnit pătrunderea în rîndurile acestui partid a unor politicieni reacționari, roși de carierism și de dorința unei îmbogățiri cît mai rapide, adepți ai unui guvern dictatorial, capabil să reprime prin forță avîntul de luptă revoluționară al maselor populare. Urmărind să ajungă prin orice mijloace cît mai repede la guvern, liderii acestei grupări au contractat o serie de combinații politice ajunse pînă la fuziune cu aproape toate partidele și grupările politice, sfîrșind în cele din urmă prin încheierea unui „armistițiu“ politic cu P.N.L., prin care, în schimbul primirii guvernării, trebuia să renunțe și la cele cîteva principii expuse în actul constitutiv și să devină un „mandatar“ al intereselor și dorințelor Partidului liberal ³².

Ajuns la guvern în martie 1920, Partidul poporului, deși a luat o serie de măsuri cerute de procesul obiectiv de dezvoltare a statului unitar român, măsuri care au contribuit la consolidarea țării pe plan intern și extern, totuși, prin procedeele și măsurile excepționale folosite împotriva maselor populare, prin angajamentul luat de a distruge „comunismul în România“, prin tergiversarea înfăptuirii unor reforme, îndeosebi cea agrară, la care se adaugă corupția și abuzurile administrației, și-a pierdut repede popularitatea.

Încercînd să beneficieze de „naționalizarea“ unor întreprinderi din sectorul industriei grele, Partidul poporului a venit în conflict direct cu P.N.L., care a pornit din a doua jumătate a anului 1921 acțiunea directă de răsturnare a guvernului Averescu, reușind să atragă în această manevră

³⁰ Vezi *Actul constitutiv al Ligii poporului*, în „Îndreptarea“ nr. 1, din 1 aprilie 1918.

³¹ P. P. Negulescu, *Partide politice*, București, 1926, p. 233.

³² Alexandru Averescu, *Uzурparea de la 4 iunie 1927*, București, 1929, p. 112—287.

și celelalte partide aflate în opoziție³³. Acest fapt a dus la demisia guvernului Averescu la 13 decembrie 1921. După înlăturarea de la guvern, Partidul poporului a jucat un rol secundar în viața politică a României interbelice, devenind practic o masă de manevră în câmpul luptelor politice dirijate pentru început de Partidul liberal.

Acestea au fost, în linii mari, principalele trăsături ce caracterizează tabloul vieții politice din România în primii ani de după primul război mondial. Prezentarea lor evidențiază continuitatea multora dintre ele în perioada ulterioară, în care, sub raport economic, se va încheia procesul de refacere economică a țării și va urma o etapă caracterizată prin accelerarea dezvoltării industriei, a întregii economii, iar sub raport politic printr-o relativă consolidare a dominației politice a marii burghezii industrial-financiare și accentuarea caracterului reacționar al puterii de stat.

Fenomenul caracteristic și semnificativ pentru frământările social-politice înregistrate în anii 1918—1921 îl constituie avântul revoluționar al maselor, îndeosebi al clasei muncitoare, care, prin luptele revoluționare desfășurate într-un înalt spirit de combativitate, prin revendicările social-politice înscrise în programul revoluționar de transformare radicală a orânduirii sociale s-a manifestat ca forță de avangardă a societății românești³⁴.

Întreaga perioadă de avânt revoluționar poartă pecetea preocupărilor temeinice ale revoluționarilor români pentru crearea acelei forțe politice capabile a se situa în fruntea maselor exploatare și asuprite și a rezolva marile probleme care se aflau în fața mișcării muncitorești și a națiunii în ansamblul său.

Crearea Partidului Comunist Român s-a făcut pe temeliile unor realități ale societății noastre, de o mișcare revoluționară matură prinsă în angrenajul factorilor diverși ai vieții politice și social-economice din țară. Înființarea Partidului Comunist Român nu poate fi desprinsă de complexul social-politic al țării, cu problemele sale cardinale, cu o clasă muncitoare contopită intim cu interesele maselor și ancorată în contextul mișcării muncitorești internaționale.

Mișcarea muncitorească din România ajunsese la acea treaptă care reclama în mod necesar crearea partidului revoluționar de tip nou. Drumul parcurs de mișcarea muncitorească în perioada avântului revoluționar îi conferea, prin calitățile sale, prin lupta și natura acțiunilor de clasă, atributele acelei forțe revoluționare capabile să-și asume realizarea marilor obiective democratice, într-o primă etapă, și socialiste apoi. Odată cu înființarea Partidului Comunist Român, la 8 mai 1921, a început o etapă nouă în lupta proletariatului și a maselor muncitoare.

³³ O. Tăslăuanu, *Epoca guvernării Averescu*, Cluj, 1926.

³⁴ Titu Georgescu, *De la greva generală la crearea P.C.R.*, Editura științifică, București, 1962, p. 11—12.

Democrația și partidele politice.

Partidul Comunist Român — promotorul dezvoltării democrației socialiste în România

MARIN NEAGU

Democrația, ca formă de organizare a relațiilor politice în societatea omenească, a parcurs o cale lungă și complexă de dezvoltare. Istoria ei pornește de la scindarea societății în clase opuse, de la apariția statului* și se pierde în zările perspectivei minunate, dar care abia se conturează, a viitorului comunist. Istoria ei constituie, totodată, istoria luptei maselor populare pentru drepturi și libertăți, care a îmbrăcat mijloace și forme diferite în funcție de perioadele și etapele dezvoltării sociale.

Deși cu un început atât de îndepărtat, astăzi, mai mult ca oricând, se poate afirma că nu există state și popoare care să nu fie preocupate, într-un fel sau altul, de problemele democrației.

Pentru popoarele recent eliberate, problemele democrației se pun prin prisma necesității de a alege o asemenea formă de organizare politică care să favorizeze lupta pentru cucerirea deplinei independențe sau consolidarea acesteia, pentru o dezvoltare liberă, de sine stătătoare, deoarece democrația, ca formă de guvernământ, nu poate fi concepută fără existența suveranității și independenței naționale.

Dezvoltarea vertiginoasă a forțelor de producție, ca urmare a revoluției științifice și tehnice, a creat în ultimele două decenii condiții obiective pentru extinderea dominației omului asupra naturii și, implicit, pentru eliberarea lui de lipsuri materiale și de starea de nesiguranță. Practica socială demonstrează însă că dezvoltarea forțelor de producție nu poate duce la eliberarea omului atât timp cât în calea sa se află relații de exploatare. De aceea, în centrul luptei de clasă a maselor populare din țările capitaliste, îndeosebi din cele dezvoltate, se află problema menținerii și lărgirii democrației burgheze, transformarea luptei pentru drepturi și libertăți democratice în luptă pentru socialism.

Pentru țările socialiste, de asemenea, problemele democrației sînt deosebit de actuale, rezolvarea lor fiind obiectiv cerută de procesul de ansamblu al edificării și dezvoltării noii societăți. Paralel cu dezvoltarea forțelor de producție, cu îmbunătățirea condițiilor de trai ale poporului și

* Democrația primitivă, existentă înainte de apariția statului, spre deosebire de democrația sclavagistă, burgheză, de cea socialistă, nu are caracter politic.

ridicarea nivelului său cultural, socialismul presupune o tot mai largă punere în valoare a energiilor și capacităților creatoare ale membrilor societății, în interesul lor și al progresului social, exercitarea celor mai largi drepturi și libertăți la care au aspirat masele de-a lungul timpurilor.

Datorită importanței lor teoretice, dar mai ales implicațiilor de ordin practic, problemele democrației constituie unul din principalele domenii ale confruntării ideologice dintre cele două sisteme social-politice existente azi în lume, se află în centrul dezbaterilor politice și ideologice marxiste și burgheze contemporane.

În epoca noastră, menținerea dominației burgheziei reclamă, pe lângă intervenția statului în viața socială și perfecționarea aparatului de stat, un sporit efort ideologic pentru fundamentarea legitimității puterii sale. În această privință se detașează stăruințele multor ideologi și politicieni burghezi de a înfățișa capitalismul contemporan ca pe cea mai democratică orînduire. Argumentele invocate în sprijinul unei asemenea aprecieri sînt prezentate ca decurgînd, în special, din analiza activității partidelor politice.

PARTIDELE ȘI DEMOCRAȚIA ÎN CAPITALISM. În propaganda burgheză întîlnim frecvent teza, nefondată științific, potrivit căreia regimurile politice cu adevărat democratice sînt numai acelea în care există mai multe partide, regimurile cu un singur partid fiind considerate incompatibile cu însăși noțiunea de democrație.

După Raymond Aron, de pildă, ceea ce caracterizează regimurile politice cu mai multe partide este „exercitarea legală a puterii”. „Că se poate să te opui legal guvernanților este un fenomen relativ rar în istorie, care caracterizează un anumit tip de regim, acela al țărilor occidentale... în care există o organizare constituțională a concurenței pașnice pentru exercitarea puterii”¹.

Pentru a da o aparență de obiectivitate concepțiilor sale, el recunoaște că în regimurile cu mai multe partide „guvernanții, în cel mai bun caz, nu reprezintă direct decît o majoritate, cîteodată chiar o minoritate de alegători și totuși toți cetățenii trebuie să se supună voinței acestora”².

Cum se împacă această constatare realistă cu ceea ce el consideră a fi menirea acestor regimuri, adică menținerea unui anumit grad de înțelegere națională fără a suprima dialogul dintre partide, contestarea permanentă dintre grupurile rivale?

După R. Aron există două căi pentru împăcarea dezideratului dintre înțelegerea națională și contestarea permanentă. Prima, instituțională, ar consta în sustragerea contestării partidelor a unui număr de funcții, persoane sau decizii, cum se întîmplă, de exemplu, în anumite țări occidentale în care președintele republicii sau monarhul sînt considerați străini luptei dintre partide; a doua cale ar fi limitarea acțiunii guvernanților în așa fel încît nici un grup să nu fie tentat mai degrabă să conteste decît să se supună³.

Judecătorul infailibil al oricărei teorii este practica social-istorică. Or, ea ne demonstrează că regimurile politice cu mai multe partide din

¹ Raymond Aron, *Democratie et totalitarisme*, Gallimard, Paris, 1965, p. 75—76.

² *Ibidem*, p. 77.

³ *Ibidem*, p. 78—79.

țările occidentale sînt departe de a avea asemenea virtuți. Chiar unii teoreticieni nemarxiști sînt nevoiți să admită acest adevăr, după cum vom vedea în cele ce urmează.

Sociologii și politologii occidentali operează o distincție fundamentală a regimurilor politice cu mai multe partide în regimuri bipartide și regimuri pluripartide, majoritatea dintre ei fiind de părere că regimurile bipartide sînt mai democratice decît celelalte.

După M. Duverger, de exemplu, în cazul existenței mai multor partide, pentru a se ajunge la o majoritate parlamentară aproape întotdeauna este nevoie de o coaliție în interiorul căreia, rivalitățile fiind firești, majoritatea este cu mult mai puțin omogenă și coerentă, cu mult mai puțin stabilă decît în cazul bipartidismului. Pe de altă parte, nici unul dintre partidele coalizate nu-și poate aplica programul, deoarece depinde de aliații săi. El poate arunca asupra celor cu care se coalescează responsabilitatea infidelităților față de promisiunile făcute alegătorilor. Deci un asemenea partid nu riscă mare lucru atunci cînd propune acestora planuri demagogice, despre care el însuși știe că sînt inaplicabile. Ajuns la putere, el se adăpostește în spatele rezistenței celorlalți coaliizați. Astfel, alegerile se desfășoară într-o atmosferă mai puțin realistă, platformele partidelor exprimînd dorințe teoretice sau pioase, mai mult sau mai puțin îndepărtate de posibilități ⁴.

Dacă există numai două partide, arată Francisco Rossolillo, unul dintre ele dispune de majoritatea absolută a voturilor cetățenilor. În consecință, guvernul se poate baza pe un singur partid, sprijinul său parlamentar este omogen și stabil, alegerile sînt mai clare, cetățenii avînd de ales între partidul guvernamental și partidul din opoziție. În acest sens el ia ca exemplu Anglia și S.U.A. și, după părerea sa, sugerează căile de instaurare a bipartidismului în Europa, care ar exclude din viața politică partidele muncitorești, ar lipsi țările occidentale de tabloul oferit de actualele mișcări revoluționare și democratice ⁵.

Analiza realității sociale a ultimelor decenii din Anglia și S.U.A. evidențiază însă faptul că între cele două partide* nu există nici o deosebire esențială, că „rotativa puterii“ n-a redus antagonismele de clasă, dimpotrivă, acestea au devenit mai acute, mai explozive. De exemplu, S.U.A., „campioana democrației“, cum sînt denumite de apologetii modului de viață american, departe de a prezenta tabloul armoniei dintre clase, au fost și sînt teatrul unor profunde și permanente conflicte sociale. Este suficient să amintim în acest sens mișcările greviste de mari proporții și valul de violență din ultimul timp, acțiunile studentești, mișcarea negrilor împotriva segregăției rasiale, adîncile nemulțumiri în cele mai diverse straturi sociale față de politica agresivă a S.U.A., de încălcare brutală a dreptului popoarelor de a dispune fiecare, de sine stătător, de propria-i soartă.

⁴ Maurice Duverger, *Sociologie des partis politiques*, în G. Gurvitch, *Traité de sociologie*, P.U.F., Paris, 1963, p. 33.

⁵ Fr. Rossolillo, *Bipartidismo e pluripartidismo in Europa*, în „Il Politico“, Pavia, nr. 4/1967, p. 764.

* În realitate, atît în Anglia cît și în S.U.A., în afara celor două mari partide care se perindă la cîrma țării, mai există și alte partide politice (de exemplu partide comuniste).

În fapt, politica promovată de cele două mari partide din Anglia și S.U.A. îndeplinește practic funcția sistemului cu un singur partid, concluzie la care au ajuns și anumiți politologi occidentali. Potrivit opiniei unora dintre ei, politica partidelor din regimurile dualiste este asemănătoare, deoarece, pentru a-și asigura voturile, ambele partide sînt obligate să ducă de fapt o politică de centru ⁶.

Aprecierea unui regim politic ca democratic sau nedemocratic nu poate fi deci în funcție de numărul partidelor existente într-o țară sau alta. Criteriul cu adevărat științific al unei asemenea aprecieri nu poate fi dat decît de analiza structurilor orînduirii sociale respective, în primul rînd a relațiilor economice și social-politice care o definesc.

Pornind de la constatarea judicioasă că partidele politice joacă un rol deosebit de important în ansamblul suprastructurii politice a țărilor capitaliste, ideologii burghezi, în cercetările întreprinse, se opresc la latura formală, la aspectul fenomenologic al problemei și, deliberat sau nu, lasă la o parte ceea ce se află în spatele luptei dintre partide, nu explică factorii care duc la apariția lor, ignorează sau escamotează caracterul de clasă al acestora.

Astfel de cercetări suferă de un viciu de ordin metodologic fundamental. Se recurge la descompunerea întregului social, societatea, în anumite componente și se supune analizei numai un singur element (în acest caz partidele politice), arbitrar izolat de contextul social.

Marxism-leninismul nu neagă legitimitatea unei astfel de analize. Dimpotrivă, studierea partidelor politice, a luptei dintre ele prezintă o mare importanță teoretică și practică. Dar cînd analiza nu ia în considerare interacțiunea logică dintre diferitele domenii, compartimente, elemente sociale, atunci dispare societatea ca organism social, ca sistem integral, complex și dinamic. Tocmai abordarea partidelor politice în afara legăturilor lor cu întregul permite să se ajungă la concluzia falsă, infirmată de practica istorică, că supremul criteriu al democrației l-ar constitui numărul partidelor politice existente într-o țară sau alta, că democrația este expresia luptei dintre partide.

Partidele politice cuprind partea cea mai conștientă, mai organizată și deci cea mai activă politiceste a unei clase (sau a unor părți a acesteia), exprimă interesele și poziția ei față de orînduirea socială și statul respectiv, față de celelalte clase sociale și o conduc în lupta pentru promovarea lor. De aceea, interesele de clasă au o influență directă asupra partidelor politice în ceea ce privește programul, compoziția socială, numărul de membri.

Lupta dintre partide este expresia cea mai completă și cea mai obișnuită a luptei politice dintre clase. *Nu partidele creează rivalitățile, opozițiile, discordiile și, dacă e cazul, instabilitatea sistemului social sau regimului politic; astfel de fenomene rezultă firesc din lupta dintre clase și din divergențele de interese existente în societatea bazată pe exploatare.*

Condițiile obiective din societatea capitalistă determină apariția nu a unui singur partid, care să exprime interesele tuturor claselor și păturilor sociale, ci, dimpotrivă, apariția mai multor partide, posibilitatea

⁶ Maurice Duverger, *Introduction à la politique*, Gallimard, Paris, 1964, p. 122.

existenței unui sistem de partide, fiecare dintre ele promovînd interesele clasei sau fracțiunii de clasă pe care o reprezintă. „Sistemele bi și pluripartid — recunoaște M. Duverger — sînt consecința factorilor socio-economici, deoarece reflectă clasele și categoriile sociale în conflict”⁷.

Pentru că statul capitalist este principalul instrument de promovare a intereselor claselor dominante, trăsătura comună a partidelor politice burgheze o constituie, pe de o parte, lupta pentru a ajunge la conducerea statului, iar pe de altă parte apărarea acestuia, apărarea orînduirii burgheze.

Categorie politică fundamentală, democrația este o formă a organizării de clasă a puterii politice. Ca orice alt fenomen suprastructural, ea constituie, în ultimă instanță, produsul bazei economice a orînduirii date, exprimă esența raportului în care se află clasele sociale și organizațiile lor față de stat, formele și metodele de conducere statală a societății, situația individului, concretizată mai ales prin libertățile și drepturile reale de care se poate bucura. De aceea, studierea democrației nu poate fi ruptă de analiza tipului de stat de care este legată și care îi imprimă conținutul de clasă, adevărata sa natură.

Teoreticienii burghezi încearcă să escamoteze esența de clasă a statului capitalist contemporan, aducînd ca argument suprem existența în cadrul acestuia a mai multor partide politice.

„Cînd un partid și unul singur — spune, de exemplu, Raymond Aron — are monopolul activității politice, statul este inseparabil legat de el. Într-un regim de partide multiple, în Occident, statul se mîndrește că nu este definit de ideile nici unui dintre partidele aflate în luptă. Statul este neutru prin faptul că tolerează o pluralitate de partide... Dacă în locul unui stat de partide există un stat partizan, acesta este obligat să limiteze libertatea discuției politice”⁸.

Realitatea din propria țară a autorului menționat — Franța, stat cu mai multe partide, deci „neutru” — îi infirmă însă brutal teza. După cum informează ziarul „Le Figaro”, s-a inițiat un sondaj chiar pe tema intervenției statului în viața societății. La întrebarea dacă actuala intervenție a statului francez în domeniul economic este conformă interesului general sau favorizează mai degrabă categoriile sociale privilegiate, 64% din cei întrebați au apreciat că statul favorizează categoriile privilegiate⁹.

Cu toate acestea, Raymond Aron încearcă să nege evidența, combătînd teza marxistă, strălucit confirmată de practica social-istorică, potrivit căreia în democrațiile burgheze clasa sau clasele dominante din punct de vedere economic dețin în realitate și puterea politică. Ipoteza marxistă, afirmă el, nu este absurdă; ea poate fi adevărată în anumite împrejurări și falsă în altele. Conform raționamentelor sale, teza marxistă s-ar dovedi justă în faza preliminară dezvoltării societății industriale și falsă cînd se referă la societatea industrială, adică la statele capitaliste contemporane.

Existența mai multor partide nu schimbă și nici nu poate schimba esența de clasă a statului sau natura libertății burgheze. Această liber-

⁷ *Ibidem*, p. 133.

⁸ Raymond Aron, *Op. cit.*, p. 81.

⁹ Vezi ziarul „Le Figaro” din 16 iunie 1970.

tate este proclamată, în principiu, pe plan politic, cetățenii fiind considerați liberi și egali în drepturi. Dar pe plan economic libertatea și egalitatea dispar în fața dreptului de proprietate. Egalitatea cetățenilor, ca și libertatea lor nu trec dincolo de poarta uzinei. Aici monarhia continuă să existe. Plenitudinea puterilor aparține proprietarului mijloacelor de producție (individual sau colectiv), și cel ce nu are altă proprietate decât forța sa de muncă, muncitorul salariat, este obligat la o supunere necondiționată.

Departe de noi intenția de a minimaliza democrația burgheză acolo unde există cu adevărat. Evident, ea constituie un mare progres față de feudalism, masele populare se bucură de anumite drepturi și libertăți. Dar exercitarea drepturilor pe care le proclamă democrația burgheză, folosirea libertăților pe care le legiferează, funcționarea instituțiilor parlamentare pe care le creează depind într-o măsură hotărâtoare de lupta maselor populare și-și au în mod necesar limitele în însăși existența regimului capitalist.

Propaganda burgheză încearcă să acrediteze ideea că în țările capitaliste deciziile care afectează interesul general exprimă interesele întregii societăți. Este cunoscut însă faptul că instituțiile reprezentative din aceste țări sînt supuse unui continuu proces de degradare. Procesul de concentrare economică, tehnică și financiară a creat condițiile ca prin intermediul statului un număr restrîns de grupuri capitaliste să ia decizii determinante pentru întreaga societate. „În toate țările capitaliste dezvoltate, fără excepție, funcția statului constă în a pune dezvoltarea și funcționarea acestor mari grupuri în armonie cu interesul general; aceasta înseamnă a pune interesul general în armonie cu interesul acestor mari grupuri, cu interesul și logica capitalului”¹⁰.

Deciziile fundamentale care determină baza și cadrul politicii acestor țări constituie domeniul rezervat reprezentanților capitalului industrial și financiar și funcționarilor superiori ce țin direct de puterea executivă, provenind, cel mai adesea, din același mediu și din aceleași școli ca și oligarhia financiară.

În cartea sa *Mitul american*, E. Gaument explică pe larg, cu date și fapte de netăgăduit, cum marile grupuri de afaceri americane, care constituie așa numitul „Establishment” (necunoscut marelui public), dețin în realitate puterea în S.U.A., indiferent de guvernul instalat la Casa Albă, îndeplinind astfel și rolul de centru decizional¹¹.

Paralel cu multiplele încercări de reanimare a teoriilor apologetice ale democrației burgheze și de denigrare a celei socialiste, ca urmare a influenței din ce în ce mai puternice pe care o exercită asupra popoarelor socialismul, precum și sub presiunea mișcărilor revoluționare și contestatare, se fac din ce în ce mai des auzite numeroase critici la adresa democrației burgheze. Ni se pare semnificativ, de exemplu, titlul unei lucrări, relativ recente, a cunoscutului politolog francez M. Duverger: *Democrația fără popor*¹².

¹⁰ André Gorz, *Le socialisme difficile*, Seuil, Paris, 1967, p. 12.

¹¹ Eric Gaument, *Le Mythe américain*, Editions Sociales, Paris, 1970, p. 89—110.

¹² Maurice Duverger, *La démocratie sans le peuple*, Seuil, Paris, 1967.

La rîndul său, Herbert Marcuse observă că, dacă în S.U.A. ar exista o adevărată democrație, ea „ar trebui să atace structurile sociale, economice și culturale ale societății. Se afirmă că democrația permite să se facă simțită voința poporului. A cărui popor? A cărei părți a poporului? Cu alte cuvinte, pînă unde admite sistemul nostru afirmarea voinței maseilor? Este simplu: pînă în momentul în care ea nu reprezintă o adevărată amenințare pentru instituțiile sociale, economice, politice și culturale existente, dar nu mai mult. Unele schimbări admise sînt cele care nu alterează actualul echilibru de forțe, cu toate nedreptățile sale, cu toată lipsa sa de egalitate și de libertate. După părerea mea, democrația are un viitor, dar nu are un prezent”¹³. Pe fondul eclectismului, determinat de lipsa unei concepții materialist-dialectice și istorice, H. Marcuse surprinde în reflecțiile de mai sus, ca și în alte lucrări, viciile funciare ale democrației nord-americane.

PARTIDELE ȘI DEMOCRAȚIA ÎN SOCIALISM. Socialismul nu exclude și nici nu presupune în mod aprioric sistemul pluri sau monopartid. Abordarea problemei sistemului partidelor politice în socialism trebuie să țină seama de etapele pe care această orînduire le parcurge în evoluția sa.

Este bine cunoscut faptul că proletariatul, oricît ar fi de numeros și de bine organizat, nu poate lupta singur pentru cucerirea puterii politice și cu atît mai puțin pentru construirea socialismului. Socialismul — spunea Lenin — este opera maselor, a milioanei de oameni ai muncii, opera întregului popor. Deci problema-cheie a asigurării victoriei revoluției și construcției socialiste o constituie atragerea de partea clasei muncitoare și a avangărzii sale a maselor largi populare, în special a țărănimii muncitoare, a intelectualității, a păturilor mic-burgeze de la orașe, cu alte cuvinte rezolvarea justă a problemei aliaților. Sfera aliaților proletariatului diferă, desigur, de la țară la țară, în funcție de condițiile obiective și subiective existente în fiecare din acestea, de condițiile internaționale. Ca expresie a adeziunii diferitelor clase și pături sociale interesate în înfăptuirea programului elaborat de partidul comunist, vom întîlni în mod necesar în perioada cuceririi puterii, pe planul vieții politice a fiecărei țări, coaliții ale partidelor ce reprezintă aceste forțe sociale. Persistența ulterioară a partidelor coalizate cu partidul comunist depinde în cea mai mare măsură de atitudinea acestora față de măsurile pe care realitățile fiecărei țări le impun, în diferite etape, în vederea evoluției pe calea socialismului.

Marxism-leninismului îi este străină teza vulgarizatoare, simplistă, potrivit căreia burghezia folosește toate partidele politice (în afara partidelor comuniste) pentru exercitarea dominației ei de clasă, că toate acestea constituie, direct sau indirect, agenturi ale burgheziei. Evaluarea unui partid politic și comportarea comuniștilor față de el poate fi foarte diferită în momente diferite, căci partidele sînt supuse și ele schimbărilor sub influența dezvoltării istorice.

Profundele mutații sociale petrecute în lume au determinat în mod firesc prefaceri, schimbări și în rîndul partidelor politice din țările ca-

¹³ Herbert Marcuse, *Platon la Casa Albă*, în „L'Espresso” din 19 mai 1968.

pitaliste. Pe de o parte, se observă eforturile capitalului monopolist de a înființa noi partide reacționare, care sînt gata să lupte, folosind toate mijloacele, împotriva democrației și prin aceasta împotriva tuturor partidelor și organizațiilor democratice. Pe de altă parte, partidele politice care se sprijină pe straturile mijlocii sau pe diferite categorii de muncitori sînt înrîurite, într-un mod sau altul, de ideile socialismului.

Diversitatea în ceea ce privește formele și căile de înfăptuire a revoluției și construcției socialiste se manifestă și în făurirea și dezvoltarea democrației socialiste. Specificitatea trecerii la socialism este indestructibil legată și de „o anumită formă a democrației“, o „anumită varietate a dictaturii proletariatului“¹⁴. Este ceea ce observăm în practica țărilor socialiste, unde formele și sistemul de antrenare a maselor largi la rezolvarea treburilor de stat și obștești diferă în funcție de particularitățile istorice, naționale, economice, de nivelul și etapele construcției socialiste în fiecare din acestea. Este ceea ce au înscris în programele lor o serie de partide comuniste din unele țări cu puternice tradiții democratice, ca, de exemplu, Franța, Italia, Marea Britanie, Austria, în cadrul cărora se preconizează că alianța cu social-democrația și alte partide democratice nu se reduce numai la lupta pentru menținerea și dezvoltarea democrației burgheze, ci se extinde și la lupta pentru victoria revoluției socialiste și construirea noii societăți.

„Mersul spre socialism ca și renașterea democratică și națională a Franței — se arată în manifestul Plenarei C.C. al P.C.F. din 5—6 decembrie 1968 — nu pot fi opera unui singur partid; ele necesită o alianță loială și trainică între clasa muncitoare, țărănimea muncitoare, intelectuali, clasele mijlocii de la orașe.

În perioada trecerii la socialism și pentru construirea acestuia, partidele și organizațiile democratice existente, care se vor manifesta pentru socialism și pentru respectarea legilor noului regim social, vor putea participa din plin la viața politică a țării și se vor bucura de toate drepturile și libertățile garantate prin constituție“¹⁵.

În perioada de trecere de la capitalism la socialism, cînd există o structură economică cu mai multe sectoare și, decurgînd din aceasta, clase și păături sociale cu interese opuse, antagonice, în orice țară există premise pentru menținerea, apariția și activitatea și a altor partide politice, în afară de partidele comuniste, marxist-leniniste.

În această perioadă pot deci exista și alte partide muncitorești, precum și partide democratice ale țărănimii și ale păturilor mic-burgheze de la orașe, ale burgheziei mijlocii și chiar ale capitaliștilor nemonopolisti. Dar de aici nu trebuie de loc trasă concluzia că în orice țară va exista neapărat un sistem cu mai multe partide politice.

Sistemul cu un singur partid sau cu mai multe partide nu ia ființă în mod automat sub influența exclusivă a factorilor economici. Rolul hotărîtor în această privință revine factorilor social-politici, obiectivi și subiectivi, dintre care menționăm rolul deosebit al raportului forțelor de

¹⁴ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 30, Editura politică, București, 1964, ediția a II-a, p. 125.

¹⁵ Vezi „L'Humanité“ din 7 decembrie 1968.

clasă și al partidelor lor politice, al particularităților și tradițiilor naționale, al politicii partidelor comuniste și partidelor democratice.

În același timp, trebuie să ținem seamă că schimbările ce survin în structura economică și socială a unei țări după cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare nu pot rămâne fără urmări pe planul organizării politice și implicit al sistemului de partide. Odată cu extinderea relațiilor de producție socialiste pe ansamblul economiei naționale, existența obiectivă a claselor exploatatoare încetează, și cu aceasta, în mod firesc, dispar și partidele lor politice.

În ce privește celelalte clase și păături sociale neproletare și eventualele lor partide politice, ele există și acționează într-un mediu economic și social-politic radical schimbat. În cadrul acestuia se manifestă la un nivel din ce în ce mai înalt convergența obiectivă a intereselor fundamentale ale clasei muncitoare — forța cea mai înaintată a progresului social — și ale celorlalte clase și păături sociale, se produc apropierea și omogenizarea crescândă a acestora, apare și se dezvoltă unitatea social-politică a întregului popor.

Deosebiri se pot manifesta în acest caz nu la nivelul intereselor fundamentale, de perspectivă, ci la acela al intereselor imediate, specifice clasei, păturii sau grupului social respectiv. Ne interesează, așadar, felul în care aceste interese specifice se reflectă pe planul organizării politice a societății. Rezolvarea unei asemenea probleme ni se pare a ține nu numai de domeniul teoriei, ci mai ales de acela al practicii politice concret-istorice. Într-adevăr, nu se poate postula ideea că existența acestor interese specifice trebuie să conducă inevitabil la existența unor partide care să reprezinte fiecare din aceste interese.

Există posibilitatea, și practica a dovedit-o, ca interesele specifice ale țărănimii, intelectualității și celorlalte categorii sociale să-și găsească reflectarea în însăși linia politică a partidului comunist, în funcție de etapa de dezvoltare respectivă și prin intermediul activității unor organizații de masă sau obștești, fără ca acestea să aibă statut de partid politic.

Dezvoltarea istorică a țărilor socialiste demonstrează convingător cele afirmate mai sus. Astfel, în unele țări socialiste europene, ca R.D. Germană, R.P. Polonă, R.S. Cehoslovacă, alături de partidele comuniste există și alte partide *, iar în altele, ca România, U.R.S.S. și Ungaria, există numai un singur partid — partidul comunist.

* — *În Republica Democrată Germană*: P.S.U.G., Uniunea creștin-democrată, Partidul țărănesc-democrat din Germania, Partidul liber-democrat din Germania, Partidul național-democrat din Germania.

— *În Republica Populară Polonă*: P.M.U.P., Partidul țărănesc unit și Partidul democrat.

— *În Republica Socialistă Cehoslovacă*: Partidul comunist și alte 4 partide, dintre care cele mai importante sînt Partidul socialist din Cehoslovacia și Partidul popular (catolic). Existența sistemului pluripartid în țările socialiste presupune recunoașterea de către celelalte partide democratice a rolului conducător al clasei muncitoare și al avangărzii ei marxist-leniniste și participarea, ca principal scop al activității acestor partide, la construcția socialistă. În condițiile socialismului, sistemul pluripartid se deosebește, așadar, radical de pluralitatea de partide existentă în capitalism, pentru că relațiile dintre partide sînt relații de cooperare, bazate pe scopuri și interese fundamentale comune.

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN, PROMOTORUL DEZVOLTĂRII
DEMOCRAȚIEI SOCIALISTE ÎN PATRIA NOASTRĂ. „Dezvoltarea isto-

rică a României — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — a dus la situația că astăzi există un singur partid politic, care reprezintă opinia generală a națiunii noastre”¹⁶. Existența unui singur partid politic, a Partidului Comunist Român, și dispariția de pe scena istorică a celorlalte partide politice își găsesc explicația într-o serie de particularități ale dezvoltării sociale a țării.

Poporul român, ca și celelalte popoare ale lumii, se mîndrește cu îndelungatele sale tradiții de luptă democratică și revoluționară. Trăsătura caracteristică a istoriei României o constituie lupta pentru drepturi și libertăți democratice, pentru eliberarea națională și socială, în cadrul căreia s-au distins numeroase personalități proeminente ale vieții politice, culturale și științifice. Odată cu afirmarea clasei muncitoare ca clasă de sine stătătoare pe arena politică a țării și, mai ales, după făurirea partidului său marxist-leninist, lupta maselor populare a fost ridicată pe o treaptă superioară, căpătînd un conținut mai bogat și o orientare mai clară. Nu o dată temeliile regimului burghezo-moșieresc au fost puternic zguduite de eroice bătălii de clasă ale proletariatului, în frunte cu P.C.R.

Mii și mii de fii ai poporului, comuniști și alți patrioți înaintați, au înfruntat închisorile și lagărele, și-au dat viața, ridicîndu-se la luptă pentru drepturi și libertăți democratice, pentru interesele vitale ale celor ce muncesc.

Cu toate acestea, viața de stat a României burghezo-moșierești nu s-a caracterizat printr-o democrație burgheză de nivelul celei existente în alte țări, ca, de exemplu, Anglia, Franța etc. *

Inegalitatea economică, exploatarea și asuprirea au fost însoțite de îngrădirea drepturilor și libertăților democratice. Prevederile general-democratice ale Constituției din 1923 erau sistematic eludate de guvernele ce se succedau la cîrma țării, care, indiferent de orientare, aveau ca linie comună oprimarea maselor muncitoare și a organizațiilor lor revoluționare. Instaurarea în 1938 a dictaturii regale, apoi a dictaturii militare-fasciste a semnificat, implicit, renunțarea la orice simulacru de democrație.

Faptul că în trecut nu a existat o adevărată viață democratică se explică nu numai prin caracterul timpuriu reacționar al burgheziei

¹⁶ Nicolae Ceaușescu, *Răspuns la întrebările din cadrul întîlnirii cu membrii Asociației de politică externă din New York*, în „Scînteia” nr. 8 585, din 23 octombrie 1970.

* Mecanismul democrației României burghezo-moșierești ni se pare grăitor ilustrat de felul în care funcționa sistemul electoral, componentă principală a democrației burgheze, de modul cu totul „original” în care erau alese parlamentul și guvernul. Spre deosebire de regulile clasice ale parlamentarismului burghez, după care guvernul trebuie să fie o emanație a parlamentului, în țara noastră aceste reguli au fost inversate, parlamentul fiind în fapt expresia guvernului. După ce „factorul constituțional” — regele — însărcina un partid politic sau o grupare politică cu formarea guvernului, acesta „făcea” după cîteva săptămîni alegeri parlamentare, obținînd de regulă majorități covârșitoare, astfel încît partidul de la guvern reușea să-și formeze în parlament o majoritate guvernamentală (Vezi Matei Dogan, *Analiza statistică a „democrației parlamentare” din România*, Editura Partidului social-democrat, București, 1946).

române, prin alianța acesteia cu moșierimea, clasă net reacționară, perimată istoricește, ci mai ales prin înapoierea economică a țării și înfeudarea ei capitalului străin, prin persistența în structura economică și social-politică a României, vreme foarte îndelungată, a unor puternice rămășițe feudale, ca : proprietate moșierească, clasă a moșierilor, dijmă, monarhie.

Atitudinea partidelor claselor dominante din rotativa guvernamentală — liberal și conservator, iar între cele două războaie mondiale liberal și național-țărănesc — față de problemele majore ale națiunii române a determinat neîncrederea, îndepărtarea maselor largi de ele. Pe de altă parte, politica P.C.R. — chiar în condițiile extrem de grele ale ilegalității — câștiga din ce în ce mai mult adeziunea maselor. Odată cu începutul revoluției populare, oamenii muncii și-au întărit și mai mult convingerea, pe baza succeselor obținute și a propriei experiențe, că singurul partid care promovează cu adevărat interesele lor vitale, care manifestă o înaltă responsabilitate față de destinele patriei este partidul comunist.

Așa se explică de ce masele au urmat Partidul Comunist Român, de ce sub conducerea acestuia procesul revoluționar a avut o linie continuu ascendentă, de ce a fost posibilă înlăturarea rînd pe rînd a guvernelor cu majoritate reacționară și au fost create condițiile pentru lichidarea partidelor politice burgheze, abolirea monarhiei și cucerirea deplină a puterii politice de către clasa muncitoare.

Spre deosebire de majoritatea covârșitoare a celorlalte partide comuniste din țările europene, care au luat ființă din aripile de stînga ale partidelor social-democrate sau din mișcarea sindicală a clasei muncitoare, Partidul Comunist Român constituie rezultatul firesc al procesului de transformare a partidului socialist în ansamblul său în partid comunist.

În anii următori creării partidului comunist, rîndurile clasei muncitoare au fost dezbinat datorită faptului că gruparea de dreapta a fostului partid socialist a trecut la scindarea mișcării sindicale și la constituirea Partidului social-democrat. Proletariatul și partidul său nu s-au împăcat nîci odată cu această stare de lucruri și au dus o luptă permanentă pentru refacerea unității de acțiune a mișcării muncitorești, care s-a dezvoltat pas cu pas. În lupta împotriva fascismului și războiului, legăturile dintre comuniști, socialiști, social-democrați și alți oameni ai muncii s-au întărit continuu, ceea ce a făcut posibil ca încă înainte de doborîrea dictaturii fasciste între Partidul Comunist Român și Partidul social-democrat să se realizeze Frontul Unic Muncitoresc (aprilie 1944), unitatea de acțiune a mișcării muncitorești, care a constituit factorul hotărîtor în înfăptuirea insurecției armate de la 23 August 1944.

Dezvoltarea procesului revoluționar a creat condiții pentru ca naștința fierbinte spre unitate a oamenilor muncii să devină o realitate. În cursul desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și al trecerii la revoluția socialistă, membrii celor două partide muncitorești s-au apropiat și mai mult, și-au însușit o ideologie unică — ideologia marxist-leninistă —, metode și căi comune de acțiune.

Lupta și munca comună a clasei muncitoare, faptul că la baza acțiunilor ei au stat elementele care uneau cele două partide muncitorești au

creat terenul favorabil realizării unității depline a mișcării proletare în cadrul unui singur partid revoluționar. Înfăptuirea în februarie 1948 a unității ideologice, politice și organizatorice a clasei muncitoare din România reprezintă rodul unui proces îndelungat de luptă consecventă dusă de Partidul Comunist Român și de elementele revoluționare din Partidul social-democrat. Crearea partidului unic al celor ce muncesc a marcat o însemnată victorie politică a forțelor revoluționare din țara noastră, a împlinit o imperioasă necesitate istorică, determinată de lupta pentru cucerirea puterii și transformarea socialistă a societății românești.

În lumina rezultatelor de importanță istorică dobândite de poporul nostru în edificarea noii orînduiri se impune aprecierea că realizarea efectivă încă de la începutul trecerii la socialism a unității depline — politice, ideologice și organizatorice — a clasei muncitoare s-a dovedit soluția optimă, care a ușurat enorm înfăptuirea misiunii sale istorice, chezășuind concentrarea de către P.C.R. a tuturor forțelor și energiilor creatoare ale clasei muncitoare, țărânimii, intelectualității, ale întregului popor în vederea realizării idealurilor socialismului.

Astfel, așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, „în condițiile făuririi unității clasei muncitoare, existența unui singur partid ca partid de avangardă al clasei sale, ca partid conducător al societății socialiste, a apărut în țara noastră ca o necesitate obiectivă”¹⁷.

Condițiile istorice specifice din țara noastră au făcut posibil ca procesul revoluționar care a condus la construirea socialismului să se dezvolte nemijlocit din lupta întregului popor pentru eliberarea de sub jugul fascist.

Meritul istoric al P.C.R. constă în folosirea cu pricepere a acestei situații, în elaborarea unei politici de largi alianțe și de colaborare cu toate forțele care, dintr-un motiv sau altul, erau interesate în doborîrea dictaturii militare-fasciste, în scoaterea țării din războiul hitlerist și eliberarea ei de sub ocupația Germaniei naziste.

Faptul că pe parcursul procesului revoluționar, început prin insurrecția armată de la 23 August 1944, partidele politice ce reprezentau interesele burgheziei și moșierimii au dispărut rînd pe rînd se explică nu printr-o politică deliberată de înlăturare a acestora, ci prin atitudinea pe care ele au adoptat-o în momentele ulterioare ale acestui proces.

Văzînd că stările de lucruri nu evoluau în conformitate cu interesele și dorințele lor, partidele burgheze au început să se opună față de reforma agrară, precum și față de celelalte măsuri menite să îngreundească posibilitățile de exploatare și de dominație economică a burgheziei, a determinat în mod obiectiv scăderea continuă a influenței și rolului lor, a dus în cele din urmă la dispariția lor din viața politică a țării. Expresia concludentă a acestui proces legic o constituie faptul că, după alegerile parlamentare din 1946, partidele „istorice”, lipsite de sprijin social și de bază de masă, n-au mai putut acționa nici cel puțin ca grupări politice de opoziție. În timp ce P.N.L.-Brătianu s-a destrămat la scurtă vreme după alegeri, P.N.Ț. încerca să reziste pe poziții, orientîndu-se

¹⁷ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, Editura politică, București, 1969, p. 621.

spre pregătirea unor acțiuni teroriste, de diversiune și spionaj, spre pregătirea unui centru complotist în străinătate. Actul guvernamental din iulie 1947, în deplină concordanță cu voința maselor, nu a făcut decât să legalizeze, să statueze din punct de vedere juridic o stare de fapt existentă — desființarea P.N.Ț.—Maniu.

Încetarea existenței partidelor național-țărănesc și național-liberal a influențat direct pozițiile diferitelor grupări politice din acea vreme, și îndeosebi gruparea condusă de Gh. Tătărăscu. Deși nelipsită de contradicții, colaborarea forțelor revoluționare cu gruparea lui Gh. Tătărăscu a cunoscut o evoluție în general pozitivă atât timp cât pe primul plan se situau obiectivele luptei antifasciste, pentru refacerea țării, realizarea reformei agrare, recâștigarea independenței naționale. Pe măsură însă ce forțele revoluționare înfăptuiau transformări social-politice care depășeau cadrul general-democratic, partea burgheziei reprezentată de partidul tătărăscian a început să-și piardă interesul pentru colaborarea cu comuniștii și cu celelalte forțe democratice. Prin pozițiile opuse transformărilor cerute de mersul obiectiv al societății în noua etapă revoluționară spre care se îndrepta, burghezia liberală devenea tot mai mult o frână în calea progresului social. Cerințele dezvoltării social-politice a României au impus ca o necesitate stringentă îndepărtarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei (5 noiembrie 1947).

În condițiile în care situația politică se caracteriza prin creșterea preponderenței reprezentanților proletariatului în guvern, printr-o schimbare fundamentală în caracterul puterii de stat, conținutul real al puterii politice a venit în flagrantă contradicție cu forma de organizare a statului — monarhia. Doborîrea monarhiei la 30 decembrie 1947 constituie un mare merit al P.C.R., o dovadă concludentă a justetei politicii sale.

Dar, în afara partidelor care reprezentau interesele burgheziei, au existat și alte partide care au făcut parte din coalițiile democratice inițiate de P.C.R. Ce s-a întâmplat cu acestea după 23 August 1944?

Partidul socialist țărănesc (M. Ralea) și Partidul național țărănesc (Anton Alexandrescu) s-au unificat cu Frontul plugarilor, primul la 30 noiembrie 1944, iar cel de-al doilea la 20 ianuarie 1948. Partidul național popular, creat în ianuarie 1946 din Uniunea patrioților, s-a autodizolvat în 1949.

Explicînd de ce Partidul național popular s-a autodizolvat, George Călinescu — pe atunci membru în conducerea acestui partid — scria: „El a avut o misiune proprie pe care și-a îndeplinit-o și n-a ascuns-o niciodată, aceia de a educa păturile muncitoare neproletare să priceapă și să primească încrezător noua orînduire socială. Cursurile acum s-au închis, dînd o promoție vastă de oameni experimentați și devotați democrației populare, care pot continua și mai departe activitatea lor... Dispariția Partidului național popular și a ziarului «Națiunea» nu este o negație, decît dacă privim lucrurile printr-o filozofie de abstracțiuni. Forțele vii nu pier ci se transformă și o negație a negației le repune imediat pe un plan superior al vieții. Dizolvîndu-ne am cîștigat o gradatie în altitudine”¹⁸.

¹⁸ George Călinescu, *Ne-am făcut datoria*, în „Națiunea”, anul III, nr. 868, din 18 februarie 1949.

Contopirea și autodizolvarea acestor partide constituie rezultatul firesc al dezvoltării pe drumul socialismului a țării noastre și totodată recunoașterea deschisă a faptului că P.C.R., prin politica sa, reprezenta cu adevărat interesele fundamentale ale tuturor celor ce muncesc, că prin activitatea sa de zi cu zi realiza satisfacerea acestor interese, ceea ce a însemnat încă un act al legitimității rolului conducător al partidului clasei muncitoare.

Dispariția fostelor partide politice, crearea și dezvoltarea partidului unic al clasei muncitoare — în cadrul căruia se află exponenții cei mai înaintați ai muncitorimii, țărănimii și intelectualității —, afirmarea Partidului Comunist Român ca forță conducătoare a societății sînt deci rezultatul unui proces legitim, obiectiv, al întregii dezvoltări postbelice a țării noastre.

Desigur, existența partidului unic nu poate fi considerată o trăsătură general-obligatorie a revoluției și construcției socialiste. Așa cum am arătat mai înainte, nu este de loc exclus ca în alte țări, cu alte condiții social-politice și istorice, revoluția și construcția socialistă să fie opera mai multor partide politice. Formele colaborării dintre acestea, precum și metodele prin care partidul marxist-leninist își va exercita rolul său de avangardă sînt probleme ce vor fi rezolvate în fiecare țară de către partidele respective.

★

În ultimul sfert de veac, pe drumul deschis de 23 August 1944, poporul român a obținut cuceriri ce nu-și au egal în întreaga sa istorie. Principala cucerire a oamenilor muncii din țara noastră o constituie eliberarea socială, lichidarea oricărei exploatare a omului de către om, victoria deplină și definitivă a socialismului la orașe și sate.

Generalizarea relațiilor socialiste de producție în întreaga economie a asigurat tuturor cetățenilor patriei o situație de egalitate față de mijloacele de producție, eliberarea de servituțile inerente orînduirilor bazate pe relații de exploatare. Creșterea continuă a forțelor de producție și a resurselor materiale a creat condițiile progresului rapid și multilateral — economic, social, cultural — al întregii țări. Dintr-o țară cu o industrie slab dezvoltată și o agricultură înapoiată, România este astăzi un stat cu o economie dinamică în curs de modernizare, cu o știință și cultură înfloritoare, cu un nivel de viață în continuă creștere.

În același timp, configurația societății românești a suferit schimbări radicale; în cadrul ei există numai clase și păături sociale de oameni ai muncii cu aceleași interese fundamentale și năzuințe vitale. S-a făurit unitatea social-politică a poporului, se accelerează procesul de omogenizare a națiunii noastre socialiste.

Asemenea realizări, care demonstrează forța unui popor stăpîn pe destinele sale, n-ar fi fost posibile fără activitatea perseverentă a P.C.R. de a găsi forme și metode potrivite pentru antrenarea oamenilor muncii la conducerea treburilor de stat și obștești, la elaborarea și aplicarea politicii interne și internaționale a partidului și statului, fără asigurarea condițiilor necesare manifestării depline a libertății umane, dezvoltării multilaterale a personalității, înfăptuirii echității și dreptății sociale.

Unica bază care generează adevărata libertate individuală, realizarea deplină a personalității, o constituie eliberarea socială și națională. Avînd o asemenea bază, patria noastră parcurge un proces de continuă adîncire a democrației socialiste, de lărgire a drepturilor și libertăților consfințite de Constituție pentru absolut toți cetățenii.

În lumina experienței P.C.R. pe drumul făuririi și dezvoltării democrației socialiste se pot desprinde cîteva concluzii de importanță deosebită, principală :

— *Socialismul și democrația sînt de nedespărțit, se condiționează reciproc.* Socialismul nu poate fi imaginat fără democrație, după cum o adevărată democrație nu poate exista decît în socialism.

Lenin considera realizarea unei largi democrații drept una din caracteristicile fundamentale ale socialismului. El sublinia că „socialismul nu este posibil fără democrație sub două aspecte : (1) proletariatul nu poate săvîrși revoluția socialistă dacă nu se pregătește în vederea ei luptînd pentru democrație ; (2) socialismul victorios nu-și poate consolida victoria și nu poate duce omenirea spre dispariția treptată a statului fără a înfăptui o democrație deplină”¹⁹.

Socialismul fiind creația conștientă a oamenilor, organizarea și dirijarea activității lor de către partidul marxist-leninist, în conformitate cu cerințele obiective ale dezvoltării sociale, pot fi înfăptuite numai într-un cadru consecvent democratic. De aceea, una dintre sarcinile primordiale pe care Partidul Comunist Român le-a avut de rezolvat imediat după cucerirea deplină a puterii a fost reorganizarea pe baze socialiste a întregii vieți politice a țării. Pornind de la adevărul axiomatic că democrația constituie o latură intrinsecă a construirii socialismului, partidul a înscris printre preocupările sale centrale perfecționarea caracterului democratic al orînduirii noastre.

— *Unică în esență, prin formele sale de manifestare, democrația socialistă diferă de la țară la țară, în funcție de particularitățile istorice, naționale, economice, de nivelul și etapele construcției socialiste.*

Ca și întreaga operă de edificare a noii orînduiri, democrația socialistă este rezultatul acțiunii creatoare, conștiente a forțelor revoluționare, al unității dialectice dintre general și particular.

Legile generale ale revoluției și construcției socialiste, care exprimă cerințele obiective ale progresului social, nu se pot manifesta identic în practica revoluționară, pentru că acționează în condițiile unei imense diversități de situații, de o mare complexitate, ce diferă de la țară la țară, de la o etapă la alta. Fiecare partid comunist — spunea Lenin — are ca sarcină permanentă aplicarea principiilor generale ale comunismului „la relațiile *specifice* dintre clase și partide, la ceea ce este *specific* în dezvoltarea obiectivă spre comunism, la particularitățile fiecărei țări în parte...”²⁰.

Credincios acestei concepții leniniste, P.C.R. și-a elaborat politica de continuă adîncire a democrației socialiste în spiritul sintezei dintre adevărurile generale ale marxism-leninismului și cerințele izvorîte din parti-

¹⁹ V. I. Lenin, *Op. cit.*, p. 130.

²⁰ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 41, Editura politică, București, 1966, ediția a II-a, p. 74.

cularitățile specifice țării noastre, fiind continuu preocupat de a găsi formele și metodele cele mai adecvate în activitatea social-politică vie a maselor, de antrenare a acestora la soluționarea problemelor ridicate de viață.

— *Democrația socialistă nu este un dat imuabil, ci un proces, o creație continuă, se dezvoltă și se adâncește treptat, pe măsura înaintării pe drumul socialismului.*

Instaurarea puterii clasei muncitoare și apoi făurirea relațiilor de producție socialiste, care prin ele însele marchează un mare salt calitativ față de democrația burgheză, nu duc automat la o evoluție ascendentă a democrației socialiste, nu rezolvă de la sine toate problemele dezvoltării democratice a societății socialiste.

Parte integrantă a construcției noii orînduiri, democrația socialistă constituie un proces cu etape și trepte, ce reflectă mutațiile esențiale din cadrul societății. Fiind și o formă a statului, democrația se dezvoltă în indisolubilă legătură cu evoluția acestuia. În evoluția statului nostru socialist pot fi distinse două mari etape : etapa trecerii de la capitalism la socialism și etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

În prima etapă, cînd statul realizează sarcinile dictaturii proletariatului, cucerirea puterii politice și trecerea în proprietatea întregului popor a principalelor mijloace de producție au creat temelia obiectivă a unei democrații reale, socialiste, în care guvernarea să se asigure de marea majoritate în folosul mării majorități, împotriva foștilor stăpîni, moșieri și capitaliști.

Celor ce muncesc le-au fost asigurate drepturi și libertăți sociale cum nu au existat vreodată în trecut. Deși s-au manifestat inconsecvențe, greșeli și încălcări condamnabile, privind faptele la scara istorică a întregii perioade de trecere se poate afirma că societatea noastră a înregistrat un imens progres în antrenarea la viața politică și conducerea statului a unor mase de milioane de oameni ai muncii, a celor care în regimurile anterioare au fost victimele oprimării și inechităților sociale și naționale. Moment crucial în viața partidului și a întregii țări, generator al unui profund impuls novator în toate sectoarele vieții economice, sociale, politice și ideologice, Congresul al IX-lea al P.C.R. s-a afirmat ca un eveniment de importanță istorică și în domeniul dezvoltării și adîncirii democrației socialiste, sub toate aspectele și laturile sale. Dezvăluind deficiențele existente în structura și activitatea statului, în funcționarea mecanismului democrației socialiste, Congresul al IX-lea a luat atitudine intransigentă față de greșelile, ilegalitățile și abuzurile comise în trecut și a inițiat, totodată, măsuri ferme pentru înlăturarea cauzelor care au făcut posibile asemenea manifestări, pentru evitarea cu desăvîrșire a repetării lor.

În etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, pe măsura adîncirii omogenizării societății și a întăririi continue a unității social-politice a întregului popor, procesul de dezvoltare a democrației socialiste devine din ce în ce mai amplu, mai dinamic.

Vasta acțiune legislativă întreprinsă în ultimii ani, întărirea legalității socialiste, măsurile adoptate pentru perfecționarea activității Marii

Adunări Naționale, Consiliului de Stat, Consiliului de Miniștri, a consiliilor populare ca organe locale ale puterii de stat, instituționalizarea principiului muncii colective la toate nivelurile de conducere și în toate domeniile de activitate sînt mărturii elocvente ale efortului stăruitor al P.C.R., al conducerii sale, pentru continua adîncire a procesului de perfecționare a întregului mecanism al vieții sociale.

Același proces este ilustrat de măsurile luate în vederea creșterii continue a atribuțiilor și rolului organizațiilor de masă și obștești, baza social-politică largă a sistemului democrației socialiste din țara noastră, unde-și desfășoară activitatea majoritatea covârșitoare a cetățenilor patriei și care exprimă una din direcțiile principale ale largirii democrației socialiste, ale împlinirii democrației statale cu cea obștească.

Dînd expresie instituțională unei realități — unitatea social-politică a întregii națiuni —, Partidul Comunist Român a creat Frontul Unității Socialiste. Organism politic permanent, cu caracter larg reprezentativ, el unește în jurul partidului clasele și păturile sociale care alcătuiesc națiunea noastră socialistă, toate forțele politice: organizațiile de masă și obștești, uniunile de creație, asociațiile profesionale și științifice, consiliile oamenilor muncii de diferite naționalități.

Întregul ansamblu de măsuri ce vizează perfecționarea democrației socialiste, a căror multiplă eficiență a fost deja validată de practică, converg spre realizarea tot mai consecventă a principiului conducerii treburilor de stat și obștești de către popor, în calitate de deținător suveran al puterii. „Unul din sensurile majore ale măsurilor adoptate în ultimii ani — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — este perfecționarea întregii suprastructuri a societății noastre, crearea cadrului adecvat pentru participarea mai activă și mai directă a maselor largi populare la dezbaterea problemelor fundamentale ale politicii interne și externe, la elaborarea hotărîrilor și măsurilor privind progresul continuu al României pe calea socialismului”²¹.

Procesul adîncirii și perfecționării democrației socialiste nu poate fi considerat încheiat; el continuă simultan cu dezvoltarea întregii societăți. Documentele celui de-al X-lea Congres al P.C.R., cuvîntările rostite de secretarul general al partidului subliniază că adîncirea și perfecționarea continuă a democrației socialiste reprezintă direcția fundamentală a evoluției orînduirii noastre sociale.

— *Formele reprezentative ale democrației socialiste se împlinesc în mod firesc cu formele democrației directe.*

O caracteristică din ce în ce mai pregnantă a procesului de dezvoltare a democrației în ultimii ani este faptul că cetățenii își spun cuvîntul asupra problemelor fundamentale ale politicii partidului și statului nu numai prin reprezentanții lor din organele alese ale puterii de stat, ci și în mod nemijlocit, fiind chemați să participe la elaborarea politicii însăși.

Partidul nostru a luat măsuri pentru asigurarea de condiții din ce în ce mai propice în vederea cît mai deplinei manifestări a democrației directe. Oamenii muncii dispun astăzi de multiple posibilități de a-și

²¹ Nicolae Ceaușescu. *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, Editura politică, București, 1969, p. 920.

exprima nestingherit opiniile și de a-și aduce contribuția responsabilă la elaborarea și înfăptuirea măsurilor ce privesc dezvoltarea economică, politică, socială, culturală a națiunii. În această direcție se impun atenției unele forme și metode care au căpătat o largă consacrare în activitatea politică și organizatorică a Partidului Comunist Român : dezbateră, consultarea, legătura permanentă și nemijlocită cu realitatea în continuă schimbare.

Dezbateră publică prealabilă a măsurilor și hotărîrilor de importanță majoră, pe lângă activizarea opiniei oamenilor muncii, dă posibilitate factorilor legislativi și decizionali să opteze pe baza unui număr sporit de sugestii, observații și variante de soluții, relevă resurse neprevăzute inițial, stimulează și mobilizează masele la îndeplinirea sarcinilor propuse. Consultarea cercurilor de specialiști și a opiniei publice este practică în luarea deciziilor atât în probleme cu caracter local și limitat, cât și în problemele fundamentale ale politicii interne și internaționale a partidului și statului.

Cele de mai sus, precum și frecvențele vizite de lucru ale conducerii de partid și de stat în județele țării, în întreprinderi, unități agricole, instituții social-culturale, consfăturile pe ramuri de producție, experimentarea prealabilă a unor măsuri, reprezintă o parte numai a modalităților de înfăptuire concretă a democrației directe.

Astăzi, cînd coincidența idealurilor și intereselor fundamentale ale tuturor claselor și categoriilor sociale a dus la dispariția sentimentului de constrîngere, atât de persistent în societatea capitalistă, locul cetățeanului în sistemul vieții sociale și politice s-a schimbat în mod esențial, în spiritul autentic democratic al societății noastre socialiste. El beneficiază de un cadru și un climat civic propice exprimării deschise a părerilor sale privind toate problemele politice și sociale, poate critica neajunsurile pe care le constată, își poate manifesta din plin inițiativa, fără nici un fel de îngrădire.

Partidul Comunist Român consideră că promovarea largă a criticii și autocriticii în viața socială, a confruntării libere, deschise a ideilor și părerilor — principala formă a luptei dintre vechi și nou — este o necesitate obiectivă, care condiționează mersul nostru înainte.

Procesul de adîncire continuă a democrației socialiste se corelează în mod necesar cu creșterea responsabilității sociale a fiecărui cetățean, a conștiinței înaltei îndatoriri de a acționa în virtutea imperativelor supreme ale societății, ale națiunii noastre socialiste. Partidul se preocupă ca opinia publică să aibă o eficiență socială sporită, ca ea să se manifeste într-un cadru adecvat, ca experiența maselor să nu rămînă la un nivel spontan, ci să fie conștient și științific orientată pentru a căpăta forma unui dialog organizat între colectivitate și cei desemnați s-o reprezinte și s-o conducă la înfăptuirea năzuințelor sale.

Principiul care se află la baza tuturor formelor și metodelor ce asigură cadrul organizat al procesului de continuă democratizare a vieții noastre sociale și de stat este centralismul democratic.

— *Întărirea rolului conducător al Partidului Comunist Român și dezvoltarea democrației socialiste sînt procese ce se presupun și se condiționează reciproc.*

Pentru ca democrația socialistă să fie în pas cu dezvoltarea generală, pentru ca anumite laturi ale sale să nu împietzeze înaintarea pe drumul socialismului, ci, dimpotrivă, s-o stimuleze, s-o influențeze pozitiv, este obiectiv necesară intervenția promptă și hotărâtă a factorilor subiectivi, și în primul rînd a partidului comunist, care, pe baza evaluării științifice a gradului de maturizare a condițiilor obiective, să ia măsuri corespunzătoare de continuă perfecționare și adîncire a democrației socialiste.

Forța socială capabilă să înfăptuiască acest lucru, căreia dezvoltarea istorică a țării i-a încredințat destinele poporului, măreața și dificila sarcină de a conduce amplul proces de transformare radicală a societății românești pe baze noi, socialiste, este Partidul Comunist Român.

Un asemenea rol nu poate fi dictat sau impus așa cum pretinde propaganda burgheză. El poate fi dobîndit și înfăptuit numai în măsura în care activitatea teoretică, politică și practică a partidului convinge poporul astfel încît acesta să-l investească cu încredere deplină, să-l recunoască drept autentic exponent al intereselor și năzuințelor sale. Partidul nostru și-a cucerit rolul de forță conducătoare printr-o îndelungată și grea luptă revoluționară, desfășurată pe parcursul întregii sale existențe, a dus poporul român la înfăptuirea celor mai înalte aspirații de dreptate și libertate pentru care au luptat și s-au jertfit, în decursul zbuciumatei sale istorii, cei mai buni fii ai săi. De aceea, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „exercitarea de către Partidul Comunist Român a rolului conducător în societate este considerată de oamenii muncii ca o necesitate obiectivă, imperioasă a progresului României, a înfăptuirii aspirațiilor spre mai bine ale întregului popor“²².

Practica social-istorică din țara noastră, ca și din alte țări socialiste, ilustrează grăitor nu numai lipsa oricărei contradicții între existența unui partid unic și caracterul democratic al orînduirii socialiste, dar și faptul că semnul sigur al dezvoltării democrației socialiste este întărirea necontenită a rolului conducător al partidului în toate domeniile de activitate, că întărirea rolului conducător al partidului și dezvoltarea democrației socialiste sînt procese ce se presupun și se condiționează reciproc.

²² Ibidem, p. 624.

ÎN AJUTORUL CELOR CE STUDIAZĂ ISTORIA P. C. R. ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA

Mișcarea muncitorească din România în anii 1921—1933

ROMÂNIA ÎN ANII 1921—1928

La începutul deceniului al 3-lea al secolului nostru, România a intrat într-o perioadă nouă, caracterizată printr-o re-

lativă stabilizare a regimului social-economic burghez, în condițiile crizei generale a sistemului capitalist.

Problema economică dominantă era aceea a refacerii și punerii în funcțiune a potențialului economic existent pe întreg teritoriul țării. După atingerea, în 1924, a nivelului antebelic în principalele ramuri de producție, urmează o perioadă de accelerare a dezvoltării industriei și a întregii economii. În toate sectoarele economice se observă o conjunctură favorabilă, care determină o creștere a forțelor de producție.

Între anii 1921 și 1928, industria cunoaște o dezvoltare însemnată, deși în cadrul structurii acesteia continuă să predomine industria ușoară și industria extractivă. Se evidențiază după 1925 tendințe de dezvoltare mai însemnată a metalurgiei, chimiei, materialelor de construcție.

În ceea ce privește agricultura, suprafața arabilă crește de la 9 400 000 de hectare în 1921 la 11 200 000 de hectare în 1929 și, odată cu ea, producția cerealiară. Reforma agrară din 1921, având ca rezultat diminuarea considerabilă a marii proprietăți moșierești, creșterea proprietăților țărănești, dezvoltarea economică și numerică a burgheziei sătești și sporirea ponderii ei în viața social-economică a satului, a contribuit la pătrunderea tot mai adâncă a relațiilor capitaliste în agricultură.

Lipsită de inventar la împrumutări, de mijloace proprii bănești, țărânimea recurge la împrumuturi masive la bănci și cămătari, ceea ce a contribuit la lărgirea pieței interne, în schimb, dobânzile uzuale de 20—30% și chiar mai mari, au înglodat țărânimea în datorii uriașe.

Întărirea puterii economice și politice a marelui capital, accentuarea caracterului capitalist al țării au fost însoțite de intensificarea exploatării maselor muncitorești și țărănești, de apăsarea fiscală, care lovea în populația muncitoare și în importante categorii ale burgheziei mici și mijlocii, de restrângerea libertăților democratice constituționale și reprimarea mișcării muncitorești revoluționare. În același timp s-au accentuat unele manifestări de opoziție ale marii burghezii industrial-bancare autohtone împotriva monopolurilor capitaliste internaționale, care dețineau o pondere importantă în economia țării.

Constituția din 1923, stabilind principiul proprietății statului asupra subsolului minier și dreptul acestuia de a concesiona societăților particulare exploatarea terenurilor miniere, a creat cadrul juridic menit să înlesnească preponderența marii burghezii române în întreprinderile cu capital străin. Pe baza acestui principiu constituțional, legea minelor, legea energiei și apelor, legea comercializării bunurilor statului prevedeau amănunțit condițiile în care urmau să fie date spre exploatare capitalului particular zăcămintele miniere și minerale, izvoarele de energie și unele întreprinderi ale statului. Prin această legislație se prevedea obligația ca cel puțin 55—60% din capitalul societăților create pentru exploatarea acestor bunuri să aparțină unor cetățeni români, din rîndul cărora să se numească președintele și 2/3 dintre membrii consiliului de administrație. Domeniul principal vizat prin legea minelor era industria petrolieră.

Legile economice sus-menționate — mai ales legea minelor — au devenit obiectul unui conflict acut între marea burghezie română și grupurile monopoliste

internaționale coalizate. În urma puternicelor presiuni economice și politice — semnificativ este faptul că Statele Unite ale Americii au mers pînă la amenințarea cu ruperea relațiilor diplomatice —, monopolurile internaționale au reușit să impună în 1925 modificarea legii minelor și anularea, de fapt, a principalelor ei prevederi, care vizau societățile cu capital străin din industria petrolieră.

Deși cercurile capitaliste occidentale au manifestat un timp o oarecare rețineră la investiții, pozițiile capitalului monopolist străin la noi în țară s-au întărit însă în această perioadă, principală lor cale de pătrundere fiind băncile cu capital străin, care finanțau întreprinderile industriale, bancare, comerciale, cu credite și participații.

România nu reușea nici în această epocă postbelică să se dezmetă din situația de țară plasată la periferia lumii capitaliste, considerată de marile puteri imperialiste ca o subordonată intereselor lor de dominație a țărilor slab dezvoltate.

Sub lozincă „Prin noi înșine“, Partidul național-liberal urmărea o politică de rapidă dezvoltare a capitalului bancar-industrial, de prioritate a marii burghezii grupate în jurul Partidului liberal la exploatarea bogățiilor țării și a maselor poporului. A avut loc o dezvoltare a forțelor de producție, ce și-a găsit expresia în creșterea potențialului industrial și a producției industriale a țării în limite create și de forța redusă a economiei naționale în ansamblu. Progresele realizate în dezvoltarea industriei s-au reflectat în apariția unor noi întreprinderi și subramuri, în diversificarea producției și extinderea sortimentelor. Cu toată creșterea înregistrată în industrie, România a continuat să rămână o țară slab dezvoltată din punct de vedere economic. În producția industrială și în relațiile economice-sociale, o pondere însemnată aveau întreprinderile industriei mijlocii, mici, meșteșugărești. În ansamblul economiei naționale, cel mai însemnat rol continua să-l dețină agricultura. Principalul beneficiar al anilor de stabilizare a economiei capitaliste a țării a fost Partidul liberal, care, pe măsura consolidării pozițiilor sale industriale și bancare, se impunea ca partidul burghez diriguitor al vieții politice și economice. Se consolida forța unei părți a marii burghezii, detașându-se de celelalte grupări ale burgheziei și pe plan economic și pe plan politic.

Pentru a se menține la putere, Partidul liberal a recurs la samavolnicii, teoroare, cenzură și stare de asediu. Prin toate acestea, guvernarea liberală a devenit tot mai nepopulară în fața unor cercuri largi ale opiniei publice, atrăgându-și opoziția maselor populare de la orașe și sate.

REGUPĂRI POLITICE ȘI CONFRUNTĂRI DOCTRINARE ÎN RÎNDUL CLASELOR DOMINANTE

În această perioadă, în viața politică a țării, în rîndurile celorlalte partide burgheze au avut loc importante deplasări și regrupări prin fuzionarea diferitelor formațiuni politice pentru a constitui organisme mai puternice, mai încheiate.

Partidul național, exponent al principalelor cercuri ale burgheziei industriale și bancare din Transilvania, cu puternice legături în rîndurile țărănimii și intelectualității de aici, a fuzionat în februarie 1923 cu rămășițele fostului Partid conservator, iar în ianuarie 1925 cu gruparea naționalist-democrată condusă de N. Iorga, ambele grupări lipsite de o bază de masă, dar avînd pentru Partidul național — partid pînă atunci cu caracter regional — semnificația extinderii sale organizatorice pe întreg teritoriul țării.

În octombrie 1926 a avut loc fuziunea între Partidul național și Partidul țărănesc, formîndu-se astfel Partidul național-țărănesc, care, în această perioadă, prin lupta de opoziție dusă împotriva guvernului liberal, ca și prin lozinci burghezo-democratice, a devenit un partid puternic, atrăgîndu-și încrederea unor mase largi, în special țărani și pături mijlocii de la orașe, a unui număr însemnat de intelectuali.

Partidul țărănesc militase pentru primatul țărănimii în conducerea statului și pentru o dezvoltare cu prioritate agrară a economiei românești, declarînd, înainte de 1926, că țărănimea are „interese și țeluri comune“ cu „muncitorimea industrială“.

Reprezentanții ideologiei țărăniste afirmau că drumul profundelor transformări sociale, democratice trece prin instaurarea unei democrații rurale. Pe baza acestei ideologii, care susținea „primatul țărănimii“ și „capacitatea țărănimii de acțiune politică de sine stătătoare“, s-a elaborat programul Partidului țărănesc, care proclama că statul român nu poate fi decît un stat țărănesc. Dar fuziunea cu Partidul național a însemnat pentru Partidul țărănesc renunțarea, în mare măsură, la programul său.

Fuzionarea celor două partide și crearea P.N.T. au avut ca țel constituirea unui puternic partid politic, capabil să înfrângă P.N.L. și să ia conducerea guvernului. Caracterul eterogen din punct de vedere social și ideologic al Partidului național-tărănesc, ca și neîncetatele conflicte interne legate de orientarea tactică, iar uneori de interese politicianiste privind alegerea personalităților de conducere ale partidului au dus la unele desprinderi și noi regroupări politice. Pe de altă parte, părăsirea pozițiilor burghezo-democrate și orientarea spre dreapta a partidului nou creat au provocat vii nemulțumiri în rândurile unor militanți ai fostului Partid țărănesc; un număr important dintre aceștia s-au desprins din partid și în februarie 1927 au creat Partidul țărănesc de sub conducerea doctorului Nicolae Lupu. Gruparea condusă de Nicolae Iorga se reconstituie în 1929 în Partidul național-democrat.

Partidele din opoziție, și îndeosebi Partidul național-tărănesc, ale căror posibilități de finanțare a investițiilor și de dezvoltare economică erau mai reduse și îngreunate de monopolul financiar statornic de băncile liberale, au căutat sprijinul capitalului străin, promovind politica „porților deschise”. Aceste partide și grupări susțineau acceptarea fără nici o condiție a capitalului străin, prezentându-l ca principalul mijloc de dezvoltare economică a țării. Era o politică ale cărei grave implicații pentru economia țării s-ar fi resimțit repede.

Partidul liberal, sub presiunea opoziției crescînde a maselor față de politica sa profund antipopulară, a organizat, în martie 1926, propria sa retragere temporară de la putere, constituindu-se un guvern format de Partidul poporului, condus de generalul Alexandru Averescu. În iunie 1927 s-a constituit un cabinet de tranziție proliberal condus de Barbu Știrbei, pentru ca după mai puțin de trei săptămîni să se alcătuiască din nou un guvern constituit de Partidul liberal, partid care continuase, de fapt, să exercite influența hotărîtoare asupra politicii statului în tot timpul guvernărilor Averescu și Știrbei.

Cercurile cele mai reacționare din țară au acordat sprijin financiar și politic slăbelor formațiuni fasciste înjghebate în această perioadă, în special grupării teroriste „Arhanghelul Mihail”, transformată mai tîrziu în Garda de fier. Marea burghezie concepea aceste organizații de extremă dreapta ca grupări diversioniste și de șoc în acțiunile politice antidemocratice.

În același timp, în viața ideologică a țării se manifesta opoziția dintre ideologia marxistă și ideologia burgheză, care se înfruntau în jurul unor concepte de esențială însemnătate, ca, de pildă, evoluție, revoluție, reformă, definirea rolului social al burgheziei și al proletariatului. Aceste două orientări ideologice, al căror conținut de clasă era poziția față de însăși ordinea socială existentă, nu se prezentau, fiecare din ele, ca un corp de idei perfect unitar; dimpotrivă, ele însele erau supuse unui proces de înfruntare internă. Caracteristic este faptul că, datorită prestigiului de care se bucura filozofia marxistă, unii sociologi și filozofi de formație burgheză, cu autoritate în epocă, afirmau, în anumite probleme, valoarea teoretică și metodologică a unora din punctele de vedere marxiste. Comuniștii, socialiștii și cercurile de simpatizanți ai ideilor marxiste din rândurile unor intelectuali erau reprezentanți consecvenți ai socialismului științific pe care-l propagau prin organizațiile muncitorești și publicații periodice. Burghezia, prin reprezentanții săi, elaborînd teorii economice de la cele liberale pînă la cele ale statului țărănesc, nu reușea a da soluțiile salvagardării intereselor națiunii în condițiile asaltului marilor puteri capitaliste și ale stadiului de dezvoltare în care regimul burghezo-moșieresc menținuse țara pînă în 1918.

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN ȘI LUPTELE SOCIALE ÎN PERIOADA 1921—1924

activiști de partid se aflau în închisori, unii încă din octombrie 1920, arestați cu prilejul grevei generale, alții arestați în ajunul și în timpul desfășurărilor lucrărilor Congresului de constituire a partidului comunist. Întărirea organizatorică a Partidului Comunist Român, înarmarea sa cu concepția marxist-leninistă se înscrisu ca coordonate majore ale activității sale în această perioadă.

În primii ani ai activității sale, P.C.R. a fost singurul partid politic din România organizat pe scară națională, el avînd organizații în toate regiunile țării.

Punerea bazelor organizatorice ale P.C.R. s-a împletit cu o intensă activitate de înarmare cu concepția marxist-leninistă a membrilor săi. În ziarul „Socialismul”

Condițiile istorice în care tînărul partid comunist a trebuit să-și înceapă activitatea au fost dintre cele mai grele. Majoritatea membrilor conducerii centrale de partid, membri ai comitetelor locale, alți

și în celelalte organe de presă ale secțiilor partidului comunist, în cadrul unor rubrici intitulate semnificativ „Organizarea partidului”, au apărut numeroase articole semnate de Gheorghe Niculescu-Mizil, David Fabian, Elena Filipovici, Eugen Rozvan, Mihail Macavei, Mihail Cruceanu, Timotei Marin, Ioan Elena și alți militanți de seamă ai clasei muncitoare din țara noastră în care se evidențiază necesitatea punerii la baza activității viitoare a partidului clasei muncitoare a tezelor marxism-leninismului privind partidul de tip nou — comunist. Astfel, într-un articol editorial apărut în „Socialismul” din 28 decembrie 1921 se arată că „singur spiritul comunist va însănătoși partidul, va face din el un corp plin de viață, activ, care va forma cele mai bune elemente ale proletariatului”.

Din analiza activității P.C.R. în această perioadă, două momente se evidențiază ca avind o semnificație majoră în cadrul procesului de organizare pe baze comuniste a secțiunilor P.C.R.: eliberarea comunistilor implicați în procesul din Dealul Spirei, urmată de reintrarea lor în activitatea revoluționară, și al II-lea Congres al P.C.R. din octombrie 1922.

Procesul din Dealul Spirei, în care au fost implicați militanți revoluționari delegați la primul Congres al partidului, conducători ai mișcării greviste din anul 1920, membri ai grupurilor comuniste ilegale, anterioare creării partidului, s-a judecat la tribunalul militar al Corpului II armată în perioada ianuarie-iunie 1922.

Această înscenare judiciară urma să asigure burgheziei baza legală pentru lichidarea partidului comunist. În timpul pregătirii și desfășurării procesului, autoritățile s-au datat la mijloace de aspră teroare împotriva acuzaților, pentru a-i intimida și a-i determina să renunțe la convingerile lor.

Sute de muncitori și intelectuali au depus ca martori în favoarea acuzaților sau au fost interogați de anchetatori, iar pe adresa Consiliului de război soseau numeroase proteste din țară și străinătate prin care se cerea stingerea procesului.

Ca urmare a acțiunilor de solidaritate a muncitorilor din întreprinderi, a opiniei publice, precum și a atitudinii dirze a comunistilor de pe banca acuzații, guvernul a fost nevoit să amnistieze, la 4 iunie 1922, și să pună în libertate un număr de 213 militanți revoluționari. Acest act a însemnat, de fapt, recunoașterea existenței legale a Partidului Comunist Român. Mare confruntare cu forțele reacțiunii, procesul din Dealul Spirei a făcut dovada viabilității partidului comunist, a rădăcinilor sale adânci în rîndurile clasei muncitoare și poporului român. Partidul comunist, bazat pe lupta generală a clasei muncitoare, consolidîndu-și organizațiile, se va afirma tot mai viguros în viața politică a țării.

În primăvara anului 1922, în luna martie, P.C.R. a participat pentru prima oară la alegeri ca partid politic distinct al proletariatului și cu propriul său program, care prevedea democratizarea reală a vieții politice, dreptul de organizare a clasei muncitoare, înfăptuirea imediată a reformei agrare, a cărei aplicare se târăgăna, drepturi și libertăți democratice pentru masele populare ș.a.

Cel de-al doilea moment important din cadrul procesului de întărire organizatorică a P.C.R. — Congresul al II-lea al partidului, din 3—4 octombrie 1922, Ploiești — a adoptat statutul, prin care se stabileau cadrul organizatoric de activitate al partidului, organele partidului și atribuțiile acestora, drepturile și îndatoririle membrilor de partid ș.a. De asemenea au fost alese, pentru prima oară, organele de conducere ale partidului. Comitetul Central ales era alcătuit din 9 membri, Gheorghe Cristescu fiind secretar general. S-a ales și un Consiliu General al partidului format din 15 membri.

Congresul al II-lea are meritul de a fi dat partidului, în unele probleme, o orientare realistă. El a apreciat că una din caracteristicile principale ale perioadei este refluxul valului revoluționar al clasei muncitoare, al maselor populare, iar sarcina principală a mișcării revoluționare este lupta împotriva ofensivei claselor exploatatoare, care încercau să anuleze cuceririle obținute de proletariet, de poporul român în anii de avînt revoluționar. Ca direcție principală a activității partidului comunist se trasa sarcina întăririi sindicatelor și organizării luptei unite a clasei muncitoare împotriva exploatării capitaliste.

Ocupîndu-se de problema agrară, congresul a stabilit lozincă expropriării integrale și fără plată a pămîntului, instrumentelor și vitelor de muncă ale marilor proprietari în folosul țăranilor muncitori, organizarea luptei țăranimii în vederea aplicării neîntîrziate și integrale a legii reformei agrare.

În rezoluția „Chestiunea naționalităților“, congresul a dat partidului directiva de a lupta pentru o reală egalitate în drepturi a tuturor oamenilor muncii din România, indiferent de naționalitate.

Paralel cu activitatea pentru întărirea organizatorică, P.C.R. a militat pentru înfăptuirea unității politice și de acțiune a clasei muncitoare, pentru întărirea organizațiilor revoluționare a tineretului și a sindicatelor.

La Conferința generală a Tineretului Socialist din România, ținută în zilele de 19—20 martie 1922 la București, s-au pus bazele organizatorice și tactice ale mișcării revoluționare unitare de tineret, care a activat din primul moment sub conducerea partidului comunist. Pentru a se feri de loviturile organelor represive, organizațiile de tineret au adoptat în documentele lor principiul autonomiei față de organizațiile politice ale clasei muncitoare.

În aprilie 1924, odată cu afilierea la Internaționala Comunistă a Tineretului, organizația de tineret din țara noastră a adoptat denumirea de Uniunea Tineretului Comunist, fiind singura organizație revoluționară de tineret existentă la acea dată în România.

În ceea ce privește problema sindicală, aceasta capătă un caracter deosebit de complex datorită faptului că la 26 mai 1921 fusese promulgată Legea asupra sindicatelor profesionale (legea Trancu-Iași), care, cu toate limitele sale, a însemnat recunoașterea de către autorități a dreptului de organizare profesională a clasei muncitoare. Această complexitate a determinat apariția unor poziții diferite în interiorul mișcării muncitorești față de legea amintită.

Poziția mișcării muncitorești față de legea Trancu-Iași a fost fixată la conferințele sindicale din iunie 1921, ținute la Ploiești, precum și la Congresul sindical de la Brașov din octombrie același an, care au hotărât ca sindicatele să se organizeze pe baza acesteia, fără să renunțe la lupta pentru recunoașterea sindicatelor organizate pe principiul luptei de clasă.

Sindicatele, deși erau grupate în două centrale (Comisia generală, cu sediul la București, și Consiliul general, cu sediul la Cluj), au cunoscut o dezvoltare ascendentă numerică și organizatorică. În zilele de 4—7 iunie 1922 a avut loc la Sibiu Congresul general al sindicatelor, care a declarat mișcarea sindicală unificată și centralizată și a ales Consiliul General al uniunilor sindicale din România.

După Congresul de la Sibiu, activitatea sindicatelor s-a intensificat. Cu forțe unite, ele au acționat pentru ziua de muncă de 8 ore, repaus săptămânal, salarii la nivel cu scumpetea, asigurări sociale de stat, concedii plătite, salariu egal la muncă egală, dreptul la grevă, recunoașterea demnității omenești și consacrarea acestor revendicări în contracte colective de muncă. Numărul membrilor sindicatelor a ajuns în vara anului 1923 la peste 70 000.

Constituirea în 1922 a Federației partidelor socialiste și intensificarea acțiunilor liderilor reformiști care părăsiseră Partidul socialist încă înainte de mai 1921, aveau să se resimtă mai ales în activitatea sindicatelor. Asupra lor și-au concentrat liderii social-democrați acțiunile scizioniste.

Mișcarea sindicală a trecut în anul 1923 prin grele încercări. În preajma deschiderii Congresului sindical de la Cluj, în mișcarea sindicală au apărut două orientări: una promovată de liderii reformiști ai Federației partidelor socialiste, care cereau afilierea la Federația Internațională Sindicală cu sediul la Amsterdam (de orientare reformistă), și alta prin care se milita pentru afilierea la Internaționala Sindicală Roșie.

Partidul comunist, menținându-se pe pozițiile revoluționare, pentru a evita pericolul sciziunii și a salvagarda unitatea sindicală, a dat indicații ca la congres, care a avut loc în septembrie 1923, să nu se pună la ordinea zilei problema afilierii la una sau la alta din internaționalele sindicale, ci să se dezbată numai problemele care pot duce la întărirea unității sindicale a muncitorilor de orice convingere politică. Chemarea partidului comunist: „La Cluj să mergem să clădim, iar nu să dărâmăm... Unitatea sindicală, front unic muncitoresc, lupta dărză — iată drumul spre dezrobire“, a avut un puternic ecou în rîndul majorității muncitorilor din sindicate și al conducătorilor lor. Liderii social-democrați de dreapta nu au vrut să renunțe însă la proiectul lor de afiliere, ci au menținut această problemă pe ordinea de zi a congresului. Mai mult de jumătate dintre delegați — 135 din totalul de 242 — s-au pronunțat împotriva afilierii la F.I.S. de la Amsterdam. În fața acestui vot, liderii social-democrați de dreapta au exclus din congres, cu concursul direct

al poliției, pe delegații care s-au pronunțat împotriva afilierii și, pe baza votului delegaților rămași, au declarat mișcarea sindicală din România afiliată la F.I.S.

Dezaprobind acest act, reprezentanții sindicatelor excluse din congres, la care s-au raliat și alți reprezentanți ai unor sindicate ce nu s-au pronunțat împotriva afilierii, dar nu recunoșteau hotărârea adoptată samavolnic, s-au întrunit într-o conferință la București, în zilele de 28—30 octombrie 1923, și au creat Sindicatele unitare, alegând Consiliul General al Sindicatelor Unitare (C.G.S.U.). Conferința a adoptat un manifest programatic prin care Sindicatele unitare se declarau independente, neafiliate nici unui for internațional, și își propuneau ca principal țel refacerea unității sindicale, apărarea, pe baza luptei revoluționare, a intereselor economice vitale ale clasei muncitoare.

Demascînd cu mult curaj politica antipopulară a guvernului liberal, Partidul Comunist Român, în anii 1921—1924, și-a spus cuvîntul asupra principalelor probleme care frământau societatea românească. Astfel, partidul, militanții săi de frunte au luat o atitudine hotărîtă față de politica reacționară a guvernului, îndeosebi față de măsurile legislative adoptate în acești ani, care erau o dare înapoi de la cuceririle de pînă în 1921. Partidul Comunist Român a demascat o serie de prevederi ale Constituției adoptate în martie 1923, care îngrădeau unele drepturi democrat-burgeze, și a militat cu fermitate ca autoritățile să respecte legislația în vigoare. De asemenea, partidul comunist a organizat lupta pentru apărarea intereselor economice și politice ale clasei muncitoare și pentru aplicarea consecventă a reformei agrare.

În anii 1922—1924, cu toate măsurile întreprinse de autoritățile burgheze, în întreaga țară s-au desfășurat numeroase acțiuni greviste. Astfel, în august 1922, la Arad, 4 200 de muncitori de la „Astra” — vagoane au intrat în grevă pentru cucerirea contractului colectiv. După 4 săptămîni de grevă, muncitorii au învins, cucerind o serie de revendicări. Pentru a smulge cuceririle obținute în urma grevei din august, patronii și guvernul au hotărît militarizarea uzinei și anularea tuturor drepturilor cîștigate. Au urmat alte greve la Constanța, Craiova, București, Timișoara, Sibiu etc. În 1923 valul mișcării greviste s-a dezvoltat cuprinzînd numeroase centre muncitorești din țară. Printre cele mai importante se numără : București, Valea Mureșului (greva muncitorilor forestieri), Timișoara, Tg. Mureș, Brașov, Arad, Satu-Mare, Galați, Giurgiu, Brăila, Cluj etc. În total, după datele Buletinului Ministerului Muncii, comentate de „Socialismul”, numai în primele 6 luni ale anului 1923 au avut loc 291 conflicte de muncă, cuprinzînd peste 75 600 de muncitori, dintre care 47 590 erau organizați în sindicate. Din toate aceste conflicte de muncă, 192 s-au terminat cu izbînda salariaților, 71 prin tranzații și numai 28 au fost pierdute de muncitori.

Multe din aceste greve au fost de lungă durată (15 săptămîni cea a metalurgistilor din Tg. Mureș, 4 săptămîni a metalurgistilor de la „Lemaître”, peste 3 săptămîni cele ale tipografilor de la „Universul” și „Adevărul”). Revendicările formulate de greviști au fost : sporirea salariului, ziua de muncă de 8 ore, contractul colectiv de muncă și reglementarea muncii etc.

Acțiunile greviste desfășurate în acești ani erau îndreptate în direcția cuceririi contractelor colective, a apărării drepturilor obținute în perioada avîntului revoluționar. Ele atestau că muncitorimea răspundea la chemările partidului comunist, că ea se orienta spre organizațiile muncitorești care se bazau pe principiul luptei de clasă, revoluționare. Într-un articol, ziarul „Socialismul” scria : „Partidul comunist și-a cucerit repede un drum spre mase, mase care îl susțin și vor să-l apere la nevoie”.

Tendința de creștere a luptei maselor muncitoare era privită cu ură de burghezie. De aceea, ea a dezlănțuit o cruntă teroare împotriva organizațiilor revoluționare. În numeroase întreprinderi (din Sibiu, Brașov, Tg. Mureș, București — „Lemaître” și „Mandrea” — și din alte centre), patronii au declarat lock-out-uri, aruncînd în stradă mii de muncitori ; în alte întreprinderi, membrii comitetelor sindicale, care activau pentru apărarea intereselor salariaților, au fost arestați sau concediați în mod sistematic, iar muncitorii din comitetele de grevă și chiar muncitorii greviști — arestați, zvîrliți în temnițe și maltratați în mod bestial.

Măsurile represive ale claselor exploatare dominante au culminat cu ordonanțele militare din aprilie și iulie 1924 prin care a fost interzisă activitatea P.C.R., a U.T.C. și a altor organizații revoluționare.

Ridicîndu-se împotriva măsurilor represive, anticomuniste, C.C. al P.C.R. și C.C. al U.T.C., în manifestul lansat la 1 mai 1924 declarau : „...Partidul comunist a stat totdeauna și va sta pînă la capăt în fruntea luptei clasei muncitoare : el a

rămas și va rămîne totdeauna pe pozițiile cele mai înaintate ale luptei de clasă, pentru a apăra cu sîngele luptătorilor sîi interesele clasei muncitoare de la orașe și sate". Iar „Socialismul", apărut ilegal la 14 iunie 1924, asigura clasa muncitoare, poporul român că „partidul comunist trăiește și va trăi!"

Scoaterea P.C.R. în afara legilor de către partidul marii burghezii liberale a însemnat o grea lovitură dată atît clasei muncitoare cît și tuturor forțelor democratice, lipsite de prezența deschisă a celei mai radicale reprezentanțe a maselor populare.

MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ ÎN ANII 1924—1928.

ORGANIZAȚIILE LEGALE ȘI ILEGALE — PIRGHII IMPORTANTE ÎN

STRINGEREA LEGĂTURILOR P.C.R. CU MASELE

În condițiile grele ale ilegalității, înfruntînd prigoana autorităților regimului burghez, partidul comunist a trebuit să găsească forme și metode corespunzătoare pentru continuarea activității sale legale și totodată s-o îmbine cu cea ilegală în vederea realizării unității de acțiune a clasei muncitoare pentru întărirea și extinderea legăturilor sale cu masele populare, a organizării luptei acestora. În primăvara anului 1924, trecîndu-se la reorganizarea partidului pe baze ilegale, s-a constituit un Comitet Central ilegal, în frunte cu un directoriu. În aceste condiții, în august 1924 s-a desfășurat la Viena Congresul al III-lea al P.C.R. La lucrările sale au participat 26 de delegați și invitați ai organizațiilor de partid și de tineret din țară, precum și din partea forurilor comuniste internaționale. La congres nu au putut participa un număr important de membri ai Comitetului Central nefiind chemați, ceea ce nu a îngăduit o analiză profundă, realistă atît asupra situației social-politice a țării cît și asupra sarcinilor de perspectivă, politice și organizatorice ale P.C.R.

Lucrările congresului s-au concentrat în jurul unei probleme esențiale în acel moment pentru existența partidului: aceea a îmbinării muncii ilegale cu folosirea posibilităților legale. Între măsurile mai importante, rezoluțiile prevedeau necesitatea mutării centrului de greutate al muncii politice-organizatorice a partidului în fabrici și uzine, întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare, organizarea luptei pentru apărarea intereselor economice și politice ale țărănimii, egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate.

La congres a fost alcătuit Comitetul Central și s-au numit Comitetul Executiv și Comisia Centrală de Control, secretar general al P.C.R. fiind Elek Köblös.

După Congresul al III-lea s-au manifestat tendințe pozitive de a se elabora linia politică și tactică a partidului pe baza cunoașterii depline a realităților social-economice și politice din țara noastră. Rezoluția plenarei Comitetului Central și a Comisiei Centrale de Control din iulie 1925 a stabilit ca primă condiție pentru cristalizarea politică și ideologică a activității partidului studiarea realității din România.

Treptat P.C.R. a acumulat experiență în direcția împletirii activității ilegale cu cea legală, ceea ce s-a reflectat în munca sa politică și organizatorică de masă. Lupta neînduplecată pentru interesele vitale ale maselor, avînd la bază unitatea de acțiune a clasei muncitoare, străbate ca un fir conducător activitatea sa.

Dar activitatea P.C.R. desfășurată în anii ce au urmat imediat ilegalizării, în unele etape ale sale, a avut un curs anevoios datorită unor moșteniri ideologice din mișcarea socialistă cît și condițiilor în care era nevoit să-și desfășoare lupta și care împiedicau dezbaterea largă și principală în partid a problemelor social-economice ale dezvoltării României.

La Congresul al IV-lea al P.C.R. din iunie 1928 de la Harkov, s-a încercat să se dea o rezolvare problemelor care frământau partidul. Dar acest congres a fost insuficient pregătit, nefiind întocmite nici rapoartele și nici celelalte materiale de bază ale congresului. Din această cauză congresul nu a putut rezolva problemele care se aflau în fața P.C.R. Conducerea Internațională a III-a a numit un nou comitet, iar în funcția de secretar al P.C.R. pe Vitali Holostenco (Barbu), care nu cunoștea viața și preocupările poporului român. În cadrul congresului, pornindu-se de la unele critici neprincipiale formulate la adresa P.C.R., s-a făcut simțită poziția realistă, critică a unor reprezentanți ai partidului, care au ținut să sublinieze și unele rezultate pozitive pe linia unității de acțiune, a frontului unic al luptei revoluționare a proletariatului din România.

Prin rezoluțiile adoptate, Congresul al IV-lea nu a reușit să fixeze linia tactică și strategică a P.C.R. în perioada următoare.

„Într-o serie de documente, rezoluții, hotărâri ale congreselor III, IV și V — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al P.C.R., — România a fost apreciată în mod greșit ca «un stat tipic cu multe națiuni», creat pe baza «ocupării unor teritorii străine». Apreciindu-se nejust procesul de formare a statului național, în aceste documente se stabilea sarcina desfășurării unei permanente și intense activități în vederea așa-zisei «eliberări de sub imperialismul român» a «popoarelor asuprite» pe baza principiului dreptului națiunilor la autodeterminare pînă la despărțirea lor totală de statul existent... Tezele și lozincile eronate înfățișate în documentele partidului în această perioadă s-au datorat lipsei unei analize aprofundate a istoriei poporului român, a dezvoltării economice-sociale și a raportului de forțe din țara noastră, cît și însușirii mecanice a unor teze elaborate în afară, ca urmare a practicilor Cominternului, care stabilea directive ce nu țineau seama de realitățile concrete din țara noastră, dădea orientări tactice și indicații ce nu corespundeau condițiilor economice, social-politice, naționale din România”¹.

Confuziile ideologice din acea vreme din mișcarea muncitorească, existența unor elemente mic-burheze carieriste în partid, cît și practicile arătate mai sus au dus la izbucnirea luptelor fracționiste din 1929, care au dezorganizat grav activitatea partidului, aducîndu-l la un pas de lichidare tocmai în perioada ofensivei capitaliste, împotriva maselor populare, în ajunul unor mari bătălii de clasă.

În această perioadă, activul de bază al P.C.R., organizațiile partidului au făcut eforturi pentru a depăși aceste greutăți militînd cu abnegație și eroism pentru îndeplinirea înaltelor îndatoriri de organizare și mobilizare la luptă unită a celor ce muncesc.

În nenumărate rînduri, Partidul Comunist Român s-a adresat organizațiilor social-democrate, membrilor acestora, precum și altor organizații muncitorești pentru înfăptuirea Frontului Unic Muncitoresc, pe baza revendicărilor imediate ale proletariatului și ale mișcării democratice în general. Adesea porneau în același sens inițiative sau adeviziuni din partea socialiștilor, în pofida rezistenței unor conducători a căror nefastă influență s-a exercitat aproape două decenii în rîndurile mișcării muncitorești. O acțiune pozitivă în direcția unității a constituit-o participarea împreună, în alegerile comunale din 1926, a P.C.R., prin organizația sa legală de masă — Blocul Muncitoresc-Tărănesc —, cu Partidul socialist și organizații social-democrate. Pe aceleași baze, în timpul alegerilor parlamentare din mai 1926, s-a realizat frontul unic la Oradea, Timișoara, Tg. Mureș, Focșani, Tr. Severin și în alte localități.

În condițiile grele ale ilegalității, syndicatele au avut un rol deosebit în mobilizarea clasei muncitoare la acțiuni revoluționare, ele constituind principala organizație de masă prin care comuniștii își desfășurau activitatea. În această perioadă, Syndicatele unitare și cele încadrate în Confederația Generală a Muncii (C.G.M.), creată în 1926, au găsit puncte comune orientate în sensul apărării intereselor celor ce muncesc. Faptele confirmau tot mai mult năzuințele clasei muncitoare spre făurirea unității sindicale, ca unul dintre cele mai eficace mijloace pentru realizarea unității politice a proletariatului.

Partidul Comunist Român, conducînd activitatea Uniunii Tineretului Comunist, a îndrumat-o spre adoptarea unei tactici cît mai elastice în activitatea revoluționară. Tinerii comuniști, prin activitatea lor politică, educativă, cultural-sportivă, au găsit numeroase forme de apropiere de masa de tineri muncitori, țărani, studenți, școlari. În unele perioade au fost înregistrate succese în conlucrarea tineretului comunist cu tineretul socialist, social-democrat, mai ales pe plan regional și local, pe platforme revendicative și de apărare a independenței patriei. De asemenea, U.T.C., lărgindu-și activitatea în rîndurile studenților, a dus prin Uniunea studenților independenți o vie și rodnică activitate împotriva transformării organizațiilor studențești în masă de manevră a guvernelor burheze, pentru apărarea intereselor studențimii (cantine, cămine ș.a.) și democratizarea învățămîntului superior.

În perioada imediat următoare Congresului al III-lea (1924), împotriva P.C.R. s-au întreprins măsurile represive ale autorităților. În decembrie 1924, pe baza legii

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 360, 361.

Mîrzescu, au fost arestați peste 800 de comuniști, între care cadre conducătoare, numeroși militanți ai organizațiilor regionale și locale ale partidului, ale Sindicatelor unitare, ale U.T.C. ș.a. Procesele împotriva militanților revoluționari s-au ținut lanț. Nici schingiuirile din beciurile siguranței, nici anii grei de temniță nu au putut însă frînge voința de luptă a comuniștilor.

Căpătînd experiență în domeniul împlinirii activității ilegale cu cea legală, P.C.R. a desfășurat o largă muncă politică-organizatorică în sindicate și în alte organizații de masă.

Sub îndrumarea comuniștilor, sindicatele au formulat revendicările economice ale muncitorilor, au reprezentat lucrătorii din întreprinderi în confruntări cu patronii și autoritățile în conflictele colective de muncă și au organizat multiple acțiuni greviste. Trebuie relevată forța și tenacitatea clasei muncitoare, care, chiar în condițiile de ofensivă a claselor dominante, s-a angajat în repetate conflicte de muncă colective de amploare. Astfel, P.C.R. a condus puternicele mișcări greviste din Valea Mureșului, marea grevă a celor 7 000 de muncitori de la Reșița, greva metalurgiștilor din Oradea etc. La sfîrșitul anului 1925 și în 1926 au avut loc, de asemenea, o serie de greve. La Fabrica „Industria linii” din Timișoara, peste 1 600 de muncitori au susținut, sub conducerea organizației de partid, o luptă aprigă împotriva patronilor, care voiau să răpească muncitorilor unele drepturi cucerite și să le impună condiții deosebit de grele de muncă și de trai. Urmînd îndemnul organizației de partid, muncitorii de la celelalte întreprinderi s-au solidarizat cu lupta muncitorilor de la „Industria linii”. Aproape 8 000 de muncitori din Timișoara au încetat lucrul pentru a-i sili pe fabricanți să accepte revendicările cu privire la sporul de salariu. În 1927 a avut loc greva muncitorilor de la Anina, care a durat mai mult de două luni. La București, 2 500 de lucrători tipografi au declarat grevă, desfășurată pe bază de front unic. În focul luptelor, comuniștii au reușit să închege, în diferite locuri, frontul unic de jos, fapt care a dus la desfășurarea cu succes a unor acțiuni și la cucerirea revendicărilor formulate.

Între anii 1922 și 1928, potrivit datelor oficiale, au fost declarate 3 329 de conflicte colective de muncă, la care au participat aproape 500 000 de salariați, dintre care 365 de greve cuprinzînd peste 100 000 de muncitori. Marea majoritate a acestor greve s-au terminat prin cucerirea parțială sau totală a revendicărilor muncitorești. În acești ani au fost încheiate peste 1 500 de contracte colective, în multe din ele fiind recunoscut dreptul muncitorilor la concedii plătite, repausul duminical, protecția muncii, asigurări sociale.

Ca urmare a situației grele a țărănimii, au avut loc și la sate un șir de frămîntări și de acțiuni țărănești. În marea lor majoritate, acestea au fost cauzate de lipsa de pămînt, de felul cum se aplica reforma agrară. Ele au luat uneori forma unor mici răscoale locale, a ocupărilor de pămînturi pentru cultură și izlazuri, a întocmirii de petiții colective privind revendicarea pămîntului promis prin lege sau proteste împotriva abuzurilor săvîrșite de organele locale însărcinate cu efectuarea reformei agrare. Fără a reuși să coordoneze acțiunile spontane ale țărănimii, comuniștii au influențat și chiar au inițiat unele acțiuni locale. Mișcări țărănești mai importante au avut loc în acești ani în comunele din județele: Olt, Argheș, Tutova, Hunedoara, Iași, Teleorman, Prahova, Cluj, Arad, Sibiu, Dolj, Ilfov, Tecuci.

Condițiile grele ale ilegalității au ridicat în fața P.C.R. problema găsirii căilor adecvate prin intermediul cărora cuvîntul de ordine al comuniștilor să poată ajunge la cunoștința maselor largi. Crearea încă din 1924 a unui important număr de organizații de masă legale a avut o deplină justificare, această acțiune făcînd, prin ea însăși, parte din tactica folosită apoi timp de două decenii de către Partidul Comunist Român de îmbinare a formelor de activitate ilegală cu cele legale și semilegale.

În 1923 a fost creată Liga drepturilor omului, din inițiativa unui grup de intelectuali democrați. La scurt timp după aceasta, partidul comunist a stabilit legături cu Liga drepturilor omului, avînd în președintele acesteia C. G. Costa-Foru un spirit luminat care s-a apropiat de comuniști.

Pentru a organiza și dezvolta legăturile sale cu țărănimea și a orienta lupta acesteia în unire cu clasa muncitoare, P.C.R. a inițiat înființarea unei organizații politice de masă muncitorești-țărănești legale. Acest rol l-a avut Blocul Muncitoresc-Țărănesc, creat în 1925.

Programul Blocului Muncitoresc-Tărănesc prevedea, între altele, lupta pentru restabilirea, garantarea și lărgirea drepturilor și libertăților maselor muncitoare și ale naționalităților conlocuitoare, desființarea stării de asediu și a cenzurii pe tot cuprinsul țării, amnistie generală politică și militară, exproprierea fără despăgubiri a pământului moșieresc și distribuirea lui fără plată țărănimii muncitoare, ajutorarea țărănilor muncitori de către stat cu semințe, mașini, vite și unelte de muncă necesare lucrării pământului, legislație largă, în interesul și sub controlul muncitorimii, cuprinzând ziua de lucru de 8 ore, ajutorarea șomerilor din partea statului și comunei, ocrotirea femeilor și copiilor, legiferarea consiliilor muncitorești de fabrică și uzină, o politică de pace și prietenie sinceră cu Uniunea Sovietică. Popularizarea pe scară largă a programului B.M.T. în presă, la întruniri, prin manifeste legale a reprezentat un succes important al P.C.R. Cuvîntul partidului spărga zidurile ilegalității și pătrundea în mase. Alegerile comunale și parlamentare ce vor urma aveau să confirme influența de care se bucura această organizație de masă a partidului comunist.

Îmbinarea muncii ilegale cu munca legală a dat rezultate pozitive și în folosirea uneia din cele mai puternice arme de luptă politică și ideologică cum sînt publicațiile legale și ilegale editate de partid, de organizațiile de masă conduse sau influențate de partid. Începînd din 1925, au fost editate publicații ilegale ca „Lupta de clasă”, organ teoretic al C.C. al P.C.R. (reapărută după o întrerupere de trei ani), „Bolșevismul”, „Tînărul leninist” ș.a. În afară de „Viața muncitoare”, organ al Sindicatelor unitare, au apărut, ca publicații legale comuniste, revista teoretică „Cultura proletară”, cotidianul politic „Facla”; au apărut, de asemenea, ziarul în limba maghiară „A világ” („Lumea”), iar mai tîrziu ziarele „Înainte”, „Apărătorul proletar” ș.a. În 1926 au fost editate în limba română lucrările lui V. I. Lenin *Statul și revoluția, Una dintre problemele esențiale ale revoluției, Sarcinile internaționale ale socialismului* ș.a.

Activitatea politică și organizatorică a partidului îndreptată spre dezvoltarea legăturilor cu masele a avut de înfruntat numeroase procese intentate militanților comuniști și ai organizațiilor de masă, urmate de grele condamnări la închisoare. În 1927 guvernul a adoptat noi măsuri antidemocratice, care aveau ca obiectiv, între altele, desființarea Blocului Muncitoresc-Tărănesc și a Sindicatelor unitare.

O intensă activitate de masă pentru apărarea celor loviți de prigoana reacțiunii au desfășurat, sub conducerea sau sub influența partidului comunist, organizația Ajutorul roșu, care funcționa semilegal, Comitetul central de ajutorare de pe lingă C.G.S.U., Ajutorul muncitoresc român, Liga contra terorii, Comitetul de amnistie care activau legal.

Împotriva samavolniciei polițienești și pentru apărarea victimelor terorii s-au ridicat cu curaj organizații muncitorești și democratice, personalități de vază ale vieții culturale și politice.

Partidul Comunist Român, înfruntînd restricțiile și marile greutăți create de autoritățile represive de stat pentru a-i împiedica orice legături cu partidele comuniste din alte țări, a dat dovadă de un înalt spirit internaționalist și și-a adus contribuția la activitatea mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

Reprezentanți ai P.C.R. au participat la congrese, plenare și conferințe ale Internaționalei Comuniste, Internaționalei Tineretului Comunist și ale Federației Comuniste Balcanice.

În adunări publice, în presa legală și ilegală, în manifeste și broșuri, P.C.R. a popularizat realizările obținute de Uniunea Sovietică în opera de construire a socialismului, a combătut calomniile propagandei antisovietice și a militat consecvent pentru stabilirea relațiilor diplomatice și pentru o politică de colaborare și prietenie între România și U.R.S.S., de pace cu toate popoarele.

Mișcarea noastră muncitorească a salutat cu căldură frățească succesele revoluționare ale poporului chinez din acești ani, a organizat campanii de presă, mitinguri populare de solidaritate cu lupta armată din 1923 a poporului bulgar și de protest împotriva terorii sîngeroase a reacțiunii bulgare, acțiuni de solidaritate cu greva generală din 1926 a muncitorilor minieri din Anglia, cu greva generală a muncitorilor din Viena din iulie 1927, acțiuni de protest împotriva executării muncitorilor Sacco și Vanzetti, în 1927, de către imperialismul american.

În masele populare a avut răsunet această largă activitate dusă de partidul comunist, de organizațiile de masă muncitorești contribuind la educarea clasei munci-

toare, a poporului român în spiritul internaționalismului proletar, al solidarității cu lupta clasei muncitoare și a popoarelor din lumea întreagă împotriva exploatații și opresiunii, pentru libertatea națională și socială.

ROMÂNIA ÎN ANII CRIZEI

ECONOMICE MONDIALE (1929—1933)

După o perioadă de relativă stabilitate și dezvoltare, în 1929 izbucnește în lumea capitalistă criza economică mondială. Producându-se pe fondul crizei generale

a capitalismului, criza economică din 1929—1933 cuprinde toate ramurile de activitate și toate țările capitaliste, accentuând și mai mult instabilitatea lumii burgheze, făcând să crească valul luptei revoluționare a oamenilor muncii.

În România, după unele simptome apărute încă în 1928, criza ia amploare și cuprinde treptat sectoarele producției, circulației și schimbului, agravându-se datorită unor împrejurări interne și externe.

În primul rând, ea se desfășura în condițiile unei economii în care predomina agricultura, cu rămășițe ale relațiilor semifeudale, cu un nivel înapoiat al forțelor de producție și randament scăzut la hectar. Criza agrară, care începuse mai înainte și care s-a împletit cu cea industrială, a dus la scăderea mai mult de jumătate a prețurilor produselor agricole, la reducerea capacității de cumpărare a țărănimii, în vreme ce prețurile produselor industriale se mențineau la un nivel ridicat, ceea ce a îngreunat și mai mult vânzarea mărfurilor industriale.

În ceea ce privește profunzimea ei în diferite ramuri de activitate, criza economică s-a manifestat cu o intensitate inegală. Unele sectoare de producție au fost dezorganizate complet, altele însă numai parțial. Principalele manifestări ale crizei economice din România în perioada 1929—1933 s-au reflectat în: scăderea producției, a prețurilor la produsele industriale, și în mod deosebit la cele agricole, restrângerea volumului operațiilor comerciale, falimentul unui mare număr de întreprinderi, scăderea puternică a salariilor, înrăutățirea condițiilor de muncă, creșterea poverii fiscale asupra maselor, creșterea proporțiilor șomajului etc.

La agravarea crizei contribuiau creșterea datoriilor externe ale țării, trecerea unor capitaluri peste graniță, scăderea catastrofală a prețurilor produselor exportate, concomitent cu menținerea la un nivel ridicat a prețurilor produselor importate. Toate acestea aveau ca urmare adâncirea exploatații țării noastre de către monopolurile internaționale, transferul greutăților crizei din țările capitaliste dezvoltate asupra poporului român.

În noiembrie 1928, sub presiunea nemulțumirilor populare, Partidul liberal — cel mai puternic partid al marii burghezii — a fost nevoit să cedeze guvernarea; a fost instaurat un guvern alcătuit din Partidul național-țărănist, care reușise prin promisiunile demagogice vînturate în anii de opoziție să capteze încrederea maselor apăsate de monopolurile financiare și industriale și dornice de profunde transformări democratice.

Retragerea guvernului liberal și instaurarea guvernului național-țărănist erau determinate și de presiunea exercitată de marile monopoluri capitaliste occidentale. Guvernul național-țărănist, promotorul politicii „porților deschise”, se apropia de aceste interese ale monopolurilor străine. Corespunzător politicii „porților deschise”, național-țărăniștii elaborează și aplică o serie de noi legi: a minelor, a comercializării bunurilor statului ș.a., prin care capitalul străin avea cale liberă în exploatarea petrolului, a unor întreprinderi ale statului.

De altfel, fiecare din guvernele care s-au perindat la conducerea statului de la începutul anului 1929 și pînă la sfîrșitul anului 1933 și-au dovedit incapacitatea de a contribui cu ceva la îmbunătățirea situației economice și politice a țării. Toate au avut ca principal scop apărarea pozițiilor claselor dominante pentru obținerea unor profituri tot mai mari prin exploatarea nemiloasă a oamenilor muncii.

O urmare grea pentru clasa muncitoare din țara noastră a constituit-o creșterea în proporții de masă a șomajului. În 1932 erau peste 300 000 de șomeri totali și parțiali, ce reprezentau circa 20% din numărul de salariați. La aceștia se adăuga armata șomerilor parțiali din agricultură. În unele ramuri sau întreprinderi au fost concediați pînă la jumătate din muncitori.

În sectorul transporturilor, mai ales la căile ferate, problema șomajului a devenit deosebit de gravă. Aici, ca și în celelalte întreprinderi, s-au impus succesiv „curbe de sacrificiu” în 1931, 1932 și la începutul anului 1933, aruncîndu-se în stradă, pradă foamei, zeci de mii de muncitori.

Un număr însemnat de oameni lipsiți de lucru și mijloace de existență apăreau în rândurile cadrelor didactice, medicilor, artiștilor și ale altor intelectuali. 32% din absolvenții institutelor superioare de învățământ erau șomeri, mii de învățători nu puteau obține posturi în școli, alte mii erau neplătiți luni de-a rândul.

Caracteristic pentru viața politică a țării a fost accentuarea procesului de fărmicire a partidelor politice, în care un rol important l-a avut regele Carol al II-lea. Astfel, din P.N.L. s-au desprins două grupări, între care una condusă de Gh. I. Brătianu. Din P.N.T. s-a desprins în 1930 o grupare condusă de C. Stere, constituind Partidul țărănesc-democrat, iar în 1932 o grupare condusă de Gr. Iunian, care a întemeiat Partidul radical-țărănesc. Din Partidul poporului, condus de Al. Averescu, s-a desprins o grupare în frunte cu O. Goga, constituindu-se Partidul național-agrar.

Un însemnat sprijin material și moral l-au acordat unele cercuri guvernamentale, mai ales Ministerul de Interne, condus de Al. Vaida-Voevod, organizațiilor fasciste: Garda de fier, Liga apărării național-creștine, a căror acțiune șovinistă, teroristă era menită a abate masele populare de la lupta pentru revendicări democratice, a crea confuzii pentru stăvilirea avântului luptei revoluționare a clasei muncitoare.

În domeniul politicii externe, România a semnat în februarie 1929, alături de Polonia, Estonia, Letonia și Lituania, protocolul de la Moscova, care exprima dorința guvernelor semnatare de a contribui la menținerea păcii și la intrarea imediată în vigoare a acordului de la Paris din august 1928, de renunțare la război ca instrument al politicii statelor (Pactul Briand-Kellog).

În această perioadă, România s-a orientat spre întărirea și lărgirea sferei alianțelor sale. Prin conferințele din 1929 de la Belgrad și din 1930 de la Strobsko-Pleso (Cehoslovacia), Mica Înțelegere s-a încheiat mai strâns ca organizație îndreptată împotriva tendințelor revizionist-agresive.

La Conferința din octombrie 1932 de la București a fost adoptat proiectul de pact al Înțelegerii Balcanice, întemeiat pe principiile neagresiunii, reglementării pe cai pașnice a diferendelor, amicitiei și asistenței mutuale.

P.C.R. ÎN ANII CRIZEI ECONOMICE. **LUPTELE CLASEI MUNCITOARE,** **ALE PĂTURILOR LARGI POPULARE** **ÎMPOTRIVA EXPLOATĂRII ÎN ANII** **1929—1933**

cuprind noi categorii ale proletariatului, îmbină tot mai mult revendicările economice cu obiective politice. În fața Partidului Comunist Român se ridica sarcina conștientizării tuturor acțiunilor revoluționare într-o mișcare largă de masă, capabilă să împiedice clasele exploatare de a arunca greutățile crizei asupra oamenilor muncii. În același timp, P.C.R. trebuia să se întărească din punct de vedere organizatoric, să-și stabilească o tactică și o strategie cât mai clare.

Măsurile luate de partid în vara anului 1930 pentru condamnarea și înlăturarea urmărilor luptelor fracționiste fără de principii dădeau primele roade. Ele se evidențiau prin afirmarea rolului partidului comunist de conducător politic și organizator al luptei maselor muncitoare împotriva politicii claselor exploatare.

O atenție deosebită a fost acordată întăririi organizațiilor de partid, creării unor celule noi — în special în ramurile-cheie ale industriei — prin atragerea în partid a muncitorilor care se remarcaseră în focul luptelor revoluționare.

Pentru îndrumarea și organizarea muncitorilor în lupta împotriva ofensivei capitalului, conducerea P.C.R., la începutul anului 1931, a trimis un număr de activiști cu experiență politică și organizatorică în principalele centre muncitorești din țară pentru a sprijini organele locale de partid în organizarea acțiunilor muncitorești.

Trebuie menționată ca un moment important organizarea Conferinței pe țară a muncitorilor ceferiști, petroliști și minieri în martie 1931, care a dezbătut problemele acute ale muncitorimii din aceste trei ramuri și a stabilit mijloacele de acțiune pe baza Frontului Unic Muncitoresc.

Conferința a avut un caracter semilegal și a fost organizată de Consiliul General al Sindicatelor unitare.

Conferința a ales un comitet comun de acțiune și a adoptat hotărârea de a se crea organe comune de acțiune alese de către conferințe locale și care urmau să cuprindă comuniști, social-democrați, socialiști independenți, muncitori din alte organizații sau neorganizați. Hotărârile conferinței, larg popularizate în organizațiile de partid, au avut o mare importanță pentru pregătirea luptelor de mai târziu ale muncitorilor din aceste ramuri.

O mare importanță pentru activitatea partidului a avut-o și apariția la 15 august 1931 a organului central de presă al partidului — „Scînteia”. Îndeplinindu-și misiunea de propagandist, agitator și organizator colectiv al maselor, „Scînteia” era creată spre a lămuri linia politică a partidului, a mobiliza masele la luptă împotriva exploatarei capitaliste, pentru revendicări economice și politice imediate. Apărînd în plin proces de radicalizare a maselor, „Scînteia” îndeplinea un rol important în mobilizarea acestora împotriva politicii burgheziei de aruncare a urmărilor crizei pe seama celor ce muncesc.

Eficiența măsurilor luate de partid s-a reflectat în rezultatele activității partidului și a organizațiilor de masă.

Manifestarea cea mai directă a influenței partidului în viața politică a fost faptul că, în ciuda terorii crunte a reacțiunii și a furtului de urne, Blocul Muncitoresc-Tărănesc, organizație legală condusă și îndrumată de P.C.R., a obținut în alegerile parlamentare din vara anului 1931 un număr de 73 716 voturi. Trebuie, de asemenea, avut în vedere că din totalul de 83 000 de voturi anulate în cele 31 de județe în care B.M.T. reușise să depună liste de candidați, majoritatea erau voturi ale Blocului, că cea mai mare parte a votanților cunoscuți ca partizani ai acestei organizații au fost împiedicați să ajungă la urna de vot, că în multe circumscripții listele Blocului au fost anulate. Cu toate aceste condiții deosebit de grele, B.M.T. a obținut cinci mandate de deputați în parlament.

Încălcînd grosolan înșeși prevederile legislației burgheze, majoritatea reacționară a parlamentului a votat invalidarea mandatelor Blocului Muncitoresc-Tărănesc.

Guvernul a luat măsuri severe pentru a împiedica masele să-și exprime protestul scoaterii reprezentanților lor din parlament. Astfel, chiar a doua zi după ședința în care au fost invalidate mandatele deputaților B.M.T., printr-o telegramă, Direcția generală a poliției a dat ordin inspectoratelor regionale de poliție să adopte măsuri „pentru urmărirea și dovedirea persoanelor care vor căuta să tipărească și să răspîndească manifeste comuniste”.

Intensificarea măsurilor represive nu a putut opri însă creșterea valului de frământări și lupte ale maselor muncitoare de la orașe și sate.

Desfășurarea evenimentelor însă cerea imperios, ca o necesitate istorică, întărirea partidului și a unității rîndurilor sale, întărirea legăturilor partidului cu masele muncitoare, mai ales cu cele din principalele întreprinderi și centre muncitorești. Existau, de asemenea, lipsuri în conducerea organizațiilor de masă, și în special în direcția atragerii de noi membri în partid din rîndul celor mai active și cinstite elemente din cadrul acestor organizații. Era necesară o profundă analiză a etapei de dezvoltare a României, a raportului forțelor de clasă, pe această bază urmînd să fie orientat întregul partid, cu o strategie și o tactică clare, care să asigure cuprinderea într-un singur șuvoi revoluționar a luptei maselor muncitoare în continuă creștere.

Aceste probleme capitale care au frământat partidul în cei peste 10 ani de existență au fost pe larg dezbătute la cel de-al V-lea Congres al Partidului Comunist Român.

Congresul al V-lea al P.C.R. și-a desfășurat lucrările între 3 și 24 decembrie 1931, într-o localitate de lîngă Moscova. Discuțiile purtate, hotărârile și rezoluțiile adoptate au dat răspuns problemelor esențiale ale mișcării revoluționare din țara noastră.

Un rol important în lucrările congresului l-a ocupat problema caracterului și a perspectivelor revoluției în țara noastră. Asupra caracterului revoluției s-au purtat discuții îndelungate în mișcarea noastră muncitorească, în partid manifestîndu-se tendințe diferite și contradictorii. Congresul a combătut aprecierea că România s-ar afla abia în fața revoluției burghezo-democratice.

În cadrul lucrărilor congresului a fost respinsă și teza sectaristă de stînga, care pornea de la subaprecierea răzășișilor feudale, preconizînd trecerea directă la revoluția socialistă.

Congresul a dezvăluit puternicele contradicții de clasă din România: contradicția dintre proletariat și burghezie, „cea mai concentrată, cea mai generală și mai năpăstiată”, la care se adăugau contradicțiile dintre țărănime și moșierime, dintre întregul popor și marile puteri imperialiste care își disputau locul în exploatarea României.

Pe baza analizei structurii și contradicțiilor de clasă, congresul a apreciat că România, una dintre verigile slabe ale lumii capitaliste, se afla în fața desăvârșirii revoluției burghezo-democratice, al cărei țel îl constituie înlăturarea de la putere a burgheziei și moșierimii și instaurarea puterii politice a proletariatului și țărănimii, rolul de hegemon în revoluție revenind clasei muncitoare.

În accepția rezoluțiilor congresului, desăvârșirea revoluției burghezo-democratice însemna doborârea prin forță a puterii de stat a burgheziei și moșierimii și instaurarea puterii muncitorești-țăărănești, care va trebui să treacă de îndată la înlăturarea rămășițelor semif feudale, iar odată cu aceasta la democratizarea țării și crearea condițiilor pentru trecerea de la rezolvarea sarcinilor revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă.

Analizând multilateral caracterul luptelor de clasă desfășurate în anii de criză economică 1929—1931 și învățămintele lor, Congresul al V-lea al P.C.R. a subliniat că „evenimentul cel mai însemnat din punct de vedere al perspectivei luptei revoluționare este intrarea în luptă a muncitorilor din ramurile hotărâtoare ale industriei”: metalurgistii, minerii, ceferiștii, muncitorii din porturi.

Congresul a trasat ca punct de plecare al întregii activități a partidului atragerea majorității clasei muncitoare spre realizarea frontului unic de jos, pe baza cerințelor zilnice ale maselor proletare. Potrivit acestui obiectiv, partidul a fost îndrumat spre crearea unor organe ale luptei de masă pe bază de front unic în fabrici, în instituții, pe moșii, în timpul grevelor, în decursul desfășurării diferitelor campanii politice. În acest scop, congresul a scos în evidență importanța comitetelor de acțiune, a comitetelor de fabrică ca organe ale frontului unic de jos, a comitetelor de grevă, a comitetelor șomerilor, a gărzilor de autoapărare, alese de mase în cadrul adunărilor generale și consfătuirilor bazate pe frontul unic.

Congresul a pus un accent deosebit pe necesitatea întăririi organizatorice a partidului. El a analizat situația organizatorică a P.C.R. și a stabilit sarcinile privind ridicarea nivelului său de organizare la înălțimea rolului de conducător al luptei revoluționare a celor ce muncesc. Congresul a acordat o mare atenție problemei îmbunătățirii compoziției sociale a partidului prin asigurarea predominării în partid a elementului proletar. Se impunea intensificarea muncii de organizare a partidului pe baza celulelor de fabrică și uzină, în așa fel încât fiecare dintre ele și fiecare comitet de partid să se orienteze în mod just și să acționeze din proprie inițiativă pentru a răspunde cerințelor luptei zilnice a muncitorilor și maselor țărănești, să-și poată organiza și regrupa cu promptitudine forțele în funcție de schimbările ce aveau loc în desfășurarea de zi cu zi a luptelor de clasă.

Dar grelele condiții interne și internaționale în care activase partidul de la înființarea sa și care generaseră și numeroase fenomene negative în activitatea sa au făcut ca și în aprecierile și rezoluțiile Congresului al V-lea să se manifeste unele confuzii și interpretări greșite în probleme importante privind linia politică generală, strategică și tactică, a partidului. Acestea s-au manifestat în ceea ce privește problema sindicală (congresul a trasat sarcina înființării de noi sindicate semi-legale și ilegale, în loc să orienteze partidul spre sindicatele afiliate la C.G.M. și care activau legal); și în problema națională; în afară de aceasta, deși a subliniat însemnătatea făuririi alianței de luptă muncitorești-țăărănești, a dat aprecieri eronate în legătură cu caracterul și urmările reformei agrare din 1921, a formulat concluzii necorespunzătoare privind poziția față de diferite pături și categorii ale țărănimii.

Dincolo de aceste minusuri, Congresul al V-lea al P.C.R. reprezintă un moment de seamă în activitatea partidului. În perioada imediat următoare, partidul a organi-

zat dezbateră și popularizarea hotărârilor congresului. Principalul rezultat a fost legarea mai strânsă a partidului de masele proletariatului, și în primul rînd de detașamentele sale cele mai combative.

Adîncirea crizei economice a ascutit simțitor contradicțiile de clasă proprii sistemului capitalist. S-au adîncit, în primul rînd, contradicțiile dintre proletariat și burghezie, dintre țărănime și moșieri, dintre mica burghezie și marea burghezie monopolistă, dintre diferitele grupări din sinul burgheziei și moșierimii, ca și contradicțiile dintre unele grupări ale burgheziei române și monopolurile străine.

Politica antipopulară a guvernărilor a nemulțumit profund straturi largi ale populației, nemulțumiri care s-au transformat într-un val de acțiuni revoluționare cuprinzînd proletariatul, țărănimea, cele mai variate categorii de oameni ai muncii.

Creșterea valului revoluționar ridica în fața partidului comunist sarcina adoptării unor noi și eficiente măsuri de organizare a luptelor revoluționare, care să ducă la realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare. În cadrul pregătirii acestor lupte, un rol de seamă revănea sindicatelor. În acest scop, Partidul Comunist Român a desfășurat o intensă activitate pentru organizarea Congresului Sindicatelor unitare, ale cărui lucrări au avut loc la Timișoara între 2 și 5 aprilie 1929.

Congresul a dezbătut un cerc larg de probleme, ce interesau masele largi de oameni ai muncii: ziua de lucru de 8 ore, respectarea dreptului de organizare și manifestare, salarii la nivelul scumpetei, asigurări sociale și asistență medicală, lupta împotriva șomajului, concedii plătite ș.a.

Congresul Sindicatelor unitare a acordat o mare atenție unității de luptă a clasei muncitoare, subliniind că realizarea acesteia constituie condiția esențială pentru obținerea revendicărilor vitale ale clasei muncitoare. În vederea realizării acestei sarcini, congresul a preconizat crearea comitetelor de fabrică — organe ale frontului unic din întreprinderi —, care să apere interesele muncitorilor în conflictele cu patronatul. Componenta delegaților, membri ai Sindicatelor unitare, ai unor sindicate social-democrate și socialist-independente, precum și ai unor colective de muncitori neorganizați din mai multe fabrici și uzine, evidenția puternica tendință a clasei muncitoare spre unitatea mișcării sindicale, spre frontul unic de luptă împotriva exploatării capitaliste.

După congres, guvernul național-țărănist a ordonat dizolvarea Sindicatelor unitare sub pretextul că acestea au depășit rolul de organizații profesionale, desfășurînd o activitate tot mai pronunțat politică. O parte a membrilor acestora au intrat în sindicatele afiliate Confederației Generale a Muncii, unde au întărit forțele de stînga, iar o altă parte, împreună cu muncitorii care se găseau sub influența Partidului socialist, au alcătuit, în 1930, Centrala sindicatelor independente. Rămîneau cîteva sindicate unitare care își vor continua cîțiva ani, cu greu, activitatea în condiții mai mult ilegale, ceea ce împiedica desfășurarea unei activități eficiente în masa muncitorilor.

Cu toate greutățile întîmpinate de mișcarea sindicală, de comuniștii care activau în sindicate, mișcarea grevistă a continuat să crească. Printre acțiunile muncitorești care s-au desfășurat în această etapă și al căror ecou s-a resimțit într-un mare număr de centre industriale, precum și într-o serie de sate, se relevă mișcările greviste din Valea Mureșului, de la „Lemaître”-București, „Astra” și din alte întreprinderi din diferite centre industriale din țară.

Prima mare bătălie de clasă din șirul luptelor sociale din această perioadă o constituie luptele minerilor de la Lupeni din 1929. În anul 1929 situația minerilor din Valea Jiului, destul de grea și mai înainte, devenise de nesuportat. Concedierile se înmulțeau, numărul zilelor de muncă pe săptămînă era continuu redus, iar salariile scăzuseră aproape la jumătate. Datorită lipsei unor elementare măsuri de protecție a muncii, numeroși mineri își găseau moartea în explozii și accidente, iar alții rămîneau infirmi pe viață.

Cauza imediată a luptei minerilor minieri români, maghiari, germani și de alte naționalități din august 1929 a fost refuzul societăților miniere „Petroșani” și „Lupeni” de a le satisface revendicările social-economice și de a le înscrie în contractul colectiv de muncă, precum și de a recunoaște sindicatele revoluționare. În prin-

cipal, minerii revendicau contractul colectiv cu punctele recunoscute de patroni pînă în 1925 inclusiv. Aceasta însemna : respectarea zilei de lucru de 8 ore și plata orelor suplimentare, mărirea salariilor în medie cu 20% și plata lor cu regularitate ; înțetarea concedierilor și reprimirea la lucru a muncitorilor concediați ; abolirea sistemului amenzilor și abuzurilor ; măsuri de protecție a muncii ; aprovizionarea salariaților la prețuri corespunzătoare salariilor ; alocații de chirie etc.

După mai multe luni de discuție, de tergiversări, tribunalul din Deva a respins cererea muncitorilor, care s-au văzut nevoiți să pornească la acțiune.

Problemele legate de organizarea acțiunilor muncitorești din Valea Jiului au fost discutate mai întîi în cadrul Conferinței de partid de la Petroșani din 3 august 1929 — care nu și-a terminat lucrările —, iar după aceea la Consfătuirea de la Lupeni din 4 august 1929 a bărbaților de încredere, a activului și sindicatului unitar revoluționar și a simpatizanților care activau în alte organizații din acest centru, reunind delegați de la toate minele din localitate. Apreciind că la Lupeni existau condițiile pentru ca muncitorii să părăsească lucrul în mod organizat, consfătuirea a hotărît declararea grevei în dimineața zilei următoare — 5 august 1929 — și a desemnat delegații care, în cursul nopții, să ducă în rîndul minerilor cuvîntul de ordine privind începerea grevei.

Hotărîrea de a se trece la organizarea unei greve generale a minerilor din Valea Jiului a ajuns însă la cunoștința autorităților, care au început astfel să aresteze principalele cadre de conducere ale muncitorilor și să preîntîmpine organizarea grevei în diferite centre miniere, cu excepția Lupenilor, unde greva s-a declanșat în ziua de 5 august 1929. Semnalul de luptă la Lupeni a fost dat de minerii de la mina „Ileana”. Comuniștii au dat cuvîntul de ordine ca, încolonați, greviștii să se îndrepte spre uzina electrică și s-o ocupe, măsură deosebit de eficace, întrucît prin aceasta se paraliza întreaga activitate de producție. Intrarea muncitorilor în grevă s-a desfășurat potrivit planului de acțiune stabilit de comuniști. În totalitatea lor, cei 5 000 de mineri, rînd pe rînd, s-au încadrat în coloana greviștilor care s-au îndreptat spre uzina electrică. Ajunși la uzină, minerii au organizat baricade pentru a împiedica forțele represive să intre în uzină.

La cererea patronilor liberali, autoritățile național-țărăniște au mobilizat forțe militare represive din întreaga regiune, de la Sibiu, Deva, Caransebeș, Hunedoara, iar la Timișoara regimente întregi au fost puse sub stare de alarmă.

Greviștii n-au reușit să stabilească legături cu alte centre miniere. Izolați, ei au trecut la organizarea forțelor proprii în lupta împotriva patronilor și autorităților. Uzina electrică devenise citadelă a luptei revoluționare.

Dar în dimineața zilei de 6 august 1929 forțele represive au dezlănțuit un cumplit atac sîngeros asupra muncitorilor miniери care ocupaseră uzina electrică. S-a tras în plin în muncitorii lipsiți de apărare și fără posibilitatea retragerii din fața gloanțelor.

În urma măcelului, autoritățile au dezlănțuit o teroare de masă împotriva muncitorilor. La Lupeni a fost introdusă starea de asediu.

Deși înăbușite în sînge, luptele eroice ale minerilor de la Lupeni din 1929 au avut o deosebită însemnătate politică, ele au demonstrat înalta combativitate a muncitorimii, hotărîrea ei de a se împotrivi ofensivei capitaliste, au dezvăluit caracterul antimuncitoresc al guvernării național-țărăniște.

În centrele muncitorești din țară a avut loc o mișcare amplă de solidaritate, în multe locuri au fost create comitete de ajutorare a victimelor de la Lupeni. La Viena s-a constituit un comitet internațional de ajutorare, al cărui apel, intitulat „Către întreaga Europă luminată ! Către muncitorii, țărani, intelectualii din toate țările”, a fost semnat de peste 50 de personalități.

Viguroasa ridicare la luptă a minerilor, în august 1929, a evidențiat creșterea influenței P.C.R. în rîndurile oamenilor muncii. Organizațiile P.C.R. și-au sporit rîndurile. În Valea Jiului organizația partidului comunist s-a întărit.

Evenimentele de la Lupeni au contribuit la accentuarea procesului de radicalizare a maselor. La București, Timișoara, Cluj, Galați, Brașov, Constanța, Buhuși și în alte centre industriale au avut loc repetate greve muncitorești, cu manifestații ale șomerilor, întruniri revendicative ale salariaților publici.

La 16 mai 1930, peste 1 600 de lucrători de la Atelierele C.F.R. Cluj au declarat o grevă demonstrativă împotriva reducerii salariilor și a concedierii unor mecanici. Ea a fost urmată în iulie 1930 de o nouă acțiune condusă de Comitetul local al P.C.R. Cluj. Aproape concomitent au avut loc greve ale muncitorilor ceferiști din

Oradea. În București, la 9 septembrie 1930, peste 4 000 de muncitori ceferiști de la Atelierele „Grivița” și de la Depoul central au demonstrat în fața Ministerului Comunicațiilor, iar după câteva zile o coloană de peste 3 000 de ceferiști au manifestat pe străzile Capitalei, îndreptându-se spre parlament pentru a protesta împotriva concedierilor.

Au urmat în toată țara vii agitații și demonstrații ale muncitorilor din atelierele C.F.R. Iași, Pitești, Craiova, Timișoara, Turnu-Severin, Satu-Mare, Brașov, Simeria, ale minerilor din Livezeni, Doicești, Aninoasa, ale petroliștilor din Valea Prahovei, ale muncitorilor portuari și din alte ramuri și întreprinderi.

În ianuarie 1931, când guvernul național-tărănist, prezidat de G.G. Mironescu, a trecut la aplicarea primei „curbe de sacrificiu”, în toate centrele ceferiste s-a ridicat un puternic val de proteste.

La 29 ianuarie 1931, la chemarea partidului comunist, mai multe mii de muncitori și funcționari ceferiști au demonstrat în București, pe Calea Griviței, cerind încetarea scăderii salariilor și sporirea lor, încetarea concedierilor și reprimirea celor concediați, micșorarea impozitelor, libertate de întrunire și organizare ș.a. Demonstranții au fost întâmpinați cu focuri de armă, fiind asasinați doi muncitori, iar alți 80 răniți. În urma acestui act, în zilele următoare au avut loc, sub conducerea partidului, adunări și manifestații de protest ale ceferiștilor din Galați, Brăila, Pașcani, Timișoara, Tg. Mureș, Sibiu.

Pe măsură ce criza economică se accentua, procesul de radicalizare a maselor căpăta amploare, cuprinzând în sfera sa cele mai diferite categorii de oameni ai muncii.

Un val puternic de acțiuni țărănești a cuprins întreaga țară. Datorită situației materiale deosebit de grele a țărănimii și sub influența luptelor în creștere ale clasei muncitoare, a activității mai intense desfășurate la sate de comuniști, socialiști și alte organizații democratice, mișcarea țărănească a continuat să crească în amploare și combativitate. Din șirul revoltelor țărănești care au izbucnit la sate în 1931, remarcăm în special pe cele desfășurate în localitățile Crețeni (Vilcea), Speriețeni (Dîmbovița) și Bicz (Sălaj). În ciuda represiunilor, lupta țăranilor din Crețeni a continuat luni în șir.

De asemenea au luat amploare în această perioadă acțiunile revendicative și demonstrațiile însoțite de greve a țărănimii și sub influența luptelor în creștere ale clasei muncitoare, a activității mai intense desfășurate la sate de comuniști, socialiști și alte organizații democratice, mișcarea țărănească a continuat să crească în amploare și combativitate. Din șirul revoltelor țărănești care au izbucnit la sate în 1931, remarcăm în special pe cele desfășurate în localitățile Crețeni (Vilcea), Speriețeni (Dîmbovița) și Bicz (Sălaj). În ciuda represiunilor, lupta țăranilor din Crețeni a continuat luni în șir.

În luna ianuarie 1932, guvernul a aplicat salariaților publici o nouă „curbă de sacrificiu”; ea însemna reduceri de salarii, suprimarea alocației de scumpete și chirie, concedierea unui număr însemnat de muncitori. La rândul lor, întreprinderile capitaliste particulare au trecut la măsuri similare cu cele luate de guvern pentru întreprinderile de stat. În industriile metalurgică, minieră, petrolieră, siderurgică, textilă ș.a. s-a procedat la reduceri masive ale salariilor și la concedierea a numeroși muncitori.

Continua înrăutățire a condițiilor de viață a contribuit la radicalizarea tot mai puternică și mai rapidă a maselor populare. În aceste împrejurări, P.C.R. chema masele muncitoare la acțiuni organizate pe baza unui front larg de luptă împotriva exploatarei capitaliste.

În vederea pregătirii și organizării luptelor muncitorimii, Partidul Comunist Român a pus în centrul activității sale crearea și dezvoltarea celulelor partidului din întreprinderi. Partidul s-a orientat în primul rând spre muncitorimea concentrată în principalele ramuri — muncitorii ceferiști, în special din ateliere, muncitorii din industria petrolieră și din industria minieră. Partidul avea organizate puternice celule la Atelierele „Grivița”, la atelierele C.F.R. Dej, Galați, Cluj. Într-o serie de ateliere C.F.R., ca Iași, Pașcani, Tr. Severin, Constanța, s-a intensificat activitatea comuniștilor în direcția dezvoltării legăturilor cu masele.

În adunările convocate în întreprinderile industriale de către sindicate în vederea organizării acțiunilor revendicative, au fost alese delegații împuternicite să trateze cu patronii și cu autoritățile; aceste delegații, din care făceau parte comuniști, socialiști, muncitori din alte partide politice sau fără de partid, acționau de fapt ca organe ale Frontului Unic Muncitoresc, iar în desfășurarea luptelor revendicative se transformau în comitete de grevă sau comitete de acțiune.

Intrunirea din 14 ianuarie 1932 a ceferiștilor din București a fost urmată de o demonstrație de stradă. Asemenea celor din București, muncitorii ceferiști s-au ridicat la luptă și la Iași, Galați, Constanța, Cluj, Dej, Oradea, Pașcani ș.a.

Tot la începutul anului 1932 au avut loc o serie de acțiuni ale muncitorilor din ramurile de bază ale industriei. S-au ridicat la luptă muncitorii metalurgiști. În ianuarie 1932, la Uzinele „Malaxa” a avut loc o grevă însoțită de o manifestație de stradă. Frământări aveau loc la Reșița, unde în primele zile ale lunii ianuarie 1932 direcția a anunțat reducerea salariilor cu 200/0. La ședința din 11 ianuarie 1932 a sindicatului, 2500 de muncitori au protestat împotriva reducerii salariilor. După această dată, în urma acțiunilor greviste desfășurate până în aprilie 1932, muncitorimea reșițeană a obligat direcția uzinelor să plătească salariile neachitate timp de cinci luni de zile. Treptat mișcarea grevistă s-a extins și în alte centre din țară. Tot în luna aprilie 1932, muncitorii Fabricii de avioane din Brașov au determinat direcția să plătească salariile rămase neachitate din luna februarie.

Începând din ianuarie până în aprilie 1932, grevele parțiale s-au ținut lanț în întreprinderile din toate ramurile industriei: în metalurgie — la București, Timișoara, în industria minieră — la Livezeni, Șotânga, Doicești, Aninoasa, în industria petrolieră — la Runcu, Mislea, în industria lemnului — la Tg. Mureș, în industria textilă — la București, Buhuși, Timișoara, Iași, în transporturi fluviale — la Tr. Severin, Corabia. În același timp cresc în amploare acțiunile șomerilor. La București se creează un comitet al șomerilor pentru organizarea în front unic a luptei pentru revendicări specifice.

Ceea ce a caracterizat grevele, manifestațiile, acțiunile de protest ale muncitorilor din majoritatea ramurilor industriale desfășurate în primele luni ale anului 1932 a fost lupta pentru cucerirea revendicărilor imediate, folosind mereu mai puțin calea memoriilor și bizuindu-se tot mai mult pe acțiuni revoluționare în front unic, ceea ce într-o serie de întreprinderi a dus la rezultate în lupta cu patronii pentru împiedicarea concedierilor și a scăderii salariilor.

În această perioadă au luat amploare frământările țărănimii, ajungându-se în multe locuri la ciocniri cu jandarmeria și chiar la ocuparea unor pământuri moșierești. Funcționarii și învățătorii, cu salariile neplătite trei-patru luni, pensionarii și văduvele, micii meseriași, studenții trec la o serie de acțiuni protestatare.

Pe fondul acestei atmosfere generate de frământarea revoluționară a maselor largi, pe prim plan se situa lupta muncitorimii ceferiste.

Afirmarea tot mai deschisă și mai puternică de către masele muncitorilor ceferiști a hotărârii de declanșare a unor puternice acțiuni greviste reflecta creșterea combativității acestui detașament de bază al proletariatului din România.

În vederea coordonării luptei ceferiștilor, C.C. al P.C.R. a inițiat organizarea unei conferințe a lucrătorilor feroviari din întreaga țară. Aceasta s-a ținut la București în 20 martie 1932. Au fost prezenți delegați aleși la consfătuirile muncitorești din cele mai importante centre feroviare. La conferință au participat, alături de comuniști, reprezentanți ai Partidului social-democrat, ai Partidului socialist independent, precum și muncitori fără de partid, aleși în cadrul unor largi adunări muncitorești. Prin componența politică a participanților, conferința ceferiștilor din întreaga țară a fost o expresie strălucită a frontului unic de jos al muncitorilor.

Conferința a stabilit că pentru satisfacerea cerințelor imediate era necesară organizarea unor acțiuni parțiale: întruniri, demonstrații de stradă, greve demonstrative, care să meargă până la greva generală a ceferiștilor.

Pentru asigurarea unității de acțiune și pentru conducerea luptei se indica alegerea de către muncitori pe centre ceferiste, în adunări deschise, a comitetelor de acțiune largi, formate din muncitori combativi, legați de mase și având contact permanent cu ele.

Conferința a ales Comitetul central de acțiune al muncitorilor ceferiști, secretar al comitetului fiind ales Gheorghe Gheorghiu-Dej. Comitetul central de acțiune a fost constituit pe baza Frontului Unic Muncitoresc, în cadrul lui fiind aleși atât membri ai P.C.R. cât și muncitori fără de partid sau membri ai partidelor social-democrat și socialist independent, care s-au declarat de acord cu platforma de revendicări și cu hotărârile conferinței.

Din aprilie și până în octombrie 1932 au avut loc în principalele centre ceferiste din țară conferințe regionale, locale și pe ateliere, care au procedat la alegerea comitetelor de acțiune. Sub conducerea comitetelor de acțiune s-au organizat

în cursul anului 1932 puternice acțiuni greve, soldate nu o dată cu izbînda muncitorilor ridicați la luptă pe baza Frontului Unic Muncitoresc.

O importanță deosebită în organizarea și desfășurarea acțiunilor revoluționare din această perioadă au avut-o plenarele C.C. al P.C.R. din aprilie și octombrie 1932, care, analizînd desfășurarea luptelor muncitorești, au stabilit drept principală formă de luptă greva cu ocuparea întreprinderii, însoțită de demonstrații de solidaritate ale muncitorilor din alte fabrici, ale șomerilor și ale familiilor greviștilor.

Plenara C.C. din octombrie 1932, prin documentele adoptate, a dat indicații prețioase pentru întărirea activității organizațiilor de partid de la căile ferate și din industria petrolieră. În lunile următoare, activitatea de partid în Valea Prahovei a început să fie reorganizată. S-au ales comitete de acțiune pe baza înțelegerii de front unic în principalele întreprinderi din Valea Prahovei. Acțiunea aceasta a culminat cu alegerea în primele zile ale lui ianuarie 1933 a comitetului local de acțiune din Ploiești ca organ coordonator al activității tuturor comitetelor de acțiune din Valea Prahovei.

Activitatea intensă desfășurată de P.C.R. în cursul anului 1932 a dus la realizarea unei noi dispoziții a forțelor maselor populare. Aceasta s-a concretizat în creșterea combativității revoluționare a muncitorimii ceferiste în trecerea muncitorilor din alte ramuri industriale la acțiuni greve pe baza frontului unic, în demonstrații de protest ale șomerilor, în frământările țărănimii, ale păturilor mijlocii — meseriași, pensionari, funcționari —, în ridicarea spiritului protestatar al unei însemnate părți a intelectualității.

Toate acestea exprimau creșterea valului luptelor revoluționare care au precedat marile bătălii de clasă din 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști.

MARILE BĂTĂLI DE CLASĂ

ALE CEFERIȘTILOR

ȘI PETROLIȘTILOR

DIN IANUARIE-FEBRUARIE 1933

Luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie—februarie 1933 reprezintă punctul culminant al acțiunilor revoluționare întreprinse de clasa muncitoare și de alte categorii de oameni ai muncii în anii crizei economice.

Avînd cauzele generale în intensificarea exploatarei capitaliste și în restrîngerea și mai mult a drepturilor și libertăților democratice, luptele ceferiștilor și petroliștilor au izbucnit în condițiile efervescentei revoluționare a oamenilor muncii, precum și ale ofensivei dezlănțuite la începutul anului 1933 de clasele exploatare din România.

La 17 ianuarie 1933, guvernul hotărăște o nouă reducere cu 10—12,50% a salariilor și pensiilor funcționarilor publici pe primele trei luni ale anului, la care se adăugau noi concedieri și retrogradări. Împotriva noii „curbe de sacrificiu” s-au ridicat la luptă în tot cursul lunii ianuarie muncitorii din diferite ramuri industriale de pe tot cuprinsul țării. Se remarcă o intensificare a luptei muncitorilor metalurgiști, minieri și a celor din porturi.

Valul de lupte ce a cuprins în acele zile întreaga țară a găsit un viu ecou și în rîndurile țărănimii, greu lovite de urmările crizei. Pentru coordonarea activității revoluționare a țărănimii, în ianuarie-februarie 1933 ia ființă organizația Frontul plugarilor, avînd în frunte pe dr. Petru Groza.

Sfîrșitul lunii ianuarie și începutul lunii februarie 1933 au fost dominate de acțiuni revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști.

Avînd că avansul din salariu pe care urmau să-l primească la sfîrșitul lunii nu va fi plătit în întregime, muncitorii ceferiști și-au afirmat cu și mai mare forță nemulțumirea și revolta. La adunarea din 27 ianuarie s-a hotărît ca a doua zi să aibă loc o demonstrație de 45 de minute a tuturor muncitorilor din ateliere în fața administrației pentru a protesta împotriva reducerii avansului și a salariilor.

În dimineața zilei de 28 ianuarie 1933 a avut loc o grevă demonstrativă la Atelierele „Grivița”. Comitetul de acțiune, cu delegați din fiecare secție, era alcătuit din 57 de muncitori — comuniști, social-democrați, socialiști independenți și fără de partid. Comitetul de acțiune a înaintat revendicările muncitorilor Direcției generale a C.F.R., care a cerut răgaz pentru rezolvarea lor pînă la 31 ianuarie. Grevă demonstrativă din 28 ianuarie 1933 s-a încheiat cu hotărîrea de a se înfili din nou cei 5 000 de muncitori, pentru a cunoaște răspunsul Direcției generale a C.F.R. În această zi, direcția nu a dat răspuns memoriului de revendicări înaintat. Muncitorii, conform

hotărârii din 28 ianuarie 1933, au declarat o nouă grevă demonstrativă. În organizarea acțiunilor din București o activitate intensă a desfășurat Comitetul de partid al Capitalei. Sub conducerea sa, comisia locală sindicală, al cărei secretar era Dumitru Petrescu, joacă un rol însemnat în pregătirea și desfășurarea luptei greviste, în organizarea solidarității cu greviștii a oamenilor muncii din București.

Spre sfârșitul lunii ianuarie 1933, luptele greviste au cuprins muncitorii aparținând altor numeroase ramuri industriale. Încleștarea forțelor de clasă devenea tot mai mare. În cadrul acestor frecvente și puternice acțiuni proletare și frământări ale maselor largi s-a afirmat cu deosebită vigoare, alături de muncitorimea ceferistă, muncitorimea petrolistă din Valea Prahovei. Luptele muncitorilor petroliști din Ploiești s-au transformat rapid în puternice bătălii de clasă.

Concedierea a 700 de muncitori de la Rafinăria „Orion” ca urmare a aplicării acordului de restrângere a producției de petrol a stîrnit un val de indignare printre petroliști. În primele zile ale lunii ianuarie 1933 au avut loc mari acțiuni demonstrative în centrul orașului Ploiești, soldate cu ciocniri între muncitori și forțele polițienesci.

Greva declarată de peste 2000 de muncitori de la „Astra română” la 30 ianuarie și ocuparea rafinăriei în semn de protest împotriva concedierii unui număr de muncitori a fost însoțită de acțiuni de solidaritate din partea muncitorilor de la celelalte întreprinderi ale orașului. Intervenția armatei și a poliției nu a putut înfrînge hotărîrea muncitorilor de a rezista pînă la cucerirea revendicărilor. Direcția a fost nevoită să cedeze, revenind asupra concedierilor și declarînd că respectă prevederile contractului colectiv. Armata a fost retrasă din întreprindere.

Succesul muncitorilor de la „Astra română” a declanșat noi acțiuni greviste. În noaptea de 31 ianuarie spre 1 februarie 1933, la chemarea comitetului județean de acțiune, au intrat în grevă toți muncitorii de la Rafinăria „Româno-americană”.

Autoritățile au încercat să înăbușe greva prin forța armată. Cu greu s-a reușit să fie înconjurată întreprinderea „Româno-americană”. Armata nu a putut pătrunde însă în incinta întreprinderii.

Pentru a-i putea aresta pe conducătorii grevei, administrația i-a chemat pe aceștia la tratative. Vestea arestării conducătorilor muncitorilor de la „Româno-americană” a ridicat la luptă întreg orașul Ploiești. Chestura poliției din Ploiești a fost înconjurată de o imensă mulțime care cerea eliberarea celor arestați.

Eliberarea delegaților greviști a constituit o victorie a combativității proletare, a solidarității revoluționare.

În cursul luptelor s-au manifestat și unele slăbiciuni organizatorice. N-au fost folosite condițiile favorabile care existau pentru generalizarea acțiunii prin declanșarea grevei generale în întreg bazinul petrolifer al Văii Prahovei.

În acest timp, în rîndurile ceferiștilor din București și din celelalte centre feroviare ale țării, evenimentele se precipitau, acțiunile creșteau în intensitate, căpătau o tot mai mare amploare. Deoarece revendicările cuprinse în memoriul înaintat Direcției generale a C.F.R. la 28 ianuarie 1933 au fost respinse, muncitorii ceferiști au declanșat puternice acțiuni greviste la începutul lunii februarie. Comitetul central de acțiune, cunoscînd starea de spirit a muncitorilor ceferiști din Capitală și din întreaga țară, a elaborat și difuzat în mase un manifest cuprinzînd principalele revendicări ale ceferiștilor.

Semnala noilor lupte greviste a fost dat la 2 februarie 1933 prin greva feroviarilor de la Atelierele C.F.R. „Grivița”. Ținînd seama de gradul de radicalizare a muncitorilor ceferiști și de stadiul pregătirilor de luptă, partidul a indicat folosirea cu acest prilej a unei forme mai înalte de luptă a clasei muncitoare — ocuparea întreprinderii, însoțită de organizarea unei largi mișcări de solidaritate în afară.

În fruntea grevei se afla un comitet de grevă format din 350 de muncitori. Comitetul de grevă avea o compoziție largă, cuprinzînd muncitori comuniști și simpatizanți ai P.C.R., social-democrați, socialiști independenți și mulți fără de partid.

Greva de la Atelierele „Grivița” a produs puternice frământări în rîndurile populației din Capitală. Spontan au avut loc întruniri de scurtă durată, pline de entuziasm la întreprinderile „Vulcan”, „Malaxa”, Regia monopolurilor statului ș.a. În ziua de 2 februarie 1933, muncitorimea ceferistă din întreaga țară se afla în-

tr-o puternică frământare. La amiază, muncitorii ceferiști din Galați, Cluj, Iași, Constanța comunică telegrafic că aderă la lupta dusă de frații lor de la Atelierele „Grivița” și că „dacă doleanțele ceferiștilor bucureșteni nu vor fi satisfăcute vor declara grevă”.

Surprins de amploarea și de intensitatea luptei muncitorimii ceferiste și petroliste, guvernul a trecut la măsuri de intimidare a maselor și de reprimare a luptei lor. Ca urmare, Atelierele „Grivița” au fost înconjurate de armată. Încercarea de a intimida pe greviști prin prezența forțelor represive nu și-a atins scopul. Din contră, prin alăturarea la grevă a muncitorilor din schimbul al doilea, în după-amiaza zilei de 2 februarie 1933 numărul greviștilor s-a ridicat la aproximativ 8 000 de muncitori. În această situație, guvernul a declarat că acceptă începerea tratativelor cu reprezentanții greviștilor, că recunoaște comitetul de fabrică și că va satisface principalele revendicări muncitorești. Ca urmare, greva din 2 februarie 1933 a încetat.

Profitând de răgazul obținut prin încetarea grevei, guvernul a concentrat puternice forțe de represiune în vederea dezlănțuirii unui nou și puternic val de teroare împotriva mișcării muncitorești și a Partidului Comunist Român. În noaptea de 11 spre 12 februarie 1933 s-au făcut numeroase arestări în întreaga țară.

La chemarea partidului comunist s-a ridicat un val de proteste de masă în întreaga țară împotriva măsurilor represive ale autorităților burghezo-moșierești.

La Cluj greva muncitorilor ceferiști a început în dimineața zilei de 13 februarie 1933. Greviștii, ocupând atelierele, și-au ales un comitet de grevă alcătuit din 50 de membri și o delegație pentru a duce tratative cu autoritățile și conducătorii administrației C.F.R. În același timp, în oraș, membri ai comitetelor sindicale, delegați ai muncitorilor de la întreprinderile „Dermata”, „Junasz”, „Transilvania”, „Dacia” și altele au ținut întruniri și au organizat diferite acțiuni de solidaritate cu greva ceferiștilor.

La Iași, în ziua de 14 februarie, muncitorimea ceferistă, aplicând linia trasată de partidul comunist, a ocupat Atelierele C.F.R. „Nicolina”, opunând o puternică rezistență organelor represive, care cu mare greutate au reușit să pună stăpânire pe ateliere.

Greve demonstrative și manifestații de stradă au avut loc la Galați, Pașcani, Oradea, Timișoara, Piatra Neamț și în alte centre.

Acțiunile muncitorești au culminat cu eroicele lupte de la Atelierele C.F.R. „Grivița” din București din 15—16 februarie 1933. În Capitală starea de asediu s-a aplicat de către autorități în modul cel mai brutal. În noaptea de 14 spre 15 februarie 1933 au fost arestați circa 1 600 de militanți ai mișcării muncitorești revoluționare, membri ai Comitetului central de acțiune, ai comitetelor de acțiune, sindicatelor, organizațiilor U.T.C. de la Atelierele C.F.R. „Grivița”.

Ca urmare a acestor măsuri, la chemarea partidului comunist, muncitorii de la „Grivița” au declarat în dimineața zilei de 15 februarie o nouă și puternică grevă, însoțită de ocuparea atelierelor. La principalele căi de acces în ateliere, muncitorii au organizat puternice gărzii de autoapărare. Ridicați toți ca unul pentru eliberarea conducătorilor arestați, înlăturarea stării de asediu, recucerirea drepturilor acceptate de guvern la 2 februarie 1933 și ulterior călcate în picioare, cei 7 000 de muncitori de la „Grivița”, în front unic, au transformat atelierele într-o adevărată fortăreață proletară. Clasele dominante, cuprinse de panică și furie, sprijinite de forțele represive, au înăbușit cu cruzime greva. Singele muncitorilor care a înroșit în dimineața zilei de 16 februarie 1933 caldarîmul „Griviței” a pecetluit ca un stigmat acuzator una dintre cele mai monstruoase crime ale burgheziei. După reprimarea grevei, guvernul a închis Atelierele „Grivița” sub pază militară. S-au operat numeroase arestări din rîndul greviștilor. Au fost arestați aproximativ 2 000 de muncitori.

Impresionantă a fost în acele zile solidaritatea oamenilor muncii cu luptele ceferiștilor. În jurul atelierelor, alături de ceferiști, au manifestat mii de muncitori și alte categorii și pătri sociale, exprimîndu-și solidaritatea cu cauza dreaptă pentru care se ridicaseră la luptă.

Deși înăbușite în sînge, eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști au avut un puternic ecou în țară și peste hotare. Sute de mii de muncitori, șomeri, mici meseriași, intelectuali, țărani s-au ridicat în susținerea acțiunilor revoluționare din ianuarie-februarie 1933, în apărarea conducătorilor clasei muncitoare cărora li s-a înscenat monstruosul proces judecat la București și Craiova. Sprijiniți de masele populare din întreaga țară, de numeroși martori veniți să depună în favoarea lor, conducătorii muncitorimii aflați în boxă au transformat procesul într-o adevărată tribună revoluționară.

Fiind prima ridicare a proletariatului împotriva fascismului după instaurarea regimului hitlerist în Germania, luptele din ianuarie-februarie 1933 au avut un larg ecou în întreaga lume, stîrnind un puternic val de solidaritate în rîndurile oamenilor muncii de pretutindeni. Ele au arătat că proletariatul este clasa socială cea mai înaintată, principala forță în lupta pentru o viață mai bună a tuturor celor ce muncesc.

Prilej de învățăminte și reflecții pentru Partidul Comunist Român și pentru toate forțele progresiste ale țării, luptele din 1933 rămîn în istoria patriei adînc încrustate cu semnificația lor internă și internațională.

În anii următori, Partidul Comunist Român a găsit resursele necesare pentru a face să triumfe linia justă de mobilizare a clasei muncitoare, a maselor în lupta contra exploatării, a pericolului fascist, pentru democrație și independența țării.

BIBLIOGRAFIE

pentru folosința propagandiștilor și cursanților

— perioada 1921—1933 —

NICOLAE CEAUȘESCU, Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român — 7 mai 1966 —, în: **NICOLAE CEAUȘESCU, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste**, vol. 1, Editura politică, București, 1968, pag. 355—367.

NICOLAE CEAUȘESCU, Expunere la ședința jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România — 29 noiembrie 1968 —, în: **NICOLAE CEAUȘESCU, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste**, vol. 3, Editura politică, București, 1969, pag. 717—721.

NICOLAE CEAUȘESCU, Cuvîntare la adunarea festivă consacrată împlinirii a 25 de ani de la apariția primului număr legal al ziarului „Scinteia”, organ al Comitetului Central al Partidului Comunist Român — 25 septembrie 1969 —, în: **NICOLAE CEAUȘESCU, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate**, vol. 4, Editura politică, București, 1970, pag. 430—433.

— **Documente din istoria Partidului Comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921—august 1924)**, Editura politică, București, 1970.

VASILE AXENCIUC, Evoluția economiei românești în anii 1918—1938, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, anul XII, nr. 6/1966, pag. 3—18.

NICOLAE POPESCU, Lupta P.C.R. împotriva terorii dezlănțuite de burghezie și moșierime asupra maselor muncitoare. Procesul din Dealul Spirii (1921—1922), în „Anale...”, anul VII, nr. 1—2/1961.

M. C. STĂNESCU, Din activitatea P.C.R. privind problema țărănească în anii 1922—1928, în „Anale...”, anul XI, nr. 6/1965, pag. 150—164.

N. G. MUNTEANU, Lupeni 1929 — o viguroasă afirmare a combativității revoluționare a clasei muncitoare, în „Anale de istorie”, anul XV, nr. 4/1969, pag. 99—110.

TITU GEORGESCU, **Semnificația internă și internațională a luptelor muncitorimii române din 1933**, în „Anale de istorie“, anul XIV, nr. 1/1968, pag. 3—15.
COPOIU NICOLAE, BABICI ION, **Manifestări internaționale ale proletariatului din România**, în „Anale de istorie“, anul XIV, nr. 5/1968, pag. 33—59.

BIBLIOGRAFIE SUPLIMENTARĂ PENTRU PROPAGANDIȘTI

- **Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare din România**, Editura politică, București, 1969.
 - **Organizații de masă legale și ilegale create, conduse sau influențate de P.C.R. 1921—1944**, vol. I, Editura politică, București, 1970.
 - **Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România**, vol. IV, București, 1970.
 - **Situația clasei muncitoare din România**, sub redacția prof. univ. dr. N. N. Constantinescu, Editura politică, București, 1966.
- ELIZA CAMPUS, **Mica înțelegere**, Editura științifică, București, 1968.
- ILIE CEAUȘESCU, **Din istoria contractului colectiv în România**, Editura politică, București, 1970.
-

Partidul Comunist Italian, de la înființare la Congresul al V-lea

PIETRO SECCHIA

Partidul Comunist Italian (numit la început Partidul Comunist al Italiei) s-a constituit la 21 ianuarie 1921, la Congresul de la Livorno. Dată fiind imposibilitatea de a imprima P.S.I. o orientare conformă cu exigențele luptei revoluționare și antifasciste, comuniștii au părăsit congresul P.S.I. pentru a crea Partidul Comunist al Italiei.

Cele 58 753 de voturi de la Livorno (la sfârșitul anului 1921, cei ce militau efectiv în noul partid erau 42 956) reprezentau extrema stângă, partea cea mai combativă a Partidului socialist. Aparțineau, în marea majoritate, clasei muncitoare și noii generații ce se maturizaseră în cursul primului război mondial și în valurile revoluționare ce au urmat Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

În Italia, revoluția proletară rusă a avut repercusiuni profunde, contribuind la radicalizarea maselor de muncitori; proletariatul italian a dobândit o politică independentă de clasă, s-au pus bazele unității politice și ideologice a mișcării muncitorești.

Faptul că în Italia (ca de altfel în majoritatea celorlalte țări) s-a ajuns la o clară înțelegere a necesității întemeierii unui partid nou, cu adevărat revoluționar, sub directă influență a Revoluției din Octombrie, cu ajutorul sfaturilor lui Lenin și al conducătorilor Internaționalei Comuniste, nu înseamnă totuși că Partidul Comunist Italian a apărut „din afară”; în realitate, el a luat naștere în Italia după decenii de lupte ale proletariatului italian, ca rezultat al dezvoltării istorice naționale și a conștiinței socialiste, maturizată la muncitorii italieni, deși cu oarecare întârziere față de alte țări.

Muncitorii italieni erau de multă vreme organizați în Partidul socialist; erorile și întârzierile acestui partid erau acelea ale societății italiene și ale unui proletariat care, încetul cu încetul, își cucerise prin mii de greutăți independența și conștiința propriilor sarcini. Acele curente de stînga care în 1921 au creat partidul comunist erau, la rîndul lor, moștenitoarele altor curente revoluționare, care, chiar cu o mai puțină claritate ideologică și nu fără contradicții, luptaseră anterior împotriva degenerărilor reformiste și oportuniste.

Partidul comunist a apărut din inițiativa și cu aportul a trei curente fundamentale: cel extensionist, al cărui conducător era *Amadeo Bordiga*,

și care avea ca organ de presă ziarul „Il Soviet“ din Neapole, ce dispunea de o rețea pe întreaga țară ; curentul „Ordine Nuovo“ din Torino, organizat în jurul lui *Antonio Gramsci*, *Umberto Terracini*, *Palmito Togliatti* și *Angelo Tasca*, a cărui influență nu depășea cu mult granițele Piemontului ; și curentul maximalist de stînga, care se alinia în urma lui *Egidio Gennari*, pe atunci secretar al P.S.I., a lui *Nicola Bombacci*, *Luigi Repossi* și *Giuseppe Tuntar*. Cea mai mare parte a susținătorilor noului partid a provenit din acest al treilea curent (cu toate că din punct de vedere ideologic influența sa era mai redusă) și din „comuniștii unitari“ ai lui *A. Graziadei* și *Anselmo Marabini*.

Secretar al Partidului Comunist al Italiei a fost ales Bordiga, care, mai mult decît oricare altul, susținuse necesitatea întemeierii sale și care, spre deosebire de grupul „Ordine Nuovo“, desfășurase o vastă activitate pe scară națională.

În momentul constituirii sale, noul partid se sprijinea pe trei cotidiane : „L'Ordine Nuovo“ de la Torino, „Il Comunista“, organ central, editat întîi la Milano și apoi la Roma, și „Il lavoratore comunista“ de la Triest. În afară de acestea, dispunea de circa 30 de săptămînale provinciale, dintre care unele apăreau de cîțiva ani și se bucurau de o largă influență, în timp ce altele apăruseră în cursul anului 1921. Toate aceste publicații au avut însă o viață scurtă, devenind chiar înainte de marșul fasciștilor asupra Romei o țintă ușoară a violențelor acestora fiind obligate să-și înceteze apariția.

ALEGERILE DIN 1921. Partidul comunist a participat pentru prima oară la o consultare electorală în mai 1921, reușind să prezinte liste proprii în 27 de circumscripții din 40, cu toată atmosfera de teroare. Un apel al P.C.I. din 21 aprilie 1921, în preajma alegerilor, trasa acest tablou al situației : „Tovarăși, în jurul nostru totul este teroare. Peste tot comuniștii sînt puși în afara legalității burgheze, sediile lor sînt distruse și ocupate de poliție, cei mai buni dintre ei sînt uciși sau arestați ori persecutați în toate chipurile, Comitetul Central nu poate funcționa în mod normal, căci sediul său a fost ocupat de poliție, aproape toți conducătorii sînt deferiți justiției. În aceste condiții luptă partidul comunist...“.

Chiar din prima jumătate a anului 1921, comuniștii, cu excepția cîtorva mari orașe, nu mai aveau nici sedii, nici localuri pentru a se reuni, erau constrînși să-și țină adunările într-un climat de semiclandestinitate, în locuințe particulare, în case de țară sau în cîte o bodegă și uneori erau surprinși și arestați de poliție sau atacați de fasciști. Cu toate acestea, P.C.I. a reușit să obțină 304 719 voturi.

Congresul al II-lea a avut loc la Roma în martie 1922. La acest congres au început să se precizeze, chiar dacă nu în mod fățiș, disensiunile dintre Gramsci și Bordiga asupra evaluării pericolului fascist. Gramsci, care considera posibilă o lovitură de stat, ar fi vrut să se menționeze în teze deosebirea dintre un regim astfel instaurat și cel democrat-liberal existent, asupra evoluției situației și a tacticii ce trebuia să fie urmată în consecință, deci asupra concepției partidului și a rolului ce-i revine.

Internaționala Comunistă susținea în acei ani necesitatea unei largi politici de unitate de acțiune cu celelalte forțe antifasciste și, prin urmare, necesitatea fuziunii cu P.S.I., care, la rîndul său, la Congresul de la Roma din octombrie 1922, urma să se separe de reformiști. Dar Bordiga, în primul moment urmat de întregul grup conducător al P.C.I., era ferm contrar oricărei fuziuni și chiar unei adeziuni colective de grupuri organizate provenind din alte partide.

PRIMELE LUPTE ANTIFASCISTE. Întîii ani de activitate ai partidului au fost caracterizați de o continuă și deseori aspră polemică împotriva reformismului și altor curente oportuniste, dar în același timp și de o curajoasă luptă cotidiană împotriva violențelor și a ofensivei fascismului. Oricît ar fi fost de curajoasă, lupta aceasta a fost totuși limitată de caracterul restrîns al modului în care era concepută, de influența încă restrînsă a tînărului partid și de pozițiile sectare ce se opuneau căutării de aliați, atît pentru acțiunea politică cît și pentru lupta armată.

După marșul asupra Romei *, reacțiunea s-a întetit împotriva tuturor forțelor antifasciste și cu deosebită violență împotriva comunistilor. În februarie 1923, sute de conducători și militanți ai partidului au fost arestați și mulți dintre ei deferiți justiției pentru vina de „a fi ațîțat la ură între clasele sociale și a fi atentat la siguranța statului“.

În aprilie 1924, în obișnuitul climat de violență și cu o lege electorală fascistă, au fost organizate noi alegeri politice. Pentru a ține piept fascismului, căruia noua lege, chiar cu numai 25% din voturi, îi garanta o majoritate zdrobitoare în parlament, P.C.I. a înaintat celor două partide socialiste (maximalist și social-democrat) propunerea de a prezenta în fiecare circumscripție liste comune. Propunerea a fost respinsă. Comunistii, care în 1921 obținuseră 304 719 voturi cu toată teroarea ce bîntuia, s-au prezentat în 13 circumscripții din 15 și au obținut 268 191 de voturi, cu 19 aleși.

La trei luni după această consultare electorală, în urma căreia au fost aleși în Cameră toți candidații fasciști, asasinarea lui Matteotti ** a provocat izbucnirea crizei politice a regimului (pînă atunci în stare latentă). Ferocitatea modului în care s-a comis crima, evidenta complicitate a lui Mussolini, popularitatea și curajul deputatului socialist, care din acel moment va deveni simbolul tuturor victimelor fascismului, au dezlănțuit în țară un val de revoltă morală. Deputații opoziției au părăsit lucrările Camerei, dînd naștere acelei mișcări de protest numită Aventino. Dar, cu excepția partidului comunist, care doar în primul moment s-a solidarizat cu acea inițiativă, partidele democrate au trăit cu iluzia că vor putea răsturna prin forme constituționale fascismul (care efectiv în acel moment se găsea mai izolat ca niciodată în ochii opiniei publice italiene și internaționale), adresîndu-se regelui și magistraturii și desfășurînd o mare campanie în presă. Au fost respinse repetatele propuneri ale comu-

* „Marșul asupra Romei“, nume dat emfatic de propaganda fascistă episodului organizat de cămășile negre la sfîrșitul lui octombrie 1922, în urma căruia regele i-a încredințat lui Benito Mussolini formarea guvernului și implicit puterea.

** Giacomo Matteotti (1885—1924), luptător antifascist, secretar al Partidului socialist unitar italian, a fost răpit și ucis la 10 iunie 1924 din ordinul lui Mussolini.

niștilor de a proclama greva generală și de a face apel la lupta directă și unitară a forțelor populare.

În realitate, cei ce reprezentau curentul Aventino erau paralizați de frica maselor. Doar mulți ani mai târziu, exponenți de vază ai mișcării Aventino vor recunoaște grava eroare care a permis fascismului să-și recapete forța și să-și consolideze puterea.

În timpul perioadei aventine, partidul comunist nu s-a limitat doar să critice celelalte partide contrare părerii sale de a apela la mase, ci a acționat pentru organizarea grevelor parțiale, a manifestațiilor de stradă, a mitingurilor. Cu toată influența lor crescândă în țară, comuniștii n-au fost totuși în măsură să ducă singuri masele de muncitori la o luptă de amploare. Forța politică și instrumentele de organizare, de propagandă și de legătură ale partidului apărut doar cu 3 ani în urmă erau încă prea limitate; cei înscriși în partid, după exterminări și persecuții, nu depășeau numărul de 20 000, dar asupra celei mai mari părți a muncitorilor apăsau terorismul fascist și ezitățile survenite în urma usturătoarelor înfringeri din 1921—1922.

Cu toate acestea, în 1925 partidul comunist se afirmă ca promotorul diferitelor inițiative de luptă antifascistă, mai ales în fabrici. Cîteva dintre acestea au fost încununate de succes: alegerile din comisiile interne și de asigurări FIAT, în care s-a constatat că listele prezentate de fasciști au fost puse în minoritate; o grevă generală a metalurgiștilor (martie 1925) extinsă de la Torino la Triest; în același an, succesul grevei pentru 1 Mai (sărbătoare pe care fascismul o abolise), subscripția în favoarea minerilor englezi intrați în grevă de mai bine de 6 luni și susținuți de solidaritatea internațională.

Aceasta a fost și perioada organizării consfătuirilor de fabrici pentru crearea comitetelor de agitație și a comitetelor unitare. În această activitate s-a remarcat Federația comunistă de tineret, care a organizat un mare număr de consfătuiri de fabrică, reușind să obțină importante succese pentru unitatea de acțiune a tinerilor comuniști, socialiști, anarhiști și republicani. În satele din sud, Asociația de apărare a țăranilor, apărută din inițiativa comunistă (în special a lui Ruggero Grieco și Giuseppe Di Vittorio), cucerea între timp noi susținători și își lărgea influența.

După 3 ianuarie 1925, adică după faimosul discurs al lui Mussolini în Cameră, guvernul fascist își accentuează măsurile represive; în 1925, sute de comuniști au fost arestați și organizația de partid a primit o grea lovitură prin descoperirea, la Milano, a biroului clandestin al secretariatului partidului și prin confiscarea multor documente.

Valul de violență dezlănțuit prin măsurile guvernului fascist ce suprimau libertățile civile și cunoscutele legi „pentru apărarea statului” din 25 noiembrie 1926 dizolvau și eliminau din arena politică toate organizațiile și forțele de opoziție cu ziarele și grupările lor parlamentare; sediile lor au fost ocupate și închise, pașapoartele pentru străinătate anulate; au fost instituite măsurile privind domiciliul obligatoriu al antifasciștilor, Tribunalul special, poliția politică fascistă și pedeapsa cu moartea.

După falimentul mișcării Aventino, această înăsprire a situației a demoralizat rîndurile antifasciștilor. Partidul comunist, deși greu lovit prin arestarea lui Gramsci, Scoccimarro și Terracini și a sutelor de alți conducători și de activiști, a fost singurul care a proclamat cu hotărîre, în

presa sa clandestină, că nu se consideră dizolvat și că respinge toate celelalte măsuri ilegale ale fascismului ; mai mult, partidul invita pe toți susținătorii săi să continue lupta pentru răsturnarea dictaturii fasciste și pentru a-și spori propria activitate în toate sectoarele. Din acel moment, Palmiro Togliatti, devenit secretar general în locul lui Gramsci, prizonierul fasciștilor, va conduce partidul, fiind unul dintre cei mai prestigioși fruntași ai mișcării muncitorești italiene și internaționale.

Prin proclamarea legilor excepționale, celelalte forțe politice italiene și-au încetat existența ca partide organizate, s-au plecat în fața decretelor fasciste și s-au dizolvat. Ideea de a continua lupta printr-o organizație „secreta”, „clandestină” nici nu a fost luată în considerare sau a fost respinsă. Un grup de conducători socialiști, social-democrați și republicani au transferat conducerile respectivelor partide în străinătate, susținând că în Italia nu mai era nimic de făcut. Comuniștii, în schimb, au rămas pe loc și după câțiva ani se vor afla singuri, ducând împotriva fascismului o luptă neînduplecată, care, cu tot prețul grelelor pierderi, va dura până la căderea regimului.

LUPTA ÎMPOTRIVA DICTATURII. Partidul a reacționat imediat împotriva legilor excepționale, tipărind pe ascuns, la Milano, la câteva săptămâni după suprimarea cotidianului legal „L'Unità”, primul număr clandestin al ziarului și difuzându-l în mii de exemplare. Prin același sistem comuniștii au început să editeze și să difuzeze în mod clandestin ziare, broșuri, manifeste, afișe etc.

În ianuarie 1926 s-a desfășurat la Lyon cel de-al III-lea Congres al partidului, la care au participat circa 50 de delegați care au putut trece în mod clandestin frontiera italiană. El a aprobat trecerea de la pozițiile sectare bordighiene la o nouă concepție a luptei de clasă, la o strategie bazată pe analiza științifică a societății italiene, a caracteristicilor regimului capitalist și ale fascismului în Italia. Congresul a mai consfințit și transformarea structurii partidului pe baza celulelor de fabrică.

În februarie 1927, partidul a luat inițiativa reconstituirii clandestine în Italia a Confederației Generale a Muncii, dând naștere nucleelor sindicale ilegale în fabrici, a pregătit și a condus agitații și greve cu caracter economic și politic și a acționat în întreaga țară pentru realizarea unității clasei muncitoare și a oamenilor muncii, ridicând obstacole în calea politicii fasciste, dând lovituri regimului.

Din 1926 și până în 1935 a putut fi menținută și Federația comunistă de tineret. Împărțită în organe județene și celule, cu un număr de membri variind între 3 000 și 5 000, aceasta a acționat, cu toate dificultățile existente, ca o organizație de masă. În 1935, urmărindu-se micșorarea numărului de pierderi și reducerea dificultăților de organizare a unui dublu aparat, Federația comunistă de tineret a fost inclusă, cu respectivelor măsuri de securitate, în partid, urmînd să-și recapete autonomia doar după eliberare. Partidul a încredințat în special Federației comuniste de tineret sarcina de a pătrunde în organizațiile militare și de tineret ale fasciștilor, pentru a crea legătura cu grupuri de soldați, marinari și cu alți membri ai forțelor armate și chiar în rîndul miliției fasciste.

Un partid ilegal putea să-și justifice existența și propria acțiune în măsura în care reușea, în mod efectiv, să devină avangarda și expresia unei largi mișcări de masă. În cursul anului 1927, în diferite orașe italiene au existat acțiuni inițiate și conduse de către comuniști: au declanșat greve grupuri de metalurgiști din Torino, muncitorii de la Fabrica „Breda” din Milano, cei de la șantierele navale din Monfalcone și Triest, țesătorii din câteva întreprinderi din provinciile Biella, Vincenza și Prato; s-a desfășurat marea grevă a muncitorilor de la orezăriile din Vercelli și Novara în iunie, aceea a muncitorilor agricoli din Pavia și Mantova; au avut loc și alte mișcări cu caracter spontan în Italia de centru și de sud.

La începutul anului 1928, bilanțul primelor 18 luni de activitate clandestină a partidului menționa un activ care-și va arăta rezultatele în viitor și un pasiv recent constând în sute de comuniști arestați și condamnați de Tribunalul special. Cadre angajate în activitatea ilegală de lungă durată fuseseră decimate și se găseau în mâinile vrăjmașului. În realitate, nici partidul comunist, cu toate că era mai bine pregătit decât celelalte forțe antifasciste, nu era suficient de pregătit pentru ilegalitatea deplină și nici nu a știut, în momentul apariției legilor excepționale, să-și modifice în grabă metodele de muncă pentru a se adapta la noua situație.

Ulterioara autocritică și schimbările de tip organizatoric care se impuneau au format obiectul discuțiilor celei de-a doua conferințe naționale, desfășurată la Basel în ianuarie 1928. Au participat circa 40 de delegați, provenind o parte în mod clandestin din Italia și o parte dintre cei ce emigraseră. La lucrări s-a făcut o analiză autocritică și comuniștii au considerat necesar să elaboreze o linie politică-organizatorică care consta, în esență, în trecerea centrului de influență în interiorul organizațiilor fasciste, adică în grupările ce activau după orele de muncă, în organizațiile de tineret și în sindicatele fasciste, în asociațiile sportive, culturale și chiar în rândurile miliției fasciste.

Mai mult de un an, Partidul Comunist Italian nu a avut un centru conducător permanent în interiorul țării, trimițând în Italia instructori care rămâneau aici doar temporar, aducând organizațiilor directivele și presa clandestină sau clișee gata făcute pentru a fi reproduse. Centrul din străinătate al partidului, în afară de conducerea activității din țară și aceea a comuniștilor emigrați în diferite țări din Europa și din alte continente, asigura o largă acțiune propagandistică și culturală antifascistă prin mijlocirea săptămânalelor editate în Franța, Elveția, Belgia, Mexic, S.U.A. și prin revista lunară „Stato Operaio”.

★

În martie 1929, fasciștii, dorind să demonstreze străinătății adeziunea „totală” a italienilor la regim, fără a risca o adevărată consultare electorală, au programat în locul alegerilor un „plebiscit”, chemînd pe alegători să voteze (cu un „da” care era deja tipărit cu litere mari pe buletinul de vot) lista candidaților dinainte aprobată de Marele Consiliu creat de Mussolini. Era vorba, de bună seamă, de o comedie, însoțită de intimidarea alegătorilor, care erau riguros obligați să fie unanimi în a acorda „da”-ul lor fascismului. Dar în timp ce celelalte partide antifasciste își treceau unul altuia cuvîntul de ordine de abținere de la „plebiscit”, comuniștii, fără să

creadă în iluzia opunerii unui număr de milioane de „nu“-uri adeziunilor pe care desigur că regimul și le-ar fi asigurat prin orice mijloc, au fost de părere că trebuie folosit și acel prilej pentru a rupe climatul de pasivitate, de așteptare și de neîncredere care se instaura în țară și pentru a pune masele în mișcare.

Examenul autocritic și dezbaterile asupra activității politice și organizatorice, asupra erorilor făcute și a pierderilor suferite s-a referit și la probleme privind natura fascismului, funcția social-democrației și perspectiva generală a revoluției italiene. Discuțiile comuniștilor italieni se legau de cele din Congresul al VI-lea al Internaționalei Comuniste (1928), ce au culminat apoi la a X-a ședință plenară (1929) cu dezbaterile asupra sfârșitului perioadei de relativă stabilizare a capitalismului, asupra rapidei dezvoltări a unei crize economice și politice, asupra agravării pericolului unui nou război mondial. Se poate spune că acele dezbateri au avut repercusiuni în toate partidele comuniste, inclusiv cel italian.

Dezbaterile s-a încheiat cu o ruptură, și în martie 1930 cu excluderea din partid a celor ce se opuneau liniei partidului, urmată la câțiva vreme de aceea a lui S. Tranquilli (Silone). Din acel moment a fost reconstituit în interiorul țării un centru conducător, care, chiar cu dificultăți, va fi menținut până în 1935. După această dată vor exista lungi perioade de întrerupere, până în 1941, când cu forțele adecvate centrul din interiorul țării va fi încetul cu încetul reconstituit.

MUNCA ÎN ITALIA (1930—1935). După desprinderea grupului de opoziție, grupul conducător al P.C.I. era compus din *P. Togliatti*, *L. Longo*, *C. Ravera* și *P. Secchia*.

Pentru 1 Mai 1930, organizația clandestină a partidului din Italia a pregătit manifestații de propagandă la Torino, Alessandria, Biella, Novara, Milano, Pordenone, Parma, Reggio Emilia, Modena și în alte localități, cu lozinci scrise pe ziduri, cu difuzarea manifestelor, cu steaguri roșii înălțate noaptea pe coșurile fabricilor și pe stâlpii liniilor electrice. La 1 august același an, pentru a sărbători Ziua internațională împotriva războiului, au avut loc manifestări similare. Manifestații de același gen se vor repeta, cu mai mare amploare, în anii 1931—1932. În pofida numeroaselor arestări, operate mai cu seamă în câteva județe din Emilia și din Toscana, unde activitatea antifascistă căpătase aproape un caracter de masă, poliția nu a reușit să aducă organizației clandestine grele lovituri.

La începutul lui 1931 a apărut la lumină un conflict între biserica catolică și fascism; cu toate că Acțiunea catolică invitase încă din februarie 1927 pe membrii săi să intre în syndicatele fasciste, catolicii încercau să apere și să păstreze în cel mai bun caz autonomia propriilor organizații. Odată ce cercurile tinerilor exploratori au fost dizolvate, mai rămăseseră cercurile și asociațiile Acțiunii catolice, în care mulți muncitori antifasciști își găsiseră refugiu. La sfârșitul lunii mai 1931, după o reactivare a polemicii între presa regimului, pe de o parte, și cea vaticană și a Acțiunii catolice, pe de altă parte, Ministerul de Interne a ordonat dizolvarea tuturor organizațiilor de tineret care nu aparțineau Partidului

fascist. Luind imediat poziție contra acestui argument, Comitetul Central al P.C.I. a lansat o directivă specială (mai 1931) către toți comuniștii, amintind că era de datoria lor „să se apropie de muncitorii și de țărani care erau înscrși în organizațiile catolice, să fraternizeze cu aceștia, să le ajute să găsească și să străbată calea luptei de clasă“.

În timpul anilor 1932—1933, organizația clandestină a partidului a inițiat agitații ale țăranilor din Calabria, Lucania, Pulia, Sicilia. În Emilia, în cîmpia Padului, sute de agricultori, bărbați și femei, au manifestat cu lozincile „Jos fascismul“. În toamna anului 1933, autoritățile fasciste au fost obligate să adopte, pentru regiunea Ferrara și în Polesine, măsuri excepționale împotriva demonstrațiilor țăranilor care atacau administrațiile comunale fasciste. La Salerno, unde populația a ocupat primăria, ea a putut fi îndepărtată doar de miliția fascistă, ale cărei atacuri brutale s-au soldat cu numeroși răniți și cîțiva morți. În centrele Andria, Trani, Corato și Canosa, țăranii și muncitorii agricoli au încercat să ia cu asalt sediile comunale și casele fasciilor. Greve s-au înregistrat și în cîteva uzine metalurgice din Torino, Milano și în unele întreprinderi din regiunile Biella și Vicenza. În cursul anului 1933, în diferite regiuni (Piemont, Lombardia, Liguria, Emilia, Toscana, Lazio, Abruzzi, Campania, Calabria, Pulia și Sicilia) au fost în total 66 de mișcări și greve de protest organizate de P.C.I., fără a mai socoti celelalte zeci de manifestări izbucnite „spontan“. În 1934, protestele s-au extins în special la Venezia, Giulia și în Abruzzi. La Bari și la Taranto au fost organizate manifestații populare, la care au participat și cîțiva membri ai miliției fasciste, împotriva manevrelor flotei de război. Au urmat numeroase arestări.

★

Tragicele experiențe ce au urmat cuceririi puterii de către Hitler în Germania și ofensivei fasciste în întreaga Europă au contribuit, după ani de aspre polemici, la realizarea unui pact de unitate de acțiune între Partidul comunist și Partidul socialist italian (9 august 1934), care va fi întărit și extins prin acorduri de unitate și cu alte forțe antifasciste în timpul războiului din Spania.

În februarie 1935, partidele comunist și socialist au lansat un apel comun către muncitorii italieni, pentru a-i preveni împotriva încercărilor fascismului de a țîrî țara într-un război de agresiune în Etiopia. Lozinca larg difuzată prin mijlocirea presei clandestine a fost : „Jos mîinile de pe Abisinia !“. La începutul războiului (octombrie 1935) a fost convocat la Bruxelles un congres italian antifascist. P.C.I., în afară de faptul că a dus în Italia propaganda împotriva războiului în rîndurile populației și ale militarilor, a trimis în Etiopia o misiune compusă din Ilio Baroncini, Bruno Rolla și Antonio Ukmar, pentru a exprima poporului etio-pian solidaritatea antifasciștilor italieni și a-l ajuta în apărarea independenței sale.

În aprilie 1936, agresiunea fascistă împotriva poporului spaniol a făcut pe antifasciștii din întreaga lume să alerge în apărarea Spaniei.

Primul escadron de voluntari italieni a sosit în Peninsula Iberică în august 1936. P.C.I. a trimis un mare număr dintre conducătorii și activiștii săi de seamă atât din Italia cât și dintre cei emigrați; s-au prezentat ca voluntari, printre alții, *Luigi Longo, Giuseppe Di Vittorio, Antonio Roasio, Edoardo d'Onofrio, Vittorio Vidali, Francesco Leone, Giuliano Pajetta, Vittorio Bardini, Velio Spano, Giuseppe Alberganti, Francesco Scotti, Nino Nannetti*, cărora li s-au alăturat combatanții din gruparea „Dreptate și libertate”, socialiști, anarhiști și republicani.

Numărul total al voluntarilor italieni în brigăzile internaționale a fost de 3 354. Dintre aceștia, 1 819 erau comuniști, în parte provenind din Italia (417 fuseseră deja arestați cel puțin o dată de poliția fascistă și 148 fuseseră condamnați de către Tribunalul special). Antifasciștii italieni căzuți în Spania au fost circa 600, dintre care 356 de comuniști.

IMPOTRIVA AXEI. P.C.I. a condus o mare campanie împotriva politicii de înțelegere între Roma și Berlin, care trebuia să ducă la Pactul de oțel, și împotriva politicii de război a naziștilor și fasciștilor. Creșterea numărului de condamnați de către Tribunalul special dovedește intensificarea — în acea perioadă — a acțiunii pentru pace a comuniștilor.

În afară de publicațiile săptămânale, partidul avea atunci, în emigrație, două cotidiene: „La Voce degli Italiani”, sub conducerea lui Giuseppe Di Vittorio și apoi a lui Mario Montagna, și „Il Giornale di Tunisi”, condus de Giorgio Amendola.

În iulie 1937, P.C.I. și P.S.I. și-au reînnoit pactul pentru unitatea de acțiune, angajându-se să susțină o politică de pace și să lupte uniți pentru apărarea Uniunii Sovietice și pentru retragerea armatelor fasciste din Spania. La 12 august 1938, cele două partide au publicat o declarație comună subscrisă și de gruparea „Dreptate și libertate”, care chema mișcarea antifascistă italiană la angajarea forțelor populare pentru manifestarea — în orice formule — a propriei ostilități împotriva politicii de război a Axei, împotriva invadării Spaniei și a ocupării Austriei de către naziști. În mai 1939, la semnarea Pactului de oțel, prin care Mussolini pune Italia în mâinile lui Hitler, partidele comuniste italian și german au adresat un apel muncitorilor din cele două țări, chemându-i la luptă împotriva războiului iminent.

În această perioadă, posibilitățile de acțiune ale partidului, care trecea printr-o criză — consecință a grelelor lovituri date de fascism —, erau destul de limitate; cu mulți dintre activiștii săi arestați, nu puține organizații de partid se găseau în condiții foarte grele.

Rapida apropiere a războiului cerea o urgentă remediere a breșelor din rețeaua organizatorică din țară. În acest scop, partidul a convocat o conferință extraordinară, la care a participat și Togliatti. Din pricina noilor și numeroaselor arestări în Italia, conferința a reușit numai parțial; convocată la Paris între 11 și 13 august 1939, cu 21 de participanți, dintre care puțini proveniți din Italia, s-a transformat într-o reuniune lărgită a conducătorilor activi din străinătate. Ea a luat totuși importante hotărâri,

tinzînd la modificarea metodelor eronate de muncă, la eliminarea cauzei numeroaselor arestări și la dezvoltarea acțiunii în țară. Evenimentele războiului însă au răsturnat acest proiect, întîrziînd îndeplinirea sa.

Odată cu izbucnirea celui de-al doilea război mondial, guvernul francez, luînd ca pretext pactul de neagresiune germano-sovietic din august 1939, a dezlănțuit o violentă prigoană împotriva Partidului Comunist Francez, care s-a extins asupra tuturor emigranților politici antifasciști refugiați la Paris și în alte localități din Franța. Mii de emigranți, mai cu seamă italieni și germani, au fost arestați și închiși în lagăre de concentrare. Sediile clandestine ale centrului din străinătate al P.C.I. au fost descoperite și numeroși conducători arestați (Luigi Longo, Giuseppe Di Vittorio, Mario Montagna, Teresa Noce, Giuliano Pajetta, Felice Platone, Giovanni Parodi și alții). Chiar Togliatti a căzut în miinile poliției, fiind condamnat la 6 luni închisoare de către magistrații francezi, care nu și-au dat seama de adevărata personalitate a celui pe care îl condamnaseră. Redevenit liber în martie 1940 și sustrăgîndu-se imediat controlului poliției, după o lună Togliatti a reușit să plece în Uniunea Sovietică.

Înainte de a părăsi Franța, Togliatti a reunit pe puținii conducători ce mai erau în stare de libertate, a criticat unele dintre măsurile organizatorice de excesivă „legalitate” adoptate, tendința unora de a căuta acoperiri „legale” sau de a se adăposti în țări prea depărtate de Italia, modul în care nu puțini conducători s-au lăsat prinși de poliție în propriile lor case și apoi exagerata dispersare a celor rămași în libertate în diferite localități din Franța. În sfîrșit, dat fiind că Comitetul Central practic nu mai exista (unii dintre membrii săi fiind în închisori, alții dispersați), Togliatti a numit un „birou extern”.

Componentilor biroului le revenea sarcina de a relua contactele cu nucleele împrăștiate în Franța și, mai cu seamă, de a ajunge cît mai curînd posibil în Italia, pentru a se transforma în centrul de conducere din interiorul țării, acțiune foarte dificilă în situația de intensă teroare polițienească creată de starea de război și care urma să se agraveze prin ocuparea Franței de către naziști.

Grelei situații a P.C.I. îi corespundea criza întregii mișcări antifasciste; încă din aprilie 1937, centrul intern socialist își încetase activitatea prin arestarea lui Rodolfo Morandi, care era conducătorul său, și, ca și gruparea „Dreptate și libertate”, întîmpina mari dificultăți în a stabili contactul cu țara; și mai reduse erau legăturile Partidului republican cu organizația sa clandestină din Italia. Și nu era vorba doar de o criză organizatorică. Însăși unitatea antifascistă, cu greu realizată în august 1934, lovită grav prin desfășurarea războiului din Spania și prin politica de „neintervenție” adoptată de către socialistul Léon Blum, s-a prăbușit complet la anunțarea pactului germano-sovietic.

În ajunul invaziei germane și în momentul capitulării franceze, cîteva personalități antifasciste au reușit să ajungă în Statele Unite, dar marea majoritate a acestora au rămas în Franța, refugiindu-se sub nume false în zona neocupată de naziști. De aici au fost restabilite contactele și au fost create bazele pentru reluarea luptei; o nouă inițiativă spre acțiuni unitare a P.C.I. adresată tuturor forțelor naționale dispuse să lupte împo-

triva războiului fascist, pentru o pace separată, pentru libertatea și independența țării a putut să se desfășoare între 1940 și 1943.

În iunie 1940 (cu un an înaintea agresiunii naziste împotriva Uniunii Sovietice), P.C.I. publica o declarație în care, după ce afirma că „războiul va duce Italia la catastrofă“, acuza fascismul de a fi suprimat toate libertățile și de a fi vîndut țara imperialismului german; mai cerea încetarea operațiilor militare, pace, restabilirea libertăților democratice, arestarea și condamnarea conducătorilor fasciști.

Într-un document din mai 1941, cu cîteva săptămîni înainte de agresiunea împotriva U.R.S.S., partidul atacă cu violență imperialismul hitlerist; constată că Anglia și Franța nu au amenințat niciodată Italia; apără independența Greciei; face apel la unitate pentru a salva țara de la catastrofă; cere ruperea alianței cu Germania, alungarea trupelor germane din Italia, desființarea miliției fasciste, restabilirea garanțiilor constituționale și a libertăților populare, trecerea puterii unui guvern cu o bază populară.

NOUL CENTRU INTERN AL PARTIDULUI COMUNIST ITALIAN. În iunie 1940, U. Massola, plecat din Franța, trece prin Italia și se stabilește la Lubliana, în Iugoslavia, unde începe să lucreze pentru crearea unei noi baze a centrului intern. Întors din nou în Italia, s-a stabilit definitiv aici în prima jumătate a anului 1941. După ce a reluat legăturile cu organizațiile din Milano, Torino și din alte centre, Massola a format un colectiv pentru tipărirea și difuzarea presei clandestine: în iunie au apărut „Le lettere di Spartaco“ și „Il grido di Spartaco“, apoi alte foi cu informații și directive.

În toamna anului 1941, la Toulouse, reprezentanții comuniști, socialiști și ai grupării „Dreptate și libertate“ au creat Comitetul de acțiune pentru unitatea poporului italian, din care făceau parte: *Dozza* și *Sereni* din partea P.C.I.; *Pietro Nenni* și *Giuseppe Saragat* din partea P.S.I., *Silvio Trentin* și *Fausto Nitti* din partea grupării „Dreptate și libertate“. Comitetul a luat unele inițiative pentru a restabili legăturile cu Italia și la începutul lunii octombrie a publicat un apel care chema pe italieni la unire în lupta împotriva războiului și pentru înlăturarea regimului fascist.

În septembrie 1942, același comitet a difuzat un al doilea apel, care se încheia astfel: „Pentru toți a sunat ceasul acțiunii, ceasul luptei! Uniți, organizați, putem învinge, trebuie să învingem și vom învinge. Toți în picioare, cu toate inimile, cu toate energiile, în slujba Italiei, a libertății și a păcii!“.

★

Acțiunea de propagandă și de organizare clandestină în Italia a intrat în scurt timp în plină desfășurare: la 1 ianuarie 1942 a apărut primul număr al ziarului „L'Unità“ tipărit în țară, noi celule au început să apară în fabricile din Milano și Torino, și legăturile s-au extins și la alte organizații din Piemont, Lombardia și Emilia. Acțiunea a fost intensificată mai cu seamă în uzinele care produceau pentru război. La 26 aprilie 1942,

un manifest dedicat zilei de 1 Mai și larg difuzat la Milano și Torino a provocat o mare agitație în rândurile muncitorilor din acele orașe. La FIAT, un grup de comuniști a reușit să dea foc unui depozit de cauciuc, înfăptuind ceea ce poate fi considerată o acțiune importantă de sabotaj organizată împotriva producției fasciste de război. Începînd din august 1942, grevele și manifestațiile de stradă s-au înmulțit. În cel de-al doilea semestru al anului, organizațiile comuniste au reușit să organizeze 10 greve.

Din septembrie și pînă în noiembrie, la inițiativa comuniștilor, s-au constituit la Torino, Milano și Roma comitete ale frontului național (compușe din reprezentanți ai partidelor socialist, communist, democrat-creștin și ai partidului acțiunii), care pot fi considerate precursoare ale comitetelor de eliberare națională.

La începutul anului 1943, centrul din țară al P.C.I. a putut fi întărit. La Milano apăruse între timp un Comitet italian pentru pace și libertate, care, acționînd conform liniei asupra căreia se căzuse de acord la Toulouse, prin repetate apeluri difuzate în fabrici, a început să cheme pe muncitori la intensificarea luptei și pe soldați și ofițeri la „refuzul îndeplinirii actelor care dezonorează armata, la alăturarea, cu armele, de partea apărătorilor cauzei libertății popoarelor“.

La Milano, nucleul conducător al P.C.I. a hotărît să cheme la grevă pe muncitorii din Lombardia ; „L'Unità“ din 15 martie 1943 lansa în acest sens un apel („Întreaga țară să urmeze exemplul muncitorilor torinezi pentru a dobîndi pîine, pace și libertate“), care a fost imediat acceptat. La 19 martie au proclamat grevă muncitorii de la Uzinele „Caproni“ și de la alte cîteva întreprinderi din Sesto San Giovanni ; din a doua jumătate a lunii martie pînă la începutul lunii aprilie, mișcarea s-a extins la principalele centre din Piemont și Lombardia. Întrucît amenința să se răspîndească în Liguria, Emilia, Venezia, Giulia, guvernul fascist a fost obligat să cedeze, recunoscînd majorările de salarii cerute de muncitori. A fost o grea lovitură pentru regim, după atîția ani prima intervenție energică a maselor muncitorești. Eșafodajul guvernului și al organizațiilor fasciste nu va întîrzia să se prăbușească.

UNITATEA ANTIFASCISTĂ. În primăvara anului 1943, presa clandestină a difuzat motiunea aprobată într-o reuniune desfășurată la Lyon la 3 martie 1943 și în care Partidul socialist (reprezentat de Saragat), gruparea „Dreptate și libertate“ (Emilio Lussu) și Partidul communist (Amendola, Dozza) își afirmau „dorința de a acționa în comun pentru doborîrea regimului fascist și pentru reconstrucția democratică a țării“ și cheamau la lupta armată „toate forțele democrației italiene, luptătorii din războiul acesta și cel trecut și pe toți cei ce văd în politica de aventură a fascismului o amenințare pentru integritatea și chiar pentru existența Italiei“. Motiunea expunea programul comun pe care se baza unitatea antifascistă. Ea afirma, printre altele : „Statul fascist va trebui să fie integral distrus în structura sa militară-polițienească, politică și socială. Măsuri adecvate vor trebui să lovească terenul capitalului financiar, inima și sprijinul dictaturii fasciste. Confiscarea proprietăților profitorilor regimului de război va veni în întîmpinarea aspirațiilor maselor muncitoare“. Se mai preciza că „...prezentul acord este deschis tuturor partidelor și mișcărilor care îi acceptă spiritul“.

În aceeași reuniune au fost reafirmați termenii și obiectivele acordului; erau indicate și mijloacele de luptă: „P.C.I., P.S.I. și gruparea «Dreptate și libertate» se angajează să ducă în comun, în cadrul alianței, ce va trebui extinsă la toate forțele naționale, acțiunea pentru salvarea Italiei, eliminând, prin intermediul unei *insurecții naționale*, funesta politică de război a fascismului, alungind guvernul lui Mussolini și impunând pacea separată“.

Apropierea catastrofei stimula diferitele partide antifasciste să se organizeze și unele dintre ele să iasă dintr-o prea lungă inerție. În chiar întârzierea unor forțe politice și în limitele acțiunii comuniste trebuie căutate motivele care au permis monarhiei să se redreseze, prin lovitura de stat din 25 iulie 1943, a cărei pregătire, pe de altă parte, a fost accelerată de grupurile conservatoare tocmai pentru a înlătura intervenția maselor muncitoare și deci a limita cât mai mult posibil importanța transformărilor.

În luna mai, organizația comunistă era bine încheagată și extinsă în Piemont, Lombardia, Emilia, Veneto, Toscana, Lazio și Campania. La Roma era legată atât de „vechile“ grupări comuniste cât și de tinerii comuniști.

Cîțiva reprezentanți ai partidelor antifasciste, printre care *Concetti Marchesi* (comunist), s-au întîlnit deseori, încă în cursul lunilor mai și iunie, cu generalul *Raffaele Cadorna*. La Bologna și în unele școli militare, alții intraseră în contact cu grupuri de ofițeri, încercînd să stabilească o acțiune care să tindă la lichidarea regimului fascist și la scoaterea Italiei din război.

La 26 iulie P.C.I. a ieșit brusc — ca și celelalte partide antifasciste — din cea mai strictă ilegalitate la lupta politică fățișă. În ciuda interzicerii oricăror manifestații, în ciuda stării de asediu și a regimului militar impus de guvernul Badoglio, comuniștii au propus de îndată, în cadrul Frontului național (nu fără a întîlni rezistențe și opoziții), intensificarea manifestațiilor populare și proclamarea grevei generale, revendicînd armistițiul imediat, dizolvarea organizațiilor fasciste, libertatea presei și amnistia. Greva a fost totală la Milano în ziua de 27 și, cu toată intervenția forțelor armate, s-a prelungit și pentru întreaga zi de 28 iulie; manifestațiile au continuat apoi la Milano, Torino și în alte localități pînă la 31 iulie 1943.

Luna august a trecut fără ca Badoglio să ia vreo măsură care să prevină sau să oprească ceea ce va deveni îngrozitoarea reacție germană de după 8 septembrie, și în Comitetul opoziției comuniștii au fost singurii care au susținut necesitatea de a se crea un guvern solid, capabil să unească poporul italian în lupta grea pe care urma să o dea. Din motive diverse, majoritatea din comitet a fost contrară abordării problemei asumării în acel moment a răspunderii guvernării. Badoglio, care la 28 iulie își luase angajamentul de a elibera în scurtă vreme pe deținuții politici, proceda acum cu maximă încetineală și după criterii clar discriminatorii, sub pretextul de a nu alarma pe germani. Comuniștii constituiau cam 90% din numărul deținuților politici și al celor cu domiciliu obligatoriu la graniță.

IMPOTRIVA GUVERNULUI BADOGLIO. Longo, Secchia și Scocimarro constituiau conducerea comunistă a celor exilați la hotare, conducere ce deținea în parte și funcția unui centru intern, fiind legată cu or-

ganizații comuniste, nu puține la număr, în special în Italia centrală și meridională, ca și în insule.

La 29 și 30 august 1943 a avut loc la Roma o întrunire la care au participat Longo, Scoccimarro, Secchia și componenții conducerii ce activase până atunci în țară (Amendola, Massola, Negarville, Roveda, Roasio). Cei prezenți au hotărât să formeze o conducere provizorie de partid, invitând să facă parte din ea și pe Girolamo Li Causi. În acea perioadă, legăturile cu Togliatti, care se afla în Uniunea Sovietică, erau nesigure și foarte neregulate, dar pentru toți el rămânea conducătorul incontestabil al partidului. Noua conducere a hotărât să intensifice mobilizarea populației împotriva guvernului Badoglio, pentru o pace imediată și o deplină libertate în țară, promovind în toate posturile de muncă comitete ale Frontului național.

Față de agravarea lucrurilor, la 30 august conducerea partidului a pregătit (schitat de Longo) un „Memoriu cu privire la necesitatea urgentă de a se organiza apărarea împotriva ocupării țării și amenințării unor lovituri prin surprindere din partea germanilor“, care a fost prezentat guvernului și Comitetului opoziției. Documentul, împreună cu o platformă politică elaborată în înțelegere cu Partidul socialist și cu Partidul acțiunii, a provocat o vie discuție, în cadrul căreia a fost aspru criticată inactivitatea comitetului. La sfârșitul reuniunii, partidele au hotărât să intervină în mod energic pe lângă guvern și să lanseze în același timp un apel către popor pentru a-l chema la luptă (textul apelului nu a fost însă publicat din pricina intervenției lui Badoglio). În aceeași zi, reprezentanții P.C.I. (Longo și Amendola), ai P.S.I. (Nenni și Saragat) și ai Partidului acțiunii (Lussu și La Malfa) au ales un Comitet militar compus din Sandro Pertini, Riccardo Bauer și Luigi Longo.

Acesta din urmă, care se ocupa cu precădere de organizarea armată, a intrat în contact cu generalul Carboni și cu alți ofițeri ai statului major pentru a asigura armamentul pentru mase. Badoglio, care nu respinsese în mod formal memoriul elaborat de Longo, părea dispus să cedeze câte ceva, dar în realitate contradicția dintre acel plan de luptă populară și faimosul „Memoriu '44“, emis, în extremis, de statul major înainte de fuga sa, apare stridentă.

ÎN RĂZBOIUL DE ELIBERARE. După evenimentele de la 8 septembrie 1943, diferitele comitete de acțiune sau ale Frontului național s-au transformat în comitete de eliberare națională. Comuniștii au fost primii promotori ai multora dintre acestea și, activ prezenți în toate, au constituit principala lor forță. În realitate, după două decenii de studii, de muncă politică, de lupte și de sacrificii în Italia și în Europa, Partidul comunist se prezenta în fața sarcinii de participare la războiul de eliberare națională ca o formație politică de prim ordin, cu o încărcătură ideologică, o pregătire, o experiență directă și cu un grup conducător unit și în perfect acord, cum nu putea avea nici o altă formație politică italiană.

După luptele de la 9—10 septembrie și după ocuparea Romei de către germani, conducerea P.C.I. a hotărât să se despartă în două grupuri : unul condus de Scoccimarro cu sediul în Capitală, care se presupunea că va fi repede eliberată ; un altul în frunte cu Longo cu sediul la Milano, pentru a asigura conducerea politică și militară în Italia ocupată

de germani și pentru a lua inițiativa constituirii brigăzilor de asalt „Garibaldi“.

Primul și cel mai constant obstacol pe care comuniștii au fost nevoiți să-l îndepărteze pentru a da amploare și avânt organizării rezistenței armate a fost acela al atitudinii de așteptare în multiplele sale forme, de la cea care deriva în mod clar din interesele păturilor conservatoare la altele, poate chiar mai insidioase, susținute de liberali, democrați creștini și de curente chiar din Partidul socialist.

După septembrie 1943, P.C.I. și-a propus ca activitate principală — dacă nu exclusivă — aceea a Rezistenței, ce trebuia desfășurată în două forme principale : prin lupta armată partizană și prin mijlocirea grevelor marilor mase muncitoare de la orașe și sate. În concordanță cu această linie, partidul a emis, chiar din primul moment, directivele „Mobilizarea generală pentru războiul de eliberare“, „Totul pentru front“ și „Acțiune imediată“ (octombrie-noiembrie 1943) și a dat noilor organizații dispoziția (echivalentă cu un ordin) să trimită în formațiile partizane cel puțin 30% din numărul celor înscrși și 15% din cel al cadrelor de partid.

Exemplul a fost dat de sus : toți membrii conducerii partidului au fost chemați să ducă, alături de respectiva muncă politică, o precisă acțiune în sînul mișcării partizane. L. Longo, responsabil cu conducerea, a devenit și comandant general al brigăzilor „Garibaldi“ ; P. Secchia, responsabil cu organizația de partid, comisarul politic general al acestor brigăzi ; Giorgio Amendola, Arturo Colombi, Umberto Massola, Giancarlo Pajetta și Antonio Roasio, membri ai conducerii, în afară de a fi conducători regionali de partid sau responsabili ai triumviratelor insurecției, au devenit inspecitori sau responsabili, regionali sau interregionali, ai acestorași brigăzi. Partidul a dispus în afară de aceasta imediată reîntoarcere în Italia, trecînd peste orice dificultate, a cadrelor sale conducătoare ce militau în străinătate, dintre care mulți în Rezistența franceză.

P.C.I. a fost cel care a propus, cu tot scepticismul răspîndit și opoziția inițială a cîtorva partide din cadrul Comitetului de Eliberare Națională (C.L.N.), greva generală din martie 1944, în întreaga Italie ocupată de germani, grevă care astăzi este amintită ca cea mai mare, poate unica de acest gen, desfășurată în cursul războiului în Europa.

La 27 martie 1944 sosea la Neapole Palmiro Togliatti. El a convocat imediat, în zilele de 30—31 martie, Consiliul Național al P.C.I. și a făcut o analiză a situației italiene și internaționale, demonstrînd că sarcina imediată și cea mai importantă era aceea de a contribui la izgonirea și înfrîngerea naziștilor. În consecință, a susținut necesitatea creării unui guvern de unitate națională, întrucît doar intensificînd lupta și efortul său de război poporul italian și-ar fi putut cîștiga libertatea. Togliatti a dovedit în acest fel că trebuia să se iasă dintr-o situație caracterizată de existența „pe de o parte a unui guvern investit cu putere, dar lipsit de autoritate, întrucît era lipsit de adeziunea partidelor de masă, pe de altă parte a unei mișcări de masă cu autoritate, dar exclusă de la putere“. O astfel de situație, în timp ce alimenta confuzia și dezordinea, obosea și deziluziona masele, creînd „un mediu favorabil intrigilor reacționare“.

Consiliul Național, convins de argumentarea lui Togliatti, a votat o moțiune în care se afirmă printre altele : „Partidul comunist, conștient de răspunderea sa în fața clasei muncitoare și a întregului popor, consi-

deră că această situație trebuie să fie grabnic înlăturată și propune să fie lichidată prin : 1. menținând intactă și consolidând unitatea frontului forțelor democratice și liberale antifasciste ; 2. asigurând în mod formal țara că problema instituțională va fi rezolvată în mod liber, de întreaga națiune, prin convocarea unei Adunări Naționale Constituante, aleasă prin vot universal, direct și secret, îndată după sfârșitul războiului ; 3. creînd un nou guvern, cu caracter tranzitoriu, dar puternic și cu autoritate, prin aderarea marilor partide de masă, un guvern capabil să organizeze un real și mare efort de război în întreaga țară... ; 4. asigurând pe toți italienii, de orice convingere sau credință politică, socială și religioasă, că lupta noastră este îndreptată spre eliberarea țării din mîna cotropitorilor naziști, a trădătorilor de patrie, a celor răspunzători de catastrofa națională și că în frontul națiunii este loc pentru toți cei care vor să lupte pentru libertatea Italiei“.

Inițiativa lui Togliatti a avut efectul unei bombe, provocînd în celelalte partide din cadrul C.L.N. vii discuții ; cei mai mulți au fost siliți să recunoască realismul său, au acceptat modul acesta de a pune problema și au resimțit influența sa. Pe de altă parte, ar fi greu de contestat utilitatea acelei inițiative politice și greutatea pe care efectiv a avut-o asupra evoluției situației italiene imediata constituire, la Salerno, a unui guvern de uniune națională a dat un puternic impuls întregului proces spre unitate și întărirea războiului de eliberare, mai cu seamă la Roma și în teritoriile eliberate, unde situația „stagna“ din pricina ascuțitei contradicții între partidele antifasciste asupra problemei instituționale, determinînd un impas, de bună seamă, dăunător cauzei italiene.

În nordul țării, situația era diferită ; P.C.I. și celelalte partide din Comitetul de eliberare națională al Italiei de nord (C.L.N.A.I.) erau angajate în mari lupte de masă și militare ; formațiile partizane erau puternice și nu-și pierdeau timpul în discuții abstracte asupra orînduirii de mîine, asupra prerogativelor ce urmau să fie recunoscute sau negate monarhiei.

La 15 aprilie 1944, guvernul de la Salerno și-a prezentat demisia. Badoglio, însărcinat să-l reconstituie, și-a încheiat consultările în cîteva zile, constituind (la 22 aprilie) un nou guvern, la care participau partidele antifasciste *.

ELIBERAREA ROMEI. Eliberarea Capitalei a fost salutăată prin crearea Confederației Generale a Muncii, care întrunea într-o singură organizație unitară cele trei mari curente sindicale : comunist, socialist și catolic. Bazele acestei unități fuseseră stabilite încă din 25 iulie 1943, cînd cele trei curente au desemnat reprezentanți în posturile de comisari ai conferințelor sindicale, adoptînd o platformă unitară, comună, de luptă.

După eliberarea Romei, guvernul Badoglio a trebuit să demisioneze, și în iunie 1944 a fost creat primul guvern emanat direct din C.L.N. În guvernul prezidat de *Ivanoe Bonomi*, comuniștii au fost reprezentați de

* P.C.I. era prezent prin Togliatti, ministru fără portofoliu, Fausto Gallo, ministrul agriculturii și pădurilor, Antonio Pesenti, subsecretar de stat la finanțe, Mario Palermo, subsecretar de stat la război. În scurta sa existență de 50 de zile (eliberarea Romei a dus imediat la criză), acest guvern a adoptat cîteva măsuri cu caracter democrat.

Togliatti, ministru fără portofoliu, *Fausto Gallo*, ministrul agriculturii și pădurilor, *Antonio Pesenti*, subsecretar la finanțe, *Mario Palermo*, subsecretar de stat la război, *Guido Molinelli*, subsecretar de stat la industrie și comerț.

Printre cele mai importante acțiuni ale comuniștilor din acea perioadă se numără întărirea pactului de unitate de acțiune cu Partidul socialist, prin crearea unei comisii permanente, compusă din comuniștii *Palmiro Togliatti*, *Giuseppe Di Vittorio* și *Giacomo Pellegrini* și socialiștii *Pietro Nenni*, *Oreste Lizzadri* și *Ezio Villani*, însărcinată să coordoneze pe plan politic și sindical activitatea celor două partide (8 august 1944).

Dacă în calea guvernului Badoglio se ridicaseră diferite dificultăți interne și externe, cabinetul Bonomi, deși un guvern al C.L.N., reflecta într-o măsură și mai accentuată contradicțiile existente între diversele partide. Pe de altă parte, fiind la Roma, guvernul intra în contact direct cu forțele conservatoare, care țineau în mâinile lor pîrghiile de bază ale statului, cu vechea birocrație, întotdeauna dispusă la dublul joc și la intrigile din culisele guvernului. Au început deci imediat operațiile pentru a salva pe cei ce ar fi trebuit să cadă sub loviturile epurării.

La o lună doar după formarea noului guvern, în discursul său din 9 iulie, la Brancaccio, *Togliatti* declara : „Noi nu putem tolera ca aceleași grupuri conducătoare, privilegiate, plutocrate care ne-au dus la ruină să-și ridice din nou capul, puțin câte puțin, să reînceapă jocul lor, recucerind o poziție mai mult sau mai puțin conducătoare dacă nu chiar în conducerea efectivă, atunci cel puțin în controlarea vieții țării“.

În sînul guvernului Bonomi, disensiunile nu întîrzie să se manifeste, în primul rînd asupra măsurilor de epurare (înalț comisar adjunct fusese numit comunistul *Mauro Scoccimarro*). Sub pretextul că legea hotărîită la Salerno ar fi „inadecvată“ situației, reprezentanții forțelor conservatoare au propus o altă, categoric mai proastă. După discuții prelungite a fost aprobată o lege de compromis, care, cu toate că era mai puțin eficace decît precedentă, ar fi servit totuși scopului pentru care fusese creată dacă ar fi fost aplicată. Un alt punct controversat a fost reprezentat de măsurile pentru acordarea pămînturilor necultivate țăranilor (legea *Gallo*), în practică ineficace din pricina încetinelii procedurii și a sabotajului din partea birocrației.

Ca o consecință a neaplicării legii s-au înregistrat ocupări ale terenurilor nelucrate din Lazio, din Fucino și în Sicilia de către țărani, care, după ce s-au constituit în cooperative pentru a le cultiva, se găseau șomeri și în imposibilitatea de a trece la semănături. Ocuparea pămînturilor a dat loc la sîngeroase conflicte, căci, pentru a apăra proprietatea parazitărilor de pămînt, carabinierii și poliția au tras împotriva țăranilor la Licata, Ortucchio și în alte localități din sudul Italiei.

O altă divergență între partide era determinată de interesul scăzut manifestat de guvern față de războiul de eliberare națională și de inerția acestuia în a da un grabnic impuls reconstituirii unor eficiente corpuri de armată italiene care să contribuie la eliberarea țării.

Contradicțiile au dus în cele din urmă la demisia guvernului Bonomi, demisie pe care primul ministru a prezentat-o prințului moștenitor în loc de a o prezenta C.L.N. Manevra lui Bonomi, care ar fi trebuit să ducă la formarea unui cabinet de „specialiști“, cu excluderea din guvern a repre-

zentanților partidelor muncitorești, a dat însă greș. La 12 decembrie 1944, noul guvern a fost constituit, avînd ca președinte tot pe Bonomi, dar cu doi vicepreședinți : Togliatti și Giulio Rodinò (democrat-creștin), și cu comuniștii Pesenti, ministru la finanțe, Gallo la agricultură și păduri, Scoccimarro pentru Italia ocupată, Reale ca subsecretar la externe, Palermo, subsecretar la război, G. Montalbano la marina comercială.

Noul guvern, la care Partidul acțiunii și Partidul socialist nu au vrut să participe, s-a constituit cu o mai mare responsabilitate a partidului comunist și pe baza unor precise puncte de program: 1) mărirea efortului de război și formarea, în Italia eliberată, a unei armate italiene epurate și reinnoite care să lupte alături de aliați ; 2) distrugerea fascismului și a rămășițelor sale printr-o grabnică și justă aplicare a legii asupra sancțiunilor ; 3) democratizarea vieții italiene și alegeri administrative ; 4) apărarea intereselor zilnice ale muncitorilor prin soluționarea celor mai urgente probleme (alimentație, locuințe, transporturi).

Poziția adoptată de partidul comunist urmărea să evite o sciziune în cadrul C.L.N. și să împiedice forțele conservatoare să creeze un guvern din care C.L.N. să nu facă parte. În acord cu aceste obiective, P.C.I. și-a accentuat activitatea pentru întărirea unității de acțiune cu Partidul socialist și cu celelalte forțe de stînga care nu au vrut să participe la guvern și și-a confirmat dorința de a „înfăptui și pe plan politic acordurile deja realizate pe plan sindical“ cu democrația creștină „în scopul consolidării blocului unitar al maselor muncitorești în lupta pentru distrugerea fascismului și pentru cucerirea democrației“.

Dar situația a rămas aproape aceeași. S-a înregistrat doar o efectivă îmbunătățire a creșterii efortului de război, obținută printr-o intensă campanie de înrolare voluntară în corpurile de armată destinate să se alătore partizanilor și aliaților în lupta pentru înfrîngerea germanilor. În rest, problemele rămîneau nerezolvate și „guvernul a continuat să se mențină pe poziții ineficiente pe tărîmul apărării democrației împotriva rămășițelor fasciste“. În timp ce bursa neagră și specula de tot felul înfloreau, criminalii și cei răspunzători de fascism se puneau la adăpost prin corupție și fugi organizate cu complicitatea și ajutorul vechilor clici militare și politienești.

Sub presiunea comuniștilor, care amenințau cu ieșirea din guvern dacă nu se va adopta o hotărîită politică antifascistă, la începutul lunii martie 1945 au fost aprobate o serie de măsuri democrate pe tărîm economic și politic. Dar aceste măsuri „nu au fost aplicate în practică și la sfîrșitul lunii aprilie, cînd nordul Italiei a fost eliberat și în mod virtual a început criza de guvern, aceasta nu a fost doar consecința angajamentului luat de a forma un nou guvern după eliberarea întregului teritoriu, ci și a constatărilor necesității ce nu putea fi amînată ca țara să aibă, în sfîrșit, un guvern capabil să guverneze“.

Între timp, P.C.I. dobîndea o nouă înfățișare ; încă de la înapoierea sa în Italia, Togliatti susținuse cu tărie necesitatea creării unui partid chemat să rezolve sarcini noi, complexe și să adopte formele și metodele adecvate de luptă și de organizare. La sfîrșitul anului 1944, în provinciile Italiei centrale și meridionale, partidul comunist conta pe mai mult de 700 000 de persoane înscrise în partid, dintre care 80 000 erau femei. Dar nu era vorba doar de număr ; important era îndeosebi să știi să conduci mi-

lioane de cetățeni la reconstrucția democratică, la reînnoirea structurilor economice și sociale ale unei țări pe jumătate distruse. Acestea au fost temele abordate de cel de-al II-lea Consiliu Național al partidului.

Desfășurată la Roma între 7 și 10 aprilie 1945, importanta întrunire și-a concentrat atenția asupra situației economice și politice a țării, a cărei gravitate impunea soluții rapide. Obiectivele esențiale ale momentului au fost indicate astfel de secretarul partidului : multiplicarea eforturilor pentru grabnica eliberare a țării și pentru participarea la lupta definitivă pentru zdrobirea Germaniei hitleriste ; evitarea rupturilor între nord și restul Italiei ; menținerea unității și a colaborării cu forțele aliate ; crearea în întreaga Italie a unei situații corespunzătoare cu cea din nord ; convocarea grabnică după eliberare a unui congres al C.L.N. ; organizarea cit mai curînd a consultărilor electorale.

Deși a fost de acord cu convocarea unei Adunări consultative, Togliatti a precizat că aceasta nu trebuie să fie un înlocuitor al Constituanței : „Adunarea constituantă trebuie să fie convocată și trebuie să derive din popor. Nici un organism creat de sus nu va putea să-i ia locul“. Conducătorul P.C.I. a susținut apoi necesitatea ca, imediat după eliberarea nordului Italiei, să fie format un nou guvern pentru a asigura reînnoirea întregii vieți politice italiene.

Consiliul Național a dat mandat conducerii de partid să pregătească congresul și să elaboreze propunerile în vederea convocării Adunării constituanțe, în special în legătură cu problemele reformei agrare, ale reformei industriale și ale Constituției. Adunarea a numit apoi 3 comisii — pentru studiul reformei agrare, al reformei industriale și pentru o nouă Constituție a statului.

LUPTA PARTIZANĂ. În timp ce în insule, în sud și în o parte din Italia centrală se abordau problemele reconstrucției țării și ale statului, în alte provincii din centru și în toate regiunile din nord se desfășura cu multă amploare, devenind tot mai impetuoasă, lupta pentru eliberare, avînd drept obiectiv insurecția națională pentru a izgoni pe nemți și a lichida pentru totdeauna pe fasciști. În cursul acestei lupte, între partidele antifasciste nu au lipsit motive de contradicții, chiar în cadrul C.L.N. al Italiei de Nord existînd o stîngă și o dreaptă. Stînga își găsise propria expresie de unitate și organizatorică nu numai în pactul de unitate de acțiune dintre P.C.I. și P.S.I., ci și în acordul tripartit dintre acestea și Partidul acțiunii. Cu toată intenția găsirii unor obiective comune, între forțele de dreapta și cele de stînga din C.L.N.A.I. s-a dus o adevărată luptă politică, care, pornind de la cele mai acute probleme ale războiului de partizani, se referea și la altele, de mai mare amploare, pînă la problema perspectivelor ce urmau să fie oferite țării după eliberare.

Forțele de dreapta și moderații tindeau spre atitudinea de așteptare, spre reducerea la minimum a efortului de război, erau înclinate să aștepte sosirea anglo-americanilor și concepeau C.L.N.A.I. drept o alianță la nivel înalt între partidele antifasciste, avînd drept obiective (mai mult sau mai puțin fățiș declarate) instaurarea vechii orînduiri de dinainte de fascism și salvarea monarhiei. Forțele de stînga, stimulate de impulsul comuniști-

lor, respingeau orice fel de atitudine de aşteptare, tindeau să imprime maximum de avînt războiului de partizani şi să dea comitetelor de eliberare naţională, concepute ca organe de guvernare şi ca piloni ai noii puteri populare, cea mai largă şi mai organizată bază democratică.

Dintre forţele de stînga, P.C.I. se găsea de cele mai multe ori şi mai lesne de acord cu Partidul acţiunii — adversar şi acesta al oricărei poziţii de aşteptare şi adept al unei necruţătoare lupte de partizani — decît cu o parte a P.S.I. Într-adevăr, în acesta din urmă erau numeroase cadre vechi, „legale“ şi social-democrate mereu preocupate de activitatea comunistă, care condamnau mai mult sau mai puţin făţiş acţiunile grupurilor de acţiune şi cele mai îndrăzneţe operaţiuni de partizanat. Uneori poziţiile acestor socialişti coincideau, în acţiunea de frînare, cu acelea ale democrat-creştinilor şi ale liberalilor.

Contribuţia comunistă s-a făcut simţită în toate momentele şi la toate nivelele de luptă, atît în organizarea şi în conducerea grupurilor armate cît şi în trasarea unor sarcini mai înalte C.L.N. în acţiunea de extindere a C.L.N. în comune, raioane, fabrici şi de atragere în aceste comitete, în afara reprezentanţilor partidelor, şi a reprezentanţilor partizanilor şi ai organizaţiilor de masă.

În cursul luptei, P.C.I. a susţinut întotdeauna necesitatea trecerii la ofensivă, eliberînd zone întregi şi constituind aici o putere democratică. De altfel, organizarea Grupurilor de acţiune patriotică (G.A.P.), ale căror forme de luptă cereau o deosebită îndrăzneală, nervi tari şi hotărîrea de a-şi sacrifica viaţa, a fost şi rămîne o iniţiativă tipic comunistă. Sprijinit cu putere de Partidul acţiunii şi de acele grupuri ale socialiştilor care aveau în frunte pe Morandi şi Pertini, P.C.I. a acţionat pentru ca războiul de eliberare să culmineze cu insurecţia naţională, cu izgonirea naziştilor şi fasciştilor din marile centre industriale şi agricole de către forţele populare înainte de sosirea trupelor anglo-americane.

Linia de conduită a P.C.I. a urmărit cu consecvenţă îmbinarea desfăşurării luptei armate cu acţiunea de masă şi cu articularea puterii democrate la bază ; de la momentele zilei de 8 septembrie la „cotitura“ de la Salerno, de la unirea forţelor partizane sub comanda C.L.N. pînă la cea mai hotărîtoare angajare pentru organizarea şi izbucnirea insurecţiei, partidul comunist a îndeplinit o funcţie socială şi naţională unitară şi de avangardă în acelaşi timp.

Partidul a militat pentru realizarea unei democraţii de tip nou, care să înfăptuiască profunde reforme sociale şi să deschidă calea socialismului. Nu era obiectivul puterii socialiste şi cu atît mai puţin acela al reînnoţirii la democraţia burgheză de dinainte de fascism. Unirea, pivot de bază al politicii sale, nu trebuia să fie un feteiş, şi comuniştii nu au renunţat nici cînd, în numele unei formale unităţi permanente, să lupte, înăuntrul şi în afara C.L.N., pentru a aduce forţele democrate pe poziţii mai progresiste.

P.C.I. şi-a îndeplinit sarcinile în războiul de eliberare creînd, alături de organizaţia tradiţională, bazată pe comitetele federale, de zonă şi de celulă, o structură conducătoare, care, în frunte cu conducerea partidului, se întîlneau în triumvirate insurecţionale, regionale şi provinciale, avîndu-şi nucleele de organizare în sînul formaţiilor partizane şi, după constituirea grupurilor de luptă ale armatei italiene renăscute, în cadrul acestora.

Triumviratele insurecționale aveau sarcina de bază de a conduce lupta maselor populare și a organizațiilor acestora, asociind-o cu aceea a formațiilor armate și concentrând eforturile tuturor spre insurecția națională. Conducători cu experiență și încercați au fost chemați să constituie triumviratele regionale; în fiecare triumvirat, unul dintre cei trei membri avea răspunderea generală a conducerii politice-militare și de funcționare a organismului, în timp ce ceilalți doi se ocupau, cu precădere, cu funcții de control, de activitatea militară și de masă.

Între 5 și 7 noiembrie 1944 s-a desfășurat la Milano conferința triumviratelor insurecționale, în cursul căreia au fost discutate două rapoarte: unul politic, expus de Luigi Longo („Pentru rezistența și insurecția națională“), și unul referitor la organizare, prezentat de P. Secchia („Un partid comunist mai puternic pentru a întări rezistența și pentru a da un avânt insurecției naționale“).

În zilele insurecției naționale, comuniștii au fost la postul lor de luptă, în fruntea mișcării populare, în formațiile Corpului de voluntari ai libertății, în C.L.N., în detașamentele de acțiune patriotică, înscriind unele dintre cele mai frumoase pagini ale istoriei acestor evenimente.

În săptămânile care au urmat eliberării, P.C.I. a continuat să fie elementul de avangardă al vieții naționale, pentru renașterea economică și politică a țării și a desfășurat o acțiune tinzând să mute axa de conducere a statului spre un guvern care să fie expresia concretă și directă a C.L.N. Asupra acestei poziții s-a ciocnit imediat, în mod fățiș cu Partidul liberal și cu puternica rezistență a democrației creștine, cu toate că aceasta își exprima cu mai mult tact, cu mai multă prudență rezervele sale.

După lungi și epuizante discuții, care au pus clar în lumină ce profunde deosebiri divizau acum partidele din C.L.N., la 21 iunie 1945 a fost constituit guvernul Parri, în care intrau 3 miniștri comuniști (Togliatti la justiție, Scoccimarro la finanțe, Gallo la agricultură) și 4 subsecretari de stat (Giorgio Amendola la președinția Consiliului, Eugenio Reale la externe, Pompeo Colajanni la apărare și Berardinone la asistența postbelică). Unul dintre aspectele pozitive ale acestui guvern, pe care contradicțiile interne îl vor face de altfel, din punct de vedere structural și politic, destul de firav și de expus, a fost acela de a avea în fruntea sa un om onest, un democrat sincer ca Ferruccio Parri, o autentică expresie a rezistenței și antifascismului militant.

CONGRESUL AL V-LEA (ROMA, 20 DECEMBRIE 1945—6 IANUARIE 1946). Cel de-al V-lea Congres național al P.C.I. — primul congres, după 1922, desfășurat în libertate în marea sală a Universității din Roma, la 8 luni de la încheierea războiului — a fost numit Congresul luptătorilor din Rezistență. Era vorba de un important eveniment și pentru faptul că P.C.I. era primul partid care-și convoca congresul național în vederea Constituanței. Cei 1 626 de delegați reprezentau un total de 1 708 267 de membri de partid.

Referindu-se, în raportul său, la luptele susținute și la drumul parcurs, Togliatti putea să afirme cu mândrie: „Știm că prin acțiunea noastră am dat o contribuție hotărâtoare eliberării Italiei din rușinea și tirania fascistă... Între toate partidele antifasciste, sîntem partidul celor care au

știut să-și dea nu numai cuvintele și gândul pentru libertate, ci și singele și viața“.

Congresul a formulat programul pentru Constituantă, propunând „populului italian ca Constituția suverană să declare căzută monarhia, complice a fascismului, și să decidă ca statul italian să fie o republică democratică, a muncitorilor cu brațele și cu mintea, condusă de un regim parlamentar, reprezentativ, în care să fie garantate și apărute libertățile fundamentale ale cetățeanului“. A indicat, printre sarcinile principale și imediate de urmărit, deplina redobândire a independenței printr-o politică externă de pace, reorganizarea administrației statului, înfăptuirea reformei industriale și a reformei agrare, reînnoirea morală și culturală a țării.

La încheierea lucrărilor a fost ales un Comitet Central compus din 57 de membri efectivi și 13 supleanți; aproape toți participaseră la războiul de eliberare din Italia sau în mișcarea de rezistență din alte țări ale Europei.

„Să reînnoim Italia“, aceasta a fost lozinca lansată de congres. Pentru a atinge acest obiectiv, P.C.I. se angaja să folosească toate energiile sale, consolidându-se în același timp ca „partid nou“. Era deja un astfel de partid, dar trebuia să devină și mai mult acea forță politică și de masă a cărei realizare fusese prevăzută de Gramsci. Partidul Comunist Italian „a fost, într-un moment hotărâtor, protagonistul victorios al istoriei Italiei și se angaja în noua sarcină de transformare socială care țîșnea o dată mai mult din cursul lucrurilor și din conștiința avangărzilor compuse din muncitori și din oameni ai muncii“.

Partidul Comunist Francez la 50 de ani de existență

Cu cinci decenii în urmă, la 29 decembrie 1920, al XVIII-lea Congres al Partidului Socialist Francez, ținut la Tours, s-a pronunțat cu 3 208 mandate, contra 1 082, pentru crearea Partidului Comunist Francez și aderarea la Internaționala a III-a, Comunistă, fondată la chemarea lui V. I. Lenin. După cum se precizează în documentele Partidului Comunist Francez, la acest congres s-au tras învățămintele războiului mondial și ale experienței mișcării muncitorești franceze și internaționale. Congresul s-a afirmat pentru crearea în Franța a unui partid muncitoresc, autentic revoluționar, și s-a pronunțat pentru apărarea Revoluției Socialiste din Octombrie.

Acest partid muncitoresc de tip nou este Partidul Comunist Francez, care s-a format și s-a dezvoltat — se subliniază într-un document recent al P.C.F. — sub influența marxism-leninismului și a celor mai bune tradiții revoluționare și socialiste ale Franței, de la iacobini la militanții Comunei din Paris, eroi ai primei revoluții proletare, de la Babeuf la Jean Jaurès și Jules Guesde.

O sumară analiză a condițiilor economice și social-politice din Franța anilor 1900—1914, precum și din anii primului război mondial evidențiază suficiente fapte de natură să ateste concludent valabilitatea aprecierii marxiștilor francezi privind necesitatea istorică a regenerării (din 1920) a mișcării muncitorești franceze după catastrofa din 1914, ca și necesitatea istorică a constituirii Partidului Comunist Francez.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, Franța intrase în epoca imperialismului. Cu toate că ritmurile ei de dezvoltare economică erau în urma celor ale unor țări ca Germania și Statele Unite și partea ei proporțională în producția industrială mondială avea tendința să scadă, Franța a cunoscut totuși înaintea războiului din 1914 un avânt industrial însemnat. Între 1900 și 1913, extracția minereului de fier, de pildă, s-a mărit de patru ori, iar producția de oțel de mai mult de trei ori. În același timp s-a accelerat concentrarea capitalului; s-au format trusturi care dominau puternic viața economică a țării. Aproape două treimi din capitalul bancar francez erau deținute de numai cinci întreprinderi.

Totalul depunerilor bancare franceze în străinătate depășea în 1914 cifra de cincizeci de miliarde franci-aur, adică de nouă ori bugetul de stat sau a șaptea parte din întreaga avere a țării. Caracterul „cămătăresc“ al imperialismului francez apare astfel deosebit de evident.

Franța dispunea atunci de un imperiu colonial care ocupa al doilea loc în lume atât prin întinderea sa — zece milioane și jumătate de kilometri pătrați —, cât și prin populația de aproape patruzeci și opt de milioane de locuitori. Țelul central al politicii burgheziei franceze erau acapararea de colonii și jefuirea lor, ceea ce agrava concurența mai ales cu capitalismul german, rivalul său pe tărâm economic.

În acea perioadă Franța era o țară a unor contradicții pronunțate. Exploatarea clasei muncitoare era puternică și uzura muncitorilor timpurie. Economistii acestei epoci au constatat cu mirare că existau puțini muncitori viștnici. Chiar și repausul săptăminal, adoptat în principiu în 1906, nu se aplica pretutindeni. Țăranii săraci sufereau de pe urma concurenței marii proprietăți capitaliste, fiind la cheremul monopolurilor care comercializau produsele agricole.

În aceste condiții, luptele muncitorești iau amploare. Între 1905 și 1913 se înregistrează o medie de 1 254 de greve pe an, în care erau interesate și antrenate mase mari de oameni ai muncii. Numărul greviștilor se ridică de la 198 000 în 1907 și 200 000 în 1910 la 220 000 în 1913. Grevele și manifestațiile muncitorești au fost reprimare sîngeroase (sînt edificatoare exemplele de la Draveil și Villeneuve-Saint-Georges în 1908).

Luptele economice ale țăranilor au devenit tot mai puternice, mobilizînd mase impresionante de oameni. Este vorba îndeosebi de mișcarea viticultorilor din sudul Franței în 1907 și a podgorenilor din Champagne în 1911.

Mari manifestații populare de protest se înregistrau și pe plan politic. Trebuie menționată mai ales mișcarea împotriva prelungirii la trei ani a serviciului militar, în 1913, precum și mișcarea de protest împotriva războiului.

Toate aceste acțiuni, care au dovedit curajul și combativitatea spontană a oamenilor muncii, sufereau însă de lipsa conștiinței politice. Mișcarea socialistă din acea perioadă, minată de oportunism, a promovat practica colaborării între clase, subordonînd prin aceasta proletariatul intereselor burgheziei.

În 1905, ca urmare a recomandării Congresului de la Amsterdam al Internaționalei a II-a, se realizase unirea Partidului socialist din Franța (guesdistes-blankistes) cu Partidul socialist francez (Jean Jaurès).

Partidul socialist unificat (secțiunea franceză a Internaționalei Muncitorești — S.F.I.O.) s-a declarat în favoarea luptei de clasă și a condamnat oportunismul. În realitate însă, așa cum aveau să dovedească evenimentele din anii următori, spiritul revoluționar n-a triumfat asupra spiritului colaborării de clasă decît în aparență.

Jaurèsismul tindea spre formarea unui bloc unit al clasei muncitoare cu mica burghezie ; proletariatul trebuia să renunțe la orice politică independentă și să devină o forță auxiliară a unei fracțiuni a burgheziei îndreptată împotriva unei alte fracțiuni.

Guesdismul — aplicînd o linie sectară, propovăduind neparticiparea la luptele politice ce luaseră o amploare de importanță națională, s-a afundat și el în confuzii de abordare a problemelor majore ale timpului. Sub pretextul că lupta împotriva războiului nu poate fi despărțită de lupta împotriva capitalismului, guesdismul din perioada anilor 1907—1914 ajunsese în fapt la abandonarea luptei antirăzboinice.

În ciuda contradicțiilor sociale și a luptelor muncitorești, Franța a cunoscut în perioada de după Comuna din 1871 o dezvoltare relativ pașnică, care alimenta reformismul. Supraprofiturile stoarse de către burghezia franceză dintr-un imens imperiu colonial dădeau acesteia mijloacele necesare întreținerii unei aristocrații muncitorești. Partidul socialist unificat cunoștea mereu mai mult înrîurirea acestei pătri favorizate, fiind în același timp supus influenței reprezentanților liber-profesioniștilor și a intelectualilor de origine și educație burgheză, care predomină în grupul său parlamentar și în conducerea sa.

În ajunul războiului, Partidul socialist unificat își dezvoltă efectivele numerice; cresc mandatele sale parlamentare, care s-au dublat în raport cu anii 1905—1906. Aceste creșteri numerice nu ascundeau însă esențialul: faptul că secțiunea franceză a Internaționalei Muncitorești (S.F.I.O.) era unul dintre partidele reformiste, din punct de vedere ideologic, ale Internaționalei a II-a socialiste.

Reversul reformismului în Franța antebelică a fost anarho-sindicalismul. Acesta a ținut sub influența sa un mare număr de muncitori pe care politica Partidului socialist i-a exasperat pe drept. Anarho-sindicalismul a avut urmări grave și asupra activității Confederației Generale a Muncii. Aceasta încetează o vreme de a mai fi un organism sindical real, devenind un adevărat „partid muncitoresc anarhist“.

În acest mod, în timp ce organizația sindicală s-a transformat într-un domeniu rezervat politicii anarhiștilor, partidul se limita la domeniul electoral și parlamentar, fără a se preocupa de luptele revendicative. El nu îndeplinea rolul unei avangărzi a proletariatului căreia îi revenea sarcina de a conduce clasa muncitoare în toate bătăliile ei.

Cînd războiul imperialist a început, oportunismul din Partidul socialist unificat (S.F.I.O.) s-a transformat în social-șovinism. Deputații S.F.I.O. adoptă în unanimitate creditele de război. Jaurès, potrivnic războiului, va fi asasinat. Ceilalți lideri ai partidului devin miniștri ai burgheziei.

„Istoria socialismului francez de la Comuna din Paris pînă la războiul din 1914, apreciază Georges Cogniot, are aspecte lumioase și umbrite; ea este fundamental contradictorie. Pe de o parte există faptul esențial că s-a constituit un partid socialist stabil, că mișcarea a luat extindere, că terenul a fost pregătit mai ales de guesdiști pentru o difuzare largă a concepțiilor marxiste; pe de altă parte asistăm la scăderea nivelului revoluționar și la dezvoltarea tendințelor oportuniste care vor duce în 1914 la rușinoasa «uniune sacră» a socialismului cu burghezia“.

Numai cîțiva dintre militanții mișcării muncitorești rezistă împotriva valului șovinist. Datorită lor, Franța a fost reprezentată în 1915

și 1916 la conferințele internaționale de la Zimmerwald și de la Kienthal. Totuși participanții francezi la aceste conferințe nu s-au alăturat pozițiilor lui Lenin, nefiind hotărâți să o rupă în mod ferm cu social-șovinistii. Participarea lor exprima însă un ecou al protestului crescând al maselor împotriva măcelului imperialist. Într-adevăr, dacă milioanele de proletari, de țărani, de oameni din popor, intrați în măcel, au urmat la început curentul, apoi puțin câte puțin oroarea și ura față de război și-au făcut un loc tot mai puternic în inimile lor. În raport cu cele 98 de greve care au avut loc în 1915, numărul lor a crescut la 314 în 1916 și la 696 în 1917.

Anul 1917 marchează o cotitură în viața socială a Franței. Greve mari zguduie spatele frontului. Nemulțumirea și mânia soldaților de pe front își găsesc manifestarea în importante revolte. Elementele unei situații revoluționare se coc; lipsa unui partid revoluționar face însă ca aceasta să nu capete o soluție favorabilă nici în 1917, nici mai târziu.

Revoluția din Octombrie însuflă energii noi mișcării maselor, asupra cărora burghezia aruncă întreaga greutate a cheltuielilor de război și a dificultăților economice provocate de acesta.

La 1 Mai 1918, mai mult de 100 000 de muncitori metalurgiști încetează lucrul. Ei cer în cadrul unei manifestații să se facă cunoscute oficial scopurile de război ale guvernului și să se înceapă deschiderea imediat a tratativelor de pace. În Partidul socialist, aripa de dreapta șovinistă pierde majoritatea în favoarea centrismului.

Anii 1919—1920 sînt ani ai unor importante bătălii de clasă desfășurate pe fondul crizei revoluționare generale din Europa. În anul 1919, muncitorii francezi revendică măriri de salarii, amnistierea victimelor consiliilor de război, se pronunță pentru abolirea regimului dictatorial în vigoare, cer ca profitorii măcelului, capitaliștii, să-i suporte consecințele. Se înregistrează în acest an mai mult de 1 150 000 de greviști. În ajunul lui 1 Mai, guvernul este constrins să acorde ziua de muncă de 8 ore. În 1920, la greve participă 1 317 000 de muncitori.

În cursul unor mari manifestații, muncitorii aplaudă Sovietele. Ei se ridică împotriva intervenției imperialiștilor Antantei în Rusia sovietică. Docherii refuză să încarce arme și muniții destinate intervenției antisovietice. Pe Marea Neagră izbucnește revolta marinarilor și a soldaților din corpul expediționar francez, revoltă ce impune evacuarea trupelor.

Aceasta a semnat o victorie importantă a internaționalismului proletar. Clasa muncitoare franceză a dovedit în 1919 că a reluat tradiția ei de solidaritate proletară internaționalistă.

Avîntul maselor este însoțit de o zguduire adîncă a Partidului socialist (S.F.I.O.). Partizanii aderării la Internaționala a III-a cîștigă tot mai multă autoritate în sînul partidului. În 1920, cînd mișcarea grevistă atinge apogeul, doi reprezentanți ai Partidului socialist — M. Cachin și L. O. Frassard — sînt trimiși la Moscova pentru a luat contact cu conducerea Internaționalei Comuniste.

Învățămintele faptelor se impun tot mai mult socialiștilor francezi. Falimentul vechiului partid în timpul războiului, slăbiciunile marii mișcări revendicative și politice din anii 1919—1920, toate evenimentele de-

monstrează necesitatea conducerii politice a clasei muncitoare de către un partid de tip nou. Împotriva marii burghezii franceze, clasa muncitoare avea nevoie de o puternică organizație de luptă.

Vizitînd Țara sovietelor, cunoscînd direct realitățile din Rusia, proletariatul acestei țări, pe marele său dascăl și conducător — V. I. Lenin —, Marcel Cachin este atras definitiv de partea revoluției. Imediat după întoarcerea sa în Franța, el începe o campanie înflăcărată și neobosită în întreaga țară pentru aderarea partidului la Internaționala Comunistă.

Tineri militanți entuziaști, ca, de pildă, Paul Vaillant-Couturier, se alătură luptei lui Cachin. Masa membrilor de partid sprijinea această acțiune, iar la Congresul de la Tours majoritatea Partidului socialist, în rîndurile căruia existau aproape 180 000 de membri, a aderat la Internaționala a III-a. Minoritatea oportunistă a ales calea sciziunii și a întemeiat un partid dizident. Faptul că în Franța partidul comunist a rezultat din majoritatea vechii organizații socialiste și nu dintr-o fracțiune a ei a exercitat o înfrîurire foarte puternică asupra formării partidului de tip nou.

Această situație originală de pornire a prezentat și aspecte pozitive, și inconveniente.

Printre avantaje trebuie să menționăm în primul rînd faptul că partidul dispunea de la început de efective numeroase. Organizațiile socialiste din toate marile regiuni industriale au trecut în cadrul său cu majoritatea membrilor lor. Partidul avea, de asemenea, baze puternice într-o serie de regiuni țărănești. Numeroase federații din departamentele rurale, cuprinse între Corrèze și Drôme, între departamentele Ain și Creuze, au votat aderarea la Internaționala Comunistă. Țăranii întorși de pe front se ridicau împotriva războiului imperialist și împotriva jugului marii proprietăți latifundiare.

Astfel, Partidul Comunist Francez a fost de la constituirea sa un partid de masă. El era legat în linie directă cu mișcarea muncitorească tradițională, cu viața îndelungată a socialismului din Franța.

În timp ce majoritatea aleșilor socialiști din parlament i-a urmat pe scizioniști, noul partid a păstrat totuși în fruntea sa militanți cunoscuți și iubiți de clasa muncitoare; el a păstrat, de asemenea, organul central al vechiului Partid socialist, „l'Humanité“, ziarul întemeiat de Jaurès. Prin Marcel Cachin, discipol apropiat al lui Jules Guesde, partidul era legat de tradiția acestui mare fruntaș socialist. Exprimînd necesitățile noilor vremuri, P.C.F. se manifesta în același timp ca moștenitorul firesc al elementelor celor mai înaintate din trecut.

Reversul medaliei, datorat modului de creare a P.C.F., a fost acela că partidul era profund marcat de tarele social-democratismului. Deși masa aderenților săi era formată din oameni entuziaști, cu dorința sinceră de a se orienta în mod just, aceasta nu era suficientă pentru a crea, de azi pe mâine, un partid revoluționar de tip nou în locul vechiului partid reformist.

Tinărul partid comunist păstra în rîndurile sale cadre care nu aveau consistența revoluționară proprie partidului de tip nou, dimpotrivă, se resimțeau datorită formației lor reformiste. Încă în 1922, unii dintre acești reformiști se aflau în organele centrale ale partidului. Unii deputați și ziariști profesioniști ai partidului nu erau în mod real subordonați conducerii. Frațiuni organizate, fiecare avînd propriul ei centru și propria ei disciplină, divizau profund partidul și îl împiedicau să fie eficace în acțiuni. Partidul nu se baza pe principiul centralismului democratic, ci rămînea un simplu conglomerat de federații departamentale și de secții locale autonome, lipsite de coeziune.

În vechiul Partid socialist unificat exista principiul că numai sindicatul trebuie să se preocupe de luptele revendicative. După Congresul de la Tours, conducătorii sindicatelor continuau să apere această poziție. Sarcina P.C.F. ar fi trebuit după aceștia să se mărginească la a evoca revendicările și grevele de la tribuna parlamentului în măsura în care au fost acceptate de syndicate.

Un alt dezavantaj rezultat din modul în care s-a creat P.C.F. se referă la faptul că necesitatea de a deveni un adevărat partid de acțiune n-a fost clară de la început pentru toți aderenții săi. Unii membri nu erau conștienți că influența reală a unei organizații comuniste se măsoară prin acțiunile pe care le organizează, prin activitatea zilnică revoluționară, prin munca de masă pe care fiecare dintre membrii săi o efectuează.

Evident, alegerea căii de urmat, realizată la Congresul de la Tours, avea o însemnătate hotărîtoare. Dar această alegere nu reprezenta totuși o condiție suficientă pentru a face din vechiul Partid socialist un adevărat partid de tip nou. Rămînea de străbătut o cale încă lungă. Partidul s-a făurit, s-a călit și a crescut în lupta împotriva marii burghezii. De asemenea, el s-a maturizat și în lupta pe care trebuia s-o ducă în propriile-i rînduri, împotriva reformismului și politicii colaborării de clasă, contra dogmatismului și sectarismului.

Partidul Comunist Francez — așa cum subliniază documente ale P.C.F. elaborate cu prilejul semicentenarului său — a fost prezent în toate etapele esențiale ale vieții naționale franceze, dînd dovadă la timp de clarviziune politică, jucînd un rol hotărîtor în slujba cauzei oamenilor muncii și a întregului popor.

În cursul celor 50 de ani de luptă, Partidul Comunist Francez a devenit un veritabil partid muncitoresc, revoluționar, puternic ancorat în întreprinderi, acolo unde se exprima în modul cel mai nemijlocit exploatarea capitalistă. El a apărut din ce în ce mai mult în fața oamenilor muncii și a maselor largi din Franța ca apărătorul de neînlucuit al intereselor lor prezente și viitoare, ca portdrapel al libertății și al păcii, ca marele partid al națiunii franceze.

Din rîndurile sale s-au ridicat numeroase cadre de conducere, în frunte cu muncitorul minier Maurice Thorez, care, în 1924, a fost ales

membru al Comitetului Central, iar începînd din 1930 pînă în 1964, cînd a încetat din viață, a deținut funcțiile de înaltă răspundere de secretar general și președinte al partidului.

De la Congresul din Lille, în 1926, cînd P.C.F. a protestat împotriva subordonării Franței băncilor americane, și pînă la Congresul din Villeurbanne, în 1936, cînd partidul a chemat poporul francez să-și recucerească de la trusturile „fără de patrie” bogățiile și suveranitatea țării, apoi de la rezistența antihitleristă pînă la lupta contra planului Marshall, a pactului Atlantic și pentru independența Franței, P.C.F. s-a dovedit a fi apărătorul intereselor celor mai înalte ale națiunii.

Partid revoluționar și partid democratic, Partidul Comunist Francez a revalorizat toate valorile naționale. El a pus în lumină conținutul național al luptei clasei muncitoare. În același timp — după cum se reliefează în recente documente ale P.C.F. —, partidul s-a afirmat ca purtătorul și apărătorul internaționalismului celui mai consecvent, al solidarității cu oamenii muncii din toate țările, cu mișcarea muncitorească internațională, cu Uniunea Sovietică și celelalte țări socialiste, cu popoarele oprite de către colonialismul francez din Maroc, Indochina, Algeria, cu mișcările de eliberare națională, cu toate forțele păcii și progresului din lumea întreagă.

Partid al clasei muncitoare, forță hotărîtoare a luptei împotriva dominației capitalului, P.C.F. este partidul uniunii de luptă pentru democrație și pentru socialism. El acționează pentru făurirea unității clasei muncitoare și alianța ei cu țărănimea și păturile mijlocii de la orașe. El se pronunță și militează pentru alianța, devenită de însemnătate capitală, a clasei muncitoare și a intelectualității franceze, pentru acțiunea comună a credincioșilor și ateilor.

Succesele drumului de luptă al P.C.F. marchează cele mai frumoase pagini ale istoriei recente a Franței : Frontul popular, Rezistența, Eliberarea. Partidul Comunist Francez continuă această luptă unitară, deschizînd perspectiva unei democrații avansate, care — așa cum se subliniază în tezele Congresului al XIX-lea al P.C.F. din februarie 1970, teze la a căror elaborare Waldeck Rochet, secretarul general al partidului, a adus o contribuție esențială, — va pune capăt dominației monopolurilor și a cărei dezvoltare neîntreruptă va crea cele mai bune condiții pentru o Franță socialistă.

Între clasa muncitoare din Franța și din România, între mișcările revoluționare din aceste țări, între popoarele Franței și României există vechi legături de simpatie reciprocă și prietenie, concretizate în numeroase momente de puternică solidaritate internaționalistă. Proletariatul, intelectualii progresiști din România au urmărit cu simpatie și admirație epopeea Comunei din Paris ; tineri români au luptat eroic pe baricadele ei. Legături trainice s-au stabilit încă la sfîrșitul secolului trecut și la începutul secolului al XX-lea între socialiștii români și francezi ; clasa muncitoare din Franța, Partidul socialist, organul său de presă „l'Humanité” și-au manifestat cu tărie solidaritatea cu marea răscoală a țăranilor români de la 1907, cu muncitorimea română care o susținea. După crearea partidului marxist-leninist în Franța și în România, relațiile dintre mișcările muncitorești revoluționare din cele două țări devin mereu mai puternice, găsindu-și expresii emoționante în solidaritatea manifestată de P.C.R., de oa-

menii muncii din țara noastră cu Frontul popular din Franța sau în sprijinul acordat de comuniștii francezi luptelor muncitorimii române din 1933, comuniștilor români în timpul represiunilor și proceselor ce le-au urmat.

În cursul celui de-al doilea război mondial, luptei forțelor patriotice ale Rezistenței franceze împotriva coteropirii hitleriste i s-au alăturat numeroși fii ai poporului român, însuflețiți de ideile internaționaliste ale Partidului Comunist Român. Mulți dintre ei au căzut eroic în acțiunile insurecționale, inclusiv pentru eliberarea Parisului, pecetluind prin jertfa lor pe pământul francez legăturile de prietenie și solidaritate internaționalistă dintre cele două partide, dintre cele două popoare.

În perioada postbelică, și îndeosebi în ultimii ani, între Partidul Comunist Român și Partidul Comunist Francez s-au statornicit și se dezvoltă relații de prietenie și colaborare tovrășească, în spiritul solidarității internaționaliste. Lupta comuniștilor francezi pentru dezvoltarea liberă și independentă a poporului francez pe calea democrației și a progresului social, a socialismului, pentru pace și securitate în lume este urmărită cu profundă simpatie și solidaritate de Partidul Comunist Român, de oamenii muncii din țara noastră, care și-au exprimat cu căldură aceste sentimente în zilele gloriosului jubileu al Partidului Comunist Francez.

GEORGE ADOREAN

În continuare, redăm extrase din aprecierile conducătorilor și militanților de seamă ai Partidului Comunist Francez făcute cu prilejul semicentenarului partidului, aprecieri care se opresc asupra unor momente majore ale istoriei mișcării muncitorești și revoluționare din Franța.

„Ziua de 29 decembrie s-a încadrat printre datele care vor aparține de acum înainte istoriei Franței.

Votul Congresului de la Tours a deschis, într-adevăr, o pagină nouă a luptei mișcării muncitorești franceze, o pagină nouă a vieții naționale“. Astfel își începea discursul GEORGES MARCHAIS, secretarul general adjunct al P.C.F., la aniversarea a cinci decenii de la crearea partidului.

„Se făcuse o alegere decisivă. Totuși nu era suficient pentru a face din vechiul Partid socialist un partid adevărat de tip nou. Rămânea de parcurs un drum lung. Fapt este că partidul s-a călit, s-a maturizat și a crescut în lupta dusă contra marii burghezii ; de asemenea, în lupta pe care a trebuit să o ducă în interiorul lui împotriva reformismului și a politicii de colaborare între clase, împotriva dogmatismului, a sectarismului...

Or, ceea ce este adevărat este că Partidul Comunist Francez a fost prezent la toate etapele esențiale ale vieții naționale. El a jucat un rol decisiv în serviciul muncitorilor și al poporului. Destul de des, așa cum s-a spus, el a văzut cu claritate înainte de a se face ziua.

Acesta a fost cazul în 1934, atunci când el a lansat ideea creării Frontului popular contra ascensiunii fascismului.

Acesta a fost cazul zilei de 10 iulie 1940, atunci când, în numele partidului, Maurice Thorez și Jacques Duclos au chemat poporul nostru la luptă

pe teritoriul ocupat ; apoi, în mai 1941, atunci cînd comuniștii au devenit promotori ai unui Front Național de luptă împotriva ocupantului nazist“.

Trecînd, pe scurt, în revistă succesele P.C.F. pînă în zilele noastre, GEORGES MARCHAIS conchidea :

„În focul tuturor acestor lupte, trăgînd învățămintele de pe urma succeselor ca și a reversurilor, Partidul Comunist Francez a devenit un partid mare, care numără 400 000 de aderenți și care se bucură de încrederea a milioane de francezi și franceze“.

La interesul manifest al maselor pentru istoria partidului comunist, evident crescut cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la crearea sa, aveau să fie date prin „l'Humanité“ răspunsuri la numeroase întrebări desprinse din bogata activitate a P.C.F.

JACQUES DUCLOS, răspunzînd la o primă întrebare : „Pentru ce un partid comunist ?“, sublinia locul P.C.F. în istoria Franței acelei epoci și necesitatea sa pentru dezvoltarea luptei revoluționare a maselor : „Într-adevăr, dacă partidul comunist nu ar fi corespuns unei necesități istorice, el nu ar mai fi trăit încă de mult, el nu ar fi ceea ce este astăzi, după 50 de ani de la nașterea lui. Într-adevăr, crearea în Franța a unui partid comunist a fost o necesitate pentru regenerarea mișcării muncitorești franceze. De aceea, dacă el s-a constituit, aceasta nu se datorește unui hazard al istoriei, ci unei necesități istorice, care s-a manifestat la un moment dat“.

ETIENNE FAJON, referindu-se la etapa luptei antifasciste, va insista asupra Frontului popular :

„Lansînd formula sa de unitate — pentru pîine, libertate și pace —, partidul comunist a sugerat un program de acțiune imediată. Acest program urma să fie pus la punct în mod definitiv la începutul anului 1936...“

Avangarda clasei muncitoare se afirmă ca cel mai bun apărător al intereselor întregii națiuni. Noi am reconciliat «Marseilleza» cu «Internationala», drapelul roșu și drapelul tricolor. Aceasta pare astăzi ca ceva de la sine înțeles...

Deși Frontul popular nu a fost constituit într-un scop electoral, reînnoirea Camerei deputaților va reprezenta pentru francezi (femeile franceze nu vor avea dreptul de vot decît aproximativ 10 ani mai tîrziu) ocazia de a aproba atît programul cit și alianța din care el s-a născut.

Ei o vor face. Ei vor trimite în Cameră o majoritate de stînga. În același timp, ei vor dubla sufragiile acordate Partidului Comunist Francez, care a obținut aproape un milion și jumătate de voturi.

Acestei victorii îi va succeda o considerabilă mișcare revendicativă a clasei muncitoare, care a refăcut unitatea sindicală“.

Relevînd semnificația pe un plan mai larg a Frontului popular, ETIENNE FAJON adăuga :

„El a avut imensul merit de a împiedica fascismul să pună mîna pe putere în Franța în momentul cînd domnea ca stăpîn în Italia, în Germania și în alte țări din Europa.

El a înlesnit lupta maselor populare și le-a permis să impună reforme mari sociale.

Trebuie să spunem însă că astăzi nu este vorba să se copieze ceea ce s-a făcut acum treizeci și cinci de ani. Condițiile sînt diferite și obiec-

tivele de asemenea. Astăzi este vorba nu numai de apărarea libertăților democratice, dar și de cucerirea unei democrații mult mai cutezătoare, care să deschidă calea socialismului.

Dar trebuie să reținem de la Frontul popular această lecție principală și trainică : unitatea muncitorilor și a democraților este condiția forței și victoriei lor.

Trebuie deci să luptăm cu perseverență pentru frontul unic al clasei muncitoare și pentru unitatea tuturor forțelor democratice, să facem să cedeze rezistențele, așa cum am mai făcut cu succes — într-o situație diferită — acum treizeci și cinci de ani“.

Problemei prezenței comuniștilor francezi în lupta armată în timpul ocupației hitleriste i-a dat răspuns BENOIT FRACHON :

„În realitate, stadiul atins în această perioadă ne permite să spunem că partidul a fost acela care, în ansamblul său, a fost în stare să facă și să scrie istoria uneia din epocile cele mai glorioase ale luptei poporului francez : aceea a luptei sale armate pentru eliberare, în pofida a tot ceea ce au făcut clasele conducătoare pentru a-l abate, a-l degrada și a-l cufunda în supunerea față de regimul cel mai abject — acela al dictaturii fasciste“.

Controversata dată privind cuvântul de ordine al P.C.F. pentru lupta armată primește un răspuns autorizat : „Fapt este că noi nu am luat în considerare problema luptei armate contra cotropitorilor fasciști după capitulare, ci înainte. Nu în ziua de 18 iunie 1940 am formulat noi un apel, ci în ziua de 6 iunie 1940, când Parisul era amenințat și când guvernul — confruntat cu rezultatele războiului ciudat — se afla într-o derută completă“.

Este citată și partea esențială din documentul-apel înaintat de către P.C.F. unui ministru al guvernului francez înainte de capitularea țării :

„1. A transforma caracterul războiului, a face din el un război național pentru independență și libertate ;

2. A elibera deputații și militanții comuniști, ca și zecile de mii de muncitori întemnițați sau internați în lagăre ;

3. A aresta imediat agenții dușmanului care mișunau în Camere, în ministere și pînă în statul-major și a le aplica o pedeapsă exemplară ;

4. Aceste prime măsuri vor crea entuziasmul popular și vor permite o ridicare în masă, care trebuie decretată fără întârziere ;

5. Poporul trebuie înarmat și din Paris trebuie să se facă o citadelă inexpugnabilă“.

BENOIT FRACHON dă o succintă apreciere a forțelor care au dus greul rezistenței antifasciste și acționau nemijlocit pentru salvarea Franței : „Forțele reale și care puteau acționa nu se aflau în Anglia și nici în colonii. Ele erau în Franța. În Franța se aflau invadatorii și călăii, aici trebuiau să fie combătuți. Nu putea fi vorba de a aștepta în beatitudine ca eliberarea noastră să ne vină de aiurea, așa cum sfătuiau unii. Noi trebuia să participăm la lupta comună și ce este interesant e că tocmai comuniștii și muncitorii, obișnuși încă de un an cu lupta împotriva acelor care au deschis porțile invaziei, încep această luptă !“

Este știut că P.C.F., odată cu eliberarea patriei, a ieșit cu un prestigiu mare, cu o influență deosebită în mase. Nici un alt partid politic nu a întrunit sufragiile pe care le-a avut P.C.F.

De ce, în asemenea condiții, comuniștii nu au preconizat instaurarea unui regim socialist ? — a fost întrebarea care s-a pus în numeroase cercuri politice și care avea să preocupe mai târziu pe istorici, politologi și pe alții.

PIERRE VILLON răspunde :

„Dacă, în acele condiții, partidul ar fi comis nebunia de a «declanșa» o revoluție, o parte însemnată dintre membrii F.T.P.F. (franc-tirorii și partizanii francezi) s-ar fi ridicat împotriva noastră. Și nu am fi văzut noi soldații de pe front luptând unii împotriva celorlalți ?

Aceasta ar fi însemnat să dăm elementelor celor mai antisovietice din S.U.A. și din Marea Britanie posibilitatea de a încheia o pace separată cu Hitler și să lăsăm Germania și U.R.S.S. să se istovească reciproc, în conformitate cu teoria expusă de Truman la începutul războiului. Această preocupare nu a încetat niciodată să influențeze strategia anglo-saxonă.

Repet : ideea unei asemenea acțiuni nu i-ar fi trecut niciodată prin minte unui comunist avînd simțul responsabilităților partidului său pe plan național și internațional, partid care lansa atunci cuvîntul de ordine : «A se uni, a lupta, a munci»“.

Argumentînd mai departe poziția P.C.F., PIERRE VILLON consemnează : „Majoritatea francezilor — și a clasei muncitoare — nu erau conștienți de responsabilitatea ce-i revenea regimului capitalist pentru nenorocirile de pe urma cărora suferea țara. Începînd din anul 1936, noi ne-am străduit să demonstrăm că complicitatea cu Hitler — politica mîincheneză, care a condus la război și la înfrîngere — era o consecință a politicii anti-sovietice și anticomuniste a marelui capital.

În 1945 acest adevăr nu era clar majorității francezilor. Ei resimțeau ură pentru patronii care au lucrat pentru ocupant și pentru aceia care i-au predat pe francezi. Ei nu ar fi înțeles însă dacă li se cerea să pornească la asaltul regimului capitalist.

Nici Partidul socialist, nici Mișcarea republicană populară (M.R.P.) nu s-ar fi unit cu noi pe baza unui asemenea cuvînt de ordine. Fără să mai vorbim de generalul de Gaulle, care își manifesta atașamentul față de capitalism, opunîndu-se naționalizării băncilor, înscrisă în programul Consiliului Național al Rezistenței.

Noi am fi rămas singuri și am fi apărut ca învrăjbitori ai forțelor care reclamau că aparțin Rezistenței.

Situația nu era revoluționară nici în ce privește burghezia (nici o dezagregare a aparatului său de stat), nici în ce privește clasa muncitoare. În plus, pe teritoriul Franței sau la frontiere se aflau sute de mii de soldați americani și englezi care ar fi putut fi folosiți pentru a apăra capitalismul. Ceea ce s-a întîmplat în Grecia a demonstrat acest lucru“.

Partidul Comunist Francez, a cărui autoritate politică era susținută de mase de milioane, avea să fie chemat să participe la guvernul imediat postbelic. Un an și jumătate, reprezentanți ai P.C.F. s-au aflat în guvern, deținînd portofoliile cele mai dificile. În aprilie 1947, comuniștii vor fi scoși din guvern. La acest episod de istorie a P.C.F. răspunde : MARCEL PAUL :

„Dacă războiul se terminase, urmările sale politice — pe plan mondial — se făceau însă foarte simțite. Armatele aliate erau încă pe pămîn-

tul patriei noastre. Aceasta înseamnă că trebuiau puse de urgență fundamentele noi ale unei politici naționale independente în toate domeniile.

După alegerile din octombrie 1945, făcute la un scrutin proporțional, grupul comuniștilor număra 160 de aleși, socialiștii — 142, M.R.P. — 152, Uniunea democratică și socialistă a rezistenței (U.D.S.R.) — 30, radicalii — 29 și diversele formațiuni de dreapta — 68. Mai mult de 27% dintre alegători și-au dat votul partidului nostru.

De Gaulle, ca șef al guvernului provizoriu, a trebuit să țină seama de această situație existentă în țară și a constituit un guvern cu participarea comuniștilor“.

Patru miniștri comuniști, la Industrie, Aviație, Muncă, Economie Națională, vor aduce în acei ani grei postbelici aportul constructiv al partidului revoluționar și al clasei muncitoare la redresarea Franței atât de cumplit lovită de război. Prestigiul partidului comunist, ca și prezența sa activă în viața economică și socială a țării îngrijorau profund marea burghezie și cercurile monopoliste americane și engleze. Acestea concepeau o Franță prinsă puternic în ansamblul statelor mari capitaliste, care declanșaseră „războiul rece“ și pregăteau febril alianțele militare imperialiste.

„În aprilie 1947, ambasadorul Statelor Unite în Franța, Jefferson Gaffery, lasă să înțeleagă pe președintele Consiliului de Miniștri de atunci, Ramadier, că relațiile franco-americane ar fi facilitate în cazul în care comuniștii nu ar mai rămâne în guvern. Dar decizia era de acum luată : dacă este vorba de apărarea revendicărilor muncitorilor, de refuzul creditelor pentru războiul din Vietnam, de problemele economice, guvernul găsea întotdeauna pe miniștrii comuniști gata a se opune unei politici contrare intereselor Franței...

Miniștrii comuniști au refuzat a se desolidariza de revendicările muncitorilor. La 4 mai 1947, Maurice Thorez justifică poziția partidului nostru în fața președintelui Consiliului de Miniștri. Paul Ramadier deschide atunci un dosar, scoate un text și spune în esență : «În virtutea puterilor care mi-au fost conferite prin Constituție, eu retrag delegația de participare la putere pe care am acordat-o miniștrilor comuniști și îi voi înlocui».

Aceasta a fost eliminarea. Politica externă franceză se alinia aceleia a conducătorilor americani : planul Marshall, pactul Atlantic, reinarmarea germană. Pe plan interior, aceasta era urmată de războiul murdar din Vietnam, austeritatea cea mai mare pentru muncitori, ciuntirea libertăților. Dar lupta continuă sub alte forme“.

De atunci, timp de peste două decenii, Partidul Comunist Francez continuă să reprezinte forța politică organizată cea mai progresistă, mai revoluționară, înscriind succese importante în istoria contemporană a Franței. Aniversarea a 50 de ani de la crearea P.C.F. găsește pe comuniștii francezi în plină activitate pusă în slujba idealurilor de democrație și socialism.

Comuna din Paris — eveniment epocal în istoria mișcării muncitorești internaționale

NICOLAE COPOIU

Se vor împlini în curînd o sută de ani de la proclamarea Comunei din Paris, primul stat muncitoresc, cel mai important eveniment în istoria mișcării muncitorești internaționale din secolul trecut. Comuna a exprimat cît se poate de elocvent puternica afirmare a proletariatului pe scena istoriei și a constituit prima experiență de organizare a statului proletar. Marx, Engels, Lenin, alți conducători ai mișcării muncitorești internaționale au supus unei analize științifice caracteristicile noului stat al proletariatului și au tras învățămintele corespunzătoare. „Comuna — scria V. I. Lenin în 1908 — este un măreț exemplu al unei mărețe mișcări proletare din secolul al XIX-lea”¹.

Nașterea și existența Comunei au reflectat dezvoltarea mișcării socialiste și muncitorești din Franța. Prin tot ce a avut ea mai caracteristic, Comuna a purtat pecetea mișcării revoluționare din Franța, a tradițiilor de luptă ale muncitorilor parizieni.

Franța a fost țara în care mișcarea muncitorească a înregistrat în secolul al XIX-lea evenimente semnificative și majore pentru dezvoltarea luptei proletariatului internațional. Anul 1848 a cunoscut aici prima mare ciocnire între burghezie și proletariat. Luptele din iunie 1848 au vădit forța și conștiința politică a clasei muncitoare franceze, dar ele au marcat totodată începutul jertfirii eroice a nobilului proletariat parizian pe baricadele luptelor de clasă, care avea să atingă apogeul martirajului în săptămîna sîngeroasă a Comunei. Înfrînt temporar în 1848, proletariatul francez, după o perioadă de acalmie, se afla din nou în fruntea luptei pentru progres, care în deceniul al 7-lea al secolului trecut se manifesta sub forma luptei împotriva imperiului lui Napoleon al III-lea.

Dezvoltarea mișcării socialiste și muncitorești în Franța, după revoluția din 1848, a reflectat dezvoltarea clasei muncitoare franceze, care, la rîndul ei, oglindea caracteristicile stadiului de dezvoltare social-economică și politică a țării.

La mijlocul veacului trecut, Franța era una dintre cele mai înaintate țări din lume în ce privește dezvoltarea industrială. În 1869 producția de

¹ V. I. Lenin, *Opere*, vol. 13, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 473.

cărbune se ridica la peste 13 milioane de tone, cea de minereu de fier la peste 3 milioane de tone. În 1869 Franța producea peste un milion tone de oțel laminat, peste 1 300 000 tone de fontă. O mare dezvoltare luase industria textilă, în special prelucrarea bumbacului. Rețeaua de căi ferate se ridica la 16 465 km. În aceste condiții, firește, numărul muncitorilor crescuse și el destul de impetuos. În 1866 numai Parisul număra 442 000 de muncitori ². O particularitate deosebită a dezvoltării economice a Franței consta în faptul că, în ciuda dezvoltării marii producții industriale, micile ateliere ale meșteșugarilor continuau să aibă o pondere însemnată. Așadar, alături de proletariatul de fabrică, receptiv în general la ideile socialismului științific, în această țară exista o categorie socială importantă formată din meseriași și muncitori din micile ateliere, interesată în apărarea atelierului propriu de concurența fabricantului. Succesul teoriilor lui Proudhon se explică în primul rând tocmai prin preponderența micului atelier în economia țării. Proudhonismul a cunoscut cea mai puternică răspîndire în timpul imperiului lui Napoleon al III-lea. Dar în conștiința muncitorilor din Franța, și în special a celor din Paris, erau vii tradițiile revoluționare de luptă împotriva exploatării și tiraniei. Căci dacă Franța era țara micilor ateliere, ea era în același timp și țara celei mai mari revoluții din epoca modernă, a cărei amintire persista puternic nu numai în rîndurile clasei muncitoare, ci și în cercurile progresiste, mai ales studențești, de intelectuali. La mijlocul veacului trecut, aceste tradiții republicane, revoluționare, s-au exprimat cel mai sugestiv în concepțiile și activitatea lui Louis Auguste Blanqui, supranumit „Întemnițatul”, deoarece între 1831 și 1871 a stat nu mai puțin de 35 de ani în închisori. Blanqui considera că puterea politică trebuia și putea fi cucerită de un grup de luptători conștienți. Una dintre caracteristicile importante ale blanquismului — care va ieși în evidență în timpul evenimentelor din 1870—1871 — era lipsa de organizare. Blanquiștii socoteau că un mic grup de oameni, călit în lupte, poate fi capabil să cucerească puterea. Proudhonismul și blanquismul au fost curente dominante în mișcarea muncitorească din Franța în timpul domniei lui Napoleon al III-lea.

Crearea Internaționalei I și răspîndirea ideilor marxiste au generat noi orientări în mișcarea muncitorească franceză. S-a produs o neîntre ruptă înfruntare între diferitele curente, din care au rezultat o treptată diminuare a influenței proudhoniste, o încorporare a celor mai bune elemente din rîndul proudhoniștilor și blanquiștilor în mișcarea socialistă, revoluționară, de inspirație marxistă.

Delegațiile muncitorilor francezi au participat activ la toate congresele Internaționalei, deși sub imperiul bonapartist secțiunile Internaționalei au cunoscut mari dificultăți. „Internaționaliștii condamnați, Internaționala dizolvată, era un război declarat între imperiu și clasa muncitoare” ³.

Cu toate acestea, un cerc de studii sociale creat în 1869 la Paris a reușit să învieze prin propaganda sa cinci asociații muncitorești care au trimis delegați la Congresul Internaționalei de la Basel. Puternica mișcare

² Jean Bruhat, Jean Dautry, Émile Tersen, *Comuna din 1871*, Editura politică, București, 1962, p. 29.

³ Georges Bourgin, *La Guerre de 1870—1871 et la Commune*, Paris, 1939, p. 44.

grevistă pariziană a favorizat crearea Camerei federale a asociațiilor muncitorești (la 14 noiembrie 1869), al cărei prim secretar a devenit remarcabilul militant al Internaționalei I Eugène Varlin. Numărul asociațiilor profesionale aderente la Camera federală se ridica în aprilie 1870 la circa 40. Dintre acestea vreo 15 au aderat direct la Internațională, cotizînd sistematic la Londra. Dar, paralel cu acest efectiv muncitoresc afiliat Internaționalei, existau mai multe organizații ale Internaționalei la Paris, care la 18 aprilie 1870 s-au unit într-o Federație a secțiunilor pariziene. Aceasta număra 11 secții corporative și 14 secții de cartier⁴. Între asociațiile muncitorești cu caracter profesional, reunite în Camera federală, și organizațiile Internaționalei, legăturile erau așa de strînse încît ele se confundau adesea, cu atît mai mult cu cît își aveau sediul în același imobil, „Corderie“, și în mod obișnuit redactau documente comune. Întrucît și în alte orașe ale Franței organizațiile muncitorești aderente la Internațională luaseră un anumit avînt (4 000 de aderenți la Marsilia, 3 000 la Rouen etc.), se punea problema creării unei federații naționale a organizațiilor din Paris, Lyon, Marsilia, Rouen, Brest etc.

Cît privește numărul real al muncitorilor din Paris afiliați la Internațională, ultimele cercetări⁵, în absența unor informații sigure cu caracter general, se limitează a indica, cu mai multă exactitate, numărul de membri ai unor asociații ca: „Marmite“ (8 000), animată de Varlin, Sindicatul lucrătorilor în bronz (3 000), al mecanicilor (5 000—6 000) etc. Federația secțiunilor număra circa 1 250 de membri⁶. Trebuie avut în vedere că simpatia pe care a stîrnit-o în rîndurile muncitorilor existența Internaționalei a creat, pe de o parte, un adevărat mit al acesteia, iar pe de altă parte a provocat o spaimă cumplită în cercurile poliției, care exagerau de obicei numărul aderenților la Internațională. Tocmai din cauza puternicei ei influențe printre muncitori, guvernele lui Napoleon al III-lea urmăreau îndeaproape activitatea celor mai energici reprezentanți ai Internaționalei, pe care-i aruncau în închisoare fără justificări legale. Așa s-a întîmplat și la 8 iulie 1870, cînd 38 de activiști ai Internaționalei au fost arestați, judecați și condamnați la ani grei de închisoare pe „motivul“ apartenenței lor la o organizație „neautorizată“. Printre cei condamnați se aflau Varlin (judecat în lipsă), Benoît Malon, Jules Johannard, Jean-Louis Pindy, Augustin Avrial, Leo Frankel, A. Theisz ș.a., nume care aveau să se lege indisolubil de existența Comunei.

Avîntul organizatoric al muncitorimii franceze s-a concretizat în anii 1869—1870 într-o serie de acțiuni revendicative, dintre care cele mai importante au fost grevele de la „Creuzot“. Așadar, „Comuna nu trebuie să fie considerată ca o insurecție accidentală, provocată exclusiv de asediul Parisului... Înainte chiar de declarația de război se aștepta o revoluție“⁷.

Această revoluție era „anunțată“ de avîntul mișcării muncitorești, dar regimul bonapartist avea adversari redutabili și în rîndul altor cate-

⁴ Jacques Rougerie, *Les sections françaises de l'Association Internationale des Travailleurs*, în *La Première internationale*, Editions du Centre National de la Recherche Scientifique, Paris, 1968, p. 106—107.

⁵ J. Maitron, *Les effectives de la Première Internationale en France*, în *La Première Internationale*, p. 129—133.

⁶ Jacques Rougerie, *Loc. cit.*, p. 111.

⁷ Jean Bruhat, Jean Dautry, Émile Tersen, *Op. cit.*, p. 61.

gorii sociale, astfel încît în 1870 la orizontul politic al Franței se profila prăbușirea imperiului, în ciuda aparențelor sale strălucitoare.

Toate evenimentele care au precedat și au pregătit Comuna s-au desfășurat pe fondul social-politic și economic determinat nemijlocit de războiul franco-prusac. Legătura dintre războiul franco-prusac și Comună, faptul că aceasta din urmă s-a născut în focul luptei de rezistență, al războiului național, drept, împotriva invadatorilor, a fost mult timp estompat în istoriografia Comunei. Această latură a istoriei Comunei a fost scoasă la lumină în ultimii ani de strălucitul istoric francez al Comunei — Maurice Choury. „Arătînd rolul poporului în rezistența națională altfel, mai adevărat decît s-a făcut într-o mare măsură pînă la el, Choury a adus prin aceasta schimbări în tabloul general al războiului franco-prusac, pe care-l cunoșteam noi de multă vreme“ — scria nu de mult istoricul sovietic A.Z. Manfred în prefața ediției ruse a cărții *Comuna în inima Parisului*⁸.

Prăbușirea imperiului bonapartist, în momentul cînd „proletariatul parizian, educat de teoreticienii săi, căpăta conștiința forței sale și a intereselor sale“⁹, a dus la reaprinderea conflictului dintre burghezie și proletariat. Ciocnirile de clasă s-au produs neîncetat, dar cele mai notabile, prevestitoare ale Comunei, au avut loc la 14 august, 4 septembrie, 31 octombrie 1870 și la 22 ianuarie 1871. La 14 august 1870 s-a declanșat prima reacție a Parisului după înfrîngerile militare franceze de la începutul războiului. În această zi, un grup de partizani ai lui Blanqui, socotind că a sosit timpul potrivit pentru lichidarea imperiului, aflat în agonie din cauza războiului, a atacat cazarma La Vilette pentru a pune mîna pe armele de acolo. Atacanții erau convinși, conform teoriilor lui Blanqui, că va fi suficient ca grupul lor curajos să dea prima lovitură pentru ca poporul să declanșeze o răscoală generală. Practica nu a confirmat de loc, la 14 august 1870, ideile lui Blanqui: acțiunea grupului de asalt, urmată de o ciocnire singeroasă cu poliția (din rîndurile căreia au căzut un mort și doi răniți) nu a dezlănțuit răscoala generală a mulțimii, care a privit „de departe, uimită, imobilă“¹⁰ grupul blanquiștilor manifestînd pe bulevarde cu lozinci antibonapartiste și antiprusace. Arestați, judecați și condamnați (cîțiva chiar la moarte), curajoșii blanquiști, printre care se aflau și viitorii comunarzi Eudes și Tridon, au fost eliberați odată cu proclamarea republicii la 4 septembrie 1870.

Creșterea nemulțumirii generale a maselor populare, la care s-a adăugat știrea capitulării de la Sedan (2 septembrie), a provocat o adevărată răscoală în Paris.

4 septembrie 1870 a rămas în istorie ca data nașterii celei de-a III-a Republici franceze. Trei evenimente au marcat această zi: ocuparea palatului Corpului legislativ de către masele populare, eliberarea deținuților politici de la închisoarea Sainte-Pélagie și arborarea drapelului roșu pe Palais Bourbon (sediul parlamentului). Culoarea politică cel mai larg îmbrățișată în timpul acestei zile era blanquismul. Rezultatul principal al

⁸ Maurice Choury, *Kommuna v serdže Parija*, Izdatel'stvo „Progress“, Moscova, 1970, p. 9.

⁹ Georges Bourgin, *Histoire de la Commune*, Bibliothèque socialiste, Paris, 1930, p. 23—24.

¹⁰ Lissagaray, *Histoire de la Commune de 1871*, Librairie Marcel Rivière et Cie, Paris, 1947, p. 33.

insurecției populare de la 4 septembrie a fost constituirea unui guvern republican, alcătuit însă nu din reprezentanții autentici ai maselor participante la insurecție.

În ciuda componenței sale destul de suspecte în sensul că 5 dintre cei 12 membri ai guvernului fuseseră compromiși în timpul evenimentelor de la 1848¹¹, masele populare, hotărâte în primul rînd să lupte împotriva invaziei prusace, s-au declarat mulțumite de angajamentele noului guvern de a fi al „Apărării naționale”. Însuși Blanqui, prin ziarul său „La Patrie en danger”, notifica la 7 septembrie că oferă guvernului concursul „cel mai energic și cel mai absolut”.

Ideea războiului patriotic era foarte puternică în mase după 4 septembrie, fiind susținută de toate organizațiile muncitorești. Militanți ai Internaționalei, ca Varlin, blanquiști, ca Eudes, erau comandanți de batalioane ale Gărzii Naționale. Dar în timp ce masele muncitorești demonstau că „adevăratul patriotism și adevăratul curaj există numai acolo unde domnesc ideile de dreptate și de datorie”¹², burghezia începea să se teamă mai mult de propriii ei muncitori decît de prusaci.

Izbucnit într-o perioadă istorică în timpul căreia proletariatul din mai multe țări occidentale începuse să se afirme ca o forță socială și politică, să-și definească o ideologie proprie — socialismul științific —, războiul franco-prusac din 1870—1871 a devenit unul dintre exemplele clasice pentru analiza caracterului unui război în lumina principiilor ideologiei clasei muncitoare. Marx, Engels, Bebel, Liebknecht și alți conducători ai proletariatului, contemporani cu evenimentul, s-au referit nu o singură dată la acest război, atît în lucrări generale cît și prin intermediul documentelor Internaționalei. Încă de la 23 iulie 1870, în „Prima Adresă cu privire la războiul franco-prusian”, redactată de Marx, Consiliul General al Internaționalei preciza că „în ceea ce privește Germania, ea duce un război de apărare”¹³, dar că muncitorii germani nu vor trebui să admită ca acest război pornit împotriva imperiului lui Napoleon Bonaparte „să degenereze într-un război împotriva poporului francez”¹⁴. În „A doua Adresă cu privire la războiul franco-prusian”, datată 9 septembrie 1870, deci la cîteva zile după prăbușirea imperiului bonapartist, Consiliul General aprecia că războiul a încetat să mai fie din partea germană un război de apărare, devenind un război de cîmpire. Înlăturarea regimului bonapartist, una dintre piedicile principale în procesul desăvîrșirii unității naționale a poporului german, pune capăt primei etape a războiului franco-prusac. „Războiul de apărare s-a încheiat într-adevăr cu predarea lui Ludovic Bonaparte, cu capitularea de la Sedan și cu proclamarea republicii la Paris”¹⁵ glăsuia cea de-a doua Adresă a Consiliului General.

Este deosebit de semnificativ faptul că, a doua zi după proclamarea Republicii franceze, cercurile progresiste, muncitorești din Germania au luat atitudine împotriva pretențiilor anexioniste ale militarismului german. Într-un manifest adresat „Tuturor muncitorilor germani” se protesta

¹¹ *Ibidem*, p. 36.

¹² Arthur Arnould, *Histoire populaire et parlementaire de la Commune*, Paris, 1878, p. 64.

¹³ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 17, București, Editura politică, 1963, p. 5.

¹⁴ *Ibidem*, p. 6.

¹⁵ *Ibidem*, p. 284.

„în numele Comitetului democratic german“ din Braunschweig împotriva anexării Alsaciei și Lorenei, exprimându-se totodată convingerea că „toți muncitorii gîndesc ca noi“¹⁶.

Schimbarea caracterului războiului purtat de Franța după 4 septembrie 1870 a schimbat și starea de spirit a maselor populare. Acestea s-au ridicat cu energie la lupta împotriva armatei germane cotropitoare, pentru apărarea Capitalei, a Parisului. Relevînd tocmai această schimbare a caracterului războiului, ziarul „La Patrie en danger“ scria la 22 septembrie 1870 că „dacă la 6 iulie războiul era o crimă, la 20 septembrie pacea putea fi privită ca o crimă“. Însuși comandamentul german era nevoit să remarcă în lunile octombrie-noiembrie că are în față *altă* armată franceză, care luptă *altfel* decît sub împăratul Napoleon al III-lea. La 23 noiembrie, Moltke scria că „toată armata franceză este prizonieră în Germania și cu toate acestea sînt acum mai mulți luptători înarmați împotriva noastră decît la începutul campaniei“¹⁷.

În aceste împrejurări noi, lupta poporului francez împotriva militarismului german a fost susținută de cercurile progresiste ale vremii nu numai din Franța, ci și din alte țări. Garibaldi, eroul mișcării de eliberare din Italia, a intrat ca voluntar în armata franceză și a condus un corp de armată, compus aproape în întregime din democrați străini. Emigrația poloneză din Paris a constituit un batalion de voluntari. Printre străinii care s-au înrolat voluntar, cu entuziasm în rîndurile armatei franceze pentru a apăra republica s-au numărat și cîteva sute de români. „Sînt mîndru că am prilejul de a spune — declara „Un român“ într-o scrisoare publicată de ziarul „La Vérité“ — că simpatia românilor pentru Franța s-a manifestat în timpul războiului într-un mod strălucit... Maiorul Pilat, ginerele lui Rosetti, s-a înrolat în armata franceză... Se pot încă cita Dunca, Moruzzi, Valentineanu, Popescu, Bibescu, Brătianu și mulți alții, care au venit să servească sub drapelul francez atît ca ofițeri cît și ca simpli soldați“¹⁸.

Se poate afirma, prin urmare, că războiul pentru izgonirea armatelor germane de pe teritoriul Franței devenise nu numai un război *drept*, ci și *popular*. Revenea Guvernului „Apărării naționale“ sarcina de a conduce acest război. Numai că în perioada de după 4 septembrie 1870, în timp ce se manifesta o hotărîtă tentativă a maselor populare de a relua lupta în mod decisiv împotriva armatei prusace care se afla pe teritoriul național și asedia Parisul, au ieșit tot mai mult în evidență lipsa de voință a guvernului de a organiza această luptă, dorința sa de a încheia pacea cît mai repede. Pe acest fond s-au desfășurat și evenimentele care au culminat cu proclamarea Comunei.

În condițiile existente după 4 septembrie în Franța, clasele sociale s-au înfruntat și pe terenul patriotismului. Proletariatul francez, care, prin Comună, vestea lumii posibilitatea unei orînduiri sociale noi, mai drepte și mai bune, debuta ca stegar al acestei lumi, cu inima înflăcărată de dragostea de patrie. Proletariatul dorea să lupte și va lupta pentru apărarea țării într-un război care *devenise drept*, și în această luptă el se

¹⁶ „L'Avenir national“ (Paris) nr. 2067, din 19 septembrie 1870.

¹⁷ Georges Bourgin, *La Guerre de 1870—1871 et la Commune*, Paris, 1939, p. 104.

¹⁸ „La Vérité“ (Paris) nr. 166, din 21 martie 1871.

găsea pe aceeași poziție cu masele largi ale poporului, cu fiii cei mai cre-
dincioși ai țării.

În opoziție cu aspirațiile maselor și cu interesele țării, guvernul de
proveniență burgheză instalat la 4 septembrie a personificat lipsa de
patriotism, înclinația spre compromis, teama ca nu cumva un război
popular, cum tindea să devină războiul contra prusacilor, să submineze
dominația de clasă a burgheziei. Încercările maselor, după 4 septembrie,
de a impune organizarea războiului exprimau un fapt nou, după părerea
noastră : este pentru prima oară în istoria marilor războaie când rezistența
populară împotriva invadatorilor tinde să se identifice cu puterea guver-
namentală, astfel încît războiul să se transforme în război național,
popular.

Forțele politice care se opuneau politicii trădătoare a Guvernului
„Apărării naționale“ reflectau curentele sociale existente în societate,
găsindu-se însă pe aceeași poziție — „patriotică și națională“¹⁹ — în
problema luptei împotriva prusacilor. Adepții lui Blanqui, militanți pentru
dictatura unei minorități, se aflau alături de muncitorii socialiști din
Internațională și de democrații de tradiție iacobină. În perioada de după
4 septembrie, toate aceste grupări politice au acționat unite, ca un singur
„partid popular“²⁰, dar numai într-un singur scop : al eliberării țării de
armata prusacă. Pînă la proclamarea Comunei, ele s-au contopit pe plan
militar în Garda Națională și au acționat pe plan politic prin Comitetul
Central al acesteia.

Pentru a înțelege sensurile și mecanismul vieții social-politice a
Parisului în perioada războiului franco-prusac și a Comunei, este necesară
cunoașterea modului cum s-a născut, ce a reprezentat și cum s-a comportat
Garda Națională în timpul acestor evenimente. Garda Națională a fost
forma de organizare a rezistenței și a luptei împotriva cotropitorilor. Fără
să fie o creație nouă a evenimentelor din 1870, ea s-a transformat atît de
mult în condițiile noilor împrejurări încît și-a legat numele definitiv de
Comună. Formată din batalioane, organizate pe străzi și cartiere, Garda
Națională și-a depășit caracterul de forță militară, devenind treptat o tot
mai puternică *forță politică*. La originea acestei caracteristici se afla însuși
modul de creare și de existență a batalioanelor, care, pentru a se înarma,
a se echipa și a-și primi subzistența, veneau în contact nemijlocit nu cu
un organism militar superior, ci cu organele locale ale puterii, cu primă-
riile. Pentru funcționarea lor normală s-au constituit în fiecare arondis-
ment cite un consiliu de administrație și un consiliu de război, iar în
fiecare companie se alegea un „consiliu de familie“, cu misiunea de a
acorda asistență gărzilor naționale lipsite de mijloace.

În acest proces de trepidantă căutare a unor forme organizatorice
pentru a asigura funcționalitatea Gărzii Naționale, în condițiile patosului
patriotic care însuflețea masele, s-a cristalizat un nou organism ca expre-
sie directă a voinței acestora : *Comitetul de vigilență*. Formate în fiecare
arondisment, cele 20 de comitete de vigilență vor juca un rol politic impor-
tant în evenimentele care au precedat proclamarea Comunei. Încă de la
5 septembrie 1870, adunarea delegaților comitetelor de vigilență, care a

¹⁹ Jean Bruhat, Jean Dautry, Émile Tersen, *Op. cit.*, p. 87.

²⁰ Georges Bourgin, *Op. cit.*, p. 95.

avut loc în strada La Corderie (după cum s-a arătat, aici se aflau sediile organizațiilor socialiste și muncitorești), a hotărît crearea unui Comitet Central * al celor 20 de arondismente. Atît comitetele de vigilență cît și Comitetul lor Central desfășurau o activitate eminamente politică, de inspirație muncitorească. Obiectivele Comitetului Central, această „Precomună”²¹, cum o apreciază istoricii marxști francezi, reieșeau destul de limpede dintr-o propunere făcută în cadrul comitetului în care se vorbește de pe acum (septembrie 1870) de Comuna din Paris. „Din cîne trebuie să fie compusă Comuna din Paris? Din avocați? Nu. Din burghezi? Nu. Comuna din Paris trebuie să fie compusă în principal (subl. ns.) din muncitori de toate categoriile, revoluționari și socialiști recunoscuți”²². Comitetul celor 20 de arondismente a exercitat o puternică influență asupra Gărzii Naționale, în special pînă cînd aceasta și-a creat la 3 martie un Comitet Central propriu. Acesta a fost investit de Federația batalioanelor Gărzii Naționale cu autoritatea ce decurgea din rolul de conducător pe care i-l atribuia statutul adoptat în aceeași zi. În legătură cu componența Comitetului Central (provizoriu încă la această dată), trebuie observat că el nu avea o culoare politică unitară, majoritatea numelor fiind, totodată, lipsite de notorietate publică (motiv invocat de mulți detractori ai comitetului). Menționăm din comitet pe aceia care, deși necunoscuți sau mai puțin cunoscuți înainte de 18 martie, vor intra în istorie prin cartea de aur a Comunei: Alavoine, Arnold, Bergeret, Viard, Pindy, Ostyn, Durand și Varlin.

În ajunul datei de 18 martie, Federația batalioanelor Gărzii Naționale se afirma ca singura grupare constituită, aptă să-și afirme voința de a apăra onoarea și interesele Franței în războiul contra Germaniei și de a instaura un nou regim social, obiective pe care Guvernul „Apărării naționale” sau le trădase, sau nu le avusese niciodată în vedere.

Între 4 septembrie 1870 și 18 martie 1871 nu s-a desfășurat un război civil, cum se va întîmpla în timpul existenței Comunei, dar a avut loc o aprigă luptă de clasă: de o parte se afla burghezia, al cărui portdrapel a devenit Guvernul „Apărării naționale”, iar de partea cealaltă se găseau masele muncitorești ale Parisului, forțele proletariatului parizian condus de socialiști, de blanquiști, de iacobini. În această perioadă, lupta de clasă a cunoscut formele cele mai variate, ajungînd în cîteva momente la ciocniri violente.

Oricît de nou ca fenomen social-politic a fost Comuna din Paris, trebuie să subliniem că proclamarea ei s-a produs în ordinea firească a evenimentelor care au precedat-o. Comuna a exprimat doar saltul calitativ al unor acumulări de evenimente sociale și politice desfășurate succesiv, începînd mai ales de la 4 septembrie 1870. Din acest punct de vedere, modul în care a intrat Comuna în conștiința lumii proletare și chiar în unele lucrări historiografice cuprinde o oarecare simplificare, în sensul că proclamarea Comunei a fost înțeleasă ca un fulger ivit pe un cer social senin. Or, în realitate, Comuna a crescut din înseși frământările sociale, politice (și

* Pentru a nu se confunda cu Comitetul Central al Gărzii Naționale, îl vom denumi, în continuare, Comitetul celor 20 de arondismente.

²¹ Jean Bruhat, Jean Dautry, Émile Tersen, *Op. cit.*, p. 76.

²² *Ibidem*, p. 77.

militare) dinainte de 18 martie. „Comuna — scria Marx — ... proclamată o dată și încă o dată prin eforturi supraomenești în timpul asedierii Parisului... a fost în cele din urmă instaurată victorios la 26 martie. Dar ea nu a apărut pe neașteptate în această zi. Ea a fost țelul neabătut al revoluției muncitorilor“²³.

Masele populare cereau cu insistență alegerea Comunei, mai ales după fiecare înfrângere militară sau diplomatică în războiul care continua totuși să se poarte. Astfel, ca și manifestațiile anterioare ce reflectau minia populară față de un guvern care se dovedea incapabil să organizeze războiul și să-și legalizeze puterea prin alegeri, la 31 octombrie 1870 s-a produs o puternică mișcare populară sub impresia directă a unei noi înfringeri pe front — capitularea mareșalului Bazaine la Metz. Marx a acordat o mare însemnătate evenimentelor de la 31 octombrie, apreciind că instaurarea victorioasă a Comunei din Paris la începutul lui noiembrie 1870 ar fi schimbat total caracterul războiului. „Acesta ar fi devenit — scria Marx — războiul Franței republicane, care înalță steagul revoluției sociale din secolul al XIX-lea împotriva Prusiei, exponent al cotropirilor contrarevoluției“²⁴. Mișcarea de la 31 octombrie a zdruncinat încă o dată guvernul lui Trochu și J. Favre, dar n-a reușit să-l înlăture sau să-l împingă la grăbirea organizării apărării naționale și a alegerilor parlamentare. În felul acesta, lupta de clasă se ascutea în sensul cel mai propriu al cuvântului, forțele se delimitau tot mai mult. Pe de o parte, proletariatul își găsea aliați în mica burghezie și în elementele patriotice din toate categoriile sociale, Garda Națională cristalizându-se ca o forță atașată lui, iar pe de altă parte, guvernantii mizau pe sprijinul cu deosebire al marii burghezii — gata să încheie pace cu invadatorii, să plătească despăgubirile pentru a se putea răfui cât mai repede cu elementele turbulente — și pe cel al unităților armate aflate în provincie, neinformate asupra adevărului caracter al evenimentelor din Paris.

Un moment însemnat în confruntarea dintre guvern și forțele populare l-a reprezentat data de 6 ianuarie, cînd pe zidurile Parisului a apărut *Afișul roșu*. Expresie a profunde nemulțumiri populare față de politica guvernului, dar și a dureroasei surprize a parizienilor care fuseseră bombardați în ajun de artileria prusacă, *Afișul roșu* era un adevărat rechizitoriu la adresa „oamenilor de la Hôtel de Ville“ *. Redactat de Jules Vallès și Gustav Tridon, în numele Comitetului celor 20 de arondismente, *Afișul roșu* arăta că francezii erau în stare să învingă în război, dar că guvernantii, prin „încetineala, nehotărîrea și inerția lor ne-au adus pe marginea prăpastiei... Conducerea militară este într-o stare și mai de plîns : incursiuni fără scop precis : lupte care se soldează cu morți, dar fără rezultate ; insuccese repetate care ar putea să-i descurajeze și pe cei mai curajoși ; Parisul bombardat, Guvernul ne-a arătat tot ce poate : să ne ucidă“. În partea a doua a *afișului* guvernul era somat „de a se retrage și de a lăsa poporul Parisului să se îngrijească el singur de eliberarea sa. Municipalitatea sau Comuna, oricare ar fi numele ce i s-ar da, constituie unica salvare a poporului, singurul său recurs împotriva morții... Faceți loc po-

²³ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 17, Editura politică, București, 1963, p. 567.

²⁴ *Ibidem*, p. 566.

* Primăria orașului, unde după 4 septembrie 1870 se afla și sediul guvernului.

porului, faceți loc Comunei !". Este de reținut că printre cei 140 de semnatari ai acestui document politic, ce va avea consecințe importante, se numărau blanquiști și internaționaliști, ca Beslay, Champy, Clémence, Demay, Duval, Gérardin, Johannard, Malon, Martelet, Pindy, Theisz, Vailant — nume care vor continua să apară tot mai la suprafața vieții publice, ajungând să se impună hotărîtor odată cu proclamarea Comunei.

Presat de agitațiile de stradă, bombardat de artileria prusacă, și, mai ales, neliniștit de forța Gărzii Naționale, Trochu a inițiat în cele din urmă o acțiune de respingere a prusacilor prin Buzenval, acțiune care a eșuat. Eșecul de la Buzenval a adus din nou masele și batalioanele Gărzii în stradă, care încearcă, în ziua de 22 ianuarie 1871, să ocupe Hôtel de Ville. Batalioanele comandate de Raoul Rigault și Sapia s-au apropiat de primărie, dar jandarmii lui Vinoy, prefectul poliției, au deschis focul direct împotriva lor și a manifestaților, omorînd și rănind peste 30 de persoane, printre care și pe Sapia.

Evenimentele de la 22 ianuarie au adîncit și mai mult prăpastia dintre guvern și forțele populare. Ziarele „Le Reveil” și „Le Combat”, care exprimau idei revoluționare, au fost suprimate, iar 93 de persoane, printre care și Ch. Delescluze, au fost arestate. În același timp, Guvernul „Apărării naționale” a precipitat tratativele pentru încheierea păcii, acceptînd cererile lui Bismarck: contribuție de război (Parisului îi reveneau 200 de milioane franci), dezarmarea armatei, predarea forturilor și intrarea trupelor germane în Paris. Nedispunînd de nici o altă forță armată, Jules Favre s-a văzut nevoit să ceară învingătorului menținerea Gărzii Naționale (în rîndurile căreia se aflau și batalioane devotate guvernului). În aceste condiții, armistițiul a fost semnat la 28 ianuarie 1871, după un așteiu al Parisului de patru luni și 12 zile.

Semnarea armistițiului care consfințea înfringerea Franței a declanșat o profundă criză politică și socială. Masele, care după 4 septembrie 1870 nu încetaseră nici un moment să spere într-o victorie, se vedeau dintr-o dată imobilizate, umilite de către învingători. În săptămînile următoare, activitatea politică s-a concentrat în campania electorală, întrucît Bismarck ceruse ca pacea să fie ratificată de un guvern rezultat dintr-o consultare a alegătorilor.

Alegerile parlamentare au avut loc la 8 februarie 1871. Din aceste alegeri a ieșit Adunarea de la Versailles (care mai întîi s-a întrunit la Bordeaux), viitorul dușman al Comunei, intrată în istorie sub numele de Adunarea „ruralilor”. Într-adevăr, componența acestei adunări purta pecetea provinciei, care în cea mai mare parte a ei rămăsese străină de frămîntările politice și sociale ale Capitalei. Forțele revoluționare și democratice au candidat cu succes pe listele Parisului, dar numărul lor era infim în Adunarea celor 750 de „rurali”, dintre care peste 400 erau monarhiști.

Trei hotărîri nechibzuite adoptate de Adunare aveau să producă un ecou extrem de nefavorabil în capitala Franței. Acestea au fost: achitarea polițelor în termen de trei luni (măsură care lovea în mica negustorie, afectată vital de lunile asediului); neamînarea plății chirilor (care lovea în toate familiile modeste); și, în sfîrșit, suprimarea soldei zilnice de 1,50 franci, a tuturor membrilor Gărzii Naționale. Toate aceste măsuri stabilite de Adunarea Națională aveau nevoie, mai ales ținînd seama de

starea de spirit a populației, să fie susținute printr-o forță militară sigură. În acest scop, autoritățile guvernamentale au trecut la noi acțiuni cu caracter represiv împotriva celor mai dinamice elemente care inițiau și conduceau acțiunile maselor. Guvernul se preocupa de recuperarea tunurilor Gărzii Naționale, expresie a unei forțe devenite indiscutabil antiguvernamentală. Mai multe încercări ale soldaților din armata versailleză (la 11 martie în Montmartre, la 16 martie în Piața Vosges) de a pune mâna pe tunuri au fost împiedicate de paza energetică a membrilor Gărzii Naționale. Guvernul, revenit la 17 martie la Paris (adunarea se mutase la 14 martie de la Bordeaux la Versailles), adresează mai multe apeluri Gărzii Naționale să se lase dezarmată, anunțând totodată intenția sa de a lua în stăpânire tunurile Gărzii.

Așadar, după șase luni de neîntrerupte confruntări și amenințări, cele două forțe principale *de clasă* care se aflau în luptă ajunseseră în ajunul zilei de 18 martie la o asemenea situație încât ciocnirea devenise inevitabilă; guvernul nu *putea* să mai *existe* fără dezarmarea Gărzii Naționale, care la această dată întruhipa mâna înarmată a maselor populare, a muncitorimii pariziene, iar Garda Națională era o forță prea puternică pentru a se lăsa dezarmată.

În ajunul zilei de 18 martie, raportul de forțe între guvern și Garda Națională era net în favoarea acesteia din urmă, încât o acțiune a guvernului contra Gărzii părea un lucru absurd, o „aventură“. Totuși, în ședința din 17 martie, guvernul, care se dovedise „incapabil de a aresta pe cei 25 de membri ai Comitetului Central, dădu ordin să se pună mâna pe două sute cincizeci de tunuri păzite de întreg Parisul“²⁵. Aceste tunuri se aflau în cea mai mare parte (171) pe colinele Montmartre, iar restul pe colinele Chaumont.

Începută la ora 3, în dimineața zilei de 18 martie, acțiunea de preluare a artileriei Gărzii situată pe colina Montmartre s-ar fi putut încheia cu succes dacă, din cauza unei neglijențe tehnice, „de care comandamentul francez a dat dovadă în tot cursul războiului“²⁶, nu s-ar fi uitat să se prevadă pregătirea atelajelor care trebuiau să transporte tunurile. Întârzierea provocată de această defectiune a fost plină de consecințe, deoarece a dat posibilitatea Comitetului de vigilență al arondismentului XVIII să intervină. Însufletit de Théophile Ferré și Louise Michel, Comitetul a reușit, avînd sprijinul populației și al Gărzii, să determine trupele guvernamentale (batalionul 88) să refuze executarea ordinelor, să-și dezavueze ofițerii și să-l aresteze pe generalul Lecomte.

La ora 9, în timp ce „deruta forțelor versailleze este totală“²⁷, își face apariția batalionul 128 din Garda Națională, comandat de Bergeret, care reintră în posesia tunurilor.

Spre amiaza zilei de 18 martie, în timp ce trupele guvernamentale erau „literalmente digerate de mulțime“²⁸, Thiers decide evacuarea Parisului, recunoscînd în felul acesta incapacitatea guvernului său de a-și

²⁵ Georges Bourgin, *Op. cit.*, p. 163.

²⁶ Jean Bruhat, Jean Dautry, Émile Tersen, *Op. cit.*, p. 102.

²⁷ *Ibidem*, p. 104.

²⁸ Michel Lhospipe, *La guerre de 70 et la Commune en 1000 images*, Pont Royal, Paris, 1965, p. 219.

exercita atribuțiile puterii în Capitală. Parisul se află astfel, începînd din această zi, sub conducerea Comitetului Central al Gărzii Naționale. Necunoscînd intenția guvernului de a renunța la luptă și a fugi din Paris, batalioanele Gărzii au trecut imediat la organizarea rezistenței împotriva unui eventual contraatac din partea trupelor guvernamentale. Brunel a înconjurat și apoi a ocupat cazarma Prințul Eugen; seara Hôtel de Ville se afla în miinile insurgenților, ca și Imprimeria națională.

Care erau sursa acestei puteri, modalitatea realizării și obiectivele sale — toate acestea reprezintă însăși istoria Comunei. Deși în primul moment noua putere afirmată în Paris a ezitat să se considere guvernamentală, ea avea să devină în curînd o astfel de putere. Numai că Comitetul Central „reprezenta tendințe, nu un partid”²⁹. Întreaga experiență a Comunei, începînd chiar de la 18 martie, va dovedi cît de necesară era existența unui partid, a unui organism unic de conducere și de traducere în viață a actelor guvernamentale pentru materializarea puterii politice pe care atît de energic și de categoric o impuseseră masele populare în ziua de 18 martie.

Dar un asemenea partid a lipsit. Întruniți în localul primăriei Parisului (Hôtel de Ville), pe care flutura drapelul roșu, membrii Comitetului Central nu au putut adopta decît o hotărîre care, deși importantă și necesară, contrazicea în oarecare măsură sensul revoluționar al evenimentelor de la 18 martie. Comitetul a fost de părere că menirea lui după fuga lui Thiers era în primul rînd de a legaliza un alt guvern, în care scop a decis convocarea corpului electoral. Într-o proclamație adresată membrilor Gărzii Naționale, aceștia erau chemați să procedeze „degrabă la ținerea alegerilor comunale” pentru a realiza „singura recompensă”, „aceea de a vedea instaurîndu-se adevărata Republică”³⁰. Voci lucide din Comitetul Central, cum era aceea a lui Brunel, de a aresta pe membrii guvernului Thiers care se mai găseau la Paris, de a închide porțile orașului și a împiedica plecarea spre Versailles a puținelor trupe devotate acestuia nu au reușit să se impună. „Comitetul Central... — aprecia Marx — a comis de astă dată o greșeală capitală, prin faptul că nu a pornit imediat asupra Versailles-ului, care pe atunci nu avea nici un fel de mijloace de apărare, pentru a pune astfel capăt comploturilor lui Thiers și ale Adunării «des ruraux»”³¹.

Proclamațiile și afișele Comitetului Central din ajunul alegerilor sugerau destul de limpede ideea că ceea ce se produsese în Paris la 18 martie nu era altceva decît o revoluție. „Prin această revoluție — glăsuia unul dintre aceste afișe — fără precedent în istorie... Parisul a dat dovadă de un strălucit efort pentru dreptate... Născut din revendicarea dreptății care a dus la revoluția din 18 martie, Comitetul Central a fost instalat la Hôtel de Ville nu ca guvern, ci ca sentinelă a poporului”³².

Așadar, primul act major după revoluția de la 18 martie era socotit a fi — și așa a și fost — chemarea maselor la alegerea pe cale democratică a conducătorilor lor din rîndurile lor. Alegerile de la 26 martie,

²⁹ Jean Bruhat, Jean Dautry, Émile Tersen, *Op. cit.*, p. 109.

³⁰ *Ibidem*, p. 114.

³¹ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 17, Editura politică, București, 1963, p. 350.

³² Georges Bourgin, *Op. cit.*, p. 216.

pe care, bineînțeles, guvernul de la Versailles le-a contestat cu anticipație, s-au desfășurat în liniște și, ținând seama de condițiile (de război) în care se afla Parisul, la ele au participat un număr destul de mare de alegători. Numărul membrilor Comunei a fost determinat de principiul adoptat pentru alegeri — un reprezentant la 20 000 de alegători —, trebuind să fie alese 90 de persoane. În realitate Comuna a avut 84 de membri, aceasta în urma modificărilor determinate de retragerea primarilor burghezi, a demisiilor și a renunțării din diferite motive a unor aleși. Instalarea Comunei la Hôtel de Ville a avut loc la 28 martie, într-o atmosferă însuflețită, de un public alcătuit din 200 000 de persoane. Rezultată din valurile frământărilor sociale ale Parisului și ale Franței, Comuna — așa cum s-a născut și a trăit — nu poate fi înțeleasă fără să cunoaștem pe reprezentanții ei cei mai de seamă, pe *aleșii* ei, pe membrii Consiliului Comunei, intrat în istorie sub numele de *Comună*.

Deși este consacrată de multă vreme în istoriografie opinia existenței unor curente mai mult sau mai puțin clar conturate în rândurile Comunei (internaționaliști, proudhoniști, blanquiști, iacobini), socotim necesar să subliniem mai întâi unele caracteristici comune, care au *unit* pe membrii Comunei. Astfel, de pildă, *toți* membrii ei, fără excepție, au fost adversari ai regimului bonapartist. Procesele și închisorile făceau parte din aproape toate biografiile membrilor Comunei. Cu puține excepții, *toți* membrii Comunei considerau Guvernul „Apărării naționale“, care sfârșise prin a capitula în fața germanilor, vinovat de prăbușirea țării, incapabil și nedemn de a mai rămâne în fruntea Franței. Comuna reunea membri ai Comitetului Central (al Gărzii Naționale), membri ai Comitetului celor 20 de arondismente, în general oameni deosebit de activi în timpul evenimentelor petrecute după 4 septembrie 1870 în capitala Franței.

Blanquiștii aveau un trecut revoluționar îndelungat — Louis Auguste Blanqui avea un stagiul în închisorile Franței de peste 35 de ani. Dar printr-o ironie a istoriei, deși fusese alesul nr. 1 al Comunei, Blanqui, care acționase atât de energic pentru răsturnarea Guvernului „Apărării naționale“, nu a avut satisfacția de a participa la încununarea acestor acțiuni, fiind arestat de Thiers la 17 martie 1871. Discipolii săi au ilustrat însă cu energie activitatea Comunei și mulți dintre ei aveau să moară pentru apărarea sa. Trebuie spus totodată că, dacă în interiorul Comunei, chiar între marile curente, delimitările erau uneori greu de surprins, blanquiștii ofereau ei înșiși un adevărat mozaic de tendințe, mai ales în absența șefului. Iată numele aleșilor Comunei care aparțineau sau, cum a fost cazul unor publiciști radicali și intelectuali progresiști, s-au alăturat blanquiștilor: Théophile Ferré, Raoul Rigault, Duval, Eudes, Flourens, Vermorel, F. Pyat, Protot, Tridon, Arthur Arnould, Gambon, Pascal-Grousset, J. V. Clement, Miot, Chardon.

Grupul politic cel mai bine conturat, cu ideologia cea mai clară, de sorginte marxistă, a fost, fără îndoială, al „internaționaliștilor“ sau, mai exact spus, al socialiștilor³³. După opinia multor contemporani, idealurile Comunei au fost întruchipate cel mai bine de muncitorul Eugène Varlin. Lui i s-au adăugat și alți internaționaliști, ca: Theisz, Frankel, Lefrançais

³³ Menționăm că prin internaționaliști se înțeleg aderenți ai Internaționalei. Printre aceștia se găseau și blanquiști, și proudhoniști de stînga.

Assi, B. Malon, Avrial, Clémence, Eugène și Charles Gérardin, C. P. Langevin, Vaillant, Pindy. Comuna a numărat 25 de muncitori, printre care Varlin, Malon, Duval, Theisz, Trinquet, Frankel etc. Ea s-a bucurat de sprijinul unor publiciști talentați, cunoscuți în opinia publică. Ch. Delescluze, Felix Pyat, Jules Vallès, Vésinier, P. Grousset, A. Arnould ș.a. au fost aleși pentru curajul dovedit în publicistica democratică în timpul imperiului, pentru contribuția lor la compromiterea Guvernului „Apărării naționale“. Din Comună au făcut parte, de asemenea, medici (Rastoul, Parisel), avocați (Gambon), profesori sau învățători (Andrieu, Urbain, Lefrançais, Verdure), pictori (Courbet, Eudes, Billioray, Ranvier), poeți (Pottier, J. B. Clément), contabili (Jourde, Ferré).

Timp de o sută de ani, Comuna a fost socotită, pe bună dreptate, prima experiență de creare a unui nou tip de stat, și anume a statului clasei muncitoare, a statului socialist. Deși în decursul timpului aprecierile au purtat unele particularități determinate de împrejurările istorice concrete, caracterizarea generală dată de Marx la numai câteva zile după dispariția Comunei a rămas la fel de valabilă și azi, după un secol.

Comuna a fost, înainte de toate, opera clasei muncitoare din Franța, a poporului francez. Deși a fost influențată de diferite curente ideologice, acestea nu s-au materializat direct în experiența istorică a Comunei decât prin ceea ce a fost asimilat *în spiritul și în tradiția poporului francez*. Astfel, de pildă, Comitetul Central, credincios principiilor revoluției din 1789 privitoare la emanația puterii de la popor, nu a ezitat nici un moment de a-și legaliza puterea printr-o consultare a maselor, organizând alegeri în condiții interne și externe dintre cele mai precare. Mai mult : membrii Comunei au rămas și după alegeri într-un contact permanent cu organizațiile pe care le reprezentau, cu alegătorii lor, ei fiind, din acest punct de vedere, reprezentanți ai poporului în sensul cel mai real al cuvîntului. Prin obiectivele majore pe care și le punea, Comuna a fost un guvern revoluționar care a început, după cum se spunea într-unul din documentele sale, „marea luptă“ între „parazitism și muncă“, între exploatați și exploatați.³⁴

Ținînd seama de specificul situației în care se aflau, cei peste 80 de membri ai Comunei s-au grupat în 10 comisii (după numărul vechilor ministere, mai puțin Ministerul Cultelor, al cărui buget fusese desființat oficial).

Din punct de vedere politic, cea mai importantă comisie trebuia să fie Comisia executivă, care reunea, după reorganizarea ei din 20 aprilie, cîte un membru din fiecare comisie, deși formal nu se situa deasupra celorlalte, dar în felul acesta structura ei îi permitea să țină în mînă toate sectoarele de activitate ale Comunei. Această comisie era formată din : Jourde (din partea Comisiei de *Finanțe*), Cluseret (*Război*), Protot (*Justiție*) Rigault (*Securitatea generală*), Viard (*Alimentație*), Frankel (*Muncă, industrie și schimb*), Grusset (*Relațiile externe*), Andrieu (*Serviciile publice*) și Vaillant (*Învățămînt*).

În legătură cu modalitatea în care Comuna reflecta, exprima aspirațiile poporului, trebuie să avem în vedere că, deși membrii Comunei nu

³⁴ „Les affiches du Comité Central de la Garde Nationale et de la Commune, fila 57 (Colecția Bibliotecii Naționale din Paris, cota Lb⁵⁷, 1580).

apărtau unui partid cu o structură organizatorică cât de cât definită, ei proveneau, după cum s-a arătat, din anumite grupuri politice sau sociale, secții ale Internaționalei, camere sindicale sau cluburi. În tot timpul existenței Comunei, aceste organizații au desfășurat o activitate social-politică deosebit de intensă.

Ca și în alte momente revoluționare din istoria Franței, Parisul a cunoscut și în timpul Comunei acea formă specific franceză de activitate politică și civică, de dezbateră a problemelor la ordinea zilei, de educație care a fost *clubul*. Alături de secțiile Internaționalei și de sindicate, cluburile au reprezentat unul dintre izvoarele principale ale puterii de creație a Comunei. Comuna nu putea avea, după cum declara un membru al ei, Amouroux, „o putere reală decât dacă păstrează legătura cu întrunirile publice, pentru a cunoaște adevăratele doleanțe ale populației”.³⁵

Opera guvernamentală a Comunei, în împrejurările excepționale ale existenței ei, este magnifică. Nu în *rezultate*, ci în *direcții*, nu prin ce reprezintă, ci prin modul *cum* s-a realizat. „Măsurile ei (Comunei — *n.n.*) speciale nu puteau decât să indice direcția în care se dezvoltă guvernarea poporului de către poporul însuși”³⁶, scria Marx în 1871. Măsurile „guvernamentale” luate de Comună nu erau spectaculoase prin ele însele în primul rînd datorită faptului că puterea Comunei se limita la un oraș, care era numai o *parte* a unui *întreg* organism social. Noua societate pe care a prefigurat-o Comuna nu s-a exprimat atît în actele de guvernămînt ale acesteia, ci în *modul* în care noua putere înțelegea să guverneze. În scurtul timp în care a existat, Comuna a experimentat o serie de metode novatoare de guvernare, în concordanță cu preceptele teoretice, ideologice, ale membrilor săi. Multe dintre aceste metode s-au dovedit a fi proprii orînduirii socialiste.

Activitatea cea mai importantă a Comunei ca stat al oamenilor muncii s-a desfășurat în cadrul Comisiei pentru muncă, industrie și schimb, formată aproape în exclusivitate din cunoscuți membri ai Internaționalei, ca : Frankel, Malon, Theisz, Avrial, Dupont, Gérardin. Această comisie a lucrat direct cu sindicatele, al căror rol în timpul Comunei, ca exponenți ale maselor muncitorești, a fost de cea mai mare însemnătate. „Faimosul decret”, cum l-a denumit V. I. Lenin³⁷, din 16 aprilie 1871, prin care Comisia pentru muncă, industrie și schimb urmărea organizarea producției industriale pe baze cooperatiste acorda sindicatelor un rol primordial în această acțiune. Acestora le revenea misiunea de a întocmi o statistică a atelierelor părăsite, de a elabora măsuri practice în vederea reluării activității pe baza constituirii unor „societăți cooperatiste muncitorești”, care în ultimă instanță puteau să preia în patrimoniul lor întreprinderile respective. Poate nu întîmplător cel mai activ sindicat în timpul Comunei a fost sindicatul mecanicilor și metalurgiștilor, care număra cîteva mii de membri.

Comisia pentru muncă, industrie și schimb, pe baza decretului din 16 aprilie, a trecut la o acțiune energetică de mobilizare a camerelor sindicale în vederea organizării producției pe baze noi în întreprinderile care, din

³⁵ Jean Bruhat, Jean Dautry, Émile Tersen, *Op. cit.*, p. 148.

³⁶ K. Marx, F. Engels, *Războiul civil din Franța*, în *Opere*, vol. 17, Editura politică, București, 1963, p. 364.

³⁷ V. I. Lenin, *Opere*, vol. 17, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 123.

diferite motive, se sustrăgeau de la activitatea normală de producție. Ca urmare a inițiativei Comisiei pentru muncă, industrie și schimb și a participării câtorva syndicate puternice, decretul din 16 aprilie a putut fi pus în practică într-o serie de unități, importante în primul rând pentru apărarea Comunei. Astfel au fost confiscate un număr de ateliere care reparau arme și produceau muniții. Sindicatul mecanicilor controla deja 20 de întreprinderi de acest tip, câte una din fiecare arondisment, între care și Atelierul militar „Louvre“, pregătindu-se, în ultimele zile ale existenței Comunei, să preia una dintre cele mai mari uzine metalurgice ale Parisului, uzina Barriquand ³⁸. În aceeași direcție, a sprijinirii efortului militar al Comunei, a acționat și sindicatul croitorilor, care, prin cooperativele sale, a preluat de la antreprenorii particulari monopolul înzestrării Gărzii Naționale.

Caracteristica principală a acțiunii de organizare a sindicatelor în timpul Comunei, acțiune sprijinită de Comisia pentru muncă, industrie și schimb, consta în fixarea ca obiectiv nemijlocit al activității prelucrarea și organizarea producției pe baze cooperatiste, cu alte cuvinte pe baza proprietății sociale și nu particulare.

Deși trebuie să ținem seama permanent de condițiile *exceptionale* în care se produceau aceste transformări sociale, prezintă interes, desigur, și modul în care au reglementat comunarzii munca, cel puțin în întreprinderile aflate direct sub conducerea muncitorilor. Un regulament interior elaborat la Atelierul militar „Louvre“ preconiza ziua de muncă de zece ore, numirea de către muncitori a șefului de atelier, revocabilitatea lui ³⁹ și alte prevederi, proprii unei întreprinderi de stat.

O serie de decrete ale Comunei au vizat reglementarea muncii pe plan general. La 20 aprilie s-a interzis munca de noapte în brutării, dându-se astfel satisfacție unei vechi revendicări a muncitorilor. La 27 aprilie, printr-un alt decret al Comisiei executive, s-a interzis aplicarea de amenzi sau rețineri din salarii, socotite a fi „imorale“ atât în fond cât și în formă. În sfârșit, în rândul decretelor cu caracter social trebuie amintite și acele decrete care priveau importante probleme a căror soluționare fusese cerută imperios înainte de 18 martie, și anume decretul cu privire la chirii, la scadențe și la eliberarea obiectelor amanetate. Problema chiriilor a fost rezolvată la 30 martie, prin decretul de anulare generală a datoriilor ce urmau a fi plătite până la 1 aprilie 1871, motivându-se că era echitabil ca proprietatea să-și dea și ea contribuția la sacrificiile războiului, ale cărui greutatea le-au suportat în întregime „munca, industria și comerțul“. Această măsură, evident cu un caracter special, a fost însă completată la 25 aprilie cu hotărîrea rechiziționării caselor libere în favoarea celor lipsiți de locuință, fapt ce atesta capacitatea Comunei de a ataca proprietatea particulară imobiliară (casele libere aparțineau multor burghezi refugiați, care luptau împotriva Parisului comunard, iar Versailles-ul distrugea zilnic prin bombardamentele sale de artilerie casele din cartierele periferice muncitorești).

În problema scadențelor, Comuna a decis, la 18 aprilie, ca ele să fie achitate cu începere de la 15 iulie 1871 într-un interval de trei ani, fără dobânzi. O măsură care a avut însemnătatea ei pentru parizieni s-a referit

³⁸ Jacques Rougerie, *Procès des Communards*, Paris, 1964, p. 221.

³⁹ *Ibidem*, p. 223—224.

la soarta obiectelor amanetate. La 7 mai, Comuna a hotărît, ținînd seama de greutățile oamenilor din păturile muncitorești, cu venituri mici, eliberarea gratuită a obiectelor avînd o valoare sub 20 de franci.

Dacă în cadrul activității Comisiei pentru muncă, industrie și schimb s-au prefigurat elemente ale orînduirii socialiste, în Comisia pentru învățămînt s-au anticipat, de asemenea, experiențe prețioase pentru învățămîntul și cultura societății secolului nostru, cum a fost, de pildă, enunțarea principiului învățămîntului laic, gratuit și obligatoriu. Pare de necrezut, totuși, în mijlocul atîtor frămîntări și greutăți, Comuna a găsit timpul necesar și oamenii corespunzători pentru a se ocupa de problemele culturii astfel încît activitatea în acest domeniu să se desfășoare aproape normal. Biblioteca Națională a fost reorganizată datorită devotamentului și talentului a doi oameni de știință, Elie Reclus și Benjamin Gastineau. Probabil și datorită prezenței în rîndurile membrilor Comunei a mai multor pictori, artele plastice s-au bucurat de o atenție specială în timpul Comunei. „Parisul — scria celebrul Courbet, membru al Comunei —, cucerindu-și în sfîrșit libertatea sa de acțiune și independența, invită pe artiști de a lua ei înșiși conducerea muzeelor și a colecțiilor de artă...”⁴⁰. În spiritul cel mai democratic, artiștii din Paris s-au constituit într-o federație, al cărei statut reglementa o serie de probleme importante care priveau nu numai viața și activitatea artiștilor, ci și viața artistică a orașului, a țării (monumente, expoziții, învățămînt etc.)⁴¹. În grupul artiștilor care au aderat la Comună s-au numărat, alături de Courbet, sculptorul Jules Dalou, Pottier, autorul devenit celebru al cîntecului revoluționar *Internationale*, ș.a.

O activitate laborioasă s-a desfășurat la Palatul Poștelor sub conducerea lui Theisz, muncitor în bronz, unde, în ciuda dezorganizării produsă de funcționarii care au părăsit serviciile după 18 martie, serviciul poștal a funcționat normal în timpul Comunei. La fel, sub conducerea muncitorului Camélinat, a funcționat normal și Monetăria statului, unde se tipăreau efectele poștale.

În istoriografia Comunei s-a dezbătut mult problema poziției comunarilor față de Banca Franței, depozitara unor valori reprezentînd nu mai puțin de trei miliarde de franci. Pentru a înțelege ce însemna această sumă, este suficient să spunem că toate cheltuielile Comunei efectuate cu bani scoși în *condiții normale* de la Banca Franței s-au ridicat la 7 293 383,33 franci.⁴²

Clădirea băncii era păzită la 18 martie de 480 de funcționari, organizați militaricește. În fața lor, Comuna, cu cei 200 000 de membri ai Gărzii, nu a trecut să forțeze ușile, renunțînd astfel, cum scria un fost membru al Comunei, la un „imens capital furat strămoșilor noștri și părinților noștri de către oligarhia capitalistă”⁴³.

Comuna a făcut greșeala de a se folosi de bancă ca și cum ar fi fost o instituție comercială și industrială și nicidecum guvernamentală, de la care a ridicat — e drept — sume modeste. În același timp însă, banca a oferit

⁴⁰ „L'Affranchi” (Paris) nr. 21, din 22 aprilie 1871.

⁴¹ „L'Affranchi” din 17 aprilie 1871.

⁴² Pierre Vésinier, *Comment a péri la Commune*, Nouvelle Librairie Parisienne, Albert Savin, Paris, 1892, p. 124.

⁴³ *Ibidem*, p. 72.

guvernului de la Versailles sume de patruzeci de ori mai mari. Această atitudine a dat posibilitate băncii de a finanța, incomparabil la alte proporții, guvernul de la Versailles. Din această cauză, urmările neocupării băncii au fost deosebit de grave pentru Comună.

Rezultatele activității în unele comisii au fost influențate de împrejurări inevitabile. Astfel, de pildă, Comisia pentru relații externe, condusă de Paschal Grusset, care avea un rol deosebit de important pentru consolidarea statului Comunei, a dat rezultate sub așteptări. Împrejurările externe erau cât se poate de nefavorabile pentru Comună, dar Comisia lui Grusset nu s-a folosit de simpatia de care se bucura în toată lumea în acțiunea de a aduce sprijinul din exterior pentru guvernul Comunei din Paris. „Pretutindeni în Europa clasa muncitoare sorbea știrile din Paris, trăia cu toată inima alături de marele oraș, devenit capitala sa, își înmulțea mitingurile, demonstrațiile, apelurile. Ziarele sale... luptau curajos contra calomniilor presei burgheze”.⁴⁴ „Comuna, scrie un alt istoric francez, nu a făcut nimic pentru a se pune în legătură cu străinii care o divinizau”.⁴⁵

Mult mai fructuoasă ar fi putut fi activitatea Comisiei pentru relații externe în direcția atașării provinciei la cauza Parisului, mai ales că ideile care stăpîneau Capitala, și în primul rînd ideea Comunei, se născuseră și în alte orașe încă de la 4 septembrie 1870. Înaintea Parisului, care se lupta cu Guvernul „Apărării naționale” și trupele lui Trochu, Lyonul proclamase o mică comună încă din septembrie 1870. Peripețiile existenței ei au avut un ecou mai puțin puternic, totuși drapelul roșu a rămas arborat pe primăria din Lyon pînă la 29 ianuarie 1871. La aflarea știrii abandonării Parisului de către Thiers, drapelul roșu a fost din nou înălțat (la 22 martie 1871), iar pe zidurile clădirilor din Lyon a apărut un afiș care anunța că „odată cu Comuna impozitele se vor ușura, cheltuielile publice nu vor mai fi risipite, instituțiile sociale așteptate cu o legitimă nerăbdare de muncitori vor fi înființate și puse în practică”⁴⁶ (subl. ns.). Dar atît la Lyon cît și în alte orașe, ca : Marsilia, Toulouse, Limoges, Narbonne, Comunele proclamate în semn de solidaritate cu Parisul au rezistat numai cîteva zile.

Comuna a evitat pe cît a putut războiul civil. Cu excepția unui grup restrîns care milita, încă imediat după 18 martie, pentru atacarea guvernului de la Versailles — ceea ce e puțin probabil să fi dat naștere unui război civil în condițiile forțelor armate cu totul neînsemnate de care dispunea Thiers — și a încercării în același sens făcută de Flourens și Duval la 3—4 aprilie, Comuna, prin majoritatea membrilor ei, nu era animată de *intenții războinice*. În consecință, nici nu s-a preocupat în mod special de întărirea forței sale militare. Două fapte semnificative ilustrează această atitudine : primul se referă la reducerea masivă a efectivelor batalioanelor Gărzii Naționale, iar al doilea la împrejurarea că, deși Comuna deținea 1 740 de tunuri, nu utiliza decît 320⁴⁷. Evident, nici reducerea efectivelor, nici abandonarea tunurilor nu erau rezultatul unor hotărîri, ci urmarea dificultăților de organizare, dar faptul că Comuna nu acorda prio-

⁴⁴ Lissagaray, *Op. cit.*, p. 1 919.

⁴⁵ C. Talès, *La Commune de 1871*, Paris, 1921, p. 136.

⁴⁶ „La nouvelle République” (Paris) nr. 16, din 28 martie 1871.

⁴⁷ Tristan Remy, *La Commune à Montmartre. 23 mai 1871*, Editions Sociales, Paris, 1970, p. 36.

ritate pregătirii militare vădea dorința ei de a nu se angaja într-un război civil.

În timp ce Comuna improviza comandanți militari din rândul unor foști ofițeri, cu mai multă sau mai puțină experiență de război, guvernul de la Versailles, care a doua zi după 18 martie nu dispunea decât de 12 000 de oameni, la 11 aprilie avea deja o armată (armata lui Mac-Mahon) reorganizată, cu un efectiv de peste 100 000 de oameni eliberați de Bismarck pentru a sprijini guvernul burghez de la Versailles. Obiectivul armatei lui Mac-Mahon era să cucerească Neuilly și să distrugă forturile din sud pentru a-și deschide drumul spre Paris.

Prin modul în care fusese constituită și, mai ales, prin modul ei de funcționare, Comuna, ca *guvern*, acționa totuși greoi. Acest lucru se făcea simțit în special pe plan militar, adică pe terenul principal, vital se poate spune, al acțiunilor sale. De aceea, alcătuirea unui organism mai *restrîns* ca număr de membri și mai *autoritar* a părut necesară multor membri ai Comunei. Cum unii dintre aceștia (iacobinii, blanquiștii) raportau și comparau evenimentele din 1871 cu cele din timpul marii revoluții franceze, uneori imitînd traseul revoluției din 1789, numele noului organism a fost împrumutat tot din nomenclatorul iacobinilor din 1793 : *Comitetul Salvării Publice*. Propunerea creării acestui comitet, făcută la 28 aprilie de Jules Miot, a fost adoptată la 1 mai cu 45 de voturi contra 23.

Crearea Comitetului Salvării Publice a dat naștere unei noi configurații în rândul membrilor Comunei ; au apărut astfel o *majoritate* și o *minoritate*, în aceasta din urmă aflîndu-se internaționaliștii și blanquiștii de stînga. Cu tot numele său, evocator al celui mai intransigent spirit revoluționar, Comitetul Salvării Publice, ales împotriva unei puternice minorități, nu a devenit ceea ce se aștepta de la el. Crearea Comitetului Salvării Publice a amplificat și mai mult disensiunile dintre diferitele grupuri și persoane din Comună, iar pierderea fortului D'Issy, la 9 mai, a dus la schimbarea unor membri din comitet. Inegalitatea de forțe între comunarzi și versaillesezi a continuat să se facă simțită în timpul desfășurării luptelor, în ciuda reorganizării conducerii militare a Comunei. La 13 mai, fortul Vanves a fost ocupat de trupele lui Mac-Mahon. Cîteva zile batalioanele comunarzilor au rezistat puternicelor bombardamente de artilerie ale versaillesezilor, dar, copleșite de acestea, ele au cedat la 20 mai, după lupte grele, pozițiile pe care le dețineau în afara centurii forturilor.

În noaptea de 21 spre 22 mai, Comitetul Salvării Publice, în frunte cu Delescluze, a lansat o proclamație către „poporul Parisului“ și ostașii Gărzii Naționale în care chema la „războiul revoluționar“ : „La arme ! Cetățeni, la arme ! Trebuie, o știți bine — se spunea în proclamație —, să învingem sau să cădem în miinile necruțătoare ale reacționarilor și clericalilor de la Versailles, ale acestor ticăloși care au vîndut cu bună știință Franța prusacilor și care ne fac să plătim prețul trădării lor !... Împuterniciții voștri vor lupta și vor muri împreună cu voi, la nevoie“. Fără îndoială, nu numai conținutul înflăcărat al acestui manifest, ci, în primul rînd, *conștiința cauzei drepte pe care o apăra* a însuflețit în așa măsură populația muncitoare a orașului, încît, în ciuda acalmiei care domnea în ajunul

zilei de 21 mai, în numai câteva zeci de ore, în mai multe intersecții principale s-au și ridicat baricade. Războiul a încetat să mai fie „clasic“; alături de comandanți militari, ca Dombrowski (care va fi împușcat în seara zilei de 23 mai), Brunel și Wroblewski, au apărut pe baricade fruntașii proletariatului francez: Varlin, Malon, Assi, Vermorel, Ferré, dintre care unii vor muri eroic, strigând „Trăiască Comuna!“.

La 27 mai a avut loc istorica luptă de la cimitirul Père-Lachaise, unde și-au pierdut viața, după datele presei burgheze, nu mai puțin de 1 600 de apărători ai Comunei⁴⁸.

Ultimul punct de apărare al comunarzilor — primăria arondismen-tului XX, unde se aflau Ranvier, Jourde, Varlin, Ferré și Trinquet — a fost cucerit de versaillezi la 28 mai, la ora 8 dimineața. Ultima baricadă, unde se aflau Varlin, Ferré, Gambon și viitorul strălucit istoric al faptelor Comunei — Lissagaray, de pe strada Ramponneau, a fost cucerită în aceeași zi. Căzut prizonier, Varlin avea să fie torturat și executat a doua zi, la 29 mai.

Represiunea împotriva comunarzilor nu s-a sfârșit odată cu înfrîngerea Comunei, la 28 mai. Au urmat execuțiile izolate și condamnările pronunțate de curțile marțiale, iar trei luni mai târziu, procesul principalilor conducători ai Comunei (care au fost prinși), în urma căruia au fost executați, la 28 noiembrie 1871, Théophile Ferré și Rossel. Din cei 36 309 comunarzi arestați și deferiți justiției, 10 137 au fost condamnați⁴⁹. În numărul celor arestați au figurat 1 858 de femei și 651 de copii. Louise Michel, Ec. Dmitrievna, A. Chiffon, Nathalie Le Mel ș.a. erau nume cunoscute în evenimentele Comunei⁵⁰. Au fost arestați, de asemenea, 1 725 de străini. Din aceștia 62 au fost expulzați, iar 89 reținuți pentru „informații suplimentare“⁵¹. Printre străinii care au participat direct la apărarea Comunei s-au numărat mai mulți români, în special studenți, ca I. Cernătescu, C. Haralambie, Gh. Rojniță ș.a. (primii doi menționați și în „Journal Officiel“ din 19 și 20 mai 1871). Represiunea judiciară s-a prelungit pînă la sfîrșitul anului 1874.

Prin multiplele sale consecințe, Comuna a marcat începutul unei noi perioade în istoria universală.

Învățămintele Comunei au fost subliniate deseori de Marx, Engels, Lenin și alți conducători ai proletariatului mondial, socialismul științific fiind astfel îmbogățit cu teze noi privitoare la revoluția proletară, la dictatura proletariatului și la tactica partidului revoluționar. „Jertfele Comunei — arăta V. I. Lenin —, oricît de mari sînt ele, au fost răsplătite prin importanța pe care ea a avut-o pentru lupta proletară generală: ea a răscolit mișcarea socialistă din întreaga Europă...”⁵². Cauza Comunei „este cauza revoluției sociale, cauza eliberării politice și economice depline a oamenilor muncii, cauza proletariatului din lumea întreagă. Și în acest sens ea

⁴⁸ Maurice Choury, *La Commune au Quartier Latin*, Paris, p. 209.

⁴⁹ Jacques Rougerie, *Procès des Communards*, Paris, 1964, p. 125.

⁵⁰ Maurice Dommanget, *Hommes et choses de la Commune*, Marsilia, 1937, p. 71—90.

⁵¹ Georges Bourgin, *Op. cit.*, p. 400.

⁵² V. I. Lenin, *Opere*, vol. 13, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 552.

este nemuritoare“⁵³. „Parisul muncitorilor cu Comuna lui — spunea Marx — va fi în veci cinstit ca vestitorul glorios al unei societăți noi. Numele martirilor lui rămân pe veci săpate în marea inimă a clasei muncitoare“⁵⁴.

Previiziunea lui Marx s-a adeverit întru totul. Comuna a avut un puternic ecou în toată lumea, influențând asupra dezvoltării mișcării muncitorești internaționale. Pentru România, anii Comunei coincid cu începutul răspîndirii ideilor socialismului științific. În același timp, numele lui Marx a apărut de numeroase ori în presa românească, arătat a fi, pe bună dreptate, sfătuitoarea și inspiratorul comunarilor în calitate de conducător al Internaționalei. Acest fapt a avut o mare importanță pentru orientarea teoretică viitoare a mișcării muncitorești din România, unde clasa muncitoare a cunoscut și recunoscut de la început în Karl Marx pe conducătorul proletariatului internațional, iar marxismul ca singura teorie justă pentru lupta sa de eliberare. În acest spirit, amintirea și tradiția sărbătoririi în fiecare an a Comunei în decursul a zeci de ani s-au încorporat organic în mișcarea muncitorească din țara noastră. Comuna a fost evocată cu emoție de fiecare dată, socotită a fi vestitorul societății socialiste.

„La 18 martie 1871 — scria ziarul „Drepturile omului“ în 1885 —, poporul muncitor al Parisului a arătat că el înțelege această uriașă misiune ce-i dă istoria... Și de aceea de la gheturile Siberiei pînă la cîmpurile înflorite ale Italiei, de la Polul Nord, la Polul Sud, toți socialiștii din lume sărbătoresc această mare zi ca o dovadă a viitorului frumos. Și de aceea și noi, socialiștii români, sărbătorim această dată. De pe malurile Dunării, din mijlocul poporului în suferință și apăsător, noi trimitem salutările noastre proletariatului universal, sperînd că în curînd va veni ziua cînd poporul muncitor al țării noastre va înțelege că proletariatul parizian s-a luptat pentru întreaga omenire și deci și pentru dînsul și va înscrie ziua de 18 martie între marile sărbători populare.“

Aceste cuvinte au fost confirmate de locul de cinste pe care l-a ocupat totdeauna Comuna din Paris în tradițiile mișcării muncitorești din România⁵⁵.

La 100 de ani de la prima încercare a proletariatului de constituire a unui stat muncitoresc, clasa muncitoare, condusă de partidele ei comuniste și muncitorești, victorioasă în 14 state ale lumii, omagiază memoria bravilor ei înaintași — comunarii Parisului.

⁵³ V. I. Lenin, *Opere*, vol. 17, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 124.

⁵⁴ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 17, Editura politică, București, 1963, p. 380—381.

⁵⁵ „Drepturile omului“ nr. 29, din 7 martie 1885.

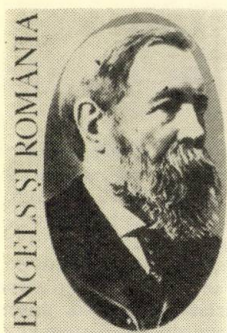
Engels și dezvoltarea mișcării socialiste din România

Peisotul istoric al umanității este brăzdat pe alocuri de acele maiestruoase și uimitoare alcătuirii a căror monumentalitate și frumusețe sfidează parcă timpul și se alătură veșniciei. Ele izvorăsc din nucleul cel mai de preț al gândirii și simțirii, al activității și creației omenești, fiind întotdeauna pe măsura epocii respective, a colectivității umane care le-au generat, a claselor și grupurilor sociale care le-au inspirat. Un asemenea moment nepieritor, cu implicații și consecințe pe care nu le-a mai avut nici un alt produs genial al strădaniilor omenești, îl constituie opera întemeietorilor socialismului științific, în care s-a cristalizat, și-a găsit expresia cea mai desăvârșită și adecvată istoric tot ceea ce reprezintă în scurgerea veacurilor idee umanistă și faptă revoluționară, năzuință firească spre un liman al vieții în care omul să trăiască și să se realizeze potrivit naturii sale umane specifice, potențelor și aptitudinilor fiecăruia.

Multe din capodoperele spiritului cu care se mîndrește omenirea personifică ori sugerează în primul rînd forța de creație a unei națiuni sau a unui popor. Opera lui Marx și Engels sintetizează în sine nu numai forța de creație a unei națiuni, ci, îndeosebi, a unei clase — clasa muncitoare a societății moderne, mai mult, a întregii umanități muncitoare.

Tocmai de aceea, ea e devenit bunul spiritual cel mai de preț al omenirii contemporane. Tocmai de aceea, clasa muncitoare, forțele sociale progresiste ale națiunilor moderne atît în țările dezvoltate sub raport industrial, cît și în țările care și-au cucerit independența politică și de stat în anii de după cel de-al doilea război mondial își motivează și fundamentează opțiunile, gîndirea și activitatea înnoitoare de transformare a structurilor sociale după principii și idealuri inspirate de învățătura lui Marx și Engels.

Dar forța de penetrație a ideilor marxiste în conștiința clasei muncitoare dintr-o țară sau alta, în sistemele de valori ale culturilor naționale depinde nu numai de valabilitatea universală a acestor idei, dar și de valențele lor naționale, particularizatoare, de capacitatea mișcărilor muncitorești și culturale de a le asimila într-un mod specific, diferențiat, în funcție de particularități istorice și sociale proprii. Pentru noi rodnicia și eficiența ideilor marxiste au fost cu atît mai mari cu cît am beneficiat de aprecieri directe ale clasicilor marxismului cu privire la unele aspecte ale mișcării revoluționare din România, ale istoriei moderne a poporului nostru. În acest spirit se cuvin apreciate și contribuțiile Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., care și-a propus cu stăruință să ne ofere fapte și imagini noi ale mișcării revoluționare și ale dezvoltării culturii în România din perspectiva inedită a relațiilor cu mișcări și evenimente internaționale decisive pentru destinul luptelor organizate ale proletariatului, a aprecierilor și relațiilor cu personalități de talia lui Marx, Engels și Lenin, a istoriei pătrunderii în țara noastră a ideilor nemuritoare ale marilor dascăli. Pe această linie se înscriu și două lu-

crări consacrate relațiilor lui Engels cu mișcarea socialistă din România și receptării operei sale în țara noastră *.

În contextul unei intense activități publicistice, al atîtor conferințe, simpozioane și sesiuni de comunicări științifice care au cinstit memoria marelui cărturar și revoluționar, cele două lucrări ne sînt cu deosebire aproape deoarece ne demonstrează încă o dată în ce măsură poporul nostru, prin cele mai înaintate forțe ale sale, se ridicase la nivelul creației și participării conștiente la opera de edificare a lumii moderne, în ce măsură strădaniile sale au găsit ecou în conștiința unei mari personalități, izvor de învățăminte și prețioase îndrumări în operele sale.

Documentele folosite de Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., care au stat și la baza lucrărilor semnate de Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac, precum și a celei semnate de A. Deac reprezintă o chemare la reflecție activă, pasionantă asupra tezaurului de idei pe care ni l-a lăsat F. Engels, asupra prețioaselor și pilduitoarelor învățăminte ale operei sale, privite în corelație cu însăși evoluția societății românești din ultimul secol, cu istoria gîndirii și practicii sociale celei mai înaintate a poporului nostru din epoca modernă.

În prefața la lucrarea *Friedrich Engels în publicistica română* este schițată personalitatea lui Engels, ce îmbina o impresionantă modestie cu o lărgime de spirit egalată și în trecut doar de cea a prietenului său Marx. Concepția lui Engels, așa cum se desprinde din documentele publicate în volum, în raport cu principalele momente și probleme ale istoriei poporului nostru, trebuie apreciată ținînd seama de teza profund semnificativă și plină de învățăminte: după

evenimentele revoluționare de la 1848 experiența socială a arătat că Europa nu se găsește nemijlocit în fața revoluției socialiste, ci a înfăptuirii sau desăvîșirii revoluției burghezo-democrate, antiabsolutiste și antifeudale, ceea ce presupunea, între altele, dezvoltarea marii industrii și generalizarea noilor relații economice și politice împotriva fărîmării feudale și a privilegiilor nobiliare, dezvoltarea mișcărilor de eliberare națională, împletirea revoluției democratice cu cea națională și realizarea consecventă a dreptului națiunilor la autodeterminare. La această perspectivă de ansamblu, care privea stadiul de evoluție și caracteristicile mișcărilor sociale și naționale europene, trebuie să adăugăm faptul că F. Engels, ca și K. Marx, de altminteri, cunoștea destul de bine date și fapte din istoria poporului român, rolul său, locul adesea dramatic, la confluența mai multor civilizații și în punctul nodal al conflictelor de interese și al tendințelor acaparatoare a trei imperii absolutist-feudale.

Marx și Engels au analizat de mai multe ori situația socială și politică a Europei răsăritene; ei au surprins fapte și tendințe cum ar fi: înaintarea continuă spre răsărit, începînd din 1789, a revoluției și spiritului revoluționar, caracteristici ale *muncii de clacă*, formă feudală a supramuncii pe care o presta țăranul valah, conflictele de interese ale marilor puteri cu privire la soarta Turciei europene, politica antinațională a grofilor și baronilor unguri în Transilvania, ceea ce a compromis însuși succesul revoluției de la 1848. Pe primul plan se situează însă considerațiile lui Engels despre „marea problemă” privind dreptul popoarelor mari și mici la existență națională, la independență și suveranitate. De altfel, rezolvarea problemei naționale, atît de complicată în Europa răsăriteană, reprezintă una dintre preocupările constante ale lui Marx și Engels. A. Deac se referă, de pildă, la răspîndirea pe teritoriul Transilvaniei în mii de exemplare a manifestului *Sînt socialiștii nepatrioți?*, editat la Iași de mișcarea socialistă pe baza unei scrisori adresate de Engels lui Nădejde, la un articol din „Democrația socială”

* Cele două lucrări care ne-au prilejuit prezentele însemnări sînt: *Friedrich Engels în publicistica română* (Culegere de studii, articole, corespondență, precum și o bibliografie a scrierilor lui F. Engels apărute în limba română), lucrare apărută sub îngrijirea lui Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac, București, 1970; Augustin Deac, *Engels și România*, Editura politică, București, 1970.

intitulat *Patriotism și internaționalism* — care are în vedere aprecierea lui Engels că o stare socialistă nu poate dura cu națiuni asuprite —, precum și la polemica dintre secțiile irlandeze și cele engleze ale Internaționalei I în legătură cu care Engels scria: „Problema este următoarea: trebuie lăsați irlandezii să-și conducă singuri treburile sau trebuie să fie îndepărtați din Asociație. Dacă Consiliul ar adopta propunerea ultimă, s-ar vedea nevoit să declare muncitorilor irlandezi că după dominația aristocrației engleze asupra Irlandei, după dominația burgeziei engleze asupra Irlandei ei trebuie acum să se aștepte la instaurarea dominației clasei muncitoare engleze asupra Irlandei“. Este aici vorba de o chestiune de principiu și nu de tactică a luptei politice; referindu-se, în aceeași ordine de idei, la pretenția unor reprezentanți ai mișcării revoluționare din Franța de a-și aroga rolul conducător în mișcarea muncitorească internațională, în virtutea prestigiului istoric dobândit în trecut, Engels scria lui Kautsky: „Numai evenimentele au trebuit — și continuă și astăzi — să-i convingă pe ei și pe mulți alții că o colaborare internațională este posibilă numai între egali și că însuși rolul de primus inter pares este posibil cel mult în acțiunea directă“.

În ceea ce privește statutul istoric al poporului nostru, Marx și Engels, vorbind despre pătrunderea în țările române a spiritului revoluționar, în ciuda spolierei și asupririi naționale, scriau în 1853 că „...naționalitatea valahă ar putea să joace un rol important în rezolvarea definitivă a problemei acestor teritorii“.

Răspîndirea scrierilor lui Engels și asimilarea învățăturii sale în țările române au început încă din timpul vieții sale, ceea ce marchează, între altele, dezvoltarea proletariatului român, consolidarea organizatorică și politică a mișcării muncitorești. Scrieri ale socialiștilor apusei, inclusiv unele idei revoluționare ale lui Marx și Engels, erau cunoscute de militanți revoluționari din România după anul revoluționar 1848, dar despre o pătrundere mai largă a *socialismului științific* în țara noastră nu poate fi vorba decât odată cu activitatea prestigioasă, de nobilă ținută intelectuală a „Contemporanului“, care a tradus și publicat unele scrieri ale lui Engels, în primul rînd *Originea familiei, a proprietății private și a statului* — „una din primele traduceri din lume, cunoscută și apreciată de Engels însuși“. Sub titlul *Socialism utopic și socialism științific* a fost publicată o altă operă a lui Engels, *Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință*, de către socialistul Panait Mușoiu, intelectual neobosit în popularizarea literaturii socialiste, de o rară generozitate, căruia i se datoresc, de asemenea, traducerea și editarea, pentru prima dată la noi, a *Manifestului Comunist*.

În lupta militanților socialiști din România — Ioan Nădejde, C. Dobrogeanu-Gherea, Panait Mușoiu — împotriva politicii și ideologiei reacționare, ideile lui Engels devin argumente permanente și de prestigiu. În ceea ce privește concluziile practice pentru tactica luptei de clasă pe care socialiștii români le trăgeau din scrierile lui Engels, trebuie remarcat că perioada de evoluție a capitalismului din acei ani de continuare a luptei împotriva unor puternice rămășițe feudale și unele tendințe care apăruseră deja în Internaționala a II-a a cunoscut și manifestări reformiste, o subapreciere a formelor directe, neparlamentare ale luptei de clasă. Cu toate acestea, prezența constantă a scrierilor și ideilor sale în publicistica românească prin ziarele și revistele „Drepturile omului“, „Munca“, „Democrația socială“,

Revista socială“, „Critica socială“, prin studii și articole ale socialiștilor români (*Ce vor socialiștii*, Dl. Panu și *socialismul* ș.a. de Ioan Nădejde, *Ce vor socialiștii români? Expunerea socialismului științific și programul socialist*, Robia și *socialismul* ș.a. de C. Dobrogeanu-Gherea, *Concepția materialist-dialectică a istoriei sau materialismului economic*, din „Critica socială“, *Mediul social ca factor patologic* de dr. Ștefan Stîncă), prin numeroase documente programatice ale mișcării muncitorești din România, prin omagiul adus de presa socialistă lui Engels la cea de-a 70-a aniversare, cînd s-a subliniat, între altele, lupta sa împotriva reformismului, prin contacte directe cu marele dascăl (corespondența lui cu Ioan Nădejde și Panait Mușoiu, întîlnirile cu C. D. Gherea) — toate acestea au contribuit la cristalizarea și dezvoltarea mișcării socialiste în spiritul principiilor marxismului. Engels însuși se arată mulțumit de orientarea marxistă a mișcării socialiste din România, pe care, de altfel, o urmărea îndeaproape. Interesul pentru publicațiile ce-i veneau din România, ca și pentru traducerea românească a propriilor sale scrieri l-a determinat să învețe românește la 70 de ani.

În această ordine de idei este deosebit de importantă *Scrisoarea* lui Engels către Ioan Nădejde din ianuarie 1888, în care marele dascăl își exprimă satisfacția pentru faptul că programul socialiștilor români se bazează pe învățătura sa și a

prietenului său K. Marx și face totodată aprecieri care vădesc o amplă cunoaștere a istoriei poporului român și a luptei sale pentru neatinare și libertate națională.

De mare însemnătate pentru consolidarea ideologică a mișcării socialiste din România sînt unele studii teoretice reproduse în volum, care vădesc o asimilare creatoare profundă a ideilor lui Engels, a concepției marxiste. Ne referim la *Anarhismul și socialismul*, apărut în „Revista socială” în 1887, și *Anarhia cugetării de C. Dobrogeanu-Gherea*, în care se fac subtile disocieri între *anarhism*, *socialism utopic* și *socialism științific*.

Anarhismul era străin atît de *metoda științifică* a socialismului științific cît și de *fantezia* deducțiilor și construcțiilor socialismului utopic.

Oricine compară aceste scrieri cu polemica dusă de Marx și Engels împotriva anarhiștilor înțelege cît de profund erau asimilate încă de pe atunci ideile marxiste în mișcarea muncitorească din România. Aprecierea este valabilă și pentru studiul *Sociologia burgheză față cu teoria luptei de clasă*, de Raicu Ionescu-Rion, apărut în două numere din „Critica socială” în 1892, sau pentru *Concepția materialist-dialectică a istoriei sau materialismul economic*, publicat în același an în „Critica socială” de Ioan Nădejde. În primul articol se insistă asupra *premiselor sociale, științifice și filozofice* ale noii concepții, asupra ideii de lege și *lege a luptei de clasă* ca forță motrice a progresului social. În ce privește destinele viitoare ale societății și luptei de clasă, el precizează că prin trecerea mijloacelor de producție în stăpînirea maselor luptele de clasă vor înceta, iar evoluția socială se va face *conștient*. „De atunci înainte, va începe adevărata *libertate* a individului, atunci antinomia lui Hegel va înceta și *omenirea va intra în societatea istorică conștientă*”¹. Nădejde formulează, de asemenea, idei prețioase în legătură cu *valoarea metodei dialectice, rolul contradicției*, care reprezintă pirghia însăși a mișcării privity ca *autodezvoltare, principiul negării negației, fundamentarea principiilor materialismului dialectic* în spiritul lui Engels, pe progrese și descoperiri ale *științei moderne*.

Un moment important din această primă perioadă a receptării lui Engels în cultura socialistă din România l-a constituit cea de-a 70-a aniversare a sa, care a prilejuit articolul lui I. Nădejde — *Friedrich Engels despre antisemitism* important mai ales în contextul politic și dezbaterii de idei din acei ani, publicarea unor articole consacrate personalității lui Engels și contribuției sale la elaborarea marxismului și la dezvoltarea acestei învățături după moartea lui Marx.

Cititorii români parcurg cu mîndrie și emoție paginile consacrate unui eveniment de seamă al mișcării socialiste europene — *Congresul de la Zürich*, octombrie 1893 —, cînd mișcarea socialistă română, după aprecierile dr. Cr. Racovski, cel ce reprezenta în acea vreme social-democrația bulgară, „se prezenta atunci ca o putere unită și de temut, către care noi, care lucram în celelalte țări balcanice, ne îndreptam privirile cu simpatie și respect. Partidul socialist român era el însuși mîndru de a «servi ca pionier al ideilor socialiste în orientul european»” (p. 283). Cr. Racovski scria mai departe în „Viitorul social”: „Engels luă cuvîntul și noi toți am ascultat într-o tăcere religioasă ultimele cuvinte pe carearele bătrîn le rosti în public, în viața sa”. Dobrogeanu-Gherea a descris și el mai tîrziu manifestările nestăvilite de bucurie și entuziasm cu care a fost întîmpinată această ultimă apariție a lui Engels în public. „În acel moment, Engels a trăit propria lui nemurire”. „Cînd i-am strîns mîna, zicîndu-i: «La revedere, peste trei ani, la Londra», el mi-a răspuns cu glas obosit: «Cine știe, trei ani e vreme lungă și eu sînt bătrîn». Trista presimțire n-a fost înșelătoare și de acum nici eu, nici nimeni nu va mai vedea pe Engels al nostru, pe marele nostru dascăl” (p. 203, 202).

Moartea lui Engels a provocat o puternică emoție în România, și nu numai în cercurile socialiste, tocmai datorită contactelor sale sistematice cu mișcarea socialistă și democratică de la noi, pătrunderii și răspîndirii lucrărilor sale în România. „Jurnalul”, „Adevărul”, „Adevărul ilustrat”, „Lumina” și mai ales „Lumea nouă”, oficiosul partidului muncitorilor, au publicat articole-necrolog, schițe biografice, relatări și informații despre funeraliile lui Engels. În necrologul din „Lumea nouă” se scria: „O pagină de istorie s-a încheiat cu moartea lui Friedrich Engels... Muncitorimea din toată lumea, fără deosebire de țară și limbă, plînge astăzi moartea Nestorului său, a dascălului înțelept, învățat, cu inima caldă și cu mintea dătătoare de lumină peste toată lumea civilizată... Engels a murit, dar... învăța-

¹ *Friedrich Engels în publicistica română*, București, 1970, p. 112. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text

tura lui e vie și va călăuzi, spre izbândă definitivă, pe milioanele de dezmoșteniți, deșteptați la viață de acest mare, neasemănat de mare suflet" (p. 196—197).

Într-adevăr, Engels a continuat să trăiască în inima, în mintea și activitatea clasei muncitoare din România, a proletariatului internațional și după moartea sa. Sînt semnificative următoarele aprecieri dintr-un articol apărut în „Lumea nouă” în 1897: „De cîte ori se ivea cîte o problemă grea, la dezlegarea căreia era nevoie de o minte ageră și plină de învățătură, socialiștii din întreaga lume își aminteau de Engels, genialul bărbat care, jumătate de secol, a fost faclă luminoasă pentru proletariatul universal... Deși mort, Engels conduce și acum milioanele de social-democrați, le conduce prin învățăturile ce le-a dat pe cînd era în viață și prin scrierile ce le-a lăsat” (p. 239, 241).

După vremelnica dezorganizare a P.S.D.M.R., ideile și scrierile lui Engels au continuat să cîștige teren în opinia publică datorită unor publicații ca: „Lumea nouă”, „Socialismul”, „Lupta zilnică”, „Foaia tînărului”, „România muncitoare”, „Convorbiri sociale”, „Viitorul social” sau unor noi ediții din lucrările sale. Printre problemele mai importante care s-au discutat în legătură cu sau pe temeiul scrierilor lui Engels au fost *problema metodei, principiile materialismului istoric, lupta de clasă și comunismul, principiul autorității, revoluția socialistă* ca viitor inevitabil al evoluției sociale, *rolul de hegemon al clasei muncitoare în lupta pentru socialism, acțiuni de luptă în sprijinul Revoluției Socialiste din Octombrie și împotriva războiului imperialist*.

Într-un amplu articol despre *Materialismul istoric*, semnat de Petre Bucur și publicat în „Lumea nouă” din 1896, găsim teze și idei care vădesc maturitatea filozofică a mișcării socialiste din România.

Au fost publicate, de asemenea, numeroase articole comemorative și aniversative consacrate lui Engels, precum și articole aniversative dedicate semicentenarului *Manifestului Comunist*, fragmente din lucrarea lui Engels *Originea familiei, a proprietății private și a statului* în „România muncitoare”, sub titlurile *Cum a apărut statul?* și *Discuții sociologice*.

Semnificative pentru continuitatea liniei marxiste revoluționare a mișcării muncitorești din România sînt și articolele *Sfîrșitul marxismului*, semnat „Un marxist”, din „Lumea nouă” (1900), și studiile cuprinse sub titlul *Principii socialiste* din „România muncitoare” (1913).

Sfîrșitul marxismului este un articol polemic, îndreptat împotriva lui Bernstein, care făcea parte dintre aceia ce căutau „a ataca din temelie opera lui Marx”.

În *Principii socialiste*, autorul îi combate pe cei ce consideră socialismul drept o himeră, o utopie sau un vis neînfăptuibil. Socialismul este analizat apoi a) ca *fact social* sau realitate socială; b) ca *doctrină*, avînd ca punct de plecare „critica sistemului proprietății private”, iar ca scop pozitiv socializarea mijloacelor de producție; în sfîrșit c) ca *filozofie a istoriei* sau concepție generală a evoluției istorice, schișind principiile generale ale materialismului istoric.

Grăitoare este, de asemenea, pentru atmosfera ideologică a acestei perioade apariția într-o nouă ediție a *Manifestului Partidului Comunist*, în traducerea lui I. Sion și cu o amplă *Introducere* semnată de Cr. Racovski, precum și a unei părți din *Anti-Dühring*, sub titlul *Originile socialismului științific*, traducere și prefață de același dr. Racovski, care, mărturisind motivele de ordin general, ca și de ordin personal ale actului său de mare însemnătate culturală și revoluționară, scria între altele: „Proștii și șarlatanii vorbesc de falimentul socialismului științific!”

Confundînd socialismul, ca doctrină socială și filozofică, cu partidul socialist — care nu e decît un instrument, mai mult sau mai puțin imperfect, fiind în dependență strînsă cu împrejurările schimbătoare ale fiecărui stat, supus uzurii și prefacerii —, ei scot concluzii din criza lui, pentru a prezice pieirea ideii socialiste” (p. 322).

Asimilarea operei lui Engels, a marxismului în general a intrat într-o fază nouă, decisivă pentru destinul mișcării revoluționare din România, după transformarea Partidului socialist în partid comunist, la Congresul din mai 1921. Condițiile luptei revoluționare au devenit mai favorabile datorită creșterii numerice și dezvoltării conștiinței de clasă a proletariatului, maturizării conștiinței ideologice a unor mari mase de oameni ai muncii, dar în același timp mai dificile datorită înăspririi regimului polițienesc, a acțiunilor samavolnice ale aparatului represiv. Practic, partidul comunist a luptat în condiții grele de ilegalitate în aproape toți anii de la crearea sa și pînă la 23 August 1944.

Încă din 1920, în primul număr al revistei „Lupta de clasă” a apărut un articol intitulat *De la Marx la Lenin (Cum falsifică un social-democrat*

marxismul), de D. Fabian, îndreptat împotriva lui Șerban Voinea. Tema discutată era dintre acelea aflate atunci pe primul plan al luptelor care au dus la constituirea partidului comunist — votul universal și dictatura proletariatului —, cu numeroase citate din Marx și Engels din care rezulta că ei nu exagerau rolul votului universal și nu opuneau democrația și votul universal dictaturii proletariatului.

1920 a fost, de altminteri, și anul care a prilejuit numeroase articole aniversative — 100 de ani de la nașterea lui Engels și 25 de ani de la moartea sa; s-au subliniat valoarea și actualitatea ideilor lui Engels, care nu numai că a expus într-o formă magistrală noua concepție, dar a și schițat drumul pe care trebuie să meargă clasa muncitoare „pentru a ajunge la înlăturarea regimului exploatării omului de către om” (p. 347). Referindu-se la conflictul economic al civilizației europene, I. Popescu-Puțuri scria în articolul *Paradis pierdut*, apărut în „Gânduri noi” (1927): „Și acest conflict, odată iscat, între felul de producere și apropiere al produselor, pe care haina codului individual oricât s-ar întinde pleznește, reclamă o nouă formulă de înțelegere; aceea a nimicirii contradicției ivite între felul de producere al mărfurilor în mod colectiv și felul de apropiere, individual, făcându-se atît producerea cît și apropierea în mod colectiv” (p. 360).

Pentru destinul învățării lui Marx și Engels din perioada interbelică este remarcabil faptul că pe lângă procesul de adîncire a studiului ideilor marxiste în cercurile muncitorești intelectuale conduse sau influențate, direct sau indirect, de partidul comunist, are loc o considerabilă sporire a interesului pentru cunoașterea și înțelegerea acestor idei printre intelectualii progresiști, care, fără a fi marxiști, manifestau deschis crezul lor raționalist și umanist împotriva celor mai odioase și represive aspecte ale regimurilor burgheze, împotriva grupărilor fasciste, a ideologiei lor mistic-iraționaliste și împotriva războiului. În legătură cu influența marxismului asupra unor intelectuali progresiști, rețin atenția deosebită paginile în care este reprodus un amplu capitol consacrat lui K. Marx și F. Engels din cartea lui Mihail Ralea, *Ideea de revoluție în doctrinele socialiste*, în care se evidențiază, între altele, contribuția deosebită a lui Engels la fundamentarea marxismului, precum și conferința profesorului Andrei Oțetea — *Concepția materialistă a istoriei ca metodă de cercetare și de expunere*.

Chiar dacă înțelegerea spiritului revoluționar al marxismului este limitată în aceste lucrări, autorii pun în lumină unele idei prețioase din tezaurul gândirii marxiste.

1935 și 1945, comemorarea a 40 și respectiv a 50 de ani de la moartea lui Engels, au constituit momente importante pentru cunoașterea, înțelegerea și aplicarea învățăturii lui Engels în țara noastră. În 1935 „Scînteia”, organul ilegal al partidului comunist, a pus în lumină contribuția lui Engels la fundamentarea socialismului științific, precum și personalitatea sa titanică, multilaterală. Și alte publicații („Cuvîntul liber”, „Era nouă”, „Adevărul”) folosesc prilejul pentru a analiza unele probleme cardinale aflate atunci la ordinea de zi: problema țărănească și problema alianței cu țărănimea, caracterul creator, științific, de amplu orizont cultural al filozofiei marxiste, valoarea sa metodologică pentru științele naturii, ca și pentru cele sociale.

Problema țărănească este tratată într-un articol, cu acest titlu, de Al. Lazăr („Cuvîntul liber”, 1935), care o apreciază ca „piatra de încercare a tuturor conducătorilor socialiști” și consideră țărănimea ca o clasă revoluționară, referindu-se și la faptul că Engels combătea teza despre „cumințenia ei proverbială”.

În 1940 Miron Constantinescu analizează *Cauzele răscoalei lui Horia 1784—1785* folosind ample citate din lucrarea lui Engels *Originea familiei...* Este demn de subliniat faptul că în această perioadă, în apărarea și dezvoltarea tradițiilor progresiste, umaniste și democratice ale culturii, partidului comunist i s-au alăturat cei mai buni oameni de știință și cultură.

Contribuții interesante la analiza gândirii lui Engels, care nu au doar o valoare istorică, au adus în 1945 Miron Constantinescu, C. Vlădescu-Răcoasa, Al. Graur, George Macovescu, C. Ionescu-Gulian ș.a., contribuții reunite sub titlul *Friedrich Engels, 50 de ani de la moartea lui* (lucrare apărută în „Editura Partidului Comunist Român”).

În încheierea acestor însemnări am mai dori să relevăm că cele două lucrări ale Institutului de studii istorice de pe lângă C.C. al P.C.R. ne prilejuiesc nu numai cunoașterea operei, dar și a personalității lui Engels, care este instructivă și plină de învățăminte. Una dintre fiicele lui Marx, Eleanor Marx-Aveling, spunea că „studierea unei vieți ca aceea a lui Engels nu poate fi decît un imbold în luptă și un

mijloc de însuflețire a noastră, a celor tineri care pășim pe drumul trasat de el". Amintirile transmise de unii gânditori și militanți revoluționari care l-au cunoscut și au lucrat cu el ne conturează imaginea unei personalități bogate și fermecătoare, gânditor și în același timp om de acțiune, căruia i se aplica maxima repetată de Marx: „Nimic din ceea ce este omenesc nu-i era străin". Dar din tot ceea ce caracterizează personalitatea sa dominantă ni se pare a fi prietenia cu Marx. Pe bună dreptate, Franz Mehring observa: „Nu poți vorbi despre Engels fără a vorbi despre Marx, după cum nu poți vorbi despre amândoi fără a consacra măcar câteva cuvinte prieteniei lor". Despre această prietenie Lenin spunea: „Legende din bătrâni ne povestescilde mișcătoare de prietenie. Proletariatul european poate afirma că știința lui a fost creată de doi savanți și luptători ale căror legături întrec cele mai mișcătoare legende ale antichității despre prietenia dintre oameni". Larga corespondență dintre Marx și Engels ne dezvăluie, într-adevăr, „imaginea unei prietenii care nu are seamăn în toată istoria omenirii" — după expresia lui Mehring. Marx prețuia mai mult ca orice părerea lui Engels — nu numai pentru că-l considera o adevărată enciclopedie, ci mai mult pentru finețea spiritului și uriașa capacitate intelectuală de cuprindere. La rîndul său, Engels avea pentru Marx o adevărată venerație, considerîndu-se pe sine, cu o incomparabilă modestie, vioara a doua în alcătuirea nemuritoarei opere pe care ne-au lăsat-o. Engels a făcut un dublu sacrificiu pentru marele său prieten. În primul rînd a renunțat în parte la o activitate științifică proprie pe care i-ar fi permis-o uriașa sa capacitate de muncă și bogatele sale aptitudini, rămînînd un funcționar comercial și coasociat al tatălui său în scopul sprijinirii financiare a lui Marx. În al doilea rînd, după moartea lui Marx, Engels a considerat că principala sa îndatorire erau definitivarea și tipărirea volumelor II și III din *Capitalul*, amînîndu-și din această cauză sau renunțînd pur și simplu la unele din propriile sale proiecte de lucrări științifice. Ar fi însă o gravă eroare dacă s-ar trage concluzia că marea prietenie dintre Marx și Engels s-ar fi manifestat doar în sprijinirea lui Marx de către Engels. Această prietenie a fost în primul rînd și în chip hotărîtor o prietenie a muncii științifice creatoare, un factor de mare importanță al elaborării celei mai revoluționare învățăături științifice din cîte a cunoscut istoria. Rareori numele a doi oameni sînt atît de legate încît vorbind despre opera lor să nu le poți în nici un fel despărți. Putem spune deci că Marx și Engels ne-au lăsat nu numai învățătura cea mai revoluționară și umanistă din cîte a produs vreodată mintea omenească, dar și cea mai strălucită lecție practică morală a prieteniei dintre oameni.

ALEXANDRU TĂNASE

Sesiune științifică consacrată aniversării a 150 de ani de la nașterea lui FRIEDRICH ENGELS

Împlinirea a 150 de ani de la nașterea lui Friedrich Engels a prilejuit în țara noastră, pe baza hotărârii Comitetului Central al Partidului Comunist Român, numeroase manifestări omagiale, adunări publice, simpozioane și sesiuni științifice — expresie semnificativă a înaltei prețuiri pe care partidul nostru, întregul popor român o acordă memoriei și operei strălucitului teoretician și organizator al luptei proletariului. În cadrul acestor manifestări se înscrie și sesiunea științifică organizată de Academia de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R. în zilele de 24, 25 și 26 noiembrie 1970. La lucrări au participat oameni de știință, cadre didactice, activiști de partid și de stat din țara noastră, precum și oameni de știință și militanți de partid din Austria, Bulgaria, Belgia, Cehoslovacia, Franța, R. D. Germană, R. F. a Germaniei, India, Italia, Japonia, Iugoslavia, Mongolia, Polonia, Spania, Ungaria, Uniunea Sovietică și Venezuela.

Rostind cuvîntul de deschidere a sesiunii, tovarășul Miron Constantinescu, președintele Academiei de științe sociale și politice, a subliniat uriașa importanță a operei lui Friedrich Engels, fondator, alături de Karl Marx, al comunismului științific, conducător al clasei muncitoare internaționale, eminent om de știință, organizator și militant revoluționar, mare prieten al poporului român.

Privind ansamblul operei sale în lumina problematicei contemporane a marxismului și a luptei ideologice, a spus vorbitorul, avem datoria să subliniem natura și valoarea contribuției lui Engels la edificiul marxismului și importanța aplicării materialismului dialectic la diverse domenii ale științei și culturii secolului al XIX-lea. Partidul Comunist Român privește cu bucurie faptul că cea de-a 150-a aniversare a nașterii lui Friedrich Engels este sărbătorită în țara noastră în condițiile izbînzii socialismului și ale construcției societății socialiste multilateral dezvoltate.

La sesiune au fost prezentate următoarele comunicări : „Engels despre forțele motrice ale dezvoltării istorice și dialectica societății socialiste”, de prof. univ. dr. Constantin Petre, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice, și prof. univ. dr. Nicolae Kallos, membru al aceleiași academii ; „Aportul lui Engels la dezvoltarea științei istorice”, de L.I. Golman, șef de sector la Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. ; „Un marxist creator : Friedrich Engels”, de Jaime Encinas, colaborator al revistei „Nuestra Bandera”, organ teoretic și politic al P.C. din Spania (comunicarea a fost prezentată de tov. Ramon Mendezona) ; „Marxism-leninismul despre baza materială a societății socialiste și unele aspecte ale dezvoltării economiei noastre naționale”, de prof. univ. dr. Ervin Hutira, membru al Academiei de științe sociale și politice, prorector al Academiei de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R. ; „Engels și mișcarea muncitorească franceză”, de Victor Joannes, directorul Institutului „Maurice Thorez”-Paris ; „Engels și gîndirea revoluționară în Bulgaria”, de dr. docent Svetoslav Hristov, cercetător la Institutul de filozofie al Academiei bulgare de științe ; „Con-

tribuția lui Engels la crearea economiei politice a clasei muncitoare", de prof. univ. dr. Barbu Zaharescu, membru al Academiei de științe sociale și politice; „Friedrich Engels și mișcarea muncitorească austriacă", de Fritz Glaubauf, delegat al P.C. din Austria; „Unitatea și caracterul internațional ale învățăturii lui Marx, Engels și Lenin. Engels și problema Poloniei", de dr. docent Stanislaw Widerszpil, profesor la Școala centrală de partid de pe lângă C.C. al P.M.U.P.; „Engels și mișcarea de eliberare socială și națională din România", de Ion Popescu-Puțuri, membru al Academiei de științe sociale și politice, director al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; „Despre actualitatea luptei lui Engels pentru partidul independent al clasei muncitoare germane", de Rudi Wiederanders, director adjunct la Școala superioară de partid „K. Marx" de pe lângă C.C. al P.S.U.G.; „Engels și economia politică burgheză contemporană", de Jacques Nagels, membru al C.C. al Partidului Comunist din Belgia; „Ideile lui Engels asupra chestiunii locuitorilor și dezvoltarea anormală a orașelor latino-americane", de prof. univ. dr. Fernando Key Sanchez, director al Institutului de inginerie agricolă de la Universitatea centrală din Venezuela, membru fondator al Partidului Comunist din Venezuela; „Unele aspecte actuale ale metodei de cercetare economică în corespondența lui Engels", de prof. univ. dr. Emilian Dobrescu, membru al Academiei de științe sociale și politice, și prof. univ. dr. Tudorel Postolache, membru al aceleiași academii; „Filozofie și revoluție la începutul secolului XIX", de prof. Carlo Augusto Viano, Universitatea din Torino, reprezentant al revistei „Il Calendario del popolo"; „Conceptul lui Engels despre obiectul filozofiei marxiste și însemnătatea lui actuală", de dr. Dragotin Lekovic, Institutul de istorie a mișcării muncitorești internaționale Belgrad; „Conceptul marxist-leninist despre proces și revoluția științifică-tehnică actuală", de prof. univ. dr. Valter Roman, membru al Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România; „Engels despre relativa independență a suprastructurii", de prof. univ. dr. Schmit Peter, șef de secție la Institutul de științe sociale de pe lângă C.C. al P.M.S.U.; „Contribuția lui Engels la elaborarea dialecticii și contemporaneitatea", de prof. univ. dr. Constantin Borgeanu și prof. univ. dr. Călina Mare, membri corespondenți ai Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România; „Engels despre unitatea materială a lumii", de prof. Feodor Arhipev, director adjunct al Institutului de filozofie al Academiei de științe a U.R.S.S.; „Caracterizarea economică a capitalismului făcută de Engels și aspectele ei actuale", de docent ing. dr. Iosif Zavada, prorector al Școlii superioare politice a C.C. al P.C. din Cehoslovacia; „Engels — unul dintre întemeietorii teoriei căii necapitaliste de dezvoltare", de Baitazin Hurmetbek, directorul Școlii superioare de partid de pe lângă C.C. al P.P.R. Mongol; „Unele aspecte ale însemnătății operei lui Engels în epoca noastră", de Rudi Karsten, reprezentantul C.C. al P.C. din Germania, responsabil cu munca ideologică; „Engels și lupta împotriva oportunismului de stînga și de dreapta", de prof. Constantin Boicinski, director adjunct al Institutului de istorie a Partidului Comunist Bulgar; „Engels și problema țărănească", de Sunil Sen, șeful secției de istorie de la Universitatea „Rabindra Bharati"-Calcutta; „Puterea de stat și conceptul marxist-leninist de autoritate în viața socială", de prof. univ. dr. Vasile Nichita, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România; „Afirmarea principiilor marxism-leninismului și dezvoltarea mișcării comuniste și muncitorești internaționale", de Ștefan Andrei și conf. univ. Mihai Dulea; „Engels și științele sociale", de prof. dr. R. Ratkovic, decanul Facultății de științe politice de la Universitatea din Belgrad; „Abordarea de către Engels a problemei raportului de forțe și a internaționalismului proletar", de Herman Krüger, reprezentantul Partidului Comunist German; „Engels și dezvoltarea clasificării științelor", de acad. Remus Răduț, vicepreședinte al Academiei Republicii Socialiste România; „Moștenirea filozofică a lui Engels și criticii săi contemporani", de prof. M. V. Iakovlev, doctor în științe filozofice, profesor la Academia de științe sociale de pe lângă C.C. al P.C.U.S.; „Definiția dată de Engels ideologiei, științei și socialismului", de prof. Davor Rodin, prodecan al Facultății de științe politice din Zagreb; „Contribuția lui Engels la problema contradicțiilor și importanța ei actuală", de prof. Nikola Trandafilov, Academia pentru pregătirea cadrelor pentru conducerea socială — Bulgaria; „Partidul Comunist Român și conducerea științifică a societății", de prof. univ. dr. Gheorghe P. Apostol, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România; „Engels și problemele relațiilor naționale. Actualitatea ideilor marxist-leniniste despre suveranitatea și independența statelor", de conf. univ. Constantin Popovici de la Aca-

demia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu“ de pe lângă C.C. al P.C.R., și conf. univ. Mihai Petrescu, de la Academia de studii economice; „Engels despre problemele teoretice ale statului în condițiile trecerii de la capitalism la socialism“, de Tibor Erenyi, candidat în științe istorice, șef de secție la Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.S.U.; „Despre traducerea și editarea operelor lui Engels în limba mongolă“, de Alga Deseejalbuu, șeful sectorului de traduceri ale operelor clasice ale marxism-leninismului al Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.P.R. Mongol; „Importanța teoretică-ideologică a moștenirii lui Engels în lupta împotriva oportunismului contemporan“, de docent M. T. Mescereakov, de la Școala superioară de partid de pe lângă C.C. al P.C.U.S.; „Unele aspecte din lupta lui Engels împotriva oportunismului și anarhismului“, de Ivan Harsanyi, șeful catedrei de istorie a mișcării muncitorești internaționale de la Școala superioară de partid de pe lângă C.C. al P.M.S.U.; „Engels și gîndirea militară contemporană“, de general-maior Constantin Burada, de la Academia militară; „Personalitatea și opera lui Engels în presa socialistă și democratică din România“, de Ion Felea și Vasile Niculae, cercetători științifici la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; „Problema națională în opera lui Engels și contemporaneitatea“, de Seiichi Ishida, membru al C.C. al P.C. Japonez, secretar științific al Institutului de științe sociale; „Moștenirea lui Engels în munca teoretică a Partidului Socialist Unit din Germania“, de prof. dr. Rolf Diubek, șeful secției Marx-Engels a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.S.U.G.; „Evoluția lumii contemporane și gîndirea marxist-leninistă“, de dr. Ilie Rădulescu, membru al Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România.

Cuvîntul de închidere a lucrărilor a fost rostit de tovarășul Miron Constantinescu, președintele Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România.

Lucrările sesiunii au semnificat un profund omagiu adus memoriei lui F. Engels, operei sale nemuritoare, luptei revoluționare pentru eliberarea celor exploatați, pentru triumful omului asupra forțelor oarbe ale naturii și societății.

Forțele sociale și politice participante la mișcările de eliberare națională după cel de-al doilea război mondial

(masă rotundă)

În contextul preocupărilor de cercetare ale sectorului „Mișcarea de eliberare națională” din cadrul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., în ziua de 18 decembrie 1970 a fost organizată o „masă rotundă” pe tema: *Forțele sociale și politice participante la mișcările de eliberare națională după cel de-al doilea război mondial*. Dezbaterea a avut menirea de a reliefa și defini rolul și locul fiecărei forțe sociale și politice participante la mișcarea de eliberare națională, de a mijloci un schimb direct și util de informații și de opinii între cercetători cu preocupări în acest domeniu.

Interesul cu care a fost primită dezbaterea este atestat de participarea unui număr mare de cercetători din domeniul științelor sociale și politice, cadre didactice de la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R., de la catedrele de științe sociale, precum și doctoranzi care se specializează în mișcarea de eliberare națională și în problemele legate de statele care și-au cîștigat recent independența. Această „masă rotundă” a inaugurat un ciclu de discuții care, în etapa finală, urmează să constituie baza unei lucrări avînd ca temă *Tendințe, orientări, perspective în mișcarea de eliberare și de dezvoltare a țărilor care și-au cucerit recent independența*. Lucrarea face parte din planul de cercetare științifică al Academiei de științe sociale și politice și urmează să fie publicată sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

Dezbaterea a fost prezidată de dr. GHEORGHE ZAHARIA, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., care, în cuvîntul introductiv, a relevat importanța temei puse în discuție, locul și rolul mișcării de eliberare națională în procesul revoluționar mondial, ca una din principalele forțe antiimperialiste în societatea contemporană. Anticipînd tema viitoarelor dezbateri, vorbitorul a arătat că ele vor fi consacrate căilor de dezvoltare a țărilor recent eliberate, în cadrul cărora se vor avea în vedere, cu precădere, conceptul de *cale necapitalistă de dezvoltare*, analiza fenomenului *neocolonialismului* cu formele lui de manifestare.

Etapizarea fenomenului mișcării de eliberare națională, pe baza unor criterii de ordin politic și istoric, a constituit subiectul intervenției în cadrul dezbaterii a dr. GHEORGHE UNC, șef de sector la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Caracterizarea fiecăreia dintre cele trei etape i-a dat posibilitatea să facă o cuprinzătoare retrospectivă istorică a fenomenului mișcării de eliberare, să definească cadrul de ansamblu în care acesta s-a circumscris.

Aspecte ale aceleiași probleme au fost abordate și în luările de cuvînt ale conf. univ. dr. GRIGORE BOTOI și conf. univ. dr. CONSTANTIN MECU, de la catedra de economie mondială a Academiei de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R., care au adus în discuție unele criterii de ordin economic și strategic demne de a fi luate în considerare atunci cînd se analizează structura societății africane și se definesc principalele etape ale mișcării de eliberare națională.

Seria dezbaterilor pe problema forțelor motrice ale mișcărilor de eliberare națională pînă la obținerea independenței politice a fost deschisă de expunerea

conf. univ. dr. **TRAIAN CARACIUC** de la catedra de istorie universală și a mișcării muncitorești internaționale a Academiei de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R., avînd ca subiect rolul clasei muncitoare din țările coloniale și dependente în mișcarea de eliberare națională. În funcție de condițiile specifice și particulare foarte diverse în care și-au desfășurat activitatea detașamentele naționale ale clasei muncitoare din aceste țări, Traian Caraciuc a reliefat aportul acestora la obținerea independenței politice și a analizat factorii obiectivi și subiectivi care au împiedicat clasa muncitoare din cea mai mare parte a țărilor coloniale să se transforme în forță conducătoare a mișcărilor de eliberare națională. Vorbitorul a semnalat necesitatea de a se exclude din tratarea acestei probleme exagerările: pe de o parte idealizarea rolului clasei muncitoare, iar pe de altă parte minimalizarea acestuia printr-o tratare globală, împreună cu celelalte forțe, fără a se sublinia menirea sa de clasă în contextul luptei pentru independență națională.

Vorbînd despre participarea țărănimii la mișcarea de eliberare națională, **CONSTANTIN BOTORAN**, cercetător la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a făcut unele considerații cu privire la modul în care a fost tratată această problemă în unele lucrări apărute în țară și în străinătate. Printre altele, vorbitorul a subliniat că teza potrivit căreia țărănimia a constituit baza de masă a mișcărilor de eliberare este valabilă numai pentru acele țări în care procesul obținerii independenței politice a îmbrăcat forma luptei armate, a războaielor naționale de eliberare. În continuarea intervenției sale, Constantin Botoran a analizat, pe baza unor date concrete, cauzele care au favorizat sau limitat participarea țărănimii la mișcarea de eliberare, formulînd concluzia că în acele țări în care obținerea independenței a fost rezultatul unor înțelegeri politice mișcarea de eliberare națională nu a căpătat un caracter de masă, țărănimia, care deși constituie marea majoritate a populației acestor țări, nu a participat la ea decît în proporții foarte reduse.

În cadrul dezbaterii, conf. univ. **CRISTINA LUCA-BOICO**, de la Institutul de construcții din București, a scos în evidență unele probleme privind aportul miciei burghezii și al intelectualității la mișcarea de eliberare națională, precum și factorii care le-au favorizat în a se erija, în unele țări, în rolul de conducătoare ale acestei mișcări. Mica burghezie orășenească a reprezentat în unele țări, după opinia vorbitorului, singura forță socială capabilă să atragă pe făgașul luptei de eliberare toate păturile asuprite din țară. Asupra rolului intelectualității în mișcarea de eliberare, în special a celei din Africa, și-a axat intervenția și **AUREL HARȘA**, cercetător la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Vorbitorul a prezentat contribuția intelectualității africane la fundamentarea teoretică a acestor mișcări, conchizînd că revendicarea directă a independenței naționale a necesitat un lung proces de clarificare ideologică în rîndul intelectualilor. Pe marginea intervenției făcute de tov. Harșa, a luat cuvîntul asist. univ. **NINA ZAHARESCU**, care a relevat necesitatea abordării unor curente ideologice din mișcarea de eliberare națională ce s-au manifestat atît în Africa cît și în Asia și America Latină.

Conf. univ. **CONSTANTIN FLOREA**, redactor șef-adjunct la revista „Lumea”, a făcut considerații interesante cu privire la participarea burgheziei naționale la mișcările de eliberare, atît în etapa obținerii independenței politice cît și în etapa următoare, aceea a consolidării independenței. Reține atenția ideea potrivit căreia acolo unde a existat o participare mai activă din partea clasei muncitoare, a țărănimii, a miciei burghezii și a intelectualității nu s-a petrecut fenomenul de dare înapoi a burgheziei naționale, ci, dimpotrivă, aceasta a constrîns-o să se alăture frontului comun antiimperialist, pentru a nu rămîne izolată și pentru a nu-și pierde influența în mase. Constantin Florea a făcut, de asemenea, considerația, pe care a argumentat-o printr-o serie de exemple, că între poziția burgheziei naționale din etapa luptei pentru obținerea independenței politice, cînd a jucat un rol progresist, și între poziția sa din etapa următoare nu există deosebiri esențiale.

O problemă cu un caracter mai restrîns raportată la tema dezbaterii, dar care a suscitât interes prin noutatea punctului de vedere susținut, a fost cea abordată de către lt. col. **NICOLAE ȚĂRANU** (doctorand), referitoare la rolul jucat de armată în cucerirea independenței naționale. Pornind de la aprecierea lui V. I. Lenin potrivit căreia armata nu poate fi și nu va fi nicicînd neutră în asemenea situație, vorbitorul a arătat, pe bază de date și fapte concrete, că forțele armate nu pot

juca un rol determinant independent în lupta de eliberare, ci numai acționînd ca o parte integrantă a mișcării de masă, condusă de forțe politice revoluționare, patriotice. De altfel, a conchis Nicolae Tăranu, experiența revoluțiilor de eliberare națională a arătat că forțele politice și de clasă conducătoare ale mișcării au fost acelea care au imprimat forțelor armate compoziția socială, structura și rolul lor în conformitate cu obiectivele luptei revoluționare.

Rolul partidelor politice în conducerea mișcărilor de eliberare națională din Asia, Africa și America Latină a constituit obiectul intervențiilor făcute de LUCIAN PETRESCU și ARTUR VAISMAN (doctoranzi), care au adus o serie de date cu privire la poziția partidelor comuniste și a unor partide burgheze în mișcările de eliberare din aceste continente. Referindu-se la țările Americii Latine, Lucian Petrescu a arătat că un rol deosebit în lupta antiimperialistă și antifeudală îl joacă acțiunile unite ale partidelor comuniste cu partidele socialiste. Vorbitorul a dat ca exemplu constituirea în Chile, în cursul anului 1970, a unei coaliții a forțelor de stînga, avînd ca nucleu frontul comun al comuniștilor cu socialiștii, coaliție care a luat puterea pe cale parlamentară. Artur Vaisman a analizat, la rîndul său, programele unor partide politice, încercînd să definească tactica și strategia folosite de acestea pentru atingerea dezideratului național.

Un loc important în cadrul dezbaterii l-a ocupat problema metodei de cercetare și de analiză a fenomenelor complexe și multilaterale ce se manifestă în țările ce alcătuiesc „Lumea a treia”. Pe această temă și-a axat expunerea conf. dr. GRIGORE BOTOI, care s-a referit, cu precădere, la studiarea unor aspecte ale realității din statele africane foste colonii ale Franței, la modul de conceptualizare a acestei realități. O analiză științifică nu se poate face, după opinia vorbitorului, decît dacă se renunță la tendința interpretării și categorisirii complexelor fenomene specific africane după tiparele în care s-au încadrat, în evoluția lor istorică, țările europene. Grigore Botoi a formulat idei interesante cu privire la modul și la necesitatea de conceptualizare, de elaborare de noțiuni și categorii noi pe baza cărora să fie explicate, în mod științific, realitățile africane. Aceleași probleme metodologice le-a ridicat și CONSTANTIN MECU referindu-se, de această dată, la țările din America Latină. Vorbitorul a reliefat criteriile pe baza cărora poate fi întreprinsă o analiză științifică a structurii de clasă specifică țărilor de pe acest continent.

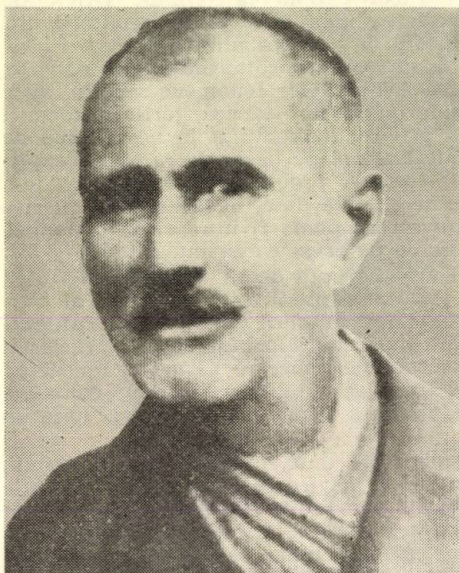
Ultima intervenție în cadrul dezbaterii a fost făcută de CORNEL ALMĂȘAN, redactor la revista „Lupta de clasă”, care a analizat contextul internațional al mișcărilor de eliberare națională, precum și atitudinea mișcării muncitorești internaționale față de acest fenomen din istoria contemporană. Bazîndu-se pe aprecierile făcute de V. I. Lenin cu privire la locul mișcărilor de eliberare națională în cadrul procesului revoluționar mondial și sintetizînd experiența luptei popoarelor coloniale și dependente din ultimele decenii, Cornel Almășan a făcut unele aprecieri care au reținut atenția participanților la dezbateri.

Întrebările puse de participanți și răspunsurile date, confruntarea de opinii, formularea unor puncte de vedere noi, originale, cu privire la tema pusă în discuție au imprimat dezbaterii un caracter dinamic și au contribuit, totodată, la clarificarea problemelor ce s-au ridicat. Această dezbateri constituie o valoroasă experiență în vederea organizării viitoarelor discuții pe diferite teme ce constituie obiectul lucrării enunțate și pentru care paginile revistei „Anale de istorie” rămîn deschise.

ANDREI IONESCU

(1874—1943)

Luptătorul comunist Andrei Ionescu face parte din acea categorie de militanți revoluționari care și-au desfășurat cea mai mare parte a activității lor în organizațiile politice și sindicale muncitorești locale, dar care, în momente de maximă intensitate ale procesului revoluționar, s-au afirmat ca purtători ai idealurilor de libertate și dreptate socială ale proletariatului român la scara întregii țări.

Născut la 24 decembrie 1874 în orașul Galați, într-o familie de muncitori, Andrei Ionescu a urmat școala primară în urbea natală, absolvind-o în 1887; silit de lipsuri materiale, a intrat ucenic la un atelier de tâmplărie.

În cursul celor patru ani cât a durat

învățarea meseriei, Andrei Ionescu ia cunoștință, prin experiență proprie, de viața grea a lucrătorilor și, în același timp, de lupta lor pentru organizarea în vederea înfruntării exploatarei patronale.

Primele sale contacte cu mișcarea muncitorească organizată datează din perioada imediat următoare creării P.S.D.M.R. Îl găsim mereu prezent la conferințele și expunerile dezvoltate la clubul muncitoresc din localitate, dornic să-și îmbogățească bagajul de cunoștințe socialiste și de cultură generală. Curînd va ajunge el însuși să expună conferințe în fața muncitorilor, cum s-a întîmplat, de pildă, la 7 decembrie 1896, cînd a vorbit despre „Partidul muncitorilor față cu partidele boierești“. Participă activ la acțiunile inițiate de clubul muncitoresc gălățean: sărbătorirea zilei de 1 Mai, grevele lucrătorilor, campaniile electorale pentru alegerile parlamentare și comunale etc.

În anii 1899—1901, Andrei Ionescu satisface stagiul militar, după care se îmbarcă succesiv, pînă în anul 1905, pe mai multe vapoare ca maitru timpelar. Sînt anii în care el are posibilitatea să-și însușească cîteva limbi străine de circulație internațională și să stabilească contacte cu militanți socialiști din Franța, Belgia, Olanda, Anglia. În peregrinările sale se pare că s-a întîlnit și cu V. I. Lenin*, aflat în acei ani în emigrație; cu mulți dintre aceștia a continuat apoi să corespundă în anii următori. Și astfel muncitorul autodidact devine un bun cunoscător al teoriei și practicii socialiste.

Revenit la Galați spre sfîrșitul anului 1905, Andrei Ionescu se încadrează din nou în mișcarea muncitorească, luînd parte în mod intens la activitatea cercului socialist local, în conducerea căruia a fost cooptat. Îl întîlnim apoi ca participant entuziast la marea întrunire de la Galați din 9 ianuarie 1906, închinată aniversării unui an de la revoluția rusă din 1905, manifestare plenară a sentimentelor de solidaritate internaționalistă de care era animat proletariatul român. „Asociindu-ne la marea manifestare internațională a muncitorimii de pretutindeni — arăta Andrei Ionescu în numele muncitorimii gălățene —, noi ne declarăm uniți în cuget și în simțire cu frații noștri de muncă din Rusia. Trăiască muncitorimea internațională! Trăiască Rusia liberă!”

Din însărcinarea Cercului „România muncitoare” din Galați, el este trimis apoi la Constanța pentru a contribui la reorganizarea mișcării socialiste și sindicale din acest oraș. Aici ia parte la numeroase întruniri muncitorești, în cadrul cărora demască cu virulență corporațiile, instituții patronale menite, în viziunea legislatorului burghez, a abate muncitorimea de la unirea în organizații profesionale bazate pe principiul luptei de clasă și în partid politic.

Anul 1907, anul mării răscoale țărănești, a fost marcat la Galați și de un șir de acțiuni greviste ale proletariatului, care au culminat cu greva generală din iunie 1907. Chiar în timpul desfășurării răscoalei au intrat în grevă muncitorii de la Fabrica de cherestea „Goetz” și de la alte întreprinderi din oraș. Mișcărilor revendicative erau organizate și conduse de clubul socialist, din conducerea căruia făcea parte și Andrei Ionescu. În această calitate, el a fost ales în delegația muncitorilor greviști care a prezentat patronilor revendicările proletariatului gălățean, revendicări ce au fost în cea mai mare parte satisfăcute, patronatul și autoritățile locale temîndu-se de o eventuală unire a muncitorilor greviști cu țărani răsculați.

În timpul grevei generale de la Galați din iunie 1907, Andrei Ionescu s-a aflat din nou printre organizatorii luptei muncitorimii. Este trimis la București, ca delegat al clubului socialist, pentru a informa Comisia Generală a Sindicatelor despre hotărîrea privind declararea grevei generale și a protesta la Ministerul de Interne împotriva politicii antimuncitorești a prefectului I. C. Atanasiu, fostul „socialist” care interzisese printr-o

* Despre unele date neatestatate documentar privind viața și activitatea revoluționară a acestui militant al mișcării noastre muncitorești am luat cunoștință din manuscrisul inedit intitulat *Amintiri și relatări*, aparținînd fiicei lui Andrei Ionescu, Victoria Ilicea. Documentul, aflat în Arhiva Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democrate din România, ne-a fost semnalat și pus cu amabilitate la dispoziție de către conducerea muzeului, căreia îi aducem mulțumiri și pe această cale.

circulară întrunirile și manifestațiile de stradă ale muncitorilor aflați în grevă. C.G.S.R., prin manifestul *Trăiască greva generală*, a aprobat hotărârea muncitorilor din Galați și a făcut apel la întreaga clasă muncitoare din România să-i sprijine în luptă. La întoarcerea din Capitală, Andrei Ionescu este arestat, fără temei legal, și ținut închis în mod abuziv împreună cu alți peste 50 de muncitori.

Ca o recunoaștere a capacității de luptă și a spiritului revoluționar al muncitorimii gălățene, orașul Galați a fost desemnat de către conducerea mișcării socialiste și sindicale din țara noastră să găzduiască lucrările celei de-a doua Conferințe socialiste din 29—30 iunie și 1 iulie 1907. Din delegația socialiștilor gălățeni, prezență majoritară la conferință, făcea parte și Andrei Ionescu, care a deschis lucrările conferinței. În cuvântul său, Andrei Ionescu a făcut un adevărat rechizitoriu cruntei represiuni la care au fost supuși țărani răsculați și a rugat asistența să păstreze un moment de reculegere „în amintirea celor morți fără vină”. A mai intervenit în dezbateri la discuția generală asupra punctelor de pe ordinea de zi, susținând necesitatea continuării eforturilor pe linia organizării politice și profesionale a clasei muncitoare, a intensificării propagandei socialiste și a luptei greviste, a desfășurării unor acțiuni de demascare a partidelor de guvernământ care continuau politica de represiune împotriva muncitorimii organizate.

Conferința de la Galați din 1907 a luat hotărârea unificării cercurilor socialiste într-o organizație politică unică — Uniunea socialistă —, pas important pe calea reconstituirii partidului politic al clasei noastre muncitoare. S-au ales și membrii Comisiei Generale a Sindicatelor, printre care, alături de Alecu Constantinescu, D. Stănculescu, Ștefan Gheorghiu și Em. Bastardo, făcea parte și Andrei Ionescu. Tot în cadrul Conferinței de la Galați s-a ales și delegația socialiștilor români pentru Congresul Internațional al II-a de la Stuttgart, formată din Al. Constantinescu, dr. C. Racovski, N. D. Cocea și Andrei Ionescu. Era recunoașterea meritelor sale de militant socialist, a activității sale intense pe linia întăririi organizatorice a sindicatelor și a Cercului socialist din Galați.

La Congresul de la Stuttgart (18—24 august 1907), Andrei Ionescu a participat la dezbaterile din secția care s-a ocupat de problema colonială, unde a votat rezoluția anticolonialistă. El nu a trimis nici o corespondență în țară, dar a lăsat în schimb un caiet cu însemnări din timpul lucrărilor congresului, din care reiese puternica impresie pe care i-a făcut-o această grandioasă manifestare socialistă internațională. L-a impresionat îndeosebi marea personalitate a lui August Bebel, la sărbătorirea căruia asistase cu prilejul unui banchet, precum și talentul oratoric și puterea de convingere a cuvântărilor lui Jean Jaurès. Din același document aflăm că Andrei Ionescu a primit în timpul desfășurării congresului o carte poștală prin care delegații români erau invitați ca la înapoierea în țară să se oprească la Budapesta pentru strângerea legăturilor cu socialiștii români din imperiul austro-ungar. Întors acasă, este din nou arestat și închis.

În anii 1908—1910 s-au ivit unele divergențe de păreri între conducerea centrală a mișcării noastre muncitorești și ulterior a P.S.D. din România și Andrei Ionescu și Garibaldi Constantinescu, militanți socialiști gălățeni, în probleme de tactică și de raporturi între partid și secțiile sale locale. Discutată la Congresul de refacere a P.S.D.R. din 31 ianuarie,

1—3 februarie 1910, această problemă a constituit obiectul unei anchete inițiate de Comitetul Executiv al partidului, în urma căreia Andrei Ionescu și Garibaldi Constantinescu, acuzați de atitudine „dizidentă“, au fost excluși din mișcare. La 30 ianuarie 1911, în urma unor discuții purtate între M. Gh. Bujor, reprezentantul Comitetului Executiv al partidului, și conducerea Secțiunii Galați a P.S.D. din România, cei doi au fost reprimiți în partid.

În același an, Andrei Ionescu, silit de persecuțiile la care era supus de către autoritățile administrative și polițienești gălățene, părăsește orașul și se mută cu întreaga sa familie la Constanța. Aici el devine unul dintre cei mai activi membri ai secției socialiste locale, la înființarea căreia participase în anii anteriori. Nu va mai ocupa însă funcții de conducere pe plan central și nici nu-l vom mai întâlni printre delegații prezenți la congresele P.S.D. din România, el rămânând în continuare un bun organizator și propagandist socialist pe plan local.

După intrarea României în primul război mondial, Andrei Ionescu este mobilizat și trimis pe front, de unde se întoarce spre sfârșitul anului 1918. La începutul anului următor, el se reintegrează în mișcarea muncitorească din Constanța. Ia parte la reînființarea sindicatului muncitorilor portuari și a altor sindicate locale, la reorganizarea Secțiunii Constanța a Partidului Socialist din România, la puternice acțiuni greviste ale muncitorilor portuari în anii avântului revoluționar.

De asemenea, în campaniile electorale din 1919 și 1920, Andrei Ionescu, candidat din partea Secțiunii Constanța a Partidului socialist, desfășoară o intensă activitate propagandistică lămurind muncitorii despre necesitatea trimeriei adevăraților lor reprezentanți în parlamentul țării.

Pentru întreaga sa activitate depusă în rîndurile organizate ale mișcării muncitorești din acești ani, Andrei Ionescu este ales între delegații care au reprezentat Secțiunea Constanța la Congresul de creare a Partidului Comunist Român. La deschiderea lucrărilor este ales vicepreședinte al biroului congresului, ale cărui dezbateri le va prezida în dimineața zilei de 9 mai 1921. În seara zilei de 11 mai 1921, cînd s-a procedat la votarea afilierii, s-a pronunțat pentru crearea partidului comunist și afilierea fără rezerve la Internaționala Comunistă. A doua zi s-a aflat printre cei arestați de forțele represive burghezo-moșierești, act samavolnic, avînd ca sens stăvilirea mișcării muncitorești revoluționare.

În timpul cunoscutului proces din Dealul Spirei, Andrei Ionescu, ca și ceilalți militanți comuniști întemnițați, a avut o atitudine demnă, curajoasă, semnînd, împreună cu congresiștii arestați, scrisoarea de protest adresată președintelui Adunării deputaților și participînd la greva foamei declarată împotriva tratamentului inuman la care erau supuși cei închiși la Văcărești și Jilava.

În timpul interogatorului, Andrei Ionescu a respins acuzația ce i s-a adus — crimă împotriva siguranței statului — și și-a reafirmat ideile și convingerile comuniste. „Îmi însușesc în totul acest gest (votarea afilierii necondiționate - *n.n.*) — declara el la proces —, mai ales că, gîndindu-mă la libertățile constituționale pe care ca cetățean român le aveam în țara mea, nu mă așteptam ca politica oficială de partid pe care o proclam și pe care orice cetățean este dator să o facă poate constitui o crimă de primejduire a siguranței statului, așa cum este calificată în ordonanță“.

Spre sfârșitul lunii februarie 1922, el a fost eliberat, împreună cu un grup de 37 de militanți, și s-a întors la Constanța, unde a fost primit cu entuziasm de tovarășii săi de luptă.

După puțin timp, în localitate s-a organizat o întrunire consacrată reorganizării pe baze comuniste a Secțiunii Constanța a Partidului Socialist Comunist Român, cu care prilej, primit cu deosebită căldură, a luat cuvîntul și Andrei Ionescu.

În anii 1922—1924, el desfășoară o intensă activitate propagandistică, ținînd conferințe la sediul Secțiunii Constanța a P.C.R., în care, pe lîngă probleme specifice muncitorești, abordează o tematică diversă, de interes general, menită a ridica nivelul de cultură al maselor. Astfel, oratorul popular care a fost Andrei Ionescu dezvoltă, pe înțelesul muncitorilor, teme din domeniul geologiei și zoologiei, al istoriei și paleontologiei etc. Din această perioadă datează și corespondența lui Andrei Ionescu cu V. I. Lenin. Deși documentele n-o atestă, totuși din amintirile fiicei sale reiese că Andrei Ionescu a primit de la Lenin trei scrisori, dintre care una, datînd din 1923, a fost păstrată multă vreme de familia sa, dar ulterior s-a pierdut.

În anii activității ilegale a partidului, Andrei Ionescu a continuat să militeze, deși cu multe greutăți, în organizația comunistă locală. Urmărit permanent de către organele polițienestre, el a fost în repetate rînduri arestat, închis, persecutat. La indicațiile partidului, îmbinînd munca ilegală cu cea legală, el activează în cadrul Secțiunii Constanța a Comitetului pentru apărarea și ajutorarea deținuților politici antifasciști.

La începutul lunii noiembrie 1930 a fost arestat, sub acuzația de „comunism“, și eliberat după aproape două luni. În octombrie 1936 este arestat din nou, împreună cu un grup de comuniști întruniți într-o ședință conspirativă, și condamnat la șase luni închisoare și trei ani interdicție a drepturilor civile. Abia eliberat, în toamna anului 1937 va fi iarăși arestat și supus unui aspru regim de detențiune. Deși se afla la o vîrstă destul de înaintată, el este bătut cu cruzime de zbirii poliției și iese din temniță cu sănătatea grav zdruncinată. În anii următori, din cauza tratamentului inuman la care fusese supus, își pierde în mare măsură capacitatea de muncă și nu mai poate activa în mișcarea comunistă decît sporadic. În preajma zilei de 1 Mai 1943, poliția vine să-l ridice pentru a-l interna în lagăr, dar, fiind într-o stare deosebit de gravă, a fost lăsat acasă. La 4 mai 1943 încetează din viață, în vîrstă de aproape 69 de ani, fără a mai apuca să vadă zorii victoriei, pentru care luptase timp de aproape cinci decenii.

Viața și activitatea revoluționară a lui Andrei Ionescu reprezintă o pildă vie de devotament față de cauza partidului comunist, a clasei muncitoare, a întregului popor român.

VASILE NICULAE

EUFROSINA NICULESCU - MIZIL

(1902 - 1954)

Cu aproape șapte decenii în urmă, la 31 octombrie 1902, s-a născut în comuna Tașca din județul Neamț, în numeroasa familie a țaranului sărac Ion Cotor, una dintre militantele de frunte ale Partidului Comunist Român, ale luptei femeilor pentru democrație și socialism.

Pline de neajunsuri și griji au fost copilăria și adolescența Eufrosinei Cotor. Cu greu reușeau părinții săi să încropească hrana și veșmintele trebuitoare pentru toți ai familiei.

Rînd pe rînd, pe măsură ce copiii puteau să lucreze, luau drumul pribegiei către marile orașe sau lucrau în sat pe la cei avuți. Din fragedă tinerețe, Eufrosina s-a dovedit a fi destoinică, harnică, silitoare la școală, muncind în același timp spre a-și ajuta familia. În anul 1918 ea părăsește satul; pleacă

de pe meleagurile natale cu dorința fierbinte de a găsi la București de lucru, pentru a-și face o meserie și a duce o viață mai omenească. Era o perioadă în care realizarea unei asemenea dorințe se împlinea greu, mai ales că urmările primului război mondial, care lăsase urme adînci asupra țării, erau resimțite din plin îndeosebi de clasa muncitoare și de țărănimea nevoiașă. Zile în șir tinăra a bătut pe la porțile fabricilor încercînd să se angajeze. Dar peste tot porțile erau închise pentru ea, ca și pentru mulți alții izgoniți de sărăcia satelor. În cele din urmă izbutește să se angajeze la Societatea de transporturi din Capitală — S.T.B.

Viața grea, încărcată de privațiuni a muncitorilor în rîndurile cărora lucra în București, lupta acestora pentru condiții mai bune de muncă, de trai, pentru drepturi politice, puternicul avînt revoluționar de care erau cuprinse masele muncitoare din Capitală, grevele și demonstrațiile care se țineau lanț au atras-o foarte repede pe Eufrosina Cotor pe făgașul luptei

împotriva nedreptăților sociale. Simțămintele de revoltă față de împilarea la care erau supuși țărani din mijlocul cărora plecase căpătau astfel noi dimensiuni, se transformau într-o stare de spirit proprie luptătorului revoluționar.

În anul 1919, ea va deveni membră a sindicatelor și a Uniunii tineretului socialist, unde de la început s-a remarcat ca o combatantă de nădejde. Pentru energia deosebită pe care o vădea în mobilizarea muncitorilor la acțiuni greviste, pentru talentul său organizatoric, în anii 1919—1920 i se încredințează funcții de răspundere în sindicat și în organizația tineretului socialist. Se afirmă repede ca o bună oratoare și începe să se manifeste pe tărîm publicistic. Militează și activează cu însuflețire pentru organizarea femeilor, pentru drepturile lor politice. Prin articolele publicate în ziarele „Socialismul“ și „Tineretul socialist“, ea apără și susține dezideratele celor care erau angajate în mișcarea femeilor socialiste, din sindicate sau din afara lor. Alături de alte personalități marcante ale femeilor socialiste din România, ca Ecaterina Arbore, Tatiana Grigorovici, Elena Filipovici, Eufrosina Cotor cere ca femeile muncitoare să fie alese și să se simtă prezența lor pînă în formele cele mai înalte de organizare și de luptă ale Partidului socialist și ale sindicatelor. Într-un articol publicat în „Socialismul“ ea arăta : „Dacă ședințele secțiilor Partidului socialist erau populate cu multe femei, în schimb nu se ilustrau la fel la tribuna socialistă. Femeile, ele înseși, nu căutau să dovedească că pot fi așa de vrednice, că pricep învățătura socialistă ca și tovarășii lor. Nici tovarășii bărbați sau părinți nu au căutat să ducă lumina socialistă pînă în mijlocul familiilor lor“. Tînăra militantă evidenția faptul că femeia lăsată în afara cunoașterii problemelor legate de luptele sociale este mai ușor înfriurită de aspectele minore, marginale, ca și de deformările presei burgheze. Ea atrăgea atenția asupra lipsei de activitate a femeilor la congresele partidului și își exprima dorința ca „la congresul viitor să se audă în discuții și luminile glasurilor femeilor socialiste — comuniste“. În anul 1920 participarea sa la viața politică a partidului, a cărui membră devenise între timp, se face tot mai mult simțită.

Activitatea revoluționară desfășurată alături de militanții de frunte ai mișcării noastre socialiste revoluționare, de reprezentanții aripii de stînga din secțiunea Partidului socialist din București a avut un rol hotărîtor în desăvîrșirea Eufrosinei Cotor ca revoluționară.

Contopindu-se cu idealurile luptei revoluționare, acționînd cu energie și elan tineresc, în timpul grevei generale din octombrie 1920 ea se afla în fruntea greviștilor de la S.T.B., cerînd satisfacerea revendicărilor de ordin economic și politic formulate de muncitori. În acele zile a fost una din cele mai active participante la organizarea acțiunilor de rezistență contra spărgătorilor de grevă.

Activitatea desfășurată în timpul grevei generale, ca și în perioada anterioară, i-a sporit prestigiul în rîndurile lucrătorilor, care o stimau și recunoșteau în Eufrosina Cotor o luptătoare consecventă pentru apărarea intereselor lor. Organele represive ale regimului burghezo-moșieresc au trecut-o printre elementele „primejdioase“ și la scurt timp după greva generală o vor aresta și întemnița. După eliberarea din închisoare, tînăra revoluționară se va angaja cu mai multă tenacitate în decisiivele acțiuni ale mișcării muncitorești care vizau transformarea Partidului socialist în partid comunist.

Frământările ideologice din cadrul partidului, al mișcării sindicale și de tineret o găsesc pe Eufrosina Cotor în rîndurile militanților care, consolidînd aripa stîngă a mișcării muncitorești, vor acționa ferm pentru crearea Partidului Comunist Român. Devotamentul, spiritul de sacrificiu, abnegația cu care slujea țelurile cele mai revoluționare i-au fost apreciate de către muncitorimea din secțiunea P.S. din București, care îi va încredința, la vîrsta de 19 ani, mandatul de delegată la Congresul din mai 1921.

La 8 mai 1921, Eufrosina Cotor s-a aflat în marele forum de unde, prin reprezentanții săi, mișcarea muncitorească din România a hotărît transformarea partidului socialist în partid comunist și afilierea la Internaționala a III-a. Poziția sa a fost, fără înconjur, pentru crearea partidului marxist-leninist al muncitorimii din România. Pentru acest fapt, împreună cu numeroși delegați care și-au dat votul fără rezerve, a fost arestată.

Începea pentru tînăra comunistă calvarul proceselor și temnițelor, cu lupte grele, cu privațiuni adesea cumplite, cu o viață deosebită, care cerea calități aparte acelor militanți dăruiți cauzei eliberării omului. A fost judecată în cunoscutul proces din Dealul Spirii. După luni de detenție și schingiuri, în urma judecării procesului este eliberată.

Eufrosina Cotor, urmărită de zbirii siguranței, nu a încetat nici un moment lupta căreia și-a închinat viața. Lucrînd la diferite fabrici din București, hărțuită de poliție, concediată de patroni, ducea în rîndul maselor cuvîntul partidului, le mobiliza la acțiuni.

Fire energică, entuziastă, ea reușește ca în anii grei ai activității ilegale a P.C.R. să îndeplinească munca revoluționară cu îndatoririle de soție și mamă. În anul 1922 își întemeiază familia prin căsătoria cu militantul revoluționar Gh. Niculescu-Mizil — o familie unită prin aceleași năzuințe și luptă nobilă. Viața sa de luptătoare revoluționară, care s-a aflat la postul încredințat de partidul comunist și în același timp mamă a șase copii, pe care i-a crescut și educat în spiritul celor mai înalte idealuri, este pilduitoare.

Neprecupețindu-și eforturile în munca revoluționară, fiind mereu alături de soțul său, în condițiile grele ale terorii regimului burghezo-moșieresc și ale regimului de dictatură militară-fascistă, ea va participa activ la acțiunile P.C.R., ale Ajutorului Roșu, transformîndu-și locuința în casă conspirativă a partidului comunist, pentru ținerea de ședințe și găzduirea activiștilor de partid.

Pregătirea insurecției antifasciste o găsește în prima linie de luptă pentru înfăptuirea marii acțiuni organizate de P.C.R. La 23 August 1944, împreună cu alți membri ai familiei, se înrolează în formațiunile de luptă patriotice; dovedește o mare capacitate de mobilizare în acțiunile eliberatoare antifasciste și de desfășurare a avîntului revoluționar pentru puterea populară.

Prin funcțiile care i s-au încredințat în următorii ani, atît pe linie de partid cit și pe linie de stat, și-a adus contribuția din plin la realizarea marilor transformări sociale și politice ale poporului nostru, slujind cu devotament neclintit cauza poporului, politica Partidului Comunist Român, pînă în ultimele clipe ale vieții. În plină putere de muncă, lovită de o boală necrutătoare, neînfricată luptătoare încetează din viață la 22 ianuarie 1954.

Dr. MARIA COVACI

NICOLAE BOIANGIU

(1885—1927)

Numele lui Nicolae Boianciu, luminoasă figură de militant pentru cauza proletariatului din România, este cu precădere legat de luptele duse de muncitorii, funcționarii și celelalte categorii de oameni ai muncii din Buzău în primele decenii ale secolului al XX-lea.

S-a născut în noiembrie 1885 în comuna Zărnești-Fundeni din județul Buzău. Lucrează ca funcționar mărunț în orașul reședință de județ. Începînd din anul 1907, cînd ia primul contact cu lupta organizată a muncitorilor, el va parcurge un drum greu, plin de privațiuni, trecînd de la atitudinea protestatară la cea de militant în rîndurile socialiştilor din oraș, realizînd legături cu conducători ai mișcării muncito-

rești din Ploiești, Galați, Brăila și mai ales din București.

După război, Nicolae Boianciu se manifestă ca un revoluționar format, cu o orientare de stînga și cu un nivel teoretic remarcabil.

Anii 1918—1921, ani de afirmare plenară a forței și combativității clasei muncitoare din România, au reprezentat și perioada în care muncitorimea din orașul Buzău a desfășurat, sub conducerea secțiunii locale a Partidului socialist și a comisiei locale a sindicatelor, numeroase acțiuni de luptă pentru drepturi și libertăți democratice și pentru un trai mai bun. Animatorul grevelor, întrunirilor și al altor manifestații care au avut loc atunci la Buzău a fost Nicolae Boianciu. Pentru calitățile sale de organizator și însuflețitor al acțiunilor de masă a fost ales secretar al secțiunii partidului și al comisiei locale a sindicatelor din Buzău.

Numeroase documente ale vremii vorbesc despre lupta sa revoluționară, plină de curaj și pricepere, pentru apărarea intereselor muncitorilor și funcționarilor nevoiași, pentru răspîndirea ideilor revoluționare care animau în acea vreme mișcarea muncitorească din România. La întrunirile muncitorești ale organizațiilor socialiste din București, Ploiești, Focșani, Rîmnicu-Sărat, Galați, Brăila participa ca recunoscut reprezentant al secțiunii socialiste din Buzău. Preocuparea sa pentru lumea satelor l-a adus deseori în mijlocul țăranilor; nu de puține ori va străbate pe jos, în condiții grele, satele județului Buzău, oprindu-se mai des la întreprinderile forestiere și la sondele din nordul județului, unde răspîndește sămînța socialismului, îndemnînd în același timp pe țărani să se organizeze. În aprilie și iunie 1918, ca și în octombrie 1920 a fost arestat și judecat pentru „instigare” sau organizarea de greve. De multe ori i s-au făcut

percheziții la domiciliu, încercându-se discreditaarea lui în fața populației orașului. Areștările și urmăriile, privațiunile pe care le-a îndurat nu numai că nu l-au descurajat, dar i-au întărit tot mai mult convingerea că strădaniile sale sînt de cel mai mare folos celor mulți și obidiți. Pentru toate acestea, toți cei care l-au cunoscut în oraș și în localitățile din județ i-au purtat o stimă deosebită.

Încadrată în frontul de luptă al proletariatului român, muncitorimea din Buzău a organizat în anul 1920 numeroase acțiuni, unele transformate în greve. Acestea au cunoscut un curs ascendent în perioada dinaintea grevei generale. Astfel, la începutul lui octombrie a avut loc greva muncitorilor de la Fabrica „Saturn“, care cereau mărirea salariilor, iar la 18 octombrie feroviarii din localitate au intrat în luptă, revendicînd, printre altele, mărirea sporului de scumpete. Nicolae Boiangiu era în fruntea organizatorilor acestor acțiuni greviste.

Muncitorii buzoieni urmăreau cu atenție dialogul purtat de conducerea Partidului socialist și a sindicatelor cu guvernul, îndeosebi după înaintarea memoriului ultimativ. Într-o însuflețită adunare organizată de secțiunea locală a partidului, la 15 octombrie, la care au luat parte sute de lucrători și funcționari, s-a hotărît că, dacă guvernul nu va satisface revendicările din memoriul amintit, ei vor intra în grevă. În oraș, după greva de la C.F.R., s-a instituit o adevărată teroare antimuncitorească. Muncitorii feroviarilor au fost înlocuiți cu militari, iar stația C.F.R. era păzită de soldați. Majoritatea muncitorilor de la întreprinderile din oraș au primit ordin de chemare din partea cercului de recrutare. Cu toate acestea, în după-amiaza zilei de 21 octombrie 1920, la chemarea secțiunii locale a partidului și a Comisiei locale a sindicatelor, muncitorimea se întrunește din nou. Deschizînd adunarea, Nicolae Boiangiu — secretarul secțiunii — a subliniat că, avîndu-se în vedere respingerea de către guvern a memoriului ultimativ, trebuie declarată greva. Chemarea secretarului secțiunii locale a Partidului socialist și a Comisiei locale a sindicatelor a fost aprobată cu însuflețire. Potrivit hotărîrii Comisiei locale a sindicatelor, din conducerea căreia făceau parte delegații feristiilor de la mișcare și tracțiune, de la Fabrica „Saturn“, ai brutarilor, chelnerilor și tăbăcarilor, greva a început la ora 23. S-a stabilit, de asemenea, ca lucrul să nu fie reluat decît atunci cînd muncitorii vor fi anunțați acasă de delegați, iar ordinele de chemare să fie strînse și predate comandamentului, cu mențiunea că nimeni nu se va prezenta la cercul militar.

La 24 octombrie, autoritățile militare au arestat pe patru dintre conducătorii muncitorimii din Buzău, în frunte cu N. Boiangiu, înaintîndu-i organelor judiciare militare. Deși avocații și chiar președintele baroului au susținut cauza celor arestați, li s-a intentat totuși proces. La 13 noiembrie 1920 au fost puși temporar în libertate pînă la începerea procesului.

Nelăsîndu-se intimidăți, imediat după eliberarea conducătorilor lor, muncitorii au trecut la reorganizarea secțiunii locale a partidului, alegîndu-l din nou ca secretar pe Boiangiu, care se dovedise un luptător hotărît și integru pentru cauza lor.

Ziarele, broșurile socialiste, legăturile lui Nicolae Boiangiu cu militanții revoluționari din Partidul socialist îi întăresc definitiv convingerea

că numai partidul comunist va fi în măsură să organizeze lupta clasei muncitoare pentru dezvoltarea unor acțiuni de clasă viguroase, de amploare, în stare a rezolva și revendicările stringente și cerințele vitale, de perspectivă ale maselor exploatate. Spre făurirea unui asemenea partid își îndreaptă atenția Boiangiu și alți militanți buzoieni în perioada de ascuțită luptă pentru clarificare ideologică ce are loc în mișcarea muncitorească din România în anul 1920 și la începutul anului 1921. Secțiunea din Buzău s-a pronunțat ferm pentru crearea partidului comunist.

Participând la lucrările Consiliului General din 31 ianuarie — 3 februarie 1921, N. Boiangiu a prezentat raportul asupra grevei generale din octombrie 1920, înmânunchind concluziile aripii stîngi a partidului și a mișcării sindicale din toată țara. Tot acum se numără printre delegații care votează moțiunea stîngii — de creare a Partidului Comunist Român.

În lunile ce urmează, activitatea de pregătire a congresului partidului se intensifică, după cum și prigoana autorităților împotriva comuniștilor ia proporții. Arestările unora dintre militanții cei mai curajoși se țin lanț. În noaptea de 16 spre 17 martie 1921, N. Boiangiu este și el arestat la Ploiești, unde se afla spre a duce cuvîntul partidului în secțiunea locală. Socotit ca un element „primejdios“, cu mare influență în partid, autoritățile l-au ținut întemnițat, fără proces, astfel încît să nu poată participa la congres. Nicolae Boiangiu nu va putea lua parte la Congresul I al P.C.R., în schimb se va găsi alături de congresiști începînd din 12 mai, cînd aceștia au fost arestați. La procesul din Dealul Spirei, judecat la București între 23 ianuarie — 4 iunie 1922, N. Boiangiu este implicat laolaltă cu făuritorii partidului comunist. În timpul celor 15 luni de detențiune în cazematele fortului Jilava, N. Boiangiu s-a comportat ca un adevărat comunist, a apărut cu dîrzenie și curaj dreptul la existență legală a partidului comunist. „Declar că sînt comunist, că am luptat pentru interesele unei clase asuprite și voi lupta dacă voi mai putea. Pentru acest lucru iau orice pedeapsă“ — sublinia el, între altele, atunci cînd, în martie 1922, a compărut ca acuzat în fața Curții marțiale a Corpului II armată.

Datorită atitudinii hotărîte a imensei majorități a celor implicați în procesul din Dealul Spirei, solidarității interne și internaționale, odioasa înscenare a eșuat. Prin amnistia dată în iunie 1922, Partidul Comunist Român și-a dobîndit dreptul de a ființa legal.

Eliberat din închisoare, deși cu sănătatea grav zdruncinată, N. Boiangiu intră din nou în frontul luptei revoluționare. Datorită meritelor sale, se află în fruntea secțiunii Buzău a P.C.R., se ocupă îndeaproape de organizarea în sindicate, de lupta muncitorimii din oraș.

Moare la 7 iulie 1927, în urma bolii contractate în închisorile prin care l-au purtat organele represive. Subliniind marile merite avute de el în mișcarea muncitorească din România, ziarul „Viața muncitoare“, organul Consiliului General al Sindicatelor Unitare, scria printre altele: „N-a fost acțiune de seamă a muncitorimii din Buzău care să nu-l aibă pe Boiangiu în frunte, precum n-a fost nici muncă migăloasă de organizare și propagandă de zi cu zi, măcinătoarea celor mai îndîrjite energii, care să fi obosit o singură clipă voința de luptă a lui Boiangiu. Pînă în ultima clipă a îndureratei lui vieți, Boiangiu s-a gîndit numai la mișcarea muncitorească, prin viața căreia a trăit și pentru care s-a jertfit.“

M. C. STANESCU

Greva generală din România — 1920*

București, 1970, 472 p.

Printre manifestările multiple și variate care au avut loc anul acesta cu ocazia aniversării semicentenarului grevei generale din octombrie 1920, apariția, sub egida Institutului de studii istorice de pe lângă C.C. al P.C.R., a unei monografii dedicată acestui important capitol din istoria mișcării muncitorești din țara noastră constituie un eveniment remarcabil. Desigur, greva generală din 1920 ocupă un loc de frunte în cadrul bătăliilor de clasă din România. „Prin amploarea și combativitatea sa revoluționară — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — greva generală a fost cel mai important moment din istoria luptelor de clasă din România; ea a zguduit puternic însăși temelia regimului burghezo-moșieresc. Clasa muncitoare s-a afirmat ca o forță națională în stare să-și asume rolul de conducător al întregului popor în lupta pentru transformarea revoluționară a societății, să conducă destinele întregii națiuni”.

Pentru prima oară în activitatea de pînă atunci a clasei muncitoare din România, în 1920 s-a reușit să se mobilizeze întregul proletariat în lupta împotriva exploatării, pentru o viață mai bună, pentru libertăți democratice și progres social. Totodată acțiunile desfășurate de

clasa muncitoare în perioada avîntului revoluționar, dar în special greva generală, au scos în evidență necesitatea creării partidului revoluționar, capabil să organizeze și să conducă proletariatul la îndeplinirea sarcinilor sale istorice. Toate acestea sînt, credem, suficiente pentru a explica alegerea temei și atenția pe care autorii monografiei au acordat-o subiectului tratat.

Dar apariția azi a unei monografii asupra grevei generale din 1920 reprezintă, în opinia noastră, un eveniment a cărui semnificație depășește caracterul strict festiv. Ea se înscrie în largile acțiuni cu caracter politic și ideologic care au loc în întîmpinarea gloriosului jubileu al semicentenarului Partidului Comunist Român. Este vorba, în fond, de o ilustrare a grijii deosebite cu care sînt cinstite în țara noastră marile tradiții revoluționare ale poporului, minunatele fapte istorice ale forțelor sociale înaintate, care au luptat fără preget pentru propășirea patriei, pentru cauza socialismului și comunismului. În acest context, apariția lucrării de față (autori Nicolae Goldberger, coordonator, Florea Dragne, Olimpiu Matichescu, Constantin Mocanu, Nicolae G. Munteanu, Gheorghe Surpat și Gheorghe Unc) capătă noi valențe și semnificații.

Pentru a ușura cititorului înțelegerea cauzelor adînci ce au provocat șirul bătăliilor de clasă din România în perioada anilor 1918—1920, în prima parte a lucrării sînt analizate condițiile economice și social-politice în care s-au desfășurat luptele greviste. Primul război mondial provocase în țara noastră uriașe distrugerii materiale și enorme pierderi de vieți omenești. La toate acestea se adăuga exploatarea economică-

* Trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

financiară exercitată de monopolurile și trusturile imperialiste internaționale asupra țării. Pentru că, deși prin înfăptuirea unității statului român, potențialul economic crescuse sensibil, România continua să rămână mai departe o țară capitalistă slab dezvoltată industrial, aflată în sfera de influență a marilor puteri imperialiste, care-și disputau locul pe piața românească. Dezorganizarea activității economice s-a răsfrânt dureros asupra condițiilor de trai ale oamenilor muncii de la orașe și sate și s-a repercutat și asupra altor categorii ale populației — micii meseriași, o mare parte a intelectualității. Înrautățirea condițiilor de viață ale clasei muncitoare, ale celorlalte categorii de oameni ai muncii a constituit cauza fundamentală a contradicțiilor dintre clasa muncitoare și clasele exploataatoare, a viilor nemulțumiri ale oamenilor muncii, a valului de lupte revoluționare culminate cu greva generală.

În pofida terorii, stării de asediu, arestărilor și schingiuirilor, acțiunile de luptă ale proletariatului au evoluat fără încetare, crescând în amploare și organizare, cistigind mereu în claritate, ridicându-se pe o treaptă superioară, nemaiîntilnită până atunci în România. Se adăuga, totodată, o radicalizare a mișcării muncitorești, marcată de aflulul maselor spre Partidul socialist, spre organizațiile sindicale și de tineret.

Mergind cu investigarea științifică mai departe, autorii relevă existența în însăși mișcarea socialistă a unor forțe de stînga care se maturizează treptat, devenind majoritare în partid. În focul marilor lupte de clasă din 1918 și din anii următori, aceste forțe, care plasaseră în anii neutralității Partidul Social-Democrat din România în „stînga zimmerwaldiană”, și-au lărgit experiența, militînd cu tot mai multă consecvență și energie pentru reșezarea partidului clasei muncitoare pe baze consecvent revoluționare. Un moment important al acestui proces îl constituie schimbarea denumirii partidului în Partidul Socialist din România (noiembrie 1918). Împărtășim întru totul concluzia că „nu era vorba de o simplă schimbare de denumire, ci de un act cu conținut politic, ogîndind afirmarea tendințelor de distanțare, de repudiare a

partidelor social-democrate «clasice», care, renunțînd la spiritul revoluționar, trecuseră în perioada războiului pe pozițiile colaborării deschise de clasă cu propria lor burghezie, ale oportunismului și reformismului” (p. 37).

Întregul capitol al doilea al cărții este consacrat luptelor revoluționare premergătoare grevei generale din 1920. În funcție de sarcinile prioritare care stăteau în fața muncitorilor și de metodele de luptă întrebuițate, autorii împart perioada cuprinsă între sfîrșitul anului 1918 și luna septembrie 1920 în două faze. Prima, care ține pînă în martie 1920, se caracterizează prin greve și demonstrații impresionante, organizate de Partidul socialist și sindicate. Muncitorii au reușit să repurteze succese importante pentru îmbunătățirea situației lor (ziua de muncă de 8 ore, o oarecare sporire a salariilor, limitarea sau desființarea amenzilor, îngrădirea concedierilor arbitrare, acordarea de alocații etc.), să dea o grea lovitură legilor și ordonanțelor ce interziceau organizarea de demonstrații muncitorești, au făcut să crească prestigiul Partidului socialist, al militanților socialiști. Cea de-a doua fază s-a caracterizat prin împletirea grevelor cu mari demonstrații, mitinguri și acțiuni muncitorești, printr-o combativitate sporită pentru apărarea cuceririlor revoluționare obținute, împotriva ofensivei patronilor și guvernului. În aceste luni au loc puternice acțiuni muncitorești, cum au fost greva generală a minerilor din Valea Jiului (martie), greva generală a ceferiștilor și a altor muncitori din transporturi (aprilie-iunie), greva metalurgiștilor bucureșteni (martie-septembrie) etc. Toate acestea au pus la ordinea zilei problema grevei generale, cerută insistent de masele de muncitori. Analizînd întregul complex de factori — de la neputința guvernului și pînă la dorința de luptă a muncitorilor —, autorii ajung la concluzia că „în cursul lunilor mai-iunie 1920 existau cele mai favorabile condiții pentru desfășurarea cu succes a grevei generale” (p. 118).

Dinamica evoluției interne a mișcării greviste, ca și condițiile generale ale momentului au dus în mod necesar spre greva generală pe întreaga țară. Proce-

sul social-istoric a fost exprimat, în punctele lui esențiale, de masele muncitoare, care cereau părăsirea generală a lucrului. Această idee fusese intruchipată parțial în grevele generale pe ramură, orașe sau regiuni, care au constituit trepte spre greva generală.

În economia generală a lucrării, grevele generale propriu-zise îi sînt afectate peste 200 de pagini. Sînt analizate pe larg toate elementele legate de pregătirea, desfășurarea și încetarea grevei generale. O atenție deosebită este acordată clarificării problemelor complexe legate de conducerea politică-organizatorică a grevei, probleme care în unele monografii sau studii anterioare dedicate grevei generale nu erau analizate sau erau greșit interpretate. În lucrare se arată că, încă în cadrul dezbaterilor care au avut loc la 10 octombrie 1920 în Consiliul General, s-au evidențiat puncte de vedere deosebite, linii tactice radical diferite în privința mijloacelor și metodelor de luptă cele mai eficace în confruntarea muncitorimii cu clasele exploatare. Unii lideri, aflați în minoritate, au căutat, cu diferite „argumente”, să împiedice declanșarea grevei. În ultimă instanță, Consiliul a acceptat proclamarea grevei generale, dar cele două linii — revoluționară și reformistă — vor continua să se manifeste și în timpul desfășurării bătăliei.

Clasa muncitoare, militanții ei cei mai înaintați au luat însă măsuri hotărîte, mai ales pe plan local, pentru reușita grevei. În acest cadru sînt prezentate și acțiunile grupurilor comuniste din aripa de stînga a Partidului socialist.

Concluzia privind aprecierea responsabilității conducerii Partidului socialist pentru lipsurile manifestate în organizarea grevei trebuie făcută diferențiat, potrivit poziției reale adoptată în diferite momente ale mișcării de diverși conducători, și nu etichetată conducerea, în ansamblul ei, drept trădătoare.

Declanșată la 20 octombrie 1920, greva generală atinge punctul maxim la 21—22 octombrie, după care urmează o ușoară descreștere, accentuată brusc la 28 octombrie, cînd conducerea Partidului socialist a hotărît încetarea ei. Pe baza unor numeroase exemple, în lucrare se arată că o parte dintre muncitori, sub conducerea elementelor revoluționare, au

continuat greva pînă la jumătatea lunii noiembrie (p. 334 și urm.).

Măsurile represive pe care guvernul Averescu le-a luat împotriva grevei urmăreau, în fond, lichidarea mișcării muncitorești. Au fost dizolvate consiliile muncitorești, au fost închise sediile Partidului socialist și sindicatelor, mulți muncitori au fost concediați, s-a efectuat o scădere masivă a salariilor; zeci de conducători au fost arestați și condamnați la ani grei de închisoare (p. 361—416). Încetarea grevei și reluarea lucrului nu au însemnat însă înfrîngerea mișcării muncitorești, a cărei activitate a continuat sub alte forme, corespunzător situației, în ciuda multiplilor greutăți.

Ultimul capitol al monografiei se ocupă de însemnătatea și urmările grevei generale, de ecoul pe care această grandioasă manifestare a combativității proletariatului român l-a avut pe plan internațional. În lucrare se arată că, după greva generală, elementele muncitorești înaintate au pus la ordinea zilei necesitatea creării partidului comunist, consecvent revoluționar, capabil să conducă proletariatul la victorie. Întreaga activitate a Partidului socialist, presa socialistă, lucrările Consiliului General al partidului și sindicatelor din 30 ianuarie—3 februarie 1921 au evidențiat înfrîngerea centristilor și reformiștilor, deschizîndu-se astfel drumul spre crearea partidului comunist.

Pentru prima oară în istoriografia românească, în lucrare este prezentat ecoul pe care greva generală l-a avut peste hotare. Sînt citate în acest sens numeroase comentarii ale agențiilor de presă de peste hotare și ale unor ziare din Uniunea Sovietică, Austria, Grecia, Anglia etc. (p. 433—445). În felul acesta, imaginea cititorului asupra grevei generale este mult întregită.

De altfel se poate spune acum, în final, că țelul pe care autorii și l-au propus și căruia i-au rămas credincioși de-a lungul întregii lucrări a fost de a prezenta o imagine reală, corectă și completă asupra grevei, fie prin evidențierea unor aspecte sau laturi noi, fie prin reanalizarea și revalorificarea altora. Rezultatul este o lucrare documentată, științifică, care se înscrie printre realizările importante ale cercetării istorice din țara noastră.

ION CALAFETEANU

LUCRĂRI APĂRUTE SUB EGIDA INSTITUTULUI DE
PAGINI DE INTERNAȚIONALISM PROLETAR

STUDII ISTORICE DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.
COLECȚIA „MICA BIBLIOTECĂ DE ISTORIE”

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

TEATRU
ÎNTR-
BAIONETE

C. Z. ALEXANDRU

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

GALA GALACTION

O LUME NOUA

Studiu introductiv și antologie
de
GHEORGHE CUNESCU

—BUCUREȘTI—
1970

MICA BIBLIOTECĂ DE ISTORIE

FRONTUL
PLUGARILOR

GH. I. IONIȚĂ GH. TUTU

MICA BIBLIOTECĂ DE ISTORIE

RĂSCOALA
IOBAGILOR
DE LA BOBÎLNA

M. DIACU-DĂBOALESCU

Români în Rezistența franceză în anii celui de-al doilea război mondial*

Editura politică, București, 1969, 366 p.

Prefațind lucrarea cu titlul de mai sus, editată sub auspiciile Institutului de studii istorice de pe lângă C.C. al P.C.R., autorii arată că și-au propus „să evoce momente trăite de ei, atmosfera acelor zile de grele lupte, au încercat să redea nobilele trăsături moral-politice ale acelor ce și-au jertfit viața pentru marea cauză a poporului francez, care era în același timp cauza proprie a poporului român”¹. În realitate, volumul, în totalitatea lui, este mai mult decât atât, este o cronică amănunțită a unor momente din istoria Rezistenței franceze și, într-un fel aparte, a rezistenței românești. El are totodată o autentică valoare documentară pentru istoria atât de frământată a ultimilor ani de război, când lupta înverșunată pe fronturile invizibile ale Rezistenței dădea lovitură tot mai grele coteropitorilor, apropiind ziua victoriei. În istoria poporului nostru, paginile înscrise de luptă și jertfa patrioților români pentru eliberarea Franței au o adâncă semnificație. Formați și educați de Partidul Comunist Român, acești fii ai poporului, luptând departe de patrie pentru eliberarea Franței, pentru victoria asupra hitlerismului, pentru libertate și pace, au cultivat vechi tradiții progresiste și revoluționare românești, au concretizat în mod strălucit concepția internaționalistă caracteristică Partidului Comunist Român.

În ajunul izbucnirii celui de-al doilea război mondial, raportul internațional de de forțe s-a modificat rapid în favoarea puterilor Axei, a fascismului și a războiului. Eșuarea încercărilor de realizare a unui sistem de securitate colectivă, care să stabilească în drepturile lor pacea

și securitatea popoarelor în temeiul principiilor dreptului internațional, a avut grave repercusiuni asupra situației internaționale în ansamblul său, asupra situației țărilor vizate direct de planurile agresive naziste în special. În aceste condiții, mișcarea comunistă și muncitorească din toate țările, forțele progresiste, antifasciste și antirăzboinice au avut de făcut față unui complex de probleme pe planul regroupării forțelor sociale și politice, al orientării tactice și strategice, al determinării obiectivelor de luptă. Într-un astfel de context se plasează, din punctul de vedere general istoric, începutul activității unui însemnat număr de români în Rezistența franceză.

Printre cei aproximativ trei milioane de imigranți în Franța, se aflau și mai multe mii de români, mulți dintre ei foști combatanți în brigăzile internaționale din Spania, refugiați politici. În condițiile căderii frontului de vest și ale capitulării guvernului Pétain, o mare parte din teritoriul Franței a fost ocupată de armatele hitleriste. Pentru poporul francez, apelul din iulie 1940 lansat de Partidul Comunist Francez, semnat de Maurice Thorez și Jacques Duclos, a fost un mesaj de luptă, o chemare pentru organizarea rezistenței împotriva ocupanților, pentru eliberarea țării. Răspinși pe tot cuprinsul Franței, patrioții români s-au încadrat, de la început, alături de francezi și de ceilalți imigranți, în lupta împotriva fascismului, conștienți că aceasta contribuia în același timp la eliberarea propriei lor țări.

Sub îndrumarea directă a Partidului Comunist Francez, ținând legătura cu Partidul Comunist Român, patrioții români au desfășurat în mișcarea de rezistență franceză o activitate susținută și foarte variată, de la munca în tipografia ilegală, difuzarea literaturii antifasciste, strângerea de informații, acțiuni de sabotaj etc. până la lupta de partizani.

În timpul celor patru ani de ocupație, un mare număr de antifasciști români s-au încadrat în detașamente de luptă ale francțirorilor și partizanilor, acționând în Paris și în regiunea pariziană, în Marseille, Grenoble, Toulouse, Lyon, Bordeaux și în multe alte localități. O contribuție însemnată au adus patrioții români la succesul insurecției în Paris și în alte

* Lucrarea a apărut sub îngrijirea unui colectiv format din: Gh. Vasilichi, M. Florescu, V. Ionescu, Gh. Adorian, Al. Jar, C. Cîmpeanu.

¹ *Români în Rezistența franceză în anii celui de-al doilea război mondial (Amintiri)*, Editura politică, București, 1969, p. 7. În continuare, trimiterea la această lucrare vor fi date în text.

mari orașe și la eliberarea acestora de sub ocupația hitleristă.

Comuniștii și antifasciștii români au înscris fapte de eroism în istoria Rezistenței franceze; pentru eliberarea Franței și zdrobirea fascismului au căzut zeci și sute de români. Nume ca Nicolae Cristea, Iosif Clisci, Olga Bancic, Francisc Wolf-Boczor, Alexandru Lazăr, Ion Călin și altele altele au intrat în legendă, s-au identificat cu aspirațiile de libertate ale popoarelor francez și român.

În toată această perioadă a ocupației hitleriste, acționând în condiții deosebit de dificile, patrioții români s-au pronunțat împotriva regimului de dictatură militară-fascistă din România, au luat hotărât poziție împotriva dictatului de la Viena, împotriva politicii antinaționale de înfeudare a țării față de Germania nazistă dusă de regimul antonescian. Frontul național român, cunoscuta organizație românească antifascistă constituită în 1943 la Paris, sub președinția savantului Traian Vuia, a grupat toate elementele democratice românești ce luptau pe teritoriul Franței în rîndurile Rezistenței, muncitori din colonia română de la Issy-les-Moulineaux, studenți, intelectuali de renume aflați pe teritoriul Franței. Ziarul „La Roumanie libre”, editat în limbile română și franceză, în-

cepînd din octombrie 1943, a devenit o importantă tribună a Frontului național român pentru popularizarea în rîndurile Rezistenței, în cercurile largi ale patrioților francezi a situației reale din România, a poziției și luptei P.C.R. în fruntea forțelor patriotice din țară (p. 55). Prin întreaga sa activitate, Frontul național român a cultivat tradiția prieteniei româno-franceze, a făcut cunoscute în Franța aspirațiile și idealurile poporului român aflat sub teroare și opresiune. În *Mesajul* adresat guvernului român a doua zi după 23 August 1944, mesaj publicat în „La Roumanie libre”, se arăta: „Această asociație își propune să continue lupta, alături de aliați, de Franța și astăzi alături de Armata română, pentru o soartă mai bună a poporului român și va continua să lămurească opinia publică franceză asupra aspirațiilor națiunii noastre pentru o viață mai bună” (p. 33).

Participarea unor patrioți români la Rezistența din Franța, ca de altfel și a unor grupuri de români care au luptat și pe alte fronturi antifasciste în timpul celui de-al doilea război mondial, dovedește încă o dată că lupta lor era însoțită de un singur țel: zdrobirea fascismului german și a complicitilor lui din toate țările, de pretutindeni.

VIORICA MOISUC

În numele libertății și prieteniei

vol. II, Editura militară, București, 1970, 470 p.

ÎN NUMELE LIBERTĂȚII ȘI PRIETENIEI

De curînd, sub egida Institutului de studii istorice de pe lângă C.C. al P.C.R., a apărut cel de-al II-lea volum al lucrării **În numele libertății și prieteniei**, conținînd documente, extrase din presă și amintiri despre participa-

rea României la

eliberarea Cehoslovaciei de sub jugul fascist (18 decembrie 1944 — 12 mai 1945). Pregătit de un colectiv format din dr. Gheorghe Zaharia, colonel Dumitru Tuțu, Panait Gavrilescu, Mihai Dogaru și Costachi Mîndru, volumul „are menirea — așa cum se subliniază în cuvîntul introductiv — să oglindească participarea trupelor române, alături de cele sovietice și cehoslovace, la înfruntările de

acum 25 de ani de pe teritoriul Cehoslovaciei, contribuția poporului nostru la eliberarea acestei țări de sub jugul hitlerist”¹.

Ca și în primul volum, materialul este axat pe trei direcții principale: efortul economic al țării, operațiile militare pe teritoriul Cehoslovaciei și Austriei și colaborarea cu comandamentele sovietice; relațiile de autentică umanitate stabilite între Armata română și populația cehoslovacă, dovezile de recunoștință ale acesteia față de eliberatori.

În prima parte, volumul grupează documente ale Partidului Comunist Român, ale unor organizații democratice de masă, extrase din presa vremii, materiale care atestă hotărîrea și eforturile poporului român de a-și mobiliza toate forțele pentru asigurarea frontului cu

¹ În *numele libertății și prieteniei*, vol. II, Editura militară, București, 1970, p. 8. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

cele necesare ducerii acțiunilor de luptă și vieții militarilor angajați în crîncena înclăștare pentru zdrobirea Germaniei hitleriste. Înfrîngînd greutățile de tot felul, oamenii muncii de la orașe și sate, însuflețiți de cauza dreaptă a războiului, de dragostea față de patrie și ura față de fascism, au răspuns cu elan la chemarea patriotică a partidului comunist „Totul pentru front, totul pentru victorie!”. În acest sens, în motiunea adresată de muncitorii unor întreprinderi din Capitală se spunea: „Considerăm ca o datorie patriotică de a încorda toate energiile noastre pentru mărirea producției, spre a aproviziona frontul, pentru a grăbi victoria definitivă asupra fascismului, pentru refacerea economică a țării, pentru o mai bună aprovizionare a populației din orașe și a țărănimii cu produse industriale” (doc. 3). Deosebit de semnificative sînt extrasele din articole și sintezele cu privire la felul în care și îndeplineau oamenii muncii angajamentele luate (doc. 20—22, 24—30).

Cea de-a doua parte a volumului, cuprinzînd documente, în cea mai mare parte inedite, precum și amintirile unor generali și ofițeri superiori în rezervă referitoare la acțiunile de luptă desfășurate de marile unități și unități române pe teritoriul Cehoslovaciei, reliefează în mod pregnant măiestria și iscusința, vitejia și eroismul ce au caracterizat pe ostașii români în operațiile duse, alături de ostașii sovietici, împotriva forțelor hitleriste.

În dorința de a ușura înțelegerea desfășurării acțiunilor, colectivul de autori a grupat documentele pe principalele bătălii care au avut loc, sub titluri semnificative: **Spre Rožňava și Lucenec, Peste Munții Metalici Slovaci spre Hron, În masivul Javorina, În zona Zvolen-Banská Bystrica, De la Hron la Kroměříž și Kojetin, Peste crestele munților Fatra Mare, Fatra Mică și Carpații Albi, Ultimele zile ale războiului.**

Depășind frontiera ungaro-cehoslovacă la 18 decembrie 1944, trupele române, în strînsă cooperare cu cele sovietice ale Frontului 2 ucrainean, în cadrul căruia acționau, au străbătut prin lupte grele teritoriul Cehoslovaciei pînă la Hron. Armata 4 română a participat împreună cu Armata 40 sovietică la operațiile Rožňava, Zvolen și Banská Bystrica (doc. 33, 48, 51—52, 62, 92, 102, 108—109); în același timp, Armata 1 română a contribuit, alături de Armata 53 sovietică, la sfîrșirea apărării trupelor fasciste din masivul Javorina (doc. 70, 81—82,

87—89). Deși condițiile au fost foarte grele — teren muntos sau împădurit, o iarnă dintre cele mai grele, cu geruri mari și zăpezi abundente —, totuși, datorită eroismului ostașilor și priceperii comandanților, gruparea de forțe hitleriste care acționa în sud-estul Cehoslovaciei a fost lichidată, trupele sovietice și române ieșind pe cursul mijlociu al râului Hron. În felul acesta au fost create condițiile prielnice declanșării operației Viena.

De pe cursul mijlociu al râului Hron, trupele române au participat, cooperînd strîns cu cele sovietice, la crîncenele bătălii care au dus la ruperea, rînd pe rînd, a apărării forțelor fasciste de pe râurile Nitra și Váh, din munții Fatra Mică și Carpații Albi, precum și de-a lungul Moravei, ajungînd la sfîrșitul războiului la mai puțin de 80 km de Praga (doc. 127, 130, 139, 148, 159, 163, 177—178).

În volum sînt cuprinse și documente cu privire la eroismul tanchiștilor români pe teritoriul Austriei care au contribuit la eliberarea unor importante localități între orașul Zistersdorf—centrul regiunii petrolifere din nord-estul Austriei — și nodul de cale ferată Mistelbach (doc. 132, 136, 180).

Din materialele de sinteză privind efortul militar, înscrise într-un capitol aparte, rezultă că Armata română a participat la luptele duse pe teritoriul Cehoslovaciei și Austriei cu 16 divizii (12 de infanterie și 4 de cavalerie), organizate în două armate (1 și 4) și patru corpuri de armată (2, 4, 6 și 7), precum și cu un corp aerian, o divizie de artilerie antiaeriană (cu două brigăzi a câte două regimente), un regiment de tancuri — care a luptat pe teritoriul Austriei (doc. 180) —, o brigadă de căi ferate, un regiment de pontonieri, 5 batalioane de drumuri și alte formațiuni militare, al căror efectiv s-a ridicat la aproape 250 000 de oameni. Luptînd cot la cot cu Armata sovietică, Armata română a înfruntat timp de 146 de zile un inamic îndîrjit. În această perioadă, unitățile române au luat parte la 7 mari bătălii, care au însumat 259 de lupte mai importante, au parcurs 400 km în adîncimea apărării inamice, au forțat patru cursuri de apă, au traversat numeroase masive muntoase, au eliberat 1 722 de localități, între care și multe orașe. „În ansamblu, contribuția Armatei române la operațiile militare duse pe teritoriul Cehoslovaciei și Austriei și efortul economic al poporului nostru pentru susținerea frontului constituie o etapă im-

portantă a participării României la înfrângerea Germaniei naziste" (p. 9).

Documentele relevă faptul că în cursul acestor acțiuni ostașii români au săvârșit numeroase fapte de vitejie și eroism, care s-au înscris la loc de cinste în patrimoniul tradițiilor de luptă ale popoului român. În acest sens amintim pe maiorul Popescu Eugen (doc. 83), sergentul-major Istrate Ioan (doc. 84), sublocotenentul Hanzu I. Gheorghe (doc. 100), caporalul Călugăru M. Petre (doc. 101), fruntașul Tudor A. Vasile (doc. 134) și pe mulți alții. În grelele lupte care s-au purtat pe teritoriul Cehoslovaciei, Armata română a pierdut peste 66 000 de oameni.

Paginile lucrării atestă că infanteriștii, vânătorii de munte, cavaleriștii, tanchiștii, aviatorii, geniștii, transmisioniștii și artileriștii români și-au dovedit și de această dată, cu prisosință, măiestria, rezistența tenace, curajul și iscusința, înaltele virtuți ostășești; generalii și ofițerii români au manifestat capacitatea de a organiza și conduce luptele, de a utiliza cu suplețe acțiuni manevriere ingenioase, cu schimbări de direcție și dispozitive, pentru a lovi dușmanul în punctele cele mai vulnerabile găsite pe parcurs, de a practica remanieri îndrăznețe ale trupelor, de la unități și divizii pînă la corpuri de armată întregi, expresie de maturitate a artei noastre militare, remarcată și de comandanții sovietici.

Numeroase documente cuprinse în

volum subliniază cooperarea de luptă strînsă între Armata română și Armata sovietică, precum și cu unități și mari unități cehoslovace, manifestată pe multiple planuri, cum au fost: coordonarea acțiunilor la nivel operativ și tactic, sprijin direct în luptă și ajutor reciproc în artilerie, blindate ș.a. Singele vărsat laolaltă de luptătorii români, sovietici, cehi și slovaci, în numele libertății, prieteniei și al independenței popoarelor, a cimentat prietenia româno-sovieto-cehoslovacă.

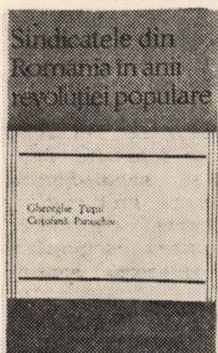
Cea de-a treia parte a lucrării atestă relațiile prietenești care s-au stabilit între Armata română și popoarele slovac și ceh, ajutorul acordat de unitățile române populației eliberate, sprijinul primit de luptătorii români din partea cetățenilor cehoslovaci.

Punînd în circulație documente de primă mînă privind contribuția țării noastre la eliberarea Cehoslovaciei, volumul constituie nu numai un izvor de îmbogățire a cunoștințelor despre un moment cu semnificație majoră în istoria României și un instrument de lucru pentru specialiști, ci și un mijloc de educare a sentimentului fecund al dragostei față de patrie, în spiritul apărării libertății, independenței și suveranității naționale. În acest fel, lucrarea se înscrie ca o valoroasă și utilă realizare editorială.

V. I. MOCANU

GHEORGHE TUȚUI, PARASCHIV COȚOFANĂ, *Sindicatele din România în anii revoluției populare*

București, Editura politică, 1970, 232 p.

Mișcarea sindicală din țara noastră, cu îndelungata sa evoluție, complexă și sinuoasă, cu bogatele sale tradiții și semnificații, cu experiența sa vastă, ocupă un loc important în preocupările istoricilor români contemporani. Dispunem de pe acum

pelor ei principale, rolului pe care sindicatele l-au jucat în ansamblul luptelor economice și politice ale clasei muncitoare. Investigațiile în această direcție au fost stimulate, desigur, în mare măsură, de interesul permanent cu care cititorii primesc apariția oricărei noi scrieri privitoare la istoria clasei celei mai înaintate a societății, care în toate momentele hotărîtoare din ultimul secol s-a situat în fruntea luptei întregului popor pentru dezvoltarea progresivă a României.

Privită în acest context, lucrarea **Sindicatele din România în anii revoluției populare** nu reprezintă, evident, un început, ci o continuare. Dar ea se impune atenției specialiștilor și cercurilor largi

de o literatură de specialitate variată consacrată genezei acestei mișcări, eta-

de cititori atît prin confruntarea, verificarea și consacrarea unor teze și aprecieri deja formulate, cît și prin sporul de cunoaștere pe care îl realizează datorită punerii în circuitul științific a unui material informațional în mare parte inedit. De fapt, depășind aria problematică sugerată de titlu și, se poate presupune, înseși intențiile inițiale ale autorilor, lucrarea ne oferă o succintă, dar substanțială retrospectivă asupra evoluției mișcării sindicale, de la apariția primelor organizații profesionale muncitorești pînă la începuturile revoluției socialiste.

Pe parcursul unui secol, sindicatele din România au străbătut un drum anevoios, nu întotdeauna ascendent, presărat cu victorii și înfrîngerii, cu momente de flux și de reflux, în care au trebuit să se călească și să se maturizeze din mers, într-o continuă luptă pentru zdrobirea adversarilor de clasă și pentru biruirea slăbiciunilor existente în propriile rînduri. Un merit incontestabil al lucrării constă, după părerea noastră, tocmai în faptul că reușește să evite simplificările vulgarizatoare și maniera apologetică, prezente în diferite scrieri mai vechi, schițînd un tablou veridic, polierom al trecutului.

Lectura volumului ne-a lăsat impresia că autorii au fost îndeobște mult mai preocupați de selecționarea datelor și nararea riguroasă a evenimentelor decît de interpretarea și generalizarea bogatului material arhivistic pe care l-au avut la dispoziție. Cu toate acestea, ei au fixat, explicit sau implicit, trăsăturile esențiale și particularitățile mișcării sindicale din țara noastră.

Condițiile specifice în care au apărut și s-au dezvoltat sindicatele din România au determinat înscrierea în programul lor, chiar din faza incipientă, a unor revendicări economice, cît și a unor revendicări politice. Se poate afirma, în lumina datelor conținute în lucrarea recenzată, că sindicatele din țara noastră au fost, deopotrivă, o școală de pregătire a clasei muncitoare în vederea folosirii unor forme superioare de luptă și totodată un instrument nemijlocit antrenat în confruntările politice ale vremii. Nu întîmplător, așa-zisa „depolitizare” a sindicatelor apare ca un laitmotiv în întreaga legislație a muncii, adoptată la timpul său de vechiul regim.

Legăturile strînse și permanente ale sindicatelor cu organizațiile politice muncitorești au constituit, de asemenea, o trăsătură esențială în evoluția mișcării

sindicale din România. Aceste legături au fost ridicate pe o treaptă superioară prin crearea, în mai 1921, a Partidului Comunist Român. Orientarea consecvent revoluționară a P.C.R., tactica sa clădită pe temeuri științifice, politica sa elastică, angajarea sa totală pe linia apărării intereselor clasei muncitoare, ale întregului popor au stat la baza influenței crescînde a comuniștilor în rîndurile mișcării sindicale. După scindarea acestei mișcări de către elementele reformiste de dreapta, partidul comunist s-a situat în fruntea acțiunilor pentru încheierea Frontului Unic Muncitoresc și pentru restabilirea unității clasei muncitoare. Verigi de seamă pe calea spre restabilirea unității au fost marile bătălii de clasă desfășurate sub conducerea comuniștilor: în 1929 — Lupenii; în 1933 — eroicele lupte ale muncitorilor feroviari și petroliști; în anii următori — șirul nesfîrșit de manifestații antifasciste și antihitleriste care au demonstrat că proletariatul reprezenta forța animatoare a frontului popular.

În lucrare se acordă o deosebită atenție îmbinării armonioase a trăsăturilor naționale și internaționaliste în activitatea organizațiilor profesionale muncitorești. În acest sens, autorii citează, printre altele, stabilirea, încă din ultimele decenii ale secolului trecut, a unor contacte directe între sindicatele din țara noastră și organizațiile similare din alte țări, participarea activă la diferite congrese și manifestații internaționale, schimbul reciproc de experiență, susținerea morală și materială a luptelor declanșate într-o țară sau alta.

Cea mai mare parte a volumului și, în același timp, cea mai bogată în contribuții originale este consacrată activității sindicatelor în prima etapă a revoluției populare. În capitole speciale, autorii analizează în extenso procesul complex de reorganizare a mișcării sindicale din România pe baza principiilor revoluționare și a unității de clasă, în condițiile favorabile create de victoria insurecției și de existența frontului unic al partidelor comunist și social-democrat, precum și contribuția sindicatelor la lupta pentru instaurarea regimului democrat, pentru sprijinirea războiului antihitlerist și pentru refacerea economiei naționale.

În încheierea volumului sînt fixate cîteva puncte de reper prețioase privind evoluția sindicatelor în anii revoluției socialiste. Din motive pe care nu le cunoaștem, această perioadă este însă

tratată mult mai sumar, și va trebui să așteptăm apariția unei alte lucrări care să continue și să împlinească investigațiile lui Gheorghe Țuțui și Paraschiv Coțofană.

Concentrându-și atenția, așa cum era și firesc, asupra istoriei sindicatelor muncitorești, autorii s-au referit numai tangențial la activitatea organizațiilor profesionale ale altor categorii de oameni ai muncii: meseriași, cadre didactice, medici, artiști și așa mai departe. Or, se știe că sindicatele au jucat un rol important în mobilizarea acestor categorii sociale la lupta desfășurată de forțele democratice, sub conducerea partidului comunist, pentru înfăptuirea sar-

cinilor revoluției. Am fi dorit, de asemenea, să întâlnim în filele volumului mai multe figuri de conducători și militanți ai mișcării sindicale sau cel puțin unele indicații în privința componentei organelor centrale în diferite perioade. Mișcarea noastră sindicală a educat și crescut numeroase personalități proeminente, asupra cărora nu este bine să lăsăm să se aștearnă colbul uitării.

Volumul **Sindicatele din România în anii revoluției populare** se înscrie — credem — printre lucrările valoroase consacrate istoriei mișcării noastre muncitorești.

AL. GH. SAVU

KEITH HITCHINS, Studii privind istoria modernă a Transilvaniei

Editura „Dacia” — Cluj, 1970, 168 p.

Recent, Editura „Dacia” a avut laudabila inițiativă de a publica un volum, aparținând istoricului Keith Hitchins*, care cuprinde studiile: **Andrei Șaguna și românii din Transilvania în timpul decadei absolutiste, 1849—1859**, publicat inițial în limba engleză, **Românii din Transilvania și compromisul dualist (1865-1869)**, apărut în revista „Studii” (tom. XXI, 1968, nr. 2, p. 289—315), și **Nicolae Cris-tea și mișcarea națională românească din Transilvania**.

Constatându-se nu o dată că în istoriografia contemporană din unele țări pro-

blemele privind istoria poporului român sînt insuficient cunoscute sau tratate superficial, plecîndu-se de la surse de informație de mîna a doua sau de la lucrări depășite, această apariție editorială trebuie socotită un fapt pozitiv. Căci studiile de față nu fac parte din această categorie de lucrări. Scrise într-o manieră obiectivă, de o exemplară probitate științifică, ele se întemeiază pe o documentație temeinică, edită (autorul se dovedește un bun cunoscător al istoriografiei românești) și inedită, rod al unei aprofundate

* Profesorul american Keith Hitchins a manifestat un statornic interes pentru istoria modernă a centrului și sud-estului Europei, a Transilvaniei cu deosebire. De altfel, istoricul american și-a pregătit teza de doctorat la noi în țară, între anii 1960 și 1962, în problema formării națiunii române în Transilvania. Cunoșcînd bine limbile română, maghiară și germană, Hitchins s-a dovedit a fi un bun specialist în istoria modernă a Transilvaniei, publicînd, de altfel, o serie de studii și lucrări în țara noastră și, mai ales, peste hotare, majoritatea avînd ca obiect lupta de eliberare națională a românilor din Transilvania.

Spre exemplificare cităm: *Early Career of Andrei Șaguna (1808—1849)*, în „Revue des

Etudes Roumaines”, IX—X (1961—1962), p. 47—76; *The Rumanians of Transylvania and Constitutional Experiment in the Habsburg Monarchy, 1860—1865*, în „Balkan Studies”, vol. V (1964), nr. 1, p. 89—108; *Andrei Șaguna and the Rumanians of Transylvania during the Decade of the Absolutisme, 1849—1859*, în „Südost Forschungen”, vol. XXV (1966), p. 120—149; *Alexandru Papiu Ilarian și Timotei Cipariu: șase scrisori*, în „Anuarul Institutului de istorie din Cluj”, tom. IX (1966), p. 301—311; *Rumanian opposition to Austro-Hungarian compromis of 1867*, în „Studia et acte musei Nicolae Bălcescu”, 1969, p. 133—139; *The Rumanian National Movement in Transylvania. 1780—1849*, University Press, Harvard, 1969.

munci de cercetare în arhivele din Viena, Cluj, Sibiu și Brașov *.

Se impune a fi subliniat faptul, meritoriu, că studiile se opresc asupra unor perioade sau personalități mai puțin abordate în istoriografia noastră, cum sînt: lupta de eliberare a românilor din Transilvania în anii 1849—1859, precum și figura luptătorului pentru emanciparea românilor Nicolae Cristea.

Primul studiu urmărește ascensiunea politică și ecleziastică a lui Andrei Șaguna, în contextul luptei românilor transilvăneni pentru drepturi naționale, în perioada absolutismului.

Vorbind despre atitudinea conducătorilor români în timpul revoluției din 1848—1849, istoricul american arată că această poziție s-a datorat politicii conducătorilor revoluției maghiare de amenințare a existenței naționale a românilor¹, concluzie la care a ajuns și istoriografia românească². Speranțele conducătorilor români în Curtea de la Viena s-au dovedit deșarte, căci după revoluție a fost reînstituit absolutismul în Imperiul habsburgic. În aceste condiții, eforturile episcopului Andrei Șaguna pentru întărirea bisericii ortodoxe și dezvoltarea învățămîntului românesc au fost, și autorul le privește ca atare, alăturate luptei generale de eliberare națională. De altfel, pentru Șaguna biserica și școala aveau un rol primordial în păstrarea limbii și obiceiurilor, condiții socotite de el sine qua non pentru menținerea naționalității.

* Din materialele inedite folosite de autor remarcăm: *Correspondența lui Rațiu*, aflată în Arhiva istorică a Bibliotecii Academiei R.S.R., filiala Cluj, și *Jurnalul lui Nicolae Cristea (8/21 martie 1895 — 19 noiembrie 1901)*, păstrat în Arhiva Bibliotecii Mitropoliei din Sibiu. De altfel, istoricul american pregătește publicarea acestor documente.

¹ Keith Hitchins, *Studii privind istoria modernă și contemporană a Transilvaniei*, Editura „Dacia” — Cluj, 1970, p. 14. În continuare, trimitere la această lucrare vor fi date în text.

² Vezi *Istoria poporului român*, sub redacția acad. Andrei Otetea, Editura științifică, București, 1970, p. 258; *Unirea Transilvaniei cu România. 1 decembrie 1918*, sub redacția lui Ion Popescu-Puțuri și dr. Augustin Deac, Editura politică, București, 1970, p. 110; *Desăvîrșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie*, sub redacția prof. univ. Miron Constantinescu, prof. univ. Ștefan Pascu, Editura Academiei R.S.R., București, 1968, p. 39 ș.a.

Autorul relevă în același timp deosebiri de vederi în privința mijloacelor de luptă, care existau între Șaguna și alți conducători intelectuali români: Gheorghe Barițiu, Simion Bărnuțiu, Timotei Cipariu, al căror deziderat era ca lupta să se ducă în special prin mijloace politice. Atitudinea moderată și aparent concesivă a lui Andrei Șaguna a făcut ca între el și Curtea de la Viena să se mențină tot timpul legături, Șaguna fiind deoseori consulat de autoritățile imperiale în probleme ce priveau națiunea română din Transilvania. Această politică, observă Hitchins, a avut unele rezultate pozitive: înființarea mitropoliei ortodoxe în 1864, sporirea numărului de școli primare de la 100 la 600 (p. 48). Spre sfîrșitul anului 1860 se părea că succesul a fost deplin: Diploma imperială din 20 octombrie 1860 și Patenta imperială din 26 februarie 1861 prevedeau drepturi naționale largi și pentru românii transilvăneni. Este de remarcat însă că atitudinea lui Șaguna i-a adus și beneficii personale — ridicarea la rangul de mitropolit, acordarea titlului de baron —, astfel încît se naște întrebarea dacă colaborarea sa cu Curtea imperială a fost făcută numai din convingere sau și din oportunism. Studiul nu dă răspuns acestei întrebări, deși în cadrul său se conturează un portret destul de veridic al mitropolitului Andrei Șaguna.

Demnă de subliniat în acest studiu este și concluzia profesorului Hitchins referitoare la importanța unirii țărilor române pentru lupta de eliberare națională a românilor transilvăneni.

Al doilea studiu din volumul pe care-l prezentăm tratează lucrările Dietei din Sibiu în anii 1863 și 1864, apreciindu-se importanța pe care ar fi avut-o hotărîrile ei dacă ar fi fost aplicate.

În privința cauzelor care au determinat pactul dualist, istoricul american conchide că acesta s-ar fi datorat opoziției croaților și cehilor și, mai ales, intransigenței maghiarilor, ceea ce a făcut ca sistemul inaugurat de Diploma din octombrie și completat prin Patenta din februarie să nu ducă nici la stabilitate internă, nici la întărirea poziției monarhiei

În relațiile internaționale. „Francisc Iosif s-a hotărât, deci, să caute un aranjament cu maghiarii, pe care îi considera ca cea mai avansată dintre naționalitățile germane ale imperiului și cu a cărei aristocrație a avut totdeauna afinități“ (p. 65). În fața tranzacției, gata de a fi încheiată, pătura conducătoare română a fost găsită nepregătită pentru o rezistență hotărâtă și eficientă. Conducătorii români s-au împărțit în două tabere: pasiviștii (G. Barițiu, I. Rațiu, I. Măcelariu) și activiștii (A. Șaguna). K. Hitchins arată, ca și unii istorici români, că la început activismul a fost îmbrățișat de mai mulți conducători ai românilor³. Tactica pasivistă se va întări însă treptat, datorită considerațiilor juste potrivit cărora „marea întindere a districtelor electorale, neputința românilor de a se înțelege asupra unui program comun și legea electorală nedreaptă vor produce... un dezastru la urne“ (p. 73). Axându-și în continuare studiul pe disputa dintre cele două tactici, istoricul american le caracterizează atent, subliniindu-le avantajele și dezavantajele, fără a se pronunța ferm pentru vreuna dintre ele. Din lectura studiului se desprinde totuși o aprobare tacită a pasivismului, care în acele condiții slujea mai bine interesele naționale ale populației române*. Concluzia autorului că cel mai important fenomen din cadrul mișcării de eliberare a românilor dintre anii 1865 și 1869 a fost „venirea la putere a conducătorilor laici“ vădește o analiză temeinică (p. 114). Studiul ar fi câștigat abordând mai pe larg problema „Pronunciamentului“, care se știe că a avut un mare răsunet în rîndul maselor populare din Transilvania, ca și din România.

Ultimul studiu cuprins în lucrare are meritul de a scoate dintr-o nedreaptă uitare figura publicistului și intelectualului Nicolae Cristea, luptător pentru eman-

ciparea națională a românilor din Transilvania. „Cristea — afirmă autorul — reprezenta noua generație de intelectuali, de după 1848, care considerau că numai lupta politică este insuficientă pentru a asigura progresul națiunii române“ (p. 119). De aceea, cu modestie și conștiințiozitate, el a contribuit la progresul economic și cultural al poporului român din Transilvania, conducînd cu competență „Telegraful român“, ale cărui merite în apărarea cauzei românilor sînt notorii. Meritoriu este și faptul că prin aportul său la „Telegraful român“ s-a format acea pleiadă de tineri intelectuali care mai tîrziu vor da glas, prin intermediul gazetei „Tribuna“, aspirațiilor de libertate națională ale poporului român din Transilvania: Ioan Slavici, Ion Bechnitz și Eugen Brote (p. 123).

Bun cunoscător al artei politice, sfatul publicistului era cerut adesea, subliniază Keith Hitchins, fiind în același timp un participant activ al Partidului național român, membru în conducerea acestuia de la înființare (1881). Apotezoa activității sale militante a fost, fără îndoială, participarea curajoasă la acțiunea memorandistă, pentru care a și fost condamnat de autoritățile maghiare la 8 luni închisoare.

Prin acest studiu, istoricul Hitchins a reușit să integreze în patrimoniul figurilor de luptători pentru libertatea națională a românilor din Transilvania un demn reprezentant, „un exemplu de cumîntenie pentru cei mulți și oropsiți“, cum se exprimă Ștefan Pascu în compententa prefață a volumului.

Scrisă într-un stil concis și clar, cu o mare densitate de idei, lucrarea istoricului american este o reușită de prestigiu în istoriografia contemporană, care demonstrează interesul tot mai evident al istoricilor occidentali pentru cunoașterea istoriei centrului și sud-estului european.

ȘTEFAN IONIȚA

³ Vezi S. Retegan, *Pronunciamentul de la Blaj (1868)*, în „Anuarul Institutului de istorie din Cluj“, IX, 1966, p. 128.

* Aceeași poziție o are și ultima sinteză a istoricilor români: *Istoria poporului român* (p. 283).

ALBERT NORDEN, *Le secret des guerres. Genèse et techniques de l'agression*

Dietz Verlag, Berlin, 1970, 342 p.

Tendință și imperativ major al lumii contemporane, lupta pentru pace capătă pe zi ce trece noi valențe și manifestări, atît pe plan social-politic cît și ideologic, aducînd permanent noi argumente în vederea dispariției forței și disputei violente din arena vieții internaționale.

Evident, acest lucru constituie în lucrarea sus-citată ideea principală, însuși scopul mărturisit al autorului fiind acela de a ajuta oamenii în căutările lor de înțelegere a cauzelor războiului, de înlăturare a lui¹. De-a lungul a peste 300 de pagini de investigare minuțioasă și atentă, A. Norden ne oferă o analiză amplă, pe diferite planuri, a genezei pregătirii conflictelor, expozeul strict cronologic al unor fenomene istorice de largă respirație internațională, prefigurînd în același timp, prin sublinieri politice de valoare, unele căi de prevenire și oprire a perpetuării acestor inadvertențe și vicisitudini de tristă notorietate ale evoluției umane.

Bazată pe o bibliografie vastă, riguros selectată, împărțită în 10 capitole — judicios echilibrate în funcție de importanța problematicii —, lucrarea constituie un reușit model analitic, pe o temă dată, al principalelor momente istorice-militare ce au marcat profund secolul nostru.

Autorul a considerat necesar să înceapă complexa sa incursiune politică, militară și diplomatică cu analiza războaielor coloniale purtate de Statele Unite ale Americii la sfîrșitul secolului trecut, generate, în principal, de cauze economice și comerciale. Motivele comune ale expansiunii în diferite țări din aria de influență a S.U.A. au dus și la metode de acțiune „clasice”, care rezidau în ultimă instanță într-o penetrație industrială și mai ales financiară, pe baza cărora era facil apoi

de găsit un pretext de intervenție militară pentru a consolida pozițiile preponderente ale capitalului american în țara respectivă. Administrația Statelor Unite devenise executantul voinței manifestate de către marii capitaliști. Statul s-a transformat în avocat al oamenilor de afaceri, conchide Albert Norden (p. 7.). Exemplificînd această realitate prin cifre și date concludente, autorul supune unei cercetări detaliate intervențiile din Mexic și mai ales consecințele lor nefaste pentru evoluția acestui stat, agresiunea fățișă asupra Republicii Dominicane, care a adus-o sub dictatura fascistă a lui Rafael Trujillo, atacul brutal, cauzat de unele împrumuturi veroase ale marilor financieri americani, din Haiti, gravele implicații asupra economiei și evoluției Cubei ale victoriei S.U.A. în războiul regizat împotriva Spaniei, amestecul nejust din Nicaragua și penetrația treptată în insulele Hawai și Filipine, importante puncte strategice și economice din sfera Oceanului Pacific. Se desprinde cu claritate ideea că profiturile uriașe sînt cele care au stat la temelia acestei politici a Statelor Unite, politică nu doar influențată, ci în realitate condusă de interesele marelui capital. Cinismul diplomației americane, ca și sălbăcia trupelor yankee n-au fost decît niște însoțitori firești ai unei politici anexioniste, expresie a plăgii istorice de rușinoasă amintire numită colonialism.

Într-un context politic și economic schimbat, se analizează în mod amplu izbucnirea celor două războaie mondiale, se înfățișează nuanțat cauzele și caracterul diferit al acestor uriașe conflotații. Menționînd că lupta pentru hegemonie mondială și pentru reîmpărțire a lumii a fost principala cauză a primului război mondial, ce a îmbrăcat forma unei acerbe dispute între cele două blocuri imperialiste — Tripla Alianță și Antanta Cordială —, autorul reliefează totodată caracterul just al luptei de eliberare și de întregire națională dusă de Iugoslavia și România și respectiv contopirea acestor două elemente în factorul surpriză de la sfîrșitul uriașei dispute, care a fost Rusia sovietică. Schimbul de note diplomatice între capitalele europene în perioada dintre 28 iunie 1914 — data la care Franz Ferdinand a fost asasinat la Sara-

¹ Albert Norden, *Le secret des guerres. Genèse et techniques de l'agression*, Dietz Verlag, Berlin, 1970, p. 5. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

jevo de către studentul sîrb Gavriilo Prinzip — și 4 august 1914 — ziua în care a început de fapt războiul — atestă cu certitudine că puterile imperialiste pregătiseră amănunțit și temeinic acest măcel de proporții nemaîntîlnite pînă atunci și că au făcut totul pentru a-l declanșa. Deși Austro-Ungaria a inclus condiții mai mult decît umilitoare pentru Serbia în ultimatumul pe care l-a adresat acesteia în urma atentatului, primul consilier al Ambasadei germane la Viena, prințul Otto zu Stolberg-Wernigerode, scria la 18 iunie 1914 într-o notă către secretarul de stat german pentru afaceri externe următoarele: „După cum raportam și ieri, *contele Leopold Berchtold* (ministrul austriac al afacerilor externe...) speră că Serbia nu va accepta condițiile austriece“ (p. 30). Este cît se poate de limpede că nu la negociere sau aplanare pașnică a sîngerosului război ce se întrezărea se gîndeau guvernanții Puterilor Centrale, ci la grăbirea izbucnirii lui. Iată ce nota în acele zile ministrul german al afacerilor externe, *Gottlieb von Jagow*: „Rusia nu este pregătită de luptă, Franța și Marea Britanie nu doresc războiul. După opinii autorizate, Rusia va fi gata (de război — n.n.) în cîțiva ani și atunci ne va zdrobi cu masa soldaților săi, își va crea o flotă completă în Baltica și va stăpîni toate liniile de comunicație necesare. În acest timp, gruparea pe care noi o formăm își va fi pierdut puterea“ (p. 31). Se desprinde în mod clar calculul rece care ignora voința de pace a milioane de oameni pentru a satisface veleitățile de stăpînire și subjugare manifestate de o infimă minoritate.

Rezultatele — îndeobște cunoscute — ale primului război mondial purtau în sînul lor germeii unei noi confruntări militare pe plan mondial. Revanșismul german, ridicat la rang de urgență primordială prin accederea la putere a lui Hitler, la finele lunii ianuarie 1933, încurajat de conciliatorismul și miopia politică a marilor puteri capitaliste, avea să ducă rapid popoarele în plin coșmar al unui război în care însăși existența întregii lumi civilizate era în pericol de moarte. Evoluția lumii interbelice către acest prag al nopții hitleriste este defalcată distinct de autor în principalele sale momente; el aprofundează multiplele aspecte economice și politice care au caracterizat încercările internaționale de forță, încercări ce au punctat decisiv perioada anilor 1931—1939. Referindu-se pe larg la războiul civil din Spania (1936—1939), *Albert Norden* relevă, fără putință de tăgadă, strînsele relații între reacți-

unea spaniolă și fasciștii germani. Astfel, cu ocazia eșecului unui puci franchist din Madrid și Barcelona din iulie 1936, anchetatorii au găsit piese foarte compromițătoare la domiciliul fasciștilor percheziționați. Așa s-a putut stabili că „Frankfurter Metall A. G.“ era în multiple relații, după 1934, cu *Gil Robles* — liderul reacțiunii din această țară. Într-o scrisoare semnată de acesta din urmă se vorbea de „acordarea de concesiuni industriei germane care le solicitaseră“. Alte legături descoperite duceau la marile firme germane „Vereignigte Stahlwerke A.G.“ și „Friedrich Krupp A. G.“ (p. 65). Însăși perfectarea participării concrete germane la rebeliunea franchistă ce se pregătea a fost posibilă numai în condițiile în care cercurile economice ale Germaniei hitleriste au obținut monopolul prospecțiunilor și exploatărilor resurselor miniere din Marocul spaniol, pe lîngă concesiunile pe care le aveau chiar în Peninsula Iberică. Apare cu evidentă că numai interese strict politice nu pot genera un război dacă nu sînt dublate de interesele profitului economic — nu o dată fabulos —, lucru reliefat cu pregnanță de către autor și cu alte prilejuri*.

Tocmai în virtutea greutăților economice crescînde, a sporirii intensității crizei generale a sistemului capitalist, realități grefate pe fondul restrîngerii simțitoare a acestui sistem în urma celui de-al doilea război mondial, puterile occidentale au încercat din nou să găsească soluții prin aventuri și războaie externe, care din nefericire au însîngerat popoarele lumii și după capitularea Germaniei naziste. Pe aceste coordonate lucrarea face o succintă trecere în revistă a agresiunii Statelor Unite în Coreea, a intervenției aventurierilor americani și marionetelor lor în Cuba, a escaladării continue a războiului de agresiune american în Vietnam. Dar raportul de forțe de la începutul secolului al XX-lea, care a fost în favoarea imperialismului colonialist, a devenit o simplă amintire, suferind o masivă restructurare. Întărirea forței țărilor socialiste — factor activ de sprijin necondiționat acordat statelor și popoarelor victime ale agresiunilor imperialiste —, intensificarea fără precedent a luptei celorlalte forțe antiimperialiste și anticolonialiste s-au impus ca realități contemporane de care imperialismul american trebuie să țină seama. Un exemplu viu este eroica epopee a poporului vietnamez, care se împotrivesc victo-

* *So werden Kriege gemacht*, Dietz Verlag, Berlin, 1950.

rios colonialismului american și tuturor acoliților săi.

Autorul întreprinde în continuare o analiză bogată în cifre și date edificatoare pentru aspectele economice și politice ale imperialismului, propunându-și în principal să dovedească prin evoluția Statelor Unite — „exemplul tipic al imperialismului“, după cum caracterizează el acest stat — confirmarea teoriei leniniste referitoare la stadiul imperialist de dezvoltare a lumii capitaliste. Plecând de la cele cinci criterii fundamentale stabilite de Lenin ca fiind definitorii pentru această categorie social-economică, Norden demonstrează clar valabilitatea lor actuală, ilustrându-le pe specificul american, și relevă anumite evidențe contemporane sesizate, de altfel, și de mulți dintre economiștii și sociologii acestei țări. Astfel, el reproduce un vast tablou al întrepătrunderii și corelării foarte subtile și intime între mecanismul militar și cel financiar-industrial, cu acute repercusiuni în administrație, realizat de economistul J. K. Galbraith, care admitea că economia americană nu funcționează perfect decât dacă este alimentată prin armament (p. 208). Devine cât se poate de limpede că un conflict militar de durată este cât se poate de convenabil actualei configurații a economiei S.U.A. Avînd un rol preponderent în stat, este evident că marile trusturi, concerne și firme americane nu se pot opri din goana după profit, factor care favorizează și întreține un climat al agresiunii. La acest lucru se oprește și autorul, care concluzionează net că „administrația nu

este decît un nume pentru cîteva întreprinderi gigant“, precizînd, în esență, prin această aserțiune, relația directă între capitalismul monopolist și declanșarea războiului.

Capitolul final al acestei monografii despre război și cauzele sale, ca fenomen negativ în practica relațiilor interstatale, tratează pe larg cîteva aspecte politice curente, referitoare la problema germană în contextul politic european actual. Considerațiile autorului merg pe linia încrederii în soluțiile negociate și în dialogul fertil, constructiv, cadru propice în vederea rezolvării durabile și de perspectivă a problemelor spinoase ce confruntă încă continentul european. Ultimele pagini ale lucrării constituie o reușită pledoarie în favoarea păcii și a voinței de netrecut a popoarelor de a-și edifica o viață pașnică, lipsită de război, autorul afirmînd plenar că epoca noastră este aceea „a posibilității înfrîngerii agresivității imperialismului și a necesității tăcerii armelor“.

Cu rezervele necesare față de unele teze privitoare la tendințele politice și relațiile dintre statele europene în perioada dintre cele două războaie mondiale și cu convingerea că o încheiere bazată pe o analiză mai nuanțată ar fi întregit valoarea vastei și complexe teme abordate de autor, se poate afirma că lucrarea recenzată, prin excelență politică și de actualitate, posedă, indiscutabil, meritorii atribute științifice de cea mai autentică substanță.

VELICU RĂDINĂ

O lucrare despre Conferința Națională a partidului din anul 1945

Colecția „Mica bibliotecă de istorie“ a publicat recent lucrarea **CONFERINȚA NAȚIONALĂ A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN — OCTOMBRIE '45**.

Privită în perspectiva ultimului sfert de veac, Conferința Națională a P.C.R. își reliefează cu pregnanță rolul și însemnătatea pe care le-a avut în stabilirea unor jaloane care au marcat adîncile prefaceri revoluționare din viața societății românești în epoca de aur a istoriei sale.

Împlinirea a 25 de ani de la importanta Conferință a partidului a prilejuit organizarea, la 20 octombrie 1970, de către

Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Academia de învățămînt social-politic „Stefan Gheorghiu“ de pe lângă C.C. al P.C.R. a unei sesiuni științifice. Lucrarea amintită reunește comunicările susținute cu acest prilej, precum și două studii apărute în aceeași perioadă *.

* Sumarul lucrării cuprinde: *Cuvînt înainte*; *Cuvînt de deschidere*; *Problemele de bază ale perspectivelor dezvoltării României în dezbaterea Conferinței Naționale a P.C.R. din octombrie 1945*; *Consolidarea organizațiilor partidului în perioada august 1944—octombrie 1945*; *Problemele vieții și muncii*.

Inițiativa publicării unei astfel de culegeri ni se pare binevenită pentru că se dă astfel posibilitate unui public mult mai numeros decât cel care a putut participa nemijlocit la amintita sesiune să ia contact cu noile probleme pe care cercetarea le pune în legătură cu momentul istoric în care a avut loc Conferința Națională a partidului. Atît sesiunea în sine, cît și culegerea apărută în colecția „Mica bibliotecă de istorie” evidențiază faptul că, la 25 de ani de la acest eve-

de partid în conferințele organizațiilor regionale ale P.C.R. din august 1945; Primordialitatea industrializării în opera de dezvoltare a economiei naționale; Caracteristici și aspecte ale activității ideologice în primii ani ai revoluției populare; Lupta de idei în jurul dezvoltării economiei românești 1944—1947; Problema unității politice, ideologice și organizatorice a clasei muncitoare; Sistemul de alianțe politice, sub conducerea P.C.R.; Statutul P.C.R. (titlul acestei comunicări a fost omis din cuprinsul lucrării inserat în pagina 131 — n.n.); Un eveniment important în dezvoltarea partidului și a țării — octombrie '45; și Un important jalon în procesul afirmării partidului ca forță conducătoare a națiunii.

niment, s-au putut trasa principalele jaloane pentru pregătirea unei lucrări exhaustive, de sinteză atît asupra importanței Conferinței, cît și asupra evenimentelor premergătoare acesteia.

Ceea ce se cuvine să subliniem în mod cu totul deosebit este operativitatea apariției lucrării. Am dori ca asemenea practici să se încetățenească în sistemul nostru editorial cu atît mai mult cu cît, se știe, noi mai avem încă destule de făcut în legătură cu operativitatea informațională. Este adevărat că, datorită probabil grabei cu care s-a desfășurat procesul tipografic, în culegerea amintită s-au strecurat unele greșeli de corectură și de culegere. Astfel, la pagina 18, dintr-o regretabilă eroare de acest gen rîndurile 7 și 25 au fost inversate.

Privită în ansamblu, culegerea „Conferința Națională a Partidului Comunist Român — octombrie '45” contribuie la punerea în circuitul informațional a problematicii unui eveniment major din istoria partidului nostru.

SUMARUL NUMERELOR 1 — 6 DIN 1970

Hotărîre cu privire la aniversarea semicentenarului Partidului Comunist Român	3/IV*
Hotărîrea Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la aniversarea a 150 de ani de la naşterea lui Friedrich Engels	59/V

IN ÎNTÎMPINAREA ANIVERSĂRII SEMICENTENARULUI PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

TITU GEORGESCU : De la revoluţionarii democraţi la întiiul partid politic al clasei muncitoare — P.S.D.M.R.	3/V
MIHAIL CRUCEANU, ELENA CIOBANU : Mişcarea muncitoarească din România în cele două decenii premergătoare creării partidului comunist	25/V
CONSTANTIN MĂNESCU, N. G. MUNTEANU : Greva generală din 1920 — moment însemnat în dezvoltarea mişcării noastre muncitoreşti	46/V
GHEORGHE ȚUȚUI : Dezvoltarea Partidului Comunist Român în anii 1944—1948.	3/VI
CONSTANTIN BOTORAN, AUREL HARŞA : Partidul Comunist Român în fruntea acţiunilor de solidaritate ale mişcării muncitoreşti şi democratice din România cu lupta de eliberare naţională în perioada interbelică.	16/VI
Z. SĂLĂJAN : Doftana—bastion al luptei revoluţionare duse de militanţii comunişti şi antifascişti în anii ilegalităţii	30/VI
De la începuturile mişcării muncitoreşti pînă la crearea Partidului Comunist Român (consultaţie în ajutorul celor ce studiază istoria P.C.R. şi a mişcării muncitoreşti din România)	43/VI
Procesul grevist din România de la crearea Partidului Comunist Român pînă la 23 August 1944 (Masă rotundă—II).	70/VI

IN ÎNTÎMPINAREA CENTENARULUI NAŞTERII LUI VLADIMIR ILICI LENIN

I. I. MÎNȚ (U.R.S.S.) : V. I. Lenin şi problema insurecţiei armate din Octombrie	74/I
IOAN BOJAN : V. I. Lenin despre revoluţia socialistă	91/I

* Cifrele arabe indică pagina, iar cele romane numărul revistei.

100 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI V. I. LENIN

ION POPESCU-PUȚURI : Victoria socialismului în România, confirmare a viabilității marxism-leninismului, a spiritului său novator	3/II
TITU GEORGESCU : Concepția lui Vladimir Ilici Lenin despre partidul de tip nou. Crearea Partidului Comunist Român — întruchipare a leninismului	20/II
NICOLAE GOLDBERGER, GHEORGHE SURPAT : V. I. Lenin despre rolul de hegemon al clasei muncitoare în revoluția și construcția socialistă	38/II

150 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI FRIEDRICH ENGELS

AUGUSTIN DEAC : Friedrich Engels și mișcarea muncitorească din România	67/V
ANETA BUSUIOC : Engels ca istoric și teoretician al statului.	73/V

ARTICOLE — COMUNICĂRI

ARON PETRIC : 6 Martie — eveniment memorabil în istoria poporului român	3/I
AUGUSTIN DEAC : Lucrețiu Pătrășcanu : „Un veac de frământări sociale. 1821—1907“	21/I
General-colonel în rezervă MIRCEA HAUPT : Momente ale participării Armatei române la eliberarea poporului cehoslovac de sub cîmpul de război fascistă	36/I
ION MAMINA, C. CĂZĂNIȘTEANU : 60 de ani de la reconstituirea P.S.D.R.	47/I
MARIAN ZGORNIAK (R. P. Polonă) : Istoriografia poloneză în ultimul sfert de veac	64/I
VIRGIL SMĂRCEA : Marea victorie asupra Germaniei hitleriste	51/II
DAMIAN HUREZEANU : Gîndirea lui C. Dobrogeanu-Gherea în „Neoioabăgia“	64/II
NORA Z. MUNTEANU : Pro Constantin Dobrogeanu-Gherea. Corespondență	80/II
A. MAMU (R. P. Mongolă) : Activitatea științifică a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al Partidului Popular Revoluționar Mongol	93/II
GHEORGHE MATEI : Date privind contribuția socialistilor români la păstrarea și dezvoltarea legăturilor de solidaritate internațională a clasei muncitoare în anii 1914—1916	101/II
ȘTEFAN VOICU : Constantin Dobrogeanu-Gherea	3/III
VASS HENRIK (R. P. Ungară) : Probleme ale istoriei mișcării muncitorești revoluționare ungare	19/III
ION ȘERBĂNESCU : Din activitatea ideologică a partidului comunist în rîndurile intelectualității în primii ani ai revoluției populare	41/III

OLIMPIU MATICHESCU, ELENA GEORGESCU : 80 de ani de la prima sărbătorire a zilei de 1 Mai (1890—1970)	56/III
M. C. STĂNESCU : Ecoul intern și internațional al arestării comuniștilor participanți la Congresul de creare a P.C.R.	72/III
ION SAIZU, LEON EȘANU : Momente din istoria regimului electoral în România (1922—1928)	84/III
* * * „Nu capitulare ! Rezistență !“. Evocare a chemării antifasciste adresată Uniunii Populare Maghiare de secretarul teritorial al P.C.R. din Ardeal și Banat, Al. Sencovici — 1939	22/IV
C. DOBROGEANU-GHEREA : Curente de idei și opinii în legătură cu neoiobăgia (Cap. VII din lucrarea <i>Neoiobăgia</i>)	13/IV
GHEORGHE MATEI : Mișcarea internațională antirăzboinică (1928—1932)	45/IV
HENRYK BATOWSKI (R. P. Polonă) : Expansiunea germană în Europa centrală între anii 1919 și 1939	61/IV
FILIPPO FRASSATI (Italia) : Antifascismul în Italia — Republica de la Ossola	76/IV
CONSTANTIN BĂRBULESCU : Conferința Națională a P.C.R. din octombrie 1945 — eveniment important în dezvoltarea partidului și a țării	80/V
FLOREA DRAGNE : Cronologia grevei generale din octombrie 1920	93/V
OLIMPIU MATICHESCU : Procesul din București al grevei generale	113/V
LADISLAU BÁNYAI : Uniunea oamenilor muncii maghiari din România împotriva pericolului hitlerist, a horthismului și a fascismului. Madoszul în perioada dictaturii regale	124/V
ȘTEFAN MUȘAT : Coloana a 5-a hitleristă în România	128/VI
G.H. I. IONIȚĂ : Demascarea fascismului în scrierile social-politice ale lui Lucrețiu Pătrășcanu	145/VI
GHEORGHE DOBRE : Eugen Lupu — student	164/VI

ISTORIE LOCALĂ

Din activitatea Regionalei Dobrogea a P.C.R. în timpul celui de-al doilea război mondial : <i>Victor Dușa</i>	91/IV
Din istoria mișcării muncitorești în județul Argeș : <i>Ion Hurdubețiu</i> (Cîmpulung)	101/IV

DOCUMENTE

Din paginile revistei „Lupta de clasă“	95/III
--	--------

OPINII

Considerații privind unitatea mișcării muncitorești din România între anii 1921 și 1929 : <i>Clara Cușnir-Mihailovici</i>	114/III
---	---------

EVOCĂRI

Bela Brainer (1896—1940) : <i>Covaci Maria</i>	111/II
Vasile Tudose (1916—1944) : <i>Simion Cutișteanu</i>	116/II
Leonte Filipescu (1895—1922) : <i>Ion Felea</i>	121/II
Constantin Agiu (1891—1961) : <i>Gheorghe Ioniță</i>	127/III
Carol Farcaș (1843—1907) : <i>Ion Georgescu</i>	130/III
Aradi Viktor (1883—1937) : <i>Victor Chereșteșiu, Simion Fuchs</i>	134/III
Nicolae Popescu-Doreanu (1897—1960) : <i>Gh. I. Ioniță</i>	109/IV
Pavel Antip Tcacenco : <i>Ștefan Mușat</i>	114/IV
Dr. L. Ghelerter (1873—1945) : <i>Ion Felea</i>	120/IV
Aurel Cristea (1881—1912) : <i>Ion Grecu</i>	174/VI
David Fabian (1895—1937) : <i>Simion Cutișteanu</i>	178/VI
Teodor Diamant (1810—1841) : <i>Marin Florescu</i>	183/VI

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

Lucrările lui V. I. Lenin în România. Contribuții bibliografice : <i>Milică Moldoveanu, Veronica Kilian, Nicolae Rauș</i>	104/I
Bibliografia revistei „Anale de istorie“ (1955—1969) : <i>Miralena Bolca, Elisabeta Buta, Ion Mamina</i>	135/I
Sesiunea științifică de lucru a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.	126/II
Seminarul româno-bulgar privind rolul partidelor comuniste din cele două țări în lupta pentru instaurarea și consolidarea puterii populare	141/II
Moscova — Sesiune științifică consacrată centenarului nașterii lui V. I. Lenin (24—26 februarie 1970)	153/II
Sesiuni științifice consacrate aniversării a 100 de ani de la nașterea lui Vladimir Ilici Lenin	139/II
Sesiune științifică consacrată aniversării a 25 de ani de la victoria asupra fascismului	159/III
Corelarea documentului de arhivă și a informației de presă în cercetarea istorică modernă și contemporană : <i>Nicolae Rauș</i>	125/IV
Sesiunea științifică de la Moscova dedicată celei de-a 25-a aniversări a înfrângerii fascismului	142/IV
Colocviul internațional de la Varșovia pe tema : „Europa centrală în timpul celui de-al doilea război mondial“	145/IV
Conferința științifică internațională din Wuppertal, închinată împlinirii a 150 de ani de la nașterea lui F. Engels	147/IV
<i>Masă rotundă</i> : Procesul grevist din România	138/V

Congresul internațional de științe istorice : <i>Gheorghe Surpat</i>	176/V
Șantier editorial. Din activitatea editorială a Institutului de studii istorice de pe lângă C.C. al P.C.R.	181/V
Din activitatea Comitetului internațional de istorie a celui de-al doilea război mondial	186/V

RECENZII — NOTE BIBLIOGRAFICE

- Lucrări apărute în U.R.S.S. cu prilejul aniversării centenarului nașterii lui Vladimir Ilici Lenin : *Doina Smârcea* ; Din lupta antifascistă pentru independența și suveranitatea României. Culegere de studii, Editura militară, București, 1969, 226 p. : *Traian Udrea* ; Marea răsccoală a țăranilor din 1907, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967, 912 p. : *Nicolae Copoiu* ; Filozofia istoriei. Studii, Editura politică, București, 1969, 274 p. : *Marin Badea* ; Col. AUREL PETRI, Teorie și metodă în știința militară, Editura militară, București, 1968, 224 p. : *Pamfil Nichițelea* ; „Studii. Revistă de istorie“ nr. 1-6/1969 : *Gh. I. Ioniță* ; PAOLO SPRIANO, Storia del Partito Comunista Italiano, vol. I, 1967, vol. II, 1969, Editori Giulio Einaudi, Torino : *Maria Covaci* ; ZDENEK KONECNY, FRANTISEK MAINUS, Prietenia cehoslovaco-română. File din cronici de război, Editura militară, București, 1969, 232 p. : *Ion Mamina* ; Eftimie Murgu. Scrieri, ediție îngrijită cu o introducere și note de I. D. Suciu, Editura pentru literatură, București, 1969, 632 p. : *Viorica Moisuc* 154/II
- România socialistă și cooperarea internațională, Editura politică, București, 1969, 448 p. : *Constantin Moisuc* ; Revoluția română din 1848, Editura politică, București, 1969, 376 p. : *Apostol Stan* ; AL. GH. SAVU, Dictatura regală (1938—1940), Editura politică, București, 1970, 486 p. : *Gh. I. Ioniță* ; Studii privind politica externă a României (1919—1939), Editura militară, București, 1969, 344 p. : *Ladislau Bányai* ; OLIMPIU MATICHESCU, ELENA GEORGESCU, 1 Mai în România (1890—1970), București, 1970, 368 p. : *Nicolae Răuș* ; IOSIF MICU, Am supraviețuit lagărului hitlerist. Memorii despre Buchenwald, Editura politică, București, 1970, 248 p. : *Elena Mureșan* ; ELENA M. MACAVEI, Amintiri din viața soțului meu, Mihail Macavei, Editura politică, București, 1969, 228 p. : *Al. Gh. Savu* ; V. I. Lenin văzut de români. Documente și amintiri, Editura politică, București, 1970, 674 p. : *Ion Mamina*. 162/III
- Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918, Editura politică, București, 1970, 790 p. : *Aron Petric* ; AUGUSTIN DEAC, ION ILINCIOIU, Lenin și România, Editura militară, București, 1970, 248 p. : *Mihaela Dan* ; Forța creatoare a ideilor leniniste, Editura politică, București, 1970, 432 p. : *Mircea Măciu* ; NICOLAE HUSCARIU, Alexandru

Constantinescu, Editura politică, București, 1970, 256 p. : *Georgeta Tudoran*; În numele libertății și prieteniei, Editura militară, București, 1970, 424 p. : *V. I. Mocanu*; ILIE CEAUȘESCU, Din istoria contractului colectiv în România, Editura politică, București, 1970, 232 p. : *Nicolae Petreanu*; Cartea românească de istorie în străinătate prin intermediul colecției „Bibliotheca Historica Romaniae“ : *Lucia Georgian, Angara Niri*; CSATÁRI DÁNIEL, For-gószélben (Magyar-román viszony 1940—1945), Akadé-miai Kiadó, Budapest, 1969, 492 p. : *Petru Bunta*; I. S. KONEV, Anul '45, Editura politică, București, 1970, 332 p. : *Gheorghe Vasile*; G. N. SEVASTIANOV, Istoria diploma-tică a războiului în Oceanul Pacific. De la Pearl Harbor la Cairo, Editura „Nauka“, Moscova, 1969, 648 p. : *Aurelia Rădină*; ALEKSANDER WERTH, Un corespondent englez pe frontul de est, Editura politică, București, 1970, 830 p. : *Cornel Almășan*; ENZO COLLOTTI, Germania nazistă, Editura științifică, București, 1969, 398 p. : *Constantin Olteanu*

149/IV
218/I
184/II
187/III
185/IV

Poșta redacției

Nicolae Goldberger
Sumarul numerelor 1—6/1970

188/V
197/VI

СОДЕРЖАНИЕ

В ПРЕДДВЕРИИ 50-ЛЕТИЯ РУМЫНСКОЙ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ

ПЕТРЕ КОНСТАНТИНЕСКУ-ЯШ: Историческое значение создания Румынской коммунистической партии для развития общества в нашей родине.....	3
ГЕОРГЕ УНК, КОНСТАНТИН МОКАНУ: Процесс идеологического и политического разъяснения в рабочем движении Румынии (1918—1921).....	15
ЛАДИСЛАУ БАНЬЯЙ: Румынская коммунистическая партия во главе совместной борьбы румынских и венгерских трудящихся против военно-фашистской диктатуры и хортистского вторжения. Мадос в 1940—1944 годы	30
МИРЧА Т. МУШАТ: Черты политической жизни в Румынии в годы борьбы за создание Румынской коммунистической партии.	47
МАРИН НЯГУ: Демократия и политические партии. Румынская коммунистическая партия поборник социалистической демократии в Румынии	60

В ПОМОЩЬ ИЗУЧАЮЩИМ ИСТОРИЮ РКП И РАБОЧЕГО ДВИЖЕНИЯ В РУМЫНИИ

Рабочее движение в период 1922—1933 годов.....	79
--	----

ИЗ ИСТОРИИ МЕЖДУНАРОДНОГО РАБОЧЕГО ДВИЖЕНИЯ

ПЬЕТРО СЕККИЯ: Итальянская коммунистическая партия. От ее основания до V съезда	102
ГЕОРГЕ АДОРЯН: Французская коммунистическая партия. 50 лет существования	124
НИКОЛАЕ КОПОЮ: Парижская коммуна эпохальное событие в истории международного рабочего движения	136

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

Энгельс и Румыния. В связи с недавно вышедшими в свет работами: Александру Тэнасе	157
Научная сессия, посвященная 150-летию со дня рождения Фридриха Энгельса	164
Социальные и политические силы, участвовавшие в движениях национального освобождения после второй мировой войны. (За круглым столом)....	167

ВОСПОМИНАНИЯ

Андрей Ионеску, Еуфросина Никулеску-Мизил, Николае Боянджиу.....	170
--	-----

РЕЦЕНЗИИ — БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

Общая забастовка в Румынии. 1920. Бухарест, 1970, 472 стр.; Румыны в Французском сопротивлении в годы второй мировой войны, Политиздат, Бухарест, 1969, 366 стр.; Во имя свободы и дружбы, II том, Военное издательство, Бухарест, 1970, 470 стр.; ГЕОРГЕ ЦУЦУЙ, ПАРАСКИВ КОЦОФАНЭ, Румынские профсоюзы в годы народной революции, Политиздат, Бухарест, 1970, 232 стр.; KEITH HITCHINS: Исследования о современной истории Трансильвании, Издательство «Дачия», Клуж, 1970, 168 стр.; ALBERT NORDEN, Le secret des guerres. Genèse et techniques de l'agression, Dietz Verlag, Berlin, 1970, 342 str.	181
Содержание номеров 1—6 за 1970 год	198

SOMMAIRE

A LA VEILLE DE L'ANNIVERSAIRE DU SEMICENTENAIRE DU PARTI COMMUNISTE ROUMAIN

PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI: La signification historique de la création du Parti Communiste Roumain pour le développement de la société de notre patrie	3
CONSTANTIN MOCANU, GHEORGHE UNC: Le procès de clarification idéologique et politique dans le mouvement ouvrier de Roumanie (1918—1921) ..	15
LADISLAU BĂNYAI: Le Parti Communiste Roumain à la tête de la lutte commune des ouvriers roumains et hongrois contre la dictature militaire-fasciste et contre les envahisseurs horthystes. Le Madosz pendant les années 1940—1944	30
MIRCEA MUȘAT: Les caractéristiques de la vie politique de Roumanie dans les années de la lutte pour la création du P.C.R.	47
MARIN NEAGU: La démocratie et les partis politiques. Le Parti Communiste Roumain le promoteur du développement de la démocratie socialiste en Roumanie	60

A L'AIDE DE CEUX QUI ÉTUDIENT L'HISTOIRE DU P.C.R. ET DU MOUVEMENT OUVRIER DE ROUMANIE

Le mouvement ouvrier pendant la période 1921—1933	79
---	----

DE L'HISTOIRE DU MOUVEMENT OUVRIER INTERNATIONAL

PIETRO SECCHIA: Le Parti Communiste Italien. Depuis la création jusqu'au cinquième Congrès	102
GEORGE ADOREAN: Le Parti Communiste Français. 50 années d'existence.	124
NICOLAE COPOIU: La Commune de Paris — événement épocal dans l'histoire du mouvement ouvrier international	136

VIE SCIENTIFIQUE

Engels et la Roumanie. Considérations au bord des oeuvres récemment apparues: Alexandru Tănase	157
Séssion scientifique consacrée à l'anniversaire de 150 ans depuis la naissance de F. Engels	164
Les forces sociales et politique participantes aux mouvement de libération nationale après la deuxième guerre mondiale (table ronde).	167

EVOCATIONS

Andrei Ionescu ● Eufrosina Niculescu-Mizil ● Nicolae Boiangiu	170
---	-----

COMPTES-RENDUS — NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

La grève générale de Roumanie. 1920, Bucarest, 1970, 472 p.; Roumains dans la Résistance française pendant la deuxième guerre mondiale, Édition politi-	
---	--

que, Bucarest, 1969, 366 p.; Au nom de la liberté et de l'amitié , volume II, Édition militaire, Bucarest, 1970, 470 p.; GHEORGHE ȚUȚUI, PARASCHIV COTOFOANA, Les syndicats de Roumanie pendant les années de la révolution populaire , Édition politique, Bucarest, 1970, 232 p.; KEITH HITCHINS, Études regardant l'histoire moderne de la Transylvanie , Édition „Dacia”, Cluj, 1970, 168 p.; ALBERT NORDEN, Le secret des guerres. Genèse et technique de l'agression , Dietz Verlag, Berlin, 1970, 342 p.	181
Le sommaire des nombres 1—6 de 1970	198

CONTENTS

IN MEETING THE SEMICENTENARY OF THE ROMANIAN COMMUNIST PARTY

PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI: The historical significance of the foundation of the Romanian Communist Party with respect to the development of society in our country.	3
CONSTANTIN MOCANU, GHEORGHE UNC: The process of ideological and political clarification in the working-class movement of Romania (1918—1921).	15
LADISLAU BANYAI: The Romanian Communist Party in the van of the joint fight waged by the Romanian and Magyar working people against the military-fascist dictatorship and the Horthy invasion. — The MADOSZ in the 1940—1944 period	30
MIRCEA T. MUȘAT: Features of political life in Romania in the years of struggle for the foundation of the Romanian Communist Party.	47
MARIN NEAGU: Democracy and the political parties. The Romanian Communist Party — promoter of expanded socialist democracy in Romania.	60

FOR STUDENTS OF THE HISTORY OF THE RCP AND OF THE WORKING-CLASS MOVEMENT OF ROMANIA

The working-class movement in the 1922—1933 period.	79
FROM THE HISTORY OF THE INTERNATIONAL WORKING-CLASS MOVEMENT	
PIETRO SECCHIA: The Italian Communist Party. From foundation to the Fifth Congress.	102
GEORGE ADOREAN: The French Communist Party. Fifty years of existence.	124
NICOLAE COPOIU: The Commune of Paris—An epocal Event in the History of the International Working-Class Movement	136

THE WORLD OF SCIENCE

Engels and Romania. Considerations in connection with some recently published works. Alexandru Tănase	157
Scientific session in observance of the 150th birth anniversary of Friedrich Engels.	164
The social and political forces participants in the national liberation movements after World War Two (Round Table).	167

COLLECTIONS

Andrei Ionescu ● Eufrosina Niculescu-Mizil ● Nicolae Boiangiu	170
---	-----

BOOK REVIEWE — BIBLIOGRAPHIE NOTES

The General Strike in Romania. 1920. Bucharest, 1970, 472 p.; Romanians in the French Resistance Movement During the Second World War, Publishing House for Political Literature, Bucharest, 1969, 366 p.; In the Name of Liberty and Friendship, Vol. II, Army Publishing House, Bucharest, 1970, 470 p.; GHEORGHE ȚUȚUI and PARASCHIV COTOFOANA: The Trade Unions of Romania in the Years of People's Revolution, Publishing House for Political Literature, Bucharest, 1970, 232 p.; KEITH HITCHINS: Studies of the Modern History of Transylvania, the „Dacia” Publishing House, Cluj, 1970, 168 p.; ALBERT NORDEN: Le secret des guerres. Genèse et techniques de l'agression, Dietz Verlag, Berlin, 1970, 342 p.	181
Summary of No's 1—6 of 1970.	198

INHALT

ZU EHREN DES FÜNFZIGSTEN JAHRESTAGS DER RUMÄNISCHEN KOMMUNISTISCHEN PARTEI

PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI: Die historische Bedeutung der Gründung der Rumänischen Kommunistischen Partei für die Entwicklung der Gesellschaft unseres Vaterlandes.	3
CONSTANTIN MOCANU, GHEORGHE UNC: Der Prozess der ideologischen und politischen Klärung in der Arbeiterbewegung Rumäniens (1918—1921)... ..	15
LADISLAU BANYAI: Die Rumänische Kommunistische Partei an der Spitze des gemeinsamen Kampfes der rumänischen und ungarischen Werktätigen gegen die militärfaschistische Diktatur und die horthystische Besetzung. — Madosz in den Jahren 1940—1944	30
MIRCEA T. MUȘAT: Wesenszüge des politischen Lebens in Rumänien während der Jahre des Kampfes für die Schaffung der Rumänischen Kommunistischen Partei.	47
MARIN NEAGU: Die Demokratie und die politischen Parteien. Die Rumänische Kommunistische Partei — Vorkämpfer der Entwicklung der sozialistischen Demokratie in Rumänien.	60

ZUR ANLEITUNG DERER, DIE DIE GESCHICHTE DER RKP UND DER ARBEITERBEWEGUNG RUMÄNIENS STUDIEREN

Die Arbeiterbewegung in der Periode 1921—1933	79
---	----

AUS DER GESCHICHTE DER INTERNATIONALEN ARBEITERBEWEGUNG

PIETRO SECCHIA: Die Italienische Kommunistische Partei. Von der Gründung bis zum V. Parteitag.	102
GEORGE ADOREAN: Die Französische Kommunistische Partei. 50 Jahre des Bestehens.	124
NICOLAE COPOIU: Die Pariser Kommune — epochales Ereignis der Geschichte der internationalen Arbeiterbewegung.	136

WISSENSCHAFTLICHES LEBEN

Engels und Rumänien. Betrachtungen zu einigen jüngst erschienenen Arbeiten: Alexandru Tănase.	157
Wissenschaftliche Tagung zu Ehren des 150. Geburtstags von Friedrich Engels. ..	164
Die sozialen und politischen Kräfte der nationalen Befreiungsbewegungen nach dem zweiten Weltkrieg (Rundtischgespräch).	167

ERINNERUNGEN

Andrei Ionescu ● Eufrosina Niculescu-Mizil ● Nicolae Boiangiu	170
---	-----

REZENSIONEN — BIBLIOGRAPHISCHE NOTIZEN

Der Generalstreik in Rumänien. 1920. Bukarest, 1970, 472 S.; Rumänen in der französischen Widerstandsbewegung während der Jahre des zweiten Weltkriegs, Politischer Verlag, Bukarest, 1969, 366 S.; Im Namen der Freiheit und Freundschaft, Bd. II, Militärischer Verlag, Bukarest, 1970, 470 S.; GHEORGHE TUTUI, PARASCHIV COTOFANĂ, Die Gewerkschaften Rumäniens in den Jahren der Volksrevolution, Politischer Verlag, Bukarest, 1970, 232 S.; KEITH HITCHINS, Studien zur modernen Geschichte Transsilvaniens, Verlag „Dacia“, Cluj, 1970, 168 S.; ALBERT NORDEN, Le secret des guerres. Genèse et techniques de l'agression, Dietz Verlag, Berlin, 1970, 342 S.	181
Inhalt der Nummern 1—6 1970.	198

Redactori : Mamina Ion, Mureșan Elena, Rauș Nicolae

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12.

Adresa redacției este : București, strada Ministerului nr. 4, telefon : 17.01.60, interior 442 ; 722 ; 369 ; 948.

Revista „Anale de istorie” a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei.

Prețul unui număr — 6 lei ; abonamentul pe 6 luni — 18 lei, pe un an — 36 lei.

BIBLIOTECĂ „ASTRA”
SIBIU

43 108

A apărut

TÎNĂRUL LENINIST

**noua serie a revistei de cultură social-politică
pentru tineret a C.C. al U.T.C.**

Din sumarul primului număr:

**— FORUM POLITIC — SEMICENTENARUL P. C. R. —
ȘTAFETA CINCINALELOR — DIN EXPERIENȚA ACTIVULUI
U.T.C. — CONTROVERSELE SOCIOLOGIEI — SEXOLOGIE
— CRONICA ATEE — CONFRUNTĂRI IDEOLOGICE —
TRIBUNA ELEVULUI — PROFESORUL DE FILOSOFIE —
DIMENSIUNI ETICE — FIȘE DE ISTORIE CONTEMPORANĂ
— PREZENTUL ÎN PERSPECTIVA VIITORULUI — ITINERARE
POLITICE ALE TINERETULUI LUMII — SECOLUL XXI.**

**Revista „Anale de istorie” urează succes noii serii
a „Tînărului leninist”.**

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

PUBLICĂ:

COLECȚIA „MICA BIBLIOTECĂ DE ISTORIE”

AU APĂRUT

- **Revoluția română de la 1848**
- **C. D. Gherea — Scrieri social-politice**
- **13 Decembrie 1918**
- **N. D. Cocea — Jurnal**
- **Am supraviețuit lagărului hitlerist**
- **1 Mai în România**
- **Gala Galaction — O lume nouă**
- **Teatru între baionete**
- **M. Diaciuc-Dăscălescu — Răscoala iogabilor de la Bobilna**
- **Frontul plugarilor**
- **Conferința Națională a P.C.R. (octombrie 1945)**

ÎN CURÎND

- **Mișcarea muncitorească și socialistă din Valea Prahovei**
- **Un veac de lupte revoluționare ale minerilor din Valea Jiului**
- **Frontul Unic Muncitoresc**
- **Dictatul de la Viena**
- **George Călinescu — Scrieri social-politice**
- **Socialismul european și mișcarea muncitorească și socialistă din România (1835—1921)**
- **Furtunosul an 1821**

COLECȚIA „EVOCĂRI”

AU APĂRUT

- **Ștefan Gheorghiu și epoca sa**
- **Gh. M. Vasilescu**
- **I. C. Frimu**
- **Nicolae Codreanu**
- **Panait Mușoiu**
- **Alecu Constantinescu**
- **Alexandru Ionescu**

ÎN CURÎND

- **Alexandru Dobrogeanu-Gherea**
- **Eugen Rozvan**
- **Ilie Pintilie**
- **Dimitrie Marinescu**
- **Iozsa Béla**
- **Dumitru Grofu**
- **Ștefan Stîncă**

I 8941.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

anale de istorie

anul XVII

2

1971

1890

0 JUL. 2005

67

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

anale
de istorie

Anul XVII

2

1971

S U M A R

ÎN ÎNTÎMPINAREA ANIVERSĂRII SEMICENTE-
NARULUI PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

MARIN NEDELEA : Congresul de întemeiere a Partidului Comunist Român . . .	3
GHEORGHE MATEI : Partidul Comunist Român și gândirea social-politică din România în primul deceniu de activitate	16
DUMITRU V. FIROIU : Lupta Partidului Comunist Român împotriva legislației antimuncitorești în perioada interbelică	32
TRAIAN CARACIUC, NICOLAE COPOIU : Crearea partidelor comuniste, o etapă nouă, superioară în dezvoltarea mișcării muncitorești internaționale . . .	46
★	
Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. la aniver- sarea a două decenii de activitate	63
★	
Secțiunea București a Partidului socialist în lupta pentru crearea Partidului Comu- nist Român : Virgil Smârcea	91
Activitatea secțiunilor Partidului socialist din Valea Prahovei în anii 1918—1921 pentru făurirea P.C.R. : Vasile G. Ionescu	101
Crearea P.C.R., obiectiv central al luptei secțiunilor Partidului socialist din Oltenia în anii 1918—1921 : Florian Tănăsescu	110
Din lupta secțiunilor Partidului socialist din Tîrgu-Mureș și valea Mureșului pentru transformarea în organizații comuniste : Simion Fuchs	120
Socialiștii din Moldova, participanți activi la lupta secțiunilor Partidului socialist pentru crearea P.C.R. : Marin C. Stănescu	129

EVOCĂRI

Mihail Gh. Bujor • Gheorghe Stroici • Iacob Schaschek 139

RECENZII — NOTE BIBLIOGRAFICE

- „Organizații de masă legale și ilegale create, conduse sau influențate de P.C.R. 1921—1944”, vol. I, Editura politică, București, 1970, 580 p. ; GH. I. IONIȚĂ, GH. JUȚU, „Frontul plugarilor (1933—1953)”, București, 1970, 304 p. ; C. Z. ALEXANDRU, „Teatru între baionete”, București, 1970, 152 p. ; GALA GALACTION, „O lume nouă”, București, 1970, 288 p. ; M. DIACIUC-DASCĂLESCU, „Răscoala iobagilor de la Bobilna”, București, 1970, 228 p. ; „Trei monografii privind istoricul unor întreprinderi” ; CONSTANTIN CORBU, „Tărâșmea din România între 1864 și 1888”, Editura științifică, București, 1970, 302 p. 150

COMITETUL DE REDACȚIE

GEORGESCU TITU — redactor-șef, ARDELEANU ION, BĂRBULESCU CONSTANTIN
MACIU VASILE, MATEI GHEORGHE, MUNTEANU N. G., NICHITA PARASCHIVA,
PETRIC ARON, PETRIȘOR VASILE — redactor-șef adjunct, ROMAN VALTER, SMĂRCEA
VIRGIL — secretar general de redacție, VOICU ȘTEFAN, ZAHARIA GHEORGHE

ÎN ÎNTÎMPINAREA ANIVERSĂRII SEMICENTENARULUI PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Congresul de întemeiere a Partidului Comunist Român

MARIN NEDELEA

Congresul din mai 1921, hotărârile lui au constituit momentul culminant al procesului de radicalizare, de clarificare ideologică a mișcării muncitorești, al acțiunii de transformare oficială a Partidului socialist în partid comunist. El a intrat în istorie ca fiind congresul de întemeiere a Partidului Comunist Român, al cărui glorios semicentenar îl aniversăm în acest an.

O prezentare a congresului de creare a partidului nu se poate limita însă la zilele desfășurării și materialele dezbătute. Mai mult decât în cazul altor momente istorice, specificitatea fenomenului analizat reclamă o încadrare, fie cât de succintă, în suita evenimentelor ce l-au precedat și pregătit. Crearea partidului comunist a fost rezultatul unui proces istoric dialectic, de continuitate și înnoire în evoluția mișcării noastre muncitorești; ea s-a realizat prin transformarea vechiului Partid socialist, ceea ce a presupus implicit o anumită gradatie și succesiune în timp a elementelor de pregătire a noii calități.

Unul dintre primele momente de seamă care a reflectat — în condițiile avântului revoluționar postbelic, generat de ascuțirea puternică a contradicțiilor societății românești, pe solul cărora s-a manifestat larg ecoul însuflețitor al ideilor și exemplului Marii Revoluții Socialiste din Octombrie — accentuarea orientării revoluționare în rândurile mișcării socialiste, avea să constea în schimbarea vechii denumiri a partidului, în noiembrie 1918, și în conținutul *Declarației de principii*, adoptată de conducerea partidului în decembrie același an. În această declarație Partidul socialist din țara noastră înscria principiul dictaturii proletariatului, ideea revoluției, forme radicale de luptă ș.a.¹

În focul luptelor de clasă din acei ani, ideea transformării Partidului socialist în partid comunist s-a conturat tot mai clar, cuprinzând masa largă a membrilor partidului, întregul proletariat revoluționar. În cursul anului 1919 s-a pronunțat în acest sens secțiunea partidului din Capitală, urmată de secțiunile din principalele centre muncitorești din întreaga țară. În august 1920, Congresul Partidului socialist din Transilvania și Banat adoptă, concomitent cu declarația de unificare deplină a Partidului socia-

¹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 123—128.

list la nivelul întregii țări, și o rezoluție în favoarea creării partidului comunist și afilierei la Internaționala a III-a. Experiența luptelor clasei muncitoare din anii 1918—1920 și îndeosebi concluziile grevei generale din octombrie 1920² au avut o importanță hotăritoare pentru clarificarea politică și ideologică din partid. Greva generală a arătat incapacitatea social-democratismului de a răspunde radicalismului mișcării muncitorești, care necesita să fie condusă de un partid orientat după principiile revoluționare marxist-leniniste.

Schimbarea raportului de forțe în sinul mișcării muncitorești în favoarea aripii revoluționare s-a exprimat atât în rezultatul discuțiilor politice din secțiuni — marea majoritate a acestora dînd mandat imperativ viitorilor lor delegați la congres să voteze pentru transformarea în partid comunist și afilierea la Internaționala a III-a —, cât și în hotăririle ședinței Consiliului general al partidului și al mișcării sindicale din 30 ianuarie — 3 februarie 1921³.

Moțiunea propusă de aripa de dreapta din conducerea partidului la acest consiliu urmărea fără nici un echivoc înăbușirea largului curent de opinie favorabil creării partidului comunist, ca și eliminarea comuniștilor din conducerea Partidului socialist, a mișcării sindicale și a organelor de presă. Aceeași condiție era avansată și în legătură cu componența redacției organului oficial al partidului — ziarul „Socialismul”. Moțiunea prevedea afilierea imediată a sindicatelor din România la Internaționala sindicală cu sediul la Amsterdam, legată de partidele social-democrate ostile comunismului.

Față de cele arătate, enunțul din moțiunea dreptei în sensul că numai un viitor congres ar avea prerogativa de a putea schimba orientarea astfel definită a Partidului socialist, rămînea o simplă vorbă goală. Lupta *pentru* sau *împotriva* transformării și a afilierei urma să se încheie înainte de congres.

În mod obiectiv, rezultatul politic al măsurilor preconizate în moțiunea susținută de socialiștii unitari constituia, în ultimă instanță, un sprijin acordat dreptei *. Ea nu închidea însă toate căile în fața unei posibile prevalări a adepților transformării partidului și afilierei (prevăzînd continuarea discuției libere în partid în jurul acestei probleme).

Moțiunea propusă de reprezentanții curentului comunist și adoptată cu o largă majoritate de către Consiliul general ** exprima înțelegerea clară a faptului că între comuniști și social-democrații de dreapta exista o „prăpastie de netrecut”, care face „imposibilă continuarea conviețuirii acestor curente în cadrul aceluiași partid”. Adoptarea moțiunii comuniste însemna afirmarea oficială explicită de către forul conducător al partidului și al mișcării sindicale a necesității creării partidului comunist și a afilierei lui la Internaționala a III-a. Invocarea de către autorii moțiunii a primului articol din statutul Partidului socialist votat la Consiliul general din octom-

² Greva generală din România — 1920 [f.e.], București, 1970, p. 451 și urm.

³ Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, p. 566—571.

* Moțiunea prevedea în principal: partidul activează în baza programului din mai 1919; se reiau în presă și în secțiuni discuțiile libere în chestiunile de tactică și afiliere; pînă la congres se alcătuiește un Comitet Executiv provizoriu compus dintr-un număr egal de reprezentanți ai celor trei curente.

** Puse la vot, cele trei moțiuni au întrunit respectiv 8, 12 și 18 voturi.

brie 1920 * — ai cărui termeni puteau foarte bine încadra fizionomia, țelul strategic și căile specifice ce se conturaseră la acea epocă pentru activitatea unui partid comunist — anihila totodată argumentarea elementelor de dreapta și a centristilor, după care nu ar fi fost de competența Consiliului general să modifice orientarea politică de principiu a partidului. Opțiunea comunistă se întemeia pe sprijinul activ recunoscut al maselor din partid și din afara lui. Ea se situa pe făgașul liniei principale a evoluției mișcării socialiste din România, continuând și adâncind evoluții pozitive anterioare, devenite norme de conduită cu valoare obligatorie. Crearea partidului comunist apărea astfel ca un moment necesar și firesc, corespunzător nu doar spiritului vremii în mișcarea muncitorească, ci și înșeși hotărârilor anterioare oficiale ale organelor responsabile ale Partidului socialist.

Recunoscând că concepția despre fizionomia și misiunea partidului definită în articolul statutar amintit concordă pe deplin cu tezele, rezoluțiile și condițiile de admitere ale Internaționalei Comuniste și însărcinând Comitetele Centrale ** „a stăruii prin presă și prin viu grai ca aceste teze, rezoluții și condițiuni de admitere să fie adoptate de apropiatul congres” ⁴, Consiliul general din ianuarie-februarie 1921 a marcat, implicit, o cotitură decisivă în evoluția procesului de transformare a partidului. Mai mult, el are semnificația unui pas hotărâtor în direcția creării partidului comunist ⁵. Ceea ce nu înseamnă, firește, că problema înfăptuirii acestei sarcini nodale era de acum rezolvată și nici că obiectivul definirii fundamentelor teoretice, programatice, tactice și organizatorice ale viitorului partid ar fi fost deja atins.

Înfrinți în consiliu, liderii reformiști, încercând să scindeze mișcarea muncitorească, au declarat că părăsesc partidul: erau în total opt, neurmați de organizațiile de partid, care i-au dezavuat imediat pentru poziția adoptată.

Consiliul general din ianuarie-februarie 1921 a stabilit prin vot data de 8 mai pentru începerea congresului partidului. Completate cu noi membri în aceeași ședință, în urma plecării liderilor reformiști, Comitetul Executiv al partidului și Comisia generală a sindicatelor au impulsionat activitatea pentru pregătirea și ținerea, la termenul prevăzut, a congresului partidului, care se proiecta să fie urmat imediat de congresul sindical. Pregătirile pentru congres s-au desfășurat în condițiile unei discuții libere cu adepții grupului socialist-unitar (centrist), care avansau puncte de vedere diferite de ale curentului comunist, într-o serie de probleme arzătoare ale momentului, împărțășind concomitent o seamă de teze și concluzii care vizau crearea partidului comunist.

Între problemele aflate pe ordinea de zi a congresului, cea mai importantă era transformarea în partid comunist și afilierea la Internaționala a III-a. Nici una, nici cealaltă din cele două laturi nu erau noi pentru

* Conținutul acestui articol este identic cu primul articol al proiectului de statut dezbătut la congres, care va fi reprodus mai departe în text.

** Ale partidelor pe provincii.

⁴ „Socialismul” din 4 februarie 1921.

⁵ Vezi pe larg, Constantin Mocanu, Gh. Unc, *Procesul de clarificare ideologică și politică în mișcarea muncitorească din România (1918—1921)*, în „Anale de istorie”, anul XVII, nr. 1/1971, p. 15—29.

mișcarea muncitorească din România, care le dezbatuse și pregătise terenul pentru soluționarea lor în întreaga perioadă postbelică și chiar în timpul războiului (prin participarea la întrunirile internaționale ale stângii socialiste).

Aspectul cel mai important al hotăririlor congresului — privit prin prisma întregii sale semnificații ulterioare — l-a constituit, desigur, crearea partidului comunist.

Concluzia necesității stringente a creării unui partid revoluționar, împărtășită de întregul Partid socialist, după părăsirea lui de către oportuniștii de dreapta, atesta nivelul avansat al clarificării politice și ideologice în mișcarea muncitorească din România. Documentele programatice supuse dezbaterii congresului, discuțiile care s-au desfășurat în jurul lor ne permit să schițăm un tablou de ansamblu al concepției reprezentanților majorității comuniste privind perspectivele și sarcinile luptei revoluționare în România, căile previzibile ale înfăptuirii lor.

Comuniștii români făceau o critică pătrunzătoare oportunismului Internaționalei a II-a, sesizând și caracterizând just, în spiritul analizei leniniste, marile minusuri ale acesteia. „Lupta începută și dusă de Internaționala a II-a — se arăta în raportul despre afiliere — era dată în jurul reformelor sociale făcute în cadrul alcătuirii burgheze. Atenția toată a fost dată luptei parlamentare, considerind că prin numărul mare de deputați se va putea face revoluția pe calea lentă a evoluției, transformind regimul capitalist-burghez în regim socialist. Forma finală a «evoluției sociale» era un deziderat despre care se vorbea de la tribunele socialiste numai la zile mari. Aproape toți credeau că acestui ideal îi trebuiau sute de ani pentru a fi realizat. Conducătorii intelectuali din epoca Internaționalei a II-a s-au afundat pe nesimțite în oportunism și reformism pînă la a uita lupta de clasă”⁶.

În același timp, comuniștii nu ignorau meritele istorice ale acestei Internaționale, pe care le defineau în esență just. „Desigur — se arăta în același document — nu putem ignora considerabila înrînire educatoare pe care Internaționala a II-a a avut-o asupra popoarelor și golul pe care l-a umplut prin bogata ei literatură”⁷. Dar aceasta era puțin în raport cu radicalizarea mișcării muncitorești, cu sarcinile care reveneau partidelor socialiste în împrejurările ascuțirii contradicțiilor sociale ale noii etape.

Comuniștii promovau o orientare teoretică și politică revoluționară, întemeiată pe principiul luptei de clasă, avînd ca obiectiv înfăptuirea revoluției sociale. Un mare merit constă în faptul că ei afirmau cu hotărîre, în propaganda și în documentele programatice supuse congresului, „idealul socialist, care are ca scop trecerea puterii politice și economice în mîna muncitorilor de la orașe și sate” prin dictatura proletariatului. Pentru acea vreme, modul în care era înfățișată problema formelor de luptă în revoluție vădea o reală suplețe de gîndire. „Pentru atingerea acestui scop — citim în amintitul raport —, masele proletare vor lupta, după cum va fi rezistența adversarilor, pînă la conflict înarmat cu puterea de stat capitalistă”⁸. Foarte adecvată era, de asemenea, precizarea după care „Dictatura proletariatului fiind o stare de tranziție, ea va funcționa pînă la

⁶ „Socialismul” din 12 iulie 1920.

⁷ *Ibid.*

⁸ *Ibid.*

înfăptuirea organizației socialiste a societății și dispariția oricărui pericol de revenire a dictaturii burgheze”⁹.

Așa cum s-a mai remarcat nu exista claritate în definirea etapei revoluționare în care se afla România. Consultarea unor materiale elaborate în acel timp lasă impresia că se considera drept sarcină imediată înfăptuirea revoluției socialiste. Analize ulterioare întreprinse de partid au precizat că țara noastră se afla, de fapt, în fața desăvârșirii revoluției burghezo-democratice, care deschidea calea trecerii rapide la revoluția socialistă. Nu trebuie însă să ne imaginăm că fondatorii partidului comunist își închipuiau că înfăptuirea revoluției socialiste este și imediat realizabilă. Altfel nu se explică de ce, la congresul de constituire și, ulterior, alături de un program de fapt maximal, au fost propuse programe imediate în problema agrară, națională ș.a., care porneau, implicit, de la premisa pregătirii pentru revoluție în cadrul regimului dat. Pe de altă parte, conținutul prevederilor acestor programe sau rezoluții viza, de fapt, soluționarea democratică a problemelor abordate. Ceea ce vădește că, chiar în lipsa unei formulări teoretice clare asupra etapei, viața imprimă cursul necesar opțiunilor și acțiunilor partidului.

Congresul a discutat, în acest sens, raportul în problema agrară, fără a putea adopta o hotărâre din cauza întreruperii desfășurării lucrărilor de către autoritățile represive. Abordarea problemei agrare, cea mai arzătoare în acel moment pentru progresul societății și economiei românești atestă orientarea politică a partidului spre problemele reale, majore ale țării, încercarea de a formula o soluție corespunzătoare.

Proiectul de program agrar¹⁰, propus în cursul dezbaterii de către Eugen Rozvan, pornea de la constatări mult mai realiste pentru a ajunge la soluții mai avansate. El releva, pe bună dreptate, că „puterea determinatoare a situației din timpul războiului a silit pe mulți factori ai burgheziei să recunoască dreptul țăranilor la pământul lucrat de ei, că acum a devenit inevitabilă exproprierea unei părți din marile proprietăți. România se află acum în fața realizării reformei agrare, fapt de care trebuie să țină cont și Partidul socialist-comunist”.

Pornind de la experiența sovietică în acest domeniu, considerată consultabilă „la formarea principiului unui program agrar într-o țară agricolă ca România”, autorul proiectului considera că experiența respectivă dovedea că nivelul cultural al țăranimii nu permitea încă introducerea sistemului producției colective în agricultură. Trecând apoi la țăranimea din România, el arăta că „economia individuală de secole a lăsat urme atât de adânci în mentalitatea țăranilor noștri, că judecata lor încă nu se poate împăca altfel cu interesele sale economice decât cu posedarea proprietății private”¹¹. Din această premisă justă, corespunzătoare psihologiei țăranimii la acea epocă și mai târziu, el conchidea pe bună dreptate că, dacă nu vrea să lupte cu morile de vânt, „Partidul socialist-comunist... trebuie să se așeze și el deocamdată pe baza posedării individuale a pământului...”. Aceasta era preconizată până la cucerirea puterii de către proletariat.

Corespunzător, se propunea un program consecvent democratic de înfăptuire a reformei agrare, în centrul căruia stătea revendicarea expro-

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 195, filele 181—186.

¹¹ *Ibid*

prierii tuturor moșiilor mai mari de 30 ha, a exproprierii integrale a moșiilor bisericești și ale statului, împreună cu clădirile, vitele și uneltele agricole aferente, fără nici o despăgubire pentru marii proprietari. Pământul expropriat urma să treacă în mod gratuit în stăpânirea țăranilor, fie pentru a fi lucrat în colectiv, fie în proprietate individuală. Era, în fond, faza desăvârșirii revoluției burghezo-democratice.

Între documentele congresului figurează, de asemenea, un proiect de program în chestiunea naționalităților, care nu a putut fi prezentat sau discutat la congres din cauza intervenției brutale a forțelor represive.

Congresul din 1921 a ascultat un raport asupra proiectului de statut ce fusese publicat la 9 mai în ziarul partidului.

Proiectul de statut, care din cauza arestării congresiștilor nu a mai putut fi dezbătut și adoptat, afirma pe scurt, în primul articol, obiectivele fundamentale ale activității partidului, concepute în lumina ideilor leniniste: „Partidul Socialist-Comunist din România urmărește organizarea proletariatului pe terenul luptei de clasă și al solidarității internaționale a muncitorilor, pentru cucerirea puterii politice și aplicarea dictaturii proletariatului prin regimul politic al sfaturilor în vederea socializării mijloacelor de producție, adică transformarea societății capitaliste, bazată pe exploatarea muncii, într-o societate socialistă, în care munca este organizată după un plan general cu eforturile tuturor”¹².

Deși nu apare menționat explicit, principiul de bază al organizării partidului, așa cum reiese din diversele prevederi statutare, era centralismul democratic. Ținând seama de experiența organizatorică de mult depășită a fostelor partide social-democrate, în statut erau introduse o serie de prevederi leniniste, menite să asigure rolul conducător al organelor centrale, obligativitatea disciplinei de partid. Articolul 53 stipula, în acest sens, că „Toți aleșii partidului se găsesc sub controlul Comitetului Executiv și al Consiliului General, sînt considerați ca funcționari ai partidului și sînt obligați să-și depună mandatul cînd aceasta li se cere de către Consiliul General și să execute însărcinările date de Comitetul Executiv”¹³.

Unitatea organizatorică de bază a partidului nu era încă celula de fabrică — cum se va preconiza ulterior —, ci vechea secțiune, concepută exclusiv după criteriul teritorial. Preponderența criteriului locului de producție și îmbinarea lui cu cel teritorial în organizarea bazei partidului vor deveni peste cîțiva ani linia de conduită în politica organizatorică a partidului.

Proiectul de statut menținea instituția Consiliului General, care cuprindea, pe lângă Comitetul Executiv al partidului, întreaga Comisie generală a sindicatelor, delegați ai grupului parlamentar etc. Prerogativele Consiliului General astfel format — între care controlul activității Comitetului Executiv al partidului, completarea locurilor vacante, fixarea definitivă a candidaturilor pentru parlament ș.a. — vor dispărea, treptat, în următorii ani. Definitivarea statutului nu s-a putut face la Congresul I, fiind trecută drept problemă de bază la congresul din anul următor.

Axul principal al întregii problematice a creării partidului era însă definirea și promovarea de facto a unei linii politice revoluționare, întemeiate pe principiul luptei de clasă, cu corolarul ei — revoluția

¹² „Socialismul” din 9 mai 1921.

¹³ *Ibid.*

sociale. În acest domeniu esențial, mișcarea muncitorească din România, ca și din alte țări, depusese în ultimii ani numeroase eforturi și obținuse importante realizări. Bătăliile de clasă din anii avântului revoluționar postbelic, culminând cu greva generală, o atestau în mod grăitor. Iată cum era rezumată esența problemei noii tactici, viu dezbătute în partid, într-un material apărut în zilele congresului în „Socialismul“ : „Toate păcatele îndurate de mișcarea socialistă din țară, fie politică, fie economică, se datoresc tacticii sovăielnice și fără hotărâtoare încredere în spiritul maselor muncitoare“. De aceea, se arăta în continuare, „metoda de luptă, tactica trebuie schimbată, potrivită vremii și împrejurărilor“. O sugestivă continuitate peste decenii se poate observa între modul în care era concepută politica revoluționară în zilele congresului de întemeiere a partidului și concepția sa actuală : „Socialismul — se menționa mai departe — trebuie să-nfățișeze nu numai năzuințele maselor, ce pot fi ușor înregistrate de persoane chiar străine spiritului lor ; socialismul trebuie să-nsemne preocuparea de aproape a maselor de felul cum urmează... să-nfăptuie prin ele, zi cu zi, năzuințele lor“¹⁴.

În dezbaterile preliminare și la congres, un loc important a ocupat problema afilierii la Internaționala Comunistă.

Dezvoltarea anterioară a mișcării muncitorești internaționale sădise în conștiința teoreticienilor mișcării ideea apartenenței la un for unic al partidelor muncitorești. Repulsia față de oportunismul și trădarea principiilor internaționalismului de către majoritatea conducerilor oficiale ale partidelor Internaționalei a II-a crease în rîndul revoluționarilor terenul pentru adeviziunea fermă la ideea unei noi Internaționale, radicale, revoluționare, respectiv cea Comunistă sau a III-a, cum se va numi la constituirea sa în martie 1919 ; de aici concepția despre un gen de partid mondial centralizat. Sub raport teoretic, aceasta era întărită de admiterea cvasigenerală a tezei crizei revoluționare mondiale, ce punea în fața revoluționarilor din toate țările sarcina cuceririi puterii politice și instaurării dictaturii proletarietului, în forma sfaturilor în întreaga lume. Imensul prestigiu de care se bucurau revoluția proletară victorioasă din Rusia, ideile conducătorului ei — V. I. Lenin — erau tot atâtea temeiuri care făceau ca, în concepția revoluționarilor vremii, problema aderării la Internațională să însemne, în același timp, adoptarea orientării revoluționare a acesteia.

Socialiștii români s-au numărat, consecvent, ca inițiatori ai Conferinței de la Zimmerwald, printre adepții activi ai restabilirii contactelor și refacerii solidarității internaționale a muncitorilor, participînd implicit la curățirea terenului pentru crearea noii Internaționale. După părăsirea conducerii de către liderii reformiști (în ianuarie-februarie 1921), în Partidul socialist și în conducerea lui nu mai exista, practic, un curent ostil ideilor comuniste, transformării în partid comunist. Frațiunea socialist-unitară (centristă) nu contesta ideea creării partidului comunist și nici chiar pe cea a afilierii. Ea concentra atenția asupra ultimei probleme prin rezervele pe care le ridica în legătură cu conținutul raporturilor de afiliere.

În condițiile date, aderarea reprezenta deci o fațetă indisolubilă a sarcinii revoluționare unice a creării partidului și, pînă la un punct, o garanție a însăși transformării autentice în partid comunist.

¹⁴ „Socialismul“ din 9 mai 1921.

Înfățișînd problema afilierii partidului, reprezentanții majorității, adepții ai afilierii fără condiții, au subliniat, totodată, că relațiile dintre forurile Internaționalei și partidele secțiuni nu trebuie concepute într-un sens care să înăbușe inițiativa și dezvoltarea acestora din urmă. „Trebuie oare ca noi — se întreba în congres coraportorul în problema afilierii —, odată afiliați, să începem înfăptuirea unor lucruri peste puterile noastre? Dar în condițiunile de afiliere nu se spune că toate faptele noastre vor trebui aprobate de Internaționala Comunistă...”¹⁵. În cursul discuțiilor, secretarul general de atunci al partidului și-a exprimat convingerea că „Internaționala Comunistă ține cont de condițiunile sociale ale fiecărei țări și de adaptarea mijloacelor de luptă comuniste”¹⁶. În presa partidului se exprima ideea că Internaționala Comunistă va lăsa deplină libertate de acțiune tuturor partidelor comuniste, potrivit împrejurărilor sociale ale fiecărei țări în parte.

O particularitate semnificativă a dezbaterii problemei creării partidului și afilierii a fost aceea că rezultatul ei fusese decis încă înainte de congres. În cursul referendumului desfășurat în partid, marea majoritate a secțiunilor dăduse mandat imperativ să se voteze pentru afiliere necondiționată. Delegații la congres au reprezentat pe cei 45 086 de membri ai partidului; ei aduceau cu sine 380 de mandate pentru afilierea fără rezerve, 78 pentru afilierea cu rezerve și 82 deliberative, ai căror deținători urmau să se pronunțe în urma dezbaterilor. Votul final în problema respectivă, care a avut loc în după-amiaza zilei de 11 mai, s-a soldat cu următoarele rezultate: 428 de voturi pentru afilierea fără condiții, 111 pentru afilierea cu rezerve. Prin același vot s-au hotărît practic adoptarea programului maximal al partidului și schimbarea denumirii în Partidul Socialist-Comunist din România¹⁷.

Prin votul unanim al delegaților a fost proclamată astfel întemeierea partidului consecvent revoluționar al clasei muncitoare din țara noastră — Partidul Comunist Român. Acordurile „Internaționalei”, intonate într-un entuziasm general de delegații la congres au însoțit acest moment istoric, care avea să aibă, prin consecințele sale îndepărtate, o semnificație crucială pentru destinele țării și poporului român.

Aprecierea aprofundată a semnificației congresului de creare a partidului implică, în mod firesc, o prezentare analitică, fie chiar succintă, a poziției pe care s-au situat socialiștii unitari (centriștii) în preajma și în timpul congresului. Cu atât mai mult cu cât în cadrul Congresului de creare, a Partidului Comunist Român principalele confruntări au avut loc între comuniști și centriști.

Există un număr de documente oficiale în care este expusă amănunțit poziția promotorilor acestui curent și care constituie, credem, o bază documentară suficient de bogată pentru a încerca, în temeiul lor, formularea unor concluzii.

Purtătorii de cuvînt ai curentului unitar (centrist) au afirmat cu regularitate că în ceea ce privește doctrina nu există deosebiri între ei și adepții curentului comunist sau, mai exact, adepții afilierii necondiționate

¹⁵ „Socialismul” din 13 mai 1921.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*

la Internaționala a III-a. „Doctrina Internaționalăi Comuniste, exprimată în tezele și rezoluțiile celui de-al II-lea Congres al său — se arăta în moțiunea propusă de grupul centrist spre a fi dezbătută în secțiuni și la viitorul congres —, este doctrina revoluției sociale... Această doctrină, fracțiunea socialist-unitar o acceptă în întregime“¹⁸.

Împreună cu curentul comunist, centristii declarau că acceptă o serie de concluzii de bază ale analizei făcute de Lenin perspectivei evoluției capitalismului și revoluției mondiale în perioada războiului și a victoriei Revoluției Socialiste din Octombrie. Ei dezaprobau reformismul și social-patriotismul Internaționalăi a II-a, afirmau ideea fundamentală, care era punctul de pornire al analizelor din acel timp ale lui Lenin că : sistemul capitalist în întregul lui este copt pentru revoluția socialistă, iar războiul mondial și victoria din Octombrie au deschis epoca revoluțiilor socialiste ; sarcina partidelor revoluționare din toate țările constă, în condițiile acestei „situații revoluționare mondiale“, în răsturnarea puterii burgheziei și instaurarea dictaturii proletariatului sub forma sfaturilor, în vederea construirii socialismului și comunismului.

Această viziune asupra perspectivei revoluționare a vremii implica, desigur, o anume neglijare a necesității studierii atente a condițiilor din fiecare țară, a stabilirii etapei revoluționare în care se află țara respectivă — lacună care s-a manifestat atunci, într-o măsură mai mare sau mai mică, la cele mai multe dintre noile partide comuniste și, desigur, și la unii militanți comuniști din România.

Din tezele generale amintite, unitarii (centristii) deduceau însă unele concluzii politice care erau foarte aproape de concepțiile politice și tactice ale social-democrației. Astfel, o anumită atitudine de pasivitate și de îngustare a diapazonului luptei de clasă răzbate clar din teza lor că întrucât societatea a intrat în faza revoluției sociale, iar regimul burghez este „în plină dizolvare“, partidul socialist nu trebuie să-și risipească puterile în încercări grăbite pentru un fapt inevitabil, ci „să pregătească suflatește și intelectualicește masele și cadrele organizatorii necesare noului regim“¹⁹.

Unitarii (centristii) au formulat un „program maximal“ propriu, care expunea relativ amănunțit măsurile ce ar urma să fie îndeplinite „după cucerirea puterii politice“, tinzând a asigura ceea ce se va numi mai târziu, în limbajul comunist, construirea socialismului. Sint prezente aici și „socializarea capitalurilor“ (în ce formă, nu se precizează), și „exproprierea marilor proprietari agrare fără plată și constituirea lor în obști socializate“, și „organizarea producției după un plan unic de către syndicatele muncitorești, sub directiva statului proletar“²⁰ ș.a. Dar „programul de pregătire revoluționară“ preconizat de ei (un fel de program imediat, minimal) conținea serioase sechele ale concepției și tacticii reformiste, concomitent cu sublinierea unor elemente și principii puse în lumină de tactica leninistă. Se afirmă astfel că pregătirea revoluționară constă în „desăvârșirea condițiilor obiective și subiective ale revoluției sociale“, că partidul urma să intervină „în ordinea politică și economică în general“ în acele împrejurări care „pot folosi proletariatului în sensul întăririi convingerilor sale revoluționare și împuternicirii organizațiilor sale, folosindu-se pentru aceasta .

¹⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194, fila 12.

¹⁹ „Socialismul“ din 6 februarie 1921.

²⁰ *Ibid.*

de parlament, comună, consiliu, delegațiuni și, în general, de toate funcțiunile eligibile“²¹. Lupta în această perioadă este redusă în bună măsură la „luminarea politică a maselor“²². Răzbate clar din luările de poziție, înainte de congres și la congres, că centristilor le repugnă ideea activității ilegale, pe care, de altfel, nici nu au înțeles-o îndeajuns. Ei ar fi admis-o „numai în forma și proporțiile permise de relațiile de forță dintre clase“²³ — formulă aptă să ofere fundamentare celor mai diverse poziții.

Un element interesant în poziția și argumentarea unitarilor (centristilor) era accentul pus pe importanța condițiilor specifice din fiecare țară, încercarea de a desprinde condițiile particulare ale situației din România. Pornind de la teza crizei revoluționare mondiale amintită mai sus, ei susțineau că în Europa aceasta „diferă din punct de vedere obiectiv aproape de la țară la țară, și în special de la țările industriale la cele agrare, dar diferă, mai cu seamă, din punct de vedere subiectiv, al pregătirii revoluționare conștiente a proletariatului și a cadrelor sale“²⁴. Deși una dintre concluziile pe care o trăgeau de aici mergea în direcția vechii formule pasiviste, care minimaliza pregătirea revoluționară a proletariatului din România, ideea desprinderii specificului condițiilor interne era, cum s-a dovedit, necesară și fecundă. Încercând să analizeze, prin această prismă, situația României în momentul respectiv, ei au avansat unele idei realiste cu privire la aprecierea reformei agrare în curs și la unele consecințe sociale ale acesteia, dar au afirmat și concluzia eronată, de esență social-democrată, după care noua distribuție a proprietății funciare „va impune raporturilor politice din țară un caracter democratic-țărănist“²⁵.

Și reprezentanții ai comuniștilor au cerut să se țină seama de particularități, dar nu au încercat nici un moment să transforme această importantă problemă într-o piedică în crearea partidului comunist. Trebuie spus aceasta deoarece unii centristi, nu toți, au căutat să se slujească de „rezerve“ spre a amâna congresul de creare a Partidului Comunist Român și a imprima o anume orientare partidului care viza și readucerea liderilor reformiști care părăsiseră mișcarea²⁶.

Filonul principal al ideii deosebiriilor în situația diverselor țări și partide le-a servit centristilor în mod special la argumentarea poziției de acceptare numai cu anumite rezerve a afilierei la Internaționala Comunistă. „Într-o asemenea situație revoluționară inegală — se arăta într-un document al unitarilor — a face din Internaționala proletară un partid internațional revoluționar centralizat pînă la subordonarea partidelor afiliate... este o imposibilitate. Imposibilitatea aceasta se mai vădește și prin faptul că lupta de clasă, putînd ajunge astăzi pînă la războiul civil, face ca legăturile permanente cu Internaționala Comunistă, cerute de o subordonare desăvîrșită, să sufere foarte mult și adesea să fie de-a binelea întrerupte. În acest caz, un partid subordonat se găsește dezorientat și pus în nepuință de a face altă acțiune decît aceea determinată de condițiunile speciale

²¹ Ibid.

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Vezi pe larg: Titu Georgescu, *Concepția lui Vladimir Ilici Lenin despre partidul de tip nou. Crearea Partidului Comunist Român — întruchipare a leninismului*, în „Anale de istorie“, anul XVI, nr. 2/1970, p. 20—37.

în care trăiește. Or, dacă se ajunge astfel, prin forța lucrurilor, la fixarea modalităților de acțiune de către organele locale (naționale — *n.n.*) ale unui partid, recunoașterea formală a acestui fapt de către Internaționala Comunistă se impune cu atât mai mult... În locul acestui centralism absolut, împrejurările impun centralismul democratic”²⁷.

Pornind de aici, una din principalele rezerve ale centristilor față de afiliere era cererea ca „hotărârile dintre congresele internaționale ale C.E. al Internaționaliei privitoare la partidul socialist” să fie „ratificate de Consiliul General, iar cele de o deosebită importanță de către un congres”²⁸. Sub un alt aspect, ei relevau că acceptă tezele, rezoluțiile și majoritatea condițiilor Internaționaliei Comuniste, dar înțeleg ca „partidul socialist să-și rezerve dreptul de a hotărî, prin organele sale responsabile, modalitățile de adaptare a acestor teze, rezoluțiuni și condițiuni la situația țării”²⁹.

Judecate doar afirmațiile acestea rezultă consensuri cu poziții și ale unor militanți comuniști. Trecînd dincolo de frază, spre practica activităților de transformare a Partidului socialist în partid comunist, se disting pozițiile diferite ale comunistilor și centristilor, ultimii neînțelegînd că decisiv în acele momente era crearea partidului comunist, că un asemenea partid nu putea atunci a fi creat, conceput și acceptat în mișcarea muncitorească, revoluționară internațională în afara forumului Internaționaliei a III-a, neacceptarea celor 21 de condiții de afiliere însemna în acele momente a te situa în afara mișcării comuniste.

Desigur, înfățișarea integrală a poziției curentului centrist comportă și abordarea altor probleme și domenii. Ne limităm însă la cele enunțate pentru a schița și cîteva judecăți apreciative.

Cum era și de așteptat, în România, ca și în alte părți, curentul centrist avea o serie de poziții teoretice, politice, tactice și organizatorice comune cu cel reformist, cu social-democrații. Pretenția de a găsi un teren de conciliere între social-democrații de dreapta și comuniști în cadrul aceluiași partid era nerealistă și dăunătoare sub raport politic. Întîmpinările aduse înainte și în timpul congresului, care tindeau la amînarea acestuia, în speranța (implicită logicii luptei între curenți) că vor putea ralia majoritatea la punctul lor de vedere, au jucat, obiectiv, un rol de frînă în calea creării partidului comunist. Votul în favoarea aderării cu rezerve la Internaționala Comunistă comportă o apreciere neunivocă. El vădea, într-un fel, că centristii n-au pătruns suficient semnificația necesității stringente a creării partidului comunist și legătura intrinsecă, în condițiile istorice respective, între crearea partidului și afiliere, care constituia o recunoaștere internațională a caracterului noului partid, ca și un angajament în privința evoluției acestuia.

Rezervele și rămășițele social-democrate manifestate de adepții curentului unitar nu pot fi însă considerate ca fiind împărtășite exclusiv de către aceștia; partidul comunist nu s-a născut, firește, ca un partid comunist pe deplin format; pe de altă parte și unii fruntași ai curentului comunist exprimaseră rezerve îndreptățite față de unele aprecieri și practici ale organelor Internaționaliei și chiar în congres au respins, pe bună dreptate, asemenea aprecieri eronate.

²⁷ „Socialismul” din 6 februarie 1921.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 194, filele 12 și urm.

Faptul că delegații congresului, în unanimitate, s-au pronunțat în fond pentru crearea partidului comunist și chiar pentru afiliere, nu poate fi subapreciat, el mărturisind, cum aprecia chiar un adept al centristilor, „conștiința unitară a maselor de muncitori ce merg la comunism”³⁰. De altfel, în conștiința participanților la congres era larg prezentă ideea că toți delegații sînt comuniști, sînt pentru crearea partidului comunist. Ea ni s-a păstrat exprimată de către unul dintre militanții comuniști, participanți la congres: „În privința acestei tactici (comuniste — *n.n.*), nimeni dintre noi, cîți sîntem strînși în acest congres, nu sîntem împotrivă. Cu toții sîntem comuniști, nu se află, în privința asta, deosebire. Singura deosebire ar fi oportunitatea afilierii la Internaționala Comunistă”³¹.

Chiar în congres s-a remarcat, desigur, nu fără temei, că existau nuanțe, deosebiri de vederi în sinul curentului centrist. O probă concretă o constituie și scrisoarea unui adept al acestuia, publicată în „Socialismul”, în care îndemna să se renunțe la acțiunea și la rezervele lor, pe care le consideră de circumstanță, nefundamentale³².

Semnificative sînt, de asemenea, declarațiile de rămînere în partid ale unor fruntași ai centristilor după votul în problema afilierii. „Eu personal — declara Th. Iordăchescu, principalul lor purtător de cuvînt la congres — rămîn în partid, convins că sînt marxist și apăr cu sinceritate comunismul. Deosebirea de vederi, deși e importantă, nu atacă principiile”³³. Luînd în discuție problema dacă centristii mai pot rămîne în congres și în partid, delegații au hotărît că aceștia pot rămîne pînă la o hotărîre expresă, în cazul lor, a Internaționalei Comuniste.

Peste puțină vreme, liderii centristilor aveau să părăsească partidul comunist, dar nu toți adepții lor. Ulterior o parte din ei s-au reîntîlnit adesea pe poziții comune cu comuniștii în diverse probleme concrete.

Prezentarea lucrărilor congresului ar fi, desigur, incompletă dacă nu am aminti aici despre moțiunile adoptate încă în prima zi a lucrărilor sale și care au o mare semnificație politică. Prima dintre acestea era un salut frățesc de solidaritate adresat Internaționalei Comuniste ca reprezentantă a proletarilor din întreaga lume. Spiritul internaționalist de care era animat partidul nostru încă de la crearea sa — care continua o veche tradiție a mișcării muncitorești din România — a cunoscut o elocventă manifestare prin însăși aderarea la Internaționala Comunistă. Alte moțiuni adoptate de congres sînt expresia aceleiași preocupări internaționaliste. Foarte semnificativă este, de altfel, moțiunea prin care congresul „consideră ca una din cele dintîi și cele mai sfinte datorii ale sale să-și exprime adîncă sa admirație față de proletariatul rus”, făuritorul primei revoluții socialiste victorioase și al primului stat proletar. În același diapazon se înscrie moțiunea prin care Congresul de constituire a Partidului Comunist Român saluta Partidul Comunist Ungar și alte partide comuniste din țările vecine.

Atît datorită importanței sale cruciale pentru dezvoltarea pe mai departe a mișcării noastre muncitorești, cît și condițiilor și modalității în

³⁰ „Socialismul” din 13 mai 1921.

³¹ „Socialismul” din 9 mai 1921.

³² „Socialismul” din 13 mai 1921.

³³ *Ibid.*

2
care s-au desfășurat lucrările lui, congresul a fost urmărit cu vie atenție și înconjurat de simpatia și însuflețirea maselor muncitoare din întreaga țară. Pe adresa congresului au fost trimise numeroase declarații de adeziune, scrisori și mesaje de salut din partea unor secțiuni ale partidului, a grupuri de muncitori, a unor militanți revoluționari pe care detențiunea în temnițele regimului burghezo-moșieresc i-a împiedicat să participe la lucrări.

Abordarea de către congres a celor mai importante probleme ale înțărării mișcării muncitorești revoluționare și ale soluționării principalelor contradicții sociale ale vremii, dar mai ales efortul stăruitor de a le elucida într-un spirit nou, consecvent revoluționar, de a se debarasa de concepții și poziții dogmatice, rigide, au insuflat un spirit viu, înnoitor lucrărilor congresului. În ședințe a domnit o atmosferă de dezbateră principală, exprimându-se și confruntându-se opinii, puncte de vedere deosebite.

Animați de înalte idealuri revoluționare, de credință în capacitatea transformatoare a clasei muncitoare, a întregului popor muncitor și conștienți de importanța istorică a acțiunii la care participau, delegații la congres au manifestat mult entuziasm și o mare putere de voință pentru realizarea obiectivului esențial al întrunirii acestuia.

Reprimarea violentă de către autorități a încercării clasei muncitoare de a-și crea un partid revoluționar avansat, de avangardă, nu a reușit să-și atingă scopul. Deși cu anumite limite, inerente în condițiile respective majorității partidelor comuniste nou create, Partidul Comunist Român a luat ființă și a reușit să facă față tuturor încercărilor. Aceasta deoarece el reprezenta împlinirea unei necesități social-politice obiective, resimțite profund de către clasa muncitoare, de forțele înaintate ale poporului în anii avântului revoluționar de după primul război mondial.

Crearea, la congresul din 1921, a partidului comunist „a constituit — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la cel de-al IX-lea Congres al P.C.R. — o cotitură istorică în dezvoltarea mișcării muncitorești din România, în viața poporului român”³⁴. Aceasta a ridicat pe o treaptă superioară lupta revoluționară din țara noastră, permițând clasei muncitoare, sub conducerea partidului comunist, să se situeze ferm în fruntea luptei pentru progres social.

Bogata semnificație istorică a momentului creării partidului se definește în toată plenitudinea în lumina celor 50 de ani care au trecut, a realităților României contemporane, rod al luptei și al muncii însuflețite a întregului popor, călăuzit de partidul său comunist.

³⁴ NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 69.

Partidul Comunist Român

și gândirea social-politică din România în primul deceniu de activitate

GHEORGHE MATEI

Rezultat al dezvoltării economice, sociale și politice a României, adînc împlîntat în realitățile societății românești, actul istoric al creării Partidului Comunist Român a marcat o cotitură în dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră pe baza ideologiei marxist-leniniste. Rupînd cu concepțiile și tactica reformistă și situîndu-se pe poziții consecvent revoluționare, ceea ce făcea din el „un corp plin de viață, activ”¹, Partidul Comunist Român a vădit din primele momente ale făuririi sale o viziune largă a misiunii ce-i era încredințată în perspectiva istoriei. „Pe steagurile noastre va să strălucească — sublinia organul său central de presă, „Socialismul” — soarele unei morale noi, morală de înălțare a ființei omenești din toate făgașele înguste și întunecoase ale stării sociale... Omenirea așteaptă de la noi mai mult decît dezrobirea economică și politică, așteaptă să-i dăm pilda unei morale adevărat omenești, din care Adevărul să răsară îmbrățișat cu Dragostea și Pacea între oameni”².

Ideea de bază a întregii activități și lupte pe care Partidul Comunist Român a dus-o neabătut, de la începutul existenței sale, a fost aceea a necesității și posibilității revoluției în țara noastră, avînd ca obiectiv suprem transpunerea în viață a idealurilor socialismului și comunismului. Această idee apare ca un fir roșu în documentele P.C.R., în gândirea militanților săi, în dezbaterile purtate în presa comunistă și progresistă. Într-un editorial referitor la însemnătatea Congresului al II-lea al P.C.R. (octombrie 1922), ziarul „Socialismul”, amintind că acesta „a pornit de la realități și a rămas pe terenul lor”, exprima hotărîrea fermă a partidului de a-și îndeplini „rolul de avangardă a maselor”, de a lupta cu orice sacrificii pentru dezrobirea clasei muncitoare și a tuturor celor ce muncesc. „Partidul comunist nu este numai un steag ; el este o spadă. Fapta : ideea luptei ; pregătirea faptei : pregătirea luptei — iată esența partidului”³.

Demascînd și combătînd cu o deosebită forță de convingere alegațiile și mistificările anticomuniste ale exponenților claselor dominante, Lucrețiu Pătrășcanu demonstra, în pledoaria la procesul de la Cluj din octombrie

¹ „Socialismul” din 22 decembrie 1921.

² „Socialismul” din 9 mai 1921.

³ „Socialismul” din 12 octombrie 1922.

1928, intentat unui mare număr de luptători revoluționari, legitatea partidului comunist și a revoluției pentru care acesta milita. „Un curent social, mînat de adînci forțe istorice — conchidea el — nu în fața unui verdict se va opri. Iar lupta clasei muncitoare din România, adusă prin reprezentanții ei pe banca acuzării..., nu va fi împiedicată, ci va continua ca o realitate istorică, mai departe“⁴.

Pentru realizarea țelurilor sale, Partidul Comunist Român a acordat o atenție majoră înarmării membrilor săi și a maselor largi muncitoare cu concepția marxist-leninistă. În acest context se înscrie activitatea partidului pentru răspîndirea și însușirea ideilor socialismului științific, în legătură cu realitățile și condițiile de dezvoltare a țării. Comuniștii români considerau că orientarea de ansamblu a noului partid căruia i-au dat ființă trebuia adaptată „nu numai cerințelor vremii, dar înseși nevoilor poporului...“⁵. Plenara Comitetului Central al P.C.R. din iulie 1925 sublinia că ridicarea nivelului de pregătire teoretică a membrilor săi reprezintă „cea mai urgentă datorie a partidului“, chemînd totodată la „studierea și cunoașterea pe degete a realității de la noi“⁶.

În variate forme, partidul comunist a popularizat operele lui Marx, Engels, Lenin, precum și experiența și succesele Uniunii Sovietice, primul stat care construia socialismul. Reapărînd în anul 1926, în condiții de ilegalitate, revista „Lupta de clasă“, organ teoretic al P.C.R., a adus o contribuție deosebită la promovarea ideologiei marxist-leniniste, pornind de la considerentul că aceasta, „cuprinzînd masele, devine o forță materială care schimbă lumea capitalistă“⁷.

În anii 1926—1927 a apărut, de asemenea, „Cultura proletară“, revistă de „discuție și teorie socială, economică, politică, științifică și artistică“. Editată legal, această publicație a fost în măsură să dezbată mai amplu, de pe pozițiile ideologice ale clasei muncitoare și ale partidului ei comunist, o serie de probleme mari și acute ale societății românești a timpului. Articolul programatic al revistei preciza că aceasta „va căuta să risipească confuzia, să combată prejudecățile, să popularizeze cuceririle esențiale ale științei, să răspundă la chestiunile frământate ale zilei, contribuind la întărirea simțului critic proletar și canalizînd opiniile și curente în cadrul unei juste concepții muncitorești. «Cultura proletară» va căuta să devină instrumentul de emancipare spirituală pentru muncitorimea română“⁸.

Desfășurarea de către P.C.R. a unei asidue și susținute activități pe plan ideologic se încadra într-un context nou al gîndirii social-politice, luată în ansamblul ei, care, după primul război mondial și făurirea statului național unitar, a cunoscut o mare extensiune și diversificare. Problemele stadiului de dezvoltare economică-socială a României, ale perspectivelor și căilor ei de dezvoltare, definirea rolului diferitelor clase și categorii sociale stăteau în centrul preocupărilor programatice ale tuturor partidelor și grupărilor politice și ale reprezentanților lor ideologici. Promovînd propria-i

⁴ „Înainte“ din 28 octombrie 1928.

⁵ „Socialismul“ din 9 mai 1921.

⁶ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. (în continuare A.I.S.I.S.P.), cota Ab IX-14, inv. nr. 162.

⁷ „Lupta de clasă“ nr. 1/1926.

⁸ „Cultura proletară“, anul I, nr. 1, din 15 septembrie 1926.

gîndire social-politică, P.C.R. trebuia să țină seama de ansamblul situației pe acest tărîm, să discearnă aspectele și elementele negative și pozitive, să dezvăluie și să combată pe primele și să caute posibilitățile și cadrul unor liante cu celelalte.

Apărător și apologet al mării burghezii române, al cărei principal exponent pe plan politic era Partidul liberal, Șt. Zeletin a publicat lucrările: *Burghezia română. Originea și rolul ei istoric și Neoliberalismul*, precum și o serie de studii sociologice și economice. În prefața primeia dintre lucrările sale, de altfel cea mai importantă, Zeletin arată că meditațiile sale au fost provocate de „haosul social și politic” din timpul primului război mondial și din anii care i-au urmat, mărturisind prin aceasta criza și nesiguranta în care intrase burghezia română, ca urmare a creșterii luptelor revoluționare și tentativa de a-i asigura un suport ideologic⁹. Susținut pe tezele lui Hilferding cu privire la „capitalismul organizat” și deformînd realitățile evidente din România, teoreticianul „neoliberalismului” pretindea că oligarhia, preluînd prerogativele capitalului financiar, va înfăptui și la noi organizarea armonioasă a producției naționale. „Băncile noastre mari — afirmă Zeletin —, îndeosebi Banca Românească (citadelă a liberalilor — *n.n.*), urmăresc azi un plan de organizare armonioasă a industriei, în care fiecare întreprindere industrială are locul și funcția ei definită”¹⁰. Încercînd să-și dea o mină de materialist și chiar de marxist¹¹, Zeletin ajunge pînă acolo încît spune: „Ceea ce a visat Marx că va realiza proletariatul — organizarea producției — la noi se îndeplinește azi sub ochii noștri prin acțiunea oligarhiei financiare”¹². Pornindu-se de la toate acestea, se ajunge pînă la a se justifica politica antidemocratică a oligarhiei liberale. „De aceea — conchide Zeletin —, azi și pentru multă vreme va trebui să ne resemnăm de a vedea democrația rămînînd în România literă moartă”¹³.

Partidul Comunist Român, militanții săi n-au încetat să demaște în fața maselor și să combată aserțiunile ideologilor marelui capital, reliefind caracterul profund reacționar al acestuia. Astfel, în lucrarea consacrată analizei constituției din 1923, prof. Petre Constantinescu-Iași, brodînd un tablou al vieții social-politice românești în care a avut loc adoptarea acesteia și descifrînd scopurile reale urmărite de autorul ei, Partidul liberal — îmbinarea asigurării dominației de clasă a marelui capital cu obligația de a face unele concesii maselor populare —, scoate în evidență faptul că „pofa de cîștig stăpînește ca un duh despot” marea burghezie, al cărei exponent „prin excelență” este liberalismul¹⁴. Dezvăluindu-se reacționarismul profund al capitaliștilor liberali și relevîndu-se că în fața lor se ridică forța „muncitorimii industriale”, lucrarea respectivă con-

⁹ Gáll Ernő, *Sociologia burgheză din România. Studii critice*, E.S.P.L.P., București, 1958, p. 56—57.

¹⁰ Ștefan Zeletin, *Burghezia română. Originea și rolul ei istoric*, București, 1925, p. 158.

¹¹ Zeletin însuși mărturisea însă că era adept al „idealismului romantic”, precizînd că a reușit să intre în „panteonul idealismului românesc” prin porțița materialismului, a marxismului (Gáll Ernő, *Op. cit.*, p. 50—51).

¹² Ștefan Zeletin, *Neoliberalismul*, București, 1927, p. 14.

¹³ *Ibidem*, p. 15.

¹⁴ P. Constantinescu-Iași, *Reforma constituției. Constatări istorice*, Bîrlad, 1923, p. 48.

clude : „Odată cu ivirea unei mari burghezii bine pronunțată și în vremurile tulburi de azi, cînd stăpînirea de clasă este amenințată și lupta de clasă mai fățișă, pe de o parte masca învechită de respect constituțional nu mai prinse, deci fu aruncată ; iar pe de alta, trebui să se făurească legi pline de mai multă garanție pentru stăpînirea marii burghezii. Exploatarea tihnită cere o anumită «ordine», o liniște internă pe care liberalii vor s-o impună prin noua constituție“¹⁵.

Un an după apariția principalei lucrări a lui Șt. Zeletin, cu amintirile-i concluzii, în paginile revistei „Lupta de clasă“ se releva că marele capital, strîns legat cu marea proprietate funciară și monarhia, „duce o politică de acumulare primitivă capitalistă, politică de jaf față de masele largi ale poporului. Aceasta micșorează piața internă, împiedică dezvoltarea economică a țării...“. Totodată era reafirmată misiunea proletariatu-lui și a partidului său comunist de a duce înaintea societatea românească pe calea democrației și progresului social¹⁶.

În timp ce sociologia lui Zeletin, care preamărea fățiș oligarhia, a rămas fără ecou în mase, sociologia țărănistă, printr-o serie de prevederi programatice și concepții social-politice, a găsit aderențe în importante straturi sociale. Afirmînd că urmărește „distrugerea oligarhiei ca clasă politică conducătoare și a marii proprietăți ca clasă parazitară“¹⁷, doctrina țărănistă a fost de natură să-și ridice popularitatea în rîndurile maselor țărănești, ale intelectualității și micii burghezii orășenești.

Intelectuali democrați de seamă care au intrat în Partidul țărănesc *, ca Paul Bujor, Ion Borcea, C. Stere, dr. N. Lupu, Petre Andrei ș.a., au constituit nucleul aripii de stînga a acestuia¹⁸. Țărănismul a căpătat o coloratură mai radicală decît aceea a poporanismului pe care-l continua. El se declara adept al luptei de clasă și reprezentant al „clasei țărănești“ în acțiunea contra marilor proprietari și a burgheziei. Teoreticianul de frunte al sociologiei țărăniste, Virgil Madgearu, afirma chiar că între țără-nime și clasa muncitoare nu există nici o contradicție de interese. Ba mai mult, adăuga el : „Acțiunea politică a țărănimii nu se poate mișca decît în cadrul concepției democratice muncitorești“¹⁹.

Făcîndu-se purtători de cuvînt ai „democratismului“ și „legalității“, în mod obiectiv țărăniștii acționau pînă la un punct într-un sens pozitiv, împotriva atotputerniciei oligarhiei liberale²⁰.

Acestea fiind spuse, nu pot fi ignorate limitele și deficiențele orga-nice ale curentului țărănist, sub aspectele sale teoretice și practice. Astfel, în lucrările sale de sociologie și economie politică, Virgil Madgearu încearcă a dovedi cum că analiza și critica marxistă a capitalismului nu pot fi apli-

¹⁵ *Ibidem*, p. 51.

¹⁶ „Lupta de clasă“ nr. 1/1926.

¹⁷ „Țara nouă“ din 2 octombrie 1920 (*Normele de organizare ale Partidului țărănesc*).

* Partidul țărănesc, condus de Ion Mihalache, a luat ființă în decembrie 1918. În noiembrie 1921, cu el a fuzionat gruparea lui C. Stere și Pan Halippa.

¹⁸ Mircea Măciu, *Sociologia lui Petre Andrei*, Editura politică, București 1969, p. 28.

¹⁹ Virgil Madgearu, *Doctrina țărănistă*, în *Doctrinile partidelor politice*, București, 1924, p. 81.

²⁰ Z. Ornea, *Țărănismul. Studiu sociologic*, Editura politică, București, 1969, p. 40—41.

cate agriculturii, în mod deosebit celei din țările est-europene. El pleacă de la teza că, spre deosebire de industrie, evoluția economiei agrare nu duce la victoria mării producții, ci confirmă superioritatea micii producții. De aci concluzia sa că dezvoltarea pe cale capitalistă a țării nu stânjenește nici existența și nici prosperitatea țărănimii. Aceasta reprezenta o variantă a acelor concepții burgheze — demult infirmate de dezvoltarea capitalismului — care susțin stabilitatea și trăinicia micilor gospodării țărănești. Or, experiența României, ca de altfel întreaga istorie modernă și contemporană, ilustrează incapacitatea micii producții de mărfuri de a asigura dezvoltarea forțelor de producție în agricultură în pas cu evoluția științei și tehnicii, cu necesitățile în continuă creștere ale economiei și consumului populației.

Pe baza ideilor și tezelor țărăniste referitoare la „primatul țărănimii” și la capacitatea acesteia de „acțiune politică de sine stătătoare”, s-a ajuns la concluzia concluziilor, anume că „statul român nu poate fi decit un stat țărănesc”²¹, venindu-se astfel în întâmpinarea cercurilor imperialiste străine și a forțelor celor mai retrograde autohtone care predestinau România la situația de țară „eminamente agrară”.

Declarându-se în favoarea apropierii și colaborării dintre țărănime și proletariat, postulând deci și ei ideea alianței dintre cele două clase, teoreticienii țărănismului răsturnau însă raportul obiectiv dintre acestea, țărănimea eteroclită în structură și legată de o formă inferioară de producție fiind decretată conducătoare a luptei unite a maselor producătoare de la sate și orașe²².

Încă mai evident pe planul activității practice, țărănismul s-a manifestat ca un curent eterogen și oscilant, dar care pînă la urmă, pe parcursul diferitelor momente și împrejurări de tensiune și criză politică, s-a opus colaborării cu mișcarea muncitorească și partidul ei comunist. Astfel, cînd la 12 martie 1924 conducerea partidului comunist s-a adresat conducerii Partidului țărănesc cu propunerea realizării unui „Bloc muncitoresc-țărănesc”, avînd ca obiectiv imediat răsturnarea guvernului liberal oligarhic și adoptarea unor măsuri cu caracter general-democratic, răspunsul primit a fost negativ și simptomatic în același timp. Se afirma în acest răspuns, dat indirect, sub forma unei scrisori publicate în ziarul „Aurora”, că Partidul țărănesc, „cum rezultă din programul său, se menține în cadrul unei lupte politice constituționale și legale, respinge tactica revoluționară.” Reproducînd scrisoarea amintită, organul central de presă al P.C.R. comenta: „După cum se vede, țărăniștii cred că revendicările democratice din programul nostru sînt irealizabile fiindcă oligarhia română și capitaliștii străini se vor opune cu armele. Țărăniștii capitulează în fața pericolelor care amenință democrația muncitorească, fiindu-le frică de luptă...”²³.

Un document al P.C.R. din decembrie 1924 arăta că în sînul Partidului țărănesc exista o aripă de stînga și alta de dreapta, iar conducerea aparținea „unui așa-numit centru, care ține cont de spiritul revoluționar al maselor, dar în practică promovează o politică apropiată aripii de dreapta”. Legat de aceasta, era relevat faptul că Partidul țărănesc „nu a condus nici

²¹ *Proiect de program al Partidului țărănesc din România, supus și aprobat de Congresul general din noiembrie 1921*, p. 4.

²² Z. Ornea, *Op. cit.*, p. 52.

²³ „Socialismul” din 23 martie 1924.

o mișcare a țăranilor, numai mișcarea pentru realizarea reformei agrare a fost sprijinită, însă și aceasta fără suficientă fermitate și claritate”²⁴.

După cum se știe, orientarea spre dreapta a conducerii Partidului țărănesc s-a concretizat în fuziunea sa, în octombrie 1926, cu Partidul național, formându-se astfel Partidul național-țărănesc. Noul partid a renunțat la principiul luptei de clasă și a înscris în programul său ideea că va acționa „întemeindu-se pe solidaritatea tuturor claselor sociale”²⁵. O asemenea evoluție a țărănismului se încadra într-un context mai larg, internațional, legat de configurația și obiectivele curentului agrarian din unele țări ale Europei răsăritene și centrale²⁶.

Caracterul neunitar din punct de vedere social și ideologic al P.N.Ț., ca și disputele interne legate de orientarea tactică, iar adeseori de interese politicianiste privind preponderența în conducerea partidului, au determinat neconținute sciziuni și regroupări. Toate acestea ridicau probleme importante și dificile în fața Partidului Comunist Român, care trebuia să-și fixeze o linie de conduită adecvată față de un fenomen social-politic pe cât de complex și contradictoriu, pe atât de semnificativ în strategia globală politică-ideologică a regimului burghezo-moșieresc. Pentru aceasta s-au purtat în rândurile P.C.R. discuții și au avut loc schimburi de opinii și controverse, din care nu ușor s-au conturat vederi realiste. Astfel, într-un studiu intitulat *Situația politică la noi*, apărut în revista „Cultura proletară”, se dădea o apreciere corespunzătoare contextului în care s-a perfectat fuziunea Partidului țărănesc, condus de Ion Mihalache, cu Partidul național, condus de Iuliu Maniu, și caracterului acestui act, care purta amprenta „tendinței mereu în creștere și de mult exprimată în sinul Partidului țărănesc-național”²⁷. Aceasta nu împiedica publicarea comunistă respectivă să privească diferențiat lucrurile, făcând distincție între vîrfurile conducătoare ale celor două partide fuzionate, pe de o parte, și masa largă a aderenților lor și starea de spirit a acestora, pe de altă parte²⁸.

Un curent ideologic distinct l-a reprezentat reformismul, propovăduit de liderii social-democrați. Esența acestuia o constituiau preluarea aidoama și transpunerea la condițiile noi, de după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și schimbările petrecute în perioada următoare în lume, și deci și în societatea românească, a teoriilor proprii Internaționalei a II-a. Într-un studiu, Ilie Moseovici, declarîndu-se adept al revoluției socialiste, venea să precizeze că aceasta nu poate izbîndi decît în statele capitaliste

²⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 25, filele 122—125 (*Raport către Consiliul internațional al țăranilor, cu sediul la Moscova*, semnat de A. Bădulescu).

²⁵ *Partidul național-țărănesc. Principiile programului și statutului votate de congresele extraordinare pentru ratificarea fuziunii partidelor național și țărănesc la 10 octombrie 1926 [f. a.], p. 3.*

²⁶ În 1924 a avut loc la Praga o conferință care a pus bazele Internaționalei țărănești verzi, cu participarea reprezentanților partidelor țărănești din Cehoslovacia, Polonia, Ungaria, România și Bulgaria. Inițiativa creării acestui organism fusese luată de A. Stambolinski, conducătorul agrarienilor bulgari. În 1928, cu ocazia reorganizării Internaționalei țărănești verzi, s-a vădit clar caracterul ei anticomunist, contrapus caracterului revoluționar al Internaționalei țărănești roșii, înființată în 1923, cu sediul la Moscova (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 25, fila 43).

²⁷ „Cultura proletară”, anul I, nr. 1, din 15 septembrie 1926.

²⁸ *Ibid.*

cele mai dezvoltate. „În societățile capitaliste înaintate — afirma el —, acolo unde burghezia a dat maximul ce-l poate da și unde a încetat — prin contrazicerile create de dînsa — de a mai fi un factor de progres, acolo va trebui să vină întîi revoluția socială, acolo, cînd proletariatul va fi suficient de pregătit pentru aceasta, el va prelua puterea politică“²⁹. Trecînd la analiza situației social-politice din România, el declara, în pofida evidenței faptelor, că exista „un proletariat încă puțin numeros, fără tradiție proletară, fără cultură și fără nici un fel de educație politică, ținut în neoioabăgie“, care „duce lupta de clasă“, dar „nu are nici un rol politic în viața politică“; despre țărănime pretinde, de asemenea, că „nu are nici un interes imediat în schimbarea formei sociale, ea, prin proprietatea sa individuală și prin munca sa izolată, prin orizontul său îngust, formează un element conservator, aproape cel mai conservator în societatea de azi“³⁰. După toate acestea se trage următoarea concluzie: „Neavînd factorii obiectivi, concentrarea capitalului, dezvoltarea suficientă a industriei, masă mare proletară, neexistînd factorii subiectivi, educația și conștiința de clasă a proletariatului, România suferă toate contrazicerile sistemului capitalist, fără să aibă factorii necesari pentru transformarea socială“³¹. Astfel, revoluția în România era plasată într-o perspectivă îndepărtată, „atunci, la termenul fatal pentru societatea de astăzi, cînd transformarea socială va avea loc în țările înaintate și ni se va impune și nouă...“³².

Consecința logică a acestor notorii dogme ale social-democratismului nu puteau fi decît demobilizarea și dezarmarea maselor muncitoare, înainte de toate a proletariatului român, care făcuse dovada peremptorie a voinței și capacității sale de luptă pentru prefacerea revoluționară a țării. Liderii reformiști urmăreau, prin activitatea lor ideologică-politică, să neutralizeze influența ideilor leninismului asupra mișcării muncitorești din România. Acest obiectiv apare, de asemenea, transparent din lucrarea unui alt ideolog reformist, Șerban Voinea, intitulată *Socialism oligarhic*. Concepută ca răspuns la lucrarea lui Ștefan Zeletin din 1925, despre a cărei metodologie afirmă în mod justificat că reprezintă „o caricatură a marxismului“, lucrarea teoreticianului social-democrat nu ascunde faptul că este îndreptată, totodată, împotriva ideologiei leniniste, care „în primii ani de după război cucerea la noi mase tot mai largi ale proletariatului...“³³.

Infirmînd concluziile apologetilor „neoliberalismului“ cu privire la „dăinuirea regimului oligarhic“ și preconizînd realizarea unei „societăți românești democratice“³⁴, sociologia reformistă estompa, pînă la dispariția într-o ceață densă, scopul final al mișcării muncitorești — revoluția socialistă. Ea reducea în fapt proletariatul la rolul unei anexe a burgheziei „opozitioniste“ și a burgheziei în genere. În legătură cu aceasta, I. Pistiner, notînd în februarie 1928 că Partidul național-țărănesc și Partidul social-democrat „s-au aliat pentru a duce lupta împotriva Partidului liberal“,

²⁹ Ilie Moscovici, *Lupta de clasă și transformarea socială*, în *Doctrinile partidelor politice*, București, 1924, p. 298—299.

³⁰ *Ibidem*, p. 302.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*, p. 303.

³³ Șerban Voinea, *Socialism oligarhic. Contribuție la problema dezvoltării capitaliste a României*, Editura „I. Brănișteanu“, București, 1926, p. 6.

³⁴ *Ibidem*, p. 248, 251.

venea să adauge că această luptă „nu înseamnă, nu poate însemna excluderea Partidului liberal din arena vieții politice“³⁵.

În pofida acestor lacune și limite, trebuie arătat că, în contextul gîndirii social-politice românești, ideologia social-democrată a oferit unele laturi și aspecte pînă la un anumit punct pozitive. Intervenind în polemicele vii iscate de studiile lui Zeletin și Madgearu, teoreticieni și publiciști social-democrați ca Lothar Rădăceanu au adus în dezbatere și puncte de vedere marxiste, au evidențiat pseudomarxismul și fragilitatea concepțiilor atît neolibérale cît și romantic-agrariene³⁶. Pe căile lor proprii, preponderent legaliste, organizațiile social-democrate și-au adus contribuția la apărarea și promovarea unor interese imediate ale clasei muncitoare.

Privit însă în esența sa, reformismul, ca curent ideologic-politic, subaprecia, pînă aproape de negare, starea de spirit revoluționară a proletariatului român. Realizarea unei politici reformiste și renunțarea la lupta revoluționară pentru răsturnarea capitalismului, refuzul colaborării cu partidul comunist au făcut necesară elaborarea unei teorii care nesocotea rolul politic decisiv și elanul de luptă al clasei muncitoare din România, deoarece aceasta trăia, chipurile, în condițiile „neoiobăgiei“. Practica reformismului, nevoile politice curente ale social-democrației de dreapta admiteau doar recunoașterea unui proletariat ajuns cel mult pînă la conștiința trade-unionistă³⁷.

Partidul Comunist Român a considerat ca o sarcină primordială, încă de la începutul existenței sale, lupta împotriva ideologiei reformiste. Aceasta era necesară nu numai pentru lămurirea acelor mase muncitorești care se aflau sub influența reformismului și scoaterea lor de sub această influență, dar și pentru eliminarea reminiscentelor acestei concepții din propriile rînduri ale P.C.R.

În documentele Congresului al II-lea al P.C.R. au fost analizate teoria și politica reformismului în lumina marxism-leninismului. În susținerea poziției lor, se arată în aceste documente ale partidului comunist, reformiștii se folosesc de „argumentația simplistă că la noi capitalismul abia de acum înainte se va dezvolta și va crea industria mare, cu capitaluri, de exemplu, stoarse de la țărani. Această dezvoltare capitalistă, după argumentarea social-democrată, trebuie sprijinită, pentru că ea va crea apoi un proletariat gata să ia puterea după ce revoluția va fi triumfat în Europa. De aci concluzia că muncitorii trebuie să înceteze lupta de clasă și să contribuie la «refacerea capitalistă»“³⁸. Rezoluția plenarei din iulie 1925 a C.C. al P.C.R. stabilea că lupta contra ideologiei reformiste în rîndurile muncitorilor aflați sub înrîurirea acesteia este, în același timp, o luptă pentru călirea marxist-leninistă a partidului comunist și „cucerirea influenței asupra întregii clase muncitoare“³⁹.

³⁵ „Cultura proletară“, anul III, nr. 1—3, din martie 1928.

³⁶ Z. Ornea, *Op. cit.*, p. 127.

³⁷ Gáll Ernő, *Op. cit.*, p. 123.

³⁸ *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921 — august 1924)*, Editura politică, București, 1970, p. 332.

³⁹ A.I.S.I.S.P., cota Ab IX-14, inv. nr. 162.

În cadrul restructurărilor petrecute în rîndurile claselor dominante, după depășirea etapei critice a anilor 1918—1921, se situează apariția curentului de extremă dreaptă, fascist, cu o sferă de acțiune și înfriure pe cît de restrînsă, pe atît de caracteristică. În martie 1923 s-au pus bazele grupării fasciste „Liga apărării național-creștine” (L.A.N.C.), sub conducerea profesorului ieșean A. C. Cuza. În fruntea grupării de tineret a acestei organizații s-a aflat de la început Corneliu Zelea-Codreanu, organizatorul manifestațiilor și pogromurilor antisemite. În 1927, Codreanu s-a desprins din L.A.N.C. și a înființat, împreună cu aderenții lui fanatici, „Legiunea arhanghelului Mihail”.

Beneficiind de încurajarea și sprijinul celor mai reacționare cercuri burghezo-moșierești, grupările fasciste s-au afirmat ca instrumente de diversivune și teroare împotriva luptei revoluționare a maselor, în primul rînd a clasei muncitoare. Pe plan ideologic, fascismul în România a luat cu deosebire formele antisemitismului, obscurantismului și misticismului religios.

Din capul locului, mișcarea revoluționară și progresistă, în frunte cu Partidul Comunist Român, a intuit caracterul și pericolul fascismului, chemînd masele populare să i se opună hotărît. „Așadar — scria organul central de presă al P.C.R., „Socialismul”, încă la 25 septembrie 1922 — fascismul, care s-a dezvoltat în Italia și a apărut în diferite alte state burgheze, își face apariția și la noi ca un fenomen firesc al dezvoltării capitalismului, care, simțind că-i scapă puterea statului din mînă, își formează bande plătite pentru susținerea sa și înfrîngerea muncitorimii. Proletariatul din România va avea deci de luptat și împotriva teroarei guvernamentale, ca și contra bandelor plătite de capitaliști și susținute de guvern”.

Comitetul secțiunii București a P.C.R. a lansat, la începutul anului 1923, un apel presant clasei muncitoare și tuturor oamenilor de bună credință pentru a se organiza în vederea apărării drepturilor și libertăților democratice supuse atacurilor extremei drepte⁴⁰. Un manifest al C.C. al P.C.R. din decembrie 1924, adresat *Către studențimea din toată țara*, dezvăluia țelurile fascismului, sprijinul de care acesta se bucura din partea cercurilor celor mai reacționare și făcea un vibrant apel la tineretul universitar de a se opune acțiunilor teroriste și manevrelor elementelor fasciste⁴¹. Dezvăluind esența fascismului, revista „Cultura proletară” scria: „Fascismul din România ca și de aiurea servește stavilă contra valului de revoltă al muncitorilor, al tuturor exploataților și asupriților și al tuturor minorităților naționale”⁴².

Analizînd și fixîndu-și poziția față de diversele curente și tendințe ce se manifestau în gîndirea social-politică românească a anilor 1921—1931, Partidul Comunist Român a cunoscut totodată un propriu proces de creștere și maturizare ideologică. Felurile obstacole care au trebuit depășite în cursul acestui proces complex și dificil s-au datorat împrejurărilor grele în care P.C.R. a fost nevoit să-și desfășoare activitatea, lipsei ca atare a posibilităților de dezbatere și elucidare a problemelor social-economice și politice și a raportului de forțe din țară. La acestea s-a adăugat însușirea

⁴⁰ „Socialismul” din 4 februarie 1923.

⁴¹ A.I.S.I.S.P., cota A VIII, inv. nr. 6.

⁴² „Cultura proletară”, anul I, nr. 1, din 15 septembrie 1926.

mecanică a unor teze elaborate în afară, de organe ale Internaționalei Comuniste.

O problemă care preocupa într-un înalt grad partidul comunist era chestiunea agrar-țăărănească. Cu toate mutațiile importante petrecute în raporturile de clasă la sate și, pe plan mai larg, în societatea românească, drept rezultat al reformei agrare din 1921, problema respectivă a continuat să rămână o problemă centrală a etapei istorice date de dezvoltare a țării. Persistența unor rămășițe feudale în agricultură și a clasei moșierilor frâna pe mai departe evoluția progresistă a României.

Acuitatea și complexitatea chestiunii agrar-țăărănești, tradițiile revoluționare bogate de luptă ale țărănimii române și tradițiile mișcării noastre muncitorești în modul de abordare și în activitatea legată de această chestiune solicitau întreaga atenție a P.C.R. În lumina acestor considerente, pentru partidul comunistilor problema agrară se înscria ca o problemă capitală de strategie și tactică. Clarificarea acesteia a necesitat însă dezbateri vii și confruntări de păreri în căutarea unor soluții adecvate. Răspunzând acelor care nu vedeau necesitatea improprietății țărănilor, preconizând saltul peste o etapă și recurgerea la forme de muncă în comun a pământului, în condițiile orînduirii existente, Eugen Rozvan arăta la Congresul al II-lea al P.C.R. că „la țără nimeni nu va înțelege...” pe propovăduitorii unei asemenea rezolvări, care ar duce la situația ca partidul comunist să rămână „străin față de țărani”⁴³. Ținîndu-se seama de exprimarea unor puncte de vedere deosebite și contradictorii și apreciindu-se că chestiunea agrară era incomplet elucidată, congresul a hotărît ca Comitetul Central al partidului s-o studieze în continuare, punînd-o ca atare în discuție publică⁴⁴. În pofida dificultăților, P.C.R. vedea just că, avînd în vedere faptul că țărănimea constituia partea covârșitoare a populației, nu se putea concepe un progres economic și social al țării fără eliminarea rămășițelor feudale în agricultură. În legătură cu aceasta au fost combătute afirmațiile oficialităților potrivit cărora clasa moșierilor fusese lichidată și chestiunea agrară rezolvată. Au fost, de asemenea, combătute concepțiile țărăniște asupra caracterului omogen al țărănimii, dezvăluindu-se procesele crescînde de fărîmîtare a micii proprietăți țărănești și de diferențiere de clasă la sate.

Congresul al III-lea al partidului (septembrie 1924) a reanalizat problema agrară. Ziarul „Socialismul” scria în legătură cu aceasta: „Chestiunea cea mai importantă la ordinea de zi a congresului partidului este chestiunea agrară”⁴⁵. Discuțiile au evidențiat faptul că activitatea P.C.R. în perioada de după Congresul al II-lea, axată pe această chestiune, nu s-a ridicat la înălțime. O importanță deosebită pentru desfășurarea cu succes a muncii politice-organizatorice a partidului în mediul rural a avut-o indicația dată de congres de a se trece neîntîrziat la crearea celulelor de partid la sate și la organizarea muncitorilor agricoli în sindicate⁴⁶. S-a reliefat necesitatea alcătuirii de către Comitetul Central a unei comisii speciale care să se ocupe de problemele muncii organizatorice și de propagandă la

⁴³ „Socialismul” din 8 octombrie 1922.

⁴⁴ *Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare din România*, Editura politică, București, 1969, p. 151.

⁴⁵ „Socialismul” din 23 ianuarie 1924.

⁴⁶ A.I.S.I.S.P., cota VIII-3, inv. nr. 126.

sate, în atribuțiile acesteia urmînd să intre toate chestiunile legate de îmbunătățirea și dezvoltarea muncii partidului în rîndurile țărănimii.

Pe plan teoretic, în rîndurile Partidului Comunist Român continuau însă dezbaterile asupra modalității soluționării chestiunii agrar-țărănești. Un rezultat esențialmente pozitiv în această direcție s-a reflectat în programul Blocului Muncitoresc-Țărănesc, organizație politică legală îndrumată de P.C.R. Acest program prevedea exproprierea fără plată a pămîntului moșieresc ce depășea 50 ha, ca și a inventarului agricol și împărțirea lor gratuită țăranilor, anularea tuturor datoriilor asupra pămînturilor expropriate, ajutorarea țăranilor săraci cu sămînță și inventar agricol, credite pe termene lungi etc. Dar procesul de cristalizare a unei linii teoretice-politice juste a partidului comunist în problema agrară continua să fie anevoios și contradictoriu. Aceasta era urmarea unui ansamblu de factori — marea complexitate a problemei respective, condițiile de ilegalitate și teroare în care partidul comunist era silit să-și desfășoare în această direcție activitatea, reminiscentele unor concepții vehiculate mulți ani în Internaționala a II-a, privitoare la caracterul „retrograd” al țărănimii, la municipalizarea pămîntului etc., la care s-au adăugat alte concepții și teze care nu țineau seama de realitățile din țară.

Deși în România țărănimea avea o mare pondere socială, iar rezolvarea chestiunii agrare pe calea exproprierei moșierilor și împroprietăririi țăranilor era hotărîtoare pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă, în documentele partidului comunist a figurat o perioadă lozincă inadecvată a „naționalizării pămîntului”, a colectivizării agriculturii prin „obști satești” în condițiile orînduirii burgheze. Exprimată într-o formă mai mult deductivă la Congresul al II-lea al P.C.R., după cum s-a arătat, această lozincă a căpătat contur la Congresul al III-lea și mai ales la Congresul al IV-lea al partidului (iunie 1928). Ea era de natură să faciliteze manevrele și diversivunile burgheziei în vederea preîntîmpinării realizării alianței muncitorești-țărănești, care au îmbrăcat forme deosebit de subtile din partea promotorilor doctrinei țărăniste și ai „statului țărănesc”.

Renunțînd la această lozincă eronată, Congresul al V-lea al P.C.R. (decembrie 1931) a dat indicația corespunzătoare a exproprierei pămîntului moșieresc și a împărțirii acestuia fără plată la țărani. Dînd o mare atenție problemei aliaților clasei muncitoare în lupta revoluționară, congresul a reliefat importanța deosebită, primordială, a creării alianței de luptă a muncitorilor și țăranilor sub hegemonia proletariatului și conducerea partidului comunist. El a relevat necesitatea îmbunătățirii muncii partidului în mediul rural, lansînd lozincă „cu fața la sate”. Cu toate acestea, Congresul al V-lea n-a reușit să clarifice pînă la capăt poziția P.C.R. față de diferitele pături ale țărănimii în perioada istorică dată; el nu a elaborat un program clar al perspectivelor de dezvoltare ale agriculturii românești. „Aceasta a împiedicat în acea vreme partidul să desfășoare o activitate largă și să-și sporească influența politică în masele țărănimii, să înfăptuiască alianța muncitorească-țărănească”⁴⁷.

⁴⁷ NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 359.

Industria, înțeleasă în sensul ei adevărat, prezenta pentru P.C.R. un cu totul alt interes. Aceasta, avînd în vedere că între industria capitalistă și cea socialistă, din punct de vedere al proprietății, exista un singur act — naționalizarea mijloacelor de producție. Drept urmare, partidul comunist a luptat pentru apropierea cît mai grabnică a acestui act revoluționar, acordînd atenție proceselor sociale din această ramură de activitate și nu economiei industriei, punînd în acord lupta în acest domeniu cu toate celelalte sectoare, mai ales cu agricultura ⁴⁸.

Totuși nu lipsesc din problematica social-politică a P.C.R. aprecierile demascatoare și ascutit critice la adresa burgheziei, relevînd modalitățile și căile capitaliste de industrializare, subordonate profitului imediat, cît mai sigur și mai ridicat. Într-un editorial, intitulat *Țară bogată!*, ziarul „Socialismul” reliefa la 29 octombrie 1922: „România este într-adevăr o țară cu foarte mari bogății naturale. În afară de pămîntul gras, producător de grîne, ea posedă zăcăminte petrolifere, zăcăminte enorme de cărbuni, de calitate ușoară, lignit, gaz metan și bauxit. «România — spune d-rul Silberman în „Rumanischer Lloyd” din 2 august — este direct predestinată prin materiile sale prime să devie patria industriei grele și chimice din Europa răsăriteană». Dar burghezia română — adăuga organul de presă al P.C.R. — se deda la afaceri speculative, „care produc imediat beneficii mari și nu prea reprezintă risc. Numai clasa muncitoare, punînd mîna pe putere, va zdrobi această piedică reacționară și va lăsa drum liber exploatării tuturor bogățiilor naturale din țară, nu pentru profitul unora, ci pentru buna stare a tuturor”.

Pentru a grăbi rezolvarea acestei sarcini istorice, doborîrea rînduieiilor burheze, P.C.R. a militat permanent și neobosit pentru organizarea și conducerea luptei proletariatului, pentru asigurarea rolului său de hegemon în lupta generală revoluționară. În condițiile sciziunii existente în mișcarea muncitorească și ale necesității unui timp relativ îndelungat în vederea clarificărilor cerute de realizarea unității politice-ideologice și organizatorice a clasei muncitoare, pe baza marxism-leninismului, Partidul Comunist Român și-a propus ca o sarcină majoră imediată făurirea unității de acțiune proletare. În legătură cu aceasta, el s-a adresat de nenumărate ori liderilor organizațiilor politice și sindicale reformiste cu propunerea de făurire a Frontului Unic Muncitoresc. În pofida atitudinii negative adoptate de acești lideri, spiritul de luptă unitară cîștigă treptat teren în rîndurile mișcării muncitorești. Justețea activității desfășurate în această direcție de P.C.R. se conjugă cu atitudinea elementelor cinstite din sînul organizațiilor social-democrate de apropiere și colaborare cu partidul comunist și organizațiile revoluționare îndrumate de acesta.

Trebuie totodată relevat că, dacă asupra înțelegerii principiale a necesității făuririi Frontului Unic Muncitoresc exista în rîndurile P.C.R. o convergență de opinii, n-au lipsit totuși deosebirile de vederi și concepții cu privire la formele și metodele de realizare practică a acestui obiectiv. În mod deosebit s-a vădit această situație pe planul activității sindicale, legat de modalitatea desfășurării unei eficiente munci revoluționare de masă. În timp ce unii militanți ai P.C.R., pornind de la teza leninistă po-

⁴⁸ Slobodan Kovacevici, *Unele aspecte ale problematicii social-economice în „Socialismul” în 1921—1924*, în „Studii de istorie a gîndirii economice” nr. 7/1970, p. 35.

trivit căreia comuniștii trebuie să-și desfășoare munca acolo unde se află masele, se arătau atenți și receptivi față de nevoia de apropiere și conlucrare între sindicatele de diferite orientări, făcând dovada unei preocupări adânci pentru refacerea unității, alții s-au plasat pe poziții tot mai sectare, de ignorare a posibilităților și cerințelor unei activități de masă legale.

Linia de orientare mai realistă în problemele de ansamblu ale Frontului Unic Muncitoresc a avut ca urmare afirmarea crescândă a partidului comunist în viața politică a țării și îmbunătățirea activității sale pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc, ca nucleu al coalizării unor largi forțe democratice. În acest context, participând la alegerile comunale din 1926 în cadrul „opozității unite“, Blocul Muncitoresc-Țărănesc a reușit, în ciuda tuturor obstacolelor, să-și trimită reprezentanți în consiliile comunale dintr-o serie de orașe ca : București, Iași, Oradea, Timișoara, Galați, Turnu-Severin, Arad ș.a. De asemenea, au fost aleși reprezentanți ai organizațiilor socialiste și social-democrate. În alegerile parlamentare din același an, B.M.Ț., cu toate opreliștile în calea participării maselor muncitorești la vot și a altor samavolnicii, a întrunit peste 39 000 de voturi ; Federația partidelor socialiste a întrunit peste 40 000 de voturi. La alegerile parlamentare din anul următor, organizațiile muncitorești obțin un număr sporit de voturi ; datorită însă lipsei lor de unitate, nu a putut pătrunde în parlament nici un reprezentant al clasei muncitoare.

Tocmai în aceste împrejurări, de precipitare a evenimentelor pe plan intern și de confirmare a eficienței unei tactici mai suple și adecvate a P.C.R. în direcția făuririi Frontului Unic Muncitoresc și a unei politici largi de masă a partidului, intervin anumiți factori de frînare. Unul dintre aceștia l-au constituit restructurările petrecute în rîndurile social-democrației, cu unele consecințe asupra ansamblului mișcării muncitorești. În mai 1927, cu prilejul congresului Federației partidelor socialiste, se ia decizia unificării partidelor regionale într-o organizație centralizată — Partidul Social-Democrat din România. Această schimbare nu era de suprafață, ci de fond, în sensul accentuării concepțiilor și pozițiilor reformiste în rîndurile conducerii social-democrației române. În această situație, un grup de militanți ai acestui partid l-au părăsit în iunie 1928 și au constituit Partidul Socialist al Muncitorilor din România *. Noul partid creează, începînd din martie 1929, „sindicatele independente“. Astfel, mișcarea muncitorească din România era de-acum divizată în trei partide, fiecare cu organizațiile sale sindicale.

În același timp, orientarea mai adecvată a P.C.R. în problemele Frontului Unic Muncitoresc și în genere ale muncii de masă s-a izbit și a fost afectată de unele concepții și influențe care și-au croit drum și s-au impus tot mai mult în mișcarea comunistă internațională. Aceasta s-a reflectat în aprecierea Partidului social-democrat și a Partidului socialist — în activitatea cărora prevalau desigur concepțiile reformiste și existau multe practici greșite — ca agenturi ale claselor dominante, „slugi plătite

* Din conducerea acestuia au făcut parte : dr. L. Ghelerter, Ștefan Voitec, Zaharia Tănase, V. Anagnoste, C. Mănescu, M. Moraru. În 1930, acest partid ia denumirea de Partidul socialist independent, iar din august 1933, prin fuziunea cu Partidul socialist din România, creat la începutul aceluiași an, își schimbă titulatura în Partidul socialist unitar.

ale burgheziei“, „social-fasciști“ etc., ceea ce îngreuna unirea forțelor muncitorești în lupta contra exploatării capitaliste, pentru drepturi și libertăți democratice.

Deși n-a reușit să se debaraseze pe de-a-ntregul de asemenea neajunsuri, Congresul al V-lea al P.C.R. are meritul de a fi marcat un revirement puternic. Stabilind ca punct de plecare al întregii activități a partidului atragerea majorității clasei muncitoare, prin realizarea frontului unic de jos, pe baza revendicărilor zilnice ale maselor proletare, congresul a preconizat și argumentat necesitatea creării unor organe eficiente ale muncii și luptei de masă. El a atras atenția asupra importanței comitetelor de acțiune, comitetelor de grevă, comitetelor șomerilor, a gărzilor de auto-apărare și pichetelor de grevă, alese de mase în cadrul unor consfătuiri și adunări largi, cu participarea muncitorilor comuniști, socialiști, social-democrați și de alte orientări politice, organizați și neorganizați ; s-a relevat totodată necesitatea organizării sprijinirii active a muncitorilor aflați în luptă de către muncitorii din alte întreprinderi și ramuri industriale, de largi mase populare.

Evoluția înregistrată în activitatea politică-organizatorică de masă a P.C.R. s-a întrepătruns, în condițiile date, cu modalitatea de abordare și soluționare a unei probleme de ordin mai larg, aceea a îmbinării muncii sale ilegale cu cea legală. Parcurgînd un drum nu lipsit de deosebiri de păreri și uneori de ascuțite divergențe, cristalizarea unei concepții corespunzătoare în această problemă și-a găsit expresie în extinderea pas cu pas și în variate forme a sferei activității legale a partidului comunist; concomitent cu asigurarea și perfecționarea activității ilegale.

Într-o altă problemă majoră — problema națională —, P.C.R. s-a manifestat de la începutul existenței sale ca promotor al ideilor și principiilor marxist-leniniste, pronunțîndu-se pentru deplina egalitate în drepturi a oamenilor muncii români și cei aparținînd naționalităților conlocuitoare. P.C.R. a combătut consecvent politica claselor dominante de discriminări și incitări naționalist-șovine.

În același timp, într-o serie de documente ale P.C.R., cu deosebire în rezoluțiile și hotărîrile congreselor III, IV și V, au fost introduse — în împrejurările existenței unor manifestări negative în mișcarea comunistă internațională — aprecieri și teze potrivit cărora România era caracterizată, în mod eronat, ca „un stat tipic cu multe națiuni“, creat pe baza „ocupării de teritorii străine“. Apreciîndu-se nejust procesul de făurire a statului național, prin aceste documente se trasa sarcina desfășurării unei intense activități în vederea așa-zisei „eliberări de sub imperialismul român“ a „popoarelor asuprite“, pe baza principiului dreptului națiunilor la autodeterminare pînă la despărțirea totală de statul existent. Asemenea indicații „nu țineau seama de condițiile concrete ale României — stat unitar. Ele erau profund greșite, îndemnau, de fapt, la dezmembrarea statului național și la destrămarea poporului român. Învățătura marxist-leninistă proclamă dreptul popoarelor la autodeterminare nu în scopul destrămării statelor naționale constituite, ci, dimpotrivă, în vederea eliberării popoarelor asuprite și constituirii lor în state naționale suverane, în conformitate cu voința și hotărîrea maselor largi populare“⁴⁹.

⁴⁹ NICOLAE CEAUȘESCU, *Op. cit.*, p. 360.

Masa membrilor P.C.R. n-a dat urmare aprecierilor și tezelor greșite sus-amintite, care deformau ansamblul cadrului de gândire și acțiune social-politică a partidului comunist și al forțelor democratice și progresiste ale țării. În anii următori, asemenea aprecieri și lozinci au fost părăsite.

În activitatea și lupta sa pentru rezolvarea marilor probleme ce-i stăteau în față, Partidul Comunist Român avea nevoie să stabilească etapa revoluționară în care se găsea țara și, în funcție de această etapă, să-și elaboreze o strategie și tactică corespunzătoare. Aceasta presupunea determinarea obiectivului fundamental ce trebuia atins într-o anumită etapă a revoluției, a adversarului principal împotriva căruia să-și concentreze toate forțele, precum și stabilirea aliaților proletariatului, a acelor clase și păături sociale interesate în victoria revoluției.

Condițiile deosebit de grele în care era obligat să-și desfășoare activitatea, mai ales după scoaterea sa în afara legilor, insuficiența experiență au împiedicat P.C.R. să-și stabilească de la început o linie strategică și tactică clară. Asupra acestei chestiuni fundamentale, în partid s-au purtat discuții îndelungate, în decursul cărora s-au confruntat concepții și tendințe diferite și contradictorii. Unii militanți, subapreciind dezvoltarea capitalistă a țării și exagerând ponderea rămășițelor feudale, mergeau până la a caracteriza regimul economic-social existent ca un regim „neoiobag” și tindeau a conchide că România se afla abia în fața revoluției burghezo-democratice și, ca atare, rolul de hegemon al acestei revoluții revenea burgheziei. Pe de altă parte, exponenții concepțiilor sectarist-stingiste supraapreciau dezvoltarea capitalistă a țării, în special în agricultură, minimalizau ponderea și semnificația rămășițelor feudale, deducând de aci că România se găsea nemijlocit în fața revoluției socialiste.

Rezoluția din iulie 1925 a plenarei Comitetului Central al P.C.R., deși vădea încă o serie de limite și erori, a impulsiona dezbaterile pentru clarificarea până la capăt a caracterului, forțelor motrice și perspectivei revoluției în țara noastră. În acest sens, ziarul „Înainte”, organ al Blocului Muncitoresc-Țărănesc, relevând că sarcina de a conduce lupta pentru democratizarea țării, pentru desăvîrșirea prefacerilor cu caracter burghezo-democratic revenea proletariatului, adăuga : „Clasei muncitoare însă, pentru a putea duce lupta cu succes pentru democrația burgheză, mai întâi îi trebuie aliați și aliații ei naturali sînt toate categoriile exploatare ce suferă azi mai mult ca oricînd de pe urma regimului stăpînitor. După cîștigarea unui regim democratic prin organizarea și mobilizarea maselor, ceea ce, repetăm, opoziția burgheză, consecvență intereselor ei de clasă exploatare, nu poate să facă, clasa muncitoare va avea menirea ca în momentul cînd clasele exploatare își vor da seama că și regimul democratic în cadrul burghez și capitalist nu aduce soluția definitivă nevoilor și suferințelor ei, să pășească și să conducă masele pe calea marilor transformări sociale”. Legat de toate acestea, se sublinia că comuniștii „sînt pretutindeni unde sînt mase, unde se duce acțiune în interesul maselor”⁵⁰.

Urmînd încă un drum sinuos și greu, trecînd la un moment dat prin dificultățile enorme create de luptele fracționiste din anii 1929—1930, procesul de elaborare a liniei strategice și tactice a partidului a ajuns la Con-

⁵⁰ „Înainte” din 12 iunie 1926 (articolul *Rea credință. O explicație necesară*, semnat de Al. Mihăileanu).

gresul al V-lea la o rezolvare în esență pozitivă, fapt de o mare semnificație pentru activitatea și lupta sa viitoare. Pornind de la o analiză mai aprofundată a situației economice, sociale și politice, a raporturilor dintre clase și forțele politice, congresul a fundamentat concluzia că România, avînd un nivel scăzut de dezvoltare a industriei, o economie care păstra rămășițe feudale, se afla în fața desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice. Potrivit acestei concluzii, obiectivele etapei istorice date constau în răsturnarea regimului burghezo-mosieresc și instaurarea puterii muncitorești-tărănești, eliminarea rămășițelor feudale; rolul de hegemon în aceste prefaceri revoluționare îi revenea proletariatului, care, realizînd propria-i unitate de acțiune, trebuia să făurească alianța muncitorească-tărănească, să unească în jurul său masele largi, asigurînd condițiile pentru trecerea rapidă de la rezolvarea sarcinilor revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă.

În aprecierea perspectivelor revoluției în România, Congresul al V-lea al P.C.R. ținea seama de stadiul dezvoltării internaționale, de faptul că pe plan mondial începuse din 1917 epoca trecerii de la capitalism la socialism. El arăta însă că înfăptuirea revoluției în țara noastră depindea înaintea de toate de pregătirea și forțele proletariatului român și de unirea cu aliații săi⁵¹. Din documentele congresului emană ideea necesității cunoașterii realității, în vederea aplicării creatoare a unor principii și nu a încadrării realității în scheme, în tipare fixe⁵².

Cu toate acestea, în aprecierile și hotărîrile congresului au persistat unele puncte de vedere insuficient fundamentate și chiar eronate. La cele amintite înainte, privind problema agrară, Frontul Unic Muncitoresc, problema națională, se adaugă atitudinea sectară adoptată față de unele grupări burgheze și mic-burgheze cu orientare de stînga (grupările conduse de C. Stere, dr. N. Lupu etc.). Aceasta a creat dificultăți partidului, într-o anumită perioadă, în aprecierea deplin obiectivă a raporturilor de forțe pe arena politică a țării, în concentrarea luptei împotriva vîrfurilor reacționare ale partidelor burghezo-mosierești și, în primul rînd, a organizațiilor fasciste într-o oarecare ascensiune.

În ansamblu Congresul al V-lea a contribuit la grăbirea procesului de creștere și maturizare ideologică-politică a Partidului Comunist Român.

Practica, supremul criteriu de verificare a justetei liniei politice a unui partid, a arătat ce era bun, valabil în hotărîrile congresului. Îmbogățindu-și mereu experiența și călîndu-se în focul unor noi și deosebit de puternice confruntări de clasă, P.C.R. a reușit să se afirme tot mai pregnant în etapa următoare pe scena vieții social-politice românești, ocupîndu-și locul legitim prin menirea sa istorică de a fi conducătorul efectiv al maselor muncitoare pentru salvarea intereselor poporului, pentru triumful revoluției și instaurarea orînduirii socialiste.

⁵¹ V. Liveanu, *Gîndirea românească în problema dezvoltării și experiența revoluției populare*, în „Studii. Revistă de istorie” nr. 4/1969, p. 708.

⁵² Radu Pantazi, *Filozofia marxistă în perioada dintre cele două războaie mondiale*, în *Filozofia și sociologia românească în prima jumătate a secolului al XX-lea. Studii*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969, p. 376.

Lupta Partidului Comunist Român împotriva legislației antimuncitorești în perioada interbelică

DUMITRU V. FIROIU

Perioada interbelică a fost pentru mișcarea revoluționară și democratică din România o etapă superioară, caracterizată prin creșterea maturității clasei noastre muncitoare, a capacității ei de a fi tot mai ancorată în marile evenimente pe care le-a trăit poporul, de a conduce masele de exploatați în lupta împotriva orînduirii burgheze.

Crearea, la 8 mai 1921, a Partidului Comunist Român, pe baza ideologiei marxist-leniniste, a reprezentat un moment de cea mai mare însemnătate în istoria proletariatului din România. Prin aceasta lupta revoluționară s-a ridicat pe o treaptă mai înaltă, procesul de clarificare ideologică, politică a mișcării muncitorești a primit un puternic impuls.

În condițiile adîncirii contradicțiilor social-economice și politice ale regimului burghezo-moșieresc în timpul și mai ales după primul război mondial, acțiunile maselor „au demonstrat intensificarea și caracterul organizat al luptei proletariatului, voința sa de a cuceri, pe cale revoluționară, drepturi și libertăți democratice, de a imprima dezvoltării sociale o orientare corespunzătoare intereselor celor ce muncesc”¹.

În scopul menținerii dominației lor economice și politice, clasele exploatare din România au utilizat un întreg arsenal de măsuri represive față de mișcarea revoluționară și democratică, care au căpătat, adesea, haină juridică.

Perpetuînd starea de asediu² — totală sau parțială — imediat după primul război mondial, clasele dominante din România au trecut la arestări ilegale și schingiuri, la dizolvarea organizațiilor clasei muncitoare, la înscenarea de procese elementelor revoluționare și democratice și chiar la reprimare armată, acțiuni împotriva cărora masele munci-

¹ NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 351.

² La 1 iulie 1918 a fost elaborat Decretul pentru modificarea normelor în vigoare cu privire la starea de asediu (Decretul nr. 2798, din 14 august 1916), prin care s-a statuat, la articolul 1, punctul 1, că „cu începere de la 1/14 iulie 1918 starea de asediu, prevăzută în menționatul decret, va continua pe întregul teritoriu al țării...” (subl. ns.), dîndu-se autorităților militare largi prerogative, care nu-și aveau altă justificare, în condițiile de după război, decît intensificarea reprimării mișcării de-

toare și elementele progresiste au protestat cu vehemență, manifestându-se prin diverse forme, dintre care greva a fost des utilizată.

Pentru că toate aceste acțiuni aveau loc în condițiile în care Constituția țării proclama „libertatea de asociere și întrunire“, „inviolabilitatea domiciliului și a persoanei“ etc., iar starea de asediu nu putea fi menținută la nesfârșit — deși se știe că a fost o metodă cvasipermanentă în guvernarea României în această etapă —, clasele dominante din România au trecut prin parlamente legi care au incriminat activitatea revoluționară și democratică, dând astfel acțiunilor lor represive un suport legal. Nu a fost de loc greu pentru guvernarea României să obțină astfel de legi, când parlamentele erau alese în condițiile regimului stării de asediu și al cenzurii³. În această direcție, la loc de frunte în politica represivă a claselor dominante din România în perioada interbelică s-a situat legislația penală.

Întărirea dominației economice și politice a mării burghezii industrial-financiare în anii 1920—1929 a dus la accentuarea caracterului reacționar al puterii de stat burghezo-moșierești. „Urmărind să-și asigure maximum de profit, clasele dominante și imperialismul străini intensifică exploatarea maselor populare, restring drepturile și libertățile democratice; reprimarea și înăbușirea mișcării revoluționare culminează prin interzicerea în 1924 a partidului comunist“⁴, iar atunci când influența cercurilor monopoliste s-a întărit (mai ales după criza economică mondială din anii 1929—1933) procesul de încorsetare a forțelor democrației burgheze, de restrângere a drepturilor și libertăților cetățenești a devenit tot mai vizibil.

Aceste caracteristici ale vieții economice, sociale și politice din România anilor 1918—1940 au avut puternice repercusiuni în legislația penală. Trăsătura generală a acestei legislații a constituit-o lărgirea limitelor dreptului penal reglementat de Codul din 1864 atât în privința infracțiunilor cât și în privința regimului pedepselor. Cea mai bogată legislație completatoare și modificatoare a Codului penal din 1864 a fost în domeniile denumite „siguranța statului“ și „liniștea și ordinea publică“, vizînd, acum, nemijlocit lupta revoluționară și democratică. Tră-

mocratice și revoluționare a poporului nostru (a se vedea C. Hamangiu, *Codul general al României. Legi uzuale*, vol. VIII, ediția a II-a, Editura Librăriei Alcalay & Co, București [f.a.], p. 118).

Trebuie subliniat că clasa muncitoare s-a ridicat împotriva acestei măsuri și a protestat energic. Iată, de exemplu, ce se spunea într-o rezoluție votată de Consiliul general al Partidului socialist: „Burghezia română ține de trei ani și jumătate țara sub dictatura și teroarea ei de clasă.

Armele și uneltele acestei dictaturi și terori au fost: starea de asediu... curțile marțiale, cenzura...

Această stare de excepție, care nu-și avea rostul nici în timpul războiului și cu atât mai puțin astăzi, constituie o permanentă primejdie prin aceea că constituie o armă de prigonire a clasei muncitoare...

Proletariatul industrial și țărănesc român cere desființarea totală și în fapt a stării de asediu și a cenzurii...” (*Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 310—311).

³ *Ibidem*, p. 258—262.

⁴ NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, p. 356.

sătura generală a acestei legislații a fost *caracterul ei antimuncitoresc și antidemocratic*.

Un prim semnal mai important pe linia represiunii penale a fost dat în România prin unele prevederi ale *Legii pentru reglementarea conflictelor colective de muncă*, din 5 septembrie 1920⁵, numită și *Legea Trancu-Iași*. O primă grupă de prevederi, cele cuprinse în articolele 27—28, s-au referit la sancțiunile aplicate muncitorilor în caz de grevă (prin articolul 16 greva era interzisă într-o serie de întreprinderi de interes public). În cazul „provocării încetării colective a lucrului”, chiar dacă nu se realiza, s-a instituit pedeapsa amenzii de la 50 la 10.000 de lei. Dacă era vorba de întreprinderile statului, județului sau comunei, precum și de cele declarate de interes public, pe lângă amendă s-a instituit și pedeapsa închisorii de la o lună la un an. În cazul în care greva s-a declanșat, pedeapsa era de la 50 la 20.000 de lei pentru întreprinderile statului, județului sau comunei, iar pentru cele declarate de interes public se adăuga și pedeapsa închisorii de la 3 luni la un an.

Atrag atenția, în al doilea rând, dispozițiile articolului 33, care decretau drept sabotaj „rezistența pasivă care paralizează producțiunea, împiedicînd funcționarea normală a întreprinderilor”, dacă „făptuitorul” se găsea într-un raport de muncă stabilit pe bază de contract cu patronii. Această „infracțiune” a fost sancționată sever: închisoare de la 3 luni la 2 ani (articolul 34, aliniatul al doilea). „Săvîrșirea sabotajului în colective de lucru, interzisă prin legea de față, constituie o circumstanță agravantă” — decreta articolul 35 al acestei legi.

Imediat după elaborarea „legii scelerate” a lui Trancu-Iași, un val de proteste împotriva ei s-au declanșat în întreaga țară, continuînd în tot timpul regimului burghezo-moșieresc. „*Legea aceasta, ticluită prin mijloace samavolnice și arbitrar, nu trebuie să fie respectată*” — cerea grupul socialist parlamentar prin manifestul lansat în legătură cu *Legea Trancu-Iași*⁶, la care muncitorii au răspuns prin mișcări de protest, prin demonstrații și alte mijloace de luptă.

Ulterior acestei legi au fost elaborate în România și altele prin care s-a pregătit terenul pentru o legiferare vastă, care să incrimineze activitatea revoluționară și democratică, lupta revoluționară a clasei muncitoare.

Ni se par semnificative, din acest punct de vedere, unele prevederi ale *Legii pentru Statutul funcționarilor publici*⁷, din 19 iunie 1923, care stabilea dispoziții severe de sancționare, sub eticheta „dezertăune de la datorie”, pentru „părăsirea serviciului de către funcționari, fie parțială, fie generală, după o înțelegere prealabilă”, pentru demisiile colective sau individuale la aceeași epocă sau la epoci apropiate. Prin articolul 31 legea statua: „Contra celor cari vor fi dovediți că au uneltit

⁵ C. Hamangiu, *Op. cit.*, vol. IX—X, p. 453—459.

⁶ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 457. A se vedea și *Moțiune adoptată de muncitorii Capitalei în întrunirile din ziua de 10 august 1920 împotriva Legii Trancu-Iași*, p. 458; *Moțiune adoptată de muncitorii din Iași împotriva Legii Trancu-Iași*, p. 459; *Relatare asupra demonstrației muncitorilor din București în fața parlamentului contra Legii Trancu-Iași*, p. 460—463; *Memoriul înaintat parlamentului de delegația muncitorilor din București*, p. 464—465 etc.

⁷ C. Hamangiu, *Op. cit.*, vol. XI—XII, p. 409—418.

și pus la cale greva, ori părăsirea serviciului, prin modul prevăzut la art. 30 sau cari prin atitudinea lor caută a împiedica mersul regulat al serviciului, pe lângă pedeapsa destituirii se va deschide acțiune publică și vinovații vor fi condamnați la închisoare de la 3 luni pînă la 2 ani și la amendă de la 1 000—10 000 lei⁸.

În decembrie 1924 a fost elaborată *Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice*, intrată în istoria luptelor muncitorești din țara noastră sub denumirea de „Legea Mîrzescu”.

Guvernanții timpului (partid de guvernămînt era P.N.L.) au găsit că „legiurile noastre represive sînt azi departe de a mai răspunde necesităților de apărare și conservare socială” și Codul penal de la 1864 „nu mai poate răspunde noilor forme de criminalitate ce ne amenință astăzi...” Raportorul legii la Camera deputaților reducea aceste forme de criminalitate la comunismul revoluționar, care, afirma el, „constituie în zilele noastre cea mai serioasă amenințare a ordinii publice internaționale”. De aceea se considera urgentă elaborarea „unei legi speciale care să completeze sau să modifice unele texte arhaice ale codului de la 1864”⁹.

Pentru a lovi fără cruțare în mișcarea revoluționară și democratică din România, în tendința de a o suprima, această lege identifica voit mișcarea revoluționară cu terorismul, căutînd să creeze un suport teoretic măsurilor pe care le prevedea.

Caracterul anticomunist al dispozițiilor ei era fățiș declarat *. Intenția vădit anticomunistă a legiuitorului din 1924 a fost clar expusă de raportorul legii în discursul rostit la 16 decembrie 1924. Raportorul

⁸ „Monitorul oficial” nr. 43, din 22 ianuarie 1925, p. 962.

* Deschis anticomuniste au fost prevederile articolului 11, prin care s-a statuat că se consideră ca delict și se pedepsește cu închisoare corecțională de la 5 la 10 ani, cu amendă de la 10 000 la 100 000 de lei și cu interdicție corecțională: „faptul de a intra în legătură cu vreo persoană sau asociație din străinătate în scopul de a primi instrucțiuni sau ajutoare de orice fel pentru pregătirea revoluțiunii comuniste”; „...faptul de a lucra prin mijloace teroriste la schimbarea ordinii sociale sau politice din România”; faptul de a ajuta cu știință în orice mod „asociațiunile teroriste din străinătate, și aceasta în cazul cînd atari asociațiuni teroriste ar urmări să distrugă actuala organizațiune socială a statului...”; faptul de a te afilia „la asociațiunile teroriste din străinătate” („Monitorul oficial” nr. 43, din 22 ianuarie 1925, p. 973—974).

În afară de incriminările stabilite prin articolul 11, legea a incriminat și sancționat aspru, prin articolul 1, „întelegerea sau asociațiunile formate în scopul de a prepara sau executa crime în contra persoanelor sau proprietății”, precum și „orice întelegere stabilită în acest scop”, considerîndu-le delict în contra liniștei publice. Trebuie arătat că din discuțiile purtate în parlament se constată că activitatea revoluționară și democratică era vizată în primul rînd prin prevederile acestui articol (vezi „Monitorul oficial” nr. 43, din 22 ianuarie 1925, *Dezbaterile camerei*, p. 952). Prin articolele 2—9 legiuitorul a incriminat și pedepsit foarte grav afilierea cu știință la asociațiile incriminate la articolul 1, „provocarea” directă, indiferent de mijloc, la comiterea infracțiunilor incriminate la articolul 1, un loc aparte acordîndu-se „provocării” prin viu grai (cuvîntări, discursuri, cîntece „tendențioase” sau amenințări rostite în public) și prin scris, precum și lăudării publice a faptelor socate crime și delictelor sau a autorilor și complicilor lor.

A mai fost incriminată și aspru pedepsită, prin articolul 10, expunerea sau purtarea în public a emblemelor, insinelor, steagurilor sau pancartelor, dacă prin acestea se „manifestă afilierea la asociațiunile sau întelegerea prevăzute la art. 1, sau se aduce aprobare în mod neîndoios vreunui fapt prevăzut și pedepsit de legea de față sau Codul penal, sau cînd după circumstanță aceasta va constitui o ațîtare, stîrnire sau incurajare la rebeliune sau la dezordine etc.”

respingea afirmația că „autorii proiectului urmăresc represiunea socialismului în genere“, precizînd : „Această afirmațiune este cu totul neîntemeiată, deoarece proiectul pe care sînteți chemați a-l vota se referă... numai la forma specifică sub care se prezintă astăzi comunismul revoluționar...“ În ce privește socialiștii, „atît timp cît se mărginesc a lupta prin mijloace legale ca să asigure o mai justă repartițiune a avuțiilor, ei sînt liberi să-și exprime doctrinele și să urmărească chiar transformarea actualei organizațiuni sociale... Ceea ce li se impune însă, este de a se menține în cadrul legalității și de a nu stabili raporturi cu persoanele sau asociațiunile din străinătate, în scopul de a primi ajutoare și instrucțiuni pentru pregătirea revoluțiunii comuniste...“⁹.

Prin scoaterea partidului comunist în afara legii, mișcarea muncitorească revoluționară și democratică era condamnată juridic ; linișțiți relativ puteau fi doar socialiștii de salon, încă liberi să-și propage teoriile.

În legătură cu această lege se impunea a observa că legiuitorul din 1924 a încălcat principiile și normele dreptului penal cu privire la actele preparatorii, potrivit cărora ele sînt pedepsite doar în mod excepțional, prevăzînd că actele preparatorii ale infracțiunilor stabilite prin lege se sancționau.

O altă mențiune ce se cere făcută este în legătură cu dispozițiile articolului 19, prin care s-a stabilit că în cazul infracțiunilor flagrante acestea urmau a se judeca după Legea micului parchet. Era pentru prima dată, de la elaborarea în 1913 a acestei legi de procedură, cînd s-a făcut extinderea ei și la infracțiunile politice, cu excepția celor comise prin presă. Tot sub aspectul procedural, este de reținut conținutul articolului 18, prin care s-a conferit instanțelor de judecată puterea de a interzice, de la început sau în cursul dezbaterilor, în total sau în parte, reproducerea sau dările de seamă ale dezbaterilor „în măsura în care aceste dări de seamă ar putea constitui un pericol pentru ordinea publică“, Ministerul Public (parchetul) fiind autoritatea care putea cere această interdicție.

Această din urmă măsură a reflectat teama guvernanților României ca pledoariile elementelor revoluționare și democratice, în frunte cu comuniștii, să nu fie cunoscute de mase, să nu le mobilizeze la luptă, ele constituind, în ochii opiniei publice progresiste, acte de demascare a politicii lor represive. De altfel, în raportul la Cameră se recunoștea acest adevăr. „Nu este nimeni a contesta că acei ce participă la mișcările de dezagregare socială se folosesc chiar de dezbaterile ce au loc în fața justiției, spre a utiliza atari dezbateri ca un mijloc de propagandă. Prin reproducerea cît mai largă a depozitiunilor acuzațiilor sau inculpațiilor, precum și a pledoariilor apărării, prin răspîndirea a mii de exemple a acestor dezbateri ce conțin opiniunile învinuiților, un proces, în loc de a fi un mijloc de înfrînare a tendințelor antisociale, devine dimpotrivă un mijloc indirect de încurajare a acestor tendințe“¹⁰.

Cu toată înăsprirea regimului incriminării și al pedepsei, clasele guvernante din România nu au fost pe deplin mulțumite de această lege, ceea ce a împins lucrurile către o completare a ei, făcută în anul 1927.

⁹ „Monitorul oficial“ nr. 47, din 28 ianuarie 1925, p. 1 110—1 111.

¹⁰ „Monitorul oficial“ nr. 43, din 22 ianuarie 1925, p. 979.

Prin aceasta, sub pretextul apărării „siguranței interioare a statului“, s-au incriminat acțiunile împotriva monarhiei și a formei de guvernământ monarhice, sancționându-se aspru nu numai fapta consumată, ci chiar și actele preparatorii, nu numai cel ce comitea aceste acte, ci și „provocatorii“, chiar când „provocarea“ nu a fost urmată de efecte, precum și „complicii“.

Trebuie reținut că în practica lor instanțele judecătorești s-au folosit, pentru a aplica legea în folosul claselor dominante, și de o serie de formulări vagi, neprecise ale ei. Legiuitorul ar fi fost obligat, în virtutea principiului legalității incriminării, principiu proclamat de doctrina burgheză și însoțit de legislația timpului, ca, pe planul tehnicii legislative, să formuleze precis, de pildă, conținutul expresiei „siguranța statului“. Deliberat n-a făcut-o însă și a lăsat justiției latitudinea de a aprecia care anume texte din legile în vigoare chemate să apere o atare siguranță a fost violat prin săvârșirea „actelor de agitațiune“.

Legiuitorul burgheziei și moșierimii române nu s-a înșelat prin poziția adoptată. Instanțele judecătorești au sancționat cu drasticitate și promptitudine actele de „agitațiune în contra siguranței statului“, creîndu-se cea mai bogată practică judiciară a timpului, ducînd la ani grei de condamnare¹¹.

Elaborarea și punerea în aplicare a *Legii pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice* a provocat un șir neîntrerupt de acțiuni și manifestări de protest din partea elementelor înaintate ale societății românești, a clasei muncitoare.

Partidul Comunist Român a înțeles, de la început, că prin legislația privind „liniștea publică“ și așa-numita „siguranță a statului“ s-a creat o contradicție flagrantă între prevederile constituționale — care consacrau „libertatea întrunirilor“, „libertatea conștiinței“, „libertatea presei“ etc. — și realitate, caracterizată prin lichidarea, în fapt, a acestor libertăți. Comuniștii și-au dat seama și evoluția evenimentelor

¹¹ Iată citeva exemple de sentințe, legate de aplicarea acestei legi, extrase din practica judiciară, care evidențiază, în același timp, dirza opoziție a elementelor revoluționare și democratice: 1 — redactarea de manifeste prin care se „ațîtau“ clasa muncitoare și țărănimea la „răzvrătire“ împotriva regimului (Casație II, decizia 5 571/12 noiembrie 1930); faptul că acuzatul G a încredințat acuzatului L un pachet de manifeste prin care clasa muncitoare era îndemnată să lupte pentru distrugerea monarhiei și a formei de guvernământ, precum și alte manifeste prin care muncitorii, țărani și soldații erau chemați să comemoreze a 12-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, amintindu-li-se să lupte împotriva regimului exploatator, așa cum au luptat muncitorii, țărani și soldații din Rusia. (*Loc. cit.*, decizia 27 560/1931); faptul că I.C., în calitate de director al revistei politice și sociale „Spre stînga“, a făcut să apară în coloanele revistei articole demascatoare ale regimului burghezo-moșieresc, declarate ca „subversive“ (Tribunalul Brașov, s. II, sentința nr. P. II, 2 597/1931 din 24 martie); „faptul că prevenitul fiind de profesie tipograf, membru al Comitetului Ajutorului Muncitoresc Român și membru al Sindicatului Unitar Tipografic, cu bună știință a înlesnit aici, în Capitală, tipărirea în ungurește a ziarului «Munkasélet» («Viața muncitoare») și a încercat răspîndirea numărului cu data de 27 ianuarie a.c., în care sînt publicate articolele: «În pragul unor războaie imperialiste», «Apel către muncitorimea din România» și «Congresul V al Internaționalei sindicatelor roșii», prin care muncitorimea din țară era provocată prin teroare la agitație de natură a pune în pericol siguranța statului, prin aceea că se criticau măsurile luate de guvern și se cerea unirea muncitorilor pentru apărarea Sovietelor“ (Camera de punere sub acuzare a Curții de apel din București, decizia nr. 89, din 5 februarie 1931).

a confirmat că asemenea legislație ținea direct reprimarea luptei democratice și revoluționare a poporului nostru, în frunte cu clasa muncitoare, și nu acțiunile bandelor de huligani, conduși de elementele legionare. „*În timp ce conducătorii muncitorilor și țăranilor erau arestați, bătuiți și schingiuiți în beciurile Siguranței, poliției și jandarmeriei, fasciștilor li se permitea să turbure ordinea publică, să spargă geamurile magazinelor și capetele cetățenilor evrei, să-i maltrateze în trenuri și să-i amenințe cu asasinarea pe cei care se opuneau acțiunilor lor reacționare*”¹².

Nenumărate sînt documentele epocii care atestă profunda nemulțumire pe care a provocat-o această lege, aplicarea ei, în rîndul comunistilor, al maselor muncitoare din România. Clasa muncitoare, în frunte cu P.C.R., s-a situat în prima linie a luptei pentru lichidarea situației create în țară. Într-un manifest al Comitetului Central al Blocului Muncitoresc-Țărănesc din România, apărut în ziarul „Înainte” din 11 noiembrie 1928, se arăta: „*Nici unul din drepturile cetățenilor, muncitorilor și țăranilor nu este respectat. În loc de drepturi, stare de asediu și consiliile de război; în loc de libertăți, închisoarea. Sute de muncitori, de intelectuali și de țărani zac azi în temnițe, condamnați la mii de ani de închisoare fiindcă au luptat pentru apărarea intereselor și năzuințelor maselor muncitorești și țărănești*”. Muncitorii, țăranii, intelectuali înaintați, toate elementele progresiste ale societății românești au cerut lichidarea legislației opresive, desființarea stării de asediu, a consiliilor de război și a cenzurii, pronunțîndu-se pentru restabilirea drepturilor și libertăților cetățenești. Într-un manifest al Consiliului General al Sindicatelor Unitare din România¹³, intitulat *Pentru 1 Mai! Către clasa muncitoare din România*, reprodus în „Viața muncitoare” din 26 aprilie 1926, se scria: „De la un capăt la altul al țării, în ziua de 1 Mai muncitorimea, adunată în întruniri publice, trebuie să-și ia angajamentul să nu înceteze lupta pînă nu vor cădea toate legile care ne răpesc drepturile noastre.

Jos legile Trancu-Iași a sindicatelor și conflictelor de muncă!

Jos legile Mîrzescu a persoanelor juridice și a ordinei publice!”

Iată deci că iluziile pe care și le-a făcut legiuitorul burghezo-moșieresc român prin elaborarea *Legii pentru reprimarea unor noi infracțiuni contra liniștei publice* s-au spulberat repede, iar în perioada crizei economice din anii 1929—1933 avîntul revoluționar al maselor muncitoare s-a intensificat; au avut loc mari bătălii de clasă care au demonstrat capacitatea clasei noastre muncitoare de a organiza și conduce lupta celor exploatați împotriva orînduirii burgheze.

În aceste condiții, guvernării României (de astă dată, pentru cea mai mare perioadă, partid de guvernămînt a fost Partidul național-țărănesc) au găsit că legislația penală în vigoare nu era suficient de repressivă și au întreprins o vastă activitate de legiferare în domeniul așa-numitei „ordinei publice și siguranță a statului”.

Demascată în ochii maselor, prin măsurile pe care le-a luat din primii ani ai guvernării, P.N.Ț. (să nu se uite că s-a caracterizat printr-o

¹² Manifest publicat în ziarul „Înainte” nr. 1, din 12 iunie 1927.

¹³ Vezi și Ilie Ceaulescu, *Din istoria contractului colectiv de muncă*, Editura politică, București, 1970, p. 55.

politică de maximă demagogie) nu și-a putut îndeplini „misiunea“ pentru care a fost scos din opoziție — „temperarea“ mișcării revoluționare și călăuzirea ei pe alte făgașe decât cereau interesele oamenilor muncii — și, în condițiile ofensivei mișcării revoluționare și democratice, determinată de efectele crizei economice, ei au trecut la o vastă acțiune de paralizare a acestei mișcări, pe toate fronturile, inclusiv cel legislativ. După o serie de tatonări, concretizate în legi ca : *Legea pentru apărarea liniștei și creditului țării*, din 2 aprilie 1932¹⁴ — prin care s-a incriminat și sancționat cu închisoare de la 3 luni la 2 ani răspîndirea în public, prin formă scrisă sau prin viu grai, a faptelor „de natură a produce panică sau de a turbura siguranța statului, ordinea publică sau liniștea cetățenilor“ etc. —, *Legea pentru autorizarea stării de asediu*¹⁵, din 4 februarie 1933 — elaborată intenționat pentru a putea trimite pe conducătorii luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști în fața instanțelor militare —, *Legea pentru completarea legii pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice*¹⁶, din 22 martie 1933, s-a ajuns ca în 12 mai 1933 să fie elaborată *Legea pentru reprimarea unor noi infracțiuni contra liniștei publice*¹⁷, de fapt o completare la legea din 1924, denumită de acum *Legea Mirzescu-Mironescu*.

Raportul la Cameră și Senat, discuțiile purtate în parlament și comentariile ulterioare demonstrează clar că burghezia și moșierimea din România priveau cu profundă teamă creșterea intensității luptei revoluționare în perioada crizei economice, găsind că legea din 1924 nu a incriminat toate manifestările luptei de clasă (raportul la Cameră denumea ocuparea uzinelor, fabricilor, atelierelor de către muncitorii greviști „îndrăzneț mod de adăpostire și fortificare a răzvrătirii“, neincriminat și nesancționat încă).

La articolul 1, prin aliniatul al doilea s-a adus o completare legii din 1924 (idee formulată și prin dispozițiile articolului 1 ale legii completatoare din 22 martie 1933), incriminîndu-se și simplul fapt al asociației, oricare ar fi durata sau numărul membrilor ei, precum și orice înțelegere „de a prepara sau executa chiar o singură crimă, determinată... în contra siguranței statului, cînd prin acea crimă se tinde fie la instalarea prin violență a dictaturii unei clase sociale asupra alteia, sau pentru suprimarea prin violență a unei clase sociale, sau în general pentru răsturnarea în mod violent a ordinei sociale existente în România, fie la executarea instrucțiunilor sau ordinelor unei asociațiuni din străinătate, care ar urmări schimbarea prin violență a ordinei sociale din România“.

Completarea este relevatoare pentru teama claselor exploatatoare de ideologia marxist-leninistă, care mobiliza masele la răsturnarea orînduirii burghezo-moșierești prin revoluție proletară și instaurarea statului oamenilor muncii, a dictaturii proletariatului. Este semnificativ, totodată, că legea a fost adoptată ulterior lucrărilor Congresului al V-lea al partidului, care a avut un rol important în mișcarea muncitorească din România.

¹⁴ C. Hamangiu, *Op. cit.*, vol. XVIII, p. 189.

¹⁵ *Ibidem*, vol. XXI, p. 51—52.

¹⁶ *Ibidem*, p. 89—92.

¹⁷ *Ibidem*, p. 643—653.

Prin Legea Mîrzescu-Mironescu s-a introdus pentru prima dată în rîndul pedepselor cunoscute în România pedeapsa interdicţiunii de domiciliu, adică interzicerea „de a locui pe timp de 6 luni pînă la 3 ani în comuna unde s-a comis infracţiunea sau într-o anumite regiune a ţării”. Această măsură a fost folosită foarte mult de regim împotriva comunistilor şi a altor elemente revoluţionare şi democratice, cărora li s-a interzis rămînerea în anumite locuri, pentru a li se împiedica activitatea, pentru a se lovi în influenţa pe care o aveau în rîndul maselor de oprimaţi. Această măsură, ca de altfel toate măsurile luate de guvernul României în această etapă, nu a putut duce la desfiinţarea mişcării revoluţionare şi democratice. Mai reţin atenţia dispoziţiile articolului 20, care au incriminat şi au sancţionat cu interdicţie corecţională de la un an la trei ani participarea la manifestaţii de stradă şi la procesiuni „în scopurile prevăzute la aliniatele I şi II din articolul 1”.

La fel este de menţionat că articolul 24 a incriminat şi sancţionat : „Baricadarea în clădirile publice sau în clădirile întreprinderilor industriale ori comerciale, publice sau private, şi refuzul de a părăsi acele localuri după somaţia agenţilor forţei publice”, pedeapsa fiind închisoarea corecţională de la 6 luni pînă la 5 ani.

Această prevedere (cuprinsă şi în articolul 24 al legii din 22 martie 1933) pune implicit în lumină activitatea revoluţionară a clasei muncitoare din România, formele noi de luptă pe care le-a promovat, forme pe care legiuitorul burgheziei şi moşierimii române s-a grăbit să le condamne. Dispoziţia referitoare la forma de grevă cu ocuparea locului de muncă, inclusă în Legea Mîrzescu-Mironescu, a reflectat panica burgheziei în faţa folosirii acestei forme de grevă în luptele ceferiştilor şi petroliştilor din ianuarie-februarie 1933. De fapt, şi în raportul la Cameră se afirma desigur aceasta, precizîndu-se că este o incriminare „inspirată de regretablele incidente ce de curînd au avut loc la atelierele C.F.R.”

În anii 1929—1933, în condiţiile creşterii avîntului de luptă al clasei muncitoare, Partidul Comunist Român îşi întăreşte legăturile cu masele largi populare, creşte influenţa sa în rîndul celor mai diverse pături ale populaţiei. În amplele acţiuni sociale desfăşurate de păturile populare, în frunte cu clasa muncitoare, apar forme noi, mai evolute de luptă, preconizate de partidul comunist. Astfel, P.C.R. a iniţiat şi realizat folosirea mai largă a grevei, cu ocuparea în acelaşi timp a întreprinderii, însoţite de demonstraţii de masă în stradă, organizarea de demonstraţii împotriva arestărilor comunistilor şi fruntaşilor luptei revoluţionare şi democratice, împotriva proceselor care li se înscenau. După luptele din ianuarie-februarie 1933, procesul conducătorilor ceferişti şi petrolişti a ocupat un loc central în activitatea partidului comunist, care a continuat lupta pentru ridicarea stării de asediu şi pentru legalizarea sa şi a celorlalte organizaţii de masă desfiinţate.

Cu toată represiunea dezlănţuită de reacţiune în această etapă, lupta revoluţionară s-a întărit, mase tot mai largi s-au înrolat sub steagul marxism-leninismului purtat de P.C.R.

Perioada care a urmat ieşirii din criza economică s-a caracterizat în România prin aceea că în viaţa politică a ţării s-a făcut simţită tot mai pregnant influenţa cercurilor monopoliste reacţionare, accentuîndu-se pro-

cesul de lichidare a democrației burgheze, de restringere a drepturilor și libertăților cetățenești. Faptul cel mai caracteristic pentru tendințele ultra-reacționare promovate de cercurile oligarhiei române l-a constituit crearea organizației teroriste de tip fascist Garda de fier, care a fost impusă în viața politică a țării, cu consecințe nefaste pentru poporul român.

Orientarea politică antipopulară a claselor dominante (partid de guvernământ fiind, după 1933, Partidul național-liberal, condus de la asasinarea lui I. G. Duca de Gh. Tătăărăscu) s-a reflectat din plin și în domeniul dreptului penal. O primă manifestare s-a semnalat la 7 aprilie 1934, prin elaborarea și punerea în aplicare a Legii pentru apărarea ordinii în stat¹⁸ — expresie clară a atentatului la principiile înscrise în Constituție. Subliniem, mai întâi, că libertatea „constituțională” de asociere a fost pur și simplu lichidată prin prevederile articolelor 1—3 ale acestei legi, care au dat Consiliului de Miniștri dreptul de a dizolva grupările politice ce „pun în pericol siguranța ordinii politice de stat, sau a ordinii sociale” *. Se părea că dispozițiile legii urmau a se aplica tuturor organizațiilor dizolvate. Adevărul a fost cu totul altul. În timp ce organizațiile conduse de partidul comunist, alcătuite din elemente revoluționare, democratice, antifasciste, patriotice, suportau totalmente rigorile legii, pentru că luptau împotriva politicii opritoare a guvernărilor României, organizațiile Gărzii de fier, care s-au dedat la crime, la acțiuni care puneau în pericol existența României ca stat independent și suveran, au fost într-un fel sau altul tolerate, măsurile luate împotriva lor fiind adesea ineficace **.

Este de menționat că, sub acoperământul legii, actul de desființare al acestor organizații politice a fost calificat *act de guvernământ* care, potrivit Legii contenciosului administrativ din 1925, nu a mai putut fi cercetat pe nici o cale, inclusiv cea a justiției, din punctul de vedere al lega-

¹⁸ *Ibidem*, vol. XXII, p. 121—124.

* *Legea pentru apărarea ordinii în stat* din 1934 a cuprins și dispoziții care au incriminat, pe de o parte, crearea sub orice formă de societăți și asociații secrete, pedepsind-o cu închisoare corecțională care mergea pînă la un an, iar pe de altă parte a considerat infracțiuni, pedepsite cu închisoare corecțională de la 1 la 5 ani și interdicție corecțională pe același interval :

„a) Purtarea, chiar ascunsă, de orice uniformă, costume speciale, steaguri sau orice alte embleme care învederează participarea la activitatea unei grupări politice dizolvate ;

b) Ținerea oricăror adunări, formarea de cortegii, precum și orice fel de acțiune politică, publică sau clandestină, de către membrii grupărilor dizolvate ;

c) Adunarea de fonduri sau de orice mijloace materiale pentru continuarea activității grupării dizolvate ;

d) Găzduirea, cu știință, a uneia sau mai multor persoane urmărite sau condamnate pentru vreuna din faptele prevăzute de acest articol, precum și nepredarea armelor, fondurilor, arhivelor, corespondenței sau oricăror mijloace servind la săvîrșirea scopului urmărit de gruparea dizolvată și aparținînd acesteia” (C. Hamangiu, *Op. cit.*, vol. XXII, p. 121).

S-a pedepsit coparticiparea sub orice formă la activitatea acestor organizații dizolvate, iar pentru funcționarii publici, pentru elevi și studenți s-au instituit în plus și alte sancțiuni (suspendarea funcționarilor publici, excluderea din învățămînt a elevilor și studenților etc.).

** Se știe că în decembrie 1933 elemente legionare au asasinat pe primul ministru al României, I. G. Duca, ca răspuns la măsura luată de acesta printr-un jurnal al Consiliului de Miniștri din 9 decembrie 1933, prin care se dizolva această organizație.

lității și oportunității lui. În acest mod abuzul a fost așezat înaintea legalității burgheze.

Partidul Comunist Român, care a înțeles foarte bine ținta acestei legi, făcea cunoscut maselor : „*Toate organizațiile de masă ale poporului muncitor din România au fost interzise — se arăta într-un manifest al C.C. al P.C.R. din 1934. Toate ziarele de stînga, dreptul de cuvîntare și de scriere al poporului au fost suspendate. Toate sălile de întrunire au fost închise. Militanții curajoși pentru libertățile cetățenești au fost arestați ori, în cel mai bun caz, percheziționați, bătuiți, batjocoriți. Casele lor au fost în multe locuri vandalicește devastate.*

Poporul muncitor este scos din lege“¹⁹.

În aceste împrejurări, partidul comunist, exprimînd interesele vitale ale maselor largi, a militat pentru organizarea și unirea tuturor forțelor democratice și patriotice ale poporului. „Burghezia vă interzice organizațiile. Ei bine, *organizați-vă !* Nici una din nevoile voastre economice, culturale, profesionale, școlare, nici una din năzuințele voastre materiale ori ideologice fără organizație. Unirea face puterea... *Cu toții la organizații, cu toții la lupta pentru drepturile răpite, cu toții la apărarea propriilor interese*“²⁰.

O contribuție însemnată la înăsprirea represiunii penale împotriva forțelor revoluționare și democratice a adus-o permanentizarea stării de asediu. De la *Legea pentru autorizarea stării de asediu* din 16 martie 1934 și pînă la *Decretul pentru prelungirea valabilității Legii pentru autorizarea stării de asediu* din 13 septembrie 1937, toate legile în materie au autorizat guvernul să decreteze, pe termen de 6 luni, starea de asediu generală sau parțială. Se impune a observa că, deși s-a stabilit ca starea de asediu să se instituie numai pe termen de 6 luni, creîndu-se prin lege guvernului posibilitatea de a o mai prelungi pe încă 6 luni, fiecare lege de acest gen elaborată ulterior legii din 16 martie 1934 a prevăzut posibilitatea de prelungire pe cîte 6 luni a stării de asediu și astfel s-a ajuns ca după 1933 starea de asediu să fie permanentă²¹.

Merită o atenție aparte *Legea pentru prelungirea stării de asediu*²² din 15 martie 1937, pentru că, în afară de dispozițiile referitoare la prelungirea cu încă 6 luni a stării de asediu, ea a adus și dispoziții prin care s-a înăsprit fătîș represiunea penală. Pe de o parte, prin aceea că o serie de infracțiuni prevăzute de Codul penal în vigoare au fost scoase din competența instanțelor judecătorești ordinare și date în competența instan-

¹⁹ *Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1934—1937*, vol. IV, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 198.

²⁰ *Ibidem*, p. 203.

²¹ Iată actele normative care au instituit, de fapt, în mod permanent starea de asediu în România : *Legea pentru autorizarea stării de asediu* din 4 februarie 1933 ; *Decretul pentru prelungirea stării de asediu* din 30 decembrie 1933 ; *Legea pentru autorizarea stării de asediu* din 16 martie 1934 ; *Decretul pentru prelungirea stării de asediu* din 15 septembrie 1934 ; *Legea pentru prelungirea stării de asediu* din 14 martie 1935 ; *Decretul pentru prelungirea stării de asediu* din 14 septembrie 1935 ; *Legea pentru prelungirea valabilității legii pentru autorizarea stării de asediu* din 14 martie 1936 ; *Decretul pentru prelungirea stării de asediu* din 15 septembrie 1936 ; *Legea pentru prelungirea stării de asediu* din 15 martie 1937 ; *Decretul pentru prelungirea valabilității legii pentru autorizarea stării de asediu* din 13 septembrie 1937.

²² C. Hamangiu, *Op. cit.*, vol. XXV, partea I, p. 381—383.

țelor militare (a se vedea articolul 2 al legii), iar pe de altă parte s-a încălcat principiul neretroactivității legii, care este de esența legii penale, stabilindu-se prin articolul 4 că instanțele militare erau competente a judeca și unele infracțiuni comise anterior, nejustificate sau în curs de judecare.

Partidul Comunist Român, în fruntea luptei revoluționare și democratice din țara noastră, a demască neconținut politica de înăsprire a represiunii penale promovată de cercurile guvernante, subliniind, în diverse ocazii, că prin legislația reacționară, și în special prin „legile reacționare Mîrzescu-Mironescu, legi infame și scelerate“, guvernării României caută să lovească în întregul popor, și în primul rînd în oamenii muncii, că aceste legi „servesc așa-zisei «justiții» militare, ca la ordinul guvernului să arunce în temniță pentru mii de ani pe cei mai curajoși și mai devotați fii ai poporului“²³. El s-a adresat tuturor forțelor politice progresiste din țară, chemîndu-le la acțiuni comune pentru salvarea națiunii, „*pentru desființarea cenzurii, a stării de asediu și a legilor antipopulare, pentru apărarea și lărgirea drepturilor cetățenești și a libertății de organizare a muncitorimii și țărînimii. Pentru desființarea oricăror măsuri ori legi de persecutare a naționalităților și pentru interzicerea și dizolvarea organizațiilor fasciste* ;

pentru amnistiarea tuturor condamnaților și arestaților antifasciști, victime ale terorii militare și ale «legilor» Mîrzescu-Mironescu. Pentru arestarea șefilor fasciști-complotiști trădători de țară...

*pentru un guvern al Frontului popular antifascist ; pentru democratizarea țării ; luptă pentru pace ; împotrivire ofensivei de jaf a celor mai reacționari bogătași și bancheri“*²⁴.

Accentuarea procesului de lichidare a democrației burgheze, de restringere, pînă la anulare uneori, a drepturilor și libertăților cetățenești, proces caracteristic pentru etapa de după criza economică din anii 1929—1933, și-a găsit o exprimare destul de concludentă în Codul penal pus în aplicare la 1 ianuarie 1937.

Codul penal din 1937 a făcut, pentru prima dată în legislația penală din țara noastră, o reglementare minuțioasă a infracțiunilor, clasificîndu-le în : infracțiuni de drept comun care puteau deveni infracțiuni politice (în raport cu împrejurările în care s-au comis sau datorită mobilului lor), infracțiuni politice prin natura lor și infracțiuni de drept comun care nu puteau deveni niciodată și sub nici o condiție infracțiuni politice.

Întrebarea care apare în primul rînd în legătură cu prima categorie de infracțiuni este aceea de a ști cine aprecia împrejurările și mobilul comiterii infracțiunii pentru a decide dacă erau sau nu politice, pentru că legiuitorul nu s-a încumetat să definească exact noțiunile de mobil politic și de împrejurări cu caracter politic. Răspunsul este clar : instanța judecătorească, nu o dată instanță militară, unealtă oarbă a regimului, care a considerat activitatea revoluționară și democratică drept infracțiune politică, în timp ce activitatea criminală a legionarilor a „scăpat“ adesea de consecințele pe care le-ar fi meritat.

²³ Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 346.

²⁴ Ibidem, p. 351.

În legătură cu infracțiunile politice, trebuie să observăm că acest Cod penal a lărgit mult numărul acestora comparativ cu Codul penal din 1864, în expunerea de motive menționându-se expres că prin dispozițiile codului se urmărea combaterea „doctrinei comuniste“.

În fine, codul a inclus — în enumerarea făcută de articolul 27, aliniatul al treilea — în rîndul infracțiunilor de drept comun și faptele care aveau drept scop „fie schimbarea bazei oricărei organizațiuni sociale, fie numai schimbarea bazelor organizațiunii sociale a României“, prevedere care privea direct mișcarea comunistă. În felul acesta, elementele comuniste, arestate și condamnate pentru activitatea lor revoluționară și patriotică, au fost scoase de sub regimul stabilit de Codul penal pentru infracțiunile politice și nu s-au bucurat de amnistie — care se acorda *numai* pentru infracțiunile politice —, iar în privința executării pedepsei au fost tratați cu același regim penitenciar ca și infractorii de drept comun, urmărindu-se exterminarea lor morală și fizică.

Legiuitorul din 1937 n-a scăpat din vedere nici incriminarea și sancționarea manifestațiilor de simpatie și de solidaritate cu mișcarea revoluționară și democratică. S-au incriminat și sancționat „instigarea publică“ (articolul 327), „lauda publică“ a acțiunilor revoluționare (articolul 328), „delictul de apologie“, demonstrațiile de stradă (articolele 330—332 ș.a.). În ceea ce privește categoria intelectualilor, știut fiind că în această perioadă numeroși reprezentanți ai intelectualității progresiste și democratice își manifestau neliniștea față de activizarea legionarilor și pericolul înfeudării țării imperialismului fascist german, alăturându-se prin activitatea lor mișcării revoluționare, democratice și antifasciste, s-au stabilit dispoziții care au agravat regimul pedepselor (de exemplu, prin articolul 336 s-a statuat că atunci cînd infracțiunile la așa-numita „liniște publică“ au fost săvîrșite de funcționari se aplica pedeapsa stabilită de cod, „sporindu-se cu un plus pînă la doi ani“).

La înăsprirea represiunii penale în România a contribuit și legislația justiției militare. Un loc important pentru această epocă îl ocupă Codul justiției militare din 1937²⁵, prin care s-au incriminat nu numai faptele penale comise de militari sau de cei asimilați lor, ci și cele comise de civili în timpul stării de asediu sau în timp de război. Au fost transferate în competența instanțelor militare fapte încadrate sub denumirea de „spionaj“, „trădare“, „complot“ etc., iar acțiunile revoluționare și democratice au fost calificate în acest mod. Astfel tribunalele militare s-au transformat în instanțe ordinare, de drept comun, pentru judecarea elementelor revoluționare, antifasciste, în frunte cu comuniștii, chiar și în timp de pace.

Instaurată în februarie 1938, dictatura regală a făcut mai represiv regimul infracțional și al pedepselor. Începînd cu *Decretul-lege pentru apărarea ordinii în stat* din 15 aprilie 1938, au fost elaborate mai multe legi privitoare la așa-numita „liniște publică“, „ordine și siguranță a statului“. Prin aceste legi s-au interzis deschis o serie de acțiuni cu caracter politic îndreptate împotriva regimului de dictatură, incriminându-se și sancționându-se foarte aspru încălcarea prevederilor lor.

Constituția României din 1938, prin articolul 15, a creat posibilitatea aplicării pedepsei cu moartea și pentru timp de pace, lucru neîntîlnit în

²⁵ C. Hamangiu, *Op. cit.*, vol. XXV, partea I, p. 404—493.

legislația României pînă la această dată, conferindu-se putere de decizie în această privință Consiliului de Miniștri. Prin Jurnalul Consiliului de Miniștri din 24 mai 1938 s-au pus în practică dispozițiile Constituției, Consiliul de Miniștri declarîndu-se „în drept să aprecieze oportunitatea de a decide aplicarea acestei sancțiuni capitale“.

La 24 septembrie 1938 a fost promulgată prin decret regal *Legea pentru modificarea Codului penal „Carol al II-lea“ și punerea în concordanță cu Constituția nouă*²⁶, care, pe lîngă atenția dată incriminării, s-a referit și la regimul pedepselor, introducînd, la articolul 22, în rîndul pedepselor pentru crime moartea.

Aceste măsuri, care pe parcurs au mai fost completate, iar în timpul dictaturii militare-fasciste au fost mult amplificate, pentru a corespunde politicii de teroare promovată de cele mai reacționare cercuri ale claselor dominante, erau menite să lovească nemijlocit în lupta clasei muncitoare, a poporului român pentru eliberare socială și națională, pentru progres. Desele procese intentate comuniștilor, elementelor celor mai înaintate ale societății românești, animate de idealurile fericirii poporului, au fost dovada cea mai elocventă a țintei urmărite de regimul burghezo-moșieresc prin legislația penală elaborată în perioada interbelică : reprimarea luptei revoluționare și democratice.

²⁶ *Ibidem*, partea a II-a, p. 1812—1856.

Crearea partidelor comuniste, o etapă nouă, superioară în dezvoltarea mișcării muncitorești internaționale

TRAIAN CARACIUC, NICOLAE COPOIU

Mișcarea muncitorească internațională a cunoscut etape succesive de dezvoltare, determinate implacabil de legitățile procesului istoric pe care l-a parcurs societatea omenească în ultimul veac și jumătate. La rîndul ei, fiecare etapă s-a caracterizat prin trăsături proprii, rezultate din stadiul de dezvoltare în care se afla societatea în ansamblu, de particularitățile și tradițiile istorice ale poporului sau țării în cadrul căreia se producea ridicarea la luptă a clasei muncitoare. Căci mișcarea muncitorească, angajată din plin în dezvoltarea problemelor care frământau destinele fiecărui popor, prin poziția sa social-politică, a devenit stegarul intereselor vitale și aspirațiilor majore ale maselor.

Marile etape istorice ale dezvoltării mișcării muncitorești internaționale au fost marcate de gradul de organizare și maturizare politică a proletariatului, dar și de marile evenimente care au deschis omenirii orizonturi noi și care au pus amprenta asupra cursului istoriei.

Una dintre etapele majore ale dezvoltării mișcării muncitorești internaționale a fost reprezentată de constituirea partidelor comuniste. Crearea partidelor comuniste a fost un proces complex, în cadrul căruia au acționat factori generali și factori particulari în fiecare țară. În ansamblu, nașterea noilor partide a inaugurat o etapă nouă, superioară, în dezvoltarea mișcării muncitorești internaționale.

Pentru a înțelege mai bine elementele caracteristice acestei etape, este necesară o scurtă incursiune în etapa anterioară pentru a evidenția elementele caracteristice care au contribuit la accelerarea nașterii partidelor comuniste. Pe plan organizatoric, etapa anterioară — sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru — s-a exprimat în existența și activitatea partidelor socialiste în zeci de țări *. Dacă ar trebui să se determine elementul cel mai specific al dezvoltării societății europene din punctul de vedere politic în ultima treime a secolului trecut, ar fi greu să se găsească un altul care să se compare cu apariția partidelor socialiste.

* În ajunul primului război mondial, partidele socialiste își desfășurau activitatea într-un număr de 38 de țări, reunind 4,2 milioane de membri (Austria — 145 000 ; Cehoslovacia — 144 000 ; Franța — 80 300 ; Italia — 51 000).

proces indisolubil legat de afirmarea marxismului în mișcarea muncitorească.

Înviorarea atmosferei politice în mai multe țări europene, ca urmare a participării partidelor socialiste la viața politică, a împrăștiat miasmele reacțiunii din anii represiunii comunarzilor parizieni. Lupta parlamentară a fost abordată de socialiști cu curaj și pasiune, considerându-se că se vor crea fisuri din ce în ce mai largi în blocul burgheziei *. Marx și Engels au acordat o mare însemnătate participării socialiștilor la campaniile electorale. „Nu trebuie să se creadă — scria Marx — că a avea muncitori în parlamente este un lucru de mică importanță... Guvernele ne sînt ostile; trebuie să le dăm riposta cuvenită prin toate mijloacele de care dispunem. Orice muncitor intrat în parlament înseamnă o victorie obținută împotriva lor, dar trebuie aleși oameni adevărați...”.

Dar iluzia și tentația parlamentară din partidele socialiste au avut și consecințe, care ulterior s-au răsfrînt negativ nu numai asupra caracterului de clasă al politicii acestora, ci și asupra existenței însăși a unora dintre ele. În țările în care fusese cucerit dreptul de vot universal, în partidele socialiste au intrat elemente burghezo-liberale dornice să parvină în viața politică cu ajutorul maselor muncitorești. Semnalat încă din ultimii ani ai secolului trecut, acest pericol a generat necesitatea unor repetate delimitări în cadrul fiecărui partid muncitoresc la începutul veacului nostru, proces deosebit de complex și contradictoriu.

În unele țări s-a ajuns la constituirea mai multor partide care se considerau socialiste și muncitorești (în Rusia — „bolșevicii” și „menșevicii”, în Bulgaria „strimții” și „largii” etc.). În Franța, intrarea socialistului Millerand într-un guvern burghez a detașat, de asemenea, aripa cea mai de dreapta „socialistă” de partidul clasei muncitoare.

Delimitările despre care vorbea V. I. Lenin la începutul veacului nu însemnau sciziune, ci o detașare principală a elementului revoluționar de cel reformist în cadrul fiecărui partid. Plecarea „generoșilor” din P.S.D.M.R. nu a produs nici o sciziune în rîndurile proletariatului român, dimpotrivă a eliberat partidul clasei muncitoare de un balast ideologic pe care l-ar fi resimțit greu mai târziu. Acesta a fost unul dintre motivele principale care explică poziția unitară a mișcării muncitorești din România față de toate marile probleme care au apărut la ordinea zilei: răscoala din 1907, reformele agrară și electorală, războaiele balcanice, primul război mondial, Revoluția din Octombrie ș.a.

Delimitarea din sinul partidelor clasei muncitoare din mai multe țări nu s-a produs pe calea unei evoluții lente, organice, ci printr-o confruntare violentă, prilejuită de atitudinea față de primul război mondial.

Partidele social-democrate din Austro-Ungaria, Germania, Franța, Italia și altele care apăreau ca partide puternice — mai ales prin succesele lor parlamentare — au dovedit, la începutul războiului, că nu era posibilă menținerea în continuare pe suportul proletar a balastului burghezo-liberal care se afla, dintr-un motiv sau altul, încadrat sub steagul socialismului. Partidele social-democrate, în care procesul delimitării s-a accen-

* În anul 1914, partidele socialiste din principalele țări capitaliste aveau următoarea reprezentanță parlamentară: Germania — 110 deputați, Franța — 103, Finlanda — 90, Austro-Ungaria — 82, Italia — 80, Suedia — 75, Marea Britanie — 42, Belgia — 38, Danemarca — 32, Norvegia — 23 etc.

tuat în condițiile declanșării războiului, au trecut printr-o criză inevitabilă, agravată, bineînțeles, de acest război.

Poziția partidelor socialiste față de războiul izbucnit în 1914 se explică nu atât prin împrejurări imediate, cât prin întreaga lor activitate anterioară. Acolo unde partidul clasei muncitoare își păstrase nealterat caracterul de clasă, desfășurase lupta revoluționară, călăuzit de principiile socialismului științific, poziția față de război a fost, în linii generale, clară de la început, și anume în spiritul rezoluțiilor congreselor Internaționalei a II-a de la Stuttgart și Basel. Acesta a fost cazul, în primul rînd, al Partidului bolșevic din Rusia, condus de V. I. Lenin, care, delimitat de aripa reformistă, burghezo-liberală, „menșevică“, nu a manifestat nici o ezitare cu privire la aprecierea caracterului imperialist al războiului izbucnit în 1914. O poziție asemănătoare față de război au adoptat partidul „tesniacilor“ din Bulgaria, opus partidului „largilor“, Partidul Social-Democrat din Serbia și Partidul Social-Democrat din România, și unele grupări de stînga din P.S.D. din Germania și din Italia, din Olanda ș.a.

În legătură cu poziția pe care au adoptat-o partidele socialiste față de primul război mondial, trebuie să se țină seama că fiecare partid socialist reprezenta o entitate politică în propria țară și activitatea sa se desfășura, în primul rînd, în raport cu realitățile social-politice și economice, cu aspirațiile generale ale maselor muncitoare din țara respectivă. Viziunea globală asupra poziției partidelor socialiste s-a datorat, într-o anumită măsură, identificării întregii mișcări muncitorești cu Internaționala a II-a. Or, Internaționala a II-a a fost o organizație care reunea, în formele cunoscute, toate partidele clasei muncitoare din diferite țări, dar care nu implica și orientarea absolută a secțiilor naționale de către forul central, care avea legături doar prin congrese internaționale cu fiecare partid în propria-i țară. Criza Internaționalei a II-a, cu prilejul declanșării războiului imperialist din 1914—1918, exprima în fond falimentul ideilor socialiştilor de tip oportunist, reformist, caracteristice unei mari părți dintre liderii partidelor din Internaționala a II-a.

Modul în care Internaționala a II-a a părăsit scena istoriei odată cu războiul mondial este un fapt asupra căruia, după părerea noastră, nu s-a meditat îndeajuns. Odată cu dispariția Internaționalei a II-a trebuie să spunem că organizațiile clasei muncitoare și-au continuat lupta revoluționară potrivit principiilor și tradițiilor proprii, ba chiar resimțindu-se un suflu de radicalizare încă în anii 1914—1915 la unele partide care nu mai simțeau suflul puternic al dogmelor Internaționalei a II-a. În interesul luptei energice pe care o desfășurau împotriva războiului imperialist și a țarismului, Partidul bolșevic, în frunte cu V. I. Lenin, a putut să dezvăluie mai bine oportunismul menșevicilor, ajutînd clarificărilor partidelor din Internaționala a II-a.

Analiza cea mai profundă a situației din mișcarea muncitorească la începutul și în timpul primului război mondial a făcut-o Lenin. Leninismul s-a afirmat cu acest prilej pe plan internațional ca teorie a revoluției socialiste în epoca imperialistă. Lucrările teoretice ale lui V. I. Lenin din anii 1914—1915, în care se găsesc caracterizările cele mai cuprinzătoare la adresa activității Internaționalei a II-a, au reprezentat totodată punctul de plecare al concepției nu atât asupra unei noi Internaționale, cât a unor partide de tip nou.

Partidele de stînga, fracțiuni radicale din partidele socialiste, militanți revoluționari de mare prestigiu, mișcarea muncitorească internațională au pus cu tărie problema regrupării tuturor forțelor revoluționare marxiste, a eliminării reformiștilor din mișcarea muncitorească, a găsirii unor forme noi de manifestare a solidarității internaționaliste a celor ce muncesc, combative, care să aibă la bază principiul luptei de clasă, intransigente față de exploatare. În acest sens sînt elocvente conferințele internaționale socialiste de la București (din iulie 1915), Zimmerwald (septembrie 1915), Kienthal (mai 1916), Stockholm (septembrie 1917).

Crearea partidelor comuniste, la sfîrșitul deceniului al 2-lea și începutul deceniului al 3-lea ale secolului nostru, constituie totodată rezultanta politică a unor puternice confruntări sociale, care au cuprins cu o deosebită intensitate un mare număr de țări europene, precum și multe țări de pe alte continente¹. Imperialismul a ascuțit la maximum toate contradicțiile sistemului bazat pe exploatarea omului de către om, a apropiat și mai mult lumea capitalistă de revoluția proletară. În fiecare țară, alături de antagonismele fundamentale ale modului de producție capitalist, existau o serie de contradicții sociale, politice și naționale specifice, care diversificau sarcinile clasei muncitoare în funcție de cadrul concret, creau noi fronturi de luptă pentru eliberarea națională și socială.

O puternică înfrîurire asupra procesului revoluționar mondial a exercitat Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, prima revoluție victorioasă a muncitorilor și țăranilor, care a inaugurat o nouă epocă în istoria omenirii, a stimulat avîntul revoluționar al muncitorilor de pretutindeni, răsunînd ca un îndemn de luptă și mai hotărîtă pentru eliberarea socială și națională, pentru realizarea înaltelor aspirații de progres ale popoarelor.

Perioada 1918—1921 se înscrie în istoria mișcării muncitorești ca o *perioadă distinctă a unui puternic avînt revoluționar*. Cu toate deosebirile mari în ce privește intensitatea și formele luptei — determinate de condițiile economice și social-politice, de relațiile dintre clase, de interesele și tradițiile specifice fiecărei țări —, obiectivele mișcării revoluționare din acea perioadă istorică se înscriu pe cîteva coordonate principale: stăvilirea cataclismului imperialist și încheierea unei păci drepte, cucerirea puterii politice de către proletariat, lichidarea regimurilor autocrate și coloniale, constituirea sau desăvîrșirea statelor naționale, apărarea primului stat socialist — Rusia sovietică. Puternica și masiva ridicare la luptă a clasei muncitoare a generat o mare varietate a formelor de acțiune și a mijloacelor de luptă: revoluții proletare, răscoale în rîndul armatei, greve generale, demonstrații politice, mișcări sociale de lungă durată, mișcări de solidaritate proletară etc.

În *Germania, Austro-Ungaria*, revoluțiile au zguduit puternic edificiul bazat pe exploatare și asuprire, au demonstrat forța de acțiune a clasei muncitoare angajată în lupta pentru transformări fundamentale ale lumii contemporane. Revoluția burghezo-democratică din octombrie-

¹ *Istoriia mejdunarodnogo raboego i naționalnogo-osvoboditel'nogo dvijenja (Istoria mișcării muncitorești internaționale și de eliberare națională)*, partea a II-a, Izdatelstvo „Misl“, Moskva, 1969, p. 361.

noiembrie 1918 din Austro-Ungaria a dus la prăbușirea imperiului habsburgic — conglomerat de popoare subjugate —, a creat posibilitatea ca acestea să scuture jugul asupririi, să-și îndeplinească aspirațiile spre formarea de state naționale independente sau desăvârșirea unității lor de stat. Harta politică a continentului european înregistrează apariția a noi state : *Austria, Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, Iugoslavia*.

Efervescența revoluționară a cuprins, începînd din anul 1918, cu o intensitate deosebită țări ca : *Franța, Finlanda, Italia, România, Anglia, Polonia, Grecia, Belgia*.

Ridicarea la luptă a clasei muncitoare împotriva orînduirii capitaliste a depășit cadrul Europei, extinzîndu-se asupra *S.U.A., Japoniei* și a altor țări.

Una dintre trăsăturile fundamentale ale avîntului revoluționar desfășurat în anii de după primul război mondial a fost dezvoltarea mișcării de eliberare națională, lupta împotriva formelor directe și mascate ale colonialismului și asupririi străine². În acest context, „mișcarea de la 4 mai” 1919 din *China*, care reprezintă intrarea în lupta de eliberare națională și socială a tînărului proletariat chinez, are o importanță și o semnificație deosebite. Au loc mișcări antiimperialiste și antifeudale în *India, Coreea, Indonezia*. Împotriva jugului exploatării străine se ridică masele muncitoare din *Siria, Egipt, Libia, Sudan, Somalia*. Se dezvoltă mișcarea anticolonială, desigur încă în forme embrionare, în țările din Africa tropicală (*Nigeria, Sierra Leone, Congo Belgian, Senegal*). Ca urmare a luptei popoarelor pentru scuturarea jugului străin, a cadrului internațional favorabil, o serie de țări și-au dobîndit independența (*Iran, Afganistan* și *Mongolia*). Scena politică a țărilor Americii Latine (*Argentina, Chile, Peru, Uruguay, Mexic, Cuba*) este dominată de puternice confruntări la care iau parte cele mai largi categorii sociale, angajate în lupta pentru drepturi economice și libertăți democratice.

Lupta clasei muncitoare împotriva capitalului în perioada anilor 1918—1923 înscrie emoționante acțiuni de solidaritate internaționalistă, de apropiere a popoarelor în bătălia pentru progres social și civilizație. Principiul internaționalismului proletar îmbrăca formele specifice ale unui anumit cadru istoric în care se desfășura mișcarea muncitorească, el se materializa în apărarea Rusiei sovietice, în sprijinirea morală a revoluțiilor muncitorești din alte țări, în condamnarea represiunilor etc.

Avîntul revoluționar care a caracterizat perioada de după primul război mondial se încadrează în istoria mișcării muncitorești internaționale ca un capitol distinct, de mare importanță teoretică și practică. Clasa muncitoare a acționat ca forța motrice fundamentală a bătăliilor sociale ale acestor ani *. Trebuie subliniat că, în unele țări, masiva ridicare la luptă a celor mai largi mase populare a depășit capacitatea de acțiune și organizare a partidelor muncitorești, a întrecut schemele programatice și

² *Kommunisteskiei Internațional. Kratkii istoriceskiei ocerk (Internaționala Comunistă. Scurt studiu istoric)*, Izdatelstvo Politiceskoi Literaturi, Moskva, 1969, p. 42.

* La începutul deceniului al 3-lea, numărul muncitorilor din țările capitaliste era de 110 000 000. În anul 1921, sindicatele grupau 44 000 000 de membri. Numărul membrilor partidelor muncitorești a atins cifra de 8 500 000. Vezi *Jahrbuch für Wirtschaft Politik und Arbeiterbewegung. 1923—1924 (Anuarul de economie politică și mișcare muncitorească. 1923—1924)*, Hamburg, p. 87.

strategice fixate în etapele precedente. Într-un moment de răscruce, când, după părerea lui V. I. Lenin, se conturau premisele unei revoluții politice mondiale, partidele socialiste din Europa occidentală nu au putut rezista în confruntarea cu practica luptei maselor muncitoare, care, în unele țări, tindea, în mod spontan, spre răsturnarea regimurilor politice existente. Este indiscutabil faptul că luptele sociale din această perioadă și-au pus o puternică amprentă asupra mutațiilor politice din sînul social-democrației, au accelerat procesul complex și dificil de clarificare ideologică și politică.

★

Constituirea partidelor comuniste în numeroase țări ale lumii în anii 1918—1921 a avut loc în condițiile caracteristice fiecărei țări în parte, dar a reprezentat, în același timp, pretutindeni ruptura radicală și directă cu reformismul. Acest proces, marcat de ridicarea pe o treaptă superioară a mișcării muncitorești, a fost rezultatul firesc al evoluției mișcării revoluționare a diferitelor popoare, care a dus la unirea sub steagul marxism-leninismului a celor mai înaintate forțe ale clasei muncitoare.

Afirmarea plenară a ideilor comuniste în mișcarea muncitorească, procesul de consolidare politică și organizatorică a partidelor revoluționare se materializau într-o gamă deosebit de variată de forme și metode specifice, reflectînd o suită de particularități concret-istorice în fiecare țară.

Procesul de creare a partidelor comuniste era într-o conexiune directă cu poziția anterioară a partidelor socialiste, fiind condiționat de intensitatea și formele luptei de clasă, de raportul dintre diferitele categorii și clase sociale, de tradițiile istorice ale evoluției mișcării revoluționare etc. Aceste particularități aveau să-și pună amprenta asupra momentului, genezei și a forțelor social-politice care au contribuit la constituirea noilor partide ale clasei muncitoare. Un număr de partide comuniste s-au născut direct din partidele socialiste, reprezentînd partea cea mai avansată, cea mai revoluționară a mișcării socialiste. În alte țări, partidele comuniste au reprezentat rezultanta unificării grupelor marxiste, revoluționare, comuniste. Unele partide comuniste își au geneza în mișcarea profesională sau de tineret. Trăsătura specifică a fundamentării partidelor comuniste — proces caracteristic unei anumite etape istorice în dezvoltarea mișcării muncitorești — constă în desăvîrșirea unei evoluții firești a mișcării revoluționare din fiecare țară în parte, fiind rezultatul unirii sub steagul marxism-leninismului a celor mai înaintate forțe politice ale clasei muncitoare.

Finlanda a fost prima țară, după Rusia, în care a izbucnit revoluția proletară. Ca răspuns la ofensiva claselor dominante, la 27 ianuarie 1918, muncitorii au declanșat o revoluție armată, au ocupat instituțiile guvernamentale și au instaurat în sudul țării puterea muncitorească. Desfășurarea revoluției muncitorești în Finlanda a demonstrat slăbiciunile Partidului social-democrat: lipsa unui program clar de acțiune, ignorarea alianței muncitorești-țărănești, inconsecvența luptei împotriva burgheziei reacționare. În urma înfrîngerii revoluției, Partidul social-democrat a încetat să mai existe. Elementele înaintate au înțeles că pentru dezvoltarea în continuare a mișcării muncitorești este necesară crearea unui partid revoluționar, adînc ancorat în lupta pentru interesele vitale ale clasei muncitoare. La 29 august 1918, la Moscova, Conferința social-democraților finlandezi care au emigrat în Rusia sovietică a pus bazele Partidului Comu-

nist din Finlanda³. Ulterior apariția unor erori în activitatea partidului — boicotarea alegerilor parlamentare din 1919, ignorarea muncii în organizațiile legale — au îngreunat întărirea legăturilor dintre partid și mase. Întrucât partidul comunist era în ilegalitate, în anul 1920 a fost creat Partidul Socialist Muncitoresc din Finlanda, la constituirea căruia au participat comuniștii și social-democrații de stînga. Acest partid a putut activa legal pînă în 1924.

³În octombrie 1918, flăcările revoluției au cuprins cu o deosebită intensitate întreaga *Germanie*. Răscoala marinarilor flotei militare, ancorată în portul Kiel, a declanșat o situație de puternică efervescență revoluționară⁴. Revoluția a înlăturat monarhia despotică a Hohenzollernilor. La 9 noiembrie, la Berlin, sub impulsul „muncitorimii care a declarat greva, formînd mari convoaie de demonstranți care se îndreptau spre centru”⁵, a fost proclamată republica, creîndu-se un guvern din „comisarii poporului”, în frunte cu social-democratul Ebert, în care au intrat Scheidemann, Landsberg, Barth, Dittmann, Haase și alții⁶. Revoluția din Germania va cunoaște perioade de avînt și declin, de succese și insuccese. În aprilie 1919, muncitorii din München răstoarnă guvernul burghez; se formează un nou guvern care proclamă Republica Sovietică Bavareză. Unirea forțelor contrarevoluționare, politica conciliatoare a social-democrației de dreapta au dus la înfrîngerea mării ridicări a proletariatului german, ale cărui lupte de ariergardă vor continua pînă în 1923 (răscoalele din Turingia, Saxonia, Hamburg).

Pe acest fond social-politic, deosebit de frămîntat, asistăm la adîncirea procesului de clarificare ideologică din mișcarea muncitorească, proces început încă în perioada războiului mondial. Crearea, în aprilie 1918, a Partidului social-democrat independent, care avea o orientare centristă, nu a anihilat criza social-democrației germane, ci, din contră, i-a conferit noi dimensiuni. Constituirea grupului de stînga „Spartakus” a marcat un pas însemnat în unirea forțelor revoluționare, în delimitarea față de social-democrația reformistă. Mobilizînd elementele de stînga, grupul „Spartakus” a încercat să imprime revoluției care se dezlănțuise un caracter proletar, să ridice rolul clasei muncitoare la rangul de hegemon. La 11 noiembrie 1918 a avut loc ședința acestui grup, care a hotărît crearea Uniunii „Spartakus” și a ales un comitet central, format din Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg, Wilhelm Pieck, Franz Mehring și alții. Programul Uniunii „Spartakus”, publicat în ziarul „Rote Fahne”, chema clasa muncitoare la lupta pentru adîncirea revoluției, pentru instaurarea dictaturii proletariatului. Controversele dintre elementele de stînga și conducerea Partidului social-democrat s-au accentuat în mod deosebit la sfîrșitul lunii decembrie 1918, cînd membrii Uniunii „Spartakus” părăsesc și din punct de vedere organizatoric acest partid cu scopul de a se constitui într-o organizație independentă comunistă.

³ *Istoriia mejdunarodnogo rabocego i naționalnogo osvoboditel'nogo dvijeniia*, p. 333.

⁴ *Ibidem*, p. 28.

⁵ „Socialismul” nr. 232, din 15 decembrie 1918.

⁶ Heinz Vohlgemuth, *Die Entstehung der Kommunistischen Partei Deutschlands, von 1914 bis 1918 (Crearea Partidului Comunist din Germania. 1914—1918)*, Dietz Verlag, Berlin, 1968, p. 268—269.

Între 30 decembrie 1918 și 1 ianuarie 1919 s-au desfășurat la Berlin lucrările Congresului de constituire a Partidului Comunist din Germania. Au luat parte delegați ai Uniunii „Spartakus“, reprezentanți ai organizației comuniștilor-internaționaliști, precum și reprezentanții altor curente. În concepția programatică a noului partid figurau sarcini majore, menite să accelereze revoluția : crearea unei republici socialiste unitare, lichidarea parlamentelor burgheze și a altor organe ale vechiului aparat de stat, trecerea puterii în mâinile sovietelor, exproprierea băncilor și a marilor întreprinderi etc. O serie de probleme, ca metodele de luptă, problema agrară, legătura cu masele, nu au fost însă rezolvate just, în funcție de situația concretă existentă, ceea ce a dăunat activității partidului în primii ani ⁷. Cu toate limitele programatice, crearea Partidului Comunist din Germania a avut o uriașă importanță pentru dezvoltarea procesului revoluționar în această țară *.

În Polonia, în condițiile victoriei revoluției socialiste în Rusia, ale constituirii Poloniei ca stat independent, mișcarea revoluționară cunoaște o puternică înviorare. La 16 decembrie 1918, Conferința națională a social-democrației Regatului Polonez și Lituaniei (S.D.K.P.L.) și Congresul al XII-lea al Partidului Socialist Polonez-stînga (P.P.S. — levița), care s-au desfășurat independent la Varșovia, au hotărît să unifice ambele partide și să pună bazele partidului comunist, proclamînd constituirea Partidului Comunist Muncitoresc Polonez ⁸.

Criza revoluționară care a cuprins la sfîrșitul anului 1918 întreaga Austrie a accelerat procesul delimitării elementelor revoluționare de cele oportuniste. La 3 noiembrie 1918, Conferința grupurilor socialiste de stînga a hotărît întemeierea Partidului Comunist din Austria**. Condițiile concret istorice din această țară, influența reformismului și oportunismului în varianta austro-marxismului s-au răsfrînt asupra partidului comunist, ai cărui conducători erau de părere — arăta V. I. Lenin — că declarîndu-se comunist un grup poate deveni o forță fără a duce o luptă profundă pentru a cîștiga influența în rîndul maselor.

Partidul Comunist din Ungaria a luat naștere în luna noiembrie 1918. O particularitate a creării acestui partid constă în faptul că principalii lui conducători s-au întors din Rusia după ce participaseră la lupta pentru victoria Revoluției din Octombrie. Crearea partidului comunist în aceste condiții, fără o legătură trainică cu organizațiile muncitorești din țară, a avut consecințe importante asupra evoluției sale ulterioare. La 21 martie 1919 se instaurează Republica Ungară a Sfaturilor. Sub influența comuniștilor, care au constituit forța motrice a revoluției, au fost transpuse în viață o

⁷ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 41, Editura politică, București, 1966, p. 23—29.

* În decembrie 1920, la Congresul de la Berlin, aripa stîngă a Partidului social-democrat independent a fuzionat cu Partidul comunist, creînd Partidul Comunist Unificat din Germania. Din august 1921, P.C.U.G. se va denumi Partidul Comunist din Germania. Vezi *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung von 1917 bis 1923* (Istoria mișcării muncitorești din Germania de la 1917 la 1923), vol. 3 Berlin, 1966, p. 311.

⁸ Vezi *Historia Polskiego Ruchu Robotniczego 1864—1964* (Istoria mișcării muncitorești poloneze. 1864—1964), T. 1, K.i.W., Warszawa, 1967, p. 298.

** Vezi materialele prezentate în *Die Kommunistische Partei Österreichs von 1918—1933* (Partidul Comunist din Austria în anii 1918—1933), Wien, 1968, p. 5—6.

serie de reforme cu caracter socialist : crearea unei armate muncitorești, naționalizarea întreprinderilor industriale, a transporturilor și a băncilor, monopolul statului asupra comerțului exterior, majorarea salariilor muncitorilor, reforma agrară etc. Cucerirea puterii în alianță cu Partidul social-democrat ungar, partid reformist, cu care a realizat o uniune formală în timpul revoluției din 1919, a fost unul dintre factorii care au contribuit la slăbirea puterii muncitorești. La 1 august 1919, contrarevoluția internă, în alianță cu intervenția militară străină, a înăbușit primul stat al clasei muncitoare din Ungaria.

La 17 noiembrie 1918, Congresul al IX-lea al Partidului Social-Democrat din *Olanda*, întrunit la Amsterdam, a luat hotărârea de a schimba denumirea acestuia în Partidul Comunist din Olanda. Concomitent în țară își ducea activitatea și Partidul social-democrat. De altfel, cele mai multe dintre partidele comuniste în acești ani se creează în condițiile existenței sciziunii în mișcarea muncitorească din țara respectivă, pe de o parte un partid comunist mai restrâns sau mai puternic și pe de alta un partid social-democrat.

Primul Congres al socialiștilor din *Grecia*, desfășurat între 4 și 10 noiembrie 1918, a hotărât crearea Partidului Muncitoresc Socialist din Grecia, care avea la bază o concepție revoluționară. În aprilie 1920, cel de-al II-lea Congres al P.M.S.G. a conturat și mai precis fizionomia și conținutul politic al partidului, hotărând aderarea sa la Internaționala a III-a. Acest congres a consfințit transformarea P.M.S.G. în Partidul Muncitoresc Socialist (Comunist) din Grecia și a stabilit sarcinile care-i reveneau în condițiile puternicei efervescente revoluționare din acea perioadă.

Formarea Partidului Comunist din *Iugoslavia* s-a realizat în condițiile afirmării vechii aripi de stînga existentă în mișcarea muncitorească din ținuturile iugoslave. De altfel, Partidul Social-Democrat Sîrb a fost unul dintre partidele de stînga dinainte de primul război mondial, în timpul războiului situîndu-se pe aceleași poziții cu bolșevicii, socialiștii români, tesniacii bulgari. Deși, din cauza războiului, socialiștii sîrbi nu au putut participa la Conferința interbalcanică de la București, din iulie 1915, ei au aderat la hotărârile acesteia, care înfierau trădarea liderilor Internaționalei a II-a, pronunțîndu-se, totodată, pentru întărirea legăturilor cu partidele rămase credincioase principiilor marxiste. Transformarea Partidului socialist sîrb în partid comunist a fost însă îngreunată de faptul că se menținea Partidul social-democrat al Croației și Sloveniei⁹.

După ce s-au ținut congresele partidelor social-democrate și ale mișcărilor sindicale din Dalmația, Serbia, Bosnia și Hertegovina și Congresul organizațiilor sindicale din Banatul Sîrbesc, Bacika și Barania, care s-au pronunțat pentru unirea pe baza principiilor de clasă, a avut loc Congresul de unificare a organizațiilor clasei muncitoare din întreaga Iugoslavia (mai puțin Slovenia) la Belgrad în zilele de 20—23 aprilie 1919. Congresul a hotărât crearea Partidului Socialist Muncitoresc (al comuniștilor) din Iugoslavia. Principalul document elaborat la congres, intitulat *Baza Unirii*, releva, printre altele, că acesta este drumul „cuceririi puterii politice de către proletariat, al distrugerii organelor puterii și al instaurării puterii

⁹ *Compendiu de istorie a Ligii Comuniștilor din Iugoslavia*, Editura „Libertatea”, Panciova, 1965, p. 36.

exclusive a clasei muncitoare“¹⁰. Acest document prevedea, de asemenea, afilierea la Internaționala a III-a.

În *Bulgaria*, delimitați de aripa de dreapta, numită „șirokii“ („largii“), încă de la începutul veacului nostru, „tesniacii“ („strîmții“) au reprezentat una dintre consecvențele grupări revoluționare din Europa înainte de primul război mondial. Participanți la conferințele de la București, Zimmerwald și Kienthal, în timpul războiului „tesniacii“ au avut tot timpul o atitudine revoluționară față de regimul monarhic existent în țară, condamnând aventurile războinice ale acestuia. Înfrîngerea Bulgariei la sfîrșitul primului război mondial a creat în țară o situație revoluționară, influența „tesniacilor“ crescînd puternic în rîndurile clasei muncitoare și ale țărănimii sărace¹¹. La Congresul din mai 1919, partidul „tesniacilor“ a adoptat numele de Partidul Comunist Bulgar, fapt care reflecta o realitate profundă și esențială în procesul dezvoltării interne, și anume transformarea partidului într-un partid de tip nou, marxist-leninist¹².

Formată ca stat independent pe ruinele monarhiei austro-ungare, ca rezultat al luptei maselor pentru autodeterminare, *Cehoslovacia* era la sfîrșitul primului război mondial una dintre țările cu o puternică mișcare revoluționară. După război, în Partidul social-democrat, sub influența unor noi factori, ca revoluția proletară din Rusia, crearea primului stat socialist, prezența activă în mișcarea revoluționară cehoslovacă a foștilor prizonieri reînțorși din Rusia, s-a dezvoltat un curent de stînga, susținut în special de muncitorii din bazinul minier Kladen, care a cîștigat treptat tot mai mult teren. Partidul social-democrat a rămas o entitate aparte, iar curentul de stînga cerea modificarea programului în sensul recunoașterii dictaturii proletariatului și a revoluției sociale, precum și afilierea la Internaționala a III-a. Partidul Comunist din Cehoslovacia a luat naștere în luna mai 1921.

Procesul de delimitare a elementelor revoluționare de elementele oportuniste a avut o desfășurare ascendentă și în *Norvegia*. La Congresul Partidului muncitoresc norvegian din aprilie 1918, majoritatea delegaților au adoptat o poziție înaintată în problemele fundamentale ale luptei clasei muncitoare, poziție care va fi reafirmată în vara anului 1919, cînd Congresul extraordinar al P.M.N. a condamnat politica reformistă a elementelor de dreapta. Sub presiunea aripii de stînga, liderii reformiști au părăsit, în 1920, P.M.N. și au creat Partidul social-democrat. În perioada următoare avea să se dea o luptă ideologică deosebit de ascutită în problemele afilierii. La Congresul Partidului muncitoresc norvegian din 1921, majoritatea delegaților au susținut platforma revoluționară, au aderat la Internaționala a III-a, menținînd vechea denumire a partidului.

Partidul Comunist din *Italia* s-a plămădit în marile centre industriale din nordul țării, ca expresie elocventă a unei puternice efervescențe revoluționare. Crearea Partidului Comunist Italian în ianuarie 1921 se înscrie ca eveniment de importanță istorică în dezvoltarea luptei maselor mun-

¹⁰ *Ibidem*, p. 37.

¹¹ *La Revolution d'Octobre et le mouvement ouvrier européen (Revoluția din Octombrie și mișcarea muncitorească europeană)*, E.D.I., Paris, 1967, p. 201—202.

¹² *Istoria Bolgarskoi Kommunisticeskoi Partii (Istoria Partidului Comunist Bulgar)*, Moskva, 1960, p. 159—160.

citoare din această țară împotriva capitalului, a reacțiunii și a fascismului ¹³.

Mișcarea socialistă reprezenta o puternică forță politică în Suedia. Încă în vara anului 1917, forțele de stînga se vor constitui într-un partid politic independent — Partidul social-democrat de stînga din Suedia. Congresul al IV-lea al P.S.D.S.S., care și-a ținut lucrările în luna martie 1921, a pus bazele Partidului Comunist din Suedia. Programul adoptat la congres sublinia necesitatea instaurării dictaturii proletare, a folosirii tuturor formelor de luptă pentru atingerea scopului final, inclusiv a căii parlamentare. Existența în țară a unui puternic partid de tip social-democrat, care avea să devină pentru o întreagă perioadă istorică partid de guvernămînt, a creat însă numeroase condiții particulare mișcării comuniste din Suedia.

În Anglia, partidul de tip nou avea să se nască pe fundalul unui mozaic de organizații socialiste care, deși au înregistrat unele succese în lupta anticapitalistă, erau tributare tacticii tradeunioniste. În anul 1919, Partidul socialist britanic (British Socialist Party), marea majoritate a organizațiilor locale (98, contra 4) s-au pronunțat pentru afilierea la Internaționala Comunistă ¹⁴. Această hotărîre au adoptat-o și majoritatea membrilor Partidului muncitoresc socialist (Socialist Labour Party), Federația socialistă muncitorească (Worker's Socialist Federation), Asociația socialistă din Walesul de sud (South Wales Socialist Society) ¹⁵.

Un rol principal în constituirea partidului comunist a revenit Grupului comunist al unității și Partidului socialist britanic. În zilele de 31 iulie și 1 august 1920 a avut loc, la Londra, Congresul de unificare a Partidului socialist britanic, Partidului muncitoresc socialist, organizațiilor din Asociația socialistă din Walesul de sud, precum și a unor grupuri locale socialiste și comuniste. Congresul, adoptînd documentul *Propuneri experimentale pentru transformarea în partid comunist*, a pus bazele partidului marxist-leninist în Marea Britanie ¹⁶. Primul pas a fost făcut, deși s-au unit doar cîteva dintre principalele forțe muncitorești. La Congresul al II-lea al partidului comunist, din ianuarie 1921, Asociația socialistă și Federația socialistă au fuzionat cu Partidul Comunist al Marii Britanii. Principalele forțe organizate de muncitori vor rămîne sub influența Partidului laburist, partidul comunist fiind restrîns numeric și ca activitate.

Crearea în Franța a partidului comunist s-a produs pe fondul puternicelor ridicări la luptă a proletariatului, în condițiile urmărilor dezastruoase ale războiului.

Congresul de la Tours din 29 decembrie 1920 al socialiștilor francezi a hotărît în majoritatea sa afilierea la Internaționala Comunistă. Noul partid va lua denumirea de Partidul Comunist Francez în august 1921 ¹⁷.

¹³ Vezi pe larg Pietro Secchia, *Partidul Comunist Italian de la înființare la Congresul al V-lea*, în „Anale de istorie”, anul XVII, nr. 1/1971, p. 102—123.

¹⁴ R. Palme Dutt, *Internațional. Kratki ocerki kommunističeskogo dvijeniia (Internaționala. Scurt istoric asupra mișcării comuniste)*, Izdatelstvo „Progress”, Moskva, 1966, p. 164.

¹⁵ James Klugmann, *History of The Communist Party of Great Britain (Istoria Partidului Comunist din Marea Britanie)*, vol. I, London, 1968, p. 16—19, 35.

¹⁶ William Gallacher, *File din trecut*, Editura politică, București, 1968, p. 149—163.

¹⁷ Vezi pe larg George Adorian, *Partidul Comunist Francez la 50 de ani de existență*, în „Anale de istorie”, anul XVII, nr. 1/1971, p. 124—135.

În România, partidul comunist a luat naștere în cadrul procesului istoric general de trecere a luptei clasei muncitoare într-o nouă etapă, superioară, în împrejurările victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și ale avântului revoluționar de la sfârșitul primului război mondial. Fiind creat prin transformarea întregului partid socialist, Partidul Comunist Român reprezenta în 1921 mișcarea muncitorească în totalitatea sa, fără sciziune, și continua îndelungatele tradiții de luptă ale acesteia ¹⁸.

Dezvoltarea mișcării comuniste în Spania prezintă o serie de particularități sub aspectul genezei organizatorice a partidului. În condițiile dezvoltării avântului revoluționar, în organizațiile muncitorești are loc o semnificativă deplasare spre stînga. În Partidul socialist-muncitoresc, precum și în Federația socialistă a tineretului, se contura o puternică tendință revoluționară. Dar la Congresul extraordinar al Partidului socialist muncitoresc din decembrie 1919 rezoluția stîngii cu privire la afilierea la Internaționala a II-a nu a obținut numărul de voturi necesar (12 497 pentru și 14 010 contra). La 15 aprilie 1920, Congresul Federației socialiste a tineretului, care a avut loc la Madrid, consfințește constituirea Partidului Comunist din Spania. Procesul de clarificare continuă în contextul unei ascutite lupte ideologice. În aprilie 1920, partizanii afilierei părăsesc rîndurile Partidului socialist muncitoresc și întemeiază Partidul Comunist Muncitoresc din Spania ¹⁹. Așadar, în Spania au apărut două partide comuniste, care se vor uni într-un singur partid — Partidul Comunist din Spania — în noiembrie 1921 ²⁰. De la constituirea sa, Partidul Comunist din Spania s-a situat în avangarda luptei poporului spaniol pentru libertăți democratice și progres social.

În Turcia, în anii care au urmat primului război mondial, a avut loc un intens proces de răspîndire a ideilor marxiste, de emancipare politică a tînărului proletariat turc. În anul 1918, în principalele centre apar grupe marxiste, care mai tirziu se vor transforma în organizații comuniste, reunind muncitori și intelectuali revoluționari. În anul 1920, organizațiile comuniste se unifică, constituind partidul comunist. Primul Congres al partidului a fost convocat la 10 septembrie 1920. El a adoptat programul partidului și a fixat direcțiile principale de luptă a maselor muncitoare din Turcia ²¹.

„Mișcarea de la 4 mai“ (1919), antiimperialistă și antifeudală, a contribuit la accelerarea procesului de răspîndire a ideilor marxiste în China. Pe fondul efervescenței revoluționare care a cuprins întreaga țară, în principalele centre muncitorești apar și se dezvoltă cercuri comuniste (Șanghai, Pekin, Nankin, Canton). Activitatea acestor cercuri se caracterizează printr-o legătură strînsă cu mișcarea muncitorească prin conducerea practică

¹⁸ Vezi pe larg materialele publicate în cadrul rubricii *În întîmpinarea aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român*, în „Anale de istorie“, anul XVI, nr. 5 și 6/1970, anul XVII, nr. 1/1971, precum și cele din numărul de față.

¹⁹ *Historia del Parto Comunista de Espania (Istoria Partidului Comunist din Spania)*, Paris, 1960, p. 33.

²⁰ *Origines et débuts des partis communistes des pays latins. 1919—1923 (Originile și începuturile partidelor comuniste din țările latine. 1919—1923)*, D. Reidell Publishing Company, Dordrecht, 1970, p. 92—97.

²¹ *Istoriia mejdunarodnogo rabocego i naționalno osvoboditelnogo dvijeniia*, p. 541.

a acesteia. În luna noiembrie 1920 apare revista „Comunist“; numărul ziarelor și al revistelor marxiste din întreaga Chină se va ridica la peste 400.

La 1 iulie 1921, la Șanghai a avut loc primul Congres al Partidului Comunist Chinez, care a făcut analiza forțelor sociale ce se confruntau în țară, a definit rolul proletariatului chinez. Crearea Partidului Comunist Chinez a ridicat lupta clasei muncitoare și a celorlalte mase de oameni ai muncii pe o treaptă nouă, calitativ superioară etapelor precedente.

Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie se conturează o mișcare revoluționară și în *Mongolia*. Apar primele cercuri marxiste. La 1 martie 1921 a avut loc congresul care a proclamat crearea Partidului popular mongol; ulterior, acesta și-a schimbat denumirea în Partidul Popular-Revoluționar Mongol. P.P.R.M. și-a fixat ca sarcină lupta pentru eliberare socială, pentru cîștigarea independenței naționale și crearea unui stat mongol de sine stătător.

Mișcarea revoluționară din *Indonezia* s-a dezvoltat sub influența luptei de eliberare națională și socială. În anul 1917, aripa de stînga din Uniunea social-democrată din Indonezia desfășura o intensă activitate politică. În condițiile în care elementele de dreapta și-au pierdut complet pozițiile dominante, elementele revoluționare au transformat, la 23 mai 1920, Uniunea social-democrată în Partidul Comunist din Indonezia. Congresul P.C. din Indonezia din decembrie 1920 a consolidat poziția partidului revoluționar, l-a ancorat mai adînc în realitățile țării.

Pe fondul unor importante înfruntări de clasă, ideile comunismului au cîștigat tot mai mult teren pe continentul latino-american. În ianuarie 1918, socialiștii de stînga din *Argentina* au părăsit Partidul socialist și au creat Partidul internaționalist-socialist, primul partid comunist din America Latină. Situîndu-se pe pozițiile luptei de clasă, Partidul internaționalist-socialist (din anul 1920 se va denumi Partidul Comunist din Argentina) a organizat puternice acțiuni revendicative, a ridicat steagul luptei pentru eliberarea maselor exploatate și ținute în promiscuitate de monopolurile nord-americane, deschizînd un nou capitol în procesul luptei revoluționare a maselor din această țară.

Partidul Socialist din *Uruguay* a cunoscut în perioada anilor 1918—1920 importante mutații spre stînga. Elementele revoluționare au devenit majoritare în partidul socialist. În septembrie 1920, Congresul al VIII-lea al Partidului socialist a hotărît, cu majoritate de voturi, transformarea în partid comunist, aderînd la Internaționala Comunistă.

Începînd cu anul 1918, în *Mexic* s-a intensificat procesul de răspîndire a ideilor marxiste în rîndul maselor muncitoare, de constituire a numeroase grupuri comuniste. În septembrie 1919, Congresul reprezentanților cercurilor marxiste, al grupurilor comuniste și al organizațiilor socialiste a pus bazele Partidului Comunist din Mexic.

La 25 martie 1922, la Rio de Janeiro a luat ființă Partidul Comunist din *Brazilia*. Noul partid s-a format pe baza unirii organizațiilor marxiste revoluționare și a grupurilor comuniste create în principalele centre industriale și porturi.

Viața politică din *Chile*, după anul 1918, cunoaște o amplă efervescență. Lupta revoluționară a proletariatului chilian și a maselor țărănești și-a pus amprenta și asupra evoluției Partidului socialist. Majoritatea membrilor săi se încadrează în curentul revoluționar. În ianuarie 1922, ultimul

congres al Partidului socialist avea să fie în același timp primul congres al comuniștilor chileni, care a pus bazele partidului de tip nou.

În *Statele Unite ale Americii*, procesul de organizare a partidului marxist-leninist s-a materializat în existența, la început, a două partide comuniste. Ascuțirea luptei de clasă în S.U.A. în anii postbelici a dus la puternice frământări în sinul Partidului socialist, din care s-au desprins, sau au fost excluse, grupările de stînga. În iunie 1919, socialiștii de stînga, în frunte cu Ruthenberg, au ieșit din Partidul socialist, iar peste cîteva luni, la 1 septembrie, au convocat la Chicago un congres care a proclamat crearea Partidului Comunist din S.U.A. Între timp, elementele oportuniste din Partidul socialist au exclus o grupare de stînga condusă de John Reed, care a constituit, la 31 august 1919, Partidul Comunist-Muncitoresc din S.U.A. Ambele partide expuneau în programele lor necesitatea luptei pentru cucerirea puterii și instaurarea dictaturii clasei muncitoare. În mai 1921, în condițiile intensificării represiunii antimuncitorești, Partidul Comunist și Partidul Comunist-Muncitoresc s-au unificat, dînd naștere Partidului Comunist din S.U.A.

Într-un timp istoric relativ scurt, mișcarea comunistă s-a transformat într-o puternică forță politică, care cuprindea masele cele mai avansate ale muncitorimii. În primăvara anului 1919, mișcarea comunistă se materializa în existența a 13 partide comuniste, 12 grupări comuniste și 10 partide și grupări socialiste de stînga. Efectivul acestora atingea cifra de 400 000 de comuniști ²². Aproape toate aceste partide comuniste sau grupări de stînga din diferite țări reprezentau forțele politice cele mai radicale, spre deosebire de partidele social-democrate care persistau pe poziții depășite de spiritul revoluționar al epocii și al maselor. În aceste împrejurări, Lenin, alături de alți reprezentanți ai mișcării revoluționare, a luat inițiativa înființării Internaționalei a III-a, Comunistă. Lucrările primului Congres al Internaționalei Comuniste s-au desfășurat la Moscova între 2 și 6 martie 1919, reunind 52 de delegați din 21 de țări. Congresul a discutat sarcinile care stăteau în fața mișcării revoluționare, a adoptat unele documente și a aprobat cu mare majoritate de voturi înființarea Internaționalei a III-a. La lucrările Congresului al II-lea, care a avut loc în 1920, au participat 217 delegați, reprezentînd 67 de organizații muncitorești revoluționare, din 41 de țări. Internaționala Comunistă se crea în acele momente cînd tinerele partide comuniste făceau primii pași, iar acelea care erau în curs de formare simțeau nevoia sprijinului forțelor comuniste mature. Rolul Internaționalei a III-a în etapa de formare a partidelor comuniste se manifesta mai ales în direcția avîntului de organizare a forțelor comuniste din fiecare țară și din lume, precum și în desprinderea categorică de reformismul Internaționalei a II-a.

Congresul al II-lea a adoptat statutul și condițiile de primire în Internațională. Menționînd obligația partidelor membre de a îndeplini toate hotărîrile congreselor și Comitetului Executiv ale Internaționalei, documentele adoptate subliniau totodată că „Internaționala Comunistă și Comitetul ei Executiv sînt obligate, desigur, ca în toată munca lor să țină seama de întreaga diversitate a condițiilor în care sînt nevoite să lupte și să activeze

²² I. M. Krivoguz, I. L. Molcianov, *Lenin i borba za edinstvo rabočevo dvijenii* (*Lenin și lupta pentru unitatea mișcării muncitorești*), Leningrad, 1969, p. 77.

diferitele partide și să nu adopte hotărâri obligatorii pentru toți decît în problemele în care astfel de hotărâri sînt posibile”²³. În dezbaterile care au avut loc la Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste, reprezentanții unor partide, declarîndu-se în principiu de acord cu documentele supuse discuției, și-au exprimat speranța că Comitetul Executiv le va aplica suficient de elastic, că va adopta hotărâri numai pe baza cunoașterii minuțioase a situației concrete din fiecare țară, iar reprezentanții partidelor din conducerea Internaționalei nu vor pierde nici o clipă legătura vie și permanentă cu mișcarea pe care o reprezintă²⁴. Dar practica a arătat că asemenea aprecieri, exprimînd concepția marxist-leninistă despre strategia și tactica partidelor comuniste, despre relațiile dintre detașamentele mișcării muncitorești din diferite țări au fost eludate sau subapreciate în activitatea Internaționalei, ceea ce a adus prejudicii serioase partidelor, interesele generale ale mișcării comuniste.

Depășind o serie de greutăți și limite caracteristice oricărui început, înfruntînd teroarea dezlănțuită de reacțiune și propaganda elementelor reformiste, partidele comuniste se ancorau tot mai mult în realitățile confruntărilor de clasă, se afirmau ca o forță politică profund patriotică și internaționalistă. În anul 1921, sub impulsul mișcării revoluționare din unele țări și al dezvoltării procesului de afirmare a partidelor revoluționare, s-au creat noi partide comuniste în Africa de Sud, Belgia, Canada, Luxemburg, Elveția, Palestina, Portugalia și Noua Zeelandă. În acest an, numărul partidelor comuniste se ridica la 48²⁵. Ulterior s-au creat și alte partide comuniste : în Japonia și Brazilia în 1922, în Norvegia în 1923, în Venezuela în 1924, în Coreea în 1925 etc. Partidele comuniste au continuat să se dezvolte ca partide ale clasei muncitoare și în anii următori, în multe țări ele afirmîndu-se ca puternice partide de masă.

Crearea partidelor comuniste a ridicat mișcarea muncitorească pe o treaptă superioară în comparație cu perioada anterioară din punctul de vedere al concepției ideologice și politice, al perspectivelor de luptă pentru eliberarea socială și națională, al modului de organizare. Continuatoare ale tradițiilor de luptă ale clasei muncitoare și poporului din care s-au născut, partidele comuniste au imprimat procesului obiectiv al luptei de eliberare o puternică combativitate revoluționară, spirit de organizare și clarviziunea scopului final.

Drumul parcurs de mișcarea comunistă în jumătatea de secol care ne desparte de anii apariției și consolidării partidelor comuniste înfățișează un tablou deosebit de amplu și semnificativ. Istoria consemnează rolul de frunte al partidelor comuniste în lupta pentru apărarea intereselor vitale ale clasei muncitoare, ale celor mai largi pătri de oameni ai muncii pentru emanciparea de sub orice exploatare, pentru pace și progres social. Mișcarea comunistă și-a lărgit considerabil rîndurile și influența în mase, a reputat victorii de însemnătate istorică, transformîndu-se într-o uriașă forță politică a lumii contemporane, într-un factor fundamental al progresului omenirii. Dacă în vara anului 1921 mișcarea comunistă se mate-

²³ *Vtoroi Kongres Kommunisticeskogo Internaționala (Al doilea congres al Internaționalei Comuniste)*, Moskva, 1934, p. 504.

²⁴ Constantin Florea, Traian Caraciuc, *Forța ideilor comunismului. 50 de ani de la crearea Internaționalei Comuniste*, în „Lupta de clasă” nr. 3/1969, p. 56—57.

²⁵ *Kommunisticeskii Internațional*, p. 108.

rializa într-un număr de 48 de partide, cu un efectiv de 2 230 000 de membri, în prezent ea își desfășoară activitatea în peste 90 de țări, reunind peste 50 000 000 de comuniști*.

Evoluția lumii contemporane demonstrează, ca o trăsătură distinctă, înfrigurarea din ce în ce mai importantă pe care clasa muncitoare, partidele comuniste și muncitorești o exercită asupra dezvoltării omenirii. „Mișcarea comunistă și muncitorească — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — se afirmă drept cea mai puternică forță politică a contemporaneității, cea mai măreață mișcare socială a timpului nostru, în stare să asigure transformarea revoluționară a societății”²⁶.

Partidele comuniste activează într-o mare diversitate de condiții, ceea ce implică fixarea politicii în funcție de situația concretă din fiecare țară. În țările socialiste, partidele comuniste, ca partide de guvernământ, îndeplinesc sarcina de o uriașă însemnătate, aceea de a asigura triumful deplin al noii orînduiri, de a crea o înaltă civilizație materială și spirituală, de a întări prestigiul și forța socialismului în lume. În țările capitaliste, partidele comuniste se situează în fruntea maselor muncitoare în lupta antimonopolistă, pentru apărarea intereselor lor vitale, pentru democrație, pace și progres social. În țările recent eliberate, comuniștii se afirmă ca luptători consecvenți împotriva neocolonialismului, pentru reforme cu caracter progresist, pentru consolidarea independenței naționale.

Definitorii pentru dezvoltarea mișcării comuniste contemporane sînt creșterea gradului de maturizare politică a partidelor comuniste, transformarea lor în puternice detașamente politice, care conduc cu competență masele muncitoare la lupta pentru împlinirea idealurilor socialismului, ale prosperității și păcii.

Unitatea mișcării muncitorești, a partidelor comuniste, care în decursul dezvoltării istoriei au îmbrăcat diverse forme concrete de manifestare, se clădește, în condițiile contemporane, pe temelia principiilor și normelor verificate de viață, ale luptei intransigente revoluționare, pentru democrație și socialism, colaborării și întraajutorării frățești pe baza marxism-leninismului, a internaționalismului proletar. Realitatea contemporană aduce noi și noi dovezi cu privire la justetea principiilor independenței și suveranității partidelor, egalității lor depline în drepturi, neamestecului în treburile interne ale altor partide, respectării dreptului fiecărui partid de a hotărî singur asupra politicii sale interne și internaționale, validînd în întreaga amplasare faptul că respectarea lor strictă condiționează colaborarea și unitatea partidelor comuniste și muncitorești, facilitează depășirea oricăror divergențe, creează un climat de încredere și stimă reciprocă între toate detașamentele revoluționare ale clasei muncitoare.

* Analiza creșterii numerice a partidelor comuniste în diferite etape prezintă următorul tablou :

1922	—	1 253 000	de membri
1924	—	1 319 000	„ ”
1928	—	1 799 000	„ ”
1935	—	3 140 000	„ ”
1939	—	4 200 000	„ ”
1945	—	20 000 000	„ ”
1957	—	30 000 000	„ ”
1970	—	50 000 000	„ ”

²⁶ NICOLAE CEAUȘESCU. *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 766.

În întreaga sa existență, de o jumătate de secol, conștient de înalta sa îndatorire internaționalistă, Partidul Comunist Român a acordat și continuă să acorde o deosebită importanță cauzei unității mișcării comuniste, solidarității proletariatului internațional, forțelor progresiste și revoluționare din întreaga lume, afirmându-se ca un detașament activ în frontul mondial al luptei pentru eliberarea națională și socială. P.C.R. desfășoară o bogată și multilaterală activitate internaționalistă, el întreține și dezvoltă relații cu toate partidele comuniste și muncitorești. Comuniștii români, conducătorii vastului proces care ridică România pe culmile progresului și civilizației umane, își întăresc eforturile pentru a-și aduce contribuția la consolidarea unității partidelor comuniste, a coeziunii mișcării muncitorești internaționale, pentru triumful socialismului și comunismului în lumea întreagă.

Institutul de studii istorice și social—politice de pe lângă C. C. al P. C. R. la aniversarea a două decenii de activitate

În martie 1951, Comitetul Central al Partidului Comunist Român a hotărât înființarea Institutului de istorie a partidului. Pentru a sublinia locul și importanța ce trebuiau să-i revină din punct de vedere al istoriei și ideologiei marxist-leniniste, noul institut a fost creat pe lângă C.C. al P.C.R., sub directa conducere, orientare a forurilor superioare ale partidului nostru.

Înființat pentru a se ocupa de cercetarea și scrierea istoriei mișcării muncitorești revoluționare, institutul avea, în acel context de împrejurări, când România se afla în anii de început ai revoluției socialiste, un rol important în afirmarea frontului istoric marxist, în dezvoltarea cercetărilor istorice în lumina materialismului istoric.

Institutul de istorie a partidului s-a înscris, de la început, ca o instituție științifică, ideologică, de propagandă a Partidului Comunist Român în etapa marilor eforturi creatoare ale maselor muncitoare pentru așezarea bazelor construcției socialiste în țara noastră.

Comitetul Central al P.C.R., prin crearea noului institut, stabilea sarcina de onoare pentru istorici de a aduce la lumina epocii ce o începeau marile adevăruri despre trecutul clasei muncitoare, despre lupta celor mai înaintate forțe sociale și politice ale societății românești, despre organizațiile revoluționare, în frunte cu cele comuniste, care au luptat pentru eliberarea maselor largi de sub orice exploatare și asuprire, pentru pace, socialism și fericirea acestui popor.

Pornind de la aceste atribute încredințate de partid, institutul a desfășurat o asiduă activitate pentru organizarea arhivelor de istorie a mișcării muncitorești și a unui activ de cercetători. Era totul nou. Înainte de revoluția socialistă, România nu a beneficiat de condiții propice cercetării istoriei contemporane și, mai cu seamă, a istoriei celor mai creatoare și revoluționare forțe ale societății — masele populare, și îndeosebi clasa muncitoare.

Natural, activitatea institutului a început modest, cu un număr restrâns de colaboratori permanenți, dar animați de un mare entuziasm. Se puneau temeliile unei activități istoriografice organizate printr-un institut

central de nivel republican, cu legături de un gen nou cu institute mai vechi ce se transformau în procesul revoluției ; se realizau primele legături internaționale cu institute de istorie a partidului din țările socialiste, începea istoria mișcării noastre muncitorești să fie cunoscută peste hotare prin mijlocirea unui for științific.

Toate acestea erau debuturi, ce foloseau cuceririle anterioare ale acelor istorici și militanți care, cu diferite prilejuri, au scris despre unele momente din trecutul istoriei mișcării revoluționare.

Din martie 1951 se puneau jaloanele unei activități coordonate de către conducerea partidului, vizînd continua amplificare a cercetărilor istoriei mișcării muncitorești, astfel încît aceasta să devină parte integrantă în procesul de educație, de formare științifică, politică, ideologică și culturală a făuritorilor societății socialiste.

Etapele de dezvoltare a institutului reflectă, în linii esențiale, drumul parcurs de întregul nostru front istoric marxist-leninist în ultimele două decenii, pe fondul dezvoltării generale a României socialiste.

Întîii ani de realizare a unei arhive (1951—1954), care să îngăduie începuturile cercetării sistematice, au fost marcați de apariția cîtorva lucrări, mai ales volumele de documente din istoria P.C.R. și cîteva culegeri de studii și eseuri biografice. Lacunele în analiza izvoarelor istoriei mișcării muncitorești au determinat întocmirea unor volume de documente în care criteriul științific nu era consecvent respectat, în plus introducîndu-se o serie de documente care nu aparțineau Partidului Comunist Român, ele fiind emanația altor foruri, din afara țării, și laterale interesele mișcării muncitorești și patriei noastre.

Din 1955 apare revista trimestrială „Analele Institutului de istorie a partidului“. Se publică în continuare lucrări de istorie locală a mișcării muncitorești, evocări de militanți revoluționari, întîile lucrări, reduse ca pagini, despre istoria mișcării sindicale, istoria tineretului revoluționar, despre alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, culegeri de memorii ș.a. Continuă și în această a doua parte a deceniului al 6-lea să se publice volume de documente din istoria P.C.R., e drept mai puține, dar care persistă în greșelile semnalate la precedentele.

Sublinierile Congresului al VIII-lea al P.C.R. din 1960 privitoare la activitatea ideologică și de propagandă, precum și acelea directe privind activitatea istoricilor, îmbogățite de plenara C.C. al P.C.R. din decembrie 1961 și de cuvîntările conducătorilor partidului la conferința C.C. al U.T.C., au prilejuit o multilaterală analiză a activității de cercetare a institutului. Se impuneau depășirea de către cercetătorii istoriei partidului a fazei cantitative, de istorie evenimentțială, factologică și așezarea activității institutului pe temelii științifice și politice în care analiza profundă, interpretarea bogăției de fapte din istoria mișcării noastre muncitorești să contribuie la susținerea orientării C.C. al P.C.R. în direcția educației partinice, a formării conștiinței socialiste și răspîndirii în mase a cunoștințelor despre trecutul de luptă al maselor muncitoare. De semnalat printre lucrările apărute în anii de după Congresul al VIII-lea culegeri despre lupte greviste în diferite centre industriale din țară și, mai ales,

primele două tomuri de istorie a presei mișcării muncitorești și socialiste. Aceste lucrări de istorie a presei au găsit un ecou imediat în rîndurile cititorilor, devenind instrumente indispensabile în activitatea celor cu preocupări istorice, culturale, ideologice. Peste hotare, volumele de istoria presei au fost receptate cu un interes manifest, fiind apreciate ca o contribuție originală la istoriografia mișcării muncitorești.

Trebuie, desigur, arătat că practicile subiectiviste care s-au manifestat în trecut în domeniul muncii ideologice au constituit un serios impediment și pentru cercetarea istorică. Prezentarea istoriei partidului a fost o vreme tributară unor aprecieri eronate, întîlnite și în documente ale partidului din anii ilegalității, care nu se bazau pe un studiu atent, științific al realităților românești. Cercetarea istoriei partidului s-a făcut adesea fără legătură organică cu contextul general al istoriei patriei, cu lupta celorlalte forțe populare, democratice și patriotice. În ultimii ani — pe baza orientării date de Congresul al IX-lea al partidului, de secretarul general al partidului prin expunerea făcută la aniversarea a 45 de ani de la constituirea partidului, s-au depus eforturi pentru lichidarea acestei stări de lucruri, pentru aprofundarea unor perioade și evenimente de seamă din istoria mișcării revoluționare și democratice, a partidului nostru comunist.

Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român a constituit pentru institut momentul de la care dezvoltarea sa a dovedit orientarea cea mai realistă, în care capacitatea colectivului de cercetători putea fi valorificată mai bine ca oricînd pînă atunci, iar acumulările cantitative din anii anteriori, îndeobște eforturile de întocmire a marilor documentații, să fie transformate în calitate. Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia în expunerea sa la a 45-a aniversare a creării partidului : „Congresul al IX-lea a trasat sarcina elaborării istoriei partidului nostru de la începuturile mișcării muncitorești din România și pînă azi, în strînsă legătură cu realitățile politice, economice și sociale ale fiecărei etape de dezvoltare a țării. Redînd lupta eroică desfășurată de clasa muncitoare, de țărănime, intelectualitate, de toți oamenii muncii fără deosebire de naționalitate, sub conducerea partidului comunist, cît și activitatea celorlalte forțe progresiste, trebuie să ținem seama și de împrejurările grele în care s-a desfășurat această luptă, de înfrîurirea pe care au exercitat-o asupra mișcării revoluționare o serie de factori interni și externi din acea vreme.”

Ampla analiză a principalelor etape și probleme ale veacului de istorie a mișcării muncitorești din România, făcută de secretarul general în expunerea aniversativă din mai 1966, a constituit programul de ordonare și desfășurare a activității institutului. Cu o orientare clară, concretă, avînd direcționate liniile principale ale elaborării creatoare a lucrărilor de istorie a mișcării muncitorești, institutul a trecut la o etapă superioară a activității sale, punînd accentul asupra calității, a fondului de idei, a sintezelor și generalizărilor, legînd mai organic istoria mișcării muncitorești de istoria patriei.

Atribuțiile institutului s-au lărgit, s-au creat noi sectoare și s-au abordat domenii noi privind probleme ale teoriei comuniste, ale metodologiei cercetării, ale etapei construcției socialiste, ale istoriei relațiilor cu statele socialiste, ale evoluției țărilor lumii a treia și altele. Institutul de istorie a partidului va avea o denumire care să reflecte aceste sarcini sporite: Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

Preocupările institutului au crescut și au dobândit profunzime, ceea ce i-a conferit un prestigiu recunoscut în rîndul maselor și cu ecouri peste hotare, care fac cinste partidului nostru.

1848, 1907, 1918, 1920, 1921, 1933, 1944, 1945, 1947, departe de a fi date istorice de simplă memorare, au devenit pentru activul institutului, de la sectoarele de documentare pînă la cele de studiu și redactare, pivoții în jurul cărora s-a concentrat munca celor peste cincizeci de cercetători spre a elabora, după 1965, marile lucrări monografice, am putea spune de maturitate, ale institutului și, în bună măsură, ale istoricilor mișcării muncitorești și ai epocii moderne și contemporane a patriei. Se cere precizat aceasta, deoarece la multe dintre lucrările institutului, au participat colaboratori de nivel, profesori, activiști de la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R., cercetători de la Institutul de istorie „Nicolae Iorga”, de la institutele și bazele Academiei din Cluj, Iași, Tg. Mureș și alte centre, de la universități și Societatea de științe istorice ș.a.m.d.

Participarea delegaților institutului la congrese și conferințe internaționale de istorie din țări socialiste și nesocialiste a dus la îmbogățirea experienței cercetătorilor noștri și a transmis peste hotare concluzii ale rezultatelor muncii istoricilor marxiști români. Sesiunile internaționale organizate în țara noastră de către Institutul de studii istorice și social-politice, împreună cu Academia „Ștefan Gheorghiu” și institute cuprinse din 1970 în cadrul Academiei de științe sociale și politice, au relevat nivelul mereu mai ridicat al istoricilor din patria noastră care abordează problematica istoriei contemporane și a mișcării muncitorești.

Cunoscut peste hotare prin lucrările și periodicele sale, prin cercetătorii săi și scrierile cu o fermă și creatoare orientare marxist-leninistă, institutul întreține legături cu numeroase instituții de profil, cu oameni de știință, militanți de frunte și savanți prestigioși din numeroase țări ale lumii.

Ultimii cinci ani reliefează, prin locul pe care-l ocupă institutul în viața științifică și activitatea ideologică a țării, ca și prin producția sa de carte de istorie a partidului, cursul ascendent al acestei instituții a Comitetului Central, în pas cu dezvoltarea generală a partidului nostru.

Pentru scrierea *Sintezei istoriei Partidului Comunist Român*, institutul a pregătit la fiecare capitol cîte un volum de documente, în total șapte, care slujesc în argumentarea importantelor idei și concluzii prezente în această lucrare, subliniată de Congresul al X-lea al P.C.R.

Documentele adunate și studiate în perioada de început a deceniului al doilea de existență a institutului privind momente mari din istoria mișcării revoluționare au stat la baza unor monografii importante pentru istoriografia contemporană.

Revoluția de la 1848, Răscoala țăranilor din 1907, Unirea din 1918, Greva generală din 1920, Crearea Partidului Comunist Român, Luptele muncitorimii din 1933, Insurecția din august 1944, Revoluția populară din 1944—1947 sînt principalele monografii realizate de institut în acești ani, ultimele urmînd să apară în cinstea aniversării semicentenarului P.C.R.

La acestea se adaugă monografiile pe probleme privind tradițiile mișcării muncitorești, alianța muncitorească-țăărănească, lupta antihitleristă ș. a.

Serialul de volume de documente din istoria mișcării muncitorești între 1893 și 1924, cinci pînă în prezent, menite nu numai să înlocuiască vechile volume cu carențele amintite, dar să și ofere aria largă de prezență a organizațiilor revoluționare în istoria țării, reprezintă înmagazinarea unei munci de mai mulți ani în care plusul de calitate se remarcă de la volum la volum.

Istoria presei muncitorești este ilustrată de opt tomuri pentru perioada 1865—1921, de la primele gazete muncitorești și pînă la crearea partidului comunist.

Paginile de istorie a solidarității internaționale, pătrunse de spiritul internaționalismului proletar, sînt întîlnite în toate lucrările de mai sus, adăugîndu-li-se lucrări apreciate, culegeri și sesiuni științifice peste hotare despre viața și opera lui Karl Marx, Friedrich Engels, Vladimir Ilici Lenin, despre activitatea Internaționalei I, despre Comuna din Paris, revoluția rusă și răscoala potemkiniștilor din 1905, Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, solidaritatea și prietenia poporului român cu popoarele Uniunii Sovietice, revoluția proletară din Ungaria anului 1919, participarea românilor la războiul civil din Spania și, mai tîrziu, în anii războiului, la Rezistența franceză. *În numele libertății și prieteniei* se intitulează lucrările consacrate luptelor armatelor române alături de armatele Uniunii Sovietice la eliberarea Ungariei și a Cehoslovaciei.

Institutul acordă o atenție sporită în ultimii ani istoriei revoluției și instaurării puterii populare în țările socialiste, precum și studierii istoriei popoarelor cunoscute sub numele generic „ale lumii a treia”.

Preocupările institutului pentru problemele istoriei filozofiei, ale metodologiei cercetării istoriei mișcării muncitorești, ale analizei istoriografice și-au găsit valorificarea în culegeri laolaltă cu Institutul de filozofie sau în studii publicate în reviste.

Revista „Anale de istorie”, pe lingă mesele rotunde organizate cu un cerc larg de participanți pe probleme privind trăsăturile regimului burghezo-moșieresc, fenomenul grevist, națiunea în socialism, a colaborat la organizarea de către institut a unei dezbateri privind istoria și actualitatea lumii a treia.

Revista, cunoscută pentru sprijinul eficient dat tuturor celor care studiază istoria partidului, s-a impus în rîndul publicațiilor periodice din țara noastră, depășind faza articolelor factologice și abordînd teme de sinteză, corespunzătoare cerințelor membrilor partidului și posibilităților autorilor, astăzi cu un nivel evident mai ridicat. În jurul revistei s-au format cercetători și au debutat mulți tineri istorici.

Revista „Magazin istoric”, începînd din 1967, s-a impus repede în opinia cititorilor din patria noastră. Ajungînd de la primele numere la tiraje care au atins 200 000 de exemplare lunar, revista a dus, se poate spune fără greș, în rîndurile maselor largi cunoștințe despre istoria patriei și a partidului, concluzii noi privind istoria mișcării muncitorești din țară și internaționale, subliniind valorile cu care poporul nostru, de-a lungul a două milenii, a contribuit la patrimoniul universal al dezvoltării societății.

Publicațiilor institutului li s-au adăugat în 1969 două colecții : „Evo-cări” și „Mica bibliotecă de istorie”. Aceste colecții urmează ca, începînd din acest an, să apară în cîte 12 volume anual, cu îmbunătățirea concomi-tentă a calității, a conținutului. Ambele colecții se adresează publicului iubitor de istorie, care cere să cunoască mai bine pe predecesorii parti-dului nostru comunist, pe acei militanți revoluționari care s-au aflat în fruntea mișcării muncitorești de la apariția sa în arena social-politică a României, scurtă vreme după 1848, și pînă în anii revoluției socialiste. Militanților revoluționari, eroilor clasei muncitoare, ai partidului comu-nist le este consacrată colecția „Evo-cări”.

Momentele fundamentale din istoria poporului și a mișcării munci-torești, ca răscoala de la Bobilna, cea condusă de Horia, Cloșca și Crișan, aceea din 1821, revoluția din 1848 din țările române, 13 Decembrie 1918, Frontul Unic Muncitoresc, sînt numai cîteva titluri, dintre care o parte au apărut, restul fiind în curs de apariție.

Se adaugă și aceste lucrări din colecții, douăzeci pînă în prezent, la rezultatele activității institutului, care vin să răspundă sarcinilor de mare însemnătate încredințate de Partidul Comunist Român.

Sînt sarcini importante, care obligă colectivul de conducere și pe cercetători la adîncirea studierii istoriei mișcării muncitorești și transfor-marea muncii asidue din arhive și biblioteci în bun de cultură pentru mase, în activități de educație partinică și patriotică, prin mijlocirea cărților, a periodicelor, a lecțiilor și comunicărilor din sesiuni sau colocvii de istorie.

Institutul, la împlinirea a două decenii de activitate, se află ancorat cu toată capacitatea colectivului său în îndeplinirea sarcinilor importante care decurg din hotărîrile Congresului al X-lea privind frontul istoric și al ideologiei marxist-leniniste. De aici, accentul asupra calității lucrărilor, asupra conținutului de idei în neabătută conexiune cu orientarea stabilită de conducerea partidului pentru cercetările din domeniul științelor sociale.

Întîmpinarea semicentenarului Partidului Comunist Român găsește institutul antrenat în efortul general pentru a cinsti, de la înălțimea semni-ficației acestui mare moment istoric al patriei, pe înaintașii comuniști, luptele muncitorimii, paginile revoluționare înscrise în prefața revoluției populare și a construcției socialiste. Vor apărea lucrări, culegeri de studii și de documente consacrate nemijlocit creării partidului comunist, revistele vor marca semicentenarul prin cele mai multe articole, se vor organiza

o sesiune a institutului și, așa cum se impune, o sesiune a mai multor instituții centrale cu participare internațională.

Atmosfera sărbătorească legată de întâmpinarea creării partidului nostru este proprie tuturor cercetătorilor institutului, care înțeleg că cel mai de preț omagiu pe care-l pot aduce este o muncă științifică de nivel și creatoare, pătrunsă de marile valori ale ideologiei marxist-leniniste.

**ACTIVITATEA EDITORIALĂ A INSTITUTULUI
DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE DE PE LINGĂ C.C.
AL P.C.R. ÎN CEI DOUĂZECI DE ANI DE EXISTENȚĂ
(MARTIE 1951 — MARTIE 1971)**

1 9 5 1

Documente din istoria Partidului Comunist din România [1917—1944],
București, Editura Partidului Muncitoresc Român, 1951, 376 p.

1 9 5 3

Documente din istoria Partidului Comunist din România [1917—1944],
ediția a 2-a, București, Editura pentru literatură politică, 1953, 405 p.

Documente din istoria Partidului Comunist din România 1917—1922,
vol. I, București, Editura pentru literatură politică, 1953, 438 p.

Documente din istoria Partidului Comunist din România 1923—1928,
vol. II, București, Editura pentru literatură politică, 1953, 677 p.

20 de ani de la eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști. 1933—1953 [album],
București [f.e.], 1953, 48 pl.

Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933, de Chivu
Stoica, București, Editura pentru literatură politică, 1953, 148 p.

1 9 5 4

Documente din istoria Partidului Comunist din România, vol. III, 1929—
1933, partea I [1929—1931], București, Editura de stat pentru literatură politică, 1954, 608 p.

Leonte Filipescu, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1954,
75 p. (Figuri de luptători ai mișcării muncitorești din țara noastră).

Ștefan Gheorghiu, București, Editura de stat pentru literatură politică,
1954, 87 p. (Figuri de luptători ai mișcării muncitorești din țara noastră).

Lupta partidului pentru socialism, pentru pace, pentru fericirea poporului,
București, Editura de stat pentru literatură politică, 1954, 336 p.

Zece ani de la eliberarea patriei noastre. 23 August 1944 — 23 August 1954, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1954, 244 p. + 176 p. ilustr.

1955

O uzină cu tradiții revoluționare, de Ștefan Andrei. București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1955, 103 p. (Sub steagul partidului).

Din lupta P.C.R. pentru încheierea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945. [Studii și referate monografice], vol. I, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1955, 303 p.

Documente din istoria Partidului Comunist din România, vol. III, 1929—1933, București, Editura politică, 1955, 741 p.

Potemkiniștii în România. 50 de ani de la răscoala marinarilor de pe crucișătorul „Potemkin“. 1905—1955, de Titu Georgescu, Gavril Marcu, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1955, 208 p.

Grija părintească a partidului pentru tineret. Din hotărârile congreselor Partidului Comunist din România privind tineretul, București, Editura tineretului, 1955, 74 p.

Luptători pentru pace, socialism și fericirea poporului, vol. I, București, Editura tineretului, 1955, 344 p.

Momente din lupta partidului pentru pace, pentru socialism, pentru fericirea poporului [album], București, Editura de stat pentru literatură politică, 1955, 68 p.

Nu vom uita! Zece ani de la atacul fascist din 8 noiembrie 1945, de Nicolae G. Munteanu, Viorica David, Ștefan Mocanu, București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1955, 40 p.

Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933, de Chivu Stoica, ediția a 2-a revăzută, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1955, 150 p.

Momente din trecutul de luptă al Uzinei „Steaua roșie“, fost „Wolff“, de Emil Suter, București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1955, 80 p. (Sub steagul partidului).

Nu întotdeauna a fost așa! Din istoricul Fabricii de țigarete București, de Roxana Teodorescu, București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1955, 61 p.

1956

Amintiri despre primul Congres al partidului (8—12 mai 1921), București, Editura tineretului, 1956, 104 p.

Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1922, vol. I, ediția a 2-a, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1956, 428 p.

Alexandru Ionescu, de Vasile Ionescu, Traian Lungu, București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1956, 60 p. (Figuri de luptători ai mișcării muncitorești din țara noastră).

Constantin Ivănuș, de A. Pampu, G. Rădulescu, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1956, 63 p. (Figuri de luptători ai mișcării muncitorești din țara noastră).

Studii și note științifice privind istoria României, de Mihail Roller, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1956, 420 p.

Zece ani de la Conferința Națională a P.C.R. 1945—1955 (Referate prezentate la sesiunea științifică din 8—10 decembrie 1955), București, Editura de stat pentru literatură politică, 1956, 280 p.

1957

Amintiri ale foștilor voluntari români din Armata Roșie în timpul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și al războiului civil. 1917—1922, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1957, 275 p. + 1 hartă.

Amintiri despre răscoala din 1907, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1957, 291 p.

Pe șoseaua Basarab. Evocare a trecutului de luptă al muncitorilor de la Fabrica „Constantin David” din București, de Ștefan Andrei, București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1957, 207 p.

Sindicatele din R.P.R. în luptă pentru construirea socialismului, de Gheorghe Apostol, București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1957, 96 p.

Cîntece muncitorești revoluționare, ediție îngrijită de Matei Socor și Dan Deșliu, București, Editura tineretului, 1957, 154 p.

Contribuții la studiul influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în România, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1957, 368 p.

Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România (În ajutorul celor ce studiază istoria P.M.R.), vol. I, București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1957, 308 p.

Documente din istoria Partidului Comunist din România, vol. IV, 1934—1937, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1957, 528 p.

Contribuții la istoria mișcării sindicale din Transilvania (1848—1917), de L. Fodor, L. Vajda, București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1957, 120 p.

Dezvoltarea constituțională a statului român, de Dionisie Ionescu, Gheorghe Țuțui, Gheorghe Matei, București, Editura științifică, 1957, 600 p.

Krestianskie vosstaniia 1907 goda v Rumânii. Sbornik dokumentov pod redakției doțenta G. Mateia [**Răscoala țăranilor din 1907 în România**. Culegere de documente], Buharest, Izdatelstvo literaturî na inostrannih iazîkah, 1957, 280 p. + 16 p. ilustr.

Les révoltes paysannes de 1907 en Roumanie. Recueil de documents publié sous la direction du maître de conférences Gh. Matei [**Răscoala țăranilor din 1907 în România**. Culegere de documente], Bucarest, Éditions en langues étrangères, 1957, 263 p. + 16 p. ilustr.

Răsunetul internațional al răscoalei țăranilor din 1907, de Gheorghe Matei, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1957, 212 p.

Eroicul și singerosul 1907. Mersul răscoalei și urmările ei, de Mihail Roller, București [f. e.], 1957, 24 p. (Societatea pentru răspîndirea științei și culturii, 253).

Scrieri istorice și social-politice (Între primul și al doilea război mondial), de Mihail Roller, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1957, 268 p.

Sub steagul lui Octombrie. Din amintirile prizonierilor care au luat parte la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și la războiul civil, volum îngrijit de Ladislau Fodor, Florian Pârcălab, Ludovic Vajda, Cluj [f. e.], 1957, 99 p.

1958

50 de ani de la crearea Comisiei Generale a Sindicatelor din România. 1906—1956, București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1958, 560 p.

Contribuția României la războiul antihitlerist (23 August 1944—9 Mai 1945), autori : I. Cupșa, Gh. Matei, I. Focșeneanu, B. Bălțeanu, L. Ion, Vl. Zaharescu, București, Editura militară, 1958, 574 p. + 23 hărți.

Din lupta P.C.R. pentru încheierea alianței clasei muncitoare cu țăranimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945. Studii și referate monografice, vol. II, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1958, 381 p.

Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944, București, Editura tineretului, 1958, 495 p.

Ilie Pintilie, de Mihai Novicov, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1958, 103 p. (Figuri de luptători ai mișcării muncitorești din țara noastră).

Patruzeci de ani de la luptele din 13 Decembrie. 1918—1958 [Documente și amintiri], vol. I, București [f. e.], [1958], 143 p.

A doua tinerețe a uzinei. Evocare a unor lupte ale muncitorilor de la Uzinele de tractoare „Ernst Thälmann“ din Orașul Stalin de Haralamb Zincă, București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1958, 124 p. (Sub steagul partidului).

1959

Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din România — Până la primul război mondial, sub redacția conf. univ. N. N. Constantinescu, București, Editura politică, 1959, 540 p.

Pagini din lupta maselor muncitoare din România împotriva războiului și pentru apărarea păcii, de Titu Georgescu, București [f. e.], 1959, 64 p. (Societatea pentru răspândirea științei și culturii, 309).

Contribuții la istoria organizației marxist-leniniste de tineret din România, de Gh. Moț, V. Ștefănescu, C. Mocanu, vol. I, București, Editura tineretului, 1959, 144 p.

Zdrobiți de popor (Falimentul partidelor burghezo-moșierești) (1944—1947), de Gh. Țuțui, Al. Popescu, București, Editura politică, 1959, 119 p.

1960

Mișcarea muncitorească din România între anii 1917—1921. Crearea Partidului Comunist din România, de Clara Cușnir-Mihailovici, București, Editura politică, 1960, 352 p.

Din lupta P.C.R. pentru încheierea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945. Studii și referate monografice, vol. III, București, Editura politică, 1960, 243 p.

Răscoala țăranilor din Valea Ghimeșului (1934), de Titu Georgescu, Ladislau Fodor, București, Editura politică, 1960, 159 p.

A. Gyimesvölgyi parasztok felkelése (1934) [Răscoala țăranilor din Valea Ghimeșului (1934)], de Titu Georgescu, Ladislau Fodor, Bukarest, Politikai Könyvkiadó, 1960, 160 p.

Greva generală din România — 1920. Redacția și autorii: Gh. Vasilichi, M. Mănescu, N. Goldberger, Gh. Matei, N. N. Constantinescu, T. Georgescu, V. Liveanu, C. Mocanu, Gh. Moț, N. G. Munteanu, I. Oprea, București, Editura politică, 1960, 446 p.

Lecții în ajutorul celor care studiază istoria P.M.R., București, Editura politică, 1960, 660 p. *

1918. Din istoria luptelor revoluționare din România, de V. Liveanu, București, Editura politică, 1960, 680 p.

Muzeul Doftana [album], București, Editura politică, 1960, 100 p.

* Lecțiile incluse în acest volum au fost tipărite separat în anii 1955—1958.

1 9 6 1

Articole. (1923—1936), de Ilie Cristea, lucrare apărută sub îngrijirea lui Titu Georgescu, București, Editura politică, 1961, 175 p.

Problema agrară și lupta țăranimii din România la începutul secolului XX. 1904—1906, de D. Hurezeanu, București, Editura științifică, 1961, 332 p.

Lecții în ajutorul celor care studiază istoria P.M.R., București, Editura politică, 1961, 660 p.

1 9 6 2

Mișcarea muncitorească din Transilvania. 1890—1895, de Augustin Deac, București, Editura științifică, 1962, 392 p.

Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România, vol. II, București, Editura politică, 1962, 256 p.

Munkás és parasztmozgalmak Erdélyben. 1905—1907 [Mișcări muncitorești și țăărănești în Transilvania. 1905—1907], de Egyed Ákos, Ludovic Vajda, Ion Cicală, Bukarest, Tudományos Könyvkiadó, 1962, 347 p.

De la greva generală la crearea P.C.R. Lupta pentru clarificarea politică, ideologică și organizatorică din mișcarea muncitorească în preajma creării P.C.R. Octombrie 1920—mai 1921, de Titu Georgescu, București, Editura științifică, 1962, 208 p.

Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească între cele două războaie mondiale, de Gheorghe Surpat, București, Editura științifică, 1962, 300 p.

Hohenzollernii în România, de Gheorghe Țuțui, Mircea Popa, București, Editura politică, 1962, 96 p.

1 9 6 3

Presa P.C.R. și a organizațiilor sale de masă. 1921—1944 (Prezentare bibliografică), de Titu Georgescu, Mircea Ioanid, București, Editura științifică, 1963, 384 p.

Militarismul german și România. Pagini de istorie, autori : C. Nicolae, S. Asandei, N. Condurachi, A. Petri, R. Țiulescu, București, Editura politică, 1963, 136 p.

1 9 6 4

Internaționala întâi și România, de Augustin Deac, București, Editura politică, 1964, 176 p.

Ustanovlenie i ukreplenie narodno-demokraticheskogo stroia v Rumânii [Instaurarea și consolidarea regimului democrat-popular în România],

de A. Petric, Gh. Țuțui, Buharest, Izdatelstvo Akademii Rumânskoï Narodnoi Respubliki, 1964, 134 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 4).

Presa muncitorească și socialistă din România, vol. I (1865—1900). Partea I (1865—1889), lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv de redacție format din : I. Popescu-Puțuri (redactor responsabil), N. Goldberger, A. Deac, I. Felea, București, Editura politică, 1964, 642 p.

Presa muncitorească și socialistă din România, vol. I (1865—1900). Partea a II-a (1890—1900), lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv de redacție format din : I. Popescu-Puțuri (redactor responsabil), N. Goldberger, A. Deac, I. Felea, București, Editura politică, 1964, 744 p.

Rumâniia vo vtoroi mirovoi voine. Ocerki. [România în timpul celui de-al doilea război mondial. Studii], autori : Ion Popescu-Puțuri, Gheorghe Zaharia, Nicolae Goldberger, N. N. Constantinescu, Nicolae Copoiu, Buharest, Izdatelstvo Akademii Rumânskoï Narodnoi Respubliki, 1964, 142 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 2).

La Roumanie pendant la deuxième guerre mondiale. Études. [România în timpul celui de-al doilea război mondial. Studii], de Ion Popescu-Puțuri, Gheorghe Zaharia, Nicolae Goldberger, N. N. Constantinescu, Nicolae Copoiu. Bucarest, Éditions de l'Académie de la République Populaire Roumaine, 1964, 124 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 2).

Spre lumină. Culegere de cîntece revoluționare [Întocmită de] Eugenia Cernea, Nicolae Rădulescu, Tudor Pintean, București, Editura muzicală a Uniunii compozitorilor din R.P.R., 1964, 296 p.

1965

Armata română în războiul antihitlerist. Culegere de articole, lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv format din : Constantin Nicolae, Ilie Petre, Matei Dumitru, Vasile Gheorghe, București, Editura politică, 1965, 559 p.

Contribuția României la victoria asupra fascismului, autori : Ion Popescu-Puțuri, Gheorghe Zaharia, Ilie Rădulescu, Valter Roman, Vladimir Zaharescu, Aurel Petri, Constantin C. Popa, Leonida Ion, Leonida Loghin, N. N. Constantinescu, Vasile Anescu, București, Editura politică, 1965, 200 p.

La contribution de la Roumanie à la victoire sur le fascisme. Études. [Contribuția României la victoria asupra fascismului. Studii], de Ion Popescu-Puțuri, Gheorghe Zaharia, Ilie Rădulescu, Valter Roman, Vladimir Zaharescu, Aurel Petri, Constantin C. Popa, Leonida Ion, Leonida Loghin, N. N. Constantinescu, Vasile Anescu, Bucarest, Éditions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, 1965, 160 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 8).

Mișcări și frământări țărănești în România la sfârșitul secolului al XIX-lea (1889—1900), de Constantin Corbu, Augustin Deac, București, Editura științifică, 1965, 279 p.

Din istoria contemporană a României. Culegere de studii, autori : Gheorghe Stoica, Ion Popescu-Puțuri, P. Constantinescu-Iași, I. M. Oprea, N. N. Constantinescu, Tudor Paul, Maria Covaci, Florea Dragne, Nicolae Copoiu, Vl. Zaharescu, N. Goldberger, Gh. Zaharia, Gh. Țuțui, Al. Gh. Savu, Ilie Rădulescu, E. Hutira, C. Grigorescu, M. Cernea, București, Editura științifică, 1965, 428 p.

Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România, vol. III, București, Editura politică, 1965, 317 p.

Mișcarea muncitorească din România 1893—1900, colectivul de redacție : I. Popescu-Puțuri (redactor responsabil), N. Goldberger, A. Deac, D. Hurezeanu, București, Editura politică, 1965, 456 p.

1966

Refacerea Partidului Social-Democrat din România (1900—1910), de Nicolae Copoiu, București, Editura științifică, 1966, 300 p. + 22 p. ilustr.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, București, Editura politică, 1966, 791 p.

Nicolae Iorga împotriva hitlerismului, de Titu Georgescu, București, Editura științifică, 1966, 151 p. + 15 facs.

Nicolae Titulescu, de Ion M. Oprea, București, Editura științifică, 1966, 407 p. + 20 p. ilustr.

La Première Internationale et la Roumanie [Internaționala Întîi și România], de Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac, Bucarest, Editions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, 1966, 154 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 12).

Presa muncitorească și socialistă din România, vol. II (1900—1921). Partea I (1900—1907), lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv de redacție format din : I. Popescu-Puțuri (redactor responsabil), N. Goldberger, A. Deac, I. Felea, București, Editura politică, 1966, 904 p.

România în războiul antihitlerist. 23 August 1944—9 Mai 1945, autori : V. Anescu, C. Antip, E. Bantea, I. Cupșa, Gh. David, P. Gavrilesco, L. Ion, M. Lungeanu, C. Nicolae, D. Nicolaescu, Vl. Zaharescu, Gh. Zaharia, București, Editura militară, 1966, 814 p. + 18 hărți.

13 iunie 1916. 50 de ani de la eroica demonstrație a muncitorilor din Galați, de Georgeta Tudoran, București, Editura politică, 1966, 109 p.

1967

Răscoala țăranilor din România. 1907, de M. Badea, I. Ilincioiu, București, Editura politică, 1967, 152 p.

Lucrări și publicații din România despre Marea Revoluție Socialistă din Octombrie (1917—1944), de P. Constantinescu-Iași, V. Cheresteșiu, L. Jordáky, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1967, 185 p.

1907 văzut peste hotare, de Augustin Deac, București, Editura științifică, 1967, 296 p. + 40 p. ilustr.

Februarie 1933. Ecoul internațional al eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor, de Augustin Deac, Gheorghe Matei, București, Editura științifică, 1967, 304 p.

Organizații de masă legale conduse de P.C.R. 1932—1934, de Titu Georgescu, București, Editura politică, 1967, 248 p.

Intelctuali antifasciști în publicistica românească, București, Editura științifică, 1967, 431 p.

Marea răscoală a țăranilor din 1907, comitetul de redacție : A. Oțetea, I. Popescu-Puțuri — redactori responsabili —, A. Deac, D. Hurezeanu, Tr. Lungu, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1967, 909 p.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și mișcarea revoluționară și democratică din România. Documente și amintiri, lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv de redacție format din : I. Popescu-Puțuri, Gh. Zaharia, N. Copoiu, Gh. Unc, București, Editura politică, 1967, 454 p.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și România. Culegere de studii, București, Editura politică, 1967, 311 p.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Schiță istorică, autori : Petre Constantinescu-Iași, Alexandru Vianu, Nicolae Copoiu, Gheorghe Cazan, București, Editura politică, 1967, 358 p.

O etapă rodnică din istoria relațiilor diplomatice româno-sovietice. 1928—1936, de Ion M. Oprea, București, Editura politică, 1967, 104 p.

L'unification du mouvement ouvrier de Roumanie. [Unificarea mișcării muncitorești din România], de A. Petric, Gh. Țuțui, Bucarest, Éditions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, 1967, 188 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 16).

Velikaia Okteabrskaia Soțialisticeskaia Revoliuția i raboce dvijenie v Rumânii [Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și mișcarea muncitorească din România], de Ion Popescu-Puțuri, Gheorghe Stoica, Ilie Rădulescu, Moskva, Izdatelstvo politiceskoi literaturoi, 1967, 128 p. (Velikaia sila idei Okteabria).

1968

Ștefan Gheorghiu și epoca sa, de M. Gh. Bujor, lucrarea apare sub îngrijirea lui N. G. Munteanu, București, Editura politică, 1968, 271 p. („Evocări“).

- Scrieri social-politice**, de C. Dobrogeanu-Gherea, studiu introductiv, antologie și note de Damian Hurezeanu, București, Editura politică, 1968, 294 p. („Mica bibliotecă de istorie“).
- Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1910—1915**, volumul a fost pregătit pentru tipar de : A. Deac (coordonator), M. Badea, I. Iacoș, V. Niculae, București, Editura politică, 1968, 1 086 p.
- Mărturii franceze despre 1848 în țările române**, de Titu Georgescu, București, Editura științifică, 1968, 238 p. + 32 p. fotocopii.
- Marxismul și contemporaneitatea**. Comunicările prezentate la sesiunea științifică consacrată aniversării a 150 de ani de la nașterea lui Karl Marx. 25—27 aprilie 1968, București, Editura politică, 1968, 463 p.
- Cluburile socialiste la sate. 1898—1899**, de Gheorghe Matei, București, Editura științifică, 1968, 254 p. + 14 p. ilustr. + 2 hărți.
- Monarhia de Hohenzollern văzută de contemporani**. Antologie, lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv alcătuit din : I. Popescu-Puțuri, A. Deac (coordonatori), I. Ilincioiu, M. C. Stănescu, M. Florescu, N. Blănă, N. Rauș, București, Editura politică, 1968, 646 p.
- Nicolae Titulescu's diplomatic activity [Activitatea diplomatică a lui Nicolae Titulescu]**, de I. M. Oprea, Bucharest, Publishing house of the Academy of the Socialist Republic of Romania, 1968, 192 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 22).
- Teorie și metodă în știința militară**, de Aurel Petri, București, Editura militară, 1968, 224 p.
- Unificarea mișcării muncitorești din România**, de A. Petric, Gh. Țuțui, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968, 224 p.
- Presa muncitorească și socialistă din România**, vol. II (1900—1921). Partea a II-a (1907—1916), lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv de redacție format din : I. Popescu-Puțuri (redactor responsabil), N. Goldberger, A. Deac, I. Felea, București, Editura politică, 1968, 758 p.
- Gh. M. Vasilescu**, de M. C. Stănescu, București, Editura politică, 1968, 296 p. („Evocări“).
- Solidarnost rumânskogo rabocego i demokraticheskogo dvizheniia s Velikoi Okteabrskoi Soșialisticheskoi Revoliuției (1917—1922) [Solidaritatea mișcării muncitorești și democratice din România cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie (1917—1922)]**, de Gheorghe Unc, Buharest, Izdatelstvo Akademii Soșialisticheskoi Respubliki Rumâniia, 1968, 151 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 19).
- 13 Decembrie 1918**, de Gheorghe Unc, Constantin Mocanu, București, Editura politică, 1968, 160 p. + 16 p. ilustr. („Mica bibliotecă de istorie“).

Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în România, coordonatori : I. Popescu-Puțuri (responsabil), D. Hurezeanu, Gh. Matei, Gh. Țuțui, P. Nichita, București, Editura politică, 1969, 546 p.

August 1944 — Mai 1945. Scurtă prezentare a contribuției României la războiul antihitlerist, de Eugen Bantea, Constantin Nicolae, Gheorghe Zaharia, București, Editura militară, 1969, 395 p.

Contribuții bibliografice privind Unirea Transilvaniei cu România. Studiu introductiv de Ion Popescu-Puțuri, lucrare elaborată de : C. Nuțu, M. Tomescu (coordonatori), V. Popovici, M. Moldoveanu, E. Caraba, I. Stoica ș.a., București [f.e.], 1969, 648 p.

Din lupta antifascistă pentru independența și suveranitatea României. Culegere de studii, autori : P. Constantinescu-Iași, V. G. Ionescu, Gh. I. Ioniță, V. Smârcea, I. M. Oprea, C. Nicolae, M. Covaci, A. Petri, București, Editura militară, 1969, 232 p.

Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1893—1900, volumul a fost pregătit pentru tipar de : I. Popescu-Puțuri, A. Deac (coordonatori), I. Iacoș, L. Fodor, V. Niculae, București, Editura politică, 1969, 896 p.

Filozofia istoriei. Studii, coordonatorii volumului : Al. Tănase, D. Hurezeanu, București, Editura politică, 1969, 280 p. (Teorie și metodă în științele sociale, vol. VII).

În sprijinul Republicii Ungare a Sfaturilor (Solidaritatea oamenilor muncii din România cu Republica Ungară a Sfaturilor). 1919. Documente și amintiri, volumul apare sub îngrijirea unui colectiv format din : I. Popescu-Puțuri, N. Goldberger, A. Deac, N. Copoiu, București, Editura politică, 1969, 528 p.

Publicații antifasciste ieșene, de A. Karețchi, C. Cloșcă. Iași, Comitetul județean Iași al P.C.R. — Secția de propagandă, 1969, 210 p.

Iași. Mărturii ale luptei revoluționare (Locuri și case legate de activitatea comuniștilor), de A. Karețchi, L. Eșanu, G. Tudoran, Iași [f.e.], 1969, 53 p. + 47 p. ilustr.

Un veac de frământări sociale. 1821—1907, de Lucrețiu Pătrășcanu, București, Editura politică, 1969, 360 p.

I. C. Frimu. Studiu și antologie, de N. Petreanu, D. Baran, București, Editura politică, 1969, 288 p. („Evocări“).

Generalul erou Grigore Bălan, de Aurel Petri, București, Editura militară, 1969, 84 p. + 12 p. ilustr. („Fii ai neamului românesc“).

Prietenia cehoslovaco-română. File din cronică de război, culegere de documente și studiu introductiv de istoricii cehoslovaci Zdenek Ko-

nečný și František Mainuš, București, Editura militară, 1969, 232 p. + 16 p. ilustr.

Revoluția română din 1848, autori : Constantin Căzănișteanu, Dan Berindei, Marin Florescu, Vasile Niculae, București, Editura politică, 1969, 376 p. („Mica bibliotecă de istorie“).

Români în rezistența franceză în anii celui de-al doilea război mondial (Amintiri), lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv format din : Gh. Vasilichi, M. Florescu, V. Ionescu, Gh. Adorian, Al. Jar, C. Cîmpeanu, București, Editura politică, 1969, 367 p.

România socialistă și cooperarea internațională, coordonatori : Mircea Mălița, Costin Murgescu, Gheorghe Surpat, București, Editura politică, 1969, 446 p.

Studii privind politica externă a României (1919—1939), autori : Gh. Matei, E. Campus, D. Tuțu, R. Deutsch, F. Nedelcu, V. Moisuc, Al. Gh. Savu, București, Editura militară, 1969, 344 p.

Ștefan Gheorghiu, de Georgeta Tudoran, Iași, Comitetul județean Iași al P.C.R. — Secția de propagandă, 1969, 164 p.

1970

Teatru între baionete, de C. Z. Alexandru, București [f.e.], 1970, 152 p. („Mica bibliotecă de istorie“).

Rumânia v antighitlerovskoi voine — avgust 1944 — mai 1945 [România în războiul antihitlerist — august 1944 — mai 1945], de Eugen Bantea, Constantin Nicolae, Gheorghe Zaharia, Buharest, Izdatelstvo „Meridiane“, 1970, 279 p.

La Roumanie dans la guerre antihitlérienne — août 1944 — mai 1945 [România în războiul antihitlerist — august 1944 — mai 1945], de Eugen Bantea, Constantin Nicolae, Gheorghe Zaharia, Bucarest, „Meridiane“, 1970, 311 p.

Romanie in the war against hitler's Germany. August 1944 — May 1945 [România în războiul împotriva Germaniei hitleriste], de Eugen Bantea, Constantin Nicolae, Gheorghe Zaharia, Bucharest, „Meridiane“, 1970, 292 p.

Berveni. Din trecutul și prezentul unei comune, de Gheorghe G. Bodea, Satu-Mare [f.e.], 1970, 164 p.

Uzina mecanică de material rulant Pașcani. 1869—1969, de C. Botez, L. Eșanu, Iași [f.e.], 1970, 238 p.

N. D. Cocea — Jurnal, cuvînt înainte, îngrijirea textului și note — Al. Gh. Savu, București, Editura politică, 1970, 222 p. („Mica bibliotecă de istorie“).

- Conferința Națională a Partidului Comunist Român. Octombrie '45.** Comunicări prezentate la sesiunea științifică din 20 octombrie 1970, București [f. e.], 1970, 131 p. („Mica bibliotecă de istorie“).
- Engels și România,** de Augustin Deac, București, Editura politică, 1970, 287 p.
- Lenin și România,** de Augustin Deac, Ion Ilincioiu, București, Editura militară, 1970, 247 p. + 16 p. ilustr.
- Răscoala iobagilor de la Bobîlna,** de M. Diaciuc-Dăscălescu, București [f. e.], 1970, 228 p. („Mica bibliotecă de istorie“).
- Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România,** vol. IV, București [f. e.], 1970, 416 p.
- Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921 — august 1924),** volumul a fost pregătit pentru tipar de : I. Popescu-Puțuri și A. Deac (coordonatori), M. C. Stănescu, C. Petculescu, V. Petrișor, N. Popescu și F. Tănăsescu, București, Editura politică, 1970, 824 p.
- Friedrich Engels în publicistica română** (Culegere de studii, articole, corespondență, precum și o bibliografie a scrierilor lui F. Engels apărute în limba română), lucrarea apare sub îngrijirea lui : I. Popescu-Puțuri și A. Deac, București [f. e.], 1970, 570 p.
- Uzina mecanică de material rulant „16 Februarie“ Cluj. 1870—1970,** de Ladislau Fodor, Gavril I. Jucan, Cluj [f. e.], 1970, 460 p.
- Forța creatoare a ideilor leniniste,** București, Editura politică, 1970, 432 p.
- Sozidatelnaia sila leninskih idei [Forța creatoare a ideilor leniniste],** Buha-rest, Izdatelstvo Akademii Șoțialisticeskoi Respubliki Rumânii, 1970, 313 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 31).
- The Creative Force of the Leninist Ideas [Forța creatoare a ideilor leniniste],** Bucharest, Publishing house of the Academy of the Socialist Republic of Romania, 1970, 305 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 31).
- O lume nouă,** de Gala Galaction, studiul introductiv și antologie de Gheorghe Cunesco, București [f. e.], 1970, 288 p. („Mica bibliotecă de istorie“).
- Panait Mușoiu,** studiu, note și antologie de A. Gălățeanu, N. Gogoneață, București, Editura politică, 1970, 216 p.
- Greva generală din România — 1920,** autori : N. Goldberger (coordonator), F. Dragne, O. Matichescu, C. Mocanu, N. G. Munteanu, Gh. Surpat, Gh. Unc, București [f. e.], 1970, 470 p.
- Alexandru Constantinescu,** de N. Huscariu, București, Editura politică, 1970, 257 p. („Evocări“).

- Alexandru Ionescu**, Studiu și antologie, de Vasile G. Ionescu, București, Editura politică, 1970, 255 p. („Evocări“).
- Frontul plugarilor (1933—1953)**, de Gh. I. Ioniță, Gh. Tuțui, București [f. e.], 1970, 302 p. („Mica bibliotecă de istorie“).
- Istoria poporului român**. Sub redacția acad. Andrei Oțetea, comitetul de coordonare : A. Oțetea, I. Popescu-Puțuri, I. Nestor, M. Berza, V. Maciu ; autori : I. Nestor, R. Vulpe, St. Ștefănescu, M. Berza, S. Papacostea, F. Constantiniu, S. Ulea, A. Oțetea, V. Maciu, D. Micu, R. Niculescu, E. Zottoviceanu, A. Deac, I. Popescu-Puțuri, M. Popescu, I. Chiper, T. Georgescu, Gh. Matei, C. Fircă, București, Editura științifică, 1970, 456 p. + 102 p. ilustr.
- În numele libertății și prieteniei** [Vol. I]. Documente, extrase din presă și amintiri despre participarea României la eliberarea Ungariei de sub jugul fascist (Octombrie 1944 — ianuarie 1945), volumul a fost pregătit de : Gh. Zaharia, P. Ilie, M. Tălăngescu, Gh. David, C. Mîndru, București, Editura militară, 1970, 424 p. + 32 p. ilustr.
- În numele libertății și prieteniei** [Vol. II]. Documente, extrase din presă și amintiri despre participarea României la eliberarea Cehoslovaciei de sub jugul fascist (18 decembrie 1944 — 12 mai 1945), volumul a fost pregătit de : Gh. Zaharia, D. Tuțu, P. Gavrilăscu, M. Dogaru, C. Mîndru, București, Editura militară, 1970, 471 p. + 32 p. ilustr.
- Lenin în conștiința intelectualilor din România**, ediție îngrijită de Augustin Deac, Cluj, Editura „Dacia“, 1970, 252 p. + 8 p. ilustr.
- Lenin văzut de români**. Documente și amintiri, volumul apare sub îngrijirea unui colectiv format din : I. Popescu-Puțuri, A. Deac (responsabili), L. Gergely, I. Toacă, L. Matei, V. Kilian, R. Pali, N. Blănă, V. Topalu, S. Cutișteanu, București, Editura politică, 1970, 672 p.
- La Roumanie et les problèmes du désarmement (1919—1934) [România și problemele dezarmării (1919—1934)]**, de Gheorghe Matei, Bucarest, Éditions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, 1970, 180 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 32).
- 1 Mai în România. (1890—1970)**, de Olimpiu Matichescu, Elena Georgescu, București [f. e.], 1970, 367 p. („Mica bibliotecă de istorie“).
- Am supraviețuit lagărului hitlerist. Memorii despre Buchenwald**, de Iosif Micu, București, Editura politică, 1970, 246 p. („Mica bibliotecă de istorie“).
- Nicolae Codreanu**, de Stelian Neagoe, București, Editura politică, 1970, 184 p. („Evocări“).
- Organizații de masă legale și ilegale create, conduse sau influențate de P.C.R. 1921—1944**, vol. I, lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv format din : I. Popescu-Puțuri, A. Deac, F. Dragne, O. Matichescu, București, Editura politică, 1970, 580 p.

Sub trei dictaturi, de Lucrețiu Pătrășcanu, București, Editura politică, 1970, 288 p.

Poezii muncitorești revoluționare din România. 1872—1944. Antologie și studiu introductiv de Augustin Deac, Teodor Pinteau, București, Editura „Minerva”, 1970, 726 p.

Dictatura regală (1938—1940), de Al. Gh. Savu, București, Editura politică, 1970, 487 p.

Sindicatele din România în anii revoluției populare, de Gheorghe Țuțui, Paraschiv Coțofană, București, Editura politică, 1970, 232 p.

Die solidarität der Werktätigen Rumäniens mit der proletarischen Revolution in Ungarn [Solidaritatea oamenilor muncii din România cu Revoluția proletară din Ungaria], de Gheorghe Unc, Bukarest, Akademie Verlag, 1970, 126 p. (Bibliotheca Historica Romaniae, 26).

Unirea Transilvaniei cu România. Decembrie 1918, lucrarea apare sub redacția lui : I. Popescu-Puțuri, A. Deac, autori : M. Badea, Gh. Bodea, A. Deac, I. Iacoș, I. Ilincioiu, Al. Tănăsescu, Gh. Unc, N. Vilcu, București, Editura politică, 1970, 790 p.

1971

Fabrica de mobilă „Libertatea”-Cluj. 1870—1970, de S. Chioreanu, Gh. Coșac, L. Vajda, Cluj [f. e.], 1971, 288 p. + 22 p. ilustr.

Dezarmarea în contextul problemelor internaționale și atitudinea României (1919—1934), de Gheorghe Matei, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1971, 306 p. (Biblioteca istorică, XXVII).

Curente și tendințe în filozofia românească, de Lucrețiu Pătrășcanu, București, Editura politică, 1971, 246 p.

LA SEMICENTENARUL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C. C. al P. C. R.

publică:

Pe lângă importanta sarcină stabilită institutului de conducerea partidului pentru a-și concentra activitatea asupra pregătirii proiectelor de capitole ale sintezei istoriei Partidului Comunist Român, colectivul de cercetători întâmpină semicentenarul printr-un număr de lucrări axate pe teme de bază ale istoriei mișcării muncitorești.

CREAREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN ȘI ÎNSEMNĂTATEA SA ISTORICĂ

Monografia, întocmită de un colectiv de istorici, urmărește, în toată complexitatea lui, procesul de clarificare politică, ideologică și de creștere organizatorică a mișcării muncitorești din țara noastră în perioada premergătoare anului 1918 și în anii următori, modul în care acest proces a condus la crearea partidului de tip nou — Partidul Comunist Român. Cartea dezvoltă în capitolele ce urmează anulului 1921 probleme ale activității P.C.R. în lupta pentru salvarea intereselor majore ale maselor populare, pentru revoluție și socialism (*Editura științifică*).

DE LA REVOLUȚIONARIII DEMOCRAȚI LA CREATORII PARTIDULUI COMUNIST. 1848—1921

Lucrarea reprezintă o istorie a epocii moderne a României cuprinsă între două momente fundamentale pentru evoluția țării — revoluția de la 1848 și crearea partidului comunist, în 1921. Relevând permanența ideilor progresiste, democratice și revoluționare în viața poporului român, ea se impune prin abordarea fenomenelor, personalităților, a forțelor politice și sociale în evoluția lor. Momentului *mai 1921* i se adaugă un epilog închinat consecvenței cu care clasa muncitoare și-a îndeplinit misiunea istorică, izvorită atât din imperativele contemporane cât și din cele ale luptelor pentru libertate din trecutul istoric al poporului român (*Editura politică*).

MIȘCAREA MUNCITOREASCA DIN ROMANIA ÎN ANII 1916—1921. CREAREA P.C.R.

Se analizează în profunzime activitatea multilaterală a mișcării noastre muncitorești în acei tumultuoși ani, creșterea și dezvoltarea impetuoasă a avântului revoluționar în perioada postbelică, manifestat

în mari bătălii de clasă, în focul cărora s-a plămădit Partidul Comunist Român. Lucrarea atestă cu pregnanță că mișcarea muncitorească din România s-a ridicat atunci pe o treaptă net superioară întregii sale dezvoltări anterioare, afirmarea ei pe arena vieții politice și sociale a țării contribuind la impulsionearea marilor acte progresiste ale societății românești din acel timp. Paginile cărții evidențiază profundul patriotism și spiritul internaționalist al proletariatului român în întreaga sa gândire și acțiune.

P.C.R. ÎN VIAȚA SOCIAL-POLITICĂ A ROMÂNIEI (1921—1944)

Culegerea de studii cu titlul de mai sus înfățișează — pe baza unei multilaterale documentări — laturi și aspecte concludente pentru activitatea asiduă și rodnică desfășurată de comuniști în rindurile muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, ale celor mai diverse categorii, grupări și cercuri social-politice interesate în realizarea sarcinilor obiective ale etapelor succesive din dezvoltarea României în epoca istorică abordată (*Editura militară*).

PURTĂTORI DE FLAMURI REVOLUȚIONARE

Cuprinde portretele a circa șaptezeci de militanți socialiști, de revoluționari care au ilustrat dezvoltarea mișcării socialiste și muncitorești din România, începînd de la utopistul Teodor Diamant și pînă la pleiada comuniștilor prezenți la primul congres de constituire a partidului marxist-leninist în mai 1921 — Constantin Ivănuș, Dumitru Grofu, Gh. Niculescu-Mizil, Iancu Olteanu și alții. Este o lucrare consacrată acelor care au ctitorit prin activitatea și lupta lor Partidul Comunist Român.

PRESA MUNCITOREASCĂ ȘI SOCIALISTĂ DIN ROMÂNIA, VOL. III (1917—1921), PARTEA I (1917—1919)

Volumul reflectă contribuția amplă a presei muncitorești și socialiste la abordarea problemelor majore care frământau clasa muncitoare din România în acei ani de efervescentă revoluționară, îndeosebi în procesul de clarificare ideologică, evoluția ascendentă, pe plan organizatoric și ideologic, a mișcării noastre muncitorești, ce va culmina cu crearea, în mai 1921, a Partidului Comunist Român (*Editura politică*).

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN. MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ ȘI SOCIALISTĂ DIN ROMÂNIA ÎN ANII 1921—1924

Prima monografie în literatura de specialitate care tratează unitar istoria P.C.R., a Federației partidelor socialiste, a organizațiilor de tineret și sindicatelor din România în perioada 1921—1924. Locul central îl ocupă în lucrare activitatea P.C.R. pentru consolidarea sa organizatorică, precum și relevarea poziției sale înaintate față de problemele politice, economice și sociale ale vremii. De un real interes este și înfățișarea activității internaționale a P.C.R., punctele de

vedere noi exprimate de autor în capitolele privind activitatea organizațiilor de tineret, istoria sindicatelor, a altor organizații revoluționare din România acelor ani, a organizațiilor democratice aflate sub înfrîurirea comuniștilor (*Editura politică*).

CONTRIBUȚIA MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN VALEA PRAHOVEI LA TRANSFORMAREA PARTIDULUI SOCIALIST ÎN PARTIDUL COMUNIST ROMÂN (1918—1921)

Lucrarea tratează activitatea multilaterală a mișcării muncitorești din Valea Prahovei condusă de secțiunea locală a Partidului socialist, în direcția dobîndirii revendicărilor general-democratice după primul război mondial, a dezvoltării conștiinței de clasă și combativității revoluționare. Este evidențiată contribuția de prim ordin a proletariatului din Ploiești, Cîmpina, Băicoi, Bușteni, Breaza și din alte orașe și localități ale Văii Prahovei la clarificarea ideologică care a caracterizat procesul de transformare a Partidului socialist în Partidul Comunist Român (*Colecția Biblioteca de istorie*).

LUPTELE EROICE ALE MUNCITORILOR CEFERIȘTI ȘI PETROLIȘTI DIN IANUARIE-FEBRUARIE 1933 CONDUSE DE P.C.R.

Realizat de un larg colectiv de cercetători de la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., cadre de specialitate de la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R. și facultatea de istorie a Universității București și alte centre din țară, volumul, bazat pe o vastă documentație, proiectează o lumină puternică asupra crizei economice a capitalismului din anii 1929—1933. Cititorului i se oferă posibilitatea cunoașterii aprofundate a unor momente importante din istoria mișcării muncitorești, a P.C.R., a patriei în general (*Editura politică*).

MOMENTE DIN ISTORIA MIȘCĂRII REVOLUȚIONARE ȘI DEMOCRATICE DE TINERET DIN ROMÂNIA

Lucrarea surprinde aspecte esențiale din bogatele tradiții de luptă ale generațiilor tinere, unele dintre momentele cele mai semnificative ale istoriei mișcării revoluționare și democratice de tineret din România, participarea acestuia, sub conducerea și îndrumarea permanentă a Partidului Comunist Român, la lupta clasei muncitoare, a tuturor forțelor democratice și progresiste împotriva exploatării și asupririi, pentru eliberare națională, progres și civilizație (*Editura politică*).

DOCUMENTE PRIVIND ÎNCEPUTURILE MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI ȘI SOCIALISTE DIN ROMÂNIA. 1821—1878

Documentele reunite în volum, în bună parte inedite, atestă pătrunderea în România a ideilor socialismului utopic premarxist pînă la începutul prezenței socialismului științific-marxist. Documentele

relevă cele dintii legături ale mișcării noastre socialiste cu mișcarea muncitorească internațională, contribuția sa la dezvoltarea concepției despre lume a proletariatului (*Editura politică*).

UN VEAC DE LUPTE REVOLUȚIONARE ALE MINERILOR DIN VALEA JIULUI

Amplu tablou al istoriei de un secol a mișcării muncitorești din Valea Jiului, cel mai mare și mai important centru carbonifer al țării. Un mare interes prezintă analiza principalelor acțiuni revoluționare ale muncitorimii miniere din perioada de după crearea P.C.R. În final sînt evocate sintetic realizările obținute de minerii Văii Jiului, sub conducerea comuniștilor, în anii construirii socialismului în patria noastră (*Colecția Biblioteca de istorie*).

APĂRAREA PATRIOTICĂ

Organizație de masă condusă de partidul comunist, Apărarea patriotică, întemeiată în 1940, a avut un profil specific de activitate : lupta împotriva terorii fasciste, pentru ajutorarea materială, apărarea morală și juridică a militanților revoluționari din lagăre și închisori. Ea își continuă activitatea după 23 August 1944, încadrîndu-se în eforturile depuse de partidul comunist în vederea sprijinirii multilaterale a frontului antihitlerist, sub lozinca „Totul pentru front, totul pentru victorie !“, a instaurării și consolidării regimului democrat-popular (*Editura științifică*).

DICTATUL DE LA VIENA

Autorul prezintă, mai întîi, trăsăturile situației interne a României, pericolul revizionist horthist — sub oblăduire și încurajare hitleristă — avînd ca adresă directă fruntariile țării, ca și întreaga conjunctură internațională, factori ce au dus la dictatul fascist de la Viena, act nedrept prin care puterile Axei au răpit României și au predat Ungariei horthiste partea de nord a Transilvaniei. Sînt descrise apoi puternicele manifestații populare la care au luat parte masele largi, forțele progresiste, patriotice ale țării, avînd în frunte comuniștii, de înfierare a odiosului verdict pronunțat la Viena și avînd ca țel apărarea integrității teritoriale a României, relevîndu-se înalta lor semnificație patriotică (*Colecția Biblioteca de istorie*).

FRONTUL UNIC MUNCITORESC ÎN ROMANIA

Cartea înfățișează modul în care a fost înfăptuită în țara noastră unitatea de acțiune a clasei muncitoare, experiența valoroasă acumulată de P.C.R. în lupta pentru lichidarea sciziunii din mișcarea muncitorească. Frontul Unic Muncitoresc este prezentat ca nucleu al unității poporului, subliniindu-se că el a constituit condiția esențială a asigurării rolului de hegemon al clasei muncitoare în lupta pentru eliberarea socială, pentru socialism (*Colecția Biblioteca de istorie*).

INSURECȚIA ARMATĂ DIN AUGUST 1944

Culegere de studii care prezintă evoluția situației interne și externe antebelice a țării, lupta maselor populare împotriva dictaturii militare-fasciste și a jugului hitlerist, realizarea politicii P.C.R. de unire a tuturor forțelor patriotice, antihitleriste într-un singur și puternic front național, oprindu-se cu precădere asupra desfășurării insurecției și a însemnătății ei interne și externe (Colecția *Biblioteca de istorie*).

REVOLUȚIA DEMOCRAT-POPULARĂ ÎN ROMÂNIA. 1944—1947

Rod al unei îndelungate și ample documentări, cartea tratează, în succesiunea lor istorică, principalele evenimente ale României post-belice : lupta revoluționară a maselor populare, evoluția diferitelor partide și grupări politice în strinsă legătură cu transformările social-politice radicale care au avut loc în acei ani, schimbarea continuă a raportului de forțe în favoarea maselor muncitoare, desfășurarea procesului de cucerire a puterii politice de către clasa muncitoare, aliată cu țărănimea și cu ceilalți oameni ai muncii. Sînt analizate, de asemenea, unele probleme insuficient elucidate de istoriografie, cum ar fi premisele revoluției democrat-populare în România, conținutul puterii politice în anii 1944—1947 etc. (*Editura politică*).

NAȚIUNEA ȘI CONTEMPORANEITATEA

Elaborată de un colectiv de politologi, filozofi, juriști, economiști, monografia abordează o largă arie de probleme, în jurul cărora au loc, în prezent, vii dezbateri științifice. Autorii analizează, în lumina ideilor creatoare marxist-leniniste, aspecte legate de conceptul de națiune, rolul și perspectivele națiunii în epoca contemporană, raportul dintre stat național și națiune, factura psihică a națiunii, corelația dintre interesele naționale și internaționale, continuitate și discontinuitate în procesul formării națiunii socialiste etc.

„TEZAUR DIN VEACUL TRECUT“

Filonul marilor idealuri de libertate socială și națională, înobilat de revoluționarii pașoptiști este purtat în paginile cărții în epoca lui Cuza și a independenței țării spre a fi preluat de mișcarea socialistă. Năzuințe și programe de propășire democratică a patriei sînt surprinse pe parcursul unei jumătăți de veac. Cap. I : Moștenirea marilor răspunderi istorice ; Cap. II : „Teoria prietenului meu, răposatul Karl Marx“ ; Cap. III : Întiul partid politic al clasei muncitoare.

SOCIALISMUL EUROPEAN ȘI MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ ȘI SOCIALISTĂ DIN ROMÂNIA (1835—1921)

Cartea prezintă date, aspecte din mișcarea noastră muncitorească și socialistă în conexiune cu evoluția socialismului pe plan european. Din această problemă cităm : pătrunderea ideilor socialismului

științific în România, socialiștii români la congresele internaționale, contribuția socialiștilor români la dezbaterile unor probleme ale socialismului, solidarizarea mișcării muncitorești din țara noastră cu lupta proletariatului din alte țări, participarea oamenilor muncii din România la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și la revoluția proletară din Ungaria, trăsăturile dezvoltării partidului social-democrat din România în raport cu partidele din alte țări etc. (Colecția *Biblioteca de istorie*).

COMUNA DIN PARIS ȘI MIȘCAREA REVOLUȚIONARĂ ȘI DEMOCRATICĂ DIN ROMÂNIA (STUDII ȘI DOCUMENTE)

Lucrarea înfățișează istoricul Comunei din Paris, participarea unor români la lupta pentru victoria cauzei proletare, ecoul acesteia în România și influența în mișcarea muncitorească din țara noastră până în 1944. O selecție a celor mai semnificative documente din istoria Comunei, precum și de documente privitoare la tradițiile comuniste în mișcarea noastră muncitorească vin să întregască volumul (*Editura politică*).

ISTORIA COMUNEI DIN PARIS

Lucrarea prezintă sistematic toate marile probleme legate de proclamarea, existența și înfrângerea singeroasă a Comunei: originile Comunei (dezvoltarea mișcării muncitorești din Franța, războiul franco-prusac, activitatea secțiilor pariziene ale Internaționalei și a cluburilor), organizarea și activitatea Comunei, războiul civil, prezența unor români în Comună. În lucrare se exemplifică, de asemenea, ecoul Comunei în mișcarea muncitorească din România (*Editura științifică*).

VOLUNTARI ROMÂNI ÎN SPANIA (1936—1939). DOCUMENTE ȘI AMINTIRI

Volumul reconstituie, pe baza amintirilor unor participanți direcți la evenimente și a numeroase documente ale vremii, larga acțiune desfășurată de P.C.R. pentru informarea maselor, pentru mobilizarea și organizarea lor în vederea sprijinirii efortului de război al republicanilor spanioli, precum și roadele acestei acțiuni, culminând cu participarea a 500 de voluntari români la lupta cu arma în mână împotriva fascismului pe fronturile Spaniei (*Editura politică*).

DIMITRIE MARINESCU

Lucrarea realizează o amplă evocare a vieții și activității lui D. Marinescu, militant de seamă al mișcării muncitorești din România din primele decenii ale secolului nostru, care și-a închinat forțele, talentul, munca, întreaga viață luptei pentru binele și fericirea celor ce muncesc. Antologia, cuprinzând o parte din cele mai reprezentative articole ale sale, vine să întregască imaginea contemporanilor despre acest fiu credincios al clasei muncitoare din patria noastră (Colecția *Evocări*).

EUGEN ROZVAN

Cunoscându-l și colaborînd cu el, autorii reușesc să prezinte eroul cărții — unul dintre militanții de frunte ai Partidului socialist și apoi ai celui comunist —, în tumultul acțiunii sale revoluționare, caracterizată prin curaj, intransigență, realism și spirit creator (Colecția *Evocări*).

AL. DOBROGEANU-GHEREA

Pe baza unei vaste documentări a autorilor, precum și a amintirilor lui Mihail Cruceanu, vechi și cunoscut militant al mișcării muncitorești din România, prieten intim cu cel evocat, se reconstituie profilul moral și intelectual, viața și activitatea, mediul în care s-a format și a trăit remarcabilul revoluționar Al. Dobrogeanu-Gherea. Biografia este întregită de o culegere de articole scrise de către acesta (Colecția *Evocări*).

JOZSA BÉLA

În paginile lucrării este evocată viața militantului comunist care s-a jertfit în lupta pentru împlinirea idealului de dezrobire al clasei muncitoare. Scrisă cu căldură și multă simțire, eroul ni se dezvăluie ca un luptător dîrz, intransigent, cult, modest, iubit de masele în mijlocul cărora aducea și lămurea cuvîntul înflăcărat al partidului comunist (Colecția *Evocări*).

DUMITRU GROFU

Unul dintre muncitorii conștienți, sinceri și hotărîți, care, ajunși în conducerea organizațiilor revoluționare, au purtat în mijlocul mulțimilor populare și creatoare calitățile lor cele mai alese: lupta pînă la jertfă, morala pînă la desăvîrșire și omenia pînă la dăruire, așa este dezvăluit cititorului, cu mult talent și căldură, Dumitru Grofu (Colecția *Evocări*).

Secțiunea București a Partidului socialist în lupta pentru crearea Partidului Comunist Român

Lupta clasei muncitoare din țara noastră este legată indisolubil de activitatea revoluționară a proletariatului capitalei României. În București s-au pus bazele primelor forme de organizare politică a clasei muncitoare, a primului partid politic al proletariatului din țara noastră. De aici, militanți revoluționari, încă din a doua jumătate a secolului trecut, au inițiat și au condus acțiunile muncitorești, făcând ca proletariatul să se afirme tot mai mult ca cea mai înaintată forță politică din România.

La începutul secolului nostru, în țară se dezvoltaseră centre industriale care grupau o mare parte a muncitorimii. Cel mai mare centru industrial și muncitoresc era însăși capitala țării — București. În 1916, Bucureștiul își dublase populația față de 1878, depășind cifra de 300 000, iar în cele aproape 200 de fabrici și ateliere lucrau 10% dintre locuitorii săi.

Bucureștiul, în timpul primului război mondial, ca și cea mai mare parte a țării, a fost ocupat de trupele invadatoare. Anii grei ai ocupației au determinat o restrângere a activității Secțiunii București a P.S.D.R. Mulți membri ai secțiunii luptau pe front împotriva dușmanului care amenința însăși ființa națională a poporului, iar majoritatea se aflau evacuați cu întreprinderile în Moldova sau în sudul Rusiei. Membrii secțiunii rămași în București, sub conducerea lui I. C. Frimu, Gh. Cristescu, Iancu Olteanu și a altor militanți socialiști, continuau lupta în teritoriul cotoropit, organizând în vara și toamna anului 1917 acțiuni împotriva regimului de teroare și foamete impus de trupele ocupante. La 1 Mai 1918, socialiștii din București au inițiat o consfătuire, lansând un vibrant apel maselor pentru ridicarea la luptă revoluționară, pentru izgonirea cotoropitorilor străini. Autoritățile de ocupație au reușit să aresteze o parte dintre cei prezenți la consfătuire: Alecu Constantinescu, Gheorghe Teodorescu, Ecaterina Arbore, Gh. Cristescu, Ilie Moscovici, Constantin Popovici, Iancu Olteanu. I. C. Frimu, aflându-se în acest timp la Pitești, nu a fost arestat. Deși supravegheat cu strictețe de organele de siguranță, el organizează acțiuni de protest împotriva arestării militanților socialiști. Ca urmare, în plin regim de ocupație, mase de oameni ai muncii mobilizate de socialiștii din București au protestat în fața închisorii Văcărești și la tribunal, cerând eliberarea celor arestați.

După retragerea trupelor germane din București, pînă la revenirea din Moldova a autorităților românești, clasele dominante au rămas, în această zonă a țării, scurt timp, fără forțe suficiente de ordine. La București, o parte a muncitorilor și populației nevoiașе au capturat arme de la trupele de ocupație. Din inițiativa lui C. Ivănuș și a altor militanți revoluționari s-au format gărzi muncitorești care au preluat paza sediului partidului *.

Începea o perioadă de intensă activitate revoluționară, de reorganizare a activității partidului și a sindicatelor. Inima socialistă a țării pulsa cu putere. Sediul partidului devenea neîncăpător pentru miile de muncitori întorși de pe front, hotărâți să-și reia lupta, să desăvârșească transformarea partidului — întreruptă vremelnic în timpul războiului — într-un partid de tip nou, marxist-leninist. Din toate regiunile țării, din Banat și Transilvania, din Bucovina și Moldova, din Oltenia și Dobrogea, militanți de seamă ai mișcării muncitorești se îndreptau spre București pentru ca, cu forțe unite, să ridice pe o treaptă superioară activitatea proletariatului, a partidului. „După multă vreme de apăsare — consemna „Socialismul“ din 12 decembrie 1918 referindu-se la mitingul care se desfășurase în București, cu participarea delegaților din diverse centre — muncitorimea, într-o scuturare energetică, s-a mișcat și într-o admirabilă manifestare au participat și delegați ai provinciei. Odată cu muncitorimea socialistă din Capitală, deci, s-a ridicat și cea din provincie. După atîta vreme, în sfîrșit, mișcarea muncitoare din provincie apare iarăși unită, întregă, gata în orice clipă să pornească la luptă. De aceea ziua de duminică este momentul în care provincia socialistă și sindicală trebuie să-și strîngă neîncetat rîndurile, pentru ca în clipele grele prin care muncitorimea trece acum ea să fie și mîine gata la chemarea pe care în orice clipă Capitala muncitorească i-o poate adresa... Datoria momentului, datoria provinciei ca și a Capitalei muncitoare și socialiste este : *Organizare și hotărîre*“. Organizarea avea să se desfășoare vertiginos în sensul refacerii secțiunilor partidului și organizațiilor sindicale, care, din cauza războiului, fuseseră dispersate. Hotărîrea avea să aibă un sens profund în direcția radicalizării mișcării pentru puternice lupte revoluționare și așezarea partidului pe temelii marxist-leniniste.

Secțiunea din București era cea mai puternică din țară nu numai datorită numărului de membri, ci și prin poziția înaintată pe care o avea în cadrul partidului, în mișcarea muncitorească. În același timp, militanți de frunte ai mișcării muncitorești din țara noastră, conducători ai partidului și sindicatelor, care locuiau în București, își desfășurau în principal activitatea în secțiune.

Acțiuni susținute s-au desfășurat în București și pentru reorganizarea mișcării sindicale. În urma adunării comitetelor sindicale din București, din 2 decembrie 1918, s-a hotărît alegerea lui Gh. Teodorescu ca secretar permanent al Comisiunii locale a sindicatelor¹. Mișcarea revo-

* Sediul Partidului social-democrat s-a aflat mult timp în Piața Amzei, în sala „Sotir“. Înainte de război s-a mutat pe strada Sfîntul Ionică, colț cu strada Cîmpineanu. Tot aici se aflau clubul, sediile comitetelor sindicatelor, al redacției ziarului, o sală de întrunire, ca și sediul Secțiunii București.

¹ „Socialismul“ din 3 decembrie 1918.

luționară a tineretului își reia activitatea prin intermediul cercului „Tineretul muncitor” și al organului său de presă „Foaia tînărului”².

Paralel cu acțiunea de reorganizare în cadrul secțiunilor partidului și-au reluat activitatea o serie de cercuri, menite să contribuie la înarmarea membrilor de partid cu ideile socialismului științific. În București își reîncep activitatea „Cercul de discuții” și „Cercul de studii sociale”. Sediile partidului și ale sindicatelor devin centre care grupează zi de zi mii de muncitori, sute de meseriași și intelectuali cu vederi revoluționare.

Consolidarea organizatorică a Partidului socialist în anii 1918—1921 se desfășura pe un puternic fond de radicalizare a maselor, de însemnate clarificări ideologice și politice.

În București, puternica demonstrație de la 13 decembrie 1918, numeroasele greve, mitinguri și mari manifestații în timpul cărora masele au ajuns să stăpânească nu o dată strada, au demonstrat caracterul organizat și intensificarea luptei proletariatului bucureștean, voința sa de a cuceri, pe cale revoluționară, drepturi și libertăți democratice, de a imprima dezvoltării sociale o orientare corespunzătoare intereselor celor ce muncesc.

Pe temelia acestui avînt revoluționar s-a produs o schimbare profundă în modul de a gândi al clasei muncitoare, care se pronunța cu tot mai multă energie pentru transformarea partidului într-un partid de tip nou, revoluționar³.

Un moment important în cadrul procesului de clarificare ideologică și politică l-a reprezentat adoptarea, de către Partidul Socialist din România a *Declarației de principii* din decembrie 1918, amplu dezbătută în secțiunile partidului. Secțiunea București a organizat o serie de adunări cu membrii săi, în cadrul căror s-a analizat conținutul acesteia⁴. Vii dezbateri s-au purtat pe marginea tezei privind acțiunea parlamentară în tactica și strategia partidului. Trebuie să remarcăm un fapt care, de altfel, atestă gradul înalt de însușire a ideilor socialismului științific de către cei care se pronunțau și pentru folosirea parlamentului în lupta împotriva exploataării și asupririi; aceștia nu absolutizau această cale, ci o considerau ca pe o modalitate prin care proletariatul poate lovi în edificiul societății capitaliste. Referindu-se la discuțiile din cadrul secțiunii, David Fabian, într-un articol publicat în „Socialismul”, scria: „Această părere cred [de a se renunța la folosirea parlamentului — n.n.] nu este întemeiată. A renunța la unul din mijloacele de acțiune, și asta în așa fel încît pentru totdeauna libertatea de mișcare a partidului să atîrne, ca o piatră, această interdicție este o greșală de tactică... Ar fi greșit dacă am scoate definitiv acțiunea parlamentară din arsenalul armelor de care trebuie să ne servim în lupta noastră”⁵.

După încheierea dezbaterii *Declarației de principii*, Secțiunea București și-a însușit-o, punînd-o la baza activității sale revoluționare.

Unii lideri de factură reformistă, proveniți din secțiuni social-democrate ce fuseseră tutelate de P.S.D. din imperiul habsburgic, aveau să

² „Socialismul” din 12 decembrie 1918.

³ Vezi pe larg: Titu Georgescu, *Concepția lui Vladimir Ilici Lenin despre partidul de tip nou. Crearea Partidului Comunist Român — întruchipare a leninismului*, în *Forța creatoare a ideilor leniniste*, Editura politică, București, 1970, p. 57—93.

⁴ „Socialismul” din 27 și 30 noiembrie 1918.

⁵ „Socialismul” din 30 noiembrie 1918.

obiecteze împotriva extinderii valabilității *Declarației de principii* din decembrie 1918 asupra întregului partid sub motiv că aceștia reprezintă punctul de vedere al socialiștilor din București, care vor să imprime orientarea lor tuturor secțiunilor.

În perioada următoare, și mai ales în ședințele din primele luni ale anului 1919 ale Secțiunii București, tezele *Declarației de principii* au continuat să fie prezente în cadrul dezbaterilor. Membrii secțiunii s-au pronunțat de fiecare dată, cu hotărîre, împotriva acelor care cereau „întoarcerea la programul minimal”. „Cînd am ieșit din închisoare — arăta C. Popovici în una din ședințele secțiunii de la sfîrșitul lunii februarie 1919 — tovarășii rămași acolo mi-au spus : «Să nu aprobi nici o schimbare în programul fixat de *Declarația de principii*...”⁶.

Discuțiile din cadrul acestei ședințe au continuat în următoarea adunare generală a Secțiunii București din 26 februarie 1919. „Sala cea mare a clubului — se menționa în reportajul apărut în „Socialismul” — era literalmente plină. Discuțiile sînt urmărite cu un viu interes și impresia ce se desprinde este că spiritul internaționalist și intransigent care a format întotdeauna puterea morală și unitatea mișcării socialiste din România, stăpînește unanimitatea tovarășilor din Capitală”⁷.

În adunarea generală a secțiunii s-a ales și comitetul pe anul 1919. Acesta era format din : Vasile Anagnoste — secretar, Constantin Mihalach, Barbu Eftimiu, Nicolae Vitejescu, Ion Vasin, Rozalia Frimu și Paula Măgură. Casier al comitetului a fost Gh. M. Vasilescu⁸.

Dezvoltarea și întărirea Secțiunii București a Partidului socialist au determinat noi măsuri represive din partea guvernanților, care au interzis în București orice întrunire care va depăși 60 de persoane. În același timp, la toate întrunirile urma să fie prezent un reprezentant al autorităților. „Această limitare a numărului de participanți — se sublinia într-un articol de protest apărut în „Socialismul” — echivalează însă tot cu suprimarea completă a dreptului de întrunire, ceea ce ar însemna o imposibilitate indiscutabilă, întrucît atît secțiunea partidului cît și fiecare sindicat în parte numără cu sutele și miile”⁹.

Măsurile claselor dominante nu au putut stăvili avîntul revoluționar al maselor. În primăvara anului 1919 s-au declanșat numeroase greve ale muncitorilor metalurgiști de la „Vulcan”, de la Pirotehnice, ale muncitorilor tipografi ș.a.

Mișcarea muncitorească din întreaga țară, ca și din București, se resimțea însă de pe urma faptului că militanți de seamă ai Partidului socialist și ai sindicatelor se aflau încă arestați în urma evenimentelor din 13 decembrie 1918. Adunarea generală a Secțiunii București a partidului, întrunită în preajma procesului, releva în moțiunea adoptată că socialiștii din Capitală „se solidarizează fără rezerve” cu militanții implicați în proces, văzînd în faptele ce li se impută întru chiparea năzuințelor întregii

⁶ „Socialismul” din 21 februarie 1919.

⁷ „Socialismul” din 28 februarie 1919.

⁸ „Socialismul” din 3 martie 1919.

⁹ „Socialismul” din 14 martie 1919.

muncitorimi organizate¹⁰. Datorită protestelor energice ale muncitorimii din întreaga țară, aproape toți cei arestați au fost eliberați. Patru militanți, în frunte cu Alecu Constantinescu, au fost condamnați la moarte în contumacie¹¹.

Odată cu revenirea militanților socialiști în Secțiunea București, lupta clasei muncitoare a căpătat noi impulsuri. În activitatea politică-ideologică, în confruntările de idei cu cei care încercau să temporizeze evoluția partidului, invocând, uneori, necesitatea păstrării „unității” lui, militanții aripii de stînga din cadrul secțiunii au apreciat în mod just că partidul consecvent revoluționar trebuia să fie întemeiat nu prin desprinderea din rîndul Partidului socialist existent a acelor care înțeleseseră necesitatea creării Partidului Comunist Român, ci prin cîștigarea majorității membrilor la ideea făuririi partidului revoluționar de tip nou¹².

Dezbaterile programatice din cadrul Secțiunii București, în ajunul conferinței mișcării socialiste din 25—26 mai 1919, au evidențiat o maturizare profundă a aripii de stînga. Astfel, dacă la început reprezentanții acesteia considerau *Declarația de principii* ca un program care nu mai poate fi completat, acum, pornind de la realitățile țării noastre, ale dezvoltării mișcării muncitorești, ei s-au pronunțat pentru completarea sa cu prevederi de ordin minimal. Gheorghe Niculescu-Mizil, într-un material publicat în „Socialismul” în preajma deschiderii conferinței, după ce definea rolul programului maximal și al celui minimal, conchidea: „Adoptarea programului minim se impune, pentru ca, cu el și prin el, să putem pregăti și educa masele”¹³.

La lucrările conferinței mișcării socialiste din 25—26 mai 1919, din partea Secțiunii București au participat D. Fabian, B. Eftimiu și P. Măgură, iar din partea organizațiilor sindicale — M. Nicolae, Gh. M. Vasilescu și Gh. Petrescu¹⁴. Delegații Secțiunii București s-au situat de partea orientării de stînga, care se pronunța pentru un program bazat pe *Declarația de principii* din decembrie 1918, completat cu o serie de revendicări economice și politice imediate.

Programul, reflectînd procesul de căutări pentru orientarea mișcării muncitorești, cu plusuri și minusuri, a fost votat la Conferința din 25—26 mai 1919, cînd întărirea organizatorică a partidului a devenit un fapt prin unificarea mișcării socialiste la nivelul întregii țări.

În anul 1919 s-a adîncit, în mod sensibil, baza de masă a Partidului socialist. În tot cursul anului s-au lărgit secțiunile locale ale partidului și s-au creat noi secțiuni și subsecțiuni în toate centrele muncitorești. În București, în acest an, în afara secțiunii centrale existente, s-au constituit secțiuni pe cartiere — Grivița, 13 Septembrie, Măgurele, Șerban Vodă, Laborator, Ovidiu, Piscului. Evidențiindu-se motivele care au impus crearea acestora, *Darea de seamă morală și materială* a Secțiunii București pe anul 1919 releva: „Propaganda socialistă pătrunzînd cît mai mult în

¹⁰ Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, Editura politică, București, 1966, p. 168.

¹¹ Greva generală din România — 1920, București, 1970, p. 63.

¹² Vezi pe larg: Constantin Mocanu, Gheorghe Unc, *Procesul de clarificare ideologică și politică în mișcarea muncitorească din România. 1918—1921*, în „Anale de istorie”, anul XVII, nr. 1/1971, p. 15—29.

¹³ „Socialismul” din 24 mai 1919.

¹⁴ Ibid.

masele muncitorești, cum tov. muncitori stau mai mult în cartierele mărginașe, s-a simțit nevoia punerii la îndemîna lucrătorilor a mijloacelor pentru a-și face educația socialistă. Din aceste motive am înființat secțiuni pe cartiere, care, după șase luni de activitate, au dat rezultate îmbucurătoare¹⁵.

Datorită acestor secțiuni, „Partidul socialist este foarte simpatizat în cartiere, unde în fiecare lună numărul înscrierilor crește, iar ședințele săptămînale sînt foarte populate. Secțiunile pe cartiere mai au și scopul dorit de toți de a crea și elemente atît din punct de vedere administrativ cît și propagandistic“¹⁶.

Ca urmare a dezvoltării și întăririi organizatorice a Secțiunii București, în principalele întreprinderi industriale s-au format consilii muncitorești, care cuprindeau delegații tuturor muncitorilor. Astfel de consilii au fost constituite la „Vulcan“, „Lemaître“, „Wolf“, C.F.R., Regie.

Simultan cu intensa activitate organizatorică, o amploare deosebită a luat și mișcarea grevistă. Acțiunile muncitorimii bucureștene în a doua jumătate a anului 1919 s-au ținut lanț. În ansamblu, masele participante la acțiunile greviste erau mereu mai numeroase și mai combative¹⁷.

În împrejurările intensificării avîntului revoluționar, ale amplificării procesului de clarificare ideologică și politică din mișcarea muncitorească, începînd din toamna anului 1919, lupta aripii de stînga pentru așezarea întregului partid pe baze revoluționare, pentru transformarea lui în partid comunist a intrat într-o etapă nouă, superioară. Secțiunile Partidului socialist din întreaga țară cereau în mod organizat, prin moțiuni votate de marea majoritate a membrilor lor, transformarea Partidului socialist în partid comunist și afilierea lui la Internaționala a III-a, Comunistă¹⁸.

Secțiunea București s-a aflat printre primele care s-au pronunțat pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist. În adunarea generală a secțiunii din 25 ianuarie 1920, în care s-a analizat *Darea de seamă morală și materială pe anul 1919*, problema transformării Partidului socialist în partid comunist a fost pusă atît în cadrul raportului cît și al discuțiilor. După vii dezbateri, adunarea a adoptat o declarație prin care secțiunea se considera afiliată la Internaționala a III-a. „Ea invită Comitetul Executiv să facă, sub rezerva aprobării viitorului congres, aceeași declarațiune de afiliere. Invită secțiunile din țară să se pronunțe și ele în același sens și să facă aceeași invitațiune C. E. Secțiunea mai hotărăște ca o copie după această moțiune să se comunice Comitetului Executiv, precum și tuturor secțiunilor pentru a fi discutate în adunări generale“¹⁹.

Adunarea generală a Secțiunii Partidului socialist din Capitală a evidențiat, în același timp, radicalizarea muncitorimii din fabricile Bucureștiului, creșterea numărului de membri și răspunderea lor sporită pentru problemele partidului în ansamblu. La începutul anului 1920 ea număra 4 550 de membri. Marea majoritate a acestora munceau în întreprinderile de bază ale industriei noastre. Subliniind acest fapt, în darea de seamă mai sus amintită se arăta : „Nu putem trece cu vederea a nu releva anumite

¹⁵ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 283.

¹⁶ *Ibidem*, p. 284.

¹⁷ *Greva generală din România — 1920*, p. 69—70.

¹⁸ Constantin Mocanu, Gheorghe Unc, *Op. cit.*, p. 20.

¹⁹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 303.

bresle care au numărul cel mai mare în secțiunile partidului. În primul rând erau ceferiștii, al 2-lea metalurgiștii, al 3-lea cizmarii, apoi vin funcționarii de birou și magazine, brutarii, tâmplarii și în urmă celelalte bresle”²⁰. Preponderența elementului muncitoresc reprezenta încă un element care începea să definească fizionomia partidului de tip nou, revoluționar al proletariatului din țara noastră.

În perioada care a urmat, avântul revoluționar al proletariatului bucureștean a intrat într-o nouă fază, caracterizată prin împletirea grevelor cu mari demonstrații, mitinguri și acțiuni muncitorești, care au imprimat luptei proletariatului mai multă combativitate. Potrivit înseși statisticilor burgheze, între 1 martie și 20 octombrie 1920 au avut loc 345 de greve, dintre care 102 în București. Spre Capitală, muncitorimea din întreaga țară privea cu mare interes, spre a o urma.

Puternicul proces de radicalizare a proletariatului bucureștean era însoțit de adinci clarificări pe plan politic și ideologie. Militanți de seamă ai secțiunii și partidului, ca Dumitru Grofu, Constantin Ivănuș, Gh. Niculescu-Mizil, Constantin Popovici, David Fabian, Gh. M. Vasilescu și alții, se pronunțau tot mai hotărât pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist. D. Fabian, în perioada premergătoare proiectatului congres general al partidului și sindicatelor din 11—19 aprilie 1920 de la Cîmpina, scria într-un articol apărut în „Socialismul”: „Noi vrem un program, o tactică, un partid... Partidul Comunist din România”²¹.

Orientarea spre stînga a majorității membrilor Secțiunii București s-a evidențiat și în cadrul adunării generale din 14 martie 1920, prezidată de Al. Pătruțescu, la care s-au confruntat cei ce se pronunțau pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist cu aceia care erau pentru expectativă. După încheierea discuțiilor, au fost prezentate două moțiuni: una din partea aripii de stînga, expusă de Gheorghe Teodorescu, și alta a elementelor centriste și de dreapta, susținută de Emil Socor. Moțiunea aripii revoluționare condamnă „rămășițele Internaționalei a II-a” și „așa-zisul curent de «reconstituire» și de «expectativă»”, care era definit drept „curentul nehotărîrii, al șovăirii, al lipsei de curaj”. În ultima parte, moțiunea se pronunța pentru „principiile socialiste revoluționare”²². Moțiunea elementelor de dreapta urmărea tergiversarea întemeierii partidului comunist.

Moțiunea adoptată de adunarea generală a Secțiunii București a Partidului socialist și dată publicității, care era moțiunea propusă de aripa de stînga, a întrunit adeziunea celor mai multe organizații muncitorești de partid, sindicale, de tineret din întreaga țară. Cea mai mare și mai influentă secțiune a Partidului socialist lansa din nou un apel pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist. Pînă în aprilie 1920, cînd urma să se reunească congresul, aproape toate organizațiile locale au votat pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist²³. Congresul va fi amînat cu motivarea din partea conducerii că la ordinea zilei sînt alegerile parlamentare.

²⁰ *Ibidem*, p. 286.

²¹ „Socialismul” din 18 martie 1920.

²² *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 340—341.

²³ Constantin Mocanu, Gh. Unc, *Op. cit.*, p. 21.

În vara anului 1920, prin grija Secțiunii București, a apărut primul organ teoretic al Partidului socialist — „Lupta de clasă”. Principalul său obiectiv l-a constituit atunci lupta pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist. Militînd consecvent pentru crearea partidului de avangardă al proletariatului, „Lupta de clasă” a oglindit în paginile sale dezbateri asupra problemelor politice, ideologice și organizatorice care stăteau la baza partidului de tip nou. „Lupta va fi grea — se arăta într-unul dintre aceste articole. Partidul de avangardă al proletariatului, partidul comunist, trebuie deci să se formeze și să lucreze”²⁴.

Această radicalizare, reflectată în poziția Secțiunii București, cu numeroase bătălii de clasă împotriva burgheziei, cu multe confruntări pentru clarificări de poziții, a cunoscut o activizare deosebită ca urmare a desfășurării, în toamna anului 1920, a celei mai mari lupte a proletariatului din România — greva generală din octombrie. Manifestul Secțiunii București lansat cu prilejul grevei generale reliefează concepția sa înaintată cu privire la rolul ce revenea avangardei proletariatului: „Ca membri disciplinați ai partidului aveți datoria de a depune toate eforturile ca greva să aibă succesul dorit. Odată cu declararea grevei generale, nu-i este permis nici unui membru a lucra sau a se ocupa de interese personale. Partidul fiind socotit ca avangardă conștientă a clasei muncitoare, toată activitatea va fi desfășurată pentru triumful acestei greve. În tot timpul grevei veți fi mereu la postul vostru, pentru a veghea ca interesele clasei muncitoare să nu fie încălcate, avînd datoria a sta mereu în contact cu masele muncitoare în tot timpul luptei”²⁵.

Urmarea directă și imediată a grevei generale a fost accelerarea procesului de clarificare ideologică, de delimitare de reformism în rîndurile mișcării socialiste, pe baza experienței proprii, dobîndită în cursul luptei de către sutele de mii de muncitori.

Procesul de delimitare ideologică și organizatorică în mișcarea muncitorească din România s-a reflectat cu putere în cursul lucrărilor Consiliului General al partidului și sindicatelor din 30 ianuarie-3 februarie 1921. După terminarea lucrărilor sale se confirmau și la nivelul organelor conducătoare ale Partidului socialist și ale sindicatelor raportul de forțe și orientarea mișcării muncitorești categoric favorabile stîngii. S-au intensificat pregătirile pentru congresul care urma să consfințească transformarea Partidului socialist în partid comunist. Secțiunea București s-a încadrat cu toate forțele în înfăptuirea acestei mărețe cauze. La rubricile *Tribuna congresului*, *Între noi*, *Discuții libere* din „Socialismul” scriau de pe poziții comuniste militanți ai secțiunii, ca: Leonte Filipescu, Elena Filipovici, Constantin Popovici, David Fabian, Gheorghe M. Vasilescu, P. Constantinescu-Iași.

Pentru a slăbi Secțiunea București a Partidului socialist și a împiedica activitatea acesteia în vederea pregătirii congresului, autoritățile au arestat, în lunile martie-aprilie 1921, un număr însemnat de militanți ai secțiunii. Unii dintre cei arestați făceau parte din colectivele însărcinate

²⁴ „Lupta de clasă”, anul I, nr. 5, din 2 octombrie 1920.

²⁵ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 525—526.

cu elaborarea materialelor pentru congres sau erau desemnați să țină rapoarte.

Starea de teroare instituită de guvernanți, închiderea sediilor secțiunilor, arestarea unor militanți de seamă, suprimarea organului central au creat o situație grea pentru Partidul socialist, aflat în plină acțiune de pregătire a congresului care urma să consfințească făurirea Partidului Comunist Român. De aceea, în *Circulara* cu privire la alegerea delegaților pentru congresul din mai 1921, adresată tuturor secțiunilor și comisiunilor locale de Comitetul Executiv și Comisiunea Generală, se arăta că, „...dacă elementele conștiente și convinse de idealul ce urmărim nu-și vor face toată datoria acuma, cînd se cere, înseamnă că nici socialiști nu sînt, ba ceva mai mult, trădează, dezertînd de la datorie”²⁶.

Membrii Secțiunii București, ca și întregul Partid socialist, învinșînd piedicile ridicate în calea lor, au trecut la alegerea delegaților pentru congres. Deoarece în București întrunirile Partidului socialist erau acum interzise, pentru desemnarea delegaților la congres, comitetul secțiunii, împreună cu comitetele subsecțiunilor, a întocmit o listă, din care membrii secțiunii, trecînd pe la secretariatul partidului, au ales un număr de 30 de delegați la care secțiunea avea dreptul. Din aceștia 27 erau reprezentanți ai orientării de stînga, iar 3 ai unitarilor.

În ziua de 7 mai 1921 s-a procedat la numărătoarea voturilor obținute de delegații la congresul general care urmau a reprezenta Secțiunea București. Rezultatul a fost : 267 * de membri votanți, reprezentînd 7 652 de voturi exprimate ; din acestea, 27 de mandate, reprezentînd 6 818 voturi, au revenit delegaților comuniști, iar 3 mandate, reprezentînd 834 de voturi, au revenit delegaților centriști.

Delegații secțiunii erau : C. Nițulescu, C. Gheorghian, D. Grofu, Gr. Vasilescu, Gh. Niculescu-Mizil, Gh. Sava, G. A. Costescu, H. Berea, N. Dumitrescu, F. Georgian, V. Florescu, E. Cotor, A. Rusch, B. Stefan, M. Cohn, A. Zisu, S. Mateescu, M. Lăzărescu, E. Constantinescu, A. Kahane, I. Mihăilescu, N. Popescu, C. Constantinescu, I. Ivășcanu, G. Filip, I. Tiri, G. Dudești, T. Iordăchescu, R. Frimu și L. Ghelerter²⁷.

În cadrul congresului Partidului socialist care s-a întrunit la București în dimineața zilei de 8 mai 1921, delegații Secțiunii Capitalei au avut o participare activă. În după-amiaza zilei de 8 mai, P. Becheanu, L. Măglașu și H. Pîncu, militanți ai secțiunii, au trimis din închisoare o scrisoare pe adresa congresului, în care arătau : „Salutăm dar primul congres al mișcării muncitoare de la noi de după război, încrezători că din dezbaterile ce vor avea loc va răsări puternic și încrezător în victorie Partidul Comunist din România — conducătorul cel mai viguros al clasei muncitoare...”²⁸.

²⁶ *Ibidem*, p. 611.

* Cei 267 de votanți din Secțiunea București au participat la alegerea delegaților cu numărul de voturi ce reveneau subsecțiunilor care i-au ales. Așa se explică numărul de 7 652 de voturi, care rezultă din listele tuturor subsecțiunilor din Capitală.

²⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 195, fila 52.

²⁸ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 687.

Dezbaterile purtate asupra raportului de activitate și a celorlalte documente prezentate în cadrul congresului s-au caracterizat prin grija deosebită manifestată de delegați pentru îmbunătățirea întregii activități a partidului.

La 8 mai 1921 a fost consfințită crearea Partidului Comunist Român. Activitatea Secțiunii București a Partidului socialist pentru crearea Partidului Comunist Român ocupă un loc de seamă în cronica luptei pentru făurirea partidului de tip nou al clasei muncitoare din patria noastră.

Odată cu întemeierea P.C.R. a început o etapă nouă în lupta proletariatului și a maselor muncitoare. În anii următori, organizația P.C.R. din București, puternic detașament al partidului nostru, a avut un rol de frunte în bătăliile de clasă ale proletariatului, ce au netezit drumul spre împlinirea idealurilor pentru care, decenii de-a rândul, au luptat cu eroism cei mai buni fii ai poporului român.

VIRGIL SMÂRCEA

Activitatea secțiunilor Partidului socialist din Valea Prahovei în anii 1918-1921 pentru făurirea P. C. R.

Lupta proletariatului prahovean ocupă un loc de frunte în istoria mișcării muncitorești din România. Relevînd că de acțiunile desfășurate în regiunea petroliferă și „de numele orașului Ploiești se leagă activitatea unora din militanții de frunte ai mișcării socialiste, cum au fost C. Dobrogeanu-Gherea, Ștefan Gheorghiu...” și că „Revoluționarii socialiști ploieșteni au participat activ la crearea partidului comunist”¹, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, a dat o înaltă prețuire tradițiilor revoluționare din Valea Prahovei.

Muncitorii ploieșteni au acționat consecvent pentru organizarea profesională și politică a proletariatului. Clubul muncitorilor din Ploiești, constituit la 17 noiembrie 1891, Cercul socialist „România muncitoare”, ce a luat ființă în mai 1906, ca și secțiunile din Ploiești și Cîmpina ale Partidului social-democrat, prin acțiunile desfășurate, au marcat o contribuție evidentă la afirmarea proletariatului prahovean.

Activitatea mișcării socialiste din Valea Prahovei a fost îngreunată de desfășurarea evenimentelor legate de primul război mondial. Mulți dintre conducătorii mișcării socialiste și sindicale din Ploiești și Cîmpina au fost arestați încă înaintea mobilizării. Ulterior ei au fost eliberați și trimiși la unitățile militare de care aparțineau. Cei care nu au fost înrolați în cadrul armatei s-au evacuat în noiembrie 1916. Dintre aceștia, o parte s-au oprit la Brăila. După un timp s-au întors la Ploiești, hotărîți să desfășoare lupta împotriva regimului de ocupație. În primele zile ale anului 1917, ei au revenit în orașul petrolistilor și au format un grup ilegal, din care făceau parte Th. Bivolaru, C. Mănescu, Em. Nicolau, Gh. Teodorescu, Gh. Ungvari, Șt. Vasilescu și alții². Grupuri asemănătoare au luat ființă la Cîmpina și Moreni. După cum își amintește C. Mănescu, unul dintre membrii grupului din Ploiești, „prin luna martie 1917, fiind informați că deja la București s-a înjghebat o organizație clandestină sub conducerea

¹ NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 2, Editura politică, București, 1968, p. 308.

² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 7913, fila 178.

lui Alecu Constantinescu, s-a luat contact cu ea, hotărîndu-se o adunare conspirativă pentru a se stabili programul viitor de acţiune, care s-a fixat pentru ziua de 5 aprilie. Această adunare s-a ținut la București³. În urma discuțiilor s-a stabilit ca la Ploiești să fie instalată o tipografie clandestină.

Atît grupul din Ploiești cît și cel din Cîmpina au luat legătura cu ostași germani membri ai Partidului social-democrat, de la care primeau ziare și literatură socialistă⁴. Folosindu-i pe aceștia s-a reușit să se organizeze evadarea din lagăr a unor prizonieri originari din Ploiești. Avînd la îndemînă tipografia, grupul din Ploiești, uneori cu ajutorul celui din Cîmpina⁵, a editat și difuzat o serie de manifeste, multe dintre ele exprimînd solidaritatea cu Revoluția din Octombrie; în același timp, a acordat multă atenție și muncii de propagandă de la om la om.

Datorită faptului că în anii ocupației au existat în principalele centre industriale ale județului Prahova grupuri de socialiști care și-au continuat activitatea, refacerea organizațiilor de partid și sindicale s-a înfăptuit relativ fără prea mari greutăți, în noiembrie 1918, chiar în timpul retragerii trupelor germane. Munca politică asiduă din această perioadă a avut drept rezultat cuprinderea în rîndurile partidului, alături de vechii militanți, a unui număr de noi membri care aveau ferma convingere că steagul roșu va putea flutura biruitor și în România. Dacă în preajma primului război mondial existau numai secțiunile din Ploiești și Cîmpina, la începutul anului 1920 — după datele existente — Partidul socialist avea în județul Prahova 63 de secțiuni și subsecțiuni, dintre care 44 în sate⁶. După unele aprecieri făcute în primăvara anului 1920, în rîndurile partidului se aflau înregimentări peste 17 000 de membri⁷.

Ținîndu-se seama de cerințele crescînde ale luptei de clasă, de caracterul ascendent al mișcării, de nevoia de a se lua hotărîri care să fie cunoscute rapid de acest mare număr de secțiuni, s-a ajuns la constituirea — în cadrul Conferinței din 16 noiembrie 1919 — a Federației socialiste a Prahovei⁸, care întrunea, sub o singură conducere, organizațiile locale de partid din județ.

În activitatea desfășurată de organizațiile Partidului Socialist din Valea Prahovei, încercările de a aduce o contribuție proprie la lămurirea problemelor de ordin politic ce se ridicau în fața clasei muncitoare, ca și participarea la munca de clarificare ideologică și politică, ce se impunea ca o necesitate stringentă, au ocupat un loc însemnat. Discuțiile și lupta de opinii ce s-au desfășurat în cadrul secțiunilor prahovene au purtat pe cetea gradului de dezvoltare atins în acei ani de mișcarea socialistă din România. Din izvoarele existente se pot desprinde probleme cărora organizațiile Partidului socialist din Valea Prahovei le-au acordat atenție deosebită, precum și cîteva aspecte esențiale ale luptei ideologice.

Încă de la sfîrșitul anului 1918, socialiștii prahoveni au fost preocupați de calea pe care o va urma partidul în dezvoltarea sa. Cei mai mulți

³ *Ibid.*

⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, mapa 45.

⁵ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 588, fila 56.

⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 4 351, fila 745.

⁷ *Loc. cit.*, dosarul nr. 4 357, fila 35.

⁸ „Lupta socialistă” din 21 noiembrie 1919.

dintre militanții care activau în secțiunile din Valea Prahovei s-au pronunțat pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist, transformare care avea să se reflecte în programul și tactica partidului. Această concluzie era rezultatul analizei critice a activității mișcării socialiste din anii ce au precedat războiului, analiză din care se desprindea limpede ideea că tactica reformistă a Internaționalei a II-a dusesese la falimentul acesteia. Exprimind punctul de vedere al elementelor înaintate, în organul de presă al mișcării socialiste din Valea Prahovei se susținea: „Noi trebuie acum ca partid politic socialist să ne abatem cu totul și definitiv spre extrema stângă, adică să eludăm cu totul din propaganda și acțiunea parlamentară și sindicală-economică tactica și programul minimalist, reformist, al social-democrației care nu consfințește îndeplinirea întregului ideal socialist... Nu, noi nu mai putem fi social-democrați, nu mai putem să ducem lupta pe baza vechiului program minimalist-reformist, ci, dimpotrivă, trebuie să ducem lupta pe baza programului maximal-socialist... trebuie să fim socialiști-comuniști”⁹.

La rîndul lor, elementele care continuau să se situeze pe poziții reformiste au încercat, fără succes, să-și apere punctul de vedere, să abată atenția de la problemele de conținut spre aspecte de suprafață. Dominant însă în secțiunile din Valea Prahovei a fost curentul care milita pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist.

Pentru pregătirea ideologică a membrilor lor, pentru a-i ajuta să înțeleagă necesitatea transformării Partidului socialist în partid comunist, secțiunile din Valea Prahovei au uzitat mijloace multiple. Toate secțiunile — și în primul rînd cele din Ploiești și Cîmpina — au organizat, cu ajutorul propagandiștilor locali și al celor din București, numeroase expuneri pe teme teoretice. Începînd de la 14 iunie 1919, secțiunea din Ploiești a inițiat un ciclu de conferințe și dezbateri săptămînale. În conferința inaugurală, Al. Dobrogeanu-Gherea arăta, între altele: „Care e scopul luptei de clasă? În primul rînd îmbunătățirile imediate, dar tocmai pentru a putea obține aceste îmbunătățiri să nu uităm adevăratul scop al luptei de clasă, ținta ei finală: cucerirea puterii politice. Dar ca să ajungi să capeți totul, trebuie să ai conștiința că ți se cuvine totul... De aceea, clasa muncitoare să se organizeze, să-și cunoască interesele ei pentru ca să poată să-și înfăptuiască idealul ei, idealul socialist”¹⁰. Tocmai pentru a face masele muncitoare conștiente de interesele lor fundamentale, pentru a contribui la maturizarea lor politică, Federația socialistă a Prahovei, secțiunile partidului și comisiile locale sindicale din Ploiești și Cîmpina au redactat, tipărit și difuzat un număr impresionant de manifeste. În paginile gazetei „Lupta socialistă”, editată la Ploiești începînd din februarie 1919, s-au înfruntat opinii, au apărut materiale cu caracter teoretic. Aici s-au publicat articolele lui V. I. Lenin *Simbetetele comuniste* și *Eroii Internaționalei de la Berna*¹¹.

În luna noiembrie 1919, la Ploiești s-a constituit un cerc de studii cu caracter comunist¹², iar la 15 februarie 1920 s-au inaugurat cursurile Universității populare, ce își desfășura activitatea sub îndrumarea secțiunii

⁹ „Lupta socialistă” din 3 martie 1919.

¹⁰ „Socialismul” din 26 iunie 1919.

¹¹ „Lupta socialistă” din 20 și 27 iunie 1919, 11, 18 și 22 august 1919.

¹² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 4351, fila 684.

nii locale a Partidului socialist, avînd ca director de studii pe I. Neagu-Negulescu¹³, cunoscut pentru adeziunea sa la ideea creării partidului comunist.

Militanții socialiști din Prahova s-au preocupat și au discutat pe larg despre țelul final al luptei proletariatului din România. Dezbaterrea acestei probleme, fundamentale pentru activitatea politică, s-a desfășurat pornind de la analiza raporturilor forțelor de clasă din România, a sarcinilor majore ale proletariatului în noua etapă istorică.

Pornind de la ideea necesității revoluției socialiste și militînd în spiritul declarației de principii din 1918, socialiștii prahoveni au propagat — în studii, articole, conferințe — ideea necesității cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare ca factor fundamental al făuririi orînduirii socialiste. Secțiunile Partidului socialist, prin militanții lor, au argumentat minuțios că fără cucerirea puterii în stat nu sînt posibile transformarea radicală a societății, lichidarea exploatării omului de către om, realizarea unei noi vieți. „Atîta timp cît muncitorimea conștientă nu va pune mîna pe întreaga forță publică a statului — se scria în „Lupta socialistă“ — și prin aceasta pe mijloacele de producție și de distribuie a bogățiilor, ea nu poate fi mulțumită cu nici o reformă economică“¹⁴. Explicarea raportului dintre revendicările politice și cele economice, a preponderenței politicului asupra economicului a înîrui direct activitatea revoluționară conștientă desfășurată de proletariatul prahovean, ceea ce a reieșit cu pregnanță în timpul grevei generale din octombrie 1920.

În ce privește problema luptei pentru obținerea unor succese parțiale, mai ales în domeniul parlamentar, socialiștii prahoveni, relevînd necesitatea acestei laturi a activității politice, s-au străduit să demonstreze maselor muncitoare că proletariatul se află în contradicție cu întreaga orînduire socială și de stat burgheză, această contradicție neputînd fi lichidată în favoarea clasei muncitoare decît atunci cînd aceasta devine clasă dominantă în stat. De aici și concluzia că proletariatul trebuie să pună accentul în primul rînd pe lupta politică, în vederea cuceririi puterii de stat. Analiza argumentată a acestei laturi fundamentale a luptei de clasă a avut un rol deosebit asupra creșterii influenței partidului în rîndul maselor muncitoare. Sintetizînd orientarea sa politică, Federația socialistă a Prahovei afirma în manifestul din 1 Mai 1920 că : „nu există decît un singur mijloc de a scăpa din lanțurile capitalismului : lupta pentru schimbarea orînduirii sociale de azi în societate socialistă“¹⁵.

Militanții și organizațiile din Valea Prahovei ale Partidului socialist au propagat cu ardoare ideea că țelul final al luptei proletariatului îl constituie făurirea societății socialiste, demonstrînd inevitabilitatea instaurării orînduirii lipsite de clase antagoniste. „Atîta timp cît va trona nedreptatea și cît va dăinui actuala orînduire burgheză — spunea C. Mănescu la 1 Mai 1921 — nu vor fi de ajuns tunurile și mitralierele pentru a scoate din sufletul poporului muncitor ideea comunistă care a încolțit puternic în mintea și inima lui...“¹⁶.

¹³ „Lupta socialistă“ din 22 februarie 1920.

¹⁴ „Lupta socialistă“ din 15 mai 1919.

¹⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 47, dosarul nr. 4346, fila 82.

¹⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 4379, fila 212.

Socialiștii prahoveni s-au menținut, în general, pe linia tratării teoretice, de ansamblu, a problemei luptei pentru cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare. Se insista în special asupra necesității socializării mijloacelor de producție din industrie, a solului, „adică trecerea pământului din proprietate particulară în proprietate comună a organizației socialiste-comuniste”¹⁷.

Pe măsura dezvoltării experienței mișcării muncitorești pe plan internațional și a cunoașterii acestei experiențe, militanții socialiști din Valea Prahovei au meditat mai adânc asupra problemei revoluției în general, și în mod deosebit asupra posibilității revoluției socialiste în România. În felul acesta, ei au putut trage concluzii teoretice cu privire la împrejurările în care poate să izbucnească revoluția, cu privire la necesitatea existenței condițiilor obiective și subiective pe baza cărora se pot înfăptui transformări socialiste, politice și economice radicale. Deși în condiții grele pentru activitatea politică a clasei muncitoare din România, din adîncirea studiului teoretic al problemelor revoluției, socialiștii prahoveni au ajuns la concluzii juste, folositoare luptei de clasă intransigente. „Consider — scria Constantin Mănescu — că deși împrejurările totale ale țării noastre nu sînt prielnice unei revoluții comuniste, pentru că condițiile obiective și subiective nu sînt complete, dar spiritul maselor este destul de pregătit pentru propaganda și educația comunistă și aceasta trebuie să o facem fără rezervă”¹⁸.

Discutarea problemelor revoluției, ale luptei pentru cucerirea puterii politice a avut un rol însemnat în formarea concepției politice revoluționare a proletariatului și a altor păături sociale asuprite și exploatare. Cu privire la mijloacele de luptă pentru cucerirea puterii politice, pentru transformarea revoluționară a societății, militanții socialiști din Valea Prahovei s-au situat pe o poziție înaintată, realistă. Ei au considerat că ar fi greșit să se stabilească aprioric o anumită cale și să se meargă pe ea, indiferent de condițiile concrete în care se va desfășura lupta. „O clasă care se ridică — se scria în articolul-program al „Luptei socialiste” —, o clasă în interesul căreia lucrează însăși evoluția socială n-are nevoie să întrebuițeze mijloace disperate de luptă. E firesc să recurgă la violențe clasele sociale care, deși le-a trecut vremea și își simt căderea apropiată, totuși nu vor să cedeze de bună voie, ci — dimpotrivă — se agață desperată de putere. Și numai întrucît e fatală această orbire și încăpăținare a claselor stăpînitore, în decădere, se poate vorbi de o fatalitate a crizelor violente din luptele actuale dintre clase”¹⁹. Important de reținut este faptul că, deși experiența pe care o oferise pînă atunci istoria cu privire la înfăptuirea revoluției socialiste evidenția latura violentă a luptei pentru putere, socialiștii prahoveni au ajuns la concluzia că nu poate fi absolutizată una sau alta dintre formele de luptă. „Totuși — se preciza într-un articol —, nu ne vom feri să spunem, de-a dreptul, că mijloacele nu sînt de ales, ele ni le pun la îndemînă *împrejurările* și totodată le stabilește și *rezistența adversarului* în încăpățînarea lui de a rezista”. La o asemenea concluzie justă — care demonstra o profundă cunoaștere a marxismului — s-a putut ajunge deoarece militanții din Valea Prahovei aveau

¹⁷ „Lupta socialistă” din 17 martie 1919.

¹⁸ „Lupta socialistă” din 17 octombrie 1920.

¹⁹ „Lupta socialistă” din 24 martie 1919.

convingerea că revoluția socialistă, în mod inevitabil, va îmbrăca „forme speciale fiecărei țări în parte, toate avînd însă același fond comun”²⁰.

Publicațiile, dezbaterile, lupta de opinii pe teme ideologice au contribuit în cea mai mare măsură la cristalizarea concepției membrilor organizațiilor din Valea Prahovei cu privire la transformarea Partidului socialist în partid comunist și afilierea la Internaționala a III-a. Convinși că această transformare va contribui efectiv la succesul luptei de eliberare a proletariatului, membrii secțiunii din Cîmpina au adoptat, în ianuarie 1920, o rezoluție prin care își exprimau dorința înfăptuirii imediate a acestui act²¹. La rîndul lor, membrii secțiunii din Ploiești a Partidului socialist au aprobat, la 24 iulie 1920, cu 2 400 de voturi contra 4, afilierea la Internaționala Comunistă²². Ideea transformării în partid comunist, devenită dominantă în organizațiile din regiunea prahoveană, a fost confirmată și de lucrările Conferinței Federației socialiste a Prahovei, care a avut loc la Ploiești, la 23 septembrie 1920²³. De altfel, chiar autoritățile represive sesizaseră, încă din anul 1919, deosebirile dintre gruparea maximalistă, care „a început să se pronunțe simțitor... făcînd o intensă propagandă printre muncitori, în special printre lucrătorii tineri pînă la 21 de ani pentru a-i atrage de partea lor și a le insufla idei revoluționare”, și gruparea minimalistă, care dorea „să facă ruptura cu aceștia”²⁴.

În activitatea desfășurată atît de organizațiile partidului cît și de sindicatele prahovene după ședința Consiliului General al Federației socialiste a Prahovei, care a avut loc la Ploiești în zilele de 1 și 2 ianuarie 1921, s-a intensificat lupta între aripa de stînga și elementele reformiste, care, profitînd de situația creată după greva generală, încercau să anihileze influența acesteia. Dar asemenea manevre n-au avut succes. Dimpotrivă, la 6 februarie 1921, secțiunea din Ploiești a luat atitudine fermă împotriva lui Al. Dunăreanu pentru poziția pe care acesta o adoptase în cadrul Consiliului General al partidului socialist și al Comisiei Generale Sindicale din 30 ianuarie — 3 februarie 1921. În motiunea adoptată de adunarea generală, se arăta că secțiunea din Ploiești „consideră părăsirea Consiliului general de către Alexandru Dunăreanu echivalentă cu însăși trădarea intereselor clasei muncitoare... Considerînd lipsa de interes a lui Al. Dunăreanu pentru propaganda ideilor socialiste... că mai ales a intenționat să atragă întreaga mișcare din Prahova în cadrul politicii social-democrate reformiste, răspîndind în acest scop zvonuri prin presă și verbal că Federația socialistă a Prahovei ar fi aderat la politica social-democrată, ceea ce este o minciună sfruntată..., adunarea generală hotărăște excluderea definitivă a lui Al. Dunăreanu din secțiune”²⁵.

Reflectînd o situație de fapt, începînd din februarie 1921, în rapoartele autorităților din Ploiești se folosesc numai denumirile de partid socialist-comunist, syndicate comuniste, împotriva cărora acțiunile represive s-au intensificat.

²⁰ „Lupta socialistă” din 3 octombrie 1920.

²¹ Titu Georgescu, *De la greva generală la crearea P.C.R.*, Editura științifică. București, 1962, p. 37.

²² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 274.

²³ „Lupta socialistă” din 26 septembrie 1920.

²⁴ Arhiva Ministerului Forțelor Armate — Rîmniceu-Sărat, fondul Marele Cartier General, dosarul nr. 1918/1919, fila 43.

²⁵ „Socialismul” din 11 februarie 1921.

În prima decadă a lunii martie 1921, comitetul secțiunii din Ploiești a Partidului socialist a hotărît ca în cadrul ședințelor săptămânale să se înceapă dezbateri asupra tezelor cu privire la afiliere, în vederea pregătirii membrilor săi pentru congresul de creare a partidului²⁶. Astfel, la adunarea din 20 martie, urma să facă o expunere pe această temă Al. Dobrogeanu, membru al delegației care discutasese cu reprezentanții Internaționalei Comuniste²⁷.

Gazeta „Lupta socialistă” a publicat, în numărul său din 17 aprilie 1921, ordinea de zi a Congresului Partidului socialist și al sindicatelor. Pe baza normelor de reprezentare, au fost aleși, la 24 aprilie 1921, delegații Federației socialiste a Prahovei. După cum se desprinde și din informațiile organelor polițienești, „în discuția generală care a avut loc, s-a aprobat, în principiu, afilierea la Internaționala a III-a”²⁸.

În adunarea din 5 mai 1921, în secțiunea din Ploiești a Partidului socialist a fost dezbătută „situația proletariatului român cît și a Partidului socialist față de Internaționala a III-a Comunistă”. După ce a fost examinată încă o dată necesitatea transformării Partidului socialist în partid comunist, delegații care făceau parte din secțiune au primit „mandat imperativ să voteze afilierea fără rezerve la Internaționala a III-a Comunistă”²⁹. Sursele existente nu permit stabilirea cu exactitate a tuturor numelor delegaților din Valea Prahovei și nici a poziției adoptate la congres. Cert este că delegații Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Olimpiu Georgescu (Cîmpina), Vasile Iordăchescu (Ploiești), Nicolae Marian (Ploiești), Constantin Mănescu (Ploiești), Iuliu Neagu-Negulescu, Tudor Moraru (Băicoi), Eugen Ionescu, Nicolae Rădulescu (Cîmpina), Ion Șerban (Mărgineni) au votat pentru afilierea fără nici un fel de rezerve³⁰.

În timpul desfășurării lucrărilor congresului, delegații organizațiilor prahovene s-au manifestat activ, participînd la discuțiile purtate asupra raportului de activitate al Comitetului Executiv, al raportului delegației care fusese la Moscova și asupra raportului cu privire la afilierea la Internaționala Comunistă. În luările de cuvînt, oglindind spiritul dominant din organizațiile ai căror exponenți erau, ei au adoptat o atitudine fermă, principială, au exprimat păreri menite să contribuie la o mai bună clarificare politică și ideologică, la consolidarea forței partidului revoluționar al clasei muncitoare.

Insistînd asupra învățămintelor care trebuiau trase din întreaga activitate desfășurată pînă atunci de Partidul socialist, pledînd pentru obiective și metode de luptă izvorîte din condițiile existente în România, Al. Dobrogeanu, Constantin Mănescu, I. Neagu-Negulescu, Eugen Ionescu au adus o reală contribuție la înțelegerea unora dintre aspectele care priveau elaborarea liniei politice generale a partidului. Luînd atitudine împotriva a tot ceea ce însemna pînă atunci reformism, compromis neprincipial, ei s-au declarat pentru adoptarea de către congres a unei atitudini clare. În acest sens, combătînd echivocul, nehotărîrea în conducerea politică, I. Neagu-Negulescu spunea: „Să schimbăm metoda mișcării noastre dacă

²⁶ „Lupta socialistă” din 12 martie 1921.

²⁷ „Lupta socialistă” din 18 martie 1921.

²⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 22, fila 22.

²⁹ „Socialismul” din 2 februarie 1922.

³⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 7.914, fila 82.

vrem să ieșim din făgașul greșelilor petrecute... să stăruim... asupra metodei, să o schimbăm ca să ieșim din acest congres mai frați și mai tari ca oricând”³¹. Iar Constantin Mănescu declara cu hotărîre : „Veniți aici [la Congres]... vom rămîne pînă cînd vom lămuri în mod definitiv chestiunile vitale ale partidului nostru”³².

Abordînd probleme referitoare la organizarea și viața internă a partidului, pe baza experienței de pînă atunci, delegații prahoveni au subliniat necesitatea ca organele conducătoare să acorde atenție mai mare experienței pozitive a organizațiilor locale, a maselor muncitoare, pe care să o sprijine și să o generalizeze. Ei au relevat datoria organelor conducătoare de a răspunde în fața partidului pentru munca lor, au insistat asupra faptului că pentru întreaga activitate politică a partidului trebuie să simtă răspunderea toate organizațiile și toți membrii săi. Dezbătînd acest aspect important al vieții de partid, I. Neagu-Negulescu arăta, pe baza învățămintelor rezultate din experiența trecută, că greșelile manifestate în activitatea de partid au fost posibile deoarece „nu ne-am învrednicit să controlăm faptele «conducătorilor», să reacționăm împotriva faptelor lor ce depășeau peste principiile noastre fundamentale. De aceea s-au strecurat în mișcare elemente oficiale reformiste...”³³.

Cît privește atitudinea față de acei membri ai Partidului socialist care adoptaseră poziția unitaristă, delegații din Prahova care au luat cuvîntul după ce a fost adoptată hotărîrea de afiliere la Internaționala Comunistă au cerut ca aceștia să rămînă în continuare membri ai partidului comunist, deoarece — după cum sublinia Constantin Mănescu — „ei, declară că sînt pentru afilierea cu rezerve la a III-a Internațională, demonstrînd că este o mică deosebire, pe care și noi am recunoscut-o. Atunci, conform tezelor, trebuie să le dăm timp să se convingă...”³⁴. Această poziție pornea de la concepția justă că trebuiau depuse toate eforturile pentru lămurirea membrilor mișcării socialiste și muncitorești, în vederea întăririi forțelor ei.

Lucrările congresului au evidențiat că organizațiile din Valea Prahovei aveau o poziție principială, marxistă cu privire la scopul afilierii și relațiile partidului cu Internaționala a III-a. „Trebuia să se știe — afirma în această chestiune I. Neagu-Negulescu — cum trebuie să se știe și acum, că Internaționala Comunistă este menită a ne limpezi un ideal curat și luminos către care să ne întindem brațele luptei noastre ; că ea nu ne vine cu porunci ca să trecem peste posibilitățile împrejurărilor sociale din țară”³⁵.

Vestea arestării delegaților la congres a produs o profundă indignare în rîndurile proletariatului prahovean. Dintre delegații organizațiilor din Valea Prahovei au fost arestați S. Margulies, C. Mănescu, Niculae Marian, Eugen Ionescu, N. Rădulescu (Cîmpina). Acțiunea samavolnică a guvernului a făcut — după cum remarcă poliția din Ploiești — ca muncitorii

³¹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 695.

³² *Ibidem*, p. 705.

³³ *Ibidem*, p. 692.

³⁴ *Ibidem*, p. 725.

³⁵ *Ibidem*, p. 694—695.

„să renunțe la diviziunile lor constituindu-se într-un bloc muncitoresc pentru apărarea libertății“³⁶.

În adunarea generală din 15 mai 1921, secțiunea din Ploiești a partidului a aprobat în unanimitate — întocmai ca numeroase alte secțiuni din țară — hotărîrea congresului cu privire la transformarea Partidului socialist în Partidul Comunist Român. Totodată, înfierînd actele samavolnice întreprinse împotriva congresului și a partidului, adunarea a dat glas voinței de a antrena pe toți cei ce muncesc „la luptă și solidaritate, singurul mijloc prin care se poate impune guvernului să intre în legalitate“³⁷. În acest sens a fost adoptată o moțiune³⁸.

Urmînd această linie de conduită, secțiunea din Ploiești a Partidului Socialist-Comunist și Comisia locală a sindicatelor au mobilizat peste 3 000 de oameni ai muncii la mitingul din 18 mai 1921. Cei prezenți, exprimîndu-și indignarea față de modul în care înțelegeau clasele exploatare să respecte libertățile democratice cînd era vorba de cei oprimați, au aprobat o moțiune de protest adresată guvernului. „Declarăm — se spunea în încheierea moțiunii — că nu vom înceta lupta pînă cînd nu vor fi eliberați cei închiși pentru ideile socialiste și interesele clasei muncitoare“³⁹.

Activitatea desfășurată de secțiunile din Valea Prahovei ale Partidului socialist în anii 1918—1921 au contribuit la creșterea conștiinței revoluționare și a experienței proletariatului român, la accelerarea procesului de maturizare ideologică a mișcării muncitorești, la crearea tuturor condițiilor care au impus dezvoltarea pe un plan superior a organizării politice a clasei muncitoare din România, la crearea partidului marxist-leninist al proletariatului din țara noastră

VASILE G. IONESCU

³⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 9 325, fila 63.

³⁷ „Lupta socialistă“ din 22 mai 1921.

³⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 9 325, fila 63; „Lupta socialistă“ din 22 mai 1921. În moțiune se spunea: „...Membrii secțiunii Partidului socialist din Ploiești protestează cu ultimă energie în contra teroarei guvernamentale întreprinsă în afara oricărei legi, față de Congresul care s-a ținut în București. Pe simplul motiv că partidul a făcut afilierea la a III-a Internațională, ne-a arestat întreg congresul.

Declarăm că nu vom permite aceste ilegalități și nu vom înceta lupta pînă cînd guvernul nu va intra în legalitate și va da drumul tuturor arestaților.

Jos tirania burgheză! Trăiască socialismul!“

³⁹ Arhiva G.C. al P.C.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 9 325, fila 63.

Crearea P. C. R., obiectiv central al luptei secțiunilor Partidului socialist din Oltenia în anii 1918-1921

Mișcarea muncitorească și socialistă din județele Olteniei își are rădăcini adânci încă în a doua jumătate a secolului trecut, cînd la Craiova, Turnu-Severin, Rîmnicu-Vilcea, Corabia, Slatina s-au creat cluburi muncitorești și asociații profesionale cu caracter sindical. Dezvoltîndu-se an de an, activitatea lor s-a desfășurat pe multiple planuri. De un real succes s-au bucurat inițiativele socialiștilor din Oltenia privind formele și metodele de activitate în rîndul sătenilor, cît și rezultatele lor concrete. Marea răscoală din primăvara anului 1907, care a avut o desfășurare furtunoasă în Oltenia, a apropiat și mai mult pe socialiști de țărănime. Ei și-au manifestat deschis solidaritatea cu răsculații și au luat o poziție hotărîtă împotriva represieiunilor dezlănțuite împotriva lor.

Ancorate tot mai puternic în realitățile social-politice ale vremii, dezvoltîndu-și activitatea în rîndul oamenilor muncii, socialiștii din Oltenia au militat neobosit pentru răspîndirea ideilor socialiste, organizarea și conducerea muncitorilor, țăranilor și a altor categorii sociale în lupta împotriva exploatării.

Desfășurarea primului război mondial a îngreunat acțiunile mișcării muncitorești din Oltenia. Cu toate acestea încă în timpul războiului la Turnu-Severin și-a reluat activitatea Societatea „Munca” și au fost organizate mai multe ședințe cu caracter educativ ale unui grup restrîns de militanți socialiști, care în condițiile ocupației germane erau nevoiți să-și desfășoare munca în condiții ilegale. Un nucleu socialist s-a format și la Craiova.

După retragerea trupelor germane din România, în noiembrie 1918, datorită activității tot mai susținute desfășurate de socialiștii care activaseră în teritoriul vremelnice cîmpit și de militanții revoluționari ce se reîntorseseră de pe front, reorganizarea secțiunilor partidului și a organizațiilor sindicale a cunoscut un proces ascendent. Lucrătorii de la Șantierul naval din Turnu-Severin au trecut la alegerea unui nou organ de conducere sindical, căruia i-au încredințat sarcina de a le reprezenta interesele în fața direcției întreprinderii și a autorităților de stat. La 1 decembrie, ceferiștii din localitate, reîntorși din Moldova, unde fuseseră evacuați după intrarea României în război, au hotărît reluarea activității sindicatului lor ¹.

¹ „Socialismul”, anul IX, nr. 89, din 21 mai 1919.

În primele zile ale lunii decembrie 1918, muncitorimea craioveană era chemată, printr-un manifest editat de socialiștii din localitate, să participe la prima întrunire publică de după război organizată de secțiunea socialistă. Deși autoritățile locale, îngrijorate de inițiativa socialiștilor, au dispus arestarea lui C. Nicolcescu, secretarul secțiunii, întrunirea a avut loc la 11 decembrie 1918². Muncitorimea craioveană își exprima astfel hotărîrea de a apăra dreptul său la organizare.

Evenimentele de la 13 decembrie din Piața Teatrului Național din București și măsurile represive care le-au urmat au întărit convingerea muncitorilor din Oltenia că în fața atacului claselor dominante se impuneau consolidarea propriilor organizații și desfășurarea unor acțiuni energice pentru încetarea măsurilor represive. La mijlocul lunii decembrie, la Craiova a fost constituită Asociația generală a lucrătorilor și meseriașilor, care avea ca scop stringerea fondurilor necesare ridicării unei case a poporului — sediu al organizațiilor muncitorești din localitate. La 17 decembrie, asociația începe editarea ziarului „Foaia poporului” pentru a face cunoscute maselor de muncitori scopul și statutele asociației³.

În ianuarie 1919 la Turnu-Severin au fost constituite sindicatele lucrătorilor cizmari, croitori și chelneri⁴, iar la Craiova, în martie același an, s-au pus bazele sindicatelor lucrătorilor timplari, croitori și cizmari⁵. Casa poporului din Turnu-Severin, în pofida unor continue presiuni și intervenții ale autorităților polițienești, și-a continuat activitatea⁶; în localul acesteia se țineau ședințele și adunările secțiunii locale și ale sindicatelor, la care, pe lângă probleme organizatorice, au început să se dezbată și probleme privind programul politic și tactica de viitor a Partidului socialist. Discuțiile se desfășurau în special în jurul Declarației de principii a Partidului socialist din decembrie 1918.

Pronunțîndu-se pentru „triumful final al cauzei clasei muncitoare și al socialismului”⁷, prin înlăturarea pe cale revoluționară a claselor dominante, socialiștii din Oltenia se manifestau ca adepții tacticii revoluționare înscrisă în Declarația de principii. Ideea cuceririi puterii pe cale revoluționară de către proletariat o vom întîlni în permanență, de acum înainte, în documentele elaborate de socialiștii din Oltenia. În urma deschiderii procesului înscenat muncitorilor arestați după evenimentele sîngeroase din 13 decembrie 1918, Secțiunea Craiova a organizat, în a doua jumătate a lunii martie 1919, o adunare de protest împotriva hotărîrii samavolnice a guvernului. În moțiunea adoptată cu acest prilej, în care se reflecta spiritul solidarității de clasă al muncitorimii craiovene se arăta că „...secția Partidului socialist din Craiova se solidarizează cu tovarășii arestați și protestează contra deținerii lor la Văcărești și a arestării întregului Comitet Executiv al mișcării și Partidului socialist”. În încheiere, moțiunea sublinia că muncitorimea craioveană va „duce mai departe lupta pentru dezrobirea proletariatului, sub cutele steagului roșu, pentru înfăptuirea societății so-

² „România mare” (Craiova), anul I, nr. 18, din 11 decembrie 1918.

³ „Foaia poporului” (Craiova), anul I, nr. 1, din 17 decembrie 1918.

⁴ „Socialismul” nr. 44, din 10 martie 1919.

⁵ „Socialismul” nr. 139 și nr. 205, din 20 iulie și 27 septembrie 1919.

⁶ „Socialismul” nr. 46 și nr. 61, din 14 și 31 martie 1919.

⁷ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 195.

cialiste”⁸. Mișcări de protest împotriva masacrului de la 13 decembrie 1918 și a judecării militanților socialiști arestați în timpul și după acest eveniment au avut loc, concomitent, și la Turnu-Severin.

La 1 Mai 1919, la Craiova, Turnu-Severin, Tg. Jiu, Rîmnicu-Vîlcea, Caracal, Corabia, mii de muncitori cărora li s-au alăturat meseriași și țărani au manifestat pe străzi, organizînd mitinguri și adunări, serbări cîmpenești. Pentru oamenii muncii din Turnu-Severin sărbătorirea zilei solidarității internaționale a prilejuit o viguroasă manifestare revoluționară. „Muncitorimea din Tr. Severin — se sublinia în moțiunea adoptată cu acest prilej — organizată în Partidul socialist și sindicatele muncitorști, adunată în întrunire publică spre a sărbători ziua de 1 Mai alături de muncitorimea din întreaga lume, avînd în vedere că de trei ani nu a mai sărbătorit în mod public serbarea muncii, din cauza războiului european... salută memoria celor căzuți pentru socialism, salută pe toți tov. care au suferit pentru socialism, salută pe toți tov. condamnați și pe toți cei arestați în mod samavolnic, trimițîndu-le un salut de îmbărbătare, și să știe că suferința lor e suferința noastră”. Moțiunea cerea desființarea stării de asediu și a cenzurii, revizuirea proceselor intentate militanților socialiști, 8 ore de muncă. În cadrul ei se reafirma atașamentul muncitorimii organizate din Turnu-Severin la tezele înscrise în Declarația de principii din decembrie 1918, arătîndu-se că numai lupta intransigentă împotriva claselor dominante putea duce la atingerea obiectivului primordial al proletariatului: cucerirea puterii politice și edificarea unei noi societăți⁹.

Ca o reflectare a procesului de radicalizare a muncitorimii din Oltenia, în această perioadă asistăm la constituirea unor noi organizații socialiste și sindicale, la declanșarea unui șir de acțiuni greviste cu caracter economic și politic.

Secțiunea socialistă Corabia, constituită în această perioadă, s-a înțărît cu muncitori din port, studenți și elevi socialiști, ajungînd la aproape 300 de membri. Printre fruntașii secțiunii erau: Marin Popa, Alexandru Mihăileanu, Nicolae Neacșu, Ștefan Voitec, Tudor Ionescu, Gheorghe Cioară, Paul Băcanu, Petre Georgescu.

Secțiunilor socialiste existente li se adaugă cea de la Caracal, înființată în august 1919¹⁰. Pînă la sfîrșitul anului 1919, la Craiova au fost constituite sindicate ale lucrătorilor metalurgiști, ceferiști, zugravi și vopsitori, ale factorilor poștali, tipografilor, morarilor și brutarilor, funcționarilor din comerț și industrie¹¹. A fost organizată și Comisia locală a sindicatelor din Craiova, al cărei secretar a fost ales C. Nicolcescu.

⁸ „Socialismul” nr. 51, din 20 martie 1919.

⁹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 194—195.

¹⁰ „Socialismul” nr. 176, din 29 august 1919.

¹¹ „Socialismul” nr. 118, 162, 188 și 223, din 23 iunie, 13 august, 10 septembrie și 16 octombrie 1919; Arhivele statului Craiova, fondul Prefectura județului Dolj, Serviciul administrativ, inv. nr. 2, dosar nr. 1, anul 1919, vol. I, fila 219; *Comisia Generală a sindicatelor din România, Raport asupra situației materiale a mișcării sindicale din România de la 1 ianuarie 1919 pînă la 31 martie 1921*, București (f.a.), p. 44.

Noi organizații profesionale au fost constituite și la Turnu-Severin : sindicatul lucrătorilor în lemn și mobilă și sindicatul chelnerilor ¹², a căror activitate era coordonată de comisia locală a sindicatelor. Pe lângă secțiunile socialiste din Craiova, Turnu-Severin și Caracal au început să ființeze cercuri de tineret, cercuri feminine și cercuri de studii sociale ¹³.

Rețeaua largă de organizații muncitorești, creată în Oltenia în această perioadă, era rezultatul activității intense desfășurate în rîndul maselor de muncitori de militanții revoluționari. Odată cu extinderea procesului organizatoric, în cadrul secțiunilor socialiste și al cercurilor care activau pe lângă ele, începe să se acorde o atenție din ce în ce mai mare problemelor ideologice și politice, tacticii și programului mișcării socialiste.

În perioada premergătoare Conferinței socialiste din mai 1919, atenția a fost concentrată către problemele de tactică ale Partidului socialist. Dezbaterile care au avut loc în cadrul secțiunilor au pus în evidență faptul că socialiștii din Oltenia se plasau pe aceleași poziții de stînga pe care le făcuseră cunoscute și înainte. Delegația socialiștilor din Oltenia, formată din C. Preoteșescu, Al. Pătrușescu, V. Catană și D. Niculescu, care a participat la lucrările Conferinței socialiste de la București din 23—26 mai 1919 ¹⁴, în confruntările ideologice care au avut loc în cadrul acesteia a fost alături de reprezentanții aripii de stînga din Partidul socialist, pronunțîndu-se pentru adoptarea unui program revoluționar.

Pentru desfășurarea unei intense propagande în rîndul maselor, muncitorimea din Oltenia — cu toate măsurile represive luate de autorități împotriva candidaților socialiști — a folosit din plin și campania electorală premergătoare alegerilor parlamentare din noiembrie 1919. Cu acest prilej au fost organizate zeci de întruniri atît în centre urbane cît și în centre rurale, în cadrul cărora a fost popularizat programul partidului. Totodată au fost difuzate mii de manifeste, broșuri și alte publicații editate de organizațiile socialiste. Nu au lipsit nici acțiunile de protest împotriva politicii reacționare promovate de clasele dominante. În acest sens, la Craiova și Turnu-Severin au fost organizate numeroase întruniri. Cu prilejul adunării care a avut loc în localul Secțiunii din Craiova, a fost votată o moțiune în care se arăta că „muncitorimea conștientă din Craiova, adunată în întrunire publică cu ocazia inaugurării noului club socialist, protestează și cere desființarea cenzurii și stării de asediu” ¹⁵.

Deși la Congresul din 13 și 14 octombrie 1919 de la București s-au hotărît neparticiparea la alegeri și retragerea listelor de candidați, socialiștii din județele Olteniei au întrunit mai multe zeci de mii de voturi ¹⁶.

După încheierea alegerilor, s-au declanșat noi manifestări de protest ale socialiștilor români, între acestea înscriindu-se și cele organizate de secțiunile din Craiova și Turnu-Severin. La 12 octombrie, la Casa poporului din Turnu-Severin a avut loc o întrunire la care au luat cuvîntul reprezentanți de frunte ai mișcării socialiste din localitate : Ioan Elena, Gheorghe

¹² „Sfatul lucrătorilor în lemn și mobilă“, anul II, nr. 6, din 20 august 1919 ; „Socialismul“ nr. 139, din 20 iulie 1919.

¹³ „Cuvîntul socialist“ (Turnu-Severin), anul I, nr. 3, din 22 octombrie 1919 ; „Socialismul“ nr. 182, din 4 septembrie 1919.

¹⁴ „Izbînda“, anul I, nr. 83, din 25 mai 1919.

¹⁵ „Socialismul“ nr. 87, din 18 mai 1919.

¹⁶ „Lumea nouă“, anul I, nr. 9, din 27 noiembrie 1919.

Luca, Ilie Pirvan și Balaure. Moțiunea votată de adunare avertiza guvernul că, dacă nu va ține seama de protestul muncitorimii, aceasta va lupta prin toate mijloacele pentru a impune drepturile ei firești ¹⁷.

Ca o expresie a creșterii combativității muncitorimii din Oltenia, rezultat al adâncirii continue a procesului ei de radicalizare, acțiunile greviste desfășurate în această perioadă au început să aibă un pronunțat caracter ofensiv. În mai-iunie a avut loc greva generală a ceferiștilor din vechea Românie, la care au aderat și lucrătorii feroviari din Craiova și Turnu-Severin. Cu acest prilej, autoritățile din Turnu-Severin au înscenat unui grup de 58 de greviști un proces, care s-a judecat la Craiova și s-a terminat prin achitarea tuturor inculpaților ¹⁸. În perioada august-decembrie 1919 au declarat greve lucrătorii de la fabrica metalurgică „Kleiton“, de la Uzina electrică, teracotiștii și tipografi din Craiova, muncitorii din atelierele de tâmplărie din Turnu-Severin. Ei au obținut satisfacerea integrală a revendicărilor, între acestea figurând ziua de lucru de 8 ore și recunoașterea delegaților pe ateliere ¹⁹.

Muncitorimea din Oltenia a aderat la grevele cu caracter politic organizate la nivelul întregii țări. La Craiova și Turnu-Severin, în semn de solidaritate cu proletariatul rus și cu revoluția proletară ungară, la 21 iulie 1919 au încetat lucrul mii de muncitori. Greve cu caracter politic au fost declarate și la 3 noiembrie în același an, în semn de protest împotriva alegerilor generale ținute sub teroare, și la 13 decembrie, pentru comemorarea unui an de la masacrul din Piața Teatrului Național din București ²⁰.

Socialiștii din Oltenia și-au făcut simțită prezența la toate marile acțiuni inițiate de Partidul socialist. C. Nicolcescu, secretarul Comisiei locale a sindicatelor din Craiova, a adus salutul muncitorimii din Oltenia participanților la mitingul din Capitală, organizat la 6 decembrie 1919, în semn de protest împotriva terorii dezlănțuite împotriva mișcării muncitorești ²¹. Ioan Elena a reprezentat organizațiile muncitorești din Turnu-Severin la inaugurarea Casei poporului din Cîmpina și tot el a fost delegatul Olteniei la Conferința socialistă din 7—8 decembrie 1919 de la Iași, care a hotărât participarea deputaților socialiști, aleși în noiembrie același an, la viața parlamentară.

Militînd pentru reorganizarea partidului pe baze revoluționare, secțiunile din Craiova, Turnu-Severin și Caracal au desfășurat o activitate susținută în acest sens în rîndul muncitorilor. În cadrul ședințelor secțiunilor, ale diverselor cercuri care activau pe lîngă ele sau ale organizațiilor sindicale, militanți de frunte locali, ca : Ioan Elena, Mihail Cruceanu, Mihail Macavei, C. Nicolcescu, Constantin Preoteșescu, Constantin Presură și alții, au exprimat cu consecvență adeziunea la principiile revoluționare de luptă.

¹⁷ „Socialismul“ nr. 224, din 17 octombrie 1919.

¹⁸ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., fondul nr. 2, dosarul nr. 756, filele 957—964.

¹⁹ Arhivele statului Craiova, fondul Prefectura județului Dolj, Serviciul administrativ, inv. nr. 2, dosarul nr. 1, vol. I, anul 1919, fila 227 și verso.

²⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 755, filele 1, 34—35; Arhiva M.F.A., Rîmnicu-Sărat, fondul Marele Cartier General, Biroul de contrainformații, dosarul nr. 129, fila 903.

²¹ „Lumea nouă“ nr. 21, din 9 decembrie 1919.

În prima jumătate a lunii octombrie 1919, la Turnu-Severin a fost editat ziarul „Cuvîntul socialist” *, organ al mișcării socialiste și sindicale din Mehedinți, apoi organ al mișcării socialiste și sindicale din Oltenia. El a apărut într-un moment în care necesitățile propagandei socialiste îl reclamau tot mai mult. De la întîiul său număr s-a afirmat ca portdrapel al luptei intransigente, declarîndu-se adeptul ideilor transformării revoluționare a societății și instaurării dictaturii proletariatului. Ziarul își arăta simpatia deschisă față de proletariatul rus și lupta lui victorioasă, față de realizările obținute de acesta.

În cursul anului 1920 socialiștii din Oltenia, partizani ai tacticii revoluționare încă de la începutul anului 1919, și-au precizat cu și mai multă tărie pozițiile față de principiile de organizare pe baze noi a partidului clasei muncitoare, față de tactica și strategia pe care trebuia să le adopte, pronunțîndu-se, totodată, pentru afilierea la Internaționala a III-a, Comunistă. În concepția lor, Internaționala a III-a reprezenta o organizație revoluționară, capabilă să contribuie la înfăptuirea idealului comunist.

La 27 ianuarie, la Turnu-Severin s-au desfășurat lucrările adunării generale extraordinare a secțiunii Partidului socialist din localitate, la care trebuia să fie desemnat delegatul la lucrările Consiliului General al Partidului socialist și sindicatelor din România ce urmau să înceapă la 30 ianuarie în București. Ca delegat a fost ales Ioan Elena. Prezența pe ordinea de zi a adunării a punctului privind tactica mișcării socialiste reflecta preocuparea socialiștilor severineni pentru problemele care frământau mișcarea muncitorească în acea perioadă. După o dezbateră largă a principiilor partidului revoluționar, adunarea a votat, în unanimitate, afilierea fără rezerve la a III-a Internațională ²².

La numai o zi, la Craiova a avut loc o adunare, în cadrul căreia participanții și-au exprimat, de asemenea, adeziunea la principiile revoluționare de luptă, votînd pentru afilierea fără rezerve la Internaționala Comunistă ²³.

Adoptarea unor astfel de hotărîri era o expresie elocventă a intensificării procesului de clarificare politică și ideologică pe linie marxist-leninistă în rîndurile muncitorimii din Oltenia. Semnificația pozițiilor adoptate de aceste secțiuni a fost relevată de presa socialistă a vremii, îndeosebi de ziarul central „Socialismul”. Într-un articol publicat în coloanele sale la 12 februarie, se exprimau satisfacția față de atitudinea acestor secțiuni și, în același timp, dezacordul față de poziția unora dintre membrii Comitetului Executiv al Partidului socialist, care susțineau că numai congresul era în măsură să decidă sau nu afilierea ²⁴.

În lunile care au urmat se constată o și mai accentuată activitate în direcția dezvoltării, în rîndul muncitorimii, a ideii despre necesitatea creării partidului consecvent revoluționar. Adunările, întrunirile, în general manifestările organizate de secțiunile din Craiova, Turnu-Severin, Corabia și Caracal, erau acum tot atîtea prilejuri de dezbateri ideologice.

* Cu numărul al patrulea, ziarul își va schimba titulatura în „Oltenia socialistă”, iar în vara anului 1920 va reveni la denumirea inițială.

²² „Socialismul” nr. 22, din 5 februarie 1920.

²³ „Știrea”, anul I, nr. 11, din 2 februarie 1920.

²⁴ „Socialismul” nr. 27, din 12 februarie 1920.

La adunarea organizată în ziua de 12 martie 1920 de Secțiunea Craiova, în cadrul căreia au avut loc ample discuții, majoritatea celor care au luat cuvântul, între care T. Aderca, Aurel Bogdan, Gheorghe M. Pizanti, s-au declarat pentru tactica revoluționară²⁵. Cu prilejul unei alte întruniri, care a avut loc la 28 martie, vorbitorii au adresat însuflețite chemări celor prezenți de a păși cu mai multă fermitate pe drumul debarasării de teze învechite, oportuniste, pentru adoptarea hotărâtă a principiilor revoluționare. Printre aceștia s-au numărat C. Nicolcescu, I. Brückner și Severineanu²⁶.

În scopul de „a explica muncitorimii severinene motivele pentru care mișcarea noastră trebuie să adere la Internaționala a III-a”²⁷, Secțiunea din Turnu-Severin, în prima jumătate a lunii ianuarie, a convocat o întrunire la Casa poporului din localitate. Toți oratorii — Ioan Elena, Gh. Cioba și Gh. Luca — și-au exprimat adeziunea la principiile și tactica revoluționară de luptă. Asistența, după cum releva un ziar socialist al vremii, „a aplaudat cu frenezie” pe cei care s-au plasat pe astfel de poziții.

Apropierea datei la care trebuia să aibă loc Congresul general al mișcării socialiste și sindicale din România, convocat pentru luna aprilie 1920 la Cîmpina, așa cum se hotărîse în Consiliul General al partidului, a impulsionat dezbaterile ideologice și politice. Problemele puse în discuție au început să capete un caracter mult mai cuprinzător, la discuții participînd un număr sporit de membri ai organizațiilor muncitorești. În lunile februarie-aprilie 1920, în cadrul ședințelor secțiunilor socialiste din Craiova, Turnu-Severin și Caracal s-au purtat ample și pasionante discuții asupra problemelor de tactică ale mișcării socialiste. Membrii acestor organizații și-au expus pe larg pozițiile asupra tacticii partidului și a mișcării sindicale, a raporturilor dintre partid și sindicate, a afilierii la Internaționala a III-a, asupra problemelor referitoare la ordinea de zi a Congresului de la Cîmpina.

Acțiunea de clarificare ideologică pe linie marxist-leninistă nu s-a desfășurat doar la nivelul secțiunilor. Militanții socialiști din Oltenia au trecut la o etapă superioară a muncii lor, ducînd o intensă propagandă, în spiritul ideilor revoluționare, în rîndul maselor largi. În cadrul ședințelor organizațiilor sindicale erau puse în discuție probleme care priveau modul de organizare pe baze revoluționare a acestora, se țineau conferințe privitoare la tactică, la principiile ideologice și politice etc. Urmînd tradițiile mișcării noastre muncitorești, secțiunile socialiste din Oltenia au trecut la desfășurarea unei intense activități de răspîndire a ideilor socialiste și în rîndul țăranilor. Ideea că numai printr-o revoluție socială clasele dominante puteau fi înlăturate era prezentă în cuvîntările militanților socialiști rostite la întruniri sau adunări organizate în diverse centre rurale din județe. „Numai printr-o revoluție socială se poate în-

²⁵ „Socialismul” nr. 51, din 12 martie 1920.

²⁶ „Socialismul” nr. 70, din 5 aprilie 1920.

²⁷ „Socialismul” nr. 33, din 19 februarie 1920.

dreapta societatea”²⁸, — arătau propagandiștii veniți din Craiova sătenilor din comunele Băilești și Măceș în timpul unor întruniri.

Progresele înregistrate în răspîndirea ideilor socialiste la sate erau privite cu îngrijorare de autorități. Ele s-au grăbit să ia o serie de măsuri menite să limiteze dezvoltarea propagandei socialiste sau chiar s-o înăbușe. În acest sens au fost întreprinse numeroase percheziții domiciliare, iar socialiștii care făceau propagandă la sate au fost urmăriți și de multe ori arestați. Rapoarte peste rapoarte se scurgeau către prefecturile județelor din Oltenia și de aici către Capitală pentru a li se răspunde, de urgență, cu noi ordine vizînd oprirea cu orice preț a difuzării la sate a ideilor socialiste. Cu toate acestea, militanții socialiști din Oltenia și-au continuat activitatea. M. Cruceanu a desfășurat propagandă socialistă printre sătenii din comuna Băilești (Dolj)²⁹, iar Teodor Prat la Filiași (Dolj)³⁰; Gh. Poenaru și C. Ionescu au organizat o întrunire în satul Cetate (Dolj), pronunțîndu-se pentru improprietărea țaranilor. Propagandă socialistă s-a făcut și în rîndurile țaranilor din comunele Balta Verde, Segarcea, Mirșani, Negrești, Poiana Mare, Giorocul Mare³¹, toate în județul Dolj, și Tîrnova, Strehaia, Ciovrînașeni, Cușmir din județul Mehedinți³².

Într-un buletin intern de informații înaintat de Comandamentul trupelor teritoriale Marelui Stat-Major se arăta, referitor la dezvoltarea mișcării muncitorești din Oltenia, că „propaganda socialistă în comunele rurale se face prin manifeste și broșuri cu caracter revoluționar...”³³. Atenția cu care autoritățile urmăreau răspîndirea ideilor socialiste denotă intensitatea muncii de propagandă desfășurată de socialiștii din Oltenia. Într-un alt document, emanat de la același comandament, se relevau și aspecte ale propagandei socialiste la sate, ca și efectele acesteia. „*Oltenia*: propaganda socialistă la sate continuă; ei (socialiștii — *n.n.*) țin întruniri, arătînd țaranilor că le vor da pămînt gratis, îndemnîndu-i în același timp să nu muncească pămîntul pînă nu-l vor primi gratis, ceea ce contribuie la îndîrjirea spiritelor”³⁴.

Este perioada cînd în Oltenia s-a trecut la crearea de noi organizații socialiste la Rîmnicu-Vilcea, Poiana Mare, Băilești, Cetate, cînd au luat ființă noi și importante sindicate, ca și cercuri și asociații care acționau pe lîngă secțiunile socialiste. La Brezoi s-au pus bazele sindicatului lucrătorilor forestieri „Valea Lotrului”, la Bechet s-a creat un sindicat mixt, la Turnu-Severin un sindicat al minerilor, la Caracal un sindicat mixt, la Craiova au luat ființă sindicate ale lucrătorilor metalugiști de la fabricile „Clayton” și „Waidman” și horticultorilor³⁵. La Corabia s-a întărit sin-

²⁸ Arhivele statului Craiova, fondul Prefectura județului Dolj, Serviciul administrativ, inv. 59, anul 1920, fila 112.

²⁹ *Ibidem*, dosarul nr. 29, fila 82.

³⁰ *Ibidem*, fila 35.

³¹ *Ibidem*, filele 35, 40, 55, 76, 78.

³² Arhiva istorică centrală, fondul M.A.I., anul 1920, dosarul nr. 255, filele 15, 20 și 21; „Socialismul” nr. 129, din 17 iunie 1920.

³³ Arhiva M.F.A., Rîmnicu-Sărat, fondul M.C.G., Biroul de contrainformații dosarul nr. 129, fila 744.

³⁴ *Ibidem*, fila 764.

³⁵ „Sfatul lucrătorilor în lemn și mobilă”, anul III, nr. 21—22, din 1 mai 1920; „Muncitorul căilor ferate”, anul I, nr. 21, din 8 iulie 1920; „Cuvîntul socialist”, anul II, nr. 15, din 8 august 1920; „Știrea” nr. 98, din 29 septembrie 1920.

dicatul muncitorilor din port. În același an s-au pus bazele Cercului de studii sociale din Caracal, comitetelor de ajutorare din Turnu-Severin și Craiova, Cercului „Prietenii științei” din Craiova³⁶.

Rezultatul alegerilor din mai 1920 a confirmat încă o dată creșterea considerabilă a prestigiului și influenței Partidului socialist în rîndul masei muncitoare. Candidații Partidului socialist au obținut în județele Dolj, Mehedinți și Vilcea în total 35 115 voturi³⁷. Demn de subliniat este faptul că lista socialistă în județul Dolj, prin numărul de voturi primite, se situa pe locul al patrulea, înaintea a șase formațiuni politice burgheze.

După încheierea alegerilor, care au concentrat o perioadă de timp atenția Partidului socialist, constituind, de altfel, și motivul pentru care congresul din aprilie 1920 a fost amînat pentru august același an, dezbaterile asupra problemelor ideologice și politice au fost reluate. Repetatele amînări ale congresului au determinat pe socialiștii din Oltenia să-și afirme din nou adeziunea la transformarea Partidului socialist în partid consecvent revoluționar, marxist-leninist. În același scop, secțiunile socialiste au organizat noi adunări generale. Secțiunea Craiova, căreia i s-a alăturat „întreaga mișcare sindicală” din localitate, într-o adunare extraordinară, ținută în luna iulie 1920, a hotărît reafirmarea adeziunii ei pentru convocarea congresului general al mișcării socialiste, care să hotărască făurirea partidului revoluționar de tip nou³⁸. Secțiunea Corabia a adoptat, în iulie 1920, o hotărîre similară. „Secția partidului socialist din Corabia — scria „Cuvîntul socialist” —, în urma discuțiilor avute în adunarea generală, s-a pronunțat pentru aderarea la a 3-a Internațională Comunistă cu unanimitate de voturi”³⁹.

Pentru socialiștii din Oltenia, convocarea congresului Partidului socialist reprezenta problema vitală a destinului mișcării muncitorești. „Congresul mișcării socialiste — se spunea într-o moțiune adoptată la o întrunire a socialiștilor din Craiova — are o importanță covârșitoare nu numai pentru mișcarea în sine — că se va putea lămuri în mod hotărît drumul pe care trebuie să-și călăuzească pașii proletariatul din România —, ci chiar pentru întreg poporul muncitor.”

Pînă la începerea lucrărilor congresului era necesar, arătau socialiștii din Oltenia, ca muncitorimea să acționeze unitar și hotărît⁴⁰.

Radicalizarea muncitorimii din Oltenia și-a găsit o vie expresie și în participarea ei la greva generală din octombrie 1920. Precedată de un șir de greve care au avut loc la Craiova, Turnu-Severin, Rîmnicu-Vilcea, Corabia, Gura Văii, mișcarea grevistă, izbucnită la 20 octombrie pe întreaga țară, a antrenat la luptă directă lucrătorii ceferiști din Craiova, mecanicii de la Depoul Craiova, lucrătorii de la Uzina electrică, o parte a muncitorilor de la fabricile „Waidman” și „Clayton”, tipografii de la Institutul de arte grafice „Samitca” din Craiova, ceferiștii și lucrătorii de

³⁶ „Socialismul” nr. 59, din 20 martie 1920, și nr. 27 și 35, din 19 și 28 februarie 1921.

³⁷ „Socialismul” nr. 118 și 119, din 4 și 5 iunie 1920.

³⁸ „Socialismul” nr. 135, din 24 iulie 1920.

³⁹ „Cuvîntul socialist” nr. 16, din 26 august 1920.

⁴⁰ „Cuvîntul socialist” nr. 15, din 8 august 1920.

la Șantierul naval din Turnu-Severin, muncitorii din Caracal. La 30 octombrie se mai aflau în grevă mecanicii și fochiștii din Craiova ⁴¹.

Valul de teroare de după greva generală s-a abătut și asupra muncitorimii din Oltenia : la 3 noiembrie au fost arestați la Caracal mai mulți participanți la grevă ⁴², la Craiova au fost operate arestări în rîndul lucrătorilor ceferiști și al tipografilor de la „Samitca“, printre cei aflați în anchetă numărîndu-se C. Nicolcescu, C. Presură, I. Vizanti, C. Georgescu, M. Vlăsceanu, I. Brückner ⁴³; la Turnu-Severin au fost arestați mai mulți participanți la grevă, între care și fruntași socialiști, ca : Ioan Elena, Mihail Macavei, Gheorghe Luca, Aldea Petre ⁴⁴; la Rîmnicu-Vilcea au fost puși sub stare de arest Gh. Diaconescu, Dumitru Petrescu, Gheorghe Enăchescu, Gh. Vlăduleanu și alții ⁴⁵.

Luptele greviste din octombrie 1920 au arătat muncitorilor din întreaga țară că numai acțiunile hotărîte, ofensive puteau aduce victorii. Imprimarea unui astfel de spirit luptei proletariatului putea fi asigurat numai de un partid consecvent revoluționar, capabil să se situeze în fruntea acțiunilor desfășurate de muncitori. De aceea, socialiștii din Oltenia, în urma experienței grevei generale din octombrie 1920, s-au pronunțat cu hotărîre pentru convocarea neîntîrziată a congresului.

Cu toate măsurile represive ale autorităților, mișcarea muncitorească și-a continuat mersul ascendent, dezbaterile din cadrul organizațiilor socialiste devenind tot mai intense.

A urmat perioada de febrile pregătiri pentru congres, cînd s-a stabilit, în detaliu, modul de reprezentare, cînd în cadrul secțiunilor socialiste din întreaga țară erau aleși delegații pentru congres. Din partea secțiunilor socialiste din Oltenia au fost desemnați : M. Cruceanu, C. Nicolcescu (Craiova), Ioan Elena, Gheorghe Luca, M. Macavei (Turnu-Severin), Marin Popa (Corabia) și Gr. Niculescu-Bebică (Caracal) ⁴⁶. În timpul deplasării la București, pentru a participa la congres, Ioan Elena și C. Nicolcescu au fost arestați.

Delegații secțiunilor socialiste din Oltenia s-au remarcat, în timpul desfășurării Congresului din mai 1921 printr-o activă participare la discuții și printr-o poziție intransigent revoluționară, pronunțîndu-se hotărît pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist și afilierea fără rezerve la Internaționala a III-a.

Votul exprimat de reprezentanții muncitorimii din Oltenia la Congresul întîi al Partidului Comunist Român marca încheierea unei perioade de intensă activitate organizatorică și teoretică, în care pozițiile și atitudinea lor s-au conturat din ce în ce mai clar și mai precis, convergînd către acest moment de o deosebită semnificație istorică în viața proletariatului, a întregului popor român.

FLORIAN TĂNĂSESCU

⁴¹ Arhivele statului Craiova, fondul Prefectura județului Dolj, Serviciul administrativ, inv. nr. 59, anul 1920, filele 24, 205; „Știrea“ nr. 64, din 25 octombrie 1920.

⁴² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 261.

⁴³ *Ibidem*, filele 255—256.

⁴⁴ *Ibidem*, filele 257—258.

⁴⁵ *Ibidem*, filele 300—301.

⁴⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, anul 1921, mapa 11; fondul nr. 86, dosarul nr. 194, fila 4.

Din lupta secțiunilor Partidului socialist din Tîrgu-Mureș și valea Mureșului pentru transformarea în organizații comuniste

Apărută în ultima decadă a veacului trecut, mișcarea socialistă din Tîrgu-Mureș și valea Mureșului, care înmănunchea muncitori români, maghiari, germani și de alte naționalități, s-a caracterizat prin afirmarea treptată și tot mai cuprinzătoare a curentului radical, revoluționar de luptă, prin combaterea de pe poziții de stînga a liderilor oportuniști din P.S.D., prin acțiunea energică în direcția impunerii revendicărilor general-democratice ale maselor. Grevele și demonstrațiile, manifestările de solidaritate internațională, lupta împotriva pregătirilor războiului imperialist se înscriu în tradițiile revoluționare comune ale muncitorimii mureșene. Toate acestea au făcut ca muncitorimea de aici să evolueze din ce în ce mai decis pe făgașul revoluționar.

În cursul primului război mondial, cînd situația economică s-a agravat considerabil, au crescut nemulțumirile celor mai diverse categorii de oameni ai muncii, care în Transilvania suportau dublul jug, al împilării sociale și naționale, s-a întărit spiritul lor de luptă. Deosebita efervescență a mișcării național-revoluționare din teritoriile românești subjugate de imperiul austro-ungar, care se împletea strîns cu acțiunea pentru transformări sociale profunde, a cuprins și masele muncitorești și țărănești, indiferent de naționalitate, din Tîrgu-Mureș și din valea Mureșului.

Dezvoltarea mereu mai impetuoasă a avîntului și combativității revoluționare a maselor muncitoare din țara noastră între anii 1918 și 1920, procesul adînc și rapid de radicalizare, de clarificare ideologică și politică prin care trecea mișcarea muncitorească și-au pus amprenta și asupra conținutului luptei muncitorimii mureșene pentru cucerirea pe cale revoluționară de drepturi și libertăți democratice, pentru întemeierea partidului revoluționar de tip nou, capabil să organizeze și să conducă proletariatul în lupta pentru îndeplinirea sarcinilor sale istorice.

La sfîrșitul anului 1918 s-au reactivizat și s-au dezvoltat pe o nouă treaptă organizațiile P.S.D. și sindicale din Tîrgu-Mureș, Reghin, Gheorgheni, a căror activitate fusese împiedicată în perioada războiului. În cele 26 de întreprinderi forestiere au luat ființă, pe scară largă, organizații de partid, sindicale și de tineret, care și-au extins și adîncit cu repeziciune activitatea. În fruntea acestor organizații se aflau elemente combative,

ferme, care acționau pentru o orientare nouă, revoluționară a mișcării muncitorești, printre care Elek Köblös, Andrei Șerban, Simó Géza, Anton Pețan, Pavel Basc și alții.

Tot în anul 1918 s-a constituit la Tîrgu-Mureș organizația tineretului socialist din localitate, între inițiatorii căreia s-a aflat Lazar Ödön. Încă din primele momente ale existenței sale, aceasta și-a organizat activitatea sub înfruntarea celor care militau pentru o orientare de stînga a mișcării muncitorești, pentru făurirea partidului revoluționar.

Un efect deosebit au exercitat asupra maselor muncitoare din toată valea Mureșului grevele pe întreprinderi și pe ramuri de producție pentru introducerea zilei de lucru de 8 ore, majorarea salariilor, recunoașterea bărbaților de încredere. Ele formau un puternic și continuu val de lupte, care reflectau în practică preponderența orientării revoluționare în cadrul muncitorimii din această parte a țării.

La începutul anului 1919 se vădea în mișcarea muncitorească din Transilvania o cristalizare a orientării de stînga, revoluționare, care după greva generală din 1920 avea să capete conturul unei aripi de stînga din ce în ce mai organizate. Elementele înaintate deveneau tot mai influente în rîndul masei de muncitori datorită faptului că acționau și se afirmau ca reprezentanți autentici ai intereselor clasei muncitoare. În acest fel se forma o opinie generală potrivnică reformiștilor, deși aceștia mai dețineau poziții puternice în conducerea partidului.

Muncitorimea din Tîrgu-Mureș și Valea Mureșului a militat, alături de întregul proletariat din România, pentru unificarea mișcării socialiste, pentru ridicarea ei pe noi trepte de acțiune revoluționară. Reprezentanții ai muncitorilor din valea Mureșului au luat parte la Conferința de partid și sindicală convocată de Comitetul Executiv al Partidului socialist și Comisia generală, a sindicatelor din Ardeal și Banat pentru zilele de 14 și 15 decembrie 1919, la Cluj, în cadrul căreia s-a hotărît unificarea mișcării muncitorești din Ardeal și Banat. Relevînd necesitatea întrunirii cît mai grabnice a congresului partidului, precum și a unificării partidului la nivelul întregii țări, conferința a hotărît ca „în timp apropiat să se convoace congresul partidului într-un loc ce se va stabili mai tîrziu, căzînd de acord și cu tovarășii din celelalte secțiuni ale partidului ca tot cu această ocazie să aibă loc și marele congres al tuturor organizațiilor socialiste din România întregită”¹.

În aceste condiții, luptele muncitorilor mureșeni au devenit mai profunde și mai dirze. La sfîrșitul anului 1919 și începutul anului 1920 au intrat în grevă muncitorii de la căile ferate, de la Uzina de gaz și electricitate și cei de la tipografia comunală din Tîrgu-Mureș². În martie 1920, muncitorii forestieri au acționat cu o impresionantă hotărîre în vederea dobîndirii revendicărilor lor, reușind, pentru prima oară, să oblige pe capitaliștii societăților forestiere, puternic organizați și extrem de brutali, să încheie un contract colectiv unitar, valabil pentru toate întreprinderile³.

¹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 274.

² „Ellenör” („Controlorul”) din 3 ianuarie 1920.

³ *Contractele colective*, Editura A. Lakatos, Tîrgu-Mureș, 1924.

Ziua de 1 Mai 1920 a fost sărbătorită în valea Mureșului într-un cadru larg, sub semnul unității revoluționare a tuturor forțelor muncitorești, indiferent de naționalitate, și al unei combativități crescînde. „Peste 3 000 de oameni — se spune într-un document — au manifestat la Lunca Bradului, purtînd steaguri roșii de la Sălard pînă la pîrîul Ilva. La această demonstrație au participat împreună muncitorii din Deda, Răstolița, Sălard, Lunca Bradului și Toplița...”⁴.

Alături de alte mari secțiuni ale Partidului socialist din Transilvania, secțiunea Tîrgu-Mureș a acționat și în vederea convocării Congresului general al partidului, care să proclame întemeierea partidului comunist. Adunarea generală a tuturor comitetelor de partid și sindicale din regiunea văii Mureșului a propus, printr-o scrisoare adresată comitetelor de partid din Transilvania, convocarea congreselor Partidului socialist și sindicatelor din Ardeal și Banat⁵ care s-au întrunit la Cluj în august 1920 și la lucrările cărora au luat parte și șase delegați din Tîrgu-Mureș, Gheorghieni, Toplița. Acestea au avut o importanță decisivă în unificarea mișcării muncitorești transilvănene cu cea din întreaga țară și în afirmarea orientării mișcării muncitorești revoluționare de aici spre transformarea Partidului socialist în partid comunist⁶. Dezbaterile congresului partidului au relevat stadiul procesului de clarificare ideologică și politică din mișcarea muncitorească transilvăneană, în cadrul căreia se producea o adîncă mutație în modul de a gîndi și acționa.

În unanimitate, delegații care au luat cuvîntul s-au pronunțat pentru aderarea la Internaționala a III-a, ceea ce indica manifestarea directă a hotărîrii aripii de stînga de a așeza partidul pe fundamentul leninist. Așa cum subliniază rezoluția adoptată, congresul își exprimă „toată simpatia față de Internaționala a III-a” și „lasă ca marele Congres general, unde vor lua parte delegați din întreaga țară, să hotărască afilierea definitivă la Internaționala a III-a alături de proletariatul revoluționar din lumea întreagă”⁷.

În afirmarea cît mai eficace a orientării revoluționare a aripii de stînga din mișcarea muncitorească transilvăneană și în pregătirea condițiilor în vederea transformării Partidului socialist în partid comunist un rol deosebit l-au jucat o serie de organe de presă muncitorești editate în acei ani. Astfel, la 5 septembrie 1920 a apărut la Tîrgu-Mureș săptămînalul socialist „Marosvölgyi munkás” („Muncitorul de pe valea Mureșului”), organul în limba maghiară al aripii de stînga a Partidului socialist, prima publicație muncitorească din Transilvania care a militat consecvent în vederea făuririi partidului comunist, folosindu-se de experiența organului central al Partidului Socialist din România, „Socialismul”. În paginile sale, „Marosvölgyi munkás”, care a polarizat în jurul său o seamă de colaboratori înflăcărați, din rîndul muncitorilor vîrstnici și tineri, precum și al intelectualilor devotați idealului revoluționar, avînd o viziune clară, înaintată, au apărut articole programatice scrise de fruntași ai mișcării revoluționare din București, Cluj, Brașov și alte centre ale țării. Gazeta a publicat articole despre partidul de tip nou, revoluționar, despre dictatura

⁴ Muzeul județean Mureș, inv. nr. 4 509/40.

⁵ „Erdélyi munkás” din 17 iulie 1920.

⁶ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 478.

⁷ *Ibid.*

proletariatului, a făcut aspre rechizitorii la adresa reformismului Internaționalei a II-a, a combătut centrismul. În coloanele sale au fost, de asemenea, larg dezbătute și explicate principiile afilierii la Internaționala Comunistă. Articolul *Internaționala nouă*, apărut în februarie 1921, sublinia că, „...în întreaga ei activitate, Internaționala [a III-a] trebuie să ia în considerare condițiile diferite în care se dă lupta diferitelor partide. Hotărâri cu caracter general se pot aduce numai în cazul când acestea sînt posibile”⁸.

După o existență de un an, „Marosvölgyi munkás” a fost interzisă, la 2 octombrie 1921, reapărînd la 4 decembrie 1921 sub numele de „Elöre” („Înainte”), organ în limba maghiară al secțiunii partidului comunist din valea Mureșului, cu sediul tot la Tîrgu-Mureș, al cărui redactor avea să devină în 1922 Elek Köblös. La 6 august 1922, în urma hotărîrii Comitetului Executiv Provizoriu al partidului, săptămînalul „Elöre” a cedat locul ziarului „Világosság” („Lumina”), editat la Brașov ca organ în limba maghiară al Partidului socialist-comunist, redactat de Eugen Rozvan și Gyöngyössi Gyula.

Aceste publicații, îndrumate de militanți de seamă ai muncitorimii, sînt documente prețioase în care pulsează spiritul nou, comunist, care cu-prinsese muncitorimea din Transilvania în intervalul premergător creării P.C.R. și în cel al consolidării sale. Ele au reprezentat un puternic instrument de promovare a idealului revoluționar, a concepției marxist-leniniste în rîndul maselor.

În condițiile întăririi muncii ideologice și politice desfășurate pe căi multilaterale, acțiunile muncitorimii căpătau o vigoare pînă atunci necunoscută, erau pătrunse adînc de seva revoluționară. Ilustrativă în această privință este greva demonstrativă de o oră din întreaga Transilvanie împotriva stării de asediu, care lovea în dreptul de organizare al clasei muncitoare, împotriva cenzurii și a legii conflictelor de muncă, declanșată în ziua de 1 septembrie 1920. Primul număr al gazetei „Marosvölgyi munkás” relatea că la Tîrgu-Mureș, în decursul celor 60 de minute, „producția a încetat să pulseze”⁹. Întîiul său reportaj de amploare, apărut sub titlul: *Ce vrem?*, înfățișa desfășurarea grevei și a marii adunări populare ținute cu această ocazie la Tîrgu-Mureș. Simó Géza, care a luat cuvîntul la adunare, a arătat necesitatea unității revoluționare de acțiune a muncitorimii din toată România, uriașul potențial de luptă al rîndurilor proletare unite: „În țara noastră — spunea Simó Géza —, cei 400 000 de muncitori gata de luptă sînt acea forță vie pe care putem să ne sprijinim”¹⁰. Un raport al siguranței din Tîrgu-Mureș informa: „În strigăte de «Trăiască socialismul» și «Trăiască revoluția» muncitorii au părăsit sala”¹¹.

Cu ferma hotărîre de a rezista pînă la victorie au pășit muncitorii din Tîrgu-Mureș și valea Mureșului și în uriașa luptă grevistă din octombrie 1920 a proletariatului din întreaga țară. La Tîrgu-Mureș, greva a început în ziua de 20 octombrie și s-a generalizat în întreaga vale a Mureșului la 21 octombrie. După izbucnirea ei, orașul Tîrgu-Mureș și unitățile forestiere din valea Mureșului au fost asediate de puternice forțe militare. Cu

⁸ „Marosvölgyi munkás” din 13 februarie 1921.

⁹ „Marosvölgyi munkás” din 5 septembrie 1920.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Arhivele statului București, fondul Consiliul dirigent, dosarul nr. 1365 fila 339.

toate acestea, lupta a continuat. Ceferiștii din Tîrgu-Mureș care au fost mobilizați la locul de muncă au demontat piese de bază ale locomotivelor pentru a împiedica punerea în circulație a trenurilor de către militarii din companiile feroviare. În timpul grevei, elementele înaintate îndrumau și îmbărbătau muncitorii, cerîndu-le să acționeze cu toată dîrzenia.

Deși autoritățile au folosit cele mai diverse metode represive pentru a-i constrînge pe greviști să reia lucrul, deși au fost arestați peste 1 000 de greviști, cei mai mulți dintre ei fiind torturați în curtea poliției, lupta nu a încetat. La îndemnul elementelor revoluționare, în ciuda indicației liderilor oportuniști din Cluj de încetare a grevei, numeroși muncitori s-au retras în păduri sau au plecat în sate. Mulți muncitori au continuat lupta și după 31 octombrie.¹²

Lupta grevistă a muncitorilor mureșeni din octombrie 1920 s-a integrat în marea bătălie generală pe țară a proletariatului, arătînd gradul său de maturizare politică, de creștere a conștiinței de clasă și cristalizînd o importantă experiență revoluționară. Greva generală a reliefat cu o și mai mare forță, prin practica luptei, necesitatea neîntîrzierii întemeierii a partidului de tip nou, înarmat cu o concepție clară, revoluționară, capabil să organizeze rîndurile proletare și să le conducă la victorie.

În pregătirea ideologică și politică a muncitorilor din Tîrgu-Mureș, un rol important au avut cursurile „Școlii libere muncitorești”. Organizată în anul 1919, se baza pe tradițiile și experiența cursurilor muncitorești din alte părți ale țării, pășind pe calea deschisă de înaintași — Ștefan Gheorghiu, I. C. Frimu, Eugen Rozvan și alții. „În școala noastră liberă — spunea unul dintre inițiatorii acesteia —, 140 de cursanți, în 18 ore pe săptămînă, își completează cunoștințele pe care în tinerețea lor nu le-au putut însuși din cauza vitregiei societății. Prin studierea limbilor străine se netezește calea legăturilor internaționale, la orele de economie și științe sociale ei fac cunoștință cu procesul producției capitaliste și cu marxismul științific; astfel îi educăm pentru noi luptători de avangardă”¹³.

Procesul de clarificare ideologică și politică ce a premers creării Partidului Comunist Român a fost însoțit de promovarea și răspîndirea susținută a literaturii leniniste. La Tîrgu-Mureș, fondurile Bibliotecii muncitorești s-au îmbogățit în acești ani cu noi opere ale lui V. I. Lenin în limbile română, maghiară și germană. Ele au fost folosite atît pentru studiul individual cît și pentru seminarii. Un astfel de seminar, condus de Ion Covrig, a fost organizat pentru muncitorii adulți, iar un altul pentru cadrele organizației tineretului socialist de către Lazar Odön, la locuința sa. Literatura ideologică marxist-leninistă a circulat intens și prin intermediul bibliotecilor personale ale unor intelectuali revoluționari.

În desfășurarea evenimentelor care au premers și au netezit calea spre crearea partidului comunist, o mare însemnătate prezintă lucrările Consiliului General al partidului și sindicatelor din 30 ianuarie — 3 februarie 1921. Dezbaterile ideologice din cadrul consiliului au marcat pregnant procesul de delimitare ideologică și organizatorică din mișcarea muncitorească, triumful orientării revoluționare a aripii de stînga, care cerea

¹² Colecția Centrului de științe sociale Tîrgu-Mureș, dosarul Valea Mureșului, 1921.

¹³ „Elöre” din 22 ianuarie 1922.

întrunirea congresului de făurire a partidului comunist. Elementele de dreapta, puse în minoritate, au părăsit lucrările consiliului și s-au declarat în afara partidului.

În Transilvania, atitudinea liderilor oportuniști și a celor care îi sprijineau a stîrnit un val de indignare în majoritatea organizațiilor. Acestor lideri nu li s-a mai recunoscut dreptul de conducere în mișcare. Moțiunea ședinței comune din 12 februarie 1921 a delegaților diferitelor organizații, la care au participat acei membri din forurile conducătoare ale Partidului socialist din Transilvania ce erau fideli hotărîrilor congresului din august 1920, arăta că Comitetul Executiv ales la acel congres a înșelat și a trădat muncitorimea ardeleană. Liderii oportuniști „s-au rupt din corpul muncitorimii române cu gîndul ca, siluind buna credință a muncitorilor din Ardeal, să o poată trăda și mai departe”¹⁴. Apelul adresat muncitorimii cu această ocazie declara : „Breslele : metalurgie, tipografie, lucrători în piele, în lemn, îmbrăcăminte, construcție, vopsitori, funcționari civili din Cluj, întreaga muncitorime din Brașov, Tîrgu-Mureș, Oradea Mare, toate ziarele de partid din provincie au luat poziție împotriva uzurpatorilor și fac apeluri la izolarea lor”¹⁵.

Secțiunea Tîrgu-Mureș a Partidului socialist, reflectînd orientarea și dorința generală a muncitorilor din această regiune, a adoptat o declarație prin care condamna vehement atitudinea și actele liderilor reformiști, pronunțîndu-se pentru crearea partidului comunist și afilierea lui la Internaționala a III-a. Adunarea comitetelor din Tîrgu-Mureș, se arăta în acest document, nu acceptă elementele reformiste în nici un comitet de conducere, rupe orice legătură cu acestea, declară că „recunoaște Comitetul Executiv și Comisia generală alese din grupele credincioase congresului ca organele supreme provizorii ale partidului și ale mișcării sindicale ardelenе și că se supune directivei și hotărîrii lor”¹⁶. Ziarul „Socialismul” a reprodus această declarație sub titlul : *Tîrgu-Mureș pentru Internaționala a III-a*¹⁷.

Această declarație a stîrnit un puternic ecou în rîndurile muncitorimii, marcînd în mod practic conținutul nou, comunist, al orientării mișcării muncitorești din această parte a țării.

Sub semnul dorinței ardente a muncitorimii de transformare a Partidului socialist în partid comunist s-a desfășurat la Tîrgu-Mureș și sărbătorirea zilei de 1 Mai 1921. Ziarul „Marosvölgyi munkás”, în articolul *Sarcinile noastre*, publicat la 24 aprilie 1921, chemînd muncitorimea la manifestarea de 1 Mai, arăta că rolul istoric al Congresului general al partidului îl constituie „...unirea muncitorimii din România, afilierea la Internaționala a III-a”. În numărul festiv de 1 Mai a apărut, de asemenea, o chemare a Consiliului provizoriu al Partidului socialist din Transilvania, în care membrii partidului erau îndemnați să trimită la congres delegați „cu un spirit revoluționar hotărît”. Articolul *Sarcinile noastre la congres*, publicat în același număr, combătea poziția celor care formulau condiții în problema afilierii.

¹⁴ „Marosvölgyi munkás” din 6 martie 1921.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ „Socialismul” din 2 martie 1921.

¹⁷ *Ibid.*

Intr-o atmosferă de unitate și hotărîre revoluționară de luptă, muncitorii români, maghiari, germani și de alte naționalități din Tîrgu-Mureș și valea Mureșului au ales delegați la Congresul de creare a partidului comunist, printre care Elek Köblös, Andrei Șerban, Toth Károly. Ca împu-terniciți ai celor 12 700 membri de partid din Tîrgu-Mureș și valea Mu- reșului, ei au votat pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist și afilierea lui fără rezerve la Internaționala Comunistă¹⁸. Îm- preună cu proletariatul din întreaga țară, muncitorimea din regiunea Mu- reșului, în frunte cu elementele înaintate, își aducea astfel contribuția la întărirea forței clasei noastre muncitoare, înscriindu-se între făurarii Parti- dului Comunist Român.

În cadrul lucrărilor Congresului general al partidului, Elek Köblös a avut o participare activă. Ca delegat al secțiunii Tîrgu-Mureș a Partidului socialist a fost ales în Comisia de validare și a luat cuvîntul, criticînd aspru fosta conducere a Partidului socialist. Sfidînd înscenarea judiciară pusă la cale de clasele exploataatoare, prin monstruosul proces din Dealul Spirei, el și-a afirmat cu mîndrie și curaj, alături de tovarășii săi, convingerile comuniste. „Voi lupta pînă la ultima mea suflare — a spus Elek Köblös — pentru victoria proletariatului și pentru înfringerea burgheziei”¹⁹. Cu pri- lejul unui interogatoriu, un alt delegat mureșan, Andrei Șerban, a spus : „Din încredințarea a 640 de muncitori și din convingerea mea proprie am votat pentru afilierea la Internaționala a III-a”²⁰, iar delegatul Károly Toth declara : „...Am participat la congres, la care din însărcinarea tovarășilor mei și din convingerea mea proprie am votat pentru Internațio- nala a III-a!”²¹.

După arestarea congresiștilor și în cursul procesului din Dealul Spirei, muncitorii din Tîrgu-Mureș și valea Mureșului au desfășurat o viguroasă campanie politică în scopul eliberării acestora și al stingerii procesului. Sub titlul : *Procesul conducătorilor noștri*, gazeta „Elöre” s-a ocupat, număr cu număr, de proces, a publicat motiunile de protest ale adunărilor mun- citorești, de solidarizare cu cei arestați. În motiunea adunării populare or- ganizate în Tîrgu-Mureș la începutul lunii iunie 1922 se spunea : „Mun- citorimea din Tîrgu-Mureș atrage atenția atît guvernului cît și forurilor competente în această cauză ca în scopul liniștirii muncitorimii, care tră- iește într-o continuă frămîntare, să deschidă porțile închisorii pentru în- chișii pe nedrept ai reprezentanților mișcării muncitorești”²².

O vie bucurie a produs eliberarea, în urma amnistiei din 1922, a con- gresiștilor arestați. La Tîrgu-Mureș și în stațiile căilor ferate ale întreprin- derilor forestiere de pe valea Mureșului mase mari de muncitori au în- timpinat pe delegații mureșeni. Cu acest prilej, în incinta gării din Tîrgu- Mureș a avut loc o ciocnire violentă între masa muncitorilor ce se aduna- seră aici și poliție.

Din cauza arestării majorității membrilor conducerii centrale de partid, a membrilor comitetelor locale, a terorii îndreptate împotriva parti- dului comunist, în multe locuri nu s-a putut trece imediat la punerea ba-

¹⁸ „Marosvölgyi munkás” din 15 mai 1921.

¹⁹ „Elöre” din 5 martie 1922.

²⁰ *Ibid.*

²¹ *Ibid.*

²² „Elöre” din 4 iunie 1922.

zelor organizatorice ale secțiunilor partidului comunist. Activitatea lor a continuat însă — pe temelii comuniste — în cadrul vechii forme de organizare proprii Partidului socialist. Eliberarea militanților revoluționari înțemnițați a reprezentat, în fapt, recunoașterea existenței legale a partidului comunist. În vara anului 1922, în regiunea Mureșului s-a putut trece cu toate forțele la organizarea pe baze comuniste a secțiunilor. Acest moment a fost marcat de adunarea generală din 23 iulie, ținută în sala teatrului din Tîrgu-Mureș, la care au participat și 40 de delegați ai secțiunilor din valea Mureșului. Printre organizatorii secțiunilor P.C.R. din Tîrgu-Mureș și valea Mureșului s-au aflat Elek Köblös, împreună cu militanți din București și cu cei care activau pe plan local.

Ziarul „Socialismul“ relatează despre această adunare sub titlul: *Dezvoltarea partidului comunist. Partidul socialist din Tg. Mureș, cu șase secțiuni în valea Mureșului, se afiliază Partidului socialist-comunist. Grandioasa adunare generală a partidului*²³. Articolul aducea la cunoștință că „duminică 23 iulie Partidul socialist-comunist a pus definitiv și din punct de vedere organizatoric piciorul în Ardeal. Cel mai puternic partid muncitoresc din Transilvania și numericeste cel mai mare partid din țară, Partidul Comunist din Tg. Mureș, cu toate secțiunile lui din valea Mureșului, s-a afiliat Partidului socialist-comunist și astfel Internaționalei Comuniste“. Iar gazeta „Elöre“, care de la această dată se subintitula „Gazetă săptămînală socialistă-comunistă a muncitorimii din regiunea Mureșului“, scria, referindu-se la această adunare, că „muncitorimea din Tîrgu-Mureș și regiunea Mureș a scris pe vechiul steag un nume nou — pe cel comunist“²⁴.

Sala în care a avut loc adunarea devenise neîncăpătoare. Veniseră la prima adunare generală ținută de la arestarea congresiștilor o mare masă de muncitori din Tîrgu-Mureș, numeroși tineri muncitori, printre care și semnatarii acestor rînduri. În prezidiu au luat loc Eugen Rozvan, D. Fabian, Elek Köblös, Anton Pețan ș.a., reprezentanți ai muncitorimii din toate părțile Transilvaniei și de peste munți. Muncitorii din numeroase centre ale țării au trimis telegrame de salut, care au fost citite în cadrul adunării.

Cuvîntările rostite de militanții revoluționari au fost puternic aclamate de muncitori, care își subliniau prin cuvinte înflăcărâte convingerile comuniste, fermitatea de acțiune sub conducerea P.C.R. Într-o atmosferă impresionantă, de entuziasm, participanții la adunare au consfințit, prin vot unanim, organizarea secțiunilor P.C.R. din orașul Tîrgu-Mureș și din valea Mureșului. Întreaga sală a izbucnit în strigăte de: „Trăiască partidul comunist“. Adunarea s-a încheiat cu acordurile „Internaționalei“, printr-o manifestație a miilor de membri ai secțiunilor P.C.R. din regiunea Mureșului. „Partidul comunist — scria gazeta „Elöre“ în articolul de fond intitulat *Sintem comuniști* — a luat ființă în mod definitiv și fără drept de revocare la Tîrgu-Mureș și pe valea Mureșului“²⁵.

Aceeași manifestație de entuziasm, de combativitate și hotărîre în acțiune a caracterizat adunarea secțiunii Gheorgheni din 20 august 1922, care a proclamat, de asemenea prin vot unanim, organizarea pe baze comu-

²³ „Socialismul“ din 27 iulie 1922.

²⁴ „Elöre“ din 30 iulie 1922.

²⁵ *Ibid.*

niste a secțiunii. La adunare au participat aproape 1 000 de membri ai partidului, care au întâmpinat cu aplauze însuflețite cuvântările rostite de Elek Köblös, Ștefan Dan și alții. Proiectul de rezoluție a fost primit de adunare cu puternice ovații : „Adunarea de partid ținută la Gheorgheni la data de 20 august 1922 — glăsuia acest document —, ascultînd cuvîntul delegaților partidului în problema reorganizării și adoptării unei noi tactici, constată că, față de eforturile de exploatare ale capitaliștilor, singur Partidul socialist-comunist este în măsură să lupte cu succes. Drept care adunarea declară că *în viitor cei prezenți aci își exprimă dorința ca să activeze sub egida și flamura Partidului Socialist-Comunist din România* și, strîns uniți în acest partid, să ducă o luptă necruțătoare împotriva tuturor încercărilor și atacurilor reacționare. Să ne ridicăm cu toții în vederea organizării partidului nostru, partidul luptei de clasă ! Jos cu politica înșelătoriei și a confuziei !”²⁶.

De-a lungul celor 50 de ani de existență, organizațiile P.C.R. din regiunea Mureșului, sub îndrumarea conducerii centrale a partidului, și-au dovedit vitalitatea, energia revoluționară, s-au situat activ și permanent în uriașa bătălie pentru îndeplinirea celor mai înaintate idealuri ale poporului nostru, a viitorului plin de strălucire pentru care au luptat șiruri lungi de generații.

SIMION FUCHS
(Tirgu-Mureș)

²⁶ „Világosság” din 27 august 1922

Socialiștii din Moldova, participanți activi la lupta secțiunilor Partidului socialist pentru crearea P. C. R.

În contextul marilor bătălii de clasă, procesul pentru clarificarea ideologică, care a avut ca punct final crearea Partidului Comunist Român, un important rol a revenit și proletariatului din Moldova. În această porțiune de teritoriu liber, neocupat de trupele germane coto-pitoare, se găsea masată în timpul războiului atît muncitorimea din centrele moldovene cît și mii de alți muncitori de la C.F.R., Arsenalul armatei și de la alte întreprinderi evacuate din Muntenia și Oltenia.

Proletariatul din Moldova s-a ridicat în timpul războiului de nenumărate ori, sub conducerea socialiștilor, la luptă hotărîtă împotriva nedreptăților săvîrșite de autorități, a stării de asediu și a îmbogățirii prin fraudă a claselor exploatare. Este meritul muncitorimii de a fi știut să lupte organizat și dîrz contra acestor stări de lucruri, fără a pierde din vedere faptul că la porțile Moldovei se afla dușmanul coto-pitor.

Acțiunile revoluționare ale proletariatului cunosc o afirmare mai pregnantă, după 1 mai 1917, cînd în Moldova au avut loc greve și demonstrații ale muncitorilor de la C.F.R., Arsenalul armatei, de la unele întreprinderi particulare din Iași, Bîrlad, Tecuci, Botoșani etc. Militanții socialiști tipăresc și răspîndesc mii de manifeste cu conținut revoluționar în rîndurile muncitorilor, țăranilor și soldaților. În esență, cererile formulate de muncitorime și celelalte categorii sociale care s-au ridicat la luptă în anii 1917—1918 erau : pace, pîine, libertăți democratice, pămînt țăranilor.

Flacăra biruitoare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a constituit un puternic imbold pentru intensificarea luptei revoluționare a proletariatului român. Pe stindardul ei se adaugă acum încă un important punct, acela al apărării tînărului stat proletar, al cuceririlor marelui Octombrie. Legăturile cu soldații revoluționari ruși din Moldova, ca și înregimentarea muncitorilor și socialiștilor români aflați pe teritoriul Rusiei sovietice în această luptă au influențat întărirea spiritului revoluționar al proletariatului român.

Sfîrșitul anului 1917 și începutul lui 1918 au însemnat pentru muncitorimea din Moldova noi și puternice acțiuni de clasă. În decembrie 1917 se declanșează greva generală a feroviarilor din Moldova, care cereau mărirea salariilor, încheiată, după două zile de luptă, cu satisfacerea

revendicărilor. Se desfășoară, în decembrie 1917—ianuarie 1918, acțiuni hotărâte pentru mărirea salariilor și recunoașterea caracterului permanent al delegaților muncitorilor. Se remarcă la Iași acțiunile celor 10 000 de muncitori de la Arsenalul armatei. Greva generală a feroviarilor din Moldova din martie 1918 a fost semnalul unui neîntrerupt șir de lupte deschise, care au cuprins toate categoriile de muncitori din această parte a țării, trezind la acțiune și organizare și alte categorii de oameni ai muncii. În aprilie 1918 au intrat în grevă muncitorii de la întreprinderile militare, din nou ceferiștii, precum și minerii de la Comănești. Alături de revendicările economice, care erau predominante, în această perioadă se generalizează cererea de demobilizare.

Paralel cu aceste acțiuni de luptă se ia inițiativa reorganizării mișcării socialiste și sindicale din Moldova. Rezultatul acestor strădanii a fost crearea, în aprilie 1918, a Secțiunii din Iași a Partidului socialist, din care făceau parte muncitori din Iași și dintre cei evacuați din Muntenia, Oltenia și Dobrogea¹. Tot atunci s-a reînființat un sindicat mixt și un sindicat al ceferiștilor, care la început număra 1 200 de membri.

Datorită eforturilor depuse atât înainte cât și după crearea acestor organizații muncitorești, la 27 mai 1918 apare ziarul „Social-democrația”, cu subtitlul de foaie săptămînală; după 21 iunie, oglindind și extinderea organizatorică a mișcării socialiste, acesta primește subtitlul de foaie săptămînală a mișcării socialiste și sindicale din Moldova. Menținîndu-se la afirmarea principiilor generale ale socialismului, în editorialul publicat în primul număr al ziarului se scria că „«Social-democrația» reprezintă în întregime principiile marxiste de prefacere radicală a alcătuirii sociale burghezo-capitaliste de astăzi, manifestînd o tendință netedă de stînga...”.

Una dintre sarcinile principale ale secțiunii din Iași a fost aceea de a da tot concursul la reorganizarea secțiunilor socialiste și a sindicatelor din celelalte centre ale Moldovei, activitate care se soldează, treptat, cu rezultate pozitive. Grație acestei munci s-a putut ține, la Iași, în ziua de 1 iulie 1918 primul congres regional al organizațiilor socialiste și sindicale din Moldova.

La lucrările acestuia au luat parte 28 de delegați, reprezentînd 12 organizații socialiste și sindicale din 10 localități². Congresul a adoptat o serie de rezoluții și moțiuni privind atât organizarea și tactica mișcării muncitorești, cât și atitudinea acesteia față de marile probleme social-economice și politice ale vremii. O primă rezoluție, intitulată *Organizarea, propaganda și ziarul*³, stabilea că organizațiile socialiste și sindicale din Moldova trebuie să-și desfășoare activitatea pe baza rezoluțiilor congresului socialist din 1915 și ale celui sindical din 1914. În felul acesta, conducătorii regionalei socialiste din Moldova își afirmau, din capul locului, intenția de a continua să activeze pe baza vechiului program și a vechilor metode și de a nu se adapta noilor condiții istorice interne și internaționale. În loc de a chema la luptă organizată, aceeași

¹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*. Editura politică, București, 1966, p. 185.

² *Ibidem*, p. 186. Aici, cât și în alte documente, atât acest congres cât și cel din 10—11 noiembrie 1918 mai apar și sub denumirea de conferință.

³ *Ibidem*, p. 92—93.

rezoluție îndemna sindicatele să întreprindă anchete asupra situației muncitorilor și să desfășoare o activitate educativă. În acest scop, alături de alte mijloace de propagandă și educație, congresul a hotărât ca ziarul „Social-democrația” să fie organul oficial al organizațiilor socialiste și sindicale din Moldova. Rezoluția *În chestiunile politice și economice* cerea respectarea drepturilor și libertăților democratice care decurgeau din introducerea votului universal și din însăși constituția țării. Una dintre rezoluțiile congresului a fost cea care privea *legislația muncii*; în ea se cerea cu hotărâre desființarea legilor care restrâng dreptul de organizare și grevă, recunoașterea personalității juridice a sindicatelor, introducerea contractului colectiv, ziua de muncă de 8 ore, desființarea legii meseriilor, crearea unui inspectorat al muncii⁴ etc. De asemenea, congresul a adoptat moțiunile: *Pentru pace și înțelegere internațională*; *Contra anexiunilor și contribuțiilor*; *Pentru cei căzuți*; *Pentru tovarășii din teritoriul ocupat și din surghiun*. Comitetul Executiv regional ales pentru coordonarea activității secțiunilor era compus din I. Sion, L. Gheller, dr. L. Ghelerter, I. Florescu și Spiridon Calu, având ca supleanți pe E. Socor și M. Lascăr⁵. Alături de militanți localnici, o contribuție la îndeplinirea sarcinilor politice a revenit și altor militanți, ca: M. Bălineanu, Iancu Iliescu-Severin ș.a., proveniți dintre refugiați.

Spiritul în care activa majoritatea acestor lideri nu corespundea gradului de radicalizare al muncitorimii.

După acest congres activitatea secțiunilor socialiste și a sindicatelor din Moldova se resimte sub impulsul luptei revendicative a muncitorimii. Aproape lunar au loc greve generale ale feroviarilor din întreaga Moldovă. În același timp se declanșează greve la fabricile „Letea” și „Filderman” din Bacău, la șantierul „Fernic” din Galați, la micile întreprinderi din Iași, Galați, Bacău, tipografiile din Iași, Galați, Roman etc. Grevele, demonstrațiile, acțiunile muncitorești din tot cursul anului 1918 au impus, în numeroase cazuri, o serie de revendicări economice și au făcut primii pași spre cucerirea zilei de lucru de 8 ore.

La cel de-al II-lea Congres regional al mișcării socialiste și sindicale din Moldova, ținut la Iași în zilele de 10—11 noiembrie 1918, au luat parte 25 de delegați, reprezentând 20 de organizații din 10 orașe. Congresul a reînnoit mandatul dat comitetului regional și a adoptat moțiuni și rezoluții aproape identice cu cele ale congresului din 1 iulie 1918*.

Este de menționat că pînă la sfîrșitul anului se creaseră organizații socialiste și sindicale, cercuri ale tineretului socialist și cercuri de studii sociale în Iași, Galați, Piatra Neamț, Birlad, Bacău, Roman, Vaslui, Huși, Fălticeni, Focșani, Dorohoi, Tg. Frumos etc., în care erau încadrați mii și mii de muncitori și intelectuali⁶.

⁴ *Ibidem*, p. 95—96.

⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa 242/1919, fila 5.

* „Social-democrația”, anul I, nr. 26, din 18 noiembrie 1918.

⁶ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 186; Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapele 65, 66 din 1918; fondul nr. 28, mapele 210 și 242 din 1919; „Social-democrația” din 27 mai, 22 iulie, 26 august, 16 și 23 septembrie, 14 și 28 octombrie 1918; N. G. Munteanu, *Organizații muncitorești în orașele dunărene și în porturile românești (1918—1920)*, în *Lucrări științifice*, vol. II, Galați, 1968, p. 390.

În a doua jumătate a anului 1918, în afară de congresele amintite, membrii conducerii regionale din Moldova a Partidului socialist și alți militanți au căutat să exprime puncte de vedere proprii față de problemele majore ale mișcării muncitorești și ale țării, atât prin conferințe cât și prin articole publicate în gazeta „Social-democrația”. Astfel, într-un editorial din 24 iunie, referitor la problema păcii și a războiului, „Social-democrația” sublinia că „lozinca noastră acum, ca și înaintea dezastrului, e aceeași : Război războiului. Desființarea regimului burghezo-capitalist și a tuturor imperialismelor. Pace între popoare, pe care numai Internaționala muncitorească o poate pentru veșnicie înfăptui”⁷.

O declarație din octombrie 1918 înfățișa partidul clasei muncitoare ca fiind „singurul partid democrat și național” care „admite lupta de clasă” și urmărește desființarea exploatarei și înlocuirea ei prin socializarea mijloacelor de producție. „Partidul social-democrat — se spune în finalul acestei declarații — luptă pentru completa prefacere a societății burghezo-capitaliste și înlocuirea ei prin societatea comunistă”⁸.

Se întrezăreau elementele de radicalism revoluționar printre tezele social-democratice clasice.

Fără a se deosebi principal de documentele congreselor din iulie și noiembrie 1918, ca și de declarația amintită, poziția Comitetului regional din Moldova a fost sintetizată într-un manifest programatic din 4 noiembrie 1918, intitulat *Cuvîntul nostru*⁹. Între altele, manifestul cerea desființarea stării de asediu și a cenzurii, libertatea deplină a cuvîntului, dreptul la organizare pentru toți muncitorii, votul universal egal, direct și secret pentru toți locuitorii țării fără deosebire de sex și religie și alte reforme cuprinse în programele anterioare ale P.S.D. Documentul sintetiza și atitudinea față de împrăștierea, cerind „Exploatarea totală a marii proprietăți a statului, particulară și a instituțiilor publice, în folosul muncitorilor de la sate [conform] cu principiul : pămîntul e al celor care-l muncesc”. După cum se vede, nici în acest manifest programatic nu se exprimă o atitudine clară, înaintată privind problemele de tactică și strategie. Această poziție în abordarea unor probleme importante s-ar putea explica într-o măsură și prin faptul că Comitetul regional din Moldova cerea tot mai insistent la sfîrșitul anului 1918 să se convoace un congres general care să reunească reprezentanți ai proletariatului din toată România, congres care ar fi trebuit să completeze organele conducătoare centrale și să dea partidului, mișcării muncitorești din întreaga țară documente programatice unice.

Cu deosebită satisfacție au salutat organizațiile socialiste și sindicale din Moldova hotărîrea istorică luată la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, care consfințea desăvîrșirea unității de stat a României : „Muncitorii socialiști ieșeni, adunați duminică 9 decembrie în sala secțiunii Partidului social-democrat, trimit salutul lor frățesc organizațiilor socialiste și întregii muncitorimi din ținuturile românești libere de apăsarea străină și îi cheamă la conlucrarea [pentru realizarea] idealului socia-

⁷ „Social-democrația”, anul I, nr. 5, din 24 iunie 1918.

⁸ „Social-democrația”, anul I, nr. 23, din 28 octombrie 1918.

⁹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 107—109.

list" ¹⁰. În același număr al ziarului „Social-democrația“, Petre Constanțescu-Iași, exprimându-și bucuria de a fi văzut realizarea desăvîrșirii unității de stat a României, se adresa muncitorimii din Transilvania, subliniind : „Împreună să făurim România socialistă de mîine, frăția înăuntru și în afara granițelor ei cu noroadele muncitoare din toată lumea“.

În anul 1919, activitatea organizațiilor socialiste și sindicale din Moldova cunosc un puternic avînt, ilustrat atît de marele număr de greve la care proletariatul ia parte cît și de o puternică creștere numerică a rîndurilor proprii.

O impunătoare dovadă a forței și combativității proletariatului din Iași, Galați, Piatra Neamț, Bacău, Buhuși și din alte localități, care a atras și alte categorii de salariați, a fost făcută în ziua de 1 mai 1919, cînd, părăsind lucrul, în ciuda măsurilor severe luate de organele repressive, lucrătorii au ieșit în stradă și „au demonstrat pentru revendicări economice, pentru libertăți democratice, și-au afirmat solidaritatea cu revoluțiile proletare din Rusia și Ungaria“ ¹¹.

Prima grevă de amploare, cu caracter general pe ramură de producție, din perioada de după terminarea războiului a fost aceea a cefe-riștilor din mai-iunie 1919, la care au aderat și muncitorii feroviari din Iași, Galați, Pașcani și alte centre ale Moldovei. Ea a avut ca rezultat sporirea salariilor cu 60%, recunoașterea zilei de lucru de 8 ore, o indemnizație anuală pentru locuințe. În luna iunie 1919, lucrătorii de la C.F.R., „Metalurgica“, „Țesătura“, R.M.S., Pirotehnia și Arsenalul armatei, Uzina de electricitate și de la celelalte întreprinderi din Iași au declarat grevă, cerînd recunoașterea zilei de muncă de 8 ore, sporirea salariilor și alte revendicări social-economice ¹². Alte acțiuni greviste și demonstrații muncitorești de amploare se desfășoară în Moldova în a doua jumătate a anului 1919 în portul Galați, la Fabrica de postav din Buhuși ; are loc o grevă generală la Piatra Neamț ; lupte greviste mai izbucnesc la Iași, Bacău și în alte centre. Multe din ele aveau un pronunțat caracter politic ¹³.

Valul luptelor greviste din România a avut un puternic ecou în rîndul opiniei publice. Întrebat de redacția ziarului „Social-democrația“, ce apărea la Iași, ce crede despre aceste bătălii de clasă, și îndeosebi despre greva generală a cefe-riștilor din iunie 1919, marele scriitor Mihail Sadoveanu declara că „Prin ultimele mari mișcări muncitorești se pare că intrăm și noi în curentul de democratizare deplină a Europei. Pentru prima oară la noi socialismul se înfățișează ca o putere politică, cu un program limpede și practic de guvernămînt“ ¹⁴.

În aceste condiții de efervescență revoluționară, la 16/30 martie 1919, reprezentanți ai regionalei Moldova participă, împreună cu delegați din toată țara, la o conferință premergătoare congresului general, ținută la București. Deși, datorită terorii, aceasta a luat aspectul unei consfătuiri intime, în cadrul ei s-au discutat chestiuni de tactică, de program. După cum se arăta într-o *Comunicare* apărută în „Social-demo-

¹⁰ „Social-democrația“, anul I, nr. 30, din 16 decembrie 1918.

¹¹ *Greva generală din România — 1920*, București, 1970, p. 64.

¹² „Social-democrația“, anul II, nr. 55, din 22 iunie 1919.

¹³ *Greva generală din România — 1920*, p. 77—83.

¹⁴ „Social-democrația“, anul II, nr. 57, din 6 iulie 1919.

crația“, cu acest prilej s-a recunoscut de către toți că „această tactică de pînă acum : pe față, de masă, politică și sindicală, rămîne și pentru viitor cea mai bună și sigură pentru organizarea proletariatului în partid de clasă și pentru lupta pe care acesta o duce pentru democratizarea țării, pentru nevoile de toate zilele ale muncitorimii și pentru cucerirea puterii politice — în scopul transformării societății actuale burghezo-capitaliste în societate socialistă“¹⁵.

Documentele vremii atestă că, în cursul anului 1919, în secțiuni începe să se discute tot mai mult necesitatea de a se adopta o tactică revoluționară de luptă și organizare. Numeroase secțiuni din țară, printre care și cea din Galați, își însușesc principiile cuprinse în Declarația P.S.R. din decembrie 1918. La ședințele secțiunilor din Galați, Bîrlad, Botoșani, Piatra Neamț, Focșani asemenea dezbateri devin frecvente. Astfel, la adunarea generală a secțiunii din Bîrlad, ținută la 3 martie 1919, unul dintre vorbitori, condamnînd teroarea antimuncitorească dezlănțuită de burghezie, declara răspicat că „sîntem două clase fundamentale și să nu întindem mîna dușmanului de clasă să se ridice, ca apoi să ne terorizeze din nou. Programul nostru trebuie să fie conform cerințelor maselor, trebuie să fie programul maximalist, al partidului comunist“¹⁶.

Începînd din martie 1919 se constată, așadar, o puternică consolidare și extindere a organizațiilor muncitorești. Zecile de procese-verbale sau relatări de la adunări generale și întruniri publice sînt o mărturie de netăgăduit a avîntului luat de organizarea muncitorilor în partid și sindicate, a suflului nou pe care aceștia îl aduceau în cadrul acestora. În secțiunile Partidului socialist din Moldova au loc ședințe unde se aleg noi organe conducătoare. Într-o serie de localități ca Huși, Moinești, Pașcani, Dorohoi, Tîrgu-Ocna, Podul Iloaiei, Adjud, unde pînă atunci existau numai organizații sindicale, iau ființă secțiuni socialiste. Aproape toate aveau secțiuni de tineret și cercuri de studii sociale¹⁷. Miilor de muncitori organizați li se alătură la întruniri, și mai ales în timpul puternicelor acțiuni greviste, alte mii de proletari.

În direcția intensificării propagandei și educației socialiste se înscrie și Conferința regională a secțiunilor Partidului socialist și a organizațiilor sindicale din Moldova, ținută la Iași în zilele de 27 și 28 septembrie 1919. La lucrările sale au luat parte delegați ai secțiunilor partidului și sindicatelor, cercurilor de tineret, cercurilor de studii sociale din Iași, Bacău, Piatra Neamț, Bîrlad, Botoșani, Pașcani, Vaslui, Focșani, Roman, Tîrgu-Ocna, Tîrgu-Neamț etc., ai redacției ziarului „Social-democrația“, precum și reprezentanți ai Comisiei generale sindicale, ai Tineretului socialist și ai ziarului „Socialismul“¹⁸.

După două zile de dezbateri, conferința a hotărît crearea unui birou regional de propagandă socialistă și sindicală pentru Moldova, „care să

¹⁵ „Social-democrația“, anul I, nr. 44, din 31 martie 1919.

¹⁶ „Socialismul“, anul IX, nr. 44, din 10 martie 1919.

¹⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapele 8, 29, 65, 66, 113, 115, 210, 214, 220, 226, 227, 244, 267, 270—276, 289—292 din 1919; „Socialismul“ din 13 ianuarie, 5, 12, 15, 17, 20, 31 martie, 24 aprilie, 17, 27 mai, 24 iulie, 14, 15 august 1919; „Piatra socialistă“, anul I, nr. 5, din 5 ianuarie 1920.

¹⁸ „Social-democrația“, anul II, nr. 71, din 5 octombrie 1919.

aducă mai multă lesniciune în materie de propagandă prin toate localitățile din Moldova”¹⁹, a unui contencios unde să se adune toate plîngerile muncitorilor, a unei centrale, cu sediul la Iași, care să se ocupe cu editarea foilor volante, a manifestelor, broșurilor și a altor materiale, a unei centrale pentru distribuirea acestora în toate organizațiile din Moldova. Totodată, s-a hotărît schimbarea denumirii ziarului din „Social-democrația” în „Moldova socialistă” — pentru a fi mai corespunzător cu țelurile principale ale luptei muncitorimii²⁰.

În activitatea unora dintre secțiunile partidului socialist din Moldova s-a înregistrat, spre sfîrșitul anului 1919, o orientare tot mai spre stînga, concretizată și în încercarea lor de a se desprinde de sub influența conducerii regionale de la Iași. Între acestea se aflau secțiunile din Bacău, Piatra Neamț și Roman. O serie de militanți, între care Gheorghe Tănase la Iași, Iancu Iliescu la Piatra Neamț și dr. H. Aroneanu la Bacău, se situau pe o poziție mai de stînga decît conducerea depășită a regionalei de la Iași, aceștia militînd pentru adoptarea unui program teoretic și de luptă revoluționar. La 7 decembrie 1919 s-a editat la Piatra Neamț gazeta „Piatra socialistă”, organ săptămînal al Partidului socialist și al sindicatelor muncitorești din localitate.

În zilele de 19 și 20 ianuarie 1920 se ține la Bacău o conferință regională, la care au luat parte 29 de delegați, reprezentînd 12 organizații cu 3 364 de membri din Bacău, Piatra Neamț, Roman, Buhuși, Moinești²¹. Conferința a discutat probleme de organizare și de tactică în regiune, despre propaganda la sate, organizarea caselor poporului, editarea unui ziar regional și altele. În fapt, această conferință a consfințit constituirea unei regionale ale cărei principale secțiuni erau cele din Bacău, Piatra Neamț și Roman, avînd ca organ de presă „Piatra socialistă”.

Curentul pentru transformarea partidului socialist în partid comunist a devenit tot mai puternic la începutul anului 1920 în cadrul secțiunilor din Moldova. În numerele din 7, 14 și 20 martie 1920, ziarul „Iașul socialist” publica articole intitulate semnificativ: *Ce este Internaționala Comunistă*, *Discuțiuni în jurul Internaționalei a III-a*, *Între a II-a și a III-a Internațională etc.*, în care, condamnîndu-se practica și teoriile Internaționalei a II-a, se cerea cu insistență transformarea Partidului socialist în partid comunist și afilierea sa la Internaționala a III-a. „Să intrăm în rîndurile Internaționalei a III-a — se spunea într-un astfel de articol — și împreună cu toate partidele comuniste din lumea întreagă să pornim lupta cea mare pentru realizarea socialismului integral”²².

La 8 februarie 1920, în cadrul unei ședințe publice organizate de secțiunea din Bîrlad a Partidului socialist, unii dintre vorbitori au cerut cu insistență afilierea fără rezerve la Internaționala Comunistă²³. Aceeași cerere a fost formulată și la adunarea generală a secțiunii din Ro-

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ „Social-democrația”, anul II, nr. 71, din 5 octombrie 1919. Începînd cu numărul 72, din 12 octombrie 1919, ziarul va adopta noua titulatură. Din 30 noiembrie 1919, în urma interzicerii de către autorități a „Moldovei socialiste”, acesta va lua denumirea de „Iașul socialist”.

²¹ „Piatra socialistă”, anul I, nr. 8, din 2 februarie 1920.

²² „Iașul socialist”, anul I, nr. 16, din 14 martie 1920.

²³ „Socialismul”, anul XIV, nr. 29, din 14 februarie 1920.

man a partidului ținută la 15 februarie 1920²⁴. La Piatra Neamț, după o întrunire de protest contra legii privind reglementarea conflictelor colective de muncă, din august 1920, peste 2 000 de participanți au demonstrat pe stradă cu placarde, pe unele fiind scris: „Trăiască Internaționala a III-a“²⁵. În aceeași direcție, I. E. Vasiliu, secretar al secțiunii Galați a Partidului socialist, afirma ferm, la ședința publică din 15 iulie, că „În a 3-a Internațională este aplicarea completă a comunismului și întregului program al partidului socialist“²⁶.

Într-o însuflețită adunare generală ținută la Galați la sfârșitul lunii martie 1920, membrii secțiunii au hotărât afilierea fără rezerve la Internaționala a III-a și au dat mandat delegaților lor să voteze în acest sens la congresul partidului. În moțiunea adoptată cu acest prilej se arăta, printre altele, că „Secțiunea Galați a Partidului Socialist din România cere imediată afiliere directă a partidului la Internaționala a III-a, ca una care întrupează aspirațiile complete ale clasei muncitoare. Secția Galați invită Consiliul General să intre de acum în Internaționala a III-a din Moscova“²⁷. În perioada următoare, sindicatul metalurgiștilor²⁸ și cel al muncitorilor din docuri și porturi²⁹ votează și ele afilierea la Internaționala a III-a. La 27 iulie, adunarea generală a secțiunii din Săveni a Partidului socialist a votat, de asemenea, afilierea la Internaționala Comunistă³⁰. „Sîntem alături în lupta pentru cucerirea puterii politice de către proletariatul de pretutindeni din mina claselor burgheze“³¹ — se spunea în raportul de afiliere al acestei secțiuni. Aceeași hotărîre importantă o iau, la sfârșitul lunii iulie, secțiunea din Roman și organizațiile sindicale, care numărau aproape 1 000 de membri³².

Pentru crearea partidului comunist și afilierea necondiționată la Internaționala a III-a au mai votat, în perioada martie — iulie 1920, și secțiunile și sindicatele din Bacău, Piatra Neamț, Focșani, Bîrlad, Pașcani și alte centre.

„Comunismul — scria în iulie 1920 dr. H. Aroneanu, unul dintre conducătorii secțiunii din Bacău, — este esența și adevărata mișcare socialistă și numai acest caracter trebuie imprimat tuturor mișcărilor socialiste din întreaga lume“³³.

Avîntul revoluționar de luptă din anul 1920 a cuprins în aria sa și detașamentele de muncitori din Moldova. În martie 1920 au intrat în grevă muncitorii de la Arsenalul marinei și de la Societatea de tramvaie din Galați, în aprilie, feroviarii din Iași, Galați, Bîrlad, Bacău, Pașcani și Tecuci; alte categorii de muncitori de la R.M.S., arsenalele armatei, fabricile de chibrituri, de textile etc. intră și ele în luptă³⁴. Ca și în restul țării, mișcarea revendicativă din Moldova cunoaște o continuă amploare.

²⁴ „Socialismul“, anul XIV, nr. 40, din 27 februarie 1920.

²⁵ „Socialismul“, anul XIV, nr. 186, din 22 august 1920.

²⁶ „Nădejdea“ (Galați), anul I, nr. 71, din 18 iulie 1920.

²⁷ „Nădejdea“, anul I, nr. 70, din 2 aprilie 1920.

²⁸ „Nădejdea“, anul I, nr. 73, din 27 iulie 1920.

²⁹ „Socialismul“, anul XIV, nr. 162, din 25 iulie 1920.

³⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa 267/1920, filele 1—9

³¹ Loc. cit., mapa 268/1920, fila 1.

³² „Socialismul“, anul XIV, nr. 168, din 31 iulie, și nr. 172, din 7 august 1920.

³³ „Socialismul“, anul XVI, nr. 200, din 5 noiembrie 1922.

³⁴ *Greva generală din România — 1920*, p. 108—114.

Cu greviștii se solidarizează deseori muncitorii din alte orașe, care organizează mitinguri și manifestații, acțiuni de sprijinire materială.

Punctul culminant al marilor acțiuni de clasă din anii avântului revoluționar a fost atins prin izbucnirea grevei generale din 1920. Începînd din 20 octombrie — împreună cu proletariatul din întreaga țară —, muncitorimea de toate profesiile din Galați, Focșani, Tecuci, Mărășești, Adjud, Bîrlad, Iași, Vaslui, Bacău, Comănești, Moinești, Buhuși, Piatra Neamț, Pașcani, Fălticeni, Verești, Suceava, Burdujeni, Botoșani, Dorohoi au aderat la greva generală. După înfrîngerea acesteia, au urmat masive arestări și intentarea multor procese unui mare număr de militanți și muncitori revoluționari. În numeroase centre ale Moldovei, ca Iași, Vaslui, Suceava, Fălticeni, Piatra Neamț, Bacău, Bîrlad, Galați³⁵, s-au judecat asemenea procese ale grevei generale, soldate cu condamnări la ani grei de închisoare. În timpul grevei generale, la Bacău a fost asasinat militantul socialist dr. H. Aroneanu.

Greva generală a fost înfrîntă, dar procesul impetuos de clarificare ideologică și politică, de pregătire în vederea creării partidului comunist nu a putut fi împiedicat.

Măsurile represive luate de autorități, prin arestarea a mii de muncitori și mai ales a militanților socialiști, au lăsat urme adînci asupra organizării și luptei clasei muncitoare. Ele s-au făcut simțite și mai mult în Moldova, unde rolul diriguiților îl avea Iașul, centru care avusese de suferit cel mai mult de pe urma valului de represiuni.

Deși în bună măsură dezorganizate și împiedicate prin forță să-și desfășoare activitatea, în secțiunile Partidului socialist ca și în syndicate, la sfîrșitul anului 1920 și începutul anului 1921, procesul de clarificare ideologică se intensifică. Curentul pentru crearea partidului de tip nou, revoluționar, devenit majoritar, trece la pregătirea nemijlocită a Congresului general al Partidului socialist, care avea să ia istorica hotărîre.

Conferința Consiliului General al partidului și syndicatelor din 30 ianuarie-3 februarie 1921 a constituit o importantă confruntare ideologică, care a dus la o delimitare organizatorică, curentul revoluționar, majoritar, ieșind victorios. În Comitetul Executiv au intrat militanți care se pronunțau pentru crearea neîntîrziată a partidului comunist și afilierea sa la Internaționala a III-a. Conferința Consiliului general — la lucrările căreia, din cauza terorii instituite în Moldova, au luat parte numai Ion Palade, din partea secțiunii din Galați, și I. Cașin, din partea secțiunii din Bacău, susținători hotărîți ai orientării de stînga — a hotărît convocarea congresului partidului pentru ziua de 8 mai 1921 la București.

În perioada care a urmat, pînă în mai 1921, militanții revoluționari, luptători înflăcărați pentru crearea partidului de tip nou, au desfășurat o amplă activitate propagandistică prin presă, broșuri, manifeste, conferințe publice, în cercurile de studii sociale.

Paralel cu activitatea propagandistică, ideologică a partidului, în Moldova, ca și în întreaga țară, s-au desfășurat adunări ale secțiunilor Partidului socialist, în cadrul cărora s-au dezbătut dările de seamă ce trebuiau să fie prezentate la congres, s-au ales delegați. Alte secțiuni,

din cauza terorii, printre care cele din Huși și Iași, și-au anunțat în scris adeziunea la crearea partidului comunist ³⁶.

La 8 mai 1921, la București, au început, într-o atmosferă de înălțător entuziasm, lucrările congresului Partidului socialist, care avea să consfințească actul de importanță istorică — crearea Partidului Comunist Român. Din motivele amintite, din Moldova au fost prezenți doar delegații din Galați — Fotache Dorojan, I. M. Vasiliu și Sandu Costică. În intervențiile lor ei au declarat ferm că au mandat imperativ să se pronunțe pentru crearea partidului comunist și afilierea sa la Internaționala Comunistă ³⁷. De asemenea, secțiunile din Piatra Neamț și Focșani au fost reprezentate prin mandat ³⁸. Într-o emoționantă scrisoare trimisă din închisoarea de la Iași pe adresa congresului, Gheorghe Tănase, secretarul secțiunii din Iași, și B. Herșcovici, membru al secțiunii din Piatra Neamț, în numele tovarășilor lor din închisoare și al secțiunilor din care făceau parte, și-au exprimat adeziunea hotărâtă la crearea P.C.R., cerînd, printre altele, afilierea necondiționată la Internaționala revoluției sociale. „Acei ce votează pentru afilierea necondiționată să voteze cu conștiința că locul dreptașilor, dar în același timp și al nedisciplinaților și nesăbuiților nu este în Partidul Comunist Român...” ³⁹. De asemenea, printr-o telegramă trimisă din Focșani, P. Popescu, secretarul secțiunii, Al. Ionescu și I. Călinescu, aflați în detențiune, au urat congresului succes deplin ⁴⁰.

Prin votul dat la 11 mai, delegații Moldovei, alături de ceilalți reprezentanți ai clasei muncitoare, și-au exprimat hotărîrea de a lupta în vederea făuririi unei vieți mai bune și mai drepte în România, a unui viitor luminos pentru cei ce muncesc.

MARIN C. STĂNESCU

³⁶ Titu Georgescu, *De la greva generală la crearea P.C.R.*, Editura științifică, București, 1962, p. 137—141.

³⁷ „Socialismul”, anul XV, nr. 85, din 11 mai, și nr. 88, din 14 mai 1921.

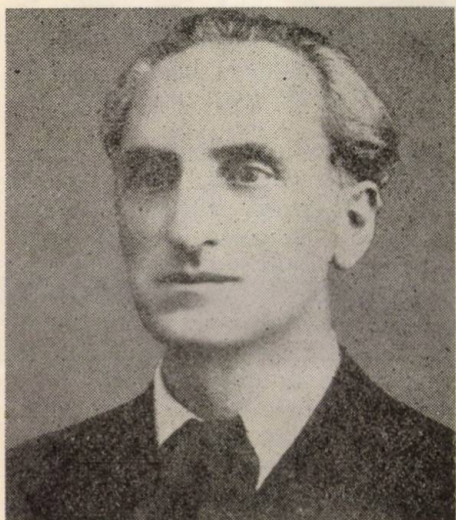
³⁸ A. Deac, Fl. Dragne, *Lucrările Congresului I al Partidului Comunist Român*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, anul XII, nr. 2—3/1966, p. 86.

³⁹ „Socialismul”, anul XV, nr. 85, din 11 mai 1921.

⁴⁰ „Socialismul”, anul XV, nr. 88, din 14 mai 1921.

MIHAIL GH. BUJOR

(1881-1964)

O marcantă personalitate revoluționară, al cărui monument, pe măsura valorii, a locului său în istoria mișcării noastre muncitorești, rămîne a fi ridicat. Militant revoluționar de mare amplitudine, cu un puternic fond patriotic și cu valențe internaționaliste probate cu prisosință în decursul unei vieți care ea însăși este o zbuciumată și, în același timp, grandioasă pagină de istorie.

A scrie despre M. Gh. Bujor doar cîteva pagini, ca și despre alți cîțiva merituoși ai mișcării muncitorești din România, ar fi o impietate fără să specifici că biografia sa poate fi evocată ca rod al unei asidue cercetări și mari pasiuni din partea mai multora, chemați a-și asocia condepușinii vîrstnici care l-au cunoscut

iele sub îndrumarea unuia dintre puținii vîrstnici care l-au cunoscut îndeaproape.

M. Gh. Bujor s-a născut la 8 noiembrie 1881 la Iași, într-o familie de mici funcționari. „Zodia sub care m-am născut, acum vreo cincizeci de ani, se vede că nu era ca a celorlalți semeni ai mei — scria M. Gh. Bujor în 1934 —, căci deși eram o fire blîndă, bun și milos, incapabil să fac rău nimănui, soarta mă pîndea, pregătindu-mi un viitor dureros și crud“.

După terminarea liceului a urmat cursurile facultăților de drept, litere, filozofie și științele naturii din Iași. Pînă atunci însă în viața atît de bogată în fapte a tînărului Bujor s-au petrecut multe evenimente de mare importanță. La 16 ani, deci în 1897, a vrut să se înscrie în Partidul social-democrat, dar, fiind licean și prea tînăr, i s-a cerut să mai lase timpul să-l sfătuiască. A revenit exact peste doi ani, cînd terminase liceul și începuse a-și încerca pana de publicist. A fost primit în partid. Despre acest moment, în scrierile sale, își amintește cu emoții deosebite : „Ca un hipnotizat am pășit atunci fără să-mi dau seama spre masa de la

care vorbiseră oratorii și aducându-mi aminte de fraza pe care o frământasem în minte câteva minute mai înainte am rostit cu un glas care încerca să fie calm și stăpînit : «Tovarăși, deși sînt nou venit printre voi, totuși inima mea bate laolaltă cu inimile voastre de cînd aveam 16 ani...». Nu mult după aceea am fost însărcinat de comitet să țin câteva conferințe, de care m-am achitat în modul cel mai conștiincios...». Aceasta se petrecea în Iașul de la hotarul dintre veacul trecut și veacul nostru.

Încă din anii studenției, participă activ la mișcarea socialistă din România, făcînd parte din Cercul de studii sociale al socialiștilor din Moldova, apoi din „Clubul de luminare a muncitorilor“ din Iași și din alte asociații muncitorești socialiste. Întreținînd strînse legături cu muncitorii și militanții revoluționari, el desfășoară o activitate neobosită pentru organizarea și dezvoltarea mișcării muncitorești, căreia i-a rămas devotat pînă în ultima clipă a vieții.

Între anii 1902 și 1905, ca publicist militant, colaborator activ la gazeta „România muncitoare“, a scris numeroase articole privitoare la probleme politice, muncitorești și socialiste, combătînd aspru politica partidelor burgheziei și moșierimii și desfășurînd o largă activitate de propagare a ideilor marxiste.

În timpul răscoalei din 1907 s-a solidarizat cu lupta țărănimii, adresînd cunoscutul manifest *Către concentrați și rezerviști*, prin care îi chema pe aceștia să nu tragă în țărani răsculați. A fost printre inițiatorii unei largi campanii de solidaritate, prin întruniri și presă, cu țărănimea răsculată. Pînă la reorganizarea Partidului Social-Democrat din România, Mihail Gh. Bujor se va afirma, an de an, ca unul dintre cei mai prodigioși publiciști și mai activi militanți de substanță revoluționară marxistă ai mișcării noastre muncitorești. La treizeci de ani devenise cunoscut nu numai în Iașul tinereții sale, nu numai în rîndurile studențimii, care vedea în el o pildă, dar și în mișcarea socialistă din întreaga țară. Avocat apreciat, gazetar de talent, cu articole în multe publicații, orator socialist cu mare priză în mase, militant cu adînci convingeri marxiste, M. Gh. Bujor va fi în ajunul primului război mondial una dintre figurile marcante ale partidului, ale mișcării muncitorești.

Pentru activitatea bogată în mișcarea muncitorească și socialistă este ales, în 1908, membru în comitetul de conducere al Uniunii socialiste și codirector al revistei marxiste „Viitorul social“. La începutul anului 1910 participă la Congresul de refacere a Partidului Social-Democrat din România, unde prezintă programul politic și agrar și este ales în Comitetul Executiv al partidului.

În preajma și în timpul primului război mondial, alături de alți militanți ai mișcării socialiste, se situează pe poziții potrivnice războiului imperialist, participă la conferințele partidelor socialiste din țările balcanice. Deoarece războiul a însemnat pentru Bujor un moment care i-a pus mari întrebări și care i-a adus cu timpul limpezirile cerute de înclinarea sa spre profunzimi, sînt grăitoare propriile relatări : „În fața conflagrației europene care se întindea văzînd cu ochii, de la stat la stat, am rămas cuprins de groază ca toți contemporanii mei“. Evocînd momentul întrunirii conducerii P.S.D. din România după izbucnirea războiului, el consemnează în memoriile sale ceea ce s-a hotărît : „Partidul socialist, consecvent principiilor sale, vestejește acest război și se declară

pentru neutralitatea leală și definitivă. Noi nu putem hotărî altfel — conchidea Bujor... Am urmărit cu atenție încă odată mersul ostilităților. Am tremurat ca orice adevărat român pentru lumina lumii... Totuși ziua fatală, cînd carnagiul trebuia să înceapă și la noi, n-a putut fi evitată și nici o putere din lume n-ar fi putut-o înlătura, doar un partid tînăr ca partidul socialist român, din care făceam parte...". Și pentru a încheia șirul, mult mai amplu, de considerații cu privire la război ale lui M. Gh. Bujor, consemnăm concluzia sa: „Eu am convingerea fermă că războiul atît de adînc înrădăcinat în politica statelor europene, nu în sufletul popoarelor, printr-o conlucrare continuă și prin eforturile oamenilor de bine va dispărea încetul cu încetul de pe continentul european“. O spunea aceasta cu cîțiva ani înaintea uriașului măcel organizat de Germania hitleristă. După 1945 M. Gh. Bujor îl aprecia ca ultimul. O profetie care e dovedită de popoare a fi împlinită.

Pentru activitatea revoluționară dusă în Moldova a fost arestat, fiind eliberat din închisoare la 1 mai 1917, în urma marilor manifestații muncitorești.

În timpul și după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie desfășoară o largă activitate în rîndurile muncitorilor și ostașilor români care se aflau pe teritoriul Rusiei, chemîndu-i la solidaritate cu Revoluția din Octombrie. A condus ziarul socialist românesc „Lupta“, care apărea la Odesa. A fost conducătorul recunoscut al primelor unități militare internaționaliste imediat după Revoluția din Octombrie, organizînd detașamentele revoluționare românești din sudul Rusiei. L-a cunoscut pe Vladimir Ilici Lenin, cu care a avut mai multe consfătuiri, fiind numit, în 1918, membru al Înalțului colegiu pentru lupta împotriva contra-revoluției din sud. În această calitate a desfășurat o activitate laborioasă în sprijinul Puterii sovietice și a dat impuls formării de cadre revoluționare comuniste în rîndurile detașamentelor militare românești. Cînd armatele germane au înaintat în Ucraina, a rămas în regiunile din sud pentru a continua lupta. Arestat de trupele germane, apoi de contra-revoluționarii albgardiști, va fi închis la Odesa și apoi eliberat de Armata Roșie.

La sfîrșitul anului 1919, întorcîndu-se în România, se va integra în efortul general al militanților revoluționari din conducerea mișcării muncitorești, sprijinind lupta grupurilor comuniste și a aripii stîngi a Partidului socialist în vederea creării partidului comunist. Verva publicistului revoluționar, cunoscută încă din presa socialistă anterioară războiului, sporește în perioada care va preceda crearea Partidului Comunist Român. Scribe manifeste, broșuri, articole, participă la redactarea documentelor Secțiunii București a Partidului socialist pentru afiliere la Internaționala Comunistă.

Socotît de către guvernanți drept unul dintre cei mai activi lideri ai mișcării revoluționare, M. Gh. Bujor va fi arestat în martie 1920 și condamnat la moarte, apoi, în urma protestelor muncitorimii, la muncă silnică pe viață. În același an, la scurt timp după arestare și în pofida condamnării sale, drept prețuire pentru activitatea și abnegația sa revoluționară, a fost ales, la Galați, deputat, dar majoritatea reacționară a Camerei deputaților i-a invalidat mandatul.

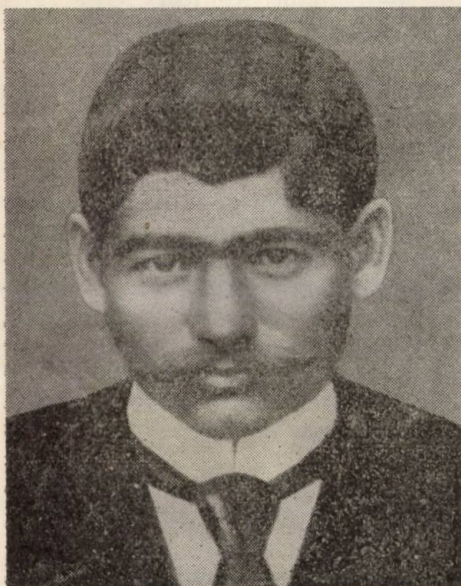
În închisoare a fost supus unui regim de distrugere fizică și morală, izolat ani de-a rândul într-o celulă la Doftana. Eliberat în 1934, în urma unei puternice campanii de masă, este din nou arestat în 1937, încarcerat la închisoarea Jilava, iar în timpul războiului internat în lagărul de la Tg. Jiu. Două decenii de detențiune politică au făcut din Mihail Gh. Bujor unul dintre cei mai dîrzi luptători, neîngenuncheat niciodată de teroarea închisorilor și de presiunile sau diversiunile cele mai felurite. Poeziile sale din închisoare sînt mărturii zguduitoare ale unui mare om, care și-a păstrat trăsăturile de integritate revoluționară și de umanism militant. O biografie a lui M. Gh. Bujor, cît de sumară, cere sublinierea multilateralității sale pe planurile activității revoluționare, ale publicisticii prodigioase, ale preocupărilor pentru unitatea clasei muncitoare, pentru cultură, pentru cunoașterea istoriei mișcării muncitorești, a militanților săi, el însuși scriind despre Ștefan Gheorghiu, Max Vexler și alții.

După victoria insurecției și pînă la încetarea din viață, în ziua de 17 iunie 1964, M. Gh. Bujor a desfășurat o neobosită activitate politică și obștească. A fost deputat și membru al Prezidiului Marii Adunări Naționale, președinte al Asociației foștilor deținuți antifasciști, membru al Consiliului General al Federației Internaționale a Rezistenței. În îndeplinirea tuturor sarcinilor care i-au fost încredințate de către partid, M. Gh. Bujor a adus contribuția experienței sale de încercat militant al mișcării muncitorești revoluționare la construirea socialismului.

ELENA CIOBANU

GHEORGHE STROICI

(1870 — 1928)

„Astăzi, 22 mai curent 1919, Curtea Marțială a Corpului 3 armată a condamnat la 20 de ani muncă silnică pe sindicalistul Gheorghe Stroici“.

O sentință nedreaptă și atât de demascatoare pentru politica represivă a claselor dominante îndreptată împotriva celor care s-au pus în slujba apărării intereselor celor mulți și obidiți.

Născut la Galați, în 1870, Gheorghe Stroici a trăit și a muncit în acest oraș cea mai mare parte a vieții lui. Intrînd de tînr în rîndurile clasei muncitoare — încă din fragedă copilărie este lucrător în port — și încadrîndu-se în mișcarea muncitorească, Stroici se numără printre militanții hotărîți ai luptei proletariatului din Galați în pe-

rioadă premergătoare primului război mondial și în timpul desfășurării acestuia. A luat parte la pregătirea și conducerea grevelor muncitorești, iar din anul 1906 se face cunoscut prin activitatea susținută, dîrză în vederea organizării muncitorimii gălățene în sindicate.

Anii care au urmat Marii Revoluții Socialiste din Octombrie semnifică pentru Gheorghe Stroici perioada de afirmare plenară a înaltelor sale calități de luptător revoluționar neînfocat, devotat pînă la sacrificiu cauzei proletariatului.

Evenimentele revoluționare din 1917 îl găsesc pe Stroici lucrător pe vasul românesc „Împăratul Traian“. Aici, împreună cu soția sa, el muncește din greu pentru o mizeră bucată de pîine. Proletar în adevăratul înțeles al cuvîntului, Stroici este adînc pătruns de transformările revoluționare petrecute în Rusia, pe care le întîmpină cu bucurie și încredere,

intensificînd agitația politică printre muncitorii de pe vas, străduindu-se să le explice semnificația reală a revoluției socialiste. Această atitudine a atras asupra-i ura și persecuțiile comandantului, care îl va și debarca. În același timp, siguranța va lua împotriva sa măsuri de izolare. Stroici se stabilește la Chilia. Aici, în port, se găseau ancorate vasele militare românești. De asemenea, în oraș se aflau refugiați muncitorii de la Arsenalul armatei, șantierele navale și de la alte fabrici de pe teritoriul ocupat de trupele invadatoare. Tot aici mai erau concentrate numeroase unități militare românești și rusești. Întreagă această masă de oameni profund nemulțumiți de condițiile grele pe care le generase războiul trăia sub influența evenimentelor revoluționare din Rusia. Stroici își va continua în aceste condiții activitatea sa revoluționară.

În decembrie 1917 participă, la Odesa, la o consfătuire a revoluționarilor români care se găseau încadrați în Comitetul de acțiune social-democrat român. Cu această ocazie, primește sarcina de a organiza la Chilia un comitet revoluționar de acțiune asemănător. Reîntors, Gheorghe Stroici începe o febrilă activitate de organizare a comitetului revoluționar de acțiune, grupînd în jurul său elemente revoluționare de încredere.

La începutul lunii ianuarie 1918, comitetul revoluționar din Chilia, în frunte cu Stroici, cu ajutorul unei gărzi revoluționare, organizează confiscarea vaselor din port, ce au fost luate în stăpînirea revoluționarilor români, care arboraseră pavilionul roșu.

În zilele de 14 și 15 ianuarie, în cadrul mitingurilor revoluționare care au avut loc, Gheorghe Stroici anunță începutul „revoluției românești”. Vechile autorități din Chilia sînt înlăturate, iar puterea luată de către comitetul revoluționar. Din cauza inferiorității numerice, rezistența revoluționară din Chilia încetează însă la 25 ianuarie. În aceste împrejurări, Gheorghe Stroici, cu cea mai mare parte a comitetului revoluționar, se retrage la Odesa, pe vasul românesc „Durostor”, unde va lua legătura cu Comitetul de acțiune social-democrat român. Înregimentat activ în lupta revoluționară, participă la răscoala flotei românești de la începutul anului 1918.

Ocuparea Odesei de către nemți, în aprilie 1918, îl silește pe luptătorul român să pornească cu vasul „Ștefan cel Mare” spre Sevastopol, unde va continua acțiunile revoluționare împreună cu alți marinari români. Curînd cade însă și Sevastopolul sub ocupația germană. Stroici, împreună cu aproape întregul echipaj, trece în batalionul revoluționar internațional român, ducînd mai departe lupta pentru apărarea Puterii sovietice.

În vara anului 1918, împreună cu alți revoluționari, Gheorghe Stroici se întoarce în țară. El își continuă activitatea militantă pînă la finele anului, cînd, implicat în pregătirea marii demonstrații din 13 decembrie, a fost arestat, alături de alți tovarăși de luptă. Procesul a durat pînă în mai 1919, el fiind condamnat la 20 de ani muncă silnică. Condamnarea sa a umplut de indignare inimile muncitorilor, care-l cunoșteau și-i apreciau activitatea revoluționară.

La Galați, la syndicatele marinei de transport, s-au făcut liste de subscripție pentru a veni în ajutorul lui Gheorghe Stroici. Mai mult chiar, socialiștii gălățeni au elaborat un plan pentru evadarea sa din arestul pre-

ventiv. Siguranța a luat însă măsuri de întărire a pazei și apoi l-a transferat la închisoarea Doftana. Transferarea a fost dictată și de atitudinea dirză pe care acesta a avut-o cu ocazia procesului și în timpul detențiunii de la Galați. O informare a siguranței, din 27 august 1919, consemna că, în închisoare, Stroici a început munca de organizare a unui colectiv de deținuți politici și că „a făcut propagandă printre deținuți, îndemnându-i la revoltă“.

După 10 ani de detențiune, în vîrstă de 58 de ani, Gheorghe Stroici s-a stins din viață.

Revista „Lupta de clasă“ nr. 8—9, din septembrie-decembrie 1928, anunța trista veste: „Despre Stroici puțini dintre tovarășii noștri mai tineri sau nou veniți vor fi știind ceva. Și totuși Stroici avea în urma sa 25 de ani de activitate, ultimii zece ani măcinați între zidurile Doftanei“.

Scoțînd în evidență adevărata fizionomie a luptătorului revoluționar Gheorghe Stroici, articolul se încheia cu următoarele cuvinte :

„Astăzi mormîntul tovarășului Stroici stă părăsit în cimitirul pustiu al închisorii, dar nu e departe vremea cînd muncitorimea va curge valuri spre grădiniță și văzduhul va răsună atunci de imnurile proletare revoluționare. Clasa muncitoare nu-și uită eroii, și Stroici a fost și va rămîne unul dintre cei mai de seamă“.

Ca un omagiu pe care poporul nostru îl aduce astăzi în România socialistă înaintașilor revoluționari, lui Gh. Stroici ca și multor altor militanți ai partidului comunist, li se consacră studii, lucrări, sînt cinstiți în școli și instituții cu sentimentul respectului și al recunoștinței.

IACOB SCHASCHEK

(1894 - 1970)

Iacob Schaschek aparține acelei pleiade de militanți revoluționari care, în diferite zone sau centre din întreaga țară, au participat consecvent la procesul de creștere și de înaintare a mișcării muncitorești în perioada interbelică, la momente de crucială însemnătate ce au marcat drumul eroic de luptă al muncitorimii, al maselor largi, conduse de comuniști, împotriva orînduirii exploatare, pentru viitorul socialist al României.

Format sub înrîurirea ideilor avansate din mișcarea socialistă, Schaschek a militat cu ardoare pentru întemeierea Partidului Comunist Român, s-a bucurat de înalta cinste de a fi participant la istoricul Congres

din mai 1921, înscriindu-și numele în rîndul făurarilor detașamentului de avangardă, marxist-leninist, al clasei muncitoare. Activînd în mișcarea muncitorească din Banat, Iacob Schaschek a contribuit la organizarea și la dezvoltarea acțiunilor revoluționare ale muncitorimii din această parte a țării, la consolidarea partidului, a unității de acțiune a clasei muncitoare, s-a înrolat cu toată dăruirea în marea ripostă antifascistă, în cadrul căreia clasa muncitoare, partidul comunist au ocupat locul de frunte.

S-a născut la 24 septembrie 1894, într-o familie de țărani nevoiași din comuna Pietroasa Mare, județul Timiș. După absolvirea cursurilor primare, intră ucenic la un atelier de pantofărie din Lugoj. La 20 de ani, în 1914, trece examenul de meșter și se stabilește definitiv la Lugoj.

Încă din anii uceniciei observă dificultățile vieții celor mulți, că- rora el însuși le făcea față cu greu, este atent la injustițiile sociale. Contactul cu mediul muncitoresc îi prilejuiește cunoașterea apropiată a socialiștilor, de ideile cărora este atras tot mai mult. Încă de tînăr începe

să ia parte la activitatea socialistă și sindicală. În 1915 devine membru al organizației P.S.D. din Lugoj.

După război, revenit la Lugoj, în 1918, se preocupă cu stăruință de refacerea organizației locale a P.S.D., care fusese interzisă în timpul războiului. El se pronunță, de la început, pentru o orientare nouă, revoluționară, a partidului, după exemplul celui făurit de Lenin. Activează în cadrul grupului comunist din localitate.

În mai 1919, socialiștii înaintați organizează o grevă a muncitorilor de la Întreprinderea de țigle și cărămizi „Muschong“. Organizatorii grevei, între care și Iacob Schaschek, sînt arestați și deținuți șase luni, fără judecată, în lagărul de la Făgăraș. După eliberarea din detențiune, Schaschek își continuă cu fermitate activitatea în cadrul partidului. Ca urmare a acțiunilor revoluționare, a creșterii muncii propagandistice desfășurate de membrii cu orientare de stînga din organizația P.S.D., între care și Iacob Schaschek, elementele oportuniste, reformiste pierdeau zi de zi teren.

În cursul anului 1920, avîntul revoluționar al maselor muncitoare era în continuă creștere. Una dintre formele de manifestare a creșterii combativității de clasă a muncitorimii o constituiau valul de greve care aveau să culmineze cu greva generală din octombrie 1920. La Lugoj au izbucnit greva tipografilor, în luna iunie, greva muncitorilor de la Fabrica de calapoade, în luna august, organizate de muncitorii revoluționari, între care Iacob Schaschek. El a participat la pregătirea grevei generale din octombrie 1920 la Lugoj, antrenînd muncitorii la acțiune deschisă împotriva exploatării capitaliste. În ziua de 21 octombrie, și la Lugoj a avut loc încetarea colectivă a lucrului în fabrici, la uzina electrică, în ateliere. În timpul grevei generale, care a luat sfîrșit la 28 octombrie 1920, Iacob Schaschek, alături de alți muncitori revoluționari, a fost arestat și deținut în penitenciarul din Lugoj.

Împreună cu ceilalți muncitori revoluționari, Iacob Schaschek, care fusese între timp eliberat din închisoare, militează pentru făurirea partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din România, a cărei necesitate se evidențiasse și mai pregnant în cursul acestei mari ridicări la luptă. În februarie 1921 are loc adunarea generală a organizației locale a Partidului socialist, în cadrul căreia Iacob Schaschek susține cu hotărîre punctul de vedere al aripii de stînga, relevă necesitatea imediată a convocării Congresului de creare a P.C.R. Trecîndu-se la vot, după vii dezbateri, membrii aripii de stînga, care formau majoritatea în organizație, se pronunță hotărît pentru convocarea congresului partidului și aleg delegat pe Iacob Schaschek.

La 8 mai 1921 îl găsim prezent la lucrările congresului, avînd mandat imperativ de a vota pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist și afilierea lui la Internaționala Comunistă. Arestat, împreună cu ceilalți delegați care votaseră pentru întemeierea P.C.R. și afilierea lui la Internaționala Comunistă, Iacob Schaschek a fost întemnițat la Jilava și Văcărești.

Eliberarea comuniștilor implicați în procesul din Dealul Spirei și reîntreprinderea lor în activitate au impulsionat viața de partid, munca politică-organizatorică în rîndurile maselor. După ieșirea din închisoare, Schaschek și-a desfășurat, pe o treaptă superioară, activitatea revoluționară

în Banat, mai ales în cadrul organizațiilor muncitorești din Lugoj. El a jucat un rol de frunte în punerea bazelor organizatorice, la sfârșitul lunii iunie 1922, a secțiunii P.C.R. în Lugoj, ca și a organizației U.T.C., formată din numeroși tineri din întreprinderi, ateliere și școli.

Arestat în august 1922 pentru „activitate ilegală”, a fost deținut timp de 40 de zile la închisoarea din Tg. Jiu. La 18 decembrie 1922 a fost iarăși arestat și întemnițat la Lugoj, apoi transferat la închisorile din Timișoara, Arad și Jilava. O nouă arestare a lui Iacob Schaschek și a altor nouă comuniști din Lugoj a avut loc la 8 iunie 1923. Cu prilejul perchezițiilor la domiciliul celor arestați s-au găsit materiale de propagandă ale P.C.R. De altfel, Iacob Schaschek a fost în tot cursul activității sale de după crearea partidului comunist și un asiduu propagator al presei P.C.R. și al altor materiale cu conținut revoluționar.

Cunoscută fiind activitatea sa împotriva spargerii unității sindicale de către reformiști și a afilierii sindicatelor la Internaționala de la Amsterdam, Iacob Schaschek a fost ales delegat la Congresul sindical din România, reunit la Cluj între 16 și 18 septembrie 1923. Ulterior, sindicatele din Lugoj au aderat la Sindicatele unitare, create la București la sfârșitul lunii octombrie a aceluiași an. Iacob Schaschek a devenit membru în comitetul de conducere al Sindicatelor unitare din localitate.

La 4 mai 1924, Iacob Schaschek și alți comuniști din Lugoj au fost arestați pentru motivul că propagau idei comuniste printre muncitori, țineau întruniri secrete și răspindeau publicații comuniste. Cei arestați au fost judecați la Consiliul de război din Sibiu. Iacob Schaschek a fost condamnat la un an închisoare, din care a executat numai o parte, fiind amnistiat.

Revenit la Lugoj, în octombrie 1924, Schaschek și-a continuat cu ardoare activitatea revoluționară în cadrul organizației de partid și al Sindicatelor unitare. Într-un raport din decembrie 1924 al Siguranței din Lugoj se menționează că Schaschek a distribuit manifeste și broșuri cu conținut revoluționar atât în rîndul muncitorilor cît și al țăranilor. Asemenea materiale au fost găsite și în comunele Hodoș, Satu Mic și în alte localități din jurul orașului Lugoj.

Iacob Schaschek a activat, de asemenea, în organizația locală a Blocului Muncitoresc-Țărănesc, îndemnînd alegătorii să voteze pentru candidații forțelor democratice. Autoritățile represive au recurs la tot felul de pretexte pentru a împiedica activitatea B.M.Ț. în Lugoj. La 1 februarie 1929 a avut loc un proces, în care Iacob Schaschek, împreună cu alți comuniști, a fost condamnat la două luni închisoare, trei ani interdicție civică și 10 000 de lei amendă. După eliberarea din detențiune, a continuat să difuzeze sistematic printre muncitori materiale de propagandă, între care ziarele „Secera și ciocanul”, „Apărătorul proletar”, „Munkás Ujság”, „Ținărul leninist” și altele. În vara anului 1929 a participat la pregătirea și la desfășurarea grevei muncitorilor de la întreprinderile de țigle și cărămizi „Muschong” și „Partoș” din Lugoj, care s-au încheiat cu unele succese ale greviștilor, iar în luna decembrie a aceluiași an, la organizarea zilei de luptă a șomerilor. În 1931, cînd au avut loc alegerile parlamentare, Iacob Schaschek s-a aflat în fruntea listei organizației B.M.Ț. din Lugoj, obținînd un important număr de voturi. An de an, militantul revoluționar a contribuit la pregătirea demonstrațiilor de

1 Mai, ce aveau loc cu regularitate la Lugoj, în pofida interdicțiilor impuse de autorități. În colaborare cu alți comuniști din Lugoj și din alte centre, a adus o contribuție de seamă la editarea, în 1933, a gazetei „Le a terrorral“ („Jos teroarea“), de către grupa din Lugoj a Ajutorului Roșu.

Între 1933 și 1938, Iacob Schaschek a participat la organizarea acțiunilor greviste la Lugoj, unele dintre ele încheiate cu satisfacerea parțială a revendicărilor formulate de muncitori, la constituirea în localitate a comitetului de acțiune pentru ajutorarea șomerilor.

În anii grei ai războiului hitlerist, Schaschek a fost supravegheat îndeaproape de organele represive, amenințat și permanent șicanat. În mai multe rânduri, a fost concentrat în detașamentele de muncă din Tirgu-Jiu și Băile Herculane sau întemnițat. Toate acestea nu i-au putut frînge însă hotărîrea de luptă pentru cauza partidului comunist. Alături de toți comuniștii lugojeni, Iacob Schaschek s-a aflat în fruntea organizării a numeroase acțiuni muncitorești, greve, acte de sabotare a producției destinate mașinii de război hitleriste, ca cele de la „Industria textilă“, de la căile ferate etc. El a contribuit la organizarea în Lugoj a „Apărării patriotice“, care a acționat pentru sprijinirea materială a luptătorilor comuniști și antifasciști întemnițați la Lugoj, Caransebeș și Timișoara.

În zilele premergătoare istoricului act din august 1944, activitatea sa revoluționară a devenit și mai intensă. La consfătuirea organizației de partid din Lugoj, care a avut loc la începutul lunii august, Iacob Schaschek a avut un important aport în discutarea sarcinilor comuniștilor în timpul evenimentelor tumultuoase ce se apropiau și a acționat cu înflăcărare pentru înfăptuirea lor.

Iacob Schaschek a avut fericirea să trăiască bucuria marilor împliniri din anii de după eliberare, a biruinței socialismului în România, ideal căruia i s-a consacrat și pentru care a militat cu întreaga-i putere. În această perioadă, și-a continuat fructuos activitatea politică, îndeplinind diferite sarcini pe linie de partid și de stat. Cu prilejul celei de-a 45-a aniversări a Partidului Comunist Român, a fost decorat cu Ordinul „Tudor Vladimirescu“.

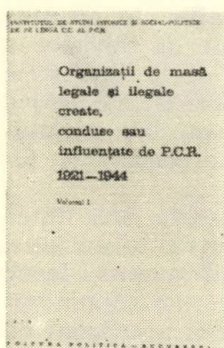
A încetat din viață la 3 iunie 1970.

Viața și activitatea revoluționară desfășurată de Iacob Schaschek reprezintă o pildă trainică de abnegație și devotament în slujba mărețelor idealuri ale partidului comunist, un simbol al luptei neabătute pentru triumful libertății și fericirii celor ce muncesc, pentru socialism.

ION GEORGESCU
(Lugoj)

Organizații de masă legale și ilegale create, conduse sau influențate de P.C.R. 1921—1944, vol. I

Editura politică, București, 1970, 580 p.

În istoria mișcării muncitorești din România, organizațiile de masă legale și ilegale create, conduse sau influențate de Partidul Comunist Român în perioada interbelică ocupă un loc bine definit. Aceste organizații s-au impus printr-o activitate intensă, complexă

și sistematică, parte organică a luptei celor exploatați împotriva regimului burghez, pentru drepturi și libertăți democratice. Prin intermediul lor, partidul comunist a realizat o strînsă și permanentă legătură cu masele largi, le-a mobilizat la acțiunea revoluționară. De asemenea, P.C.R. a întreținut legături multiple cu diferite categorii de intelectuali, oameni de știință și politicieni cu vederi democratice, pe care i-a antrenat la acțiuni de demascare a măsurilor antipopulare și antinaționale luate de forțele reacționare, la luptă împotriva organizațiilor fasciste din România și a expansiunii Germaniei hitleriste, pentru apărarea suveranității, a independenței naționale și a integrității teritoriale a patriei.

Rolul acestor organizații în angrenajul luptei de clasă, specificul și semnificația activității lor în anii 1921—1933, contribuția pe care au adus-o la apărarea intereselor majore ale oamenilor muncii oferă istoriografiei noastre un larg câmp de cercetare. O imagine globală, care pune în evidență în mod plener contribuția organizațiilor de masă la lupta generală condusă de P.C.R. împotriva claselor exploatare vine să realizeze lucrarea de față, apărută în Editura politică, sub egida Institutului de studii istorice și social-

politice de pe lângă C.C. al P.C.R., prin grija unui colectiv format din: Ion Popescu-Puturi, Augustin Deac, Florea Dragne, Olimpiu Matichescu. Pe parcursul a 18 studii*, multe dintre ele publicate anterior, volumul oglindește cuprinzător istoria acestor organizații, tratată în strînsă legătură cu procesul dezvoltării mișcării muncitorești din România în acea epocă. Cartea se înscrie în preocupările ample ale istoriografiei noastre, destinate să evidențieze glorioasele tradiții revoluționare ale mișcării noastre muncitorești, clocotitoarea istorie de lupte și victorii a partidului, contribuția P.C.R. la dezvoltarea experienței mișcării comuniste și muncitorești internaționale, la tezaurul teoretic și practic al marxism-leninismului.

Studiile însumate în volum reliefează rolul partidului marxist-leninist al clasei muncitoare în organizarea și conducerea maselor la lupta împotriva orînduirii exploatare, încrederea și dragostea pe care le-a cîștigat în rîndul întregii muncitorimi, al întregului popor

* Olimpiu Matichescu, *Crucea roșie socialistă*; Olimpiu Matichescu, *Comitetul Central de ajutorare de pe lângă Comisia Generală a Sindicatelor din România*; Olimpiu Matichescu, *Comitetul Central de ajutorare al partidului comunist*; Olimpiu Matichescu, *Lya Benjamin, Cercurile femeilor muncitoare*; N. G. Munteanu, S. Grosman, *Prietenii naturii*; Florea Dragne, *Liga drepturilor omului*; Olimpiu Matichescu, *Ajutorul roșu*; Nicolae Petrovici, *Comitetele de ajutorare de pe lângă Sindicatele unitare*; Florea Dragne, *Blocul Muncitoresc-Tărdănesc*; Suzana Homenco, *Ajutorul muncitoresc român*; Ștefan Lache, *Prietenii presei proletare („Pri Pre Pro“)*; Marin C. Stănescu, *Comitetul pentru amnistie*; Ștefan Lache, *Cercul de orientări și documentări sociale*; Titu Georgescu, *Comitetul național antirăzboinic*; Titu Georgescu, *Comitetul național antifascist*; Titu Georgescu, *Liga muncii*; Florea Dragne, *Comitetele pentru apărarea și ajutorarea ceferiștilor închiși*; Gh. I. Ioniță, M. Valea, Gh. Tuțui, Gh. Tudor, *Frontul plugarilor*.

prin înflăcăratul său patriotism, prin abnegația și spiritul de sacrificiu în slujba fericirii poporului român.

Ridicînd steagul luptei pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice ale maselor largi, pentru viitorul socialist al României, partidul comunist a avut de înfruntat furia claselor exploataatoare. De aceea, împotriva organizațiilor muncitorești revoluționare și, în primul rînd, a partidului comunist a fost declanșată o puternică teroare. În această situație, se pune, pe drept cuvînt, întrebarea: cum a putut P.C.R. — împotriva căruia era concentrat tot șuvoiul de represii sîngeroase — să supraviețuiască și, în același timp, să se consolideze, să-și întărească rîndurile cu noi elemente muncitorești, devotate pînă la sacrificiu cauzei celor ce muncesc? Cum a putut să-și sporească considerabil influența și autoritatea în mase, să strîngă tot mai mult legăturile cu acestea, ducînd totodată o rodnică și multilaterală activitate de mobilizare a celor ce muncesc împotriva ofensivei patronale, pentru obținerea de noi revendicări?

Toate acestea se datoresc faptului că politica pentru care P.C.R. a militat cu consecvență s-a contopit indestructibil cu interesele fundamentale ale celor ce muncesc, scopul suprem al partidului fiind neconținut omul muncii. În felul acesta se poate înțelege de ce masele largi muncitoare se grupau tot mai mult sub steagul de luptă al P.C.R., făcînd ca legăturile între partid și oamenii muncii să se consolideze mereu. Așa se explică de ce măsurile cele mai sîngeroase luate de un vast aparat represiv împotriva P.C.R. și a organizațiilor de masă revoluționare nu numai că nu au reușit să-l distrugă, să-l rupă de mase, dar nici să frîneze procesul de dezvoltare și de întărire a partidului comunist.

Legăturile multiple și trainice pe care P.C.R. le-a realizat cu cele mai diverse și mai largi categorii de oameni ai muncii din țara noastră au fost menținute printr-o rețea amplă de organizații de masă legale și ilegale. Din paginile lucrării se degajă cu pregnanță ideea că în perioada 1921—1933, de care se ocupă volumul, fiecare dintre succesele dobîndite de mișcarea revoluționară și democratică din România poartă în sine și contribuția organizațiilor de masă conduse sau influențate de P.C.R. Se poate spune că, în anii la care ne referim, nu a fost acțiune politică și socială, pe plan intern sau extern, în legătură cu care organizațiile de masă să nu-și fi spus, într-un fel sau altul, cuvîntul.

Făurirea organizațiilor de masă, profilul activității lor — se relevă în lucrare — au fost generate de condițiile concrete ale societății românești. Intensificarea măsurilor represive, abuzurile și fărâdelegile claselor exploataatoare, care loveau în muncitori, țărani, intelectuali și în alte categorii sociale, condițiile grele în care își desfășura activitatea partidul comunist în primii ani de existență au impus măsuri urgente și categorice pentru a diminua efectele politicii reacționare duse de cercurile guvernante. Partidul comunist nu putea lăsa pe activiștii săi care căzuseră victimă terorii fără sprijin moral și material, fără apărare, privați de libertate în temnițele regimului burghez. Ca urmare, P.C.R. s-a preocupat efectiv de înființarea unor organizații de masă legale și ilegale prin intermediul cărora să vină în sprijinul acestora. Prin organizațiile de masă și comitetele de ajutorare, prin birourile juridice și prin alte forme de activitate, P.C.R. a condus acțiunea de alcătuire a fondului de grevă pentru ajutorarea muncitorilor concediați și a familiilor lor, a celor arestați, judecați sau condamnați ca urmare a activității lor revoluționare.

Acțiunile de sprijinire materială și morală a celor afectați de politica represivă s-au transformat deseori în puternice manifestații de solidaritate cu cei închiși, de luptă pentru drepturi și libertăți democratice, pentru amnistie. Organizațiile de masă reprezentau astfel un mijloc larg de educare a oamenilor muncii în spiritul ideilor revoluționare.

Odată cu creșterea valului de teroare care a urmat interzicerii activității P.C.R. și a altor organizații revoluționare, mișcarea de solidaritate cu cei arestați, judecați și condamnați pentru activitate revoluționară s-a manifestat cu tot mai multă autoritate și energie. Folosind experiența politică dobîndită anterior, se subliniază în lucrare, partidul comunist s-a adaptat noilor condiții, mergînd pe linia constituirii de organizații politice care să-i permită menținerea unui permanent contact cu masele largi de oameni ai muncii, o participare deschisă și activă — pe baza propriei sale linii politice, revoluționare — la lupta împotriva exploatării capitaliste. În acest context, în lucrare sînt ample și documentat analizate condițiile în care au fost create, ca și acțiunile a o serie de organizații de masă, îndrumarea permanentă de către P.C.R. a activității lor. Comuniștii care au activat în cadrul organizațiilor de masă legale și ilegale le-au sprijinit efectiv în rezolvarea marilor sarcini ce le stăteau în

față. Ei au avut rolul de îndrumători în acțiunile de apărare a intereselor majore ale oamenilor muncii, au ajutat aceste organizații să-și axeze activitatea pe problemele majore ale luptei revoluționare și democratice din perioada respectivă.

Cu multă căldură sînt evocate în cuprinsul lucrării aspectele umanitariste care au fost omniprezente în activitatea organizațiilor de masă. Bunăoară, sub presiunea campaniei energice a maselor, în anul 1929 guvernul a fost nevoit să dea un decret de amnistie și unul de grațiere, care, deși înguste și incomplete, au constituit un mare succes al luptei organizate și conduse de comuniști în cadrul organizațiilor de masă și mai cu seamă al Comitetului pentru amnistie.

O atenție deosebită acordă autorii activității intense desfășurate de organizațiile de masă în vederea realizării Frontului Unic Muncitoresc, la baza căruia a fost pusă o platformă largă de revendicări democratice izvorîte din nevoile maselor muncitoare.

Luptînd neobosit și permanent în vederea unirii tuturor forțelor democratice și patriotice ale poporului pentru apărarea independenței și suveranității țării, împletind munca legală cu cea ilegală, partidul comunist a reușit să polarizeze în jurul acestor obiective mulți intelectuali de valoare, oameni cinstiți, animați de dragoste pentru țară, personalități cu prestigiu în domeniul științei, artei și culturii.

În lucrare se reliefează în mod pregnant că prin intermediul organizațiilor de masă legale, îndeosebi al Blocului Muncitoresc-Tărănesc, al Ligii muncii și

al Frontului plugarilor, P.C.R. a stabilit legături ample cu țărănimea, mobilizînd-o la luptă împotriva exploatarei capitaliste și moșierești.

O parte din studiile cuprinse în volum înfățișează preocuparea unor organizații de masă conduse de P.C.R. pentru apărarea și consolidarea păcii, pentru statornicirea unor relații de bună vecinătate. Sînt subliniate simpatia și solidaritatea internaționalistă cu lupta dusă de patrioții din diferite țări împotriva fascismului, pentru libertate, contra pericolului de război și a oricărei agresiuni imperialiste. O latură importantă a constituit-o activitatea pentru întărirea legăturilor dintre România și Uniunea Sovietică, pentru popularizarea succesorilor dobîndite de statul socialist în construirea noii societăți.

Din analiza activității organizațiilor de masă legale și ilegale evocate în acest volum se degajă ideea că făurirea, îndrumarea și conducerea de către P.C.R. a acestor organizații cu caracter democratic, antirăzboinic și antifascist, de încheiere a alianței muncitorești-țărănești reprezintă o măturie dintre cele mai grăitoare a forței Partidului Comunist Român, a capacității sale politice și organizatorice, a legăturilor mereu mai strînse cu masele largi de oameni ai muncii.

Prin abordarea unei problematice vaste și foarte diverse, prin conținutul și multitudinea ideilor majore, lucrarea de față se recomandă ca una dintre realizările Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

ILIE CEAUȘESCU

GH. I. IONIȚĂ, GH. TUȚUI, *Frontul plugarilor (1933-1953)*

București, 1970, 304 p.

Apărută recent în colecția „Mica bibliotecă de istorie”, sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., lucrarea *Frontul plugarilor (1933-1953)*, scrisă de Gh. I. Ioniță și Gh. Tuțui, se înscrie ca o contribuție meritorie în cunoaș-

tate, în plan cronologic și tematic, aspecte importante privind caracterul, structura, dinamica Frontului plugarilor, precum și raporturile sale cu alte organizații democratice, ceea ce pune în lumină o imagine veridică, amplă, a rolului și locului ocupat de această organizație în viața social-politică a țării în decursul celor două decenii de existență. Crearea și evoluția Frontului plugarilor, se relevă în lucrare, pun în evidență cu claritate creșterea influenței Partidului Comunist Român în rîndurile țărânimii și forța sa de cuprindere a unei sfere largi de activitate a maselor.

Intemeierea organizației Frontul plugarilor nu a fost un fenomen întîmplător, ci a fost determinată de o suită de factori

terea istoriei acestei organizații.

În cele 300 de pagini, rod al unei îndelungate activități de cercetare, sînt tra-

obiectivi și subiectivi, de împrejurări istorice concrete. Condițiile deosebit de vitrege ale țărânimii muncitoare, crunt exploatare, viața sa plină de privațiuni, accentuate în timpul crizei economice, au reprezentat — subliniază autorii — baza obiectivă a luptei organizate împotriva tuturor vexațiunilor și a regimului nedrept. Totodată, experiența acumulată de-a lungul anilor a făcut să încolțească și să se maturizeze treptat în conștiința țărânimii convingerea că interesele ei nu puteau să fie apărate în nici un caz de partidele și grupările politice burgheze, care duceau o politică demagogică, ignorând întotdeauna promisiunile făcute în anii de opoziție.

Ascuțirea contradicțiilor sociale în anii crizei, avântul luptelor muncitorești conduse de P.C.R., care au dat o viguroasă ripostă cercurilor guvernante, au avut un amplu ecou în rîndurile țărânimii muncitoare. Aceste condiții, care se îngemănau organic, au constituit, afirmă autorii, tot atâtea temeiuri care au stat la baza creării, la începutul anului 1933, a organizației Frontul plugarilor, în care un rol marcant îl va avea dr. Petru Groza.

Din lectura cărții se desprind principalele etape ale evoluției organizației, formele și metodele ei de acțiune, în funcție de condițiile concret istorice, pentru îndeplinirea sarcinilor multiple ce i-au revenit. În împrejurările în care P.C.R. desfășura o susținută activitate pentru strângerea tuturor forțelor democratice și patriotice ale poporului român într-un front comun, avînd ca obiectiv major lupta pentru apărarea independenței și suveranității țării, împotriva pericolului fascist, organizația Frontul plugarilor, aflată sub influența politică a P.C.R., își va aduce o contribuție meritorie în această direcție, ca și în acțiunea de încheiere a alianței, de atragere a maseilor de țărani la lupta în vederea îmbunătățirii situației lor materiale.

Numeroasele acțiuni, adunări, demonstrații — printre care o semnificație aparte au avut acordul de la Băcia, din septembrie 1935, încheiat între Frontul plugarilor și Madosz, cel de la Tebea, din 6 decembrie același an, încheiat cu Blocul democratic și Partidul socialist (Popovici), acord de acțiune comună antifascistă, la care și-a exprimat adeziunea și Madosz, participarea în cadrul Frontului democratic la alegerile parlamentare parțiale din județul Hunedoara din 1936 — sînt ilustrative, în acest sens, ele evidențiind aportul Frontului plugarilor la ampla activitate a partidului comunist pentru generalizarea frontului de luptă

în vederea apărării libertăților democratice și barării drumului fascismului (p. 59—90).

Lucrarea relevă, de asemenea, în mod detaliat, activitatea Frontului plugarilor în perioada dictaturii regale și apoi a dictaturii militare-fasciste. Axîndu-și activitatea pe munca de propagandă, pe editarea de broșuri și alte materiale și pe difuzarea acestora în rîndul maselor țărânești, pe menținerea legăturilor cu muncitorii dintr-o serie de centre industriale (în special cu minerii din Valea Jiului), pe stabilirea unor contacte cu numeroase personalități ale vieții publice, în scopul atragerii acestora pe făgașul luptei antifasciste, precum și cu unele cadre superioare din armată, integrîndu-se activ, alături de întreaga populație a țării, în lupta împotriva ciuntirii teritoriului țării prin dictatul de la Viena.

Frontul plugarilor va fi prezent, împreună cu celelalte forțe patriotice conduse de P.C.R., în mișcarea de rezistență, antrenînd masele de țărani la acțiunea de sabotare a războiului antisovietic prin împotrivirea față de rechiziții și încorporări, în scopul răsturnării regimului antonescian, scoaterii țării din războiul hitlerist și eliberării patriei (p. 108—130).

În perioada de după 23 August 1944, în-cadrîndu-se organic în procesul revoluționar, în fruntea căruia se situa P.C.R., Frontul plugarilor și-a extins aria de activitate în întreaga țară, devenind o puternică organizație a țărânimii (p. 154—158).

Lucrarea se oprește pe larg asupra participării Frontului plugarilor la lupta pentru instaurarea unui guvern democratic și înfăptuirea reformei agrare.

Abolirea monarhiei, proclamarea republicii populare, realizarea partidului unic muncitoresc, obiectivele complexe ce se puneau pentru trecerea la construcția socialistă, se remarcă în lucrare, au ridicat pe un plan superior alianța dintre clasa muncitoare și țărânimia muncitoare. Concomitent cu măsurile de clarificare ideologică a membrilor săi, de stabilire a sarcinilor ce îi reveneau în procesul de edificare a societății socialiste, Frontul plugarilor s-a preocupat de întărirea capacității sale organizatorice.

În același timp, el a acționat în direcția înfăptuirii măsurilor economice și politice ce s-au impus în primii ani ai construcției socialiste, pentru realizarea sarcinilor majore trasate de plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 martie 1949 în vederea făuririi relațiilor socialiste și în agricultură (p. 279—288).

La sfârșitul anului 1952 și începutul anului următor, odată cu procesul de consolidare a puterii populare, de accelerare a transformărilor revoluționare, devenise tot mai evident faptul că o grupare politică separată a țărănimii nu-și mai justifica existența. În aceste condiții, la 7 februarie 1953, în cadrul ședinței lărgite a C.C. al Frontului plugarilor, în expunerea dr. Petru Groza asupra încetării activității organizației și autodizolvării ei, s-a relevat faptul că în situația concret-istorică a țării noastre menținerea Frontului plugarilor ar fi determinat fărâmițarea, pulverizarea forțelor active ale țărănimii. Îndeplinindu-și misiunea, membrii săi urmau a se încadra în activitatea sfa-

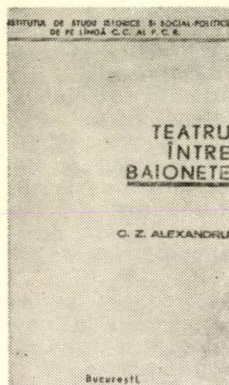
turilor populare și în celelalte organizații de masă, culturale, în vederea sprijinirii muncii politice la sate, a stringerii tuturor forțelor, sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru a acționa mai departe pentru triumful socialismului în România (p. 292—293).

Prin întregul său conținut, prin modalitățile de abordare, lucrarea *Frontul plugarilor*, prima monografie care tratează amplu și unitar istoricul acestei importante organizații de masă, se impune ca o contribuție valoroasă a istoriografiei noastre.

GHEORGHE MOLDOVEANU

C. Z. ALEXANDRU, *Teatru între baionete*

București, 1970, 152 p.

Volumul de față, apărut în colecția „Mica bibliotecă de istorie”, abordează prin mijloacele genului memorialistic o temă mai puțin frecventă în scrierile istorice: activitatea cultural-artistică organizată sub îndrumarea comuniștilor în anii ilegalității. O activi-

tate efervescentă, plină de sevă, subsumată propagării ideilor revoluționare, formării simțămintelor și convingerilor comuniste, încrederii înflăcărate în viitorul unor rânduiri drepte, lipsite de asuprire și împilare. Scrisă cu o remarcabilă putere de evocare, cartea creionează momente și acțiuni de o vibrată semnificație, menite a caracteriza în chip autentic această mișcare culturală, „cu toate îndrăznelile și reușitele”, „cu lipsurile și stângăciile ei”, după cum notează autorul în succintul cuvânt introductiv¹. Ea este o pledoarie pentru dezvoltarea literaturii memorialistice privitoare la istoria mișcării muncitorești revoluționare, care ar putea aduce în circuitul istoric noi fapte.

¹ C. Z. Alexandru, *Teatru între baionete*, București, 1970, p. 6. În continuare, trimiterele la această lucrare vor fi date în text.

Mișcarea culturală revoluționară își datorează succesele și miilor de pasionați care i s-au consacrat, făcând din ea o adevărată tribună de promovare a idealurilor partidului comunist, aflat în fruntea luptei maselor muncitoare, de afirmare într-o viziune nouă, înaintată a rosturilor culturale. În rîndul acestora îl întâlnim pe muncitorul C. Z. Alexandru, actorul de altădată, memorialistul de acum. Într-o suită de 14 scurte capitole, scrise cu acel patos al frumoaselor aduceri-aminte, el ne poartă pe diverse scene, în diverse locuri, alături de alți actori proletari, la spectacolele prezentate în fața unui public receptiv, format mai ales din muncitori. O ilustrație de evident interes istoric, reprezentînd portrete ale acestor artiști și case conspirative în care ei și-au desfășurat activitatea, sporește valoarea de document a acestor memorii.

„Primii pași pe scenă”, așa cum aflăm din întîiul capitol al volumului, actorul muncitor C. Z. Alexandru i-a făcut în cercul cultural „Dimitrie Marinescu” al Sindicatelor unitare. Aici avea să se constituie prima trupă de teatru a lucrătorilor, care și-a propus să interpreteze, pentru început, actul al patrulea al piesei lui Gorki, *Azîlul de noapte*. Spectacolul a avut loc în primăvara anului 1924 în sala „Dacia”, și succesul de care s-a bucurat a îndemnat la noi pași pe calea muncii culturale ilegale, deși condițiile aveau să fie mult mai anevoioase.

De atunci, repertoriul temerarei echipe teatrale a artiștilor muncitori, formată

din: C. Z. Alexandru, Elena Popescu-Doreanu, Maria Velcescu, Gheorghe Velcescu, Elena Alexandru, Gheorghe Niculescu, Ion Ghelner, ca să cităm doar câteva nume evocate în volum, s-a îmbogățit cu alte piese și scenete. Între acestea se evidențiază eforturile pentru punerea integrală în scenă a *Azilului de noapte*. Alegerea acestei piese, scrie autorul, se datora faptului că era „cea mai apropiată piesă de vederile noastre din tot ce cunoșteam noi atunci în materie de teatru” (p. 57). Reprezentarea sa pe scena Teatrului „Barașeum”, la 18 martie 1929, a cerut mari eforturi și îndrăzneală, răsplătite printr-un meritat succes.

Gazeta Sindicatelor unitare, „Viața muncitoare”, din 19 martie 1929, prezenta elogios această manifestare artistică proletară, salutând călduros prima trupă de teatru muncitoresc. De asemenea, gazeta „Rampa” din 20 martie 1929 publica articolul lui Adrian Maniu, *Muncitorii în teatrul lor*. „Iată o inovație fericită — remarcă autorul articolului — care nu aparține nici marilor regizori și nici acelora din teatrele noastre. Un grup de muncitori de la Sindicatul unitare a izbutit să reprezinte într-un teatru de cartier (sala Barașeum) capodopera lui Gorki «Azilul de noapte». Deși lipsită de reclamă, premiara a izbutit să aibă o sală neîncăpătoare. Acest spectacol pentru muncitori, dat de muncitori, constituie un frumos succes. E una din cele mai rodnice stăruințe pentru cultură și seriozitatea alegerii piesei dovedește că nu se urmărește o simplă distracție, ci că muncitorimea înțelege să lucreze și cu gândul, acceptând entuziastă bucuria muncii intelectuale” (p. 75). Muncitorii, observa mai departe Adrian Maniu, au ales o piesă „în care strălucește adevărul suferinței și iată de ce au deșteatralizat piesa de rutina cabotinească și au redat-o pură în durere așa cum a formulat-o Gorki...” (p. 76).

Cîte dificultăți nu se aveau însă în fața inimoasei echipe muncitorești de teatru. Cartea ni le dezvăluie în amănunt, de la cea mai elementară cerință — existența unei săli de spectacole — pînă la obstacolele puse de poliție și siguranță. De altfel, din această opreliște permanentă a izvorît și titlul volumului, *Teatru între baionete*. Deși piesa lui Gorki se juca și pe scena Teatrului Național, autoritățile regimului burghez au pus

nenumărate piedici reprezentării ei de către muncitori, iar atunci cînd n-au mai putut-o opri au trimis polițiști care au înconjurat sala. Iată cum descrie acest moment autorul: „Cu puțin timp înainte de a se ridica cortina, ne-am pomenit pe scenă cu un grup de polițiști, care s-au năpustit cu furie prin cabine, scotocind ca niște desperați prin toate încăperile și coridoarele teatrului. Ce căutau ei știau, poate un pretext, un motiv ca să oprească reprezentăția. Dacă n-au găsit pretextul pe care-l căutau, s-au postat nervoși de o parte și de alta a scenei, printre culise, încercînd, în mod provocator, să ne împiedice să începem spectacolul la timp” (p. 108).

Autoritățile burgheze și-au dat seama că muncitorii pot da o interpretare nouă *Azilului de noapte*, care să exprime mai apropiat de sufletul lor mizeria și inechitățile sociale în care trăiau, că arta în mîna proletariatului devine o armă eficace de luptă. Tăria convingerilor lor revoluționare, satisfacția că slujesc cauza clasei muncitoare, a partidului comunist i-au oțelit, i-au îndemnat să nu dea nici un pas înapoi. Adeseori au fost supravegheați îndeaproape, arestați și întemnițați. Spectacolele artistice pregătite de ei nu primeau aprobări de reprezentare. Chiar și piesele lui Caragiale au fost interzise în interpretarea muncitorilor. „Aceasta a fost culmea persecuției din partea siguranței — notează autorul —, cînd nu ni s-a permis să jucăm nici piesele lui Caragiale, cu toate că se jucau la Teatrul Național din București, ca și la toate teatrele și ateneele populare din țară. Noi nu aveam voie să le jucăm; în viziunea lor, chiar și piesele lui Caragiale, dacă erau jucate de muncitori, căpătau sensuri periculoase pentru burghezie” (p. 145).

Dar arta proletară a pătruns, în pofida tuturor vicisitudinilor, pe căile ilegale, pe căile de luptă ale partidului comunist, la întrunirile muncitorești din case conspirative sau cu diverse alte prilejuri, unde entuziaștii actori reprezentau scenete, mici piese sau recitau poezii patriotice și revoluționare.

Un omagiu cald aduce autorul publicului proletar din acele vremuri, care a participat cu însuflețire la manifestările actorilor muncitori, în ciuda tuturor șicanelor siguranței, dornic să vadă des „pagini rupte din viața lui și pentru că le

cunoștea rostul și adevărata lor chemare" (p. 143).

Nu o dată, reuniunile cultural-artistice se transformau în viguroase manifestații politice de adeziune la idealurile de luptă ale partidului comunist. Una dintre aceste reuniuni este pe larg relatată de autor. Sala era plină de însuflețire. „După câteva minute, prin potopul de urale care nu mai contenea, au început să răzbată o serie de lozinci: «Trăiască clasa muncitoare!», «Trăiască artiștii poporului!», «Trăiască partidul comunist!»". Partici-

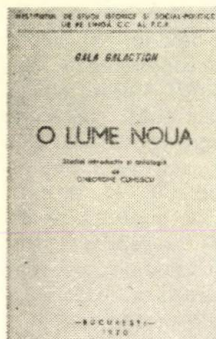
panții, relevă autorul, erau pătrunși adînc de puternica forță „în stare să declanșeze această uriașă izbucnire omenească și această forță era Partidul" (p. 124).

La capătul lecturii acestor memorii, așternute cu un condei vivace, cititorul rămîne cu cunoștințe noi despre trecutul de luptă al partidului comunist și mai ales cu sentimentul prețuirii acestor fapte pilduitoare.

GHEORGHE SBĂRNĂ

GALA GALACTION, O lume nouă*

București, 1970, 288 p.

Institutul de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. a publicat de curînd, în una din colecțiile sale — „Mica bibliotecă de istorie” —, o amplă antologie din producția publicistică a scriitorului Gala Galaction, precedată de un competent studiu introductiv datorat lui Gheorghe Cunescu.

Rezultatele strădaniei lui Gh. Cunescu de a aduna laolaltă toate articolele de concepție, simțire și poziție socialistă, democratică progresistă ale lui Gala Galaction, concretizate în prezenta antologie, sînt salutare. Cu atît mai mult cu cît autorul unor opere literare ca *Pe apa Vodislavei* și *Bisericuța din Răzoare*, „unul dintre fruntașii scrisului românesc dintre cele două războaie, este binecunoscut publicului”, pe cînd „ziaristul Galaction, dinamic comentator și mușcător pamfletar, de impresionantă promptitudine și prezență în actualitatea vremii sale rămîne încă, pentru o întreagă generație mai tînă, în umbră” (p. 7).

Îngrijitorul ediției grupează antologia în trei părți, îmbinînd criteriile cronologic și tematic. Prima parte cuprinde conținutul broșurii publicate de Galaction în

1919 și păstrează vechiul titlu: *O lume nouă*; cea de-a doua parte, sub titlul, ales de Gh. Cunescu, *În bluza proletară*, însumează toate *Silurile de o clipă*, plus o serie de articole cunoscute, altele acum depistate; ultima parte, intitulată *Lumea nouă biruitoare*, inseriază selectiv articolele din perioada de după 23 August 1944 și pînă la 6 ianuarie 1955, data ultimului articol scris și tipărit de Gala Galaction.

În continuare ne vom referi îndeosebi la studiul introductiv, din conținutul cărui se desprind, de altfel, atît ideile despre viața și activitatea scriitorului cît și referințe expresive la tematica articolelor cuprinse în antologie. Acest procedeu încununează un efort lăudabil al autorului, care a reușit în studiul său realizarea dublului scop de care am pomenit.

Primul capitol împrumută ca titlu un citat din Galaction: „Eu am crescut și am perseverat în cartierul opoziției...” și cuprinde momentele cele mai de seamă, hotărîtoare pentru formarea lui de mai tîrziu, ale anilor copilăriei, adolescenței și primei tinereți, întreaga atmosferă a locului unde și-a petrecut copilăria, ca și educația primită în satul teleormănean. După cum, originea și copilăria sa rurală aveau să determine năzuința democratului, vocația opoziției, «militantismul umanitar» (p. 9). Această autentică dihotomie, relevată de Gh. Cunescu, avea să-l urmărească pe Galaction toată viața. „Militant democratic și cleric, simpatizînd mereu cu doctrina socialistă, deși teolog prin formație”, scriitorul reușește să supună și să transforme această dihotomie între revoltă și contemplație „la temperatura de incandescență a dragostei sale față de oameni, de popor, de țară”, în

* Gala Galaction, *O lume nouă*, Studiul introductiv și antologia de Gheorghe Cunescu, București, 1970. Trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

particularitatea unei opere de cultură remarcabilă (p. 7—8).

Intuiția copilului sesiza „filotimia arendașului (în persoana tatălui său — *n.n.*) mai înaintat în vederi și mai uman în relațiile cu țărani”, dar cu toate acestea „anumite nedreptăți și anumite deosebiri izbitoare nu puteau să nu fie dezvăluite ochilor” săi; într-o altă aducere-aminte, Gala Galaction scria: „Mă bucuram când vedeam pe cei ce trăgeau de pe masă, cu degetele lor de clește, banii cuveniți prisosului de muncă și de hârnicie, și mă durea, în taină, când vedeam pe câte unul că pleacă cu mîna goală” (p. 10).

În anii adolescenței, petrecuți în internatul Liceului „Sf. Sava”, începe să-l citească pe C. Dobrogeanu-Gherea, să ia parte, escaladînd zidurile internatului, la adunări socialiste. „Eram lacomi de ideile noi — lămurește Galaaction. Ne simțeam soldați născuți pentru idealul socialist, care ardea și strălucea pe coifurile noilor strategii” (p. 15). De loc întîmplător, debutul literar al tînărului Galaaction are loc, grăitoare coincidență, în ziarul „Moș Teacă” — ziar țivil și cazon, publicație condusă de un idol socialist al său, Anton Bacalbașa.

Capitolul următor, „Între revoltă și contemplație”, urmărește traiectoria vieții lui Galaaction de la reîntîlnirea cu socialismul, tot mai viguros afirmat după 1910, pînă după primul război mondial. În acest timp, el își manifestă, arată Gh. Călinescu, nu numai originalitatea talentului, ci și atitudinea socială militantă, progresistă, creația sa publicistică însumînd sumedenie de observații sociale, realist-critice, cu un consecvent și luminos mesaj democrat-umanist.

Sub titlul „În bluza proletară” sînt cuprinse datele și comentariile despre viața lui Galaaction din anii următori războiului, sînt inserate reușitele sale publicistice, cum și unele încercări istovitoare de a scoate o revistă proprie. Este epoca în care salută entuziast, în seria articolelor publicate în „Socialismul”, viitoarea societate socialistă, „lumea nouă”, care se ridică, uriașă și temeinică, din profunzimile sociale, spre cerurile dreptății. „O așteptăm, o chemăm, sperăm în așezările ei echitabile și predicăm entuziasmul salutar!” — scria cu însuflețire Galaaction (p. 86). Acum este epoca cînd publică în

ziarele socialiste articolele intitulate *Silue de o clipă*, care constituie „pagini dintre cele mai reprezentative pentru rechizitoriul orînduirii burghezo-moșierești” (p. 54).

„Un fiu al umanității”, următorul capitol, descrie destinul literar și moral al lui Gala Galaction în perioada de după crearea Partidului Comunist Român. În momentele grele, el venea oportun în ajutor, insufla curaj, credință în biruință. „Gîndind la acești izbînditori, pe care îi pregătesc neîzbînzile noastre — spunea el în vremea de grea restriște, cînd P.C.R. fusese ilegalizat, ziarele muncitorești și democratice confiscate, interzise —, suportăm cu stoicism ceasul de față...” (p. 57).

Cînd deasupra Europei se ridică amenințător spectrul întunecat al fascismului și războiului, Gala Galaction trăiește intens toate dramele democrației românești și cele ale tragediei naționale din vremea războiului hitlerist. Nimic nu l-a înspăimîntat, nu l-a împiedicat să-și păstreze opiniile și sentimentele democratice, clocolul revoluționar din August 1944 găsindu-l la datorie, gata să alătore munca sa iureșului dătător de viață nouă.

Ultimului capitol Gh. Călinescu îi împrumută titlul tot dintr-o cugetare a scriitorului, „Fă-te veac — oră mult așteptată!”. În el sînt surprinse sentimentele de biruință și elanul scriitorului de 65 de ani, care-și „dezmințea categoric povara anilor, trăind o a doua tinerețe, prodigioasă, de o vitalitate intelectuală și fizică uluitoare” (p. 65). Publicat masiv în acești ani, ales în foruri diriguitoare obștești și de breaslă, este sărbătorit și gratificat pentru meritele-i deosebite: deputat în Marea Adunare Națională, academician.

Și chiar atunci cînd negurile amurgului au început să-l învăluie nu s-a lăsat; a mai erupt în cîteva rînduri, pentru ca în prag de noapte eternă să adreseze urmașilor ultimele rînduri scrise, adevărat testament, un imn închinat democrației și păcii.

„Iubitor de lucruri scrise altădată”, editorul cărții *O lume nouă* redă mulțimii fără număr de cititori pe Gala Galaction, ca pe unul dintre scriitorii care prin ceea ce au creat mai reprezentativ ne însoțesc pe drumul socialismului.

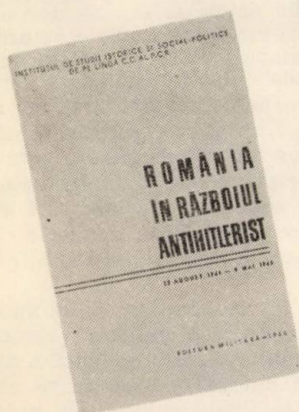
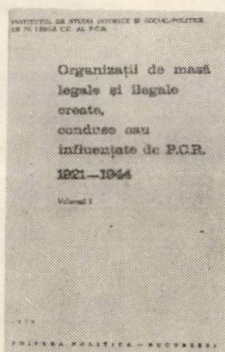
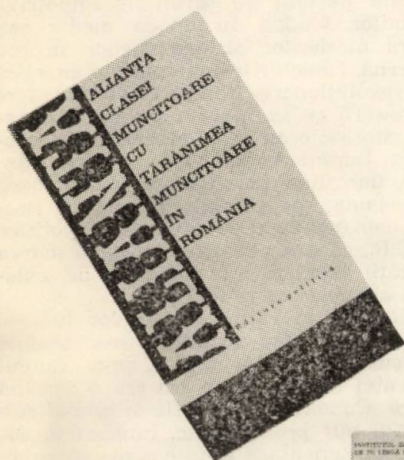
STELIAN NEAGOE

DIN ACTIVITATEA EDITORIALA A
ȘI SOCIAL-POLITICE DE
PAGINI DIN ISTORIA MIȘCĂRII MUNCITO

INSTITUTULUI DE STUDII ISTORICE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

REȘTI ȘI A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

M. DIACIUC-DĂSCĂLESCU, *Răscoala iobagilor de la Bobîlna*

București, 1970, 228 p.

În activitatea teoretică a mișcării muncitorești din România, aflat în cadrul celei socialiste cît și după crearea P.C.R., a existat permanent preocuparea pentru analiza realității social-politice și, implicit, pentru cunoașterea trecutului, a istoriei ca realitate prin devenirea căreia s-a ajuns la starea existentă atunci, stare ce urma a fi supusă transformărilor revoluționare de către clasa muncitoare și aliații săi. Elucidarea unor probleme fundamentale ale explicației istorice, înțelegerea științifică a unor procese istorice, cu precădere a celor care marchează trecerea de la o orînduire la alta, au fost considerate de o serie de militanți ai mișcării muncitorești din România premise esențiale pentru desfășurarea luptei ideologice, pentru fundamentarea teoretică a programului de luptă al partidului. Relația dialectică dintre istorie ca știință și practica social-umană, relație obiectivă, insuficient dezbătută sub aspectul funcției active a științei istorice asupra practicii sociale chiar și în paginile istoriografiei române contemporane, a prezidat efortul teoretic al militanților mișcării noastre muncitorești.

Unei asemenea problematici a încercat să-i răspundă și M. Diaciuc-Dăscălescu prin lucrarea *Răscoala iobagilor de la Bobîlna*, ajunsă acum la a treia ediție, odată cu publicarea ei în colecția „Mica bibliotecă de istorie”. Prima ediție, apărută în 1937, cu prilejul împlinirii a 500 de ani de la răscoală, nu reprezenta un act festiv, ci o încercare de slujire, cu ajutorul argumentelor istorice, a unei cauze concrete, a unei cerințe actuale atunci aflate în fața partidului comunist: atragerea țărănimii într-un front de luptă unic pentru deșurarea planurilor de instaurare a dictaturii fasciste, pentru apărarea independenței naționale, pentru ridicarea conștiinței țărănimii „la înălțimea timpurilor istorice pe care [le] străbate omenirea”. Studiul „acesta — scrie autorul în prefața lucrării — poate și trebuie să servească ca busolă de orientare a celor

elemente care, în mod conștient și dezinteresat, caută să ajute poporul, țărănimea”¹.

Lupta purtată de țărănime împotriva stăpînilor feudali în epoca medie sau contra moșierilor și arendașilor în era modernă, izbucnirile violente ale energiei sale revoluționare, din ce în ce mai dese pe măsură ce se înainta pe scara devenirii istorice, erau voit ignorate de istoriografia burgheză, excepții existînd, desigur, dar fiind insuficiente pentru ceea ce reclamau pe planul cunoașterii istorice comandamentele practicii politice a P.C.R., care-și propusese transformarea realității istorice, a condițiilor de existență ale celor ce muncesc.

Relevarea marxistă a faptelor mărețe de luptă pentru emanciparea socială desfășurate de țărănime de-a lungul existenței sale seculare nu era o sarcină ușoară. Cunoașterea lor, fie și numai sub aspectul pur programatic, implica investigații documentare ample, care trebuiau să îmbrățișeze nu numai datele care compun fenomenele istorice respective, ci — pentru înțelegerea semnificației lor — și cadrul general al situației materiale în care s-a mișcat țărănimea, raporturile sociale din textura cărora a luat naștere lupta de clasă. Autorul reușește să creioneze un tablou convingător al evoluției feudalismului în Transilvania, al „sistemului economic feudal”. Valențele multiple ale concepției marxiste ca instrument de investigare istorică îi permit să rețină din datele și faptele documentare avute la îndemînă unele concluzii de certă valoare cu privire la structurile societății feudale, la determinarea lor de către fenomenele economice și, în mod concret, de dezvoltarea forțelor productive; în plus, această descifrare este dublată de desprinderea dinamicii istorice căreia i se supun aceste structuri și în virtutea căreia țărănimea devine o clasă asuprită, susținătoare a unui întreg edificiu social.

Răscoala, în viziunea autorului, nu este un fenomen de sine stătător; reconstituirea imaginii ridicării la luptă a țărănilor iobagi din 1437—1438 nu se realizează decît în fluxul continuu și progre-

¹ M. Diaciuc-Dăscălescu. *Răscoala iobagilor de la Bobîlna*, București, 1970, p. 32. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

siv al proceselor istorice care au marcat formarea și dezvoltarea feudalismului pe teritoriul Transilvaniei. Analiza conținutului social al răscoalei, întreprinsă în lucrare în baza unor incursiuni fertile ce străbat istoria țărănimii ardelenice de la ocuparea Transilvaniei de către nobilimea Ungariei arpadiene și până la mijlocul secolului al XV-lea, dă temeinicie și forță de convingere demonstrației. „Întărirea și generalizarea sistemului economic feudal, egalizarea felului de exploatare și subjugare a țăranilor iobagi, cât și înrăutățirea stării poporului de rînd au creat inevitabil și condițiile necesare concentrării luptelor țărănești. Din răscoale răzlețe, locale, noua stare social-economică a făurit baza unei răscoale țărănești generale. Din ea s-a plămădit ideea unei răscoale generale, care a izbucnit în primăvara anului 1437” (p. 108).

În contrast cu producția istoriografiei burgheze, de esență pozitivistă, care pune pe prim plan preocuparea de redare „fidelă” a fenomenelor prezentate, neinteresînd-o conținutul și sensul dezvoltării istorice, M. Diaciuc-Dăscălescu își axează investigația pe acele elemente care converg către atingerea unui asemenea țel. El pune pe prim plan analiza claselor și păturilor sociale existente pe scena istorică a țării, evidențiază contradicțiile care le polarizau în funcție de sferele de interese proprii, pentru a prezenta pe larg dinamica raporturilor de forță în timpul desfășurării evenimentelor și a explica convingător atît sfîrșitul tragic al marii confruntări sociale, cît și destinul însoși al țărănimii în cursul dezvoltării ei istorice. Este pusă în valoare ideea marxistă că masele populare sînt adevăratele făuritoare ale istoriei, că prin creația lor materială și prin potențialul revoluționar ce le e propriu au propulsat dezvoltarea istorică, că prin ele s-a înfăptuit și se va înfăptui ascensiunea continuă a poporului spre culmile cele mai înalte ale civilizației umane. Autorul reușește astfel să se distanțeze, din punctul de vedere al viziunii istorice, de cele mai proeminente realizări ale istoriografiei burgheze și să demonstreze practic menirea socială a istoriei ca știință. În aceasta constă, de altfel, rezistența în timp a lucrării lui M. Diaciuc-Dăscălescu, care poate rămîne și în continuare alături de realizările istoriografice ulterioare ce

atestă progrese incontestabile în cunoașterea istorică a fenomenului cercetat — prima mare răscoală a țăranilor din Transilvania.

Sigur că, în perspectiva acestor realizări, cartea este astăzi susceptibilă de amendări consistente, ce vizează nu atît faptele intrate în unghiul vizual al analizei, cît unele din tezele formulate de autor, al căror conținut nu și-a putut găsi nici în momentul elaborării lucrării, nici ulterior, în cursul noilor cercetări istorice, o susținere documentară adecvată. Ne referim la teza cu privire la existența în conținutul social-economic al răscoalei a unor „elemente ale revoluției burghezodemocratice” sau la cea referitoare la începuturile acumulării primitive de capital, la acțiunea dizolvantă a capitalului comercial asupra relațiilor feudale, acțiune care ar fi fost deja în curs. Prezența acestor teze evident că nu poate fi socotită ca derivînd din natura concepției istorice a autorului ori a conținutului materialului documentar folosit. Și aceste idei, ca și unele elemente de absolutizare a determinismului economic, de acceptare necritică a unor teze cu circulație largă în istoriografia burgheză a vremii, ca, de pildă, cele referitoare la geneza orașelor ardelenice, legată de procesul colonizării sașilor, sau ideea existenței luptei naționale încă în secolele XIV-XV, reprezintă rabatul plătit de autor atît condițiilor deosebit de grele în care a fost nevoit să realizeze cercetarea pentru lucrarea pe care o prezentăm, cît și modului uneori simplificator de înțelegere a marxismului. Minusurile și inadvertențele existente în lucrare reflectă, în același timp, stadiul istoriografiei marxiste de cunoaștere a fenomenelor istorice abordate, cît și formația de autodidact a autorului. Toate acestea nu sînt însă de natură să pună în discuție valoarea de ansamblu a cărții, care continuă să înfrunte trecerea timpului. Insuficiențele semnalate reclamau însă o îngrijire mai substanțială a lucrării, care nu ar fi trebuit să se rezume numai la reproducerea notelor Editurii științifice făcute în 1957, ci să revadă, în lumina stadiului atins actualmente de cercetarea noastră istorică, textul reeditat și, prin note și adnotări consistente, să ofere cititorilor cărora se adresează „Mica bibliotecă de istorie” plusul de înțelegere necesar.

Înceind aceste scurte însemnări, nu putem să nu remarcăm interesanta introducere cu care se deschide cartea, datorată lui Ștefan Voicu. Autorul introduce, după cum însuși afirmă, nu și-a propus prezentarea critică a lucrării; el redă sugestiv, prin intermediul amintirilor proprii, unele aspecte semnificative din atmosfera epocii, din lupta plină de sacrificii a comuniștilor, din patosul lor revoluționar. Este ceea ce așteaptă, la dimen-

siuni mult amplificate, istoriografia noastră de la cei care, în anii grei ai ilegalității, au purtat povara responsabilității comuniste, de la cei care, de-a lungul activității lor, au contribuit la cristalizarea în conștiința istorică a poporului român a unui ideal de luptă nobil, mobilizator, au văzut în contopirea dintre imaginea acestui ideal și capacitatea revoluționară a maselor cheia reală a devenirii istorice.

MARIN BADEA

Trei monografii privind istoricul unor întreprinderi*

Este îndeobște cunoscut faptul că literatura noastră de specialitate ce se circumscrie în aria de cercetare a problemelor complexe ale mișcării muncitorești a resimțit și mai resimte încă lipsa unor lucrări monografice. Lipsesc monografiile asupra unor momente importante din istoria mișcării noastre muncitorești; sînt insuficiente monografiile care abordează anumite perioade ale acesteia sau cele ce se ocupă cu studierea luptei proletariatului român dintr-o ramură sau alta a economiei naționale, dintr-o regiune sau alta a țării. În sfîrșit, există încă puține studii monografice consacrate istoricului unor fabrici, uzine și combinate industriale din țara noastră.

Apariția unor asemenea lucrări se impune și din considerentul că în dezvoltarea unei mari întreprinderi industriale se oglindesc diverse aspecte din istoria unei țări și că ele exercită, în raport cu împrejurările și diversele etape istorice, o influență puternică asupra localității respective, a orașelor și zonei din împrejurimi, precum și asupra unor categorii și grupuri sociale.

Desigur, elaborarea unor lucrări de acest gen nu este ușor de realizat din cauza complexității problemelor care trebuie cercetate: probleme de istorie politică, economică, socială, de istorie a mișcării muncitorești, de istorie a științei și tehnicii, de organizare a producției, la care se adaugă alte numeroase probleme de sociologie. Această activitate

mai e îngreunată de lipsa unor materiale arhivistice și a unor lucrări de specialitate.

Trecînd peste asemenea greutatea inerente, fără a le putea depăși întotdeauna cu tot efortul meritoriu pe care l-au depus, un grup de cercetători de la sectorul din Iași al Institutului de studii istorice de pe lângă C.C. al P.C.R. și de la Universitatea „Al. I. Cuza”, în colaborare cu Institutul politehnic „Gh. Asachi” și conducerile întreprinderilor industriale respective, au elaborat două monografii importante consacrate *Fabricii de celuloză și hîrtie „Leter” din Bacău* și *Uzinei mecanice de material rulant Pașcani*, iar cei de la Cluj o monografie a *Uzinei mecanice de material rulant „16 Februarie”-Cluj. 1870—1970*.

Trebuie să subliniem încă de la început că în elaborarea acestor studii autorii au efectuat o întinsă și amănunțită cercetare a fondurilor de arhivă și a lucrărilor publicate referitoare la activitatea acestor întreprinderi, ceea ce conferă monografiilor un caracter științific de netăgăduit. Unele perioade și probleme din activitatea acestor întreprinderi greu de documentat au fost rezolvate de autori prin organizarea unor investigații cu caracter istoric și sociologic în cursul convorbirilor pe care le-au purtat cu diferiți muncitori și militanți revoluționari ce au lucrat în trecut la „Letea”, la Atelierele C.F.R. Pașcani sau la Uzina mecanică de material rulant din Cluj. De asemenea, lucrările, așa cum recunosc și autorii, ar fi fost foarte greu de realizat fără sprijinul conducerii unităților industriale respective, care le-au pus la dispoziție, odată cu documentele de o mare importanță, și informațiile de specialitate necesare.

* C. Botez, D. Berlescu, I. Saizu, *File din istoricul Fabricii de celuloză și hîrtie „Letea”-Bacău*, Bacău, 1969, 286 p.; C. Botez, L. Eșanu, *Uzina mecanică de material rulant Pașcani*, Iași, 1970, 226 p.; Ladislau Fodor, Gavril I. Jucan, *Uzina mecanică de material rulant „16 Februarie”-Cluj. 1870—1970*, Cluj, 1970, 460 p.

Bogăția informațiilor, a concluziilor și ideilor ce se desprind, stilul științific și atrăgător, materialele grafice ce însoțesc lucrările și condițiile excelente în care acestea au fost tipărite fac monografiile interesante și utile atât pentru cercetători cît și pentru masele largi de cititori.

Autorii lucrării monografice *File din istoricul Fabricii de celuloză și hîrtie „Letea”-Bacău* întreprind în primul capitol o interesantă incursiune în istoria primelor începuturi ale fabricării hîrtiei în România.

La 17 ianuarie 1881, parlamentul a votat proiectul de lege pentru înființarea primei fabrici de celuloză și hîrtie din România la Letea, în județul Bacău. Noua fabrică urma să se construiască prin crearea unei societăți pe acțiuni, la care s-au înscris și diferite personalități politice ale vremii.

Construcția Fabricii „Letea” a început la 12 iulie 1882 sub conducerea inginerului Radu Porumbaru și a durat pînă la 12 mai 1885, cînd unitatea a intrat complet în funcțiune.

Semnificativă pentru evoluția acestui centru muncitoresc este creșterea continuă a numărului muncitorilor fabricii de-a lungul existenței sale. Pornind de la 38 de muncitori în 1884, ea ajunge la 344 de muncitori în 1902, la 719 în 1914, 886 în 1927 și 1330 în 1941, crescînd apoi în anii războiului. În anul 1968, numărul muncitorilor a crescut de două ori față de 1938, iar producția de peste 5 ori.

Integrîndu-se organic în lupta muncitorilor din întreaga țară, muncitorii de la Fabrica „Letea” au desfășurat o permanentă activitate revoluționară împotriva regimului burghezo-moșieresc, imbinînd treptat revendicările economice cu revendicările politice.

Prima manifestație organizată a acestor muncitori în scopul satisfacerii revendicărilor a avut loc în 1905, urmată de greva din 1913, care a durat 5 zile. Un aspect important al luptei muncitorilor de la „Letea” l-a constituit solida-

ritatea cu răscoala țăranilor din 1907.

După crearea P.C.R., acțiunile muncitorilor de la „Letea” s-au desfășurat mai organizat și cu mai bune rezultate, integrîndu-se luptei generale a poporului român pentru drepturi și libertăți democratice, pentru o viață mai bună. Dintre acestea rețin atenția acțiunile împotriva pericolului fascismului intern și a expansiunii agresive a Germaniei hitleriste, pentru apărarea independenței naționale.

În anii dictaturii militare-fasciste, muncitorii de la „Letea”, paralel cu lupta pentru îmbunătățirea condițiilor de viață, cu toată teroarea dezlănțuită, au desfășurat o serie de acțiuni pentru sabotarea producției de război.

Capitolul IV înfățișează activitatea plină de eroism a muncitorilor de la Fabrica „Letea”, în frunte cu comuniștii, după 23 August 1944 pentru readucerea și remontarea utilajelor și a diferitelor mașini și instalații, pentru refacerea întreprinderii și zdrobirea acțiunilor de sabotaj ale cercurilor reacționare ale burgheziei.

Sub conducerea P.C.R., muncitorii de la „Letea”, împreună cu celelalte detașamente de muncitori din Bacău, au participat la acțiunile revoluționare pentru democratizarea aparatului de stat orășenesc și județean, pentru înfăptuirea reformei agrare și instaurarea unui guvern democratic.

Ca urmare a muncii susținute depuse de muncitorii de la „Letea”, a înfrîngerii sabotajului și speculei susținute de către elementele capitaliste, fabrica a fost repusă în funcțiune, reușind să producă în anul 1947 56,38% din producția de hîrtie și 64,61% din producția de celuloză a anului 1938. În condițiile concrete de atunci, producția obținută reprezenta, desigur, o realizare însemnată.

Un capitol de mare interes și utilitate este, desigur, capitolul V, care urmărește procesul de transformare a unei mari unități industriale din întreprindere capitalistă în întreprindere socialistă, în urma actului naționalizării principalelor mijloace de producție din 11 iunie 1948. De asemenea sînt prezentate pe larg multiple aspecte ale activității Fabricii de celuloză și hîrtie „Letea” în anii edificării socialismului în România, dezvoltarea bazei tehnice și economice, dinamica utilizării forței de muncă, ca și a pregătirii ei profesionale, organizarea științifică a producției, creșterea producției și a calității produselor.

Cea de-a doua lucrare, *Uzina mecanică de material rulant Pașcani*, ne introduce în istoria unuia dintre cele mai vechi centre muncitorești din România, cu bogate tradiții revoluționare.

În primul capitol al lucrării, autorii, după o scurtă istorie a localității

Pașcani, prezintă detaliat condițiile în care a avut loc începerea construcției Atelierele de reparat vagoane și locomotive de la Pașcani. Această construcție s-a desfășurat paralel și în strinsă corelație cu construirea de către Societatea concesionară „Offenheim” a căilor ferate din nordul Moldovei și a stației Pașcani. Atelierele C.F.R. Pașcani, care aveau rolul important de a acorda asistența tehnică necesară, au fost construite parțial în ultimul trimestru al anului 1869, iar cu întreaga capacitate proiectată au intrat în funcțiune în anul 1870. La început, Atelierele din Pașcani și-au desfășurat activitatea cu un personal de 250 de salariați specializați în prelucrarea fierului și a lemnului, atât pentru secția de vagoane cit și pentru cea de locomotive. Condițiile de lucru ale muncitorilor erau extrem de grele.

După înființarea Atelierele C.F.R. din Pașcani, au mai fost construite atelierele din Galați, Nicolina-Iași, Burdujeni, Roman și din alte centre ale țării.

După cucerirea independenței a avut loc, în 1888, răscumpărarea căilor ferate și a Atelierele Pașcani de la firma „Offenheim” și trecerea lor în patrimoniul statului român. Prin aceasta s-a creat un cadru mai favorabil de organizare unitară a întregii rețele feroviare. Nodul feroviar Pașcani a făcut ca vechea așezare să se transforme repede, numărând la începutul secolului al XX-lea o populație de peste 13 000 de locuitori.

După desăvârșirea statului național unitar român, s-au creat noi posibilități pentru extinderea și modernizarea Atelierele C.F.R. Pașcani, care se specia-

lizează îndeosebi pe reparații de vagoane și mai puțin pe revizia și repararea locomotivelor. La 14 septembrie 1926 pornește în cursă prima locomotivă pe cale normală construită la Reșița, iar la 13 martie 1927 a fost publicată legea pentru fabricarea în țară a locomotivelor și vagoanelor necesare reinnoirii materialului rulant. Aceasta a avut o mare importanță pentru dezvoltarea transporturilor în România, pentru întărirea independenței economice a țării. Datorită largirii și înzestrării tehnice și creșterii numărului de salariați la 1331, în cursul anului 1938 s-a realizat cea mai mare producție la Atelierele din Pașcani, reparându-se un număr sporit de vagoane și locomotive.

În timpul dictaturii militare-fasciste. Atelierele C.F.R. Pașcani, ca și cele din întreaga țară, au avut extrem de mult de suferit de pe urma prezenței trupelor germane în România și a desfășurării războiului hitlerist. După apropierea frontului, Atelierele din Pașcani au fost dislocate la Turnu-Severin și Vîrciorova în martie—aprilie 1944. Nodul feroviar. Atelierele, ca și așezarea Pașcani au cunoscut distrugeri extrem de mari în urma luptelor și bombardamentelor. Unele secții au fost distruse în proporție de peste 93%, rămânând doar câteva ziduri în picioare.

Interesant este capitolul II, care tratează despre tradițiile revoluționare ale muncitorilor ceferiști din Pașcani. „Muncitorimea pășcăneană, cu îndelungatele ei tradiții revoluționare — subliniază autorii — a constituit o parte importantă a proletariatului român, a luptei sale necentenite pentru dreptate socială și națională a poporului nostru”.

Încă de la începuturile mișcării muncitorești din România, muncitorii Atelierele din Pașcani, constituind un detașament al muncitorimii moldovene, au propagat ideile socialiste în această parte a țării și au desfășurat puternice acțiuni de luptă împotriva regimului burghezo-moșieresc. Ei au urmărit cu atenție lupta pentru unire a românilor din Transilvania, exprimându-și solidaritatea cu mișcarea memorandistă. La 19 aprilie 1894, în Pașcani, o mulțime imensă a

manifestat pentru încetarea procesului nedrept, pentru eliberarea arestaților, fiind făcute liste de subscripție în favoarea memorandiștilor.

Una din cele mai glorioase pagini din lupta eroică a muncitorimii ceferiste din Pașcani o constituie actul de solidarizare cu răscoala țaranilor din 1907.

În contextul intensificării luptei generale a clasei muncitoare în urma făuririi în mai 1921 a P.C.R., lupta muncitorilor de la Atelierele C.F.R. Pașcani a căpătat noi dimensiuni, afirmându-se în mod deosebit în perioada marilor bătălii de clasă din anii 1929—1933. În februarie 1933, muncitorii pascăneni, solidarizându-se cu lupta eroică a muncitorilor ceferiști de la Atelierele C.F.R. „Grivița” din București, au desfășurat vi-guroase acțiuni greviste și revendicative. Ridicarea conștiinței revoluționare a muncitorilor în focul acestor lupte a dus la creșterea rindurilor membrilor P.C.R.; în a doua jumătate a anului 1933 s-a înființat organizația de partid de la Atelierele C.F.R. Pașcani.

În perioada în care pericolul fascismului amenința libertatea poporului român și a numeroase popoare din Europa, muncitorii din Pașcani și-au manifestat solidaritatea cu lupta eroică a poporului spaniol. Ei au pus bazele unui comitet pentru stringerea de fonduri în scopul ajutorării poporului spaniol și din rindul lor au plecat mai mulți reprezentanți pentru a lupta în Spania în apărarea republicii și împotriva fascismului. Printre numeroșii fii ai poporului român care și-au dat viața împotriva fascismului apărind pământul însingurat al Spaniei a fost și muncitorul ceferist pascănean Constantin Burcă.

În anii revoluției populare, ai profundelor transformări revoluționare deschise de 23 August 1944, ce fac obiectul capitolului III, autorii înfățișează lupta plină de eroism a muncitorilor din Pașcani pentru repararea Ateliereilor distruse de război, pentru democratizarea țării și pentru edificarea societății socialiste în România.

Aflată în atenția partidului și statului nostru în cadrul politicii de industrializare socialistă a țării, *Uzina mecanică de material rulant* a fost lărgită și în-

zestrată cu mașini și utilaje la nivelul tehnicii moderne, sporindu-și astfel capacitatea de producție. Pentru a da mai multă eficiență activității ei productive, ea a fost reprofilată pe repararea de vagoane de marfă și de călători.

Lucrarea conține numeroase date privind forța de muncă, aprovizionarea tehnică-materială, creșterea producției și calității, creșterea productivității muncii, prețul de cost și creșterea rentabilității.

Cea de-a treia lucrare, *Uzina mecanică de material rulant „16 Februarie” Cluj. 1870—1970*, întocmită de sectorul din Cluj al Institutului de studii istorice de pe lângă C.C. al P.C.R. în colaborare cu conducerea acestei uzine, abordează istoria și activitatea une-

ia dintre cele mai vechi și importante întreprinderi clujene, cu bogate tradiții revoluționare.

În primul capitol al lucrării, intitulat *Atelierele Cluj de la înființare până la constituirea statului național unitar român (1870—1918)*, autorii, pe baza documentelor vremii, prezintă condițiile în care s-au construit aceste ateliere și evoluția lor până la Unirea Transilvaniei cu România. Paralel sint tratate condițiile grele de lucru ale muncitorilor și începutul luptelor revendicative.

Înființarea Ateliereilor de reparat material rulant din Cluj este strâns legată de construirea drumului de fier Oradea-Cluj-Brașov în deceniul al 7-lea al secolului trecut, care a avut urmări pozitive în dezvoltarea economică a Transilvaniei, în intensificarea schimburilor de mărfuri cu celelalte centre industriale ale țării.

În timp ce construcția porțiunii de cale ferată pe linia Oradea-Cluj era în plină desfășurare, au început la Cluj lucrările Ateliereilor de reparat locomotive și vagoane. Odată cu deschiderea oficială

a liniei ferate Oradea-Cluj, în ziua de 7 septembrie 1870, cînd primul tren a pornit spre Oradea cu mărfuri și călători, și-au început activitatea și aceste ateliere, menite a asigura repararea materialului rulant al căii ferate din această zonă. Cîțiva ani mai tîrziu, atelierele își mută așezarea pe locurile pe care se află azi uzina, începînd prima sa perioadă de dezvoltare.

Cu toate restricțiile legilor, muncitorii organizează primele acțiuni revendicative și cu caracter politic. În primăvara anului 1890, muncitorii feroviari clujeni au participat la adunările consacrate sărbătoririi pentru prima dată a zilei internaționale a celor ce muncesc — ziua de 1 Mai. Deoarece activitatea culturală nu era interzisă de lege, la 18 septembrie 1892 s-a constituit de către 67 de muncitori feroviari asociația cultural-educativă denumită *Cercul literar și muzical al feroviarilor din Cluj*. Oferind posibilitatea de a desfășura o activitate politică de organizare și o muncă de educare, această asociație a jucat un rol important în ridicarea nivelului politic și cultural al muncitorilor.

Dintre acțiunile de luptă ale muncitorilor de la Atelierele de reparat vagoane și locomotive din Cluj, la începutul secolului al XX-lea se evidențiază participarea la greva generală a feroviarilor din Transilvania din 20—25 aprilie 1904, care s-a bucurat de simpatia unanimă a muncitorilor ceferiști de dincolo de Carpați.

Crefîndu-se condițiile organizării sindicale a muncitorilor feroviari, la 14 iunie 1906 ia ființă prima grupă sindicală a muncitorilor din aceste ateliere, care participă în anul următor la cea dintîi conferință a Uniunii sindicatului muncitorilor de la căile ferate. Conferința și-a desfășurat lucrările în spiritul luptei de clasă, formulînd programul de luptă al salariaților de la căile ferate.

Lupta de clasă a proletariatului din Transilvania pentru eliberare socială s-a împletit tot mai strîns cu lupta împotriva asupririi naționale.

În lunile octombrie-decembrie 1918, muncitorii feroviari din Cluj, alături de celelalte detașamente muncitorești, desfășoară puternice acțiuni greviste, con-

tribuînd la eliberarea Transilvaniei de sub jugul imperialismului austro-ungar și la crearea premiselor unirii sale neîntîrziată cu patria-mamă. În încheierea acestui capitol, autorii evidențiază consecințele pozitive ale desăvîrșirii statului național unitar român pentru dezvoltarea mișcării muncitorești, a forțelor progresiste ale societății.

La fel de interesant și documentat apreciem a fi și cel de-al II-lea capitol al lucrării, intitulat *Atelierele Principale C.F.R. Cluj de la Unirea Transilvaniei cu Țara pînă la eliberarea patriei de sub jugul fascist (1919—1944)*, care ocupă de altfel cel mai mare spațiu în lucrare.

În perioada dintre cele două războaie mondiale, noile Ateliere C.F.R., care au luat locul celor aflate pînă atunci în administrația M.A.V.-ului, au cunoscut o ascendentă dezvoltare, care se încadra organic în evoluția rapidă a forțelor de producție din România. Mărirea rețelei de cale ferată cît și a parcului de locomotive și vagoane în această perioadă a determinat extinderea acestor ateliere, care s-au profilat ca o unitate feroviară de reparare a materialului rulant, specializîndu-se îndeosebi în repararea locomotivelor cu caracteristici tehnice superioare.

După impunerea nedreptului dictat de la Viena, Atelierele de cale ferată din Cluj, timp de 4 ani, cît a stat partea de nord a Transilvaniei sub stăpînirea horthistă, n-au mai cunoscut nici o dezvoltare, fiind puse sub controlul armatelor fasciste.

Autorii redau condițiile grele de lucru ale muncitorilor ceferiști clujeni și exploatarea grea la care erau supuși. De o mare importanță pentru lupta revoluționară a muncitorilor ceferiști clujeni a fost organizarea lor în sindicat și înființarea celei ilegale a partidului comunist, care i-a condus în bătăliile revoluționare.

Monografia redă mișcarea revoluționară și luptele revendicative ale muncitorilor ceferiști clujeni din această perioadă, care au culminat cu luptele din februarie 1933. Solidarizîndu-se cu lupta eroică a muncitorilor de la Atelierele C.F.R. „Grivița” din București, ceferiștii clujeni au organizat la 6 și 12—14 fe-

bruarie 1933 puternice acțiuni grevești, la care au participat muncitori comuniști, social-democrați și fără de partid. În continuare sînt înfățișate acțiunile de protest ale muncitorilor ceferiști clujeni față de represiunea organizată de guvernul burghezo-moșieresc prezidat de Alexandru Vaida-Voevod împotriva fraților lor de la Atelierele C.F.R. „Grivița” din București, precum și solidaritatea cu conducătorii eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor cărora justiția burghezo-moșierească le înscenase un odios proces.

Cu aceeași vigoare și claritate sînt redată acțiunile muncitorilor clujeni împotriva pericolului fascismului și expansiunii hitleriste în preajma izbucnirii celui de-al doilea război mondial, uriașele demonstrații din vara anului 1940, ca semn de protest împotriva dictatului de la Viena, prin care o parte a Transilvaniei a fost smulșă din trupul României și cedată vremelnice Ungariei horthiste. Aflînd de dureroasa veste, ceferiștii clujeni, alături de întreaga populație, timp de trei zile și trei nopți, au demonstrat pe străzile orașului și au participat la întruniri scandînd lozinci patriotice: „Jos dictatul de la Viena!”, „Nici un petec de pămînt”. Ei și-au exprimat în mod hotărît protestul împotriva odiosului dictat impus la Viena și au cerut arme pentru apărarea granițelor țării.

În cel de-al III-lea capitol, *Uzina de material rulant „16 Februarie” Cluj în perioada anilor regimului democrat-popular și a construcției socialismului (1945—1970)*, autorii înfățișează lupta eroică a muncitorilor ceferiști clujeni pentru refacerea atelierelor distruse de trupele fasciste în retragere, pentru democratizarea țării și realizarea sarcinilor de producție. În anii construcției socialiste, la Atelierele C.F.R. Cluj s-au construit noi hale, s-au mecanizat toate procesele de producție, s-a perfecționat procesul tehnologic, ceea ce a contribuit la sporirea producției și ridicarea calității ei.

Monografia se încheie cu lista personalului acestei uzine existent la aniversarea centenarului și cu note asupra materialului bibliografic și arhivistic consultat de autori pentru redactarea lucrării.

Asupra celor trei lucrări monografice se impun și unele observații critice, care nu scad cu nimic din valoarea lor științifică și practică. Îndeosebi prima abundă în prea multe date cu caracter tehnic și economic, ceea ce îngreunează cursivitatea lucrării. De asemenea, considerăm că în prezentarea diferitelor etape de dezvoltare a celor trei întreprinderi se insistă prea mult asupra unor probleme cu caracter general privind istoria României, a mișcării muncitorești și a P.C.R. Tratatul mișcării muncitorești la fabrica „Letea” în anumite perioade, îndeosebi în anii 1934—1940, e insuficientă. Aceasta impune o lărgire și adîncire a documentării. Cea de-a doua lucrare cuprinde și unele inexactități. De exemplu, la p. 83 se arată că „după răscoala din primăvara anului 1907, în luna mai, s-a schimbat guvernul conservator cu altul liberal”. Această schimbare de guvern s-a efectuat la o lună după izbucnirea răscoalei, la 11 martie 1907, și nu după înăbușirea ei, în mai 1907.

De asemenea, considerăm că partea finală a primului capitol al celei de-a treia lucrări, referitoare la luptele sociale ale muncitorilor feroviari clujeni în toamna anului 1918, la contribuția lor la Unirea Transilvaniei cu România, e insuficient tratată. Lucrări apărute anterior, printre care *Unirea Transilvaniei cu România*, evidențiază mai bine aportul muncitorilor clujeni la desăvîrșirea unității de stat a poporului român vorbind despre grevele ce s-au desfășurat în cursul lunii octombrie la aceste ateliere. De asemenea, lupta muncitorilor feroviari clujeni împotriva ocupației horthiste e insuficient documentată, cunoscut fiind faptul că în acești ani s-au desfășurat diferite acțiuni de luptă împotriva ocupanților fasciști și a războiului hitlerist. Aceste observații, luate în considerare de autori, credem că ar putea duce la aprofundarea unor probleme mai puțin documentate.

Ținînd seama de valoarea documentară a celor trei lucrări, de conținutul bogat în idei și de utilitatea educativă și practică a lor, am sugera autorilor editarea lucrărilor într-un tiraj mai mare pentru a fi puse la dispoziția publicului larg de cititori.

VASILE GR. BOBOCESCU

CONSTANTIN CORBU, *Țărănimea din România între 1864 și 1888*

Editura științifică, București, 1970, 302 p.

Elaborarea unei lucrări monografice care-și propune să definească, sub multiplele sale aspecte, evoluția istorică a țărănimii într-o perioadă de o mare complexitate, cum este cea abordată de C. Corbu, reprezintă o întreprindere dintre cele mai dificile.

Răstimpul de un sfert de veac de după reforma agrară de la 1864, atât de bogat în evenimente, marchează efervescențe profunde, cristalizări în structura social-economică și în viața politică a României moderne. Politica promovată de cercurile burgheze în vederea asigurării unor condiții menite a accelera procesul de consolidare a orînduirii capitaliste a avut urmări directe și numeroase, în primul rînd asupra țărănimii. Aceasta a continuat a reprezenta nu numai majoritatea covârșitoare a populației, ci și categoria socială cu o foarte însemnată pondere în economia, predominant agrară, a țării. În acea perioadă, masele țărănești, urmînd tradiția îndelungată a împotrivirii față de asuprire și împilare, au fost în mod activ prezente și au contribuit hotărîtor la împlinirea unor năzuințe ale poporului român, în egală măsură pe plan social și politic, au purtat numeroase bătălii sociale cu largi implicații pe terenul social-politic. Este aici, după opinia noastră, unul dintre reperele de bază ale importanței istoriografice a acestui subiect în cadrul preocupărilor pentru aprofundarea istoriei moderne a României.

În intenția autorului, monografia de față este destinată a realiza legătura dintre cele două momente de mare însemnătate din istoria patriei noastre — reforma agrară de la 1864 și răscoalele țărănești din 1888 —, momente bine cunoscute din studii și monografii publicate mai recent, ceea ce implică, inevitabil, analiza unui cadru vast de probleme social-economice și politice ale României din acele vre-

muri. Ca urmare, a fost necesară o investigație insistentă a unei documentații pe cît de ample pe atît de diverse. Autorul a apelat, de altfel, în acreditarea ideilor, observațiilor sale la documente inedite din arhivele Capitalei și din multe alte orașe, care ocupă un loc preponderent în cadrul mărturiilor studiate, a cercetat dezbaterile parlamentare, publicațiile periodice, corespondența particulară a unor oameni politici, concluziile lucrărilor istoriografice, în primul rînd ale celor publicate după 1944.

Starea socială, economică și politică a țărănimii este prezentată în primul capitol. De o atenție specială se bucură relevarea modului în care au acționat masele populare de la sate în ultimii ani ai domniei lui Cuza, dar mai ales în momentul răsturnării acestuia. Într-un capitol separat este tratată, pe mai multe planuri, lupta țărănimii în deceniul care a precedat războiul pentru cucerirea independenței de stat. Frămîntările țărănimii și rolul ei în obținerea neatîrnării României sînt analizate, în principalele coordonate, în capitolul: **Țărănimea — principala forță în războiul pentru independență.** Într-o subdiviziune a cărții sînt examinate mișcarea țărănească și sensurile ei în deceniul care a precedat marile răscoale din 1888. Capitolul **Apariția și dezvoltarea proletariatului pe arena politică a țării — factor important în evoluția luptei țărănimii.** Începutul apropiării țărănimii de clasa muncitoare formează partea finală a acestei monografii.

Enumerarea, chiar și sumară, a conținutului capitolelor lucrării învederează o abordare multilaterală a subiectului, ceea ce a îngăduit autorului să reconstituie o imagine clară a situației și luptei revoluționare a țărănimii în cadrul societății românești în anii dintre cele două mari momente istorice.

Perioada de aproape un sfert de veac cuprinsă între limitele cronologice amintite înregistrează apariția unor fenomene social-economice care nu pot fi explicate decît pornindu-se de la consecințele reformei agrare din 1864. Temeinicia informației utilizate permite autorului să releve ponderea dominant capitalistă a relațiilor agrare instaurate în economia României după reforma înfăptuită de Cuza. Cercetarea evoluției raporturilor

agrare lasă să se întrevadă în chip elocvent modul de amplificare, în răstimp de un sfert de secol, a unor limite ale reformei, manifestate chiar imediat după înfăptuirea ei. Înzestrarea țăranimii cu loturi mici de pământ a generat forme speciale de raporturi sociale cu moșierimea, care, în anumite condiții, au determinat perpetuarea unor resturi feudale de exploatare. Totodată, folosirea de către țăranime a aproximativ aceluiasi fond funciar neîndestulător, în împrejurările creșterii populației rurale și ale pulverizării micii proprietăți, constituie procesele sociale-economice care, între altele, aveau să sublinieze — după un sfert de veac de la reformă — setea neîmplinită de pământ a țăranimii.

O contribuție dintre cele mai evidente a cărții lui Constantin Corbu — care constituie, de altfel, și partea ei cea mai consistentă — este prezentarea într-o succesiune evenimențială a amplului curent al mișcărilor și frământărilor țăranesti în răstimp de un sfert de secol. Deși, parțial, unele chestiuni au fost tratate în câteva articole apărute anterior, meritul principal al autorului este nu numai relevarea unor aspecte inedite, ci și descrierea integrală a acestui fenomen. Istoriografia epocii moderne dispune astfel de un mijloc prețios de cunoaștere a mișcărilor țăranesti cuprinse între cele două limite cronologice.

Cercetarea tabloului mișcărilor țăranesti din perioada 1864—1888 permite delimitarea acestora în două etape. Se remarcă, pentru cea dintâi, care ține mai mult de un deceniu, forme de acțiune, unele foarte violente, fără a viza o înlăturare, prin diverse mijloace, a exploatareilor direcți. În timpul războiului pentru independență, dar mai cu seamă în următorii ani, țăranimea năzuia îndeosebi spre o nouă împărțire a marii proprietăți moșierești, tinzând, prin acțiunile ei, „să elimine, în multe locuri, pe exploatare și funcționarii de stat din viața economică-socială și să pună stăpînire pe mijloacele de producție în agricultura”¹.

Prin zugrăvirea unui tablou complex al mișcării țăranesti și prin dezvoltarea celor mai variate forme ale luptei sale — de la petiții pînă la manifestările și acțiunile directe violente — se demonstrează cît de puternic frământată era societatea românească în perioada cer-

cetată, cît de adînc era conflictul social dintre exploatați și exploatare. Deși instrument de luptă în primul rînd al maselor țăranesti în vederea îmbunătățirii situației lor materiale, în contextul ansamblului de acțiuni sociale, această mișcare a afectat, neîndoielnic, regimul social-politic în ansamblul său.

Înfrîurirea mișcării socialiste și muncitorești asupra țăranimii — tratată în mod diferențiat, potrivit cu evoluția contactului acesteia cu lumea satelor — este o chestiune ce merită a fi relevată în mod special. În această problemă, istoriografia noastră a înregistrat unele cercetări semnificative, dar exegeza lui Constantin Corbu se remarcă prin orizontul ei larg. Se reliefează contribuția însemnată a mișcării socialiste și muncitorești la creșterea spiritului de împotrivire a țăranimii față de regimul social-politic. Socialiștii au fost aceia care au făcut, îndeosebi din presă, dar și din întruniri și propagandă politică la sate, o armă de luptă pentru denunțarea carențelor fundamentale ale sistemului agrar din România. Ei au demască acele teorii formulate de reprezentanți ai burgheziei și moșierimii potrivit cărora nu împărțirea nedreaptă a pămîntului ar genera mizeria materială a satului, ci motive de ordin etic-cultural. Sprijinind în chip hotărît masele țăranesti — cum dovedește această carte — în lupta împotriva moșierilor și arendașilor, precum și împotriva abuzurilor organelor de stat, socialiștii au dobîndit într-un deceniu de activitate o largă aderență populară în mediul rural.

În încheierea aprecierilor noastre, subliniem că monografia lui Constantin Corbu este însoțită de un indice util și de o ilustrație dintre cele mai expresive, ceea ce contribuie la orientarea rapidă a lectorului în problematica lucrării și la sugerarea imaginii satului românesc din răstimpul menționat. Era de dorit totuși ca unele părți ale cărții să fi fost mai amplificate. Ne referim, îndeosebi, la chestiuni privind configurația satului, organele lui administrative și poziția țăranimii față de acestea, precum și la viața culturală și la atitudinea intelectualității satelor. Deși abordate de autor, se impunea o tratare mai în profunzime a acestor aspecte. În ciuda acestor observații, considerăm că lucrarea lui Constantin Corbu se înscrie în literatura istoriografică consacrată istoriei moderne a României ca o izbutită realizare.

APOSTOL STAN

¹ Constantin Corbu, *Ţăranimea din România între 1864 şi 1888*, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1970, p. 257.

СОДЕРЖАНИЕ

В ПРЕДДВЕРИИ 50-ЛЕТИЯ РУМЫНСКОЙ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ

МАРИН НЕДЕЛЯ: Учредительный съезд Румынской Коммунистической Партии	3
ГЕОРГЕ МАТЕЙ: Румынская Коммунистическая Партия и общественно-по- литическая мысль в первом десятилетии деятельности партии	16
ДУМИТРУ В. ФИРОЮ: Борьба Румынской Коммунистической Партии против антирабочего законодательства в период между двумя войнами	32
ТРАЯН КАРАЧУК, НИКОЛАЕ КОПОЮ: Создание коммунистических партий — новый, высший этап в развитии международного рабочего движения	42

★

20 лет деятельности Института исторических и общественно-политических исследований при ЦК РКП	63
--	----

★

Бухарестская секция Социалистической партии в борьбе за создание Румынской Коммунистической Партии: Вирджил Смырча	91
Деятельность секций Социалистической партии Долины Праховы в период 1918—1921 годов, направленная на создание РКП: Василе Г. Ионеску	101
Создание РКП — центральная задача борьбы секций Социалистической партии Олтении в период 1918—1921 годов: Флорин Тэнэсеску	110
Борьба секций Социалистической партии Тыргу Муреша и долины Муреша за их превращение в коммунистические организации: Симион Фухе	120
Активное участие социалистов Молдовы в борьбе секций Социалистической партии за создание РКП: Марин К. Стэнеску	129

ВОСПОМИНАНИЯ

Михаил Г. Бужор ● Георге Строич ● Якоб Шасохек..... 139

РЕЦЕНЗИИ — БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

„Негальные и нелегальные массовые организации, созданные, руководимые или находившиеся под влиянием РКП. 1921—1944“, том I, Политическое издательство, Бухарест, 1970, 580 стр.; Г.И. ИОНИЦЭ, Г. ЦУЦУЙ, „Фронт земледельцев“ Бухарест, 1970, 304 стр.; К.З. АЛЕКСАНДРУ, „Театр ереди штыков“, Бухарест, 1970, 152 стр.; ГАЛА ГАЛАКТИОН, „Новый мир“, Бухарест, 1970, 288 стр.; М. ДЯЧУК-ДЭСКЭЛЕСКУ, „Восстание крестьян в Бобыльне“, Бухарест, 1970, 228 стр.; „Три монографии об истории некоторых предприятий“; КОНСТАНТИН КОРЬБУ, „Крестьянство Румынии в период 1864—1888“ годов, Научное издательство, Бухарест, 1970, 302 стр. 150

SOMMAIRE

À LA VEILLE DE L'ANNIVERSAIRE DE 50 ANS DEPUIS LA CRÉATION DU P.C.R.

MARIN NEDELEA : Le Congrès de création du P.C.R.	3
GHEORGHE MATEI : Le P.C.R. et la pensée social-politique de Roumanie dans la première decennie d'activité	16
DUMITRU V. FIROIU : La lutte du P.C.R. contre la législation anti-ouvrière dans la période interbellique	32
TRAIAN CARACIUC, NICOLAE COPOIU : La création des partis communistes, une étape nouvelle, supérieure dans le développement du mouvement ouvrier international	42

★

L'Institut d'études historiques et social-politique de près le C.C. du P.C.R. à l'anniversaire de deux décennies d'activité	63
---	----

★

La section de Bucarest du Parti socialiste dans la lutte pour la création du P.C.R. : <i>Virgil Smârcea</i>	91
L'activité des sections du Parti socialiste de la vallée de la Prahova dans les années 1918—1921 pour la création du P.C.R. : <i>Vasile G. Ionescu</i>	101
La création du P.C.R., objectif central de la lutte des sections du Parti socialiste de l'Olténie dans les années 1918—1921 : <i>Florian Tănăsescu</i>	110
De la lutte des sections du Parti socialiste de Tîrgu Mureş et de la Vallée du Mureş pour la transformation dans des organisations communistes <i>Simion Fuchs</i>	120
Les socialistes de Moldavie participants actifs à la lutte des sections du Parti socialistes pour la création du P.C.R. : <i>Marin C. Stănescu</i>	129

ÉVOCATIONS

Mihail Gh. Bujor • Gheorghe Stroici • Iacob Schaschek 139

COMPTES-RENDUS NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

„Organisations de masses, légales et illégales créées, dirigées où influencées par le P.C.R. 1921—1944“, vol. I, Edition politique, Bucarest, 1970, 580 p.; GH. I. IONIȚĂ, GH. TÎȚUI, „Le front des paysans“, Bucarest, 1970, 304 p.; C. Z. ALEXANDRU, „Théâtre entre les bayonettes“, Bucarest, 1970, 152 p.; GALA GALACTION, „Un monde nouveau“, Bucarest, 1970, 288 p.; M. DIACIUC-DÂSCĂLESCU, „L'insurrection des paysans serfs de Bobilna“, Bucarest, 1970, 228 p.; „Trois monographies regardant l'histoire de quelques entreprises“; CONSTANTIN CORBU, „Les paysans de Roumanie entre 1864—1888“, Édition scientifique, Bucarest, 1970, 302 p. 150

CONTENTS

IN MEETING THE SEMICENTENARY OF THE ROMANIAN COMMUNIST PARTY

MARIN NEDELEA: The Foundation Congress of the Romanian Communist Party	3
GHEORGHE MATEI: The Romanian Communist Party and the Socio-Political Thinking in Romania During the Party's First Decade of Activity	16
DUMITRU F. FIROIU: The Fight Waged by the Romanian Communist Party Against the Anti-Worker Legislation of the Inter-War Period	32
TRAIAN CARACIUC, NICOLAE COPOIU: The Foundation of the Communist Parties — a New, Higher Stage in the Development of the International Working-Class Movement	42

★

The Institute of Historical and Socio-Political Studies Under the CC of the RCP Celebrates Twenty Years of Activity	63
---	----

★

The Bucharest Section of the Socialist Party in the Fight for the Foundation of the Romanian Communist Party. <i>Virgil Smârcea</i>	91
The Activity of the Prahova Valley Socialist Party Sections in Support of the Foundation of the RCP in the 1918—1921 period. <i>Vasile G. Ionescu</i>	101
The Foundation of the RCP — a Central Target of the Struggle Waged by Socialist Party Sections of Oltenia in 1918—1921. <i>Florian Tănăsescu</i>	110
From the Struggle waged by the Socialist Party Sections of Tîrgu Mureș and the Mureș Valley for their Conversion into Communist Organizations. <i>Simion Fuchs</i>	120

The Socialists of Moldova — Active Participants in the Fight Waged by the Socialist Party Sections in Support of the Foundation of the RCP. <i>Marin C. Stănescu</i>	129
--	-----

RECOLLECTIONS

Mihail G. Bujor • Gheorghe Stroici • Iacob Schaschek	139
--	-----

BOOK REVIEWS — BIBLIOGRAPHIC NOTES

Legal and Underground Mass Organizations Founded, Guided or Influenced by the RCP. 1921—1944, Vol. 1, Publishing House for Political Literature, Bucharest, 1970, 580 p; G. I. IONIȚĂ, G. ȚUTUI: The Ploughmen's Front, Bucharest, 1970, 304 p; C. Z. ALEXANDRU: Theatre under Bayonets, Bucharest, 1970, 152 p; GALA GALACTION: A New World, Bucharest, 1970, 288 p; M. DIACIUC-DASCALESCU: The Bobilna Uprising of Serfs, Bucharest, 1970, 228 p.; Three Monographs Containing the Story of Certain Enterprises; CONSTANTIN CORBU: The Romanian Peasantry from 1864 to 1888, Publishing House for Scientific Literature, Bucharest, 1970, 302 p.	150
--	-----

INHALT

ZU EHREN DES FÜNFZIGSTEN JAHRESTAGS DER RUMÄNISCHEN KOMMUNISTISCHEN PARTEI

MARIN NEDELEA: Der Parteitag der Gründung der Rumänischen Kommunistischen Partei	3
GHEORGHE MATEI: Die Rumänische Kommunistische Partei und das sozialpolitische Denken aus Rumänien im ersten Jahrzehnt der Tätigkeit	16
DUMITRU V. FIROIU: Der Kampf der Rumänischen Kommunistischen Partei gegen die arbeiterfeindliche Gesetzgebung in der Zwischenkriegszeit	32
TRAIAN CARACIUC, NICOLAE COPOIU: Die Gründung der kommunistischen Parteien, eine neue, höhere Etappe in der Entwicklung der internationalen Arbeiterbewegung	42

★

Das Institut für historische und sozialpolitische Studien beim ZK der RKP begeht den zwanzigsten Jahrestag seiner Tätigkeit	63
---	----

★

Die Sektion Bukarest der Sozialistischen Partei im Kampf für die Schaffung der Rumänischen Kommunistischen Partei: <i>Virgil Smârcea</i>	91
Die Tätigkeit der Sektionen der Sozialistischen Partei aus dem Prahova-Tal in den Jahren 1918—1921 für die Schaffung der RKP: <i>Vasile G. Ionescu</i>	91
Die Gründung der RKP, Hauptzielsetzung des Kampfes der Sektionen der Sozialistischen Partei aus Oltenien in den Jahren 1918—1921: <i>Florian Tănăsescu</i>	110

Vom Kampf der Sektionen der sozialistischen Partei aus Tirgu Mureş und dem Mureş-Tal für ihre Umwandlung in kommunistische Organisationen : <i>Simion Fuchs</i>	120
Die Sozialisten aus der Moldau, aktive Teilnehmer am Kampf der Sektionen der Sozialistischen Partei für die Gründung der RKP : <i>Marin C. Stănescu</i>	129

ERINNERUNGEN

Mihai Gh. Bujor • Gheorghe Stroici • Iacob Schaschek	139
--	-----

REZENSIONEN — BIBLIOGRAPHISCHE NOTIZEN

Von der RKP 1921—1944 geschaffene, geführte oder beeinflusste legale und illegale Massenorganisationen, Bd. I, Politischer Verlag, Bukarest, 1970, 580 S. ; GH. I. IONIȚĂ, GH. ȚUȚUI, Die Bauernfront, Bukarest, 1970, 304 S. ; C. Z. ALEXANDRU : Theater zwischen Bajonetten, Bukarest, 1970, 152 S. ; GALA GALACTION, Eine neue Welt, Bukarest, 1970, 288 S. ; M. DIACIUC-DĂSCĂLESCU, Der Aufstand der Jobagen von Bobilna, Bukarest, 1970, 288 S. ; Drei Monographien zur Geschichte einiger Betriebe ; CONSTANTIN CORBU, die Bauernschaft Rumäniens zwischen 1864—1888, Wissenschaftlicher Verlag, Bukarest, 1970, 302 S. . . .	150
---	-----

Redactori : Mamina Ion, Mureșan Elena, Rauș Nicolae

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12.

Adresa redacției este : București, strada Ministerului nr. 4, telefon : 17.01.60, interior 442 ; 722 ; 369 ; 948.

„Revista „Anale de istorie“ a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei.

Prețul unui număr — 6 lei ; abonamentul pe 6 luni — 18 lei, pe un an — 36 lei.

LA SEMICENTENARUL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN,

Institutul de studii istorice și social-politice
de pe lângă C.C. al P.C.R.

PUBLICĂ:

- CREAREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN ȘI ÎNSEMNĂTATEA SA ISTORICĂ.
- MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN ROMÂNIA ÎN ANII 1916—1921. CREAREA P.C.R.
- DE LA REVOLUȚIONARIII DEMOCRAȚI LA CREATORII PARTIDULUI COMUNIST. 1848—1921.
- PARTIDUL COMUNIST ROMÂN. MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ ȘI SOCIALISTĂ DIN ROMÂNIA ÎN ANII 1921—1924.
- P.C.R. ÎN VIAȚA SOCIAL-POLITICĂ A ROMÂNIEI (1921—1944).
- PURTĂTORI DE FLAMURI REVOLUȚIONARE.
- LUPTELE EROICE ALE MUNCITORILOR CEFERIȘTI ȘI PETROLIȘTI DIN IANUARIE-FEBRUARIE 1933 CONDUSE DE P.C.R.
- MOMENTE DIN ISTORIA MIȘCĂRII REVOLUȚIONARE ȘI DEMOCRATICE DE TINERET DIN ROMÂNIA.
- PRESA MUNCITOREASCĂ ȘI SOCIALISTĂ DIN ROMÂNIA, VOL. III (1917—1921), PARTEA I (1917—1919).

58942

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

anale de istorie

anul XVII

3

1971

1990

0 III 2005

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C. C. AL P.C.R.anale
de istorie

Anul XVII

3

1971

SUMAR

50 DE ANI DE LA CREAREA
PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Adunarea solemnă consacrată aniversării semicentenarului glorios al Partidului Comunist Român . . . 3

*

NICOLAE CEAUȘESCU, România pe drumul socialismului și al luptei împotriva imperialismului, Edizioni del Calendario, Milano, 1971 . . . 47

Semicentenarul Partidului Comunist Român oglindit în lucrările sesiunii științifice jubiliare . . . 53

„Omagiu partidului”. Sesiuni științifice jubiliare și adunări festive în județele patriei . . . 112

Calendar de istorie a mișcării muncitorești din România până la crearea Partidului Comunist Român . . . 145

Mărturii ale unui trecut glorios de luptă revoluționară. Locuri istorice legate de lupta P.C.R. și a organizațiilor sale de masă . . . 174

E V O C Ă R I

Ioan Gh. Olteanu ● Constantin Trandafirescu ● Imre Aladar ● Andrei Alexe 197

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

Aniversarea a 100 de ani de la proclamarea Comunei din Paris . . . 211

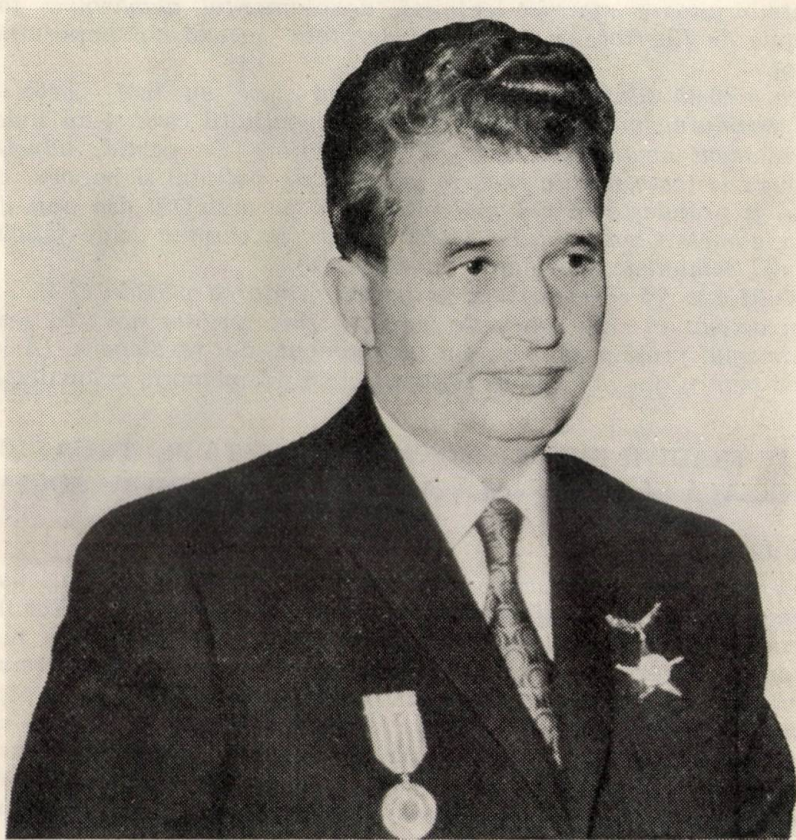
Colocviu internațional consacrat aniversării centenarului Comunei din Paris, organizat de Institutul „Maurice Thorez” . . . 220

Manifestări consacrate aniversării a două decenii de existență și activitate a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Sesiunea științifică jubiliară a institutului	222
Sesiunea științifică jubiliară a Academiei de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R.	240
Sesiunea științifică a Institutului de filozofie al Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România	241
Sesiunea științifică a Asociației de drept internațional și relații internaționale	242
Conferința științifică de la Moscova consacrată semicentenarului Partidului Comunist Român	256
Expuneri peste hotare despre activitatea semicentenară a Partidului Comunist Român	247
Expoziții privind activitatea Partidului Comunist Român în cei 50 de ani de existență organizate peste hotare	247
Semicentenarul Partidului Comunist Român, prezență vie în revistele de cultură	248

COMITETUL DE REDACȚIE

GEORGESCU TITU — redactor-șef, **ARDELEANU ION**, **BĂRBULESCU CONSTANTIN**, **MACIU VASILE**, **MATEI GHEORGHE**, **MUNTEANU N. G.**, **NICHITA PARASCHIVA**, **PETRIC ARON**, **PETRIȘOR VASILE** — redactor-șef, adjunct, **ROMAN VALTER**, **SMARCEA VIRGIL** — secretar general de redacție, **VOICU ȘTEFAN**, **ZAHARIA GHEORGHE**

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Adunarea solemnă consacrată aniversării semicentenarului glorios al Partidului Comunist Român

Stimați tovarăși și prieteni,

Sărbătorim astăzi împlinirea a 50 de ani de la înființarea Partidului Comunist Român, eveniment de însemnătate istorică epocală în viața poporului nostru. Cu acest prilej festiv permiteți-mi să vă adresez dumneavoastră, tuturor comuniștilor, întregului nostru popor, cele mai calde felicitări și un cordial salut din partea Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a Consiliului de Stat și a guvernului Republicii Socialiste România. (Aplauze puternice, prelungite).

Această aniversare prilejuiește o retrospectivă a drumului parcurs de partid, a luptelor duse de clasa muncitoare, de toți oamenii muncii din patria noastră pentru dreptate și libertate socială și națională, pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc, pentru cucerirea puterii poli-

tice și făurirea cu succes a socialismului în România. Drumul străbătut nu a fost neted; au trebuit învinse multe greutăți, trecute mari obstacole — dar nici teroarea sălbatică, nici închisorile și nici chiar moartea nu i-au putut abate pe comuniști din calea lor. Comuniștii au ținut întotdeauna sus steagul luptei sociale și naționale, acționînd ca organizatori și conducători încercați ai clasei muncitoare, ai întregului nostru popor muncitor. (Aplauze puternice, prelungite). Ceea ce i-a însuflețit permanent pe comuniști în lupta lor a fost încrederea neștrămutată în învățătura atotbiruitoare marxist-leninistă, devotamentul nemărginit față de năzuințele de libertate națională și dreptate socială ale poporului. (Vii aplauze).

La această adunare participă veterani care au luat parte la formarea partidului, mulți activiști din anii ilegalității care și-au îndeplinit cu devotament nețărnut sarcinile încredințate de partid, aducîndu-și contribuția la toate marile succese obținute de partidul și poporul nostru. Partidul îi prețuiește în cel mai înalt grad pe activiștii din anii ilegalității. În numele Comitetului Central le adresez tuturor calde felicitări și mulțumiri comuniste! (Aplauze îndelungate).

Mulți din cei care au luat parte la înființarea partidului în 1921 și care au activat în rîndurile sale nu mai sînt printre noi. În semn de adînc omagiu, propun să păstrăm un moment de reculegere. (Asistența se ridică pentru cîteva clipe în picioare, cinstind memoria celor dispăruți).

MĂREȚE TRADIȚII REVOLUȚIONARE DE LUPTĂ PENTRU ELIBERAREA SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ A POPORULUI, PENTRU SOCIALISM

Stimați tovarăși,

Istoria partidului nostru este istoria luptelor sociale și naționale ale clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, ale tuturor oamenilor muncii fără deosebire de naționalitate, este istoria nașterii și dezvoltării mișcării muncitorești și revoluționare din România. Noi, comuniștii, sîntem continuatorii tradițiilor progresiste ale întregului popor. Cîstîm pe toți acei care au stat în fruntea luptei împotriva asupririi străine, pentru neatîrnarea poporului, pentru formarea statului național român. (Aplauze puternice). Greul luptelor l-au dus întotdeauna masele largi populare; lor le adresăm cea mai fierbinte recunoștință și ne plecăm cu smerenie în fața jertfelor grele pe care le-au dat în aceste lupte. (Vii aplauze).

Secolul al XIX-lea s-a caracterizat prin mari mișcări pentru eliberarea națională și socială. Răscoala din 1821, revoluția din 1848, Unirea Principatelor în 1859, războiul pentru independență din 1877 sînt momente cruciale în istoria țării noastre. Aceste evenimente au marcat totodată intrarea țării pe calea dezvoltării capitaliste, precum și apariția pe scena istoriei, o dată cu burghezia, a clasei muncitoare. În a doua jumătate a secolului trecut, îndeosebi după formarea statului național român în 1859, România a cunoscut o puternică dezvoltare capitalistă. Situația specifică determinată de dependența față de Imperiul otoman și de pătrunderea în economia țării încă din acea perioadă a capitalului străin a creat oamenilor muncii condiții deosebit de grele. În acest cadru, încă în perioada 1860—1870 începe crearea organizațiilor muncitorești;

nu mă mai refer la acele începuturi ale socialismului utopic apărute cu mult înainte pe teritoriul României.

Trebuie să menționez că formarea primelor cercuri muncitorești, începutul răspîndirii ideilor socialiste în România au fost stimulate de legăturile militanților români cu făuritorii socialismului științific — Marx și Engels. Într-o scrisoare trimisă militantului socialist Ion Nădejde în 1888, Engels arăta că încearcă o mare satisfacție văzînd că socialiștii din România au adoptat în programul lor principiile fundamentale ale teoriei marxiste.

Dezvoltarea mișcării muncitorești și răspîndirea ideilor socialismului științific au dus la formarea în 1893 a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România. Deși a activat numai 6 ani, datorită trecerii unor fruntași de partea burgheziei, Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România a marcat un moment deosebit în lupta politică a clasei muncitoare. Organizarea pe plan național a mișcării sindicale în 1906 și refacerea partidului socialist în 1910 reflectau maturizarea politică a proletariatului din România, rolul tot mai important pe care îl dobîndea în viața țării. Continuînd să întrețină legături cu mișcarea revoluționară din alte țări, mișcarea muncitorească din România a ajutat la transportul în Rusia a literaturii tipărite de emigrația rusă din Apus — inclusiv a „Iskrei“ leniniste —, a manifestat o activă solidaritate cu lupta proletariatului rus împotriva țarismului în 1905, printre altele acordînd ajutor echipajului revoluționar de pe crucișătorul Potemkin care, după cum se știe, a primit azil politic în România. Militanții socialiști români au avut legături nemișcătoare cu V. I. Lenin. În anii premergători, precum și în timpul primului război mondial imperialist, mișcarea muncitorească și socialistă a acționat cu hotărîre împotriva războiului, participînd la conferințele internaționale antirăzboinice și organizînd mari manifestații de masă în țară.

După terminarea războiului și realizarea statului național unitar, România a intrat într-o nouă etapă de dezvoltare; totodată, mișcarea muncitorească și socialistă a căpătat dimensiuni noi. La sfîrșitul deceniului al doilea al secolului nostru, în țară se acumulaseră multe contradicții sociale și naționale care creau cu acuitate necesitatea unor profunde transformări în viața societății. Se impuneau, în special, înfăptuirea reformei agrare, crearea unei industrii naționale avansate, lichidarea dependenței față de capitalul străin, democratizarea vieții politice și de stat. De realizarea acestor transformări depindea progresul rapid al țării din punct de vedere economic și social.

În viața internațională se adînceau, de asemenea, continuu contradicțiile; avea loc un puternic avînt revoluționar al clasei muncitoare, se prăbușeau imperii, creștea lupta de eliberare națională și socială. Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie vestea începutul unei noi ere în istoria omenirii — era trecerii la făurirea socialismului și comunismului. (Vii aplauze).

În aceste împrejurări interne și internaționale, clasa muncitoare și alte forțe sociale din România s-au ridicat cu hotărîre la luptă împotriva asupririi sociale și naționale. Grevele din 1918—1919, greva generală din 1920 adevăresc creșterea avîntului revoluționar, afirmarea tot mai

puternică a clasei muncitoare ca cea mai avansată forță socială a societății românești.

Situația internă și internațională, luptele de clasă din acei ani au grăbit cristalizarea necesității creării unui partid revoluționar de tip nou, în stare să conducă clasa muncitoare și celelalte forțe progresiste în lupta pentru apărarea drepturilor și libertăților lor democratice, pentru înfăptuirea unor adânci transformări sociale. În rîndurile partidului socialist se manifestau tot mai puternic forțele care se pronunțau pentru un partid revoluționar, bazat pe ideologia marxist-leninistă. La 8 mai 1921 Congresul partidului socialist a hotărît, cu o mare majoritate de voturi, transformarea sa în Partidul Comunist din România. (Aplauze puternice, îndelung repetate).

Cred că sînteți de acord să salutăm prezența la adunarea noastră solemnă a celui care a fost primul secretar general al Partidului Comunist din România, tovarășul Gheorghe Cristescu. (Aplauze puternice). Crearea partidului comunist a marcat triumful forțelor revoluționare și al marxism-leninismului în mișcarea muncitorească din țara noastră; din acest moment mișcarea revoluționară din România a intrat într-o etapă nouă, superioară a dezvoltării sale.

Încă din timpul primului congres al partidului, cercurile reacționare au dezlănțuit o prigoană sălbatică împotriva comuniștilor. După trei ani de activitate legală, guvernul burghezo-moșieresc a scos partidul în afara legii. Timp de două decenii comuniștii au fost obligați să activeze în condițiile grele ale ilegalității, înfruntînd represiunile regimului burghezo-moșieresc. În toată această perioadă partidul a fost organizatorul și conducătorul tuturor luptelor revoluționare ale oamenilor muncii. Dintre numeroasele bătălii de clasă din acea vreme, voi menționa greva minerilor de la Lupeni din 1929, grevele petroliștilor și ceferiștilor din 1933 — care au exprimat în modul cel mai grăitor spiritul combativ al clasei noastre muncitoare, afirmarea rolului partidului comunist, a capacității sale de a organiza și conduce lupta oamenilor muncii. (Aplauze puternice).

O activitate multilaterală a desfășurat partidul nostru pentru unitatea clasei muncitoare, pentru unirea tuturor forțelor democratice în lupta împotriva politicii de fascizare a țării și a pregătirii de război. Merită menționate în acest sens acțiunile unite ale forțelor democratice soldate cu succes în alegerile parțiale din 1936, precum și marea demonstrație antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939. În toată această perioadă partidul a militat neobosit pentru o politică de prietenie și colaborare cu Uniunea Sovietică, pentru stabilirea de relații diplomatice între cele două țări. (Vii aplauze).

În fața politicii antinaționale a cercurilor reacționare, partidul comunist a fost forța cea mai consecventă a apărării intereselor naționale ale țării. Lipsa de unitate a forțelor democratice a permis însă reacțiunii să instaureze dictatura militaro-fascistă, să subordoneze țara Germaniei hitleriste. După cum se știe, în 1939—1940 situația internațională s-a agravat; Germania nazistă a trecut la agresiune directă împotriva a numeroase state din Europa, dezlănțuind cel de-al doilea război mondial. România se găsea într-o situație de izolare internațională care a ușurat lui Hitler impunerea Dictatului de la Viena, dezmembrarea teritorială a

țării noastre. În aceste împrejurări Partidul Comunist din România împreună cu Frontul Plugarilor, MADOSZ-ul și alte forțe politice au chemat poporul la luptă pentru apărarea integrității teritoriale a patriei. (Aplauze puternice). Se crease o situație favorabilă rezistenței naționale, dar trădarea cercurilor conducătoare guvernante și a conducerii partidelor burgheze a împiedicat lupta maselor largi populare. La scurt timp, România a fost împinsă de dictatura militaro-fascistă, alături de Germania nazistă. în războiul antisovietic, împotriva voinței poporului și a intereselor sale naționale.

Intrarea trupelor hitleriste în țară în 1940 a însemnat în fapt ocuparea României și subordonarea ei mașinii de război naziste, a dus la jefuirea bogățiilor țării, provocând grele suferințe poporului român. Totodată, dictatura militaro-fascistă și ocupanții hitleriști au dezlănțuit o prigoană sălbatică împotriva comuniștilor și a altor forțe patriotice antifasciste. Sute și mii de comuniști și luptători antifasciști au fost aruncați în închisori și lagăre; zeci dintre ei au fost uciși de plutoanele de execuție. Prin aceste represiuni sîngeroase se urmărea decapitarea mișcării de rezistență antifascistă și antirăzboinică. Dar, după cum se știe, planurile reacțiunii fasciste române și ale naziștilor germani au suferit un eșec total; ei nu au putut învinge voința forțelor antifasciste care, în ciuda terorii, și-au unit rindurile și au desfășurat cu succes lupta contra fascismului și războiului. (Aplauze puternice, prelungite).

Este meritul Partidului Comunist Român că a militat, încă de la înființarea sa, împotriva intervenției imperialiste contra puterii sovietice. După cum știți, la primul Congres a fost votată și o moțiune de solidaritate cu statul făurit de Lenin. (Vii aplauze). Atunci cînd a izbucnit agresiunea Germaniei fasciste, partidul s-a ridicat cu toată forța împotriva participării României la acest război nedrept. El a chemat toate forțele naționale la lupta pentru ieșirea din războiul antisovietic, pentru întoarcerea armelor împotriva Germaniei fasciste și alăturarea țării noastre coaliției antihitleriste. Prin politica sa Partidul Comunist Român a apărut onoarea poporului și interesele naționale ale țării, politica de prietenie tradițională cu marea noastră vecină — Uniunea Sovietică. (Aplauze puternice). Activitatea intensă desfășurată de partid a dus la unirea forțelor antifasciste patriotice, la formarea în mai 1944 a Frontului Unic Muncitoresc între Partidul Comunist și Partidul Social-Democrat și apoi a Blocului Național Democratic. În același timp, partidul a organizat gărzile patriotice, a condus numeroase acțiuni de sabotare a războiului.

Anul 1944 se caracterizează prin schimbarea radicală a situației militare în favoarea coaliției antihitleriste. Sub loviturile zdrobitoare ale Armatei Roșii, care a dus greul celui de-al doilea război mondial, trupele fasciste se retrăgeau cu pierderi mari; pe alte fronturi forțele aliate dădeau, de asemenea, lovituri puternice armatei hitleriste. Lupta armată a forțelor patriotice din diferite țări creștea în amploare, izbind nimicitor mașina de război fascistă. Folosind condițiile interne și externe favorabile, forțele naționale patriotice din România, în rîndul cărora partidul comunist constituia principalul nucleu, inițiatorul și organizatorul acțiunilor antifasciste și antirăzboinice, au trecut la declanșarea și înfăptuirea cu succes a insurecției naționale antifasciste armate. (Vii aplauze). Aceasta

a dus la arestarea guvernului Antonescu, la ieșirea imediată a României din războiul antisovietic și la intrarea ei în luptă împotriva Germaniei naziste, alături de Uniunea Sovietică și celelalte țări ale coaliției anti-hitleriste. (Aplauze puternice).

Din primul moment al înfăptuirii actului istoric de la 23 August, partidul nostru a fost organizatorul, sufletul tuturor acțiunilor poporului și ale armatei. Forțele patriotice și armata au eliberat rapid Capitala și alte centre ale țării, capturând importante grupări militare hitleriste.

Pentru a înțelege starea de spirit din acel timp merită să menționăm că întreaga armată a răspuns cu promptitudine chemării de a se alătura armatei sovietice, coaliției antihitleriste. (Aplauze). Angajându-se în războiul antifascist, cu toate resursele de care dispunea, armata română a purtat, alături de Armata Roșie, grele lupte pentru eliberarea definitivă a patriei, a participat la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la înfrîngerea completă a Germaniei hitleriste — înscriind astfel o luminoasă pagină de eroism și glorie în istoria României. (Aplauze prelungite).

Acum, la a 50-a aniversare a partidului nostru, în preajma Zilei Victoriei, aducem un fierbinte omagiu și prinosul recunoștinței întregului nostru popor fiilor patriei care au săvîrșit fapte de vitejie, au dat dovadă de înalt devotament, neprecupețindu-și nici viața pentru eliberarea țării și înfrîngerea fascismului. (Aplauze puternice, prelungite). Totodată, exprimăm sentimentele noastre de recunoștință față de glorioasele armate ale Uniunii Sovietice, care, cu prețul unor jertfe uriașe, au sfărîmat mașina de război nazistă, au adus o contribuție hotărîtoare la eliberarea României și a altor țări de sub jugul fascist, la înfrîngerea Germaniei hitleriste. (Aplauze puternice).

În același timp, poporul nostru cinstește memoria ostașilor tuturor celorlalte țări din coaliția antihitleristă care au participat la marea bătălie militară pentru înfrîngerea Germaniei fasciste. (Aplauze puternice).

Ne îndreptăm gîndul cu venerație spre milioanele de luptători din rezistență, spre patrioții din țările cوتropite care și-au vărsat sîngele, și-au dat viața în dramatica încheștare cu fascismul, contribuind prin lupta lor eroică la salvarea civilizației umane de robia hitleristă. (Vii aplauze).

Răsturnarea dictaturii militaro-fasciste a marcat o cotitură istorică în dezvoltarea României, lupta antifascistă, democratică transformîndu-se rapid într-o mișcare socială de o amploare cum nu a mai cunoscut istoria țării și care a deschis calea celor mai profunde schimbări revoluționare, înfăptuirii idealurilor de libertate și dreptate socială și națională ale poporului român. Desfășurînd o multilaterală activitate politică și organizatorică, Partidul Comunist Român a reunit în această mișcare principalele forțe ale națiunii — clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, păturile mijlocii de la orașe și chiar anumite cercuri ale burgheziei.

Rod al luptei celor mai largi mase populare, instaurarea la 6 martie 1945 a primului guvern cu adevărat democratic din istoria țării — în frunte cu înflăcăratul patriot, eminent om de stat și militant progresist dr. Petru Groza — a însemnat o mare victorie a forțelor revoluționare, democratice, a marcat instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor, a deschis calea unor transformări social-politice profunde în societatea românească. (Aplauze îndelungate). Doresc să

exprim cu acest prilej mulțumirile și recunoștința partidului nostru tuturor partidelor și organizațiilor democratice, patriotice, care au colaborat în acei ani cu comuniștii în lupta pentru transformarea revoluționară a țării. (Vii aplauze).

Este știut că România ieșise din război ruinată și secătuită, că în țară domneau haosul economic și sărăcia, că masele muncitoare se zbăteau într-o neagră mizerie. Sarcina imperioasă care se punea în fața țării era ieșirea din această situație catastrofală, trasarea unui program al evoluției economice și sociale imediate și de perspectivă. Elaborarea acestui program a făcut obiectul Conferinței Naționale din 1945 a Partidului Comunist Român, al raportului prezentat de Gheorghe Gheorghiu-Dej — fiu devotat al clasei muncitoare, al poporului român, militant de seamă al mișcării comuniste, care timp de 20 de ani s-a aflat în fruntea partidului nostru, aducând, împreună cu întregul activ de partid și de stat, o contribuție de seamă la realizarea marilor transformări revoluționare din acea perioadă. (Aplauze puternice). Subliniind însemnătatea esențială a industrializării pentru asigurarea progresului general al țării și consolidarea independenței noastre naționale, Conferința Națională a indicat ca primă etapă trecerea la reconstrucția țării, refacerea rapidă a economiei distruse și dezorganizate de război.

Partidul nostru a desfășurat o intensă activitate pentru mobilizarea maselor largi populare la înfăptuirea acestui obiectiv principal. Munca constructivă, amplă și grea, s-a împletit cu lupta fermă împotriva forțelor reacționare, a claselor exploatare și a partidelor lor politice, care, contînd pe sprijinul cercurilor imperialiste din exterior, se opuneau cu înverșunare transformărilor sociale, democratizării țării, înfăptuirii măsurilor de redresare și dezvoltare economică. Amplificarea continuă a procesului revoluționar a dus la modificarea radicală a raportului forțelor sociale în favoarea maselor celor ce muncesc, la înfrîngerea claselor exploatare, la eliminarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai partidelor burgheze, la înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române. (Aplauze puternice).

Primesc adesea întrebări în legătură cu felul în care a cîștigat partidul nostru majoritatea poporului de partea sa. Încă alegerile din noiembrie 1946 au demonstrat elocvent înfrîngerea politicii reacționare, marea majoritate a poporului — peste 70 la sută dintre votanți — exprimîndu-și în mod democratic încrederea în partidul comunist și în forțele care colaborau cu noi. (Aplauze puternice). Trecerea pe calea socialismului a fost, deci, expresia voinței, democratic exprimate, prin vot, a poporului român, care s-a convîns pe deplin — în anii cînd partidul nostru a militat neînfîricat pentru interesele națiunii și a mobilizat toate forțele pentru salvarea poporului — că numai urmîndu-i pe comuniști își asigură un viitor fericit, perspectiva unei dezvoltări independente. (Aplauze puternice). Desigur, nu negăm — și am mai arătat aceasta — că a existat întotdeauna o strînsă interdependență între condițiile interne și internaționale, că împrejurările internaționale ne-au favorizat; dar pînă la urmă, rolul hotărîtor, fără de care nu se putea face nimic, l-a avut poporul. Lui îi mulțumim pentru drumul nou pe care merge patria noastră socialistă ! (Aplauze puternice, prelungite).

În cursul acestui proces s-a întărit unitatea clasei muncitoare, s-a făurit și dezvoltat alianța muncitorească-țărănească; partidul a înmă-nuncheat într-un singur șuvoi eforturile muncitorimii, țărânimii, intelectualității, ale tuturor forțelor patriotice și progresiste ale națiunii.

O importanță deosebită pentru desfășurarea cu succes a procesului revoluționar a avut realizarea unității de acțiune între Partidul Comunist și Partidul Social-Democrat, pe baza frontului unic creat încă în anii luptei împotriva fascismului, în condițiile ilegalității. Făurirea în februarie 1948 a partidului revoluționar unic al clasei muncitoare, pe temelia marxism-leninismului, a asigurat realizarea unității depline politico-organizatorice a proletariatului — condiție a exercitării de către clasa muncitoare și partidul ei a rolului de forță conducătoare în societate.

Cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țăranimea, cu celelalte categorii de oameni ai muncii, a marcat trecerea țării într-o nouă etapă de dezvoltare — înfăptuirea revoluției socialiste. (Aplauze puternice, prelungite). Realizarea acestui salt calitativ în viața societății noastre impunea ca o condiție sine qua non trecerea avuției naționale în mâinile celor ce muncesc. Un rol hotărâtor l-au avut în acest sens actul revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție și, apoi, cooperativizarea agriculturii, care au dus la crearea unui puternic sector socialist în economie.

Pornind de la cerințele legilor obiective, de la studierea realităților concrete ale României, partidul a elaborat politica de edificare a noii orînduiri, a organizat și condus întreaga activitate de dezvoltare a bazei tehnico-materiale a socialismului, de consolidare și generalizare a relațiilor de producție socialiste, de ridicare a nivelului de trai material și cultural al celor ce muncesc.

De-a lungul celor 27 de ani care au trecut de la eliberarea țării, poporul român, condus de partidul comunist, a desfășurat o uriașă activitate creatoare, la capătul căreia patria noastră, România, se înfățișează ca un stat socialist înfloritor, cu o industrie dezvoltată și o agricultură în plin proces de modernizare, cu o orînduire socială avansată, care asigură condiții de viață tot mai bune tuturor oamenilor muncii de la orașe și sate. (Vii aplauze). Exploatarea omului de către om a fost lichidată pentru totdeauna, poporul a devenit stăpîn pe avuția națională, pe destinul său, liber și suveran în propria țară. Aceasta este o cucerire epocală, care întruchipează traducerea în viață a aspirațiilor celor mai înaintate, a idealurilor celor mai îndrăznețe nutrite de-a lungul timpurilor de mințile luminate ale poporului.

Cu trei decenii în urmă cercurile conducătoare considerau că România este predestinată să rămînă „eminamente agricolă“. Astăzi, geografia economică a patriei cuprinde mii și mii de întreprinderi industriale moderne de înalt nivel tehnic. În 20 de ani de economie planificată, socialistă, industria s-a dezvoltat cu un ritm mediu anual de 13 la sută. S-a creat o puternică bază tehnică pentru înzestrarea superioară a tuturor ramurilor, pentru progresul rapid al întregii economii. Pentru a măsura distanța ce ne separă de anul economic cel mai prosper al regimului burghezo-moșieresc este suficient să amintim că producția industrială a fost în 1970 de circa 17 ori mai mare decît în anul 1938.

Crearea marii proprietăți agricole socialiste, înzestrarea tehnică a agriculturii, sprijinul multilateral acordat de stat țărănimii au deschis drumul transformării radicale a satului, creșterii producției agricole, schimbării condițiilor de lucru și ridicării bunăstării tuturor oamenilor muncii de la sate. Agricultura — ramură de bază a economiei noastre — a adus și aduce o însemnată contribuție la sporirea venitului național.

Rezultatul principal al vertiginosului progres înregistrat în dezvoltarea forțelor de producție, în creșterea potențialului economic al țării, este ridicarea nivelului de trai al tuturor cetățenilor de la orașe și sate.

O uriașă dezvoltare a cunoscut învățământul public de toate gradele. Cu numai un sfert de secol în urmă, țară a 4 milioane de analfabeți, România asigură astăzi cetățenilor ei învățământul general gratuit de 10 clase. Un progres remarcabil a cunoscut activitatea științifică în care se materializează inteligența, geniul creator al poporului nostru, știința devenind unea din factorii esențiali ai progresului, o uriașă forță materială în slujba societății socialiste.

Perioada în care dezvoltarea societății noastre a înregistrat ritmul cel mai impetuos, pe toate planurile, a fost aceea a planului cincinal 1966—1970, al cărei bilanș l-am făcut nu de mult, și care a pus în evidență marile resurse ale orînduirii socialiste, dinamismul ei, avîntul cu care poporul muncește pentru înfăptuirea programului partidului, în care vede garanția viitorului său de bunăstare și fericire. (Aplauze prelungite).

Desigur, de-a lungul întregii epoci la care m-am referit a trebuit să facem față multor dificultăți, inerente unei opere de proporțiile celei pe care am realizat-o. Adesea a trebuit să plătim tribut lipsei de experiență, lipsei de pregătire, precum și unei viziuni simpliste despre socialism, care au dăunat bunului mers al construcției economice și sociale. În activitatea noastră au apărut destule lipsuri și neajunsuri, s-au comis multe greșeli. Se știe că într-o anumită perioadă au fost încălcate normele și principiile concepției noastre socialiste, aceasta avînd consecințe negative în întreaga viață socială. Așa cum este cunoscut, partidul nostru a acționat cu hotărîre împotriva acestor încălcări și abuzuri, a făcut o analiză aprofundată cauzelor care le-au provocat și a luat măsurile cele mai energice pentru evitarea repetării lor în activitatea de partid și de stat, în întreaga noastră societate. Esențial de subliniat este faptul că poporul nostru, partidul comunist au găsit întotdeauna resursele necesare pentru a înlătura greutățile, pentru a îndrepta greșelile, pentru a depăși dificultățile. Linia caracteristică dominantă a epocii construcției socialiste în România este dezvoltarea ascendentă, neîntreruptă, clocotitoare, mersul înainte pe toate fronturile, perfecționarea continuă a activității în toate domenile. (Aplauze puternice).

Acum, la a 50-a aniversare a partidului, putem face cu mîndrie, cu conștiința datoriei împlinite, nu numai bilanșul glorioaselor lupte revoluționare duse împotriva vechiului regim, ci și bilanșul muncii încununate de succes în guvernarea țării, în conducerea poporului pe calea luminoasă a socialismului și comunismului. (Aplauze puternice, îndelungi).

În marea bătălie pentru cucerirea puterii, pentru înfăptuirea revoluției socialiste și edificarea noii orînduiri, rolul principal l-a avut eroica noastră clasă muncitoare care și-a dovedit pe deplin capacitatea revoluționară, spiritul combativ, dîrzenia și hărnicia, îndeplinindu-și cu cinste misiunea istorică de clasă conducătoare a societății. (Aplauze puternice). Un aport de seamă la munca pentru transformarea țării, pentru dezvoltarea economiei naționale, pentru construirea socialismului, a adus, de asemenea, țărănimea din România — aliata de nădejde a clasei muncitoare care, după cum am mai spus, în decursul veacurilor a dus pe umerii ei cele mai grele lupte pentru eliberare socială și independență națională. Țărănimea și-a însușit cu devotament politica partidului comunist și a participat activ la realizarea ei. (Aplauze puternice). Alături de toți oamenii muncii, intelectualitatea țării, înțelegîndu-și înalta menire ce-i revine în noua societate, și-a adus contribuția prețioasă la toate marile noastre succese, la sporirea patrimoniului de valori materiale și spirituale ale țării, la edificarea socialismului. (Aplauze puternice). Se cuvine evidențiată munca plină de abnegație a milioanele de femei — uriașă forță a națiunii — care au participat activ, alături de bărbații și fiii lor, de frații lor, la întreaga operă de dezvoltare socialistă a României. (Vii aplauze). Tineretul, animat de un profund spirit patriotic, a răspuns întotdeauna cu entuziasm chemării partidului. Vă amintiți de șantierele construcției socialiste! Ce minunate dovezi de eroism a dat tineretul patriei noastre în această muncă, așa ca și pe frontul antifascist, ca în toate domeniile de activitate socială! El și-a consacrat energiile, întreaga putere de muncă cauzei nobile a progresului și propășirii patriei socialiste, făuririi propriului lui viitor luminos! (Aplauze puternice, prelungite).

Tot ce am realizat în această scurtă, dar bogată perioadă a istoriei României este rodul muncii eroice, al uriașei forțe creatoare a întregului popor, a tuturor celor ce muncesc de la orașe și sate — români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități — cărora orînduirea socialistă le-a deschis pentru prima oară un cîmp nelimitat de afirmare socială, o perspectivă clară de progres și prosperitate, un viitor luminos. La toate succesele obținute de poporul român în lupta pentru eliberare națională și socială, pentru făurirea noii orînduiri, o contribuție deosebită au adus comuniștii, zecile de mii de activiști de partid și de stat, care, în condiții grele, au muncit neobosit, cu dăruire și devotament neînmurit, neprecupețind nimic pentru transpunerea în viață a politicii partidului, pentru slujirea poporului. (Aplauze puternice, prelungite).

Cu prilejul acestui glorios jubileu al partidului, în numele Comitetului Central, al Consiliului de Stat și al guvernului, adresez clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, tineretului, femeilor, tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, comuniștilor, activiștilor de partid și de stat, cele mai calde mulțumiri și felicitări pentru munca lor eroică închinată înfloririi României socialiste, bunăstării și fericirii națiunii noastre socialiste. (Aplauze puternice, îndelungate).

PROGRAMUL CONSTRUIRII SOCIETĂȚII SOCIALISTE MULTILATERAL DEZVOLTATE

Dragi tovarăși,

Intrăm în a doua jumătate de secol a existenței partidului nostru în condițiile muncii intense, pătrunse de un puternic avânt patriotic, a întregului popor, pentru înălțarea tot mai sus a luminosului edificiu al socialismului pe pământul României. Oamenii muncii acționează însuflețiți de perspectivele deschise de Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român, care a elaborat programul dezvoltării țării în perioada 1971—1975, precum și liniile directoare până în anul 1980. O vie expresie a hotărârii cu care cei ce muncesc au trecut la realizarea acestui program o constituie rezultatele obținute în primele patru luni ale anului. Planul producției industriale a fost nu numai îndeplinit, ci și depășit, realizându-se un ritm de dezvoltare de 11,7 la sută față de perioada corespunzătoare a anului trecut. Aceste rezultate reprezintă o nouă confirmare a realismului sarcinilor și obiectivelor pe care ni le-am propus, a capacității poporului nostru de a asigura îndeplinirea în bune condiții a noului plan cincinal, a programului stabilit de Congresul al X-lea. (Aplauze puternice).

Noua etapă istorică de dezvoltare a societății noastre, care va cuprinde, probabil, câteva cincinale, este etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Esența acestei etape rezidă în : construirea unei economii avansate, înzestrate cu o industrie modernă și o agricultură intensivă de înalt randament ; desfășurarea pe un front larg a activității științifice, a instrucției publice și a eforturilor pentru ridicarea nivelului cultural al maselor ; creșterea continuă a bunăstării materiale și spirituale a oamenilor muncii de la orașe și sate ; îndeplinirea repartiției bunurilor produse de societate în spiritul dreptății și echității socialiste ; perfecționarea relațiilor de producție, a organizării societății ; realizarea cadrului organizatoric care să permită participarea largă a maselor populare, a fiecărui cetățean la viața publică, la rezolvarea treburilor obștești ; lărgirea libertăților publice, dezvoltarea democrației socialiste. Îndeplinirea acestui program va ridica România pe noi culmi de civilizație și prosperitate, va crea condiții pentru trecerea treptată a patriei noastre spre comunism. (Aplauze prelungite).

Plenara Comitetului Central care și-a încheiat ieri lucrările a aprobat proiectul planului pe anii 1971—1975, apreciind că prevederile sale corespund obiectivelor stabilite de Congresul al X-lea și că realizarea lor va avea un rol hotărâtor pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Plenara a dat o apreciere pozitivă muncii desfășurate de organele de partid și de stat, de centrale și întreprinderi pentru fundamentarea prevederilor planului, dezbaterii temeinice, eficiente a acestor prevederi în unitățile economice și științifice, la județe și ministere. Participarea nemijlocită a maselor de oameni ai muncii la elaborarea și definitivarea planului a contribuit în măsură însemnată la găsirea unor noi căi pentru utilizarea intensivă a potențialului economic, pentru punerea mai bună în valoare a rezervelor economiei naționale. Față de Directivele Congresului al X-lea, planul cincinal prezintă îmbunătățiri importante la toți indicatorii principali.

I N D I C A T O R I I
principali ai planului cincinal 1971—1975

Indicatorul	— Dinamica — în % —	
	Prevederi directive	Prevederi plan cincinal
Producția globală industrială	150—157	168—178
Producția globală agricolă (calculată pe baza mediei anuale pe perioada de 5 ani)	128—131	136—149
Productivitatea muncii pe un salariat în industrie	137—140	142
Reducerea cheltuielilor la 1 000 lei producție-marfă în industria de stat în 1975, față de 1970, în %	6,0—7,0	11—12
Volumul comerțului exterior (în perioada 1971—1975, față de cinci ani anteriori)	140—145	161—172
Investițiile centralizate din fondurile statului (pe perioada de 5 ani) mild. lei	420—435	470
Venitul național	145—150	168—182
Creșterea numărului de salariați în economia națională — mii persoane	400—500	1 010
Fondul de salarii	130—135	153
Volumul desfacerilor de mărfuri cu amănuntul	130—135	140—146
Volumul serviciilor prestate populației	140—145	155—161
Salariul real	116—120	120
Veniturile reale ale țărănimii provenite din munca în C.A.P. și gospodăriile personale, pe o persoană activă	115—120	122—130

Corespunzător prevederilor cincinalului, pe baza ritmului prevăzut — de circa 12 la sută anual — industria își va întări poziția conducătoare în economie, participând cu aproape 65 la sută la formarea venitului național. Ceea ce caracterizează în mod deosebit noul cincinal este orientarea hotărâtă a eforturilor spre dezvoltarea rapidă a ramurilor industriale moderne, spre realizarea de produse cu parametri calitativi ridicați, de valoare economică superioară.

Sarcini deosebite revin, în această direcție, construcțiilor de mașini. Puternica dezvoltare a acestei ramuri — prevăzute să-și sporească producția în cincinal de peste 2 ori — se va realiza în special pe baza creșterii susținute a industriei electrotehnice și electronice, a mecanicii fine, a producției de nave, mașini-unelte, utilaje tehnologice. Electronica și mecanica fină își vor spori producția de 3,4 ori. Această dezvoltare va permite industriei constructoare de mașini să-și îndeplinească, în condiții tot mai bune, rolul pe care-l are în înzestrarea superioară a tuturor ramurilor producției materiale, în accelerarea progresului tehnic al întregii economii naționale.

Se vor asigura, de asemenea, creșterea și modernizarea în continuare a metalurgiei. În 1975 vom realiza 9,7 milioane tone de oțel; va spori producția la laminate, se va extinde fabricația de metale neferoase. Un accent deosebit se va pune pe dezvoltarea producției de oțeluri aliate, care va depăși 1 milion tone la sfârșitul cincinalului.

Industria chimică se situează, în continuare, printre sectoarele cu cele mai înalte ritmuri de creștere, producția ei mărindu-se în cincinal de aproape 2,3 ori. În mod special se va extinde industria petrochimică, a firelor și fibrelor sintetice, maselor plastice, caracterizate printr-o înaltă eficiență economică.

Se va dezvolta puternic industria materialelor de construcții. Producția de ciment se va dubla, ajungând în 1975 la 16,5 milioane tone. Se prevăd măsuri pentru introducerea în fabricație a unor materiale noi de construcții. Vor fi mai larg puse în valoare posibilitățile existente în acest domeniu pe plan local.

În definitivarea proiectului planului cincinal s-a urmărit dezvoltarea mai susținută a producției bunurilor de consum, a industriei alimentare și a industriei ușoare. Se prevede îmbogățirea sortimentelor de mărfuri pentru a satisface mai bine gustul și preferințele consumatorilor. Vor fi mai bine puse în valoare posibilitățile largi de creștere a producției bunurilor de consum în cadrul industriei locale și cooperăției meșteșugărești, precum și prin extinderea muncii la domiciliu.

Un rol hotărâtor în dezvoltarea industriei îl are lărgirea bazei energetice și de materii prime. Sporirea rapidă a cerințelor economiei impune să examinăm posibilitatea folosirii mai intense a resurselor proprii de materii prime și combustibil, să găsim soluții pentru sporirea potențialului nostru în acest domeniu.

Deosebit de importantă pentru progresul rapid al industriei noastre este dezvoltarea specializării și cooperării. Vor trebui întocmite programe concrete de profilare rațională a unităților, de extindere a legăturilor de cooperare, în vederea utilizării intensive a capacităților de producție. Se impune, de asemenea, o preocupare sporită pentru îmbunătățirea aprovizionării tehnico-materiale; trebuie să se asigure ritmicitatea livrărilor de materii prime și materiale, îndeplinirea riguroasă de către toate întreprinderile a obligațiilor asumate prin contract.

Ridicarea calității produselor trebuie să se afle în centrul atenției organelor și unităților economice, a tuturor oamenilor muncii. În acest sens o mare însemnătate au accelerarea ritmului de asimilare a produselor noi, modernizarea celor existente.

Problemele automatizării trebuie să constituie preocupări de prim ordin ale tuturor unităților. Este necesar să se înființeze în scurt timp un institut central de conducere și automatizare, care să întocmească studii și proiecte de perfecționare, pe baze științifice, a activității întreprinderilor, să elaboreze soluții pentru automatizarea producției în diferite ramuri.

În actualul cincinal se prevede creșterea producției agricole globale cu 49 la sută față de media anuală a perioadei 1966—1970. Așa cum s-a subliniat și în plenară, agricultura noastră dispune încă de rezerve foarte mari și va trebui să luăm măsurile necesare pentru a le pune în valoare. Investițiile prevăzute pentru agricultură însumează circa 80 miliarde lei. Un obiectiv important îl constituie sporirea și modernizarea parcului de tractoare și mașini, rezolvarea problemei mecanizării complexe a lucrărilor agricole. De asemenea, agricultura va primi în cincinal de 2,8 ori mai multe îngrășăminte chimice în substanță activă decât în perioada 1966—1970, precum și cantități sporite de insectofungicide.

O sarcină importantă este realizarea programului național de dezvoltare a zootehniei și creștere a producției animaliere. În acest scop este necesar să se ia măsuri pentru gospodărirea rațională a bazei furajere, pentru îmbunătățirea și folosirea mai intensă a pășunilor. S-au stabilit, de asemenea, programe de măsuri pentru dezvoltarea producției de legume și fructe în vederea aprovizionării mai bune a populației. Actualul cincinal va fi o etapă esențială în înfăptuirea programului național de îmbunătățiri funciare. Se va asigura în 1975 o suprafață irigată de peste 2 milioane hectare. Îndeplinirea integrală a acestei sarcini și asigurarea exploatarei eficiente a sistemelor de irigații sînt hotărîtoare pentru creșterea producției agricole.

Se impune, de asemenea, să fie mai larg sprijinite gospodăriile individuale din zonele de deal și munte care dispun de importante posibilități de creștere a producției, îndeosebi în zootehnie.

În pas cu evoluția generală a economiei naționale, traficul de mărfuri va spori în cincinal de circa 2 ori. O dată cu extinderea și modernizarea în continuare a transporturilor feroviare, se va pune un accent mai mare pe dezvoltarea transporturilor auto, precum și a transportului pe Dunăre.

În această perioadă va trebui să se asigure utilizarea la un nivel superior, într-un mod tot mai rațional, a muncii sociale. Numărul de salariați va crește în acest cincinal cu peste 1 milion persoane față de 400—500 mii cît se stabilise în Directivele Congresului al X-lea. Ponderea forței de muncă din industrie și din celelalte ramuri neagricole va ajunge la aproape 60 la sută din totalul populației ocupate. Se prevede ca productivitatea muncii să crească cu 42 la sută în industrie, cu 35 la sută în construcții-montaj, cu 33 la sută în transporturile feroviare. Considerăm însă că aceste prevederi nu corespund pe deplin posibilităților existente, necesităților dezvoltării rapide a economiei naționale, cerințelor ridicării nivelului de trai al poporului și de aceea trebuie depuse eforturi pentru depășirea lor.

În ce privește cheltuielile materiale, ponderea acestora în produsul social urmează să scadă de la 59,2 la sută în 1970 la 54,4 la sută în anul 1975. Deși s-au adus în această direcție unele îmbunătățiri esențiale prevederilor inițiale, vor trebui luate noi măsuri pentru micșorarea continuă a cheltuielilor materiale de producție, care în economia noastră continuă încă să fie mari. Aceasta este o cale principală de creștere a venitului național și, implicit, de îmbunătățire a condițiilor de viață ale maselor.

Volumul comerțului exterior urmează să crească în perioada 1971—1975 cu peste 70 la sută față de cincinalul trecut. Una din cele mai importante sarcini este creșterea eficienței economice a exporturilor, îmbunătățirea structurii acestora, reducerea cheltuielilor de producție ale mărfurilor exportate, valorificarea acestora la prețuri avantajoase pe piața externă. Se impune, de asemenea, reducerea importurilor prin folosirea în măsură sporită a posibilităților interne de aprovizionare cu materii prime, mașini-unelte și instalații. În același timp, vor trebui extinse acțiunile de cooperare industrială cu alte țări — formă superioară a relațiilor economice care stimulează schimburile și sporește eficiența lor.

România va dezvolta în continuare largi raporturi economice cu statele membre ale Consiliului de Ajutor Economic Reciproc, participînd

activ la perfecționarea formelor de cooperare dintre ele. Avînd în vedere că această organizație cuprinde numai o parte a țărilor socialiste, considerăm necesar ca formele de cooperare să fie astfel organizate, încît să facă posibilă lărgirea C.A.E.R.-ului, participarea în cadrul său și a altor țări, atît socialiste, cîu și nesocialiste. Vom extinde în continuare colaborarea noastră cu țările membre ale C.A.E.R., precum și cu toate celelalte țări socialiste, în spiritul deplinei egalități, întrajutorării tovarășești și avantajului reciproc, conștienți că această colaborare înlesnește valorificarea tot mai eficientă a resurselor materiale și umane ale fiecărei țări, progresul fiecărei economii naționale, înflorirea multilaterală a tuturor națiunilor socialiste. (Aplauze puternice).

Vom acționa pentru intensificarea raporturilor de colaborare economică și tehnico-științifică cu țările în curs de dezvoltare, cu tinerele state independente — raporturi a căror semnificație depășește sfera strictă a intereselor economice reciproce, avînd și o pregnantă însemnătate politică. Totodată, ținînd seama de adîncirea diviziunii internaționale a muncii, extindem relațiile pe baza respectului și avantajului reciproc cu țările capitaliste dezvoltate. România consideră că dezvoltarea sa economică — ca de altfel a oricărui stat — este astăzi strîns legată de participarea largă la colaborarea economică și tehnico-științifică internațională, la circuitul mondial de valori. (Aplauze puternice).

Actualul plan cincinal prevede realizarea în continuare a unei rate înalte a acumulării — sursa principală a progresului economic și social; ponderea fondului de acumulare în venitul național va reprezenta 31—32 la sută. Investițiile în economia națională din fondurile centralizate ale statului se vor ridica, pe întreaga perioadă, la circa 470 miliarde lei; din această sumă, peste 52 de miliarde lei se vor folosi pentru construcții de locuințe, spitale, școli, spații comerciale, cantine, șosele, drumuri și alte obiective social-culturale care se răsfrîng în mod nemijlocit asupra creșterii nivelului de trai al poporului. (Aplauze prelungite). În vederea utilizării cu eficiență maximă a acestui uriaș efort de investiții va trebui asigurată intensificarea ritmului de executare a obiectivelor stabilite, intrarea lor în funcțiune la timp, realizarea de la început a tuturor parametrilor tehnico-economici calitativi și cantitativi proiectați.

Și în acest cincinal vom urmări repartizarea rațională a forțelor de producție pe teritoriu, dezvoltarea susținută a județelor mai puțin industrializate — prevăzîndu-se pentru acestea sporuri anuale ale producției industriale de 20—26 la sută. Politica de ridicare economică și socială a tuturor zonelor țării are o importanță esențială pentru creșterea generală a nivelului de trai material și cultural al poporului, este o condiție de bază pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, pentru crearea premiselor în vederea trecerii spre comunism.

Insemnate sarcini revin în acest cincinal cercetării științifice, care capătă un rol tot mai important în viața economică și socială. Ea este chemată să contribuie în mai mare măsură la lărgirea bazei energetice și de materii prime, la elaborarea tehnologiilor de utilizare eficientă a resurselor naturale ale țării, la realizarea de noi materiale și înlocuitori, la conceperea și asimilarea de noi mașini-unelte, utilaje și instalații de înaltă tehnicitate, la creșterea producției agricole vegetale și animale. Soluționarea cu succes a acestor sarcini face necesare dezvoltarea și im-

bunătățirea utilizării bazei materiale a cercetării, concentrarea forțelor științifice în direcțiile hotărâtoare ale progresului tehnic, economic și social al țării.

Un rol esențial în realizarea tuturor obiectivelor pe care ni le propunem în actualul cincinal îl au dezvoltarea și perfecționarea continuă a instrucției publice. Se va extinde sfera de cuprindere a învățământului, învățământul superior tehnic urmînd să fie dezvoltat la dimensiuni sporite față de cele înscrise în planul cincinal. Problema centrală a dezvoltării învățământului nostru în condițiile de astăzi este îmbunătățirea legăturii sale cu practica. Întregul proces de instruire trebuie să pornească de la cerințele economiei, științei și culturii. Vor trebui luate mai rapid măsurile necesare pentru îmbunătățirea dotării cu aparatură modernă a laboratoarelor, pentru amenajarea și dezvoltarea atelierelor-școală și îndeosebi pentru extinderea practicii elevilor și studenților direct în unitățile productive, organizînd participarea lor în tot cursul procesului de învățămînt la activitatea de producție. (Aplauze). Trebuie să tindem spre reunirea institutelor științifice și de proiectare, a întreprinderilor, unităților școlare și facultăților, asigurînd pe această cale fuziunea directă a învățămîntului cu cercetarea și producția. Între marile cuceriri ale orînduirii noastre socialiste se înscriu la locul cel mai de cinste realizările în domeniul formării cadrelor de muncitori calificați și tehnicieni, de ingineri, economiști și alți specialiști, ridicarea a zeci de mii de conducători ai activității economice și sociale. Acestui fapt îi datorăm în primul rînd succesele în făurirea socialismului în patria noastră. (Aplauze puternice). În realizarea hotărîrilor Congresului al X-lea, o deosebită importanță are aplicarea măsurilor privind reciclarea profesională a tuturor salariaților, asigurînd atît împlinirea și aprofundarea cunoștințelor legate de exercitarea în bune condiții a profesiei, cît și însușirea elementelor științei organizării și conducerii societății.

Este necesar să asigurăm ca în toate domeniile de activitate să lucreze oameni cu un larg orizont de cunoștințe profesionale, științifice și de cultură generală, cu o atitudine înaintată față de muncă, față de interesele majore ale societății, cu un înalt spirit de răspundere în gospodărirea acelei părți din avuția națională care le-a fost încredințată. Unul din criteriile principale de promovare a cadrelor în munci de răspundere continuă să fie, bineînțeles, devotamentul profund față de patrie și partid, față de cauza construcției socialismului și comunismului în România. (Aplauze prelungite).

Tovarăși,

Ampla dezvoltare a economiei naționale în acest cincinal se va materializa în ridicarea bunăstării celor ce muncesc. Fondul de consum va spori pe locuitor cu 36 la sută. Salariul minim va crește de la 800 lei, cît este în prezent, la 1 000 lei în 1972 și la 1 100 lei la sfîrșitul anului 1975. (Vii aplauze). Prin majorarea generală a salariilor, care va începe încă din 1972, se va realiza — pînă la sfîrșitul cincinalului — un salariu mediu pe economie de peste 1 800 lei, adică cu aproape 26 la sută mai mare decît anul trecut; dacă ținem seama și de indicele prețurilor, sporul salariului real va fi de 20 la sută. Ca urmare a sporirii salariului mediu

și încadrării unui număr suplimentar de persoane în unitățile socialiste de stat, fondul total de salarii se va mări de la 95 miliarde lei în 1970 la circa 145 miliarde lei în 1975. (Vii aplauze).

Totodată, veniturile țăranimii provenite din munca în cooperativele agricole de producție și gospodăriile personale vor crește în cincinal, pe o persoană activă, cu aproape 30 la sută. Venitul minim garantat pentru cooperatorii care participă cu regularitate la muncă va crește pînă la sfîrșitul cincinalului de la 300 la 400 lei lunar în producția de cîmp, și de la 400 la 500 lei lunar în zootehnie. O importanță deosebită în creșterea bunăstării țăranimii au recentele măsuri adoptate de Comitetul Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român privind acordarea de ajutoare pentru copii, ajutoare pentru naștere, asistență medicală gratuită în spitale, tratament cu plată redusă în stațiuni balneoclimatice și ajutoare în caz de boală.

În condițiile sporirii numărului de pensionari din sistemul asigurărilor sociale cu aproape 38 la sută, pensia medie va crește cu peste 18 la sută.

Se va îmbunătăți alocația de stat pentru copii, cu începere din trimestrul IV al acestui an, stabilindu-se sume majorate și diferențiate, în funcție atît de nivelul veniturilor cît și de numărul copiilor în familie; vor fi urcate plafoanele de venituri în raport de care se fixează alocația și se va extinde acordarea alocației pînă la împlinirea vîrstei de 16 ani. (Vii aplauze). Spre exemplu, o familie din mediul urban cu mai mulți copii al cărei cap de familie are un salariu de pînă la 1 500 lei va primi pentru primul copil 150 lei, pentru al doilea 160 lei, iar pentru al treilea și pentru fiecare din următorii cîte 180 lei. (Aplauze). Fondurile destinate alocațiilor pentru copii se vor mări de la 4,3 miliarde lei în 1970, la 6,7 miliarde lei în 1975, deci cu peste 55 la sută. (Vii aplauze).

Va spori volumul desfacerilor de mărfuri prin comerțul socialist cu 46 la sută. Consumul pe locuitor va înregistra creșteri importante atît la produsele agroalimentare cît și la confecții, țesături, încălțăminte, la bunuri de folosință îndelungată. Se vor extinde serviciile; cincinalul prevede creșterea volumului acestora cu circa 61 la sută, dar consider că există posibilități pentru a depăși cu mult această cifră, urmînd să se elaboreze un program special în acest scop.

Ne propunem, pentru perioada 1971—1975, să continuăm în ritm susținut construcția de locuințe. Din fondurile sau cu sprijinul statului se vor realiza 520 mii apartamente fizice; se estimează, de asemenea, că populația își va construi în regie proprie circa 270 de mii de locuințe, îndeosebi la sate. Se vor asigura astfel condiții ca circa 2,5 milioane de oameni să se mute în case noi. În perioada 1971—1975 se vor construi, de asemenea, peste 72 mii locuri în creșe, față de 28 mii, cîte avem astăzi, și circa 60 mii locuri în grădinițe și case de copii. La aceasta se adaugă creșele și grădinițele care se vor construi la sate de către cooperativele agricole de producție și cooperativele de consum, precum și cele care se vor construi la orașe de către cooperativele meșteșugărești.

Statul nostru va alocă în continuare fonduri însemnate pentru finanțarea acțiunilor social-culturale. Volumul cheltuielilor pentru învățămînt, cultură și artă, sănătate, sport, asistență și asigurări sociale se ridică, pe cincinal, la uriașa cifră de 218 miliarde lei, adică mai mult

decît întregul venit național al țării din anul 1970. Pe un locuitor, cheltuielile social-culturale suportate de stat se măresc de la 1 680 lei în 1970 la 2 260 lei în 1975, ceea ce constituie o sursă importantă de satisfacere a necesităților de viață ale populației. În perspectiva dezvoltării societății noastre, fondurile sociale de consum capătă un rol tot mai însemnat în efortul partidului și statului pentru ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii.

Am schițat, tovarăși, în mod sumar, liniile directoare de dezvoltare a țării noastre în noul cincinal. Înfăptuirea acestui vast program de construcție economică și socială va ridica România pe o nouă treaptă de progres și civilizație, va marca parcurgerea unei noi și însemnate etape pe drumul apropierii țării noastre de statele avansate ale lumii. O dată cu dezvoltarea forțelor de producție, cu creșterea producției de bunuri materiale și spirituale, se va ridica și mai mult nivelul de trai al poporului, se va îmbunătăți viața fiecărui cetățean, înfăptuindu-se astfel obiectivul central al construcției socialiste, felul suprem al întregii politici a partidului nostru comunist — bunăstarea și fericirea omului. (Aplauze puternice, prelungite).

Stimați tovarăși,

După cum este cunoscut, Congresul al X-lea al partidului, o dată cu directivele pentru actualul cincinal, a elaborat orientările de bază ale dezvoltării României pe întreg deceniul 1971—1980. În cursul îmbunătățirii sarcinilor de plan pe perioada 1971—1975 au fost revăzuți și indicatorii creșterii economiei pînă în anul 1980. De asemenea, s-au stabilit unele linii orientative cu privire la evoluția economico-socială a țării în perioada 1980—1990. Aceste prevederi pornesc de la necesitatea asigurării în continuare a unui avînt susținut al forțelor de producție, pe baza aplicării largi a cuceririlor științei și tehnicii moderne în întreaga economie. Ne propunem ca pînă în anii 1985—1990 să creăm o industrie puternică, la nivelul tehnicii și științei moderne, o agricultură intensivă de mare randament, să obținem în toate domeniile o creștere substanțială a productivității muncii, astfel încît România să ajungă la nivelul statelor dezvoltate atît în ce privește producția și venitul național pe locuitor, cît și condițiile de viață ale populației. (Aplauze puternice, prelungite).

Asigurînd, și după actualul cincinal, o rată înaltă a acumulării — de circa 28 la sută — și un ritm mediu anual de creștere industrială de 8—9 la sută, producția industriei va putea spori, față de 1970, de 2,7 ori în 1980, și de aproape 6 ori în 1990.

Modificări radicale vor avea loc în baza tehnico-materială a agriculturii. Astfel, în perioada următoare se va asigura mecanizarea complexă a tuturor lucrărilor agricole. Din 1980 agricultura noastră va dispune de îngrășăminte chimice la nivelul cerințelor agrotehnicii moderne. În cadrul programului de îmbunătățiri funciare, pînă în 1990 va fi irigată practic întreaga suprafață care se justifică din punct de vedere economic. Ținînd seama de influențele deosebit de favorabile pe care le va avea asupra agriculturii crearea acestor condiții, se poate sconta pe o creștere a producției agricole, comparativ cu cincinalul 1966—1970, de 2 ori în 1976—1980, de 2,5 ori în 1981—1985 și de peste 3 ori în 1986—1990.

Ca urmare a industrializării accelerate a țării, la sfârșitul următoarelor două decenii circa 80 la sută din populația ocupată a țării va lucra în ramurile neagricole ale economiei. Aceasta va marca o schimbare uriașă — aș putea spune chiar revoluționară — în structura socială a României, cu repercusiuni profunde în gradul de productivitate a muncii sociale, în condițiile de viață materială și culturală ale întregului nostru popor. (Aplauze puternice).

Pe baza dezvoltării susținute a economiei, venitul național va depăși nivelul anului 1970 de 2,7 ori în 1980 și de 5,7 ori în 1990. Având în vedere că populația se estimează să ajungă la 22,4 milioane de locuitori în 1980 și 24 milioane în 1990, se poate aprecia că venitul național pe locuitor, în prefuri constante, va fi de circa 25 mii lei în 1980 și 50 mii lei în 1990, ceea ce înseamnă un nivel comparabil cu cel din țări dezvoltate din punct de vedere economic. (Aplauze puternice).

Sporirea venitului național va permite ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al poporului. Vor crește volumul și diversitatea bunurilor de consum și ale serviciilor, asigurându-se satisfacerea la un nivel superior a nevoilor întregii populații. În următoarele două decenii se va asigura un ritm susținut de creștere a fondului de locuințe; spre exemplu, continuând să construim în București, în fiecare din viitoarele trei cincinale, câte 120 000—150 000 apartamente, vom asigura locuințe noi pentru o populație egală cu întreaga populație de astăzi a Capitalei; practic, după 1980, în Capitală problema locuințelor va fi soluționată. (Aplauze). În următorii 15—20 de ani se prevăd, de asemenea, desfășurarea unei vaste activități conștiente, dirijate, de dezvoltare și sistematizare a localităților rurale, crearea a 250—300 noi centre urbane — dublindu-se astfel numărul orașelor existente — și, în același timp, ridicarea economică și socială a tuturor comunelor. Toate aceste măsuri vor duce la profunde transformări în viața satului românesc, reducând în mod simțitor deosebirile dintre oraș și sat, asigurând o puternică apropiere a condițiilor de viață din aceste două medii.

Vor trebui luate, în cel mai scurt timp, măsuri pentru prevenirea poluării aerului și apelor, pentru protejarea naturii și mediului ambiant, pentru a asigura populației condiții cât mai bune de muncă și de viață.

Sînt în curs de elaborare studiile privind crearea condițiilor necesare — îndeosebi prin extinderea mecanizării și automatizării producției — pentru ca pînă la sfârșitul acestui cincinal să se treacă la reducerea săptămînii de lucru.

Un puternic avînt vor cunoaște învățămîntul, instrucția publică generală. Avem în vedere ca după anul 1980 să trecem la generalizarea liceului; o dată cu aceasta, se prevede extinderea largă a învățămîntului superior, numărul studenților și al cursanților școlilor de specializare postliceale, raportat la 10 000 de locuitori, urmînd să se mărească de la 90 în 1970 la peste 100 în 1980 și circa 150 în 1990.

În vederea întocmirii studiilor de perspectivă mai îndelungată cu privire la evoluția economico-socială a țării, plenara Comitetului Central a hotărît să se înființeze o comisie centrală de partid și de stat care va elabora prognozele dezvoltării României în perioada 1976—1990, iar pentru unele sectoare pînă în anul 2000. La elaborarea prognozelor și direcțiilor principale de dezvoltare în perspectivă a patriei trebuie pornit de la legile obiective ale dezvoltării sociale, de la realitățile concrete ale

țării noastre, precum și de la tendințele revoluției tehnico-științifice pe plan mondial.

Pe această bază se va elabora programul dezvoltării în următorii 15—20 ani a României socialiste. În fapt, acesta va fi însuși programul partidului, în centrul lui aflându-se, ca obiectiv fundamental pentru etapa respectivă, realizarea societății socialiste multilateral dezvoltate. (Aplauze puternice). În această perioadă forțele de producție vor cunoaște o impetuoasă creștere și diversificare, ducând la o radicală transformare a structurii economice și sociale a țării. Se va realiza o puternică apropiere între munca fizică și intelectuală; între muncitori, țărani și intelectuali, se va produce o profundă omogenizare a națiunii noastre socialiste. Totodată, se va realiza o tot mai mare abundență de bunuri de consum și, pe această bază, îmbunătățirea substanțială a condițiilor de viață ale întregului popor. Munca va deveni tot mai mult o onoare și o necesitate vitală pentru toți membrii societății. În toată această perioadă va acționa în continuare principiul de repartitie socialist, valabil pentru prima fază a comunismului — „de la fiecare după capacitate, fiecăruia după muncă”. Totodată, vor spori în mod deosebit cheltuielile sociale, contribuind la satisfacerea într-o măsură tot mai însemnată a cerințelor materiale și spirituale ale oamenilor muncii.

În procesul acestor transformări, cu adevărat revoluționare, în dezvoltarea forțelor de producție, în perfecționarea relațiilor din societate, sub influența aplicării în viață a celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, se vor crea condițiile pentru elaborarea programului de trecere treptată la făurirea societății comuniste în România. (Aplauze puternice, prelungite).

UN OBIECTIV ESENȚIAL AL ETAPEI ACTUALE — PERFECTIIONAREA CONTINUĂ A ORGANIZĂRII SOCIETĂȚII

Stimați tovarăși,

Modificările rapide care au loc în baza tehnico-materială, în structura și suprastructura noii orânduiri impun, ca o necesitate obiectivă, perfecționarea continuă a conducerii economiei, a întregii activități sociale, în vederea asigurării concordanței între dezvoltarea forțelor de producție și relațiile de producție, între realitățile dinamice ale vieții noastre materiale și spirituale și formele și metodele de organizare și conducere a societății.

Sînt cunoscute măsurile adoptate în ultimii ani de conducerea partidului, în spiritul hotărîrilor Conferinței Naționale, pentru îmbunătățirea organizării, conducerii și planificării economiei. În perfecționarea vieții economice partidul nostru pornește de la necesitatea îmbinării conducerii pe bază de plan unic, cu dezvoltarea autonomiei colectivelor de muncă, cu lărgirea atribuțiilor întreprinderilor. Punem accentul pe o mai bună folosire conștientă a factorilor economici, a acțiunii legilor economice obiective, inclusiv a legii valorii, pe studierea cerințelor pieței, pe dezvoltarea largă a inițiativei de jos. În același timp, considerăm necesar să folosim

tot mai bine posibilitățile economiei socialiste de a asigura organizarea pe baza unei concepții unitare a întregii producții sociale.

O importanță deosebită în desfășurarea vieții economice și sociale au relațiile de repartitie. După cum se știe, o dată cu lichidarea exploataării omului de către om a fost abolit și principiul capitalist de repartitie a venitului, generator de profunde inegalități sociale, și a fost introdus principiul de repartitie socialist. Noi pornim însă de la faptul că și în socialism se mai manifestă fenomene de inegalitate economică, precum și tendințe parazitare; de aceea, partidul nostru acționează pentru asigurarea unor raporturi echitabile între veniturile diferitelor categorii sociale, ținând cont, în primul rînd, de aportul fiecăruia la producția și viața socială, dar, totodată, și de posibilitățile economice ale țării, de tendința obiectivă a apropierei nevoilor membrilor societății noastre. Se mai întîlnesc și la noi unii oameni care ar dori să primească cît mai mult de la societate și, dacă se poate, să dea cît mai puțin, sau nimic, societății. Ceea ce se cere este ca fiecare cetățean să înțeleagă că de munca, de efortul său depînd progresul societății, ridicarea nivelului de trai al tuturor. Fiecare trebuie să vadă nu numai interesele înguste, personale, ci să aibă permanent în vedere interesele generale ale societății căreia este necesar să-i consacre energia și forța lor creatoare. (Vii aplauze). În același timp, pornind de la deosebiri ce se mențin între diferite forme ale muncii concrete, partidul nostru se pronunță cu hotărîre împotriva oricăror tendințe, de egalitarism mic-burghez. Unui ar dori să fie retribuiți 'ca și cînd am fi ajuns în comunism, în sensul de a primi de la societate după nevoi, dînd în schimb după capacitate — sau chiar mai puțin. Concepțiile egalitariste despre retribuție — care, practic, cred că nici în comunism nu vor putea fi aplicate — nu au nimic comun cu principiile după care se ghidează azi societatea noastră. Noi trebuie să ținem seama, pe de o parte, de aportul fiecăruia la munca generală, iar, pe de altă parte, de existența deosebirilor în necesitățile oamenilor care, fără îndoială, vor mai dăinui. Diferențierea stimulativă a veniturilor, pe de o parte, menținerea acestora în limite raționale, socialmente justificate, pe de alta, realizarea unei corelații judicioase între retribuirea directă și fondurile sociale de consum sînt preocupări permanente ale partidului și statului în efortul pentru înfăptuirea principiilor echității socialiste în patria noastră.

Acordăm, după cum se știe, o atenție esențială îmbunătățirii activității statului socialist, al cărui rol crește tot mai mult, pe măsura progresului societății, a amplificării și diversificării vieții economice și sociale. Nu este nici o contradicție în această afirmație; dimpotrivă, ea exprimă înțelegerea dialectică a rolului și esenței statului socialist. Creșterea atribuțiilor statului nu înseamnă dezvoltarea laturilor administrative sau represive ale activității sale, ci, dimpotrivă, diminuarea acestora în avantajul amplificării muncii de organizare și conducere a întregii vieți economice și sociale. Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate impune forme superioare de conducere conștientă, unitară, a tuturor domeniilor și proceselor economico-sociale, de organizare a participării maselor largi populare la viața obștească. Noi sîntem însă împotriva acelor teorii sau tendințe după care ar trebui să lăsăm reglementarea vieții economice și sociale la voia întîmplării, la discreția pieței, a legii cererii și ofertei. Considerăm aceste concepții dăunătoare pentru societatea noastră. După cum

se ştie, corespunzător cerinţelor vieţii în etapa actuală a dezvoltării societăţii s-au adoptat în ultimii ani o serie de măsuri care au dus la ridicarea nivelului activităţii organelor de stat, de sus şi pînă jos, care au sporit rolul Marii Adunări Naţionale şi al Consiliului de Stat, au lărgit atribuţiile şi iniţiativa organelor locale ale puterii.

În spiritul hotărîrilor Congresului al X-lea trebuie să acţionăm în continuare pentru perfecţionarea activităţii statului nostru socialist. Avem în vedere, în primul rînd, lărgirea activităţii legislative a Marii Adunări Naţionale, astfel ca toate normele esenţiale care guvernează viaţa societăţii să nu mai fie reglementate prin hotărîri ale Consiliului de Miniştri sau decizii ale altor organe executive, ci să fie emanaţia forului suprem al ţării. În vederea îmbunătăţirii acestei activităţi, se va crea Consiliul legislativ, organ de specialitate chemat să ajute la coordonarea sistemului nostru de legi, precum şi la avizarea proiectelor de lege şi a altor acte normative. În scopul intensificării activităţii Marii Adunări Naţionale va trebui, de asemenea, studiată posibilitatea ca unele probleme să fie examinate nu în cadrul şedinţelor plenare, ci în secţiuni specializate ale Marii Adunări Naţionale care să aibă imputernicirea de a lua unele hotărîri atît în materie de elaborare a legilor, cît şi în exercitarea controlului activităţii organelor executive. Se impune a fi dezvoltată experienţa cîpătată pînă acum — şi care s-a dovedit utilă — în organizarea controlului de către Consiliul de Stat şi comisiile permanente ale Marii Adunări Naţionale asupra bunei desfăşurări a activităţii aparatului de stat, asupra diferitelor sectoare ale activităţii economico-sociale. Trebuie să spunem, cu acest prilej, că în ultimul timp s-a obţinut o îmbunătăţire simţitoare în activitatea guvernului ţării noastre, ca urmare a aplicării măsurilor adoptate de Conferinţa Naţională. Totodată, avem în vedere noi măsuri — din care unele sînt în curs de aplicare — pentru perfecţionarea în continuare a activităţii guvernului spre a asigura rezolvarea cit mai operativă a tuturor problemelor pe care le ridică progresul economiei naţionale, buna funcţionare a administraţiei de stat.

Este necesar să acţionăm în continuare pentru lichidarea fenomenelor de centralism excesiv, a manifestărilor de birocratism, pentru simplificarea activităţii aparatului administrativ, pentru întărirea legăturilor tuturor organelor de stat cu masele largi de oameni ai muncii.

Paralel cu activitatea de organizare a vieţii economice, sociale şi culturale, statului nostru îi revine, ca o îndatorire fundamentală — în condiţiile cînd în lume există imperialism, forţe reacţionare ostile socialismului — luarea tuturor măsurilor necesare pentru apărarea ţării, pentru salvagardarea vieţii şi muncii paşnice, creatoare, a poporului român. Partidul şi guvernul acordă toată atenţia întăririi capacităţii defensive a ţării, perfecţionării organizării şi întăririi forţelor noastre armate, chemate să apere cuceririle socialiste ale poporului, independenţa şi suveranitatea României. (Aplauze puternice). Ținînd seama că în condiţiile de azi un război antiimperialist, de apărare, poate fi numai un război popular, partidul şi guvernul se preocupă de întărirea forţei de luptă a întregului popor. În acest scop sînt asigurate instruirea şi dotarea corespunzătoare a gărzilor patriotice — formaţiuni înarmate ale clasei muncitoare, tărânimii şi intelectualităţii, cu vechi şi glorioase tradiţii în ţara noastră. De asemenea, partidul se îngrijeşte de pregătirea militară a tineretului nostru, devotat fără margini patriei şi poporului, gata oricînd să apere cu supre-

mul sacrificiu glia străbună, orinduirea nouă, socialistă, înălțată pe pă-mîntul României. (Aplauze prelungite).

Totodată, țara noastră dezvoltă cooperarea militară cu țările membre ale Tratatului de la Varșovia — creat în urma înființării N.A.T.O., pentru timpul cît va exista acesta, ca instrument de apărare a statelor membre împotriva unui atac imperialist în Europa. Participînd la Tratatul de la Varșovia care, așa după cum arată statutul, are un caracter vremelnic, trebuie să înțelegem că este necesar să ne preocupăm de întărirea continuă a armatei noastre naționale, și, totodată, să dezvoltăm colaborarea și schimbul de experiență cu armatele tuturor țărilor socialiste, indiferent de apartenența sau neapartenența lor la acest tratat. Aceasta pentru că și după desființarea N.A.T.O. și a Tratatului de la Varșovia vor continua încă multă vreme să existe armate naționale; atîta timp cît nu se va ajunge la lichidarea tuturor armatelor, la dezarmare, noi vom dezvolta și întări capacitatea noastră de apărare.

Partidul și guvernul acordă, de asemenea, o atenție deosebită întăririi organelor de securitate, perfecționării activității lor menite să zădărnicească acțiunea oricăror elemente ostile care ar îndrăzni să uneltească împotriva orinduirii noastre; ne îngrijim de întărirea miliției, chemată să acționeze împotriva elementelor antisociale, să apere liniștea publică și interesele cetățenilor.

Am acordat și acordăm o atenție neslăbită întăririi legalității socialiste, combaterii abuzurilor și ilegalităților de orice fel, instaurării ferme în întreaga viață socială a autorității legii — egală pentru toți cetățenii, indiferent de funcție, de categorie socială sau de naționalitate.

Pornind de la adevărul marxist-leninist, confirmat de viață, că socialismul nu poate fi decît creația conștientă a maselor, partidul nostru a acționat și acționează consecvent pentru adîncirea continuă a democrației socialiste. (Vii aplauze). Perfecționarea formelor de manifestare a democrației socialiste, extinderea libertăților cetățenești întăresc tot mai mult coeziunea orinduirii noastre noi, unitatea de granit a întregului popor în jurul partidului comunist.

Un rol crescînd în asigurarea cadrului de participare a oamenilor muncii la conducerea societății au organizațiile de masă și obștești. Fiind reprezentate în diferite organe de conducere colectivă, ele au totodată posibilitatea să influențeze asupra hotărîrilor și măsurilor ce se iau, în sensul reflecției cît mai judicioase a intereselor celor ce muncesc.

Experiența țării noastre, ca și a celorlalte țări ce făuresc noua orinduire, demonstrează că socialismul ridică pe un plan superior procesul de dezvoltare a națiunii, sporește potențele sale creatoare. Întemeindu-se pe lichidarea exploatării și asupririi, pe instaurarea dreptății și egalității sociale, națiunea socialistă asigură pentru prima oară unitatea de interese a tuturor celor ce muncesc. În condițiile specifice României, partidul comunist abordează problema națiunii în strînsă legătură cu existența de secole pe teritoriul țării, alături de români, a populației maghiare, germane, sirbe și de alte naționalități. Rezolvarea justă, în spiritul marxism-leninismului a problemei naționale, asigurarea egalității în drepturi a tuturor cetățenilor patriei, fără deosebire de naționalitate, au cimentat trainic frăția și unitatea poporului român și naționalităților conlocuitoare. În lumina teoriei marxist-leniniste despre națiune, a convingerii că na-

țiunea are o perspectivă îndelungată de existență, partidul nostru privește și problema naționalităților pornind de la considerentul că acestea își vor păstra multă vreme o identitate proprie, vor continua să aibă în sinul societății un loc și un rol bine definite. Pornim, de asemenea, de la înțelegerea procesului legic al dezvoltării și înfloririi continue a națiunii socialiste, fiind convinși că aceasta va asigura unirea tot mai strinsă în munca și lupta pentru prosperitatea patriei comune a tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate. (Aplauze puternice). Așa cum am mai spus nu demult, în acele localități unde de veacuri, alături de români, trăiesc oameni de alte naționalități, maghiari, germani, sirbi, ucraineni, ei cu toții vor trăi și în continuare împreună, pentru că nici unul nu are unde să plece. Locul lor este aici, pe acest pământ, unde, strâns uniți, vor făuri societatea socialistă și comunistă. (Aplauze puternice).

În abordarea problemei conducerii economico-sociale pornim de la considerentul că în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate avîntul forțelor de producție, complexitatea vieții societății fac să crească tot mai mult rolul factorului conștient, al activității organismelor de stat și economice chemate să dirijeze întregul efort al poporului, pe baza unui plan unic, pentru progresul și prosperitatea patriei. De aceea vom acționa pentru perfecționarea continuă a conducerii societății pe baze științifice moderne, adoptînd permanent forme și metode de organizare corespunzătoare cerințelor în continuă schimbare ale vieții, asigurînd participarea tot mai largă a maselor populare la luarea hotărîrilor, la adoptarea și înfăptuirea programelor privind mersul înainte al societății. Aceasta este una din condițiile esențiale ale înfăptuirii cu succes a marilor obiective pe care ni le-am propus, ale înaintării rapide a României pe calea luminoasă spre comunism. (Aplauze puternice, prelungite).

PARTIDUL ESTE POPORUL REPREZENTAT PRIN CEI MAI BUNI FII AI SĂI

Stimați tovarăși,

Trecînd în revistă istoria de o jumătate de secol a partidului, este un motiv de justificată satisfacție să putem constata că toate victoriile poporului român, toate marile sale înfăptuiri în procesul transformării revoluționare a societății se datoresc activității creatoare a Partidului Comunist Român, liniei sale politice, marxiste-leniniste. (Aplauze puternice, îndelungate).

Viața dovedește că, de-a lungul întregii sale existențe, partidul nostru comunist a fost cel mai fidel exponent al intereselor clasei muncitoare, ale tuturor oamenilor muncii de la orașe și sate, indiferent de naționalitate, că el a slujit cu credință neclintită cauza libertății și fericirii poporului. Politica partidului s-a identificat cu cele mai avansate năzuințe ale maselor, a dat expresie înseși cerințelor obiective ale dezvoltării noastre sociale, ale progresului material și spiritual al României. Prin aceasta, prin uriașa muncă politică și organizatorică desfășurată pentru construirea socialismului, Partidul Comunist Român s-a afirmat, în fapt, drept forța politică conducătoare a societății, recunoscut ca atare de întregul popor. (Aplauze puternice, prelungite).

Partidul nostru reunește astăzi în rindurile sale peste 2 100 000 membri — cei mai înaintați muncitori, țărani, intelectuali, oameni ai muncii români, maghiari, germani, sirbi, de alte naționalități, practic reprezentanții tuturor categoriilor sociale, vîrstnici și tineri. Peste 44 la sută din membrii săi — adică 940 000 — sînt muncitori, ceea ce reflectă poziția conducătoare a clasei muncitoare în societatea noastră; mai mult de o jumătate de milion de comuniști — adică peste 25 la sută din membrii partidului — provin din rîndul țăranilor; un număr însemnat de ingineri, economiști, cadre didactice, oameni de știință, artă, cultură sînt membri ai partidului. Femeile reprezintă peste 20 la sută din efectivul partidului, dar considerăm aceasta ca o deficiență pe care trebuie să o lichidăm pentru că — în societate, și cu deosebire în anumite sectoare de activitate — femeile dețin un rol și un procent mult mai mare. Este necesar ca femeile să aibă un loc mai important în partid, deci și în organele de conducere ale partidului, precum și în stat, inclusiv în guvernul țării noastre. (Vii aplauze). Întrunind o asemenea largă reprezentare a celor mai importante forțe sociale ale țării, înarmat cu concepția revoluționară, științifică a materialismului dialectic și istoric, partidul nostru comunist constituie forumul de elaborare a liniei generale și a strategiei construcției socialiste în România. Niciodată, în milenara sa istorie, poporul român n-a avut un asemenea conducător călit și încercat în lupte, o asemenea forță de avangardă în stare să-l ducă cu mînă sigură către țelurile spre care aspiră. Intrînd în cel de-al șaselea deceniu al existenței sale, Partidul Comunist Român — puternic, unit, strîns legat de masele largi populare — își îndeplinește cu cinste misiunea istorică de călăuză a întregului popor pe calea socialismului, bunăstării și fericirii. (Aplauze puternice, îndelungate).

Stimați tovarăși,

În întreaga sa activitate partidul nostru ține seama de legile obiective ale dialecticii, de faptul că societatea, inclusiv societatea socialistă, se dezvoltă prin înfruntarea dintre vechi și nou — care constituie însuși factorul motor al progresului. Lupta dintre vechi și nou este generată în socialism atît de existența rămășițelor vechii orînduiri în gîndire și morală, în raporturile dintre oameni, cît și de schimbările rapide ce au loc în societate, de faptul că conștiința rămîne în urma dezvoltării vieții materiale. În același timp, deși în noua orînduire nu mai există clase antagoniste, categoriile și păturile sociale existente au unele interese specifice de care trebuie să se țină seama în construcția socialistă; această situație va continua încă mult timp, pînă la dispariția totală a deosebirilor de clasă, pînă la omogenizarea deplină a societății.

Ignorarea sau subaprecierea faptului că în societatea socialistă există contradicții, nesocotirea necesității de a acționa pentru soluționarea lor judicioasă duc la agravarea acestora, contradicțiile putînd lua forme antagoniste, evoluînd chiar pînă la apariția unor conflicte sociale. Pornind de la teza marxistă că făurirea socialismului este rodul activității conștiente, datoria partidului este de a studia și înțelege la timp toate contradicțiile ce se manifestă în societate, de a acționa cu hotărîre pentru eliminarea fenomenelor negative din viața socială. Totodată, partidul trebuie să stu-

dieze și să înțeleagă tendințele și fenomenele noi, să creeze condiții politice, economice, organizatorice necesare promovării noului, astfel ca legile dialectice să se manifeste nu stihinic, ci în mod organizat, pe baza unei activități conștiente. În aceasta se exprimă pînă la urmă rolul de conducător și organizator al partidului în societatea socialistă.

Una din căile de perfecționare continuă a vieții economice și sociale, a relațiilor socialiste de producție și a raporturilor dintre oameni, este promovarea consecventă a criticii și autocriticii, chemată să stimuleze lupta noului împotriva vechiului, triumful a tot ce este înaintat în societate. Considerînd că dezvoltarea neajunsurilor și lipsurilor este o condiție a însăși înlăturării lor, a mobilizării celor ce muncesc în direcția îmbunătățirii continue a muncii, partidul nostru scoate la iveală și înfățișează în mod deschis stările de lucruri negative din societate, acționează neînterupt pentru îndreptarea greșelilor, pentru perfecționarea întregii noastre activități. Dezbaterea exigentă, principală a tuturor aspectelor vieții și muncii partidului sporește combativitatea comuniștilor, a organizațiilor de partid, asigură ca fiecare organizație să fie cu adevărat forța dinamică a colectivului din care face parte. Folosirea largă a acestei metode comuniste de muncă în întreaga viață socială constituie un mijloc de punere în valoare a experienței colective a celor ce muncesc, a inițiativei și competenței constructorilor socialismului, a devotamentului lor față de noua orînduire pe care o doresc cît mai înfloritoare. Promovarea cu curaj a criticii și autocriticii în întreaga activitate de partid și de stat, în viața socială, constituie dovada seriozității, a spiritului de exigență și răspundere a partidului comunist, a încrederii sale profunde în mase, în forța lor creatoare, este expresia capacității partidului de a ține pasul cu cerințele dezvoltării continue a societății, de a conduce cu succes marea operă de făurire a orînduirii comuniste. (Aplauze prelungite).

Tocmai de aceea partidul conduce societatea în condițiile unui larg și permanent dialog cu masele de oameni ai muncii, în cursul căruia se produce un flux continuu de idei și experiențe, atît de la partid la mase, cît și de la mase spre partid. Aceasta este garanția că politica partidului nostru, programul său, hotărîrile și măsurile sale corespund intereselor și aspirațiilor tuturor categoriilor de oameni ai muncii, întregii națiuni socialiste. (Vii aplauze).

Este cunoscut că în decursul istoriei sale au fost perioade cînd partidul nostru a avut de făcut față unor lupte fracționiste, care i-au adus multe daune și i-au slăbit, în împrejurările respective, capacitatea de luptă. Tocmai bazat pe această experiență, partidul nostru acordă o atenție deosebită întăririi continue a unității rîndurilor sale, considerînd aceasta drept una din condițiile de bază ale îndeplinirii misiunii istorice ce-i revine în societate. De aceea nu admitem și nu vom admite nici un fel de acțiuni care ar putea slăbi unitatea, capacitatea de luptă a partidului. (Aplauze puternice). Numai procedînd astfel, ne facem datoria față de partid, față de popor, față de interesele construirii socialismului în patria noastră, față de cauza generală a socialismului și comunismului. (Aplauze îndelungate).

În același timp, ne preocupăm permanent de dezvoltarea democrației interne de partid. Este cunoscut că, îndeosebi după Congresul al IX-lea, a crescut continuu rolul organelor și activului de partid, toate hotărîrile

privind politica internă și externă fiind rodul activității colective a acestora, a tuturor comuniștilor. Comitetul nostru Central și-a îmbunătățit, de asemenea, modul de lucru, dezbătând și pronunțându-se în mod colectiv asupra celor mai importante probleme ale dezvoltării societății, manifestându-se în fapt ca stat major al întregii activități de construcție a socialismului în România. (Aplauze puternice, prelungite). Creînd cadrul larg de dezbateră organizată a tuturor problemelor, noi avem în vedere, totodată, necesitatea ca fiecare comunist, fiecare activist să acționeze cu toată fermitatea pentru transpunerea în viață a hotărîrilor de partid, neadmițînd nici o încălcare a principiilor și normelor care stau la baza activității partidului nostru comunist. Întărirea disciplinei conștiente reprezintă o parte inseparabilă a democrației noastre de partid. Democrația și disciplina constituie o unitate dialectică care asigură forța partidului, coeziunea sa de granit, capacitatea organizatorică și politică de a conduce poporul în opera de făurire a noii orînduiri sociale. (Aplauze puternice).

Îndeplinirea cu succes de către partid a rolului ce-i revine în societate depinde, în măsură tot mai însemnată, de ridicarea nivelului ideologic și politic al comuniștilor, de lărgirea orizontului lor de cunoștințe, de dezvoltarea capacității de a înțelege procesele sociale ale lumii contemporane, de a se orienta de sine stătător, în mod just, în lumina învățaturii marxist-leniniste, în toate împrejurările vieții, în întreaga lor activitate. De asemenea, formarea unui om multilateral pregătit, cu o concepție avansată despre lume și societate, educat în spiritul patriotismului și internaționalismului proletar, cu o înaltă moralitate și o bogată viață spirituală, constituie o necesitate obiectivă, o cerință legică a progresului societății socialiste și, totodată, obiectivul fundamental al activității ideologice a partidului. Educația socialistă presupune, în același timp, combaterea hotărîră a tuturor influențelor străine din conștiința oamenilor, a tendințelor individualiste, a vechilor mentalități, a ideilor și concepțiilor retrograde, idealiste, propagate pe diferite căi din lumea capitalistă.

Dezvoltarea conștiinței socialiste este un proces complex la care sînt chemați să concure activ toți factorii educativi de care dispune societatea noastră. Sarcini importante revin în acest sens mijloacelor de informare în masă — organelor de presă, emisiunilor de radio și televiziune, publicațiilor periodice de toate genurile. Informînd obiectiv opinia publică asupra procesului construcției socialiste, asupra marilor victorii ale poporului român pe drumul vieții noi, luînd atitudine critică față de lipsuri și neajunsuri, aceste instrumente trebuie să acționeze și mai perseverent, la un nivel calitativ superior, pentru dezbateră aprofundată și elucidarea, de pe pozițiile filozofice ale partidului nostru, a tuturor problemelor ce compun astăzi universul spiritual al oamenilor muncii. De asemenea, o puternică influență în direcția formării omului nou exercită literatura, cinematografia, arta plastică, muzica, teatrul, chemate să redea cît mai bogat și convingător, prin graiul minunat al artei, cronica clocotitoarei epoci pe care o trăim, tabloul impresionant al muncii eroice și al vieții noi a națiunii noastre, ampla frescă a transformărilor revoluționare ale societății românești și, în același timp, să înfățișeze imaginea însușeșitoare a zilei de mîine, a viitorului măreț al comunismului — idealul pentru care luptă întregul nostru partid. (Aplauze puternice).

La jubileul gloriosului său semicentenar, în momentul când intră în a doua jumătate de secol a eroicei sale existențe, în fața Partidului Comunist Român stau sarcini mărețe, o vastă perspectivă de muncă și luptă în slujba poporului. În epoca ce vine, pentru o lungă perioadă de timp, partidul nostru va avea de jucat un rol tot mai important în societate, îndeplinind misiunea de forță politică conducătoare conștiința a tuturor sectoarelor de activitate. Aceasta ne impune să acționăm cu hotărîre pentru ridicarea continuă a nivelului teoretic al întregului partid, pentru înarmarea tuturor cadrelor, a tuturor comunistilor cu cele mai noi cuceriri ale științei conducerii, cu cele mai noi descoperiri ale științei în general, pentru perfecționarea tuturor formelor și metodelor noastre de muncă. Procedînd astfel, partidul nostru își va îndeplini tot mai bine rolul de motor dinamizator al întregii societăți, pe drumul socialismului și comunismului. (Aplauze prelungite).

A intrat în obișnuință să vorbim despre partid ca despre o noțiune generală, idealizîndu-l. Cîteodată uităm însă că, de fapt, partidul sînt oamenii, istoria sa este istoria oamenilor, conștiința lui este conștiința oamenilor. Putem spune cu deplin temei: partidul sîntem noi, membrii săi, reprezentanții poporului. El nu este nici mai bun, nici mai rău decît sîntem noi, clarviziunea sa este clarviziunea colectivă a membrilor săi, a conducerii sale. Sîntem astăzi întru totul îndreptățiți să afirmăm: partidul este poporul, reprezentat prin cei mai buni fii ai săi. (Aplauze puternice, îndelungate).

De aceea, doresc să adresez clasei muncitoare, tuturor oamenilor muncii următorul apel: Dacă vreți ca partidul să fie puternic, să-și poată îndeplini și în viitor, cu cinste, misiunea istorică, vegheați permanent la întărirea rîndurilor sale, asigurați împropătarea sa cu cei mai buni dintre voi, acționați pentru apărarea unității sale! Uniți-vă strîns în jurul său! Partidul trăiește prin voi și pentru voi, de voi depinde ca el să fie veșnic tînăr și atotputernic! (Aplauze puternice, îndelung repetate, urale).

POLITICA EXTERNĂ A ROMÂNIEI — EXPRESIE A INTERESELOR POPORULUI ROMÂN, A CERINTELOR DEZVOLTĂRII SOCIETĂȚII CONTEMPORANE

Stimați tovarăși,

Sărbătorim a 50-a aniversare a partidului în condițiile unor profunde transformări în viața social-politică a lumii, în gîndirea și cunoașterea umană, în raportul de forțe pe plan mondial, în condițiile în care noi și noi forțe sociale se înregimentează în lupta pentru progres social, pentru democrație și pace.

Caracteristica esențială a epocii contemporane este afirmarea socialismului într-un număr tot mai mare de state, creșterea rolului și influenței lui în viața internațională. După cum se știe, victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a pus bazele făuririi primului stat socialist din lume, a produs o breșă adîncă în sistemul capitalist mondial, a adîncit criza generală a capitalismului, a inaugurat era revoluțiilor proletare, a dat un puternic avînt luptei pentru eliberare națională și socială. Popoarele so-

vietice au construit cu succes socialismul și au trecut la crearea bazei tehnico-materiale a societății comuniste. Existența Uniunii Sovietice — cu uriașul ei potențial economic, politic și militar — a avut și are un rol deosebit de important în lupta forțelor revoluționare, progresiste din întreaga lume, a exercitat și exercită o puternică influență asupra evoluției vieții internaționale. (Aplauze puternice).

După cel de-al doilea război mondial, în condițiile înfringerii fascismului, ca rezultat al creșterii avântului revoluționar al popoarelor, al sporirii rolului și capacității de luptă a partidelor comuniste și muncitorești, în lume s-au produs noi și profunde schimbări. După cum se știe, revoluția populară a ieșit victorioasă și socialismul a triumfat în România și într-un șir de alte țări europene: Republica Populară Albania, Republica Populară Bulgaria, Republica Socialistă Cehoslovacă, Republica Democrată Germană, Republica Socialistă Federativă Iugoslavia, Republica Populară Polonă și Republica Populară Ungară. (Aplauze puternice).

O uriașă însemnătate internațională a avut victoria luptei revoluționare purtată timp de aproape două decenii de către poporul chinez, sub conducerea partidului comunist, pentru răsturnarea vechiului regim și lichidarea dominației imperialiste. Crearea Republicii Populare Chineze a determinat o cotitură radicală în destinele poporului chinez și, totodată, a produs o schimbare istorică în raportul de forțe pe plan mondial. (Aplauze puternice). Apariția pe scena politică a lumii a Republicii Populare Chineze, crearea Republicii Populare Democrate Coreene și a Republicii Democrate Vietnam, precum și existența Republicii Populare Mongole au sporit considerabil forțele socialismului, făcând ca ele să înglobeze peste o treime din populația planetei. A avut, de asemenea, o importanță deosebită victoria revoluției în Cuba, crearea primului stat socialist pe continentul american. (Aplauze puternice).

Ca urmare a ieșirii socialismului din cadrul unei singure țări, a afirmării sale pe o mare suprafață a lumii, a victoriei noii orînduiri în 14 state, a apărut sistemul socialist mondial. El întruchipează o realitate socială obiectivă, exprimă existența socialismului, ca mod de producție, într-un număr de state ce se dezvoltă independent, într-o mare diversitate de condiții economice și politice, de particularități istorice, și care construiesc noua orînduire călăuzindu-se după legile sociale obiective, după învățătura marxist-leninistă. Întărirea continuă a sistemului socialist mondial, are loc ca rezultat al unui proces legic, atît prin înflorirea continuă a țărilor socialiste, cît și prin trecerea a noi și noi popoare pe calea făuririi noii orînduiri. (Aplauze).

O altă caracteristică a dezvoltării sociale contemporane este afirmarea tot mai puternică — drept cea mai remarcabilă forță socială a lumii — a clasei muncitoare. Cresc continuu amploarea și avîntul luptei revoluționare a proletariatului din țările capitaliste, sporește rolul său în viața politică, în înfruntarea cu clasele exploatare, cu monopolurile, în apărarea drepturilor economice și politice ale celor ce muncesc. În cursul bătăliilor de clasă se manifestă tot mai evident tendința spre realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare, se dezvoltă și se întărește colaborarea partidelor comuniste cu partidele socialiste și social-democrate, cu alte organizații ale clasei muncitoare. Atît experiența noastră proprie, cît și experiența mișcării muncitorești internaționale, arată că numai acțio-

nînd unită clasa muncitoare își poate îndeplini misiunea istorică în lupta revoluționară, poate coaliza în jurul său toate forțele progresiste, înaintate ale societății, poate conduce cu succes popoarele spre eliberarea socială și națională.

Analiza proceselor care au loc în lumea de azi scoate în evidență dezvoltarea și maturizarea partidelor comuniste și muncitorești dintr-un număr tot mai mare de țări capitaliste, afirmarea lor ca forțe politice naționale ce se bucură de adeziunea și simpatia maselor largi și au un cuvînt greu de spus în viața statelor respective.

Prăbușirea sistemului colonial al imperialismului a determinat modificarea radicală a hărții social-politice a lumii și a raportului de forțe pe plan internațional. Noile state apărute în perioada postbelică își afirmă tot mai energic hotărîrea de a-și apăra independența cucerită prin luptă, de a găsi căi de dezvoltare democratică, socialistă, care să le permită valorificarea în folosul propriu a bogățiilor naționale, înfăptuirea aspirațiilor de bunăstare ale poporului. Experiența istorică învederează importanța deosebită pe care o are pentru salvagardarea cuceririlor dobîndite, pentru apărarea împotriva politicii de dominație a imperialismului, unirea, în aceste țări, a tuturor forțelor revoluționare și democratice, în rîndul cărora un loc de seamă îl ocupă comuniștii.

O deosebită intensificare cunosc mișcările sociale din țările Americii Latine și Africii, lupta popoarelor de pe aceste continente pentru apărarea independenței naționale, împotriva amestecului cercurilor imperialiste în treburile lor interne, a subordonării economice de către monopolurile străine, pentru dezvoltare de sine stătătoare, pe calea progresului social.

În lumea capitalistă se ridică noi și noi forțe sociale pentru schimbări progresiste în societate, pentru făurirea unei vieți mai bune, mai drepte, pentru pace. În rîndul acestora se înscriu masele țărănimii care într-o serie de țări dețin o pondere însemnată și au un rol important în viața economică și social-politică. În aceeași direcție acționează păturile mijlocii și alte categorii sociale interesate în mod obiectiv în promovarea unei politici de apărare a intereselor naționale, în lupta împotriva monopolurilor, pentru colaborare între popoare.

Acționează, de asemenea, tot mai hotărît, intelectualitatea, căreia revoluția tehnico-științifică, creșterea rolului științei și culturii în dezvoltarea societății îi conferă un loc deosebit în lupta pentru civilizație, pentru punerea geniului uman în slujba cunoașterii, a progresului și păcii — și nu a exploatării și asupririi popoarelor. Putem spune că o caracteristică a societății de astăzi este afirmarea tot mai puternică a intelectualității ca forță progresistă, revoluționară. (Vii aplauze).

Un mare rezervor de energie și combativitate în mișcarea antiimperialistă îl reprezintă masele largi de femei care alcătuiesc peste jumătate din populația globului. Femeile participă tot mai activ la lupta împotriva exploatării capitaliste, a discriminării rasiale, a politicii de război și agresiune, pentru apărarea liniștii și securității căminelor lor, patriei lor.

O caracteristică pregnantă a zilelor noastre o constituie intrarea hotărîtă în arena luptelor sociale a tinerei generații. Deosebit de viguros răsună, în numeroase țări capitaliste, protestul tineretului — care de altfel întotdeauna s-a aflat în primele rînduri ale luptei pentru progres — împotriva nedreptăților și inegalităților ce guvernează organizarea socială

din statele capitaliste. Milioane și milioane de tineri din lumea capitalistă își pun tot mai acut întrebarea : cum va arăta lumea de mâine, cum va fi viitorul, cum vor trăi ei ? Tînăra generație se ridică cu vehemență împotriva războiului — în care ea este chemată să dea cel mai greu tribut de sînge — pentru dreptate și egalitate socială, pentru instaurarea unor relații de încredere și conlucrare pașnică între state, pentru securitate și pace. (Aplauze puternice).

În slujba democrației, destinderii și colaborării internaționale acționează, de asemenea, oameni politici burghezi realiști, cercuri sociale de diferite orientări și convingeri politice și filozofice, reprezentanți ai cultelor religioase.

Se poate spune pe drept cuvînt că niciodată în istorie lupta omenirii pentru progres, democrație și pace nu a cunoscut o asemenea intensitate, dimensiuni de o asemenea amploare. Iată de ce analiza dezvoltării sociale, a acțiunii legilor obiective, a realităților în continuă transformare, ne dă temei să afirmăm că există perspective mărețe pentru desfășurarea luptelor democratice, revoluționare, antiimperialiste, ne îndreptățește să privim cu încredere viitorul lumii, care nu poate fi decît un viitor socialist. (Aplauze puternice, prelungite).

Desigur, relevînd creșterea continuă a mișcării antiimperialiste, subliniind perspectivele îmbucurătoare ale dezvoltării sociale, nu uităm nici un moment că există încă imperialism, forțe reacționare care caută să împiedice evoluția progresistă a societății, care mențin pericolul de război, reprezentînd o permanentă primejdie la adresa păcii. Cercurile imperialiste duc o politică de încordare a relațiilor dintre state, de dominație și dictat, se amestecă în treburile interne ale altor popoare, încearcă să mențină prin forța armelor regimuri reacționare, antipopulare, în diferite țări, întrețin și creează în diferite zone ale globului surse de animozitate și conflict.

Drumul istoric al înfruntării dintre forțele păcii și forțele războiului, dintre omenirea progresistă și imperialism nu este desigur neted, rectiliniu. Lupta cunoaște atît victorii, cît și înfrîngerî temporare, atît momente de ofensivă, cît și de reflux. Viața arată însă că superioritatea se află de partea frontului antiimperialist, că societatea merge neabătut înainte, conform legilor obiective ale dezvoltării istorice ; nimic și nimeni nu poate opri acest proces, nu poate împiedica popoarele să-și făurească o viață mai bună, liberă și independentă ! (Aplauze prelungite). Înfăptuirea aspirațiilor de progres ale omenirii cere forțelor sociale revoluționare, democratice, antiimperialiste să acționeze strîns unite atît pe plan național, cît și internațional, să-și unească eforturile și să-și întărească neîncetat coeziunea. Aceasta este condiția fundamentală a victoriei în lupta împotriva imperialismului, pentru pace și progres social. (Aplauze puternice, prelungite).

Dragi tovarăși,

Pornind de la analiza marxist-leninistă a proceselor care au loc pe plan mondial, partidul și guvernul țării noastre au desfășurat și desfășoară o amplă activitate internațională, dezvoltă larg relațiile externe, participă activ la lupta pentru destindere și colaborare.

Ca țară socialistă, România acordă o atenție primordială dezvoltării prieteniei, alianței și colaborării cu toate popoarele care construiesc noua orînduire. Extindem legăturile de cooperare și prietenie cu Uniunea Sovietică, cu țările socialiste vecine, cu toate statele socialiste din Europa; dezvoltăm, de asemenea, largi relații prietenești, de colaborare și solidaritate, cu Republica Populară Chineză, precum și cu celelalte țări socialiste din Asia și America Latină. Raporturile bune pe care le avem cu toate țările socialiste constituie o ilustrare a justeței politicii externe a țării noastre stabilită de Congresele al IX-lea și al X-lea ale Partidului Comunist Român — politică ce pornește de la interesele generale ale socialismului. Desfășurarea evenimentelor demonstrează în mod grăitor că numai pe baza unei astfel de politici, numai acționînd consecvent pentru colaborare și prietenie cu toate țările socialiste, se pot asigura unitatea și coeziunea forțelor socialismului, creșterea prestigiului și autorității lor în lume. Pașii făcuți de o serie de state socialiste în direcția depășirii conflictelor, a normalizării relațiilor dintre ele, demonstrează posibilitatea realizării unității, în interesul fiecărui popor care făurește noua orînduire, al cauzei generale a socialismului. (Vii aplauze).

O dată cu apariția țărilor socialiste s-a creat în mod obiectiv necesitatea afirmării unui nou tip de relații interstatuale, complet diferite de raporturile statornicite între țările lumii capitaliste — întemeiate pe inegalitate și asuprire națională, pe dominația celor puternici asupra celor slabi. Menirea relațiilor de colaborare dintre țările socialiste, bazate pe egalitate și respect reciproc, este de a favoriza și stimula progresul economic și social al fiecărei țări în parte, de a contribui la dezvoltarea și propășirea fiecărei națiuni socialiste, de a asigura afirmarea tot mai puternică a specificului și forței creatoare a fiecărui popor. Acesta este drumul obiectiv al întăririi prieteniei și solidarității dintre popoare, al apropierii și înțelegerii dintre națiuni, al înfăptuirii unei lumi a colaborării și prieteniei, la care au visat timp de secole mințile cele mai luminate ale omenirii, întemeietorii marxism-leninismului. (Aplauze puternice).

Între grija pentru înflorirea multilaterală a fiecărei națiuni, pentru prosperitatea patriei socialiste și principiile internaționalismului socialist nu există nici un fel de contradicție. Dimpotrivă, cele două laturi ale politicii partidului comunist formează un tot unitar, de nedespărțit. De aceea, considerăm că trebuie combătute atît îngustimea și izolarea națională, cît și hegemonismul, șovinismul de mare putere — incriminat, la timpul său, de Lenin cu deosebită energie — ambele tendințe dăunînd atît intereselor naționale ale popoarelor cît și cauzei generale a socialismului. Ducînd lupta pe ambele fronturi, este necesar, în același timp, să se acționeze cu toată fermitatea pentru respectarea intereselor naționale ale fiecărui popor și întărirea solidarității lor internaționale, înfăptuindu-se astfel unitatea dialectică dintre național și internațional. (Aplauze puternice).

În acest spirit acționează și vor acționa și în viitor partidul și statul nostru; asigurînd dezvoltarea cu succes a operei de construcție socialistă în România, întărind colaborarea cu țările socialiste, militînd pentru întărirea unității lor, ne îndeplinim atît principala îndatorire națională față de propriul popor, cît și obligațiile internaționaliste față de țările socialiste, față de cei ce muncesc de pretutindeni. (Aplauze îndelungate).

Dragi tovarăși,

Înfăptuind principiile coexistenței pașnice, ținând seama de necesitatea participării la diviziunea internațională a muncii, România își extinde relațiile cu toate țările, fără deosebire de orînduire socială. Promovarea și lărgirea cooperării internaționale se impun ca o necesitate obiectivă a progresului fiecărei țări în parte, a dezvoltării civilizației umane în general, ca o condiție esențială a instaurării unui climat de încredere între popoare, de securitate și pace în lume. Nici o țară care vrea să progreseze, să beneficieze de roadele cuceririlor științei și tehnicii contemporane, și în același timp să-și aducă contribuția la soluționarea marilor probleme ce confruntă omenirea, nu poate rămîne în afara acestui proces. Noi considerăm că dezvoltarea relațiilor țărilor socialiste cu celelalte țări slujește păcii și securității, contribuie la instaurarea egalității în drepturi între state. (Vii aplauze).

Una din direcțiile politicii noastre externe o constituie dezvoltarea relațiilor cu tinerele state independente, care pășesc pe calea dezvoltării economice și sociale de sine stătătoare. În ultimii ani țara noastră a extins contactele și a intensificat colaborarea cu statele din Asia și Africa, cu numeroase țări din America Latină. Raporturile României cu statele în curs de dezvoltare și cu alte state care se preocupă de progresul lor economico-social au un caracter reciproc avantajos, contribuind la propășirea economică, științifică și culturală a țărilor noastre; ele se înscriu, totodată, în contextul luptei generale împotriva imperialismului și neocolonialismului, a oricăror forme de dominație și înrobire a popoarelor, contribuie la intensificarea participării țărilor noastre la viața politică internațională. (Aplauze puternice).

Este cunoscut, de asemenea, că România dezvoltă larg relațiile atât pe plan politic, cît și economic, tehnico-științific și cultural, cu țările capitaliste dezvoltate, extinde conlucrarea multilaterală cu acestea, inclusiv în eforturile pentru destindere, pentru instaurarea păcii și colaborării în lume.

La baza relațiilor cu toate statele, fără deosebire de orînduire socială, România situează în mod ferm principiile independenței și suveranității naționale, deplinei egalități în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc. Aceste principii, îmbrățișate tot mai larg de popoare, se afirmă cu tot mai multă acuitate ca singurele în măsură să cheazășuiască relații normale și fructuoase între state, să evite noi conflicte, să însănătoșească climatul internațional. Am fost întrebat, cu prilejul unor interviuri, dacă România se gîndește să renunțe la susținerea acestor principii. Cunoașteți răspunsul, dar aș dori să spun mai mult aici. Noi considerăm că, într-un anumit sens, aceste principii sînt pentru societatea omenească de astăzi, pentru relațiile de colaborare în lume așa cum sînt apa și aerul pentru existența omului. Cum am putea să renunțăm la apă și la aer? Ar însemna să renunțăm la viață. Nu, nu putem renunța la aceste principii, pentru că ele constituie condiția vieții noastre independente și libere, condiția vieții independente și libere a tuturor națiunilor lumii. (Aplauze puternice, prelungite). Respectarea dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur destinele, de a-și decide de sine stătător calea dezvoltării, constituie piatra unghiulară a colaborării internaționale. Orice

atingere sau știrbire a acestui drept sacru, a prerogativelor suverane ale popoarelor, declanșează stări de încordare, periclitează securitatea și pacea. Este, de aceea, necesară afirmarea în dreptul internațional a principiilor noi rezultate din evoluția istorică, din aspirațiile de azi ale omenirii, precum și desfășurarea energică a luptei pentru impunerea acestor principii în practica relațiilor interstatuale. Un rol important în respectarea legalității internaționale are Organizația Națiunilor Unite care, pentru a-și putea îndeplini această misiune, trebuie să înfăptuiască principiul universalității sale. În acest context, o importanță deosebită ar avea restabilirea dreptului legitim al Republicii Populare Chineze la Organizația Națiunilor Unite, în Consiliul de Securitate și în alte organisme internaționale, precum și primirea altor țări în aceste organisme. Aceasta este o cerință a soluționării pozitive a problemelor internaționale. (Vii aplauze).

Devine tot mai evident că găsirea unor soluții acceptabile pentru problemele majore care confruntă azi omenirea este de neconceput fără participarea intensă la viața internațională, la lupta pentru securitate și pace, a tuturor statelor. Fiecare țară, indiferent de mărimea teritoriului și a populației, de puterea economică și militară, poate și are datoria să-și aducă contribuția la rezolvarea constructivă a tuturor problemelor internaționale. Este evident că, alături de marile puteri, țările mici și mijlocii — care reprezintă marea majoritate a statelor lumii — pot juca astăzi un rol remarcabil pe arena mondială, pot influența într-o măsură considerabilă desfășurarea evenimentelor în spiritul dorinței popoarelor de pace și colaborare. (Aplauze puternice).

Evenimentele din ultima vreme evidențiază, ca o trăsătură deosebit de pozitivă, tendința spre abordarea problemelor complexe ale lumii, a litigiilor interstatuale prin tratative, discuții și contacte. Aș aminti în acest sens activitatea tot mai largă desfășurată în cadrul organismelor internaționale cu caracter politic, economic, social și științific — și, în mod special, importanța activității Comitetului pentru dezarmare de la care opinia publică internațională așteaptă însă mult mai mult. Merită a fi subliniate, de asemenea, acordurile interstatuale realizate în ultima vreme și care constituie pași importanți pe calea lichidării reziduurilor celui de-al doilea război mondial. O însemnătate deosebită are Tratatul încheiat între Uniunea Sovietică și Republica Federală a Germaniei privind renunțarea la forță și amenințare cu folosirea forței. În această serie se înscrie și Tratatul dintre Republica Populară Polonă și Republica Federală a Germaniei. Desigur, este necesar să se ajungă la ratificarea acestor tratate pentru ca ele să intre în vigoare, să-și exercite pe deplin influența. De asemenea, apreciem ca pozitive tratativele ce se desfășoară între reprezentanții Republicii Democrate Germane și Republicii Federale a Germaniei, începerea tratativelor între Republica Socialistă Cehoslovacă și Republica Federală a Germaniei. Sînt urmărite, de asemenea, cu interes, tratativele S.A.L.T. purtate în prezent, la Viena și Helsinki, între Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii pentru limitarea producerii de noi tipuri de arme atomice.

Se evidențiază, pregnant, tendința abordării mai realiste a problemelor internaționale, pornindu-se de la recunoașterea realităților post-belice. În acest sens este semnificativă recunoașterea Republicii Democrate Germane de către un număr tot mai mare de state, stabilirea de către o

serie de țări a relațiilor diplomatice cu Republica Cuba și Republica Populară Democrată Coreeană. În același context se înscriu restabilirea relațiilor diplomatice de către o serie de țări cu China populară, tendințele tot mai pronunțate manifestate în lumea capitalistă pentru normalizarea relațiilor cu Republica Populară Chineză. Remarcăm ca pe un fapt pozitiv pașii făcuți, deși încă mici, pe calea contactelor între Republica Populară Chineză și Statele Unite ale Americii. Este știut că impedimentul principal în calea normalizării relațiilor dintre Statele Unite ale Americii și China populară a fost întotdeauna politica discriminatorie promovată de administrația americană, precum și ocuparea militară a Taivanului. Normalizarea relațiilor tuturor statelor capitaliste, inclusiv ale Statelor Unite ale Americii, cu Republica Populară Chineză — fără participarea căreia nu poate fi concepută astăzi rezolvarea marilor probleme ale vieții internaționale — corespunde cauzei colaborării între state cu orînduiri sociale diferite, intereselor păcii și securității internaționale. (Aplauze puternice).

Ce dovedește ponderea tot mai mare pe care o dobîndește în viața internațională, în relațiile interstatuale, metoda contactelor și tratativelor?

Faptul că cercuri tot mai largi ale opiniei publice înțeleg că singura alternativă a unui nou război mondial distrugător este discutarea problemelor litigioase în scopul găsirii unor căi de înțelegere, lichidarea discriminărilor în relațiile dintre popoare, desfășurarea unei largi și active cooperări internaționale. Sînt necesare eforturi susținute pentru dezvoltarea acestui proces pozitiv, pentru eliminarea tuturor factorilor care împiedică popoarele să se înțeleagă și să coopereze.

În acest spirit acționează țara noastră cu toată consecvența; dezvoltînd larg contactele și schimbul de vizite guvernamentale și de altă natură, inclusiv la nivel înalt, cu numeroase state de pe toate continentele, participînd activ la activitatea organizațiilor internaționale, ne aducem contribuția la intensificarea conlucrării dintre toate statele, la promovarea destinderii în viața internațională. (Aplauze puternice).

O problemă importantă căreia, ca țară europeană, România îi acordă o atenție neslăbită este asigurarea păcii și securității în Europa. După părerea noastră înfăptuirea acestui deziderat constituie un factor esențial pentru statornicirea pe continentul nostru a unui climat sănătos, pentru normalizarea relațiilor dintre toate statele, pentru excluderea din viața politică a acestui continent, greu încercat, a folosirii forței sau a amenințării cu forța. Apreciem că în direcția creării condițiilor pentru realizarea securității în Europa s-au făcut în ultima vreme pași însemnați; în acest sens s-au pronunțat numeroși conducători de state, cercuri largi ale opiniei publice, a cîștigat teren ideea ținerii unei conferințe general-europene și, după cum se știe, s-a ajuns chiar la un consens cu privire la participanții la conferință, precum și la elaborarea unor puncte ale ordinii de zi. Realizarea de noi progrese în direcția pregătirii și ținerii acestei conferințe cere să se renunțe la punerea unor condiții prealabile. După părerea noastră, conferința nu trebuie condiționată de soluționarea problemelor rămase în suspensie sau acumulate după cel de-al doilea război mondial, întrucît însuși țelul ei este de a deschide calea reglementării acestor probleme, de a netezi drumul spre instaurarea unui climat de destindere, colaborare și securitate pe continent. Guvernul român consideră

că trebuie să se treacă în cel mai scurt timp la organizarea unor întâlniri pregătitoare, cu participarea tuturor statelor interesate, în vederea ținerii conferinței — răspunzând astfel dorinței popoarelor care aspiră în modul cel mai arzător spre realizarea securității pe continentul nostru. În cadrul eforturilor pentru securitatea europeană, România acordă o atenție deosebită înțelegerilor cu caracter regional și, în primul rând, întăririi relațiilor de bună vecinătate în Balcani. Transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii și bune înțelegeri, lipsită de arme nucleare, corespunde intereselor vitale ale tuturor popoarelor din această regiune, și de aceea este necesar ca toate guvernele să acționeze în această direcție.

Pornind de la considerentul că în lumea de azi pacea este indivizibilă, România se pronunță și acționează cu hotărâre pentru stingerea tuturor focarelor de încordare și conflict care mai persistă în diferite zone ale lumii. Sprijinim activ lupta poporului vietnamez și a celorlalte popoare din Indochina împotriva agresiunii Statelor Unite ale Americii — luptă ce demonstrează că în zilele noastre popoarele care se ridică cu toată hotărârea în apărarea vieții lor libere sînt de neînvins. Considerăm că drumul sigur pentru a se pune capăt războiului din Indochina este retragerea de către Statele Unite ale Americii a trupelor din această parte a lumii, dîndu-se astfel curs cererilor opiniei publice mondiale iubitoare de pace, inclusiv a poporului american, asigurîndu-se și respectîndu-se dreptul popoarelor vietnamez, laoțian și cambodgian de a-și hotărî singure soarta. (Aplauze puternice).

Împreună cu popoarele iubitoare de pace din întreaga lume, poporul nostru este preocupat de evoluția evenimentelor din Orientul Apropiat. După părerea noastră este timpul să se acționeze în mod hotărît, în spiritul rezoluției Consiliului de Securitate din noiembrie 1967, pentru soluționarea conflictului, a problemelor litigioase din această zonă, pe calea tratativelor. Apreciam pașii făcuți de Republica Arabă Unită în această direcție, inclusiv propunerile privind redeschiderea navigației pe Canalul de Suez — propuneri de natură să favorizeze diminuarea încordării din Orientul Apropiat. Considerăm că Israelul trebuie să dovedească mai multă receptivitate pentru soluționarea pe cale pașnică a problemelor litigioase din această zonă. Trebuie înțeles că politica de anexiuni teritoriale nu poate fi acceptată sub nici un motiv de popoare. Asigurarea unei păci durabile în Orientul Apropiat impune retragerea trupelor israeliene din teritoriile arabe ocupate, recunoașterea dreptului la dezvoltare independentă a fiecărui stat din această regiune. În același timp, este necesar să se asigure soluții acceptabile pentru rezolvarea problemei populației palestinene în conformitate cu interesele ei naționale.

Una din aspirațiile cele mai arzătoare ale omenirii de astăzi este înfăptuirea dezarmării generale și, în primul rând, a dezarmării nucleare. În condițiile cînd cursa înarmărilor apasă atît de greu viața popoarelor, cînd în lume s-au acumulat și continuă să se acumuleze stocuri uriașe de arme clasice și atomice, cînd tehnica nucleară a ajuns la o asemenea perfecțiune încît face vulnerabilă orice regiune a globului, punînd în pericol întreaga civilizație umană, intensificarea luptei pentru dezarmare a devenit o necesitate imperioasă. La înfăptuirea acestui deziderat vital este necesar să participe toate popoarele ; în acest sens considerăm necesar ca la conferința de la Geneva să participe toate statele interesate, abordîndu-se mai

concret căile practice de dezarmare, așa cum credem că ar fi, de asemenea, deosebit de utilă organizarea unei conferințe generale a tuturor statelor pentru discutarea problemei dezarmării și în primul rînd a dezarmării nucleare.

Este timpul, după părerea noastră, să se treacă de la discuții generale despre dezarmare la măsuri concrete. Ar fi deosebit de utilă chiar luarea unor măsuri parțiale cum sînt : lichidarea bazelor militare existente pe teritoriile altor state, retragerea trupelor în teritoriile naționale, reducerea cheltuielilor militare și altele, menite să creeze condiții propice pentru desființarea Pactului Atlanticului de Nord și, concomitent, a Tratatului de la Varșovia, a tuturor blocurilor militare. Popoarele care suportă pe umerii lor povara uriașelor cheltuieli militare, care, într-o nouă conflagrație mondială, ar trebui să dea un inimaginabil tribut de sînge, cer să se acționeze cu toată fermitatea în direcția dezarmării pînă nu e prea tîrziu. Știm că sînt forțe care văd în perspectiva dezarmării un pericol pentru interesele lor înguste. Tocmai de aceea este necesar ca opinia publică, toți cei ce doresc să-și apere viața, să-și ridice glasul și să acționeze hotărît pentru a impune dezarmarea, distrugerea și scoaterea în afara legii a armelor nucleare. (Vii aplauze). Nu trebuie să se aștepte ca aceste probleme vitale ale omenirii să fie rezolvate numai la masa tratativelor ; este necesar ca masele să lupte pentru a-și apăra, prin forță proprie, viața, securitatea, perspectiva dezvoltării civilizației umane. Numai masele pot impune dezarmarea, numai ele vor realiza dezarmarea. (Aplauze puternice).

Considerăm că îndatorirea de prim ordin a tuturor popoarelor, a tuturor țărilor iubitoare de pace, a tuturor forțelor sociale progresiste este de a acționa cu energie pentru instaurarea unei atmosfere de conlucrare fructuoasă între națiuni, pentru eliminarea din viața internațională a tuturor factorilor care generează agresiune, amestec în treburile altor state. (Aplauze). Cu prilejul acestei solemne aniversări, doresc să exprim încă o dată hotărîrea partidului și statului nostru de a lupta și în viitor, cu toată energia, pentru crearea condițiilor ca popoarele lumii să trăiască și să muncească în înțelegere și colaborare, în pace și securitate. (Aplauze puternice, prelungite).

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN — DETAȘAMENT ACTIV AL MARII ARMATE REVOLUȚIONARE INTERNAȚIONALE

Stimați tovarăși,

Așa cum am mai arătat, încă de la apariția lor, mișcarea revoluționară din România, partidul nostru comunist și-au înscris pe steagul de luptă unirea cu proletarii și oamenii muncii din întreaga lume. Se poate spune că nu au existat bătălii mai importante ale clasei muncitoare din alte țări — începînd cu Comuna din Paris — la care reprezentanți ai proletariatului român, ai forțelor revoluționare, progresiste din România să nu fi luat parte. Spiritul internaționalist a animat mișcarea noastră revoluționară încă de la începuturile ei, manifestîndu-se cu putere de-a lungul anilor în sprijinirea și apărarea Marii Revoluții din Octombrie, în solidaritatea cu revoluția proletară ungară, cu lupta revoluționară a poporului

chinez, în participarea revoluționarilor și patrioților români la lupta cu arma în mână împotriva fascismului în Spania, în mișcarea de rezistență din Franța și Belgia, în rîndul partizanilor din Uniunea Sovietică, Iugoslavia și Cehoslovacia. O pagină glorioasă a istoriei noastre naționale o constituie lupta armatei române, alături de Armata Roșie, pentru înfrîngerea definitivă a Germaniei fasciste. După înfăptuirea insurecției de la 23 August, precum și în întreaga perioadă a construcției socialiste, cînd a devenit forță conducătoare a societății românești, partidul nostru comunist s-a situat permanent alături de forțele revoluționare antiimperialiste de pretutindeni, îndeplinindu-și cu consecvență îndatoririle internaționaliste, contribuind la victoria cauzei generale a socialismului, democrației și păcii în lume. (Aplauze puternice). În același timp, Partidul Comunist Român, clasa muncitoare, întregul popor român au simțit întotdeauna sprijinul internaționalist al partidelor comuniste, al clasei muncitoare și al forțelor democratice și revoluționare din alte țări, atît în anii luptei ilegale împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru eliberare socială și națională, cît și în perioada activității de conducere a transformării revoluționare a societății, a edificării socialismului. Comuniștii români au văzut întotdeauna în acest sprijin o expresie a relațiilor de strînsă solidaritate internaționalistă dintre partidul nostru și celelalte detașamente revoluționare ale clasei muncitoare, ale celor ce muncesc, un izvor nesecat de îmbărbătare în lupta pentru eliberarea națională și socială a poporului, pentru victoria cauzei socialismului în patria noastră. (Vii aplauze).

Spiritul de simpatie și de solidaritate de care se bucură partidul nostru în mișcarea comunistă, în rîndurile forțelor progresiste internaționale se oglindește și în numeroasele manifestări organizate în întîmpinarea semicentenarului în multe țări ale lumii, în mesajele primite din partea partidelor comuniste, a organizațiilor progresiste, democratice, a mișcărilor de eliberare națională, care apreciază elogios lupta dusă de partidul nostru, realizările sale, exprimă sentimente de caldă solidaritate față de comuniștii din România, față de poporul român. (Aplauze prelungite).

Adresăm de la această tribună mulțumirile noastre comuniștilor, clasei muncitoare, partidelor comuniste pentru ajutorul acordat de-a lungul istoriei, în întreaga activitate a partidului nostru, precum și tuturor celor care au cîstit împreună cu noi, în aceste zile, marea sărbătoare a Partidului Comunist Român, care ne-au adresat felicitări și saluturi la această aniversare glorioasă. (Aplauze puternice).

Acționînd ca detașament activ al mării armate revoluționare internaționale, Partidul Comunist Român a stabilit și dezvoltă relații cu partidele comuniste și muncitorești din întreaga lume, cu numeroase alte forțe socialiste și mișcări democratice, antiimperialiste. Numai în cursul anului trecut, partidul nostru a avut întîlniri, contacte, schimburi de delegații și de informări cu 73 partide comuniste, cu 12 partide socialiste și social-democrate, cu 15 organizații reprezentînd fronturi și mișcări de eliberare națională, partide democratice și progresiste din țările în curs de dezvoltare. Doresc să subliniez că aceste relații bilaterale, ca și participarea reprezentanților Partidului Comunist Român la congresele altor partide, la

diferite reuniuni și manifestări internaționale au contribuit la dezvoltarea prieteniei partidului nostru cu celelalte partide, constituind un aport prețios la cauza unității mișcării comuniste și muncitorești, la întărirea forțelor antiimperialiste. (Aplauze puternice).

Stimați tovarăși,

După cum se știe, fiecare partid comunist își desfășoară activitatea în condiții specifice, diferite de la țară la țară, care cer adoptarea unei linii politice, a unei strategii și tactici diferențiate. Însăși experiența partidului nostru, a revoluției și construcției socialiste din România, ca și experiența altor partide și țări socialiste, au pus în evidență o mare varietate de soluții atât în lupta pentru cucerirea puterii politice, cât și în opera de edificare a noii orânduiri. Se poate spune că transformarea revoluționară a societății în fiecare țară a evidențiat, pe lângă trăsăturile comune, o multitudine de particularități care au îmbogățit tezaurul experienței practice și al teoriei marxist-leniniste. Elemente noi, originale aduc în zilele noastre mișcarea de independență națională, antiimperialistă și, cu deosebire, lupta pentru transformarea societății în unele țări din America Latină și Africa, la care participă forțe din ce în ce mai largi, inclusiv cercuri ale burgheziei și armatei.

Evenimentele adevăresc ideea lui Lenin că „mișcarea revoluționară a proletariatului nu se desfășoară și nu se poate desfășura uniform, ea nu îmbracă și nu poate îmbrăca forme identice în țări diferite. Folosirea deplină și multilaterală a tuturor posibilităților în toate domeniile de activitate se obține numai ca rezultat al luptei de clasă a muncitorilor din diferite țări. Fiecare țară aduce particularitățile ei prețioase, originale, în torentul general...”. De aici decurge una din concluziile fundamentale ale mișcării revoluționare și anume că, atât în lupta pentru cucerirea puterii politice, cât și în procesul edificării orânduiri noi, este necesară studierea și luarea în considerare a particularităților fiecărei țări, elaborarea de către partidul comunist a liniei sale politice proprii în conformitate atât cu cerințele legilor generale ale dezvoltării sociale, cât și cu condițiile concrete din fiecare țară. Se știe doar că legile generale se manifestă în condiții concrete, că generalul se realizează prin particular; dacă nu căpătă întrupare concretă, în forme particulare multiple, adevărul general, oricât ar fi de just, riscă să rămână doar o aspirație, o dorință abstractă.

Este cunoscut că astăzi se pronunță pentru socialism, alături de proletariat, forțe democratice și categorii sociale tot mai largi din țările capitaliste, unele mișcări de eliberare națională, chiar și reprezentanți ai unor culte religioase. În asemenea condiții, este evident că trecerea spre noua societate, ca și forțele care participă la acest proces vor fi în mod inevitabil tot mai diferite. Datoria partidelor comuniste este de a ține seama de condițiile specifice, de a elabora în fiecare caz platforma politică care să faciliteze antrenarea în șuvoiul revoluționar a tuturor categoriilor interesate în schimbarea rînduielilor sociale, în înfăptuirea principiilor socialismului. Generalizarea teoretică a aspectelor noi care apar în lupta pentru transformarea societății constituie o contribuție a fiecărui partid la dezvoltarea gândirii și practicii sociale, la definirea perspectivelor evoluției societății în noua etapă istorică.

Este știut că încă în 1943, în hotărîrea Prezidiului Comitetului Executiv al Cominternului privind autodizolvarea Internaționalei Comuniste, evidențiindu-se „deosebirea adîncă a problemelor ce se pun în fața clasei muncitoare în diferite țări“ se sublinia că „rezolvarea problemelor mișcării muncitorești din fiecare țară luată separat, prin forțele unui centru internațional, oricare ar fi el, va întîmpina piedici de netrecut“. Experiența ulterioară a activității Biroului Informativ a confirmat cită dreptate a avut Prezidiul Cominternului cînd a hotărît să se autodizolve și cît de greșită a fost hotărîrea de înființare a Biroului Informativ. Cu atît mai mult astăzi, cînd numărul partidelor comuniste a crescut foarte mult, cînd ele s-au călit și maturizat, dovedindu-și capacitatea de a gîndi și acționa în mod autonom, cînd mișcarea revoluționară s-a amplificat și a îmbrăcat forme noi, existența sub orice formă a unui centru în mișcarea comunistă nu mai e nici necesară, dar nici posibilă. (Aplauze). De aceea relațiile dintre partidele comuniste și muncitorești trebuie să se bazeze, în mod obligatoriu, pe deplină egalitate în drepturi și autonomia fiecăruia, pe stimă și respect reciproc, pe dezvoltarea solidarității și întraju-torării tovarășești.

Ca rezultat al condițiilor diferite în care își desfășoară activitatea fiecare partid, precum și al nivelului de dezvoltare, al gradului de experiență și al modului de a gîndi, apar aprecieri și poziții diferite asupra unor probleme ale dezvoltării sociale contemporane, ale mișcării comuniste și muncitorești și ale vieții internaționale. Este posibil ca în cadrul unor aprecieri făcute de un partid sau altul să apară și păreri greșite. După opinia noastră, deosebirile de vederi trebuie să formeze obiectul unor discuții teoretice, principiale între partide, între conducerea acestora, acționîndu-se în direcția întăririi colaborării și unității lor. Luarea în considerare a situațiilor diferite de la țară la țară, a modurilor deosebite în care partidele abordează sarcinile concrete, a deosebirilor în interpretarea realităților contemporane, constituie o premisă esențială a întăririi unității lor, a realizării unei solidarități reale, a întăririi încrederii și respectului reciproc. Aceasta este, după părerea noastră, singura cale pentru depășirea dificultăților actuale din mișcarea comunistă internațională, pentru normalizarea relațiilor și întărirea solidarității partidelor comuniste și muncitorești, pentru realizarea unei unități noi, corespunzătoare noilor condiții istorice. (Vii aplauze).

Viața arată că în activitatea unuia sau altuia din partidele comuniste pot apare greutăți, chiar unele disensiuni temporare. În asemenea cazuri, celelalte partide frățești, călăuzindu-se de grija ca fiecare detașament al clasei muncitoare să fie cît mai puternic și unit pentru a-și putea îndeplini misiunea ce-i revine atît pe plan intern, cît și internațional, au datoria de a evita orice amestec în treburile interne ale partidului respectiv, de a nu încuraja sau alimenta sub nici o formă lupta fracționistă. Apărarea și întărirea unității fiecărui partid comunist este o condiție esențială pentru menținerea coeziunii întregii mișcări comuniste și muncitorești ! (Aplauze puternice). Orice nesocotire a normelor de relații între partidele comuniste și muncitorești, orice ingerință în treburile lor interne, orice recurgere la metoda blamării și condamnării nu poate decît să aducă daune și să îngreuneze procesul de refacere și întărire a unității mișcării comuniste internaționale. (Vii aplauze).

În legătură cu aceasta, considerăm de datoria noastră să afirmăm deschis, și cu prilejul acestei sărbători istorice, că partidul nostru a greșit în trecut când a luat parte la acțiuni de criticare și condamnare a unor partide comuniste frățești. După cum cunoașteți, Congresul al X-lea al partidului a dat mandat Comitetului Central ca, în rezolvarea deosebirilor de păreri politice și ideologice, să nu se mai angajeze pe linia blamării și condamnării altor partide frățești, ci să acționeze perseverent pentru rezolvarea acestora pe calea discuțiilor tovarășești, de la partid la partid, de la conducere la conducere. Comitetul nostru Central a acționat și va acționa neabătut pentru înfăptuirea acestei hotărâri, pornind de la înalta responsabilitate pe care o are față de propriul partid, cât și față de cauza mișcării comuniste și muncitorești internaționale. (Aplauze puternice). Partidul nostru va face tot ce depinde de el pentru a contribui la depășirea actualelor dificultăți și divergențe, pentru întărirea unității și coeziunii întregului front antiimperialist.

La aniversarea semicentenarului său, Partidul Comunist Român adresează tuturor partidelor comuniste și muncitorești, comuniștilor, revoluționarilor din întreaga lume, un cald salut, un fierbinte mesaj de solidaritate tovarășească, urări de noi succese în lupta plină de abnegație pusă în slujba intereselor clasei muncitoare, ale popoarelor, pentru socialism, pentru pace și progres. (Aplauze prelungite). Adresăm, de asemenea, un salut cordial mișcării de eliberare națională, partidelor și organizațiilor democratice, progresiste, socialiste, tuturor celor care militează pentru libertate, pentru dreptate socială și națională, pentru progresul și prosperitatea popoarelor, pentru colaborare internațională și pentru pace între popoare. (Aplauze puternice, prelungite).

Stimați tovarăși,

Marile cuceriri ale științei contemporane, impetuoasa revoluție tehnico-științifică și îndeosebi descoperirile epocale în domeniul științelor naturii, fizicii și chimiei demonstrează cu putere sporită justetea concepției materialist-dialectice, confirmă încă o dată, dacă mai era nevoie, materialitatea lumii, valabilitatea legilor dezvoltării dialectice a naturii și societății.

Aceste schimbări, procesele social-politice noi ce se desfășoară în lumea contemporană solicită o analiză aprofundată, de pe poziția marxism-leninismului creator, necesită dezvoltarea gândirii sociale, a teoriei noastre revoluționare. Se impune mai mult ca oricând promovarea spiritului novator în abordarea realităților social-politice, depășirea închistării dogmatice, a simplei repetări de adevăruri generale, fructificarea pe plan teoretic a noilor experiențe sociale, precum și a datelor recente ale cunoașterii umane.

Ideile socialismului științific se bucură de o largă audiență în întreaga lume, în pături sociale dintre cele mai diferite. Totodată, nu trebuie ignorat faptul că în lumea capitalistă se manifestă gânditori cu vederi democratice, progresiste care dezvoltă și critică, uneori deosebit de ascuțit, tarele orînduirii întemeiate pe exploatare, evidențiază caracterul anacronic al acesteia, se pronunță sub o formă sau alta pentru schimbarea vechilor rînduiri și instaurarea unei societăți mai drepte. Aceasta evidențiază necesitatea extinderii relațiilor, a dialogului comuniștilor cu toate forțele și curente progresiste ale gândirii contemporane. Marxism-leninismul nu

a afirmat niciodată că deține monopolul gândirii sociale ; dimpotrivă, el a apărut și s-a dezvoltat în cadrul contactului și al confruntării cu celelalte curente de idei din lume, însușindu-și tot ce a creat mai valoros gândirea umană de-a lungul istoriei. „Istoria filozofiei și istoria științelor sociale — spunea Lenin — ne arată foarte clar că în marxism nu există nimic care să semene cu «sectarismul», în înțelesul unei doctrine închise, osificate, care s-ar fi ivit alături de drumul larg al dezvoltării civilizației mondiale. Dimpotrivă, întreaga genialitate a lui Marx constă tocmai în faptul că el a dat răspuns la problemele pe care gândirea înaintată a omenirii le pusese de mai înainte. Învățătura lui a luat ființă ca o continuare nemijlocită și directă a învățăturilor celor mai mari reprezentanți ai filozofiei, ai economiei politice și ai socialismului“. (Aplauze puternice). Îmi pare bine că îl aplauzați pe Lenin, pentru că unii îl uită, câteodată. (Animație în sală).

Cu atât mai mult în zilele noastre, când lumea cunoaște o impresionantă efervescentă a gândirii și cunoașterii, când societatea e dominată de uriașa revoluție a științei și tehnicii, când la scara mondială au loc profunde transformări sociale înnoitoare, nu se poate concepe ca marxism-leninismul să se dezvolte izolat, ignorând ceea ce se petrece în jur. A proceda astfel ar însemna să condamnăm teoria revoluționară a proletariatului la sterilitate, la stagnare și, pînă la urmă, la moarte. Legea dezvoltării marxism-leninismului a fost și rămîne împropătarea neîncetată a esenței sale din izvorul gândirii și cunoașterii universale, din cuceririle tuturor științelor, din experiența socială nepuizabilă și în continuă amplificare a societății omenești. Aceasta cere o receptivitate maximă față de tot ce este nou și progresist în lume, sintetizarea roadelor întregii cunoașteri, găsirea răspunsului la problemele pe care viața le ridică neîncetat în fața oamenilor, pe care le pune evoluția în perspectivă a societății. Numai în felul acesta filozofia clasei muncitoare va putea să acționeze în sensul afirmat de Marx — de a nu se rezuma la a explica lumea, ci de a contribui la transformarea ei. (Vii aplauze).

În acest spirit, de pe aceste poziții, științele sociale din țara noastră trebuie să analizeze schimbările ce se produc atât în societatea românească, ca urmare a progresului forțelor de producție și a perfecționării relațiilor sociale, căile îmbunătățirii continue a organizării societății noastre, ale făuririi socialismului multilateral dezvoltat, ale trecerii treptate spre comunism, cît și transformările social-politice care au loc în lume, deplasările ce se produc în gândirea și conștiința omenirii. Păstrînd permanent caracterul viu și creator al marxism-leninismului, ne aducem contribuția la dezvoltarea continuă a teoriei revoluționare a proletariatului — armă invincibilă în mîna forțelor progresiste de pretutindeni, în lupta pentru eliberarea națională și socială, pentru victoria comunismului în lume. (Aplauze puternice, îndelungi).

Stimați tovarăși,

Jubileul de aur al partidului a devenit cea mai scumpă sărbătoare a întregului nostru popor. Se poate spune că nu există cetățean al României care, într-un fel sau altul, să nu-și fi manifestat dragostea și încrederea în

partid, în Comitetul său Central. (Aplauze). Aceasta reprezintă cea mai grăitoare dovadă a legăturilor indisolubile dintre partid și popor, a faptului că Partidul Comunist Român s-a identificat întru totul cu năzuințele națiunii noastre socialiste. Întregul popor înțelege că tot ce am realizat în anii construcției socialiste, viitorul luminos ce se deschide națiunii noastre pe drumul comunismului, libertatea și independența patriei sînt asigurate numai de partidul nostru, de politica sa marxist-leninistă. (Aplauze puternice).

Partidul intră în a doua jumătate a unui secol de existență mai puternic și mai unit ca oricînd. Vigoarea și tinerețea partidului sînt la fel ca și ale anotimpului în care s-a născut. El este veșnic tînăr și devine an de an tot mai viguros, deoarece își trage seva dătătoare de viață din legăturile indestructibile cu poporul, cu glia strămoșească, din concepția despre lume și viață a clasei muncitoare — materialismul dialectic și istoric. (Aplauze puternice).

Partidul se reînnoiește an de an prin zecile de mii de noi membri tineri, promovînd cu curaj noul, bazîndu-și politica pe cele mai noi cuceriri ale științei, pe realitățile patriei noastre.

Pentru a rămîne veșnic tînăr, pentru a avea, cum se spune în poveste, o tinerețe fără bătrînețe, partidul va trebui să-și întărească neconținut legăturile cu poporul, cu viața, servind ferm, prin întreaga sa activitate, interesele vitale ale națiunii noastre socialiste, cauza colaborării libere între popoare, cauza comunismului. (Aplauze puternice, prelungite).

Această minunată sărbătoare este, s-ar putea spune, o piatră de hotar atît în istoria partidului, cît și a patriei noastre socialiste. Este o coincidență fericită că partidul își inaugurează cea de-a doua jumătate de secol o dată cu intrarea României într-o nouă etapă de dezvoltare.

În perioada care vine, partidul are menirea de a conduce poporul pe drumul luminos al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, pregătind trecerea la realizarea societății comuniste.

În acest moment solemn, partidul, Comitetul său Central făgăduiesc întregului popor că vor face totul pentru a realiza mărețul program de bunăstare și fericire a maselor largi populare. (Aplauze puternice, îndelungate). Așa cum avem încredere că, an de an, va veni primăvara, tot așa ne exprimăm încrederea fermă în viitorul fericit, în destinul nemuritor al națiunii noastre socialiste. (Aplauze puternice, prelungite).

În ce mă privește, puteți fi siguri, dragi tovarăși și prieteni, că întreaga mea viață este închinată poporului pe care îl voi servi cu credință în orice împrejurări, cauzei partidului, cauzei comunismului. (Aplauze puternice, îndelungate; întreaga asistență, în picioare, scandează: „Ceaușescu — P.C.R.“).

Să ne luăm cu toții angajamentul de a munci astfel încît să merităm încrederea partidului și poporului. Numai așa ne vom îndeplini îndatorirea de comuniști. Numai astfel vom contribui la ridicarea patriei, la asigurarea viitorului ei luminos. Numai așa urmașii vor putea vorbi cu mîndrie despre noi. (Aplauze puternice, îndelung repetate).

Trăiască Partidul Comunist Român — forța conducătoare a poporului nostru pe calea unei vieți îmbelșugate și libere ! (Aplauze puternice, prelungite ; se scandează îndelung P.C.R., P.C.R.).

Trăiască eroicul nostru popor, națiunea noastră socialistă ; trăiască scumpa noastră patrie, Republica Socialistă România ! (Urale puternice, aplauze îndelungate).

Trăiască unitatea țărilor socialiste, a mișcării comuniste și muncitorești, a tuturor forțelor antiimperialiste ! (Aplauze puternice, prelungite, urale).

Trăiască prietenia și colaborarea între popoare ! Trăiască pacea ! (Asistența, în picioare, aplaudă minute în șir ; în sală răsună puternice urale. Se ovaționează puternic pentru Partidul Comunist Român, pentru Comitetul său Central, pentru secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu).

NICOLAE CEAUȘESCU

România pe drumul socialismului și al luptei împotriva imperialismului

Edizioni del Calendario, Milano, 1971

Culegerea tematică a textelor din cuvântările și articolele secretarului general al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, realizată de către Edizioni del Calendario, cu prilejul aniversării semicentenarului P.C.R., a fost primită cu viu interes de comuniștii italieni, de opinia publică italiană. Ea le oferă posibilitatea să cunoască nemijlocit progresele României pe plan politic, economic și social, punctul de vedere al Partidului Comunist Român asupra unor probleme contemporane de o deosebită însemnătate, cum sînt principiile raporturilor interne ale lumii socialiste și ale acesteia cu lumea externă ș.a.

Editura a strîns într-un volum de aproape 500 de pagini, cuprinzînd, în 16 capitole, textele cele mai reprezentative din articolele și cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu din anii 1965—1971.

În prefața volumului, profesorul universitar Carlo Salinari, reputat critic literar marxist din Italia, surprinde și subliniază trăsăturile esențiale ale politicii partidului nostru : „Textele lui Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România și secretarul general al Partidului Comunist Român, pe care le prezentăm în acest volum reprezintă prima culegere organică a scrierilor și discursurilor sale apărută în țara noastră. Ele au o mare însemnătate datorită interesului pe care, de cîțiva ani, poziția luată de către statul și partidul român au stîrnit printre observatorii politici și în opinia publică internațională...

Un principiu al concepției politice a lui Ceaușescu este acela care privește rolul partidelor și statelor mici și mijlocii în viața internațio-

nală. Nu este just ca numai două sau trei mari puteri să-și aroge în epoca noastră dreptul și datoria de a dirija soarta lumii; dar toate popoarele și toate țările, chiar cele mai mici, trebuie să aibă posibilitatea de a participa cu drepturi egale la viața internațională și la soluționarea propriilor lor probleme. Ceea ce Ceaușescu susține este o concepție profund etică, umană, a raporturilor internaționale de la care trebuie înlăturate definitiv forța și amenințarea cu forța, spre a da viață unui sistem de cooperare în care egalitatea, dezvoltarea economică-socială și libertatea fiecărui stat să fie condiția egalității, dezvoltării și libertății tuturor celorlalte țări.

Este evident că afirmația acestei noi morale internaționale consistă într-o voință antiimperialistă de neclintit. Coexistența pașnică susținută de Ceaușescu nu este aceea bazată pe un compromis cu forțele imperialiste, ci, din contră, reprezintă tocmai unul din elementele cele mai dinamice ale luptei contra imperialismului.

Dacă problemele internaționale reprezintă o componentă esențială a operei comuniștilor români și a secretarului lor general, nu trebuie uitat că tocmai prin legătura deja menționată între îndatoririle naționale și cele internaționale aspectul cel mai însemnat al politicii președintelui Ceaușescu este acela privind construirea socialismului în România..."

Primele trei capitole, totalizînd 170 de pagini, sînt consacrate vieții politice, economice și sociale a Romîniei.

Capitolul întîi, intitulat : *Partidul, statul, societatea*, întrunește texte referitoare la istoria P.C.R. și lupta pentru unitatea rîndurilor sale, rolul partidului în edificarea socialismului și sarcinile comuniștilor în societatea socialistă, în care partidul este centrul ei vital, metodele de muncă ale partidului și ale statului socialist. În continuare, sînt reproduse texte referitoare la înfăptuirea sarcinilor ideologice, la însemnătatea marxism-leninismului și semnificațiile sale contemporane, la educația maselor în spiritul moralei noi, la rolul intelectualilor și al tineretului în societatea socialistă. Capitolul se încheie cu extrase largi despre centralismul democratic și controlul maselor asupra organismelor statului, despre autonomia organelor locale și îmbunătățirea continuă a funcționării statului în societatea socialistă multilateral dezvoltată.

Dezvoltarea democrației, garanția legalității socialiste este titlul celui de-al doilea capitol, în care editura italiană a înmănuncheat fragmente referitoare la Constituția României socialiste, aprecieri teoretice asupra democrației socialiste, asupra rolului politic, economic și social al organizațiilor de masă, texte care explică măsurile adoptate în vederea întăririi legalității socialiste. Acest capitol reflectă, în ansamblu, concepția partidului nostru asupra societății socialiste, societate în care omul este stăpîn al mijloacelor de producție, al tuturor bogățiilor țării, în care tot ceea ce s-a realizat este pus în slujba omului, în care nu există nimic care să dăuneze omului. Democrația socialistă se realizează prin largă participare a maselor la rezolvarea tuturor problemelor construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, prin contribuția lor la elaborarea legilor și directivelor statului și partidului, prin respectarea legalității socialiste. Dezvoltarea democrației socialiste nu are nimic comun cu spiritul anarhic, cu disprețul legilor și al normelor de

conviețuire socială. Un element constitutiv dintre cele mai importante ale democrației socialiste îl reprezintă creșterea responsabilității civice, ridicarea conștiinței socialiste.

Capitolul al treilea este consacrat *dezvoltării economiei naționale a României și perfecționării organizării economice*, un loc important acordându-se textelor care se referă la planificarea economică, la sarcinile planului cincinal 1971—1975 și la planul de perspectivă până în 1980.

Un spațiu larg este consacrat, în capitolele patru, cinci și șase ale culegerii, *culturii și creației artistice, școlii și instrucțiunii publice, organizării și dezvoltării cercetării științifice* în țara noastră. În aceste trei capitole au fost întrunite aprecieri teoretice valoroase cu privire la rolul științei, culturii și al intelectualilor în societatea socialistă, însemnătatea școlii și funcției științei în dezvoltarea societății, precum și despre metoda confruntării în știință și tehnică. Capitolele sînt continuate cu texte referitoare la experiența țării noastre, în asemenea probleme o atenție mare acordându-se trecutului și prezentului culturii românești, funcției formative a instrucțiunii publice, legării școlii cu nevoile producției, îmbunătățirii bazei științifice a învățămîntului, menținerii permanente a acestuia la nivelul marilor descoperiri științifice ș.a.

Este bine cunoscută atenția pe care o acordă permanent Partidul Comunist Român, guvernul Republicii Socialiste România problemelor internaționale, mișcării comuniste și muncitorești din întreaga lume.

Politica externă a României socialiste, principiile pe care se bazează, fundamentul marxist-leninist pe care este construită activitatea pe plan internațional a partidului comunist și a statului socialist român sînt amplu reflectate în lucrările secretarului general al partidului incluse în ediția italiană.

Expunerea problemelor de politică internațională începe cu *raportul de forțe în viața internațională*, problemă concentrată într-un capitol care prezintă aprecieri asupra socialismului și imperialismului în epoca noastră, lupta între forțele păcii și ale reacțiunii, întărirea frontului antiimperialist. Acest capitol este succedat de cel privind *raporturile României cu celelalte țări socialiste*, cuprinzînd textele în care secretarul general al Partidului Comunist Român expune limpede principiile fundamentale ale unității mișcării muncitorești internaționale și a țărilor socialiste, metodele principale de rezolvare a divergențelor, poziția României în cadrul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc și al Tratatului defensiv de la Varșovia, cooperarea economică cu țările socialiste.

Un spațiu larg se acordă punctului de vedere exprimat în numeroase articole și cuvîntări de tovarășul Nicolae Ceaușescu cu privire la faptul că între grija pentru *înflorirea multilaterală a fiecărei națiuni*, pentru prosperitatea patriei socialiste și *principiile internaționalismului socialist* nu există nici un fel de contradicții, ci, dimpotrivă, cele două laturi ale politicii partidului comunist formează un tot unitar, de nedespărțit; în același timp se relevă necesitatea de a se acționa cu toată fermitatea pentru respectarea intereselor naționale ale fiecărui popor și întărirea solidarității lor internaționale, înfăptuindu-se astfel unitatea dialectică dintre național și internațional; că experiența dovedește necesitatea dezvoltării libere, asigurării independenței și prosperității fiecărei țări socialiste, în condițiile unor raporturi bazate pe deplină

egalitate în drepturi, pe neamestecul în treburile interne, pe colaborarea liberă, reciproc avantajoasă între statele socialiste.

În capitolul consacrat coexistenței pașnice și normelor de conviețuire pașnică între state au fost selectate pagini din articole și cuvântări în care se subliniază principiile coexistenței pașnice, rolul statelor mijlocii și mici în largirea cooperării internaționale ca factor de întărire a păcii, aria largă a relațiilor pașnice ale României cu toate țările lumii. În această sferă de preocupări sînt reproduse, într-un capitol separat, părți importante din lucrările secretarului general al partidului nostru referitoare la relațiile României cu țările lumii a treia. Cititorul italian face cunoștință în acest capitol cu aprecierile P.C.R. în privința politicii și economiei țărilor de curînd eliberate de sub dominația colonialismului, a condițiilor necesare pentru dezvoltarea lor, precum și a normelor relațiilor României cu aceste țări, a solidarității poporului român cu lupta popoarelor din Asia și Africa împotriva neocolonialismului și agresiunilor imperialiste.

Editorul a grupat, de asemenea, într-un capitol, argumentarea și concluziile Partidului Comunist Român referitoare la rolul națiunii în lumea contemporană, subliniindu-se că națiunea este o categorie istorică actuală, inclusiv în condițiile socialismului; alte texte se referă la rezolvarea, pe baza marxism-leninismului, a problemei naționale în România, la sarcinile naționale și internaționale ale partidului comunist și statului socialist.

Capitolele România și problemele Europei; Lichidarea focarelor de tensiune internațională; România și Națiunile Unite reunesc textele în care secretarul general al P.C.R. abordează aspectele cele mai importante ale problemelor enunțate mai sus, cum sînt: războiul și pacea în epoca noastră, sarcinile țărilor socialiste în asigurarea păcii în Europa, necesitatea desființării blocurilor militare, propunerile României referitoare la transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii și destinderii în Europa; condamnarea agresiunilor imperialiste în Indochina și a conflictelor din Orientul Apropiat; dezarmarea, obiectiv suprem al popoarelor și națiunilor, lupta unită a popoarelor fiind condiția păcii în lume. În acest cadru general, O.N.U.-lui îi revin sarcini importante pe linia ameliorării raportului dintre state și a garantării dreptului internațional, devenind o organizație universală largă, în care să-și găsească locul ce li se cuvine state ca Republica Populară Chineză ș.a., fără de care nu pot fi soluționate problemele grele ale lumii contemporane.

Activitatea P.C.R. pe planul raporturilor cu mișcarea comunistă internațională, linia sa politică fermă, fundamentată pe principiile marxism-leninismului, acordată la cerințele epocii istorice date, este redată în capitolul intitulat: Partidul Comunist Român și mișcarea comunistă și muncitorească internațională.

Aici sînt grupate principiile călăuzitoare ale partidului nostru în relațiile cu alte partide comuniste și muncitorești, se reliefează aria

largă a acestor relații, originile îndepărtate ale internaționalismului mișcării revoluționare din România.

Un loc important ocupă extrasele referitoare la punctul de vedere al Partidului Comunist Român potrivit căruia fiecare partid comunist, desfășurându-și activitatea în condiții specifice — diferite de la o țară la alta —, trebuie să adopte o linie politică, o strategie și tactica diferențiate. Experiența propriului nostru partid, dobândită în procesul revoluției și construirii socialismului, precum și experiența celorlalte partide frățești au scos în evidență o mare varietate de soluții, atât în lupta pentru cucerirea puterii politice cât și în opera de edificare a societății socialiste.

Capitolul *Perspective* și cuvîntarea rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XXIV-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice încheie prestigiosul volum pe care „Il Calendario del Popolo” l-a oferit cititorilor comuniști, publicului larg italian pentru a cunoaște cum luptă, cum muncește și cum gîndește poporul român.

Ilustrat cu numeroase fotografii înfățișînd aspecte din activitatea revoluționară, începută de la vîrsta de cincisprezece ani, a secretarului general al partidului nostru, din activitatea sa multilaterală pe plan intern și internațional, în înaltele funcții pe care le deține, noul volum editat la Milano completează seria lucrărilor biografice și culegerilor de articole și cuvîntări apărute în alte edituri din străinătate în limbile franceză, engleză, spaniolă și sîrbo-croată. Aceasta reflectă interesul manifestat în numeroase țări față de realitățile românești, față de activitatea intensă desfășurată de Partidul Comunist Român și statul nostru socialist pentru progresul multilateral al poporului român pe căile socialismului, pentru cooperare internațională și pace.

GHEORGHE ZAHARIA

La sediul Casei centrale de cultură din Milano a avut loc, în ziua de 26 mai a.c., prezentarea volumului tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU : *România pe drumul socialismului și al luptei împotriva imperialismului*, apărut de curînd în Italia.

Luînd cuvîntul cu acest prilej, profesorul universitar Carlo Salinari, autorul prefeței volumului, a subliniat importanța deosebită și semnificația apariției în limba italiană a primei culegeri de scrieri și cuvîntări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, care oferă cititorilor italieni, tuturor prietenilor țării noastre și celor interesați să cunoască dezvoltarea socialistă a României o sursă directă de a aprecia personalitatea puternică a secretarului general al Partidului Comunist Român, de informare asupra problemelor majore interne și internaționale pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu le-a abordat cu diferite ocazii. Volumul de articole și cuvîntări, a subliniat Carlo Salinari în continuare, facilitează

înțelegerea unor probleme privind construcția socialismului în România și definește contribuția creatoare pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus-o personal în activitatea de partid, în dezvoltarea economiei, în înflorirea culturii și în alte domenii. De asemenea — a relevat Carlo Salinari —, volumul are o mare importanță pentru comuniștii italieni, date fiind lupta comună a Partidului Comunist Român și Partidului Comunist Italian pentru pace și socialism și relațiile de prietenie frățească dintre cele două partide.

În fața celor prezenți — personalități ale vieții politice și culturale, deputați, oameni de știință, ziariști —, tovarășul ION POPESCU-PUȚURI, membru al C.C. al P.C.R., al Consiliului de Stat, directorul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a făcut o prezentare a volumului.

Vorbitorul a răspuns apoi la întrebările puse de cei prezenți privind unele aspecte ale construcției socialismului în România.

Cu ocazia acestei manifestări, volumul de articole și cuvântări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu a fost expus în standurile organizate în holul Casei centrale de cultură, precum și în librăriile din Milano.

La 28 mai, la sediul Ambasadei Republicii Socialiste România de la Roma, a avut loc, de asemenea, prezentarea volumului tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU.

În continuare, tovarășul Ion Popescu-Puțuri a făcut o detaliată prezentare a volumului.

Participanții au vizitat apoi standurile de cărți, unde se află expuse volume cuprinzând articole și cuvântări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Semicentenarul Partidului Comunist Român oglindit în lucrările Sesiunii științifice jubiliare

*Între 22 și 24 aprilie a.c., în sala Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România a avut loc Sesiunea științifică jubiliară consacrată aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român *.*

Sesiunea a fost organizată de Academia de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., Academia de învățământ social-politic „Ștefan Gheorghiu“.

Au participat vechi militanți ai mișcării muncitorești din țara noastră, academicieni, activiști de partid și de stat, cercetători în domeniul științelor sociale, cadre didactice, oameni de știință și cultură, ziariști.

La lucrările sesiunii au luat parte, ca invitați, reprezentanți ai unor partide comuniste și institute de cercetări științifice în domeniul mișcării muncitorești din BELGIA, BULGARIA, CEHOSLOVACIA, CHILE, FINLANDA, FRANȚA, R. D. GERMANĂ, R. F. a GERMANIEI, JAPONIA, INDIA, ITALIA, IUGOSLAVIA, MONGOLIA, PERU, POLONIA, SPANIA, UNGARIA, U.R.S.S., R. D. VIETNAM.

Sesiunea jubiliară a prilejuit o amplă dezbatere privitoare la momente din trecutul glorios de luptă al mișcării noastre muncitorești, aspecte ale luptei istorice a Partidului Comunist Român pentru transformarea revoluționară a țării, probleme teoretice actuale ale construcției socialismului, ale mișcării comuniste și muncitorești internaționale. Prin marea diversitate a temelor de cercetare, sesiunea a reușit să dea o imagine complexă a activității și rolului Partidului Comunist Român în transformările revoluționare din țara noastră, în mișcarea comunistă internațională. În paginile următoare redăm scurte extrase din comunicările prezentate la sesiune.

* Material realizat de Ion Mamina, Virgil Smârcea

Mișcarea muncitorească, izvorită din ansamblul realităților social-economice românești, reprezintă o componentă organică a procesului general de dezvoltare a țării, care și-a afirmat și imprimat trăsăturile înnoitoare asupra întregului curs al devenirii istorice.

Dr. DAMIAN HUREZEANU, șef de sector la Institutul de studii istorice și social-politice, s-a ocupat, în comunicarea prezentată, de **Mișcarea muncitorească și problemele fundamentale ale dezvoltării României moderne**. După ce a descris modul cum socialiștii români, înarmați cu învățătura marxistă, au înțeles chestiunea agrară, cum s-au preocupat și au militat pentru rezolvarea ei — afirmînd, totodată, necesitatea dezvoltării industriale a României —, autorul a analizat pe larg felul cum mișcarea muncitorească s-a impus în viața politică a țării.

Mișcarea socialistă, a relevat D. Hurezeanu, „a elaborat de o manieră proprie unele elemente ale conceptului de regim oligarhic ca sistem specific de dominație politică instaurată de coaliția burgheziei și moșierimii. Acest sistem exprima interesele unor sfere înguste ale claselor dominante, de fapt ale vîrfurilor piramidei sociale. Oligarhia politică își dezvoltă caracteristicile, după cum rezultă din aprecierile reprezentanților mișcării socialiste, prin raportare la democrația politică burgheză. Înlăturarea maselor de la exercitarea unor drepturi politice elementare și, ca urmare, deprecierea puternică a rolului instituțiilor liberal-burheze, care devin simple forme, golite în bună măsură de conținutul real, instituirea unui climat de arbitrar și ilegalitate, acoperit de paravanul constituțional al legalității, întinderea parazitismului birocratic și umflarea aparatului administrativ — iată câteva din însemnele oligarhiei politice.

Principiul ei de existență îl reprezintă sistemul de vot discriminativ, tinzînd să reducă politicul la expresia cea mai directă, mai nemijlocită și mai subordonată — a economicului.

Democratizarea vieții politice, dominată de oligarhie, a devenit de aceea una din marile probleme ale evoluției moderne a României. Transformarea presupunea ca premisă și ca instrument de realizare cucerirea dreptului de vot universal. Social-democrația română a situat multă vreme în centrul revendicărilor sale introducerea votului obștesc. Ea a plătit tribut, mai ales în perioada marcată de influența «generoșilor», concepției care tindea să reducă lupta politică a clasei muncitoare la parlamentarism. În afara acestei optici deformante, care împiedica dezvoltarea luptei de clasă a proletariatului, imprimîndu-i o pronunțată turnură burghezoliberală, introducerea votului universal constituia realmente un moment-cheie în regenerarea vieții politice din România.

Prin el însuși acest act însemna negarea vechii structuri politice electorale, statornicite pe baze cenzitare, iar potențial posibilitatea deschisă se putea transforma în realitate, cu condiția activizării maselor muncitoare de la orașe și sate și a atragerii lor la viața politică.

Mișcarea socialistă nu a elaborat o concepție unitară și cuprinzătoare a restructurării politice și social-economice a societății românești fiindcă nu a rezolvat problema teoriei revoluției în România, a caracterului și a etapelor acesteia. Ea a preconizat însă necesitatea unor schimbări care nu vizau numai anumite aspecte, nu aveau un caracter parțial, ci însemnau, de fapt, luate în totalitatea lor și considerate în legătura lor intimă, așezarea României sub orizontul unei noi faze de dezvoltare“.

După ce a arătat că desăvîrșirea statului național unitar, contopirea mișcării muncitorești cu problemele fundamentale ale independenței și progresului social al României au constituit preocupări de prim ordin ale mișcării muncitorești din țara noastră, în încheiere autorul a relevat înfrîurirea pe care socialismul românesc a exercitat-o asupra întregului climat al vieții ideologice a vremii, rolul jucat în crearea unei noi atmosfere culturale.

Dr. NICOLAE COPOIU, secretar științific la Institutul de studii istorice și social-politice, a relevat în comunicarea sa câteva probleme referitoare la **Mișcarea socialistă pe plan european și dezvoltarea mișcării revoluționare în România.**

După ce a evocat momente importante ale problematicii anunțate, subliniind „pe de o parte receptivitatea revoluționarilor români la noul care se năștea în alte țări, iar pe de altă parte originalitatea lor în crearea noului pe propriile lor meleaguri“, autorul a reliefat locul și rolul primului partid al proletariatului român în mișcarea muncitorească internațională. „P.S.D.M.R. era al 15-lea partid socialist care, cronologic, se constituia în lume. Este de remarcat însă că înființarea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România a fost rezultatul unei perioade relativ îndelungate de pregătire, perioadă în care socialiștii români s-au afirmat atît pe plan intern, cît și în cadrul mișcării internaționale ca un adevărat partid. Mișcarea muncitorească și socialistă din România avea în urma sa, la data constituirii partidului, o activitate de peste două decenii. Să amintim asociațiile lucrătorilor, cercurile socialiste și cluburile muncitorilor din deceniul al 9-lea al veacului trecut, dar mai ales să nu pierdem din vedere bogata activitate propagandistică în spiritul socialismului științific din societatea românească de atunci.

De altfel, tabloul general al apariției partidelor socialiste nu a avut aceleași caracteristici în toate țările. Nu toate partidele socialiste aveau aceeași forță, nu toate se născuseră la fel de viguroase. Fiecare partid socialist era produsul condițiilor social-economice și politice din țara respectivă. În unele țări erau mai multe grupări socialiste. În unele partide marxismul nu era recunoscut ca singura ideologie. În această privință se cuvine să subliniem că P.S.D.M.R. era un partid marxist. El recunoștea marxismul drept singura lui ideologie și pe Engels, care mai era în viață în primii ani ai existenței partidului, teoreticianul său necontestat. Devotat principial marxismului, chiar dacă învățătura socialismului științific nu era pătrunsă și însușită pe de-a întregul de membrii săi, P.S.D.M.R. era totodată singurul partid al proletariatului român. Și el s-a afirmat ca atare și în cadrul mișcării socialiste europene“. Au fost descrise participarea socialiștilor români la congresele Internaționalei a II-a, aportul lor constructiv în inițierea unor dezbateri privind chestiuni de mare însemnătate, ca aceea a datoriei fiecărui partid de a acționa potrivit condițiilor concrete din țara sa sau problema țărănească.

„Trauma organizatorică suferită de proletariatul român cîțiva ani (la sfîrșitul secolului al XIX-lea — n.n.) a fost răsplătită — a remarcat N. Copoiu — de refacerea unui partid al muncitorilor, condus de muncitori, educat în spirit de clasă, proletar. Acesta a fost unul dintre motivele principale care explică poziția unitară în general a Partidului Social-Democrat din România față de toate marile probleme care au apărut la

ordinea zilei : răscoala din 1907, reformele (agrare și electorală din 1914), războaiele balcanice (1912—1913), primul război mondial, revoluția din Rusia ș.a...

Evenimentele din timpul primului război mondial, și în primul rînd victoria Marii Revoluții Socialiste din Rusia, au constituit un serios examen de verificare pentru toate partidele socialiste. Greutățile războiului, agravarea situației materiale a maselor, ura împotriva celor care se făceau vinovați de declanșarea războiului — toate acestea au dat naștere inevitabil unui proces de radicalizare în rîndul maselor. Partidele socialiste care sprijiniseră războiul nu mai aveau autoritatea necesară să conducă acțiunile revendicative ale maselor. Numai acei socialiști sau acele fracțiuni socialiste care nu participaseră la susținerea războiului și care, de regulă, vor constitui nucleele viitoarelor partide comuniste puteau fi urmate de mase.

Dată fiind poziția sa fermă în problema războiului, consecventă documentelor socialismului internațional, votate la congresele de la Stuttgart și Basel, Partidul Social-Democrat din România nu numai că și-a păstrat întregul prestigiu în fața clasei muncitoare, dar și l-a sporit în anii războiului. El a putut astfel conduce acțiunile și luptele acesteia. Partidul Social-Democrat din România — al cărui rol în organizarea Conferinței de la Zimmerwald a fost subliniat în ultimul timp și în istoriografia internațională — a fost unul dintre puținele partide care au aderat în întregime la documentele Zimmerwaldului și singurul care a făcut acest lucru pe baza hotărîrilor adoptate în cadrul unui congres. Faptul acesta, care subliniază simțul de răspundere al conducătorilor partidului în adoptarea hotărîrilor majore, explică, cel puțin în parte, și modalitatea aparent mai îndelungată, dar în realitate mai profundă, folosită la sfîrșitul războiului, în acțiunea de transformare a Partidului socialist în partid comunist“.

Pătrunderea, însușirea și popularizarea, pe terenul fertil al gîndirii social-politice românești, a ideilor socialismului științific au fost precedate și s-au bazat pe o tradiție progresistă bogată și valoroasă. În comunicarea **Tradițiile înaintate din gîndirea românească și însemnătatea lor pentru răspîndirea și dezvoltarea concepției marxist-leniniste despre lume și societate**, dr. RADU PANTAZI, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice, a arătat :

„În determinările ei esențiale, gîndirea românească este progresistă, ea este gîndirea unui popor care a adus la tezaurul de înțelepciune al omenirii o contribuție originală, o contribuție ce se înscrie pe linia promovării unor înalte idealuri de libertate, progres, umanitate, adevăr și dreptate. Desigur, timpurile istorice au făcut să apară și exponenți ai claselor și grupurilor conservatoare, care au adoptat poziții antiștiințifice, retrograde, obscurantiste și antipopulare. De aceea, pentru definirea caracterului gîndirii românești se cer o analiză nuanțată, fără absolutizări și aprecieri în bloc, o distincție netă între ceea ce a fost reacționar și ceea ce a fost avansat în ansamblul ei. Tocmai o asemenea viziune ne arată că în gîndirea românească dimensiunea progresistă este cea dominantă. Se poate afirma că marile personalități care și-au înscris activ prezența în istoria gîndirii românești au avut o contribuție de preț la îmbogățirea cunoașterii umane pe cele mai avansate direcții de dezvoltare

a acesteia. Cu toate limitele inevitabile, istorice și de clasă, ale gânditorilor progresiști premarxiști, ei — și nu cei retrograzi — definesc în fond caracterul gândirii românești. Cu rare, extrem de rare excepții, nici un gânditor situat pe poziții retrograde nu a atins calitatea, bogăția, profunzimea operei unui Dimitrie Cantemir, Nicolae Bălcescu sau Vasile Conta, ca să cităm doar câteva din numele de rezonanță ale istoriei culturii noastre.

Gânditorii amintiți — și nu numai ei — au fost mari cărturari și mari patrioți. Înțelegând sensurile majore ale luptei populare pentru libertate, reflectând în opera lor epoca în care trăiau, gânditorii progresiști au supus unei critici sociale multilaterale, care merge de la aspectul economic la cel filozofic, asupra și pe asupritori. Ei au emis în acest sens idei interesante și profunde, care anticipează în literatura noastră unele teze ale materialismului istoric. Menționăm astfel ideea despre importanța relațiilor de proprietate în viața și dezvoltarea socială. Deținând proprietatea asupra pământului, spunea George Barițiu, nobilii au «piinea și cuțitul în mîna lor». Iar Nicolae Bălcescu, în analiza pe care o face relațiilor iobăgiste, ia ca punct de plecare teza, de o incontestabilă valoare teoretică și metodologică, după care «deosebirea ce se vede în starea muncitorilor plugari între mai multe popoare își are pricina în instituțiile ce cîrmuiesc proprietatea».

Cu o mare putere de înțelegere a realităților vremii lor și a sensurilor dezvoltării sociale, cei mai înaintați gânditori au subliniat necesitatea creării și înfloririi industriei, pentru că — după cum scria Ion Ghica — «industria, din firea ei, este înaintemergătorul neatîrnării și slobozeniei».

Teza industrializării țării va fi susținută cu vigoare de către marxiștii români, ea constituind astfel — evident cu deosebiri de substanță dintre o viziune marxistă și una premarxistă — un fir continuu în gândirea românească începînd cu 1848.

Atenția acordată de cei mai de seamă gânditori premarxiști, în speță cei de la 1848, relațiilor de proprietate în dezvoltarea socială se corobora cu teza necesității lichidării unor astfel de raporturi care favorizau exploatarea și împiedicau propășirea generală a omenirii. Se întrevede în aceste idei influența socialismului utopic, cunoscut la noi prin scrierile lui I. Heliade-Rădulescu, Teodor Diamant, Cezar Bolliac, C. A. Rosetti. De altfel, pe fondul unor condiții sociale propice (starea grea a poporului), gândirea românească a fost receptivă la o serie de curente care oglindeau un protest împotriva exploatării, cum era socialismul utopic.

Gânditorii premarxiști au dezbătut problema națională în legătură intimă cu cea socială. Ideea națională, sub toate aspectele ei, a relevat Radu Pantazi, „se completează armonios în gândirea românească, fie ea marxistă sau premarxistă, prin respingerea hotărîtă a șovinismului, prin exprimarea fermă a dorinței de colaborare cu toate națiunile“, pentru împlinirea idealurilor de libertate și pace. S-a reliefat viziunea istorică a celor mai reprezentativi gânditori progresiști premarxiști, care au afirmat caracterul ineluctabil al progresului, realismul și raționalitatea gândirii românești.

Autorul subliniază faptul că filiația de idei între gândirea marxistă și cea premarxistă se dezvoltă plenar „în modul în care era abordată tema

prospectării viitorului, a indicării drumului de dezvoltare a României. Gînditorii noştri progresişti s-au pronunţat pentru transformări înnoitoare în întreaga structură a societăţii. Desigur, la cei premarxişti, aceste transformări nu puteau depăşi cadrul unei societăţi burgheze, pe cînd la cei marxişti direcţia dezvoltării era aceea a socialismului. Dar şi la unii şi la alţii mersul înainte însemna dezvoltarea industriei, a comerţului, a agriculturii, făurirea unui stat naţional unitar, independent, suveran şi democratic, modernizarea societăţii româneşti şi angajarea ei rapidă pe calea civilizaţiei; toate acestea făcîndu-se în folosul celor mulţi, al poporului. Încrederea în puterea de viaţă a poporului român, în trăinicia sa, în capacităţile sale creatoare este definitorie pentru gîndirea românească marxistă sau premarxistă progresistă, aceasta din urmă contribuind substanţial la crearea unui climat teoretic propice pentru cunoaşterea şi răspîndirea la noi a concepţiei despre lume a proletariatului“.

Prof. univ. ALEXANDRU DIMA, directorul Institutului de istorie literară şi folclor „G. Călinescu“, în comunicarea **Tradiţii democratice în creaţia literar-artistică românească şi rolul lor în asimilarea gîndirii marxist-leniniste**, a evidenţiat faptul că unul dintre cele mai caracteristice aspecte ale primei epoci de difuzare şi asimilare a gîndirii marxiste în ţara noastră — a doua jumătate a secolului al XIX-lea — îl constituie „interesul accentuat ce s-a arătat atunci ştiinţei şi literaturii, culturii în genere, aşa cum o dovedeşte mai cu seamă «Contemporanul», care va deveni o revistă de mare prestigiu. Pătrunderea marxismului va stimula — în mod vădit — activitatea literară a periodicului, dar — în acelaşi timp — teoria şi creaţia lui literar-artistică vor aduce contribuţii evidente în ce priveşte difuzarea şi asimilarea acestuia. Într-adevăr, după o perioadă de 4—5 ani, în care ştiinţa domină la «Contemporanul», preocupările literare — mai ales după îndrumarea lui Gherea — devin tot mai insistente, manifestîndu-se în mai multe direcţii. Dar a acordat şi o largă atenţie manifestărilor originale, a reluat grija paşoptistă pentru folclor, a publicat schiţe literare exprimînd limpede o concepţie cetăţenească despre literatură cu o tematică răzîmată pe descrierea nedreptăţilor sociale în poezie şi proză, lucrări — e drept — de o valoare artistică inegală, dar exprimînd primatul conţinutului ideologic şi contribuind la făurirea unei atmosfere receptive pentru concepţia marxistă. Teoria şi critica literară a revistei îşi propun şi izbutesc, în mare măsură, să sintetizeze experienţa realistă şi critică a literaturii universale şi naţionale a veacului şi să îndrume literatura către aceste direcţii“.

Al. Dima a arătat, în continuare, că o altă trăsătură a „Contemporanului“ au reprezentat-o receptarea largă a marilor noştri clasici şi atitudinea de hotărîtă apreciere a tradiţiilor democratice ale literaturii din epocile anterioare. „Popularizînd şi însuşindu-şi ideile marxismului, primele periodice socialiste ale timpului nu numai că nu rup cu tradiţiile înaintate ale epocilor anterioare, ci se leagă de ele în mod explicit, declarativ, fiindcă-şi dădeau seama că evocarea acestora nu putea decît folosi difuzării şi asimilării gîndirii marxiste. O retrospectivă esenţială a tradiţiilor democratice ale creaţiei noastre literar-artistice în desfăşurarea lor istorică nu poate fi decît utilă şi ilustrează solidaritatea gîndirii marxist-leniniste cu aceste tradiţii, ca şi contribuţia acestora la procesul de asimilare a ideologiei marxiste“.

Dr. TRAIAN LUNGU, de la Academia de științe sociale și politice, a prezentat comunicarea **Mișcările democratice și revoluționare la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea**. Au fost analizate, pe de o parte, cîteva momente semnificative ale acțiunii clasei muncitoare — atitudinea față de țărănime, lupta împotriva corporațiilor, critica regimului de exploatare și asuprire burghezo-moșieresc — care au impus-o ca cea mai înaintată forță în arena vieții politice, iar pe de altă parte au fost surprinse aspecte interesante cuprinse în programele de activitate ale unor partide și grupări politice care se distingeau de partidele de guvernămînt (cum au fost gruparea lui C. A. Rosetti, Partidul democrat-radical în frunte cu Gh. Panu).

În comunicarea **Dezvoltarea social-economică a României la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea**, prof. GHEORGHE ZANE, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, și prof. dr. VICTOR AXENCIUC, de la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu“, după ce au evidențiat importanța economică-socială a acestei etape pentru țara noastră, arătînd că reprezintă *„etapa în care modul de producție, circulație și schimb devine dominant, deși nu atotcuprinzător“*, au definit stadiul de dezvoltare capitalistă a țării, structura sa economică-socială.

„Examinarea proceselor economice-sociale fundamentale pe care le-a parcurs capitalismul în România pînă la primul război mondial consemnează concluzia că nașterea și statornicirea orînduirii burgheze s-au desfășurat într-un ritm mult mai accelerat în comparație cu evoluția vechilor țări capitaliste, unde modul de producție burghez a avut nevoie de sute de ani pentru a ajunge la o dominație deplină. Și pe exemplul României se confirmă o legitate generală a evoluției sociale, aceea că țările situate pe trepte de dezvoltare anterioare față de modul de producție cel mai avansat existent în lume generează forțe economice sociale și politice care accelerează dezvoltarea, condensînd întregi epoci istorice sau chiar trecînd peste ele în scopul atingerii nivelului progresului contemporan.

În România, comprimarea diferitelor etape ale capitalismului a avut ca urmare o împletire a formelor noi cu unele forme vechi, menținerea în structura economică a țării pe tot parcursul orînduirii burgheze a unor zone largi precapitaliste și semicapitaliste, ca : mica producție de mărfuri în industrie și agricultură, în unele regiuni chiar și forme însemnate de economie naturală, precum și raporturi semifeudale de proprietate și muncă în sectorul agricol.

În structura producției materiale, a venitului național, a populației, agricultura era ramura preponderentă ; furniza circa 3/4 din producția materială a țării, 2/3 din venitul național, cuprindea în activitatea sa aproape 4/5 din populație și asigura 4/5 din exportul țării. Apar deci evidente ponderea agriculturii și rolul său în viața economică-socială a țării.

În același timp, la stadiul dat al dezvoltării lor, industria mare și cea mică contribuiau cu circa 20% din produsul social și 15% din venitul național. Dacă se ține seama și de ponderea celorlalte ramuri — transporturi, comerț, credit etc. —, rezultă că ramurile neagricole se înscriau cu circa 30% din produsul social. Populația neagricolă reprezenta circa 20%

din total și cea urbană cam 18%. Din această cauză se apreciază în mod justificat că România era o țară predominant agrară. Nu se poate accepta însă teza după care țara noastră avea o structură «eminamente agrară» la începutul secolului al XX-lea, întrucât, în domeniul economiei, ramurile neagricole aveau o arie de cuprindere însemnată și în frunte cu industria vizau perspectiva.

În ceea ce privește orînduirea socială, România constituia o țară capitalistă, chiar dacă sectorul agricol, precumpănitor în economie, era semicapitalist.

Afirmînd că România era o țară capitalistă, avem în vedere mai multe elemente : a) raporturi capitaliste dominante în toate ramurile economice — cu excepția agriculturii ; b) evoluția agriculturii în direcția capitalistă, deși relațiile burgheze nu deveniseră dominante ; c) organizarea economică-socială și statală burgheză în toate compartimentele vieții ; d) legile economice care acționau erau cele proprii capitalismului și producției de mărfuri ; e) clasele sociale reprezentative și în perspectiva evoluției erau burghezia și proletariatul, alături de moșierime, țărănime, susele aceluiași proces general de transformare ca al întregii economii ; f) în sfîrșit, direcția de evoluție economică-socială era spre dezvoltarea și consolidarea orînduirii capitaliste...

Examinarea principalelor coordonate ale capitalismului în România, a nivelului bazei tehnice-materiale, a structurii economice și sociale, a gradului de maturizare a relațiilor de producție conduce la concluzia că țara noastră se afla la distanța de o întreagă epocă față de țările capitaliste industriale dominate de monopol și capital financiar. Mecanismul de funcționare a raporturilor economice în România se întemeia pe libera concurență, pe circulația liberă a mărfurilor și a capitalului în toate sectoarele economiei naționale, iar forma principală de manifestare a plusvalorii era profitul mediu. Toate aceste trăsături caracteristice situau modul de producție din România în faza dominației liberei concurențe.

O trăsătură de importanță esențială în caracterizarea fazei de evoluție a societății burgheze în România izvorăște din stadiul de rezolvare a construcției statal-naționale. În condițiile cînd imperialismul presupunea și desfășura lupta pentru reîmpărțirea lumii, războaie agresive, de cucerire, România se afla în etapa cînd procesul de formare a statului național român nu era încă încheiat, iar o însemnată parte a teritoriului țării se găsea încă sub stăpînire străină.

Referindu-se la locul țării noastre în sistemul mondial capitalist, autorii au arătat :

„Slab dezvoltată din punct de vedere industrial, simțind o lipsă acută de capital și instrumente de producție, România era dependentă economic de țările industriale imperialiste. Pînă la primul război mondial ea se afla în zona de plasament și influență a imperialismului german. Bogățiile țării, în special petrolul, lemnul, constituiau un obiect de dispută între monopolurile germane, americane, engleze, franceze etc.

Importînd capital și fabricate la prețuri ridicate, exportînd materii prime și combustibil la prețuri scăzute, România intra în cunoscuta foarfecă a prețurilor mondiale, care-i diminua sensibil soldul balanței comerciale, perpetua un deficit permanent al balanței de plăți și, în ultimă instanță, reducea posibilitățile de acumulare ale capitalului autohton și de

dezvoltare ale economiei naționale. Consecința acestei exploatare, alături de alți factori, a fost un nivel de trai și de civilizație scăzut pentru poporul român, menținerea țării noastre la periferia dezvoltării economice a Europei“.

Toate acestea permit să se tragă concluzia că la începutul secolului al XX-lea România se afla în etapa inițială a dezvoltării sale industriale, în prima fază a capitalismului.

Dr. AUGUSTIN DEAC, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice, a prezentat comunicarea **Procesul de maturizare ideologică în mișcarea socialistă pînă la crearea Partidului Comunist Român**.

„Încă de la afirmarea clasei muncitoare din România, a celei mai înaintate forțe sociale cunoscute de milenara istorie a poporului nostru — a subliniat autorul —, mișcarea muncitorească din țara noastră a cunoscut un proces continuu de clarificare ideologică și politică, pentru cristalizarea unui program revoluționar de luptă, precum și pentru crearea unei astfel de forțe politice care să fie capabilă a organiza și conduce clasa muncitoare și aliații ei firești în lupta pentru înfăptuirea unei lumi libere, lipsite de exploatare.

Conținutul documentelor programatice ca și întreaga activitate a mișcării muncitorești și socialiste relevă cu pregnanță o constantă, și anume că obiectivele urmărite nu au fost rezultatul copierii mecanice a unor teze și idei formulate în cadrul mișcării socialiste internaționale și potrivite altor meridiane, ci au reprezentat încercări de a aplica creator principiile socialismului științific la realitățile concrete ale României, de a aborda și rezolva problemele specifice societății românești din această perioadă“.

Noua epocă istorică care a urmat desăvîrșirii statului național unitar a impus „cu pregnanță necesitatea obiectivă, legică a creării unui partid revoluționar unitar de asemenea“. Clasa muncitoare a fost pe deplin conștientă de faptul că politiciile reacționare a claselor dominante, interesate în menținerea și întărirea regimului burghez de exploatare și asuprire, trebuie să i se opună frontul comun de luptă al maselor muncitoare. Dar pentru aceasta trebuia „un partid pe măsura epocii, un partid care, într-adevăr, să corespundă noilor sarcini de a fi cu adevărat organizatorul, conducătorul consecvent, mobilizatorul maselor exploatate, indiferent de naționalitate, împotriva claselor dominante“; un asemenea partid a fost făurit în mai 1921.

Autorul a relevat că o dominantă a acestei noi epoci, aflată și sub semnul Revoluției din Octombrie, a prezentat-o înțelegerea de către militanții înaintați ai mișcării noastre muncitorești a semnificației instaurării dictaturii proletarietului pentru îndeplinirea misiunii istorice a clasei muncitoare.

„O trăsătură distinctivă și permanentă a mișcării muncitorești din țara noastră de pînă la sfîrșitul primului război mondial — a spus A. Deac — a constituit-o caracterul ei în general unitar. De la P.S.D.M.R. la Partidul socialist din anul 1918, mișcarea muncitorească din România a avut un unic și unitar partid politic. În decursul anilor, prin eliminarea

unor elemente străine de concepția revoluționară a proletariatului, Partidul socialist s-a întărit continuu.

Păstrind o asemenea tradiție, procesul de clarificare ideologică din anii 1918—1921, de creare a partidului de tip nou, a fost conceput de revoluționarii români nu ca rezultat al sciziunii mișcării muncitorești din țara noastră, așa cum se petrecuse în alte țări, ci ca rod al preluării a tot ceea ce era valoros, pozitiv în mișcarea socialistă de până atunci la noi, prin ridicarea unității socialiste pe un plan superior al principialității revoluționare, prin transformarea întregului Partid socialist în partid comunist. Nu «frinți, dar curați», cum susținuseră la un moment dat grupurile comuniste, și nici uniți cu prețul abdicării de la principialitate, cum înțelegeau la începutul activității lor unii centriști, ci uniți și curați în proporții covârșitoare, pe baza principiilor revoluționare, era concepția dominantă în mișcarea revoluționară din România.

Adoptarea ideilor comuniste de către majoritatea covârșitor dominantă a membrilor Partidului socialist — rezultat al unui proces complex, obiectiv, intern de clarificare ideologică marxist-leninistă — a determinat o delimitare hotărîtă a masei membrilor de partid, în frunte cu elementele revoluționare, comuniste, de elementele dominate de vechile idei și practici social-democrate. Sub presiunea torentului tot mai puternic al ridicării revoluționare a maselor și ca urmare a acțiunii de clarificare ideologică, în mișcarea muncitorească din România a devenit covârșitor curentul de stînga, comunist, care a dominat în întreaga perioadă de avînt revoluționar 1918—1921“.

Marea majoritate a delegaților la Congresul din mai 1921 au votat pentru crearea Partidului Comunist Român. „Așa se explică de ce în România nu s-a creat un alt partid revoluționar pe lângă vechiul partid socialist existent, ci Partidul Socialist din România, datorită transformărilor calitative intervenite în sinul său în perioada avîntului revoluționar, care începeau să se definească ca trăsături ale partidului de tip nou, marxist-leninist, s-a declarat — la Congresul istoric din mai 1921 — afiliat la Internaționala Comunistă, păstrîndu-și totuși — pentru a sublinia acest proces deosebit care i-a determinat apariția — denumirea de Partid Socialist-Comunist.

Din experiența țării noastre de creare a partidului revoluționar comunist se desprinde trăsătura deosebit de importantă, și anume că organizațiile socialiste, mișcarea muncitorească din România nu s-au scindat prin crearea Partidului Comunist Român...

O altă trăsătură a procesului transformării Partidului socialist în partid comunist de tip nou revoluționar a fost conjugarea lui cu procesul unificării organizațiilor politice de pe întreg teritoriul României. P.C.R. a apărut ca un partid național, cu ramificații în întreaga țară, rezultat al eforturilor neprecupețite ale celor mai buni fii ai clasei muncitoare. Partidul comunist înmănușea astfel încă de la înființarea sa muncitori conștiinți atît din rîndurile poporului român, cît și din cele ale naționalităților conlocuitoare, care își uneau forțele, umăr la umăr, pentru a pregăti lupta decisivă cu statul exploatator“.

Prof. univ. MIRON CONSTANTINESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al Partidului Comunist Român, președintele Academiei de științe sociale și politice, a susținut comunicarea : **Crearea Partidului Comunist Român, moment epocal în dezvoltarea mișcării muncitorești, în istoria poporului român.** Redăm extrase :

„Crearea, în urmă cu 5 decenii, a Partidului Comunist Român se situează în prim plan al istoriei României. Încheind o epocă istorică, Congresul din mai 1921 înscrie totodată o nouă pagină în istoria poporului român, o etapă calitativ superioară în dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră. Constituirea Partidului Comunist Român, la 8—12 mai 1921, pe baza ideologiei marxist-leniniste, a dat un nou impuls luptei revoluționare a proletariatului, forțelor democratice, progresiste, a dus mai departe glorioasele tradiții de luptă ale poporului pentru eliberare socială și națională, pentru făurirea unei Români libere și independente. Având în frunte un partid de tip nou, oamenii muncii din țara noastră au parcurs un drum lung de luptă, au înlăturat dominația claselor exploatoare și a imperialismului străin asupritor, au realizat revoluția populară și au trecut la edificarea unei noi societăți, a societății socialiste.

Într-adevăr, putem aprecia că făurirea unui partid proletar consecvent revoluționar constituia pentru momentul istoric dat o necesitate obiectivă și imperioasă...

Izbucnirea primului război, și mai ales participarea României la marea conflagrație mondială, întregul cortegiu de greutăți și privațiuni generate de intrarea vremelnică a unei importante părți a teritoriului nostru sub stăpânirea puterilor cotropitoare centrale au contribuit la radicalizarea maselor muncitoare de la orașe și sate, la accentuarea contradicțiilor sociale. Efervescența revoluționară cunoaște în această perioadă dimensiuni nemăintâlnite pînă atunci. Desfășurarea în apropierea granițelor noastre a revoluției care a dus la făurirea primului stat socialist din lume — revoluția din Rusia — constituia un exemplu însuflețitor și un îndemn pentru masele muncitoare în plină afirmare revoluționară“.

Desăvîrșirea statului național unitar român „realizat prin lupta neabătută a maselor largi, a ridicat pe o treaptă superioară comunitatea existentă de-a lungul veacurilor între toate provinciile românești. Prin actul unirii din decembrie 1918 s-a încheiat procesul de creare a cadrului social-economic pentru dezvoltarea forțelor de producție, pentru lărgirea și unificarea mișcării muncitorești și a tuturor forțelor progresiste, s-au eliberat noi energii revoluționare încâtușate atîtea secole, s-a pășit la dezvoltarea generală a societății de pe întregul teritoriu al României.

În ambianța revoluționară din ultimii ani ai războiului și din perioada imediat următoare desăvîrșirii statului național român, Partidul socialist a devenit un partid de masă, care înregimenta, de pildă, în 1919 peste 80 000 de membri, luptători pentru o viață mai bună, pentru «dezrobirea de sub apăsarea burghezo-capitalistă», cum glăsuia un document al vremii. Socialiștii români erau grupați în organizații aparținînd provinciilor care constituiau după 1 decembrie 1918 statul unitar român.

Existența unui stat unitar făcea imperios necesară unitatea mișcării socialiste din țara noastră. Exprimându-și satisfacția pentru realizarea unirii Transilvaniei cu România, Comitetul executiv provizoriu al Partidului Socialist din România și Comisia generală provizorie a sindicatelor se adresau tuturor forțelor socialiste pentru constituirea unui «singur bloc socialist, unui singur partid proletar, care să ducă înainte lupta clasei muncitoare din noua Românie, spre realizarea idealului ei socialist». Potențialul revoluționar existent în rândurile muncitorimii impunea cu deosebită acuitate problema făuririi unui partid revoluționar menit să răstoarne orînduirea de stat existentă. Procesul de radicalizare a mișcării muncitorești era urmat de maturizarea ideologică și politică a proletariatului. Acest proces se materializa prin consolidarea aripii de stînga a partidului, care milita pentru înlăturarea, prin toate mijloacele, inclusiv prin forța armată, a claselor exploatare aflate la conducerea statului, ceea ce trebuia să ducă, în ultimă instanță, la instaurarea dictaturii proletariatului. Aripa de stînga a partidului era ilustrată de fruntași ai mișcării socialiste care militau pentru realizarea acestui țel. Printre aceștia se numărau Al. Dobrogeanu-Gherea, I. C. Frimu, Gh. Cristescu, Gh. Niculescu-Mizil, Leonte Filipescu, Constantin Ivănuș, Gh. M. Vasilescu-Vasea și mulți alții. Aflată sub influența concepțiilor dominante în mișcarea muncitorească internațională, potrivit cărora existau încă din 1919 condiții propice pentru înfăptuirea revoluției socialiste mondiale, aripa de stînga a Partidului socialist român și-a înscris ca principal obiectiv realizarea revoluției proletare, fără să discearnă cu claritate stadiul de dezvoltare în care se afla România, forțele motrice capabile să ducă la îndeplinirea sarcinilor ce decurgeau din obiectivele pe care și le propusese. În acest context, realizarea revendicărilor burghezo-democrate era subapreciată, ca de altfel și realizarea lozincii leniniste a alianței muncitorești-țăărănești, a altor alianțe temporare, absolut necesare pentru rezolvarea unor sarcini imediate. Existența unor asemenea neclarități făcea ca în programul Partidului socialist adoptat la Conferința socialistă din mai 1919 să apară ideea a cărei existență era mai veche în mișcare, potrivit căreia în țara noastră exista un «regim specific neoibag».

Cu toată prezența unor asemenea confuzii care vizau practica revoluționară, programul conținea o seamă de revendicări progresiste, care-l situau în fruntea celor mai avansate programe ale vremii. Atingerea acestui nivel a fost rezultatul unui proces revoluționar neîntrerupt.

Într-o intensă confruntare ideologică, „aripa revoluționară a partidului, la baza activității căreia stăteau ideile leniniste, s-a impus, reușind astfel să orienteze mișcarea în direcția adoptării unei linii revoluționare. Marea majoritate a membrilor Partidului socialist din țara noastră, ca și grupurile comuniste care se creaseră în anii 1919—1920 aproape în întreaga țară, s-au pronunțat pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist și pentru afilierea sa la Internaționala a III-a. În toamna anului 1920, socialiștii români au trimis la Moscova o delegație condusă de Gh. Cristescu, care avea sarcina să discute problemele afilierii la Internaționala a III-a. Delegația a exprimat adeziunea la principiile leniniste cu privire la partidul de tip nou, manifestînd în același timp dezacordul cu unele aprecieri date de Comintern situației din România, aprecieri datorate insuficienței cunoașteri a situației din țara noastră.

Obiectivul central pe care și-l propusese în acel timp clasa muncitoare din țara noastră — constituirea Partidului Comunist Român — a fost realizat la 8—12 mai 1921; votul hotărâtor din 11 mai 1921 a avut o deosebită semnificație...

Întreaga perioadă istorică pe care a parcurs-o țara noastră în ultimul pătrar de veac este indisolubil legată de numele Partidului Comunist Român. Sub conducerea sa țara noastră a cunoscut prefaceri radicale în toate compartimentele activității economice, în organizarea socială și de stat. Sub conducerea sa, socialismul s-a instaurat definitiv la orașe și sate“.

Minunata carte de istorie scrisă de partidul comunist conține numeroase pagini glorioase, în care sînt prezente faptele eroice, jertfele de sînge închinată de clasa muncitoare, de fiii ei cei mai buni — comuniștii — în lupta pentru apărarea intereselor vitale ale poporului român, pentru drepturi și libertăți democratice, pentru apărarea independenței și suveranității naționale, pentru socialism. Partidul comuniștilor, trăgîndu-și vigoarea și tăria din bogatele tradiții de luptă ale poporului, ale mișcării noastre muncitorești, călăuzit de învățătura marxist-leninistă, s-a dovedit forța consecvent revoluționară care a mobilizat clasa muncitoare, întregul popor muncitor în vederea răsturnării orînduirii exploatare și făuririi societății noi, socialiste.

Aspecte importante din această bătălie eroică sînt descrise în comunicarea **Partidul Comunist Român în avangarda marilor bătălii revoluționare ale clasei muncitoare, ale oamenilor muncii**, de prof. univ. dr. NICOLAE PETREANU, prodecan la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu“, și conf. CONSTANTIN MOCANU, șef de catedră la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu“.

Autorii au arătat că partidul comuniștilor români a reprezentat, „în raport cu toate partidele politice, cu toate ideologiile din epoca interbelică, poziția cea mai avansată, a exprimat condensat interesele fundamentale prezente și de perspectivă ale maselor populare, a formulat un program constructiv pentru schimbarea rînduielilor nedrepte“.

Permanent, de-a lungul bogatei sale activități — așa cum subliniază și autorii —, P.C.R., înfruntînd piedici neînchipuit de grele, adîncă ilegalitate, teroarea și prigoana autorităților burghezo-moșierești, călîndu-și propriile rînduri, și-a făcut auzit cuvîntul, care în momentele de răscruce a răsunit cu putere, neînfricat, indicînd drumul ce trebuie urmat, însuflînd maselor muncitoare forță și încredere în victorie. Sînt descrise eroicele lupte de la Lupeni, acțiunile revendicative muncitorești din anii crizei economice, care au culminat cu bătăliile ceferiștilor și petroliștilor de la începutul anului 1933. „Puternica manifestare a voinței clasei muncitoare, în frunte avînd pe comuniști, de a se opune politicii antipopulare a claselor exploatare, luptele din ianuarie-februarie 1933 au demonstrat înțelegerea și cunoașterea de către Partidul Comunist Român a realităților economice, sociale și politice ale țării, activitatea sa corespunzînd în cel mai înalt grad cerințelor de progres ale societății românești“.

ION POPESCU-PUȚURI, membru al C.C. al Partidului Comunist Român, directorul Institutului de studii istorice și social-politice, a prezentat comunicarea **Internaționalismul proletar în politica și activitatea semicentenară a Partidului Comunist Român**. Redăm extrase :

„Internaționalismul proletar, principiu de bază al socialismului științific, întemeiat pe existența clasei muncitoare, pe rolul său de factor motor în evoluția istorică a societății spre întemeierea unor forme superioare de relații umane — comunismul —, a reprezentat, de peste un veac, îmbinat organic cu lupta de eliberare socială și națională, un atribut esențial al mișcării muncitorești din țara noastră, al Partidului Comunist Român.

Exprimat sintetic pentru prima dată de către Marx și Engels în Manifestul Partidului Comunist, prin lozinca «Proletari din toate țările, uniți-vă!», internaționalismul clasei muncitoare depășește cu mult cadrul simplei fraternități, proprie și altor grupuri și categorii sociale, incluzând în sine saltul conștient spre solidarizarea internațională a proletariatului, la nivelul întregii clase, în vederea atingerii țelului final al luptei sale — construirea unei societăți lipsite de exploatare, societatea socialistă și comunistă.

La baza solidarității internaționale muncitorești stau interesele fundamentale și scopurile comune ale proletariatului, determinate de rolul pe care clasa muncitoare îl deține în producția materială, de poziția sa față de mijloacele de producție, de necesitatea luptei unite a muncitorimii împotriva frontului unit al exponenților capitalului.

De la începuturile sale, mișcarea muncitorească și socialistă din România a împletit neobosit slujirea plină de abnegație a intereselor poporului român cu fidelitatea neclintită față de internaționalismul proletar. Prin utilizarea unor forme și modalități cit mai diverse de aplicare a principiului internaționalismului proletar la teoria și practica sa revoluționară, conform cadrului istoric propriu țării noastre, proletariatul român s-a înscris printre detașamentele active ale mișcării muncitorești internaționale...

Tradițiile internaționaliste ale mișcării noastre muncitorești au fost continuate și ridicate pe o treaptă superioară prin crearea, în mai 1921, a partidului de tip nou, marxist-leninist, Partidul Comunist Român. Continuator al luptei de veacuri pentru eliberarea socială și națională, al celor mai bune tradiții ale mișcării muncitorești din România, exponent fidel al intereselor vitale ale clasei muncitoare și ale întregului popor român, partidul comunist a promovat cu consecvență principiile luptei de clasă și ale internaționalismului proletar. Stabilind și menținând strânse legături cu mișcarea muncitorească, revoluționară și democratică din alte țări, partidul a dat acestui principiu un conținut nou : solidarizarea activă cu lupta proletariatului și a forțelor democratice din întreaga lume. În același timp, Partidul Comunist Român, proletariatul, mișcarea revoluționară din România s-au bucurat de solidaritatea proletariatului, partidelor comuniste, socialiste, democratice, a numeroase personalități ale vieții politice și culturale dintr-un mare număr de țări, care și-au manifestat simpatia față de luptele purtate de clasa muncitoare din România.

Încă de la înființarea sa, partidul comunist și-a întărit continuu relațiile cu partidele comuniste, cu mișcarea muncitorească internațională. Reprezentantii săi au participat la activitatea Internaționalei Comuniste.

Un element dominant al solidarității internaționale a clasei muncitoare din România, condusă de partid, în primii ani de la crearea sa, au fost popularizarea în masele largi ale poporului a înfăptuirilor primului stat

socialist, bogata activitate desfășurată în vederea stabilirii de către România a unei politici de bună vecinătate față de tînărul stat sovietic. P.C.R. și-a făcut un titlu de cinste militînd permanent pentru prietenia adîncă, de nezdruccinat cu Uniunea Sovietică, pentru sprijinirea ei de la nașterea și dezvoltarea sa pînă în zilele noastre.

În toată activitatea Partidului Comunist Român se desprinde ca un fir roșu acest lucru. El a făcut din cauza apărării primului stat socialist din lume cauza sa proprie. În acei ani, sub conducerea comuniștilor, clasa noastră muncitoare s-a alăturat mișcării internaționale de sprijinire a poporului italian în lupta împotriva dictaturii lui Mussolini (1922), de ajutorare a proletariatului din Bulgaria ridicat la insurecție populară (1923), a protestat împotriva întemnițării și condamnării la moarte a lui Sacco și Vanzetti în S.U.A. (1927) etc.

În perioada crizei economice (1929—1933), clasa muncitoare și forțele democratice din România și-au manifestat solidaritatea cu proletariatul din țările capitaliste în lupta sa pentru ieșirea din criză pe cale revoluționară, pentru acordarea de drepturi și libertăți democratice. Totodată, proletariatul și forțele progresiste din numeroase țări au dat o înaltă apreciere și și-au exprimat adevărată adieziune la cauza pentru care muncitorimea română s-a ridicat la luptă în ianuarie-februarie 1933...

Portdrapelul mișcării de solidarizare antifascistă l-a reprezentat clasa muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român. Pe plan intern, partidul a activat energic și consecvent în sensul unirii tuturor forțelor patriotice în vederea apărării drepturilor, a libertăților democratice și a independenței naționale, obiective ce interesau cele mai diverse categorii sociale — muncitori, țărani, intelectuali. Pe plan extern, sub îndrumarea partidului, forțele patriotice din țara noastră au organizat puternice acțiuni de protest împotriva terorismului hitlerist și de simpatie cu victimele fascismului.

În toate orașele din țară — la București și Cluj, la Brașov și Ploiești, la Iași și Craiova, la Brăila și Galați — au avut loc acțiuni de solidarizare cu Gh. Dimitrov, victimă a înscenării judiciare a naziștilor de la Leipzig (1933), cu Ernst Thälmann și ceilalți antifasciști germani aflați în spatele gratiilor (1933—1934), cu insurecția antifascistă a proletariatului austriac (1934). S-au lansat liste de subscripție pentru ajutorarea materială a celor aflați în luptă sau în suferință, au fost adresate moțiuni de protest către ambasadele de la București ale respectivelor state etc.

Instaurarea, în 1936, a guvernului de front popular în Franța a fost primită cu un sentiment de satisfacție de către oamenii muncii din România, de opinia publică progresistă românească. Frontul popular era privit ca o formulă de guvernare capabilă să bareze calea fascismului.

Clasa muncitoare din România, oamenii muncii și-au ridicat, la chemarea partidului, glasul în apărarea poporului din Etiopia — victimă a fascismului italian —, a Spaniei republicane, a Chinei revoluționare. Un mare număr de voluntari români au răspuns apelului partidului comunist și au luptat în batalioanele revoluționare din Spania, iar unii alături de bравii fii ai poporului chinez.

Anii 1938—1939, ani care au premers celui de-al doilea război mondial, au prilejuit intensificarea acțiunilor internaționaliste ale clasei muncitoare din România. Anexarea Austriei, dictatul de la München impus

poporului cehoslovac și dezmembrarea Cehoslovaciei de către Germania hitleristă, agresiunea Italiei fasciste asupra Albaniei, atacul împotriva Poloniei de la 1 septembrie 1939, care a marcat începutul războiului mondial, sînt tot atîtea momente care au demonstrat atașamentul proletariatu-lui român, al întregului popor muncitor la cauza internaționalismului pro-letar, la lupta împotriva tuturor cotropitorilor și a tulburătorilor păcii în lume.

Poporul român și-a adus contribuția în lupta antifascistă și prin participarea la congrese și alte manifestări internaționale împotriva fascis-mului și a războiului. Delegații români au fost aleși în diverse comitete internaționale antifasciste, ceea ce dovedea prețuirea de care se bucura în lume mișcarea antifascistă din România.

Toată această bogată activitate internaționalistă desfășurată de clasa noastră muncitoare, de forțele progresiste și patriotice a plasat Partidul Comunist Român în avangarda luptei împotriva fascismului și a războiului dezlănțuit de Germania hitleristă, în care, contra voinței poporului român, avea să fie tirită și țara noastră.

În anii războiului un mare număr de muncitori și alți patrioți români s-au înrolat în lupta de rezistență antifascistă din multe țări ale Europei. În unitățile Armatei Roșii și în detașamentele de partizani din Uniunea Sovietică, Franța, Cehoslovacia, Belgia, Iugoslavia și din alte țări, luptă-torii români au contribuit la puternicele lovituri date cotropitorilor.

De asemenea, în interiorul țării, masele populare și-au manifestat puternic sentimentele antifasciste și de ostilitate împotriva trupelor ger-mane de ocupație. Au avut loc în numeroase localități greve și demonstrații muncitorești, sabotaje împotriva mașinii de război germane, acțiuni deschise pentru scoaterea României din războiul antisovietic. Iar ca o încoronare a luptei antifasciste din anii războiului, în august 1944, a avut loc insurecția națională antifascistă armată, inițiată, organizată și condusă de partidul comunist, în urma căreia România a întors armele împotriva cotropitorilor naziști și a contribuit apoi, cu toate forțele, la lupta pînă la victoria finală asupra fascismului.

În perioada de peste un sfert de veac care a trecut de la eliberarea țării și înfăptuirea revoluției populare, partidul comunist, conducînd opera de edificare a socialismului în patria noastră, a ținut sus, statornic și neabătut, stîndardul internaționalismului proletar, a acționat și acționează cu consecvență ca detașament activ al mișcării comuniste, muncitorești și revoluționare internaționale, al frontului mondial antiimperialist, spri-jinind în permanență lupta oamenilor muncii, a popoarelor de pe toate continentele pentru cauza libertății, progresului și a păcii în lume... La aniversarea a 50 de ani de existență, de lupte eroice și izbînzi, Partidul Comunist Român poate constata, cu justificată mîndrie, că și-a îndeplinit și își îndeplinește cu prisosință îndatorirea sa internaționalistă“.

În comunicarea **Problema agrară și alianța muncitorească-țăărănească în politica Partidului Comunist Român**. GHEORGHE MATEI, șef de sec-tor la Institutul de studii istorice și social-politice, a relevat că, în con-cepția partidului comunist, această chestiune deosebit de importantă a constituit un principiu de bază și permanent al activității și luptei sale ; s-au descris eforturile făcute în direcția strîngerii legăturilor partidului cu masele țărănimii, clarificării ideologice pe linia înțelegerii conținutului

alianței muncitorești-țărănești. „Desfășurarea revoluției populare, inaugurată de insurecția antifascistă — a conchis autorul —, a fost inseparabil legată de modul de abordare și rezolvare a chestiunii agrare. Spiritul creator în care P.C.R. a aplicat teoria marxist-leninistă la condițiile concrete din România l-a făcut să întrevadă conturul și întreaga semnificație a acestei chestiuni, în corelația și interacțiunea sa cu toate celelalte probleme mari ale etapei istorice date de dezvoltare a țării. Sprijinindu-se pe comitetele țărănești create și îndrumate de el, ca și pe colaborarea strinsă cu organizația Frontului plugarilor ce se extinsese în întreaga țară, Partidul Comunist Român a fost promotorul și îndrumătorul luptei pentru înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare, care a condus la lichidarea rămășițelor semifeudale și a moșierimii ca clasă. În focul acestei lupte, îmbinată strâns și organic cu lupta pentru cucerirea puterii, s-a încheiat alianța dintre clasa muncitoare și întreaga țărănime, factor hotărâtor al instaurării, la 6 martie 1945, a guvernului democrat în care reprezentanții celor două clase dețineau principalele poziții. Aceasta a constituit o mare victorie a luptei revoluționare din țara noastră, asigurând dezvoltarea ulterioară democratică și progresistă a societății românești“.

Comunicarea **Lupta Partidului Comunist Român și problema națională**, de prof. univ. dr. docent LADISLAU BANYAI, vicepreședinte al Academiei de științe sociale și politice, a evidențiat meritul istoric al P.C.R. de a fi înscris pe stindardul său unirea strinsă a tuturor celor ce muncesc în lupta pentru cauza comună a eliberării de exploatare și asuprire, a tuturor oamenilor muncii din țara noastră, indiferent de naționalitate.

Ridicându-se atât împotriva exploatării de clasă cât și împotriva asupririi naționale, partidul comunist a demască și combătut naționalismul și șovinismul, a militat ferm, în condițiile grele ale conspirativității, pentru deplina egalitate în drepturi a tuturor cetățenilor țării. „Partidul nostru a educat în ilegalitate zeci de mii de comuniști români, maghiari, germani și de alte naționalități în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar. Aceștia, urmați de mase largi, au luptat neclintii, umăr la umăr, pentru apărarea și lărgirea libertăților democratice, pentru realizarea egalității naționale în drepturi, împotriva fascismului și a războiului cotropitor hitlerist, pentru independența națională. Comuniștii, fără deosebire de naționalitate, au suferit privațiuni, maltratări, schingiuri, iar unii și-au sacrificat viața, rămânând credincioși partidului“.

Unitatea politică indestructibilă a membrilor P.C.R., a militanților organizațiilor de masă conduse de partid, fără deosebire de naționalitate — a spus în încheiere L. Banyai —, „a constituit o puternică forță de atragere, pentru înfăptuirea programului de refacere și transformare democratică a țării, pentru trecerea la făurirea societății socialiste în România, în cadrul căreia independența și suveranitatea națională, egalitatea în drepturi și prietenia frățească a poporului român și a naționalităților conlocuitoare, prețuirea reciprocă și valorificarea patrimoniului progresist, asigurarea dezvoltării în toate domeniile sînt o realitate“.

În comunicarea **Partidul Comunist Român și mișcarea socialistă**, de ION FELEA, publicist, și FLORIAN TÂNĂSESCU, cercetător la Institutul de studii istorice și social-politice, au fost surprinse aspecte semnificative ale activității partidului comunist consacrată realizării unității clasei

muncitoare. Intensa acțiune politică, momentele luptelor comune muncitorești au pregătit terenul pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc și apoi a unității depline, pe temelia ideologiei marxist-leniniste, din februarie 1948.

Acad. PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI și dr. GHEORGHE I. IONIȚĂ au înfățișat comunicarea **Experiența Partidului Comunist Român în domeniul împlinirii activității legale și ilegale în perioada 1924—1944.**

Apariția pe scena vieții politice a unui stat-major revoluționar al clasei muncitoare și al întregului popor a neliniștit profund clasele exploatatoare. Guvernării au dezlănțuit o teroare sălbatică, culminată cu ilegalizarea partidului comunist. Dar nici arestările, nici procesele monstruoase, nici anii grei de temniță n-au reușit să frângă voința de luptă, dîrzenia militanților revoluționari ai clasei muncitoare, legați prin mii de fire de masele poporului român și devotați, pînă la sacrificiul de sine, intereselor acestuia. Este meritul istoric al partidului comunistilor — au subliniat autorii — că, în fața acestor grele încercări pentru poporul muncitor, imbinînd cu pricepere formele muncii ilegale cu ale celei legale, s-a dovedit a fi acea forță politică în stare să organizeze și să conducă lupta maselor muncitoare la victorie.

Pe acest tărîm, „în cadrul bogatei și rodnicei activități desfășurate de P.C.R., se înscriu cu contribuții remarcabile realizările organizațiilor de masă, ilegale, legale și semilegale, inițiate, conduse sau aflate sub influența comunistilor, organizații create anume pentru a duce mai adînc în mase cuvîntul mobilizator al partidului și a-l face cunoscut acestora. Experiența obținută de către P.C.R. prin crearea, conducerea, îndrumarea sau influențarea organizațiilor de masă legale a constituit — au subliniat autorii — unul dintre elementele principale ale experienței cu care mișcarea revoluționară din România a contribuit în perioada interbelică la tezaurul mișcării comuniste și muncitorești internaționale privind realizarea unui larg front de luptă împotriva exploatării capitaliste, a fascismului, pentru democrație și pace...

În aprecierea activității organizațiilor, indiferent că au fost efectiv create și conduse de P.C.R. sau că au avut un proces de creare aparte și treptat, comunistii le-au preluat, influențîndu-le mai apoi îndeaproape, una singură este concluzia, viabilă în egală măsură și pentru unele, și pentru altele: organizațiile de masă legale, unele dintre ele activînd o perioadă mai îndelungată, altele mai scurtă, unele pe o problemă mai largă, altele pe una mai restrînsă, unele avînd mii de membri, altele numai cîteva sute, au constituit pentru P.C.R. un sprijin eficient în acțiunea dusă de acesta cu asiduitate pentru activizarea maselor, pentru ralierea pe o platformă comună a tuturor forțelor democratice, patriotice, antifasciste, antihitleriste...

Manifestînd grijă deosebită pentru imbinarea neîncetată a formelor muncii ilegale cu ale celei legale și semilegale și, totodată, pentru asigurarea continuității muncii cu masele, P.C.R. a găsit de fiecare dată resursele necesare pentru a înlocui imediat organizațiile dizolvate cu altele noi, pentru a le îndruma pe acestea să suplinească golul produs prin dizolvarea uneia ori alteia dintre organizații. Activitatea depusă de comunisti pe această linie a avut întotdeauna un larg ecou în mase.

Voluminosul material documentar existent demonstrează cu puterea de convingere a faptelor că, în anii la care ne referim, fiecare din succesele dobândite de mișcarea democratică, antifascistă din țara noastră poartă în sine și contribuția mai mică ori mai mare a organizațiilor de masă legale, conduse sau influențate de P.C.R. Pe drept cuvânt, se poate afirma că nu a fost act politic — intern ori extern — în legătură cu care organizațiile de masă legale să nu-și fi spus cuvântul, expresie a liniei lor politice patriotice, umanitare, democratice, antifasciste.

Realismul activității desfășurate de organizațiile democratice, spiritul umanitar, patriotic pe care acestea l-au insuflat membrilor și simpatizanților lor au contribuit la așezarea pe baze tot mai solide a tacticii și strategiei Partidului Comunist Român, au creat terenul necesar pentru o acțiune hotărâtă și victorioasă în perioada în care în fața țării și a poporului român au stat sarcini deosebite pe linia apărării ființei naționale, a zdrobirii jugului secular al exploatarei capitaliste.

La împlinirea unei jumătăți de veac de existență, Partidul Comunist Român, cel mai viguros vlăstar al epocii contemporane a țării, se poate mândri cu experiența și rezultatele pe care, în anii grei ai luptelor ilegality — la fel ca și în alte multiple domenii —, le-a dobândit în întreaga activitate desfășurată prin intermediul organizațiilor de masă pe care le-a creat, îndrumat sau influențat. Pe drept cuvânt, se poate spune că activitatea desfășurată de aceste organizații a constituit mijlocul principal și cel mai eficient de împlinire a formelor ilegale, legale și semilegale ale muncii partidului comunist în acei ani ai marilor încercări“.

În comunicarea **Afirmarea Partidului Comunist Român ca forța politică cea mai înaintată a societății în lupta împotriva fascismului**, pentru apărarea independenței și suveranității patriei, VALTER ROMAN, membru al C.C. al Partidului Comunist Român, a evidențiat aspecte esențiale ale acțiunii revoluționare conduse de partidul comunist împotriva fascismului pe plan intern și extern. Referindu-se la această problemă, autorul a spus :

„Politica partidului comunist a exprimat permanent, în cele mai grele împrejurări, devotamentul neclintit al comuniștilor pentru cauza poporului, înaltul lor patriotism. Exemplul comuniștilor români, lupta lor eroică confirmă marele adevăr că politica partidului comunist, justiția și forța ei de influențare sînt condiționate în mod hotărîtor de unitatea dintre partid și popor, de măsura în care politica partidului se contopește cu năzuințele și aspirațiile poporului, cu interesele naționale ale țării...

În politica Partidului Comunist Român, o însemnătate esențială a avut orientarea spre realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare — politica de front unic muncitoresc — și spre înfăptuirea unor largi alianțe, spre coalizarea — pe baza unei platforme-program, cuprinzînd obiectivele hotărîtoare, politice și militare — a tuturor forțelor care, indiferent de interesele pe care le urmăreau, se situau pe poziții antifasciste, antihitleriste.

În perspectiva de astăzi se poate aprecia că încheierea în 1943 a Frontului patriotic antihitlerist (care reunea Partidul Comunist Român, Frontul plugarilor, Uniunea patrioților, Madoszul, Partidul socialist țărănesc, organizații locale ale Partidului social-democrat), iar ceva mai târziu a Frontului Unic Muncitoresc, precum și a coalițiilor de forțe realizate

în perioada premergătoare insurecției din August 1944, a jalonat și a confirmat constanța politicii partidului, care de-a lungul a mulți ani a militat pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare, a tuturor forțelor democratice și progresiste“.

Comuniștii români, înfruntând prigoana și teroarea guvernanților, ca și condiții politice complicate, depășind confuzii ideologice sau aprecieri politice eronate promovate în acel timp în mișcarea comunistă internațională — a arătat Valter Roman —, și-au afirmat adâncul lor patriotism, strâns îngemănat cu internaționalismul proletar. „Împletirea firească dintre patriotism și internaționalism este o constantă esențială a întregii istorii a mișcării muncitorești și revoluționare din țara noastră. Lupta comuniștilor și antifasciștilor români, desfășurată în forme variate atît în țară cît și pe diferite cîmpuri de bătălie din Europa împotriva fascismului și a nazismului, constituie o parte integrantă a mișcării antifasciste internaționale.

Patrioții români, comuniști și antifasciști — dintre care mulți au căzut eroic în luptă —, au fost permanent însuflețiți de conștiința că pretutindeni unde au luptat împotriva fascismului, a cotropitorilor hitleriști luptau nemijlocit pentru apărarea patriei lor, pentru libertatea și viitorul poporului român. Ei au făcut, totodată, cunoscute pe meleaguri îndepărtate voința de pace și libertate a poporului român, hotărîrea sa de a se opune fascismului, însușirile sale : curajul neînfricat, dîrzenia și hărnicia, prietenia față de alte popoare.

Istoria de jumătate de veac a Partidului Comunist Român înscrie la loc de cinste în paginile sale pe cei care, urmînd imboldul convingerilor lor, al idealurilor patriotice și internaționale, în spiritul cărora au fost educați de partid, n-au pregetat în fața nici unui sacrificiu, punîndu-și cu eroism și abnegație viața drept stavilă în calea celor mai negre forțe ale reacțiunii, a fascismului. Amintirea lor este mereu vie în inima poporului nostru, care venerează pe cei ce s-au jertfit pentru libertatea și viitorul său luminos“.

Politica de trădare a intereselor naționale promovată de cercurile diriguitoare, de cedare în fața expansiunii hitleriste și-a revărsat roadele amare în timpul cînd a fost instaurată dictatura militară-fascistă, iar România înfeudată imperialismului fascist german și împinsă în războiul hitlerist. În acele momente de grea încercare, cînd țara era în pragul catastrofei naționale, obiectivul fundamental al Partidului Comunist Român l-au constituit organizarea luptei poporului român pentru răsturnarea regimului antonescian, scoaterea României din războiul hitlerist și alăturarea ei la coaliția antifascistă.

Animat de un fierbinte patriotism, partidul comuniștilor și-a îndeplinit fără șovăire datoria față de patrie, față de poporul român. „În această grea bătălie — a arătat dr. GHEORGHE ZAHARIA, director adjunct la Institutul de studii istorice și social-politice, în comunicarea Partidul Comunist Român — forța conducătoare în pregătirea și desfășurarea insurecției din august 1944 —, partidul comunist a valorificat întreaga sa experiență acumulată anterior în înfruntarea cu forțele întunecate ale fascismului pe multiple planuri“.

Analizînd multilateral situația internă și internațională pe tărîm politic și militar, principalele probleme ale vieții partidului, ale strategiei

și tacticii sale, Partidul Comunist Român a conceput planul general al insurecției naționale antifasciste, a fixat obiectivele acesteia, metodele și formele de luptă, a stabilit succesiunea înlăptuirii sarcinilor a căror rezolvare era cerută de interesele naționale și sociale vitale ale poporului român și care puteau asigura o concentrare largă a tuturor forțelor patriotice, antifasciste și antihitleriste. „Partidul comunist a fost factorul cel mai dinamic și mai hotărât în inițierea și pregătirea măsurilor pentru dezlăntuirea și înlăptuirea insurecției. În ciuda eterogenității de clasă și de concepții politice a coaliției create, comuniștii, adoptînd o tactică suplă, au reușit să mențină unitatea acesteia, au știut să anihileze sau să înlătore șovăielile unora dintre parteneri, diferitele atitudini duplicitare sau neînfelegerile ivite în modul de a privi și aborda unele probleme ale insurecției.

Terminarea preparativelor pentru înlăptuirea insurecției a coincis cu evenimente remarcabile pe fronturi în vara anului 1944. Războiul se apropia de fruntariile Germaniei naziste, iar lupta de eliberare desfășurată de popoarele din Iugoslavia, Franța, Polonia, Cehoslovacia, Albania și Grecia, mișcările de rezistență din celelalte țări aflate sub dominația fascistă îi slăbeau tot mai mult spatele. Raportul de forțe pe plan intern și situația pe fronturile celui de-al doilea război mondial deveneau favorabile desfășurării cu succes a insurecției din România.

Hotăritoare în acest sens a fost puternica ofensivă sovietică pe frontul de la Iași-Chișinău ; începută la 20 august 1944, ea s-a dezvoltat rapid, fronturile 2 și 3 ucrainene reușind — prin lovituri masive — să străpungă apărarea grupului de armate german Ucraina de sud și să înainteze pe două direcții convergente, pînă în seara zilei de 23 august, pe o adîncime de 80—100 km. Forțele sovietice au angajat astfel în lupte grosul forțelor hitleriste, inclusiv rezervele sale operative.

În asemenea împrejurări favorabile, P.C.R. și celelalte forțe cu care colabora au considerat că a sosit momentul pentru declanșarea insurecției.

Începută la 23 August 1944, prin arestarea guvernului antonescian, insurecția antifascistă a scos țara din războiul antisovietic și a alăturat-o coaliției antihitleriste. Proclamația regelui, întocmită de reprezentanții partidului comunist, discutată și definitivată cu reprezentanții palatului și ai celorlalte partide din B.N.D., a fost difuzată la radio începînd de la ora 22 ; ea aducea la cunoștința țării și lumii întregi actul istoric cu adînci repercusiuni în viața politică internă și de mare însemnătate militar-strategică în sud-estul continentului“.

Ridicarea la luptă a întregului popor, participarea la insurecție a armatei române și a formațiunilor de luptă patriotice au asigurat desfășurarea rapidă și cu succes deplin a acțiunii militare dusă pentru doborîrea regimului fascist. „Între 23 și 31 august 1944 părțile centrale, de sud-est, sud și sud-vest ale țării, aproximativ 2/3 din teritoriul ei de atunci, au fost curățate de trupele inamice. Forțele insurecționale au provocat ocupantului pierderi evaluate la peste 61 000 de oameni, între care circa 5 000 de morți. Au fost capturate 222 de avioane, 438 de nave fluviale și maritime, o mare cantitate de tehnică de luptă și mijloace de transport.

În timp ce armata, sprijinită de întregul popor, ducea lupte încununate de succes, armata sovietică a desfășurat operații de lichidare a forțelor hitleriste încercuite la Iași-Chișinău, concomitent cu urmărirea rezer-

velor și ariergărzilor hitleriste. La 29 august 1944, ea a zdrobit complet gruparea germană împresurată, nimicind sau luând prizonieri circa 18 divizii germane. Această mare victorie a forțelor sovietice a fost însoțită, totodată, de eliberarea unei părți însemnate a teritoriului românesc. Peste tot pe unde au trecut unitățile Armatei Roșii, populația le-a făcut o însuflețită primire. În zilele de 30 și 31 august, mari unități sovietice și Divizia de voluntari români «Tudor Vladimirescu», constituită pe teritoriul U.R.S.S., au fost primite cu steaguri și flori de populația Bucureștiului, eliberată de forțele sale proprii.

Insurecția antifascistă din august 1944, inițiată de P.C.R., organizată și condusă în colaborare cu celelalte forțe politice antihitleriste, a alăturat România, cu întregul ei potențial militar de peste o jumătate de milion de oameni, precum și cu totalitatea resurselor ei economice, coaliției antihitleriste“.

Insurecția națională antifascistă — a conchis Gh. Zaharia — a deschis o eră nouă, luminoasă, în dezvoltarea țării, a marcat începutul revoluției populare în România. Descătușind energia revoluționară a maselor populare, ea a creat premisele favorabile cuceririi treptate de noi și importante poziții politice, a pus temelia drumului care a dus la instaurarea puterii clasei muncitoare, în alianță cu țărănimea, și la construirea socialismului.

Doborârea dictaturii militare-fasciste și eliberarea țării de sub jugul hitlerist au marcat o cotitură radicală în istoria patriei. Sub conducerea partidului comunist, lupta antifascistă, democratică s-a dezvoltat într-o mișcare socială de amploare, care a deschis drumul înfăptuirii transformărilor revoluționare înnoitoare. În comunicarea **Sistemul de alianțe social-politice în concepția și activitatea practică a Partidului Comunist Român**, prof. univ. dr. AUREL LOGHIN, de la Universitatea „Al. I. Cuza“ — Iași, a analizat cum s-a făurit în această epocă istorică unitatea de acțiune și de luptă a maselor populare, a tuturor forțelor sociale și politice progresiste, relevând faptul că P.C.R. și-a elaborat linia sa politică, strategia și tactica pe baza principiilor marxist-leniniste, adaptându-le creator la condițiile concrete ale țării noastre.

„În perioada postinsurecțională, în fața încercărilor reacțiunii de a se reveni la rînduielile burghezo-moșierești, P.C.R. are meritul de a fi elaborat, în spirit marxist, principii tactice proprii de alianță, cerute de evenimentele care se succedau cu repeziciune. Astfel, P.C.R. a creat noi organisme politice, menite să realizeze unirea acelor forțe interesate în consolidarea cuceririlor obținute, în dezvoltarea procesului revoluționar.

În acest sens, P.C.R. a folosit pozițiile cucerite în guvern și diferite verigi ale aparatului de stat, sprijinindu-se pe coaliția largă de forțe ce participaseră la înlăturarea dictaturii militare-fasciste. Guvernele Sănătescu, care cuprindeau, pentru prima dată în istoria României, reprezentanți ai clasei muncitoare, dovedeau necesitatea recunoașterii directe de către burghezie și moșierime a noilor forțe, o confirmare de drept și de fapt a rolului comuniștilor în destinele țării.

Existența, alături de clasa muncitoare, a elementelor reacționare a îngustat însă capacitatea primului guvern de a satisface revendicările presante ale maselor populare, generînd contradicții între forțele democratice și reacțiune. Faptul a impus ca P.C.R., ținînd seama că revoluția democratică-populară s-a dezvoltat nemijlocit din mișcarea antifascistă a

întregului popor, să continue lărgirea bazei social-politice a alianțelor în vederea antrenării în jurul clasei muncitoare a unor pături neproletare, a intelectualității, a categoriilor sociale mijlocii de la orașe, a cercurilor patriotice din rîndurile armatei. Împrejurările istorice ale dezvoltării revoluției populare au determinat, astfel, ca principalul obiectiv de ordin strategic și tactic al P.C.R. în perioada 23 august — 6 martie 1945 să consistă în lupta pentru consolidarea unității de acțiune a clasei muncitoare, pentru îndeplinirea programului desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice, pentru dezvoltarea alianțelor cu grupările politice, reprezentînd fărîncea, intelectualitatea și alte categorii de oameni ai muncii. În sfera acestei alianțe erau atrase și diferite grupări ale burgheziei, interesate în transformări democratice.

Consecință a evoluției raportului de forțe, ce precumpănau tot mai mult în favoarea democrației, principiile tactice ale P.C.R. au fost orientate spre mobilizarea tuturor forțelor democratice ale țării, pentru participarea la războiul antihitlerist, pentru democratizarea aparatului de stat. Încercările partidelor burghezo-moșieresti de a limita acțiunea de defascizare și democratizare a țării au făcut ca P.C.R. să acționeze pentru a asigura posibilitatea realizării unui larg front național democratic, care să contribuie la soluționarea, pe cale revoluționară, a problemelor vitale, cerute imperios de dezvoltarea procesului revoluționar. Situația a impus crearea unei noi grupări democratice — Frontul Național Democrat, în octombrie 1944...

Această unire a forțelor patriotice, interesate în prefaceri democratice, grupate în cadrul F.N.D. sub conducerea clasei muncitoare, devenea, în acest mod, un puternic coordonator al forțelor revoluționare în lupta pentru instaurarea puterii democrat-populare. Astfel, pozițiile reprezentanților F.N.D. în cadrul celui de-al doilea guvern Sănătescu concretizau și ele ofensiva ascendentă a forțelor revoluționare, forțe care acționau tot mai mult în vederea stabilirii unui raport hotărîtor în favoarea democrației. Sprijinindu-se pe masele largi populare, care au trecut, sub conducerea organizațiilor de partid, la democratizarea aparatului de stat, prin înlocuirea prefecților și primarilor reacționari, P.C.R. a determinat succesul ofensivei forțelor democratice pentru instaurarea primului guvern revoluționar democratic din istoria țării. Evenimentele ce au urmat, a arătat autorul, „instaurarea primului guvern democratic, moment important în rezolvarea obiectivelor revoluției burghezo-democratice, înfrîngerea politică a reacțiunii în alegerile din noiembrie 1946, au creat condițiile ca și acea parte a burgheziei care colaborase cu forțele democratice să rămînă izolată în fața mersului impetuos al procesului revoluționar, fapt ce a determinat înlăturarea reprezentanților ei din guvern, în noiembrie 1947. Abolirea apoi a monarhiei și proclamarea republicii, în anul 1947, au demonstrat practic conținutul realist al tacticii P.C.R. de atragere a celor mai diferite categorii sociale și organizații politice interesate în procesul de democratizare a țării, fapt care a împiedicat, în același timp, posibilitatea unirii forțelor reacționare împotriva maselor populare, împotriva mersului ascendent al revoluției.

Sistemul de alianțe social-politice largi făurit de P.C.R. a determinat izolarea și apoi înfrîngerea împotrivirii grupărilor politice ale claselor exploatatoare și cucerirea de către clasa muncitoare, în alianță cu fărî-

nimea și cu alte categorii de oameni ai muncii, a întregii puteri politice. *Experiența revoluției din România a scos și mai mult în evidență rolul maselor în lupta pentru cucerirea puterii, importanța deosebită ce trebuie acordată unirii tuturor forțelor revoluționare, democratice și progresiste ale națiunii în acțiunea de înlăturare definitivă a claselor exploataatoare din viața țării, pentru crearea condițiilor trecerii la revoluția și construcția societății socialiste*“.

O semnificație deosebită pentru desfășurarea cu succes a procesului revoluționar — s-a relevat în comunicarea **Crearea partidului unic al clasei muncitoare, un important deziderat al mișcării muncitorești din România**, de conf. univ. dr. CAROL NIRI de la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” —, a avut-o crearea, în februarie 1948, a partidului revoluționar unic al clasei muncitoare, pe temelia concepției marxist-leniniste.

Intrarea României în etapa revoluției socialiste a ridicat în fața Partidului Comunist Român un complex de sarcini noi în toate compartimentele vieții sociale, sarcini ce urmăreau să asigure trecerea principalelor mijloace de producție în mâinile poporului și desființarea exploataării omului de către om, făurirea unei industrii proprii puternice, reconstrucția pe baze socialiste a agriculturii și asigurarea sporirii continue a producției agricole, extinderea pe scara întregii economii naționale a principiilor conducerii planificate, îmbunătățirea nivelului de trai material și cultural al poporului. Experiența proprie a țării noastre, experiența înfăptuirii politicii creatoare a P.C.R. — au subliniat toate comunicările consacrate analizei revoluției și construcției socialiste în România — învederează din plin elementele și mecanismele principal noi ale dialecticii progresului social conștient. Această experiență este bogată în rezolvări istorice originale ale problemelor dezvoltării armonioase, echilibrate, pe o linie mereu ascendentă și în ritm rapid a noii orînduirii sociale; s-a evidențiat faptul că partidul comunist a pus în centrul întregii activități de construire a noii societăți industrializarea socialistă, ca temelie a progresului economiei și culturii, a ridicării nivelului de viață al poporului, a dezvoltării multilaterale a societății, a asigurării independenței și suveranității naționale; s-a remarcat aportul cercetării științifice la progresul tehnic, precum și perspectivele pe care revoluția tehnică-științifică le ridică în fața activității de cercetare și s-a arătat că, promovînd o politică activă de colaborare internațională, P.C.R. dovedește realism și luciditate științifică în aprecierea factorilor creșterii economice, precum și responsabilitate față de interesele fundamentale ale poporului român, pentru cauza socialismului și progresului social.

Prof. univ. dr. VASILE RAUSSER, redactor-șef al revistei „Probleme economice”, în comunicarea **Politica Partidului Comunist Român de industrializare — baza progresului multilateral al societății noastre socialiste**, a arătat: „La sfîrșitul cincinalului 1966—1970, România se înfățișează ca o țară cu o economie dinamică și sănătoasă, în plin proces de modernizare, capabilă să înainteze hotărît pe drumul progresului și civilizației, confirmînd astfel pe deplin justetea liniei generale a politicii Partidului Comunist Român, îndreptată spre dezvoltarea accelerată a forțelor de producție și perfecționarea relațiilor de producție, în vederea sporirii neîn-

trerupte a avuției naționale, ridicării nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii.

În lumea contemporană în continuă și rapidă schimbare, în condițiile revoluției tehnice-științifice contemporane, modificările structurale din economie, în sensul modernizării ei, au devenit o necesitate imperioasă pentru toate țările, mai cu seamă însă pentru acelea care au de recuperat decalajul ce le desparte de țările dezvoltate din punct de vedere industrial. Este meritul Partidului Comunist Român de a fi sesizat din vreme această cerință obiectivă a mersului nostru înainte pe calea progresului și civilizației, de a fi canalizat toate eforturile în direcția înfăptuirii cu consecvență a procesului de industrializare socialistă, de dezvoltare pe această bază a întregii economii naționale“.

În viitorul cincinal, s-a subliniat în comunicare, eforturile vor fi îndreptate „nu numai spre dezvoltarea cantitativă a industriei, ci se va pune totodată un deosebit accent pe laturile calitative ale procesului de industrializare, pe modernizarea structurii producției, pe realizarea de produse cu un înalt grad de tehnicitate, care să înglobeze munca de complexitate superioară“.

Autorul a analizat pe larg elementele esențiale ale planului cincinal pe anii 1971—1975, care vor permite concentrarea judicioasă a tuturor eforturilor, asigurarea valorificării superioare a resurselor, în vederea promovării progresului tehnic în întreaga economie. În încheiere, V. Rausser a arătat că „progresul României socialiste este indisolubil legat de existența unei industrii moderne puternice, multilateral dezvoltate, singura capabilă să valorifice optim resursele naturale, materiale și umane de care dispunem. Planul cincinal pe anii 1971—1975 și liniile directoare ale dezvoltării economiei naționale pe perioada 1976—1980 trebuie privite deci drept componente organice ale programului de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate, ca o continuare pe plan superior, în funcție de nivelul atins în dezvoltarea economică, a politicii de industrializare socialistă. Continuarea neabătută a industrializării țării, realizarea ei într-o concepție unitară și de lungă perspectivă reprezintă o caracteristică de fond a politicii economice a Partidului Comunist Român“.

GHEORGHE CIOARĂ, membru al C.C. al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, a relevat în comunicarea **Politica partidului de stimulare a creației tehnice-științifice și de integrare a rezultatelor ei în dezvoltarea României socialiste** — contribuția cercetării științifice la progresul tehnic al țării noastre, precum și perspectivele pe care revoluția tehnică-științifică contemporană le ridică în fața activității de cercetare din România.

„În conformitate cu indicațiile Congresului al X-lea al P.C.R., Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie a supus recent aprobării conducerii de partid Programul cercetării științifice pe perioada 1971—1980. Ceea ce caracterizează conținutul acestui program este ampla cuprindere în el a diferitelor domenii și ramuri ale științei, concordanța deplină între orientarea tematicii sale și obiectivele generale ale dezvoltării societății noastre socialiste.

Totodată, în el se reflectă larg principiul concentrării potențialului științific spre rezolvarea unor obiective complexe, de importanță națională și cu caracter multidisciplinar, prin intermediul unor programe prio-

ritare, concept modern introdus în organizarea politicii științei de Congresul al X-lea al P.C.R.

Programul — a cărui elaborare s-a efectuat în urma unei vaste consultări a oamenilor de știință și specialiștilor — are în vedere dezvoltarea cu precădere a cercetărilor în sectoarele cu eficiență economică ridicată, care reprezintă opțiuni majore pentru economia națională: minele și geologia, chimia, electronica, automatica și telecomunicațiile, construcția de mașini, metalurgia, fizica, energetica nucleară ș.a.

Creșteri importante vor cunoaște și cercetările în domeniile energiei electrice, transporturilor, industriei materialelor de construcții, industriei ușoare și construcțiilor.

Programul prevede creșterea în unitățile de cercetare științifică a numărului de cadre cu studii superioare față de anul 1970 cu peste 60% pînă în 1975 și cca 2,5 ori pînă în 1980. Pe ansamblu, în aceste unități vor lucra cca 64 000 de salariați în anul 1975 (față de 45 000 în anul 1970) și cca 86 000 în anul 1980“.

Conf. univ. RADU CONSTANTINESCU, vicepreședinte al Comisiei guvernamentale de colaborare și cooperare economică și tehnică, și conf. univ. dr. CONSTANTIN MOISUC, Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu“, în comunicarea susținută, au analizat **Raportul dintre dezvoltarea modernă a economiei românești și colaborarea internațională în politica Partidului Comunist Român.**

„Dezvoltarea și perfecționarea complexului economic național constituie un sistem încheiat și interdependent de ramuri de producție, care în totalitatea lor asigură majoritatea mijloacelor de producție, bunurilor de consum și serviciilor necesare satisfacerii interne a nevoilor producției și consumului, facilitînd totodată includerea activă a întregului sistem în circuitul economic mondial. Pe baza politicii de industrializare, partidul nostru urmărește dezvoltarea complexului economic național, în care totalitatea ramurilor, create în concordanță cu cerințele progresului tehnic și ale eficienței economice, se află într-o interdependență economică și tehnologică fundamentată din punct de vedere științific, capabile să asigure ritmul cel mai înalt de creștere economică, satisfacerea maximă a nevoilor de producție și consum, precum și un echilibru eficient al relațiilor economice externe, rezultat din participarea țării noastre la diviziunea mondială a muncii. Totodată, avîndu-se în vedere că structura consumului modern (productiv și personal) tinde să devină universală la nivelul dat al tehnicii, iar producția națională, în mod firesc, nu poate fi universală, fie din raționamente tehnice, fie din raționamente economice, reiese clar că complexul economic național exclude structurile exhaustive și presupune — așa cum este transpus în politica partidului nostru — participarea activă la cooperarea internațională și specializarea în producție, îndeosebi cu țările socialiste, precum și cu alte state...”

Adînc ancorată în realitatea complexă a societății contemporane, politica de extindere și adîncire a relațiilor economice externe ale României cu alte state socialiste, precum și nesocialiste, de participare activă la diviziunea internațională socialistă a muncii, ca și la diviziunea mondială a muncii, este pusă în slujba intereselor poporului român, răspunzînd totodată unor imperative majore ale progresului social, în deplină

concordanță cu interesele vitale ale triumfului socialismului și păcii în lume“.

Acad. VASILE MALINSCHI, membru al C.C. al Partidului Comunist Român, în comunicarea **Problema agrară în politica Partidului Comunist Român de formare a societății socialiste**, a înfățișat aspecte caracteristice ale activității partidului în rindurile țărănimii, oprindu-se cu precădere la anii construcției socialiste, punctînd amplul program de dezvoltare a economiei agrare inițiat de P.C.R., ce avea să ducă la triumful socialismului la sate.

În comunicarea **Rezolvarea problemei naționale și întărirea frăției dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare**, EDUARD EISENBURGER, președintele Consiliului oamenilor muncii de naționalitate germană, a făcut mai întîi următoarele constatări preliminare :

„— *România este un stat național unitar, pe teritoriul căruia, împreună și strîns legați de națiunea română, trăiesc de sute de ani și alte grupuri etnice, constituind naționalități conlocuitoare.*

— *Partidul Comunist Român a pornit în abordarea problemei naționale de la principiul enunțat de clasicii marxism-leninismului, potrivit căruia nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare, înscriind încă din prima zi a existenței sale pe stîndardul său egalitatea, dreptatea socială și națională. Condițiile pentru rezolvarea problemei naționale au fost create abia în anii socialismului, în urma profundelor transformări revoluționare de ordin politic, social, economic și cultural, în cadrul cărora națiunea română s-a transformat în națiune socialistă română, iar «minoritățile naționale» în naționalități conlocuitoare socialiste.*

— *Rezolvarea problemei naționale în condițiile României socialiste are caracter integral, definitiv, de drept și de fapt, dar viața, evoluția fenomenului social cer găsirea de noi soluții.*

— *Edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în România este rezultatul eforturilor comune ale poporului român și ale naționalităților conlocuitoare, care transpun în viață cu un puternic elan patriotic politica Partidului Comunist Român — aceasta este expresia concretă cea mai elocventă a egalității în drepturi, a unității și coeziunii poporului nostru, a deplinei identități de țeluri și aspirații a tuturor oamenilor muncii.*

— *Naționalitățile conlocuitoare au, alături de națiunea socialistă română, o perspectivă îndelungată, un loc și un rol clar, bine definit.*

— *Prin studiile efectuate, prin soluțiile date, Partidul Comunist Român a adus o contribuție de seamă la îmbogățirea teoriei și practicii în domeniul relațiilor naționale“. Concluzionînd, autorul a subliniat faptul că una dintre marile realizări ale orînduirii noastre socialiste o reprezintă „rezolvarea în spiritul marxism-leninismului a problemei naționale, crearea condițiilor pentru afirmarea socială plenară a tuturor cetățenilor indiferent de naționalitate“.*

Drumul intelectualității alături de clasa muncitoare în lupta pentru cauza socialismului, concepția P.C.R. despre educație și învățămînt, coordonatele esențiale, marxist-leniniste, ale politicii culturale a României socialiste, caracterul științific, conținutul umanist, intransigența față de concepțiile conservatoare și reacționare ale culturii socialiste au fost relevate în comunicările susținute de MIRON NICOLESCU, membru al C.C.

al Partidului Comunist Român, președintele Academiei Republicii Socialiste România : **Socialismul și intelectualitatea** ; MIRCEA MALIȚA, membru al C.C. al Partidului Comunist Român, ministrul învățămîntului : **Concepția Partidului Comunist Român cu privire la formarea și perfecționarea cadrelor** ; ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA, membru al C.C. al Partidului Comunist Român, vicepreședinte al Academiei de științe sociale și politice : **Principiile marxist-leniniste ale politicii culturale a Partidului Comunist Român** ; prof. univ. CĂLINA MARE, de la Universitatea „Babeș-Bolyai“, Cluj : **Umanism și echitate socială în politica Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste.**

„In decursul timpului, pe pămîntul țării noastre, creația științifică și culturală s-a născut și s-a dezvoltat — a arătat Miron Nicolescu — în strînsă legătură cu procesele social-economice, cu năzuința și cu lupta forțelor înaintate pentru dreptate, pentru eliberare națională și socială. Minunate figuri de cărturari și artiști, trăgîndu-și seva din geniul creator și sensibilitatea populară, au înțeles că libertatea și cultura sînt nedespărțite, au creat autentice valori artistice, au fondat strălucite școli de matematică, de fizică, de chimie, de medicină, de geologie, de istorie, de sociologie, contribuind prin operele lor la creșterea prestigiului științei și culturii românești și la îmbogățirea patrimoniului spiritual universal. În același timp, ei au ajutat la făurirea conștiinței naționale a maselor, la realizarea visurilor de veacuri ale poporului : unirea, independența, întărirea națiunii.

Încă din secolul trecut mulți intelectuali din țara noastră au avut contact cu filozofia materialist-dialectică prin intermediul mișcării socialiste din România și al primei Internaționale Comuniste. Adevărații exponenți ai spiritualității românești s-au situat pe poziții înaintate, militînd alături de forțele sociale avansate, de comuniști, pentru idealurile nobile ale eliberării sociale și independenței naționale, pentru propășirea adevăratelor valori ale culturii noastre naționale.

Între trecut și prezent nu s-a produs o ruptură atunci cînd instituțiile de știință și cultură și-au schimbat structura, după instaurarea regimului democrat-popular. Cei mai mulți membri ai Academiei române au continuat să activeze în această calitate la reorganizarea acesteia. Savanți, scriitori și artiști de prestigiu au format baza societăților și uniunilor de creație. În același timp, figuri eminente ale culturii, ale creației, ignorate sau minimalizate în trecut, și-au găsit locul firesc și recunoașterea bine meritată din partea regimului popular...

Societatea socialistă a creat, pentru prima oară în istorie, posibilități depline pentru înflorirea personalității umane, pentru afirmarea talentelor, a valențelor creatoare în cîmpul științei și al culturii, ca și în toate celelalte domenii ale vieții sociale. Căci dezvoltarea personalității este una din trăsăturile organice, intrinsece, ale umanismului care caracterizează noua orînduire socială. «Partidul și guvernul dau o înaltă prețuire oamenilor noștri de știință și de cultură — a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu la sărbătorirea centenarului Academiei române —, intelectualității țării, care și-au dovedit, prin întreaga activitate, capacitatea, talentul și forța creatoare, patriotismul fierbînte, atașamentul față de cauza socialismului, iau parte activă la înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și a statului nostru»...

Intellectualitatea patriei noastre și-a găsit în orînduirea socialistă punctul de sprijin care îi permite să-și manifeste din plin forța sa creatoare, pusă în slujba celor mai înalte idealuri umane. În același timp, socialismul găsește în intelectualitatea noastră un factor puternic de integrare activă în programul politic al Partidului Comunist Român, pentru dezvoltarea multilaterală a societății socialiste, pentru progresul continuu al României“.

„În concepția Partidului Comunist Român despre educație și învățămînt, concepție care este un fruct al gândirii marxist-leniniste și al propriei experiențe în conducerea și perfecționarea societății noastre — a arătat Mircea Malița —, școala este considerată ca principalul factor de cultură și civilizație al unei națiuni, iar perfecționarea cadrelor una din condițiile hotărîtoare ale productivității. Alături de celelalte idei cardinale ale concepției partidului nostru despre educație — democratizarea școlii, lărgirea trunchiului comun de școlarizare, adaptabilitatea continuă a sistemului la schimbările intervenite în societate, eficacitatea economică a învățămîntului, formarea unui cetățean dezvoltat armonios, crescut în spiritul științific al gândirii materialist-dialectice despre natură și societate, care să cunoască și să prețuiască valorile naționale și ale altor culturi, deschis spre inovație și cooperare internațională, eliberat de prejudecăți —, perfecționarea continuă a pregătirii și calificării tuturor oamenilor muncii are o semnificație centrală pentru întreaga viață a societății noastre, pentru producție, pentru nivelul cultural al populației. Ea are drept consecință firească lărgirea instituției școlii la scara întregii societăți, devenită în esența ei o societate educațională“.

*„Preocuparea manifestată de P.C.R. pentru asigurarea capacității militare necesare a țării, intensele eforturi de concepție, dirijare și mobilizare moral-spirituală pe care le desfășoară pe acest tărîm, grija sa permanentă și eficientă pentru forțele armate — se conchide în comunicarea **Apărarea patriei socialiste în concepția și activitatea Partidului Comunist Român**, de general-maior EUGEN BANTEA, directorul Centrului de studii și cercetări de istorie și teorie militară, și colonel TRAIAN GROZEA — constituie o ipostază pregnantă a responsabilității asumate de partid în ce privește destinele României socialiste, se încadrează ca o componentă indisolubilă a rolului său de garant suprem al intereselor vitale ale poporului român“.*

*Născut în focul unor mari bătălii de clasă, Partidul Comunist Român, continuînd cele mai înaintate tradiții de luptă ale poporului pentru emanciparea socială și națională, și-a cucerit — printr-o angajare revoluționară și permanentă pentru eliberarea celor ce muncesc de exploatare și asuprire, pentru progresul și prosperitatea României — poziția de forță politică conducătoare în patria noastră. „Luînd ființă ca rezultat necesar al dezvoltării și maturizării mișcării muncitorești — a spus dr. MARIN NEDELEA, lector univ. la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu“, în comunicarea **Cucerirea de către partid a rolului politic conducător — rod al istoriei și tradițiilor sale de luptă —**, Partidul Comunist Român își avea, din însuși momentul creării, rădăcinile puternic ancorate în întreaga dezvoltare economică, socială, politică și ideologică a țării. Comuniștii au preluat și dezvoltat tradițiile luptei duse de-a lungul veacurilor de forțele progresiste, patriotice ale poporului român, împotriva*

jugului străin, a servituților feudale, pentru progresul economic și social-cultural al României. Prin lupta partidului nostru au fost continuate și împlinite marile idealuri de dreptate socială și independență națională ale revoluționarilor din secolul trecut, ideile umaniste, democratice și progresiste de care au fost animați gânditorii și militanții de seamă din istoria poporului român.

Încrederea în popor, conștiința responsabilității în fața lui constituie acea trăsătură primordială și fecundă care a călăuzit acțiunea istorică a comuniștilor, permițându-le să cunoască pulsul maselor, aspirațiile și opiniile lor, să reprezinte nucleul în jurul căruia s-a polarizat, de fiecare dată tot mai larg și mai durabil, inițiativa istorică a maselor ca forță hotărâtoare a progresului. Partidul s-a afirmat astfel, treptat, de-a lungul istoriei sale, ca singura forță politică călăuzită realmente de interesele poporului și capabilă să realizeze, împreună cu masele, transformările înnoitoare care să deschidă calea modernizării societății și progresului social rapid, să asigure eliberarea de exploatare și aspirare, victoria socialismului“.

Reunind în rîndurile sale elementele cele mai înaintate ale clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, partidul comunist este exponentul întregii națiuni socialiste, al întregului popor, forța lui conducătoare. În cursul bătăliilor revoluționare și activității în vederea făuririi noii orînduiri — a arătat autorul —, partidul s-a aflat în fruntea maselor, a aplicat creator adevărurile generale ale marxism-leninismului la condițiile concrete ale țării noastre, a devenit organizatorul și mobilizatorul tuturor energiilor și capacităților creatoare ale națiunii în slujba înfloririi României socialiste. „Condițiile istorice obiective din România, cursul evenimentelor, rezultatul necesar al luptelor politice din trecut, care poartă, în mod firesc, amprenta opțiunilor și obiectivelor urmărite în mod conștient de către clasele, partidele și militanții care au contribuit la modelarea procesului istoric au imprimat, desigur, un caracter specific atît rezultatului final cît și modalității în care Partidul Comunist Român și-a cucerit și își exercită rolul conducător în societate. Ca formă particulară de realizare a unei legități obiective universale a revoluției și construcției socialiste, experiența românească este o componentă a tezaurului general al experienței revoluționare mondiale, a aplicării creatoare a teoriei marxist-leniniste. Nici ea și nici alte experiențe istorice particulare nu reprezintă tipare istorice și nu limitează cituși de puțin varietatea căilor și rezultatelor care înmănușează experiența trecută sau viitoare a altor partide, a mișcării revoluționare mondiale“.

Necesitatea creșterii rolului conducător al partidului în socialism, a remarcat GHEORGHE BADRUS, membru supleant al C.C. al Partidului Comunist Român, în comunicarea **Creșterea rolului partidului și știința conducerii vieții sociale**, „nu are un sens cantitativ sau extensiv“, ci aceasta „se referă înainte de toate la calitatea conducerii de către partid a societății, la creșterea gradului de competență și asigurarea unui pronunțat caracter științific procesului de conducere“.

Autorul a subliniat faptul că, „la fel ca în rezolvarea sarcinilor construcției socialiste în general, în problema afirmării, exercitării și întăririi rolului conducător al partidului comunist nu există rețete unice, valabile pentru toate condițiile, nu există un anumit model universal

obligatoriu. Cele 14 țări socialiste au acumulat o experiență bogată, variată, care demonstrează că în găsirea metodelor de înfăptuire a misiunii istorice a partidului revoluționar al clasei muncitoare trebuie să se țină seama atât de condițiile existente în fiecare țară, de tradițiile de luptă ale clasei muncitoare și ale celorlalte categorii de oameni ai muncii, de particularitățile naționale, cât și de cerințele fiecărei etape a revoluției și construcției socialiste. Intrucit partidul comunist sau muncitoresc din fiecare țară socialistă poartă răspunderea pentru conducerea țării și poporului, pentru destinele acestora, este firesc că succesele țărilor respective cât și neajunsurile, dificultățile sau insuccesele vremelnice în construcția socialismului sînt indisolubil legate de politica partidului aflat la cîrma țării. Măiestria partidului de a conduce în mod științific societatea constă în capacitatea sa de a dezvolta succesele, în a sesiza, preveni, recunoaște și înlătura neajunsurile, în a găsi soluțiile cele mai potrivite problemelor ce se ridică, ceea ce duce fără îndoială la întărirea rolului său diriguitor, la sporirea încrederii maselor...

Preocupîndu-se de întărirea rolului său conducător, partidul nostru pornește de la ideea că esența conducerii societății socialiste o constituie înfăptuirea guvernării poporului de către popor. Deci prin această prismă, pe baza acestui criteriu trebuie rezolvate și relațiile dintre partid, clasa muncitoare și popor, relații ce au o importanță esențială pentru conducerea întregii societăți. În realizarea unui raport just între aceste entități, partidul nostru consideră poporul ca un participant activ la soluționarea propriilor probleme, a sarcinilor construcției socialiste. În același timp, partidul comunist este considerat nu ca o entitate situată în afara maselor, separat sau deasupra acestora, ci ca o parte organică a clasei muncitoare, a poporului, ce dinamizează activitatea acestora. Bineînțeles, această nu înseamnă că partidul s-ar dizolva în mase sau și-ar pierde fizionomia proprie, funcțiunile pe care le îndeplinește. Lapidar spus, partidul nostru comunist conduce societatea prin clasa muncitoare și pentru clasa muncitoare, prin popor și pentru popor“.

În continuare, autorul s-a referit la relațiile dintre partid și organizațiile de masă și obștești, dintre partid și stat, la raporturile dintre factorii de conducere și fiecare membru al societății, arătînd totodată că „una dintre laturile principale ale realizării rolului conducător al partidului sînt susținerea și promovarea activă a noului, lupta împotriva a tot ceea ce este perimat, depășit și anchilozat în sistemul și structurile societății noastre, promovarea spiritului critic și autocritic, realizarea sintezei organice dintre îndrumarea de către partid a diverselor compartimente și știința conducerii societății socialiste...

Conducerea științifică a societății socialiste se concretizează într-o politică științifică, iar aceasta este rodul activității fiecărui partid comunist din fiecare țară socialistă, singurul în stare să cunoască condițiile economice, sociale ale acesteia, interesele poporului, să aplice adevărurile generale ale marxism-leninismului la particularitățile naționale. Exercițarea acestui drept fundamental, conducerea țării ar fi stînjinite în momentul în care atributele suverane ale unui partid comunist sau stat socialist de a lua decizii potrivit intereselor poporului ar fi îngădite de organisme suprastatale sau în momentul în care, în numele «intereselor

comune», s-ar impune vreunui sau altuia o anumită linie de conduită în politica internă sau externă.

Solidaritatea internaționalistă dintre partidele comuniste și muncitorești nu se contrapune și nu trebuie contrapusă dreptului fiecărui partid de a-și elabora de sine stătător politica, nu poate fi așezată deasupra intereselor poporului din care s-a născut și face parte partidul respectiv. Forța solidarității internaționaliste dintre partidele comuniste și muncitorești, a relațiilor de tip nou de colaborare și întrajutorare dintre țările socialiste constă în capacitatea lor de a stimula și înlesni dezvoltarea fiecărui stat socialist, liber și suveran, întărirea independenței naționale și conducerea autonomă a fiecărei țări socialiste, prosperitatea și înflorirea multilaterală a fiecărei națiuni socialiste“.

Incluzînd organic lupta pentru democrație în ideologia sa, în întreaga concepție strategică și tactică pe care a urmat-o în vederea realizării liniei sale politice, partidul nostru s-a manifestat ca inițiator și promotor al procesului de dezvoltare a democrației socialiste, de asigurare a condițiilor pentru participarea largă a maselor de oameni ai muncii la conducerea vieții sociale, pentru manifestarea inițiativei și energiei lor creatoare în toate domeniile de activitate. „*Democrația* — a conchis prof. univ. dr. docent ION CETERCHI, membru supleant al C.C. al Partidului Comunist Român, vicepreședinte al Academiei de științe sociale și politice, în comunicarea **Unitatea organică dintre socialism și democrație** — este o valoare permanentă a societății socialiste. În societatea în care întreaga producție materială și spirituală, întreaga activitate creatoare este pusă în slujba poporului, a prosperității și demnității sale este firesc ca și conducerea acestei societăți să aparțină poporului, deținătorul suprem al puterii politice și economice. Socialismul, democrația și umanismul sînt expresii ale uneia și aceleiași realități. După cum arborele nu poate fi desprins de rădăcini și de coroană fără să-și piardă seva existenței sale, tot astfel socialismul nu poate fi rupt de democrație și umanism. În acest spirit a înțeles și înțelege partidul nostru să pășească și mai departe în făurirea României de mîine, a României socialismului multilateral dezvoltat și a comunismului“.

Trăsătura definitorie a societății noastre o reprezintă unitatea socialistă a societății, a arătat, în comunicarea **Partidul Comunist Român — forța de coeziune a unității societății socialiste**, prof. univ. dr. CONSTANTIN PETRE, membru al Comisiei Centrale de Revizie, secretar al Comitetului municipal București al Partidului Comunist Român. „*Factorul fundamental al nașterii și consolidării unității socialiste a societății noastre, nucleul în jurul căruia aceasta s-a format și se cimentează neconținut, l-a constituit și-l constituie Partidul Comunist Român. Toate etapele procesului istoric de realizare a acestei unități sînt indisolubil legate de politica și activitatea partidului pentru înfăptuirea revoluției și construirea noii orînduiri, pentru educarea socialistă a maselor, de înfăptuirea cu succes de către partid a misiunii sale de forță politică conducătoare a procesului de transformare revoluționară a societății, a întregii opere de dezvoltare economică și social-culturală a României. Ea este rezultatul legic, necesar al marilor prefaceri înfăptuite de poporul nostru, sub conducerea partidului și pe baza politicii sale, în toate sferile vieții sociale și se manifestă complex, ca unitate a tuturor laturilor societății — politică, economică,*

socială și ideologică — și a fiecăreia dintre acestea în parte. Societatea românească prezintă astăzi tabloul unei societăți în care puterea politică aparține poporului, clasei muncitoare, aliată cu ceilalți oameni ai muncii, care, ca expresie a dezvoltării democrației socialiste, participă tot mai larg și mai activ la conducerea statului, la întreaga viață socială; relațiile de producție socialiste au devenit atotcuprinzătoare, s-a făurit și se dezvoltă continuu o economie socialistă unitară, care asigură progresul rapid al întregii societăți, înfăptuirea năzuințelor fiecărei clase și pătri sociale, realizarea concordanței între interesele generale ale societății și interesele individuale ale membrilor ei; s-a pus capăt complet și pentru totdeauna exploatării omului de către om, societatea noastră fiind alcătuită numai din clase și pătri sociale de oameni ai muncii, prietene, care se apropie tot mai mult între ele în ceea ce privește natura socială și fizionomia lor spirituală; a luat naștere și se consolidează neconținut prietenia frățească dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare — realizare de seamă a regimului nostru socialist, a politicii naționale juste, marxist-leniniste, promovată cu consecvență de Partidul Comunist Român; ca rezultat al transformărilor petrecute în viața materială a societății, al vastei activități politice-ideologice și educative desfășurate de partid, de instituțiile de stat, de organizațiile de masă și obștești, ideologia socialistă a devenit ideologie dominantă, se formează și se dezvoltă continuu conștiința socialistă a oamenilor muncii. Toate acestea reprezintă tot atâtea determinări și manifestări ale unității societății noastre. Ele evidențiază cu pregnanță caracterul socialist al tuturor componentelor formațiunii socialiste, făurită în țara noastră, concordanța statornică, pe această bază, între diferitele laturi ale vieții sociale, condiție esențială a trăiniciei orînduirii socialiste, a dezvoltării ei armonioase și rapide...

Printr-o permanentă studiere a realității, a necesităților și posibilităților reale, observînd neconținut rezultatele obținute prin aplicarea liniei sale politice, Partidul Comunist Român dezvoltă tendințele istorice fundamentale, cerințele obiective ale dezvoltării societății și a diferitelor ei compartimente, asigură îndrumarea, organizarea și conducerea unitară a eforturilor clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, ale tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, a activității statului socialist, a organizațiilor de masă și obștești spre înfăptuirea acestor cerințe. Prin întreaga sa activitate, partidul nostru acționează ca un puternic factor de coeziune a unității societății socialiste românești. Promovarea consecventă a acestei politici reprezintă chează înfăptuirii cu succes a marilor obiective ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră, a înaintării neabătute a României pe drumul socialismului și comunismului“.

ȘTEFAN ANDREI, membru supleant al C.C. al Partidului Comunist Român, și conf. univ. dr. TRAIAN CARACIUC, de la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu“, în comunicarea prezentată, au înfățișat **Relațiile internaționale ale Partidului Comunist Român și mișcarea comunistă mondială**. Linia fundamentală a politicii și activității internaționale a partidului nostru, au subliniat autorii, o constituie dezvoltarea legăturilor de colaborare frățească cu țările socialiste, solidaritatea activă cu partidele comuniste și muncitorești, cu mișcările de eliberare și democratice, cu forțele antiimperialiste din întreaga lume.

„Epoca noastră consemnează ca o trăsătură distinctă creșterea și dezvoltarea partidelor comuniste și muncitorești. Mișcarea comunistă s-a transformat într-o forță deosebit de puternică a contemporaneității, un factor esențial al progresului social ; ea se materializează în prezent în circa 100 de partide, care reunesc în rândurile lor peste 50 milioane de comuniști. În cele 14 țări socialiste, care cuprind o treime din populația lumii, partidele comuniste și muncitorești se află la putere, ele conduc întregul proces de edificare a socialismului și comunismului. A crescut influența unui mare număr de partide comuniste din țările capitaliste, influență materializată în însemnate succese electorale, în conducerea marilor bătălii de clasă care au cuprins cu mare intensitate lumea capitalistă. Crește mișcarea comunistă în țările care și-au cîștigat recent independența națională, ceea ce se repercutează pozitiv asupra creșterii combativității mișcării de eliberare națională. Partidele comuniste s-au ancorat mai adînc în sarcinile pe care le ridică evoluția social-economică a țărilor respective, s-au maturizat, multe dintre ele dispun de o bogată experiență revoluționară.

Exercitarea tot mai plenară a rolului decisiv ce revine mișcării comuniste în dezvoltarea revoluționară a societății, în marile confruntări social-politice este în conexiune directă cu solidaritatea și unitatea dintre partidele comuniste și muncitorești — factor important în unirea tuturor forțelor antiimperialiste contemporane. Lupta pentru asigurarea și consolidarea continuă a unității mișcării comuniste și muncitorești, pentru dezvoltarea legăturilor de colaborare și strînsă coeziune între toate partidele revoluționare constituie o îndatorire internațională primordială a comuniștilor de pretutindeni. Partidul nostru consideră că întărirea unității mișcării comuniste este posibilă numai luîndu-se în considerare experiența pozitivă și negativă acumulată în decursul istoriei, ținîndu-se seama de stadiul actual de dezvoltare a partidelor comuniste, de condițiile obiective, economice, sociale și naționale diferite în care activează partidele comuniste și muncitorești, de multitudinea formelor și metodelor de înfăptuire a sarcinilor revoluționare.

Viața — criteriul suprem al adevărului — demonstrează că mișcarea comunistă are în prezent nevoie nu de o unitate mecanică, lipsită de personalitate și independență, ci de o unitate întemeiată în mod consecvent pe principii care să asigure colaborarea benevolă, liber consimțită a tuturor partidelor.

Partidul Comunist Român pornește de la convingerea fermă că tăria și durabilitatea unității mișcării comuniste se bazează pe respectarea strictă a dreptului fiecărui partid comunist — de guvernămînt sau care este angajat în lupte pentru cucerirea puterii — de a-și elabora în mod independent politica, strategia și tactica revoluționară, de a hotări autonom, fără nici un amestec din afară, asupra tuturor problemelor țării sale...

În întreaga sa existență, de-a lungul istoriei sale semicentenare, conștient de înalta sa îndatorire internaționalistă, partidul nostru și-a îndeplinit cu cinste toate obligațiile sale, înscriind minunate pagini de solidaritate comunistă și muncitorească. «Partidul Comunist Român — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — va intensifica și în viitor colaborarea și legăturile de solidaritate cu toate partidele comuniste și muncitorești, cu toate forțele antiimperialiste, avînd convingerea că în acest mod își înde-

plinește o sacră îndatorire, atît față de clasa muncitoare și poporul român, cît și față de cauza internațională a socialismului și comunismului».

Partidele comuniste, clasa muncitoare internațională, forțele democratice și progresiste de pretutindeni angajate în marea bătălie pentru transformarea revoluționară a societății găsesc în Partidul Comunist Român un aliat credincios, un susținător activ. Comuniștii români, conducătorii marelui șantier, care înalță tot mai mult România pe culmile progresului și civilizației umane, își vor aduce și în viitor contribuția lor la unitatea sistemului mondial socialist, a mișcării muncitorești și comuniste internaționale, a tuturor forțelor care contribuie la dezvoltarea progresistă a lumii contemporane“.

Dr. ILIE RĂDULESCU, membru al C.C. al Partidului Comunist Român, a susținut comunicarea **Concepția Partidului Comunist Român asupra societății socialiste în lumina principalității marxist-leniniste.** Redăm extrase :

„Moștenirea ideologică marxist-leninistă privind conceptul de socialism este de mare actualitate astăzi, cînd există 14 state socialiste, cu grade diferite de dezvoltare social-economică și o sumedenie de particularități naționale. În acest context istoric, edificarea noii societăți capătă aspecte concrete în fiecare țară, formele și căile realizării socialismului fiind, de fapt, rezultatul sintezei pe care fiecare partid comunist o realizează între legile general-valabile ale revoluției și construcției socialiste și tradițiile poporului său, condițiile concret-istorice din țara în care activează...

În concepția teoretică și activitatea practică a Partidului Comunist Român, societatea socialistă multilateral dezvoltată, în general noua orînduire socială, se definește în primul rînd ca o formațiune social-economică întemeiată pe o puternică bază tehnică-materială — creșterea viguroasă a forțelor de producție, realizarea unei economii moderne, de înaltă eficiență, fiind o constantă a politicii partidului nostru. A devenit un adevăr axiomatic că, pentru a ridica standardul de viață al populației, este obiectiv necesară dezvoltarea pe baze moderne a industriei, a agriculturii, a serviciilor pentru populație, a comerțului. Realitatea arată că nici o țară nu-și poate baza politica de prosperitate materială a poporului exclusiv pe relații economice externe, ci trebuie să dispună de propria sa bază tehnică-materială, de capacitatea de a realiza creșterea în ritm intens a venitului național...

Complexul economic național constituie cadrul în care se realizează baza tehnică-materială a noii orînduiri, se înfăptuiesc principiile socialiste de echitate și dreptate socială, de organizare a activității economice și sociale, de valorificare a potențelor creatoare ale națiunii. Este, de aceea, atît în interesul propriu cît și în interesul general al sistemului socialist mondial să nu fie afectată dezvoltarea complexului economic național, ci să se asigure condiții ca fiecare țară să-și dezvolte multilateral economia, folosind în acest scop atît posibilitățile interne cît și avantajele relațiilor economice internaționale...

Experiența României, asemănător experienței altor țări socialiste, evidențiază, așa cum remarcă tovarășul Nicolae Ceaușescu, că unirea țărănimii în cooperative de producție este calea sigură de dezvoltare a bazei tehnice-materiale și a producției agricole, de ridicare a standardului de

viață la sate, de lichidare a instabilității economice și sociale pe care o generează mica producție de mărfuri, o condiție esențială pentru a asigura trăinicia orînduirii socialiste.

În altă ordine de idei, se impune constatarea faptului că cele două forme de proprietate obștească în care se realizează inițial baza economică a socialismului (de stat și cooperatistă) nu se află în relații opuse, nu evoluează în paralel, ci în relații de interferență, procesul de apropiere și unire accentuându-se pe măsura înaintării spre socialismul multilateral dezvoltat. Este ceea ce ne arată fenomenele social-economice care au loc astăzi în țara noastră.

Marea producție mecanizată determină la noi accentuarea procesului de socializare a producției și a proprietății în sectorul cooperatist al economiei. Această evoluție obiectivă se desfășoară, după părerea noastră, într-un dublu sens: pe de o parte are loc concentrarea proprietății cooperatiste în unități mai mari, mărimea optimă fiind dată în cooperarea meșteșugărească de cerințele organizării unei producții mai eficiente, iar în agricultură — de cerințele zonării, specializării și intensificării producției agricole.

În sfîrșit, se impune ca o necesitate observarea atentă a relațiilor de repartitie, perfecționarea acestora în pas cu evoluția societății, în corelare cu factorii ce au acțiune determinantă asupra mărimii veniturilor oamenilor în socialism, și anume: gradul de dezvoltare a forțelor de producție, potențialul de bunuri materiale de care dispune societatea, capacitatea profesională, de specialitate și contribuția fiecăruia la realizarea acestor bunuri — valoarea a ceea ce primește de la societate fiind în organică legătură cu valoarea a ceea ce dă obștei...

Partidul Comunist Român concepe activitatea de formare a conștiinței socialiste a maselor ca o activitate tridirecțională: 1) instruirea și pregătirea profesională, de specialitate, ca o condiție de prim ordin pentru a ocupa în societate o funcție cît mai utilă comunității și a fructifica vocația personală; 2) lărgirea orizontului cultural și formarea unor noi virtuți morale prin luminarea minții cu tot ceea ce a creat mai valoros omenirea în știință, artă, cultură; 3) pregătirea ideologică, însușirea politicii partidului comunist, a concepției marxist-leniniste care fertilizează gîndirea și practica social-istorică a întregului popor“.

Autorul a analizat, în continuare, activitatea P.C.R. îndreptată spre perfecționarea suprastructurii, principalele direcții de preocupări: perfecționarea activității statului, creșterea rolului organizațiilor obștești în sistemul conducerii societății, dezvoltarea democrației socialiste. În acest context larg s-a relevat conținutul adînc al rolului și misiunii de conducător politic al operei de edificare a socialismului cu care a fost investit partidul nostru comunist.

„Așa cum arată istoria, făurirea noii orînduiri nu se realizează fără dificultăți, evoluția sa nu are un caracter linear. Dimpotrivă, în cursul edificării noii orînduiri, pot apărea nu puține greutăți — unele ca urmare a unor situații obiective, dat fiind gradul dezvoltării social-economice a țării, altele de ordin subiectiv, ca urmare a unor greșeli, încălcări sau deformări ale principiilor construcției socialiste. În concepția partidului nostru, toate acestea trebuie dezbătute deschis cu masele de oameni ai muncii, împreună cu care trebuie găsite și înfăptuite măsurile adecvate

pentru dezvoltarea normală a vieții sociale. Este o caracteristică a politicii Partidului Comunist Român abordarea problemelor construcției socialiste în spirit realist, novator, criticînd idilismul abstract, triumfalismul în aprecierea mersului nostru înainte. Partidul stimulează spiritul activ, critic față de neajunsuri și lipsuri, dezvăluie cu curaj fenomenele negative, le discută cu masele populare, se sprijină pe acțiunea lor conștientă pentru înlăturarea neajunsurilor...

Evoluția istorică a omenirii pune în evidență — acest lucru constituie un adevăr indubitabil — însemnătatea, persistența și rolul progresist al factorului național — națiunea, exercitînd o influență dinamizatoare asupra progresului istoric, o înriurire pozitivă asupra dezvoltării sociale.

Intemeindu-se pe generalizarea fenomenelor obiective din lumea contemporană, pe analiza istoriei poporului român și a experienței construcției socialiste, Partidul Comunist Român consideră că națiunea, ca și statul, joacă și va continua să joace un rol important în dezvoltarea societății socialiste. Departe de a fi istoricește depășită, națiunea găsește abia în socialism condiții economice, social-politice și spirituale prielnice afirmării și dezvoltării sale multilaterale. Pornind de la asemenea considerente, partidul urmărește stimularea factorilor economici și sociali care stau la baza afirmării națiunii, între aceștia fiind de remarcate dezvoltarea vieții materiale a societății, valorificarea creației spirituale progresiste a trecutului, îmbogățirea culturii și limbii naționale cu creațiile noi, ale epocii socialismului, formarea unor înalte trăsături morale, specifice orînduirii socialiste. În același timp, exercitarea de către clasa muncitoare a rolului său de forță socială conducătoare a societății, întărirea alianței muncitorești-țărănești, a unității social-politice a întregului popor cimentează trainic unitatea națiunii noastre socialiste“.

După ce a înfățișat semnificația internațională a edificării noii orînduiri în România, Ilie Rădulescu a conchis :

„Analizînd concepția teoretică și orientarea politică a Partidului Comunist Român în problemele edificării socialismului, avem imaginea unei înțelegeri științifice, integratoare a noii orînduiri sociale, ca sumum dialectic al forțelor și relațiilor de producție, al bazei economice și suprastructurii, ca organism democratic în care poporul își fructifică multilateral potențele creatoare, își realizează, prin eforturi proprii și în condițiile adîncirii colaborării cu alte popoare, viața nouă, socialistă. Iar toate acestea evidențiază forța propulsoare pe care o au orientarea politică clară a partidului, justa ei fundamentare principială, legătura ei organică cu cerințele vieții, ale socialismului și comunismului“.

★

La lucrările sesiunii jubiliare au participat numeroși invitați de peste hotare, care au prezentat comunicări în ședințele plenare și pe secții, în care s-au evidențiat aspecte importante ale luptei desfășurate de partidele comuniste din țările frățești pentru edificarea societății socialiste în țările respective, tradițiile de prietenie dintre P.C.R. și partidele din țările socialiste ; s-a înfățișat lupta revoluționară a clasei muncitoare, condusă de comuniști, în țările capitaliste împotriva exploatării, pentru victoria socialismului.

JACQUES MOINS, membru al C.C. al Partidului Comunist din BELGIA, a prezentat comunicarea **Rolul și acțiunea Partidului Comunist din Belgia**, în care a analizat activitatea revoluționară a comuniștilor belgieni, lupta lor pentru socialism. „*Partidul nostru, în mod deosebit la congresul său de la Ostende din noiembrie 1969 și mai recent la plenarele sale de la Charleroi — a subliniat J. Moins —, s-a străduit să precizeze calea spre socialism studiind raporturile dintre democrație și socialism în condițiile specifice ale țării noastre. Având preocuparea să nu disocieze considerațiile teoretice de practica politică, el a formulat propuneri concrete de acțiune mișcării muncitorești belgiene, a cărei componentă este.*

Nu este inutil de a cita aici o teză importantă a congresului din Ostende (teza 31) care rezumă cu claritate poziția comuniștilor belgieni : Pentru un guvern antimonopol, pentru o alternativă democratică și socialistă.

Pentru a aduce soluții care să fie adecvate țării noastre trebuie să te atașezi profund la originalitatea istoriei sale politice și sociale, la prezentul său, la aspirațiile de progres, de democrație, de libertate și de pace ale poporului nostru“.

În continuare J. Moins a arătat că pentru a permite mișcării muncitorești să-și îndeplinească sarcina sa de creatoare a unei Belgii democratice și socialiste și, pe această cale, a permite constituirea unui guvern antimonopol trebuie realizat un front politic, a-l pregăti pe bază de alianțe de front democratic.

După ce s-a referit la raporturile dintre stat și monopoluri, autorul a subliniat importanța controlului clasei muncitoare asupra economiei în țările capitaliste. „*De fapt, muncitorii și organizațiile lor își pot asuma un rol nou în economie și în reînnoirea instituțiilor. În acțiunea de zi cu zi, în lupta zilnică, muncitorii sînt aduși să pună cerința controlului economiei, al întreprinderii. Dacă neocapitalismul este deseori în măsură să «digere» revendicările de salarii, el nu poate rezolva problemele fundamentale ale societății noastre. El se opune oricărui control al deciziilor economice și consideră pe muncitori ca o unealtă, în ciuda vorbăriei despre participație, despre colectivitatea de interes între patroni și muncitori.*“

Conchizînd, J. Moins a arătat : „*Lupta democratică cîștigă în conținut. Monopolurile apar din ce în ce mai mult ca purtătorii soluțiilor autoritare. Politica lor suscită multiple opoziții, acționînd deseori în ordine dispersată. Cerința de democrație directă, de bază (care se pare că traduce bine necesara participare a maselor la putere) se face simțită. Dar aceste forțe trebuie adunate într-un fascicul și să li se confere o putere politică. Societatea modernă, cu o dezvoltare înaltă, este aptă din punct de vedere tehnic să facă din fiecare cetățean un participant la exercitarea puterii, la opțiuni și la decizii. Dar, dacă există mijloacele tehnice, voința politică de a ajunge aici trebuie să se traducă în acte, să se sprijine pe clasa muncitoare, al cărei rol crește ca importanță... Cucerirea de libertăți reale, nu formale, de noi drepturi, exercitarea de noi puteri la toate etapele constituie obiective actuale.*

În această direcție trebuie reflectat și acționat pentru a degaja căile spre socialism într-o țară capitalistă puternic dezvoltată. Trebuie adăugat că noi vedem aici germenul și poate trăsăturile unei societăți so-

cialiste, care își va datora dezvoltarea participării mereu mai largi a cetățenilor la conducere.“

IORJAN VASILIEV ZARCEV, candidat în științe istorice, cercetător principal la Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al Partidului Comunist din BULGARIA, a susținut comunicarea **Rolul conducător al Partidului Comunist Bulgar în lupta pentru construirea socialismului :** „Problema conducerii de către partid a statului socialist și a construcției socialiste ocupă un loc important în activitatea Partidului Comunist Bulgar în actuala etapă de dezvoltare. O atenție mai mare i-a acordat partidul în anii din urmă, îndeosebi după Congresul al IX-lea (1966). O reflectare remarcabil de largă și-au găsit aceste probleme în ultimul an în istoriografia bulgară și în alte științe sociale. În lumina evenimentelor din ultima vreme și a noilor fenomene din viața țării noastre, oamenii de știință dezvoltă, înainte de toate, necesitatea obiectivă și caracterul logic al rolului conducător și importanței partidului în condițiile socialismului dezvoltat.

Rolul conducător al partidului comunist în societatea socialistă constituie o legitate obiectivă, condiționată de mersul și cerințele dezvoltării societății după victoria revoluției socialiste.“

După ce a arătat că Partidul Comunist Bulgar și-a cucerit acest rol prin lupta sa de mulți ani, plină de spirit de sacrificiu pentru interesele clasei muncitoare și ale tuturor asupriților și exploataților, prin politica sa din perioada de după victoria revoluției, de aplicare creatoare, corespunzător condițiilor naționale și istorice concrete, a legităților generale ale societății socialiste, I.V. Zarcev a subliniat : „Și în viitor preocuparea principală a partidului va fi întărirea încrederii reciproce și a unității între conducători, partid, clasă și popor. În etapa construirii societății socialiste dezvoltate se menține integral necesitatea conducerii de către partidul comunist. Însemnătatea conducerii de către partid e determinată de creșterea proporțiilor și complexității construcției socialiste și de accelerarea proceselor sociale sub influența revoluției tehnice ce se dezvoltă furtunos.“

În ultima parte a comunicării, autorul a relevat rădăcinile și tradițiile prieteniei frățesti dintre poporul român și cel bulgar : „Solidaritatea internaționalistă a mișcării muncitorești și socialiste, a Partidului Comunist Bulgar și a Partidului Comunist Român în lupta lor împotriva reacțiunii, exploatării și fascismului are, de asemenea, tradiții bogate. Această prietenie și această solidaritate au dobândit în condițiile socialismului un conținut nou și, alături de interesele noastre și scopurile noastre comune, constituie temelia de nezdruccinat a dezvoltării multilaterale a relațiilor reciproce dintre popoarele noastre și partidele comuniste.“

GANCIO TODOROV, conferențiar la Academia pentru pregătirea cadrelor de conducere socială, în comunicarea **Din experiența muncii Partidului Comunist Bulgar în creșterea rolului conducător al clasei muncitoare în construcția socialismului** a arătat :

„Înfăptuind linia de creștere a rolului conducător al clasei muncitoare, Partidul Comunist Bulgar a fost nevoit să învingă greutăți serioase. Aceste greutăți decurgeau din înapoierea din trecut a țării noastre, din prezența în societate a unei structuri economice și sociale de clasă cu un caracter vădit mic-burghez, moștenite de noi, precum și din

împotrivirea burgheziei doborâtă de la putere și a acoliților săi din interiorul și din afara țării etc.

Ținând seama de toate aceste greutăți, precum și de condițiile concrete ale țării, Congresul al V-lea al partidului, care a avut loc în 1948, sub conducerea lui G. Dimitrov, a subliniat necesitatea rezolvării citorva sarcini importante, care prezentau pentru noi o însemnătate hotărâtoare.“

Între sarcinile care s-au impus a fi rezolvate, Gancio Todorov a enumerat pe cele privind : întărirea permanentă a pozițiilor conducătoare ale clasei muncitoare, în frunte cu partidul comunist, în toate domeniile vieții de stat, economice, social-politice și culturale.

Victoria socialismului, a subliniat G. Todorov, a determinat creșterea rolului clasei muncitoare în societate : „Toate acestea ridică pe o nouă treaptă rolul clasei muncitoare, largesc pozițiile conducătoare ale acesteia, o situează și acum în fruntea tuturor celorlalte. Aceasta este nu numai principala forță producătoare, care creează cea mai mare parte a bogăției noastre naționale, ci, prin situația ei obiectivă, este purtătorul și exponentul progresului social. Clasa muncitoare este clasa cea mai înaintată și revoluționară în societatea socialistă, este forța cea mai conștientă, cea mai organizată și disciplinată, este forța care manifestă cea mai mare inițiativă și spirit activ în muncă, forța care prin experiența sa revoluționară, acumulată în luptele de clasă din trecut, este cea mai capabilă să conducă și lupta celorlalți oameni ai muncii pentru desăvârșirea construcției socialismului“.

Dr. MIROSLAV TECHMAN, de la Institutul cehoslovaco-sovietic — CEHOSLOVACIA, a susținut comunicarea **Relațiile dintre Partidul Comunist Român și Partidul Comunist din Cehoslovacia în perioada 1921—1928**, în care a relevat sprijinul acordat de către comuniștii din Cehoslovacia comuniștilor români aflați în Cehoslovacia în anii grei ai ilegalității Partidului Comunist Român. „După interzicerea Partidului Comunist Român, în aprilie 1924, mulți activiști de partid au emigrat, mai ales în Cehoslovacia, spre a continua munca de partid. Aici s-au alăturat zecilor de comuniști iugoslavi, bulgari, polonezi și, mai târziu, germani, care, de asemenea, au găsit în Cehoslovacia posibilitatea de a-și continua activitatea revoluționară.

Cetățenilor străini li s-a interzis activitatea politică, și mai ales comunistă, însă Partidul Comunist Cehoslovac a găsit totdeauna posibilități de a ajuta pe comuniștii străini în activitatea lor politică.

Acest ajutor era asigurat de unii activiști de partid desemnați în mod special, și mai ales de organizația semilegală „Ajutorul roșu“.

În ultima parte, M. Techman a înfățișat acțiuni ale Partidului Comunist din Cehoslovacia îndreptate împotriva politicii anticomuniste din țara noastră. „În anul 1925, când în România s-au intensificat persecuțiile, s-a ridicat în toată Cehoslovacia, din inițiativa partidului comunist, un val de proteste. Au luat naștere chiar și comitete pentru ajutorarea proletarilor români. În afară de întrunirile de protest organizate cu ocazia vizitei la Praga a prințului Carol, care a avut loc în septembrie, partidul a organizat și o acțiune specială de protest. În octombrie a aceluiași an, de asemenea, din inițiativa Partidului Comunist Cehoslovac, un număr de reprezentanți de seamă ai culturii cehoslovace au semnat un protest împotriva persecuției mișcării progresiste din România și au cerut elibe-

rarea tuturor deținuților politici. Protestul a fost tipărit pe foi volante și difuzat în masă în toată țara. Acțiunea a culminat cu întrunirea care a avut loc în 8 februarie 1926 la Praga și unde mii de participanți au protestat nu numai împotriva persecutării comuniștilor din România, ci și din celelalte țări din sud-estul Europei. În a doua jumătate a celui de-al treilea deceniu, asemenea acțiuni de protest au urmat una după alta, culminând, mai tirziu, cu sprijinul spontan acordat muncitorilor de la Grivița.

Lupta comună și colaborarea frățească au fost pecetluite, în al treilea deceniu, cu singele comuniștilor cehoslovaci și români vărsat împreună pe cîmpurile de luptă spaniole.“

LUBOMIR BAKÉS, candidat în științe istorice, conferențiar la catedra de teoria și practica construcției de partid de la Școala superioară politică din Praga, în comunicarea **Sarcinile partidului revoluționar al clasei muncitoare în construcția socialistă** a arătat : „Partidul Comunist din Cehoslovacia a apărut și s-a dezvoltat ca avangardă a clasei muncitoare. Nucleul rindurilor sale l-au constituit, chiar de la început, reprezentanții clasei muncitoare cei mai conștienți, cei mai revoluționari, clasă care s-a dovedit a fi singura capabilă de acțiuni revoluționare progresiste îndreptate spre abolirea acelei orînduiri sociale care a dus poporul nostru la München și chiar la marginea prăpastiei.

Partidul Comunist din Cehoslovacia a adoptat fără rezerve învățătura programatică referitoare la revoluția proletară, la dictatura proletariatului și construirea societății comuniste, la solidaritatea internațională a proletariatului, a indivizibilității luptei de clasă, învățătura leninistă despre legitățile interne, despre principiile și normele vieții interne de partid, ca și toate celelalte părți componente ale ideologiei marxist-leniniste, care prin natura sa este ideologia clasei muncitoare“.

În continuare L. Bakés a analizat pe larg activitatea comuniștilor din Cehoslovacia pentru ridicarea rolului partidului clasei muncitoare în construirea socialismului ; evidențiind succesele și greutățile întîmpinate, a arătat : „În etapa actuală de dezvoltare a socialismului în care au pășit partidul și popoarele noastre, partidul comunist trebuie să rămînă un partid muncitoresc și trebuie respectată unitatea indisolubilă a tuturor factorilor principali definitorii.“

CARLOS JORQUERA TOLEDO, membru al Biroului Politic al Partidului Comunist din CHILE, în comunicarea prezentată a făcut un amplu istoric al luptei revoluționare a comuniștilor din Chile, subliniind activitatea desfășurată pentru unitatea clasei muncitoare. „Această unitate socialist-comunistă, care se consolidează din ce în ce mai mult, este fundamentul actualei unități populare în care, împreună cu comuniștii și socialiștii, participă și Partidul radical, Partidul social-democrat, Mișcarea «Acțiunea populară unitară» (A.P.U.) și Acțiunea populară independentă (A.P.I.)

În primele cinci luni, guvernul Unității populare a dus o muncă susținută în beneficiul poporului cum niciodată n-a realizat vreun alt guvern în Chile. În același timp a inițiat aplicarea de măsuri de fond, cu adevărat revoluționare, printre care naționalizarea cuprului, care este bogăția noastră fundamentală și care actualmente se află în puterea rapacelor monopoluri nord-americane ; reforma agrară, care se înfăptuiește într-un

mod rapid și masiv, și etatizarea Băncii private, care pînă acum a fost principalul izvor de putere al oligarhiei naționale.

Această muncă a permis ca Unitatea populară să obțină la recente alegeri municipale, efectuate la 4 aprilie curent, 50,86% din voturi, în comparație cu 36% cît a obținut la alegerile din septembrie trecut.“

Referindu-se la sarcinile care se ridică în prezent în fața Partidului Comunist din Chile, C.J. Toledo a arătat : „Pentru noi, comuniștii chileni, sarcina cea mai revoluționară în momentul de față este aceea de a lupta cu toată ființa noastră pentru sprijinirea guvernului popular, în frunte cu tovarășul președinte Salvador Allende, pentru succesul său, ceea ce va însemna înaintarea patriei noastre spre socialism.

Sprijinindu-se pe înseși legile create de către burghezie, poporul și-a învins dușmanii în alegeri și a cîștigat puterea. Acum, sprijinindu-ne pe legalitatea burgheză, pe constituția burgheză, dar cu ajutorul combativ al maselor, ne propunem să modificăm legile și constituția pentru a le pune în slujba reală a poporului. ...Cu aceeași pasiune revoluționară cu care am muncit pentru cîștigarea acestei victorii, cu aceeași forță cu care ne-am apărat pozițiile împotriva atacurilor venite atît din partea aripilor drepte cît și din cea stîngă, vom lupta acum pentru a o consolida, pentru a lărgi acest nou drum pe care l-am deschis, pentru ca poporul nostru să înainteze spre socialism. Atunci vom fi contribuit și noi cu un fir de nisip la procesul revoluționar mondial“

ERKKI RANTEE, profesor de filozofie, director adjunct al Școlii de partid a Partidului Comunist din FINLANDA, în cuvîntul său a evidențiat sarcinile care se impun a fi rezolvate de către partidele comuniste din țările capitaliste, de cel din Finlanda în lupta pentru trecerea la socialism.

„În țările capitaliste dezvoltate, premisele materiale ale socialismului s-au copt deja, astfel încît socialismul se află exact în «anticamera sa». Cu toate acestea, multe lucruri încă nu au fost studiate. Dar, deși pregătirea revoluției socialiste lipsește încă, există deja în masele largi o pregătire a luptei împotriva monopolurilor. Partidul trebuie să pornească de la faptul că e necesar să găsească pentru această luptă astfel de feluri concrete pe care masele — pe baza propriilor experiențe — să le simtă necesare și să lupte pentru ele.“

În ceea ce privește P.C. din Finlanda, E. Rantee a arătat că acesta, în lupta pentru trecerea la socialism, pornește de la teza din mișcarea comunistă internațională care, pe bună dreptate, stabilește că trecerea la socialism poate avea loc pe baza condițiilor istorice concrete care diferă de la țară la țară și pe căi diferite. „P.C. din Finlanda — a arătat E. Rantee — consideră că în Finlanda trecerea la socialism se va face pe cale pașnică.“ În ultima parte a expunerii sale, definind strategia și tactica Partidului Comunist din Finlanda de trecere pe cale pașnică la socialism, a subliniat : „Nici un partid comunist nu afirmă că trecerea la socialism s-ar realiza numai pe cale parlamentară, prin obținerea unei hotărîri majoritare. Deși mijloacele de luptă parlamentare ar putea avea un rol foarte important în unele țări în ceea ce privește trecerea la socialism și aceasta ar putea deschide noi perspective luptei pentru socialism, totuși nu se va putea ocoli și va fi nevoie și de presiunea din afara parlamentului, a maselor. În programul Partidului Comunist Finlandez se consideră ca o premisă de trecere la socialism faptul că «marea majoritate a poporului finlandez,

și înainte de toate clasa muncitoare, simte necesitatea socialismului și este hotărâtă să ia parte la lupta maselor împotriva forțelor reacțiunii». De asemenea, în program se arată că este necesar, pentru a se obține unele rezolvări de ordin socialist, ca parlamentul și guvernul să se bucure de încrederea maselor muncitorești, de la care pot primi ajutorul necesar. În programul Partidului Comunist Finlandez nu se vorbește nimic de calea parlamentară, ci de calea pașnică și revoluționară. Calea parlamentară și cea pașnică nu sînt unul și același lucru.

Trecerea la socialism, de asemenea, nu înseamnă că burghezia va renunța de bună voie și în mod voluntar la putere. Numai superioritatea forței mișcării socialiste va obliga burghezia la aceasta. Tocmai coalizarea și întărirea acestei superiorități sînt garanția cea mai sigură a trecerii pe cale pașnică la socialism. Această coalizare a forțelor cere, desigur, tot atîta artă ca și o răscoală armată. Superioritatea forței mișcării socialiste influențează, de asemenea, raportul de forțe internațional.“

PIERRE HENTGES, reprezentantul Partidului Comunist din FRANȚA, în comunicarea **Francezi și români. Cu privire la istoria unei frății** a relevat legăturile dintre Partidul Comunist Român și Partidul Comunist Francez, care de-a lungul istoriei lor, deseori și-au contopit cauza și au creat între ele o frățească solidaritate. „Voi vorbi imediat despre participarea românilor la Rezistența franceză. Însă în realitate noi sîntem — voi comuniștii români, noi comuniștii francezi — continuatorii unei întregi tradiții, aceea a acelei generații a lui Bălcescu, care s-a urcat în 1848 pe baricadele Parisului, aceea a emigranților politici din Moldova și Muntenia care în jurul anului 1850 difuzau în Franța «România viitoare», apoi revista «Junimea română». Mai trebuie să cităm pe aceia care, în 1871, au luptat pentru Comună, a cărei comemorare a devenit o tradiție în România, și printre care s-a numărat dr. Cernătescu, care a fost șeful serviciilor sanitare ale Comunei și comandant adjunct al flotilei de pe Sena.“

Înfățișînd eroismul luptătorilor români din Rezistența franceză, P. Hentges a subliniat că „tovarășii români, încă de la început, au participat la formarea grupurilor de luptă înarmate, desemnate sub numele de Organizație specială (O.S.) și constituite de Partidul Comunist Francez începînd din octombrie 1940. În sfîrșit, trebuie subliniată diversitatea activităților rezistențelor români în întreaga Franță. Existau formații de luptă, însă existau toate acele activități fără de care nu este de conceput lupta clandestină, cum este organizarea, sub conducerea lui Lazăr Alexandru, a unui atelier special care tipărea carnete false de identitate...

Tovarăși, nu se va putea vorbi de luptele voastre și ale noastre fără a nu aminti pe cei care și-au dat viața pentru cauza noastră. Comuniștii francezi se înclină adînc în fața eroismului lui Nicolae Cristea, arestat după o acțiune înarmată și împușcat în 1943, și a lui Iosif Clisci, căzut în același an în suburbia pariziană Clichy în luptă împotriva unui detașament SS, în fața lui Ion Călin, asasinat în 1944, care a fost promovat postmortem ofițer în armata franceză, în fața luptătorilor români din grupul Manuchian: Francisc Wolf — Boczor și Olga Bancic, această femeie, această mamă de 32 de ani, decapitată la Stuttgart la 10 mai 1944. Rămăși vii în inimile și în memoria noastră, la amintirea lor adăugăm pe aceea a tuturor românilor care au căzut pe pămîntul țării noastre sau care au

murit în lagărele de concentrare pentru Franța, pentru România și pentru marea cauză a muncitorilor“.

Conchizînd, P. Hentges a arătat că comuniștii francezi dau o înaltă apreciere activității desfășurate de P.C.R. pentru edificarea societății socialiste : „Însă în ceea ce faceți și din ceea ce veți face noi tragem învățăminte. Noi știm că pe drumul spre socialism acțiunea legilor generale se manifestă sub diverse forme și, în acest sens, este inutil a spune că niciodată în Franța noi nu vom fi martorii unui 7 Noiembrie și nici ai unui 23 August. Dar, cînd în Franța vom avea de organizat o industrie naționalizată după principii democratice, apoi o industrie socialistă, noi nu vom neglija să studiem experiența unei țări ca a dv., care este sigură de viitorul ei. Și cine ar putea să ia în considerare o profundă reformă a agriculturii în Franța fără a ține seama de experiența cooperativelor dv. sau a întreprinderilor agricole de stat ? Cine ar putea să ia în considerare deschiderea în țara noastră de noi căi democrației fără a ține seama de formele pe care le-ați creat pentru ca muncitorii să-și asume conducerea unui stat care este al lor, conducerea unei societăți socialiste care este a lor ? Sau cine ar putea să ia în considerare în Franța organizarea relațiilor internaționale ale unui regim de democrație înaintată fără a ține seama de politica internațională a țărilor socialiste. Astfel, noi vom trage și tragem deja învățăminte nu numai din trecutul dv., ci și din viitorul dv.“

Prof. dr. HEINRICH GHEMKOW, director adjunct al Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al Partidului Socialist Unit din Germania — R. D. GERMANĂ, a prezentat comunicarea **Tradițiile luptei comune ale mișcării muncitorești revoluționare germane și române.**

Comunicarea, amplu documentată, a înfățișat principalele momente ale luptei comune a mișcării muncitorești revoluționare germane și române. Referindu-se la anul 1933, cînd în Germania a fost instaurată dictatura lui Hitler, cu toată rezistența eroică a muncitorilor conduși de P.C.G., „comuniștii români au acționat ca internaționaliști proletari cînd au declarat la 1 februarie 1933 în «Scînteia» : «Instaurarea dictaturii fasciste în Germania obligă proletariatul altor țări... să se ridice pentru apărarea Partidului Comunist German, împotriva loviturilor ce le pregătește reacțiunea hitleristă fascistă».

«Comuniștii din întreaga lume — scria „Scînteia“ mai departe — și comuniștii români nu trebuie să stea deoparte ; ei trebuie să mobilizeze organizațiile de masă ale proletariatului pentru a demasca planurile singeroase ale reacțiunii germane și ale fascismului».

Noi, comuniștii germani, nu vom uita niciodată ajutorul frățesc al tovarășilor noștri de clasă români în lupta împotriva barbariei hitleriste. Această solidaritate s-a evidențiat în numeroase demonstrații de protest în fața consulatelor germane din București și Cluj, în grevele muncitorilor din porturi la apariția vapoarelor germane cu steagul fascist sau în procesul organizat de către avocați progresiști români împotriva procesului înscenat de guvernul lui Hitler la Leipzig, care urmărea să lovească prin persoana lui G. Dimitrov întreaga mișcare comunistă germană și internațională“.

O mare parte din comunicare a evidențiat relațiile de prietenie și colaborare dintre Partidul Comunist Român și Partidul Socialist Unit din Germania, dintre poporul român și poporul german — constructori

ai societății socialiste. „Relațiile frățești dintre clasa muncitoare germană revoluționară și clasa muncitoare română revoluționară, dintre partidele lor marxist-leniniste, dintre statele noastre socialiste și-au dovedit trăinicia atât în zilele bune cât și în zilele grele, spre binele popoarelor noastre, în interesul întăririi socialismului și a păcii. «Sîntem siguri — au scris tovarășii Walter Ulbricht și alți reprezentanți conducători ai republicii noastre în telegrama de felicitare cu ocazia celei de-a 25-a aniversări a eliberării României — că legăturile strînse prietenești dintre R.D.G. și R.S.R., care se bazează pe principiile internaționalismului socialist și pe interesele noastre comune în construcția socialismului, se vor adînci și întări și în viitor»“.

GÜNTHER JÜDIK, membru al Prezidiului Partidului Comunist German — R. F. a GERMANIEI, a expus comunicarea **Cu privire la unele probleme ale activității Partidului Comunist German**. „Partidul Comunist German — a arătat Günther Jüdik —, un partid încă mic și tînăr, își desfășoară politica într-una din cele mai puternice țări imperialiste. De două ori în secolul nostru a pornit de pe pămînt german un război mondial imperialist“.

În lupta împotriva exploatării și asupririi, s-a subliniat în comunicare, „noi, comuniștii, acționăm, în conformitate cu Declarația de principii adoptată de Congresul de la Essen, ca forță unificatoare. Politica noastră se orientează întotdeauna către unitatea de acțiune a clasei muncitoare, de la ale cărei interese de clasă pornim în orice problemă. Aceasta este însă tocmai contrariul celor dorite de conducătorii social-democrați, a căror sarcină constă în mobilizarea activă a clasei muncitoare pentru politica marelui capital“.

Conchizînd, Günther Jüdik a arătat că „P.C.G. este astăzi unicul partid legal din Republica Federală, care are în toate domeniile alternative democratice la politica marelui capital, legîndu-le de perspectiva socialistă. Este sarcina partidului nostru de a face ca această politică să cuprindă masele. Fiecare succes în lupta antimonopolistă depinde acum, în cea mai mare măsură, de felul în care reușim să întărim partidul nostru și influența sa în mase“.

GYOTI BASU, membru al Biroului Politic al Partidului Comunist (marxist) din INDIA, a prezentat comunicarea **Strategia și tactica partidului în revoluția socialistă proletară**, în care, de la început, a precizat că „subiectul ca atare, fiind extrem de vast și avînd un caracter complex, desigur că nu poate fi epuizat într-o comunicare scurtă ca aceasta pe care o prezint în fața dumneavoastră. Cu toate acestea, mă voi strădui să prezint pe scurt punctele de vedere ale partidului nostru, cel puțin asupra unor aspecte cruciale legate de problematica strategiei și tacticii“.

Referindu-se la modul în care urmează să se desfășoare revoluția proletară în India, Gyoti Basu a subliniat că revoluțiile din țările coloniale și dependente, deci și din India, trebuie să treacă prin trei etape distincte de dezvoltare, cu strategii de clasă corespunzătoare fiecăreia. În prima etapă, revoluția a fost îndreptată cu precădere împotriva dominației imperialiste străine și, ca urmare, strategia de clasă a impus crearea unui front unit național foarte larg, cuprinzînd și principalele pături ale marii burghezii industriale; în etapa a doua, focul revoluției a fost îndreptat împotriva dușmanilor interni, îndeosebi a burgheziei și moșierimii coalizate, care dețineau puterea, iar cea de-a treia etapă este

etapa dictaturii proletariatului și a construirii socialismului și a comunismului.

După ce a analizat situația politică din țară și tactica P.C.I. (m), Gyoti Basu a arătat : „În țara noastră, partidul comunist a acumulat o bogată experiență nu numai în domeniul folosirii alegerilor parlamentare burgheze pentru propagandă și agitație revoluționară — atît în cadrul legislaturilor de stat și al parlamentului central, cît și în rîndul marșelor din afara acestor instituții —, ci și o experiență unică prin preluarea puterii în cadrul unor guverne statale, sub conducerea sa, și în opoziție față de guvernul central sau al Uniunii, în frunte cu Partidului Congresului, primul partid politic al claselor burghezo-moșierești din țară“.

Conchizînd, Gyoti Basu a menționat : „Cu încredere în știința marxist-leninistă, în superioritatea sistemului socialist și în mișcarea comunistă mondială, P.C.I. (m) înaintează, luptînd pentru cauza revoluției proletare indiene, care, cînd va fi izbîndit, va schimba — alături de Uniunea Sovietică, de Republica Populară Chineză și de celelalte țări ale sistemului socialist — înfățișarea globului pămîntesc“.

FILIPPO FRASSATI, de la Institutul „Antonio Gramsci“ — ITALIA, a dezvoltat în cadrul sesiunii tema **Principiile marxist-leniniste ale strategiei și tacticii Partidului Comunist Italian în lupta pentru cucerirea puterii**.

Subliniînd rolul istoric al Partidului Comunist Italian în lupta pentru cucerirea puterii, Filippo Frassati a arătat că „bilanțul experienței noastre istorice permite constatarea că clasa muncitoare italiană și partidul său de avangardă dezvoltă astăzi o funcție conducătoare pe scară națională, clasa muncitoare și partidul ei sînt cele care exprimă realele trăsături de dezvoltare ale societății italiene și în felul acesta lupta pentru socialism devine o concluzie logică, este obiectivul final al întregului proces de dezvoltare istorică a Italiei“.

Abordînd în continuare problema raportului între revoluția democratică și revoluția socialistă, Filippo Frassati a menționat că „Partidul Comunist Italian a aplicat în mod just învățătura lui Lenin la situația italiană, aceasta a fost demonstrată și verificată în timpul acțiunilor sale desfășurate în lupta contra fascismului, în timpul războiului de eliberare națională, cînd el a știut să conducă lupta clasei muncitoare și, alături de ea, masele de țărani, păturile intermediare muncitoare ale societății, intelectualitatea progresistă, realizînd în mod concret în acest mod hegemonia proletariatului în lupta decisivă“.

După ce a subliniat consecvența politică pe care a manifestat-o Partidul Comunist Italian după război pe drumul deschis de lupta de rezistență, Filippo Frassati a subliniat : „Considerăm că este important să spunem în mod ferm că cu cît va fi mai aspră lupta în viitor cu atît Partidul Comunist Italian va ști s-o înfrunte mai bine, menținîndu-se în continuare credincios învățămintelor lui Lenin, de care s-a călăuzit neabătut în lupta trecută și care constituie garanția victoriilor, indiferent de forma în care se va manifesta înfruntarea între clase pe scară națională sau internațională.

Astăzi în Italia, paralel cu ascuțirea luptei ideologice împotriva diversivității cu care imperialismul încearcă să atenueze avîntul clasei muncitoare, se profilează o reîntoarcere la violență, în spatele căreia se află

fascismul caricatural, dar și forțe mai periculoase, care sînt de proveniență externă; toate acestea încearcă să lovească în capacitatea noastră de luptă care se desfășoară pe baza unei linii ideologice absolut credincioasă leninismului. Dar, avînd această bază ideologică, ne permitem să privim viitorul cu siguranță și să avem convingerea că partidul nostru își va întări și își va asuma mai departe sarcinile naționale, manifestîndu-se, în același timp, ca un compartiment combativ și hotărît al mișcării comuniste și muncitorești internaționale“.

Prof. LJUBISA STANKOV-ZEMBA, director al Institutului pentru studii politice — R. S. F. IUGOSLAVIA, a expus comunicarea **Baza marxist-leninistă a concepției strategice a luptei revoluționare a Partidului Comunist din Iugoslavia.**

„Socialismul ca un raport social-economic real are deja o istorie de o jumătate de veac, iar ca sistem mondial de un sfert de veac. Și totuși procesele începute cu acele «zece zile care au zguduit lumea» legendare nu sînt pentru noi și contemporaneitatea noastră un trecut, ci sînt realitatea zilelor noastre, drama și frumusețea, inevitabilitatea și perspectiva de netăgăduit. Astăzi, cînd vechea lume burgheză se destramă în interior, iar sistemul imperialist al exploatării coloniale și de altă natură se fărîmîcează la temelii prin inițiative de luptă, prin presiuni de nerezistat și prin excepționale victorii ale mișcărilor de eliberare socială și națională, însușirea experienței practice și teoretice a luptelor revoluționare internaționale creează condiții necesare pentru cunoașterea comparativă și critică a ansamblului de procese revoluționare și a posibilităților optime ale demnității revoluționare. Revoluția socialistă, deși este un proces universal al societății contemporane în sens mondial istoric, în condiții istorice concrete, se realizează în mod diferențiat și specific, în forme originale și în conținuturi speciale. Această diversitate a procesului concret de transformări socialiste constituie, fără îndoială, o bogăție nescăpată pentru istoria social-politică contemporană, un sens istoric al politicii sociale și un conținut politic al celei mai noi istorii a societății“.

În continuare, L. Stankov-Zemba s-a referit pe larg la procesul complex din mișcarea muncitorească din Iugoslavia în care s-a cristalizat, treptat, o concepție nouă strategică și tactică a luptei revoluționare, adecvată raportului existent al forțelor politice și de clasă din Iugoslavia și problemelor concrete sociale și naționale din interiorul Iugoslaviei.

„Se înțelege că experiența revoluționară concretă a Iugoslaviei are deplină relevanță numai pentru ea, pentru condițiile social-politice de dezvoltare și pentru orientarea ei strategică-politică ca țară socialistă“.

Dr. SLOVOLLJUB CVETKOVIC, de la Institutul de istorie contemporană — R. S. F. Iugoslavia, în comunicarea **Despre programul de la Vukovar al Partidului Comunist din Iugoslavia**, a subliniat: „Pornind de la unele date istorice exacte și îndeobște însușite că Partidul Comunist din Iugoslavia și-a cîștigat la congresul de la Vukovar numele, programul său revoluționar-comunist și statutul de organizație, putem conchide că odată cu Congresul de la Vukovar în iunie 1920 a fost încheiat procesul de înființare a mișcării comuniste din Iugoslavia.

Această concluzie nu neagă în nici un caz faptul că organizația comuniștilor iugoslavi a fost deja înființată la Congresul de unificare de la Belgrad la 20—23 aprilie 1919. Dimpotrivă, această concluzie subli-

niază doar lupta și eforturile pe care comuniștii iugoslavi au fost obligați să le depună pentru a câștiga un program marxist al partidului care să cuprindă și experiența pozitivă a Revoluției Socialiste din Octombrie din Rusia“.

STANISLAV STOIANOVIC, de la Institutul mișcării muncitorești internaționale — R. S. F. Iugoslavia, a prezentat comunicarea **Socialismul ca dictatură a proletariatului**. „În istoria mișcării muncitorești formularea dictaturii proletariatului a fost disputată adesea. Ea era interpretată și apreciată în mod diferit; se aplica în mod diferit în trecut și în prezent. Pe de o parte era disputată importanța ei teoretică și politică în general (K. Kautsky și conducătorii Internaționalei a II-a). Pe de altă parte, ea era absolutizată și se înțelegea unilateral. În noțiunea «dictatura proletariatului» se sublinia numai una din părțile sale — dictatura, violența, constringerea. Prin aceasta, adesea, era epuizată teoria politică a socialismului sau a unor faze ale dezvoltării sale, încît mai târziu și chiar și în prezent în cadrul mișcării comuniste — pînă la un anumit punct — se discuta problema importanței sale pentru etapa actuală de dezvoltare. Chiar și folosirea acestui termen în unele documente ale mișcării comuniste se consideră inoportună, însă, la drept vorbind, nu atît din cauză că noțiunea dictaturii proletariatului nu ar putea fi interpretată și acum în mod obiectiv de către procesul actual de dezvoltare a societății, cît din cauza unor prezentări suprapuse, legate de interpretările nejuste ale importanței sale“.

După o aprofundată analiză a tezelor clasicilor marxismului privind conceptul de dictatură a proletariatului, a teoriilor adversarilor marxismului privind această problemă, Stanislav Stoianovic a arătat că „în baza celor expuse se poate ajunge la concluzia că nu numai principiile teoretice fundamentale și previziunile lui K. Marx și V. I. Lenin, ci și experiența acumulată pînă în prezent în construcția socialismului confirmă că revoluția socialistă nu se reduce la exproprierea burgheziei — ca formă economică și politică dominantă — prin răsturnarea politică; că tendința logică de dezvoltare a dictaturii proletariatului, mai bine zis de «instaurare a proletariatului ca o clasă dominantă», presupune un proces de transformare treptată a funcțiilor proletariatului din funcțiile efectuării controlului extern al puterii de stat în funcțiile participării mai directe la formele evolute ale democrației socialiste (autoconducere), care va permite realizarea poziției de conducător al clasei muncitoare în societate în sfera relațiilor sociale de bază (relații de producție), mai just, presupune un proces de eliberare a sa socială“.

DANILO KECIĆ, de la Institutul de istorie contemporană din Novisad — R. S. F. Iugoslavia, a expus comunicarea **Locul și rolul comitetelor de agitație ale Partidului Social-Democrat din Ungaria în Voivodina pînă la primul război mondial**. Înfățișînd condițiile în care s-a dezvoltat mișcarea muncitorească în Voivodina pînă la primul război mondial, autorul arată că „în prima fază a perioadei înainte de înființarea partidului (anii 70 ai secolului al XIX-lea) mișcarea muncitorească și cea socialistă au existat pe terenul Voivodinei mai mult paralel decît omogen. După caracterul lor de clasă, ele au fost unitare, dar din punctul de vedere național și al practicii au fost dezbinat și diferite. În această vreme societățile muncitorești cuprindeau în exclusivitate

muncitorime germană și maghiară și foarte rar sau de loc și populație sîrbă, croată, română, slovacă și de altă naționalitate... Ca expresie a realității social-politice și a timpului în care domina politica regimului de maghiarizare pe de o parte și luptele naționale de eliberare ale grupărilor și partidelor burgheze pe de altă parte, unii socialiști sîrbi, atunci cînd s-au angajat în mod nemijlocit într-o acțiune politică, au dus-o, în primul rînd, pentru libertate națională. Prin unirea mișcării socialiste și muncitorești într-un partid unic social-democrat (1890, respectiv 1894), a apărut o perioadă calitativ nouă în mișcarea muncitorească din Voivodina“.

Pornind de la cele de mai sus, Danilo Kecič urmărește principalele momente ale activității comitetelor de agitație ale Partidului Social-Democrat din Ungaria în Voivodina pînă la primul război mondial, menționînd că „conducerea Partidului Social-Democrat din Ungaria nu putea să înțeleagă voința și dorința muncitorilor de naționalitate nemaghiară, asupra ei național și dublu exploatați. Pe la mijlocul primului deceniu al secolului al XX-lea a fost obligată să cedeze și să acorde o anumită autonomie agitatorică mișcărilor diferitelor naționalități, ceea ce poate fi pus în legătură cu teoria lui Bauer Renner privind autonomia culturală a poporului în cadrul unei Austro-Ungarii slăbite și dezbinată de criza politică. Însă conducerea Partidului Social-Democrat din Ungaria nu a fost capabilă sau nu a dorit să vadă pînă la capăt această problemă și să deschidă o perspectivă componentei naționale de clasă. Dimpotrivă, văzînd tendințele ei naționale de eliberare, ea a făcut totul pentru a o lipsi de attributele de bază ale dezvoltării pozitive, ceea ce a confirmat în mod neîndoios prin atitudinea sa din preajma războiului, dar mai ales prin trecerea în majoritate de partea burgheziei naționale“.

HIDESATO NUMATA, membru al C.C. al Partidului Comunist din Japonia și al Comisiei de Revizie — JAPONIA, a expus comunicarea **Sarcinile guvernului de coaliție democratică și Frontul unit în Japonia.**

„Sarcinile care se ridică în fața Partidului Comunist din Japonia în prezent — a arătat Hidesato Numata — sînt înscrise în programul partidului adoptat de cel de-al VIII-lea Congres din 1961. Programul partidului nostru arată clar calea ce trebuie urmată pentru formarea Frontului unit național democratic în lupta pentru independență, democrație, pace, neutralitate și o viață mai bună, instaurarea pe această bază a unui guvern, dezvoltarea acestui guvern într-un guvern al revoluției, restaurarea suveranității naționale și preluarea puterii de către popor. Faptul important este că programul partidului nostru acordă atenția necesară instaurării unui guvern de coaliție a forțelor democratice în cadrul unor scopuri limitate ca o formă de abordare a acestui guvern al Frontului unit național democratic. «În cursul formării acestui guvern (guvernul Frontului unit național democratic), partidul va lupta neîncetat pentru răsturnarea guvernului care reprezintă interesele imperialismului Stateelor Unite și ale capitalului monopolist japonez, însă va acorda atenția cuvenită problemei unui guvern în stare să sfărme stăpînirea acestora și va depune eforturile necesare în acest sens. Și, în anumite condiții, partidul va lupta pentru instaurarea unui guvern al Frontului unit chiar în cadrul unor scopuri asupra cărora forțele democratice pot ajunge la o înțelegere pentru moment și se va strădui să promoveze instaurarea unui guvern al Frontului unit național democratic“.

După ce a analizat politica P.C.J. de front unit ca bază a viitorului guvern de coaliție democratică, Hidesato Numata a menționat că „*principiile și linia flexibilă a partidului nostru, menționată mai sus, a lărgit posibilitatea colaborării cu oameni aparținând unor straturi mai largi și a extins influența luptei progresiste*”.

Conchizînd, Hidesato Numata a arătat că „*partidul nostru consideră următoarele: sursa dezvoltării abilității și forței noastre subiective este 1. linia programatică și politica concretă strîns legate de mase; 2. poziția independentă și de sine stătătoare care poartă răspunderea mișcării revoluționare a poporului japonez și a solidarității internaționale bazate pe principii de independență, egalitate și neamestec în treburile interne ale altora; 3. lupta pe cele două fronturi împotriva oportunismului de stînga și de dreapta; 4. urmărirea sistematică pentru formarea și creșterea partidului în circularea organului de presă*”.

SANJIIN DAMDINSUREN, cercetător științific principal la Institutul de istorie a partidului de pe lingă C.C. al Partidului Popular Revoluționar din MONGOLIA, în comunicarea **Cu privire la problema strategiei și tacticii Partidului Popular Revoluționar Mongol** a arătat: „*În stabilirea liniei sale politice, în elaborarea strategiei și tacticii, P.P.R.M. se bazează pe tezele leniniste privitoare la caracterul noii epoci istorice, la legitatea dezvoltării mișcărilor revoluționare. P.P.R.M. a reușit să exprime necesitatea obiectivă a dezvoltării cu succes a țării sale, năzuințele și interesele maselor muncitoare.*

În condițiile ocupației străine, tactica avangărzii revoluționare a poporului mongol a fost îndreptată spre îndeplinirea coeziunii tuturor forțelor care luptau pentru instaurarea și întărirea suveranității naționale. Această tactică a fost o tactică absolut justă, care corespundea pe deplin îndeplinirii celei mai actuale sarcini ce stătea în fața țării — sarcina unei lupte antiimperialiste.

Victoria revoluției populare în Mongolia și pășirea țării pe un drum necapitalist sînt strîns legate cu întărirea relațiilor între țara noastră și prima țară în care proletariatul a învins — Uniunea Sovietică. Aceste legături au constituit baza unui nou tip socialist de relații internaționale”.

Subliniind experiența P.P.R.M. în edificarea societății socialiste, Sanjiin Damdinsuren a menționat: „*Experiența partidului nostru arată că premisele necesare ale socialismului, care se formează de obicei în adîncurile capitalismului în mod stihinic, se pot crea, în condițiile cînd puterea se află în mîinile partidului revoluționar, în mod conștient, prin metode revoluționare, asigurînd realizarea trecerii țărilor înapoiate la socialism, evitînd stadiul capitalismului. În aceasta constau esența revoluționară, conținutul social-economic al drumului de dezvoltare necapitalist ce se realizează în Mongolia.*

...Experiența acumulată de P.P.R.M. devine nu numai un bun al istoriei, ci capătă o actualitate din ce în ce mai mare. Desigur, nu poate fi vorba despre aplicarea ei automată în practica țărilor în curs de dezvoltare, care și-au proclamat în zilele noastre năzuința de a merge spre socialism. Deși există asemănări între condițiile inițiale din țările noastre, totuși există și deosebiri importante. Însă studiarea mai detaliată a experienței noastre, dacă se poate spune, a tehnologiei de rezolvare a unor probleme, de exemplu a mecanismului de pregătire a cadrelor, a edu-

cării ideologice și politice a membrilor de partid și a maselor muncitoare, poate ușura elaborarea formelor și metodelor de transformare în state cu orientare socialistă, pregătirea ideologică și organizatorică a avangăzii democrat-revoluționare ce se află în fruntea maselor“.

ALFREDO ABARCA, membru al Comisiei politice și al Secretariatului C.C. al Partidului Comunist din PERU, a prezentat comunicarea **Experiența dobândită de Partidul Comunist din Peru după instaurarea guvernului militar.**

Înfățișînd cadrul social-politic în care comuniștii din Peru își desfășoară activitatea revoluționară, Alfredo Abarca a arătat că „în Peru se lărgeste și se adîncește procesul revoluționar. Schimbările care se produc succesiv afectează din ce în ce mai mult acțiunea paralizantă a subdezvoltării și a imperialismului. Și aceste schimbări au loc acum, în noile condiții ale unei economii care cunoaște un adevărat proces de refacere, dar care, în același timp, are loc în cadrul unei ascuțite și crescînde înfruntări cu activitatea conspirativă a imperialismului și a oligarhiei.

Catastrofa economică pe care o spera contrarevoluția pentru a răsturna guvernul revoluționar nu a avut loc. Ca rezultat al reorganizării sistemului economic, al transformărilor și adaptării la condițiile procesului revoluționar, anul trecut s-au obținut succese considerabile în producție, în domeniul fiscal și monetar. Acest fapt a permis guvernului revoluționar punerea în aplicare a unui plan de dezvoltare pe termen scurt și mijlociu (1971—1975), pe baza exploatării de către stat a diferitelor resurse naturale și controlul industriei de bază“.

Obiectivele noastre de luptă — a menționat autorul în ultima parte a comunicării — sînt acelea de a lărgi și adînci revoluția în jurul acțiunii unitare a întregului popor, pentru naționalizarea marilor monopoliuri nord-americane, în mod special miniere și pescărești.

„Sprijinul solidar al tuturor popoarelor lumii și al țărilor socialiste însufleștește și asigură mersul ireversibil al revoluției peruviene. Poporul nostru le este recunoscător U.R.S.S., Ungariei, României, Poloniei, R.D.G., Cehoslovaciei și Cubei pentru concursul dat“.

Prof. ADAM LOPATKA, de la Academia de științe din POLONIA, a susținut comunicarea **Rațiunile morale și politice ale rolului conducător al partidului comunist în țările socialiste.** „Care sînt, în consecință, bazele morale și politice ale rolului conducător al partidului marxist-leninist în procesul de construire a socialismului și comunismului? Căci dorința de a conduce țara nu este suficientă; trebuie să mai arăți în mod constant că ești capabil de acest lucru și să obții, în măsură suficientă, recunoașterea rolului conducător din partea clasei muncitoare și a tuturor celor ce muncesc...“

Trebuie un program care să dea un răspuns corect la toate problemele esențiale pe care le pune istoria în fața clasei muncitoare și a întregii națiuni. Acest program trebuie să fie adaptat conform schimbărilor intervenite în condițiile de viață ale națiunii, conform interesului și aspirațiilor oamenilor muncii“.

După ce a analizat pe larg și alte considerente care trebuie să stea la baza programului unui partid, Adam Lopatka a înfățișat celelalte elemente pe care se bazează permanența rolului conducător al partidului : „Încre-

derea și sprijinul clasei muncitoare și al tuturor celorlalte categorii ale poporului muncitor. Această încredere depinde de realizarea programului partidului și de metodele întrebuintate de partid în activitățile sale. Dacă programul partidului provoacă, în anumite probleme, nemulțumirea unei importante părți a clasei muncitoare, dacă aceasta dezaprobă anumite metode în exercitarea de către partid a rolului său conducător, rezultă o lipsă de încredere...

O a treia sursă care asigură partidului capacitatea de a conduce țara în mod durabil este justa alegere a membrilor săi. Membrii de partid trebuie să fie oameni, în anumite privințe, mai buni decât ceilalți. Căci fiecare este înclinat să considere drept un lucru firesc asumarea conducerii de către cei mai buni. În consecință, partidul trebuie să-și îmbunătățească compoziția atât în ceea ce privește trăsăturile individuale ale fiecăruia dintre membrii săi cât și din punctul de vedere al compoziției de clasă. Este, de asemenea, absolut necesar ca partidul să recurgă în mod permanent la îndepărtarea din rândurile sale a persoanelor care nu mai corespund condițiilor cerute pentru apartenența la partid...

În sfârșit, ceea ce conferă partidului îndreptățirea morală să conducă țara este propria sa istorie, activitatea pe care a desfășurat-o în slujba poporului muncitor, în slujba națiunii. Această îndreptățire este acordată datorită fidelității pe care o dovedește în realizarea intereselor și aspirațiilor tuturor oamenilor muncii. Partidului i se mai cuvine aceasta pentru singele vărsat și sacrificiile din perioada luptei pentru obținerea puterii și în procesul de construire a societății socialiste. Partidul și-a cucerit prin sudoare și singe dreptul de a decide soarta țării sale. Realizările obținute de națiunea noastră sub conducerea partidului ne autorizează să păstrăm încrederea justificată că și în viitor partidul va ști să apere interesele poporului muncitor“.

Dr. JERZY PAWLOWICZ, șeful catedrei Istoria mișcării muncitorești internaționale contemporane de la Școala superioară de partid — Polonia, a prezentat comunicarea **Strategia Partidului Muncitoresc Polonez în lupta pentru instaurarea puterii populare. Specific și legități.**

După ce a analizat activitatea comuniștilor polonezi în primii ani ai războiului, Jerzy Pawlowicz s-a referit pe larg la strategia P.M.P. în lupta pentru instaurarea puterii populare. „Prima perioadă de activitate a P.M.P., anul 1942 și începutul anului 1943, scoate în evidență, din plin, trăsăturile caracteristice ale strategiei noi a comuniștilor polonezi față de strategia din epoca anterioară. P.M.P. tindea atunci să cîștige de partea ideii luptei armate toate forțele și grupările din țara ocupată, cu excepția grupărilor colaboraționiste și profasciste. Tendința de înțelegere cuprindea atât organizațiile politice cât și cele militare, legate de guvernul din emigrație, care, deși în fondul lor de clasă erau grupări cu caracter burghez, totuși, față de ocupant prezentau o atitudine dușmănoasă, refuzînd colaborarea cu el. În privința imaginii social-politice a Poloniei viitoare, P.M.P. prezenta atunci programul minim, accentuînd asupra soluțiilor democratice și naționale, cu intenția de a crea o platformă de înțelegere cu grupările democratice burgheze. Merită să fie subliniată tactica adînc chibzuită și elastică a P.M.P. față de grupări legate de guvernul din emigrație...

În aceste condiții, în anul 1943, în P.M.P. au început să se cristali-zeze noi concepții politice și o nouă strategie. Fondul lor îl constituia tendința de a ajunge la înțelegere cu organizațiile de stînga socială, care, prin crearea unei reprezentanțe naționale proprii, să preia conducerea politică a luptei de eliberare și care să se opună planurilor taberei bur-geze de a prelua puterea în Polonia...

Rezultatul acestei politici a fost crearea, în ziua de 31 ianuarie 1943, în colaborare cu stînga socialistă, a Partidului muncitoresc al socialiști-lor polonezi, cu membrii radicali ai Partidului țărănesc și cu alte grupări mai mici, ca și cu organizațiile politice, sociale și militare, a Sfatului Na-țional al Țării“.

În încheiere, Jerzy Pawlowicz a arătat că „drumul Poloniei spre socialism, ca și drumul României, așa cum a reieșit și în lucrările sesiunii noastre științifice, este o componentă a sumumului de experiențe ale miș-cării comuniste internaționale. El confirmă punctul ei de vedere actual, că victoria socialismului presupune realizarea unor legități ale dezvol-tării revoluției socialiste determinate de marxism-leninism, aplicate în mod creator la condițiile naționale și particularitățile specifice fie-cărei țări“.

ERNEST MARTI, membru al consiliului de redacție al organului teoretic și politic al Partidului Comunist din SPANIA, „Nuestre Ban-dera“, a expus comunicarea **Aspecte ale strategiei și tacticii partidului în lupta pentru socialism în Spania**.

„După înspăimîntătoarea înfrîngere a forțelor muncitorești și de-mocratice din timpul războiului civil din 1936—1939, odată dizolvate luptele de guerilă, prin 1947—1948, sarcina principală a avangărzii revo-luționare consta în a reorganiza, cu răbdare, mișcarea muncitorească și țărănească de masă cu scopul de a stabili un nou raport de forțe care să permită înfrîngerea dictaturii franchiste.

Prima nouă tactică a opoziției a fost lozinca P.C.S. de a profita de posibilitățile legale, urmînd sfatul lui Lenin de a lucra în organizațiile de masă existente chiar dacă acestea sînt reacționare“.

După ce a relevat tactica Partidului Comunist din Spania în îm-binarea acțiunii legale cu cea ilegală, Ernest Marti a subliniat că „în această scurtă trecere în revistă se poate observa cum în diferitele medii sociale și profesionale din țară apare o întreagă serie de mișcări cu ca-ractere asemănătoare: este vorba de mișcări de opoziție, unitare, auto-nome, pe bază profesională sau social-profesională și al căror nucleu or-ganizator, chiar dacă folosește mijloace legale, este extralegal și-și pro-pune scopuri politice“.

Conchizînd, Ernest Marti a menționat: „Pentru a lichida franchis-mul există posibilitatea de a atrage anumite sectoare de dreapta, inclusiv unii reprezentanți indirecti ai însăși oligarhiei care n-au încredere în ca-pacitatea dictaturii pentru a-și perpetua dominația lor de clasă. De aceea avem o tactică foarte deschisă de pact pentru libertate, care constă în a propune tuturor forțelor antifranchiste, fără discriminare, un acord bazat pe un program minim: constituirea unui guvern provizoriu care să acorde amnistia generală, libertățile politice și efectuarea alegerilor pentru o Adunare constituantă...“

Mișcările de mase au început să se constituie ca organe ale altei forme de participare democratică, ca elemente ale unei democrații de mase în sfera economică, culturală și în toate domeniile vieții publice. În ele avem cea mai bună garanție — dacă știm să le orientăm bine — a pasului către o dictatură democratică a clasei muncitoare și a forțelor populare, a pasului spre socialism. În această schemă se vede clar cât de intim unite sînt lupta pentru libertate și cea pentru socialism“.

A. D. PEDOSOV, prof. dr. docent la Academia de științe sociale de pe lângă C.C. al Partidului Comunist al UNIUNII SOVIETICE, a prezentat comunicarea **V. I. Lenin despre rolul conducător al partidului comunist în construirea socialismului.**

„Învățătura despre partidul revoluționar proletar, despre rolul său în construirea socialismului este una din cele mai importante laturi ale științei marxist-leniniste despre societate. Această învățătură este elaborată și condusă pe un drum îndelungat și greu, pe care se dezvoltă lupta de clasă a proletariatului împotriva burgheziei. Începuturile acestei învățături pornesc de la Marx și Engels. Ea a fost dezvoltată de Lenin, sub conducerea lui a fost creată mișcarea comunistă internațională contemporană. Teza privind rolul conducător al partidului marxist-leninist în societatea socialistă este supusă atacurilor neîncetate ce vin din partea falsificatorilor burghezi și revizioniști ai istoriei și politicii mișcării comuniste“.

În continuare, A. D. Pedosov a subliniat că partidele comuniste sînt chemate să manifeste o mare vigilență politică și să dea o ripostă hotărîtoare încercărilor ideologilor burgheziei de a diminua, în teorie și în practică, rolul conducător al partidului comunist într-un stat socialist.

După ce a analizat pe larg unele trăsături ale rolului revoluționar al partidului în construirea societății socialiste sovietice, asupra manifestării acestor trăsături în domeniile politic și economic, A. D. Pedosov, în ultima parte a comunicării, a subliniat importanța preponderenței elementului proletar în partid. „V. I. Lenin nu o dată sfătuia partidul să aibă grijă ca acesta să crească înainte de toate pe seama întăririi nucleului cadrelor proletare, care reprezintă linia de clasă consecventă în politică. În acest caz, partidul va putea să «asimileze» la timp și pe reprezentanții celorlalte pături ale oamenilor muncii...“

Faptul că Lenin a pus în anul 1922 atît de net această problemă se explică prin aceea că pentru partidul proletar, care luptă pentru socialism, nu există un pericol mai mare decît instabilitatea ideologică, dezlinarea organizatorică, întinarea purității propriilor sale rînduri...

Odată cu victoria socialismului, baza socială a partidului comunist se lărgeste. Se schimbă însăși clasa muncitoare, care crește cantitativ și calitativ, se ridică nivelul său cultural-tehnic, crește conștiința politică a celor mai adînci pături ale clasei muncitoare. Țărănimea devine o nouă clasă, socialistă“.

NIKOLAI NIKOLAEVICI IVANOV, directorul Muzeului „Marx-Engels“ din Moscova, în comunicarea **Creșterea rolului conducător al partidului comunist — legitate obiectivă a construcției socialismului și comunismului** a subliniat că „învățătura marxist-leninistă despre partidul comunist, despre rolul său de avangardă, conducător în construcția

societății socialiste și comuniste constituie una din problemele centrale ale mișcării revoluționare mondiale, ale dezvoltării statelor socialiste.

Problema creșterii influenței partidului comunist asupra tuturor laturilor vieții sociale este strâns legată de principalele legături ale dezvoltării societății socialiste, precum și de legile generale ale procesului revoluționar mondial“.

Pornind de la principiile generale ale teoriei marxist-leniniste, Nikolai Nikolaevici Ivanov menționează că creșterea rolului partidului comunist se explică prin legăturile obiective ale dezvoltării bazei economice a socialismului, avînd rădăcinile în legea principală a socialismului, în dialectica interacțiunii factorilor obiectivi și subiectivi. „Examinînd dialectica interacțiunii factorilor subiectivi și obiectivi în cursul dezvoltării societății socialiste, trebuie avut în vedere faptul că ideile creatoare ale partidului, politica științifică a acestuia se transformă tot mai rapid în forță materială, se înfăptuiesc în practică.

Ritmurile acestui proces se află în dependență directă și nemijlocită de cunoașterea științifică a legilor obiective ale dezvoltării, de luarea deplină în considerare a tuturor condițiilor, resurselor și posibilităților concrete ale societății, de caracterul realist al politicii bazate pe principiile generale ale marxism-leninismului...

Materialele Congresului al XXIV-lea al P.C.U.S., ca și ale altor congrese ale partidelor frățești, constituie o nouă sursă pentru studierea teoretică, precum și a practicii înfăptuirii de către partid a rolului său conducător.

Raportul de activitate al C.C. al P.C.U.S., luările de cuvînt ale delegaților la congres au dezvăluit în mod profund «mecanismul» dialectic al înfăptuirii rolului conducător al partidului în condițiile actuale : caracterul consecvent științific al politicii sale, sprijinul cel mai larg pe care îl acordă partidului clasa muncitoare și masele de oameni ai muncii, legătura strînsă a activității partidului cu sarcinile concrete ale dezvoltării economice, conducerea politică autorizată de către partid a organizațiilor de stat și obștești.

Partidul a trasat în mod just linia politică, i-a condus și mobilizat pe oamenii sovietici la înfăptuirea unor măsuri economice și politice de mare amploare. Aceste măsuri, care sînt în sine de proporții gigantice, raportabile chiar la scara sistemelor mondiale, deschid calea unor noi jaloane importante ale creșterii forțelor de producție, a dezvoltării multilaterale continue a societății noastre socialiste“.

B. POPOV, șeful catedrei mișcării comuniste și muncitorești internaționale de la Școala superioară de partid de pe lîngă C.C. al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, a expus comunicarea **Unele probleme ale luptei ideologice din mișcarea socialistă din România în legătură cu crearea Partidului Comunist Român.**

Subliniind că avîntul mișcării muncitorești din România, influența Revoluției din Octombrie, numeroasele manifestări de solidaritate proletară internațională cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, cu Republica proletară din Ungaria au contribuit la dezvoltarea aripii de stînga în mișcarea socialistă din România în lupta pentru crearea P.C.R., B. Popov a arătat : „Congresul de constituire, care a avut loc între 8 și 12 mai 1921, la care majoritatea delegaților făceau parte din aripa stîngă,

a proclamat întemeierea partidului și a adoptat, cu o majoritate covârșitoare de voturi (428), hotărîrea de afiliere fără rezerve a partidului la Comintern“.

În încheiere, B. Popov a subliniat : „Parcurgînd un drum lung și glorios de bătălii de clasă în anii ilegalității și acțiunii antifasciste, în lupta pentru victoria revoluției popular-democrate și socialiste, P.C.R. a considerat întotdeauna ca izvor al forței și invincibilității sale fidelitatea față de teoria marxist-leninistă și de principiile internaționalismului proletar, solidaritatea frățească cu cauza Marelui Octombrie. Și în prezent poporul român, împreună cu popoarele frățești ale țărilor socialiste, merge pe calea desăvîrșirii construcției societății socialiste și a creării premiselor pentru construirea comunismului, a viitorului luminos al întregii omeniri“.

Dr. V. V. VINOGRADOV, cercetător principal la Institutul de slavistică și balcanistică al Academiei de științe a U.R.S.S., a prezentat comunicarea **Unele probleme ale istoriei mișcării muncitorești din România la sfîrșitul secolului al XIX-lea — începutul secolului al XX-lea.**

Înfățișînd momente principale ale legăturilor de prietenie dintre poporul român și cel rus de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, V. V. Vinogradov redă emoționanta primire făcută de oamenii muncii din țara noastră membrilor echipajului crucișătorului „Potemkin“. „Iată ce scria unul dintre membrii echipajului crucișătorului «Potemkin» și acum în viață, I. A. Licev : «Țărml ne-a întîmpinat cu o furtună de ovații. Ele răsuna și se rostogoleau pe întregul țărml. O mulțime imensă de oameni ai muncii din Constanța a întîmpinat echipajul crucișătorului revoluționar rus. Gîndurile întunecate au dispărut. Vuietul uralelor, pe care noi nu le așteptam, ne-au demonstrat cît de apropiate le sînt muncitorilor de toate naționalitățile ideile noastre revoluționare. Am înțeles cît de mult îi leagă solidaritatea frățească pe proletarii din diferite țări»“....

În lucrările istoricilor sovietici se arată convingător și pregnant importanța schimbului de experiență de luptă a socialiștilor români și a potemkiniștilor ; ele cuprind sprijinul material și moral pe care l-au primit marinarii din partea României muncitoare ; în ele se vorbește despre participarea personală a lui Vladimir Ilici Lenin și a Nadejdei Konstantinovna Krupskaia la organizarea ajutorului potemkiniștilor și la ocrotirea lor de urmărirea de către țarism.

În același timp, V. V. Vinogradov s-a referit la întîlnirile lui V. I. Lenin cu socialiștii români, la lucrările sale privind mișcarea muncitorească din România. „În lucrările istoricilor sovietici sînt menționate contactele personale ale lui V. I. Lenin cu socialiștii români (de exemplu, întîlnirea cu delegații din România la Congresul Internațional al II-a, Stuttgart, 1907).

Scrisoarea lui V. I. Lenin către I. C. Frimu din 4 decembrie 1911 a apărut în ultima culegere a Operelor lui V.I. Lenin. Se remarcă, în mod detaliat, preocuparea lui Lenin privind acțiunile din România, de exemplu redactarea proiectului de rezoluție «Despre prigoanele din România» și participarea lui la votare (Congresul Internațional al II-a de la Stuttgart, 1907). Se analizează cu deosebită atenție aprecierile formulate de

V. I. Lenin la adresa răscoalei din anul 1907 și influența pe care a avut-o asupra situației țăranilor din România“.

În încheiere, V. V. Vinogradov a arătat că „experiența mișcării revoluționare din România și Rusia, cunoașterea operelor lui Lenin au contribuit la constituirea și consolidarea aripii de stînga din Partidul Social-Democrat din România. Ideile leninismului au devenit o armă puternică a revoluționarilor în lupta lor pentru victoria principiilor revoluționare ale marxism-leninismului în mișcarea muncitorească, în năzuința lor de a crea un partid călit, militant al proletariatului român, ceea ce s-a și realizat în condițiile istorice noi, create după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, odată cu crearea Partidului Comunist Român“.

HALAY TIBOR, director adjunct la Institutul de științe sociale de pe lângă C.C. al Partidului Muncitoresc Socialist din UNGARIA, a susținut comunicarea **Rolul crescînd al științei în politica partidului comunist, care conduce opera de construire a socialismului.** „Subiectul comunicării mele, în care doresc să mă refer la problema rolului conducător al partidului revoluționar al clasei muncitoare în construcția socialistă, este, după aprecierea noastră, una din problemele importante și actuale. Este vorba despre legătura strînsă ce se stabilește în condițiile socialismului între politică și știință, despre fundamentarea științifică a partidului conducător al societății, despre utilizarea științei în interesul întregii societăți.

Principala caracteristică a întregii activități politice a partidului comunist — atît în cursul luptei duse pentru cucerirea puterii cît și în timpul construirii conștiinței a societății socialiste — este fundamentarea sa științifică, teoretică. Teoria socială cuprinzătoare a marxism-leninismului îi asigură baza teoretică, fundamentul științific al practicii politice. Experiența practică de jumătate de veac a politicii partidelor comuniste dovedește aceasta în numeroase țări. Forța și eficiența practică a marxism-leninismului constau în aceea că el dezvăluie legitățile obiective ale dezvoltării sociale și, pornind de la bazele teoretice generale, este oricînd în stare să analizeze științific condițiile concrete ale epocii date, să scoată la iveală fenomenele și tendințele, să dea răspunsuri științifice problemelor ce-și așteaptă rezolvarea, să transforme în felul acesta realitatea. În consecință, partidul, clasa muncitoare, societatea socialistă au întotdeauna interesul politic fundamental ca științele sociale marxiste să se dezvolte ca să se desfășoare o activitate exactă, de dezvăluire a adevărului. Strînsa influență reciprocă dintre politica partidului comunist și științele marxist-leniniste își găsește expresia și în această «comunitate de interes» a politicii și științei“.

Conchizînd, Halay Tibor a arătat : „Din toate acestea rezultă că raportul dintre politică și știință în societatea socialistă se materializează în modul cel mai nemijlocit în legătura strînsă dintre politica partidului comunist și științele sociale marxist-leniniste, lucru în care se exprimă și rolul crescînd al științei. Pornind tocmai de la aceste considerații am încercat să ridic în comunicarea mea cîteva aspecte din domeniul științelor sociale“.

ISTVÁN TAKACS, conferențiar la Școala superioară de partid de pe lângă C.C. al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, în comunicarea **Rolul conducător al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar în construcția**

socialismului a subliniat că „rolul conducător al partidului se manifestă în primul rînd în conducerea proceselor sociale, în conducerea ideologică și politică, în elaborarea politicii de construire a socialismului.

Rolul conducător al partidului se reflectă prin modul în care se realizează scopul clasei muncitoare, exprimat prin politica partidului, prin atașamentul maselor față de partid — deci rolul conducător al partidului este inseparabil de legătura sa cu masele.

Partidul nostru consideră rolul său conducător pus în slujba oamenilor muncii și nu ca o dominație deasupra societății.

Rolul său conducător nu este considerat numai ca o expresie a puterii clasei muncitoare, ci, sprijinindu-se pe poziția de clasă conducătoare a muncitorimii, întărind în mod permanent această poziție, se străduiește continuu ca masele muncitoare să accepte și să aplice cît mai deplin politica sa leninistă de construire a socialismului“.

Conceperea și aplicarea în acest fel a rolului conducător al partidului, a arătat István Takacs, asigură eficiența activității sale în toate sferele vieții de stat : socială, economică și culturală.

„Experiența noastră ilustrează în mod convingător că rolul conducător al partidului pe o perioadă lungă poate fi asigurat numai printr-o politică leninistă. Greșelile comise în politică diminuează rolul clasei muncitoare și al partidului său. Dacă aceste greșeli devin atît de grave încît deformează linia politică a partidului, rolul conducător al clasei muncitoare și al partidului ar putea să fie pus sub semnul întrebării. Acesta este unul din învățămintele importante ale contrarevoluției din Ungaria din 1956.“

SZABO BÁLINT, candidat în științe, redactor responsabil al revistei „Anale de istorie a partidului“ a Institutului de istorie a partidului din R. P. Ungară, a prezentat comunicarea **Bazele teoretice ale strategiei și tacticii partidului clasei muncitoare ungare în perioada 1944—1948.**

Subliniind că izvoarele forței Partidului Comunist Ungar constau în faptul că el a fost singurul partid din Ungaria care s-a pregătit pentru sarcinile ce s-au ridicat după eliberare, care a avut un program cuprinzător de reconstrucție a țării, Szabo Bálint a arătat : „Din primăvara anului 1945, o componentă importantă a liniei politice juste a partidului a fost teza că soarta bătăliilor politice se decide în primul rînd în domeniul construcției economice. La pătrunderea acestui adevăr în conștiința generală a contribuit Conferința Națională a partidului din 1945. După cum am arătat, în timpul războiului, sarcina care stătea pe primul plan — care a împins pe planul al doilea în mod trecător toate celelalte sarcini — au fost restabilirea independenței țării, ieșirea din războiul antisovietic. Rezolvarea cu succes a acestei sarcini era de natură să garanteze și a garantat atingerea obiectivului strategic al perioadei date : răsturnarea dominației fascismului, a marelui capital și a marii proprietăți funciare, transformarea democratică a țării. În noua situație politică creată după eliberarea țării și încheierea războiului, sarcina principală a devenit reconstruirea țării ruinate. Aceasta a coincis cu năzuințele celor mai largi mase populare ; realizarea sa cu succes a fost condiția primordială a mersului înainte, a rezolvării oricărei probleme deschise. Fiecare succes obținut în domeniul reconstrucției consolida pozițiile clasei muncitoare ; luptele politice se desfășurau și ele în legătură organică cu reconstrucția.

Congresul al III-lea al partidului, care a avut loc în toamna anului 1946, a confirmat și a dezvoltat, în funcție de situația în schimbare, linia politică a partidului. Congresul a proclamat: clasa muncitoare poate înainta spre socialism pe calea democrației populare, fără război civil, cu un larg lagăr de aliați. Congresul a inclus în programul partidului mai multe revendicări menite să accelereze trecerea în revoluție socialistă.

În perioada 1944—1948, a menționat Szabo Bálint, „Partidul Comunist Ungar a ținut seamă, în cea mai mare măsură, în politica sa, de noul raport de forțe pe arena internațională apărut după al doilea război mondial, a luat în considerare sarcinile mișcării muncitorești internaționale, mai precis interesele ansamblului mișcării, precum și situația specifică a țării. Partidul s-a preocupat intens de găsirea acelei căi spre socialism care corespundea cel mai bine noilor condiții și societății ungare, s-a străduit să îndeplinească sarcinile trecerii la socialism“.

Sesiunea științifică jubiliară a reprezentat o manifestare prestigioasă în suita acțiunilor consacrate cinstirii gloriosului semicentenar al Partidului Comunist Român.

Cuvântul de încheiere a lucrărilor sesiunii a fost rostit de prof. univ. Miron Constantinescu, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al Partidului Comunist Român, președintele Academiei de științe sociale și politice.

„Omagiu partidului“. Sesiuni științifice jubiliare și adunări festive în județele patriei

În urma de manifestări omagiale prin care poporul român a aniversat semicentenarul Partidului Comunist Român se înscriu și sesiunile științifice jubiliare și adunările festive organizate de comitele județene ale Partidului Comunist Român în toate reședințele de județ.

La aceste prestigioase acțiuni au participat primii secretari ai comitetelor județene, reprezentanți ai organelor locale de partid și de stat, veterani ai mișcării comuniste și muncitorești, conducători de întreprinderi și instituții, personalități ale vieții științifice și culturale, generali și ofițeri, reprezentanți ai consiliilor județene ale naționalităților conlocuitoare, mase largi de muncitori, țărani cooperatori și alți oameni ai muncii.

În încheierea sesiunilor științifice și a adunărilor festive, într-o atmosferă de puternic entuziasm, au fost adresate telegrame Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, în care participanții și-au exprimat hotărîrea nestrămutată de a îndeplini exemplar sarcinile stabilite de Congresul al X-lea și și-au reafirmat atașamentul față de politica marxist-leninistă a partidului și statului nostru, manifestîndu-și voința de a lupta cu toate forțele pentru triumful deplin al socialismului și comunismului pe pămîntul străbun al patriei noastre.

Sesiunile științifice jubiliare întregesc patrimoniul istoriografiei noastre prin numeroase comunicări care aduc date noi despre mișcarea muncitorească din toate regiunile țării, precum și despre succesele înregistrate în construcția socialismului în patria noastră.

Județul ALBA

La Casa de cultură a municipiului Alba Iulia a avut loc în ziua de 4 mai a.c. adunarea festivă consacrată aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român.

Adunarea festivă a fost deschisă de către tovarășul NICOLAE ROȘU, prim-secretar al Comitetului municipal Alba Iulia al P.C.R.

Despre însemnătatea memorabilului eveniment a vorbit tovarășul GEORGE HOMOSTEAN, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Alba al P.C.R., președintele comitetului executiv al consiliului popular județean.

În expunerea prezentată, după ce a marcat principalele momente din activitatea revoluționară a Partidului Comunist Român, tovarășul George Homoștean a relevat succesele obținute de oamenii muncii din județul Alba în înlăptuirea sarcinilor construcției socialiste: „În cincinalul care a trecut s-au obținut importante succese și în dezvoltarea economică și social-culturală a județului Alba.

Sub conducerea organizațiilor de partid, prin eforturi susținute, oamenii muncii au îndeplinit cu 70 de zile mai devreme prevederile cincinalului, dînd produse peste plan în valoare de 700 milioane de lei. Este edificator faptul că în anul 1970 întreaga producție a anului 1969 a fost realizată numai în 112 zile. Pe harta județului nostru au apărut în această perioadă noi obiective industriale, iar cele existente și-au mărit spațiul și capacitățile de producție, ceea ce a dus la diversificarea producției, la sporirea volumului și a calității produselor.

Finalizarea în județ a unui important volum de investiții, precum și aplicarea unor măsuri complexe de sporire a productivității muncii s-au materializat în dinamica creșterii producției globale industriale de peste 48 la sută în 1970 față de 1965, cu un ritm mediu anual de 8,1 la sută. Aceste ritmuri au determinat o schimbare a structurii producției industriale a județului, crescînd ponderea ramurii construcțiilor de mașini și de prelucrare a metalelor de la 27 la sută în 1965 la 34,7 la sută în 1970, a ramurii materialelor de construcții de la 2 la sută la peste 7 la sută, iar a industriei ușoare de la 7 la peste 10 la sută.

Paralel cu rezultatele obținute în industrie, o dezvoltare continuă a cunoscut agricultura județului. Au fost alocate însemnate fonduri de investiții, au fost construite complexe zootehnice, extinse capacitățile de producție în zootehnie, au sporit efectivele de animale, s-au executat ample lucrări de irigații și desecări.

În perioada cincinalului trecut a fost dezvoltată rețeaua comercială, s-a îmbogățit zestrea edilitară și urbanistică a tuturor localităților, au fost construite ansambluri și cartiere noi de locuințe, edificii social-culturale. În acest interval au fost date în folosință oamenilor muncii din județ de aproape două ori mai multe apartamente față de cincinalul anterior și au fost electrificate 150 de sate.

Cincinalul încheiat a marcat importante succese pe linia dezvoltării continue a învățămîntului și culturii din județul nostru. Au fost date în folosință 42 de școli, cu peste 300 săli de clasă, 3 săli de sport și un internat; s-au înființat două licee agricole, un liceu pedagogic și unul economic. De asemenea, s-au alocat importante fonduri de investiții pentru dezvoltarea bazei materiale necesare ocrotirii sănătății populației.

În prezent, eforturile întregului nostru popor sînt îndreptate spre realizarea noului program elaborat de cel de-al X-lea Congres al partidului — program ce va ridica pe noi trepte de dezvoltare orînduirea noastră socialistă“.

Județul ARAD

În după-amiaza zilei de 24 aprilie au început, în sala „Studio“ a teatrului de stat din localitate, lucrările sesiunii jubiliare de comunicări științifice a Muzeului județean Arad, organizată în cinstea semicentenarului Partidului Comunist Român.

În deschiderea lucrărilor sesiunii jubiliare a luat cuvîntul tovarășul ANDREI CERVENCOVICI, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Arad al P.C.R., care a prezentat expunerea: *Partidul Comunist Român, forța politică conducătoare în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate*. În continuare au fost prezentate comunicări care au evocat unele momente semnificative din istoria partidului și a mișcării revoluționare, democratice și muncitorești din țara noastră, din județul și municipiul Arad, subliniindu-se importanța istorică a creării Partidului Comunist Român, rolul conducător al partidului în dez-

voltarea luptelor revoluționare în perioada ilegalității, în organizarea momentului istoric al insurecției armate din august 1944, în desfășurarea procesului istoric de edificare a orînduirii socialiste în patria noastră. Comunicările au fost susținute de cercetători științifici și cadre de la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., de la Muzeul de istorie a Transilvaniei (Cluj), Universitatea din Timișoara, muzeul județean, de cadre didactice, oameni de cultură.

Lucrările sesiunii au continuat pe secții, desfășurîndu-se și în cursul zilei de 25 aprilie.

★

Tot în după-amiaza zilei de 24 aprilie a avut loc, în sălile muzeului județean, deschiderea expoziției: *Trecutul glorios de luptă al Partidului Comunist Român*, organizată de muzeul județean și Arhivele statului Arad. Au luat parte tovarășii Andrei Cervencovici, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Arad al P.C.R., membri ai birourilor și secretari ai comitetelor județean și municipal de partid, membri ai comitetelor executive ale consiliilor populare județean și municipal, activiști de partid și de stat, precum și un numeros public.

Județul ARGEȘ

În suita acțiunilor dedicate sărbătoririi semicentenarului Partidului Comunist Român, în ziua de 4 aprilie s-au desfășurat la Pitești lucrările sesiunii de comunicări științifice organizate de cabinetul județean de partid, Societatea de științe istorice — filiala Argeș și Comisia pentru difuzarea culturii și științei pe tema: *1921—1971, o jumătate de secol de luptă a partidului, în fruntea poporului, pentru eliberarea națională și socială, pentru edificarea socialismului în România*. În cadrul sesiunii au prezentat comunicări: GRIGORE COMARTIN, secretar al Comitetului județean Argeș al P.C.R.; dr. ARON PETRIC, profesor universitar, prorector al Academiei de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R.; dr. NICOLAE PETREANU, profesor universitar; dr. docent AUGUSTIN Z. N. POP, profesor universitar; DUMITRU TUDOR, director adjunct al Cabinetului județean Argeș al P.C.R.; PETRE POPA, secretar al Comitetului municipal Pitești al P.C.R.; C. FLOREA, director al filialei Argeș a Arhivelor statului; prof. PAUL DICU, secretar al filialei Argeș a Societății de științe istorice; prof. VASILE MORĂRESCU, director adjunct la Liceul „Nicolae Bălcescu” din Pitești; prof. EMIL RĂCILĂ de la Liceul nr. 2 din Pitești; prof. DUMITRU GHITĂ, director al Școlii generale din comuna Dîrmănești.

Județul BACĂU

Între manifestările omagiale de amploare pe care băcăuanii le-au dedicat marelui sărbătorii a gloriosului semicentenar al partidului se înscrie și sesiunea jubiliară de comunicări științifice pe tema: *Partidul Comunist Român — conducătorul luptelor revoluționare ale oamenilor muncii din județul Bacău pentru eliberarea socială și națională, pentru construirea socialismului*, organizată de filiala județeană a Societății de științe istorice. La sesiune, desfășurată în ziua de 26 aprilie, au participat activiști de partid, cadre didactice de la Institutul pedagogic din Bacău, profesori de istorie de la școlile din județ, lucrători din instituțiile de cultură băcăuane.

Luînd cuvîntul în deschiderea lucrărilor sesiunii, tovarășul VICTOR ENAȘOAE, secretar al Comitetului județean Bacău al P.C.R., a subliniat că împlinirea a 50 de ani de la crearea Partidului Comunist Român reprezintă un prilej deosebit de cunoaștere a trecutului de luptă al maselor muncitoare, în frunte cu partidul comunist, de largi investigații științifice, îndeosebi pentru istorici. Cercetările întreprinse pînă acum, a arătat vorbitorul, au scos la iveală bogate tradiții de luptă, care situează județul Bacău pe unul din locurile principale pe harta mișcării revoluționare, condusă de partid, împotriva asupririi sociale și naționale, pentru înfăptuirea idealurilor de dreptate și libertate ale poporului român.

Prima comunicare înscrisă pe agenda sesiunii *Crearea Partidului Comunist Român — rezultat al maturizării mișcării muncitorești din țara noastră* a aparținut lectorului universitar IOAN MITREA, doctorand în istorie. În continuare, profesorul emerit IOAN POPOVICI a prezentat comunicarea: *Unele considerații referitoare la mișcarea grevistă din perioada noiembrie 1918 — octombrie 1920*. Profesorul IOAN CIUȚĂ, doctorand în istorie, s-a ocupat de *Acțiunile muncitorești*

de pe teritoriul județului Bacău premergătoare creării Partidului Comunist Român. Profesorul DUMITRU ZAHARIA, directorul Arhivelor statului din Bacău, a susținut comunicarea: *Acțiuni muncitorești din județul Bacău conduse de Partidul Comunist Român*. Lector univ. VICTOR TÂNĂSESCU, doctorand în istorie, a expus comunicarea: *Lupta Partidului Comunist Român pentru crearea Frontului popular antifascist*, iar prof. GHEORGHE PATRAR comunicarea: *Aspecte ale mișcării muncitorești în presa băcăuană*. Alte două comunicări: *Tactica Partidului Comunist Român în lupta pentru cucerirea puterii politice (1944—1947)*, aparținând asist. univ. VASILE BACIU, doctorand în istorie, și *Generalul și particularul în construcția socialistă*, cu care conf. univ. dr. MIHAI MERFEA a încheiat seria lucrărilor, au adus, la rândul lor, o prețioasă contribuție la cunoașterea activității desfășurate sub conducerea partidului pentru construirea socialismului în patria noastră.

Județul BIHOR

În ziua de 17 aprilie, în sala Teatrului de stat din Oradea a avut loc simpozionul *50 DE ANI DE LUPĂ ȘI MUNCĂ A PARTIDULUI PENTRU FERICIREA POPORULUI*, organizat de Comitetul județean Bihor al P.C.R. și Comitetul municipal Oradea al P.C.R. în cinstea semicentenarului creării Partidului Comunist Român.

Au luat parte muncitori, ingineri, tehnicieni, intelectuali din întreprinderile și instituțiile municipiului, activiști de partid și de stat, vechi militanți ai mișcării muncitorești din Oradea.

Deschizând simpozionul, tovarășul ȘTEFAN SZANTO, prim-secretar al Comitetului municipal Oradea al P.C.R., a subliniat că această manifestare face parte din șirul de acțiuni omagiale organizate în județul Bihor, ca și pe întreg cuprinsul țării, în întîmpinarea evenimentului mareț din istoria patriei, poporului și a partidului nostru — 8 mai, aniversarea semicentenarului creării P.C.R.

A luat apoi cuvîntul tovarășul VICTOR BOLOJAN, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Bihor al P.C.R., președintele consiliului popular județean, care într-o amplă expunere a evocat momente din activitatea de o jumătate de veac a partidului nostru.

Au vorbit în continuare tovarășii CONSTANTIN IONESCU, secretar al Comitetului județean Bihor al P.C.R., și EMERIC PUSZTAI, membru al biroului Comitetului județean Bihor al P.C.R., vechi militant al mișcării muncitorești.

La încheierea simpozionului, membrii biroului comitetului județean de partid s-au întreținut cu un numeros grup de vechi militanți ai mișcării muncitorești din Oradea și s-au fotografiat împreună cu aceștia.

★

La Institutul pedagogic din Oradea a avut loc, în zilele de 17 și 18 aprilie, o sesiune științifică închinată semicentenarului creării Partidului Comunist Român. Desfășurată sub îngrijirea catedrei de științe sociale, sesiunea a reunit o suită de comunicări, între care: *Integrarea studenților de la Facultatea de istorie-geografie în mediul universitar, realizarea continuității pregătirii lor în domeniul specialității* de lector univ. ECATERINA DELIMAN și asistent univ. SANDA SOMEȘAN; *Tradiții de luptă ale tineretului bihorean sub conducerea P.C.R.*, de MARGARETA BUDURAN, studentă; *Politica P.C.R. de dezvoltare armonioasă a tuturor județelor țării și implicațiile ei asupra dezvoltării industriale a județului Bihor* de lector univ. IOAN FRUJA; *Tradiții comune de luptă ale românilor și maghiarilor în timpul războaielor lui Gh. Doja* de lector univ. IOAN BRATU; *Activitatea socialiştilor transilvăneni pentru crearea P.C.R.* de asistent univ. MIHAI DRECIN; *Luptele greviste din Oradea, 1933* de prof. VLAD SPOIALĂ.

Județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

În zilele de 23 și 24 aprilie a.c., în cadrul sărbătoririi semicentenarului Partidului Comunist Român, comitetul județean de partid a organizat, în sala de spectacole a Casei de cultură a sindicatelor din Bistrița, un simpozion de comunicări științifice cu tema: *Partidul Comunist Român — continuatorul tradițiilor glorioase ale poporului român*.

Au fost prezentate cu această ocazie comunicările: *P.C.R. — forța conducătoare a națiunii* de ADALBERT CRIȘAN, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar

al comitetului județean de partid, președinte al consiliului popular județean; *Importanța istorică a creării Partidului Comunist Român* de VASILE ILOVAN, secretar al comitetului județean de partid; *Politica P.C.R. de industrializare socialistă a României* de TRAIAN GÎRBA, secretar al comitetului județean de partid; *Politica P.C.R. de transformare socialistă a agriculturii* de NICOLAE DRĂGAN; *Lupta P.C.R. pentru apărarea intereselor și năzuințelor maselor populare* de VIRGIL SECAREA.

Tovarășul TEODOR OLTEAN, secretar al comitetului județean de partid, a vorbit despre *Lupta P.C.R. pentru întărirea continuă a unității sale politice, ideologice, organizatorice*; ȘTEFAN DOMNICI a prezentat comunicarea: *P.C.R., detașament activ al mișcării comuniste și muncitorești internaționale*; SEPTIMIU POP a susținut comunicarea: *Lupta P.C.R. pentru întărirea continuă a independenței și suveranității naționale a României*, iar PORTIK ADALBERT: *Lupta P.C.R. pentru rezolvarea marxist-leninistă a problemei naționale în țara noastră*. Simpozionul s-a încheiat cu comunicarea: *Activitatea P.C.R. pentru înfăptuirea revoluției culturale*, prezentată de LEON HOGIU.

Județul BOTOȘANI

Sub egida cabinetului județean de partid și a filialei Botoșani a Societății de științe istorice, în zilele de 27 și 28 aprilie s-au desfășurat lucrările sesiunii științifice consacrate semicentenarului Partidului Comunist Român, cu tema: **BOTOȘANII ÎN CADRUL MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI ȘI AL ACTIVITĂȚII P.C.R. DE-A LUNGUL CELOR CINCI DEZENII.**

Au participat activiști de partid și de stat, cadre didactice, lectori și propagandiști.

În deschiderea lucrărilor sesiunii, tovarășul GHEORGHE GHINEA, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean de partid Botoșani, a vorbit despre însemnătatea istorică a creării P.C.R. în viața poporului și a țării noastre.

În continuare au fost prezentate comunicările: *Începuturile răspîndirii ideilor socialiste și ale organizării profesionale și politice a muncitorilor din județul Botoșani* de BRATU PAUN, secretar al Comitetului județean de partid Botoșani; *Aspecte ale mișcării greviste și ale solidarității în luptele greviste în cadrul mișcării muncitorești din Botoșani* de MIRON DOBOȘ, activist al Comitetului județean de partid Botoșani; *Județul Botoșani — punct de pornire a răscoalei țărănești din 1907* de prof. GABRIELA GHEORGHIU de la Muzeul județean Botoșani; *Aspecte privind activitatea sindicală și mișcarea socialistă din Botoșani între anii 1908 și 1915* de prof. ȘTEFAN CERVATIU de la Arhivele statului Botoșani; *Publicații socialiste și democratice botoșănene* de prof. GHEORGHE JAUCA, redactor-șef adjunct al ziarului „Clopotul” din Botoșani; „Clopotul” — *tribună de luptă a P.C.R. în anii ilegalității* de prof. NICOLAE CÎNTEC, redactor-șef al ziarului „Clopotul”; *Lupta pentru democratizarea aparatului de stat în fostul județ Botoșani în perioada noiembrie 1944—aprilie 1945* de prof. SIMION RAȚA, directorul Arhivelor statului Botoșani; *Comitetele țărănești — nuclee ale puterii democrat-populare*. *Aspecte privind județul Botoșani* de prof. DRAGOMIR ȘTEFAN, directorul Liceului pedagogic Botoșani; *Dezvoltarea economică a județului Botoșani în anii construcției socialiste. Perspectivele economiei județului în noul cincinal* de ing. DUMITRU BREABAN, secretar al Comitetului județean Botoșani al P.C.R., și altele.

Comunicările susținute au oglindit realizările obținute în studierea istoriei mișcării muncitorești locale, au reliefat drumul parcurs de oamenii muncii din județul Botoșani, sub conducerea partidului, în construirea noii vieți, socialiste.

Județul BRĂILA

În ziua de 4 mai, la Brăila a avut loc adunarea festivă a activului Comitetului județean Brăila al P.C.R. consacrată semicentenarului partidului.

Adunarea festivă a fost deschisă de tovarășul CONSTANTIN RADU, membru al biroului comitetului județean de partid, prim-secretar al comitetului municipal de partid, președintele comitetului executiv al consiliului popular municipal.

În continuare a luat cuvîntul tovarășul NICOLAE MIHAI, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid, președintele comitetului executiv al consiliului popular județean, care a prezentat o amplă expunere despre

drumul glorios al partidului de-a lungul celor 50 de ani de luptă, uriașele succese obținute de poporul nostru, sub conducerea partidului, în marea operă de edificare a societății socialiste.

Vorbitorul a arătat că în contextul marilor înfăptuiri obținute de poporul nostru sub conducerea partidului comunistilor în anii socialismului se înscriu și succesele înregistrate în toate domeniile vieții social-economice de oamenii muncii de pe meleagurile brăilene. În anii cincinalului trecut, ca urmare a investițiilor de 6,5 miliarde, harta economică a județului a fost îmbogățită cu obiective noi, printre care se numără fabricile de hîrtie, celuloză și cartoane, rețele cord, sulfură de carbon, celofan și instalația carboximetil-celuloză la Combinatul pentru fibre artificiale, fabricile de produse lactate, precum și alte importante obiective. Producția industrială globală a crescut în 1970 cu 81,8 la sută față de 1965; județul Brăila livrează în 32 de țări excavatoare și rulouri compresoare, în 18 țări celuloză, cartoane și hîrtie, P.A.L., mobilă și lăzi ambalaje, în 15 țări celofibră și rețele cord, diferite modele de confecții, iar în 4 țări nave de capacități diferite.

Insufleteți de glorioasa sărbătorire a semicentenarului, mobilizați de organele și organizațiile de partid, oamenii muncii din județul Brăila au înregistrat mari succese în înfăptuirea sarcinilor de plan și a angajamentelor asumate, realizînd suplimentar numai pe primele patru luni ale acestui an o producție-marfă în valoare de peste 78 milioane de lei.

În același timp, investițiile din agricultură în anii cincinalului, în sumă de 2,6 miliarde de lei, au contribuit la dezvoltarea multilaterală, la consolidarea economică-organizatorică a unităților socialiste din județ. Ca urmare a înzestrării agriculturii cu noi mașini și utilaje, sporirii cantităților de îngrășăminte chimice ce au fost administrate în sol, extinderii irigațiilor, producțiile agricole au crescut an de an, contribuind substanțial la realizarea fondului central de produse al statului, asigurarea cu produse agroalimentare a populației, a industriei cu materii prime agricole și a unor importante disponibilități pentru export.

Dezvoltarea ascendentă și echilibrată a economiei județului nostru, succesele obținute — a subliniat tovarășul Nicolae Mihai — își găsesc reflectarea sintetică și în ampla dezvoltare social-culturală. Dacă în trecut în județul Brăila procentul neștiutorilor de carte era ridicat, astăzi unul din 4 locuitori învață în școli de cultură generală, profesionale, speciale și licee. S-a asigurat o bază tehnică-materială corespunzătoare desfășurării învățămîntului, s-a intensificat activitatea cultural-educativă în cadrul căminelor culturale, bibliotecilor, caselor de cultură.

Pentru a asigura creșterea forțelor de producție atât în industrie și agricultură, cît și în celelalte ramuri ale economiei naționale, planul cincinal prevede ca fondurile destinate pentru investiții să se ridice la peste 470 miliarde de lei, adică mai mult decît s-a cheltuit în ultimul deceniu.

Planul cincinal 1971—1975 — a arătat vorbitorul — prevede ca o sarcină de mare importanță ridicarea bunăstării materiale și spirituale a tuturor oamenilor muncii, înfăptuirea repartitiei bunurilor produse de societate în spiritul dreptății și echității ce caracterizează orînduirea noastră socialistă. Reflectînd orientarea constantă a partidului spre îmbunătățirea continuă a condițiilor de trai ale oamenilor muncii, actualul plan cincinal prevede creșterea salariului real cu circa 20 la sută față de 1970. Ca urmare a acțiunii de majorare a salariilor ce va începe în 1972, salariul minim se va ridica la finele cincinalului la circa 1 100 de lei, față de 800 de lei în prezent. În legătură nemijlocită cu creșterea producției agricole, veniturile reale ale țărănimii vor spori cu 4 la sută anual.

Județul BRAȘOV

În sala Teatrului dramatic din Brașov a avut loc în ziua de 4 mai a.c. adunarea festivă consacrată aniversării a 50 de ani de la crearea Partidului Comunist Român.

Cuvîntul de deschidere a adunării festive a fost rostit de tovarășul CONSTANTIN CÎRȚÎNĂ, membru al C.C. al P.C.R. A luat apoi cuvîntul tovarășul CONSTANTIN DRĂGAN, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid, care a făcut un amplu și semnificativ bilanț al celor 50 de ani de luptă și victorii ale partidului nostru comunist. Evidențiînd tradițiile de luptă ale oamenilor muncii din județul Brașov, tovarășul Constantin Drăgan a spus: „Cu adîncă prețuire și recunoștință pentru înaintași, se cuvine să arătăm că proletariatul din Brașov, alături de muncitorimea din întreaga țară, și-a

manifestat exemplar spiritul revoluționar și combativitatea în această eroică luptă. Vor rămâne veșnic vii faptele de glorie organizate sub steagul partidului de către proletariatul brașovean. Participarea sa la grevele din anul 1920, prezența unor delegați din Brașov la Congresul de întemeiere a partidului comunist, luptele greviste după 1924, acțiunile de sabotare a mașinii de război germane și atâtea altele, pe care le atestă istoria vie, alcătuiesc pagini din cronica luptei revoluționare victorioase din România. Pe meleagurile acestea și-au dat mina comuniștii români și de alte naționalități, făcând din solidaritatea de clasă o armă politică.

Recunoaștem, plini de dragoste și prețuire, printre cei prezenți la această adunare figurile unor neînfricați luptători comuniști, fericiți, desigur, să vadă împlinit idealul luptei lor, fericiți să participe la înflorirea patriei grație politicii partidului.

Prețuim minunata lor luptă și muncă și vedem în exemplul lor pilda unei vieți închinată nobilelor idealuri ale lichidării exploatarei omului de către om, ale prieteniei între popoare, ale socialismului. Este suprema satisfacție a unui comunist aceea de a ști că servește neclintit cauza clasei muncitoare și a înfloririi țării. Permiteți-mi, tovarăși, să exprim de la această tribună recunoștința noastră față de toți aceia care au dat partidului tot ceea ce au avut mai bun, identificându-și viața cu cauza acestuia, slujind exemplar politica sa.

În condițiile activității de edificare a noii societăți, generații noi de comuniști au dus mai departe flacăra vie a luptei grele din anii marilor confruntări de clasă, animate de devotamentul față de principiile partidului, față de patrie și popor”.

Județul BUZĂU

În ziua de 4 mai a.c. la Buzău a avut loc adunarea festivă consacrată aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român.

În cadrul întrunirii au luat cuvîntul: GHEORGHE MILU, muncitor, ilegalist, ANGHEL GHEORGHE, președintele C.A.P. Căldărași, VIORICA BÎLBÎIE, elevă, SOFRONIE CORNEL, elev-sergent la Școala superioară de ofițeri de aviație „Aurel Vlaicu”, și tovarășul ION SIRBU, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Buzău al P.C.R., președintele consiliului popular județean.

În ampla expunere prezentată, tovarășul Ion Sirbu a evocat paginile de glorie și eroism înscrise de mișcarea muncitorească comunistă, de masele populare din județul Buzău, arătînd că „un rol important în mobilizarea muncitorilor la acțiunile greviste, revendicative l-au avut secțiile din Buzău și Rîmnicu-Sărat și filialele din Nehoiu, Pătirlagele și Arbănași ale Partidului socialist”. S-a evidențiat faptul că la Congresul de constituire a partidului comunist au fost desemnați și doi delegați din partea socialiștilor buzoieni — Nicolae Boiangiu, militant de frunte al mișcării socialiste din Buzău, și Ion Popescu, muncitor cizmar.

S-au subliniat apoi acțiunile organizate la Buzău sub conducerea partidului în anii grei ai ilegalității. „În perioada 1929—1933, muncitorii ceferiști, petroliști, forestieri, cadrele didactice, alte forțe sociale s-au ridicat la luptă împotriva șomajului, a curbelor de sacrificiu, pentru o viață mai bună. Adevărate fapte de eroism au săvîrșit muncitorii și țăranii din județul nostru în timpul dictaturii militare-fasciste, ca și al actului insurecțional din august 1944.

Asemenea forțelor patriotice din întreaga țară, oamenii muncii din județul Buzău au adus o contribuție prețioasă la marile bătălii pentru cucerirea puterii democrat-populare. Pregătite de organizațiile locale ale Frontului Național Democrat, în luna octombrie a anului 1944 au avut loc puternice manifestații prin care masele populare din Buzău și Rîmnicu-Sărat au luat atitudine față de activitatea ostilă a guvernului Sănătescu și au cerut cu insistență instaurarea unui guvern democrat-popular.

Lupta pentru înfăptuirea reformei agrare a însușit și țărănimea de pe aceste meleaguri. Țăranii din Greceanca, Găgeni, Vintileanca, Ulmeni, Bisceni și multe alte sate, la îndemnul partidului comunist și cu sprijinul muncitorilor, au trecut la împărțirea pămînturilor moșierești înainte de apariția legii pentru reforma agrară”.

Evocînd abnegația, spiritul de sacrificiu al comuniștilor, tovarășul Ion Sirbu a spus: „Acum, cînd omagiem împlinirea unei jumătăți de veac de la întemeierea Partidului Comunist Român, gîndurile ni se îndreaptă cu adîncă recunoștință și deosebit respect spre membrii partidului, ai organizației sale de tineret, spre militanții revoluționari care în anii întunecați ai regimului burghezo-moșieresc au înfruntat închisorile și lagărele, au plătit cu viața devotamentul lor față de cauza socia-

lismului și a libertății patriei. Amintirea lor va rămâne veșnică în conștiința noastră și le cinștim memoria luptând cu entuziasm și înflăcărare pentru înfăptuirea idealurilor pentru care s-au jertfit: construirea comunismului pe acest pământ străbun“.

În continuare, vorbitorul a înfățișat pe larg munca desfășurată de partid pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Județul CARAȘ-SEVERIN

Una din manifestările de prestigiu organizate de secția de propagandă a comitetului județean de partid, împreună cu filiala Societății de științe istorice, filiala Arhivelor statului și Casa orașenească de cultură din Caransebeș, a fost sesiunea de comunicări științifice cu tema: *Momente din istoria patriei și a partidului*. La lucrările sesiunii, care s-au desfășurat în zilele de 24 și 25 aprilie în orașul Caransebeș, au fost prezenți tovarășii TUDOR IORGA, secretar al Comitetului județean Caraș-Severin al P.C.R., TRIFON CIOATA, șeful secției de propagandă a comitetului județean de partid, și NICOLAE MAGDA, prim-secretar al Comitetului orașenesc Caransebeș al P.C.R.

În cadrul sesiunii au fost prezentate comunicări care au tratat aspecte ale trecutului istoric al județului Caraș-Severin, al orașului Caransebeș, importante momente din istoria mișcării muncitorești din județ, din activitatea desfășurată de partidul comunist în anii interbelici, conducerea de către P.C.R. a luptei muncitorilor, țăranilor și altor categorii sociale pentru drepturi politice, economice, a bătăliilor pentru cucerirea puterii și instaurarea regimului democrat-popular: *Momente din istoria mișcării muncitorești din județul Caraș-Severin (1900—1924)*; *Forme de luptă folosite de masele populare, conduse de P.C.R., în județul Caraș-Severin între anii 1924 și 1928*; *Aspecte ale mișcării muncitorești din Reșița, sub conducerea P.C.R., în perioada 1929—1931*; *Structura proprietății agrare și avântul revoluționar al țăranimii din fostele județe Caraș și Severin în anii crizei economice din anii 1929—1933*; *Aspecte din lupta muncitorimii metalurgiste de la Oțelul Roșu între cele două războaie mondiale*; *Din lupta muncitorilor metalurgiști și minieri împotriva războiului hitlerist*; *Participarea Regimentului 96 infanterie la insurecția națională antifascistă armată de la 23 August 1944*; *Momente din lupta forțelor democratice pentru înfăptuirea reformei agrare în județele Caraș și Severin (1945) și altele*.

Județul CLUJ

În zilele de 20 și 21 aprilie, la casa de cultură a studenților au avut loc lucrările sesiunii științifice organizată de comitetul județean de partid în cinstea aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român cu tema: *Probleme ale conducerii științifice a vieții sociale*.

La sesiune au participat membrii biroului comitetului județean de partid, alți activiști de partid și de stat, propagandiști și lectori ai cabinetului județean de partid, personalități ale vieții universitare clujene, cadre didactice din învățământul superior și liceal care predau științele sociale, conducători ai centralelor și întreprinderilor industriale din județ, conducători ai unor institute de artă, știință și cultură.

Prima comunicare din cadrul sesiunii a fost prezentată de tovarășul AUREL DUCA, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Cluj al P.C.R., președintele consiliului popular județean, avînd ca temă: *Rolul P.C.R. în conducerea științifică a societății românești în etapa actuală*.

În cadrul sesiunii au mai susținut comunicări: AUREL NEGUCIOIU, profesor al Universității „Babeș-Bolyai”: *Characterul și conținutul conducerii economiei în socialism*; SOOS MANEA CAROL, secretar al Comitetului județean Cluj al P.C.R., REMUS BUCȘA, membru supleant al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului municipal Cluj al P.C.R., ALEXANDRU CUC, șef de sector la comitetul județean de partid, PALL ARCADIE, șef de catedră la cabinetul județean de partid: *Conducerea industriei de către organele locale de partid*; ION MURĂȘAN, director general al direcției generale județene a agriculturii, industriei alimentare, silviculturii și apelor, EMIL NEGRUȚIU, rector al Institutului agronomic „Dr. Petru Groza”, ION PUIA, prorector al Institutului agronomic „Dr. Petru Groza”: *Perfecționarea conducerii și organizării agriculturii în țara noastră*; TRAIAN PINTEA, director al cabinetului județean pentru organizarea științifică a producției și a muncii, BOER ANDREI, inginer: *Organizarea și conducerea întreprinderilor industriale*; acad. TIBERIU POPOVICI, direc-

tor al Institutului de calcul Cluj : *Metode și mijloace moderne matematice ale conducerii științifice* ; BAZIL POPA, rector al Institutului politehnic Cluj, ION FLOREA, lector univ. : *Cibernetica și conducerea științifică a societății* ; CONSTANTIN CRISAN, secretar al Comitetului județean Cluj al P.C.R., VASILE DEGAN, director al școlii interjudețene de partid : *Activitatea de conducere și cerințele formării cadrelor* ; ȘTEFAN PASCU, membru corespondent al Academiei R.S.R., rector al Universității „Babeș-Bolyai” : *Rolul școlii în formarea cadrelor de conducere* ; DEMETER JĂNOS, prorector al Universității „Babeș-Bolyai” : *Rolul organelor de stat centrale și locale în conducerea vieții sociale* ; TROFIN HĂGAN, prof. univ. : *Caracterul colectiv al conducerii în viața socială* ; TOADER MOLDOVAN, șef de secție la Comitetul județean Cluj al P.C.R., LAURENȚIU POP, director al cabinetului județean de partid, VIDA IOSIF, șef de catedră la cabinetul județean de partid : *Mecanismul și eficiența participării maselor la conducerea activității industriale* ; AURELIA DĂNILĂ, președintă a comitetului județean al femeilor, MARIA CRISTIAN, vicepreședintă a comitetului județean al femeilor : *Aspecte ale conducerii activității în rândul femeilor* ; CAMIL MUREȘAN, decan al Facultății de istorie și filozofie, LEONTIN STOICA, secretar al Comitetului municipal Cluj al P.C.R., GRIGORE MARIAN, director adjunct al cabinetului județean de partid : *Considerații referitoare la evoluția conceptului de conducere științifică a vieții sociale* ; TROFIN SIMEDREA, prim-vicepreședinte al comitetului executiv al consiliului popular județean, AUREL VASILESCU, secretar al Comitetului executiv al consiliului popular județean, ILIE BOCA, șef de catedră la cabinetul județean de partid, ILIE IOVANAS, lector univ. : *Știința administrativă și locul ei în conducerea vieții sociale* ; SZABO ALEXANDRU, șef de secție la Comitetul județean Cluj al P.C.R., LAURENȚIU POP, director al cabinetului județean de partid : *Investigația sociologică concretă și perfecționarea activității de propagandă* ; ION ALUAȘ, conferențiar univ. : *Componente ale praxisului social și posibilitatea dirijării lui* ; CALINA MARE, prof. univ. : *Filozofia marxistă și rolul ei orientativ în elaborarea strategiei conducerii sociale* ; ANDREI ROTH, conf. univ. : *Probleme sociologice ale conducerii* ; NICOLAE KALLOS, prof. univ. : *Politologia și contribuția sa la conducerea științifică a societății* ; MARȚIAN NICIU, conf. univ. : *Conducerea științifică și politica externă a partidului și statului* ; ROMAN MORAR, secretar al Comitetului județean Cluj al P.C.R., ACHIM MIHU, conf. univ., LIVIU TRUȚA, șef de catedră la cabinetul județean de partid : *Principii generale ale conducerii societății socialiste*.

Județul CONSTANȚA

În ziua de 4 mai a.c. a avut loc adunarea festivă consacrată aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român.

Adunarea a fost deschisă de tovarășul NICOLAE PETRE, prim-secretar al comitetului municipal de partid.

Primit cu puternice aplauze, a luat cuvîntul tovarășul VASILE VÎLCU, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid. Vorbitorul a evocat momente din glorioasa și multilaterală activitate desfășurată de partid, evidențiind succesele obținute de județul Constanța în construcția socialismului, în dezvoltarea economică și culturală, în ridicarea nivelului de trai, în întărirea continuă a rolului partidului de conducător al întregii societăți, a legăturilor sale cu masele de oameni ai muncii.

„După eliberarea țării, în anii construcției socialismului — a subliniat vorbitorul —, în județul Constanța a început să se construiască și să înflorească o viață nouă și prosperă. În această perioadă au intrat în funcțiune întreprinderi și obiective ca : Termocentrala Ovidiu, Fabrica de ciment Medgidia, Întreprinderea mecanică de utilaj Medgidia, Uzina de superfosfați și acid sulfuric Năvodari, Fabrica de celuloză și hirtie Palas, Întreprinderea de morărit și panificație și altele. Numai în ultimul cincinal au intrat în funcțiune 40 de noi obiective economice, iar producția industrială a crescut într-un ritm mediu anual de 13,7 la sută, superior celui realizat pe țară.

În prezent, județul nostru realizează 49,6 la sută din producția de îngrășăminte fosfatice a țării, 32,2 la sută din producția de ciment, 32,4 la sută din producția de acid sulfuric și 10,3 la sută din producția de țesături de lână.

În anii cincinalului, agricultura județului a străbătut calea unor schimbări dinamice, de structură, determinate cu preponderență de marele volum de investiții alocate de stat, care se ridică la aproape 3,3 miliarde de lei. A crescut gradul de

mecanizare și chimizare a lucrărilor agricole. În 1970 pe șoselele județului au lucrat peste 8 900 de tractoare convenționale, peste 4 500 de combine și alte mașini agricole. Chimizarea a avut un rol tot mai însemnat în agricultura județului. Numai în anul 1970 cantitatea de îngrășăminte chimice folosită a fost mai mare, de peste 2,5 ori față de anul 1965. În anul 1970 județul nostru a realizat 10,5 la sută din producția globală de cereale a României. Au fost livrate statului însemnate cantități de lapte, carne, legume, fructe, lână și alte produse agricole.

Odată cu creșterea producției industriale și agricole au sporit, an de an, și veniturile oamenilor muncii din județ reflectate în creșterea de peste 1,6 ori a volumului vânzărilor de mărfuri prin comerțul socialist față de 1965.

Pentru construcția de locuințe s-au cheltuit, în cincinalul trecut, 705 milioane de lei, din care s-au construit peste 12 400 de apartamente. În mediul rural, din fondurile populației s-au construit în aceeași perioadă aproape 4 000 de case. S-a dezvoltat baza materială a turismului, învățământului, științei și culturii.

Avem în față o economie deschisă noului, capabilă să valorifice potențialul material și uman, să pună în slujba omului din ce în ce mai multe bunuri materiale și spirituale. Aceste orientări se înscriu puternic în prevederile actualului plan cincinal de dezvoltare a județului Constanța.

Județul COVASNA

În ziua de 18 aprilie, în orașul Sfintu-Gheorghe a avut loc sesiunea de comunicări științifice a județului Covasna închinată aniversării semicentenarului creării Partidului Comunist Român. La ședința plenară au participat: membri ai biroului comitetului județean de partid, activiști de partid și de stat, oameni de știință și cultură din județ și din țară, numeroși intelectuali.

Desfășurându-și lucrările în perioada de puternic entuziasm și avînt creator cu care întregul popor a întâmpinat mărețul eveniment, sesiunea științifică a constituit un omagiu adus luptei partidului comunist pentru propășirea patriei și a poporului român, pentru făurirea societății noi, socialiste, a prilejuit afirmarea deplinei adeziuni a oamenilor de știință și cultură, a tuturor celor ce muncesc, români și maghiari, pe meleagurile județului Covasna, la politica marxist-leninistă, promovată cu consecvență de partidul nostru.

În ședința plenară au fost prezentate comunicările: *Județul Covasna — realizări și perspective*, mărturie elocventă a politicii științifice a P.C.R. de CAROL KIRÁLY, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice; *Despre procesul de clarificare ideologică și politică în organizațiile muncitorești din Transilvania în vederea transformării Partidului socialist în partid comunist* de dr. LUDOVIC VAJDA; *Greva din 1929 a muncitorilor textiliști din orașul Sfintu Gheorghe* de LADISLAU GAZDA; *Greva din 1929 a minerilor de la Căpeni* de IOLANDA CSINTO; *Greva din 1936 a muncitorilor de la Fabrica de chereștea Comandău* de dr. IOSIF ARVAY; *Reforma agrară din 1945 în județul Covasna* de ZOLTAN CSEREY și ALBERT KOZAK; *Activitatea P.C.R. pentru întărirea unității frățești între poporul român și naționalitățile conlocuitoare* de IOAN KOSS.

Cu prilejul sesiunii științifice, Muzeul județean din Sfintu-Gheorghe — organizatorul acestei manifestări — a deschis expozițiile „Descoperiri arheologice din județul Covasna” și „Documente din istoria P.C.R. și a mișcării muncitorești din județul Covasna”.

Sesiunea și-a continuat lucrările în ședințe pe secții.

Județul DÎMBOVIȚA

În ziua de 26 martie, Clubul petroliștilor din Tîrgoviște a găzduit o amplă sesiune de comunicări științifice dedicată celor cincizeci de ani care au trecut de la făurirea partidului — moment cu adîncă rezonanță în istoria poporului român.

Organizată și desfășurată sub auspiciile Comitetului județean Dîmbovița al P.C.R., sesiunea s-a bucurat de prezența a numeroși profesori de istorie și filozofie din județ și a altor intelectuali.

La lucrările sesiunii au luat parte tovarășul NICOLAE TÂBÎRCA, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Dîmbovița al P.C.R., FLOREA

RISTACHE și ION BOBOCEA, secretari ai Comitetului județean Dimbovița al P.C.R., ION CĂLCIOIU, prim-vicepreședinte al comitetului executiv al consiliului popular județean, CONSTANTIN MOTOROIU, prim-secretar al comitetului municipal al P.C.R., și GHEORGHE STAN, șeful secției de propagandă a Comitetului județean Dimbovița al P.C.R.

Sesiunea, prefătată sugestiv de un cuvânt al tovarășului ION BOBOCEA, s-a recomandat prin conținutul comunicărilor care au cuprins o tematică largă. Contribuția referenților MIRCEA ALEXANDRESCU, DUMITRU ANGELESCU, FLORICA DEFTU, ION CĂLCIOIU, MIRCEA GEORGESCU, CLEOPATRA IONESCU, GHEORGHE T. IONESCU, CONSTANTIN MANOLESCU, GABRIEL MIHAILESCU, EUGEN FRUCHTER, GHEORGHE S. STAN, manifestă pregnant sub raportul documentării, al prezentării temelor, al sesizării evenimentelor de prim plan, care și-au pus sensibil pecetea pe mișcarea socialistă și muncitorească dimbovițeană, a polarizat întreaga atenție a celor prezenți, evocarea luptei demne și eroice a comunistilor prilejuind adevărate momente de emoție.

În încheiere, tovarășul NICOLAE TABÎRCA a apreciat că materialele prezentate sînt o contribuție importantă la clarificarea unor momente din lupta revoluționară a maselor populare conduse de P.C.R. în județul Dimbovița. Sărbătorirea semicentenarului, a subliniat în încheiere vorbitorul, reprezintă o analiză a marilor izbînzii ale poporului nostru sub conducerea științifică a partidului. Aceste victorii trebuie să constituie argumente hotărîtoare pentru cercetătorul oricărui domeniu de activitate.

Județul DOLJ

În cursul zilei de 3 mai a.c. a avut loc la Comitetul județean de partid Dolj o sesiune de referate închinată marelui eveniment din viața partidului, care își sărbătorește cinci decenii de existență, de luptă revoluționară încununată de mari izbînzii. La această manifestare, cu un profund caracter științific, au participat: tovarășul ing. CONSTANTIN BABĂLAU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid, membri ai biroului Comitetului județean Dolj al P.C.R., activiști în aparatul de partid și de stat, secretari ai comitetelor orășenești și comunale de partid, vechi militanți ai partidului nostru, cadre didactice, conducători ai unor unități și instituții.

Deosebit de bogat, atît prin numărul mare de referate prezentate (20), cît mai ales prin varietatea și ineditul comunicărilor, programul sesiunii organizată de Comitetul județean Dolj al P.C.R. a constituit un bun prilej pentru auditoriu de trecere în revistă a activității vaste și fructuoase a partidului nostru în condițiile de adîncă ilegalitate, precum și după 23 August 1944, cînd a preluat cu mîini sigure, cu clarviziune științifică conducerea revoluției populare și socialiste în România, dirijînd și coordonînd, pas cu pas, etapă de etapă, întreaga operă de făurire a orînduirii noi — societatea socialistă.

De un deosebit interes din partea celor prezenți la sesiune s-a bucurat referatul prezentat de ing. CONSTANTIN BABĂLAU, *Partidul Comunist Român — conducătorul transformărilor revoluționare din țara noastră*, care a subliniat, printre altele: „*Preluînd tot ce era mai înaintat, mai valoros în experiența și tradițiile revoluționare ale mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră, Partidul Comunist Român a reprezentat nu numai o simplă continuare a acestei mișcări, ci o transformare calitativă, o ridicare pe trepte superioare în dezvoltarea sa, ca rezultat al însușirii trăsăturilor proprii partidului de tip nou, marxist-leninist, al clasei muncitoare. Crearea Partidului Comunist din România a fost rezultatul unui proces istoric dialectic, de continuitate și înnoire în evoluția mișcării muncitorești*”. În continuare, vorbitorul a marcat o serie de momente cruciale din viața partidului nostru.

Ultima parte a referatului a scos în evidență marile transformări ce au avut loc pe meleagurile județului Dolj.

Despre semnificația majoră a unor momente de mare răscruce din lupta partidului nostru pentru apărarea intereselor vitale ale oamenilor muncii a vorbit MIHAIL ROȘIANU, membru al C.C. al P.C.R.

Au fost prezentate apoi alte referate, printre care: *Partidul Comunist Român, rezultat al dezvoltării mișcării muncitorești de la sfîrșitul secolului XIX și începutul secolului XX* de prof. univ. dr. TITU GEORGESCU ; *Procesul cefeștiilor*

și petroliștilor de la Craiova de TEODOR DĂRABĂNEANU, membru al biroului comitetului județean de partid, vechi militant al partidului nostru; P.C.R. — detașament activ al mișcării comuniste și muncitorești internaționale de MIHAI CHIOREANU; P.C.R., stegar al luptei împotriva fascismului, hitlerismului, revizionismului, pentru independență, suveranitate și integritate teritorială a României de conf. univ. dr. I. CALIN; Aspecte din activitatea organizației județene Dolj a P.C.R. în prima etapă a revoluției democrat-populare. 1944—1947 de prof. univ. NECULCE POPESCU; Tactica P.C.R. în perioada luptei pentru refacerea economică a României. 1944—1947 de lector univ. ION GIUBELAN. În continuare au fost expuse alte referate, din care s-a desprins profunzimea științifică a politicii economice a partidului nostru privind dezvoltarea proporțională, rațională pe întregul cuprins al țării a forțelor de producție, de promovare a științei și tehnicii în toate domeniile economiei. O parte din ideile directe expuse de tovarășul C. BABĂLAU au fost dezvoltate în referate de tovarășii: ing. CONSTANTIN TUDOR, secretar al Comitetului județean Dolj al P.C.R., ing. IANCU PENTEȘ, șeful sectorului de coordonare și planificare a economiei în profil teritorial al comitetului județean de partid, prof. univ. dr. CONSTANTIN BOTEA, prorector la Universitatea din Craiova, ing. CONSTANTIN GLAVAN, directorul general al Direcției generale a agriculturii, industriei alimentare, silviculturii și apelor Dolj, ing. ION POPESCU, șeful secției propagandă a comitetului județean de partid, MIRCEA POPA, vicepreședinte al comitetului executiv al consiliului popular județean.

Referatele: *Formarea conștiinței socialiste, componentă a politicii generale a partidului de edificare a societății socialiste în țara noastră; Partidul Comunist Român și societatea socialistă. Principalele direcții ale perfecționării conducerii de către partid a întregii activități sociale și politice; Adâncirea și perfecționarea democrației, latură inseparabilă a societății socialiste multilateral dezvoltate; Democrația socialistă și dezvoltarea culturii; Perfecționarea activității consiliilor populare în condițiile creșterii continue a atribuțiilor acestora; Conducerea de către P.C.R. a procesului de dezvoltare a științei și de aplicare a cuceririlor ei în viața societății noastre socialiste; Problematika presei muncitorești și socialiste din Oltenia în preajma creării Partidului Comunist Român* au fost prezentate, detaliind problematica din referatele primului secretar, de către tovarășii: ION CETĂȚEANU și MIHAI BURCHEȘIN, secretari ai Comitetului județean Dolj al P.C.R., conf. univ. TIBERIU NICOLA, prorector al Universității din Craiova, PETRE GIGEA, prim-vicepreședinte al comitetului executiv al Consiliului popular al județului Dolj, MIHAI STĂNESCU, redactor-șef al ziarului „Înainte”, prof. FLOREA FIRAN, președinte al Comitetului pentru cultură și artă al județului Dolj.

Cuvîntul de închidere al sesiunii a fost rostit de tovarășul ing. CONSTANTIN BABĂLAU, prim-secretar al comitetului județean de partid.

Județul GALAȚI

În cadrul manifestărilor dedicate aniversării semicentenarului partidului, în ziua de 5 aprilie a avut loc la Institutul politehnic din Galați deschiderea festivă a sesiunii de comunicări științifice cu tema: *Dezvoltarea creatoare a marxism-leninismului în opera teoretică și practică a Partidului Comunist Român*, organizată de comitetul județean de partid. La sesiune au participat cadre didactice de la cele două institute de învățămînt superior din Galați, din licee și școli generale, conducători de întreprinderi și instituții, economiști, vechi membri ai partidului, activiști de partid și de stat, cadre din conducerea organizațiilor de masă.

Cuvîntul de deschidere a sesiunii a fost rostit de tovarășul GHEORGHE BAROGA, secretar al comitetului județean de partid.

În programul sesiunii au fost susținute numeroase comunicări asupra rolului partidului în edificarea societății socialiste, construcția economică, istoria mișcării muncitorești și a Partidului Comunist Român, precum și în legătură cu unele probleme de filozofie, știință politică, sociologie, pedagogie, psihologie.

Timp de două zile, participanții au auzit comunicările prezentate de membri ai Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România, de cadre didactice de la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R., de la Academia de studii economice, de cercetători de la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., precum și

comunicările unor cadre didactice din centrul universitar Galați, de la licee, specialiști din unele unități economice, cercetători.

În prima zi a sesiunii au fost audiate comunicările: *Semnificația făuririi Partidului Comunist Român pentru istoria poporului nostru* de conf. univ. CONSTANTIN MOCANU; *Spirit creator în îmbinarea de către Partidul Comunist Român a activității ilegale cu cea legală* de lector univ. VASILE AVRAMESCU; *Politica de alianțe a Partidului Comunist Român în pregătirea și înfăptuirea insurecției antifasciste din august 1944* de conf. univ. dr. GHEORGHE ZAHARIA; *Politica de alianțe a Partidului Comunist Român în primii ani ai revoluției populare (1944—1947)* de lector univ. dr. ȘTEFAN LACHE; *Politica partidului nostru în vederea educării științifice, materialist-dialectice a maselor, de combatere a concepțiilor mistice* de conf. univ. VASILE ASĂNĂCHESCU; *Partidul — forța politică conducătoare* de conf. univ. dr. MARIAN VOICULESCU. După prima ședință plenară, în după-amiaza aceleiași zile lucrările sesiunii s-au desfășurat pe secții, continuând în cursul zilei de 6 aprilie.

Ultima ședință plenară a avut loc în prezența tovarășului MIRON CONSTANTINESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., președintele Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România, și a tovarășului CONSTANTIN DĂSCĂLESCU, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid, președintele comitetului executiv al consiliului popular județean.

Tovarășul Miron Constantinescu a vorbit despre dezvoltarea științelor sociale și politice în România socialistă, subliniind rolul acestora în rezolvarea problemelor dezvoltării societății românești contemporane, sarcinile imediate și de perspectivă ale cercetării, grija deosebită a conducerii partidului, personal a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, pentru promovarea noului în dezvoltarea economică și socială a patriei noastre.

Cuvîntul de închidere a lucrărilor sesiunii a fost rostit de tovarășul Constantin Dăscălescu, care a relevat faptul că comunicările prezentate au scos în evidență rolul Partidului Comunist Român de forță politică conducătoare a întregii societăți, rol care se manifestă cu putere în promovarea noului, în dinamizarea întregii vieți economice și sociale.

Județul GORJ

Adunarea festivă de la Tg. Jiu din ziua de 4 mai a.c. consacrată semicentenarului Partidului Comunist Român a fost deschisă de tovarășul MIHAI SMĂRÂNDACHE, membru al biroului Comitetului județean Gorj al P.C.R., prim-secretar al Comitetului municipal Tg. Jiu al P.C.R., primarul municipiului Tg. Jiu.

A luat cuvîntul apoi tovarășul GHEORGHE PALOȘ, membru al C.C. al P.C.R. prim-secretar al Comitetului județean Gorj al P.C.R., care a făcut o amplă expunere despre semicentenarul drum de luptă, de muncă și de viață al Partidului Comunist Român — stegarul operei de edificare socialistă a patriei, conducătorul înțelept al făuririi noului destin al României. Subliniind succesele obținute de oamenii muncii din județul Gorj în edificarea societății socialiste, tovarășul Gheorghe Paloș a arătat: „Astăzi, Gorjul se poate mîndri cu unități industriale puternice și moderne, care produc milioane de tone de cărbune, țiței, ciment, cherestea, mobilă etc., multe cunoscute și peste graniță. Anul trecut, ponderea industriei în produsul social total, la nivelul județului, a fost de peste 68 la sută, aceasta reprezentînd cea mai sintetică expresie a caracterului esențial al schimbărilor survenite în structura producției județului. În continuare, vorbitorul a reliefat succesele dobîndite de oamenii muncii din județul Gorj în toate domeniile de activitate, precum și sarcinile ce le revin în actualul cincinal pentru materializarea prevederilor Directivelor Congresului al X-lea al partidului.

Puternica rezonanță a aniversării semicentenarului partidului în inimile oamenilor muncii gorjeni dă apropiatei sărbători dimensiuni impunătoare. Ei întîmpină această aniversare sub semnul activității creatoare pentru înfăptuirea mărețului program de înflorire a patriei, elaborat de Congresul al X-lea, pentru realizarea de noi succese în construcția socialismului, în dezvoltarea economică și culturală, în ridicarea nivelului de trai, pentru întărirea continuă a partidului, a rolului său conducător în societate, pentru intensificarea activității sale politice, organizatorice și ideologice în rîndul maselor. Pretutindeni, în toate colțurile județului,

oamenii muncii s-au angajat cu toate forțele în sporirea și perfecționarea continuă a producției de bunuri materiale, creșterea avuției naționale și ridicarea eficienței, a nivelului calitativ al întregii economii. Are loc astfel o manifestare din cele mai concludente a hotărîrii și dorinței fierbinți a oamenilor muncii de a aduce drept omagiu aniversării gloriosului nostru partid buchetul celor mai frumoase realizări și înfăptuiri“.

Județul HARGHITA

În cadrul manifestărilor care se desfășoară în cinstea semicentenarului partidului, în ziua de 23 aprilie, în sala de ședințe a consiliului județean al sindicatelor, au început lucrările sesiunii de comunicări, organizată de Comitetul județean Harghita al P.C.R., cu tema: *Crearea Partidului Comunist Român. Lupta comună a oamenilor muncii români și maghiari din județul Harghita împotriva exploatarei capitaliste, pentru cucerirea puterii de către clasa muncitoare și construirea societății socialiste.*

Au fost prezenți tovarășii LUDOVIC FAZECAS, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Harghita al P.C.R., KOVÁCS B. MIHAI, prim-vicepreședinte al consiliului popular județean, PETRU ȚARAN și SZEKERES ALEXANDRU, secretari ai Comitetului județean Harghita al P.C.R., alți membri ai biroului comitetului județean de partid și ai comitetului executiv al consiliului popular județean.

De asemenea au fost prezenți activiști de partid, de stat, ai organizațiilor de masă și obștești, veterani ai mișcării muncitorești, conducători ai unor întreprinderi și instituții, cadre didactice.

După cuvîntul de deschidere, rostit de tovarășul Szekeres Alexandru, tovarășul Ludovic Fazekas a prezentat expunerea: *Lupta comună a oamenilor muncii, români și maghiari, din județul Harghita, sub conducerea Partidului Comunist Român, împotriva exploatarei burghezo-moșierești, pentru cucerirea puterii de către clasa muncitoare și făurirea societății socialiste*, în care au fost evocate aspecte ale unității de acțiune a oamenilor muncii din județul nostru împotriva exploatarei, reliefîndu-se că succesele pe care le-am obținut în construcția socialistă, pe aceste meleaguri, sînt expresii ale grijii permanente a partidului și statului nostru, personal a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al partidului, față de dezvoltarea județului Harghita, în contextul dezvoltării întregii țări, reprezintă opera comună a oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, sub înțeleapta conducere a Partidului Comunist Român.

În continuare au prezentat referate: MARIN FLORESCU, cercetător științific la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.: *Intensificarea procesului de clarificare ideologică și politică în rîndurile mișcării muncitorești în anii premergători creării partidului, oglindită în presa vremii*; prof. ALBERT DAVID: *Succesele obținute de Blocul Muncitoresc-Țărănesc în alegerile din 1 iunie 1931, în localitățile de pe actualul teritoriu al județului Harghita*; prof. PÁL VILMOS (coautor prof. Kardalos Julia): *Din mărturiile unui participant la Congresul de constituire a P.C.R. — Katona Pavel*; FODOR LADISLAU, cercetător științific la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., sectorul Cluj: *Lupta P.C.R. pentru apărarea intereselor vitale ale oamenilor muncii împotriva fascismului, pentru independența patriei*; prof. ROKALY IOSIF: *Premisele social-economice ale mișcării muncitorilor forestieri din Toplița din anul 1920*; prof. LÁZÁR NICOLAE: *Transformarea organizației socialiste din localitatea Gheorgheni în organizație revoluționară a Partidului Comunist Român, august 1922*; prof. KOMÁN BIRTALAN JÁNOS: *Procesul intentat muncitorilor forestieri din Toplița-Secu în anul 1925 și consecințele sale*; prof. AMULIU CHETA: *Situația social-economică și politică a României în perioada avîntului revoluționar, 1918—1921*; prof. ANTAL IMRE: *Contribuția MADOSZ-ului la mișcările muncitorești și țărănești inițiate și conduse de P.C.R. pe teritoriul județului Harghita*; prof. ALEXANDRU NISITOR: *Contribuții documentare la cunoașterea grevei din 1925 a muncitorilor forestieri din orașul Gheorgheni*; prof. DARVAS ANTONETA: *Aspecte din activitatea lui Köblös Elek — militant de seamă al mișcării muncitorești și comuniste din România*; prof. EUGEN HIRIȘCAU: *Greva muncitorilor forestieri din Toplița din anul 1925*; prof. VOVKORI GYÖRGY: *Aspecte din viața și activitatea militantului comunist Jozsa Béla*; prof. SZABÓ ALIZ: *Salamon Ernő, poet al năzuințelor de luptă ale muncitorilor forestieri*; lt. col. VASILE ȚIBREA: *Consecințele actului revoluțio-*

nar din August 1944 asupra mersului operațiilor militare în depresiunile Ciucului și Gheorgheniilor; prof. SZÖCS JÁNOS: Cîteva considerații despre răscoala țăranilor români și maghiari de pe Valea Ghimeșului din anul 1934 și prof. KOCSIS ANTAL: Date privind mișcarea de masă de la 15 actombrie 1935 din Ditrău.

În ziua de 24 aprilie au continuat lucrările sesiunii de comunicări consacrată semicentenarului creării partidului. Au prezentat referate CSERNÁTONI IOSIF, șef de catedră la cabinetul județean de partid: *Unele aspecte ale activității sindicatelor pe teritoriul actual al județului Harghita între anii 1922 și 1944*; FERENCZ LUDOVIC, profesor la Casa de copii Șumuleu — Miercurea-Ciuc: *Consemnări privind sprijinul moral și material acordat de oamenii muncii internaților comuniști din penitenciarul de la Miercurea-Ciuc*; BÁCS CAROL, lector la comitetul județean de partid: *Din activitatea Uniunii populare maghiare în sprijinul transformărilor revoluționare începute după august 1944*; GAMBREA STELA, profesoară la Liceul agricol din Miercurea-Ciuc: *Acțiuni de masă organizate și conduse de Partidul Comunist Român pentru instaurarea guvernului democratic*; BORBÉLY ȘTEFAN, profesor la Casa de copii din Cristuru-Secuiesc: *Reforma agrară din primăvara anului 1945 în orașul Cristuru-Secuiesc*; HANCU EUGEN, economist, directorul direcției județene de statistică: *Obiective noi înscrise pe harta județului Harghita în anii socialismului*; inginer PAKOT ALEXE, director general al direcției județene a agriculturii, industriei alimentare, silviculturii și apelor: *Prezent și perspective în dezvoltarea agriculturii județului Harghita*; dr. BERTALAN ALEXANDRU, secretar al comitetului executiv al consiliului popular județean: *Două decenii de activitate a organelor locale ale puterii de stat*.

Au fost prezentate, de asemenea, micromonografii ale unor unități economice din județ: POP DUMITRU, profesor la Școala generală Bălan: *Combinatul minier Bălan*; RĂDULY ELISABETA, profesoară la Liceul din Sînmartin: *Cooperativa agricolă de producție Sînmartin*; NATEA NICOLAE, profesor la Școala generală Gălăușas: *Complexul de prelucrare a lemnului — Gălăușas*; BOROS EVA, profesoară la Școala generală nr. 1 Cristuru-Secuiesc: *Cooperativa agricolă de producție Cristuru-Secuiesc*; PETKI LENKE, profesoară la Școala generală Tușnad: *Cooperativa agricolă de producție Tușnad*.

Județul HUNEDOARA

Sublinierea rolului conducător al partidului în edificarea societății de azi, a țărilor și sarcinilor care și le pune pentru ridicarea ei pe o nouă treaptă — societatea socialistă multilateral dezvoltată —, a poziției țării noastre în problemele cardinale ale contemporaneității și a aportului său la soluționarea acestor probleme a constituit tema simpozionului ce a avut loc în ziua de 16 aprilie în sala „Arta” din municipiul Deva, în prezența unui numeros auditoriu.

În deschiderea lucrărilor simpozionului, tovarășul DAVID LAZĂR, secretar al Comitetului județean Hunedoara al P.C.R., în expunerea: *Înfăptuim mărețul program de înflorire a patriei, elaborat de Congresul al X-lea al P.C.R.*, a înfățișat principalele acțiuni și realizări ale oamenilor muncii hunedoreni în transpunerea în viață a sarcinilor ce le revin din programul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate.

Vorbitorul a subliniat principalele sarcini ce stau în fața oamenilor muncii hunedoreni în noua etapă și a analizat pe larg preocupările comitetului județean de partid, ale colectivelor de muncă, specialiștilor pentru punerea în valoare de noi resurse naturale, creșterea gradului de utilizare a capacităților de producție, a forțelor de muncă și a timpului de lucru, pentru introducerea unor procedee tehnologice noi, sporirea rolului centralelor industriale și al întreprinderilor, ridicarea răspunderii și a participării fiecăruia salariat la rezolvarea treburilor de conducere ale colectivității din care face parte.

În continuare conf. univ. CONSTANTIN MOCANU, de la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu”, a expus tema: *P.C.R. — conducătorul operei de edificare a socialismului în România*.

După ce a evocat cîteva momente semnificative din lupta și activitatea partidului, vorbitorul a subliniat modul creator în care partidul nostru a aplicat, în fiecare etapă a revoluției și construcției noii societăți, adevărurile generale ale învățăturii marxist-leniniste la condițiile concrete din țara noastră, contribuția adusă în acest fel la îmbogățirea practicii construcției societății socialiste, operă cu totul

nouă în istorie. În acest context au fost făcute ample referiri la necesitatea și legitatea creșterii rolului conducător al partidului pe măsura înaintării societății pe drumul socialismului, a amplificării sarcinilor politice, economice și social-culturale la formele și metodele prin care partidul își ridică la nivel tot mai înalt rolul său de partid de guvernământ, la convingerea neîmămurită cu care întregul popor urmează politica și directivele sale.

Luînd cuvîntul în cadrul simpozionului, tovarășul VASILE GLIGA, adjunct al ministrului afacerilor externe, a arătat că sub conducerea înțeleaptă, realistă și clarvăzătoare a partidului, datorită politicii sale marxist-leniniste, România se bucură azi pretutindeni de un binemeritat și înalt prestigiu. Militînd consecvent și neabătut pentru apărarea păcii, pentru interzicerea armelor nucleare, pentru asigurarea drepturilor popoarelor la o viață liberă și independentă, politica externă a României este apreciată de majoritatea popoarelor lumii. Activînd în diferite organisme internaționale, țara noastră desfășoară acțiuni susținute pentru destinderea încordării ce domnește între diferitele state ale lumii, pentru lichidarea focarelor de război, sprijină lupta de eliberare a popoarelor și se pronunță tot mai hotărît pentru instaurarea pe glob a unei atmosfere de pace și înțelegere.

Județul IALOMIȚA

În sala mare a Consiliului popular al județului Ialomița în ziua de 4 a.c. a avut loc adunarea festivă organizată cu prilejul sărbătoririi unei jumătăți de secol de la crearea Partidului Comunist Român.

Erau prezenți în sală membrii comitetului județean de partid, secretarii comitetelor comunale de partid, primarii comunelor, președinții cooperativelor agricole de producție, directorii întreprinderilor agricole de stat, ai stațiilor de mecanizare a agriculturii și secretarii comitetelor de partid din aceste unități agricole, cadre de conducere din industria județului, conducători ai organizațiilor de masă și obștești, ingineri, profesori, medici, muncitori și cooperatori fruntași în producție.

În prezidiul adunării festive au luat loc tovarășii : VASILE MARIN, membru al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, prim-secretar al Comitetului județean Ialomița al P.C.R., președintele comitetului executiv al consiliului popular județean, ION TARACHIU, STAN BARBU și ION BADEA, secretari ai Comitetului județean Ialomița al P.C.R., ȘTEFAN IACOB, prim-vicepreședinte al comitetului executiv al consiliului popular județean, membri și membri supleanți ai biroului comitetului județean de partid, conducători de întreprinderi și instituții, fruntași în producție, eroi ai muncii socialiste, vechi membri ai Partidului Comunist Român.

Tovarășul VASILE MARIN, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Ialomița al P.C.R., președintele comitetului executiv al consiliului popular județean, a prezentat o cuprinzătoare expunere despre semnificația acestui măreț eveniment, trecînd în revistă succesele dobîndite de oamenii muncii din județul Ialomița, sub conducerea partidului, în aplicarea în viață a hotărîrilor istoricului Congres al X-lea al P.C.R.

„Peisajul de astăzi al Bărăganului este cu totul diferit de cel din trecut. În locul plugului tras de boi, ogoarele fertile ale țării sînt brăzdate de tractoare puternice, moderne, de fabricație românească, cunoscute în toată lumea, iar Bărăganul uscat de sete altădată este străbătut de sute de canale de irigații. Dacă adăugăm la toate acestea imaginea siluetelor argintii, zvelte, ale combinatelor de îngrășă-minte chimice, marile complexe industriale de creștere și îngrășare a animalelor — adevărate uzine vii —, serele moderne care se întind pe mii de hectare, avem tabloul a ceea ce a realizat poporul nostru, în frunte cu comuniștii, în agricultură în anii socialismului“.

Județul IAȘI

La 8 aprilie a.c., Universitatea „Al. I. Cuza“ din Iași a găzduit sesiunea științifică festivă *50 de ani de lupte și victorii ale poporului nostru sub conducerea Partidului Comunist Român*, organizată în întîmpinarea mării sărbători a poporului nostru de către filiala Iași a Academiei Republicii Socialiste România, Academia de științe sociale și politice și institutele ieșene de învățămînt superior*.

* Informare de Leon Eșanu.

În aula „Mihail Eminescu“, unde a avut loc ședința plenară, erau prezenți academicieni și membri corespondenți ai Academiei, rectori ai institutelor de învățământ superior, alte cadre didactice universitare, cercetători științifici, studenți, activiști de partid și de stat, comuniști cu vechi stagii în partid.

A participat tovarășul MIU DOBRESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid, președintele comitetului executiv al consiliului popular județean. Au luat parte, de asemenea, tovarășii conf. univ. PETRE MALCOMETE, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice, secretar al comitetului județean de partid, și ION MANCIUC, prim-secretar al Comitetului municipal Iași al P.C.R., președintele comitetului executiv al consiliului popular municipal.

Deschizând lucrările sesiunii științifice jubiliare, prof. univ. dr. docent M. PETRESCU-DÎMBOVIȚA, membru al prezidiului Academiei de științe sociale și politice, a subliniat faptul că împlinirea a 50 de ani de la crearea Partidului Comunist Român reprezintă un prilej deosebit de cunoaștere a perioadei respective, de înțelegere a factorilor care au contribuit la realizarea acestui important act istoric.

Participanții la sesiune au urmărit apoi, cu un deosebit interes, comunicarea susținută de tovarășul MIU DOBRESCU avînd ca temă: *Cinci decenii de luptă și victorii pentru triumful socialismului*. În cronică vastă și frământată a poporului nostru, a arătat vorbitorul, care de-a lungul secolelor a năzuit către înfăptuirea celor mai luminoase idealuri de libertate și progres, crearea partidului comunist a marcat unul dintre evenimentele de o excepțională importanță istorică. De pe culmile realităților contemporane, în perspectiva unei jumătăți de veac, însemnătatea făuririi Partidului Comunist Român poartă amprenta unor profunde semnificații, care se răsfrîng deopotrivă asupra întregii vieți economice, social-politice și spirituale. În cele cinci decenii de existență, partidul s-a aflat neclintit în fruntea luptei de eliberare socială și națională, pentru înfăptuirea dezideratelor de veacuri ale maselor, ale unui popor cu o bogată și zbuciumată istorie.

Trecînd în revistă momentele principale ale acestei istorii de cinci decenii, comunicarea a reliefat locul pe care l-a ocupat Iașul în ansamblul mișcării revoluționare din țara noastră. Comuniștii ieșeni au fost prezenți în toate acțiunile întreprinse de partid. Nu există bătălie de clasă la care ei să nu fi participat, să nu-și fi înscris numele în cartea de aur a clasei muncitoare, a Partidului Comunist Român, a poporului.

În continuare, vorbitorul a subliniat prodigioasa activitate revoluționară desfășurată de partidul nostru în anii construcției socialiste, elementele calitativ noi introduse în viața social-economică și politică-ideologică începînd cu Congresul al IX-lea, dinamismul întregii noastre vieți sociale, rezultatele cincinalului precedent, energia de care e însoțit întregul popor pentru realizarea obiectivelor noului cincinal, fapte ce demonstrează eficacitatea activității partidului, a conducerii sale.

În cadrul ședinței plene au mai fost prezentate alte patru comunicări: *Condițiile istorice ale creării P.C.R.* de lector univ. I. AGRIGOROAIE; *Activitatea desfășurată de P.C.R. după Congresul de constituire pentru consolidarea sa politică și organizatorică* de prof. dr. AUREL LOGHIN, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice; *Politica consecventă a P.C.R. de industrializare socialistă, temelie a făuririi economiei moderne și a asigurării suveranității* de prof. dr. MIHAI TODOSIA, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice; *Înflorirea literaturii și artei românești, expresie a politicii marxist-leniniste a P.C.R.* de prof. dr. docent CONSTANTIN CIOPRAGA, membru al Academiei de științe sociale și politice.

În după-amiaza aceleiași zile, lucrările sesiunii științifice jubiliare au continuat în cadrul secțiilor : istorie, social-politică, social-economică și social-culturală.

La Secția de istorie, D. VITCU, cercetător științific la Institutul de istorie și arheologie „A. D. Xenopol“, a susținut comunicarea: *Iașul și începutul mișcării socialiste*.

Pornind de la bogatele tradiții culturale ale Iașului, autorul a evidențiat că mișcarea muncitorească și socialistă din acest străvechi centru de cultură al țării a apărut și s-a dezvoltat ca parte integrantă a mișcării revoluționare din întreaga țară. În concluzia comunicării sale, D. Vitcu a arătat că mișcarea muncitorească, rezultat al unei îndelungate evoluții, a preluat tradițiile luptei patriotice și democratice a înaintașilor, ridicîndu-le pe o treaptă superioară, militînd activ pentru înfăptuirea lor.

Lectorul universitar I. CAPREANU a prezentat comunicarea : *Dezvoltarea industrială a României în concepția socialiștilor români la sfârșitul secolului al XIX-lea.*

Subiectul comunicării conferențiarului dr. EMILIAN BOLD a fost consacrat *Activității democratice și antifasciste a studenților și profesorilor ieșeni.*

Universitatea din Iași s-a caracterizat încă de la începuturile sale printr-un valoros spirit democratic și umanist. Aceste atribute, a arătat vorbitorul, vor constitui o tradiție mereu înnoită, mereu continuată de generațiile care s-au succedat. Comunicarea a prezentat momentele principale ale luptei democratice desfășurate în Universitatea ieșeană împotriva fascismului, parte integrantă a luptei duse de Partidul Comunist Român împotriva obscurantismului, a ideologiei fasciste, pentru apărarea valorilor culturii naționale.

În continuare, conf. univ. MARIN ENE a susținut comunicarea : *Consecințele crizei de supraproducție din 1929—1933 asupra economiei și a poporului român și lupta maselor populare conduse de P.C.R. pentru ieșirea din criză.*

Ultima comunicare ținută în cadrul secției de istorie, intitulată : *Starea de spirit în armata română în perioada celui de-al doilea război mondial*, a aparținut cercetătorilor științifici D. ȘANDRU și I. SAIZU.

Comunicările susținute în cadrul secției de istorie, ca și cele prezentate în celelalte secții, au dovedit preocuparea intelectualității ieșene pentru abordarea unor probleme majore ale vieții noastre ideologice, contribuind în acest fel, prin rezultatele activității lor, la munca însuflețită cu care întregul nostru popor a întâmpinat gloriosul jubileu al semicentenarului Partidului Comunist Român.

Județul ILFOV

Comitetul județean Ilfov al P.C.R. a organizat în ziua de 4 mai a.c. în sala Teatrului „Ion Văsilescu”, adunarea festivă consacrată semicentenarului Partidului Comunist Român.

La adunare au luat parte membrii comitetului județean de partid, veterani ai mișcării comuniste și muncitorești, conducători ai întreprinderilor și instituțiilor județene, muncitori și țărani cooperatori, activiști de partid, de stat și ai organizațiilor de masă, oameni de cultură și artă.

Adunarea a fost deschisă de tovarășul CORNELIU BAJENARU, secretar al comitetului județean de partid. Despre semnificația gloriosului jubileu al Partidului Comunist Român a vorbit tovarășul GHEORGHE NECULA, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid, președintele consiliului popular județean. După ce a înfățișat drumul de luptă al P.C.R. în cei 50 de ani de existență, tovarășul Gheorghe Necula a subliniat succesele obținute de oamenii muncii din județul Ilfov în edificarea socialismului.

„Integrându-se în mersul ascendent al întregii țări, județul Ilfov a urcat în perioada 1966—1970 o nouă treaptă în dezvoltarea economică și culturală. Volumul investițiilor alocate în această perioadă a depășit suma de 8,1 miliarde de lei, din care circa 7,4 miliarde din fondurile centralizate. Au fost date anual în funcțiune numeroase obiective economice și social-culturale, care au permis o mai bună valorificare a rezervelor de care dispune economia județului și au creat baza materială corespunzătoare pentru realizarea ansamblului de activități social-culturale, pentru îmbunătățirea condițiilor de locuit, a condițiilor de muncă și odihnă. Peisajul industrial al județului se îmbogățește de la an la an prin construirea unor noi întreprinderi, prin lărgirea capacității și modernizarea unităților existente. Întreprinderea de ambalaje metalice de la Buftea, Filatura de fibre chimice și de bumbac din Oltenița — una din cele mai mari unități de acest fel din sud-estul Europei —, noua Fabrică de produse ceramice din Urziceni, iată numai câteva din întreprinderile mai importante intrate în funcțiune în anii cincinalului. În același timp a fost mărită capacitatea de producție a șantierelor navale din Giurgiu și Oltenița, a fabricilor de conserve din Buftea și Valea Roșie, a Fabricii de vată Buftea și se desfășoară din plin construcția Țesătoriei de bumbac de la Giurgiu, care va produce anual 55 milioane metri pătrați de țesături. Noi capacități de producție au fost puse în funcțiune și la întreprinderile de industrie locală.

Volumul producției globale industriale a crescut în 1970 față de 1965 cu 67,6 la sută, într-un ritm mediu anual de circa 11 la sută.

Este grăitor faptul că producția globală a anului 1938 se realizează astăzi în mai puțin de trei săptămâni“.

Județul MARAMUREȘ

În zilele de 24 și 25 aprilie, la Baia Mare au avut loc cea de-a IV-a sesiune științifică a cadrelor didactice și prima sesiune a cercurilor științifice studențești organizate de consiliul profesoral și consiliul Asociației studenților din Institutul pedagogic de 3 ani din Baia Mare, consacrate, anul acesta, aniversării semicentena-rului Partidului Comunist Român.

Au participat cadre didactice universitare și studenți de la cele două institute de învățământ superior băimărene, cât și invitați, cadre didactice și studenți de la institutele pedagogice de 3 ani din Bacău, Oradea și Suceava.

La ședința festivă de deschidere au luat parte tovarășul GHEORGHE BLAJ, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Maramureș al P.C.R., președintele consiliului popular județean, membri ai biroului Comitetului județean Maramureș al P.C.R., ai Comitetului municipal de partid Baia Mare, ai comite-tului executiv al consiliului popular județean, ai comitetului județean al U.T.C., re-prezentanți ai Ministerului Învățământului și Uniunii Asociațiilor Studenților din Republica Socialistă România.

Ședința a fost deschisă de tovarășul IOAN MOLDOVAN, rectorul Institutului pedagogic de 3 ani din Baia Mare, care, în cuvântul său, a relevat atenția pe care partidul și statul nostru o acordă dezvoltării învățământului în România, aprecierea pe care o dau cercetării științifice universitare și studențești.

În cadrul ședinței festive, tovarășul GHEORGHE BLAJ, după ce a transmis salutul adresat de Comitetul județean Maramureș al P.C.R. cadrelor didactice și studenților participanți la sesiune, a prezentat expunerea: *Aspecte din activitatea organizațiilor Partidului Comunist Român în fruntea luptei maselor populare din județul Maramureș.*

După desfășurarea colocviului *Partidul Comunist Român și mișcarea demo-cratcă studențească*, lucrările sesiunii au continuat în cadrul ședințelor cercurilor științifice studențești. În ziua de 25 aprilie au avut loc ședințele pe secții ale cadre-lor didactice.

Județul MEHEDINȚI

În sala Teatrului din Turnu-Severin a avut loc în ziua de 4 mai a.c. adunarea festivă consacrată aniversării a 50 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. Au luat parte tovarășii TRAIAN DUDAȘ, membru supleant al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Mehedinți al P.C.R., președintele consiliului popular județean, ION ALBULEȚU, prim-vicepreședinte al consiliului popular ju-dețean, MIHAIL IVAN, GHEORGHE MILCA și ALEXANDRU TOADER, secretari ai Comitetului județean Mehedinți al P.C.R., IULIAN PLOȘTINARU, prim-secretar al Comitetului municipal Turnu-Severin al P.C.R., președintele consiliului popular municipal, membri și membri supleanți ai biroului comitetului județean de partid, membri de partid din ilegalitate.

Adunarea festivă a fost deschisă de tovarășul IULIAN PLOȘTINARU, prim-secretar al Comitetului municipal Turnu-Severin al P.C.R., președintele consiliului popular municipal.

Într-o amplă expunere, tovarășul TRAIAN DUDAȘ a evocat momente din activitatea partidului în decursul celor 50 de ani de existență, marile succese obți-nute de poporul nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român, în opera de edificare a societății socialiste.

Subliniind tradițiile revoluționare ale oamenilor muncii de pe meleagurile mehedintene, tovarășul Traian Dudaș a arătat: „Oamenii muncii de pe meleagurile mehedintene — străvechi pământ românesc — au vibrat întotdeauna, cu toată ființa lor, la marile pulsații ale zbuciumatei istorii a poporului român. În acea perioadă, când pe arena istoriei se afirmase o nouă clasă socială, în orașul Tr. Severin, eveni-mente mișcării muncitorești, revoluționare au cuprins importante zone și un mare număr de luptători.

Este un minunat prilej ca în acest cadru solemn să reamintim cu satisfacție faptul că proletariatul severinean a fost prezent și a participat la toate marile acțiuni inițiate și conduse de partid, făcând dovada unei înalte maturități politice, a afirmării sale viguroase pe plan social, încadrându-se în mod organic în lupta generală a partidului, pentru apărarea intereselor și aspirațiilor fundamentale ale poporului, pentru transformarea revoluționară a societății.

In timpul numeroaselor greve și demonstrații împotriva exploatării și a traiului mizer, mișcarea muncitorească din Tr. Severin a ales calea marxist-leninistă.

La Congresul din 8 mai 1921, de constituire a partidului, din partea secției din Turnu-Severin a fost trimisă o delegație formată din încercați militanți revoluționari ca Ioan Elena, Mihail Macavei și Gheorghe Luca. Ei au votat, alături de ceilalți delegați din țară, pentru transformarea Partidului socialist în Partidul Comunist Român.

La adunarea festivă avem deosebită plăcere de a saluta prezența în mijlocul nostru a unui număr de vechi militanți ai partidului, printre care 6 sînt membri ai partidului din anul 1921, cărora le aducem o înaltă cinstire, dorindu-le din toată inima multă sănătate și fericire.

In încheiere, tovarășul Traian Dudaș a arătat că, animați de un fierbinte patriotism, toți oamenii muncii din județul Mehedinți, în frunte cu comuniștii, cu inimile pline de bucurie, de profundă dragoste și atașament, aniversează împlinirea unei jumătăți de veac de la înființarea gloriosului nostru partid, manifestîndu-și din nou totala adeziune la înaltele idealuri comuniste, la întreaga politică internă și externă a partidului și statului, angajîndu-se solemn ca, alături de întregul popor, să contribuie cu toată capacitatea, cu toată energia creatoare la îndeplinirea programului complex de dezvoltare multilaterală a patriei, pentru viitorul luminos al națiunii noastre socialiste“.

Județul MUREȘ

Sesiunea științifică, organizată de Comitetul județean de partid și Comitetul municipal de partid Tîrgu-Mureș, care a avut loc în zilele de 21 și 22 aprilie, a fost una dintre manifestările cu o largă semnificație politică și cultural-educativă organizată în cinstea semicentenarului partidului.

La sesiunea științifică au participat activul de partid, conducători de intrăprinderi și instituții, oameni de știință și cultură, cercetători științifici, cad didactice.

În ședința plenară tovarășul NICOLAE VEREȘ, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid, a prezentat comunicarea: *Importanța istorică a creării Partidului Comunist Român; constituirea primelor organizații ale partidului în județul Mureș*, în care a evocat principalele momente din istoria mișcării muncitorești din țara noastră, valul luptelor din perioada și după primul război mondial, care au culminat cu greva generală din anul 1920. Sub conducerea organizațiilor locale de partid — a arătat vorbitorul — muncitorimea din Tîrgu-Mureș și Valea Mureșului s-a integrat în totalitatea ei în marea bătălie din octombrie 1920. După greva generală, mișcarea muncitorească a intrat într-un continuu proces de clarificare ideologică, politică și organizatorică, proces care a condus la transformarea Partidului socialist în partid comunist. Împreună cu întreg proletariatul din România, muncitorimea din județul Mureș, prin organizațiile sale, și-a adus contribuția la crearea și întărirea partidului comunist.

Conducerea științifică a întreprinderilor industriale a fost cea de-a doua comunicare prezentată în cadrul ședinței plenare de tovarășul ERNEST SZOTYORI, secretar al comitetului județean de partid. Printre altele, vorbitorul a arătat că o trăsătură definitorie a politicii economice a partidului nostru este concentrarea principalelor eforturi pentru ridicarea nivelului calitativ al întregii activități economice.

Trecînd în revistă alți factori care condiționează eficiența conducerii științifice a întreprinderii, vorbitorul s-a referit în continuare la importanța pe care au avut-o și o au și de acum încolo, în acest domeniu, Conferința Națională a partidului din 1967, hotărîrile Congresului al X-lea, alte documente de partid și de stat care au fost elaborate ulterior.

În comunicarea sa — *Perfecționarea conducerii de către partid a societății în etapa actuală* —, tovarășul VASILE RUS, membru supleant al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului municipal de partid Tîrgu-Mureș, s-a referit la preocuparea permanentă a partidului nostru pentru perfecționarea activității organelor de stat și în conducerea economiei, dezvoltarea democrației socialiste prin atragerea tot mai largă a oamenilor muncii în conducerea și controlul activității în toate domeniile. Îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale a țării, perfecționarea sistemului de învățămînt, a sistemului de planificare și a celui infor-

mațional etc. facilitează o tot mai puternică infuzie a științei conducerii și organizării în toate domeniile de activitate, la toate nivelele.

Importanța dezvoltării conștiinței socialiste în actuala etapă a construcției socialiste în țara noastră; folosirea mijloacelor înaintate de investigare a opiniilor în sprijinul activității de propagandă a fost tema comunicării prezentate de tovarășul LIVIU SEBESTYEN, secretar al comitetului județean de partid. Profundele transformări care au avut loc în viața materială a societății, munca politică-educativă desfășurată de partid, a reliefat vorbitorul în comunicarea sa, au determinat plămădirea în proporții de masă a noului profil spiritual al oamenilor muncii. Fiecare etapă istorică își propune sarcini tot mai complexe și calitativ mai înalte, mai cutezătoare, care solicită oameni capabili să le îndeplinească. Actuala etapă de dezvoltare a țării — etapa construirii societății socialiste multilateral dezvoltate — reclamă lărgirea orizontului științific și cultural al oamenilor muncii. Cunoștințele științifice, culturale și profesionale se cer grefate pe fondul unui nivel politic și ideologic ridicat, al unui profil moral superior. Concepția partidului nostru asupra educației socialiste a maselor de oameni ai muncii este străină oricărei unilateralizări, subliniind, dimpotrivă, complexitatea conștiinței socialiste, caracterul său multilateral și unitar.

În după-amiaza zilei de 21 aprilie și în 22 aprilie, sesiunea științifică consacrată semicentenarului partidului și-a desfășurat în continuare lucrările în cadrul următoarelor secții: *istorie, economie industrială, economie agrară, filozofie și științe politice, sociologie*. Comunicările în cadrul secțiilor au fost prezentate de activiști de partid, de cercetători științifici, de cadre didactice din învățământul superior și mediu din Tîrgu-Mureș, specialiști din economia industrială și agrară. Comunicările au cuprins diverse aspecte din activitatea politică, economică, științifică și culturală din județul Mureș.

Județul NEAMȚ

În ziua de 25 aprilie s-au desfășurat, în sala mare a Comitetului județean Neamț al P.C.R., lucrările simpozionului *Tradiții revoluționare în județul Neamț. Aspecte ale luptei maselor populare din județ conduse de Partidul Comunist Român în revoluția și construcția socialistă*, organizat în cinstea semicentenarului Partidului Comunist Român de cabinetul județean de partid și filiala județeană a Societății de științe istorice. La această amplă manifestare omagială au luat parte membri ai biroului comitetului județean de partid, activiști de partid și de stat, reprezentanți ai organizațiilor de masă și obștești, ai unor întreprinderi și instituții, activiști culturali, cadre didactice.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de tovarășul CONSTANTIN POTÎNGĂ, secretar al Comitetului județean Neamț al P.C.R., care a evidențiat faptul că manifestarea de la Piatra Neamț adaugă noi dimensiuni contextului efervescent de muncă și creație în care oamenii muncii din județul Neamț se pregătesc pentru marile jubileu al partidului.

Un numeros public a audiat comunicările tovarășilor A. KAREȚCHI, șef de sector la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., prof. GH. TÂNASE de la Liceul din Roznov, prof. MARIA RUGINA de la Liceul nr. 3 din Piatra Neamț, prof. GH. ȚEPEȘ, inspector la inspectoratul școlar județean, prof. C. PRANGATE de la Liceul „Calistrat Hogaș” din Piatra Neamț, prof. I. VĂTĂMANU, directorul filialei Neamț a Arhivelor statului, prof. DAN MIȚĂ, arhivist la filiala Neamț a Arhivelor statului, prof. IONEL MARIN, secretar al Comitetului municipal Piatra Neamț al P.C.R., prof. ASPAZIA PRISĂCARIU, directorul Cabinetului municipal de partid Roman, și prof. MINODORA URSACHE de la Liceul nr. 1 Roman, prof. MIHAI ZĂMOȘTEANU, inspector la inspectoratul școlar județean, prof. VASILE SOLOMON, director adjunct la Școala generală nr. 4 din Piatra Neamț, prof. ELEONORA TUHAN, șef de catedră la cabinetul județean de partid, economist DIMITRIE FLOȘ, șef de serviciu la direcția județeană de statistică, ing. ELISABETA MARINA, șef de serviciu la direcția județeană de statistică, prof. VASILE IACOB, inspector școlar la municipiul Piatra Neamț, CONSTANTIN CUCU, ziarist, șeful sectorului muncă politică de masă al Comitetului județean Neamț al P.C.R., medic C. CARANFIL, director adjunct la direcția sanitară județeană, economist MIRCEA FILIPESCU, directorul direcției județene de statistică.

Au fost relevate cu acest prilej bogatele tradiții revoluționare din județul Neamț, realități semnificative ale participării oamenilor muncii, a comuniștilor, în anii de luptă și muncă neîntreruptă, pentru împlinirea idealurilor generoase ale orînduirii noastre, pentru revoluția și construcția socialistă, sub conducerea Partidului Comunist Român.

În încheierea lucrărilor a luat cuvîntul tovarășul NICOLAE ACRÎȘMĂRITEI, membru al biroului comitetului județean de partid, șeful secției de propagandă.

Județul OLT

În ziua de 4 mai la Slatina a avut loc o adunare festivă organizată cu prilejul aniversării a 50 de ani de la crearea Partidului Comunist Român.

La adunarea festivă au luat parte ilegaliștii MARIN POPA, ALEXANDRU MIHĂILEANU, GHEORGHE TUFÎȘ, MARIN TILEA, membrii comitetului județean de partid, secretarii comitetelor comunale de partid, președinții consiliilor populare, locțiitorii secretarilor comitetelor comunale de partid, președinții cooperativei agricole de producție, secretarii comitetelor de partid din întreprinderile industriale, I.A.S., S.M.A., conducători de întreprinderi și instituții, muncitori și țărani cooperatori fruntași, medici și profesori.

Deschizînd adunarea, tovarășul CONSTANTIN GHEORGHE, secretar al Comitetului județean Olt al P.C.R., a dat cuvîntul tovarășului CONSTANTIN SANDU, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid, care a evocat lupta neînfrîcată dusă de partid pentru eliberarea națională și socială, pentru edificarea societății socialiste.

Subliniînd succesele obținute de oamenii muncii din județul Olt, sub conducerea P.C.R., în lupta pentru edificarea societății socialiste, tovarășul Constantin Sandu a arătat: „În anii construcției socialiste, politica partidului și guvernului de repartizare judicioasă a forțelor de producție și-a pus puternic amprenta și în viața economică și social-culturală a județului Olt. Dacă în regimul trecut nici nu se putea vorbi de existența pe acest teritoriu a unei industrii în adevăratul sens al cuvîntului, astăzi județul nostru se afirmă ca centru industrial tot mai puternic al țării, dezvoltîndu-și un larg evantai de ramuri: metalurgia neferoasă, construcția de mașini, chimia, industria ușoară și alimentară etc. Cele 10 noi fabrici și uzine, din care 4 unicate în industria României, intrate în funcțiune au întregit peisajul industrial al acestor meleaguri. Uzina de aluminiu și-a sporit capacitatea de la circa 8 000 de tone în 1965 la 101 000 de tone în anul 1970, iar în actualul cincinal ea își va dubla producția, ajungînd la peste 200 000 de tone.

Pe platforma industrială a Slatinei au apărut la sfîrșitul anului trecut încă două mari obiective: Uzina de prelucrare a aluminiului și Fabrica de produse cărbunoase. Prin valorificarea superioară a aluminiului, sub formă de bare, țevi, tablă, folii, tîmplărie metalică etc., valoarea tonei de aluminiu lingou se ridică cu aproape 50 la sută. La Balș a intrat în funcțiune Fabrica de osii și boghiuri, prin care s-au pus cu adevărat bazele industriei constructoare de mașini în județul nostru.

O altă ramură care a făcut pași uriași este industria alimentară. Fabrica de zahăr Corabia, al cărei proces de fabricație este complet automatizat, are o capacitate de producție de 56 000 de tone de zahăr anual. Abundența de materii prime furnizate de agricultură a creat posibilitatea dezvoltării și a altor subramuri ale industriei alimentare: industria de morărit și panificație, a laptelui, cărnii, vinului etc.

Schimbările structurale produse în economia județului sînt ilustrate sugestiv prin cîteva cifre comparative: producția globală industrială este de 110 ori mai mare decît cea realizată în 1938. În perioada 1966—1970, ritmul mediu anual de creștere a producției industriale a județului a fost de peste 22 la sută, față de 11,8 la sută media înregistrată pe țară. Producția globală industrială a anului 1966 a fost realizată în anul 1970 în numai 19 zile. Județului Olt i-au fost alocate investiții, în cincinalul încheiat, în valoare de 6,5 miliarde de lei, cu circa 1,5 miliarde mai mult decît în cincinalul 1961—1965, iar pentru actualul cincinal sînt prevăzute investiții în valoare de peste 11 miliarde de lei.

Dacă în 1965 producția industrială avea o pondere de circa 38 la sută în totalul economiei județului, în anul 1970 această pondere depășește 57 la sută, iar în 1975 va ajunge la circa 70 la sută, industria devenînd astfel și în județul nostru ramură conducătoare, de bază, a economiei.

O creștere vertiginosă a cunoscut și numărul de salariați ocupați în industrie; de la 6 700 în 1965 s-a ajuns la peste 12 000 în 1970, urmînd ca în ultimul an al cincinalului actual să lucreze în industria județului circa 35 000.

Prin intrarea în funcțiune, în actualul cincinal, a unor noi obiective industriale, cum sînt: Uzina de vagoane Caracal, Uzina de utilaj alimentar și Fabrica de cabluri electrice Slatina, cele 3 mari unități textile, prin extinderea capacităților de producție existente se va ajunge la realizarea unei producții globale industriale de aproape 12 miliarde de lei.

Alături de industrie, un ritm superior de dezvoltare a cunoscut și agricultura județului. Investițiile din agricultură în ultima perioadă au fost de 1,3 miliarde de lei, aproape 80 la sută din această sumă reprezentînd-o fondurile de stat. Ca urmare a sporirii numărului de mașini și utilaje agricole, a folosirii unor cantități mai mari de îngrășăminte, a extinderii suprafețelor irigate, a valorificării în mod superior a pămîntului, a celorlalte resurse de care dispune județul nostru, la care se adaugă hîrnicia și priceperea lucrătorilor de pe ogoare, în ultimul cincinal producția agricolă vegetală și animalieră a crescut cu 33 la sută.

Producția globală agricolă va fi în anul 1975 superioară cu 80 la sută față de cea realizată în 1970. Investițiile prevăzute pentru perioada actualului cincinal se ridică la valoarea de aproape 2 miliarde de lei“.

Județul PRAHOVA

În Sala de festivități a Palatului culturii din Ploiești, în ziua de 9 aprilie s-au deschis lucrările sesiunii de comunicări științifice pe tema *Partidul Comunist Român — stegar al luptelor revoluționare ale oamenilor muncii din Prahova pentru eliberare socială și națională, pentru construirea socialismului*, organizată de cabinetul județean de partid și filiala județeană a Societății de științe istorice.

La lucrările sesiunii au participat ing. ILIE CÎȘU, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid, președintele consiliului popular județean, GHEORGHE VASILICHI, membru al C.C. al P.C.R., DUMITRU BALALIA, membru al C.C. al P.C.R., activiști de partid și de stat, ai organizațiilor de masă și obștești, numeroși membri de partid cu activitate în ilegalitate.

Deschizînd lucrările sesiunii științifice, tovarășul ILIE CÎȘU a arătat că actuala manifestare a fost organizată pentru a cinsti și pe această cale istoria plină de jertfe a clasei noastre muncitoare, a partidului nostru comunist, pentru a aduce un sincer și vibrant omagiu luptei comuniștilor pentru deplina îndeplinire a idealurilor de dreptate națională și socială, de libertate ale poporului român. Noi, cei care trăim și muncim pe aceste meleaguri, putem fi mîndri că muncitorimea prahoveană s-a situat întotdeauna în primele rînduri ale acestei eroice lupte conduse de comuniști. În cadrul manifestării la care participăm, a spus tovarășul Ilie Cîșu, se vor îmbina comunicările care expun rezultatele de investigare științifică a unor etape ale mișcării noastre muncitorești cu evocarea caldă a unora dintre cele mai semnificative momente din activitatea comuniștilor prahoveni de-a lungul celor cinci decenii care au trecut de la înființarea partidului.

Prima comunicare înscrisă pe agenda sesiunii științifice a aparținut prof. emerit N. I. SIMACHE, directorul Muzeului județean de istorie.

În continuare, dr. M. C. STĂNESCU, cercetător principal la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., a vorbit despre însemnătatea istorică a celui de-al II-lea Congres al P.C.R., ținut la Ploiești; doctorandul NICOLAE NICOLAESCU, cercetător la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., a susținut comunicarea *Sindicatele unitare și Comisia locală din Ploiești — 1923—1928*. A urmat apoi comunicarea prof. doctorand MIHAI RACHIERU, directorul filialei Prahova a Arhivelor statului, care, pe baza unor documente de arhivă, a arătat că în perioada 1926—1929, deși aflat în adîncă ilegalitate, P.C.R. a continuat să conducă lupta muncitorimii prahovene, ca și a întregului popor, pentru libertate și o viață mai bună.

Cu un deosebit interes au urmărit toți cei prezenți comunicarea *Din activitatea organizației Ploiești a Partidului Comunist Român — 1929—1933*, susținută de lt.col. dr. ILIE CEAUȘESCU, de la Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară București.

A luat apoi cuvîntul tovarășul GHEORGHE VASILICHI, membru al C.C. al P.C.R., președintele Comisiei permanente a M.A.N. pentru sănătate, muncă și

asigurări sociale, care a vorbit despre *Rolul Comitetului județean Prahova al P.C.R. în organizarea și desfășurarea luptelor petroliștilor din ianuarie-februarie 1933.*

Au fost prezentate în continuare comunicările: *Mișcarea muncitorească din Ploiești și influența ei asupra țăranilor din satele vecine de ION NEAGU, medic al U.J.C.M. Prahova; Aspecte din lupta revoluționară a muncitorilor cîmpineni de GOGU RĂDULESCU, membru de partid cu activitate ilegală; Aspecte din activitatea revoluționară a tineretului prahovean în perioada 1936—1938 de ALEXANDRU P. TEODOSIU, membru de partid cu activitate ilegală; Din activitatea organizației Prahova a Partidului Comunist Român pentru mobilizarea oamenilor muncii în lupta împotriva pericolului fascist 1934—1938 de lt.col. ION SORESCU, Academia militară București; Aspecte din organizarea și desfășurarea insurecției din august 1944 în Valea Prahovei de general-maior în rezervă TOMA ZOTTER; Reforma agrară din 1945 în Valea Prahovei de prof. GHEORGHE DRAGOMIR, activist al comitetului județean de partid.*

În continuare, profesorul MIHAIL VULPESCU, președintele comitetului județean pentru cultură și artă, a vorbit despre o seamă de personalități ale vieții cultural-științifice și artistice prahovene care au avut legături cu mișcarea muncitorească sau au promovat în operele lor idealurile înalte de dreptate socială, condamnd și înfierînd cu vehemență exploatarea, teroarea, nedreptatea de orice fel, huzurul claselor stăpînitoare și mizeria celor mulți și asupriți.

Secvențe de real interes ale acestei lupte au fost evidențiate și în comunicările prezentate de tovarășii PAUL D. POPESCU, inspector școlar, și GH. MARINICA, șeful sectorului muncă politică de masă al Comitetului județean Prahova al P.C.R.

Tovarășul DUMITRU BALALIA, membru al C.C. al P.C.R., președintele Comisiei permanente a M.A.N. pentru consiliile populare și administrația de stat, s-a referit la aspecte ale luptei oamenilor muncii prahoveni, sub conducerea comuniștilor, pentru refacerea economiei și democratizare.

Evocînd eroica perioadă 1944—1948, tovarășul Dumitru Balalia a caracterizat anii revoluției populare drept ani de acumulări de forțe, de creștere rapidă și de consolidare a rîndurilor și unității de acțiune.

Au fost anii refacerii economiei și democratizării țării, ai reorganizării activității de partid pe baze legale, ai alungării elementelor reacționare din întreprinderi, ai luptei pentru sporirea producției și întărirea puterii populare, ai măsurilor anticapitaliste, ai schimbării, în mod radical, a raportului de forțe în favoarea proletariatului și aliaților săi. „În acest cadru general al revoluției — a subliniat vorbitorul — muncitorimea prahoveană s-a aflat la datorie, sporindu-și aportul la realizarea tuturor sarcinilor mari care stăteau în fața țării.

Aducînd o contribuție importantă la marile bătălii revoluționare din anii 1944—1948, oamenii muncii din cuprinsul județului Prahova erau hotărâți să depună, în continuare, toate eforturile, întregul elan revoluționar, îmbinat cu priceperea și inventivitatea lor, pentru zidirea, cărămidă cu cărămidă, a operei de construire a socialismului, pentru ridicarea României pe noi trepte ale progresului și civilizației“.

Această epocă, luminoasă prin izbînzile sale, a făcut obiectul ultimei comunicări din cadrul sesiunii științifice. Vorbînd despre *Organizația de partid Prahova și rolul ei în organizarea și conducerea luptei oamenilor muncii din județ pentru construirea socialismului*, tovarășul inginer ILIE CIȘU, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Prahova al P.C.R., președintele consiliului popular județean, a înfățișat tabloul grandios al înfăptuirilor cu care oamenii muncii din plaiurile prahovene se mîndresc că au contribuit la înălțarea României noi, socialiste, urmînd neabătut politica profund științifică, strîns legată de interesele maselor, a Partidului Comunist Român.

Luînd cuvîntul în încheierea lucrărilor sesiunii, tovarășul ION JINGA, secretar al comitetului județean de partid, a spus, printre altele:

„Sîntem convinși că, evocînd lupta și jertfele înaintașilor, faptele de eroism ale oamenilor muncii conduși de partid în anii care au urmat după eliberare, aducem o însemnată contribuție la educarea și formarea tinerelor generații în spiritul dragostei fierbinți pentru patrie și partid, pentru cuceririle revoluționare, pentru cauza socialismului și păcii.

Angajamentul solemn și în același timp omagiul sincer pe care prahovenii îl aduc, din toată inima, la marea sărbătoare este acela de a face totul pentru a

da viață politicii partidului și statului, a ne îndeplini cu cinste sarcinile de plan și angajamentele pe care ni le-am asumat în întrecerea socialistă, în acest an, în întregul cincinal 1971—1975”.

Județul SATU-MARE

Adunarea festivă de la Satu-Mare consacrată semicentenarului Partidului Comunist Român a avut loc în ziua de 4 mai și a fost deschisă de tovarășul OCTAVIAN LUȚAȘ, secretar al comitetului județean de partid.

Despre însemnătatea istoricului Congres din mai 1921 a vorbit tovarășul IOSIF UGLAR, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid. În cadrul expunerii, vorbitorul a prezentat pe larg activitatea revoluționară a oamenilor muncii din județul Satu-Mare:

„Un bogat material documentar relevă că, odată cu apariția și cu dezvoltarea diferitelor industrii pe teritoriul județului Satu-Mare, detașamentele muncitorești din acest colț de țară s-au angajat cu fermitate în importante lupte sociale, de clasă...”

Crearea Partidului Comunist Român, avangarda marxist-leninistă a proletariatului din țara noastră — a relevat tovarășul Iosif Uglar —, a ridicat pe o treaptă superioară lupta clasei muncitoare, a maselor exploataate pentru drepturi economice și politice, pentru eliberarea de sub jugul asupririi sociale. Printre organizațiile locale ale Partidului socialist care au trimis delegați la Congresul de creare a P.C.R. s-a numărat și aceea din Satu-Mare. Trebuie menționat că delegații socialiști care au reprezentat meșteșugurile sătmărene aveau mandat de a vota pentru crearea P.C.R. fără nici o condiționare.

În ajunul deschiderii lucrărilor acestui congres istoric, ca și după aceea, în Satu-Mare și în împrejurimi s-a desfășurat o vie activitate politică. Ziarul «Satu-Mare» relatează în coloanele sale că muncitorii, în strai de sărbătoare, s-au întrunit în localul din str. Decebal cu prilejul zilei de 1 Mai 1921, zi a cărei însemnătate pentru «clasele producătoare din întreaga lume» a fost subliniată, printre alții, de către binecunoscutul pictor sătmărean Aurel Popp.

Numeroși locuitori din județ aflați pe fronturile primului război mondial — unii dintre ei membri ai gărzilor roșii în zilele înfăptuirii Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și în perioada de început a rezistenței împotriva intervențiștilor — s-au întors la casele lor, mai dîrzi și mai conștienți în apărarea intereselor generale ale celor exploatați și asupriți.

În perioada 1922—1929 și mai ales în anii crizei economice, muncitorii sătmăreni au înfruntat cu hotărîre ofensiva patronală. Documente scrise și mărturii ale veteranilor mișcării locale atestă rolul important pe care l-au jucat în organizarea acestor lupte comuniste...

O caracteristică a dezvoltării mișcării muncitorești și comuniste locale, ca și în întreaga țară — a subliniat tovarășul Iosif Uglar —, o constituie spiritul militant pentru unirea luptei tuturor muncitorilor, fără deosebire de naționalitate. Deosebit de grăitor este demonstrat acest spirit într-un apel publicat în revista «Sztalmari Kommunista», în 1932, în care se spunea, între altele: «Numai lupta comună revoluționară a maselor muncitorești române și maghiare, sub stindardul roșu al partidului comunist, îndreptată în contra fabricanților și bancherilor... poate să schimbe situația noastră nenorocită».

În anii deceniului al patrulea s-a resimțit efectiv și pe teritoriul județului nostru influența traducerii în viață a importanțelor teze și hotărîri ale Congresului al V-lea al P.C.R., îndeosebi în problemele privind întărirea cu elemente muncitorești dintre cele mai hotărîte a organizațiilor teritoriale ale partidului, crearea celulelor de partid, intensificarea muncii de propagandă, întărirea legăturii cu masele de oameni ai muncii.

Efectul acestei influențe este oglindit, între altele, în documente ale siguranței, poliției și jandarmeriei și în articole de presă care vorbesc despre înmulțirea proceselor intentate comunistilor, despre descoperirea unor nuclee comuniste la Halmeu, Botiz, Batarci și în alte localități.

Activitatea comunistilor sătmăreni era cunoscută și apreciată de militanți de frunte ai partidului. Încrederea de care s-a bucurat organizația locală este grăitor demonstrată de nenumăratele solicitări ale Comitetului Central de a organiza trecerea ilegală peste graniță, prin Halmeu sau alte puncte, a unor materiale de partid

sau persoane spre sau dinspre țări cu ale căror partide frățești întrețineau legături strânse partidul nostru.

Potrivit relatării unui corespondent din Satu-Mare al unui ziar clujean, Consiliul de război al Corpului VI armată a judecat procesul a patru comuniști din Satu-Mare — 3 bărbați și o femeie — «capturați la Satu-Mare pe cînd transportau corespondența secretă între București și Praga».

După cum se poate vedea, unele din aceste misiuni deosebit de riscante au fost descoperite de organele represive ale regimului burghezo-moșieresc. Dar în toate acțiunile au ieșit puternic în evidență curajul și spiritul de sacrificiu al comuniștilor angajați în această mare bătălie. Mulți dintre tovarășii de luptă de atunci au căzut la datorie, pe frontul aspru al activității de partid ilegale. Alții, îndurînd cu eroism represaliile, regimul inuman din închisori, au avut fercirea să ajungă și să vadă împlinite idealurile nobile pentru care luptau partidul comunist, clasa muncitoare, forțele democratice ale țării.

Avem astăzi prilejul de a saluta cu emoție în mijlocul nostru pe unii dintre vechii militanți ai partidului comunist, veterani ai luptei ilegale de partid și antifasciste, acei oameni minunați care, în încrîncenata bătălie de clasă, au dovedit un devotament nemărginit și un înalt spirit de sacrificiu pentru cauza partidului, a clasei muncitoare, a întregului popor muncitor.

Mișcarea muncitorească și activitatea de partid în anii care au premers actualul istoric din August 1944 — a subliniat tovarășul Iosif Uglar — arată tradițiile de luptă comună a muncitorilor români și de alte naționalități din județ. Pe aceste tradiții s-au greșat sentimentele și atitudinile tuturor oamenilor aparținînd păturilor sociale nemulțumite dintr-un motiv sau altul de domnia exploatare. Asemenea sentimente s-au amplificat treptat în conștiințele oamenilor, devenind, cu deosebire în anii ocupației hitleriste-horthiste, atitudini net antifasciste, antirăzboinice și democratice de masă.

Județul SĂLAJ

În cadrul manifestărilor închinete aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român, în ziua de 12 martie s-a desfășurat la Casa orașenească de cultură din Zalău, în fața unui numeros public — oameni ai muncii români și maghiari —, simpozionul: *Contribuția Partidului Comunist Român la dezvoltarea creatoare a învățăturii marxist-leniniste*, în cadrul căruia au vorbit tovarășii VASILE CORNEA, IOAN POPA, secretari ai comitetului județean de partid, și IOAN CHIOREANU, șef de secție la comitetul județean de partid.

Județul SIBIU

În sala Teatrului de stat din Sibiu a avut loc în ziua de 4 mai a.c. după-amiază adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 50 de ani de la crearea Partidului Comunist Român.

La adunarea festivă au luat parte numeroși membri de partid din anii luptei ilegale, conducători ai organizațiilor de masă și instituțiilor locale, activiști de partid și de stat, reprezentanți ai oamenilor muncii din întreprinderile economice ale județului, oameni de știință, artă și cultură, ofițeri superiori, ziariști ai presei centrale și locale.

Deschizînd adunarea festivă, tovarășul AUREL CRISTEA, prim-secretar al Comitetului municipal Sibiu al P.C.R., a dat cuvîntul tovarășului RICHARD WINTER, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Sibiu al P.C.R., care a prezentat o amplă expunere cu privire la mărșul eveniment de la 8 mai.

Subliniînd unele momente din activitatea revoluționară a comuniștilor din județul Sibiu, tovarășul Richard Winter a arătat:

„La crearea Partidului Comunist Român, muncitorimea sibiană se afla angajată puternic în lupta pentru trîmful ideilor marxist-leniniste. De altfel, la congresul de înființare a partidului au participat ca delegați și reprezentanți ai muncitorimii din județul Sibiu, printre care Gheorghe Buncea și Rausch Adolf.

La un an după înființarea P.C.R., în noaptea de 22 iulie 1922, s-a constituit primul Comitet județean Sibiu al P.C.R., care a desfășurat o activitate susținută de-a lungul celor două decenii de luptă în ilegalitate. În perioada crizei economice

din 1929—1933, comuniștii din Sibiu au organizat o serie de acțiuni revendicative, ca cele de la Fabrica «Rieger» sau greva muncitorilor cizmari. În 1936 a avut loc o grevă generală a muncitorilor din Mediaș.

În scopul intensificării luptei împotriva regimului de dictatură regală, instaurat în februarie 1938, împotriva restrîngerii libertăților democratice și a prigoanei forțelor progresiste, în anul 1938 a avut loc în Sibiu conferința regională a P.C.R. care a întrunit delegați din județele Brașov, Sibiu, Tîrnava Mică, Tîrnava Mare, Odorhei, Trei Scaune, Ciuc. La 1 septembrie 1940 au avut loc mari manifestații de stradă împotriva dictaturii de la Viena. Prigoanei sălbatice din timpul dictaturii militare-fasciste i-au căzut victime la Sibiu dr. Adalbert Kronnhauser, Ada Marinescu, soții Lili și Francisc Paneth.

În anii dictaturii militare-fasciste, datorită condițiilor extrem de grele, precum și numeroaselor căderi, s-a ivit necesitatea reorganizării Comitetului județean Sibiu al P.C.R., care a avut loc în 1942.

Au fost ani grei de luptă, cînd fiecare pas putea să însemne pieirea. Comuniștii n-au dat însă înapoi. Ne bucură faptul că azi, în această sală, se află unii dintre militanții de frunte din acele vremuri, care continuă și în prezent să-și aducă o contribuție activă la efortul creator al poporului nostru. Cu toții îi înconjurăm cu dragoste și prietenie, îi felicităm din toată inima la acest glorios jubileu, asigurîndu-i de recunoștința și respectul nostru.

În încheiere, tovarășul Richard Winter a spus: „La marea sărbătoare pe care o cinștim astăzi, comuniștii, toți oamenii muncii români, germani, maghiari și de alte naționalități din județul Sibiu își exprimă adevărata deplină și atașamentul fierbinte față de politica internă și externă a partidului, unitatea lor de nezdruccinat în jurul partidului, al conducerii sale, în frunte cu tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Animați de asemenea sentimente înălțătoare, ei își manifestă hotărîrea de a munci cu entuziasm și dăruire pentru a înfăptui în mod exemplar hotărîrile Congresului al X-lea al partidului privind dezvoltarea industriei, agriculturii, științei și culturii, pentru prosperitatea și fericirea României socialiste”.

Județul SUCEAVA

Organizată sub egida cabinetului județean de partid și a Filialei Suceava a Societății de științe istorice, sesiunea de comunicări științifice consacrată sărbătoririi gloriosului semicentenar al partidului a constituit o amplă manifestare a potențelor creatoare existente pe meleagurile sucevene, o ilustrare vie a efervescentei activități de cercetare în domeniul științelor sociale. La sesiune, desfășurată în zilele de 5 și 6 aprilie, au participat cadre didactice universitare din localitate și de la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R., activiști de partid și de stat, profesori de la școlile din județ, muzeografi, lucrători de la arhive, studenți *.

Comunicările au abordat o tematică variată, de interes general sau local, s-au caracterizat printr-o ținută elevată, printr-un conținut bogat de idei, fiind, în majoritatea lor, rodul unor îndelungate preocupări de investigație științifică.

Sesiunea a fost deschisă prin comunicarea prof. univ. dr. VASILE G. IONESCU, rector al Institutului pedagogic de 3 ani din Suceava, intitulată: *Crearea P.C.R. — etapă superioară în dezvoltarea mișcării muncitorești din România*, în care s-au evidențiat momentele esențiale, organizatorice, politice, strategice și tactice, ale luptei clasei muncitoare în drumul spre făurirea partidului marxist-leninist, rolul P.C.R. ca detașament de avangardă al clasei muncitoare, ca exponentul fidel al celor mai înaintate aspirații ale poporului nostru.

Prof. univ. dr. NICOLAE PETREANU, de la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R., a susținut comunicarea: *Activitatea Partidului Comunist Român în perioada interbelică*. Din primii ani ai activității sale, a arătat autorul, partidul comunist, preluînd tradițiile progresiste ale luptei poporului nostru, acumulînd experiență și forță, înfruntînd nenumărate greutăți, îmbinînd cu pricepere formele de luptă legale cu cele ilegale și semilegale, și-a spus cuvîntul în toate împrejurările mai importante, situîndu-se în fruntea luptei maselor pentru libertate și progres social.

* Informare de M. Iacobescu.

În comunicarea: *P.C.R., detașament activ al mișcării comuniste și muncitorești internaționale*, prezentată de conf. univ. dr. TRAIAN CARACIU, de la Academia de învățământ social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R., au fost analizate câteva din cele mai semnificative laturi ale activității partidului nostru pe plan internațional, lupta sa pentru continua întărire a unității mișcării comuniste și muncitorești, a forțelor progresiste și democratice, pentru promovarea în relațiile dintre partidele și organizațiile revoluționare a principiului egalității depline în drepturi, întrajutorării și colaborării reciproc avantajoase, neamestecului în treburile interne, respectării dreptului inalienabil al fiecărui partid de a hotărî singur asupra politicii și activității sale — toate acestea în scopul consolidării permanente a unui înalt climat de solidaritate internaționalistă, necesar triumfului forțelor păcii și socialismului în întreaga lume.

În cea de-a doua parte a sesiunii au fost prezentate comunicările:

Tradiții revoluționare în județul Suceava, până la 1900 de prof. univ. dr. docent N. CORIVAN, șeful catedrei de istorie de la Facultatea de istorie-geografie a Institutului pedagogic de 3 ani din Suceava. Autorul a prezentat principalele momente ale luptei sociale și naționale a locuitorilor din zona Sucevei și a analizat cele mai semnificative mărturii din arhivele locale și din lucrările de specialitate referitoare la această perioadă. Avînd o bogată tradiție de luptă socială și națională, transmisă din generație în generație, locuitorii de aici, a subliniat autorul, s-au încadrat organic în procesul revoluționar care a cuprins întreaga țară. Mișcarea muncitorească și socialistă de pe plaiurile sucevene, ca și activitatea progresistă a intelectualității de aici poartă amprenta celui freamăt neconținut pe care l-au cunoscut masele populare de pe întreg cuprinsul țării în lupta pentru o mai bună alcătuire socială, pentru o viață liberă și fericită.

Din lupta comuniștilor suceveni împotriva regimului de exterminare aplicat deținuților la penitenciarul Suceava de prof. V. DANIELESCU, inspector școlar. Comunicarea se bazează, în exclusivitate, pe investigațiile făcute de autor în arhivele locale și evidențiază aspecte inedite ale activității și luptei comuniștilor suceveni în perioada interbelică. La Suceava, la Solca și în alte localități din apropiere, arată autorul, au activat organizații ale Ajutorului roșu, care strîngeau ajutoare pentru luptătorii comuniști deținuți în închisoarea de la Suceava, demascau regimul inuman aplicat celor închiși. În comunicare sînt înfățișate unele acțiuni revoluționare ale comuniștilor închiși în acest penitenciar, sprijinul acordat în această direcție de membrii organizației Ajutorului roșu din Suceava.

Lupta grevistă a muncitorilor forestieri din nordul Moldovei în anii crizei economice din 1929—1933 de prof. GAVRIL IRIMESCU, cercetător la Arhivele statului Suceava. Grevele de la întreprinderile forestiere din Pojorîta, Vatra Dornei, Gura Humorului, Vatra Moldoviței, Vama, Cîmpulung Moldovenesc și alte localități, a arătat autorul, au reușit, în majoritatea lor, să împiedice ofensiva patronilor, încercarea lor de-a ieși din criză pe seama muncitorilor. Patronii de la numeroase fabrici și guri de exploatare au fost nevoiți să satisfacă revendicările muncitorilor forestieri, acceptînd introducerea zilei de lucru de 8 ore, încheierea contractelor colective, încetarea măsurilor de micșorare a salariilor, recunoașterea reprezentanților aleși de muncitori în comitetele de întreprindere etc. Comuniștii de aici, s-a arătat în comunicare, au inițiat forme noi de organizare și mobilizare a muncitorilor forestieri; s-au creat comitete de acțiune și comitete de grevă pe baza Frontului Unic Muncitoresc; s-a trecut la ocuparea punctelor-cheie ale întreprinderilor, împiedicîndu-se înlocuirea greviștilor cu lucrători aduși din alte localități.

Mișcarea de rezistență împotriva fascismului în văile superioare ale Bistriței și Moldovei de prof. IONEL DÎRDALA (Cîmpulung Moldovenesc). După ce a analizat implicațiile economice și social-politice create prin instalarea, încă din toamna anului 1940, a unor importante forțe militare germane în această zonă, autorul a relevat că, în măsura în care se agravau condițiile de muncă și de viață, se înmulțeau manifestările de protest, creșteau în amploare formele de luptă anti-fascistă ale muncitorilor forestieri și minieri din nordul Moldovei, ale țăranilor și intelectualilor. Conflictele de muncă de la fabricile de cherestea din Frasin și Vatra Dornei, mișcările și frămîntările țărănești din județele Suceava și Rădăuți, activitatea unor detașamente de partizani din munții din preajma Cîmpulungului și Humorului, sabotajele organizate la Falcău, Putna, Pătrăuți, Iliești, Frasin etc., greva de mare amploare la minele de mangan „Arșița”-Iacobi, atacarea unor trenuri militare germane, în gara Iacobi sau în alte localități, ilustrează cu

pregnanță opoziția antifascistă a maselor largi din județul Suceava, întregind tabloul mișcării naționale de rezistență antifascistă din anii 1940—1944.

Unele aspecte ale raporturilor de clasă în perioada luptei pentru desăvârșirea revoluției burghezo-democratice de P. RUSSINDILAR, doctor în istorie. După ce a analizat structura socială din țara noastră în momentul victoriei insurjecției naționale antifasciste armate din august 1944, autorul s-a oprit pe larg la schimbările ce au avut loc în anii revoluției populare în natura raporturilor de clasă dintre burghezie și proletariat, la influența acestor schimbări asupra procesului revoluționar în continuă adâncire și extindere.

Participarea intelectualității progresiste, sub conducerea P.C.R., la lupta pentru victoria revoluției populare (1944—1947) de GEORGE L. OSTAFI, secretar al Comitetului municipal Suceava al P.C.R. Autorul surprinde în mod sintetic contribuția însemnată pe care a adus-o intelectualitatea la înfăptuirea revoluției populare. În împrejurările grele de după război, când la ordinea zilei se aflau sarcini deosebit de complexe, s-a arătat în comunicare, profesori universitari, scriitori, ziariști, oameni de știință, învățători etc. s-au alăturat cu trup și suflet luptei partidului comunist. Folosind presa, cuvântul rostit la catedră sau la tribuna întrunirilor publice, formele muncii cultural-educative de masă, personalități cunoscute ale vieții științifice și culturale sau intelectuali anonimi din lumea satelor au militat neobosit pentru realizarea obiectivelor revoluției populare.

În cadrul sesiunii au mai fost expuse comunicările: *Două morminte ale culturii, amforelor sferice, descoperite la Suceava*, de prof. GRIGORE FOIT, directorul muzeului județean; *Problema continuității în lumina interpretării statistice a izvoarelor literare despre Dacia*, de asistent NICOLAE URSULESCU, de la Institutul pedagogic de 3 ani din Suceava. Pe baza unor investigații minuțioase, autorii comunicărilor întregesc informațiile în domeniul abordat, confirmând prin noi elemente documentare cercetările istorice asupra acestor teme.

Județul TELEORMAN

În după-amiaza zilei de 4 mai, în localul Casei de cultură a sindicatelor din municipiul Tr. Măgurele a avut loc adunarea festivă consacrată aniversării a 50 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. Au participat membrii biroului comitetului județean de partid, ai comitetului executiv al consiliului popular județean, prim-secretari și secretari ai comitetelor orașenești de partid, secretari ai comitetelor comunale de partid, activiști de partid și de stat, conducători de întreprinderi și instituții, fruntași în producție, elevi.

Adunarea festivă a fost deschisă de tovarășul GHEORGHE POPA, prim-secretar al Comitetului municipal Tr. Măgurele al P.C.R., după care s-a dat cuvântul tovarășului MARIN DRĂGAN, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Teleorman al P.C.R., președintele comitetului executiv al consiliului popular județean.

În cadrul amplei expunerii în care s-a referit pe larg la drumul de luptă al P.C.R. de-a lungul celor 50 de ani de existență, tovarășul MARIN DRĂGAN a relevat tradițiile revoluționare ale oamenilor muncii din județul Teleorman, arătând: „Și județul Teleorman, tovarăși, are vechi tradiții socialiste, constituind în anii 1898—1899 un centru puternic al mișcării socialiste agrare. De altfel, în aprilie 1898 a luat ființă la Zimnicea primul club socialist agrar, care număra 500 de membri. În foarte multe comune din Teleorman se semnalează acțiuni ale socialiştilor, fenomene ce se vor intensifica și mai mult după 1900. Într-un anumit sens se poate spune că amploarea mișcărilor țărănești de pe aceste meleaguri, ce au culminat cu epopeea din 1907, se datorește în bună măsură și activității cererurilor socialiste, influenței crescînde a mișcării muncitorești. Deși era un județ slab dezvoltat din punct de vedere industrial, mișcarea muncitorească și socialistă s-a afirmat din timp și cu multă vigoare. Nu e lipsit de interes să amintim că la congresele partidelor muncitorești care au precedat partidul comunist se citează printre reprezentanți și delegații cluburilor muncitorilor din Tr. Măgurele și Alexandria. După 1910 se înmulțesc organizațiile muncitorești în orașele teleormănene. Astfel, în februarie 1911 se pun bazele sindicatului mixt aici, în Turnu-Măgurele, care va organiza în același an sărbătorirea zilei solidarității internaționale a oamenilor muncii sub lozincile: «Trăiască 1 Mai!», «Trăiască socialismul!», «Vrem vot universal!». Același sindicat adresa prin coloanele ziarului «România muncitoare», în 1912, un apel către

toți muncitorii din județ, în care se spunea: «Tovarăși, ca să putem înlătura exploatarea trebuie mai întâi să fim organizați, că numai prin unire frățească se pot înlătura neajunsurile...!». De altfel, în ziarul «Dreptatea» se scria încă din februarie 1899 că «în Teleorman, în Olt, Romanați și Vlașca nu e zi ca să nu se înființeze noi cluburi». În 1911, în orașul Alexandria a luat ființă clubul socialist al meseriașilor, care a desfășurat o intensă activitate până în 1920, an când ceferiștii de la Roșiori au organizat, pe fondul grevei generale, demonstrații, proteste, acte de solidaritate cu întreaga muncitorime românească. Edificatoare pentru amploarea acțiunilor revoluționare este și telegrama trimisă de guvernul lui Averescu în care se spune: «Pentru combaterea comunismului, se dă prefectului județului Teleorman suma de 10 000 de lei».

Încheind, tovarășul Marin Drăgan a subliniat că „este un adevăr recunoscut de întregul popor că nu există bătălie purtată de-a lungul anilor care au trecut de la eliberare, nu există biruință dobândită în acest răstimp, obstacol înlăturat din calea progresului, și au fost destule, în care să nu fie încorporate energia și entuziasmul, eforturile minții și brațelor a nenumărați militanți ai partidului. Conducerea superioară de partid, în frunte cu cel mai iubit fiu al poporului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, desfășoară o activitate rodnică, plină de grijă și răspundere față de prezentul și viitorul patriei, se consultă permanent cu muncitorii, țărani cooperatori, cu intelectualitatea pentru ca planurile elaborate să răspundă nevoilor naționale, să fie produsul muncii și conducerii colective”.

Județul TIMIȘ

În ziua de manifestări organizate în județul Timiș în cinstea aniversării semi-centenarului partidului, un moment remarcabil l-a constituit sesiunea omagială de comunicări științifice organizată de Comitetul județean Timiș al P.C.R., cu concursul Universității din Timișoara, al centrului de cercetări sociale și al școlii de partid din localitate. Sesiunea, desfășurată în zilele de 23 și 24 aprilie 1971, a oglindit preocupările cercetătorilor din domeniul științelor sociale de a pune în valoare noi și noi fapte și momente din inepuizabilul tezaur al istoriei poporului român, al luptei clasei muncitoare și partidului comunist, de a releva experiența P.C.R. în uriașa sa bătălie revoluționară din anii ilegalității și ai construcției socialismului*.

La sesiune au participat cadre de partid și de stat, cercetători din domeniul științelor sociale și vechi militanți ai P.C.R. din Timișoara. În sedința de deschidere, tovarășul MIHAI TELESU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice, a prezentat comunicarea: *Realizări și perspective privind cercetările în domeniul științelor sociale în județul Timiș*, în care a făcut o analiză aprofundată a întregii evoluții a activității de cercetare în domeniul științelor sociale în județul Timiș privită în contextul general al vastei munci ideologice desfășurate sub conducerea partidului. Activitatea de cercetare timișoreană în domeniul social-economic, a arătat tovarășul Mihai Telescu, are vîrsta societății noastre socialiste. Născută odată cu constituirea, în anul 1948, a celor trei catedre de marxism-leninism, în care activau 18 cadre, s-a ajuns astăzi la 16 catedre în instituțiile de învățămînt superior și în școala de partid, cu circa 30 de discipline, în care își desfășoară activitatea didactică și de cercetare peste 270 de cadre. Relevînd rezultatele însemnate obținute în activitatea de cercetare în diferitele domenii ale științelor sociale, apreciînd contribuția cercetătorilor din acest sector la elaborarea unor studii și analize necesare activității de conducere a vieții economice și social-politice, precum și în munca ideologică, primul secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R. s-a referit, totodată, la problemele dezvoltării și largirii cercetării științifice în viitor.

În continuare, lucrările sesiunii s-au desfășurat pe secții.

La secția I au fost prezentate comunicări privind bazele teoretice ale politicii Partidului Comunist Român: *Categoria de experiență socială în concepția P.C.R.* de prof. dr. I. CORNEA, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice, și lector N. PITROP; *Mobilitatea în gândire și acțiune — trăsătură definitorie a P.C.R.* de lector D. PREDA, șeful secției de propagandă a Comitetului județean Timiș al P.C.R.; *Contribuția P.C.R. la dezvoltarea creatoare a științei politice* de lec-

* Informare de William Marin.

tor dr. I. G. MUREȘAN ; *Contribuția P.C.R. la dezvoltarea teoriei marxist-leniniste a alianței muncitorești-fărănești* de conf. dr. I. LUCA ; *Principiile călăuzitoare ale activității P.C.R. în valorificarea culturii* de lector M. TURTOI ; *Raportul dintre politică și umanism în activitatea teoretică a P.C.R. de asistent GABRIELA COLTESCU ; Valori politice în activitatea teoretică și practică a P.C.R. de asistent C. POPETI ; Raportul dintre scop și mijloc în activitatea politică a P.C.R. de asistent N. STANCIU ; Previțiunea științifică în politica P.C.R. de cercetătorii C. DAMIAN, GH. ME- GHÎȘAN și asistent GH. CHIȘU ; Principiile politicii partidului în domeniul literaturii și artei* de prof. LUCIA ZAMFIR, activistă a Comitetului județean Timiș al P.C.R.

În cadrul secției a II-a au fost expuse comunicările : *Semnificația luptei P.C.R. pentru apărarea independenței și suveranității patriei* de conf. dr. TRAIAN BUNESCU ; *Politica P.C.R. privind promovarea emancipării femeii* de conf. G. GOROFRÄNKEL ; *Politica P.C.R. și intelectualitatea* de lector ȘTEFAN CSIKOS ; *Patriotismul socialist și internaționalismul proletar în activitatea teoretică și practică a P.C.R. de lector I. PANDUR ; Schimbări în structura profesională a clasei muncitoare în anii socialismului* de lector V. ȘIPEȚAN, directorul cabinetului Comitetului județean Timiș al P.C.R. ; *Modificări structurale în nomenclatura de cadre a Comitetului județean Timiș al P.C.R. de lectorii E. PALASTI, C. CÎMPEANU și D. PUȘCĂȘ de la Școala de partid Timișoara ; Depășirea spontaneității — coordonată permanentă a activității ideologice a P.C.R. de lector M. TURTOI și asistent N. STANCIU ; Mișcarea de eliberare națională în documentele P.C.R. de asistenții C. STRUNGA și R. DABU.*

Comunicările prezentate în cadrul secției a III-a au avut ca temă generală politica economică a Partidului Comunist Român : *Raportul dintre organizația de partid și conducerea întreprinderilor în procesul stabilirii și aplicării deciziei* de prof. dr. IVAN ZAHIU, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R. ; *Agricultura cooperatistă pe calea modernizării* de lectorii E. ȘIRIANU și I. BABAIȚA ; *Unele aspecte ale corelației dintre intensificarea producției și eficiența investițiilor în agricultura Republicii Socialiste România* de lector GH. TĂNĂSESCU ; *Organizarea pe baze științifice a producției și a muncii — cale de creștere a rentabilității întreprinderilor de industrie locală în județul Timiș* de lector P. ONIȚA ; *Schimbări structurale în industria județului Timiș în anii construcției socialiste și tendințele dezvoltării ei* de I. NICOARĂ, activist al Comitetului județean Timiș al P.C.R., și V. NINI, director al direcției județene de statistică ; *Conceptul de progres tehnic în politica economică a P.C.R. de lector N. IAVORSCHI.*

În cadrul secției a IV-a, consacrată istoriei mișcării muncitorești, au fost prezentate comunicările : *Începuturile mișcării muncitorești din Banat* de conf. dr. I. LUCA și lector GH. RADULOVICI ; *Aspecte ale procesului de clarificare politică și ideologică în Secțiunea București a Partidului Socialist din România în anii 1918—1921* de lector GH. COMLOȘAN ; *Lupta țărănimii din sud-vestul României în anii crizei economice (1929—1933)* de lector ION MUNTEANU ; *Acțiunile greviste ale muncitorilor metalurgiști de la Uzinele Ferdinand-Nădrag-Călan în anii 1935—1940* de lectorii GH. RADULOVICI și E. IELI ; *Lupta comuniștilor bănățeni în anii 1938—1940* de lector GH. OANCEA ; *Contribuții la studiul politicii culturale a P.C.R. în perioada 1934—1940* de prof. MIHAI ZIMAN, activist al Comitetului județean Timiș al P.C.R. ; *Din istoricul luptei pentru făurirea unității mișcării muncitorești* de lector D. ANIȚOIU de la Școala de partid Timișoara ; *Date noi privind rezistența antifascistă sub conducerea P.C.R. în Banat* de lector W. MARIN ; *Aspecte din lupta țărănimii bănățene în anii 1940—1944* de M. TOADERE, cercetător ; *Comuniștii în fruntea eroice apărări a Banatului împotriva invadatorilor hitleriști în septembrie 1944* de lector W. MARIN ; *Din activitatea P.C.R. în organizațiile de masă legale și ilegale* de prof. D. FLOREA. Momente și aspecte ale activității P.C.R. în anii revoluției populare și ai construcției socialiste au fost prezentate în comunicările elaborate de lectorii N. RIGO, E. DRAGUȘ, G. CREȚU și P. HLEBA de la Școala de partid Timișoara.

Cuvîntul de închidere a sesiunii a fost rostit de prof. dr. IVAN ZAHIU, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R.

Județul TULCEA

În ziua de 7 martie a avut loc la Tulcea simpozionul *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești din România.*

În prezența a peste 700 de oameni ai muncii din municipiul și județul Tulcea au vorbit tovarășii : AUGUSTIN DEAC, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., despre *Semnificația istorică a creării P.C.R.*; GEORGETA TUDORAN, cercetător principal, despre *Tradițiile revoluționare ale mișcării socialiste și muncitorești din România*; IONEL NICOLAE, cercetător principal, despre *Activitatea creatoare a P.C.R. în anii edificării socialismului*, și profesor IOSIF COLCER, directorul cabinetului județean de partid, despre *Județul Tulcea în procesul revoluționar, innoitor din țara noastră*.

Județul VASLUI

În ziua de 4 mai a.c. la Vaslui a avut loc adunarea festivă consacrată aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român.

Deschizând adunarea, tovarășul GHEORGHE VUȘDEA a dat cuvîntul tovarășului GHEORGHE TĂNASE, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Vaslui al P.C.R., președintele comitetului executiv al consiliului popular județean, care a vorbit despre importanța istorică a creării Partidului Comunist Român.

În repetate rînduri, expunerea a fost subliniată cu puternice aplauze, cu urale. Se ovationează pentru partid, pentru conducătorul său iubit, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

În ultima parte a expunerii, tovarășul Gheorghe Tănase a arătat : „*Izvorul forței mobilizatoare, al capacității creatoare a partidului îl constituie unitatea și coeziunea rîndurilor sale, ale tuturor comuniștilor în jurul Comitetului Central, în frunte cu secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, a cărei personalitate impulsionează permanent procesul de făurire a socialismului în patria noastră*”.

Încadrați în puternica armată a comuniștilor din întreaga țară, cei 40 000 de membri ai organizației iudeșene de partid Vaslui, continuînd tradițiile de luptă și muncă ale înaintașilor, desfășoară o activitate susținută pentru traducerea în viață a hotărîrilor de partid și de stat.

Iată de ce la această măreață sărbătoare cel mai de preț omagiu pe care-l aducem gloriosului partid al comuniștilor este angajarea noastră totală de a munci cu și mai mult elan pentru înflorirea patriei, pentru bunăstarea și fericirea celor ce muncesc”.

Județul VÎLCEA

În după-amiaza zilei de 3 mai, în sala de festivități a consiliului popular județean a avut loc un simpozion închinat gloriosului jubileu al partidului, inițiat de Comitetul județean Vîlcea al P.C.R. La simpozion au luat parte activiști de partid și de stat, secretari de comitete și organizații de partid din municipiu, conducători de întreprinderi și instituții, ai organizațiilor de masă și obștești, lectori și propa-gandiști, alți oameni ai muncii din Rm. Vîlcea.

Lucrările simpozionului au fost deschise de tovarășul CONSTANTIN MATEI, secretar al Comitetului județean Vîlcea al P.C.R.

Tovarășul PETRE DĂNICA, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Vîlcea al P.C.R., președintele consiliului popular județean, a susținut prima comunicare, intitulată : *Semnificația istorică a creării Partidului Comunist Român în viața poporului nostru*. Vorbitoarea a evocat lupta grea pe care comuniștii au desfășurat-o de-a lungul celor cinci decenii de activitate pentru eliberarea națională și socială, pentru triumful socialismului pe pămîntul României.

În continuare, tovarășul NICOLAE NICOLAESCU, cercetător la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a prezentat comunicarea : *Crearea Partidului Comunist Român și importanța sa istorică*, tovarășul GHEORGHE ȚUȚUI, cercetător principal la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a expus comunicarea : *Partidul Comunist Român în anii revoluției populare*, iar tovarășul GHEORGHE DUMITRAȘCU, director al cabinetului județean de partid, s-a referit, în comunicarea sa, la unele aspecte *Din tradițiile de luptă revoluționară ale mișcării muncitorești și fărâșești din Vîlcea*.

Comunicările prezentate, de o înaltă ținută științifică, au fost audiate cu un viu interes.

Județul VRANCEA

În sala Teatrului de stat din Focșani în ziua de 4 mai a.c. a avut loc adunarea festivă a oamenilor muncii din municipiul Focșani și județul Vrancea consacrată aniversării a 50 de ani de la crearea Partidului Comunist Român. În sală erau prezenți membri ai comitetelor județean și municipal de partid, membri de partid din ilegalitate, membri ai comitetelor executive ale consiliilor populare județean și municipal, activiști de partid și de stat, reprezentanți ai organizațiilor de masă și obștești, conducători de întreprinderi și instituții din întregul județ, oameni ai muncii din întreprinderile și din satele județului, intelectuali.

Adunarea a fost deschisă de tovarășul ZENOVIE MOLDOVAN, prim-secretar al comitetului municipal de partid. În continuare tovarășul SIMION DOBROVICI, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al comitetului județean de partid, a făcut o amplă expunere asupra celor mai importante momente din lupta revoluționară a clasei muncitoare sub conducerea Partidului Comunist Român, a prefacerilor politice, economice și sociale petrecute în viața țării, situind-o astăzi în rîndul națiunilor cu o economie puternică, înfloritoare, România socialistă aflîndu-se în plină ascensiune spre culmile progresului și civilizației. Vorbitoarea s-a referit, de asemenea, la dezvoltarea economică și socială a județului Vrancea în anii socialismului, și în-deosebi după Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român.

„Politica partidului de dezvoltare armonioasă a forțelor de producție pe teritoriul țării a ridicat nivelul economic și standardul de viață al locuitorilor și din județul Vrancea. Pe aceste meleaguri unde se părea că timpul se oprise în loc, socialismul a schimbat fundamental structurile economice, felul de trai al oamenilor. Inapoierea de secole la care regimul burghezo-moșieresc condamnase aceste ținuturi a fost treptat înlăturată, locul ei luîndu-l tot mai mult progresul și bunăstarea. Au fost construite întreprinderi moderne care prelucrează bogățiile naturale ale județului, lemnul și strugurii și alte obiective economice, care fac ca producția industrială din anul 1970 a județului să fie mai mare de zece ori față de cea a anului 1938. Numai în perioada anilor 1966—1970, această producție a crescut cu aproape 42 la sută, iar într-o serie de ramuri, ca de pildă industria chimică, a materialelor de construcții și a confecțiilor, sporul producției a fost de 2 ori și respectiv 3 ori mai mare. În județ se fabrică o gamă largă de produse ca: mobilă, furnire, placaje, parchete, cherestea, vopseluri și cleiuri diferite, tricotaje, confecții, conserve și altele, care în acest an vor avea o valoare de peste 2,1 miliarde de lei.

Agricultura, a cărei pondere în economia județului este destul de însemnată, a urmat și ea în anii socialismului un drum mereu ascendent. Înzestrarea ei cu o puternică bază tehnică-materială, aplicarea an de an a unor cantități sporite de îngrășăminte chimice, creșterea suprafețelor irigate, alături de hărnicia și priceperea celor ce muncesc în acest sector, au făcut ca producțiile vegetale și animale să crească neîncetat, contribuind astfel într-o mai mare măsură la sporirea avuției județului și a bunăstării generale.

Efectele dezvoltării economice se fac simțite în nivelul de viață al oamenilor din județul nostru. Construcțiile de locuințe, de școli, a unor instituții de cultură și de asistență medicală, sporirea veniturilor au pus în valoare pe un plan superior potențele materiale și umane, au deschis omului vrincean noi posibilități de muncă, de creație și de viață de neconceput în vechea orînduire.

Făcînd această scurtă retrospectivă a drumului parcurs, este firesc să stăruim asupra faptului că tot ceea ce s-a realizat se datorește partidului. În preajma măreței sărbători, oamenii muncii din județul Vrancea aduc un cald omagiu Partidului Comunist Român, tuturor militanților săi, care în condiții deosebit de grele nu au precupețit nimic, adeseori chiar viața, pentru a realiza idealurile cele mai scumpe ale clasei muncitoare, ale întregului nostru popor — construirea unei societăți drepte, societatea socialistă, în care toți fiii patriei să se bucure de aceleași drepturi și libertăți.

Ei își exprimă profunda lor recunoștință față de Comitetul Central al partidului, în frunte cu secretarul său general, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, pentru grija ce o manifestă neîncetat față de dezvoltarea țării, față de propășirea ei pe culmile progresului și civilizației, pentru tot ceea ce s-a întreprins și se întreprinde pentru ca oamenii din țara noastră să trăiască mai bine, să se bucure din plin de cuceririle științei și culturii, pentru dezvoltarea multilaterală a personalității umane“.

CALENDAR DE ISTORIE

a mișcării muncitorești din România pînă la crearea Partidului Comunist Român*

Prezentarea principalelor momente ale istoriei mișcării noastre muncitorești și socialiste de la începuturile sale și pînă în anul 1921 evidențiază, pe planuri multiple, formele de manifestare a forței proletariatului, rolul său transformator în întreaga viață social-politică a țării, internaționalismul proletar adînc de care era animată muncitorimea română, creșterea și maturizarea necontenită, de la etapă la etapă, organizatorică, politică și ideologică a mișcării noastre muncitorești, finalizată în făurirea Partidului Comunist Român.

- 1799—17 septembrie.** Lucrătorii de la manufactura de postav din Pociovaliște (lîngă București), în urma acțiunilor întreprinse începînd încă din 1796, reușesc să obțină adoptarea de către autorități a unui incipient regulament de muncă.
- 1804—11 aprilie.** Una dintre primele greve ale muncitorilor din Transilvania — greva minerilor din Băița (județul Hunedoara). În aceeași perioadă, acțiuni similare pentru mărirea salariilor și îmbunătățirea condițiilor de muncă și aprovizionarea cu alimente au avut loc și la întreprinderile miniere din Cojocna (județul Cluj), Ocna Sibiului, Zlatna etc.
- 1820—11 decembrie.** Muncitorii metalurgiști și minieri din Zlatna au declarat grevă din „cauza cîștigului prea mic și insuficient nevoilor traiului”.
- 1830—11 mai.** „Curierul românesc” publică un plan de organizare a unui așezămint agricol în jurul Bucureștiului, după tipul apropiat al falansterelor fourieriste, care urma să fie generalizat în Țara Românească. Este prima încercare pe linia căutărilor socialist-utopice din țara noastră.
- 1833—25 aprilie.** Teodor Diamant tipărește broșura Către prietenii libertății, dreptății și ordinii, un adevărat apel-manifest, în care își expune concepția, de esență socialist-utopică, asupra organizării unei societăți lipsite de exploatare.
- 1833 — septembrie.** Lucrătorii de la ocnele de sare din Țara Românească și Moldova reușesc să impună adoptarea unui statut care reglementează raporturile de muncă.
- 1835 — martie.** Teodor Diamant pune bazele falansterului de la Scăeni-Prahova. Colonia, formată din peste 100 de persoane: țărani, meseriași, foști militari, slujitori ai clerului, agronomi însărcinați cu îndrumarea muncii, reprezenta o colectivitate de producție și de consum cu condiții de locuit, de lucru, de viețuire superioare satelor din jur. Ziua de muncă era de 8 ore, iar repartitia produselor rezultate din munca prestată se făcea

* Material realizat de Ion Iacoș.

după principiul contribuției fiecăruia la obținerea produsului general pe întreaga colonie. După o existență de un an și jumătate, falansterul — această încercare utopică de făurire a unor rînduiri sociale mai bune — este dizolvat de autorități la 30 septembrie 1836.

1846. Se creează Asociația de întrajutorare a lucrătorilor tipografi din Brașov.

1848 — 15/27 iunie. Adunarea maselor populare de pe Cîmpia Libertății de la Filaret proclamă abolirea servituților feudale și aprobă libertățile burghezo-democratice înscrise în constituție. Lucrătorii din București se alătură mulțimii, manifestînd pentru dreptate și libertate. Cu acest prilej, C. A. Rosetti împreună cu lucrătorii tipografi au tipărit și difuzat la fața locului proclamația de la Islaz și manifeste revoluționare.

19 iunie/1 iulie. Masele populare din București resping complotul contrarevoluționar, reprezentanți ai clasei muncitoare în devenire plătind cu prețul singelui (7 morți și 10 răniți) ridicarea la luptă pentru apărarea libertăților democratice.

22 iunie. Lucrătorii de la Ocnele Mari, cuprinși de un puternic spirit înnoitor, în urma proclamării constituției revoluționare de la Islaz, se agită pentru impunerea de revendicări economice.

18 iulie. Ucenicii de toate meseriile din București adresează guvernului provizoriu al Țării Românești un memoriu, prin care cer reglementarea angajării, învățarea meseriei, desființarea bătaii și luarea de măsuri pentru dezvoltarea meșteșugurilor.

August. Ion Ionescu de la Brad publică mai multe articole prin care justifică revoluțiile sociale ca element de progres în societățile cu clase antagoniste și dezvoltă concepțiile socialist-utopice cu privire la proprietatea colectivă, la dreptate și egalitate socială.

1850. Nicolae Bălcescu publică, la Paris, în revista „România viitoare” studiul *Mersul revoluției în istoria românilor*, în care analizează geneza și cauzele revoluției române de la 1848 și jalonează perspectivele procesului revoluționar în țările române.

1855 — 5 august. Calfele de șepcari din București, în urma consfăturilor avute și a unor demersuri către autorități, trec la formarea unei organizații profesionale sub denumirea de „Casa de ajutor a obștii călților de șepcari”, care „să slujească drept ajutor la întîmplări extraordinare, precum boale, încetări din viață și altele”. Este una dintre primele organizații profesionale ale lucrătorilor din țara noastră.

1857 — iulie. Se înființează Asociația de ajutor reciproc a minerilor din Moldova Nouă, care, prin memoriul înaintat guvernatorului Banatului Timișean, cer reglementarea muncii și a salariilor. Pentru prima oară, o societate, în numele muncitorilor, expune un program de revendicări minime, solicitînd rezolvarea lor de către autorități.

1858 — 24 august. Se înființează Asociația lucrătorilor tipografi din București. Este primul statut din istoria organizațiilor noastre muncitorești în care, alături de scopul organizației, se definesc modalitățile de funcționare ale societății, de alcătuire a organelor sale conducătoare, cotele lunare, rolul adunărilor generale etc.

1859 — 21 mai. Petru Poni scrie articolul *Comuniștii în „Tribuna română”* (Iași). Sînt expuse ideile programatice socialiste, care începeau să fie răspîndite și în România. Socialismul viza, după cum scria Poni, „egalitatea absolută a stărilor sociale”, necesitatea căderii vechii societăți prin „negarea principiului proprietății”.

- 1862 — 6 mai.** Greva ucenicilor de la tipografia statului „Nifon” din București. Pentru prima oară apare menționată documentar participarea ucenicilor la mișcarea grevistă.
- 1864 — 28 septembrie.** Se pun bazele Asociației Internaționale a Muncitorilor. Ideile socialismului științific, expuse cu foarte multă claritate de Marx și Engels în Manifestul Partidului Comunist și în alte lucrări cu caracter teoretic, încep să pătrundă în gândirea social-politică românească, ele căpătînd extindere în timpul existenței și activității Internaționalei I. Reprezentanți ai intelectualilor democrați și ai muncitorilor români, ca : Mircea Rosetti, Vasile Conta, Zamfir Arbore, Carol Farcaș, Gheorghe Ungureanu, au făcut parte din secții ale primei Internaționale, devenind propagatori ai marxismului.
- 1865 — 1 august.** Apare la București „Tipograful român”, primul organ de presă muncitoresc. Ulterior au mai apărut „Analele tipografice” (1869), „Uvriatul” (1872), „Lucrătorul român” (1872), care publicau articole despre condițiile grele de muncă și de viață ale lucrătorilor și abordau probleme ale organizării proletarietului.
- 1868 — 15 mai.** Greva muncitorilor de pe șantierul liniei ferate Simeria-Petroșani pentru majorarea salariilor. De teama extinderii conflictului și asupra celorlalte categorii de lucrători, autoritățile din Hunedoara au dispus trimiterea la fața locului a forței armate.
- Septembrie.** Greva muncitorilor din portul Brăila. Pentru aducerea la supunere a lucrătorilor, se folosește forța armată, operîndu-se arestări în rîndurile capilor greviști.
- 11 octombrie.** Se înființează, sub conducerea lui Carol Farcaș și Gheorghe Ungureanu, Asociația generală a lucrătorilor din Timișoara, secție a Internaționalei I. Asociația, care își desfășura activitatea pe baza unui statut propriu, avea subsecții afiliate la Sibiu, Arad, Reșița și Anina.
- 1871.** Iau ființă la București și Iași, iar mai apoi la Ploiești și în alte centre ale țării primele cercuri socialiste care grupau intelectuali aderenți la diferite nuanțe de socialism. Între membrii de frunte ai acestor cercuri se aflau Eugen Lupu, V. G. Manicea, I. Stăuceanu, cărora li s-au alăturat în anii 1874—1875 Nicolae Codreanu, C. Dobrogeanu-Gherea, Zamfir Arbore, A. S. Trușcă etc.
- 18 martie.** Se proclamă Comuna din Paris, primul stat proletar din lume. Văzînd în existența și opera istorică a Comunei mlădițe ale unei societăți mai drepte, numeroși români, animați de idealurile de libertate și dreptate socială, au luptat pe baricadele Comunei, numele lor rămînînd înscrise între cele ale eroicilor comunarzi : Ioan Cernătescu, Constantin Haralambie, Gheorghe Rojniță, Alexandru Cociu, Mircea Rosetti, Mihai Georgescu, Dimitrie Dobrescu și alții. Comuna a întărit încrederea militanților noștri socialiști în ideile marxiste, mișcarea muncitorească din România încorporînd organic sărbătorirea acestui măreț eveniment în tradițiile ei de luptă.
- 19 decembrie.** Revista „Familia” publică articolul Carolu Marx — președintele Internaționalei, în care evidențiază rolul lui Karl Marx în întemeierea Asociației Internaționale a Muncitorilor.
- 1872 — aprilie.** Are loc procesul intentat de autoritățile maghiare membrilor de frunte ai Asociației generale a muncitorilor din Timișoara.
- 3 august.** Greva muncitorilor de la Regia monopolului statului din București contra reținerilor abuzive din salarii, pentru mărirea acestora.

- 4—7 septembrie.** Congresul Internaționalei I de la Haga. Carol Farcaș a luat cuvîntul, în mai multe rînduri, asupra regulamentului de organizare a Internaționalei în noile condiții de după Comuna din Paris. A votat, alături de Marx și Engels, rezoluțiile supuse dezbaterii.
- 1 octombrie.** Se înființează la București Asociația generală a lucrătorilor din România, care își propunea, pentru prima dată, să unească pe scară națională lucrătorii din țara noastră. Apreciind acest act, ziarul „Uvrieturul” scria că el reprezintă „ziua aceea ce nu ni se poate șterge din memorie niciodată, ziua cînd pentru prima oară lucrătorii de toate profesiile își întind mîna de înfrățire și egalitate în scop salutar, ziua cînd trebuie să salutăm cu cea mai mare fericire unirea tuturor lucrătorilor”.
- 1873 — martie.** Mișcarea muncitorilor din Giurgiu împotriva introducerii unor taxe împovărătoare și a numirii vătafilor, unelte ale patronilor. Conflictul s-a soldat cu morți și răniți în urma ciocnirii dintre armată și greviști.
- Iunie.** Se formează Societatea „Unirea” a lucrătorilor constructori români din București. Societatea constructorilor își propunea să formeze lucrători calificați în ramura construcției prin înființarea unei școli speciale, să creeze un fond bănesc care să permită luarea unor lucrări în antrepriză, excluzînd intermediarii spoliatori. Este prima acțiune de gen cooperatist din țara noastră.
- 1875 — 1 martie.** Se pun bazele Asociației de educație muncitorească din Turnu-Severin. Cei 150 de membri ai societății s-au angajat să lupte pentru „cauza noastră dreaptă”, considerînd ca îndatorire principală „să contribuie la răspîndirea luminii într-o țară unde... clasa stăpînitoare despoaie bietul popor”.
- 1877 — 9 mai.** Dobîndirea independenței de stat a României. Poziția muncitorimii față de evenimentele de răscruce petrecute în viața poporului român este exprimată prin participarea directă pe front, sprijinul material acordat atît individual cît și de organizațiile profesionale sau de cercurile socialiste.
- 14 mai.** Scrisoarea lui Nicolae Codreanu, care reflectă preocuparea socialiștilor pentru participarea la lupta de independență a poporului român: „M-am gîndit și eu neapărat despre ceea ce trebuie să fac în împrejurările de față ale țării noastre, în ce chip să mă arăt că sînt vrednic de un adevărat fiu al națiunii române; de aceea iată că m-am hotărît să părăsesc pentru cîtva vreme serviciul de medic de plasă și să intru în campanie ca medic ambulant”.
- 26 mai.** Apare la București gazeta „Socialistul”, primul organ al cercurilor socialiste din România.
- 6 iunie.** Societatea „Unirea” a lucrătorilor constructori români oferă sume bănești pentru înzestrarea armatei.
- 1 septembrie.** Lucrătorii cizmari din București organizează subscripții bănești destinate ajutorării soldaților români răniți în războiul de independență.
- 25 septembrie.** Lucrătorii din gara Turnu-Severin oferă contribuția lor bănească pentru sprijinirea războiului de independență.
- 1878 — 16 ianuarie.** Scrisoarea lui A. S. Trușcă către Nicolae Codreanu în legătură cu căile și metodele pe care urmau să le folosească în munca de propagare a ideilor socialiste în România.
- 1 septembrie.** Scrisoarea lui Nicolae Codreanu adresată doctorului Nicolae Russel în legătură cu necesitatea creării în România a unui partid socialist.

- 28 decembrie.** Scrisoarea trimisă de Nicolae Codreanu lui N. Russel privind proiectele de statut ale unei „Societăți social-democratice românești“.
- 31 decembrie.** Încetează din viață militantul socialist Nicolae Codreanu. În-mormântarea, care are loc la 3 ianuarie 1879, se transformă într-o adevărată manifestare de afirmare a principiilor socialiste, ateiste. Ziarul „Românul“ publică, sub titlul Libertatea conștiinței, protestul unui grup de socialiști împotriva măsurii abuzive a autorităților de a interzice manifestația.
- 1879 — 25 februarie.** Proces-verbal ce concluzionează dezbaterile ședințelor cercurilor socialiste din București și Ploiești relativ la problemele programatice și organizatorice care frământau pe socialiștii români.
- August.** Se înființează Societatea „Deșteptarea“, organizație de clasă a lucrătorilor tipografi din București.
- Septembrie.** Apare, sub conducerea cercului socialist ieșean, gazeta „Besarabia“, care propagă ideile socialiste în rândurile intelectualilor și ale muncitorilor.
- Octombrie.** La Iași are loc consfătuirea cercurilor socialiste din România în vederea concentrării forțelor revoluționare. Dezbaterile însuflătoare au ajutat la clarificarea punctelor de vedere, la stabilirea unor principii de tactică care să ducă la dezvoltarea propagandei atât în mediul tineretului studios cât și printre muncitori. Cu acest prilej au fost discutate un proiect de program, o schiță orientativă privind activitatea socialistă în România, înțeleasă ca o mișcare socială, cât și o platformă de revendicări de ordin economic, politic, intelectual-moral etc.
- 1880 — iulie.** Se înființează Societatea „Unirea“ a lucrătorilor tipografi din Iași, organizație bazată pe principiile luptei de clasă și internaționalismului proletar.
- August.** Apare Un studiu psihiatric urmat de câteva comentarii asupra ideilor sănătoase, de dr. N. Russel, document programatic de început al mișcării socialiste din România.
- 26 octombrie.** Apare la București gazeta „Înainte“, organ democratic-socialist și al proletariatului român. Este prima publicație care abordează într-o manieră directă probleme ale muncitorimii și publică articole cu referiri la Manifestul Partidului Comunist.
- Decembrie.** Sub conducerea lui C. Dobrogeanu-Gherea apare la București revista „România viitoare“, care a avut un rol important în procesul de clarificare ideologică pe linie marxistă a mișcării noastre socialiste. Pentru prima oară apar fragmente din Capitalul lui Karl Marx ediția franceză. Referindu-se la procesul de transformare a proprietății private în proprietate colectivă, gazeta precizează că aceasta va avea loc nu „prin cursul orb și fatal al lucrurilor, nu prin evoluțiune, ci prin revoluțiune“.
- 1881 — 18 martie.** Aniversarea a 10 ani de la Comuna din Paris. Cercul socialist din Iași a considerat momentul oportun pentru activizarea muncii politice, în sensul imprimării acesteia unui caracter mai larg, de masă. Guvernul român a interzis orice manifestare. Organizatorii au fost arestați, iar unora ca Ioan și Gheorghe Nădejde, C. Mille, Al. Bădărău li s-a intentat proces, fiind excluși din învățământ.
- 1 iulie.** Apare la Iași „Contemporanul“, revistă politică, culturală, științifică, literară, care a jucat un important rol în viața spirituală a societății românești. Marele merit al revistei este formularea, pe baza socialis-

mului științific, a unor idei proprii pentru explicarea adevăratelor cauze ale situației în care se aflau masele populare din România.

- 1883 — 1 februarie.** Apare la Paris și apoi la Bruxelles, din inițiativa unui grup de socialiști români, revista „Dacia viitoare”, care a avut o importanță deosebită în afirmarea principiilor socialiștilor români față de desăvârșirea statului național unitar. Revista s-a ridicat în apărarea principiilor marxiste, polemizând cu ziarele burgheze din România, care căutau să discrediteze mișcarea socialistă.
- 14 martie.** Încetează din viață marele dascăl al proletariatului Karl Marx. Revista „Dacia viitoare” publică un articol omagial.
- 15 aprilie.** Se publică scrisoarea-pamflet a lui C. Dobrogeanu-Gherea, un adevărat rechizitoriu la adresa lui Ion C. Brătianu, în coloanele revistei „Emanciparea”, sub titlul Un răspuns d-lui prim-ministru I. C. Brătianu la discursurile sale de la Craiova și sala Ateneului în privința proprietății în care se expun elementele principale ale viitorului program socialist din 1886. Tot în această revistă apar, în traducerea lui Anton Bacalbașa, primele două capitole din Capitalul lui K. Marx.
- 1884 — 10 aprilie.** Apare „Revista socială”, primul organ teoretic marxist din țara noastră. În afara publicării unor fragmente din lucrările lui Marx și Engels, revista întreprinde, prin pana lui C. Dobrogeanu-Gherea, un studiu privind aplicarea socialismului științific la condițiile românești. Amintim studiile : Karl Marx și economiștii noștri, Robia și socialismul, Liberalii, ideologi-utopiști față cu socialiștii.
- 23 iulie.** Se înființează Societatea lucrătorilor căruțași din portul Brăila, avînd în frunte pe A. Thanu. Societatea a organizat și condus lupta grevistă a celor 1 200 de lucrători îndreptată împotriva vătăfilor.
- 1885.** Se publică în limba română lucrarea lui F. Engels Originea familiei, a proprietății private și a statului mai întii în coloanele revistei „Contemporanul” și apoi sub formă de broșură.
- 1886 — mai.** Apare studiul lui C. Dobrogeanu-Gherea intitulat Ce vor socialiștii români ?, primul program marxist, care preciza ce este socialismul științific, superioritatea sa față de celelalte concepții social-politice și, mai presus de orice, se argumenta rolul ideilor marxiste de înarmare a proletariatului în vederea luptei sale pentru transformarea revoluționară a societății, pentru înfăptuirea societății socialiste, menționîndu-se ideea dictaturii proletariatului ca formă de stat pentru trecerea la socialism.
- 1887 — octombrie.** Iau ființă la București și Iași cercuri muncitorești, primele organizații cu caracter politic ale clasei muncitoare, care au recunoscut drept călăuză programul socialist din 1886, marcînd astfel începutul procesului de unire a mișcării muncitorești cu socialismul științific.
- 19 noiembrie.** Se înființează Societatea generală a lucrătorilor în fier și lemn din București, care cuprindea peste 1 000 de membri.
- Decembrie.** Iau ființă, sub îndrumarea cercului muncitorilor, primele asociații de clasă în rîndurile țăranilor din jurul Iașului (Nicolina și Tătărași), cuprinzînd peste 700 de membri.
- 1888 — 4 ianuarie.** În scrisoarea adresată socialiștilor români, publicată în revista „Contemporanul”, F. Engels scria : „Cu mare plăcere am văzut că socialiștii din România adoptă, în programul lor, principiile de căpetenie ale teoriei care a izbutit a aduna într-un mănunchi de luptători

mai pe toți socialiștii din Europa și America — e vorba de teoria prietenului meu, răposatul Karl Marx”.

Ianuarie-octombrie. Primii socialiști în parlamentul României. Alegeri parlamentare parțiale la 23-25 ianuarie, în urma cărora V. G. Morțun a fost ales deputat de Roman la colegiul III. Între 12 și 14 octombrie același an, au avut loc noi alegeri, în urma cărora V. G. Morțun a fost ales deputat de Roman la colegiul II, iar Ioan Nădejde deputat de Iași la colegiul III.

9 aprilie. Ziarul „Desrobirea” publică manifestul Cercului muncitorilor din București, în care acesta își exprimă solidaritatea cu puternicele răscoale țărănești care aveau loc în țară și în care condamnă clasele exploatare pentru măsurile represive luate împotriva răsculaților.

13 august. Izbucnește greva celor 850 de muncitori de la Atelierele centrale ale căilor ferate din București. Societatea generală a lucrătorilor în fier și lemn, sub îndrumarea Cercului muncitorilor din București, organizează și conduce greva lucrătorilor ceferiști; se alege un comitet de grevă, având în frunte pe Constantin Olcescu. Au loc acțiuni de solidarizare organizate de muncitori din București cât și greve de simpatie declarate de ceferiștii din Galați și Pașcani.

1889 — 14 iulie. Se deschide, la Paris, Congresul de constituire a Internaționalei a II-a în prezența delegaților din 20 de țări. Mișcarea noastră muncitorească a fost reprezentată de o delegație formată din C. Mille, D. Voinov, I. Mani, E. Racoviță, I. Procopiu.

1890 — 5 februarie. Se face un pas înainte pe linia organizării politice a clasei muncitoare prin transformarea Cercului muncitorilor din București în Clubul muncitorilor. Clubul își propunea să servească drept „simbu-rele în jurul căruia să se grupeze toate puterile partidului muncitorilor”. La scurtă vreme s-au creat cluburi muncitorești la Roman, Botoșani, Ploiești, Galați, Iași, Turnu-Severin, Bacău etc.

25 februarie. Clubul muncitorilor din București editează ziarul „Munca”, care va juca un rol deosebit în propagarea ideilor marxiste, în dezvoltarea conștiinței de clasă a muncitorimii, în organizarea proletariatului din țara noastră.

1 Mai. Se sărbătorește pentru prima dată în țara noastră Ziua solidarității internaționale a oamenilor muncii. În București, la întrunirea publică organizată pe dealul Filaretului, au participat peste 5 000 de persoane, care au demonstrat cu drapele roșii pe care era înscrisă lozinca celor 8 ore de muncă. Întruniri asemănătoare au mai avut loc la Galați, Timișoara, Arad, Ploiești, Brașov, Bacău etc.

18 iunie. Grevă generală a celor 1 200 de mineri români și maghiari din Dognecea, Moravița și Vașcău pentru ziua de muncă de 8 ore, respectarea demnității omenești, acordarea unei zile de repaus săptămânal. Grevă a durat o lună de zile, încheindu-se cu rezultate parțial favorabile muncitorilor.

Decembrie. În orașele Brașov, Arad, Cluj, Reșița, Timișoara se creează organizații locale ale Partidului social-democrat, care aduc o contribuție la dezbaterile problemelor economice, sociale și politice ale clasei muncitoare.

1891 — 16-23 august. Are loc Congresul de la Bruxelles al Internaționalei a II-a, la care din partea țării noastre a participat o delegație formată din C. Mille, G. Diamandi, I. Radovici, D. Țăranu. În cadrul lucrărilor, delegația română a prezentat un amplu raport despre situația mișcării muncitorești de la noi și a ridicat problema extinderii activității socialiste în mediul țărănesc.

Decembrie. Apare la Iași revista „Critica socială”. Revista a publicat prefața la ediția engleză a lucrării lui F. Engels Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință cit și fragmente din lucrările Situația clasei muncitoare din Anglia, Anti-Dühring, Ludwig Feuerbach și sfârșitul filozofiei clasice germane și altele; în paginile sale au fost inserate articole elaborate în spirit marxist de Raicu Ionescu-Rion (Idealismul și materialismul economic, Sociologia burgheză față de teoria luptei de clasă) și de C. Dobrogeanu-Gherea (Anarhia cugetării, Rolul păturii culte în transformările sociale).

1892 — 2 mai. În adunarea Clubului muncitorilor din București se adoptă hotărîrea de principiu pentru convocarea congresului de creare a primului partid politic al clasei muncitoare.

28 noiembrie. Greva celor 5 000 de mineri din bazinul Aninei, declarată pentru mărirea salariilor, îndepărtarea unor funcționari abuzivi etc. Auto-ritățile au concentrat masive forțe represive care au dus la înăbușirea luptei.

Noiembrie. Apare în limba română Manifestul Partidului Comunist, tradus de Panait Mușoiu și tipărit la Iași, în tipografia „Miron Costin”.

13 decembrie. Se publică Proiectul de program al Partidului Social-Democrat Român. Dezbateră amplă și multilaterală a problematicii congresului în rîndurile muncitorilor, în organizațiile politice și profesionale, în presă a constituit trăsătura caracteristică a pregătirii mărețului act din istoria mișcării noastre muncitorești — constituirea primului său partid politic.

1893 — 31 martie-3 aprilie. Lucrările congresului de constituire a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România. Au participat 54 de delegați, reprezentînd organizațiile politice și profesionale din toată țara. Congresul a dezbătut și adoptat programul și statutul partidului, a votat rezoluții privind organizarea muncitorilor în sindicate, tactica partidului față de alte partide politice, ziarul partidului; au fost alese organele centrale ale partidului. Congresul a fost salutat de reprezentanți ai organizațiilor socialiste din Bulgaria și Franța; au fost primite telegrame și scrisori de salut din partea organizațiilor muncitorești din Austria, Germania, Franța, Italia, Rusia, Spania. Programul adoptat de congres sublinia rolul istoric al clasei muncitoare în transformarea revoluționară a societății, afirma, pentru prima dată în istoria României, necesitatea luptei pentru desființarea proprietății private asupra mijloacelor de producție și prefacerea lor în proprietate socială, pentru „distrugerea societății burgheze și întemeierea societății socialiste”.

6—13 august. Congresul Internaționalei a II-a de la Zürich. Din partea mișcării noastre muncitorești a participat o delegație formată din C. Dobrogeanu-Gherea, C. Mille, I. Digrin, I. Radovici, Gr. Panaitescu, care, în raportul prezentat, a argumentat din nou necesitatea dezbaterii problemei agrare, care a devenit de atunci un obiectiv important al preocupărilor mișcării socialiste internaționale.

Septembrie. Crearea Sindicatului lucrătorilor zidari și lemnari din Galați. Înființarea P.S.D.M.R. a accelerat procesul de transformare a asociațiilor profesionale în organizații bazate pe principiul luptei de clasă, în sindicate. Între organizațiile profesionale sindicale, de clasă, create în acea vreme, menționăm: Sindicatul general al lucrătorilor brutari din Brăila, Societatea muncitorilor din Iași, Sindicatul breslei franzelarilor din București, Sindicatul lucrătorilor curelari și cizmari din Galați, So-

cietatea „Egalitatea“ a lucrătorilor cizmari din București, Societatea „Înfrățirea“ a muncitorilor din Piatra Neamț.

21 decembrie. La Geneva se deschide Congresul internațional al studenților socialiști, la lucrările căruia au participat 250 de delegați din Germania, Belgia, Italia, Rusia, Elveția, Bulgaria etc. Mișcarea socialistă din România a fost reprezentată de o delegație formată din Emil Racoviță, Ștefan Irimescu, George Diamandi, care a avut un rol însemnat în condamnarea curentului anarhist.

Decembrie. Apare, la București, revista „Literatură și știință“, sub redacția lui C. Dobrogeanu-Gherea. Revista continuă preocupările „Contemporanului“, promovind materialismul militant.

1894 — 6-7 ianuarie. Se desfășoară lucrările Congresului socialist al muncitorilor din Ungaria, ținut la Arad. Au participat 41 de delegați din Transilvania, care au dezbătut probleme organizatorice și politice ale partidului, ziua de 1 Mai etc. Congresul a hotărât înființarea Partidului muncitoresc social-democrat și a adoptat statutul partidului, fapt care a însemnat o victorie a principiilor de clasă și internaționaliste.

20-22 aprilie. Congresul al II-lea al P.S.D.M.R., la care au participat 94 de delegați. Au fost discutate și adoptate hotărâri importante privind: propaganda în rândurile țărănimii muncitoare și organizarea cluburilor socialiste la sate, organizarea femeilor muncitoare, reglementarea raporturilor de muncă dintre lucrători și patroni, ziua de 1 Mai, gazeta zilnică a partidului etc.

6 august. Participarea P.S.D.M.R. la alegerile comunale, care a demonstrat utilitatea campaniei partidului pentru votul universal, pentru propaganda socialistă în rândurile maselor populare.

2 noiembrie. Apare „Lumea nouă“, organ zilnic al P.S.D.M.R., tribună activă de luptă pentru apărarea intereselor economice, politice, sociale și culturale ale clasei muncitoare din țara noastră, pentru întărirea organizatorică și politică a partidului, a sindicatelor muncitorești, pentru popularizarea ideologiei marxiste.

1895 — 4-5 aprilie. Congresul al III-lea al P.S.D.M.R., la care participă 91 de delegați. Congresul a analizat problema organizării interne a partidului, punând accentul pe promovarea unei discipline de partid, a unei structuri organizatorice mai corespunzătoare sarcinilor de luptă ale clasei muncitoare, pe necesitatea întăririi democrației interne de partid. S-au dezbătut, de asemenea, tactica electorală a partidului, lupta pentru votul universal.

25 mai. Se constituie Liga votului universal. În acțiunea sa permanentă pentru dobândirea votului universal, P.S.D.M.R. a căutat să-și alieze unele grupări și reprezentanți ai burgheziei care aveau o orientare democratică. Într-un apel al ziarului „Lumea nouă“ se arăta: „Noi cerem chemarea națiunii întregi la viață politică, fiind convinși că numai reforma legii electorale, prin introducerea votului obștesc, direct și egal pentru toți, va lumina poporul și, interesându-l la viața politică a țării, îi va da conștiința patriotismului și a demnității naționale“.

5 august. Încetează din viață marele dascăl al proletariatului Friedrich Engels. Gazetele „Lumea nouă“, „Lumea științifică și literară“ publică mai multe articole asupra vieții și operei lui Engels.

1896 — 26 martie. Greva muncitorilor de la Fabrica de cherestea „Goetz“ din Galați, care a durat o lună de zile. Societatea muncitorilor, cea mai puternică organizație profesională din localitate, a dat un sprijin substanțial greviștilor, atât în organizarea acțiunilor cât și în sprijinirea lor ma-

terială. În toată țara s-au organizat ample acțiuni de solidaritate cu greviștii.

- 8 decembrie.** Are loc Conferința organizațiilor profesionale din București, la care s-a hotărât înființarea Uniunii sindicatului breslelor ca for conducător și centralizator al sindicatelor. În cadrul discuțiilor s-au impus necesitatea organizării muncitorilor, întărirea caracterului de clasă al organizațiilor profesionale, îmbinarea luptei economice cu cea politică, coordonarea tuturor acțiunilor la nivel național, sub îndrumarea partidului clasei muncitoare.
- 1897 — 20 ianuarie.** Izbucnește greva minerilor din Anina împotriva modificării, în sens reacționar, a statutelor Casei de ajutorare și pensionare. Cu acest prilej, muncitorii organizează o manifestație în fața Direcției minelor; autoritățile deschid focul, fiind uciși 10 mineri și alți mulți răniți. Se instituie o adevărată stare de asediu.
- 16 februarie.** Se înființează Clubul muncitorilor plugari din comuna Bucești (județul Tecuci), în al cărui act constitutiv se specifică: „Am hotărât că, întrucât privește apărarea și urmărirea drepturilor noastre, ne unim în totul cu vederile Partidului social-democrat din România, ale cărui statute privitoare la cluburi le aprobăm”. Mișcarea de organizare a țărănimii va căpăta un caracter larg, numărul cluburilor socialiste la sate trecând peste 300, ceea ce va declanșa în 1899 măsuri represive din partea guvernanților.
- 6 aprilie.** Pentru prima oară apare numele lui Vladimir Ilici Lenin în publicații socialiste românești. Gazeta „Mișcarea socială” face cunoscute opiniei publice măsurile teroriste luate de țarism împotriva mișcării revoluționare din Rusia și amintește despre deportarea în Siberia a unui grup de tineri revoluționari — între care Vladimir Ilici Ulianov — care formau nucleul Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare.
- 14—16 aprilie.** Congresul al IV-lea al P.S.D.M.R. Cu acest prilej, ziarul „Lumea nouă” scria, referindu-se la cei 78 de delegați: „Dacă pînă acum am avut congrese cu delegați mulți și buni pricepători ai socialismului, n-am avut însă niciodată un element muncitor atît de numeros și atît de conștient. Faptul că în congres pătrunde acest element, faptul că prin acest chip participă direct la discutarea chestiilor care-i privesc și că, prin urmare, își pot spune singuri durerile și căuta lucrurile nu-i lipsit de importanță pentru dezvoltarea socialismului românesc”.
- 1898 — 7-9 aprilie.** Congresul al V-lea al P.S.D.M.R. Au participat 46 de delegați, care au dezbătut problema organizării și tactica electorală a partidului, întărirea organizațiilor profesionale, „organizarea muncitorilor fiind îndatorirea principală a socialiștilor și a partidului socialist...” Referitor la propaganda socialistă la sate, s-a hotărât ca partidul „să se pună în legătură cu diferite elemente socialiste, țărănești și să caute mijloace pentru răspîndirea broșurilor și ziarelor socialiste la sate”.
- 30 decembrie.** Începe greva generală a lucrătorilor tipografi din București, care s-a bucurat de o largă solidaritate din partea muncitorilor din Capitală, Iași, Ploiești și alte centre din țară, ca și din partea unor organizații muncitorești din străinătate.
- 1899 — 20-22 aprilie.** Lucrările Congresului al VI-lea al P.S.D.M.R., la care au participat 43 de delegați. A avut loc delimitarea socialismului marxist, radical de socialismul mic-burghez. Lideri de concepție socialist-reformistă au părăsit partidul, cauzînd o yremelnică dezorganizare, dar și o eliberare a partidului de concepții care nu mai răspundeau noii epoci.

- Aprilie-mai.** Ziarul „Lumea nouă“ în articole ca : Sîntem și rămînem, Partidul muncitorilor, Trăiască socialismul și altele exprimă concludent căile de întărire a partidului pe baza luptei de clasă, care constituie piedestalul teoriei socialiste. „Partidul socialist — sublinia ziarul — este și va trebui să rămînă un partid al clasei muncitoare, luptînd neconținut în contra tuturor partidelor clasei stăpînitoare... Muncitorimea conștientă și toți prietenii adevărați socialiști din pătura cultă nu vor putea primi ca Partidul socialist să se transforme în partid burghezo-naționalist“.
- 7 iunie.** În gara Slatina au loc ciocniri violente între țărani răsculați și forțele represive, soldate cu morți și răniți din partea țăranilor. Mișcarea socialistă a luat poziție hotărîtă contra reprimării țărănimii răsculate.
- 29 iunie.** Conferința socialistă restrînsă din București a reprezentanților socialiști, care la congresul din aprilie s-au manifestat pentru existența și activitatea Partidului socialist. În cadrul discuțiilor s-au relevat necesitatea întăririi sindicatelor muncitorești, îmbinarea acțiunii economice cu cea politică, continuarea activității în rîndurile țăranilor și s-a hotărît ca ziarul „Lumea nouă“ să fie scos, în continuare, ca „organ al partidului muncitorilor“.
- 1900 — 20 februarie.** Are loc, la chemarea Clubului muncitorilor, întrunirea muncitorimii Capitalei ca semn al afirmării și continuării mișcării muncitorești. Telegramele primite de la diferite organizații din țară exprimau adevărată la hotărîrea Clubului muncitorilor din București. În telegrama muncitorimii din Pașcani, de pildă, se spunea : „Salutăm inițiativa de protestare ; mișcarea socialistă a trăit, trăiește și va trăi. Sus inimile ! Trăiască socialismul român !“.
- 16 aprilie.** În manifestul de 1 Mai adresat muncitorimii din România, semnat în numele partidului muncitorilor de Comitetul executiv al Clubului muncitorilor din București, se lansează chemarea : „Înainte pentru organizarea muncitorilor !“
- 1 mai.** Au loc întruniri și manifestații impunătoare la București, Galați, Brașov, Ploiești, Arad. Ziarele „Adevărul“, „Universul“, „Românul“, alături de organul muncitoresc „Lumea nouă“, au subliniat semnificația politică a manifestației de 1 Mai din acel an nu numai ca o afirmare viguroasă a mișcării muncitorești, dar și ca un simbol al libertății și dezrobirii.
- 1901 — 3 iunie.** Apare gazeta „Apărătorul“, organ al muncitorilor fără lucru, care constituie un indiciu al preocupării proletariatului pentru stringerea rîndurilor în acele momente grele de criză economică.
- 1901.** Se pun bazele Cercului socialist „România muncitoare“. După încetarea apariției gazetei „Lumea nouă“, în octombrie 1900, rolul de coordonare l-a jucat în această vreme comitetul Societății „Munca“, care avea în frunte pe I. C. Frimu. Asemenea cercuri socialiste se înființează la scurtă vreme și la Ploiești, Iași, Galați și în alte localități.
- 1902 — 1 ianuarie.** Apare prima serie a ziarului „România muncitoare“, editat de Cercul socialist din București. În cele 23 de numere apărute pînă la 9 iunie, gazeta a manifestat mult interes pentru stabilirea tacticii mișcării muncitorești din România.
- 5 aprilie.** Se votează, impusă de guvern, legea meseriilor (legea Missir), prin care se înființau corporațiile, organizații bazate pe principiul armoniei între clase. Socialiștii înaintați au luat atitudine față de legea meseriilor și crearea corporațiilor, demascîndu-le caracterul reacționar.
- 21 iunie.** Greva celor 2 000 de muncitori din portul Brăila. Desfășurarea grevei, și mai ales felul cum muncitorii au știut să înfrunte autoritățile, care

au apelat și la unități militare, evidențiază caracterul său politic. Solidaritatea muncitorilor din Galați, Giurgiu, Iași, Constanța, București, unde au avut loc mai multe greve muncitorești și s-au organizat manifestări de solidaritate și simpatie.

- 1903 — 16 august.** Apare gazeta socialistă „Adevărul“, organ al Secției române din cadrul social-democrației din Austro-Ungaria. Purta subtitlul „Glasul poporului“, foaie politică pentru poporul muncitor român din întreaga Transilvanie. Gazeta a avut un rol important în organizarea muncitorilor din Transilvania, atât în partid politic de clasă cât și în sindicate.
- 1904 — 20 aprilie.** Izbucnește greva generală a feroviarilor din Transilvania, cu prilejul căreia au fost organizate mari adunări muncitorești la Cluj, Timișoara, Arad, Brașov.
- 1904 — aprilie.** Are loc răscoala țăranilor români și maghiari din Aleșd (judetul Bihor). Autoritățile militare ungare au deschis focul asupra țăranilor, fiind uciși 33. În semn de protest, muncitorii din Oradea au declarat o grevă generală de 24 de ore.
- 1 mai.** Cercul „România muncitoare“ din București a editat gazeta „1 Mai“, număr unic festiv consacrat Zilei internaționale a proletariatului.
- 1905 — 24 ianuarie.** Are loc manifestația muncitorilor din București, organizată de Cercul socialist în sala „Eforie“ în semn de solidaritate cu proletariatul rus ce se ridicase la luptă împotriva țarismului. „Muncitorimea română — se spunea în manifestul lansat cu acest prilej — se unește cu proletariatul internațional pentru a-și afirma solidaritatea cu cei în luptă. Tot îndemnul și toată admirația noastră pionierilor revoluției. Fie ca eforturile lor să fie încoronată cu izbândă deplină. Fie ca din sângele lor să răsără libertatea celui mai asuprit dintre popoare. Trăiască socialismul internațional“.
- 27 ianuarie.** Apare gazeta „Jos despotismul“, vehement protest al muncitorilor din România împotriva autocratismului țarist, frățesc mesaj al socialiștilor români adresat luptătorilor ruși aflați pe baricada revoluției.
- 5 martie.** Apare seria a doua a ziarului „România muncitoare“; se remarcă faptul că socialiștii români aveau cunoștință de ideile lui Lenin. În conducerea acestui important organ de presă al mișcării socialiste din țara noastră s-au aflat I. C. Frimu, D. Marinescu, M. Gh. Bujor, Alecu Constantinescu, Teodor Iordăchescu ș.a.
- 2 iulie.** Marinarii revoluționari de pe crucișătorul „Potemkin“ găsesc azil în portul Constanța. Cercurile socialiste, organizațiile sindicale muncitorești au desfășurat o largă acțiune de sprijinire morală și materială a celor 700 de potemkiniști, apărându-i de urmărirea ohranei țariste. A fost constituit un comitet pentru ajutorarea marinarilor revoluționari ruși.
- 24—25 decembrie.** Are loc primul Congres al Secției române a Partidului social-democrat din Transilvania.
- 1906 — mai.** Se publică manifestul Cercului socialist „România muncitoare“, intitulat Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine, un adevărat rechizitoriu la adresa monarhiei și a susținătorilor ei.
- Mai.** Se creează Secția română din Bucovina, din cadrul social-democrației din Austro-Ungaria, care editează gazeta „Lupta“.
- 13—15 august.** La București are loc Conferința generală a sindicatelor și cercurilor socialiste din România. Au participat 94 de delegați, precum și delegați din Transilvania și Bucovina. Rezultatul cel mai de seamă l-a constituit centralizarea mișcării sindicale prin alegerea Comisiei generale a sindicatelor din România și adoptarea statutului general sindical.

- 1907 — 3 martie.** La Pașcani, muncitorii ceferiști membri ai cercului socialist împreună cu țărani răsculați au înconjurat vagonul în care erau arestați numeroși țărani din Ruginoasa, eliberând pe câțiva dintre ei.
- 3—7 martie.** Un număr de peste 200 de muncitori de la Fabrica de postav din Buhuși s-au alăturat țăranilor din împrejurimi și timp de câteva zile au demonstrat, cerind împărțirea pământurilor.
- 11 martie.** Cercul „România muncitoare” din București lansează manifestul Către lucrători și țărani, către studenți.
- 11 martie.** Apelul-manifest Către concediați și rezerviști. Adresându-se soldaților rezerviști, autorul lui, M. Gh. Bujor, îi îndemna : „Arătați pretutindeni pe dușmanul adevărat și dacă va fi nevoie și dacă va fi cu putință dați-vă de partea răsculaților ca să luptați contra acestui dușman. Niciodată gloanțele voastre în pieptul țăranilor asupriți ! Trageți în vânt!”. Apelul conținea implicit ideea solidarizării și a deplinului acord al clasei muncitoare cu lupta țăranimii.
- 11 martie.** La mitingul care a avut loc în sala „Eforie” au participat peste 5 000 de muncitori, care și-au manifestat sentimentele de solidaritate cu țăranimea răsculată. „Tulburările de astăzi — arăta cu acest prilej V. Anagnoste — se datoresc nepăsării claselor stăpânitoare, care au împins țăranimea la cea mai neagră mizerie.”
- 11 martie.** Manifestul Cercului socialist din Brăila, intitulat Chemare către tovarășii țărani și muncitori, care reafirma simpatia clasei muncitoare față de lupta eroică a țăranimii.
- 29 iunie—1 iulie.** La Galați are loc a doua Conferință a mișcării muncitorești. Au participat 87 de delegați, reprezentând 51 de organizații, cu 6 700 de membri. Conferința a reafirmat principiul revoluționar al mișcării, a ridicat glasul său de protest împotriva reprimării răscoalelor țărănești și a hotărât centralizarea tuturor cercurilor socialiste în Uniunea socialistă.
- 18—24 august.** Are loc Congresul Internaționalei a II-a de la Stuttgart, la care socialiștii români au fost reprezentați de o delegație formată din dr. Cr. Racovski, Al. Constantinescu, N. D. Cocea, Andrei Ionescu. Delegația română a adus în dezbaterile forului internațional problemele mișcării revoluționare din țara noastră, îndeosebi ale răscoalei țărănești. Într-o serie de probleme importante dezbătute de congres, delegația română a adus o contribuție activă, aflându-se în unele chestiuni alături de aripa stângă a Internaționalei, unde V. I. Lenin avea un rol deosebit.
- August.** Apare revista „Viitorul social”, expresie a creșterii și dezvoltării mișcării muncitorești din România. S-a preocupat de probleme ale teoriei marxiste. Critica poporanismului reprezintă analiza cea mai serioasă a dezvoltării social-economice a României, care afirmă încrederea în posibilitățile de dezvoltare a poporului român pe calea industrializării țării și subliniază rolul istoric al proletariatului în transformarea revoluționară a societății.
- 1908 — 6-7 ianuarie.** La București are loc cea de-a treia Conferință a mișcării noastre muncitorești. Au participat 84 de delegați, reprezentând organizații sindicale și politice din toată țara. Conferința a adoptat Statutul general al sindicatelor, Statutul Uniunii socialiste și a discutat proiectul de program al acesteia. Au fost adoptate moțiuni de protest împotriva expulzărilor și prigonirilor, pentru votul universal etc. Se statuează ființarea Uniunii Socialiste din România, organizația politică centralizată a proletariatului român.

- 3 februarie.** Se pun, la București, bazele „Cercului ucenicilor“, prima organizație a tineretului muncitor din țara noastră. Cercuri similare se înființează la Ploiești, Brăila, Galați, Iași etc.
- 1909 — 27-28 septembrie.** Are loc congresul care pune bazele Uniunii sindicatelor muncitorilor C.F.R., ca organizație centrală de ramură.
- 19 decembrie.** Guvernul a propus și parlamentul a votat legea contra sindicatelor, asociațiilor profesionale ale funcționarilor statului, județelor, comunelor și stabilimentelor publice, prin care tuturor muncitorilor din întreprinderile statului le era interzis dreptul să se organizeze în sindicate și să facă greve. Clasa muncitoare s-a ridicat împotriva legii chiar din faza ei de proiect. Au fost organizate mari întruniri de protest în București și în alte localități din țară.
- 1910 — 31 ianuarie-2 februarie.** Are loc, în prezența a 94 de delegați, Congresul de reconstituire a Partidului Social-Democrat din România. Documentele programatice adoptate precizau că scopul final al partidului, „ca partid revoluționar“, îl constituie „completa prefacere a societății“, adică „desființarea exploatarei muncii sub orice formă și înlocuirea ei prin socializarea mijloacelor de producție“. Problema industrială, cea agrară, a eliberării românilor din provinciile aflate sub dominația austro-ungară au fost alte chestiuni ample discutate la congres.
- 27 mai.** Începe greva generală a muncitorilor din Brăila, la care iau parte 10 000 de persoane. Un rol important în organizarea grevei l-a avut Ștefan Gheorghiu. Greva s-a bucurat de larg sprijin și simpatie în alte orașe din țară (Galați, București, Constanța, Tulcea).
- 5 iunie.** Are loc Conferința comitatensă (regională) de la Timișoara a Partidului social-democrat. La lucrările ei au participat 60 de delegați din oraș și din 14 comune învecinate. Au fost dezbătute probleme ale organizării politice și profesionale a muncitorilor, ale luptei pentru votul universal, chestiuni privind presa mișcării.
- 23 septembrie.** Se înființează Școala de propagandă socialistă din București, care va funcționa pe lângă Clubul muncitorilor. Menirea ei era să pregătească, din punct de vedere politic-ideologic, cadre proletare. Își va desfășura cursurile, câte 3—4 luni în fiecare an, până în 1915.
- Octombrie.** Apare lucrarea lui C. Dobrogeanu-Gherea *Neoiobăgia*, în care se sintetizează experiența mișcării socialiste în domeniul abordării teoretice a problemelor sociale ale satului românesc de după reforma din 1864.
- 25—26 decembrie.** Se desfășoară la Sibiu lucrările Congresului Secției române a P.S.D. din Transilvania care a afirmat hotărîrea muncitorimii române de întărire a organizațiilor sale de clasă drept mijloc puternic pentru susținerea și apărarea drepturilor ei.
- 1911 — 3 februarie.** Este lansat manifestul-program al P.S.D.R. cu prilejul alegerilor parlamentare. Manifestul demască clasele dominante și cheamă masele să voteze cu partidul muncitorilor. „În fața voastră — sublinia manifestul — se prezintă pentru întâia dată un partid nou, cu o concepție și tendință diametral opuse tuturor partidelor vechi, Partidul social-democrat, expresia intereselor și năzuințelor claselor muncitoare, dar în același timp reprezentantul cel mai conștient al intereselor generale ale națiunii“.
- 18 martie.** Aniversarea a 40 de ani de la Comuna din Paris. Organizațiile muncitorești au pregătit adunări festive, presa socialistă a publicat articole omagiale, desprinzînd semnificații din exemplul Comunei pentru lupta de eliberare socială a proletariatului din România.

- 22 octombrie.** La întrunirea antirăzboinică, organizată în Capitală, este adoptată o moțiune în care se spunea : „Împreună cu muncitorimea din întreaga lume strigăm : Jos militarismul ! Jos războiul ! Trăiască pacea !”.
- 4 noiembrie.** V. I. Lenin adresează lui I. C. Frimu o scrisoare, prin care îi solicită să intervină în favoarea unor emigranți politici ruși aflați în România.
- Noiembrie.** Comitetul Executiv al P.S.D.R. și C.G.S.R. au lansat un apel către organizațiile din toată țara pentru a participa la întrunirile de protest din ziua de 27 noiembrie împotriva proiectului legii meseriilor.
- 22 decembrie.** Ziarul „România muncitoare” publică în întregime lucrarea lui V. I. Lenin Despre fracțiunea social-democrată din Duma a II-a. O expunere completă a problemei, sub titlul Din crimele țarismului. Este prima lucrare a lui Lenin tradusă și publicată în limba română.
- Decembrie.** Apare studiul lui C. Dobrogeanu-Gherea Asupra socialismului în țările înapoiate — una dintre cele mai remarcabile scrieri ale sale, în care sînt analizate condițiile social-economice și structura de clasă din România.
- 1912 — 27 ianuarie.** A fost promulgată legea pentru organizarea meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești, care a intrat în vigoare la 1 aprilie. Legea cuprindea o serie de prevederi care loveau în interesele muncitorilor, ceea ce a provocat revolta lor justificată. În toată țara au loc mari întruniri de protest.
- 14—18 aprilie.** Greva generală a muncitorilor din Ploiești împotriva legii meseriilor, pentru apărarea dreptului de organizare, pentru instituirea unui regim al asigurărilor sociale.
- 24 mai.** Se desfășoară greva generală de o zi a muncitorilor din Transilvania, care a avut un caracter demonstrativ, pentru votul universal, egal, direct și secret și, totodată, în semn de solidaritate cu muncitorii din Budapesta, care au fost supuși unei crunte persecuții.
- 20 iunie.** Greva generală a muncitorilor din București, în semn de solidarizare cu grevele metalurgiștilor și tăbăcarilor. Au participat aproximativ 20 000 de muncitori.
- 29 iunie—1 iulie.** Congresul al II-lea al P.S.D.R. și al IV-lea al sindicatelor. Au participat 128 de delegați, reprezentînd 46 de organizații (cluburi, sindicate, cercuri culturale). Confruntările de păreri au vizat depășirea unor forme învechite în activitatea de conducere, posibilitatea formării unui activ de partid dedicat exclusiv luptei revoluționare.
- 1—2 iulie.** Conferințele uniunilor sindicale ale muncitorilor metalurgiști și tîmplari și cea de constituire a Uniunii lucrătorilor în piele. Ele dezbăt rapoartele prezentate, în care se evidențiază întărirea organizatorică și numerică a sindicatelor, îndeosebi în urma numeroaselor greve din prima jumătate a anului 1912.
- 17 iulie.** Ședința Secției române a Partidului social-democrat, de la Brașov, la care au luat parte I. C. Frimu, Rozalia Frimu și Gheorghe Cristescu.
- August.** Consfătuirea organizațiilor de tineret, care a adoptat documentul programatic al organizației și a ales Comitetul Central al cercurilor „Tineretul muncitor”. Aceasta a marcat unificarea organizațiilor de tineret la nivelul întregii țări.
- 27 septembrie.** Are loc mitingul muncitorilor din București în legătură cu războaiele balcanice. În moțiunea adoptată se arată : „Că socotesc războiul în general ca un mijloc barbar de întărire și înăvuțire a claselor capitaliste, ca un obstacol în lupta de dezrobire a proletariatului ; Că nu există

dușmăanii și deosebire de interese între națiuni ; Că sub cuvintele acestea nu se ascund decât tendințe de cucerire, de dominațiune, de tiranie ale oligarhiilor hrăpărețe ; Că, necunoscînd decît lupta dintre clase, consideră pe muncitori și, prin urmare, popoarele organizate în state ca frați, pe care nimic nu-i dezbină, ci care, dimpotrivă, îi unește un singur țel, un singur ideal : înfrățirea dintre popoare prin socialism ; Și strigă : Jos războiul !“.

- 24—25 noiembrie.** La Basel se desfășoară lucrările Congresului Internațional al II-a, la care s-au dezbătut, în principal, problema luptei împotriva războiului, formele de acțiune ale proletariatului mondial în cazul unei conflagrații mondiale. Din partea socialiștilor români a participat o delegație formată din C. Dobrogeanu-Gherea și G. Grigorovici, care au expus un memoriu asupra situației politice din țările balcanice, a luptei popoarelor din această parte a lumii pentru formarea statelor naționale.
- 6—9 decembrie.** Se desfășoară lucrările Congresului de constituire a Uniunii lucrătorilor de transport din România, care a editat gazeta „Tribuna transporturilor“.
- 1913 — 8 mai.** Greva muncitorilor de la rafinăria „Vega“ — Ploiești. Lupta muncitorilor a fost sprijinită și îndrumată de Sindicatul metalurgic din Ploiești și de Uniunea în fier și metal din București. Greviștii au cîștigat revendicările incluse în memoriu.
- 26 octombrie.** Are loc la Arad Congresul Secției române a P.S.D. din Transilvania. Au luat parte 26 de delegați din 15 localități, care au făcut o analiză realistă a situației economice, sociale și politice a muncitorilor, a poporului român, „apăsător ca clasă, apăsător ca neam“. S-a arătat necesitatea intensificării acțiunii de organizare a luptei maselor.
- 1914 — 5—7 ianuarie.** Congresul sindical ținut la Ploiești. Au luat parte 79 de delegați, reprezentînd 59 de organizații din 21 de localități. Pentru prima dată în istoria mișcării noastre sindicale se ținea un congres de sine stătător al sindicatelor. Au fost analizate : tactica de luptă a sindicatelor, legislația muncii, ocrotirea muncii femeilor și copiilor, lipsa de lucru, înființarea casei de boală pe lângă sindicate, presa sindicală. Congresul s-a ridicat împotriva tendințelor anarhiste, autonomiste și apolitice, a afirmat cu hotărîre „unitatea mișcării muncitorești, care urmărește același scop de socializare a mijloacelor de producție, avînd aceleași principii conducătoare : lupta de clasă și internaționalismul și care numai în urma unei diviziuni a muncii se manifestă sub două forme : activitatea sindicală și activitatea politică socialistă...“.
- 6—8 aprilie.** Congresul al III-lea al P.S.D.R. Pentru prima oară se prezintă un raport amplu despre viața internă a partidului, mijloacele de propagandă și recrutarea de membri, organizarea femeilor și tineretului, lupta politică și economică a partidului, campania împotriva războiului și militarismului, acte de solidaritate internaționalistă. Au mai fost prezentate rapoarte referitoare la statut, reforma electorală și agrară. Partidul social-democrat va participa la campania electorală și a depus liste de candidați în București, Ploiești, Tulcea, Brăila, Constanța, Galați, Turnu-Severin.
- 10 august.** Congresul extraordinar al P.S.D. și al sindicatelor din România în vederea precizării atitudinii mișcării muncitorești față de război în genere, pentru stabilirea tacticii celei mai potrivite în aceste condiții. Congresul a declarat că „numai prin desființarea societății capitaliste și înlocuirea ei printr-o societate socialistă omenirea va fi ferită de aceste catastrofe, care o dezonorează, o minează și învâluie de jale“.

- 1915 — ianuarie.** Într-o ședință a Comitetului Executiv al P.S.D.R. s-a hotărât trimiterea unei scrisori Biroului Socialist Internațional, cerându-i-se convocarea unei conferințe internaționale, iar dacă aceasta nu era posibilă, convocarea unei conferințe a socialiștilor din țările neutre, deoarece „este inadmisibil să stăm impasibili față de întinderea măcelului și grozăviilor lui“.
- 13 martie.** Scrisoare din partea Comitetului Executiv al P.S.D.R. către Partidul socialist din Elveția, în vederea convocării unei conferințe internaționale contra războiului.
- 6—8 iulie.** Conferința socialistă interbalcanică de la București. Au participat delegați din Bulgaria, Grecia și România, iar socialiștii din Serbia au aderat la hotărârile sale. Conferința a adoptat Declarația de principii a muncitorimii social-democrate din Balcani în problema războiului și a păcii și Rezoluția privind formele și mijloacele de acțiune ale partidelor socialiste din această zonă geografică împotriva războiului. S-a condamnat cu tărie politica de trădare a intereselor clasei muncitoare de către conducerea partidelor social-democrate din Internaționala a II-a.
- 5—8 septembrie.** La Zimmerwald are loc Conferința socialistă internațională împotriva războiului imperialist, la care participă delegați ai partidelor social-democrate din 11 țări europene, printre care și România. Partidul Social-Democrat din România, situându-se pe pozițiile grupului zimmerwaldienilor de stînga, în frunte cu V. I. Lenin, a luat parte activă la lucrările conferinței.
- 25-27 octombrie.** Congresul al IV-lea al P.S.D.R. Raportul general al Comitetului Executiv al P.S.D.R. a analizat aspectele esențiale din viața internă a partidului, îndeosebi sarcinile rezultate din noul statut al partidului, munca de propagandă a partidului, activitatea sa în domeniul politic și economic, relevîndu-se colaborarea strînsă dintre partid și sindicate, îmbinarea luptei clasei muncitoare pentru drepturi și libertăți democratice, contra războiului imperialist.
- 1916 — 13 februarie.** Ziarul „Lupta zilnică“ publică cuvîntarea lui V. I. Lenin rostită la mitingul internațional de la Berna, sub titlul Războiul și îndatoririle muncitorimii. Cuvîntarea tov-ului Lenin — Rusia.
- 1 Mai.** Demonstrații grandioase în toată țara sub semnul luptei pentru pace, pentru ieftinirea traiului și vot universal. La București au participat 20 000 de persoane, la Ploiești — 10 000, la Brăila — 5 000 etc.
- 13 iunie.** Marea manifestație de stradă a muncitorilor din Galați pentru ieftinirea traiului, împotriva speculei, pentru pace și vot universal, împotriva războiului declanșat de statele imperialiste. Autoritățile au deschis focul asupra manifestanților : 9 morți și 35 de răniți.
- Octombrie-noiembrie.** Pe teritoriul cîmpit de trupele Puterilor Centrale se constituie grupuri muncitorești ilegale. În Capitală, un asemenea grup este condus de Alecu Constantinescu. Un alt grup socialist ilegal s-a format și a activat la Ploiești. La București, Ploiești, Craiova, Turnu-Severin și în alte localități, fruntași ai mișcării socialiste au desfășurat acțiuni pentru pămînt, pîine, libertate, împotriva trupelor invadatoare.
- 1917 — 1 Mai.** Manifestațiile care au avut loc la Iași, Galați, Bacău, Roman și în alte centre s-au transformat în acțiuni de puternică afirmare a combativității revoluționare a proletariatului român. În același timp au avut loc întruniri la Timișoara, Arad, Reșița, Cluj, Brașov.
- Iunie.** Se constituie Comitetul de acțiune social-democrat român din Odesa, în frunte cu M. Gh. Bujor, I. Dic-Dicescu, Al. Nicolau, Gh. Stroiciu și alții. Comitetul de acțiune avea legături cu organizațiile din țară.

- 1 octombrie.** Reapare gazeta „Adevărul“, organ al Secției române a Partidului social-democrat din Transilvania.
- 7 Noiembrie.** Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a cărei influență s-a resimțit cu putere și în România, muncitorimea salutând din primul moment victoria proletariatului rus. În manifestul din decembrie 1917, socialiștii români subliniau faptul că revoluția rusă a făcut primul pas pe calea victoriei proletariatului pe scară mondială, că „...de azi începe o eră nouă în istoria lumii“. Pe întreg teritoriul țării au avut loc manifestări de simpatie și de solidaritate cu prima țară a socialismului victorios.
- 1918 — ianuarie.** La începutul lunii, sub conducerea Comitetului de acțiune social-democrat român, se formează primul batalion revoluționar, care număra peste 1 000 de muncitori și soldați români.
- 27 ianuarie.** Izbucnește răscoala marinarilor români din flota Mării Negre. Se formează cel de-al doilea batalion revoluționar român. Cele două batalioane au luat parte la luptele pentru instaurarea Puterii sovietice în sudul Rusiei, la apărarea cuceririlor revoluției împotriva armatelor Puterilor Centrale și a intervenției imperialiste organizată de Antantă.
- 29 martie.** Greva muncitorilor de la atelierele C.F.R. din Iași, Pașcani, Galați, Bacău, Roman.
- 1 Mai.** Manifestații ale muncitorilor din toată țara, desfășurate sub semnul luptei împotriva regimului de foamete și mizerie, pentru instaurarea păcii, pentru alungarea ocupanților. Arestarea de către autoritățile germane a unor fruntași ai mișcării noastre muncitorești — Alecu Costantinescu, Gheorghe Cristescu, Ecaterina Arbore.
- 17 mai.** La Iași se reconstituie Sindicatul muncitorilor ceferiști, la care au participat lucrători din atelierele de locomotive și vagoane din București, Constanța, Iași și Turnu-Severin. Semnalul însuflețitor dat de muncitorii ceferiști a fost urmat, în cursul anului 1918, de reconstituirea a sute de organizații sindicale.
- 27 mai.** A început să apară la Iași gazeta „Social-democrația“. „Reapărem astăzi — glăsuia primul număr al gazetei — în fața muncitorimii din România cu gânduri hotărâte de luptă. «Social-democrația» reprezintă în întregime principiile marxiste de prefacere radicală a alcătuirii sociale burghezo-capitaliste de astăzi, manifestând o tendință netă spre stînga... Partidului socialist i se impun astăzi mai mult ca oricînd sarcini mari, covârșitoare“.
- 1 iulie.** Se desfășoară lucrările Congresului regional al organizațiilor socialiste și sindicale din Moldova. Dezbaterile și hotărârile adoptate veneau să afirme principiile programatice ale congreselor socialiste și sindicale din anii 1914 și 1915. Congresul a adoptat hotărâri privind refacerea mișcării sindicale, întărirea muncii de propagandă socialistă, trimițînd „salutul său frățesc tuturor organizațiilor și tovarășilor din teritoriul ocupat, în vie dorință de reîncepere a activității unitare a mișcării din România“.
- 10—11 noiembrie.** Congresul regional al organizațiilor socialiste și sindicale din Moldova. Au participat 25 de delegați, reprezentînd 20 de organizații din 10 orașe. Congresul a reafirmat hotărârile adoptate în iulie, chemînd muncitorimea să-și întărească organizațiile de clasă.
- 14 noiembrie.** Apare ziarul „Socialismul“, mai întîi sub titlul „Trăiască socialismul“, organ al Partidului socialist și al Uniunii sindicatelor din România. El a reflectat avîntul revoluționar al clasei muncitoare din România în perioada plină de frământări sociale, ideologice și politice dintre anii 1918 și 1921.

- 28 noiembrie.** Comitetul Executiv al Partidului social-democrat a hotărît schimbarea denumirii Partidului social-democrat în Partidul socialist, exprimînd şi prin aceasta radicalizarea mişcării muncitoreşti din ţara noastră.
- 1 decembrie.** Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia. Cei 1 228 de delegaţi, împuterniciţi ai poporului român, în prezenţa a peste 100 000 de cetăţeni, au votat, în unanimitate, Unirea Transilvaniei cu România. Mişcarea socialistă a constituit o forţă activă, dinamizatoare atît în faza pregătitoare, în elaborarea Declaraţiei de unire, cît şi în timpul desfăşurării lucrărilor prin numărul egal de membri în Consiliul naţional român central, prin delegaţii aleşi, prin miile de muncitori prezenţi pe „Cîmpul lui Horea“.
- 9 decembrie.** Este publicat în ziarul „Socialismul“ proiectul de program al Partidului socialist din România, cunoscut sub denumirea de Declaraţia de principii. „Partidul Socialist din România — sublinia programul —, pornind de la aceste constatări şi solidar cu Partidul comunist rus şi cu toate partidele socialiste revoluţionare din lumea întreagă, declară că lupta pentru cucerirea prin orice mijloc a puterii politice din mîinile burgheziei române şi întronarea dictaturii proletare în vederea realizării idealului comunist formează unicul său scop, că pentru atingerea acestui scop, Partidul socialist din România se va folosi de toate libertăţile politice şi-şi va cucerii altele noi“.
- 13 decembrie.** Are loc greva generală a muncitorilor din Bucureşti, în semn de solidaritate cu lupta muncitorilor tipografi şi pentru impunerea unui program de revendicări proprii, împotriva cenzurii şi stării de asediu, pentru libertatea de activitate a organizaţiilor socialiste şi sindicale. Potrivit ordinului regelui şi ale guvernului, armata a tras în plin în muncitorii adunaţi în Piaţa Teatrului Naţional şi în jurul sediului Partidului socialist. Au căzut 103 morţi şi sute de răniţi. Numeroşi muncitori şi militanţi socialişti, în frunte cu I. C. Frimu, au fost arestaţi. Ziarul „Socialismul“ a fost suspendat, în numeroase oraşe au fost închise sediile organizaţiilor muncitoreşti.
- 1919 — 19-20 ianuarie.** Congresul Partidului social-democrat român din Ardeal şi Banat, la care au participat 120 de delegaţi din 26 de localităţi (Sibiu). Congresul a adoptat programul partidului, în care se schiţează sarcinile de perspectivă şi imediate ale clasei muncitoare, şi a reafirmat poziţia socialiştilor faţă de „unirea poporului românesc într-un singur stat independent“ ca un act legitim, izvorît dintr-o necesitate istorică imperioasă.
- 13 februarie.** Declaraţia Partidului socialist şi a Uniunii sindicatelor din România, în care se subliniază însemnătatea unirii naţionale din 1918 pentru dezvoltarea României pe calea progresului social; se afirmă, încă o dată, adeziunea mişcării muncitoreşti la hotărîrile istorice de la Alba Iulia.
- 2—6 martie.** Congresul de constituire a Internaţionalei Comuniste, la care au fost reprezentate 19 partide şi grupări revoluţionare din Europa şi America. Documentele de bază adoptate au fost programul şi tezele lui Lenin despre dictatura proletariatului.
- 24 martie.** Conferinţa sindicatelor muncitorilor minieri din Ardeal şi Banat, care a pus bazele Uniunii sindicale a minerilor şi a hotărît editarea gazetei „Minerul“.
- 10—11 mai.** Sibiu. Conferinţa organizaţiilor social-democrate şi sindicale din Ardeal şi Banat. Au participat 142 de delegaţi, reprezentînd 71 de organizaţii din 33 de localităţi.

- 23—26 mai.** Conferința delegaților organizațiilor socialiste din vechea Românie, Ardeal, Banat și Bucovina. După dezbaterile problemei centralizării mișcării muncitorești, a unirii tuturor forțelor proletare în Partidul socialist, conferința a discutat și adoptat programul — expresie a hotărârii tuturor organizațiilor muncitorești din România. În esență, programul preciza că îndeplinirea misiunii istorice a clasei muncitoare se poate face numai prin cucerirea puterii politice și instaurarea dictaturii proletariatului, folosindu-se toate mijloacele politice și economice. În program apar și unele formulări ambigue referitoare la faptul că „întro-narea ordinii socialiste” trebuie așteptată „să se desemneze și să se precizeze în însăși societatea burgheză printr-o înnoire adâncă a cadrelor și așezămintelor sale”.
- 3 iulie — 17 august.** Greva generală a muncitorilor petroliști din Valea Prahovei, cu peste 20 000 de muncitori. Timp de o lună și jumătate s-a desfășurat una dintre cele mai mari bătălii de clasă de până atunci a muncitorilor din Valea Prahovei. Sub presiunea maselor, reprezentanții societăților petroliere „Astra română”, „Româno-americană”, „Petroblock”, „Columbia”, „Concordia” etc. au fost nevoiți să accepte memoriul muncitorilor.
- 21 iulie.** Declanșarea grevelor demonstrative de solidaritate cu Rusia sovietică și Republica Ungară a Sfaturilor. Răspunzând chemării Internaționalei a III-a adresată proletariatului internațional pentru declararea unei greve generale de protest în ziua de 21 iulie, Partidul socialist din România a mobilizat la grevă politică zeci de mii de muncitori.
- 10 august.** Conferința cercurilor „Tineretul socialist” din România, care a subliniat necesitatea unificării mișcării de tineret într-o organizație unică pe țară.
- 27—28 septembrie.** La Iași își desfășoară lucrările Conferința regională a organizațiilor socialiste și sindicale din Moldova. Au fost discutate probleme organizatorice, ale propagandei socialiste și presei, campania electorală, educația culturală a tineretului.
- 13—14 octombrie.** Congresul extraordinar al Partidului socialist, care a dezbătut problema organizării partidului și a tacticii față de alegerile generale parlamentare. Congresul a completat Comitetul Executiv al partidului cu delegați din Ardeal, Banat și Bucovina, ceea ce a însemnat un pas înainte în procesul de centralizare a mișcării, și a hotărât abținerea Partidului socialist de la alegeri.
- 3 noiembrie.** Greva generală politică în semn de protest împotriva stării de asediu și a cenzurii, a îngrădirilor puse de autorități în timpul campaniei electorale.
- 1 decembrie.** Greva generală a muncitorilor din Piatra Neamț. Este una din primele greve pe orașe în perioada avântului revoluționar.
- 7—8 decembrie.** Conferința organizațiilor socialiste din toată țara, care a dezbătut modalitățile unificării și centralizării mișcării muncitorești. Cu acest prilej a fost ales Consiliul general al Partidului socialist, organ reprezentativ, cu rol conducător și coordonator al întregii mișcări până la convocarea congresului general.
- 7—9 decembrie.** Congresul Uniunii muncitorilor minieri din Ardeal și Banat. Au participat 72 de delegați, reprezentând 23 de organizații sindicale, cu 24 000 de muncitori organizați. Congresul a dezbătut rapoartele de activitate și a adoptat rezoluții în problema organizării și a ziarului „Mineurul”, care apărea în limbile română, maghiară și germană, elaborând un memoriu general de revendicări economice și politice.

- 14—15 decembrie.** Conferința de partid și sindicală a organizațiilor din Ardeal și Banat, care a hotărât centralizarea mișcării socialiste și sindicale din cele două provincii într-un partid regional și crearea unei comisii sindicale regionale; au fost alese organele de conducere respective. Conferința a propus convocarea congresului, „marele congres al tuturor organizațiilor socialiste din România întregită”. A fost discutată problema editării ziarelor „Tribuna socialistă”, „Erdély Munkás” și „Arbeiter Zeitung”.
- 26 decembrie.** Izbucnește greva generală demonstrativă, prilejuită de aniversarea unui an de la luptele din 13 decembrie 1918 din București.
- 1920 — 25 ianuarie.** Adunarea generală a Secțiunii București, care hotărăște afilierea la principiile comuniste ale Internaționalei a III-a și invită Comitetul Executiv al Partidului socialist să adopte o poziție similară sub rezerva aprobării ei de către congres. În cursul anului și alte secțiuni ale partidului (Ploiești, Constanța, Cluj, Tîrgu-Mureș, Brăila, Turnu-Severin) s-au pronunțat pentru afilierea la Internaționala Comunistă.
- 31 ianuarie — 2 februarie.** Consfătuirea Consiliului general al Partidului socialist și a Comisiei generale a sindicatelor, cu participarea de delegați din toată țara. S-a hotărât convocarea congresului partidului și al sindicatelor care să decidă unificarea mișcării și afilierea la Internaționala Comunistă.
- 7—8 martie.** Congresul muncitorilor din industria petrolieră, întrunit la Cîmpina, hotărăște formarea Uniunii muncitorilor din petrol.
- 11 martie.** Greve ale muncitorilor metalurgiști de la fabricile „Wolf”, „Vulcan”, „Lemaître”, „Weigel”, „Metalurgia Rahova”, „Noel” etc. din București, care au durat pînă în septembrie. La greve au aderat și ucenicii. A fost una dintre cele mai prelungite acțiuni greviste din România.
- 14 martie.** Adunarea generală a Secțiunii București a Partidului socialist a dezbătut problema afilierii la Internaționala Comunistă, a aprobat moțiunea care pleda pentru afilierea imediată a partidului la Internaționala a III-a.
- 15 martie.** A fost arestat militantul revoluționar M. Gh. Bujor, căruia i s-a intentat un proces, judecat de Curtea marțială. Justiția burgheză l-a condamnat la muncă silnică pe viață.
- 21 martie.** Greva generală a minerilor din Valea Jiului. Pornită inițial la Petroșani, greva s-a generalizat în tot bazinul carbonifer, numărul greviștilor ridicîndu-se la 9 000. Autoritățile au instituit o cruntă teroare, mulți dintre conducătorii greviștilor fiind arestați și maltratați.
- 11—12 aprilie.** Ședința Consiliului general al Partidului socialist, care hotărăște participarea partidului la alegerile parlamentare și publicarea programului electoral al partidului.
- 18 aprilie.** Începe greva generală a muncitorilor ceferiști din vechea Românie. Au participat muncitorii din ateliere, mecanicii și fochiștii de pe locomotive, lucrătorii din depouri, lucrătorii și funcționarii din stații. Numărul greviștilor a depășit 20 000. Au aderat și muncitorii din porturi și șantierele navale. Greva a luat sfîrșit la 7 iunie.
- 1 Mai.** În toată țara au loc mari manifestații ale muncitorilor, nemaicunoscute pînă atunci în istoria mișcării noastre muncitorești. În București, peste 80 000 de muncitori și cetățeni au demonstrat sub faldurile steagului roșu.
- 7 iunie.** Greva muncitorilor de la Societatea „Steaua română” din Cîmpina, care a durat 7 săptămîni. Prin declararea grevei la Uzina electrică din

Cîmpina, au încetat lucrul și muncitorii de la „Româno-americană”, „Vega”, C.F.R.-Ploiești, C.F.R.-Cîmpina.

18 iunie. Adunarea comitetelor sindicatelor din București, care a analizat situația muncitorilor în urma grevelor repetate, și îndeosebi situația lucrătorilor din întreprinderile statului. Cei prezenți au hotărît să proclame greva generală, ca mijloc eficace de acțiune pentru impunerea revendicărilor, și au cerut Comisiei generale a sindicatelor să acționeze în această direcție.

27 iunie. La Galați își desfășoară lucrările Conferința sindicatelor muncitorilor din porturi. Între altele, conferința a discutat problema organizării, editarea unui ziar și a protestat contra terorii albe din Ungaria.

1 iulie. Sub îngrijirea Secțiunii București apare revista „Lupta de clasă”, organ teoretic, care a adus o bogată contribuție la procesul de clarificare ideologică, la acțiunea de transformare a Partidului socialist în partid comunist.

9 iulie. Greva salariaților de la P.T.T. din București, care, în scurtă vreme, devine o grevă generală pe țară și durează o lună de zile.

10 iulie. Greva salariaților Societății de tramvaie București, cu largi implicații politice.

25 iulie. Congresul Tineretului socialist din Ardeal, care a votat statutele organizației. Au fost adoptate mai multe moțiuni, prin care cei prezenți și-au exprimat adeziunea la mișcarea tineretului din întreaga țară și la principiile Internaționalei Comuniste a Tineretului.

Iulie. Se publică proiectele documentelor de bază pentru congresul Partidului socialist și al sindicatelor ce trebuia să aibă loc la Cîmpina, apoi la București în august 1920: raportul de afiliere la Internaționala a III-a, raportul dintre sindicate și Partidul socialist, cooperativele și altele.

11 august. Parlamentul votează legea pentru reglementarea conflictelor colective de muncă, prin care se restrângea dreptul la grevă al muncitorilor. Consiliul comun al Partidului socialist și al sindicatelor a chemat muncitorimea la întruniri de protest și greve demonstrative împotriva legii.

12 august. Mari demonstrații în toată țara în semn de protest împotriva legii conflictelor colective de muncă. În București, greva demonstrativă a cuprins peste 30 000 de muncitori, care au manifestat în fața parlamentului. Întruniri mari au avut loc la Iași, Galați, Ploiești, Craiova, Turnu-Severin, Piatra Neamț, Pitești, Constanța, Brăila, Giurgiu, Bacău, Sibiu, Timișoara, Arad, Cîmpina, Brașov etc.

14 și 27 august. Delegația Partidului socialist, formată din Gheorghe Cristescu, Constantin Popovici, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Eugen Rozvan, David Fabian și Ion Flueraș, a plecat în Rusia sovietică pentru a discuta problema afilierei mișcării muncitorești din țara noastră la Internaționala Comunistă. La 10 decembrie, unii dintre delegații români au avut întrevederi cu conducătorul partidului comunist și al statului sovietic — V. I. Lenin.

15—16 august. Congresul regional al Partidului socialist din Ardeal și Banat, la care au participat 230 de delegați din 28 de localități. Congresul, ale cărui lucrări s-au ținut la Cluj, a dezbătut raportul Comitetului Executiv, programul partidului, unificarea cu mișcarea din vechea Românie, libertatea presei și a întrunirilor etc. și a adoptat hotărâri în problemele înscrise pe ordinea de zi. Congresul a adoptat o moțiune de solidaritate

cu revoluția rusă, de protest împotriva terorii albe din Ungaria, de adeziune la principiile revoluționare ale Internaționalei a III-a.

17—18 august. Congresul regional al sindicatelor muncitorești din Ardeal și Banat a dezbătut raportul de activitate, tactica mișcării sindicale și unificarea cu mișcarea sindicală din vechea Românie, munca de propagandă, scumpetea și cooperativele și a adoptat rezoluții în aceste probleme.

23 august. Începe greva generală din Banat, în semn de protest împotriva legii conflictelor colective de muncă, contra stării de asediu și a cenzurii, pentru dreptul de întrunire și organizare, care a durat pînă la 26 august. Izbucnită la Timișoara, greva s-a extins la Arad, Lugoj, Caransebeș, Reșița, Anina, Oravița, Orșova, Doman, Secul etc.

30 august. Grevă muncitorilor de la Arsenalul armatei din București, cînd autoritățile au tras cu mitraliera în muncitori, omorînd și rănind mai mulți lucrători.

1 septembrie. Grevă generală demonstrativă, care a cuprins întreaga Transilvanie, în semn de protest împotriva stării de asediu și a cenzurii, împotriva legii Trancu-Iași, denumită „legea robilor“. Peste tot au avut loc întruniri care au adoptat o moțiune generală, cuprinzînd principalele revendicări economice și politice ale clasei muncitoare.

3 septembrie. Se desfășoară greva generală demonstrativă de la Iași, în semn de protest contra samavolniciilor de la Arsenalul din București. Cu acest prilej au fost editate și difuzate manifeste în rîndurile muncitorilor.

5 septembrie. Au loc întruniri demonstrative ale Tineretului socialist din București și din alte orașe ale țării în semn de protest contra legii Trancu-Iași, contra samavolniciilor de la Arsenal, pentru eliberarea celor închiși, pentru solidaritate cu revoluția rusă, cu tineretul revoluționar din întreaga lume.

19—20 septembrie. Își desfășoară lucrările Congresul regional al mișcării socialiste și sindicale din Banat.

10—11 octombrie. Ședința Consiliului comun al Partidului socialist și al sindicatelor cu participarea de delegați din partea organizațiilor locale și regionale. Au fost dezbătute problemele centralizării și unificării mișcării muncitorești din România, statutul general al partidului, situația economică, socială și politică a maselor muncitoare; a fost redactat un memoriu general de revendicări, care, printr-o delegație de cinci, a fost înaintat guvernului. „Ultimatumul muncitorimii către guvern“, cum se intitula documentul, avertiza că dacă pînă la 20 octombrie nu vor fi satisfăcute revendicările din memoriu se va declara greva generală pe întreaga țară.

13—19 octombrie. Au loc mari întruniri muncitorești în toată țara, prin care se exprimă adeziunea la ideea grevei generale și se aleg comitetele de grevă.

17 octombrie. Mecanicii și fochiștii de la C.F.R. București părăsesc locul de muncă. La grevă aderă feroviarii din restul orașelor din vechea Românie, încît, a doua zi, greva devine generală la căile ferate.

20 octombrie. Se proclamă greva generală în toată țara *.

* Vezi pe larg : Florea Dragne, *Cronologia grevei generale din octombrie 1920*, în „Anale de istorie“, anul XVI, nr. 5/1970, p. 93—124.

- 3 noiembrie.** Reapare ziarul „Socialismul“, care, pînă în mai 1921, va juca un rol deosebit de important în întărirea mișcării muncitorești și orientarea ei pe linie revoluționară, în amplul proces de clarificare ideologică, pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist.
- 16 noiembrie.** Consfătuirea grupurilor comuniste, care a dezbătut activitatea acestora în lumina experienței grevei generale și a adoptat documentul programatic „Directivele cu privire la organizarea activității grupurilor comuniste“. Consfătuirea a căutat să definească poziția grupurilor comuniste față de revoluția socială, de problemele muncii organizatorice, a propagandei în rîndurile muncitorilor, țăranilor, tineretului, femeilor, intelectualilor.
- 1920.** Se traduce și se publică în Editura „Cugetarea“, sub formă de broșură, lucrarea lui V. I. Lenin Stingismul — boala copilăriei comunismului, sub titlul Boala de copilărie a comunismului; Secțiunea București a Partidului socialist publică fragmente din studiul lui V. I. Lenin Internaționala a III-a și locul ei în istorie; Cercul de editură socialistă din România publică lucrarea lui V. I. Lenin Sarcinile imediate ale Puterii sovietice, sub titlul Problemele Puterii Sovietelor.
- 1921 — 17 ianuarie.** Ședința comună a comitetelor provizorii ale Partidului socialist și a sindicatelor, care a hotărît, în semn de protest împotriva stării excepționale, abținerea de la alegerile parțiale parlamentare.
- 30 ianuarie — 3 februarie.** Consfătuirea Consiliului general al Partidului socialist și a Comisiei generale a sindicatelor, cu participarea de delegați ai organizațiilor locale și regionale din toată țara. Dintre moțiunile discutate în timpul consfătuirii, care exprimau punctul de vedere al celor trei curente — revoluționar, centrist-unitarist, reformist —, moțiunea stîngii a obținut majoritatea voturilor, ea exprimînd, în fond, starea de spirit dominantă în mișcare, care se pronunța pentru formarea partidului comunist. Consfătuirea a ales organele centrale, în care au intrat muncitori înaintați din aripa de stînga, revoluționară a Partidului socialist, și a hotărît convocarea congresului pentru 8 mai.
- 11—12 februarie.** Conferința uniunilor sindicale dezbate situația din mișcare după retragerea elementelor reformiste, hotărînd să sprijine Consiliul general în acțiunea de pregătire a congresului, pentru unitatea mișcării muncitorești.
- 12 februarie.** Ședința comitetelor regionale ale organizațiilor socialiste și sindicale din Ardeal și Banat, care declară excluse din mișcare elementele reformiste și hotărăște continuarea acțiunii de pregătire a marelui congres pentru făurirea partidului comunist.
- 27 februarie.** Adunarea generală a organizațiilor Tineretului socialist, care a exprimat adeviziunea tineretului la efortul organizațiilor socialiste pentru convocarea congresului în spiritul ideilor comuniste.
- Martie.** Lucrările Conferinței grupurilor comuniste de la Iași, care au hotărît să desfășoare o intensă activitate în rîndurile Partidului socialist pentru transformarea lui în partid comunist.
- 16 martie.** Adunarea Secțiunii Craiova a Partidului socialist, care a dezbătut darea de seamă anuală și a ales delegații pentru congres. Adunări similare au avut și celelalte secțiuni ale partidului din Oltenia. Au fost desemnați pentru a participa la congres: M. Cruceanu, C. Nicolcescu (Cra-

ioava), Ioan Elena, Gheorghe Luca, M. Macavei (Turnu-Severin), Marin Popa (Corabia) și G. Niculescu-Bebică (Caracal). În cursul deplasării spre București pentru a participa la congres, Ioan Elena și C. Nicolcescu au fost arestați.

- 17 martie.** S-a fixat ordinea de zi definitivă a Congresului Partidului socialist din 8 mai 1921 : 1. Darea de seamă morală și materială ; 2. Raportul delegației în Rusia ; 3. Afilierea și programul ; 4. Problema agrară ; 5. Cooperativele ; 6. Presa și propaganda ; 7. Modificarea statutelor ; 8. Chestiunea naționalităților ; 9. a) Mișcarea tineretului ; b) Mișcarea feminină ; 10. Alegerea comitetelor ; 11. Diverse. Totodată a fost stabilit sistemul de reprezentare la congres : a) 1 delegat la 25 de membri ; b) 2 delegați la 100 de membri, iar peste acest număr pentru fiecare sută de membri 1 delegat ; c) membrii Comitetului Executiv al Partidului socialist, ai Comisiei centrale de control, ai Comisiei generale a sindicatelor și delegați ai organizațiilor centrale de femei, tineret și ai presei.
- 20 martie.** Are loc, la Timișoara, Conferința Secțiunii Partidului socialist din Banat, care a dezbătut dările de seamă pentru congres și a ales delegații.
- 25 martie.** Organele polițienești din Capitală arestează pe C. Popovici — secretarul Comisiei generale a sindicatelor, D. Fabian — redactor al ziarului „Socialismul“, Gh. M. Vasilescu, P. Becheanu, Elena Filipovici, Iancu Olteanu, Leonte Filipescu și alți militanți ai Partidului socialist și sindicatelor.
- 24 aprilie.** Adunarea generală a Secțiunii Galați a Partidului socialist a ales delegații pentru congres, între care Fotache Dorojan, I. E. Vasiliu, C. Sandu.
- 24 aprilie.** Adunarea generală a Secțiunii Călărași a Partidului socialist, care a dezbătut darea de seamă asupra activității sale și a ales delegații la congresul din mai.
- 24 aprilie.** Adunarea Secțiunii Constanța a Partidului socialist. A discutat darea de seamă materială și morală și a ales delegații pentru congres.
- 1 mai.** Comitetul Secțiunii București a Partidului socialist publică apelul Referendum pentru congres, prin care invită membrii organizației să aleagă delegații la congres. Între aceștia, s-au aflat : C. Nițulescu, D. Grofu, Gh. Niculescu-Mizil, V. Florescu, Eufrosina Cotor, A. Rusch, M. Lăzărescu, I. Mihăilescu, T. Iordăchescu, Rozalia Frimu, Gh. Filip ș. a.
- 4 mai.** Adunarea Secțiunii din Tulcea a Partidului socialist a desemnat ca delegat la congres pe Evanghelie Stanef.
- 4 mai.** Întrunirea Secțiunii Piatra Neamț a Partidului socialist a ales ca delegați la congres pe Iancu Iliescu și C. I. Vlad.
- 4 mai.** Consfătuirea Secțiunii Huși a Partidului socialist a ales pe I. Arginteanu ca delegat pentru congres.
- 5 mai.** Adunarea Secțiunii Ploiești a Partidului socialist. S-a dezbătut situația mișcării și s-au ales delegații pentru congresul partidului : Al. Dobrogeanu-Gherea, V. Iordăchescu, N. Marian, C. Mănescu, I. Neagu-Negulescu, N. Rădulescu, Eugen Ionescu ș.a.

6 mai. Conferința delegaților organizațiilor partidului din Transilvania și Banat, în vederea apropiatului congres, care s-a pronunțat pentru crearea partidului comunist. Între participanți s-au aflat: dr. Eugen Rozvan și Gheorghe Rus (Cluj), Elek Köblös (Tîrgu-Mureș), Anton Banciu (Alba Iulia), Gheorghe Mamina (Brașov), Geza Bathary (Arad).

8 - 12 Mai. Lucrările marelui congres care a consfințit transformarea Partidului socialist în Partidul Comunist Român

8 MAI. Ședința de dimineață. La ora 8, în sălile redacției ziarului „Socialismul” — deoarece sediul central al partidului din strada Sf. Ionică nr. 12 era sigilat de autorități încă de la greva generală — se deschid, în cîntecul „Internaționalei”, lucrările congresului, sub președinția deputatului D. Stoiculescu. Ia cuvîntul Gh. Cristescu, care înfierează măsurile teroriste luate de guvernanți împotriva clasei muncitoare.

Se aleg organele de conducere ale congresului: Biroul congresului, constituit din D. Stoiculescu — președinte; M. Cruceanu, Gh. Rus, Andrei Ionescu — vicepreședinți; M. Macavei, Fotache Dorojan, Alfred Rusch, Iuliu Neagu-Negulescu, Ștefan Alföldi — secretari; Comisia de validare, compusă din N. Marian, I. Mirescu, Elek Köblös, Evanghelie Stanef și Carol Bartha; Comisia de rezoluții, formată din Al. Dobrogeanu-Gherea, E. Rozvan, M. Macavei, M. Cruceanu, D. Stoiculescu, Gh. Cristescu, T. Iordăchescu, I. Neagu-Negulescu, C. Mănescu. Se începe validarea mandatelor. La propunerea lui Gh. Cristescu, sînt declarați președinți de onoare militanții arestați.

Ședința de după-amiază. Se deschide la ora 4 sub președinția lui M. Cruceanu. Sînt cooptați ca secretari ai Biroului congresului: Eugen Ionescu, Tiron Albani și I. E. Vasiliu. Comisia de validare a constatat că sînt reprezentate la congres 27 de secțiuni, în afară de Comitetul executiv al tineretului și Comisia generală a sindicatelor. Delegații reprezentau 45 086 de membri și dețineau 541 de mandate, dintre care 380 de mandate imperative pentru afilierea necondiționată la Internaționala a III-a; 78 pentru afilierea cu rezerve; 83 de mandate urmau să se pronunțe în cadrul dezbaterilor. În afară de delegați, la lucrările congresului au participat și un număr însemnat de invitați. Se dă citire scrisorilor și telegramelor de adeziune sosite pe adresa congresului. După validarea mandatelor și expunerea ordinii de zi au fost votate în unanimitate moțiunile: „Pentru pace, contra războiului”; „Pentru amnistie”; „Pentru cei închiși”; „Contra cenzurii și stării de asediu”; „Pentru cei loviți de grevă”; „Pentru proletariatul rus”. Se trimite mesaje de salut Internaționalei Comuniste, Federației comuniste interbalcanice și Partidului Comunist Ungar. A fost respinsă propunerea grupului centrist de amînare a congresului.

9 MAI. Ședința de dimineață. Lucrările congresului se deschid la ora 9 sub președinția lui Andrei Ionescu. Se alege delegația care să se ducă la Ministerul de Interne pentru deschiderea sediului partidului. Gh. Cristescu prezintă darea de seamă a raportului moral asupra activității Partidului socialist, după care încep discuțiile asupra raportului. „Tov. Gh. Niculescu-Mizil face critica dării de seamă morale a partidului și cere... «a pune în Comitetul Executiv tov. cari să se achite în mod inteligent și drept de această sarcină». Regretă că nu s-a spus nimic de progresul cultural în mișcarea noastră și cu ce a contribuit partidul. De asemenea, nu s-a vorbit nimic de grupul parlamentar și de activitatea lui, precum și de prigoana dezlănțuită asupra muncitorimii, de cei arestați sau băgați în ocnă“. Criticile sale la adresa vechiului Comitet Executiv au fost urmate de noi luări de cuvânt, de dezbateri în spirit critic, constructiv.

Ședința de după-amiază. Prezidează D. Stoiculescu. Continuă discuțiile asupra raportului moral al partidului. E. Rozvan, Gh. Pincotan, D. Grofu, G. Vasilescu, Elek Köblös, C. Gheorghian ș.a. susțin necesitatea delimitării clare de social-democratism, așa cum au făcut-o clasa muncitoare și mai toate secțiunile partidului, cerînd și liderilor situarea pe poziții comuniste. Gh. Cristescu răspunde criticilor aduse. Pus la vot, raportul moral a fost aprobat cu 32 de voturi, 27 contra și 3 abțineri.

10 MAI. Ședința de dimineață. La ora 9 se reiau lucrările congresului la sediul central al partidului din strada Sf. Ionică. Prezidează Gh. Rus. Gh. Cristescu prezintă raportul delegației socialiștilor români în Rusia sovietică, după care dă citire adresei Internaționalei a III-a către proletariatul român. Încep discuții pe marginea raportului.

Ședința de după-amiază. Începe la ora 3 sub președinția lui D. Stoiculescu. Se dă citire scrisorilor și telegramelor de salut primite de la secțiuni ale partidului, de la syndicate și organizații de tineret. Continuă discuțiile asupra raportului delegației în Rusia sovietică și adresei Internaționalei a III-a, din care se desprinde cu putere răspunderea pe care o resimțea fiecare delegat pentru activitatea viitoare a partidului, precum și concluzia că metodele de muncă și greșelile din trecut „nu vor mai fi permise“. Au fost expuse apoi raportul asupra afilierii la Internaționala a III-a, Comunistă, și programul partidului.

11 MAI. Ședința de dimineață. Se deschide la ora 9 sub președinția lui D. Stoiculescu. Încep discuțiile asupra raportului de afiliere. Delegații, în marea lor majoritate, au înțeles că, în acel moment, hotărîtor este a se crea partidul comunist, iar crearea unui asemenea partid de tip nou în afara forului internațional, mai ales în etapa cînd partidele comuniste făceau primii pași, nu era posibilă. Mihail Cruceanu : „Afilierea noastră e sprîjinul moral și dovadă de o înaltă conștiință revoluționară, cu atît mai mult cu cît lumea întregă privește la mica noastră acțiune din acest punct de vedere“.

Ședința de după-amiază. La ora 3 continuă discuțiile. Elek Köblös : „Sărăcia și mizeria maselor, precum și condițiile economice ale societății burgheze trebuie să fie pentru noi un motiv mai mult de a ne afilia“. Gh. Cristescu : „În aceste momente solemne pentru noi, să pornim cu inima și sufletul curat la luptă, care va fi grea și plină de sacrificii, dar și plină de speranțe, pentru ca în viitorul cel mai apropiat să aducem prin sacrificiul nostru dezrobirea proletariatului“. Se trece la vot. Rezultatul : cu 428 mandate pentru, 111 cu rezerve, 2 fără pronunțare, se hotărăsc crearea Partidului Socialist-Comunist din România și afilierea. După votare, într-un entuziasm indescritibil, toți congresiștii intonează „ Internaționala“. Se reia ședința. Gh. Cristescu, Gh. Niculescu-Mizil, E. Rozvan, Șt. Alföldi ș.a. își exprimă entuziasmul și încrederea în izbînda viitoare a clasei muncitoare. Ședința se încheie la ora 9 seara.

12 MAI. Ședința de dimineață. Prezidează D. Stoiculescu. E. Stanef susține raportul asupra proiectului de statut — publicat și în „Socialismul“ din 9 mai. „Partidul Socialist-Comunist din România — consemnează primul articol — urmărește organizarea proletariatului pe terenul luptei de clasă și al solidarității internaționale a muncitorilor, pentru cucerirea puterii politice și aplicarea dictaturii proletariatului prin regimul politic al sfaturilor în vederea socializării mijloacelor de producție, adică transformarea societății capitaliste, bazată pe exploatarea muncii, într-o societate socialistă, în care munca este organizată după un plan general cu eforturile tuturor.“ Articole aparte se refereau la calitatea de membru al partidului. „Membru al partidului este orice persoană de la 20 de ani în sus, indiferent de rasă și sex, care recunoaște principiile, programul și mijloacele de luptă ale partidului și care e hotărîtă să lucreze pentru ele din toate puterile sale“. Erau prezentate structura organizatorică a partidului comunist, obligațiile statutare privind normele de înscriere în partid, organele de conducere, de la secțiuni pînă la Comitetul Central, rolul congreselor, raportul partidului cu sindicatele, cu organizațiile de tineret, de femei, cu publicațiile muncitorești ș.a. Se ia apoi în dezbateră problema presei și propagandei.

Ședința de după-amiază. Prezidează D. Stoiculescu. A. Filip prezintă darea de seamă materială a ziarului „Socialismul“. Se ia în discuție proiectul de statut, aducîndu-se cîteva amendamente. În continuare, congresul a luat în dezbateră problema agrară. În timpul discuțiilor pe marginea raportului susținut de Al. Drobrogeanu-Gherea și a motiunii în chestiunea agrară prezentată de E. Rozvan, pe la ora 17, sala unde își ținea lucrările congresul a fost înconjurată de cordoane militare și agenți ai siguranței. Reprezentanți ai autorităților civile și militare au pătruns în sală, arestînd pe toți delegații care au votat pentru crearea partidului comunist și afiliere, sub învinuirea de „complot împotriva siguranței statului“. Datorită arestării delegaților, congresul nu a putut definitivă hotărîrile și rezoluțiile în problemele supuse discuției (programul și statutul

partidului, presa și problema agrară) și nu a putut dezbate celelalte rapoarte referitoare la tineret, cooperative, naționalități etc.

Documentele elaborate și dezbătute de primul Congres al partidului, ca și cele elaborate, dar nedezbătute din cauza întreruperii congresului de organele statului burghez, dovedesc preocuparea Partidului Comunist Român pentru întărirea unității organizatorice, politice și ideologice a clasei muncitoare pe baza principiilor marxist-leniniste, atenția deosebită acordată întăririi legăturilor cu masele de oameni ai muncii, rezolvării problemelor fundamentale care se aflau în fața României.

„Crearea partidului comunist — detașamentul de avangardă al clasei muncitoare — pe baza ideologiei marxist-leniniste a constituit — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — un moment de cea mai mare importanță în istoria proletariatului din România. Prin aceasta lupta revoluționară se ridică pe o treaptă superioară, se dă un puternic avânt procesului de clarificare ideologică, politică a mișcării muncitorești, dezvoltării conștiinței de clasă a proletariatului și celorlalte mase muncitoare ale poporului. Continuând lupta de veacuri pentru eliberarea socială și națională, cele mai bune tradiții ale mișcării muncitorești și socialiste din România, partidul comunist este în noile condiții istorice exponentul fidel al intereselor clasei muncitoare, ale întregului popor. Începând din acest moment, clasa muncitoare, sub conducerea partidului comunist, a fost prezentă și și-a spus cuvântul în toate evenimentele mai importante ale țării, s-a situat în fruntea luptei pentru progres social“.

În perioada 1922-1924 s-a înființat la București un grup de studii, care a avut ca scop pregătirea unor studii științifice de creație, din punct de vedere științific, de organizare, în 1927 a fost înființat Centrul de studii științifice, care avea ca scop studierea științifică a mișcării muncitorești. Tot în acest sediu, în anul 1921-1924 se desfășurau activități științifice. Organ al mișcării muncitorești din România.

* Pe Buletinul Tineretului, între anul 1921 și 1924 s-a desfășurat activitatea științifică a partidului comunist. Activitatea științifică a partidului comunist a fost desfășurată în anul 1922 și în anul 1923. S-a creat Comitetul Central de studii științifice de pe lângă Comitetul Central al P.C.R., iar ca muncă intermedie s-a avut la dispoziție laboratorul de studii științifice al Partidului socialist-comunist din anul 1924.

* Redacția publica acest prim index al lucrărilor științifice de creație a P.C.R. în continuare la comisiunile științifice ale P.C.R. la vremea respectivă, unde s-a desfășurat activitatea științifică în cuprinsul îndrumărilor științifice, care s-au desfășurat în cadrul instituțiilor de studii științifice și științifice de creație.

Pe lângă C.C. al P.C.R. — redacția revistei „Anale de istorie” și pe lângă C.C. al P.C.R. — redacția revistei „Anale de istorie”.

Pentru aprofundarea studiilor științifice, redacția revistei „Anale de istorie” a avut la dispoziție laboratorul de studii științifice al Partidului Comunist Român, iar la dispoziție, în anul 1922, s-a creat Comitetul Central de studii științifice de pe lângă Comitetul Central al P.C.R., iar ca muncă intermedie s-a avut la dispoziție laboratorul de studii științifice al Partidului socialist-comunist din anul 1924.

** Unle date se referă la activitatea P.C.R. și a organizațiilor sale de masă din anul 1927.

*** În material se vor găsi datele actuale ale activității științifice de creație a P.C.R. și a organizațiilor sale de masă.

Mărturii ale unui trecut glorios de luptă revoluționară. Locuri istorice legate de lupta P.C.R. și a organizațiilor sale de masă*

BUCUREȘTI **

• În anii 1918—1920, în sala care se afla într-o clădire din Piața Palatului *** au fost sediile Comitetului Executiv al Partidului social-democrat, Comisiei generale a sindicatelor și secției locale de partid. Tot aici, în perioada 1 iulie 1920—octombrie același an, a funcționat redacția revistei „Lupta de clasă”, iar între anii 1918 și 1920, cu unele intermitențe, și-a avut sediul redacția ziarului „Socialismul”. În acest local, la 11 mai 1921, delegații Partidului socialist au hotărât, cu mare majoritate de voturi, transformarea Partidului socialist în Partidul Comunist Român.

• În perioada când sediul partidului din strada *Sfintul Ionică* era închis de organele represive, localul din strada *Academiei nr. 37*, unde în anii 1921—1922 s-a aflat redacția ziarului „Socialismul”, devenea și sediul partidului. Aici, la 8 mai 1921, și-a deschis lucrările istoricul congres de făurire a Partidului Comunist Român. În perioada 1922—1924, sala din strada *Academiei nr. 37* a fost sediul organizațiilor sindicale. Ea a găzduit ședințele de creare, din inițiativa P.C.R., a organizației de masă legale „Prietenii naturii”, de organizare, în 1923, a Consiliului General Provizoriu al Sindicatelor, care avea ca sarcină refacerea unității sindicale. Tot în acest sediu, în anii 1921—1924, se editează „Tineretul socialist”, organ al mișcării Tineretului socialist din România.

• Pe Bulevardul *Titulescu*, între anii 1921 și 1924, s-a aflat sediul Comitetului Central al partidului comunist. Aici, la 9 iulie 1922 s-a creat Comitetul Central de ajutorare de pe lângă Comitetul Central al P.C.R., iar cu unele intermitențe și-a avut redacția ziarul „Socialismul”, devenit organul central al Partidului socialist-comunist. Din cauza

* Redacția publică acest prim index al locurilor legate de activitatea P.C.R. și apelează în continuare la comitetele județene ale P.C.R., la veteranii mișcării muncitorești pentru a identifica, în cuprinsul județelor respective, toate locurile cu semnificație, cu rugămintea de a le transmite Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. — redacția revistei „Anale de istorie”.

Pentru sprijinul acordat, redacția revistei „Anale de istorie” aduce mulțumiri comitetelor județene ale Partidului Comunist Român, lui Liviu Rotman, cercetător la Direcția monumentelor istorice din C.S.C.A., care au colaborat la realizarea acestui material.

** Unele date se referă și la activitatea P.C.R. și a organizațiilor sale de masă din județul **ILFOV**.

*** În material se vor da denumirile actuale ale adreselor, locurilor legate de activitatea P.C.R. și a organizațiilor sale de masă.

prigoanei organelor de represiune, în perioada 1921—1924 a mai folosit ca sediu al C.C. al P.C.R., al C.C. de ajutorare și redacției ziarului „Socialismul” și casa din strada *Săgeții nr. 1*.

- Pe Bulevardul *Titulescu la nr. 35*, între anii 1921 și 1924, și-au avut sediul Comitetul local București al P.C.R. și Comitetul Central al Uniunii Tineretului Socialist.

- Loc de întâlnire și de difuzare a materialelor de propagandă a fost și casa lui Gheorghe Cristescu, primul secretar general al Partidului Comunist Român din strada *Liveni nr. 22*.

- Pe strada *Spătarului nr. 28* a locuit, între anii 1921 și 1924, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, militant de seamă al Partidului Comunist Român.

- În casa conspirativă din strada *Pompiliu Eliade nr. 9* a avut loc consfătuirea ilegală, care a hotărât convocarea Congresului al II-lea al P.C.R.

- Sediul Consiliului General al Sindicatelor în anii 1928—1929 a fost pe strada *Sfinții Apostoli nr. 36*.

- În 1927 a funcționat un sediu al Sindicatelor unitare pe strada *Mihai Vodă nr. 25*.

- Între anii 1932 și 1934 s-a tipărit, pe strada *Smîrdan nr. 4*, „Viața muncitoare”, organ central al Sindicatelor unitare.

- În lunile ianuarie—octombrie 1930, în casa de pe Calea *Văcărești nr. 23* se afla redacția ziarului „Tînărul luptător”, organ al tinerilor muncitori și țărani.

- Între anii 1926 și 1928, revista legală „Cultura proletară” și-a avut sediul pe strada *Șelari nr. 10* și apoi pe strada *Mihai Vodă nr. 25*.

- Pe strada *Principatele Unite nr. 2*, în anii 1932—1933 și-a avut redacția revista „Frontul evenimentelor culturale și sociale”.

- Casa în care a locuit C. G. Costaforu, din aleea *Mitropoliei nr. 7*, a fost sediul organizației „Liga drepturilor omului”, precum și al organizațiilor legale Comitetul pentru amnistie (1928—1929) și Blocul pentru apărarea libertăților democratice (1935).

- Sediul Blocului Muncitoresc-Țărănesc a fost, în perioada 1928—1929, pe Calea *Victoriei nr. 168*; în 1931, sediul C.C. al B.M.Ț. s-a aflat pe Calea *Moșilor nr. 25*, unde se găsea și redacția ziarului „Deșteptarea”; un alt sediu al B.M.Ț. a fost pe strada *30 Decembrie nr. 116*. Aici s-au editat, între anii 1926 și 1930, ziarul „Înainte”, organ central al B.M.Ț., ziarul „Amnistia”, organ al Comitetului pentru amnistie de pe lângă B.M.Ț., și organul de limbă maghiară al B.M.Ț., „Előre”.

- Pe strada *Justiției nr. 30* a funcționat tipografia „Bica”, unde se tipăreau materialele de presă ale Blocului Muncitoresc-Țărănesc și ale Sindicatelor unitare.

- Un important sediu muncitoresc, în întreaga perioadă interbelică, a fost *Casa poporului*, sediu al Partidului social-democrat și al Confederației Generale a Muncii.

- Sediul central al Partidului socialist unitar, în fruntea căruia se aflau dr. L. Ghelerter și Ștefan Voitec, a fost în strada *Eminescu nr. 8*.

• În strada *Uranus nr. 64*, la locuința activistului P.S.U. Vasile Anagnoste, și-a desfășurat activitatea grupul de inițiativă creat de P.S.U. pentru refacerea unității sindicale.

• Redacția ziarului „Proletarul”, organul central al P.S.U., a avut sediul în *Calea Moșilor nr. 88*.

• În august 1931 a apărut ziarul „Scînteia”, organ central al C.C. al P.C.R. Acesta s-a tipărit în casa din strada *Ecoului nr. 29*. După aceea, „Scînteia” s-a tipărit pe strada *Mocanului nr. 1* (între anii 1934 și 1938) și în tipografia ilegală de pe strada *Soldat Cîndea nr. 27* (în anii 1939—1940).

• Gazeta „Bluze albastre”, publicație de literatură proletară, condusă de Alexandru Sahia, s-a editat pe *Bulevardul Republicii* și strada *Episcopiei nr. 3*.

• Pe strada *Mitropolit Grigore nr. 68* și-a desfășurat lucrările, în martie 1932, conferința pe țară a delegaților muncitorilor ceferiști, care a constituit un moment hotărîtor în organizarea luptelor din 1933. La această conferință a fost ales Comitetul Central de acțiune, al cărui secretar a fost desemnat Gheorghe Gheorghiu-Dej.

• „Lupta C.F.R.”, organ al Comitetului Central de acțiune, și-a avut redacția pe strada *Popa Radu nr. 40*.

• În casa din *Calea Griviței nr. 261* a avut loc, la 4 decembrie 1932, o consfătuire pentru pregătirea luptelor muncitorilor ceferiști.

• După înăbușirea singeroasă a eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști din ianuarie-februarie 1933, și în special în timpul desfășurării procesului luptătorilor ceferiști și petroliști, P.C.R. a organizat comitete locale de apărare a celor arestați. Sediul comitetului din București a fost pe strada *Radu de la Afumați nr. 65*.

• În 1932 se formează în București comitetul antirăzboinic, care își avea sediul pe strada *Speranței nr. 11*, în casa docentului universitar dr. Daraban.

• Pe strada *Foișor nr. 9*, în perioada 1934—1935, și-a avut sediul comitetul local antirăzboinic, care, în perioada 1932—1938, a editat în tipografia din strada *Suvenir nr. 7* publicația „Buletinul Comitetului de acțiune împotriva războiului”.

• În perioada 1932—1933, Comitetul național antifascist a editat publicația legală „Buletinul de acțiune împotriva fascismului”, a cărui redacție era pe strada *Miliției*.

• În 1931, din inițiativa unui grup de intelectuali, membri și simpatizanți ai P.C.R., s-a creat Cercul de orientări și documentări sociale, organizație care își avea sediul în locuința avocatului Stelian Nițulescu, în strada *Toamnei nr. 119*. Din martie 1932, sediul organizației s-a mutat în cartierul Colentina, pe strada *Elena nr. 61*.

• Pe strada *Bărăției nr. 31* a fost sediul Biroului juridic muncitoresc condus de Lucrețiu Pătrășcanu.

• Organizația „Ajutorul roșu”, începînd din anul 1924, și-a avut sediul pe *Splaiul Unirii nr. 29*.

• În 1930—1932 a apărut publicația legală „Buletinul Ajutorului muncitoresc român”, a cărei redacție se afla pe *Bulevardul Doamna Ghica nr. 60*.

• La sediul Ajutorului muncitoresc român din strada *Tăbăcari nr. 32* au avut loc şedinţe ale Seminarului de studii marxiste, înfiinţat în iulie 1930.

• Sediul Comitetului central al organizaţiei Liga muncii a fost pe strada *Visteriei nr. 35*. În aceeaşi clădire era şi redacţia organului de presă al Ligii muncii : „Năzuinţa celor ce muncesc“, al cărui prim număr a apărut la 20 aprilie 1934 ; din decembrie 1934, Liga muncii a editat ziarul „Umănitatea“, a cărei redacţie şi-a avut sediul, succesiv, pe *Calea Victoriei nr. 55*, pe strada *Mihail Eminescu* şi pe strada *Cobălcescu nr. 4*. În Bucureşti funcţionau sedii locale ale Ligii muncii în strada *Col. Georgescu nr. 33* (sediul comitetului judeţean), *Calea Ştirbei Vodă nr. 33*, strada *Trinităţii nr. 29* şi strada *Dr. Felix nr. 109*.

• În 1934, din iniţiativa Partidului Comunist Român, a luat fiinţă organizaţia „Amicii U.R.S.S.“, iniţiată cu scopul de a populariza realităţile din ţara sovietelor. Sediul său a fost în locuinţa regizorului Eliad, din strada *Saligny nr. 3*. Tot aici se edita şi organul de presă al organizaţiei — „Amicii U.R.S.S.“ Interzicerea sa în 1934 a determinat P.C.R. să creeze organizaţia Societatea pentru întreţinerea raporturilor culturale între România şi U.R.S.S. Sediul noii organizaţii a fost în strada *Dr. V. Poloni nr. 29*.

• Organizaţia legală Liga contra prejudecăţilor a avut sediul în *Pasajul Imobiliara, Scara B, etajul 1* ; aici a fost şi redacţia organului său de presă, „Orizont“. Ziarul şi-a mai avut redacţia şi pe strada *Mexic nr. 3*.

• Sediul central al organizaţiei Patronajele populare a fost în strada *Şerban Vodă nr. 100*, iar apoi în strada *Smirdan nr. 4*.

• În ianuarie 1935, pe strada *Căsmaru nr. 38* au avut loc primele şedinţe pentru punerea bazelor organizaţiei Societatea pentru protecţia femeii şi copilului ; sediul central era pe *Calea Dudeşti nr. 226*. Sedii locale ale organizaţiei funcţionau în imobilul din *Bulevardul Ghica Tei nr. 31* şi în strada *Panait Zidaru nr. 1*.

• În casa doctorului Cahane, din strada *Jules Michelet nr. 16*, între anii 1934 şi 1937, s-au desfăşurat reuniuni la care se discutau probleme privind situaţia internă şi internaţională. La o astfel de întrunire, la 23 noiembrie 1937, Mihail Cruceanu a vorbit despre însemnătatea Frontului popular, despre primejdia fascismului şi despre procesul intentat profesorului T. Bugnariu. În acelaşi scop era folosită casa lui Fr. Feler, din strada *Valeriu Branişte*.

• În casa de pe fosta stradă *Poincaré nr. 37* şi-a avut sediul organizaţia Uniunea democratică.

• Pe strada *Batiştei nr. 26*, iar apoi în *Calea Victoriei nr. 18* şi-a avut sediul organizaţia Uniunea studenţilor democraţi. În 1935, Uniunea studenţilor democraţi a editat „Studentul român“, a cărui redacţie era pe strada *Doamnei nr. 14*.

• Între ziarele studenţeşti, editate din iniţiativa P.C.R., s-au numărat „Studentul evreu“, care şi-a avut sediul în strada *Sfinţilor nr. 47*, şi „Acţiunea studenţească“, apărută în anul 1932, cu sediul în strada *Progresului nr. 9*. În perioada 1931—1932 apăruse ziarul „Studentul nou“, a cărui redacţie era în *Calea Moşilor nr. 65*.

- Redacția revistei „Reporter“, între anii 1933—1937, și-a avut sediul în *Calea Victoriei nr. 33*, strada *Onești nr. 11*, *Calea Victoriei nr. 55*, *Pasajul Imobiliara*, strada *Cîmpineanu nr. 47*.

- Ziarul „Lumea românească“, condus de scriitorul Zaharia Stancu, în anii dictaturii regale a avut redacția într-o clădire aflată la *intersecția Căii Victoriei cu strada Doamnei*.

- În septembrie 1939, Partidul Comunist Român înființează postul de radio ilegal „România liberă“. La sfîrșitul anului 1939 și începutul lui 1940, acest post a funcționat în imobilul din *Calea Victoriei nr. 134*.

- În perioada dictaturii militare-fasciste, Partidul Comunist Român s-a dovedit a fi acea forță politică capabilă să ia conducerea rezistenței naționale antifasciste. Un timp, ședințele Comitetului Central s-au ținut în casa conspirativă din strada *G-ral Radovici nr. 7*.

- Redacția „României libere“ a fost adăpostită, succesiv, în strada *Plantelor nr. 67*, strada *Profesor Georgescu nr. 22*, la Observatorul astronomic de pe strada *Cuțitul de Argint*. Tipografia se găsea în casa conspirativă de pe strada *Radu de la Afumați nr. 44*, de unde s-a mutat în strada *Școala Floreasca nr. 34*. P.C.R. a organizat și locuri pentru depozitarea ziarului și a altor materiale. Unul din aceste depozite era în beciul clădirii din strada *Olari nr. 40*.

- În aprilie 1944 se înfăptuiește Frontul Unic Muncitoresc. Încheierea acordului de front unic a avut loc pe strada *Galați*.

- Un moment important în pregătirea insurecției antifasciste a fost constituirea, la 13—14 iunie 1944, în casa conspirativă din *Calea Moșilor nr. 103*, a Comitetului militar antifascist.

- Pregătirea insurecției naționale s-a făcut în numeroase case conspirative din București: pe strada *Armenească nr. 14*, strada *Dr. Burghilea nr. 12*, într-un apartament la etajul II, șoseaua *Kiseleff nr. 51*, strada *Sighișoara nr. 27*, în cartierul *Vatra Luminoasă*. Aici au avut loc numeroase întâlniri ale activului de bază al P.C.R. și tot aici au fost aduse, la 23 august 1944, căpeteniile regimului antonescian după ce au fost arestate la palat.

Județul ALBA

- *Alba Iulia* — Sediul organizației Partidului socialist din localitate în perioada noiembrie 1918—mai 1921 a fost pe strada *Parcului nr. 5* (clădire demolată în prezent).

- Din inițiativa P.C.R., în 1932 se editează publicația legală cu caracter antifascist și antirăzboinic „Front“. Redacția și-a desfășurat activitatea în orașul *Alba Iulia*, pe strada *Dorobanților nr. 9*. (Ziarul se tipărea la Cluj.)

Județul ARAD

- *Arad* — În anul 1913, din sumele colectate de sindicatele muncitorești din Arad a fost ridicat, în strada *Paris nr. 2*, Căminul muncitoresc. Aici a luat ființă în 1921 și secția din Arad a Partidului Comunist Român.

- În anii '30, în casa conspirativă a P.C.R. din strada *Boemiei* au activat Iosif Rângheț, Alexandru Moghioroș, Szabo Arpad, Pap Ilona,

Bernath Andrei, Alexandru Sencovici. În această casă, între anii 1928 și 1943, a funcționat și o tipografie ilegală.

- Pe strada *Barițiu nr. 26* a fost un alt sediu ilegal al P.C.R., de unde au fost conduse unele acțiuni antihitleriste. La 24 august 1944, în condițiile ocupației germane, aici s-a format comitetul județean al P.C.R., care a preluat conducerea tuturor forțelor patriotice, organizînd, împreună cu armata română, alungarea hitleriștilor.

Județul ARGEȘ

- *Pitești* — Pe strada *Brădet nr. 1*, din 1921 pînă în 1924, a fost sediul legal al secției județene a P.C.R. După trecerea partidului în ilegalitate, organizația locală a avut ca sediu, în perioada 1925—1934, casa conspirativă din strada *Tudor Vladimirescu nr. 28*.

- Din inițiativa P.C.R., la Pitești a apărut, în anii 1935—1936, ziarul „Omul liber“, publicație antifascistă ce milita pentru crearea Frontului popular; sediul redacției era pe strada *Brincoveanu nr. 42*.

- În 1920 sediul organizației sindicale a fost pe strada *Industriei nr. 1* (vechea clădire a fost demolată).

- Tipografia ilegală unde se tipăreau „Omul liber“ și „Gazeta tineretului“ se afla pe strada *Doamna Bălașa nr. 27* (casa a dispărut în urma sistematizării orașului).

- În anii 1935—1944, sediul organizației locale a P.C.R. era în strada *Sf. Vineri nr. 8*.

- Organizația locală a Blocului democratic își avea sediul pe strada *1 Mai nr. 2*.

- Pe strada *Vasile Lupu nr. 9*, organizația P.C.R. a avut o tipografie condusă de Constantin Agiu.

- *Cîmpulung Muscel* — În 1920, la Depoul C.F.R., în timpul grevei generale, muncitorii s-au ridicat la luptă.

- În locuința militantului comunist Iulian Vasilescu, de pe Șoseaua *Națională nr. 9*, au avut loc, în anul 1927, o serie de întâlniri ilegale ale conducerii organizației P.C.R. județene, la care au participat și delegați ai Comitetului Central al P.C.R. Aici, în 1930, s-au pus bazele celei P.C.R. și s-a înființat comitetul județean.

- Pe strada *Constantin Brincoveanu nr. 34*, în casa lui Nae Bercaru, au avut loc ședințe conspirative ale organizației P.C.R.

- În casa de pe strada *Mărileni nr. 483*, în 1926—1927, a funcționat sediul sindicatului lucrătorilor de la fosta fabrică de hîrtie.

- Case conspirative ale P.C.R. au mai ființat în strada *Republicii nr. 35*, unde a fost găzduit și tovarășul Nicolae Ceaușescu : pe strada *Republicii nr. 18* și strada *Constantin Brincoveanu nr. 94*.

- În comuna *Pietroșani*, satul *Bădești-Muscel*, în casa lui Ion Mincu, s-au ținut o serie de consfătuiri ale P.C.R. În 1932, cu participarea lui Constantin Agiu, s-a constituit aici o celulă a P.C.R.

- În anul 1932 s-a format o celulă ilegală a P.C.R. în comuna *Stîlpeni*, satul *Livezeni*, care și-a avut sediul în casa lui Dumitru Manda.

- În satul *Rădești*, casa lui Radu Voichin a fost unul din sediile conspirative ale P.C.R.

Județul BACĂU

- Bacău — Pe strada Ștefan cel Mare nr. 145 a existat, între 1936 și 1944, o casă conspirativă în care aveau loc ședințe ale organizației locale a P.C.R. și se difuzau materiale de propagandă revoluționară.

- La 10 februarie 1935 a apărut, din inițiativa P.C.R., „Curierul“, organ săptămînal cu caracter antifascist. Redacția sa era pe strada Dr. Aro-neanu nr. 18.

- În 1935, la 15 octombrie, s-a editat, din inițiativa P.C.R., ziarul „Înainte“, care milita pentru realizarea Frontului popular antifascist. La 16 noiembrie, în paginile sale au fost expuse platforma Frontului popular și propunerile P.C.R. pentru realizarea acestuia. Sediul redacției era pe strada Ștefan cel Mare nr. 28.

- Pe strada Cuza Vodă nr. 5 se află casa în care s-a născut Lucrețiu Pătrășcanu.

- Tîrgul Ocna — A existat o casă conspirativă a partidului pe strada Poet Ion Grămadă nr. 16. Casa a fost, în perioada 1932—1944, punctul prin care se menținea legătura cu comuniștii deținuți în închisoarea de la Tîrgul Ocna.

Județul BIHOR

- Orașul Oradea * — Pe strada Cuza Vodă nr. 28 a fost sediul organizației Sindicatelor unitare și al U.T.C.

- În perioada ilegalității, ședințele comitetului local al P.C.R. se țineau pe strada Hațegului nr. 69.

- Pe strada Gheorghe Doja nr. 32 a funcționat, în 1926, o tipografie ilegală a partidului comunist, condusă de Pavel Tcacenco.

- În anii 1926—1927, Haia Lifșiț a condus tipografia ilegală a U.T.C. aflată în locuința ei de pe Calea Clujului nr. 34.

- În 1931 apar două numere ale ziarului de limbă maghiară „Erdely Szikra“ („Scînteia Ardealului“), care susținea Blocul Muncitoresc-Țărănesc. Sediul redacției era în Piața Victoriei.

- Pe strada Păcii nr. 10 se află casa în care a avut loc, în 1933, ședința muncitorilor arădani care au hotărît solidarizarea cu greva muncitorilor ceferiști din București.

- Mulți ani centrul activității organizației județene a P.C.R. Oradea a fost casa și atelierul lui Bella Breiner, membru în Secretariatul C.C. al P.C.R., ce se află pe strada Bella Breiner nr. 1.

Județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

- În anii 1935—1936, la Năsăud a funcționat o puternică celulă a U.T.C. la Școala normală de băieți de pe Bulevardul Republicii nr. 15.

- Organizația Partidului socialist din Rodna Nouă (Șanț) și-a avut sediul pe strada Cobășel nr. 54.

* Problema este tratată mai amplu în lucrarea **Case din Oradea legate de activitatea Partidului Comunist Român**, editată sub egida Comitetului județean Bihor al P.C.R. și a Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 1971.

- Ilva Mare. În casa cu nr. 33 și-a avut sediul organizația Partidului socialist din localitate.

Județul BOTOȘANI

- Botoșani — În acest oraș P.C.R. a inițiat redactarea mai multor organe de presă antifasciste: „Clopotul“ (30 iunie 1933—10 decembrie 1934), „Raza“ (28 iulie—18 august 1935), „Soarele“ (23 august—13 octombrie 1935), „Valul“ (21 octombrie 1935), „Torța“ (3 noiembrie—8 noiembrie 1935), „Horia“ (27 iulie—7 septembrie 1936), „Cloșca“ (14 septembrie 1936), „Steagul“ (22 septembrie 1936), „Glasul nostru“ (10 iulie—31 iulie 1937). Redacțiile acestor ziare s-au aflat pe strada *Lemnăria Veche nr. 12*. O scurtă perioadă, redacția „Clopotului“ a funcționat în imobilul din strada *Transilvaniei*.

- În 1935 la Botoșani s-a editat, sub îndrumarea P.C.R., revista literar-socială „Slova“. Redacția acesteia și-a avut sediul în strada *Podul de Piatră nr. 10*.

- Între anii 1933 și 1935, pe Calea Națională nr. 206 a funcționat sediul Sindicatelor unitare.

- În clădirea din strada *Transilvania nr. 62*, între anii 1934 și 1937, a fost sediul comitetului județean al P.C.R.

- În clădirea de pe strada *Muzicanților nr. 15* a funcționat un alt sediu al Sindicatelor unitare.

- La Dorohoi în anii 1935—1936 a apărut gazeta „Drumul nostru“, organ al Confederațiilor profesionale Dorohoi, aflată sub influența P.C.R. Redacția acesteia a funcționat pe strada *Republicii* și pe strada *Gr. Ghica-Voievod*, sub direcția lui Barbu Scînteie.

Județul BRĂILA

- Brăila — După primul război mondial, sediul sindicatelor se afla pe strada *Mărășești nr. 45*.

- În anul 1928, din inițiativa partidului comunist, a apărut publicația legală „Tribuna transporturilor“. Redacția se afla pe strada *Galați nr. 428* (azi casa nu mai există). În aceeași casă, P.C.R. a editat publicația legală „Luptătorul“.

Județul BRAȘOV

- Brașov — Întemeierea secției din Brașov a partidului comunist a avut loc la 30 iulie 1922, în sala Teatrului „Apolo“ din Brașov (azi sala cinematografului „Bîrsa“), strada *Lungă nr. 1*. La această adunare, la care au participat circa 400 de oameni, au vorbit, printre alții, Eugen Rozvan, Constantin Ivănuș, David Fabian.

- Primul sediu al secției județene a Partidului Comunist Român, pînă în 1924, a fost în clădirea vechiului Cămin muncitoresc, de pe strada *7 Noiembrie nr. 7*. În întreaga perioadă interbelică, localul a fost folosit drept cămin muncitoresc; a fost și sediul ilegal al organizației P.C.R. și

loc de întrunire pentru militanții comuniști. Aici s-a desfășurat, între 10 și 12 octombrie 1921, congresul pe țară al sindicatelor. În localul căminului, în anul 1921 a funcționat și redacția ziarelor „Dreptatea” și „Foaia muncitorilor și țăranilor”.

- Sediul organizațiilor sindicale în anii de după crearea P.C.R. s-a aflat în Bulevardul *Gh. Gheorghiu-Dej*. La 2 septembrie 1921, în același loc, s-a ținut adunarea secțiilor Partidului Socialist-Comunist din Transilvania, în care s-a protestat împotriva arestării participanților la Congresul din mai 1921. În 1934, tot aici, a avut loc o adunare a micilor meseriași la care s-a hotărât începerea unor acțiuni revendicative.

- Între anii 1922 și 1929, sediul Sindicatelor unitare era în strada *Roșiori nr. 26*.

- După scoaterea în afara legii a Partidului Comunist Român, Comitetul Central al P.C.R. și-a avut un timp ca sediu conspirativ casa din Săcele, strada *Hărmanului nr. 27*. Aici a activat ca secretar general Elek Köblös.

- Pe fosta stradă *Coastei nr. 9* se află casa în care a locuit și activat, între anii 1921 și 1924, Eugen Rozvan.

- În perioada 1929—1939, pe strada *Oltenia nr. 3*, a funcționat o casă conspirativă a P.C.R. care avea și un depozit pentru materiale de propagandă.

- În 1939 a funcționat ca sediu al organizației locale P.C.R. casa din strada *Fintina Roșie nr. 12*.

- În 1932 pe strada *Plugariilor nr. 20* a funcționat o tipografie ilegală.

- În locuința lui Radu Olteanu de pe strada *N. Iorga nr. 4* a fost redacția „Buletinului avocaților democrați”, iar în 1934 a luat ființă secția locală a organizației „Amicii U.R.S.S.”; casa a fost loc de desfășurare a numeroase întâlniri de partid, la care participau muncitori, intelectuali de diverse naționalități.

- Membrii organizației P.C.R. de la Uzinele I.A.R. se întâlneau în casa conspirativă din strada *Bihorului nr. 14*.

- Secția locală a organizației P.C.R. a folosit pentru întruniri, între anii 1936 și 1941, casa din strada *Lungă nr. 32* și casa din strada *13 Decembrie nr. 15*.

- În anii grei ai dictaturii militare-fasciste, comitetul județean al P.C.R. a folosit ca loc de întrunire casa din strada *Stejerișului nr. 24* și cea de pe strada *Avram Iancu nr. 36*.

- Tipografiile ilegale au funcționat, în perioada 1940—1944, în casele conspirative de pe străzile *Mirăslău nr. 9* și *Buzești nr. 13*.

- Mai multe case conspirative ale P.C.R. se aflau pe strada *Decebal nr. 9, nr. 37, nr. 41 și nr. 67*. La casa conspirativă de pe strada *Decebal nr. 9* erau cazați activiști ai partidului veniți din alte orașe.

- În locuința de pe strada *Danubiului nr. 15* a apărut, în 1934, revista „Cuvîntul nou”. Redacția revistei se va muta, în decursul aceluiași an, pe strada *Piața Mare nr. 11*.

- În octombrie 1931, la locuința profesorului comunist Ilie Cristea — strada *Junilor nr. 6* — a început editarea revistei „Spre stînga”.

- Sediul Ajutorului roșu, între anii 1935 și 1940, a fost pe strada *Maiacovski*. Aici se colectau numeroase materiale destinate deținuților

din închisori. În perioada 1940—1944, Ajutorul roșu a folosit ca sediu casa din strada *Castelului nr. 126*.

- La fosta închisoare din Brașov de pe strada *N. Bălcescu* și-a desfășurat activitatea organizația militanților comuniști întemnițați. Aici au fost deținuți conducători ai Partidului Comunist Român, printre care tovarășul Nicolae Ceaușescu, Emil Bodnaraș și alții.

- În clădirea de la poalele dealului Melcilor, de pe strada *Matei Basarab nr. 15*, a avut loc, în 1936, congresul pe țară al muncitorilor ceferiști.

Județul BUZĂU

- *Buzău* — Pe strada *7 Noiembrie nr. 6* a locuit militantul Nicolae Boiangiu. Casa a fost folosită după 1919 și ca sediu al Secțiunii Buzău a Partidului socialist.

- În perioada interbelică muncitorii ceferiști și petroliști au organizat numeroase întruniri în strada *Plevnei nr. 1*.

- *Rîmnicu-Sărat* — În februarie 1920, în casa de pe strada *C. Brincoveanu nr. 3* s-au organizat Secțiunea Partidului socialist din localitate și Sindicatul mixt al lucrătorilor din toate breslele.

- *Nehoiu* — Sala sindicatului muncitorilor forestieri.

- *Arbănași* — Sala sindicatului muncitorilor petroliști.

- *Breaza* — Casa lui C. Zidărescu a adăpostit sediul organizației locale a Partidului socialist.

Județul CARAȘ-SEVERIN

- În parcul din fața Consiliului popular al comunei *Văliug* există o placă comemorativă în memoria eroului comunist Ștefan Plavăț, cu următorul text : „În memoria lui ȘTEFAN PLAVĂȚ, viteazul muncitor ceferist, căzut eroic în lupta pentru eliberarea poporului nostru.

În iunie 1944 comunistul Ștefan Plavăț, luptător în grupul de partizani «Mărășești» al Comitetului Frontului patriotic din Banat, moare cu arma în mână, luptând pentru eliberarea țării de sub jugul fascist.

Amintirea lui Ștefan Plavăț va rămîne în memoria poporului nostru muncitor.“

- În orașul *Bocșa*, pe strada *Ștefan Plavăț*, se găsește placa comemorativă în memoria luptătorilor revoluționari români, germani și maghiari.

Județul CLUJ *

- *Cluj* — 1920, pe strada *30 Decembrie* se afla sediul Comisiei generale a sindicatelor.

* Vezi pe larg lucrarea : **Cluj. Pagini de istorie revoluționară**, Cluj, 1971.

• În imobilul de pe strada *Mihail Kogălniceanu nr. 7* s-a ținut, în octombrie 1920, în preajma pregătirii grevei generale, ședințele Comitetului central de grevă pe oraș.

• Între anii 1925 și 1929, secția P.C.R. Cluj și-a ținut ședințele în strada *Iugoslaviei nr. 19*.

• O puternică celulă a P.C.R. se afla la întreprinderea „Dermata”, cu sediul în strada *Fabricii*.

• La sediul din strada *Karl Marx nr. 31* a avut loc, la 13 februarie 1933, ședința comună a comitetului local al P.C.R. și a Sindicatelor unitare, la care s-a hotărât solidarizarea muncitorimii clujene cu luptele muncitorilor ceferiști și petroliști.

• În perioada 1934—1940 au avut loc ședințe, consfătuiri, conferințe ale organizației locale a P.C.R. în casele conspirative din străzile: *Hașdeu nr. 59*; *Marinescu nr. 31*; *A. Densușeanu nr. 4*; *Moricz Zsigmond nr. 34*; *Cotită nr. 4*; *Piatra Craiului nr. 43*; *Pajiștei nr. 12*.

• În casa din strada *Codrului nr. 15* a funcționat un cerc de studii teoretice al Partidului Comunist Român.

• Arhiva organizației P.C.R. se afla adăpostită, în anii ilegalității, în casa din strada *Vlahiței nr. 31 A* (azi demolată).

• După dictatul de la Viena, în condițiile ocupației horthiste, a avut loc la Cluj o conferință regională a organizației de partid din nordul Transilvaniei, care a ales un secretariat. Aceasta s-a desfășurat în casa conspirativă din strada *Gheorgheni nr. 73*.

• Organizația locală a Uniunii Tineretului Comunist a folosit ca loc pentru reuniunile sale ilegale, în perioada 1929—1938, casa de pe strada *6 Martie nr. 19*, iar în casa de pe strada *Ady Éndre nr. 2* a avut loc, în iulie 1933, conferința comitetului regional al U.T.C.

• În 1932 a luat ființă organizația locală a Comitetului antirăzboinic, care și-a avut sediul pe *Bulevardul Lenin nr. 36*.

• Ajutorul muncitoresc român a avut sedii în străzile: *Livezii nr. 37* și *nr. 44*; *Uliului nr. 28*.

• O activitate bogată a desfășurat la Cluj, ca de altfel în întreaga țară, Madosz-ul, organizație inițiată și condusă de P.C.R. Sedii ale acestei organizații s-au aflat în strada *Kogălniceanu nr. 6*; *Piața Libertății nr. 13*; strada *Napoca nr. 5* (unde era și redacția organului său de presă — „Falvak népe”); pe strada *Dr. Petru Groza* era redacția ziarului „Erdely Nagzor Izo”.

• Pe strada *6 Martie nr. 22* se află casa unde a funcționat, în 1934, Comitetul de apărare al antifasciștilor.

• În strada *Republicii nr. 13* a fost sediul secției din Cluj al organizației „Amicii U.R.S.S.”.

• Pe *Bulevardul Lenin nr. 17* se află casa unde a funcționat, între anii 1935 și 1937, un sediu al organizației Societatea pentru protecția femeii și copilului.

• În anul 1931, pe strada *Clinicilor* și pe strada *Teilor nr. 19* s-au aflat tipografii ilegale ale Partidului Comunist Român.

• Pe strada *Ady Éndre nr. 2* a funcționat, între anii 1929 și 1933, o tipografie ilegală.

- În 1933, din inițiativa Partidului Comunist Român, a apărut publicația „Alte zări“, ziar care a militat împotriva fascismului și a războiului. Redacția sa era pe strada *Șincai nr. 18* (clădirea a fost demolată).

- Frontul plugarilor a editat, în anii 1936—1937, ziarul „Poporul“, care își avea redacția în Piața Victoriei nr. 3.

- *Dej* — Gh. Gheorghiu-Dej a locuit în casa de pe strada 8 Noiembrie nr. 23.

- Sindicatele ceferiste își aveau sediul pe strada *Karl Marx*. Aici, în 1932, Gh. Gheorghiu-Dej a fost ales „primul bărbat de încredere“, dându-i-se mandat să reprezinte pe ceferiștii din Dej la conferința pe țară din martie 1932, unde a fost ales secretar al Comitetului Central de acțiune.

- *Turda* — În perioada anilor 1928—1931, sediul P.C.R. a fost pe Aleile Băilor nr. 10, iar în anii 1931—1932 pe strada *Crișan nr. 42—44*.

- Între anii 1930 și 1932, pe strada *Axente Sever nr. 22* a funcționat o casă conspirativă a P.C.R.

- Sediul Sindicatelor unitare s-a aflat pe strada *Ion Rațiu nr. 40*.

- O tipografie clandestină a P.C.R. a existat pe strada *Crișan nr. 5*.

- Pe strada *Republicii nr. 13* s-a aflat unul din sediile Ajutorului roșu.

Județul CONSTANȚA

- Între anii 1919 și 1921, în strada *Ștefan Mihăileanu nr. 38* din *Constanța* a fost sediul organizației locale a Partidului socialist, iar între anii 1921 și 1924 sediul organizației comuniste locale.

- În perioada ilegalității, organizația locală a P.C.R. a avut unul din sediile sale pe strada *Mihăileanu nr. 76*.

- La 1 mai 1927, din inițiativa organizației locale a P.C.R. și a Sindicatelor unitare, a fost editat ziarul „Muncitorul Constanței“. Redacția ziarului se afla pe strada *Daciei nr. 2*.

- O tipografie ilegală a P.C.R. a funcționat pe strada *Filimon Sirbu nr. 103*.

- Pe strada *Ștefan I. Iosif nr. 23*, în anii 1937—1938, a funcționat unul din sediile organizației județene a P.C.R. Constanța. Alte sedii ale P.C.R. în Constanța au fost pe strada *Andrei Mureșeanu nr. 69* și pe strada *Frunzelor nr. 70*.

- În 1936, în strada *Daciei nr. 15* era sediul comitetului județean antifascist.

- Între anii 1941 și 1943 sediul consipartiv al comitetelor județene al P.C.R. și U.T.C. a fost în strada *Sabinelor nr. 7*.

Județul COVASNA

- *Sfântul Gheorghe* — La Uzinele textile „Oltul“, muncitorii s-au ridicat la luptă declarînd, în anii 1911 și 1929, puternice greve.

- La Sfântul Gheorghe se află casa în care a trăit și luptat comunistul Lazăr Mihály (1898—1941), ucis mișelește de jandarmii horthiști la 8 iulie 1941. Casa a fost folosită ca loc de întîlnire al comuniștilor în anii grei ai ilegalității.

- În localitatea Comandău se află Fabrica de cherestea unde muncitorii, în anul 1936, s-au ridicat la luptă împotriva exploatării.
- La Căpeni, minerii au desfășurat, în anul 1939, puternice lupte revoluționare.

Județul DÎMBOVIȚA

- Case în care organizațiile P.C.R. și U.T.C. și-au desfășurat activitatea în anii ilegalității :
- Tîrgoviște — Casa din strada Nicolae Bălcescu nr. 81 ; locuința din subsolul Policlinicii de copii ; atelierul de tâmplărie din Bulevardul Independenței nr. 5 ; atelierul de vulcanizare din strada Plutonier Dițescu Stan nr. 10 și cel de la nr. 5 ; casele din străzile : Justiției nr. 8, Nicolae Bălcescu nr. 218, Nicolae Bălcescu nr. 10, Justiției nr. 22 și Gimnaziului nr. 2.
- Ulmi — Casa lui Dumitrache Gheorghe în care s-au ținut ședințe ale organizației U.T.C. La acestea, între anii 1934 și 1936 a participat și tovarășul Nicolae Ceaușescu.
- Valea Voevozilor — Casa lui Iancu Matei, folosită ca loc pentru păstrarea materialelor de partid. Aici a locuit un timp tovarășul Nicolae Ceaușescu ; casele lui Vasile Oprescu și Vasile Toboșaru, în care au avut loc ședințe ale organizației P.C.R.
- Gura Ocnitei — Casele lui Ghiță Popa și Costică Sandu.
- Ochiuri — Căminul cultural muncitoresc și casa lui Damian Ionescu.
- Văcărești — În strada M. Poplacă nr. 127, casă conspirativă a P.C.R. între anii 1933 și 1936 ; 1938 și 1940.
- Găiești — Casa lui I. Leon (tâmplarul).
- Titu — Casa lui Constantin Ion.
- Pucioasa — Casa lui Bădulescu.
- Săcuieni — Casa lui Voinea.
- Răzvad — Casa lui Lazăr Stănescu și cea a lui Toma Apostol.
- Bilciurești — Casa lui Matei Dan.
- Moreni — Străzile : Spitalului nr. 2 ; V. I. Lenin nr. 20 și nr. 55 ; I. L. Caragiale nr. 4 ; Erupției nr. 45 ; Teilor nr. 8, nr. 12, nr. 22. De asemenea, la Petriș (loc izolat din Moreni) au avut loc ședințe ale organizației U.T.C. la care a participat și tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Județul DOLJ

- Craiova — Sediul secției Partidului socialist, între anii 1918 și 1921, a fost pe strada 6 Martie nr. 3. Această casă a servit ca sediu legal al secției Craiova a Partidului Comunist Român între anii 1922 și 1924.
- Sediul Sindicatelor unitare a fost, în perioadele 1923—1926 și 1930—1935, în casa de pe strada Simion Bărnuțiu nr. 36.
- Un moment important în istoria tradițiilor revoluționare craiovene este procesul conducătorilor ceferiști și petroliști din 1934. Procesul

a prilejuit puternice manifestații de solidarizare a forțelor democratice locale cu cei ce apăreau pe banca acuzării. Pe locul unde a avut loc procesul, în care acuzații s-au transformat în acuzatorii unui regim condamnat de istorie, în strada *Severinului nr. 9*, s-a organizat, în 1959, o expoziție permanentă a Muzeului Olteniei, intitulată „Procesul luptătorilor ceferiști și petroliști din iunie—iulie 1934“.

- În iunie 1934, din inițiativa partidului comunist, a fost editat ziarul „Apărarea ceferiștilor“. Primul număr a fost tipărit în casa de pe strada *Al. I. Cuza nr. 6*, iar al doilea număr s-a editat în casa de pe strada *Al. I. Cuza nr. 48*.

Județul GALAȚI

- La *Galați*, în casa de pe strada *Gării nr. 15* a locuit și activat C. Z. Buzdugan, figură proeminentă a mișcării socialiste din țara noastră.

- Sediul sindicatelor muncitorilor ceferiști a fost pe strada *Gării nr. 2*.

- Sediul sindicatului muncitorilor din port a fost, între anii 1920 și 1924, în strada *Carpați nr. 43*.

- Din inițiativa partidului comunist, la Galați s-a editat, în octombrie 1932, ziarul „Libertatea“. Redacția își avea sediul în strada *7 Noiembrie*.

- În decembrie 1933 a apărut ziarul „Năzuința celor ce muncesc“, organ al comitetului local al Ligii muncii. Redacția își avea sediul pe strada *Dorna*.

- În perioada august 1935—ianuarie 1936 a apărut revista antifascistă „Făclia“, a cărei redacție și-a mutat succesiv sediul în străzile *Colonel Boyle nr. 15*; *Brașoveni nr. 54* (ambele nu mai există) și strada *Dr. Russel*. În sediul din strada *Brașoveni nr. 54* s-a tipărit, în perioada aprilie—noiembrie 1936, sub îndrumarea P.C.R., gazeta sindicală „Orient nou“.

Județul GORJ

- *Țirgu-Jiu* își leagă numele de activitatea desfășurată de partidul comunist, în special datorită acțiunii organizației P.C.R. din lagărul de internați politici, înființat în 1939, aflat la 1 km de oraș.

- Într-o serie de case conspirative din Țirgu-Jiu au avut loc întâlniri între membrii organizației P.C.R. din lagăr și reprezentanți ai activului din afară : străzile *Tudor Vladimirescu nr. 6*; *Victoriei nr. 50*; *Unirii nr. 56*.

- În anul 1944 tovarășul Ion Gheorghe Maurer a fost găzduit în casa lui Ion Modoran de pe strada *Bradului nr. 9*.

- Școala de muzică a adăpostit deținuții care evadau din lagăr. Tot aici P.C.R. în perioada premergătoare insurecției din august 1944 a avut un depozit de muniții și echipament militar.

- O casă conspirativă a P.C.R. a existat și în locuința Anei Veiss din *Lainici*.

- În comuna *Crasna*, satul *Dumbrăveni*, s-a născut Constantin Ivănuș.

- În comuna *Ciuperceni* există casa în care s-a născut Dumitru Grofu.
- În comuna *Godinești*, satul *Reteju*, s-a născut Constantin Nicolcescu.

Județul HARGHITA

- La *Miercurea-Ciuc*, în casa de pe strada *Florilor nr. 50*, între anii 1931 și 1935, au avut loc ședințe și seminarii cu membrii și simpatizanții organizației locale a Partidului Comunist Român.

- În clădirea Justiției, de pe strada *Gheorghe Doja nr. 6*, a avut loc la 13—14 aprilie 1935 procesul intentat conducătorilor răscoalei din Valea Ghimeșului, din octombrie 1934, una dintre cele mai puternice mișcări țărănești din anii interbelici, desfășurată sub conducerea Partidului Comunist Român.

- Între anii 1936 și 1941 a funcționat, în strada *Griviței nr. 15*, o casă conspirativă unde aveau loc instructaje cu secretarii celulelor P.C.R. din oraș.

- La *Gheorgheni*, în anul 1922, în actuala Casă de cultură din strada *Școlii nr. 16* a luat ființă organizația locală a P.C.R.

- În anii 1923—1924, în strada *Belchiei nr. 53* s-a aflat sediul organizației locale a P.C.R. În aceeași casă, între anii 1921 și 1929 s-a aflat și sediul Sindicatelor unitare din oraș. Tot pe această stradă la nr. 47 a funcționat în anii 1930—1932 o tipografie ilegală a P.C.R.

- După ilegalizarea P.C.R., sediul organizației locale a partidului comunist s-a aflat în strada *Nicolae Bălcescu nr. 88*. Tot aici și-au desfășurat activitatea comitetele locale ale Ajutorului roșu și Blocului Muncitoresc-Țărănesc.

- Între anii 1924 și 1940, în strada *Pompierilor nr. 49* au avut loc ședințele comitetului local al Partidului Comunist Român. Aici se păstrau diferite documente ale organizației P.C.R.

- Activiști din aparatul central și regional veniți în orașul Gheorgheni erau găzduiți la casa din strada *Exterioară nr. 23*.

- În 1925, când a izbucnit greva muncitorilor forestieri din Valea Mureșului, sediul comitetului de grevă s-a aflat la Gheorgheni, în strada *Gării nr. 10*.

- În satul *Hoghia*, din comuna *Felicești*, în casa ce poartă numărul 108 s-a născut Jozsa Béla, militant de seamă al Partidului Comunist Român, ucis de horthiști în anul 1943.

Județul HUNEDOARA

- *Deva* — În casa din strada *Aurel Vlaicu nr. 9* a funcționat, în perioada 1921—1944, sediul organizației locale a P.C.R.

- În 1933, la 13 aprilie, în Piața *Unirii* a avut loc Congresul de constituire a Frontului plugarilor. În acest loc este un mic parc având în centru statuia conducătorului organizației, eminentul om politic și de stat dr. Petru Groza.

- Frontul plugarilor a avut ca organ de presă ziarul „Horia“, a cărui redacție se afla pe strada *Șaguna nr. 6*. Casa familiei Groza din

strada *Avram Iancu nr. 1* a fost des folosită pentru întruniri ale conducătorilor Frontului plugarilor.

- *Băcia* — Acordul de front comun de luptă al forțelor democratice de la Băcia, încheiat între Frontul plugarilor și Madosz, a fost semnat în casa familiei dr. Petru Groza din Băcia.

- Satul *Țebea*, comuna *Baia* — Sub gorunul lui Horea, la 7 decembrie 1935, s-a semnat acordul de colaborare pentru crearea frontului popular între Blocul democratic, Frontul plugarilor, Madosz și Partidul socialist unitar.

Județul IALOMIȚA

- În orașul *Călărași*, pe strada *București nr. 239* se află casa în care s-a născut Gheorghe M. Vasilescu, fiu credincios al clasei muncitoare din țara noastră.

Județul IASI *

- *Iași* — În perioada anilor 1914—1933, pe strada *Max Vexler* a funcționat sediul organizației locale a Partidului social-democrat, a sindicatelor și a Tineretului socialist. În 1920 a început să funcționeze, în același imobil, universitatea muncitorească „Max Vexler“, unde au ținut prelegeri C. I. Parhon, P. Constantinescu-Iași, L. Ghelerter, M. Timotei, profesor Zoe Frunză, L. Gheler, dr. S. Lieblch, V. Mîrza ș.a. Între anii 1921 și 1924 aici a funcționat și o librărie de difuzare a materialelor P.C.R. În perioada 1929—1931, în același loc și-a avut sediul Comitetul local Iași al Ajutorului muncitoresc român.

- După 1914, un alt sediu al mișcării socialiste a fost pe strada *Ghica Vodă nr. 32*. Aici s-a hotărît participarea muncitorilor ieșeni la greva generală din 1920. Tot în această casă a avut loc conferința regională Moldova a Partidului socialist în vederea pregătirii Congresului din mai 1921, iar la 14 mai 1922 secția socialistă din Iași a hotărît transformarea sa în secție socialist-comunistă. În acest sediu a funcționat, în anul 1922, și redacția ziarului „Iașul socialist“.

- În casa din strada *Sărăriei nr. 34* s-a ținut, în martie 1921, conferința pe țară a grupurilor comuniste.

- Pe strada *Trofeelor nr. 5*, la locuința militantului comunist Ion Niculi, a funcționat, între anii 1927 și 1940, o casă conspirativă a partidului.

- În perioada 1924—1944, atelierul de cizmărie unde lucra muncitorul comunist Gheorghe Profenie a fost folosit ca loc de întâlnire a activiștilor secției locale cu cei veniți în Iași din alte orașe sau din aparatul central.

- În casa lui Iorgu Iordan, de pe strada *Karl Marx*, au fost create organizațiile „Amicii U.R.S.S.“ și Comitetul local antifascist.

* În ceea ce privește locurile istorice din orașul Iași, un bogat material există în lucrarea : **Mărturii ale luptei revoluționare** (Locuri și case legate de activitatea comuniștilor), Iași, 1969.

- În locuința istoricului și criticului literar Garabet Ibrăileanu, de pe strada *Flamura Roșie*, a fost ascuns, în repetate rînduri, Lucrețiu Pătrășcanu.

- Casa muncitorului comunist Gheorghe B. Ioan, din strada *Vlădiceni nr. 54*, era un alt loc de întîlnire în care veneau membri ai C.C. al P.C.R.

- În casa din strada *Ovidiu nr. 20*, care aparținea comunistului Ion Prodan, au avut loc plenara lărgită a Comitetului regional Moldova al P.C.R. și ședința lărgită a organizației locale Iași a P.C.R., care au analizat sarcinile organizației în condițiile crizei economice.

- Greva muncitorilor ceferiști din Iași din anul 1933 a fost pregătită în casa conspirativă din strada *Descălecătoarei nr. 41*, în locuința lui Mihai Crivei, din strada *Clopotari nr. 41*, și în imobilul din strada *Mioriței nr. 9*. În aceste locuri conspirative s-au ales delegați ai muncitorilor pentru conferința pe țară a ceferiștilor din martie 1932.

- Un rol conducător în pregătirea grevei din 1933 l-a jucat Ilie Pintilie. În casa sa, de pe șoseaua *Iași-Ciurea nr. 9*, s-au luat importante hotărîri privind desfășurarea luptei.

- Un important sediu muncitoresc a fost pe strada *Socola*, unde a funcționat Casa poporului (azi demolată), inaugurată în anul 1920.

- Organizația Ajutorul roșu și-a avut sediul pe strada *Cucu nr. 2 și nr. 52*.

- În strada *Atanasie Panu nr. 82* a funcționat Comitetul ilegal de ajutorare a Spaniei republicane.

- În casa de pe strada *Spinți nr. 5* și-a avut sediul redacția ziarului „Moldova roșie“.

- O tipografie ilegală a P.C.R. a funcționat pe actuala stradă *7 Noiembrie nr. 31*. Aici se tipăreau manifeste și fluturări.

- Ședințele organizației P.C.R. Moldova aveau loc în casa comunistului Ion Niță, din strada *Căruțași nr. 1*. În această casă s-a refăcut, în 1942, organizația P.C.R. Moldova, lovită de numeroase arestări.

- La *Tirgu-Frumos*, pe strada *Cuza Vodă nr. 37*, a funcționat, între anii 1921 și 1933, o casă conspirativă a P.C.R.

- În satul *Vlădiceni*, comuna *Tomești*, în casa tipografului comunist Dumitru Leonte, s-a tipărit, între anii 1938 și 1942, ziarul „Moldova roșie“.

Județul MARAMUREȘ

- *Baia Mare* — În casa conspirativă a partidului comunist din strada *Spicului* s-au desfășurat, între anii 1922 și 1935, ședințele organizației ilegale de tineret.

- În anul 1936, la fosta casă a Pădurarului din stațiunea *Izvoarele* a avut loc conferința teritorială a Partidului Comunist Român, la care au luat parte delegați ai P.C.R. din Baia Mare, Satu-Mare și Sighetul Marmăției.

- *Sighetul Marmăției* — În clădirea din strada *Izei nr. 31* a avut loc, în 1932, prima conferință a Comitetului județean Maramureș a Partidului Comunist Român.

- La *Sighet* a apărut, din inițiativa partidului comunist, organul bilunar „Crainicul Maramureșului“.

Județul MEHEDINȚI

- *Turnu-Severin* — Pe strada *Traian nr. 69* se află Casa poporului, care între anii 1912 și 1921 a fost și sediul organizației Partidului socialist, iar ulterior a fost folosită de către organizația locală a P.C.R. și de alte organizații revoluționare de masă.

- Pe strada *Progresul nr. 28 A* se află casa care, între anii 1924 și 1944, a adăpostit sediul Comitetului județean Mehedinți al P.C.R.

- La intrarea de est a municipiului Turnu-Severin se află ridicat monumentul închinat celor căzuți în ziua de 26 august 1944 în luptele purtate împotriva fasciștilor cotropitori.

Județul MUREȘ

- *Tirgu-Mureș* — În sala teatrului din fosta clădire „Transilvania“, din Piața *Trandafirilor nr. 46*, s-a constituit, la 23 iulie 1922, prima organizație legală a Partidului Comunist Român.

- După înființarea Partidului Comunist Român, sediul Comitetului județean Mureș al P.C.R. a fost, în perioada martie 1922—ianuarie 1923, în clădirea de pe strada *Cuza Vodă nr. 23*. Tot aici a fost redacția ziarului „Elöre“, precum și sediul Sindicatelor unitare și al Uniunii Tineretului Socialist.

- În 1923, din inițiativa Comitetului județean Mureș al P.C.R., muncitorii din oraș au cumpărat, din banii proveniți din cotizații și alte donații muncitorești, casa din strada *Kossuth Lajos nr. 21*, care a devenit sediul Sindicatelor unitare și al redacției ziarului „Epítőipari Munkás“. Tot aici a fost sediul comitetului pentru amnistie, precum și al altor organizații culturale și sportive muncitorești.

- Între anii 1922 și 1940, în strada *Crișan nr. 2* a funcționat o casă conspirativă în care au avut loc conferințe și ședințe ilegale ale P.C.R. și U.T.C.

- În casa din strada *Libertății nr. 20* (colț cu strada Belșugului) au avut loc numeroase ședințe ale P.C.R. și U.T.C. În anul 1924 s-a ținut aici conferința U.T.C., iar în anul 1926 a avut loc conferința pe țară a P.C.R.

- În casa din strada *Voiniceni nr. 46* au locuit, un timp, Elek Köblös, Pavel Tcacenco și alți militanți ai Partidului Comunist Român.

- În anii 1925—1926 în casa din strada *Lalelelor nr. 33* s-a aflat o tipografie ilegală a C.C. al P.C.R.

- În casa din strada *Ady Endre nr. 9*, în anii 1930—1936, a activat aparatul tehnic de multiplicare a materialelor ilegale ale P.C.R.

- În strada *6 martie nr. 40* s-a aflat casa în care a locuit Bernath Andrei. Tot aici s-a păstrat arhiva organizației județene a U.T.C.

- În perioada ilegalității au existat case conspirative ale P.C.R. în străzile *Rodnei nr. 81*; *Lungă nr. 68*; *Verii nr. 20* și *Someșului nr. 47*, în care, între 1924 și 1935, s-a păstrat o parte a arhivei C.C. al P.C.R.

- *Reghin* — Între anii 1924 și 1927, în casa de pe strada *Karl Marx nr. 4* s-au ținut ședințe ale comisiei de organizare a grevelor muncitorilor forestieri.

• Pe strada *Gh. Coșbuc nr. 2*, între anii 1923 și 1925, a funcționat un cămin muncitoresc. Tot aici a fost și sediul Sindicatelor unitare din oraș.

• *Deda-Bistra* — Pe strada *Principală nr. 56* a fost o casă conspirativă a P.C.R., precum și sediul Sindicatelor unitare.

• *Lunca Bradului* — În casa de pe strada *Fintinii nr. 29* s-a constituit, în 1929, din inițiativa organizației județene a P.C.R., Comitetul sindical al muncitorilor din Lunca Bradului.

Județul NEAMȚ

• *Piatra Neamț* — Sediul organizației locale a P.C.R. s-a aflat, în perioada 1925—1937, pe strada *Crîngului nr. 2*.

• Pe strada *Chimiei nr. 33*, în perioada 1931—1937, a fost sediul Sindicatelor unitare.

• Din inițiativa partidului comunist, la Piatra Neamț s-au editat, în 1935, ziarul „Frontul muncii” și publicația „Flacăra”.

Județul OLT

• Comuna *Scornicești* — În casa cu nr. 123 s-a născut, la 26 ianuarie 1918, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român.

• *Slatina* a găzduit mișcări greviste în octombrie 1920, cu ocazia grevei generale pe țară. Centrul acestora a fost depoul C.F.R.

• Pe strada *Magaziilor nr. 8* în anul 1934 s-a aflat sediul Sindicatului ceferist.

• *Piatra Olt* — La depoul C.F.R., muncitorii s-au ridicat la luptă în octombrie 1920.

• *Corabia* — O organizație a Partidului Comunist Român a existat, încă din 1921, pe strada *Carpați* (clădirea nu mai este).

• Clădirea care adăpostește sediul cooperativei meșteșugărești „Înfrățirea” a fost sediul organizației partidului comunist din localitate.

• Sediul sindicatului muncitorilor din port, pe strada *Karl Marx*, a fost centrul organizării a numeroase greve.

• Locuințele de pe strada *Tudor Vladimirescu nr. 54* și strada *V. I. Lenin nr. 3* au fost case conspirative ale P.C.R.

• Materialele de propagandă ale P.C.R. erau ascunse pe strada *Frații Golești nr. 63—64*.

• *Caracal* — Casele din străzile *Vasile Alecsandri nr. 50* și *Secera și Ciocanul nr. 12* au servit ca sedii ilegale ale Partidului Comunist Român.

• La închisoarea ce se afla în clădirea fostului Regiment 19 infanterie, strada *Valter Mărăcineanu nr. 36*, au fost deținuți numeroși comuniști și antifasciști în timpul celui de-al doilea război mondial, care, ulterior, vor fi transferați în lagărele de la Miercurea-Ciuc și Tîrgu-Jiu.

Județul PRAHOVA

- *Ploiești* — În casa de pe strada *Cîmpinei nr. 3* a fost redacția ziarului „Lupta socialistă”, apărut în 1919.

- În anul 1922 a avut loc Congresul al II-lea al Partidului Comunist Român, ale cărui lucrări s-au ținut, în condiții de semilegalitate, în casa pictorului Al. Vodă, astăzi demolată în urma sistematizării orașului. Un obelisc aflat în Piața *16 Februarie* marchează locul unde s-a desfășurat acest important eveniment istoric.

- Un sediu al P.C.R. și al mișcării sindicale a fost pe strada *Tîrgșor*.

- Muncitorimea ploieșteană a avut din 1927 ca principal loc de întâlnire Casa poporului din strada *Democrația* (suarul de la intersecția cu strada 6 Martie).

- Între anii 1925 și 1929 a funcționat pe strada *Ștefan Gheorghiu nr. 51* o casă conspirativă a Partidului Comunist Român. În această casă era sediul comitetului județean al P.C.R. și al Sindicatelor unitare. Tot aici aveau loc și întrunirile Cercului cultural „Ștefan Gheorghiu”.

- Sediul organizației județene a P.C.R. în anul 1933 se afla în casa conspirativă din strada *Armași nr. 53*.

- Pe strada *Ion Neculce nr. 18* a funcționat o universitate de partid condusă de Tănase Borțoi.

- În 1925 s-au pus bazele organizației U.T.C. într-o casă conspirativă aflată pe strada *Soarelui nr. 24*.

- *Cîmpina* — Pe strada *23 August nr. 2* a fost Casa poporului. În 1940 legionarii au distrus acest sediu al mișcării muncitorești.

- Un cerc de studii al mișcării muncitorești a funcționat în casa de pe strada *Cîmitirului nr. 45*.

- La *Zamora* se află casa în care Lucrețiu Pătrășcanu a avut, în anii dictaturii militare-fasciste, domiciliu forțat. Aici și-a definitivat principalele sale lucrări : *Un veac de frământări sociale* și *Sub trei dictaturi*.

Județul SĂLAJ

- La *Zalău* organizația Madosz a editat ziarul „Igazság” („Adevărul”), a cărui redacție era în strada *Crasnei nr. 18*.

Județul SATU-MARE

- *Satu-Mare* — Aici a locuit și activat, între anii 1921 și 1923, Ioan Fonagy. Locuința sa se afla pe strada *Drăganilor nr. 69*.

- În clădirea de pe strada *Petöfi nr. 11* au avut loc consfătuiri ilegale ale organizației județene a P.C.R. Satu-Mare.

- În casa conspirativă din strada *Mara nr. 38* au avut loc consfătuiri conspirative ale comitetului de partid județean, ale Ajutorului roșu și ale Blocului Muncitoresc-Țărănesc.

Județul SIBIU

- *Sibiu* — La 22 iulie 1922, în parcul de pe actuala stradă *Cristian nr. 28* s-a constituit primul Comitet județean Sibiu al P.C.R.

- Între anii 1922 și 1927, în imobilul de pe strada *Moș Ion Roată nr. 3* se țineau ședințele comitetului județean al P.C.R. și era adăpostită arhiva Ajutorului roșu.

- În sala „Unicum” din strada *Tribunei nr. 6* a avut loc Congresul general al sindicatelor din România, desfășurat între 4 și 7 iunie 1922. La acest congres s-a consemnat unificarea sindicală pe plan național.

- Pe strada *Moara de Scoarță nr. 35* s-au multiplicat materiale ilegale de propagandă ale P.C.R. Aici s-au ținut ședințe ale comitetului județean al P.C.R. în anii 1933—1934.

- Sediul Sindicatelor unitare era în casa conspirativă din strada *Turnului nr. 17*. Tot aici era și sediul organizației județene a U.T.C., a cărei întemeiere a avut loc în această clădire în 1924.

- În casa conspirativă de pe strada *Măgura nr. 20* a avut loc, în 1938, conferința regională a P.C.R., care a întrunit delegați din județele Brașov, Sibiu, Tîrnava Mică, Tîrnava Mare, Odorhei, Trei Scaune, Ciuc. În perioada anilor 1935—1942, aici se țineau ședințele ilegale ale comitetului județean al P.C.R.

- Alte case în care au fost adăpostiți ilegalisti și au avut loc ședințe conspirative erau pe străzile *Ștefan cel Mare nr. 60*; *Petru Maior nr. 40*; *Kiev nr. 26*; *Faurului nr. 19*.

- Casa în care a locuit dr. Kronhauser, militant al P.C.R., aflată pe strada *Tribunei nr. 3*, ca și cea din *Piața Unirii nr. 1*, precum și locuința soților Lili și Francisc Paneth, din strada *Bucegi nr. 9*, au slujit, între anii 1935 și 1940, pentru întâlniri și ședințe ale comitetului județean al P.C.R.

- În ianuarie 1924, P.C.R. a inițiat editarea ziarului „Munca”, a cărui redacție se afla pe strada *Karl Marx*.

- În anii dictaturii militare-fasciste, datorită condițiilor grele, numeroaselor căderi, s-a ivit necesitatea — în 1942 — a reorganizării Comitetului județean Sibiu al P.C.R. Aceasta s-a înfăptuit în cadrul unei ședințe care a avut loc pe strada *9 mai nr. 71*.

- *Mediaș* — În anul 1925 s-a construit, prin cotizațiile muncitorilor, un local al Sindicatelor unitare, care a funcționat pînă în 1929. Sediul său se afla pe strada *Unirii nr. 1*.

- În casa conspirativă din strada *Valea Adîncă nr. 13* au avut loc în 1938 întâlniri ale organizației locale a P.C.R.

- Alte case conspirative au fost pe străzile: *Șerban Vodă nr. 9*, *Tîrnavei nr. 25* și *Plevnei nr. 26*.

Județul SUCEAVA

- *Suceava* — Pe strada *Mihai Viteazul nr. 3* se află casa în care, între anii 1928 și 1934, s-au ținut ședințe conspirative ale organizației P.C.R.

- La Atelierele C.F.R. Burdujeni, municipiul Suceava, a activat în 1936, printre alții, tâmplarul M. Grigorescu, luptător comunist, participant la luptele muncitorilor ceferiști din 1933.

- În timpul grevei generale din 1920, la gara și depoul C.F.R.-Est din *Cîmpulung Moldovenesc* s-a declarat grevă în octombrie 1920.

- În comuna *Frasin*, în incinta Fabricii de cherestea, se găsește casa în care a locuit și a desfășurat activitate revoluționară, între anii 1921 și 1924, Constantin Ivănuș.

Județul TELEORMAN

- *Roșorii de Vede* — În anii 1934—1935 s-a editat publicația „Drum“, a cărei redacție se afla pe strada *Dunării nr. 55*.

Județul TIMIȘ

- *Timișoara* — Pe strada *7 Aprilie 1929 nr. 4* s-a aflat căminul muncitoresc, care între anii 1926 și 1929 a fost sediul Comisiei regionale Banat a Sindicatelor unitare.

- Între anii 1922 și 1928, în clădirea de pe strada *Dragalina nr. 1*, a funcționat redacția mai multor organe de presă îndrumate sau influențate de Partidul Comunist Român.

- Pe strada *Ștefan cel Mare nr. 28*, în zilele de 2—5 aprilie 1929, s-au desfășurat lucrările congresului Sindicatelor unitare din România.

- Pe strada *Eminescu nr. 4* s-au aflat sediile redacțiilor mai multor gazete legale editate sub îndrumarea P.C.R. în anii 1930—1931.

- În perioada anilor 1932—1934, din inițiativa P.C.R., a apărut la Timișoara revista legală „Szelektor“. Sediul său se afla pe strada *Porumbescu nr. 78*.

- În aceeași perioadă, în Piața *Unirii nr. 1* a fost sediul asociației angajaților particulari.

- În 1933, casa din strada *Ștefan cel Mare nr. 6* a fost sediul Ajuutorului muncitoresc român.

- În strada *Al. Odobescu nr. 17*, în casa conspirativă a organizației locale a P.C.R., a fost arestat Mauriciu Encsel, torturat apoi pînă la moarte în beciurile siguranței din Timișoara.

- Casa conspirativă a P.C.R., folosită în anul 1934, pe strada *Irlan-dei nr. 37*.

- Uniunea Tineretului Comunist își ținea întrunirile în casele conspirative din strada *Fortunei nr. 18* și strada *Petrovasele nr. 20*. Aici s-au ținut ședințe ale biroului regional Banat al U.T.C.

- În anii dictaturii militare-fasciste, Partidul Comunist Român a folosit casele conspirative din străzile *Gojdu nr. 8*, *Titan nr. 7*, *Sibiu nr. 1* și *Dacilor nr. 13*.

- Pe străzile *Gojdu nr. 9* și *Lidia nr. 48* se aflau depozite de armament ale Partidului Comunist Român.

- În strada *Constanța nr. 2* a funcționat, între anii 1938 și 1944, o tipografie ilegală a P.C.R.

- *Jimbolia* — În acest oraș, P.C.R. a folosit casele conspirative din străzile *Timiș nr. 34* și *Doja nr. 8*.

Județul TULCEA

- În orașul Tulcea, pe strada Crișan nr. 5, în perioada 1928—1931, a funcționat sediul Blocului Muncitoresc-Țărănesc.

Județul VASLUI

- Bîrlad — În 1920, pe strada Eliberării nr. 9 se afla sediul organizației locale a Partidului socialist.

- În anii '20, întâlnirile militanților revoluționari din Bîrlad aveau loc în atelierul lui Ion Iacomî, din strada Dimitrie Cantemir nr. 14.

- În anul 1936 a apărut ziarul „Părerî”, publicație ilegală antifascistă, aflată sub influența P.C.R. Redacția sa era pe strada Susaicov.

- Pe strada Trotușului nr. 52 se afla casa în care s-a născut Gheorghe Gheorghiu-Dej.

- Huși — La 4 mai 1921 a avut loc ședința secției locale a Partidului socialist, care s-a pronunțat, în unanimitate, pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist și afilierea la Internaționala a III-a. Întrunirea s-a desfășurat în casa din strada 14 Iulie nr. 1.

- În lunile iulie — august 1935 a apărut publicația legală „Lumina”, care milita pentru realizarea frontului popular antifascist. Redacția funcționa pe strada Gh. Bucur.

Județul VILCEA

- Rîmnicul Vilcea — Partidul Comunist Român a avut, în perioada 1936—1944, o casă conspirativă pe strada Gabriel Stoianovici nr. 18.

- În casa parohială a bisericii Sf. Gheorghe a fost ascuns, după evadarea din lagăr, Gh. Gheorghiu-Dej.

- În satul Milostea, comuna Slătioara, în casa Tundrea, a fost găzduit în aceeași perioadă Gh. Gheorghiu-Dej.

- Din inițiativa Partidului Comunist Român a fost tipărită, la Rîmnicul Vilcea, în 1935, publicația antifascistă „Facla muncii”, a cărei redacție se afla pe strada Ana Ipătescu.

- În comuna Păușești-Măglași, organizația județeană a P.C.R. a folosit case ale țăranilor pentru sedii conspirative.

Județul VRANCEA

- Focșani — În strada Mihai Viteazul nr. 5 și-a avut sediul organizația locală a Partidului socialist și apoi a Partidului Comunist Român, pînă în 1924, iar pînă în 1929 a fost și sediul Sindicatelor unitare.

- În strada Tăbăcari nr. 51 și în strada Perjoiu nr. 5 au funcționat, în anii 1940—1941, case conspirative ale P.C.R.

- În perioada 1918—1921 au avut loc puternice acțiuni greviste ale muncitorilor ceferiști la Mărăsești și Adjud. Centrul acestor acțiuni erau depourile C.F.R. din cele două localități.

IOAN GH. OLTEANU

(1881—1968)

Un tânăr, ca foarte mulți tineri, care s-a născut sub zodia anilor de cumplită sărăcie din satele românești, plecat să-și caute un drum în viață mai bun, printr-o muncă cinstită, cu nădejdea aflării adevărului și a libertății.

Iancu Olteanu, deoarece așa era cunoscut de către cei mai mulți, s-a născut într-un sat nu departe de Brașov. Familia Olteanu din Copăcel, unde la 10 decembrie 1881 vedea lumina zilei militantul revoluționar de mai tirziu, era cunoscută printre familiile numeroase care trudeau și-și purtau sărăcia cu greu, dar și cu demnitate, neplecându-se la persecuțiile autorităților străine de acest popor. Sărac, dar și cu demnitatea țaranului român neîngenuncheat, a

pornit adolescentul Iancu Olteanu în josul Brașovului, spre Cîmpina, Ploiești și apoi la București, să-și afle un rost în viață. A înțeles de tânăr că nu numai jugul asupririi naționale apasă pe omul fără de pământ și fără de alte bunuri decît brațele. A cunoscut muncitori petroliști și traiul lor greu, a cunoscut apoi muncitorii Capitalei și condițiile mizere în care munceau. Cu o sănătate subredă, Iancu Olteanu va încerca la cîțiva patroni de restaurante să se angajeze ca ospătar. La cîțiva a reușit să stea mai mult timp, dar firea lui protestatară îl va așeza repede printre cei proscrisi de către patronat.

Anul răscoalelor țărănești va fi și anul afirmării sale mai directe în mișcarea muncitorească. În 1907 îl găsim activînd în cadrul Cercului „România muncitoare” din București, unde s-a remarcat ca un tânăr înzestrat cu reale calități organizatorice. 1908 și 1909 sînt pentru Iancu Olteanu ani de intens aport la munca de reorganizare a Partidului Social-Democrat din România. Un deceniu întreg, între 1907 și 1917, Iancu Ol-

teanu va cuceri, treaptă cu treaptă, nu numai funcții de conducere în organizațiile muncitorești, ci mai ales prestigiu și notorietate în rîndurile unei mari părți a muncitorimii acelei epoci.

Recunoscut pentru istețimea sa de gîndire, ca și pentru tactul său, el va îndeplini misiuni importante pentru mobilizarea muncitorilor din diferite întreprinderi ale Capitalei la marile acțiuni care au avut loc: demonstrații, adunări sindicale, proteste publice, mitinguri antirăzboinice etc. Atît în anii premergători primului război mondial, cît și în timpul acestuia, el s-a situat pe poziții înaintate, a contribuit la afirmarea mișcării muncitorești din România împotriva războiului imperialist al marilor puteri, care amenințau grav independența și suveranitatea micilor state.

13 decembrie 1918, marea demonstrație care a exprimat hotărîrea clasei muncitoare de a cuceri pe cale revoluționară drepturi și libertăți democratice, l-a găsit pe Iancu Olteanu printre cei mai activi organizatori și mobilizatori ai marșului zecilor de mii de proletari spre centrul Capitalei. Arestat, amenințat, schingiuit, Iancu Olteanu a trăit acel sfîrșit de an în beciurile poliției, laolaltă cu mulți alți militanți, care își întăreau, în ciuda torturilor, crezămintele în cauza revoluționară.

Organizațiile Partidului socialist, comitetele sindicale din fabricile Bucureștiului, consiliile muncitorești l-au cunoscut în acei ani de puternic avînt de luptă al proletariatului în fruntea acțiunilor revoluționare, în rîndurile celor mai înaintați militanți, în aripa stîngă a partidului. Grevele anilor 1919 și 1920 din București au cunoscut, cu excepția momentelor cînd era închis, permanenta prezență a revoluționarului Iancu Olteanu. În timpul grevei generale din octombrie 1920 s-a remarcat ca unul dintre cei mai neobosiți mobilizatori, cu o priză deosebită în masa muncitorilor. Dăruirea sa totală în pregătirea grevei generale, activitatea sa n-au scăpat organelor represive. Din nou momente grele, de temniță, dar și de satisfacție pentru cursul pe care se situa mișcarea muncitorească în vederea transformării Partidului socialist în partid comunist.

Iancu Olteanu a fost, în acel început de an și în acea primăvară a mișcării revoluționare muncitorești din România, cot la cot cu făurarii Partidului Comunist Român.

Pentru activitatea sa revoluționară a fost implicat în procesul din Dealul Spirei și întemnițat opt ani, împreună cu alți luptători pentru cauza clasei muncitoare, în închisorile Văcărești, Tg. Ocna și Ocnele Mari. Ce poate fi mai cumplit pentru un fiu al unui partid revoluționar decît să-și vadă încătușate forțele și de după gratii să nu poată participa la marea înclăstare ce se desfășura între reacțiunea claselor dominante și tînărul partid al comuniștilor! În închisoare nici el, nici tovarășii săi nu s-au declarat învinși. Treptat, pe măsura consolidării colectivului, deținuții revoluționari au căutat să mențină pasul cu mișcarea comunistă, ilegalizată între timp, ba chiar să o sprijine. După ieșirea din închisoare, în anul 1929, a continuat să activeze cu dirzenie în rîndurile mișcării muncitorești legale și ilegale. A fost președinte al sindicatului „Solidaritatea” pînă la dizolvarea acestuia, în anul 1933, iar apoi a activat în cadrul Ajutorului roșu. A contribuit la organizarea a numeroase acțiuni inițiate și conduse de partid, fiind urmărit și arestat în mai multe rînduri de către organele siguranței. La Sindicatele unitare, la organizațiile Ajutorului muncitoresc,

în perioada pregătirii grevelor din București sau în cazul solidarității muncitorești cu prilejul nenumăratelor greve, Iancu Olteanu era întâlnit în acel contingent de bravi luptători revoluționari cu bogată experiență și căliți în lupte cu tot felul de piedici, cunoscători ai căilor de atac proletar sau retragere organizată a forțelor. În anii primejdiei fascismului pentru popor, manifestațiile antifasciste i-au cunoscut prezența și suflul său mobilizator. Întrunirile antirăzboinice și antifasciste de la sediile sindicatelor sau din sălile de reuniuni publice, marile demonstrații contra fascismului de pe străzile Capitalei îl găseau la postul datoriei împlinite cu răspundere.

Insurecția națională antifascistă, victoria sa și începutul revoluției populare i-au adus lui Iancu Olteanu mulțumirea primelor împliniri. Deși trecut de șaizeci de ani, perioadă îndelungată în care nu a fost cruțat de lovituri, va da o nouă strălucire acțiunii sale revoluționare pentru cauza căreia și-a consacrat întreaga viață. Activ militant în reorganizarea mișcării sindicale unite, tenace activist comunist, cu experiență și cunoașterea maselor, Iancu Olteanu va primi de la conducerea partidului comunist sarcini care îi cinstesc memoria și pe care le-a îndeplinit cu tineresc elan.

Modest, cu calități incontestabile cerute omului de acțiune în mase, trecut pe la aspra școală a ilegalității comuniste, Iancu Olteanu s-a aflat, trup și suflet, prins în clocotul luptei pentru cucerirea puterii politice de către muncitorime. El este unul dintre muncitorii revoluționari pe care Partidul Comunist Român s-a bizuit în anii de crudă reacțiune a claselor dominante, făcând parte din acel detașament, neformat organizatoric, dar care alcătuia viguroasa osatură de activiști proletari la nivelul local, al fabricilor, al sindicatelor, prin mijlocirea cărora se pregăteau și se desfășurau multele și cunoscutele acțiuni de masă muncitorești, revoluționare.

Militant comunist, va trăi și în epoca de construcție a socialismului, înconjurat la anii vîrstniciei sale — încetează din viață la 16 ianuarie 1968 — de respectul generațiilor noi de militanți, primind omagiul tinerilor care nu o dată l-au ascultat grăindu-le despre trecutul de luptă al clasei noastre muncitoare, despre Partidul Comunist Român.

TITU GEORGESCU

CONSTANTIN TRANDAFIRESCU

(1896—1970)

Militant comunist cunoscut și iubit de masele populare din România, Constantin Trandafirescu s-a născut la 14 octombrie 1896, din părinți săraci, în comuna Lipia din județul Ilfov.

Stabilit la București în anul 1912, a intrat ucenic la Arsenalul armatei, unde a cunoscut exploatarea regimului burghez unită cu duritatea atmosferei cazone și opresive. Viața de ucenic nu era pentru Constantin Trandafirescu numai o viață de mizerie neconținută, ci și o permanentă cunoaștere a condițiilor în care lucra, lupta și se organiza clasa muncitoare din țara noastră.

Din 1918, când se încadrează în mișcarea muncitorească, acest talentat tribun și organizator reușește, cu

o rară măiestrie și cu o caldă apropiere tovarășească, să unească în activitatea sa politică și sindicală cuvântul însuflețitor cu acțiunea și fapta mobilizatoare.

Totdeauna îl găseai în mijlocul maselor, în uzine și la sate, în universități și la ședințele organizațiilor muncitorești, la marile întruniri și demonstrații publice, unde adîncea cu convingere, în conștiințe, cuvîntul plin de speranțe și încredere în victoria socialismului.

Nimic și nimeni nu-l înfricoșau. Nici ademenirile lașe și nici teroarea nu puteau frîna avîntul unui ideal izvorît din viața și suferințele maselor. Ziarul „Viața muncitoare” din 27 ianuarie 1929 protesta cu energie împotriva amenințării cu suprimarea a lui Constantin Trandafirescu, secretarul Comisiei locale a Sindicatelor unitare din București.

Simplitatea lui proletară se confunda cu profunzimea creatoare a faptelor sale revoluționare. Muncitorii îl iubeau și-l ascultau cu încredere,

pentru că simțeau că și el îi iubește și, alături de ceilalți militanți comuniști, le apără cu pasiune drepturile și năzuințele spre o viață mai bună, spre fericire și progres spiritual.

În octombrie 1920 ia parte la dinamizarea acțiunii pentru pregătirea și dezlănțuirea grevei generale.

În 1921 devine membru al Partidului Comunist Român, iar în anii 1923 și 1926—1929, în calitate de secretar al Sindicatului muncitorilor metalurgiști din București și de secretar al Comisiei locale a Sindicatelor unitare, participă la marile acțiuni greviste pentru îmbunătățirea vieții maselor populare.

Ales în conducerea Blocului Muncitoresc-Țărănesc, ia cuvîntul la marea întrunire de la sala „Dacia” din iulie 1927, la care, alături de Dumitru Grofu, N. Popescu-Doreanu, Elena Filipovici, Imre Aladar și alții, demască cu hotărîre nu numai teroarea regimului burghez, dar și atitudinea unor social-democrați de dreapta, „care, împreună cu agenții de siguranță — sublinia „Viața muncitoare” —, au împiedicat răspîndirea manifestelor pentru amnistie, au rupt ziarele și manifestele și i-au lovit pe distribuitori”.

În decembrie 1928, prezidează o adunare de protest care are loc în sala sindicatelor din str. Sfinții Apostoli, nr. 34, împotriva interzicerii unei întruniri convocate la sala „Dacia” de Blocul Muncitoresc-Țărănesc și „îndeamnă la luptă hotărîtă pentru cucerirea tuturor drepturilor și libertăților cetățenești și muncitorești de organizare, întrunire și presă”.

În februarie 1929, la întrunirea de la sala „Constructori”, după ce demască necruțător regimul sălbatic din închisori, este arestat împreună cu numeroși muncitori și intelectuali și implicat în cunoscuta „înscenare de lezmajestate”.

Eliberat după o îndelungată grevă a foamei, participă la Congresul Sindicatelor unitare, ce se desfășoară la Timișoara în aprilie 1929, congres care-l alege în Consiliul General al Sindicatelor unitare.

În anul 1931 ia parte, ca delegat al muncitorilor metalurgiști, la Conferința generală a sindicatelor, iar în 1932 conducerea partidului comunist îl trimite să urmeze cursurile Universității leniniste din Moscova, de unde se întoarce în 1933, cînd primește sarcina de instructor al Consiliului General al Sindicatelor unitare pentru regiunea Prahova.

În acest timp acționează fără încetare pentru sudarea acțiunii sindicale cu lupta pentru realizarea Frontului popular antifascist.

În fruntea unei delegații a Blocului democratic, Constantin Trandafirescu aduce la întrunirea de la Deva, din februarie 1936, salutul Partidului Comunist Român, salut întîmpinat cu o mare însuflețire de miile de țărani participanți.

La 31 mai 1936 are loc o mare demonstrație convocată de P.N.Ț. la București. Partidul Comunist Român reușește să transforme această demonstrație, la care participau peste 100 000 de muncitori, țărani, intelectuali și alte categorii de cetățeni, într-o întrunire de Front popular antifascist, pentru apărarea independenței și suveranității naționale a României, împotriva fascismului asasin și cotropitor. La cuvîntările fruntașilor național-țărăniști, care cereau plecarea guvernului liberal și instaurarea unui guvern al P.N.Ț., masele, conduse de P.C.R., răspundeau

cu lozinci pornite din realitatea social-politică națională și internațională : „Vrem guvern de front popular. Jos fascismul. Trăiască libertatea și independența națională“.

În fața tribunei de la care vorbeau conducătorii național-țărăniști, Constantin Trandafirescu este ridicat pe umeri de muncitori. Cuvîntul lui entuziasmează masele, pentru că acest cuvînt era turnat din oțelul uzinelor creatoare și din granitul minelor luptătoare : „Cerem o acțiune comună a tuturor forțelor democratice împotriva fascismului, pentru un guvern cu adevărat popular. Vrem legalizarea Partidului Comunist Român, singurul partid curajos și antifascist“ — rostește Constantin Trandafirescu.

Demonstrația de la 31 mai 1936 dovedea rolul luptător al P.C.R., dragostea nețărmurită a maselor pentru militanții săi, înfrățiți cu ele în lupte, suferințe, jertfe și victorii.

Pot să spun, fără exagerare, ca unul care am activat mulți ani alături de Constantin Trandafirescu, că acest înflăcărat tribun părea în timpul cuvîntărilor o statuie turnată din frămîntarea triumfătoare a vremurilor. Totdeauna cu fruntea sus, neclintit în convingeri, acest militant comunist a înțeles că sinceritatea cuvîntului său izvora din realitatea luptătoare a maselor și se întorcea cu justetea și căldura convingerilor socialiste în conștiința unei clase sigure de victoria sa istorică. În același timp, purta în acțiunea sa flacăra nestinsă a internaționalismului proletar, convins că acesta este un izvor nesecat de convingeri și victorii socialiste.

În octombrie 1937 ia parte la Conferința Ajutorului roșu din România, unde se hotărăște intensificarea acțiunii împotriva agresiunii Japoniei imperialiste asupra poporului chinez, cum și a activității de sprijinire a luptei eroicului popor spaniol.

Pînă în anul 1940, continuă să activeze în diferite organizații de masă conduse de Partidul Comunist Român. În același an este ales în conducerea organizației P.C.R. București, din a cărei muncă este smuls de către teroarea fascistă și internat în lagărele de la Miercurea Ciuc, Caracal și Tîrgu-Jiu. De altfel, în timpul activității sale revoluționare a fost arestat de nenumărate ori, schingiuit, amenințat cu asasinarea și implicat în procesele înscenate Blocului Muncitoresc-Țărănesc și Sindicatelor unitare.

Eliberat în 1942, este cooptat în anul următor în Biroul județean Ilfov al P.C.R., unde a activat pînă la eliberarea țării noastre de sub dominația fascistă. În timpul insurecției a luptat în primele rînduri ale formațiunilor patriotice.

După 23 August 1944 a îndeplinit cu aceeași dăruire și talent organizatoric importante sarcini pe linie sindicală. El a trăit bucuria marilor împliniri ale socialismului în țara noastră, ideal căruia i-a închinat lupta sa neostenită de militant comunist. A încetat din viață la 21 iulie 1970.

Constantin Trandafirescu este o pildă vie, care dovedește că viața și activitatea militanților comuniști se confundă cu viața, activitatea și victoriile partidului comunist. De aceea, putem afirma cu mîndrie că militanții comuniști au fost, în același timp, creatori sociali, politici și culturali.

ALEXANDRU MIHAILEANU

IMRE ALADAR

(1898-1937)

Format la înalta școală a intransigentei revoluționare, militantul comunist Imre Aladar își leagă numele de acțiunea înnoitoare a mișcării noastre muncitorești, orientată spre schimbarea structurală a rînduieiilor sociale din România, pentru făurirea societății noi, socialiste.

Fiu al muncitorului forestier, apoi tîmplar, Imre János, de naționalitate maghiară, și al româncei Maria, născută Boer, veniți din tinerețe la București, s-a născut la 14 februarie 1898, în Capitală. Soții Imre, alături de mulți alți transilvăneni, se refugiaseră dincoace de Carpați din cauza persecuțiilor regimului austro-ungar.

La vîrsta de 6 ani, cînd a trecut pragul școlii primare, Imre Aladar a rămas orfan de tată. A reușit, totuși, să absolute 6 clase și a intrat ucenic într-un atelier de tîmplărie. Era prin 1911—1912, cînd a fost atras în activitatea cercului de ucenici și a sindicatului lucrătorilor tîmplari, al cărui președinte era transilvăneanul Ion Cloțan. Acesta va călăuzi primii pași ai tînărului muncitor pe terenul activității revoluționare. Fire vioaie, Imre Aladar era un autodidact înzestrat cu o inteligență sclipitoare. Cunoștințele sale teoretice și politice dovedite ulterior denotă că a frecventat și cursurile școlii socialiste organizate de secția bucureșteană a Partidului social-democrat, la sediul din Piața Amzei. Va fi audiat, fără doar și poate, cursurile și expunerile lui I. C. Frimu, dr. Cr. Racovski, Dumitru Marinescu, Mihail Gheorghiu Bujor, dr. Ottoi Călin ș.a.

În 1919 se încadrează în cercul tineretului socialist, ia parte la marile bătălii de clasă ale muncitorimii din acea perioadă de clocot revoluționar. Peste doi ani își aduce contribuția la reorganizarea sindicatelor pe

baza Legii asupra sindicatelor profesionale, adoptată în 1921, și este ales în comitetul sindicatului lucrătorilor tâmplari.

În 1922, Partidul Comunist Român îl primește în rîndurile sale și îi încredințează sarcini organizatorice de răspundere în mișcarea sindicală. Un an mai târziu este numit secretar regional al Uniunii lucrătorilor în lemn din România, iar la conferința reprezentanților sindicatelor muncitorești din București, ținută în 1923, este ales secretar al Comisiei locale a sindicatelor.

Din acest moment, Imre Aladar devine activist permanent al mișcării sindicale și își închină întreaga energie acestei mișcări. Se face cunoscut întregii țări în anul 1923, cu prilejul campaniei viguroase desfășurate de masele muncitoare, în frunte cu P.C.R., împotriva ofensivei dezlănțuite de Uniunea generală a industriașilor din România, cu asentimentul tacit al guvernului liberal și cu sprijinul organelor represive, contra nivelului de viață al muncitorimii, a contractului colectiv, a regimului de lucru de 8 ore și a organizațiilor sindicale. Cu acest prilej, Imre Aladar a făcut dovada înaltelor sale virtuți revoluționare. În cadrul acestei mari campanii, care s-a încheiat pentru muncitorime cu importante succese pe linie economică-socială (cucerirea contractelor colective în cea mai mare parte a întreprinderilor industriale, recunoașterea sindicatelor, inclusiv a Sindicatelor unitare etc.), Imre Aladar, alături de Constantin Ivănuș, Coloman Müller și alții, a condus acțiunea în rîndurile sindicatelor forestiere și din industria lemnului din România, deplasîndu-se în toată țara și lăsînd în urma sa noi sindicate organizate, noi contracte colective încheiate.

După scizionarea mișcării sindicale din România, la Congresul din septembrie 1923 de la Cluj, comunistul Imre Aladar a militat cu perseverență pentru unitatea de acțiune a sindicatelor, mijloc indispensabil luptei muncitorimii pentru apărarea intereselor ei.

Uniunea sindicatelor din industria lemnului n-a cunoscut sciziunea; ea s-a transformat, la finele anului 1923, în întregime, în uniune unitară și a devenit o armă importantă în stabilirea raporturilor dintre muncă și capital în favoarea lucrătorilor. În calitate de secretar al uniunii și al Comisiei locale a sindicatelor din București, el și-a făcut simțită activitatea oriunde izbucneau conflicte colective de muncă, oriunde trebuiau atrași muncitorii în rîndurile mișcării sindicale. A condus nemijlocit, în 1923, greva de 30 de zile a muncitorilor forestieri din 28 de întreprinderi, împletită cu greva lucrătorilor din 80 de ateliere de tâmplărie din Cluj, soldate, toate, cu victoria greviștilor.

În toamna anului 1923 este ales, alături de Gh. Niculescu-Mizil, Petre Crăciun și alții, în conducerea instituției „Casa noastră”, menită să organizeze solidarizarea morală și ajutorarea materială a luptătorilor revoluționari și a familiilor lor.

În februarie 1924, Imre Aladar este arestat și, cu toate că inspectoratul de siguranță raporta că „nu se constată dovada plauzibilă a faptului ce i s-a imputat (cetățenie străină), totuși s-au făcut formele de expulzare”. Autoritățile maghiare l-au refuzat însă: nu era cetățean ungur. În fața acestei situații, se spune într-un raport, „poliția de frontieră Curtici n-a putut executa ordinul menționat pe motiv că autoritățile ungare nu l-au primit”. Guvernul liberal se dovedea însă capabil de acte sălbătice și samavolnice, criminale. Din ordinul său, Imre Aladar a fost dus sub

escortă la frontieră și, sub amenințarea cu împușcarea, i s-a ordonat să treacă granița. Imre Aladar n-avea însă ce căuta peste hotare. Zile întregi a stat ascuns, în „țara nimănui“, apoi s-a întors în patrie. Timp de doi ani, în 1924 și 1925, a fost continuu hăituit. De trei ori s-a repetat actul samavolnic de împingere a lui peste graniță. A fost gonit cu gloanțe și dintr-o parte, și din alta. Grănicerilor români le devenise cunoscut. Ei au înțeles adevărul și l-au ocrotit pe cel urmărit pe nedrept.

Între timp, Imre Aladar își continua activitatea revoluționară. În iunie 1924 a condus acțiunea de consolidare a Sindicatelor unitare din Galați, alături de Costache Neniță și Dumitru Chicuș; în luna iulie a aceleiași an a organizat pe muncitorii din Piatra Neamț. În anul 1925 a fost cooptat în Consiliul general al Sindicatelor unitare. În luna noiembrie a participat la inaugurarea căminului muncitoresc din Timișoara. „În luptele dintre capital și muncă — a spus atunci Imre Aladar — învingători vor fi cei care vor avea arme mai perfecte. Armele noastre sînt: cultura, cămine muncitorești, acțiunea Consiliului general al Sindicatelor unitare“. Cu un alt prilej, Imre Aladar sublinia: „Azi, în afară de muncitorime, nu este nimeni care să apere legile și contractele colective“.

Peste un an, în 1926, a fost ales în conducerea Blocului Muncitoresc-Tărănesc și a candidat la alegerile comunale. În august a condus greva de la Pirotehnia armatei. A fost din nou arestat.

În anul 1927 a fost chemat la regimentul din care făcea parte pentru o concentrare de o lună. Autoritatea militară îi recunoștea deci cetățenia română, îl avea în evidență. Imre Aladar a executat concentrarea.

În același an a condus marea grevă a lucrătorilor tipografici, desfășurată în front unic, obiectiv caracteristic activității lui Imre Aladar.

Pentru activitatea sa revoluționară, „contra liniștei publice și ordinii“, în anul 1927 a fost judecat de Consiliul de război al Corpului II armată. Dar tribunalul militar nu i-a putut găsi vreo vină pentru a-l condamna. În repetate rânduri, procesul s-a amînat. L-au apărât comuniștii Mihail Cruceanu, Alexandru Mihăileanu, precum și juristul și deputatul Pompiliu Ioanițescu. Și-a apărât dreptatea și în fața subsecretarului de stat de la interne, Gh. Tătăărăscu, pe atunci șeful siguranței generale. Pe față i se dădea dreptate, dar din umbră era continuu urmărit. Din „lipsă de probe“, tribunalul militar l-a achitat pe Imre Aladar.

În martie 1928 a fost din nou arestat și implicat în procesul de la Cluj. Dar nici acolo nu a putut fi condamnat. În vara aceluiași an, Mihai Macavei i-a oferit posibilitatea unei luni de concediu pe moșia sa. Poliția și jandarmeria, care-i pierduseră urma, îl căutau în acest timp disperate.

Imre Aladar a fost delegat la Congresul al IV-lea al P.C.R., cu care prilej a fost ales membru al C.C. al P.C.R. Scurt timp după aceea a fost cooptat ca secretar al Consiliului general al Sindicatelor unitare. În această calitate a desfășurat o intensă activitate de apărare a organizațiilor sindicale amenințate cu dizolvarea de către guvernul liberal. Pînă în martie 1929 a condus, alături de Dumitru Grofu, Nicolae Marian, Constantin Trandafirescu, Iancu Olteanu, Coloman Müller, Alexandru Mihăileanu, Ion Niculi și alții, una dintre cele mai ample campanii de organizare a muncitorilor în sindicate. Succesul a fost remarcabil: din noiembrie 1928 pînă în februarie 1929, numărul membrilor Sindicatelor unitare a crescut de la 15 000 la peste 30 000.

În aprilie 1929, Congresul general al Sindicatelor unitare, ținut la Timișoara, l-a ales pe Imre Aladar ca secretar. Devenise una dintre cele mai proeminente figuri de conducători ai mișcării sindicale din România. Congresul general al Sindicatelor unitare a dezbătut și a adoptat un program social-politic și economic care a suscitât interesul maselor muncitoare. Era limpede că, prin acest congres, vorbise Partidul Comunist Român. Neliniștite de perspectiva traducerii în viață a programului adoptat, autoritățile represive au recurs la arestarea Consiliului general nou ales, printre care și a lui Imre Aladar.

În anul 1931, P.C.R. a obținut un răsunător succes în campania pentru alegerile parlamentare. În ciuda terorii crunte la care s-a dedat reacțiunea și a furtului de urne, Blocul Muncitoresc-Țărănesc, organizație politică legală condusă de P.C.R., a obținut cinci mandate de deputați în parlament. Printre aceștia se afla Imre Aladar, alesul corpului electoral din județul Satu-Mare. Victoria electorală a P.C.R. a neliniștit guvernul, care s-a grăbit să înlăture perspectiva creării unei opoziții revoluționare parlamentare. Cele cinci mandate ale deputaților comuniști au fost invalidate, iar Imre Aladar a fost expulzat din țară.

A plecat în Uniunea Sovietică, unde a încetat din viață în anul 1937, cu gândul la lupta revoluționară din țară, la patria sa.

Activitatea desfășurată de Imre Aladar în mișcarea noastră comunistă îl așază printre cei mai valoroși militanți revoluționari din România.

N.G. MUNTEANU

ANDREI ALEXE

(1887-1944)

Pilduitoarea biografie a luptătorului comunist Andrei Alexe este o ilustrare caracteristică pentru drumul de viață al unei întregi categorii de muncitori militanți de pe tot cuprinsul țării, care s-au înrolat sub steagul partidului comunist, au acționat cu dirzenie în nobila bătălie împotriva exploatării și împilării, pentru izbînda socialismului în România. Ei au suferit grele privațiuni și încercări, și-au jertfit la nevoie chiar viața, dar nu s-au abătut de la calea luptei revoluționare. Sfiind orice opreliști, muncitorii militanți, între care Andrei Alexe, unul dintre conducătorii organizației P.C.R. din orașul Brăila, au rămas la postul lor de combatanți, au înfruntat curajos schingiuirile și însăși moartea, înscriind o nepieritoare pagină de eroism a luptei masei muncitorilor, sub conducerea P.C.R.

S-a născut la 19 iunie 1887, într-o familie de țărani nevoiași din comuna Posești, județul Prahova. Rămas fără părinți la vîrsta fragedă a copilăriei, a fost silit să slugărească pe la bogătașii din sat. Cu mare trudă a urmat clasele primare, deși învăța bine și îndrăgea școala.

După satisfacerea serviciului militar, s-a angajat lucrător de linie la căile ferate din Brăila. În 1915 s-a căsătorit cu o fată săracă, rămasă și ea de mică orfană de ambii părinți. Aproape 30 de ani au împărțit necazurile și bucuriile, au luptat împreună, în cadrul organizat al partidului comunist, contra nedreptăților care loveau în cei mulți.

Anii primului război mondial l-au găsit la Galați. Aici, Andrei Alexe și-a însușit primele noțiuni despre lupta de clasă și de atunci a activat neobosit pentru marea cauză a clasei muncitoare, a maselor populare.

A cunoscut mai mulți socialiști, care i-au dat primele îndrumări de felul în care trebuie să acționeze și l-au pus în legătură cu militanți ai muncitorilor de la docurile din Brăila și de la atelierele căilor ferate.

După război s-a întors la Brăila, unde a reluat legăturile cu fruntașii mișcării socialiste din localitate. Citea mult, învăța, își clarifica atâtea probleme, acționa entuziast în rîndul aripii de stînga din mișcarea socialistă. Pătruns adînc de importanța pregătirii revoluționare și a mobilizării muncitorimii la luptă, și-a concentrat activitatea în această direcție. El ducea broșuri și manifeste din canton în canton, le împărțea muncitorilor ceferiști și țăranilor. Cuvîntul său era neconținut o îmbărbătare și o chemare la luptă. Curînd, a devenit unul dintre conducătorii sindicatului muncitorilor ceferiști din Brăila.

Cînd, în 1920, a izbucnit marea ridicare a proletariatului din România, Andrei Alexe s-a aflat alături de muncitorii greviști din localitate. A fost arestat și bătut crîncen zile și nopți. Din dispoziția poliției, patronii fabricilor și docurilor din Brăila nu l-au primit la lucru. Tot prin intermediul organelor polițienești, judecătoria din Brăila a cerut ca Andrei Alexe să fie îndepărtat din locurile de muncă aglomerate.

A îndurat lipsuri grele, dar nu s-a abătut de la lupta revoluționară. Prin atașamentul față de mișcare, prin puterea de convingere a cuvîntului său, precum și prin firea lui blindă și omenoasă s-a făcut stimat și iubit de întreaga muncitorime brăileană, care i-a venit în ajutor.

În primăvara anului 1921 se împlinește marele vis al muncitorilor din toată țara. La începutul lunii mai se creează Partidul Comunist Român. În întreaga țară se trece la organizarea pe baze comuniste a secțiunilor P.C.R. Muncitorii acționează cu entuziasm. Și la Brăila aveau să se pună bazele organizației orășenești și județene a P.C.R. În fruntea acestor acțiuni se afla și Andrei Alexe. El a participat activ la munca politică ce se desfășura printre lucrători, contribuind la educarea și la formarea lor în spirit comunist.

Tot atunci a devenit membru al partidului comunist și soția sa, care a militat cu aceeași dîrzenie pentru cauza revoluționară a clasei muncitoare.

Odată cu trecerea P.C.R. în ilegalitate, lupta a devenit mai grea, mai plină de pericole. Andrei Alexe, care făcea parte din conducerea organizației locale a partidului, a rămas ferm la postul său, asemenea celorlalți comuniști. În căsuța lui modestă din strada Spiru Haret nr. 2 se țineau ședințele organizației locale a P.C.R. Copiii siguranței îl urmăreau pas cu pas. Prima percheziție i s-a făcut în 1924. Cu acest prilej, la domiciliul său au fost găsite 500 de manifeste și numere din ziarul „Socialismul“, care urmau a fi distribuite activiștilor din localitate, în vederea difuzării lor în mase.

A fost arestat și ținut în beciurile siguranței din Brăila. Au urmat schingiuri îngrozitoare. Dar Andrei Alexe le-a înfruntat cu demnitate, nu și-a trădat tovarășii de luptă. A fost predat siguranței din Galați, unde se aflau deținuți mai mulți militanți ai P.C.R., precum și conducători ai Uniunii Tineretului Comunist, printre care Nicolae Popescu-Doreanu și Elena Filipovici. Torturile pe care le-a suportat aici sînt de neînchipuit.

După nouă luni, în care timp siguranța nu a reușit să smulgă de la el nici un cuvînt despre mișcare, despre luptătorii comuniști, a fost eliberat. Autoritățile l-au obligat să părăsească Brăila, împreună cu fa-

milia, și i-au fixat ca loc de muncă carierele de piatră de la Greci. Aici lucrau și câteva sute de pietrari italieni, care emigraseră în căutarea unei bucăți de pâine. Sărăcia și munca trudnică în arșița dogoritoare au făcut să se lege o prietenie strinsă între toți lucrătorii, căci asupra tuturor se exercitau aceleași nedreptăți.

Deși urmărit sistematic, Andrei Alexe a desfășurat și în rîndul muncitorilor pietrari o activitate revoluționară. Îi învăța să fie uniți în fața greutăților și a nedreptăților, să nu se lase umiliți, să înfrunte hotărît pe exploataatori. Ca urmare a atitudinii și a muncii sale politice, a fost mutat la o altă carieră, de la Iacob Deal. Autoritățile încercau totul pentru a-l împiedica să răspîndească cuvîntul partidului comunist, să mobilizeze muncitorii la luptă deschisă. Pentru a-l ține cît mai departe de muncitorii din Brăila, în rîndul cărora se bucura de un mare prestigiu, a fost transferat la carierele din Turcoaia, unde condițiile de muncă erau și mai anevoioase. Totuși Andrei Alexe reușea să plece, din cînd în cînd, la Brăila și să mențină contactul cu comuniștii, cu masa muncitorilor din oraș. De aici lua broșuri și manifeste revoluționare pe care le transporta la cariera de piatră, difuzîndu-le apoi în rîndul muncitorilor.

În 1928, ca semn de prețuire a activității sale revoluționare, masele muncitoare din orașul Brăila l-au propus candidat al organizației Blocului Muncitoresc-Țărănesc în alegerile parlamentare, alături de Mihail Cruceanu, Imre Aladar și alții.

Atașamentul față de mișcare, dragostea fierbinte pentru partidul comunist erau atît de înrădăcinate în familia lui Andrei Alexe încît nimeni și nimic nu le-a putut zdruncina. Suferințele îndurate de familia Alexe rămîn o pildă de abnegație față de idealurile mișcării muncitorești, ale partidului comunist.

A trecut an după an. Andrei Alexe nu-și drămuia forțele și cunoștințele revoluționare, rămînînd același combatant consecvent pentru idealurile partidului comunist. Vremuri de restriște se abătuseră peste țară. Începea războiul. În adîncă ilegalitate, partidul comunist, în fruntea maselor, lupta dîrz, cu toate că împrejurările erau și mai grele. Muncitorii dădeau glas chemărilor P.C.R. În porturile dunărene, unde se încărcau muniții pentru front, sabotajul era arma cea mai eficientă și mai frecvent utilizată. În rada portului brăilean izbucneau mereu incendii și explozii. Muncitorii din fabrici încetineau ritmul lucrului. Bătăile Brăilei mișunau de ostași care părăsiseră frontul.

Arestările se țineau lanț. Condamnările la ani grei de temniță sau la moarte se înmulțeau. Comuniștii, aflați în primele rînduri ale luptei împotriva dictaturii militare-fasciste și a războiului hitlerist, dădeau cele mai multe victime. În iulie 1942 este arestat și Andrei Alexe, la locuința căruia au fost găsite numeroase materiale cu conținut revoluționar. Au urmat iarăși luni în șir de torturi. Întrebat cu cine își desfășoară activitatea, el a răspuns mîndru : „Cu toată Brăila, cu toate satele, cu muncitorii și țărani”.

O nouă arestare survine în anul 1943, în timp ce Andrei Alexe își desfășura munca politică, difuzînd broșuri și manifeste ale P.C.R. în rîndul țărănilor și muncitorilor de la cariere. Cerut de siguranța din Tulcea, este înaintat din post în post, pe un ger năprasnic. De-a lungul celor 80 de kilometri, bătăile nu conteneau. Sleit de puteri, abia se mai putea ține pe

picioare. Moralul său era însă același, hotărîrea de luptă rămînea nestrămutată. La Tulcea au urmat noi torturi, și mai sălbatice. În stare foarte gravă, schingiuitorii săi l-au internat la spitalul din localitate, unde, cu trupul zdrobit, a încetat din viață la 4 ianuarie 1944.

Așa s-a stins unul dintre credincioșii fii ai partidului comunist, care a înfruntat atîtea arestări, atîtea schingiuri indescriptibile, jertfindu-și viața pentru viitorul luminos al muncitorilor, al poporului nostru.

Memoria sa este cinstită de oamenii muncii din Brăila, din întreaga țară. O stradă din orașul dunărean poartă, spre aducere aminte, numele militantului comunist. În fiecare an, la 4 ianuarie, brăilenii fac pelerinaj la cimitir, omagiind lupta pilduitoare și sacrificiul acestui erou al clasei noastre muncitoare.

TUDOR ȘTEFĂNESCU

Aniversarea a 100 de ani de la proclamarea Comunei din Paris

Alături de mișcarea comunistă și muncitorească internațională, de întreaga omenire progresistă, poporul român a adus un vibrant omagiu aniversării centenarului Comunei din Paris, vestitoarea nemuritoare a înfăptuirii visului de aur al omenirii — comunismul.

Eveniment de o remarcabilă însemnătate, evocarea tabloului grandios al Comunei din Paris a prilejuit în țara noastră ample manifestări științifice și editoriale, în care au fost dezbătute teme variate legate de opera măreață a Comunei și de forța ei de înfrîurire.

În cadrul manifestărilor consacrate împlinirii a 100 de ani de la Comuna din Paris, în ziua de 26 martie a.c. a avut loc adunarea jubiliară organizată de Comitetul municipal București al P.C.R. În sală au fost prezenți membri ai C.C. al P.C.R., ai Consiliului de Stat și ai guvernului, ai Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, vechi militanți ai mișcării muncitorești din România, conducători de instituții centrale de stat și obștești, activiști de partid și ai organizațiilor de masă, oameni de știință, cultură și artă, numeroși oameni ai muncii din întreprinderile Capitalei*.

Despre semnificația proclamării Comunei din Paris, prima înfrumusețare a puterii clasei muncitoare, a vorbit tovarășul ION GHEORGHE MAURER, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., președintele Consiliului de Miniștri, care a reliefat locul acestui eveniment în istoria mișcării muncitorești și democratice internaționale, în istoria universală. Guvernarea Comunei — se arată în cuvîntare — „a făcut să apară, să prindă contur fizionomia unui nou tip de putere politică, necunoscută pînă atunci în istorie — o putere aparținînd poporului și acționînd împreună cu el, pentru împlinirea năzuințelor de libertate, dreptate și progres social”. Îmbinarea democrației reprezentative cu democrația directă, realizată prin punerea principalelor probleme în dezbaterile adunărilor publice, prin antrenarea maselor celor mai largi la opera de conducere a statului, măsurile înfăptuite sau cele propuse spre a fi înfăptuite, măsuri ce porneau de la situația obiectivă de fapt, sînt semnificative pentru sensul socialist în care se dezvoltă guvernarea poporului de către popor.

Văzînd în Comună mlădițele unei societăți mai drepte, a arătat tovarășul Ion Gheorghe Maurer, oamenii iubitori de libertate și progres de pretutindeni și-au manifestat deplina solidaritate cu ea. Este de remarcat interesul deosebit trezit de Comună în rîndurile proletariatului și ale mișcării socialiste din țara noastră, precum și receptarea ideilor sale de către mișcarea muncitorească de la noi. Evocînd o filă din tradițiile internaționaliste ale mișcării noastre muncitorești, ale poporului român, care străbat ca un fir roșu întreaga sa istorie, cuvîntarea relevă manifestările de solidaritate cu Comuna, care reliefează atașamentul forțelor democratice, progresiste din țara noastră față de idealurile de libertate și dreptate socială. „Pe primul plan al acestor manifestări — se subliniază în cuvîntare — se situează participarea a numeroși români — îndeobște tineri care se aflau la studii în Franța — la luptele pe baricada Comunei, alături de revoluționarii francezi. Și-au înscris astfel pentru totdeauna numele între cele ale eroicilor comunarzi Ioan Cernătescu,

* Material realizat de Florica Ionașcu.

Constantin Haralambie, Gheorghe Rojniță, Alexandru Cociu, Mihai Georgescu, Vasile Steriade, Constantin Polichronu, Nicolae Ursulescu, Dimitrie Dobrescu, Constantin Manolescu, Constantin Cantacuzino, Adolf Goldstein, Ulea Dimitrie, Alexandru Sabadiu, Mircea Rosetti și alții“.

Prima guvernare muncitorească a impresionat și a stîrnit interesul și admirația opiniei publice democratice, ceea ce s-a ilustrat amplu în presa vremii.

Arătînd că Comuna din Paris a făcut obiectul unei analize multilaterale din partea lui Marx, Engels și Lenin, tovarășul Ion Gheorghe Maurer a subliniat că aceștia au remarcat faptul că prin creația ei concretă Comuna a dat mai multă substanță și limpezime ideilor asupra revoluției decît o sută de programe pe hîrtie. Concluziile desprinse au fost și continuă să fie îmbogățite pe baza experienței acumulate de mișcarea muncitorească și, în general, de mișcările sociale de pe întreg cuprinsul globului.

Sub impulsul progreselor dobîndite în societate, al intensificării luptei revoluționare, în cei 100 de ani care s-au scurs de la Comuna din Paris au avut loc profunde mutații în viața omenirii. Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a reprezentat un moment crucial, marcînd începutul procesului de trecere de la capitalism la socialism.

În continuare, în cuvîntare se relevă ideea că tabloul lumii contemporane ni se înfățișează ca fiind extrem de complex și contradictoriu, prezentînd o varietate infinită de condiții istorice, economice, politice, sociale și naționale. În acest sens, tovarășul Ion Gheorghe Maurer, în concordanță cu principiile marxiste, a evidențiat în cuvîntul său că, „*dată fiind enorma diversitate de condiții de la o țară la alta și de la un moment istoric la altul, apare clar că lupta popoarelor pentru eliberarea națională și socială, pentru făurirea societății noi, libere de exploatare și asuprire, nu se poate desfășura după un model unic, după o rețetă universal-valabilă. De altfel, procesul revoluționar mondial a dezvoltat și va dezvoltă, fără înndoială, pe măsura dezvoltării lui, o multitudine de căi, forme și metode de realizare a progresului social, și chiar concepții diferite în legătură cu o problemă sau alta. Aveau perfectă dreptate Marx și Engels cînd arătau că realitatea concret-istorică este aceea care determină condițiile emancipării proletariatului, că «tezele teoretice ale comuniștilor nu se bazează nicidecum pe idei sau principii inventate sau descoperite de cutare sau cutare reformator al lumii. Ele nu sînt decît expresia generală a condițiilor efective ale luptei de clasă existente, ale mișcării istorice»...*

În această optică, întemeietorii comunismului științific n-au ezitat să califice drept contrare cerințelor progresului pozițiile celor care «păstrează neclintite vechile concepții fără a ține seama de dezvoltarea istorică a proletariatului».

Faptele invederează — a subliniat președintele Consiliului de Miniștri — că succesul luptei revoluționare este posibil numai în măsura în care forța politică de avangardă își elaborează de sine stătător strategia și tactica, pornind de la situația concretă din țara respectivă și etapa dată, de la cunoașterea particularităților interne specifice și a cerințelor vieții, ținînd cont, firește, de contextul internațional. Desigur, pentru fiecare partid în parte, ca și pentru mișcarea comunistă și muncitorească în ansamblu, sînt și vor fi întotdeauna utile, profitabile schimburi sistematic de păreri, studierea reciprocă a experienței și a rezultatelor dobîndite în edificarea socialismului, discuțiile teoretice pe probleme economice, politice și sociale, în spirit de egalitate și înțelegere reciprocă.

Multitudinea de experiențe posibile în domeniul progresului social, deci și al revoluției și construcției socialiste, duce și la o altă concluzie foarte importantă. În zilele noastre, dezvoltarea gîndirii marxist-leniniste, ca o concepție și metodă științifică de orientare principală a maselor, a organizațiilor politice care le conduc, nu poate fi decît o operă colectivă de mare amploare, realizată cu participarea tuturor partidelor comuniste și muncitorești, printr-un efort continuu de generalizare teoretică a fenomenelor sociale, a faptelor de viață, a tot ceea ce creează mai nou, înaintat geniul uman, științele și artele zilelor noastre, aflate ele însele într-o continuă devenire, sub impulsul dinamic al schimbărilor din societate“.

În încheierea cuvîntării, tovarășul Ion Gheorghe Maurer a adus un vibrant omagiu Comunei centenare: „Acum, la un veac de la proclamarea Comunei din Paris, idealurile socialismului trăiesc și înving pe imense întinderi ale globului, adeverînd că lor le aparține viitorul omenirii, că societatea se dezvoltă ireversibil, în virtutea legilor sale imanente, pe căile progresului social. Cu atît mai mari sînt, așadar, stîm și venerația față de cei ce au ridicat primii steagul acestor idealuri, făurînd Comuna. Așa cum prevedea Karl Marx, «Parisul muncitorilor, cu Comuna

lui, va fi în veci sărbătorit ca vestitorul glorios al unei societăți noi. Numele martirilor lui sînt gravate în marea inimă a clasei muncitoare»“.

★

În zilele de 2—3 aprilie a.c., la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România s-au desfășurat lucrările sesiunii științifice cu tema: 100 DE ANI DE LA PROCLAMAREA COMUNEI DIN PARIS (1871—1971). Sesiunea, avînd un caracter omagial, a fost organizată de către Academia de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. și Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lîngă C.C. al P.C.R. La sesiune au participat academicieni, cadre didactice din învățămîntul superior și alte cadre de specialitate din domeniul științelor sociale, activiști de partid și de stat din țara noastră. De asemenea, a participat ca invitat JACQUES LE CAZOULAT, membru al direcției Institutului „Maurice Thorez” din Paris.

Lucrările sesiunii au reliefat importanța istorică, teoretică și practică a Comunei, marea influență pe care a exercitat-o asupra mișcării muncitorești internaționale. Comuna din Paris, prima guvernare muncitorească din istorie, a fost bogată în învățăminte pentru lupta clasei muncitoare din toate țările. Modul cum proletariatul a cucerit puterea, cum a exercitat-o, cauzele care au dus la pierderea acestei puteri au atras atenția celor care au studiat experiența Comunei. Sintetizată de fondatorii socialismului științific în concluzii teoretice de maximă însemnătate politică pentru clasa muncitoare, concluzii verificate și dezvoltate pe parcursul luptelor victorioase pentru socialism, experiența Comunei se impune și astăzi atenției prin semnificații deosebit de actuale. Astfel, întregul proces de transformare revoluționară a societății contemporane evidențiază cu putere sporită necesitatea vitală, imperioasă a aplicării creatoare a primei experiențe practice de conducere muncitorească, potrivit legităților obiective ale dezvoltării sociale, ale revoluției și construcției concrete istorice.

Cuvîntul de deschidere al sesiunii a fost rostit de MIRON CONSTANTINESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al Partidului Comunist Român, președintele Academiei de științe sociale și politice, care a relevat importanța istorică a Comunei din Paris, ca prim guvern al muncitorilor, participarea revoluționarelor români la apărarea Comunei, ecoul pe care aceasta l-a avut în România. Totodată, vorbitorul a subliniat mobilurile acestei manifestări științifice aniversative: „Sesiunea științifică pe care avem cîntea să o deschidem astăzi se va ocupa atît cu aspectele istorice ale luptei comunarilor, cu problemele politice și teoretice de știința dreptului și statului, precum și de marele răsunset al Comunei din Paris în țara noastră atît în România veche cît și în Transilvania și Banat care în acea epocă făceau parte din Austro-Ungaria. Vom încerca în această sesiune, în spiritul internaționalismului proletar, să degajăm atît semnificațiile universale ale luptei comunarilor cît și învățămintele Comunei din Paris pentru istoria contemporană”.

Referindu-se la tezele, ideile și concluziile fundamentale emenate din experiența revoluției pariziene, ilustrate cu un bogat material faptic, comunicările prezentate au abordat o arie largă de probleme privind procesul de cucerire a primei puteri politice de către clasa muncitoare, ecoul și receptarea experienței acestei grandioase opere în istoria mișcării muncitorești internaționale și în istoria universală. Ele au reflectat în același timp stadiul cercetărilor istoriografice din țară și de peste hotare în problematica enunțată.

Acad. PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI și conv. univ. ION ȘERBANESCU, în comunicarea *Semnificații universale ale luptei comunarilor*, au subliniat învățămintele Comunei pentru istoria contemporană. Reliefînd o serie de trăsături specifice oricărei mișcări sociale, comunicarea a demonstrat caracterul legic al revoluției pariziene, rezultat firesc al istoriei economice, politice și sociale a Franței de atunci, precum și caracterul general-național al luptei proletare, clasa muncitoare fiind adevărata apărătoare a patriei. În acest sens, autorii au arătat că „experiența Comunei pune în evidență o caracteristică majoră a luptei proletare: făurirea noii societăți este o operă de continuă creație istorică, plină de sinuozități și meandre, mai mult sau mai puțin previzibile, care cer forței revoluționare de avangardă o permanentă studiere a stărilor reale, adoptarea unor soluții cerute de realitățile

în mișcare și transformare, renunțarea la scheme și idei preconcepute, la tendința de a da viață unor idealuri utopice”.

Capacitatea de inițiativă a maselor, caracterul profund democratic al clasei muncitoare au condus-o pe aceasta în opera ei revoluționară. „Comuna — așa cum s-a relevat în comunicare — a fost în fapt prima putere a clasei muncitoare, cea dintâi dictatură a proletariatului, înțeleasă nu atât ca instrument de represivă, cât ca formă de organizare statală menită să înfăptuiască idealul democrației sociale — eliberarea maselor de exploatare

Noul tip de stat a concretizat o nouă formă de democrație exprimată prin relația dintre autoritatea centrală și larga autonomie a organelor locale ale puterii de stat, evidențiind necesitatea folosirii diferitelor forme de luptă fără absolutizarea uneia dintre ele, ca și complexa dialectică a raportului dintre factorul național și internațional. Prin aceasta Comuna a pus în lumină învățăminte de valoare, verificate de practica actuală a partidelor comuniste și muncitorești.

Enunțarea succintă a concluziilor teoretice și practice ale experienței primei puteri de stat a clasei muncitoare — au subliniat autorii — relevă cu o deosebită forță capacitatea de previziune, optimismul revoluționar, conștient al științei marxiste. Analiza învățămintelor Comunei incumbă societății contemporane, partidelor comuniste și muncitorești obligativitatea unei atitudini creatoare. Privite prin această prismă, «principiile Comunei sînt eterne și ele nu pot fi nimicite, ele vor continua să anime luptele sociale pînă ce clasa muncitoare își va obține libertatea».

O pondere importantă a revenit în cadrul sesiunii comunicărilor care au adus în dezbaterile problemele politice și teoretice ridicate de prima guvernare muncitorească, Comuna din Paris. Pe această linie se înscrie comunicarea lui JACQUES LE CAZOULAT, Comuna și problemele statului. Respingînd opiniile eronate cu privire la evenimentul studiat și la însemnătatea acestuia, prezente în unele lucrări istoriografice care încearcă tendențios să mascheze modernitatea Comunei, autorul a insistat asupra caracterului radical nou al mișcării pariziene, în calitatea ei de primă experiență a dictaturii proletariatului: „Și în aceasta constă — se arată în comunicare —, fără puțință de tăgadă, însemnătatea istorică fundamentală a experienței ratate, firește, dar glorioase a Comunei din Paris”. Preocupat de trăsăturile noului tip de stat, primul stat proletar din istorie, Jacques Le Cazoulat subliniază grandioasa operă de democratizare a aparatului de stat, reformele politice realizate de Comună, fără a omite contactul puterii de stat cu forțele populare. Relația dintre puterea populară și mase a făcut Comuna să-și precizeze și să-și dezvolte obiectivele socialiste. „Pentru revoluționarii din zilele noastre — s-a menționat în comunicare — Comuna, fără a fi, cum o afirmă cu intenții caricaturale calomniatorii noștri, matricea societății noi, rămîne o prețioasă rampă de încercare a primelor lupte de clasă în vederea instaurării socialismului”.

Aspecte referitoare la raporturile dintre organele conducătoare ale Comunei și masele largi populare, la rolul jucat de mase sînt surprinse în comunicarea Forța creatoare a maselor în timpul Comunei, de conf. univ. JANETTA BRILL. Identificarea noii puteri cu idealurile maselor largi a făcut ca în politica sa economică și socială, în lupta sa armată, Comuna să aibă sprijinul organizațiilor populare, ceea ce a reflectat concepția înaintată a comunarzilor cu privire la democrația politică, prefigurare a democrației socialiste.

Dr. NICOLAE COPOIU, secretar științific al Institutului de studii istorice și social-politice, aduce în discuție, în comunicarea Conținutul revoluționar al guvernării Comunei din Paris, cîteva elemente controversate în istoriografia Comunei. Pe baza analizei unei bogate literaturi istorice de profil, autorul respinge acele teze eronate care încearcă să contrazică caracterul de revoluție al Comunei, mergînd chiar pînă la negarea totală a programului social al Comunei. Pe baza faptelor și evenimentelor care au străbătut Comuna, comunicarea și-a propus să dezbată ideea potrivit căreia „Comuna a fost tocmai un asemenea eveniment de răspîntie în istoria modernă a societății al cărei sens general era socialismul, care în raport cu vechea societate avea un conținut evident revoluționar”. Conținutul revoluționar al guvernării Comunei din 1871 este ilustrat de reforme, cum au fost desființarea armatei permanente și înarmarea poporului, organizarea producției pe baze cooperatiste, sindicatelor revenindu-le un rol primordial prin decretul din 16 aprilie 1871, de principii cu profund conținut transformator în domeniul învățămîntului.

Inițial autorul pornește în argumentarea caracterului revoluționar al Comunei de la programul electoral din 29 ianuarie 1869, elaborat în liniile sale principale de Varlin, Vallès, Rigault și Cluseret, considerînd că acesta a fost pus în practică „cu mai multă sau mai puțină eficiență de Comună”. Menționarea documentului nu este întâmplătoare; el vădește că „cei care contestă caracterul revoluționar al guvernării comunarde atașează prea mult elementele novatoare ale Comunei la formele anterioare vechi din care ele s-au născut, refuzînd să vadă saltul calitativ marcat de aceste elemente”. În aceeași ordine de idei se înscrie și discutarea de către autor a unor puncte de vedere controversate în literatura de specialitate: problema Gărzii Naționale și aceea a trecerii Băncii Franței în proprietatea națiunii.

Ideea centrală a comunicării *Români în apărarea Republicii Franceze și a Comunei*, de conf. univ. DUMITRU ALMAȘ, este participarea românilor la războiul franco-prusac și la evenimentele Comunei. Atitudinea de angajare la cauza comunară a opiniei publice românești, oglindită în special în presa progresistă a vremii, și lupta cu arma în mînă a numeroși tineri aflați la studii în Franța, alături de comunarzi, mărturisesc tradițiile internaționaliste ale poporului român, solidaritatea manifestată în cursul istoriei față de poporul francez. Această adeziune, așa cum observă autorul, avea și o semnificație mai profundă. „La acea dată Comuna forma avangarda în marea luptă pentru socialism. Din 1871 începea să fie clar că de partea Comunei se rînduiau toți cei care, indiferent de naționalitate, se vedeau nedreptățiți și exploatați, erau adică victimele orînduirii capitaliste. De partea cealaltă se aflau toți cei care beneficiau, într-un fel sau altul, de această orînduire și voiau s-o mențină”.

Ecoul Comunei din Paris a avut rezonanțe adînci în situația politică existentă la acea dată în România. Bazat pe o serie de date furnizate de presa timpului și chiar de informații de natură diplomatică, dr. GHEORGHE CRISTEA, în comunicarea *Ecoul Comunei din Paris în viața politică a României*, ajunge la justificata concluzie că „proclamarea Comunei din 1871 nu va stîrni în România doar admirația față de prima revoluție în care muncitorii au îndrăznit să se atingă de privilegiul de a guverna al claselor posedante sau calomniile odioase — unele reluate după zările retrograde din Occident; ea va avea, în același timp, darul să tempereze zelul și entuziasmul republican al conducătorilor liberali radicali, nerăbdători să ajungă mai repede la putere”.

Comuna a avut o puternică înfrîurire și asupra opiniei publice din Transilvania și Banat, care atunci nu formau o unitate politică cu vechea Românie. Situația specială, de provincii aflate sub dominația austro-ungară, cu puține organe de presă, nu i-a împiedicat pe românii de aici să-și manifeste într-un chip strălucit adeziunea față de evenimentele din Franța. „Avînd în vedere acest fapt, acțiunea de popularizare a comunarzilor constituie un act de curaj și de vederi înaintate, care surprind și astăzi prin maturitatea politică”. Susținătorii cauzei comunarde erau convinși că lupta proletariatului parizian se va răsfrînge pozitiv și asupra celorlalte popoare, văzînd în ea idealul propriei lor eliberări. Evocînd aceste aspecte ale ecoului Comunei în Transilvania și Banat, pe baza unui bogat material documentar, comunicarea prezentată de dr. ION D. SUCIU, *Opinia publică română din Transilvania și Banat și Comuna din Paris*, a trezit un justificat interes.

Reflexele Comunei s-au proiectat și asupra mișcării muncitorești din țara noastră, care în acel timp parcurgea procesul de constituire ca forță politică de sine stătătoare, de însușire a socialismului științific, afirmîndu-se tot mai hotărît pe arena social-politică. Experiența Comunei a întărit încrederea militanților socialiști în ideile marxiste ca idei viabile, posibil de înfăptuit, a favorizat difuzarea lor în mase. Mișcarea muncitorească din România a încorporat organic sărbătorirea Comunei în tradițiile ei, impunînd de fiecare dată acestei sărbătoriri caracterul unei ample manifestări politice de afirmare a propriilor năzuințe de libertate și progres social. Aceste aspecte, surprinse sub diverse fațete și în etape diferite, au fost abordate în comunicările *Comuna din Paris și mișcarea revoluționară și democratică din România (1871—1893)*, de ALEXANDRU PORȚEANU, și *Receptarea experienței Comunei din Paris de către mișcarea socialistă din România (1893—1921)*, de FLO-RICA IONAȘCU.

Entuziasmul manifestat întotdeauna de proletariatul din România față de Comuna din Paris, afirmă A. Porțeanu în comunicarea sa, atitudinea lui consecvent

internaționalistă au reprezentat în anii imediat următori Comunei din Paris un simptom sigur al transformării sale într-o clasă conștientă, într-o clasă pentru sine. Deși a avut anumite limite burghezo-democratice, analizate de Marx, Engels și Lenin, Comuna a semnificat de fapt „ridicarea pe o treaptă superioară a tradițiilor revoluționare ale poporului francez. Înțelegerea acestui adevăr istoric de către proletariatul din România, însușirea acelor metode de luptă de proveniență comunardă care corespundeau condițiilor luptei sale de clasă constituie o dovadă a maturizării proletariatului din țara noastră”.

Experiența Comunei din Paris, a subliniat, la rîndul său, F. Ionașcu, care a fost „lipsită de un partid proletar, demonstra convingător social-democrației române necesitatea și posibilitatea organizării proletariatului într-un partid de clasă, menit să-l conducă pe drumul către împlinirea misiunii istorice ce-i revenea. Acest exemplu de guvernare muncitorească a contribuit pozitiv la crearea primului partid al clasei muncitoare din țara noastră în anul 1893 — Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România”.

Aniversarea Comunei din Paris în România și-a dobîndit însă întreaga semnificație și importanță după crearea Partidului Comunist Român, forța politică destinată să realizeze pe pămîntul patriei noastre idealul pentru care se ridicase și se jertfise proletariatul parizian: răsturnarea orînduirii burgheze și construirea societății socialiste.

Dr. OLIMPIU MATICHESCU, în comunicarea *Aniversarea Comunei în anii ilegalității P.C.R.*, a realizat o schiță succintă a modului în care P.C.R. a comemorat în anii activității sale conspirative marea ridicare la luptă a proletariatului parizian. Precizînd condițiile dificile în care activa partidul comunist, datorate scoaterii lui în afara legii, autorul demonstrează, pe baza unui bogat material de presă și arhivă, că aniversarea Comunei a fost mereu prezentă în ansamblul general al activității partidului comunist, ca un simbol al marilor idealuri de dreptate socială, libertate națională și progres ale poporului român.

Tradițiile Comunei din Paris s-au reflectat și în viața noastră literară și artistică, capitol inseparabil al istoriei și culturii. Unei asemenea problematice i se adresează comunicările: *Tradițiile Comunei în literatura română*, de ION FELEA, și *Comuna din Paris în conștiința și creația literară românească*, de dr. NICOLAE LIU.

Printre numele de scriitori aflate la conducerea unor gazete sau reviste care relatează și comentează evenimentele din Franța epocii — se desprinde din aceste comunicări — aflăm pe foștii pașoptiști C.A. Rosetti, Ion Ghica, Cezar Bolliac, dar și pe mai tinerii Al. Macedonski, I. L. Caragiale, iar în Transilvania Iosif Vulcan, Mircea V. Stănescu ș.a. Concluzia care se degajă la capătul unei incursiuni istorice în această problematică este că pe de o parte scriitorii români au acordat atenție Comunei din Paris, judecînd adesea cu înțelegere și dragoste evenimentele, iar pe de altă că acest „asalt al cerului”, cum l-a numit Marx, a impresionat adînc conștiința artistică a multora dintre ei.

Punînd în lumină saltul calitativ efectuat de Comună în domeniul teoriei revoluționare și în evoluția formelor de organizare a clasei muncitoare, conf. univ. TRAIAN CARACIUC, în comunicarea *Comuna și unele aspecte ale conducerii luptei revoluționare a clasei muncitoare*, a relevat actualitatea învățămintelor Comunei pentru mișcarea muncitorească internațională contemporană.

„În cei 100 de ani care au trecut de la revoluția proletară din Paris — s-a menționat în comunicare —, procesul organizării politice a clasei muncitoare a cunoscut importante schimbări cantitative și calitative, strîns legate de un cadru istoric concret, de o suită de factori obiectivi și subiectivi”. Crearea și dezvoltarea partidelor socialiste după Comună, radicalizarea mișcării muncitorești în primele decenii ale secolului al XX-lea, procesul de clarificare ideologică și delimitare organizatorică „vor crea condiții pentru constituirea partidelor comuniste, partide cu adevărat revoluționare, capabile să apere și să conducă cu succes lupta pentru trădarea în viață a intereselor vitale ale mișcării muncitorești”.

Abordînd o problematică legată direct de știința statului și dreptului, conf. univ. MANEA BABUȚ a susținut comunicarea *Probleme ale conducerii vieții social-politice în lumina experienței Comunei din Paris*. Comunarzii au descoperit forme și metode de conducere care au anticipat viitoarele trăsături definitorii ale puterii muncitorești, caracterizate printr-o autentică democrație, putînd constitui o sursă de inspirație fecundă în rezolvarea problemelor actuale ale conducerii sociale de

către clasa muncitoare. Răspunzînd acelor care consideră dificilă realizarea unei conduceri științifice a societății, autorul apreciază „că procesele de dirijare și organizare socială pot dobîndi într-adevăr un caracter rațional și eficient” prin asimilarea științei conducerii, care va spori eficiența actului de conducere în diferite domenii ale societății socialiste.

În încheierea lucrărilor a luat cuvîntul ION POPESCU-PUȚURI, directorul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., care a prezentat comunicarea: *Învățămintele Comunei din Paris cu privire la alianțele proletariatului în revoluție.*

Pornind de la ideea că experiența Comunei a atras atenția lui Marx, Engels și Lenin în problema însemnătății alianțelor proletariatului în revoluție, vorbitorul a remarcat: „Practica făuririi și formelor organizatorice de manifestare a alianțelor în procesul luptei revoluționare și a edificării societății socialiste în diversele țări constituie un exemplu elocvent privind îmbinarea generalului cu particularul. Aplicarea principiilor socialismului științific constituie baza unei politici juste, dar succesul acestei politici depinde de capacitatea de transpunere a adevărurilor universale valabile în mod corespunzător situațiilor și împrejurărilor în care activează partidele comuniste și muncitorești”.

Istoricul rezolvării problemei alianțelor de către partidul nostru este indisolubil legat de întreaga dezvoltare economică, socială și politică a României. Corelarea obiectivelor politicii P.C.R. cu interesele imensei majorități a poporului în procesul făuririi alianțelor, a mobilizării și conducerii forțelor sociale a reprezentat premisa necesară pentru statornicirea unei linii politice generale corespunzătoare, precum și a cadrului organizatoric adecvat obiectivizării ei. „Acest proces — se arată în comunicare — nu a fost simplu și rectiliniu, partidul trebuind să-și precizeze atitudinea pe plan programatic și practic, în privința făuririi alianțelor, în situații extrem de complexe și dificile. Limitelor inerente de creștere a partidului li s-au adăugat unii factori externi colaterali vieții și preocupărilor clasei muncitoare și poporului român. Cu toate aceste neajunsuri, caracteristică apare trăsătura activității Partidului Comunist Român de a reflecta, prin prisma alianțelor, necesitățile momentului dat, de a le făuri și îndruma astfel încît să răspundă condițiilor concrete și necesităților obiective ale României”. Această trăsătură este ilustrată de principalele etape din istoria partidului, a mișcării muncitorești și a țării.

În spiritul învățăturii marxist-leniniste și a experienței mișcării muncitorești internaționale, inclusiv a Comunei din Paris, Partidul Comunist Român a înțeles necesitatea alianței muncitorești-țărănești pentru îndeplinirea misiunii sale istorice. „Constituind un principiu fundamental și cu caracter de permanență pentru politica partidului — se arată în comunicare —, problema alianței dintre clasa muncitoare și țărănime a îmbrăcat forme specifice, pendinte de condițiile și sarcinile unei etape sau altele a evoluției societății românești”.

Un alt aspect tratat în comunicare se referă la modalitățile de înfăptuire a alianțelor, arătîndu-se că au existat căutări, tentative și realizări pe planul unor înțelegeri și acorduri temporare, în funcție de configurația și cerințele etapelor succesive de evoluție a țării. Înfruntînd multiple și grele obstacole, partidul comunist a acumulat în acest sens o experiență prețioasă, obținînd rezultate semnificative.

Traversarea principalelor perioade din activitatea partidului permite observarea saltului calitativ înregistrat în problema alianțelor. Omogenizarea societății este caracterizată azi prin crearea Frontului Unității Socialiste, expresie a alianței clasei muncitoare cu țărănimea, a unității socialiste a tuturor claselor și categoriilor sociale din țara noastră.

Referindu-se la semnificația înfăptuirii politicii partidului în problema alianțelor pentru societatea noastră socialistă, tovarășul Ion Popescu-Puțuri a spus: „În încheiere, dorim să subliniem că toate succesele dobîndite de poporul nostru în opera de construire a socialismului au la bază unitatea de acțiune și interese a muncitorilor, țărănilor, intelectualilor, fără deosebire de naționalitate, că această unitate asigură trîncia orînduirii noastre, progresul și prosperitatea patriei”.

Cu prilejul aniversării centenarului Comunei, la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România s-a deschis expoziția *Solidaritatea mișcării revoluționare din România cu Comuna din Paris* *. Într-o reușită expresie grafică, expoziția ilustrează, prin variate piese muzeistice

* Prezentare întocmită de Silvia Furo.

(fotografii, cărți, reviste, ziare, gravuri), lupta plină de abnegație a proletariatului francez pentru instaurarea primului stat muncitoresc din lume, participarea românilor la înfăptuirea și apărarea Comunei, precum și studiarea și popularizarea învățămintelor ei de către mișcarea muncitorească din România de-a lungul anilor.

Primele panouri schițează cadrul istoric în care muncitorimea pariziană a preluat puterea. O suită de exponate înfățișează marile acțiuni greviste din anul 1870, tragedia Franței în timpul celui de-al doilea imperiu, momente din timpul războiului franco-prusac, pe fondul căruia s-a desfășurat lupta pentru Comună.

În ziua de 2 septembrie 1870, Franța a capitulat la Sedan, iar la 4 septembrie a fost proclamată republica. O fotografie surprinde pătrunderea maselor populare în sala de ședințe a Corpului legislativ.

În condițiile în care o bună parte a teritoriului Franței era ocupată de armatele prusace, care amenințau Capitala, masele muncitoare franceze au participat la un război just, de apărare națională. Un grup de fotografii, precum și gravuri prezintă: înrolarea voluntarilor în Garda Națională, batalioane revoluționare plecând pe front, generalul Garibaldi în fruntea unui batalion al Gărzii Naționale. Tot aici sînt expuse ziarele „Românul”, „Telegraful”, „Gazeta Transilvaniei”, care informau despre participarea voluntarilor români la luptele armatei franceze contra invaziei prusace, liste de subscripție pentru ajutorarea răniților francezi și a familiilor lor. În expoziție se află, în original, diploma primită de doctorul M. V. Georgescu pentru contribuția sa la războiul împotriva armatelor prusace.

În intervalul 4 septembrie 1870 — 18 martie 1871 a avut loc o înverșunată luptă între masele muncitorești ale Parisului și burghezia reprezentată de guvernul trădării naționale. Gravuri expuse oglindesc două dintre încercările clasei muncitoare, în frunte cu elemente înaintate, membri ai secțiunilor franceze ale Internaționalei I, de a răsturna guvernul și de a proclama Comuna (la 31 octombrie 1870 și la 22 ianuarie 1871). Un document semnificativ din expoziție este *Afișul roșu*, proclamația Comitetului Central republican al celor douăzeci de arondismente, din 6 ianuarie 1871, în care este denunțată incapacitatea guvernului instaurat la 4 septembrie, masele populare fiind chemate la luptă pentru cucerirea puterii. Proclamația se încheie cu apelul: „Faceți loc poporului! Faceți loc Comunei!”.

Un panou este consacrat momentului 18 martie 1871, cînd proletariatul parizian a luat puterea în propriile sale mâini. Dintre materialele care ilustrează acest moment, menționăm: gravurile *Recucerirea tunurilor* și *Lupta din Place Pigalle*; ziarul „La Commune” din 20 martie 1871; montajul de articole din publicațiile românești „Telegraful”, „Albina”, „Românul”, „Gazeta Transilvaniei”, care salută preluarea puterii de către proletariatul francez.

Un alt grup de materiale se referă la alegerile pentru Comună și la proclamarea acesteia, în ziua de 28 martie. Un afiș din 19 martie al Comitetului Central al Gărzii Naționale anunță data alegerilor pentru Comună. Alături se află manifestul Consiliului federal al secțiunilor din Paris ale Internaționalei I, din 23 martie, în care se spune: „Independența Comunei constituie garanția unui contract ale cărui clauze, dezbătute în mod liber, vor face să înceteze antagonismul dintre clase și vor asigura egalitatea socială. Noi am cerut eliberarea muncitorilor, și delegația comunală este o cheazășie în acest sens, căci ea va da fiecărui cetățean mijloacele de a-și apăra drepturile, de a exercita un control eficace asupra actelor mandatarilor săi însărcinați cu administrarea intereselor lui și de a determina realizarea treptată a reformelor sociale”.

La 26 martie au avut loc alegerile pentru Consiliul Comunei, care reprezenta cu adevărat poporul; el era, în același timp, organ deliberativ și legislativ, asigurînd ca măsurile adoptate să fie înfăptuite de delegații săi. Dintre exponatele ce reflectă proclamarea Comunei, în expoziție se află: ziarul „Le cri du peuple”, care publică rezultatul scrutinului, primul afiș al Comunei, din 29 martie 1871, care anunță constituirea acesteia, precum și două gravuri. Prima reprezintă miile de parizieni, membri ai batalioanelor Gărzii Naționale, în fața primăriei, în ziua de 28 martie, salutînd revoluția victorioasă; a doua înfățișează manifestația din fața Panthéonului, deasupra căruia flutura drapelul roșu.

Expoziția prezintă portrete ale unor reprezentanți de seamă ai Comunei: Eugène Varlin, Leo Frankel, originar din Transilvania, Assi, Gustave Lefrançais, Theophile Ferré, Raoul Rigault, Charles Delescluze, Louis Auguste Blanqui, Louise Michel, Benoît Malon, Eugène Pottier și alții.

Un panou este consacrat operei înfăptuite de Comună, în cele 72 de zile ale existenței sale. Aici sînt reproduse decretele privind: chiriile (29 martie), interzi-

cerea amenzilor și reținerilor din salarii (27 aprilie), desființarea muncii de noapte în brutării (27 aprilie), laicizarea școlilor (27 aprilie), separarea bisericii de stat (3 aprilie). O fotografie înfățișează deschiderea lucrărilor Comisiei pentru muncă, industrie și schimb în Palatul Luxembourg.

Printr-o suită de exponate este oglindită proclamarea Comunei și în alte orașe ale Franței: la Lyon, Marseille, Toulouse, Saint-Étienne.

Războiul civil ce s-a desfășurat în aprilie — mai 1871 este ilustrat în expoziție prin: harta baricadelor Parisului, gravuri și fotografii evocând luptele purtate de comunarzi, apeluri ale Comitetului Salvării Publice pentru organizarea rezistenței și apărarea Parisului. Scene pline de dramatism înfățișează ultimele lupte din cartierul Temple și de la cimitirul Père-Lachaise, când populația a fost supusă unei represiuni sângeroase și au avut loc execuții în masă.

Un grup de exponate evidențiază solidaritatea internaționalistă a proletariatului cu Comuna. Pe o hartă a lumii sînt marcate țările din care au plecat revoluționari care au participat la înfăptuirea și apărarea Comunei. Este expusă *A doua adresă a Consiliului General al Asociației Internaționale a Muncitorilor*, cunoscută sub titlul *Războiul civil din Franța*, scrisă de Karl Marx și apărută la Londra în iunie 1871. Alături se află ziarul „L'Internationale”, care publică traducerea franceză a lucrării *Războiul civil din Franța*, în care Karl Marx analizează experiența primei revoluții proletare.

Mișcarea muncitorească și socialistă din România și-a manifestat solidaritatea și sprijinul activ cu luptele proletariatului parizian. Numeroși combatanți români, ale căror portrete se află în expoziție, au luptat pe baricadele Comunei din Paris, apărînd primul stat al muncitorilor: Ioan Cernătescu, Mihail V. Georgescu, Mircea Rosetti, Ștefănescu-Sache, Vițu Dimitrie, A. Peride. Sînt prezentate, de asemenea, permise de liberă trecere în timpul Comunei pe numele unor cetățeni români.

Comuna din Paris a inspirat numeroși poeți și scriitori români contemporani cu ea. Pe un panou se află facsimilul manuscrisului poeziei *Împărat și proletar*, de Mihai Eminescu, culegerea de poezii a lui Constantin Mille din 1883, în care a fost publicată poezia *Comuna din Paris*, precum și poezia dedicată de Traian Demețrescu *Lui Jules Vallès*, erou comunard.

Dintre manifestațiile prilejuite de aniversarea Comunei în țara noastră menționăm renumitele „banchete”, întruniri muncitorești cu care prilej se evocau luptele comunarzilor. Se păstrează și este expus programul „banchetului” care a avut loc la a 10-a aniversare a Comunei, în 1881. Cu această ocazie, frații Ioan și Gheorghe Nădejde au fost dați în judecată de autorități și suspendați din învățămînt. Se poate vedea în expoziție broșura intitulată *Sentinția Comisiunii judeciare a Universității de Jassy în procesul fraților Nădejde*, tipărită la Iași în 1881.

La cea de-a 14-a aniversare a Comunei, Cercul de studii sociale din București a lansat următoarea chemare, care se află în expoziție: „Miercuri 6/18 martie, împlinindu-se 14 ani de la *proclamarea Comunei din Paris*, membrii Cercului studiilor sociale vor serba această aniversare printr-un banchet frățesc. Toți cei hotărîți a lupta pentru independența Comunei și voiesc a lua parte la această serbare sînt rugați a se înscri[e] la redacțiunea ziarului «Drepturile omului». Semnează: Vintilă C. Rosetti, C. Mille, P. Scorțeanu, C. C. Bacalbașa, E. A. Frunzescu. Alături este expus ziarul „Drepturile omului” din 7 martie 1885, conținînd articolul *Comuna din Paris*, în care se sublinia: „Azi, după patrusprezece ani, ideea socialistă, călîită în sîngele oamenilor de la 1871, apare mai frumoasă, mai puternică decît oricînd. Și de aceea noi, socialiștii din România, sărbătorim această dată cu bucurie și cu jale, ridicînd sus și puternic steagul roșu al revendicărilor norodului. Și de aceea, în anul acesta, ca și în ceilalți ani, strîngem mîna fraților noștri din Paris, și cu dînșii, cu un singur glas, strigăm: *Trăiască Comuna!*”.

A 20-a aniversare a Comunei a fost sărbătorită cu același entuziasm de către mișcarea revoluționară din România. Ziarul „Munca” din 8 martie 1891, prezentat în expoziție, sublinia: „Niciodată ziua de 18 martie n-a fost sărbătorită la noi în țară cu o mai mare strălucire și de un așa mare număr de muncitori”.

În expoziție se află portretele militanților socialiști care au ținut cuvîntări și au scris cu ocazia aniversării Comunei: C. Dobrogeanu-Gherea, P. Mușoiu, A. Bacalbașa, C. Z. Buzdugan și alții.

La a 37-a aniversare a Comunei, „România muncitoare” din 2—9 martie 1908, care se află, de asemenea, în expoziție, publică articolul *Trăiască Comuna*, subliniind însemnătatea ei pentru clasa muncitoare: „Comuna înseamnă dărimarea desăvîrșită a unui regim și înălțarea muncitorimii, ca clasă, la conducerea treburilor

de guvernămint. Comuna înseamnă guvernarea poporului prin el însuși. Ea a fost în mic o înjghebare socialistă în care cel mai curat și desăvârșit internaționalism se înfăptuise”.

Dintre cărțile și broșurile din expoziție dedicate Comunei și publicate de Cercul de editură socialistă, menționăm volumul *Comuna din Paris*, apărut în 1912, care cuprinde articole semnate de Cr. Racovski, Călin Ottoi, Ecaterina Arbore.

Solidaritatea cu cauza Comunei din Paris a căpătat un conținut mai bogat, o nouă strălucire în cei cincizeci de ani de existență glorioasă a P.C.R. Sărbătorirea Comunei a fost transformată de partidul comunist în zi de luptă împotriva exploataării, pentru drepturi și libertăți democratice, pentru independența și suveranitatea României, de manifestare a profundului atașament față de internaționalismul proletar. Cu această ocazie, comuniștii organizau întruniri, răspindeau printre muncitori materiale cu conținut revoluționar.

În aprilie 1922, la un an după constituirea sa, P.C.R. a organizat în sala „Tomis” din Capitală o întrunire publică pentru aniversarea Comunei, ilustrată în expoziție prin afișul pentru convocarea întrunirii. Activitatea de popularizare a învățămintelor Comunei, desfășurată de comuniști în anii grei ai ilegalității, este reflectată în expoziție prin bogăția de lucrări, precum și de articole apărute în: „Scinteia”, „Descătușarea”, „Tânărul leninist”, „Cultura proletară”, „Calendarul muncitorilor”, „Proletarul” ș.a. Sînt expuse cărți și broșuri despre Comuna din Paris care au fost studiate în mișcarea noastră muncitorească: Karl Marx, *La guerre civil en France*; C. Tallès, *La Commune de 1871*; Lissagaray, *Der Pariser Kommune Aufstand*; Romain Rolland, *Louise Michel* și altele.

Se păstrează, din anul 1925, o batistă roșie, primită de un militant comunist din România cu ocazia participării la un miting comemorativ organizat de Partidul Comunist Francez, în cimitirul Père-Lachaise. Sînt expuse, de asemenea, cărți postale ilustrate reprezentînd secvențe din luptele comunarzilor, care se difuzau în rîndul muncitorilor cu prilejul aniversării Comunei.

O secțiune a expoziției este consacrată aniversării Comunei din Paris în România după 23 August 1944. Aici sînt expuse: lucrări ale lui Karl Marx, Friedrich Engels și Vladimir Ilici Lenin, în care au fost analizate mecanismul și modul de guvernare ale Comunei și elaborate concluzii de o mare valoare teoretică și practică pentru strategia și tactica mișcării revoluționare a proletariatului; reviste și ziare în care se reflectă pe larg semnificațiile și importanța istorică a Comunei din Paris.

Expoziția prezintă, în încheiere, aspecte de la adunarea festivă organizată de Comitetul municipal București al P.C.R. cu prilejul împlinirii unui secol de la proclamarea Comunei.

Colocviul internațional consacrat aniversării centenarului Comunei din Paris, organizat de Institutul „Maurice Thorez”

Între 6 și 9 mai 1971 s-au desfășurat la Paris lucrările Colocviului științific internațional cu prilejul centenarului Comunei din Paris, organizat de Institutul „Maurice Thorez”.

La colocviu au participat delegați din partea institutelor de istorie și a partidelor comuniste din 24 de țări: ALGERIA, AUSTRIA, BELGIA, BULGARIA, CEHOSLOVACIA, CHILE, R.P.D. COREEANĂ, DANEMARCA, FINLANDA, R.F. a GERMANIEI, GRECIA, GUADELUPA, ITALIA, IUGOSLAVIA, JAPONIA, MAREA BRITANIE, MAROC, MONGOLIA, POLONIA, ROMÂNIA, SENEGAL, SPANIA, UNGARIA, U.R.S.S. Au participat, de asemenea, un delegat din partea Federației Sindicale Mondiale și un delegat din partea revistei „Probleme ale păcii și socialismului”.

Colocviu și-a ținut ședințele plenare într-una din sălile Palatului Luxembourg, sediul Senatului francez. Într-o jumătate de zi din cele patru, ședințele s-au ținut pe comisii. Au fost opt comisii: Comuna și învățămîntul; Comuna și cultura; Comuna și internaționalismul; Comuna și problemele militare; Comuna și femeile; Comuna

și repercusiunile asupra fondării Republicii; Comuna, statul și democrația; Comuna și învățămintele sale cu privire la necesitatea partidului clasei muncitoare.

În ședințele plenare au fost prezentate trei rapoarte principale de către istoricii francezi: 1. *Comuna, statul și democrația* (de JEAN GAÇON, VICTOR JOANNES și MAURICE MOISSONNIER); 2. *Comuna și cultura* (de GUY BESSE și JEAN BRUHAT); 3. *Comuna și internaționalismul* (de JEAN ELLEINSTEIN și ROLAND LEROY). Aceste rapoarte au fost precedate de cuvîntul de deschidere rostit de GEORGES COGNIOT, *Locul istoric al Comunei din Paris*, și urmate de discursul de închidere, pronunțat de JACQUES DUCLOS.

Pe marginea rapoartelor principale, în ședințele plenare au luat cuvîntul circa 40 de participanți — atît francezi cît și străini. Delegatul român dr. NICOLAE COPOIU, secretar științific la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a prezentat în plenară comunicarea *Comuna din Paris și mișcarea muncitorească și democratică din România*, iar în comisiă Comuna și internaționalismul a evocat prezența românilor în lupta pentru apărarea Comunei.

Manifestări consacrate aniversării a două decenii de existență și activitate a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

În martie 1971 s-au împlinit două decenii de la înființarea Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Acest eveniment a fost marcat prin două manifestări cu caracter aniversativ: adunarea festivă, organizată în ziua de 29 martie 1971 la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, și sesiunea științifică jubiliară, care a avut loc în zilele de 30 și 31 martie 1971*.

Adunarea festivă, la care au participat academicieni, activiști de partid, cercetători ai institutului și alte cadre de cercetare din domeniul istoriei, oameni de cultură, cadre didactice, ziariști, studenți, s-a desfășurat în prezența tovarășilor ION ILIESCU, membru supleant al Comitetului Executiv, secretar al C.C. al P.C.R., MIRON CONSTANTINESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., președintele Academiei de științe sociale și politice, ION POPESCU-PUȚURI, membru al C.C. al P.C.R., directorul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a unor membri ai Comitetului Central al partidului și a unor vechi militanți ai Partidului Comunist Român, printre care se aflau CHIVU STOICA, CONSTANTIN PÎRVULESCU, GHEORGHE VASILICHI, PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI, MIHAIL CRUCEANU, GHEORGHE CRISTESCU.

Adunarea a fost deschisă de tovarășul GHEORGHE ZAHARIA, director adjunct al institutului, după care a luat cuvîntul tovarășul ION ILIESCU. Din partea Secretariatului Comitetului Central al P.C.R., a tovarășului Nicolae Ceaușescu personal, vorbitorul a adresat un tovarășesc salut și calde felicitări colectivului de cercetători și colaboratori ai institutului, cu prilejul împlinirii a două decenii de rodnică activitate științifică.

Apreciind că înființarea institutului, încă în prima perioadă a construcției socialiste din țara noastră, simbolizează preocupările partidului de a pune în valoare, pe baza concepției materialist-dialectice, bogatele tradiții de luptă ale partidului comunist, ale mișcării muncitorești și democratice din țara noastră, eroicele lupte desfășurate de proletariat împotriva exploatarei și asupririi, pentru libertate socială și națională, tovarășul Ion Iliescu a relevat prețioasa contribuție pe care cercetătorii institutului o aduc la activitatea ideologică a partidului, la cunoașterea de către membrii de partid, de către toți oamenii muncii din țara noastră a gloriosului drum de lupte și izbînzi parcurs de clasa muncitoare, țărănime, intelectualitate, de toate forțele progresiste ale societății românești.

În viitor, se sublinia în salut, cercetătorii institutului vor trebui să depună eforturi susținute pentru îmbunătățirea, în continuare, a activității de cercetare la nivelul exigențelor științifice și ideologice pe care le pune partidul în fața științei istorice, a tuturor științelor sociale și politice.

În încheiere, tovarășul Ion Iliescu a arătat că aniversarea institutului, în contextul pregătirilor pentru întîmpinarea gloriosului semicentenar al creării partidului, trebuie să constituie pentru personalul științific, pentru întregul colectiv al Institutului de studii istorice și social-politice, ca și pentru întreg frontul istoric din țara noastră, un imbold în vederea perfecționării continue a activității sale, pentru a răspunde cu cinste sarcinilor încredințate de partid.

* Material realizat de Vasile Niculae, Florian Tănăsescu.

Activitatea științifică desfășurată de institut de-a lungul celor două decenii de existență a fost evocată de tovarășul ION POPESCU-PUȚURI.

Inițierea, în urmă cu două decenii, a unui institut specializat pentru probleme de istorie a mișcării muncitorești, a arătat tovarășul Ion Popescu-Puțuri, a fost menită a crea cadrul propice desfășurării muncii de cercetare științifică, continuării unei tradiții de decenii, începute prin activitatea istorică a unor militanți ai mișcării noastre muncitorești, ca: Mihail Gh. Bujor, I. C. Frimu, Lucrețiu Pătrășcanu, Nicolae Deleanu, Mihail Roller, Barbu Lăzăreanu și alții. Sub atenta îndrumare și conducere a partidului, activitatea științifică a institutului a străbătut etape de dezvoltare ce reflectă, în linii generale, drumul parcurs de istoriografia noastră marxistă în ultimele două decenii, pe fondul activității multilaterale desfășurate de partid, al dezvoltării generale a României socialiste.

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la a 45-a aniversare a creării P.C.R. și documentele Congresului al X-lea al partidului — a arătat vorbitorul — reprezintă jaloane de maximă importanță în activitatea institutului, momente prin care dezvoltarea sa a marcat o cotitură hotărâtoare spre o investigare și o interpretare obiective a documentelor și a fenomenelor istorice. Capacitatea științifică a cercetătorilor a putut fi astfel valorificată în condiții optime, ceea ce a permis trecerea muncii de cercetare, în ansamblul ei, spre o etapă superioară de dezvoltare. Lucrările apărute în această perioadă, ca și cele pregătite pentru tipar — între care *Sinteza de istorie a Partidului Comunist Român*, obiectivul de bază al institutului din ultimii cinci ani —, s-au realizat la un înalt nivel calitativ, cu un fond bogat de idei, cu ancorarea tot mai puternică a istoriei mișcării muncitorești și a partidului în istoria patriei.

În încheierea cuvântării, tovarășul Ion Popescu-Puțuri a înfățișat, pe larg, preocupările concrete, prezente și viitoare, ale cercetătorilor institutului, preocupări ce vizează continuarea eforturilor în vederea elaborării de noi lucrări științifice, de sinteze și generalizări, cuprinzând întreaga perioadă a istoriei mișcării muncitorești, a partidului comunist, ca și anii construcției socialiste.

În cadrul adunării festive au rostit cuvântări de salut tovarășii NICOLAE CIOROIU, directorul Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, ION STOIAN, rectorul Academiei de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R., VALTER ROMAN, directorul Editurii politice, ȘTEFAN ȘTEFANESCU, directorul Institutului de istorie „Nicolae Iorga” al Academiei de științe sociale și politice. Ei au subliniat contribuția pe care institutul a adus-o în domeniul cercetării istorice și au transmis, din partea instituțiilor pe care le reprezintă, urări de noi succese în activitatea de studiere și de valorificare a tradițiilor revoluționare ale clasei muncitoare, ale Partidului Comunist Român.

În încheierea adunării s-a dat citire telegramei adresate Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului Nicolae Ceaușescu de către colectivul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.:

COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

Aniversînd împlinirea a 20 de ani de la înființarea Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., direcția și întregul colectiv își îndreaptă cu recunoștință gîndurile către conducerea partidului, către dumneavoastră, stimate tovarășe NICOLAE CEAUȘESCU.

Suflul înnoitor imprimat în toate domeniile de activitate de documentele Congresului al IX-lea al P.C.R., sarcinile complexe pe care programul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate elaborat de Congresul al X-lea al P.C.R. le ridică în fața poporului nostru au avut o profundă înrîurire și asupra activității noastre, a cercetării istorice din patria noastră.

Călăuzit de spiritul acestor documente, sub îndrumarea nemijlocită și permanentă a conducerii partidului, a dumneavoastră personal, institutul nostru s-a străduit să răspundă sarcinilor trasate de frontul istoric, pe linia evidențierii, în spiritul adevărului istoric și al concepției marxist-leniniste a rolului clasei noastre muncitoare și al partidului ei politic, a luptei, de-a lungul deceniilor, purtate de masele muncitoare de la orașe și sate, indiferent de naționalitate, împotriva regimului bazat pe exploatare și asuprire, pentru înfăptuirea revoluției și construcției socialiste, pentru asigurarea unui viitor tot mai luminos poporului român.

Dumneavoastră personal ne-ați demonstrat cu nenumărate prilejuri că istoria partidului comunist, a mișcării muncitorești și democratice din țara noastră trebuie cercetată în strânsă legătură cu dezvoltarea societății românești, cu istoria generală a patriei și în contextul istoric internațional. Toate acestea constituie un adevărat program de ordonare și desfășurare a activității institutului, care în ultimii ani își desfășoară munca într-un cadru propice dezvoltării gândirii creatoare, confruntărilor de idei și opinii.

Astăzi, la a 20-a aniversare a institutului, într-o atmosferă de profundă emulație, când tot poporul întâmpină semicentenarul Partidului Comunist Român cu rezultate remarcabile în muncă, dând glas sentimentelor de care sintem însuflețiți, asigurăm Comitetul Central, pe dumneavoastră personal, tovarășe NICOLAE CEAUȘESCU, că întregul nostru colectiv va răspunde cu un spirit sporit de exigență partinică sarcinilor care îi sînt trasate pe linia cercetării istoriei partidului comunist, a evidențierii tradițiilor mișcării noastre revoluționare, a eroismului constructiv al maselor muncitoare, a operei de ridicare a României socialiste pe noi culmi ale progresului și civilizației.

COLECTIVUL INSTITUTULUI DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE

Sesiunea științifică jubiliară a institutului

Desfășurată în zilele de 30 și 31 martie 1971, sesiunea științifică anuală a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., manifestare științifică ce tinde să devină tradițională, a avut anul acesta — așa cum a subliniat tovarășul Ion Popescu-Puțuri, directorul institutului, în cuvîntul de deschidere — și un caracter jubiliar, marcînd aniversarea a două decenii de activitate a institutului. Lucrările sesiunii s-au bucurat de un deosebit interes datorită ariei tematice a materialelor prezentate auditoriului — format atît din cercetători ai institutului, cît și din cadre științifice de la alte instituții cu profil istoric —, faptului că acestea au îmbrățișat probleme de bază ale istoriei partidului comunist și a mișcării muncitorești din România.

Autorii comunicărilor s-au străduit și în mare măsură au reușit să aducă în materialele prezentate puncte de vedere interpretative noi, fundamentate pe un solid material documentar, asupra problemelor aflate în dezbateri și să releve convingător că, de-a lungul întregii sale istorii, Partidul Comunist Român, mișcarea muncitorească și socialistă, întreaga noastră clasă muncitoare s-au manifestat plenar drept cele mai înaintate forțe social-politice în societatea românească, purtătoare ale idealurilor nobile de făurire a unei noi societăți — societatea socialistă.

Un prim grup de comunicări a fost consacrat perioadei începuturilor mișcării noastre muncitorești, tradițiilor de luptă ale proletariatului român. În comunicarea: *Unele considerații privind pătrunderea ideilor socialismului utopic în România*, MARIN FLORESCU a relevat că reprezentanți ai intelectualității progresiste românești, receptivi la ideile novatoare care dominau gîndirea social-politică europeană la începutul veacului trecut, au preluat concepțiile socialist-utopice ale epocii și au încercat chiar transpunerea lor în practică, în forme specifice, determinate

de condițiile concrete din țările române. Dintre aceștia se detașează Teodor Diamant, figură reprezentativă a fourierismului pe plan european, căruia îi revine meritul incontestabil de a fi fost primul care a propagat și cultivat în țara noastră socialismul utopic fourierist și de a fi fost cel dintâi care a încercat să-i dea viață prin crearea falansterului de la Scăeni-Prahova. Autorul comunicării a descris, pe scurt, activitatea membrilor falansterului, după care a analizat concepțiile socialist-utopice ale altor intelectuali români, ca Ion Heliade-Rădulescu, Cezar Bolliac, C. A. Rosetti, Ion Ionescu de la Brad, Ion Ghica, Ion Negulici, Bălăni Farkas Sándor. El a relevat aportul acestor intelectuali patrioți la crearea climatului favorabil pentru statornicirea în gândirea social-politică din România veacului trecut a unor concepții înaintate, progresiste, ceea ce a permis pregătirea terenului pentru răspândirea ideilor socialiste. De la Teodor Diamant — a conchis autorul — pînă la revoluționarii pașoptiști, care au formulat idei deosebit de importante pentru timpul lor, ajungînd la unele aprecieri foarte apropiate de cele socialiste, a existat o întreagă pleiadă de spirite luminate, care, la hotarul jumătății veacului trecut, a format liantul între ideile revoluției burghezo-democratice și ideologia socialistă.

În contextul unor preocupări mai largi care au avut loc în ultima vreme privind evoluția ideilor programatice ale mișcării socialiste din România și acțiunea de organizare a acestora se înscrie comunicarea prezentată de dr. DAMIAN HUREZEANU și GHEORGHE NEACȘU: *Inceputuri programatice ale socialismului român*. Autorii au introdus în circuitul științific un important document istoric, care conține elemente relevante despre procesul de organizare a mișcării socialiste, în faza de început a acesteia. Documentul este alcătuit din trei părți: un *Proces-verbal*, din 27 februarie 1879, care sintetizează concluziile ședințelor cercurilor socialiste din București și Ploiești relativ la problemele programatice și organizatorice, un *Prospect de program* — de fapt puncte tematice pentru un program — și o adresă a lui Eugen Lupu, corespondentul provizoriu al cercurilor din București și Ploiești către „grupul din Iași”, adresă care dă lămuriri asupra celor două materiale. *Procesul-verbal* și *Prospectul de program* erau iscălite de C. Stăuceanu, Gh. V. Manicea, Al. Spiroiu, Eugen Lupu, C. Gorănescu.

Autorii comunicării au prezentat documentul pe fondul activității programatice și organizatorice a mișcării socialiste din epocă și au reliefat importanța sa. Conținutul de idei al documentului și faptul că reprezintă una dintre primele manifestări pe plan programatic ale mișcării noastre socialiste pe care le cunoaștem îi conferă o valoare informativă deosebită.

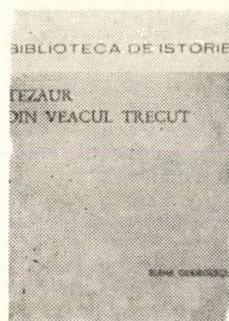
Comunicarea: *Despre începuturile formării muncitorimii miniere și metalurgice din Transilvania*, întocmită de dr. LUDOVIC VAJDA, a supus analizei perioada de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și din prima jumătate a secolului al XIX-lea, cînd, odată cu începuturile procesului apariției și dezvoltării producției capitaliste, apar și primii muncitori salariați în industria extractivă și prelucrătoare din Transilvania. Autorul a relevat principalele surse din care industria minieră și metalurgică și-a recrutat brațele de muncă necesare — munca iobagilor, prestată fie în cadrul obligațiilor iobăgești, fie în schimbul unei retribuții (munca semi-iobagă), precum și munca liberă a lucrătorilor salariați.

Principala pondere în economia comunicării o reprezintă analiza categoriei muncitorilor salariați din industria minieră și metalurgică. Proveniența ei, a arătat autorul, trebuie căutată în rîndurile țărănimii pauperizate, ca urmare a deposeării sale treptate de pămîntul de muncă, în grupurile de muncitori care, din tată în fiu, lucrau în cadrul acestor ramuri industriale și care formau, de fapt, forța de muncă cea mai stabilă, într-o măsură mai mică printre meșteșugarii săraci și, ca o trăsătură caracteristică pentru Transilvania, în forța de muncă de proveniență străină, colonizată.

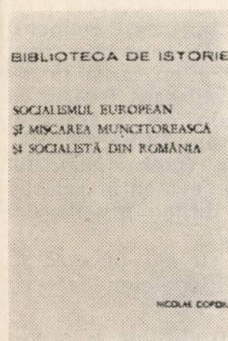
În perioada respectivă, relevă dr. Ludovic Vajda, apare tendința spre creșterea numerică și spre consolidarea forței de muncă salariate în industria minieră și metalurgică, eliminîndu-se din ce în ce mai mult forța de muncă iobăgească și semi-iobăgească. La jumătatea veacului trecut, muncitorimea minieră salariată ajunge să precumpănească atît sub raport cantitativ cît și calitativ al cunoștințelor profesionale, al rolului și locului său în producție.

Două comunicări au fost consacrate rolului mișcării socialiste, al organizațiilor politice proletare în viața politică a României de la finele secolului al XIX-lea. Prima dintre ele, prezentată de VASILE NICULAE și intitulată *Acțiunea*

Lucrări editate de
**INSTITUTUL DE STUDII ISTO
 DE PE LÎNGĂ
 LA SEMICENTENARUL GLORIOS**

**RICE ȘI SOCIAL-POLITICE
C.C. AL P.C.R.
AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN**

politică în concepția mișcării socialiste din România de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, a analizat modalitatea de înțelegere a acțiunii politice de către vechea mișcare socialistă din țara noastră în cadrul formelor și al metodelor de luptă ale clasei muncitoare pentru înfăptuirea dezideratelor înscrise în programele sale. Pornind de la analiza întreprinsă de C. Dobrogeanu-Gherea în studiul *Socialismul român este el o plantă exotică?* din iulie—august 1900, consacrat limpezirii cauzelor și împrejurărilor dezorganizării vremelnice a P.S.D.M.R. în 1899, autorul subliniază larga accepție în care a fost înțeleasă și aplicată de către socialiștii români de la sfîrșitul veacului trecut acțiunea politică, cu cele două laturi ale sale: socială și parlamentară. Acțiunea politică este analizată în evoluția ei, încercîndu-se descifrarea ponderii deținute de această modalitate de activitate socialistă de-a lungul epocii respective. În comunicare a fost relevat faptul că mișcarea socialistă de la sfîrșitul veacului trecut, fără a neglija latura socială a acțiunii politice, a acordat, mai ales în ultimii ani ai secolului al XIX-lea, o importanță exagerată acțiunii parlamentare, deși condițiile specifice țării noastre (sistemul de vot cenzitar, existența Senatului, marea pondere conferită prin Constituție monarhiei etc.) nu îndreptăteau acest lucru. Concluzia desprinsă din comunicare este că acțiunea politică a contribuit, alături de alte forme de luptă, la activizarea mișcării noastre muncitorești, la afirmarea clasei muncitoare pe scena social-politică a țării, ca o forță socială de bază în societatea românească, purtătoarea ideilor de libertate socială și națională a poporului român.

Cea de a doua comunicare, axată pe dezbaterile problemei rolului mișcării socialiste în viața politică a țării noastre și intitulată: *Asupra modalității de definire a poziției P.S.D.M.R. față de partidele de guvernămînt din România la sfîrșitul veacului al XIX-lea*, a fost prezentată de ION BULEI. Autorul a susținut că poziția P.S.D.M.R. față de partidele liberal și conservator a fost nuanțată, o delimitare a tendinței proliberale manifestate în conducerea sa producîndu-se abia în anii 1898—1899, în preajma dezorganizării vremelnice a partidului, cînd se va delimita și o poziție specific muncitorească drept replică la proliberalismul elementelor burghezo-liberale.

În sprijinul aprecierii sale, autorul a scos în evidență critica pe care socialiștii au făcut-o partidelor de guvernămînt, în ansamblul lor; diferențierea ce apare între modul cum priveau socialiștii pe liberali și conservatori este considerată de autor nu ca o manifestare a proliberalismului mișcării, ci rezultatul unei atente observări a realităților politice din țară, o înțelegere a deosebirilor existente între cele două partide.

Un grup de comunicări prezentate în sesiune a abordat o temă comună: tradițiile internaționaliste ale mișcării muncitorești din România pînă la crearea P.C.R. Ele au relevat convingător consecvența cu care proletariatul român a înțeles să aplice în activitatea sa principiul internaționalismului proletar, principiu de bază al socialismului științific. Lozincă „Proletari din toate țările, uniți-vă!”, lansată de Marx și Engels în *Manifestul Comunist*, a căpătat, încă de la începuturile mișcării noastre muncitorești, un conținut concret, proletariatul român evoluînd, pe măsura maturizării și creșterii conștiinței sale de clasă, spre forme superioare de manifestare internaționalistă.

Pornindu-se de la relevarea personalității lui Dimităr Blagoev, eminent militant socialist bulgar, prieten sincer al poporului român, în comunicarea: *Dimităr Blagoev, militant activ pentru întărirea legăturilor dintre mișcarea muncitorească din România și cea din Bulgaria*, NATALIA VILCU înfățișează legăturile multilaterale dintre socialiștii români și cei bulgari în perioada de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. La rîndul său, ALEXANDRU TĂNĂSESCU, în comunicarea: *Considerații asupra legăturilor internaționaliste dintre mișcările muncitorești din România și Serbia*, scoate în evidență aspecte legate de influențarea reciprocă dintre cele două mișcări, ca mijloc practic de creștere a combativității lor revoluționare.

Ambele comunicări definesc relațiile socialiștilor români cu cei bulgari și sirbi drept o continuare și ridicare pe o treaptă superioară a tradiționalelor legături revoluționare româno-bulgare și româno-sirbe.

Din aceeași categorie de comunicări, axate pe tematica tradițiilor internaționaliste ale proletariatului român, a făcut parte și comunicarea: *Constatări în legătură cu corespondența socialiștilor români cu socialiștii din alte țări*, expusă de GERGELY LASZLO. Folosind ca material documentar scrisori trimise sau primite

de socialiștii români, în mare parte necunoscute, autorul trage interesante concluzii privind evoluția mișcării noastre muncitorești. Din corespondența supusă analizei reiese și mai pregnant sprijinul moral și material internaționalist pe care l-au acordat sau l-au primit socialiștii români în unele momente ale activității lor, preocupările acestora pentru o mai bună cunoaștere a stadiului de dezvoltare a mișcării socialiste internaționale, prestigiul de care se bucura peste hotare mișcarea socialistă din România, acțiunile socialiștilor români în forurile socialiste internaționale etc.

Comunicarea prezentată de dr. GHEORGHE UNC: *Solidaritatea mișcării muncitorești și democratice din România cu lupta popoarelor coloniale și dependente (până la primul război mondial)* a înfățișat într-un cadru analitic acțiunile de demascare și condamnare de către clasa muncitoare din România, încă de la începuturile sale, a esenței reacționare a colonialismului și a relevant sprijinul activ, politic și moral acordat de muncitorimea română mișcărilor de eliberare a popoarelor coloniale.

Izvorită obiectiv din însăși situația României de la sfârșitul veacului trecut, de țară ce făcea ea însăși obiectul împărțirii pieței mondiale de către marile puteri imperialiste, atitudinea anticolonialistă a mișcării noastre muncitorești este demonstrată printr-un mare număr de exemple concrete, extrase din presa muncitorească. Mișcarea socialistă din România, a arătat referentul, a demascat versiunea reacționară a apologetilor colonialismului privind „misiunea” lor pretins „civilizatoare”, menită a legitima odiosul sistem colonial și a justifica ororile săvârșite de colonialiști în virtutea acestei „misiuni” și a apărat cu consecvență principiul dreptului de autodeterminare al popoarelor. La Congresul Internațional al II-a din 1907, ținut la Stuttgart, delegatul român Andrei Ionescu, prezent la lucrările secțiunii a III-a, unde se dezbătea problema colonială, a votat în favoarea rezoluției anticolonialiste.

În comunicarea: *Personalități ale științei și culturii românești alături de mișcarea socialistă din România*, ION FELEA a analizat cauzele pentru care un mare număr de oameni de cultură de la sfârșitul veacului trecut au fost obiectiv atrași de mișcarea socialistă, rolul pe care ideile socialiste l-au avut în desfășurarea activității lor creatoare pe o linie progresistă, patriotică, militantă. Autorul a scos în evidență faptul că muncitorii, care începuseră să recepteze ideile socialiste, simțeau nevoia permanentei instruirii, a pătrunderii tot mai accentuate a adevărilor universale valabile ale marxismului și intelectualii socialiști erau aceia care puteau răspunde acestei cerințe. Pe de altă parte, intelectualii atrași în mișcare găseau aici un stimulente pentru aprofundarea socialismului științific, fapt reflectat cât se poate de pregnant în operele lor.

O problemă oarecum asemănătoare a dezbătut comunicarea lui LEON EȘANU, intitulată *Școala socialistă de la Iași și ecoul ei în epocă*. Destinată unui cerc larg de cursanți format din muncitori, funcționari, studenți, Școala socialistă de la Iași, înființată la 20 martie 1921, avea drept principală menire propagarea în rândurile celor mai diverse categorii de locuitori ai Iașului a ideilor marxiste și a unor cunoștințe cultural-științifice din domeniul medicinei, fizicii, matematicii, chimiei, istoriei, economiei politice, sociologiei etc. De-a lungul anilor, la Școala socialistă din Iași și apoi, după 1925, la Școala sindicală, care a continuat-o, au susținut prelegeri Ecaterina Arbore, Leon Ghelester, Timotei Marin, Petre Constantinescu-Iași și alții.

Aspecte din vasta problematică a mișcării muncitorești de la începutul secolului nostru au fost abordate în comunicarea prezentată de dr. ION IACOS: *Considerații asupra mișcării muncitorești din România la început de veac*. Pornind de la situația existentă în mișcare după dezorganizarea vremelnică a P.S.D.M.R., autorul analizează temeiurile pe care s-a clădit saltul calitativ înregistrat de mișcarea noastră muncitorească în primul deceniu al secolului al XX-lea. Între elementele noi intervenite în această perioadă în concepția mișcării noastre socialiste autorul relevă: preocuparea pentru întărirea elementului proletar în cadrul organizațiilor muncitorești, orientarea spre dezvoltarea continuă a mișcării sindicale, baza de masă a partidului politic al clasei muncitoare, creșterea combativității acțiunilor practice muncitorești (greve, mari întruniri și demonstrații, lupta anticorporatistă, pentru adoptarea unei legislații muncitorești viabile), întărirea organizațiilor politice ale clasei muncitoare, consolidarea politică-organizatorică a acestora, pentru instaurarea unor raporturi democratice între organele centrale și

secțiunile locale, activitatea politică subordonată problemelor fundamentale ale mișcării, în spiritul principiilor socialismului științific etc.

Comunicările consacrate perioadei avântului revoluționar, care a culminat cu crearea în mai 1921 a Partidului Comunist Român, au deținut o însemnată pondere în cadrul lucrărilor sesiunii. Au fost abordate, în lumina ultimelor cercetări, probleme ale procesului de clarificare ideologică desfășurat în acea perioadă în mișcarea muncitorească din țara noastră, confruntarea dintre curentul de stînga, revoluționar, și cel de dreapta, oportunist, privind evoluția viitoare a mișcării și a partidului politic al proletariatului român, problema transformării partidului socialist într-un partid de tip nou, comunist, ca și semnificația istorică a creării Partidului Comunist Român.

În comunicarea: *Despre conținutul procesului de clarificare ideologică a mișcării muncitorești din România în anii premergători creării P.C.R.*, MARIN BADEA a adus în discuție două laturi principale ale procesului de clarificare ideologică desfășurat în anii avântului revoluționar: conceptul de revoluție și acela al dictaturii proletariatului.

În ceea ce privește problema revoluției, autorul a subliniat că, în timp ce unii lideri socialiști — I. Sion, G. Grigorovici, I. Flueraș, I. Jumanca și alții — se postau și după 1918 pe vechile poziții social-democrate, considerînd că în România nu erau create condițiile propice trecerii la pregătirea nemijlocită a proletariatului pentru revoluție, elementele de stînga militau cu consecvență pentru adoptarea unui punct de vedere revoluționar. În fruntea proletariatului trebuia să se afle o forță politică consecvent revoluționară, care să îmbine, în fiecare etapă istorică de dezvoltare a luptei sale, interesele de moment și de perspectivă ale proletariatului, ale tuturor celor ce muncesc. Această forță politică avea să fie Partidul Comunist Român.

De asemenea, a relevat Marin Badea, dezbaterile purtate în anii 1918—1921 în jurul ideii dictaturii proletariatului, ca instrument al puterii organizate pentru înlăturarea structurilor vechii orînduiri burgheze și edificarea noii societăți, reflectă caracterul ascuțit al luptei ideologice duse de stînga revoluționară împotriva social-democratismului.

Luptei pentru clarificare ideologică în anii avântului revoluționar i-a fost consacrată și comunicarea lui TEODOR POPESCU, intitulată: *Aportul presei socialiste și muncitorești la procesul de clarificare ideologică și politică în mișcarea muncitorească din România din anii 1918—1921*. În coloanele celor 75 de ziare și reviste socialiste și muncitorești apărute în acea perioadă, arată autorul, s-au purtat vii dezbateri privind necesitatea elaborării de către partid a unui program revoluționar, bazat pe principiul luptei de clasă și al solidarității internaționale, al unificării organizatorice a mișcării socialiste, al desfășurării la un nivel tot mai înalt a acțiunilor practice muncitorești și mai ales principala problemă a transformării Partidului socialist în partid comunist și afilierei la Internaționala a III-a.

Schimbări survenite în anul 1921 în poziția grupurilor comuniste față de constituirea Partidului Comunist Român este titlul comunicării prezentate de dr. FLOREA DRAGNE. Autorul a analizat modificarea concepției grupurilor ilegale comuniste care acționau în țară față de modalitatea practică de înfăptuire a deziideratului creării P.C.R. Momentul de cotitură în concepția grupurilor comuniste a fost marcat de conferința de la Iași din martie 1921. Dacă pînă atunci, subliniază autorul, aceste grupuri acționau în vederea constituirii partidului comunist în afara Partidului socialist, concepția lor va suferi o schimbare esențială pe parcursul desfășurării lucrărilor conferinței. La aceasta, a relevat autorul, a contribuit faptul că, după întrunirea Consiliului general al Partidului socialist și a sindicatelor din ianuarie-februarie 1921, curentul pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist domina conștiința și acțiunea practică a majorității membrilor de partid din țară.

Dr. AUGUSTIN DEAC în comunicarea: *Semnificația istorică a votului din 11 mai 1921* a avut în obiectiv relevarea, sub toate fațetele sale, a celui mai important moment al desfășurării congresului Partidului socialist, care, în a patra zi a lucrărilor, a decis transformarea sa în partid comunist — expresie a maturizării, călirii politice-ideologice a proletariatului român. A fost relevat efortul permanent de autodepășire al organizațiilor politice și profesionale, de pătrundere în esența fenomenelor și proceselor economice și social-politice, de continuare și asidue

căutări și dezbateri pe coordonate politice și ideologice, de adaptare a principiilor socialiste și apoi marxist-leniniste la realitățile concrete ale societății românești.

Un spațiu important al comunicării a fost rezervat explicării necesității creării partidului revoluționar, marxist-leninist — necesitate izvorâtă și reclamată de însăși dezvoltarea mișcării muncitorești —, cît și interpretării semnificației votului exprimat de delegații la Congresul I al P.C.R., în ședința din 11 mai 1921. După părerea dr. Augustin Deac, afilierea fără rezerve la Internaționala a III-a, pentru care s-au pronunțat majoritatea covârșitoare a delegaților — 428 —, a fost aspectul cel mai semnificativ și mai profund al congresului. Rezervele centristilor (unitariștilor), s-a relevat în continuare, nu aveau în obiectiv la acea dată principiile strategice și tactice ale partidului de tip nou și ale Internaționalei Comuniste, ci doar raporturile dintre conducerea acestei organizații muncitorești internaționale și partidele comuniste, considerate ca secții ale ei, obligativitatea hotărîrilor adoptate de Comintern pentru toate partidele afiliate. Experiența mișcării noastre muncitorești, a arătat Augustin Deac, a condus-o pe o cale proprie de făurire a partidului marxist-leninist, aceea a transformării în întregul său a partidului muncitoresc în partid revoluționar și nu prin sciziune.

Prezentînd comunicarea: *Momente inedite privind Congresul de creare a P.C.R., oglindite în amintirile unor participanți la acest mare eveniment*, ION TOACĂ și GHEORGHE TUDOR au întregit imaginea pe care documentele de arhivă și presa vremii au redat-o despre acest istoric eveniment. Amintirile celor care s-au aflat atunci în primele rînduri ale luptătorilor pentru transformarea Partidului socialist în Partidul Comunist Român, folosite de autorii comunicării, au scos în evidență noi aspecte menite a îmbogăți istoriografia problematicii creării Partidului Comunist Român; autorii s-au oprit, îndeosebi, asupra activității de pregătire a congresului (formarea unei comisii centrale de organizare, tipărirea materialelor propagandistice, tratativele purtate la Ministerul de Interne pentru aprobarea ținerii congresului). Comunicarea a relevat entuziasmul și emoția de care erau cuprinși cei prezenți în modestul local al redacției ziarului „Socialismul” în momentul deschiderii lucrărilor congresului, ca și atmosfera de dezbateri principiale care a caracterizat congresul pe tot parcursul desfășurării sale și care a culminat cu hotărîrea de creare a partidului comunist în ziua de 11 mai 1921.

În cadrul sesiunii a fost prezentată și o suită de comunicări, în care s-au analizat diverse aspecte ale vastei activități a comunistilor în anii ce au urmat creării P.C.R. Seria acestor comunicări a fost deschisă de GHEORGHE MATEI, care a abordat un subiect mai puțin dezbătut în literatura de specialitate: *Partidul Comunist Român și principalele curenți de gândire social-politice din România (1921—1926)*. Subliniind că P.C.R. a fost promotorul celui mai avansat curent de gândire social-politică din cadrul societății românești, comunicarea a analizat poziția diferențiată adoptată de partidul comunist față de neoliberalism și țărănism. Dacă față de neoliberalism, al cărui tipic și principal ideolog a fost Ștefan Zeletin, P.C.R. a avut o atitudine combativă, de demascare a aserțiunilor apologetilor marelui capital bancar și industrial, față de țărănism și susținătorii lui poziția sa a cunoscut modificări de la o etapă la alta. După definirea trăsăturilor caracteristice ale curentului țărănist, a deosebirilor evidente dintre acesta și neoliberalism, Gh. Matei a trecut în revistă raporturile dintre P.C.R. și partidul țărănesc pînă la fuziunea acestuia, în 1926, cu partidul național, relevînd inițiativele partidului comunist privind încheierea unor acorduri de colaborare cu țărăniștii.

Partidul comunist, așa cum s-a evidențiat în comunicarea *Momente principale în clarificarea de către P.C.R. a problemei caracterului și perspectivelor revoluției în țara noastră (1921—1931)*, susținută de SIMION CUTIȘTEANU, s-a străduit în permanență să dea răspunsuri la problemele cele mai vitale ale dezvoltării României. Elucidarea de către partid a unor probleme politice-ideologice, între care și definirea stadiului de dezvoltare în care se afla țara noastră în epoca respectivă și, în funcție de aceasta, aprecierea caracterului și perspectivelor revoluției, a forțelor ei motrice, a arătat autorul comunicării, au constituit responsabilități majore, fără de care asigurarea mersului ascendent al mișcării muncitorești ar fi fost practic imposibilă. Comunicarea a prezentat, în evoluția ei, problema teoretică a caracterului și perspectivelor revoluției în România, începînd de la Congresul de întemeiere a Partidului Comunist Român și pînă la Congresul al V-lea al P.C.R., din decembrie 1931, care a fundamentat-o teoretic, fapt ce a constituit un aport însemnat la stabilirea liniei generale strategice și tactice a parti-

dului, la organizarea luptei maselor muncitoare pentru înlăturarea regimului burghezo-moșieresc.

Prezentînd în mod concret structura organizatorică a Partidului Comunist Român în primii ani ai deceniului al patrulea, comunicarea *Unele probleme privind evoluția situației organizatorice a Partidului Comunist Român în anii 1929—1933*, de dr. NICOLAE POPESCU, a evidențiat factorii obiectivi și subiectivi care au influențat această evoluție, cît și modul cum s-a reflectat ea, de la o perioadă la alta, în activitatea partidului. După ce a trecut în revistă dificultățile pe care luptele fracționiste, provocate de elemente mic-burgheze, carieriste strecurate în partid, cît și unele practici ale Internaționalei a III-a le-au provocat partidului, autorul a subliniat efortul P.C.R. și succesele raportate în direcția întăririi sale organizatorice în etapa de după Congresul al V-lea.

Partidul comunist s-a preocupat stăruitor și de organizarea și educarea militanților revoluționari aflați în închisori, iar după instaurarea dictaturii militare-fasciste a celor internați în lagăre. Comunicarea: *Legături conspirative și munca de educație politică în lagăre și închisori (1940—1944)*, susținută de dr. OLIMPIU MATICHESCU, a analizat acest important aspect al activității P.C.R. Folosind experiența acumulată în decursul atîtor ani de luptă, desfășurată în condiții de ilegalitate, arată autorul, P.C.R. și-a adaptat activitatea la noile împrejurări. Gădrea de partid din închisori și lagăre, ca și luptătorii antifasciști, nu au rămas izolați. P.C.R. și organizațiile revoluționare de masă aflate sub conducerea sa, a relevat Olimpiu Matichescu, prin diverse și ingenioase procedee și metode, au informat multilateral pe militanții comuniști și antifasciști deținuți în închisori sau în lagăre asupra activității partidului, a evoluției situației social-politice interne, cît și a mersului operațiunilor militare și succesorilor obținute de forțele patriotice și antifasciste împotriva dictaturii militare-fasciste și a ocupanților hitleriști.

În cele două decenii de activitate ilegală, organizațiile revoluționare aflate sub conducerea P.C.R. au pus în practica de zi cu zi o gamă variată de forme și metode de activitate, grație cărora s-au putut plasa întotdeauna în fruntea luptei maselor muncitoare. Comunicarea: *Secțiunile de tineret de pe lîngă Sindicatele unitare — importante pîrghii ale activității U.T.C. în anii ilegalității*, de CONSTANTIN PETCULESCU, a urmărit să pună în evidență una dintre multiplele forme ale activității legale desfășurate de organizațiile revoluționare. Crearea în 1928 a secțiunilor de tineret de pe lîngă Sindicatele unitare, care au cuprins de-a lungul anilor cu deosebire tinerii sub 18 ani, cărora legea asociațiilor profesionale din august 1921 le interzicea dreptul la organizare, și activitatea acestora pînă în 1934, cînd, practic, se consideră ca dizolvate, au constituit o etapă importantă în întărirea formelor legale de activitate ale U.T.C.

Aportul original al mișcării noastre muncitorești la lupta revoluționară a proletariatului internațional ca și propria experiență dobîndită în activitatea de înfăptuire a unității de acțiune muncitorești și, pe această bază, a Frontului popular antifascist au fost surprinse într-unul din momentele sale istorice importante în comunicarea: *Experiența Partidului Comunist Român în lupta pentru unirea tuturor forțelor democratice și patriotice antifasciste și reflectarea sa în lucrările Congresului al VII-lea al Internaționalei Comuniste*, de dr. FLOREA NEDELICU. Comunicarea a relevat însemnătatea luptelor ceferiștilor și petroliștilor de la începutul anului 1933 în realizarea Frontului Unic Muncitoresc la unele din eşaloanele de bază ale proletariatului român, succesele obținute în această direcție în anii 1934—1935 cît și pe linia organizării Frontului patriotic anti-hitlerist. La lucrările Congresului al VII-lea al Internaționalei Comuniste, desfășurat în iulie 1935, delegații români — Boris Ștefanov și Nicolae Goldberger — au avut o participare activă și pozitivă, apreciată, de altfel, de numeroase delegații participante. În intervențiile lor, s-a arătat în comunicare, ei au subliniat poziția principală, justă, a Partidului Comunist Român în problema Frontului Unic Muncitoresc, a frontului popular și succesele obținute în realizarea lor. Comunicarea a redat fragmente din cuvîntările delegaților români. Unul din acestea sublinia faptul că P.C.R., încă din februarie 1935, se pronunțase și luase hotărîrea de a acționa în direcția închegării unui front popular antifascist.

Poziția Partidului Comunist Român față de politica externă a României și de problemele internaționale în anii 1936—1944 a fost relevată de comunicările: *Aprecieri ale Partidului Comunist Român referitoare la politica externă a României*

după înlăturarea lui Nicolae Titulescu (august 1936 — prima jumătate a anului 1937), de DUMITRU TUȚU, și *Despre concepția Partidului Comunist Român cu privire la unele probleme internaționale și ale politicii externe a României în anulul celui de-al doilea război mondial*, de dr. VIORICA MOISUC.

În prima comunicare a fost reliefată poziția P.C.R. față de politica externă a României în perioada imediat următoare înlăturării, în august 1936, a ministrului de externe Nicolae Titulescu. Demiterea ilustrului diplomat român a fost interpretată de comunicare nu ca o simplă remaniere guvernamentală, ci ca o consecință a mutațiilor survenite în raportul de forțe pe plan extern. P.C.R., s-a arătat în comunicare, a apreciat realist politica externă promovată de guvernele burgheze, subliniind că, în esență, până în a doua jumătate a anului 1937 ea a rămas neschimbată. România se orienta, în continuare, către aliații ei tradiționali, își menținea în linii generale neschimbată poziția față de Mica Înțelegere și de Înțelegerea Balcanică și se dovedea la fel de activă și în cadrul Ligii Națiunilor.

În comunicarea elaborată de dr. Viorica Moisuc s-a subliniat interpretarea lucidă dată de P.C.R. evoluției situației internaționale începând cu instaurarea hitleriștilor la putere în Germania, în ianuarie 1933, și până la izbucnirea celui de-al doilea război mondial. Partidul Comunist Român a sesizat pericolul care l-a reprezentat instaurarea fascismului în Germania, a înțeles că Anschluss-ul din martie 1938 reprezintă o verigă din lanțul coterorilor hitleriste, a descifrat în politica externă a Reichului german intențiile de expansiune în bazinul dunărean, deci, pericolul grav pentru România. P.C.R., a apreciat comunicarea, a prefigurat perspectivele sumbre ale României, arătând că poziția strategică, geografică și resursele ei naturale o făceau obiect de expansiune, de coterpire iminentă. Partidul comunist a susținut ca la baza politicii externe a României să stea ideea de apărare a independenței naționale și integrității teritoriale a țării. P.C.R. vedea atingerea acestui obiectiv fundamental numai prin pregătirea temeinică a apărării țării și prin realizarea politicii de securitate colectivă pe plan extern.

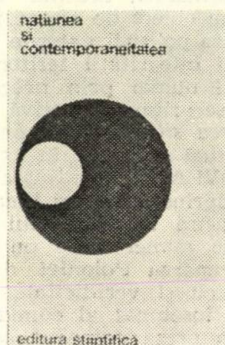
Comunicarea *Reflectarea situației României și a stării de spirit a societății românești în presa conspirativă poloneză în anii celui de-al doilea război mondial*, expusă de MILICA MOLDOVEANU, rezultat al investigațiilor întreprinse de autor în arhivele din Polonia, a cuprins aprecieri inedite asupra unor momente dramatice prin care a trecut țara noastră în anii celui de-al doilea război mondial. Rețin atenția aprecierile făcute de numeroasele publicații poloneze, editate în condiții de conspirativitate după ocuparea Poloniei de către trupele celui de-al III-lea Reich, la adresa României, cât și veridicitatea interpretării unor situații concrete ale țării noastre. Un spațiu însemnat al comunicării a fost acordat știrilor, informațiilor și comentariilor din presa poloneză asupra insurecției armate antifasciste din august 1944 și semnificației acesteia în contextul evenimentelor internaționale, subliniindu-se importanța nimicirii și alungării armatelor hitleriste din București de către unitățile militare și formațiunile de luptă patriotice românești. Ziarele poloneze, s-a reliefat în comunicare, au relevat faptul că insurecția națională antifascistă a grăbit prăbușirea mașinii de război germane.

Comunicarea: *O pagină din cartea victimelor fascismului*, de STELIAN NEAGOE, a urmărit să surprindă poziția lui Traian Bratu și a unora dintre intelectualii de frunte ai țării noastre față de curente de extremă dreaptă din România. În paginile comunicării au fost prezentate momente din viața și activitatea intelectualului democrat, simpatizant al ideilor revoluționare, evoluția atitudinii sale ostile față de curente fasciste, colaborarea cu militanții comuniști. În acest cadru sînt redată luările de poziții ale intelectualilor de prestigiu din țara noastră față de atentatul împotriva lui Traian Bratu săvîrșit de elemente fasciste la 1 martie 1937.

În efortul frontului istoric din țara noastră de a îmbogăți istoriografia românească cu lucrări, studii și articole privind perioada revoluției populare și a construcției socialiste s-au înscris și comunicările: *Trecerea de la frontul unic la partidul unic muncitoresc* (1947), de GHEORGHE TUȚUI, și *Aportul muncitorimii clujene la crearea partidului unic al clasei muncitoare din România*, de LADISLAU FODOR.

În comunicarea sa, Gheorghe Tuțui a demonstrat, pe baza unor date concrete, că din a doua jumătate a anului 1947 se constată apariția unor trăsături noi, calitativ superioare, în cadrul Frontului Unic Muncitoresc. Legat de acest lucru, autorul a subliniat două aspecte esențiale: în primul rînd îmbogățirea și maturizarea conținutului activității organelor de front unic, prin trecerea de la colabo-

Lucrări editate de
**INSTITUTUL DE STUDII ISTO
 DE PE LÎNGĂ
 LA SĂMICĂNTĂNARUL GLORIOS**

RICE ȘI SOCIAL-POLITICE

C.C. AL P.C.R.

AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

rarea între cele două partide în probleme curente, zilnice, la conlucrarea în chestiuni majore, de orientare, privitoare la căile de trecere la revoluția socialistă și la rolul proletariatului în acest proces revoluționar, la elaborarea unor soluții proprii pentru atingerea acestui obiectiv; în al doilea rând, dezvoltarea maximă a atribuțiilor organelor de front unic, care au condus în mod firesc la înlăturarea deosebirilor izvorite din apartenența la partid, fapt ce a determinat, în ultimă instanță, ca hotărârile și dispozițiile F.U.M. să devină obligatorii pentru organizațiile partidelor componente.

Comunicarea s-a oprit asupra tratativelor care au avut loc în a doua jumătate a anului 1947 între conducerile superioare ale P.C.R. și P.S.D. și între delegațiile împuternicite de acestea, tratative care au avut un rezultat fructuos: adoptarea, în noiembrie 1947, a platformei partidului unic. Făurirea partidului unic muncitoresc, câteva luni mai târziu, a reprezentat, după cum se sublinia în comunicare, corolarul firesc al procesului de maturizare a proletariatului român.

Pornind de la hotărârile adoptate de conducerile centrale ale P.C.R. și P.S.D., în noiembrie 1947, Ladislau Fodor, în comunicarea sa, a urmărit modul cum ele au fost transpuse în practică de muncitorimea clujeană. În același timp, el a relevat inițiativele proprii pe linia înfăptuirii depline a unității proletare. Hotărârile adoptate de muncitorii de la fabricile „Dermata”, „Oțelul” ș.a., prin care cereau făurirea neîntârziată a partidului unic muncitoresc, au constituit exemple care atestau dorința muncitorilor din această localitate de a avea o singură organizație politică, pe baza ideologiei marxist-leniniste. După ce s-a referit la adoptarea platformei comune de către conducerile celor două partide, la 12 noiembrie 1947, Ladislau Fodor a prezentat modul cum s-a desfășurat activitatea concretă pregătitoare și de înfăptuire a unificării organizațiilor comuniste și social-democrate locale și județene, unificare realizată la 1 februarie 1948.

În cadrul sesiunii științifice anuale, ca o reflectare a preocupărilor cercetătorilor din cadrul sectoarelor de specialitate ale institutului, un număr de comunicări au tratat aspecte ale procesului construcției socialiste în România.

În comunicarea: *Rolul conducător al partidului — lege obiectivă a construirii socialismului și comunismului*, PAMFIL NICHÎȚELEA a definit factorii care au concurat la apariția acestei legi, cât și modul cum acționează ea în cadrul societății socialiste. Pornind de la aprecierea că experiența istorică a confirmat pe deplin rolul clasei muncitoare în revoluția și construcția socialistă, autorul a demonstrat, teoretic și practic, fundamentarea ei științifică. El a arătat că stabilirea liniei politice a partidului comunist pe baza cunoașterii legilor obiective ale dezvoltării sociale, a studierii aprofundate a condițiilor și împrejurărilor, deosebit de complexe, ale situației concrete din fiecare țară îi conferă acestuia calificativul și responsabilitatea majoră de exponent conștient al aspirațiilor sociale ale maselor, al necesităților obiective ale dezvoltării societății. Din aceasta rezidă, în primul rând, a arătat Pamfil Nichițelea, necesitatea obiectivă, caracterul legic al rolului conducător al partidului în construirea socialismului.

Comunicarea: *Structura clasei muncitoare din România în procesul industrializării socialiste*, de IONEL NICOLAE, după relevarea rolului clasei muncitoare în procesul de transformare revoluționară a societății, a marcat modificările survenite în structura acesteia, conferite de noul cadru de dezvoltare socială. Clasa muncitoare și-a câștigat poziția de forță socială hotărâtoare în societatea noastră grație faptului că existența și activitatea ei sînt, înainte de toate și în mod indisolubil, legate de industrie, care se detașează ca ramura cea mai importantă și mai propulsivă a economiei naționale. În comunicare s-a subliniat, totodată, că noua formă de proprietate — proprietatea socialistă de stat și de grup — reprezintă baza obiectivă a procesului de omogenizare socialistă a societății noastre. Arătînd creșterea rolului clasei muncitoare ca forță conducătoare a societății românești, materializată în activitatea de zi cu zi, Ionel Nicolae a exemplificat, prin date și cifre, structura clasei muncitoare și modificările survenite în ultimul timp, determinate între altele și de ascensiunea vertiginoasă a industriei.

Dr. GHEORGHE SURPAT, în comunicarea: *Politica Partidului Comunist Român — factor hotărâtor al dezvoltării societății noastre pe calea progresului multilateral* a scos în evidență trăsăturile definitorii, sensurile politicii Partidului Comunist Român, de la întemeierea sa și pînă în zilele noastre. Autorul s-a oprit pe larg asupra caracterului și importanței politicii desfășurate de P.C.R. în anii construcției socialiste. S-a subliniat faptul că partidul comunist interpretează

marxism-leninismul ca o concepție și metodă revoluționară de cercetare a fenomenelor naturii și societății și, ținând seama de unitatea dialectică dintre general și particular, trasează, prin directivele sale, obiectivele și sarcinile de bază ale construirii socialismului în țara noastră. În procesul unei activități continue, desfășurate în condițiile existenței a numeroase greutăți, neajunsuri, a spus autorul, partidul comunist a asigurat elaborarea liniei politice generale, marxist-leniniste, de dezvoltare continuă a țării, aplicarea principiilor socialismului la condițiile concrete din țara noastră. În continuare s-a analizat modul concret de manifestare a politicii partidului comunist în compartimentele esențiale ale economiei și vieții sociale în general, cât și efectele ei pozitive, subliniindu-se însemnătatea deosebită a industrializării țării, dezvoltării agriculturii, ascensiunii științei, culturii, învățămîntului, consecvența aplicării centralismului democratic în toate sferile, lărgirea democrației socialiste etc.

Comunicarea: *Considerații cu privire la necesitatea abordării dialectice a noțiunii de clasă socială*, susținută de ALEXANDRU IOAN POPESCU, a tratat conceptul de clasă socială și diferențierile existente între aceasta și grupul social. Autorul a urmărit care a fost poziția socială și de clasă a țărănimii în procesul dezvoltării ei în etape istorice distincte, acordînd un spațiu important cercetării structurii de clasă a țărănimii în condițiile generalizării relațiilor de producție socialiste în agricultură.

Dr. docent IOAN CETERCHI a expus comunicarea: *Unele aspecte ale sistemului științei politice în lumina concepției marxist-leniniste*. Autorul a relevat faptul că în jurul problemei definirii statutului științei politice, ca o știință socială particulară, cu autonomie proprie, s-au desfășurat și se desfășoară ample dezbateri teoretice. Totodată, s-a evidențiat că în prezent nu mai poate fi și nici nu mai este negată existența unei științe distincte asupra politicului. Pentru definirea statutului științei politice — a arătat Ioan Ceterchi — prezintă o mare importanță teoretică și metodologică, alături de precizările necesare asupra obiectului, metodelor și funcțiilor sale, conturarea sistemului acestei științe. În comunicare s-a subliniat că știința politică și-a dobîndit un loc bine definit în ansamblul științelor sociale, că ea s-a delimitat nu numai de celelalte științe sociale, dar, mai mult, se constată conturarea unui sistem propriu al științei politice, cuprinzînd discipline distincte, în funcție de aspectul sub care se abordează tratarea fenomenului politic.

Aria largă a tematicii comunicărilor expuse în sesiune a fost relevată și de abordarea unor subiecte privind aspecte economice și social-politice ale altor țări.

Comunicarea: *Transformări ale structurii economice-sociale a R.D.G. în prima etapă a construcției socialismului*, prezentată de EMILIA BALĂNICĂ, a redat evoluția economică-socială a primului stat al muncitorilor și țărănilor de pe pămîntul Germaniei în perioada 1945—1962. Evidențiind particularitățile R.D.G., constituită ca stat în 1949, comunicarea a relevat transformările survenite în structura economică și socială a noului stat, apariția și dezvoltarea relațiilor de producție socialiste. Emilia Bălănică a înfățișat obiectivele urmărite de P.S.U.G. de la o etapă la alta, modul cum s-au realizat ele în fiecare plan cincinal și, paralel cu aceasta, cum s-au reflectat pe plan social. Autoarea comunicării a reliefat progresele înregistrate în dezvoltarea industrială a R.D.G., în cooperativizarea agriculturii, în atragerea la construcția socialismului a păturilor mijlocii — întreprinzători particulari, meșteșugari, negustori cu amănuntul. Nucleul întregii structuri sociale a R.D.G. în prima etapă a construcției socialiste l-a reprezentat alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea cooperatistă. Prin trecerea treptată a mijloacelor de producție în proprietatea poporului, organizarea unei economii planificate, dezvoltarea cooperativelor de producție agricolă, a celor de producție meșteșugărească și a întreprinderilor mixte, prin crearea formelor socialiste de comerț, a arătat autoarea, în 1962 în R.D.G. s-a realizat victoria relațiilor de producție socialiste și s-a trecut la o nouă etapă istorică — a construcției societății socialiste multilateral dezvoltate.

Formarea de noi națiuni, care a avut loc în noile state apărute pe harta politică a Africii în ultimele două decenii, a constituit obiectul comunicării prezentate de CONSTANTIN BOTORAN, intitulată: *Procesul de formare a națiunilor în Africa*. Autorul comunicării a fixat geneza națiunilor în Africa, a definit atît trăsăturile comune caracteristice tuturor națiunilor cît și pe cele specifice, care decurg din interacțiunea mai multor factori interni și externi ai realității africane. Elementele constitutive ale națiunii în Africa, a arătat comunicarea, conturate la

unele popoare înainte, la altele în timpul perioadei coloniale, s-au consolidat în procesul luptei de eliberare națională de sub dominația colonialistă. Odată cu obținerea independenței politice și cu formarea statului național s-au creat posibilități de dezvoltare a acestor popoare spre o viață națională de sine stătătoare. În zilele noastre, pe continentul african se desfășoară intens procesul de formare și consolidare a noi națiuni, fapt ce dovedește că în epoca contemporană națiunea, departe de a-și fi epuizat potențele, joacă un rol deosebit de important în progresul societății umane.

Abordînd din unghiuri multiple unul din aspectele sub care se manifestă, în condițiile contemporaneității, tendințele expansioniste ale marilor puteri imperia- liste în relațiile lor cu tinerele state independente, comunicarea *Ideologia neocolonialismului*, de AUREL HARȘA, a reliefat diversele încercări care se manifestă în literatura social-politică burgheză actuală de a formula teze îmbrăcate adesea într-o mantie „științifică”, care să faciliteze implantarea formelor neocolonialismului. Ignorînd sau denaturînd premeditat realitatea, apologetii neocolonialismului — se arată în comunicare —, în încercarea de a câștiga încrederea popoarelor pe care le-au subjugat în trecut, se străduiesc să interpreteze faptele și evenimentele într-o lumină falsă și să demonstreze că singura menire a sistemului colonial ar fi fost asigurarea „bunăstării” popoarelor subjugate, „pregătirea” lor pentru accesul la independență. În același timp, promotorii vechii politici coloniale, pentru care pierderea imenselor imperii a constituit o adevărată prăbușire, un seism al istoriei postbelice, încearcă să prezinte un tablou cît mai atractiv al „comunității de interese” dintre țările în curs de dezvoltare și țările capitaliste dezvoltate. Ei acționează sub lozinci mistificatoare privind „ajutorul dezinteresat”, „protecția”, „colaborarea”, sub masca „responsabilităților de putere”, care revin, chipurile, țărilor dezvoltate din Occident. După ei, se subliniază în comunicare, toate acestea ar oferi fostelor și noilor metropole posibilitatea menținerii în sfera lor de acțiune a tinerelor state independente.

Urmărind evoluția economiei unor țări africane, în comunicarea: *Grupări regionale din Africa*, ION M. POPESCU a prezentat principalele grupări economice constituite de statele africane, istoricul, componența, scopurile și evoluția lor în timp. Din cele 14 asemenea grupări, autorul a insistat asupra Ligii arabe (constituită la 22 martie 1945) și Uniunii vamale a statelor Africii Occidentale (creată în 1959).

Unele comunicări au abordat teme de documentare și muzeografie. Comunicarea: *Preocupări bibliografice în paginile presei comuniste și revoluționare (1920—1939)*, de EMILIA CARABA, a urmărit să arate activitatea susținută a presei de partid în direcția popularizării literaturii marxist-leniniste, a documentelor de partid, a lucrărilor unor militanți ai mișcării comuniste și muncitorești internaționale. Autoarea a înfățișat activitatea desfășurată de P.C.R. pentru lărgirea orizontului de cultură al maselor de oameni ai muncii, prin selecționarea și recomandarea lucrărilor științifice și beletristice de valoare, sensurile și importanța bibliografiilor publicate de presa comunistă, ca sursă de informare curentă, operativă și permanentă asupra literaturii revoluționare, progresiste și antifasciste a maselor de cititori din țara noastră.

În comunicarea intitulată: *Cîteva observații privind reflectarea istoriei României în istoriografia străină*, V. POPOVICI și V. KILIAN au prezentat o sinteză a preocupărilor istoriografiei străine pentru problematica trecutului nostru istoric, așa cum sînt ele reflectate în lucrările apărute în ultimii ani. În cuprinsul comunicării s-a reliefat cu pregnanță faptul că la baza lucrărilor apărute în străinătate pe probleme de istorie a României, au stat ultimele concluzii ale istoriografiei noastre, ceea ce denotă o tot mai accentuată receptivitate a istoricilor străini față de realizările științei istorice românești.

Comunicarea prezentată de NICOLAE CIOROIU și ION ARDELEANU: *Activitatea cultural-educativă a Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România* a abordat o problemă interesantă, și anume aceea a rolului educativ pe care-l îndeplinește muzeul în rîndurile maselor largi de oameni ai muncii. Autorii comunicării au scos în evidență formele de realizare a activității cultural-educative — expuneri cu temă, diferențiate pe categorii de vizitatori, organizate în muzeu sau în afara acestuia, tipărirea de pliante și albume etc —, precum și problemele sau perioadele istorice care au suscitat, cu precădere, interesul celor peste un milion de vizitatori care au trecut pragul mu-

zeului în ultimii ani. În comunicare s-a relevat, de asemenea, preocuparea constantă a muzeului pentru munca de depistare de noi obiecte și documente, în vederea continuiei îmbunătățiri a patrimoniului muzeistic.

În încheierea lucrărilor sesiunii a luat cuvîntul tovarășul ION POPESCU-PUTURI, directorul institutului, care a relevat însemnătatea și utilitatea organizării unor astfel de manifestări științifice ce pun în evidență ancorarea tot mai adîncă a cercetătorilor în problemele fundamentale ale mișcării muncitorești, ale istoriei patriei în general. Prezența masivă a cercetătorilor la sesiune, a arătat vorbitorul, denotă faptul că aceasta a devenit un instrument elevat de lucru, de confruntare fructuoasă a unor opinii, care conduce la obținerea unor rezultate mai bune în munca de cercetare. Comunicările, prin aria largă a tematicii abordate și prin îmbrățișarea întregii perioade de existență a mișcării muncitorești — de la întiile ei manifestări pînă în zilele noastre —, atestă bogatele tradiții revoluționare ale proletariatului român, continua lui maturizare politică-ideologică. Tovarășul Ion Popescu-Puturi a trecut apoi în revistă cele mai semnificative momente ale procesului de maturizare organizatorică și teoretică a clasei muncitoare din țara noastră, subliniind că Partidul Comunist Român, creat în mai 1921, purtătorul tuturor acestor tradiții înaintate, a apărut pe scena vieții social-politice românești ca un rezultat firesc al procesului de continuă maturizare a mișcării noastre muncitorești, ca un partid adînc ancorat în realitățile românești.

Directorul institutului a relevat, în continuarea cuvîntului său, saltul calitativ făcut de munca de cercetare desfășurată în ultima perioadă de timp, faptul că problematica abordată s-a diversificat, iar lucrările elaborate sînt fructul unei pasiionante și temeinice activități științifice. Într-un cadru analitic larg, a arătat apoi care au fost și sînt jaloanele activității institutului, activitate care se înscrie în efortul susținut al frontului ideologic de a aduce în circuitul intern și internațional valori științifice temeinic fundamentate documentar și teoretic.

Tovarășul Ion Popescu-Puturi a chemat cercetătorii institutului să-și dirijeze eforturile spre continua perfecționare și adîncire a cercetării, care să conducă la realizarea unor lucrări de mare valoare, rod al unei munci temeinice și susținute.

Sesiunea științifică jubiliară a Academiei de învățământ social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R.

În cadrul manifestărilor prilejuite de aniversarea semicentenarului creării Partidului Comunist Român, la Academia de învățământ social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R. a avut loc, între 30 martie și 28 aprilie 1971, o sesiune științifică de comunicări consacrată prezentării principalelor rezultate obținute pe tărîmul studierii istoriei P.C.R., a activității multilaterale desfășurate de partid înainte și după cucerirea puterii politice*.

Sesiunea a fost deschisă de dr. ION STOIAN, rectorul Academiei. În ședința plenară au fost expuse comunicările: *Crearea Partidului Comunist Român — eveniment de importanță istorică în viața poporului nostru*, de prof. dr. ARON PETRIC, prorector, și conf. CONSTANTIN MOCANU; *Conducerea de către partid a procesului de făurire a economiei socialiste*, de conf. FLORIAN BALAU, prorector, și prof. dr. MARIN POPESCU; *Activitatea Partidului Comunist Român în domeniul perfecționării, organizării și conducerii vieții sociale*, de conf. CONSTANTIN POPOVICI, prorector, și conf. MANEA BĂBUȚ.

Sintetizînd un bogat material informativ, autorii au scos în evidență însemnătatea deosebită a apariției partidului revoluționar de tip nou în peisajul ideologic și politic al mișcării muncitorești din România acelor ani, necesitatea obiectivă a organizării pe baze marxist-leniniste a partidului clasei muncitoare. Confirmarea valabilității depline a liniei politice generale a P.C.R. își are izvorul în puternica sa ancorare în cîmpul vast al realității, rezultat firesc al unui îndelungat proces de clarificare.

Partidul Comunist Român s-a preocupat de studierea în amănunțime a condițiilor concrete ale țării în perioada interbelică, descifrînd în fiecare etapă istorică interesele și pozițiile fiecărei clase sociale — garanție a stabilirii celor mai bune jaloane de strategie și tactică. În același timp, ridicînd la un nivel superior tradițiile internaționaliste ale mișcării noastre muncitorești, P.C.R. a acționat în mod consecvent ca un detașament pe deplin conștient de rolul și răspunderea sa în cadrul mișcării revoluționare internaționale.

Capacitățile creatoare ale partidului, valențele sale profund constructive au găsit un fertil teren de manifestare în procesul complex de făurire a societății socialiste. Industrializarea socialistă, transformarea socialistă a agriculturii, perfecționarea continuă a formelor și metodelor conducerii economice — succese de importanță istorică în epopeea contemporană a țării — au fost realizate sub conducerea nemijlocită a comuniștilor.

Marile transformări ce au avut loc în structura socială în anii construcției socialiste, rezolvarea unor vechi probleme cu care poporul nostru s-a confruntat în trecut — ca și înfăptuirile economice pe care s-au bazat — sînt rodul aplicării consecvente și al dezvoltării neîncetate a marxism-leninismului.

În continuare, lucrările sesiunii s-au desfășurat sub formă de simpozioane și dezbateri organizate la nivelul facultăților, catedrelor și anilor de studii. La Facultatea de filozofie-istorie, membrii catedrei de istoria patriei, a mișcării muncitorești și a Partidului Comunist Român au abordat îndeosebi probleme ale dezvoltării activității revoluționare în țara noastră de-a lungul anilor, ale locului și rolului P.C.R. în contextul istoriei contemporane.

Au fost prezentate comunicările: *Tradiții ale mișcării socialiste din România în ceea ce privește concepția despre rolul partidului muncitoresc*, de conf. NICOLAE

* Informare de Ion Coman.

HUSCARIU ; Mișcarea socialistă din țara noastră — parte componentă a mișcării muncitorești internaționale (de la începuturile ei pînă la crearea P.C.R.), de conf. JANETA BRILL, lector IOAN OROS și asist. VALERIA ZODIAN; Oglindirea în presa socialistă din anii 1918—1921 a concepțiilor despre trăsăturile partidului revoluționar al clasei muncitoare, de lector CONSTANTIN UNGURU ; Schimbări în gândirea social-politică a României în anii 1918—1921, de lector LUDMILA GEICĂ ; Din activitatea ideologică a Partidului Comunist Român în anii 1921—1924, de conf. GHEORGHE MOLDOVEANU ; Spirit creator în îmbinarea de către Partidul Comunist Român a activității ilegale cu cea legală, de lector VASILE AVRAMESCU ; Unele considerații privind activitatea politică-ideologică a P.C.R. în anii 1921—1931, de prof. dr. NICOLAE PETREANU ; Aspecte ale participării Partidului Comunist Român la viața politică a țării în perioada 1921—1928, de asistent ION COMAN ; Tradiții internaționaliste în mișcarea muncitorească din România în perioada interbelică, de lector dr. ILIE SEFTIUC ; Partidul Comunist Român, forța politică conducătoare în lupta maselor populare pentru consolidarea regimului democratic (6 martie 1945 — 30 decembrie 1947), de lector ARISTIDE VARGHIDA ; Politica Partidului Comunist Român de rezolvare a problemei naționale în procesul revoluției și construcției socialiste, de lector dr. ȘTEFAN LACHE ; Activitatea propagandistică desfășurată de Partidul Comunist Român în vederea pregătirii trecerii la construirea socialismului, de asistent GHEORGHE SBÎRNA ; Național și internațional în politica Partidului Comunist Român de construire a socialismului, de conf. dr. ION BABICI ; Etapele dezvoltării politice-organizatorice a Partidului Comunist Român în anii construirii societății socialiste, de conf. CONSTANTIN MOCANU ; Partidul Comunist Român — detașament activ al mișcării muncitorești și comuniste internaționale, de prof. MIHAIL OIȘTEANU, conf. dr. TRAIAN CARACIUC și lector ION CĂLIN.

Un pronunțat caracter teoretic a avut și dezbaterile organizată sub egida aceluiași catedre, în ziua de 20 aprilie 1971, asupra periodizării istoriei mișcării muncitorești, a Partidului Comunist Român, cu participarea cadrelor didactice și a altor specialiști.

Ciclul de manifestări închinat semicentenarului partidului a cuprins și contribuția studenților din anii III și IV ai Facultății de filozofie-istorie, secția istorie, comunicările prezentate în cadrul simpoziunilor organizate pe ani fiind rodul unor cercetări proprii asupra unor aspecte distincte din istoria mișcării muncitorești în România.

În cadrul ședinței plenare de închidere a sesiunii, care a avut loc în ziua de 28 aprilie, rectorul Academiei, dr. ION STOIAN, apreciind nivelul ridicat al comunicărilor și discuțiilor ce au avut loc, a scos în evidență semnificația rezultatelor obținute în domeniul studierii istoriei Partidului Comunist Român, a mișcării muncitorești din România, în analizarea unor aspecte ale structurii economice, sociale și politice a societății noastre, importanța introducerii în circuitul științific a unor informații, idei și concluzii noi. Au fost aduse contribuții valoroase, a arătat vorbitorul, în studierea unor probleme majore ale istoriei și activității multilaterale a P.C.R., a formelor și metodelor conducerii societății socialiste, ale dezvoltării economice și sociale.

Sesiunea științifică organizată în cinstea semicentenarului partidului a constituit, în același timp, un prilej de perfecționare a muncii de pregătire a activiștilor de partid.

În încheiere a fost trimisă o telegramă de salut Comitetului Central al Partidului Comunist Român, personal tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU.

Sesiunea științifică a Institutului de filozofie al Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România

În cadrul manifestărilor prilejuite de aniversarea semicentenarului Partidului Comunist Român, Institutul de filozofie al Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România a organizat, în zilele de 22 și 23 martie 1971, o sesiune de comunicări științifice *.

* Informare de Elena Mureșan.

În cuvîntul de deschidere al sesiunii, AL. TÂNASE, directorul Institutului de filozofie, a subliniat profunda semnificație a acestui moment remarcabil în istoria patriei.

Au fost prezentate în continuare următoarele comunicări: *Determinism și conducere socială*, de M. POPESCU, cercetător științific; *Știință și umanism în construcția societății socialiste multilateral dezvoltate*, de D. CONSTANTINESCU, cercetător științific; *Filozofie și politică*, de prof. dr. C. BORGEANU; *Consecințele industrializării socialiste asupra relațiilor naționale*, de E. FLOREA, cercetător științific principal; *Considerații asupra raportului național — social*, de E. CUCERZAN, cercetător științific; *Cultură și umanism în societatea socialistă*, de prof. dr. docent AL. TÂNASE; *Unele aspecte ale valorificării moștenirii culturale*, de prof. dr. D. GHIȘE; *Partinitate și dialog în concepția marxistă despre istoriografia filozofiei*, de prof. dr. AL. POPESCU; *Lucrețiu Pătrășcanu, istoric al filozofiei și filozof al istoriei*, de dr. R. PANTAZI, director adjunct științific al institutului; *Probleme de filozofie în materialele ilegale ale P.C.R.*, de conf. dr. PETRE LUCACI; *Despre lupta de idei în primii ani ai revoluției populare în România (1944—1947)*, de prof. dr. I. ȘERBĂNESCU; *Critica unor curente sociologice în publicistica marxistă în perioada interbelică*, de GH. EPURE, cercetător științific; *Conceptul de om creator în filozofia culturii în România interbelică*, de V. VETIȘANU, cercetător științific; *Ideologia socialistă în dezbaterile Academiei române*, de doctorand PETRE POPESCU GOGAN; *Manifest și latent în etica muncii*, de V. POPESCU, cercetător științific principal; *Creația artistică contemporană și ideea operei deschise*, de dr. GR. SMEU, cercetător științific principal; *Conceptul de tradiție în politica culturală a P.C.R. între cele două războaie*, de D. MATEI, cercetător științific; *Angajare estetică — angajare socială*, de dr. V.E. MASEK, cercetător științific; *Cultura urbană — elemente definitorii*, de P. CARAVIA, cercetător științific; *Considerații metodologice asupra sociologiei artei*, de conf. dr. I. ACHIM; *Coordonate actuale ale gustului public*, de ȘT. STERIADE, cercetător științific.

Comunicările susținute în cadrul sesiunii au abordat o largă problematică, putînd fi încadrate tematic în următoarele categorii: comunicări care au dezbătut probleme de filozofie socială, de un interes teoretic și practic actual; comunicări ce au avut drept obiect valorificarea unor aspecte din filozofia interbelică, evidențierea rolului jucat de Partidul Comunist Român, de literatura comunistă și materialele ilegale de filozofie marxistă în lupta de idei din acea perioadă; în sfîrșit, comunicări consacrate unor probleme de estetică și teoria culturii. Pe marginea lor au avut loc ample discuții.

Lucrările sesiunii au reliefat, în ansamblu, sinteza realizată de filozofia marxist-leninistă între problematica științei și cea umană, pătrunderea crescîndă a politicului în filozofie ca o caracteristică a gîndirii contemporane, unitatea dintre dimensiunea obiectivă și subiectivă a culturii în orînduirea socialistă, dinamismul noului tip de civilizație pe care îl reprezintă socialismul, uriașa activitate de valorificare a moștenirii noastre culturale care se desfășoară în anii construcției socialiste, rolul jucat de P.C.R. în această vastă și dificilă operă, raportul dintre angajarea estetică și cea socială, caracteristicile creației artistice a zilelor noastre.

Sesiunea științifică a Asociației de drept internațional și relații internaționale

În zilele de 8 și 9 aprilie a.c. a avut loc sesiunea științifică organizată de Asociația de drept internațional și relații internaționale în cinstea aniversării semi-centenarului Partidului Comunist Român. Au luat parte numeroase personalități ale vieții noastre de partid și de stat, oameni de știință, cadre universitare, cercetători din domeniul științelor sociale, lucrători din aparatul de stat, ziariști, diplomați.

În cadrul ședinței plenare au fost ținute patru comunicări care au tratat aspectele principale ale politicii externe a partidului și statului nostru *.

* Informare de Ion Calafeteanu.

CORNELIU MĂNESCU, ministrul afacerilor externe, vicepreședinte al A.D.I.R.I., a vorbit despre *Politica externă a P.C.R. și a guvernului român, factor activ al instaurării principiilor de etică și legalitate internațională în relațiile dintre state*. Trezind în revistă principalele linii ale politicii externe a României, vorbitorul a relevat contribuția partidului și statului nostru la promovarea normelor și principiilor fundamentale ale dreptului internațional contemporan în relațiile internaționale, la abordarea și rezolvarea problemelor majore ale umanității în spiritul idealurilor de pace, securitate, dreptate și progres social.

Dr. ILIE RĂDULESCU, șef de secție la C.C. al P.C.R., vicepreședinte al Asociației române de științe politice, a susținut comunicarea: *Îmbinarea intereselor naționale cu cerințele colaborării internaționale în politica P.C.R. de dezvoltare a relațiilor economice externe*, evidențiind spiritul marxist-leninist, dialectic, în care partidul nostru înțelege și abordează raportul național-internațional, cu aplicare concretă la relațiile economice externe ale țării noastre.

VASILE VLAD, șef de secție la C.C. al P.C.R., în comunicarea: *Poziția P.C.R. cu privire la unele probleme ale mișcării comuniste și muncitorești internaționale*, a subliniat necesitatea întăririi unității și solidarității la scară internațională a mișcării comuniste și muncitorești, a tuturor forțelor progresiste, democratice și anti-imperialiste din lumea contemporană.

Dr. docent TRAIAN IONAȘCU, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, președintele A.D.I.R.I., a expus comunicarea: *Egalitatea suverană*, în care a dezvăluit conținutul acestui principiu fundamental al dreptului internațional, raporturile sale cu celelalte principii, necesitatea respectării lui în relațiile dintre state, implicațiile practice ale nerespectării sale.

În continuare, lucrările s-au desfășurat pe secții.

Temele abordate la *Secția relații internaționale* au vizat, în special, problemele specifice ale relațiilor internaționale actuale, cu considerarea rolului României în dezvoltarea și promovarea politicii de pace, de securitate și de înțelegere între popoare. A fost subliniată, de asemenea, activitatea desfășurată de țara noastră în cadrul O.N.U. și instituțiilor sale specializate, relațiile cu țările socialiste, cu celelalte state ale lumii, toate acestea pe fundalul problemelor mari ale zilelor noastre: pace, dezarmare, securitate, progres.

În cele două zile, în cadrul acestei secții, au fost prezentate următoarele comunicări: MIRCEA MALÎȚA, ministrul învățământului, membru în Consiliul Executiv al A.D.I.R.I., *Contribuții românești la teoria și practica negocierilor*; GHEORGHE CIOARA, președintele Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, *Probleme ale dezvoltării cooperării internaționale în știință și tehnologie*; RADU CONSTANTINESCU, vicepreședinte al Comisiei guvernamentale de colaborare și cooperare economică și tehnică, *Relațiile economice și tehnice-științifice ale României cu țările socialiste*; acad. VASILE MALINSCHI, guvernatorul Băncii Naționale a Republicii Socialiste România, *Permanențe bancare și cooperarea economică*; ȘTEFAN MIHAI, Ministerul Afacerilor Externe, *Dezvoltarea în perspectivă a schimburilor comerciale și a cooperării economice externe a țării noastre*; CORNEL VLAD, Ministerul Afacerilor Externe, *Problema germană și securitatea europeană*; CORNEL ALMĂȘAN, redactor la revista „Lupta de clasă”, *Actualitatea ideilor leniniste privind conviețuirea pașnică și cooperarea între state cu orînduiri diferite*; RADU BOGDAN, redactor la ziarul „Scînteia”, *Modele de securitate europeană*; dr. ION COVACI, Ministerul Afacerilor Externe, *Momente actuale ale pregătirii conferinței europene — unul din mijloacele pentru înfăptuirea securității și cooperării pe continentul nostru*; prof. univ. VLADIMIR HANGA, președintele Filialei A.D.I.R.I. Cluj, *Cultura și rolul ei în promovarea destinderii și păcii internaționale*; MARIN BUHOARĂ, Ministerul Afacerilor Externe, *Poziția României în domeniul dezarmării; aplicare la un domeniu concret al relațiilor internaționale a principiilor politicii externe a partidului și a statului nostru*; ION CUTUȘ, Comitetul de Radiodifuziune și Televiziune, *Unele aspecte ale relațiilor româno-africane în deceniul al VII-lea*; NICOLAE IORDACHE, Ministerul Afacerilor Externe, *Apropierea dintre națiunile europene, factor de pace și destindere pe continent*; ION BAȘCHIR, DUMITRU MIHAI, Ministerul Afacerilor Externe, *Poziția României față de blocurile militare în general și de N.A.T.O. în special*; prof. univ. SILVIU BRUCAN, Institutul de medicină și farmacie, *Autonomia relativă a deciziei de politică externă*; VALERIU FLORIAN, Ministerul Afacerilor Externe, *Contribuția R.S.R. la elaborarea declarației referitoare la principiile dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea dintre state, potrivit Cartei O.N.U., adoptată la sesiunea jubiliară*

a Adunării Generale a O.N.U.; NICOLAE IONESCU, Ministerul Afacerilor Externe, *Clausa națiunii celei mai favorizate și semnificația ei actuală*; TEODOR MELEȘCANU, Ministerul Afacerilor Externe, *Cooperarea internațională în domeniul nuclear, domeniu specific de aplicabilitate a principiilor generale ale politicii externe a partidului și statului nostru*.

Comunicările prezentate la Secția istoria relațiilor internaționale și a diplomației românești au înfățișat bogatele tradiții de luptă ale poporului nostru, relevând existența unor permanențe atât în planul opțiunilor și obiectivelor acțiunii externe — conservarea ființei naționale, câștigarea și apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale, dezvoltarea cooperării cu toate statele, și cu vecinii în primul rând, a schimbului de valori materiale și spirituale — cât și în planul metodelor folosite pentru realizarea acestor scopuri, negocierile avînd o proeminență în gama bogată și variată a mijloacelor diplomatice folosite. Lupta Partidului Comunist Român pentru apărarea independenței și suveranității țării, împotriva fascismului, pentru salvarea intereselor naționale ale poporului român a fost prezentată în câteva comunicări, care s-au oprit în mod special asupra perioadelor 1921—1928, 1933—1939 și 1940—1944.

În cadrul acestei secții au fost prezentate comunicările: prof. univ. VASILE MACIU, Facultatea de istorie București, vicepreședinte al Secției istoria relațiilor internaționale și a diplomației românești, *Obținerea dreptului de a încheia convenții comerciale, un pas către independența României (1874—1875)*; dr. DAN BERINDEI, Institutul de istorie „N. Iorga”, *Linile directoare ale politicii externe a lui Cuza*; IOAN CHIPER, cercetător științific, Institutul de istorie „N. Iorga”, *P.C.R. și politica externă a României (1933—1939)*; dr. SERGIU COLUMBEANU, cercetător științific principal, Institutul de istorie „N. Iorga”, *Opoziția Divanului Țării Românești împotriva ingerințelor străine în administrația internă (războiul austro-ruso-turc din 1787—1792)*; conf. univ. dr. DINU C. GIURESCU, *Linile directoare ale diplomației românești*; ALEXANDRU PORȚEANU, cercetător științific, Institutul de istorie „N. Iorga”, *Comuna din Paris și românii*; TRAIAN UDREA, cercetător științific principal, Institutul de istorie „N. Iorga”, *P.C.R. și politica externă a României (1940—1944)*; col. VASILE ALEXANDRESCU, Centrul de studii și cercetări istorice și de teorie militară, *Mișcarea muncitorească și socialistă din România despre problema independenței și suveranității țării la sfîrșitul secolului al XIX-lea*: ION CALAFETEANU, redactor la „Revista română de studii internaționale”, *Considerații privind Blocul balcanic al neutrilor (1939)*; dr. ELIZA CAMPUS, cercetător științific principal, Institutul de istorie „N. Iorga”, *Din politica externă a României în anul 1918*; conf. univ. dr. NICOLAE CIACHIR, Facultatea de istorie București, *Din legăturile partizanilor români și iugoslavi*; dr. AUGUSTIN DEAC, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., *Politica reacționară a marilor puteri față de România în perioada primului război mondial*; dr. CRISTIAN POPIȘTEANU, redactor-șef al revistei „Magazin istoric”, *România la conferința păcii de la Paris*; MIHAI RUSENESCU, cercetător științific, Institutul de istorie „N. Iorga”, *Politica externă a României (1921—1928)*; RADU VASILIU, redactor-șef adjunct la redacția publicațiilor pentru străinătate, *Cîteva considerente în legătură cu arheologia relațiilor internaționale*; lector univ. GHEORGHE CAZAN, Facultatea de istorie București, *Cu privire la expulzarea socialiștilor din Iași în 1881*; NICOLAE FOTINO, director științific al A.D.I.R.I., *Diplomația în primul război mondial*; col. TRAIAN GROZEA, Centrul de studii și cercetări istorice și de teorie militară, *Factorul militar în politica externă de apărare a patriei*; MATEI IONESCU, cercetător științific principal, Institutul de istorie „N. Iorga”, *Problema Transilvaniei reflectată în planurile și gîndirea revoluționarilor din Italia*; ATANASIE IORDACHE, cercetător științific, Institutul de istorie „N. Iorga”, *Despre războaiele balcanice*; dr. VIORICA MOISUC, cercetător științific principal, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., *Garanțiile franco-britanice din aprilie 1939 și semnificația lor în crearea securității în sud-estul Europei*; FLOREA NEDELICU, cercetător științific, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., *Concepția P.C.R. privind apărarea independenței și suveranității*

naționale în anii 1933—1939; ANGARA NIRI, redactor la „Bibliotheca Historica Romaniae“, *Apărarea independenței țării în optica grupurilor politice din România din ajunul celui de-al doilea război mondial*.

Lucrările Secției drept internațional au relevat preocuparea pentru aspectele de fond ale dezvoltării dreptului internațional (norme, principii, instituții), înalta principialitate a politicii externe promovată de Partidul Comunist Român și guvernul Republicii Socialiste România, conformă cu principiile dreptului internațional. În cadrul acestei secții au fost prezentate următoarele comunicări: ADRIAN DIMITRIU, secretar general al Asociației juriștilor din Republica Socialistă România, *Principiul suveranității în domeniul relațiilor internaționale*; dr. NICOLAE ECOBESCU, adjunct al ministrului afacerilor externe, *Contribuții românești la dezvoltarea progresistă a dreptului și relațiilor internaționale*; col. ION GRECESCU, Ministerul Afacerilor Interne, *Contribuția României la definirea agresiunii*; prof. univ. dr. MIHAI JACOTĂ, Facultatea de științe juridice Iași, vicepreședinte al Filialei A.D.I.R.I. Iași, *Relațiile economice internaționale ale României și condițiile generale de livrare redactate de Comisia economică a O.N.U. pentru Europa*; conf. univ. dr. GHEORGHE MOCA, Facultatea de științe juridice București, vicepreședinte al Secției drept internațional, *Unele aspecte juridice ale securității*; ambasador CONSTANTIN STĂNESCU, *Ratificarea tratatelor în Republica Socialistă România*; DUMITRU ȚIBULEAC, Comitetul Național pentru Energia Nucleară, *Obligații juridice decurgând din tratatul de neproliferare*; prof. dr. docent ION VÎNTU, director al Institutului de cercetări juridice, *Principiile fundamentale ale activității de comerț exterior a R.S.R.*; dr. OCTAVIAN CĂPAȚÎNĂ, șef de sector, Institutul de cercetări juridice, *Unele probleme referitoare la răspunderea pentru activitatea de valorificare a bogățiilor naturale din fundul mărilor și oceanelor*; CONSTANTIN COMOROVSKI, șef de birou la A.D.I.R.I., *Interzicerea discriminării rasiale în dreptul internațional*; conf. univ. dr. MARȚIAN NICIU, Facultatea de științe juridice Cluj, secretarul Filialei A.D.I.R.I. Cluj, *Principiul folosirii pașnice a Cosmosului*; DUMITRA POPESCU, cercetător științific, Institutul de cercetări juridice, *Contribuția practicii bilaterale aeriene a R. S. România la promovarea unor principii specifice comerțului aerian*; prof. dr. docent TUDOR R. POPESCU, Universitatea București, *Respectul omului în relațiile dintre persoanele private*; GHEORGHE SĂULESCU, GHEORGHE SECARIN, Ministerul Afacerilor Externe, *Respectarea suveranității naționale, temelie de neclintit a angajamentelor asumate de stat pe plan internațional*; GHEORGHE STOIAN, Ministerul Afacerilor Externe, *Cadrul juridic în domeniul relațiilor cultural-științifice ale R. S. România*; dr. ION VOICU, Ministerul Afacerilor Externe, *Diplomația multilaterală și principiile fundamentale ale dreptului internațional*; DUMITRU CEAUȘU, Ministerul Afacerilor Externe, *Aplicarea principiului egalității în drepturi a statelor în rezolvarea diferendelor internaționale*; ION DIACONU, Ministerul Afacerilor Externe, *Pacta sunt servanda*; dr. VICTOR DUCULESCU, cercetător științific, Institutul de cercetări juridice, *Unele aspecte ale succesiunii statelor noi la datoriile internaționale*; prof. dr. docent MIHAIL GHELMEGEANU, președintele Secției drept internațional a A.D.I.R.I., *Implicațiile principiului de interdicție a amenințării sau de folosirea forței în dreptul internațional contemporan*; prof. dr. docent EDWIN GLASER, Ministerul Afacerilor Externe, *Buna vecinătate — obiectiv al politicii externe a României făurită de P.C.R.*; prof. univ. IOAN IAVORSCHI, Facultatea de științe juridice Iași, *Probleme ale dreptului muncii în convențiile internaționale încheiate de România cu țările socialiste europene*; DUMITRU D. IFRIM, redactor la „Revista română de studii internaționale“, *Adaptarea Cartei O.N.U. la realitățile lumii contemporane*.

Participanții la sesiune au adresat o telegramă Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului Nicolae Ceaușescu personal, prin care s-au angajat să contribuie cu toate forțele la opera vastă de edificare în țara noastră a societății socialiste multilateral dezvoltate, la promovarea, pe planul cercetărilor teoretice și al activității practice, a politicii P.C.R. de apărare a intereselor României în comunitatea internațională, a luptei sale pentru respectarea riguroasă a principiilor suveranității și independenței naționale, deplinei egalități în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, a dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta.

Conferința științifică de la Moscova consacrată semicentenarului Partidului Comunist Român

La Moscova a avut loc în ziua de 5 mai o conferință științifică dedicată semicentenarului P.C.R., organizată de Institutul de marxism-leninism, Academia de științe sociale și Școala superioară de partid de pe lângă C.C. al P.C.U.S., Academia de științe a U.R.S.S. și Asociația de prietenie sovieto-română*.

Au luat parte numeroși oameni de știință și cercetători științifici sovietici, activiști ai C.C. al P.C.U.S., membri ai conducerii centrale a Asociației de prietenie sovieto-române. Au fost prezenți membrii delegației de istorici români, condusă de dr. GHEORGHE ZAHARIA, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., membri ai Ambasadei române din Moscova.

Lucrările au fost deschise de P. N. FEDOSEEV, membru al C.C. al P.C.U.S., directorul Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S., care a subliniat în cuvântul său semnificația mării sărbători a întregului popor român — împlinirea unei jumătăți de secol de la crearea P.C.R. — și a relevat că această conferință reprezintă una dintre numeroasele manifestări ale relațiilor de prietenie și colaborare între P.C.U.S. și P.C.R., între popoarele celor două țări.

În cadrul conferinței au fost expuse următoarele comunicări științifice: *Tradițiile de solidaritate între P.C.U.S. și P.C.R.*, de GAZUFER SANSIEV, șef de sector la Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.; *Premisele social-istorice ale creării Partidului Comunist Român*, de dr. GHEORGHE ZAHARIA; *Relațiile dintre revoluționarii ruși și români la începutul secolului al XX-lea*, de VADILEN VINOGRADOV, director adjunct al Institutului de slavistică și balcanistică al Academiei de științe a U.R.S.S.; *Lenin și înființarea P.C.R.*, de BORIS POPOV, șef de catedră la Școala superioară de partid de pe lângă C.C. al P.C.U.S.; *Lupta P.C.R. pentru victoria revoluției populare în România*, de CAROL NIRI, prodecan la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R.; *Crearea bazei tehnice-materiale a socialismului în România, sub conducerea P.C.R.*, de IVAN OLEINIK, profesor la Academia de științe sociale de pe lângă C.C. al P.C.U.S.; *Dezvoltarea economiei românești și relațiile externe ale României socialiste*, de CONSTANTIN MOISUC, șef de catedră la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R.; *Din legăturile internaționaliste româno-sovietice*, de GHEORGHE UNC, șef de sector la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

Cinci dintre comunicările istoricilor români și sovietici au constituit obiectul activității desfășurate de Partidul Comunist Român în slujba clasei muncitoare, a poporului român. În cadrul acestei vaste tematici s-au reliefat următoarele aspecte: îndelungatele tradiții revoluționare de luptă ale clasei muncitoare din România; procesul de clarificări politice și ideologice din mișcarea noastră muncitorească, proces care și-a găsit întru chiparea în transformarea Partidului socialist în Partidul Comunist Român; semnificația creării P.C.R. în istoria proletariatului român; lupta comuniștilor din România pentru apărarea intereselor vitale ale oamenilor muncii, împotriva fascismului, pentru independența și suveranitatea țării; organizarea insurecției naționale antifasciste armate din august 1944 de către partidul comunist, în colaborare cu celelalte forțe naționale patriotice. Comunicările au evidențiat, pe larg, activitatea P.C.R. de forță conducătoare în revoluția populară, semnificația unor momente de însemnătate majoră, ca instaurarea primului guvern cu adevărat democratic din istoria țării (6 martie 1945), înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române, la 30 decembrie 1947, făurirea partidului revoluționar unic al clasei muncitoare, pe temelia marxism-leninismului (februarie 1948) și rolul său conducător în opera de construire a socialismului, semnificația istorică a Congresului al X-lea al P.C.R., care a fixat programul de dezvoltare multilaterală a României pe drumul civilizației socialiste, al progresului și bunăstării.

Trei comunicări au fost consacrate legăturilor internaționaliste româno-sovietice. În cadrul lor s-au evidențiat îndelungatele tradiții de prietenie și solidaritate dintre mișcarea muncitorească din România și cea din Rusia. Continuînd aceste legături, oamenii muncii din România s-au solidarizat activ cu Marea Revoluție So-

*Informare de Gheorghe Unc.

cialistă din Octombrie, mulți dintre ei aflați pe teritoriul Rusiei au luptat cu arma în mână pentru sprijinirea și apărarea tînărului stat proletar. Comunicările au relevat activitatea desfășurată de comuniștii români, în fruntea maselor muncitoare, pentru promovarea prieteniei cu Uniunea Sovietică în perioada dintre cele două războaie mondiale, ecoul și solidaritatea poporului sovietic cu luptele de clasă din România din acel timp. În toate comunicările s-a subliniat că în grele lupte purtate cot la cot de ostașii români și sovietici pe frontul antihitlerist pentru eliberarea definitivă a teritoriului României și dincolo de hotarele ei, în Ungaria, Cehoslovacia, pînă la victoria finală, s-au cimentat trainic frăția de arme româno-sovietică, prietenia dintre cele două popoare și țări vecine. Un spațiu larg s-a acordat în comunicări legăturilor de prietenie dintre Republica Socialistă România și Uniunea Sovietică, dintre P.C.R. și P.C.U.S., dintre popoarele română și sovietic în ultimul păttrar de veac, prietenie animată de idealurile și țelurile comune în opera de edificare a socialismului și comunismului.

Comunicările au fost primite cu interes de participanții la conferință, ele urmînd a fi incluse într-un volum editat în Uniunea Sovietică.

Delegația istoricilor români a luat parte și la alte manifestări organizate la Moscova în cinstea semicentenarului Partidului Comunist Român. În ziua de 2 mai a participat la deschiderea expoziției documentare *Partidul Comunist Român la cea de-a 50-a aniversare*, organizată la Muzeul „Marx-Engels” din Moscova, de către Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, iar în ziua de 4 mai la adunarea festivă a reprezentanților opiniei publice din capitala sovietică, consacrată aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român.

Expuneri peste hotare despre activitatea semicentenară a Partidului Comunist Român

Cu prilejul aniversării a 50 de ani de la înființarea Partidului Comunist Român, lectori ai C.C. al P.C.R. au ținut expuneri în *U.R.S.S., Polonia, Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria*, pe tema: „Partidul Comunist Român la a 50-a aniversare”. Expunerile ținute de tovarășii dr. GHEORGHE ZAHARIA — director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., în *U.R.S.S.*, conf. PETRESCU MIHAI și dr. MUȘAT MIRCEA în *Polonia*, conf. dr. FATU MIHAI și conf. dr. BABICI ION în *Ungaria*, conf. ARDELEANU ION — director adjunct al Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, și dr. NEDELEA MARIN în *Iugoslavia*, dr. DEAC AUGUSTIN — director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., și BĂRBULESCU CONSTANTIN — șef de sector la același institut, în *Bulgaria*, au fost audiate de activiști de partid și de stat, cercetători, cadre didactice și studenți, muncitori din unele întreprinderi. Înscriindu-se pe linia relațiilor internaționaliste statornicite între Partidul Comunist Român și partidele comuniste și muncitorești din celelalte țări, activitatea lectorilor C.C. al P.C.R. în țările socialiste a contribuit la mai buna cunoaștere a glorioasei istorii a Partidului Comunist Român, a realizărilor obținute de poporul nostru în construirea socialismului, a politicii interne și externe a partidului și statului nostru, la întărirea prieteniei, a solidarității frățești.

Expoziții privind activitatea P. C. R. în cei 50 de ani de existență organizate peste hotare

În cinstea aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român, Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România a organizat expoziția documentară *Partidul Comunist Român la a 50-a aniversare* ce a fost trimisă în 30 de state, printre care: *U.R.S.S., R.P. CHINEZA, R.P. BULGARIA, R. S. CEHOSLOVACĂ, R. D. GERMANĂ, R.S.F. IUGOSLAVIA, R. P. PO-*

LONĂ, R.P. UNGARĂ, R.P.D. COREEANA, CUBA, FRANȚA, ITALIA, ELVEȚIA, AUSTRIA, FINLANDA, INDIA *.

Expoziția oglindește apariția și dezvoltarea mișcării muncitorești din România, răspîndirea ideilor marxiste, legăturile internaționale ale mișcării muncitorești din patria noastră. Un capitol important ilustrează avîntul revoluționar din România în anii 1918—1921, crearea Partidului Comunist Român, care a marcat triumful forțelor revoluționare și al marxism-leninismului în mișcarea muncitorească din țara noastră. Documentele prezintă lupta grea a comuniștilor în condițiile ilegalității, marile bătălii revoluționare din anii crizei care au culminat cu grevele petroliștilor și ceferiștilor din 1933. Un număr important de fotografii prezintă lupta forțelor democratice, patriotice în frunte cu comuniștii pentru apărarea libertăților democratice, împotriva ascensiunii fascismului, a pericolului hitlerist în anii 1934—1940.

Alte materiale se referă la lupta împotriva dictaturii militare-fasciste, scoaterea țării din războiul hitlerist antisovietic, înfăptuirea de către forțele naționale patriotice, în care comuniștii constituiau principalul nucleu, a insurecției naționale antifasciste armate din august 1944, participarea României la războiul antihitlerist. Numeroase exponate prezintă lupta maselor sub conducerea P.C.R. pentru înfăptuirea sarcinilor revoluției populare, uriașa activitate creatoare a Partidului Comunist Român pentru făurirea pe pămîntul României a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Expozițiile au fost însoțite de un pliant tipărit în principalele limbi de circulație internațională care înfățișează momente esențiale ale mișcării muncitorești din România, drumul glorios de luptă al partidului, marile realizări ale poporului român sub conducerea sa.

Semicentenarul Partidului Comunist Român, prezență vie în revistele de cultură

În atmosfera fierbinte însoțită cu care poporul român sărbătorește gloriosul semicentenar al Partidului Comunist Român, publicistica din țara noastră consacră vibrante pagini unui vast complex de teme și imagini de viață menite a evoca emoționantul trecut de luptă al partidului, drumul eroic străbătut de-a lungul celor 50 de ani de existență, succesele întregului popor, sub conducerea înțeleaptă, clarvăzătoare a comuniștilor, în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate **. Penetrare de climatul profunde efervescențe creatoare, caracteristic întregii țări, revistele cu profil cultural participă în suflul mărețului jubileu, printr-o pronunțată îmbogățire a sferei lor tematice, concretizată în publicarea de studii, cronici, evocări, interviuri, mese rotunde, medalioane, care pun în lumină momente din istoria partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din țara noastră, prin relevarea și interpretarea, în materiale de specialitate fundamentale, a semnificațiilor majore ale evoluției fenomenului cultural-artistic, ale dezvoltării spiritualității poporului nostru, sub fertila înfrîurire a viziunii revoluționare despre om și despre lume a clasei muncitoare, a partidului comunist. „România literară”, „Viața românească”, „Contemporanul”, „A hét”, „Luceafărul”, „Neue Literatur”, „Amfiteatru”, „Viața studentescă”, „Volk und Kultur”, editate în Capitală, „Argeș” (Pitești), „Astra” (Brașov), „Ateneu” (Bacău), „Cronica” (Iasi), „Familia” (Oradea), „Karpaten Rundschau” (Brașov), „Korunk” (Cluj), „Knjevni Jivot” și „Orizont” (Timișoara), „Ramuri” (Craiova), „Steaua”, „Tribuna” și „Utunk” (Cluj) și altele subliniază, în acest cadru, prețuirea acordată permanent de mișcarea muncitorească, de partidul comunist valorilor spirituale autentice, creatoare, proiectate pe fundalul revoluției, locul culturii ca una din dimensiunile esențiale ale concepției P.C.R., ale programului său de construire a noii societăți, ca puternică forță motrice în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

Abordînd această tematică, presa culturală i-a pus în mod magistral în valoare dimensiunile și valențele, i-a îmbogățit fondul semnificațiilor, grație, în primul rînd,

* Informare de Gheorghe Pîrvulescu.

** Material realizat de Nicolae Rauș.

condeiului unor reputați militanți, oameni de știință și cultură de pe întreg cuprinsul țării, pătrunși de înfrigurarea gândirii revoluționare creatoare a partidului comunist în anii interbelici sau după eliberarea țării de sub jugul fascist. Remarcăm omagiul adus partidului comuniștilor în articole semnate de GHEORGHE STOICA, MIRON CONSTANTINESCU, PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI, ANTON BREITENHOFER, VIDA GEZA, GEORGE IVAȘCU, GEORGE MACOVESCU, ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA, CONSTANTIN DAICOVICIU, ȘTEFAN PASCU, VICTOR EFTIMIU, HORIA LOVINESCU, OCTAV ENIGĂRESCU, BRADUȚ COVALIU și de mulți alții.

Istoria mișcării muncitorești, a partidului comunist își găsește reflectarea în publicistica culturală prin evocări ale unor militanți revoluționari, precum și prin studii ale specialiștilor. Această îmbinare a exegezelor propriu-zise, înflnite, de obicei, în revistele de specialitate, cu mărturiile pline de concludențe ale celor care au cunoscut pe viu și au participat la tumultul luptei, are darul de a oferi cititorului o imagine istorică palpabilă prin relieful evocării și, în același timp, analitică prin investigarea cercetătorului. Este de remarcat că memoriile militanților revoluționari publicate în gazetele culturale abordează momente și perioade variate din trecutul luptei clasei muncitoare, a partidului comunist, conțin interesante elemente de inedit, înscrind contribuții de particulară însemnătate la extinderea câmpului cunoașterii istorice în domeniu și la acreditarea cu noi date a judecăților istorice formulate de cercetători pe temeiul documentelor.

GHEORGHE CRISTESCU, primul secretar general al P.C.R., evocă, în revista „Amfiteatru” (nr. 4, aprilie), la rubrica *Oameni care au făurit istoria*, momentele hotărâtoare ale creării partidului și ale primilor ani de activitate politică și socială în slujba clasei muncitoare. Militantul comunist relatează, între altele, despre participarea delegației Partidului Socialist din România la lucrările Congresului din 1920 al Internaționalei a III-a, întrunit la Moscova, unde a avut prilejul să discute cu Lenin multe aspecte ale luptei proletariatului. Sînt înfățișate apoi pregătirile practice pentru reunirea Congresului de făurire a P.C.R., desfășurarea lucrărilor acestuia și momentul înălțător al votului, în urma căruia Gheorghe Cristescu a avut înalta cinste de a declara în mod oficial constituirea Partidului Comunist Român.

În revista „Ramuri” (15 februarie), MIHAIL CRUCEANU, care își înscrie numele în rîndul făurarilor P.C.R., înfățișează împrejurările aderării la idealurile revoluționare, ale înrolării sale în lupta tumultuoasă a clasei muncitoare în perioada de la sfîrșitul războiului mondial, participarea ca delegat al Secțiunii Craiova și, în același timp, coraportor la istoricul Congres din mai 1921 (*O convorbire cu Mihail Cruceanu*).

Sub titlul: *Momente de viață, momente de istorie („România literară”, 22 aprilie)*, GHEORGHE STOICA publică mărturii care înmănușează episoade inedite ale activității mișcării muncitorești, a conducătorilor revoluționari în perioada evoluției mișcării muncitorești spre crearea P.C.R., ca și aspecte de la Congresul de făurire a P.C.R., la care a participat ca delegat al organizației din București a Partidului socialist.

PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI, în „România literară” din 1 aprilie, scrie, sub titlul: *Scriitori militanți și cuvîntul partidului*, despre intelectuali comuniști sau apropiați mișcării muncitorești, ca: Nicolae D. Cocea, Gala Galaction, Emil Isac, Ion Pas, Ion Călugăru, Alexandru Sahia, Demostene Botez, Zaharia Stancu, Mihail Sebastian, George Ivașcu, Tudor Teodorescu-Braniște, Ion Vinea, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi și alții, despre care face interesante referiri.

Numeroși alți militanți reconstituie, în pagini de relevanță forță evocatoare, episoade din activitatea revoluționară a comuniștilor, în diverse momente și perioade ale istoriei semicentenare a Partidului Comunist Român. În cadrul acestora, menționăm: GHEORGHE VASILICHI, *Evadarea („România literară”, 15 aprilie)*; ALEXANDRU SENCOVICI, *Marea școală a frăției („A hét”, 23 aprilie)*; VALTER ROMAN, *Sub cerul Spaniei („România literară”, 21, 28 ianuarie și 4 februarie)*; ALEXANDRU BALACI, *Întîlnire cu partidul („Contemporanul”, 7 mai)*; GEORGE MACOVESCU, *Tinerețe („Contemporanul”, 7 mai)*; ALEXANDRU MIHĂILEANU, *Amplitudinea memoriei („Tînărul leninist” nr. 2, februarie)*; ȘTEFAN VOICU, *Un suflet de poet („România literară”, 11 martie)*; GAVRIL BIRTAȘ, *Despre începuturile Frontului democratic antifascist („Korunk” nr. 4, aprilie)*; PAVEL BOJAN, *Vremurile mele („A hét”, 19, 26 martie și 2 aprilie)*; MIHAI FLORESCU, *Desprimăvărare („Viața românească” nr. 4, aprilie) și multe altele.*

Promovarea istoriei mișcării muncitorești, a P.C.R. în publicațiile culturale desemnează una dintre modalitățile acțiunii ideologice-științifice a presei de educare comunistă a maselor de cititori. Articolele din acest domeniu inițiază și dezvoltă interesul istoric al publicului larg, pregătindu-l și îndreptându-l spre abordarea lucrărilor istoriografice ample, în care eroicele fapte ale comuniștilor, în fruntea oamenilor muncii, își găsesc o reflectare și o analiză multilaterale. Publicarea unui impresionant număr de studii și articole de specialitate în revuistica culturală vine să ateste că maniera științifică de tratare a istoriei se bucură de o firească audiență din partea cititorului, căruia i se dezvăluie, deopotrivă, faptele și înțelesurile lor în lumina clară a gândirii materialist-istorice. Cu acest prilej, o mare atenție se acordă cercetării și evidențierii istoriei locale, iar presa culturală și-a oferit coloanele specialiștilor care se consacră acestui domeniu.

În întîmpinarea semicentenarului partidului, dezbaterile culturale din cuprinsul acestor publicații au căpătat o amplitudine deosebită. Materialele pe această temă, îmbrățișînd o arie largă, subliniază spiritul revoluționar ce străbate întreaga activitate teoretică și practică a partidului și care contribuie astfel în mod real și substanțial la îmbogățirea învățăturii marxist-leniniste, în raport cu cerințele epocii contemporane, constituind un model și o pildă însuflețitoare pentru întreaga noastră intelectualitate socialistă, dornică și capabilă să-și consacre forța gândirii și simțirii mărețelor idealuri ale umanismului socialist. Sînt surprinse, într-o diversitate de formule publicistice, dimensiunile eforturilor perseverente și tot mai intense ale partidului pentru promovarea culturii în rîndul maselor, configurația intelectualității, numericește copleșitoare, impresionantă prin gradul pregătirii, prin îndrăzneala în concepție, talent, perseverență și competență. Multe articole abordează probleme ale atitudinii și menirii creatorului de frumos din zilele noastre, de a contribui activ la făurirea conștiinței socialiste, la dezvoltarea umanismului socialist, afirmă valorile culturii noastre, rosturile promovării și dezvoltării ei, responsabilitățile apartenenței la cultură, înaltele principii ale partidului care prezidează valorificarea moștenirii culturale, construirea unei culturi socialiste, corespunzător spiritualității națiunii noastre și istoriei pe care o făurim.

Întreaga suită de articole apărute în această perioadă în revistele culturale acordă o atenție deosebită relevării importanței principiale și practice covîrșitoare pe care o are orientarea dată de Congresul al X-lea al P.C.R. și de toate documentele ulterioare de partid, în sensul legării strînse a activității ideologice și a creației culturale de realitățile concrete ale societății noastre socialiste, de tradițiile progresiste ale spiritualității românești, în sensul accentuării caracterului lor novator și original, astfel încît să crească forța de pătrundere și de influențare a ideilor socialismului în cele mai largi mase de oameni, să se dezvolte trăsăturile conștiinței și moralei socialiste, ale patriotismului socialist.

СОДЕРЖАНИЕ

50—ЛЕТНИЕ РУМЫНСКОЙ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ

Доклад товарища Николае Чаушеску на торжественном собрании, посвященном славному 50-летию юбилею Румынской коммунистической партии	3
--	---

НИКОЛАЕ ЧАУШЕСКУ, Румыния на пути социализма и борьбы против империализма, Издательство Edizioni del „Calendario“, Милан, 1971..	47
50-летие Румынской коммунистической партии, отраженное в работах юбилейной научной сессии	53
«В честь юбилея партии». Юбилейные научные сессии и торжественные собрания в уездах страны	112
Исторический календарь рабочего движения в Румынии до создания Румынской Коммунистической Партии	145
Свидетельства славного прошлого революционной борьбы. Исторические места, связанные с борьбой РКП и своих организационных масс	174

ВОСПОМИНАНИЯ

Иоан Г. Олтяну ● Константин Трандафиреску ● Имре Аладаи ● Андрица Алексе	197
--	-----

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

Празднование 100-летия со времени провозглашения Парижской Коммуны. Международный colloquio, посвященный празднованию 100-летия Парижской Коммуны, организованный Институтом имени Мориса Тореза	211
Мероприятия, посвященные 20-летию существования и деятельности Института исторических и общественно-политических исследований при ЦК РКП. Юбилейная научная сессия Института	222
Юбилейная научная сессия Академии общественно-политического образования имени Штефана Георгиу при ЦК РКП	240
Научная сессия Института философии Академии общественных и политических наук Социалистической Республики Румынии	241
Научная сессия Общества международного права и международных отношений	242
Научная конференция в Москве, посвященная 50-летию Румынской коммунистической партии	246

Лекции за рубежом о 50-летней деятельности Румынской коммунистической партии	247
Выставки, организованные за рубежом в связи с деятельностью Румынской коммунистической партии на протяжении 50 лет своего существования	247
Широкое отражение 50-летия Румынской коммунистической партии в культурных журналах	248

SOMMAIRE

50 ANS DEPUIS LA CRÉATION DU PARTI COMMUNISTE ROUMAIN

<i>L'exposé du camarade N. Ceaușescu à l'Assemblée solennelle consacrée à l'anniversaire du semicentenaire glorieux du Parti Communist Roumain</i>	3
--	---

★

NICOLAE CEAUȘESCU, <i>La Roumanie sur le chemin du socialisme et de la lutte contre l'imperialisme</i> , Edizioni del Calendario Milano, 1971 . . .	47
Le semicentenaire du P.C.R. reflété dans les travaux de la session scientifique jubilaire	53
„Omage au parti“. Sessions scientifiques jubilaires et assemblées festives dans les départements de la patrie	112
<i>Journal d'histoire</i> du mouvement ouvrier de Roumanie jusqu'à la création du Parti Communiste Roumain	145
Témoignages d'un passé glorieux de lutte révolutionnaire. Places historiques liées à la lutte du P.C.R. et à ses organisation de masses	174

EVOCATIONS

Ioan Gh. Olteanu ★ Constantin Trandafirescu ★ Imre Aladar ★ Andrei Alexe	197
--	-----

VIE SCIENTIFIQUE

L'anniversaire de 100 ans depuis la proclamation de la Commune du Paris .	211
Colloque international consacrée au centenaire de la Commune du Paris, organisé par l'Institut „Maurice Thorez“	220
Manifestations consacrées à l'anniversaire de deux décennies d'existence et d'activité de l'Institut d'études historiques et social-politiques de près le C.C. du P.C.R. Session scientifique jubilaire de l'institut	222
Session scientifique jubilaire de l'Académie d'enseignement social-politique „Ștefan Gheorghiu“ de près le C.C. du P.C.R.	240
Session scientifique de l'Institut de Philosophie de l'Académie de sciences Sociales et politiques de la République Socialiste de la Roumanie . . .	241
Session scientifique de l'Association de Droit international de la Relations internationales	242
La Conférence scientifique de Moscou consacrée au semicentenaire du P.C.R. Exposés à l'étranger sur l'activité de 50 ans du P.C.R.	246
Expositions regardant l'activité du P.C.R. depuis les 50 années d'existence. organisées à l'étranger	247
Le semicentenaire du P.C.R., présence vive dans les revues culturelles. . .	248

CONTENTS

50TH ANNIVERSARY OF THE ROMANIAN COMMUNIST PARTY

<i>Exposition Made by Nicolae Ceaușescu at the Festive Meeting In Observance of the Glorious Semicentenary of the Romanian Communist Party . . .</i>	3
--	---

NICOLAE CEAUSESCU : <i>Romania on the Road of Socialism and of the Fight against Imperialism</i> , the Calendario Publishers, Milan, 1971	47
The Romanian Communist Party Semicentenary Featured in the Proceedings of the Jubilee Scientific Session	53
"Homage to the Party". Jubilee Scientific Sessions and Festive Meetings in all Counties of Romania	112
<i>Data of History</i> of the Working-Class Movement of Romania until the Foundation of the Romanian Communist Party	145
Evidences of a Glorious Revolutionary Fighting Past. Historical Places Related to the Struggle Waged by the RCP and its Mass Organizations	174

RECOLLECTIONS

Ioan G. Olteanu • Constantin Trandafirescu • Imre Aladar • Andrei Alexe .	197
---	-----

THE WORLD OF SCIENCE

Observance of the Centenary of the Commune of Paris	211
International Colloquium in Marking the Centenary of the Commune of Paris, Sponsored by the "Maurice Thorez" Institute	220
Events Marking the 20th Anniversary of the Institute of History and Socio-Political Studies under the CC of the RCP. Special Report Session	222
The Jubilee Scientific Session of the „Ștefan Gheorghiu“ Academy of Socio-Political Training under the CC of the RCP	240
The Scientific Session of the Philosophy Institute under the Academy of Social and Political Sciences of the Socialist Republic of Romania . .	241
Scientific Session of the Association for International Law and International Relations	242
The Moscow Scientific Session in Observance of the Romanian Communist Party Semicentenary	246
Lectures in Foreign Countries on the 50 Year-Long Activity of the Romanian Communist Party	247
Exhibitions Abroad Featuring the Romanian Communist Party's Semicentennial Activity	247
The Romanian Communist Party Semicentenary — a Lively Topic in the Cultural Publications	248

INHALT

50 JAHRE SEIT DER GRÜNDUNG DER RUMÄNISCHEN KOMMUNISTISCHEN PARTEI

<i>Darlegung des Genossen Nicolae Ceaușescu auf der Festversammlung zu Ehren des ruhmreichen 50. Jahrestags der Rumänischen Kommunistischen Partei</i>	3
--	---

NICOLAE CEUȘESCU, <i>Rumänien auf dem Wege des Sozialismus und des Kampfes gegen den Imperialismus</i> , Edizioni del Calendario, Milano, 1971 . .	47
--	----

Der fünfzigste Jahrestag der Partei widerspiegelt in den Arbeiten der wissenschaftlichen Jubiläumstagung	53
„Zu Ehren der Partei“. Wissenschaftliche Jubiläumstagungen in den Kreisen des Vaterlandes	112
Geschichtskalender der Arbeiterbewegung Rumäniens bis zur Gründung der Rumänischen Kommunistischen Partei	145
Zeugen einer ruhmreichen Vergangenheit des revolutionären Kampfes. Historische Plätze im Zusammenhang mit dem Kampf der RKP und ihrer Massenorganisationen	174

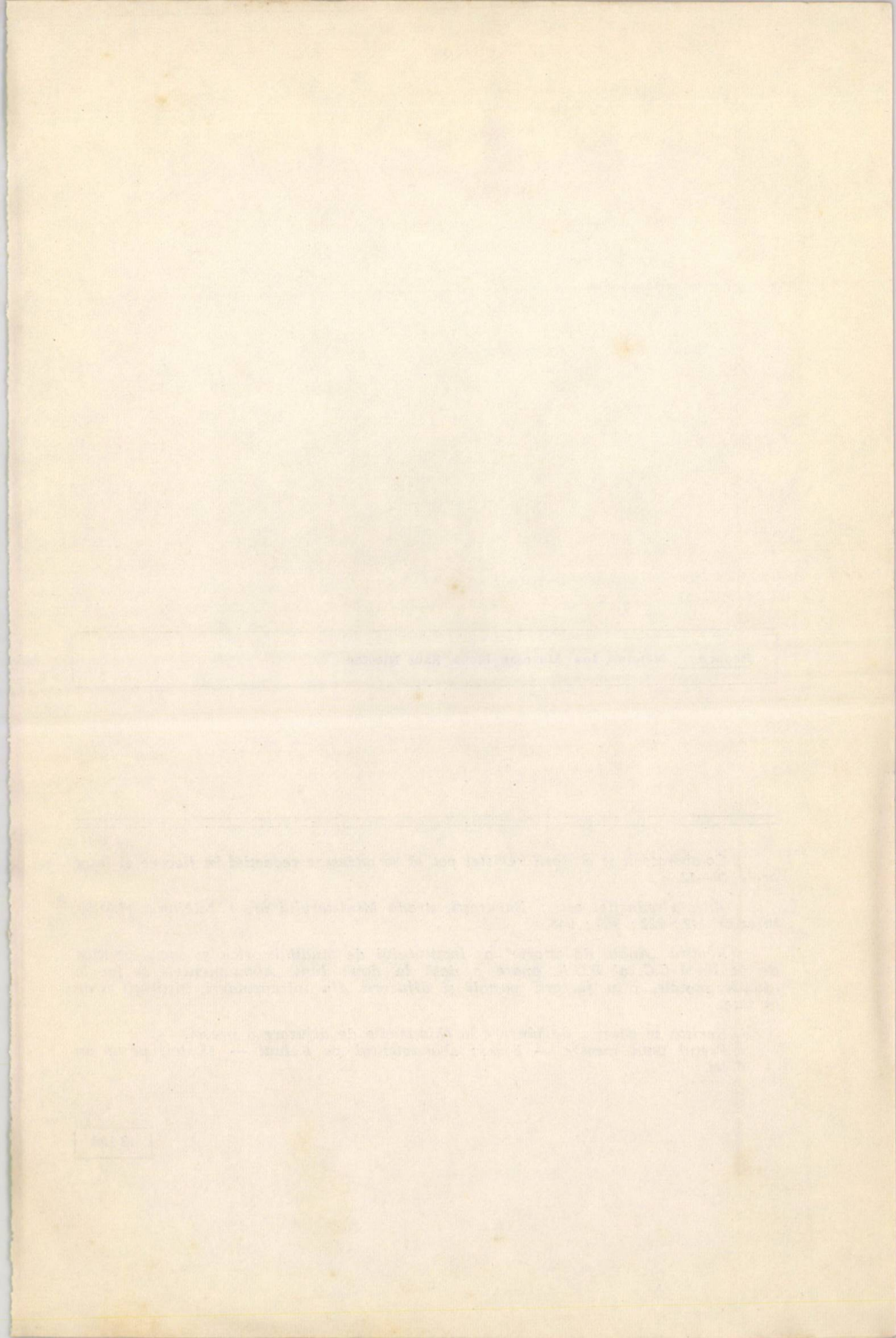
ERINNERUNGEN

Ioan Gh. Olteanu * Constantin Trandafirescu * Imre Aladar * Andrei Alexe	197
--	-----

WISSENSCHAFTLICHES LEBEN

Würdigung des 100. Jahrestags der Ausrufung der Kommune von Paris . . .	211
Internationales Kolloquium zu Ehren des 100. Jahrestags der Kommune von Paris, organisiert vom Institut „Maurice Thorez“	220
Veranstaltungen zum 20. Jahrestag des Bestehens und der Tätigkeit des Instituts für historische und sozialpolitische Studien beim ZK der RKP. Jubiläumstagung	222
Wissenschaftliche Jubiläumstagung der Akademie für sozialpolitischen Unterricht „Stefan Gheorghiu“ beim ZK der RKP	240
Wissenschaftliche Tagung des Philosophie-Instituts der Akademie für soziale und politische Wissenschaften der Sozialistischen Republik Rumänien	241
Wissenschaftliche Tagung der Gesellschaft für Internationales Recht und Internationale Beziehungen	242
Wissenschaftliche Tagung in Moskau zu Ehren des fünfzigsten Jahrestags der Rumänischen Kommunistischen Partei	246
Darlegungen im Ausland über die fünfzigjährige Tätigkeit der Rumänischen Kommunistischen Partei	247
Im Ausland organisierte Ausstellungen über die Tätigkeit der Rumänischen Kommunistischen Partei in den fünf Jahrzehnten ihres Bestehens .	247
Der fünfzigste Jahrestag der Rumänischen Kommunistischen Partei umfassend widerspiegelt in den Kulturzeitschriften	248

BIBLIOTECA „ASTRA“
SIBIU

Redactori : Mamina, Ion, Mureșan Elena, Rauș Nicolae

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12.

Adresa redacției este : București, strada Ministerului nr. 4, telefon : 17.01.60, interior 442 ; 722 ; 369 ; 948.

Revista „Anale de istorie” a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei.

Prețul unui număr — 6 lei ; abonamentul pe 6 luni — 18 lei, pe un an — 36 lei.

Institutul de studii istorice și social-politice
de pe lângă C.C. al P.C.R.

PUBLICĂ:

În colecția BIBLIOTECA DE ISTORIE

- SOCIALISMUL EUROPEAN ȘI MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ ȘI
SOCALISTĂ DIN ROMÂNIA (1835—1921)
- TEZAUR DIN VEACUL TRECUT
- TUDOR VLADIMIRESCU '821
- PE FĂGAȘUL TRADIȚIILOR DE LUPTĂ FRĂȚEȘTI (MADOSZ)
- GEORGE CĂLINESCU — TEXTE SOCIAL-POLITICE

În colecția EVOCĂRI

- DIMITRIE MARINESCU
- IOZSA BELLA
- EUGEN ROZVAN
- ALEXANDRU DOBROGEANU-GHEREA

I 8943

12

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

anale de istorie

anul XVII

4

1971

1990

0 JUL 2005

23

58943

-- 2014

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE

DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

anale de istorie

BIBLIOTECĂ „ASTRA”
SIBIU

A nul XVII

4

1971

ARTICOLE

Hotărâri istorice pentru Partidul Comunist Român, pentru poporul nostru . . .	3
ȘTEFAN MUȘAT : 40 de ani de la apariția primului număr al „Scînteii” . . .	13
ILIE CEAUȘESCU, VASILE MOCANU, CONSTANTIN OLTEANU : Activitatea P.C.R. în rîndurile armatei (1921—1944) . . .	22
ION IACOS, ION MAMINA : Semnificațiile unei dezbateri : Procesul grevist în România . . .	38
CONSTANTIN BOTORAN, GHEORGHE UNC : Partidul Comunist Român în frun- tea acțiunilor de solidaritate cu lupta revoluționară a poporului chinez . .	51

COMUNICĂRI

V.I. Lenin despre locul țărilor mici și mijlocii în sistemul relațiilor internaționale : Angara Niri . . .	66
Critica denaturării raportului dintre istoric și logic în filozofia burgheză a isto- riei : Ion Florea . . .	79
Tendințe ale evoluției economiei mondiale în perioada interbelică : Constantin Moisuc . . .	92

MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ INTERNAȚIONALĂ

TRAIAN CARACIU : Formarea partidelor clasei muncitoare — eveniment impor- tant în dezvoltarea mișcării muncitorești în a doua jumătate a secolului al XIX-lea . . .	111
B. BALDO (R. P. Mongolă) : Partidul Popular Revoluționar Mongol — forța con- ducătoare a dezvoltării sociale în Republica Populară Mongolă . . .	127
Lupta dreaptă a poporului vietnamez împotriva invadatorilor americani — izvor de noi generalizări teoretice. Pe marginea lucrării „Vietnamul și problemele gîndirii” de Shingo Shibata . . .	135

13/82

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

Masă rotundă (II). Trăsăturile regimului burghezo-moșieresc din România. 1918—1944	144
Simpozion româno-bulgar privind politica de alianțe promovată de partidele comuniste din cele două țări în perioada 1944—1948	146
Adunare cu prilejul celei de-a 80-a aniversări a creării Partidului Comunist Bulgar	156

EVOCĂRI

Dumitru Popa ● Lotar Rădăceanu ● Ludovic Minschi	157
--	-----

RECENZII — NOTE BIBLIOGRAFICE

A. GĂLĂȚEANU, N. GOGONEAȚĂ, Panait Mușoiu, Editura politică, București, 1970, 216 p.; VASILE G. IONESCU, Alexandru Ionescu. Studiu și antologie, Editura politică, București, 1970, 256 p.; LUCREȚIU PATRĂȘCANU, Curente și tendințe în filozofia românească, Editura politică, București, 1970, 246 p.; VLADO STRUGAR, Iugoslavia 1941—1945, ediția a II-a, Institutul de istorie militară, Belgrad, 1970, 494 p.; HABUDA MIKLÓS, Sindicatele ungare în revoluția democrat-populară. 1944—1948, Táncsics Könyvkiadó, Budapest, 1971, 306 p.; HENRICH BATOWSKI, Agonia păcii și începutul războiului, Wyd. Poznanskie, Poznan, 1969, 502 p.	177
---	-----

COMITETUL DE REDACȚIE

GEORGESCU TITU — redactor-șef, ARDELEANU ION, BĂRBULESCU CONSTANTIN, MACIU VASILE, MATEI GHEORGHE, MUNTEANU N. G., NICHITA PARASCHIVA, PETRIC ARON, PETRIȘOR VASILE — redactor-șef adjunct, ROMAN VALTER, SMĂRCEA VIRGIL — secretar general de redacție, VOICU ȘTEFAN, ZAHARIA GHEORGHE

Hotărîri istorice pentru Partidul Comunist Român, pentru poporul nostru

România socialistă se află angajată pe un drum ascendent, decisiv pentru destinele naţiunii noastre. Obiectivul pe care Partidul Comunist Român l-a înscris pe stindardul poporului pentru aceste ultime trei decenii ale veacului al XX-lea, de a apropia nivelul de dezvoltare generală a patriei de nivelul celor mai avansate state, solicită toate forţele umane şi materiale, întreaga capacitate creatoare a maselor, punerea în valoare a energiilor, a potenţelor naţiunii socialiste.

Asemenea ţeluri cu o asemenea amplitudine vizează, odată cu ridicarea economiei la un nivel înalt, şi ridicarea pe o treaptă superioară a omului epocii marilor avinturi constructive, atît pe planul competenţei, al ştiinţei conducerii şi dominării tehnicii avansate cît şi pe acela al culturii, al spiritualităţii proprii noii orînduiri. Pentru a ajunge la această treaptă este imperios necesar a cunoaşte şi a fi contopit cu concepţia despre civilizaţia şi omul nou care se formează prin triumful orînduirii fără de clase exploatare, fără de asuprire, în care toate bunurile materiale şi spirituale sînt puse în slujba omului. Contopirea cu această concepţie cere conştiinţa proprie comunistului, a fiecărui membru de partid ca militant pentru o cauză hotărîtoare, pentru afirmarea României socialiste ca o ţară liberă, independentă, cu drepturi egale în marea familie a statelor socialiste, cu legături multiple cu toate ţările care respectă principiile generale ale suveranităţii şi independenţei statelor.

De la muncitorul din mine la cel din agricultură, la tehnician, inginer sau profesor, la funcţionarul sau studentul din oricare colţ al ţării, a te contopi cu această concepţie despre viitorul patriei tale în conexiunea internaţională a evoluţiei omenirii înseamnă a fi neapărat şi un om politic. Este de neconceput a te considera astăzi angajat în uriaşele eforturi constructive ale poporului fără a înţelege sensurile mari şi nobile ale politicii Partidului Comunist Român, fără a înţelege orientarea pe care conducerea partidului, secretarul general al P.C.R. o desprind din istoria acestui popor, din prezentul său şi din învăţămintele istoriei pentru viitorul, pentru perspectiva evoluţiei naţiunii noastre socialiste.

Ca membru al unui astfel de partid eşti angajat cu mintea, cu toată capacitatea ta de muncă şi de simţire în realizarea politicii înnoitoare, revoluţionare, comuniste. Politica partidului este în primul rînd a membrilor săi şi devine prin eficienţa sa un bun al întregului popor, al tuturor cetăţenilor care muncesc şi trăiesc în această societate nouă. De aceea a face

cunoscută în toată profunzimea ei politica partidului, a o propaga în toate categoriile sociale, a dezvolta conștiința socialistă în pas cu dezvoltarea generală economică, socială, culturală, a face să pătrundă în perspectiva preconizată de partidul comunistilor înseamnă a înfăptui unul din cele mai mari obiective ale ideologiei marxist-leniniste. Omul noii orînduirii, cu o vie conștiință socialistă, este participantul activ la ceea ce se clădește neconținut în slujba sa și a semenilor săi, este posesorul capacității de înțelegere a ceea ce se petrece în dialectica istorică a omenirii, în relațiile internaționale, situînd propria țară, propriul partid în contextul general și urmînd neabătut linia partidului conducător, Partidul Comunist Român.

În istorie există momente în care timpul social își dezvăluie cu maximă claritate sensurile, momente în care pentru conștiința socială apare într-o lumină mai puternică rolul partidului revoluționar și al fiecărui component al său. Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu gravează o dată istorică în dezvoltarea științelor sociale prin punerea într-o vie lumină a ceea ce trebuie cu necesitate să devină factorul activ de conștiință comunistă, dimensiunea morală fundamentală, forța spirituală a României socialiste.

Într-un astfel de moment, secretarul general al P.C.R., prin propunerile de măsuri prezentate Comitetului Executiv, prin expunerea în fața activului de partid din domeniul ideologiei, al activității politice și cultural-educative, a adus în fața tuturor factorilor responsabili și a întregului partid marile probleme politice care le incumbă înaintarea României socialiste și sarcinile care decurg pentru desfășurarea muncii de propagandă, de învățămînt, de educație a tineretului, de dezvoltare a conștiinței socialiste a tuturor oamenilor muncii.

Conținutul de idei deosebit de bogat, aria largă, atotcuprinzătoare, principalitatea comunistă, înalta responsabilitate partinică, realismul și clarviziunea cu care sînt tratate problemele activității ideologice-educative conferă acestor documente o netăgăduită valoare teoretică și practică.

Recentele documente de partid adîncesc ideile prețioase expuse la congresele al IX-lea și al X-lea, ideile diriguitoare pentru dezvoltarea activității ideologice și educative, pentru infuzarea tuturor domeniilor vieții social-politice cu spiritul militant, al combativității revoluționare, cu seva înnoitoare a politicii Partidului Comunist Român.

Marile adevăruri relevate de către clasicii teoriei comunismului științific și confirmarea de către întreaga istorie a edificării noii orînduirii sociale, deci și propria noastră istorie și experiență, au dovedit că opera de construire a socialismului nu poate fi decît opera colectivă a milioanelor de oameni ai muncii, operă care se înfăptuiește în mod conștient, sub conducerea partidului marxist-leninist al clasei muncitoare. Saltul omenirii din imperiul necesității în cel al libertății se realizează cînd, după cum scria Engels, „oamenii își vor făuri, pe deplin conștienți, propria lor istorie” și cînd „cauzele puse în mișcare de ei vor avea în chip precumpănitor și în măsură tot mai mare efectele voite de ei”.

Prin cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare și trecerea în stăpînirea societății a principalelor mijloace de producție, poporul nostru, condus de Partidul Comunist Român, a asigurat premisele fundamentale pentru organizarea și conducerea conștientă a întregii vieți social-economice. Aceste premise au fost treptat amplificate în procesul de dezvoltare a economiei și culturii socialiste, de perfecționare continuă a conducerii societății noastre. În ultimii ani au fost inițiate de conducerea P.C.R. o serie de măsuri deosebit de importante, între care adîncirea democrației socialiste, asigurarea participării nemijlocite a reprezentanților clasei muncitoare, clasa cea mai înaintată a societății noastre, la conducerea organelor economice, sociale și de stat, introducerea în toate domeniile de activitate și la toate

nivelurile a principiului muncii colective, toate ducînd la creșterea continuă a rolului activității conștiente în opera de făurire a noii orînduiri pe pămîntul patriei noastre. În toate măsurile de perfecționare a conducerii societății noastre pe prim plan stă clasa muncitoare, clasa cea mai înaintată a societății noastre, principala forță productivă care a dovedit că știe să-și îndeplinească în mod minunat rolul său de conducător al întregii noastre națiuni.

Congresul al X-lea al P.C.R. a trasat ca obiectiv fundamental făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Punînd această problemă, P.C.R. a pornit de la realitățile concrete din România, de la stadiul economic și social-politic pe care l-am atins, fapt care marchează în același timp trecerea țării noastre într-o etapă istorică nouă de dezvoltare, etapă care se caracterizează prin dezvoltarea multilaterală a forțelor de producție, care să creeze condiții de afirmare creatoare a tuturor oamenilor muncii, cu prezența cea mai activă a clasei muncitoare, în toate zonele țării.

Construirea societății socialiste multilateral dezvoltate presupune nu numai o creștere susținută a forțelor de producție, nu numai un puternic avînt al economiei — baza dezvoltării noastre socialiste —, nu numai perfecționarea relațiilor de producție socialiste, nu numai crearea unei ambianțe favorabile extinderii și generalizării raporturilor noi, de întrajutorare între oameni, adîncirea continuă a democrației socialiste, ci cere și forjarea unui om nou, militant hotărît pentru progresul societății noastre socialiste, pentru înflorirea patriei noastre, pentru construcția comunismului. Dar toate acestea — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative — nu ar da imaginea completă a ceea ce înțelegem noi prin făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate dacă nu am avea în vedere o susținută activitate pentru transformarea conștiinței oamenilor.

Este necesar — s-a arătat în expunere — să se acționeze continuu pentru perfecționarea organizării, conducerii și planificării întregii activități sociale. Toate acestea trebuie legate strîns de participarea tot mai activă a clasei muncitoare și a întregului popor la conducerea societății, deoarece numai astfel democrația socialistă se va afirma drept cea mai avansată democrație din lume. Poporul trebuie să acționeze conștient pentru rezolvarea tuturor problemelor ce se ridică în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, să-și făurească în mod conștient viitorul. Aceasta cere partidului comunist a avea în vedere toate măsurile pentru intensificarea activității ideologice și educative, activitate care trebuie să aibă un rol tot mai important în formarea omului nou, în dezvoltarea conștiinței socialiste, în întreaga activitate de edificare a societății noastre noi.

La Congresul al X-lea, trasînd perspectivele edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, P.C.R. a avut în vedere crearea unui om care, liber și stăpîn pe soarta sa, să se caracterizeze printr-o temeinică pregătire politică, profesională, o înaltă conștiință socialistă, revoluționară ca cerințe de bază pentru a putea să-și afirme în toată plenitudinea personalitatea umană proprie socialismului.

Pentru un asemenea om, munca se transformă din ce în ce mai mult într-o necesitate vitală, parte integrantă a personalității și valorii sale. Este una din condițiile fundamentale ale mersului nostru înainte făurirea acestei conștiințe înalte, avansate, revoluționare, a cărei esență constă în capacitatea fiecărui cetățean, a fiecărui activist de partid, a fiecărui comunist, a fiecărui om de a dedica totul, toată forța sa, toată pasiunea sa, dacă este nevoie inclusiv sacrificiul vieții, pentru triumful națiunii socialiste, pentru apărarea și dezvoltarea cuceririlor revoluționare ale poporului, pentru independența și dreptul pe care l-a cucerit cu sînge poporul nostru de a fi stăpîn în patria sa și pe soarta sa, pentru triumful cauzei comunismului.

Importantul rol al muncii de propagandă de a stimula gândirea politică vie a oamenilor, de a-i ajuta să-și explice desfășurarea evenimentelor și să adopte o poziție justă față de ele, să dobândească o perspectivă clară pe baza concepției marxist-leniniste asupra dezvoltării societății contemporane, să participe activ la înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și guvernului a fost din nou subliniat în forul cadrelor politice și ideologice ale partidului nostru. Secretarul general al partidului cerea cu deplin temei a se da viață sarcinilor Congresului al X-lea al P.C.R., care situa în centrul muncii politice-ideologice cultivarea și în viitor a devotamentului neînmormit față de patrie și partid, față de cauza socialismului, a spiritului internaționalist de solidaritate cu popoarele țărilor socialiste, cu partidele comuniste și muncitorești, cu mișcările de eliberare națională, cu forțele revoluționare muncitorești și progresiste de pretutindeni. Promovarea unei atitudini combative, militante împotriva concepțiilor retrograde, mistice, a influențelor ideologiei străine, împotriva mentalităților înapoiate, formarea trăsăturilor etice corespunzătoare noilor relații statornicite în orînduirea socialistă constituie una din îndatoririle principale ce revin frontului ideologic.

Avînd în centrul analizei sale aceste importante obiective, această istorică expunere a făcut să vibreze profund gândirea și voința întregului partid, a dat o mare satisfacție clasei muncitoare, poporului, punînd și mai puternic în lumină rolul uriaș de forță conducătoare pe care îl are partidul comunist în România socialistă. Ideile secretarului general al partidului au forța vitalizatoare a combativității revoluționare a comuniștilor, a maselor, impulsînd participarea acestora la înlăturarea fenomenelor negative, la mersul nostru înainte spre acele țeluri luminoase ale comunismului. Țara întreagă, toți factorii de răspundere, toate organizațiile participă la această unanimă dezbateră pentru transpunerea în viață a acestui prețios program de acțiune ideologică și de substanțială educație marxist-leninistă.

Spiritul critic constructiv, expresie a partinității marxist-leniniste, dobîndește un orizont mai larg, mai creator prin documentul adresat partidului de către tovarășul Nicolae Ceaușescu și prin expunerea sa atît de bogată în sensuri creative, proprie unui partid a cărui teorie și practică revoluționară reprezintă cheazășia supremă a realizării celor mai înalte dintre idealurile umanității.

Concluzia majoră care se degajă din ampla expunere a secretarului general al partidului, din lucrările consfătuirii subliniază importanța conducerii de către partid a tuturor domeniilor vieții ideologice și culturale din țara noastră, necesitatea intensificării muncii de educație comunistă desfășurată de către organele și organizațiile partidului în rîndul tuturor categoriilor de cetățeni, și în special ale tinerei generații, chemată a se pregăti temeinic pentru marile confruntări viitoare menite a situa patria socialistă pe noi culmi.

Educația comunistă are ca țel îmbogățirea minții oamenilor cu rezultatele cunoașterii universale, sădirea în conștiință a unor profunde convingeri filozofice marxist-leniniste, lărgirea orizontului profesional, științific, cunoașterea permanentă a liniei politice generale a partidului. Totodată munca politică-ideologică a partidului cuprinde în sine cultivarea patriotismului și internaționalismului proletar, întărirea frăției dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare, dezvoltarea spiritului de solidaritate cu popoarele care construiesc noua orînduire socială, cu toate forțele revoluționare antiimperialiste din lume. Este un adevăr incontestabil că prestigiul României este în primul rînd urmarea politicii sale de construcție socialistă, de dezvoltare a bunăstării poporului nostru. Aceasta dovedește justetea tezei principiale, teoretice a partidului nostru că rezultatele fiecărei țări în făurirea orînduirii socialiste reprezintă contribuția principală la cauza socialismului în lume, că

aceasta este o premisă esențială în întărirea internaționalismului proletar, a solidarității internaționale.

Sarcini de o mare valoare politică, ideologică și științifică se desprind din expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu și pentru frontul istoric din țara noastră. Știința istorică are în față un important document teoretic căruia este chemată să-i dea viață, să creeze fundalul pe care întreaga activitate de educare a maselor să poată prinde rădăcini viguroase și adânci.

Istoria mișcării muncitorești, a partidului comunist este legată indisolubil de dezvoltarea economică, politică, științifică și culturală a țării, de progresul forțelor de producție, de acțiunea legilor sociale obiective și a diferiților factori interni și externi care au influențat istoria României. Bogată în fapte mărețe și evenimente politice remarcabile, exprimând devotamentul neclintit al comuniștilor pentru cauza poporului, înaltul lor patriotism, istoria partidului nostru reprezintă un puternic mijloc de educare a membrilor săi, a întregului popor în spiritul glorioaselor tradiții ale mișcării revoluționare din România, ale luptei eroice duse de clasa muncitoare, de toate forțele patriotice pentru democrație și socialism.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, a cărui contribuție de seamă în dezvoltarea științei istorice din țara noastră este cunoscută din analizele trecutului istoriei mișcării revoluționare și democratice din România, analize de o inegalabilă consistență, a subliniat importanța cunoașterii acestui trecut de luptă al partidului, al clasei noastre muncitoare, al întregului popor: „Noi, comuniștii, considerăm că este o datorie de onoare de a studia, cunoaște și cinsti cum se cuvine pe cei care au contribuit la făurirea națiunii noastre, care și-au dat viața pentru libertatea națională și socială a poporului român. Noi, comuniștii, sîntem continuatori a tot ceea ce are mai bun poporul român. Partidul comunist nu a apărut întîmplător în România. El este rezultatul unui întreg proces istoric de dezvoltare economică-socială care a dus la maturizarea clasei muncitoare, a luptei revoluționare și la formarea Partidului Comunist Român. Oare cum ar fi posibil ca un partid care își propune să conducă poporul pe calea făuririi unei orînduiri mai drepte, a orînduirii socialiste să nu cunoască trecutul de luptă? Îmi închipui că un asemenea partid ar fi sărac, ar fi lipsit de vlagă și fără nici o îndoială că nu s-ar putea bucura nici de sprijinul, nici de încrederea poporului. Or, tocmai pentru că partidul nostru continuă cele mai bune tradiții de luptă ale poporului, trage învățăminte din experiența trecutului și depune eforturi pentru a asigura mersul înainte spre o viață mai bună a poporului, pentru construirea orînduirii socialiste el se bucură de stima și de încrederea nelimitată a întregului nostru popor“.

Expunerea prezentată la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative reafirmă ideea că, cinstind pe cei care în trecut și-au dat viața pentru fericirea poporului, tragem din lupta lor învățăminte pentru prezentul pe care-l făurim și, totodată, pentru a pune bazele viitorului; de aici educarea tineretului în spiritul dragostei și respectului față de lupta și munca înaintașilor. Să-l facem conștient de moștenirea pe care am primit-o, pe care o lăsăm urmașilor și de sfînta lui datorie de a duce mai departe cele mai înaintate idealuri ale făuritorilor celei mai umane orînduiri, de a păstra și dezvolta comorile acestui popor, strînse prin furtuni, peste veacuri și înmănunchate azi în tezaurul patriei socialiste. Astfel, tineretul nostru va învăța să ducă mai departe ceea ce au făurit înaintașii, ceea ce făurește generația de astăzi, să păstreze ca lumina ochilor și să întărească independența și suveranitatea patriei. Pentru aceasta multor instituții de învățămînt și de cercetare, sub îndrumarea forurilor și organizațiilor politice comuniste, le revin îndatoriri mari spre a depăși greu-

tăți și piedici care nu pot fi proprii etapei în care ne aflăm. „Este necesar — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu în cadrul expunerii — să punem un mai mare accent pe cunoașterea de către tineret a trecutului de luptă al partidului și al poporului. Să prezentăm permanent stările de lucruri din trecut, să reamintim cum a trăit clasa muncitoare, tineretul în trecut pentru că numai așa tinerii vor putea să înțeleagă mai bine realizările de astăzi, condițiile pe care le au. Nu trebuie să uităm că tineretul nostru s-a născut în alte condiții și unii consideră că lor li se cuvine totul, că numai societatea are obligații, dar ei nu au față de societate nici o obligație.“

Este necesar — releva secretarul general al partidului — a se face cunoscute aceste victorii istorice obținute de poporul român, în frunte cu clasa muncitoare, în transformarea socialistă a României și din punct de vedere internațional, pentru că experiența noastră — ca și a oricărei țări socialiste — în construcția noii orînduiri este atît un bun național cît și un bun internațional.

Aceste comandamente majore, puse în fața frontului istoric, sînt înțelese cu deplină răspundere de Institutul de studii istorice și social-politice, institut de partid, al Comitetului Central al partidului nostru, ale cărui sarcini sînt tocmai cercetarea și scrierea istoriei mișcării muncitorești revoluționare, a istoriei Partidului Comunist Român. A prezenta istoria luptei clasei muncitoare, a mișcării socialiste, a partidului comunist în contextul vieții economice și sociale generale a țării, în strînsă legătură cu activitatea celorlalte forțe revoluționare, democratice și progresiste care au contribuit la dezvoltarea societății constituie comandamentele proprii istoricului comunist, acestea călăuzind activitatea institutului și fundamentarea planurilor de activitate pentru transpunerea în viață a sarcinilor puse în fața celor ce studiază și scriu istoria partidului de către secretarul general al partidului la congresele al IX-lea și al X-lea ale partidului.

Expunerea analizează problemele izvorîte din hotărîrile congreselor al IX-lea și al X-lea ale partidului. „Ceea ce este nou, însă — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu —, este faptul că punem cu toată hotărîrea problema luării măsurilor necesare pentru înfăptuirea în viață a acestor hotărîri, că trecem la organizarea pe baze noi a muncii în acest sector de activitate.“

Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român a constituit pentru institutul nostru momentul de la care dezvoltarea sa a dobîndit orientarea cea mai realistă, în care capacitatea colectivului de cercetători putea fi valorificată mai bine ca oricînd pînă atunci, iar acumulările cantitative din anii anteriori, îndeobște eforturile de întocmire a marilor documentații, să fie transformate în calitate.

Ampla analiză a principalelor etape și probleme ale veacului de istorie a mișcării muncitorești din România, făcută de secretarul general în expunerea aniversativă din mai 1966, a constituit programul de ordonare și desfășurare a activității institutului. Cu o orientare clară, concretă, avînd direcționate liniile principale ale elaborării creatoare a lucrărilor de istorie a mișcării muncitorești, institutul a trecut la o etapă superioară a activității sale, punînd accentul asupra calității, a fondului de idei, a sintezelor și generalizărilor, legînd mai organic istoria mișcării muncitorești de istoria patriei.

Pentru îndeplinirea sarcinii sale de bază, scrierea Sintzei istoriei Partidului Comunist Român, institutului i-au revenit sarcini de pregătire la fiecare nou capitol a cîte unui volum de documente, de solidă argumentare politică și științifică, în total șapte, care slujesc în clădirea importanțelor idei și concluzii prezente în această lucrare, aflată într-un stadiu înaintat.

În activitatea de cercetare, în elaborarea lucrărilor, cercetătorii institutului au avut ca fundament materialismul dialectic și istoric, cea mai înaintată concepție despre lume și viață. Pe această bază s-au putut înfățișa în mod just drumul lung și greu străbătut de forțele revoluționare și progresiste ale poporului, evoluția clasei muncitoare de la naștere și pînă la transformarea ei în clasă conducătoare a societății, în principala forță socială a națiunii socialiste. Activul de comuniști din institut a avut o dată în plus sentimentul profund partinic că orientarea sa urmează întru totul cerințele conducerii partidului atunci cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Este necesar să înțelegem că întreaga noastră activitate ideologică trebuie să aibă la bază concepția despre lume și viață a clasei muncitoare, materialismul dialectic și istoric. Numai așa vom putea să ne aducem contribuția la dezvoltarea marxism-leninismului în condițiile epocii de astăzi”.

Numai și numai pe temeiul convingerilor de fond ale materialismului dialectic și istoric poate fi cercetat și interpretat întregul ansamblu de fapte și împrejurări care au jalonat lupta pentru răsturnarea vechii societăți și construirea socialismului, poate fi redată istoria mișcării revoluționare, a partidului comunist în toată măreția sa, poate fi oferit noilor generații un izvor de învățăminte prețioase în munca pentru înflorirea continuă a patriei noastre socialiste.

Stau mărturie acestei orientări lucrările publicate de institut, sesiunile științifice organizate, periodicele sale, care s-au axat pe evidențierea istoriei luptei clasei muncitoare, forța socială căreia i-a revenit misiunea istorică de a duce mai departe lupta revoluționară a poporului, de a elibera întreaga societate de exploatare și asuprire, de a inaugura epoca dreptății sociale.

Evocările militanților revoluționari ai clasei muncitoare, volumele de documente din istoria mișcării muncitorești din România (1821—1878, 1893—1900, 1910—1915, 1916—1921, 1921—1924), volumele privind presa muncitorească și socialistă din țara noastră (1865—1889, 1890—1900, 1900—1907, 1907—1916, 1917—1919), monografiile privind marile lupte ale proletariatului (1918, 1920, 1929, 1933), alianța muncitorească-țărânească (1907, 1934, 1944—1945), lupta antifascistă, precum și lucrările, studiile despre solidaritatea internaționalistă cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, cu lupta revoluționară a poporului chinez, cu Revoluția din Ungaria, cu Comuna din Paris, cu lupta antifasciștilor din Spania, din Franța, Cehoslovacia ș.a.m.d. sînt numai cîteva din temele principale pe care s-au axat lucrările, rolul clasei muncitoare, al Partidului Comunist Român ocupînd locul de cînstă cuvenit.

Activul institutului a înțeles că, dincolo de rezultatele obținute, se cer un efort de creație teoretică comunistă, un pas mai înainte în dezvoltarea cercetărilor istoriei partidului, o angajare fermă pe absolut toate planurile la eforturile conducerii partidului spre a fundamenta cu lucrări de istorie marxistă, de mare valoare ideologică, atît drumul parcurs de mișcarea noastră revoluționară cît și prezentul socialist, și unul, și celălalt fiind factori nu numai de educație comunistă, ci și de înțelegere a perspectivelor. În acest spirit, este necesară o evaluare critică a drumului parcurs de cercetarea noastră istorică și, în lumina datelor și constatărilor ce se degajă din vasta documentație existentă în prezent, să se reconsidere acele aprecieri care au figurat în cuprinsul unor lucrări mai vechi și pe care concluziile recente ale aceluiași cercetători le infirmă ori le completează. Aceasta are o importanță deosebită în promovarea științifică a istoriei și, în același timp, în asigurarea unei cunoașteri autentice peste hotare a gloriosului trecut de luptă al poporului român.

Expunerea secretarului general al partidului, propunerile de măsuri pe care le-a prezentat Comitetului Executiv pentru îmbunătățirea activității politice-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii impun frontului istoric cerința de a înfățișa mai în profunzime lupta eroică a clasei muncitoare în marea bătălie pentru cucerirea puterii, pentru înfăptuirea revoluției socialiste și edificarea noii orînduiri, care și-a dovedit pe deplin capacitatea revoluționară, misiunea istorică de clasă conducătoare a societății. În anii orînduirii socialiste, în vasta operă de industrializare a țării, organizată și condusă de partid, clasa muncitoare s-a dezvoltat din punct de vedere numeric, și-a ridicat neîntrerupt nivelul științific, tehnic și cultural, competența și capacitatea creatoare. Se manifestă cu putere receptivitatea sa față de știința și tehnica modernă, priceperea de a stăpîni și folosi cu succes cele mai avansate mijloace de producție și unelte de muncă, de a dezvolta noi și noi ramuri ale economiei naționale. Odată cu dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului se manifestă tot mai pregnant tendința de dispariție treptată a deosebirilor esențiale dintre munca fizică și cea intelectuală în producția de bunuri materiale. Desfășurarea acestui proces constituie un factor de prim ordin în lichidarea diferențierilor fundamentale din sfera muncii, în omogenizarea societății, în crearea premiselor pentru făurirea unicei familii muncitoare a societății comuniste. Toate aceste mutații din structura clasei muncitoare trebuie să fie mai amplu reflectate în lucrările, în studiile și paginile publicațiilor institutului nostru. „Un accent deosebit — se subliniază în propunerile de măsuri prezentate de tovarășul Nicolae Ceaușescu — se va pune pe prezentarea marilor cuceriri obținute de poporul român — constructor al socialismului, pe sublinierea rolului conducător al clasei muncitoare, care-și îndeplinește cu cinste misiunea istorică în edificarea socialismului, pe cultivarea respectului față de muncă, față de producătorii bunurilor materiale din societatea noastră.“

Prin profilul activității sale, institutul și publicațiile sale sînt chemate să contribuie în mai mare măsură la îndeplinirea unei importante sarcini a muncii politice-educative desfășurate de partidul nostru privind educarea celor ce muncesc în spiritul patriotismului socialist, al dragostei și devotamentului față de patrie, al hotărîrii de a nu precupeți nimic pentru apărarea cuceririlor noastre revoluționare, a independenței și suveranității țării, pentru întărirea și înflorirea continuă a României socialiste. În același timp, institutul, prin activitatea sa, va contribui în mai mare măsură la cimentarea unității și frăției dintre oamenii muncii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități, care, animați de aceleași interese și aspirații, realizează laolaltă valorile materiale și spirituale ale țării, participă cu însuflețire la lupta pentru propășirea patriei comune — Republica Socialistă România.

Institutul nostru, încadrîndu-se în efortul general al frontului ideologic, va elabora lucrări și studii despre prețuirea pe care poporul român o dă istoriei nașterii și dezvoltării primului stat socialist din lume, Uniunea Sovietică, prețuirea pe care o dă tuturor țărilor socialiste, revoluției din China și Chinei socialiste, precum și despre preocuparea R. S. România de a așeza relațiile dintre țările socialiste pe principii marxist-leniniste, ale egalității în drepturi, ale respectului independenței și suveranității naționale, lucrări despre influența

sistemului socialist mondial asupra dezvoltării sociale contemporane — lucrări care să contribuie la înarmarea teoretică a membrilor partidului nostru, a întregului popor, să stea la baza învățămîntului de partid și de stat.

Institutul va acorda în continuare o atenție sporită istoriei revoluției și instaurării puterii populare în țările socialiste, precum și studierii istoriei popoarelor cunoscute sub numele generic „ale lumii a treia“.

Continuînd cercetările și publicarea de lucrări și studii, institutul va demasca racilele regimului burghezo-moșieresc, regimul de exploatare și asuprire, caracterul antipopular și reacționar al politicii acesuia îndreptat împotriva clasei muncitoare, a maselor de oameni ai muncii. Vor vedea lumina tiparului studii începute de către cercetătorii care abordează printr-o prismă critică bine documentată istoria partidelor politice burghezo-moșierești, a unor perioade de guvernare cu grave consecințe pentru popor, care au ținut în loc dezvoltarea țării, iar uneori au pus în joc însăși existența națională a României (dictatura regală, dictatura fascistă-antonesciană), cu personalități politice și partide care se fac răspunzătoare în fața istoriei.

Va crește rolul publicațiilor institutului în propagarea largă a pozițiilor ideologice ale partidului nostru, în combaterea fermă a concepțiilor ideologiei burgheze și a mentalității retrograde de orice fel.

Printr-o mai eficientă activitate politică, producția de carte a institutului va răspunde în mai mare măsură cerințelor educației comuniste și prezenței în masele de tineret.

Un rol deosebit de important în ridicarea pe o treaptă mai înaltă a activității institutului, în transpunerea în viață a sarcinilor mărețe puse de conducerea partidului în fața frontului ideologic, în asigurarea unui conținut pătruns de spiritul politicii partidului nostru revine comuniștilor din institut, chemați a fi prezenți cu un înalt spirit de exigență partinică, de combativitate și principialitate marxist-leninistă. „Sarcini deosebite — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — revin organizațiilor de partid, comuniștilor care lucrează în instituțiile de propagandă, educație și informare în masă, în uniunile de creație și în instituțiile de cultură și artă. Aceste organizații de partid trebuie să desfășoare a activitate intensă pentru a imprima în colectivele respective, în munca instituțiilor și organizațiilor unde acționează, un spirit profund partinic, revoluționar, combativ în vederea promovării ferme a ideologiei partidului nostru în toate acțiunile pe care le întreprind, în desfășurarea întregii educații politice și a vieții cultural-artistice din țara noastră“.

Ridicarea continuă a rolului conducător al partidului în toate domeniile activității politice-educative, creșterea răspunderii și exigenței organelor și organizațiilor de partid în îndrumarea muncii de educare a maselor, desfășurată prin intermediul tuturor mijloacelor de influențare politică și al factorilor de culturalizare de care dispune societatea noastră, cheazășuiesc îndeplinirea obiectivelor care jalonează pe o îndelungată perioadă activitatea partidului nostru.

Institutul în acest moment hotărîtor în dezvoltarea activității ideologice și politice se află ancorat cu toată capacitatea colectivului său în îndeplinirea sarcinilor importante care decurg din hotărîrile Congresului al X-lea privind

frontul istoric și al ideologiei marxist-leniniste. De aici, accentul asupra calității lucrărilor, asupra conținutului de idei în neabătută conexiune cu orientarea stabilită de conducerea partidului, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru cercetările din domeniul științelor sociale.

Înțelegînd documentul secretarului general al P.C.R. și consfătuirea ca un moment cu mari semnificații politice, care obligă pe toți comuniștii din toate domeniile de activitate la plusuri de răspundere, de capacitate a fiecăruia și a colectivelor spre întărirea generală a rolului conducător al partidului comunist și dezvoltarea cuceririlor socialiste ale poporului, institutul nostru, dînd dovadă de maturitate politică, de fermitate comunistă, sprijină întru totul programul de dezvoltare a activității politice, ideologice și cultural-educative și se socrate un factor militant pentru traducerea în viață a apellului secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

40 de ani de la apariția primului număr al „Scînteii“

„Infruntînd teroarea dezlănțuită de clasele exploatare împotriva partidului nostru, a militanților săi, «Scînteia» — al cărei prim număr a apărut la 15 august 1931 — a purtat cu neînfricare cuvîntul partidului în popor, a adus o contribuție prețioasă la mobilizarea maselor în lupta împotriva exploatații și asupririi, a reacțiunii și fascismului, pentru eliberarea națională și socială, pentru independență, democrație, pace și socialism“.

NICOLAE CEAUȘESCU

Istoria presei comuniste din România este strîns împletită cu istoria mișcării muncitorești, cu istoria Partidului Comunist Român, fiind o parte integrantă a acesteia. Presa revoluționară a străbătut un drum glorios de la primele manifeste, proclamații, broșuri și ziare comuniste ilegale pînă la presa care apare în zilele noastre ; ea a continuat tot ce a avut mai înaintat în slujba cauzei clasei muncitoare presa mișcării socialiste din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Presa partidului comunist s-a născut în condițiile deosebit de grele ale ilegalității prin munca dusă zi și noapte în adîncă conspirativitate de către sute de comuniști care au lucrat în tipografii ilegale, cu aparatul tehnic special organizat de partid în vederea tipăririi și difuzării ziarelor ilegale. Conduse de partid, publicațiile ilegale și legale s-au aflat în permanență în vîltoarea și esența evenimentelor, au apărut cu consecvență interesele vitale ale maselor muncitoare.

Apariția primului număr al „Scînteii“, cu 40 de ani în urmă, reprezintă un moment de seamă în activitatea P.C.R., în dezvoltarea presei comuniste din țara noastră. „Scînteia“ își împlînta adînc rădăcinile în realitățile politice și social-economice ale României supusă în acea vreme puternicelor contradicții generate de orînduirea bazată pe exploatarea și asuprirea maselor. Apariția sa răspundea unei necesități imperioase. În fața P.C.R. se ridica în această perioadă sarcina întăririi activității ideologice și de propagandă pentru pregătirea clasei muncitoare, a maselor populare în vederea eliberării de sub jugul exploatații. Evidențiind importanța editării „Scînteii“ și menirea sa, în articolul program publicat în primul număr se arăta : „Gazeta «Scînteia», organul central al partidului comunist, apare într-o perioadă extrem de încordată de luptă pe viață și pe moarte dintre două clase... Fără un organ central prin care să îndrumeze, organizeze și conducă această luptă, partidul nu este în stare să-și înde-

plinească sarcinile sale. Gazeta partidului este cu atât mai necesară întrucât membrii partidului și toți muncitorii revoluționari au nevoie să cunoască linia partidului în toate chestiunile care se pun la ordinea zilei. Lipsa unei gazete centrale legale cât și a publicațiilor de partid regulate impune și mai mult apariția «Scînteii» pentru ca tovarășii să-și poată desăvirși cunoștințele pe toate chestiunile teoretice și practice ale mișcării revoluționare¹.

Avînd la bază acest program, „Scînteia” însușea și organiza, în condițiile grele ale ilegalității, clasa muncitoare, oamenii muncii de la orașe și sate în lupta împotriva exploatarei capitaliste, împotriva fascismului și a reacțiunii, pentru independență națională, pentru pace, pentru democrație și socialism. Paginile „Scînteii” au fost întotdeauna străbătute de o fierbinte dragoste de patrie, de spiritul internaționalist al solidarității cu lupta oamenilor muncii de pretutindeni.

Militînd pentru călirea ideologică a membrilor partidului, presa comunistă ilegală, „Scînteia”, a fost un propagandist activ al ideilor marxism-leninismului, un instrument cu ajutorul căruia partidul lumina cu idealurile socialismului științific activitatea practică revoluționară a clasei muncitoare din țara noastră.

Călirea marxist-leninistă a membrilor partidului însemna în primul rînd înarmarea lor cu spiritul fermității revoluționare, al curajului și neînfricării în luptă. Cît de simple și emoționante sînt cuvintele cu care „Scînteia” se adresa celor care intrau în rîndurile partidului: „În partidul comunist nu vă așteaptă pe nimeni onoruri și privilegii, ci numai muncă grea și jertfe, dar jertfele se fac pentru clasa muncitoare, pentru eliberarea omenirii de sub jugul capitalist”². În acest spirit, la această flacără au crescut în acei ani sute și mii de militanți comuniști,

¹ „Scînteia” din 15 august 1931.

² „Scînteia” din 1 august 1932.

dăruiți trup și suflet celei mai nobile cauze din câte a cunoscut istoria omenirii.

Numai asemenea oameni, cei mai de frunte reprezentanți ai clasei muncitoare, educați la flacăra fecundă a marxism-leninismului și în vîltoarea luptei revoluționare, puteau să asigure și au asigurat unitatea rîndurilor partidului și disciplina proletară, condiție fundamentală și cheazășie a tăriei partidului, a victoriei măreței sale cauze.

Preocuparea partidului pentru răspîndirea în mase a învățăturii marxist-leniniste își găsește expresia în paginile ziarului său central — „Scînteia“. În gazetă au fost publicate succesiv articole, semnificative prin bogatul conținut ideatic, în care se puneau în discuție și se interpretau în lumina învățăturii marxist-leniniste numeroase probleme de bază ale societății acelei epoci și ale societății viitorului. Amintim în această direcție: *Construcția socialismului ca o realizare a marxismului*³, *Criza generală a capitalismului în lumina marxismului*⁴, *Sub steagul marxism-leninismului spre izbîndă*⁵ ș.a.

„Scînteia“, pornind de la sarcinile care se aflau în fața partidului, a militat neobosit pentru creșterea influenței și întărirea autorității sale în rîndul clasei muncitoare, pentru lărgirea legăturilor partidului cu oamenii muncii. *Să asigurăm conducerea maselor sub regimul stării de asediu*⁶, *Întăriți partidul comunist și Organizațiile revoluționare*^{*}, *P.C.R. și lupta pentru apărarea și lărgirea drepturilor democratice*^{**}, *Acțiunea — drumul spre cucerirea maselor*⁷ sînt doar cîteva exemple de articole care ilustrează această preocupare a organului de presă central al P.C.R.

Cu multă căldură se definea în „Scînteia“ rolul istoric al partidului clasei muncitoare din țara noastră. „Numai partidul nostru a fost, este și va rămîne credincios cauzei de eliberare a clasei muncitoare de sub jugul capitaliștilor și moșierilor. De aceasta se vor convinge masele de milioane. Căci nu există un alt partid care prin compoziția sa, prin tăria sa să fie gata de jertfă pentru clasa muncitoare ca partidul comunist. Nu există un alt partid care să posedă o atît de invincibilă armă ca cea pe care o posedăm noi, comuniștii — teoria marxist-leninistă, care a învins în U.R.S.S. și care va învinge în lumea întreagă. Nu există un alt partid care să fie sînge din singele clasei muncitoare și care să fie compus din cea mai conștientă și cea mai hotărîtă parte a clasei muncitoare. Nu există un alt partid care să aibă atîtea jertfe în închiisorile dictaturii regale ca partidul nostru. De aceea nu este întîmplător că în masive acțiuni de mase, muncitorii își aleg în conducerea lor pe comuniști“⁸.

Presa comunistă, „Scînteia“ s-au integrat întotdeauna nemijlocit în activitatea pe care P.C.R. a desfășurat-o de-a lungul anilor în cadrul sindicatelor și al celorlalte organizații de masă muncitorești, în fabrici, uzine, pentru închegarea Frontului Unic Muncitoresc, pentru făurirea

³ „Scînteia“ din martie 1933.

⁴ *Ibid.*

⁵ *Ibid.*

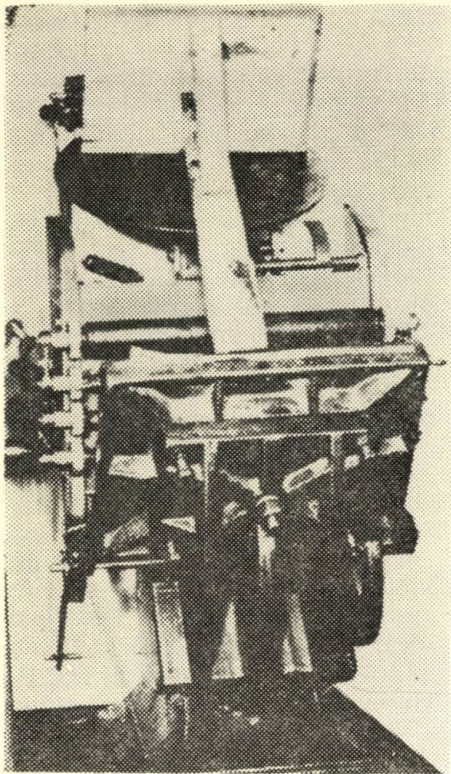
⁶ „Scînteia“ din 1 aprilie 1933.

^{*} „Scînteia“ din 1 noiembrie 1932.

^{**} „Scînteia“ din august 1932.

⁷ „Scînteia“ din 28 februarie 1938.

⁸ „Scînteia“ din 12 noiembrie 1939.

Mașina „Boston“ la care se tipărea
„Scînteia“ ilegală

unității de acțiune a clasei muncitoare. „Scînteia“ a arătat țărănimii că numai într-o strînsă alianță cu clasa muncitoare, avînd ca hegemon proletariatul, în frunte cu partidul său marxist-leninist, va putea să scuture jugul exploatării și asupririi.

Prin intermediul „Scînteii“, ca și al altor organe de presă, P.C.R. mobiliza tineretul muncitoresc, țărănesc, studios și din armată la lupta organizată pentru revendicări economice și politice, împotriva terorii din întreprinderi, școli, armată, pentru dreptul la învățătură și cultură, împotriva fascismului și a războiului. „Scînteia“ milita pentru dezrobirea femeii, pentru drepturile sale politice.

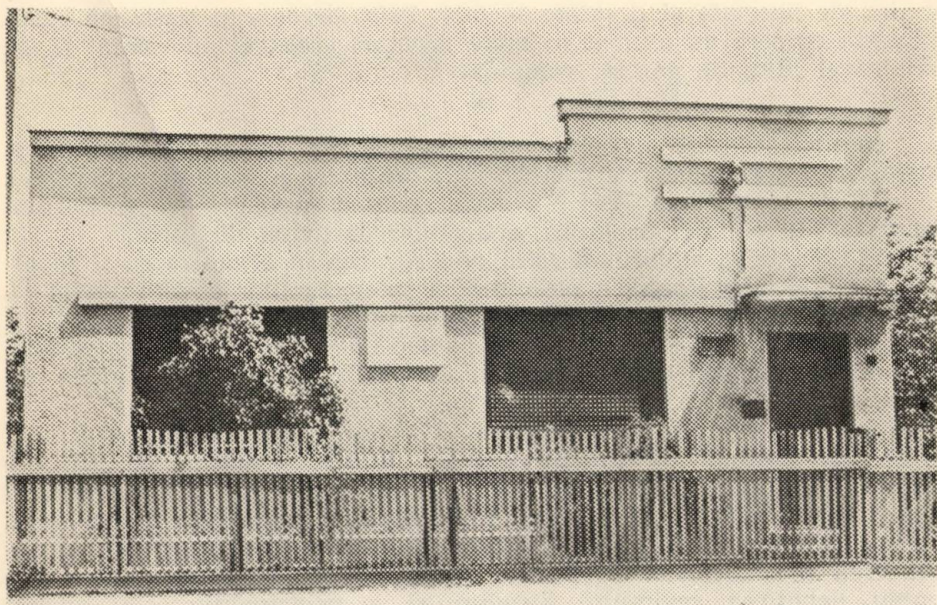
Organul central al Partidului Comunist Român arăta intelectualilor că unica posibilitate a împlinirii tuturor potențelor lor creatoare rezidă în legătura lor organică cu lupta revoluționară a clasei muncitoare și a țărănimii, desfășurată sub conducerea comuniștilor. În numeroase materiale, „Scînteia“ a chemat sub steagul partidului naționalitățile conlocuitoare, deoarece numai partidul comunist, pe temeiul marxism-leninismului,

putea să rezolve în mod consecvent democratic problema națională.

Un obiectiv de seamă al „Scînteii“ în anii 1931—1940 l-a constituit lupta împotriva fascizării țării și a războiului imperialist pregătit de Germania hitleristă. În acești ani, prin numeroase articole, „Scînteia“ a militat pentru o politică de prietenie și colaborare cu Uniunea Sovietică, pentru stabilirea de relații diplomatice între cele două țări.

„Scînteia“ și-a exprimat solidaritatea cu oamenii muncii din țările capitaliste, care militau pentru îmbunătățirea condițiilor de viață și de muncă, pentru drepturi și libertăți democratice, pentru pace și independență națională. „Scînteia“ s-a situat de partea luptei maselor muncitoare din Anglia, Austria, Belgia, Bulgaria, China, Franța, Germania, Grecia, Iugoslavia, Spania ș.a. Sînt semnificative articolele: *Importanța istorică a marilor greve muncitorești din Franța*; *Revoluția spaniolă. Proletariatul mondial ajută poporul spaniol împotriva fascismului*; *Ajutor activ Spaniei și Chinei*; *Partidul Comunist German sub amenințarea ilegalizării*; *Răscoala armată din Austria*.

Forța presei comuniste, a „Scînteii“ ilegale, consta în faptul că ea reprezenta adevărul; cuvîntul ei viu, combativ și mobilizator era ascultat și urmat de masele largi. Numerele ziarelor ilegale treceau din mînă

Una dintre casele în care a fost tipărită „Scînteia” ilegală

în mînă, iar slova lor încălzea și îmbărbăta inimile, atrăgea noi și noi luptători pe baricadele luptei revoluționare.

În România socialistă poate apărea greu de înțeles, dar acum trei—patru decenii redactarea, tipărirea și răspîndirea „Scînteii” ilegale, procurarea hîrtiei și cernelii, a materialelor tipografice se făceau cel mai adesea cu mari sacrificii. Siguranța, poliția, jandarmeria urmăreau cu înverșunare „Scînteia”, pe redactorii, tipăritorii, răspînditorii și cititorii ei, arestînd nu o dată numeroși slujitori ai acestei grele și minunate munci revoluționare. Respectarea regulilor de strictă conspirativitate a făcut ca timp de opt ani de zile să nu fie descoperite tipografiile ilegale în care se tipărea „Scînteia”. Redactorii săi au avut de înfruntat de la torturile din beciurile siguranței pînă la temnițele Jilavei, Văcăreștilor și Doftanei.

La „Scînteia” au lucrat cu o abnegație greu de a fi descrisă militanți cu o dăruire totală, sacrificîndu-se nu zile și nopți, ci ani întregi, sub urmărirea neconținută a organelor siguranței, nu o dată flămînzînd în pivnițele tipografiilor improvizate, nu rareori puși în situația de a nu ști cînd începe noaptea sau cînd se termină, lucrînd în condiții tehnice precare, dar cu satisfacția împlinirii unor sarcini de mare responsabilitate revoluționară.

La „Scînteia” s-au format și au lucrat redactori prestigioși, condeieri de înaltă ținută politică revoluționară, viitorii conducători ai organelor de presă principale din țara noastră după 1944.

Dînd o înaltă apreciere rolului „Scînteii” în perioada grea a ilegalității, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Scînteia” ilegală, ziaristi care au scris-o și muncitorii care au tipărit-o în acea vreme — cu riscul libertății și chiar al vieții — sînt o pildă de slujire devotată, plină de abnegație a cauzei clasei muncitoare, a idealurilor partidului nostru co-

munist, de libertate și dreptate socială. Prin dîrzenia și pasiunea revoluționară cu care au muncit în acele vremuri grele, ei au ridicat la un înalt nivel titlul de gazetar comunist“⁹.

★

În noile condiții istorice create de victoria revoluției populare în patria noastră s-au produs transformări profunde și în domeniul presei.

La 21 septembrie 1944 s-a editat primul număr legal al ziarului „Scînteia“. În noile împrejurări, articolul redacțional din primul număr legal al „Scînteii“, subliniind rolul ce-i revenea în organizarea și mobilizarea clasei muncitoare, a țărănimii, a intelectualilor arăta : „Scînteia, este ziarul de apărare a intereselor celor ce muncesc cu brațele și cu mintea. Scînteia este ziarul de luptă pentru un război hotărît contra dușmanului din afară și dinăuntru. Scînteia este ziarul de luptă pentru democratizarea țării“¹⁰.

Apărută legal ca organ central al Comitetului Central al P.C.R., continuînd glorioasa sa tradiție ilegală, „Scînteia“, alături de celelalte publicații periodice conduse de partid, a devenit principalul instrument și purtător de idei al partidului, în lupta pentru mobilizarea întregului popor român în jurul liniei politice promovată de comuniști pentru satisfacerea revendicărilor economice și politice ale maselor muncitoare, pentru doborîrea regimului burghez și a principalului său sprijin — monarhia.

Dîrz purtător de cuvînt al partidului, al clasei muncitoare, presa comunistă de după 23 August 1944, în frunte cu „Scînteia“, și-a îndeplinit cu cînte misiunea ei de agitator, propagandist și organizator colectiv al luptei maselor muncitoare împotriva reacțiunii din țară și a imperialiștilor străini, pentru zidirea socialistă a patriei noastre. Ea a mobilizat masele de oameni ai muncii la lupta împotriva sabotajului organizat de clasele exploatare, dînd viață chemării partidului „Totul pentru front, totul pentru victorie“.

Rînd pe rînd în paginile sale au fost consemnate și larg popularizate documente de o mare importanță pentru istoria contemporană a țării noastre : victoriile istorice asupra Germaniei hitleriste ; lupta partidului comunist pentru izolarea partidelor așa-zis „istorice“ și făurirea unui larg front democratic ; lupta țărănimii muncitoare condusă de partid pentru înfăptuirea reformei agrare ; răsturnarea de la putere a guvernelor cu majoritate reacționară și instaurarea la 6 Martie 1945 a primului guvern democratic dr. Petru Groza ; importante documente elaborate de Conferința Națională a Partidului Comunist Român din octombrie 1945 pentru refacerea economiei naționale ; înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române. Scoțînd în evidență entuziasmul cu care oamenii muncii au primit acest măreț act, „Scînteia“ scria : „Nici un dar nu ne poate fi nouă, oamenilor muncii din România, mai drag decît cel pe care singuri ni l-am făcut : titlul mîndru de cetățean al Republicii Populare Române“¹¹.

⁹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 431.

¹⁰ „Scînteia“ din 21 septembrie 1944.

¹¹ „Scînteia“ din 30 decembrie 1947.

Istoria revoluției populare, urmărită zi de zi, cu liniile directe stabile de Partidul Comunist Român, cu prezența pe primul plan a clasei muncitoare, cu efervescența revoluționară a maselor proletare de la orașe și a milioanele de țărani în lupta pentru pământ și lichidarea moșierimii, în contribuția poporului român la zdrobirea Germaniei hitleriste, în reconstrucția țării, în marea victorie electorală din 1946, ca și în alte momente, o găsim oglindită în paginile a acestei cronici revoluționare — „Scînteia“.

Creșterea rolului Partidului Comunist Român în conducerea tuturor forțelor democratice spre izbînda revoluției populare, înverșunatele bătălii de clasă cu reacțiunea internă și cea externă imperialistă, bătălia cumplită cu greutățile postbelice, cu seceta, cu lipsurile, dar și eroismul clasei muncitoare, care, deși resimțea din plin privațiunile epocii, se situa în avangarda frontului pentru trecerea la revoluția socialistă, sînt toate prezente ca probleme de conținut în coloanele „Scînteii“.

Etapa socialistă a revoluției populare a pus sarcini noi și de răspundere în fața presei. Sub conducerea partidului, presa și-a sporit permanent rolul de tribună a maselor, fiind o armă eficientă în opera de construire a socialismului. Problemele care au stat în centrul activității partidului au constituit și obiectivele centrale ale „Scînteii“ și publicațiilor noastre.

În ultimul sfert de veac, întreaga presă din România a cunoscut o puternică dezvoltare, afirmîndu-se ca un instrument activ și eficace în lupta pentru transpunerea în viață a politicii partidului și statului nostru socialist. Ea a devenit o puternică forță socială, cu o mare capacitate de influențare și un puternic rol mobilizator și organizator în marea operă de construcție a societății socialiste.

Aplicînd în viață indicațiile partidului, „Scînteia“ și întreaga presă, situîndu-se cu fermitate pe pozițiile principiale ale marxism-leninismului, au adus și aduc o contribuție însemnată în cele mai diverse aspecte ale vieții social-economice și culturale din patria noastră socialistă.

Oglindind politica economică a Partidului Comunist Român, „Scînteia“ a fost și este un factor activ în lupta pentru îndeplinirea sarcinii centrale care stă în fața partidului în etapa socialistă a revoluției populare — creșterea puternică a forțelor de producție, dezvoltarea și consolidarea relațiilor de producție socialiste. „Scînteia“, ca și celelalte organe de presă au devenit o tribună de mobilizare a maselor pentru îndeplinirea planurilor economice, pentru ridicarea producției și productivității muncii, pentru reducerea prețului de cost, realizarea de economii, pen'ru progresul tehnic și o calitate superioară a produselor. Luptînd pentru promovarea noului și contribuind la progres, „Scînteia“ a luat atitudine împotriva a tot ceea ce e vechi și retrograd, a tot ceea ce frînează mersul nostru înainte.

Sînt încă vii în mintea fiecăruia dintre noi campaniile duse de „Scînteia“ și întreaga presă în legătură cu marile șantiere ale patriei, pentru îndeplinirea sarcinilor trasate de partid. În numeroase materiale și reportaje, „Scînteia“, evidențiind eforturile eroice ale clasei noastre muncitoare în construirea marilor edificii ale socialismului, înfățișează zi de zi cititorilor săi pe vajnicii constructori ai societății socialiste din patria noastră. A intrat în obișnuința comunistului din România socialistă, a cititorului ca fiecare material apărut în „Scînteia“ despre mersul construcției socia-

liste în patria noastră să anunțe un obiectiv realizat, un nou succes, așezarea pe baze mai temeinic gândite a întreprinderilor deja construite.

Sarcini mărețe a ridicat în fața întregului popor Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român. Congresul a făcut o profundă analiză a realităților economice-sociale actuale ale României, a problemelor nodale de care depinde mersul înainte în toate domeniile construcției socialiste: el a trasat căile și obiectivele dezvoltării viitoare a țării. Presa noastră, în frunte cu „Scînteia“, a pus aceste probleme în centrul activității sale. Ele au fost tratate sistematic și urmărite zi de zi în paginile „Scînteii“, aceasta exercitînd cu eficiență controlul opiniei publice de masă asupra colectivelor de muncă din fabrici și uzine, a organelor de stat și de partid care răspund de organizarea și buna desfășurare a producției.

Intervențiile critice ale „Scînteii“, ca și ale celorlalte organe de presă, s-au soldat cu măsuri de îmbunătățire a stărilor de lucruri necorespunzătoare, avînd un rol important în mobilizarea tuturor factorilor la îndeplinirea planurilor în industrie, agricultură și în celelalte sectoare ale economiei.

„Scînteia“, publicațiile de partid centrale și locale aduc o importantă contribuție la perfecționarea activității organelor și organizațiilor partidului nostru, la dezvoltarea vieții interne de partid în spiritul hotărîrilor Congresului al X-lea, la creșterea continuă a rolului conducător al partidului în cadrul tuturor colectivelor de muncă, în întreaga viață social-politică a țării.

În același timp, „Scînteia“, presa aduc într-o măsură tot mai însemnată contribuția la perfecționarea relațiilor socialiste din societatea noastră, la promovarea principiilor socialiste în întreaga viață socială. Zi de zi, presa contribuie prin materialele publicate la dezvoltarea și adîncirea democrației socialiste, la atragerea largă a maselor la conducerea și soluționarea treburilor obștești, la dezvoltarea și sprijinirea inițiativei oamenilor muncii.

Transpunînd în viață sarcinile ridicate în fața presei de cel de-al X-lea Congres al P.C.R. privind rolul presei în ridicarea nivelului ideologic al maselor, în dezvoltarea conștiinței lor socialiste, „Scînteia“ a militat sistematic pentru înarmarea întregului popor, a opiniei publice cu concepția marxist-leninistă a partidului nostru, a explicat maselor, de pe pozițiile partidului, problemele centrale ale vieții noastre sociale, evenimentele vieții internaționale contemporane.

Sarcini mărețe a pus în fața presei, a „Scînteii“ tovarășul Nicolae Ceaușescu în cadrul expunerii la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative.

În lumina lucrărilor consfătuirii, presa are datoria să-și ridice combativitatea ideologică, să-și sporească aportul la promovarea atitudinii militante, împotriva concepțiilor retrograde, mistice, a influențelor ideologiei burgheze.

„Scînteia“ și celelalte publicații vor contribui într-o mai mare măsură la dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor, la formarea trăsăturilor noi ale omului societății noastre, la cultivarea normelor de etică și responsabilitate socială, combătînd cu hotărîre mentalitățile retrograde, înapoiate, atitudinile de nesocotire a intereselor obștești. „Scînteia“ are datoria de a acționa consecvent pentru lărgirea orizontului de

cultură al poporului, pentru ridicarea nivelului științific și informarea maselor asupra a tot ceea ce este nou, valoros în cunoașterea și experiența umană, atât în țara noastră cât și pe plan universal. „Scînteia“ va fi în mai mare măsură o tribună de instruire multilaterală a oamenilor muncii, de stimulare a ridicării nivelului de pregătire profesională, de sporire a competenței în toate domeniile de activitate.

În același timp, în expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu s-a arătat că „gazetarul din presă trebuie să fie luptător comunist, trebuie să fie activist de partid în acest domeniu de activitate“¹².

Ziariștii presei noastre comuniste trebuie să fie animați de un puternic spirit partinic, de dorința arzătoare de a contribui, prin scrisul lor, la progresul general al societății noastre, la împlinirea marii opere de edificare a socialismului și comunismului în România.

Este o înaltă îndatorire patriotică a ziariștilor de a-și aduce din plin contribuția la îndeplinirea sarcinilor cuprinse în expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative. Îndeplinirea acestor sarcini va amplifica și mai mult rolul presei, al „Scînteii“ în viața socială, forța ei mobilizatoare.

Acestea sînt doar cîteva aspecte din activitatea multilaterală depusă în slujba partidului și a clasei muncitoare de „Scînteia“ și celelalte publicații din țara noastră. În îndeplinirea mărețelor sarcini ce stau în fața partidului și poporului nostru în noua etapă, presa aduce o contribuție activă în toate sectoarele de activitate.

Izvorul principal al forței presei noastre îl constituie legăturile ei puternice cu masele largi de oameni ai muncii. În jurul cuvîntului partidului, tipărit în paginile presei se întîlnesc azi năzuințele oamenilor muncii, zilnic sosesc pe adresa „Scînteii“ nenumărate scrisori din toate colțurile țării în care oamenii muncii scriu despre succesele obținute în muncă și împărtășesc ziarului părerile lor, îi cer sprijin și sfat. „Scînteia“ a devenit cu adevărat ziarul poporului, pe care oamenii muncii îl numesc cu mîndrie „Scînteia noastră“.

Prestigiul și autoritatea „Scînteii“, ale presei noastre în rîndurile oamenilor muncii rezidă în devotamentul cu care ea slujește cauza socialismului, în înflăcărarea cu care acționează ca purtător de cuvînt al partidului, ca tribună de răspundere a politicii sale, a ideilor marxism-leninismului, cu care își îndeplinește înalta răspundere față de popor.

Strîns legată de mase, condusă de încercatul Partid Comunist Român, presa noastră, „Scînteia“ poartă cu cînte mai departe tradițiile înaintate ale presei comuniste ilegale, ale presei din anii revoluției populare și a anilor de început al construirii socialismului în România. Participantă activă în focul practicii vii, presa noastră, în frunte cu „Scînteia“, prin măiestria și pasiunea pe care o pune în tot ceea ce publică, transmite prin mijlocirea tiparului patosul fierbinte al muncii creatoare, entuziasmul revoluționar al eroicei noastre clase muncitoare, al poporului român în marea operă de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră.

ȘTEFAN MUȘAT

¹² Nicolae Ceaușescu, *Expunere la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative*, Editura politică, București, 1971, p. 10.

Activitatea P.C.R. în rîndurile armatei (1921—1944)

I. CEAUȘESCU, V. MOCANU, C. OLTEANU

Preluînd bogatele tradiții înaintate ale mișcării muncitorești și socialiste din România, care, încă din perioada de început a existenței sale, a înțeles caracterul de clasă al armatei, s-a pronunțat pentru desființarea armatei permanente a statului burghezo-moșieresc și înlocuirea ei cu poporul înarmat, iar apoi a inițiat numeroase acțiuni pentru atragerea militarilor în frontul bătăliei revoluționare a maselor, P.C.R. a ridicat pe un plan superior această activitate, atît sub raportul conținutului, cît și al ariei de cuprindere. A fost folosită, în această direcție, o variată gamă de forme și metode adecvate muncii politice în cadrul armatei, ținîndu-se seama de deosebirea structurală dintre marea masă a soldaților, proveniți din rîndul muncitorilor și țăranilor, animați de aceleași năzuințe sociale, și acei ofițeri ce slujeau interesele claselor exploatatoare.

Cu toate că burghezia și moșierimea au căutat să folosească armata în scopurile lor de clasă, ca instrument de apărare a regimului exploatator, pentru asuprirea poporului și înăbușirea luptei revoluționare a maselor, sînt nenumărate cazurile în care ostașii și multe cadre de comandă ale armatei s-au solidarizat cu cei ce muncesc, s-au alăturat poporului în lupta pentru drepturi democratice, împotriva exploatării și asupririi. „Ca un fir roșu trec prin întreaga istorie a patriei — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — legătura strînsă a oștirii cu poporul din rîndul căruia s-a născut, identificarea cu idealurile de libertate, dreptate și neatințare ale maselor largi populare, hotărîrea ne-strămutată de a apăra pămîntul străbun, dreptul poporului de a-și făuri viața după propria sa voință”¹.

În directă corelație cu obiectivele generale ale P.C.R. în fiecare etapă, activitatea comunistilor în armată a căpătat un caracter complex, expresie a unei multitudini de factori. În primul rînd, influențarea și educarea ostașilor în spiritul înțelegerii și sprijinirii aspirațiilor celor exploatați erau menite să ducă la împiedicarea acțiunilor represive ale claselor dominante și să favorizeze dezvoltarea și lărgirea frontului bătă-

¹ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntarea la Adunarea festivă consacrată celei de-a XXV-a aniversări a Zilei Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România*, în „Scînteia”, anul XXXIX, nr. 8 227, din 25 octombrie 1969.

liei revoluționare. Aceasta permite să se explice acțiunile de solidarizare ale militarilor cu masele muncitoare angajate în focul luptelor de clasă prin prisma aderării lor organice la idealurile fraților lor exploatați și asupriți, a convingerii în justetea cauzei drepte a celor ce muncesc. În al doilea rând, comuniștii au ținut seama de diversitatea categoriilor ce formau masa militarilor, adresându-li-se acestora ca muncitori sau țărani îmbrăcați în haine militare și, în același timp, ca tineri care trebuiau pregătiți și căliți la școala luptei de clasă.

Este de menționat apoi că din rîndul militarilor făceau parte membri și simpatizanți ai partidului, membri ai organizațiilor U.T.C., ai sindicatelor și altor organizații de masă create, conduse sau influențate de P.C.R., a căror activitate revoluționară trebuia continuată și profilată potrivit condițiilor specifice din armată. Cadrul organizat caracteristic acestei instituții oferea comuniștilor și uteciștilor chemați sub arme posibilități de acțiune pentru a duce cuvîntul partidului printre ostași, desigur, înfruntînd riscuri și dificultăți extrem de mari.

Privite în ansamblul lor, obiectivele principale ale muncii P.C.R. în rîndurile armatei în perioada 1921—1944 pot fi sintetizate astfel : lămurirea maselor de soldați asupra caracterului de clasă al instituției militare ; o vie propagandă și agitație pentru demascarea regimului inuman din cazărmi, a afacerilor frauduloase ale unor ofițeri pe seama nivelului de trai al ostașilor ; explicarea sensului antipopular al măsurilor repressive ale claselor dominante, a importanței contribuției ostașilor la împiedicarea acestor măsuri și a integrării lor în lupta clasei muncitoare împotriva exploatării, pentru dobîndirea de drepturi și libertăți democratice ; antrenarea soldaților în torentul bătăliei revoluționare din întreaga țară împotriva nedreptei societăți burgheze, solidarizarea lor cu lupta revoluționară a maselor de muncitori și țărani ; pregătirea stării de spirit a militarilor, indiferent de naționalitate, pentru a fi gata, în orice moment, să apere cu prețul vieții pămîntul patriei, independența și suveranitatea națională a României *.

În lumina acestor obiective, a experienței acumulate de P.C.R. în conducerea și mobilizarea maselor la luptă hotărîtă împotriva exploatării și împilării, activitatea revoluționară în armată avea să cunoască un puternic salt calitativ, căruia, spre deosebire de viziunea mișcării socialiste în acest domeniu, îi sînt caracteristice, între altele, o orientare și accentuare a muncii concrete, efective *în interiorul unităților militare*, extinderea acestei munci *în rîndurile recruților și ale rezerviștilor*, pornindu-se de la obiectivele de bază ale luptei partidului pentru înlăturarea orînduirii capitaliste și instaurarea societății noi, socialiste și, totodată, de la rîndurile specifice ale ostașilor.

În anii activității legale a P.C.R. (1921—1924), punctul central al activității revoluționare în armată l-a constituit afirmarea legăturii strînse dintre revendicările maselor exploatare și cele ale ostașilor, care suferau, la rîndul lor, jugul împilării, al lipsei de drepturi, iar ca oameni ai

* A se vedea : Dumitru Tuțu, Florian Tucă, *Activitatea desfășurată de Partidul Comunist Român pentru atragerea militarilor la lupta revoluționară a maselor, pentru apărarea independenței naționale a României (1921—1939)*, în *Partidul Comunist Român în viața social-politică a României. 1921—1944*. Culegere de studii, Editura militară, București, 1971, p. 206—243.

muncii se aflau în aceeași situație de exploatați ca și cei rămași acasă. În acest cadru, se pune accentul pe explicarea scopului grevelor și demonstrațiilor, al răscoalelor din lumea satelor, a semnificației fraternizării soldaților cu ridicările revoluționare. Importanța acordată muncii revoluționare în armată își găsește o reflectare cuprinzătoare în documentele partidului, ale U.T.C., precum și în presa revoluționară. Încă la congresele I (mai 1921) și al II-lea (octombrie 1922) ale P.C.R. au fost dezbătute unele jaloane ale activității comuniștilor printre soldați, care aveau să fie apoi analizate mai larg la Congresul al III-lea al partidului, din august 1924. Congresul a cerut în mod expres noului Comitet Central să se preocupe amănunțit de organizarea activității revoluționare în armată. Cu același prilej, s-a indicat Uniunii Tineretului Comunist să-și extindă legăturile printre militari, să-și dezvolte activitatea în rîndul acestora. Pornind de la aceste indicații, Congresul al II-lea al U.T.C., din octombrie 1924, a luat un ansamblu de măsuri menite să asigure amplificarea activității revoluționare în cadrul armatei.

În vederea creșterii înrîuririi directe a comuniștilor printre ostași, P.C.R. a indicat să se acționeze în direcția constituirii de organizații de partid și ale U.T.C. în armată. Ca urmare, pînă în anul 1924 au luat ființă celule de partid și ale U.T.C. în regimente și formațiuni militare din garnizoanele Brașov, Oradea, Alba Iulia², care au jucat un rol deosebit în dezvoltarea luptei revoluționare a ostașilor.

Odată cu scoaterea P.C.R. și a altor organizații revoluționare în afara legii, în anul 1924, condițiile de desfășurare a activității au devenit și mai grele, dar comuniștii și uteciștii, înfruntînd mari pericole, au continuat să ducă cuvîntul partidului în masa soldaților, să-i stimuleze la acțiuni de clasă.

Anii 1924—1933 cunosc o creștere a activității în acest domeniu, atît sub raportul organizării, cît și al profilării și al lărgirii obiectivelor ei. Orientarea spre *munca directă în cazărmi* avea să capete o extindere mai mare. O telegramă din 29 noiembrie 1924 a Direcției generale a poliției adresată inspectoratelor de poliție arăta că „în urma instrucțiunilor date de Comitetul Central al partidului comunist s-a început organizarea propagandei comuniste și antimilitariste în armată”³. În 1925, pe lângă C.C. al P.C.R. s-a format o comisie specială care se preocupa de activitatea revoluționară în rîndul armatei, inclusiv al flotei militare⁴.

Pe măsură ce organizațiile de partid din unitățile militare se constituiau și se consolidau, ele trebuiau să atragă masa ostașilor, să-i cunoască nevoile, să-i apere interesele și s-o mobilizeze la luptă. „Celulele — se arăta într-un document al P.C.R. din 1928 — să nu se izoleze de masele de soldați, să nu stea pasive în fața mizeriei soldaților..., să participe la toate mișcările soldaților”⁵.

Partidul comunist a pus un mare accent, în acea perioadă, pe folosirea organizațiilor U.T.C. în creșterea acțiunilor revoluționare printre soldați. Congresul al IV-lea al P.C.R., întrunit în iunie 1928, a adoptat

² Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. (în continuare: A.I.S.I.S.P.), dosarul nr. 30 559/5 599, filele 81 și 493.

³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 3, fila 81.

⁴ A se vedea și: Dumitru Tuțu, Florian Tucă, *Op. cit.*, p. 209—210.

⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 175, filele 164—165.

Rezoluția în chestiunea Uniunii Tineretului Comunist (U.T.C.), care conține un capitol special privitor la munca uteciștilor în armată. Activitatea U.T.C. „printre soldați, recruți și demobilizați — arăta rezoluția — are o însemnătate colosală. Acest sector de muncă trebuie să fie cel mai însemnat în toată activitatea U.T.C. din România. Împreună cu partidul și sub conducerea unei comisii special însărcinate cu organizarea activității în armată, U.T.C. trebuie să ducă o intensă activitate organizatorică și politică...”⁶.

În lumina obiectivelor concrete și clare puse de către P.C.R. pe linia muncii în armată, Congresul al III-lea al U.T.C., reunit în anul 1929, indica organizațiilor U.T.C., printr-o rezoluție, să ducă o muncă permanentă și sistematică în rîndurile recruților și rezerviștilor : „Trebuie popularizat programul U.T.C. de revendicări pentru soldați și legate revendicările soldaților cu munca și lupta de zi cu zi a Uniunii noastre în toate domeniile”⁷.

Cu mult efect a fost folosită în această direcție presa revoluționară : „Lupta de clasă”, „Tineretul socialist”, „Tinărul leninist” și altele. În coloanele acestor publicații au apărut materiale privind obiectivele muncii revoluționare în armată, condițiile neomenoase de trai ale soldaților etc. Este de relevat că „Lupta de clasă” a publicat materiale teoretice în legătură cu activitatea comuniștilor în armată, documente ale P.C.R. în care erau formulate și sarcini privind intensificarea muncii revoluționare printre soldați. „Pătrunderea în cazărmi — sublinia revista — și lămurirea muncitorilor și țăranilor în uniforme de soldat asupra rostului înțetinerii armatei de către burghezie... este o sarcină ce nu trebuie cu nici un chip amînată”⁸.

În anii 1929—1933, pe fondul întăririi legăturilor partidului cu oamenii muncii, al creșterii influenței sale în masa muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, fără deosebire de naționalitate, activitatea comuniștilor în rîndul soldaților a cunoscut o sensibilă îmbunătățire.

Un important rol în orientarea muncii revoluționare în armată a avut *Textul de directive pentru munca printre soldați*, elaborat de P.C.R. spre sfîrșitul anului 1929, în care erau indicate obiectivele acestei munci și metodele de acțiune, corespunzător etapei date. Pornind de la cerința organizării unei *activități de masă* pentru antrenarea soldaților la lupta revoluționară a proletariatului și țăranimii, P.C.R. sublinia că punctul de plecare pentru atingerea acestui obiectiv trebuie să-l formeze „lupta pentru apărarea nevoilor zilnice ale maselor de soldați cu scopul de a trece la o treaptă mai înaltă”⁹. Același document atrăgea atenția că „în agitație și propagandă joacă un rol mare folosirea oportună a diferitelor evenimente ale luptei de clasă a proletariatului și țăranimii”. Se urmărea astfel educarea militarilor în spiritul tradițiilor revoluționare de luptă, al cultivării simpatiei față de lupta maselor, al înțelegerii importanței sprijinirii ei și, mai ales, al refuzului de a participa la reprimarea ei. Propaganda revoluționară în rîndul armatei, se scria în același document,

⁶ A.I.S.I.S.P., cota A. XII — 1, inv. nr. 240.

⁷ *Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944*, Editura tineretului, București, 1958, p. 175—176.

⁸ „Lupta de clasă” nr. 8—9, din septembrie 1928.

⁹ Arhiva C.C.al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 164.

trebuie „să ducă la acțiuni organizate ale maselor soldățești sub conducerea celulelor și a unor comuniști; prezentarea în colectiv a revendicărilor..., acțiuni în apărarea revendicărilor muncitorilor și țăranilor“.

Potrivit Textului de directive, U.T.C. avea sarcina să înceapă imediat organizarea de cercuri ale recruților și să treacă la pregătiri în vederea ducerii unei activități de masă în mijlocul acestora.

Pe plan organizatoric, Textul de directive prevedea ca celulele din armată să fie alcătuite din 3—5 membri, iar celula de companie să constituie organizația de bază.

Același document atrăgea atenția că desfășurarea unei munci de masă în rîndul soldaților „este de neînchipuit fără o activitate publicistică destul de largă“ și că o însemnătate covârșitoare aveau „editarea regulată a ziarului soldățesc de masă și tipărirea manifestelor în legătură cu problemele arzătoare ale vieții soldățești și în legătură cu evenimentele politice generale“. Un rol important au avut în această direcție organele de presă elaborate special de partid pentru ostași („Cazarma“, „Viața ostășească“, „Alarma“, „Asaltul antimilitarist“, „Avangarda“, „Lupta ostășească“, „Cuvîntul soldatului“ ș.a.), menite a reflecta viața soldaților și problematica luptei acestora în întreaga lor complexitate și în strînsă legătură cu lupta generală a maselor.

Congresul al V-lea al P.C.R., ținut în decembrie 1931, a evidențiat din nou necesitatea legării luptei zilnice a soldaților, recruților și rezerviștilor cu aceea a clasei muncitoare și a indicat U.T.C. „să îndeplinească cererile concrete ale recruților, soldaților, mai ales cei plecați în concedii și ale tinerilor ce urmau să fie recrutați, cu lupta tineretului din fabrică, de la țară și a șomerilor“¹⁰. Congresul a trasat sarcina creării pe lîngă Comitetul Central și comitetele regionale a unor organe specializate, denumite secții antimilitariste (A.M.I.), care, așa cum sublinia „Buletinul C.C. al P.C.R.“ din martie 1935, erau organe tehnice și administrative menite a asigura, sub conducerea și îndrumarea P.C.R., „munca antimilitaristă printre soldații activi în condițiile ilegalității.

Pe baza indicațiilor partidului comunist, plenara a III-a a U.T.C. din anul 1931 cerea „să se creeze în toată țara, în orașe și sate, cercuri de recruți care să aibă la bază comitetele de front unic ale recruților pe fabrici, cartiere, orașe și sate. Formarea cluburilor de recruți. Lozinca noastră, fiecare membru al U.T.C. să aibă un prieten soldat, trebuie realizată“¹¹. Erau forme și metode noi, menite să faciliteze pătrunderea U.T.C. în rîndurile militarilor, atragerea acestora în șuvoiul luptei revoluționare.

Noi pași în dezvoltarea muncii revoluționare în armată au fost marcați de hotărîrea ședinței C.C. al P.C.R. din 29 decembrie 1931 privitoare la întărirea resoartelor antimilitariste, la editarea de noi ziare și manifeste pentru ostași¹². În martie 1932, C.C. al P.C.R. a adresat o circulară comitetelor regionale și locale, în care se sublinia ideea organizării recruților încă înainte de încorporare, în scopul impunerii revendicărilor

¹⁰ A.I.S.I.S.P., cota Ab XVI-3, inv. nr. 474.

¹¹ *Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944*, p. 214.

¹² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 225, fila 3.

lor imediate, de recruți, „cît și pentru luptele lor viitoare în cazărmi și pe vase“¹³.

Potrivit cerințelor etapei respective, plenara Comitetului Central al partidului din aprilie 1932 insista asupra lărgirii rapide a rețelei celulelor de partid în armată, mai ales în unitățile tehnice, și a folosirii tuturor posibilităților pentru pătrunderea în cazărmi, „pentru a ne lega cu un soldat izolat sau cu masa soldățească, pentru a duce acolo viața de fierbere și răsunetul luptei, de a pune în curent pe soldați cu lupta proletariatului și a țărănimii, de a-i chema la solidaritate, de a-i chema să refuze a participa la acțiuni antimuncitorești și contra țăranilor, a-i chema la adunările și demonstrațiile muncitorilor și țăranilor, a-i înconjura pe soldați cu atmosfera de simpatie și atenție...“. Rezoluția indica necesitatea de a sprijini pe soldați „de a se organiza și de a formula cerințele lor economice“¹⁴.

Activitatea în rîndul armatei a fost analizată și la plenara C.C. al P.C.R. din octombrie 1932, care a trasat sarcina trecerii la formarea de comisii ale recruților pe baza frontului unic, care să lupte pentru revendicările economice și politice ale acestora. În acest sens, ziarul „Scînteia“ avea să scrie că munca revoluționară trebuie să înceapă chiar înainte de încorporarea tinerilor muncitori și, „prin toate legăturile posibile, trebuie organizate comitete de-ale tinerilor recruți, pentru a pregăti astfel baza luptei revoluționare, de dus apoi în cazărmi. Dar însăși organizarea recruților trebuie privită de la imediatele lor revendicări“¹⁵. Asemenea indicații erau formulate și pentru organizarea rezerviștilor. Pentru A.M.I. era stabilită ca sarcină principală „organizarea maselor soldățești în vederea apărării revendicărilor lor permanente și îmbinarea acestei lupte cu lupta zilnică a maselor de muncitori și țărani“¹⁶.

În hotărîrea plenarei se releva ideea desfășurării diferențiate a activității de propagandă și agitație printre militari, potrivit cu specificul revendicărilor concrete dintr-o anumită companie, batalion sau regiment. Plenara a cerut să fie elaborate „indicațiile corespunzătoare pentru organizațiile locale cu privire la întărirea celulelor de partid în întreprinderile de război și cu privire la desfășurarea în acestea a activității organizatorice de masă“¹⁷. S-a accentuat, de asemenea, importanța cuprinderii în activitatea A.M.I. a recruților și a cadrelor de rezervă ale armatei. Cu același prilej, s-a pus sarcina organizării unei biblioteci destinate special soldaților, care să cuprindă scrieri revoluționare de bază și broșuri consacrate revendicărilor ostașilor.

Pe baza indicațiilor partidului comunist, rezoluția C.C. al U.T.C. din iunie 1932 insista asupra organizării de cercuri largi ale recruților, pe fabrici, la sate și pe cartiere, în jurul fabricilor¹⁸.

Activitatea celulelor de partid și ale U.T.C. în rîndul soldaților, desfășurarea propagandei și agitației revoluționare prin multiple modalități au început să dea rezultate, materializate în creșterea numărului

¹³ A.I.S.I.S.P., cota A XVI-51, inv. nr. 458.

¹⁴ *Ibidem*, cota Ab XVI-1, inv. nr. 470.

¹⁵ „Scînteia“, anul II, nr. 3, din februarie 1933.

¹⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 421.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ „Buletinul“ nr. 3, din iunie 1932.

celulelor de partid și ale U.T.C. în armată și în lărgirea ariei lor de activitate, în organizarea unor acțiuni ale soldaților împotriva condițiilor mizere în care trăiau, în dezvoltarea rezistenței față de regimul cazon din armată. „Rezultatele obținute — se sublinia într-un document al P.C.R. din anul 1928 — arată că munca în armată e posibilă în ciuda tuturor greutăților”¹⁹.

Datorită muncii stăruitoare a comuniștilor și uteciștilor s-a reușit crearea de celule de partid în regimentele 84, 86, 87 și 88 infanterie, 9 călărași, 32 obuziere, 39 artilerie²⁰, Batalionul 5 vânători de munte²¹, precum și în fabricile de armament și muniții de la Cugir, Reșița și din alte localități²². S-au constituit, de asemenea, comitete ale soldaților revoluționari, între care amintim Comitetul soldaților revoluționari al Diviziei 14, ce a desfășurat o viguroasă muncă pentru mobilizarea ostașilor la lupta comună alături de muncitori împotriva exploatării și împilării²³.

Alături de activitatea organizațiilor P.C.R., a cadrelor de partid și U.T.C. din armată, ziarele aflate sub conducerea sau sub influența partidului comunist, broșurile și manifestele cu conținut revoluționar demascau viața de mizerie a ostașilor, chemându-i la acțiuni pentru revendicări specifice: dreptul de vot, de organizare, înlăturarea bătăii, hrană și îmbrăcăminte corespunzătoare, interzicerea folosirii militarilor la muncă în fabrici și uzine în locul greviștilor ș.a.²⁴. Ziarul „Cazarma”, organ antimilitarist al C.C. al U.T.C., iar apoi al C.C. al P.C.R., a publicat numeroase scrisori primite de la soldați din diferite unități (cea de aviație de la Pipera — București, Arsenalul armatei București, regimentele 15 Războieni, 8 vânători, 30 Muscel, 11 Siret, 12 infanterie, 11 artilerie etc.) în care erau denunțate condițiile grele de trai din armată²⁵. Același ziar, în numărul 2 din octombrie 1931, a publicat scrisoarea unui ostaș din Regimentul 2 pionieri, care arăta că „mizeria la care sînt supuși soldații... face ca spiritele în cazarmă să fie foarte agitate”. Ziarul îndemna pe ostași să se organizeze, să creeze celule de partid în unități, să se încadreze în lupta revoluționară: „Nu vedem altă scăpare de mizeria în care trăim — se arăta în scrisoarea unui soldat din Regimentul 12 infanterie Bîrlad — decît prin lupta comună a tuturor soldaților. Trebuie să ne organizăm celule comuniste”²⁶.

La rîndul său, ziarul „Lupta ostășească” scria, în primul număr din februarie 1932, că: „Viața în cazarmă este mizerabilă, hrana proastă, îmbrăcăminte în care îngheți în timpul iernii, cînd instrucția e în toi. Bătăile, înjurăturile, încarcerările sînt lucruri care se repetă zilnic... Sîntem trimiși să înăbușim mișcările muncitorilor și răscoalele țărănești”. Ziarul arăta soldaților că „Frontului comun al burgheziei... noi trebuie să opunem Frontul unic de jos al muncitorilor, soldaților și țăranilor truditori, în lupta hotărîtă pentru revendicări comune, sub conducerea

¹⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 175, filele 164—165.

²⁰ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 296/84, fila 127; dosarul nr. 332/125, fila 16. A se vedea și: Dumitru Tuțu, Florian Tucă, *Op. cit.*, p. 226.

²¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 3, fila 367.

²² *Ibidem*, mapa nr. 175, filele 164—165.

²³ *Ibidem*, dosarul nr. 30 559, fila 370.

²⁴ „Cazarma”, anul I, nr. 1, din mai 1931.

²⁵ „Cazarma”, anul II, nr. 5, din ianuarie 1932.

²⁶ „Cazarma”, anul I, nr. 4, din decembrie 1931.

partidului comunist și Uniunii Tineretului Comunist. Ca și în întreprinderi și uzine să formăm în cazărmi celule comuniste, sub a căror conducere să luptăm pentru revendicările noastre”²⁷.

Efectul activității revoluționare a P.C.R. și a U.T.C. în rândurile armatei s-a vădit prin acțiuni practice și directe. Într-o corespondență de la Pirotehnia armatei București, apărută în ziarul „Alarma” din mai 1932, se arată : „Luna trecută, 600 de soldați au refuzat să lucreze, cerînd concediu. Ca pedeapsă toți au fost trimiși la regimentele respective. Măsura aceasta a fost luată pentru dezbinarea solidarității între soldați, izolîndu-i unul de altul. Soldații însă continuă lupta pentru revendicările lor. Cer acum nu numai concediu, dar și hrană, îmbrăcăminte mai bună și, prin acțiunea de masă, ca aceea de luna trecută, vor cîștiga”. În noiembrie 1931, ostașii care lucrau la tipografia Ministerului de Război, din Strada Izvor, au refuzat să mai muncească 13 ore pe zi și au declarat grevă²⁸.

Au fost numeroase cazurile în care muncitorii și țărani îmbrăcați în haine militare, ascultînd îndemnul comuniștilor și uteciștilor, s-au alăturat luptei revoluționare, au refuzat să execute ordinele guvernărilor de a înăbuși lupta maselor pentru o viață mai bună. Pe această linie, este de relevat solidaritatea grupei de soldați de la mitraliere cu muncitorii greviști de la Lupeni din august 1929. Deși li s-a ordonat, sub amenințare, să tragă în greviști, ei au descărcat armele în văzduh, fapt pentru care au fost apoi arestați²⁹. La Iași, soldații Regimentului 13 infanterie au refuzat să reprime în sînge o demonstrație a oamenilor muncii.

Deosebit de grăitor este și faptul că la marile demonstrații din august 1931, alături de oamenii muncii din București, Oradea, Cluj, Sibiu și din alte localități, au participat, la chemarea partidului, și militari. În ziua de 18 septembrie 1932 la manifestația celor peste 3 000 de muncitori din Capitală s-a alăturat și un grup de soldați³⁰. În luptele proletariatului petrolist de pe Valea Prahovei din anul 1933, soldații trimiși să reprime acțiunile revoluționare s-au solidarizat cu muncitorii și „înașteau printre muncitori fără a lovi”³¹. Referindu-se la atitudinea revoluționară a ostașilor, plenara C.C. al P.C.R. din iulie 1933 sublinia „fraternizarea soldaților cu muncitorii la Ploiești”³².

În ziua de 15 februarie 1933, unii dintre soldații trimiși să reprime lupta muncitorilor ceferiști de la „Grivița” au manifestat semne de fraternizare cu greviștii³³. La 16 februarie, o companie întregă din Regimentul 21 infanterie a refuzat să tragă în mulțime³⁴, fapt pentru care acești soldați au fost judecați și condamnați la închisoare. Solidaritatea unor ostași cu luptele muncitorilor ceferiști și petroliști, scria „Scînteia” în 1933, este un semnal „că în momente grele burghezia nu se va putea bizui prea mult pe armată”.

²⁷ „Lupta ostășească”, anul I, nr. 1, februarie 1932.

²⁸ „Avangarda” din noiembrie 1931.

²⁹ „Viața muncitoare” din august 1929.

³⁰ „Tinărul leninist” nr. 12, din octombrie 1932.

³¹ „Scînteia”, anul II, nr. 3, din 1 februarie 1933.

³² A.I.S.I.S.P., cota Ab XVIII-1, inv. nr. 617.

³³ „Scînteia”, anul II, nr. 4, din 15—18 februarie 1933.

³⁴ „Cazarma”, anul I, nr. 1, din martie 1931.

În acest interval, Uniunea Tineretului Comunist, folosind o serie de metode specifice de activitate cu tineretul, a atras pe tinerii militari la acțiuni organizate în cadrul cercurilor dramatice, al cluburilor sportive sau în alte organizații legale în scopul întăririi legăturii dintre muncitorii din fabrici și uzine și cei care satisfăceau stagiul militar. Bunăoară, în ziua de 24 august 1929, o asemenea întâlnire a fost organizată la Iași, la care au participat ostași de la Regimentul 13 infanterie. Militarii și civilii au dezbătut împreună aspecte ale situației din armată și au stabilit o suită de măsuri și sarcini concrete în legătură cu organizarea de acțiuni comune³⁵. Organizațiile locale de partid și ale U.T.C. au inițiat excursii și activități cultural-sportive comune ale tinerilor muncitori și ale militarilor în parcurile orașelor sau în afara localităților. O astfel de excursie, organizată în apropierea Capitalei, a reunit peste 100 de tineri comuniști și uteciști. Cu acest prilej, au fost discutate probleme ale intensificării activității revoluționare în armată³⁶.

Grupuri de soldați au fost invitate să ia parte la diferite adunări culturale muncitorești, cum a fost, de pildă, cazul adunării organizate de Sindicatele unitare din Ploiești, în ziua de 10 februarie 1929, cu care prilej comuniștii și uteciștii au vorbit soldaților despre necesitatea luptei împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru făurirea unei vieți noi în România, a unei armate cu un caracter nou³⁷.

Activitatea desfășurată de partidul comunist și de U.T.C. a dat roade și în rîndul rezerviștilor, cu care s-au organizat numeroase întruniri, mai ales în mediul rural. La aceste întruniri au participat și soldați aflați în concediu³⁸, ca, de pildă, la adunarea din 11 iulie 1930 a țăranilor muncitori din comuna Bălăceanca (jud. Suceava)³⁹.

În perioada de după 1933, lupta pentru apărarea independenței și suveranității naționale a României, împotriva fascismului, a hitlerismului a antrenat într-un singur șuvoi clasa muncitoare, țăranimea, intelectualitatea, păturile mijlocii ale societății. În acest cadru, P.C.R. și-a sporit activitatea în rîndurile armatei pentru a mobiliza pe toți militarii, indiferent de naționalitate, spre a fi gata ca, la nevoie, să apere vatra strămoșească, independența națională și integritatea teritorială a României.

În stabilirea modului de acțiune al comuniștilor în armată în noua etapă un rol deosebit de important l-a avut circulara C.C. al P.C.R. din martie 1934 : *Către toate organizațiile de partid. Sarcinile comuniștilor în armată*⁴⁰. În acest document, subliniindu-se faptul că la orizont a apărut spectrul unui nou război mondial, „pentru supremația piețelor de desfacere, a mărilor, a zonelor de influență economică și pentru revizuirea tratatului de la Versailles, adică pentru o nouă împărțire a globului pămîntesc“, se arăta că pe lângă munca în celelalte domenii „grija noastră de căpetenie mai trebuie să fie și munca revoluționară în armată“. În acest sens, circulara stabilea următoarele sarcini pentru membrii de partid: să se prezinte la unități pentru satisfacerea stagiului militar și să desfășoare activitate revoluționară în cadrul acestora ; prin comportarea zil-

³⁵ Dumitru Tuțu, Florian Tucă, *Op. cit.*, p. 217.

³⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., dosarul nr. 275, fila 45.

³⁷ *Ibidem*, dosarul nr. 30 559, fila 129.

³⁸ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 217/234, fila 210.

³⁹ *Ibidem*, filele 210, 213, 221.

⁴⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 108.

nică, să câștige încrederea soldaților; să nu evite școala de gradati, ci, din contră, să se preocupe a o urma; să lupte pentru hrană mai bună și suficientă, contra bătăii și insultelor, pentru echipament corespunzător, plata integrală și la timp a soldei; pentru dreptul de vot. În cazul izbucnirii de acțiuni revoluționare, să îndemne pe soldați să fraternizeze cu muncitorii sau cu țăranii răsculați, să refuze a trage în frații și părinții lor aflați în lupta pentru cauza comună; să denunțe războaiele de cotropire, originea și scopul lor, să demaște propaganda burgheză cu privire la Uniunea Sovietică, arătând, pe bază de fapte, adevărul despre primul stat socialist din lume; să acționeze pentru formarea de grupuri de simpatizanți din rindul soldaților, pentru extinderea propagandei de partid în unități. În circulară se acorda o atenție deosebită muncii de creare a celulelor de partid.

Pornindu-se de la aceste indicații, activitatea de întărire a celulelor de partid din armată și de creare a noi celule s-a extins. În prima parte a anului 1934 secțiile A.M.I. aveau legături temeinice cu 27 de unități și formațiuni militare și organizaseră 18 celule de partid, în care activau zeci de comuniști și membri ai U.T.C.⁴¹

Munca vie dusă de P.C.R., în variate forme, a generat o suită de acțiuni într-o serie de unități militare: regimentele 32 obuziere Satu-Mare, 16 dorobanți Fălticeni, 1 pionieri, 2 artilerie Iași, 89 infanterie Brașov, 14 infanterie Roman, compania 6 sanitară Cluj, unitățile de geniu care lucrau pe șantierele de construire a căii ferate Ilva Mică — Vatra Dornei și a șoselei Movila — Constanța⁴². Referindu-se la creșterea acțiunilor revoluționare printre soldați, un raport al Direcției generale a poliției arăta că „în ceea ce privește munca partidului comunist în rîndurile armatei este tot prin sistemul celulelor ...Propaganda în armată se face mai întâi prin exploatarea nevoilor elementare ale soldaților, adică insuficiența hranei, solda mică... brutalizările, pedepsele și în definitiv orice fel de nedreptăți care agită pe soldați“. Se pornește de la nemulțumirile soldaților, continua raportul, și se îndeamnă „să nu se tragă atunci cînd este vorba de reprimarea mișcărilor muncitorești“⁴³.

În orientarea activității sale în rîndurile armatei, P.C.R. a urmărit să atragă nu numai masa soldaților, ci și elementele cu vederi democratice, progresiste din rîndurile ofițerilor și subofițerilor. În rezoluția C.C. al P.C.R. adoptată la sfîrșitul lunii februarie 1935, se arăta că munca revoluționară în armată „trebuie desfășurată nu numai printre soldați, ci și printre gradele inferioare ofițerești“⁴⁴.

Înrăutățirea situației internaționale, amenințările directe la adresa integrității teritoriale a României, pe de o parte, creșterea pericolului ce-l reprezentau pe plan intern organizațiile fasciste și profasciste, care ținteau să instaureze o dictatură fascistă, pe de alta, au făcut ca partidul comunist să-și intensifice activitatea în rîndurile maselor de soldați. Denunțînd primejdia creată pentru pacea lumii ca urmare a actelor întreprinse de statele fasciste, Rezoluția C.C. al P.C.R. *Sarcinile Partidului*

⁴¹ *Ibidem*, mapa nr. 100, filele 9—13.

⁴² *Ibidem*, mapa nr. 1, filele 4—5.

⁴³ *Ibidem*, dosarul nr. 168, filele 47—48.

⁴⁴ *Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1934—1937*, vol. IV, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 218.

Comunist Român față de pericolul unui război imperialist (1935) sublinia că în acele condiții „munca antimilitaristă trebuie să devină atât de populară ca părinții tineretului muncitor și țaran să ia în mînile lor apărarea tineretului de infecția fascismului și barbariilor războiului”⁴⁵.

În ceea ce privește ideea pregătirii poporului, care, împreună cu armata, să lupte pentru apărarea țării, P.C.R. se pronunța pentru „lăsarea deplinei libertăți organizațiilor sportive muncitorești și țărănești de a-și însuși arta militară”⁴⁶. Pe această linie, partidul comunist cerea membrilor săi să lupte pentru libertatea de organizare a tineretului și să pătrundă în toate organizațiile unde se află concentrat tineretul și unde acesta să învețe în timpul liber și arta militară. Partidul Comunist Român sublinia că în caz de agresiune fascistă împotriva Austriei, Cehoslovaciei și a altor țări, fapt ce va amenința și România, „masele populare trebuie să lupte cu toată hotărîrea pentru crearea guvernului F.P.A. (Frontului popular antifascist — *n.n.*), pentru democratizarea armatei, pentru înarmarea întregului popor muncitor, singurul adevărat apărător al independenței sale”⁴⁷.

Ceea ce a dus la creșterea influenței partidului în rîndul maselor de militari a fost poziția sa de înalt patriotism și internaționalism, concretizată în condamnarea actelor de agresiune ale Germaniei hitleriste și Italiei fasciste, în dezvăluirea pericolului care plana asupra României. Nu a existat act săvîrșit de fasciști la adresa păcii față de care P.C.R. să nu-și fi spus cuvîntul în mod hotărît. În octombrie 1935, cînd Italia fascistă a invadat Etiopia, partidul comunist, adresîndu-se poporului român, declara: „Noi, comuniștii, care iubim fierbinte poporul nostru, pentru a cărui pîine, pentru a cărui libertate, pentru a cărui cultură luptăm fără preget și pentru care știm să dăm jertfele cele mai grele... chemăm la luptă toate puterile vii ale neamului împotriva forțelor distructive ale fascismului asasin”⁴⁸. Partidul comunist făcea cunoscut poporului român că toți comuniștii sînt gata să apere, „cu arma în mînă, independența României, dacă țara noastră ar fi silită să ducă un război național de apărare, contra imperialismului fascist”⁴⁹.

Trecerea Germaniei hitleriste, începînd din martie 1938, la agresiune fățișă în Europa, cîmpînd Austria, apoi Cehoslovacia și alte țări și amenințînd direct România, a pus în fața Partidului Comunist Român noi și complexe sarcini. P.C.R. a ajuns la concluzia, pe deplin întemeiată, că singura cale pentru salvagardarea intereselor vitale ale poporului român era calea luptei hotărîte împotriva expansiunii fasciste, pentru apărarea cu arma în mînă a patriei. În acele împrejurări grele, ideea luptei poporului alături de armată a fost pregnant subliniată. Pentru ca masele să participe activ și eficient la apărarea hotarelor țării, Partidul Comunist Român sublinia că era necesară asigurarea pentru întregul popor a „tuturor posibilităților de a-și însuși mînuirea armelor și cunoștințele asupra artei militare”⁵⁰. În acele momente, centrul de greutate

⁴⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 277, fila 70.

⁴⁶ *Ibidem*, fila 7; vezi și mapa nr. 229, fila 3.

⁴⁷ *Ibidem*, mapa nr. 304, fila 29.

⁴⁸ A.I.S.I.S.P., cota A. XIX—23, inv. nr. 812

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ *Ibidem*, cota Ab. XXII-13, inv. nr. 1 015.

al muncii partidului în armată era îndreptat spre necesitatea luptei armate pentru apărarea hotarelor țării, spre întărirea legăturilor dintre armată și popor. Într-un raport al Corpului 5 armată se arăta că comuniștii cîștigă tot mai mult teren în rîndurile soldaților și că se realizează o strînsă legătură între muncitorii industriali și comuniștii militari ⁵¹.

În momentul în care armatele hitleriste au invadat Cehoslovacia, apropiindu-se vertiginos de granițele țării noastre, C.C. al P.C.R. „a dat imediat alarma de mobilizare a maselor celor mai largi contra agresorilor fasciști, declarînd că comuniștii vor lupta cu arma în mînă pentru apărarea independenței naționale” ⁵². În legătură cu aceasta, C.C. al P.C.R. a hotărît : alarmarea țării asupra pericolului unei imediate agresiuni fasciste și participarea activă a membrilor de partid la concentrările de trupe, unde să lupte pentru întărirea forței politice și morale a armatei, contra Germaniei hitleriste și a statelor revizioniste.

Într-un vibrant apel lansat la 17 martie 1939, P.C.R. chema întregul popor să se ridice la luptă pentru apărarea patriei, pentru că România să nu aibă soarta popoarelor din Austria și Cehoslovacia. P.C.R. declara : „Comuniștii vor lupta cu arma în mînă în primele rînduri. Uniți-vă cu toții într-un singur front puternic contra lui Hitler și aliaților săi revizionști...” ⁵³. Cînd guvernul a decretat mobilizarea parțială, partidul comunist a dat cuvîntul de ordine membrilor și simpatizanților săi să se prezinte la unitățile militare pentru a fi gata să-și facă datoria față de patrie. O notă informativă a serviciului de informații al armatei, din aprilie 1939, arăta că C.C. al P.C.R., „plecînd de la considerația că numai apărîndu-se integritatea teritoriului și independența țării se pot dobîndi libertăți democratice și revendicările muncitorești, a dat instrucțiuni membrilor să îndeplinească efectiv serviciul militar” ⁵⁴.

Modul în care au îndeplinit comuniștii aceste indicații se desprinde limpede din documentele vremii. În raportul Secretariatului Comitetului Teritorial din Ardeal și Banat al P.C.R., din aprilie 1939, scoțîndu-se în evidență „atitudinea eroică a majorității absolute a organizațiilor de partid și membrilor de partid față de evenimente”, se releva că, în timpul mobilizării din martie 1939, comuniștii „imediat, cu cea mai mare disciplină au îndeplinit ordinea (ordinul — *n.n.*) de mobilizare. Între soldați au dus cu succes linia partidului în ce privește rezistența, pentru apărarea independenței României” ⁵⁵.

Activitatea în rîndurile rezerviștilor a căpătat, în acei ani, un caracter larg și a fost extrem de activă. În locurile de adunare a rezerviștilor, pe terenurile de instrucție și în cantonamente, în cazărmi, comuniștii au răspîndit manifeste care demascau și condamnau agresiunea fascistă : „Hitlerismul amenință independența națională a României”; „La luptă contra cotropitorului hitlerist” ⁵⁶ ; „Nici un petec de pămînt agresorilor” ; „Luptînd împotriva revizionismului, luptăm pentru pace” ⁵⁷ etc.

⁵¹ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 220/68, fila 119.

⁵² „Lupta de clasă”, anul XX, nr. 6, din august 1939.

⁵³ A.I.S.I.S.P., cota A. XXIII-9, inv. nr. 1 030.

⁵⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 227, fila 327.

⁵⁵ A.I.S.I.S.P., cota XXIII-28, inv. nr. 1 600.

⁵⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 168, fila 27.

⁵⁷ „Scînteia”, anul IX, nr. 20, din 1 iunie 1939.

Comuniștii din armată au ținut permanent legătura strânsă cu organele locale de partid, de la care primeau indicații privitoare la desfășurarea muncii cu masele de ostași și, în același timp, obțineau material de propagandă pe care-l difuzau în unități⁵⁸. Totodată, comuniștii și uteciștii au militat neabătut pentru întărirea rîndurilor partidului și organizațiilor tineretului comunist din armată cu noi elemente din cei mai buni și mai înflăcărați patrioți din masa militarilor activi sau concentrați, pentru întărirea celulelor de partid existente și pentru crearea de noi celule⁵⁹.

Analizînd modul în care s-a desfășurat acțiunea de mobilizare și felul în care au răspuns masele la chemarea la luptă împotriva pericolului agresiunii hitleriste, „Scînteia” din iunie 1939, în articolul *Ce au dovedit concentrările?*, sublinia: „De la un capăt la altul al țării, din orașe și sate au pornit mase, fără deosebire de naționalitate, pentru a respinge cu arma în mînă atacul pregătit de hordurile fasciste. În multe regimente, spiritul de înfrățire între frați de armă de diferite naționalități întărise formidabil entuziasmul și convingerea în datoria și capacitatea de a lupta împotriva agresiunii”.

Din documentele vremii rezultă că în primăvara anului 1939 au activat comuniști în numeroase unități, între care: regimentele 3 artilerie grea, 6 grăniceri, 7 vînători, 8 călărași, 25 infanterie, 25 și 30 artilerie⁶⁰, 33 infanterie-Tulcea⁶¹, depozitul de materiale aeronautice din București⁶² etc.

Activitatea comuniștilor pe linia difuzării manifestelor a fost foarte activă în garnizoanele București, Bacău, Iași, Ploiești, Dorohoi, Sibiu, Cîmpulung, Galați, Cluj⁶³. Comandantul forțelor aeriene raporta, în octombrie 1939, că în fața cazărnilor Grupării 2 artilerie antiaeriană au fost răspîndite manifeste ale Partidului Comunist Român⁶⁴; Marele stat-major, Secția a II-a informații, raporta Ministerului Afacerilor Interne că la sfîrșitul aceleiași luni au fost difuzate manifeste la unitățile militare din Iași⁶⁵. Manifeste au mai fost răspîndite pe terenul de instrucție al Batalionului de transmisiuni cantonat la Giulești, în împrejurimile cazărnilor Regimentului 6 cavalerie⁶⁶, la Brigada 1 mixtă munte, în unitățile Corpului 2 armată ș.a.⁶⁷.

Sub conducerea comuniștilor, în unele unități militare au avut loc acțiuni deschise ale ostașilor împotriva fascismului. Astfel, la depozitul de muniții din județul Ialomița, 160 de soldați concentrați „au demonstrat

⁵⁸ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 222/72, fila 213.

⁵⁹ *Ibidem*, dosarul nr. 1/466, fila 39; dosarul nr. 215/63, fila 140.

⁶⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 398, fila 30.

⁶¹ *Ibidem*, dosarul nr. 229, fila 544.

⁶² *Ibidem*, dosarul nr. 231, fila 141; vezi și Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 215/95, filele 171—172.

⁶³ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 293/97, filele 52 și 73; dosarul nr. 299/61, fila 138; dosarul nr. 217/250, fila 1413; dosarul nr. 1/464, fila 182; dosarul nr. 733/52, filele 70, 102 și 350; dosarul nr. 1 046/50, filele 116—117, 153—154, 159, 202, 264—268.

⁶⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 226, fila 5.

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ *Ibidem*, fila 46.

⁶⁷ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 1 046/51, filele 116—117; dosarul nr. 733/52, fila 350.

contra gardiștilor și fascismului german". Ofițerii de rezervă aflați la depozit au arătat ostașilor că „dușmanul independenței României este Germania fascistă și revizionistii fasciști din țară”⁶⁸. La regimentele 2 grăniceri, 7 pionieri, 37 și 42 obuziere, 94 și 95 infanterie, au avut loc, sub conducerea comuniștilor, ridicări ale soldaților împotriva brutalităților și bătăii⁶⁹.

Deși, începînd din toamna anului 1939 și mai ales în primăvara anului 1940, situația internă și internațională, cît și condițiile în care activau comuniștii s-au înrăutățit și mai mult, Partidul Comunist Român nu a abandonat nici o clipă lupta împotriva agenturilor fasciste și a agresiunii Germaniei hitleriste. Indisolubil legați de aspirațiile vitale ale poporului, comuniștii din România au găsit și au folosit pe larg, în perioada următoare, forme și metode de luptă corespunzătoare situației date. Numeroase documente din arhivele militare atestă că și în acele împrejurări grele comuniștii au continuat să activeze intens în rîndurile armatei. Divizia 2 cavalerie raporta, în ianuarie 1940, că „în ultimul timp s-a observat o intensificare a propagandei comuniste din țară” și că aceasta, „dusă pe mai multe tărîmuri, nu cruță nici armata”⁷⁰.

O vigoasă muncă au desfășurat comuniștii în cadrul unităților concentrate la granița de vest a țării, unde pericolul era cel mai evident. Divizia 12 infanterie raporta că „în ultimul timp propaganda comunistă în masele populare a luat în multe părți un avînt care inspiră îngrijorări” și conchidea că „prin contactul trupeii cu populația, nu se mai poate avea garanție că această propagandă nu ar contamina unitățile”⁷¹. Marele stat-major făcea precizarea că propaganda partidului comunist se desfășura cu „intensitate, cu deosebire în regiunile unde se află dislocate trupe”⁷². În primăvara și în vara anului 1940, comuniștii au răspîndit numeroase materiale de propagandă conținînd chemări înflăcărâte la luptă împotriva fascismului, pentru apărarea independenței naționale și a integrității teritoriale a țării în garnizoanele București, Ploiești, Iași, Cluj, Galați, Piatra Neamț, Timișoara, Arad, Oradea, Satu-Mare ș.a., precum și în numeroase comune unde erau cantonate trupe. Aceste materiale au fost găsite și citite de militari la unitățile Corpului 4 armată, la regimentele 4 și 6 artilerie grea, 24 artilerie, 1 vînători, Brigada 2 mixtă-munte, Regimentul 8 grăniceri și în unele unități ale Corpului 6 armată teritorial, Flotila 2 vînătoare Someșeni etc.⁷³.

În marile manifestații de protest de la Cluj, Brașov, Sibiu și din alte orașe, ostașii, ofițeri și generali, care parcurgeau, cot la cot cu masele, în frunte cu comuniștii și antifasciștii, străzile orașelor au cerut să se apere integritatea țării, independența și suveranitatea ei prin forța armelor⁷⁴.

⁶⁸ „Scînteia”, anul IX, nr. 21, din 26 iulie 1939.

⁶⁹ „Scînteia”, anul IX, nr. 25, din 22 noiembrie 1939.

⁷⁰ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 321/58, fila 58.

⁷¹ *Ibidem*, dosarul nr. 508/53; vezi și dosarul nr. 1 001/51, fila 284.

⁷² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 26, dosarul nr. 4 282, fila 31.

⁷³ Arhiva M.F.A.-M.Et.M., dosarul nr. 222/72, filele 7, 422, 664—665 și 993; dosarul nr. 222/713, fila 714; dosarul nr. 222/57, fila 147; dosarul nr. 222/79, filele 422, 750—751, 1 559—1 561; dosarul nr. 216/106, filele 51, 55, 451 și 742.

⁷⁴ *Ibidem*, dosarul nr. 220/65, filele 3—4, 11—12 și 19; dosarul nr. 220/69, fila 75; dosarul nr. 1 001/54, filele 35, 153, 233 și 245; dosarul nr. 1 041/153, filele 138—139.

O semnificație deosebită pentru activitatea comuniștilor în armată a avut-o tactica justă și realistă adoptată de partidul comunist în perioada dictaturii militare-fasciste. Chiar de la începutul războiului antisovietic, în care Antonescu și camarila sa, la ordinele lui Hitler, au împins armata română într-un război profund nepopular, împotriva primului stat socialist din lume, Partidul Comunist Român, împreună cu alte forțe democratice, antifasciste, s-a ridicat cu hotărâre împotriva acestui război, a organizat rezistența antifascistă a întregului popor, de unire într-un singur front a tuturor forțelor politice antihitleriste pe baza unei platforme cu obiective general-democratice: răsturnarea dictaturii militare-fasciste, ieșirea din războiul purtat alături de Germania hitleristă și alăturarea la forțele antihitleriste. În aceste obiective, care exprimau dezideratele vitale ale momentului, militarii găseau răspuns la propriile frământări. Ele au făcut ca, treptat, mulți militari, unii cu înalte funcții în conducerea armatei, să vadă calea sigură pentru soluționarea crizei catastrofale spre care era împinsă România. „Soldații români — arăta Circulara C.C. al P.C.R. din 8 iulie 1941 — trebuie... să întoarcă armele împotriva ocupanților fasciști și a clasei dominante de trădători care au prefăcut țara într-o colonie germană și au aruncat-o în acest război tilhăresc”⁷⁵. Din acel moment, ideea întoarcerii armelor de către armata română împotriva hitleriștilor, pe fondul cultivării multilaterale în rândurile militarilor a urii împotriva fascismului, a constituit o coordonată de bază a activității partidului, oglindindu-se amplu în documentele sale. Se impune sublinierea faptului că P.C.R., cunoscând adinc realitățile din țară, starea de spirit din rândurile militarilor, considera ca optimă și posibilă, în anumite condiții, soluția trecerii integrale și în mod organizat a întregii armate române la lupta contra fascismului și hitlerismului, direcție în care a militat neobosit pînă la împlinirea acesteia în august 1944.

Ca forme de rezistență în armată, P.C.R. a preconizat sustragerea de la plecarea pe front, sabotarea prin toate mijloacele a mașinilor de război hitleriste, constituirea ostașilor în grupe de partizani, trecerea de partea armatei sovietice și a partizanilor sovietici, în rîndul cărora să dea apoi lovituri hitleriștilor etc.

Odată cu trecerea la pregătirea insurecției naționale antifasciste armate, partidul comunist a militat pentru „unirea strînsă între armată și popor în lupta împotriva nemților și trădătorilor”⁷⁶, „cîștigarea ofițerilor și soldaților de partea frontului patriotic al poporului”⁷⁷, în vederea pregătirii unităților „pentru lupta cea mare”⁷⁸.

Pregătind răsturnarea dictaturii militare-fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, partidul comunist și-a creat în armată puternice legături cu generali și ofițeri patrioți, cu stare de spirit antifascistă, cu funcții de răspundere în ierarhia militară. În această direcție, ca și în general pentru poziția pe care avea s-o adopte armata română, un rol activ a jucat politica suplă, realistă a P.C.R. de creare a unor alianțe poli-

⁷⁵ A.I.S.I.S.P., cota. A. XXV-10, inv. nr. 1 580.

⁷⁶ A.I.S.I.S.P., cota A XXVIII-2, inv. nr. 1 156.

⁷⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 12.

⁷⁸ *Ibidem*, fondul nr. 96, dosarul nr. 682, fila 296; vezi și dosarul nr. 348, fila 19.

tice largi în vederea înlăturării insurecției. În cadrul acestei coaliții politice, antihitleriste, comunistii, în activitatea cărora se contopeau într-o sinteză superioară lupta socială cu cea națională, patriotismul cu internaționalismul, au fost factorul dinamizator care a dat orientare clară militarilor români în ce privește poziția pe care trebuiau s-o adopte față de Germania hitleristă, de războiul antisovietic. Ei au arătat că lupta cu arma în mână era singurul mijloc pentru eliberarea țării de sub ocupația hitleriștilor, restabilirea independenței și suveranității naționale, înlăturarea dictaturii fasciste și instaurarea unui regim democratic.

Întreaga activitate desfășurată de partid atât în anii de dinaintea izbucnirii celui de-al doilea război mondial, cât mai ales în perioada dictaturii militare-fasciste și a dominației naziste, corelată cu o serie întreagă de factori obiectivi, a făcut ca semnalul dat de insurecția națională antifascistă dezlănțuită în ziua de 23 August 1944 să găsească în masa militarilor armatei noastre un teren fertil. Întreaga armată română a întors armele împotriva Germaniei hitleriste și a luptat cu vitejie pentru eliberarea țării de sub jugul fascist. „În condiții deosebit de grele — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, ofițeri și generali, întreaga armată — animați de patriotism și de simțul datoriei față de destinele țării — au răspuns cu însuflețire chemării Partidului Comunist Român, aducându-și contribuția la răsturnarea dictaturii antonesciene; întreaga armată română a participat cu hotărîre și abnegație, alături de masele populare, la înlăturarea insurecției, a întors armele împotriva trupelor hitleriste“.

După victoria insurecției, armata română, alături de armata sovietică, a luptat cu vitejie și eroism pentru eliberarea întregului teritoriu al țării și, mai departe, pe pământul Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, pînă la zdrobirea definitivă a Germaniei fasciste, acoperindu-și steagurile de luptă cu o glorie nemuritoare.

Prin insurecția din august 1944, prin participarea în continuare a armatei române la războiul antihitlerist — în al cărui sfîrșit victorios poporul român vedea o condiție esențială pentru înlăturarea aspirațiilor sale de făurire a unei Români libere și independente, de progres social —, prin eforturile întregii economii naționale, poporul nostru a adus o contribuție de seamă, în cadrul coaliției antihitleriste, la victoria asupra fascismului în Europa.

Armata noastră nouă este una din cele mai importante creații ale revoluției și construcției socialiste; formarea și dezvoltarea sa sînt legate de întreaga perioadă istorică a luptei poporului nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru libertate, pentru transformarea democratică a țării, răsturnarea claselor exploatare și instaurarea puterii muncitorești-țărănești, pentru făurirea noii orînduiri sociale pe pământul patriei noastre. Ostașii și ofițerii forțelor noastre armate se pregătesc cu perseverență și abnegație pentru a înlătură neabătut politica internă și externă a partidului, nu precupețesc nici un efort pentru a fi întotdeauna la înălțimea misiunii de onoare încredințate, de apărători ai cuceririlor revoluționare, ai libertății, independenței și suveranității Republicii Socialiste România, în interesul cauzei socialismului și păcii.

Semnificațiile unei dezbateri: Procesul grevist în România

I. IACOȘ, I. MAMINA

Mișcarea muncitorească este o componentă de prim ordin a dezvoltării României în epocile modernă și contemporană. De aceea, dezvoltarea bogatelor tradiții revoluționare ale proletariatului român, evidențierea rolului transformator al clasei muncitoare, descrierea drumului eroic de lupte și de jertfe al avangărzii sale consecvente — Partidul Comunist Român reprezintă o sarcină de mare însemnătate în fața frontului nostru istoric, înscriindu-se ca o preocupare primordială în activitatea Institutului de studii istorice și social-politice.

În dorința aprofundării unor probleme importante referitoare la structura intimă, pînă la detaliu, a unei forme esențiale a luptei de clasă a proletariatului român, redacția revistei „Anale de istorie” a inițiat și găzduit o *masă rotundă* consacrată procesului grevist din România, la care au participat numeroși cunoscători ai istoriei mișcării muncitorești de la Institutul de studii istorice și social-politice, Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu”, Institutul de istorie „N. Iorga”, centrele universitare din București, Iași și Cluj, cărora li s-au adăugat vechi militanți ai partidului nostru. O metodă de lucru deosebit de eficientă — verificată și de această dată — ce se impune a fi continuată, care, prin reunirea unui mare număr de specialiști, cunoscători ai istoriei mișcării muncitorești, a permis un schimb fructuos de opinii, exprimarea unor puncte de vedere critice, depistarea unor noi direcții și modalități de investigație științifică, într-un cuvînt o dezbatere creatoare. Prezentele considerații, fără a epuiza aria largă a discuțiilor, sînt menite să pună în lumină principalele concluzii care pot fi desprinse pe marginea *mesei rotunde* publicate *.

Chiar de la început, luările de cuvînt au fost convergente în a descifra semnificația istorică, profundă și complexă a mișcării greviste. Din acest unghi larg, fenomenul grevist a fost privit, pe de o parte, în cadrul general de manifestare a luptei de clasă a proletariatului român, pe de altă parte integrat în arena social-politică națională și internațională. Este vorba de studierea dialectică a raportului dintre general și particular cu aplicare concretă la problematica pusă în discuție.

* În numerele 5 și 6/1970, revista „Anale de istorie” a publicat o *masă rotundă* cu tema: *Procesul grevist în România*.

În acest sens, participanții au dezbătut mișcarea grevistă în țara noastră în desfășurarea sa istorică, cu componentele ei economice și social-politice, relevându-se trăsăturile și specificitatea sa. S-a subliniat cu insistență faptul că atât cauzele care au determinat mișcările greviste, cât și condițiile în care s-au desfășurat, particularitățile sau caracteristicile lor generale, importanța și consecințele lor nu pot fi înțelese decât în corelație cu fenomenele specifice societății capitaliste românești, cu modificările care au loc în structura sa; în principal s-a evidențiat faptul că trebuie să se țină seama de stadiul dezvoltării țării, de gradul de organizare și maturizare politică-ideologică a clasei muncitoare, de poziția deținută de proletariat în ansamblul relațiilor social-politice în momentul dat.

Formă universală a acțiunii proletare, utilizată pretutindeni unde clasa muncitoare se ridică la luptă pentru emanciparea economică și politică, mișcarea grevistă are caracteristici generale, internaționale și particularități izvorâte din istoria națională a fiecărei țări. Pentru argumentarea tezei s-au descris și definit, în linii generale, momentele nodale ce jalonează procesul transformării proletariatului dintr-o clasă în sine într-o clasă pentru sine: de la răzvrățiri spontane, izolate, individuale — ineficace și fără nici o perspectivă — la acțiune unită, conștientă; s-a remarcat, în același timp, specificitatea fenomenului în condițiile țării noastre. În acest sens s-a precizat că proletariatul român a pășit peste faza anarhică, ludistă, folosind, de la început, arma eficientă a grevei. Totodată s-a subliniat că muncitorimea din diferite țări s-a manifestat solidar cu bătăliile proletare din întreaga lume, s-a împărtășit din experiența și învățămintele luptelor purtate, bun intrat în patrimoniul mișcării muncitorești internaționale. Prin aceasta, mișcarea grevistă s-a vădit a fi un ferment activ al solidarității internaționaliste, o aplicare vie a lozincii „Proletari din toate țările, uniți-vă!”.

Autentică școală a confruntării de clasă, greva contribuie la eliberarea spirituală a muncitorului, supus unei crunte exploatare, de sub marasmul ideologiei burgheze, a misticismului și individualismului, la formarea sa ca vajnic ostaș al marii armate proletare. Aici rezidă adâncile virtuți politice-educative ale acțiunii greviste. „Grevele — scria F. Engels — sînt școala de război a muncitorilor, în care ei se pregătesc pentru lupta cea mare”, iar V. I. Lenin atrăgea atenția asupra semnificației și înfrîurii mișcării greviste asupra conștiinței de clasă a muncitorimii, subliniind că orice grevă, chiar și înfrîntă, este un câștig pe planul experienței de luptă, al maturizării clasei muncitoare. Explicînd aceste idei prețioase, participanții la masa rotundă au făcut ample considerații în legătură cu istoria mișcării greviste, ca oglindă fidelă în care se reflectă înaltele trăsături de caracter ale proletariatului: demnitatea de clasă înnoitoare și înainte mergătoare, curajul și energia revoluționară, tenacitatea și spiritul de unitate, înfrățirea tuturor celor ce muncesc indiferent de naționalitate și religie, dîrzenia și adîncul umanism de care sînt animați. În focul luptelor, în înfruntarea cu greutățile, în slujirea cu devotament și abnegație a intereselor muncitorești s-au afirmat și s-au dezvoltat calitățile organizatorice și moral-politice ale multor conducători revoluționari. Grevele au fost pentru mulți militanți primii pași ai școlii revoluționare, ai verificării în practică a capacității lor de sesizare a fenomenelor, de adoptare a solu-

țiilor și, mai presus de toate, de acțiune curajoasă, plină de responsabilitate în fața muncitorimii.

Periodizarea procesului grevist în România, cu desprinderea trăsăturilor caracteristice ale fiecărei etape de dezvoltare, modalitățile și formele de manifestare ale acțiunii greviste însăși, rolul organizațiilor profesionale și al celor politice în conducerea luptelor revendicative, saltul făcut în evoluția acestui proces după făurirea Partidului Comunist Român, locul mișcării greviste în condițiile regimului politic existent în țara noastră până la 1944, cu un aparat de stat și o legislație de clasă burgheze, ca și consecințele sale pe plan economic și politic au stat în atenția predilectă a participanților la dezbateri. Toate aceste aspecte majore s-au analizat și apreciat în raport cu realizările de până acum ale istoriografiei noastre și având perspectiva a ceea ce mai trebuie făcut pentru o analiză multilaterală și profundă a fenomenului istoric respectiv.

Dacă înainte de 23 August 1944 se poate afirma că nu au existat decât extrem de puține aprecieri și referiri la mișcarea grevistă, istoriografia noastră din ultimul sfert de veac a avut în atenție această problematică. S-au remarcat în acest sens lucrările datorate în cea mai mare parte Institutului de studii istorice și social-politice, îndeosebi cele 4 volume intitulate *Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România*, precum și numeroasele studii și comunicări consacrate aceleiași tematici, publicate în revistele „Anale de istorie”, „Studii”, „Studii și articole de istorie”, „Revista arhivelor” etc.*. Participanții, după ce au reliefat conținutul acestui bogat și variat material, au făcut o serie de critici judicioase, la care subscriem, observații pertinente metodologice, propuneri constructive. Concluzia care s-a degajat este aceea că istoricii care au abordat procesul grevist și care au avut de biruit greutăți serioase în munca de cercetare au înfăptuit o operă de pionierat ce se pretinde a fi continuată.

Un prim șir de observații au vizat maniera de a se scrie despre mișcarea grevistă — stilul rece, văduvit de entuziasmul maselor, de prezența luptătorilor și departe de dramatismul tulburător, de tensiunea emoțională a faptelor eroice proletare. În același timp s-a subliniat cu tărie datorită care revine cercetătorilor de a elabora asemenea lucrări care să reprezinte pentru masele largi de cititori, și în primul rând pentru tineret un important mijloc de educare în spiritul prețuirii a tot ceea ce, prin luptele trecute, poporul român a reușit să edifice sub încercata conducere a partidului comunist. Eficiența acestei munci trebuie căutată nu numai în bagajul de noutăți științifice comunicate, ci și în măsura în care materialele scrise reușesc să însuflească cititorilor sentimente deosebite, să-i apropie cu cugetul și fapta de cauza pentru care cei mai buni fii ai poporului nostru — comuniștii — și-au închinat întreaga existență.

* Discuția a avut loc la începutul toamnei anului trecut. De atunci, și mai ales în anul 1971, aflat sub semnul aniversării gloriosului semicentenar al Partidului Comunist Român, au apărut lucrări valoroase ce dezbăt chestiuni nodale ale istoriei mișcării muncitorești și care cuprind analize nemijlocite ale mișcării greviste. Amintim: *Greva generală din România — 1920, Mișcarea muncitorească din România. 1916—1921, Crearea Partidului Comunist Român (mai 1921), 1933. Luptele revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști ș.a.*

S-a impus cu pregnanță necesitatea abordării, pe coordonate mai largi, a mișcării greviste în ansamblul luptelor muncitorești, ceea ce ar răspunde unui reper metodologic fundamental. Aici este o chestiune de cunoaștere și măiestrie în ale scrisului, care să realizeze un echilibru just între cauzele generale și imediate, fie în prezentarea fiecărei greve în parte — pentru a-i reliefa individualitatea —, fie în contextul general al mișcării muncitorești. Insuficiențele semnalate se datoresc și golurilor sau hipsei analizelor profunde și multilaterale din istoriografia noastră privind, mai ales pentru perioada interbelică, aspectele esențiale ale structurii social-politice a României în diferite etape, evoluția și modificările intervenite în raporturile dintre clase, caracterizarea regimului politic.

Un element deosebit de pozitiv relevat în discuție s-a referit la faptul că maniera de lucru, constînd în subordonarea documentației unei teze apriorice sau concluzii dinainte stabilite, a fost dăunătoare muncii științifice, istoricii noștri căutînd să realizeze o înțelegere obiectivă, complexă a fenomenului istoric. Dar, din dorința de a realiza o prezentare cît mai veridică, s-a făcut în studiile care prezintă grevele un exces de factologie ce duce inevitabil la ariditate. În raport cu complexitatea și evoluția procesului grevist trebuie „împrumutate“ cu curaj modalități de exprimare din patrimoniul literaturii, capabile să sugereze atmosfera, cadrul concret de desfășurare a evenimentelor. De interes s-a bucurat și discutarea unor noi metode de investigație științifică, subliniindu-se importanța deosebită a metodei statistice în acest domeniu, eficient și modern instrument de lucru atunci cînd este întrebuintat cu pricepere.

Pînă în prezent s-a acordat, și nu întîmplător, o atenție prioritară analizei grevelor de amploare, cu consecințe notabile în viața social-politică a țării. O cunoaștere globală, plenară a procesului grevist presupune însă — au arătat participanții — o cercetare minuțioasă a acțiunilor greviste ale întregii mișcări muncitorești, a tuturor grevelor — atît victorioase cît și înfrînte, atît din marile orașe cît și din micile așezări urbane, atît din marile uzine și fabrici cît și din micile întreprinderi. Putem să semnalăm astăzi un început prețios făcut cu apariția unui număr de lucrări tratînd monografic istoria unei întreprinderi, a unei localități sau regiuni, care vor trebui — prin documentație și interpretare științifică temeinică — să fundeze lucrările de sinteză ale istoriografiei noastre.

Luările de cuvînt au reliefat concluzia că experiența acumulată, cadrele de cercetători de care dispune frontul istoric sînt garanții reale menite să asigure trecerea la o etapă superioară în studierea mișcării greviste în România. S-a sugerat în acest sens, în primul rînd, întocmirea unor culegeri de studii cuprinzînd acțiunile greviste dintr-o anumită perioadă istorică, volume însoțite de introduceri ample care să proiecteze o lumină clară asupra situației de ansamblu — economice, sociale, politice — a perioadei date. Ideea este judicioasă, presupunînd implicit o analiză și descriere în lărgime a fenomenului, o monografie a epocii ce ar permite concluzii generalizatoare, consistente asupra respectivei epoci. Aici ar fi și punctul de plecare în scrierea sintezei istoriei procesului grevist în țara noastră — de la începuturi și pînă la 1944 —, la care s-au făcut referiri în cadrul discuțiilor. Această lucrare importantă trebuie să pună în evidență cu claritate dinamica mișcării greviste, desfășurarea ei de la simplu la complex, legătura dintre general și particular, salturile calitative înre-

gistrate în evoluția sa pînă în momentul cuceririi puterii de către clasa muncitoare, condusă de partidul ei comunist.

Referitor la locul grevei în arsenalul mijloacelor de luptă ale proletariatului, s-a relevat că aceasta se detașează ca una dintre cele mai semnificative acțiuni, cu un conținut revoluționar pronunțat, verigă importantă a războiului social dintre proletariat și burghezie. În țara noastră, greva este cunoscută încă de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, cînd, în forme incipiente, exprima protestul lucrătorilor contra exploatării, a samavolniciei și arbitrarului patronal și al administrației de stat. De la aceste manifestări izolate, odată cu creșterea numărului lucrătorilor, ca urmare a dezvoltării relațiilor de producție capitaliste, cît și a organizării profesionale și politice a clasei muncitoare, greva a devenit una dintre formele esențiale ale luptei de clasă.

Dacă la începuturi grevele erau puține la număr, spontane și cu efecte relativ reduse, atît în ceea ce privește rezultatele materiale cît și cele morale, pe măsura creșterii conștiinței de clasă, ca rezultat al experienței proprii de luptă și al maturizării ideologice și politice a proletariatului, și formele de manifestare ale grevelor au îmbrăcat noi aspecte, ele reflectînd posibilitățile de afirmare a clasei muncitoare în viața social-politică a țării la un moment dat.

Studierea fenomenului grevist aduce cu sine posibilități de investigație și de cunoaștere a mișcării noastre muncitorești sub cele mai diverse laturi ale sale. Dacă în veacul trecut, pînă la crearea primului partid politic al clasei muncitoare (1893), grevele, atît ca durată, intensitate și influență cît și ca participare a maselor, erau încă destul de puțin utilizate, apoi la început de veac ele au devenit una dintre formele frecvente de luptă, fără a avea însă și eficacitatea scontată. După crearea Partidului Comunist Român, grevele au fost mai bine organizate, cu rezultate economice și politice care au căpătat alte dimensiuni, cu o influență mult mai pronunțată în viața politică. De aici se degajă și o altă idee importantă privind sfera de cuprindere a grevelor, formele lor de desfășurare de la greve locale pînă la greve generale, de la participarea unui grup de muncitori pînă la participarea întregului proletariat. Dacă la început greva era expresia de voință a unui grup de lucrători dintr-o uzină sau atelier ce doreau să-și îmbunătățească condițiile de muncă și de trai, treptat, pe măsură ce proletariatul devine tot mai conștient de misiunea sa istorică, grevele îmbracă un caracter mai larg, cu un conținut mai bogat, cu deziiderate exprimînd interesele întregii clase muncitoare, ale întregului popor. În felul acesta, clasa muncitoare, în frunte cu Partidul Comunist Român, s-a dovedit a fi exprimat cel mai direct și cel mai realist interesele maselor largi populare, ale națiunii. Mai mult, s-a subliniat îmbogățirea permanentă a patrimoniului de luptă a clasei muncitoare, a tacticii adoptate față de greve în strînsă legătură cu alte manifestări revoluționare. Din acest punct de vedere, desfășurarea grevelor a cunoscut noi și noi aspecte, forme și metode de organizare și conducere a acțiunilor, ca : încetarea lucrului cu ocuparea întreprinderii, alegerea comitetelor de grevă dintre cei mai destoinici și conștienți muncitori, formarea pichetelor de grevă

pentru a împiedica patronii să aducă spărgători de grevă, organizarea unor puternice manifestări de solidaritate cu cei aflați în grevă. Mai mulți vorbitori au subliniat din acest punct de vedere semnificația luptelor greviste din anii crizei economice, și îndeosebi cele din 1933. Combativitatea revoluționară, conducerea lor de către P.C.R., unitatea de acțiune, lupta deschisă cu patronii și cu guvernul, folosind cele mai diverse mijloace de acțiune, au fost acelea care au determinat în cele din urmă soarta multor bătălii de clasă. În acest cadru, solidaritatea politică, morală și materială a muncitorilor din diferite întreprinderi cu greviștii a constituit un element important în asigurarea victoriei.

Greva, prin natura sa, este expresia unității proletariatului, expresia manifestării unite a muncitorilor dintr-o fabrică sau uzină, dintr-o ramură de producție sau la scara întregii țări. Pornind de la acest adevăr axiomatic, toți cei care au luat cuvîntul au arătat că, în condițiile în care unitatea clasei muncitoare a fost spartă, la începutul deceniului al 3-lea al secolului nostru, cînd alături de Partidul Comunist Român — forța politică cea mai înaintată a proletariatului — se mai aflau celelalte partide muncitorești, P.S.D. și P.S.U., cînd însăși mișcarea sindicală fusese scindată, grevele au reprezentat una dintre cele mai eficace forme ale unității de acțiune muncitorești, un liant care a contribuit într-o mare măsură la stringerea forțelor muncitorești, la pregătirea frontului unic. Grevele care au cuprins întreaga masă a salariaților au constituit principala școală a unității proletare, o realizare concretă a Frontului Unic Muncitoresc, la reușita căroră au participat laolaltă comuniști și social-democrați de diferite nuanțe, muncitori fără de partid. Meritul P.C.R. constă în aceea că nu a dezarmat nici o clipă în fața greutăților, nu a părăsit lozincă unității de acțiune a clasei muncitoare și a militat consecvent pentru realizarea frontului unic. Între grevă și unitate există un strîns raport dialectic, căci grevele au constituit adesea punctul de plecare în înfăptuirea unității, după cum aceasta a reprezentat o premisă sigură în vederea asigurării succesului.

Raportul dintre grevă, respectiv clasa muncitoare, și alte categorii sociale : funcționari, meseriași, mici comercianți, țărani etc., a fost o altă problemă pe care unii vorbitori au adus-o în cîmpul discuției. A rezultat că acest raport trebuie privit din două puncte de vedere : pe de o parte ca influență directă asupra categoriilor sociale menționate mai sus, care, într-o formă sau alta, recurg la arma grevei pentru apărarea propriilor lor interese, pe de altă parte ca acțiune de solidaritate a acestora cu greviștii prin sprijinul moral și material. Îndeosebi în jurul unor orașe sau bazine muncitorești (Valea Prahovei, Arad, Buhuși), unde mulți lucrători proveniți din satele din împrejurimi continuau să mențină legătura cu aceste sate, declararea unei greve avea influență nemijlocită asupra țăranilor, care veneau în sprijinul muncitorilor greviști.

Studiul mișcării greviste implică nu numai analiza fenomenului propriu-zis, ci și cunoașterea îndeaproape a activității organizațiilor profesionale și politice ale clasei muncitoare care coordonează și conduc lupta proletariatului, idee amplu dezbătută de participanții la discuții. Istoria mișcării greviste evidențiază faptul că atitudinea organizațiilor muncitorești a evoluat, de la etapă la etapă, în sensul participării active la acțiunile greviste, al organizării și conducerii acestora. Concepțiile tactice gre-

site cu privire la acțiunea grevistă care au existat în mișcarea noastră socialistă, mai cu seamă la sfîrșitul secolului trecut (de a se susține numai anumite greve, după o prealabilă strîngere de fonduri materiale), au fost treptat depășite. Principiul tactic față de greve a fost ridicat pe o treaptă superioară odată cu crearea P.C.R., comuniștii luînd parte activă la toate manifestările și acțiunile greviste acolo unde ei s-au aflat, adoptînd o atitudine de sprijinire a acelor greve la care n-au putut lua parte direct.

Discuțiile au relevat în unanimitate superioritatea raportului dintre grevă și organizație după crearea P.C.R., care reușește să conducă nemijlocit tot mai numeroase acțiuni greviste. Partidul Comunist Român a pregăt看 cu atenție, temeinic acțiunile greviste, le-a orientat spre îmbinarea revendicărilor imediate, în genere economice, cu revendicări general-politice, ceea ce a conferit acțiunii respective nu numai un caracter mai amplu, dar a dus și la o participare mai activă din partea maselor, cu un ecou mult mai larg în opinia publică. Luptele greviste desfășurate din inițiativa P.C.R. sau la conducerea cărora participau comuniștii au căpătat un pronunțat caracter politic, reprezentînd un plus de experiență pentru lupta generală a proletariatului, contribuind într-o mare măsură la consolidarea conștiinței de clasă a muncitorimii, oferind posibilități multiple comuniștilor de a expune în fața maselor tezele luptei de clasă, modalitățile eliberării lor din robia capitalistă. Organizațiile partidului comunist regionale, județene, locale, de întreprindere au organizat dezbaterile în colectiv a problemelor legate de pregătirea și declanșarea grevelor, a memoriilor de revendicări, lansînd numeroase chemări la unitate, la acțiune hotărîtă și la solidaritate.

Dacă în ceea ce privește rolul P.C.R. în organizarea luptelor greviste vorbitorii au adus noi și însemnate contribuții, nu se poate spune că nu au mai rămas unele aspecte neclarificate, mai ales privind raportul dintre sindicate și greve, dintre mișcarea grevistă și poziția celorlalte partide muncitorești — P.S.D. și P.S.U., concepțiile tactice ale acestor partide diferind de cele ale partidului comunist. Din acest punct de vedere, participanții au relevat poziția intransigentă revoluționară, combativă manifestată de sindicatele unitare și atitudinea rezervată a sindicatelor confederate pentru o perioadă de timp față de folosirea grevei ca armă de luptă, de ocolire a ei pe cît era posibil. Abia în condițiile în care comuniștii și alte cadre din sindicatele unitare au pătruns, după 1933, într-o măsură mai mare în sindicatele confederate, acestea adoptă o atitudine intransigentă, în pofida obstrucției unor lideri reformiști.

Un alt aspect al raportului dintre grevă și organizație se referă la măsurile luate de exploatatori pentru înființarea de organizații diversioniste, fenomen încă insuficient studiat. În repetate rînduri, patronii au căutat, cu sprijinul aparatului de stat, să facă din sindicate instrumente ale armoniei de clasă, iar cînd aceste încercări s-au dovedit falimentare au inițiat crearea unor sindicate „naționale“, numite de muncitori „sindicate galbene“. Și această tentativă patronală a eșuat, aceste așa-zise organizații neavînd aderența masei muncitorilor.

Un fapt dezbătut și analizat în mod argumentat de cîțiva vorbitori se referă la rolul organizațiilor de masă legale create, conduse sau influențate de Partidul Comunist Român în potențarea fenomenului grevist din țara noastră. O serie de organizații de masă, prin însăși structura și natura

lor, s-au aflat de-a lungul anilor într-un permanent și nemijlocit contact cu masele muncitoare, cu acțiunile greviste și nu o dată au inițiat campanii de ajutorare a greviștilor și a familiilor lor, de apărare judiciară a celor arestați etc. În condițiile activității ilegale, organizațiile de masă, alături de cele profesionale, au constituit principalele verigi prin intermediul cărora partidul comunist asigura răspîndirea liniei sale politice în rîndul maselor muncitoare, conducerea acțiunilor greviste.

S-au evidențiat, în cadrul dezbaterii, locul și rolul tinerei generații în mișcarea grevistă. Participarea tineretului muncitor, avînd în frunte U.T.C., la luptele greviste ale proletariatului — îndeplinind cu un înalt simț de răspundere sarcinile încredințate, formînd gărzi sau pichete de autoapărare, purtînd placarde și inscripții revoluționare, răspîndind manifeste revoluționare —, ca și contribuția la sprijinirea și ajutorarea morală și materială a greviștilor au reprezentat o manifestare a nemulțumirii și revoltei împotriva exploatării și asupririi, a spiritului de echitate socială de care era în permanență animat. Tineretul din fabrici a dat odată cu entuziasmul său revoluționar și o mare forță combativă grevelor din România.

O idee importantă ce se degajă din studierea fenomenului grevist, fapt relevat de participanții la *masa rotundă*, vizează implicațiile sociale și politice ale grevelor, rezonanța lor în viața societății românești, proletariatul afirmîndu-se și cu acest prilej ca cea mai înaintată forță politică de care clasele guvernante au trebuit să țină seama în adoptarea unor legi ale muncii. Tocmai acest aspect al raportului dintre greve și legislația muncii, al istoricului legislației muncii văzut și înțeles prin prisma dezvoltării fenomenului grevist, a formelor lui de manifestare, ca rezultat al ascuțirii contradicțiilor de clasă, se cere a fi întregit prin noi și noi studii. În afara cadrului juridic fundamental, care decreta o serie de drepturi și libertăți cetățenești, au fost adoptate o serie de dispoziții, de legi, care, într-o formă sau alta, au început, încă de la sfîrșitul secolului trecut, să reglementeze, fie și parțial, unele raporturi de muncă. Totodată s-a căutat să se elaboreze o legislație antimuncitorească, mergîndu-se pînă la incriminarea și interzicerea grevei ca armă de luptă a clasei muncitoare. Majoritatea vorbitorilor au reliefat momentele mai importante ale luptei clasei muncitoare, și deci și ale acțiunilor greviste, pentru adoptarea unei legislații a muncii. În condițiile de după Unirea din 1918, cînd potențialul economic al țării a crescut, cînd numărul muncitorilor și deci și al conflictelor colective de muncă s-au dezvoltat în proporție nemaicunoscută pînă atunci, necesitatea elaborării unor legi care să reglementeze raporturile de muncă s-a impus cu mare acuitate; începînd cu înființarea Ministerului Muncii în 1920 și continuînd cu o serie de legi referitoare la muncă, la conflictele colective de muncă, la organizarea sindicală etc. — legi care, deși cu caracter de clasă, conțineau unele revendicări majore ale proletariatului și care au constituit tot atîtea izbînzii ale clasei muncitoare, cuceriri smulse prin lupte grele de la clasele dominante. Discuțiile au relevat că latura pozitivă a legislației muncii a evoluat în raport direct cu lupta proletariatului, cu forța și combativitatea lui de a-și impune revendicările pe o cale sau alta.

Procesul grevist din țara noastră are o serie de trăsături comune determinate de lupta generală a proletariatului pentru dreptate socială,

progres și civilizație, dar și particularități impuse de condițiile specifice în care au evoluat de la o etapă la alta, de sarcinile care i-au stat în față în diferite momente istorice, de experiența dobândită în luptele de clasă. Participanții la *masa rotundă* au analizat aceste aspecte multilateral, oferind un prețios material informațional, dar și de sinteză pe o problemă sau alta a fenomenului grevist.

Vom sublinia în continuare câteva din trăsăturile caracteristice ale mișcării greviste din România desprinse din dezbaterile fructuoase, unde n-au lipsit puncte de vedere contradictorii, proprii unei dezbateri constructive, publicate în revistă.

Una dintre primele se referă la legătura cauzală dintre grevă și situația economică-socială generală în momentul dat. S-a subliniat cu pregnanță că numai cunoașterea temeinică și analiza multilaterală a realităților din societate — economice, sociale, politice — de-a lungul unei întregi perioade istorice permite desprinderea realistă a cauzelor generale și imediate ale grevelor, a concluziilor ce se impuneau pentru organizațiile muncitorești, pentru mișcarea muncitorească în genere.

O altă trăsătură distinctivă a mișcării greviste rezultă din natura revendicărilor înscrise în fiecare acțiune și care, de regulă, sînt economice și constituie, în majoritatea absolută a grevelor, și cauzele lor esențiale (micșorarea zilei de muncă, mărirea salariilor, condiții mai bune de muncă și de trai etc.); într-un loc putea să primeze o revendicare economică, în alt loc alta, dar ele erau prezente.

Ar fi greșit, și în dezbateri s-a revenit destul de des asupra acestui fapt, să apreciem grevele ca niște acțiuni economiste, apolitice, căci și acele greve care în memoriile lor de revendicări aveau incluse exclusiv revendicări economice, prin consecințe, aveau și un aspect politic. Pe măsura dezvoltării conștiinței de clasă și a organizării proletariatului, acesta a vizat în timpul grevelor o serie de aspecte politice concrete (recunoașterea organizațiilor muncitorești, a delegaților de atelier sau ai sindicatului, respectarea dreptului de întrunire și organizare, legislația muncii etc.). Se poate spune că dacă revendicările economice definesc trăsătura generală a grevelor, fiind însuși modul lor generator cu largi implicații sociale, revendicările politice constituie o trăsătură caracteristică apărută pe o anumită treaptă a dezvoltării mișcării noastre muncitorești, reprezentînd o fază superioară a acesteia. Odată cu crearea Partidului Comunist Român, aspectul politic al grevelor devine mult mai pronunțat, uneori predominant și cu referință pînă la un înalt grad de manifestare și ciocnire violentă cu forțele represive ale statului burghez.

O altă trăsătură generală a procesului grevist constă în faptul că s-a dezvoltat de la forme inferioare de luptă spre cele superioare în intervale de timp sensibil mai reduse decît cele pe care le cunoscuseră la vremea lor mișcarea muncitorească și socialistă din țările dezvoltate, occidentale. Ritmul relativ accelerat al desfășurării revoluției industriale, și prin aceasta și acela al formării proletariatului de fabrică, a determinat o activitate dinamică nu numai în domeniul organizării, al luptelor greviste, ci și al creșterii conștiinței de clasă, rezultată atît ca experiență proprie de luptă, cît și ca înrîurire a ideilor fundamentale ale marxism leninismului.

Solidaritatea și unitatea în luptă a greviștilor între ei și a altor muncitori din alte fabrici și ateliere cu cei aflați în conflict au constituit o altă trăsătură comună a mișcării greviste. Implicațiile politice ale acestei solidarități nu se rezumă doar la creșterea conștiinței de clasă a muncitorilor, la cunoașterea mai îndeaproape sau la luarea de contact a tot mai numeroși muncitori cu ideile revoluționare, până atunci rămași în afara mișcării organizate a proletariatului, ci presupune acționarea conștientă a muncitorilor organizați. Solidaritatea de clasă a evoluat în funcție de stadiul mișcării muncitorești, fiind direct proporțională cu dezvoltarea mișcării însăși, inclusiv a celei greviste.

Dar, în afara solidarității proletare, de cealaltă parte a baricadei se manifestă cîrdășia dintre patroni și autoritățile de stat, care de la început, și apoi în forme tot mai directe, au intervenit în conflictele de muncă în defavoarea muncitorilor. Analizat acest aspect duce la desprinderea unei noi trăsături a mișcării greviste. În timpul grevelor, mai mult decît în alte acțiuni, reiese comunitatea de interese între aparatul de stat și patroni în vederea înăbușării luptelor muncitorești. După 1921 măsurile cu caracter antimuncitoresc și îndeosebi anticomunist se intensifică, ele vizînd nu numai îngrădirea dreptului de grevă, ci și pe cel de organizare și manifestare muncitorească. Numeroasele decrete-legi, starea de asediu și cenzura, intentarea de procese abuzive, arestarea samavolnică a numeroși muncitori, închiderea arbitrară a sediilor organizațiilor muncitorești, suspendarea unor ziare etc. erau tot atîtea măsuri luate de guvernanți contra mișcării muncitorești revoluționare, contra mișcării greviste ca atare.

Din analiza fenomenului se desprinde cu claritate o altă trăsătură comună a grevelor, caracterul lor organizat, datorită faptului că partidul clasei muncitoare și syndicatele au manifestat de-a lungul anilor interes sporit față de mișcarea grevistă, organizînd-o, îmbogățindu-i formele de manifestare cu noi și noi aspecte. Este pusă în evidență o gamă diversă de activități ale organizațiilor politice și profesionale ale clasei muncitoare, contribuția lor la îmbogățirea tezaurului de luptă revoluționară a proletariatului contra exploatatorilor. Caracterul organizat al grevelor se manifestă cu mai multă tărie în perioada interbelică, cînd de acuma proletariatul avea partidul său comunist, care manifesta clarviziune, hotărîre, inițiativă, combativitate în organizarea și conducerea mișcării greviste. Activitatea comuniștilor poate fi urmărită atît în faza pregătitoare a conflictelor colective de muncă, cît și în timpul desfășurării lor, printr-o gamă diversă de acțiuni organizatorice, propagandistice, de solidaritate etc.

Cele mai ample și contradictorii discuții s-au purtat pe marginea periodizării mișcării greviste, emițîndu-se unelē păreri care, într-o formă sau alta, tind să jaloneze evoluția mișcării greviste de-a lungul unui veac și mai bine. Privită prin prisma realităților societății românești și ale dezvoltării mișcării muncitorești din țara noastră, mișcarea grevistă a cunoscut anumite perioade, etape de dezvoltare. O periodizare a mișcării greviste în afara mișcării muncitorești este nerealistă și de neconceput. De aceea, considerăm că procesul grevist din România poate fi compartimentat în două mari perioade, care corespund însăși dezvoltării mișcării noastre muncitorești : *o primă perioadă cuprinde mișcarea grevistă de la*

începuturile sale și pînă în anul 1921, și a doua începînd cu crearea Partidului Comunist Român și pînă în august 1944.

1. Prima perioadă a mișcării greviste se caracterizează printr-o serie de trăsături comune izvorîte din stadiul de dezvoltare a mișcării muncitorești, din manifestarea unitară a organizațiilor politice și profesionale ale clasei muncitoare în problemele majore, deci și în cadrul mișcării greviste. În ceea ce privește atitudinea efectivă a organizațiilor muncitorești față de greve constatăm unele consecvențe mai ales la sfîrșit de veac. Unele influențe externe, datorate concepțiilor reformiste vehiculate în cadrul Internaționalei a II-a, își pun amprenta asupra concepțiilor tactice privind sprijinul ce trebuia acordat muncitorilor greviști organizați sau celor neorganizați. În cadrul acestei perioade putem distinge trei etape, care definesc mișcarea grevistă prin ceea ce avea ea mai caracteristic, comun întregii perioade, dar și diferențiat, cu particularități de la o etapă la alta.

1. *O primă etapă a mișcării greviste o putem socoti începînd cu prima jumătate a secolului al XIX-lea și pînă la crearea partidului politic al clasei muncitoare, în 1893.* În această vreme grevele nu depășesc, decît cu rare excepții, caracterul unor acțiuni economice, în sferă de cuprindere relativ redusă și în forme incipiente de manifestare. Natura revendicărilor economice nu depășea interesele grupului restrîns de muncitori aflați în conflict. Organizațiile politice și profesionale muncitorești erau la primii lor pași în organizarea și conducerea mișcării greviste.

2. *Odată cu crearea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, în 1893, mișcarea grevistă intră într-o nouă etapă a dezvoltării sale pe care o putem socoti încheiată în 1918.* Ea include un interval de timp de un sfert de veac, între apariția P.S.D.M.R., care marchează organizarea proletariatului la nivel național, și încheierea procesului de făurire a statului național unitar român. Acțiunile greviste încep să îmbine revendicărilor economice cu aspecte politice, să cuprindă un număr mai mare de muncitori, pe alocuri să se transforme în greve generale, cu vădite implicații politice, iar prezența organizațiilor politice și a sindicatelor în timpul grevelor este mult mai activă, mai ales după refacerea partidului clasei muncitoare în 1910. În decursul acestei etape putem distinge unele momente în evoluția mișcării greviste, unele valuri greviste cu o arie geografică diferențiată de la o acțiune la alta. Deosebit de viguroase au fost acțiunile greviste din primul deceniu al secolului nostru, acțiuni însoțite de puternice manifestații de stradă anticorporatiste, pentru libertăți democratice. Își fac apariția în arena luptei de clasă detașamente de bază ale proletariatului, ca muncitorii metalurgiști și cei din transporturi.

3. *Etapă cuprinsă între 1918 și 1921 se caracterizează ca etapa avîntului revoluționar.* Desfășurate în condițiile creșterii mișcării revoluționare pe plan mondial, influențate direct de victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, luptele greviste se dezvoltă vertiginos, atingînd culmi nemaiîntîlnite pînă atunci în istoria țării. Un loc important îl ocupă grevele generale sau parțiale pe întreprinderi, ramuri de producție sau orașe, cu tendință vădită spre greva la scară națională. Greva generală din octombrie 1920 a reprezentat momentul de vîrf al luptelor greviste din anii avîntului revoluționar. Consecința istorică a bătăliilor revoluționare din anii 1918—1920, îndeosebi a grevei generale, a constituit-o accelerarea

procesului de transformare a Partidului socialist în Partid Comunist Român, făurit de marele congres din mai 1921.

II. *Cea de-a doua perioadă a mișcării greviste din România* începe odată cu crearea Partidului Comunist Român, când și mișcarea muncitorească este ridicată pe o treaptă nouă, superioară, când se produc adaosuri calitative în abordarea principală și transpunerea în practică a formei greviste de luptă revoluționară a proletariatului. Evoluția mișcării greviste în răstimpul 1921—1944 poartă în continuare pecetea factorilor obiectivi, a realităților de ordin economic, social și politic ale etapelor succesive de evoluție a societății românești, ale mișcării muncitorești. Se remarcă în cadrul fenomenului grevist, care nu este nici simplu și nici rectiliniu, predominarea elementelor conștiente în organizarea și conducerea conflictelor colective de muncă, și aceasta datorită, înainte de toate, faptului că în partidul comunist clasa muncitoare avea de acum un conducător ferm și clarvăzător, înarmat cu o teorie consecvent revoluționară. Evoluția mișcării greviste în această perioadă s-a încadrat organic în procesul general de creștere și maturizare treptată a Partidului Comunist Român în confruntarea cu felurite deficiențe și obstacole — teroarea exercitată de aparatul represiv al statului burghez, insuficienta experiență, persistența în rîndurile partidului a unor influențe reformist-legaliste, ca și manifestarea unor concepții și practici sectarist-stîngiste etc. Sciziunea politică, ca și cea profesională, în rîndurile organizațiilor muncitorești a afectat în mare măsură desfășurarea procesului grevist.

În perioada 1921—1944 se pot distinge patru etape ale mișcării greviste, care corespund însăși mișcării muncitorești.

1. *Anii 1922—1928* constituie o etapă a procesului grevist în care, datorită condițiilor de ansamblu ale perioadei de stabilizare relativă a regimului social-economic burghez, cît și a măsurilor teroriste adoptate de autorități, a sciziunii, mișcarea revendicativă a proletariatului a scăzut în intensitate. Lupta grevistă a avut mai mult un caracter economic, de apărare a cuceririlor dobîndite în anii avîntului revoluționar. Se remarcă activitatea Sindicatelor unitare în conducerea acțiunilor greviste, în timp ce unele manifestări erau îndrumate de syndicatele confederate.

2. *Criza economică din anii 1929—1933*, cu întregul cortegiu de consecințe, constituie o a doua etapă a acestei perioade. Salariile muncitorilor au fost reduse sistematic, au fost închise parțial sau total numeroase fabrici și uzine, lăsînd fără lucru aproape 300 000 de muncitori. Această tristă stare de lucruri a dus la înrăutățirea situației clasei muncitoare și a altor categorii de oameni ai muncii, ceea ce a creat un val de nemulțumire și revoltă, încît acțiunile greviste se intensifică. În șirul numeroaselor acțiuni greviste din acei ani, un loc de seamă îl ocupă greva minerilor de la Lupeni din august 1929 și eroicele lupte ale muncitorilor cefești și petroliști din ianuarie-februarie 1933. Bătăliile de clasă, purtate de principalele detașamente ale proletariatului român organizate și conduse de P.C.R., au polarizat în jurul lor atenția opiniei muncitorești interne și internaționale și au influențat sau determinat izbucnirea a numeroase greve în diferite ramuri ale economiei naționale. Gradul înalt de combativitate de care au dat dovadă muncitorii în timpul luptelor greviste este reliefat de organizarea și conducerea lor de către Partidul Co-

munist Român, de metodele de luptă folosite, de consecințele lor social-politice.

3. *Etapa 1934—1940.* Grevele muncitorești se desfășoară îndeosebi sub semnul apărării cuceririlor din anii crizei economice, pentru încheierea de contracte colective, care prevedeau o serie de revendicări economice și politice importante pentru muncitorime. O trăsătură caracteristică a mișcării greviste o constituie desfășurarea unitară a acțiunilor, fapt mult facilitat de unitatea organizatorică a sindicatelor prin concentrarea tuturor forțelor în Confederația Generală a Muncii. Un alt fapt caracteristic l-a reprezentat numărul mare al conflictelor colective latente, care aveau și ele un rol educativ, căci demonstau fiecărui lucrător capacitatea organizației sindicale, rolul unității proletare în dobândirea victoriilor parțiale, în lupta generală contra exploatatorilor. Luptele greviste în această etapă s-au desfășurat în condițiile stării de asediu și ale cenzurii, în condițiile restrîngerii treptate a libertăților cetățenești, ceea ce face ca mișcarea grevistă să îmbrace un pronunțat caracter antifascist, pentru apărarea libertăților democratice. Chiar în condițiile în care sindicatele au fost dizolvate în octombrie 1938, și în locul lor au fost instituite breslele, comuniștii, cadrele înaintate social-democrate și socialist-unitare au acționat în strînsă colaborare în bresle, au organizat și condus, prin intermediul acestora, numeroase acțiuni greviste victorioase. În aceste condiții dificile, P.C.R. și-a dovedit forța de conducător al luptei maselor populare pentru apărarea integrității teritoriale a patriei, demonstrînd capacitatea marxist-leninistă de analiză a perioadei istorice date, de elaborare a tacticii corespunzătoare, de îmbogățire a luptei naționale și internaționale cu noi forme de acțiune și organizare.

4. *Anii 1941—1944* reprezintă epoca cea mai grea din istoria mișcării muncitorești, căci toate organizațiile proletariatului au fost dizolvate, iar drepturile și libertățile cetățenești suprimate, instaurîndu-se un regim de cruntă teroare și represiune. Cu toate acestea, au avut loc unele acțiuni greviste, îndeosebi în industria carboniferă, petrolieră și metalurgică, lovind în mașina de război fascistă. Indiferent de locul desfășurării lor, grevele din timpul dictaturii militare-fasciste au avut un profund caracter politic, ele demonstrînd justetea liniei politice a P.C.R. în ce privește necesitatea atragerii la luptă a proletariatului sub cele mai diverse forme. Mișcarea grevistă conjugată cu alte forme de luptă ale clasei muncitoare se înscrie în rîndul manifestărilor superioare de acțiune ale proletariatului român contra exploatatorilor, pentru victoria insurecției antifasciste din august 1944.

Dezbaterea organizată de revista „Anale de istorie” s-a vădit a fi o modalitate eficientă de aprofundare și sistematizare a multitudinii de probleme implicate de tematica grevistă. Ea a permis practicarea unui larg schimb de opinii, menit să elucideze aspectele esențiale ale problematicei abordate, să pună în lumină fațetele sale inedite, să sugereze noi piste de investigație.

Analiza pe verticală a unui fenomen de mare complexitate și importanță s-a repercutat favorabil, prin valențele noi, pozitive aduse la cunoașterea mișcării muncitorești în ansamblul său.

Partidul Comunist Român

în fruntea acțiunilor de solidaritate cu lupta revoluționară a poporului chinez

C. BOTORAN, GH. UNC

Poporul român, a cărui istorie este străbătută, ca un fir roșu, de lupta împotriva cotropitorilor, pentru eliberarea națională și socială, a manifestat multă înțelegere și simpatie față de aspirațiile de libertate și independență ale altor popoare¹. Referindu-se la ajutorul și sprijinul acordate de poporul român, de-a lungul timpurilor, altor popoare pentru înlăturarea jugului asupritor străin, gazeta socialistă „Lumea nouă” scria următoarele : „Poporul român, care în cursul vremii a avut de suferit atîta de pe urma asupririi din afară și dinlăuntru, nu poate să nu resimtă o profundă simpatie pentru un popor care, împins de desperare și provocat, ia armele în mîini și preferă o moarte vie decît o viață moartă”².

Mișcarea muncitorească din România, încă din momentul afirmării sale, a împletit neobosit patriotismul cu fidelitatea neclintită față de principiile internaționalismului proletar, solidarizîndu-se cu lupta maselor muncitoare, a forțelor progresiste și democratice din întreaga lume.

Un loc de frunte în cronica tradițiilor internaționaliste ale mișcării muncitorești și democratice din țara noastră îl ocupă sprijinul acordat poporului chinez, care, începînd din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și pînă la mijlocul secolului nostru, a purtat eroice bătălii pentru emanciparea sa națională și socială.

Mișcarea muncitorească și democratică din țara noastră, continuînd vechile legături statornicite între poporul român și poporul chinez, a pledat cu căldură pentru cauza dreaptă a acestuia, a stigmatizat războiul pornit de Japonia militaristă împotriva Chinei, a demascât cu tărie esența reacționară a lozincilor despre rolul civilizator al prezenței marilor puteri imperialiste în China.

¹ Vezi în acest sens : Nicolae Copoiu, Ion Babici, *Manifestări internaționale ale proletariatului din România*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, anul XIV, nr. 5/1968, p. 33—59 ; Cnstan-tin Botoran, Aurel Harșa, *Partidul Comunist Român în fruntea acțiunilor de solidaritate ale mișcării muncitorești și democratice din România cu lupta de eliberare națională în perioada interbelică*, în „Anale de istorie”, anul XVI, nr. 6/1970, p. 16—29.

² „Lumea nouă”, anul III, nr. 826, din 9 aprilie 1897.

Socialiștii români au urmărit îndeaproape dezvoltarea proletariatului chinez și a luptei sale revoluționare. În articolul *Social-democrația în China*, gazeta socialiștilor români din Transilvania, „Adevărul“, din 16 august 1903 constata cu satisfacție răspîndirea ideilor socialiste în această țară. Gazeta relatează despre existența în China a unui cotidian socialist cu un tiraj de 30 000 de exemplare și despre traducerea în limba chineză a operei fundamentale a lui Karl Marx — *Capitalul*. Semnalînd aceste evenimente din istoria proletariatului chinez, gazeta conchidea: „Cu un cuvînt social-democrația este răspîndită și pe cealaltă parte a lumii, din ce se vede că nu este putere care să poată opri înaintarea și lumina ce o duce social-democrația“.

Un deosebit ecou a avut în România, ca, de altfel, în întreaga Europă, revoluția burghezo-democratică din China din 1911—1912. Sub titlurile *Revoluția din China*, *Ce ne învață chinezii*, *Izbinzile revoluției chineze*, *Triumful unei revoluții*, *Republica Chineză* și altele, presa socialistă și democratică aducea cele mai calde elogii revoluției burghezo-democratice din China, care a abolit monarhia și a instaurat republica în această țară. Revelatoriu în acest sens este mesajul de salut al socialiștilor români adresat poporului chinez: „Partizani ai formei de guvernămînt republican, noi trimitem curajoșilor revoluționari chinezi salutul cel mai călduros, vrîndu-le ca eforturile lor să le aducă împlinirea idealului concretizat de Sun Iat-sen într-o broșură ce a publicat-o în 1904: *Adevărata soluție a chestiei chineze este republica...*“³.

Opinia publică democratică din România își manifesta temerea ca nu cumva marile puteri europene să intervină și de data aceasta împotriva revoluției pentru a o înăbuși. Revoluția chineză este o problemă internă a Chinei „care nu justifică sub nici o formă intervenția puterilor... Mișcarea revoluționară trebuie lăsată să-și urmeze cursul“⁴.

Anii ce au urmat primului război mondial au marcat începutul unei noi etape în mișcarea revoluționară a poporului chinez pentru eliberarea națională și socială. Lupta maselor populare, și în primul rînd a proletariatului chinez, era îndreptată atît împotriva imperialiștilor străini, cît și a claselor reacționare din interior — clicile militariste, moșierii și burghezia compradoră —, care au facilitat și sprijinit prin politica lor antinațională și antipopulară înfeudarea țării intereselor marilor monopoluri imperialiste.

Victoria Revoluției din Octombrie din Rusia, eveniment de însemnătate mondială care a inaugurat trecerea omenirii de la capitalism la socialism, epoca destrămării imperiilor coloniale și a luptei popoarelor pentru înlăturarea imperialismului și a colonialismului, a avut un deosebit răsunset și în rîndul poporului chinez. În condițiile avîntului revoluționar, la scurt timp după crearea primelor syndicate ale clasei muncitoare chineze, a avut loc la Șanghai, în ilegalitate, la 1 iulie 1921, Congresul de constituire a Partidului Comunist Chinez, care a impulsionat mișcarea revoluționară a maselor populare, devenind o forță politică de primă importanță în desfășurarea revoluției chineze. Începînd de la această dată, timp de cinci decenii, fiecare moment de seamă din viața Chinei și fiecare iz-

³ „România muncitoare“, anul VII, nr. 61, din 9 octombrie 1911.

⁴ „Adevărul“, anul XXIV, nr. 780, din 7 octombrie 1911.

bindă înregistrată de poporul său au fost nemijlocit legate de activitatea eroică a P.C. Chinez.

Afirmarea în lupta antiimperialistă a clasei muncitoare chineze, numeroasele bătălii purtate de poporul chinez împotriva imperialiștilor străini și a forțelor contrarevoluționare interne, așa cum au fost mișcarea revoluționară de la 4 mai 1919, greva minerilor din Hong Kong și cea a feroviarilor de la stațiile de cale ferată de pe linia Pekin-Hankou, pentru drepturi și libertăți democratice, ampla efervescență revoluționară din China din acești ani, animată și condusă de Partidul Comunist Chinez, au fost urmărite cu puternice sentimente de solidaritate de către masele muncitoare din România. Presa muncitorească și democratică din țara noastră a popularizat pe larg bătăliile de clasă purtate de proletariatul chinez în anii avântului revoluționar. Gazeta „Iașul socialist“, de pildă, în articolul intitulat *Mișcarea proletariatului chinez*, a prezentat muncitorimii române puternica grevă a muncitorilor din Hong Kong din februarie-martie 1922, apreciind-o ca o „acțiune muncitorească ce merită cea mai mare atențiune“, deoarece a dovedit că „proletariatul acestei țări este capabil de luptă și victorii“⁵.

Manifestările de solidarizare ale clasei muncitoare, ale forțelor democratice și progresiste din țara noastră cu eroica luptă pentru libertate și dreptate a poporului chinez au căpătat un nou conținut, mai bogat și mai profund, ca urmare a făuririi, în mai 1921, a Partidului Comunist Român. Ridicînd pe o treaptă superioară tradițiile internaționaliste ale mișcării noastre muncitorești și democratice, care străbat ca un filon întreaga ei istorie, Partidul Comunist Român a urmărit îndeaproape lupta poporului chinez, în frunte cu partidul comunist, împotriva forțelor contrarevoluționare interne și externe.

Prin presa de partid și a organizațiilor de masă aflate sub îndrumarea, influența sau conducerea sa, P.C.R. și-a făcut cunoscută poziția față de evenimentele din China, a explicat maselor sensul și semnificația lor, apreciind în mod deosebit eforturile Partidului Comunist Chinez de a găsi căile și mijloacele cele mai potrivite condițiilor concrete pentru eliberarea țării de dominația imperialismului străin. Conștient de imensele rezerve de energie revoluționară conținute de „mișcarea aceasta a unui popor de 400 de milioane de oameni pentru eliberarea sa de sub jugul imperialismului“, Partidul Comunist Român a dat o înaltă apreciere semnificației majore pe care o aveau evenimentele revoluționare din China, remarcînd faptul că „după Revoluția rusă cel mai important eveniment ce s-a petrecut de la război încoace este, fără îndoială, formidabila revoluție din China“⁶. Într-o chemare din anul 1926, relevînd însemnătatea luptei antifeudale și antiimperialiste a poporului chinez pentru slăbirea sistemului colonial, comuniștii români își exprimau încrederea că această luptă „va contribui, fără nici o îndoială, în enormă măsură la revoluționarea celorlalte popoare din colonii“, la amplificarea acțiunilor directe împotriva imperialismului. „În vecinătatea unei Chine libere — se arăta în aceeași chemare —, cu o populație ce face mai mult de un sfert din populația lumii, nu poate dăinui o Indie subjugată. Eliberarea Indiei de sub jugul englez va zdruncina, la rîndul ei, iarăși din temelii sale, puterea

⁵ „Iașul socialist“, anul III, nr. 142, din 9 aprilie 1922.

⁶ „Lupta de clasă“, anul I, nr. 2—3/1926, p. 3.

Angliei în Egipt și Mesopotamia...⁷. În aceeași ordine de idei, gazeta „Viața muncitoare” din 1 mai 1927 intitula articolul de fond *O nouă etapă în declinul imperialismului*, în care se sublinia că „izbucnirea revoluției în China — nervul imperialismului —, revoluție care nu e altceva decât semnalul pentru o sumă de alte mișcări de dezrobire a popoarelor coloniale, revoluția din China, zicem, este o lovitură de grație pentru imperialism”.

Constituirea în anii 1923—1924 a Frontului național antiimperialist în China și desfășurarea, în anii 1925—1927, a primului război civil revoluționar au avut un puternic ecou în rîndurile mișcării muncitorești și democratice din țara noastră. Redînd amploarea luptelor revoluționare la care luau parte în această perioadă cele mai largi pături sociale ale națiunii chineze — muncitori, țărani, mica burghezie și burghezia națională —, gazeta „Facla”, aflată sub conducerea directă a P.C.R., scotea în evidență importanța participării la această luptă a clasei muncitoare, clasa cea mai consecvent revoluționară. În articolul cu titlul semnificativ *Proletariatul chinez și noua fază a luptei contra imperialismului* se sublinia faptul că „creșterea conștiinței de clasă a muncitorimii chineze este o garanție că lupta de emancipare a poporului va continua și mai dîrză”⁸.

Veștile privind succesele repurtate de forțele revoluționare chineze în marșul lor victorios spre nord și eliberarea unei părți însemnate din teritoriul țării de sub dominația imperialismului străin și a forțelor contrarevoluționare interne au creat în rîndul maselor muncitoare din țara noastră o atmosferă entuziastă. Încrederea lor în victoria finală a revoluției chineze răzbate pregnant din documentele și articolele de presă emenate de P.C.R. și de organizațiile de masă aflate sub conducerea sau influența sa. „Oricare va fi în viitor ritmul luptelor din China — se arăta într-unul din aceste documente, intitulat *Înfrîngerea capitalismului mondial în China* —, capitalismul și-a trăit traiul în China. Și chiar dacă într-o parte însemnată a Chinei își mai fac de cap generalii contrarevoluționari, sprijiniți de capitalul străin, China este pierdută pentru capitalismul mondial”⁹.

Clasa muncitoare, forțele democratice și progresiste din România, în frunte cu P.C.R., s-au ridicat hotărît împotriva intervenției directe a puterilor imperialiste, care, în dorința de a menține în China structuri social-economice anacronice și temîndu-se de amploarea succeselor repurtate de armata revoluționară, au trecut la măsuri de sprijinire sistematică a clicilor militariste reacționare și chiar la provocări armate fățișe. Într-o suită de articole, ziarul „România muncitoare” a demască în fața opiniei publice pregătirile militare ce se făceau în Anglia și în alte țări imperialiste în scopul înăbușirii luptei revoluționare a poporului chinez. În fața acestei amenințări, ziarul lansa un apel către proletariatul din metropole, chemîndu-l la „organizarea imediată a frontului unic antiimperialist” cu masele muncitoare din China¹⁰. Pe aceeași linie, „Viața muncitoare” asigura clasa muncitoare chineză că „are alături de ea simpatiile întregului proletariat mondial revoluționar”¹¹.

⁷ *Ibid.*

⁸ „Facla”, anul VII, nr. 61, din 7 iulie 1925.

⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 228, fila 5.

¹⁰ „România muncitoare”, anul III, nr. 45, din 14 februarie 1927

¹¹ „Viața muncitoare”, anul IV, nr. 8, din 7 aprilie 1927.

Vestea victoriei insurecției armate a muncitorilor din Șanghai din lunile februarie și martie 1927, organizată și condusă de Partidul Comunist Chinez, în urma căreia orașul a trecut în mâinile poporului, precum și a preluării la începutul anului 1927 a concesiunilor britanice din provincia Tzeansi de către forțele revoluționare a fost larg comentată în documentele și presa P.C.R., comuniștii români contribuind astfel într-o măsură hotărâtoare la formarea în opinia publică progresistă din România a unui puternic sentiment de simpatie și solidaritate cu evenimentele revoluționare care se desfășurau vertiginos pe îndepărtatele meridiane ale Chinei. În coloanele presei comuniste și democratice se făceau ample bilanțuri ale desfășurării revoluției chineze, se afirma deplina încredere a poporului român în izbînda sa finală. Subliniind semnificația revoluției din China atît pentru destinele poporului chinez cît și pentru mișcarea revoluționară internațională, ziarul „România muncitoare”, după ce scotea în evidență caracterul național și social al mișcării revoluționare chineze, conchidea: „Deschizînd asemenea perspective revoluționare, alături de revoluția rusă, China cea nouă dă un nou impuls mișcării muncitorești revoluționare din lumea întreagă și grăbește dezrobirea nu numai a națiunilor, dar și a claselor oprite”¹².

În aprilie 1927, revoluția chineză a primit o grea lovitură din partea forțelor imperialiste interesate în dominarea Chinei și a cercurilor reacționare din interiorul țării. Cu sprijinul imperialiștilor străini, aripa de dreapta din cadrul Gomindanului — partidul burgheziei naționale chineze —, în frunte cu Cian Kai-și, temîndu-se de marșul victorios al revoluției, a părăsit blocul forțelor antiimperialiste, a alcătuit un guvern propriu, contrarevoluionar cu sediul la Nankin și a declanșat o teroare sîngeroasă contra forțelor muncitorești și democratice din țară.

Opinia publică muncitorească și democratică din România a luat poziție și a înfierat acest act de trădare a intereselor poporului chinez săvîrșit de elementele reacționare din sînul Gomindanului și și-a afirmat încrederea în viitorul revoluției, în victoria forțelor sociale și progresiste ale poporului chinez. „Urmarea trădării burgheziei chineze — arăta gazaeta „România muncitoare” — nu va fi înăbușirea revoluției chineze, ci, dimpotrivă, lărgirea ei. Dintr-o mișcare cu caracter național, revoluția chineză intrată sub conducerea muncitorimii va dezrobi poporul chinez de sub jugul atît al imperialiștilor străini, cît și al propriei ei burghezii”¹³. La rîndul său, revista muncitorimii timișorene „Országos munkás nap-tár”, după un scurt bilanț al luptelor revoluționare din anii 1925—1927, sublinia că „adevărata și grandioasa luptă ce se dă pe viață și pe moarte în China, împotriva politicii tîlhărești a puterilor imperialiste și pentru eliberarea națională totală, abia de acum înainte se va desfășura cu toată vigoarea pentru a atrage după ea și mișcările de eliberare a popoarelor din colonii și semicolonii, aplicînd prin aceasta o lovitură decisivă asupra capitalismului imperialist, exploatator și provocator de măceluri”¹⁴. Dînd glas aceleiași încrederi a maselor muncitoare din țara noastră în potențele revoluționare ale poporului chinez, ziarul „Famunkás” scria că, „deși generalii trădători plătiți și îndrumați de imperialismul internațional au aplicat împotriva oamenilor muncii chinezi, a mișcării muncitorești o

¹² „România muncitoare”, anul III, nr. 47, din 1—15 martie 1927.

¹³ „România muncitoare”, anul III, nr. 51, din 14 mai 1927.

¹⁴ „Országos munkás nap-tár” (Timișoara), 1927, p. 30.

teroare singeroasă necunoscută încă în istorie, deși numărul celor decapitați s-a ridicat la zeci de mii, revoluția chineză nu mai poate fi oprită. Pe pământul Chinei se apropie culesul...”¹⁵.

Într-adevăr, experiența anilor următori a demonstrat că, cu toată teroarea declanșată de forțele contrarevoluționare, Partidul Comunist Chinez și masele largi populare nu au acceptat înfrângerea. Credința în victorie a rămas nestinsă, iar lupta revoluționară a continuat să se desfășoare pe un făgaș ireversibil. „Oricare ar fi înfrîngerile de moment — sublinia un articol-manifest publicat de gazeta „Tînărul leninist”, organul de presă al U.T.C. din România —, un lucru este sigur : *revoluția chineză a ridicat într-un gînd milioane de muncitori și țărani împotriva imperialismului și nu se poate sfîrși decît prin victorie*”¹⁶. Aceeași gazetă, în articolul *Revoluția chineză*, saluta cu satisfacție noul val revoluționar care începea în sudul țării sub conducerea nemijlocită a Partidului Comunist Chinez și conchidea : „*De astă dată lupta se va da fără cruțare împotriva capitaliștilor străini, dar și împotriva burgheziei chineze, pentru dictatura proletariatului*”¹⁷.

Noua etapă a revoluției chineze a fost jalonată de puternice bătălii de clasă purtate între forțele revoluționare, constituite din muncitori, țărani și soldați, și forțele reacționare, reprezentate de regimul gomin-danist, sprijinit de imperialismul străin. Victoriile militare obținute de armata populară revoluționară creată în august 1927, conjugate cu revoltele și grevele muncitorilor și țăranilor, de mare amploare, care au avut loc în această perioadă, s-au soldat cu apariția unor zone revoluționare, unde puterea se afla în mîinile muncitorilor și țăranilor conduși de comuniști. În anul 1931, aceste zone cuprindeau un teritoriu cu o populație de 60 000 000 de oameni, iar armata revoluționară număra peste 150 000 de soldați.

Succesele obținute de forțele revoluționare în noua etapă a revoluției chineze au fost primite cu multă bucurie de mișcarea revoluționară și democratică din țara noastră. O largă popularizare în rîndul maselor muncitoare din România au cunoscut măsurile adoptate în zonele eliberate de guvernul revoluționar chinez ales în urma Congresului de la Juițin din noiembrie 1931, măsuri care se înscriau pe linia edificării noii societăți pe teritoriul Chinei *. P.C.R. a popularizat pe larg aceste succese în felurite materiale. Amintim : broșura *Revoluția sovietică în China crește*, editată în mai 1934, în limbile română și maghiară¹⁸ ; articolele : *Noi succese ale Armatei Roșii chineze* („Scînteia” din februarie 1932) ; *Într-o șesime a Chinei s-au instalat sovietele* („Szemle”, Oradea, ianuarie 1932, p. 19—20) și altele. Într-un document al P.C.R. din august 1931 se arăta că „pe aceste teritorii pe primul plan se află astăzi rezolvarea sarcinilor cu caracter burghezo-democratic, antiimperialiste, de revoluție agrară”. Se scoteau în evidență caracterul specific al acestor măsuri, concordanța lor cu condițiile existente la acea dată în China.

¹⁵ „Famunkás” (Cluj), anul VII, nr. 1, din 15 ianuarie 1929.

¹⁶ „Tînărul leninist”, anul IV, nr. 10, septembrie 1927.

¹⁷ „Tînărul leninist”, anul IV, nr. 12, noiembrie 1927.

* Puterea populară instaurată în aceste regiuni a îmbrăcat forma politică a Sovietelor și în condițiile Chinei de atunci ea reprezenta dictatura democratică a poporului, care înfăptuia revoluția democratică, antiimperialistă și antifeudală.

¹⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 125.

Analiza concretă, științifică a condițiilor social-economice și a sarcinilor ce urmau să fie rezolvate de revoluția din China constituie o mărturie a profundului interes pe care-l manifestau comuniștii români față de experiența revoluționară chineză. Informarea maselor muncitoare din România asupra tuturor acestor probleme urmărea să creeze în rîndul lor o atmosferă de solidarizare activă cu lupta pentru libertate și dreptate a milioanele de muncitori și țărani chinezi.

În vremurile de grea încercare prin care a trecut poporul chinez, atunci cînd militaristii japonezi, în tentativa de a ieși din criza economică de supraproducție, au declanșat, la 18 septembrie 1931, aventura expansionistă împotriva Chinei ocupînd Manciuria, P.C.R. a mobilizat masele largi muncitoare și democratice din țară la o vastă acțiune de sprijinire politică și morală a luptei duse de poporul chinez pentru apărarea independenței și integrității patriei sale. La numai cîteva zile după actul agresiv al Japoniei militariste, „Steagul roșu”, organ al Comitetului orășenesc București al P.C.R., a lansat un apel către opinia publică muncitorească și democratică din România prin care o chema să se alăture campaniei mondiale de denunțare și înfierare a imperialismului japonez. În același apel era reliefat rolul conducător al P.C. Chinez în lupta de rezistență față de invadatorii străini¹⁹. Pe măsura extinderii agresiunii japoneze, în coloanele presei progresiste din țara noastră se înmulțeau articolele care luau atitudine intransigentă împotriva măcelului declanșat de imperialiștii japonezi pe teritoriul Chinei. *Fără nici o prevenire, în mod provocator, japonezii au îndreptat tunurile asupra populației chineze din Manciuria („Tinărul leninist” din octombrie 1931); China, care nu vrea război, care vrea pace, e silită să se apere („Cazarma” din noiembrie 1931); În China curge sîngele tinerilor japonezi și chinezi și Japonia vrea să prefacă China în colonia ei („Tinărul leninist” din noiembrie 1931) — iată cîteva din numeroasele titluri de articole ce dezvăluiau profunda tragedie declanșată de imperialiștii japonezi în China, atitudinea mișcării muncitorești și democratice din țara noastră față de agresiunea militarismului japonez. În același timp, prin numeroase apeluri și manifeste, P.C.R. și U.T.C. chemau oamenii muncii, toate forțele progresiste și democratice din România să organizeze acțiuni de protest față de actele agresive ale Japoniei imperialiste. *Să protestăm împotriva ocupării Chinei de bandiții imperialiști; Să luptăm pentru frontul unic al muncitorimii întregi, împotriva burgheziei internaționale; Tinerii proletari români vor susține pe frații lor chinezi în lupta lor contra imperialiștilor și pentru revoluție socială* — acestea erau lozincile sub care se desfășurau acțiunile de solidarizare ale tineretului revoluționar din România cu eroica luptă a tineretului chinez pentru apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale a țării sale.*

Congresul național al muncitorilor și țăranilor din noiembrie 1931, care a ales guvernul democrat central, în frunte cu Mao Tzedun, a fost salutat cu căldură de opinia publică muncitorească și democratică din România, apreciindu-l ca o victorie de prestigiu a mișcării revoluționare din China. Ziarul „Scînteia” consacră acestui eveniment memorabil din istoria revoluției chineze articolul intitulat *Noi succese ale Armatei Roșii chineze*, în care făcea o largă retrospectivă a drumului de luptă

¹⁹ „Steagul roșu” nr. 5, din 20 septembrie 1931.

eroică străbătut de proletariatul și țărănimea chineză pînă la instaurarea primului guvern revoluționar, care „dă revoluției chineze organismul de conducere unică a tuturor maselor exploatate din China”²⁰. Promovînd cu consecvență solidaritatea cu China luptătoare, P.C.R. a organizat o săptămîină antirăzboinică în cadrul căreia (23—30 martie 1932) s-au organizat întruniri și demonstrații în fața legației Japoniei, s-au publicat articole, s-au tipărit apeluri și manifeste care făceau cunoscute lupta revoluționară a maselor din China contra imperialismului, succesele obținute de Armata Roșie chineză. Amintim printre acestea apelurile lansate de P.C.R. : *Către toate comitetele regionale, locale și raionale, către fracțiunile comuniste din toate organizațiile de masă*²¹; *Războiul imperialist din China* („Scînteia” din 15 martie 1932) și apelurile U.T.C. : *Peste tot locul masele de muncitori și țărani revoluționari luptă în contra războiului imperialist, pentru apărarea poporului chinez, a revoluției chineze și a U.R.S.S.* („Tînărul leninist” din martie 1932); *Revolte muncitorilor și țăranilor chinezi și japonezi în contra războiului imperialist* („Tînărul leninist” din martie 1932). Ziarele „Proletarul”, „Alarma”, „Facla”, „Adevărul” și altele au publicat în cursul acestei campanii — la care, alături de organizațiile P.C.R., au luat parte activă și organizațiile de masă aflate sub îndrumarea, influența și conducerea sa — numeroase articole de solidarizare cu lupta de eliberare a poporului chinez.

Concomitent cu acțiunea intensă împotriva claselor exploatatoare, comuniștii români s-au ridicat cu vehemență împotriva oricăror acțiuni ale cercurilor conducătoare din țară care contraveneau spiritului solidarității poporului român cu poporul chinez. P.C.R. s-a pronunțat împotriva tratatelor duse de cercurile guvernante din România, la începutul anului 1932, în vederea încheierii unui tratat comercial și naval cu Japonia agresoare²².

Sub influența mișcării antirăzboinice din țară și pe plan mondial, România a dezaprobat actul agresiv al Japoniei militariste. În adunarea generală extraordinară a Societății Națiunilor din 7 martie 1932, Nicolae Titulescu, exprimînd poziția României față de această agresiune, atrăgea atenția asupra necesității aplicării integrale a articolului 10 din Pactul Societății Națiunilor, care prevedea respectarea integrității teritoriale a oricărui membru al Ligii împotriva unei agresiuni externe și ajutorarea statului victimă a unei agresiuni. „Orice slăbiciune în legătură cu articolul 10, orice șovăire în ceea ce privește aplicarea sa integrală — arăta diplomatul român — ar da lovitura de grație instituției noastre”²³. Pe marginea acestui discurs rostit de ministrul României, Nicolae Iorga, președintele Consiliului de Miniștri, făcea următoarea notație : „Superb discurs, pe care nici un alt personaj politic al vremii n-a avut curajul să-l facă”²⁴. N. Titulescu a susținut cu căldură primirea Chinei în Consiliul Ligii, asigurîndu-i pe reprezentanții celorlalte state de contribuția pe care China ar fi adus-o în viitor la activitatea acestuia.

În timpul luptelor purtate în anul 1932 de Armata Roșie chineză contra trupelor japoneze, mult mai bine înzestrate cu armament și mu-

²⁰ „Scînteia”, anul II, nr. 2, februarie 1932.

²¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 53, fila 3.

²² „Buletinul”, anul II, nr. 6—7, martie-aprilie 1932, p. 11.

²³ N. Titulescu, *Documente diplomatice*, Editura politică, București, 1967, p. 399.

²⁴ Arhiva M.A.E., fondul special nr. 78, nenumărat.

niții, din inițiativa P.C.R., în mai multe orașe de pe cuprinsul țării s-au format comitete de acțiune ale muncitorilor pentru mobilizarea maselor în vederea susținerii cauzei drepte a poporului chinez. În orașele Iași, Pașcani, Galați, Oradea ș.a., aceste comitete au organizat întruniri și demonstrații de protest împotriva împărțirii Chinei, cerind să fie recunoscut și respectat dreptul poporului chinez de a-și hotărî soarta fără intervenție și amestec din afară²⁵. În acești ani, ziua de 1 Mai a fost un prilej pentru masele muncitoare din România de amplă manifestare a solidarității cu revoluționarii chinezi²⁶.

Comuniștii români, clasa muncitoare din țara noastră au urmărit cu atenție întreaga desfășurare a procesului revoluționar din China, subliniind succesele P. C. Chinez în atragerea maselor la lupta antifeudală și antiimperialistă. Partidul Comunist Român a văzut în Partidul Comunist Chinez forța cea mai înaintată a revoluției din China, organizatorul și conducătorul poporului chinez în lupta pentru independență națională și socială. „Nici una din înfăptuirile revoluției chineze, nici una din izbînzile Armatei Roșii n-ar fi fost cu putință dacă n-ar fi existat un partid comunist puternic călit în lupte“, se arăta într-o broșură editată de P.C.R. în mai 1934. Succesele revoluției chineze constituiau pentru revoluționarii români o mărturie vie a rolului hotărîtor jucat de partidul comunist în lupta de emancipare națională și socială, „singura forță capabilă să organizeze și să ducă la izbîndă lupta revoluționară a maselor“²⁷. În acest spirit, Congresul al V-lea al P.C.R., într-o telegramă *Către C.C. al Partidului Comunist Chinez*, adresa, în numele maselor muncitoare din România, „salutul său fierbinte, revoluționar, Partidului Comunist din China — conducătorul revoluției chineze“, apreciind că „succesele Partidului Comunist din China sînt succesele proletariatului internațional și întăresc lupta lui pentru răsturnarea puterii imperialiștilor, capitaliștilor și moșierilor“. Salutul se încheia cu lozincile: „Trăiască China revoluționară!“, „Trăiască Armata Roșie muncitorească-țăărănească din China!“, „Trăiască Partidul Comunist din China!“²⁸.

Manifestările de solidarizare cu poporul chinez organizate în țara noastră au îmbrăcat în anii de după 1933 un caracter mai larg, desfășurîndu-se uneori concomitent cu acțiunile contra pregătirilor unui nou război, pentru pace care aveau loc pe plan mondial. Apelurile P.C.R. adresate muncitorilor, țăranilor, intelectualilor și tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, de a fi în primele rînduri în acțiunea de sprijinire a patrioților chinezi izvorau din convingerea că „războiul de agresiune din Extremul Orient nu este îndreptat numai contra muncitorimii chineze și japoneze, ci și contra noastră înșine“²⁹.

La campania de încetare a agresiunii imperialismului japonez împotriva Chinei au luat parte tot mai activă și un însemnat număr de oameni de cultură cu vederi înaintate din țara noastră care, răspunzînd apelurilor lansate de P.C.R., și-au pus condeii lor în apărarea cauzei

²⁵ „Alarma“, anul I, nr. 2, aprilie 1932.

²⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 94, fila 2.

²⁷ *Revoluția sovietică în China crește*, Editura P.C.R., mai 1934, p. 10.

²⁸ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., cota AB XVI-3.

²⁹ „Scînteia“ nr. 2, din 15 ianuarie 1933.

drepte a poporului chinez. Printre articolele apărute amintim : *Focarul viitorului război* de P. Volbură ; *Război între China și Japonia*, de L. Nasta ; *Tensiunea din Extremul Orient*, de I. Cristea, *Refacerea Chinei și Japonia vrea război*, de T. Cristureanu ; *China singurează*, de A. Adania ; *Asasinarea continentelor*, de N. D. Cocea, și altele. „Buletinul Comitetului de acțiune împotriva războiului“, editat cu puțin timp înainte de deschiderea Congresului contra războiului de la Amsterdam din august 1932, a publicat o serie de materiale care condamnau cu vehemență invazia trupelor japoneze pe teritoriul Chinei. Printre altele, în acest buletin era publicată și scrisoarea lui Sun Cin-Lin, văduva lui Sun Iat-sen, în care se spunea : „Am să aduc în fața congresului întregul lanț al sălbăticiunilor și cruzimilor militaristilor japonezi împotriva poporului de muncitori și țărani chinezi... Voi expune acolo mizeria nemai-pomenită a celor un milion de șomeri, victime ale imperialismului japonez“³⁰. În aceeași ordine de idei se înscrie și apelul lansat de publicistul comunist Ilie Cristea contra războiului declanșat de imperialiștii japonezi și contra fascismului, care a întrunit adeviziunea unui mare număr de intelectuali din țara noastră, printre care amintim : Petre Constantinescu-Iași, Radu Cernătescu, Alexandru Sahia, N. D. Cocea, Demostene Botez, Alexandru Mihăileanu, Barbu Lăzăreanu, Panait Mușoiu și alții³¹. Delegații români prezenți la congresele internaționale pentru pace de la Paris, Geneva, Bruxelles au afirmat poziția maselor muncitoare și a intelectualității progresiste din țara noastră de adîncă solidarizare cu lupta poporului chinez, de condamnare a atentatorilor la pacea lumii.

Apelul din septembrie 1933 adresat de Partidul Comunist Chinez clasei muncitoare și partidelor comuniste și muncitorești din întreaga lume pentru a veni în sprijinul luptei poporului chinez a avut un larg ecou în rîndul maselor muncitoare din țara noastră. Într-o serie de manifeste, P.C.R. a chemat clasa muncitoare, celelalte forțe organizate și democratice din România să răspundă apelului eroicilor luptători ai revoluției chineze, să ducă o acțiune viguroasă pentru apărarea acesteia, să organizeze întruniri și demonstrații contra intervenției imperialiste în China³².

În coloanele presei muncitorești și democratice din țara noastră erau adesea evocate momente importante din trecutul de luptă revoluționară al poporului chinez. Aproape în fiecare an apăreau articole comemorative dedicate răscoalei „boxerilor“, revoluției din Canton din decembrie 1927, Congresului de la Juițin din 1931 și altora. Ele constituiau prilej de analiză multilaterală a drumului de luptă parcurs de forțele revoluționare din China, a semnificației și perspectivelor revoluției chineze. Astfel, la 12 decembrie 1933, Ajutorul Roșu din România, în semn de cinstitie a jertfelor date de poporul chinez, a proclamat ziua Comunei din Canton ca zi de sprijinire a luptei popoarelor subjugate de imperialism. Cu acest prilej, „Buletinul Ajutorului Roșu din România“ a publicat articolul *12 și 13 decembrie*, în care, după ce se făcea o analogie între masacrele săvîrșite în Piața Teatrului Național la 13 decembrie 1918 și cele

³⁰ „Buletinul Comitetului de acțiune împotriva războiului“, anul I, nr. 2, din 28 august 1932.

³¹ „Bluze albastre“, anul I, nr. 3, din 10 iulie 1932.

³² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 387, fila 2.

de la Canton din ziua de 12 decembrie 1927, chema masele muncitoare să se ridice în sprijinul luptei de eliberare națională și socială a popoarelor³³.

Chemarea P. C. Chinez la rezistență împotriva Japoniei, la luptă pentru salvarea națională adresată tuturor forțelor patriotice din țară la 1 august 1935 și vestea terminării cu succes a Marșului cel lung al Armatei Roșii chineze au fost primite cu deosebită satisfacție de opinia muncitorească și democratică din țara noastră. Crearea Frontului național unic anti-japonez, în septembrie 1937, prin alianța dintre partidul comunist și Gomindan a constituit începutul unei noi perioade în dezvoltarea revoluției chineze — perioada trecerii de la războiul civil la pregătirea și desăvârșirea acțiunilor în vederea încheierii cu succes a războiului anti-japonez. „Tocmai datorită acestui front unic — arăta Mao Tzedun în articolul intitulat *Sarcinile vitale care s-au ridicat după stabilirea colaborării dintre Gomindan și partidul comunist* —, roata istoriei va împinge înaintea revoluția chineză, făcînd-o să intre într-o etapă absolut nouă. De felul cum va evolua acest front unic depinde dacă China va putea ieși din actuala criză socială și națională, criză profundă și serioasă“³⁴.

Începînd cu prima jumătate a lunii iulie 1937, cînd Japonia milităristă a dezlănțuit în mod oficial războiul împotriva poporului chinez, luările de atitudine în rîndul opiniei publice progresiste din România se înmulțesc, căpătînd un caracter larg, generalizat. Publicistica muncitorească și democratică, antifascistă din țara noastră s-a remarcat prin maturitatea cu care a abordat una dintre problemele majore ale epocii, prin forța de pătrundere și de analiză a evenimentelor din îndepărtata Chină, analiză întemeiată pe o informare bogată și științific studiată. Ilie Cristea, N. D. Cocea, Titus Cristureanu, C. Baltazar, B. Straton, P. Șerbănescu, M. Moldoveanu, G. Spina și alți publiciști au scris numeroase articole de înfiere a măcelurilor săvîrșite de imperialismul japonez în China, de afirmare a solidarității poporului român cu poporul chinez.

În acest sens, gazeta „Reporter“ — în articolul *Vilvătăia în Extremul Orient*, publicat la 18 iulie 1937 — prezenta lupta plină de jertfe a poporului chinez, îndemnînd opinia publică din țară să i se alăture: „La două extremități ale lumii, în Spania și în China, popoarele înscriu în istorie cu litere de foc și sînge epopeea eliberării lor definitive. Iar aceia care prin poziția și atitudinea lor închid în chenar negru aceste pagini vor purta stigmatul cu care au fost trecuți în amintirea neagră a istoriei toți aceia care s-au opus pînă acum progresului omenirii“. La rîndul său, gazeta „Viața românească“ din 6 noiembrie 1937 scria că „războiul pornit de furia și marasmul imperialismului japonez nu-și va găsi, evident, niciodată în fața nici unor judecători justificare și înțelegere“. Un îndemn la lupta pentru încetarea războiului declanșat de militaristii japonezi împotriva pașnicului popor chinez era adresat de gazeta socialistă „Lumea nouă“, care, în numărul din 25 iulie 1937, scria următoarele: „Alături de frații noștri din toate țările care nu încetează a duce înaintea cu atîta curaj și tenacitate acțiunea lor pentru pace, democrație și socialism, trebuie să ne facem datoria și noi, aci în țara noastră, pentru ca în concertul statelor

³³ „Buletinul Ajutorului Roșu din România“, anul II, nr. 10, septembrie—decembrie 1933, p. 6.

³⁴ Mao Tzedun, *Opere alese*, vol. II, Editura de stat pentru literatură politică București, 1955, p. 53.

care luptă pentru pace să fie și România, pentru ca în rîndul popoarelor care luptă pentru o viață mai bună să se încadreze conștient și puternic și poporul român“.

Paralel cu desfășurarea unei puternice campanii de sprijinire a Spaniei republicane în anii 1937—1939, P.C.R. a inițiat și a întreținut o vie propagandă în ajutorul poporului chinez, care lupta cu arma în mînă împotriva invadatorilor japonezi. Apreciind în mod realist raportul de forțe existent în acea perioadă în China, forțele revoluționare și democratice din România, în frunte cu partidul comunist, și-au exprimat, în repetate rînduri, convingerea că, în ciuda superiorității militare a Japoniei, poporul chinez, animat de irezistibilul sentiment al dreptății cauzei pe care o apăra, nu putea fi îngenuncheat. În numeroase apeluri și manifeste, partidul comunist și organizațiile sale de masă au subliniat că garanția succesului final al luptei anti-japoneze o constituia unirea într-un singur front, sub conducerea P.C. Chinez, a tuturor forțelor națiunii chineze, unire capabilă să alunge pe invadatori din țară. În apelul intitulat *Ajutor activ Spaniei și Chinei*, P.C.R. arăta că „e datoria comuniștilor, social-democraților, național-țărăniștilor, a tuturor muncitorilor și a celor cu dragoste de țară să pornească o campanie cu o forță uriașă pentru a împiedica orice ajutor din afară — fie el militar, economic, bănesc, politic pentru Franco, Japonia cotropitoare și aliații lor... La toate adunările sindicale și democratice, la toate manifestațiile noastre, să nu ne uităm frații care sîngerează la cele două capete ale lumii... Sindicatele muncitorești trebuie să aibă în această campanie un rol de frunte. Să cerem deputaților democrați să ridice glasul în parlament în favoarea lor. Să cerem presei să spună adevărul asupra luptei popoarelor chinez și spaniol“³⁵. Articolul *Lupta poporului chinez contra agresiunii japoneze* releva faptul că „poporul chinez și în primul rînd avangarda sa conștientă și organizată, partidul comunist, au fost în stare să găsească unicul drum adevărat pentru salvarea sa națională — drumul creării unui front unic național anti-japonez al tuturor forțelor populare reale ale țării...“³⁶. Ținînd seama de importanța deosebită pe care o reprezenta victoria poporului chinez în acest război pentru pacea întregii lumi, articolul făcea apel la toate forțele progresiste din lume de a veni în sprijinul Chinei luptătoare, deoarece „poporul chinez apăra nu numai independența sa națională și integritatea sa teritorială, ci și pacea lumii“³⁷. Perspectiva clară a victoriei finale depline a poporului chinez se degajă cu pregnanță din titlurile pline de semnificație ale multor articole publicate în acești ani de presa revoluționară și democratică din țara noastră, printre care amintim : *China va învinge* („Scînteia“ nr. 21/1939), *Perspectivile războiului în China* („Lumea nouă“ din 2 ianuarie 1938), *Rezistența eroică a Chinei* („Reporter“ din 29 august 1937) și altele. În februarie 1938, gazeta „Reporter“ publica ample interviuri ale conducătorilor revoluției chineze, făcînd pentru prima dată cunoscute opiniei publice din România activitatea lor prodigioasă desfășurată în slujba cauzei eliberării naționale și sociale a poporului chinez, a apărării integrității teritoriale a patriei. Revista consemna aprecierile făcute de Mao Tzedun cu privire la ceea ce este comun și ceea ce este specific în desfă-

³⁵ „Scînteia“ din 6 ianuarie 1938.

³⁶ „Lupta de clasă“, anul XIX, nr. 1, martie 1938.

³⁷ *Ibid.*

șurarea procesului revoluționar din China : „Revoluția chineză nu este o excepție, ea este numai o parte a revoluției mondiale. Are semne distinctive speciale, dar în fond se aseamănă cu luptele spaniole, franceze, americane și englezești. Toate aceste lupte sînt pentru progres. În aceasta consistă asemănarea”³⁸.

Acțiunile de solidaritate ale maselor muncitoare din România cu eroica luptă a poporului chinez au cunoscut o deosebită amploare și intensitate în cursul anilor 1939 și 1940, cînd, din inițiativa P.C.R., au fost create comitete de acțiune pentru strîngerea de bani și medicamente destinate revoluționarilor chinezi. În același scop a fost creat, în primăvara anului 1940, un Cerc amical româno-chinez, ai cărui membri, printre care se aflau personalități de seamă din rîndul intelectualității române, au stabilit relații fructuoase cu asociații similare din alte țări³⁹. Doi medici români — Iancu David și Bucur Clejan — care luptaseră în brigăzile internaționale din Spania au plecat voluntar în China, la sfîrșitul lunii august 1939, unde și-au adus contribuția la organizarea serviciului sanitar al armatei revoluționare chineze⁴⁰. Evocările acestor participanți la marea epopee a poporului chinez scot în evidență puternica impresie pe care au produs-o asupra lor spiritul ferm și eroismul poporului chinez în fața dușmanului, deplina sa încredere în victoria finală.

Bogatul material documentar existent în țara noastră cu privire la solidarizarea maselor muncitoare și democratice din România cu lupta revoluționară a poporului chinez de-a lungul întregii perioade interbelice subliniază concluzia că în fruntea acestei acțiuni internaționaliste s-a situat cu consecvență Partidul Comunist Român, care, folosind toate mijloacele de agitație și propagandă de care dispunea, a reușit să creeze în rîndul celor mai largi pături ale populației din țară un puternic sentiment de simpatie și atașament față de cauza dreaptă pentru care forțele cele mai înaintate ale societății chineze, în frunte cu partidul comunist, duceau o luptă hotărîtă, plină de sacrificii.

Solidaritatea maselor muncitoare și a forțelor democratice din țara noastră cu forțele revoluționare din China s-a manifestat cu o intensitate și amploare fără precedent după 23 August 1944, cînd, în urma insurecției naționale antifasciste armate, poporul român și-a luat soarta în propriile mîini. În noile condiții istorice, simpatia și solidaritatea poporului român cu forțele revoluționare, progresiste și democratice din toate țările lumii pentru obținerea și asigurarea independenței naționale, pentru dezvoltarea de sine stătătoare, conform voinței și aspirațiilor proprii, au devenit una dintre coordonatele esențiale ale politicii externe promovate de partidul comunist și guvernul român. Ajutorul și sprijinul acordate luptei poporului chinez, căruia, după înfrîngerea și capitularea Japoniei, la 2 septembrie 1945, i s-a deschis perspectiva eliberării naționale și sociale depline, s-au diversificat, căpătînd, în același timp, un conținut mai bogat.

În coloanele presei centrale și ale altor publicații din țara noastră au apărut numeroase articole care oglindeau marșul victorios al Armatei

³⁸ „Reprcter“, anul VI, nr. 6, din 6 februarie 1938.

³⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. I, dosarul nr. 211, filele 495—497.

⁴⁰ După războiul din Spania — voluntari în China, în „Voluntarii libertății“ buletinul Asociației foștilor voluntari români din armata republicană spaniolă, București, nr. 4—5, iunie-iulie 1946, p. 38.

Populare de Eliberare împotriva trupelor gomindaniste și a imperialismului străin — principalii stâlpi ai reacțiunii în China în anii de după război —, se exprima atașamentul profund față de cauza dreaptă pentru care își vărsau sîngele cei mai buni fii ai poporului chinez. În Raportul politic al C.C. la Congresul partidului nostru din februarie 1948 se releva: „Strălucitele succese ale poporului chinez în lupta împotriva regimului antipopular al lui Cîan Kai-și dau un nou avînt luptei de eliberare a popoarelor coloniale din Asia”⁴¹. Erau popularizate, de asemenea, pe larg succesele obținute de poporul chinez, sub conducerea partidului comunist, în reconstrucția economică, în edificarea noii orînduiri pe teritoriile eliberate.

În toată perioada 1945—1949, cînd poporul chinez s-a aflat angajat într-o crîncenă încelestare cu forțele contrarevoluționare interne și externe, în țara noastră au avut loc numeroase mitinguri și întruniri de solidaritate cu China revoluționară. Vizitele în țara noastră ale unor reprezentanți ai organizațiilor politice și obștești din China eliberată au constituit tot atîtea prilejuri de caldă manifestare din partea poporului român față de făuritorii noii Chine, de cunoaștere reciprocă a succesorilor și realizărilor obținute de cele două popoare în edificarea noii societăți.

Proclamarea Republicii Populare Chineze la 1 octombrie 1949, în-cununare a luptei seculare de eliberare națională și socială a poporului chinez, care a marcat trecerea întregii puteri în mîinile poporului, în frunte cu partidul său comunist, dînd o puternică lovitură pozițiilor imperialismului în Asia și în întreaga lume, a fost salutată cu satisfacție și entuziasm în țara noastră. Alături de forțele progresiste de pretutindenii, poporul român a apreciat victoria revoluției populare chineze ca cel mai de seamă eveniment revoluționar al istoriei după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Masele muncitoare din România au salutat cu căldură constituirea Guvernului Popular Central, în frunte cu Mao Tzedun. Guvernul țării noastre a fost printre primele guverne care au stabilit relații diplomatice cu Republica Populară Chineză, expresie a năzuințelor reciproce de consolidare a legăturilor de prietenie dintre poporul român și poporul chinez, de întărire a frontului democrației, păcii și socialismului în lume⁴².

Odată cu victoria revoluției populare, talentatul și harnicul popor al Chinei, devenit stăpîn pe propria sa soartă, a pășit cu abnegație, sub conducerea Partidului Comunist Chinez, la făurirea vieții noi, socialiste, obținînd succese deosebite în toate domeniile de activitate. Poporul român urmărește cu viu interes efortul constructiv al oamenilor muncii din China și se bucură sincer de victoriile pe care le obțin în dezvoltarea economiei, științei și culturii, în întărirea și înflorirea multilaterală a patriei lor socialiste.

Partidul Comunist Român, întregul nostru popor acordă o înaltă prețuire relațiilor de prietenie și colaborare frățească care s-au statornicit și se dezvoltă continuu, între Republica Socialistă România și Republica Populară Chineză, între partidele comuniste din cele două țări. Avînd rădăcini în trecutul de luptă revoluționar al celor două popoare,

⁴¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ediția a IV-a, Editura de stat pentru literatură politică, București, 1955, p. 130.

⁴² „Scînteia” nr. 1 546, din 4 octombrie 1949.

aceste relații s-au ridicat pe noi trepte, s-au îmbogățit și amplificat în anii socialismului, solidaritatea dintre poporul român și poporul chinez dezvoltându-se pe temelia trainică a comunității de orînduire și de țeluri, a intereselor comune în lupta antiimperialistă, pentru cauza socialismului și păcii. O dovadă elocventă a trăiniciei prieteniei dintre poporul român și poporul chinez a constituit-o ajutorul frătesc acordat de guvernul R. P. Chineze poporului român pentru refacerea economică a zonelor ce au avut de suferit de pe urma calamităților naturale din vara anului 1970, care a reprezentat mai mult de o treime din totalul sprijinului internațional acordat țării noastre în împrejurările grele de atunci. Transmițînd mesajul de recunoștință al poporului român față de această atitudine frățească, tovarășul Nicolae Ceaușescu a arătat: „Exprimînd mulțumiri tuturor statelor, nu pot să nu exprim în mod deosebit mulțumiri Partidului Comunist Chinez, guvernului R. P. Chineze, poporului chinez, tovarășului Mao Tzedun pentru ajutorul pe care ni l-au dat“⁴³.

În același timp, țara noastră a militat și militează cu hotărîre pentru restabilirea drepturilor legitime ale R. P. Chineze la O.N.U., în Consiliul de Securitate și în alte organisme internaționale, susținînd totodată cererea dreaptă a Chinei populare pentru retragerea trupelor americane din Taiwan — teritoriu inalienabil al R. P. Chineze.

Recenta vizită oficială de prietenie în China a delegației de partid și guvernamentale a Republicii Socialiste România, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, manifestările de caldă bucurie și entuziasm cu care oamenii muncii din China au întîmpinat pe înalții oaspeți români au constituit o expresie a sentimentelor de prietenie ce leagă poporul chinez și poporul român, a dorinței de a întări colaborarea dintre cele două țări și dintre cele două partide în lupta împotriva imperialismului, pentru socialism. Referindu-se cu acest prilej la principiile care stau la baza relațiilor de prietenie și colaborare multilaterală dintre poporul român și poporul chinez, tovarășul Nicolae Ceaușescu a spus: „Forța și trăinicia relațiilor noastre izvorăsc din faptul că ele sînt așezate în mod ferm pe temelia de neclintit a principiilor marxism-leninismului și internaționalismului socialist, a respectului independentei și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, egalității în drepturi și întrajutorării tovarășești“⁴⁴. Eveniment de mare însemnătate politică, recenta vizită a delegației de partid și guvernamentale române a contribuit la consolidarea legăturilor tradiționale de prietenie dintre România și China populară, la întărirea socialismului și păcii în lume.

Sintetizînd înalta semnificație a vizitei făcute în China populară, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea rostită la marele miting din Pekin, a arătat că această vizită „este urmarea firească a relațiilor de prietenie și colaborare multilaterală dintre partidele și țările noastre, dintre popoarele român și chinez“. „Îmi exprim convingerea — a subliniat secretarul general al partidului nostru — că întîlnirile și convorbirile pe care le-am avut împreună în aceste zile marchează un moment de importanță istorică în dezvoltarea continuă a relațiilor dintre partidele și țările noastre, a colaborării în toate domeniile de activitate, spre binele ambelor popoare, al cauzei generale a socialismului și păcii în lume“⁴⁵.

⁴³ „Scînteia“ nr. 8 621, din 28 noiembrie 1970.

⁴⁴ „Scînteia“ nr. 8 809, din 7 iunie 1971.

⁴⁵ „Scînteia“ nr. 8 811, din 9 iunie 1971.

V. I. Lenin despre locul țărilor mici și mijlocii în sistemul relațiilor internaționale

În condițiile manifestării — odată cu începutul crizei generale a capitalismului — a tendinței spre modificarea rolului țărilor mici și mijlocii în sistemul raporturilor interstatale, tendință ce a dus în epoca contemporană la schimbări sensibile, o deosebită semnificație actuală capătă analiza întreprinsă de V. I. Lenin asupra situației acestor țări în etapa imperialistă, cât și proclamarea și apărarea unor principii noi, democratice, care urmăreau să contribuie la statornicirea independenței reale a statelor mici și mijlocii, la afirmarea deplină a potențelor lor pe arena internațională *.

Tezele referitoare la locul țărilor mici și mijlocii în sistemul relațiilor internaționale au fost elaborate de V. I. Lenin mai ales în perioada crizei antebelice și a primului război mondial, atunci când teoriile și practicile dominante aveau, deși cu anumite deosebiri formale, o esență identică în ce privește atitudinea față de aceste state: negarea în teorie și refuzul în practică a rolului lor de subiecte de sine stătătoare în viața interstatală. Manifestarea cea mai brutală a acestei poziții o găsim în faimoasa lucrare *Mitteleuropa*, a lui Fr. Naumann, în care țărilor și popoarelor mici li se nega pur și simplu dreptul la existență¹. Teoreticienii și oamenii politici ai Antantei, generoși în proclamarea lozincilor egalitariste, nu tratau nici ei aceste țări pe terenul practicii politice decât

* Menționăm că tezele lui V. I. Lenin despre locul țărilor mici și mijlocii în complexul internațional nu au fost reflectate decât tangențial în numeroasele lucrări care au abordat aspectul extern al concepției leniniste (vezi, de pildă: *Situația internațională din primele două decenii ale secolului al XX-lea în lumina tezelor lui Vladimir Ilici Lenin*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970; *Leninskaia vneșneaia politika Sovetskoi strani. 1917—1924*, Izdatelstvo „Nauka“, Moskva, 1969; *V. I. Lenin i sovetskaia vneșneaia politika*, Izdatelstvo Mejdunarodnie otnoșenia, Moskva, 1969). Excepție fac o serie de studii legate de atitudinea Rusiei Sovietice față de popoarele Orientului asiatic, printre care articolul *V. I. Lenin și țările neutre din Europa*, de A. S. Kan (în culegerea citată mai sus: *Leninskaia vneșneaia politika...* p. 166—181). Materialul de față își propune să aducă o contribuție la cercetarea moștenirii teoretice leniniste, încercând să analizeze tezele generale ale lui Lenin privind locul țărilor din categoria menționată, evidențiind — pe cât permite economia studiului — aspectele problemei referitoare la zona sud-est europeană.

¹ Fr. Naumann, *Mitteleuropa*, Berlin, 1951, p. 1—2, 4.

în funcție de propriile interese imperialiste. Statele supuse unui atare tratament au ripostat, mai ales teoretic, căutînd soluții pentru ameliorarea situației lor. În gîndirea socialistă internațională existau în acea perioadă numeroase confuzii privind evaluarea rolului și perspectivelor statelor mici : de la idealizarea kautskiană a micilor țări europene², la negarea potențelor lor, manifestată de Rosa Luxemburg, Buharin și unii socialiști polonezi și olandezi.

Din contextul pozițiilor de mai sus se detașează exegeza realizată de către V. I. Lenin asupra complexului relațiilor interstatale și a locului țărilor mici în cadrul acestuia. Constatarea leninistă referitoare la împărțirea lumii într-un număr infim de *puteri asupritoare*, marile puteri, care posedau un uriaș potențial economic și uman, o imensă mașină de distrugere, și marea masă a țărilor și popoarelor asuprite reprezintă o primă coordonată a analizei acestei probleme³.

Raporturile reale între state în acest cadru — în ciuda proclamării de către revoluția franceză a principiului egalității drepturilor națiunilor și a „recunoașterii“ teoretice a acestuia pe plan mondial încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea⁴ — se bazau în întregime pe argumentul forței. „Esența relațiilor internaționale existente în condițiile capitalismului — jefuirea fătîșă a celui slab...“⁵ — iată cum rezuma Lenin, încă în 1911, chintesența acestei realități. Principiul forței era atotcuprinzător ; el domina și raporturile dintre marile puteri, care se orînduiau într-o scară ierarhică complexă, înregistrînd la începutul secolului al XX-lea, după clasificarea făcută de V. I. Lenin, trei categorii de state : a) marile puteri de prim rang, pe deplin independente (Anglia, Germania, Statele Unite ale Americii) ; b) marile puteri care nu erau pe deplin independente (Franța, Rusia și Japonia) și c) marile puteri dependente (Austro-Ungaria și Italia)⁶.

În afara acestui grup se situau țările și popoarele exploatare, subordonate, subjugate, într-un fel sau altul, de marile puteri și monopoluri internaționale. De la popoarele coloniale, private de cele mai elementare drepturi (printre care dreptul la existența statală era în întregime eliminat), de la semicoloniile unde dependența față de statele dezvoltate era recunoscută deschis, acest grup se extinde la țările independente statale, dar aflate sub dominația economică a marilor puteri și în cadrul constelațiilor politice și militare ale acestora, țări cu o independență formală, „prinse într-o rețea de legături de dependență financiară și diplomatică“⁷.

Abordarea situației țărilor asuprite prin prisma năzuințelor lor, în raport cu stadiul de dezvoltare economică, politică, culturală în care se

² K. Kautsky, *Serbien und Belgien*, Stuttgart, 1917, p. 90 și urm.

³ V. I. Lenin, *Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului*, în *Opere complete*, vol. 27, Editura politică, București, 1964.

⁴ Joseph Barthélemy, *Démocratie et Politique étrangère*, Félix Aclan, Paris, 1917, p. 416—443 ; Vezi și D. Gusti, *Origina și ființa Societății Națiunilor*, în *Politica externă a României*, Institutul social român, f.a., p. 357.

⁵ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 20, Editura politică, București, 1963 ; p. 254.

⁶ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 28, Editura politică, București, 1965, p. 178.

⁷ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 27, p. 389.

găseau, i-a permis lui V. I. Lenin să aprecieze tendința de eliberare națională ca fiind profund progresistă, democratică și să sublinieze necesitatea promovării de către proletariatul conștient din aceste țări a unei politici de sprijinire a mișcărilor de eliberare națională, burghezo-democratice, după conținutul lor social. Într-o serie de lucrări, combătând confuzia unor social-democrați privind fixarea locului mișcărilor naționale⁸ în epoca imperialismului, V. I. Lenin a evidențiat rolul covârșitor al luptei de eliberare națională atât în colonii, cât și în Europa răsăriteană, unde existau puternice acțiuni ce vizau sarcina desăvîrșirii revoluțiilor burghezo-democratice în domeniul național, a formării de state naționale independente și unitare⁹. Pentru țările sud-estului european, V. I. Lenin caracteriza astfel gradul atins de mișcarea de eliberare națională: „Numai micile state din Balcani pot fi considerate state naționale, dar nu trebuie să se uite că și aci populația de altă naționalitate constituie între 5 și 10%, că foarte mulți români și sirbi (în raport cu numărul total al românilor și sirbilor) locuiesc în afara granițelor statului «lor», că în general «construcția de stat» în direcția burghezo-națională nu s-a terminat în Balcani...”¹⁰. Aceste acțiuni erau înregistrate, de altfel, în calculele politice ale marilor puteri imperialiste, care scontau să le folosească în scopuri proprii, contrare în fond — prin natura însăși a relațiilor internaționale promovate de capitalism — intereselor națiunilor oprite. „Chiar și cea mai «liberală» Europă burgheză nu aduce popoarelor din Balcani nimic altceva decât sprijinirea stagnării și a putregaiului, nimic altceva decât piedici birocratice în calea libertății...”¹¹ — scria Lenin în 1912, iar anii ce au urmat au vădit cu prisosință justetea acestei aprecieri*.

Susținând necesitatea luptei pentru un democratism desăvîrșit în sfera relațiilor internaționale, V. I. Lenin a considerat apărarea drepturilor, călcate în picioare, ale popoarelor asupra ca una din sarcinile programatice indispensabile ale proletariatului conștient. În contrast cu „recunoașterea” vagă și pur teoretică a drepturilor popoarelor de a dispune ele însele de soarta lor, specifică politicii externe a marilor puteri imperialiste, precum și programelor acelor socialiști care au alunecat în anii războiului mondial pe panta șovinismului, referindu-se, de obicei, numai la națiunile oprite de puterile imperialiste din tabăra adversă**,

⁸ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 24, Editura politică, București, 1964, p. 409.

⁹ Vezi, de exemplu, *Despre dreptul națiunilor la autodeterminare*, în *Opere complete*, vol. 25, Editura politică, București, 1964, p. 291.

¹⁰ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 30, Editura politică, București, 1964, p. 355.

¹¹ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 22, Editura politică, București, 1963, p. 156—157.

* În timpul războiului mondial, sacrificarea micilor aliați lăsați fără ajutor (Serbia, România), fluctuațiile pozițiilor aliaților occidentali față de Austro-Ungaria, a cărei păstrare echivala cu nesocotirea intereselor popoarelor pe care Antanta le „apăra”, chipurile, în război, manevrele cu „compensațiile” pe seama acestor popoare, tratatele privind împărțirea coloniilor și sferelor de influență — acestea și multe altele au dezvăluit antagonismul real dintre interesele marilor puteri și aliaților lor din categoria țărilor, într-un fel sau altul, dependente.

** „Recunoașterea” teoretică (și exclusiv pentru Europa) la sfârșitul secolului al XIX-lea a acestui drept contrasta cu relațiile reale, bazate pe „concertul european”: înțelegerea marilor puteri de a menține echilibrul, adeseori în dauna țărilor mici și mijlocii (Joseph Barthélemy, *Op. cit.*; vezi și R. Demoulin, *Nationalité et Equilibre*, în *L'Europe du XIX-e siècle et du XX-e siècle*, Marzorati, Milan, tom. II, p. 784).

V. I. Lenin a pus problema acestui drept pe teren istoric concret, a generalizat recunoașterea lui pentru toate națiunile, a indicat diferite forme concrete ale autodeterminării, a tratat pe larg necesitatea garantării practice a acestui drept.

Formularea principiului autodeterminării în cadrul programelor socialiste, în special ale partidelor muncitorești din marile state imperialiste, echivala — în viziunea leninistă — cu cerința extinderii acestui drept asupra tuturor popoarelor (deci și asupra celor coloniale), iar orice abatere de la o astfel de generalizare era apreciată drept dorință de „a apăra privilegiile unor anumite națiuni”¹².

În legătură cu programul social-democrației revoluționare, care în domeniul relațiilor internaționale trebuia să se situeze ferm pe terenul luptei împotriva asupririi popoarelor, V. I. Lenin evidenția obligativitatea respectării acestei prevederi atât înainte de revoluția socialistă cât și după cucerirea de către proletariat a puterii politice. „Partidele socialiste care nu vor dovedi prin toată activitatea lor — atât în prezent cât și în timpul revoluției și după victoria ei — că vor elibera națiunile subjugate și vor așeza pe temelia unei uniuni libere relațiile cu aceste națiuni... asemenea partide vor săvârși o trădare față de socialism”¹³.

În timpul revoluției din februarie 1917, în plin proces revoluționar, Lenin a adus o serie de elemente noi concepției sale asupra relațiilor internaționale, acum conturându-se posibilități pentru materializarea acestei concepții în activitatea politică concretă. Punctul primordial al programului leninist a fost cerința unei păci democratice imediate, „fără anexiuni și contribuții”, ceea ce viza în mod direct situația țărilor mici și mijlocii. Ținând seama de vehicularea unor formulări demagogice privind cerința promovată atât de guvernul provizoriu¹⁴ cât și de Antantă*, Lenin a descifrat cu precizie conținutul real al lozincii „pace democratică”, a cărei condiție principală consta în „renunțarea la anexiuni — nu în sensul eronat că toate puterile vor recăpăta ceea ce au pierdut, ci în unicul sens just, acela ca, atât în Europa cât și în colonii, fiecare națiune, „fără excepție, să aibă libertatea și posibilitatea de a hotărî singură dacă se constituie într-un stat *separat* sau se încadrează în alt stat”¹⁵.

De altfel, în ciuda poziției — identice în fond — a tuturor partidelor burgheze rusești care susțineau teza unei „Rusii unice și indivizibile” (autonomia fiind admisă de către cadeți doar pentru Finlanda și Polonia)¹⁶, ideea necesității eliberării popoarelor asuprite s-a impus în lunile desfășurării revoluției tot mai prestigios. Deși aflat sub conducerea partidelor mic-burgheze, care sprijineau în fond politica guvernului provizoriu, So-

¹² V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 26, Editura politică, București, 1964, p. 304.

¹³ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 27, p. 260.

¹⁴ Vezi și V. S. Vasiukov, *Vneșneaia politika vremennogo pravitelstva*, Izdatelstvo „Misl”, Moskva, 1966, p. 137—138.

* Guvernele Antantei au dat noțiunii de anexiune o serie întreagă de interpretări menite să o golească complet de conținutul ce nu le convenea. În legătură cu aceasta vezi: L. Aragon, *Histoire parallèle*, tom. I, *Histoire de l'U.R.S.S. de 1917 à 1960*, Paris, 1962, p. 43; A. Ribot, *Lettre à un ami*, Paris, 1924, p. 258—259.

¹⁵ V. I. Lenin, *Sarcinile revoluției* (septembrie 1917), în V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 32, Editura politică, București, 1964, p. 245.

¹⁶ V. S. Diakin, *Russkaia burjuazia i țarizm v godi pervoi mirovoi voini (1914—1917)*, Leningrad, 1967, p. 56—57.

vietul deputaților din Petrograd s-a pronunțat pentru acordarea dreptului de autodeterminare Poloniei¹⁷, ceea ce a provocat o recunoaștere, condiționată însă de „o alianță militară liberă cu Rusia“, și din partea guvernului¹⁸. O atitudine asemănătoare a fost adoptată și în cazul Finlandei, a cărei eliberare se condiționa, de data aceasta din partea liderilor menșevici, de o înțelegere prealabilă între Seimul finlandez și Adunarea Constituantă a Rusiei, ce urma să fie convocată. Referitor la aceasta, V. I. Lenin sublinia că acordarea dreptului necondiționat de despărțire popoarelor Rusiei trebuie să primeze în fața oricărui comandament. Abia după aceea — în condițiile asigurării egalității depline — putea fi vorba de înțelegeri, de stabilirea forme concrete de autodeterminare. „Numai cei egali pot să încheie între ei o înțelegere. Pentru ca ea să fie într-adevăr o înțelegere, și nu o supunere camuflată prin vorbe, este nevoie de o adevărată egalitate în drepturi a celor două părți, adică este necesar ca atât Rusia, cât și Finlanda să aibă dreptul de a nu fi de acord“¹⁹.

Programul formulat în astfel de termeni venea, evident, în întinpinarea năzuințelor popoarelor oprite, a căror luptă de eliberare, în al patrulea an al războiului, se intensificase²⁰. V. I. Lenin vedea în aceste popoare un aliat firesc al revoluției ruse, întrucât în fața lor se afla dușmanul comun — imperialismul. „În alianță cu revoluționarii din țările înaintate și cu toate popoarele asuprite, împotriva tuturor imperialiștilor de orice fel — iată politica externă a proletariatului“²¹ — scria Lenin în iunie 1917.

Sprijinul pe care în mod obiectiv îl dădea mișcării de eliberare națională prima revoluție rusă, prin însuși faptul răsturnării țarismului, s-a reflectat în ecoul revoluției din februarie în cadrul popoarelor ce luptau pentru realizarea programului de eliberare. Apariția, în locul unui asupritor de popoare, cum a fost țarismul, a unei țări în care se făcea tot mai puternic auzit glasul proletariatului conștient, dornic să desființeze orice oprire, deschidea acestor popoare perspectiva unei lumi guvernate de voința lor liberă. Acest factor, adăugându-se la dezvoltarea crescândă a mișcării de eliberare națională, a favorizat în anul 1918 realizarea formării sau desăvârșirii statelor naționale în Polonia²², în România²³, în Iugoslavia, în Cehoslovacia ș.a.²⁴.

¹⁷ *Dokumenti i materialy po istorii sovetsko-polskikh otnošenii*, Izdatelstvo Akademii nauk S.S.S.R., Moskva, 1963, tom. I (în continuare — *Doc. sov.-pol.* I), p. 26.

¹⁸ *Ibidem*, p. 35—36.

¹⁹ V. I. Lenin, *Finlanda și Rusia* (mai 1917), în *Opere complete*, vol. 32, p. 5—6.

²⁰ Despre amploarea luptei de eliberare a popoarelor din centrul și răsăritul Europei, importanța factorilor interni în această luptă vezi: *Unirea Transilvaniei cu România. 1 decembrie 1918* (sub redacția lui Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac, Editura politică, București, 1970 și *Desăvârșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu România* (sub redacția lui Miron Constantinescu și Ștefan Pascu), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.

²¹ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 32, p. 359.

²² Vezi H. Wereszycki, *L'Opinion publique en Pologne devant la chute du tsarisme*, în „Revue d'histoire moderne et contemporaine“, tome XV (1968), p. 29.

²³ *Unirea Transilvaniei cu România. Desăvârșirea unificării statului național român*, p. 75—76; Tiron Albani, *Memorii*, Editura științifică, București, 1960, p. 31—33.

²⁴ T. G. Masaryk, *La Réssurrection d'un état. Souvenirs et réflexions, 1914—1918*, Plon, Paris, 1930, p. 145; vezi și I. P. Trainin, *Naționalnie protivorecia v Austro-Vengrii i eio raspad*, Izdatelstvo Akademii nauk S.S.S.R., Moskva, 1947, p. 265

Programul leninist, care prevedea cerința păcii democratice, renunțarea la anexiuni, acordarea dreptului la autodeterminare, cunoscând o răspindire largă atât în Rusia cât și peste hotarele ei, a început să influențeze, prin intermediul presiunii maselor din cadrul popoarelor oprite, și politica guvernelor, în special ale Antantei.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a deschis o eră nouă nu numai în ce privește lupta de eliberare — socială și națională — a oamenilor muncii, ci și posibilitatea ca noul stat socialist să promoveze o diplomatie calitativ deosebită, ca principii și metode practice, de tot ce a existat până atunci în acest domeniu al gândirii și activității politice. În calitate de conducător al statului socialist sovietic, V. I. Lenin a urmărit cu perseverență realizarea unei rupturi totale cu politica externă din trecut, promovată de țarism și continuată de guvernul provizoriu. El s-a preocupat nu numai de elaborarea unor principii generale referitoare la domeniul relațiilor internaționale, ci a participat personal și permanent la conducerea întregii arii a problemelor politicii externe.

Despre principiile fundamentale ale relațiilor internaționale fondate de Lenin, unul din eminenții diplomați sovietici, G. V. Cicerin, scria că reprezintă un „ansamblu armonios și încheat... o inovație mai mare decât sistemul sovietic în politica internă”²⁵. Aceste principii, ținând seama de realitatea istorică ce se statornicise după victoria revoluției socialiste, porneau de la necesitatea și posibilitatea coexistenței pașnice între țări cu sisteme social-politice deosebite, de la necesitatea cristalizării principiilor politicii externe proprii statului socialist, a elaborării programului, a unor noi forme și metode în relațiile acestui stat cu țările capitaliste.

Năzuința spre pace, promovarea consecventă a principiului coexistenței pașnice, reprezintă punctul central și corolar al întregii concepții leniniste*, care s-a reflectat, începând cu primul act oficial al guvernului sovietic — *Chemarea sovietului de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor din Petrograd către cetățenii Rusiei* (25 octombrie/7 noiembrie 1917), document ce vestea victoria revoluției —, în toate actele următoare ce priveau direct sfera externă: *Decretul asupra păcii* (26 octombrie/8 noiembrie), *Declarația drepturilor popoarelor Rusiei* (2/15 noiembrie 1917), nenumăratele apeluri către puterile beligerante, documentele referitoare la pregătirea și desfășurarea Conferinței de la Brest-Litovsk.

Principiul coexistenței pașnice, preconizând renunțarea la război ca mijloc al politicii externe, recunoscând necesitatea reglementării pașnice a problemelor litigioase, apare cu pregnanță în *Decretul leninist asupra păcii*, care considera prelungirea războiului imperialist drept crimă împotriva omenirii și propunea, adresându-se atât guvernelor cât și popoarelor lumii, încheierea unei păci democratice imediate. Arătând că pacea democratică este o pace fără anexiuni și despăgubiri, Lenin descifrează pe larg noțiunea de anexiune, prin care „guvernul înțelege orice alipire a unei naționalități mici sau slabe la un stat mare și puternic fără consimțământul și dorința — exprimate precis, clar și de bunăvoie — ale acestei naționalități,

²⁵ G. V. Cicerin, *Lenin și politica externă*, în *Amintiri despre Lenin*, vol. II, Editura politică, București, 1958, p. 224.

* Alvină Lazea, V. I. Lenin despre coexistența pașnică, în *Situația internațională în primele două decenii ale secolului al XX-lea, în lumina tezelor lui Vladimir Ilici Lenin*, p. 123—177.

indiferent cînd a fost săvîrșită această alipire forțată și indiferent de gradul de dezvoltare sau de înapoiere al națiunii alipite cu forța...²⁶. Definiția dezvăluia, prin precizările conținute, subterfugiile diplomației marilor puteri imperialiste, obișnuite să justifice asupra națională prin factorul „istoric” al durabilității ei, prin „înapoierea” populației aflate sub patronajul, chipurile „binefăcător”, al colonialiștilor sau pur și simplu prin faptul că poporul respectiv nu se află în Europa. Proclamînd dreptul fiecărei națiuni de a dispune neîngrădit de soarta sa, *Decretul asupra păcii* se referea la forme variate de exprimare a năzuinței unei populații asupra de a-și hotărî „problema formei de existență a ei ca stat”, precum și la condițiile de garantare a înlăptuirii autodeterminării în modalitatea dorită de popoarele oprimate : obligativitatea unui vot liber și a retragerii complete a trupelor națiunii mai puternice, neadmiterea celei mai mici constrîngerii. Este de subliniat importanța unei atare abordări, avînd în vedere, spre exemplu, situația Serbiei (care se afla atunci sub ocupație austriacă), Bosniei și Hertegovinei (anexate în 1908 de Habsburgi), a Poloniei, împărțită între trei mari puteri și ocupată de austrieci, a României, ocupată în proporție de două treimi de către puterile centrale. Se impune a fi relevat faptul că forțele înaintate din cadrul țărilor mici și mijlocii au intuit și au reflectat foarte curînd semnificația programului Revoluției ruse pentru situația lor în sistemul relațiilor internaționale²⁷.

Una din prevederile *Decretului asupra păcii* — desființarea diplomației secrete și hotărîrea de a publica tratatele secrete — venea și ea în întîmpinarea năzuințelor popoarelor, în special a celor asuprite într-o formă sau alta de imperialism. După cum sublinia Lenin, această măsură, care urmărea anularea tratatelor secrete ce vizau menținerea sau mărirea anexiunilor, nu echivala cu o opoziție față de jurisdicția internațională în genere, cu renunțarea statului socialist la orice tratate cu țările capitaliste, fiind respinse doar „punctele privitoare la jafuri și la acte de violență”²⁸.

Prin publicarea operativă a tratatelor secrete (prima culegere de documente din arhiva fostului Minister al Afacerilor Externe apare la sfîrșitul anului 1917), guvernul sovietic evidenția importanța acestei măsuri în primul rînd pentru popoarele mici și dependente, obiecte ale reîmpărțirii imperialiste, pentru care se ducea războiul mondial : „Să știe oamenii muncii din lumea întreagă cum în spatele lor, în cabinetele diplomatice, se vindeau viețile lor. Se anexau pămînturile. Se înrobeau fără scrupule micile națiuni”²⁹.

Caracteristică pentru cursul novator al politicii leniniste era și propunerea din *Decretul păcii* de a se redeschide imediat tratativele pentru încheierea armistițiului „cu participarea reprezentanților tuturor popoarelor și națiunilor, fără excepție, atrase în război sau silite să ia parte la el”³⁰. Era vorba aici de țările care în toate tentativele de negocieri din

²⁶ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 35, Editura politică, București, 1965, p. 14.

²⁷ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 73.

²⁸ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 35, p. 20.

²⁹ *Velikii Oktjabri i narodî vostoka*, Izdatelstvo Vostocnoi Literaturi, Moskva, 1957, p. 20.

³⁰ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 35, p. 15.

perioada războiului mondial nu numai că nu au fost invitate la discutarea condițiilor eventualei păci, dar apăreau adeseori ca obiecte de compensații ale „principalilor” beligeranți.

Într-o serie întreagă de documente ce au urmat *Decretului asupra păcii* se accentuau și se dezvoltau principiile proclamate. Sînt semnificative în acest sens : *Declarația drepturilor popoarelor Rusiei și Declarația drepturilor poporului muncitor și exploatat*. Ultimul document, redactat de Lenin în ianuarie 1918, preconiza ruptura totală cu politica burgheză, „care a întemeiat bunăstarea exploatatorilor aparținînd citorva națiuni alese pe înrobirea populației muncitoare de sute de milioane de suflete din Asia, din colonii în general și din țările mici”³¹. V. I. Lenin a prevăzut trezirea popoarelor din Orient și a celorlalte popoare oprite, posibilitatea eliberării lor, creșterea rolului lor pe arena mondială — previziuni ce s-au adevărat atît de pregnant în zilele noastre, punînd pe primul plan al raporturilor dintre state tocmai problema rolului țărilor mici și mijlocii în viața internațională³².

Plecînd de la condițiile neobișnuit de grele ale afirmării politicii externe leniniste — războiul imperialist, încercuirea capitalistă, războiul civil, intervenția străină etc. —, în multe lucrări ale istoriografiei burgheze se atribuie documentelor primilor ani ai puterii sovietice un țel și un efect în genere pur propagandistice.

În realitate, programul Marelui Octombrie, suportul științific al tezelor, realismul și clarviziunea leninistă, consecvența în promovarea principiilor de bază au avut o certă înrîurire asupra sferei relațiilor internaționale. Această influență s-a făcut simțită în perioada Conferinței de pace de la Brest-Litovsk, prima confruntare a celor două concepții privind politica externă promovată de cele două diplomații : leninistă și imperialistă — în forma ei cea mai brutală, aparținînd Reichului german.

În ciuda condițiilor grele, guvernul sovietic fiind nevoit să negocieze izolat cu reprezentanții imperialismului german, care se sprijineau pe o situație militară superioară și erau hotărîți să discute de pe poziții de forță, programul ferm și principal al diplomației leniniste a avut darul să impună anumite limite politicii expansioniste germane. Delegația germană s-a văzut nevoită — cu toate încercările de a se eschiva de la discutarea principiilor generale — să accepte într-un anume cadru atît lozinca autodeterminării cît și publicitatea conferinței³³ și condiția netransportării trupelor pe frontul apusean³⁴. Delegațiile puterilor centrale, care au încălcat ulterior toate promisiunile, se aflau într-o situație extrem de dificilă față

³¹ *Ibidem*, p. 232.

³² Mircea Malița, *Statele mici și mijlocii în relații internaționale*, în „Lupta de clasă” nr. 2/1968, p. 44—56.

³³ *Sovestko-ghermanskie otnoșenia, Sbornik dokumentov*, Izdatelstvo politiceskoi literatury, Moskva, 1968, tom. I (în continuare *Doc. sov.-germ. I*), p. 21; vezi și L. Fischer, *Les Soviets dans les affaires mondiales*, Gallimard, Paris, 1933, p. 24.

³⁴ L. Fischer, *Op. cit.*, p. 16.

de propriile popoare, care au început să ceară acceptarea întocmai a condițiilor sovietice ³⁵.

Pentru a limita înfrîurirea programului leninist — respingerea lui deschisă însemna compromiterea în fața propriului popor —, Puterile Centrale (prin declarația făcută în numele lor de O. Czernin la 25 decembrie 1917) „acceptau“ formula păcii fără anexiuni și despăgubiri, specificînd însă că această acceptare nu se referă decît la popoarele care „și-au pierdut... independența în timpul războiului actual“, deci în nici un caz la problema „apartenenței la un stat sau altul a grupărilor politice ce nu posedă independență politică“ ³⁶. Soarta popoarelor asuprite de monarhia habsburgică era astfel sustrasă din resortul internațional, urmînd să fie „soluționată“ în cadrul monarhiei.

Răspunzînd acestei declarații, în *Apelul către popoarele și guvernele țărilor aliate* din 17/30 decembrie 1917, guvernul sovietic repeta chemarea către puterile Antantei de a se alătura la tratativele generale „pe baza unei recunoașteri depline și necondiționate a principiului de autodeterminare pentru toate popoarele, din toate țările“, tratative ce ar fi creat posibilitatea de a impune Puterilor Centrale, cu ajutorul presiunii popoarelor interesate, o pace cu adevărat democratică ³⁷. Apelul demasca falsa renunțare la anexiuni a Puterilor Centrale prin introducerea unei delimitări în definirea anexiunilor : „anexiunile noi“, făcute în timpul războiului mondial, la care, pur declarativ, renunțau Puterile Centrale, și „anexiunile vechi“, „consfințite“ de timpul scurs — aidoma unor crime prescrise —, pe care înțelegeau să și le păstreze. În felul acesta, se specifica în apel, „soarta Alsaciei și Lorenei, Transilvaniei, Bosniei și Herțegovinei, Muntenegrului etc.... nu ar fi supusă revizuirii“ ³⁸.

În ciuda faptului că tratativele de la Brest-Litovsk s-au încheiat prin acceptarea de către Rusia sovietică, amenințată să piardă cuceririle revoluției și independența de stat, a condițiilor imperialiste, această manifestare a diplomației socialiste a avut o mare importanță în evoluția — în direcția democratizării — a întregului sistem de relații internaționale, evoluție ce se realiza, în mare măsură, prin intermediul presiunii maselor populare. Programul extern al revoluției victorioase avea un răsunet tot mai larg atît în rîndurile maselor populare din marile state capitaliste ³⁹, cît mai ales în cadrul popoarelor ce luptau pentru eliberare națională și desăvîrșirea unității de stat, pentru care tezele leniniste, publicate ca documente oficiale ale unui stat, au devenit o armă politică și diplomatică ⁴⁰.

³⁵ Max von Baden scria astfel despre refuzul Germaniei de a aplica în Polonia și regiunile baltice dreptul de autodeterminare : „...Am comis o greșeală ireparabilă. Am dat lumii și maselor germane impresia că, în contradicție cu atitudinea rusă, recunoașterea noastră a principiului liberei determinări a națiunilor nu era sinceră, nu era decît un simplu paravan al proiectelor noastre expansioniste“ (citată după L. Fischer, *Op. cit.*, p. 26—27).

³⁶ *Doc. sov-germ.* I, p. 149.

³⁷ *Dokumenti vneșnei politiki S.S.S.R.*, vol. 1, Gospolitizdat, Moskva, 1957, p. 69.

³⁸ *Ibidem*, p. 68.

³⁹ E. Page Arnot, *The Impact of the Russia Revolution in Britain*, Lawrence and Wishart, London, 1967, p. 97 ; D. Lloyd George, *The truth about the peace treaty*, Victor Gollancz L.T.D., London, 1938, vol. 1, p. 66 ; vezi și *Doc. sov-germ.* I, p. 262.

⁴⁰ P. Renouvin, *Histoire des relations internationales*, Hachette, Paris, 1957, tome VII-e, p. 104.

Începînd cu *Decretul asupra păcii*, actele diplomației sovietice, în special pasajele referitoare la dreptul de autodeterminare, anexiuni, pace imediată, au fost reproduse și popularizate în documentele și presa partidelor socialiste și ale altor organizații democratice ale popoarelor asuprite de Austro-Ungaria ⁴¹. Grevele, demonstrațiile, mitingurile — deosebit de frecvente și intense la popoarele din Austro-Ungaria — au avut ca lozincă principală și cerința realizării în practică a programului democratic de pace propus de Rusia sovietică.

Diplomația marilor puteri imperialiste, profund ostilă unor astfel de manifestări, nu a mai putut, în climatul frământărilor sociale și naționale ale anilor 1917—1918, să rămână indiferentă față de revendicările popoarelor asuprite. Deși în perioada tratativelor de la Brest-Litovsk nu apare nici o schimbare de fond în atitudinea Puterilor Centrale și a Antantei față de lupta de eliberare a popoarelor, conjunctura creată pune în fața ambelor coaliții căutarea unor modalități de adaptare la noua situație *. O reacție similară a „puterilor aliate și asociate“ s-a reflectat în elaborarea celor „14 puncte“ ale președintelui Woodrow Wilson, atît de larg propagate în ultimul an al războiului și considerate de o bună parte a istoriografiei burgheze drept factorul principal al democratizării sistemului relațiilor internaționale și al acordării dreptului popoarelor asuprite de a dispune libere de soarta lor ⁴². În realitate, după cum s-a mai relevat în literatura noastră, formularea de către Wilson a condițiilor păcii la 8 ianuarie 1918, cu unele prevederi democratice, le erau proprii cu jumătăți de măsură.

Intensificarea mișcării de eliberare a impus în vara anului 1918, în condițiile „pericolului“ depășirii de către această mișcare a cadrului său burghezo-democratic, modificarea poziției marilor puteri occidentale față de doctrina menținerii integrității statului austro-ungar ; declarația lor oficială comună, din partea Consiliului superior de război de la Versailles, proclama acordul la formarea statului polonez unit și independent și simpatia pentru aspirațiile naționale ale popoarelor slave din imperiu. Cu tot caracterul insuficient și evident vag, declarația releva importanța renunțării la menținerea imperiului dualist anacronic.

Destrămarea în fapt a monarhiei austro-ungare, în octombrie 1918, ca urmare a luptei revoluționare a maselor, conținea potențele unei situații deosebit de grave pentru întregul sistem capitalist : unirea celor două zone revoluționare, Rusia și Germania. Acest „pericol“ a constituit în ultimă instanță argumentul hotărîtor pentru acceptarea corectivelor programului Antantei, desemnarea în fața faptului împlinit al dezmembrării imperiului dualist, acceptarea satisfacerii revendicărilor naționale, situate în acel moment pe primul plan al luptei popoarelor pentru eliberare.

⁴¹ *Documente din istoria P.C.R. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 70.

* Vezi raportul secretarului de stat al Departamentului coloniilor, W. Solf, din 6 ianuarie 1918, în *Doc. sov-germ.* I, p. 192—193. Documentele publicate recent într-o culegere comună de către istoricii sovietici și germani relevă tendința cercurilor guvernamentale germane de a căuta procedee noi în vederea contrabalansării programului sovietic.

⁴² Ch. Seymour, *Ce qui se passa réellement à Paris en 1918—1919*, Payot, Paris, 1923, p. 89.

Formarea statelor naționale proprii sau desăvârșirea unității de stat a avut pentru popoarele în cauză semnificația unui act decisiv pe calea eliberării, a progresului. Conducătorul primului stat socialist, V. I. Lenin, a subliniat în acel moment importanța mișcării de eliberare a popoarelor din Austro-Ungaria în *Apelul către oamenii muncii din fosta monarhie* din 3 noiembrie 1918. Este caracteristic că în acest document nu se anticipează forma concretă pe care urma s-o îmbrace înfăptuirea dreptului popoarelor asupra autodeterminare, ea urmînd să fie aleasă de aceste popoare potrivit condițiilor concrete ale fiecăruia ⁴³.

Concepția leninistă privind locul și rolul țărilor mici și mijlocii în complexul internațional reiese cu deosebită pregnanță din atitudinea realităților și profund diferențiată a lui Lenin față de diferitele forțe social-politice ale Poloniei în momentul în care clasele dominante ale acestei țări s-au lăsat atrase în intervenția împotriva primului stat socialist. În directivele către presă, V. I. Lenin cerea factorilor de răspundere maximum de prudență față de materialele ce apar referitor la Polonia : „Să nu se exagereze, adică să nu se cadă în șovinism, să se facă distincție întotdeauna între pani și capitaliști, pe de o parte, și muncitori și țărani, pe de altă parte“ ⁴⁴.

Aceeași atitudine o manifesta conducătorul statului sovietic și în aprecierea pozițiilor claselor dominante ; Lenin sublinia că există în țările mici și mijlocii vecine, pe lângă elemente reacționare, militariste, și grupări burgheze lucide ⁴⁵, care, cu toată aversiunea lor față de socialism, nu puteau să nu recunoască că guvernul sovietic, datorită doctrinei sale democratice în politica externă, le este mai favorabil decît orice guvern rus burghez. Spre aceste grupări se orienta diplomația leninistă, tinzînd să inaugureze relații de bună vecinătate cu țările limitrofe. Aici se încadrau și eforturile Rusiei Sovietice concretizate în tratativele Litvinov-Ciotori — Copenhaga, începutul anului 1920 —, precum și schimbul de telegrame între Cicerin și guvernul român din toamna aceluiași an ⁴⁶. Deși în acea epocă nu s-a ajuns la reglementarea relațiilor dintre Rusia Sovietică și România, grupările mai realiste ale burgheziei române înțelegeau avantajele pe care le prezenta pentru independența României politica promovată de statul sovietic, necesitatea stabilirii unor relații de bună vecinătate ⁴⁷. Ele au reușit să evite acceptarea cererilor puterilor apusene (în special ale Franței) de a angaja țara într-o expediție antisovietică de genul celei poloneze.

Prezentarea — fie și extrem de succintă — a concepției leniniste privind locul țărilor mici în sistemul relațiilor internaționale impune evidențierea conexiunii între național și internațional în politică, a semnifi-

⁴³ Miron Constantinescu, *Sur quelques problèmes d'histoire*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966, p. 34—53.

⁴⁴ M. I. Truș, *Vneșnepolitieskaia deiatelnosti Lenina. Deni za dniom. 1917—1920*, Moskva, 1963, p. 234.

⁴⁵ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 44, Editura politică, București, 1967, p. 290.

⁴⁶ Biblioteca centrală de stat, Arhiva St. Georges, P. XCII, D. 1, Pc. XLII, D. 3. Vezi și M.I. Truș. *Op. cit.*, p. 227.

⁴⁷ Nicolae Iorga, *România contemporană de la 1904 la 1930, Supt trei regi*, București, 1932, p. 350—351.

cației principiului internaționalismului proletar în cadrul acestei concepții. Călăuză în relațiile dintre muncitorii din lumea întreagă, dintre partidele marxiste ale clasei muncitoare, principiul internaționalismului proletar se aplică și la domeniul relațiilor internaționale — în cazul raporturilor din cadrul sistemului socialist. Aspecte ale aplicării acestui principiu se pot urmări în relațiile frățesti dintre Rusia Sovietică și statele proletare ce au apărut după primul război mondial în Europa, cum a fost Republica Sfaturilor din Ungaria.

Sînt caracteristice pentru începutul acestor relații frățesti atenția permanentă acordată de V. I. Lenin transformărilor ce aveau loc în Ungaria, convingerea pe care a exprimat-o în cîteva rînduri cu privire la aportul considerabil ce-l putea aduce la acumularea experienței construcției socialismului o țară ca Ungaria, cu resurse mult mai modeste decît cele ale Rusiei ⁴⁸, precum și profunda satisfacție față de primele succese ale comuniștilor maghiari ⁴⁹. Remarcînd deosebirea considerabilă față de Rusia în ce privește forma de instaurare a dictaturii proletariatului în Ungaria ⁵⁰ și cunoscînd o serie de alte diferențe substanțiale în condițiile interne ale celor două țări, V. I. Lenin, imediat după stabilirea legăturii cu Béla Kun, îl previne asupra pericolului transplantării integrale a experienței rusești pe terenul Ungariei: „Este în afară de orice îndoială că simpla imitare a tacticii noastre rusești, în toate amănunțele ei, în condițiile specifice ale revoluției ungare ar fi o greșeală. Țin să vă pun în gardă împotriva unei asemenea greșeli...” ⁵¹. Ulterior, în magistrala sa lucrare „*Stingismul*” — *boala copilăriei comunismului* (mai 1920), Lenin a fundamentat teza privind raportul dintre general și particular în construcția socialistă, teză deosebit de prețioasă pentru mișcarea comunistă internațională.

★

Concepția leninistă privind sistemul relațiilor internaționale și locul statelor mici și mijlocii în acest sistem cît și experiența primilor ani ai politicii externe sovietice, condusă nemijlocit de V. I. Lenin, constituie un remarcabil tezaur al gîndirii și practicii politice marxiste.

Pornind de la analiza marxist-leninistă a proceselor care au loc pe plan mondial, partidul și guvernul țării noastre au desfășurat și desfășoară o amplă și consecventă activitate internațională, dezvoltă larg relațiile externe, participă activ la lupta pentru destindere și colaborare. Este caracteristic pentru epoca noastră că soluționarea litigiilor internaționale nu mai poate fi hotărîită doar de marile puteri, ci depinde de cooperarea activă a tuturor popoarelor lumii. „Devine tot mai evident că găsirea unor soluții acceptabile pentru problemele majore care confruntă azi omenirea — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — este de neconceput fără parti-

⁴⁸ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 38, Editura politică, București, 1966, p. 317.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 384, 388.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 385.

⁵¹ *Ibidem*, p. 215.

ciparea intensă la viața internațională, la lupta pentru securitate și pace a tuturor statelor. Fiecare țară, indiferent de mărimea teritoriului și a populației, de puterea economică și militară, poate și are datoria să-și aducă contribuția la rezolvarea constructivă a tuturor problemelor internaționale. Este evident că, alături de marile puteri, țările mici și mijlocii — care reprezintă marea majoritate a statelor lumii — pot juca astăzi un rol remarcabil pe arena mondială, pot influența într-o măsură considerabilă desfășurarea evenimentelor în spiritul dorinței popoarelor de pace și colaborare⁵².

Promovarea și dezvoltarea createoare de către statele socialiste a principiilor și metodelor leniniste în relațiile internaționale reprezintă astăzi un factor de importanță primordială în făurirea pe arena mondială a unui climat propice destinderii, coexistenței pașnice între țări cu sisteme social-politice deosebite, înfăptuirii idealurilor de pace ale popoarelor.

ANGARA NIRI

⁵² Nicolae Ceaușescu, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român. Expunere la adunarea solemnă din Capitală*, 7 mai 1971, Editura politică, București, 1971, p. 65.

Critica denaturării raportului dintre istoric și logic în filozofia burgheză a istoriei

În demersurile ei de metodologie a cunoașterii istorice, filozofia burgheză a istoriei nu a înțeles, cel mai adesea, unitatea dialectică dintre istoric și logic în cunoașterea socială și, denaturând conținutul acestor categorii, stabilește o ruptură între ele, dând o interpretare eronată cunoașterii istorice. Opoziția antinomică dintre *istoric* și *logic*, deși de cele mai multe ori nu este formulată ca atare, se manifestă în teoria burgheză a cunoașterii istorice în următoarele principale direcții : a) opunerea cunoașterii sociale științelor naturii și, în final, negarea legității istorice ; b) antinomizarea raportului legitate-istoricitate ; c) ruperea explicației cauzale în istorie de explicația logică ; d) ruperea istoriei de sociologie, a analizei istorice de cea structurală *. Într-una sau alta din aceste direcții, filozofia și sociologia burgheză își dezvăluie neputința în rezolvarea problemelor cunoașterii istorice, modul său de gândire idealist și metafizic. În cele ce urmează, vom încerca să analizăm cum, implicit sau explicit, unii filozofi burghezi ai istoriei denaturează raportul dintre logic și istoric.

a) O trăsătură a filozofiei burgheze a istoriei de la sfârșitul secolului trecut încoace este concentrarea atenției asupra metodologiei cunoașterii istorice și în mai mică măsură asupra teoriei procesului istoric. Dar, așa cum este bine știut, gnoseologie „pură“ nu există și reprezentările diferiților autori asupra epistemologiei istoriei sînt corelate, vrînd-nevrînd, felului în care este înțeleasă esența procesului istoric.

Această orientare a fost inițiată de filozoful german idealist Wilhelm Dilthey, după care filozofia istoriei nu trebuie să se preocupe de *teoria* procesului istoric, ci de problema cunoștinței istorice, preconizînd trecerea de la „critica rațiunii pure“ la „critica rațiunii istorice“, „...critica facultății pe care o posedă omul de a se cunoaște el însuși, de a cu-

* Acest ultim aspect l-am analizat în nr. 5/1968 al revistei, în articolul *Cu privire la raportul dintre istorie și sociologie*.

noaște societatea și istoria..."¹. Tradiția „criticistă” în filozofia istoriei este continuată ulterior de neokantienii Windelband și Rickert, de Max Weber, Oswald Spengler, Ernst Cassirer, R. G. Collingood, Benedetto Croce, iar în Franța de Raymond Aron și H. I. Marrou *. R. Aron își subintitulează chiar lucrarea sa principală de filozofia istoriei: *Încercare asupra limitelor obiectivității istorice*. Funcția de bază a filozofiei critice a istoriei este negarea obiectivității cunoașterii istorice și a existenței legilor obiective ale istoriei. „Istoria este inseparabilă de istoric” — declară, la rîndul său, teoreticianul istoriei H. I. Marrou. El cere să se renunțe la „obsesia” obiectivității în istorie: „Pentru a descoperi ceea ce este istoria trebuie să încetăm să medităm asupra obiectului său, acest nedeterminat, și să plecăm de la istoric...”². Istoria este deci *nu numai scrisă*, ci și *constituită de istoric*. Și această prezentă a istoricului la originea actuală a întregii istorii introduce în aceasta o incontestabilă subiectivitate³ spune, în același spirit, Paul Levert.

Apartenența istoricului la istorie (mai precis la istoria contemporană lui) nu anulează caracterul obiectiv al trecutului istoric. Istoria, așa cum arăta Marx, se desfășoară în cadrul anumitor condiții obiectiv determinate, care sînt produsul generațiilor anterioare și nu pot fi schimbate după bunul plac al oamenilor. Obiectivitatea trecutului istoric are, desigur, specificul său. Ea nu poate fi pur și simplu asimilată existenței *obiectuale*. Trecutul istoric este un domeniu al existenței anterioare care nu mai există *ca atare* în prezent. Trecutul trăiește însă în prezent prin ceea ce se moștenește și s-a dovedit viabil, trainic în el, indiferent dacă vrea sau nu aceasta generația prezentă. Sarcina istoriei ca știință este de a reflecta această realitate obiectivă *specifică* a trecutului istoric, de a reconstitui continuitatea istoriei omenirii, a popoarelor dacă nu vrea să se nege ca știință.

Principala premisă a subiectivismului filozofiei burgheze contemporane a istoriei, fie ea de nuanță neokantiană, existențialistă sau a prezentismului istoric, o constituie, așa cum observa și sociologul francez Georges Gurvitch, „identificarea realității istorice cu istoriografia sau cunoașterea istorică”⁴ și negarea, pe această bază, a obiectivității procesului istoric, a adevărului obiectiv în știința istoriei. Orientarea spre metodologia și logica cunoașterii istorice în filozofia burgheză a istoriei nu are loc deci în afara unei concepții teoretice asupra procesului istoric. Idealismul istoric cu greu poate fi mascat, el apare drept fundamentat teoretic pentru gnoseologia istoriei dezvoltată de acești teoreticieni.

¹ Wilhelm Dilthey, *Introduction à l'étude des sciences humaines (Essai sur le fondement qu'on pourrait donner à l'étude de la société et de l'histoire)*, P.U.F., Paris, 1942, p. 150.

* O critică amănunțită a tradiției criticiste și neokantiene în filozofia burgheză a istoriei a fost făcută în studiile: *Despre logica istoriei* de Ath. Joja și *Problemele cunoașterii istorice* de V. Liveanu. De aceea ne vom rezuma la tratarea unor aspecte legate de problema anunțată.

² Henry Irénée Marrou, *De la connaissance historique*, Collection „Esprit”, Paris, 1958, p. 60.

³ Paul Levert, *L'histoire et l'acte présent*, în *L'homme et l'histoire (Actes du VI-e Congrès des sociétés de philosophie de langue française)*, Paris, 1952, p. 57.

⁴ Georges Gurvitch, *Continuité et discontinuité en histoire et en sociologie*, în „Annales Economies-Sociétés-Civilisations” nr. 1/1957, p. 76.

Oponind științele sociale științelor naturii, unii reprezentanți ai filozofiei burgheze a istoriei neagă posibilitatea generalizării, reducînd istoria la cunoașterea individualului, a unicului. După părerea lui Dilthey, ca și a reprezentanților școlii neokantiene de la Baden, metoda istorică este exclusiv *individualizatoare*, spre deosebire de metoda generalizatoare din științele naturii. Istoria, după opinia lui Dilthey, „nu are ochi decît pentru fapte particulare“, obiectul ei, ca și al științelor sociale în general, constituindu-l doar ceea ce realitatea istorică are singular și particular. De aceea, știința istorică este „o cunoaștere pur descriptivă“⁵, iar forma ei proprie este „biografia istorică“.

Ideile lui Dilthey despre opoziția dintre științele naturii și știința istorică sînt preluate și dezvoltate, e drept, subordonate mai mult unei *teorii* a istoriei și culturii, de un alt reprezentant al filozofiei vieții, Oswald Spengler, în cunoscuta sa operă *Declinul Occidentului*. Natura reprezentată pentru Spengler *devenitul*, *inertul*, fiind spațială, atemporală, anistorică, în vreme ce istoria este asociată *devenirii*, *vieții*, *timpului*. Fiind antinomice, prin toate laturile și categoriile lor, științele naturii și cele istorice vizează țeluri radical diferite (științele naturii ajung să stabilească legi, știința istoriei cunoaște numai individualul istoric care se supune destinului), folosesc metode absolut deosebite și se supun unor logici principial opuse — primele „logicii anorganicului“, iar istoria „logicii organice“⁶.

În același sens, Raymond Aron menționează că istoricul se interesează doar de procese strict individuale, în care nu putem distinge nici un fel de aspect general sau repetabil, așa cum sesizează biologul, astronomul, geologul. De aceea, istoricul înțelege „direct și nu prin intermediul legilor o succesiune de fapte“⁷.

Contestarea generalului în istorie reprezintă calea spre negarea legității sociale, a unei anumite regularități și ordini în istorie, a logicii sale interne. În acest sens, O. Philippe, un adept contemporan al neokantianismului, deduce în mod direct această concluzie din negarea generalului în procesul istoric: „Istoria este o ediție într-un singur exemplar. Marea sa lege pare să fie incoerența, ceea ce exprimă în mod negativ afirmația lui Rickert, care spune că legea istorică este o contradicție în sine“⁸. Asemănător raționează și Marrou. Istoricul, după el, trebuie să excludă „posibilitatea unei elaborări a legilor istorice propriu-zise... Pentru că realitatea istorică, așa cum se relevă experienței de-a lungul documentelor, nu ne oferă decît fenomene singulare, ireductibile unul la altul“⁹.

Limitarea sarcinilor cunoașterii științei istoriei la descrierea unor fapte istorice izolate, fără o legătură lăuntrică între ele, transformă istoria societății într-o îngrămădire haotică de întâmplări, fără ordine, fără o logică internă. Categoria *istoricului* este redusă la ceea ce constituie aparența întâmplătoare în desfășurarea fenomenelor istorice. Este drept că,

⁵ Wilhelm Dilthey, *Op. cit.*, p. 42, 57.

⁶ Oswald Spengler, *Le déclin de l'Occident*, tom 1, Paris, 1931, p. 190.

⁷ Raymond Aron, *Introduction à la philosophie de l'histoire*, Paris, 1957, p. 32.

⁸ O. Philippe, *L'histoire dans ses rapports avec la sociologie et la philosophie*, în *L'homme et l'histoire*, p. 35.

⁹ H. I. Marrou, *Op. cit.*, p. 201.

la suprafața lor, evenimentele istorice apar în linii generale ca fiind dominate de întâmplare. Ele sînt produsul acțiunii oamenilor, care-și urmăresc fiecare scopurile lor proprii. Istoria este rezultanta nenumăratelor tendințe, a ciocnirii sau convergenței intereselor oamenilor în acțiune. Acest vâl al aparentului haos și indeterminism istoric a fost dat la o parte de analiza teoretică a istoriei făcută de marxism. Adevărata cercetare a istoriei merge mai adînc decît simpla aparență, căutînd să desprindă forțele motrice care se ascund în spatele acestor mobiluri, cauzele istorice obiective care iau forma mobilurilor respective în mintea celor care acționează. Aceasta este calea cunoașterii științifice, prin care cercetătorul străbate jocul efemer al întîmplării de la suprafața istoriei, care în labirinturile ei ascunse se dovedește a fi dominată de legi interne, necesare. Și aici, arată Engels, nu prezintă importanță răbufnirile de moment, izbucnirile trecătoare asemenea focului de paie care se mistuie repede, ci mișcările de lungă durată, care duc la mari transformări istorice.

Prin această privire „perspectivică” și în adîncime a fenomenelor istorice, marxismul a dezvăluit ordinea și legitatea care stăpînesc haosul aparent în care acționează indivizii, cu scopuri și motive multiple. Dar aceste motive, ca și personalitatea indivizilor, sînt determinate în cele din urmă de condițiile și relațiile lor istorice date, de relațiile de clasă, conținute prin poziția lor față de mijloacele de producție.

Ceea ce-i împinge pe teoreticienii amintiți mai sus spre contestarea logicii obiective a istoriei, a legității ei interne, este concepția idealistă asupra istoriei, care împiedică trecerea dincolo de motivele conștiente ale oamenilor și ajungerea pînă la însăși originea acestor idei.

Semnificativă în acest sens este concepția existențialistă asupra istoriei expusă de Eric Dardel. El aplică istoriei concepția lui Heidegger despre dispariția oricărei „opoziiții dintre subiect și obiect” pentru a nega caracterul obiectiv al istoriei societății. El înlocuiește principiul explicației cauzale în istorie cu explicația prin motive: „Istoria economică — spunea el — pune în lumină o structură mentală exprimată prin asemenea formule ca «în vederea...», «în interesul...» și nicidecum prin constatări științifice de semnificație cauzală: «din cauza...», ca urmare a..., ca o consecință a...»¹⁰. Cercetarea motivului constituie pentru istorie, după părerea lui R. Aron, echivalentul explicației cauzale din științele naturii. E drept, explicațiile prin motiv sînt mai justificate ca oriunde în știința istoriei, fiind necesare pentru a afla imboldurile subiective ale subiecților istorici; ele sînt însă insuficiente pentru explicarea unui întreg proces istoric, a unor evenimente atît de complexe ca revoluțiile sociale, de exemplu. Explicația prin motive trebuie, de aceea, completată cu luarea în considerare a logicii obiective a raporturilor de clasă, a relațiilor de proprietate etc. Nici măcar în analiza rolului diferitelor personalități în producerea evenimentelor istorice explicarea motivațională singură nu este suficientă fără sesizarea legăturii dintre aceste motive și împrejurările istorice în care acționează personalitățile respective, clasele sociale și popoarele ale căror interese le exprimă sau le servesc, conștiente sau nu de aceasta. „Tot ceea ce pun oamenii în mișcare — arată Engels —

¹⁰ Eric Dardel, *L'histoire, science du concret*, Paris, 1946, p. 46.

trebuie să treacă prin mintea lor ; dar înfățișarea pe care o ia în mintea lor depinde în foarte mare măsură de împrejurări¹¹.

Antinomizarea raportului dintre logic și istoric capătă uneori și o formă explicită, fiind exprimată ca atare. Régis Jolivet, un alt reprezentant al concepției existențialiste despre istorie, exprimind în modul cel mai tranșant antinomia *istoric-logic*, contestă însăși noțiunea de explicație în istorie pentru că „la limită ea ajunge să nege și să suprime istoricul ca atare...”, că acest punct de vedere implică recurgerea constantă și sistematică la necesități și la legi...¹². Plecînd de la această opoziție dintre explicație și cunoașterea istorică, dintre legitate și istoricitate, R. Jolivet ajunge să nege deschis orice logică obiectivă a istoriei : „...Nu există logică a istoriei..., istoria este alogică pentru că este expresia temporală a libertății...”¹³ (subl. ns.). Fiind ruptă de logic, categoria *istoricului*, în semnificația sa ontică, este redusă astfel la jocul aparent al întîmplărilor : „Istoria este o actualizare progresivă, dar contingentă, multiplă și ambiguă în modalitățile sale”¹⁴ (subl. ns.) — conchide acest autor. Sursa iraționalismului filozofiei burgheze a istoriei o constituie absolutizarea hazardului în evoluția istorică, a caracterului său contingent și excluderea, pe această cale, a necesității și legității din procesul social-istoric.

Nu departe de înțelegerea neokantiană și existențialistă a istoriei este și concepția neotomistă. Jacques Maritain, de exemplu, reducînd explicația istorică la legarea singularului de singular, consideră că metoda istorică „nu furnizează niciodată rațiunea de a fi extrasă din ceea ce lucrările sînt în însăși esența lor...”¹⁵. Pentru Maritain, ca și pentru alți adepți ai concepției neotomiste, care nu este decît o filozofie *religioasă* a istoriei, fără valoare de investigație științifică, istoria este un „mister supraințeligibil”, care „nu poate fi nici rațional explicată, nici reconstruită după legi...”¹⁶. Pentru dezlegarea acestui mister trebuie făcut apel, după acești filozofi, la revelația divină¹⁷.

Într-o asemenea concepție este refuzat însuși dreptul la existență al istoriei societății, care presupune o anumită continuitate, legătură între trecut și prezent, și nu o simplă succesiune cronologică și incoerentă de fapte multiple și diverse, dar izolate. Lipsit de o anumită structură internă, de o legătură necesară, logică între fapte, *istoricul*, acest domeniu al realității, nu poate ființa pe plan ontologic. „Haosul — arată cu deplin temei teoreticianul francez al istoriei Henry Berr — nu are istorie, așa după cum el nu poate avea legi. Domeniul istoriei coincide cu domeniul legilor”¹⁸. Cunoașterea istorică formează o sinteză specifică între con-

¹¹ K. Marx, F. Engels, *Opere alese*, vol. 2, Editura politică, București, 1967, p. 364.

¹² Régis Jolivet, *Définition et sens de l'histoire*, în *L'homme et l'histoire*, p. 12.

¹³ *Ibidem*, p. 14.

¹⁴ *Ibidem*, p. 13.

¹⁵ Jacques Maritain, *Pour une philosophie de l'histoire*, Paris, 1959, p. 17.

¹⁶ *Ibidem*, p. 45.

¹⁷ *Ibidem*, p. 44. De văzut, de asemenea : Jean Laloup et Joan Nelis, *Culture et civilisation. Initiation à l'humanisme historique*, Paris, 1957, p. 249.

¹⁸ Henry Berr, *La synthèse en histoire*, Paris, 1910, p. 26.

cretul logic (logic) și istoric. Metoda istorică cuprinde, ca pe un moment al său, logicul, fără ca logicul s-o epuizeze ca metodă specifică.

Ce cale trebuie atunci urmată pentru cunoașterea haosului istoric, a unei realități iraționale, „alogice“ după acești reprezentanți ai filozofiei istoriei? Pe plan gnoseologic, ei propovăduiesc același iraționalism, domeniul interpretării cunoașterii istorice fiind una din pistele fundamentale de lansare a iraționalismului și intuiționismului în filozofia burgheză contemporană, fapt ușor de constatat de la Dilthey și neokantieni încoace. Contestând posibilitatea explicării cauzale, legice în istorie, reprezentanții intuiționismului istoric consideră că istoria societății în general ar putea fi cunoscută numai cu ajutorul unor mijloace extralogice, al intuiției, concepută ca o cunoaștere irațională opusă observației și gândirii. Dilthey, precursorul recunoscut al teoriei contemporane a istoriei, reducând în mod subiectivist societatea și istoria ei la ceea ce constituie „lumea noastră“ subiectivă, viața sufletească în care domină stările emoționale, conchidea că istoria poate fi cunoscută numai prin „înțelegere“ intuitivă a vieții oamenilor din trecut, pe care o concepea ca o retrăire „dinăuntru“ a stărilor emoționale și a sentimentelor acestora, „servindu-ne de percepția internă a propriilor noastre stări“¹⁹. Continuându-l pe Dilthey, Spengler arată și el că metoda cercetării istorice constă în „a retrăi prin sentiment, intuiție, comparație, certitudinea imediată, imaginația exactă și sensibilă...“²⁰. De aceea, spune el, „natura trebuie tratată de savant, istoria de poet“²¹, pentru că cunoașterea istorică este mai curînd „o creație“²², o creație artistică.

Marrou, la rîndul lui, dă intuiției sensul de *simpatie*, de „comuniune frățească“ cu trecutul, care i-ar permite istoricului „să resimtă sentimentele, ideile, comportamentul oamenilor trecutului“²³. Fiind mai mult teolog decît filozof, cum el însuși mărturisește, Marrou reabilitează, cu ajutorul intuiției mistice, „actul de credință“ în cunoașterea istorică. Atunci cînd se oprește asupra unei ipoteze, istoricul, arată Marrou, depășește cadrul rațiunii și îndeplinește „un act de credință : noi cunoaștem din trecut ceea ce noi credem adevărat“²⁴. De aceea, după opinia lui, cunoașterea istorică „nu este deci susceptibilă de demonstrație, nu este o știință la drept vorbind, ci numai cunoașterea prin credință“²⁵.

Eroarea concepției iraționaliste despre cunoașterea istorică rezidă în considerarea intuiției ca formă unică, absolută, a cunoașterii istorice, opusă observației empirice și gândirii logice, explicației științifice. Așa cum arată Athanase Joja, „practic, în munca istoricului este imposibil să înțelegi un fenomen sau un eveniment istoric fără să-l *explici* cît de cît, adică fără să-l ratașezi, oricît de sumar și aproximativ, la o *cauză*, o *structură*, un *tip*, adică la ceva general“²⁶.

¹⁹ W. Dilthey, *Op. cit.*, p. 53.

²⁰ Oswald Spengler, *Op. cit.*, p. 55—56.

²¹ *Ibidem*, p. 163.

²² *Ibidem*, p. 172.

²³ H. I. Marrou, *Op. cit.*, p. 102.

²⁴ *Ibidem*, p. 133—134.

²⁵ *Ibidem*, p. 143.

²⁶ Ath. Joja, *Despre logica istoriei*, în *Teorie și metodă în științele sociale*, vol. I, Editura politică, București, 1965.

„Înțelegerea“, empatia sau simpatia nu sînt primare cercetătorului obiectiv, ci rezultă din explicația istorică. Simpatia sau empatia în știința istoriei poate avea o justificare științifică numai prin analiza obiectivă a realității istorice concrete și a relațiilor dintre diferite clase. Istoricul, ca și sociologul, arată Lenin, „nu poate să nu se situeze de partea unei clase sau alteia (dacă a înțeles relațiile dintre ele), nu poate să nu se bucure de succesele clasei respective, nu poate să nu se întristeze de eșecurile ei, nu poate să nu fie revoltat împotriva celor care sînt ostili acestei clase, împotriva celor care împiedică dezvoltarea ei prin răspîndirea unor concepții înapoiate etc., etc.“²⁷. Factorul extrarațional și emoțional este poate mai prezent ca oriunde în știința istoriei, care are atingere cu faptele adeseori eroice sau tragice ale oamenilor, națiunilor, popoarelor, fapte ce pot exprima măreția sau decăderea acestora, frumusețea sau urîțenia lor morală. Asemenea elemente extraraționale nu sînt însă de natură să înlăture rolul rațiunii și al gândirii în cunoașterea fenomenelor istorice.

Împotriva exagerărilor iraționaliste ale intuiționismului istoric se pronunță astăzi și unii filozofi nemarxiști. Chiar și unii adepți ai concepției lui Dilthey, cum este Jean François Suter, care împărtășește și dezvoltă ideile acestuia, critică opoziția metafizică, ruptura pe care concepția sa o stabilește între *istoric* și *logic*. Într-o monografie asupra filozofiei lui Dilthey, el remarcă: „Eroarea sa [a lui Dilthey] constă în a opune în mod radical raționalul și istoricul, în loc să le înțeleagă ca momente distincte, dar neseperate ale aceleiași realități“²⁸. Împreună cu conceperea idealistă a istoriei, care neagă obiectivitatea trecutului istoric, eroarea sesizată de Suter — *opoziția dintre istoric și logic* — constituie în genere o caracteristică a filozofiei intuiționiste a istoriei de la Dilthey încoace.

Schitînd o depășire a antinomiei istoric-logic, Suter afirmă că „investigația istorică și cercetarea unui sens al vieții presupun observarea regularităților naturale și sociale. Inteligibilitatea istoriei nu contrazice cauzalitatea naturii și societății, ci ea constituie o formă mai înaltă de raționalitate, care conciliază necesitatea legilor naturale și sociale cu libertatea existenței umane“²⁹. Recunoașterea lui Suter este meritorie, dar antinomia pe care el o observă în cadrul filozofiei istoriei a lui Dilthey nu poate fi depășită fără a recunoaște și sesiza existența elementului de generalitate în istorie, fără admiterea unității dintre individual și general în dezvoltarea istorică, unitate pe care Suter o respinge, și fără a desprinde elementul material, determinant, al vieții sociale, baza obiectivă a acestei unități. Aceasta este de fapt calea pe care pornesc, conștient sau spontan, tot mai mulți istorici contemporani.

b) În negarea legității istorice și a modalității logice de cunoaștere în istorie, filozofii și sociologii burghezi contemporani amintiți își sprijină argumentația pe respingerea generalului în istoria societății. Pe acest teren comun, filozofii istoriei de nuanță neokantiană, existențialistă și neotomistă, despre care am vorbit, ajung în final la negarea legității istorice și a

²⁷ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 2, Editura politică, București, 1960, p. 541.

²⁸ Jean François Suter, *Philosophie et histoire chez Wilhelm Dilthey*, Verlag für Recht und Gesellschaft, Ag Bole, 1960, p. 143.

²⁹ *Ibidem*, p. 144.

logicii interne a fenomenelor istorice, împreună cu cei de orientare neopozitivistă. În concluziile lor, tezele agnostice și indeterminate nu se deosebesc prea mult de la un curent la altul. Istoricitatea, care presupune mutații permanente și evenimente unice, nerepetabile, exclude pentru ei legitatea istorică — aceasta este esența antinomiei metafizice *istoricitate-legitate* pe care o promovează o bună parte a gândirii teoretice burgheze.

Opoziția aceasta este clar exprimată în concepția despre istorie a filozofului neopozitivist Karl Popper. El se pronunță deschis împotriva istorismului și determinismului marxist, considerându-le o „metodă de mizerie“. Printre altele, el acuză istorismul — concepția materialistă asupra istoriei — de „pronaturalism“, adică pentru faptul că recunoaște existența unei legități obiective specifice dezvoltării sociale. El consideră că legitatea nu poate fi admisă în istorie și sociologie pentru că, datorită schimbării permanente ce are loc în societate, nu există decît forțe unice care pot să apară și să se manifeste „pentru prima și ultima dată“. Se vedește și în concepția sa aceeași opoziție metafizică stabilită între caracterul schimbător, fluent sau „dubla complexitate“ a fenomenelor sociale, pe de o parte, cum se exprimă Popper, care este un fapt, și legitate, pe de altă parte : „Căci — spune el — un postulat important al metodei științifice cere ca noi să cercetăm legi al căror domeniu de valabilitate să nu fie limitat. Dacă noi vom veni să admitem că legile ele însele sînt subiecte ale schimbării, schimbarea nu va putea niciodată să fie explicată prin legi“³⁰.

Se impune o analogie de domeniul istoriei gândirii filozofice și a logicii, nu lipsită de semnificație pentru rezolvarea problemei în discuție. Impasul în fața căruia filozofii amintiți ai istoriei pun gîndirea istorică teoretică este similar cu acela în fața căruia Parmenide situa, pe un plan mai larg, gîndirea filozofică. Opuînd în mod metafizic existența și nonexistența, unul și multiplul, Parmenide făcea imposibilă admiterea logică a mișcării. Heraclit, dialecticianul antichității, a rezolvat dilema arătînd că „aporiile“ eleate exprimă laturi contradictorii ale aceleiași realități, relevă contradicții reale ale existenței și gândirii și pe care le-a enunțat ca atare în filozofia sa. Existența și nonexistența, ființa și mișcarea, unul și multiplul nu sînt decît aspecte contradictorii ale aceleiași realități, constantă, eternă și schimbătoare, trecătoare în același timp. În mod analog, filozofia burgheză contemporană a istoriei stabilește o opoziție ireductibilă între caracterul fluent, variat și individual al fenomenelor istorice, și posibilitatea desprinderii anumitor laturi relativ constante, repetabile, a sesizării generalului și legității în dezvoltarea istorică. Dacă eleații rețineau *existența, unul*, și respingeau mișcarea și multiplicitatea, filozofii menționați ai istoriei rețin numai *singularitatea, pluralitatea și fluiditatea* fenomenelor istorice, caracterul lor dinamic accentuat, istoricitatea lor *. Și din cauza copacilor nu vîd pădurea, nu vîd elementul de unitate a procesului istoric. Cu mult timp înaintea acestor metafizicieni întîrziți ai istoriei, marxismul

³⁰ Karl Popper, *Misère de l'historicisme*, Paris, 1956, p. 105.

* Privitor la istorie, Hegel observa că „ideea generală, categoria care se înfățișează în primul rînd în legătură cu această perindare neîncetată de indivizi și popoare, care ființează o bucată de timp, pentru ca apoi să dispară, este *schimbarea*“ (G. W. F. Hegel, *Prelegeri de filozofie a istoriei*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968, p. 73).

(de data aceasta tot dialectica, dar dialectica devenită știință și nu cea spontană) a tăiat nodul gordian de nedezlegat pentru filozofia burgheză a istoriei, arătând calea descoperirii legilor dezvoltării sociale, a generalului și repetabilității în istorie.

Dezvoltînd ideea unității dintre logic și istoric în cunoașterea socială, marxismul a surprins temeiurile filozofice generale ale unității dintre științele naturii și științele istorice, sociale. Pentru filozofia iraționalistă a istoriei, indeterminismul și iraționalismul concepției despre istorie reprezintă baza teoretică a iraționalismului gnoseologic, pentru negarea posibilității cunoașterii raționale, logice în istorie și pentru postularea doar a unor mijloace *extralogice*, de felul intuiției. Ca și în concepția lui Bergson și a celorlalți reprezentanți ai filozofiei vieții (Dilthey, Spengler), dihotomia dintre logică și mișcare *, veche de peste două mii de ani în filozofie, este perpetuată în forme noi în filozofia contemporană a istoriei. Mobilitatea și variabilitatea fenomenelor realității nu distrug unitatea și stabilitatea relativă, iar în dezvoltarea socială, istoricitatea și legitatea nu se opun în mod anti-nomic, ci sînt laturi, momente contradictorii ale aceleiași realități. Această unitate dialectică contradictorie dintre legitate (determinism în genere) și istoricitate constituie un aspect esențial al unității dintre logic și istoric în știința istoriei.

Unele căi de dezlegare ale dilemei le-au intuit și unii gînditori nemarxiști, dar care, spre deosebire de cei menționați mai sus, îmbrățișează, în mod spontan, gîndirea dialectică. Astfel, cunoscutul teoretician francez al istoriei H. Berr opunea antinomiei metafizice „schimbare-stabilitate“, proprie teoriilor „istorizante“, unitatea lor în procesul dezvoltării; de aceea, spunea Berr, „legile — în natură ca și în istorie — nu scapă deci în întregime timpului decît prin abstracție, și extensiunea lor în spațiu este în întregime variabilă“ ³¹. El arată că istoricii care neagă existența oricăror legi în viața socială concep în mod metafizic legea, ca fiind ceva cu totul independent de condiții. În realitate, „toate legile, chiar și cele ale științelor naturii, nu sînt absolute și sînt legate de existența unor anumite condiții, în afară de care aceste legi încetează de a acționa“ ³². H. Berr, ca toți dialecticienii spontani în gîndirea socială, n-a putut însă delimita aceste condiții, datorită concepției sale idealiste asupra istoriei. Acesta constituie meritul incontestabil și recunoscut de tot mai mulți istorici ai marxismului.

Caracterul absolut, nelimitat pe care neopozitivității îl pretind din partea legilor în știință exprimă o concepție rigidă, metafizică, care vine, desigur, în contradicție cu natura și specificitatea fenomenelor sociale, subliniată și exagerată în mod unilateral de unii filozofi burghezi ai istoriei, pentru a le opune una alteia. Astfel istoricul și teoreticianul francez de orientare pozitivistă H. Sée merge și mai departe, refuzînd „științelor omului“ posibilitatea de a formula legi, întrucît „legile nu sînt altceva decît relații matematice între fapte“ ³³, care ar veni în contradicție cu specificul

* Bergson arată că „inteligenta noastră nu-și reprezintă în mod clar decît imobilitatea“ și de aceea „logica noastră triumfă în știința care ia soliditatea corpurilor ca obiect, adică în geometrie“ (*L'évolution créatrice*, Paris, 1939, p. 174). Ea nu-i făcută pentru înțelegerea evoluției, a mobilității proceselor.

³¹ Henry Berr, *Op. cit.*, p. 27.

³² *Ibidem*, p. 27—28.

³³ Henry Sée, *Science et philosophie de l'histoire*, Paris, 1933, p. 153.

individual, de înnoire și devenire calitativă continuă a realității istorice. V. I. Lenin a dezvăluit sofismul concepției pozitivistice, care confundă problema fundamentală a determinismului, „aceea de a ști dacă izvorul cunoașterii acestor legături îl constituie legitatea obiectivă“, cu reprezentarea concretă a gradului de precizie pe care l-a atins știința în descrierea lor, sau „dacă aceste descrieri ale noastre pot fi exprimate în formule matematice precise“³⁴. Relațiile cauzale, legice, mai ales în domeniul social, pot să nu se exprime întotdeauna într-o formă matematică, relevând uneori relații calitative necuantificabile. Neopozitiviștii, criticând pozitivismul vechi (Comte, Spencer), care stabilea legi sociale abstracte, „naturale“ — critică justă, de altfel —, ajung să nege orice fel de legi istorice*. Ei adoptă, de fapt, aceeași concepție despre lege ca și primul pozitivism, dar într-o formă negativă. Problema este de a formula și de a descoperi legile sociale în concretitudinea și specificul lor calitativ, și nu de a le respinge în mod aprioric, pe baza unui model rigid, în care nu poate încăpea realitatea istorică.

c) Un alt procedeu folosit de filozofia istoriei și sociologia burgheză pentru a denatura esența determinismului social, care se soldează în cele din urmă cu antinomizarea categoriilor de logic și istoric în știința istoriei este acela de a opune legătura cauzală legității. Generalul, repetabilitatea fiind excluse din istorie, știința istoriei trebuie să renunțe la efortul de a explica prin legi, prin raporturi necesare, esențiale și generale fenomenele istorice și să se mulțumească cu descrierea relațiilor individuale de cauzalitate.

Această concepție, destul de răspândită în rîndul unor istorici și filozofi de la Rickert și Weber³⁵ încoace, este promovată, între alți filozofi ai istoriei, de Emile Callot, de istoricul francez Louis Halphen și de sociologul Georges Gurvitch ca o continuare firească a concepției sale pluraliste despre determinismul social și istoric. Ea a fost dezvoltată, în cadrul unei teorii originale, de către istoricul și filozoful român A. D. Xenopol, teorie care, datorită complexității și originalității ei, necesită a fi abordată aparte.

După concepția lui Emile Callot, „istoria este în mod esențial descrierea evenimentelor unui grup după relațiile reciproce de cauzalitate“³⁶. Dar legăturile cauzale dintre faptele istorice rămîn întotdeauna contingente, individuale, fără necesitate. De aceea, după părerea lui E. Callot, „metoda istorică exclude recurgerea la necesități“³⁷, iar „explicația istorică se reduce la cauzalitatea fără necesitate, singurul mod de înțelegere al faptelor ca atare, particulare și ireductibile între ele“³⁸. O asemenea concepție absolutizează specificul științei istorice, rezervîndu-i doar o porțiune, un moment al determinismului social, pe care o rupe de celelalte categorii.

³⁴ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 18, Editura politică, București, 1963, p. 160.

* Vezi: Witaker T. Deininger, *Some reflections on epistemology and historical inquiry*, în „The Journal of philosophy“, vol. LIII, nr. 14, iulie, 5/1956.

³⁵ Max Weber, *Essais sur la théorie de la science*, Paris, Librairie Plon, 1965, p. 163, 164, 170, 298.

³⁶ Emile Callot, *L'histoire et la géographie au point de vue sociologique*, Paris, 1957, p. 168.

³⁷ *Ibidem*, p. 177.

³⁸ Emile Callot, *Ambiguïtés et antinomies de l'histoire et de la philosophie*, Paris, 1962, p. 108.

Georges Gurvitch, la rindul lui, arăta că încercarea de a căuta legi, ca și strădania de a găsi „factorul predominant“ în istorie și sociologie este condamnată dinainte, „date fiind contingența, discontinuitatea, variabilitatea și incertitudinea prea mare care caracterizează cadrele sociale“³⁹. Soluția care rămîne sociologiei și istoriei este, după Gurvitch, „cauzalitatea individuală“, care singură „ajunge la o înlănțuire proprie irepetabilă“. În concepția lui Gurvitch este exprimată într-o altă formă opoziția stabilită de gîndirea metafizică, între legitatea și istoricitatea (variabilitatea, discontinuitatea, pluralismul — în limbajul lui) fenomenelor sociale. Conform concepției sale există „un antagonism secret, latent între lege și cauză“, „o revoltă a cauzei împotriva legii“⁴⁰ (subl. ns.). Acest „divorț“, cum îi mai spune Gurvitch, între cauzalitate și lege reprezintă de fapt negarea generalului în dezvoltarea socială, dizolvarea lui în individual, în ceea ce este variabil. De aici și neadmiterea valabilității legilor în sociologie și știința istoriei, legea fiind forma generalității în natură și societate.

Negarea legității istorice și opunerea cauzalității legității reprezintă, în acest caz, nucleul argumentării ruperii și antinomizării logicului și istoricului în cunoașterea istorică de către filozofia burgheză a istoriei.

În realitatea obiectivă nu există antagonism între cauzalitate și lege, știința dezvoltînd trecerea uneia în alta, ci numai din punctul de vedere al unui mod de gîndire metafizic. Cauzalitatea constituie, cum am văzut, numai o mică părțică a legăturii universale, numai un aspect fragmentar, incomplet al determinismului. Admiterea de către unii teoreticieni numai a cauzalității individuale în istorie și sociologie și negarea existenței legăturilor cauzale necesare și a legității constituie o formă de propagare a indeterminismului social. Ei dizolvă determinismul social în elementele sale particulare mai superficiale și mai puțin esențiale ale conexiunii.

Mai mult chiar, opunerea cauzalității legității în istorie duce implicit la degradarea explicației cauzale în știința istoriei, prin reducerea raporturilor cauzale în genere la cele întîmplătoare. De altfel, Emile Callot afirmă în mod clar acest lucru, arătînd că „evenimentul [istoric] scapă necesității ; ca atare, el este în mod esențial contingent“⁴¹. Iar Gurvitch socotește că fenomenele sociale rămîn „întotdeauna limitate printr-o contingență de intensitate diferită“⁴². Contingentismul istoric absolutizant este calea de ruperă a istoricului de logic în înțelegerea istoriei.

Indiferent de specificul ei, istoria, ca și sociologia, pentru a deveni știință, nu face excepție de la mersul general al cunoașterii științifice, surprins cu atîta clarviziune de Lenin, „de la coexistență la cauzalitate și de la o formă de legătură și de interdependență la alta, mai profundă, mai generală“⁴³.

Legătura istorică cauzală, ca și seria istorică a cauzelor și efectelor care duc la producerea unui eveniment important din istoria unui popor, este o relație individuală, concretă, spre deosebire de legea socială, care este expresia legității în istorie. Dar, în această formă, individuală, originală,

³⁹ Georges Gurvitch, *Traité de sociologie*, deuxième édition, Paris, 1965, p. 239.

⁴⁰ Georges Gurvitch, *Déterminismes sociaux et liberté humaine*, troisième édition, Paris, 1963, p. 18—19.

⁴¹ Emile Callot, *Op. cit.*, p. 171.

⁴² Georges Gurvitch, *Traité de sociologie*, p. 237.

⁴³ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 29, Editura politică, București, 1966, p. 188.

raporturile sau seriile cauzale exprimă anumite relații legice, necesare. Descoperirea legilor dezvoltării sociale nici nu are loc în afara cercetării raporturilor cauzale dintre fenomenele istorice. Engels menționa că „a aprofunda cauzele determinante... este singura cale în stare să ne pună pe urmele legilor care guvernează istoria în ansamblu, precum și diversele perioade și țări”⁴⁴ (subl. ns.). În felul acesta, explicația istorică cauzală nu exclude, ci presupune, într-o concepție științifică, explicația fenomenelor prin luarea în considerare a raporturilor legice obiective.

Greutatea desprinderii legității și a aditerii ei în istorie are unele rădăcini obiective și gnoseologice. Legile însele sînt rezultatul determinării cauzale a fenomenelor și nu se manifestă altfel decît prin raporturi cauzale concrete, individuale între fenomene. Sub aspect gnoseologic, în practica însăși a cercetării și explicării istorice nu se poate face distincție netă între explicația cauzală și explicația legică a fenomenelor — aspect accentuat și de situația istoriei ca știință a concretului. Este aici o trecere dialectică continuă, un perpetuu du-te-vino, pasul de la cauzalitate la lege fiind mijlocit prin desprinderea cauzelor *determinante, necesare*. În acest punct al cercetării, explicația cauzală și cea legică a fenomenelor istorice coincid. Se concretizează în această trecere dialectică un aspect al unității dintre individual și general în dezvoltarea istorică : legea-formă a generalității nu poate fi desprinsă în manifestarea ei de cauzalitate, care în existența ei, ca raport de determinare între fenomene, este concretă, individuală. Străini de dialectică adeseori, reprezentanții ai filozofiei burgheze a istoriei găsesc aici motive de dizolvare a generalului în individual, a legității în legătură cauzală individuală, de negare a existenței legilor obiective ale dezvoltării sociale.

★

În paginile anterioare, criticînd unele teze ale filozofiei burgheze contemporane a istoriei, am insistat îndeosebi asupra rădăcinilor gnoseologice ale subiectivismului și indeterminismului istoric. Promovarea iraționalismului și negarea legității sociale și a logicii obiective a istoriei au și un sens social, de clasă ; ele constituie, de fapt, una dintre manifestările crizei ideologiei burgheze în epoca imperialismului. Afluența iraționalismului în filozofia istoriei are corespondențe accentuate în secolul nostru în filozofie, îndeosebi prin reprezentanții filozofiei vieții și existențialismului, în psihologie prin diferite variante ale psihologiei abisale, de la care adesea se pleacă și în estetică și teoria artei.

Trecerea capitalismului în stadiul său imperialist, însoțită de cotitura pe toate planurile a mării burghezii spre reacțiune, a determinat începutul unei crize acute a întregii filozofii și gândiri sociale burgheze. În acest context social și de clasă, reprezentanții ai filozofiei burgheze a istoriei renunță la ideile anterioare despre „legea naturală” și propagă subiectivismul și iraționalismul. Neliniștea în fața legilor istoriei, care vestesc inevitabilitatea pieirii orînduirii capitaliste, constituie rădăcina de clasă a negării legității istorice, a logicii interne și a sensului istoriei de către gîndirea istorică burgheză.

⁴⁴ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 21, Editura politică, București, 1965, p. 297.

Cel mai lucid a exprimat această stare psihologică a ideologiei burgheze în fața istoriei poetul Paul Valéry. „Istoria — spunea el — este produsul cel mai periculos pe care chimia intelectului a putut-o elabora”⁴⁵. Această idee, foarte des citată în lucrările de filozofia istoriei, exprimă oroarea teoreticienilor burgheziei contemporane față de mișcarea istoriei, care nu-i mai apare ca aliat.

K. Popper mărturisește și el care sînt motivele care-l determină să se ridice împotriva istorismului marxist. „Aceste tendințe ale istoricismului seduc pe cei ce resimt apelul la acțiune, nevoia de a interveni... refuzînd să accepte starea de fapt ca inevitabilă”⁴⁶. Din punctul de vedere al științei despre societate, starea de fapt (burgheză), inevitabilă pentru vremea ei, devine în prezent tot mai anacronică. De aceea, atunci cînd își expune deschis motivele respingerii istorismului marxist, argumentele lui Popper depășesc polemica „științifică” și trec astfel în domeniul politic.

Întemeierea științei despre societate, analiza și cunoașterea obiectivă a fenomenelor sociale, a istoriei societății și a legilor dezvoltării ei au devenit sarcina ideologiei proletariatului de mai bine de un secol. Cunoașterea obiectivă fundamentează din punct de vedere științific conștiința de clasă a proletariatului cu privire la locul și rolul său în societatea capitalistă, privind căile și mijloacele eliberării sale și a întregii omeniri de exploatare. Istoria a devenit aliatul proletariatului și al forțelor progresiste împotriva forțelor refractare progresului, știința istoriei sporind conștiința de sine a clasei muncitoare și a aliaților săi, a popoarelor și națiunilor care luptă împotriva oricărei forme de asuprire.

V. I. Lenin a demască sensul iraționalismului și indeterminismului, al negării logicii obiective, al istoriei promovate de filozofia burgheză a istoriei : „Dar acest joc grosolan și trivial, această batjocorire a logicii și istoriei are totuși un anumit «sens», și anume acela al disperării și «nesinchișismului»... burghez. Pierderea speranței de a putea analiza în mod științific prezentul, renunțarea la știință, tendința de a nesocoti orice sintetizare, de a se ascunde de orice legi de dezvoltare istorică, de a nu vedea *pădurea* din cauza copacilor — iată sensul de clasă al scepticismului burghez la modă și al scolasticii moarte și mortifiante...”⁴⁷. Aceste rînduri, care dau la o parte orice mască, ar putea servi drept *motto* la o critică temeinică a filozofiei burgheze contemporane a istoriei.

ION FLOREA

⁴⁵ Paul Valéry, *Regards sur le monde actuel*, Paris, 1931, p. 64.

⁴⁶ Karl Popper, *Op. cit.*, p. 4.

⁴⁷ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 25, Editura politică, București, 1966,

Tendințe ale evoluției economiei mondiale în perioada interbelică

Studierea istoriei patriei noastre într-o perioadă în care factorii interni ai dezvoltării au cunoscut puternica incidență a factorilor externi presupune o evaluare cuprinzătoare, din care nu poate lipsi cercetarea evoluției economiei mondiale și a relațiilor economice internaționale. Istoria economică și politică a României — situată în rîndurile țărilor mici și mijlocii, cu o industrie slab dezvoltată în acea perioadă și o agricultură înapoiată, dependentă de piața mondială atît pe linia importului de mașini și de produse fabricate cît și a exportului de materii prime și semifabricate — poate fi pe deplin cercetată și înțeleasă numai dacă se iau în considerare situația economiei mondiale, conjunctura economică și financiară a pieței mondiale, principalele modificări care s-au produs în fluxurile economice internaționale, cu deosebire în fluxul mărfurilor și al capitalurilor. Altfel nu vom putea emite concluzii fundamentate din punct de vedere științific asupra istoriei patriei noastre în ansamblul său.

Istoriografia românească a neglijat cercetarea istoriei economiei mondiale — deși avea o tradiție recunoscută în domeniu —, lucru care s-a reflectat deseori în formularea de concluzii și aprecieri unilaterale asupra istoriei economice și politice a României. Lăsînd cercetătorilor istoriei patriei posibilitatea de a aprecia o seamă de evenimente interne și externe ale României în înlănțuirea lor cu cele internaționale, ne propunem să prezentăm, într-o formă sintetică, principalele tendințe ale evoluției economiei mondiale și să încercăm a determina locul țării noastre în economia mondială din perioada analizată.

I. DINAMICA ȘI MUTĂȚILE STRUCTURALE ÎN PRODUCȚIA MONDIALĂ DIN PERIOADA INTERBELICĂ

Evoluînd pe fondul crizei generale a capitalismului, economia mondială în perioada dintre cele două războaie mondiale a debutat și s-a încheiat cu crize economice, iar la mijlocul perioadei a cunoscut cea mai profundă criză economică din istoria lumii. Aceste convulsii economice și sociale și-au pus amprenta asupra relațiilor economice internaționale. În plus, economia mondială din perioada interbelică s-a dezvoltat sub in-

fluența consecințelor primului război mondial și sub spectrul pregătirilor pentru un nou război din partea puterilor imperialiste. Este de remarcă că problemele economice apărute după primul război mondial erau urmarea dezechilibrului economiei mondiale rezultat din mutațiile structurale în producția și în comerțul mondial, în sistemul valutar și de credit internațional, în schimbarea unor rute comerciale și a locului diferitelor state în diviziunea mondială a muncii.

Totuși, după criza din 1920—1921, în toate statele capitaliste urmează o perioadă de avânt economic. Țările a căror economie a suferit de pe urma războiului se refac și ating nivelul antebelic. La producția industrială acest nivel este înregistrat în Italia și Canada în 1922, în Franța în 1924, în Germania și Anglia în 1927¹. Pe ansamblul economiei mondiale, nivelul antebelic al producției industriale s-a realizat în 1925. Ritmurile medii anuale de creștere a producției bunurilor industriale de consum au fost în perioada 1920—1929, pe ansamblul economiei mondiale (inclusiv U.R.S.S.), de 5,1%, iar a mijloacelor de producție de 4,9%². Față de anul 1925, când a fost atins nivelul antebelic, producția industrială mondială a crescut în 1929 cu 22%. Această creștere globală este influențată, în parte, de refacerea și dezvoltarea rapidă a economiei U.R.S.S. Producția industrială capitalistă a sporit în această perioadă doar cu 19%³. În istoria economiei mondiale interbelice, anul 1929 marchează, pe de o parte, anul de vîrf al dezvoltării economice, care în unele țări nu va fi atins decît după 20 de ani, iar pe de altă parte începutul celei mai mari crize economice mondiale.

Criza mondială, care a cuprins toate țările capitaliste, a fost deosebit de profundă și de îndelungată. Nivelul producției industriei mondiale capitaliste se afla în 1932 la punctul cel mai de jos pe ansamblul economiei capitaliste, fiind inferior cu 37% celui din 1929⁴. În S.U.A. reducerea producției a fost în proporție de 46%, în Germania de 42%, în Franța de 29%. La unele produse scăderea a fost catastrofală. Bunăoară, producția de oțel s-a micșorat în S.U.A. cu 76%, în Anglia cu 46%, în Germania cu 65%, în Franța cu 42%. Pe ansamblu, nivelul producției industriale capitaliste a scăzut în timpul crizei la nivelul anilor 1908—1909, iar în unele țări la nivelul de la sfîrșitul secolului al XIX-lea⁵.

Criza economică mondială a cuprins nu numai industria, ci și agricultura, comerțul intern și internațional, sistemul de credit și valutar. Datorită dominației monopolurilor, prețurile au scăzut mai încet decît producția, ceea ce a imprimat un caracter îndelungat crizei și depresiei care i-a urmat. Aceasta se explică prin faptul că frînarea scăderii prețurilor de către monopoluri a micșorat rolul reînnoirii capitalului fix, care marchează și determină învierea economică. Greul principal al consecințelor crizei a fost suportat pe plan intern de masele muncitoare, iar

¹ *Revue de la situation économique mondiale*, 1929, Société des Nations, Genève, 1930, p. 28.

² *La production mondiale et les prix. 1937/1938*, Société des Nations, Genève, 1938, p. 34.

³ *Ibidem*, p. 129.

⁴ *Ibidem*, p. 67.

⁵ P. T. Ellsworth, *The International Economy*, New York, Macmillan Co., 1959, p. 395.

pe plan extern de țările exportatoare de materii prime și de produse alimentare.

În perioada crizei, în timp ce producția și numărul muncitorilor ocupați în producție au scăzut an de an, productivitatea orară a crescut cu 100%, în parte ca urmare a intensificării muncii ⁶. Costul vieții a crescut în aceeași perioadă — potrivit datelor Ligii Națiunilor — cu 24% în Germania, cu 35% în S.U.A., cu 20% în Italia, cu 25% în Japonia ⁷. Aceleași date statistice internaționale indică în România cea mai mare creștere a costului vieții — 47,2%. În 1932 ponderea șomerilor în rândul muncitorilor a reprezentat pe ansamblul lumii capitaliste 21,1%. În unele țări, ponderea șomerilor este superioară acestei medii mondiale, ca, de exemplu, în Germania — 30,1%, în S.U.A. — 24,9%, în Anglia — 22,1%, în Canada — 26%, în Australia — 29% ⁸. Ca urmare a reducerii costului vieții, producția mondială a bunurilor de consum a scăzut într-o măsură mult mai mare decât producția mijloacelor de producție.

Pe plan extern, țările producătoare de materii prime au suferit și de pe urma reducerii mai accelerate a prețurilor la materiile prime. Astfel, în 1932 prețurile mondiale la articolele industriei prelucrătoare au scăzut cu 36,5%, în timp ce la materiile prime scăderea a fost de 56% ⁹. Aceasta explică, în anumită măsură, de ce într-o serie de ramuri extractive din țările slab dezvoltate, producătoare de materii prime, producția crește (sau scade într-o măsură redusă) ca urmare a avantajelor pe care le obțineau monopolurile străine la produsele acestor țări pe piața mondială. Pentru monopolurile occidentale era avantajos să se reducă în metropolă producția de materii prime, de regulă mai scumpe, în schimbul intensificării ei în țările slab dezvoltate. Așa a fost situația în ramura petrolului din România, a cărei extracție a crescut în timpul crizei, în vreme ce țițeiul se vindea pe piața mondială la prețuri derizorii.

În opoziție cu lumea capitalistă, dominată de criza economică, economia U.R.S.S. s-a dezvoltat într-un ritm ridicat. În perioada în care producția mondială capitalistă a scăzut cu 37%, industria sovietică a crescut cu 83% ¹⁰, menținându-se însă decalaje de nivel economic și industrial. Constatăm trecerea Uniunii Sovietice la industrializarea intensă a economiei, crearea industriei grele.

Criza economică din 1929—1933 a ascuțit puternic contradicțiile interne și externe ale capitalismului. Ea a dovedit că mecanismul obișnuit al economiei capitaliste nu mai poate constitui cadrul dezvoltării economice. Întreg ansamblul de măsuri luate de o serie de state capitaliste — S.U.A. (New Deal), Germania, Anglia, Italia ș.a. — a demonstrat că dezvoltarea pe mai departe a economiei capitaliste este posibilă pe baza capitalismului monopolist de stat, a intervenției statului, a îmbinării forței statului cu forța monopolurilor pentru salvarea orînduirii capitaliste. Aceasta era tendința generală, fără a fi atotcuprinzător procesul.

⁶ *La production mondiale et les prix. 1937/1938*, p. 39.

⁷ *Ibidem*, p. 40.

⁸ *Ibidem*, p. 52.

⁹ *Aperçu général du commerce mondial*, Genève, 1939, p. 67.

¹⁰ *La production mondiale et les prix. 1937/1938*, p. 34.

După anul 1933 producția industriei mondiale cunoaște o tendință de creștere, nivelul anului 1929 fiind atins în 1936 ¹¹. Dar țările capitaliste înregistrează nivelul de dinaintea crizei abia în 1937, pentru ca în 1938 (de fapt, la sfârșitul anului 1937) să intre într-o nouă criză. Pentru unele țări (S.U.A., Franța ș.a.), criza din 1937—1938 se declanșează în condițiile în care nivelul din 1929 nici nu a fost atins. Această criză a avut o durată mai scurtă, dar în primul an a fost mai profundă în comparație cu primul an al crizei din 1929—1933. Ea a cuprins un număr însemnat de țări, totuși nu a fost mondială. Pregătirile și declanșarea celui de-al doilea război mondial au întrerupt desfășurarea crizei, lucru care explică, în parte, durata sa scurtă și gradul inegal în care diverse țări au fost cuprinse în mrejele ei.

În perioada 1929—1937, ritmul mediu anual de creștere a producției bunurilor alimentare a fost pe ansamblul economiei mondiale de 1,1% (pe locuitor nemodificat), pentru bunurile industriale de consum de 1,5% (0,5 pe locuitor), iar pentru producția mijloacelor de producție ritmul mediu anual de creștere a fost de 2,9% (1,9% pe locuitor) ¹². Datele atestă că gradul de satisfacere a nevoilor de bunuri de consum, socotit pe locuitor, a rămas aproape neschimbat. Dacă se exclud datele privind U.R.S.S., rezultă că producția bunurilor de consum a scăzut cu 0,4%, iar a mijloacelor de producție pe locuitor cu 0,6% ¹³.

Politica de dezvoltare a industriei proprii constructoare de mașini a permis Uniunii Sovietice să ocupe, încă înaintea celui de-al doilea război mondial, primul loc în Europa în ceea ce privește producția de mașini și de utilaje, dispunând și de unele posibilități pentru export. Pe cap de locuitor se afla pe o treaptă mai coborâtă.

În această perioadă, producția mondială înregistrează și o serie de modificări structurale. Printre cele mai sensibile se înscrie creșterea ponderii industriei prelucrătoare în totalul industriei. În 1938 locul dominant în industria mondială îl ocupă industria prelucrătoare (85,6%), după care urmează industria extractivă, cu 11,9%, și energia electrică, cu 2,5% ¹⁴.

În ceea ce privește structura pe ramuri principale a industriei prelucrătoare din perioada interbelică, se constată că industria grea crește într-un ritm superior față de industria ușoară. Totuși producția industriei ușoare reprezenta în 1938 50,5% din totalul producției industriale mondiale, deci era încă ușor predominantă ¹⁵.

O schimbare structurală de o semnificație economică și politică deosebită o reprezintă creșterea ponderii U.R.S.S. în producția industrială mondială — de la 3% în 1917 la circa 10% în 1937 — și în producția materiilor prime și agricole mondiale de la 5,8% în 1925 la 12,4% în 1937 ¹⁶.

¹¹ *Ibidem*, p. 7.

¹² Calculat după *La production mondiale et les prix. 1937/1938*, p. 7—8.

¹³ *Strana sovetov za 50 let*, Izdatelstvo Statistika, Moskva, 1967, p. 51—52.

¹⁴ Calculat după „U. N. Monthly Bulletin of Statistics” nr. 9/1967, p. 5.

¹⁵ *La production mondiale et les prix. 1937/1938*, p. 123.

¹⁶ *La production mondiale et les prix. 1937/1938*, p. 13 ; *S.S.S.R. v tıfrah v 1965*, Izdatelstvo Statistika, Moskva, 1969, p. 33.

În lumea capitalistă, țările dezvoltate dețineau în 1938 peste 90% din producția industrială, iar țările coloniale și dependente doar 9%¹⁷. Printre țările capitaliste, S.U.A. ocupau în 1938, în continuare, primul loc în producția industrială mondială — cu 36,6%, în timp ce Germania producea 11,5%, Anglia 15,6%, Franța 6,6%. Europa occidentală deținea 45% din producția mondială capitalistă, depășind astfel S.U.A.¹⁸.

II. SISTEMUL FINANCIAR ȘI DE CREDIT INTERNAȚIONAL ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Nevoile finanțării primului război mondial și consecințele acestuia au dezechilibrat sistemul monetar și financiar al tuturor statelor. Sistemul financiar anterior primului război mondial al diverselor țări se baza pe etalonul-aur și pe echilibrul bugetelor naționale. Războiul a eliminat ambele premise. Cheltuielile de război erau finanțate, în proporții diferite de la o țară la alta, prin impozite, împrumuturi (interne și externe) și inflație. De pildă, datoria națională a Angliei a crescut în timpul războiului de 12 ori, a Franței de 7 ori, a Germaniei de 20 de ori¹⁹. Cea mai mare parte a împrumuturilor Angliei este contractată prin extinderea creditelor bancare în Franța și Germania prin emisiunea de bilete de bancă. Această politică financiară a fost posibilă datorită renunțării la acoperirea în aur a circulației monetare. Reacția imediată la sporirea inflaționistă a banilor a fost urcarea prețurilor, proces care a continuat chiar după terminarea războiului, ca urmare a reintrării în circuitul economic a banilor economisiți în timpul războiului. La aceasta se adăugau și unele urmări economice ale războiului, cum a fost lipsa de materii prime și de echipament.

Indicele prețurilor en gros era în 1920, față de 1913—1914, de : 310% în Anglia, 509% în Franța, 1 965% în Germania, 624% în Italia, 228% în S.U.A.²⁰. În anii 1920—1921 unele țări au mărit taxa de scont, ceea ce a determinat, alături de efectele crizei din acei ani, o anumită reducere a prețurilor : războiul lăsase o puternică inflație în unele țări urmată de o deflație monetară. Dereglarea sistemelor monetare interne a avut adânci repercusiuni internaționale. Toate țările au suprimat convertibilitatea bi-letelor, au retras aurul din circulație, au interzis exportul acestuia. Renunțarea la etalonul-aur a exclus orice control și restricții în sporirea emisiunilor de bancă neacoperite.

Puterea de cumpărare a monedei în interior se reflecta asupra puterii de cumpărare în exterior. În perioada postbelică, în fața statelor se punea problema așezării monedelor într-o anumită paritate pe baza aurului. Pentru multe țări refacerea parității în aur relativ înalte din perioada antebelică (care reflecta o putere mare de cumpărare a banilor) ar fi cerut o deflație puternică și o reducere a costurilor și prețurilor interne în așa măsură încât să permită echilibrul necesar dintre prețurile interne și externe, dintre importuri și exporturi. S-a ales o altă cale, și anume deprecierea monedei naționale în raport cu aurul, pentru a se aduce valoarea externă a monedei la nivelul valorii interne depreciate. Această depre-

¹⁷ „U. N. Monthly Bulletin of Statistics” nr. 9/1967, p. V.

¹⁸ *Ibidem*, p. VI.

¹⁹ Herbert Heaton, *Histoire économique de l'Europe*, vol. II, Paris, 1952, p. 236.

²⁰ *Ibidem*, p. 254.

ciere nu a fost însă egală pentru toate țările. Inegalitatea dintre devalorizarea reală internă și externă a valutelor naționale a constituit o armă în lupta de concurență, a creat poziții avantajoase pentru mărfurile din unele țări în defavoarea altora. Acestea din urmă au reacționat, după cum vom vedea mai târziu, prin sporirea tarifelor vamale protecționiste.

Dezechilibrarea sistemului financiar internațional a fost puternic amplificată de reparațiile de război și de datoriile interguvernamentale rezultate din împrumuturile de război. Astfel, Germania urma să plătească inițial reparații în valoare totală de 33 miliarde de dolari, din care o parte în bunuri, iar alta în bani plătibili într-o perioadă de 30—40 de ani. În ceea ce privește datoriile interaliate, acestea depindeau de achitarea reparațiilor din partea Germaniei, a cărei economie era distrusă, precum și de gradul stingerii reciproce a datoriilor. Toate țările lumii, cu excepția S.U.A., erau, într-o formă sau alta, fie creditoare, fie debitoare. Astfel, țările mai slabe din punct de vedere financiar datorau Angliei, Franței și S.U.A. circa 10 miliarde de dolari. Franța avea o creanță de 2 miliarde de dolari, dar datora Angliei și S.U.A. 5 miliarde de dolari. La rîndul ei, Anglia avea o creanță de 9 miliarde de dolari, dar datora S.U.A. 4 miliarde de dolari, aceasta din urmă avînd de primit circa 10 miliarde de dolari ²¹.

Propunerile engleze privind stingerea reciprocă a tuturor datoriilor fără alte pretenții au fost respinse de S.U.A., care ar fi pierdut toate creanțele pe care le dețineau. Anglia susținea însă că pe locuitor ea pierdea mai mult. S.U.A. cereau plata integrală, inclusiv dobînzile, și respingeau orice condiționare a achitării datoriilor de plata reparațiilor, în timp ce Anglia, Franța și alte țări europene făceau o legătură directă între datorii și reparații. În 1923 negocierile au stabilit suma de 22 miliarde de dolari (inclusiv dobînzile), pe care europenii urmau să o plătească S.U.A. în decurs de 62 de ani ²². Țările europene debitoare față de S.U.A. trebuiau să aibă un surplus anual de 300 milioane de dolari în balanța lor de plăți cu S.U.A. (din care 200 de milioane rezervate Angliei) pentru a-și putea achita sumele anuale datorate, iar S.U.A., la rîndul lor, se obligau să accepte un deficit anual egal. Diferența se socotea în contul datoriilor. Prin urmare, s-a creat o rețea de obligații financiare internaționale prin care achitarea unor datorii depindea de lichidarea altora.

În ceea ce privește plata reparațiilor din partea Germaniei, s-au format două comitete în fruntea cărora erau americanii Charles G. Dawes și Owen D. Young. Aceste comitete au elaborat planurile de restituire a datoriilor din partea puterilor învinse. Însă planul Dawes, sub pretextul asigurării demarajului, prevedea acordarea unui împrumut Germaniei de 200 milioane de dolari, dar, în fapt, era o formă a exportului american și englez de capital. Din 1928 a fost elaborat planul Young, acceptat de celelalte puteri occidentale în ianuarie 1930 și care stabilea pentru Germania o serie de plăți eşalonate pînă în anul 1988, dată la care cea mai mare parte din vărsămintele aliate către S.U.A. s-ar fi terminat. Volumul total al plăților germane s-a redus la 9 miliarde de dolari, în loc de 33 miliarde de dolari cît s-a prevăzut în 1921, iar Germania era eliberată de controlul străin. Ea a beneficiat de un sprijin substanțial în capital pentru refa-

¹² *Ibidem*, p. 260.

²² *Ibidem*, p. 261.

cerea și dezvoltarea economiei. S.U.A. și Anglia acordau capital, după cum se știe, și din motive politice, dorind o Germanie puternică, pentru ca, pe de o parte, să contrabalanseze dominația Franței pe continent, iar pe de alta să o opună U.R.S.S. De altfel, acest capital era folosit de burghezia germană pentru întărirea puterii sale în condițiile accentuării situației revoluționare din țară, precum și în scopuri revanșarde militariste. Alte țări urmăreau efecte economice favorabile prin exportul de capital în Germania, deoarece aici investițiile erau mai rentabile decât în alte țări europene. În perioada 1924—1931, capitalul străin plasat sau împrumutat Germaniei a fost de 6 miliarde de dolari. Din această sumă, ca și din activul balanței comerciale, Germania a plătit 2,5 miliarde de dolari drept reparații, și-a finanțat propria economie, iar la rîndul ei a plasat în străinătate 2,5 miliarde de dolari ²³.

Pînă la criza financiară internațională din 1931 aceste plăți s-au efectuat mai mult sau mai puțin regulat; după 1933, practic, a încetat plata tuturor datoriilor, reparațiilor și dobînzilor care rezultau din consecințele războiului. Cele mai multe dintre aceste datorii nici astăzi nu sînt achitate.

Refacerea postbelică a economiei, deprecierea monedelor naționale și crearea unui echilibru relativ între valoarea lor internă și externă, avîntul economic din anii '20, dezvoltarea comerțului internațional au fost factorii care au permis ca pînă în 1928 aproximativ 30 de țări să revină, sub diferite forme, la etalonul-aur: S.U.A. la paritatea veche, celelalte țări la parități noi, inferioare parităților din perioada antebelică. Etalonul-aur stabilit în 1925—1928 diferea însă de cel din 1913.

Pe plan intern, baterea monedelor de aur a încetat, cu excepția S.U.A. Pe plan extern se asigura convertibilitatea în aur a monedelor sau exportul aurului, dar, spre deosebire de trecut, aceasta o puteau face numai marii exportatori și importatori, deoarece limita minimă era de 400 de uncii (circa 8 000 de dolari vechi), adică în lingouri masive. O altă modificare a etalonului-aur își are originea formală într-o recomandare a Conferinței de la Genova din 1922 adresată instituțiilor de emisiune de a păstra ca rezerve în băncile centrale, alături de aur, devizele bazate pe aur și liber-convertibile în aur ale altor țări. În concepția inițiatorilor, aceste devize trebuiau să completeze lichiditatea internațională. Prin folosirea în plățile internaționale, alături de aur, și a devizelor altor țări cu paritate fixă în aur se pun în anumită măsură bazele etalonului-aur-devize. Sistemul etalonului-aur-devize exprimă, pe de o parte, divizarea sistemului valutar internațional în monede privilegiate și monede slabe, iar pe de alta indică o treaptă superioară de întrepătrundere a economiilor marilor state capitaliste. Acest sistem reflectă dominarea cercurilor financiare americane și slăbirea celorlalte puteri capitaliste europene, dar în așa manieră încît, formal, monedele puterilor financiare europene puteau fi în egală măsură folosite ca rezerve.

Cele două forme schimbate ale etalonului-aur antebelic (etalonul-aur-lingou și etalonul-aur-devize) au precedat crahul sistemului valutar internațional în anul 1931. Ca urmare a scăderii prețurilor la materiile prime începută în anii 1928—1929, țările producătoare de materii prime, ele însele debitoare, nu dispuneau de resursele necesare pentru achitarea dato-

²³ *Ibidem*, p. 263.

riilor sau importurilor de mărfuri. Din 1928 începe să scadă cursul valurilor acestor țări. Dar primul semnal al crizei financiare internaționale a început nu într-un centru financiar însemnat, ci în Austria. O reevaluare a activului celei mai mari bănci comerciale din Viena, „Kredit Anstalt“, a arătat că acesta se depreciașe pînă la punctul în care banca a devenit insolubilă. Această descoperire a dus imediat la retragerea creditelor străine pe termen scurt.

Retragerea creditelor pe termen scurt s-a extins și asupra altor țări, și în special asupra Germaniei, care avea un debit pe termen scurt de 1 miliard de dolari. În iulie 1931 o importantă bancă germană a dat faliment. Lichiditatea internațională în dolari a scăzut de la 6,5 miliarde de dolari în 1929 la 1,5 miliarde de dolari în 1932²⁴. Pentru plata datoriilor și echilibrarea balanțelor de plăți s-a recurs la aur. În același timp a avut loc o repatriere masivă a capitalurilor mai ales în aur și devize. În aceste condiții, S.U.A., țara cea mai interesată în salvarea sistemului de credit internațional, au propus un moratoriu de un an în plata reciprocă a datoriilor. Acest moratoriu exprima criza adîncă în care se afla sistemul valutar și de credit internațional. Anglia era puternic supusă presiunii financiare, deoarece, în condițiile falimentelor generale, nu putea să-și repatrieze împrumuturile, în schimb se repatriau depozitele de valută și aur plasate de diverse țări în Anglia. În aceste condiții, Anglia a suspendat dreptul de schimbare a lirei în aur (septembrie 1931), ceea ce a însemnat în fapt renunțarea la etalonul-aur. Cursul lirei sterline a început să scadă. După Anglia, alte zece țări europene renunță la etalonul-aur. Ele își depreciau monedele în raport cu lira și continuau să-și mențină rezervele lor în lire. Germania a introdus diverse măsuri de control valutar, concomitent cu renunțarea la convertibilitatea mărcii, fiind urmată de alte țări din Europa, care evitau scurgerea în afară a valurilor și capitalurilor. Devenind neconvertibile în aur și supraevaluate, valutele celor mai multe state se mențineau numai datorită controlului valutar și cursului stabilit de către stat.

În același timp, un grup de țări format din S.U.A., Franța, Elveția, Belgia și Olanda au rămas fidele etalonului-aur. Dar în martie 1933, în toiul Conferinței economice mondiale care studia căile stabilizării financiare internaționale, S.U.A. au renunțat la susținerea cursului dolarului și au permis devalorizarea propriei monede în comparație cu aurul. Prin scumpirea aurului ele urmăreau să beneficieze de situația existentă pe piața mondială a aurului în vederea absorbirii acestuia și să-și salveze moneda, iar pe plan intern să stăvilească scăderea prețurilor interne din perioada crizei economice de supraproducție. Dolarul se devaloriza treptat. În același timp, S.U.A. au cumpărat aur și valută la prețurile ridicate ale pieței, determinînd o scurgere a aurului peste Oceanul Atlantic.

În ianuarie 1934 prețul aurului a crescut cu 41%, adică de la circa 20 de dolari uncia la 35 de dolari, nivel la care se găsește și în prezent. Odată cu stabilizarea dolarului, deținătorii de capital și aur căutau siguranța în S.U.A. Între 1934 și 1936, scurgerea în S.U.A. a aurului și a capitalului sub diverse forme a depășit suma de 4 miliarde de dolari,

²⁴ *Revue de la situation économique mondiale. 1937/1938*, Société des Nations, Genève, 1938, p. 99—102.

din care aproape jumătate provenea din rezervele țărilor cu etalon-aur²⁵. Acestea din urmă au început să riposteze mai întâi prin restricțiile vamale, apoi, în 1936, fiind incapabile să-și mențină pozițiile, și-au devalorizat monedele naționale. Franța și-a devalorizat moneda la început cu 25%, în 1938 a urmat o nouă reajustare, după care a abandonat etalonul-aur. Francul își stabilea cursul acum în raport cu lira sterlină, monedă care, la rindul ei, nu se baza pe etalonul-aur.

În ajunul declanșării celui de-al doilea război mondial, S.U.A. dețineau peste 50% din rezervele mondiale de aur. În 1939 stocul de aur american era de 16,6 miliarde, din care circa 10 miliarde de dolari reprezentau depunerile străine²⁶. Afluxul de aur nu a încetat să se scurgă în S.U.A. nici după începerea ostilităților, iar pe măsura capitulării diferitelor state europene și ocupării lor de către puterile agresive, rezervele de aur ale țărilor ocupate erau blocate în băncile S.U.A.

Sporirea stocului de aur monetar în S.U.A. s-a realizat în proporție de 1/3 din sporul producției de aur și de 2/3 din redistribuirea aurului provenit din alte țări. Astfel, rezervele de aur ale Angliei au scăzut de la 4,5 miliarde de dolari în 1939 la 2,2 miliarde de dolari în 1940, în timp ce rezervele de aur american au atins nivelul record de 22,5 miliarde de dolari în 1940²⁷.

Primul război mondial a determinat o schimbare radicală pe piața mondială a exportului de capital. Dacă la începutul acestui război țările europene plăteau mărfurile și armamentul procurat din S.U.A. în aur, după epuizarea rezervelor apelau la împrumuturi, care, de regulă, se acordau în schimbul acțiunilor deținute mai înainte de europeni în economia americană. Astfel, proprietatea asupra căilor ferate americane, care se afla în mare parte în mâinile europenilor, a fost în timpul războiului lichidată și vîndută americanilor.

În același timp, S.U.A. sporeau împrumuturile acordate. Prin urmare, războiul pe de o parte a redus însemnătatea capitalului străin în economia americană, iar pe de altă parte a permis expansiunea capitalului american. Dacă înainte de război S.U.A. erau o țară debitoare cu un sold net de 3,6 miliarde de dolari, în 1919 aveau față de străinătate un activ net de 12,5 miliarde de dolari²⁸.

În perioada interbelică, exportul de capital în lumea capitalistă a căpătat unele particularități ce reflectă contradicțiile generate de dezvoltare a economiei mondiale pe fondul crizei generale a capitalismului. Astfel, în ansamblul exportului de capital a crescut ponderea capitalului de împrumut. Volumul investițiilor externe ale S.U.A., Angliei, Franței și Germaniei în 1929 a fost de 44 miliarde de dolari, față de 41 miliarde de dolari în 1913, iar după criza mondială investițiile scad la 37,6 miliarde de dolari în 1938²⁹. Creșterea importanței exportului de capital de împrumut se datorește accentuării instabilității economice și politice a sta-

²⁵ *Ibidem*, p. 103.

²⁶ *Revue de la situation économique mondiale, 1939/1941*, Société des Nations, Genève, 1941, p. 164.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ Herbert Heaton, *Op. cit.*, p. 259.

²⁹ *Mejdunarodnie ekonomiceskie otnoşeniia*, Izdatelstvo Medjunarodnie otnoşeniia, Moskva, 1957, p. 36.

telor capitaliste, sporirii creditului pe termen scurt, militarizării economiei țărilor capitaliste, factori care au determinat, pe de o parte, pe creditori să-și plaseze capitalul în direcții cât mai puțin supuse oscilațiilor ciclice, iar pe de altă parte pe debitori să solicite înainte de toate împrumuturi pentru stabilizarea valurilor și echilibrarea balanțelor de plăți. Se remarcă creșterea intervenției statului în acordarea sau garantarea împrumuturilor externe.

Se produc, de asemenea, modificări importante în raportul de forțe de pe piața exportului de capital dintre marile puteri creditoare. În anii '20 crește ponderea S.U.A. în exportul de capital, acestea ajungând pe primul loc în lume în 1929, în timp ce Anglia, cu o ușoară creștere a exporturilor, rămâne totuși pe locul al doilea, iar Franța și Germania își reduc în mod absolut capitalul exportat. În timpul crizei economice mondiale din 1929—1933, exportul american de capital scade an de an, până la sistarea lui aproape completă în 1933. După criză, exportul de capital este susținut mai ales de împrumuturile de stat sau de reinvestițiile profiturilor în țara de proveniență ca urmare a restricțiilor aplicate de diverse state la ieșirea devizelor. Reducerea, în perioada 1929—1938, cu 26% a investițiilor externe americane, paralel cu creșterea absolută a investițiilor externe engleze (mai ales în economia americană), a situat S.U.A. pe locul al doilea în domeniul investițiilor externe, după Anglia. Se remarcă o intensificare a exportului de capital european în S.U.A. în căutare de plasamente sigure, ajungând la un volum care aproape echivala cu capitalul european investit în S.U.A. în anul 1914. De data aceasta, partea covârșitoare a investițiilor europene în S.U.A. (75%) sînt investiții de portofoliu. Raportul dintre investițiile externe americane și cele străine în S.U.A., adică investiția netă a S.U.A., era în 1914 de 36 miliarde de dolari în favoarea capitalului străin (adică sold debitor), în 1932 de 11 miliarde de dolari în favoarea capitalului american (adică sold creditor), iar în 1938 soldul menționat a scăzut la 5 miliarde de dolari. Aceasta se explică prin faptul că importul de capital străin în S.U.A. a depășit exportul de capital american realizat în anii '30.

La rîndul său, capitalul american investit peste graniță se repartiza în 1938 în proporție de 20% în Europa, 68% în emisfera apuseană și 12% în țările Asiei, Africii și Oceaniei. Reducerea investițiilor externe ale S.U.A. plasate în Europa s-a realizat pe seama investițiilor de portofoliu, a căror pondere a scăzut de la 70% în 1929 la 10% în 1938³⁰.

III. COMERȚUL MONDIAL ȘI POLITICA COMERCIALĂ A PRINCIPALELOR ȚĂRI CAPITALISTE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

În condițiile primului război mondial, comerțul internațional a avut mult de suferit, cunoscînd o scădere de 40% în anii 1913—1918. Dar acesta nu-i singurul efect. Războiul a schimbat o serie de rute comerciale și a creat altele noi. Apariția unor noi state pe harta lumii a determinat o dezvoltare economică și politică a acestora pe baza politicii de stimulare a producției și de protecționism. Comerțul exterior al principalelor puteri

³⁰ *Balance of Payments*, Washington, 1963, p. 208—209.

se solda în mod constant cu deficite însemnate, ceea ce a produs o mișcare a aurului și a transferului de capital. S.U.A. au fost singura țară care a cunoscut în anii războiului o creștere a comerțului exterior de 2,4 ori și un sold pozitiv în balanța comercială de circa 3 miliarde de dolari anual în ultimii ani ai războiului ³¹.

La terminarea primului război, piața mondială a fost asaltată atât de produsele țărilor tradiționale cât și de produsele din regiuni noi, care au fost nevoite să asimileze în producție produse pe care altădată le importau. Adîncirea diviziunii internaționale a muncii, atragerea în circuitul mondial a unor state și regiuni din Asia, Africa și America Latină, sporirea nevoilor cerute de refacerea economiilor distruse de război au determinat creșterea an de an (cu excepția anilor 1920—1921) a comerțului mondial, acesta marcînd în 1929 un nivel record și nemaiputînd fi realizat după criza economică mondială din 1929—1933 decît după cel de-al doilea război mondial.

Volumul valoric al comerțului mondial a fost influențat și de dinamica prețurilor. Acestea au crescut după război, atîngînd în 1925 nivelul cel mai ridicat din perioada interbelică (cu cca 50% mai mari decît în 1913). Începînd cu anul 1926, prețurile de pe piața mondială cunosc pînă în 1935 o tendință constantă de scădere ³². În 1932, față de anul 1929, volumul fizic al comerțului exterior a scăzut cu 25,4%, după care cunoaște o tendință de creștere pînă în 1938, cînd se reduce din nou; în perioada crizei mondiale, volumul valoric se micșorează într-o proporție mai mare, cu 64,8% în 1934, determinată și de scăderea prețurilor cu 67,6% pînă în 1935 ³³. Comparativ cu producția, volumul fizic al comerțului mondial scade mai puțin în anii crizei mondiale, însă în anii de înviorare și avînt comerțul rămîne în urma dezvoltării producției; în 1937, cînd începe o nouă criză economică, comerțul mondial nu atinsese încă nivelul anului 1929. Această rămînere în urmă a comerțului față de producția mondială se datorește atât intensificării restricțiilor comerciale și valutare, cât și creșterii militarizării unor ramuri dintr-o serie de țări, care pune multiple limite circuitului mondial al produselor.

În ceea ce privește structura pe mărfuri în perioada interbelică se constată creșterea ponderii produselor industriei prelucrătoare, astfel că în 1938 acestea reprezintă 40% din comerțul mondial, fiind superioare materiilor prime industriale, care dețin 36%, și bunurilor alimentare, care aveau o pondere de 24% ³⁴. Partea cea mai mare a exporturilor mondiale de produse finite industriale, circa 77% în 1938, este deținută de 8 țări capitaliste dezvoltate (S.U.A., Anglia, Germania, Franța, Japonia, Italia, Belgia și Olanda), iar ponderea lor în exportul de unelte de muncă este mai mare (circa 87%) ³⁵. Pentru unele țări, ponderea produselor finite industriale în export este mult mai ridicată. În schimb, în structura exporturilor celor mai multe țări slab dezvoltate predomină materiile prime și semifabricatele.

³¹ *Ibidem*, p. 205—206.

³² *Aperçu général du commerce mondial. 1938*, Société des Nations, Genève, 1939, p. 66.

³³ *Ibidem*, p. 66—67.

³⁴ *Ibidem*, p. 67—68.

³⁵ *Ibidem*, p. 18.

Structura pe continente a comerțului mondial arată o tendință de scădere a ponderii Europei de la 61,2 % în 1913 la 52,4% în 1929 și la 52,3% în 1938. În schimb, ponderea Americii de Nord a cunoscut o perioadă de creștere pînă în 1929 (17,7% în comerțul mondial), după care scade pînă la 14,2% în 1938 ³⁶. Cu excepția Americii Latine, celelalte continente cunosc, la rîndul lor, o anumită creștere a ponderii în comerțul mondial, reflectînd o intensificare a atragerii lor în circuitul economic mondial.

În 1938 ponderea în comerțul mondial a Asiei era de 15,3%, a Americii Latine de 8,4%, a Africii de 6,5%, iar a Oceaniei de 3,3% ³⁷. Unele măsuri de politică protecționistă și preferențială generate de criza mondială au determinat o dezvoltare accentuată a comerțului exterior între țările din metropolă, colonii sau dominioanele respective. Astfel, ponderea comerțului țărilor din Commonwealth-ul britanic în comerțul Angliei a crescut de la 27,9% în 1929 la 29,7% în 1938 ³⁸.

Ponderea coloniilor, dominioanelor și țărilor dependente în comerțul exterior al metropolei a crescut la import în Anglia de la 30,2% în 1929 la 41,9% în 1938, în Franța de la 12 la 27,1%, în Belgia de la 5,5 la 7,2%, în Portugalia de la 7,9 la 10,2% ³⁹. Aceeași tendință se observă și în evoluția ponderii exportului metropolelor către colonii și țările dependente. Aceasta reflecta influența formării blocurilor comerciale, valutare și a instaurării restricțiilor comerciale și valutare, care se accentuează în această perioadă, comerțul extinzîndu-se mai ales cu coloniile și cu țările dependente.

Comerțul mondial a evoluat inegal de la o țară la alta, ceea ce a influențat asupra locului lor în comerțul mondial. Astfel, în 1929 S.U.A. trecuseră deja pe primul loc în lume și în domeniul comerțului internațional, deținînd o pondere de 13,84%, după care urmau Anglia cu 13,05%, Germania cu 9,35%, Franța cu 6,19%. În 1938 S.U.A. au cedat locul întii Angliei, care deținea 13,84% din comerțul mondial, urmată de S.U.A. cu 10,66% și de Germania cu 10% (împreună cu Austria), Franța cu 4,69%. Se observă că în 1938, față de 1929, a scăzut ponderea S.U.A. și a Franței în comerțul mondial. Totuși S.U.A. ocupă în continuare locul întii în exporturile mondiale ⁴⁰.

În perioada 1929—1938, U.R.S.S. își sporește schimburile economice internaționale, subordonîndu-le cerințelor industrializării și introducerii progresului tehnic în economie. În perioada crizei, U.R.S.S. era un partener căutat în comerțul internațional, avînd economia cea mai dinamică. Într-adevăr, Uniunea Sovietică realizează volumul cel mai mare al comerțului exterior din perioada interbelică în anii 1930—1932. În perioada 1929—1933, ponderea mașinilor în totalul importului sovietic reprezenta 47%, Uniunea Sovietică ocupînd primul loc în lume în pri-

³⁶ *Ibidem*, p. 14.

³⁷ *Ibid.*

³⁸ *Ibidem*, p. 18.

³⁹ *Ibidem*, p. 36.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 21.

vința importului de mașini din această perioadă⁴¹. În decursul primului cincinal, U.R.S.S. importă peste jumătate din mașinile cumpărate în exterior în întreaga perioadă interbelică. Ulterior, ponderea mașinilor în totalul importului scade pînă la 34,5% în 1938, sporind, în schimb, ponderea metalului. În totalul exportului U.R.S.S. din anul 1938 locul principal îl ocupă produsele agroalimentare (29%), după care urmează lemnul și celuloza (20,3%), combustibilii (circa 9%), mașinile și utilajele (5%)⁴². În perioada 1930—1937, balanța comercială sovietică este constant pasivă, beneficiind de slaba conjunctură de pe piața mondială și de posibilitățile sporite de a obține credite. Totodată, Uniunea Sovietică folosește ca mijloc de plată și o parte din rezervele de aur (extracția acestuia din urmă sporește cu mult în această perioadă). Ponderea în comerțul sovietic a principalilor parteneri ai U.R.S.S. în 1938 reprezintă : Anglia 19,6%, S.U.A. 17,8% (în 1940 ocupă locul al doilea, cu 19,7%), Germania 5,5% (în 1940 ocupă locul prim, cu 40,4%), Belgia 6,5%⁴³. Cu toate acestea, ponderea comerțului exterior al U.R.S.S. în comerțul mondial scade de la 1,35% în 1929 la 1,10% în 1938, scădere determinată în special de deteriorarea prețurilor la semifabricate, materii prime și produse alimentare, care ocupau o pondere importantă în exportul sovietic din acea perioadă a conjuncturii economice externe, redate de creșterea potențialului economic sovietic, capabil să satisfacă într-o măsură sporită necesitățile interne⁴⁴.

În perioada interbelică, pe fondul crizei generale a capitalismului, devine tot mai acută problema piețelor. Scăderea prețurilor mondiale, tendința tinerelor state de a crea o industrie proprie, criza sistemului valutar internațional, instabilitatea economică și politică, ascuțirea contradicțiilor interimperialiste, extinderea intervenției statului sînt factori care stau la baza schimbărilor radicale care se produc în politica comercială, acționînd cu intensitate și în direcții diferite de la o țară la alta. Politica comercială a fiecărui stat din această perioadă urmărea, pe de o parte, să protejeze piața internă de concurența străină, iar pe de altă parte să aplice diferite metode și forme de intensificare a exportului, de forțare a pătrunderii pe piețele străine. În această politică crește rolul statului, se intensifică și se dezvoltă multiple forme ale capitalismului monopolist de stat în domeniul relațiilor externe.

Taxele vamale — mijloc clasic de aplicare a politicii comerciale — nu mai făceau față contradicțiilor pe care le generau dezvoltarea inegală a statelor, crizele economice și financiare. Cu toate acestea, în perioada de după primul război mondial, tarifele vamale s-au păstrat în general la nivelul ridicat stabilit în perioada războiului. Unele conferințe internaționale convocate în 1922, 1927 și 1929 în vederea liberalizării comerțului exterior nu s-au putut încheia cu rezultate practice. La Liga Națiunilor

⁴¹ „*Vneșniaia Torgovlea S.S.S.R.*“ *Statisticeskii sbornik*, 1918—1966, Izdateistvo Mejdunarodnie otnoșeniia, Moskva, 1967, p. 15.

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibidem*, p. 14.

⁴⁴ *Aperçu général du commerce mondial*, 1938, Société des Nations, Genève, 1939, p. 14—15.

tochmai se discutau măsuri de reducere a tarifelor cînd s-a declanșat criza mondială în 1929.

Pe planul politicii comerciale, prima reacție la criză a fost ridicarea taxelor vamale. S.U.A. au făcut primul pas în această direcție în 1930, cînd congresul votează noua lege a tarifului (Legea Hawles — Smoot), care stă și astăzi la baza sistemului tarifar american. Mărirea taxelor vamale la circa 37% din prețurile mărfurilor importate, în condițiile în care S.U.A. erau un mare creditor, căruia trebuia să i se restituie prin excedent de mărfuri pentru acoperirea datoriilor, a fost apreciată de către principalii parteneri drept „egoism brutal”. Îmediat, alte țări au sporit taxele vamale. Europa continentală a sporit în 1930 taxele vamale la început cu circa 10% pentru unele produse alimentare și materii prime, apoi cu 20% pentru cea mai mare parte a articolelor industriale.

Dacă sporirea taxelor vamale în țările agricole și slab dezvoltate era o reacție firească la concurența străină și urmărirea protejării tinerei industrii, în țările capitaliste dezvoltate mărirea taxelor vamale constituia o expresie a apărării de către stat a intereselor monopolurilor. Se extinde sistemul tarifelor preferențiale dintre metropolă și colonii sau dominoane, prin care țările colonialiste își asigurau piețele de desfacere și sursele de materii prime. Conferința de la Ottawa a Commonwealth-ului britanic din 1932 a pus bazele sistemului tarifar preferențial în imperiul britanic. Sisteme asemănătoare creează Franța, Olanda, Belgia, Portugalia. Pentru a sparge barierele vamale, statele capitaliste acordau sub diferite forme prime de export întreprinderilor exportatoare. Deoarece taxele vamale și primele de export, oricît de ridicate ar fi fost, nu puteau stăvili pătrunderea produselor străine pe piața internă, iar criza financiară din 1931 a depreciat monedele într-o măsură inegală, ceea ce crea posibilitate de forțare a piețelor interne prin dumping valutar, unele țări adoptă măsuri de limitare cantitativă a importului prin sistemul contingentărilor și al licențelor de import. Deși pe ansamblul economiei mondiale ponderea mărfurilor supuse limitărilor cantitative era redusă, pentru unele țări aceasta era însemnată. Astfel, în 1937 ponderea importurilor supuse unui sistem de licență sau contingentări era în Franța de 58%, în Elveția de 52%, în Olanda de 26%, în Belgia de 24%, în Norvegia de 12%, în Anglia de 8%⁴⁵. În afara protejării producătorilor interni (mai ales în acele țări în care gradul de monopolizare era scăzut, iar puterea de concurență redusă), sistemul contingentărilor și licențelor introdus în această perioadă urmărea echilibrarea balanței de plăți. Dacă înainte de criza financiară din 1931 exista o lichiditate internațională suficientă pentru derularea normală a comerțului exterior, după această criză, tot mai multe țări sînt obligate să limiteze importul pe calea contingentărilor pentru a face față echilibrării balanțelor externe. Tot în condițiile crizei sistemului financiar unele țări practică restricții și control valutar. Prin controlul valutar, exportatorii erau obligați să cedeze total sau parțial valuta încasată organelor valutare ale statului, primind în schimb valuta națională la cursul oficial. Importatorii, la rîndul lor, trebuiau să solicite valuta necesară de la stat. Guvernele stabileau un sistem de prioritate în repartizarea valutei în funcție de situația balanței de plăți sau de influența grupărilor financiare

⁴⁵ *Ibidem*, p. 45.

respective în guvern. Restricțiile valutare și controlul valutar au fost introduse în țările capitaliste debitoare din Europa răsăriteană, din America Latină, precum și în acele țări în care, ulterior, valuta era mobilizată în pregătirile de război (Germania în 1931, Italia în 1934, Japonia în 1932).

Pe măsură ce statele renunțau la etalonul-aur și la convertibilitatea valutilor în aur, s-au restrâns posibilitățile de decontări multilaterale internaționale. Comerțul exterior a început să se înfăptuiască într-un regim comercial bilateral bazat pe decontări fără numerar (cliring). Sistemul cliringului a determinat o restrângere a comerțului multilateral, deoarece unul dintre obiectivele lui constă în general în echilibrarea mai mult sau mai puțin exactă a exportului și importului pe bază bilaterală, ceea ce nu permitea apariția unui surplus de valută care putea fi folosit în comerțul cu un al treilea partener. În timp ce în 1929 nu existau acorduri de cliring, în 1937 se apreciază că circa 12% din schimburile internaționale se efectua pe baza cliringului bilateral. Acest sistem a atins apogeul în relațiile cu Germania, care cumpăra produse contra mărcilor blocate în Germania, obligînd astfel partenerul să se aprovizioneze cu mărfuri germane. În condițiile existenței în Occident a tarifelor ridicate, ale contingentării importului și ale nivelului redus al prețurilor la materiile prime, țările din estul și sud-estul Europei își vindeau produsele pe baza unor prețuri relativ mai remuneratorii în Germania, cu care puteau cumpăra produse industriale germane. Astfel, procesul pătrunderii Germaniei în economia țărilor din această regiune începe prin acapararea comerțului exterior. Ponderea Germaniei (împreună cu Austria și partea cotropită din Cehoslovacia) reprezenta în 1938 în exportul Bulgariei 63%, al Greciei 43%, al Iugoslaviei 50%, al Turciei 47%, al Ungariei 50%, al României 26%⁴⁶. Ponderea Germaniei în importul României era în acea perioadă de 37%, în cel al Bulgariei — de 58%, în al Greciei — de 38%, al Iugoslaviei — de 50%, al Turciei — de 51%, al Ungariei — de 48%⁴⁷.

Criza economică și financiară a accentuat tendințele de formare a blocurilor economice și valutare, iar politica comercială era într-o măsură mai mare sau mai mică subordonată intereselor echilibrării balanțelor externe cu diferite state ale lumii. În condițiile falimentelor dese și ale devalorizării monedelor, s-a accentuat riscul creditului în general, al creditului comercial în special. În această perioadă ia naștere sistemul garantării de către stat a creditelor comerciale, prin care statele își asumă în diferite proporții, pînă la 100%, riscul nerestituirii creditelor. La rîndul său, statul acordă direct credite comerciale sau își asumă desfacerea anumitor produse.

În ajunul crizei din 1937—1938, S.U.A. întreprind o serie de măsuri de expansiune economică prin încheierea unor acorduri economice și tarifare cu un număr de 20 de state, aplicînd clauza națiunii celei mai favorizate. Toate aceste acorduri prevedeau reducerea mutuală a obstacolelor sub forma reducerii tarifelor. Peste 36% din schimburile internaționale se

⁴⁶ *Aperçu général du commerce mondial. 1938*, Société des Nations, Genève, 1939, p. 14, 28—29.

⁴⁷ *Ibid.*

găseau în 1938 sub influența regimului noilor acorduri, dar declanșarea crizei și a celui de-al doilea război mondial a determinat o revenire la politica comercială anterioară, cu diferența că argumentele de apărare națională erau invocate pe primul plan.

IV. LOCUL ROMÂNIEI ÎN DIVIZIUNEA MONDIALĂ CAPITALISTĂ A MUNCII ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Ca urmare a modificărilor intervenite în nivelul și profilul economiei românești, locul României în economia mondială cunoaște în perioada interbelică unele mutații. Un factor de seamă în dezvoltarea economică a țării l-a constituit încheierea procesului de formare a statului național unitar român și dezvoltarea complexului economic național. „Înfăptuirea unității statului român — operă a maselor largi din întreaga țară, a întregului nostru popor — a realizat — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea mai rapidă a forțelor de producție”⁴⁸. În 1924 are loc restabilirea nivelului antebelic al economiei pe baze tehnice mai noi. Continuă totodată procesul de industrializare capitalistă. Se remarcă creșterea contribuției industriei românești la satisfacerea necesităților interne de produse industriale de la 48% în 1924 la circa 79% în 1937—1938. Creșterea cea mai însemnată a contribuției industriei românești la consumul intern se remarcă la produsele textile (de la 28% la 85%), la produsele chimice (de la 53% la 84%) și metalurgie (de la 39% la 72)⁴⁹. Desigur că aceste modificări nu sînt rezultatul exclusiv al sporirii producției și consumului intern, ci și al restricțiilor de import la o serie de bunuri de consum și metalurgice. Cu toate progresele înregistrate în dezvoltarea industriei grele, producția internă nu acoperea decît în proporție de 10%—15% necesarul intern de mașini și utilaje. Constatăm deci că industria românească satisfacea într-o măsură însemnată necesitățile de bunuri industriale de consum altădată importate din exterior, dar continua să fie puternic dependentă de piața externă în domeniul mașinilor și utilajelor. Mai trebuie avut în vedere și consumul scăzut pe cap de locuitor în raport cu țările capitaliste dezvoltate.

Mutațiile în structura economică și în nivelul de înzestrare tehnică și de dezvoltare economică au contribuit la unele schimbări în profilul economiei românești. În 1938 industria furniza deja mai mult produs social decît agricultura și — așa cum s-a arătat — se apropia de ponderea acesteia în venitul național. Acest profil rezultă și din compararea economiei românești cu indicatorii mondiali, care, în plus, evidențiază

⁴⁸ Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, Editura politică, București, 1966, p. 21.

⁴⁹ *Enciclopedia României*, vol. III, p. 801—830 ; vol. IV, p. 263 ; *Anuarul statistic al României*, 1940.

nivelul relativ redus de dezvoltare economică a țării noastre. Astfel, dacă considerăm producția mondială pe locuitor egală cu 100, atunci producția pe locuitor în România, față de media mondială pe locuitor, era în 1937—1938 la producția industrială globală de 41, la energie electrică 28, la țiței 280, benzină 210, oțel 29, ciment 70, grâu 168, porumb 197, porcine 151 ⁵⁰. Pe ansamblu, nivelul de dezvoltare a economiei României se găsea sub nivelul mediu mondial la indicatorii producției industriale. Totuși, la unele produse, potențialul României se impunea pe plan mondial.

Profilul economiei românești și nivelul ei de dezvoltare condiționează locul României în diviziunea mondială a muncii, care însă se deosebește întrucâtva de cel ocupat la începutul secolului. Ponderea României în comerțul mondial crește de la 0,51% în 1929 la 0,63% în 1938 ⁵¹. România rămânea însă, în continuare, o piață de desfacere a produselor fabricate, în special a mijloacelor mecanice de producție. Astfel, ponderea alimentelor, a materiilor prime și a semifabricatelor crește în importul românesc de la 13,1% în 1924 la 25,8% în 1938, scăzând corespunzător ponderea fabricatelor. În schimb, crește ponderea mașinilor și a utilajelor în totalul importului de la 6,3% în 1924 la 18,9% în 1938 ⁵². Structura exportului românesc atestă, în continuare, locul României ca sursă de materii prime și semifabricate, însă, spre deosebire de trecut, când în exporturi predominau materiile prime aproape fără nici o prelucrare, în 1938 produsele cu o prelucrare primară cunoșteau o creștere importantă.

În 1938, în totalul exportului românesc, ponderea produselor petroliere era de circa 41% (15% în 1924), a cerealelor și legumelor de circa 35% (46,5% în 1924), a produselor din lemn de 5% (10,4% în 1924) ⁵³.

Nivelul și gradul de dezvoltare a economiei românești determină și orientarea geografică a schimburilor externe, derularea lor în mod predictibil cu țările industriale dezvoltate. În 1938 Germania ocupa în exportul românesc 26,5%, Anglia 11,1%, Cehoslovacia 9,6%, Italia 6,2%, Franța circa 5% ⁵⁴. Cele cinci țări industriale menționate dețineau împreună aproape 60% din exportul românesc, reflectând o diviziune și o complementaritate de genul „produse prelucrate—produse de bază”. Având în vedere că produsele finite cu o valoare unitară ridicată predominau în importul românesc din aceste țări, iar produsele de bază și semifabricate cu valoare unitară redusă predominau în exportul românesc, raportul de schimb dezavantaja puternic economia României. În 1938 valoarea unei

⁵⁰ Calculat după *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România*, 1968; *Enciclopedia României*, vol. III și vol. IV; *La production mondiale et les prix*, 1938, Société de Nations, Genève, 1939; *La Croissance de l'Industrie Mondiale*, O.N.U., 1938, New York.

⁵¹ *Ibid.*

⁵² *Comerțul exterior al României*, 1940, București, publicație oficială a Ministerului de Finanțe, decembrie 1940, tabele rezumative, p. 3—19.

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ *Ibid.*

tone exportate era de 2 900 de lei, iar a unei tone importate de 22 800 de lei. Aceasta reflecta gradul scăzut de prelucrare a produselor exportate în comparație cu cele importate. Deteriorarea raportului de schimb s-a accentuat și ca rezultat al înrăutățirii raportului de prețuri. Față de 1929 = 100%, indicele prețurilor la import a fost în 1938 de 84,7% și la export de 60,7%, ceea ce reprezintă o reducere a raportului de schimb cu aproape 30% față de 1929; aceasta exprimă transfer fără echivalent al venitului național. Pentru a importa în 1938 un volum fizic echivalent cu 66,6% din importul din 1929, România a trebuit să realizeze un export superior cu 22% față de 1929⁵⁵.

Pe plan financiar, România era o țară debitoare, a cărei economic continua să fie obiectul luptei monopolurilor internaționale și a puterilor imperialiste pentru împărțirea sferelor de influență și de plasare a capitalului. Monopolurile autohtone, cu toate că și-au sporit influența în economie, nu participau la împărțirea piețelor mondiale, ci luptau pentru stăpânirea resurselor naturale și pentru cucerirea piețelor de desfacere din propria țară, în fond, cu scopul de a înlocui exploatarea din partea capitalului străin cu propria exploatare a maselor de oameni ai muncii și a bogățiilor naturale. Deși România avea o balanță comercială activă, ea continua să fie datoare marilor puteri imperialiste, producându-se un transfer permanent de capital și de valori din interior în exterior în contul datoriilor externe, precum și ieșiri de profituri. Soldul activ al balanței de plăți cu Germania, de exemplu, constituia o sursă de creditare a acesteia, ca urmare a sistemului de cliring impus partenerilor mai slabi. Datoria externă pe locuitor aproape s-a dublat în ajunul celui de-al doilea război mondial față de ajunul primului război mondial.

Analiza succintă a economiei naționale pe fondul economiei mondiale ne permite să observăm că în anul 1938 găsim nivelul cel mai ridicat de dezvoltare economică cunoscut de România în orînduirea capitalistă. Cu toate acestea, nivelul și structura economiei plasau țara noastră în situația de piață de desfacere a produselor finite ale țărilor industriale, de sursă de materii prime și semifabricate și de sferă de plasare a capitalului străin, obiect al exploatării și dominației de către marile puteri imperialiste.

Economia mondială din perioada interbelică cunoaște tendințe care exprimă criza generală a sistemului mondial capitalist, creșterea interdependenței statelor în realizarea reproducției sociale, ascuțirea contradicțiilor intercapitaliste. Această perioadă a fost dominată de crize economice și financiare, de pregătirile sau urmările de război, de dereglarea sistemului valutar internațional și a fluxurilor comerciale internaționale. Țările mici și mijlocii, mai ales cele cu o economie slab industrializată, cum era cazul României, erau puternic dependente de piața externă, tocmai în

⁵⁵ *Ibid.*

vederea industrializării lor, a valorificării resurselor materiale și umane. Participarea crescândă la schimburile economice internaționale devenise o necesitate obiectivă a dezvoltării economice și sociale a statelor, dar mecanismul comercial și financiar internațional al capitalismului transformase relațiile economice internaționale dintr-un factor al creșterii economice într-un canal de scurgere în exterior a unei părți importante a venitului național. Numai un efort propriu de mobilizare a resurselor naționale, potențat de participarea eficientă la circuitul economic mondial, putea să modifice substanțial locul statelor în diviziunea mondială a muncii. O asemenea strategie a dezvoltării va fi elaborată pentru România de către P.C.R. în procesul construcției socialiste în țara noastră.

CONSTANTIN MOISUC

Formarea partidelor clasei muncitoare — eveniment important în dezvoltarea mișcării muncitorești în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

PRIVIRE ISTORICĂ

U ltimele decenii ale secolului al XIX-lea înscriu în istoria mișcării muncitorești însemnate pagini de luptă socială și politică. Cadrul concret istoric al acestei perioade a imprimat mișcării muncitorești unele trăsături generale și particularități specifice, care se vor materializa într-o serie de acțiuni de luptă socială, în noi forme de organizare a mișcării muncitorești pe plan național și internațional.

Experiența Comunei din Paris, precum și activitatea desfășurată de Internaționala I au deschis noi perspective în dezvoltarea mișcării muncitorești. „Lupta clasei muncitoare împotriva clasei capitaliștilor și împotriva statului ei — scria K. Marx — a intrat prin lupta de la Paris într-o fază nouă. Oricare va fi evoluția nemijlocită a lucrurilor este cert că un nou punct de plecare de importanță istorică mondială a fost cîștigat”¹. Relevînd unul dintre elementele fundamentale ale acestei noi perioade de luptă a clasei muncitoare, F. Engels consemna că în aproape toate țările s-au înregistrat mari succese în ceea ce privește dezvoltarea organizațiilor muncitorești.

Orînduirea capitalistă își conturase fizionomia economică-socială, marcînd adîncirea și lărgirea contradicțiilor modului de producție bazat pe exploatarea omului de către om, deschizînd noi și însemnate fronturi ale luptei de clasă. Volumul producției industriale mondiale a crescut în perioada 1870—1900 cu 130—160 la sută. Harta lumii consemnează apariția unor noi țări, regiuni și centre industriale. Creșterea forțelor de producție va adînci necorordanța acestora cu sistemul relațiilor de producție, declanșînd pericada crizelor economice de supraproducție.

Rezultanta socială a dezvoltării forțelor de producție se materializează, în perioada ultimelor decenii ale secolului al XIX-lea, în creșterea rîndurilor clasei muncitoare. Statistica vremii indică o dezvoltare puternică a gradului de folosire a muncii salariate; în anul 1880, numărul muncitorilor industriali în țările capitaliste europene și S.U.A. era de peste 20 000 000, în 1890 — de 25 000 000, iar în 1900 — de 40 000 000².

Trăsătura dominantă a dezvoltării mișcării muncitorești în ultimul sfert de veac al secolului trecut o constituie creșterea gradului de organizare a clasei muncitoare sub raport politic și profesional, legătura mai strînsă a mișcării socia-

¹ K. Marx, F. Engels, *Opere alese în două volume*, vol. II, Editura politică, București, 1967, ediția a III-a, p. 437.

² *Din istoria luptei lui Marx și Engels pentru un partid proletar*, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 724.

liste cu situația proletariatului din fiecare țară, concretizarea obiectivelor generale ale luptei clasei muncitoare în sarcinile particulare care se ridicau pe plan național. În evoluția sa, mișcarea muncitorească acumulasă o importantă experiență a luptei sociale, politice și ideologice. Primele mișcări revoluționare ale proletariatului, răscoalele de la Lync din 1830 și 1834, revolta țesătorilor din Silezia, insurecția proletariatului parizian din iunie 1848, participarea activă a muncitorilor în revoluțiile burghezo-democratice din anul 1848, dezvoltarea mișcării greviste de la jumătatea secolului al XIX-lea³, precum și alte acțiuni întregau procesul de transformare a clasei muncitoare într-o „clasă pentru sine“, defineau locul din ce în ce mai important pe care clasa muncitoare îl juca în evoluția societății. Dezvoltarea capitalismului în formele sale concrete, existența unor „reșanțe ale istoriei“, apariția unor elemente de inegalitate și diferență între statele capitaliste diversificau sarcinile care se ridicau în fața mișcării muncitorești din fiecare țară, adânceau și mai mult complexitatea procesului luptei de eliberare socială și națională a clasei muncitoare.

Dezvoltarea mișcării muncitorești în această perioadă, trecerea ei la forme superioare de organizare sînt indisolubil legate de răspîndirea marxismului, a teoriei socialismului științific. Eliberată de concepțiile utopiste, care nu au putut rezista în confruntarea cu viața, cu lupta revoluționară, clasa muncitoare a îmbrățișat învățătura lui Marx și Engels, singura concepție despre natură și societate care fundamenta științific necesitatea luptei de eliberare socială a proletariatului ca mijloc de eliberare a întregii societăți. „Socialismul — scria publicația românească „Revista socială“ din 1884 — a ajuns în Europa o putere adevărată, o putere de cea mai mare însemnătate, o putere pe care nimeni nu o poate nega“⁴.

Teoria materialist-dialectică despre rolul clasei muncitoare ca cea mai avansată forță socială în evoluția societății se afirma în lupta ideologică împotriva concepțiilor mic-burgheze ale proudhonismului, mazzinismului, lassalleanismului, trade-unionismului, anarhismului, concepții reformiste caracteristice respectivei etape istorice a dezvoltării clasei muncitoare. Astfel, procesul de formare a partidelor socialiste se va desfășura în condițiile unei puternice confruntări de idei între teoria revoluționară și doctrinele mic-burgheze și oportuniste. Această confruntare avea să-și pună amprenta asupra concepțiilor programatice ale partidelor socialiste, iar mai târziu avea să influențeze întreaga lor activitate pe plan național și internațional. K. Marx și F. Engels au acordat o atenție deosebită apărării și dezvoltării teoriei revoluționare, ei au subliniat necesitatea orientării partidelor clasei muncitoare pe făgașul luptei de clasă. „Teoria noastră — scria F. Engels — este teoria dezvoltării și nu o dogmă care trebuie învățată pe de rost și repetată mecanic“⁵.

Sintetizînd experiența luptei clasei muncitoare împotriva capitalului, studiînd și generalizînd formele de organizare a proletariatului în cadrul acestei lupte, militanți de frunte ai socialismului științific au subliniat necesitatea creării de partide politice naționale proprii ale proletariatului, partide care să poată folosi forme variate de luptă și organizare, potrivit cu condițiile și sarcinile concrete din fiecare țară; „împotriva forței unite a claselor avute — scriau Marx și Engels — clasa muncitoare nu poate acționa ca clasă decît organizîndu-se într-un partid politic aparte...; această organizare a clasei muncitoare într-un partid politic este indispensabilă pentru a asigura victoria revoluției sociale și atingerea scopului ei final — *desființarea claselor*“⁶. Practica confruntărilor sociale, scopurile majore ale luptei clasei muncitoare impuneau crearea unor partide muncitorești pe baze revoluționare, care să conducă masele la revoluție. „Politica care

³ Wolfgang Abendroth, *Istoria mișcării muncitorești din Europa*, Petit Collection, Maspero, Paris, 1967, p. 18—22.

⁴ „Revista socială“ din aprilie 1884, p. 1.

⁵ K. Marx, F. Engels, *Scrisori alese*, p. 402.

⁶ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 17, Editura politică, București, 1963, p. 447.

trebuie promovată este politica muncitorească ; partidul muncitoresc nu trebuie să se tîrască în coada unui partid burghez sau altuia, ci trebuie să se constituie ca partid independent care să aibă un țel propriu și o politică proprie“⁷. Presa socialistă din România acorda un important spațiu popularizării ideilor marxiste cu privire la locul și rolul partidului clasei muncitoare în lupta pentru eliberarea socială și națională. Constatînd că „pretutindeni spiritul de asociațiune a luat un avînt admirabil“, unele organe de presă muncitorești lansau apeluri emoționante care chemau la organizare. Clasa muncitoare, sublinia „Drepturile omului“, „trebuie să formeze un partid cu totul deosebit care să nu aibă nici în clin nici în mîncă cu partidele burgheze. Partidul muncitorilor, iată ținta imediată a socialiştilor, iată moartea burgheziei“⁸.

Ascuțirea luptei de clasă, răspîndirea în mase a teoriei revoluționare au accentuat tendința proletariatului spre organizarea profesională și politică. Crearea partidelor muncitorești pe plan național a apărut ca o necesitate obiectivă în evoluția mișcării muncitorești. Partidele socialiste sintetizau experiența primelor forme de organizare a proletariatului, reprezentau o treaptă superioară în istoria mișcării muncitorești. Activitatea desfășurată de Liga Comuniștilor, Asociația Internațională a Muncitorilor, precum și activitatea cercurilor și organizațiilor profesionale muncitorești din diferite țări au pregătît condițiile pentru o nouă etapă în dezvoltarea mișcării — *crearea în fiecare țară a unor partide marxiste, capabile să îndrume, să mobilizeze și să organizeze lupta proletariatului și a celorlalte pături muncitoare pe baza unei linii politice corespunzătoare sarcinilor generale și particularităților naționale ale țării respective*.

Marx și Engels și-au concentrat întreaga lor activitate în direcția sprijinirii eforturilor forțelor revoluționare din diferite țări în vederea creării unor partide politice strîns legate de masele largi ale poporului. Încă la Conferința de la Haga, din 1871, a Internaționalei I, Marx și Engels au susținut adoptarea rezoluției cu privire la organizarea unor partide muncitorești în fiecare țară „care să fie chemate să asigure victoria revoluției sociale și a scppului ei suprem : desființarea claselor“⁹.

Subliniind rolul pozitiv jucat de Asociația Internațională a Muncitorilor în organizarea luptei clasei muncitoare, F. Engels preciza că „menținerea vechii Internaționale ar fi cerut sacrificii mult mai mari în raport cu rezultatele... Proletariatului din fiecare țară i s-a dat posibilitatea să se organizeze într-o formă de sine stătătoare“¹⁰. În Apelul către clasa muncitoare adresat de Conferința de autodizolvare a Internaționalei I de la Philadelphia, din anul 1876, se spune printre altele : „Noi am dizolvat organizația Internațională din motive legate de situația actuală din Europa... Să dăm tovarășilor noștri muncitori din Europa răgaz să-și consolideze organizațiile lor naționale“¹¹. Activitatea Internaționalei I a pregătît condițiile propice pentru trecerea de la forme universale de organizare la organizarea pe scară națională a fiecărui detașament al clasei muncitoare, ceea ce reprezenta, fără discuție, un eveniment deosebit de important în istoria clasei muncitoare. „Internaționala I — scria V. I. Lenin — își încheiase misiunea istorică, inaugurînd o epocă de dezvoltare incomparabil mai puternică a mișcării muncitorești în toate țările lumii, epoca de dezvoltare în lărgime, epoca în care s-au constituit partide muncitorești socialiste de masă în cadrul fiecărui stat național“¹².

⁷ Ibidem, p. 441.

⁸ „Drepturile omului“ din 25 august 1885.

⁹ *Internaționala I. Culegere de documente publicate sub direcția lui I. Freymond*, tom. I, Genève, 1962, p. 236.

¹⁰ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 22, Editura politică, București, 1965, p. 403

¹¹ G. M. Stekloff, *Istoria Internaționalei I*, Londra, p. 285.

¹² V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 26, Editura politică, București, 1964, p.

Procesul de constituire a partidelor socialiste — trăsătura dominantă a mișcării muncitorești din ultimele decenii ale secolului trecut — nu s-a desfășurat uniform; el prezintă o suită de particularități generate de condițiile concrete în care se dezvoltă mișcarea muncitorească. Aceste condiții se materializau în împrejurările diferite în care evolua lupta economică și politică a clasei muncitoare, în gradul inegal de dezvoltare a maturității și a conștiinței de clasă socială, în raporturile proletariatului cu celelalte forțe sociale ale orînduirii capitaliste. De asemenea, partidele socialiste valorificau experiența formelor de organizare istorice constituite ale mișcării proletare, ele reprezentau o continuare firească a tradițiilor organizațiilor muncitorești, cu caracter politic și profesional, care și-au desfășurat activitatea în perioada anterioară. În cunoscutul interviu acordat de K. Marx ziarului „The World” din 3 iulie 1871 se preciza: „În fiecare parte a lumii, misiunea noastră prezintă aspecte speciale, iar muncitorii de acolo țin seama de acest lucru și pășesc pe propria lor cale la înfăptuirea ei. Organizațiile muncitorilor nu pot fi întru totul identice, pînă în cele mai mici detalii, la Newcastle și la Barcelona, la Londra și la Berlin”¹³.

Însuși momentul creării partidelor apare diferit de la țară la țară. În unele țări, partidele socialiste au luat naștere ca urmare a unificării unor importante organizații muncitorești, în altele ele s-au constituit pe baza vechilor secții naționale ale Asociației Internaționale a Muncitorilor. Un număr important de partide social-democrate au rezultat din unirea pe baza unui program a diferitelor cercuri socialiste ori s-au creat din sinul mișcării sindicale și cooperatiste a clasei muncitoare. Unirea forțelor muncitorești într-un singur partid, propriu, al clasei muncitoare a ridicat gradul de organizare a acesteia la noi potențe, incomparabil superioare etapei precedente.

Mișcarea muncitorească din *Germania* a cunoscut în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea o puternică dezvoltare. Desăvîrșirea unificării țării sub hegemonia Prusiei, dezvoltarea rapidă a economiei capitaliste și ascuțirea contradicțiilor modului de producție bazat pe exploatare, menținerea unor puternice rămășițe feudale în viața economică și statală au deschis noi fronturi de luptă a clasei muncitoare, au accelerat procesul organizării politice și profesionale a acesteia. Încă în perioada activității Internaționalei I, în Germania activau puternice organizații muncitorești, dintre care în mod deosebit se relevau Uniunea generală a muncitorilor germani (Allgemeiner deutscher Arbeiterverein), creată în anul 1863 de F. Lassalle, și Partidul Muncitoresc Social-Democrat, constituit în anul 1869 la Eisenach, condus de adepții înflăcărați ai marxismului W. Liebknecht și A. Bebel. Ascuțirea luptei de clasă, accentuarea represaliilor guvernului puneau în fața proletariatului german sarcina lichidării sciziunii rîndurilor sale, a creării unui partid revoluționar muncitoresc unic.

Congresul de unificare a eisenachienilor și lassalleenilor s-a desfășurat la Getha, între 22 și 27 mai 1875, reunind 127 de delegați, reprezentanți a 25 659 social-democrați și ai Uniunii generale¹⁴. Discuțiile purtate în ajunul și în timpul congresului au orientat programul partidului spre concepțiile lassalleene reformiste. Ideile programatice marxiste ale partidului eisenachienilor: „situația politică și socială actuală este deosebit de nedreaptă și de aceea împotriva ei trebuie dusă lupta cu toată energia”; „lupta pentru eliberarea clasei muncitoare este o luptă pentru desființarea oricărei dominații de clasă”; „libertatea politică este condiția preliminară indispensabilă pentru eliberarea economică a clasei muncitoare” au fost înlocuite cu formule eclectice, reformiste, ca de exemplu: „munca este izvorul oricărei bogății”, „înființarea de cooperative de producție cu ajutorul statului”, față de clasa muncitoare „toate celelalte clase sînt doar o singură masă

¹³ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 17, p. 658.

¹⁴ *Istoria Internaționalei a II-a*, tom I, Izdatelstvo „Nauka”, Moscova, 1965, p. 117.

reaționară”¹⁵. K. Marx a criticat concesiile programatice făcute lassalleanismului de aripa revoluționară a social-democrației germane. În cunoscuta lucrare *Critica programului de la Gotha*, scrisă în mai 1875, Marx și-a îndreptat atenția asupra tezelor economice și politice ale programului, a demascat „legea de aramă a salariului” și ideea „statului popular liber”¹⁶, care puneau în umbră sarcina fundamentală a proletariatului — eliberarea prin revoluție și construirea socialismului și comunismului. F. Engels, subliniind însemnătatea unirii forțelor politice ale proletariatului german, îi scria lui A. Bebel : „Unificarea ca atare este un mare succes, însă ea putea fi obținută cu preț mai mic”¹⁷. Este demn de remarcat că Marx și Engels, precizindu-și poziția față de procesul de unificare a partidelor muncitorești din Germania, o făceau cu mult tact, excluzând amestecul direct în treburile interne ale partidelor ca metodă de relații. „Lumea își închipuie — scria Engels lui Bebel de la Londra — că noi comandăm de aici întregii mișcări, în timp ce d-ta știi tot atât de bine ca și mine că nu ne-am amestecat aproape niciodată cituși de puțin în treburile interne ale partidului, și chiar dacă am făcut-o, atunci doar pentru a corecta, pe cât posibil, greșeli care, după părerea noastră, au fost comise și încă numai pe acelea de natură teoretică”¹⁸.

Crearea Partidului Muncitoresc Socialist din Germania, cu toate limitele programatice, a jucat un rol însemnat în dezvoltarea mișcării muncitorești germane. Partidul a reușit să-și sporească influența în rândurile muncitorilor din marile centre industriale Berlin, Hamburg, regiunea Ruhr, München, precum și din alte localități, obținând însemnate succese în alegerile electorale.

Avântul mișcării muncitorești și socialiste a alarmat clasele dominante din Germania, care au trecut la reprimarea directă a partidului și a organizațiilor sindicale. În anul 1878, la propunerea lui Bismarck, parlamentul a adoptat „legea excepțională” îndreptată împotriva organizațiilor și acțiunilor clasei muncitoare. Depășind momentele critice ale interzicerii activității, partidul și-a reorganizat activitatea în interiorul țării, au fost create tipografii ilegale în Germania și în țările vecine. După ieșirea din ilegalitate — 1890 —, partidul își va reface forțele, trecînd la o largă activitate de masă. Ținînd seama de faptul că programul de la Gotha nu mai corespundea noilor condiții, Congresul de la Halle al P.S.D.G., din anul 1890, a hotărît elaborarea unui nou program. Noul program, care, după părerea lui Engels, „se bazează în întregime pe știința contemporană”¹⁹, reprezenta un pas înainte față de programul de la Gotha ; în el se recunoșteau lupta de clasă și necesitatea înlocuirii capitalismului prin socialism. În același timp, Engels, în lucrarea *Observații critice pe marginea proiectului de program social-democrat din 1891*, a atras atenția asupra pericolului absolutizării căii pașnice de trecere la socialism, asupra tezei cu privire la integrarea capitalismului în socialism²⁰.

În procesul activității desfășurate pentru apărarea intereselor economice și politice, în cadrul partidului au apărut însă tendințe oportuniste, care minimalizau importanța luptei politice și a revoluției socialiste, încercau să transforme scopul final al luptei clasei muncitoare — eliberarea socială — în simpla obținere a unor reforme în cadrul societății capitaliste. Lupta dintre tendințele oportuniste și revoluționare avea să domine viața politică internă a partidului în ultimii ani ai secolului al XIX-lea și începutul secolului nostru.

După înfringerea Comunei din Paris, mișcarea muncitorească din Franța a fost serios slăbită. Reacțiunea a dezlănțuit împotriva clasei muncitoare și a organizațiilor sale puternice represalii : au fost arestați și uciși conducători de seamă

¹⁵ K. Marx, *O biografie*, Berlin, 1967, p. 349.

¹⁶ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 19, Editura politică, București, 1964, p. 25.

¹⁷ August Bebel, *Din viața mea*, vol. II, E.S.P.L.P., București, 1953, p. 352.

¹⁸ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 19, p. 8.

¹⁹ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 22, Editura politică, București, 1965, p. 221.

²⁰ *Ibidem*, p. 228—229.

ai proletariatului, a fost interzisă activitatea organizațiilor muncitorești, presa burgheză a îndreptat asupra muncitorimii un val de calomnii²¹. În aceste împrejurări deosebit de dificile și complexe, mișcarea muncitorească făcea primii pași în organizarea pe baze revoluționare, proces care în Franța „a necesitat un timp mai îndelungat”²². Orientarea crescândă a muncitorilor spre organizare și-a găsit expresia în convocarea unei suite de congrese ale reprezentanților organizațiilor muncitorești: syndicate, cooperative, societăți și case de ajutor, cercuri socialiste etc. Primul Congres muncitoresc a avut loc la Paris, în anul 1876, reunind 400 de delegați din întreaga Franță²³. La Congresul muncitoresc de la Lyon, organizat un an mai târziu, în anul 1877, în rândul delegaților se manifesta o pronunțată tendință spre organizarea politică. În fruntea luptei pentru organizarea politică a proletariatului francez s-au situat Jules Guesde, Paul Lafargue și alți revoluționari. În anul 1877, elementele socialiste au fondat cotidianul „L'Égalité” — caracterizat de Marx drept „primul ziar muncitoresc francez în adevăratul sens al cuvântului” —, care a jucat un rol important în răspunderea ideii creării partidului muncitoresc. În aceste condiții s-a născut posibilitatea transformării viitorului congres muncitoresc în congresul de constituire a partidului. Astfel, cel de-al III-lea Congres muncitoresc, care a avut loc la Marsilia în 1879, a luat hotărârea întemeierii unui partid proletar independent — Partidul muncitoresc din Franța. Congresul a adoptat o moțiune în care se pronunța „pentru crearea unui partid muncitoresc distinct de partidele burgheze și constituit pe o bază revoluționară”²⁴. Într-o scrisoare către Engels din 1882, Marx scria: „Prima organizație a unui partid muncitoresc cu adevărat în Franța își are începutul la Congresul de la Marsilia”²⁵.

După Congresul de la Marsilia s-a desfășurat o amplă activitate pentru elaborarea programului. Muncitorimea franceză, scria ziarul „România viitoare”, trebuie „să dea o programă semnată de aceiași oameni care ne-au dovedit ca membri ai Comunei din Paris [că] n'ont rien oublié et ont beaucoup appris [n-au uitat nimic și au învățat mult]”²⁶. Programul partidului a fost elaborat de P. Lafargue împreună cu J. Guesde, care s-au bucurat de ajutorul nemijlocit al lui Marx și Engels. În program se sublinia că pentru lichidarea exploatarei muncitorimii trebuie să fie expropriată clasa capitaliștilor și să se „instaureze proprietatea colectivă asupra mijloacelor de producție”. Această sarcină poate fi rezolvată, se spunea în continuare, numai ca „urmăre a înfăptuirii revoluției proletare sub conducerea unui partid politic de sine stătător al proletariatului”.

Crearea Partidului muncitoresc și adoptarea de către acesta a unui program marxist au marcat o ruptură cu teoriile utopice mic-burgheze ale proudhoniștilor și blanquiștilor, semnificând un impuls pentru dezvoltarea ulterioară a mișcării muncitorești din Franța. „Franța socialistă — consemna „Revista socială” —, Franța proletară s-a făcut iarăși așa de tare, încît burghezimea nu-și mai ascunde frica ce o simte în fața maselor socialiste”²⁷. Mișcarea muncitorească din Franța a fost supusă în ultimii ani ai secolului trecut unei puternice presiuni mic-burgheze care s-a repercutat și în partid, prin curentul „posibilist”. „Posibiliștii”, ai căror principali reprezentanți teoretici erau Brousse și Malon, cereau renunțarea la ideea fundamentală a partidului — revoluția proletară — și limitarea activității

²¹ Jacques Droz, *Socialismul democratic*, Librairie „Armand Colin”, Paris, 1966, p. 63.

²² Jean Bruhat, *Istoria mișcării muncitorești franceze*, tom I, Editions Sociales, Paris, 1952, p. 19.

²³ Patricia van der Esch, *Internaționala a II-a. 1889—1923*, Librairie „Marcel Revière et Cie”, Paris, 1957, p. 8.

²⁴ *Istoria Partidului Comunist Francez, Manual*, Editions Sociales, Paris, 1964, p. 29.

²⁵ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 19, p. 196.

²⁶ „România viitoare” nr. 1/1880.

²⁷ „Revista socială” din aprilie 1884.

clasei muncitoare la cadrul îngust al posibilităților legale: „cucerirea municipalităților și transformarea cu ajutorul lor a societății pe cale pașnică“. Delimitarea elementelor revoluționare de „posibiliști“ la Congresul de la Saint-Etienne, în 1882, unirea cu „socialiștii independenți“, de sub conducerea lui Millerand, elaborarea programului agrar din 1892 și 1894, atitudinea față de problema sindicatelor și poziția în „afacerea Dreyfus“ demonstrau că dezvoltarea socialismului sub aspectul organizării avea de înfruntat în Franța piedica unei pluralități de concepții teoretice și grupări organizatorice situate pe poziții diferite.

Mai târziu, la 24 aprilie 1905, Partidul Socialist din Franța și Partidul Socialist Francez aveau să se unească într-un singur partid, ceea ce va duce la creșterea rolului partidului și a ideilor socialiste în mișcarea muncitorească franceză.

În *Anglia*, după înfrângerea chartismului — prima mișcare politică a proletariatului —, mișcarea muncitorească a cunoscut o perioadă de stagnare. Avântul mișcării muncitorești, creșterea gradului de organizare erau frinate de situația privilegiată a Angliei în ansamblul economiei mondiale, de existența unei numeroase „aristocrații muncitorești“²⁸. Clasa muncitoare era profund afectată de concepțiile „vechilor“ trade-unionuri, care, după cum arăta Engels, „și-au limitat până acum activitatea aproape exclusiv la participarea la reglementarea salariului și a zilei de muncă și la lupta pentru abrogarea legilor îndreptate față de muncitorii“²⁹. În aceste condiții, la 8 iunie 1881, a luat ființă Federația democratică, organizație formată din intelectuali radicali și un număr de membri ai Internaționalei I, având în frunte pe H. M. Hyndman. În programul federației, elaborat în 1883 sub denumirea de *Socialismul pe înțelesul tuturor*, se arăta că aceasta se conduce după principiile marxismului și-și pune ca scop eliberarea muncii prin naționalizarea minelor, a căilor ferate și a pământului³⁰. Mișcarea socialistă cunoaște un nou impuls în legătură cu apariția a două reviste, „Progress“ și „Today“, care se bucurau de colaborarea lui Engels, P. Lafargue, Eleanor Marx. Sub influența aripii revoluționare din mișcarea socialistă, Federația democratică se transformă în anul 1884, după ample dezbateri, în Federația social-democrată; s-a marcat astfel un pas înainte în unirea mișcării muncitorești cu socialismul științific. Activitatea federației era însă tributară unor concepții stingiste și dogmatice. Sub pretextul luptei pentru „socialismul curat“, federația a adoptat o poziție sectară față de sindicate, nu a luat parte la lupta pentru ziua de muncă de 8 ore, se reținea de la participarea la greve etc. Engels a criticat Federația social-democrată, care, după părerea sa, a transformat marxismul „într-o dogmă împietrită“ și care, socotindu-se marxistă, a făcut „totul invers decât se arăta în Manifestul Partidului Comunist“.

Tendința proletariatului englez spre organizare a trebuit să înfrunte dificultatea unor acțiuni ale burgheziei menite să producă confuzii în rândul muncitorimii. Au fost create în această perioadă o serie de organizații care se intitulau „socialiste“ și care acționau în favoarea concepțiilor ideologice burgheze. La începutul anului 1884 s-a format Societatea „Fabiana“, care se opunea marxismului, propovăduind ideile reformiste ale „socialismului municipal“. Societatea „Fabiana“ a exercitat o însemnată influență asupra mișcării muncitorești din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea în Anglia, precum și asupra intelectualității și a unor pături intermediare.

Puternicul avânt al luptei de clasă semnalat în mișcarea muncitorească engleză la sfârșitul deceniului al 9-lea și începutul deceniului al 10-lea avea să influențeze și mișcarea trade-unionurilor, în cadrul cărora se creează o orientare de stînga, intrată în istorie sub denumirea de „noile trade-unionuri“. Baza socială a acestei mutații o constituiau muncitorii necalificați. În anul 1889 a fost funda-

²⁸ William Z. Foster, *Studii privind mișcarea sindicală mondială*, Profizdat, Moscova, 1956, p. 150.

²⁹ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 19, p. 275.

³⁰ Patricia van der Esch, *Op. cit.*, p. 11.

mentată prima organizație sindicală a muncitorilor necalificați : Uniunea națională a muncitorilor din producția de gaze, care cuprindea 70 000 de membri. În scurt timp, noile trade-unionuri, care se remarcă printr-o luptă anticapitalistă mai puternică, au reușit să grupeze un număr de peste 200 000 de membri.

În anul 1893, la propunerea noilor trade-unionuri a fost creat Partidul muncitoresc independent, la baza căruia au stat muncitori necalificați, unii membri ai vechilor trade-unionuri, intelectuali, membri ai Societății „Fabiana”. Evoluția ulterioară a acestui partid a arătat că, datorită concepțiilor programatice și metodelor de activitate, el s-a transformat într-un partid dependent de interesele burgheziei. Începutul secolului al XX-lea găsește mișcarea muncitorească din Anglia controversată în ce privește problemele fundamentale ale luptei clasei muncitoare și dispersată sub aspectul organizării.

Crearea Comitetului reprezentativ muncitoresc la Londra, în anul 1900, a însemnat primul pas în organizarea Partidului laburist. Comitetul reunea un însemnat număr de membri ai sindicatelor, ai Federației social-democrate, ai Partidului muncitoresc independent, precum și ai altor organizații : în anul 1901 — 353 000, iar în anul 1904 — 956 000, având un număr important de deputați în parlament³¹. În anul 1906, Comitetul reprezentativ muncitoresc se va transforma oficial în Partidul laburist, născut ca o federație de partide și organizații politice ale clasei muncitoare — partid care va grupa majoritatea muncitorimii engleze³².

În *Statele Unite ale Americii*, mișcarea muncitorească avea să se dezvolte într-un cadru social-politic diferit față de cel de pe continentul european. Caracterizând mișcarea muncitorească americană, Engels arăta că „muncitorii americani au și pornit la luptă, dar, ca și englezii, ei vor merge pe o cale a lor proprie”³³.

Victoria forțelor progresiste în războiul civil din 1861—1865, avântul forțelor de producție și plasarea S.U.A. pe primele locuri în producția unor bunuri materiale, creșterea numărului de fermieri în agricultură, avalanșa muncitorilor emigranți și problema negrilor sînt doar cîteva fenomene care-și vor exercita înfrîngerea asupra procesului de organizare a mișcării muncitorești americane. În anul 1876, pe baza secțiilor existente ale Internaționalei, precum și a unor cercuri socialiste, s-a format Partidul muncitoresc, care un an mai târziu și-a schimbat denumirea în Partidul muncitoresc socialist, în fruntea căruia s-a găsit F. Sorge, partid care avea o orientare teoretică marxistă.

În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, activitatea Partidului muncitoresc socialist a cunoscut o oarecare înviorare în legătură cu uriașele confruntări de clasă care aveau loc în marile orașe ale S.U.A. Greșelile sectare săvîrșite față de mișcarea fermierilor, care și-au constituit, în 1892, Partidul populist al fermierilor, încercarea de a crea sindicate „pur revoluționare”, materializată în constituirea „Alianței socialiste a muncitorilor calificați și necalificați”, au dus la izolarea P.M.S. de mase, care au început să se orienteze tot mai mult spre mișcarea sindicală. În anul 1898 își va începe activitatea Partidul social-democrat din America, în frunte cu Morris Hillquit și Eugène V. Debs³⁴. Forța organizațiilor socialiste pe plan central și local era paralizată de lipsa de unitate, de fricțiunile între diferite tendințe politice și între diferite personalități.

În această perioadă, în mișcarea muncitorească își desfășura activitatea și „Ordinul nobil al cavalerilor muncii”, organizație ilegală, creată în anul 1869, care reunea în special muncitori cu o slabă calificare profesională. Ea își punea ca sarcină „crearea de cooperative, ajutorarea reciprocă și lupta pentru condiții de muncă echitabile”³⁵. După ieșirea din ilegalitate, în anul 1878, „Ordinul nobil

³¹ *Ibidem*, p. 11—12.

³² Wolfgang Abendroth, *Op. cit.*, p. 68.

³³ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 29, Editura politică, București, 1965, p. 254.

³⁴ Patricia van der Esch, *Op. cit.*, p. 16—17.

³⁵ *Istoria Internaționalei a II-a*, tom. I, p. 99.

al cavalerilor muncii“ și-a lărgit într-un ritm rapid influența în mase. Dacă în 1878 Ordinul avea numai 9 287 de membri, aceștia au crescut la 19 000 în 1881, la 111 000 în 1885 și la 700 000 în anul 1886³⁶. Activitatea „Ordinului nobil al cavalerilor muncii“, prima organizație națională de masă a clasei muncitoare americane, după cum remarcă F. Engels, nu a fost încununată de succes. Poziția sectară a liderilor ordinului față de greua și marea campanie pentru ziua de muncă de 8 ore a dus la discreditarea acestei organizații. Masele muncitorești din S.U.A. se vor orienta într-o măsură tot mai mare spre mișcarea sindicală, creînd în anul 1881 una dintre cele mai mari organizații sindicale — Federația americană a muncii (A.F.L.), avînd în anul 1904 un număr de 1 676 000 de membri³⁷. Concepția programatică a A.F.L. înmănunchea, alături de unele revendicări politice juste — recunoașterea sindicatelor, dreptul la grevă, introducerea zilei de opt ore — și o serie de lozinci oportuniste. Unii lideri ai A.F.L., reprezentanți ai aristocrației muncitorești, încercau să integreze activitatea organizației în cadrul legal al legilor țării, fiind adepții principiului : „Muncitorului — plată dreaptă pentru munca dreaptă ; capitalistului — profit drept“. Influența slabă a organizațiilor socialiste și a ideilor revoluționare asupra maselor a favorizat, în ultimii ani ai secolului al XIX-lea și în primii ani a secolului al XX-lea, întărirea oportunistului și accentuarea sciziunii în mișcarea muncitorească americană.

În Rusia, ideile socialismului aveau să găsească în ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea un teren deosebit de prielnic. Capitalismul se dezvoltă paralel cu menținerea unor puternice rămășițe feudale în economie și în suprastructura de stat ; economia, și în special ramurile principale ale industriei, erau sub controlul financiar al capitalului străin. În același timp, regimul absolutist promova politica colonială a „închisorii popoarelor“ pentru popoarele periferice, neruse. Vechile contradicții feudal-absolutiste se împleteau astfel cu noile contradicții capitaliste, transformînd societatea rusă într-un puternic focar revoluționar. În aceste condiții, mișcarea muncitorească din Rusia avea să cunoască o puternică dezvoltare atît ca amploare, varietate de metode de luptă și forme de organizare cît și sub aspectul combativității revoluționare. În anul 1883, la Geneva a fost creat grupul „Eliberarea muncii“, în frunte cu Plehanov, „care a avut un rol deosebit în afirmarea ideilor socialismului științific în rîndurile intelectualității revoluționare și ale muncitorilor înaintați“³⁸.

Grupul „Eliberarea muncii“, în care se afirmaseră — alături de G. V. Plehanov — P. B. Axelrod, V. I. Zasulici, V. N. Ignatov, a desfășurat o amplă activitate de traducere în limba rusă a principalelor lucrări ale lui Marx și Engels, de analiză prin prisma socialismului a realității ruse, de conturare a programului de luptă al social-democrației ruse³⁹.

În anul 1895, sub conducerea lui V. I. Lenin, cercurile marxiste din Petersburg s-au unit, fondind Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare, prima organizație din Rusia care a trecut de la propaganda socialistă de cerc la agitația politică de masă, făcînd primul pas în unirea socialismului științific cu mișcarea muncitorească. Procesul de creare a partidului muncitoresc din Rusia avea să se desfășoare în lupta împotriva rămășițelor narodnicismului, a „marxismului legal“, a „economismului“, ceea ce a imprimat întregului proces un caracter profund revoluționar. V. I. Lenin a fundamentat planul de constituire a partidului marxist în Rusia ; în concepția sa, partidul trebuie să se bazeze pe teoria revoluționară, să acționeze ca detașament de avangardă în lupta pentru eliberarea clasei muncitoare. „Noi — scria V. I. Lenin — ne situăm în întregime pe

³⁶ Henry Pelling, *Mișcarea muncitorească în Statele Unite*, Paris, 1965, p. 80.

³⁷ William Z. Foster, *Op. cit.*, p. 169—170.

³⁸ *Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice*, Politizdat, Moscova, 1964, tom I, p. 132.

³⁹ Vezi : Programul grupului social-democrat „Eliberarea muncii“, în : G. V. Plehanov, *Opere filozofice alese*, vol. I, Editura politică, București, 1958, p. 285.

terenul teoriei lui Marx. Ea a arătat care este adevărata sarcină a unui partid socialist revoluționar... *organizarea luptei de clasă a proletariatului și conducerea acestei lupte, al cărei scop final este cucerirea puterii politice de către proletariat și organizarea societății socialiste*⁴⁰. Subliniind rolul teoriei, faptul că fără o teorie revoluționară „nu poate exista un partid socialist puternic”⁴¹, V. I. Lenin a arătat importanța aplicării teoriei la particularitățile luptei clasei muncitoare, necesitatea dezvoltării creatoare a teoriei revoluționare. „Pentru noi — afirma Lenin — teoria lui Marx nu reprezintă cituși de puțin ceva încheiat și intangibil; dimpotrivă, sîntem convinși că ea a pus numai piatra unghiulară a acestei științe pe care socialiștii *trebuie* s-o dezvolte mai departe în toate direcțiile, dacă nu vor să rămînă în urma vieții. Noi credem că pentru socialiștii ruși este deosebit de necesară prelucrarea *de sine stătătoare* a teoriei lui Marx, deoarece această teorie nu dă decît principiile *călăuzitoare* generale, care *în condițiile concrete* din Anglia se aplică altfel decît în cele din Franța, în Franța altfel decît în Germania, în Germania altfel decît în Rusia”⁴². În procesul de făurire a partidului, V. I. Lenin a atras atenția asupra necesității abordării critice a experienței altor partide. Folosirea programului de la Erfurt al P.S.D. din Germania, arăta el, nu trebuie să fie o simplă copiere și „nu trebuie să ducă în nici un caz la ignorarea particularităților Rusiei care trebuie să-și găsească *o expresie deplină* în particularitățile programului nostru”⁴³.

Dezvoltînd ideile lui Marx și Engels despre partid, aplicîndu-le în mod creator la condițiile concrete ale Rusiei, V. I. Lenin a dat și soluții proprii în ce privește modul concret de organizare și fundamentare a partidului proletariatului rus. În Rusia, procesul nemijlocit de creare a partidului a început cu o luptă viguroasă pentru clarificarea ideologică cu ajutorul „Iskrei”, ziar care avea să joace „nu numai rolul de propagandist și agitator colectiv, ci și de organizator colectiv”. Situația social-economică și politică avea să se oglindească în programul partidului — divizat în două părți componente: program minimal și maximal —, în structura organizatorică a partidului, în metodele de luptă și de organizare a activității sale.

În martie 1898, în orașul Minsk s-a ținut primul Congres al organizațiilor social-democrate, care au proclamat crearea Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Rusia (P.M.S.D.R.). Acesta a fost un important moment în afirmarea social-democrației ruse ca partid. Lupta desfășurată de V. I. Lenin pentru crearea partidului de tip nou avea să se materializeze la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., care s-a desfășurat în anul 1903. „Principalul rezultat al Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a fost crearea partidului marxist revoluționar — partidul bolșevicilor”⁴⁴.

Pătrunderea și răspîndirea socialismului științific în România au ridicat lupta clasei muncitoare pe o treaptă superioară, imprimîndu-i un caracter organizat, conștient și internaționalist. Apărute timid, la început în paginile presei burgheze românești, în timpul Comunei din Paris, primele idei despre teoria marxistă aveau să se răspîndească într-un ritm mai intens în deceniul al 9-lea al secolului trecut. Publicațiile românești „Înainte”, „România viitoare” și, mai ales, „Contemporanul”, „Emanciparea”, „Dacia viitoare” și „Revista socială”, editate de mișcarea socialistă din România, au trecut la traducerea unor lucrări ale lui Marx și Engels, precum și ale altor militanți ai mișcării revoluționare internaționale. Un element deosebit de important în procesul de răspîndire a marxismului

⁴⁰ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 4, Editura politică, București, 1961, p. 176—177.

⁴¹ *Ibidem*, p. 177.

⁴² *Ibidem*, p. 177—178.

⁴³ *Ibidem*, p. 215.

⁴⁴ *Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice*, Izdatelstvo politiceskoi literaturî, Moscova, 1970, p. 59.

în România îl constituie interpretarea lui creatoare, studiarea teoriei revoluționare în strânsă legătură cu fenomenele social-politice și economice care caracterizau societatea românească în acea perioadă istorică. Socialiștii români C. Dobrogeanu-Gherea, Ion Raicu Ionescu-Rion, Anton Bacalbașa și alții, cunoscători ai operelor lui Marx și Engels, ai experienței mișcării muncitorești din Apus, s-au străduit să adapteze principiile revoluționare la realitățile României, să tragă concluziile cele mai eficiente pentru dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră.

Răspîndirea ideilor socialismului, activitatea desfășurată de mișcarea muncitorească și socialistă au creat condiții pentru constituirea în martie 1893 a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România. Crearea P.S.D.M.R., arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, „constituie un moment de însemnătate istorică în dezvoltarea luptelor sociale din țara noastră, în organizarea clasei muncitoare pe plan național, începutul afirmării sale în principalele probleme care frământau viața social-politică a societății din acea vreme”⁴⁵.

Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România s-a creat ca un partid muncitoresc orientat programatic pe principiile marxismului. Prin programul și tactica sa, P.S.D.M.R. se încadra în familia partidelor socialiste. Relevînd principiile marxiste ale luptei clasei muncitoare, programul P.S.D.M.R. prevedea „desființarea proprietății private asupra mijloacelor de producție și prefacerea lor în proprietate socială”, „distrugerea societății burgheze și întemeierea societății socialiste”, subliniind că social-democrația română se călăuzește pe plan teoretic și practic după teoria și practica mișcării socialiste internaționale⁴⁶. „Oricare ar fi deosebirile între social-democrația română de cea occidentală — se observa în program, menționîndu-se adeviziunea mișcării muncitorești din țara noastră la principiile internaționalismului proletar —, deosebiri provocate de condițiile speciale țării noastre... adînc pătrunsă de solidaritatea internațională a tuturor popoarelor muncitoare, social-democrația română va îndeplini toate îndatoririle ce urmează din această solidaritate”⁴⁷.

Constituirea primului partid politic al muncitorilor din România a fost salutăată cu emoționante mesaje de solidaritate de partidele socialiste din numeroase țări. Socialiștii români au luat parte la Congresul de creare a Internaționalei a II-a de la Paris, au participat activ la celelalte congrese ale Internaționalei (Zürich — 1893, Londră — 1896), și-au adus contribuția la dezbaterile marilor probleme care frământau mișcarea muncitorească și socialistă.

Procesul de formare a partidelor socialiste a cuprins în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și alte țări ale continentului european, cuprinzînd, de asemenea, țările Americii Latine și ale Asiei.

În *Belgia*, în anul 1879 a fost creat Partidul Socialist Belgian, care avea să se transforme, în 1885, în Partidul muncitoresc. Acesta și-a înscris în program lupta pentru vot universal, protecția muncii, legislația socială, învățămînt pentru mase etc.⁴⁸.

În anul 1882, organizațiile socialiste din *Olanda* s-au unificat, la Congresul de la Amsterdam, cînstituînd Uniunea social-democrată, iar în anul 1894 au fost puse bazele Partidului Muncitoresc Social-Democrat, care în anul 1897, în prima confruntare electorală, a reușit să obțină 13 000 de voturi⁴⁹.

În *Danemarca*, socialiștii și sindicaliștii au decis să-și unească forțele, creînd, în 1878, Partidul Social-Democrat Independent.

⁴⁵ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 346.

⁴⁶ *Programul Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, 1894*, p. 7.

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ *Istoria Internaționalei a II-a*, tom I, p. 66.

⁴⁹ Patricia van der Esch, *Op. cit.*, p. 14.

Partidul Social-Democrat din *Norvegia* a fost constituit în anul 1887, schimbându-și mai târziu denumirea în *Partidul Norvegian al Muncii* ⁵⁰.

Mișcarea socialistă avea să cunoască o puternică dezvoltare în imperiul austro-ungar, unde pentru o mare parte a maselor populare lupta de clasă, pentru eliberare socială, se împletea cu lupta pentru eliberare națională. La 30 decembrie 1888, după îndelungi discuții controversate între diferite curente ale socialiștilor austrieci, s-a organizat *Partidul Social-Democrat din Austria*, care s-a mai denumit și „Mica Internațională”, ca urmare a configurației eterogene sub aspectul compoziției naționale ⁵¹. Noul partid al socialiștilor din Austria avea să se dezvolte ca o puternică organizație a clasei muncitoare, înscriind pe steagul de luptă revendicările majore din acea perioadă istorică. În rândul socialiștilor din Austro-Ungaria au apărut însă o serie de discuții în ce privește principiile de organizare a partidului clasei muncitoare, raportul dintre sarcinile de clasă și cele naționale în lupta proletariatului. Ideile autonomiei național-culturale, precum și apariția austro-marxismului aveau să influențeze negativ mișcarea muncitorească din această țară și apoi din alte țări europene.

Ungaria, țară în care ideile socialismului au pătruns adânc în rândurile muncitorimii, a cunoscut încă din deceniul al 8-lea elementele organizării politice a proletariatului. În anul 1878 a luat ființă *Partidul celor fără drept de vot*, pentru ca ulterior, în 1880, să se creeze *Partidul General Muncitoresc din Ungaria*, în frunte cu L. Frankel ⁵². În anul 1890, la Congresul de la Budapesta, a fost creat *Partidul Social-Democrat din Ungaria*, adoptându-se o declarație de principii în care se prevedeau socializarea mijloacelor de producție, realizarea societății socialiste ca principală sarcină a clasei muncitoare ⁵³.

În *Polonia* lupta pentru crearea partidului muncitoresc avea să se desfășoare pe fondul unor ascuțite contradicții de clasă, care se împleteau cu lupta pentru independența țării. În anul 1892 a avut loc, la Paris, un congres al reprezentanților organizațiilor socialiste din Polonia și din emigrație, care a subliniat, în dezbaterile sale, necesitatea organizării unui partid unic socialist. Cu un an mai târziu, grupurile din Varșovia ale *Uniunii muncitorilor polonezi* și organizația „Al doilea proletariat” s-au unificat, formînd *Partidul Socialist Polonez*. Disensiunile apărute între diferitele tendințe și, în special, între organizațiile din interiorul țării și cele din emigrație au dus la regrouparea forțelor socialiste și crearea, în anul 1894, la Varșovia, a *Partidului Social-Democrat al Regatului Poloniei*; acesta își axează activitatea pe organizațiile din interior și avea la bază teoria socialismului științific.

Mișcarea socialistă a cunoscut o puternică dezvoltare în *Bulgaria*, unde contradicțiile sociale se manifestau cu o deosebită acuitate. În lucrarea apărută în 1891 și intitulată *Ce este socialismul și dacă se poate dezvolta la noi?* D. Blagoev face o analiză marxistă a condițiilor concrete și a perspectivei luptei socialiste în Bulgaria ⁵⁴. În august 1891 a avut loc *Conferința reprezentanților tuturor grupurilor socialiste*, care de fapt a jucat rolul de congres de constituire a *Partidului social-democrat*, partidul politic independent al clasei muncitoare din Bulgaria ⁵⁵. Congresul al III-lea al P.S.D.B., desfășurat în anul 1893 la Tirnovo, a adoptat un nou program, a definitivat statutul partidului și a ales organele conducătoare — hotărîri care, după cum afirma o corespondență din Bulgaria publi-

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ *Ibidem*, p. 13.

⁵² Andics Erszébet, *Mișcarea muncitorească de la revoluția din 1848—1849 pînă la Marea Revoluție din Octombrie din 1917*, Budapesta, 1955, p. 22.

⁵³ *Ibidem*, p. 52.

⁵⁴ *Istoria Partidului Comunist Bulgar*, Izdatelstvo na Bălgarskata kommunisticheska partiia, Sofia, 1969, p. 51.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 48.

cată în ziarul „Munca“, sint: „de un folos imens pentru victoria socialismului în Bulgaria și pentru organizarea tinărului partid muncitoresc“⁵⁶. Un an mai târziu, se creează P.M.S.D.B.

Procesul de creare a partidului clasei muncitoare în Italia a fost afectat de ideile anarhismului bacuninist, muncitorimea italiană constituind în anul 1892 Partidul socialist, primul partid din Italia ce-și însușea ideile și tactica socialismului științific⁵⁷.

S-au format, de asemenea, partide socialiste în Boemia (1872), Spania (1879), Elveția și Suedia (1889), Australia și Finlanda (1890)⁵⁸, Chile (1894), Argentina (1896). O serie de partide socialiste s-au creat la începutul secolului nostru: Japonia (1901), Serbia (1903), Canada (1904), China (1911), Brazilia (1916)⁵⁹.

Mișcarea socialistă devenise o forță politică organizată, cristalizându-se în numeroase țări partide ale clasei muncitoare, care-și lărgeau influența în sinul maselor muncitorești și deveneau un factor politic însemnat în viața țărilor respective. „Pretutindenși — arăta V. I. Lenin, referindu-se la această perioadă — se formează partide socialiste având o bază proletară, care învață să folosească parlamentarismul burghez, să-și creeze o presă cotidiană proprie, instituții culturale proprii, sindicate proprii, cooperative proprii. Învățătura lui Marx repurtează o victorie deplină și pătrunde în mase tot mai largi“.⁶⁰ La sfârșitul veacului trecut, partidele socialiste își duceau activitatea în numeroase țări⁶¹, reunind în rîndurile lor un număr de 300 000 de membri.⁶²

Partidele socialiste dispuneau de organe teoretice și de presă cu tiraj de masă. Dacă la începutul deceniului al 8-lea apăreau doar câteva ziare, în anul 1897 numărul ziarelor socialiste a întrecut cifra de 150. Printre cele mai răspândite ziare socialiste se remarcă: „Der Sozial-demokrat“ (Germania), „Arbeiter“ (Suedia), „L'Egalité“ (Franța), „Prezdsvit“ (Polonia), „El Socialista“ (Spania), „Recht voor Allen“ (Olanda), „Lumea nouă“ (România) și altele.

Partidele socialiste au obținut importante succese în confruntările electorale. În numeroase țări, ca urmare a acțiunilor desfășurate de socialiști pentru dreptul de vot universal, popularitatea și influența acestora în rîndul maselor au crescut. În anul 1890, pentru P.S.D. din Germania își dădeau votul 1 427 000 de alegători, pentru ca în ajunul primului război mondial cifra de votanți să se ridice la 4 250 000. În Franța socialiștii au obținut, în anul 1887, 47 000 de voturi, numărul crescînd în 1889 la 120 000, pentru ca în 1914 să ajungă la 1 400 000⁶³. În anul 1894, Partidul socialist din Belgia reușește să obțină peste 300 000 de voturi, trimițînd în parlament 27 de deputați socialiști⁶⁴. În anul 1889, pentru partidele socialiste votau 1 109 891 de alegători. În perioada 1889—1897, numărul voturilor date partidelor socialiste a crescut de mai mult de 3 ori, iar al deputaților socialiști de 8 ori⁶⁵. Numărul alegătorilor care-și dădeau mandatul lor membrilor partidelor socialiste a crescut continuu, pentru ca în anul 1904 să atingă 7 000 000, iar în 1914 să depășească 12 000 000. În multe țări, ca: Germania, Belgia, Anglia, Austro-Ungaria, Suedia și altele, s-au format puternice fracțiuni parlamentare social-democrate, care încercau, cu o serie de limite dictate de unele concepții și împrejurări, să reprezinte interesele clasei muncitoare. Este indiscutabil faptul că prezența unui mare număr de socialiști în parlamente și

⁵⁶ „Munca“ din 18 iulie 1893.

⁵⁷ „Lumea nouă“ din 3 martie 1893.

⁵⁸ Wolfgang Abendroth, *Op. cit.*, p. 48.

⁵⁹ William Z. Foster, *Istoria celor trei internaționale*, Editura politică, București, 1958, p. 153.

⁶⁰ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 23, Editura politică, București, 1964, p. 2—3.

⁶¹ Lenin și lupta pentru unitatea mișcării muncitorești, Leningrad, 1969, p. 45.

⁶² *Ibidem*, p. 52.

⁶³ „The International Socialist Review“, vol. IV, 1903—1904, p. 731.

⁶⁴ Patricia van der Esch, *Op. cit.*, p. 12.

⁶⁵ Lenin și lupta pentru unitatea mișcării muncitorești, p. 17—18.

municipalități nu era un lucru lipsit de importanță, ci, dimpotrivă, reprezenta creșterea influenței ideilor socialismului, a forței politice a clasei muncitoare. Încă atunci cînd reprezentanții muncitorimii făceau primii pași în organele eligibile ale statului burghez, K. Marx scria : „Nu trebuie să se creadă că a avea muncitori în parlament este un lucru de mică importanță... Guvernele ne sînt ostile ; trebuie să le dăm riposta cuvenită prin toate mijloacele de care dispunem. Orice muncitor intrat în parlament înseamnă o victorie obținută împotriva lor, dar trebuie aleși oameni adevărați...”⁶⁶. Lupta parlamentară a constituit însă pentru unele partide socialiste elementul esențial al activității. Absolutizînd calea pașnică, a reformelor în genere, idealizînd posibilitățile succeselor electorale, unele partide socialiste au săvîrșit, în contextul activității generale pozitive, unele abateri de la principiile teoriei revoluționare, favorizînd și pe această cale dezvoltarea oportunismului în mișcarea muncitorească.

Constituirea partidelor socialiste, activitatea desfășurată pe plan național vor fi însoțite și de acțiuni de unitate internaționalistă, de stringere a legăturilor internaționale între diferitele detașamente ale mișcării muncitorești, de unire a eforturilor pentru soluționarea unor probleme fundamentale de luptă pentru drepturile economice și politice, împotriva regimului capitalist.

În această perioadă au avut loc diferite întâlniri între reprezentanții unor organizații muncitorești, a căror temă principală a fost întărirea legăturilor internaționale. În anul 1883, cu ocazia unei conferințe a muncii, la care au participat muncitori francezi, belgieni, englezi și germani, s-a pus problema organizării unor manifestații internaționale sub forma congreselor mondiale ale muncii⁶⁷. La 5 octombrie 1887, Congresul de la Halle al P.S.D. din Germania a însărcinat conducerea partidului ca împreună cu alte organizații socialiste din alte țări să discute posibilitatea convocării unui congres internațional al socialiștilor. Un an mai târziu, din inițiativa socialiștilor, Congresul Federației sindicatelor franceze însărcinează Comitetul Național să organizeze un congres socialist la care să fie invitați reprezentanți ai partidelor socialiste și ai altor organizații ale clasei muncitoare. După consultările preliminare, la 28 februarie 1889, la Haga, reprezentanții organizațiilor socialiste din Germania, Olanda, Elveția, Belgia și Franța au hotărît convocarea Congresului muncitoresc internațional la Paris în luna septembrie. Avînd în vedere că „posibiliștii” desfășurau paralel cu socialiștii o febrilă activitate pentru convocarea unui congres mondial, comitetul de organizare a hotărît avansarea datei convocării congresului socialiștilor.

La 14 iulie 1889, în ziua aniversării a 100 de ani de la căderea Bastiliei, la Paris și-au început lucrările două congrese internaționale : unul convocat de marxiști și celălalt de „posibiliștii” francezi și liderii reformiștilor englezi⁶⁸. Încercările de a uni pe baze principiale cele două congrese nu au dus la nici un rezultat. În timp ce congresul „posibilist” grupa un număr restrîns de reprezentanți, congresul socialiștilor era una dintre cele mai reprezentative acțiuni internaționale ; numărul participanților se ridica la 391 (în ziua de 17 iulie au participat 407) de reprezentanți ai mișcării muncitorești din Franța, Germania, Anglia, Belgia, Austria, Ungaria, Olanda, Suedia, Norvegia, Polonia, Danemarca, Elveția, Spania, S.U.A., România, Portugalia, Bulgaria, Italia, Finlanda, Argentina, Cehia. La acest congres au fost prezenți o serie de lideri de seamă ai mișcării socialiste : K. Liebknecht, J. Bebel, Clara Zetkin, J. Guesde, E. Vaillant, P. Lafargue, V. Plehanov, E. Bernstein, E. Vandervelde⁶⁹.

⁶⁶ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 17, p. 670.

⁶⁷ Patricia van der Esch, *Op. cit.*, p. 20.

⁶⁸ William Z. Foster, *Istoria celor trei Internaționale*, p. 161.

⁶⁹ Wolfgang Abendroth, *Op. cit.*, p. 55.

Delegații socialiști au dezbătut principalele probleme ale mișcării muncitorești : necesitatea luptei ofensive împotriva capitalului, sărbătorirea zilei de 1 Mai ca zi a solidarității muncitorimii mondiale, necesitatea luptei împotriva tendințelor anarhiste. Fiecare delegație a prezentat problemele principale ale activității organizațiilor socialiste din țările lor, a expus elementele particulare și specifice cu care se confruntau, a subliniat importanța luptei comune.

Luînd în discuție formele pe care să le îmbrace relațiile dintre partidele socialiste pe plan internațional, delegații au subliniat că perioada istorică nouă, care se deosebește de perioada Internațională I, reclamă noi forme de colaborare. Congresul a fost de acord cu convocarea periodică a congreselor socialiste, în care să se facă un schimb de opinii asupra problemelor fundamentale ale dezvoltării mișcării socialiste, să se ajungă la consensuri în cele mai importante acțiuni pe plan internațional. Internaționala a II-a — denumire care s-a conturat mult mai târziu — s-a materializat, în special pînă în 1900, într-o suită de congrese internaționale ale partidelor socialiste, în care s-au dezbătut cele mai arzătoare probleme ale mișcării muncitorești.

Delegația spaniolă și o parte a delegației ungare au propus, în discuțiile purtate la acest congres, crearea unui for de conducere a mișcării socialiste internaționale, instituționalizarea unui Comitet Central, alcătuit din cele mai remarcabile figuri ale mișcării socialiste. Reprezentantul francez Vaillant, în cuvîntul său, evocînd noua etapă în dezvoltarea mișcării muncitorești, a reușit să convingă că propunerea aceasta este nerealistă ⁷⁰.

Congresele internaționale ale partidelor socialiste au contribuit la dezvoltarea unității muncitorești, la soluționarea unor probleme majore ale luptei împotriva capitalului, militarismului și reacțiunii. Apariția, în cadrul unor partide, a unor orientări oportuniste, de dreapta — bernsteinismul, millerandismul etc. — s-a făcut simțită și în cadrul congreselor noii Internaționale.

Formarea partidelor socialiste în principalele țări capitaliste și întărirea legăturilor de solidaritate internațională au contribuit la ridicarea combativității de luptă a clasei muncitoare, la dezvoltarea organizării profesionale a proletariatului. În numeroase țări, mișcarea sindicală a cunoscut o dezvoltare puternică, atît sub raportul gradului de cuprindere cît și al acțiunilor întreprinse. Ultimele decenii ale secolului trecut au dus la creșterea simțitoare a rîndurilor trade-unioanelor britanice : de la 463 899 în 1881 la 885 055 în 1889, pentru ca în 1890 ele să reunească 1 470 131 de membri ⁷¹. Cu toate greutățile cauzate de existența unor legi antisindicale, mișcarea pentru organizarea pe această linie cunoaște o dezvoltare ascendentă și în Franța. În octombrie 1886 se creează Federația națională a sindicatelor, iar la Congresul de la Limoges, din 23 septembrie 1895, cei aproape o jumătate de milion de sindicaliști au pus bazele Confederației Generale a Muncii ⁷². S-au constituit, de asemenea, centrale naționale sindicale în Germania, Austria, Ungaria, Italia, Suedia. De la cîteva sute de mii de membri ai organizațiilor sindicale existente la începutul deceniului al 8-lea, mișcarea sindicală se va dezvolta, atîngînd în anul 1893 un număr de peste 3 500 000 de membri ⁷³.

Organizarea politică și profesională a proletariatului a avut o influență directă asupra dezvoltării conștiinței clasei muncitoare, asupra ridicării combativității ei de luptă. Lipsită de revoluții, această perioadă a cumulat însă puternice ridicări la luptă pentru cîștigarea de drepturi economice și politice. Lupta pentru reducerea zilei de muncă la 8 ore, pentru asigurarea libertății de organizare, pentru ridicarea salariilor și protecția muncii a dat naștere în numeroase țări la mari confruntări sociale. Astfel, în mai 1886, orașul Chicago a fost teatrul unor

⁷⁰ *Istoria Internațională a II-a*, tom I, p. 152.

⁷¹ B. C. Roberts, *Congresele trade-unioanelor, 1868—1921*, London, 1958, p. 379.

⁷² Georges Lefranc, *Mișcarea sindicală în timpul celei de-a treia republici*, Payot, Paris, 1967, p. 68.

⁷³ *Lenin și lupta pentru unitatea mișcării muncitorești*, p. 46.

singeroase lupte între muncitori și polițiști. După datele oficiale, la grevele care au avut loc în S.U.A. în anul 1890 au participat 373 499 de greviști ⁷⁴. În anul 1889, în Germania, și în special în regiunea Ruhr, proletariatul s-a ridicat împotriva politicii antimuncitorești a lui Bismarck. Mișcarea revendicativă a minerilor și textiliștilor francezi din 1882—1883, greva de la Decazeville din 1886, demonstrația de la Fourmies din 1891 sînt evenimente care demonstrează creșterea în această perioadă a gradului de combativitate a muncitorimii franceze. În anii 1890—1897, numai în șase țări capitaliste (S.U.A., Anglia, Franța, Italia, Germania, Rusia) au avut loc mai mult de 25 000 de greve, la care au participat 6 800 000 de muncitori ⁷⁵.

Crearea și dezvoltarea partidelor socialiste au constituit un eveniment important în dezvoltarea mișcării muncitorești pe plan național și internațional. Apărute pe o anumită treaptă în evoluția social-politică a proletariatului, sintetizînd experiența primelor confruntări între exploatați și exploataitori, a primelor forme de organizare a proletariatului, partidele socialiste înscriu o pagină nouă și distinctă în istoria mișcării muncitorești. Sub steagul partidelor socialiste s-au unit cele mai înaintate categorii de muncitori, cele mai progresiste elemente din celelalte pături sociale, animate de lupta pentru dezvoltarea societății. Noile partide muncitorești s-au afirmat ca o forță politică activă în lupta pentru apărarea drepturilor economice și politice ale muncitorimii, pentru dezvoltarea democrației, împotriva capitalismului, colonialismului, militarismului și războiului. Activitatea partidelor socialiste este indisolubil legată de afirmarea marxismului ca ideologie a proletariatului în lupta pentru eliberarea socială și națională.

În ultimii ani ai secolului trecut, și în mod deosebit după moartea lui F. Engels, în cadrul partidelor social-democrate cresc tendințele oportuniste și reformiste. Trecerea capitalismului la stadiul imperialist, conturarea unui nou cadru social-politic, mult mai complex și contradictoriu, aveau să influențeze activitatea organizațiilor muncitorești, să creeze un teren propice pentru propagarea unor teze și idei străine intereselor majore ale proletariatului.

Radicalizarea mișcării muncitorești în primele decenii ale secolului al XX-lea, procesul de clarificare ideologică vor crea condiții pentru constituirea partidelor comuniste, partide revoluționare de tip nou, capabile să apere și să promoveze cu succes interesele vitale ale maselor muncitorești. Mișcarea muncitorească, unind perioade de avînt și de reflux, învingînd o serie de greutăți și depășind unele greșeli și limite, acumula noi elemente pentru asaltul împotriva capitalismului, pentru victoria idealurilor socialismului.

TRAIAN CARACIUC

⁷⁴ L. I. Zubov, *Studii cu privire la istoria mișcării muncitorești din S.U.A.*, Moscova, 1967, p. 182.

⁷⁵ I. M. Krivoguz, *Internaționala a II-a. 1889—1914*, Izdatelstvo soțial-ekonomiceskoi literaturī „Misl”, Moscova, 1964, p. 65.

Partidul Popular Revoluționar Mongol — forța conducătoare a dezvoltării sociale în Republica Populară Mongolă

B. BALDO

directorul Institutului de istorie a
partidului de pe lângă C.C. al P.P.R.M.

Cuceririle istorice ale poporului mongol în lupta pentru eliberarea de sub jugul colonial și feudal, pentru eliminarea rămănerii în urmă economice și culturale multimilenare a țării, pentru construirea societății noi, socialiste, au fost îndeplinite sub conducerea Partidului Popular Revoluționar Mongol. În decursul întregii sale istorii, P.P.R.M. s-a condus după teoria marxist-leninistă. Datorită acestui fapt, el a reflectat în mod just necesitățile istorice ale dezvoltării progresiste a țării, a exprimat speranțele și interesele poporului mongol. Partidul nostru a aplicat în mod creator învățătura marxist-leninistă despre înlăturarea orînduirii exploatare, pentru dreptate socială și socialism în Mongolia, o țară în trecut feudal-colonială, înapoiată.

P.P.R.M., creat ca partid revoluționar al țărănimii muncitoare, a rezistat cu succes asprelor încercări, a devenit o puternică forță de luptă, un partid consecvent marxist-leninist, care ocupă un loc important în mișcarea comunistă internațională.

★

Întemeierea Partidului Popular Revoluționar Mongol are premise istorice. Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a creat condițiile cele mai favorabile pentru desfășurarea luptei revoluționare a poporului mongol. Cu o forță uimitoare P.P.R.M. a accelerat trezirea națională și dezvoltarea conștiinței de clasă a țărănimii mongole. Sub influența Marelui Octombrie a avut loc un nou avînt al mișcării naționale de eliberare, exprimat în crearea primei organizații revoluționare mongole cu platformă politică. În platformă s-au trasat sarcinile luptei de eliberare — izgonirea ocupanților străini și restabilirea independenței țării.

Un mare merit al organizației revoluționare a fost stabilirea unor legături strînse cu Rusia sovietică și cu partidul său leninist, cu Internaționala Comunistă. Delegația revoluționarilor mongoli care a fost în Rusia sovietică în a doua jumătate a anului 1920 a luat cunoștință de experiența luptei revoluționare a muncitorilor și țăranilor din prima țară socialistă din lume. Un rezultat important a fost faptul că statul sovietic, credincios datoriei sale internaționaliste și înțelegînd cererile organizației revoluționare a Mongoliei, și-a exprimat dorința de a acorda poporului mongol ajutor și sprijin în lupta sa pentru independență națională și libertate.

O importanță deosebită a avut întâlnirea reprezentanților revoluționarilor mongoli cu conducătorul celor ce muncesc, V. I. Lenin. La această întâlnire, V. I. Lenin, analizând situația din Mongolia, care era un tampon între două lumi antagoniste — lumea capitalistă și cea socialistă —, a subliniat că singura cale justă pentru oamenii muncii din țara noastră sînt alianța cu muncitorii și țăranii din Rusia sovietică și lupta pentru independența economică și de stat. El a arătat că principala condiție a succesului acestei lupte este crearea unui partid revoluționar al țăranilor mongoli.

Vizita în Țara sovietelor a lăsat o impresie adîncă în conștiința revoluționarilor mongoli. Sub influența ideilor leniniste s-a petrecut o schimbare profundă în concepția lor despre lume, a început orientarea lor spre studiarea socialismului științific. Cei mai buni reprezentanți ai revoluționarilor, cum a fost Suhe-Bator și alții, au înțeles legătura dintre eliberarea națională a poporului mongol și eliberarea lui socială.

Țăranii revoluționari și-au concentrat eforturile spre pătrunderea în rîndul maselor populare și spre desfășurarea unei munci politice de masă printre țăranii mongoli, în special în regiunile de nord, care, ulterior, au devenit leagănul revoluției populare. Ei au creat, cu ajutorul Secretariatului Comitetului din Orientul Îndepărtat, ziarul revoluționar „Mongolîn unen“, al cărui prim număr a apărut la 10 octombrie 1920, sub lozincă: „Proletari din toate țările, uniți-vă!“. Munca legală și ilegală a revoluționarilor pentru mobilizarea maselor populare la îndeplinirea revoluției, pentru concentrarea celor mai bune forțe ale societății în jurul ziarului „Mongolîn unen“, stabilirea legăturilor cu Internaționala Comunistă și cu Partidul Comunist (bolșevic) — toate acestea au creat premisele necesare înființării unui partid revoluționar.

La 1 martie 1921 a avut loc congresul — convocat de revoluționari, în frunte cu Suhe-Bator — care a pus bazele Partidului Popular Revoluționar Mongol și a elaborat programul lui. Congresul a stabilit linia politică și tactica revoluționară a partidului și a trasat sarcinile principale ale luptei P.P.R.M.: eliberarea țării de ocupanți și cucerirea independenței naționale, trecerea puterii de stat în mâinile maselor muncitoare și instaurarea puterii populare, îndeplinirea unor profunde transformări social-economice în țară.

Hotărîrile congresului au fost pătrunse de ideile internaționaliste. Congresul a arătat că poporul mongol poate cuceri libertatea și independența de stat numai cu ajutorul Rusiei sovietice. Congresul a recunoscut Internaționala Comunistă drept conducător al mișcării revoluționare mondiale și a considerat necesară întărirea continuă a colaborării strînse cu Internaționala Comunistă. Curînd, după congres, P.P.R.M. a fost primit în Comintern ca secție simpatizantă. Intrarea P.P.R.M. în Comintern a deschis posibilități largi de comunicare permanentă cu partidele marxist-leniniste, de aplicare a metodelor și mijloacelor de luptă luate din arsenalul mișcării comuniste.

Partidul Popular Revoluționar Mongol, după structura sa, era un partid țărănesc. În perioada luptei împotriva ocupanților străini, pentru independență națională, în partid au putut intra reprezentanții progresiști ai tuturor păturilor societății. Ulterior, acest moment a influențat și a creat anumite greutăți în întărirea ideologică-organizatorică a partidului pe principii marxiste, în însușirea ideilor socialismului științific. Datorită consolidării și lărgirii legăturilor strînse cu Internaționala Comunistă, cu mișcarea comunistă internațională, în cadrul luptei pentru transformări revoluționare profunde în toate domeniile, aceste greutăți au fost învinse.

Crearea P.P.R.M. a constituit un moment important în mișcarea de eliberare națională a poporului mongol, care pentru prima dată în lupta sa a căpătat un conducător politic.

P.P.R.M., înarmat cu hotărîrile primului congres, a desfășurat o muncă activă pentru pregătirea insurecției revoluționare împotriva ocupanților străini — militaristii chinezi și albgardiștii ruși. Partidul a organizat unități

populare de partizani, a întărit pregătirea lor politică și de luptă. Din inițiativa P.P.R.M. a fost creat Guvernul revoluționar provizoriu. Se lărgea activitatea de educare politică dusă de partid în rîndul maselor muncitoare din diferite regiuni ale țării. Guvernul revoluționar provizoriu a stabilit legături de prietenie cu R.S.F.S.R. și Republica din Orientul Îndepărtat. Au fost create condiții favorabile pentru victoria revoluției populare în țară.

Poporul mongol, condus de partidul său revoluționar-popular, a înfăptuit în anul 1921 revoluția antiimperialistă și antifeudală, a cărei victorie a asigurat lichidarea regimului ocupant din țară, a răsturnat dominația feudalilor și a instaurat puterea țărănimii muncitoare în perioada Guvernului popular.

Odată cu revoluția populară, tinărul partid revoluționar popular a devenit un partid conducător. În fața sa se aflau sarcini complexe, legate de adîncirea revoluției populare. Era necesar ca libertatea și independența țării să fie consolidate, trebuia asigurat progresul continuu social-economic, trebuia lichidată înapoierea Mongoliei. De aceea, o mare importanță a avut alegerea căii de dezvoltare continuă a Mongoliei. P.P.R.M., conducîndu-se după învățătura leninistă privind posibilitățile de trecere a țărilor înapoiate la socialism, ocolind stadiul capitalismului, privind necesitatea aplicării creatoare a teoriei și practicii comuniste la condițiile specifice categoriei de state respective, a făcut alegerea. Cel de-al III-lea Congres al partidului, convocat în august 1924, a proclamat că linia sa generală este dezvoltarea necapitalistă a Mongoliei. Dezbătînd tezele C.C. al P.P.R.M. cu privire la perspectivele revoluției mongole, congresul a hotărît că „Mongolia nu trebuie să repete calea parcursă anterior de alte popoare ale lumii, calea robiei capitaliste chinuitoare, ci trebuie să se dezvolte în spiritul orînduirii autentic populare, în concordanță cu dezvoltarea internațională contemporană”. Linia generală a partidului și-a găsit o expresie concretă în sarcinile trasate în al doilea program al P.P.R.M., adoptat la cel de-al IV-lea Congres al partidului (septembrie 1925). Aceste sarcini au fost: lichidarea clasei feudalilor, cucerirea independenței economice a țării, limitarea și lichidarea elementelor capitaliste, crearea sectorului cooperatist de stat în economia națională, dezvoltarea culturii noi, eliberarea maselor muncitoare de sub dominația spirituală a bisericii lamaiste.

Pentru dezvoltarea cu succes a țării pe drumul ales, o importanță mare a avut faptul că revoluția a ridicat clasa țărănimii la nivel de clasă dominantă; astfel s-a manifestat una dintre particularitățile revoluției mongole, ca revoluție populară și de eliberare națională.

Partidul a considerat trecerea puterii în mâinile poporului muncitor nu ca un scop în sine, ci ca punct de plecare pentru transformări social-economice radicale. Noua putere de stat trebuia să devină instrumentul acestor transformări. Statul popular, după esența sa de clasă, era o dictatură revoluționar-democratică a țărănimii muncitoare. Această dictatură, sub conducerea P.P.R.M., în alianță cu primul stat socialist al muncitorilor și țăranilor — Uniunea Sovietică —, își îndeplinea cu succes funcția. În anii 1923—1924, sub conducerea P.P.R.M., au avut loc alegeri democratice în toate organele puterii. Prima Constituție, care a proclamat țara Republică Populară, a consfințit drepturi și libertăți democratice largi celor ce muncesc, a desființat privilegiile politice ale feudalilor și altor elemente exploataatoare. Prin aceasta puterea populară a dat oamenilor muncii democrație. Această democrație se deosebea în mod radical de democrația burgheză.

Statul popular a devenit o armă de neînlucuit în asigurarea dezvoltării necapitaliste a țării și în înfăptuirea transformărilor democrat-revoluționare în toate domeniile vieții sociale.

V. I. Lenin, examinînd problema posibilității trecerii la socialism a țărilor aflate în stadiul relațiilor precapitaliste, sublinia necesitatea luării de măsuri revoluționar-democratice suplimentare, de care țările capitaliste aproape că nu au nevoie. Una dintre acestea era lichidarea relațiilor feudale,

care de sute de ani dominau în țară. Această măsură revoluționară a fost luată pentru a curăți țara de rămășițele evului mediu, pentru a deschide un câmp larg dezvoltării forțelor productive ale țării și pentru asigurarea progresului social-economic, pentru aplicarea inițiativei poporului muncitor, mobilizarea întregii sale energii în vederea făuririi noii societăți.

Desființarea iobăgiei, cu toate urmările sale, exproprierea proprietății feudale, lichidarea puterii economice a mănăstirilor lamaiste și a dominației ideologiei religioase feudale din viața spirituală a poporului — iată momentele cele mai caracteristice ale luptei fără compromis a partidului pentru înlăturarea feudalismului. Ca urmare a înlăturării acestor acte revoluționare, și-a încetat existența regimul feudal, au fost lichidați feudalii ca clasă și clerul bisericesc. Odată cu înlăturarea relațiilor feudale s-au creat premisele eliminării fărâmițării economice și a închistării naționale, ale realizării progresului economic și cultural al țării.

Măsurile antifeudale luate de partid și guvernul popular s-au îmbinat cu succes cu rezolvarea unei alte sarcini importante de dezvoltare necapitalistă a țării — cucerirea independenței economice față de capitalul străin.

Aplicarea cu succes a acestei măsuri a fost o mare realizare, care a asigurat țării independența economică și a alăturat-o la sistemul mondial socialist, a lichidat unul dintre factorii care favorizau apariția și dezvoltarea elementelor capitaliste din interiorul țării.

Din primele zile ale revoluției, partidul a desfășurat o muncă susținută pentru crearea economiei necapitaliste, al cărei pivot era sectorul de stat și în cadrul căreia se nășteau relațiile economice socialiste. Datorită acestui fapt, sectoarele conducătoare ale economiei s-au concentrat în mâinile statului, ceea ce nu a permis elementelor capitaliste în formare să creeze o clasă și să-și întărească pozițiile economice.

În procesul creării sectorului de stat și cooperatist în economia națională s-a născut și s-a format clasa muncitoare, a cărei poziție conducătoare nu constituia o condiție preliminară a dezvoltării necapitaliste, ci era un important rezultat al acestei dezvoltări.

Sub conducerea P.P.R.M., în etapa democratică a revoluției populare au avut loc realizări importante în domeniul vieții spirituale a societății. S-a efectuat o muncă susținută pentru lichidarea analfabetismului, pentru crearea sistemului de învățământ, pentru răspindirea științei contemporane, pentru lichidarea influenței religiei asupra maselor populare, pentru crearea intelectualității populare și dezvoltarea culturii, științei, literaturii și artei revoluționare.

Transformările antiimperialiste și antifeudale, înlăptuite sub conducerea P.P.R.M., au fost măsuri despre care Lenin spunea: „Acesta încă nu este socialism, dar nu mai este capitalism“ (V. I. Lenin, **Opere complete**, vol. 25, p. 334). Trebuie menționat însă că în cadrul transformărilor democratice au fost luate și altfel de măsuri, cu tendințe și caracter socialist, ceea ce a constituit unul din indicii caracteristici ai dezvoltării necapitaliste a Republicii Populare Mongole, un rezultat important al politicii înțelepte a P.P.R.M. și a guvernului popular.

În lupta pentru lichidarea feudalismului, pentru crearea regimului democrat-revoluționar, pentru făurirea unei economii și culturi noi, se întărea continuu legătura partidului cu masele populare, creștea conștiința de clasă și se dezvolta organizarea tinerei clase muncitoare și a intelectualității populare. Masele populare se convingeau, prin propria experiență, că mersul țării pe drumul necapitalist corespunde intereselor lor vitale, le aduce eliberarea socială, descătușează energia lor creatoare, creează condiții pentru dezvoltarea economiei.

Învățătura leninistă despre construcția de partid, mai ales sfaturile pe care V. I. Lenin le-a dat revoluționarilor mongoli au avut o importanță covârșitoare pentru întărirea P.P.R.M. după victoria revoluției populare. Con-

ducându-se pe baza indicațiilor lui Lenin potrivit cărora partidul trebuie să devină un partid de masă, P.P.R.M. a desfășurat o vastă muncă organizatorică în vederea primirii de noi membri și a completării organizațiilor sale din toate localitățile (aimace și hoșune). Această măsură i-a permis să devină în scurt timp un partid de masă, care a cucerit autoritatea și a obținut încrederea maselor muncitoare. Partidul a introdus în statutul său, aprobat de cel de-al III-lea Congres (1923), formularea leninistă privind calitatea de membru de partid și a adoptat principiul centralismului democratic ca bază a vieții interne de partid.

Procesul de adâncire a revoluției sociale din țară, întărirea cursului ei antifeudal și anticapitalist impuneau ca P.P.R.M. să reglementeze componența sa. A fost oprită primirea în partid a elementelor provenite din păturile exploatare ale societății, iar țărani săraci și mijlocași au fost considerați ca baza socială a P.P.R.M., care a fost lărgită ulterior cu membri de partid din rândurile clasei muncitoare. În condițiile când masele populare erau compuse din țărani săraci, când nu a fost lichidată clasa exploatare, mijlocul important de a păstra combativitatea organizațiilor de partid și puritatea rândurilor P.P.R.M. de elementele străine revoluției era verificarea sistematică a membrilor partidului. O mare importanță pentru întărirea rândurilor partidului au avut cele trei verificări din deceniile al doilea și al treilea.

Anii etapei democratice a revoluției au fost anii de consolidare politică și ideologică și de călire a partidului, anii de luptă și de victorii asupra elementelor oportuniste strecurate în rândurile P.P.R.M.

Adâncind orientarea sa marxistă, partidul a proclamat că învățătura lui Marx, Engels și Lenin stă la baza activității sale și la baza statutului partidului, statut care a fost lărgit și completat la cel de-al IV-lea Congres al P.P.R.M. Începând din anul 1925, partidul a editat opere ale clasicilor marxism-leninismului. Propaganda marxist-leninistă a început să se desfășoare prin intermediul publicațiilor periodice. A fost creată școala de partid pentru pregătirea cadrelor de partid și de stat și s-a început munca în vederea lichidării analfabetismului printre membrii de partid.

Afirmarea marxism-leninismului ca bază a activității de partid, elaborarea și aplicarea politicii marxiste au avut loc în timpul luptei ascuțite politice-ideologice. Pericolul cel mai mare pentru linia generală a partidului îl reprezenta oportunismul de dreapta și de stînga. La baza devierii de dreapta, care era o tendință a elementelor capitaliste noi de a se infiltra în economia țării, se afla platforma ce ducea la neîncrederea în posibilitățile de dezvoltare a Republicii Populare Mongole pe drumul necapitalist. P.P.R.M. ducea o luptă principală împotriva devierii de dreapta, care s-a încheiat prin lichidarea ideologică și organizatorică a oportunismului de dreapta la cel de-al VII-lea Congres al partidului, care a avut loc în anul 1928.

Ofensiva partidului și poporului împotriva puterii economice a clasei feudale era însoțită de un avînt impetuos al entuziasmului revoluționar al maselor populare. Odată cu aceasta, a crescut și presiunea forțelor mic-burgeze, sub a căror influență unii activiști din conducerea partidului au început să promoveze sarcini și lozinci care nu corespundeau situației reale din țară. Așa a apărut în rândurile partidului oportunismul de „stînga”, care devia politica partidului de la dezvoltarea necapitalistă a Republicii Populare Mongole. Cea de-a treia plenară extraordinară a C.C. al P.P.R.M. (1932) a demască și a lichidat oportunismul de „stînga” în activitatea partidului și a apărât linia generală a P.P.R.M.

În împrejurările complexe cînd P.P.R.M. ducea o luptă înverșunată împotriva oportunismului de dreapta și de stînga, Internaționala Comunistă a acordat un ajutor esențial partidului nostru, a sprijinit lupta lui împotriva curentului oportunism din partid.

Astfel, în anii transformărilor antiimperialiste și antifeudale, P.P.R.M. a obținut succese importante în întărirea sa ideologică și organizatorică pe

baza principiilor revoluționare ale marxism-leninismului. Factorii principali ai acestor succese au fost atît cerințele obiective ale revoluției din țară, revoluție care se dezvoltă neabătut, cît și influența ideologică a Internaționalei Comuniste și a P.C. (b) orientată spre creșterea și dezvoltarea P.P.R.M.

Datorită inițiativei revoluționare, activității practice și politicii consecvente și ferme a P.P.R.M., ca urmare a profundelor transformări politice și social-economice, au avut loc realizări importante în dezvoltarea revoluționară a Republicii Populare Mongole, ceea ce a condiționat trecerea treptată de la revoluția democratică la revoluția socialistă.

Direcțiile principale ale activității P.P.R.M. în etapa socialistă a revoluției au fost stabilite de hotărârile celui de-al X-lea Congres al partidului (1940). Al treilea program al partidului, aprobat de congres, a arătat că sînt necesare lichidarea definitivă a rămășițelor feudalismului în economie, lupta cu rămășițele feudalismului din conștiința oamenilor, crearea bazelor socialismului.

Traducînd în viață indicațiile celui de-al X-lea Congres și ale congreselor următoare, P.P.R.M. acordă o atenție deosebită realizării transformărilor socialiste în toate domeniile vieții poporului mongol. În etapa nouă de dezvoltare s-au accelerat ritmurile de creștere a forțelor de producție ale țării. Succese importante au fost obținute în domeniul dezvoltării industriei proprii, ca bază importantă pentru progresul economic continuu al Republicii Populare Mongole. A fost realizată trecerea la planificarea economiei naționale, și în primul rînd la producția industrială.

Ținînd seama de particularitățile țării, P.P.R.M. a dus la început o politică de construire a întreprinderilor pentru prelucrarea materiei prime animale și pentru producția mărfurilor de larg consum. Odată cu crearea sistemului economic mondial socialist și cu lărgirea ajutorului din partea țărilor socialiste frățești, P.P.R.M. a început să dezvolte electrificarea și diferite ramuri ale industriei grele; în crearea de noi întreprinderi industriale și a industriei de construcții, un rol uriaș l-a jucat ajutorul Uniunii Sovietice. Succesele în dezvoltarea producției industriale au permis Republicii Populare Mongole să facă mari progrese în lichidarea economiei unilaterale și înapoierii tehnice-economice din trecut. Ca urmare a acestui fapt, Republica Populară Mongolă s-a transformat în deceniul al șaselea dintr-o țară agrară într-o țară agrar-industrială.

În cadrul dezvoltării impetuoase a industriei, construcțiilor și transportului au avut loc transformări esențiale în componența clasei muncitoare. Odată cu creșterea numerică a acestora se îmbunătățește și compoziția sa calitativă.

Dezvoltarea economică a R.P. Mongole capătă din ce în ce mai mult un aspect industrial. Orientarea partidului spre industrializarea socialistă a țării, promovată de cel de-al XIV-lea Congres al partidului, a cunoscut noi valențe în hotărârile celui de-al XV-lea Congres.

P.P.R.M., ca detașament de frunte și conducător politic al țăranilor, a pus în centrul atenției sale, din primele zile ale revoluției, problema țăranimii. Deschizînd în fața acestora perspective noi, partidul a dus o acțiune multilaterală, continuă pentru eliberarea de sub jugul feudal, pentru ridicarea nivelului de trai al țăranimii. Partidul și statul popular, atrăgînd treptat gospodăriile țărești în relațiile marfă-bani, au contribuit la transformarea țăranilor în producători liberi ai mărfii. Partidul a susținut năzuințele și primii pași ai țăranilor de a merge pe drumul muncii cooperatiste.

Realizarea în țară a transformărilor importante social-economice și cultural-ideologice, promovarea consecventă a politicii de întărire a cooperativelor existente, acordarea unui ajutor substanțial din partea statului au

creat condiții pentru cooperativizarea în masă a gospodăriilor individuale țărănești, realizată în deceniul al cincilea.

Datorită conducerii competente a P.P.R.M. a fost desăvârșită cea mai mare transformare revoluționară, care nu a avut precedent în satul mongol.

Victoria socialismului la sate a deschis posibilități de accelerare a ritmului de dezvoltare a forțelor de producție din agricultură și a determinat un avânt impetuos al producției agricole, ca urmare a aplicării realizărilor științei și tehnicii, a creat baza solidă de îmbunătățire continuă a nivelului de trai și de creștere a nivelului cultural al țăranilor.

În toate domeniile economiei naționale a R.P. Mongole au învins relațiile de producție socialiste.

Astfel a biruit linia generală a P.P.R.M. de trecere istorică de la feudalism la socialism, fără a se trece prin stadiul capitalist. Noul program al partidului a consfințit că socialismul a devenit o realitate în țara noastră.

Datorită muncii politice-educative și cultural-ideologice, în viața poporului s-au produs schimbări profunde. Construirea socialismului a devenit cauza oamenilor muncii din R.P. Mongolă.

„Marele merit istoric al P.P.R.M. — scria tovarășul Jumjaaghiin Tedenbal — constă în faptul că partidul s-a călăuzit în mod consecvent după învățătura leninistă despre dezvoltarea necapitalistă a țărilor în trecut înapoiate în drum spre socialism, conduce cu competență procesul complex al transformării radicale a vieții sociale pe pământul mongol. Aceasta a dus la înlocuirea relațiilor înapoiate precapitaliste cu relații noi, socialiste“ („Pravda“ nr. 60, din 1 martie 1971).

Cel de-al XIV-lea Congres a subliniat transformările radicale care au avut loc în țară și a arătat că R.P. Mongolă a pășit într-o perioadă nouă a dezvoltării sale — perioada desăvârșirii construcției socialiste.

Noul program al partidului, adoptat de cel de-al XV-lea Congres al partidului, care a avut loc în anul 1966, a trasat sarcini importante pentru noua perioadă de dezvoltare a R.P. Mongole. Programul precizează că sarcinile principale pentru perioada de desăvârșire a construcției socialiste sînt: dezvoltarea forțelor de producție ale societății, asigurarea ritmurilor înalte ale creșterii economice, perfecționarea relațiilor de producție, îmbunătățirea educației comuniste a oamenilor muncii, ridicarea continuă a nivelului material și cultural al poporului. „Problema centrală economică a acestei perioade — se menționează în program — este desăvârșirea creării optime a bazei tehnice-materiale a socialismului ca urmare a industrializării continue a țării, mecanizarea producției agricole, ridicarea nivelului de utilare tehnică a tuturor ramurilor economiei“. Prin îndeplinirea acestor sarcini mari, R.P. Mongolă se va transforma dintr-o țară agrar-industrială în țară industrial-agrară. Etapa importantă în dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului este noul plan cincinal de dezvoltare a economiei naționale și culturii, adoptat la cel de-al XVI-lea Congres al P.P.R.M.

În etapa socialistă a revoluției, P.P.R.M. se întărește multilateral pe baze marxist-leniniste. Crește neîncetat rolul conducător al partidului în toate domeniile vieții sociale. S-au schimbat radical compoziția socială, nivelul cultural al comuniștilor. Partidul cuprinde în rîndurile sale pe reprezentanții de frunte ai clasei muncitoare, ai țăranimii cooperatiste, ai intelectualității socialiste și ai tuturor constructorilor societății socialiste. Acum 50 de ani, cînd partidul nostru și-a început activitatea revoluționară, din rîndurile sale au făcut parte numai 26 de membri; în prezent partidul are 57 000 de membri.

Activitatea sa multilaterală partidul o desfășoară pe baza principiilor leniniste și a normelor vieții de partid. Ideologia marxist-leninistă victorioasă constituie baza vieții spirituale a întregului popor. Învățămîntul marxist-leninist, educarea politică-ideologică a membrilor de partid, răspîndirea marxism-leninismului în rîndul oamenilor muncii au căpătat un avînt din ce în ce mai mare. Au fost traduse și editate în limba mongolă **Opere** ale lui V. I. Lenin

în 35 de volume, **Opere alese** ale lui K. Marx și F. Engels. Partidul dispune de un număr mare de cadre pregătite, capabile să rezolve problemele actuale ale dezvoltării noastre, să organizeze și să mobilizeze masele muncitoare la îndeplinirea sarcinilor trasate de P.P.R.M.

Partidul Popular Revoluționar Mongol a luptat și luptă cu consecvență pentru respectarea riguroasă a principiilor leniniste ale vieții de partid, pentru unitatea și coeziunea rîndurilor sale pentru puritatea teoriei marxist-leniniste. Demascînd influența negativă a cultului personalității, P.P.R.M. a luat măsuri pentru curmarea urmărilor acestuia, pentru întărirea normelor leniniste ale conducerii de partid, pentru dezvoltarea forțelor creatoare și a inițiativei comuniștilor, a tuturor oamenilor muncii. Partidul a respins cu hotărîre uneltirile naționalist-nihiliste ale elementelor antipartinice, care au încercat să îndrepte critica cultului personalității împotriva intereselor poporului și să prejudicieze puritatea și unitatea partidului. Unitatea și coeziunea comuniștilor, a tuturor oamenilor muncii s-au cimentat în jurul partidului.

În condițiile actuale, cînd construcția socialismului cunoaște o mare amploare în toate domeniile vieții, cînd crește în mod obiectiv necesitatea unei conduceri științifice pe baza teoriei marxist-leniniste, P.P.R.M. acționează larg pentru ridicarea continuă a rolului conducător al partidului. Creșterea rolului conducător al partidului necesită cunoașterea profundă a fenomenelor și proceselor sociale, elaborarea bazelor științifice ale politicii de partid. O mare importanță are folosirea concluziilor și generalizărilor științelor sociale.

P.P.R.M., ca parte componentă a mișcării comuniste internaționale, consideră că sarcinile sale naționale sînt în strînsă legătură cu sarcinile internaționale. Activitatea politică a partidului se îmbogățește și se lărgeste neîncetat în ultimii ani. Partidul întărește și lărgeste legăturile sale cu partidele marxist-leniniste frățești. P.P.R.M. a participat activ la Consfătuirea partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova. Fiind unul din detașamentele de luptă ale marii armate a comuniștilor, partidul nostru este direct interesat în întărirea unității și coeziunii mișcării comuniste internaționale, apără consecvent interesele socialismului și ale păcii pe arena internațională. În condițiile actuale ale luptei ideologice și politice ascuțite între forțele socialismului și ale imperialismului, P.P.R.M. ocupă o poziție clară internaționalistă.

Credincios poruncilor marelui Lenin și ale neuitatului Suhe-Bator, P.P.R.M. a apărut întotdeauna și va apăra și în viitor prietenia frățească sovieto-mongolă, marile cuceriri ale poporului nostru, va dezvolta și de-acum înainte prietenia și colaborarea cu partidul lui Lenin — P.C.U.S.

P.P.R.M. continuă să întărească legăturile sale cu alte partide marxist-leniniste și democrat-revoluționare în interesul întăririi unității țărilor socialiste și a mișcării comuniste internaționale, în interesul coeziunii tuturor forțelor revoluționare din lume în lupta împotriva imperialismului și reacțiunii, pentru pace și securitate între popoare.

La aniversarea a 50 de ani de existență a P.P.R.M. și a revoluției populare mongole, partidul nostru se prezintă ca un partid cu experiență, ca un partid călit din punct de vedere ideologic și organizatoric. Azi P.P.R.M. se află în fruntea muncii eroice și pline de abnegație a poporului mongol, care luptă pentru țelul său — construirea societății socialiste.

Lupta dreaptă a poporului vietnamez împotriva invadatorilor americani — izvor de noi generalizări teoretice

Pe marginea lucrării „Vietnamul și problemele gândirii“ de Shingo Shibata

Personalitate de seamă a gândirii filozofice japoneze, Shingo Shibata s-a raliat frontului larg de luptă împotriva imperialismului, colonialismului și neocolonialismului, militând cu insistență pentru încetarea agresiunii Statelor Unite ale Americii împotriva poporului vietnamez și a celorlalte popoare din Indochina. Vornbind la o întrunire de protest contra agresiunii S.U.A., ținută la Tokio în iunie 1968, Shingo Shibata atrăgea atenția cercurilor conducătoare japoneze asupra gravelor răspunderi pe care și le asumă prin sprijinirea acțiunilor de război ale Statelor Unite ale Americii în Vietnam. El chema poporul japonez la luptă împotriva politicii de subordonare a țării față de imperialismul american, pentru abrogarea tratatului de securitate japono-american și retrocedarea Okinawei.

Pentru Shingo Shibata, războiul din Vietnam constituie nu numai o problemă de politică internațională, ci și o problemă de conștiință, de gândire și teorie, cum însuși o mărturisește. „Dacă un număr mare de savanți și intelectuali vor privi problema vietnameză în această lumină — spune Shingo Shibata — gândirea și teoria mondială vor face progrese însemnate și vor avea o contribuție practică certă la succesul luptei împotriva Statelor Unite ale Americii în Vietnam“¹.

Făcînd din apărarea cauzei drepte pentru care luptă poporul vietnamez crezul vieții sale, Shingo Shibata a lăsat deoparte studiile de specialitate din domeniul filozofiei și sociologiei, consacîndu-și toate forțele luptei împotriva războiului dus de S.U.A. în Vietnam. Începînd din anul 1965, el a întreprins ample investigații la fața locului asupra crimelor de război săvîrșite de imperialiștii americani în Vietnam. În calitate de membru al Comisiei japoneze pentru investigarea crimelor de război ale S.U.A. în Vietnam și al Comitetului japonez pentru sprijinirea poporului vietnamez, între 3 și 31 iulie 1967 a făcut o călătorie la Hanoi și de aici, înfruntînd primejdia numeroaselor raiduri aeriene ale aviației americane, s-a îndreptat spre zona demilitarizată, unde a adunat un mare volum de mărturii cu privire la distrugerile săvîrșite de forțele agresoare americane. El a stat de vorbă

¹ Shingo Shibata, *Vietnam and Problems of Thought*, Tokio, 1968, p. 3—4. În continuare, trimitere la această lucrare vor fi date în text.

cu membrii Comisiei din R. D. Vietnam pentru cercetarea crimelor de război ale imperialiștilor americani, cu oameni simpli din toate regiunile pe care le-a vizitat, cu medici, profesori etc., care l-au ajutat cu generozitate în tot timpul călătoriei. „Fără sprijinul lor — arată Shingo Shibata — nu aş fi putut să supravieţuiesc ca să mă întorc acasă şi să-mi continui studiile, iar cartea de faţă n-ar fi văzut lumina tiparului“ (p. 4). Această călătorie, aşa cum avea să sublinieze mai târziu, i-a întărit şi mai mult convingerea că imperialiştii americani nu vor putea înfringe niciodată poporul vietnamez. Bogatul material documentar rezultat în urma acestei călătorii i-a folosit drept bază a rechizitoriului făcut la adresa politiciii agresive a Statelor Unite ale Americii în Vietnam în cadrul Tribunalului internaţional de la Stockholm şi al Tribunalului de la Tokio, ale opiniei publice, întrunite în anul 1967, în scopul judecării şi condamnării crimelor de război din Vietnam.

Lucrarea de faţă reuneşte articole şi conferinţe ținute de autor în Japonia şi Europa, în cuprinsul cărora demască agresiunea imperialistă în Vietnam, se pronunţă pentru încetarea războiului din Indochina prin retragerea de către Statele Unite ale Americii a trupelor din această parte a lumii, pentru asigurarea şi respectarea dreptului poporului vietnamez şi al celorlalte popoare din Indochina de a-şi hotărî dezvoltarea aşa cum o doresc. Prin problematica sa, volumul reprezintă o chemare la reflecţie profundă asupra războaielor în general şi asupra războiului de agresiune în Vietnam în special. „Istoria — arată Shingo Shibata — ne obligă pe fiecare să luăm o atitudine clară faţă de războiul din Vietnam. Ea ne va judeca în baza acestei atitudini“ (p. 2).

Pornind de la teza marxist-leninistă potrivit căreia numai pe baza studierii aprofundate a condiţiilor istorice concrete şi a transformărilor ce apar în cursul evoluţiei sociale pot fi elaborate concluzii teoretice şi practice cu caracter ştiinţific, Shingo Shibata întreprinde o profundă investigaţie a multiplelor aspecte pe care le comportă războiul din Vietnam, făcând o serie de consideraţii de ordin istoric, juridic, filozofic şi sociologic fondate pe concepţia marxistă cu privire la război, la revoluţie, la dreptul internaţional etc. El este de părere că unele teze şi afirmaţii din domeniul ştiinţelor sociale se cer subliniate şi îmbogăţite prin prisma experienţei vietnameze.

Prezintă un interes particular pentru cuprinderea semnificaţiei luptei poporului vietnamez în contextul epocii contemporane analiza pe care o întreprinde autorul asupra problemei privind dreptul popoarelor de a se elibera prin revoluţie. În legătură cu aceasta, marxism-leninismul a formulat teoria despre necesitatea revoluţiilor în dezvoltarea societăţii şi a explicat pentru prima dată în mod ştiinţific cauzele revoluţiilor, legitimitatea lor, clarificând deosebirile care există între revoluţia socială, revoluţia politică şi revoluţia în gândire. Shingo Shibata arată că şi gânditorii care s-au situat pe poziţiile burgheziei au recunoscut, în perioada ascensiunii acestei clase, ideea de revoluţie şi, în această lumină, prezintă Declaraţia de independenţă a Statelor Unite ale Americii, precum şi Declaraţia drepturilor omului şi ale cetăţeanului, produs al revoluţiei burgheze din Franţa anului 1789. Dar, aşa cum remarcă el, în contrast cu gândirea progresistă burgheză, marxiştii au lămurit pentru prima dată în mod ştiinţific noţiunea de *popor*, definind în mod clar structura sa de clasă. Adepţii materialismului istoric au arătat

că nucleul poporului îl constituie masele celor ce muncesc, producători ai bunurilor materiale și spirituale ale societății și ale căror interese sînt în concordanță cu legile progresului istoric. Clasa muncitoare, militantă, înarmată cu o concepție revoluționară profundă, se situează în fruntea maselor largi, imprimînd acțiunilor acestora o amploare și o forță uriașe. „Marxismul — relevă Shingo Shibata — a demonstrat că clasa muncitoare este «o clasă conștientă de sine (die Klasse für sich)», purtînd în ea însăși spiritul de organizare și disciplină și, prin urmare, ea poate să-și asume conducerea celorlalte clase, adică a țărănimii, a micii burghezii etc., și să conducă revoluția ca o unitate organizată“ (p. 5). Punînd în evidență saltul calitativ pe care îl reprezintă gîndirea marxistă în problema revoluției față de gîndirea premarxistă, Shingo Shibata scrie că deși conceptele de clasă și de luptă de clasă fuseseră deja elaborate de istoricii burghezi, Marx și Engels le-au definit în lumina nouă a materialismului istoric și, în același timp, au extins conceptul luptei de clasă la acela al *dictaturii proletariatului*, un concept cu totul nou formulat de marxism (p. 5).

Analizată prin această prismă, lupta poporului vietnamez îmbracă, după cum arată autorul, două aspecte esențiale: eliberarea națională și revoluția democratică în Vietnamul de sud; apărarea cu arma în mînă a înfăptuirilor revoluției socialiste în Republica Democrată Vietnam. Principiile revoluției vietnameze, consacrate prin Declarația de independență a Republicii Democrate Vietnam din 2 septembrie 1945, se deosebesc de declarațiile de independență burgheze prin aceea că conceptul de *om* sau *individ* ca subiect al revoluției își extinde conținutul pînă la acela de *popor* sau *națiune* ca subiect al revoluției și prin afirmarea hotărîtă a dreptului popoarelor la o viață liberă și independentă. Acest document, apreciază Shingo Shibata, „declară în mod clar egalitatea națiunilor și, prin aceasta, dreptul națiunilor de a face revoluție și dreptul națiunilor de a se opune agresiunilor. El este esențial în istoria gîndirii în legătură cu drepturile revoluționare“ (p. 9).

Teoreticienii neocoloniaști, arată Shingo Shibata, neagă nu numai ideea de revoluție socialistă, ci însuși conceptul de revoluție democratică, neagă dreptul popoarelor de a trăi de sine stătător, de a se smulge din starea de mizerie și pauperizare, de a îndepărta exploatarea colonială. Pentru a ajunge la definiția doctrinei neocolonialiste ca ideologie a imperialismului contemporan, Shingo Shibata realizează o amplă investigație asupra istoriei gîndirii reacționare, definind trăsăturile caracteristice ale acesteia în fiecare etapă. Abordînd problema genezei curenților reacționare de gîndire, el ajunge la concluzia că acestea au apărut ca instrument de „contrabalansare“ a revoluției și a ideologiei revoluționare. „În felul acesta — scrie Shingo Shibata — se poate considera că genealogia gîndirii reacționare a avut linii paralele cu genealogia gîndirii revoluționare“ (p. 10). Fiecareia din cele patru etape sau stadii pe care le concepe autorul în evoluția gîndirii revoluționare (1. Revoluțiile burgheze de tip clasic; 2. Apariția marxismului și Comuna din Paris; 3. Leninismul ca formă de dezvoltare a marxismului în condițiile imperialismului și aplicarea principiilor sale în Marea Revoluție Socialistă din Octombrie din Rusia; 4. Constituirea sistemului mondial socialist în anii postbelici și dezvoltarea mișcării de eliberare națională) îi corespund diferite curențe de gîndire reacționară, a căror trăsătură comună se reduce, în cele din

urmă, la permanentizarea inegalității și exploatării, la negarea dreptului popoarelor la o viață liberă și independentă. Pornind de la constatarea că gândirea reacționară „nu-și are izvorul într-o inevitabilitate teoretică imanentă în gândirea însăși“, ci provine „dintr-o inevitabilitate politică și socială“, el o definește ca o „contra-gîndire“ (p. 20) și conchide că pentru a putea fi depășită „este esențial ca baza socială și politică din care ia naștere să fie eliminată cu hotărîre“ (vezi subcapitolul *Gîndirea reacționară de astăzi*, p. 20).

În cadrul analizei sale asupra dreptului popoarelor de a se elibera prin revoluție și asupra curentelor ce s-au manifestat și se manifestă în gîndire, Shingo Shibata pune în evidență necesitatea și modalitatea practică de realizare a unității de acțiune în lupta de solidarizare cu poporul vietnamez. Divergențele ideologice, subliniază el, nu trebuie să devină o piedică în calea unei acțiuni conjugate într-o problemă atît de vitală cum este încetarea războiului din Vietnam. Dacă s-ar cere mai întîi o rezolvare a problemelor de diferență de opinii și cunoaștere și abia apoi o chemare la unitate „pentru acțiune și înfăptuire“, cum se exprimă el, ar însemna să se adopte o poziție ce nu ar ține seama de realitățile obiective, realități care cer o soluționare urgentă, ar însemna să se întîrzie acțiunea practică de care e nevoie stringentă (p. 22). Experiența războiului în Vietnam, observă Shingo Shibata, a demonstrat că la campania de demascare și de condamnare a agresiunii imperialiste americane au luat parte sute de milioane de oameni aparținînd celor mai diverse pături sociale, avînd cele mai diverse convingeri politice, filozofice sau religioase — comuniști, democrați, burghezi, materialisti, idealiști. La baza acestei acțiuni trebuie să stea principiul recunoașterii dreptului la autodeterminare a poporului vietnamez, hotărîrea de a se pune capăt războiului nedrept purtat de imperialiștii americani în Indochina. Dacă acest drept este admis, arată autorul, în mod firesc trebuie recunoscută natura esențială a organizării democrate, indispensabilă atunci cînd poporul trebuie să-și afirme dreptul său revoluționar, cît și necesitatea unei forme democrate de putere statală (p. 20).

După cum se știe, filozofii de renume mondial Bertrand Russel și Paul Sartre au fost inițiatorii Tribunalului internațional al opiniei publice întrunit în mai 1967 la Stockholm, care a judecat și a condamnat crimele de război săvîrșite de imperialiștii americani în Vietnam. Încercînd să explice contradicția dintre modul idealist de gîndire și modul de acțiune practică al acestor filozofi, Shingo Shibata arată că, „oricît de idealist ar fi cineva ca filozof, atîta vreme cît încearcă să exercite o influență în domeniul gîndirii este imposibil ca gîndirea lui să nu reflecte realitatea, fie numai și parțial“ (p. 21). Atrocitățile brutale ale imperialiștilor americani trebuie să fi intensificat contradicțiile din gîndirea lor, iar realitatea practică i-a determinat să se alătore materialiştilor. Mai mult, aceste atrocități sînt îndreptate nu numai împotriva poporului vietnamez, ci afectează întreaga umanitate, fapt care explică condamnarea lor de către oamenii de conștiință din toată lumea.

În capitolul intitulat *Un filozof japonez la paralela 17. Vietnamul va învinge*, Shingo Shibata face unele considerații cu privire la construirea socialismului în condițiile războiului de apărare. Cele văzute în R.D. Vietnam i-au întărit convingerea că procesul de edificare a societății socialiste în această țară, departe de a stagna în urma eforturilor de luptă împotriva agresiunii imperialiste ame-

ricane, cunoaște o continuă dezvoltare. Cu o abnegație rar întâlnită, oamenii muncii din R.D. Vietnam își împletesc eforturile constructive cu riposta hotărâtă împotriva oricăror acte agresive, își apără și dezvoltă cuceririle lor socialiste. Incontestabil, bombardamentele asupra R.D. Vietnam au pricinuit distrugeri materiale și umane, dar, în același timp, în focul acestor lupte s-a întărit și mai mult încrederea poporului vietnamez în victoria finală. Puterea sa spirituală și, mai presus de toate, puterea sa de creație, tenacitatea de care dă dovadă se întemeiază pe convingerea că luptă pentru o cauză dreaptă și victoria nu pot fi decât de partea lui. Sub conducerea Partidului celor ce muncesc, oamenii muncii din R.D. Vietnam obțin succese însemnate în construcția societății socialiste chiar în condițiile vitrege ale războiului. Aceasta demonstrează încă o dată că și în timp de război socialismul este mai rezistent decât capitalismul. Pornind de la această constatare, Shingo Shibata, în capitolul *Construcția socialismului sub ploaia de bombe*, consideră că „Vietnamul oferă un nou punct de vedere teoretic și practic, contrar părerii care susține că construcția socialismului este posibilă numai în timp de pace“ (p. 27). Această idee este din nou subliniată în capitolul *Războiul din Vietnam și revoluția tehnică-științifică*, în care sînt relevate succesele obținute de R.D. Vietnam în construirea societății socialiste. „Una dintre contribuțiile importante aduse de Partidul celor ce muncesc, de R.D. Vietnam — arată autorul — este politica de construire a socialismului chiar în condițiile în care războiul este în plină desfășurare“ (p. 6).

La simpozionul internațional organizat în aprilie 1968 în localitatea Mariánské-Lazně din Republica Socialistă Cehoslovacă, pe tema *Omul și societatea în epoca revoluției tehnice-științifice*, Shingo Shibata s-a referit, în intervenția sa, la un complex de probleme privind lupta pentru unitate și independență a poporului vietnamez și revoluția tehnică-științifică. Imperialismul american, a arătat el, se folosește de rezultatele acestei revoluții în ducerea războiului în Vietnam, „făcînd-o să devină o «revoluție» a metodelor de masacrul și distrugere“ (p. 11). Bomba cu bile din aliaj de zinc, bomba cu napalm, bomba cu fosfor, așa-numitele produse chimice agricole, care nu sînt altceva decât substanțe otrăvitoare, armele biologice, mașinile electronice de calcul și altele sînt folosite pentru exterminarea populației din Vietnam. Cu același prilej, Shingo Shibata a lansat un apel către oamenii de știință din întreaga lume, îndemnîndu-i să-și sporească eforturile pentru a se pune capăt unei asemenea „revoluții a morții“ și să se solidarizeze cu poporul vietnamez, care, folosindu-se de rezultatele revoluției tehnice-științifice, „revoluție a vieții“, apără independența patriei.

Despre *Războiul din Vietnam și sarcinile științelor sociale* Shingo Shibata a vorbit pe larg la cel de-al VII-lea Congres internațional de sociologie de la Varna (Republica Populară Bulgaria). El a afirmat cu acest prilej că denunțarea crimelor de război ale Statelor Unite ale Americii în Vietnam, Laos și Cambodgia a devenit foarte importantă pentru toți aceia care s-au angajat să apere principiile umanității. „Eu cred că denunțarea crimelor de război și studiul științelor sociale sînt strîns legate una de alta... Convingerea mea fermă este că această problemă trebuie să fie privită ca un subiect important al unui studiu contemporan de sociologie și că prin acest studiu sociologia însăși va face un mare progres“ (p. 2). În investigarea sociologică a crimelor de război din Vietnam, relevă

Shingo Shibata, cercetătorul științific nu se poate situa pe o poziție neutră, în afara celei de clasă. „Obiectivitatea cunoașterii poate fi garantată numai prin adoptarea punctului de vedere al clasei muncitoare și al națiunii asuprite (în cazul nostru, punctul de vedere vietnamez)” (p. 4).

Bazându-se pe tezele marxist-leniniste cu privire la războaiele drepte și nedrepte, la importanța mijloacelor economice și ideologice în ducerea unui război, Shingo Shibata ajunge la constatarea că trupele imperialismului american și ale marionetelor lui, indiferent de mijloacele tehnice folosite, nu vor putea obține niciodată succese militare hotărâtoare în fața metodelor de luptă folosite de patrioții vietnamezi, care constau în combinarea armelor moderne cu mijloace tradiționale de luptă. Printre factorii care asigură succesele armatei vietnameze în lupta cu agresorii, Shingo Shibata enumeră organizarea, disciplina și cadrele ce o compun, temeinic pregătite din punct de vedere militar. În plus, faptul că vietnamezii își apără patria, pământul natal, căruia-i cunosc întreaga configurație — element uneori hotărâtor în procesul luptei —, explică îndeajuns de ce victoria finală nu poate fi decât de partea poporului vietnamez.

Unul dintre cele mai importante puncte ale teoriei militare marxiste, scrie Shingo Shibata, evidențiază necesitatea de a se stabili, în cazul tuturor războaielor, care este esența politicii ce se urmărește prin intermediul acestora, dacă războiul este declanșat de clasele exploatoare sau de clasele oprimite. Războiul purtat de Statele Unite ale Americii în Vietnam este un război nedrept, care contravine aspirațiilor legitime ale poporului vietnamez la unitate și independență națională. El reprezintă continuarea pe plan extern a politicii reacționare promovate de cercurile imperialiste din această țară, urmărind să înăbușe lupta de eliberare națională și socială a poporului vietnamez, lichidarea cuceririlor revoluționare obținute de R.D. Vietnam. Determinarea științifică a caracterului unui război, apreciază Shingo Shibata, permite stabilirea unei atitudini juste față de el. Marxiiștii condamnă războaiele dezlănțuite de clasele dominante și de către puterile agresoare ca fiind războaie nedrepte și sprijină războaiele duse de clasele exploatate și de popoarele asuprite ca fiind războaie drepte. A face abstracție de caracterul și de conținutul de clasă al războiului, arată Shingo Shibata, echivalează în mod obiectiv cu a nu condamna clasele exploatoare, forțele agresare și imperialismul și a nu lupta împotriva lor (partea a II-a, p.5).

O semnificație deosebită din punctul de vedere teoretic și practic prezintă analiza întreprinsă de autor în capitolele consacrate războiului popular. Principiile războiului popular au fost formulate de clasicii marxism-leninismului atunci când au elaborat, pentru prima dată, teoria științifică a revoluției și a războiului. Ei subliniază că războaiele populare au o uriașă importanță și au analizat eficacitatea acțiunilor de guerilă și de partizanat ca forme ale războiului popular. Sint grăitoare în această direcție constatările pe care le-a făcut Friedrich Engels în urma înfringerii răscoalei piemontezilor din martie 1849 de către armatele austriece, constatări relevate în lucrarea de față: „Din capul locului — scrie F. Engels — piemontezii au făcut o greșală enormă prin faptul că le-au opus austriecilor doar o armată regulată, că au vrut să ducă împotriva lor un război obișnuit, burghez, onest. Un popor care vrea să-și cucerească independența nu trebuie să se rezume la mijloacele obișnuite de ducere a războiului. Răscoală de

masă, război revoluționar, guerilă pretutindeni — iată singurul mod în care un popor mic poate s-o scoată la capăt cu un popor mare și o armată mai slabă este în stare să țină piept unei armate mai puternice și mai bine organizate”². La rîndul său, V. I. Lenin adresa popoarelor din orientul Rusiei sovietice îndemnul de a se ridica la luptă contra asupririi străine, subliniind că victoria nu poate fi decît de partea lor : „...Oricît de slabe ar fi ele — arăta Lenin — și oricît de invincibilă li s-ar părea forța asupritorilor europeni, care folosesc în luptă toate minunile tehnicii și ale artei militare, un război revoluționar dus de popoare asuprite — dacă va reuși să trezească efectiv milioane de oameni care muncesc și sînt exploatați — ascunde în sine asemenea posibilități, asemenea minuni, încît eliberarea popoarelor din Orient este acum pe deplin realizabilă în practică...”³.

Concluzia care se degajă din analiza științifică a războaielor populare întreprinsă de Shingo Shibata este că ori de cîte ori o națiune trebuie să pună mîna pe arme pentru cucerirea sau apărarea independenței și suveranității ea face apel în mod necesar la întregul popor. Armata regulată va constitui, în acest caz, nucleul luptei naționale generale, iar războiul va căpăta inevitabil un caracter popular.

În această privință, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Raportul C.C. al P.C.R. la Congresul al X-lea al partidului, arată : „Noi apreciem că un război anti-imperialist, un război de apărare nu poate fi decît un război popular și că victoria se va obține nu numai pe frontul de luptă, ci prin lupta generală a întregului popor”⁴.

Războiul de apărare purtat cu succes de o țară mică cum este Vietnamul împotriva celei mai puternice țări imperialiste din lume, Statele Unite ale Americii, confirmă încă o dată teza marxist-leninistă cu privire la necesitatea înarmării de către revoluție a întregului popor. Vietnamul demonstrează în mod elocvent că la lupta pentru independență și unitate națională participă, alături de armata regulată, toți cetățenii. „Acest război — subliniază Shingo Shibata — este pe de-a-ntregul un război popular, nu un război al unor clase privilegiate sau al armatei. Un război popular este posibil numai cînd există o revendicare politică pe care tot poporul o împărtășește și cînd există o infrastructură economică pentru a o susține, cu alte cuvinte revendicări drepte pentru independență națională, reunificare și socialism. Fără aceste concepte nu putem înțelege puterea de luptă a poporului vietnamez” (p. 21).

Poporul vietnamez a acumulat o vastă experiență în luptele de eliberare purtate împotriva imperialismului japonez și a celui francez, astfel că „războiul — așa cum remarcă autorul — face parte din viața de fiecare zi a fiecărui vietnamez” (partea a II-a, p. 25). Spre deosebire de celelalte războaie populare cunoscute pînă acum, scrie Shingo Shibata, strategia adoptată de Frontul Național de Eliberare din Vietnamul de sud și de Republica Democrată Vietnam este cea a războiului general, la care ia parte întreaga populație din cuprinsul țării, indiferent de profesie și de vîrstă. În această situație, trupele imperialismului ame-

² K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 6, Editura politică, București, 1959, p. 429.

³ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 39, Editura politică, București, 1966, p. 326.

⁴ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 300.

rican și marionetelor lui nu vor putea niciodată să îngeuncheze poporul vietnamez. Războiul popular din Vietnam — pilduitoare lecție a istoriei — a demonstrat deja în mod practic falimentul teoriilor militare imperialiste de tip neocolonist. Din paginile acestei lucrări se degajă convingerea că un popor, indiferent de mărimea sa, care-și apără cu orice sacrificii independența, unitatea și integritatea patriei nu poate fi înfrânt. Războiul popular din Vietnam a spulberat, de asemenea, teoriile imperialismului american referitoare la „războiul special“ și la „războiul local“ și a arătat falimentul afirmațiilor potrivit cărora „trupele care sînt mai numeroase trebuie neapărat să cîștige victoria“, ca și al teoriei în legătură cu „supremația aeriană“ (partea a II-a, p. 36). Cu tot potențialul uman, material și financiar mobilizat, cu toată tehnica de război utilizată, S.U.A. nu vor reuși să înfrîngă poporul vietnamez. Prin eroismul cu care-și apără independența și ființa națională, el este o pildă însuflețitoare pentru celelalte popoare care luptă pentru independență, suveranitate și unitate națională. Efortul poporului vietnamez, relevă autorul, sporește încrederea popoarelor coloniale și dependente în forțele proprii, contribuie la unirea și mai strînsă a tuturor forțelor revoluționare, progresiste în lupta antiimperialistă, pentru asigurarea păcii.

În lucrarea lui Shingo Shibata se vorbește pe larg despre importanța războaielor populare în condițiile actuale ale luptei împotriva imperialismului, despre principiile de strategie și tactică, precum și despre caracteristicile acestor războaie. El face ample referiri la războaiele populare din China, Coreea și Cuba, cărora le consacră capitole aparte, surprinzînd trăsăturile comune caracteristice tuturor acestor războaie, ca și pe cele specifice, care decurg din interacțiunea mai multor factori interni și externi. „Principiile teoriei militare marxiste — arată Shingo Shibata — au valabilitate universală, sînt aplicabile tuturor războaielor, dar, nu e nevoie s-o mai spunem, fiecare război este purtat în condiții istorice specifice și întotdeauna posedă un caracter propriu, particular“ (partea a II-a, p. 10).

În capitolul *Nu pot exista principii de tactică și strategie care să nu suporte modificări*, autorul se pronunță în mod hotărît împotriva abordării mecanice a războiului fără a se ține seamă de condițiile de loc și de timp, care diferă, prin natura lor, de la țară la țară, de la popor la popor. Acolo unde s-a cîștigat victoria în războaiele populare, scrie el, „s-a constatat că fusese aplicată și dezvoltată teoria militară marxistă ținîndu-se seama de condițiile specifice ale fiecărei țări“ (partea a II-a, p. 35).

În lumina acestor principii, se apreciază în lucrare, ori de cîte ori se abordează războiul din Vietnam nu trebuie scăpat din vedere că el se desfășoară într-o perioadă în care criza generală a capitalismului s-a adîncit ca urmare a apariției și consolidării sistemului mondial al socialismului, a dezvoltării luptei de clasă în țările capitaliste, a avîntului mișcării de eliberare națională, precum și a altor factori.

Victoria poporului vietnamez în lupta pe care o poartă împotriva imperialismului american, conchide Shingo Shibata, este, în același timp, victoria forțelor iubitoare de pace din întreaga lume. Justețea cauzei pentru care luptă poporul vietnamez răzbate din toate studiile incluse în lucrare și constituie suportul apelului lansat de Shingo Shibata către opinia publică progresistă internațională de a veni în sprijinul luptei poporului vietnamez, de a se solidariza cu înaltele idealuri ce-l animă în crîncena bătălie cu forțele agresoare imperialiste. Acesta este, de altfel, și scopul pe care și l-a propus autorul lucrării.

Alături de toate forțele progresiste și democratice din lume, opinia publică din țara noastră urmărește cu profundă simpatie și admirație eroicele fapte de arme ale poporului vietnamez. România socialistă, poporul român s-au situat și se situează neabătut de partea poporului vietnamez și a celorlalte popoare din Indochina, manifestînd cea mai deplină solidaritate cu cauza lor dreaptă. Prețuind din propria sa experiență istorică aspirațiile tuturor popoarelor spre o viață

liberă și independentă, poporul român s-a pronunțat și se pronunță împotriva oricăror forme de dominație imperialistă în această parte a lumii și a oricărui fel de amestec în treburile interne ale popoarelor din Indochina.

Încă de la înființarea, în urmă cu zece ani, a Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de sud, poporul român a recunoscut în acesta pe reprezentantul autentic al populației sud-vietnameze, capabil să asigure salvagardarea intereselor ei naționale. România a fost printre primele țări care au recunoscut guvernul revoluționar provizoriu al Republicii Vietnamului de sud și a stabilit cu el relații diplomatice. Statul român a salutat începerea tratativilor americano-vietnameze de la Paris, considerînd că propunerile guvernului revoluționar provizoriu al Republicii Vietnamului de sud constituie o bază realistă, constructivă pentru reglementarea problemei vietnameze. În repetate rînduri, poporul român s-a pronunțat pentru reglementarea pașnică a problemei vietnameze pe calea retragerii necondiționate și totale a trupelor S.U.A. și ale celorlalte state participante la agresiune, pentru constituirea unui guvern de coaliție cu participarea tuturor forțelor sud-vietnameze care se pronunță pentru pace și independență, pentru crearea condițiilor ca popoarele vietnamez, cambodgian și laotian să-și poată hotărî singure soarta, potrivit aspirațiilor și voinței lor, fără nici un amestec din afară.

Cu puternice sentimente de simpatie și solidaritate urmăresc oamenii muncii din țara noastră realizările obținute de Republica Democrată Vietnam — țară socialistă frățească —, sub conducerea Partidului celor ce muncesc, în construirea socialismului, abnegația cu care poporul din această parte a Vietnamului își apără cuceririle socialiste, libertatea și independența patriei sale împotriva oricăror acte de agresiune.

Partidul Comunist Român, guvernul Republicii Socialiste România, întregul nostru popor și-au afirmat deplina solidaritate cu lupta poporului frate vietnamez împotriva intervenției Statelor Unite ale Americii, precum și hotărîrea de a-i acorda și în viitor întregul sprijin și ajutor material, politic, moral și diplomatic. În acest fel, țara noastră își îndeplinește o înaltă îndatorire internațională față de cauza socialismului, a luptei antiimperialiste și a păcii în lume.

Recenta vizită oficială de prietenie întreprinsă în Republica Democrată Vietnam de delegația de partid și guvernamentală a Republicii Socialiste România, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, a constituit un moment deosebit de important în întărirea prieteniei și colaborării multilaterale frățești dintre Partidul Comunist Român și Partidul celor ce muncesc din Vietnam, dintre popoarele român și vietnamez. Rezultatele vizitei în R.D. Vietnam și în celelalte țări socialiste din Asia — Republica Populară Chineză, Republica Populară Democrată Coreeană, Republica Populară Mongolă —, întărirea continuă a raporturilor internaționaliste dintre poporul român și popoarele acestor țări reprezintă o contribuție prețioasă la cauza generală a socialismului, la depășirea divergențelor existente și restabilirea unității țărilor socialiste, a partidelor comuniste și muncitorești, a tuturor forțelor antiimperialiste.

Această acțiune a Partidului Comunist Român și a guvernului Republicii Socialiste România exprimă spiritul de înaltă răspundere de care este animată România, ca țară socialistă, față de cauza progresului și păcii popoarelor, hotărîrea ei de a contribui — împreună cu toate statele dornice să participe activ la viața internațională — la soluționarea problemelor arzătoare ale lumii contemporane. Vizita în țările socialiste din Asia reprezintă o puternică manifestare a solidarității Partidului Comunist Român, a Republicii Socialiste România cu lupta popoarelor împotriva imperialismului, pentru apărarea libertății și independenței naționale, pentru progres social și pace în lume.

Trăsăturile regimului 1918 —

Revista „Anale de istorie” a publicat în anul 1970 dezbaterile „mesei rotunde” pe tema: Trăsăturile regimului burghezo-moșieresc din România. Partea întâi a acestei dezbateri a cuprins perioada celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea și primele două decenii ale secolului al XX-lea.

Pentru perioada 1918—1944 începem dezbateră prin enunțarea unor idei tematice pe care redacția le propune spre aprofundare și în jurul cărora am dori să fie axate participările la discuții :

— Factorii determinanți ai structurii orînduirii capitaliste în România ; consecințele împărțirii dominației vieții economice și politice a țării înainte de 1918 între moșierime și burghezie ; marile grupări industriale și financiare, forța lor economică și corespondențele lor politice (partidele) ; raporturile cu monopolurile străine și menținerea țării la nivelul unei economii capitaliste subdezvoltate ; dependența accentuată a pieței românești de marea industrie a țărilor occidentale, cu implicații politice ; exploatarea nerațională a bogățiilor țării și gradul de înapoiere a unor regiuni ; evoluția lentă a industriei românești și unilateralitatea sa ; teorii ale evoluției economiei României postbelice (liberale, neoliberales, fărăniste, corporatiste ș.a.) ;

— Gravele urmări răsfrînte asupra stadiului evoluției economice a țării, datorate orientării și politicii economice a partidelor claselor dominante.

— Consecințele dominației capitaliste, ale menținerii resturilor moșierimii, ale dependenței de monopolurile apusene asupra maselor : exploatarea proletariatului în fabrici, a milioanele de fărani, a tineretului proletar, sătesc și intelectual, situația păturilor mijlocii, șomajul, legislația antimuncitorească etc. ; fabrica și satul românesc între cele două războaie mondiale — unele cercetări sociologice ;

— Politica de clasă a partidelor burgheze în funcție de suportul economic și interesele pe care le reprezentau (de exemplu : P.N.L. — capitalul intern în bună măsură, Garda de Fier — planurile Germaniei hitleriste) ;

— Locul monarhiei în creșterea reacționarismului vieții politice burgheze din România ; amestecul direct al casei regale în marile întreprinderi industriale și bancare, în politica internă și externă a țării, cu finalul — instaurarea dictaturii regale ;

— Cauzele economice și politice, interne și externe, ale instaurării dictaturii regale, ale izolării României la începutul celui de-al doilea război mondial, ale căderii țării sub dominația Germaniei naziste și a dictaturii militare-fasciste.

burghezo-moșieresc din România 1944

★

— Situația maselor muncitoare din punct de vedere economic, nivelul de trai scăzut al proletariatului, al țărănimii muncitoare, gradul de exploatare sălbatică în fabrici și pe moșii, formele de extorcare a muncitorului, de jefuire a țăranului; cauzele pauperizării majorității populației în condițiile unei țări cu mari resurse economice și mari potențe creatoare;

— Clase și pături sociale, diferențierile survenite în perioada interbelică — statistici;

— Lipsa drepturilor și libertăților democratice corelată cu natura regimului social-economic, cu evoluția politicii interne și externe dirijată de clasele dominante;

— Regimul constituțional și încălcarea brutală a elementarelor libertăți burghezo-democratice; guvernările și trăsăturile lor; regimul stării de asediu, al cenzurii și al decretelor-legi;

— Apariția fascismului în România în contextul creșterii reacționarismului claselor dominante. Garda de fier, agentură a hitlerismului și subordonarea țării Germaniei naziste — expresie a politicii reacționare a marelui capital și a amestecului extern.

★

— Analiza de către Partidul Comunist Român a trăsăturilor regimului social-politic din România. Dezvăluirea racilelor de fond ale societății capitaliste, cu resturi feudale, și ale politicii claselor dominante;

— Poziția P.C.R. privind evoluția economică și politică a țării; atitudini față de teoriile burgheze, demascarea conținutului lor anti-popular;

— Teorii elaborate de P.C.R. privind dezvoltarea României, salvagardarea intereselor fundamentale ale țării, a independenței și suveranității sale, a ridicării maselor populare la o viață lipsită de exploatare și asuprire;

— Atitudinea altor partide și grupări democratice, ostile reacționarismului marii burghezii și moșierimii, precum și înfeudării țării puterilor imperialiste;

— Concluziile care se desprind din cercetarea caracteristicilor societății românești după 1918 și pînă în 1944 pentru studierea epocii revoluției populare, a manifestărilor legilor obiective și a forțelor revoluționare privind așezarea României pe noi baze, de dezvoltare impetuoasă a economiei sale, a capacităților creatoare ale maselor, a resurselor umane și materiale prin lichidarea regimului de exploatare.

Simpozion româno-bulgar privind politica de alianțe promovată de partidele comuniste din cele două țări în perioada 1944 — 1948

Între 15 și 22 noiembrie 1970, la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. s-a desfășurat al doilea simpozion româno-bulgar*, avînd ca temă **Rolul partidelor comuniste din cele două țări în lupta pentru instaurarea și consolidarea puterii populare.**

La lucrări au participat o delegație a Institutului de istorie a P.C.B., alcătuită din membrii sectorului „Revoluția socialistă”, și o delegație a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., formată din membrii sectorului „Revoluția democrat-populară din România”.

În ședința de deschidere și la analiza rezultatelor simpozionului a luat parte dr. **Gheorghe Zaharia**, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

Simpozionul s-a desfășurat pe baza comunicărilor elaborate de participanți și consultate în prealabil de cele două delegații.

*

Partea bulgară a prezentat următoarele comunicări: **Politica economică a Partidului Comunist Bulgar și a puterii democrat-populare pentru consolidarea unității oamenilor muncii (9 septembrie 1944—1948)**, de Minka Trifonova, candidat în științe istorice, cercetător științific principal; **Rolul Frontului Patriei în înfăptuirea unității forțelor politice din Bulgaria (9 septembrie 1944—1948)**, de Petăr Ostoici, candidat în științe istorice, cercetător științific; **Partidul și unitatea intelectualității**, de Petăr Avramov, candidat în științe istorice, cercetător științific principal; **Unele probleme ale colaborării dintre Partidul Comunist Bulgar și Uniunea Populară Agrară Bulgară în lupta pentru consolidarea puterii democrat-populare (1944—1948)**, de Iordan Zarcev, candidat în științe istorice, cercetător științific**.

Istoricii români au susținut comunicările: **Politica de alianțe a Partidului Comunist Român în anii 1944—1948**, de Paraschiva Nichita, cercetător științific principal, șef de sector; **Frontul Unic Muncitoresc — temelia politicii de alianțe a P.C.R. în anii revoluției democrat-populare**, de Gheorghe Tuțui, cercetător științific principal; **Alianța muncitorească-țăărănească și evoluția ei în anii 1944—1948**, de Ion Alexandrescu, cercetător științific.

Comunicările au evidențiat activitatea desfășurată de cele două partide comuniste în direcția realizării unor largi alianțe cu toate forțele democra-

* Primul simpozion a avut loc la Sofia, între 22 și 27 decembrie 1969. Vezi: „Anale de istorie”, anul XVI, nr. 2/1970, p. 141—152.

** Comunicările prezentate de istoricii bulgari în cadrul simpozionului româno-bulgar vor fi publicate într-o culegere.

tice, înaintate ale națiunii din propria țară, reliefînd, în același timp, mijloacele și metodele caracteristice, specifice, promovate în acest scop.

Politica de alianță a clasei muncitoare din Bulgaria cu țărănimea muncitoare și cu celelalte pătri de oameni ai muncii și de unitate de acțiune cu partidele antifasciste și progresiste promovată de P.C.B. și-a găsit expresia în crearea Frontului Patriei, din inițiativa și sub conducerea Partidului Comunist Bulgar, în iulie 1942. Aceasta — a subliniat Petăr Ostoici în comunicarea sa — „constituie concluzia de sine stătătoare la care poporul nostru a ajuns prin suferințele îndurate, pe baza propriei sale experiențe istorice“. Frontul Patriei în Bulgaria — a apreciat autorul — „nu este o excepție de la strategia și tactica partidelor comuniste din România, Polonia, Iugoslavia, Cehoslovacia și din celelalte țări în care, în condiții asemănătoare, se ducea lupta antifascistă de eliberare. Există numeroase trăsături comune în politica tuturor partidelor frățești de alianță cu celelalte forțe democratice, care și-a găsit expresia în crearea, într-o etapă mai timpurie sau mai târzie a luptei, a diverselor blocuri și fronturi. În fiecare din aceste țări însă există numeroase particularități, dictate de diferențele inevitabile în condițiile concrete naționale“.

Petăr Ostoici se ocupă pe larg de modul în care P.C.B. a înfăptuit și a dezvoltat, în noile condiții create ca urmare a victoriei insurecției de la 9 septembrie 1944, unitatea claselor și păturilor muncitoare și alianța forțelor politice în lupta pentru consolidarea puterii populare și în perioada primilor pași ai edificării societății socialiste.

Preluarea puterii populare de către comitetele Frontului Patriei a fost însoțită de un proces de distrugere a vechiului aparat de stat fascist, de înlăturare a unui mare număr de cadre și salariați reacționari și de înlocuire a lor cu elemente din rîndurile poporului, ale cercurilor antifasciste, ceea ce a contribuit la creșterea rolului comitetelor Frontului Patriei ca organe de fapt ale noii puteri populare. Aceste funcții ale comitetelor, care s-au manifestat deosebit de activ în primele luni după 9 septembrie 1944, au avut o mare însemnătate pentru dezvoltarea și consolidarea, în continuare, a Frontului Patriei ca organizație și ca mișcare ce angaja partidele care o alcătuiau la soluționarea marilor probleme de stat, politice și economice.

Politica P.C.B. de colaborare reală între partidele politice din Frontul Patriei și oamenii muncii uniți în jurul acestora — a subliniat Petăr Ostoici — a fost concretizată într-o serie de hotărîri privind rolul și funcțiile Frontului Patriei. „În actualele condiții, Comitetul Național — se arăta în hotărîrea adoptată în ședința C.C. al P.C.B. din 20 octombrie 1944 — trebuie să fie organul și instituția cu cea mai mare autoritate în țara noastră... principalul controlor și colaborator al regimului Frontului Patriei... Comitetul Național trebuie să înființeze în cadrul său secții în toate ramurile conducerii, formate din specialiști, care să elaboreze toate inițiativele și propunerile spre prezentare și aprobare Consiliului de Miniștri“.

P.C.B. a respins și a demască încercările elementelor de dreapta din partidele care alcătuiau Frontul Patriei de a limita împuternicirile și funcțiile comitetelor acestuia și a depus noi eforturi pentru consolidarea lor pe mai departe. Cea de-a 8-a Plenară a C.C. al P.C.B., reunită la 27 februarie — 1 martie 1945 — a arătat autorul — a precizat rolul comitetelor Frontului Patriei, subliniind că ele „nu trebuie să se transforme în organe oficiale ale puterii, cum se tindea în primele luni după 9 septembrie 1944“, trebuind să rămînă, în principal și în primul rînd, „forma cea mai indicată de unire și de mobilizare a oamenilor muncii, de activitate în comun cu celelalte partide politice [din Frontul Patriei], de colaborare și control asupra organelor și instituțiilor de stat și social-politice“.

Totodată Partidul Comunist Bulgar a luat măsuri pentru înlăturarea unor devieri de stînga și pentru crearea unui spirit de colaborare loială și prietenească cu reprezentanții celorlalte partide. Un rol important în această privință au jucat „comitetele de contact“, create la începutul anului 1945 din reprezentanții P.C.B., pe de o parte, și ai Uniunii Populare Agrare Bulgare (U.P.A.B.) și Partidului Muncitoresc Social-Democrat Bulgar (P.M.S.D.B.), pe de alta. Ele aveau menirea de a înlătura toate divergențele apărute între comuniști și reprezentanții U.P.A.B. și P.M.S.D.B., de a înlesni acțiunile comune și unice în cadrul comitetelor Frontului Patriei în vederea antrenării partidelor aliate la muncă și colaborare activă. La indicația partidului comunist, s-a făcut o reîmpărțire a participării celorlalte partide în consiliile comunale. O serie de locuri ocupate în zilele insurecției de reprezentanți ai P.C.B. au fost cedate membrilor U.P.A.B., P.M.S.D.B. și Uniunii populare „Zveno“. În felul acesta, în comitetele Frontului Patriei, precum și în organele de stat se consolidau apropierea și unitatea de acțiune între partide și răspunderea lor colectivă în conducerea țării. „Lupta P.C.B. și a forțelor sănătoase din Frontul Patriei pentru consolidarea puterii populare — apreciază Petăr Ostoici — s-a încheiat la sfîrșitul anului 1947 cu însemnate modificări politice și sociale de clasă“, ceea ce a dat naștere unor „importante procese în dezvoltarea organizatorică și ideologică a partidelor din Frontul Patriei și în relațiile lor cu P.C.B.“ În cadrul partidelor aliate în Frontul Patriei s-a produs un fapt esențial: apariția unor tendințe de revizuire a principiilor ideologice și organizatorice ale programelor lor, precum și a atitudinii față de perspectivele dezvoltării puterii populare. Dovedind realism politic, o serie de lideri ai partidelor care colaborau cu P.C.B. în Frontul Patriei au început să-și dea seama că viitorul țării nu este legat de democrația burgheză, limitată și depășită, ci de construirea societății socialiste.

Dezvoltarea țării pe drumul socialismului — a relevat autorul — impunea modificări structurale în relațiile dintre partide, în programul, organizarea și obiectivele Frontului Patriei. Primele propuneri cu privire la reorganizarea acestuia au fost elaborate de Plenara C.C. al P.C.B. din octombrie 1947, care a preconizat transformarea Frontului Patriei într-o organizație social-politică unică, cu un program nou, cu statut și disciplină obligatorie pentru toți membrii.

În perioada pregătirii și desfășurării Congresului al II-lea al Frontului Patriei, convocat la 2 februarie 1948, congres care a adoptat programul și statutul organizației social-politice unice a Frontului Patriei, iar apoi în procesul constituirii organizațiilor unice ale Frontului Patriei, în fața partidelor respective a apărut problema oportunității existenței lor independente. Răspunsul la această chestiune a fost dat prin unificarea Partidului Comunist Bulgar cu Partidul Muncitoresc Social-Democrat Bulgar (11 august 1948), prin autodizolvarea Uniunii populare „Zveno“, al cărei program „a fost depășit prin lichidarea și unificarea forțelor politice în organizația social-politică unică a Frontului Patriei“ (1949) și prin fuzionarea aripii de stînga a Partidului radical cu Frontul Patriei, în aprilie 1948, dată de la care acest partid și-a încetat existența de sine stătătoare.

„În dezvoltarea sa după 1948 — a conchis autorul —, Frontul Patriei s-a transformat într-un reazem și mai masiv al puterii populare în consolidarea unității morale și politice a oamenilor muncii. Frontul Patriei, ca sprijin larg al puterii populare, ca școală larg accesibilă de organizare a maselor în conducerea producției și a statului și ca focar de învățămînt politic, a avut o sarcină de o deosebită importanță în lupta pentru făurirea bazelor economice și culturale ale socialismului“.

Referatul Unele probleme ale colaborării dintre Partidul Comunist Bulgar și Uniunea Populară Agrară Bulgară în lupta pentru consolidarea

puterii democrat-populare (1944—1948), întocmit de Iordan Zarev, s-a ocupat, în principal, de evoluția ideologică, de reorganizarea și dezvoltarea U.P.A.B. în perioada de după 9 septembrie 1944. În lupta pentru consolidarea puterii democrat-populare — a arătat autorul —, P.C.B. a avut în vedere particularitățile dezvoltării satului bulgar, locul și importanța U.P.A.B., ca una dintre principalele forțe politice din țară, ce se situa pe poziții democratice. P.C.B. urmărea realizarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare printr-o politică de lărgire a influenței sale directe, organizatorică și politică, la sate și, în afară de aceasta, prin întărirea relațiilor prietenești cu U.P.A.B., prin atragerea ei la conducerea țării.

Partidul comunist vedea în Uniunea Populară Agrară Bulgară aliatul său principal în lupta pentru întărirea regimului democrat-popular. El urmărea cu atenție frământările din cadrul U.P.A.B. și sprijinea eforturile forțelor progresiste în găsirea unei noi căi care să asigure participarea acestora la conducerea țării și la transformarea socialistă a patriei, ducând, totodată, o luptă hotărâtă împotriva acelor care încercau s-o împingă înapoi spre democrația burgheză. Conferința-congres a U.P.A.B., ținută în zilele de 8 și 9 mai 1945 a marcat o primă victorie în acțiunea de izolare a elementelor de dreapta, burgheze, aprobând linia politică de colaborare cu partidul comunist, cu toate partidele Frontului Patriei. Elementele potrivnice acestei linii care mai rămăseseră în U.P.A.B. au provocat o nouă criză în cadrul acesteia, iar în vara anului 1945 s-a separat grupul lui Nikola Petkov, care a devenit „partid țărănesc de opoziție“.

P.C.B. s-a pronunțat cu hotărâre și împotriva concepțiilor dăunătoare și sectare ale unor comuniști care subapreciau colaborarea cu celelalte partide din Frontul Patriei sau adoptau față de ele atitudini sectare.

Cotitura istorică în dezvoltarea politică și ideologică a U.P.A.B. a fost realizată — a afirmat autorul — la al XXVII-lea Congres, din decembrie 1947. Aceasta consta în „însușirea principiilor socialismului, acceptarea rolului conducător al Partidului Comunist Bulgar, refacerea organizatorică a Uniunii potrivit condițiilor dezvoltării sociale“.

Consiliul Superior al Uniunii a formulat, în octombrie 1948, principiile fundamentale pe baza cărora urma să se desfășoare activitatea U.P.A.B. în perioada următoare :

— „Elementele chiaburești-capitaliste nu au loc în rîndurile Uniunii Agrare“, principiu potrivit căruia U.P.A.B., reorganizîndu-se pe baze de clasă, devenea o organizație politică a țăranilor săraci și mijlocași ;

— Luminarea și educarea membrilor, țărani săraci și mijlocași, în spiritul democrației populare și al construcției socialismului ;

— Acceptarea de către U.P.A.B. a rolului conducător al clasei muncitoare și al detașamentului său de frunte — partidul comunist — drept o condiție necesară pentru construirea cu succes a socialismului“.

Formarea U.P.A.B. ca organizație de clasă, politică a țăranimii muncitoare — a apreciat autorul —, însușirea principiilor socialismului și recunoașterea rolului conducător al P.C.B., orientarea ideologică nouă, potrivit dezvoltării sociale, politice și economice socialiste „au dezvăluit posibilitățile mari ale Uniunii de a participa activ la construcția socialismului“.

În comunicarea **Politica economică a Partidului Comunist Bulgar și a puterii democrat-populare pentru consolidarea unității oamenilor muncii (9 septembrie 1944—1948)**, Minka Trifonova a pornit de la aprecierea că aceasta a fost, în ansamblul ei, o politică de trecere de la capitalism la socialism, „de creare a bazelor economice ale unității clasei muncitoare și țăranimii, a unității tuturor oamenilor muncii... în concordanță cu situația internă și internațională a Bulgariei, cu țelul revoluției socialiste începute“. Trăsătura caracteristică de bază a politicii economice a P.C.B. și a Bulgariei

democrat-populare în perioada 9 septembrie 1944—1948, care avea o importanță hotărâtoare pentru consolidarea și lărgirea coeziunii dintre oamenii muncii, era orientarea ei socialistă.

Procesul de lichidare a proprietății capitaliste în toate sferele economiei bulgare „a început încă în zilele următoare lui 9 septembrie. Acesta a fost un proces multilateral, care se desfășura, cu un ritm și amplitudini diferite și în variate forme, în diverse domenii și sfere ale economiei țării“.

Sectorul socialist se crease ca urmare a trecerii în proprietatea statului a fostelor întreprinderi capitaliste de stat, a fostelor bunuri germane și ale celor condamnați de tribunalele populare, dar „partea de bază din producția industrială, mai ales a articolelor de consum, era în mâinile capitaliștilor“. Imediat după 9 septembrie 1944 și doi ani după aceea — a apreciat autoarea — „nu era rațional să se treacă la lichidarea radicală a proprietății capitaliste“. Cauza pentru care nu s-a trecut imediat la naționalizarea principalelor mijloace de producție a fost, în primul rînd, „situația internațională nereglementată, tratarea țării noastre de către Anglia și S.U.A. ca o țară învinsă“.

În condițiile arătate — a subliniat Minka Trifonova — „partidul comunist a amînat rezolvarea acestei sarcini pentru o perioadă mai tîrzie și... a aplicat unica măsură justă — a organizat reglementarea de stat a producției, controlul de stat și muncitoresc asupra ei“. Prin introducerea unui control de stat și muncitoresc sever, organizat prin organele de stat și prin comitetele sindicale din întreprinderi, „se limita exploatarea muncii de către capital, se îngrădea însăși proprietatea capitalistă..., fapt care unea și mai mult pe oamenii muncii în jurul partidului, al Frontului Patriei și guvernului“.

După reglementarea situației internaționale a Bulgariei (Tratatul de pace cu Bulgaria a fost semnat la 10 februarie 1947) a fost adoptată, în unanimitate, la 23 decembrie 1947, legea de naționalizare a întreprinderilor industriale și miniere capitaliste. Au fost naționalizate întreprinderile industriale mari, mijloicii și o mare parte din micile întreprinderi, întreprinderile meșteșugărești cu caracter capitalist, minele. Cîteva zile mai tîrziu au fost naționalizate băncile. Ponderea sectorului de stat și cooperatist în producția globală industrială a crescut de la 49,6% în 1947 la 91,7% în 1948. Relațiile de producție socialiste au devenit preponderente în industrie.

În ceea ce privește politica promovată de P.C.B. față de țărănime, autoarea a relevat că aceasta a avut un rol de seamă în făurirea și consolidarea unității oamenilor muncii din Bulgaria. Imediat după 9 septembrie 1944, la inițiativa partidului comunist, s-a desfășurat o largă activitate organizatorică și de clarificare privitoare la cultivarea cooperatistă a pămîntului. A fost elaborat și adoptat decretul-lege pentru înființarea gospodăriilor agricole cooperatiste de muncă (G.A.C.M.), fapt care „a consolidat pozițiile și a lărgit rolul conducător al clasei muncitoare în rîndurile țărănimii, a creat premisa legală pentru lichidarea treptată a claselor în satul bulgar“.

Al V-lea Congres al P.C.B., din decembrie 1948, a apreciat că cooperativele agricole au devenit „o nouă formă stabilă a agriculturii“*, că a intervenit „o cotitură favorabilă în rîndurile țărănilor mijlocași“ față de ele și a tras concluzia că „trebuie să se înfăptuiască în mod decisiv reorganizarea pe baze socialiste a agriculturii“. Au fost „fundamentate caracterul socialist al G.A.C.M. și drumul pentru dezvoltarea lor pe viitor ca gospodării de tip socialist“.

Transformarea pămîntului țărănilor în proprietate cooperatistă și transformarea acesteia în proprietate a întregului popor, s-a subliniat la congres,

* În anul 1945, numărul acestora era de 382, în 1946 de 480, în 1947 de 579, iar în 1948 de 1 100. Suprafața pămîntului cooperativizat totaliza în anul 1948 6,2% din pămîntul arabil al țării, iar numărul familiilor de cooperatori reprezenta 12,2% din numărul gospodăriilor țărănești.

se vor realiza „prin atragerea treptată a țăranilor săraci și mijlocași în gospodăriile agricole cooperatiste de muncă, prin dezvoltarea stațiunilor de mașini și tractoare și prin înlăturarea arenzii asupra pământului, limitarea și apoi interzicerea cumpărării și vânzării pământului, reducerea și apoi înlăturarea rentei potrivit hotărârii însăși a țăranilor cooperatori...” În ceea ce privește problema naționalizării pământului, congresul a apreciat că aceasta „se va rezolva atunci când întregul pământ va rămâne în folosința veșnică a țăranimii”.

Apariția noilor relații economice dintre oraș și sat, a comerțului nou, socialist — a arătat Minka Trifonova —, a avut o importanță deosebit de mare pentru unitatea oamenilor muncii, problemă crucială a politicii economice a P.C.B. după victoria populară de la 9 septembrie 1944.

După adoptarea, în 1945, a Decretului-lege pentru aprovizionare și prețuri a început promovarea unui control sever asupra activității comercianților particulari: se fixau prețurile mărfurilor, se reglementau beneficiile, se acorda prioritate cooperativelor la aprovizionarea cu mărfuri. Ca rezultat al ajutorului multilateral acordat întreprinderilor de stat și cooperatiste și al restricțiilor cu caracter de aprovizionare, impozit și altele pentru comerțul particular cu amănuntul, ponderea acestuia se reducea în mod rapid în favoarea creșterii treptate a comerțului de stat și cooperatist.

În condițiile existenței unor cantități insuficiente de mărfuri, statul democrat-popular a menținut rechizițiile cerealelor și materiilor prime agricole, a asigurat reglementarea aprovizionării populației cu mărfuri industriale. Deși „achiziționarea obligatorie a produselor agricole la prețuri fixe și reduse minimaliza cointeresarea în mărirea producției — scrie M. Trifonova —, în acele condiții aceasta a fost o măsură obligatorie în interesul clasei muncitoare și al celorlalți oameni ai muncii, pe care statul îi aproviziona cu alimente la prețuri fixe și reduse”. Partidul Comunist Bulgar aprecia rechizițiile ca „un fenomen vremelnic, impus de război și secetă”, necesar „pentru a feri țara de foamete și calamități” urmînd ca ele „să fie desființate imediat ce vor fi învinse greutățile existente”.

Prin politica economică a P.C.B. după 9 septembrie 1944 — a conchis autoarea —, alianța dintre muncitori și țărani, dintre toți oamenii muncii din țară s-a transformat din alianță de luptă împotriva exploatării, foametei și mizeriei în alianță de îngrădire și lichidare treptată a acestei exploatări. Victoria relațiilor de producție socialiste în industrie, în sectorul bancar și în comerț a lichidat exploatarea oamenilor muncii de către burghezia orășenească, a îngrădit forța economică și politică a chiaburilor. Prin procesul de reorganizare pe baze socialiste a gospodăriilor țărănești s-au pus temelii solide pentru victoria deplină a socialismului în Bulgaria, pentru desăvîrșirea procesului de creare a unității economice socialiste a orașului și satului, a oamenilor muncii din țară.

Petăr Avramov, în comunicarea **Partidul și unitatea intelectualității**, a relevat că unitatea intelectualității bulgare, realizată cu succes în primii ani ai puterii democrat-populare, își are rădăcinile într-un șir de factori care au pregătit-o încă înainte de victoria revoluției: proveniența socială mic-burgheză a majorității intelectualității din Bulgaria, ca premisă obiectivă „care determina caracterul ei democratic predominant”; faptul că intelectualii reacționari, deși dețineau poziții de conducere în guvernarea fascistă, constituiau o minoritate în cadrul întregii intelectualități; participarea activă la mișcarea revoluționară și antifascistă a intelectualilor etc.

Meritul hotărîtor pentru orientarea democratică a intelectualității bulgare încă din anii dictaturii fasciste — a arătat autorul — aparține Partidului Comunist Bulgar, care, chiar din acea perioadă, desfășurînd o largă activitate organizatorică și ideologică-educativă, cucerise deja poziții solide pe frontul ideologic și în rîndul unei bune părți a intelectualității.

În examinarea problemei necesarului de cadre în condițiile concrete ale Bulgariei postbelice, autorul ia în considerare următoarele particularități:

— În Bulgaria, „detașamentul proletar și cel mai apropiat de partid din rîndul intelectualității din interiorul țării a fost însemnat. În partid și în Frontul Patriei erau mulți activiști devotați poporului și căliți în luptă, care imediat după distrugerea puterii burgheze au ocupat posturi de conducere în aparatul de stat. Prin instruire sistematică, aceste cadre au dobîndit, în scurt timp, pregătirea necesară pentru participarea la conducerea statului democrat-popular. Destul de însemnat a fost detașamentul intelectualității proletare care lucra în domeniul ideologiei și culturii;

— Din Uniunea Sovietică s-au reîntors în țară cîteva sute de specialiști — emigranți politici —, care au intrat ca un curent înviorător în conducerea vieții social-politice, economice și culturale. Aceasta, de asemenea, a ușurat în mare măsură rezolvarea problemei cadrelor;

— O deosebită importanță a avut și ajutorul pe care revoluția victorioasă l-a primit din partea Uniunii Sovietice. Bazîndu-se pe experiența U.R.S.S., specialiștii noștri au avut posibilitatea, într-un termen scurt, să-și ridice calificarea pe trepte înalte. De asemenea, Uniunea Sovietică ne-a acordat, încă de atunci, un ajutor tehnic-științific prețios“.

Dar, indiferent de aceasta — a apreciat P. Avramov —, nevoile de cadre bine calificate erau foarte mari și nu puteau să fie satisfăcute în întregime de sursele arătate mai sus. În plus, construirea vieții noi în condițiile concrete ale Bulgariei, cu particularitățile naționale și tradițiile ei, necesita valorificarea moștenirii economice și culturale progresiste pe care poporul bulgar a acumulat-o în trecut. Purtători ai acestei moșteniri erau, în mare măsură, specialiștii vechi. Se impunea ca partidul și puterea populară să folosească cunoștințele și experiența lor organizatorică pentru noua societate socialistă.

După 9 septembrie 1944, P.C.B. și-a precizat, în mai multe rînduri, poziția față de intelectualitate. „Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Bulgar (comuniștii) — se arăta la prima Conferință națională a scriitorilor bulgari, din 1945, — dă o importanță deosebită intelectualității din punctul de vedere al dezvoltării țării, actualmente și în viitor, și o consideră ca o forță fără participarea căreia Frontul Patriei nu poate realiza acțiunea de regenerare pe care și-a asumat-o“. Partidul condamna ca neîntemeiate „orice fel de încercări de a se taxa ca fasciști sau sprijinitori ai fascismului astfel de intelectuali — scriitori, oameni de știință, profesori ș.a. — care, într-o circumstanță sau alta, se aflau în serviciu în timpul regimului fascist, însă nu erau fasciști activi. La astfel de reprezentanți ai intelectualității țării, precum și la toți ceilalți, care sînt gata să slujească poporul sau se găsesc la răscruce — se sublinia cu prilejul amintit —, partidul le întindea mîna și le dădea deplina posibilitate de a se alătura puterii populare“.

După 9 septembrie 1944, P.C.B. a militat pentru păstrarea unității intelectualității în rîndurile uniunilor de creație, sub conducerea Frontului Patriei, pentru democratizarea acestora și transformarea lor în focare de reeducare a vechii intelectualități. Din inițiativa comitetelor Frontului Patriei înființate pe lîngă conducerile centrale ale uniunilor, s-au organizat primele adunări libere, în cadrul cărora au fost înlăturate elementele fasciste din conducerile lor. În 1945 și 1946 au avut loc congrese și conferințe naționale ale majorității uniunilor, care au jucat un rol pozitiv în unirea intelectualității bulgare în jurul Frontului Patriei. Ca rezultat al muncii perseverente a partidului, în scurt timp a fost cuprinsă în rîndurile Frontului Patriei majoritatea covîrșitoare a intelectualității bulgare.

Concomitent cu vasta activitate desfășurată de P.C.B. pentru reeducarea și atragerea intelectualității „în lupta pentru dezrădăcinarea ideologiei burgheze, care era una din condițiile principale pentru unirea și renașterea intelectualității bulgare, s-a acționat și cu măsuri administrative, ca o manifestare a dictaturii proletariatului“.

Făcînd bilanțul activității partidului de atragere și reeducare a vechilor specialiști bulgari, autorul a concluzionat, citîndu-l pe Gheorghe Dimitrov, că „tot ce este talentat și capabil pentru creație în rîndul intelectualității bulgare participă la construcția Republicii noastre populare sau contribuie, după puterile și posibilitățile sale, la această construcție“.

★

În comunicările lor, istoricii români au reliefat activitatea P.C.R. de atragere, alături și sub conducerea sa, a unor largi pături sociale în vederea îndeplinirii principalelor sarcini care stăteau în acea perioadă în fața poporului român, evidențiind aspectele specifice ale acesteia.

În comunicarea **Politica de alianțe a Partidului Comunist Român în anii 1944—1948**, Paraschiva Nichita a apreciat că ceea ce a caracterizat în mod deosebit această politică era făurirea, pe baza unor platforme-program inițiate de partidul comunist, a diferitelor alianțe și coaliții cuprinzînd forțele politice și sociale interesate, dintr-un motiv sau altul, integral sau parțial, în îndeplinirea obiectivelor aflate pe prim plan în etapa respectivă a revoluției.

Analizînd baza programatică a acestora, evoluția și rolul îndeplinit de ele, P. Nichita a subliniat ca o caracteristică de bază a activității Partidului Comunist Român în acea perioadă preocuparea constantă de a descifra realitatea social-politică în continua ei transformare și de a acționa în concordanță cu tendințele ei obiective, aplicînd creator adevărurile general-valabile ale marxism-leninismului.

Politica promovată de P.C.R. era rezultatul analizei schimbării raportului de forțe pe plan intern și al evoluției evenimentelor pe plan internațional. P.C.R. — se relevă în comunicare — „a ținut seama și de structura de clasă complexă a țării, în care o pondere foarte mare din totalul populației revenea țăranimii și micii burghezii orășenești, categorii sociale care aveau de spus, alături de clasa muncitoare, un cuvînt hotărîtor în revoluție. În întreaga sa activitate teoretică și practică, partidul comunist a corelat sarcinile obiective ale revoluției cu nivelul conștiinței revoluționare al maselor muncitoare și a acționat perseverent în direcția pregătirii maselor pentru a trece la îndeplinirea unor noi sarcini, care să împingă înainte procesul revoluționar“.

P. Nichita a subliniat că toate coalițiile forțelor democratice existente în anii 1944—1948 au avut drept coloană vertebrală unitatea de acțiune a clasei muncitoare, exprimată în colaborarea strînsă dintre partidul comunist și partidul social-democrat, iar ca bază social-politică cu caracter permanent alianța muncitorească-țăărănească. În timp ce grupările burgheze, începînd cu cele mai reacționare, s-au desprins, treptat, din sistemul de coaliții antihitleriste și apoi din Blocul Partidelor Democratice, forțele muncitorești-țăărănești și-au întărit coeziunea în lupta pentru îndeplinirea unor obiective tot mai înalte ale progresului social.

Tactica Partidului Comunist Român de a făuri ample concentrări politice, pe baza unității de acțiune a clasei muncitoare și a alianței muncitorești-țăărănești, îndreptate împotriva celei mai periculoase grupări dușmane în momentul respectiv, a înlesnit izolarea succesivă a grupărilor politice burgheze și înlăturarea lor din viața politică, îndeplinirea unor profunde transformări democratice și trecerea la revoluția socialistă.

O trăsătură specifică a situației politice din România în perioada 1944—1947 — a arătat autoarea — a constituit-o faptul că transformările democratice, revoluționare și primele măsuri cu caracter anticapitalist (presocialist) s-au îndeplinit în condițiile existenței monarhiei și ale luptei împotriva încercărilor acesteia de a împiedica procesul revoluționar, într-un cadru în care, tocmai datorită vigoarei acestui proces și tacticii principiale și suplă a P.C.R., monarhia a fost obligată să accepte o anumită conlucrare cu forțele demo-

cratice și să sancționeze, ca factor constituțional, măsurile promovate de aceste forțe.

Colaborarea dintre partidele muncitorești și rolul acestei colaborări în realizarea politicii de alianțe promovate de P.C.R. au fost abordate de Gheorghe Țuțui în comunicarea **Frontul Unic Muncitoresc — temelia politicii de alianțe promovată de P.C.R. în anii revoluției democrat-populare**. Autorul a făcut o succintă analiză a procesului de însușire a principiilor politice și ideologice marxist-leniniste de către masa membrilor Partidului social-democrat, a evoluției unității de acțiune spre realizarea unificării întregii mișcări muncitorești în cadrul unui singur partid revoluționar.

Avînd în vedere rolul de hegemon pe care clasa muncitoare l-a îndeplinit în desăvîrșirea transformărilor cu caracter burghezo-democratic, fapt care a făcut ca procesul revoluționar de trecere la revoluția socialistă să se desfășoare neîntrerupt, autorul a urmărit, în dezvoltarea lor, principiile programatice care au stat la baza înțelegerilor politice și a alianțelor promovate de P.C.R. în anii 1944—1947. Au fost puse în lumină creșterea influenței politice a proletariatului în viața României postbelice, momentele principale în care ideologia revoluționară a clasei muncitoare, promovată consecvent de Partidul Comunist Român, a cuprins sub influența sa și celelalte categorii de oameni ai muncii, ducînd, ulterior, la realizarea unității de acțiune a întregului popor.

Gheorghe Țuțui a evidențiat faptul că „soluțiile folosite pentru menținerea și dezvoltarea unității proletare, pentru trecerea de la unitatea de acțiune la partid unic constituie o contribuție a mișcării muncitorești din România la dezvoltarea teoriei și practicii revoluționare”.

În procesul de dezvoltare a revoluției, în desfășurarea căruia P.C.R. a fost cel mai puternic și mai influent partid politic, în colaborarea realizată, P.S.D. și-a însușit concepția revoluționară în ceea ce privește atît organizarea partidului cît și căile de trecere la socialism. Hegemonia clasei muncitoare în lupta antifascistă și democratică a întregului popor, dezvoltarea colaborării dintre cele două partide muncitorești, pe bazele ideologiei marxist-leniniste, au asigurat rolul conducător al proletariatului în opera de desăvîrșire a transformărilor cu caracter burghezo-democratic și trecerea la revoluția socialistă, iar unificarea Partidului Comunist Român cu Partidul Social-Democrat, în februarie 1948, a conferit clasei muncitoare condițiile organizatorice, politice și ideologice pentru a-și îndeplini misiunea de clasă conducătoare în opera de construire a socialismului.

În comunicarea prezentată, Ion Alexandrescu a urmărit procesul de încheiere, întărire și dezvoltare a **alianței muncitorești-țărănești în anii 1944—1948**. Făurită în focul luptei pentru pămînt și un guvern democratic — a subliniat autorul —, alianța dintre clasa muncitoare și țărănime a avut mai întîi un caracter predominant antifascist și antimosieresc. Instaurarea guvernului revoluționar democratic de la 6 martie 1945 și lichidarea resturilor moșieresti au ridicat în fața alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare noi obiective. În perioada imediat următoare, în procesul de întărire a regimului democrat-popular, alianța muncitorească-țărănească s-a consolidat și s-a dezvoltat mai ales pe tărîmul luptei politice pentru demascarea, izolarea și înfrîngerea definitivă a partidelor reacționare, P.N.Ț. și P.N.L., exponenți ale burgheziei și moșierimii, pentru apărarea și consolidarea independenței naționale a României.

În cursul anului 1947, alianța dintre clasa muncitoare și țărănime și-a schimbat treptat conținutul, devenind o forță predominant anticapitalistă. Baza obiectivă care făcea posibilă continua întărire a alianței dintre clasa muncitoare și țărănime și transformarea țărânului într-un luptător pentru socialism o constituia contradicția dintre țărănimea muncitoare și burghezia satească, principala contradicție la sate după desființarea moșierimii.

Consolidarea continuă a alianței muncitorești-țărănești a fost puternic influențată de realizările obținute în 1947 pe linia dezvoltării unității de ac-

țiune a clasei muncitoare, de întărirea hegemoniei proletariatului în revoluție. „În condițiile specifice ale României anului 1947 — a arătat Ion Alexandrescu în încheiere —, când procesul de unificare a mișcării muncitorești se afla în faza finală, când principalele forțe reacționare fuseseră zdrobite, întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare a reprezentat condiția principală a schimbării radicale a raportului de forțe în favoarea proletariatului și a aliaților săi, avînd ca obiectiv cucerirea întregii puteri politice în stat, instaurarea republicii și trecerea la construirea socialismului“.

★

Dezbaterile ample care au avut loc în cadrul simpozionului au dat posibilitatea unei analize aprofundate, cuprinzătoare a politicii de alianțe promovată de cele două partide comuniste.

Cercetătorii bulgari au abordat probleme privind procesul de transformare a Frontului Patriei din coaliție a forțelor antifasciste în alianță a oamenilor muncii în lupta pentru socialism, raportul dintre comitetele Frontului Patriei și organele de stat după 9 septembrie 1944, evoluția socială și ideologică a Uniunii Populare Agrare Bulgare între cele două războaie mondiale și în anii revoluției socialiste, trăsăturile specifice ale nașterii și dezvoltării culturii și intelectualității bulgare.

Au fost de asemenea examinate în detaliu principalele laturi ale politicii Partidului Comunist Român de coalizare a tuturor forțelor democratice, progresiste și rezultatele obținute. În intervențiile lor, cercetătorii români au evidențiat noi aspecte ale conținutului social-politic al Frontului Național-Democrat și al Blocului Partidelor Democratice, evoluția principalelor grupări politice din aceste coaliții, în special a P.S.D. și a Frontului plugarilor, tactica P.C.R. de întărire a colaborării forțelor democratice și de eliminare a unor greutăți și contradicții existente în cadrul diferitelor coaliții, activitatea desfășurată de P.C.R. în rîndurile intelectualității, ale tineretului și ale armatei, mecanismul înfăptuirii reformei agrare pînă la 6 martie 1945.

Noua întîlnire a istoricilor români și bulgari specialiști în problemele primilor ani ai revoluției populare a permis extinderea informației, adîncirea analizei asupra unor noi aspecte ale activității Partidului Comunist Român și Partidului Comunist Bulgar în procesul revoluționar de trecere de la capitalism la socialism și, totodată, relevarea unor trăsături comune și particularități ale revoluției în cele două țări. A ieșit în evidență, de asemenea, necesitatea extinderii tratării comparative a problemelor revoluției populare pentru a se evidenția cu mai multă claritate ce au avut comun procesele revoluționare din cele două țări, ce a fost specific în desfășurarea revoluției în Bulgaria și România.

ION ALEXANDRESCU

Adunare cu prilejul celei de-a 80-a aniversări a creării Partidului Comunist Bulgar

La Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România a avut loc în ziua de 2 august 1971 o adunare organizată de Comitetul municipal București al P.C.R. cu prilejul celei de-a 80-a aniversări a creării Partidului Comunist Bulgar.

Au participat Dumitru Popa, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului municipal București al P.C.R., Ion Popescu-Puțuri, membru al C.C. al P.C.R., membru al Consiliului de Stat, directorul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., Nicolae Ecobescu, membru supleant al C.C. al P.C.R., adjunct al ministrului afacerilor externe, Ion Catrinescu, adjunct de șef de secție la C.C. al P.C.R., reprezentanți ai unor organizații obștești, membri de partid din ilegalitate, vechi militanți ai mișcării muncitorești din țara noastră, un mare număr de oameni ai muncii din întreprinderile și instituțiile bucureștene.

Erau prezenți Spas Gospodov, ambasadorul Republicii Populare Bulgaria la București, și membri ai ambasadei.

După intonarea imnurilor de stat ale Bulgariei și României, adunarea a fost deschisă de Constantin Prodan, secretar al Comitetului Sectorului 1 București al P.C.R.

Despre semnificațiile acestui eveniment în istoria poporului bulgar a vorbit Ion Popescu-Puțuri, care a subliniat deosebita însemnătate pe care a avut-o crearea Partidului Social-Democrat Bulgar în organizarea luptei clasei muncitoare, a tuturor forțelor înaintate ale societății bulgare, pentru înfăptuirea aspirațiilor de libertate, democrație și progres social. Vorbitorul a relevat succesele remarcabile obținute de poporul bulgar în anii construcției socialismului, sub conducerea P. C. Bulgar, în toate domeniile de activitate. Au fost, de asemenea, evocate legăturile străvechi de prietenie dintre poporul român și poporul bulgar, solidaritatea internaționalistă dintre mișcarea muncitorească și socialistă din România și Bulgaria.

A luat apoi cuvântul ambasadorul Spas Gospodov. După ce a mulțumit pentru înalta apreciere dată activității desfășurate timp de opt decenii de partidul clasei muncitoare bulgare, vorbitorul a subliniat că între poporul român și poporul bulgar, între partidele comuniste din cele două țări s-au statornicit de-a lungul istoriei trainice legături de solidaritate și întraajutorare frățească, în lupta lor revoluționară pentru eliberare națională și socială. El s-a referit, de asemenea, la momentele de seamă din istoria și activitatea P. C. Bulgar, la succesele pe care oamenii muncii din R. P. Bulgaria, conduși de partidul comunist, le dobândesc în construcția socialismului, la programul de dezvoltare economică și socială a Bulgariei pe perioada următoare.

În continuare, asistența a vizionat un film documentar despre viața și activitatea lui Dimităr Blagoev, întemeietorul Partidului Social-Democrat Bulgar.

DUMITRU POPA

Al zecelea copil al unei familii de țărani săraci, Dumitru Popa a văzut lumina zilei pe meleagurile Doljului, în satul Puțuri din comuna Giorocul Mare, la 3 martie 1901. Singurele bucurii ale copilăriei micului Dumitru au fost căldura și afecțiunea părinților săi, în rest lipsuri și sărăcie. Micul atelier de fierărie, încropit cu multe greutate, nu era în stare să acopere nevoile unei familii atât de numeroase. Așa că principala îndeletnicire rămânea munca de dijmași pe pământurile celor înstăriți.

În asemenea condiții, Dumitru Popa a urmat clasele primare contribuind în măsura posibilităților vârstei și la treburile casei. De la tatăl său a învățat primele noțiuni ale meseriei

de fierar, pe care ulterior și le-a desăvârșit lucrând la alte ateliere din satele și comunele învecinate. În aceste ateliere, în afară de meserie, el a cunoscut sub multe aspecte exploatarea cruntă a semenilor.

Tinărul Dumitru Popa după moartea tatălui său a plecat să-și caute un rost în viață. A lucrat mai întâi la un atelier de rotărie din Craiova. După un timp, spre sfârșitul anului 1928, s-a angajat la Rafinăria „Aurora” din Băicoi, unde a făcut cunoștință cu munca de fabrică. Și aceasta, într-o perioadă în care în peisajul economic al țării apăruseră fenomenele crizei economice a capitalismului ce se extindeau cu repeziciune asupra întregii economii românești. Numeroase fabrici și uzine își închideau total sau parțial porțile, aruncând în brațele șomajului mii și mii de muncitori ; sala-

riile erau reduse vertiginos, în timp ce prețurile bunurilor de consum creșteau ; impozitele de tot felul sporeau ; în general, condițiile de muncă și viață se înrăutățeau pe zi ce trecea.

Pentru Dumitru Popa sosise timpul hotărîrilor majore. A fost ajutat de faptul că trăise într-o epocă istorică brăzdată de evenimente cu largă rezonanță în rîndurile opiniei publice și cu consecințe directe pentru destinele poporului român. Sub privirile lui de copil s-a desfășurat vîlvătaia marilor răscoale țărănești din 1907, care, prin părțile locului, luaseră o amploare deosebită, ca și primul război mondial, cu tot cortegiul său de nenorociri și suferințe. În timpul adolescenței fusese martorul puternicului avînt revoluționar al maselor muncitoare din anii imediat postbelici. Evenimentele acestea importante au constituit motiv de meditație pentru tînărul Dumitru Popa, care încearcă să le descifreze și să le înțeleagă sensurile. În timpul prezenței sale prin diferitele sate și orașe ale țării a avut prilejul să cunoască, sub toate aspectele, opresiunea și silniciile suportate de muncitorii din fabrici și de pe ogoare, a adunat multă amărăciune și revoltă împotriva nedreptăților întîlnite la tot pasul. Toate acestea au contribuit în mod hotărîtor la modelarea conștiinței, la plămădirea unor trăsături de caracter ce vor face din Dumitru Popa un soldat de nădejde al marii armate proletare.

În anul 1929 pleacă de la Băicoi, reușind să se angajeze la Atelierele C.F.R. „Grivița“ din București, secția cazangerie. Fire deschisă, caracter energic și dinamic, Dumitru Popa se integrează repede în colectivul grivițean, devenind unul dintre cei mai buni meseriași ai secției amintite. De la început a desfășurat o intensă activitate în cadrul sindicatului de la „Grivița“, militînd cu hotărîre pentru apărarea drepturilor muncitorești. În scurtă vreme și-a cucerit o binemeritată autoritate în rîndurile tovarășilor de muncă.

Marile acțiuni revoluționare ale ceferiștilor îndreptate împotriva politicii claselor dominante de a arunca toate consecințele nefaste ale crizei economice asupra maselor largi muncitoare l-au găsit pe Dumitru Popa în primele rînduri ale luptei. În ianuarie 1931, cînd guvernul a anunțat aplicarea primei „curbe de sacrificiu“ în toate întreprinderile de stat, și în primul rînd la căile ferate, muncitorimea feroviară s-a ridicat cu vigoare împotriva concedierilor și a reducerii salariilor. La chemarea Partidului Comunist Român, la 29 ianuarie 1931, cîteva mii de ceferiști grivițeni au organizat o impunătoare demonstrație de protest, cerînd cu hotărîre încetarea concedierilor și reprimirea celor concediați, încetarea reducerii salariilor și sporirea lor la nivelul scumpetei, micșorarea impozitelor, libertate de organizare și întrunire etc. Surprinse de vigoarea acțiunii, autoritățile au trimis în întîmpinarea demonstranților forțe militare și polițienești care au tras asupra muncitorilor, omorînd doi dintre ei și rănind pe alții. În fruntea coloanei de demonstranți s-a aflat și Dumitru Popa, care a dovedit curaj și devotament nemărginit pentru izbînda cauzei clasei din care făcea parte.

La scurtă vreme după aceste evenimente, Dumitru Popa a fost primit în rîndurile Partidului Comunist Român, fapt ce va adăuga valențe noi activității sale, desfășurată neobosit în cadrul celulei de partid de la Atelierele „Grivița“.

În același timp, Dumitru Popa a ținut o strinsă legătură cu țăranii din satul său natal și din cele învecinate, ajutându-i să înțeleagă necesitatea de a-și uni lupta cu cea a muncitorilor de la orașe sub conducerea partidului comunist. A difuzat în rîndurile acestora numeroase manifeste și alte materiale propagandistice, precum și chemarea Congresului al V-lea al P.C.R. adresată argaților, lucrătorilor agricoli și țăranilor muncitori.

Dumitru Popa a participat în cursul anului 1932 la acțiunile inițiate de muncitorii de la „Grivița” și, împreună cu ceilalți comuniști, a militat cu hotărîre pentru transformarea sindicatului din ateliere într-o organizație activă de luptă pentru cucerirea revendicărilor economice și politice ale ceferiștilor. A făcut parte din delegațiile muncitorilor grivițeni la conferințele ceferiștilor de la Galați și Timișoara, din septembrie 1932, unde au fost dezbătute probleme majore ale luptei împotriva exploatării capitaliste. În cuvinte simple, dar pline de miez, pornite din inimă, a împărtășit tovarășilor din celelalte centre feroviare din experiența celor din București, atrăgîndu-le atenția cu multă putere de convingere asupra necesității unității de acțiune a muncitorimii ceferiste în marile bătălii de clasă ce se apropiau.

La începutul anului 1933, cînd lupta ceferiștilor a luat o amploare deosebită, ca urmare a anunțării celei de-a treia „curbe de sacrificiu” și a altor măsuri antimuncitorești, Dumitru Popa a fost în primele rînduri, îndeplinindu-și cu devotament sarcinile încredințate de partid. La 2 februarie, muncitorii de la „Grivița” au declarat grevă cu ocuparea atelierelor, cerînd satisfacerea tuturor revendicărilor formulate, inclusiv recunoașterea comitetului de fabrică. Pentru asigurarea securității greviștilor și prevenirea actelor provocatoare, din inițiativa organizației de partid au fost formate gărzi de autoapărare și pichete de grevă, alcătuite dintre muncitorii cei mai destoinici și mai curajoși. Conducerea gărzii de autoapărare însărcinată cu paza și apărarea intrării principale a atelierelor a fost încredințată comunistului Dumitru Popa.

Hotărîrea de luptă, gradul înalt de organizare și combativitate, amploarea acțiunilor de solidaritate cu greviștii, la care se adaugă perspectiva extinderii grevei și în alte centre feroviare din țară au determinat guvernul și Direcția generală a C.F.R. să promită satisfacerea tuturor revendicărilor formulate de ceferiști.

Muncitorii de la „Grivița”, pe baza promisiunilor din timpul grevei, și-au ales delegați pentru comitetul de fabrică, a cărui ședință de constituire a avut loc în ziua de 7 februarie. Între cei 250 de membri ai comitetului de fabrică s-a numărat și Dumitru Popa.

În dimineața zilei de 15 februarie, aproximativ 7 000 de muncitori ai Ateliereilor „Grivița”, în frunte cu comuniștii, s-au ridicat, ca un singur om, la luptă, cerînd încetarea stării de asediu, eliberarea imediată a celor arestați, recunoașterea comitetului de fabrică și satisfacerea reală a revendicărilor acceptate de autorități la 2 februarie. În cîteva ore, Atelierele C.F.R. din București au fost transformate într-o puternică redută proletară. Gărzile de autoapărare și pichetele de grevă, constituite în timpul evenimentelor anterioare, au ocupat posturile de luptă dinainte stabilite. Ca și la 2 februarie, la poarta principală a atelierelor a fost instalată garda de autoapărare condusă de Dumitru Popa.

Guvernul a trimis în grabă puternice forțe militare și polițienești, cu misiunea de a degaja imediat atelierele. Greviștii, încurajați și susținuți de miile de muncitori din afară, dovedind un înalt spirit de disciplină și abnegație față de cauza pentru care luptau, nu au dat nici un pas înapoi.

Surprinse de dârzenia muncitorilor ceferiști, autoritățile burgheze au hotărât să reprime lupta prin forța armelor. În dimineața zilei de 16 februarie 1933 a fost declanșat atacul împotriva greviștilor. Primele rafale au răsunat la poarta principală. Acolo, pe baricada luptei proletariatului ceferist a fost ciuruit de gloanțele ucigașe comunistul Dumitru Popa, firul vieții sale fiind întrerupt brutal la numai 32 de ani.

Viața scurtă, dar luminoasă și pilduitoare a comunistului Dumitru Popa, închinată cu dăruire luptei Partidului Comunist Român în vederea făuririi unei vieți fericite pentru cei mulți, s-a păstrat și se va păstra mereu vie în amintirea poporului nostru, ca un model de curaj și abnegație.

NICOLAE POPESCU

LOTAR RĂDĂCEANU

(1899-1955)

Printre militanții de seamă ai mișcării muncitorești din România, ai luptei pentru eliberarea clasei muncitoare de sub apăsarea exploatarei capitaliste, Lotar Rădăceanu s-a situat în primele rinduri.

S-a născut la 19 mai 1899, la Rădăuți. După terminarea studiilor liceale, a urmat cursurile de filozofie ale Universității din Cernăuți. Tot aici, în 1925, a obținut doctoratul în filozofie. Ca toți intelectualii din vechia noastră mișcare socialistă, a aderat din fragedă tinerețe, de pe băncile universității, la ideea socialistă, încadrându-se în mișcarea muncitorească. Astfel, în anul 1919, a devenit membru al P.S.D., remarcându-se la începutul activității sale politice înde-

osebi prin contribuțiile aduse ca redactor la publicațiile „Socialismul“, „Vorwärts“ și „Vremea nouă“.

Epoca studenției sale a coincis cu convulsiile politice și sociale legate de sfârșitul primului război mondial. Înțelegând sensul evenimentelor care aveau loc, direcțiile noi ce surveneau în dezvoltarea țării și a lumii, se atașează și mai strâns de mișcarea muncitorească, intensificându-și efortul pentru răspindirea ideilor socialiste, îndeosebi prin intermediul gazetăriei. Colaborează activ la presa socialistă ce apărea la București și în alte centre ale țării, precum și la o serie de publicații de peste hotare, cum ar fi : „Arbeiterzeitung“ (Viena), „Die Gesellschaft“ (Berlin) etc.

După terminarea studiilor devine profesor de liceu, funcție pe care a onorat-o cu deosebită sa capacitate profesională și didactică.

Începînd din 1927, cînd, unificîndu-se grupările socialiste din întreaga țară, s-au pus bazele Partidului social-democrat, pe Lotar Rădăceanu îl găsim activînd în București. Congresul de constituire a P.S.D. desfășurat în zilele de 7—9 mai 1927 la București l-a ales în funcția de secretar al Comitetului Central al partidului, funcție pe care a îndeplinit-o apoi ani îndelungați în spiritul orientării social-democrate. În această perioadă colaborează cu materiale teoretice la revista „Arhiva pentru știință și reforma socială“, organ al Institutului social român, condus de prof. D. Gusti. Unul din studiile sale cele mai ample, *Oligarhia română*, reprezintă o contribuție importantă de ordin istoric, politic și social la examinarea problemei abordate. A publicat și alte studii, cum ar fi, de pildă, *Socialism și umanitarism*.

Din 1928, Lotar Rădăceanu s-a aflat pînă în anul 1938 în toate legislaturile printre socialiștii desemnați de corpul electoral în parlamentul

țării. În această calitate a luat deseori poziție în apărarea intereselor clasei muncitoare, a maselor populare în general, a înfruntat opoziția elementelor reacționare și fasciste în legătură cu unele dintre cele mai importante probleme supuse dezbaterei. Așa, de pildă, când, la 8 iunie 1930, istoria țării avea să înregistreze instaurarea pe tron a regelui Carol al II-lea, revenit în țară după o compromițătoare peregrinare prin Occident, Lotar Rădăceanu, în numele fracțiunii parlamentare social-democrate, avea să citească în parlament o declarație din textul căreia desprindem următoarele : „Independent de schimbările de persoane ce s-ar petrece în așezarea regimului monarhic, interesele bine pricepute de ordin național și internațional ale țării reclamă, în mod imperios, asigurarea tuturor condițiilor de dezvoltare democratică și lărgirea lor, în ritmul general al Europei civilizate. De aceea, clasa muncitoare, ale cărei interese se confundă cu interesele mari ale țării, va continua, cu toate puterile, să îndrepte întreaga ei acțiune pentru statornicirea definitivă a regimului democratic, singura garanție pentru dezvoltare normală a României“.

În anii 1929—1937 a fost președinte al Federației funcționarilor particulari, grupare cu care partidul comunist a stabilit și întreținut permanente legături, desfășurând o serie de acțiuni comune.

S-a numărat permanent printre colaboratorii prestigioși ai presei muncitorești, de numele său legându-se adevărate contribuții la dezvăluirea unor racile ale regimului burghezo-moșieresc din România, la demascarea fascismului, la condamnarea războiului și la mobilizarea clasei muncitoare în lupta pentru înlăturarea exploatarei, pentru instaurarea puterii populare. Astfel, semnătura lui Lotar Rădăceanu ilustrează, în anii de pînă la izbucnirea celui de-al doilea război mondial, multe materiale apărute în : „Mișcarea socială“, „Calendarul tribunei socialiste“, „Funcționarul particular“, „Lumea nouă“, „Șantier“, „Viața sindicală“, „Munca“, „Gîndul vremii“, „Omul liber“, „Spiritul vremii“, „Calendarul minerului“, „Viața românească“, „Cuvîntul liber“, „Viltoarea“ ș.a.

Extrem de viguroase au fost luările sale de poziție împotriva fascismului în general, a activității deșănțate, antinaționale a grupărilor fasciste din România în special. „Dacă există un dușman al națiunii, el este, pretutindeni ca și la noi, fascismul — afirma Lotar Rădăceanu la 1 noiembrie 1933 în coloanele publicației «Șantier». Vedem în el nu numai o formă de ofensivă reacționară, la care lumea capitalistă recurge, disperată, în spasmele groaznice ale crizei care roade temeliile ei, dar și — în primul rînd chiar — un dușman al națiunii, o abjectă înșelăciune, o diversiune de cea mai proastă și detestabilă calitate. Și dacă exemplul lui Hitler, invocat pînă la saturație, servește fasciștilor noștri cuziști și codreniști drept temei de propagandă și garanție a biruinței, el ne dovedește nouă, aceloră care cercetăm și judecăm că nimic nu poate fi mai antinațional decît hitlerismul, cel german băștinaș în primul rînd și — întocmai ca el — cel ce se dezvoltă sub firmă românească, sub ochii noștri în România“.

Din însărcinarea conducerii P.S.D., Lotar Rădăceanu a participat la mai multe congrese socialiste internaționale, printre care cele de la Bruxelles (1928), Londra (1930), Zürich (1932), Londra, Geneva, Praga și Paris (1936) etc.

La finele anului 1936, când în România s-au pus bazele unui larg Comitet național de luptă pentru pace, în conducerea centrală a fost ales

și Lotar Rădăceanu. În această calitate, el a desfășurat o prodigioasă activitate de înfierare a războiului, de mobilizare a maselor la luptă pentru asigurarea condițiilor necesare instaurării păcii în lume.

În anii dictaturii regale, când și asupra P.S.D. s-au abătut măsurile represive ale noului regim instaurat, Lotar Rădăceanu, alături de alți militanți socialiști, grupându-se în jurul ziarului „Lumea nouă“, a cărui apariție a mai fost permisă o vreme, s-a străduit să întrețină vie flacăra luptei pentru unitatea clasei muncitoare, pentru apărarea intereselor supreme ale țării, a independenței, suveranității și integrității sale teritoriale.

Odată cu izbucnirea celui de-al doilea război mondial, și mai ales după antrenarea României în acesta, Partidul Comunist Român a desfășurat o amplă activitate pentru mobilizarea clasei muncitoare, a celor mai largi mase de oameni ai muncii în lupta împotriva dictaturii militare-fasciste, pentru scoaterea României din războiul în care fusese tirită, întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste și instaurarea puterii populare. Această luptă a antrenat treptat numeroase forțe sociale și politice, ajungând în cele din urmă, în vara anului 1943, să ducă la făurirea Frontului patriotic antihitlerist, la organizarea rezistenței naționale antihitleriste.

Lotar Rădăceanu, asemenea altor fruntași ai Partidului social-democrat, s-a aflat printre cei care au aderat la Frontul patriotic antihitlerist. Împreună cu alți lideri social-democrați, renunțând la unele poziții care dăunau unității și învingând împotrivirea elementelor de dreapta din conducerea P.S.D., el a participat totodată activ la pregătirea condițiilor necesare pentru făurirea în aprilie 1944 a Frontului Unic Muncitoresc.

După eliberarea țării de sub jugul fascist, odată cu încheierea victorioasă a insurecției armate din august 1944, Lotar Rădăceanu a fost ales secretar general al P.S.D. El a desfășurat din primele zile ce au urmat insurecției împreună cu alți conducători comuniști și socialiști o intensă activitate pentru punerea clasei muncitoare în drepturile ei istorice. „Azi — declara Lotar Rădăceanu la 29 noiembrie 1944 unui corespondent al ziarului „Semnalul“ — nu se mai poate guverna fără clasa muncitoare și cu atât mai puțin împotriva ei. Nu trebuie nimeni să se îndoiască de faptul că această situație nu se va schimba decât în sensul unei puteri crescînde a clasei muncitoare“.

În ședințele Consiliului de Miniștri, glasul său, alături de al reprezentanților Partidului Comunist Român și al celorlalte forțe înmănușate în Frontul Național Democrat, a răsunat de mai multe ori răspicat în apărarea intereselor maselor largi, nesocotite de guvernele în care clasa muncitoare nu reușise să-și asigure locul precumpănitor. Astfel, la 21 februarie 1945, în cadrul ședinței Consiliului de Miniștri, în calitate de reprezentant al F.N.D., el a cerut cu hotărîre demiterea lui Rădescu, făcînd un aspru rechizitoriu acțiunilor nesăbuite desfășurate în acele zile de reacțiunea din România cu scopul de a împiedica cursul ascendent al luptei maselor pentru putere.

Contribuții de seamă a adus Lotar Rădăceanu la activitatea desfășurată după 23 August 1944 pentru organizarea mișcării sindicale în România.

În vîltoarea pregătirilor pentru alegerile parlamentare din 1946, Lotar Rădăceanu s-a remarcat de asemenea prin contribuțiile aduse la

constituirea și consolidarea Blocului Partidelor Democratice. Subliniind, în acele condiții, scopul, sensul luptei generale a P.S.D. în procesul profundelor transformări revoluționare pe care le înfăptuia poporul român, ca și perspectiva pe care o deschideau aceste transformări, acesta a spus : „Noi, Partidul social-democrat, considerăm că trebuie să începă o epocă nouă, de adevărată democrație, întemeiată pe forțele vii ale poporului român, pe muncitori, țărani, intelectuali, nu pe clicile reacționare, bancare, capitaliste și moșierești pentru totdeauna apuse“.

Ca secretar general al P.S.D., Lotar Rădăceanu a militat pentru lichidarea sciziunii clasei muncitoare, pentru făurirea unității politice, organizatorice și ideologice a acesteia, fiind unul dintre principalii animatori ai activității desfășurate pe acest tărîm de elementele de stînga din rîndurile Partidului social-democrat. A luat parte activă la pregătirea și organizarea Congresului de unificare din februarie 1948. În cadrul congresului, Lotar Rădăceanu a prezentat raportul despre statut. Subliniind temeinicia unificării realizate, Lotar Rădăceanu, în raportul asupra proiectului de statut, menționa : „Pășim astăzi la desăvîrșirea procesului de unificare nu numai cu bucuria pe care orice luptător revoluționar o simte în clipe atît de mărețe și însemnate, dar și cu conștiința fermă că ceea ce facem astăzi e bine făcut pentru totdeauna — o unificare organică, izvorită din însăși realitatea luptelor noastre, din însuși procesul istoric al luptelor clasei noastre muncitoare“.

Ca o recunoaștere a meritelor sale în lupta pentru făurirea partidului unic al clasei muncitoare, Lotar Rădăceanu a fost ales de congres membru al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, membru al Biroului Politic și secretar al C.C. al P.M.R., funcție în care a activat cîțiva ani după aceea.

Ales deputat în Marea Adunare Națională în 1948 și reales după aceea în toate legislaturile, el a activat pînă la încetarea din viață în cadrul forului suprem al puterii de stat, în cadrul căruia a fost ales președinte al Comisiei afacerilor externe.

În perioada 1944—1955 a îndeplinit cu devotament o serie de sarcini de răspundere pe linie de stat. Astfel, în anii 1945—1952 a condus Ministerul Muncii și apoi Ministerul Muncii și Prevederilor Sociale.

Activist proeminent al mișcării pentru apărarea păcii, vicepreședinte al Comitetului Național pentru Apărarea Păcii, el a luat parte la mai multe manifestări internaționale pentru pace. În cadrul Adunării Mondiale a Păcii care a avut loc la Helsinki în 1955, a fost ales membru al Consiliului Mondial al Păcii.

Lotar Rădăceanu a desfășurat și o prodigioasă activitate științifică în calitate de profesor și șef de catedră la Universitatea București. Recunoscîndu-i meritele pe acest tărîm, Academia română l-a ales în iulie 1955 în rîndul membrilor săi.

Aflat în plină activitate creatoare, antrenat efectiv în rezolvarea problemelor de care răspundea, Lotar Rădăceanu a încetat din viață la 24 august 1955, în timp ce lua parte la Conferința a 44-a a Uniunii Interparlamentare de la Helsinki. Vestea aceasta a îndurerat profund clasa muncitoare, oamenii muncii, pe toți cei care l-au cunoscut și au lucrat împreună cu el.

GH. I. IONIȚA

LUDOVIC MINSCHI

(1916-1935)

În anii grei ai ilegalității, în marile bătălii de clasă desfășurate de proletariatul român împotriva exploatării și nedreptății sociale, uteciștii, urmînd exemplul comuniștilor, s-au aflat mereu încadrați în marea armată a proletariatului, sub stindardul de luptă al Partidului Comunist Român, înscriind cu litere de aur pagini de eroism și bărbăție în istoria Uniunii Tineretului Comunist. Între eroii care și-au sacrificat viața pentru nobila cauză a clasei muncitoare, pentru fericirea și propășirea poporului român se numără și Ludovic Minschi.

S-a născut la 26 februarie 1916, fiind cel de-al patrulea copil al unei familii de mici meseriași din Oradea. Încă de pe băncile școlii elementare, Ludovic Minschi se dovedește a fi un elev silitor și înzestrat, ceea ce a dat mari speranțe

părinților săi, care, voind să-l ferească de greutățile și soarta amară împărtășită de ei, s-au hotărît, trecînd peste mari dificultăți materiale, să-l înscrie la cursurile gimnaziului din localitate.

Mediul sănătos în care își petrecuse primii ani ai copilăriei, receptivitatea față de nou, marea sa pasiune pentru carte au constituit tot atîția factori care l-au dus pe tînărul Minschi la lectura unora dintre lucrările de bază ale clasicilor marxism-leninismului, la apropierea de timpuriu de mișcarea revoluționară. Treptat i se deschid noi orizonturi de cunoaștere, dovadă a unei maturizări politice timpurii.

Împreună cu alți colegi, sub îndrumarea Uniunii Tineretului Comunist, Ludovic Minschi reușește să organizeze pentru scurt timp un cerc de studii marxiste în gimnaziu. Urmarea firească, în condițiile unui învățămînt guvernat de preceptele morale și politice ale regimului burghezo-moșieresc, a fost eliminarea din școală — în 1930 —, pe cînd se afla în clasa a III-a de gimnaziu. Nemaiputînd să-și continue studiile, tînărul Minschi se angajează ca ucenic într-un atelier de strungărie. Zi de zi citește, desfășoară o permanentă și neobosită muncă de lămurire printre tinerii cu care venea în contact. Învățătura acumulată îi dă puterea și capacitatea de a mobiliza un mare număr de tineri în jurul ideilor în care credea și pentru care milita cu atîta ardoare. La numai 17 ani, Ludovic Minschi devine unul dintre activiștii organizației tineretului comunist din Oradea.

Împreună cu alți membri ai organizației U.T.C. din care făcea parte, Minschi participă la difuzarea presei ilegale de partid, la nume-

roase acțiuni de răspîndire a manifestelor, fluturașilor. Furișîndu-se noaptea pe străzi, ei lipesc pe garduri, pe zidurile caselor sau ale fabricilor manifeste, prin intermediul cărora comuniștii adresau muncitorimii, maselor, înflăcărâte apeluri la luptă împotriva exploatării capitaliste, împotriva pericolului fascist, a războiului ce se pregătea. Zadarnic încercau organele siguranței să afle pe autorii acestor curajoase acțiuni. Pe zi ce trecea orașul era împînzit tot mai mult de manifeste ale partidului comunist, ale organizațiilor sale de masă.

Activitatea revoluționară tot mai intensă pe care o desfășoară Minschi nu scapă însă atenției organelor represive. În septembrie 1933, siguranța din Oradea operează masive arestări în rîndurile organizației județene a U.T.C. Bihor. O parte dintre uteciști, între care și Ludovic Minschi, reușesc să scape, fiind nevoiți să părăsească localitatea.

După cîteva săptămîni, Comitetul județean Bihor al P.C.R. îi aprobă reîntoarcerea la Oradea și-i încredințează sarcina refacerii organizației locale a U.T.C. Pentru Minschi și tovarășii săi de luptă au urmat zile de muncă neîntreruptă. Adună vechiul activ, se sfătuiesc, le insuflă tinerilor comuniști încredere în forțele lor, în partidul comunist. În scurt timp el reușește să consolideze județeană U.T.C. Bihor. Sub conducerea partidului comunist, a comitetului județean al U.T.C., celulele U.T.C. din fabrici, școli și de la sate își reiau activitatea, inițiînd o serie de acțiuni din ce în ce mai reușite. Una dintre acestea are loc cu prilejul zilei de 1 Mai 1934, cînd Ludovic Minschi, împreună cu alți uteciști, reușește să arboreze steagul roșu pe coșul unei fabrici din Oradea. Îndepărtarea stîndardului proletar de către autoritățile represive durează mult, pînă aproape către ora prînzului, timp în care muncitorii părăsesc lucrul, privind cu mîndrie steagul lor de luptă.

Dînd o înaltă apreciere capacității și spiritului său organizatoric, devotamentului și abnegației puse în slujba partidului comunist, a cauzei eliberării clasei muncitoare și întregului popor de exploatare și asuprire, comitetul județean al P.C.R. îi încredințează funcția de mare răspundere de secretar al Comitetului județean Bihor al U.T.C. ; în același timp este cooptat membru în Comitetul județean Bihor al P.C.R.

Conștient de însemnătatea sarcinii încredințate de partid, Ludovic Minschi desfășoară, în continuare, aceeași intensă activitate politică și organizatorică. Creează în comitetul județean al U.T.C. noi resorturi, ca cel feminin, al armatei etc., organizează noi celule de uteciști la Uzinele metalurgice „Phoebus“, la Fabrica de încălțăminte „Carmen“, la Întreprinderea textilă din Oradea (I.T.O.), la Fabrica de rulouri „Grünwald“. Minschi se ocupă îndeaproape de îndrumarea și organizarea activității celulelor U.T.C., le instruiește, ia parte activă la adunările lor, duce cuvîntul de ordine al partidului în rîndurile maselor de tineri. Munca sa plină de abnegație începe să rodească : crește numărul membrilor organizației comuniste de tineret din Oradea ; reorganizarea serviciului tehnic al organizației, acțiune condusă de către Minschi din însărcinarea partidului, dă posibilitatea editării unui mare număr de manifeste și altor materiale de propagandă cu pronunțat caracter antifascist.

În plină luptă antifascistă, desfășurată de partidul comunist cu o deosebită forță și vigoare, care a antrenat și mase largi ale tineretului înaintat, progresist, în decembrie 1934 zidurile clădirilor din Oradea erau

pline de manifeste. Tipărite în timpul nopții și răspândite cu mari riscuri de către grupe de tineri uteciști sub conducerea lui Ludovic Minschi, manifestele demascau ideologia fascistă, lansînd lozinci mobilizatoare și înflăcărare îndemnuri la luptă împotriva stării de asediu, a fascismului și pregătirilor de război, pentru apărarea independenței și suveranității țării. Într-un interval de timp relativ scurt, între 13 decembrie 1934 și 22 ianuarie 1935, sînt inițiate patru asemenea campanii de răspîndire de manifeste, semnate de Comitetul județean Bihor al P.C.R., comitetul județean al U.T.C. și Ajutorul Roșu.

Întreaga siguranță din Oradea este alertată în descoperirea autorilor curajoaselor acțiuni. Toate bănuielile se îndreptau spre Minschi, cunoscut și urmărit îndeaproape de autoritățile poliției și siguranței locale pentru activitatea sa revoluționară. Arestarea, la 22 ianuarie 1935, a unei tinere membre a organizației Ajutorul Roșu din Oradea duce la desconspirarea conducerii organizației U.T.C. din localitate. În noaptea de 26 ianuarie 1935, locuința bătrînului Minschi este înconjurată de poliție. Ludovic Minschi este arestat, dus la siguranță și supus timp de trei zile și trei nopți celor mai sălbatice și bestiale schingiuri, în speranța că vor putea afla de la el numele membrilor din conducerea locală a partidului comunist și a tineretului comunist. Eforturile anchetatorilor de a frînge voința și puterea de rezistență a tînărului utecist s-au dovedit însă a fi zadarnice. Minschi rezistă cu eroism, căci nu poate concepe să-și trădeze tovarășii de luptă, organizația comunistă de tineret, partidul căruia îi închinase cei mai frumoși ani ai vieții. Ca urmare a torturilor la care a fost supus, în noaptea de 30 spre 31 ianuarie 1935, Ludovic Minschi încetează din viață, la vîrsta de numai 19 ani.

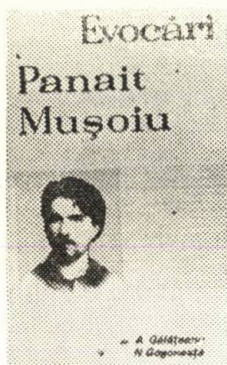
Asasinarea lui Ludovic Minschi a provocat o vie indignare nu numai în rîndurile tineretului și muncitorimii orădene, care l-au cunoscut și i-au apreciat neobosita activitate revoluționară, ci și ale clasei muncitoare din întreaga țară. Într-un memoriu de protest înaintat poliției din Oradea, la 26 februarie 1935, muncitorii din Sighet își exprimau „cel mai răspicat protest împotriva arestării și sistemului de anchetare cu care a înțeles chestura poliției din Oradea să cerceteze pe tovarășul nostru Ludovic Minschi“, cerînd totodată anchetarea acestui caz și pedepsirea aspră a vinovaților. În iunie 1935, cînd nu se stinsese încă ecoul monstruosului asasinat, Comitetul județean Bihor al P.C.R., în manifestul intitulat *Către muncitori, țărani, cetățeni, soldați, tineri*, demasca regimul de exterminare fizică din închisori, căruia „i-a căzut victimă și tînărul erou Ludovic Minschi“, adresînd un mobilizator apel la luptă hotărîtă împotriva scăderii salariilor, a speculei și scumpetei, împotriva pericolului fascist și a războiului.

Teama ca nu cumva înmormîntarea lui Ludovic Minschi să se transforme într-o demonstrație de protest a muncitorimii orădene a determinat autoritățile să adopte cele mai severe măsuri; orice manifestație a fost interzisă cu desăvîrșire, iar înmormîntarea trebuia să aibă loc, potrivit indicațiilor poliției, „în cea mai perfectă ordine“, numai în prezența familiei. Cu toate acestea, mulți muncitori, tovarășii de luptă, vîrstnici și tineri, l-au condus pe ultimul său drum pe tînărul erou utecist Ludovic Minschi.

CONSTANTIN PETCULESCU

A. GĂLĂȚEANU, N. GOGONEAȚĂ, **Panait Mușoiu**

Editura politică, București, 1970, 216 p.

Apărut în colecția „Evocări”, editată sub egida Institutului de studii istorice de pe lângă C.C. al P.C.R., lucrarea are drept obiect cercetarea vieții și activității lui Panait Mușoiu, militant al muncitorimii, cu merite deosebite în răspindirea ideii

lor umaniste, de libertate și dreptate socială, de apropiere și înțelegere între popoare și națiuni.

Prima parte, asupra căreia ne vom opri în mod deosebit, conține un studiu în care se urmăresc principalele coordonate ale evoluției concepțiilor teoretice și ale activității practice desfășurate timp de peste o jumătate de veac de Panait Mușoiu.

Lucrarea este rodul unei intense munci de investigație științifică, fapt ce a permis urmărirea, pas cu pas, uneori cu lux de amănunte, a îndelungatei activități depuse de Mușoiu și prezentarea evenimentelor și a fenomenelor în lumina adevărului istoric. Din rindul materialului documentar folosit se detașează manuscrisul inedit, denumit de autori **Caiet memorial**, care i-a ajutat în descifrarea și înțelegerea unei perioade extrem de importante din viața acestuia (1883—1888). Sint anii în care

Panait Mușoiu a luat primul contact cu ideile socialiste citind, printre alte lucrări, **Manifestul Partidului Comunist**, în ediția franceză, debutind apoi ca publicist socialist la gazeta „Drepturile omului”, unde și-a început activitatea practică, militantă, în slujba nobilelor idealuri ale socialismului. Este analizată apoi activitatea socialistă depusă de Mușoiu printre muncitorii și țărani din Moldova, apoi la București, ca membru în Comitetul executiv al Clubului muncitorilor și ca redactor la gazeta „Munca”. În 1892 traduce și publică la Iași, pentru prima dată în țara noastră, **Manifestul Comunist**, după ce, cu un an mai înainte, publicase, sub titlul **Socialism utopic și socialism științific**, cunoscuta lucrare a lui F. Engels **Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință**. Din această perioadă datează și legăturile lui, prin corespondență, cu Engels.

În anul 1892, se arată în lucrare, în urma unor neînțelegeri cu conducătorii Clubului muncitorilor din București, în special pe probleme de tactică, Panait Mușoiu părăsește cadrele organizate ale mișcării, continuind însă să militeze pentru izbînda ideilor socialiste. Editează, în 1897, împreună cu Panait Zosin, gazeta „Mișcarea socială”, publicatie cu orientare socialistă, dar și cu unele influențe anarhiste, în coloanele căreia își continuă activitatea de propagandă; în anii 1900—1915 editează „Revista ideii”, iar în perioada următoare publică în „Biblioteca „Revistei ideii” un mare număr de broșuri de propagandă. Între lucrările publicate în cadrul acestei colecții se aflau broșuri

de popularizare a cuceririlor științei, de filozofie materialistă, apoi, după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, broșuri în care erau făcute cunoscute ideile leniniste, precum și realizările tinărului stat sovietic.

După crearea P.C.R., arată autorii, deși nu făcea parte din rîndurile sale, Mușoiu a menținut strînse legături cu militanții acestuia. Din însărcinarea partidului comunist, Mușoiu a tipărit, în anul 1926, lucrarea lui I. V. Stalin **Bazele leninismului**, pe care o și prefătează, iar în 1932 un volum documentar, întocmit de P.C.R., în care erau oglindite realizările regimului sovietic în cei 15 ani de existență, fapt pentru care a fost arestat de siguranță și eliberat datorită intervenției Societății scriitorilor români, al cărei membru era din 1924.

Panait Mușoiu a avut bucuria să trăiască actul istoric de la 23 August 1944. Bătrîn și bolnav, s-a stins din viață în noiembrie 1944.

În cea de-a doua parte a volumului a fost inclusă o culegere selectivă din scrierile lui Panait Mușoiu, cuprinzînd o serie dintre cele mai reprezentative articole publicate în „Drepturile omului”, „Munca”, „Mișcarea socială”, „Revista ideei”, precum și prefete la diferite broșuri pe care acesta le-a tradus, tipărit și răspîndit. Utile, în special ca instrument de lucru, sînt și anexele din finalul volumului, care cuprind liste complete ale titlurilor articolelor, broșurilor originale și ale lucrărilor traduse și prefăte de Mușoiu.

Se poate afirma că strădania autorilor de a ne prezenta o imagine cît mai fidelă a vieții și activității lui Panait Mușoiu este, în mare măsură, încununată de succes. Cu toate acestea se impun a fi semnalate unele aspecte ale lucrării mai puțin realizate, atît sub raport interpretativ cît și în privința utilizării unei terminologii adecvate.

Relevăm modul în care autorii au încercat să rezolve mult discutata chestiune a influenței ideilor anarhiste asupra concepțiilor și activității practice a lui Mușoiu. În lucrare se surprinde, în general bine, esența problemei și se trag concluzii juste (vezi p. 87) arătîndu-se că Mușoiu, deși „influențat în oarecare măsură de unele idei libertare de nuanță anarhistă”, totuși „nu și-a însușit principiile teoretice sau metodele de luptă preconizate de anarhism”. Dar faptul că această concluzie nu a fost precedată de o analiză temeinică a rolului și locului

ideilor anarhiste în formarea și evoluția personalității lui Panait Mușoiu, mai ales după 1897, face ca respectivele afirmații să apară lipsite de un fundament teoretic sau, în orice caz, să lase impresia că autorii au vrut să ocolească această problemă.

De asemenea, legat direct de militanțismul socialist „independent” (sau „integral”, cum îl denumesc autorii) promovat de Mușoiu după părăsirea cadrelor organizate ale mișcării muncitorești, s-ar fi cuvenit să se întreprindă o prezentare analitică, de pe poziții critice, a caracterului celor două publicații („Munca” și „Munca excepțională” din 1896), unde a colaborat și Mușoiu, alături, între alții, de C. Mille, care la acea dată nu mai făcea parte din P.S.D.M.R., publicații serios criticate de conducerea centrală a partidului și de cluburile muncitorești locale pentru confuzia pe care ideile susținute de acestea o produceau în rîndurile clasei muncitoare.

Semnalăm, totodată, faptul că paragraful din lucrare destinat prezentării publicației „Mișcarea socială” ar fi trebuit să evidențieze apariția în coloanele acestei gazete, pentru prima dată în presa românească, a numelui lui Lenin și a unor date privind activitatea sa revoluționară, elemente deja cunoscute în istoriografia noastră și relevate pe larg în primăvara anului trecut, cu prilejul aniversării centenarului nașterii lui V. I. Lenin.

Consemnăm și prezența, cu destulă frecvență în paginile lucrării, a unor confuzii de terminologie. De pildă, la p. 10 și 18 apare **Cercul socialist din Iași** într-o perioadă (1888—1889) cînd la Iași, București și în alte centre ale țării se constituiseră (din 1887) și activau **cercuri muncitorești**, primele organizații cu caracter politic ale proletariatului din România. La p. 25, 39, 87 se vorbește despre **Clubul socialist din București** (după 1890), în loc de **Clubul muncitorilor din București**, așa cum era denumit prin statut, cum este cunoscut în istoriografie și cum, de altfel, apare în alte pagini ale lucrării.

Cu toate aceste observații, care însă nu-i știrbesc conținutul intrinsec, lucrarea se înscrie ca o apariție notabilă în cadrul colecției „Evocări”.

VASILE NICULAE

VASILE G. IONESCU, Alexandru Ionescu. Studiu și antologie*

Editura politică, București, 1970, 256 p.

O nouă apariție vine să îmbogățească colecția „Evocări”, care prezintă publicului cititor cele mai luminoase figuri de militanți revoluționari, de luptători pentru cauza proletariatului din țara noastră. Volumul scris de Vasile G. Ionescu pune în lumină viața și activitatea lui Alexandru Ionescu, cunoscutul militant socialist de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Bazându-se pe ample și minuțioase investigații documentare, autorul a reușit, într-un număr restrâns de pagini, să sublinieze cele mai importante aspecte ale activității socialiste ale celui care s-a aflat printre primii muncitori din țara noastră atrași de mișcarea socialistă.

Tratând primele legături ale tinărului lucrător tipograf cu mișcarea muncitorească și socialistă, datînd de prin 1880, autorul ne poartă printre evenimentele legate de începuturile mișcării muncitorești, dominate de un farmec romantic, în ciuda greutăților și persecuțiilor înfruntate din partea autorităților burghezo-moșierești. Cunoștința cu C. Mille, proaspătul avocat socialist întors de la Paris, munca în atelier, alături de tinărul corector Ion Luca Caragiale, participarea la adunările organizate de Cercul de studii sociale din București în sala „Franzelari”, iată cîteva momente din perioada de început a activității lui Alexandru Ionescu, prezentate atractiv și cu veridicitate.

În continuare, este jalonată perioada activității eroului între anii 1887 și 1893, autorul reușind să ne creioneze portretul unui luptător socialist cu o maturitate politică formată, dîrz și plin de entuziasm, imagine care de altfel s-a și păstrat în istoria mișcării noastre muncitorești. Secretar al Cercului muncitorilor din București, de la începutul anului

1888, cerc care a jucat un rol deosebit de important în evoluția procesului de organizare politică a proletariatului din țara noastră, Alexandru Ionescu s-a preocupat cu aceeași energie de acțiunile revendicative ale muncitorimii din întreaga țară pentru îmbunătățirea condițiilor sale de viață. Este cazul grevei muncitorilor de la Galați din anul 1888, precum și al grevei generale a muncitorilor tipografi din București, din același an, al cărei conducător recunoscut a fost (p. 19).

Puternicul val al acțiunilor greviste, ca și întreaga evoluție a procesului de organizare politică și profesională a muncitorilor i-au întărit lui Alexandru Ionescu „ideea unirii proletariatului în partidul marxist de clasă”. În acest sens, „îndemnînd muncitorii să se apropie de ideile socialismului științific” (p. 22), el s-a încadrat activ în campania care se desfășura în întreaga țară în vederea creării partidului de clasă al muncitorilor. În lucrare este relevat aportul său la editarea gazetei „Revolta”, care a devenit ulterior „Steagul roșu”, apoi, la apariția regulată a săptămînalului „Munca”, publicații care au contribuit nemijlocit la mobilizarea proletariatului din țara noastră la lupta pentru organizare politică. Atunci cînd Cercul muncitorilor din București s-a transformat în club al muncitorilor, în 1890, eveniment însemnat pe calea constituirii partidului politic al clasei muncitoare, Alexandru Ionescu a fost ales în unanimitate membru în comitetul executiv al noului organizații. „Orator înflăcărat, nelipsit la cuvînt la nici o întrunire, bun și energic organizator...”, iată cum îl caracterizează autorul atunci cînd se referă la activitatea sa din acești ani (p. 24).

Deosebit de interesante sînt capitolele *Se ridică un partid nou... și Sintem și răminem*. Ele se referă la etape din viața și lupta acestui muncitor luminat, care, prin importanța lor, l-au consacrat definitiv printre cele mai populare figuri de eroi ai clasei muncitoare din perioada activității primului partid politic al proletariatului din țara noastră. Este vorba de lupta concretă, organizatorică și propagandistică desfășurată în anii 1891—1893 pentru formarea parti-

* Trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

dului, precum și de poziția sa minunată, prin consecvență și intransigență, adoptată atunci când partidul clasei muncitoare, căruia îi închinase cei mai buni ani din viață, era pe cale să fie dezorganizat de elementele burghezo-liberale (1899).

De la crearea P.S.D.M.R., în anul 1893, pînă în anul 1897, Alexandru Ionescu a făcut parte fără întrerupere din Consiliul general al partidului. Autorul scoate în evidență faptul că, în toată această perioadă, opunîndu-se tendinței care se manifesta în sînul Consiliului general de a considera partidul doar un instrument util în campania electorală, „a militat cu consecvență pentru a imprima organizației politice a proletariatului rolul de conducător al luptei pentru satisfacerea revendicărilor economice și politice ale maselor asuprite“ (p. 39).

Este prezentată convingător activitatea publicistică desfășurată de Alexandru Ionescu atît în organul oficial al P.S.D.M.R., cît și în alte publicații socialiste și muncitorești. El a scris articole care îndemneau proletariatul la luptă împotriva exploatării, la organizare sau care încercau să explice esența socialismului — cum a fost studiul *Unde duce socialismul?*, în care face o adevărată profesiune de credință. Idealul său politic este afirmat cu claritate: „Socialiștii luminează masele nemulțumiților, ale proletariatului, victime ale societății burgheze, capitaliste, îi organizează, îi cheamă la luptă pentru cucerirea puterii politice în stat, pentru ca astfel să grăbească opera de transformare a nedreptei societăți de azi în societate socialistă“ (p. 44).

Un astfel de profil politic și moral ajută cititorul să înțeleagă poziția adoptată de Alexandru Ionescu în anul 1899. Aflînd de intenția „elementelor instabile, nelegate de clasa muncitoare“ — cum caracterizează autorul pe „genezoși“ din conducerea partidului — de a trece la liberali, eroul lucrării scrie fulminantul articol *Sîntem și rămînem*, care exprima, de fapt, protestul energic și hotărît al întregului proletariat împotriva elementelor burghezo-liberale. „Noi nu putem să renunțăm la partidul și la idealul nostru. Sîntem muncitori socialiști și voim să rămînem ca atare, căci

interesele noastre, și politice și economice, nu ne îngăduiesc să fim altfel“ (p. 57). Apoi, imediat după congres, credincios convingerilor sale, scrie în „Lumea nouă“ articolul *Trăiască socialismul*, în care „era proclamată vibrant — cum bine subliniază autorul — credința nestrămutată în viitorul de luptă al clasei muncitoare“ (p. 59).

Aspectele esențiale ale activității lui Alexandru Ionescu sînt redată cu competență, fiind susținute, în același timp, de o consistentă antologie, care grupează cele mai semnificative articole ale sale. Merită menționată grija cu care a fost întocmită această antologie și, mai ales, depistarea numelor sub care erau semnate articolele.

Se impunea, considerăm, o prezentare mai completă a evenimentelor care au determinat poziția lui Alexandru Ionescu în anumite împrejurări. Concret, ne referim la frământările din cadrul conducerii P.S.D.M.R., care s-au soldat cu trecerea unor fruntași ai acestuia la liberali. Relatarea faptului că intenția elementelor burghezo-liberale de a trece în Partidul liberal, enunțată încă în anul 1897, s-a înlăptuit în anul 1899, fără a reuși să atragă masa mare a muncitorilor de partea lor, ar fi subliniat mai pregnant meritul unor militanți ai partidului, printre care un loc de frunte ocupa Al. Ionescu.

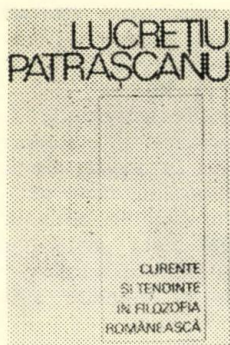
Credem, de asemenea, că trebuia menționat cu mai multă claritate confuzionismul lui Al. Ionescu din anul 1919, care reiese deosebit de evident din paginile ziarului „Social-democrație“. Toate acestea nu reduc însă calitățile incontestabile ale studiului lui Vasile G. Ionescu.

În întregul său, lucrarea — însoțită de o sugestivă ilustrație — este plăcută la lectură, fiind întocmită într-un stil atrăgător, viu, fără îndoială la aceasta contribuind și personalitatea deosebită a eroului, Alexandru Ionescu. Este meritul autorului de a fi prezentat într-un mod interesant figura luminoasă a acestui muncitor tipograf, care s-a aflat în rîndul deschizătorilor drumului luptei organizate a clasei muncitoare din țara noastră.

GEORGETA TUDORAN

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU Curențe și tendințe în filozofia românească

Editura politică, București, 1970, 246 p.

Un număr restrîns de exemplare din vechile ediții ale lucrării *Curențe și tendințe în filozofia românească* de Lucrețiu Pătrășcanu se mai păstrau în diferite biblioteci publice sau particulare. Lucrarea devenise o raritate; consultarea ei — o problemă.

Numărul restrîns al exemplarelor, prin el însuși, nu constituie, desigur, un motiv suficient pentru reeditarea unei opere. Mai mult: ea nu poate constitui nici măcar un motiv principal. Criteriile hotărîtoare în acest sens sînt, evident, locul pe care opera respectivă îl ocupă în dezvoltarea culturii naționale, înfrîurirea pe care a exercitat-o la timpul său și, mai ales, funcționalitatea ei contemporană. Sub orice unghi ar fi privită, lucrarea lui L. Pătrășcanu răspunde, întru totul, acestor cerințe. Pentru că la baza apariției ei a stat o autentică și stringentă comandă socială. Pentru că, dînd răspuns unor probleme ale epocii pline de tumult și frămîntări revoluționare în care a fost scrisă, ea a marcat un moment important în dezvoltarea filozofiei românești, în afirmarea marxismului în lupta împotriva concepțiilor idealiste, retrograde. În sfîrșit, pentru că în substanța ei există, pe lîngă partea perisabilă, un sîmbure durabil, care a rezistat curgerii timpului, păstrîndu-și viabilitatea și puțînd servi, astăzi ca și ieri, dezvoltării progresive a societății noastre socialiste.

Activitatea plurivalentă, de publicist, jurist, sociolog, filozof, desfășurată de L. Pătrășcanu a fost continuu subordonată obiectivelor mișcării revoluționare. Din acest punct de vedere, lucrările sale au reprezentat contribuții prețioase la activitatea teoretică a partidului, căpătînd însă, la rîndul lor, un spor de atractivitate tocmai pentru că aparțineau unui intelectual comunist, unui membru al conducerii partidului căruia poporul român îi încredința în acele zile destinele sale.

Privită din această perspectivă, *Curențe și tendințe în filozofia românească* — scrisă la sfîrșitul anului 1945 și tipărită la începutul lui 1946 — nu a constituit o excepție. Lucrarea este mai mult un eseu filozofic decît o istorie a filozofiei în accepția obișnuită a cuvîntului. Autorul nu și-a propus obiectivul, ambițios și tentant totodată, de a trata exhaustiv evoluția filozofiei românești în deceniile precedente; nici pe acela, mai limitat, de a supune unei analize critice multilaterale cel puțin principalele curențe și tendințe manifestate în acest domeniu. Ceea ce l-a preocupat pe Lucrețiu Pătrășcanu a fost determinarea naturii de clasă a diferitelor orientări filozofice, funcția lor social-politică, influența lor reală asupra maselor. „În cercetarea problemelor și a curențelor de gîndire de care ne ocupăm în paginile acestei lucrări — scria L. Pătrășcanu —, am pornit de la influența pe care filozofia o poate juca în cadrul vieții sociale românești și am judecat întreaga producție filozofică prin această prismă și în funcție de un asemenea rol. Criteriile noastre vor fi deci mai puțin de natură filozofică propriu-zisă, și mai mult ideologice-politice” *. Evitînd să se lase antrenat în construcțiile labirintice pline de meandre și infundături ale diferitelor curențe și tendințe filozofice idealiste, Pătrășcanu și-a concentrat, dimpotrivă, atenția asupra ansamblului eșafodajului lor logic, asupra temeliiilor lor gneoseologice și a concluderilor lor ultime, relevînd în același timp filiația și înrudirea lor cu diferite curențe și tendințe la modă în acea epocă pe plan internațional.

Deși cu unele limite, autorul a schițat un tablou veridic al situației filozofiei românești în ultimele cinci decenii. El a subliniat corelația intimă (deși nu mecanică și nemediată) între dominația economică și politică a claselor exploatare și predominanța idealismului în filozofie: „Între procesul economic și social care se desfășoară în infrastructura societății actuale și anumite creații ideologice, de supra-

* Lucrețiu Pătrășcanu, *Curențe și tendințe în filozofia românească*, Editura politică, București, 1970, p. 14. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

structură, există o legătură netăgăduită" (p. 59).

Sprîjinindu-se pe aceste premise teoretice juste, Pătrășcanu s-a străduit să demonstreze că recrudescența misticismului, finalismului, iraționalismului și a altor curente și orientări idealiste extrem de reacționare, împinse treptat în prim-planul disputelor filozofice, nu era întâmplătoare. În România, ca și în alte țări capitaliste, acest fenomen își găsea explicația în agravarea contradicțiilor social-economice și politice, care, în condiții istorice bine determinate, facilitase ascensiunea la putere a vîrfurilor celor mai reacționare ale claselor dominante. Pătrășcanu exagerează, desigur, proporțiile și consecințele aceluia „mal du siècle” filozofic, ale celui sfîrșit de epocă la care se referă cu insistență; dar caracterizarea curentelor respective, fixarea rolului lor social și, mai ales, sublinierea necesității demascării și zdrobirii lor își păstrează și astăzi, în linii generale, valabilitatea.

Ecolul criticii lui L. Pătrășcanu s-a îndreptat, cu precădere, împotriva principalilor exponenți pe plan filozofic ai mișcării fasciste, precum și a concepțiilor eronate ale unor gînditori care repudiau fascismul, dar, în mod obiectiv și adeseori independent de intențiile lor, furnizau organizațiilor fasciste teze și argumente folosite de acestea cu abilitate în propaganda și acțiunile lor politice. Un număr relativ mare de pagini este consacrat, de exemplu, criticii concepțiilor idealiste propagate de Nae Ionescu, care, de la catedra universitară, reușise să dobîndească o anumită reputație și să exercite o influență nefastă asupra tineretului studios. După părerea noastră, aceste pagini sînt, poate, cele mai realitate din lucrare, nu numai prin profunzimea criticii, ci și prin măiestria portretizării și verva satirică. Este posibil, în schimb, ca cititorul de astăzi să găsească mai puțin justificată tratarea în extenso a unor discipoli anonimi ai lui Nae Ionescu, pe care lucrările de specialitate mai noi de regulă nici nu-i amintesc. Nu trebuie uitat însă că, în perioada în care a apărut lucrarea sa, scrierile acestora erau în circulație, iar nocivitatea lor nu putea fi ignorată. Și cu cît inconsistența lor teoretică era mai pronunțată, cu cît în ele eclecticismul și lipsa de originalitate, mergînd pînă la plagiat, ocupau un loc mai mare, cu atît verbiajul și forma lor erau mai stridente, pentru a reține atenția și a capta prozeiști.

Cu obiectivitate, dar și cu intransigență principială, Lucrețiu Pătrășcanu analizează „personalismul energetic” al lui C. Rădulescu-Motru, precum și concepțiile filozofice ale lui P.P. Negulescu, Lucian Blaga, Mircea Florian, D. D. Roșca și ale altor gînditori, care îmbogățiseră cu lucrări originale peisajul filozofiei românești. Autorul a făcut eforturi vizibile pentru a detașa partea valoroasă a creației acestor gînditori de construcțiile lor efemere, pentru a evidenția aportul lor la dezvoltarea culturii naționale și, în același timp, pentru a dezvălui pînă la capăt lestul idealist prezent în operele lor. Nici un acest prilej — și, am spune, în și mai mare măsură cu acest prilej —, Pătrășcanu nu a avut pretenția să formuleze judecăți de valoare definitive. El a întrevăzut, cu deplin temel, necesitatea aprofundării analizei operelor gînditorilor amintîți mai sus, cu atît mai mult cu cît aceștia se aflau în plină activitate creatoare și evoluția lor ulterioară nu putea fi încă prevăzută. De exemplu, referindu-se la Mircea Florian, el sublinia că acesta „nu și-a încheiat activitatea filozofică, de aceea și judecarea operei sale, în cadrul limitat care ne interesează, înfățișează mai mult o semnalizare decît o concluzie definitivă” (p. 111). Într-adevăr, cercetările ulterioare ale filozofilor marxiști din țara noastră au dezvoltat schița analitică a lui L. Pătrășcanu, i-au adus completările și corijările care se impuneau. Dincolo de anumite îngustimi, inerente epocii în care a fost scrisă și viziunii autorului, lucrarea oferă un model de critică constructivă. Procedînd astfel, partidul comunist a reușit să determine trecerea treptată a majorității intelectualității pe pozițiile materialismului dialectic și is'oric, antrenînd-o alături de întregul popor la opera de reconstrucție democratică a României.

Din păcate, punînd accentul pe analiza critică a diferitelor curente și tendințe idealiste — predominante în epoca respectivă —, autorul nu și-a propus să valorifice filonul materialist, care devenise tot mai fecund între cele două războaie mondiale sub influența mișcării revoluționare și stimulată de cerințele luptei împotriva fascismului. Se creează, din această pricină, unele pete albe în tabloul atît de bogat cromatic de altfel creionat de autor, precum și un anumit dezechilibru, care poate crea impresia falsă că anumite curente

idealiste au avut o înfrîurire mai puternică decît în realitate.

Dintre precursorii materialişti, singurul care a reţinut atenţia autorului a fost Vasile Conta. Se ştie că, în primii ani de după eliberare, o serie de gînditori, animaţi de dorinţa de a combate idealismul, dar totodată reticenţi în privinţa marxismului (fie pentru că nu-l asimilasera aprofundat, fie pentru că vechile concepţii sau poziţia lor socială îi împiedicau să se detaşeze de trecut — motivele interesează aici mai puţin), preconizau revenirea la sistemul filozofic al lui Vasile Conta, apreciind că, prin aceasta, filozofia românească ar fi deschis o nouă fereastră spre progrese ulterioare. Lucreţiu Pătrăşcanu nu a minimalizat însemnătatea valorificării operelor filozofului ieşean. Dimpotrivă, el a relevat originalitatea sistemului filozofic al lui Conta, caracterul militant şi contribuţia adusă de acesta la dezvoltarea teoriei cunoaşterii, la lupta contra misticismului etc. Sistemul filozofic al lui Vasile Conta nu reuşise să depăşească însă limitele materialismului premarxist şi, în consecinţă, întoarcerea la acest sistem ar fi reprezentat un pas înapoi şi o frînă într-un moment cînd la ordinea zilei stătea nemijlocit sarcina luptei pentru triumful marxismului, pentru ca acesta să devină filozofia dominantă în societatea românească. Iată de ce, conchidea Lucreţiu Pătrăşcanu, „«înapoi la Conta» nu poate fi soluţia căutată în lichidarea crizei pe care o străbate azi filozofia românească. O soluţie, totuşi, trebuie şi poate fi găsită. Dar nu întorcîndu-ne cu gîndul înapoi, ci îndreptîndu-ne privirile cu fermitate şi curaj înainte“ (p. 172).

Ultima parte a lucrării lui L. Pătrăşcanu este consacrată expunerii sistematice a tezelor fundamentale ale materialismului dialectic. Analiza gîndirii filozofice din perioada precedentă constituise pentru Pătrăşcanu nu un scop în sine, ci un mijloc pentru a demonstra că transformările social-economice şi politice profunde, dezvoltarea în ritm accelerat a ştiinţelor impuneau depăşirea stadiului atins pînă atunci în filozofia românească, şi această depăşire nu putea însemna altceva decît adoptarea integrală a singurei concepţii ştiinţifice, instrument de investigaţie şi de transformare revoluţionară: materialismul dialectic şi istoric.

În perioada în care a fost concepută şi publicată lucrarea *Curente şi tendinţe în filozofia românească*, tipărirea în ediţii de masă a operelor clasicilor marxismului abia începuse, iar literatura marxistă originală era extrem de săracă. Cunoştinţele multor intelectuali şi ale altor categorii de cititori despre filozofia marxistă se rezumau adeseori la comentariile calomnioase puse în circulaţie de la catedră sau prin intermediul unor publicaţii de specialitate. Expunerea rezumativă făcută de Lucreţiu Pătrăşcanu oferea unui public avid să cunoască marxismul o imagine de ansamblu veridică, extrem de utilă primului contact cu materialismul dialectic. Pentru mii de noi membri ai partidului comunist, pentru activul organizaţiilor democratice de masă, pentru numeroşi intelectuali, expunerea lui L. Pătrăşcanu a slujit, la timpul său, însuşirii a.b.c.-ului marxismului. Şi, nu ne jenăm să afirmăm, că ea mai poate să-şi găsească un loc şi un rost chiar în flora bogată a literaturii marxiste din zilele noastre.

Pe lîngă valoarea cognitivă incontestabilă, această lucrare aduce, peste decenii, cititorului de astăzi ceva — şi ceva cu totul esenţial — din gîndirea şi personalitatea lui Lucreţiu Pătrăşcanu. El s-a considerat, intrînd în vîltoarea controverselor filozofice ale vremii lui, un ostaş aflat în slujba unei concepţii: marxismul, a unui ideal: societatea socialistă, şi a unui partid: Partidul Comunist Român. De aici, intransigenţa ideologică ce străbate întreaga lucrare, de la prima pînă la ultima filă. De aici, încrederea nezdrcînată în triumful ideologiei partidului său, deşi în vremea aceea idealismul mai domina în sectoare importante ale frontului filozofic. De aici, preocuparea ca scrisul său să poată fi înţeles nu numai de grupul restrîns al celor „îniţiaţi“, ci şi de cercuri cît mai largi de cititori.

Combativitatea, spiritul partinic se îmbină armonios în lucrare cu obiectivitatea ştiinţifică. Nicăieri invectivul nu se substituie argumentului; nicăieri tonul civilizat, academic (în sensul cel mai bun al cuvîntului) nu cedează locul proceselor de intenţii sau adjectivelor peiorative care, uneori, sînt confundate cu intransigenţa.

Chemată la o nouă viaţă prin ediţia de faţă, lucrarea *Curente şi tendinţe în filozofia românească* va fi întîmpinată, sîntem convinşi, cu interesul şi preţuirea care se cuvin lui Lucreţiu Pătrăşcanu şi operei sale.

AL. GH. SAVU

VLADO STRUGAR, *Iugoslavia 1941-1945*,

ediția a II-a, Institutul de istorie militară, Belgrad, 1970, 494 p.

Cartea, o autentică lucrare de istorie, suscită un interes deosebit prin abordarea frontală, în toată complexitatea, a unei perioade importante din istoria Iugoslaviei, cuprinsă între anii 1941 și 1945.

Autorul, investind un volum mare de muncă în cercetarea a numeroase arhive, în depistarea de surse inedite, în lecturarea presei timpului, în folosirea corespondenței și materialelor cu caracter memorialistic aparținând unor participanți nemijlociți la lupta împotriva fascismului, reușește să redea, într-o sinteză armonioasă, multitudinea evenimentelor militare, diplomatice și politice care au avut ca finalitate proclamarea republicii în patria sa, în anul 1945.

Este evidențiat cu pregnanță efortul depus de popoarele Iugoslaviei, având în frunte partidul comunist, pentru apărarea țării în fața agresiunii fascismului, pentru salvarea integrității teritoriale, a independenței și suveranității naționale, pînă la definitivă alungare a cotropitorilor, pentru apărarea drepturilor și libertăților maselor largi populare. Totodată, Vlado Strugar reușește să înfățișeze lupta dreaptă a poporului iugoslav în contextul general al mișcării de rezistență internațională.

După ce prezintă succint, în cadrul unei introduceri, situația geografică și istorică a Iugoslaviei, din evul mediu pînă în preajma celui de-al doilea război mondial, autorul se oprește mai pe larg asupra situației interne și internaționale care a dus, în primăvara anului 1941, la cotropirea Iugoslaviei de trupele Wehrmachtului hitlerist.

În primul capitol al lucrării (*Transformarea insurecției armate în război de eliberare*), tratînd despre instaurarea regimului de ocupație și începuturile războiului de eliberare națională, autorul subliniază faptul că primii care au trecut hotărît la luptă împotriva ocupanților au fost comuniștii. Astfel, încă la Conferința din 10 aprilie 1941 s-au pus bazele Frontului unic de eliberare și s-a hotărît înființarea detașamentelor ilegale de luptă. Ca urmare, la 27 iunie 1941, s-a creat Statul-major suprem al detașamentelor de partizani pentru eliberarea națională a Iugoslaviei, avînd în frunte pe Iosip Broz Tito¹. Organiza-

tor și conducător al luptei, încă din aceste momente, partidul comunist, arată Vlado Strugar, s-a orientat spre un război de lungă durată, spre o luptă fără cruțare, avînd ca țel victoria finală. Cu tot efortul depus de trupele de ocupație, cu toate atrocitățile și represuniile la care s-au dat, hitleriștii n-au putut stăvili războiul de eliberare al poporului iugoslav.

În opoziție cu linia politică patriotică a comuniștilor s-au situat cercurile burgheziei, și în primul rînd guvernul din exil aflat la Londra împreună cu regele Petru, care, prin atitudinea adoptată, au adus prejudicii grave luptei duse de armata populară de eliberare.

Lucrarea dezvăluie legătura strînsă între mișcarea de eliberare națională și cea socială. În teritoriile eliberate puterea era preluată de masele populare, astfel că războiul antifascist de eliberare a mers paralel cu revoluția iugoslavă, condiționîndu-se reciproc. Sub conducerea și cu sprijinul Partidului Comunist din Iugoslavia au fost create comandamente militare și comitete de eliberare națională, care se transformă — prin atribuții și prerogative — în organisme cu trăsături de stat.

În capitolul următor, intitulat *Anul decisiv al războiului de eliberare*, autorul prezintă detaliat principalele operațiuni militare de la sfîrșitul anului 1942 și începutul lui 1943. Ofensiva armatei partizanilor, care a continuat, în pofida unui inamic superior numeric și ca tehnică de luptă, a avut drept rezultat alungarea cotropitorilor pînă la sfîrșitul lui 1942 de pe o bună parte a teritoriului țării.

Concomitent cu descrierea mișcării tot mai intense de eliberare națională și socială, autorul insistă asupra semnificației pozitive a măsurilor luate în vederea îmbunătățirii organicii unităților Armatei populare (p. 118—128). Foarte importantă a fost hotărîrea din noaptea de 26—27 noiembrie 1942, de la Bihaci, cînd s-a ales Consiliul antifascist de eliberare națională a Iugoslaviei, în frunte cu Iosip Broz Tito, recunoscut de toate popoarele Iugoslaviei, precum și de puterile aliate, și care va deveni în fapt conducătorul țării. Succesele obținute erau atît de evidente încît forța armată populară s-a impus și guvernelor Angliei și S.U.A., care pînă atunci sprijini-

¹ Vlado Strugar, *Iugoslavia 1941—1945*, ediția a II-a, Institutul de istorie militară, Belgrad, 1970, p. 39. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

seră unitățile militare aflate sub patronajul guvernului emigrației.

Pentru lupta de eliberare a poporului iugoslav, anii 1942 și 1943 sînt anii unor bătălii de amploare, cărora autorul le-a dat atenția cuvenită prin descrierea luptelor de pe râurile Neretva și Sutjeska (p. 136—172). Victoriile obținute de Armata populară au sporit autoritatea mișcării de eliberare națională, ducînd la apariția unor condiții favorabile pentru adoptarea de hotărîri majore privind orînduirea politică viitoare a Iugoslaviei. Mișcarea de rezistență a devenit forța politică hotărîtoare, iar Consiliul antifascist s-a impus ca organ suprem al puterii populare, prin aceasta fiind creat sistemul noii puteri politice a Iugoslaviei, bazat pe cuceririle revoluționare ale luptei de eliberare națională.

Ce-l de-al treilea capitol — *Crearea Federației iugoslave* — se remarcă prin înfățișarea măsurilor și hotărîrilor politice vizînd viitorul poporului iugoslav. Cea de-a doua sesiune a Consiliului antifascist (Jaițe, 29 noiembrie 1943) a marcat transformarea acestuia într-un corp legislativ și executiv al țării, reprezentantul autentic al suveranității poporului și unității Iugoslaviei (p. 211). Această hotărîre a reprezentat un act revoluționar, care, prin conținutul său de clasă, a constituit un moment important în cucerirea puterii de către popor. Sînt descrise în continuare evenimentele politice și militare ce au dus, pînă în toamna anului 1943, la eliberarea a circa 130 000 km p, cu o populație de 5 milioane de locuitori (p. 203).

Dintre operațiile militare ce au avut loc în anul 1944, autorul se oprește pe larg asupra bătăliei de la Drvar din mai 1944. În această luptă, comandamentul hitlerist, folosind un număr impresionant de parașutiști germani, sprijiniți de unități de tancuri și motorizate, sperau să surprindă statul-major al armatei populare. Deși a provocat pierderi partizanilor, operația nu a reușit, aducînd Wehrmachtului un nou și usturător eșec.

Ultimul capitol al lucrării, *Eliberarea definitivă a Iugoslaviei și proclamarea Republicii*, este esențial pentru înțelegerea evenimentelor care au consfințit victoria eroice mișcări de rezistență iugoslavă.

Ieșirea României din război și alăturarea ei forțelor antihitleriste au permis trupelor sovietice să ajungă mult mai repede la frontiera Iugoslaviei (p. 253).

Alături de Armata sovietică, Armata populară de eliberare, care devenise o armată încheată și bine dotată, a eliberat, la 20 octombrie 1944, Belgradul, apoi părțile centrale și de vest ale țării, la care au participat și forțe ale Armatei bulgare alăturate coaliției antifasciste.

Prin glasul elocvent al cifrelor, autorul arată jertfa de sînge pe care popoarele Iugoslaviei au dat-o pentru cucerirea acestor victorii. „Iugoslavia a pierdut în război 1 706 000 de oameni, dintre care numai Armata populară de eliberare a avut 305 000 de morți și 425 000 de răniți” (p. 355), iar „pagubele materiale pricinuite Iugoslaviei s-au ridicat la 46.9 miliarde de dolari la prețul anului 1938” (p. 357).

Lucrarea prezintă apoi lupta dusă de masele populare, în frunte cu comuniștii, în cucerirea definitivă și consolidarea puterii politice: adoptarea măsurilor pentru refacerea industriei, agriculturii, căilor de transport și alimentației publice; desăvîrșirea constituirii sistemului organelor puterii federative. Este descris momentul istoric al instaurării primului guvern democratic, în frunte cu Iosip Broz Tito, la 7 martie 1945.

Succesul Frontului popular în alegerile pentru Skupština legislativă, în care reprezentanții săi au obținut 6 725 000 de voturi, adică 90,48% din numărul total de voturi exprimate, a semnalat o victorie decisivă a forțelor populare. La 29 noiembrie 1945, Skupština legislativă a adoptat declarația cu privire la proclamarea Republicii Populare Federative Iugoslave, prin aceasta fiind desăvîrșită revoluția iugoslavă. La 30 ianuarie 1946 este adoptată Constituția țării, care confirmă schimbările structurale înfăptuite în orînduirea socială și de stat a Iugoslaviei (p. 350).

Volumul se încheie cu un tabel sinoptic de o deosebită importanță pentru urmărirea cronologică și pe regiuni a principalelor evenimente militare și politice petrecute în perioada anilor 1941—1945. Cartea mai beneficiază de o culegere anexă de hărți privind principalele lupte purtate de armata populară de eliberare.

Rod al unei intense investigații științifice, lucrarea, vastă expunere a războiului de eliberare a popoarelor Iugoslaviei, se adresează în primul rînd cercetătorilor istoriei celui de-al doilea război mondial și a mișcărilor de rezistență antifasciste din diferite țări ale Europei.

ȘTEFAN PÎSLARU

HABUDA MIKLÓS, Sindicatele ungare în revoluția democrat-populară. 1944-1948

Táncsiés könyvkiadó, Budapest, 1971, 306 p.

Institutul de istorie a partidului al C.C. al P.M.S.U. a publicat, recent, o monografie a mișcării sindicale ungare în anii revoluției democrat-populare, sub semnătura lui Habuda Miklós.

După o succintă trecere în revistă a situației mișcării sindicale în

împrejurările premergătoare eliberării Ungariei, autorul înfățișează rapidă creștere numerică a sindicatelor, înrolarea lor activă în lupta pentru refacerea și democratizarea țării, pe baza înțelegerii realizate între Partidul Comunist Ungar și Partidul social-democrat. La 7 februarie 1945, cele două partide muncitorești, răspunzând necesității de a elabora o politică sindicală unitară, au căzut de acord asupra creării Consiliului sindicatelor, în care, prin componența sa, rolul preponderent îl deținea Partidul Comunist Ungar. S-a stabilit, cu acest prilej, că sindicatele nu depind direct de unul din cele două partide. În același timp, sindicatele formau și terenul de luptă între P.C.U. și P.S.D. „Deși cu prețul multor lupte — se arată în lucrare —, sindicatele înaintau cu succes spre cuprinderea marilor mase de muncitori și de intelectuali, spre cucerirea lor nu numai organizatorică, ci și efectivă, spre transformarea lor într-o forță organizată. Acest lucru a devenit posibil mai ales pentru că în făurirea mișcării sindicale unitare, capabile să sprijine în mod eficace transformările democratice comunistii și social-democrații au reușit să cadă de acord în primele zile de după eliberare”¹. Autorul subliniază că, datorită condițiilor de după eliberare, partidul comunist se bucura de un aflus considerabil al maselor, ceea ce i-a determinat și ponderea în sindicate.

În cadrul Conferinței Naționale a Partidului Comunist Ungar din 20—21 mai 1945, pe lângă programul de transformare democratică a țării, a fost definită poziția P.C.U. față de sindicate, precizându-se sarcinile acestora ca organizații cu caracter economic și politic, raportul dintre partid și sindicate, tactica partidului comunist față de ele (p. 48—49). P.C.U. a fost singura forță politică ce a determinat un program mobilizator, pozitiv pentru toți oamenii muncii cuprinși în sindicate, inclusiv pentru masele social-democrate. „De aceea — conchide autorul —, putem afirma că în primul rînd în acest fapt, în contrastul foarte ascuțit dintre politica celor două partide, găsim, poate, cea mai semnificativă și esențială explicație a eficacității influenței comuniste ce se afirmă și în mișcarea sindicală” (p. 54).

În lucrare se acordă o atenție deosebită contribuției mișcării sindicale din Ungaria la apărarea intereselor oamenilor muncii, în condițiile extrem de grele ale distrugerilor de război, ale speculei și inflației.

Autorul analizează, în continuare, contribuția sindicatelor la lupta forțelor democratice în condițiile atacului dezlănțuit de elementele reacționare atît pe plan legislativ cît și economic. „În interesul consolidării stabilizării, al apărării forintului și al îmbunătățirii condițiilor de trai ale maselor trebuiau realizate un șir de reglementări economice și de revendicări politice. Or, toate acestea nu au putut fi atinse decît prin lupta dîră dusă împotriva capitalului, a reacțiunii...” (p. 152). A devenit clar că „nu era suficient a se rezuma doar la pararea acțiunilor dreptei; sindicatele trebuiau să opună pretențiilor acesteia un program cuprinzător de apărare a intereselor, de acțiune politică” (p. 162).

Un rol important în sprijinirea acestei acțiuni, se relevă în lucrare, l-a avut cel de-al III-lea Congres al P.C.U. (29 septembrie — 1 octombrie 1946), care a subliniat importanța luptei pentru apărarea drepturilor sindicatelor. În sprijinul consolidării poziției sindicatelor, congresul a indicat, ca cerință de bază, legiferarea autonomiei și a statutului sindicatelor (p. 164).

¹ Habuda Miklós, *A magyar szakszervezetek a népi demokratikus forradalomban. 1944—1948* [Sindicatele ungare în revoluția democrat-populară, 1944—1948], Táncsiés könyvkiadó, Budapest, 1971, p. 39. În continuare, trimiterea la această lucrare vor fi date în text.

Habuda Miklós arată că după realizarea acordului între cele două partide muncitorești asupra principalelor obiective ale planului trienal (februarie 1947) s-a impus, ca o condiție esențială, „inclusiunea mișcării sindicale în organele centrale care îndrumau economia planificată... de aceea, sindicatele erau stimulate în a căuta posibilitatea promovării unui număr cât mai mare de muncitori manuali în conducerea tehnică și în administrarea întreprinderilor“ (p. 187).

Afît în cursul campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 31 august 1947 cît și în lunile următoare, scrie Habuda Miklós, P.S.D. urmărirea întărirea pozițiilor sale în sindicate, prezentînd în acest scop o listă de revendicări față de P.C.U. și inițiind o polemică de presă (p. 211). Elementele comuniste și social-democrate de stînga din conducerea sindicatelor au formulat cerința diminuării amestecului direct al partidelor în problemele sindicale. Inevitabil în condițiile politice de după eliberare, această conducere directă nu mai putea fi exercitată, apreciază autorul, întrucît exista pericolul dispariției rolului de bază al sindicatelor — apărarea intereselor oamenilor muncii. În acest scop, la 9 octombrie 1947, Biroul Politic al Partidului Comunist Ungar a adoptat o hotărîre privind preîntîmpinarea anchilozării birocratice a sindicatelor, declarîndu-se în favoarea democrației sindicale și împotriva folosirii, în alegerile sindicale, a principiului parității de locuri, inițiativa fiind salutată de aripa de stînga a Partidului social-democrat (p. 216—219).

În aceeași perioadă, se arată în lucrare, Consiliul sindicatelor își concentra atenția asupra respectării principiului caracterului voluntar al calității de membru de sindicat, a creării tribunalelor muncitorești pentru pedepsirea speculanților, a revizuirii normelor și corectării exceselor în acest domeniu, a organizării întrecerilor. Prima Conferință pe țară a conducătorilor mișcării sindicale (20—21 martie 1948), constatînd că „Ungaria a depășit linia de graniță în dezvoltarea democrației populare și înainta spre socialism“ (p. 225), a definit sarcinile noii perioade. Conferința ținea seama, chiar și în perspectiva construcției socialiste, de existența unor contradicții interne „provenite din ciocnirea revendicărilor legitime ale oamenilor muncii cu interesele generale“ (p. 226).

În cursul transformării socialiste a economiei țării, se impuneau desființarea vechii forme organizatorice a sindicatelor, crearea de sindicate pe ramuri industriale. Acest proces s-a desfășurat treptat și a fost legat de multe frământări, implicînd pericolul centralizării excesive: 50 de uniuni sindicale au fost reduse la 19. Autorul înfățișează greutățile legate de existența, pe de o parte, a comitetelor de fabrică, sancționate prin lege, iar pe de altă parte a sistemului bărbatilor de încredere, în multe cazuri producîndu-se dispute între ele privind înțietatea, competența etc. Ca urmare, în iulie 1948 s-a hotărît desființarea funcției bărbatilor de încredere. Partidul celor ce muncesc din Ungaria atrăgea atenția că „funcția sindicatelor de apărare a intereselor nu se poate reduce la confirmarea necondiționată a măsurilor organelor de stat, ci trebuie aspirat la reliefaarea și la rezolvarea contradicțiilor temporare“ (p. 248). Congresul al XVII-lea al sindicatelor, ținut între 17 și 20 octombrie 1948, urmărirea să asigure pentru sindicate controlul în uzinele etatizate, cît și „față de acei conducători de întreprindere care, deși sînt reprezentanți ai statului poporului, pot comite greșeli în dauna oamenilor muncii“ (p. 249). Era momentul istoric, arată Habuda Miklós, cînd în concordanță cu situația specifică a Ungariei, „în baza noilor tradiții revoluționare s-ar fi putut întreprinde primii pași spre instituționalizarea democrației muncitorești în condițiile dictaturii proletariatului“ (p. 251).

Au început însă să prevaleze metodele administrative în rezolvarea problemelor, scrie autorul. „Mișcarea oamenilor muncii a fost privată în mare parte de funcția de apărare a intereselor, a fost izolată în mod artificial de sarcina controlului democratic al conducerii întreprinderilor, fiind degradată la rolul de anexă a conducerii economice“ (p. 251). În același timp însă, alegerile sindicale din 1949, desfășurate sub lozinca ascuțirii luptei de clasă, au fost folosite pentru înlăturarea foștilor conducători sindicali social-democrați din mișcare (p. 252).

În încheiere, Habuda Miklós arată că greșelile nu au putut fi înlăturate decît printr-o activitate susținută, că realizările perioadei actuale își au originea în ceea ce au cristalizat pozitiv anii 1944-1948.

IOSIF CSALLOS, EVA ȚUȚUI

HENRYK BATOWSKI, Agonia păcii și începutul războiului (august-septembrie 1939)

Wyd. Poznanskie, Poznan, 1969, 502 p.

Cartea reputatului istoric polonez Henryk Batowski, profesor la Universitatea „Jagiellonski” din Cracovia, constituie o veritabilă analiză a evoluției relațiilor internaționale într-o perioadă de timp scurtă, dar extrem de bogată în evenimente, care s-au

precipitat cu o deosebită iuțeală, având repercusiuni de importanță covârșitoare asupra soartei întregii lumi. Volumul reunește două lucrări, care au apărut între anii 1964 și 1967 — sub titlurile: *Ultima săptămână de pace* și *Primele săptămâni de război. Diplomația apuseană pînă la jumătatea lunii septembrie 1939* —, față de care ediția prezentă, așa cum arată însuși autorul, nu aduce decît unele modificări și completări sumare. Astfel, capitoul referitor la politica României în septembrie 1939, intitulat *România între prietenie și teamă*, a fost întregit prin completarea surselor bibliografice cu lucrări și materiale ale autorilor români, cum sînt Lucrețiu Pătrășcanu, Ion Popescu-Puțuri, Gheorghe Zaharia, Eliza Campus, Viorica Moisuc și alții, pe care le-a obținut, așa cum afirma H. Batowski în prefață, în timpul șederii sale la București în anul 1968.

În prima parte a volumului sînt descrise minuțios evenimentele care au avut loc în ultimele zile dinaintea izbucnirii celui de-al doilea război mondial, realizîndu-se, pe drept cuvînt, o adevărată contribuție la studiul genezei diplomatice a acestui război.

Istoricul polonez compară potențialul material și militar al principalelor țări europene, prezintă și caracterizează personalitatea unor politicieni și diplomați din această perioadă, trece în revistă faptele care au dat contur situației internaționale la sfîrșitul lunii august 1939. Ultimele capitole ale acestei părți constituie un gen de cronică, în care este urmărită, zi de zi și aproape oră de oră, desfășurarea dramatică a evenimentelor al căror final l-a repre-

zentat izbucnirea războiului. Cîmpul de observație al autorului este foarte larg, iar evenimentele sînt percepute din perspectiva întregului continent european.

Henryk Batowski analizează în detaliu, cu obiectivitate științifică, politica externă promovată de Franța, Anglia, Germania, Italia și U.R.S.S. El se oprește pe larg asupra pregătirilor Germaniei în vederea atacării Poloniei, inclusiv asupra eforturilor depuse de Hitler pentru izolarea Poloniei. După opinia sa, toate acțiunile diplomatice întreprinse de Germania nazistă în zilele de 26—28 august 1939 au fost numai manevre, deoarece „hitleriștii aveau intenția să folosească față de Polonia numai dictatul”. Ei, scrie autorul, „nu au dorit compromisul, nu au dorit să discute, ei au vrut numai războiul sau capitularea totală a Poloniei” (p. 117—118).

În acest context este analizată atitudinea diplomației poloneze, subliniindu-se că aceasta nu a acordat atenția cuvenită demersurilor diplomatice făcute de Germania în vederea izolării Poloniei.

Referindu-se la situația țării noastre în luna august a anului 1939, autorul caracterizează oamenii politici și diplomați români, oprindu-se, în același timp, la activitatea unor diplomați străini acreditați la București, printre care și a lui Wilhelm Fabricius, despre care arată că „a depus eforturi susținute pentru subordonarea continuă a României influenței germane și pentru subminarea alianței polono-române” (p. 41—42). Istoricul polonez evidențiază politica promovată de Germania hitleristă față de România și Ungaria, arătînd că scopul ei era „de a ține în divergență cele două state cu care Polonia rămăsese în relații de prietenie și de a le face receptive la viitoarele presiuni ale Berlinului” (p. 101—102).

Partea a doua a cărții surprinde o perioadă de 17 zile — 1 și 17 septembrie 1939 — deosebit de densă în evenimente. Pe parcursul a 12 capitole, deși autorul abordează o temă aparent bine cunoscută, cum este începutul celui de-al doilea război mondial, el reușește totuși să aducă fapte inedite despre războiul polono-german din septem-

rie 1939, pe fondul evoluției situației internaționale.

În ansamblu, această parte a lucrării tratează, la rîndul ei, două probleme oarecum distincte. La început este prezentată foarte amănunțit poziția Marii Britanii și apoi a Franței în perioada 1—3 septembrie, cînd guvernele celor două țări s-au decis să declare război Reichului hitlerist. În cea de-a doua, autorul își concentrează atenția asupra atitudinii altor țări — Italia, România, Ungaria, Belgia, Spania, Portugalia, țările scandinave etc. — față de conflagrația ce se declanșase.

Un capitol aparte este consacrat poziției și rolului jucat de România în această perioadă. H. Batowski urmărește evoluția situației externe a țării noastre în ajunul și imediat după izbucnirea celui de-al doilea război mondial, arătînd că „ea se găsea între proverbialul ciocan și nicovală“ (p. 316). Evidențînd intensificarea presiunilor Germaniei hitleriste asupra României în ultimele zile dinaintea declanșării războiului polono-german, autorul precizează că trimisul german la București „nu s-a limitat la convorbirile cu ministrul afacerilor externe, ci s-a străduit să influențeze pe premierul de atunci, Armand Călinescu, ajungînd de asemenea, pînă la regele Carol al II-lea“ (p. 317).

Istoricul polonez observă că, în pofida presiunilor Germaniei, România nu a acceptat să renunțe la neutralitatea pozitivă față de Polonia. În această ordine de idei este amintit comunicatul din 4 septembrie al guvernului român. În care se afirma că România „dorește să-și mențină atitudinea de pînă atunci“, fapt care, evident, nu era pe placul Germaniei. „Cînd Fabricius s-a opus trecerii în continuare a vreunui transport cu materiale de război spre Polonia — scrie H. Batowski —, Călinescu, el însuși un eminent jurist, a explicat germanului că în acest caz România ar trebui să oprească, de asemenea, și livrările de țigări către Germania“ (p. 318). În legătură cu poziția guvernului român, autorul menționează mulțumirile adresate acestuia, în numele guvernului polonez, de către Ambasada polonă la București, în nota din 4 septembrie 1939, în care se arăta că această „atitudine a României va avea influență asupra dezvoltării vi-

itoarelor relații între ambele noastre țări“ (p. 318).

În ciuda situației dificile în care se afla, se arată în lucrare, „guvernul român a dat dovadă că dorește să aducă în continuare servicii Poloniei“ (p. 320). Astfel, el și-a dat consimțămîntul la transportarea unei valori de peste 230 milioane de zloți (cca 45 milioane de dolari), „care a trecut la 14 septembrie granița românească, iar în ziua următoare a fost încărcată la Constanța pe un tanc englesc, de unde, prin Turcia și Siria, a ajuns la Beirut, ca de acolo, cu ajutorul navelor militare ale aliaților apuseni, să ajungă în Franța“ (p. 320).

H. Batowski se oprește, de asemenea, asupra deschiderii unui eventual front balcanic, considerat la Londra și Paris ca un element al politicii defensive în caz de intrare în război a Italiei. După o analiză destul de minuțioasă a situației interne și externe a țărilor din Balcani, îndeosebi a celor care prezentau un interes nemijlocit în problema frontului balcanic, autorul este de părere că această concepție era atunci nerealistă.

În încheierea lucrării, sînt menționate principalele probleme pe care diplomația poloneză le-a urmărit în această perioadă, și anume determinarea aliaților apuseni de a participa activ la lupta împotriva Germaniei, de a transforma în fapt ajutorul militar promis de aceștia, în sfîrșit, de a crea condiții corespunzătoare pentru asigurarea continuării în strălînată a activității organelor supreme ale puterii în situația înfrîngerii vizibile a Poloniei.

Lucrarea istoricului H. Batowski este interesantă nu numai prin multitudinea faptelor și problemelor puse în evidență, dar și prin analiza obiectivă și detaliată a acestora. Ea constituie o contribuție valoroasă la cunoașterea istoriei războiului polono-german din septembrie 1939, îndeosebi din unghiul de vedere al situației internaționale și al acțiunilor diplomatice extrem de numeroase în acea perioadă, trezind interesul tuturor acelor care sînt preocupați de istoria celui de-al doilea război mondial.

MILICĂ MOLDOVEANU

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

Решения исторического значения для Румынской коммунистической партии, для нашего народа	3
ШТЕФАН МУШАТ: 40 лет со времени выхода в свет первого номера газеты «Скынтейя»	13
ИЛИЕ ЧАУШЕСКУ, ВАСИЛЕ МОКАНУ, КОНСТАНТИН ОЛТЯНУ: Деятельность РКП в рядах армии (1921—1944)	22
ИОН ЯКОШ, ИОН МАМИНА: Значение одной дискуссии: Забастовочный процесс в Румынии	38
ГЕОРГЕ УНК, КОНСТАНТИН БОТОРАН: Румынская коммунистическая партия во главе выступлений солидарности с революционной борьбой китайского народа	51

СООБЩЕНИЯ

В.И. Ленин о месте малых и средних стран в системе международных отношений: Ангара Нир	66
Критика искажения взаимосвязи между историческим и логическим в буржуазной философии истории: Ион Флора	79
Тенденции эволюции мировой экономики в метвоенный период: Константин Мойсук	92

МЕЖДУНАРОДНОЕ РАБОЧЕЕ ДВИЖЕНИЕ

ТРАЯН КАРАЧУК: Создание партий рабочего класса — важный момент в развитии рабочего движения второй половины XIX века	111
Б. БАЛДО (МНР): Монгольская народно-революционная партия — руководящая сила общественного развития в Монгольской Народной Республике	127
Правая борьба вьетнамского народа против американских захватчиков — источник новых теоретических обобщений. По поводу работы «Вьетнам и вопросы мышления» Схинго Схибата.	135

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

За круглым столом (II). Характерные черты буржуазно-помещичьего режима в Румынии. 1918—1944.	144
Румыно-болгарский симпозиум в связи с проводимой коммунистическими партиями двух стран в период 1944—1948 годов политической союзов	146
Собрание посвященное 80-летию создания болгарской коммунистической партии	156

ВОСПОМИНАНИЯ

Думитру Попа • Лотар Рэдэчану • Лудовик Мински	157
--	-----

РЕЦЕНЗИИ — БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

А. ГЭЛЭЦЯНУ, Н. ГОГОНЯЦЭ, Панаит Мушою, Политическое издательство, Бухарест, 1970 г., 294 стр.; ВАСИЛЕ Г. ИОНЕСКУ, Александру Ионеску, Политическое издательство, Бухарест, 1970 г., 286 стр.; ЛУКРЕЦИУ ПЭТРЕШКАНУ, Течения и тенденции в румынской философии, Политическое издательство, Бухарест, 1970 г., 226 стр.; ВЛАДО СТРУГАР, Югославия 1941—1945, другое издание, Београд, 1970 г., 492 стр.; ХАБУЦА МИКЛОШ, Венгерские профсоюзы в народно-демократической революции. 1944—1948, Танчич Кенивкiado, Будапешт, 1971 г., 306 стр.; Генрих Батовски, Агония мира и начало войны Wyd. Poznanskie, Poznan, 1969, 502 стр.	168
---	-----

SOMMAIRE

Décisions historiques pour le Parti Communiste Roumain, pour notre peuple	3
ȘTEFAN MUSAT: 40 ans depuis l'apparition du premier numéro de la «Scinteia»	13
ILIE CEAUȘESCU, VASILE MOCANU, CONST. OLTEANU: L'activité du P.C.R. parmi les rangs de l'armée 1921—1944.	22
ION IACOS, ION MAMINA: Les significations d'un débat: le procès gréviste en Roumanie	38
GHEORGHE UNC, CONST. BOTORAN: Le parti Communiste Roumain à la tête des actions de solidarité avec la lutte révolutionnaire du peuple chinois	51

COMMUNIQUÉS

V.I. Lénine sur la place des pays petits et moyens dans le système des relations internationales: Angara Niri	66
La critique de la dénaturation du rapport entre l'historique et le logique dans la philosophie bourgeoise de l'histoire: Ion Florea	79
Tendances de l'évolution de l'économie mondiale dans la période interbellique: Constantin Moiseuc	92

LE MOUVEMENT OUVRIER INTERNATIONAL

TRAIAN CARACIUC: La formation des partis de la classe ouvrière — événement important dans le développement du mouvement ouvrier de la deuxième moitié du XIX-ème siècle....	111
B. BALDO (R.P. Mongole) — Le Parti Populaire Révolutionnaire Mongole — la force dirigeante du développement social dans la République Populaire Mongole.....	127
La lutte juste du peuple vietnamien contre les envahisseurs américains — source de nouvelles généralisations théorétique. En marge de l'oeuvre „Le Viêt-Nam et les problèmes de la pensée de Shingo Shibata.....	35

VIE SCIENTIFIQUE

Tabl ronde (II) Les caractéristiques du régime des bourgeois et des propriétaires fonciers en Roumanie 1918 — 1944.....	144
Symposium roumain — bulgare regardant la politique d'alliance promovée par les partis communistes de ces deux pays dans le période 1944 — 1948.....	146
Assemblée à l'occasion de l'anniversaire de 80 ans depuis la création du Parti Communiste Bulgare.....	156

ÉVOCATIONS

Dumitru Popa — Lotar Rădăceanu — Ludovic Minschi.....	157
---	-----

COMPTES-RENDUS — NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

A. GALĂTEANU, N. GOGONEATĂ, Panait Mușoiu, Edition Politique, Bucarest, 1970, 294 p; VASILE G. IONESCU, Alexandru Ionescu, Edition Politique, Bucarest, 1970, 286 p; LUCRETIU PĂTRĂȘCANU, Courants et tendances dans la philosophie roumaine. Edition politique, Bucarest, 1970, 226 p; VLADO STRUGAR, Yougoslavie 1941 — 1945 Drugo Izdanye Beograd, 1970, 492 p; HABUDA MIKLÓS, Les syndicats hongrois dans la révolution démocratique populaire, 1944 — 1948, Táncsics Könyvkiado, Budapest, 1971, 306 p; HENRICH BATOWSKI: L'agonie de la paix et le commencement de la guerre, Wyd Poznanskie. Poznań, 502 p.....	168
--	-----

CONTENTS

ARTICLES

Historical Decisions Aimed at a Qualitative Improval of Politico Ideological and Cultural-Educational Activity.....	3
ȘTEFAN MUȘAT: The 40th Anniversary of the Issuance of the First Copy of Newspaper „Scinteia“.....	13
ILIE CEAUȘESCU, VASILE MOCANU, CONSTANTIN OLTEANU: The Activity Conducted by the R.C.P. in the Ranks of the Army. 1921 — 1944.....	22
ION IACOS, ION MAMINA: The Meanings of a Debate: The Growth of the Strike Movement in Romania.....	38
GHEORGHE UNC, CONSTANTIN BOTORAN: The Romanian Communist Party in the Van of the Actions of Solidarity with the Revolutionary Struggle Waged by the Chinese People..	51

REPORTS

V.I. Lenin About the Place of the Small and Medium-Sized Countries in the System of International Relations: Angara Niri.....	66
Criticism of Distortion of the History-Logic Relation in the Bourgeois Philosophy of History: Ion Flerca.....	79
Development Trends of the World Economy in the Inter-War Period: Constantin Moisuc.....	92

THE INTERNATIONAL WORKING-CLASS MOVEMENT

TRAIAN CARACIUC: The Emergence of the Working-Class Parties — an Important Event in the Development of the Working-Class Movement of the Latter Part of the 19th Century....	111
B. BALDO (Mongolia): The Mongolian People's Revolutionary Party — the Leading Force of Social Development in the Mongolian People's Republic.....	127
The Righteous Struggle Waged by the Vietnamese People Against the American Invaders — a Source of New Theoretical Generalizations. Marginalia to the Work „Vietnam and the Problems of Thought“ by Shingo Shibata.....	135

THE WORLD OF SCIENCE

Round Table Conference (II). Traits of the Bourgeois-Landlord Regime in Romania, 1918 — 1944....	144
Romanian-Bulgarian Symposium on the Policy of Alliances Promoted by the Communist Parties of the Two Countries in 1944 — 1948.....	146
Meeting on the occasion of the 80-th anniversary of the creation of the Bulgarian Communist Party	156

RECOLLECTIONS

Dumitru Popa — Lotar Rădăceanu — Ludovic Minschi.....	157
---	-----

BOOK REVIEWS — BIBLIOGRAPHIC NOTES

A. GALĂTEANU and N. GOGONEATĂ: Panait Mușoiu, Publishing House for Political Literature, Bucharest, 1970, 294 pp.; VASILE G. IONESCU: Alexandru Ionescu, Publishing House for Political Literature, Bucharest, 1970, 286 pp; LUCRETIU PĂTRĂȘCANU: Trends and Tendencies in the Romanian Philosophy, Publishing House for
--

Political Literature, Bucharest, 1970, 226 pp.; VLADO STRUGAR: Yugoslavia 1941-1945, Drugo Izdanye, Beograd, 1970, 492 pp.; HABUDA MIKLÓS: The Hungarian Trade Unions in the Democratic People's Revolution. 1944-1948, Táncsics Könyvkiadó, Budapest, 1971, 306 pp.; HENRICH BATOWSKI: The Agony of Peace and the Start of War, Wyd. Poznanskie, Poznań, 1969, 502 pp. 168

INHALT

ARTIKEL

Historische Beschlüsse für die Rumänische Kommunistische Partei, für unser Volk	3
STEFAN MUŞAT: 40 Jahre seit dem Erscheinen der ersten Nummer der Zeitung „Scnteia“	13
ILIE CEAUŞESCU, VASILE MOCANU, CONSTANTIN OLTEANU: Die Tätigkeit der RKP in den Reihen der Armee (1921 - 1944).	22
IONIACOS, ION MAMINA: Die Bedeutung einer Erörterung: der Streikprozess in Rumänien ..	38
GHEORGHE UNC, CONSTANTIN BOTORAN: Die Rumänische Kommunistische Partei an der Spitze der Aktionen der Solidarität mit dem revolutionären Kampf des chinesischen Volkes.	51

MITTEILUNGEN

W.I. Lenin über den Platz der kleinen und mittleren Länder im System der internationalen Beziehungen: Angara Niri	66
Die Kritik der Entartung des Verhältnisses zwischen Historischem und Logischem in der bürgerlichen Geschichtsphilosophie: Ion Florea	79
Tendenzen der Evolution der Weltwirtschaft während der Zwischenkriegszeit: Constantin Moisuc	92

DIE INTERNATIONALE ARBEITERBEWEGUNG

TRAIAN CARACIUC: Die Entstehung der Parteien der Arbeiterklasse - wichtiges Ereignis in der Arbeiterbewegung der zweiten Hälfte des XIX. Jahrhunderts.	111
B. BALDO (Mongolische VR): Die Mongolische Revolutionäre Volkspartei - die führende Kraft der sozialen Entwicklung in der Mongolischen Volksrepublik.	127
Der gerechte Kampf des vietnamesischen Volkes gegen die amerikanischen Eindringlinge - Quelle neuer theoretischer Verallgemeinerungen. Zur Arbeit „Vietnam und die Fragen des Denkens“, von Shingo Shibata.	135

WISSENSCHAFTLICHES LEBEN

Rundtischgespräch (II). Die Wesenszüge des bürgerlich-gutsherrschaftlichen Regimes in Rumänien. 1918 - 1944.	44
Rumänisch-bulgarisches Symposion über die von den kommunistischen Parteien beider Länder in der Periode 1944 - 1948 geförderte Bündnispolitik.	146
Festsitzung zum 80-ten Jahrestag der Gründung der Bulgarischen kommunistischen Partei	156

ERINNERUNGEN

Dumitru Popa • Lotar Rădăceanu • Ludovic Minschi	157
--	-----

REZENSIONEN - BIBLIOGRAPHISCHE NOTIZEN

A. GALĂŢEANU, N. GOGONEAŢĂ, Panait Muşoiu, Politischer Verlag Bukarest, 1970, 294 S.; VASILE G. IONESCU, Alexandru Ionescu, Politischer Verlag, Bukarest, 1970, 286 S.; LUCRETIU PĂTRĂŞCANU, Strömungen und Tendenzen in der rumänischen Philosophie, Politischer Verlag, Bukarest, 1970, 226 S.; VLADO STRUGAR, Jugoslawien 1941 - 1945, Drugo Izdanye, Beograd, 1970, 492 S.; HABUDA MIKLÓS, Die ungarischen Gewerkschaften in der volksdemokratischen Revolution 1944 - 1948, Táncsics Könyvkiadó, Budapest, 1971, 306 S.; HENRICH BATOWSKI, Die Agonie des Friedens und der Kriegsbeginn, Wyd. Poznanskie, Poznań, 1969, 502 S.	168
--	-----

BIBLIOTECA „ASTRA“
SIBIU

Redactori : Mamina Ion, Mureșan Elena, Rauș Nicolae

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12.

Adresa redacției este : București, strada Ministerului nr. 4, telefon : 17.01.60, interior 442 ; 722 ; 369 ; 948.

Revista „Anale de istorie” a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei.
Prețul unui număr — 6 lei; abonamentul pe 6 luni — 18 lei, pe un an — 36 lei.

Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

În colecțiile „BIBLIOTECA DE ISTORIE” și „EVOCARI”

Au apărut recent :

- MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ ȘI SOCIALISTĂ DIN VALEA PRAHOVEI, de V. G. Ionescu.
- FRONTUL UNIC MUNCITORESC ÎN ROMÂNIA, de Gh. Țuțui, A. Petric.
- TEZAUR DIN VEACUL TRECUT, de El. Georgescu.
- SOCIALISMUL EUROPEAN ȘI MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ ȘI SOCIALISTĂ DIN ROMÂNIA (1835—1921), de N. Copoiu.
- TUDOR VLADIMIRESCU '821, de acad. A. Oțetea.
- DIMITRIE MARINESCU, de C. Pîrvulescu, G. Tudoran.

Vor apare în curînd :

- AUGUST '44 (Culegere de studii).
- PE FĂGAȘUL TRADIȚIILOR DE LUPTĂ FRĂȚEȘTI (MADOSZ), de L. Bányai.
- LUPTA POPORULUI ROMÂN ÎMPOTRIVA DICTATULUI FASCIST DE LA VIENA, AUGUST 1940, de Tr. Bunescu.
- UN VEAC DE LUPTE REVOLUȚIONARE ALE MINERILOR DIN VALEA JIULUI, de Gh. I. Ioniță, N. G. Munteanu.
- GEORGE CĂLINESCU-SCRIERI SOCIAL-POLITICE.
- EUGEN ROZVAN, de M. Popa, I. Bulei, I. Szikszay.
- ALEXANDRU DOBROGEANU-GHEREA, de M. Cruceanu, Fl. Tănăsescu.
- ILIE PINTILIE, de N. Popescu.
- IOZSA BÉLA, de I. Micu, A. Simion.

58944

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

anale de istorie

anul XVII

5

1971

1980

0 JUL. 2005

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.anale
de istorie

Anul XVII

5

1971

ARTICOLE

- GH. I. IONIȚA : Clasa muncitoare — forța socială fundamentală a istoriei con-
temporane a României 3
- ✓ FLOREA DRAGNE, CONSTANTIN PETCULESCU : Căderea revoluționară a ține-
retului, obiectiv major al activității P.C.R. (1921—1944) 25
- GHEORGHE SURPAT : Partidul Comunist Român — promotor al luptei împotriva
ideologiei partidelor burghize în anii revoluției populare 42
- ȘTEFAN LACHE : Alegerile din noiembrie 1946 și semnificația primului parlament
democratic din România 59

COMUNICĂRI

- Mișcarea muncitorească și problemele fundamentale ale dezvoltării României
moderne : **Damian Hurezeanu** 72
- Dezvoltarea concepției programatice în mișcarea muncitorească din România până
la crearea P.C.R. : **Elena Georgescu** 89
- Mișcarea socialistă din România și unele probleme ale gândirii istorice marxiste
la sfârșitul secolului al XIX-lea : **Marin Badea** 104
- 90 de ani de la apariția „Contemporanului” : **Nicolae Rașu** 113

DIN ISTORICUL FĂURIRII NOII ORÎNDUIRI ÎN
ȚĂRILE SOCIALISTE

- ✓ CRIȘAN ILIESCU : Etapele construirii societății socialiste în Republica Populară
Bulgaria 129
- ✓ LADISLAU GERGELY : Revoluția populară și principalele momente ale construcției
socialiste în Republica Populară Ungară 138 ✓

MILITANȚI DE SEAMĂ AI MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI
GERMANE ȘI INTERNAȚIONALE

- AUGUST BEBEL : **Heinrich Gemkow** (R.D. Germană) 148
- ROSA LUXEMBURG : **Georg Adler** (R.D. Germană) 153
- KARL LIEBKNECHT : **Erna Herbig, Georg Adler** (R.D. Germană) 158

RECENZII — NOTE BIBLIOGRAFICE

- Presa muncitorească și socialistă din România, vol. III (1917—1921), partea I (septembrie 1917 — iunie 1919), Editura politică, București, 1971, 712 p. : **Ion Mamina** ; GH. ȚUTUI, A. PETRIC : Frontul Unic Muncitoresc în România, Editura politică, București, 1971, 184 p. : **Ion Coman** ; CONSTANTIN PIRVULESCU, GEORGETA TUDORAN : Dimitrie Marinescu, București, 1971, 192 p. : **Natalia Vilcu** ; GHEORGHE MATEI : Dezarmarea în contextul problemelor internaționale și atitudinea României. 1919—1934, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971, 300 p. : **Florica Ionașcu** ; N.D. COCEA : Jurnal, Editura politică, București, 1970, 222 p. : **Marian Ștefan** ; N. G. MUNTEANU : 50 de ani de sport muncitoresc, Editura „Stadion”, București, 1971, 176 p. : **Teodor Popescu** ; Împreună spre socialism. Cu privire la istoria politicii de alianțe a P.S.U.G., Dietz Verlag, Berlin, 508 p. : **Emilia Bălănică** ; RAIMONDO LURAGHI : Europeanii caută Eldorado, Editura politică, București, 1971, 384 p. : **Aurel Harșa** . 177

COMITETUL DE REDACȚIE

MATEI GHEORGHE — redactor-șef, ARDELEANU ION, BARBULESCU CONSTANTIN,
GEORGESCU TITU, MACIU VASILE, MUNTEANU N. G., NICHITA PARASCHIVA,
PETRIC ARON, PETRIȘOR VASILE — redactor-șef adjunct, ROMAN VALTER, SMÂRCEA
VIRGIL — secretar general de redacție, VOICU ȘTEFAN, ZAHARIA GHEORGHE

Clasa muncitoare — forța socială fundamentală a istoriei contemporane a României

GH. I. IONIȚA

Avangardă a societății românești contemporane, promotoare consecventă a progresului social, clasa noastră muncitoare și-a dovedit din plin — de pe primele trepte ale începutului de drum de acum mai bine de un secol și pînă azi, în plină perioadă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate — spiritul ei activ, angajarea socială, luciditatea și fermitatea în acțiune. Aceste trăsături i s-au amplificat în ultimii ani și i se amplifică pe măsură ce înaintăm în timp, împlinindu-și conturul în ambianța creată de vremurile pe care le trăim, în împrejurările în care clasa muncitoare dovedește reale și eficiente priceperi de a conduce complexul proces de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate pe meleagurile patriei noastre, hotărîrea de a munci fără odihnă pentru progresul neconținut și rapid al patriei. În România, clasa muncitoare a fost și rămîne clasa socială cea mai concentrată, cu o înaltă capacitate de organizare, purtătoare consecventă a ideologiei marxist-leniniste, pătrunsă de spirit de disciplină, combativitate și abnegație, calități pe care le-a dovedit în nenumărate situații — inclusiv în cele mai complicate din anii grei ai ilegalității partidului comunist. Ea a dovedit totodată că a știut și știe să imprime acest spirit, aceste calități și celorlalte forțe sociale care și-au înscris și-și înscriu eforturile pe linia progresului țării.

Încă în momentele în care în arena istoriei și-a făcut intrarea proletariatul, Karl Marx și Friedrich Engels, probînd o dată în plus calitatea de a prevedea în mod științific evoluția societății ai cărei contemporani au fost, au avut cele mai alese cuvinte de apreciere pentru clasa muncitoare pe care nu numai afectiv, sentimental, dar și obiectiv-istoric au văzut-o ajunsă — într-un viitor nu prea îndepărtat — clasă conducătoare a celei mai avansate societăți umane. Previziunilor științifice, clarvăzătoare ale lui Marx și Engels li s-a adăugat, ulterior, concepția lui Vladimir Ilici Lenin asupra rolului și locului clasei muncitoare în societatea contemporană, ca și în societatea vremurilor ce aveau să vină.

De la Marx și Engels la Lenin și de la acesta pînă azi clasa muncitoare de pe toate meridianele globului a furnizat istoriei universale multiple și strălucite exemple, fapte și argumente în virtutea cărora nimeni și nimic în lume nu-i mai poate umbri sau nega rolul determinant în evo-

luția socială contemporană, viitorul luminos ce-i aparține ca forță conducătoare într-o societate lipsită de exploatarea omului de către om, în societatea socialistă și în cea comunistă.

Un exemplu luminos a oferit în acest sens istoriei universale și clasa muncitoare din țara noastră care, după o luptă îndelungată, eroică și grea, a devenit clasa conducătoare a societății, factorul determinant al evoluției contemporane a României în drumul ei ascendent, neabătut, spre comunism. Referindu-se la rolul și la contribuția adusă de clasa muncitoare la înfăptuirea marilor acte politice ale istoriei contemporane a României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al P.C.R., spunea cu prilejul aniversării semicentenarului partidului comunist : „În marea bătălie pentru cucerirea puterii, pentru înfăptuirea revoluției socialiste și edificarea noii orânduiri, rolul principal l-a avut eroica noastră clasă muncitoare, care și-a dovedit pe deplin capacitatea revoluționară, spiritul combativ, dârzenia și hărnicia, îndeplinindu-și cu cinste misiunea istorică de clasă conducătoare a societății”¹.

Se poate afirma cu toată temeinicia că rolul pe care-l îndeplinește astăzi clasa muncitoare în cadrul națiunii noastre este rezultatul necesar și firesc al luptei încununate de succes pentru eliberarea socială și națională, pentru răsturnarea claselor exploatare și înfăptuirea societății socialiste. În momentele grele ca și în cele de bucurie, în împrejurările capitale pentru soarta țării și a întregului popor român, calitățile politice, ca și trăsăturile etice ale clasei muncitoare — mai întâi de toate patriotismul și internaționalismul ei — s-au dovedit a fi conștiința de sine a întregii noastre națiuni.

De pe culmile pe care ne situăm astăzi în plină operă de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, privind în trecut, avem perspectiva momentelor în care extinderea relațiilor de producție capitaliste în România la mijlocul veacului al XIX-lea, apariția și dezvoltarea industriei² au dat naștere proletariatului, clasa menită să ducă mai departe lupta revoluționară a poporului, să pășească în fruntea tuturor forțelor sociale avansate pentru eliberarea de exploatare și asuprire, pentru făurirea orânduiri socialiste. În condițiile dezvoltării capitalismului, clasa muncitoare, manifestându-se ca o forță activă în viața social-politică a țării, a parcurs un îndelungat proces de maturizare, de clarificare ideologică și de organizare³. Primele forme de organizare ale muncitorimii și-au făcut apariția încă în 1846 la Brașov și în 1858 la București, pentru a lua în scurt timp extindere pe întreg cuprinsul țării. Începând din anul 1868, o intensă activitate a desfășurat Asociația generală a muncitorilor din

¹ NICOLAE CEAUȘESCU, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971, p. 20.

² G. Zane, *Industria din România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970 ; *Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din România până la primul război mondial* (sub redacția prof. univ. N. N. Constantinescu), Editura politică, București, 1959.

³ Titu Georgescu, *De la revoluționarii democrați la făurarii Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971 ; Ion Popescu-Puțuri, Titu Georgescu, *Purtători de flamuri revoluționare*, Editura științifică, București, 1971 ; Elena Georgescu, *Tezaur din veacul trecut*, București, 1971.

Timișoara, ai cărei conducători se aflau în strînse legături cu Internaționala I⁴. În întreaga perioadă de început a mișcării muncitorești au avut loc numeroase acțiuni greviste și demonstrații pentru revendicări economice, pentru cucerirea zilei de muncă de 8 ore și a dreptului la organizare, ceea ce reflecta maturizarea conștiinței politice de clasă a proletariatului.

O puternică înfrîurire asupra mișcării muncitorești din țara noastră a avut Comuna din Paris. În momentele în care proletariatul parizian oferea lumii întregi unul dintre cele mai tulburătoare și eroice exemple de dirzenie revoluționară, mișcarea muncitorească din țara noastră „parcurea procesul de constituire ca forță politică de sine stătătoare, de însușire a socialismului științific, afirmîndu-se tot mai hotărît pe arena social-politică”. Comuna „a întărit încrederea militanților socialiști în ideile marxiste ca idei viabile, posibil de înfăptuit, a favorizat difuzarea lor în mase”⁵. Solidaritatea caldă cu cauza Comunei s-a înscris încă de atunci în tradițiile internaționaliste ale mișcării muncitorești din România, care străbat ca un filon prețios întreaga ei istorie.

Un însemnat pas în dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră l-a marcat înființarea Asociației generale a lucrătorilor din România în anul 1872, organizație ce simboliza mai presus de orice dorința muncitorilor din întreaga țară de a se vedea sub un singur drapel.

Afirmarea clasei muncitoare ca o forță revoluționară a fost indisolubil legată de răspîndirea în țara noastră a socialismului științific, de legăturile cu făuritorii acestuia — Marx și Engels⁶. Tradițiile democratice din gîndirea social-politică românească, intensa activitate pe tărîm teoretic desfășurată de gînditorii progresiști și revoluționari au creat un climat favorabil pentru ideile socialiste, pentru abordarea în lumina marxismului a problemelor pe care le ridica evoluția economiei vieții social-politice în societatea românească. Tot mai intens au venit în contact cu aceste idei încă în acei ani muncitorii înaintați. Crearea în 1893 a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România a reprezentat un moment de mare însemnătate în dezvoltarea luptelor sociale din țara noastră, în organizarea și afirmarea clasei muncitoare pe plan național⁷.

După un interval istoricește scurt, organizarea pe plan național a mișcării sindicale și refacerea în 1910 a Partidului socialist⁸ — ce fusese vremelnic dezorganizat în 1899 — au reflectat pentru vremea respectivă maturizarea politică a proletariatului din România, rolul tot mai important pe care îl dobîndea acesta în viața țării.

Continuînd să întrețină legături cu mișcarea revoluționară din alte țări, mișcarea muncitorească din România a ajutat la transportul în Rusia a literaturii tipărite de emigrația rusă în Apus — inclusiv a „Iskrei” le-

⁴ Augustin Deac, *Internaționala I și România*, Editura politică, București, 1964.

⁵ Ion Gheorghe Maurer, *Cuvîntare la Adunarea consacrată centenarului Comunei din Paris* („Scînteia” nr. 8 738, din 27 martie 1971).

⁶ Nicolae Copoiu, *Socialismul european și mișcarea muncitorească și socialistă din România (1835—1921)*, Editura politică, București, 1971; Augustin Deac, *Engels și România*, Editura politică, București, 1970; *Friedrich Engels în publicistica română*, Editura politică, București, 1970.

⁷ *Mișcarea muncitorească din România. 1893—1900*, Editura politică, București 1965.

⁸ Nicolae Copoiu, *Refacerea Partidului Social-Democrat din România (1900—1910)*, Editura științifică, București, 1966.

niniste —, a manifestat o activă solidaritate cu lupta proletariatului rus împotriva țarismului în 1905, acordînd printre altele ajutor echipajului revoluționar de pe crucișătorul „Potemkin“, care a primit azil politic în România. Tot mai intense au devenit în această etapă legăturile mișcării muncitorești din România cu Vladimir Ilici Lenin ⁹.

Probleme noi și deosebit de complexe s-au pus în fața clasei muncitoare din România în primele decenii ale secolului nostru ¹⁰. În situația cînd marile puteri imperialiste își disputau înțietatea pentru împărțirea sferelor de influență ale lumii, pentru acapararea de colonii și teritorii străine, cînd contradicțiile interimperialiste se accentuau la maximum și purtau în ele germele conflictului care avea să fie primul război mondial, România se afla atunci încă în prima fază a dezvoltării capitalismului.

Pe plan politic România nu-și desăvîrșise încă procesul realizării statului național unitar, considerat, de către Marx, Engels și Lenin, drept o sarcină a epocii burgheze. Așa cum arăta Lenin în ianuarie 1917, „...foarte mulți români și sîrbi (în raport cu numărul total al românilor și sîrbilor) locuiesc în afara granițelor statului «lor», că în general «construcția de stat» în direcția burghezo-națională nu s-a terminat în Balcani...“ ¹¹.

Năzuința spre unificare în cadrul unui stat național unitar dădea expresie unei aspirații seculare a întregului popor român și constituia o necesitate legică a dezvoltării societății, a cărei înfăptuire era de natură să creeze condiții mai favorabile desfășurării luptelor revoluționare. Realizarea unității de stat frămînta într-un înalt grad clasa muncitoare, toate celelalte clase și categorii sociale, fiind unul dintre dezideratele fundamentale ale maselor populare. Socialiștii, exponenții a tot ce avea mai matur mișcarea noastră muncitorească, concepeau înfăptuirea idealului național în strînsă legătură cu dezvoltarea luptelor sociale.

În împrejurările prăbușirii imperiului habsburgic, ale triumfului Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, care a dat o puternică lovitură sistemului imperialist, a apărut posibilitatea încununării victorioase a luptei de eliberare națională a poporului nostru. Prin actul de voință națională pe care l-a reprezentat marea întrunire populară de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 a avut loc desăvîrșirea procesului formării statului național unitar ¹². Astfel s-a realizat cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea mai rapidă a forțelor de producție, pentru înmănuncherea laolaltă a energiilor și capacităților creatoare ale poporului nostru, creîndu-se condiții favorabile pentru activitatea forțelor progresiste, a mișcării muncitorești revoluționare. Este bine cunoscut faptul că atît în perioada pregătitoare cît și la marea adunare de la Alba Iulia muncito-

⁹ Augustin Deac, Ion Ilincioiu, *Lenin și România*, Editura militară, București, 1970 ; *Lenin văzut de români. Documente și amintiri*, Editura politică, București, 1970.

¹⁰ *Situația clasei muncitoare din România (1914—1944)*, (sub redacția prof. univ. N. N. Constantinescu), Editura politică, București, 1966.

¹¹ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 30, Editura politică, București, 1964, ediția a II-a, p. 355.

¹² *Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918*, Editura politică, București, 1970 ; *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968 ; Ștefan Pascu, *Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, Cluj, 1968.

rimea și-a spus răspicat cuvîntul în sprijinul realizării marelui act al unirii.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a dus la făurirea primului stat socialist din lume, deschizînd în istorie epoca revoluțiilor proletare, epoca trecerii omenirii de la capitalism la socialism. Izbînda proletariatului din Rusia, condus de partidul comunist făurit de Lenin, ideile lui Octombrie au stimulat spiritul revoluționar al clasei muncitoare, al maselor largi populare de pe toate meridianele globului, răsunînd ca un îndemn înflăcărat la lupta pentru realizarea aspirațiilor lor de libertate și progres, pentru eliberare socială și națională. Muncitorimea română, elementele revoluționare din alte pături și categorii sociale au salutat cu entuziasm instaurarea Puterii sovietice, și-au manifestat cu hotărîre — prin multiple forme și mijloace — solidaritatea lor cu proletariatul victorios din Rusia ¹³.

Adîncirea contradicțiilor social-economice ale regimului burghezo-moșieresc, cauzată de distrugerile războiului, de dezorganizarea activității economice și înrăutățirea situației materiale a maselor largi populare, a determinat în anii imediat următori o creștere impetuoasă a avîntului și combativității revoluționare a maselor muncitoare. Întreaga țară a fost străbătută de puternice greve, mitinguri și manifestații, în timpul cărora nu o dată clasa muncitoare, masele largi au ajuns să stăpînească strada.

Toate acestea demonstau maturizarea politică a proletariatului, voința clasei muncitoare de a cuceri, pe cale revoluționară, drepturi și libertăți democratice. În șirul acestor ample și ofensive bătălii de clasă s-au înscris puternica demonstrație din 13 decembrie 1918 din Capitală ¹⁴, grevele economice și politice, generalizate pe ramuri de producție, pe orașe, pe zone muncitorești. Greva generală din octombrie 1920 a cuprins pentru prima dată în istoria mișcării noastre revoluționare cca 400 000 de muncitori, aproape întregul proletariat al țării ¹⁵. În cursul grevei clasa muncitoare s-a afirmat ca o forță socială în stare să-și asume sarcina conducerii întregului popor în lupta pentru transformarea revoluționară a societății, să conducă destinele națiunii. „Grevele din 1918—1919, greva generală din 1920 — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — adevăresc creșterea avîntului revoluționar, afirmarea tot mai puternică a clasei muncitoare ca cea mai avansată forță socială a societății românești” ¹⁶.

În același timp, desfășurarea luptelor revoluționare, insuccesul cu care s-au încheiat unele acțiuni, greșelile comise au pus în evidență limitele politice și ideologice ale mișcării muncitorești, ale partidului socialist. Se impunea cu tot mai multă acuitate necesitatea creării unui partid consecvent revoluționar, marxist-leninist, capabil să se situeze în fruntea clasei muncitoare, să organizeze și să conducă lupta acesteia îm-

¹³ *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și mișcarea revoluționară și democratică din România — documente și amintiri*, Editura politică, București, 1967; *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și România*, culegere de studii, Editura politică, București, 1967.

¹⁴ Vezi: Gh. Unc, C. Mocanu, *13 decembrie 1918*, Editura politică, București, 1968.

¹⁵ Detalii în ampla monografie *Greva generală din România '20*, București, 1970.

¹⁶ NICOLAE CEAUȘESCU, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971, p. 9.

potriva regimului burghezo-moșieresc, pentru cucerirea puterii, pentru socialism. Un asemenea partid avea să se creeze în mai 1921, la capătul unui îndelungat proces de clarificare politică-ideologică ce se petrecea în întreaga mișcare revoluționară, în sinul mișcării socialiste, pe fundalul intensificării spiritului revoluționar al proletariatului. Era în continuă creștere numărul membrilor Partidului socialist care se pronunțau pentru renunțarea la tactica reformistă, pentru făurirea partidului comunist. În ianuarie 1921 — ca rezultat al acțiunii elementelor înaintate din mișcarea muncitorească — s-a produs izolarea definitivă a liderilor social-democrați de dreapta, ceea ce constituia o vie dovadă a dezvoltării curentului revoluționar și semnifica înlăturarea ultimelor bariere din calea făuririi P.C.R.

Congresul Partidului socialist, deschis la 8 mai 1921, îndeplinind dorința manifestă a clasei muncitoare, a reprezentanților altor pături și categorii sociale, a hotărât transformarea Partidului socialist în partid comunist și afilierea acestuia la Internaționala a III-a, Comunistă. Crearea partidului comunist pe baza ideologiei marxist-leniniste a marcat intrarea mișcării muncitorești într-o etapă nouă, superioară a dezvoltării sale, triumful forțelor revoluționare și al marxism-leninismului în mișcarea muncitorească din țara noastră¹⁷. Partidul comunist s-a dovedit de la început și consecvent după aceea continuatorul celor mai înaintate tradiții de luptă ale poporului român pentru progres social și neatințarea țării, pentru o viață mai bună.

Angajându-se plenar în acele momente în opera de organizare și conducere a revoluției, iar apoi în opera de construcție socialistă a țării, P.C.R. s-a călăuzit ferm după concepția marxist-leninistă despre socialism, ca orînduire în care proletariatul, eliberîndu-se pe sine, eliberează întreaga societate, în care tot ce se înfăptuiește trebuie să aibă drept rațiune supremă desăvîrșirea bunăstării materiale și spirituale a omului, asigurarea libertății, dezvoltarea și afirmarea personalității fiecăruia. Într-o asemenea abordare și-au găsit o deplină împlinire previziunile lui Marx și Engels potrivit cărora „tezele teoretice ale comuniștilor nu se bazează nicidecum pe idei sau principii inventate sau descoperite de cutare sau cutare reformator al lumii. Ele nu sînt decît expresia generală a condițiilor efective ale luptei de clasă existente, ale mișcării istorice“¹⁸. Cu alte cuvinte, experiența clasei noastre muncitoare, a partidului ei comunist a dovedit o dată mai mult, cu forța de convingere a faptelor, că realitatea concret-istorică însăși este aceea care determină condițiile emancipării proletariatului. Întemeietorii comunismului științific n-au ezitat să califice drept contrare cerințelor progresului pozițiile celor care „păstrează neclintite vechile concepții fără a ține seama de dezvoltarea istorică a proletariatului“¹⁹.

¹⁷ Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac ș.a. *Crearea Partidului Comunist Român (Mai 1921)*, Editura științifică, București, 1971; Clara Cușnir Mihailovici, Florea Dragne, Gheorghe Unc, *Mișcarea muncitorească din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1971.

¹⁸ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 4, Editura politică, București, 1958, p. 479.

¹⁹ *Ibid.*

Istoria țării noastre de pînă la 23 August 1944 a fost martora unor ample bătălii de clasă, purtate cu bărbăție de clasa muncitoare, în alianță strînsă cu masele țărănimii, cu alte pături și categorii sociale, sub conducerea înțeleaptă a P.C.R. Nucleu de energie, expresie de vigoare și forță, exemplu pentru toți oamenii muncii care luau parte activă la vasele acțiuni revoluționare inițiate și conduse de partidul comuniștilor, clasa noastră muncitoare iradia pretutindeni curaj, demnitate și combativitate, spirit de organizare și generozitate, putere de sacrificiu, dăruire, patos revoluționar.

Rememorînd istoria semicentenară a partidului comunist, apare relevant faptul că, începînd din mai 1921, clasa muncitoare a fost prezentă și și-a spus cuvîntul în toate evenimentele importante ale țării, s-a situat în fruntea luptei pentru progres social.

Încă din primii ani ai existenței sale, partidul comunist a fost nevoit să înfrîngă prigoana dezlănțuită de clasele dominante²⁰, iar din 1924, timp de două decenii, să-și desfășoare activitatea în condiții de adîncă ilegalitate. Din rîndurile comuniștilor, al celor mai destoinici muncitori au căzut în lupta revoluționară, răpuși de gloanțele plutoanelor de execuție, exterminați în temnițe, sute și mii de luptători, de militanți încercați ai partidului. Este un titlu de glorie nepieritoare pentru clasa muncitoare, pentru partidul comunist faptul că teroarea dușmanului de clasă nu a reușit să înfrîngă voința de luptă a comuniștilor, a muncitorilor și a celorlalți patrioți. Ei au continuat să țină sus steagul luptei pentru apărarea intereselor oamenilor muncii, să conducă întregul popor la victoria asupra fascismului, pe calea făuririi României socialiste.

Adaptîndu-și tactica și strategia la condițiile aspre de ilegalitate ce-i erau impuse, inspirîndu-se permanent din ideile călăuzitoare ale marxism-leninismului, străduindu-se să le aplice la condițiile țării noastre în conformitate cu cerințele obiective și subiective ale procesului revoluționar neîntrerupt, partidul comunist a reușit cu succes să se situeze în fruntea celor mai diverse forțe sociale și politice care doreau să contribuie la soluționarea în interesul poporului a complexelor probleme ridicate în acei ani de evoluția social-politică a țării. Desigur, în această activitate nu au lipsit greșelile, limitele ale căror consecințe au fost de natură să ridice obstacole în calea mișcării revoluționare, să diminueze uneori eficiența luptelor desfășurate. Aceste greșeli își găsesc explicația în apariția și manifestarea în rîndurile partidului a unor fenomene de sectarism, stîngism, fracționism etc., corelate cu dificultățile create în unele etape ca urmare a practicilor Cominternului de a se amesteca în treburile interne ale partidului nostru și de a da directive ce nu corespundeau realităților României. Asemenea fenomene au facilitat dezorganizarea gravă a activității partidului în anii 1929—1930.

Învingînd însă multiplele dificultăți, comuniștii din România au desfășurat o amplă activitate politică pentru organizarea frontului de luptă al clasei muncitoare, al maselor celor mai largi și, în fruntea acestora, au reușit să obțină în întreaga perioadă a ilegalității o serie de apreciable succese.

²⁰ M. C. Stănescu, *Mișcarea muncitorească din România în anii 1921—1924*, Editura politică, București, 1971.

Se cuvine a aminti mai întâi activitatea perseverentă dusă ani în şir pentru realizarea unităţii de acţiune a clasei muncitoare. Pînă a se ajunge la înfăptuirea în aprilie 1944 a Frontului unic muncitoresc²¹ au fost necesare multe eforturi, s-a acţionat continuu şi cu rezultate din ce în ce mai bune. Luptele greviste ale clasei muncitoare²², care — după Lupeni 1929²³ — au cunoscut în ianuarie-februarie 1933 culmile lor cele mai înalte²⁴, au oferit un teren favorabil pe care s-au înregistrat succesiv paşi spre făurirea unităţii. În organizarea şi desfăşurarea unor asemenea acţiuni greviste, partidul comunist a experimentat şi folosit sistematic forme noi şi eficiente de luptă. O importanţă deosebită a avut-o crearea unor largi comitete de acţiune, comitete de grevă, de întreprindere alcătuite din muncitori comunişti, social-democraţi, socialişti-independenţi, din muncitori cu alte apartenenţe politice sau fără de partid. Aceste organisme de acţiune muncitorească au netezit calea spre înfăptuirea unităţii muncitoreşti. În fiecare caz în parte, aceste lupte „au exprimat în modul cel mai grăitor spiritul combativ al clasei noastre muncitoare, afirmarea rolului partidului comunist, a capacităţii sale de a organiza şi conduce lupta oamenilor muncii“²⁵.

Lupta grevistă a clasei muncitoare din România s-a împletit organic pînă la 23 August 1944 cu organizarea unor ample întruniri şi demonstraţii, în cadrul cărora pentru dezideratele vitale ale oamenilor muncii s-au pronunţat sistematic zeci de mii, sute de mii de muncitori²⁶. Rămîn în acest sens vii în filele istoriei patriei imaginile înregistrate în fiecare an

²¹ Gh. Tuţui, A. Petric, *Frontul unic muncitoresc în România*, Editura politică, Bucureşti, 1971.

²² *Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România*, volumele apărute în 1957 (Editura C.C.S.), 1962, 1965 (Editura politică) şi 1971.

²³ N. G. Munteanu, Gh. I. Ioniţă, *Un veac de istorie a minerilor de pe Jiu*. Editura politică, Bucureşti, 1971.

²⁴ 1933. *Luptele revoluţionare ale muncitorilor ceferişti şi petrolişti din România*, Editura politică, Bucureşti, 1971; Ilie Ceauşescu, P.C.R. — *stegarul luptelor revoluţionare din anii 1929—1933*, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1971.

²⁵ NICOLAE CEAUŞESCU, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*, Editura politică, Bucureşti, 1971, p. 10.

²⁶ Masa rotundă organizată de revista „Anale de istorie“ nu demult, concluziile cu care s-au încheiat dezbaterile — publicate în nr. 4/1971 — au pus în evidenţă în toată amplitudinea ei imaginea marilor bătălii de clasă ale muncitorimii din ţara noastră purtate de-a lungul unui veac împotriva exploatării capitaliste, pentru drepturi şi libertăţi democratice, împotriva fascismului, pentru apărarea integrităţii teritoriale, a independenţei şi suveranităţii naţionale a României, pentru socialism. Dezbaterile extrem de cuprinzătoare la care noi înşine am participat, dezbateri pe care revista le-a reflectat pe larg, ne scutesc de detalieri în articolul de faţă. Considerăm însă de cea mai mare importanţă să notăm aici că participanţii la dezbateri au urmărit îndeaproape probleme majore ca: periodizarea procesului grevist în România, cu desprinderea trăsăturilor caracteristice ale fiecărei etape de dezvoltare, modalităţile şi formele de manifestare ale acţiunii greviste însăşi, rolul organizaţiilor profesionale şi al celor politice în conducerea luptelor revendicative, saltul făcut în evoluţia acestui proces după făurirea Partidului Comunist Român, locul mişcării greviste în condiţiile regimului politic existent în ţara noastră pînă la 1944, cu un aparat de stat şi o legislaţie de clasă burgheze, ca şi consecinţele sale pe plan economic şi politic. Este notabil faptul că toate aceste aspecte s-au analizat şi apreciat în raport cu realizările de pînă acum ale istoriografiei noastre şi avînd perspectiva a ceea ce mai trebuie făcut pentru o analiză multilaterală şi profundă a fenomenului istoric respectiv. (Vezi: Ion Iacoş, Ion Mamina, *Semnificaţiile unei dezbateri: Procesul grevist în România*, „Anale de istorie“ nr. 4/1971, p. 38—50).

de acțiunile organizate de clasa muncitoare cu prilejul zilei de 1 Mai ²⁷, celelalte multiple acțiuni desfășurate de cele mai multe ori în front unic de muncitorii comuniști, social-democrați, socialiști-independenți, membri ai altor partide și grupări politice sau muncitori neorganizați.

În efortul de creare a condițiilor pentru realizarea alianței muncitorești-tărănești — proces încheiat după eliberarea țării de sub jugul fascist, în anii luptei pentru putere și pentru reforma agrară —, Partidul Comunist Român a militat permanent în anii ilegalității pentru a câștiga încrederea maselor țărănești și a le atrage în luptă alături de el, alături de clasa muncitoare, obținându-se și pe acest plan o serie de realizări, dintre care unele foarte importante ²⁸.

În istoria perioadei interbelice de existență a Partidului Comunist Român rămân încrustate cu litere de aur succesele reputate de clasa muncitoare, de celelalte pătri și categorii sociale în lupta împotriva primejdiei fasciste, pentru apărarea integrității teritoriale, a independenței și suveranității României, luptă în cadrul căreia clasa muncitoare s-a situat la înălțimea misiunii sale istorice. Antifascismul consecvent al comunistilor, al clasei muncitoare, al maselor largi, organizarea concretă de către P.C.R. a opoziției antifasciste au constituit factorii determinanți ai întârzierii cu un număr apreciabil de ani a instaurării dictaturii fasciste în România. Mișcarea democratică, antifascistă din țara noastră, care a cunoscut o varietate de forme, a antrenat, alături de clasa muncitoare, pătri și categorii sociale dintre cele mai largi, pentru care apărarea libertăților democratice, a independenței și suveranității naționale semnifica bunul cel mai de preț. În lupta antifascistă, antihitleristă, P.C.R., clasa muncitoare și-au lărgit tot mai mult contactele cu diferite grupări și organizații, au stabilit legături cu diferite fracțiuni ale partidelor burheze și cu un mare număr de personalități politice ²⁹.

La capătul a două decenii, de luptă permanentă, eroică și grea, Partidul Comunist Român — reunind pe o platformă comună în jurul clasei muncitoare toate forțele sociale și politice dispuse a colabora pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste instaurate în septembrie 1940 — a reușit să inițieze și să conducă pînă la victorie insurecția națională antifascistă armată din august 1944 ³⁰. Partidul Comunist Român a fost inițiatorul, organizatorul și dinamizatorul acestui mare act cu profunde rezonanțe istorice interne și internaționale, act înfăptuit prin voința și cu participarea directă a clasei muncitoare, a poporului.

Insurecția națională antifascistă din august 1944 a avut loc în România în condițiile creșterii generale a rezistenței antihitleriste, în condițiile adîncirii crizei regimului de dictatură militară-fascistă coroborată cu înfrîngerile suferite pe front de către armatele hitleriste, grație loviturilor nimicitoare și repetate date mașinii de război naziste de către armatele Uniunii Sovietice — care au dus greul războiului — și ale celorlalte puteri din coaliția antifascistă.

²⁷ Olimpiu Matichescu, Elena Georgescu, *1 Mai în România*, București, 1970.

²⁸ *Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în România*, Editura politică, București, 1969; Gh. I. Ioniță, Gh. Țuțui, *Frontul plugarilor*, București, 1970.

²⁹ Gh. I. Ioniță, *P.C.R. și masele populare*, Editura științifică, București, 1971; Al. Gh. Savu, *Dictatura regală*, Editura politică, București, 1970.

³⁰ *August '44*, culegere de studii, București, 1971.

Răsturnînd dictatura militară-fascistă, scoţînd ţara din războiul anti-sovietic în care fusese tirită şi întorcînd armele împotriva Germaniei hitleriste, clasa muncitoare, masele largi din România, organizate şi conduse de partidul comunist, s-au pronunţat cu fermitate pentru libertatea şi viitorul lor luminos.

În istoria ţării noastre, a clasei muncitoare a început astfel o epocă nouă ; s-a deschis larg drumul eliberării poporului român, drumul progresului social. Partidul comunist a devenit partid de guvernămînt şi în această calitate a militat permanent şi a acţionat cu hotărîre prin întreaga sa politică pentru apărarea şi promovarea intereselor maselor. Ca urmare, în jurul său s-au strîns noi şi noi energii revoluţionare. De o mare importanţă a fost faptul că, din primele momente, Partidului Comunist Român i s-au alăturat forţele sănătoase din rîndul Partidului social-democrat, forţe care, prin glasul unuia dintre liderii săi, Lotar Rădăceanu, avertizau la 29 noiembrie 1944 cu următoarele cuvinte cercurile reacţionare ce încercau să bareze drumul ascendent al revoluţiei în ţara noastră : „Azi nu se mai poate guverna fără clasa muncitoare şi cu atît mai puţin împotriva ei. Nu trebuie nimeni să se îndoiască de faptul că această situaţie nu se va schimba decît în sensul unei puteri crescînde a clasei muncitoare“ ³¹.

Desfăşurarea revoluţiei populare, clarviziunea politică dovedită de comunişti în rezolvarea complexelor probleme ridicate de viaţă au favorizat crearea premiselor necesare pentru instaurarea în scurtă vreme, la 6 martie 1945, a primului guvern muncitoresc-ţărănesc din istoria ţării şi, apoi, la 30 decembrie 1947, a republicii populare.

În întregul proces istoric parcurs de mase pînă ce au ajuns în pragul trecerii la revoluţia socialistă, clasa muncitoare s-a dovedit cel mai capabil şi mai hotărît participant la luptă, conducătorul tuturor forţelor sociale angrenate în acest efort ³². Purtătoare a unor tradiţii revoluţionare cu vechime de un secol, conducătoare recunoscută a luptei pentru mai bine, clasa muncitoare se prezenta — în momentul trecerii ţării la revoluţia socialistă — mai puternică decît oricînd pînă atunci, hotărîtă şi capabilă de a rezolva marile probleme ce stăteau în faţa poporului român.

Făurirea partidului revoluţionar unic al clasei muncitoare în februarie 1948, prin unificarea Partidului Comunist Român cu Partidul social-democrat, pe baza principiilor ideologice şi tactice ale marxism-leninismului, a dezvoltat noi şi extrem de importante premise pentru reuşita luptelor viitoare ³³. Crearea partidului unic a asigurat clasei muncitoare condiţiile organizatorice şi politice pentru a-şi putea îndeplini înalta misiune de clasă conducătoare a societăţii în opera de construire a socialismului.

De pe poziţiile sale de forţă socială conducătoare a societăţii româneşti, clasa muncitoare a înfăptuit, sub conducerea partidului, naţionali-

³¹ „Semnalul“ din 29 noiembrie 1944.

³² *România în anii revoluţiei democrat-populare (1944—1947)*, Editura politică, Bucureşti, 1971.

³³ A. Petric, Gh. Tuţui, *Unificarea mişcării muncitoreşti din România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1968.

zarea principalelor mijloace de producție în iunie 1948. Victoria relațiilor de producție socialiste în întreaga economie, industrializarea socialistă, pătrunderea largă a culturii în mase și îmbogățirea vieții spirituale a poporului, cristalizarea conștiinței socialiste și realizarea unei profunde înnoiri morale — toate aceste mari realizări ale socialismului au consacrat definitiv rolul clasei muncitoare ca forță socială fundamentală, conducătoare a societății noastre.

Imaginea înfloritoare a României socialiste de azi, înglobînd tot ceea ce s-a clădit pe meleagurile ei — uzine și fabrici, întreprinderi agricole, instituții culturale și sociale —, întregul progres material și spiritual al țării a fost realizat cu contribuția hotărîtoare a clasei muncitoare, a întregului popor, impulsionat de exemplul forței sociale celei mai înaintate — muncitorimea. Efectul social al acestor eforturi a sporit, an de an, înfățișînd azi tabloul, impresionant prin dimensiunile lui, al activității pentru înfăptuirea mărețului program de edificare a societății socialiste multilateral-dezvoltate, elaborat de Congresul al X-lea al P.C.R.

Problematica complexă a rolului și locului clasei muncitoare în societatea socialistă are — după cum se știe — în zilele noastre o importanță deosebită atît din punct de vedere teoretic cît și practic, concret, legat strîns de soluționarea sarcinilor ridicate de procesul construcției socialiste. Se impune ca o concluzie fundamentală — probată cu forța de convingere a semnificației succeselor obținute de țara noastră pe drumul construcției socialiste — constatarea că experiența istorică a edificării noii societăți în România a confirmat o dată mai mult învățătura marxist-leninistă privitoare la misiunea istorică a clasei muncitoare, la capacitatea ei de inițiativă și creație istorică.

Realizările dobîndite de țara noastră pe calea dezvoltării sale socialiste au avut, au și vor avea ca principal resort activitatea vastă creatoare pe care clasa muncitoare a desfășurat-o, o desfășoară și o va desfășura sub conducerea încercată, lucidă, clarvăzătoare a partidului comunist. În cele aproape trei decenii cîte au trecut de la eliberarea țării de sub jugul fascist, clasa noastră muncitoare și-a afirmat în toate domeniile vieții economice și social-politice „rolul ei de forță consecvent revoluționară, rolul ei de factor principal al luptei pentru progresul continuu al României, rolul ei de catalizator și liant social ce pune în mișcare imensa putere de acțiune a unui popor liber și stăpîn pe destinele și soarta sa, pe bogățiile și valorile materiale și spirituale ale țării”³⁴.

Este de mare însemnătate faptul că 940 000 din cei 2 100 000 membri de partid, adică peste 44% din totalul membrilor partidului comunist, sînt muncitori³⁵. Aceasta reflectă din plin poziția conducătoare a clasei muncitoare în societatea noastră. Este în același timp una dintre realitățile pregnante ale vieții politice a țării faptul că P.C.R. dispune de cele mai puternice organizații tocmai în întreprinderile industriale, în ramurile de bază ale economiei.

Rolul social diriguitor al clasei muncitoare se realizează și se afirmă în realitatea zilnică în primul rînd în conducerea întregii societăți de

³⁴ Marin Nedelea, Ion Iuga, *Clasa muncitoare — forță socială conducătoare în România socialistă*, în „Lupta de clasă” nr. 9/1970, p. 28.

³⁵ NICOLAE CEAUȘESCU, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971, p. 48.

către partidul ei de clasă — Partidul Comunist Român. Compoziția socială a partidului și componența organelor sale de conducere, la cele mai diferite nivele, componența Marii Adunări Naționale, a consiliilor populare, a celorlalte organe ale puterii de stat oglindesc caracterul muncitoresc al partidului și al puterii de stat centrale și locale, rolul primordial al militanților ridicați din rîndurile clasei muncitoare, care acționează împreună cu cei mai înaintați reprezentanți ai țărănimii, intelectualității și celorlalți oameni ai muncii. Este semnificativ în acest sens că structura organelor de partid centrale și locale relevă prezența majoritară a comuniștilor proveniți din rîndurile clasei muncitoare. Astfel, din cei 285 de membri și membri supleanți ai Comitetului Central, 197, adică 69,3%, sînt muncitori sau cadre care provin din rîndul acestora. Din cei 4 698 de comuniști aleși în comitetele județene de partid, 2 144, adică 45,6%, sînt muncitori sau cadre provenite din rîndurile muncitorilor care îndeplinesc diferite funcții pe linie de partid, de stat, în economie. Dintre activiștii comitetelor județene, municipale și orășenești de partid, 81% sînt, după profesia de bază, muncitori, maeștri, tehnicieni ³⁶.

Aceste cifre confirmă întru totul justetea politicii partidului nostru în domeniul creșterii, selecționării și promovării cadrelor. Referindu-se la importanța deosebită a consecvenței ce trebuie manifestată în acest domeniu al muncii de partid, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea la 22 septembrie 1971 la adunarea festivă organizată cu prilejul sărbătoririi a 50 de ani de existență a mării uzine bucureștene „23 August“ : „Politica partidului nostru de formare a cadrelor, de ridicare din rîndul clasei muncitoare, al oamenilor muncii a unor cadre de conducere nu este o politică abstractă, ea se materializează în mod concret în promovarea continuă, începînd de jos și pînă sus — din rîndurile clasei muncitoare, ale celorlalți oameni ai muncii — a celor ce se dovedesc în stare să îndeplinească munci de conducere și care corespund încrederii maselor, care mențin și întăresc permanent legătura cu colectivele și cu oamenii muncii din rîndul cărora au plecat“.

Roadele acestei politici, se arăta în continuare, se văd „în întreaga țară peste tot“ și aceasta dovedește că partidul nostru „este realmente partidul clasei celei mai avansate, al clasei muncitoare, că își îndeplinește acest rol promovînd permanent, nu numai în rîndurile sale, dar și în conducerea sa, activiști proveniți din rîndurile clasei muncitoare, legați strîns de clasa muncitoare. În aceasta constă unul din izvoarele principale ale forței partidului nostru, ale tăriei sale, ale capacității sale de a elabora o linie politică justă, care să țină seama de năzuințele întregului popor“.

Bogata experiență acumulată în conducerea societății, capacitatea mobilizatoare, spiritul de disciplină și organizare care-i sînt proprii și pe care le imprimă întregului popor, consecvența și fermitatea politică, înalta sa conștiință revoluționară situează clasa muncitoare în fruntea luptei întregii națiuni pentru progresul impetuos al României pe calea socialismului „Eroica noastră clasă muncitoare — forța conducătoare a

³⁶ Gheorghe Pană, *Noua structură socială a României și creșterea rolului conducător al partidului comunist*, în „Probleme ale păcii și socialismului“ nr. 2/1971, p. 54.

societății — și-a sporit puternic rindurile și nivelul de pregătire profesională și culturală. Ea și-a dovedit pe deplin forța creatoare, capacitatea de a conduce cu succes dezvoltarea generală a societății”³⁷.

Se cuvine a fi subliniat în mod deosebit într-o asemenea abordare că progresele mari realizate de economia românească pe calea industrializării și modernizării, dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție și raționala lor repartizare teritorială au asigurat creșterea continuă a rîndurilor clasei muncitoare. Avem de-a face cu un proces dinamic, care a înregistrat într-un timp istoricește relativ scurt un salt spectaculos, de la circa 1 milion de muncitori în 1938 la 1,2 milioane în 1950 și la peste 3,8 milioane în 1970, ceea ce înseamnă că, din totalul salariaților, muncitorii reprezentau o pondere de cca 75% în anul 1970³⁸. Cum rezultă din alăturatul tabel, numărul de muncitori a fost într-o continuă creștere în anii puterii populare.

	1950	1960	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Mii muncitori								
Total	1222,9	2284,1	3109,9	3252,7	3402,4	3506,1	3661,8	3838,9
din care:								
Industrie	640,4	1067,9	1441,0	1493,7	1558,5	1633,0	1730,6	1815,4
Construcții	137,7	315,6	438,0	470,2	526,2	548,7	561,4	596,0
Agricultură	180,6	266,8	363,7	373,4	565,1	354,7	367,0	374,3
Silvicultură	14,2	14,7	16,8	15,5	15,5	14,9	14,5	14,7
Transporturi	94,7	166,9	241,2	251,6	262,5	264,4	269,2	299,4
Telecomunicații	16,1	34,5	45,4	47,4	49,6	50,3	51,0	51,6
Circulația mărfurilor	83,1	233,3	291,0	299,1	317,4	323,1	336,7	343,5
Gospodăria comunală, de locuințe și alte prestări de servicii neproductive	38,0	102,7	154,1	169,3	177,9	187,4	190,6	204,2

În procente față de total

Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
din care:								
Industrie	52,4	46,8	46,3	45,9	45,8	46,6	47,3	47,3
Construcții	11,3	13,8	14,1	14,5	15,5	15,6	15,3	15,5
Agricultură	14,8	11,7	11,7	11,7	10,7	10,1	10,0	9,8
Silvicultură	1,2	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
Transporturi	7,7	7,3	7,8	7,7	7,7	7,6	7,4	7,8
Telecomunicații	1,3	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,3
Circulația mărfurilor	6,8	10,2	9,4	9,2	9,3	9,2	9,2	8,9
Gospodăria comunală, de locuințe și alte prestări de servicii neproductive	3,1	4,5	4,9	5,2	5,2	5,3	5,2	5,3

(cf. *Breviarului statistic al R.S.R. — 1971, D.C.S., 1971, p. 66.*)

³⁷ Manea Mănescu, *Cuvintare rostită la adunarea festivă cu prilejul celei de-a 27-a aniversări a eliberării României de sub jugul fascist („Scînteia” nr. 8885, din 22 august 1971).*

³⁸ *Breviarul statistic al R.S.R. — 1971, D.C.S., 1971, p. 66.*

A avut și are mare importanță pentru dezvoltarea socialistă a României faptul că detașamentele principale ale clasei muncitoare au fost și sînt legate de forma cea mai înaltă a producției — industria. Referindu-ne la cifrele aceluiași an 1970, se cuvine a aminti că ponderea muncitorilor din industrie reprezintă 47,3% din totalul muncitorilor pe întreaga economie națională³⁹. Și, nu în cele din urmă, trebuie subliniat — printre factorii de progres — că dezvoltarea intensă a ramurilor moderne ale industriei a determinat o sporire mai accentuată a numărului de muncitori în aceste sectoare.

Prezintă, de asemenea, interes pentru înțelegerea rolului și locului clasei muncitoare în viața socială a României analiza datelor sintetice ale recensămîntului din 1966. Aflăm de aici că 39,9% din totalul populației (activă și inactivă) o formează categoria socială a muncitorilor; 38,6% cea a țăranilor cooperatori; 12,3% cea a intelectualilor și funcționarilor; 5,2% cea a țăranilor cu gospodărie individuală; 3,2% cea a meseriașilor (din care 0,9% particulari). Această nouă configurație a societății noastre reflectă schimbările profunde din structura socială a țării, constituie una din premisele de bază ale creșterii și mai intense, în etapa actuală și în perspectivă, a forței de cuprindere și de influențare socială a clasei noastre muncitoare. În această nouă structură socială, în unitatea social-politică a tuturor categoriilor sociale sălășluiesc trăinicia și invincibilitatea orînduirii noastre socialiste. „În România au avut loc mari schimbări în structura socială — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu. Avem o puternică clasă muncitoare, care se dezvoltă continuu. De fapt, astăzi, clasa muncitoare, împreună cu celelalte categorii de oameni ai muncii care lucrează în alte sectoare ale producției materiale, reprezintă majoritatea populației active din țara noastră. Aceasta constituie, de asemenea, un mare succes al politicii partidului nostru, dacă ne gîndim la situația de acum 20 de ani, cînd clasa muncitoare reprezenta mai puțin de 20 la sută din populația activă a țării“⁴⁰.

Mutațiile din structura socială vin să confirme și ele justetea politicii P.C.R. de industrializare socialistă a țării, care a fost și rămîne pivotul tuturor planurilor de dezvoltare a societății noastre socialiste. De aci și interesul mereu sporit pe care-l prezintă cercetarea aprofundată a acestor mutații. „Consider că și aceste transformări în structura socială, ca și raporturile noi dintre clasele și forțele sociale, trebuie să facă obiectul unei analize mai serioase a tovarășilor care lucrează în domeniul ideologic, pentru a trage concluziile necesare din aceste schimbări“⁴¹ — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în cadrul consfăturii de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative.

Diversificarea economiei noastre, aplicarea pe scară din ce în ce mai largă a realizărilor științei și tehnicii au determinat și determină prefaceri adînci în diviziunea muncii, în structura profesională a clasei muncitoare, în nivelul și varietatea pregătirii muncitorilor, în viața lor

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative*, în „Scînteia“ nr. 8 845, din 13 iulie 1971.

⁴¹ *Ibid.*

spirituală, ca și a tuturor categoriilor și păturilor sociale. Extinderea proceselor tehnologice moderne, a mecanizării și automatizării solicită din partea muncitorilor însușirea temeinică a unor cunoștințe științifice din cele mai diverse domenii, ceea ce contribuie la atenuarea deosebirilor dintre munca fizică și cea intelectuală, la creșterea rolului și ponderii activităților intelectuale în ansamblul activității productive a muncitorilor. În acest context, clasa muncitoare își imprimă sieși trăsături noi, cum ar fi : un nivel superior de calificare și pregătire intelectuală, un diapazon mai larg de cunoștințe și deprinderi cerute de deservirea utilajelor complexe și de necesitatea adaptării elastice și rapide la restructurările intervenite în diviziunea profesională a muncii. Receptivitatea muncitorului la tot ce e nou, înaintat îl situează în mod obiectiv în primele rînduri ale luptei pentru eliminarea vechiului, a rutinei. Și aceasta reprezintă un atribut esențial al funcției sale de clasă conducătoare în societate. Clasa muncitoare acționează neabătut ca un adevărat motor al promovării noului, al perfecționării în toate domeniile de activitate, ea militează hotărît pentru înlăturarea a tot ce a devenit anacronic și nu mai corespunde dezvoltării societății. „Purtătoare a tot ceea ce este înaintat, asimilînd și valorificînd tot ceea ce este viabil, fertilizant și valoros în creația umană, clasa muncitoare este prin excelență clasa transformării revoluționare a societății, a dezvoltării ei dinamice, a progresului ei necontenit, înfăptuirea acestora constituind crezul ei de acțiune, un punct de onoare în recapitularea gloriosului drum străbătut de la intrarea ei în scena luptelor sociale și pînă în zilele noastre”⁴².

Amplul proces de ridicare a nivelului de cultură al muncitorilor, lărgirea orizontului științific și îmbogățirea experienței lor social-politice contribuie activ la dezvoltarea în rîndul clasei muncitoare, ca și al celorlalți oameni ai muncii, a conștiinței socialiste. Strălucită prin profunzimea analizei întreprinse în problematica majoră a actualei etape de dezvoltare a patriei noastre, expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative a schițat cadrul în care trebuie să se desfășoare în prezent întreaga activitate de dezvoltare a conștiinței socialiste a maselor.

Cimentarea coeziunii societății noastre socialiste — fenomen ce a devenit astăzi vizibil și pentru acei adversari zeloși de altă dată ai socialismului care azi își recunosc înfrîngerea, apreciînd acumulările noastre înregistrate pe multiple planuri într-un timp istoricește relativ scurt — este rezultatul firesc al exercitării rolului conducător în societate de către clasa muncitoare, în frunte cu partidul ei comunist, al activității desfășurate pe toate planurile vieții economice, sociale, politice și culturale de poporul român. O premisă organică a acestei unități o constituie soluționarea marxist-leninistă a problemei naționale, realizarea disciplinei egalității sociale a celor ce muncesc, indiferent de naționalitate, întărirea prieteniei și frăției dintre oamenii muncii români și cei aparținînd naționalităților conlocuitoare. „Putem spune că unitatea care s-a creat în țara noastră între toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu —, este o unitate de tip nou, o

⁴² Marin Nedelea, Ion Iuga, *Op. cit.*, p. 28.

unitate socialistă, care va asigura mersul împreună spre comunism. Nimeni și nimic în lume nu va putea să împiedice sau să știrbească această unitate⁴³.

Ca rezultat al tuturor transformărilor în structura socială, al apropierii care are loc între clasa muncitoare, țărănime, intelectualitate, al rezolvării juste a problemei naționale și întăririi unității dintre oamenii muncii, indiferent de naționalitate, societatea românească parcurge un proces continuu de dezvoltare în toate domeniile de activitate, de omogenizare; se întărește unitatea întregului popor în jurul partidului comunist, pe baza ideologiei marxist-leniniste⁴⁴.

Forța socială conducătoare a națiunii noastre fiind clasa muncitoare, în frunte cu partidul ei, interesele clasei muncitoare nu pot fi despărțite de interesele întregii națiuni; ele sînt organic legate, întrucît în cadrul națiunii socialiste nu există clase opuse, antagoniste. Rolul conducător al clasei muncitoare este factorul fundamental al întăririi unității națiunii socialiste, al afirmării ei ca puternică forță a progresului societății românești contemporane. Ideologia clasei muncitoare, concepția ei despre lume constituie elementul hotărîtor în formarea profilului spiritual, ideologic, etic al națiunii.

Politica clarvăzătoare de întărire a unității și coeziunii poporului, de omogenizare socială promovată cu consecvență de P.C.R. răspunde unor procese obiective, este o politică științifică, de largă perspectivă, corespunzătoare spiritului marxismului și cerințelor construcției socialiste, ale înaintării spre comunism. Departate de a fi un vis utopic, pierdut undeva în negurile viitorului, omogenizarea socială se produce treptat, vizibil, sub propriii noștri ochi, tocmai datorită hegemoniei clasei muncitoare în sinul națiunii noastre socialiste. Acest proces nu are nimic comun cu teoria „identificării abstracte” a diferitelor pături și categorii sociale, indiferent de deosebiri dintre ele, ci este rodul apropierii firești, determinate obiectiv a oamenilor muncii pe baza concepției clasei muncitoare, a aplicării sale în practică. „Continuă omogenizarea a societății noastre este întemeiată pe comunitatea de interese economice, politice și ideologice a oamenilor muncii, pe ștergerea într-un interval istoric îndelungat a discrepanțelor esențiale dintre clasele și păturile sociale”⁴⁵.

Pornind de aici, reiese cu claritate că exercitarea rolului conducător al clasei muncitoare nu poate face abstracție de schimbările intervenite în structura și poziția claselor și grupurilor sociale. Democrația socialistă are un conținut de clasă bine determinat; ea reprezintă puterea de stat a clasei muncitoare, în alianță cu țărănimea și cu celelalte pături de oameni ai muncii, sub conducerea partidului comunist, putere care îndeplinește sarcina istorică de a fi instrumentul edificării și apărării noii societăți, sarcina de a asigura, cum arăta V. I. Lenin, „deplina dezvoltare a democrației, adică a participării cu adevărat egale și cu adevărat generale a întregii mase a populației la toate treburile sta-

⁴³ NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative*, în „Scînteia” nr. 8845, din 13 iulie 1971.

⁴⁴ Petre Constantin, *Victoria socialismului și unitatea social-politică a întregului popor*, în „Lupta de clasă” nr. 3/1971, p. 3—13.

⁴⁵ Marin Nedelea, Ion Iuga, *Op. cit.*, p. 31.

tului”⁴⁶. Dintr-o asemenea necesitate izvorăște și justificarea ansamblului de măsuri adoptate și aplicate în ultimii ani în țara noastră în scopul perfecționării cadrului organizatoric al afirmării democratice a voinței oamenilor muncii în conducerea economiei și a întregii vieți sociale. După cum este cunoscut, au fost create comitete de direcție și de administrație, s-au instituționalizat adunările generale, în care oamenii muncii, clasa muncitoare au un cuvânt hotărîtor. S-au luat măsuri pentru prezența mai puternică în conducerile sindicatelor, ale organizațiilor de tineret a clasei muncitoare, a oamenilor care lucrează nemijlocit în producție; aceleași măsuri au fost luate și în ce privește organele de partid. Este în curs de reorganizare controlul obștesc, în care clasa muncitoare este chemată să joace un rol important.

Asociate cu formele democrației reprezentative, care antrenează participarea deputaților oamenilor muncii în organele puterii de stat centrale și locale, cu celelalte forme statale și obștești de consultare și activitate politică a maselor largi de cetățeni, toate acestea alcătuiesc un sistem cuprinzător, în continuă perfecționare și dezvoltare, care permite manifestarea fiecărui muncitor, a fiecărui om al muncii în viața socială. O importanță tot mai mare capătă în acest context perfecționarea organizării, conducerii, planificării întregii activități sociale, perfecționare care trebuie înțeleasă — așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — ca o participare „tot mai activă a clasei muncitoare și a întregului popor la conducerea societății, deoarece numai astfel democrația socialistă se va afirma drept cea mai avansată democrație din lume. Aceasta constituie, de altfel, o latură inseparabilă și o cerință obligatorie a construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, a trecerii la făurirea societății comuniste”⁴⁷.

Nimic nu poate fi mai logic în aceste condiții decît faptul că „în toate măsurile de perfecționare a conducerii societății noastre pe prim plan stă clasa muncitoare, clasa cea mai înaintată a societății noastre, principala forță productivă care a dovedit că știe să-și îndeplinească în mod minunat rolul său de conducător al întregii noastre națiuni”⁴⁸.

Acționînd decenii de-a rîndul, cu consecvență și abnegație, în fruntea luptei forțelor sociale înaintate ale poporului român, clasa muncitoare s-a dovedit la înălțimea misiunii sale istorice, s-a identificat cu interesele cele mai profunde ale poporului, îndeplinind astfel o operă patriotică în înțelesul cel mai deplin al cuvîntului. Patriotismul socialist al clasei muncitoare, trăsătură ce caracterizează întreaga politică a partidului și statului nostru, constituie unul dintre izvoarele principale și permanente ale succeselor în opera de edificare a socialismului, un factor generator de înalte valori politice și morale, de vitalizare a energiilor națiunii noastre socialiste.

Clasa muncitoare întruchipează, în același timp, în cel mai înalt grad spiritul de solidaritate cu celelalte popoare, de prețuire a valorilor și de sprijinire a eforturilor lor de eliberare și progres, spirit ce s-a for-

⁴⁶ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 30, p. 73—74.

⁴⁷ NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative*, în „Scînteia”, nr. 8 845, din 13 iulie 1971.

⁴⁸ *Ibid.*

mat și s-a cristalizat peste vremuri în rîndul poporului nostru, al oamenilor muncii. Clasa muncitoare din România și-a manifestat de-a lungul întregii sale istorii solidaritatea cu luptele revoluționare ale proletariatului din celelalte țări, cu forțele progresiste de pretutindeni. Valoroasele tradiții internaționaliste ale mișcării muncitorești și socialiste au fost continuate pe o treaptă superioară de către P.C.R. Se poate spune că nu au existat bătălii mai importante ale clasei muncitoare din alte țări — începînd cu Comuna din Paris ⁴⁹ — la care reprezentanți ai proletariatului român, ai forțelor revoluționare, progresiste din România să nu fi luat parte. Spiritul internaționalist a animat mișcarea noastră revoluționară încă de la începuturile ei, manifestîndu-se cu putere, de-a lungul anilor, în sprijinirea și apărarea Marii Revoluții din Octombrie ⁵⁰, în solidaritatea cu revoluția proletară ungară ⁵¹, cu lupta revoluționară a poporului chinez ⁵², în participarea revoluționarilor și patrioților români la lupta cu arma în mînă împotriva fascismului în Spania ⁵³, în mișcarea de rezistență din Franța ⁵⁴ și Belgia, în rîndul partizanilor din Uniunea Sovietică, Iugoslavia și Cehoslovacia. ⁵⁵ O pagină glorioasă a istoriei noastre naționale o constituie lupta armatei române, alături de Armata Roșie, pentru înfringerea definitivă a Germaniei fasciste. ⁵⁶ După înfăptuirea insurecției de la 23 August, precum și în întreaga perioadă a construcției socialiste, cînd a devenit forță conducătoare a societății românești, partidul nostru comunist s-a situat permanent alături de forțele revoluționare antiimperialiste de pretutindeni, îndeplinindu-și cu consecvență îndatoririle internaționaliste, contribuind la succesele cauzei generale a socialismului, democrației și păcii în lume.

În același timp, Partidul Comunist Român, clasa muncitoare, întregul popor român au simțit permanent sprijinul internaționalist al partidelor comuniste, al clasei muncitoare și al forțelor democratice și revoluționare din alte țări, atît în anii luptei ilegale împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru eliberare socială și națională, cît și în perioada activității de conducere a transformării revoluționare a societății, a edificării socialismului. Clasa muncitoare, comuniștii români „au

⁴⁹ Nicolae Copoiu, *Istoria Comunei din Paris*, Editura științifică, București, 1971.

⁵⁰ *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și mișcarea revoluționară și democratică din România — documente și amintiri*, Editura politică, București, 1967; *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și România — culegere de studii*, Editura politică, București, 1971.

⁵¹ 1919. *În sprijinul Republicii Ungare a Sfaturilor. Solidaritatea oamenilor muncii din România cu Republica Ungară a Sfaturilor — documente și amintiri*, Editura politică, București, 1969.

⁵² Constantin Botoran, Gheorghe Unc, *Partidul Comunist Român în fruntea acțiunilor de solidaritate cu lupta revoluționară a poporului chinez în revista „Anale de istorie” nr. 4/1971, p. 51—65.*

⁵³ *Voluntari români în Spania (1936—1939) — amintiri și documente*, Editura politică, București, 1971.

⁵⁴ *Români în Rezistența franceză în anii celui de-al doilea război mondial — amintiri*, Editura politică, București, 1969.

⁵⁵ P. Nichita, Gh. Adorian, *Date cu privire la participarea unor patrioți români la lupta împotriva fascismului în detașamentele de partizani din Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Franța*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.” nr. 6/1961, p. 60—74.

⁵⁶ *România în războiul antihitlerist*, Editura militară, București, 1966; *În numele libertății și prieteniei*, vol. I și II, Editura militară, București, 1970.

văzut întotdeauna în acest sprijin o expresie a relațiilor de strinsă solidaritate internaționalistă dintre partidul nostru și celelalte detașamente revoluționare ale clasei muncitoare, ale celor ce muncesc, un izvor nescut de îmbărbătare în lupta pentru eliberarea națională și socială a poporului, pentru victoria cauzei socialismului în patria noastră”⁵⁷.

Astăzi, în plină activitate creatoare de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, P.C.R., clasa muncitoare, toți oamenii muncii militează pentru dezvoltarea unor largi relații internaționaliste, de prietenie și alianță cu toate țările socialiste, pentru întărirea unității mișcării comuniste și muncitorești internaționale. Prin concentrarea eforturilor în direcția soluționării cu succes a sarcinilor construcției socialiste, prin dezvoltarea continuă a relațiilor frățești cu toate țările socialiste, clasa muncitoare, poporul român își îndeplinesc îndatoririle naționale și internaționale, aduc contribuția lor la întărirea forțelor socialismului în lume. „În activitatea internațională, Partidul Comunist Român promovează în mod constant, ca element esențial al politicii externe a României socialiste, dezvoltarea prieteniei, alianței și colaborării cu toate țările socialiste; partidul nostru militează activ pentru unitatea țărilor socialiste, a mișcării comuniste și muncitorești internaționale, a tuturor forțelor mondiale antiimperialiste. Este o politică ce slujește interesele poporului român și, în același timp, este consacrată neabătut intereselor generale ale cauzei socialismului și păcii în lume.

Această politică pornește de la profunde transformări social-economice petrecute în țara noastră, ca și în celelalte țări în care a învins socialismul”⁵⁸.

De-a lungul istoriei sale glorioase, clasa muncitoare din România și-a făurit propriile-i personalități, a căror prestigioasă activitate a onorat și onorează în egală măsură clasa socială din mijlocul căreia s-au născut și s-au afirmat, poporul și patria noastră de două ori milenară. De la reprezentanții demni și curajoși ai clasei muncitoare — afirmați în bătăliile de clasă de până la 23 August 1944 — și până la nenumăratele figuri de eroi ai muncii socialiste zămislite de ultimul sfert de veac, istoria noastră națională a încrustat cu litere de aur în filele ei contribuția majoră a atîtor și atîtor luptători revoluționari, patrioți proveniți din rîndurile clasei muncitoare, atașați trup și suflet de aceasta, demni slujitori ai năzuințelor de libertate și fericire ale poporului, ai luptei pentru socialism. De numele fiecăruia dintre ei se leagă episoade dintre cele mai semnificative din lupta îndelungată și grea pentru mai bine a poporului român, prea nedreptățit și umilit sub toate regimurile bazate pe exploatarea omului de către om. A fost o fericire pentru poporul român și pentru istoria țării noastre că s-au născut pe aceste meleaguri, din rîndurile clasei muncitoare, asemenea bărbați destoinici, care, la fel ca Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Tudor Vladimirescu și atîția alți străluciți înaintași animați de o puternică dragoste de patrie, n-au ezitat să cheltuiască oricîte energii în lupta pentru apărarea independenței și suveranității țării, pentru asigurarea viitorului ei luminos. Între aceste proeminente

⁵⁷ NICOLAE CEAUȘESCU, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971, p. 73.

⁵⁸ Paul Niculescu-Mizil, *Pentru întărirea prieteniei și solidarității internaționale a țărilor socialiste*, în „Scînteia” nr. 8841, din 9 iulie 1971.

figuri de eminenți revoluționari și patrioți înflăcărați, legați prin mii de fire de clasa muncitoare, de interesele ei, el însuși muncitor, și-a dăltuit numele în istoria noastră națională tovarășul Nicolae Ceaușescu, fiu credincios al clasei muncitoare și al întregului nostru popor. „Ca marxisti — se arăta de la tribuna celui de-al X-lea Congres al partidului —, noi afirmăm pe bună dreptate că istoria o fac masele. Dar noi nu trivializăm acest concept. Pădurea este uriașă și atotputernică, dar ea se mișcă, foșnește, prinde viață la adierea vântului. Orice națiune poartă în adâncul ei inepuizabile zăcămintele de energie, dar pentru a le pune în mișcare ea are nevoie de impulsuri — și acestea sînt date întotdeauna de spiritele alese, de mințile luminate, de voințele neobișnuite. Un asemenea impuls am găsit noi toți în comunistul Nicolae Ceaușescu, care întrunește aceste mari virtuți... Cunoscîndu-l îndeaproape, am cunoscut imaginea materială, fizică a acelui ideal de comunist la care visează tineretul, care ne-a înaripat tuturora imaginația: profilul comunistului uman, exigent, dar drept și integru, cu mintea liberă, neîmpovărată de prejudecăți, receptiv la efluviile inteligenței și înțelepciunii, el însuși un clocotitor dinam de idei originale, de esență revoluționară, pasionat pînă la incandescență pentru idealul căruia și-a închinat viața, marxist-leninist în fibrele intime ale spiritului. Tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a afirmat ca un conducător politic profund rațional, cu o viziune de largă anvergură, stăpîn pe arta rară a previziunii, legat indisolubil de poporul său, fiu credincios al patriei sale și, în același timp, devotat militant internaționalist“⁶⁰.

★

Exercitarea de către clasa muncitoare a rolului social conducător cheazăște astăzi orientarea consecventă a tuturor energiilor poporului în direcția făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, înfăptuirea neabătută a industrializării socialiste, a modernizării agriculturii, dezvoltarea susținută a științei, învățămîntului și culturii, perfecționarea continuă a relațiilor de producție, a organizării societății, adîncirea democrației, întărirea orînduirii noastre socialiste și trecerea în perspectivă la făurirea societății fără clase — societatea comunistă.

Studierea schimbărilor radicale care au avut și au loc în rîndurile clasei muncitoare în anii socialismului ocupă, trebuie să ocupe în sfera preocupărilor cercetătorului științific marxist un loc de cea mai mare însemnătate. Lui îi apar cu fiecare cercetare nou întreprinsă o serie de probleme teoretice noi privind locul și rolul clasei muncitoare în construcția socialistă, corelația dintre diversificarea structurii profesionale și unitatea trăsăturilor și intereselor fundamentale care definesc această clasă etc.

Împlinind nu demult o jumătate de secol de existență, Partidul Comunist Român a putut raporta cu mîndrie că și-a făcut datoria față de poporul din mijlocul căruia s-a născut, pe care astăzi îl conduce cu pași siguri spre noi culmi ale culturii și civilizației.

⁶⁰ Dumitru Popescu, *Cuvîntare la Congresul al X-lea al P.C.R.*, în *Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1969, p. 497.

Clasei muncitoare — purtătoarea de drapel în cursul tuturor izbînzilor înregistrate de poporul român — îi revine meritul de a se fi aflat întotdeauna în avangarda luptei pentru mai bine, luptă inițiată, condusă și organizată de partidul comunist.

Se poate spune, pe drept cuvînt, că în România socialistă au putut fi obținute mari transformări innoitoare, într-un timp istoricește relativ scurt, că ne propunem pentru viitor planuri și mai îndrăznețe „datorită faptului că am răsturnat vechea orînduire bazată pe exploatare, că mijloacele de producție au trecut în proprietatea celor ce muncesc, iar clasa noastră muncitoare, din clasă exploatăată, a devenit stăpînă pe mijloacele de producție, a devenit proprietară; ea — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — este aceea care conduce și asigură îndeplinirea cu succes a tuturor sarcinilor, a tot ceea ce se înfăptuiește în România socialistă. În același timp, alături de clasa muncitoare, în strînsă alianță cu ea, acționează țărănimea, care și-a unit eforturile în cooperativele de producție și care a transformat și organizat pe baze noi agricultura — ramură aflată de asemenea într-un puternic avînt. Intelectualitatea patriei noastre — atît cea veche care s-a alăturat în întregime clasei muncitoare, politiciii partidului comunist, cît și intelectualitatea nouă ieșită din rîndul muncitorilor, țărănilor, intelectualilor, strîns legată și din punct de vedere social, al originii sale, de popor — acționează în strînsă unitate cu clasa muncitoare, ca un tot, sub conducerea partidului, pentru realizarea construcției socialiste“⁶⁰.

Iată pentru ce — se arăta în continuare — „putem afirma cu toată tăria că ceea ce a realizat poporul român, în frunte cu clasa muncitoare, ilustrează concludent ce energii creatoare există în sînul fiecărui popor, ce forță are clasa muncitoare de pretutindeni, care devenind stăpînă pe destinele sale poate face, într-adevăr, minuni, poate transforma în mod revoluționar, din temelii, societatea — atît din punct de vedere material cît și din punct de vedere spiritual!“

La acestea toate trebuie adăugat că „aceste rezultate au fost posibile datorită faptului că în fruntea clasei muncitoare, a poporului nostru s-a aflat Partidul Comunist Român, devotat trup și suflet națiunii noastre și care, prin întreaga sa activitate, a dovedit că îndeplinește în modul cel mai hotărît și ferm îndatorirea sa față de clasa muncitoare, față de popor — aceea de a-l conduce pe calea făuririi vieții noi, a unui viitor fericit, îmbelșugat“.

Cu adînci temeieri istorice, rezultat firesc, obiectiv al noilor realități sociale, călăuzit de învățătura atotbiruitoare a marxism-leninismului, elaborîndu-și linia politicii generale corespunzător condițiilor concrete din fiecare etapă, exprimînd voința clasei muncitoare, a întregului popor, conștient de înalta răspundere ce-i revine, Partidul Comunist Român perfecționează neîncetat modalitățile prin care își exercită rolul conducător în procesul muncii pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerea treptată la comunism.

⁶⁰ NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la aniversarea a 50 de ani de existență a marii uzine bucureștene „23 August“* („Scînteia“ nr. 8 916, din 23 septembrie 1971).

Odată cu începerea realizării actualului plan cincinal, România păşeşte într-o etapă superioară a evoluţiei sale. Pe acest drum, partidul nostru, clasa muncitoare, întregul popor au drept călăuză măreţul program elaborat de Congresul al X-lea, jaloanele mari trasate de tovarăşul Nicolae Ceauşescu cu prilejul sărbătoririi semicentenarului partidului pentru următoarele decenii, pînă în 1990—2000. Aceste jaloane prefigurează contururile luminoase ale societăţii socialiste multilateral dezvoltate : o economie înaintată, înzestrată cu o industrie modernă, o agricultură avansată, cu un înalt randament, desfăşurarea pe un front larg a activităţii ştiinţifice, a instrucţiei publice, dezvoltarea conştiinţei socialiste, ridicarea nivelului de trai material şi cultural al întregului popor, perfecţionarea relaţiilor de producţie, adîncirea democraţiei socialiste.

Revine clasei muncitoare, partidului ei de avangardă rolul de a duce mai departe steagul marilor biruinţe repurtate de poporul român pînă acum, de a crea condiţiile necesare trecerii treptate a României socialiste spre comunism. Deplin convins că izvorul forţei sale rezidă în legătura indisolubilă a clasei muncitoare cu întregul popor, Partidul Comunist Român este angajat plenar în măreaţa operă de slujire cu credinţă a intereselor vitale ale tuturor celor ce muncesc, spre binele poporului, spre înflorirea şi progresul patriei, spre triumful socialismului şi comunismului pe pămîntul României.

Călirea revoluționară a tineretului, obiectiv major al activității P.C.R. (1921-1944)

**FLOREA DRAGNE,
CONSTANTIN PETCULESCU**

În tumultul bătăliei revoluționare a clasei muncitoare, a maselor largi, conduse de partidul comunist, împotriva exploatării și împilării, pentru înfăptuirea luminoaselor idealuri de eliberare socială și națională, tineretul din țara noastră s-a aflat pe poziții înaintate ale baricadei, înscriind numeroase pagini de bărbăție și eroism. Înfruntând greutăți, dând nenumărate jertfe — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, tineretul „a jucat un rol de seamă în lupta împotriva asupritorilor, pentru dezrobirea socială, pentru cucerirea și apărarea independenței și suveranității naționale”¹. În fruntea mișcării revoluționare și democratice a tineretului s-a situat, de la început, Uniunea Tineretului Comunist, creată, condusă și îndrumată în permanență de partidul comunist. În condițiile grele ale terorii și ilegalității, U.T.C. și-a îndeplinit cu cinste rolul de organizator și conducător al luptelor tineretului pentru eliberare socială și națională, a constituit nucleul de raliere a tineretului în jurul obiectivelor de luptă ale P.C.R., de mobilizare și angajare combatantă a generațiilor de tineri în acțiunile inițiate de partid. Uteciștii au fost organizatorii luptei maselor largi ale tineretului de la orașe și sate pentru cucerirea drepturilor economice și politice, pentru apărarea libertăților democratice, împotriva fascismului și a războiului, pentru o viață nouă, lipsită de exploatare. Organizația revoluționară a tineretului și-a demonstrat cu pregnanță rolul activ de propagatoare în masa tinerilor a ideologiei clasei muncitoare, a concepției ei despre lume și viață — materialismul dialectic și istoric —, de educare și călire comunistă a tineretului, în rîndurile sale formîndu-se înaltele trăsături ale tinerilor comuniști, pătrunși de combativitate și fermitate revoluționară, de fierbinte patriotism și internaționalism proletar, de pasiune și dăruire a gîndului și faptei lor în slujba nobilelor idealuri ale partidului comunist, fiind pilde vii de trăire militantă a vieții, de cutezanță și dîrzenie în fața marii mase a tineretului.

Întregul drum de luptă al masei tineretului în anii regimului burghezo-moșieresc, cele mai înalte idealuri și aspirații ale sale sînt organic legate de îndrumarea lui plină de grijă și căldură de către partidul comunist, care a văzut întotdeauna în tineret un însemnat factor al progresului

¹ NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul desăvîșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 309.

societății, dinamic și receptiv la idealurile de libertate și dreptate socială, la schimbările înnoitoare. P.C.R. a acordat o atenție deosebită și a acționat neîncetat pentru creșterea și educarea tinerelor generații în spiritul principiilor comuniste, pentru temeinica pregătire politică-ideologică și angrenarea lor cu toate forțele în frontul larg de luptă al maselor muncitoare, în vederea transformării revoluționare a societății românești.

Prin intermediul U.T.C., partidul comunist a menținut un contact strâns cu toate categoriile de tineri — muncitori, țărani, studenți, elevi, ostași etc. —, polarizându-i în jurul său și exercitând o puternică înrîurire politică asupra lor. În programul de acțiune al P.C.R. au fost cuprinse, alături de obiectivele de luptă ale clasei muncitoare, ale maselor și obiective și revendicări economice-politice specifice tinerilor, care, ca oameni ai muncii exploatați, erau animați de aceleași năzuințe sociale. În afara sprijinului și îndrumării de zi cu zi, în practica luptei, aproape că nu au existat ședințe plenare, conferințe sau congrese ale partidului în care să nu fie supusă unei minuțioase analize activitatea desfășurată de U.T.C. în respectiva perioadă sau ale căror rezoluții și hotărâri să nu cuprindă prețioase sfaturi și îndrumări pentru activitatea ei de viitor. Expresie a atenției și răspunderii cu care P.C.R. a privit educația revoluționară multilaterală a tineretului este și faptul că, la scurt timp după crearea sa, o serie de cadre valoroase ale partidului — Lucrețiu Pătrășcanu, Elena Filipovici, Gheorghe Stoica, Nicolae Popescu-Doreanu, Ștefan Teodorescu și alții — au fost trimise să activeze în cadrul organizației revoluționare a tineretului, pentru a sprijini și a coordona îndeaproape activitatea politică și organizatorică a acesteia.

O caracteristică pregnant distinctivă a tineretului revoluționar din țara noastră o constituie manifestarea profundă a atașamentului și dragostei nețărmurite față de partidul comunist, participarea sa viguroasă, în condițiile legalității și apoi ale ilegalității, la șuvoiul luptelor politice și economice desfășurate pe multiple planuri și în variate forme de muncitorii vîrstnici, sub conducerea comuniștilor. Umăr la umăr, tinerii de la orașe și sate, români, maghiari, germani și de alte naționalități, au marcat o prezență mereu activă în cadrul marilor înfruntări de clasă ale proletariatului, ale tuturor oamenilor muncii, în cadrul grevelor, demonstrațiilor, întrunirilor, al campaniilor politice organizate de P.C.R., ridicîndu-se curajos, zi de zi, împotriva oricăror forme de exploatare și nedreptate socială, înfierînd fărădelegile claselor exploatare, reprimarea brutală a luptei drepte la care se ridicau cei mulți și oprimați în vederea zdrobirii orînduirii capitaliste, pentru dezrobirea maselor.

Sînt nenumărate mărturiile statornice și pilduitoare ale energiei și pasiunii revoluționare cu care tineretul s-a contopit indestructibil cu lupta partidului, în pofida oricăror opreliști, expresie a încrederii nezdruincate în triumful socialismului, a voinței nestrămutate de a se consacra pînă la capăt cauzei revoluționare. Istoria mișcării revoluționare de tineret din țara noastră înscris la loc de cinste contribuția pe care o seamă de tineri au adus-o în efervescența luptei largi desfășurate de muncitorimea din întreaga țară pentru crearea P.C.R. Printre cei aruncați în temniță cu ocazia istoricului Congres din mai 1921 s-au aflat și zeci de tineri revoluționari. Apelul pe care ei l-au adresat din închisoarea Jilava tineretului muncitor reprezintă un grăitor document al atitudinii lor neclintite de luptă. Urmînd pilda

comuniștilor vîrstnici, tinerii comuniști, ferecați în lanțuri, supuși la torturi bestiale, nu și-au pierdut încrederea în izbînda idealurilor clasei muncitoare : „Sîntem aruncați în această temniță subterană, umedă, rece și întunecoasă 36 de membri ai Tineretului socialist din Capitală și din provincie..., iar unii dintre noi, în trecerea lor pe la siguranță, au fost torturați într-un chip sălbatic și de nedescris. Noi nu am pierdut însă nici o clipă încrederea în dreptatea drumului apucat și în victoria luptei noastre și nu am regretat nici un moment sacrificiile pe care le aducem pe altarul revoluției : libertatea, sănătatea, familia și poate chiar viața noastră“.

Subliniind însemnătatea istorică a creării partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din țara noastră, apelul chema tinerii neorganizați să intre fără întîrziere în organizația revoluționară a tineretului : „Numai prin organizare puteți deveni o forță și numai în organizație vă veți putea cultiva, vă veți putea forma o educație socialistă revoluționară și veți putea deveni folositori clasei voastre și idealului ei : dezrobirea de sub jugul capitalist și desființarea exploatării omului de către om“².

Masa tineretului s-a ridicat energic împotriva măsurilor represive luate contra militanților comuniști implicați în procesul din Dealul Spirei, alături de care se afla pe banca acuzării justiției de clasă burgheze un însemnat număr de membri ai organizației revoluționare de tineret. „Noi, tineretul muncitor — scria „Tineretul socialist“ —, protestăm cu aceeași energie contra sistemului barbar cu care oligarhia crede că va nimici ideea comunistă. Ne solidarizăm în totul cu tovarășii smulși din mijlocul nostru pentru a fi judecați hoștește între baionete și mitraliere. Cerem să se deschidă porțile tuturor celulelor unde zac părinții și frații noștri. Asigurăm pe tovarășii noștri vîrstnici că vom fi întotdeauna alături de ei în lupta pentru zdrobirea tiraniei capitaliste și dezrobirea proletariatului“³. În cadrul impresionantelor acțiuni de protest ale muncitorimii, ale maselor largi din întreaga țară în timpul dezbaterilor procesului, tineretul a făcut dovada unui înalt spirit de solidaritate revoluționară, afirmîndu-și adeziunea plenară la lupta muncitorimii.

În procesul creșterii muncii politice-ideologice, de educație a tineretului în spiritul ideilor comuniste, al combativității și intransigenței revoluționare, P.C.R. a acordat o mare atenție îndrumării tineretului în direcția unirii sale într-o organizație revoluționară de tineret pe întreaga țară, care să așeze la temelie principiile marxism-leninismului și să confere noi valențe luptei tineretului în cadrul luptei generale a partidului. Sub înfrîurirea comuniștilor, curentul de unificare din mișcarea revoluționară a tineretului a căpătat o amploare tot mai mare, a devenit deosebit de puternic și favorabil, majoritatea covârșitoare a membrilor organizațiilor, în congrese, conferințe sau întruniri, în scrisori, moțiuni sau apeluri, și-au exprimat de fiecare dată adeziunea și voința nestrămutată de a acționa în acest sens. „Conștienți că puterea noastră se află în unitatea de interese și de voință — glăsuia apelul Comitetului Executiv al Uniunii Tineretului Muncitor din Ardeal și Banat adresat încă în primăvara anului 1921 organizației de tineret din vechea Românie —, trebuie să ne strîngem rîndurile și să înglobăm pe toți tinerii muncitori din România într-o aseme-

² „Tineretul socialist“ din 6 ianuarie 1922.

³ „Tineretul socialist“ din 4 februarie 1922.

nea organizație care, stînd pe baza luptei de clasă neîmpăcate, să ajute la eliberarea proletariatului, să facă educația tinerilor muncitori pentru noua societate”⁴.

Punerea bazelor ideologice și organizatorice ale organizației marxist-leniniste a tineretului, la Conferința generală a tineretului, reunită la București în zilele de 19—20 martie 1922 — organizație care din mai 1924 va lua denumirea de Uniunea Tineretului Comunist —, a reprezentat o cotitură radicală în istoria mișcării revoluționare de tineret din țara noastră, evidențiind cu putere unitatea de vederi a tineretului socialist de pe întreg cuprinsul țării, hotărîrea lui fermă de a se uni și de a milita pe baza ideologiei revoluționare, marxist-leniniste a clasei muncitoare, a programului de luptă al P.C.R., sub conducerea și îndrumarea comuniștilor. Din acest moment, activitatea mișcării revoluționare de tineret, desfășurată sub călăuzirea părintească a partidului, demonstrează conținutul comunist imprimat organizațiilor socialiste ale tineretului de Conferința din martie 1922. „Comunismul, ca țel și ca principiu — arăta „Tineretul socialist” —, a călăuzit atît pe conducătorii cît și pe membrii Uniunii Tineretului Socialist. Manifestările, atît în întruniri cît și în gazete, au fost însuflețite totdeauna de spiritul comunist”⁵.

Odată cu crearea organizației tineretului comunist din România, lupta maselor de tineri din uzine, de la sate, din școli, universități, din armată s-a ridicat, în ansamblul ei, pe un plan superior. Tinerii comuniști au mobilizat tineretul muncitor la luptă alături de muncitorii vîrstnici, atît pentru obiectivele generale imediate și de perspectivă ale clasei muncitoare cît și pentru revendicările specifice tineretului. „Organizațiile tineretului proletar — sublinia „Socialismul” — au o foarte mare însemnătate în lupta pentru cucerirea revendicărilor imediate cît și în lupta împotriva domniei capitaliste și pentru victoria proletariatului”⁶. În anii 1923—1928, tineretul a luat parte la bătăliile greviste, care au antrenat la acțiuni deschise mii și mii de muncitori, precum și la alte forme de luptă ale oamenilor muncii. Astfel, în noiembrie 1922, tinerii muncitori din Toplița au intrat în grevă în semn de protest față de concedierea unor tovarăși de muncă⁷. În vara anului 1923, la fabricile „Goldschmidt” și „Schiell” din Brașov, tinerii români, maghiari și germani s-au alăturat muncitorilor vîrstnici în lupta împotriva cruntei exploatare⁸. La sfîrșitul aceluiași an, sub conducerea organizației revoluționare de tineret din oraș, tinerii muncitori de la tipografia „Viața românească” din Iași au declarat grevă. Cu lupta greviștilor s-au solidarizat tinerii muncitori din celelalte tipografii din oraș⁹.

Sub conducerea P.C.R., mișcarea comunistă a tineretului, în ciuda terorii instituite de regimul burghezo-moșieresc, se organiza tot mai temeinic, își adîncea conținutul revoluționar, desfășurînd o activitate susținută pentru mobilizarea și educarea tineretului în spiritul luptei de clasă. Caracteristic pentru efervescența și preocupările menite a întări mișcarea

⁴ „Ifjú-proletar” („Tînărul proletar”) din 20 martie 1921.

⁵ „Tineretul socialist” din 1 mai 1924.

⁶ „Socialismul” din 9 august 1923.

⁷ „Uj harcok” din 1 decembrie 1922.

⁸ „Uj harcok” („Noul luptător”) din 1 iunie 1923.

⁹ „Tineretul socialist” din 27 noiembrie 1923.

comunistă a tineretului este axarea activității propagandistice în rîndul maselor de tineri pe relevarea calităților și atitudinii ce trebuie să le aibă fiecare membru al organizației tineretului comunist. „Un comunist — sublinia „Tineretul socialist“ — e, întîi de toate, un tovarăș care activează pentru mișcarea comunistă, face propagandă pentru ea în fabrica sau atelierul în care lucrează, în cercul prietenilor și al cunoștințelor; el nu uită nici un moment că datoria lui e ca, prin toate mijloacele propagandistice care-i stau la îndemînă, să răspîndească cît mai mult parolele [lozincile] de luptă ale organizației din care face parte“. Un comunist, se arată în continuare, trebuie să fie „un membru disciplinat al mișcării, căci fără o disciplină de fier nu poate să existe o organizație revoluționară a muncitorimii“¹⁰.

Congresul general al tineretului revoluționar, ținut la sfîrșitul lunii ianuarie 1924 în orașul Sibiu, în cea mai strictă conspirativitate, analizînd eforturile depuse pentru realizarea centralizării organizațiilor de tineret și adîncirea caracterului revoluționar, comunist al acestora, „a întărit unificarea tineretului muncitor din toate provinciile“¹¹ și a hotărît schimbarea denumirii Uniunii Tineretului Socialist în Uniunea Tineretului Comunist, fapt ce reflecta întru totul voința și dorința unanimă a masei tineretului comunist. Profund semnificativ în această privință este și referendumul inițiat de Comitetul Central al U.T.S. în primăvara anului 1924, care a relevat că organizațiile locale, masele de tineri se pronunțau cu fermitate pentru afilierea organizației comuniste a tineretului din țara noastră la Internaționala Comunistă a Tineretului. Numărul din 1 mai 1924 al gazetei „Tineretul socialist“ anunța în mod oficial afilierea Uniunii Tineretului Comunist din România la Internaționala Comunistă a Tineretului și adoptarea denumirii care corespundea pe deplin conținutului activității și luptei sale — Uniunea Tineretului Comunist.

Odată cu ilegalizarea P.C.R., în anul 1924, a fost lovit și vlăstarul său revoluționar — Uniunea Tineretului Comunist —, a cărei activitate a fost, de asemenea, interzisă. Această măsură samavolnică a claselor exploatatoare, prin care se urmărea împiedicarea luptei drepte a clasei muncitoare, a maselor largi nu a putut stăvili hotărîrea de acțiune a comuniștilor și uteciștilor. „Desigur că luptătorii sinceri pentru detronarea regimului burghez și întronarea comunismului — se arăta în circulara C.C. al U.T.C. din iulie 1924 — nu pot fi speriați de dizolvări. Vom continua lupta noastră cu o dublă energie! Dacă este imposibil de a activa legal vom lucra ilegal!“¹².

Pentru a face față condițiilor grele ale ilegalității, partidul comunist a situat pe primul plan al activității sale menținerea și consolidarea legăturilor cu masele, pentru mutarea centrului muncii politice-organizatorice în fabrici, în mijlocul muncitorilor, și îmbinarea adecvată a formelor muncii legale cu cea ilegală. P.C.R. a îndrumat și a sprijinit efectiv Uniunea Tineretului Comunist în organizarea luptei pentru întărirea legăturilor cu masele de tineri, în folosirea concomitentă a muncii ilegale cu formele legale de activitate. Pe baza liniei politice-tactice și a îndrumărilor date

¹⁰ „Tineretul socialist“ din 6 aprilie 1924.

¹¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 3, dosarul nr. 693, fila 14.

¹² *Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944*, Editura tineretului, București, 1958, p. 77.

de Congresul al III-lea al P.C.R., ținut în august 1924, care a indicat formele de organizare și metodele de luptă ale tineretului în condițiile ilegalității, Congresul Uniunii Tineretului Comunist, întrunit în luna octombrie, a aceluiași an, a analizat activitatea politică și situația organizatorică a U.T.C., lansând lozincă privind „Reorganizarea Uniunii pe baza nucleelor de fabrică”¹³.

Hotărârile Congresului al III-lea al P.C.R. și cele ale Congresului U.T.C. au dat impuls întăririi capacității de organizare și de luptă a mișcării comuniste de tineret. Uniunea Tineretului Comunist s-a preocupat intens de organizarea luptei tuturor categoriilor de tineri pentru revendicările economice și politice, pentru educarea acestora în spiritul principiilor comuniste, al idealurilor eliberării clasei muncitoare din lanțurile exploatarei, al apărării și promovării adevăratelor interese ale poporului. În acest sens, partidul comunist a atras atenția U.T.C. asupra necesității intensificării muncii politice-ideologice și organizatorice în rîndul tineretului de la sate, din armată, ale tineretului studios, fără a neglija, desigur, activitatea în rîndurile tinerilor muncitori din fabrici, domeniu în care obținuse fructuoase rezultate. P.C.R. sublinia, totodată, necesitatea desfășurării activității organizațiilor U.T.C. în strînsă legătură cu munca celorlalte organizații de masă aflate sub conducerea sau sub influența partidului.

Urmînd linia indicată de partidul comunist, Uniunea Tineretului Comunist și-a extins activitatea pe multiple planuri. Cu sprijinul activului de partid și al Uniunii Tineretului Comunist, în acea perioadă s-a lărgit rețeaua celulelor U.T.C. în fabrici, ateliere, școli și universități, la sate și chiar în unele unități militare. Participarea tineretului la luptele deschise ale muncitorilor a cunoscut o amploare mai mare. Ilustrativă este, în acest sens, participarea tinerilor la marea grevă din Valea Mureșului, la greva celor 2 000 de muncitori de la „Unio” din Satu-Mare, la greva de la minele de aur din Transilvania, la greva de la Brăila, care a antrenat la luptă 3 000 de muncitori, la greva celor aproximativ 3 000 de muncitori tipografi din București și la numeroase alte greve, precum și la sprijinirea acțiunilor revendicative izbucnite în acel timp. Gata să înfrunte orice obstacol, tineretul exploatat își încorda forțele pentru a se încadra eficient în focul luptei. „Jurăm că vom duce și mai departe, cu toată teroarea, lupta comună pînă la dezrobirea maselor muncitoare” — scria „Tînărul leninist” în anul 1925¹⁴.

În această perioadă, activitatea comuniștilor în rîndurile tineretului a cunoscut o și mai mare extindere, hotărârile și indicațiile partidului reflectînd de fiecare dată preocuparea sa constantă pentru continua dezvoltare și lărgire a conținutului muncii politice-organizatorice a U.T.C., pentru aplicarea liniei tactice corespunzătoare momentului și obiectivelor revoluționare de luptă. Congresul al IV-lea al partidului, ținut în iunie 1928, a adoptat *Rezoluția în chestiunea Uniunii Tineretului Comunist (U.T.C.)*, în care, analizînd activitatea U.T.C., lipsurile existente în această privință, a stabilit măsuri pentru înlăturarea lor, în vederea întăririi organizației. Congresul a atras atenția Uniunii Tineretului Comunist asupra

¹³ „Tînărul leninist” din 1 mai 1925.

¹⁴ *Ibid.*

necesității îmbogățirii experienței în ceea ce privește îmbinarea formelor muncii ilegale cu cea legală, ca una dintre căile principale pentru cucerirea masei tineretului. În acest scop, U.T.C. trebuia să acorde o atenție sporită muncii de propagandă în rândul tineretului sătesc, din armată, al tineretului studios, în vederea atragerii lui de partea organizațiilor revoluționare, acțiunii de demascare a caracterului profund reacționar al organizațiilor fasciste și profasciste, care urmăreau, printr-o deșănțată propagandă diversionistă, să atragă în mrejele lor tineretul neorganizat. Congresul a cerut întregului partid să acorde cea mai mare atenție „rapidei dezvoltări a U.T.C., susținând-o în munca sa organizatorică și în aceea a ridicării nivelului politic și ideologic al membrilor săi”¹⁵.

Criza economică din anii 1929—1933 găsea Uniunea Tineretului Comunist în plin proces de consolidare a rîndurilor sale, de călire și maturizare politică a membrilor săi. Congresul al III-lea al Uniunii Tineretului Comunist, întrunit în vara anului 1929, a situat în centrul preocupărilor ridicarea nivelului calitativ al activității organizațiilor comuniste de tineret pe linia indicațiilor trasate de partid, orientarea acestora spre problemele fundamentale ce se ridicau în fața clasei muncitoare, a tineretului în noua etapă a luptei revoluționare. Rezoluția congresului a precizat sarcinile concrete pe linia întăririi vieții de organizație, a îmbunătățirii activității în rîndurile tineretului muncitor, a dezvoltării continue a legăturilor sale cu masa tineretului, subliniind necesitatea ridicării nivelului muncii de educație comunistă a membrilor U.T.C.

După depășirea greutăților provocate de luptele fracționiste, activitatea Uniunii Tineretului Comunist a cunoscut o înviorare evidentă, marcată, între altele, de prezența din ce în ce mai activă a membrilor săi în marile acțiuni economice și politice ale muncitorimii, cu un larg caracter de masă, care au avut loc în acea perioadă în întreaga țară. Uniunea Tineretului Comunist s-a întărit politic și organizatoric, a crescut capacitatea sa de mobilizare și antrenare a celei mai înaintate părți a tinerei generații la lupta generală a clasei muncitoare, condusă de partidul comunist, împotriva ofensivei capitaliste, a monopolurilor străine, pentru drepturi și libertăți democratice. Partidul comunist și-a diversificat formele și metodele de îndrumare și conducere a organizației comuniste de tineret, și-a sporit influența politică asupra tineretului.

Congresul al V-lea al P.C.R., ținut în decembrie 1931, a acordat un loc important analizei activității Uniunii Tineretului Comunist, problemei întăririi conducerii ei de către partid, a precizării sarcinilor majore care trebuiau să stea în viitor în atenția organizației comuniste de tineret din România. *Rezoluția Congresului al V-lea al Partidului Comunist din România asupra stării și sarcinilor muncii partidului în sinul tineretului* releva că lupta pentru cucerirea generației tinere căpăta o însemnătate deosebit de actuală ca parte integrantă a luptei partidului pentru cucerirea majorității clasei muncitoare. Congresul a pus în fața întregului partid, ca una dintre sarcinile sale cele mai importante, „realizarea unei cotituri hotărâte în munca printre tineri”¹⁶, prin intensificarea activității de zi

¹⁵ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. (în continuare, A.I.S.I.S.P.), cota Ab XII-1, inv. nr. 240.

¹⁶ A.I.S.I.S.P., cota Ab XVI-3, inv. nr. 474.

cu zi a tuturor organizațiilor de partid, printr-o atentă îndrumare ideologică și practică izvorită din experiența lor, prin educarea partinică a cadrelor organizației comuniste de tineret și trimiterea unor cadre de partid bine pregătite politic și ideologic să-și desfășoare activitatea în rîndurile U.T.C.

În împrejurările creșterii luptei revoluționare a maselor ca urmare a crizei economice, sublinia rezoluția, U.T.C. trebuie să situeze în centrul întregii sale activități organizarea și conducerea pe baza frontului unic a luptelor economice ale tineretului din fabrici, de pe ogoare, ale șomerilor, să-și îndrepte cu precădere atenția spre întreprinderile și zonele industriale care aveau un rol hotărîtor în lupta proletariatului (București, Valea Prahovei, Valea Jiului, porturi, transporturi). În acest scop, rezoluția cerea U.T.C. să facă o cotitură radicală în privința lărgirii bazei sale organizatorice și politice, a întăririi nucleului proletar, să intensifice acțiunea de demascare a organizațiilor fasciste de tineret și a celorlalte organizații reacționare, care încercau să inoculeze în rîndul tineretului concepții retrograde, obscurantiste. Rezolvarea acestor sarcini deosebit de importante — preciza, în continuare, rezoluția — impune desfășurarea „unei lupte hotărîte pentru ridicarea nivelului ideologic și politic și a educației marxist-leniniste a întregii mase de uteciști”¹⁷.

Prin importanța lor teoretică și practică, hotărîrile și îndrumările Congresului al V-lea al P.C.R. au constituit un prețios ajutor în activitatea organizatorică și propagandistică a U.T.C., de educare a tineretului în spiritul idealurilor comuniste, al căror exponent fidel era partidul comunist, în mobilizarea și antrenarea efectivă a maselor de tineri la marile acțiuni revoluționare din perioada crizei economice și, cu deosebire, din timpul eroicelor bătălii de clasă ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933.

Dînd viață îndrumărilor Congresului al V-lea al partidului, U.T.C. și-a intensificat activitatea în rîndul tinerilor muncitori și țărani muncitori, al studenților, ostașilor și elevilor. Mobilizînd tineretul muncitor la luptă pentru revendicările sale economice și profesionale, U.T.C. a transformat multe din aceste acțiuni în lupte politice fățișe împotriva regimului burghezo-moșieresc, a exploatării și asupririi. Prima mare bătălie de clasă din șirul celor izbucnite în acei ani — luptele muncitorilor minieri de la Lupeni din august 1929 — relevă prezența activă, alături de muncitorii vîrstnici, a unui însemnat număr de tineri mineri. Sub conducerea partidului, Uniunea Tineretului Comunist a acționat intens în rîndurile tineretului muncitor pentru declanșarea de puternice mișcări de solidaritate cu grevele muncitorilor de la o serie de întreprinderi, ca „Malaxa” (București), „Astra” (Arad), „Dermata” (Cluj), „Carmen” (Oradea), „Székely și Reti” (Tîrgu-Mureș) și altele, a organizat și a condus îndeaproape, prin celulele sale, tineretul ceferist și petrolist la marile întruniri și demonstrații politice de stradă organizate de partidul comunist, în lupta împotriva „curbelor de sacrificiu” și a muncii în acord, a încercărilor burgheziei de a ieși din criză pe seama celor ce muncesc. Tineretul muncitor a fost pretutindeni prezent în comitetele de acțiune formate pentru realizarea uni-

¹⁷ Ibid.

tății de acțiune a clasei muncitoare, în comitetele și pichetele de grevă, în gărzile de autoapărare, susținându-și cu fermitate revendicările.

Anul 1932 a fost anul unor numeroase acțiuni și greve la care U.T.C. a antrenat însemnate mase de tineri muncitori. La Pașcani, Satu-Mare, în Valea Jiului și în alte părți, tinerii muncitori, mobilizați de U.T.C., s-au ridicat cu hotărâre împotriva reducerii salariilor și a descalificării profesionale. Cu prilejul grevei de la Reșița, organizată de partid, Uniunea Tineretului Comunist a mobilizat pe tinerii muncitori la demonstrații prin care aceștia și-au manifestat solidaritatea cu greviștii. Cu ocazia zilei de 1 Mai 1932, organizația U.T.C. din Oradea a antrenat tineretul muncitor din localitate la marea demonstrație organizată de partid. Organizația U.T.C. propaga în rîndurile tineretului lozincile de luptă ale partidului: salariu egal la muncă egală, încetarea concedierilor și a alungării din fabrici a tinerilor de alte naționalități, combaterea diversiunii naționalist-șovine etc.

Lupta revoluționară, dusă zi de zi alături de cei vîrstnici, era singura cale pe care tineretul era chemat s-o urmeze în condițiile agravării crizei economice. „Calea de căpetenie pentru învingerea cu succes și repede a răminerii în urmă a uniunii — se sublinia în rezoluția C.C. al P.C.R. asupra muncii și sarcinilor U.T.C. din octombrie 1932 — și pentru prefacerea sa într-o largă organizație de masă, de luptă a tineretului muncitor de la orașe și sate, în primul rînd, apărarea încordată și consecventă a revendicărilor economice de zi cu zi ale tineretului muncitor din întreprinderi, la casele de ajutor de șomaj, pe moșii, la sate, pe baza aplicării celei mai largi tactici a frontului unic de jos”¹⁸.

În zile de început ale anului 1933, cînd proletariatul român, ajuns la un înalt grad de combativitate revoluționară, se pregătea, sub conducerea P.C.R., pentru grele bătălii de clasă, răsunau cu putere în rîndul tineretului înflăcăratele apeluri adresate de partidul comunist: „Luptați alături de vîrstnici pentru revendicările voastre, pregătiți-vă de grevă. Căci numai prin greva tuturor ceferiștilor din țară, numai încordînd toate forțele și oprind mașinile burghezia va fi nevoită să cedeze... Alegeți pe tineri în comitetele de acțiune. Începeți stringerea fondurilor de grevă”¹⁹.

În timpul marilor bătălii de clasă ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, tineretul, alături de masele muncitoare, a înscris o memorabilă pagină de bărbăție și abnegație revoluționară în istoria Uniunii Tineretului Comunist. Partidul Comunist Român a dat o înaltă apreciere contribuției tineretului la eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933, rolului pe care acestea l-au avut pentru întărirea organizatorică și politică a organizației comuniste de tineret, pentru călirea revoluționară a acestuia. „Marile lupte din februarie ale muncitorilor ceferiști și petroliști la care tineretul muncitor a luat parte activă, dovedind un eroism și curaj demn de tînăra gardă a proletariatului revoluționar — aprecia C.C. al P.C.R. în rezoluția ședinței sale plenare din iulie 1933 — au scos în evidență rolul crescut al U.T.C., influența sa crescută asupra unei părți însemnate a detașamentelor celor mai de frunte ale tineretului proletar

¹⁸ Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944, p. 273.

¹⁹ A.I.S.I.S.P., cota B XVI—31, inv. nr. 1 295.

român, au arătat că U.T.C. a devenit un ajutor al partidului în lupta sa pentru cucerirea majorității clasei muncitoare²⁰.

Radicalizarea crescândă a maselor populare, determinată de fenomenele economice, sociale și politice din perioada mării crize economice a capitalismului a continuat și în anii următori. În viața politică a țării se făcea simțită tot mai pregnant influența cercurilor monopoliste, reacționare. Se accentua procesul de lichidare a democrației burgheze, de restrângere a drepturilor și libertăților cetățenești, de creștere a pericolului fascist ca urmare a activizării forțelor ultrareacționare ale Gărzii de fier și altor organizații fasciste.

Deși se observa o redresare a situației economice a țării, la orașe exista un mare număr de șomeri, mai ales tineri. Tineretul era silit, în lumina acestei stări sumbre, să-și apere drepturile sale politice și economice într-o luptă necruțătoare. Pe fondul încordării raporturilor de clasă, creștea și activitatea politică a tineretului, rolul său în luptele revoluționare.

Sub conducerea P.C.R., Uniunea Tineretului Comunist, folosind și ridicând pe o treaptă superioară experiența acumulată în timpul luptelor din ianuarie-februarie 1933, a desfășurat o vie activitate pentru demascarea fascismului, pentru mobilizarea maselor tineretului în front unic la lupta clasei muncitoare, a tuturor forțelor democratice și progresiste. Educând tineretul în spiritul cauzei libertății, al dragostei față de patrie și al internaționalismului proletar, Uniunea Tineretului Comunist a dus o neîmpăcată luptă politică împotriva Gărzii de fier și a celorlalte grupări fasciste, împotriva organizațiilor burgheze reacționare de tineret, care încercau să otrăvească conștiința tineretului pe diferite căi, printr-o propagandă anticomunistă, obscurantistă, mistică.

În pofida ilegalității în care era silită să acționeze, a faptului că în anul 1934 au fost promulgate noi legi care autorizau introducerea stării de asediu și a cenzurii, a adoptării și a altor măsuri ce tindeau la frinarea și înăbușirea mișcării revoluționare și democratice²¹, U.T.C. și-a apărat ființa, continuându-și activitatea. Înțelegând că sarcina principală era de a strânge masele tineretului în jurul partidului comunist și a le educa în spiritul încrederii în cauza pentru care acesta milita, U.T.C. și-a lărgit rîndurile, și-a sporit influența politică-ideologică în masa tineretului, a adus o contribuție dintre cele mai mari în lupta maselor populare pentru democrație, libertate socială și națională.

U.T.C. își manifesta cu putere rolul său de organizator revoluționar al tineretului, care, sub conducerea partidului comunist, lupta pentru îmbunătățirea stării economice a tineretului, pentru creșterea salariilor, pentru ajutor de șomaj tinerilor etc.

Pretutindeni, în cadrul grevelor de la fabricile „Schiell“ și „Hess“ — Brașov, la „Industria linii“-Timișoara, la Fabrica textilă din Buhuși, la „Beca“ și „Venus“ din București sau în acțiunile revendicative proprii inițiate și organizate de U.T.C. prin celulele sale, pentru mărirea salariilor, reducerea orelor suplimentare, acordarea de concedii plătite, impo-

²⁰ *Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944*, p. 311.

²¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 22, dosarul nr. 4 131, fila 46; Decret nr. 1 029, publicat în „Monitorul oficial“ nr. 83, din 7 aprilie 1934, p. I.

triva bătaii etc. tinerii muncitori, acționind în front unic, au constituit un factor activ, dînd dovadă de curaj și devotament revoluționar ²².

Grevele, celelalte acțiuni de luptă muncitorești duse împotriva exploatării capitaliste, a condițiilor grele de muncă și viață puneau în evidență tot mai mult necesitatea înfăptuirii frontului unic muncitoresc. În baza analizei sarcinilor Uniunii Tineretului Comunist pe terenul organizării luptelor economice, plenara C.C. al U.T.C. din iunie 1934 a precizat o serie de măsuri în direcția făuririi frontului unic de jos al tineretului. „Rezultatul consfătuirilor și întrunirilor — s-a arătat la plenară — trebuie să fie comitetele de acțiune, alese din tinerii muncitori cei mai activi. Trebuie realizat *frontul unic de jos al tineretului muncitor* și trebuie să începem trecerea la forme mai largi și concrete ale luptei, de la ieșirea în fața direcțiunii, la forma cea mai înaltă, la grevă” ²³. Se indica să fie atrași în acțiunile concrete cît mai mulți membri ai organizațiilor de diverse orientări politice, iar organele de front unic să-și supună activitatea controlului și aprobării masei de tineri. „Pe baza experienței de pînă acum — se subliniază în rezoluția conferinței regionalei U.T.C. din Oltenia din mai 1935 — trebuie ca în întreprinderile cele mai importante, în căminele de ucenici, școli de meserii etc. din județ să fie alcătuite programe de revendicări care să fie aduse la cunoștința tuturor tinerilor, alese comitete de acțiune pe baza celui mai larg front unic al tinerilor muncitori, organizați și neorganizați, și delegați în comitetele de acțiune ale vîrstnicilor” ²⁴.

Unitatea tineretului s-a făurit de jos în sus, în vîltoarea pregătirii și desfășurării luptelor greviste, a acțiunilor revoluționare, a mișcării democratice studențești, în vîltoarea marilor întruniri, manifestații și demonstrații cu caracter democratic, antifascist care au avut loc în Capitală și în alte centre ale țării.

Prin intermediul a o serie de gazete și reviste centrale sau locale, ca „Tînărul leninist”, organul central al U.T.C. și corespondentul său în limba maghiară „Ifjú Leninista”, „Drumul tineretului”, „Lupta tineretului” și „Tînărul luptător”, „Ifjú dolgozó” („Tînărul muncitor”), „Brazda”, „Bánáti Komunisták Ifjómunkás” („Tînărul muncitor comunist din Banat”), „Buletinul tineretului patriotic”, „Cazarma”, „Viața universitară”, „Studentul leninist”, „Școlarul leninist”, „Tînăra generație”, „Tînărul ceferist”, „Tînărul patriot” ș.a. editate pînă în 1936, U.T.C. a desfășurat o intensă activitate de educație comunistă, a adresat maselor de tineri mobilizatoare chemări la lupta pentru apărarea intereselor vitale ale tuturor categoriilor de tineri, a libertăților democratice, contra pericolului fascismului și a războiului.

Printre tinerii din conducerea U.T.C. și a mișcării antifasciste a tineretului care au desfășurat în această perioadă o intensă activitate politică-organizatorică se aflau: Nicolae Ceaușescu, Grigore Preoteasa, Petre Gheorghe, Stela Moghioroș, Ludovic Minski ș.a. În frunte cu uteciștii, tineretul a dus o luptă eroică în acei ani, sub steagul democrației și independenței țării, acționind contra fascismului aducător de foamete, șomaj

²² A.I.S.I.S.P., cota B XVIII—2, fila 5.

²³ A.I.S.I.S.P., cota B XVIII, fila 17.

²⁴ Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944, p. 386.

și război. Sub conducerea P.C.R., membrii U.T.C. au participat nu o dată la acțiuni prin care și-au exprimat răspicat poziția lor potrivnică organizațiilor fasciste, ripostînd cu deosebită vigoare la acțiunile lor huliganice.

Dar tocmai atunci cînd asupra țării se abăteau vremuri grele, cînd organizația tineretului comunist era mai necesară ca oricînd pentru lupta antifascistă și antirăzboinică condusă de partid, Congresul al VI-lea al Internaționalei Comuniste a Tineretului, convocat în ianuarie 1936 la Moscova, a hotărît reorganizarea uniunilor tineretului dintr-o serie de țări, printre care și Uniunea Tineretului Comunist din România. Aplicarea mecanică a acestei indicații, în sensul trimiterii uteciștilor să desfășoare activitate în cadrul organizației eterogene „Tinăra generație“, care venea să înlocuiască U.T.C., și în alte organizații cultural-sportive, cooperatiste etc. a dus, de fapt, la dezorganizarea celulelor U.T.C. Toate acestea au avut loc împotriva opiniilor cadrelor realiste din partid și din U.T.C., care s-au opus desființării și au cerut refacerea grabnică a organizației. La scurt timp după dezorganizarea U.T.C., viața a confirmat justetea acestui deziderat.

În condițiile instaurării guvernului de nuanță fascistă Goga—Cuza și apoi a dictaturii regale, activitatea legală s-a îngustat treptat pînă la dispariție. Cu toate eforturile depuse de tinerii comuniști, rezultatele se dovedeau a nu fi la înălțimea spiritului lor de sacrificiu. După dizolvarea U.T.C., problemele proprii tineretului nu erau suficient de temeinic analizate, indicațiile practice primite din partea legăturilor de partid locale nu erau coordonate și urmărite de un for central adecvat. Într-un cuvînt, se impunea stringent refacerea organizației unice, revoluționare a tineretului, care să cunoască bine preocupările sale, să fie adoptată din punct de vedere al formelor organizatorice, al metodelor, al tacticii de luptă specificului activității în rîndurile tinerilor.

Apreciind că „dizolvarea U.T.C. a fost o gravă greșală politică“²⁵, care a împiedicat desfășurarea unei lupte active, unitare a tineretului democratic contra Gărzii de fier, principala agentură a hitlerismului în România, P.C.R. a început să ia măsuri încă din primăvara anului 1939 pentru reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist. În acest sens un număr de tineri comuniști din București și din alte centre principale din țară au fost pregătiți la școala superioară de cadre a C.C. al P.C.R., organizată într-o casă conspirativă din Ploiești. Din activiștii de partid cu experiență în munca cu tineretul a fost alcătuită o comisie de reorganizare a U.T.C., condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, care în cadrul unor ședințe cu reprezentanții tineretului comunist din cele patru sectoare ale Capitalei a dezbătut și elaborat materialul privind orientarea politică, metodele de luptă, formele organizatorice ale noii organizații, pregătirea conferinței pe țară a tinerilor comuniști.

Conferința pentru reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist s-a ținut la București, în octombrie 1939, într-o casă conspirativă de pe șoseaua Giurgiului. După prezentarea de către tovarășul Nicolae Ceaușescu a raportului asupra organizării U.T.C., tinerii delegați participanți la conferință au dezbătut cîteva zile, în condiții de strictă conspirativitate, problemele privind practica reorganizării U.T.C., situația politică internă și

²⁵ „Scînteia“ din 24 ianuarie 1939.

internațională, implicațiile grave ale războiului asupra tineretului. Conferința a adoptat planul concret de acțiune cuprinzând sarcinile imediate ale organizației și a ales primul Comitet Central al U.T.C. Ca secretar general al Uniunii Tineretului Comunist a fost ales tovarășul Nicolae Ceașescu.

Subliniind semnificația majoră a reorganizării U.T.C. pentru activitatea revoluționară a tineretului din țara noastră, în apelul C.C. al U.T.C. se arăta : „Tineri muncitori, pe voi vă cheamă Uniunea Tineretului Comunist în primele rînduri ale luptei, în fruntea tineretului din România. La luptă pentru salariul tinerilor la nivel cu scumpetea ! Contra bătăii și corvezilor. La luptă, tineri țărani, sătui de lipsă de pămînt și mizerie ! La luptă cei de pe băncile școlii, pentru dreptul vostru la învățătură și loc în viață ! La luptă pentru drepturile și libertățile profesionale, culturale și politice ale tineretului exploatat și subjugat, indiferent de religie și naționalitate“. Tineretul era îndemnat să sprijine lupta părinților și fraților lor mai mari, să ceară ajutorarea familiilor celor concentrați, să lupte împotriva războiului, pentru pace și prietenie cu Uniunea Sovietică²⁶.

Cu ajutorul partidului, pînă în februarie 1940 U.T.C. a fost în linii generale reorganizată, fapt ce a avut o deosebită importanță pentru activitatea pe care partidul comunist o va desfășura în acei ani în rîndurile tineretului.

Refacerea organizațiilor comuniste de tineret a fost primită cu deosebită bucurie. „Peste tot unde prin sprijinul și grija partidului comunist se înființează secțiuni ale U.T.C.-ului — constata „Scînteia“ — tinerii aderă la ele cu entuziasm și hotărîre, văzînd în U.T.C. o armă puternică a luptei tineretului din România pentru drepturile sale, pentru o viață mai bună...“²⁷

Uniunea Tineretului Comunist s-a afirmat tot mai mult în anii dictaturii militare-fasciste ca cea mai importantă și apropiată organizație de masă a partidului, constituind rezerva sa de cadre și principalul său ajutor. Cerințele partidului față de cadrele U.T.C. erau, în esență, cele față de propriile-i cadre. Alături de comuniștii vîrstnici, datorită educației marxist-leniniste făcute de partid, uteciștii și-au îndeplinit datoria acolo unde partidul a considerat că era nevoie.

Întreaga activitate a U.T.C., din momentul reorganizării sale și pînă la eliberare, s-a desfășurat pe fundalul marii conflagrații mondiale, în care a fost tîrîtă în cele din urmă și România. Chiar de la începutul celui de-al doilea război mondial, majoritatea covîrșitoare a tineretului țării noastre s-a situat pe poziții antihitleriste și de respingere a războiului. U.T.C. a mobilizat cu consecvență tineretul la lupta împotriva concentrațiilor și a trimiterii lui pe front, împotriva terorii, a mizeriei, a regimului de opresiune din fabrici, a rechizițiilor la sate, împotriva fascismului și a legionarilor.

Urmînd chemările P.C.R., uteciștii și-au manifestat în numeroase ocazii, încă înaintea tîririi României în război, ura lor față de agresorii fasciști, solidaritatea lor cu cei ce li se împotriveau cu arma în mînă, indiferent de țară și de nuanță politică. Sînt edificatoare în această direcție

²⁶ Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944, p. 430.

²⁷ „Scînteia“ din 23 februarie 1940.

manifestările de solidaritate internaționalistă cu lupta dreaptă a poporului chinez împotriva militarismului japonez, numărul mare de tineri voluntari români, în frunte cu uteciștii, încadrați în brigăzile internaționale pentru apărarea Spaniei republicane, ca și acțiunile de simpatie și sprijin a popoarelor austriac, cehoslovac și polonez împotriva ocupanților naziști.

Înăsprirea măsurilor represive antimuncitorești nu a împiedicat U.T.C. să-și creeze mijloace proprii de agitație de masă în toate regiunile. În acei ani au fost tipărite și răspândite în fabrici, în școli, facultăți, cămine, manifeste revoluționare și materiale ilegale de partid, s-au șablonat pe zidurile întreprinderilor, pe garduri din cartierele muncitorești lozinci cu conținut antifascist și antirăzboinic. Organizațiile U.T.C. participă activ la toate acțiunile inițiate de partid, organizează întruniri zbucătoare și acțiuni revendicative în rândurile tinerilor muncitori, ale studenților, elevilor, țăranilor, își intensifică activitatea în rândurile tineretului din bresle.

Primele luni ale anului 1940 au fost marcate de o serie de acțiuni revendicative și demonstrații de protest ale tinerilor muncitori de la Reșița și Anina, de la Uzinele de avioane I.A.R. din Brașov, de la Ploiești, Constanța, Galați, Brăila, Iași, Timișoara ș.a., de reluarea, cu avânt sporit, a acțiunilor studențești de masă, care cunoscuseră o oarecare stagnare după dizolvarea Frontului studențesc democrat. În acea perioadă, biroul studențesc al U.T.C. pe Capitală a ajuns să aibă celele în toate cele 18 facultăți din București, să mobilizeze masele de studenți la o acțiune largă de revendicări profesionale, privind deblocarea examenelor, micșorarea taxelor, mărirea numărului de sesiuni de examene și a locurilor în cămine etc.

Uniunea Tineretului Comunist, sub conducerea partidului, își dezvoltă activitatea și în armată. Cu toate greutatea pe care le impunea munca în unitățile militare, U.T.C. își intensifica munca printre ostași și, cu deosebire, printre recruți, cărora le explica primejdia ce amenința țara din partea fasciștilor din interior și din afară, îndemnându-i să se alăture luptei revoluționare și patriotice.

Prin diferite mijloace de propagandă cu conținut antifascist și anti-hitlerist, poporul român era avertizat de urmările pe care putea să le aibă politica de concesiuni față de Germania hitleristă, promovată din ce în ce mai deschis de regimul dictaturii regale. Uniunea Tineretului Comunist cerea tineretului să nu se lase amăgit de propaganda reacțiunii. Apeluri ale U.T.C., care aveau ca temă majoră lupta împotriva războiului pornit de Germania fascistă, au fost răspândite și în rândurile tineretului de naționalitate maghiară și germană, în județele în care, alături de români, trăiesc oameni ai muncii aparținând naționalităților conlocuitoare.

Sub lozincile „Jos dictatul de la Viena“, „Nici un petec de pământ“, „Vrem dreptate“, de la un capăt la celălalt al țării au avut loc mari demonstrații ale maselor populare, la care sute de mii de cetățeni, în frunte cu comuniștii vîrstnici și tineri, și-au exprimat protestul hotărît împotriva dictatului fascist și mînia contra celor care l-au acceptat. Tinerii muncitori, țărani, studenți, elevi, soldați, în frunte cu uteciștii, revoltați de ciopîrtirea țării, își manifestau sub diferite forme protestul lor.

Teroarea cumplită pe care au dezlănțuit-o legionarii n-a putut frîna activitatea revoluționară a tineretului, care-și aruncă în luptă toate forțele, demascînd cu vigoare sporită crimele și samavolniciile regimului

militar-fascist. Una dintre cele mai importante acțiuni de luptă ale partidului, la reușita căreia U.T.C. a adus o contribuție însemnată, a fost manifestația antifascistă din București, de la Obor, din 3 noiembrie 1940. Ea a fost printre puținele acțiuni antihitleriste de amploare din Europa aceluia an și a avut un viu ecou intern și internațional.

În acțiunile teroriste îndreptate împotriva clasei muncitoare, a comunistilor și a luptătorilor antifasciști, elementele cele mai odioase au fost legionarii. În tot cursul guvernării lor, din septembrie 1940 și până în ianuarie 1941, au jefuit, schingiuit, maltratată sau ucis mii de oameni. Răpuși de gloanțele lor criminale au căzut Constantin David, fostul secretar al Comitetului județean Ilfov al U.T.C., și instructora pentru U.T.C. a Comitetului regional Banat al P.C.R., Oczkó Tereza.

Regimul dictaturii militare-fasciste avea ca obiectiv „să înecă în sânge orice rezistență a poporului trudit împotriva planurilor criminale, războinice... să umple închisorile și lagărele de concentrare cu noi mii și zeci de mii de muncitori, țărani, intelectuali care vor lupta în fruntea poporului român împotriva politicii de război și de trădare națională” — se arată în documentul P.C.R. intitulat : *De la regimul legionar, la dictatura militară*.

Subjugând țara hitleriștilor, Ion Antonescu a pornit pregătirile în vederea agresiunii antisovietice. Pentru „propagandă comunistă” s-a instituit pedeapsa cu muncă silnică pe viață. Concomitent s-a trecut la măsuri generale de „curățire a spatelui” viitorului front. Toți cei cunoscuți drept comuniști au fost internați în lagăre, în speranța că astfel vor fi distruse organizațiile de partid și ale U.T.C.

Acțiunile organizațiilor muncitorești, antifasciste, patriotice iau un nou curs odată cu intrarea României în războiul hitlerist, antisovietic. Luptând pentru traducerea în viață a obiectivelor platformei din 6 septembrie 1941 elaborată de partid, U.T.C. a trecut la îndeplinirea sarcinilor ce i le trasa aceasta în domeniul muncii în rîndul tineretului : „Organizarea maselor tinerești la lupta pentru zdrobirea călăilor fasciști ai tinerețului, pentru cucerirea dreptului la muncă, cultură, libertate națională și o viață fericită”.

În noile condiții, fiecare utecist era conștient de faptul că lupta de două decenii a partidului și a U.T.C. a intrat în etapa sa decisivă, că, oricît de grele vor fi jertfele, sfîrșitul războiului va aduce eliberarea țării, iar revoluția care va urma va permite să se clădească o viață nouă, într-o Românie socialistă.

Conducerea permanentă și educarea uteciștilor de către partid au permis organizației de tineret să înfrunte cu succes represiunea, să depășească momentele grele și nu numai să nu-și slăbească acțiunea, ci să se întărească continuu în lupta cu dușmanul, în pofida loviturilor grele suferite.

Pentru a cuprinde în lupta de rezistență antifascistă un număr cît mai mare de tineri, U.T.C. a inițiat, la indicația partidului, formarea unui larg front patriotic antifascist al tineretului, în care chema pe toți cei ce, indiferent de convingerile lor politice, se declarau gata să lupte împotriva hitlerismului și a fascismului intern. În vederea realizării acestui front, care în concepția partidului comunist trebuia să reprezinte o parte componentă a frontului patriotic antihitlerist, U.T.C. a pus accentul în principal pe creșterea influenței sale în marile întreprinderi și centre industri-

ale, ca „Malaxa“, C.F.R., S.T.B., S.E.T., Gaz și electricitate, Reșița, I.A.R., minele din Valea Jiului, rafinăriile din Ploiești etc.

Sub îndrumarea partidului comunist, U.T.C. a inițiat și a condus numeroase acțiuni pentru mărirea salariului tinerilor muncitori, împotriva bățăilor și pedepselor cu carcera, pentru înființarea de cămine și cantine de ucenici. În același timp, alături de comuniști, uteciștii au participat la sabotarea producției de război, acțiune care va crește necontenit în intensitate pînă la eliberare. Acțiuni de sabotaj au avut loc, după cum reiese și din procesele intentate tinerilor muncitori antifasciști de la uzinele „Wolf“, „Malaxa“, „Lemaître“, „Arsenal“, „Asam“, de la Uzinele „Reșița“, rafinăriile din Ploiești, Șantierul naval Constanța, I.A.R. — Brașov, Atelierele C.F.R. „Grivița“, portul Orșova etc.

Pentru acțiunile de sabotaj întreprinse, mulți uteciști au fost condamnați la ani grei de temniță și chiar la moarte, ca, de pildă, Filimon Sirbu, Simion Perl ș.a.

În timpul războiului, mai ales în anii 1942—1943, U.T.C. pătrunde tot mai adînc în rîndul studenților și elevilor. La facultățile de drept și medicină, la politehnică, atît în București cît și în provincie, sub influența U.T.C. au luat ființă cerouri de dezbateri politice care reuneau, alături de uteciști, pe tineri socialiști, național-țărăniști de stînga și alți studenți cu vederi progresiste. De asemenea, la Academia comercială a ființat o asociație studențească al cărei animator era secretarul biroului studențesc al U.T.C. pe Capitală — Manea Mănescu.

Pentru activitatea lor patriotică, antifascistă, unii dintre uteciști studenți și elevi, ca Justin Georgescu, Dan Lazarovici, Pompiliu Ștefu, G. Meirovici, Nicolae Mohănescu, Cornel Elias, V. Muscă ș.a., au fost condamnați la moarte și executați sau uciși în torturi de anchetatorii de la siguranță sau poliție. Alții au fost judecați și condamnați la ani grei de temniță sau la muncă silnică pe viață.

Organele represive ale regimului dictaturii militare-fasciste dacă au putut condamna la moarte și executa tineri uteciști și elevi care abia împliniseră 17 ani, dacă au putut schingiui pînă la sugrumarea vieții, ele nu au fost însă în stare să oprească nici cursul evenimentelor și nici extinderea influenței comuniștilor și uteciștilor asupra maselor de oameni ai muncii vîrstnici și tineri, nu au putut împiedica întărirea neîncetată a P.C.R. și a U.T.C., lărgirea ariei lor de cuprindere a maselor de toate categoriile sociale și de toate vîrstele, și aceasta deoarece cauza care-i anima în luptă pe comuniștii vîrstnici și tineri era cauza poporului, a națiunii române.

Animăți de dragostea neîmămurită pentru ființa națională, grav periclitată, de patriotismul lor fierbinte, tinerii comuniști, educați de partid, și-au încordat toate forțele în lupta pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste, pentru întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste și pentru alăturarea României coaliției antihitleriste. „Tineri români — suna unul dintre apelurile U.T.C.—nu vă lăsați duși la moarte de călăul Antonescu, vînzătorul vieții și tinereții voastre! Luptați pentru salvarea voastră, pentru salvarea țării, pentru independența națională, pentru libertate,

pentru pace imediată cu aliații! Organizați-vă în Frontul patriotic al tineretului, fără deosebire de religie, stare socială și politică”²⁸.

Pentru a cuprinde un număr cât mai mare de tineri simpatizanți ai U.T.C. și antifasciști în Frontul național patriotic, U.T.C. constituie în cadrul Uniunii patrioților, organizație de masă înființată de partid în iunie 1942, grupe de tineri patrioți, stabilește legături cu tinerii socialiști pentru a-i antrena în lupta de răsturnare a dictaturii militare-fasciste.

Lupta eroică de zi cu zi a U.T.C., desfășurată sub îndrumarea și conducerea directă a P.C.R., se lărgește tot mai mult pe măsură ce se apropie ziua declanșării insurecției. Tinerii animați de dragostea de țară, conduși de uteciști, se organizează în formațiuni de luptă patriotice, se înarmează, fiind gata să intervină la semnalul dat de partid.

Întreaga organizație a U.T.C. și cea a tinerilor patrioți condusă de uteciști s-au încadrat într-un sistem precis de mobilizare, elaborat de partid, care permitea anunțarea și intrarea în acțiune într-un timp extrem de scurt a grupelor de luptă. Astfel, când s-a declanșat insurecția, uteciștii, tinerii patrioți s-au prezentat în primele ore la comandamentul formațiunilor de luptă patriotice pentru a primi arme, au pornit la îndeplinirea sarcinilor dinainte stabilite — ocuparea instituțiilor fasciste, dezarmarea unor unități hitleriste, stingerea incendiilor, apărarea avutului cetățenilor, arestarea criminalilor de război etc. Din primul moment, participarea tineretului, alături de cei mai buni fii ai poporului — comuniștii — la lupta insurecțională de eliberare a țării de sub jugul fascist a căpătat un caracter de masă. Cu uteciștii în primele rânduri, tinerii muncitori, țărani, studenți și elevi, civili și militari s-au avîntat în lupta hotărîtoare a cărei izbîndă avea să deschidă o epocă nouă în istoria poporului român.

Cu insurecția de la 23 August 1944 se încheie capitolul glorios al luptei pline de abnegație dusă de U.T.C. în ilegalitate și se deschide o nouă etapă, aceea a luptei în condițiile noi, de legalitate, pentru smulgerea puterii politice din mîna burgheziei, pentru înfăptuirea revoluției populare și construirea socialismului în România, pentru cauza căruia atîția uteciști și-au jertfit anii lor tineri și chiar viața.

Roadele acțiunii revoluționare duse de U.T.C. în cei peste 20 de ani ai istoriei sale de pînă atunci se materializează în primele luni care au urmat insurecției, în succesele obținute alături de masele populare în înfruntarea directă cu reacțiunea, în lupta pentru democratizarea țării și refacerea rănilor războiului.

Dezvoltînd lupta dusă în anii dictaturii militare-fasciste și ai războiului hitlerist, pentru eliberarea țării de sub jugul fascist, pentru asigurarea independenței și suveranității României, tineretul din țara noastră, punîndu-și întreaga energie în slujba înaltelor idealuri de pace și progres ale poporului, a urmat după 23 August pas cu pas mersul ascendent al revoluției în etapa sa democrat-populară și apoi în cea socialistă.

²⁸ Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. 1917—1944, p. 467—468.

Partidul Comunist Român — promotor al luptei împotriva ideologiei partidelor burgheze în anii revoluției populare

GHEORGHE SURPAT

România traversa în perioada anilor 1944—1947 o nouă etapă a dezvoltării sale. Victoria insurecției naționale, antifasciste, armate, din august 1944 a marcat o cotitură istorică în dezvoltarea țării noastre, a deschis calea făuririi orînduirii socialiste. Masele populare, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român, în condițiile concentrării tuturor eforturilor în războiul pentru înfrîngerea fascismului, s-au înleștat într-o decisivă luptă cu forțele retrograde — clasele exploatoare și partidele lor politice —, pentru înfăptuirea prefacerilor revoluționar-democratice. Ele au transformat rapid lupta antifascistă, democratică într-o mișcare socială cum nu a mai cunoscut istoria țării noastre.

Realizînd o cotitură radicală cu caracter democratic, național-antifascist, insurecția nu a afectat baza economică-socială a regimului burghezo-moșieresc, care a rămas predominant capitalistă. Partidele claselor exploatoare, îndeosebi Partidul național-liberal — C.I.C. Brătianu și Partidul național-țărănesc — Maniu, precum și monarhia, care constituia centrul principal de raliere a forțelor reacționare, considerînd actul de la 23 August ca act final al luptei populare, au făcut totul pentru a stăvili revoluția populară, a asigura menținerea și consolidarea regimului burghezo-moșieresc. În activitatea lor, partidele burgheze și monarhia se bucurau și de sprijinul forțelor imperialiste străine, care urmăreau să-și redobîndească pozițiile, să-și păstreze dominația în viața economică și politică a României.

Raportul obiectiv de forțe creat în urma insurecției nu era însă favorabil claselor exploatoare. În procesul luptei revoluționare acest raport a evoluat rapid, ireversibil în favoarea maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare.

În aceste împrejurări, cînd problema revoluției, menită să înfăptuiască schimbarea radicală a orînduirii sociale, lichidarea oricăror privilegiilor sociale, era la ordinea zilei¹, s-a conturat linia de demarcație tot mai

¹ Condițiile politice, sociale și economice, precum și lupta maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea P.C.R., pentru cucerirea întregii puteri politice în etapa revoluției democrat-populare sînt pe larg tratate în lucrarea *România în anii revoluției democrat-populare*, Editura politică, București, 1971.

precisă între ideologia clasei muncitoare, a partidului ei de avangardă — ideologia marxist-leninistă, angajată activ în dezbaterile și soluționarea problemelor majore cu care era confruntat poporul român — și ideologia claselor exploatatoare și a partidelor lor politice, angajate în apărarea orînduirii bazate pe exploatare.

Cuprinzînd o arie largă de probleme și domenii, lupta între ideologia clasei muncitoare, care exprima interesele vitale ale țării, și ideologia claselor exploatatoare s-a manifestat ca o formă intrinsecă a luptei de clasă, desfășurîndu-se în strînsă legătură cu evoluția procesului revoluționar. Ofensiva ideologică a Partidului Comunist Român a avut același caracter continuu, ascendent, ca și lupta politică și organizatorică practică pentru transformarea pe calea revoluționară a societății românești.

În studiul de față, dată fiind problematica largă a domeniului ideologic², ne limităm la *analiza luptei dusă de Partidul Comunist Român împotriva ideologiei principalelor partide burgheze — Partidul național liberal — C.I.C. Brătianu și Partidul național țărănesc — Maniu — în problemele privind înfăptuirea revoluției în România și forțele ei motrice, precum și căile de dezvoltare a economiei românești*.

După doborîrea dictaturii militare-fasciste, în fața clasei muncitoare, a forțelor revoluționare și democratice din România s-au ridicat spre rezolvare sarcini imediate, de mare importanță pentru dezvoltarea societății românești pe calea progresului: participarea la războiul antihitlerist, alături de Uniunea Sovietică și de celelalte puteri ale Națiunilor Unite; consolidarea independenței și suveranității țării; lichidarea rămășițelor semifeudale și împrăștierea țărănimii; democratizarea țării și ducerea pînă la capăt a luptei pentru lichidarea sechelelor fascismului; refacerea economiei naționale, care a suferit mari distrugerii din cauza războiului; instaurarea unui guvern care să garanteze realizarea tuturor acestor țeluri. În concepția Partidului Comunist Român aceste sarcini reprezentau părți organice ale unui întreg proces revoluționar de desăvîrșire a transformărilor burghezo-democratice, a căror înfăptuire era menită să deschidă calea spre o treaptă mai înaltă de dezvoltare socială — trecerea la revoluția socialistă. „Partidul Comunist Român — se preciza în Statutul P.C.R. adoptat la Conferința Națională din octombrie 1945 — mobilizează și conduce astăzi clasa muncitoare și poporul în lupta împotriva rămășițelor fasciste și a reacțiunii pentru reclădirea și dezvoltarea economică a țării, pentru îmbunătățirea traiului maselor populare și ridicarea nivelului lor cultural, pentru apărarea și consolidarea regimului democrat, a independenței și suveranității naționale, pentru făurirea unei păci trainice“. Totodată, în statut se indica cu claritate că „scopul final al Partidului Comunist Român este înfăptuirea socialismului și comunismului“³.

Abordarea unor probleme de asemenea natură a cerut din partea Partidului Comunist Român o intensă muncă politică-ideologică și organi-

² Lupta de idei desfășurată pe diferite planuri în perioada 1944—1947 a fost tratată mai pe larg de I. Șerbănescu în teza de doctorat susținută în 1970 la Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu“, precum și în unele articole, ale aceluiași autor, publicate în revistele de specialitate: *Din activitatea ideologică a partidului comunist în rîndurile intelectualității în primii ani ai revoluției populare*, în „Anale de istorie“ nr. 3/1970, p. 41—55; *Perspectivile dezvoltării politice ale României în dezbaterile de idei din anii 1944—1947*, în „Studii“ nr. 3/1971, p. 609—620.

³ „Scînteia“ din 27 octombrie 1945.

zatorică, studierea realistă a condițiilor concret-istorice ale etapei revoluționare în care se găsea România, luarea în considerare a raportului de forțe existent, folosirea cu pricepere a condițiilor obiective date pentru elaborarea unei strategii și tactici corespunzătoare în vederea asigurării victoriei.

Realizarea obiectivelor fundamentale care stăteau în fața țării a pus ca o necesitate primordială în fața partidului comunist *întărirea rolului său conducător în viața socială, organizarea clasei muncitoare — clasa cea mai revoluționară a societății —, întărirea alianței muncitorești-țărmănești, unirea tuturor forțelor progresiste și patriotice*. Aceasta reprezenta un factor esențial al înfringerii împotrivirii claselor exploatoare, al dezvoltării țării pe calea democrației și socialismului.

După eliberarea României de sub jugul fascist, Partidul Comunist Român, ieșit din ilegalitate cu un înalt prestigiu politic, a desfășurat, începând chiar din primele zile, o intensă activitate politică, ideologică și organizatorică pentru lărgirea rîndurilor lui, pentru întărirea sa organizatorică. În scurt timp el a crescut rapid din punct de vedere numeric, organizațiile sale s-au întărit și s-au lărgit legăturile lor cu masele de la orașe și sate⁴. Partidul comunist a pus bazele sindicatelor unite, a militat pentru consolidarea în continuare a Frontului Unic Muncitoresc și înfăptuirea unității politice și organizatorice a clasei muncitoare, a organizat activitatea în rîndurile tineretului, femeilor, intelectualității; a fost extinsă în toată țara organizația țărănimii muncitoare — Frontul plugarilor. „Partidul nostru — se arăta în raportul politic al C.C. la Conferința Națională a partidului din octombrie 1945 — trebuia nu numai să stea în primele rînduri ale luptei pentru realizarea diferitelor obiective, dar să ducă această luptă în condiții de plină reorganizare a cadrelor sale, grav atinse numeric de teroarea perioadei de ilegalitate, să crească repede cadre noi și să se transforme într-un partid puternic. Sarcina aceasta ca și sarcinile politice generale ale partidului au fost rezolvate cu toate lipsurile inevitabile trecerii de la ilegalitate la legalitate“.

Aplicînd o tactică principală și suplă și punînd pe prim plan în fiecare moment de dezvoltare a luptei acele obiective economice, sociale și politice în a căror înfăptuire erau interesate cele mai largi mase populare, partidul comunist și-a lărgit și consolidat continuu influența în popor, a făurit un larg front național-democrat, care grupa toate forțele progresiste și patriotice ale națiunii — muncitorii, țărani, intelectualii, păturile mijlocii de la orașe, mase de femei și tineret, oamenii muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare, precum și o parte a burgheziei —, în centrul căroră se afla alianța muncitorească-țărmănească. Această tactică a partidului de a realiza ample concentrări politice pe baza unității de acțiune a clasei muncitoare și a alianței muncitorești-țărmănești a ușurat procesul transformărilor burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

Partidul Comunist Român a ridicat în fața maselor, pe măsura înăntării procesului revoluționar, sarcinile mereu noi ce trebuiau îndeplinite și, în funcție de acestea, a desfășurat o largă activitate politică, ideologică și organizatorică, urmărind să înfrîngă rezistența claselor exploatoare, să

⁴ Vezi Gheorghe Țuțui, *Dezvoltarea Partidului Comunist Român în anii 1944—1948*, în „Anale de istorie“ nr. 6/1970, p. 3—15.

demaște și să zdrobească teoriile retrograde propagate de partidele politice burghize și de reprezentanții lor.

Fiecare pas înainte pe calea revoluției, fiecare eveniment important, fiecare măsură sau reformă înfăptuită, sub presiunea luptei maselor, au fost însoțite de o ascutită luptă politică și ideologică între forțele democratice, în frunte cu partidul comunist, și forțele reacționare.

Caracteristica principală a luptei dintre ideologia clasei muncitoare, a partidului comunist și ideologia burgheziei și moșierimii, a partidelor burghize în etapa revoluției democrat-populare constă în faptul că ea s-a desfășurat într-un cadru legal pentru marxism, spre deosebire de perioada anterioară, când propagarea ideologiei clasei muncitoare era interzisă și supusă persecuțiilor. În etapa revoluției democrat-populare au fost interzise activitățile fasciste, formele ideologiei ultrareacționare, condamnate de istorie : fascismul, nazismul, legionarismul.

Teoria marxistă, care pătrunsese în mișcarea noastră muncitorească încă din a doua jumătate a secolului trecut, ideologia clasei muncitoare, a partidului comunist, programul său puteau fi acum cunoscute de masele largi prin intermediul presei, al documentelor și al lucrărilor publicate în editura partidului, al întrunirilor, al mitingurilor etc.

O altă trăsătură a confruntării ideologice din această etapă o reprezenta faptul că se desfășura atât pe planul teoretic cât și pe cel al practicii revoluționare, în jurul problemelor celor mai arzătoare din viața țării.

Preocupându-se îndeaproape de întărirea rîndurilor sale, de organizarea clasei muncitoare, de înarmarea maselor de oameni ai muncii cu aprecierea justă a situației obiective, a procesului revoluționar ce avea loc în țara noastră, cu înțelegerea perspectivei istorice reale, Partidul Comunist Român a pus un accent deosebit în activitatea sa ideologică pe *propagarea învățăturii marxist-leniniste, pe explicarea în spiritul acestei învățături a realităților din țara noastră*. Pentru prima oară s-a trecut la tipărirea în tiraje de masă a operelor lui Marx, Engels, Lenin, a unor lucrări care tratau probleme ale economiei și filozofiei marxiste.

În perioada 1944—1948 au fost traduse și tipărite peste 30 titluri de lucrări ale clasicilor marxism-leninismului. În august 1947 a fost tradus integral în limba română primul volum al operei fundamentale a marxismului — *Capitalul*.

Au fost tipărite în tiraje de masă hotărârile și rezoluțiile Partidului Comunist Român, lucrări și cuvîntări ale conducătorilor de partid și de stat, lucrări mai ample ale intelectualilor democrați.

Documentele P.C.R., tratînd multilateral problematica dezvoltării țării noastre pe calea progresului, au făcut aprecieri științifice cu privire la caracterul și profilul economiei românești, la sarcinile revoluției în etapa transformărilor burghezo-democratice, la forțele motrice ale procesului revoluționar din țara noastră, la rolul clasei muncitoare, la alianța muncitorească-țăărănească, la necesitatea realizării unui larg front național-democratic, menit să reunească forțele de bază ale națiunii, la formele și metodele concrete ale înfăptuirii revoluției în România etc. ; de asemenea, ele au indicat sarcinile în domeniul muncii ideologice.

Partidul Comunist Român a acordat, totodată, o mare atenție în activitatea sa ideologică *pregătirii cadrelor de partid prin cursuri, înființării de școli centrale și județene*. Astfel, în anii 1944—1947, au fost pregă-

tite, prin sistemul învățământului de partid, un număr de 34 000 de cadre, iar prin școlile sindicale 260 512 activiști ⁵. De asemenea, presa de partid, în primul rând „Scînteia” — cel mai răspîndit ziar din țară —, „România liberă”, organele de presă ale comitetelor regionale de partid, presa organizațiilor de masă, precum și reviste de cultură, ca „Orizont”, „Contemporanul”, „Veac nou”, „Viața românească”, au avut un rol important în explicarea politicii marxist-leniniste a partidului nostru, în educarea politică, ideologică și patriotică a oamenilor muncii, în combaterea ideologiei burgheze, a concepțiilor și teoriilor susținute de reprezentanții claselor exploatoare.

Activitatea ideologică a partidului, parte integrantă a luptei pentru înfăptuirea revoluției, a contribuit la creșterea capacității sale de rezolvare a sarcinilor complexe existente la ordinea zilei, la accelerarea procesului revoluționar.

Un rol important în clarificarea cercurilor largi de oameni ai muncii asupra problemelor fundamentale ale dezvoltării României, în lumina politicii marxist-leniniste a Partidului Comunist Român, au avut lucrările lui Lucrețiu Pătrășcanu, militant de seamă al P.C.R., publicate în această perioadă de aprige încleștări sociale, de luptă dîră pentru făurirea unor profunde prefaceri înnoitoare. Lucrările *Problemele de bază ale României*, *Sub trei dictaturi*, *Un veac de frământări sociale. 1821—1907*, *Curenți și tendințe în filozofia românească*, analizînd științific evoluția României în decurs de peste un secol (1820—1940), precum și obiectivele imediate și de perspectivă care stăteau în fața clasei muncitoare, au contribuit la demascarea teoriilor neștiințifice susținute de ideologii claselor exploatoare.

Sindicatelor, organizațiilor de tineret, alte organizații de masă și culturale au avut, de asemenea, o bogată activitate ideologică, democratică și progresistă.

O activitate similară a desfășurat și Partidul social-democrat, care avea numeroase publicații proprii și a editat un însemnat număr de lucrări din literatura socialistă. Orientarea acestui partid în direcția unității de acțiune cu comuniștii a contribuit la intensificarea acțiunii de răspîndire a marxism-leninismului în mase. Desigur, aici avem în vedere curentul de stînga din Partidul social-democrat, devenit majoritar în P.S.D. după 23 August 1944, și nu tendințele de dreapta ⁶, care urmăreau abaterea clasei muncitoare de la sarcina principală: cucerirea și consolidarea puterii politice.

În condițiile luptei revoluționare s-a dezvoltat tot mai mult colaborarea dintre Partidul Comunist Român și Partidul social-democrat în cadrul F.U.M., colaborare întărită prin înfăptuirea unității sindicale și reflectată în adoptarea unor poziții comune în problemele fundamentale ale țării.

⁵ *România în anii revoluției democrat-populare*, Editura politică, București, 1971, p. 265.

⁶ Social-democrația de dreapta (Șerban Voinea, C. Titel-Petrescu și alții) susținea ideea inaplicabilității teoriei marxist-leniniste la condițiile României. Vorbînd în mod vag despre necesitatea unei „ordini socialiste”, ideologii social-democrației de dreapta arătau că aceasta trebuie să fie în orice caz „o ordine europeană”, constituită după „asemănarea democrației occidentale”. Partidul social-democrat, afirma Titel Petrescu, „a învățat drepturile omului la școala revoluției franceze, iar libertățile constituționale la școala democrației engleze” („Libertatea” din 11 iunie 1946). Or, aceste drepturi și libertăți apărau proprietatea capitalistă, erau drepturi și libertăți pentru burghezie de a asupra masele muncitoare.

Colaborarea strânsă dintre cele două partide a evoluat treptat spre forme tot mai avansate și, în cele din urmă, spre realizarea unui singur partid al clasei muncitoare, întemeiat pe principiile marxist-leniniste.

În procesul luptei revoluționare, partidul comunist, aplicând creator marxism-leninismul la condițiile concrete ale țării noastre, a adus însemnate contribuții teoretice în problema agrară, a atitudinii față de burghezie și monarhie în etapa transformărilor burghezo-democratice, a elaborat puncte de vedere noi asupra problemelor privind refacerea și dezvoltarea economiei naționale, formele luptei pentru cucerirea puterii etc. Partidul a clarificat permanent sarcinile ce se ridicau, a demască perseverent ideologia reacționară, a dat dovadă de pătrundere a realităților, de intransigență în problemele teoretice și practice principiale.

Pe baza determinării științifice a stadiului de dezvoltare a României, a caracterului revoluției, a forțelor ei motrice, a căilor concrete de înfăptuire a revoluției în țara noastră, Partidul Comunist Român a subliniat în documentele sale că *problemele de bază ale societății românești își pot găsi rezolvarea nu sub stăpânirea politică a burgheziei, ci în condițiile unui stat în care puterea este în mâinile maselor muncitoare, că singura cale a rezolvării problemelor vitale ale poporului român este cea indicată de învățătura marxist-leninistă. Calea firească a dezvoltării țării noastre, arăta partidul comunist, este aceea a desăvârșirii revoluției burghezo-democratice și a trecerii treptate la socialism* — concluzie afirmată încă la Congresul al V-lea al P.C.R.

În soluționarea problemelor țării, Partidul Comunist Român s-a situat consecvent pe pozițiile marxism-leninismului, ale perspectivei luptei pentru socialism. Luptând pentru desăvârșirea revoluției burghezo-democratice, el și-a afirmat în permanență atașamentul față de cauza socialismului, față de ideile revoluționare ale marxism-leninismului. În Declarația din 24 august 1944, P.C.R. arăta în acest sens că „politica sa de bloc național, ca și aceea de front național patriotic, nu a răpit și nu răpește independența sa organizatorică, ideologică și politică, el păstrându-și deplina libertate în rezolvarea problemelor de bază ale României de azi și de mâine”⁷. Ofensiva ideologică a partidului a fost îndreptată în principal împotriva concepțiilor partidelor burgheze, care urmăreau să acrediteze ideea falsă că progresul României era legat organic de existența orînduirii burgheze, de activitatea social-politică a burgheziei.

Ca și în alte perioade istorice, partidele burgheze și ideologii acestor partide se străduiau să „demonstreze” că poporului român, prin însăși firea lui, i-ar fi complet străină teoria marxistă, că în condițiile României teoria comunismului științific nu poate avea o valoare practică. Teoreticienii partidelor burgheze negau caracterul universal valabil al tezelor de bază ale marxism-leninismului. „Marxismul — scria „Dreptatea” din 21 martie 1947, oficiosul P.N.Ț. — nu poate fi aplicat pe meridianul românesc”. Nu există — afirmau teoreticienii Partidului național-țărănesc — posibilitatea „creării unor condiții favorabile revoluției socialiste. Karl Marx — spuneau ei — și-a restrîns de altfel teoriile la occidentul european”⁸.

⁷ „România liberă” din 26 august 1944.

⁸ „Dreptatea” din 19 ianuarie 1947.

Partidele burgheze au editat și reeditat, în etapa pe care o analizăm, lucrările unor economiști și filozofi burghezi care au susținut regimul exploatator.

Desigur, partidele politice burgheze, ideologii acestor partide nu au putut să nu țină seama în activitatea lor politică și ideologică de condițiile politice ale etapei istorice. Așa se și explică faptul că în programele lor, precum și într-o serie de materiale din presă pe care le-au publicat se întîlnesc și unele idei anticapitaliste. Dar toate acestea nu reprezentau altceva decît o demagogie ieftină. Specific pentru aceste partide, în special pentru Partidul național-liberal — Brătianu și Partidul național-țărănesc — Maniu, este faptul că ele se opuneau prin toate mijloacele transformărilor revoluționare.

Partidul național-țărănesc — Maniu avea ca suport al concepției sale despre viitorul României țărănismul. Chintesența acestei doctrine social-politice o constituia teoria despre „statul țărănesc“, elaborată de ideologii acestui partid încă cu mult timp înainte. Concluzia că „statul român nu poate fi decît un stat țărănesc“ se baza pe tezele țărăniste referitoare la „primatul țărănimii“ și la capacitatea acesteia de „acțiune politică de sine stătătoare“⁹. P.N.Ț. susținea, totodată, că „fără apel la finanța străină — care trebuie grabnic solicitată — vom fi siliți să înregistrăm în scurtă vreme o prăbușire economică fără precedent“¹⁰.

Teza „statului țărănesc“ venea în întîmpinarea cercurilor imperia-liste străine și a forțelor celor mai retrograde autohtone care prevesteau României un „destin agrar“ și, în consecință, un loc de exploatat în circuitul economic internațional. Această cale preconizată de ideologii claselor exploatatoare, care nu aveau încredere în posibilitățile poporului român, în energia sa creatoare, semnifica un grav pericol pentru suveranitatea și independența țării. Experiența poporului nostru și a altor popoare a arătat că acceptarea acestei căi — recurgerea la capitalul străin în condiții dezavantajoase — ar fi dus la pierderea independenței și suveranității naționale. Ideologia țărănistă urmărea, printr-o serie de lozinci anticapitaliste, prin caracterul ei pseudorevoluționar, să submineze alianța muncitorească-țărănească. Ea avea un caracter conservator, retrograd, fiind în fond subordonată menținerii capitalismului, cu tot cortegiul său de nedreptăți.

Ideologia Partidului național-liberal — C.I.C. Brătianu se înscria și mai vădit pe linia reacționară de apărare a proprietății capitaliste, a relațiilor bazate pe exploatare, de negare a luptei de clasă. Teoreticienii Partidului liberal afirmau și ei că fără apel la capitalul străin nu ar fi fost posibile refacerea și dezvoltarea economiei naționale¹¹.

În ceea ce privește poziția P.N.L.-Tătărașcu, concepția și poziția acestui partid în problemele de bază imediate și viitoare ale țării au fost exprimate în mod direct în programul și statutul adoptate în iulie 1945.

⁹ „Dreptatea“ din 16 octombrie 1944.

¹⁰ „Dreptatea“ din 11 septembrie 1946.

¹¹ „Viitorul social“ din 9 septembrie 1944

„Partidul național-liberal — se preciza în program — are drept ideal nu suprimarea proprietății individuale, ci generalizarea ei. Drept consecință a acestui principiu de bază din programul său, Partidul național-liberal este împotriva oricărei etatizări, naționalizări sau socializări a oricărei proprietăți individuale... Partidul național-liberal vede soluționarea problemei industriilor de bază nu în etatizarea, ci în adaptarea unei formule mixte de exploatare cu colaborarea celor trei factori: statul, capitalul privat, muncitorul... Partidul național-liberal este împotriva oricărei confiscări și a oricăror exproprieri urbane sau rurale... Partidul național-liberal consideră capitalul individual ca o necesitate și ca un instrument de propășire a colectivității și drept consecință îl va apăra împotriva tuturor atacurilor și a tuturor încălcărilor...

Partidul național-liberal rămîne puternic legat de regimul monarhic constituțional. Consolidarea monarhiei în cadrul regimului democrației parlamentare constituie unul din țelurile permanente ale acțiunii noastre“¹².

Prin toate teoriile vehiculate în această perioadă de profunde transformări revoluționare, partidele politice burgheze și ideologii lor au căutat să combată concepția marxist-leninistă cu privire la transformarea revoluționară a societății, la forțele sociale chemate să joace un rol hotărîtor în această transformare, au încercat să acrediteze ideea că clasa muncitoare nu va reuși să depășească greutățile prin care trecea țara, că singura alternativă era menținerea vechilor rînduiri capitaliste.

Partidul Comunist Român, în numeroase documente, militanții partidului au demonstrat științific *rolul conducător al clasei muncitoare*, au arătat că aceștia îi revenea — în alianță cu masele largi ale țărănimii și cu celelalte categorii de oameni ai muncii — misiunea istorică de a desăvîrși revoluția burghezo-democratică și a construi apoi societatea socialistă. „Condițiile concrete care opun și în România muncitorimea clasei capitaliste — scria Lucrețiu Pătrășcanu — fac din muncitorie principală forță socială în procesul schimbărilor fundamentale ale actualului regim economic, social și politic... Obiectivul ultim al luptei și activității clasei muncitoare este înfăptuirea societății socialiste, transformarea actualului regim capitalist în regim socialist, etapă spre societatea comunistă“¹³. Conștient de amploarea și însemnătatea istorică a acestui obiectiv, L. Pătrășcanu a atras atenția asupra complexității și duratei proceselor sociale menite să ducă la atingerea lui. „Dar înainte ca muncitorimea din România să pășească pe acest drum — scria el — ea are în față sarcina de a lichida trecutul. Căci numai în măsura lichidării acestui trecut pot fi create premisele viitoare. Acest trecut înseamnă în primul rînd desființarea marii proprietăți și a rămășițelor iobăgești. Înseamnă, în același timp, și lichidarea tuturor instituțiilor care poartă caracterul și pecetea dictaturii totali-

¹² „Drapelul“ nr. 158, din 3 iulie 1945.

¹³ Lucrețiu Pătrășcanu, *Probleme de bază ale României*, Editura de stat, București, 1946, ediția a III-a, p. 275.

tare și antipopulare ; înseamnă și crearea tuturor condițiilor ca masele chemate la viața politică și socială activă să poată spune un cuvânt hotărâtor asupra propriei lor soarte“¹⁴.

Comuniștii au demascat tentativele teoreticienilor burghezi de a minimaliza rolul clasei muncitoare, de a o îndepărta de la preocupările politice. Clasa muncitoare — arăta „Scînteia“ — este astăzi o forță puternică, spunîndu-și cuvîntul asupra tuturor problemelor publice...“¹⁵ Combătînd aserțiunile denigratoare ale burgheziei, partidul comunist preciza că „muncitorii nu trebuie să se gîndească numai la interesele lor imediate. Muncitorimea are dreptul și trebuie să facă politică. Ea trebuie să facă politică pentru interesele clasei muncitoare și ale poporului român“¹⁶.

Subliniind rolul clasei muncitoare de forță socială conducătoare în transformările revoluționare, comuniștii au demonstrat în activitatea lor ideologică că existența muncitorimii ca forță socială principală este rezultatul condițiilor obiective, produse nemijlocit de întreaga evoluție economică și socială a României moderne.

Clasa noastră muncitoare s-a dovedit în procesul revoluționar la înălțimea misiunii sale istorice. În lupta grea, plină de eroism pentru înfrîngerea încercării forțelor reacționare de a opri mersul înainte spre socialism al poporului nostru, clasa muncitoare s-a afirmat ca forță socială cea mai dinamică ; ea a dat dovadă de o înaltă conștiință revoluționară și capacitate de sacrificiu, a înțeles că începea o etapă decisivă pentru soarta poporului român. „Se cunoaște în ce situație se găsea România în 1945 — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu ; era o țară cu o economie înapoiată, care a suferit distrugeri uriașe în timpul războiului, cu mari obligații de plăți externe. Această situație s-a agravat și mai mult ca urmare atît a anilor de secetă, cît și a sabotajului claselor stăpînitoare, a încercărilor forțelor reacționare, imperialiste din afară de a sprijini reacțiunea internă să-și mențină pozițiile dominante. În același timp, trebuie să ne amintim și de situația internațională complicată din acea etapă.

În aceste condiții a trecut clasa muncitoare, sub conducerea partidului comunist, la transformarea societății, la cucerirea puterii politice, la făurirea socialismului în patria noastră. Este de înțeles că toate acestea au cerut eforturi serioase din partea clasei muncitoare, a țărănimii, a intelectualității legate de popor, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate“¹⁷.

Precizînd rolul și sarcinile clasei noastre muncitoare și desfășurînd o largă activitate pentru întărirea unității ei de acțiune, partidul comunist a acordat o atenție deosebită aliaților clasei muncitoare : *țărănimii muncitoare, intelectualității progresiste și altor categorii de oameni ai muncii.*

¹⁴ *Ibidem*, p. 285—286.

¹⁵ „Scînteia“ din 31 ianuarie 1947.

¹⁶ Ion Șerbănescu, *Perspectivile dezvoltării politice ale României în dezbaterile de idei din anii 1944—1947*, în „Studii“ nr. 3/1971, p. 618.

¹⁷ NICOLAE CEAUȘESCU, *Propuneri de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii* — 6 iulie 1971 — *Expunere la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative* — 9 iulie 1971 —, Editura politică, București, 1971, p. 22—23.

Țărănimea, atât sub raport numeric cât și sub raportul potențialului de energie revoluționară, era aliatul principal al clasei muncitoare. Ea constituia „cea de-a doua forță dinamică de bază în cuprinsul societății românești”, „cel dintîi și cel mai însemnat aliat al muncitorimii”¹⁸. În alianță cu clasa muncitoare și sub conducerea acesteia, țărănimea a participat la eliberarea țării de sub jugul fascist, la realizarea pe cale revoluționară a reformei agrare și lichidarea clasei moșierilor, la înfăptuirea revoluției populare și trecerea la construirea noii orînduirii.

Partidul, în activitatea sa ideologică, a explicat, totodată, rolul social al intelectualității în condițiile revoluției populare, chemînd-o să-și pună cunoștințele în slujba națiunii. „Intelectuali — se arăta în apelul C.C. al P.C.R. din 20 septembrie 1944 —, puneți cunoștințele și capacitățile în slujba națiunii. Alăturați-vă luptei patriotice contra hitleriștilor și fasciștilor”¹⁹. În politica sa față de intelectualitate²⁰, partidul comunist a avut în vedere pozițiile democratice ale covîrșitoarei majorități a oamenilor de știință și cultură, exprimate prin acțiunile antifasciste, anti-hitleriste în perioada premergătoare și în timpul războiului. Adevărații exponenți ai spiritualității românești s-au situat în problemele fundamentale ale vieții economice, politice, sociale și culturale pe poziții înaintate, militînd pentru idealurile nobile ale eliberării sociale și naționale.

Teoria marxist-leninistă, programul P.C.R. au găsit un puternic ecou în rîndurile intelectualilor cu vederi progresiste. Cei mai valoroși oameni de știință, de litere, artiști, zeci de mii de ingineri, medici, profesori și învățători au participat nemijlocit la lupta revoluționară a maselor muncitoare. În condițiile acțiunilor împotriva reacțiunii, intelectualii legați de popor, tineri și vîrstnici, au apărut bunurile morale și spirituale ale poporului român, au explicat, în spiritul teoriei marxist-leniniste, procesele politice, economice și sociale majore ale etapei, argumentînd superioritatea concepției materialismului dialectic și istoric, care stă la baza acțiunilor practice inițiate de Partidul Comunist Român. Militanții partidului comunist, intelectualii comuniști și alți intelectuali de orientare progresistă, fără deosebire de naționalitate, au propagat în rîndurile maselor concepția științifică despre lume și viață, au subliniat justetea politicii Partidului Comunist Român, care preconiza acordarea de drepturi egale naționalităților conlocuitoare, ca singura cale de rezolvare a problemelor naționale; au supus unei ascutite critici și au demascât politica naționalist-șovină a reacțiunii. „Frontul Național Democrat — scria Miron Constantinescu în articolul *Să smulgem din rădăcină șovinismul* — vrea să clădească un stat democratic. Vrea să creeze naționalităților conlocuitoare aceleași posibilități de dezvoltare economică și culturală ca și poporului român”, căci „un stat care prigonește o parte din cetățenii săi își subminează singur existența”²¹.

¹⁸ Lucrețiu Pătrășcanu, *Probleme de bază ale României*, p. 303.

¹⁹ „Scînteia” din 20 septembrie 1944.

²⁰ Vezi Ion Șerbănescu, *Din activitatea ideologică a partidului comunist în rîndurile intelectualității în primii ani ai revoluției populare*, în „Anale de istorie” nr. 3/1970.

²¹ „Scînteia” din 15 noiembrie 1944.

Strîns legată de perspectivele de dezvoltare ale României, activitatea ideologică a Partidului Comunist Român, în prima parte a revoluției democrat-populare, a fost îndreptată, în același timp, *împotriva concepțiilor partidelor burgheze privind problema agrară, în general, și înfăptuirea reformei agrare, în special*. Realizarea acestei reforme reprezenta sarcina de bază în desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice. Partidul Comunist Român era adeptul înfăptuirii hotărîte și imediate a reformei agrare. Încă în documentele din perioada ilegalității, partidul a demonstrat necesitatea înfăptuirii reformei agrare, a înlăturării rămășițelor relațiilor semifeudale existente în agricultura țării, a realizării alianței muncitorești-țăărănești. „Pentru o cît mai grabnică refacere și dezvoltare a țării — se sublinia în platforma F.N.D. elaborată de partidul comunist și propusă tuturor forțelor democratice — se impune satisfacerea celei mai arzătoare și îndreptățite cerințe a țărănimii române, și anume: înfăptuirea unei largi reforme agrare prin exproprierea mării proprietăți agrare de la 50 ha în sus și împroprietărirea cu acest pămînt a țăranilor fără pămînt sau cu puțin pămînt. Acei care luptă pe front împotriva fascismului german să fie avantați la împroprietărire”²².

Partidele național-liberal și național-țăărănesc, moșierimea și reprezentanții ei s-au opus înfăptuirii reformei. Pentru aceasta ei au invocat diverse motive, faptul că nu existau studii și date suficiente asupra structurii și dimensiunilor proprietăților, că reforma ar diminua producția etc. etc., cerînd înfăptuirea reformei agrare „în perspectivă”, în mod lent „în decursul timpului”²³. Toate aceste „argumente” care nu aveau alt scop decît împiedicarea realizării reformei agrare, au fost combătute de partidul comunist, de publiciștii marxiști. „Menținerea mării proprietăți, a dijmii și a clăcii mai departe — scria „Scînteia” din 7 septembrie 1944 — înseamnă asigurarea dreptului de a duce o viață parazitară pentru moșieri, pe de o parte, și perpetuarea subalimentării, pelagrei, analfabetismului, pe de altă parte”.

Luptînd pentru împroprietărirea țăranilor, partidul comunist socotea aceasta ca un prim pas pe calea progresului social-economic al țării, fără a pierde din vedere direcția de perspectivă a agriculturii românești. Partidul Comunist Român arăta, în același timp, că „reforma propusă este numai deschiderea drumului spre propășirea agriculturii românești”, că „soluția propusă de F.N.D. nu are pretenția de a fi o soluție definitivă, dar e singura soluție justă în condițiile de astăzi”²⁴. Activitatea desfășurată de partidul comunist în acest timp demonstra capacitatea de a reflecta în linia sa politică necesitățile dezvoltării sociale, de a aplica principiile generale ale marxism-leninismului la condițiile concrete ale țării noastre. Faptul că partidul comunist a urmărit consecvent prin activitatea sa politică și ideologică izolarea partidelor burgheze de mase, cucerirea maselor a avut o însemnătate hotărîtoare în desfășurarea procesului revoluționar. Partidul Comunist Român a avut în vedere în permanență că factorul hotărîtor în rezolvarea problemei fundamentale a revoluției — problema puterii — este lupta energetică, hotărîită a maselor populare, acțiunea lor

²² „Scînteia” din 26 septembrie 1944.

²³ „Dreptatea” din 12 octombrie 1944.

²⁴ „Scînteia” din 6 februarie 1945.

nemijlocită. În soluționarea acestei probleme în favoarea clasei muncitoare, a maselor celor ce muncesc, partidul era pregătit, *stăpinind toate formele de luptă*. În focul marilor bătălii politice, economice și sociale purtate de forțele democratice, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român, împotriva claselor exploataatoare, sprijinite de monarhie și cercurile imperialiste din afară, problema puterii a fost soluționată prin *instaurarea, la 6 martie 1945, a puterii revoluționar-democratice*. Noul regim a deschis calea înfăptuirii unor vaste reforme economice și sociale, dezvoltării procesului revoluționar, schimbării radicale a raportului de forțe în societate, lichidării dependenței țării față de puterile imperialiste.

În cadrul luptei dintre ideologia clasei muncitoare și cea a claselor exploataatoare, *economia* în ansamblu a reprezentat în această perioadă un domeniu important. Cu toate că lupta ideologică pe tărâm economic a caracterizat întreaga etapă a revoluției populare, fiind o parte inseparabilă a luptei generale dintre clasa muncitoare și clasele exploataatoare, totuși, după instaurarea puterii revoluționar-democratice, ea a cunoscut forme mai complexe de manifestare.

În noile condiții, sarcinile social-economice și politice impuneau partidului comunist o temeinică și multilaterală analiză a problemelor, determinată de mersul neîntrerupt al procesului revoluționar, stabilirea măsurilor în vederea continuării acestui proces, permanenta ofensivă împotriva ideologiei burgheze. În acest scop a fost convocată, între 16 și 21 octombrie 1945, Conferința Națională a Partidului Comunist Român, care a definit direcțiile principale ale programului partidului de reconstrucție economică, precum și modul de soluționare a sarcinilor economice, sociale și politice fundamentale ale României. Conferința Națională a afirmat cu strălucire rolul și influența Partidului Comunist Român în viața social-politică a țării, *capacitatea de a se orienta în situația atât de complexă din acei ani și de a elabora, cu forțe proprii, linia sa politică marxist-leninistă, pornind de la realitățile românești, de la analiza raportului de forțe pe plan național și internațional, privit în perspectivă*. În centrul atenției întregului partid au fost puse noile probleme ale refacerii economiei naționale, ale industrializării și dezvoltării agriculturii, ale înviorării comerțului și ridicării nivelului de trai material și cultural al poporului, ale luptei împotriva ideologiei burgheze și formării conștiinței socialiste a maselor. „Partidul Comunist Român — se sublinia în raportul politic al C.C. al P.C.R. —, călăuzit în activitatea sa de teoria marxist-leninistă, și-a luat asupra sa sarcina să îndrume clasa muncitoare și întregul popor pe calea înfăptuirii unei societăți în care să dispară exploatarea omului de către om”.

Lucrările Conferinței Naționale au avut un rol hotărâtor în demascarea și zdrobirea concepțiilor neștiințifice propagate de partidele burgheze național-liberal și național-tărănesc, de reprezentanții ideologici ai claselor exploataatoare în genere, cu privire la căile și factorii dezvoltării economiei naționale, la evoluția structurii economiei. „O industrie grea, puternică, bazată pe folosirea rațională a bogățiilor naturale ale țării și dezvoltarea pe linia nevoilor interne și posibilităților izvorâte din legăturile comerciale cu vecinii, constituie pivotul în jurul căruia întreaga economie a țării se

va dezvolta în condiții noi“ era ideea principală a raportului politic al C.C. al P.C.R., prezentat de Gheorghe Gheorghiu-Dej. „Se știe — se arăta în continuare — că în țara noastră s-au dus multe și prelungite discuții asupra caracterului economiei românești. Unii teoreticieni susțineau că România este o țară eminentemente agricolă și că, prin urmare, accentul în politica economică trebuie pus pe producția agricolă și pe exportul cerealelor. Acești teoreticieni căutau în fond să justifice existența și interesele marii moșierimi. Ei tindeau să țină România în condiții de inferioritate față de statele mari industriale, să rămânem tributarii acestor state în ce privește produsele industriale. Împiedicînd dezvoltarea industrială a României, ei împiedicau prin aceasta dezvoltarea culturală și bunăstarea materială a maselor largi populare. Împiedicînd dezvoltarea industrială a României, deci crearea unei industrii grele, ei împiedicau în fond dezvoltarea agriculturii, nepunînd-o pe baze științifice, nefolosind mașinile și tehnica modernă pentru a mări randamentul muncii, a mări producția și a ridica nivelul de trai al țărănimii. Împotriva acestor teoreticieni reacționari, care căutau să facă din țara noastră un apendice al marilor state industriale, ne-am ridicat dintotdeauna noi, marxistii, comuniștii, susținînd că progresul țării noastre este în directă și nemijlocită legătură cu progresul industrializării țării și că de țaria industrială a țării depinde în mare măsură însăși independența statului nostru“.

Partidul Comunist Român a arătat clar că politica preconizată de partidele burgheze putea avea urmări din cele mai grave: frînarea dezvoltării multilaterale a țării, menținerea ei în stare de inferioritate, de tributară față de marile puteri capitaliste; necrearea condițiilor pentru dezvoltarea intensivă a agriculturii, pentru ridicarea nivelului cultural și a bunăstării materiale a maselor largi populare; lezarea independenței naționale a țării. Se poate afirma că teoria „România — țară eminentemente agricolă“, chiar dacă a mai fost vehiculată o vreme în presa reacționară, a primit o lovitură zdrobitoare la Conferința Națională, care a demascât cu hotărîre consecințele practice nefaste ale păstrării marii proprietăți moșierești și a clasei latifundiarilor, urmările grave ale menținerii forțelor de producție la un nivel scăzut, inevitabilitatea, în această situație, a dependenței economice și politice. În felul acesta, Partidul Comunist Român — ca detașament marxist-leninist al celei mai înaintate forțe sociale — a ridicat pe o treaptă nouă, superioară, tradițiile de luptă ale exponenților gîndirii social-economice și politice progresiste românești, care susținuseră ideea dezvoltării industriale a țării.

Concepția după care s-a ghidat partidul comunist în trasarea căilor de dezvoltare ale economiei naționale a urmărit o asemenea finalizare care să reprezinte pentru oamenii muncii condiții de trai mereu mai bune, posibilitatea de ocupare a întregii forțe de muncă, atragerea la acest program a celor mai largi forțe sociale. Punînd problema dezvoltării industriei grele, P.C.R. prefața cu clarviziune ideea majoră a politicii sale, care în anii următori s-a dovedit piatra unghiulară a întregii opere de construire pe baze socialiste a economiei naționale.

Partidul Comunist Român a demonstrat nu numai imperativul obiectiv al industrializării țării, ci și posibilitatea înfăptuirii acestei opere constructive de mare amploare. Pornind de la principiul marxist-leninist după care construirea societății socialiste este opera istorică a poporului din țara

respectivă, rodul activității sale creatoare și subliniind corelația dintre factorii interni și externi în dezvoltarea economiei naționale, P.C.R., în documentele sale, a evidențiat rolul primordial al factorilor interni, al eforturilor proprii ale poporului — mobilizarea energiilor umane, valorificarea judicioasă a bogățiilor materiale ale țării — în refacerea și dezvoltarea economiei naționale. Intensificarea strădaniilor, mobilizarea întregului potențial al națiunii au fost relevate drept factori hotărâtori ai propășirii materiale și spirituale a României. Primordialitatea efortului propriu nu excludea, ci, din contră, implica, în mod necesar, dezvoltarea relațiilor economice externe.

Combătînd pe acei teoreticieni burghezi care încercau să prezinte guvernul dr. Petru Groza ca pe un guvern care respinge orice colaborare internațională, Ștefan Voicu arăta: „Nu sîntem împotriva colaborării cu capitalul străin, ci, dimpotrivă, considerăm că refacerea economică a țării va fi mult grăbită prin atragerea acestei colaborări. Dorim însă o astfel de colaborare și participare a capitalului străin care să conlucreze cu noi la refacerea și dezvoltarea industriei naționale, la valorificarea bogățiilor noastre naturale, fără să ne încalce suveranitatea națională”²⁵. Subliniind apoi că acest drum „nu este cel pe care au mers manistobrătienii cînd au introdus în țară controlorii finanței internaționale”, autorul preciza: „Sîntem astăzi într-o Românie nouă, democratică, în care și relațiile cu capitalul străin trebuie să folosească poporului întreg, nu unui grup restrîns de profitori, care să împartă beneficiile cu trusturile internaționale”²⁶. Caracterul științific al politicii partidului comunist cu privire la corelația dintre factorii interni și factorii externi în dezvoltarea economiei a fost demonstrat și de alți teoreticieni marxiști. „De altfel, nimeni mai mult decît un popor care a cunoscut toate greutățile economice ale unei epoci de după război — arăta Costin Murgescu într-o lucrare din 1947, intitulată *Industria grea, pivot al reconstrucției României* — nu poate avea mai limpede conștiința importanței pe care o reprezintă colaborarea internațională în viața unui stat. Dar este vorba de o colaborare internațională, cinstită, bazată pe respectul reciproc al intereselor și suveranității naționale”²⁷. De asemenea, Grigore Preoteasa, combătînd concepțiile ideologilor partidelor burgheze, sublinia că aceste partide „nu au încredere în forțele creatoare ale poporului român, în capacitatea sa revoluționară și în elanul și spiritul de sacrificiu cu care poporul muncitor poate înfrînge greutățile ce stau în calea refacerii economice a țării”²⁸.

Presa comunistă și democratică, economiștii marxiști, intelectuali cu vederi înaintate au explicat și argumentat temeiurile științifice ale politicii economice a Partidului Comunist Român, au demascât caracterul dușmănos al aserțiunilor Partidului național-tărănesc, după care făurirea industriei grele ar fi „sinonimă cu răsturnarea temeliilor existenței noastre”, cu „îmbrățișarea unui crez cu desăvîrșire opus structurii românești social-economice”²⁹. Partidul Comunist Român — scria „Scînteia”

²⁵ „Scînteia” din 16 septembrie 1946.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ Costin Murgescu, *Industria grea, pivot al reconstrucției României*, Editura „Eminescu”, 1947, p. 78.

²⁸ „Contemporanul” din 27 iunie 1947.

²⁹ „Dreptatea” din 18 aprilie 1947.

— luptă pentru „transformarea României dintr-o țară înapoiată într-o țară dezvoltată, cu o populație prosperă din punct de vedere material și cultural”³⁰. În același ziar se arăta că partidele burgheze încearcă să împiedice industrializarea țării, deoarece de „industrie este legată existența clasei muncitoare, care reprezintă garanția democratizării vieții politice românești”. Autorii marxiști au subliniat în paginile presei comuniste și de orientare progresistă necesitatea făuririi industriei grele, necesitatea controlului statului asupra economiei. „Cînd un popor vrea să-și asigure independența — scria Al. C. Constantinescu —, el își făurește o industrie proprie, care să-l pună la adăpost de injoncțiunile economice — și, implicit, cele politice — ale marilor puteri imperialiste. Primul semn deci al patriotismului adevărat și al democrației sincere care dovedește ridicarea nivelului de viață al întregului popor este perseverența cu care se urmărește industrializarea țării”³¹.

Documentele Conferinței Naționale a P.C.R. au îmbogățit originalul tezaurul gândirii marxiste cu valoroase idei privind căile de dezvoltare a României, rolul partidului și al statului în opera de reconstrucție și edificare a economiei socialiste, corelația dintre factorii interni și externi în dezvoltarea social-economică a țării.

Partidul Comunist Român, ținînd seama de sarcinile și obiectivele succesive ale procesului revoluționar, și-a orientat întotdeauna activitatea în funcție de obiectivul strategic fundamental — desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice în vederea trecerii neîntrerupte la revoluția socialistă. Comuniștii au subliniat în permanență că scopul final al Partidului Comunist Român este făurirea unui regim socialist în România. „Niciodată partidul comunist — spunea tovarășul Emil Bodnaraș la adunarea muncitorească din sala „Dacia” în octombrie 1945 — nu a încetat să mobilizeze clasa muncitoare ca avangardă a omenirii pentru înfăptuirea acestui țel strategic al său : socialismul și apoi comunismul”³². Dar, „pentru a putea pași la socialism — subliniau militanții partidului —, mai întîi proletariatul trebuie să lichideze rămășițele trecutului”³³.

În cursul desfășurării procesului revoluționar s-au înfăptuit importante reforme social-economice cu caracter anticapitalist — etatizarea Băncii Naționale, care pînă în noiembrie 1946 s-a aflat în mîinile capitalului brătienist, constituirea oficiilor industriale, reforma monetară, dezvoltarea controlului muncitoresc asupra întreprinderilor etc. Pe măsură ce forțele revoluționare se întăreau, slăbea influența claselor exploatatoare, se adîncea procesul ireversibil de destrămare și de izolare de mase a partidelor acestor clase. Discreditate în fața poporului, partidele național-țărănesc — Maniu și liberal — Brătianu au suferit o zdrobitoare înfrîngere în alegerile generale de la 19 noiembrie 1946, după care au dispărut curînd din viața politică.

Amplificarea continuă a procesului revoluționar a dus în noiembrie 1947 la eliminarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai partidelor burgheze — gruparea liberală a lui Tătăreanu. Abolirea monarhiei și pro-

³⁰ „Scînteia” din 25 aprilie 1947.

³¹ „România liberă” din 22 mai 1946.

³² „Scînteia” din 12 octombrie 1945.

³³ Lucrețiu Pătrășcanu, *Problemele de bază ale României*, 1946, ediția a III-a, p. 295.

clamarea republicii au încununat procesul revoluționar neîntrerupt, marcând cucerirea deplină a puterii de stat de către clasa muncitoare, aliată cu țărănimea și ceilalți oameni ai muncii. Desăvârșirea revoluției burghezo-democratice din România a fost posibilă, după cum se aprecia în raportul politic la Congresul de constituire a P.M.R. din februarie 1948, „numai sub hegemonia proletariatului, atunci când clasa muncitoare a României, punându-se în fruntea celorlalte forțe populare, a cucerit un rol hotărâtor în viața de stat“.

În confruntarea dintre ideologia clasei muncitoare, a Partidului Comunist Român și cea a claselor exploatare, a partidelor acestor clase, a triumfat ideologia clasei muncitoare, a partidului comunist, datorită faptului că ea exprima interesele vitale ale celor ce muncesc, năzuințele poporului spre libertate națională și socială, reflecta cerințele legilor obiective. Unii își pun întrebarea — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — cum a putut Partidul Comunist Român, care a ieșit din ilegalitate cu un număr relativ mic de membri, să conducă o luptă de asemenea amploare? „Partidul Comunist Român — spune tovarășul Nicolae Ceaușescu — a putut să-și îndeplinească rolul istoric datorită, în primul rând, faptului că în întreaga sa activitate s-a călăuzit după atotbiruitoarea concepție marxist-leninistă. În al doilea rând, el a știut să aplice în mod creator adevărurile general valabile ale teoriei revoluționare a proletariatului, legitățile obiective ale dezvoltării sociale, ale revoluției și construcției socialismului la condițiile concrete din țara noastră. Numai datorită capacității de a îmbina în mod armonios legitățile generale cu condițiile concrete istorice, economice, sociale, naționale, a fost posibil ca partidul nostru să elaboreze o linie politică justă și să acționeze în mod corespunzător pentru realizarea ei în practică. În al treilea rând, partidul a putut să-și îndeplinească rolul datorită faptului că și-a identificat întreaga sa ființă cu interesele maselor muncitoare, cu năzuințele poporului spre dreptate și libertate națională și socială.

Toate acestea au dus la întărirea legăturilor partidului cu masele largi populare, au făcut ca, pretutindeni, cuvântul partidului să fie ascultat și urmat cu încredere și devotament“³⁴.

Definirea de către Partidul Comunist Român a problemelor complexe pe care dezvoltarea României le ridica la ordinea zilei, concepția sa înaintată social-politică și claritatea orientării sale privind dezvoltarea țării în perspectivă au făcut dovada rolului partidului de cea mai avansată forță politică a societății românești, au dus la creșterea autorității și prestigiului său în masele de oameni ai muncii.

*

În anii construcției socialismului, Partidul Comunist Român a știut, înfruntând numeroase piedici, să adopte orientări strategice și tactice cerute de dezvoltarea socială a țării, să unească eforturile tuturor oamenilor muncii și să conducă întregul popor la victoria socialismului. P.C.R. a acordat în activitatea sa ideologică o mare atenție studierii și însușirii

³⁴ NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 640.

învățăturii marxist-leniniste de către membrii de partid, de către masele largi de oameni ai muncii, aplicării creatoare a acestei învățăături potrivit realităților țării noastre și a dus, în același timp, o intensă luptă de idei împotriva teoriilor neștiințifice, idealiste, retrograde.

Ca urmare a profundelor transformări în viața economică, în condițiile materiale și spirituale ale celor ce muncesc, a vastei activități ideologice și politice-educative desfășurate de partidul comunist, în țara noastră s-au obținut rezultate deosebit de importante în formarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii.

Ținând seama de cerințele etapei actuale a construcției socialiste, de marile obiective care stau în fața poporului în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, de răspunderile mari ce-i revin în calitate de forță conducătoare a societății, Partidul Comunist Român și-a intensificat în ultimii ani activitatea ideologică și politică de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste a maselor. În contextul larg al luptei P.C.R. pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, al preocupărilor sale continue pentru perfecționarea sub toate aspectele a vieții economice, politice și sociale, pentru formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor, se înscrie organic, răspunzând necesității mersului înainte al societății noastre, programul de măsuri privind *îmbunătățirea activității politice-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii*, adoptat de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R., la propunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu. Aceste măsuri constituie o cuprinzătoare sinteză și, în același timp, o analiză profundă a ceea ce s-a realizat pînă în prezent, dar mai ales a imperativelor pe care viitorul le pune în fața activității politice-ideologice și de educație a maselor, în fața organelor și organizațiilor de partid, de masă, obștești, profesionale, a întregii noastre societăți. Măsurile adoptate vizează ridicarea nivelului conștiinței politice a tuturor membrilor societății noastre, promovarea pe un front larg și în mod consecvent a combativității revoluționare, a spiritului activ militant în întreaga activitate de educație socială, înfruntarea mentalităților străine eticii comuniste. După cum relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu „întreaga activitate ideologică, politico-educativă, cultural-artistică ce se desfășoară în țara noastră trebuie să aibă drept bază linia generală marxist-leninistă a Partidului Comunist Român, programul elaborat de Congresul al X-lea al partidului, să asigure însușirea și traducerea în viață a acestora de către întregul nostru popor. Îmbunătățirea activității politico-educative trebuie să ducă la intensificarea participării comunistilor, a tuturor oamenilor muncii, a întregului partid și popor la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, operă care presupune atît ridicarea gradului de civilizație materială a României, cît și formarea unui om nou, cu înaltă conștiință socialistă“.

Programul de măsuri adoptat afirmă concepția partidului nostru cu privire la rolul conducător al partidului comunist în toate domeniile de activitate, la rolul clasei muncitoare, care prin munca sa neobosită de fiecare zi, prin vasta și rodnică sa creație materială dovedește în practică că își îndeplinește cu cinste misiunea istorică.

Alegerile din noiembrie 1946 și semnificația primului parlament democratic din România

ȘTEFAN LACHE

Alegerile parlamentare din noiembrie 1946 se detașează ca un eveniment politic nodal în epopeea luptei pentru instaurarea și consolidarea puterii celor ce muncesc în România. Acestea au certificat, cu forța de convingere pe care o are votul universal și secret, exprimat în condiții de libertate, opțiunea majorității covârșitoare a poporului român, opțiune categorică în favoarea democrației, a evoluției spre destinul nou, socialist al patriei.

În expunerea la adunarea solemnă consacrată aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că „alegerile din noiembrie 1946 au demonstrat elocvent înfrângerea politicii reacționare, marea majoritate a poporului — peste 70 la sută dintre votanți — exprimându-și în mod democratic încrederea în partidul comunist și în forțele care colaborau cu noi”¹.

Marea confruntare electorală de acum un sfert de veac a confirmat caracterul larg reprezentativ al guvernului instaurat la 6 Martie 1945 și a dat naștere unui parlament care, pentru prima dată în istoria României, exprima cu adevărat voința și interesele naționale.

Avînd o configurație social-politică identică cu aceea a guvernului și ocupînd un loc central în sistemul organelor statului — ca for legiuitor suprem —, parlamentul rezultat din scrutinul de la 19 noiembrie 1946 a întărit pozițiile forțelor revoluționare în conducerea statului și în exercitarea puterii, în întreaga viață politică a țării. Ca urmare, Partidul Comunist Român a putut conjuga pe un front mai larg și cu eficiență sporită acțiunea puterii de stat cu energia și activitatea creatoare a maselor populare în scopul consolidării regimului democratic și desfășurării accelerate a procesului revoluționar pe direcția sa fundamentală de mișcare, spre socialism.

În linii esențiale, tabloul vieții politice interne a României după alegerile din 1946 se caracteriza prin creșterea rolului și influenței partidului comunist în viața social-politică, prin unirea în jurul și sub steagul său a tuturor forțelor revoluționare și democratice, prin izolarea și dis-

¹ NICOLAE CEAUȘESCU, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971, p. 16.

creditarea accentuată a vechilor partide burghezo-moșierești. În guvernul reorganizat după alegeri * a crescut numărul miniștrilor comuniști și social-democrați de la 6 la 8, iar al subsecretarilor de stat de la 4 la 6. Guvernul remaniat după alegeri reflecta, de asemenea, întărirea pozițiilor Frontului plugarilor. Partidul național popular și Partidul național-țărănesc (Alexandrescu) au hotărât să nu mai participe la guvern, declarând însă că „rămân în întregime solidare cu B.P.D., sprijinind, prin grupul parlamentarilor lor, opera de guvernare”².

La 30 noiembrie 1946 a avut loc prima consfătuire a grupărilor parlamentare democratice, organizată de Consiliul politic al B.P.D., în cadrul căreia dr. Petru Groza a expus principalele preocupări imediate ale guvernului în vederea realizării platformei—program a B. P. D., subliniind că „răspunderea în această fază a activității cade în mod egal asupra tuturor partidelor care constituie Blocul”³. Consfătuirea a reprezentat o expresie grăitoare a unității coaliției democratice care a câștigat alegerile; reprezentanții Partidului Comunist Român, Partidului social-democrat, Frontului plugarilor, Partidului național-liberal (Tătărescu), Partidului național-țărănesc (Alexandrescu), Partidului național popular și-au reafirmat hotărârea de a sprijini guvernul și de a-și aduce contribuția la traducerea în viață a programului unitar cu care s-au prezentat în campania electorală.

Peste o zi, la 1 decembrie 1946, parlamentul democratic impus în viața politică a României de masele populare, prin votul lor, și-a inaugurat lucrările, marcând o intensă activitate a forțelor democratice și o nouă lovitură dată reacțiunii. În editorialul intitulat *Deputați ai poporului înainte!*, „Scnteia” aprecia cu îndreptățit temei că acest eveniment „deschide o pagină nouă în istoria tinerei democrații românești”⁴. În adevăr, nu era vorba de o simplă reluare a vieții parlamentare, după o întrerupere de aproape un deceniu, ci de făurirea unui nou regim parlamentar. Puterea legislativă a fost preluată de un organ nou al aparatului de stat, deosebit fundamental atît sub aspectul compoziției social-politice,

* Guvernul avea următoarea componență: dr. Petru Groza (Frontul plugarilor), președintele Consiliului de Miniștri; Gh. Tătărescu (P.N.L.), vicepreședintele Consiliului de Miniștri și ministrul afacerilor străine; Teohari Georgescu (P.C.R.), ministrul afacerilor interne; Lucrețiu Pătrășcanu (P.C.R.), ministrul justiției; Gh. Gheorghiu-Dej (P.C.R.), ministrul economiei naționale; prof. ing. N. Profiri (P.C.R.), ministrul comunicațiilor; Ștefan Voitec (P.S.D.), ministrul educației naționale; Lotar Rădăceanu (P.S.D.), ministrul muncii și asigurărilor sociale; prof. Tudor Ionescu (P.C.R.), ministrul minelor și petrolului; Al. Alexandrini (P.N.L.), ministrul finanțelor; I. Gh. Vintu (P.N.L.), ministrul lucrărilor publice; Ion Pas (P.S.D.), ministrul artelor; prof. Tr. Săvulescu (Frontul plugarilor), ministrul agriculturii și domeniilor; Romulus Zăroni (Frontul plugarilor), ministrul informațiilor; Radu Roșculeț (P.N.L.), ministrul cultelor; dr. Florica Bagdasar, ministrul sănătății; g-ral de corp de armată Mihail Lascăr, ministrul de război.

² Arhiva istorică centrală, fondul Ministerul Propagandei, direcția presei, dosarul nr. 127/1946, fila 248 (*Comunicat al Consiliului politic al Blocului Partidelor Democratice* din 29 noiembrie 1946).

Partidul național popular și Partidul național-țărănesc (Alexandrescu) și-au motivat hotărârea de a nu mai participa la guvern prin aceea că portofoliile ce urmau să li se repartizeze nu reflectau influența lor politică (vezi „Scnteia” nr. 696, din 6 decembrie 1946).

³ „Scnteia” nr. 693, din 2 decembrie 1946.

⁴ *Ibid.*

cît și al activității desfășurate de vechile parlamente ale României, dinainte de 1938.

Înfrînte zdrobitor în alegeri, P.N.Ț. — Maniu și P.N.L. — Brătianu au întreprins noi acțiuni împotriva forțelor democratice, încercînd să împiedice constituirea parlamentului. Pentru aceasta au apelat la marile puteri imperialiste, cerîndu-le să nu recunoască alegerile, de unde au și primit unele asigurări în acest sens. În acest context, conducătorii partidelor reacționare au insistat pe lingă rege să facă uz de prerogativele sale și să nu deschidă parlamentul. De teama maselor, pentru a nu-și periclita propriile poziții, acesta a refuzat, reacțiunea înregistrînd astfel o nouă înfrîngere⁵.

Maniu și Brătianu au încercat să împiedice constituirea Adunării deputaților și prin interzicerea deputaților lor de a participa la activitatea parlamentară⁶. În acest fel, deputații celor două partide, „ei înșiși s-au pus în afara voinței poporului cinstit și trudit al acestei țări”⁷, după cum menționa, pe bună dreptate, P. Constantinescu-Iași. Prin fuga de legalitate, aprecia dr. Petru Groza, P.N.Ț. — Maniu și P.N.L. — Brătianu „și-au semnat singure sentința de moarte politică”⁸. Atitudinea reacțiunii față de noul parlament a produs indignare în rîndul maselor muncitoare și al mării majorități a deputaților, unii dintre ei cerînd, chiar în primele ședințe ale parlamentului, invalidarea mandatelor deputaților celor două partide reacționare, pe motiv că „aceste mandate sînt luate cu fals, sînt luate cu calomnie, cu exploatarea mizeriei după patru ani de război, provocat și dus cu consimțămîntul lor, cu exploatarea mizeriei în urma anilor de secetă”⁹.

Oamenii muncii au întîmpinat deschiderea lucrărilor Camerei cu multă bucurie și încredere că reprezentanții pe care i-au ales vor sluji interesele țării, cauza democrației. În numeroase scrisori, telegrame și moțiuni, muncitorii și-au manifestat hotărîrea de a sprijini prin rezultate concrete în producție activitatea parlamentului¹⁰. Muncitorii de la „Malaxa” s-au angajat ca între 1 decembrie 1946 și 6 martie 1947 să realizeze lunar 4 locomotive în loc de 3 și 20 de vagoane C.F.R. în loc de 3; iar fabrica de țevi — 850 tone de țevi în loc de 700 de tone. La fel, muncitorii și muncitoarele de la Filatura românească s-au angajat să mărească producția cu 20%. Angajamente de sprijinire a activității parlamentului, printr-un efort suplimentar de creștere a producției, au fost luate și în cadrul unor mitinguri entuziaste care au avut loc în întreprinderile „Lemaître”, „Standard”, Telefoane, I.O.R., „Voina”, „Vul-

⁵ *România în anii revoluției democrat-populare. 1944—1947*, Editura politică, București, 1971, p. 256.

⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 104, dosarul nr. 9 158, fila 67.

⁷ „Monitorul oficial”, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 13, din 17 decembrie 1946.

⁸ Dr. Petru Groza, *În drum spre socialism*, Editura de stat, București, 1950, p. 13.

⁹ „Monitorul oficial”, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 2, din 2 decembrie 1946.

¹⁰ „Monitorul oficial”, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 9, din 21 ianuarie 1947.

can“, „Fichet“, Monetărie, „Apretura“, „Universul“, Industria bumbacului, Tăbăcăria națională, „Gralex“, „Talpa“ și altele ¹¹.

Primele ședințe ale parlamentului s-au desfășurat sub conducerea acad. prof. dr. Constantin I. Parhon, fiind cel mai în vîrstă deputat. Ocupînd fotoliul prezidențial, ilustrul om de știință declara : „Am cîstea să prezidez primul parlament în adevăr democratic. Nimeni nu se va supăra cînd voi spune că precedentele parlamente n-au îndeplinit această condiție esențială. Pentru prima dată parlamentul este realmente parlamentul poporului“ ¹².

La 5 decembrie 1946, odată cu validarea majorității mandatelor, s-a trecut la alegerea biroului Adunării deputaților, format din Mihail Sadoveanu — președinte, Petre Constantinescu-Iași, Miron Belea, Aurel Popotop, Ion Niculi, Dumitru Pop și Emilian Tătăreanu — vicepreședinți ¹³.

După încheierea formalităților de constituire a Adunării au început discuțiile asupra proiectului de răspuns la mesajul regal. Au luat cuvîntul 35 de deputați, reprezentanți ai tuturor partidelor politice și organizațiilor democratice, care, concretizîndu-și propunerile, au supus aprobării parlamentului cererile grupărilor politice pe care le reprezentau : legiferarea fără întîrziere a etatizării Băncii Naționale, măsuri care să ducă la stăvilirea speculei, raționalizarea consumului, o mai justă repartizare a creditelor, intensificarea schimburilor comerciale, modificări structurale în legislația fiscală ¹⁴.

Un deosebit ecou a avut în rîndurile deputaților, în opinia publică cuvîntul rostit în ședința din 16 decembrie 1946, în numele grupului parlamentar al Partidului Comunist Român, de Gheorghe Vasilichi. Expunînd concepția P.C.R. privind activitatea parlamentară și propunerile concrete formulate în acest scop, deputatul comunist sublinia : „Acest parlament nu are nimic comun cu parlamentul dinainte, pentru că noi astăzi avem de-a face și cu o democrație nouă, de tip nou și cu parlament de tip nou“ ¹⁵.

Pe baza decretului-lege pentru organizarea reprezentanței naționale din 15 iulie 1946 ¹⁶, noul parlament era monocameral, Senatul fiind desființat. Constituirea parlamentului dintr-o singură cameră — Adunarea deputaților — s-a impus ca un imperativ al noului curs imprimat vieții politice a țării după 23 August 1944, fiind strîns legată de asigurarea egalității reale a dreptului de vot și de exprimarea nemijlocită, unitară, a voinței corpului electoral. Cei 414 deputați erau reprezentați astfel : Partidul Comunist Român — 68 ; Partidul social-democrat — 81 ; Frontul plugarilor — 70 ; Partidul național-liberal (Tătăreanu) — 74 ; Uniunea populară maghiară — 29 ; Partidul național popular — 26 ; Partidul național-țărănesc (Alexandrescu) — 20 ; Partidul țărănesc democrat

¹¹ „Scînteia“ nr. 692, din 1 decembrie 1946.

¹² „Monitorul oficial“, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 2, din 2 decembrie 1946.

¹³ „Scînteia“ nr. 697, din 7 decembrie 1946.

¹⁴ „Monitorul oficial“, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 13, din 31 ianuarie 1947.

¹⁵ „Monitorul oficial“, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 12, din 16 decembrie 1946.

¹⁶ „Monitorul oficial“, partea I, nr. 161, din 15 iulie 1946.

(dr. Lupu) — 2 ; Comitetul democrat evreiesc — 2 ; P.N.Ț. (Maniu) — 32 ; P.N.L. (Brătianu) — 3 ; 7 deputați nu erau încadrați în nici o grupare politică¹⁷.

Pentru prima dată au pătruns masiv în parlament comuniștii și alți militanți revoluționari, exponenți ai intereselor oamenilor muncii, ale imensei majorități a poporului român.

Din parlament făceau parte, alături de deputați ai clasei muncitoare, ai țăranimii și intelectualității legate de popor, și reprezentanți ai burgheziei, majoritatea aparținând P.N.L. (Tătărăscu).

Cu toate că au provocat dificultăți în funcționarea Camerei, încercând să o folosească în interesul lor, deputații burghezi nu au putut afecta caracterul revoluționar-democratic al Adunării deputaților, deoarece reprezentanții clasei muncitoare și ai țăranimii dețineau o majoritate parlamentară stabilă, care acționa unitar și ferm. În fapt, activitatea parlamentului a fost dominată de lupta și munca unită a celor 219 deputați comuniști, social-democrați și membri ai Frontului plugarilor, noul parlament constituind și el un front al unității proletare și al alianței muncitorești-țăărănești.

Deosebirea radicală a Adunării deputaților, aleasă în 1946, față de vechile parlamente apare pregnant și din punct de vedere al compoziției sociale. În cele șapte legislaturi din perioada interbelică, prin Cameră și Senat s-au perindat 4 353 de deputați și senatori. Din acest număr, 2 099 (48,3%) au fost capitaliști și moșieri ; 770 (17,7%) intelectuali ; 417 (9,6%) liber-profesioniști, în mare parte ei înșiși exploatare ; 377 (8,7%) preoți și înalți prelați etc.¹⁸. De adăugat că circa 30% din parlamentari erau membri în consiliile de administrație ale diferitelor societăți anonime¹⁹.

Spre deosebire de cele care l-au precedat, noul for legiuitor, în marea-i majoritate, era alcătuit din reprezentanți autentici ai muncitorilor, țăranilor și intelectualității progresiste. Din totalul deputaților, 77 erau muncitori, 56 țărani, un număr însemnat erau intelectuali (profesori, învățători, medici, avocați, ingineri), funcționari, meseriași, militari activi sau în rezervă etc. În componența parlamentului înțilnim și 4 industriași, dintre care 3 aparțineau P.N.L. (Tătărăscu) și 1 P.N.P.²⁰.

Comentind lucrările primei ședințe a Adunării deputaților, unul din cotidienele vremii nota că ziariștii au putut remarca „pitorești costume țărănești din toate provinciile, hainele modeste ale muncitorilor, prezența numeroasă a femeilor și intelectualilor, printre care se găseau nume ce onorează știința, arta și literatura, alături de meseriași, comercianți, vechile figuri de luptători încercați prin închisori și lagăre, pentru credințele lor democratice”²¹. După ce a asistat la una din ședințele parlamentului, comandorul englez Edgar P. Joung scria că „i-a făcut o

¹⁷ „Scînteia” nr. 684, din 22 noiembrie 1946 ; nr. 685, din 23 noiembrie 1946 ; „Libertatea” nr. 682, din 22 noiembrie 1946 ; nr. 683, din 23 noiembrie 1946.

¹⁸ Matei Dogan, *Analiză statistică a „democrației parlamentare” din România*, Editura P.S.D., București, 1946, p. 55—64.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ „Scînteia” nr. 691, din 29 noiembrie 1946.

²¹ „Monitorul oficial”, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 2, din 2 decembrie 1946.

impresie mult mai bună decît cel pe care l-a cunoscut cu zece ani înainte, fără îndoială pentru că printre deputați nu erau mari moșieri și mult mai puțini avocați reprezentînd interesele marii finanțe; locurile erau ocupate, pentru prima dată în istoria României, de adevărații țărani și muncitori²².

Prezența în parlament a femeilor reprezenta un pas important pe linia lichidării îngrădirilor puse de regimul burghezo-moșieresc participării femeilor la viața politică. Primele femei deputați, alături de primele femei miniștri, primari, magistrați — expresie a încadrării lor, alături de bărbați, în lupta pentru instaurarea și consolidarea regimului democratic și înfăptuirea revoluției populare —, constituie o dovadă a promovării femeilor în funcții de cea mai înaltă răspundere, începînd astfel realizarea unuia dintre marile principii ale democrației socialiste — egalitatea deplină în drepturi între sexe*.

Prezența în Adunarea deputaților a muncitorilor și țăranilor, bărbați și femei, avea semnificații profunde care țineau de destinele țării însăși, de evoluția ei pe calea democrației și progresului social.

Deosebirea radicală a parlamentului constituit în 1946 față de cele anterioare s-a manifestat nu numai prin structură, ci și prin conținutul activității sale. Folosind cuvintele lui Mihail Sadoveanu adresate deputaților după alegerea sa ca președinte al Camerei, cel dintîi parlament democratic al României nu era chemat să macine vorbe, cum din nefericire s-a întîmplat în trecut, ci era chemat „să realizeze fapte, să aducă îmbunătățiri vieții naționale, să ducă democrația noastră înspre realizările pe care acest popor, care a suferit atît de mult, le merită”. Socotînd noul for suprem al țării „un parlament al realităților noastre naționale”, marele scriitor își exprima convingerea că lipsa de experiență a noilor deputați va fi depășită prin dragostea de popor și de țară, prin efortul sincer „de a clădi acea Românie nouă pe care o visează de atîta vreme marii luptători ai acestei țări, oameni care au suferit, oameni care și-au dat viața pentru realizarea idealurilor umanitare. Făcînd așa — conchidea președintele Adunării deputaților — ne vom face datoria către generațiile viitoare”²³.

Noul conținut al activității Adunării deputaților a fost asigurat de o pluralitate de factori: existența puterii executive democratice, unitatea forțelor revoluționare, în cadrul cărora nucleul de bază îl constituia alianța

²² Arhiva istorică centrală, fondul Ministerul Propagandei, direcția presei externe, dosarul nr. 7 (Extras din „Contemporary Review”, octombrie 1947).

* Federația Democrată a Femeilor a acordat o atenție deosebită alegerii femeilor ca deputați, organizînd, la 16 decembrie 1946, o întrunire la Opera română. Vorbind în numele deputatelor, Alexandra Sidorovici arăta: „În parlament trebuie să contribuim la facerea unor legi bune și drepte pentru tot poporul, femei și bărbați. Dar nouă, femeilor din parlament, ne revine în plus datoria de a veghea ca legislația noastră să fie curățită cît mai curînd de anumite legi nedrepte pentru femei, de a propune și a face să fie votate legile juste pe care le poate cere femeia pentru ridicarea ei ca mamă, ca muncitoare... Prin lupta noastră unită vom consolida democrația, care ne-a chemat la viața politică și care este singura garanție că fiii și fiicele noastre vor trăi în lumea pe care o visează pentru ei mamele lor” (*Ibidem*, dosarul nr. 82/1946, fila 4).

²³ „Monitorul oficial”, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 5, din 5 decembrie 1946.

clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare aflată în ofensivă neîntre-ruptă, capacitatea de a putea reprimă acțiunile complotiste ale reacțiunii interne sau exportul de contrarevoluție, împrejurările internaționale favorabile procesului democratizării interne.

Adunarea deputaților a fost orientată, de la început, în direcția legiferării unor măsuri economice cu pronunțat caracter anticapitalist, menite a îngreui și limita manifestările anarhice ale producției capitaliste, a controla și influența activitatea economică și financiară. Din primele zile după alegeri, partidul comunist, în acord cu celelalte forțe democratice, a stabilit că în activitatea parlamentului, ca și a guvernului, „trebuie să domine problemele economice și financiare”²⁴. Corespunzător acestei orientări, la 20 decembrie 1946, Adunarea deputaților a votat legile privitoare la etatizarea Băncii Naționale a României²⁵, iar în prima jumătate a anului 1947 a legiferat reorganizarea Ministerului Economiei Naționale²⁶, crearea oficiilor industriale²⁷, precum și alte măsuri cu adânci implicații în viața economică și social-politică a țării. Un moment important în activitatea parlamentului l-au constituit dezbaterile și adoptarea programului amplu de refacere economică și financiară a țării propus de P.C.R. în iunie 1947 și înfăptuirea, la 15 august 1947, în cadrul acestui program, a reformei monetare²⁸. În sectorul agricol, din inițiativa guvernului, Adunarea deputaților a legiferat măsuri de mare importanță pentru definitivarea reformei agrare, reglementarea circulației și stabilirea regimului juridic al imobilelor agricole și altele²⁹.

Desfășurându-se unitar și coordonat cu activitatea guvernului, activitatea legislativă a parlamentului a îmbrățișat cu precădere probleme de ordin economic și social, impuse de necesitățile imediate și de perspectivă. Relevând aceste coordonate ale activității guvernului și parlamentului, dr. Petru Groza sublinia: „Prin felul cum acest parlament a luat ființă, din suflul democratic al unui popor mobilizat pe drumul reconstruirii unei vieți noi, cu mai multă dreptate socială și cu o mai justă repartizare a sarcinilor, el este de aceeași substanță ca și guvernul, atacând frontal, fără înconjur și fără ezitare, punctele de maximă rezistență în viața noastră economică, financiară și socială cu scopul de a reclădi țara”³⁰.

Deși nu a ținut lichidarea imediată a proprietății capitaliste, legislația cu caracter economic și financiar a dus, prin aplicarea ei, pe de o

²⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 103, dosarul nr. 9 018, fila 3 (Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 4 decembrie 1946).

²⁵ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 298, din 28 decembrie 1946.

²⁶ „Monitorul oficial”, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 68 din 11 iunie 1947, p. 1 047.

²⁷ „Monitorul oficial”, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 19, din 14 august 1947, p. 426; partea I, nr. 129, din 10 iunie 1947.

²⁸ „Scînteia” nr. 847, din 16 iunie 1947. Pentru detalii, vezi: N. Fotino, *Propunerile P.C.R. din anul 1947 în vederea îmbunătățirii situației economice și financiare a țării*, în „Studii. Revistă de istorie” nr. 3/1954, p. 73—100; C. Olteanu, *Importanța propunerilor P.C.R. din iunie 1947 pentru dezvoltarea revoluției democrat-populare în țara noastră*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, anul VIII, nr. 6/1962, p. 173—190.

²⁹ *Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în România*, Editura politică, București, 1968, p. 401—405.

³⁰ „Scînteia” nr. 713, din 29 decembrie 1946.

parte, la slăbirea pozițiilor economice ale burgheziei și la îngrădirea posibilităților ei de exploatare, iar pe de altă parte, la întărirea pozițiilor clasei muncitoare în toate domeniile, contribuind la crearea premiselor trecerii la revoluția socialistă ³¹.

Activitatea parlamentară a cuprins toate domeniile vieții economice, sociale și politice. O deosebită însemnătate au avut legile adoptate în parlament în vederea intensificării procesului democratizării aparatului de stat, a vieții publice, întăririi pozițiilor clasei muncitoare, a întregului mecanism statal. Pe lângă reorganizarea Ministerului Industriei și Comerțului, Adunarea deputaților a adoptat măsuri privind constituirea Comisiei de redresare economică și stabilizare monetară, a elaborat legile de organizare a Ministerului Apărării Naționale și a armatei, a Corpului de grăniceri, legea privind instituirea comisiilor interimare județene și comunale, ansamblul de legi privind înfăptuirea reformei justiției și altele.

Luînd cuvîntul în ședințele parlamentului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a exprimat punctul de vedere al partidului comunist cu prilejul dezbaterii unor măsuri legislative de mare importanță, între care Legea pentru reglementarea circulației și stabilirea regimului juridic al imobilelor agricole, votată de parlament la 6 iunie 1947 ³². Potrivit acestei legi, imobilele agricole nu se puteau dobîndi decît în urma obținerii unei autorizații din partea Ministerului Agriculturii și Domeniilor și cu respectarea dreptului de preemțiune al statului. După expunerea motivelor care au făcut necesară adoptarea acestei legi, tovarășul Nicolae Ceaușescu a arătat că ea urmărea împiedicarea refacerii marii proprietăți funciare moșierești, a dezvoltării gospodăriilor chibaburești și a fărîmîțării, sub anumite limite, a proprietății țărănești asupra pămîntului ³³. De asemeni în ședința Adunării deputaților din 28 noiembrie 1947, tovarășul Nicolae Ceaușescu, referindu-se la semnificația legii de organizare judecătorească, după ce a remarcat faptul că în trecut „atît organizarea judecătorească, cît și recrutarea judecătorilor erau făcute în așa fel încît întotdeauna dreptatea se afla de partea celor bogați“, a subliniat importanța politică a noii reforme: „Caracteristica principală a noii legi judecătorești este introducerea elementelor populare muncitorești și a țărănimii muncitoare în organele de judecată. A doua caracteristică este alegerea democratică a acestora de către sindicate și organizațiile profesionale de la orașe și de către adunarea obștească a satului, a reprezentanților țărănimii muncitoare de la sate“ ³⁴.

³¹ Vezi: V. Teodorescu, *Aspecte ale folosirii parlamentului de către forțele democratice conduse de Partidul Comunist Român*, în *Studii și materiale de istorie contemporană*, vol. II, Editura Academiei R.P.R., 1962, p. 377—429; I. Bojan, *Unele aspecte ale folosirii parlamentului în prima etapă a revoluției populare din țara noastră*, în „*Studia Universitatis «Babeș-Bolyai»*“, series philosophia et oeconomica, IX, Cluj, p. 89—105.

³² „Monitorul oficial“, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 30, din 28 august 1947.

³³ *Ibid.*

³⁴ „Monitorul oficial“, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 23, din 12 decembrie 1947.

Ca expresie a luptei de clasă, legislația inițiată de forțele revoluționare, îndeosebi aceea cu caracter anticapitalist, a fost adoptată în condițiile unei permanente înfruntări în cadrul parlamentului între reprezentanții P.N.L. (Tătărăscu) și cei ai celorlalte partide din B.P.D., mai cu seamă ai P.C.R. și P.S.D. În comisiile Camerei, cât și în plenul ei, tătărăscienii au depus mari eforturi pentru a împiedica sau cel puțin a atenua conținutul legilor care lezau interesele burgheziei. În intervenții și interpelări, deputații comuniști, ceilalți deputați reprezentând masele muncitoare au manifestat vigilență și combativitate, dezvăluind substratul real al încercărilor repetate ale tătărăscienilor de a apăra interesele înguste de clasă ale burgheziei, ascunse uneori de „virtuțile” avocațești ale unora dintre ei. Este cât se poate de edificatoare lupta dusă în parlament cu prilejul elaborării și aplicării bugetului pe exercițiul financiar aprilie 1947 — aprilie 1948, când, ca rezultat al eforturilor partidului comunist, s-a reușit adoptarea unui buget care prevedea ușurarea sarcinilor fiscale ale maselor și sporirea impozitelor plătite de întreprinzătorii capitaliști.

Spre deosebire de P.N.Ț. (Maniu) și P.N.L. (Brătianu), care, sub pretextul apărării industriei și comerțului, au luat în mod fățiș apărarea intereselor burgheziei, respingînd mărirea sarcinilor fiscale impuse industrișilor și comercianților³⁵, P.N.L. (Tătărăscu), fără a se pronunța în mod deschis împotriva prevederilor noului buget, a recurs la obișnuitele sale manevre, fapt demascat în mod public de Partidul Comunist Român.

Aplicarea în viață a măsurilor legiferate de parlament privind normalizarea vieții economice și consolidarea puterii populare a fost susținută de masele populare printr-o intensă activitate. În acest sens, partidul comunist a subliniat cu tărie că garanția sigură a activității parlamentului, cheia succesului constă în „păstrarea unui contact strîns și nemijlocit cu masele de alegători, cu poporul”³⁶.

În legătură cu dezvoltarea economiei naționale, un rol însemnat a revenit demascării concepțiilor retrograde vehiculate de partidele burgheze cu privire la perspectivele de dezvoltare ale României. P.C.R. a cerut cadrelor sale, tuturor comunistilor să manifeste combativitate, să demaște în fața maselor ideologia burgheză. Presa de partid, îndeosebi „Scînteia”, a popularizat și susținut legile votate de parlament, reliefind însemnătatea lor pentru dezvoltarea viitoare a României și combătînd, în același timp, teoriile reacționare ale reprezentanților claselor exploatatoare. Demascînd așa-zisa opoziție dintre industrializare și structura social-economică românească, pretinsa sacrificare a „realităților pe altarul unor interese străine de factura și putințele poporului român”³⁷, susținută de presa țărănistă, „Scînteia” scria: „Partidul Comunist Român, îndreptînd eforturile principale ale clasei muncitoare și ale întregului popor

³⁵ „Dreptatea” nr. 338, din 30 aprilie 1947; „Liberalul”, din 8 aprilie 1947; din 13 aprilie 1947.

³⁶ „Scînteia” nr. 693, din 2 decembrie 1946.

³⁷ „Dreptatea” nr. 329, din 18 aprilie 1947.

spre întărirea poziției economice a țării, prin ridicarea capacității producției industriale bazate pe folosirea rațională a bogățiilor țării, luptă de fapt nu numai pentru ieșirea din actuala situație grea economică, dar și pentru transformarea României dintr-o țară înapoiată într-o țară dezvoltată, cu o populație prosperă din punct de vedere cultural și material”³⁸.

Fermitatea cu care Partidul Comunist Român milita pentru dezvoltarea transformărilor democratice, pentru apărarea intereselor maselor muncitoare în cadrul guvernului, al parlamentului, activitatea sa laborioasă de zi cu zi au dus la creșterea neîncetată a influenței politice a comuniștilor în rândul maselor, a încrederii milioaneilor de oameni ai muncii în cuvântul și fapta lor. De pildă, în raportul Inspectoratului general administrativ al Circumscripției a VIII-a Oradea, care cuprindea județele Bihor, Maramureș, Sălaj și Satu-Mare, se constata: „În urma realizărilor C.C. al P.C.R., care au culminat cu succesul incontestabil al stabilizării (reformei monetare — *n.n.*), prestigiul organizațiilor județene ale P.C.R. a crescut considerabil. Multe elemente care pînă în prezent priveau cu neîncredere activitatea P.C.R. s-au decis să se înroleze în cadrul partidului sau să susțină, ca simpatizanți, politica partidului”³⁹.

Înaltul for al parlamentului, folosit pentru înfăptuirea transformărilor revoluționare ce se desfășurau în România, a avut de înfruntat și împotrivirea monarhiei, a politicii speculative, duplicitare și nesincere a lui Mihai de Hohenzollern. Opoziția regelui față de legile și măsurile pe care parlamentul era chemat să le adopte exprima neconcordanța dintre conținutul real al puterii politice și forma monarhică constituțională de organizare a statului.

O puternică ostilitate au manifestat regele și cercurile reacționare din jurul său față de proiectul legii de organizare judecătorească elaborat de P.C.R., îndeosebi față de partea care se referea la alegerea judecătorilor populari. Cu toată opoziția sa, mai ales față de legile referitoare la democratizarea armatei și a justiției, regele a fost nevoit să sancționeze și apoi să accepte majoritatea reformelor propuse de guvern sau din inițiativă parlamentară. Schimbarea radicală a raportului forțelor de clasă în favoarea proletariatului, consolidarea continuă a pozițiilor interne și internaționale ale guvernului democratic l-au redus pe rege la neputință. Desfășurarea neîntreruptă a revoluției a dus la dispariția sau slăbirea considerabilă a principalelor forțe social-politice care sprijineau și pe care se sprijinea monarhia. Democratizarea aparatului de stat, a armatei și justiției, ampla muncă politică și ideologică desfășurată de forțele revoluționare au limitat în mare măsură slaba influență pe care monarhia o mai avea și, ca urmare, s-au redus posibilitățile ei de a se opune dezvoltării procesului revoluționar.

Adeziunea maselor populare la activitatea parlamentului, care, dînd putere de lege voinței și năzuințelor lor, consfințea cuceririle revoluției, a constituit un factor de cea mai mare importanță în paralizarea încercărilor regelui și ale celor care-l sprijineau de a lovi în Adunarea deputaților și a o împiedica să-și realizeze menirea.

³⁸ „Scînteia” nr. 850, din 25 aprilie 1947.

³⁹ Arhiva istorică centrală, fondul M.A.I., dosarul nr. 40/1947, fila 111.

Ca organ suprem de stat, Adunarea deputaților a aprobat, în ziua de 29 iulie 1946, dizolvarea P.N.Ț. — Maniu, partid care degenerase într-o organizație complotistă și de spionaj, apreciind că „acest act a fost dictat de interesele supreme ale țării și că guvernul, luînd această măsură de apărare a statului, a îndeplinit o datorie constituțională și legală”⁴⁰. Proiectul legii de dizolvare a P.N.Ț. — Maniu elaborat de guvern a fost dezbătut și votat de parlament cu 294 de voturi pentru și unul contra⁴¹. Încă în ședința din 18 iulie 1947, Comisia legislativă aprobase moțiunea depusă de un grup de 33 de deputați cu privire la ridicarea imunității parlamentare a deputaților P.N.Ț. (Iuliu Maniu, Grigore Niculescu-Buzești, Ilie Lazăr, Aurel Leucuția, Vasile Serdici, Emil Ghilezan)⁴².

Luînd cuvîntul în numele grupului parlamentar al P.C.R., deputatul Leontin Sălăjan sublinia că dizolvarea P.N.Ț. — Maniu „dă noi forțe de luptă clasei muncitoare și tuturor forțelor democratice, în folosul celor ce muncesc”, iar deputatul G. Macovescu, exprimînd opinia parlamentarilor social-democrați, spunea că „prin acest act de stat, care e un act înțelept și un act de înaltă prevedere politică, cred că se va așterne lespede de mormînt peste ultimele rămășițe reacționare, neofasciste din România”⁴³.

Reprezentanții tuturor grupurilor parlamentare, Adunarea deputaților în ansamblul ei, prin moțiunea adoptată, au felicitat guvernul țării pentru modul cum a înțeles să-și îndeplinească misiunea de consolidare și de apărare a democrației și păcii poporului român. Deși a încercat să salveze cel puțin pe I. Maniu, în fața evidenței faptelor, a cerinței ferme a maselor populare, regele a fost silit să accepte măsura luată contra P.N.Ț. — Maniu. Mesajul regal la închiderea sesiunii extraordinare a parlamentului (25 aprilie — 25 octombrie 1947) aprecia că activitatea guvernului „pentru combaterea tuturor forțelor dușmane ale democrației, independenței și suveranității noastre naționale a găsit în hotărîrea unanim exprimată a parlamentului român expresia cea mai vie a voinței poporului nostru de a-și apăra și consolida regimul democratic”⁴⁴.

Încetarea existenței P.N.Ț. — Maniu și P.N.L. — Brătianu a influențat direct asupra colaborării în guvern și în parlament a reprezentanților clasei muncitoare și ai aliaților săi cu gruparea tătăresciană. În condițiile trecerii la înfăptuirea unor măsuri care depășeau cadrul general-democratic, ascuțișul lor anticapitalist fiind tot mai puternic, gruparea tătăresciană a pierdut interesul pentru noile transformări economice și social-politice, opunîndu-se fățiș sau deghizat măsurilor privind controlul statului asupra întreprinderilor particulare, oficiilor industriale și altor acțiuni economice sau politice care afectau manifestarea neîngrădită a capitalului. Prezența reprezentanților acestei grupări în guvern, precum și în funcții de conducere în Adunarea deputaților devenise o frînă în calea prefacerilor revoluționare. Astfel, noile cerințe ale dezvoltării socie-

⁴⁰ „Monitorul oficial”, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 54, din 25 septembrie 1947.

⁴¹ *România în anii revoluției democrat-populare. 1944—1947*, p. 316.

⁴² *Ibid.*

⁴³ „Monitorul oficial”, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 54, din 25 septembrie 1947.

⁴⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 103, dosarul nr. 9 070, fila 3.

tății românești, orientarea forțelor revoluționare în vederea trecerii la revoluția socialistă și, ca o consecință a acestora, ascuțirea contradicțiilor dintre proletariet și burghezie au făcut ca, spre sfârșitul anului 1947, colaborarea dintre forțele revoluționare și gruparea burghezo-tătărăsciană să nu mai fie nici posibilă, nici necesară. În aceste împrejurări, la 5 noiembrie 1947, Adunarea deputaților, ascultînd raportul și propunerile Comisiei de politică externă, și-a exprimat neîncrederea în titularul Ministerului Afacerilor Străine⁴⁵. Ca urmare, Gh. Tătărăscu și-a prezentat demisia; odată cu el au părăsit guvernul și ceilalți miniștri și subsecretari de stat exponenți ai burgheziei.

Demisia lui Gheorghe Tătărăscu din fruntea partidului, regrouparea liberalilor tătărăscieni în jurul lui P. Bejan, precum și declarația făcută de acesta în Adunarea deputaților la 11 noiembrie 1947, în sensul că P.N.L. este decis „să colaboreze mai departe cu celelalte partide componente ale B.P.D.” și să dea „cel mai larg sprijin guvernului”⁴⁶, nu mai puteau convinge pe nimeni.

După îndepărtarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei, parlamentul a consfințit acțiunea istorică de lichidare a monarhiei și de proclamare a Republicii Populare Române. Condițiile care au permis ca Adunarea deputaților să-și realizeze această misiune au fost create de întregul proces revoluționar desfășurat începînd de la 23 August 1944. „Dezvoltarea și întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea, unirea tuturor forțelor democratice și progresiste ale poporului, sub conducerea Partidului Comunist Român — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu —, au asigurat înlăturarea de pe scena istoriei a monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române”⁴⁷.

În seara zilei de 30 decembrie, la ora 19, într-o atmosferă de mare însuflețire, Adunarea deputaților, consfințind abolirea monarhiei, a adoptat Legea de proclamare a Republicii Populare Române⁴⁸. A fost ales, apoi, tot în unanimitate, primul prezidiu al republicii, format din deputații Constantin I. Parhon, Mihail Sadoveanu, Ștefan Voitec, Ion Niculi și Gheorghe Stere.

Pretutindeni, la orașe și sate, pe străzi și în piețe publice, în instituții și întreprinderi, masele și-au arătat bucuria prin manifestații, care au îmbrăcat caracterul unor mari serbări populare. Prin nenumărate moțiuni și telegrame adresate guvernului, parlamentului și Prezidiului Republicii Populare Române, muncitorii, țăranii, intelectualii, armata și-au exprimat devotamentul față de republică, hotărîrea nestrămutată de a-și consacra toate forțele înfloririi ei. „Muncitorii cu brațele și cu mintea de la orașe și sate — se spunea în mesajul guvernului către popor — au primit cu un sentiment de profundă bucurie libertatea ce și-au cîștigat-o de a-și putea înfăptui forma de stat care să corespundă năzuințelor lor pe drumul progresului social și al independenței și suve-

⁴⁵ „Monitorul oficial”, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 11, din 5 noiembrie 1947, p. 101.

⁴⁶ „Monitorul oficial”, partea a III-a, *Dezbateri parlamentare*, nr. 13, din 12 noiembrie 1946.

⁴⁷ NICOLAE CEAUȘESCU, *Raport cu privire la proiectul de Constituție a Republicii Socialiste România*, Editura politică, București, 1965, p. 5.

⁴⁸ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 300 bis, din 30 decembrie 1947.

ranității naționale. Ei s-au folosit din prima zi de dreptul cucerit, votînd prin reprezentanții lor în parlament legea istorică, actul de naștere al Republicii Populare Române⁴⁹.

Proclamarea republicii a constituit un moment de cea mai mare însemnătate în desfășurarea revoluției populare — momentul care a marcat încheierea procesului de cucerire a întregii puteri politice de către clasa muncitoare, aliată cu țărănimea și cu celelalte pături de oameni ai muncii, instaurarea deplinei suveranități a poporului. Prin republica populară, națiunea română a dobîndit cea mai democratică formă de guvernămînt din întreaga sa istorie, un puternic instrument al construirii vieții noi, pășind în grandioasa etapă a edificării socialismului⁵⁰.

Fizionomia social-politică a primului parlament democrat al României, ca și actele și măsurile pe care el le-a legiferat au reflectat cursul neîntrerupt al revoluției, prefigurînd trecerea ei rapidă la o nouă fază de dezvoltare. Odată cu abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române la 30 decembrie 1947, Adunarea deputaților a preluat întreaga putere legislativă, iar la 24 februarie 1948 s-a autodizolvat, hotărîndu-se alegerea unui nou organ suprem al puterii de stat, sub denumirea de Marea Adunare Națională, care să aibă și calitatea de constituantă.

Activitatea parlamentară a comuniștilor, a forțelor democratice în anii revoluției populare a fost încununată de succese remarcabile, deoarece s-a desfășurat în condițiile unui regim politic democratic, ale sprijinului neprecupețit acordat de oamenii muncii. Legile și hotărîrile votate au fost posibile tocmai datorită faptului că majoritatea parlamentară a fost susținută cu hotărîre de masele populare. Lupta lor pentru traducerea în viață a măsurilor legiferate de Adunarea deputaților a dat substanță activității parlamentare a forțelor democratice, determinînd, în ultimă instanță, mersul înainte al acestei activități. Partidul Comunist Român a izbutit să îmbine astfel cu pricepere activitatea parlamentară cu organizarea și conducerea luptei revoluționare extraparlamentare.

⁴⁹ „Scînteia”, număr special de Anul nou, 1948.

⁵⁰ Ion Gheorghe Maurer, *A 20-a aniversare a proclamării Republicii*, Editura politică, București, 1968, p. 17—18.

Mișcarea muncitorească și problemele fundamentale ale dezvoltării României moderne

Una dintre ideile cele mai fecunde pe care istoriografia română a început s-o asimileze în ultima perioadă o socotim modul nou în care înțelege mișcarea muncitorească și socialistă ca parte integrantă a procesului istoric al țării. În principiu, necesitatea ratatășării mișcării la fenomenul istoric de ansamblu a fost relevată și anterior, dar și gîndirii și practicii istoriografice le-a lipsit conștiința pe deplin lămurită că de fapt mișcarea muncitorească reprezintă un moment interior al devenirii istorice a societății și a poporului român. Privită în unicul sens care ne duce spre cunoașterea reală, istoria nu este nici un agregat de componente, nici o sumă de părți, nici o coexistență de factori, ci un mod de existență caracterizat prin organicitate.

Din caracterul organic al procesului istoric deducem apariția și dezvoltarea mișcării muncitorești ca un constituent intrinsec al său. Ea este legată de istoria generală a țării nu numai pentru că reprezintă rezultatul dezvoltării, al procesualității anterioare, ci și pentru că *realizează* partea cea mai vie, mai dinamică, mai generatoare de sensuri a complexului divers și bogat care este realitatea socială, aflată în permanent proces de autocreație.

Evident, ea aduce în cîmpul dezvoltării istorice trăsături proprii, distincte, în care se afirmă însuși caracterul fundamental nou pe care e chemată să-l imprime întregului curs al devenirii sociale. Dar tocmai capacitatea de a imprima dezvoltării un curs nou îi conferă cu atît mai mult dimensiunea unei forțe autentice istorice. Căci nimic nu este mai nepotrivit cu mișcarea istorică — creație vie, permanentă, continuă — decît apropierea de ea ca de un trecut mort, osificat, ca de un lucru pietrificat.

Istoria mișcării muncitorești nu ne desparte, ci, dimpotrivă, ne introduce în înțelegerea mai adîncă a trecutului țării, mai ales a perioadei în care ea (mișcarea) se formează și se dezvoltă. Prin studierea mișcării muncitorești în strînsă legătură cu istoria patriei ajungem, așadar, nu numai la o imagine mai cuprinzătoare a datelor mișcării, ci și la cunoașterea mai profundă a totalității procesului istoric al societății românești. În această lumină ni se dezvăluie, o dată în plus, semnificația indicației

metodologice a tovarăşului Nicolae Ceauşescu privind abordarea istoriei clasei muncitoare şi a Partidului Comunist Român în conexiune cu ansamblul realităţii sociale.

Aşadar, prin ceea ce însemna şi reprezenta de fapt, mişcarea muncitorească trăgea o brazdă adâncă în istoria ţării; ea dădea conţinut unor probleme noi, esenţiale şi de mare perspectivă, care erau probleme ale devenirii istorice a societăţii româneşti. Dar pînă ce aceste probleme să antreneze întreaga mişcare istorică a ţării într-un salt calitativ, pînă ce să transforme conţinutul procesului istoric, să-i dea o nouă formă şi înfăţişare, în faţa ţării se ridicau nemijlocit spre rezolvare probleme de alt tip şi structură, dar de o mare importanţă şi acuitate.

Secolul ce înglobează perioada modernă a României s-a anunţat ca unul din cele mai dense, mai fecunde sub aspectul creaţiei şi împlinirilor istorice. Antrenată într-un flux istoric nou, printr-o operă progresivă de modernizare şi prin smulgerea din cursul impus de seculara dominaţie străină, ţara era confruntată cu o serie de probleme capitale. În alte părţi ele s-au rezolvat pe parcursul a secole de istorie; condiţiile concrete din ţările române au fost însă puţin prielnice soluţionării lor pe coordonate similare. Trebuia acum, în acest secol, să se recupereze ceea ce se pierduse prin vitregia sorţii şi a vicisitudinilor vremurilor trecute. Şi, în ciuda multor greutăţi şi carenţe, unele de structură, ivite în cursul dezvoltării, secolul de istorie modernă a României s-a situat la înălţimea menirii sale.

Atunci cînd mişcarea muncitorească a apărut pe scena istoriei, în sfera relaţiilor economice şi sociale, în viaţa politică, pe planul intereselor naţionale ale poporului român continuau să figureze probleme de mare complexitate. România modernă luase fiinţă, se închease ca stat naţional şi ca structură economică-socială de tip capitalist, dar asupra dezvoltării ei grevau o serie de sarcini istorice care îşi cereau rezolvarea. Caracterul istoric al acestor sarcini are un dublu sens: primul vizează constituirea lor în adîncul trecutului ţării, rădăcinile lor fiind împlintate în veacuri întregi de existenţă a poporului român; al doilea subliniază importanţa şi semnificaţia lor deosebită.

I. Una dintre problemele cardinale care stăruiau, e drept, într-un cadru diferit de cel anterior reformei din 1864, era problema agrară. Prin unele elemente economice şi sociale care o caracterizau — polaritatea contrastantă a repartizării proprietăţii funciare şi marile ridicări ale ţărănimii —, problema agrară din România aducea o notă distinctă, puternic reliefată în peisajul istoric european. Caracterul fundamental al problemei agrare izvorăşte din raportul în care se afla soluţionarea ei cu satisfacerea necesităţilor obiective de dezvoltare a ţării.

Mişcarea muncitorească a manifestat un interes şi o mare capacitate de înţelegere a importanţei problemei agrare. Putem să afirmăm fără teama de a cădea în exagerare că în întreaga istorie de peste cinci decenii a mişcării socialiste, premergătoare creării P.C.R., problema agrară a fost socotită problema socială centrală a evoluţiei ţării. Dezbaterea ei a ocupat un loc însemnat în coloanele presei muncitoreşti şi socialiste încă de la primele publicaţii. Relatările despre situaţia ţărănimii, despre formele de exploatare la sate, despre abuzurile şi silniciile la care

erau supuși truditorii pământului alcătuiesc, însumate, una din frescele cele mai vii și veridice ale vieții agrare din România la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Ele oferă date relevante în cunoașterea uneia din cele mai zguduitoare pagini din trecutul de exploatare a maselor muncitoare românești.

Problema agrară s-a înscris la loc de frunte în cadrul preocupărilor programatice ale mișcării socialiste din România. Analiza structurii agrare a țării deținea o pondere însemnată în expunerile de principii ale programelor, iar platformele de revendicări acordau o atenție deosebită problemei agrare. Stau mărturie elocventă în acest sens studiul programatic al lui Dobrogeanu-Gherea *Ce vor socialiștii români?* (1885—1886), Programul Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, adoptat în 1893, Programul general și proiectul de program agrar prezentat special la Congresul de reconstituire a Partidului social-democrat (1910) „...Problema agrară — se spunea în acest proiect de program — are la noi o însemnătate mult mai mare decât în alte țări ... e o problemă de prim rang și cere o grabnică rezolvare”¹.

Este, de asemenea, semnificativ că una dintre lucrările cele mai reprezentative ale socialistului român, *Neoioabăgia*, a fost consacrată realității rurale românești.

Pentru mișcarea socialistă din România problema agrară nu s-a pus ca o extindere sau prelungire a activității sale la sate, așa cum a fost înțeleasă și tratată o perioadă în cadrul socialismului apusean. Ea nu a fost nici o problemă a raporturilor partidelor politice de factură marxistă cu țărănimea ca forță socială cu un anume specific în societatea capitalistă, dar determinată în tendințele evoluției sale și în structura sa internă de procesele proprii producției capitaliste. Păstrându-și fizionomia marxistă, caracterele distinctive unei mișcări proletare, socialismul român a văzut în problema agrară un moment modificator al evoluției istorice de ansamblu a țării. A aborda problema agrară însemna a acționa, practic și teoretic, ținând seama de un tip istoric de dezvoltare distinct structurat în raport cu formele capitalismului occidental.

Este, incontestabil, un semn de suplețe în orientare, nu numai de practicism politic de moment, năzuința mișcării socialiste de a trata realitatea rurală ca pe o problemă globală ce necesită o adecvare a preocupărilor socialismului român, rămânând în același timp, prin scopurile și principiile sale călăuzitoare, legată organic de mișcarea politică socialistă internațională a epocii *. „Îndreptățirea Partidului socialist român și strinsa

¹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915*, Editura politică, București, 1968, p. 76.

* Este drept că în etapa premergătoare înființării sale și la începutul activității P.S.D.M.R. au apărut unele tendințe, promovate mai ales de C. Mille, care vizau substituirea fizionomiei socialiste proletare a partidului printr-o organizație amorfă, de factură democratică, cât mai cuprinzătoare numeric, dar lipsită de coeziune internă. Formula susținută de Mille nu se deosebea, în esența ei, de încercările radicalilor de a topi socialismul într-o mișcare mic-burgheză, reunind forțe sociale diverse pe o platformă care satisfăcea, în ideea făuritorilor ei, toate interesele și tendințele. Este un merit al nucleului socialist conducător de atunci de a fi fundamentat și apărut necesitatea autonomiei mișcării socialiste. Se recunoștea utilitatea adecvării la condițiile concrete specifice ale țării, dar dintr-o perspectivă socialistă.

sa legătură cu socialismul european — se sublinia în raportul delegației române la Congresul de la Bruxelles din 1891 al Internaționalei a II-a — constă în aceea că amîndouă părțile au aceleași convingeri, aceleași tendințe, precum stabilirea unei societăți solidare și armonioase, a unei societăți în care uneltele de muncă vor fi socializate. Cît despre mijloacele prin care s-ar ajunge la acest scop, fiecare va întrebuița pe acelea cerute de condițiile speciale ale țării sale... Starea economică și socială a clasei țărănești române fiind de cea mai mare însemnătate pentru această țară și pentru dezvoltarea socialismului român, sîntem datori să insistăm asupra celor zise”².

Ideea centrală pe care o degajă întreaga literatură socialistă, pozițiile adoptate și punctele de vedere formulate constau în definirea exploatării moșierești ca principala cauză a contradicțiilor, anomaliilor și situației grele a țărănimii. Abordarea structurii agrare a țării prin prisma antagonismului moșier-țăran, definirea trăsăturilor proprii realității rurale românești în funcție de această polarizare de interese caracterizează gîndirea și literatura socialistă din țara noastră în domeniul agrar. Interesul mișcării socialiste se îndrepta, așadar, spre desprinderea coexistenței raporturilor social-economice la sate, dominate, după opinia exponenților mișcării, de relația : marea proprietate moșierească — mica gospodărie țărănească. Această caracteristică, evident de mare însemnătate pentru conturarea fizionomiei sistemului agrar, nu acoperea toate fenomenele și procesele realității rurale. Atît sectorul țărănesc al agriculturii ridica probleme specifice micii producții de mărfuri sau dezvoltării relațiilor capitaliste, cît și sectorul moșieresc al agriculturii, ce era străbătut de procese decurgînd din penetrația capitalismului. Cum zona cea mai nevralgică era aceea care rezulta din întrepătrunderea semifeudală a marii proprietăți cu mica gospodărie țărănească, aproape întreaga atenție a mișcării socialiste s-a polarizat în jurul acestei zone. Fenomenul nu ține exclusiv de unghiul vizual al socialiștilor în abordarea problemei agrare. Întreaga literatură agrară a epocii este centrată spre această problematică.

Elemente semnificative ale evoluției agrare a țării au rămas astfel nesupuse examenului critic de către socialiști ; *ei au sesizat însă dimensiunea problemei în cadrul etapei istorice date, altfel spus, modul în care ea se proiecta ca sarcină istorică*. Socialiștii au pierdut adesea din vedere unele trăsături ce intrau în componența raporturilor lumii agrare, dar au reliefat pe cele care ofereau o deschidere spre înțelegerea acuității istorice a problemei.

Elaborarea soluțiilor nu s-a menținut în același cadru pe parcursul întregii perioade. Atașamentul față de formele organizării colective a producției în agricultură a constituit o constantă a mișcării socialiste, dar s-a petrecut o modificare esențială, o reconsiderare extrem de importantă a atitudinii față de marea proprietate moșierească. Dacă la sfîrșitul secolului trecut și la începutul secolului nostru mișcarea socialistă pornea de la premisa exproprierii parțiale, fie ea și masivă, a marii proprietăți funciare, în anii 1913—1914 ea pune pe un front larg problema exproprierii totale a acestei proprietăți. Este un semn neîndoios de radicalizare în care se

² „Munca“, anul II, nr. 25 și 26, din 11 și 18 august 1891.

răsfrînge orientarea de ansamblu spre poziții de clasă ferme din această perioadă.

În timp ce Partidul liberal, după o jumătate de secol de la reforma agrară din 1864, abia a ajuns la o nouă propunere practică menită să limiteze extinderea excesivă a marii proprietăți, socialiștii preconizează o operație radicală în domeniul agrar, vizînd schimbarea calitativă a structurii lui.

Deși ideea organizării colective a producției în economia agrară a fost subliniată cu stăruință, n-au lipsit opinii dintre cele mai autorizate și în situații importante care s-au pronunțat pentru împrăștierea țăranilor, ca o măsură cu caracter de urgență impusă de necesitățile practicii sociale în etapa dată și de condițiile de existență ale masei producătorilor direcți.

Nu era ușor să se împace acest punct de vedere izvorît din realitatea rurală românească cu exigențele de ordin doctrinar din literatura socialistă europeană, care trata micul producător și mica producție ca pe niște categorii istorice și economice perimate, anacronice, supuse unui continuu proces de eroziune sub înfriuirea concentrării și centralizării capitalului. Situația micului producător în cuprinsul relațiilor agrare din România reclama o altă perspectivă de judecată decît în Apusul european ; această situație se raporta la marea proprietate moșierească grevată de forme și relații precapitaliste. Lucrul era limpede pentru reprezentanții social-democrației române, dar lipsea o analiză cuprinzătoare a varietății condițiilor de existență a micii producții agrare și, mai ales, oricît ar părea de paradoxal, nu eră fundamentat caracterul distinct al etapei burghezodemocrate a problemei agrare.

Un pas însemnat înainte a fost realizat în această privință după răscoala din 1907. Revista teoretică „Viitorul social” marchează, prin studiile lui C. Racovski — *Programul mișcării noastre și Poporanism, socialism și realitate* —, un moment în determinarea cadrului problemei agrare în România, a raportului dintre lupta țăranimii și sensul dezvoltării sociale.

În felul său, din perspectiva unei etape distincte de dezvoltare, a tratat chestiunea Dobrogeanu-Gherea în *Neoiobăgia*. Aceasta este și principala scriere care semnifică o adevărată mutație în abordarea problemelor privitoare la formele de producție din agricultură.

Dezvoltîndu-se într-o etapă care înscrisa una din cele mai puternice activizări ale luptei de clasă la sate din cîte a cunoscut istoria noastră, mișcarea socialistă a adus o contribuție substanțială la analiza rădăcinilor economice ale fenomenului. Linia tactică pe care a elaborat-o față de răscoalele țărănești a fost însă puternic afectată de concepția legalistă care a precumpănit o bună perioadă în cadrul mișcării. Imaginea pe care o concepea și o cultiva socialismul român despre dezvoltarea luptei de clasă, avînd la bază o mișcare conștientă, organizată politic, fruct al evoluției graduale, al creșterii treptate, contrasta izbitor cu revărsarea năvalnică a energiilor țăranimii, mișcarea acestora îmbrăcînd forme specifice condițiilor sale materiale și spirituale de existență. Fruntașii socialiști s-au privat pentru multă vreme de posibilitatea de a descifra *inițiativa istorică, sensul profund pe care-l căpăta lupta mulțimii satelor revoltate*, deși am-

ploarea, intensitatea și caracterul vital al intereselor pe care le angajau evenimentele revoluționare ofereau suficiente elemente pentru aceasta.

În etapa imediat următoare mării rășcoale a țăranilor din 1907, după o dominație de două decenii a tacticii care făcea apel „la liniște”, apar însă atitudini semnificative, exprimând acordul cu formele revoluționare de luptă ale țăranimii. Asemenea atitudini se înmulțesc în deceniul următor, dar nu duc la o teorie coerentă privind acțiunea revoluționară a țăranilor decât în etapa aflată sub semnul creării P.C.R., când problema luptei de clasă la sate se integrează în noua strategie și tactică de ansamblu a mișcării muncitorești.

Paralel cu pașii făcuți în domeniul analizei relațiilor agrare și a situației țăranimii și cu încercările de a orienta teoretic mișcarea spre sarcinile pe care le comporta rezolvarea problemei țăărănești, socialiștii au desfășurat o acțiune nemijlocită de propagandă și organizare la sate. Inițiativele întreprinse în anii 1887—1888 și mai ales momentul cluburilor socialiste la sate sînt mărturii elocvente ale unor acțiuni cu profunde și multiple rezonanțe.

Un punct de prestigiu internațional al mișcării socialiste din România legat de preocupările sale pentru problema agrară sînt propunerea și acțiunea dusă în vederea dezbaterii acestei probleme la congresele Internaționalei a II-a. Congresele de la Bruxelles (1891) și Zürich (1893) sînt jaloane importante în apropierea mișcării muncitorești internaționale de realitatea rurală, jaloane în care găsim din plin contribuția socialiștilor români, după cum Congresul de la Stuttgart din 1907 a elaborat o rezoluție specială privind mișcarea agrară din România. Această rezoluție a atras atenția și a prilejuit o intervenție directă a lui Vladimir Ilici Lenin din care desprindem efortul său de a orienta mișcarea socialistă spre înțelegerea consecvent revoluționară a sensului și rolului luptelor țăranimii.

Perspectiva largă de înțelegere a problemei agrare, amploarea și permanența preocupărilor politice și teoretice, acțiunile practice pentru susținerea intereselor țăranimii, toate acestea înscriu, în ciuda unor limite de principiu sau a erorilor parțiale, o contribuție istorică în fondul de aur al activității mișcării socialiste de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului nostru.

II. În perioada la care ne referim, o altă problemă de importanță istorică cu care era confruntată societatea românească izvora din slaba ei dezvoltare economică. Ca program economic, problema înlăturării înapoierii tehnice-productive apare odată cu epoca capitalistă, fiindcă ea generalizează raporturile de schimb și creează un sistem de relații în care raportarea devine nu numai un mijloc de observație contemplativă, ci și de interes material. Rămînerea în urmă se penalizează necruțător de către cei puternici în relațiile economice externe.

Este de înțeles că intensificarea raporturilor de schimb și preexistența unor condiții de natură să contureze ca o necesitate căile dezvoltării viitoare ale economiei au propulsat interesul în jurul problemei industrializării.

Industrializarea a devenit o temă majoră a dezbaterilor și a politicii economice din epocă. Mișcarea socialistă a reacționat viu la această problemă și a jalonat puncte de reper interesante în analiza ei. Tema întîrzierii dezvoltării și a înapoierii economice a țării străbate ca un leitmotiv

literatura și gândirea socialistă a epocii. În opera menită să asigure societății o solidă temelie materială, o bază tehnică-productivă pe care să se sprijine întregul edificiu social, să-i imprime dinamism și vigoare, să ducă la ridicarea nivelului de civilizație și cultură a țării, socialiștii au văzut în industrializare elementul central.

Creșterea productivității muncii și a produsului social era pusă de ei în legătură directă cu dezvoltarea ramurilor industriale ale economiei naționale. Este demnă de relevat ideea dezvoltată pe larg în *Neoiobăgia* potrivit căreia industrializarea este imperios necesară pentru ridicarea bazei productive a agriculturii, eliberată de formele semif feudale de producție. „Dacă trebuie, deci, ridicată neapărat productivitatea muncii agricole, tot așa de neapărat trebuie să dezvoltăm și toate celelalte resurse de producție ale țării și trebuie să devenim o țară industrială”³. Socialiștii au pus în evidență factorii de ordin social care condiționează predominarea covârșitoare a culturilor cerealiere și tehnica rutinieră și înapoiată din economia agrară; dezvoltarea intensivă a agriculturii implica reutilizarea fondului tehnic productiv al ei.

În viziunea socialiștilor o societate industrială crea nu numai o formă distinctă de civilizație, dar realiza și premisele unui avans cultural. Fără să recurgă la un sincronism mecanic, la ideea unei corespondențe automate între nivelul dezvoltării economice și cel cultural-spiritual al unei societăți, socialiștii remarcă, prin reprezentanții cei mai avizați, că progresele industriei și marile concentrări urbane deschid orizonturi culturale și științifice nebănuite în epocile anterioare⁴.

Dezvoltarea României pe calea progresului era, așadar, legată de industrializare. De aici critica pe care socialiștii au făcut-o tuturor curentelor tradiționaliste, ruraliste, de la nuanțe de tip conservator — ca jurnimiștii sau semănătoriștii — pînă la cele de coloratură mic-burgheză, liberal-democrată, ca poporaniștii.

Într-un manifest electoral, avînd semnificația unui program de acțiune, mișcarea socialistă înscrisa în 1891 și „proteguirea industriei, întrucît nu vatămă interesele muncitorilor”⁵.

Spre deosebire de unii adepți ai industrializării care accentuau necesitatea stimulării industriei prelucrătoare a produselor agrare, socialiștii români erau partizanii creării unei industrii moderne, bazată pe cuceririle noi ale tehnicii.

Elementul care deosebește însă principal poziția mișcării muncitorești din România de a exponenților curentului burghez industrialist privește substratul social al industrializării. Reprezentanții gândirii economice nesocialiste abordau cu precădere industrializarea sub raport tehnic-productiv, al consecințelor pe care le produce pe planul dezvoltării forțelor de producție, al productivității muncii, al structurii economiei și al relațiilor de schimb. Ei nu dădeau o rezolvare satisfăcătoare înțelegerii premiselor sociale necesare pentru realizarea unei politici de industrializare. Strategia politică a industrializării era îngustată adesea la cadrul protecționismului, al unor măsuri de încurajare, al unor convenții vamale și comerciale

³ C. Dobrogeanu-Gherea, *Neoiobăgia*, București, p. 488.

⁴ *Ibidem*, p. 487.

⁵ „Munca”, anul II, nr. 3, din 10 martie 1891.

avantajoase etc. Asemenea măsuri aveau, neîndoios, importanță. Efectele aplicării lor sînt ușor sesizabile în evoluția industrială a României la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Dar în epocă problemele care se puneau în fața dezvoltării țării erau de structură. Ele vizau necesitatea unor înnoiri radicale ale sistemului social-politic în întregul său. De aceea, socialiștii au grefat în mod just ideea industrializării pe o platformă de măsuri cu caracter social, economic și politic a căror transpunere în viață ar fi făcut operativ însuși progresul industrializării. Mai ales în perioada polemicii cu poporanismul (1907—1910), mișcarea socialistă a relevat condiționarea socială a industrializării. Ea a supus analizei critice gama largă a stărilor de lucruri care anhi-lozau progresul industrial, de la puterea scăzută de cumpărare a unei țărârimi crîncen exploatate la îngustimea pieței interne și de la sistemul și spiritul de favoritism, de castă și de coterie, de incurie și arbitrar, generate de regimul politic oligarhic, la condițiile oneroase de lucru și de salarizare a forței de muncă⁶.

Evident, socialiștii au acordat o mare atenție aspectelor sociale pe care le comportă industrializarea *în lumina intereselor clasei muncitoare*. „Social-democrația — preciza Dobrogeanu-Gherea în 1908 într-un text-cheie pentru chestiunea urmărită — tinde spre industrializarea țării pentru că un stat industrial creează relații omenești superioare statelor înapoiate, cum sîntem noi; în societatea industrială se creează mai bune condiții de trai pentru muncitorime, condiții materiale, morale, intelectuale, se creează condiții și mai bune pentru emanciparea muncii. În societatea industrială se creează posibilități și elemente pentru dezvoltarea ulterioară a societății, la termenul cărei dezvoltări social-democrația își întrevede idealul”⁷.

Mișcarea socialistă a subliniat că față de problema industrializării punctele de vedere ale social-democrației și ale burgheziei industriale nu concordă, după cum nu concordă nici mobilurile care le fac interesate în realizarea acestui deziderat. În timp ce burghezia urmărea crearea unor condiții prin care să obțină noi surse de profit, social-democrația vedea în industrializare o pîrghie a progresului economic și social și lupta ca lucrătorii să smulgă de la patroni îmbunătățirea situației lor materiale și culturale.

Socialiștii au relevat în opera de industrializare conținutul general istoric progresist, disociindu-l de interesele de clasă ale burgheziei dominante. Operînd cu o viziune de clasă în abordarea fenomenului, mișcarea socialistă a arătat că tocmai consecințele de ordin istoric general pe care le antrenează industrializarea coincid cu năzuințele muncitorimii și cu caracterul eliberator al misiunii sale.

III. Ca mișcare politică fundamental deosebită de toate celelalte partide și curente, prin natura intereselor de clasă, prin țelurile propuse, prin concepția călăuzitoare, mișcarea muncitorească a polarizat o bună parte a luptei, gîndirii și acțiunii sale în jurul problemelor politice. Nu ne propunem, fie și enunțativ, să abordăm caracteristicile concepției strategice și tactice a social-democrației române și, cu atît mai mult, acțiunile

⁶ Ilustrativ în acest sens este studiul *Poporanism, socialism, realitate*, în „Viitorul social”, anul I, nr. 11—12, iunie-iulie 1908, p. 343, 358, 360.

⁷ C. Dobrogeanu-Gherea, *Post-scriptum sau cuvînte uitate*, în „Viitorul social”, anul I, nr. 10, mai 1908, p. 264.

sale în domeniul politicului. O asemenea tratare ar coincide, pînă la un punct, cu însăși istoria, practica socială și teoria mișcării sau ne-ar dezvălui, oricum, trăsături esențiale ale acestora.

Subliniem numai esența justă a poziției de principiu a mișcării socialiste față de conținutul de clasă al politicii partidelor guvernante și al altor grupări, fracțiuni sau dizidențe.

Încă de la începuturile sale, socialismul român a întreprins o critică a liberalismului⁸ din perspectiva intereselor maselor muncitoare. Ulterior, cînd mișcarea socialistă a căpătat consistența unei forțe politice, ea a depus o mare stăruință pentru a defini caracterul esențial diferit al activității sale de celelalte partide și grupări politice. În același timp, mișcarea socialistă a avut ca punct de pornire în analiza și aprecierea partidelor guvernamentale ideea apropierii structurale între liberali și conservatori. Accentul cade în opera de propagandă dusă de socialiști pe evidențierea trăsăturilor comune, a împletirii de interese, a elementului de continuitate care se realiza în cadrul alternației la cîrma țării a celor două „partide istorice”. Și această orientare nu era determinată de considerente pur propagandistice sau de o viziune care să faciliteze distingerea profilului propriu al socialismului în raport cu restul formațiunilor care se confruntau pe arena politică a țării. Era de fapt pătrunderea unui dat fundamental al realității politice românești, și anume faptul că între cele două partide de guvernămînt nu exista o demarcație de principiu, o polarizare de interese care să presupună linii evolutive, diferite ca structură. Socialiștii au sesizat, desigur, că liberalii reprezentau cu precădere interesele burgheziei, iar conservatorii pe cele ale moșierimii, dar ei au relevat și supra-determinarea intereselor celor două partide din cadrul coaliției burghezo-moșierești, cu alte cuvinte, circumscrierea divergențelor în interiorul sistemului social-politic dat, nedepășind deci limitele sale. Aceasta a fost principala direcție de apreciere a politicii partidelor de guvernămînt atît în ultimele decenii ale secolului trecut, cît și în primele decenii ale secolului nostru.

Este drept că în „vechea mișcare”, cum a fost numită ulterior mișcarea de pînă la 1900, s-a dezvoltat o concepție, promovată de un grup cu o mare pondere în conducerea partidului, potrivit căreia într-o țară înapoiată ca România, angajată pe calea dezvoltării capitaliste, burghezia și partidul liberal reprezintă forțele de progres și de modernizare a vieții economice și politice. De aci legitimitatea colaborării cu aceste forțe. Era de fapt o variantă a schemei „clasice” a reformismului, al cărui nucleu teoretic îl constituie ideea colaborării de clasă a proletariatului, renunțarea la propriile țeluri și la independența acțiunilor sale. Dar această variantă avea cel puțin două circumstanțe agravante : una de factură teoretică și istorică, pentru că la acea dată, în condițiile concrete ale României, erau neconforme cu realitatea accepția și sensul acordat de

⁸ Reprezentanților cercurilor revoluționare din deceniul al 8-lea al secolului trecut, în special lui Nicolae Codreanu, le revine meritul de a fi făcut, primii în literatura română, o analiză critică a liberalismului. Expresie ideologică a intereselor burgheziei, liberalismul a fost supus criticii de pe pozițiile maselor populare, în primul rînd a condițiilor de existență ale țărănimii. (A se vedea : *Documente privind istoria României. Războiul pentru independență*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1954, vol. I, partea I, p. 550, 606—609, 735, 810, 812).

gruparea amintită liniei demarcaționale între forțele sociale și politice dominante, dispunerii forțelor de clasă.

Cealaltă circumstanță agravantă era de natură practică-politică pentru că gruparea „generoasă” a dus pînă la ultima expresie ideea colaborării, contopindu-se de fapt cu liberalii și încercînd să dizolve social-democrația în liberalism.

Așa cum just s-a arătat în literatura de specialitate⁹, actul rene-gator al „generoșilor” a prejudiciat mișcarea, dar factorii germinativi ai unei noi lansări n-au întîrziat să apară. În perspectiva dezvoltării ulterioare a mișcării socialiste, evenimentele din 1898—1899 au însemnat și curățirea ei de un serios balast ideologic. Unele considerații privitoare la căile de dezvoltare a vieții politice a României pe care le întîlnim în literatura socialistă de la începutul secolului nostru conțin reminiscențe ale concepției profesate de „generoși”. S-a afirmat, de pildă, că burghezia nu avea de fapt un partid politic care s-o reprezinte adecvat, Partidul liberal exprimînd interesele birocrăției administrative¹⁰. De aci concluzia care se subînțelege : Partidul liberal nu e forma de manifestare politică a burgheziei române ; capacitatea ei de afirmare politică nu se poate reduce la acest partid ; pentru a se exprima plenar pe plan politic, potrivit cu esența și cu menirea sa, ea ar trebui să adopte un curs nou, să-și făurească un organism politic propriu. Erau semne ale iluzionării pornite nu atît din convingerea în puterea de regenerare a vieții politice de către burghezie, cît din dorința de a devălui incapacitatea și limitele de structură ale liberalismului român.

Trăsătura caracteristică a atitudinii teoretice și a poziției practice a mișcării socialiste față de forțele politice dominante relevă însă, în perioada de după 1900, nu numai distanțarea de aceste forțe din perspectiva intereselor clasei muncitoare, ci și o justă viziune asupra configurației lor. Unul din documentele reprezentative pentru concepția mișcării socialiste asupra vieții politice din România din această perioadă este Manifestul-program al Partidului social-democrat, lansat cu ocazia alegerilor din 1911¹¹. Era pentru prima dată cînd mișcarea socialistă participa la alegeri după dezorganizarea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România. De aceea, socialiștii au făcut un amplu expozeu al situației economice, politice și sociale din țară, în lumina propriilor concepții.

Expozeul își propunea să reliefeze structura antagonică a societății românești în caracteristicile și manifestările sale cele mai profunde și mai elocvente în același timp. Fenomenele politice și sociale sînt văzute în strînsă conexiune cu cele economice, subliniindu-se ideea intercondiționării sferelor realității sociale și a determinării lor de către procesele economice. *Manifestul abordează problema dominației politice a burgheziei și moșierimii ca a unui bloc, istoricește constituit*¹², de o mare

⁹ Vezi : N. Copoiu, *Socialismul european și mișcarea muncitorească și socialistă din România*, București, 1971, p. 84—85.

¹⁰ Vezi : I. Sion, *Socialismul în România*, în „Viitorul social”, anul I, nr. 1, august 1907, p. 24—25.

¹¹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915*, p. 206—230.

¹² *Ibidem*, p. 222.

complexitate, străbătut de puternice divergențe, dar care nu duc la o ruptură a lui. O înnoire radicală a evoluției și climatului politic al țării nu mai era deci posibilă prin acțiunea vreuneia din forțele componente ale acestui bloc. „Unite prin interese asemănătoare, unite prin același dor de câștig și exploatare, ele (se are în vedere moșierimea și burghezia — *n.n.*) alcătuiesc la un loc, cu toate luptele neîmpăcate dintre partidele și grupările politice ce le reprezintă același bloc...”¹³.

Așadar, mișcării socialiste îi datorează politologia și istoriografia noastră relevarea determinării celei mai profunde, mai orientată spre esența rădăcinilor sociale ale Partidului liberal și celui conservator, dezvăluirea semnificației împletirii de interese în cadrul politicii partidelor de factură burghezo-moșierească. Mișcarea socialistă a pus în lumina orbitoare a unei noi înțelegeri trăsăturile vieții politice din epocă.

Ea a elaborat de o manieră proprie unele elemente ale conceptului de regim oligarhic ca sistem specific de dominație politică instaurat de coaliția burgheziei și moșierimii. Acest sistem exprima interesele unor sfere înguste ale claselor dominante, de fapt ale vîrfurilor piramidei sociale. Oligarhia politică își dezvăluie caracteristicile, după cum rezultă din aprecierile reprezentanților mișcării socialiste, prin raportare la democrația politică burgheză. Înlăturarea maselor de la exercitarea unor drepturi politice elementare și, ca urmare, deprecierea puternică a rolului instituțiilor liberale-burgheze, care devin simple forme, golite în bună măsură de conținutul lor real, instituirea unui climat de arbitrar și ilegalitate, acoperit de paravanul constituțional al legalității, întinderea parazitismului birocratic și umflarea aparatului administrativ — iată cîteva din însemnele oligarhiei politice.

Principiul ei de existență îl reprezintă sistemul de vot discriminatoriu, tinzînd să reducă politicul la expresia cea mai directă, mai nemijlocită și mai subordonată a economicului.

Democratizarea vieții politice, dominată de oligarhie, a devenit de aceea una din marile probleme ale evoluției moderne a României. Transformarea presupunea, ca premisă și ca instrument de realizare, cucerirea dreptului de vot universal. Social-democrația română a situat multă vreme în centrul revendicărilor sale introducerea votului obștesc. Ea a plătit tribut, mai ales în perioada marcată de influența „generoșilor”, concepției care tindea să reducă lupta politică a clasei muncitoare la parlamentarism. În afara acestei optici deformate, care împiedica dezvoltarea luptei de clasă a proletariatului, imprimîndu-i o pronunțată turnură burghezo-liberală, introducerea votului universal constituia realmente un moment-cheie în regenerarea vieții politice din România.

Prin sine însuși acest act însemna negarea vechii structuri politice electorale, statornicite pe baze cenzitare, iar potențial posibilitatea deschisă se putea transforma în realitate cu condiția activizării maselor muncitoare de la orașe și sate și a atragerii lor la viața politică.

Mișcarea socialistă nu a elaborat o concepție unitară și cuprinzătoare a restructurării politice și social-economice a societății românești fiindcă nu a rezolvat problema teoriei revoluției în România, a caracterului și a etapelor acesteia. Ea a preconizat însă necesitatea unor schimbări care

¹³ *Ibidem*, p. 206.

nu vizau numai anumite aspecte, nu aveau un caracter parțial, ci însemnau, de fapt, luate în totalitatea lor și considerate în legătura lor internă, așezarea României sub orizontul unei noi faze de dezvoltare.

Social-democrația a dus lupta pentru soluționarea oricărei revendicări cu caracter burghezo-democratic, pentru orice măsură susceptibilă de a ameliora situația maselor. În același timp, ei nu i-a lipsit conștiința că în raport cu stadiul evoluției istorice și cu interesele maselor populare prefacerea care se impunea era de ordin structural. Ea trebuia să asigure intrarea României într-o etapă distinctă de dezvoltare, avînd, e drept, un caracter burghezo-democratic — deci nedepășind cadrul capitalist, burghez al evoluției —, dar radical deosebit în structura sa de tipul burghezo-moșieresc, „neoiobag“ al capitalismului postpașoptist român. În fond, programul de acțiune al social-democrației române viza, mai ales prin revendicările formulate în sfera economiei agrare și a vieții politice, o restructurare de acest gen. Fundamentarea teoretică a restructurării într-o amplă construcție coerent elaborată a fost realizată în lucrarea *Neoio-băgia*, numai că parametrii etapelor, ai celei în care se afla societatea românească și ai celei pe care urma s-o dobîndească, au fost afectați de deformarea datorată unghiului vizual neoiobăgist. Mișcarea socialistă a înțezărit, oricum, datele mutațiilor pe care le comportau dezvoltarea României și exigențele restructurării sale și a acordat o mare importanță înnoirilor din viața politică în cadrul acestora.

Lupta pentru democrație a căpătat în condițiile realității românești o acuitate deosebită și un sens diferit în raport cu sarcinile democratice ale partidelor socialiste din Europa apuseană. În România, realizarea sarcinilor democratice alcătuia conținutul unei întregi etape istorice de dezvoltare pe care societatea trebuia s-o parcurgă. Nu mai era vorba, așadar, de apărarea și adîncirea unor cuceriri, în mare înfăptuite, sau de avansarea, prin canalele democrației, spre o nouă alcătuire socială, ci de *atingerea unui prag istoric* — burghezo-democrat în esența lui —, pentru ca apoi să se treacă la lupta pentru o nouă orînduire. Cucerirea democrației se prezenta deci ca un fenomen vast și profund, în care revendicările politice curente erau un element important, dar cu capacități transformatoare și cu răsfrîngeri, totuși, limitate.

Raporturile dintre cele două nivele ale „devenirii democratice“ a societății românești — unul rezultînd din introducerea votului universal și celălalt de ordin structural, presupunînd o înnoire a întregii orînduiri — nu au fost întotdeauna just descifrate și interpretate în mișcarea socialistă din România. Socialiștii au relevat însă că în ambele sensuri în lupta politică pentru democrație proletariatul acționează ca exponent al intereselor generale ale societății; mai mult, că anume această latură a activității proletariatului face din el purtătorul intereselor sociale de ansamblu.

Revendicarea politică a socialiștilor, dominantă în epocă — acordarea dreptului de vot universal —, era privită nu numai prin prisma rezultatelor sale nemijlocite, ci în legătură cu sarcinile permanente ale proletariatului. „Toate revendicările noastre politice — se scria într-un articol cu caracter programatic din „Viitorul social“ — au vădit scopul de a deschide proletariatului calea spre puterea politică, a-i procura arme

pentru îmbunătățirea soartei sale azi și pentru a-i asigura dezrobirea definitivă în viitor”¹⁴.

În lupta pentru democratizarea vieții publice era posibilă, după socialiști, o grupare numeroasă de forțe sociale și intelectuale. Mișcarea socialistă a făcut în repetate rînduri apel la „democrația sinceră și adevărată” să se ralieze acțiunii sale pe terenul sarcinilor democratice. Ea gîndea rolul proletariatului și al avangardei sale politice ca al unui nucleu polarizator și dinamizator al energiilor populare, al forțelor politice și sociale dispuse să se angajeze în acțiunea de primenire a atmosferei politice.

Rezultatele politicii de alianțe au fost însă cu totul modeste nu numai pentru că Partidul social-democrat nu a putut să se afirme în viața politică parlamentară datorită sistemului electoral censitar, situației masei largi de „minorat politic”, ci și pentru că grupările și curentele sociale și politice de nuanță burghezo-democrată, ca cel radical, la sfîrșitul secolului trecut, sau poporaniștii, la începutul secolului nostru, înțelegeau de fapt prin colaborare dizolvarea socialismului în formațiunile mic-burgheze. Mai mult, poporaniștii încercau să fundamenteze doctrinăr nelegitimitatea mișcării socialiste în România. În plus, din punct de vedere politic, ei erau subordonați Partidului liberal.

În ciuda condițiilor atît de puțin favorabile și atît de complexe, Partidul social-democrat a desfășurat cu tenacitate o însemnată operă de educație politică ale cărei rezultate s-au afirmat viguros în perioada avîntului revoluționar din 1918—1921.

IV. Unul dintre obiectivele istorice ale poporului român care s-a înscris în preocupările mișcării muncitorești a fost desăvîrșirea unificării statului național. Privită în totalitatea sa, poziția mișcării muncitorești față de problema națională relevă consecvență internă, înțelegere a imperativelor istorice aflate în fața României, o viziune înnoitoare în analiza și judecata situației. În domeniul abordării problemei naționale, al unității politice naționale, gîndirea înaintată din România a acumulat un vast fond de idei, care face parte din zestrea spirituală a poporului român. Cea mai deplină expresie a acestei gîndiri, în etapa premergătoare mișcării muncitorești, o găsim în opera lui Nicolae Bălcescu. Împlinită în procesele obiective de formare a națiunii române și de dezvoltare a mișcării pentru realizarea unității politice a românilor, ideologia pașoptistă, avînd în Nicolae Bălcescu exponentul cel mai avansat și mai clarvăzător, a dat conștiinței naționale o expresie pe deplin matură și încheată, a reprezentat un factor propulsiv al acțiunii pentru unire și a contribuit într-o măsură însemnată la crearea unui curent european în jurul luptei de emancipare națională și de înfăptuire a unității românilor.

De pe pozițiile de clasă ale proletariatului, mișcarea socialistă a adus, prin scrierile și acțiunile cele mai reprezentative, contribuții importante la patrimoniul acestei gîndiri.

Astfel, o idee călăuzitoare a mișcării socialiste din România în problema națională a fost afirmarea necesității ca popoarele să poată dispune în mod liber de destinele lor. În numele luptei împotriva oricărei asupririi,

¹⁴ „Viitorul social” nr. 5, decembrie 1907, p. 434.

fie ea națională sau socială, fie că se îndreaptă împotriva asupririi omului de către om sau a unor popoare de către clasele dominante ale altor popoare, mișcarea socialistă din România a exprimat în esență principiul autodeterminării naționale. Deși nu este expres formulat ca concept, afirmarea lui capătă în studiul lui Gherea *Asupra socialismului în țările înapoiate* o vigoare și un relief remarcabile.

Mișcarea socialistă a subliniat în permanență necesitatea unei distincții între clasele dominante și cercurile guvernante, care promovează o politică de asuprire națională, acolo unde sînt națiuni subjugate, și masele populare aparținînd națiunilor dominante, care nu au interese în promovarea unei politici de învrăjbire națională. Pornind de la această idee, mișcarea socialistă a orientat masele muncitoare, indiferent de naționalitate, spre lupta comună, strîns unită, împotriva claselor exploataatoare.

Cultivarea spiritului de înțelegere între popoare, a solidarității și colaborării în numele progresului social și național, a fost o coordonată a politicii mișcării socialiste în problema națională. În lucrări cu caracter teoretic sau în articole pe teme la ordinea zilei, socialiștii au vorbit cu grijă și respect de popoarele țărilor vecine cu România, atrăgînd în permanență atenția asupra necesității de a se face disocierile cuvenite între cercurile guvernante și popoarele acestor țări.

Un principiu care străbate întreaga concepție a mișcării socialiste din România în problema națională constă în abordarea luptei pentru cauza națională și a perspectivei victoriei acestei cauze în strînsă împletire cu lupta pentru eliberarea socială. Idealul național a fost văzut într-o îmbinare organică cu aspirațiile de clasă ale proletariatului. În condițiile scindării societății în clase și grupări sociale, ale antagonismelor și contradicțiilor de clasă, dezideratele naționale implică, potrivit ideilor existente în mișcarea socialistă din România, definirea căilor și formelor de realizare a acestor deziderate. Tendința proprie exponenților burgheziei de a privi națiunea ca o categorie abstractă, în afara structurii sociale, a găsit o replică viguroasă din partea mișcării socialiste.

Mișcarea socialistă s-a ridicat cu hotărîre și împotriva manifestărilor de naționalism burghez. Ea a dezvăluit rădăcinile de clasă ale acestor manifestări și funcția lor socială. În materialele elaborate de socialiști cu privire la problema națională apare adesea ascuțișul critic îndreptat împotriva „patriotismului de paradă”, afișat de noii exponenți ai claselor dominante, a tentației spre fraza goală, lipsită de conținut concret mobilizator, a pozei grandilocvente, pusă la adăpost de obligativitatea unei acțiuni practice, relevîndu-se discrepanța dintre gratuitatea verbiajului zgomotos și dimensiunile reale ale faptelor. Exclusivismul național, la care burghezia nu o dată face apel, specificau socialiștii români, viza de fapt transpunerea contradicțiilor sociale pe plan național, învrăjbirea oamenilor muncii de diferite naționalități în scopul slăbirii frontului comun de luptă împotriva exploatării, în timp ce exponenții claselor posedante se menajau de la respectarea cu strictețe a „principiului” proclamat atunci cînd interesele lor economice își găseau rezolvarea pe calea concesiilor și a tranzacțiilor. Socialiștii români arătau că burghezia, chiar angajată pe calea luptei naționale, aderă la măsurile represive luate de cercurile guvernante împotriva luptelor sociale ale proletariatului sau țărănimii. Ascuțirea con-

flictelor sociale dezvăluie deci comunitatea de interese dintre clasele exploatatoare de diferite naționalități.

O problemă care s-a ridicat în fața reprezentanților mișcării socialiste din România a fost aceea a raportului dintre rațiunea istorică a acestei mișcări și interesele naționale ale țării, ale poporului român. Problema a constituit, așa cum este cunoscut, obiect de reflecție și pentru mișcarea socialistă din diferite alte țări. Se cuvine să se remarce faptul că în cazul mișcării socialiste din România această chestiune de însemnătate principială apare frecvent în discuție, dar tratarea ei cea mai limpede și mai lămuritoare este făcută cu prilejul evenimentelor semnificative, al momentelor centrale din evoluția mișcării. Lucrările Congresului de reconstituire a Partidului social-democrat și programul adoptat la congres sînt elocvente în acest sens. În programul partidului s-a subliniat ideea că, fiind internaționalist prin firea sa, Partidul social-democrat „e deci singurul partid cu adevărat național, căci el apără și reprezintă interesele tuturor claselor oprimate ale națiunii, îndrumîndu-le la luptă pe calea perfecționării civilizației capitaliste, menită a face loc mai tîrziu unei civilizații desăvîrșite, *civilizația socialistă*”¹⁵. Potrivit concepțiilor socialiștilor români, interesele țării — atît cele imediate cît și cele permanente — sînt intim legate de interesele maselor de oameni ai muncii, care reprezintă marea majoritate a populației. Aceste mase întruchipează aspirațiile reale ale țării, ele constituie principalul izvor de energii creatoare ale poporului. Lupta pentru îmbunătățirea situației proletariatului și țărănimii, pentru ridicarea lor pe scara civilizației și culturii avea, după socialiști, și un sens profund național, întrucît ea însemna crearea unor condiții propice pentru propășirea țării, a afirmării ei ca factor dinamic în viața internațională. În raportul cu privire la programul Partidului social-democrat, prezentat la Congresul de reconstituire din 1910, Mihail Gheorghiu-Bujor a analizat cu profunzime unele aspecte care învederează misiunea națională a partidului proletariatului. „Dar rolul nostru — arăta el — este în același timp profund național. Interesul țării nu este ca temelia de la orașe și sate să se dărapească, ci este, dimpotrivă, ca poporul să fie bine situat materialmente și moralmente. Cînd cerem deci îmbunătățiri și reforme, lumină și bunăstare, noi luptăm nu numai pentru realizarea intereselor unei clase, ci luptăm pentru țara întreagă, *pentru întărirea națională*”¹⁶.

În activitatea teoretică a mișcării socialiste din România privind problema națională s-a conturat ideea potrivit căreia națiunea și patria constituiau cadre istorice necesare ale vieții popoarelor, categorii obiective statornicite, care sînt departe de a-și fi epuizat posibilitățile de dezvoltare. Încercînd să scruteze fenomenul printr-o largă perspectivă istorică, unii socialiști și-au exprimat încredințarea că abia odată cu înlăturarea alcătuirii sociale bazate pe antagonismul de clasă se deschide etapa deplinei afirmări a națiunii, a punerii în valoare a resurselor sale creatoare. Structura socială antagonică nu reprezintă deci un element intrinsec existenței națiunilor, ci, dimpotrivă, depășirea acestei structuri

¹⁵ Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915, p. 17.

¹⁶ *Ibidem*, p. 67.

crează premisele unui nou avînt al lor. „Socialiștii — declara un reprezentant al mișcării — cred, și cu drept cuvînt, că existența patriilor autonome e necesară omenirii”¹⁷.

În perioada primului război mondial¹⁸, social-democrația română militează cu toată energia pentru restabilirea adevăratului cîmp de acțiune al mișcării socialiste, care reprezenta însăși rațiunea de a fi a acesteia. Ea a făcut din afirmarea internaționalismului, din apărarea principiilor solidarității muncii, grav prejudiciate de social-șovinismul unor detașamente importante ale social-democrației europene, sarcina principală în timpul războiului.

Caracteristica dominantă a poziției mișcării socialiste rămîne însă înțelegerea justă a sarcinilor patriotice și a legitimității unității de stat a României. *Pronunțîndu-se pentru neutralitatea țării, socialiștii nu au pus în discuție legitimitatea unificării naționale a românilor*. O delimitare netă față de burghezie în ce privește căile de realizare a desăvîrșirii statului național, dar cu sublinierea adeziunii mișcării socialiste la procesul desăvîrșirii ca atare, iată coordonatele de ansamblu ale mișcării socialiste în această problemă.

În etapa pregătirii și înfăptuirii actului unirii este cunoscut faptul că mișcarea muncitorească din Transilvania a devenit un fenomen major al luptei sociale și naționale¹⁹.

Înțelegerea clară și hotărîtă a sarcinilor internaționaliste, alături de conștiința însemnătății actului unirii și de militarea pentru obținerea unor largi cuceriri și libertăți democratice, a unor prefaceri politice, economice și sociale în concordanță cu interesele poporului sînt punctele de reper care condensează experiența teoretică și practică a mișcării muncitorești din România în perioada aflată nemijlocit sub semnul luptei pentru crearea Partidului Comunist Român.

V. Există un consens tot mai larg asupra bogatei și fecunde înfrîuriri pe care a exercitat-o socialismul român în domeniul vieții culturale²⁰. Rezonanțele activității sale în spiritualitatea epocii formează una din paginile cele mai strălucite ale mișcării. Noutatea vederilor promovate, receptivitatea față de teoriile și concepțiile științifice deschizătoare de drumuri, militantismul materialist, și mai ales puternica afirmare în domeniul criticii și al esteticii literare, au impus mișcarea de idei determinată de socialiști ca pe un fenomen major al dezvoltării intelectuale din România. Propunîndu-și să releve locul excepțional pe care critica

¹⁷ *Antimilitarismul*, București, 1912, p. 50.

¹⁸ Despre aceasta a se vedea M. Badea, V. Niculae, *Ideea desăvîrșirii statului național unitar în teoria și practica mișcării socialiste din România*, în „Revista de filozofie” nr. 12/1968, p. 1371.

¹⁹ Tema e amplu tratată în literatură. Pentru cadrul articolului nostru ne mărginim să menționăm doar lucrările *Desăvîrșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie* (sub redacția prof. univ. Miron Constantinescu, prof. univ. Ștefan Pascu), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968, p. 268—316, *Unirea Transilvaniei cu România. 1 decembrie 1918* (sub redacția lui Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac), Editura politică, București, 1970, p. 520—544 ; 653—676.

²⁰ Despre semnificația problemei a se vedea și considerațiile lui Titu Georgescu în lucrarea *De la revoluționarii democrați la făurarii Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971, p. 40—41.

literară l-a avut în preocupările socialiștilor din Europa răsăriteană, mai ales din Rusia și România, un studiu relativ recent apărut în Franța împărțase ideea că socialismul s-a afirmat aici prin critică și că de fapt însăși viața politică s-a născut cu ea și din ea ²¹. Este, desigur, o supralicitare a fenomenului, dar ea poartă în sine un element fecund, deoarece atrage atenția asupra nivelului înalt pe care socialiștii din aceste țări l-au asigurat criticii literare, asupra capacității lor de a lansa un curent cu vaste ecouri. În peisajul cultural românesc de la sfârșitul secolului al XIX-lea și-a afirmat viguros dreptul de cetățenie curentul de la „Contemporanul”. Noțiunea nu privește exclusiv activitatea legată de această publicație. Pentru a avea o justă perspectivă asupra rolului mișcării socialiste în evoluția culturală a epocii se cuvine să-i atribuim o accepție mult mai largă, cuprinzând totalitatea manifestărilor cu caracter științific, cultural, literar inițiate de socialiști. Într-o perioadă când mișcarea socialistă din țări mai mari și cu tradiții mai puternice resimțea acut lipsa unor organe de presă cu profil cultural larg, publicațiile literare socialiste românești, și nu numai cele literare, au atras în coloanele lor zeci de condeieri, unii apropiați sau chiar înregimentați în mișcare, alții orientați în treacăt spre redacțiile socialiste. Despre pleiada celor care au scris la publicațiile socialiste, despre contribuțiile lor există cercetări amănunțite, mențiuni numeroase, aprecieri avizate. Luat ca totalitate și plasat în contextul epocii, fenomenul cultural determinat de mișcare a avut o mare forță de afirmare în primul rînd prin direcția lui, prin orientarea nouă pe care o inaugura, dar a încorporat și elemente valorice durabile.

Poate mai important încă a fost rolul pe care mișcarea socialistă l-a jucat în crearea unei noi atmosfere intelectuale și spirituale. A impulsionat o nouă mentalitate, o nouă atitudine a rolului intelectualului față de menirea sa, a căutat să-i formeze o nouă conștiință. Înriurirea produsă asupra tinerei generații a fost imensă. Stau mărturie în acest sens zeci de evocări provenite de la literați, reputați oameni de știință, publiciști. Atracția noilor idei, dar mai ales sistemul nou de valori etice pe care tineretul intelectual îl lega de socialism a produs o adevărată mutație în conștiința tinerei generații. Elanul generos, efervescența intelectuală, atitudinea civică activă făceau parte din trăsăturile noului profil al tineretului studios aflat în contact cu ideile și publicațiile socialiștilor.

★

Mișcarea muncitorească a manifestat o mare receptivitate față de dezideratele aflate în fața țării, o acuitate a percepției istorice surprinzătoare uneori pentru o mișcare confruntată cu atâtea greutăți de ordin subiectiv și obiectiv. Ea a fost un element dinamic, viu, care a căutat să-și fixeze pozițiile, să influențeze soluțiile, să creeze o conștiință istorică nouă.

Studierea caracteristicilor proprii, a trăsăturilor distinctive ale mișcării muncitorești este legată indisolubil de problemele fundamentale ale procesului istoric din România în raport cu care ea a căutat să-și definească structura gândirii și acțiunii sale.

DAMIAN HUREZEANU

²¹ A se vedea „Le mouvement social” nr. 59, aprilie-iulie 1967.

Dezvoltarea concepției programatice în mișcarea muncitorească din România pînă la crearea P.C.R.

Problema elaborării documentelor programatice pentru dezvoltarea pe baze noi a societății, conform legității evoluției acesteia și cerințelor forțelor sociale noi care se afirmau, a constituit, la mijlocul veacului trecut, o preocupare de mare densitate teoretică. Furtuna revoluției de la 1848 a scos la suprafață în practica luptelor de stradă clasa viitorului — proletariatul — și a determinat cuprinderea apoi în concluzii teoretice a potențelor revoluționare ale muncitorimii.

Elaborarea programelor se impunea, pe de o parte, ca o necesitate cerută de problemele ridicate în fața socialiștilor prin evoluția socială, iar pe de altă parte, ca o obligație menită să aducă rezolvări imediate și de perspectivă pentru ansamblul mișcării, de înnoire reală a societății. O asemenea reală înnoire putea avea loc numai pe principii și orientări revoluționare, iar purtătoarea acestei orientări se dovedeau a fi clasa muncitoare și mișcarea acesteia. Dar o mișcare, o activitate conștientă nu poate fi concepută fără un program cît mai complet, concret și realist.

Prin program, reprezentanții acestei transformări revoluționare de esență socialistă trebuiau să dea răspuns numeroaselor probleme și noilor sarcini care se ridicau în fața ei în etapa imediată și să jaloneze perspectiva noii orînduirii, total deosebite de orînduirea capitalistă. Fiecare program marchează un început de etapă, elaborarea lui fiind determinată tocmai de elementele ce încep a se defini ca noi și caracteristice pentru etapa respectivă și pe care programul trebuie și încearcă să le sesizeze, să le înmănuncheze, să dea soluții.

Intocmirea unui program era o sarcină foarte complexă, o multitudine de factori venind să marcheze necesitatea și importanța lui. Necesitatea elaborării unui document programatic se face tot mai simțită pe măsura creșterii numerice a proletariatului, a afirmării sale ca o forță de clasă de sine stătătoare, a dezvoltării organizațiilor muncitorești și, totodată, ca urmare a concluziilor la care au ajuns socialiștii privind locul și rolul teoriei socialiste în vederea transformării societății. Necesitatea programului devenea tot mai imperioasă cu cît activitatea practică a clasei muncitoare era tot mai bogată și cerea în mod evident orientări cu implicații de ordin teoretic.

Consecința inexistenței unui document programatic, ca îndreptar pentru mișcare, este covârșitoare și faptele au dovedit acest lucru. O probează unele

momente din istoria mișcării muncitorești în anii premergători reorganizării P.S.D.R., când existau unele confuzii în privința sarcinilor ce reveneau partidului și sindicatelor, precum și în ajunul creării partidului comunist, când liderii reformiști au determinat întârzieri în clarificarea programatică a partidului. „Lipsa unui program bine definit, unitar, sancționat de un congres — se spune într-un articol din „Socialismul“ din 22 martie 1920 —, a dat acestor curente care se exclud puțină să se manifeste laolaltă, chiar în conducere, creștând prin aceasta o stare de continuu echivoc“.

De la primele începuturi ale mișcării socialiste din România, care au însemnat și primele puncte de vedere privind forma și conținutul, ca și importanța acestor documente programatice, până la momentele elaborării unor programe pentru întiul partid al clasei muncitoare, apoi pentru partidul comunist, este un drum care înseamnă totodată reflectarea gradului mereu sporit al maturității mișcării noastre muncitorești și socialiste, aportul său continuu la îmbogățirea fondului de idei teoretice și practice ale mișcării nu numai din România. Sarcina socialiștilor români pentru elaborarea primelor programe era cu atât mai complexă cu cât se mergea pe un teren fertil, dar nedestelenit. Se pune problema elaborării unui program pentru o mișcare socialistă care se contura, aflându-se în stadiul începutului afirmării sale, cu trăsături determinate tocmai de aceste începuturi.

Despre primele programe ale mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră au apărut articole¹, precum și o carte: *Tezaur din veacul trecut*². Materialul prezent își propune să evidențieze liniile de evoluție conceptuală de la aceste prime programe până în ajunul creării P.C.R. Programul Partidului Comunist Român în ilegalitate, în cele peste două decenii ce au precedat programele revoluției populare și apoi programele revoluției socialiste, constituie obiectul unor studii în desfășurare și care se înscriu, firesc, în evoluția programelor mișcării muncitorești din țara noastră.

Mișcarea muncitorească și socialistă din România depășea după 1880 faza unei activități izolate, farîmițate, iar dezvoltarea ei făcea imperios necesară elaborarea unui program pentru a contribui astfel la închegarea temeinică a rîndurilor sale, pentru a-i imprima un caracter unitar pe un fundament teoretic și practic bine precizat. Elaborarea programului avea să însemne expunerea telurilor și sarcinilor mișcării socialiste, obiectivul final, ca și revendicările imediate, metodele și mijloacele de folosit pentru realizarea acestora. Un asemenea program era reclamat în primul rînd de procesul maturizării proletariatului.

Dînd o definiție generală a programului partidului clasei muncitoare V. I. Lenin spunea că este „o declarație scurtă, clară și precisă în care se arată tot ce vrea să obțină partidul și pentru ce luptă el“³. Programul reprezintă cartea

¹ Vezi de pildă: Augustin Deac, *Programul socialiștilor români din 1886*, în „Lupta de clasă“, anul 46, nr. 10, octombrie 1966, p. 42—50; Damian Hurezeanu, *75 de ani de la crearea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România*, în „Lupta de clasă“, anul 48, nr. 3, martie 1968, p. 11—21; N. Copoiu, *Congresul de reconstituire a Partidului Social-Democrat din România (1910)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.“, anul XI, nr. 6/1965, p. 3—13; El. Georgescu, *Revendicări general-democratice în programele mișcării socialiste din România (1880—1914)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.“, anul XIII, nr. 4/1967, p. 119—129 ș.a.

² Elena Georgescu, *Tezaur din veacul trecut*, București, 1971.

³ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 7, Editura politică, București, 1962, p. 164.

de căpăți a mișcării, care trasează directive ale acțiunii pentru prezentul dat și pentru viitorul acesteia. În 1887, C. Dobrogeanu-Gherea sublinia importanța faptului de a se elabora un asemenea document „în care să fie, deși pe scurt, înșirate părerile teoretice, precum și năzuințele practice ale partidei noastre”⁴, iar M. Gh. Bujor aprecia programul ca pe o *carte mare*, pe care atît socialiștii cît și clasa muncitoare conștientă vor s-o aibă⁵.

Importanța elaborării unui asemenea document constă în aceea că prin el se imprimau caracterul, direcția și conținutul activității forțelor pe care le reprezenta și a grupării politice diriguitoare — organizație sau partid. Prezentînd sarcinile mișcării, programul Partidului socialist era chemat totodată să lumineze poporul muncitor de la sate și orașe asupra situației sale, dezvăluind cauzele relelor sociale, să-l influențeze și determine, grăbind procesul de organizare în jurul unor revendicări practice, fie de interes imediat — pentru îmbunătățirea condițiilor de existență —, fie contribuind la crearea cadrului favorabil pentru transformarea societății. Programul politic al Partidului socialist urma să îndeplinească rolul de catalizator între elementul muncitoresc și socialist, între muncitor, țaran, intelectual, atrași la început de mirajul ideilor unei rînduieli mai drepte, transformîndu-i apoi în luptători de avangardă pentru un ideal mereu mai precis conturat.

De fixarea coordonatelor mișcării prin program avea să depindă formularea lozincilor propagandistice și agitatorice în vederea activității practice de zi cu zi. „Programul practic ne trebuie nu numai pentru luptă, ci și pentru propaganda teoretică”⁶ — scria „Revista socială”. De aceea, programul trebuie să expună cît mai clar și precis concepțiile fundamentale ale socialismului, să stabilească sarcinile politice imediate și de perspectivă, să formuleze revendicările, încadrînd cerințele imediate, ce par izolate, în ansamblul revendicărilor mari ce slujesc scopului final. După părerea lui M. Gh. Bujor, programul trebuia să fie nu numai „un rezumat complet al ideilor ce însuflețesc partidul”; el trebuia să reprezinte „totalitatea vederilor”, să stabilească o serie de reforme, să facă „legătura dintre ele și ideile din cari decurg, legătura dintre prezent și viitorul mai îndepărtat”⁷.

În istoria modernă a României, cu toate evoluțiile și frămîntările sale, apărea pentru prima dată un curent, transformat apoi în grupare organizată, un partid al celei mai revoluționare clase, care aducea un program, deosebit în elementele sale fundamentale de toate celelalte grupări și partide politice, în vederea dezvoltării societății românești.

Nu numai pentru socialiștii care concepeau programul sau pentru organizația sau partidul respectiv era important de formulat un asemenea document, ci pentru o însemnată parte a maselor care luau cunoștință de socialism și trebuiau atrase să acționeze pentru realizarea programului dat. Era important a se ști de către întreaga opinie publică a țării, inclusiv clasele dominante, ce obiective își propunea acest curent nou, care se afirma pe frontul ideologic al vieții social-politice românești. „Un program *non* reprezintă totuși întotdeauna

⁴ „Revista socială”, anul II, nr. 3, ianuarie 1887, p. 97.

⁵ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915*, Editura politică, București, 1968, p. 62.

⁶ „Revista socială”, anul II, nr. 3, ianuarie 1887, p. 99.

⁷ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915*, p. 62.

un drapel arborat în mod public, iar lumea — spunea F. Engels — judecă partidul după el”⁸.

Prin program, partidul își făcea cunoscute conținutul ideilor și principiile ce-l călăuzeau. După programul exprimat, partidul era judecat, etichetat; prin expunerea teoretică și practică a socialismului, înlătura sau crea discuții contradictorii, cu acuze, neclarități, putea determina fluxul sau refluxul de aderenți; determina, în același timp, reprezentanțele politice ale altor clase să țină seama de radicalismul programului partidului clasei muncitoare. Acestea nu mai puteau face abstracție total de cerințele democratice pe care socialiștii le preconizau iar masele începuseră a le gândi. În țară au existat, este adevărat, o seamă de partide, grupări, organizații, oameni politici care afixau programe, întocmeau legi, predicau reforme. Acestea nu țineau însă seama de interesele maselor, fiind rupte de realitatea crudă a vieții majorității populației, ceea ce făcea ca ele să nu fie „niciodată pe trupul cerințelor materiale și morale ale unei majorități din țară”, și drept urmare să „nu răspundă realității”⁹. Reflectând interdependența dintre programul socialist afixat și sarcina realizării sale în practică, ziarul „Munca” scria: „Potrivit cu atenția generală ce se dă unui program, crește valoarea lui ca act de credință pentru partida ce-l afișează, deopotrivă crește nevoia pentru partidă a fi consecvență aceluia program”¹⁰.

În orice epocă s-ar fi elaborat, sarcina redactării unui program presupunea un serios volum de muncă și de răspundere. Puncte de vedere asupra felului în care trebuie întocmit un program, asupra criteriilor care să-i stea la bază s-au exprimat adesea în anii sfârșitului de veac al XIX-lea și începutului de veac al XX-lea, îndeosebi în etapele premergătoare elaborării acestor documente. În cadrul preocupărilor socialiștilor români pentru elaborarea primului program de activitate au fost de fapt enunțate și primele criterii, condiții, necesare a fi avute în vedere în redactarea unui asemenea document.

Cînd, la 4 februarie 1878, N. Codreanu îi scria lui Russel, invitîndu-l stăruitor să lucreze și el la propunerile de program, spunea: „Străduiește-te, esențialul este ca lucrarea d-tale să fie cît mai *convîngătoare* pentru societatea noastră. Pentru aceasta ea trebuie să fie foarte *documentată*, bogată în *argumente* și sistematizată. Nu mai spun că ea va trebui să fie pătrunsă de sentimente etc.”¹¹.

Nereferindu-se la activitatea practică a burgheziei sau a proletariatului pentru realizarea programului afixat, ci numai la documentul în sine, A. Bacalbașa sublinia deosebirea dintre acestea, arătînd că în timp ce programele burgheze sînt o nenorocire a hîrtiei și că se întind în coloane interminabile fără să spună nimic, programul socialist apare „ca o lucrare *serioasă, cugetată* și adînc *simțită*”¹². În expunerea de motive pe care a prezentat-o, ca raportor la Congresul din 1910 de refacere a Partidului social-democrat, M. Gh. Bujor a făcut unele precizări importante privind cerințele unui program: *claritatea expunerii*, pentru a înlătura astfel pericolul confuziilor dăunătoare; *precizia* în prezentarea complexului de idei ce alcătuiesc concepția teoretică socialistă, pentru că numai astfel cei ce vin în partid „să vină în deplină cunoștință a doctrinei

⁸ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 19, Editura politică, București, 1964, p. 8.

⁹ „Munca”, anul III, nr. 42, din 6 decembrie 1892.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România. 1821—1878*, Editura politică, București, 1971, p. 841.

¹² „Munca”, anul III, nr. 42, din 6 decembrie 1892.

lui". O cerință primordială era însă aceea ca programul să fie „o operă de sinceritate și demnitate”, care să arate gândul ce ne călăuzește și idealul pe care-l urmărim (*subl. ns.*)¹³, numai astfel își poate îndeplini menirea de propagandist al ideologiei socialiste și educator al maselor, polarizând în jurul său elementele revoluționare dornice pentru realizarea lui.

Una dintre problemele cele mai importante pe care le ridică întocmirea unui program avea să fie legată de problematică, de conținutul lui, de fundamentul teoretic și de aplicabilitatea practică. Trebuia dat răspuns la întrebări ca : ce prevederi să cuprindă, imediate sau îndepărtate, democratice sau socialiste, economice sau politice, muncitorești sau țărănești, care din acestea să aibă ponderea mai mare ș.a.

La întocmirea unui program concură o seamă de elemente, cum sînt : conținutul punctelor programatice (general-democratice, radicale, socialiste, imediate, de perspectivă), apartenența de un anume grup al socialiștilor (organizație, partid), caracterul său realist de care depind superioritatea și garanția realizării.

Din felul în care aceste probleme au fost dezbătute, mai întîi în cercurile socialiste, apoi în organizațiile partidului, fie în P.S.D.M.R., fie în P.S.D.R., dar mai ales în Partidul socialist după 1918, din abordarea lor frecventă în publicațiile vremii reiese și răspunderea cu care fruntașii mișcării noastre s-au preocupat, au lucrat concret pentru întocmirea programului de activitate socialistă, a cărei importanță o înțeleseră.

Dominanta programelor mișcării a fost teoria marxistă — socialismul științific, ale cărui principii fundamentale orientative au fost expuse în *Manifestul Partidului Comunist*, în *Manifestul constitutiv al Asociației internaționale a muncitorilor*, în documentele elaborate de Internaționalele a II-a și a III-a, la care mișcarea noastră muncitorească aderase pătrunsă de sentimentul internaționalist.

Marx și Engels au fixat jaloane, au dat cadrul de structură nu numai a programului socialist internațional, dar și îndrumări pentru programele socialiste naționale. V. I. Lenin, în altă epocă, în alte condiții, a expus puncte de vedere valoroase privind programul partidului clasei muncitoare. În jurul cadrului general conturat trebuiau să se așeze, cu deosebiri de specific de la țară la țară, prevederile programatice ale mișcărilor muncitorești revoluționare.

Teoria lui Marx a pus piatra unghiulară a științei, pe care socialiștii trebuie s-o ducă mai departe în toate direcțiile, aprecia V. I. Lenin în 1899. Dînd indicații socialiștilor ruși în vederea întocmirii programului lor, el scria : „Noi credem că pentru socialiștii ruși este deosebit de necesară prelucrarea *de sine stătătoare* a teoriei lui Marx, deoarece această teorie nu dă decît principii *călăuzitoare* generale, care în *condițiile concrete* din Anglia se aplică altfel decît în cele din Franța, în Franța altfel decît în Germania, în Germania altfel decît în Rusia”¹⁴.

Programele mișcării socialiste din țara noastră s-au născut ca rezultat al unor frământări interne, al unor necesități impuse de mișcarea însăși, în continuu proces de dezvoltare.

¹³ Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915, p. 62.

¹⁴ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 4, Editura politică, București, 1961, p. 178.

Reflectînd asupra criteriului de la care trebuie pornit la alcătuirea programului, Gherea spunea : „Să fie oare acela că noi nu trebuie să cerem decît ceea ce sperăm să obîinem de la guvern ? Desigur că nu, căci ei nu ar mai voi să ne dea nimica“.

Stabilirea prevederilor programului prin analiza realităţilor contextului social-economic-politic al ţării avea să fie una din cele mai mari şi complexe sarcini ale socialiştilor de pretutindeni. Conştiinţa de faptul că programul lor trebuie elaborat ţinînd seama şi de aceşti factori importanţi, socialiştii români au făcut încercări de studii privind procesul economic de dezvoltare a societăţii, proces care genera condiţiile materiale şi spirituale ale mişcării muncitoreşti.

Locul cucerit de teoria marxistă în rîndurile socialiştilor români va fi evidenţiat şi de natura analizei întreprinse asupra societăţii, cu repercusiuni în programele elaborate. Metodologia marxistă nu numai că nu era străină socialiştilor români, dar ea va sta la baza aprecierii, judecării factorilor politici şi sociali, analiza tuturor componentelor vieţii sociale plecînd de la structura economică, chiar şi în perioada de început a elaborării programelor mişcării.

Socialiştii români depăşesc treptat etapa descrierii fenomenelor sociale, cum găsim în perioadele de început, şi vor trece la analiza tot mai concretă a acestor fenomene, cu componentele lor, în strînsa lor interdependenţă, căutînd să desprindă concluzii asupra stadiului de dezvoltare socială, asupra raporturilor de producţie, a raporturilor dintre forţele şi clasele sociale, să descifreze odată cu elementul general şi pe cel particular, elementul specific societăţii româneşti comparativ cu alte state. Eferescenţa publicistică din etapele anterioare elaborării de programe ne-o dovedeşte cu prisosinţă ; în revistele şi ziarele muncitoreşti şi socialiste se află mărturia eforturilor socialiştilor români de a pătrunde esenţa fenomenelor economice şi social-politice ale ţării prin prisma teoriei marxiste. Aceasta a fost o trăsătură a deceniilor opt şi nouă îndeosebi.

Convingerea socialiştilor români că programul trebuie elaborat în lumina sarcinilor fundamentale ale socialismului, ţinînd seama de particularităţile existente, a fost expusă nu o dată. În raportul prezentat de delegaţia mişcării noastre socialiste la Congresul de la Bruxelles al Internaţionalei a II-a (august 1891) se preciza că socialiştii de pretutindeni, deşi au aceleaşi convingeri, acelaşi ideal de luptă, în ce priveşte tactica apar deosebiri. „Cît despre mijloacele prin care s-ar ajunge la acest scop, fiecare va întrebuiţa pe acele cerute de condiţiile speciale ale ţării sale“¹⁵. În acest sens, „socialismul român — se sublinia în raport — trebuie să aibă armele sale proprii, condiţiile economice şi cîmpul economic pe care va trebui să lucreze fiindu-i proprii“¹⁶.

În expunerea de motive a programului P.S.D.M.R. din 1893, ideea va fi preluată şi exprimată în precizarea : „Tactica şi lupta practică a social-democraţiei române trebuie să fie adaptată condiţiilor speciale ale ţării noastre“¹⁷. Era o concluzie întemeiată, confirmată şi la care au ajuns atunci, sau mai tîrziu, socialiştii din alte ţări.

¹⁵ *Documente din mişcarea muncitorească. 1872—1916*, culese şi adnotate de Mihail Roller, ediţia a II-a completată, Editura C.G.M., 1947, p. 175.

¹⁶ *Ibidem*, p. 174.

¹⁷ *Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România. 1893—1900*, Editura politică, Bucureşti, 1969, p. 18.

Consecvenți acestui punct de vedere, fruntașii socialiști după 1918 se vor călăuzi după el și în preocupările pregătitoare ale elaborării programului partidului comunist. „Din studiul mecanismului social actual care evoluează spre socialism — scria „Socialismul“ din 22 martie 1920 —, din studiul legii de evoluție specială a țărilor semicapitaliste ca România, din cercetarea trecutului mișcării socialiste și analiza situației de azi, într-un cuvânt din studiul realității sociale înconjurătoare, trebuie să tragem concluziile logice pentru un program de acțiune al partidului“. Desprinderea programului din realitățile concrete economice și social-politice, elaborarea lui în conformitate cu interesele generale ale maselor populare erau condiții pentru asigurarea caracterului original, dar mai ales realist, prin aceasta eficient în etapa imediată și cu consecințe pozitive în perspectiva mișcării.

În elaborarea unui program, concomitent cu preocuparea pentru analiza societății, se remarcă și atenția pentru forța socială chemată a fi realizatoarea de masă a transformărilor preconizate în document.

Critica socialiștilor îndreptată contra partidelor burgheze sau moșierești accentuează lipsa de preocupări a acestora față de muncitorime nu numai în politica practică a reprezentanțelor claselor dominante, dar și în programele afișate. În activitatea lor, socialiștii români se vor convinge și mai mult de acest adevăr și vor înțelege că un program neconform cu realitatea poate fi foarte păgubitor pentru mișcare — el își pierde valoarea practică, dăunează coeziunii partidului, anulează liniile de demarcație ce-l despart de partidele și grupările vecine, lăsând loc fluctuației de opinii, neîncrederii, scepticismului —, partidul pierzându-și forța propagandistică.

Un program de luptă, un program de activitate fie al unei mișcări, fie al unui partid muncitoresc, socialist este elaborat de pe pozițiile acelei clase ale cărei interese se cer a fi apărate. În acest spirit se impune ca prevederile programatice să fie exprimate în formulări directe, precise, avînd bine determinat caracterul de clasă consecvent; concomitent, în programul socialist, principiile de libertate, egalitate, democrație, o viață mai bună trebuie și sînt ridicate pe treapta cea mai înaltă.

În precizarea formelor și mijloacelor de acțiune, un loc important îl ocupă aprecierea cît mai realistă a raporturilor între forțele și clasele sociale; de aceea „se cerea de la conducătorii clasei muncitoare și de la fiecare muncitor în parte pe cît era cu putință să cunoască mai întîi cu cine au de luptat, care e puterea de care dispune dușmanul, care sînt părțile slabe ale dușmanului de care s-ar putea folosi, care sînt mijloacele prin care muncitorii ar putea scăpa mai întotdeauna de loviturile ce le-ar da dușmanul, văzînd că robii se deșteaptă“¹⁸.

Semnificativ pentru climatul propice schimburilor de idei, deosebit de necesar în elaborarea unei orientări politice cuprinsă într-un program în curs de conturare, era bogata informație a socialiștilor români privind evoluția mișcării socialiste din alte țări, curentele de idei existente, disputele teoretice etc. În publicistica vremii, alături de materiale privind situația economică, social-politică a României, lupta maselor muncitoare, au apărut și diferite informări despre mișcarea socialistă din Rusia, Anglia, Franța, Belgia, Germania, Spania, Italia, Bulgaria ș.a., stadiul lor, formele de activitate, ca și programele acestora. Atît consfătuirile intime cît și cele cu caracter mai larg, vizînd chestiuni fundamentale, au dovedit receptivitatea socialiștilor români nu la însușirea

¹⁸ „Munca“, anul I, nr. 37, din 4 noiembrie 1890.

aidoma, mecanică a teoriilor sau programelor socialiștilor din alte țări, ci la pătrunderea sensului, conținutului acestor teorii și programe. Cunoașterea acestora, compararea lor nu au însemnat imitarea sau copierea, iar când uneori s-a făcut astfel, viața, istoria au evidențiat greșeala prin ruperea unor prevederi programatice de realitățile societății cu trăsăturile sale proprii.

Referindu-se la această problemă, V. I. Lenin, în îndrumările date socialiștilor ruși, preciza că imitarea nu trebuie să fie o simplă copiere, că imitarea și influențarea sînt pe deplin legitime în măsura în care se constată aceleași procese *fundamentale* ale dezvoltării societății, aceleași sarcini *fundamentale* ale socialiștilor și ale clasei muncitoare, dar aceasta „nu trebuie să ducă în nici un caz la ignorarea particularităților...”, care „trebuie să-și găsească o *expresie deplină* în particularitățile programului...”¹⁹.

Privitor la încercarea socialiștilor români de a desprinde din contextul general elementul particular specific, la încercarea lor de a aplica creator experiența mișcării muncitorești internaționale (în acest caz al Revoluției din Octombrie), într-un articol din „Socialismul” din 18 noiembrie 1918 se remarcă: „Din noianul acesta de fenomene vom cerca să înlăturăm pe cele în-țimplătoare, locale și să desprindem pe cele generale. Vom deosebi ceea ce a fost specific rusesc și ceea ce reprezintă o arătare (manifestare — *n.n.*) care poate să se repete la orice revoluție proletară, oriunde s-ar ivi aceasta”²⁰.

Desprinse dintr-o asemenea bază analitică, proprie materialismului istoric, și avînd în vedere criteriile politice ale socialismului marxist, programele devin comandamente de acțiune asupra prezentului și, în același timp, comandamente orientative pentru viitorul mișcării și implicit al transformării societății.

Privite sub aspectul general, programele mișcării socialiste, muncitorești au o structură, de regulă, comună: o parte *teoretică* cu principii generale și de perspectivă și o parte numită *practică*, la rîndul ei compusă din mai multe prevederi, care pînă la un anume punct se confundă cu revendicările sociale și politice corespunzătoare epocii.

Partea teoretică a programului își propunea să clarifice ce este socialismul, ce vor purtătorii acestei concepții — socialiștii —, analizînd în esență, explicativ și critic, societatea, dezvăluind caracterul dezvoltării economice și consecințele sale materiale și spirituale, nemulțumirea și revolta maselor. Programul, în accepția socialismului științific, arată inexorabila evoluție a societății în funcție de factorii materiali și umani, formulează necesitățile și posibilitățile de transformare a societății, indică tactica și mijloacele de folosit pentru realizarea scopului suprem — societatea socialistă. Programul teoretic dă perspectiva unui ideal social pentru popor, este mobilizator prin realismul principiilor teoretice chiar, cuprinzînd totodată elementele importante ale propagandei teoretice a socialismului și a mișcării socialiste. K. Marx releva faptul că prin prezentarea programului de principii „se înalță în văzul întregii lumi jaloane după care va fi apreciat nivelul mișcării partidului”²¹, după cum F. Engels socotea că această parte, care reprezintă teoria, este „elementul hotărîtor pentru program”²².

¹⁹ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 4, p. 215.

²⁰ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 114.

²¹ K. Marx, F. Engels, *Op. cit.*, p. 14.

²² *Ibidem*, p. 3.

Scheletul programului socialiștilor români a fost creionat de C. Dobrogeanu-Gherea în „Revista socială”: „*Expunerea socialismului și analiza societății românești* sînt materialul sau izvorul din care *punctele programului practic* ies cu deduceri logice” (subl. ns.)²³.

În ce privește partea teoretică a programului socialist român, se constată o evoluție sub aspectul conținutului său.

Ceea ce s-a făcut în programul din 1886, *Ce vor socialiștii români?* — descrierea viitorului socialismului, trasarea principiilor fundamentale ale acestei teorii, în genere programul lui Gherea —, a fost o prezentare explicativă a teoriei socialiste care începea să se afirme ca ideologie nouă, legitimîndu-se în compartimentele sale. Ulterior, în celelalte documente, care au ținut seama de aceste principii, partea teoretică va fi de fapt o expunere de motive a programului minim de îndeplinire imediate, accentuîndu-se asupra elementelor noi, care trebuiau să-și găsească corespondentul și justificarea în prevederile practice. În anii avîntului revoluționar, adesea termenul de program maxim, „rațiunea însăși de a fi a unui partid socialist”, se identifica cu partea teoretică, care viza îndeosebi perspectiva instaurării societății socialiste.

Partea a doua a programului — partea practică —, care este în același timp și programul de acțiune, enumeră revendicările democratice, formulează cereri în favoarea clasei muncitoare, a țăranimii și altor categorii, consemnînd totodată caracterul lor general democratic și subliniind faptul că ele reprezintă cuceriri imediate în cadrul societății existente, ameliorări doar, fără a însemna rezolvarea socialistă a problemei respective.

Punctele sau prevederile din partea practică a programului au în vedere revendicări economice pentru anume categorii sociale, îndeosebi muncitorime, țăranime, revendicări politice pentru masa largă a populației, pentru prosperarea socială, culturală a țării. Sensurile revendicărilor și prevederilor din partea practică a programului pot fi înțelese numai corelate cu expunerea teoretică, ideologică, în strînsă dependență de ea. În funcție de momentul elaborării programului și îndeosebi de caracterul lui, ponderea va cădea fie asupra unor prevederi economice, fie politice, muncitorești sau țărănești. În jurul acestor revendicări se desfășoară activitatea agitatorică, cererile respective figurînd apoi ca lozinci pe steaguri și pancarde, la demonstrații, greve muncitorești sau acțiuni țărănești.

Aceasta este, în linii generale, structura programelor mișcării noastre socialiste. Pe acest cadru, sau cu o asemenea structură, a fost întocmit și programul socialist din 1886 și cel din 1893 al partidului clasei muncitoare, programul social-democrat din 1910, proiectul de program din 1918, programul din 1919 și programul partidului comunist în 1921.

O mare importanță în elaborarea programelor, cu consecințe în acțiunea de realizare a lor, avea să aibă mai cu seamă asigurarea concordanței între partea teoretică și partea practică, criteriu evidențiat mai tîrziu în activitatea politică concretă. De modul în care socialiștii reușeau să analizeze realitatea, să desprindă concluziile cît mai corespunzătoare cu aceasta depindea și succesul ce putea fi obținut în cucerirea revendicărilor înscrise în programul practic.

După cum între revendicările imediate și cele de perspectivă ale întregului program există o legătură organică, tot astfel în partea practică a programului există o legătură intimă între revendicările economice și cele politice.

²³ „Revista socială”, anul II, nr. 3, ianuarie 1887, p. 98.

Sarcinile imediate ale mișcării socialiste aveau în vedere ambele laturi, principiu deosebit de necesar în momentul în care socialiștii începeau a se apropia de clasa muncitoare, ca de clasa cea mai exploatată și cea mai interesată într-o nouă orînduire socială, mai combativă și mai unită pentru a reprezenta o mare forță de masă.

În această problemă a raportului între economic și politic, imediat și îndepărtat s-au purtat discuții aprinse, cu concluzii pentru orientarea teoretică, la Congresul al VI-lea al P.S.D.M.R. din 1899 și în perioada 1918—1921. Se punea problema pericolului influențelor oportuniste, reformiste care amenințau mișcarea. Era vorba de demascarea și combaterea elementelor reformiste, a acelor care socoteau că „actuala alcătuire socială are puțința de a se adapta încetul cu încetul și a ajunge treptat la forma socialistă a societății” — desigur prin reforme. Acestora li s-a răspuns: „Noi nu înlăturăm reforma pentru că-i sîntem potrivnici din principiu, ci pentru că prin ea nu se înlătură contradicțiile alcătuirii sociale burghezo-capitaliste. Dovada că prefacerea socială poate fi înlăturată prin reforme n-a făcut-o încă nimeni”²⁴. Alta este situația cu reformele proletare, care sînt posibile numai dacă proletariatul e la putere, cînd el le hotărăște și le pune în aplicare. În acest caz, ele sînt „identice cu evoluția însăși, căci în zilele de luptă și de zbucium sînt revoluția conștientă”²⁵.

Revenidirările economice din program erau menite să ducă la îmbunătățirea îndeosebi a situației muncitorimii, iar revendicările politice să determine, pînă la a obliga guvernul, statul să lărgască drepturile și libertățile proprii orînduirii burgheze într-atît încît proletariatul să poată beneficia de ele în scopul pregătirii sale în vederea realizării țelurilor de perspectivă.

Revendicările economice reprezentau în special interesele lucrătorilor din fabrici, din ateliere, precum și ale maselor de țărani exploatați pe moșii. Programul trebuia să cuprindă, și de altfel a cuprins, și revendicări general-democratice, care vizau categorii sociale mai numeroase decît muncitor și țaran. Programul includea interesele generale ale țării în direcția propășirii economice, sociale, culturale, și prin acestea interesele forțelor democratice progresiste, care trebuiau antrenate și diriguite potrivit unei orientări superioare ca țel, nelăsîndu-le a se risipi în acțiuni neordonate, spontane și adesea lipsite de orizont.

Pentru asigurarea succesului unui program socialist se cerea realizată îmbinarea armonioasă a laturilor economice și politice, socialiste și general-democratice într-un întreg. Un asemenea întreg îl constituia programul bazat pe socialismul științific, un asemenea program viza mișcarea socialistă din România, ceea ce va reuși să elaboreze în liniile sale esențiale.

Pentru programele socialiste de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, revendicările general-democratice, nota predominant general-democratică, au fost o trăsătură esențială, aceasta fiind o caracteristică a programelor minimale anterioare revoluției proletare, mai precis perioadei desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice — ca obiective fundamentale ridicate de revoluția pașoptistă, completate cu altele noi impuse de mișcarea muncitorească în epoca nouă și care trebuiau îndeplinite pînă la capăt. Revendicările general-democratice nu au fost proprii doar programelor amintite, ci au constituit o preocupare majoră a partidului marxist-leninist al

²⁴ „Socialismul” nr. 23, din 13 (26) decembrie 1918.

²⁵ „Socialismul” nr. 263, din 3 decembrie 1920.

clasei muncitoare, dându-i curs în sensul aplicativității după 1944, pe o nouă treaptă²⁶.

Programul din 1880, în partea de analiză, nu s-a putut ridica pînă la nivelul teoretizării sarcinilor practice, concrete ale socialiștilor români în etapa istorică dată. În cele 7 prevederi practice, care răspundeau formulei de „program al colectivismului”, se încearcă a se da soluții atît pentru probleme economice, sociale, administrative, chiar și unele prevederi pentru muncitori, bineînțeles cu limitele firești dependente de elementele obiective și subiective ale epocii.

În programul din 1886, prezentarea punctelor programatice, împărțite în partea politică și partea economică, era deja un element de plus, o reflectare a procesului de clarificare în mișcare asupra problemelor și sarcinilor ce-i revin, asupra componentelor de clasă și sociale în luptă, a direcțiilor principale de activitate. Ulterior s-au adăugat alte elemente, de concretizări și diversificări, spre exemplu revendicări muncitorești, revendicări țărănești. Socialiștii își vor da seama repede că în program trebuie incluse revendicări care să se refere în mod expres la interesele clasei muncitoare, pentru a accentua rolul acesteia de purtătoare și realizatoare a idealului socialist.

Comparat numai cu programul din 1886, în mod evident programul P.S.D.M.R. din 1893 reprezenta cîteva elemente însemnate de progres, prin multitudinea de cerințe și contextul înscrierii lor, prin forma și conținutul ce le era dat, prin gradul sporit de influențare a unei părți a maselor, printr-o mai mare apropiere de necesitățile societății românești. Sfera prevederilor se extinde, cuprinzînd interesele nu numai ale muncitorilor și țăranilor, dar și cele ale altor categorii: funcționari, învățători, militari, tineret, femei ș.a. Înмănunchind revendicările muncitorești, țărănești și cele general-democratice, programul din 1893 le-a dat valoarea unor prevederi programatice ale prezentului imediat și ale viitorului socialist în accepția partidului și al gradului de dezvoltare a mișcării muncitorești din decada ultimă a secolului al XIX-lea. Noi elemente se vor adăuga și concretiza în programele elaborate la începutul secolului al XX-lea²⁷.

Privind numărul revendicărilor într-un program sau altul, al conținutului unei probleme sau al alteia, desprindem concluzii referitoare la ponderea, importanța ce se dădeau unui aspect economic, social, direcțiile activității partidului.

De felul în care sînt cuprinse și gradate revendicările în program depind aprecierea, însușirea lui de către o parte dintre cetățenii societății interesați, depinde gradul de superioritate față de programele partidelor și grupărilor politice din țară. Fiecare prevedere programatică luată în parte nu reprezenta, desigur, programul socialist și cu atît mai puțin socialismul; în aprecierea mișcării socialiste trebuie avută în vedere fiecare revendicare în contextul general și în funcție de elementul timp în care punctul sau punctele programului sînt în desfășurare.

Asupra acestei probleme, în anul 1920, în cadrul discuțiilor purtate în jurul creării partidului comunist și elaborării documentului său programatic

²⁶ El. Georgescu, *Revendicări general-democratice în programele mișcării socialiste din România (1880—1914)*, în *Loc. cit.*, p. 129.

²⁷ Mihail Cruceanu, Elena Ciobanu, *Mișcarea muncitorească din România în cele două decenii premergătoare creării partidului comunist*, în „*Anale de istorie*”, anul XVI, nr. 5/1970, p. 34.

s-au făcut noi precizări. „Cînd proletariatul are ca țel unic înfăptuirea socialismului integral, cînd acest țel e bine concretizat într-un program de revendicări maximale, atunci fiecare muncitor se obișnuiește să nu vadă în smulgerea de reforme și revendicări minime decît noi mijloace și noi arme pe care să le întrebuițăm în lupta contra burgheziei capitaliste, avînd privirea în orice moment îndreptată spre țelul final pe care-l are la îndemîna, concretizat în formă de program”²⁸.

O altă trăsătură a programelor mișcării noastre socialiste a fost și criteriul democratic avut în vedere în elaborarea documentelor, publicate și supuse ulterior discuțiilor masei membrilor de partid și adoptării lor. Programul din 1893 a fost publicat încă în decembrie 1892, discuțiile în jurul programului din 1910 s-au purtat începînd din 1908, iar în ce privește programul P.C.R. din 1921 este cunoscut că, cu aproape trei luni înainte de congres, au fost date publicității proiectele principalelor documente programatice pe care secțiunile să le discute, să le aprofundeze și, la nevoie, să aducă amendamente. Publicarea și discutarea acestor documente dădeau forumului, întrunit la 8 mai, acea valoare și temeinicie pe care sprijinul conștient al masei membrilor partidului, al mișcării muncitorești în ansamblu îl putea conferi.

Asupra caracterului programului își puneau amprenta și mărimea, capacitatea forței chemată să-l ducă la îndeplinire. Revendicările sînt formulate ca reprezentînd programul unei mișcări, al unei grupări, iar într-un stadiu mai avansat, ca program al unui partid încheiat, care reprezintă o anume forță socială — muncitorimea, de unde predominanta revendicărilor în program pentru această clasă.

Caracterul mobilizator al programului, rezultat din conținutul prevederilor formulate, are, de asemenea, o foarte mare importanță în măsura în care corespunde unor idealuri, năzuințe.

Programul socialist, prin prevederile sale, era menit a deveni un steag în jurul căruia să se adune toate forțele muncitorimii și ale intelectualității înaintate. Pentru mișcarea noastră socialistă, problema elaborării documentelor programatice s-a pus cu deosebită acuitate în cîteva momente, atunci cînd au și fost elaborate: la începuturile organizatorice ale mișcării socialiste — 1879—1880; odată cu etapa nouă a procesului de unire a socialismului științific cu mișcarea muncitorească — 1885—1886 (programul elaborat de C. Dobrogeanu Gherea); în momentul creării primului partid politic al clasei muncitoare din România — 1893 (P.S.D.M.R.); cînd, după perioada de dezorganizare a partidului, acesta este refăcut în 1910, în perioada puternicului avînt revoluționar ce a urmat consecințelor războiului și victoriei revoluției proletare în primul stat din lume — 1918—1919 și apoi în momentul creării partidului de tip nou, partidul comunist — 1921.

★

Prezența unei mișcări socialiste în România, cu programe proprii, cu țeluri de transformare radicală a orînduirii date a constituit un reviriment politic primit și privit în felurite chipuri, în funcție de interese, de poziții de clasă, de grupări politice, de idealuri sau de lipsă de idealuri.

Organizațiile proletariatului, asociațiile profesionale ale muncitorimii vor fi cele mai receptive la programele socialiste. Intelectualitatea, neomogenă, va manifesta un interes deosebit, mulți căutînd în programul mișcării socialiste

²⁸ „Socialismul” nr. 136, din 25 iunie 1920.

înfăptuirea concepțiilor lor general-democratice, adesea amestec al ideilor pașoptiste cu cele patriotice progresiste.

Moșierimea și burghezia guvernante reprezentau clasele care vedeau în prevederile programatice ale socialiștilor semnalul de pericol pentru rînduiriile pe care le instauraseră și pe care le susțineau. Atitudinea acestora va fi cînd indiferentă, cînd de subapreciere și cel mai adesea potrivnică, pe măsură ce programul socialist și lupta maselor muncitoare își definesc și orientează direcția activității principale împotriva claselor dominante, iar acțiunile revoluționare pe plan național și internațional dovedeau că aceștia se întăresc și devin un adevărat pericol. Nu întîmplător, încă în 1889, președintele Consiliului de Miniștri, Th. Rosetti, referindu-se la pericolul pe care-l reprezenta propaganda socialistă, în special teoria după care idealul organizării sociale era proprietatea colectivă*, arăta că „nu e indiferent lucru cînd se fac propagande care nu sînt numai pur teoretice, ci care au și un scop practic și trebuie a se vedea ce se pune înainte, care sînt ideile care se propagă și la ce anume public ele se adresează”²⁹.

Trecerea în revistă a programelor mișcării socialiste din România, la sfîrșitul veacului trecut și începutul veacului nostru, este o oglindă a însuși drumului ascendent parcurs de mișcarea din țara noastră, un prilej potrivit pentru a sublinia încă o dată tradițiile acesteia în substanța sa, în conținutul său. Aceasta cu atît mai mult cu cît urmărind evoluția acestor programe remarcăm un continuu proces de transformare, de îmbogățire, de adaos calitativ, cu renunțări, completări cerute de locul și timpul cînd au fost elaborate. Dezvoltarea ideilor programatice, a concepției programatice s-a făcut pe fondul complex al asimilării continue a preceptelor socialismului științific — adîncirea analizelor, desprinderea cît mai realistă a particularităților, a specificului, ancorarea cît mai mult în realitățile economice, social-politice.

În cadrul acestui proces aveau să se definească și mai bine locul și rolul programelor în viața și lupta clasei muncitoare, aveau să se delimiteze, să se precizeze coordonatele sale. Reluarea și publicarea de noi programe socialiste pentru mișcare în diferite momente, 1910, 1918—1919, nu erau determinate de schimbări fundamentale de concepție, nu era vorba de adoptarea altor principii de activitate, ci de precizări, de completări. Partea teoretică a programului din 1910 era îndeosebi necesară pentru a demonstra consecvența adeziunii mișcării muncitorești din țara noastră la învățătura marxistă, faptul că cei zece ani de inexistență organizatorică a partidului nu au însemnat renunțarea la principiile ce fuseseră adoptate și pe baza cărora mișcarea muncitorească continuase să activeze între 1900 și 1910.

În articolul ce însoțea „declarația de principii” din 1918 se spunea: „Nu avem pretențiunea — departe chiar de noi acest gînd — de a face inovație în materie de doctrină socialistă și nici de a supune unei «revizuirii» ideile socialismului științific care formează însăși esența marxismului. Nu, dimpotrivă, avem credința că în formularea programului nostru sîntem în spiritul adevăratului socialism, al socialismului așa cum el se desprinde din opera lui Marx”. În această perioadă, în care reformismul Internaționalei a II-a dăduse ocazia la atîtea confuzii și derute, socialiștii români socotesc necesar să-și afirme încă

* Socialiștii își exprimaseră destul de clar punctul lor de vedere în program dacă clasele dominante au înțeles principiul fundamental al luptei socialiste.

²⁹ *Dezbatările Adunării Deputaților*, 1 noiembrie 1888—25 februarie 1889, ședința din 24 ianuarie 1889, p. 560.

o dată adeziunea la marxism, consecvența revoluționară. „Declarațiile de principii pe care le publicăm în corpul ziarului — se spune mai departe în articol — tind să precizeze noua orientare tactică a partidului nostru, orientare izvorâtă din principiile doctrinei socialiste, puse în lumina faptelor socialiste actuale”³⁰. Aceste mențiuni de principiu erau determinate de influențele morale și influențele de fapt ce au urmat războiului european, cu tot complexul de probleme la care a dat naștere, de experiența revoluției proletare din Rusia, cea pe cale de înfăptuire în Germania și în alte țări. Se avea în vedere, în același timp, experiența mișcării noastre socialiste, și în primul rând a Partidului socialist. Încă la sfârșitul anului 1918, într-un articol apărut în ziarul „Socialismul” din 9/22 decembrie se afirma că, „renunțând la metodele de luptă din trecut, precizând ideile socialiste și tactica sa, Partidul Socialist din România devine un partid cu adevărat revoluționar, care urmărește nu cîrpele, nu paleative sociale, ci schimbarea societății burgheze. Scopul Partidului socialist fiind tocmai înfăptuirea societății socialiste, toată acțiunea partidului trebuie îndreptată în această direcție”³¹.

Dacă în programele socialiste pînă la 1910 inclusiv avem dovada adeziunii la învățătura marxistă, după 1918 programele elaborate vor dovedi nu numai o adeziune, dar și fundamentarea lor pe principiile concepției marxist-leniniste, cunoașterea ei, ca și încercarea de aplicare cu consecvență la specificul realității românești.

Ambele documente cu valoare programatică din imediata desfășurare a congresului de creare a P.C.R. sînt în fond expuneri de motive, părțile teoretice ale programului practic. Se reafirmă adeziunea la marxism, caracterul de clasă al partidului, internaționalismul mișcării, sarcina istorică a proletariatului, subliniind condițiile noi, favorabile, de luptă ce le are în etapa respectivă — slăbirea capitalismului, prin ascuțirea contradicțiilor sale, victoria revoluției ruse, suflul revoluționar ce cuprinsese proletariatul în lume —, se exprimă încrederea în victoria proletariatului și în instaurarea dictaturii sale și se îndeamnă masele la lupta pentru realizarea ei. Partidul socialist va lupta deci pentru a grăbi evoluția evenimentelor, pentru trezirea, educarea politică și organizarea muncitorilor de la orașe și sate, făcîndu-i conștienți de interesele lor de clasă, îndemnîndu-i la lupta de emancipare totală și pregătindu-i astfel pentru momentul decisiv al realizării societății socialiste.

După 1921, odată expuse și deplin definite principiile fundamentale ale partidului comunist, adeziunea deplină la marxism-leninism, accentul va cădea pe partea practică a programului, îndeosebi atunci cînd Partidul Comunist Român devine realizator al programului societății socialiste în desfășurare.

Partea teoretică a programului socialist în condițiile existenței partidului comunist ca partid de guvernămînt înseamnă expunerea fondului economic, analiza componentelor societății în dezvoltare, pentru desprinderea sarcinilor concrete ale fiecărui compartiment — industrie, agricultură, cultură, nivel de trai. „Îmbunătățirea condițiilor de viață ale poporului, creșterea gradului de civilizație și bunăstare a națiunii noastre este țelul suprem al politicii partidului nostru,

³⁰ „Socialismul” nr. 29, din 9 (22) decembrie 1918.

³¹ Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac, *Crearea Partidului Comunist Român (mai 1921)*, Editura științifică, București, 1971, p. 130.

rațiunea întregii sale activități, obiectivul central al construcției socialismului“³².

Activitatea concretă de realizare a programului socialist a făcut adesea corecturi deosebi pentru partea practică, dar cu reflecții și pentru partea teoretică, mai ales în ce privește raportul dintre prevederile economice-politice, imediate sau îndepărtate, ponderea lor.

În contextul economic, social-politic național, în condițiile internaționale, care devin tot mai complexe, sarcina elaborării programului partidului comunist avea să fie deosebit de grea. Referindu-se la tactica pe care partidele trebuie să o adopte în activitatea lor, V. I. Lenin a dat unele indicații orientative și care erau de luat în seamă atunci când era vorba de întocmirea programului. Aripa stângă, revoluționară a Partidului socialist, grupurile comuniste cunoșteau acest punct de vedere, consemnându-l în Directivele elaborate de consfătuirea din 16 noiembrie 1920: „Atât timp cât există deosebiri naționale și de stat între popoare și țări, aceste deosebiri vor rămâne încă multă vreme, foarte multă chiar, după dictatura proletariatului — unitatea tacticii internaționale a mișcării comuniste nu cere înlăturarea particularităților, desființarea deosebirilor naționale (în momentele hotărâte aceasta ar fi un vis nebunesc), ci o astfel de întrebuițare a principiilor fundamentale ale comunismului (sistemul sovietelor și dictatura proletariatului) care schimbă în mod exact, le întrebuițează exact și le potrivește deosebirile naționale de stat“³³.

Mișcarea muncitorească în plin avânt revoluționar simțea nevoia unor precizări privind formele și metodele de activitate, noile obiective, date fiind condițiile noi, substanțial deosebite de perioada anterioară. Este vorba de acel salt calitativ făcut de mișcarea muncitorească și care cerea sinteze noi pe planul teoretic, cu concluzii directe pentru planul practic.

Documentele programatice elaborate au fost crezul socialiștilor români, ele au reprezentat steagul sub faldurile căruia avea să se desfășoare mișcarea muncitorească din țara noastră.

Programul P.C.R. — elaborat în mai 1921 — sintetiza toate experiențele și cuceririle anterioare ale mișcării muncitorești și socialiste sub aspect ideologic și politic, teoretic și practic, le ridica pe o treaptă mai înaltă, în lumina învățăturii marxist-leniniste. Momentul creării partidului comunist, al elaborării documentelor sale programatice reprezintă momentul culminant al definirii criteriilor teoretice, programatice. Evoluția concepției programatice a însemnat adaosuri calitative, desprinse din experiența anilor de activitate și răsfrânse asupra trăsăturilor generale și speciale ale programului, asupra caracterului său, a formei de prezentare, a conținutului ce trebuia dat luptei pentru realizarea prevederilor. Principiile programatice, criteriile ce stau la baza unui asemenea document au fost preluate, îmbogățite, asigurând programului P.C.R. locul și rolul prestigios — carte de căpăți — în lupta maselor pentru eliberarea socială și națională, pentru progresul și prosperitatea țării, pentru realizarea societății socialiste.

ELENA GEORGESCU

³² Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român, Editura politică, București, 1969, p. 50.

³³ Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921, p. 549.

Mișcarea socialistă din România și unele probleme ale gândirii istorice marxiste la sfârșitul secolului al XIX-lea

Istoriografia celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, negînd viziunea romantică asupra istoriei bazată pe generalizări pripite și dovezi îndoielnice, avea să pună în loc o imagine tot atît de inconsistentă sub raportul cunoașterii efective ca și cea care a precedat-o. Și aceasta pentru că metodologia pozitivistă, adoptată de istoriografie, a pus în centrul cercetării „faptul istoric pozitiv”, riguros reconstituit, pe baza atestărilor documentare absolut sigure, ceea ce nu i-a permis să redea din istorie ca realitate decît aspectele ei evenimentiale, descrise în succesiunea lor cronologică. Cronologia, reținută ea însăși ca un cadru fix ce trebuie respectat întocmai, a devenit o zeiță venerată și o dogmă metodică, care a împiedicat procesul de adîncire a cunoașterii istorice. Chiar dacă nu a redus practic investigația documentară la faptele militare, politice sau diplomatice, pentru că adesea s-a interesat și de instituții, concepția pozitivistă n-a încetat să considere ca un bun cîștigat teza că faptele individuale constituie esența a ceea ce interesează pe istoric și a ignorat preocuparea pentru înțelegerea proceselor istorice.

Pe plan filozofic, istoricii pozitiviști, chiar cei mai renumiți, în construcțiile lor teoretice despre istorie au acceptat cu multă ușurință puncte de sprijin și metode de investigație proprii științelor exacte, deși natura obiectelor supuse cunoașterii era total diferită. Și, bineînțeles, concluziile formulate pe o astfel de bază au fost respinse de conștiința socială, care nu găsea în conținutul istoriei ca disciplină acele elemente orientative care să-i permită evaluarea fenomenelor istorice contemporane. De aceea, în ansamblul ei, istoria pozitivistă a fost supusă deprecierii în confruntarea necruțătoare cu practica socială.

Concepția care s-a dovedit a fi aptă să răspundă acestei necesități și să dea, chiar din momentul cristalizării ei, impulsul decisiv în ultimă instanță, ce avea să determine transformarea din temelii a istoriei ca știință, a fost marxismul.

Pornind de la justetea acestei teze, confirmată de practica social-istorică, care a fost situația în cazul gândirii istorice din România? O analiză de ansamblu a procesului dezvoltării istoriografiei române, a con-

ținutului său filozofic pînă în prezent nu s-a realizat¹. De aceea, studiul prezent nu-și poate propune o abordare exhaustivă a problemei enunțate, cu desprinderea tuturor semnificațiilor pe care le comportă procesul de asimilare a marxismului, de analiză a proceselor istorice din România prin prisma tezelor sale fundamentale. Încercăm aici numai o prezentare de ansamblu a coordonatelor majore în limitele cărora s-a desfășurat începutul afirmării marxismului ca instrument al investigației procesului devenirii istorice, al luptei dintre marxism și pozitivism, ca trăsătură fundamentală sub semnul căreia avea să se dezvolte în continuare istoriografia română.

Nu ne vom opri asupra procesului de pătrundere a marxismului în România, analizat deja atît sub aspectul căilor și formelor de difuzare a ideilor sale, a operelor create de întemeietorii marxismului sau de discipolii lor, cit și al actului creator care-l însoțește, de fundamentare teoretică a mișcării socialiste și a practicii sale revoluționare². (Din acest al doilea aspect vor fi însă prezentate unele probleme ce țin de conținutul și specificul temei noastre) Ne vom limita la mențiunea că pătrunderea marxismului în planul gîndirii istorice din România a putut avea loc numai în condițiile apariției și dezvoltării proletariatului, a mișcării muncitorești, a manifestării ei ca forță de sine stătătoare în ansamblul vieții economice, sociale și politice a țării; că organizarea spontană a clasei muncitoare a trebuit să-și găsească treptat un punct de sprijin și un ghid, o călăuză, un far care să-i lumineze calea către realizarea misiunii istorice ce-i revenea în mod obiectiv ca urmare a dezvoltării țării pe calea capitalismului. Iar marxismul, cu forța sa de investigație, era singura teorie aptă a-i clarifica sensul acțiunii, drumul de luptă și a-i arăta formele concrete ale desfășurării ei. Iată de ce contactul mișcării socialiste cu marxismul în anii 1875-1883, realizat pe fondul unei efervescențe ideologice care descindea direct din curentul de idei

¹ În 1964, Ștefan Pascu și Eugen Stănescu au publicat, în paginile revistei „Studii”, articolul-proiect *Istoriografia modernă a României. Încercare de periodizare și fixare a principalelor curente și tendințe*, urmat de discuții în mai multe numere. În același an, în Bibliotheca Historica Romaniae a apărut, sub redacția lui Miron Constantinescu, Ștefan Pascu și Vasile Maciu, *Introduction à l' historiographie roumaine jusqu'à 1918*, o lucrare ce tratează în ansamblu fenomenul gîndirii istorice românești și realizează o informare asupra cuceririlor istoriografiei române în epoca modernă; mai recent Dan Berindei a făcut considerații asupra istoriografiei române moderne în *Neuere rumänische Geschichtsschreibung. Probleme und Entwicklung seit dem 19 Jahrhundert*, în „Österreichische Osthefte“ X (1968), nr. 5, p. 303—307; nr. 6, p. 340—352. Vezi și Pompiliu Teodor, *Evoluția gîndirii istorice românești*, Editura „Dacia”, Cluj, 1970.

² Vezi Radu Pantazi, *Filozofia marxistă în România*, Editura politică, București, 1963; Augustin Deac, *Internaționala I și România*, Editura politică, București, 1964; Gh. Dobre, *Din istoria începuturilor pătrunderii și răspîndirii „Capitalului” în România*, în „Capitalul” lui Karl Marx și contemporaneitatea, Editura politică, București, 1967, p. 53—75; Damian Hurezeanu, *Răspîndirea ideilor „Capitalului” în România și influența lor asupra mișcării muncitorești la sfîrșitul secolului al XIX-lea*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.” nr. 3/1967, p. 96—102; D. Hurezeanu, *Începuturile pătrunderii marxismului în România*, în *Marxismul și contemporaneitatea*, Editura politică, București, 1968, p. 247—254 ș.a.; Radu Pantazi, *Le début de la période marxiste dans l'histoire de la philosophie en Roumaine* în „Revue roumaine des sciences sociales”, serie de philosophie et logique, tome XV, nr. 1, 1971, p. 71—81.

pașoptist, a condus relativ rapid către depășirea perioadei de căutări, către orientarea fermă spre acțiunea social-politică de tip proletar.

Pe planul activității teoretice, asimilarea marxismului i-a împins relativ repede pe militanții socialiști către analiza realităților sociale și implicit către cunoașterea adecvată a trecutului, a istoriei ca realitate, a cărei imagine nu o puteau găsi în lucrările istoriografiei burgheze. Din necesitatea clarificării contextului social-economic și politic în care trebuia să acționeze mișcarea socialistă în plină afirmare la începutul deceniului al 9-lea al secolului trecut izvorăște interesul ei major pentru istorie și modul de a reda istoria ca realitate.

După Constantin Dobrogeanu-Gherea, mișcarea socialistă nu putea porni la drum fără „... o ochire generală asupra dezvoltării noastre economico-sociale asupra claselor și pozițiunii lor, asupra relațiilor de putere în ființă la noi. Școlari ai socialismului științific, membri ai unei familii socialiste europene, noi știm că felul activității noastre atîrnă de condițiile reale ale țării noastre și mai ales de cele economico-sociale“. Un plan de transformare socialistă nu „se poate aplica oriunde, fără a se lua în seamă împrejurările“. Un socialist autentic „care ține la socialismul științific își deduce idealul din mișcarea omenirii, din evoluția ei, iar mijloacele de lucrare și felul lucrării din condițiile în cari se află un popor“. Iată de ce Gherea, în expunerea programului mișcării socialiste, procedează la analiza situației generale a țării, așa „cum urmează din pozițiunea poporului muncitoriu, din relațiile de clase, din cultura noastră, din temeliiile economice. Pentru această analiză trebuie să ne întoarcem puțin îndărăpt și să caracterizăm în cîteva cuvinte starea noastră de la 1848, starea iobăgistă, pentru ca să înțelegem pe deplin starea burgheză în care ne aflăm acuma“³. L-am citat în extenso pe cunoscutul teoretician al mișcării noastre socialiste pentru că a fost primul militant socialist care a reținut și a expus în publicistica românească semnificația pe care o conferă marxismul istoriei ca știință în raport cu practica socială și prin prisma căreia se va desfășura polemica marxism-pozitivism în istoriografie.

Relația dialectică dintre istorie ca știință și practica social-umană, o relație obiectivă, încă insuficient reflectată în istoriografia română contemporană, a fost și rămâne în continuare elementul esențial de apreciere a efortului mișcării socialiste de a implanta în gândirea istorică și social-politică din România semintele fecunde ale marxismului. Elucidarea unor probleme fundamentale ale explicației istorice și, în special, înțelegerea unor procese istorice, precum cele care marchează trecerea de la o orînduire la alta, au fost premise esențiale în activitatea teoretică a mișcării socialiste, avînd ca sens înțelegerea căilor de desfășurare a acțiunii sale în vederea călăuzirii energiei revoluționare a proletariatului pe făgașul real care poate asigura în condiții cît mai bune împlinirea misiunii sale istorice.

Literatura mișcării socialiste din România, în ansamblul ei, atestă faptul că o descifrare cît mai exactă a fundamentelor social-economice și politice ale prezentului, o înțelegere științifică a sensului general ce-l va urma dezvoltarea practicii sociale nu pot fi realizate fără cunoașterea

³ „Revista socială“, anul I, nr. 8—9, septembrie 1885, p. 401.

profundă a istoriei ca realitate trecută și, implicit, fără o asemenea cunoaștere nu puteau fi elaborate bazele teoretice ale programului politic menit să orienteze activitatea revoluționară a proletariatului. Iată de ce cunoașterea, de pe pozițiile marxismului, a drumului parcurs de poporul român pînă la stadiul de dezvoltare istorică deja atins s-a impus cu multă claritate ca o necesitate de prim ordin. Acest fapt a fost cu atît mai stringent de subliniat cu cît tabloul dezvoltării capitalismului românesc oferea suficiente „motive” ideologilor burghezi pentru a nega viabilitatea socialismului în România. Iar acțiunea teoretică i-a obligat pe socialiștii români să rețină faptul că, în absența unor premise mature pentru trecerea efectivă la socialism în acel moment, trebuia, pentru justificarea acțiunii lor, pentru a putea zdrobi aserțiunile teoriilor reprezentanților burgheziei, să recurgă cu precădere la evidențierea etapelor care au marcat progresiv evoluția poporului român pe scara istoriei și, în baza necesității istorice, să preconizeze victoria unei noi orînduiri, orînduirea socialistă.

Astfel, încă în 1883, C. Dobrogeanu-Gherea, în polemica sa cu primul ministru I. C. Brătianu, demonstra necesitatea obiectivă a transformării proprietății private în proprietate obștească, bazîndu-se cu precădere pe concluziile desprinse din studierea profundă de către cercetători remarcabili a trecutului activității umane. Angajîndu-se într-o astfel de dispută, în condițiile în care pentru Gherea era greu să susțină concluziile sale cu fapte concrete reținute din realitățile istorice specifice poporului român, fie pentru a proba organizarea, cîndva, a societății umane pe teritoriul României în forme tipice mării germane — întrucît asemenea cercetări știința românească nu întreprinsese încă —, fie pentru a releva procese semnificative care să ateste o evoluție în acest sens, de genul concentrării și centralizării capitalului — fiindcă stadiul dezvoltării capitaliste a țării era mult rămas în urmă —, invocarea tendințelor și legităților dezvoltării proceselor istorice a constituit adesea singura pîrghie eficientă în realizarea demonstrației sale științifice. Și în acest caz concret, și în multe altele, ca, de pildă, susținerea viabilității mișcării socialiste românești, adoptarea programelor de acțiune sau a unor forme anume de luptă, socialiștii români, pe lîngă exemplul realităților apusene care înfățișau o treaptă superioară a dezvoltării societății moderne, vor fi nevoiți să recurgă adesea la invocarea unor tendințe permanente ce jalonează cursul procesului istoric general, să folosească destul de des argumentul forte al logicii istoriei și implicit să se angreneze în dispute, adesea aprige, cu ideologii burghezi în domeniul cunoașterii istorice⁴. Iată de ce Gherea — dar nu numai el, ci și Raicu Ionescu-Rion, I. Nădejde, Sofia Nădejde —, revenind adesea la necesitatea practică-politică a cunoașterii istoriei, va nota în *Anarhia cugetării*: „Studiînd socie-

⁴ În legătură cu necesitatea trecerii omenirii de la proprietatea privată la cea obștească, Gherea scrie că cei ce împărtășesc această teză, deci și socialiștii români, o susțin „întemeiați pe știința modernă, întemeiați pe calea martirologică pe care a trecut omenirea, întemeiați pe istoria dezvoltării popoarelor”. Afirmarea unei asemenea necesități nu reprezintă „nici utopii, nici planuri făcute în cabinetul vreunui visător, acestea sînt rodul unui lung, unui foarte lung studiu asupra dezvoltării omenirii; aceasta este o treaptă a progresului, o treaptă a evoluțiunii istorice la care, vrînd, nevrînd, trebuie să ajungem” (*Ibidem*, p. 54).

tatea în toată complexitatea ei în timp și în spațiu, studiind istoria omenirii, toate formele sociale trecute, socialismul științific caută astfel legile mișcării revoluționarii omenirii, caută să-și explice cum a ajuns omenirea acolo unde e și într-un mod general, bineînțeles, care e acea formă socială către care merg neapărat societățile moderne civilizate, societățile burgheze⁵.

Procesul de afirmare a marxismului, în ansamblu, degajarea unor puncte de vedere originale cu privire la fenomenele istorice supuse investigației ori a procesului devenirii umane în general nu s-au putut desfășura decât printr-o polemică susținută cu teoriile emise, sau îmbrățișate numai, de exponenții ideologiei burgheze, pe care o slujește nemijlocit și istoriografia, al cărei portdrapel se face și gândirea istorică. Vrînd, nevrînd, gândirea istorică burgheză n-a putut, la rîndul ei, să facă abstracție de marxism⁶.

Privită istoric, lupta dintre marxism și concepțiile burgheze despre istorie nu trebuie prezentată exclusiv prin prisma antinomiei care le separă pentru că n-am putea înțelege procesul însuși de asimilare a marxismului. Și aceasta cu atît mai mult cu cît marxismul prin structură, dar mai ales prin geneza sa, nu poate fi înțeles fără a lua în considerare realizările întregii creații a omului pînă la mijlocul secolului trecut, fără a descifra elementele de concordanță între conținutul de idei pe care-l reprezintă marxismul și realitatea istorică pe care se grefează. Această concordanță se verifică și în cazul României, care evidențiază pe planul gândirii istorice și al ideologiei în general unele elemente certe de apropiere între marxism și tradițiile istoriografiei romantice de nuanță revoluționară ilustrate de N. Bălcescu, M. Kogălniceanu (în prima parte a activității sale), August Treboniu Laurian, Al. Papiu Ilarian⁷. Pe de altă parte există o filiație directă între marxism și ideile socialist-utopice în general, prezente și în gândirea social-politică din România nu numai la Teodor Diamant, dar și la C. A. Rosetti, Cezar Bolliac, Ion Ionescu de la Brad, I. Heliade-Rădulescu⁸ etc. La rîndul ei, mișcarea socialistă a exprimat nu o dată aderența sa la tradițiile progresiste ale istoriografiei, la unele din permanențele ei pozitive, prin al căror con-

⁵ „Critica socială”, anul I, nr. 4, 1892, p. 133—134.

⁶ Reținînd, ce-i drept nu fără rezerve, contribuția lui Marx la fundamentarea determinismului istoric, A. D. Xenopol, după ce aprecia că „materialismul care a cuprins filozofia vrea să se întindă și asupra istoriei și în zilele noastre se încheagă dezbateri asupra concepțiunei materialiste a istoriei”, nota printre altele: „Nu se poate tăgădui că există o mulțime de fapte istorice, explicabile în ultima instanță prin considerațiuni de natură economică (cel puțin pentru unul din a lor elemente). Așa sînt: năvălirea hicsosilor în Egipt, acea a barbarilor în împărăția romană, revoltele agrare de pe timpurile republicei romane, precum și războaiele țărănești din veacul de mijloc, emanciparea comunelor în aceeași perioadă a istoriei, prosperitatea republicilor italiene etc.” (*Principiile fundamentale ale istoriei*, Iași, 1900, p. 373—374).

⁷ C. A. Rosetti, de exemplu, a fost multă vreme considerat de socialiști un ideolog, un purtător de idealuri nobile, multe personalități progresiste ale vieții politice și spirituale românești din epoca postpașoptistă dîndu-l ca exemplu de consecvență democratică.

⁸ Ion Ghica, *Amintiri din pribegie*, Craiova [f.a.], p. 80, cf. D. Popovici, *Poezia lui Cezar Bolliac*, în „Viața românească” nr. 11—12/1929; D. Popovici, *Cezar Bolliac. Romantism și socialism în definirea poeziei*, în volumul *În amintirea lui Constantin Giurescu*, București, 1944.

ținut se exprimau dezideratele majore ale poporului român ce se cereau împlinite în etapele următoare ale dezvoltării sale istorice: folosirea istoriei ca armă de luptă pentru afirmarea drepturilor poporului român la unitate și independență națională; rolul acesteia în făurirea unei conștiințe istorice active, aptă a-i propulsa potențele creatoare în sensul progresului social, sau în eliberarea conștiinței sociale de crusta ideologică a teologiei, o tendință statornică a gândirii istorice românești în epoca modernă.

Desigur, însușirea și răspindirea marxismului în contextul ideologiei românești nu au fost de natură să provoace dintr-o dată o transformare a culturii române în general și a gândirii istorice în particular, dar treptat, pe măsura dezvoltării proletariatului, a luptei sale, a influenței ce avea s-o exercite în societate, a concurat la prefigurarea unui curent materialist în modul de a concepe istoria ca știință, la crearea premiselor ideologice pentru realizarea victoriei sale finale în condițiile înfăptuirii revoluției socialiste.

Pentru a obține o imagine cât mai fidelă a procesului de răspindire și afirmare a marxismului în gândirea istorică din România atât în momentele de început cât și în cele următoare, pentru a evita înțelegerea dogmatică a unui proces de o asemenea semnificație, trebuie să se aibă în vedere faptul că marxismul ca sistem de gândire a fost elaborat în lucrări succesive, dintre care pentru socialiștii români, ca și pentru social-democrația internațională, doar câteva erau cunoscute, între care: *Manifestul Partidului Comunist*, *Capitalul*, *Originea familiei*, *a proprietății private și a statului*, *Anti-Dühring*, *18 Brumar al lui Ludovic Bonaparte*, *Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință*, *Materialismul istoric* etc. Pe de altă parte va trebui să se ia în considerare cu mai multă atenție și un alt fapt: acela că însușirea marxismului — o însușire vie, creatoare — nu se poate realiza decât în urma unei transformări radicale a conștiinței, proces favorizat de realitatea social-economică și practica social-istorică a proletariatului, când nivelul de dezvoltare al acestora este suficient de ridicat, sau, dimpotrivă, ar putea apărea ca un proces frinat în desfășurarea lui, incomplet realizat, adesea chiar deformat când realitatea istorică cu care se confruntă se află pe o treaptă inferioară față de nivelul general al dezvoltării societății moderne, așa cum era cazul României. Mișcării socialiste române, militanților ei de frunte, le revine marele merit de a fi receptat marxismul în strinsă legătură cu realitatea istorică proprie țărilor dezvoltate din Occident, pe fondul căreia a și apărut, pe de o parte, de a fi confruntat ideologia, ai cărei partizani s-au declarat, cu fondul social istoric în care trebuia să acționeze, pe de altă parte, și de a fi reținut din această dublă confruntare concluzii viabile, apte a ghida practica revoluționară a proletariatului.

În anii de realizare a primelor contacte cu ideile marxiste și chiar în primii ani care marchează asimilarea însăși a marxismului pînă în 1885, mișcarea socialistă nu face dovada unei deosebiri esențiale în modul de a concepe istoria ca știință față de producția istorică a vremii. Și ca concepție asupra istoriei, și ca problematică pusă în discuție: formarea limbii și poporului român (îndeosebi problema continuității popu-

lației daco-romane)⁹, întemeierea statelor feudale de sine stătătoare¹⁰ etc., mișcarea socialistă, în special prin Ioan Nădejde, se încadrează, mai mult sau mai puțin, în cursul general al istoriografiei din epocă.

Ușoarele note de discordanță între o concepție și cealaltă le constituie prezența în publicațiile socialiste a accentelor de antinaționalism și a unui ascuțit simț al prohibitivității științifice.

Redacția revistei „Emanciparea” este cea care, apelând pentru clarificarea sensului activității sale la operele cunoscute ale întemeietorilor marxismului ori ale adepților lor, dar și la lucrări ce exprimau puncte de vedere nesocialiste sau chiar burghezo-democratice, prezintă ca tendință generală o aplecare mai accentuată asupra unor teze de bază ale marxismului, o abordare prin prisma lor a problemelor de istorie. Așa, de pildă, pentru redactorii „Emancipării” procesul istoric general nu mai apare ca o îngrămădire de fapte politice; el se desfășoară sub semnul luptei de clasă care nu se oprește odată cu victoria revoluției franceze sau a revoluției burgheze în general, cum conchideau istoricii romantici, cei care au sesizat și arătat prezența luptei de clasă în dezvoltarea istorică a popoarelor. Se aprecia că la un veac de la izbucnirea revoluției franceze, urmată în Europa și America Latină de alte revoluții, dreptatea nu s-a instaurat între oameni, omenirea nu și-a reglementat relațiile dintre indivizi pe temeiul egalității, starea socială a muncitorului continuă în esență să fie de aceeași natură cu a sclavului sau a șerbului medieval. Societatea modernă, privită sub aspectul naturii relațiilor dintre clase și al fenomenelor social-politice generate de această structură, prezintă o similitudine de trăsături tipice societăților bazate pe exploatarea omului de către om. „Tot robie de sus în jos; tot războaie; tot sugrumare a neamurilor între ele, a oamenilor între ei; tot despoiere a celui slab de către cel puternic”. Singura, dar esențială deosebire între secolul al XVIII-lea, anterior revoluției franceze, și momentul de fine al secolului al XIX-lea este că „un veac se sfârșește nimicind puterea absolută a tronurilor și un alt veac începe sfînșind puterea absolută a banului. Regele a murit, trăiască cămătarul”¹¹.

⁹ Datele problemei formării limbii și poporului român fiind suficient de limitate la sfârșitul secolului al XIX-lea, formularea unor concluzii certe despre un asemenea fenomen istoric nu a fost de loc ușoară. Reținem totuși din intervenția lui Ioan Nădejde că, fără a-l aproba pe Xenopol, care nu admitea ideea admigrării populației moesice în nordul Dunării, reducând astfel procesul de formare a poporului român la dezvoltarea populației daco-romane, respingea în același timp teoria lui Roesler ce afirma ideea formării poporului român la sudul Dunării și a venirii lui pe teritoriul pe care-l ocupă în veacul al XII-lea. „Mai întâi găsim de ajuns dovedit faptul că Dacia a fost ca așa de însemnată din mai multe puncte de vedere încât romanizarea ei nu mai poate fi negată. În această privință faptele și argumentele aduse de partizanii romanizării Daciei sînt mult mai puternice decît cele aduse de cei de altă părere. Apoi la părăsirea de pe urmă a Daciei trebuie numai-decît să fi rămas și un popor romanizat care s-a deprins încet, încet cu viața muntească” („Contemporanul”, anul IV, nr. 4/1884, p. 149).

¹⁰ I. Nădejde, *Întemeierea principatului Moldovei. Domnii acestei țări pînă la Alexandru cel Bun*, în „Contemporanul”, anul II (1882), nr. 12, p. 904-910, 947-949; *Hunfalvy despre români în Moldova și întemeierea principatului* (*Ibidem*, p. 949-950); *Întemeierea principatului Munteniei*, în „Contemporanul”, anul III (1883), nr. 1, p. 17-22; nr. 2, p. 51-54.

¹¹ „Emanciparea” anul I, nr. 1, din 15 aprilie 1883, p. 8.

Veacul al XIX-lea are meritul, subliniat de revistă, de a fi pregătit terenul pentru afirmarea temeinică a luptei de clasă a proletariatului, pentru înfăptuirea unei revoluții cu adevărat radicale, acea revoluție care, prin esența ei, este „garantarea neatîrnării națiilor mici în fața națiilor celor mari, este garantarea proprietății obștești împotriva proprietății individuale, este plînea și dreptul la viață pentru toți și privilegiul pentru nimeni, om sau națiune”¹².

Dacă ideile de mai sus nu diferă prin conținutul lor de cele exprimate de orice curent socialist premarxist, dacă nu-s în măsură să ateste saltul calitativ al trecerii pe pozițiile marxismului, cele exprimate de Gherea în paginile aceleiași reviste pot dovedi cu prisosință existența unui asemenea fenomen. Polemica dintre Caiu Grachus (alias C. Dobrogeanu-Gherea) și I. C. Brătianu se desfășoară din start sub semnul contradicției dintre două moduri radical deosebite de a concepe societatea și, mai ales, istoria ca proces al devenirii umane și ca obiect al cunoașterii, o cunoaștere obligatorie pentru activitatea omului politic, singura în măsură a-i oferi o înțelegere clară a condițiilor „care definesc existența unui popor”. În baza unei asemenea pretenții, primul ministru al României formulase, într-o conferință ținută la sala Ateneului din Craiova, concluzia că „numai popoarele care au avut cultul familiei și al proprietății individuale au putut ajunge la o mare dezvoltare”, printre acestea enumerînd pe romani și greci, iar printre cele care n-au împărtășit asemenea virtuți și a căror lipsă le-a condamnat „la o desăvîrșită nimicire”, incluzînd pe arabi și slavi. Preopinentalul socialismului român conchidea în final că, „dacă noi ne-am păstrat naționalitatea, este că noi am avut cultul familiei și proprietatea individuală, proprietatea personală și că la noi s-au dezvoltat alături proprietatea mare și proprietatea mică pe principiul individualist”¹³. Concluzia este, desigur, eronată și Gherea, pentru a-i dovedi netemeinicia, demonstrează întîi de toate fisurile de metodă și de logică urmate de Brătianu în tratarea fenomenelor istorice, fisuri inevitabile și de nedepășit atîta vreme cît între doi factori coexistenți în timp și spațiu se stabilește o legătură cauzală cu totul arbitrară. Or, notează Gherea, „nu se pot lua două fapte izolate din istoria dezvoltării unui popor și a pune între ele legătura cauzală, ci trebuie dovedit prin fapte istorice, prin probe logice că una din aceste fapte este cauza celeilalte”¹⁴. Gherea realizează în continuare un asemenea tip de demonstrație. El se bazează pe unele rezultate concrete ale istoriografiei cu privire la dezvoltarea istorică a Greciei și Romei antice, care veneau în sprijinul concluziilor marxiste, existența anterioară a proprietății comune asupra pămîntului, iar apoi a unei lupte îndelungate între cei interesați în dezvoltarea proprietății private și cei care țineau cu orice preț la forme și instituții bazate pe principiul folosirii în comun a pămîntului constituind fenomene atestate cu certitudine de izvoare istorice indubitabile.

Cu anii 1884—1886, cînd apare, pe lângă revista „Contemporanul”, și publicația teoretică „Revista socială”, cînd lupta de idei între mișcarea socialistă și reprezentanții ideologici ai burgheziei capătă contururi din

¹² *Ibidem*, p. 10.

¹³ *Ibidem*, p. 47.

¹⁴ *Ibid.*

ce în ce mai clare, iar pe de altă parte proletariatul din România începe a se afirma tot mai viguros pe terenul luptei de clasă nemijlocite, idei fundamentale ale marxismului sînt încorporate într-o măsură mult mai mare în conținutul ideologiei socialiștilor români pentru a fi expuse în forme închegate. Drept corolar al acestui proces, realitatea istorică din România începe ea însăși să fie analizată și prezentată în publicistica socialistă în lumina concepției marxiste.

În expozeuri teoretice, ca cel premergător programului din 1886, *Ce vor socialiștii români?*, în articole polemice de aleasă ținută științifică, datorate lui C. D. Gherea, I. Nădejde, Raicu Ionescu-Rion și altor teoreticieni socialiști, în simple articole de popularizare a ideilor socialismului științific, prezentate de cele mai multe ori în strînsă legătură cu realitățile noastre istorice, sau în materiale special consacrate conținutului filozofic al marxismului ca mod de a concepe istoria, mișcarea socialistă a pus în dezbatere principalele elemente ale unei noi concepții cu privire la conținutul istoriei ca realitate și implicit al istoriei ca știință, a făcut încercări meritorii de a înfățișa unele epoci ale istoriei poporului român prin prisma acesteia.

Detășindu-se treptat de modurile premergătoare marxismului de a vedea istoria umană (teologic, idealist, metafizic, spiritualist)¹⁵, dar preluînd diferitele elemente pozitive ale cunoașterii deja realizate, mișcarea socialistă a prezentat istoria ca realitate, în contextul culturii românești, nu ca pe o înlănțuire accidentală de evenimente, ca o succesiune de fapte întîmplătoare, ci ca pe o realitate fenomenală în cursul dezvoltării sale procesuale. Gherea o spune foarte limpede în expunerea sa din 1892 cu privire la concepția materialistă a istoriei: „Ceea ce caracterizează concepțiile științifice ale istoriei și le deosebește de concepțiile teologice și metafizice e că cele științifice admit determinismul universal. Ele admit că tot universul e supus unor legi imuabile nestrămutate și că omenirea, intelectul ei, istoria, totul nu face excepție, fenomenele sociale ca și cele naturale sînt deopotrivă supuse legilor universale, determinismului universal”¹⁶. Există și în istorie, ca și în natură, forțe reale obiectiv-determinate ce guvernează civilizația umană, care determină într-o epocă sau alta conținutul relațiilor dintre om și om. Aceste forțe joacă un rol important în apariția și dezvoltarea ideilor, în formarea și funcționarea instituțiilor, în determinarea sensului general al evenimentelor care poate fi prezis. Iar sarcina istoriei ca știință este de a prezenta nu numai aspectul concret fenomenal al istoriei ca realitate, ci și forțele care generează mișcarea istorică, care se ascund în această realitate fenomenală. „Acea ce însă ne interesează acum în special — scria Gherea — este *cum* și *de cine* sînt determinate fenomenele acestea istorice. Sau, cu alte cuvinte, care sînt cauzele, sau care e cauza prefacerilor sociale, schimbărilor istorice; care e esența procesului istoric, care e resortul istoriei?”¹⁷.

Pentru a se realiza o astfel de investigație, eficientă prin conținutul ei, singura în măsură a conduce către obținerea explicațiilor reale, apte a da o înțelegere justă procesului istoric general, marxismul oferea ca punct

¹⁵ Vezi C. Dobrogeanu-Gherea, *Concepția materialistă a istoriei*, București, 1892, ed. a II-a.

¹⁶ *Ibidem*, p. 7.

¹⁷ *Ibid.*

mişcării socialiste și gândirii istorice inspirate de el ideea ierarhizării fenomenelor sociale în cadrul epocii istorice, intercondiționate într-un tot organic, a cărei dezvoltare presupune existența contradicțiilor interne. Sigur că analiza riguroasă atât a relațiilor de determinare și supradeterminare dintre diferitele „palieri” ale activității umane în devenirea ei istorică ori a contradicțiilor ce acționează din interiorul sistemului social și împotriva tendinței sale de a se menține într-o stare de echilibru continuu socialiștii români n-au putut-o realiza în contextul istoric în care acționau. Înscriindu-se și ei în sensul general al dezvoltării activității teoretice social-democrate, socialiștii români au redus în genere sfera activității umane la cunoscutele concepte marxiste de *bază* și *suprastructură*, subliniind în prezentarea relației dialectice dintre ele mai ales aspectul de determinare a suprastructurii de către bază, mai precis de către activitatea economică¹⁸.

Dacă geneza și determinarea însăși a suprastructurii sînt teze demonstrate cu claritate și socialiștii români le folosesc drept ghid în analiza realităților istorice proprii poporului român, nu-i mai puțin adevărat că și ei, ca și reprezentanții de frunte ai gândirii socialiste europene de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, au dat o interpretare mecanicistă acestui raport și cursului determinist al istoriei în ansamblu. „Organizația de azi — scria Raicu Ionescu-Rion — va pieri nu prin ideile noastre, ci prin factorii economici neînlăturați ce purced tocmai din societatea de azi”. Sau mai departe : orice socialist în activitatea teoretică și practică „combate idealismul unde l-ar întîlni, arată că nu trebuie să ținem seama de ideile oamenilor în transformarea socială și că noțiunea populară (*sic* !) se schimbă după împrejurări economice, iar nu invers”¹⁹. Această tendință e prezentă și în opera lui Gherea, care, subliniind doar rolul factorului economic în dezvoltarea procesului general istoric, scria în *Concepția materialistă a istoriei* că „întreaga viață a societății (morală, gândirea, instituțiunile ei juridice și politice etc.) sînt condiționate și hotărîte de organizația economică a societății, de modul cum se produc și se distribuie bogățiile în societate. Într-un cuvînt, mersul economic, procesul economic hotărăște întreg procesul istoric al omenirii”²⁰. Deși au existat încercări de explicare a unor importante fenomene ce țin de suprastructura societății, de la instituțiile sociale la ideologie, de la artă și literatură la producția științifică, și nu de puține ori au deținut un loc important în preocupările mișcării socialiste pentru analiza *mecanismului general* al societății în dezvoltarea ei istorică, totuși, chiar atunci cînd s-a relevat într-un fel sau altul și rolul activ al suprastructurii, în special al ideilor, s-a menționat mai mereu relația deterministă cu structurile societății, estompîndu-se astfel rolul activ al suprastructurii²¹.

¹⁸ „Revista socială”, anul I, nr. 4, iulie 1884, p. 152—154.

¹⁹ „Critica socială”, anul I, nr. 3, 1892, p. 89, 90.

²⁰ C. Dobrogeanu-Gherea, *Op. cit.*, p. 11.

²¹ În 1895, în articolul *Literatura și experiența*, de G. Ibrăileanu, se poate întîlni o asemenea idee prezentată însă mult mai empiric. „Nimeni nu tăgăduiește că literatura ajută transformările societății. O carte răspîndită în mii de exemplare, un roman, o dramă, un poem citite cu aproape tot aceleași bătăi de inimă, mai cu aceleași sentimente de toată mulțimea cititorilor, aduc negreșit cu timpul prefaceri întime în sinul unei clase sau al unui neam” („Lumea nouă științifică și literară” din 3 iulie 1895).

Necesitatea luptei cu curentele idealiste de gândire, a înarmării conștiinței proletariatului în primul rînd cu ideile care explicau științific cursul real al proceselor istorice, astfel încît să înțeleagă cît mai exact conținutul și semnificația misiunii sale istorice, a sensului istoric ce-l incumbă acțiunea sa politică în societatea burgheză, a împins pe adepții marxismului, în plin proces de afirmare la sfîrșitul secolului trecut, către o astfel de înțelegere. F. Engels, în cunoscuta scrisoare către J. Bloch din 21/22 septembrie 1890, explică acest fenomen scriind: „De faptul că uneori tinerii dau laturii economice mai multă importanță decît i se cuvine sîntem vinovați în parte noi înșine, Marx și cu mine. Față de adversari a trebuit să accentuăm acest principiu fundamental pe care ei îl negau, și n-am avut întotdeauna vreme, loc și prilej să acordăm suficientă atenție celorlalți factori care participă la această interacțiune”²². În același context, Engels le reproșa unora dintre socialiștii mai tineri tendința de a crede că odată cu priceperea unei teorii, adesea numai prin prisma principiilor ei fundamentale, însemna implicit și posibilitatea mînuirii ei fără greutate. O astfel de credință era de natură să provoace multe confuzii mai ales în procesul cunoașterii realităților istorice dintr-o țară sau alta, care prin conținutul și formele concrete de existență sînt în măsură să ofere elemente dintre cele mai surprinzătoare²³.

Dar fenomenul înțelegerii mecaniciste de tipul determinismului fatalist ascunde în el și alte elemente de natură a-i explica existența istorică, apariția lui în istoria gândirii marxiste într-o epocă de lărgire a mișcării proletare ca mișcare de masă, ale cărei lupte au sfîrșit nu o dată prin înfrîngeri, pentru a se prelungi în timp chiar și după intervenția lui Lenin, a lui Gramsci și a altor gînditori marxiști, a căror activitate teoretică încorporează în ea certe contribuții de reflectare creatoare, de antimecanicism și antidogmatism. Fenomenul ca atare, în contextul istoric respectiv, a semnat forța de rezistență a maselor, a mișcării, de coeziune, de perseverență calmă, dar dirză în fața insucceselor temporare, de potențare a optimismului în justetea cauzei proletare pentru care lucrează istoria însăși în derularea ei procesuală²⁴. Fenomenul la care ne referim explică slăbiciunea mișcării socialiste, îngrădirea acțiunii ei politice datorită dezvoltării insuficiente a proletariatului, care nu trebuia însă să genereze sentimentul pasivității, al automulțumirii. Gramsci, gînditorul marxist care avea să dezvolte filozofia leninistă a praxis-ului revoluționar, scria în acest sens: „Trebuie să insistăm asupra faptului că și în cazul acesta (al determinismului mecanic — *n.n.*) există realmente o puternică activitate a voinței... Trebuie chiar să punem în relief felul în care fatalismul nu face decît să ascundă slăbiciunea unei voințe active și

²² K. Marx, F. Engels, *Opere alese*, vol. II, Editura politică, București, 1967, p. 461.

²³ *Ibid.*

²⁴ Nu sînt oare semnificative în acest sens cuvintele lui Gherea, scrise în partea finală a lucrării sale *Concepția materialistă a istoriei?*: „Societatea socialistă este nu o dorință deșartă, nu un vis, ci o necesitate neînlăturabilă, provocată de procesul economic al societății însăși, provocată de absoluta nevoie de a se armoniza socializarea întregii vieți, socializarea producției, care există deja, cu socializarea apropierei” (*Op. cit.*, p. 34).

reale. Iată de ce trebuie să demonstrăm întotdeauna netemeinicia determinismului mecanic, care, explicabil ca filozofie naivă a masei și numai ca atare un element intrinsec de forță, devine, când e adoptat ca filozofie reflectată și coerentă de către intelectuali, motiv de pasivitate, de autosuficiență stupidă²⁵. În ciuda acestei carențe, pusă în evidență de maniera în care a fost receptat marxismul în epoca de început a asimilării lui de către mișcarea socialistă, acesta are totuși marele merit de a fi pus bazele unui nou mod de a concepe istoria în gândirea românească, de a fi presărat semințele din germinarea cărora avea să răsară și să se contureze cu timpul o nouă istoriografie, în paginile căreia istoria ca realitate să-și găsească o reflectare științifică.

Privit structural, marxismul, prin intermediul mișcării socialiste, într-o epocă de afirmare a istoriografiei pozitivistă, a atras atenția și a inclus în sfera cercetării istorice întâi de toate dezvoltarea activității productive a oamenilor, fenomenele economice în evoluția lor istorică, pe care a încercat să le prezinte nu atât sub forma lor brută, ceea ce incidental făcea și istoriografia burgheză, ci mai ales pentru a realiza cu ajutorul și prin intermediul lor o explicație coerentă a ansamblului fenomenelor istorice : de la caracterul diferit al relațiilor sociale pe diversele trepte ale istoriei la conținutul gândirii și esența faptelor politice înseși. „Nevoile fizice au creat industria și comerțul și chipul producției lucrurilor ce îndeplinesc aceste cerințe sînt factorul de căpetenie care hotărăște ca societatea să fie alcătuită în cutare sau cutare fel — scria Al. Bădărău în anii activității sale ca socialist. Robia, șerbia și salariatul corespund cu trei chipuri de a produce, după cum folosirea de produsul integral al muncii va corespunde unui nou fel de a produce : producerea socială în comun“²⁶. Sau, cum scrie un alt socialist, în aceeași vreme, cu referire la unul din marile momente ale istoriei universale : „Revoluția franceză a fost ecoul unei evoluții economice cu rădăcini adînci, evoluție pricinuită de contradicțiile economice ale trecutului și care, ea singură, a născut, hrănit și crescut clasa care s-a făcut unealta revoluției“²⁷.

Atrăgînd atenția asupra faptelor economice, a proceselor care le generează, se pune în prim plan o latură fundamentală a creației istorice — activitatea productivă — și concomitent pe cei prin intermediul cărora se realiza această activitate, masele largi populare sau adevărații făuritori ai istoriei, cu viața lor dură, cu aspirațiile de emancipare socială. Îndemnînd pe cititori să studieze *Capitalul* lui Marx, deosebit de bogat nu numai în concluzii teoretice, dar și în fapte istorice brute, pe care le relatează citînd acte și documente autentice, din al căror conținut transpare cu ușurință viața mizeră a muncitorilor englezi, Gherea scria încă în 1884 : „Cine vrea, citească în Marx această îngrozitoare și totodată instructivă pagină a vieții contemporane ! Îngrozitoare pentru a ne arăta tablouri mai întunecoase decît cele din iadul lui Dante ; instructivă pentru că aceasta e adevărata istorie a omenirii, martirologia popoarelor, iar nu isprăvile împăraților, regilor și curtezanilor lor“²⁸.

²⁵ Antonio Gramsci, *Opere alese*, Editura politică, București, 1969, p. 34.

²⁶ „Contemporanul“, anul IV, nr. 10-12, 1885, p. 383.

²⁷ „Contemporanul“, anul V, nr. 5, 1886, p. 373.

²⁸ „Revista socială“, anul I, nr. 4, iulie 1884, p. 139.

Cunoscutele cuvinte din *Manifestul Comunist* care precizau că „istoria tuturor societăților de pînă azi este istoria luptelor de clasă” au fost și pentru socialiștii români o idee centrală în studierea trecutului istoric, elementul de referință în funcție de care pot fi judecate acțiunile oamenilor, firul dezvoltării istorice a cărui desprindere conduce către înțelegerea istoriei reale. Subliniindu-i prezența de-a lungul istoriei societății împărțite în clase, socialiștii români au urmărit în intervențiile lor cu precădere ascensiunea economică a burgheziei și lupta ei pentru înlăturarea privilegiilor feudale, pentru curățirea societății de cadrul înăbușitor al relațiilor în care prima meritul descendenței în fața celui conferit de capacitatea de creație, de forța propriei personalități. Gherea, Raicu Ionescu-Rion, Anton Bacalbașa și alții au scos în evidență revoluționarismul burgheziei în lupta cu orînduirea feudală, măreția etică a principiilor în numele cărora au mobilizat masele populare (libertate, egalitate, fraternitate, suveranitate), importanța istorică a operei căreia i-a dat naștere în cursul revoluției, înfierînd-o apoi pentru filistinismul ei, pentru caracterul mărginit al intereselor de clasă, pentru contradicția dintre noblețea principiilor înscrise pe steagul de luptă fluturat în fața poporului și hidoșenia realității sociale căreia i-a dat naștere odată ajunsă la putere.

În baza acestor concluzii științifice desprinse din analiza istorică a societății, socialiștii români au putut, în concordanță cu gîndirea marxistă, să formuleze concluzia practică-politică ce se impunea : caracterul ireconciliabil dintre interesele burgheziei și ale maselor de oameni ai muncii, ale proletariatului în primul rînd, obiectivitatea istorică a luptei de clasă, necesitatea desfășurării ei pînă la ultima limită posibilă : transformarea revoluționară a societății. „Pentru proletariatul modern, care simte că-i lipsește libertatea economică și care vede că i se pun spre aceasta piedici din partea claselor stăpînitore, nu poate rămîne îndoială că istoria modernă e o luptă de clase și pentru că în tot cursul ei au fost clase, istoria generală e urmarea luptelor de clase”²⁹.

Creionînd în linii mari epilogul istoric al luptei de clasă în dezvoltarea mișcării istorice, C. Dobrogeanu-Gherea scria că proletariatul este acela care „va da eposii istorice caracterul său, anume : va desființa clasele, lupta de clase ; va înlocui lupta economică și concurența prin o organizație rațională a producției și a împărțirii roadelor muncii, va înlocui proprietatea privată prin cea colectivă și, din pricina celorlalte prefaceri însemnate, va schimba de tot relațiile sociale”³⁰.

Cît privește imaginea fenomenală a istoriei, latura ei concretă, cu localizări în timp și spațiu, în funcție de necesitățile activității sale politice, mișcarea socialistă a abordat cu precădere probleme ale istoriei poporului român și mai puțin probleme ale istoriei universale. O atenție specială a fost acordată chestiunii formării limbii și a poporului român, amplu dezbătută în epocă de către istoriografia burgheză românească și străină, momentului întemeierii statelor feudale românești, nașterii societății române moderne, avînd ca momente centrale mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu, revoluția de la 1848³¹, unirea Mol-

²⁹ „Critica socială”, anul I, nr. 4, 1892, p. 129-130.

³⁰ „Revista socială”, anul II, nr. 1, noiembrie 1886, p. 4.

³¹ A se vedea, de exemplu, C. Dobrogeanu-Gherea, *Liberalii ideologi uto-
piști față cu socialiștii*, în „Revista socială”, anul II, nr. 1, p. 2-23.

dovei cu Țara Românească și reforma agrară din 1864³². Intervențiile lui Ioan Nădejde, C. Dobrogeanu-Gherea, Raicu Ionescu-Rion în dezbaterea problemelor menționate s-au înscris în contextul dezvoltării gândirii istorice românești de la sfârșitul secolului trecut mai ales prin conținutul concepției de care se slujeau în analiza istoriei și mai puțin prin contribuția documentară necesară reconstituirii imaginii trecutului. De altfel, în epoca la care ne referim, mișcarea socialistă n-a avut în rândurile sale nici un istoric de profesie care să illustreze prin activitatea de cercetare propriu-zisă concepția și metoda marxistă de investigație a realității istorice. Faptul ca atare nu diminuează însă meritele mișcării socialiste de a fi contribuit prin activitatea sa la pregătirea premiselor viitoarei istoriografii marxiste românești. Iar contribuția ei nu a rămas fără ecou în epocă, ecou posibil de ilustrat nu numai prin atitudinile polemice ale unora dintre reprezentanții istoriografiei burgheze, ca A. D. Xenopol, N. Iorga și alții, dar și prin receptivitatea unora dintre ei, ca Ioan Bogdan și alți numeroși intelectuali *.

Corelat cu afirmarea unei tendințe mai generale pe care o pune în evidență procesul dezvoltării istoriografiei române la începutul secolului al XX-lea, de renunțare la cadrul predominant ideologic în limitele căruia se realiza interpretarea fenomenelor istorice, pentru a se pune în evidență probleme ale istoriei economice și sociale — abordate, fără îndoială, sub impulsul deselor răbufniri ale chestiunii sociale (Radu Rosetti, Constantin Giurescu și alții) —, aportul mișcării socialiste la prefigurarea unui curent materialist în gândirea istorică din România este demn de a fi subliniat. Chiar dacă în cursul afirmării sale treptate marxismul n-a putut da naștere unei școli propriu-zise înainte de 1944, influența sa asupra cercetării istorice și a orientării istoriografiei române pe pistele realizării unei cunoașteri științifice nu poate fi pusă la îndoială. Rămîne însă ca investigații ulterioare să reconstituie dimensiunile reale ale acestui fenomen.

MARIN BADEA

³² Întreaga analiză a problemei agrare realizată de mișcarea socialistă are ca punct de pornire reforma din 1864. Cf. D. Hurezeanu, *P.S.D.M.R. și problema agrară. Cluburile socialiste la sate, în Mișcarea muncitorească din România 1893-1900*, Editura politică, București, 1965, p. 220.

* Gala Galaction, de pildă, amintindu-și de lecțiile fostului său profesor de istorie, de atmosfera intelectuală în care mișcarea socialistă își conturase un loc anume, mai ales prin mentorul ei ideologic C. Dobrogeanu-Gherea, scria: „Frumoasa direcțiune spiritualistă pe care acest dascăl-apostol căuta să o determine în sufletele noastre întimpina rezistențe și obstacole nebănuite. Cei mai mulți dintre noi — și pare că așa zice: și eu printre ei — priveau pe profesorul nostru drept un elocinte avocat al unor concepții perimate. Pe vremea aceea (1894-1895) floarea inteligenței tinerești se întorcea către soarele idealurilor sociale. Prin criticile lui literare Dobrogeanu-Gherea robise atențiunea și entuziasmul tineretului. Socialismul cu plete abundente, cu gesturi apostolești, cu idealul artistului-cetățean, luptînd pe baricade, trăia viu în sufletul oricărui adolescent generos. Gherea ținuse o conferință (sau făcuse un studiu) despre concepția economico-materialistă a istoriei și conferința aceasta sau studiul acesta stătea ca un paltin uriaș, năruit de-a curmezișul lecțiilor lui Ioan C. Georgian! Bietul nostru dascăl simțea, uneori, că îi scăpam din mînă...” (Gala Galaction, *Chipuri și popasuri. Confesiuni literare*, Editura pentru literatură, București, 1969, p. 115-116).

90 de ani de la apariția

„CONTEMPORANULUI“

Despre biografia „Contemporanului“ se poate vorbi, cu îndreptățit temei, ca despre o sinteză de semnificații și rezonanțe, care devin permanente nu numai în anii prezenței sale în revuistica noastră, ci și în perspectiva istoriei. Căci marcanta publicație socialistă, de la fundarea căreia s-au împlinit anul acesta nouă decenii, își leagă numele de momente și procese cu înfriurire de fond în orientarea și activitatea mișcării socialiste și muncitorești, a spiritualității avansate de la noi. Ea simbolizează marea pregătire și cursul incipient spre promovarea unei viziuni profund novatoare în planuri de acută cerință evolutivă la acea epocă de final de veac : ideologic, social-politic și cultural, componente ale unui ansamblu menit a fi supus operei de radicalizare prin suflul revoluționar în creștere pe care proletariatul îl aducea în viața României. În litera „Contemporanului“ glăsuiește o epocă de răscruce prin ceea ce conține ea pozitiv, prin ceea ce clădește viabil pentru viitor. Materialul său este unul de efervescență, atât de proprie unor atare epoci, de răscolire a gândirii, de concluzii implicite sau explicate, cu limite inerente și împliniri strălucite, subsumându-se înfăptuirii unui salt calitativ esențial pentru destinele mișcării muncitorești revoluționare, ca și pentru progresele culturii adevărate, militante.

Îi sînt proprii revistei două etape distincte sub raportul conținutului ideatic și, într-o măsură, al dominantelor tematice. În prima (1881—1885) se ilustrează funcția de afirmare a materialismului militant și ateismului, a unui fond general-democratic, într-o perpetuă ascensiune spre etapa superioară — a propagării marxismului (1885-1891) —, cînd, fără a abandona profilul anterior, își va accentua interesul pentru sfera literară, ca element de acțiune de pe poziții ideologice noi. Ne ocupăm în comentariul de față cu deosebire de prima etapă și de momentul intrării sale pe fâgașul marxist, în directă legătură cu problematica și cadrul mișcării socialiste și muncitorești, alte aspecte fiind invocate succint și numai în măsura în care scopul propus aici o impunea. Un registru vast de implicații cu valoare fundamentală, de la cele de cultură în genere la critica și istoria literară, la vibrația lor de-a lungul vremii și pînă în actualitate, formează un teren de exercitare fertilă a investigării de către diversele categorii de specialiști.

Continuator imediat al gazetelor socialiste — „Socialistul“ (1877), „Besarabia“ (1879), „România viitoare“ și „Înainte“ (1880) — menite a servi, în principal, cristalizării ideologice a cercurilor revoluționare, înăuntrul cărora se întâlneau idei socialist-utopice, mic-burgeze și elemente în continuă afirmare ale unei optici de substanță marxistă, „Contemporanul“ va exprima o nouă menire, o nouă etapă. Cercurile socialiste pășiseră de acum pe pozițiile marxismului și se ghidau spre animarea lucrării lor ofensive printr-o publicistică durabilă și de ținută, capabilă să facă cunoscute în masele largi problematica și năzuințele socialiste — la început fie și indirect —, deci să extindă cadrul mișcării socialiste și să intervină pe coordonate eficace în condițiile de atunci în vederea producerii unor mutații radicale în convingeri, a receptării socialismului științific. În viziunea socialiștilor se configurase însemnătatea științei ca precursor, fundament și aliat al marxismului și exista o anume tradiție a publicisticii socialiste în cultivarea valorilor științifice, a spiritului științific, întemeiată de „Besarabia“ și manifestată în accentuarea programului teoretic cultural-științific al „României viitoare“. Conceput pe un atare fond, „Contemporanul“ vine să concretizeze modalitatea specifică de pregătire practică vastă, prin mijlocirea științei, a terenului ideologic în vederea propagării marxismului, iar apoi actul răspîndirii sistematice a principiilor socialismului științific, materialist-dialectic.

De aici împrejurarea că mișcarea socialistă se anunța decis pe frontul luptei ideologice prin intermediul unei tribune științifice-culturale cum este „Contemporanul“, că o seamă de socialiști cu felurite preocupări intelectuale i-au consacrat efortul lor, situînd-o printre dominantele constelației noastre publicistice. În jurul revistei se polarizează Sofia, Gheorghe și Ioan Nădejde, Constantin Mille, D. A. Teodoru, I. Păun-Pincio, Th. D. Speranția, V. Lateș, dr. Ștefan Stîncă, Anton Bacalbașa, Gheorghe din Moldova (Gheorghe Kernbach), Nicolae Beldiceanu, Ștefan Basarabeanu, C. Z. Buzdugan, I. Catina și mulți alții. Fundamentarea ideologică însăși a „Contemporanului“, îndrumarea sa generală poartă amprenta unui reputat teoretician socialist și precursor al culturii socialiste — Constantin Dobrogeanu-Gherea —, făurar de școală marxistă a socialismului la noi, cu fecundă înrîurire în formarea profilului atîtor luptători revoluționari și oameni de cultură vestiți.

Reperul tematic pe care-l găsesc socialiștii prin „Contemporanul“ se desemna a fi oportun în epocă nu numai ca modalitate de acțiune în interiorul mișcării, ci, în egală măsură, ca instrument de înfruntare, de negare a teoriilor ideologice reacționare și de afirmare a sarcinilor și obiectivelor acesteia în planul național, ca forță politică înnoitoare a societății românești. Abandonarea idealurilor revoluționare de către burghezie cauzase acea decepție a visurilor neîmplinite, o izolare și o apatie a multor intelectuali. Puțin încrezători în validitatea politicii, o seamă de scriitori nu se mai aplecau asupra chestiunii sociale. Nefasta teorie a „artei pentru artă“ își făcea priză în această conjunctură. Foarte active erau vehiculările idealiste în știință, cu nemijlocite urmări în sfera ideologică și politică. Arsenalul concepțiilor obscurantiste, alimentat insistent de către clasele dominante, era dirijat spre inocularea unui indiferentism care să-și proiecteze efectele în primul rînd pe terenul social. În aceste împrejurări, socialiștii au conceput, prin „Contemporanul“, organizarea, ca punct inițial, a unui

curent masiv de infuzare a valorilor raționale din știință și cultură, care să curețe terenul, să determine, prin forța argumentelor științei, o reacție de masă față de ideologia oficială junimistă, profund reacționară în conținutul ei de idei, și să favorizeze frontul constructiv al ideologiei socialiste, al luptei socialiste pentru dezvoltarea societății românești în linie progresistă, potrivit cu cerințele etapei desăvârșirii revoluției burghezo-democratice în țara noastră. Intenția „de a pune la curent pe cititori cu teoriile și descoperirile științei moderne și cu literatura vremii“, avea să scrie mai târziu Sofia Nădejde, urmărea un sens precis: „Cultivându-se mai întâi spiritele, acestea vor deveni mai receptive și pentru ideile sociale mai înaintate“.

Posibilități de acțiune în această direcție existau. Din multiple unghiuri, medii intelectuale numeroase urmăreau materialul științei și se preocupau de implicațiile lui în practica socială. Noile descoperiri suscitau un interes particular. Chiar anterior „Contemporanului“, unii dintre acești intelectuali au semnalat și au comentat optimist corelația dintre demersurile științelor și compartimentul vieții sociale, au pledat pentru emanciparea științei autentice din opreliștile ce o înăbușeau, ca modalitate de înrădăcinare a unui spirit filozofic sănătos. Forțele apărătoare ale culturii naționale — pîrghie de acțiune în direcția desăvârșirii revoluției burghezo-democratice — se opuneau combatant idealismului junimist în cultură. Patrimoniul clasic al literaturii noastre își adaugă acum nepieritoare valori. Un Eminescu, un Coșbuc sau un Caragiale scriu cu pană măiestrită și impun epocii spiritul artei lor. Pe firmamentul științei încep a se remarca, prin originalitatea creației lor, Grigore Cobălcescu, Dimitrie Brîndză, Emil Racoviță, dr. C. I. Istrati ș.a.

Evoluția „Contemporanului“, dezvoltarea sa ideologică, conținutul materialelor sale reflectă, mai mult sau mai puțin manifest, întreaga cuprindere a gândirii, a mobilurilor imediate și de perspectivă ale mișcării socialiste. Prin „Contemporanul“ de debut, mișcarea socialistă reînnoadă puternic firele celui strălucit militantism care galvanizase vremea pașoptistă și face de largă audiență ideea continuării luptei pentru revendicări general-democratice de pe platforma modernă, socialistă, așa cum se configura ea în viziunea cercurilor socialiste la începutul deceniului al 9-lea. Această idee nu reprezenta, desigur, un termen final al căutărilor teoretice menite a stabili calea progresului societății. „Contemporanul“ nici nu se va opri la atât. Era momentul în care proletariatul, cel mai înaintat detașament pe drumul transformărilor revoluționare, se afla angrenat în marile răspunsuri ce trebuiau să fie date de către forțele sociale, manifestându-și prezența în jalonarea direcțiilor principale de evoluție a societății românești. Se impunea o pregătire capitală, pentru a se purcede apoi la clarificări de căpătii, prin prisma concepției marxiste, și a se fundamenta științific, în lumina acestei concepții, mișcarea socialistă din România, programul revoluționar de luptă al clasei muncitoare, clasă pe care evoluția socială o releva drept temelia viitoarelor propășiri. Înclinarea spre cuprinderea globală a problemelor se înscrie în spiritul antemergătorilor revoluționar-democrați și lasă să se întrevadă profunzimea cu care socialiștii, mișcarea muncitorească se călăuzeau spre noi orizonturi. O corespondență semnificativă se și realizează, de altfel, între vremea „Contemporanului“ și revoluția română de la 1848. Această revo-

luție se naște și se impune ca mișcare cu sensuri plurale — ideologice, politice, culturale —, nici unul mai prejos, după cum peste mai bine de 30 de ani deceniul „Contemporanului“ ne dezvăluie o mișcare socialistă angrenată în toate aceste direcții, firește la un alt plan, prevestind apropiata întemeiere a primului partid al proletariatului din România.

Evoluția revistei spre fâgașul marxist, reflex al însăși orientării și acțiunii socialiștilor, al căutărilor mișcării muncitorești, indică apoi tendința spre o rapidă maturizare în linie revoluționară. Exista un patrimoniu reprezentativ de tradiții progresiste în gândire și acțiune, căci revoluția română de la 1848 lucrase adinc pentru viitor. Clasa muncitoare, a cărei sorginte se identifică în vreme cu pregătirea transformărilor istorice petrecute sub auspiciile ridicării pașoptiste, le-a încorporat în ființa ei, le-a apărât și le-a dezvoltat sub semnul aspirațiilor sale, ale maselor largi. Se poate spune că fondul general-democratic slujește drept pivotul de pe care clasa muncitoare, angrenată în conflictul de clasă tot mai acut cu exploataorii, se înalță la înțelegerea și la însușirea concepției marxiste.

Rezultantă a însăși transformării sale de fond, revista evocă drumul de început al promovării ideilor marxismului în țara noastră, în care se angajează și înscrie, împreună cu alte periodice socialiste, un aport de prim ordin, procesul calitativ de relevantă valoare al unirii mișcării muncitorești cu noua ideologie revoluționară a proletariatului. Prin „Contemporanul“, „Revista socială“, „Drepturile omului“ ș.a., cercurile socialiste, a căror activitate se circumscria pînă aici mai cu seamă la mediile intelectuale, se orientează spre stabilirea de corespondențe între ideile socialiste și terenul acțiunilor muncitorești nemijlocite. Conduceau la aceasta dezvoltarea combativității de clasă a proletariatului, care se afirma tot mai vizibil în arena țării, înțelegerea incipientă a acestui viguros fenomen prin seva gândirii socialiste-marxiste. Clasa muncitoare, preocupată, la rîndu-i, de modalitățile amplificării și eficienței luptei sale, ale unei organizări mai fructuos subordonate acestui țel, de găsirea concepției luminoase de drum, începea astfel a fi văzută drept forța socială în stare să transpună în realitate idealul socialist.

Această trăsătură, cu totul nouă în publicistica românească, trebuie înțeleasă nu în virtutea unor mobiluri de simplă informare jurnalistică, ci ca act ideologic orientat. Rolul de tribun al presei în slujba cultivării idealurilor revoluționare ale clasei muncitoare, a valorilor autentice ale progresului, legătura intrinsecă dintre istoria publicisticii socialiste și istoria mișcării muncitorești își găsesc acum una din certificările distinctive.

Ca și celelalte publicații socialiste care au propagat marxismul la începutul deceniului al 9-lea, „Contemporanul“ vine să ateste că apropierea și întîlnirea dintre socialiști și muncitori, orientarea mișcării muncitorești în virtutea ideilor marxiste s-au realizat la un anume prag al dezvoltării sociale din România, în împrejurări în care factori obiectivi și subiectivi convergeau în această direcție. În țara noastră, spun paginile revistei, socialismul nu s-a ivit deodată, nu a fost un „transplant“, o năzuință a unui grup mai mult sau mai puțin restrîns, ci un dat — cu antecedente în etapa anterioară — ce a germinat în timp în solul de la noi și s-a ancorat intim în structura lui, devenind soluția proprie și stindardul celei mai avansate clase a societății în lupta pentru progresul țării, pentru plămădirile viitorului. Este o concluzie de la care se luminează adîncimea unui proces, gîndirea

sănătoasă, progresistă, a unui popor, rădăcinile dezvoltării și largirii neîntrerupte a frontului mișcării muncitorești în veacul nostru, îndreptarea acțiunii practice potrivit cu cele mai înalte postulate revoluționare.

Dacă dominantă care fixează mesajul „Contemporanului“ în prima etapă se regăsește în marginile promovării materialismului premarxist și ateismului, a marilor teorii științifice la ordinea zilei, fără a urca treptele înțelegerii materialismului dialectic și istoric, faptul își are răspunsul în chiar stadiul gândirii ideologice a socialiștilor. Ei înșiși se aflau în faza unor întrebări de fond; socialismul științific era în preocuparea lor de studiu și dezbatere, dar substanța lui nu fusese încă îndeajuns penetrată. Cu alte cuvinte, cercurile socialiste au crescut mereu mai mult ideologicește în procesul ascensiunii „Contemporanului“, un proces nu lipsit de anume confuzii, de eclectism și chiar de cedări.

Mentținerea tematicii științifice-culturale și în a doua etapă, în care „Contemporanul“ avea să-și făurească o nouă individualitate, ca una din tribunele de propagare a ideilor marxiste, va servi socialiștilor drept element de afirmare a temeiurilor puternice ale socialismului științific. Cele trei epocale cuceriri umane ale veacului trecut — teoria evoluționistă a lui Darwin, teoria celulară, legea transformării energiei —, cuceriri care își legitimează aportul la conceperea materialismului dialectic, captau în mod covârșitor interesul. Angajarea „Contemporanului“ în arena științifică și culturală, capacitatea de a aborda multitudinea compartimentelor culturii sînt o mărturie elocventă a pregătirii mereu mai solide a socialiștilor în drumul spre adîncirea ideilor filozofice și sociologice marxiste, spre propagarea lor competentă.

La rîndul său, fenomenul literar, asupra căruia revista a stăruit din ce în ce, nu se circumscrie în limitele unei finalități exclusiv literare. Se ilustrează în tratarea problematicii literare tendința de cuprindere științifică a întregii manifestări umane și sociale, de discernere a fenomenelor din natură și societate prin viziunea materialistă, de stabilire și lămurire a contingențelor dintre sfera științei și cîmpul artei. Creația literară și artistică este deslușită prin prisma determinismului materialist, a condiționării și influenței sale sociale ca formă de studiere a societății impilatoare și de rostire a adevărului asupra stărilor acesteia, de atenționare asupra injustițiilor și fragilității sale. Direcția estetică a „Contemporanului“ se naște ca reacție față de junimismul literar maioreescian și, în cadrul unei polemici acide — expresie a înfruntării dintre pozițiile proletariatului și cele ale claselor exploatare —, urmărește a-și transmite ecourile dincolo de perimetrul literaturii. Este evidentă utilizarea armei literare chiar pentru susținerea cîtorva campanii de protest social. Literatura „Contemporanului“ îndreaptă vizorul spre cortegiul inechităților din viața trudită de la sate și orașe, spre starea de exploatare și umilire a femeii, spre moravurile claselor dominante etc.

Dirijarea revistei către o privire materialist-istorică într-o seamă de probleme ale domeniului reprezintă unul dintre meritele istorice ale revistei în cultura noastră. De altfel, socialiștii intuiesc, prin „Contemporanul“, modalitatea utilizării sferei literare în scopul răspîndirii ideilor marxiste. Orientarea general-marxistă din studii de teorie și critică literară ale lui Gherea — întemeietorul criticii moderne, analitice la noi —, care se produsese concomitent cu elaborarea de către Marx și Engels a

unor principii ale esteticii marxiste, teoria și creația artistică de ansamblu a „Contemporanului“ din a doua etapă marchează contribuții la promovarea socialismului științific și exprimă o direcție nouă, deschizătoare de drumuri pentru preocupările de studiu și creație literară în țara noastră. Personalitatea de avangardă a „Contemporanului“ rămâne unică în analele publicisticii noastre cultural-literare din epocă, fertilizând creația spirituală și însuflind multor oameni de cultură un spirit marxist și democratic.

★

Din parcurgerea materialelor cu care „Contemporanul“ se detașează, în prima etapă, ca promotor al materialismului militant, rezultă interesante considerații. De departe, platforma revistei se desemna a fi, în epocă, cea mai înaintată, mai revoluționară pe frontul științelor. Numai situarea în atmosfera cuceririlor științifice impunătoare și certe, difuzarea acestora la o amplitudine maximă puteau să producă o lovitură puternică teoriilor idealiste și să proiecteze acel salt revoluționar care avea să însemne o permanență în gândirea românească. Această ofensivă sobră și constantă a revistei denotă că fondul științific autentic servește cauza gândirii revoluționare, pe care o sprijină și o confirmă prin concluziile sale. Asemenea rezultate ale științei ca cele explicate de „Contemporanul“ sînt puncte de susținere a marxismului, către care, de altfel, se și îndrepta publicația socialistă. Faptul că revista țintește departe se desprinde și din impresia de lucru chibzuit, de ordonare metodică, graduată a temelor într-o multilateralitate de discipline așa de pronunțată, indicînd nevoia de a vedea limpede, de a apropia orizonturi clare. Or, rostul clarității nu poate absenta din condițiile unei reale formări ideologice revoluționare.

Deși a combătut diverse racile proprii vremii sale, „Contemporanul“ nu a făcut o critică de structură a societății burgheze. Este una din limitele sale evidente. Răspîndirea de pe poziții materialiste a științei în coloanele sale evocă o deliberată privire a socialiștilor spre „interior“, spre făurirea fundamentelor teoretice marxiste ale mișcării, pentru a se trece, cum, de altfel, s-a și întîmplat, la lupta organizată contra societății burgheze pe baza clarvăzătoare a socialismului științific. În fapt, fără acreditarea conștientă și orientată a valorilor materialismului militant nu era de conceput asimilarea marxismului.

Știința promovată de „Contemporanul“ nu e, ca urmare, o știință „a tuturor vremilor și locurilor“; demersurile sale au valențe de actualitate, arătîndu-se deschise unor noi fertilizări și propunînd, în felul acesta, ideea de *mutații și deveniri în spiritul noului*. Se sugerează aici o modalitate de fructificare a științei în scopul dezlegării unor probleme ideologice-filozofice și sociale în perspectiva implicită a unor obiective social-politice care făceau imperioasă și mijloceau o atare direcție. Iar această direcție era potrivnică oricăror teorii despre o societate „statică“, opticii idealiste, deformante, în genere. Cunoștințele reale, convingătoare de interpretare științifică a lumii, de demonstrare a veșniciei materiei, a neîntreruptei sale mișcări și transformări, cele de explicare a vieții, a formelor ei de existență și manifestare, a darwinismului, teoriei celulare, legii transformării energiei, cele care acreditau prin raționamente ferme interdependența dintre

materie și spirit, lămurind în termeni direcți primatul materiei față de conștiință ș.a. nu-și închid înțelesurile în arena „impersonală” a științei *. Împotriva acestor idei exista o vrăjmașă opoziție a cercurilor oficiale din România, refractare la răspunsurile științei, și însuși acest lucru este semnificativ. Adevărurile materialiste relevate de revista socialistă dezvăluiau — de la nivelul unor certitudini ale cunoașterii — inconsistența teoriilor idealiste și atât de magistral a celor mistice, a superstițiilor, legate organic de ceea ce e irațional, înapoiat, dînd un ascendent socialiștilor în acțiunea lor. Ele îndemnau la meditație, care, în cele din urmă, nu putea să nu se transpună în observarea și judecarea fenomenelor din viața socială. De aceea, în înfățișarea marilor teme științifice, revista tindea la semnalarea *concluziilor* pentru ca acestea să participe la modelarea concepțiilor filozofice și politice ale oamenilor. Tenta socială, încă învăluită, se recunoaște, de altfel, în unele intervenții din cuprinsul diverselor articole cu temă științifică. În primul număr al „Contemporanului”, bunăoară, Ioan Nădejde, prezentînd darwinismul, scria : „Ne mîndrim că, pornind de la starea de bestii sălbatice, am putut ajunge la gradul de civilizație de acum și sperăm că vom ajunge să așezăm în sfîrșit adevărata societate omenească în care să domnească dreptatea, frăția, moralitatea”. Ilustrare neîndoielnică a țintei extraștiințifice, evident socială, a revistei.

Nu numai atât. Multe articole atacă deschis și virulent, cu teme iuri filozofice materialiste, eșafodajul plăsmuirilor fideiste propovăduite de tagma clericală, constituind o prestigioasă ripostă la adresa idealismului, un act combatant împotriva promotorilor acestuia — clasele exploata-toare. Felurite articole explică o seamă de maladii și cauzele lor, posibilitatea de a se interveni științific împotriva bolilor, făcîndu-se iarăși o aluzie la datul social. Spiritele erau astfel sistematic pregătite, pe filiere diverse, dar la nivel abstract, pentru abordarea vieții sociale, modificarea conștiințelor fiind, în intenția „Contemporanului”, o întoarcere a privilegiilor spre starea nedreptei societăți burgheze prin viziunea revoluționară. Ideile noi, constata „Contemporanul”, „se furișază în mintea noastră pe o cale sau pe alta și fără de zgomot distrug pe cele contrare lor...”.

Nu lipsește în cuprinsul unor articole de popularizare a științei inserția, adesea fără reticențe, în problematica domeniului social. Un articol din suita *Ce știm despre lume ?* numește în termeni direcți starea de exploatare și conchide asupra necesității înlăturării ei. Dacă am presupune „oameni siliți să muncească altora mai mult decît se cuvine sau chiar degeaba — se observă în corpul unui articol —, atunci negreșit că aceștia trebuie priviți ca neliberi și apăsați și este foarte natural că vor căuta să scape din starea în care se află și să ajungă la fericire”. Sînt aici elemente ale unei interpretări apropiate de marxism, care penetrase în mișcarea socialistă. În aceeași idee, Sofia Nădejde, la încheierea unei suite de arti-

* Remarcăm, din aria largă a preocupărilor revistei în acest domeniu, articolele : *Originea ființelor viețuitoare ; Considerațiuni asupra tipurilor omenești ; Despre darwinism ; Charles Darwin ; Despre inteligența animalelor ;* seriile de articole *Ce știm despre lume și Este oare spiritul ceva deosebit de materie ; Ateismul ; Incercări de metafizică materialistă, de Vasile Conta ; Cele șapte zile ale creațiunii după Biblie ; Este sau nu Dumnezeu ? Nepotrivire între evangheliști ; Despre zei ; Despre strigoi și strige sau strigoaice ; Explicarea minunilor prin sugestie ; rubricile Noutăți științifice ; Cronica științifică ; Minunile științei ; Felurimi.*

cole despre chestiunile alimentației, se întreba ce a întreprins societatea pentru ameliorarea condiției poporului, pentru „micșorarea grijei și asigurarea de a fi sătul...” și prevedea înlăturarea acelei orînduiri în care hrana lipsește și are loc „sărăcirea nemiloasă” a maselor. „A hămesi poporul — accentuează autoarea — înseamnă a-ți săpa singur groapa...”.

În afara producțiilor literare de atitudine socială pe care le publică, „Contemporanul” inițiază campanii directe, cu demonstrată înrîurire în epocă, și prin intermediul altor genuri de scrieri. Mai cu seamă prin condeiul Sofiei Nădejde, revista puneă cititorii în fața uneia dintre inegalitățile sociale ale timpului, aceea dintre sexe, pledînd pentru emanciparea femeii *. Era o înfruntare a mentorului „Convorbirilor”, Titu Maiorescu, care deprecia capacitățile intelectuale ale femeii și-i contesta drepturile politice-sociale. Aceeași autoare interpretează apoi prin viziunea materialist-istorică, în a doua etapă a revistei, situația de dublă exploatare a femeii în orînduirea capitalistă și evidențiază ideea eliberării ei odată cu eliberarea întregii societăți de către clasa muncitoare **.

Una dintre campaniile de anvergură susținute autcritar de revista ieșeană viza ignoranța și impostura științifică, manualele școlare perimate și cursurile universitare mediocre, stigmatiza șarlatanismul, plagiatul în știință și literatură. Existau destui „saltimbanci științifici” în epocă, chiar și printre magistrii universitari, care formau un veritabil țesut morbid, îngreunînd calea înaintării științei, a ideilor materialiste. „Contemporanul” ia atitudine față de starea deplorabilă a învățămîntului, afirmă rosturile sociale ale ameliorării situației în acest domeniu, denunță dificultățile materiale la care erau supuse școlile și slujitorii lor, politica de clasă în repartizarea bazei materiale pentru instrucțiunea publică, incultura proverbială a unor profesori, regimul bății, făcînd vinovați pentru toate acestea pe oamenii politici de la cîrma României burghezo-moșierești. Prin diverse articole se reclama introducerea învățămîntului elementar general și laic. Unul dintre acestea enunță ideea că „muncitorii trebuie să constrîngă statul să le dea instrucțiune, cu alte cuvinte guvernul să deschidă școlile, făcute din munca poporului, tuturor celor în stare de a învăța...”.

Expresie a tangenței „Contemporanului” cu domeniul vieții sociale, a atitudinii sale patriotice, revista intervine, în prima etapă, și în dezbaterea cîtorva teme de istorie. O idee cu largi răsfrîngeri în întreaga istorie a luptei revoluționare purtate de poporul nostru proclamă „Contemporanul” referindu-se la mișcarea lui Tudor. Articolul *Congresul studenților universitari* (Pitești, 1881) surprinde direcția în egală măsură socială și națională a revoluției de la 1821, repudiînd absolutizarea caracterului național al acesteia : „Nu pentru a înlocui pe grecul jacăș prin românul jupitor s-au sculat pandurii și Oltenia întreagă, nu pentru a schimba un rău prin alt

* A se vedea, în această privință, mai ales articolele Sofiei Nădejde : *Către femeii* ; *Răspuns d-lui Maiorescu în chestiunea creierului la femeii* ; *Emanciparea femeii* ; *Femeia și legea* ; *Educația femeii* ; *Despre egalitatea și neegalitatea celor două sexuri* ; *răspuns d-lui Delauny* ; *Observări asupra cărții lui Mill despre „Supunerea femeii”* ; *Libertatea femeii în prelegerea d-lui Missir* ; *Răspuns d-lui Teianu* etc.

** Sofia Nădejde, *Un răspuns d-lui E. Belfort Bax în chestia femeilor* ; *Robirea femeii și emanciparea ei* ; *Un adevăr multă vreme ascuns*.

rău ; dar pentru a aduce o îmbunătățire vieții sale, pentru a scăpa de robia lui de veacuri s-a sculat poporul și a proclamat de Domn pe *Tudor* al lui, pe acel care îi făgăduia încetarea tuturor samavolniciilor !...“.

Este interesant de remarcat că referințele la elementul social, deși formulate sporadic în articole de felurite profiluri și teme, se leagă structural între ele, capătă un caracter unitar, mijlocind generalizarea, pentru că au același numitor statornic — critica stărilor și opticii înapoiate, promovarea progresului. La urma urmei, înseși generalizările științifice din revistă ținesc nu numai corelări noi în domeniul dat, ci mult mai mult decît fondul efectiv al materialelor — confruntarea rezultatelor adevărate ale științei cu ideile anacronice și pernicioase asupra terenului social susținute de exponenții ideologici ai claselor dominante, cu injustițiile ce brăzdau adînc panorama socială.

Număr cu număr, an cu an, publicația cîștiga în maturitate, își cristaliza vederile, scruta noi adîncimi. Era faza în care ideile socialismului științific deveniseră preponderente în mișcarea socialistă, iar mișcarea muncitorească parcurgea noi trepte de consolidare și dezvoltare pe plan ideologic și organizatoric. Noua direcție se vedește și la „Contemporanul“, care nu avea să rămînă în urma pulsului actualității. Primele indicii ale viitoarei sale îndrumări în lumina socialismului științific datează din 1883 și coincid cu polemica viguroasă a revistei contra junimismului politic conservator, care apucase pe calea denigrării socialiștilor. Răspunsul acestora în coloanele „Contemporanului“ este categoric. Tot atunci socialiștii au tipărit o foaie volantă : *Apărarea socialismului de mai multe birfeli neîntemeiate*, în cuprinsul căreia este evocată succint teoria valorii fundamentată de Karl Marx în *Capitalul*. Curînd publicația din Iași își va îndruma programul pe baza concepției marxiste. O bătălie vajnică în contra esenței regimului exploatator nici nu putea fi dusă decît cu mijloacele cele mai combative, mai revoluționare pe temelia învățaturii socialismului științific.

Este de făcut mențiunea că orientarea marxistă a „Contemporanului“ se încadrează într-un larg curent de propagare a marxismului, susținut printr-o suită de publicații socialiste. La 1883, „Emanciparea“, gazetă socialistă editată în Capitală, cu un profil asemănător revistei ieșene, popularizează și dezbate unele idei marxiste. Un an mai tîrziu apare „Revista socială“, un adevărat organ teoretic al mișcării socialiste, în paginile căreia, așa cum arătau socialiștii români, la Congresul de la Bruxelles al Internaționalei a II-a, din 1891, „teoriile lui Marx se fac pentru întîia dată cunoscute publicului din România“. Noua publicație este emanația colectivului redacțional al „Contemporanului“, îndrumat de C. Dobrogeanu-Gherea, și exprimă nevoia socialiștilor de a se consacra promovării și dezbaterii ideilor fondatorilor comunismului științific într-un cadru cît mai larg. O cereau necesitățile dezvoltării mișcării muncitorești, ale luptei revoluționare a proletariatului, mersul spre clarificări profunde. Studiile de poziție marxistă publicate în „Contemporanul“ se și inspiră, de altfel, din ideile afirmate de Gherea în „Revista socială“. La 1885, Cercul socialist din Capitală editează întîiul cotidian socialist, „Drepturile omului“, care preconizează unitatea de acțiune a socialiștilor, așezarea temeliiilor primului partid politic al clasei muncitoare din România, ale partidului viitorului, cum era denumit de ziar. „Contemporanul“ nu ne apare, astfel, ca un moment singular, ci ca o pregătire generală în mers a mișcării,

a cercurilor socialiste pentru trecerea la o nouă etapă. În cazul „Contemporanului”, semnificația ancorării sale în gândirea socialismului științific capătă sensuri aparte, căci el vine pe frontul răspîndirii marxismului după ce se situase în linia întâi și cea mai prestantă a apărării și promovării concrete, constante și exigente a valorilor înaintate ale științei și culturii, după ce declanșase și susținuse o mișcare materialistă, progresistă de amploare, avînd a genera astfel o anume înrîurire a sa în propagarea marxismului.

Etapa a doua a „Contemporanului” reprezintă o manifestare marxistă directă a revistei. Ea își începe opera în această direcție prin popularizarea unor lucrări ale întemeietorilor socialismului științific. În cuprinsul său apar: sumarul celui de-al doilea volum al operei fundamentale a marxismului — *Capitalul* —, extrase din *Salariu, preț, profit*, de Karl Marx, iar apoi, în extenso, lucrarea lui Friedrich Engels *Originea familiei, a proprietății private și a statului*. Este printre primele traduceri din lume ale acestei lucrări, așa cum remarcă însuși autorul ei. Prin valoarea ideilor, prin impresionanta demonstrare a ilegitimității proprietății private asupra mijloacelor de producție, această operă, publicată în România la numai doi ani după elaborarea sa, a generat un interes enorm în mișcarea noastră muncitorească, influențînd în mod evident direcția și mesajul a numeroase articole apărute în paginile „Contemporanului”.

Noua orientare a „Contemporanului” avea să fie cunoscută de Engels, care era la curent cu conținutul unor publicații socialiste editate la noi, între ele aflîndu-se și această revistă științifică-literară. În admirabila scrisoare a sa către Ioan Nădejde, datată 4 ianuarie 1888 și publicată sub titlul: *Politica noastră*, el notează că a primit „mai multe numere din *Revista socială* și din *Contemporanul*, care numere cuprind, între alte materii, traduceri cîtorva din scrierile mele, și anume *Originea familiei* etc. Da-ți-mi voie să vă mulțumesc pentru osteneala ce-ați avut pentru a face înțelese de cetitorii români aceste scrieri”.

În cuvinte minunate, Engels a dat o înaltă apreciere mișcării muncitorești din România, a remarcat cu satisfacție procesul de maturizare ideologică și politică a acesteia, relevînd că socialiștii români adoptaseră în programul lor principiile fundamentale ale teoriei marxiste: „Cu mare plăcere am văzut că socialiștii din România primesc, în programul lor, principiile de căpetenie ale teoriei care a izbutit a aduna într-un mănunchiu de luptători mai pe toți socialiștii din Europa și din America — e vorba de teoria prietenului meu, răposatul Karl Marx”.

Consecventă liniei sale tematice, de tribună general-culturală, revista va milita sub influența marxismului, iar domeniile vieții sociale, precum și unele evenimente politice mai însemnate vor căpăta extindere în paginile sale și vor fi tălmăcite prin prisma materialismului istoric, a pozițiilor înaintate ale clasei muncitoare. Conținutul unor articole, precum: *Conferințele de la universitate*, semnat Audetot; *Rolul tinerimii în mișcarea socială*, de D. A. Teodoru; *Evoluția*, de V. Lateș; *Lupta pentru trai*, de Carol Mayer; *Darwin și Malthus în etiologie*, de Ștefan Stîncă (parte a cunoscutului studiu *Mediul social ca factor patologic*); *Robirea femeii și emanciparea ei*; *Un răspuns d-lui E. Belfort Bax în chestia femeilor* și *Un adevăr multă vreme ascuns*, de Sofia Nădejde; *Socialismul și radicalismul*, de Constantin Dobrogeanu-Gherea, ca și fondul diverselor

studii de critică și estetică literară, în primul rând ale lui Gherea, apărute în revistă erau de acum concepute sub înfrîurirea marxismului *. Ele afirmău idei majore, ca : neconținută și implacabilă evoluție din natură și societate ; creșterea diferențierii și antagonismelor între cei doi poli ai societății — bogați și săraci —, căci clasa dominantă, consumatoare și asupritoare, „trăiește pe spatele clasei apăsate, sărace, pieritoare de foame“ ; cauzele economice ca bază a schimbării orînduirilor sociale ; rolul istoric al clasei muncitoare, „singura clasă care poate ajunge la stăpînirea societății“ ; principiul luptei de clasă, vădit în întreaga istorie a popoarelor, care „nu-i decît istoria luptelor de clasă“ ; organizarea de către mișcarea socialistă a „poporului muncitor, astfel ca el politicește să fie o putere precum-pănitoare“ ; „trecerea tuturor uneltelor de muncă în mîna poporului muncitor“ ; acțiunea claselor sociale în raport cu interesele lor economice-politice ; dependența științei „de orînduirea socială și de lupta de clasă“ ș.a.

Sigur, nu putem vorbi de o evoluție lină și perfect armonioasă a „Contemporanului“ nici în faza primă și nici în acțiunea de promovare a marxismului. Variate limite și carențe, anumite erori și discordanțe, publicarea concomitentă a unor materiale insuficient cristalizate sub raportul poziției îi sînt specifice și reflectă însuși stadiul ideologic al cercurilor socialiste la momentul dat. Dar ceea ce arată publicația, asemenea altor periodice socialiste, asemenea mișcării muncitorești, în ansamblul său, este drumul nou, materialist și marxist, al celei mai avansate clase a societății, proletariatul, de pe care nu avea să se abată niciodată.

Marea lucrare socialistă pe care o ilustra, la rîndu-i, „Contemporanul“ avea să-și proiecteze efectele de durată și să înfrîurească profund prin tot ce a însemnat nou și novator în coloanele sale. Deceniul „Contemporanului“ își va face activă prezența prin continuitatea ascendentă a acțiunii socialiștilor, gravîndu-se în patrimoniul trainic al mișcării muncitorești revoluționare, al culturii înaintate, creatoare de valori autentice și viabile.

Propunîndu-și să continue și să dezvolte, în noile condiții politice și sociale de după eliberarea țării de sub jugul fascist, tradițiile revoluționare, democratice, ale ilustrei publicații cu același nume editată în penultimul deceniu al secolului trecut, seria nouă a „Contemporanului“, al cărei prim număr a apărut acum 25 de ani, s-a înscris în viața socială ca o publicație militantă în slujba politicii partidului comunist, a clasei muncitoare, a poporului ridicat la o viață nouă. În decursul acestei perioade, „Contemporanul“ a adus o contribuție însemnată la făurirea culturii noastre noi, pătrunsă de idealurile socialismului, de ideile filozofiei materialist-dialectice, de concepția despre lume și viață a proletariatului. Integrat în frontul ideologic al presei comuniste, „Contemporanul“ are în față obiective mărețe și vaste, exigențe sporite în direcția realizării marilor răspunderi încredințate de partid, a consacrării eforturilor educației socialiste a maselor dezvoltării și înfloririi culturii noastre noi, militante, profund pătrunsă de patosul revoluționar al vremurilor noi pe care le trăim.

NICOLAE RAUS

* Dintre cele 11 studii asupra fenomenului literar publicate de Gherea în „Contemporanul“, care își înscriu aportul la fundamentarea criticii și esteticii științifice din țara noastră, menționăm : *Direcțiunea „Contemporanului“* ; *Decepționismul în literatura română* ; *Către d-l Maiorescu* ; *Critica criticii* ; *Pesimistul de la Soleni*.

Etapele construirii societății socialiste în Republica Populară Bulgaria

În anii întunecați ai celui de-al doilea război mondial, masele populare din Bulgaria, în frunte cu Partidul Comunist Bulgar, au purtat lupte grele, cu arma în mână, împotriva regimului trădător monarho-fascist și a ocupanților hitleriști, pentru libertatea și independența națională a țării. La 9 septembrie 1944, insurecția armată a forțelor revoluționare și patriotice bulgare, mobilizate și călăuzite de partidul comunist, a răsturnat dictatura monarho-fascistă și a instaurat puterea populară.

Insurecția a adus la cîrma țării un guvern al Frontului Patriei*, format din cîte patru reprezentanți ai Partidului Comunist Bulgar, Uniunii Populare Agrare Bulgare (U.P.A.B.), grupării democratice „Pladne“, organizației „Zveno“, doi ai Partidului Muncitoresc Social-Democrat Bulgar și doi independenți¹. Programul guvernului, anunțat la 17 septembrie 1944, avea la bază programul din iulie 1942 al Frontului Patriei și punea pe primul plan obiective general-democratice. El prevedea reorganizarea democratică a aparatului de stat, poporul fiind chemat să-și aleagă forma de stat pe care o dorea, precum și o serie de sarcini în domeniile cultural-educativ, social, juridic etc. Urmărind refacerea economiei, programul sublinia că pămîntul va aparține numai celor care-l lucrează direct și preconiza interzicerea deținerii de proprietăți care depășeau 30 ha. În centrul politicii externe, programul promova prietenia cu U.R.S.S., cu celelalte țări ale coaliției antifasciste, cu țările balcanice.

Avînd clar scopul urmărit, Partidul Comunist Bulgar, care deținea portofoliile unora dintre cele mai importante ministere, era forța conducătoare în stat. Fiind singurul partid din cadrul Frontului Patriei, care avea organizațiile constituite la 9 septembrie 1944, în timp ce celelalte partide au început să-și refacă organizațiile abia după această dată. P.C.B. se baza, în orientarea politicii pe care trebuia s-o urmeze guvernul, pe marea influență ce o avea în rîndul maselor populare de la orașe și sate, pe controlul exercitat în centrele urbane și rurale de comitetele Frontului Patriei, în care comuniștii aveau cuvîntul hotărîtor, și pe detașamentele de partizani conduse de partid, detașamente care au format nucleul miliției populare și unitățile de elită ale armatei.

Documentele P.C.B. și istoriografia bulgară arată că caracteristica principală a insurecției, după cum s-a precizat la Congresul al V-lea al P.C.B. din decembrie 1948, a fost faptul că ea a deschis drumul construirii socialismului². Insurecția a constituit începutul și momentul hotărîtor al revoluției socialiste, caracterul socialist fiindu-i imprimat de faptul că a smuls burgheziei puterea și a trecut-o în mîinile

* Frontul Patriei, ca formă a alianței forțelor antifasciste, democratice și patriotice în lupta contra dictaturii monarho-fasciste și a trupelor militare străine de pe teritoriul țării, s-a realizat în cursul anului 1942.

¹ Slavka Petrova, *Borbata na B.R.P. za ustanoviavane narodnodemokraticeskata vlast, mai-septemvri 1944*, Izdatelstvo na B.K.P., Sofiia, 1964, p. 222.

² Gheorghi Dimitrov, *Politiceskii otcet sdelannii na V siezde B.R.P. (komunisti)* [f. e.], Sofiia, 1948, p. 51 și 53.

clasei muncitoare³. În acest sens, Congresul al VII-lea al P.C.B. din iunie 1958 a arătat că „revoluția, deși democrat-populară ca formă..., poartă încă de la început un caracter socialist”⁴.

Puterea populară a fost instaurată în condițiile existenței unei uniuni de partide în cadrul Frontului Patriei, sub conducerea partidului comunist, care în momentul victoriei insurecției număra circa 25 000 de membri⁵, pentru ca, în scurt timp — ianuarie 1945 —, să ajungă la peste 250 000 de membri⁶. Desigur, puterea clasei muncitoare nu s-a instaurat și nu s-a întărit dintr-odată, ci „treptat, în procesul unei ascutite lupte de clasă”, punctul culminant al acestui proces reprezentându-l naționalizarea industriei, înfăptuită în anul 1947⁷. Organele care au instaurat și au reprezentat puterea populară în timpul și imediat după insurecție au fost comitetele Frontului Patriei. Deși n-au fost incluse în aparatul de stat, ele s-au manifestat mult timp ca organe ale puterii.

Avind de făcut față unor grele probleme interne și externe, guvernul Frontului Patriei a luat, imediat după instalare, o serie de măsuri care urmăreau întărirea puterii democrat-populare și asigurarea condițiilor necesare trecerii la construirea societății socialiste.

Apreciind legătura strinsă dintre perspectivele de viitor ale țării și înfrângerea cât mai rapidă a fascismului, necesitatea ca poporul și statul bulgar să-și aducă contribuția nemijlocită la zdrobirea Germaniei hitleriste, guvernul Frontului Patriei a declarat război Germaniei. Acest act a reprezentat „continuarea luptei armate anti-fasciste cu folosirea întregului aparat de stat, a forțelor și mijloacelor întregului popor”⁸. Guvernul Frontului Patriei a urmat lozincă lansată de P.C.B.: „Totul pentru front, totul pentru victorie în Războiul Patriei”⁹ și a subordonat toate sarcinile și eforturile sale și ale poporului asigurării frontului cu oameni și materiale.

La 26 octombrie 1944 s-a încheiat armistițiul cu U.R.S.S., Anglia și S.U.A.¹⁰

Pe plan intern, înfruntând rezistența burgheziei, condusă din exterior de „guvernul bulgar din emigrație” al lui Al. Tankov, iar din interior de reprezentanții aripii de dreapta a partidelor aflate în Frontul Patriei (N. Petkov, K. Lulcev) și de Partidul democratic al lui N. Mușanov — Al. Gherghinov, guvernul Frontului Patriei, în care cuvântul hotărâtor aparținea partidului comunist, a luat măsurile necesare în vederea democratizării aparatului de stat, creării de noi verigi în acest domeniu, care să aplece interesele celor ce muncesc. Între aceste măsuri s-au înscris desființarea vechiului aparat polițienesc și crearea miliției populare, curățirea organelor locale ale administrației de stat de elementele fasciste, abrogarea legilor fasciste etc. Aceste măsuri, corelate cu epurarea din instituțiile de stat a elementelor fasciste, cu judecarea de către Tribunalul Poporului a criminalilor fasciști, au dat o puternică lovitură burgheziei reacționare, care, treptat, și-a pierdut orice fel de putere și influență în stat.

Un rol important în această activitate au jucat comitetele Frontului Patriei, care, acționând în fiecare localitate, în fiecare instituție și întreprindere economică, demascau încercările elementelor burgheze de a sabota întărirea puterii populare, luau măsuri pentru împiedicarea acțiunilor dușmănoase ale acestora. Pe plan central, Consiliul Național al Frontului Patriei analiza toate hotărârile și decretale care

³ *Istoriia na Bălgarskata Komunisteska Partiaa*, Izdatelstvo na B.K.P., Sofia, 1969, p. 493.

⁴ *Otceten doklad na Tentralniia Komitet na Bălgarskata Komunisteska Partiaa pred sedmii kongres na partiata*. Vezi: Todor Jivkov, *Izbrani reci, dokladi i statii*, tom II, Izdatelstvo na B.K.P., Sofia, 1965, p. 555—556.

⁵ Mircio Dimitrov, *Petiia Kongres na Bălgarskata Komunisteska Partiaa*, Izdatelstvo na B.K.P., Sofia, 1965, p. 17.

⁶ Gheorghi Dimitrov, *Op. cit.*, p. 111.

⁷ K. Kukov, *Razgrom na burjoznata opozitiiia*, Izdatelstvo na B.K.P., Sofia, 1966, p. 10.

⁸ *Vklad bolgarskogo naroda v razgrom fašistskoi Germanii* (perevod s Bolgarskogo), Voennoe Izdatelstvo Ministerstva Oboroni S.S.S.R., Moskva, 1967, p. 73.

⁹ Gheorghi Dimitrov, *Op. cit.*, p. 55.

¹⁰ *Istoriia na Bălgarskata Komunisteska Partiaa*, p. 504.

urmau a fi supuse aprobării Consiliului de Miniștri, primind deseori rapoarte de la miniștri asupra activității ministerelor aflate în subordinea lor¹¹.

Măsurile în domeniul reorganizării vieții de stat, luate de către guvernul Frontului Patriei din inițiativa partidului comunist, pregăteau condițiile necesare creării noilor organe centrale și locale ale puterii de stat. Consolidarea puterii democrat-populare nu era însă lipsită de greutate. Procesul adâncirii caracterului revoluționar al transformării societății bulgare se producea în condițiile împotrivirii forțelor cele mai reacționare și, în același timp, ale manifestării contradicțiilor cu caracter de clasă chiar în interiorul Frontului Patriei.

În vederea creării noilor organe ale puterii de stat, s-a preconizat organizarea de alegeri parlamentare pentru luna august 1945. Acțiunile potrivit desfășurate de forțele de dreapta din interiorul și din afara Frontului Patriei au determinat Comisia Aliată de Control să ceară amânarea lor. Alegerile au fost organizate în luna noiembrie a aceluiași an. Ca rezultat al încrederii poporului în programul Frontului Patriei, al muncii vaste propagandistice desfășurate de P.C.B., alegerile au marcat un răsunător succes al forțelor revoluționare. Din cele 3 866 467 de persoane care s-au prezentat la urne, 3 397 672 au votat pentru candidații Frontului Patriei¹².

Adunarea Populară constituită în urma alegerilor a desfășurat o activitate deosebit de fructuoasă în direcția consolidării puterii democrat-populare. Dintre cele peste 300 de hotărâri și legi adoptate în perioada 15 decembrie 1945—28 septembrie 1946, de o deosebită importanță au fost legea privind confiscarea averilor obținute prin speculă sau pe alte căi ilicite, legea reformei agrare (12 martie 1946), a cărei aplicare a dus la trecerea în proprietatea statului a tuturor suprafețelor de teren agricol mai mari de 20 ha, iar în unele zone, ca o excepție, a celor care depășeau 30 ha. Fiind îndreptată, încă de la început, împotriva unei părți a burgheziei autohtone (datorită condițiilor specifice de dezvoltare, în Bulgaria nu a existat o clasă a marii moșierimi), legea reformei agrare a permis exproprierea unei însemnate suprafețe agricole, care a intrat în patrimoniul statului. Din fondul funciar de stat creat astfel, circa 50% a fost împărțit țăranilor fără pământ sau cu pământ puțin, iar restul a devenit proprietate a gospodăriilor agricole de stat și celor cooperatiste. Această lege, corelată cu confiscarea averilor criminalilor fasciști condamnați prin sentințele Tribunalului Poporului, cu legea privind răscumpărarea marelui inventar agricol și cu alte măsuri, a dus la îngrădirea elementelor capitaliste de la sate și la asigurarea condițiilor favorabile creării și dezvoltării sectorului socialist în agricultură.

Existența formei de stat monarhice constituia însă un puternic impediment în dezvoltarea statului democrat-popular. Pentru înlăturarea acestui anacronism, a fost organizat, la 8 septembrie 1946, un referendum, pentru ca masele să se pronunțe asupra problemei menținerii sau abolirii monarhiei. Din cele 4 132 107 persoane care au luat parte la referendum (peste 91% din numărul total al celor cu drept de participare), 3 833 183¹³ au votat pentru instaurarea republicii populare, care a fost proclamată la 15 septembrie 1946.

În aceste condiții, la 27 octombrie 1946 au avut loc alegeri pentru Marea Adunare Populară. Ca organ suprem al puterii democrat-populare, aceasta avea menirea să creeze cadrul legal necesar construirii societății socialiste în Bulgaria. În alegeri, partidele din cadrul Frontului Patriei au obținut 365 de mandate, iar partidele de opoziție 101. Rezultatele alegerilor au confirmat creșterea prestigiului partidului comunist ca forță conducătoare în stat, au demonstrat că alianța muncitorească-țăărănească stă la baza construirii noii societăți. Din cele 365 de mandate obținute de partidele din Frontul Patriei 278 au revenit P.C.B.¹⁴. În felul acesta, Partidul Comunist Bulgar deținea majoritatea absolută în Marea Adunare Populară, iar împreună cu celelalte partide din cadrul Frontului Patriei peste două treimi din mandate.

¹¹ Petăr Dragoliubov Ostoici, *B.K.P. i izgrajdaneto na narodnodemokraticeskata dārjava, 1944—1947*, Izdatelstvo na B.K.P., Sofia, 1967, p. 53.

¹² K. Kukov, *Op. cit.*, p. 126.

¹³ *Ibidem*, p. 158.

¹⁴ Petăr Dragoliubov Ostoici, *Op. cit.*, p. 203.

Urmărind întărirea alianței cu partidele din cadrul Frontului Patriei, P.C.B. a militat pentru demascarea și zdrobirea forțelor de dreapta din interiorul și din afara Frontului Patriei, care se împotriveau puterii democrat-populare. Reformele economice, care au luat burgheziei de la orașe și sate puterea economică, demascarea scopurilor și acțiunilor conspirative ale conducătorilor opoziției au lipsit-o de sprijinul celor care, într-un fel sau altul, se lăsaseră influențați de ea. Prin anularea mandatelor de deputați ale opoziției, prin judecarea și condamnarea elementelor dușmănoase ce desfășurau o activitate contrară intereselor poporului, prin interzicerea unor partide sau grupări ale acesteia, rolul opoziției a scăzut treptat, fiind în cele din urmă lichidată. La 4 decembrie 1947, Marea Adunare Populară a adoptat noua Constituție, care reflecta înfrângerea deplină a forțelor monarho-fasciste și capitaliste și consfințea noul regim social-politic, bazat pe dictatura proletariatului. Legiferând republica populară drept formă de organizare a statului, Constituția prevedea că „proprietatea generală a întregului popor este sprijinul principal al statului în dezvoltarea economiei naționale”. Subliniind dispariția exploatării omului de către om, ea arăta că „pământul aparține celor ce-l muncesc”.

Potrivit Constituției, organul suprem legislativ îl reprezenta Adunarea Populară, aleasă pe o perioadă de 4 ani, iar organul suprem executiv, guvernul. Organele locale ale puterii de stat erau consiliile populare districtuale și comunale, alese pentru o perioadă de trei ani.

Prin adoptarea noii Constituții, a legii privind naționalizarea băncilor, întreprinderilor miniere, industriale etc., la sfârșitul lunii decembrie 1947, s-a încheiat, în linii generale, prima etapă pe drumul construirii socialismului în Bulgaria. În această etapă s-au produs transformări nu numai în domeniul vieții politice și de stat, ci și în cel al vieții economice, care a înregistrat un uriaș salt. Datorită măsurilor luate de puterea populară după 9 septembrie 1944, în Bulgaria au început să se dezvolte sectoarele de stat și cooperatist ca bază economică a noii puteri, în timp ce sectorul capitalist, îngrădit tot mai mult, era lichidat treptat, punctul culminant al acestei acțiuni reprezentându-l adoptarea legii naționalizării. Dacă în urma expropriării întreprinderilor cu capital german, a celor aparținând criminalilor de război și a altor măsuri sectorului socializat îi revenise 46,9% din producția industrială, din care 33,50% sectorului de stat, imediat după aplicarea legii naționalizării (în 1948), sectorul socializat dădea 91,7% din producția industrială, din care 81,1% revenea sectorului de stat. În 1950, sectorul socializat dădea 97,5% din producția industrială¹⁵. În acest mod, pînă la sfârșitul anului 1950, lichidarea proprietății capitaliste fusese, în principiu, înfăptuită.

În agricultură, prin exproprierea marilor proprietăți funciare capitaliste, prin aplicarea legii de răscumpărare a inventarului agricol mare, prin crearea gospodăriilor agricole cooperatiste și a întreprinderilor agricole de stat, a apărut și s-a înțărît, treptat, sectorul socialist.

Un rol important în refacerea și dezvoltarea economiei țării l-a avut aplicarea sistemului conducerii și dezvoltării planificate. Deși, inițial, sectorul de stat nu era încă preponderent în industrie, faptul că puterea se afla în mâinile poporului, precum și luarea unor măsuri restrictive în dauna proprietății privat-capitaliste (de exemplu, controlul statului asupra producției), au permis adoptarea de planuri economice pentru unele ramuri ale industriei încă din anul 1945, iar în 1946 a unui plan general pentru întreaga industrie. În aprilie 1947 a fost elaborat primul plan economic de stat de doi ani, care prevedea înlăturarea greutăților provocate economiei de cel de-al doilea război mondial și de calamitățile naturale din anii 1945—1946, atingerea și depășirea nivelului antebelic din industrie, agricultură și din celelalte ramuri ale economiei. Sarcinile trasate în domeniul dezvoltării economice prin planul de doi ani au fost, în linii generale, îndeplinite. Nivelul producției industriale a înregistrat o creștere de peste două ori comparativ cu anul 1939, în timp ce producția agricolă a atins nivelul antebelic.

Așa cum s-a relevat la Congresul al V-lea al P.C.B. din decembrie 1948, îndeplinirea în linii mari a sarcinilor cuprinse în programul Frontului Patriei, care aveau un caracter antifascist, anticapitalist și democratic, precum și măsurile luate pentru întărirea puterii democrat-populare și crearea condițiilor necesare construirii ba-

¹⁵ P. Petkov, *Podstawowe kierunki polityki gospolarczej nazsego panstwa (9 wrzesnia 1944—grudzien 1948 r.)*, în *Budowa i umocnienie wladzy w Bulgarii. 1944—1948*, Warszawa, 1970, p. 135—136 (lucrarea litografiată).

zilor economice ale socialismului au permis ca în scurtul interval de timp ce se scursese de la 9 septembrie 1944 să se încheie etapa de consolidare a puterii democrat-populare și de începere a construirii socialismului. S-a trecut astfel la etapa luptei pentru construirea desfășurată a socialismului, pentru victoria lui deplină. Această etapă a cuprins perioada anilor 1948—1958 și s-a încheiat în urma victoriei relațiilor de producție socialiste în agricultură.

Făcînd o analiză a drumului parcurs după 9 septembrie 1944, Congresul al V-lea al P.C.B. a apreciat că în urma victoriei insurecției, statul, radical deosebit de cel anterior, s-a transformat dintr-un instrument de asupra și exploatare într-un instrument de distrugere a capitalismului. Ca forță conducătoare recunoscută de poporul bulgar, trasînd linia generală de construire a societății socialiste, P.C.B. a pornit de la ideea că în construirea socialismului statul joacă un rol însemnat. În acest sens partidul a căutat să asigure, pe măsura dezvoltării societății socialiste, forme democratice cît mai eficiente de exercitare a puterii de către mase. Un rol important pe această linie l-au jucat alegerile pentru organele locale ale puterii de stat (consiliile populare) din luna mai 1949. Noile organe ale puterii, alese după reorganizarea conducerii centrale de stat, ca urmare a adoptării Constituției, aveau menirea să dirijeze activitatea economică, socială și culturală pe plan local, să creeze condiții favorabile atragerii maselor la conducerea treburilor statului, democratizării vieții de stat.

Trasînd ca sarcină construirea bazelor economice și culturale ale socialismului, Congresul al V-lea al P.C.B. a adoptat un amplu program economic, în cadrul căruia prevederea principală o constituia industrializarea țării, accentul fiind pus pe dezvoltarea cu precădere a industriei grele, astfel încît „în 15—20 de ani să se atingă prin industrializare, electrificare și mecanizarea agriculturii ceea ce alte țări, în alte condiții, au realizat în 100 de ani”¹⁶.

În vederea îndeplinirii cu succes a acestor sarcini s-a continuat linia dezvoltării planificate a economiei, trecîndu-se la elaborarea de planuri de 5 ani. Acestei etape a construirii societății socialiste îi corespund primele două cincinale (1949—1952, 1953—1957).

Îndeplinirea primului plan cincinal era subsumată schimbării raportului dintre agricultură și industrie, dintre industria ușoară și cea grea în favoarea industriei grele, creîndu-se astfel premisele necesare transformării Bulgariei în următoarele două cincinale dintr-o țară agrară în țară industrial-agrară. În acest scop, 40% din totalul investițiilor cincinalului au fost destinate industriei¹⁷. S-a precizat ca la sfîrșitul primului cincinal volumul producției industriale globale să fie de 2,2 ori mai mare față de anul 1948, iar al industriei grele, pentru a cărei dezvoltare se alocă două treimi din totalul investițiilor destinate industriei, de 3,2 ori mai mare. În domeniul dezvoltării industriei ușoare s-a prevăzut ca la sfîrșitul cincinalului volumul producției industriei textile să fie de 1,8 ori mai mare comparativ cu nivelul anului 1948, iar al celei alimentare de circa 2 ori.

Pornind de la aprecierea că puterea populară și construcția socialistă nu se pot menține mult timp pe două baze diferite: o puternică industrie socialistă și o economie sătească înapoiată și fărîmițată, congresul a arătat că este necesară o cotitură în procesul de cooperativizare a agriculturii și de mecanizare a acesteia. S-a indicat ca în procesul transformării socialiste a agriculturii să se respecte principiile liberului consimțămînt, al cointeresei materiale a țăranilor. Dacă în industrie victoria relațiilor socialiste s-a obținut într-un timp relativ scurt, naționalizarea ducînd la lichidarea clasei capitaliste și la sporirea puternică a ponderii întreprinderilor de stat și cooperatiste în volumul producției industriale, de la 46,9% în 1947 la 91,7% în 1948¹⁸, cooperativizarea agriculturii a durat o perioadă mai îndelungată și s-a desfășurat în condițiile dezvoltării bazei tehnico-materiale necesare agriculturii.

Congresul a stabilit o serie de sarcini și celorlalte ramuri ale economiei și, în același timp, el a subliniat contribuția ce revine revoluției culturale în îndeplinirea la timp a sarcinilor economice.

¹⁶ Gheorghe Dimitrov, *Op. cit.*, p. 100.

¹⁷ Mircio Dimitrov, *Op. cit.*, p. 39.

¹⁸ *Istoria na Bălgarskata Komunisteska Partia*, p. 531.

Munca însuflețită a poporului bulgar, sub conducerea partidului comunist, a făcut ca sarcinile cincinalului să fie îndeplinite în numai patru ani. În industrie, paralel cu creșterea volumului producției, s-au pus bazele unor noi ramuri, inexistente în Bulgaria antebelică. Pe harta țării au apărut noi centre industriale (Dimitrovgrad, Madan), puterea instalată a noilor centrale electrice (Sofia, Pernik și altele) era la sfârșitul primului cincinal de 117 000 kW¹⁹, iar în agricultură suprafața cooperativizată depășea 60% din totalul suprafeței agricole.

În această perioadă relațiile de producție socialiste au învins definitiv în industrie, au devenit predominante în agricultură, clasa capitalistă de la orașe a fost lichidată, iar la sate pozițiile ei au fost considerabil slăbite.

Continuând dezvoltarea pe bază de plan a economiei naționale, Bulgaria a trecut, începând din anul 1953, la îndeplinirea prevederilor celui de-al doilea plan cincinal. Directivele Congresului al VI-lea al P.C.B. (25 februarie — 3 martie 1954) prevedeau în noul plan cincinal o creștere substanțială a volumului producției industriale, în special a energiei electrice și metalurgiei neferoase. Pentru agricultură se prevedea sporirea volumului producției-marfă prin introducerea pe scară mai largă a tehnicii moderne, a îngrășămintelor chimice și prin mărirea suprafeței irigate.

În urma analizei rezultatelor obținute în construirea socialismului, pe plan politic, economic, cultural, plenara C. C. al P.C.B. din aprilie 1956 a apreciat că manifestarea în decursul anilor a unor fenomene negative, ca: încălcarea normelor leniniste ale vieții și conducerii de partid, limitarea democrației interne de partid, înăbușirea criticii și autocriticii, încălcarea legalității socialiste, acțiuni de represiune îndreptate asupra unor cadre de partid etc. au frânat procesul de dezvoltare a societății. Plenara a preconizat o serie de măsuri în vederea perfecționării organizării activității statului în conformitate cu noile cerințe ale vieții. Cu acest prilej s-a trasat ca sarcină îmbunătățirea activității Adunării Populare, a aparatului de stat, renunțarea la centralizarea excesivă și lărgirea atribuțiilor consiliilor populare, creșterea rolului organizațiilor de masă, în special al Frontului Patriei, în viața social-politică, revizuirea hotărârilor anterioare și reabilitarea persoanelor condamnate pe nedrept etc.

Plenara a considerat greșită orientarea care a neglijat cerința continuării liniei de industrializare socialistă pe baza dezvoltării cu precădere a industriei grele producătoare de mijloace de producție. Plenara a mai arătat că în mod greșit s-a procedat la micșorarea fondului de acumulare (de la 24% în 1952 la 14% în 1956), fapt care a dus la scăderea ritmului mediu anual de creștere a producției industriale de la circa 22% în timpul primului plan cincinal la aproximativ 10%²⁰ în timpul celui de-al doilea cincinal. Lucrările plenarei au subliniat, în același timp, că trebuiau prevăzute, în obiectivele cincinalului, continuarea și terminarea cooperativizării agriculturii.

Apreciind că Bulgaria a intrat într-o etapă caracterizată prin victoria deplină a socialismului, plenara a pus problema perfecționării bazei materiale, a relațiilor de producție socialiste. După plenară s-au luat măsuri pentru înlăturarea anumitor cote obligatorii, crearea unui fond central de pensii pentru țărani cooperatori etc., urmărindu-se ca în 2—3 ani să se încheie procesul de transformare socialistă a satului.

Măsurile luate de plenară au permis ca la sfârșitul cincinalului venitul național să crească cu 50%, iar salariile reale ale muncitorilor cu 55%. Volumul producției industriale a sporit cu circa 76%.

În agricultură s-a încheiat procesul de cooperativizare, sectorului socialist revenindu-i în 1958 peste 92% din suprafața totală a terenurilor agricole²¹. Agricultura dispunea de circa 21 000 de tractoare convenționale a 15 H.P.²². A crescut cantitatea de îngrășăminte chimice folosite la unitatea de teren arabil, suprafața irigată a atins aproximativ 400 000 ha²³.

¹⁹ *Dvadeset godini soŭialističesko stroitel'stvo v ŭifri*, Izdatel'stvo „Nauka i izkustvo“, Sofia, 1964, p. 79.

²⁰ *Istoriia na Bălgarskata Komunističeska Partii*, p. 570.

²¹ *Ibidem*, p. 599—600.

²² *Săiuzăt mejdu rabotniŭite i selianite — nepoklatima osnova na narodnata vlast*, Vezi: Todor Jivkov, *Op. cit.*, p. 167.

²³ *Za novi pobeđi na kooperativniiia stroi v selo, za po-visoka kultura na zemedelieto, za povece i po-ŭtino selskostopansko proizvodstvo*. Vezi: Todor Jivkov, *Op. cit.*, p. 223.

Îndeplinirea cu succes, în anul 1957, a sarcinilor celui de-al doilea plan cincinal a transformat Bulgaria, așa cum s-a arătat la Congresul al VII-lea al P.C.B. din 2—7 iunie 1958, „într-o țară industrial-agrară, cu o economie agrară puternic cooperativizată și mecanizată”²⁴.

În etapa următoare, a construirii societății socialiste dezvoltate, accentul principal s-a pus, paralel cu creșterea gradului de dezvoltare economică a țării, pe perfecționarea și democratizarea vieții de stat, perfecționarea metodelor și stilului de muncă al organelor de stat, înlăturarea manifestărilor de birocratism, corupție etc. Concepția P.C.B. asupra direcției de dezvoltare a statului, așa cum s-a arătat la Congresul al VIII-lea al P.C.B. (5—14 noiembrie 1962), are în vedere transformarea statului de dictatură proletară, prin perfecționarea democrației socialiste, într-un stat socialist al întregului popor²⁵.

În lumina acestor obiective s-au luat măsuri pentru participarea mai activă a poporului la conducerea treburilor statului. În cadrul acestor măsuri se înscriu alegerile pentru organele locale și centrale ale puterii de stat din anii 1959, 1962, 1966, alegeri care au evidențiat atașamentul poporului la cauza construirii socialismului. Candidații Frontului Patriei au fost susținuți de peste 99% din alegători. S-au adoptat, de asemenea, o serie de legi și măsuri care au dus la creșterea numărului de reprezentanți ai poporului în Adunarea Populară, la întărirea rolului controlului obștesc în domeniul economic.

Urmărindu-se perfecționarea sistemului de conducere a societății, din anul 1966 a început să fie folosit, experimental, un nou sistem de conducere a economiei. Principiile sale de bază urmăreau aplicarea celor mai perfecționate metode științifice de planificare, folosirea maximală a sistemului contractelor, a indicatorilor economici, a calculului economic, legarea salarizării de rezultatele muncii practice, o structură organizatorică și forme de conducere cât mai perfecționate. În cadrul noului sistem planul economic de stat constituie mijlocul principal de coordonare și conducere al colectivelor de muncă. Adunarea Populară, guvernul și organele centrale de planificare stabilesc proporțiile de bază și direcțiile principale în dezvoltarea economiei naționale, științei și tehnicii. Întreprinderile pot manifesta independență și inițiativă, dar numai în limitele sarcinilor de bază puse de planul economic și ale normelor stabilite de organele centrale.

Prin acest sistem s-a urmărit asigurarea unei dezvoltări eficiente a forțelor de producție, creșterea productivității muncii, ridicarea nivelului de trai al poporului. El era menit să asigure premisele și condițiile unei creșteri rapide a produsului social, grăbirea progresului tehnic, participarea activă a țării la diviziunea internațională a muncii. Asigurând condițiile necesare aplicării principiului cointeresei materiale, sistemul trebuia să acționeze, totodată, în direcția educării comuniste a maselor²⁶.

În anul 1968 a fost adoptat un program de măsuri în vederea perfecționării și dezvoltării pe mai departe a conducerii societății. Programul prevede măsuri pentru aplicarea și dezvoltarea în continuare a noului sistem de conducere a economiei naționale, creșterea rolului partidului în toate domeniile vieții politice-sociale, creșterea conștiinței, disciplinei, nivelului de trai al poporului.

Programul urmărește ridicarea rolului Adunării Populare ca organ suprem al puterii de stat, perfecționarea funcțiilor Consiliului de Miniștri, crearea sau reorganizarea a o serie de instituții și ministere. Scopul urmărit de măsurile cuprinse în program este înfăptuirea pînă la capăt, pe baza principiului marxist-leninist al centralismului democratic, a unității dintre activitatea legislativă și cea executivă, încît conducerea de stat să devină mai competentă și mai operativă. De asemenea, se acordă o mare importanță creșterii inițiativei și răspunderii organelor de stat, apropierii aparatului de stat de oamenii muncii, dezvoltării democrației socialiste.

În scopul satisfacerii necesităților crescînde ale economiei naționale, se impunea o creștere a ritmurilor de dezvoltare ale acesteia. Analizînd factorii care

²⁴ *Otceten doklad na Tsentralniia Komitet na Bălgarskata Komunisteska Partia pred sedmii kongres na partiata*. Vezi: Todor Jivkov, Op. cit., p. 459.

²⁵ *Istoria na Bălgarskata Komunisteska Partia*, p. 644.

²⁶ *Osnovni položenii na novata sistema na rākovodstvo na narodnoto stopanstvo*, Izdatelstvo „Nauka i izkustvo”, Sofia, 1966.

permiteau îndeplinirea înainte de termen a sarcinilor celui de-al III-lea cincinal (1956—1960) — victoria relațiilor de producție socialiste la orașe și sate, creșterea potențialului economic al țării, creșterea nivelului cultural al maselor, a experienței cadrelor de conducere etc. —, plenarele C.C. al P.C.B. din octombrie, noiembrie 1958 și ianuarie 1959 au luat o serie de măsuri pentru ca, printr-o mai bună folosire a resurselor interne ale țării, cincinalul să poată fi îndeplinit în 3—4 ani.

În agricultură s-a preconizat obținerea de recolte mari și, implicit, de venituri mari pentru gospodăriile agricole și țărani cooperatori prin aplicarea mecanizării și chimizării, prin extinderea suprafețelor irigate. O cale de întărire a bazei tehnico-materiale a gospodăriilor agricole colective de muncă a fost considerată cea a avansării de credite, a vinderii mașinilor agricole către gospodării și a reorganizării S.M.T.-urilor. P.C.B. a preconizat acordarea de avansuri lunare cooperatorilor, îmbunătățirea sistemului de retribuire a muncii lor, trecerea de la retribuirea în zile-muncă la cea pe baza producției obținute, micșorarea plății în natură și creșterea plății în bani. Se urmărea astfel creșterea gradului de cointeresare a cooperatorilor, ridicarea nivelului lor de trai.

Muncind cu avânt, poporul bulgar a îndeplinit sarcinile celui de-al III-lea plan cincinal în numai 3 ani, volumul producției industriale depășind cu 68% nivelul anului 1957, iar raportul dintre producția mijloacelor de producție și cea a bunurilor de consum fiind de 49,9 la 50,1²⁷. În același timp, venitul național a crescut de aproape 2 ori, comparativ cu nivelul anului 1939²⁸.

Congresul al VIII-lea al P.C.B., din noiembrie 1962, a adoptat directivele cu privire la liniile de dezvoltare a Bulgariei în perioada 1961—1980. În directive se apreciază drept sarcină principală terminarea construirii bazei tehnico-materiale a socialismului și trecerea treptată la construirea bazei tehnice-materiale a comunismului, lărgirea și perfecționarea relațiilor sociale socialiste, ridicarea conștiinței comuniste a poporului²⁹. S-a subliniat, de asemenea, necesitatea creării unei puternice baze energetice a economiei, mărirea producției metalurgice etc., în scopul transformării Bulgariei într-o dezvoltată țară constructoare de mașini. Directivele au accentuat necesitatea dezvoltării industriei chimice, alimentare și a comerțului.

În decursul celui de-al IV-lea plan cincinal (1961—1965), parte componentă a planului de 20 de ani adoptat de Congresul al VIII-lea al P.C.B., industria s-a afirmat ca ramură dominantă în economie, volumul producției industriale fiind în 1965 cu 74% mai mare decât în anul 1960³⁰. Volumul producției industriei chimice și al producției de energie electrică au crescut de circa 2 ori³¹. Pentru prima dată în istoria ei, Bulgaria a început să producă tractoare.

Ritmul rapid de creștere și nivelul atins în dezvoltarea industriei au creat condiții pentru sporirea gradului de mecanizare a agriculturii (în 1963 în agricultură lucrau peste 54000 de tractoare convenționale a 15 H.P., aproximativ 12000 de combine³²), de chimizare a ei și de ameliorare a solului. Încă din 1962 s-au luat o serie de măsuri pentru garantarea unei retribuții minime a muncii țăranilor cooperatori, care să determine creșterea cointeresării lor materiale. În anul 1964 s-a renunțat la sistemul cotelor obligatorii. În vederea îmbunătățirii calitative și cantitative a producției animaliere, printr-o serie de hotărâri luate în anii 1963 și 1964 s-a dat posibilitatea țăranilor cooperatori din regiunile de deal și de munte să dispună de un lot ajutător mai mare.

Cincinalul al V-lea (1966—1970) a avut ca obiectiv principal construirea, în continuare, a bazei tehnice-materiale a societății socialiste, perfecționarea relațiilor socialiste, ridicarea conștiinței socialiste a celor ce muncesc și, ca rezultat al acestora, îmbunătățirea nivelului de trai material și cultural al populației³³. Au

²⁷ V. I. Lenin i istorieskata sâdba na bălgarskiiia narod, Politizdat, Izdatelstvo na B.K.P., Moskva, Sofiia, 1970, p. 200, 202.

²⁸ Dvadeset godini sofiialisticesko stroitelstvo v tîfri, p. 17.

²⁹ Istoriia na Bălgarskata Komunisticeska Partiia, p. 643.

³⁰ Otceten doklad na Tentralnîia Komitet na Bălgarskata Komunisticeska Partiia pred devetiia kongres na partiia. Vezi: IX Kongres na Bălgarskata Komunisticeska Partiia, stenografski protokol, Izdatelstvo na B.K.P., Sofiia, 1967, p. 46.

³¹ Istoriia na Bălgarskata Komunisticeska Partiia, p. 670.

³² Dvadeset godini sofiialisticesko stroitelstvo v tîfri, p. 56.

³³ IX Kongres na Bălgarskata Komunisticeska Partiia, stenografski protokol, p. 40.

fost prevăzute ritmuri rapide în industrializarea țării, sporirea aportului industriei la crearea venitului național, ridicarea producției agricole, transformarea creșterii animalelor în una din cele mai rentabile și mai productive ramuri ale economiei agricole. S-a urmărit ca sarcinile cincinalului să fie îndeplinite în condițiile modernizării tuturor ramurilor economiei naționale, ale creșterii productivității muncii și a eficienței economiei prin trecerea de la o muncă extensivă la una intensivă.

Congresul al X-lea al P.C.B. (20—25 aprilie 1971), analizând rezultatele celui de-al V-lea plan cincinal, a constatat că venitul național a crescut cu 52% față de anul 1965. În timp ce volumul general al producției industriale a sporit cu 67%, cel al producției agricole a fost la rîndul său cu 26% mai mare decît cel realizat în cursul planului cincinal anterior³⁴.

Victoria insurecției de la 9 septembrie 1944, drumul parcurs de R. P. Bulgaria pe calea construirii socialismului în cei peste 25 de ani ce au trecut de atunci au produs schimbări profunde în toate domeniile vieții materiale și spirituale ale poporului bulgar. În această perioadă a fost lichidată clasa capitalistă de la orașe și sate, a fost înlăturată exploatarea omului de către om. Paralel cu schimbările profunde care au avut loc în economia țării s-au produs mutații radicale în structura socială, în nivelul de trai material și cultural al poporului bulgar, în făurirea profilului omului nou.

Dezvoltarea intensă a economiei și în special a industriei a atras un număr sporit de brațe de muncă (de la circa 629 000 de salariați în anul 1948 s-a ajuns la peste 2 550 000 în 1968), ceea ce a dus la schimbarea proporțiilor existente între populația ocupată în agricultură și cea ocupată în industrie, care crește de la aproape 7% din totalul forțelor de muncă existente în 1948 la 29% în 1968³⁵.

În procesul dezvoltării construcției socialiste a avut loc o puternică dezvoltare a culturii, a crescut puternic gradul pregătirii de specialitate și de cultură în genere al oamenilor muncii. Astfel, Bulgaria socialistă, țara care la o populație de 6 800 000 de locuitori avea 1 350 000 de analfabeți în trecut, nu numai că a lichidat această plagă, dar acum se mîndrește cu un învățămînt general de 8 ani, gratuit și obligatoriu, cu existența în economia națională, în anul 1968, a peste 148 000 de specialiști cu pregătire superioară și peste 317 000 cu pregătire medie³⁶, cu peste 80 000 de studenți în anul școlar 1968/1969.

Ridicarea nivelului de trai material și cultural al poporului este atestată și de creșterea numărului celor angajați în cîmpul muncii, de creșterea salariilor și pensiilor medii (de la 485 leva în 1948 la 1 366 în 1968³⁷, respectiv, de la 59 leva la 388 leva). Paralel cu sporirea posibilităților materiale a sporit consumul unor astfel de articole alimentare ca : zahăr și produse zaharoase, carne, lapte și produse lactate etc.

Poporul român urmărește cu profundă satisfacție succesele poporului bulgar pe calea construcției socialiste, succese dobîndite sub conducerea Partidului Comunist Bulgar. Înarmat cu învățătura marxist-leninistă, unind în rîndurile sale muncitori, țărani și intelectuali, bărbați și femei, tineri și bătrîni, P.C.B. conduce poporul bulgar pe drumul construirii societății socialiste dezvoltate și al perspectivei înfăptuirii societății comuniste în Bulgaria. Între țările și popoarele român și bulgar, între Partidul Comunist Român și Partidul Comunist Bulgar s-a statornicit o colaborare rodnică, multilaterală. Aceste legături continuă o veche și puternică tradiție, făurită în lupta comună a popoarelor român și bulgar pentru scuturarea jugului străin, pentru independență națională și eliberare socială. În epoca socialismului, relațiile româno-bulgare au căpătat un conținut nou, reflectînd comunitatea țelurilor edificării noii orînduirii socialiste, ale luptei împotriva imperialismului, pentru pace și progres social în lumea întreagă.

CRIȘAN ILIESCU

³⁴ *Otceten доклад na Tsentralniiia Komitet na Bălgarskata Komunisticheska Partia pred desetiia kongres na partiata*. Vezi : „Rabotnicesko delo”, anul XLV, nr. 3, din 21 aprilie 1971.

³⁵ Ghinka Atanasova, Stoiadin Savov, Stefan Stancev, *Sozialisticheska Bălgariia v tŭfiri i fakti*, Izdatelstvo na B.K.P., Sofia, 1969, p. 7—8, 26.

³⁶ *Ibidem*, p. 30.

³⁷ Jivko Jivkov, *Visoko jizneno ravnište — ŭel na soŭialisma*. Vezi : *Dvadeset i pet godini po pătia na soŭialisma*, Sbornik, Izdatelstvo na B.K.P., Sofia, 1969, p. 53. (Este vorba de leva vechi.)

Revoluția populară și principalele momente ale construcției socialiste în Republica Populară Ungară

Anii care s-au scurs de la eliberarea Ungariei de sub jugul fascist reprezintă o perioadă relativ scurtă, dar, fiind marcați de rezolvarea sarcinilor dezvoltării democratice, de lichidarea rămășițelor feudale, de crearea unei republici populare și înfăptuirea revoluției socialiste, se înscriu printre paginile glorioase ale istoriei țării vecine și prietene. În această perioadă de luptă și activitate încordată, Partidul Muncitoresc Socialist Ungar a condus cu succes clasa muncitoare, întregul popor la înfăptuirea revoluției și construcției socialismului.

După eliberarea de sub ocupația hitleristă și dominația regimului fascist de către Armata sovietică, alături de care au luptat armatele română, bulgară și iugoslavă, poporul ungar a pășit pe drumul transformărilor democrat-populare, pe drumul spre victoria societății socialiste. În fruntea revoluției democratice s-a găsit clasa muncitoare ungară, singura forță capabilă să înfăptuiască sarcinile democratice, să apere aceste cuceriri împotriva reacțiunii și să realizeze transformările socialiste.

P.C.U. s-a situat în fruntea bătăliei pentru puterea populară, pentru reconstrucție. La 30 noiembrie 1944 a fost dat publicității „Programul reconstruirii și dezvoltării Ungariei democratice. Propunerea P.C.U.”¹, care va reprezenta planul renașterii naționale.

Programul comuniștilor, care se baza pe obiectivele enunțate încă în timpul celui de-al doilea război mondial, a fost, prin conținutul său, un program democratic, antifascist, antiimperialist și antifeudal. Comuniștii unguri cereau ieșirea din coaliția hitleristă, lupta împotriva Germaniei, alături de Armata Roșie, judecarea și pedepsirea criminalilor de război, a trădătorilor intereselor țării, desființarea organizațiilor fasciste și garantarea drepturilor democratice. Programul prevedea, totodată, reforma agrară, control asupra băncilor, naționalizarea minelor și a resurselor de țiței, trecerea uzinelor electrice în proprietatea statului sau a comunelor, ajutorarea muncitorilor, fixarea salariilor la un nivel corespunzător prețurilor de pe piață. În domeniul politicii externe se preconizau renunțarea la orientarea germanofilă, care a împins țara în război, stabilirea unor relații de bună vecinătate și de colaborare sinceră cu „toate țările vecine”, precum și cu Anglia și S.U.A., iar cu Uniunea Sovietică „o strânsă prietenie”. Se mai prevedea formarea unor comitete naționale din reprezentanții partidelor democratice pentru preluarea administrației locale, intrunirea reprezentanților aleși de popor în Adunarea Națională Provizorie, în vederea desemnării noului guvern. Acest program, care a reflectat realist obiectivele imediate care se aflau în fața poporului muncitor, a stat la baza marilor transformări începute încă din anul 1944.

Partidul Comunist Ungar, abia ieșit din ilegalitate, a fost primul partid politic care a început activitatea pentru reorganizarea vieții sociale și crearea puterii democrat-populare, chemând la colaborare celelalte partide și grupări care se împotriviseră fascismului. Din inițiativa comuniștilor, în teritoriile eliberate a fost reorganizată alianța politică a partidelor din Frontul Ungar, în cadrul Frontului

¹ „Néplap” (Debrețin) din 30 octombrie 1944.

Național Ungar al Independenței — F.N.U.I. Fiind o coaliție de partide (P.C.U., Partidul Social-Democrat Ungar — P.S.D.U., Partidul național țărănesc — P.N.Ț., Partidul independent al micilor agrarieni — P.M.A., Partidul democrat al burgheziei — P.D.B. și reprezentanții sindicatelor), F.N.U.I. a reprezentat o formă specifică a unei alianțe largi, care a cuprins clasa muncitoare, țărănimea, mica burghezie orășenească, intelectualitatea democratică și acea parte a burgheziei care s-a opus fasciștilor germani.

Noua putere a început să fie exercitată la început în teritoriile de est și sud-est ale țării, în perioada noiembrie-decembrie 1944, cu ajutorul trupelor eliberatoare, într-un cadru plin de dificultăți, datorat în bună parte și distrugerilor de război. În aceste regiuni au luat ființă organe locale ale revoluției democratice — comitetele naționale, care aveau ca sarcină imediată reorganizarea vieții pe baze democratice, rezolvarea problemelor celor mai arzătoare.

Aceste comitete, apreciate de istoriografia ungară actuală ca reprezentând o variantă a dictaturii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor, au organizat alegerea delegaților pentru Adunarea Națională Provizorie — A.N.P., care, la 21 decembrie 1944, s-a întrunit la Debrecin. Cei 230 de delegați² din localitățile eliberate au adoptat programul Frontului Independenței, care avea la bază propunerile comuniștilor pentru reconstrucție. În ziua a doua a dezbaterilor a fost ales Guvernul Național Provizoriu, cu participarea F.N.U.I., precum și a unui grup de foști demnitari horthiști care luaseră poziție împotriva hitleriștilor, guvern prezidat de fostul general horthist Miklós Dálnoki Béla. Alături de P.C.U. — cu trei portofolii, P.M.A. și P.S.D.U. — cu câte două, P.N.Ț. — cu unul singur, guvernul a cuprins patru foști horthiști, generali și politicieni burghezi cu concepții reacționare, care priveau programul democratic ca pe un rău necesar, păstrând distanța față de forțele democratice populare.

Faptul că noul guvern emana dintr-o Adunare Națională care adoptase programul de transformări democratice al Frontului Independenței și era însărcinat să-l ducă la îndeplinire limita însă posibilitățile reprezentanților forțelor reacționare de a frîna procesul dezvoltării revoluției democrat-populare.

Pe baza împuternicirii primite din partea A.N.P., guvernul a declarat, la 28 decembrie 1944, război Germaniei, arătând că Ungaria este gata să participe, după crearea unei armate noi, democratice, la războiul antifascist de eliberare. În scurt timp, la 20 ianuarie 1945, a fost semnată la Moscova convenția de armistițiu cu U.R.S.S., S.U.A. și Anglia. Ungaria se obliga, între altele, să pregătească pentru războiul antihitlerist 8 divizii. Dar, datorită situației specifice (țara nu era eliberată în întregime, o parte însemnată a vechii armate, subordonată acum dictaturii szálasiște, se afla încă de partea cealaltă a frontului), precum și din cauza greutăților întâmpinate în organizarea unei armate noi din partea elementelor reacționare, efectivele relativ reduse (două divizii) care au putut fi pregătite nu au participat nemijlocit la operațiile de pe frontul antihitlerist.

Una dintre problemele stringente pe care guvernul trebuia să o rezolve cu ajutorul direct al țăranimii sărace și al clasei muncitoare, condusă de comuniști, era înfăptuirea reformei agrare radicale. Comuniștii au militat pentru o reformă largă care să satisfacă sărăcimea satelor și să înfrângă puterea clasei moșierești. În timpul înfăptuirii reformei s-au expropriat 3,2 milioane de hectare, reprezentând 35% din terenurile agricole ale țării, suprafață din care 660 000 de țărani nevoiași au primit 1,9 milioane de hectare, iar restul a rămas în proprietatea statului sau a comunelor³. Reforma agrară, realizată în mai-iunie 1945, a lichidat rămășițele feudale, sistemul marilor moșii și a creat anumite condiții economice prielnice făuririi alianței dintre țăărănime și muncitorime, alianță care a devenit temelia politică în desăvîrșirea transformărilor democratice și a luptei pentru socialism.

După aceste succese obținute în mediul rural, în fața poporului ungar stăteau ca sarcini imediate reconstrucția, consolidarea puterii democrat-populare, apărarea și dezvoltarea cuceririlor democratice.

Ravagiile războiului erau mari, rănile pricinuite erau încă deschise. La opera renașterii naționale au participat laolaltă muncitorii și țăranii. În industrie, re-

² *A magyar forradalmi munkásmozgalom története*, vol. III, Editura Kossuth, Budapesta, 1970, p. 37. În continuare, *M.F.M.T.*, vol. III.

³ *Vengerskii Statisticeskii Spravocinik 1945—1970*. Statisticeskoe Izdatelstvo, Budapesta, 1970, p. 159. În continuare, *V.S.S. 1945—1970*.

construcția a început fără să se fi schimbat vechile relații de producție, în condițiile menținerii proprietății capitaliste. Muncitorii — comuniști, social-democrați, fără de partid —, cu forțe unite, au început, în multe uzine și fabrici, să repara mașinile, să reorganizeze munca. S-au format comitetele de uzină, organe muncitorești, care promovau interesele specifice ale clasei muncitoare, având un rol deosebit în reluarea activității productive și o contribuție însemnată, alături de conducerea tehnică a unităților respective, la organizarea producției.

În acțiunea de reorganizare și de refacere a economiei, orientarea comuniștilor ca la Frontul Independenței să participe și o parte a burgheziei s-a vădit a fi justă și, cel puțin în prima parte a traversării greutăților în care se găsea țara, a dat roade. Întreprinderile capitaliste au fost antrenate la refacerea transportului, la reparația podurilor rutiere și a căilor ferate. A fost reorganizată Uniunea națională a fabricanților din industrie, și-au reluat activitatea băncile, firmele capitaliste au refăcut legăturile de comerț exterior, a început regenerarea micii producții, precum și activitatea comercială.

Procesul dezvoltării revoluției democrat-populare a avut însă de parcurs o cale sinuoasă, plină de dificultăți, în condițiile unei ascutite lupte politice de clasă. Forțele burgheziei participante la putere au încercat să limiteze înfruirea reprezentanților muncitorimii și ai țărănimii sărace. Ele au declanșat o serie de acțiuni, cu scopul de a-și consolida pozițiile, acțiuni rămase însă fără succes. Lupta pentru pozițiile în administrația de stat a fost mult mai deschisă, și aici reprezentanții vechiului regim au reușit să-și mențină poziții importante un timp mai îndelungat.

Dezvoltarea revoluției democrat-populare spre faze superioare a produs, cum era și firesc, delimitări și contradicții puternice chiar în interiorul F.N.U.I. Reprezentanții burgheziei, care au aderat la acest front pe baza platformei antihitleriste, se opuneau procesului ce ducea, în mod inevitabil, la transformări profunde în însăși orânduirea socială existentă. În scopul împiedicării acestei evoluții, unele partide din F.N.U.I., cum a fost cazul P.M.A., au făcut unele încercări, nu totdeauna lipsite de succes, pentru a opune țărănimea muncitorimii. Gruparea forțelor contrarevoluționare, care a folosit o serie de lozinci demagogice, avea ca scop stăvilirea dezvoltării pe mai departe a revoluției democrat-populare. Din arsenalul lor n-a lipsit nici propaganda naționalistă, precum și lozincile reacțiunii clericale atașate lor.

Luptele politice duse atât în cadrul guvernului cât și în afara lui s-au ascuțit în mod deosebit în toamna anului 1945, în timpul alegerilor pentru Adunarea Națională. La alegerile din 4 noiembrie⁴, P.M.A., care în timpul regimului horthist fusese un partid de opoziție, burghezo-chiaburesc, adept al orientării anglo-saxone, iar acum concentra speranțele reacțiunii, a ieșit învingător cu un procent de 57% din voturi. P.C.U., P.S.D.U. și P.N.Ț. au obținut împreună 41,4%. Rezultatele alegerilor au demonstrat că burghezia avea încă o influență însemnată în țară, îndeosebi în mediul rural.

Forțele burgheziei, în frunte cu P.M.A., exagerând însă valoarea succesului electoral, au apreciat că puteau să pornească atacul împotriva pozițiilor cîștigate de clasa muncitoare în lupta dusă pentru putere și să anuleze, cel puțin parțial, reforma agrară. Socotind că pot destrăma frontul național democratic și reînvia dominația capitaliștilor și a moșierilor, cu ajutorul majorității parlamentare cîștigate de P.M.A., au subapreciat forța și capacitatea de acțiune a clasei muncitoare și a aliaților ei, condițiile generale favorabile procesului revoluționar, precum și delimitările ce aveau loc chiar în sinul P.M.A., în care parte din deputați continuau să se situeze pe platforma democratică populară. Abia trecuseră două luni de la alegeri și, în ianuarie 1946, noul parlament, în urma presiunii clasei muncitoare, a trebuit să legifereze prima propunere comunistă de naționalizare: trecerea minelor de cărbuni în proprietatea statului.

P.C.U., deși în cursul rezolvării sarcinilor care erau la ordinea zilei putea conta pe sprijinul majorității maselor active, ceea ce era important în revoluție, a tras concluziile necesare din rezultatele ultimelor alegeri parlamentare și a acordat o atenție sporită combaterii acțiunii burgheziei în interiorul F.N.I. și în afara lui. Prestigiul politic al clasei muncitoare a continuat să crească atât datorită programului constructiv propus după eliberare, cât și efortului depus la reconstrucția

⁴ Balogh Sándor, *Az 1945 november 4-i nemzetgyűlési választások Magyarországon, in „Századok”,* Budapesta, nr. 4 și 5-6/1970; Ságvári Agnes, *Tömegharcok és politikai küzdelmek Budapesten 1945—1947*, Editura Kossuth, Budapesta, 1964, p. 172—184.

țării, ceea ce a atras o parte tot mai însemnată a intelectualității în opera de refacere grabnică a țării.

În procesul refacerii și al noilor transformări, colaborarea între cele două partide muncitorești (P.C.U. și P.S.D.U.) a fost condiția de bază pentru ca, devenită părtașă la putere, clasa muncitoare să-și cucerească rolul de clasă conducătoare a națiunii și să poată apăra cuceririle democratice împotriva atacurilor reacțiunii. Colaborarea oficială a celor două partide, începută încă din mai 1944 în cadrul Frontului Ungar și întărită prin convenția din 10 octombrie 1944, când s-a fixat ca țel chiar unificarea lor, s-a dezvoltat și mai mult în cadrul F.N.U.I., avînd la bază adoptarea programului P.C.U. de renaștere națională.

La 25 ianuarie 1945, cele două partide au declarat, într-un manifest comun⁵, că, deși deocamdată își mențineau separat programul și independența organizatorică, își coordonau pozițiile în toate problemele fundamentale ale creării Ungariei democratice. După eliberarea Budapestei, P.C.U. și P.S.D.U. au desemnat un comitet comun⁶, care era chemat să folosească frontul unic al celor două partide în direcția acțiunii lor comune în lupta practică pentru reconstrucție.

Unitatea muncitorească s-a dezvoltat ca un proces complex, în cadrul căruia, pe măsura evoluției evenimentelor spre transformări mai profunde, s-au manifestat diferite tendințe. După eliberarea întregului teritoriu al țării, în P.S.D. s-au activizat grupurile care priveau frontul unic realizat cu comuniștii ca o tactică trecătoare și doreau s-o lichideze cît mai repede, mergînd chiar la alianță cu elementele reacționare din P.M.A. Poziția dreptei P.S.D. stimula și sectarismul unor militanți ai P.C.U., care considerau colaborarea cu P.S.D. drept temporară. Este un merit al P.C.U. și al aripii de stînga din P.S.D. că au reușit să traverseze cu succes perioada de greutăți, provocate de umețirile reacțiunii de a produce o breșă în unitatea deja existentă și de poziția anticomunistă a dreptei P.S.D.

Începînd cu primele luni ale anului 1946, forțele progresiste, de stînga, au declanșat în întreaga țară mișcări populare pentru epurarea administrației de stat locale de elementele reacționare, pentru înfrîngerea atacurilor îndreptate spre anularea reformei agrare. Comuniștii cereau, în același timp, proclamarea republicii în Ungaria, ceea ce viza lichidarea tendințelor reacțiunii, care căuta să împiedice dezvoltarea orînduirii democratice. La 1 februarie 1946, Adunarea Națională a declarat Ungaria republică, eveniment primit cu entuziasm de masele populare.

Bazîndu-se pe forța și acțiunile maselor, comuniștii au inițiat, la 5 martie 1946, crearea unei alianțe politice a P.C.U., P.S.D.U., P.N.Ț. și a Consiliului Sindicatelor, în cadrul Blocului de Stînga. Această acțiune a dat o puternică lovitură reacțiunii și îndeosebi exponenților ei din P.M.A. Frământările produse în cadrul P.M.A., unde gruparea de stînga, condusă de István Dobi (reprezentant al maselor țărănimii mijlocașe și sărace), aproba revendicările Blocului de Stînga, au determinat conducerea P.M.A. să accepte aceste revendicări și, în vederea evitării sciziunii partidului, să intervină pentru excluderea din parlament a 21 de deputați ai P.M.A. recunoscuți pentru activitatea și orientarea lor reacționară.

În perioada care a urmat s-a intensificat lupta pe tărîmul economic pentru ieșirea din inflație, pentru repunerea pe picioare a economiei naționale (producția industrială reprezentînd în 1946 abia 59% față de 1938)⁷, pentru asigurarea unui minim necesar de trai maselor muncitoare (veniturile muncitorilor de la orașe abia atingeau valori de 50—55% față de 1938).

Forțele democratice au reușit să impună înfăptuirea, la 1 august 1946, a unei stabilizări monetare și să contracareze sabotajul și acțiunile speculative ale marii burghezii prin importante măsuri cu caracter anticapitalist, cum erau: naționalizarea minelor de cărbuni, a unor întreprinderi principale ale industriei grele și etatizarea, în noiembrie 1947, a marilor bănci. Aceste măsuri au pregătit condițiile necesare introducerii elementelor conducerii planificate, creșterii eficienței intervenției statului în organismele economice și redresării producției industriale.

În drumul spre redresare, un moment însemnat l-a reprezentat sfîrșitul anului 1946, cînd C.C. al P.C.U. a anunțat că pentru dezvoltarea economiei va pregăti un plan național cuprinzător, care a fost schițat la începutul anului 1947,

⁵ Blaskovits János, Kiss György, *Gondolatok az első negyedszázadról, 1944—1969*, Editura Gondolat, Budapesta, 1970, p. 76.

⁶ *Felszabadulás, 1944 szeptember 26 — 1945 április 4, dokumentumok*, Editura Szikra, Budapesta, 1955, p. 278.

⁷ 25 év. *Ipar, mezőgazdaság, életszínvonal, kultúra*, Editura Kossuth, Budapesta, 1970, p. 26. În continuare 25 év.

prin tezele planului de trei ani al reconstrucției. Planul publicat a obținut adeziunea P.S.D.U., care a contribuit la îmbunătățirea lui, și a fost sprijinit de P.N.Ț. În situația creată, nici reprezentanții de dreapta ai P.M.A., în frunte cu șeful guvernului — Nagy Ferenc, nu s-au opus deschis. Reacțiunea, văzând că nu poate împiedica pe căi parlamentare procesul care ducea spre trecerea de la transformările democratice radicale la înlăturarea orînduirii capitaliste ca atare, s-a dat la conspirații, la atacuri contrarevoluționare. Demascarea și zdrobirea acestora au dezvăluit uneltrile reacțiunii din guvern și din P.M.A. A urmat un proces de izolare a conducătorilor chiaburimii și burgheziei din P.M.A., de descompunere a frontului reacționar, de intensificare a luptei pentru cîștigarea maselor largi țărănești în vederea transformărilor revoluționare.

Măsurile economice și politice înfăptuite în cursul anului 1947 au lovit puternic burghezia, iar introducerea planificării economiei, prin legiferarea, în august 1947, a planului de 3 ani, va fi o armă eficientă în vederea transformărilor socialiste. Sectorul de stat a devenit precumpănitor în industrie, iar schimbarea raportului forțelor de clasă și natura sarcinilor care se impuneau au constituit factori esențiali de intensificare, la sfîrșitul anului 1947, a procesului de transformare a însuși caracterului regimului democrat-popular, conturîndu-se trăsăturile sale de formă a dictaturii proletarietului.

Alegerile parlamentare din 31 august 1947 au confirmat creșterea rolului P.C.U., acesta obținînd 23% din voturi, care i-au asigurat 100 de locuri în Adunarea națională. P.M.A., care obținuse în alegerile precedente 57% din voturi, a scăzut la 15,4%, ceea ce a redus numărul locurilor sale la 68⁸ în Adunarea Națională. În afară de cifre, semnificativ este faptul că P.M.A. a încetat să mai fie un paravan al forțelor reacțiunii, fiind nevoit să recunoască acum rolul conducător al P.C.U.

Rezultatele alegerilor au produs o oarecare frămîntare în P.S.D.U. (acesta a pierdut 2,5% din alegători), declanșată îndeosebi de conducătorii de dreapta, care înainte de alegeri sperau că o bună parte a alegătorilor care au părăsit P.M.A. își vor da voturile pentru P.S.D.U. și, ca atare, va deveni partidul majoritar în parlament. Aceste frămîntări, din care a reușit să iasă întărită aripa de stînga, au demonstrat neputința tot mai evidentă a aripii de dreapta, care a mers pînă acolo încît să propună partidului să se dizolve mai de grabă decît să continue colaborarea cu comuniștii. În urma alegerilor s-a format noul guvern condus de Dinyés Lajos (P.M.A.), în care P.C.U. a obținut 5 portofolii, P.M.A. și P.S.D.U. cîte 4, iar P.N.Ț. două; acest guvern al Frontului Independenței a acceptat programul comuniștilor pentru dezvoltarea socialistă a țării.

La 25 martie 1948 s-a trecut la naționalizarea fabricilor cu peste 100 de salariați, ceea ce a însemnat un pas hotărîtor spre crearea relațiilor de producție socialiste.

Evenimentele interne și succesele din ce în ce mai concludente ale clasei muncitoare, victoria programului comunist de construcție socialistă au deschis calea spre unificarea celor două partide muncitorești. Acțiunile anticomuniste nu mai aveau efectul scontat de inițiatorii lor, iar aripa stîngă din P.S.D.U. se arăta tot mai hotărîtă în lupta cu reformiștii. În februarie 1948 au fost îndepărtate din conducerea P.S.D.U. elementele de dreapta (Kéthy Anna, Szélig Imre, Bán Antal etc.), iar Congresul al XXXVI-lea extraordinar, din 6 martie 1948, a proclamat necesitatea fuziunii cu P.C.U.

La 12 iunie 1948 s-a întrunit congresul de fuzionare⁹ al celor două partide muncitorești. Noul partid, Partidul celor ce muncesc din Ungaria — P.M.U., a făcut la congres aprecieri asupra trecutului mișcării muncitorești ungare, asupra importanței luptei duse pentru unificare și a schițat sarcinile care stăteau în fața noului partid unic*. Congresul a apreciat că P.M.U. se va conduce în programul și politica sa după învățătura marxist-leninistă, care în Ungaria a ieșit victorioasă în lupta dusă cu reformismul¹⁰.

⁸ *A szocializmus Utján*, Editura Akadémia, Budapesta, 1970, p. 61.

⁹ „Scînteia” din 17 iunie 1948.

* Numărul membrilor P.C.U. înainte de unificare era de 887 472, iar al P.S.D.U. de 240 658 (în februarie 1947 avea 750 000). Noul partid, cu 1 128 130 de membri, reprezenta 12% din populația țării. Vezi *Legyőzhetetlen erő — A magyar kommunista mozgalom szervezeti fejlődésének 50 éve*, Editura Kossuth, Budapesta, 1968, p. 193.

¹⁰ *M.F.M.T.*, vol. III, p. 169.

Unificarea celor două partide a dus la realizarea unității politice, ideologice și organizatorice a mișcării muncitorești, pe baza concepției marxist-leniniste. Această unificare s-a împletit strâns cu victoria dictaturii proletariatului; dată fiind însemnătatea deosebită pe care o avea în Ungaria înfrângerea forțelor de dreapta din P.S.D.U. și realizarea unificării pentru întărirea pozițiilor clasei muncitoare în raporturile de putere, istoriografia maghiară apreciază că tocmai momentul unificării a încununat lupta dusă pentru cucerirea întregii puteri politice. În felul acesta, anul 1948 a fost un an de cotitură în istoria Ungariei. În urma alegerilor din 1947 și a unificării celor două partide muncitorești s-a putut trece de la revoluția democratică la revoluția socialistă. Această revoluție a învins în condiții mult mai avantajoase decât prima dată în 1919, prin folosirea formelor parlamentare, grupînd în jurul clasei muncitoare marea majoritate a poporului. S-a dovedit a fi justă concepția potrivit căreia alianța largă de clasă constituită în timpul luptei antifasciste se poate menține în esență — cu delimitări și modificări inerente înaintării pe calea revoluționării sociale — și transforma, datorită hegemoniei cucerite de clasa muncitoare, într-o forță capabilă să asigure trecerea la socialism, în cadrul unui proces treptat care se va întinde pe mai mulți ani; ca atare, victoria socialismului nu este rezultatul unei noi revoluții, ci încununarea desăvîrșirii transformărilor democratice*.

Victoria revoluției socialiste a pus o serie de sarcini mari în fața clasei muncitoare ungare și a partidului său, îndeosebi în direcția reorganizării socialiste a societății. Transformările socialiste, cucerirea definitivă a puterii de către clasa muncitoare au dat un nou elan activității depuse pentru reconstrucția țării. Planul de trei ani a fost realizat și depășit substanțial la sfîrșitul anului 1949, fapt ce a permis ca, în principal, reconstrucția să fie terminată încă în 1948; producția industrială a depășit, la finele anului 1949, cu 28% nivelul antebelic, salariul real al muncitorilor a cunoscut, de asemenea, o creștere de 10% față de nivelul anului 1938.

Pentru dezvoltarea agriculturii, după 1948, s-a trecut la organizarea gospodăriilor de stat, îndeosebi pe terenurile agricole ale fostelor moșii; totodată a început procesul de cooperativizare. Au fost create peste 200 de stațiuni de mașini și tractoare pentru sprijinirea mecanizării lucrărilor agricole.

Declarația-program a P.M.U., adoptată la congresul din iunie 1948, a prevăzut că pentru creșterea producției agricole trebuia sprijinită dezvoltarea cooperativelor agricole, formate pe baza liberului consimțămînt. La Conferința Națională, convocată de P.M.U. în zilele de 10—11 iulie 1948, s-a subliniat că, deși nu s-au creat condițiile pentru organizarea generală a cooperativelor de producție, totuși, printr-o muncă organizatorică și de lămurire susținută, trebuia să se înceapă transformarea socialistă a agriculturii¹¹. Țărănimea avea posibilitatea să formeze mai multe tipuri de cooperative de producție: cooperative de producție (termelőszövetkezet) și grupuri de cooperare productivă (termelőszövetkezeti csoport) — în cadrul cărora producția vegetală era realizată în comun; cooperative agricole de producție (mezőgazdasági termelőszövetkezet) — care cuprindeau toate laturile producției. Ca tip dominant s-a impus cooperativa agricolă de producție.

Anul 1948 a reprezentat un moment important și în dezvoltarea culturii. Naționalizarea școlilor confesionale a constituit nu numai un succes cultural, ci și unul politic. S-au creat astfel condiții pentru extinderea în toată țara a sistemului școlilor generale cu opt clase.

Pe linia dezvoltării socialiste a societății ungare se înscrie și transformarea, în primăvara anului 1949, a F.N.U.I. în Frontul Popular Național al Independenței — F.P.N.I., prin unirea Blocului de Stînga și a P.M.A. pe baza declarației-program a P.M.U., a programului construcției socialiste și a recunoașterii rolului conducător al P.M.U. La realizarea F.P.N.I. au participat și organizațiile de masă; la el au aderat și cele trei mici partide burgheze care erau în afara coaliției guvernamentale (P.D.B., Partidul radical și un partid format din unele elemente desprinse din P.M.A.).

În mai 1949 s-au organizat alegerile pentru Adunarea de Stat, caracterizate prin aceea că, pentru prima dată, partidele politice s-au prezentat în fața alegăto-

* Szabó Bálint, *A népi demokratikus átalakulás néhány magyarországi tapasztalata* în „Társadalmi szemle” nr. 6/1970. Budapesta, p. 48-55; *Népi demokrácia és forradalomelmélet*, Editura Kossuth, Budapesta, 1970.

¹¹ *A Magyar Dolgozók Pártjának országos szövetkezeti konferenciája (1948 Julius 10—11)*, Editura Szikra, Budapesta, 1948, p. 9.

rilor cu un program și candidați comuni ai F.P.N.I., care obțin 95,6% din voturi. Componenta deputaților aleși reflectă rolul conducător al clasei muncitoare și, în același timp, unirea politică a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor. Adunarea de Stat, întrunită în urma alegerilor, a votat, în august 1949, Constituția R.P.U., care declara că „Republica Populară Ungară este statul muncitorilor și al țăranilor muncitoare“, în care „toată puterea aparține poporului muncitor“, această putere fiind „exercitată prin deputații aleși, răspunzători în fața poporului“.

O altă măsură pe calea transformării societății ungare a fost naționalizarea, la finele anului 1949, a întreprinderilor care aveau peste 10 lucrători. În urma măsurilor luate și a procesului început încă de la eliberare, industria Ungariei s-a transformat într-o industrie socialistă, iar țara refăcută din ruine a pășit pe drumul unei dezvoltări pe care n-o cunoscuse niciodată în perioadele anterioare.

Eforturile depuse pe multiple planuri pentru transformarea societății, pentru extinderea măsurilor luate în vederea construirii noii societăți, au început să-și arate roadele. Îndeplinirea înainte de termen a planului de trei ani, realizarea condițiilor politice pentru construirea socialismului au creat posibilitatea dezvoltării construcției socialiste pe baza primului plan cincinal, care a intrat în vigoare de la 1 ianuarie 1950. Prin acest plan se urmărea dezvoltarea socialistă a țării, creșterea continuă și însemnată a nivelului de trai. Între anii 1950 și 1954, străduințele oamenilor muncii și concepția generală justă, potrivit căreia în centrul politicii economice trebuie să stea industrializarea socialistă a țării, au avut drept rezultat un pas serios pe calea progresului. Producția industriei socialiste a crescut de peste două ori, astfel încât Ungaria s-a transformat dintr-o țară agrar-industrială într-una industrial-agrară.

În acești ani s-au manifestat pe plan economic și politic și o serie de fenomene negative. Ritmul exagerat al industrializării și disproporția investițiilor în industrie au frânat ridicarea sistematică și continuă a nivelului de trai. La sate, ritmul forțat al transformării socialiste a agriculturii a contribuit la scăderea producției agricole, la mărirea contradicțiilor între oraș și sat, la slăbirea alianței muncitorești-țăranesti¹². La greșelile în politica economică s-au adăugat și cele din viața politică și culturală, slăbirea democrației de partid, diminuarea legăturii dintre partid și clasa muncitoare, grave violări ale legilor, procese intentate pe baza unor acuzații născocite împotriva unor conducători și membri ai partidului, precum și împotriva foștilor conducători social-democrați¹³. Deși în iunie 1953 C.C. al P.M.U. a dezvăluit cauzele de bază ale greșelilor și prin hotărârile adoptate a început lichidarea fisurilor ce se iviseră între conducerea de partid, guvern și masele muncitoare, totuși, o cotitură radicală nu s-a produs datorită tărăgănării aplicării hotărârilor, oscilațiilor care au continuat, contradicțiilor din interiorul conducerii de partid. Greutățile nu au fost eliminate nici prin îndepărtarea, în martie 1955, din fruntea guvernului și din C.C. a lui Imre Nagy, apreciat drept purtător al politicii oportuniste de dreapta, nici prin eliberarea, în vara lui 1956, din funcția de prim-secretar a lui Mátyás Rákosi, care „a continuat să se folosească de critica adusă oportunismului de dreapta pentru a îndepărta atenția partidului de la greșelile sectare“¹⁴. În aceste condiții, în toamna lui 1956, s-a ajuns la o criză gravă, folosită de forțele contra-revoluționare din interior și din afară, care și-au îndreptat lovitura împotriva orînduirii de stat a republicii populare, punînd în primejdie puterea muncitorească.

Față de un asemenea curs al evenimentelor, forțele consecvent revoluționare din partid, sprijinite de elementele înaintate ale oamenilor muncii, au trecut la reorganizarea partidului, luînd măsuri în vederea apărării orînduirii socialiste. La 1—2 noiembrie s-a creat, sub conducerea lui János Kádár, noul centru revoluționar (C.C. provizoriu al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar — P.M.S.U.), iar la 3 noiembrie Guvernul Revoluționar Muncitoresc Țărănesc Ungar, avînd în frunte pe János Kádár. Noul guvern, organizînd forțele revoluționare, apelînd și la unitățile Armatei Sovietice prezente în Ungaria, a stabilizat în scurt timp situația.

¹² Zsilák András, *A magyar társadalom osztályszervezetének alakulása a szocializmus építésének kezdeti időszakában és a Magyar Dolgozók Pártja szövetségi politikájának főbb vonásai (1949—1956)*, în volumul *A Kommunista Párt szövetségi politikája 1936—1962*, Editura Kossuth, Budapesta, 1966, p. 180—185.

¹³ Vezi: Vass Henrik, *Probleme ale istoriei mișcării muncitorești revoluționare ungare* în „Anale de istorie“ nr. 3/1970, p. 36.

¹⁴ *Ibidem*, p. 37.

Prin elaborarea și punerea în aplicare a unei politici juste de construire a socialismului, prin spiritul creator și de sacrificiu al oamenilor muncii unguri și cu ajutorul substanțial primit din partea U.R.S.S. și a altor țări socialiste s-a reușit, încă în 1957, să se elimine în mare parte greutățile determinate de criză. România a acordat, în afară de alte ajutoare, și un credit în valoare de 60 milioane de ruble pentru achiziționarea produselor celor mai necesare ¹⁵.

După depășirea acestei perioade grele, în centrul activității de partid și de stat a fost pusă consolidarea economică și politică. La sfârșitul anului 1957 producția industriei a atins nivelul cel mai ridicat de dinainte de 1956, iar salariile reale ale muncitorilor și celorlalte categorii au crescut cu 18,6% față de 1956 și cu 32% față de 1955. În 1958 s-a trecut la înfăptuirea noului plan economic de trei ani și s-a obținut, în urma realizării acestuia, creșterea nivelului de trai.

P.M.S.U., trăgând învățăminte din viața de zi cu zi, a promovat o politică de înlăturare a metodelor administrative, a concepțiilor și practicilor de pînă atunci și, odată cu rezolvarea sarcinilor construcției economice a socialismului, a situat pe primul plan al activității sale munca de îndrumare ideologică și politică. Toate acestea au dus la creșterea și consolidarea rolului conducător al partidului marxist-leninist în societatea ungară.

A crescut rolul organelor de stat, al sfaturilor, al organizațiilor de masă. S-a acordat o mai mare independență cooperativelor de producție și organelor alese în îndrumarea și conducerea economiei, s-a asigurat un teren mai larg stimulării materiale.

Dezvoltarea industriei și creșterea producției industriale au fost de bun augur și pentru transformările care au început la sate. În urma noii politici economice consecvente de cointerese în producție a țăranilor cu gospodărie personală, încrederea față de guvern a acestora a crescut. Au fost desființate cotele obligatorii, iar statul a acordat un sprijin substanțial atât cooperativelor agricole cât și gospodăriilor individuale. Gospodăriile de stat s-au dezvoltat și s-au consolidat, de asemenea, devenind baze solide ale transformării socialiste la sate. C.C. al P.M.S.U., în plenara din decembrie 1958, a constatat că, datorită existenței condițiilor politice și morale, principalul efort trebuia îndreptat spre dezvoltarea mișcării cooperatiste. Cotitura spre transformarea socialistă a agriculturii s-a produs în 1959; avîntul mișcării cooperatiste a făcut ca pînă în 1961 marea majoritate a țăranimii să treacă pe drumul cooperatist, iar transformarea socialistă a satului să obțină o victorie hotărîtoare.

Procesul istoric al dezvoltării agriculturii socialiste a continuat și după anul 1962. Au urmat consolidarea economică a cooperativelor de producție, înzestrarea lor cu mijloace de producție moderne, creșterea sporită a producției agricole, lărgirea independenței lor în problemele de producție, creșterea numărului inginerilor, tehnicienilor și al altor cadre cu înaltă pregătire. În felul acesta, reorganizarea agriculturii a asigurat trecerea de la cultivarea pămîntului cu mijloace simple țărănești la sistemul marilor întreprinderi socialiste, care cuprindeau, în 1969, peste 2 678 cooperative de producție și 192 gospodării de stat ¹⁶.

Dezvoltarea continuă a economiei naționale ¹⁷ a necesitat și îmbunătățirea conducerii acesteia, cu atât mai mult cu cît, așa cum se remarcă la al VIII-lea Congres al P.M.S.U. din 20—24 noiembrie 1962, „în economia națională au devenit dominante definitiv relațiile de producție socialiste și am terminat făurirea bazei socialismului. Poporul ungar a obținut o nouă victorie istorică, a pășit în epoca desăvîrșirii construcției socialiste” ¹⁸. După 1957 s-au adus în această direcție o serie de îmbunătățiri, așa după cum apreciază istoriografia ungară, dar noile cerințe impuneau măsuri cuprinzătoare și radicale ¹⁹. În 1966, la Congresul al IX-lea al

¹⁵ „Scînteia” din 25 noiembrie 1956.

¹⁶ V.S.S. — 1945-1970, p. 167; D. Rujan, *Un sfert de veac de transformări profunde în economia R. P. Ungare*, în „Probleme economice” nr. 4/1970, p. 168.

¹⁷ Berend T. Iván, *A termelőerők fejlődése: novekedése és strukturaváltozás Magyarországon a szocialista átalakulás negyedszázadában*, în „Századok” nr. 4/1970, Budapesta, p. 827—868.

¹⁸ Blaskovits János, Kiss György, *Op. cit.*, p. 323.

¹⁹ Jozsef Bognár, *Les voies nouvelles de la direction de l'économie socialiste et la réforme économique hongroise*, în *Le régime et les institutions de la République Populaire de Hongrie*, Bruxelles, p. 7—24.

P.M.S.U. s-a hotărât înfăptuirea unei reforme economice, avînd ca obiective: dezvoltarea mai dinamică și mai echilibrată a economiei naționale; schimbarea proporțiilor între producție și consum în așa fel încît să concorde și să satisfacă necesitățile economiei naționale; o mai bună integrare în diviziunea internațională a muncii, îmbunătățirea rentabilității comerțului exterior; participarea activă și eficientă a muncitorilor la conducerea și controlul proceselor economice; o activitate economică mai eficientă în vederea asigurării bazei pentru creșterea continuă a nivelului de trai.

Concepția acestei reforme pornea de la faptul că se încheiase perioada dezvoltării extensive a economiei și apăruse necesitatea trecerii la dezvoltarea intensivă, la modernizarea proceselor de producție, a legării mai directe a producției de piață. *

Pătrarul de veac trecut de la eliberare a făcut ca dintr-o țară slab dezvoltată Ungaria să devină o țară cu o dezvoltare medie, dintr-o țară agrară înapoiată o țară industrială cu o agricultură dezvoltată. S-a schimbat aspectul general al țării, s-au construit sute de noi fabrici, spitale, școli, cămine culturale etc. Munca constructivă a produs mari transformări pe harta țării. Industria ungară producea în 1969 de 7,5 ori mai mult față de 1938, iar agricultura de 1,5 ori mai mult față de perioada antebelică. Au apărut orașe industriale noi, ca Dunaújváros, Komló, Várpalota, Kazincbarcika, Százhalombatta, Tiszaszederkény.

Numărul persoanelor active ocupate în industrie a cunoscut o creștere continuă, atîngînd, în 1969, 1/3 din numărul brațelor de muncă, adică 1 800 000.

Schimbări însemnate s-au înregistrat și în ansamblul structurii industriei, ajungîndu-se ca în 1969 industria grea să aibă o pondere de 75,7%, față de 13,1% a industriei ușoare și 11,2% a industriei alimentare.

În ultimul deceniu o atenție sporită s-a acordat industriei constructoare de mașini și industriei chimice, ramuri care înglobează 36% din numărul salariaților ocupați în industrie.

În ceea ce privește agricultura, an de an a crescut înzestrarea sa tehnică, fapt demonstrat de numărul mereu mai ridicat al tractoarelor și combinelor folosite pe cîmpiile Ungariei socialiste; de la 41 015 tractoare și 4 167 de combine în 1960, la 67 000 și respectiv 11 000 în 1969 ²⁰.

Veniturile reale ale salariaților au cunoscut o creștere de 2,5 ori față de 1938. În industrie s-a generalizat săptămîna de 44 de ore lucrătoare, circa 2 milioane de muncitori și salariați beneficiază de acest program de lucru.

În ultimul sfert de veac, în Ungaria, știința și cultura au luat, de asemenea, un mare avînt. S-a dezvoltat rețeaua de învățămînt de toate gradele, ajungîndu-se ca în anul școlar 1969/1970 numărul elevilor din școlile generale și din învățămîntul superior să fie de 1 178 000 de elevi și respectiv 78 000 de studenți.

Republica Populară Ungară, țară care construiește socialismul, se afirmă tot mai mult în viața internațională printr-o politică externă activă. Această politică a făcut ca la sfîrșitul anului 1970 Ungaria să aibă relații diplomatice cu 88 de state ²¹. Printre cele 134 de țări cu care în 1970 R. P. Ungară a avut legături comerciale, o pondere însemnată (68%) revine comerțului cu statele socialiste. În cadrul relațiilor economice cu țările socialiste, Ungaria și România, țări vecine și prietene, tind spre amplificarea acestora, fapt consemnat și la ultima sesiune a Comisiei guvernamentale româno-ungare de colaborare economică, care a avut loc, între 29 și 31 martie 1971, la București. La această sesiune s-a căzut de acord să se lărgească, în continuare, colaborarea în domeniul construcției de mașini, industriei chimice, petroliere, energetice, construcțiilor și materialelor de construcții, precum și în alte domenii. S-a convenit, de asemenea, asupra dezvoltării relațiilor în domeniul cooperării și specializării industriei.

* Noua orientare economică dă și în viitor o importanță deosebită planificării centralizate, care hotărăște proporția consumului și acumulării, tendința investițiilor, dezvoltarea tehnică a ramurilor economiei naționale, structura consumului, schimbările și amplasarea forțelor de producție, principalele probleme social-culturale, precum și evoluția nivelului de trai. Organele centrale de planificare nu fixează, însă, întreprinderilor indicatori de plan obligatorii. Întreprinderile își elaborează planul pe baza informațiilor primite de la forurile centrale și pe baza cunoașterii pieței. Statul, prin mijloacele economice, prin politica de credite, prin reglementarea folosirii cîștigului net și prin alte mijloace, asigură realizarea planului de stat.

²⁰ V.S.S., p. 174.

²¹ „Népszabadság” din 22 noiembrie 1970.

În fruntea tuturor marilor transformări din ultimii 26 de ani care au avut loc în Republica Populară Ungară s-a aflat P.M.S.U., forța conducătoare în stat, avangarda clasei muncitoare ungare.

P.M.S.U. a ținut ultimul congres, al X-lea, în noiembrie 1970, unde delegații celor peste 662 397 de membri de partid au făcut o amplă analiză în legătură cu realizările și cu perspectivele dezvoltării, precum și în privința muncii de partid.

S-a arătat la tribuna congresului că, în perioada de la ultimul congres din 1966, C.C. al P.M.S.U. a elaborat — ținând seamă de posibilitățile revoluției tehnico-științifice — principiile politicii științifice a partidului, a revăzut posibilitățile dezvoltării legiferării, a conducerii, a administrației de stat, a sfaturilor, a analizat posibilitățile și sarcinile ce decurg de aici pentru îmbunătățirea situației femeilor și tinerilor.

Congresul al X-lea al P.M.S.U. a constatat că societatea ungară se dezvoltă dinamic și se îndreaptă cu pași siguri pe drumul desăvârșirii construcției socialiste²². Legat de noul plan cincinal, intrat în vigoare în 1971, s-a stabilit că acesta trebuie să urmeze politica economică precedentă, acordând însă o atenție sporită folosirii forței de muncă, accelerării modernizării structurii producției, concentrării investițiilor și dezvoltării mai accentuate ca pînă acum a eficienței producției sociale.

În timpul celui de-al patrulea cincinal, atenția și eforturile se vor îndrepta îndeosebi spre: modernizarea structurii energetice a economiei naționale, dezvoltarea industriei aluminiului și a celei chimice, producerea mijloacelor de transport, aplicarea pe scară mai largă a metodelor de construcție moderne, reconstrucția industriei confecțiilor, sporirea șeptelului și a producției de carne; în ansamblul economiei se va pune accent pe aplicarea tehnicii de calcul și producerea mașinilor de calcul²³.

*

Parcursarea, chiar și succintă, a drumului străbătut de Ungaria în ultimul sfert de veac evidențiază schimbarea radicală survenită în tabloul general al țării, în viața oamenilor, în gîndirea lor. În acești ani a fost instaurată și consolidată puterea oamenilor muncii, s-a desființat definitiv exploatarea omului de către om. Realitatea Ungariei socialiste, ca și a celorlalte țări ale sistemului socialist, demonstrează superioritatea economiei socialiste, a orînduirii socialiste.

LADISLAU GERGELY

²² *A Magyar Szocialista Munkáspárt X Kongresszusa*, Editura Kossuth, Budapesta, p. 170.

²³ *Ibidem*, p. 110.

MILITANȚI DE SEAMĂ AI MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI GERMANE ȘI INTERNAȚIONALE

AUGUST BEBEL

(1840 — 1913)

Numele lui August Bebel este pentru totdeauna inseparabil legat de dezvoltarea mișcării muncitorești germane, de cristalizarea partidului revoluționar de mase al clasei muncitoare germane, de formarea acesteia ca forță conducătoare a națiunii. Mai mult chiar decât atât. „Bebel întrupa în evoluția lui și în activitatea sa politică o întreagă perioadă istorică din viața nu numai a social-de-

mocrației germane, dar, de asemenea, și a celei internaționale“.

Vladimir Ilici Lenin, de la care provine această înaltă apreciere, înțelegea prin aceasta perioada, ce a durat mai multe decenii, a apariției, creșterii și maturizării partidelor proletare naționale de masă, pe bază marxistă, care au pregătit clasa muncitoare în vederea răsturnării orînduirii exploatare, răspîndind socialismul științific și organizînd masele.

Dacă în această perioadă August Bebel — pentru a-l cita din nou pe Lenin — a putut deveni „cel mai capabil parlamentar al Europei, cel mai talentat organizator și tactician, cel mai influent conducător al social-democrației internaționale, dușmană a reformismului și oportunismului“, la aceasta au contribuit bineînțeles diferiți factori. În primul rînd, rolul istoric pe care l-a îndeplinit Bebel s-a datorat faptului că el și-a însușit învățătura marxistă, a învățat să o aplice în mod creator la condițiile respective ale luptei de clasă și că — deși n-a înțeles întotdeauna pe deplin noile exigențe ale epocii imperia-
liste și ale revoluției proletare — a rămas pînă la sfîrșitul zilelor sale un înfocat apărător al socialismului științific. Natural, evoluția lui Bebel spre marxism nu s-a produs fără contradicții; dar s-a desfășurat neabătut. Fidelitatea față de marxism și devotamentul său nezdruccinat față de clasa muncitoare, față de toate celelalte categorii muncitoare, i-au îngăduit ca în cursul unei jumătăți de secol a istoriei mișcării muncitorești germane și internaționale

să devină modelul unui conducător revoluționar al muncitorimii, un tribun popular venerat de mase, un dușman de moarte al militarismului prusaco-german și al societății burgheze exploatare, un luptător de prim plan pentru pace, democrație și socialism.

August Bebel s-a născut la 20 februarie 1840 în întunecoasele cazemate ale unei cazărmi prusace din Köln-Deutz, ca fiu al unui subofițer. La vârsta de 6 ani își pierde tatăl, iar opt ani mai târziu mama. Vârsta propriu-zisă a tinereții a petrecut-o la Wetzlar, ani de sărăcie și lipsuri. La numai 14 ani a devenit strungar și a cunoscut lipsurile vieții muncitorești lucrând câte patru-prezece ore pe zi. În 1858 și-a început călătoria de tânăr meseriaș, devenind calfă de strungar mai întâi la Leipzig în 1860, unde, începând din 1864, s-a așezat ca meșter strungar independent. În 1866 s-a căsătorit cu modista Julie Otto, tovarășa de luptă fidelă de-a lungul întregii vieți, care i-a dăruit o fiică.

În vremea aceea, la începutul anilor '60, mișcarea muncitorească germană a cunoscut un nou avânt, dar deocamdată sub conducerea „prienilor muncitorilor” liberali sau în cazul cel mai bun democrați mic-burhezi. În 1861, Bebel a aderat la una din aceste societăți muncitorești liberale și a participat cu elan la activitatea educativă a societății. Mai avea încă o atitudine negativă față de tendințele muncitorilor progresiști, care îndemneau proletariatul să acționeze politic independent. N-a fost atras, de asemenea, nici de învățăturile lui Ferdinand Lassalle. Totuși propria sa experiență în lupta de clasă economică, dorința sa nestăvilă de a învăța și preocuparea sa crescândă pentru relațiile sociale l-au orientat în cele din urmă, dincolo de democratismul revoluționar mic-burhez, spre ideea că burghezia și muncitorii nu au interese comune, ci opuse.

În situația aceasta l-a cunoscut, în 1865, pe Wilhelm Liebknecht. „Mii de tunete, dar de la acesta se poate învăța ceva!” — a fost prima impresie a lui Bebel. Mai în vîrstă, Liebknecht, care în emigrație la Londra devenise prieten și elev al lui Marx și Engels, i-a făcut cunoștință lui Bebel cu ideile socialismului

științific. Sub influența Asociației internaționale a muncitorilor, al cărei membru a devenit, Bebel a ajuns un reprezentant democrat-revoluționar al muncitorimii, care și-a dat tot mai mult seama că muncitorii trebuie să fie în primele rînduri în lupta pentru unitatea democratică a Germaniei.

În vremea aceasta, el activa deja în fruntea societăților muncitorești din Saxonia. La vârsta de 27 de ani și-a făcut intrarea, „cu oarecare bătaie de inimă”, în Reichstagul nord-german, ca primul și singurul reprezentant al muncitorimii. Ca președinte al Asociației societăților muncitorești germane și în calitate de deputat, s-a ridicat cu tărie pentru revendicările sociale ale muncitorilor: ziua de lucru de 10 ore, libertatea de asociere, interzicerea muncii de duminică și a muncii copiilor și a combătut politica „prin sînge și fier” a lui Bismarck. A protestat de la tribuna Reichstagului „contra unei federații... care este destinată să facă din Germania o vastă cazarmă, să distrugă ultimul rest de libertate și dreptate populară”. Din 1867 pînă în 1881 și din 1883 pînă la moartea sa, Bebel a fost membru al Reichstagului; din 1881 pînă în 1890 a fost, de asemenea, și membru al Landtagului din Saxonia. A participat, în calitate sa de conducător al muncitorimii, la elaborarea tacticii parlamentare pe baza teoriei revoluționare marxiste.

În strînsă comunitate de luptă cu Liebknecht, sub influența Asociației internaționale a muncitorilor și în constantă controversă cu lassalleanismul, Bebel a pregătit în mod sistematic separarea politică, ideologică și organizatorică a Asociației societăților muncitorești germane de burghezia liberală. A inițiat, în același timp, constituirea cooperativelor sindicale internaționale, la baza cărora erau principiile marxiste ale luptei sindicale. Lupta sa pentru cristalizarea unui partid muncitoresc revoluționar și independent a culminat în 1869 la Eisenach prin constituirea Partidului muncitoresc social-democrat (S.D.A.P.), pe principii marxiste, care s-a declarat partizan integral al internaționalismului proletar. Engels l-a numit pe Bebel, împreună cu Liebknecht, un „creator al partidului”. Bebel s-a manifestat ca elev al lui Marx și Engels — total în contradicție cu

afirmațiile istoricilor imperialiști și social-democrați de dreapta de astăzi că ar fi fost un democrat care nu făcea diferență între clase.

Congresul de la Eisenach a devenit o piatră de hotar în istoria mișcării muncitorești germane. Clasa muncitoare — condusă acum de un partid revoluționar — și-a cîștigat treptat capacitatea de a prelua conducerea în lupta contra statului militarist prusaco-german și pentru o dezvoltare democratică a Germaniei. Bebel a avut o contribuție hotărîtoare în acest proces istoric și, în special, în evoluția Partidului muncitoresc social-democrat pe calea de a deveni un partid de mase marxist.

Prin înția sa lucrare teoretică **Obiectivele noastre** (1870) a trasat linia de separare politică și ideologică definitivă între Partidul muncitoresc social-democrat și democrația mic-burgheză. El a început — în special în cursul repetatelor lui arestări — să studieze intens operele lui Marx și Engels și să aplice învățăturile lor în activitatea sa teoretică și practică.

În timpul războiului franco-german din 1870—1871, în cadrul unor manifestații și în Reichstag, Bebel s-a pronunțat pentru o pace onorabilă cu Republica franceză și a protestat contra anexării Alsaciei și Lorenei. El a stigmatizat caracterul militarist al imperiului germano-prusac și a lansat lozincă: „Acestui sistem nu trebuie să i se dea nici un soldat, nici un ban!”. După proclamarea Comunei din Paris, Bebel s-a solidarizat fără rezerve cu prima revoluție proletară și a avertizat clasele exploatoare „că lupta de la Paris este numai o mică încăierare de avangardă, că principala luptă în Europa va urma abia de acum și că, înainte de a trece prea multe decenii, strigătul de luptă al proletariatului parizian «Război palatelor, pace colibelor, moarte mizeriei și îmbuibării!» va deveni strigătul de luptă al întregului proletariat european”.

Această înflăcărată profesiune de credință față de internaționalismul proletar, clasele dominante au sancționat-o cu un proces de înaltă trădare și o încarcerare pe mai mulți ani în fortăreață și în închisoare. Bebel a folosit această situație

pentru a adînci studiul marxismului și pentru elaborarea unor lucrări între altele despre războiul țărănesc și despre lupta contra militarismului.

Încă în închisoare, Bebel a aflat despre apropiata fuziune a Partidului muncitoresc social-democrat cu Societatea muncitorească generală germană lassalleană. El a salutat fuziunea, dar a respins proiectul de program bazat pe compromis și a cerut sfatul lui Marx și Engels. Pentru a nu periclitiza fuziunea, a renunțat la opoziția pe față. A luat parte la Congresul de fuziune de la Gotha din mai 1875 și, începînd cu aceasta, a participat la toate celelalte congrese de partid ale social-democrației germane. În calitate de președinte al comisiei de control a partidului și de deputat în Reichstag, ca teoretician, agitator și organizator, el a contribuit în mare măsură ca politica partidului fuzionat să fie determinată în esență de marxism, împotriva programului de compromis. În anii aceștia, el devine tot mai mult conducătorul eminent al social-democrației germane și dobîndește, de asemenea, și o influență internațională.

Cînd, în toamna anului 1878, Bismarck a interzis toate organizațiile și tipăriturile socialiste printr-o lege excepțională numită „legea socialiştilor”, Bebel a preluat funcția de casier și președinte al Comitetului central pentru susținerea partidului. Prin aceasta a devenit de fapt conducătorul partidului ce lupta în ilegalitate. Dacă „anii 1867 pînă în 1871... au fost cei mai activi ani ai vieții mele — scria el în memoriile sale —, pot să spun de cei trei ani din toamna lui 1878 pînă în toamna lui 1881 că au fost cei mai neplăcuți, pentru că au fost cei mai plini de griji din viața mea”. Pe lîngă munca pentru plînea de toate zilele pentru el și familia sa, Bebel și-a consacrat energia pentru crearea organizației ilegale a partidului, s-a străduit să publice un organ central ilegal, care, începînd din septembrie 1879, a apărut la Zürich sub titlul „Der Sozialdemokrat”, a desfășurat o genială inventivitate în procurarea de bani pentru ajutorarea sutelor și miilor de socialiști expulzați și rămași fără plîne, a activat în același timp în Reichstag ca cel mai activ reprezentant revoluționar

al intereselor muncitorești. Pe bună dreptate îi scria lui Engels : „Am devenit punctul central spre care se îndreaptă toate plingerile și toate cererile“.

Înainte de toate, Bebel — sprijinit de Marx și Engels, a căror prietenie personală o câștigă în 1880 — a avut o mare contribuție la elaborarea unei strategii și tactici revoluționare, care îmbina lupta legală cu cea ilegală, pe cea parlamentară cu cea extraparlamentară. Schimbul permanent de idei, prin intermediul scrisorilor, cu Engels l-a ajutat să apere obiectivele revoluționare ale partidului contra concepțiilor și grupărilor oportuniste de dreapta și anarhiste, să propovăduiască marxismul și să-l aplice în mod creator, iar în unele probleme să-l dezvolte. Aceasta este valabil, în special, pentru principală lucrare a lui Bebel, apărută ilegal în 1879, **Femeia și socialismul**, care l-a prezentat ca un important teoretician marxist și care a contribuit — tradusă în numeroase limbi — la educarea în spirit de clasă a muncitorilor și muncitoarelor.

Lupta fără compromis a lui Bebel contra militarismului i-a atras ura deosebită a lui Bismarck și a susținătorilor acestuia. În timpul valabilității „legii socialiștilor“ a fost omul cel mai urmărit de poliție din Germania. Totuși expulzările, arestările, procesele și timpul petrecut în închisori nu i-au înfrânt curajul. „Va veni totuși ziua când vom apare ca victorioși“, îi scria el, conștient de victorie, soției sale, din închisoare. Legătura sa indisolubilă cu masele și fidelitatea față de marxism, judecata politică ascuțită și energia sa l-au făcut să devină conducătorul cel mai venerat și mai iubit al clasei muncitoare germane. Marx l-a numit încă în 1882 „un fenomen unic în sînul clasei muncitoare germane (se poate spune în clasa muncitoare europeană)“.

Lupta eroică încheiată victorios prin răsturnarea lui Bismarck în 1890 a mișcării muncitorești germane, sub conducerea lui August Bebel, Wilhelm Liebknecht, Paul Singer și a altor marxiști, contra legii excepționale a întărit autoritatea social-democrației germane în mișcarea muncitorească internațională. Bebel a participat la pregătirile pentru crearea

unei noi Internaționale, Internaționala a II-a, și a fost unul dintre principalii referenți la Congresul de constituire de la Paris, din iulie 1889. În continuare, Bebel, care a participat la toate congresele Internaționalei a II-a (cu excepția celor din 1900 și 1910), a consacrat multă energie întăririi mișcării muncitorești internaționale și, în special, acțiunilor proletariatului internațional contra militarismului și a războiului.

După victoria obținută contra legii antisocialiste, Bebel s-a mutat în 1890 la Berlin, unde a trăit ca scriitor independent. Partidul s-a dezvoltat în cursul luptei ilegale, devenind un partid de mase, în care se impusese marxismul. Problema ce se punea era de a consfinți aceste rezultate în regimul legal obținut din nou. Bebel a participat la controversele cu grupul sectar de stînga, al „tinerilor“, și cu oportunismul lui Georg von Vollmar. La Congresul de la Erfurt al partidului (1891), el a declarat : „Mă ridic contra celor care vor să i se rupă șira spinării social-democrației, adică ca principiul ei, lupta de clasă contra claselor dominante și a puterii de stat, să fie împinsă pe planul al doilea printr-o practică tactică și un mod de luptă labile și printr-o luptă exclusivă pentru așa-numitele obiective practice“. S-a datorat inițiativei și atașamentului lui față de principii faptul că social-democrația germană a adoptat, prin programul de la Erfurt, sprijinit de Engels, un program de partid marxist, care a contat multă vreme ca un model și pentru mișcarea socialistă internațională.

Începînd din 1890, Bebel a făcut parte din prezidiul partidului în calitate de casier. În 1892 a devenit, împreună cu Paul Singer, președinte al partidului și a îndeplinit, împreună cu prietenul și tovarășul său de luptă, în continuare, an de an, această înaltă funcție de partid .

Părul lui a început să încărunească, dar elanul său se asemena cu cel al unui tînăr. Cînd se ridica contra dușmanului de moarte al poporului, contra militarismului, Bebel nu cunoștea nici o cruțare. A rămas de neuitat protestul său contra maltratărilor barbare la care erau supuși soldații, contra aruncării sarcini-

lor înarmării asupra maselor muncitoare, contra conducerii singeroase a războiului și a politicii de expansiune a militaristilor și imperialistilor germani în colonii.

Bebel a rămas strâns legat de Engels pînă în ultimii ani ai vieții acestuia. În temeiul socialismului științific, care depășise vîrsta de 70 de ani, îi scria plin de cordialitate prietenului și elevului său : „...Eu cel puțin mai binecuvîntez și astăzi ziua cînd ai început un schimb de scrisori regulat cu mine“ și constata ca fiind „minunată ca formă concordanța orientării gîndirii și a modului de gîndire dintre noi“. În august 1895, Bebel a vegheat la sicriul lui Engels. Ca unul dintre executorii testamentari numiți de Engels, a căutat, după puterile sale, să asigure îndeplinirea testamentului teoretic și politic al lui Marx și Engels. A făcut parte dintre editorii volumului ce reunea schimbul de scrisori dintre Marx și Engels, apărut în 1913.

Și la începutul noului secol, cînd social-democrația germană, datorită oportunismului și revizionismului, s-a transformat treptat într-un partid muncitoresc reformist, Bebel a rămas credincios ideologiei marxiste, dar, în același timp, era prea legat de formele de luptă ale partidului din secolul al XIX-lea. S-a ridicat cu energie contra revizionistilor și a proclamat, în controversa cu Eduard Bernstein, la Congresul partidului de la Dresda din 1903, drept deviză a vieții sale de luptător : „Atîta vreme cît voi putea respira, scrie și vorbi, nu trebuie să se întîmple altfel. Eu vreau să rămîn dușmanul de moarte al acestei societăți burgheze și al acestei ordine de stat, pentru a le submina în temeiurile existenței lor și, dacă pot, pentru a le înlătura“. Totuși, în pofida atitudinii sale revoluționare nezdruccinate, Bebel nu și-a dat seama de corelația dintre revizionism și imperialism, din care cauză a subestimat primejdia oportunismului pentru mișcarea muncitorească revoluționară și a renunțat la excluderea oportuniștilor din partid.

Bebel a salutat cu entuziasm revoluția rusă din 1905 și a mobilizat mișcarea muncitorească germană pentru solidarizarea cu frații de clasă ruși. A fost preocupat să tragă învățăminte din această

revoluție și s-a pronunțat la Congresul partidului de la Iena din 1905 pentru greva politică de masă. În ciuda unor concepții diferențiate față de stînga germană, Bebel a fost legat totuși de ea printr-o strînsă comunitate de luptă. El își punea mari speranțe în Karl Liebknecht. Bebel a acordat permanent o atenție deosebită luptei împotriva pericolului de război, devenit tot mai amenințător. La Congresul socialist internațional de la Stuttgart din 1907, el s-a străduit, împreună cu V. I. Lenin și Rosa Luxemburg, pentru o acțiune revoluționară unitară a mișcării muncitorești internaționale contra războiului imperialist. Iar cînd socialistul rus și diplomatul sovietic de mai tîrziu I. M. Maiski l-a întrebat, în 1911, pe Bebel cum se va comporta Partidul muncitoresc german în cazul unui război, el a răspuns : „Oh, social-democrația germană își îndeplinește datoria ! Bătrînul Liebknecht și cu mine, noi am luptat pe față contra războiului franco-german din 1870... vom lupta și de astă dată contra războiului !... sînt sigur că pot să antrenez partidul alături de mine“.

Bebel n-a mai trăit această probă a focului. În ultimii ani ai vieții sale a fost foarte mult timp bolnav și a suferit pierderi grave. În 1910 și-a pierdut soția ; în 1911 a murit credinciosul său tovarăș de luptă Paul Singer. În vremea aceasta Bebel a trăit mai mult în Elveția și și-a consacrat forțele redactării amintirilor sale, care au apărut, din 1910 pînă în 1914, sub titlul **Din viața mea**. La 13 august 1913 a murit la Passugg, în Elveția, plîns de milioane de muncitori din întreaga lume. Potrivit dorinței sale a fost înmormîntat la Zürich.

În fața mormîntului deschis al lui August Bebel, Clara Zetkin a pronunțat cuvintele : „Monumentul cel mai mare și mai durabil al vieții și activității sale va fi societatea socialistă, căminul umanității eliberate“. Patru ani mai tîrziu, cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, a început realizarea acestei preziceri. Astăzi este împlinit testamentul lui Bebel în Republica Democrată Germană, în Republica Socialistă România și în numeroase alte țări.

Prof. dr. HEINRICH GEMKOW

ROSA LUXEMBURG

(1871 — 1919)

Rosa Luxemburg a fost o militantă internațională de seamă, al cărei nume s-a legat strâns de mișcarea muncitorească polonă, ca și de cea germană. Ea a activat ca publicistă și propagandistă timp de 20 de ani în mișcarea muncitorească germană. Și-a câștigat mari merite în lupta contra imperialismului, militarismului și revizionismului. A fost o reprezentantă de frunte a curentului de stînga din mișcarea muncitorească germană și s-a numărat printre întemeietorii Partidului Comunist din Germania.

Rosa Luxemburg s-a născut la 5 martie 1871 în Zamösc, o localitate din vecinătatea graniței ruso-poloneze, ca fiică a unui negustor. Familia ei s-a mutat la Varșovia în 1873, unde Rosa Luxemburg a frecventat din 1877 pînă în 1887 un gimnaziu de fete. Încă elevă, ea aderă, în 1887, la un cerc al Partidului social revoluționar polonez — al Doilea Proletariat. Pentru a preîntîmpina o arestare din partea poliției țariste, a emigrat în 1889 în Elveția. La Universitatea din Zürich, Rosa Luxemburg a studiat științele naturale și matematica, dar curînd

s-a orientat spre științele juridice și economia politică. Împreună cu revoluționarii polonezi Leo Jogiches și Julian Marchlewski a organizat în 1893 Social-democrația Regatului polonez (începînd din 1900 Social-democrația Regatului polonez și Lituaniei — S.D.K.P.i.L.) și, tot împreună cu ei, a publicat prima revistă social-democrată a mișcării muncitorești poloneze: „Sprawa Robotnicza”. Ca delegată a partidului polonez, Rosa Luxemburg a luat parte la congresele socialiste internaționale din 1893 la Zürich și 1896 la Londra. După ce devine doctor în 1897, cu o cercetare privitoare la *Dezvoltarea industrială a Poloniei*, ea a obținut cetățenia germană, s-a mutat în 1898 în Germania și a aderat la Partidul Social-Democrat din Germania. În calitate de membru conducător al social-democrației poloneze, Rosa Luxemburg a rămas și după începerea activității politice în Germania în strînsă legătură cu mișcarea muncitorească poloneză.

La cîteva săptămîni numai după mutarea în Germania, Rosa Luxemburg a sprijinit, în iunie 1898, din însărcinarea prezidiului Partidului social-democrat, lupta electorală pentru Reichstag în Silezia. Activitatea propagandistică vie, care s-a extins în afara Sileziei și a Posenului în întinse regiuni ale imperiului german de atunci, s-a împletit de-a lungul întregii sale vieți cu o vastă activitate publicistică și teoretică.

Începînd din 1897, Rosa Luxemburg a fost colaboratoarea organului teoretic al social-democrației germane, „Die Neue Zeit”, și a lucrat cu regularitate pentru „Sächsische Arbeiter-Zeitung” și „Leipziger Volkszeitung”. În septembrie 1898, Rosa Luxemburg a fost chemată la Dresda pentru a fi redactor-șef al gazetei „Sächsische Arbeiter-Zeitung”, dar a renunțat la această funcție încă în noiembrie, deoarece nu putea accepta să supună controlului oportuniștilor răspîndirea concepțiilor sale revoluționare. Cu seria de articole *Reformă socială sau revoluție?* Rosa Luxemburg a intervenit prin 1898—1899 în mod activ în polemica cu revizionismul lui Bernstein. Ea nu și-a îndreptat atacul contra lui Bernstein luat ca oportunist individual, ci a combătut concepțiile lui ca expresie politică-ideologică a orientării oportuniste din sînul social-democrației. În lucrarea sa, pe care a publicat-o în 1899 în broșură, cu anexa *Miliție sau militarism*,

Rosa Luxemburg a apărut marxismul împotriva tuturor încercărilor revizioniste, a demonstrat caracterul burghez al concepțiilor economice și politice ale lui Bernstein și ale partizanilor săi și s-a ridicat împotriva încercărilor de a împinge clasa muncitoare pe căile trade-unionismului, a renunțării la independența politică a social-democrației ca organizație de clasă a proletariatului. În controversa cu privire la statul burghez, pe care ea îl caracteriza ca stat de clasă, ca organ al burgheziei, Rosa Luxemburg s-a apropiat în mare măsură de concluzia că odată cu schimbările din economia capitalistă rezultă schimbări fundamentale, legice în suprastructura politică a societății capitaliste, că imperialismului îi este înăscută tendința spre negarea democrației. Rosa Luxemburg a fost, prin lucrarea sa *Reformă socială sau revoluție?*, printre primii care la începutul noii epoci au descoperit corelația legică dintre imperialism și militarism și au analizat funcțiile militarismului. Față de oportunismul ce apărea în tratarea problemelor militare, ea a caracterizat lupta contra militarismului, care se manifesta în toate domeniile vieții, ca o parte componentă inseparabilă a luptei politice a clasei muncitoare pentru eliberarea sa.

Din 1898 Rosa Luxemburg a participat la cele mai multe congrese de partid ale social-democrației germane. În 1898 la Stuttgart, iar în 1899 la Hanovra a apărut, alături de August Bebel și alți social-democrați revoluționari, Programul de la Erfurt și independența organizației de clasă proletare contra atacurilor oportuniștilor. La Congresul partidului ținut în 1900 la Mainz, ea cerea să se organizeze lupta maselor populare împotriva intervenției imperialiste în China. Rosa Luxemburg a fost raportor la problema păcii dintre popoare și a militarismului la Congresul socialist internațional din septembrie 1910 de la Paris. Ea a demonstrat necesitatea de a se duce o luptă pe scară internațională, prin acțiuni politice adecvate, contra imperialismului, militarismului și politicii coloniale. A atras, de asemenea, atenția și asupra necesității educației antimilitariste și a organizării tineretului de către partidele revoluționare. Prin aceasta Rosa Luxemburg a adus o contribuție importantă la elaborarea strategiei și tacticii mișcării muncitorești germane și internaționale în lupta contra militarismului și colonialismului în epoca imperialistă.

În februarie 1902, Rosa Luxemburg a întreprins o călătorie de propagandă prin

Saxonia și a activat apoi pentru social-democrația germană în Silezia Superioară și Pozen în vederea pregătirii alegerilor pentru Reichstagul german. La 1 aprilie 1902 a intrat în redacția gazetei „Leipziger Volkszeitung“, ce devenise cea mai bună gazetă muncitorească din Germania sub direcția lui Franz Mehring, care a preluat conducerea sa. Începând din același an, Rosa Luxemburg a fost până în 1910 și colaboratoare la organul teoretic al S.D.K.P.i.L. „Przegląd Socjaldemokratyczny“. Ca reprezentantă a S.D.K.P.i.L. a făcut parte timp de un deceniu din Biroul Socialist Internațional.

În lupta pentru rezolvarea sarcinilor noi, complexe, Rosa Luxemburg a făcut și greșeli teoretice, atât în ceea ce privește structura și funcțiunea partidului proletar revoluționar, cât și în problema națională și a aliaților clasei muncitoare. În aceste probleme, ea nu a reușit să atingă maturitatea și consecvența concluziilor teoretice și a acțiunii practice revoluționare a lui V. I. Lenin. Între Lenin și Rosa Luxemburg au existat controverse cu privire la exigențele ideologice și organizatorice care trebuie puse la baza partidului revoluționar al clasei muncitoare în noile condiții istorice. În pofida diferențelor de păreri teoretice și politice temporare, Rosa Luxemburg a fost de acord cu V. I. Lenin în ce privește problematica fundamentală socială și politică a noii epoci, a împărtășit ideea că proletariatul nu se poate elibera decât printr-o luptă de clasă revoluționară independentă.

Prin poziția de clasă fermă proletară, Rosa Luxemburg a fost totdeauna strâns legată de V. I. Lenin.

Împreună cu social-democrații revoluționari, Rosa Luxemburg a salutat cu entuziasm revoluția din 1905 din Rusia și a activat neobosit pentru a lămurii clasa muncitoare germană, prin cuvânt și scris, de importanța istorică a acestei revoluții și a învățămintelor sale. Pentru ea prezenta interes să desprindă momentele și experiența ce decurgeau din lupta proletariatului rus, care constituiau exemple pentru clasa muncitoare germană și internațională, îmbogățind tactica partidului. A luptat în special pentru a clarifica ideea grevei politice de masă ca un nou mijloc de luptă contra imperialismului.

În polemica cu oportuniștii, ea a atacat aceste probleme la Congresul din 1905 de la Jena al Partidului social-democrat. La sfârșitul lunii noiembrie 1905, Rosa Luxemburg a călătorit ilegal la Varșo-

via pentru a participa la conducerea luptei muncitorilor polonezi contra țarismului. În martie 1906 a fost arestată de poliția țaristă, fiind încarcerată mai întâi în închisoare, iar apoi trimisă în pavilionul X al fortăreței din Varșovia, care se bucura de un prost renume. Datorită înrăutățirii sănătății sale, Rosa Luxemburg a fost eliberată, în schimbul unei cauțiuni, în iunie 1906 și a primit permisiunea să părăsească Varșovia pentru a-și îngriji sănătatea.

În august, ea pleca în stațiunea balneară finlandeză Kuokkala, situată nu departe de Petersburg. Aici se întâlnea adesea cu V. I. Lenin și cu alți bolșevici. În Kuokkala Rosa Luxemburg și-a redactat broșura *Greva de masă, partidul și sindicatele*, în care a expus însemnătatea experiențelor revoluției din Rusia pentru soluționarea problemelor luptei de clasă proletare în Germania. Ea cerea să se folosească greva politică de masă ca un mijloc de luptă revoluționară a clasei muncitoare și sublinia rolul conducător politic-ideologic al partidului revoluționar în toate mișcărilor de masă.

În controversele referitoare la problemele strategiei și tacticii în epoca imperialismului, s-a desprins din rîndurile forțelor mișcării muncitorești germane curentul politic-ideologic al stîngii germane. Rosa Luxemburg a devenit conducătoarea recunoscută pe plan internațional a acestui curent apropiat de leninism. Împreună cu tovarășii săi de luptă Karl Liebknecht, Franz Mehring și Clara Zetkin, ea a orientat clasa muncitoare germană, corespunzător noilor condiții și experiențe ale mișcării muncitorești internaționale, spre aplicarea noulor forme și mijloace de luptă.

În mai-iunie 1907, Rosa Luxemburg a participat ca delegată a S.D.K.P.i.L. la al V-lea Congres al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, ținut la Londra. Ea a transmis prezidiului salutului social-democrației germane și a relevat în cuvîntările sale marea însemnătate a Revoluției din Rusia pentru mișcarea muncitorească internațională, în special pentru cea germană. În evaluarea revoluției și a forțelor ei motrice, Rosa Luxemburg era de acord cu V. I. Lenin și cu bolșevicii. La Congresul socialist internațional din august 1907, ținut la Stuttgart, ea a activat în comisia care s-a ocupat de punctul de pe ordinea de zi „Militarismul și conflictele internaționale”. Împreună cu V. I. Lenin a adus amendamente la rezoluția respec-

tivă, în care sarcinile clasei muncitoare în lupta contra pericolului de război erau concepute mai concret decît în proiectul inițial, elaborat de August Bebel. Propunerile ei arătau că militarismul este o unealtă principală a represiunii de clasă și subliniau nu numai sarcina social-democrației de a lupta contra izbucnirii războaielor sau pentru terminarea rapidă a celor deja izbucnite, dar și datoria sa de a exploata crizele provocate de război pentru a accelera răsturnarea burgheziei. Cu aceste adaosuri rezoluția a fost acceptată unanim de congres, căpătînd un caracter programatic pentru lupta mișcării muncitorești internaționale. În octombrie 1907, Rosa Luxemburg a fost numită profesoară de economie politică la școala Partidului social-democrat din Berlin, unde a colaborat cu Franz Mehring, Herman Duncker și alții. Activitatea didactică exemplară a reprezentanților de seamă ai stîngii germane a transformat școala într-un institut important de educație socialistă.

În anul 1910, cînd în Germania se contura maturizarea unei crize politice și se intensifica lupta pentru ameliorarea dreptului electoral, Rosa Luxemburg cerea în mod stăruitor aplicarea grevei politice de masă. Ea a lansat lozincă republicii democratice, în care erau reunite toate revendicările democratice ca lozincă a acțiunii antiimperialiste. În aprigile dispute cu conducătorii de dreapta ai partidului și sindicatelor, Rosa Luxemburg a susținut în presă și la Congresul partidului de la Magdeburg din 1910 necesitatea orientării politice-ideologice clare a maselor populare în această luptă. În 1911 ea a trebuit să se apere împotriva atacurilor oportuniștilor și a prezidiului partidului pentru că se ridicase împotriva politicii de expectativă a prezidiului față de politica aventuristă a imperialismului german, ce și-a găsit expresia, între altele, în criza marocană. Împreună cu alți fruntași germani de stînga, Rosa Luxemburg a cerut prezidiului partidului să organizeze acțiuni de masă împotriva imperialismului și militarismului.

Față de înăsprirea contradicțiilor imperialiste și a pericolului de război ce amenința, fruntașii social-democrați au început să aprofundeze studii teoretice al noilor fenomene economice ale sistemului imperialist. Lucrarea Rosei Luxemburg în legătură cu această problemă — *Acumularea capitalului. O contribuție la explicarea economică a imperialismului* — a apărut în ianuarie 1913. Ea a

atacat cu combativitate și pasiune politica imperialistă, stigmatizând-o ca pe o crimă față de omenire, și a demascat pe dușmanii de moarte ai popoarelor. A caracterizat lupta pentru piețele de desfacere și sursele de materii prime, precum și posibilitatea exportului de capital ca o legitate a dezvoltării imperialiste. În teoria acumulării, Rosa Luxemburg s-a înșelat totuși, deoarece ea a plecat de la sfera circulației capitalului și a ajuns la concluzia falsă potrivit căreia capitalismul ar urma să se prăbușească de îndată ce va înlătura toate formele economice precapitaliste și se va extinde la nivelul întregii lumi.

La sfârșitul anului 1913, Rosa Luxemburg ca și Franz Mehring și Julian Marchlewski și-au încetat colaborarea la „Leipziger Volkszeitung”, după ce oportuniștii din redacție le-au făcut imposibilă publicarea nestingerii a concepțiilor lor revoluționare. Începând din decembrie 1913, ei au editat „Sozialdemokratische Korrespondenz”.

În primăvara și vara anului 1914, justiția de clasă a imperialismului german i-a înscenat două procese Rosei Luxemburg, luptei ei antiimperialiste. În primul proces, ea a fost condamnată de către Tribunalul din Frankfurt pe Main la un an închisoare pentru că a adresat un apel muncitorilor în adunări publice să nu tragă asupra fraților lor de clasă francezi. Al doilea proces, intentat la instigația ministrului de război prusac în iunie-iulie, a trebuit să fie amînat, iar mai târziu sistat deoarece peste o mie de martori au fost citați de către Rosa Luxemburg pentru dovedirea maltratărilor la care erau supuși soldații, fapte care fuseseră stigmatizate de luptătoarea socialistă.

După declanșarea primului război mondial de către imperialismul german, stînga germană, condusă de Karl Liebknecht și Rosa Luxemburg, a dus o luptă hotărîită contra măcelăririi imperialiste a popoarelor și a început să se ocupe de întărirea sa politică-ideologică și organizatorică. În martie 1915 s-a constituit în grupul „Internaționala” — după ianuarie 1916, cunoscut și sub numele de grupul „Spartakus” —, care a devenit forța conducătoare în lupta contra războiului și nucleul Partidului Comunist din Germania. În aprilie 1915 a apărut primul număr al revistei editate de Rosa Luxemburg și Franz Mehring „Die Internationale”, revistă lunară pentru practica și teoria marxismului, primul organ al stîngii germane. Revista a fost interzisă de către autoritățile imperiale. În

februarie 1915, Rosa Luxemburg a fost arestată și internată în închisoarea berlineză pentru femei de pe Barnimstrasse, unde trebuia să-și ispășească pedeapsa de un an închisoare pronunțată la Frankfurt pe Main. În închisoare ea a redactat lucrarea despre *Criza social-democrației*, care a apărut, sub pseudonimul Junius, la Zürich și a fost răspîndită ilegal în Germania. Broșura, apropiată de leninism, a ocupat un loc important în elaborarea unui program revoluționar al grupului „Spartakus”. În concordanță cu Lenin, Rosa Luxemburg dezvăluia caracterul imperialist al războiului, lămurea cauzele și mecanismul dezlănțuirii lui, atacînd social-șovinismul conducătorilor social-democrați de dreapta și frazele lor despre războiul de apărare națională. Ea cerea social-democraților să-și facă o autocritică fără cruțare, să rupă cu „pacea internă” și să se întoarcă la lupta de clasă internațională.

V. I. Lenin a caracterizat broșura Rosei Luxemburg ca o lucrare marxistă excelentă, dar a suferit în același timp unei critici tovarășești lipsurile ei, în special lipsa de consecvență în expunerea corelației dintre imperialism și oportunism. Prin aceasta el atrăgea atenția asupra unei slăbiciuni observată la cei mai mulți dintre reprezentanții stîngii germane. Cel mai mare minus al stîngii revoluționare îl vedea în inexistența unei organizații revoluționare bine încheiate în Germania.

În anexa la broșura semnată Junius au fost publicate de către Rosa Luxemburg și *Directivele privitoare la sarcinile social-democrației germane*, redactate, de asemenea, în închisoare, care fuseseră acceptate de către Conferința ilegală pe Reich a grupului „Internaționala” de la 1 ianuarie 1916. Aceste directive schițau principiile strategiei și tacticii mișcării muncitorești în lupta antiimperialistă pentru pace și cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare și preconizau crearea unei Internaționale muncitorești pe baza luptei de clasă și a solidarității internaționaliste a muncitorilor din toate țările. După eliberarea ei din închisoare, Rosa Luxemburg a luat cuvîntul, la 19 martie 1916, la o conferință ilegală pe țară a grupului „Spartakus” cu privire la poziția față de Internațională și față de a II-a Conferință de la Zimmerwald. Împreună cu Karl Liebknecht, la 1 mai 1916 Rosa Luxemburg a participat la demonstrația antirăzboinică din Potsdamer Platz din Berlin, organizată de către grupul „Spartakus”, la care Karl

Liebknecht a fost arestat. La 10 iulie 1916, Rosa Luxemburg a fost, de asemenea, arestată și interzisă mai întâi în închisoarea de femei din Berlin, de pe Barnimstrasse, apoi în fortăreața Wronke la Pozen, iar mai târziu în închisoarea din Breslau, într-un așa-numit arest de protecție militar. În ciuda tuturor dificultăților, în această epocă ea a scris numeroase manifeste și articole pentru grupul „Spartakus”, în care demasca atât social-șovinismul cât și social-pacifismul oportuniștilor și chema la încheierea revoluționară a războiului imperialist.

Rosa Luxemburg a salutat Marea Revoluție Socialistă din Octombrie 1917 din Rusia ca pe un eveniment de importanță istorică mondială pentru lupta de emancipare a proletariatului. Ea vedea în bolșevici acel partid care a restabilit onoarea socialismului internațional. Deși Rosa Luxemburg recunoștea sarcina istorică a proletariatului în exercitarea puterii politice și în înfăptuirea socialismului, ea nu a sesizat însă pe deplin sensul evenimentelor revoluționare din Rusia și a criticat unele măsuri ale bolșevicilor. Sub influența experienței revoluției din noiembrie 1918 din Germania, ea și-a depășit curînd limitele, în special în ceea ce privește ideea unității dialectice a dictaturii proletariatului și a democrației socialiste, apropiindu-se tot mai mult de concepțiile lui Lenin.

La 8 noiembrie 1918, Rosa Luxemburg a fost eliberată de revoluția din Germania din închisoarea de la Breslau și s-a întors la 10 noiembrie la Berlin, unde a participat imediat în mod activ la acțiunea revoluționară. În ziua următoare, ea a luat parte la întemeierea Asociației „Spartakus”, care constituia un important pas pe calea spre un partid revoluționar, și a fost aleasă în conducerea acesteia. Rosa Luxemburg cerea, printre sarcinile viitoare, publicarea unui ziar cotidian, a săptămînalului „Die Internationale”, precum și a ziarelor pentru tineret, femei și soldați, deoarece pentru continuarea revoluției trebuia dezvoltată conștiința de clasă a maselor muncitoare, și în primul rînd a soldaților. Împreună cu Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg a căpătat răspunderea pentru domeniul de sarcini denumit „redacție” și ambii au editat „Die Rote Fahne”, ca organ al Asociației „Spartakus”, care mai târziu a devenit organul central al Partidului Co-

munist din Germania. În articolele sale, Rosa Luxemburg indica viitoarele sarcini de luptă, demasca politica antisocialistă a conducătorilor de dreapta ai social-democrației germane și avertiza muncitorii despre necesitatea vigilenței față de contrarevoluția ce se organiza. Ea a acordat o mare importanță întăririi consiliilor de muncitori și soldați ca organe politice ale puterii proletariatului. În cursul revoluției, Rosa Luxemburg și tovarășii săi de luptă și-au dat tot mai mult seama că pentru continuarea sa cu succes este necesar un partid revoluționar de clasă.

Spre sfîrșitul anului 1918 — începutul lui 1919, Asociația „Spartakus” se constituie în Partidul Comunist din Germania.

Prin aceasta Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht și tovarășii lor de luptă și-au încununat activitatea revoluționară a vieții lor. Referatul Rosei Luxemburg, *Programul nostru și situația politică*, cu care își fundamenta programul de partid proiectat de ea, a constituit un moment culminant al Congresului de constituire a partidului. Rosa Luxemburg a combătut cu hotărîre răsălmăcirile revizioniste ale marxismului, a generalizat experiențele stîngii revoluționare și rezultatele de pînă atunci ale revoluției, trăgînd din acestea concluzii pentru Partidul Comunist din Germania. Ea a demonstrat că noul program al partidului se baza pe învățămintele lui Karl Marx și F. Engels și făcea legătura cu *Manifestul Comunist*. Rosa Luxemburg a indicat clasei muncitoare calea ieșirii din politica antinațională a imperialismului german, demonstrînd necesitatea construirii socialismului. În acest sens, ea sublinia că aceasta nu se poate realiza decît printr-un act unic, care va fi un proces îndelungat, o luptă grea contra burgheziei. Rosa Luxemburg s-a pronunțat în mod clar pentru dictatura proletariatului și pentru tînăra putere sovietică din Rusia.

La 15 ianuarie 1919, Rosa Luxemburg ca și Karl Liebknecht au fost uciși mișelește la Berlin de către trupele contrarevoluționare. Și-a găsit ultimul loc de odihnă în Monumentul memorial al socialiștilor din Berlin-Friedrichsfelde.

GEORG ADLER

KARL LIEBKNECHT

(1871—1919)

Karl Paul August Friedrich Liebknecht s-a născut în orașul Leipzig, la 13 august 1871. Tatăl său, Wilhelm Liebknecht, a fost, împreună cu August Bebel, înțelemeitorul Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Germania și ani îndelungați conducătorul social-democrației germane. După frecventarea liceului „Nikolai” din orașul natal, pe care l-a absolvit în 1890 cu examenul de maturitate, Karl Liebknecht a studiat, mai întâi la Leipzig, apoi la Berlin, unde s-a mutat familia sa în 1890, științele juridice și economia politică. În 1893 și-a susținut examenul de referent, iar în anii 1893—1894 a satisfăcut stagiul militar. Până în 1898 a fost referent de tribunal, mai întâi la Arnsberg, apoi la Paderborn (Westfalia) și a obținut titlul de doctor în drept la Facultatea de științe juridice și de stat a Universității din Würzburg, cu disertația intitulată *Efectuarea com-*

penzației și pretențiile de compensație pe baza dreptului comun. În 1898 și-a susținut examenul de asesor judiciar și a publicat o nouă lucrare juridică. A demisionat în 1899 și, împreună cu frațele său Theodor, a deschis un birou de avocatură la Berlin. În același timp, și-a început activitatea politică în cadrul social-democrației germane.

În august 1900, Liebknecht a devenit membru al Partidului Social-Democrat din Germania și a luptat, de la început, de partea social-democraților cu orientare revoluționară. A fost ales pentru întâia oară în Adunarea deputaților municipali din Berlin în anul 1901; a făcut parte din această adunare până în 1913. Tot în 1901, Asociația social-democrată din circumscripția electorală Potsdam-Spandau-Osthavelland i-a propus candidatura în alegerile pentru Reichstag. Printr-o activitate consecventă și conștientă de țelul urmărit, pusă în slujba intereselor clasei muncitoare și ale celorlalte pătri muncitoare, în 1912 Liebknecht a reușit, după înfringeri datorate unor mici diferențe de voturi la alegerile pentru Reichstag din 1903 și 1907, să pătrundă în această citadelă a militarismului german.

Karl Liebknecht și-a îmbinat strins activitatea profesională cu cea politică. În calitate de avocat, a intervenit în special în procesele politice și a apărât muncitori și alți reprezentanți ai păturilor populare contra justiției de clasă a imperialismului german. Ca social-democrat cu orientare revoluționară și ca avocat, a sprijinit, de asemenea, în variate forme, mișcarea muncitorească din Rusia, mai ales prin asistență juridică. Apariția sa ca apărător în așa-numitul proces de la Königsberg din 1904, în care a atacat regimul țarist din Rusia și a demascat cîrdășia dintre reacțiunea germană și cea rusă, i-a adus o înaltă prețuire internațională ca avocat politic.

Din 1904 până în 1913, Liebknecht a participat la toate congresele Partidului social-democrat, cu excepția celui ținut în 1908. Opoziția sa consecventă față de concepțiile oportuniste, lupta sa pentru o politică revoluționară a partidului, pen-

tru forme și metode noi în lupta de clasă, în special pentru greva generală politică, l-au situat — împreună cu Rosa Luxemburg, Clara Zetkin, Franz Mehring ș.a. — în rîndul reprezentanților de seamă ai curentului de stînga din cadrul social-democrației germane, care s-a cristalizat ca rezultat al controversei în jurul experienței mișcării muncitorești ruse din timpul revoluției din 1905. Liebknecht s-a solidarizat cu revoluția din Rusia și a tras importante învățăminte din acest eveniment politic pentru clasa muncitoare germană. El a acordat o atenție deosebită luptei contra militarismului, principalul sprijin al imperialismului german în reprimarea mișcării muncitorești și în realizarea politicii sale agresive, de cîmpire, precum și dezvoltării mișcării tineretului muncitoresc.

În ciuda rezistenței înverșunate a oportuniștilor, Liebknecht s-a ridicat mereu pentru dezvoltarea unei propagande antimilitariste specifice tineretului și pentru o organizație independentă a tineretului proletar. În legătură cu aceste probleme, el a prezentat un raport și în cadrul adunării generale a Asociației tinerilor muncitori din Germania, ținută la Mannheim în septembrie 1906. Acest raport a constituit baza lucrării sale *Militarism și antimilitarism din punctul de vedere al mișcării internaționale a tineretului*, publicată în februarie 1907. Sprijinindu-se pe concluziile lui Karl Marx, Friedrich Engels și ale mișcării muncitorești internaționale privitoare la rolul militarismului ca instrument al dominației de clasă a burgheziei în interior și în afară, Liebknecht a examinat militarismul în condițiile imperialismului. El a demască militarismul ca sistem ramificat, dușmănos poporului, care pătrundea în toate domeniile vieții economice, sociale și culturale, și a demonstrat necesitatea și domeniul de acțiune al tacticii antimilitariste a partidului. Liebknecht a relevat însemnătatea propagandei antimilitariste specifice în rîndurile tineretului muncitoresc, ale cărui principale reprezentanțe trebuie să fie organizațiile independente de tineret. El a demonstrat, de asemenea, că lupta pentru pace este o parte componentă inseparabilă a luptei clasei muncitoare pentru socialism.

Cu această lucrare, Liebknecht a îmbogățit cunoștințele teoretice ale mișcării muncitorești cu privire la militarismul modern și a dat un răspuns problemei în legătură cu rolul luptei antimilitariste în bătălia proletariatului pentru cucerirea puterii politice. Prin această scriere el s-a situat în fruntea luptei mișcării

internaționale a tineretului contra militarismului și a pericolului crescînd de război.

Expresia recunoașterii internaționale a lui Karl Liebknecht a fost alegerea sa ca președinte al Internaționalei Socialiste a Tineretului, creată în august 1907, fiind unul dintre întemeietorii ei, și ca membru al Secretariatului acestei Internaționale. La Congresul de constituire de la Stuttgart, din 1907, și la al doilea Congres al Internaționalei Socialiste a Tineretului din 1910 de la Copenhaga, Liebknecht a prezentat, de asemenea, un raport despre militarism și antimilitarism în corelație cu mișcarea tineretului. Reacțiunea germană a încercat, în nenumărate rînduri, să-l înlăture pe acest luptător consecvent contra imperialismului și militarismului. Lucrarea *Militarism și antimilitarism* a fost folosită de către ministrul de război ca pretext pentru a-i intenta un „proces de înaltă trădare”, care a avut loc în octombrie 1907 în fața Tribunalului Reichului de la Leipzig și în care Liebknecht a fost condamnat la un an și jumătate de detențiune în fortăreață. Din octombrie 1907 pînă în mai 1909, el a fost ținut arestat în fortăreața Glatz.

Încă în timpul detențiunii, Liebknecht a cîștigat încrederea alegătorilor din circumscripția electorală XI Berlin și a fost ales în Adunarea deputaților din Prusia, din care a făcut parte pînă în 1916. Între 1912 și 1916 a fost, de asemenea, membru al Reichstagului. În calitate de reprezentant al poporului în parlamentele reacționare, Karl Liebknecht a continuat tradițiile unei practici parlamentare revoluționare a social-democrației germane și s-a folosit de tribuna parlamentară pentru lupta de clasă revoluționară. În opoziție cu oportuniștii, el a fost preocupat să îmbine lupta parlamentară cu acțiunile extraparlamentare. Înfruntînd toate opreliștile, Liebknecht a demască politica antipopulară a imperialismului german și a biciuit stările profund reacționare din Prusia. Printre documentele cele mai valoroase ale luptei stîngii germane pentru libertăți democratice în Germania se numără și principiile lui Liebknecht *privind o reformă administrativă în Prusia* și referatul său în această privință prezentat la Congresul Partidului social-democrat din Prusia din 1910. Pornind de la tradițiile progresiste ale luptei democratice din secolul al XIX-lea, Liebknecht s-a sprijinit pe revendicările democratice ale Programului de la Erfurt al social-democrației germane și a expus

un program democratic consecvent în vederea desfășurării luptei populare anti-imperialiste. Expunerile sale au culminat cu revendicarea suveranității poporului ca supremul principiu de stat.

La sfârșitul anului 1910, la invitația Partidului Socialist din Statele Unite ale Americii, Liebknecht a întreprins o călătorie îndelungată în S.U.A. A ținut conferințe cu privire la programul social-democrat, vorbind despre *Socialism și mișcarea muncitorească* și despre militarism. A demascat, între altele, rolul periculos al monopolurilor americane și a sprijinit în acest mod lupta electorală a tovarășilor de clasă din S.U.A. Pericolul crescând al perspectivei unui război mondial l-a determinat pe Liebknecht să cerceteze mai adânc cauzele cursei înarmărilor. A ajuns, în această privință, la importante concluzii referitoare la rolul antinațional, care duce la război și la reimpărțirea lumii, al marilor monopoluri germane și străine, ce urmăreau înarmarea. De la tribuna Reichstagului a demascat, în anii 1913—1914, goana după profit a capitalului internațional ca adevărata cauză a cursei fără limite a înarmărilor din Europa și i-a caracterizat pe monopoliiști militariști ca principalii dușmani ai clasei muncitoare și ai popoarelor. Campania lui Liebknecht contra capitalului german și internațional angajat în înarmări a constituit o parte componentă a acțiunii de luptă antimilitariste internaționale, declanșată din inițiativa și sub conducerea sa. Împreună cu francezul André Morizet și cu englezul Walton Newbold, Liebknecht a colaborat la elaborarea în comun a unui studiu cu privire la *Internaționala industriei de armament*. Proiectul n-a putut fi însă terminat din cauza războiului.

Prin dezvăluirile sale privitoare la capitalul investit în producția de armament și prin lupta sa contra pericolului de război, Liebknecht a adus o contribuție însemnată la apărarea internaționalismului proletar. El a demascat demagogia naționalistă a cercurilor dominante ca parte componentă a pregătirii războiului.

După declanșarea primului război mondial, Karl Liebknecht s-a ridicat cu hotărâre contra „politicii de pace internă” profesate de liderii social-democrați de dreapta. În ședințele fracțiunii social-democrate din Reichstag a luptat cu îndrăzneală pentru a câștiga minoritatea centristă de partea ideii respingerii creditelor de război. Deoarece nu a reușit, Liebknecht a renunțat la o acțiune independentă și, cu ocazia votării în Rei-

chstag, la 4 august 1914, a creditelor de război, s-a supus disciplinei fracțiunii. Curând și-a dat însă seama că aceasta a fost o eroare. Împreună cu Rosa Luxemburg, Franz Mehring, Clara Zetkin și cu alți reprezentanți de seamă ai stângii, el a început o propagandă sistematică împotriva sprijinirii războiului de către organele de conducere ale partidului și sindicatelor și a protestat contra ațîțării social-șoviniste și a legendei răspîndite de oportuniști despre unanimitatea din fracțiunea din Reichstag și din partid. Deoarece prezidiul partidului a făcut aproape imposibilă răspîndirea ideilor de stînga în Germania, Liebknecht a recurs la presa din străinătate pentru a putea răspîndi adevărul. Într-o scrisoare din octombrie 1914 adresată prezidiului Partidului social-democrat, Karl Liebknecht a subliniat necesitatea reorganizării Internaționalei pe baza unor principii revoluționare și a expus punctul său de vedere potrivit căruia social-democrația germană ar trebui regenerată din temelie dacă vrea să se numească în continuare social-democrată.

În perioada premergătoare celui de-al doilea vot pentru creditele de război, Liebknecht s-a străduit, prin convorbiri personale, să cîștige pe reprezentanții minorității din fracțiunea parlamentară de partea ideii respingerii acestor credite. Ca bază pentru această acțiune el a elaborat, în noiembrie 1914, tezele cu privire la cauzele și la caracterul primului război mondial, în care a interpretat legitițiile generale ce au dus la război și a demonstrat vina istorică a imperialismului german în declanșarea războiului. Liebknecht a demascat politica oficială a guvernului și cea oportunistă menită să inducă în eroare masele, precum și regizarea rafinată care urmărea să situeze Rusia în rolul de agresor. El a stigmatizat șovinismul și a protestat contra oricărei anexări de teritorii străine și opririi altor popoare. Liebknecht își încheie aceste teze cu un apel către popoarele din statele beligerante, chemîndu-le să lupte în comun pentru curmarea războiului.

La 2 decembrie 1914, singurul deputat din Reichstag care a votat contra creditelor de război a fost Liebknecht. Cu aceasta el a spulberat minciuna despre sprijinul unanim acordat războiului de către clasa muncitoare germană, a demonstrat pînă departe, peste granițele Germaniei, hotărîrea social-democraților revoluționari de a lupta contra imperialismului, militarismului și războiului și a dat, în același timp, semnalul

pentru ralierea tuturor forțelor iubitoare de pace din Germania.

La 7 februarie 1915, Karl Liebknecht a fost mobilizat și silit să facă serviciul militar, fiind utilizat la fortificații. Cu aceasta i s-a interzis orice activitate politică, cu excepția participării la ședințele Reichstagului sau ale Adunării deputaților din Prusia. Nu putea părăsi Berlinul decât cu aprobare specială.

În pofida acestor îngrădiri, sub conducerea politică și ideologică a lui Liebknecht s-a constituit grupul „ Internaționala”, cunoscut, începînd din 1916, sub numele de grupul „Spartakus”, care a devenit centrul și forța conducătoare a mișcării antirăzboinice din Germania și nucleul Partidului Comunist din Germania.

De la sfîrșitul lui martie pînă la mijlocul lui mai 1915, Liebknecht a fost pe frontul de vest, la lucrări de fortificații; de la începutul lui iulie pînă la mijlocul lui august și de la începutul lui septembrie pînă la jumătatea lui noiembrie 1915 s-a aflat pe frontul de est.

În mai 1915, din însărcinarea grupului „ Internaționala”, a scris manifestul *Principalul dușman este în propria noastră țară*!, prin care s-a ridicat împotriva ațîțărilor șoviniste ale cercurilor dominante și ale liderilor social-democrați de dreapta și a explicat poporului german problema fundamentală a luptei: înlăturarea puterii imperialismului și militarismului. În iunie 1915, s-a publicat o scrisoare deschisă de protest inițiată de Liebknecht și redactată împreună cu alți reprezentanți ai stîngii, îndreptată împotriva politicii prezidiului partidului și a majorității fracțiunii din Reichstag, în care acestea erau avertizate să nu continue politica de la 4 august și erau chemate să conducă lupta de clasă contra războiului potrivit cu hotărîrile partidului din perioada antebelică și cu programul partidului. Această scrisoare, purtînd semnăturile a peste o mie de cadre ale partidului și sindicatelor, a fost răspîndită ca manifest.

Într-o scrisoare de salut din 2 septembrie 1915 adresată primei Conferințe de la Zimmerwald, Liebknecht a făcut profesiune de credință față de lupta de clasă revoluționară împotriva războiului și pentru crearea unei noi Internaționale și s-a situat pe poziția stîngii zimmerwaldiene conduse de V. I. Lenin. Prin atitudinea sa, Liebknecht a dovedit o claritate mai mare decît, de exemplu, delegații grupului „ Internaționala” la Conferința din Zimmerwald,

care, în ciuda deosebirilor mari față de centristii din partid, nu erau dispuși să rupă cu ei și pe plan organizatoric și să adere la rezoluția leninistă. Lozincă lui Liebknecht, pe care o formulase în scrisoarea sa : *Război civil, nu pace internă!*... *lupta de clasă internațională mai presus de războiul între state, contra războiului între state. Lupta de clasă internațională pentru pace, pentru revoluția socialistă!*, corespundea, în esență, lozincii leniniste despre transformarea războiului într-un război civil și cerinței înfringerii propriului guvern în războiul imperialist.

Liebknecht a folosit în Reichstag, la sfîrșitul lui 1915 — începutul lui 1916, cînd oportuniștii i-au făcut aproape imposibilă apariția, posibilitatea așa-numitor scurte interpelări pentru a demasca demagogia naționalistă a cercurilor conducătoare și caracterul antinațional și antipopular al politicii de război. Majoritatea oportunistă a fracțiunii social-democrate din Reichstag l-a exclus din fracțiune, în ianuarie 1916, din cauza luptei sale antirăzboinice consecutive.

La 1 ianuarie și la 19 martie 1916, s-au ținut la Berlin conferințe ilegale pe țară ale grupului „ Internaționala”, la care Karl Liebknecht a participat, conducînd pregătirea lor. La ambele conferințe el a prezentat rapoarte despre situația politică și despre sarcinile opoziției din cadrul social-democrației germane. Aceste conferințe au contribuit în mod esențial la ralierea forțelor revoluționare și la elaborarea unei platforme politice. Din ianuarie pînă în aprilie 1916, Liebknecht a condus publicarea scrisorilor politice ilegale ale grupului „ Internaționala” (grupul „Spartakus”), semnate „Spartakus”, care a fost hotărîtă la conferința din 1 ianuarie și a scris el însuși mai multe articole fundamentale.

În aprilie 1916, în pofida interdicțiilor în vigoare, Liebknecht a călătorit, părăsind Berlinul, la Jena și a participat la o conferință ilegală a tineretului socialist opoziționist din Germania. În referatul său și în rezoluția prezentată de el, care au fost adoptate în unanimitate, Liebknecht a dezvoltat principiile unei organizații a tineretului muncitoresc revoluționar, organizație unitară și independentă. El a cerut, îndeosebi, întărirea luptei împotriva războiului. Liebknecht a indicat delegaților să organizeze în zonele lor de activitate impresionante demonstrații publice în ziua de 1 Mai, zi de luptă a clasei muncitoare internațională. El însuși a redactat manifestul grupului „Spartakus”: *Mobilizare pentru serbarea de 1 Mai!*, care a fost editat în dife-

rite tipografii și răspîndit în vaste regiuni ale Germaniei; a participat, de asemenea, activ la pregătirea demonstrației de 1 Mai din Berlin.

La 1 Mai 1916, în mijlocul miilor de demonstrați din Potsdamer Platz din Berlin, Liebknecht a strigat „Jos războiul! Jos guvernul!” și a fost imediat arestat. Din mai pînă în noiembrie 1916 a fost ținut în arest pentru cercetări. La 4 noiembrie același an, Tribunalul superior de război din Berlin l-a condamnat pentru „încercare de trădare de război și nesupunere gravă la front și pentru rezistență contra puterii de stat” la patru ani și o lună închisoare și la pierderea drepturilor civile timp de șase ani. Prin aceasta, cercurile dominante voiau să-l reducă la tăcere pe conducătorul celor mai bune forțe ale clasei muncitoare germane, cunoscut departe peste granițele Germaniei ca luptător împotriva militarismului și a războiului și împotriva trădării oportuniștilor. În cursul procesului, Liebknecht a devenit purtătorul de cuvînt al poporului german contra politicii criminale a cercurilor dominante.

La începutul lunii decembrie 1916 a fost transferat în închisoarea de la Luckau. În pofida condițiilor grele de viață din închisoare și a izolării politice, Liebknecht și-a aprofundat concluziile cu privire la condițiile concrete și la posibilitățile luptei împotriva imperialismului și militarismului în special în Germania. Din victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a cărei importanță istorică mondială o recunoștea și pentru care s-a declarat fără rezerve, precum și din experiența Partidului Comunist (bolșevic) din Rusia Liebknecht a tras cu o limpezime impresionantă învățăminte pentru lupta revoluționară din Germania. Pe tovarășii săi de luptă i-a sprijinit prin indicații și proiecte de manifeste trimise pe căi conspirative din închisoare.

La 23 octombrie 1918, Liebknecht a fost eliberat, în urma unei amnistii impuse de acțiunea hotărîtă a maselor. La 24 octombrie, în cinstea lui Liebknecht a avut loc o recepție la Ambasada sovietică din Berlin, la care s-a citit o telegramă de salut trimisă de către V. I. Lenin în numele Comitetului Central al Partidului Comunist (b) din Rusia. Într-un apel *Către muncitorii și soldații Antantei!*, Liebknecht a cerut, la 31 octombrie, să se acționeze astfel încît revoluția socialistă din Rusia să nu fie zădărnicită prin frontul comun al imperialismului mondial.

Din 26 octombrie, Liebknecht a participat la ședințele Comitetului Executiv al reprezentanților revoluționari ai Berlinului și, împreună cu Ernst Meyer și Wilhelm Pieck, a fost delegat în conducerea acestuia. Pînă la izbucnirea revoluției în Germania, Liebknecht a acționat neîncetat pentru pregătirea organizatorică și ideologică a revoluției.

În prima zi a evenimentelor revoluționare din Berlin, la 9 noiembrie 1918, Liebknecht a proclamat Republica socialistă liberă Germania. Împreună cu Rosa Luxemburg a editat „Die Rote Fahne” („Steagul roșu”) ca organ al Asociației „Spartakus”, care, mai tîrziu, a devenit organul central al Partidului Comunist din Germania. La constituirea Asociației „Spartakus”, în ziua de 11 noiembrie 1918, la Berlin, care a însemnat un pas esențial pe calea spre un partid revoluționar independent, Liebknecht a fost ales în conducerea acesteia și a primit, împreună cu Rosa Luxemburg, domeniul de activitate „Redacția”.

În adunări de masă ale muncitorilor din fabrici și ale soldaților, în întîlniri ale tineretului, ca și în articole și apeluri, Liebknecht a luptat pentru o schimbare fundamentală a raporturilor de putere politică în Germania. El s-a opus cererii contrarevoluționare de a se convoca o Adunare națională și a sprijinit organizarea puterii Sfaturilor. Liebknecht s-a ridicat împotriva supraestimării a ceea ce s-a obținut pînă atunci prin revoluție și a arătat că puterea capitalului monopolist nu este încă înfrîntă. El a militat cu insistență pentru continuarea revoluției. În „Die Rote Fahne” a demascat frazeologia liderilor social-democrați de dreapta despre unitate ca o demagogie periculoasă, prin care se încerca restrîngerea influenței forțelor revoluționare, lichidarea revoluției și salvarea ordinii imperialiste. Liebknecht a avertizat, de asemenea, împotriva contrarevoluției pe cale de organizare și a chemat pe muncitori și soldați să apere primele succese și să cucerească noi poziții ale puterii.

La 28 noiembrie 1918, el a analizat, în *Principii directoare*, desfășurarea de pînă atunci a revoluției și a expus un program cuprinzător al sarcinilor politice, economice și sociale pentru continuarea ei. Prin aceasta, Liebknecht a dezvoltat o bază programatică pentru lămurirea problemelor esențiale ale statului și ale revoluției în rîndurile avangărzii marxiste a clasei muncitoare germane și pentru delimitarea pozițiilor mic-burheze ale conducerii U.S.P.D. centriste.

Împreună cu Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht și-a încununat activitatea revoluționară a vieții prin înființarea Partidului Comunist din Germania. La Congresul de constituire a partidului, ținut în zilele de 30 decembrie 1918 — 1 ianuarie 1919, el a fundamentat, într-un referat privitor la criza din U.S.P.D., necesitatea separării Asociației „Spartakus” și a tuturor forțelor revoluționare de U.S.P.D. și a creării unui partid propriu pentru lupta revoluționară. Împreună cu Wilhelm Pieck, Liebknecht a militat, în cadrul unor tratative anevoioase, pentru aderarea fruntașilor revoluționari la Partidul Comunist din Germania. Din inițiativa lui Liebknecht, P.C.G. a proclamat, în chiar momentul constituirii lui, solidaritatea sa nezdruccinată cu Rusia revoluționară.

În timpul luptelor de la Berlin, la începutul lunii ianuarie 1919, Liebknecht a făcut parte, ca reprezentant al Parti-

dului Comunist din Germania, din Comitetul de acțiune, compus din 33 de membri, format pentru conducerea luptelor.

La 15 ianuarie 1919, Karl Liebknecht, ca și Rosa Luxemburg, a fost asasinat mișelește de către mercenarii contrarevoluționari de la Berlin. „Numele lui Karl Liebknecht e bine cunoscut printre muncitorii tuturor țărilor” — scria V. I. Lenin la 21 ianuarie 1919. „Pretutindeni.. acest nume este simbolul conducătorului devotat intereselor proletariatului, simbolul devotamentului față de revoluția socialistă. Acest nume este simbolul luptei necruțătoare, realmente cinstită și plină de abnegație împotriva capitalismului. Acest nume este simbolul luptei neîmpăcate împotriva imperialismului, nu în vorbe, ci în fapte...”.

ERNA HERBIG, GEORG ADLER

ALEXANDRU ILIESCU

(1901-1945)

Sint 70 de ani de cînd la 22 septembrie, la Oltenița, în casa muncitorului Vasile Iliescu, se naște Alexandru. A copilărit pe malul Dunării, cu lipsurile, sărăcia, cu nostalgia și visurile ce prindeau aripi peste întinsul fluviului.

Școlarul celor dintii clase primare va fi remarcat repede de dascăli ca sîrguincios și plecat spre învățătură; sfatul acestora spre a-l da părinții la școli mereu mai înalte era cu temei. Dar ce putea face un muncitor împovărat de neînchipuite greutăți spre a da cel puțin pîinea zilnică celor din casă? Sint de nedescris eforturile cu care Maria, mama sa, își va ajuta soțul spre a agonisi puținul necesar silitorului copil care va urma în cele din urmă școala de me-

serii. I-a plăcut mult mecanica și i s-a dedicat din anii școlii cu toată pasiunea, obținînd calificarea de ajustor mecanic.

Avea 18 ani cînd, sfîrșindu-se războiul, Alexandru intră în vîltoarea vieții și în același timp a luptelor revoluționare. În 1919 era mecanic de locomotivă pe ruta București-Oltenița. Ca muncitor feroviar a cunoscut suflul puternic al forței proletariatului, simțindu-se contopit cu această clasă angajată în uriașe confruntări care depășeau interesul unei revendicări imediate. Tinărului muncitor i se deschid orizonturi pe care în anii ce vin încearcă a le cuprinde. Pînă în 1926, mereu între București și Oltenița, pe locomotivă, Alexandru Iliescu a avut prilejul să intre în contact direct cu o seamă de muncitori, militanți revoluționari, devenind la 25 de ani, cînd a întrerupt pentru cîțiva ani lucrul la căile ferate, un muncitor cu o înaltă conștiință revoluționară. Fiind un bun mecanic, a fost

angajat la Fabrica de avioane din Braşov, unde a lucrat pînă în toamna anului 1928, cînd, devenind indezirabil din cauza ideilor sale revoluţionare şi agitării muncitorilor, a fost concediat. Începea calvarul luptătorului de baricadă, care, înfruntînd privaţiuni de tot felul, îşi continua, cu încredere nestrămutată, calea aleasă de a fi slujitor al dezvoltării clasei căreia îi aparţinea.

La Bucureşti, foarte repede în aceeaşi toamnă, îl regăsim pe Alexandru Iliescu ca membru al Sindicatului lucrătorilor metalurgişti, unde începe a desfăşura o asemenea activitate încît este imediat socotit drept „primejdios“ în evidenţa siguranţei statului. Nu întîrzie mult să fie aplicată concluzia agenţilor siguranţei. În noiembrie 1928 este arestat sub învinuirea că „desfăşura o vie propagandă în rîndurile muncitorilor de la acea întreprindere“, e vorba de Fabrica de avioane din Braşov, la care se adăugau învinuirile pentru activitatea din Bucureşti

Muncitorii metalurgişti au întocmit o moţiune de protest împotriva abuzurilor siguranţei şi a arestării lui Alexandru Iliescu, membru al sindicatului lor, cerînd eliberarea imediată a tovarăşului lor de muncă. Solidaritatea muncitorilor şi protestul lor vehement au fost urmate de punerea lui în libertate.

Anul 1929 a fost un an plin de încercări pentru el, deoarece, deşi urmărit de organele represive, le va înfrunta, desfăşurînd o asiduă activitate de atragere a muncitorilor în sindicatul metalurgist, pentru antrenarea lor la acţiuni greviste şi de solidaritate cu lucrătorii din alte ramuri industriale. Călit în acţiuni zilnice proprii fabricii şi sindicatelor, cunoscînd îndeaproape viaţa muncitorului şi viaţa organizaţiilor sindicale, precum şi tabăra adversă — patronatul, organele represive pe care trebuia să le înfrunte, Alexandru Iliescu se afirmă ca un tînăr militant comunist, fapt pentru care este primit în 1930 în rîndurile P.C.R. În acelaşi timp se reîntoarce în rîndurile muncitorilor feroviari, lucrînd ca ajustor mecanic la Depoul B.M. din Bucureşti.

La Depou va cunoaşte numeroşi comunişti, alături de care se va forma şi de la care va dobîndi repede o încredere deosebită. I se încredinţează sarcini importante pentru mobilizarea miilor de lucrători din Atelierele C.F.R. în acea perioadă a crizei, de barbară oprimare a feroviarilor, şi nu numai a lor, de către marea burghezie. În vara anului 1931 Alexandru Iliescu devine pentru direcţia atelierelor C.F.R. şi a siguranţei un „indezirabil“ care trebuie neapărat scos dintre muncitori. Formula au găsit-o simplu : concediere, ca şi pentru alte sute de muncitori — consemnînd în dreptul său ca motivaţie : „Numitul este comunist şi pentru faptul că făcea propagandă comunistă printre muncitori a fost concediat... de la Atelierele centrale C.F.R.“. Prin această măsură, natural, muncitorul Iliescu şi familia sa primeau o nouă şi grea lovitură, dar aceasta nu l-a îngenuncheat, continuîndu-şi activitatea în organizaţia Partidului Comunist Român din Bucureşti.

Munca ilegală, dejucarea urmăririlor poliţiei, prezenţa sa în celulele comuniste din diferite fabrici ale Capitalei i-au ajutat în toamna acelui an să cunoască îndeaproape viaţa de partid din marele centru industrial

al României și să se afirme ca un activist cu mari înclinații spre munca vie cu oamenii. Ca o înaltă apreciere a calităților sale revoluționare, a prestigiului de care se bucura printre muncitori, a înclinărilor sale spre cunoașterea profundă a problemelor, spre rezolvarea lor temeinică, a fost numit, din partea organizației P.C.R. a Capitalei, ca delegat la Congresul al V-lea al P.C.R. În decembrie 1931, sub numele conspirativ de Ignat, participa, lângă Moscova, la congresul care avea să constituie cunoscutul reviriment în viața partidului nostru. Atunci s-a decis ca mai mulți comuniști tineri să rămână în Uniunea Sovietică spre a urma școli de partid și a cunoaște experiența P.C.U.S. Între 1932 și 1936 a stat în U.R.S.S., unde a avut prilejul să vadă îndeaproape realitățile statului sovietic, care începuse a construi socialismul.

Reîntoarcerea în țară i-a fost însoțită de o severă urmărire din partea organelor represive. Fiecare pas îi era cunoscut. Toate adresele și cunoștințele, de la casa părintească din Oltenița până la Brașov și București, unde locuise și unde lucrase erau puse sub pază. Practic, orice contact cu organele superioare de partid era imposibil, nemaivorbind de desfășurarea vreunei activități cu oarecare continuitate. Mai multe luni a fost nevoit să stea la părinți, în orașul de pe Dunăre, frământând planuri pline de entuziasm, dar și de măsură proprie omului modest, cu o fire meditativă de mare sensibilitate. Izolarea nu o putea suporta multă vreme. De altfel, va fi semnalat de către siguranță ca muncitor la diferite fabrici metalurgice, mai întâi la „Wolf“, iar în 1938 la „Leonida“, „Metaloglobus“ și altele. Își schimbă locul de muncă și cu scopul derutării agenților ce-l urmăreau, reușind, în cele din urmă, parțial. Nu pentru mult timp. Activitatea sa de militant comunist în sindicate, în 1938, și apoi în bresle nu putea trece neobservată, cu toate măsurile de conspirativitate luate de organizația P.C.R. a Capitalei. Munca în sindicate și în bresle era prin excelență o muncă deschisă, în fața muncitorilor, iar Alexandru Iliescu o îndeplinea cu pasiune. În iunie 1939 este totuși arestat. Vina? Era socotit drept unul dintre principalii mesageri ai liniei partidului comunist în rândurile muncitorilor din bresle. Împreună cu Ilie Pintilie și Ovidiu Sandru va fi judecat de către Consiliul de război. Acuzația lor trecea în competența unui tribunal militar superior. Procesul de fapt avea drept cap de acuzație „platforma electorală“ găsită la arestarea lui Pintilie, Iliescu, Sandru și Zighelboim. Aceștia terminaseră de întocmit manifestul program cu care muncitorii breslelor urmau să se prezinte în alegerile apropiate.

Este semnificativă declarația sa la proces, care e o mărturisire de credință față de platforma de luptă a clasei muncitoare în acele împrejurări grele pentru patrie.

Consemnăm din declarația lui Al. Iliescu, făcută în fața acuzatorilor, punctele din platformă pe care Tribunalul militar le-a transformat în acuze și au fost folosite drept piesele forte ale condamnării. „Alăturat dau o formă explicită a platformei electorale găsite la mine. Înțeleg în momentele actuale a strânge toată masa de pe teritoriul României într-un front unic pentru a reuși apărarea independenței și integrității noastre. Personal cred că pentru a fi mai eficace această apărare, țara noastră e nevoie a se alia cu marile puteri democratice, unde citez Franța, Anglia și Uniunea Sovietică. De asemenea, cred că ar fi mai eficace și ar avea

șanse de reușită apărarea noastră să luptăm pentru desăvîrșirea Înțelegerii balcanice. Printr-o politică de securitate colectivă înțeleg ca toate statele care sînt amenințate în independența lor atît politică cît și economică, a lupta împreună pentru apărarea integrității lor“. Aceste cuvinte ale militantului comunist arestat erau crezul politic major al Partidului Comunist Român, pe care Alexandru Iliescu a avut curajul să-l expună deschis în fața celor ce aveau să-l condamne și care purtau în mare măsură răspunderea pentru gravele consecințe ale unei politici contrare intereselor țării. Muncitorii metalurgiști au sesizat pericolul și au protestat cu vehemență, cerînd, printr-o moțiune adresată Tribunalului militar, eliberarea sa : „...Luînd cunoștință despre procesul intentat colegului nostru Iliescu Alexandru, lucrător la «Leonida», membru în organizația breslei metalurgice, ne declarăm martori în procesul lui, socotindu-l că nu a avut altă vină decît apărarea intereselor clasei muncitoare și a întregului popor din România împotriva celor care răpesc libertățile și independența noastră“.

Protestele muncitorilor au contribuit la pronunțarea unei sentințe mai puțin aspre lui Alexandru Iliescu. Cele 6 luni de temniță la Jilava îl rup pentru o vreme de activitatea pe care o reluase cu atîtea greutate. La începutul anului 1940 este din nou în tumultul luptei ; muncitorimea trebuia să fie pregătită cu o conștiință politică clară spre a înțelege evenimentele grave ce se petreceau în Europa și care amenințau tot mai mult să se repercuteze și asupra României. Conducerea P.C.R. i-a încredințat sarcina de instructor al Comitetului Central pentru a dezvolta activitatea de partid în întreprinderile din Valea Prahovei. Împreună cu Constantin Pîrvulescu și Constantin David, Alexandru Iliescu a reușit să dea impuls activității organizațiilor partidului comunist și să le pregătească pentru marile încercări ce se anunțau. Ca mulți activiști ai partidului nostru, angajați cu trup și suflet în marea operă revoluționară, va cădea din nou pradă puterilor siguranței. În iulie 1940, „cunoscutul militant comunist Iliescu Alexandru, lucrător metalurgist din București...“, după cum notau organele siguranței din Prahova, este arestat la Ploiești și torturat cu o cruzime rar întîlnită. Din acest moment nu va mai cunoaște libertatea. Instaurarea dictaturii militare-fasciste în toamna anului 1940 a fost însoțită de crearea lagărelor de concentrare pentru deținuții politici. Mai întîi la Caracal, apoi la Tg. Jiu, Alexandru Iliescu a cunoscut tot cortegiul comportamentelor inumane ale servilor dictaturii antonesciene. Anii de privațiuni, întemnițările repetate, lagărul i-au șubrezit sănătatea. În 1942 era printre acei bolnavi cărora deținuții comuniști de la Tg. Jiu le acordau o atenție deosebită. În decembrie 1942, cu sprijinul organizației de partid din lagăr, a solicitat internarea într-un spital, deoarece i se agravase boala de inimă. Trimis la Craiova, apoi la București, Alexandru Iliescu nu reușește să se interneze, deoarece organele superioare ale poliției și siguranței se opun, fiind retrimis bolnav la Tg. Jiu. În primăvara lui 1943, disperat de starea foarte gravă în care se afla, face o nouă cerere către comandantul lagărului pentru tratament medical, pe care o termină astfel : „Mă simt foarte rău, încît vă rog să interveniți pentru a-mi salva viața“. Ministerul de Interne răspunde, în iulie, comandantului : „Avem onoarea a vă face cunoscut că nu se aprobă internarea...“ Dosarul diligențelor pentru spitalizarea lui Al. Iliescu are multe file, de prevăzut

unele consemnări ale organelor de stat : „Internatul Iliescu Alexandru este un element turbulent, care nu respectă ordinele ce se dau pentru bunul mers al lagărului... Continuă și în lagăr activitatea comunistă“. Cîtă dăruire, cît spirit de sacrificiu, ce flacăra anima mintea și sufletul unui asemenea om care, dincolo de toate suferințele, își continuă în așa fel activitatea încît organele represive puneau atîta ură în aprecierile lor !

La începutul anului 1944 nu mai putea fi ținut în lagăr. Era în pragul morții. A fost internat în Spitalul „Filantropia“ din Craiova „sub pază sigură, pentru tratament medical“. Prin grija unor medici cu vederi democratice, a înrîuririi unor militanți comuniști din Craiova care aveau legături cu lagărul din Tg. Jiu, tratamentul a fost de așa natură încît starea sănătății s-a ameliorat nu într-atît spre a fi readus în lagăr. Deși convalescența cerea o îngrijire specială, în familie, ministerul a respins cu brutalitate această soluție. A revenit în lagăr, unde inima și alte complicații pun în alarmă colectivul de deținuți comuniști, a căror solidaritate îi va îngădui să trăiască ziua eliberării — 23 August.

Tării venite din voința deosebită a militantului revoluționar îl vor aduce din nou în rîndurile celor care își puneau toată energia și capacitatea în slujba triumfului mării cauze a clasei muncitoare. Exact la un an de la insurecția națională antifascistă, vorbind în fața muncitorilor și funcționarilor de la Direcția telecomunicațiilor C.F.R., are un atac de cord și cade sub privirile tovarășilor săi. Murea la datorie, la numai 44 de ani, un devotat fiu al clasei noastre muncitoare, un activist comunist a cărui viață a fost închinată victoriei revoluției și întronării socialismului în România. Pe piatra sa funerară stau încrustate, de către tovarășii săi, cuvintele : „Căzut la datorie !“.

TITU GEORGESCU

GHEORGHE CROSNEFF

(1896—1937)

Partidul Comunist Român a crescut și a educat în rîndurile sale nenumărate cadre de militanți revoluționari, a căror activitate se leagă indisolubil de năzuințele și lupta maselor populare pentru democrație și progres social, pentru independența și suveranitatea națională a poporului român. În galeria figurilor luminoase de militanți ai partidului comunistilor se înscrie și numele lui Gheorghe Crosneff.

S-a născut în Dobrogea, la 10 aprilie 1896, în familia unor mici meseriași. Încă din liceu, apoi ca student a venit în contact cu militanții revoluționari, cu ideile învățaturii marxiste.

Avîntul mișcării muncitorești din România din anii 1918—1921, marile mișcări revendicative ale proletariatului român, afirmarea sa tot mai hotărîtă în viața politică a țării și procesul rapid de organizare a clasei muncitoare pe baza ideologiei marxist-leniniste, concretizat în saltul calitativ de mare semnificație istorică marcat de crearea Partidului Comunist Român, au avut o influență hotărîtoare asupra orientării politice, ideologice a tînărului militant. Gheorghe Crosneff se încadrează activ în rîndurile P.C.R. încă din anul 1921.

Mișcarea muncitorească avea în persoana lui Gh. Crosneff un înflăcărât militant comunist, care se manifestă activ, acolo unde a fost trimis de partid, în Dobrogea, pe multiple planuri de activitate: muncă organizatorică, editarea literaturii de partid, acțiuni de solidaritate cu militanții mișcării muncitorești întemnițați, lupta împotriva terorii, pentru ajutarea materială, apărarea morală și juridică a deținuților politici. Alături de activiști de partid ca Gh. Niculescu-Mizil, Al. Dobrogeanu-Gherea, P. Constantinescu-Iași, Gh. Crosneff a avut un rol însemnat în punerea bazelor

activității „Prietenilor naturii“, organizație de masă aflată sub conducerea partidului comunist. Este ales în conducerea grupării din Constanța a acestei organizații.

Condițiile de activitate deosebit de dificile, teroarea și măsurile represive adoptate de autoritățile burgheze, care au culminat cu scoaterea P.C.R., în 1924, în afara legii, nu au putut împiedica dezvoltarea mișcării revoluționare, procesul de afirmare tot mai hotărâtă a partidului comunist în viața social-politică a țării ca promotor al intereselor fundamentale ale maselor largi de oameni ai muncii. Adaptându-se noilor condiții ale luptei ilegale, Gh. Crosneff va continua să activeze neobosit în cadrul organizațiilor din Dobrogea ale partidului comunist.

Munca perseverentă și calitățile sale deosebite de organizator au determinat Comitetul Central al P.C.R. să-i încredințeze sarcini de mare importanță. Astfel, transpunând în fapt indicațiile partidului, împreună cu alți militanți, Crosneff participă la înființarea, în anul 1925, a organizației revoluționare de masă cunoscută în documentele vremii sub denumirea de Organizația revoluționară dobrogeană (D.R.O). În calitate de membru marcant al conducerii acesteia, Crosneff s-a evidențiat prin modul realist de aplicare în practică a politicii marxist-leniniste a Partidului Comunist Român de afirmare a cerințelor economice și social-politice comune ale cămenilor muncii, indiferent de naționalitate.

Activitatea revoluționară desfășurată de Crosneff a fost semnalată în repetate rânduri de organele de siguranță. Respectând cu strictețe normele impuse de activitatea în condiții de conspirativitate, el a reușit ani de-a rândul să evite toate cursele ce i se întindeau. Constatând că „posedă o cultură aleasă“ și că „este foarte inteligent și iubit de comuniști“, autoritățile represive au ajuns la concluzia că aceste calități reprezentau suficiente „primejdii“. Ca urmare și în afara oricărui pretext, Gh. Crosneff a fost expulzat din țară în anul 1925. După un timp se stabilește la Viena, de unde a continuat să mențină legături strânse cu mișcarea muncitorească, activând în diverse domenii reclamate de activitatea și sarcinile P.C.R. în exterior. A reușit chiar să se strecoare în mod conspirativ în țară. Dar, după numai câteva luni, avându-se în vedere starea gravă a sănătății sale și necesitatea de a-l feri de pericolul unei arestări, P.C.R. l-a trimis în Uniunea Sovietică. Aici Gh. Crosneff a urmat cursurile unei școli superioare de partid, devenind profesor de economie politică.

Întors în țară în anul 1935, din însărcinarea Comitetului Central al P.C.R., Crosneff a organizat unele forme specifice de învățământ de partid, de educare marxist-leninistă a cadrelor de activiști ai partidului. La scurtă vreme este cooptat în Secretariatul Comitetului Central al P.C.R., cu sarcina de a conduce resortul de agitație și propagandă. În această calitate, Gh. Crosneff a condus și redacția ziarului „Scînteia“, organul de presă central al C.C. al P.C.R.

Orizontul său intelectual larg, cunoștințele teoretice profunde în domeniul învățăturii marxist-leniniste, conjugate cu o experiență la fel de bogată în domeniul practicii revoluționare, al organizării mișcării muncitorești, s-au reflectat pe multiple planuri în coloanele ziarului „Scînteia“, într-o perioadă istorică complexă, marcată de pericolul fascist, de lupta P.C.R. pentru încheierea unității de acțiune a clasei muncitoare, a tuturor forțelor sociale și progresiste într-un front larg de luptă

antifascistă, pentru apărarea independenței și suveranității naționale a poporului român.

În noaptea de 16 octombrie 1936, în timp ce lucra la un număr al „Scînteii” ilegale, Gheorghe Crosneff a fost arestat. Dar, ca atîția alți luptători ai partidului comunist, Gh. Crosneff nu a vorbit, fapt care a salvat redacția ziarului „Scînteia” și tipografia conspirativă a P.C.R.

Avea să plătească însă scump atitudinea sa intransigentă, proprie luptătorului comunist, față de dușmanul de clasă. Metodele teroriste, de constrîngere fizică și morală la care a fost supus de către organele de anchetă, completate apoi de izolarea și neconținutele samavolniciei din închisoarea Jilava, unde fusese întemnițat, i-au compromis definitiv sănătatea. S-a stins din viață în ziua de 6 februarie 1937.

Astăzi, cînd cauza pentru care au militat nenumărați luptători ai clasei muncitoare a triumfat, cînd, datorită conducerii înțelepte a Partidului Comunist Român, poporul nostru trăiește o viață liberă și fericită, cînd în fața sa se deschid mărețe perspective de viitor, patriotismul fierbinte, eroismul și tenacitatea revoluționară de care au dat dovadă luptătorii comuniști constituie pentru toți oamenii muncii din țara noastră un înalt exemplu, un imbold în opera de construcție a societății socialiste multilaterale dezvoltate.

OLIMPIU MATICHESCU

DR. H. ARONEANU

(1880 — 1920)

În întreaga sa existență, mișcarea muncitorească din România a avut în rîndurile sale sau alături de ea numeroși intelectuali, dintre care unii de renume internațional. Este, pe de o parte, meritul mișcării noastre revoluționare de a fi știut să atragă de partea sa acest contingent de personalități, iar pe de alta, al acestor intelectuali, care au văzut în proletariat clasa cea mai înaintată, purtătoare a noului, de a se fi alăturat cu toată energia și capacitatea lor intereselor fundamentale ale maselor de oameni ai muncii de la orașe și sate. Contopirea cu idealurile clasei muncitoare, cu cererile și lupta sa dreaptă a mers, în cazul unora, pînă la a-și da viața pentru cauza dreaptă a proletariatului.

Între intelectualii a căror viață s-a contopit pe deplin cu lupta clasei muncitoare din România s-a aflat și doctorul H. Aroneanu din Bacău, luminoasă figură de luptător revoluționar, omorît în mod bestial de organele represive în octombrie 1920.

H. Aroneanu s-a născut în anul 1880, în comuna Cleja din județul Bacău. Avînd de înfruntat mari lipsuri materiale, după ce a absolvit școala primară în satul natal, a urmat liceul la Bacău, iar în 1901 s-a înscris la facultatea de medicină din București. Aici tînărul student a luat contact cu ideile socialiste, începînd să activeze în mișcarea muncitorească. Pe cînd era încă student, a organizat în 1906, la Bacău, împreună cu un

grup de muncitori și de colegi, cercul „România muncitoare”. „Din anul 1906, tov. Aroneanu ca student... aparține mișcării socialiste din România” — scria „Socialismul” din 3 noiembrie 1920.

După terminarea studiilor, H. Aroneanu s-a întors la Bacău, unde a ajutat la organizarea mai multor sindicate din oraș și din împrejurimi. Totodată, el a fost și colaborator al presei muncitorești.

Primul război mondial imperialist îl găsește în Germania, unde se afla încă din 1912 pentru specializare. Se întoarce în țară și participă la conducerea luptelor muncitorimii din Bacău pentru revendicări economice, dar mai ales la organizarea acțiunilor antirăzboinice. Activitatea sa a fost însă de scurtă durată, căci, la puțin timp după intrarea României în război, este mobilizat și trimis pe front.

Evenimentele tumultuoase la care asistă au avut o mare influență asupra sa: „Monstruozitatea măcelului mai întâi, apoi flăcările revoluției ruse au schimbat în el pînă și temperamentul — scria ziarul „Socialismul” din 5 noiembrie 1922. Din șovăitor și aplecat spre plăcerile intelectuale de a citi și visa o lume mai bună pentru mulțimea oropsită... Aroneanu devine un soldat ce intră cu trup și suflet în vîltoarea luptei de emancipare”.

După terminarea războiului, el a desfășurat o amplă activitate propagandistică, demascînd cu mult curaj dezinteresul cu care clasele exploatatoare au tratat pe ostașii români care au luptat pentru apărarea pămîntului scump al patriei. Într-o astfel de cuvîntare, ținută în fața muncitorimii din regiunea Bacăului la scurt timp după încheierea păcii, H. Aroneanu arăta că, în timpul războiului, cei bogați nu numai că n-au luptat și n-au dus greul, dar s-au pus la adăpost sau au plecat peste hotare, unde au cheltuit uriașe sume de bani, în timp ce pe muncitori „i-au trimis să lupte fără arme, fără tunuri, dezbrăcați și flămînzi. Cînd veneau muncitorii răniți, stăteau zile întregi pe la poarta spitalului, pînă ce se găsea vreo baracă de-i puneai și pe ei, și în spitalele bune stăteau ofițerii, care erau aproape sănătoși și de frică să nu-i mai ducă pe front stăteau în spital”.

În anii de avînt revoluționar, dr. H. Aroneanu a continuat să activeze la Bacău. Nelipsit de la ședințele muncitorilor, era totodată și un frecvent orator. În numeroase cuvîntări, el îndemna pe truditori din fabrici și uzine să se organizeze într-un partid revoluționar și în sindicate bazate pe principiul luptei de clasă, pentru că numai altfel, prin luptă organizată, puteau obține condiții mai bune de trai. Totodată a subliniat că propaganda intensă în direcția organizării trebuie extinsă și la sate, în rîndurile țărănimii.

Neobosit luptător pentru cauza clasei muncitoare, el nu se mulțumește numai cu activitatea propagandistică; participă activ la organizarea lucrătorilor de la întreprinderile de pe Valea Bistriței și a Trotușului. Împreună cu muncitorimea din restul țării, proletariatul din această regiune desfășoară în anii avîntului revoluționar ample bătălii de clasă. Printre acestea, un loc important l-au ocupat grevele muncitorilor de la Fabrica de hîrtie „Letea” din Bacău și de la Fabrica de postavuri din Buhuși, greve care l-au avut printre organizatori și pe dr. H. Aroneanu. Astfel, cu prilejul grevei de la „Letea” (1919), el a stat tot timpul în mijlocul muncitorilor, îmbărbătîndu-i și susținîndu-i în luptă. Drept urmare,

este arestat și brutalizat în cursul unei lungi anchete de către maiorul Poltzer. Cei doi aveau să se mai întâlnească ceva mai târziu, în aceleași condiții, care au adus după sine asasinarea doctorului H. Aroneanu.

În pofida măsurilor represive, el și-a continuat activitatea revoluționară. Astfel, la începutul lui 1920, în luna februarie, are loc la Buhuși greva generală a textiliștilor din localitate. Și, ca în alte împrejurări asemănătoare, locul lui Aroneanu nu putea fi decât în mijlocul greviștilor; delegația lucrătorilor la tratativele cu patronii îl are în frunte. Alături de nenumărați alți muncitori, a vorbit deseori în fața lucrătorilor, arătându-le că regimul burghez exploatator este cauza tuturor nedreptăților și relelor din țară. De aceea, spunea el, muncitorii din România trebuie să urmeze exemplul proletariatului din Rusia și, declanșând revoluția, să înlăture regimul capitalist. Datorită hotărârii de luptă a muncitorilor, greva de la Buhuși s-a terminat cu o victorie deplină.

În 1920, valul acțiunilor muncitorești este în continuă creștere, zeci și sute de greve desfășurându-se în întreaga țară. Odată cu venirea la putere — în luna martie 1920 — a guvernului Averescu, teroarea antimuncitorească s-a intensificat. Autoritățile, căutând să înăbușe lupta proletariatului, nu s-au dat în lături nici de la folosirea baionetelor și a gloanțelor. Totul a fost însă în zadar. Muncitorimea nu s-a speriat, ci, din contră, răspunzând chemărilor Partidului socialist și sindicatelor, sub conducerea acestora, a intensificat mișcarea grevistă în direcția unei ample greve generale.

Concomitent cu activitatea dusă pentru antrenarea și mobilizarea la luptă a muncitorilor împotriva exploatării, dr. H. Aroneanu, adînc convins de adevărul ideilor marxist-leniniste, a militat pentru afilierea Partidului socialist la Internaționala a III-a, făurită de V. I. Lenin. La toate adunările unde a luat cuvîntul în cursul verii anului 1920, el a vorbit muncitorilor despre scopul revoluției socialiste și al luptei finale a proletariatului.

Membru al aripii de stînga a Partidului Socialist din România, el acționează deschis pentru organizarea acestuia pe principii consecvent revoluționare. Anul 1920 a fost hotărîtor în clarificarea definitivă a poziției sale ideologice. Încă la Conferința regională a Partidului socialist, ținută la sfîrșitul lunii ianuarie la Bacău, el declară că încă mai demult „eram comunist și ca atare sînt perfect de acord în ceea ce privește critica vechii propagande social-democrate și necesitatea de a începe propaganda comunistă“. Iar într-o scrisoare din iulie 1920, Aroneanu se destăinuiește că studierea atentă și amănunțită a socialismului științific l-a dus la concluzia astfel formulată: „Comunismul este esența și adevărata mișcare socialistă și numai acest caracter trebuie imprimat tuturor mișcărilor socialiste din întreaga lume“. Aceeași atitudine o are la conferințele Consiliului general al Partidului socialist din ianuarie și aprilie 1920, ținute la București, precum și la întîlnirile cu alegătorii din Bacău, în calitate de candidat al partidului la alegerile generale din cursul aceluși an.

Pe această poziție se găsea dr. H. Aroneanu în toamna anului 1920, cînd au fost convocate, pentru 10 octombrie, Consiliul general al partidului și Comisia generală a sindicatelor. Examinînd situația din țară, acestea au votat o rezoluție care cuprindea, alături de revendicări economice, și unele revendicări politice: libertatea de organizare, retragerea armatei

din întreprinderi și altele. La refuzul guvernului de a duce tratative cu delegații muncitorilor care au prezentat aceste cerințe, s-a hotărît declararea grevei generale pentru ziua de 20 octombrie.

Doctorul H. Aroneanu se afla atunci la Bacău, în fruntea muncitorilor tăbăcari. Într-o cuvîntare ținută la 4 octombrie 1920 în fața muncitorimii orașului, subliniind necesitatea unirii și organizării muncitorilor, el spunea : „Tovarăși lucrători, meseriași și muncitori — în unire să facem o mare grevă în toată România mare, și să ne punem pe lucru și dacă nu ne vor da ceea ce cerem noi să ținem greva înainte pînă ce se va face totul după cererea noastră“.

Voința sa de luptă, spiritul său propagandist și organizator au ieșit și mai mult în evidență cu prilejul acestui mare eveniment din istoria clasei muncitoare din România. Însă autoritățile burghezo-moșierești îl urmăreau pas cu pas, așteptînd pretextul pentru a-l suprima. Pentru executarea acestei hotărîri a fost găsit omul cel mai nimerit în persoana maiorului Poltzer. La 21 octombrie, cînd greva generală se întindea în toată țara, urmînd ca ea să cuprindă și Valea Trotușului, dr. H. Aroneanu a fost arestat și depus la închisoarea Regimentului 22 infanterie, împreună cu alți socialiști din Bacău. Deoarece maiorul Poltzer era ofițer cu rechiziția, iar un altul, Teodorescu, era comandantul comendurii, în ziua de 24 octombrie, acesta din urmă, în mod surprinzător, a fost trimis în concediu, iar locțiitor al său a venit tocmai Poltzer, care a trecut la aplicarea planului dinainte stabilit.

La 24 octombrie, pe la amiază, dr. Aroneanu, împreună cu alți socialiști, a fost adus la închisoarea garnizoanei. Bănuind intențiile zbirilor, el a trimis soției un bilețel în care-i scria : „Poltzer e aici, salvează-mă !“ Dar bilețul n-a ajuns la destinație, fiind interceptat. Cu toate acestea, familia a prins de veste și a protestat la primul procuror Gavrilescu. Totul a fost însă în zadar, căci lucrurile se aranjaseră în „familie“ ; Poltzer cu Gavrilescu erau veri. Între timp, maiorul Poltzer a trimis pe plutonierul Buhoiu Dragomir și încă doi ostași, care, după ce l-au bătut în mod bestial, l-au strangulat cu propria-i cravată.

Vestea despre asasinarea mișelească a dr. H. Aroneanu s-a aflat abia la 31 octombrie 1920, din ziarul „Luptătorul“. Acest lucru nu ar fi fost posibil dacă ziarul, cu toate riscurile ce decurgeau din publicarea unei asemenea știri, n-ar fi recurs la un subterfugiu. Ca să scape de cenzură, articolul a apărut sub titlul *În Ungaria albă*. Stratagema a reușit. Articolul a trecut de cenzură. Imediat după aceea, cînd muncitorimea a aflat vestea, iar indignarea și revolta au prins a se întinde, autoritățile s-au trezit și ele, suspendînd ziarul pe două săptămîni. Cu toții și-au dat seama că orașelul Bechisch unde s-a întîmplat crima e Bacăul și că Hărro Nany nu este altul decît H. Aroneanu, luptător revoluționar de frunte al mișcării muncitorești din România.

La autopsia făcută de către dr. Iamandi — cumnatul călăului Poltzer — s-a „constatat“ că a avut o sincopă cardiacă consecutivă cu sufocare. Ulterior, după declanșarea unui puternic val de proteste în toată țara, o comisie medicală, în frunte cu dr. M. Minovici, a stabilit că dr. H. Aroneanu a murit datorită strangulării și că nu fusese niciodată bolnav de cord.

După asasinarea bestială a dr. Aroneanu, autoritățile burghezo-moșierești, de teama maselor de muncitori, care erau ferm hotărâte să transforme înmormântarea lui într-o mare demonstrație, au dat dispoziție să fie înmormântat sub pază militară. O companie cu baionete la armă a escortat dricul până la cimitir.

Într-un articol închinat memoriei dr. H. Aroneanu, apărut în ziarul „Socialismul“ din 3 noiembrie 1920, se evidențiază figura sa de militant pentru cauza clasei muncitoare, scriindu-se printre altele : „El moare în floarea vârstei, lăsând în urmă... o neștearsă amintire în rîndurile proletariatului băcăuan ca și ale celui din întreaga țară.“

Figura doctorului H. Aroneanu, ca și a celorlalți militanți revoluționari căzuți victime regimului burghez, a devenit în perioada interbelică un simbol al luptei proletariatului din România, condus de partidul comunist, pentru înlăturarea rînduielilor capitaliste și făurirea societății noi, socialiste.

M. C. STĂNESCU

Presa muncitorească și socialistă din România

Vol. III (1917-1921), partea I (septembrie 1917 — iunie 1919)

Editura politică, București, 1971, 712 p.

Frământările, problemele arzătoare ale mișcării muncitorești își găsesc o bogată expresie în organele sale de presă, autentice tezaure documentare. Ele completează sau întăresc surse de arhivă sau de altă natură, aduc noi detalii, dezvăluie atmosfera epocii respec-

tive. Redarea cât mai sugestivă a vastului panoramic al publicisticii muncitorești și socialiste din țara noastră, de la începuturile modeste și până la cucerirea puterii de către clasa muncitoare în frunte cu partidul ei comunist, reprezintă atât o operă științifică cât și una de cultură, datorată unui larg colectiv de cercetători și colaboratori ai Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

Noul tom, apărut nu de mult este închinat măreței aniversări a 50 de ani de luptă și muncă în slujba intereselor poporului muncitor a Partidului Comunist Român. El cuprinde 29 de publicații (mai precis, în studiile introductive se dezvăluie problematica lor, iar în antologie se redau articolele reprezentative și definitorii pentru fiecare ziar în parte), dintr-o perioadă istorică deosebit de importantă, cu adânci semnificații în istoria mișcării muncitorești, a poporului român. Este de notat că el constituie o primă parte a unui volum unitar, ce contribuie, în ansamblul său, la descifrarea coordonatelor epocii de sfârșit a războiului, aflată sub semnul înnoirilor revoluționare

ale Marelui Octombrie și a prăbușirii imperiilor autocrate sub loviturile popoarelor însetate de libertate socială și națională — în care se înscrie desăvârșirea statului național unitar român — și până la crearea, într-un complex și adânc proces de clarificări structurale ideologice și politice, a partidului marxist-leninist, Partidul Comunist Român.

Precizarea este necesară, întrucât concepția metodologică adoptată de către autori în alcătuirea lucrării are la bază criteriul cronologic, în sensul cuprinderii ziarului în epocă după data apariției primului număr, antologia reproducând articolele de pe toată durata apariției sale (cu amendamentul cât timp și-a păstrat neschimbată titulatura). Astfel se explică de ce, deși această primă parte a celui de-al III-lea volum are notat în subtitlu: septembrie 1917 — iunie 1919, în antologie vom găsi materiale (din „Socialismul“, de pildă) care abordează chestiuni esențiale ale anilor 1920 și 1921.

Se poate afirma cu certitudine că, prin acest volum, colectivul de redacție * reușește — atât prin seriozitatea studiilor, cât și prin selecția judicioasă a materialului de presă — să înfățișeze cercetării

* Lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv de redacție format din: Ion Popescu-Puțuri (redactor responsabil), Nicolae Goldberger, Augustin Deac, Ion Felea, Ion Iacoș. Studiile au fost elaborate de: Constantin Antip, Marin Badea, Gheorghe Bodea, Constantin Căzănișteanu, Mihaela Dan, Augustin Deac, Florea Dragne, Ion Felea, Marin Florescu, Simion Fuchs, Nicolae Goldberger, Beatrice Hacker, Ion Iacoș, Ludovic Iordaki, Vasile Niculae, Ion Popescu-Puțuri, Ștefana Simionescu, Georgeta Tudoran, Gheorghe Unc, Ludovic Vajda. Antologia a fost întocmită de colectivul de redacție; au colaborat: Marin Florescu, Teodor Popescu, Ludovic Vajda. Trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

istorice, cititorului în genere, tabloul larg al vieții sociale și politice românești din primii ani postbelici, cu multitudinea de manifestări a acțiunii proletare în plin avânt revoluționar.

Una dintre primele concluzii care se evidențiază cu claritate din lectura volumului se referă la faptul că lupta revoluționară a maselor muncitoare a fost factorul dinamizator și catalizator al energiilor întregului popor român, care, în împrejurările revoluției burghezo-democratice din monarhia austro-ungară, și-a afirmat voința nestrămutată în vederea desăvârșirii statului național unitar. Analiza numeroaselor articole publicate în presa muncitorească și socialistă — merită menționat rolul ziarului „Adevărul”, autentică tribună de propagare a idealului unirii — arată că socialiștii de pe întreg cuprinsul țării au reușit să discearnă, în lumina ideilor socialismului științific, sensul dezvoltării istorice, sarcinile vitale aflate atunci în fața poporului nostru. „S-a dovedit cu deosebită putere că numai revoluționarii din propria țară cunosc mai bine realitățile ei concrete, particularitățile și caracteristicile ei, pentru a orienta mișcarea muncitorească pe făgașul luptei revoluționare, care duce spre progres” (p. 50). Spiritul de clasă ce a animat acțiunea mișcării socialiste a permis ca în declarația de unire să fie cuprinse cerințele forțelor populare în direcția înfăptuirii unor reforme largi cu caracter burghezo-democratic, care — o parte — vor fi puse în practică sub presiunea maselor.

Profund patriotică, mișcarea muncitorească din România și-a afirmat, totodată, sentimentele sale de înalt internaționalism proletar. În presa mișcării din acești ani s-a abordat, din unghi teoretic, raportul dintre național și internațional, relevându-se că ideea socialistă, bazată pe principiul internaționalismului proletar, nu neagă necesitatea sentimentului național, care „este puterea geniului, este gândirea cristalizată a unui popor” (p. 57); s-a afirmat și demonstrat că patriotismul socialist „nu vine în contradicție cu principiul reprezentat de internaționalism, ci, din contra, este desăvârșit de acesta”, că internaționalismul militând pentru „înfrățirea popoarelor nu este nicidecum o piedică în calea națiunilor, ci, din contra, un pas înainte spre fericirea națiunilor” (p. 624).

Înțelegerea de către muncitorimea română a împletirii organice, dialectice dintre aceste concepte s-a manifestat în mod plener în focul bătăliilor de clasă. Clasa muncitoare din România, presa sa

au receptat din primul moment sensul înnoitor de vremuri al Revoluției din Octombrie, semnificația victoriei acesteia pentru lupta de eliberare națională și socială a tuturor popoarelor, pentru progresul și civilizația omenirii.

Coloanele presei noastre muncitorești sînt, în același timp, o dovadă a putericei audiențe pe care au avut-o în mijlocul poporului român principiile fundamentale ale politicii puterii sovietice, ce au fost pe larg popularizate, contribuind la înțelegerea de către opinia publică românească a ideilor fundamentale ale Marii Revoluții din Octombrie, la radicalizarea maselor muncitoare.

Ziarele socialiste au demascat calomniile debitate de presa capitalistă la adresa puterii sovietice, au făcut cunoscute succesele revoluționare ale acesteia, oprindu-se insistent asupra conținutului și importanței dictaturii proletarietului, au descris în cuvinte emoționante personalitatea marelui Lenin și a altor conducători bolșevici, și-au manifestat deplina încredere în forța revoluționară a proletarietului rus, în capacitatea partidului bolșevic de a învinge forțele contrarevoluționare și a instaura socialismul (vezi: p. 21, 26—28, 163—164, 193, 271—272, 344—345, 373, 608—610, 665—666 etc.). Remarcăm rolul însemnat jucat de „Foaia țăranului” în răspîndirea ideilor revoluționare în rândurile prizonierilor români din armata austro-ungară aflați în Rusia, precum și contribuția gazetei „Lupta” — ea însăși fiind o expresie a poziției internaționaliste a mișcării muncitorești din țara noastră — la formarea batalioanelor românești din sudul Rusiei, primele manifestări înarmate ale proletarietului internațional în apărarea cuceririlor Revoluției din Octombrie.

Încă nu se stinseseră flăcările războiului și — aflăm din paginile volumului de față — masele muncitoare își afirmă poziția înaintată referitoare la chestiunile arzătoare la ordinea zilei, de luptă consecventă pentru unirea națională și păstrarea neştirbită a independenței țării, pentru democratizarea vieții publice, principii care se împleteau armonios cu marile idei de eliberare socială a maselor asuprite și exploatate și de afirmare a puterii celor ce muncesc. Putem astfel constata reorganizarea rîndurilor mișcării, continua sa întărire, concomitent și în legătură intimă cu desfășurarea procesului adînc de clarificare ideologică și politică care a cuprins mișcarea muncitorească din România.

Organele de presă nu numai că au reflectat, dar au și militat în direcția

întăririi necontenite a organizațiilor muncitorești politice și profesionale, a unirii într-un puternic organism politic, centralizat a tuturor partidelor socialiste din România de după desăvîrșirea unității de stat, aceasta fiind o condiție esențială a dezvoltării partidului într-o forță politică de avangardă, capabilă să ducă înainte lupta clasei muncitoare în vederea realizării idealului României socialiste. Manifestărilor muncitorești importante — congrese, conferințe etc. —, semnificației lor referitoare la evoluția organizatorică a partidului clasei muncitoare li se acordă un loc apreciabil în coloanele gazetelor socialiste (vezi, de pildă: *Parlamentul muncitorimii române*, p. 78—79; *Conferința socialistă din București*, p. 84—85; *Nevoia unui congres*, p. 167—168; *Conferințele noastre*, p. 193; *Conferința de la Sibiu și unificarea partidului*, p. 279—280; *Unitatea socialistă*, p. 283—285; *Pentru o mișcare de partid și sindicală unitară*, p. 447—448; *Importanța Congresului sindical*, p. 593—594 ș.a.). Sint publicate materiale despre rolul partidului proletar, despre raportul dintre organizația politică a muncitorimii și sindicate — criticându-se manifestările anarhosindicaliste, de autonomie sindicală; de asemenea, sînt relevante succesele pe linia unificării mișcării la scara națională, ca și cele realizate în creșterea numerică a sindicatelor — un rol important revenind în acest sens unor organe de presă ca „Federația”, „Munca grafică”, „Sfatul muncii”, „Sfatul lucrătorilor în lemn și mobilă” —, în atragerea la acțiune revoluționară a femeilor și tineretului, paralel cu combaterea concepțiilor de natură social-democrată, manifestate în păstrarea unor forme organizatorice regionale sau locale nesubordonate centrului și a căror ineficiență era demonstrată de însăși practica revoluționară.

Prin intermediul presei din acești ani de tumult revoluționar s-a susținut în mod activ procesul de clarificare ideologică pe linie revoluționară marxist-leninistă, care a cuprins întreaga mișcare muncitorească, avînd ca țel transformarea Partidului socialist în partid comunist. Se impune a evidenția aportul și rolul jucat de ziarul „Socialismul”, proeminentă prezentă în peisajul publicisticii românești, aflat pe poziția cea mai înaintată a vremii, în direcția dezbaterii chestiunilor arzătoare care preocupau atunci proletariatul român (menționăm, pentru conținutul lor, articolele — cuprinse și-n antologie — datînd din lunile premergătoare Congresului de creare a Partidului Comunist Român).

Alături de „Socialismul”, „Lupta socialistă”, „Social-democrația”, „Erdélyi Munkás”, „Revoluția socială”, „Sfatul muncii”, „Mișcarea socialistă” au fost instrumente prețioase de propagare a concepției lui Marx, Engels și Lenin, de studiere a realităților românești în spiritul acestei învățături, ceea ce a avut nu numai o însemnătate principială, ci și practică. Ele au reprezentat o autentică tribună de dezbateri a unor probleme fundamentale curente și de viitor privind pacea, situația maselor muncitoare, climatul vieții politice, perspectivele revoluției, ale socialismului în România și peste hotare.

În coloanele presei muncitorești și socialiste s-a acordat un spațiu larg dezvoltării cauzei nimicitorului război mondial abia încheiat, relevîndu-se caracterul lui imperialist, ca și dezastrele și nenorocirile aduse asupra popoarelor. Totodată, din analiza acestor materiale se constată năzuința Partidului socialist, a militanților săi de a se delimita de social-democratismul reformist al Internaționalei a II-a, compromis în fața mișcării muncitorești de pretutindeni.

O preocupare esențială a mișcării noastre muncitorești, larg exprimată în coloanele presei sale, s-a concretizat în efortul de a stabili, pe baza experienței proprii, precum și a celei conferită de revoluția din Rusia și de bătăliile de clasă ale proletariatului internațional, toate trecute prin filtrul concepției marxiste, liniile programatice și tactice ale gândirii și acțiunii proletare. Din materialele date publicității în perioada septembrie 1917 — iunie 1919 se degajă ideea necesității ca mișcarea socialistă să nu preia forme și metode de acțiune, ci să cerceteze în lumina concepției materialist-istorice realitățile României și să stabilească astfel sarcinile de moment și de viitor. „Noua orientare tactică a partidului nostru — scria „Socialismul” din 22 decembrie 1918 în legătură cu *Declarația de principii* adoptată la începutul aceleiași luni — [este o] orientare izvoită din principiile doctrinei socialiste, puse în lumina faptelor sociale recente” (p. 273). Ideea este mereu reluată și argumentată în paginile ziarelor. „Ar fi una din cele mai mari greșeli ale noastre dacă ne-am mărgini să recunoaștem adevărul învățăturilor stabilite de socialismul științific fără a ne strădui să le aplicăm la condițiile și împrejurările speciale ale țării în care luptăm înarmați cu aceste învățături” — se menționa în „Social-democrația” din 22 iunie 1919 (p. 151). Clasa muncitoare, pentru a-și îndeplini misiunea sa istorică, scria „Vor-

wärts" la 5 septembrie 1920, slujindu-se de principiile generale ale socialismului științific, trebuie ca în fiecare țară să aibă tactica sa proprie. Găsirea tacticii celei mai potrivite momentului istoric „este arta organizatorilor de a o verifica în focul practicii, al științei" (p. 193).

Articolele de ideologie și tactică, diversele puncte de vedere exprimate asupra rolului și sarcinilor aflate în fața partidului clasei muncitoare, discuțiile purtate asupra viitorului mișcării socialiste — reproduse în antologia integrată volumului de față — demonstrează creșterea, continuă afirmare a curentului de stînga în mișcarea noastră muncitorească, care a dus la transformarea Partidului socialist în partid comunist și afilierea acestuia la Internaționala a III-a.

Acest proces nu a fost de loc ușor și nici lipsit de greutate. Colectivul de redacție al volumului pune la îndemîna cititorilor materiale ce sugerează sau descriu întreg contextul de idei, frământări și clarificări de care au fost cuprinse masele muncitoare din țara noastră în anii 1918-1921. S-au exprimat și idei premature pentru acel moment istoric, s-au afirmat atitudini stîngiste, de centru sau de dreapta, s-au comis și erori de înțelegere a vremurilor, a realităților. Dar trăsătura caracteristică, definitorie, a acestui proces de clarificare ideologică și politică — evidențiată an de an și ilustrată în mod deosebit de bogatul fond al presei muncitorești — a constat în faptul că toate aceste minusuri au fost treptat depășite, într-o intensă confruntare de idei, iar punctul de vedere exprimat de aripa de stînga — care se pronunța pentru așezarea activității partidului pe temelia trainică a învățăturii marxist-leniniste și milita pentru convingerea și cîștigarea maselor de partea ideilor revoluționare —, a fost acela care, manifestîndu-se în mod plenar, a cîștigat masele, a direcționat sensul dezvoltării mișcării revoluționare.

Precizăm că toată această problematică se referă cu precădere la epoca de pînă în luna iunie 1919. Desigur, partea a II-a a tomului (1919—1921), pe care o așteptăm cu interes, va întregi în mod substanțial imaginea acestui drum, încheiat strălucit cu făurirea Partidului Comunist Român.

Întărirea organizatorică a mișcării socialiste, dezbaterile în legătură cu poziția ideologică-politică a partidului clasei muncitoare aveau loc pe fondul pu-

ternicului avînt al grevelor și demonstrațiilor, canalizate spre îmbunătățirea condițiilor generale de viață ale celor ce muncesc și cucerirea de libertăți general-democratice. În același timp, succesele obținute pe tărîm organizatoric, radicalizarea mișcării s-au repercutat pozitiv asupra înmulțirii numărului acțiunilor revendicative, a diversificării mijloacelor de luptă folosite, a întăririi caracterului politic al mișcării greviste. În articole, știri sau reportaje, pe bază de date concrete, se dezvăluie nu numai această evoluție a procesului grevist, dar și cauzele care au dus la declanșarea acțiunilor muncitorești.

Ziarele muncitorimii din acești ani au desfășurat acțiuni ample cu ocazia pregătirii și sărbătoririi zilei de 1 Mai, moment înălțător de exprimare a spiritului internaționalist al muncitorimii române. Ele au luat atitudine potrivnică, de condamnare curajoasă a măsurilor represive comise de guvernanți împotriva mișcării muncitorești, au înfierat și au cerut abolirea legilor excepționale ce loveau în drepturile și libertățile proletariatului. De asemenea, au popularizat succesele repurtate de lupta organizată, strîns unită, a muncitorimii conștiente de forță și dreptatea cauzei sale.

Paralel cu susținerea unor revendicări menite a contribui la îmbunătățirea stării materiale a maselor muncitoare, prin intermediul presei socialiste s-a cerut democratizarea vieții publice — prin garantarea egalității în fața legii a tuturor oamenilor, fără deosebire de sex, religie sau naționalitate, și crearea condițiilor ca fiecare cetățean să participe la treburile statului, amnistie generală, încetarea regimului militar și a mijloacelor de constrîngere instituite (cenzura, starea de asediu, tribunalele militare), s-a afirmat sprijinirea luptei pentru pămînt a țărănimii și a mișcării pentru pace.

În afara informațiilor privind mișcarea socialistă din țară, ținerea la curent a opiniei publice cu evenimentele politice de pe plan extern, cu evoluția situației din mișcarea muncitorească internațională a fost una din preocupările de prim ordin ale publicațiilor socialiste din România acelor ani.

Înfruntînd cenzura, prigonirile de tot felul ale guvernanților, presa muncitorească și socialistă din anii avîntului revoluționar s-a situat, din punct de vedere

al conținutului, pe o poziție superioară celei apărute până atunci. Ea nu numai că a surprins — o dovadă elocventă fiind și volumul de față — ansamblul, ca și detaliile semnificative ale dezvoltării mișcării revoluționare, încadrată în contextul general al realităților țării, dar a jucat un rol de priceput organizator și viguros mobilizator al maselor.

Nu putem încheia prezentarea acestui volum fără o ultimă remarcă. Într-adevăr, colectivul de redacție a realizat o lucrare în care se îmbină armonios cercetarea propriu-zisă a tematicii publicațiilor — care, ea însăși, prin referințele din studiile introductive, ce nu sînt luate neapărat din articolele cuprinse în antologie, sugerează lectorului noi posibilități, noi piste de adîncire a cercetării istoriei mișcării muncitorești din acești ani — cu o antologie astfel structurată încît să permită evidențierea întregii problematice a epocii respective. Atragem atenția asupra unei chestiuni doar aparent formale. Volumul al II-lea al istoriei

generale a presei muncitorești și socialiste din țara noastră, din care au apărut două părți¹, își propunea să îmbrățișeze perioada 1900-1921. Acum, în loc să constatăm apariția părților a 3-a și a 4-a ale acestuia, ne aflăm în fața unui volum, intitulat al III-lea, cu alte două părți. Se impune mai multă atenție, pentru evitarea unor asemenea inconsecvențe metodologice.

În încheiere, ținem să subliniem faptul că prezenta lucrare, care întregeste în mod fericit volumul de documente consacrat anilor 1916-1921², se înscrie ca un instrument de lucru de maximă importanță și utilitate pentru cercetătorii istoriei de lupte și victorii a mișcării muncitorești din România.

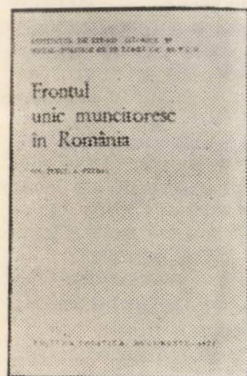
ION MAMINA

¹ *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. II (1900—1921), partea I (1900—1907), partea a II-a (1907—1916), Editura politică, București, 1966 și 1968.

² *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică București, 1966.

GH. ȚUȚUI, A. PETRIC, **Frontul Unic Muncitoresc în România**

Editura politică, București, 1971, 184 p.

Fructificînd, prin prisma unor cercetări recente, preocupări proprii mai îndelungate asupra problematice unității mișcării muncitorești din România în epoca contemporană, autorii au realizat o lucrare monografică dedicată principalei forme în care s-a concretizat

lupta pentru unitate în deceniile 3—5 ale secolului nostru. Legată atît de tradițiile luptei proletariatului cît și de complexul vieții politice a țării în perioada interbelică și postbelică, lupta pentru front unic a constituit o permanență în activitatea Partidului Comunist Român. Unitatea muncitorească, ce derivă din imperativul istoric al asigurării rolului de hegemon al clasei muncitoare în mișcarea maselor populare pentru dezrobire socială, a devenit un element principal de referință la care

au putut fi raportate aproape întotdeauna succesele P.C.R.

Partidul Comunist Român — se arată în primul capitol — a militat încă din momentul creării sale pentru apărarea unității la nivel de partid sau la nivelul mișcării sindicale. Cauzele sciziei intervenite în interiorul mișcării muncitorești au avut un caracter artificial și temporar, fenomenul sciziei în sine fiind opus voinței majorității clasei muncitoare. Experiența luptelor greviste, a altor înfruntări de clasă, întărirea prestigiului politic al partidului comunist, inclusiv depășirea unor accente de sectarism, compromiterea treptată a liderilor reformiști și oportuniști social-democrați, creșterea gradului de conștiință revoluționară al întregului proletariat au ridicat lozincă frontului unic din domeniul posibilității teoretice în acela al practicii politice curente. Congresul Sindicatelor unitare din 1929, apoi Congresul al V-lea al partidului comunist, din 1931, au indicat căile și mijloacele făuririi unui front unic muncitoresc bazat pe acțiuni concrete de interes imediat. În timpul evenimentelor ce au premers luptelor muncitorilor cefești și petroliști din 1933 a fost realizat, în fapt, frontul unic de jos, reunind în jurul aceleiași principii pe muncitorii comuniști,

social-democrați, socialiști independenți sau fără de partid. Învățămintele confruntărilor sociale din anii crizei economice au fost aplicate și dezvoltate în perioada luptei pentru crearea frontului popular antifascist.

Capitolul al doilea al lucrării, intitulat *Realizarea Frontului Unic Muncitoresc*, surprinde, sub o tratare unitară, perioada anilor 1933—1934, când necesitățile apărării libertăților democratice, ale respingerii revizionismului fascist au impus frontul unic ca o „chestiune vitală nu numai pentru proletariat, ci și pentru masele largi populare, transformându-se într-o problemă de interes național”¹. Pentru dezvoltarea legăturilor partidului comunist cu diferite categorii sociale interesate în lupta antifascistă, pentru ralierea pe aceeași platformă a tuturor forțelor democratice și patriotice de o mare însemnătate s-au dovedit a fi acordurile încheiate în anul 1935 la Băcia, București, Tebea de către unele organizații de masă, aflate sub îndrumarea P.C.R., și Partidul socialist.

După instaurarea dictaturii militare-fasciste, Partidul Comunist Român a precizat în documentele emise în acei ani dezideratul polarizării tuturor forțelor antifasciste în jurul frontului unic al clasei muncitoare. Documentul *Pentru pace și independența națională a poporului român*. Platforma din 8 iulie 1941, rezoluția din ianuarie 1942, manifestul din 1 Mai 1942 și altele au constituit înflăcărare chemări la front unic, la amplificarea luptei de masă, indiferent de apartenența de partid. În februarie 1943, teza unității de acțiune a partidelor muncitorești și a mișcării sindicale a fost adoptată și de către Partidul social-democrat.

Intensa activitate antifascistă desfășurată de partidul comunist a dus la extinderea influenței sale în mase, impunând inițierea unor forme organizate de luptă comună ca o cerință de imediată actualitate. Înlăturarea unor elemente de dreapta din conducerea Partidului social-democrat, rezolvarea unor probleme de conducere la nivelul C.C. al Partidului Comunist Român și elaborarea unor probleme politice mai cuprinzătoare au pregătit terenul contactelor dintre cele două partide. Ca urmare a tratativelor purtate în anul 1944, a fost adoptată hotărârea de coordonare și unificare a acțiunilor politice în front unic. La 1 Mai 1944 a fost

răspândit manifestul adresat poporului de P.C.R. și P.S.D., reunite în Frontul Unic Muncitoresc (p. 60—61). În marile întreprinderi din București și din alte centre industriale au fost formate primele comitete de front unic.

Capitolul următor, dedicat activității Frontului Unic Muncitoresc în lupta pentru instaurarea și consolidarea regimului democrat-popular, expune modul de acțiune al organelor de coordonare ale celor două partide pentru instaurarea guvernului democratic de la 6 martie 1945 și pentru alegerea primului parlament democrat. Numeroase date statistice, extrase din documentele sau presa vremii, exprimă veridic rolul frontului unic ca bază a instaurării și consolidării noului regim politic.

După victoria insurecției armate antifasciste din august 1944, una dintre cele mai însemnate sarcini ale momentului, rezolvată pe baza unității, a fost revitalizarea mișcării sindicale. Congresul sindicatelor din România, care a hotărât formarea Confederației Generale a Muncii, a proclamat, pe baza congresului celor două partide, unitatea deplină a mișcării sindicale — un nou pas pe linia întăririi frontului unic (p. 82).

Frontul Unic Muncitoresc a constituit atât forma de manifestare a forței unite a clasei muncitoare în lupta pentru schimbarea orânduirii sociale, cât și cadrul de apropiere și contopire a tuturor ramurilor filonului revoluționar din mișcarea noastră muncitorească. Documentele celor două partide, la care autorii fac numeroase referințe, demonstrează că înțelegerea marilor imperative cărora clasa muncitoare trebuia să le facă față a fost, atât pentru comuniști cât și pentru social-democrați, fondul care a polarizat acțiunile comune. Plecând de la faptul că nu deosebiri, ci interesele comune prevaleau, Partidul Comunist Român a conceput realizarea unificării ideologice, politice și organizatorice nu ca pe o contopire mecanică, ci ca pe o acțiune desfășurată pe baze principiale, în lumina învățăturii marxist-leniniste (p. 110). Desigur, drumul pînă la partidul unic muncitoresc n-a fost lipsit de greutate, dar întărirea politică și organizatorică a partidului comunist, consolidarea unității sindicale, curățirea rîndurilor Partidului social-democrat de elementele de dreapta sau de cele instabile din punct de vedere politic au asigurat, în februarie 1948, unificarea deplină a mișcării muncitorești. Cadrul de desfășurare a acestui proces istoric de

¹ Gh. Tuțul, A. Petric, *Frontul Unic Muncitoresc în România*, Editura politică, București, 1971, p. 30. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

o deosebită importanță pentru destinele socialismului în România a fost Frontul Unic Muncitoresc (p. 158).

Capitolul ultim tratează organizarea și desfășurarea Congresului de unificare din 21—23 februarie 1948 și importanța prevederilor stabilite cu acel prilej pentru începutul procesului de construire a societății socialiste.

Expunerea clară a momentelor importante ale creării unității muncitorești, documentația bogată, bine selecționată și în parte inedită pe care se bazează lucrarea, legătura cu aspectele adiacente ale problemei tratate imprimă acestei lucrări amprenta unei certe reușite în câmpul istoriografiei noastre contemporane.

ION COMAN

CONSTANTIN PÎRVULESCU, GEORGETA TUDORAN, **Dimitrie Marinescu**

București, 1971, 192 p.

Evocări

Dimitrie Marinescu

*de Constantin Pîrvulescu
Georgeta Tudoran*

Cartea de față, apărută în colecția „Evocări”, sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., este consacrată lui Dimitrie Marinescu, una dintre figurile de seamă ale mișcării muncitorești din România.

Lucrarea, semnată de Constantin Pîrvulescu și Georgeta Tudoran, prezintă aspectele importante din viața și activitatea politică a lui Dimitrie Marinescu. Se surprinde astfel copilăria și tinerețea eroului, care, de mic copil, a cunoscut mizeria și suferința, nevoit fiind, datorită greutăților materiale ale familiei, să întrerupă cursurile școlii primare și să intre ucenic într-o tipografie. Întâlnirea cu muncitorii tipografi, cu viața și lupta clasei muncitoare, studiarea unor lucrări și publicații marxiste au făcut — subliniază cu îndreptățit temei autorii — ca D. Marinescu să se înregimenteze de foarte tânăr în rîndurile mișcării socialiste. De la această dată și pînă la moartea sa prematură, el s-a situat în primele rînduri ale acțiunilor desfășurate de proletariatul român în vederea abolirii rînduiriilor capitaliste și construirii unei societăți lipsite de exploatare — societatea socialistă.

În paginile lucrării — formată din două părți distincte: un studiu și o antologie —, autorii au reușit să scoată în evidență evoluția militantului revoluționar Dimitrie Marinescu pe fundalul

dezvoltării mișcării muncitorești din țara noastră, care trecea, la începutul secolului al XX-lea, printr-o perioadă de strîngere a rîndurilor, de refacere a organizațiilor sale profesionale și politice în urma dezorganizării vremelnice a P.S.D.M.R. Astfel, este foarte bine reliefată contribuția sa la lupta pentru reorganizarea mișcării muncitorești, dar și propria sa maturizare politică și ideologică, sub influența unor socialiști de frunte, ca C. Dobrogeanu-Gherea, I. C. Frimu, Al. Constantinescu, dr. C. Racovski și alții.

În focul luptelor duse de proletariatul român în primul deceniu al secolului al XX-lea pentru revendicări economice și politice, Dimitrie Marinescu se remarcă prin calitățile sale deosebite de propagandist și organizator. Autorii scot în evidență participarea sa nemijlocită la organizarea luptei proletariatului român împotriva exploatarei capitaliste, la reorganizarea sindicatelor muncitorești și la demascarea corporațiilor create prin legea meseriilor din 1902. Combătînd corporațiile, organizații patronale care aveau menirea să abată proletariatul de la lupta de clasă, D. Marinescu remarcă superioritatea sindicatelor ca „expresie adevărată a nevoilor muncitorești” *

Talentat condeier, D. Marinescu va fi prezent în presa socialistă încă de la vîrsta de 20 de ani, cînd a debutat la gazeta „Gutenberg” — organul de presă al societății tipografilor. Din țară sau de peste hotare el va trimite cu regularitate ziarelor socialiste, îndeosebi „României muncitoare” — în a cărei redacție îl vom

* Constantin Pîrvulescu, Georgeta Tudoran, *Dimitrie Marinescu*, București, 1971, p. 11. În continuare, trimiterele la această lucrare vor fi date în text.

întîlni din anul 1907 —, articole în care lua atitudine față de evenimentele și problemele majore ce stăteau în fața țării și a proletariatului: rășcoala din 1907, necesitatea luptelor greviste ale muncitorilor în orînduirea capitalistă, reforma agrară și electorală, războiul mondial izbucnit în 1914.

Lucrarea dezvăluie faptul important că pe D. Marinescu l-a preocupat nu numai viața muncitorimii, ci și a principalului ei aliat, țărănimea; în acest sens, el a militat cu consecvență pentru răspîndirea ideilor socialiste în rîndul maselor țărănești. Puternica ridicare la luptă a țărănimii române în primăvara anului 1907 îl va determina să scrie o serie de articole în care aprecia în mod just că rășcoala a fost pricinuită de „nesfîrșita mizerie cu care e înlănțuită viața țăranilor”, pronunțîndu-se totodată pentru forme de luptă superioare, cum ar fi greva generală agrară (p. 89).

Deosebit de bine realizat ni se pare capitolul care prezintă contribuția lui Dimitrie Marinescu — în comitetul Uniunii Socialiste din România, ca și în calitate de redactor al „României muncitoare” și secretar al Cercului de editură socialistă — la clarificarea ideologică în cadrul mișcării muncitorești din România, etapă necesară în acțiunea de refacere a partidului clasei muncitoare. Pentru calitățile sale de propagandist și organizator, la Congresul din 1910, Dimitrie Marinescu a fost ales în Comitetul Executiv al P.S.D.R., iar la cel de-al III-lea Congres — aprilie 1914 — secretar al partidului, expresie supremă a încrederii de care se bucura în rîndul proletariatului. În timpul acesta, relevă autorii, îl vom găsi pe D. Marinescu prezent în cadrul acțiunii de organizare a întregii activități a partidului. S-a pronunțat și a militat pentru lărgirea rîndurilor organizației politice a clasei muncitoare, conștient fiind de faptul că pe măsură ce partidul devine tot mai puternic și rezultatele acestuia vor fi mai importante (p. 60).

Studiul se oprește asupra atitudinii proletariatului român și a P.S.D. față de primul război mondial, care a zguduit Europa. Apreciind în mod just că războiul era rezultatul politicii imperialiste a cercurilor conducătoare ale marilor puteri, P.S.D. din România, în frunte cu secretarul său, s-a pronunțat împotriva acestuia, cerînd neutralitatea țării. Considerăm însă că ar fi fost necesară

adîncirea analizei acestei probleme deosebit de importante. Autorii nu au arătat care a fost atitudinea poporului român și implicit a proletariatului după intrarea României în război. Aceasta se impunea deoarece, deși primul război mondial a avut un caracter imperialist, poporul român nu a participat la acest război călăuzit de intenții de cîmpire și anexiune teritorială; cedînd presiunilor puterilor Antantei, cercurile conducătoare ale țării au hotărît intrarea în război alături de puterile care promiteau satisfacerea dezideratului unirii noastre naționale.

Meritul partidului, al lui D. Marinescu — în calitate de secretar al acestuia — constă și în aceea că a militat cu însuflețire, după declanșarea conflictului, pentru refacerea unității mișcării muncitorești internaționale și reasezarea ei pe baze revoluționare. Astfel, P.S.D.R. a fost unul din inițiatorii celei de-a doua Conferințe socialiste interbalcanice, care a avut loc la București în iulie 1915 și al Conferinței internaționale de la Zimmerwald, septembrie același an (p. 67).

Studiul lui C. Pîrvulescu și G. Tudoran este însoțit de o amplă antologie, formată, în majoritate, din articole publicate de Dimitrie Marinescu în presa muncitorească: „România muncitoare”, „Calendarul muncii”, „Foaia artelor grafice” etc., dar și din corespondența inedită a acestuia. Aceste materiale, selectate cu grijă de autori și prezentate cronologic, reușesc să reliefeze aria largă de probleme care l-a preocupat pe D. Marinescu, de la lupta pentru vot universal la reforma agrară, de la necesitatea organizării muncitorilor în sindicate la lupta împotriva războiului imperialist. Încîlnația sa pentru scris, precum și vastele cunoștințe pe care și le însușise printr-o muncă asiduă au făcut ca articolele sale să constituie și astăzi un material deosebit de important pentru studierea mișcării muncitorești din acei ani.

Considerăm, în încheiere, că divizarea lucrării în prea multe capitole împietăză asupra prezentării unitare a activității și vieții eroului. Aceasta nu diminuează aprecierea că lucrarea, în ansamblul său, contribuie la popularizarea unor aspecte importante din lupta clasei muncitoare și a militanților ei de seamă împotriva exploatării capitaliste, pentru făurirea socialismului pe pămîntul României.

NATALIA VILCU

GHEORGHE MATEI, Dezarmarea în contextul problemelor internaționale și atitudinea României. 1919-1934

Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971, 300 p.

Recenta apariție a lucrării lui Gheorghe Matei se înscrie ca un eveniment istoriografic demn de luat în considerare de către specialiștii în domeniul istoriei relațiilor internaționale. Preocupat de evenimentele care s-au succedat pe arena mondială în peri-

oada interbelică, autorul lucrării aduce în discuție una dintre problemele deosebit de complexe și acute care s-au ridicat în fața comunității internaționale în perioada abordată — dezarmarea. Pentru elucidarea problematicii, autorul a întreprins multiple investigații documentare, străduindu-se să coroboreze și să compare date și evenimente, să desprindă concluzii originale referitoare la unele aspecte ale problemei analizate.

Bazat pe o bogată cercetare, întreprinsă în special în arhivele Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Socialiste România, în alte arhive și biblioteci din București, precum și în arhivele vechii Societăți a Națiunilor și în biblioteca O.N.U., Gh. Matei și-a propus să dezbată în volumul de față evoluția negocierilor privind diversele aspecte ale dezarmării în perioada interbelică, precum și semnificația lor în contextul istoriei universale. Lucrarea acordă, în același timp, un spațiu larg relevării poziției adoptate de România în cursul acestor negocieri, contribuției diplomației sale — avînd ca ilustru reprezentant pe Nicolae Titulescu — într-o serie de propuneri și inițiative referitoare la acest deziderat suprem pentru pacea popoarelor.

În situația creată după încheierea tratatelor de pace de la sfîrșitul primului război mondial, observă autorul, „problema dezarmării apărea indisolubil le-

gată de problema securității colective”¹. Lucrarea examinează corelația acestor două aspecte, analizînd principalele puncte de vedere referitoare la raportul dintre dezarmare și securitate, care au constituit, în cursul negocierilor, punctul nodal al divergențelor manifestate între marile puteri. Este vorba de teza engleză, care accentua primatul dezarmării, și de cea franceză, care concepea dezarmarea ca ulterioară înfăptuirii unui sistem de securitate mondială. Menționînd poziția României, care a îmbrățișat punctul de vedere francez, autorul consideră că explicația orientării țării noastre rezidă în aceea că ea „se încadra în linia sa generală de politică externă, axată pe alianța cu puterile Antantei, în care era tentată a vedea o garanție a păstrării integrității teritoriale” (p. 38).

Primul moment important în perfectarea problemei pe care o enunță titlul lucrării l-a constituit adoptarea, la 2 octombrie 1924, a Protocolului de la Geneva, care „reprezenta o garanție pentru pace și securitate mai eficace decît Pactul Societății Națiunilor” (p. 30). Actul interzicea total războiul și institua obligația de recurgere la arbitraj, în special ca mijloc de reglementare pașnică a diferendelor, declarînd agresor orice stat care n-ar fi acceptat soluția propusă. Opinia românească s-a manifestat pozitiv cu acest prilej prin declarațiile făcute de diplomatul N. Titulescu și colaboratorii săi.

Referindu-se la evoluția evenimentelor care s-au succedat între Protocolul de la Geneva și Pactul de la Locarno, Gh. Matei remarcă un regres vizibil față de octombrie 1924. „Pactul locarnian — afirmă el — a constituit o primă mare lovitură dată dreptului egal al statelor și popoarelor la pace și securitate în comunitatea internațională și, implicit, Societății Națiunilor, care se dovedise neputincioasă în temerara sa tentativă din 1924”. Situația impunea ca unică orientare pentru Societatea Națiunilor formula: „La securitate progresivă, dezarmare progresivă” (p. 41).

¹ Gh. Matei, *Dezarmarea în contextul problemelor internaționale și atitudinea României. 1919-1934*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1971, p. 22. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

În octombrie 1925 și-a deschis lucrările comisia pregătitoare pentru conferința dezarmării. Ca urmare a presiunii opiniei publice, alarmată de pericolul unei noi conflagrații, singurul rezultat pozitiv al acestui organism pregătitor a fost semnarea Pactului Briand-Kellog (Pactul de la Paris), la 27 august 1928, primul tratat ce proclama interzicerea generală a recurgerii la război, la care România a aderat din primul moment. În același sens ea a semnat și Protocolul de la Moscova, din 9 februarie 1929.

Conferința dezarmării, cu problematica sa complexă, face obiectul majorității paginilor lucrării, autorul preocupându-se permanent de relevarea poziției delegației române, condusă de Nicolae Titulescu, care a formulat teze și principii ce au avut un ecou mondial.

În această ordine de idei, în volum sînt inserate unele puncte de vedere enunțate de eminentul om politic român în areopagul genevez. Astfel, N. Titulescu vedea o strînsă legătură, un raport de dependență și interacțiune între dezarmare și securitate, considerînd chiar că securitatea este un element esențial al problemei dezarmării. Luînd ca punct de plecare această opinie, diplomația română concepea dezarmarea ca pe un proces echitabil ce trebuia desfășurat în etape și sub un control riguros (p. 181).

Un alt obiectiv important ridicat în dezbaterile plenului genevez l-a reprezentat dezarmarea morală, la care diplomația română și-a adus o valoroasă contribuție. Un loc distinct în evoluția negocierilor l-a ocupat și întocmirea proiectului de dezarmare morală pe baza ideilor și sugestiilor formulate de Nicolae Titulescu, proiect analizat pe larg în lucrare.

Comitetul pentru dezarmarea morală, în ședința din 16 martie 1932, încredința delegatului român Vespasian Pella sarcina de a pregăti un memorandum privind adaptarea legislațiilor naționale la cerințele fundamentale ale vieții internaționale. La 2 iunie 1932, memorandumul a fost prezentat comitetului; punînd în evidență o serie de principii, de idei și propuneri care decurgeau din imperativele perioadei istorice date, memorandumul a suscitât atenția și interesul cercurilor politice, diplomatice și juridice internaționale, fiind adoptat ca bază de documentare și de dezbateri, instituindu-se chiar un comitet juridic special însărcinat cu studierea sa. Autorul apreciază că documentul realizat de Comitetul pentru dezarmarea morală pe baza memorandumului Pella n-a reu-

șit însă să depășească etapa indicată, aceea a unui chestionar și a unor proiecte de texte.

Necesitatea de a se preciza noțiunea de agresor devenea însă tot mai imperioasă sub puternica presiune a opiniei publice din numeroase țări. Ea făcea parte integrantă din preocupările majore care tindeau să asigure pacea și securitatea colectivă în lume. Lucrarea consacră un capitol aparte acestei importante probleme, care a frământat întreaga perioadă interbelică. Subliniind eforturile constante făcute de Uniunea Sovietică în această direcție, autorul menționează că delegația U.R.S.S. a supus Comisiei generale a conferinței dezarmării, la 6 februarie 1933, un proiect clar și exhaustiv al definirii agresorului. Propunerea sovietică a înrunit, din primul moment, adevărul reprezentanților români. N. Titulescu declara în această privință: „România acceptă definirea agresorului așa cum o propune d-l Litvinov“ (p. 218). Punctul de vedere sovietic a fost adoptat și de alte state ale Micii Înțelegeri. Discuțiile care au avut loc au făcut să reapară analogia dintre ideile reprezentanților sovietici și români în problema tratată. Astfel, contribuția esențială a lui N. Titulescu în precizarea noțiunii de teritoriu, acceptată de delegația sovietică, a fost inclusă în raportul asupra definirii agresorului exact în varianta propusă de reprezentantul țării noastre (p. 224).

Contribuția de prim ordin adusă în această direcție de ministrul de externe român a fost reflectată pe larg în literatura politică-juridică a timpului, care consemna adesea acordurile respective sub denumirea de „Convențiile Litvinov-Titulescu“.

Se impune a fi precizată, în această ordine de idei, remarcă originală a autorului lucrării, care a subliniat că convențiile cu privire la definirea agresorului conțineau un paragraf bazat pe una din tezele memorandumului Pella.

Dezbaterile Comisiei generale a conferinței dezarmării privind definiția agresorului s-au terminat totuși fără a se ajunge la o decizie. Cufundată în discuții sterile și controverse ireconciliabile, conferința, după ce reținuse pentru mult timp atenția și hrănise speranțele popoarelor, a fost sortită eșecului. Marile puteri, așa cum rezultă și din monografia pe care o prezentăm, au căutat în permanență să arunce responsabilitatea eșecului acestei importante reuniuni internaționale asupra țărilor mici. Gh. Matei, preocupat de a pune în lumină

poziția României în această chestiune, notează declarația fermă a lui N. Titulescu: „Cu ce am împiedicat, de pildă, noi, puterile mici, succesul Conferinței de dezarmării? Tardieu a venit cu un plan de dezarmare. Am spus: da. Președintele Hoover a venit cu un plan de dezarmare. Am spus: da. Mac Donald a venit cu un plan de dezarmare. Am spus: da. Să fim franci: ceea ce împiedică mersul normal al lucrurilor sînt complicațiile de interese dintre marile puteri: conflictul franco-german, conflictul italo-francez, conflictul franco-englez. La ele se mai poate adăuga conflictul dintre o mare putere și o mică putere, ca, de pildă, conflictul germano-polonez și italo-iugoslav“ (p. 195).

Între timp, în centrul Europei se instaurase dictatura hitleristă, care va avea consecințe nefaste pentru ansamblul situației internaționale. În aceste condiții se impunea cu acuitate existența unui front comun împotriva gravului pericol hitlerist, ceea ce a determinat intensificarea eforturilor diplomatice în vederea normalizării raporturilor între Uniunea Sovietică și țările din Mica Antantă. Dar evenimentele au urmat totuși un curs tragic: ecurile „tot mai palide ale preocupărilor și discuțiilor asupra dezarmării s-au stins în uraganul celui de-al doilea război mondial“ (p. 276).

În finalul acestei succinte prezentări, nu ni se par lipsite de interes cîteva observații.

Apreciem, astfel, că informația de primă mînă, edită și inedită, de care a dispus autorul monografiei a determinat posibilități largi de discernere a adevăratului obiectiv istoric, de punere în lumină a trăsăturilor specifice implicate de problema dezarmării în perioada dintre cele două războaie mondiale. Aducînd în analiza teoretică și în susținerea concluziilor cele mai semnificative exemplificări factologice, lucrarea de față tratează dezarmarea în conexiunea sa firească cu celelalte mari probleme ale epocii, în primul rînd cu problema securității internaționale: se relevă sub diverse aspecte rolul României în discuțiile asupra chestiunilor abordate, se evidențiază contribuțiile românești, inclusiv acele inițiative care concureau la atingerea dezideratului păcii mondiale și al instaurării unor raporturi normale între state și popoare. Monografia se remarcă și prin aceea că prezintă fenomenul diplomatic nu singular, ci în relația lui cu fenomenele socioeconomice și politice, reușind astfel să descifreze sen-

sul adînc al evenimentelor sub multiple unghiuri de vedere.

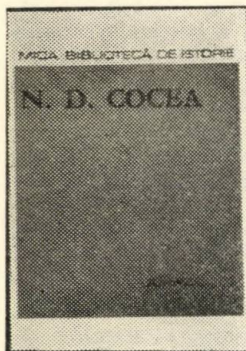
De asemenea, se pune în relief caracterul avansat și eficient al concepției și activității antifasciste a mișcării muncitorești revoluționare, a partidelor comuniste, și în mod deosebit a Partidului Comunist Român.

Considerăm însă că anumite sugestii vor fi utile, probabil, la o viitoare reeditare a acestei valoroase lucrări din istoriografia română. În acest sens, am recomanda, pentru o cunoaștere în profunzime a cauzelor care au determinat punerea în circuit a unei asemenea problematice stringente a lumii interbelice — dezarmarea —, o analiză în detaliu, pe de o parte a sistemului tratatelor de pace care au urmat primului război mondial, iar pe de altă parte a Pactului Societății Națiunilor. Aceasta ar oferi istoricilor, fără îndoială, posibilitatea descifrării acelor elemente care au premers dezbaterilor interminabile din forumul diplomatic de la Geneva; pe aceeași linie, ne-am permite să recomandăm o dezvoltare a paragrafelor care tratează acordurile de la Locarno (1925). Ar fi fost, de asemenea, interesant dacă autorul lucrării ar fi putut da un răspuns la întrebarea atît de spinoasă, dar care se impune, pentru ce mișcare generală antifascistă pentru pace, la care au concurat toate forțele progresiste din lume, nu a reușit să bareze mersul spre conflagrația mondială.

Încercarea de valorificare științifică, de pe pozițiile istoriografiei noastre, a unei experiențe a istoriei generale și naționale contemporane pline de semnificații sîntem de părere că prezintă meritul principal al lucrării.

Absența unei lucrări cuprinzătoare pe tema respectivă în istoriografia română constituie un motiv în plus pentru care salutăm apariția monografiei lui Gh. Matei ca pe o contribuție meritorie la analiza desfășurării evenimentelor perioadei interbelice. Tema este de o stringentă actualitate în contextul reluării problemelor dezarmării și securității europene după cel de-al doilea război mondial, cunoscute fiind străduințele României pentru rezolvarea pozitivă a acestor probleme.

FLORICA IONAȘCU

N. D. Cocea și-a intitulat notele zilnice din primii ani ai celui de-al doilea război mondial *Jurnal*. Și, poate, tocmai pornind de la acest fapt ar fi bine să recizăm din capul locului că, în afara unei lecturi mai mult decât agreabile, colecția „Mica bibliotecă

de istorie”, publicându-l, ne-a pus în fața unui impresionant document de epocă. Impresionant din mai multe motive: o personalitate tumultuoasă nu se destăinuie, cu acel plus de sinceritate pe care îl conțin cel mai adesea paginile de memorialistică sortite a nu fi publicate decât atunci când timpul a mai domolit patimile și a găsit răspunsuri la numeroase întrebări ce păreau de nedezlegat, dar impresionant mai ales pentru că până acestui mare artist al cuvântului, sensibilă aidoma peliculei fotografice, a înregistrat secvențe din viață, tablouri vii, în care lumina și umbra își au, fiecare, partea lor. *Jurnalul* lui Cocea nu este o operă elaborată, calculată, ci o transpunere directă a unor stări de fapt și mai ales a profundelor drame sufletești ale militantului revoluționar cuprins în vîltoarea anilor izbucnirii celui de-al doilea război mondial. Notele sînt sincere, mergînd pînă la dezgolirea adevărului zguduitor, răscolitor.

Epoca „radiografiată” de Cocea a cunoscut momente dramatice, a zdruncinat credințe și a sfărîmat mituri; în perioada anilor 1939—1942, portretizată de *Jurnalul* său, s-au consumat evenimente pregătite în cîteva decenii și mai ales s-a clătinat și surpat complet echilibrul unei lumi ce părea, în mintea diplomaților și politicianilor obtuzi, definitiv stabilit, după acel mare congres al păcii ce a urmat primei băi de sînge a omenirii din anii 1914—1918.

Intr-o lume în care adevărurile aveau vîrsta clipei, cînd certitudinile se surpau la fiecare ceas, cînd ideea de viitor și mai ales imaginea lui erau cel mai

adesea sîfîrtcate de huruitul șenilelor care măcinau drumurile Europei, cînd idealurile de libertate și independență erau brutal călcate în picioare, comuniștii, cum avea să o demonstreze evoluția ulterioară a evenimentelor, reprezentau singura forță care depunea eforturi pentru găsirea unor soluții menite să salveze năzuințele de progres ale omenirii.

Cocea, recunoscut pentru poziția sa democratică, pentru convingerile sale revoluționare, ne apare în aceste pagini încrezător în triumful idealului comunist, deși hățișul evenimentelor, atitudinile de moment ale unor state și persoane erau de natură să deruteze, să creeze confuzii. Peste toate ezitățile, neșiguranțele și îndoielele se ridica cu vigoare convingerea sa: „Singur comunismul va putea tăia din rădăcini orice posibilitate de exploatare... în folosul unui pumn de capitaliști; așa cum a desființat în Rusia exploatarea proletariatului industrial și agricol în folosul aceluiași capitalism. Singur comunismul va rezolva, în sîfîșit, cum rezolvă așa de simplu atîtea alte probleme naționale, economice sau politice, și nenorocita problemă rasială, dînd fiecărei seminții, așa cum dă fiecărui individ, dreptul, libertatea și mijloacele ce se înalță...” (p. 151).

Izbucnirea războiului, primejdia care-i amenința patria îi prilejuiesc lui Cocea clipe de zăbucum, de întrebări chinuitoare. Nu stă însă deoparte, nu așteaptă ca lucrurile să se limpezească. Se întîlnește cu oameni, se frămîntă, caută să înțeleagă, să întrevadă viitorul. Și nu întîmplător oamenii pe care-i vede, pe care-i caută sînt comuniștii.

Îngrijorat de presiunea tot mai puternică exercitată de Hitler asupra României, observa cu amărăciune, la 16 decembrie 1939: „După cîteva săptămîni de destindere, tensiunea cu Germania în repede creștere. Nemții sînt nesățioși. S-a împătrit numărul vagoanelor expediate peste graniță. S-au depășit de mult limitele convenției economice. Li se dă și grîu, și ouă, și fasole, și păcură, și benzină în cantități mai mari decît cele făgăduite!” (p. 105). Cîteva zile mai apoi adăuga cu năduf: „Și nu le dăm proteste, de bunăvoie. Le dăm cu sula-n coastă. Le dăm scîrșnind din dinți: robi fără să fi fost cumpărați, învinși fără

* Trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

să fi luptat, jefuiți ca în codru fiindcă avem ghinionul să facem economicește parte din spațiul vital al bestiei prusace" (p. 116).

Ceea ce ni se pare a fi o notă specifică pentru întreaga operă a lui Cocea, deci, implicit, și pentru *Jurnal*, este acea robustețe de spirit pe care ți-o dau numai atitudinea clară și poziția politică fermă. Și Cocea a fost un om de atitudine clară.

Jurnalul ni-l înfățișează (îl știam, de altfel, dar aici apare și mai pregnant) ca pe un dușman neîmpăcat al fascismului, ca pe un mare și sincer patriot, al cărui simțămînt de dragoste pentru țară izvorăște însă și dintr-un profund respect pentru celelalte popoare; în sfîrșit, ni-l

relevă pe Cocea, omul de toate zilele, cu bucurii, mari și mici, cu dureri și tristeți, cu simpatii și revolte.

În nici o carte lectorul nu întâlnește atîtea semne de întrebare. Și acest lucru ni se pare semnificativ. Mulți, foarte mulți s-au întrebat atunci, mai bine zis vremurile acelea au pus oamenilor multe și chinuitoare întrebări.

Citindu-i *Jurnalul*, Cocea ne întreabă pe noi, cititorii de azi; e un dialog pentru care trebuie să fim însă pregătiți. Același lucru ni-l spune și Al. Gh. Savu în foarte frumoasa și utila prezentare care deschide volumul.

MARIAN ȘTEFAN

N. G. MUNTEANU, 50 de ani de sport muncitoresc

Editura „Stadion”, București, 1971, 176 p. + 12 f. foto.

Prezentă lucrare realizează un istoric al luptei desfășurate de clasa muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru organizarea sportului muncitoresc în țara noastră. Plecînd de la ideea că mișcarea sportivă muncitorească este continua-

este elaborat statutul provizoriu al asociației sportive „Prietenii naturii”. Statutul prevedea că toate grupările sportive muncitorești vor alcătui o organizație unică pe țară denumită Asociația pentru educație fizică a muncitorilor din România „Prietenii naturii”, ce avea drept scop principal realizarea educației fizice „a tot ce este muncitor”, precum și „intensificarea propagandei sportive în rândurile muncitorilor în scopul întăririi grupărilor existente”. Adoptarea statutului provizoriu a dus la „transformarea în 1921 a «Prietenilor naturii» într-o organizație sportivă cu o activitate multilaterală și cu o orientare revoluționară clară”¹.

toarea tradițiilor progresiste ale mișcării sportive românești, și îndeosebi a tradițiilor sportului muncitoresc de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, autorul face o succintă prezentare a sportului proletar de la începuturi pînă în anii avîntului revoluționar, cînd ia ființă asociația sportivă „Prietenii naturii”, a cărei activitate oficială începe în anul 1919 în București.

Crearea P.C.R. a însemnat ridicarea pe o nouă treaptă a activității sportive muncitorești. Importanța pe care a acordat-o Partidul Comunist Român acțiunilor cultural-sportive în educarea revoluționară a muncitorilor se remarcă încă de la Congresul de creare, din mai 1921, cînd în proiectul de statut sînt înscrise poziția sa față de mișcarea sportivă și sarcinile ce reveneau secțiilor locale ale partidului în organizarea grupărilor cultural-sportive. Ca urmare, în septembrie 1921

Ca urmare a măsurilor luate de partid, „Prietenii naturii” reușesc în scurt timp să polarizeze în jurul lor mișcarea sportivă muncitorească din România, atrăgînd unele asociații muncitorești mai vechi, cum ar fi T.M.T.E.-Timișoara, A.M.T.E.-Arad, „Jiul”-Lupeni, Asociația sportivă a muncitorilor din Deva, „Stăruința”-Oradea etc., care recunoșteau statutul provizoriu al „Prietenilor naturii”. Mișcarea sportivă muncitorească din anii 1921—1924 — așa cum rezultă din lucrare — a jucat un rol însemnat în educarea maselor largi de tineri muncitori în spiritul luptei de clasă.

Marea influență exercitată de organizațiile sportive asupra tineretului este

¹ N. G. Munteanu, *50 de ani de sport muncitoresc*, Editura „Stadion”, București, 1971, p. 23. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

explicată în mod judicios de autor prin sublinierea „integrării activității sportive în sarcinile generale ale luptei clasei muncitoare”, aceasta fiind „principala caracteristică a organizațiilor sportive muncitorești create și conduse de partid, care se reflectă în principiile de organizare ale acestora, în orientarea ideologică a muncii educative și în modul de a privi rolul activității sportive” (p. 29).

Îngrijorate de influența pe care o aveau în masele de tineri asociațiile sportive muncitorești, și în special „Prietenii naturii”, organele represive burgheze au luat măsuri tinzând la dizolvarea acestei organizații revoluționare. S-a trecut la arestarea activiștilor săi pe motivul că „urmăresc acțiuni subversive”, iar în ziua de 29 iulie, ca urmare a ordonanțelor nr. 1 și 2 ale Corpului III armată, odată cu P.C.R., U.T.C. și Comitetul femeilor comuniste, a fost scoasă în afara legilor și asociația „Prietenii naturii”. Se puna astfel capăt activității legale a uneia dintre cele mai eficiente organizații de masă conduse de P.C.R.

Aceasta nu a însemnat însă lichidarea preocupărilor P.C.R. față de problemele sportului muncitoresc. În anii negri ai ilegalității, partidul comunist, îmbinând în mod creator lupta ilegală cu cea legală, a inițiat înființarea a numeroase organizații sportive muncitorești ce au continuat activitatea rodnică a asociației „Prietenii naturii”, cum au fost „Stăruința”, „Grafica”, „Amicii naturii”, „Titanul”, „Furtuna”, „Promoteu”, „Spartacus”. Autorul lucrării surprinde intensitatea activitate desfășurată de P.C.R. și U.T.C., în strinsă colaborare cu sindicatele revoluționare, pentru apărarea sportului muncitoresc. Din diversele capitole ale monografiei reies cu pregnanță rolul și locul acordat de P.C.R. și U.T.C., în anii ilegalității, educării revoluționare a tineretului muncitor prin intermediul sportului, lucru realizat în diversele asociații sportive muncitorești aflate sub influența partidului.

O altă problemă abordată în lucrare se referă la acțiunea pentru realizarea unei centralizări a mișcării sportive muncitorești pe bază de front unic. În 1926 a fost creată Uniunea societăților sportive muncitorești din România, însă, datorită politicii unor conducători social-democrați de a o afilia la Internaționala sportivă muncitorească de la Lucerna, o serie de asociații sportive n-au aderat la uniune, deoarece afilierea ar fi însemnat o subordonare politică nedorită a lor. O încercare de centralizare a sportului muncitoresc a fost crearea, în decembrie 1929, a Uniunii sportului muncitoresc

„Spartacus”, ca urmare a hotărârii Congresului general al Sindicatelor unitare de la Timișoara. Această uniune, ca și grupările „Spartacus”, a fost împiedicată de a desfășura o activitate normală datorită terorii declanșate de organele represive ale poliției și siguranței.

Lucrarea mai surprinde, pe lângă aspectele vieții sportive muncitorești, atât lupta proletariatului sub conducerea comuniștilor împotriva fascizării educației fizice și sportului, cât și lupta dusă de muncitori împotriva agresiunii hitleriste.

Un larg spațiu este acordat în lucrare dezvoltării educației fizice și sportului după 23 August 1944. Autorul surprinde procesul de democratizare a sportului românesc în anii revoluției populare, prin înlăturarea cadrelor sportive reacționare, atragerea maselor largi la practicarea sportului, crearea unei legislații democratice, care să stea la baza mișcării sportive românești. Această legislație, mereu îmbunătățită, a creat condiții prielnice ca sute de mii de oameni ai muncii să practice diferite discipline sportive. Evidențind aspectele sportului de masă în ultimii ani, precum și eforturile făcute pentru asigurarea bazei materiale, pentru practicarea sportului de către toți oamenii muncii, în lucrare se subliniază cu pregnanță rezultatele obținute de poporul nostru și pe linie sportivă în anii socialismului.

Pe lângă calitățile incontestabile ale lucrării, semnalăm și unele scăderi, care pot, de altfel, să fie eliminate cu ușurință la o viitoare ediție. Astfel, paragraful „Documente și directive ale Partidului Comunist Român și ale Uniunii Tinerețului Comunist în problema sportului muncitoresc” abundă în citate insuficient comentate, autorul lăsându-l pe cititor să tragă singur concluziile. Este notabilă strădania autorului de a prezenta activitatea principalelor grupări sportive muncitorești din diferite orașe în subcapitole special consacrate, dar această modalitate metodologică împieteează asupra relevării mișcării sportive proletare prezente și în alte centre, ca Valea Jiului, Sibiu, Cîmpina, Lugoj etc. După părerea noastră, ar fi fost demn de interes de a fi semnalată și existența echipelor muncitorești de fabrică, în vederea surprinderii — în coordonate reale — a rolului și semnificației lor în cadrul general al mișcării sportive a proletariatului. Considerăm că pe linia descifrării în largime a acțiunii sportive muncitorești — mai ales în direcția realizării cadrului comun de activitate unitară — autorul ar fi trebuit să acorde un spațiu mai

amplu de analiză Institutului muncitoresc pentru sport și educație din România (I.M.S.E.R.).

Fără nici o exagerare, lucrarea de față poate fi considerată ca prima lucrare științifică dedicată sportului muncitoresc din istoriografia noastră; ea evidențiază

tradițiile noastre sportive, dar și importanța pe care a acordat-o P.C.R. sportului ca mijloc de educare a muncitorimii și a tineretului în general în spirit revoluționar, pe calea apărării intereselor clasei muncitoare.

TEODOR POȘESCU

Împreună spre socialism. Cu privire la istoria politicii de alianțe a P. S. U. G.

*Dietz Verlag, Berlin, 508 p.**

Lucrarea **Împreună spre socialism. Cu privire la istoria politicii de alianțe a P.S.U.G.**, scrisă de un colectiv de autori ** de la Institutul de științe sociale de pe lângă C.C. al P.S.U.G., catedra de istorie a mișcării muncitorești germane, bazată pe un bogat ma-

terial documentar, prezintă în mod cuprinzător politica originală dusă de partidul marxist-leninist al clasei muncitoare din R.D.G. în problema aliaților în perioada circumscrisă între anii 1945 (an cu care începe, de fapt, istoria primului stat socialist german) și 1968 (anul adoptării noii constituții, socialiste).

Autorii și-au structurat lucrarea pe capitole care corespund etapelor de dezvoltare istorică a R.D.G. ***

Pentru înțelegerea istoriei R.D.G. din perioada anilor 1945—1949, lucrarea

Împreună spre socialism reliefează faptul că, comparativ cu alte țări socialiste europene, dezvoltarea R.D.G. a pornit de la nivelul înalt de industrializare la care se afla Germania dinaintea celui de-al doilea război mondial. În anul 1945, clasa muncitoare germană reprezenta mai mult de jumătate din întreaga populație.

Autorii scot, de asemenea, în evidență meritul partidului marxist-leninist al clasei muncitoare de a nu fi sărit peste etape și de a fi adoptat o linie strategică justă, care stabilea că, potrivit stadiului de dezvoltare istorică în care se găsea țara, sarcina poporului german nu era de a înfăptui revoluția socialistă, ci revoluția antifascistă și democratică, care trebuia să finalizeze sarcinile revoluției burghezo-democratice.

Din punct de vedere economic și social-politic, două evenimente au determinat în această perioadă mersul Germaniei răsăritene pe un drum nou: reforma agrară și crearea sectorului de stat în industrie.

Prin reforma agrară, începută în septembrie 1945, au fost confiscate proprietățile mai mari de 100 ha, precum și cele care aparținuseră criminalilor de război. Terenurile confiscate au fost distribuite țăranilor fără pământ, țăranilor săraci, muncitorilor agricoli și celor evacuați (cetățeni de origine germană proveniți din teritorii aparținând statelor vecine), formându-se gospodării țărănești cu suprafețe între 5 și 10 ha. În vederea creării sectorului de stat în industrie, aprecierea P.S.U.G. a fost că, în condițiile date, nu era nevoie să fie naționalizate toate întreprinderile particulare, ci numai băncile, întreprinderile conerelor și cele ale marii burghezii imperiale, vinovate de dezlănțuirea războiului. Ca urmare, o serie de întreprinderi mici și mijlocii, în majoritatea lor din

* *Gemeinsam zum Sozialismus. Zur Geschichte der Bündnispolitik der S.E.D.*, Dietz Verlag, Berlin. În continuare, trimitere la această lucrare vor fi date în text.

** Helene Fiedler, Heinz Gambke, Willi Herferth, Heinz Hümmer, Heinz Moritz, Karl Reissig, Rolf Stöckigt.

*** Cele patru capitole ale cărții sînt:

1. Politica de alianțe a clasei muncitoare și a partidului ei în revoluția antifascistă-democratică (1945—1949);

2. Politica de alianțe a P.S.U.G. pentru întărirea puterii muncitorești-țărănești și pentru construcția bazelor socialismului (1949—1955);

3. Politica de alianțe a P.S.U.G. pentru victoria relațiilor de producție socialiste (1956—1962);

4. Politica de alianțe a P.S.U.G. în lupta pentru societatea socialistă dezvoltată (după 1962).

sectorul industriei ușoare și alimentare, au rămas mai departe în proprietate privată.

Pe fondul acestor fapte, volumul analizează lupta clasei muncitoare, în frunte cu partidul ei marxist-leninist, pentru atragerea împotriva capitalismului monopolist a tuturor păturilor sociale și, în primul rând, a aliatului ei principal, țărănimea. În acest sens, autorii subliniază că P.S.U.G. s-a declarat „pentru stimularea și apărarea micilor producători de mărfuri de la orașe și de la sate, pentru existența întreprinderilor private mici și mijlocii, ca și a gospodăriilor chiaburești... Această politică creatoare a favorizat în mod hotărâtor stabilirea relațiilor de alianță care, altfel, ca urmare a pronunțatului simț de proprietate al țăranilor, meșteșugarilor etc., ar fi devenit extraordinar de grea sau chiar imposibilă” (p. 34, 35).

Constituirea Blocului partidelor antifasciste și democratice este prezentată ca o altă latură a politicii de alianțe a P.S.U.G. În acest bloc au intrat, alături de P.S.U.G., partide reînființate după 1945*, ale burgheziei nemonopoliste, ale micii burghezii și țărănimii, care au recunoscut rolul conducător al clasei muncitoare.

Trecerea la revoluția socialistă a fost marcată de crearea Republicii Democratice Germane (7 octombrie 1949), realizată pe cale pașnică, printr-un proces în care au fost folosite toate potențele de dezvoltare a ordinii antifasciste și democratice, în cadrul căruia s-au întărit elementele socialiste și s-au păstrat relațiile de alianță formate în perioada anterioară.

În scrierile istoricilor din R.D.G., anii 1950—1955 sînt considerați anii creării bazelor socialismului, eforturile îndreptîndu-se în această perioadă spre dezvoltarea industriei grele, spre reorganizarea industriei corespunzător necesităților unui stat socialist modern și crearea unui sistem unitar al economiei naționale. În acești ani s-au făcut primii pași spre cooperativizarea agriculturii, socotită în R.D.G. ca una dintre cele mai complicate sarcini ale construcției socialismului, deoarece a avut drept conținut

nu numai trecerea de la proprietatea privată la proprietatea cooperatistă, ci, în același timp, trecerea de la mica la marea producție.

Abordînd această problematică, în cel de-al doilea capitol al volumului, autorii se opresc pe larg asupra celor trei tipuri de cooperative agricole**, care reprezentau o trecere treptată de la gospodăriile individuale la economia cooperatistă. Pornind de la condițiile specifice ale R.D.G., P.S.U.G. a stabilit ca în perioada transformărilor socialiste remunerarea cooperativelor să se facă nu numai potrivit muncii depuse, ci și prin plata suplimentară a unei „rente a pămîntului”, din veniturile gospodăriei, proporțională cu mărimea suprafeței agricole cu care țăranii au intrat în cooperativă. Pentru a nu depăși veniturile celorlalți cooperatori care aduceau în cooperative suprafețe arabile mai reduse, chiaburii au primit o rentă medie. Cuantumul rentei scade procentual, în raport cu tipul cooperativei, de la primul tip la cel de-al treilea. În cursul anilor, rolul stimulatîv al sistemului rentelor și-a pierdut tot mai mult din importanță, în măsura în care țăranii au reușit să-și satisfacă nevoile lor din veniturile, mereu mai mari, provenite din munca colectivă. Evoluția acestor forme de cooperative a fost canalizată spre forma a treia, care este astăzi dominantă în R.D.G.

Politica de alianțe a P.S.U.G. față de păturile sociale orășenești neproletare, pentru atragerea lor la socialism, cu toate particularitățile pe care le prezintă, a ieșit cel mai pregnant în evidență între anii 1956 și 1962. Caracteristicile ei constau, în esență, în următoarele: meșteșugarii, care trăiau în principal din propria lor muncă, au fost atrași la construcția socialistă pe calea cooperativelor meșteșugărești de producție. În acest fel s-a pus capăt unei producții fărîmițate și s-au asigurat condițiile necesare introducerii științei și tehnicii avansate în

** Dacă prima formă a cooperativelor agricole de producție, cea mai simplă, se rezuma, în general, mai ales la început, la lucrarea în comun a pămîntului arabil, iar în a doua formă țăranii gospodăreau în comun și alte terenuri decît cele arabile și aduceau în cooperative unelele agricole, cel de-al treilea tip de cooperative reprezenta cel mai înalt grad de socializare a mijloacelor de producție.

* Uniunea creștin-democrată a Germaniei, Partidul liberal-democrat al Germaniei, Partidul țărănesc-democrat al Germaniei, Partidul național-democrat al Germaniei.

producție. Veniturile meșteșugarilor au crescut simțitor, iar necesitățile crescînde de bunuri și servicii ale societății au fost asigurate în condiții mai bune. Comerțianții cu amănuntul au fost atrași la comerțul socialist pe calea unei forme specifice: comerțul prin comision. Pe baza unui contract, micul comerciant particular primește mărfuri în comision de la stat, după vînzarea cărora obține o remiză. Elementele fostei clase capitaliste și-au găsit, de asemenea, locul în regimul socialist odată cu nașterea întreprinderilor cu participare de stat și transformarea întreprinderilor lor în întreprinderi mixte. Prin participarea statului cu capital la aceste întreprinderi s-a asigurat atît modernizarea procesului de producție, cît și o producție ritmică și progresivă, inclusă în planul producției industriale de stat, în folosul întregii societăți.

Analizînd, în capitolul al treilea al lucrării, politica de alianțe a P.S.U.G. între 1956 și 1962, autorii demonstrează importanța menținerii și consolidării de către P.S.U.G., în condițiile luptei de clasă, a unor relații strîns de alianță cu aceste pături de mijloc ale întreprinzătorilor mici și mijlocii, numeric puternice și destul de importante politic. „În lupta împotriva imperialismului vest-german trebuiau să fie atrase toate forțele antiimperialiste de partea clasei muncitoare. O naționalizare a întreprinderilor industriale capitaliste mici și mijlocii ar fi periclitat la maximum această politică și ar fi fărîmițat forțele clasei muncitoare. În afară de aceasta, nu ar fi fost posibil să fie înlocuită, în scurt timp, conducerea acestor întreprinderi industriale mici și mijlocii, la a căror producție nu se putea renunța în nici un fel de împrejurări” (p. 273).

Tot în cadrul acestui capitol este tratată problema alianței clasei muncitoare cu intelectualitatea formată din popor, colaborarea creatoare a acestora la construcția socialistă; este descris, de asemenea, și cel mai important eveniment al acestei perioade — trecerea în masă a țărănimii la socialism în cursul anului 1960.

După 1962, P.S.U.G. a apreciat că R.D.G. a intrat într-o nouă perioadă istorică, aceea a construirii sistemului social dez-

voltat al socialismului, cu nucleul său economic. În analiza acestei perioade, lucrarea **Împreună spre socialism** insistă asupra trăsăturilor celor două faze ale socialismului, pornind de la concluziile la care a ajuns P.S.U.G. în cercetarea conținutului lor.

Fără a pune accent pe cadrul teoretic de prezentare a problemelor actualei faze de dezvoltare istorică a R.D.G., în capitolul al patrulea sînt tratate problemele economice ale acestora, subliniindu-se importanța perfecționării relațiilor de producție socialiste în direcția mării producții socialiste.

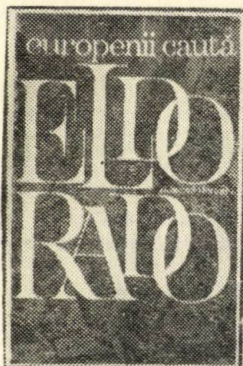
Datorită politicii de alianțe a P.S.U.G., continuată pe un plan superior și în această etapă, în condițiile existenței diferitelor forme de proprietate, dar totodată în procesul interdependenței care s-a creat între interesele generale ale societății și ale diferitelor pături ale popoului, au fost incluse în construcția socialistă domenii ce nu sînt socialiste, cîmpul de acțiune a legilor economice ale socialismului lărgindu-se treptat și continuu. Lucrarea accentuează răspunderile tot mai mari ce revin celor ce reprezintă diferitele forme de proprietate în activitatea de conducere economică a organelor de stat, care se desfășoară după principiul de producție și teritorial, precum și rolul tot mai mare pe care îl dețin cooperarea dintre diferitele forme de proprietate, legătura tot mai strînsă dintre ele în folosul dezvoltării economice a întregii societăți. Se emite, de asemenea, ideea că în etapa construirii societății socialiste dezvoltate, odată cu rolul crescînd al clasei muncitoare în făurirea noii societăți, crește și rolul partenerilor ei de bloc, al tuturor partidelor și organizațiilor de masă.

Făcînd o analiză științifică a politicii de alianțe a P.S.U.G., a evenimentelor din istoria R.D.G., în condițiile existenței a două state germane cu orînduiri sociale diferite, prin bogăția de date pe care o oferă, lucrarea pe care o prezentăm conține multe aspecte esențiale pentru cititorul care dorește să cunoască istoria construirii socialismului în această țară prietenă.

EMILIA BALĂNICĂ

RAIMONDO LURAGHI, *Europeenii caută Eldorado*

Editura politică, București, 1971, 384 p.

Lucrarea lui Raimondo Luraghi*, intitulată *Ascensiunea și prăbușirea colonialismului* (în versiunea prezentată cititorilor români purtând titlul *Europeenii caută Eldorado*), se circumscrie în aria înfruntărilor de poziții — practice și doctrinare — între de-

tractorii realității istorice privind mișcarea de eliberare națională și apărătorii cauzei drepte pentru care au luptat și luptă popoarele care au cunoscut, iar altele mai cunosc încă, lanțurile robiei coloniale ca o contribuție meritorie la spulberarea mistificărilor răspândite de apologeții colonialismului și neocolonialismului.

Cu toată precisa delimitare tematică, tratarea unui asemenea subiect cum este istoria colonialismului și a mișcărilor de eliberare implică, pe lângă o vastă introspecție istorică și fine intuiții, capacitate de discernere analitică și spirit de sinteză. Cartea lui Raimondo Luraghi demonstrează în bună măsură aceste calități. Dar fenomenul colonial — cu tot cortegiul său de inumane nedreptăți — nu este pentru autor numai obiectul unei erudite aprofundări, ci și acela al unei intense participări și consonanțe spirituale, de militantă solidarizare cu eroii luptei de dezrobire, cu acei „luptători legendari, dar profund umani, cufundați în realitatea vie și dureroasă a popoarelor care suferă și luptă”¹. Aproape fiecare pagină a cărții dovedește faptul că zbuciumata istorie a crâncenelor lupte pentru libertate națională și socială ale

popoarelor nu-l lasă indiferent, ci se infuzează parcă în tonul vibrant, în marea majoritate a cazurilor vegheat de rigoare științifică, al comentariului, făcându-l mai atractiv, fără a-i submina însă densitatea.

Judecățile de valoare formulate de autor nu au însă ca suport principal numai consonanțele de ordin rațional sau moral, ci, mai cu seamă, aderența la concepția materialistă a istoriei, cunoașterea legilor dezvoltării sociale și a condițiilor istorice în care ele acționează și se manifestă în cadrul fenomenului dat, fapt care îl conduce cu ușurință pe autor spre înțelegerea și explicarea convingătoare a modului cum a apărut colonialismul, cum s-a dezvoltat și s-a menținut și cum a ajuns, în cele din urmă, la seismul profund din zilele noastre. Prin aceasta, lucrarea capătă o valoare științifică notabilă și conferă deplină valabilitate explicațiilor expuse în legătură cu marea majoritate a evenimentelor și faptelor prezentate.

Pornind pe firul istoriei, Raimondo Luraghi își poartă cititorii pe drumul lung și întortocheat al marilor descoperiri geografice din secolele al XV-lea și al XVI-lea — perioada în care mijlocul capitalismului —, alături de Cristofor Columb, Hernando Cortez, Francisco Pizarro și alții, care, îmbarcați pe caravelele lor, traversează „marea oceanică”, pregătiți să dea lumii o dimensiune nouă, să exploreze și să cucerească noi continente misterioase, în căutarea unor comori fabuloase și legendare. „Este o istorie minunată și teribilă, fascinantă și plină de neliniști; uneori învăluită în legendă, alteori expusă la lumina crudă a realității” (p. 27). O istorie magnifică și crudă în același timp, pentru că, odată cu lărgirea orizontului umanității, ea a deschis una dintre cele mai întunecate și mai singeroase pagini din întreaga istorie a omenirii, prin exterminarea, subjugarea, jefuirea și umilirea fizică și morală a zeci de popoare.

Politica de înrobire colonială, în cadrul căreia un rol deosebit l-a avut comerțul cu sclavi — „cu carne și sînge de om”, cum l-a denumit Karl Marx —, a constituit una din premisele importante ale apariției și dezvoltării capitalismului. „Descoperirea zăcămintelor de aur și argint din America, exterminarea, înrobirea și îngroparea de vie a populației băștinașe în mine, începutul cuce-

* Autorul — născut la Milano în anul 1921 — a luat parte activă la mișcarea de rezistență împotriva fascismului. În prezent este profesor de istorie universală contemporană la Universitatea din Torino și la cea din Genova. Dintre lucrările publicate menționăm: *Mișcarea muncitorească din Torino în timpul Rezistenței*, *Gîndirea și acțiunea economică a contelui Cavour*, *Istoria războiului de secesiune* ș.a.

¹ Raimondo Luraghi, *Europeenii caută Eldorado*, Editura politică, București, 1971, p. 27. În continuare, trimiterea la această lucrare vor fi date în text.

ririi și jefuirii Indiilor Orientale, transformarea Africii într-un ținut de vinătoare sistematică împotriva negrilor — așa au arătat zorile erei producției capitaliste”².

Întreaga istorie a colonialismului este istoria crimelor și fărâdeleșilor practicate în proporții de masă de către puterile coloniale. Represiunile împotriva populațiilor băștinașe, lipsite de posibilitatea de a se apăra și rezista cu arme egale, înăbușirea singeroasă a revoltei celor asupriți, acțiunile de „pacificare”, izgonirea băștinașilor de pe pământurile cele mai bune, exterminarea aproape totală a numeroase populații reprezintă numai câteva din metodele „binefăcătoare” ale dominației coloniale reliefate cu elocvență în cuprinsul cărții.

Apărătorii colonialismului — fie ei antropologi sau etnografi, istorici sau sociologi — au căutat de-a lungul veacurilor și mai caută încă cu multă asiduitate să susțină cu perfidă ipocrizie că în toată perioada colonialismului puterile coloniale au îndeplinit o „misiune civilizatoare” față de popoarele așa-numite înapoiate. Luraghi dezmințe categoric astfel de afirmații tendențioase. „Fii ai unei epoci noi — arată autorul —, astăzi noi descoperim tot ce era fals în pretenția colonialismului de „a civiliza” popoarele: astăzi se poate spune că, într-adevăr, o formă de civilizație a fost exportată și impusă: civilizația noastră, aceea civilizație care se bazează pe mașini și pe spirit mercantil. Dar că lumea noastră ar fi cea mai bună din lumile posibile și că ea poate fi impusă prin bubuitul tunurilor altora, care nouă ne par «barbări» și «primitivi», aceasta este... o legendă ipocrită și mincinoasă” (p. 21).

În sprijinul protestului său vehement împotriva unor astfel de teze, autorul face apel la realitatea istorică, care dovedește fără putință de tăgadă că încă cu mult timp înainte de apariția celor dintii colonizatori europeni o serie de țări din Asia, America și Africa au cunoscut un înalt grad de cultură și civilizație. Sînt edificatoare în acest sens incursiunile pe care autorul le face în domeniul vechilor civilizații ale popoarelor din China și India, ale popoarelor Americii — dintre care se disting civilizațiile incașilor și aztecilor, care au stîrnit uimirea cuceritorilor spanioli —, ca și în cultura veche și originală a popoarelor africane. Practicile inumane ale sistemului colonial au avut însă drept conse-

cință distrugerea — parțială sau totală — a unor străvechi civilizații, decăderea economică și politică a acestor popoare. Datele prezentate de Luraghi asupra crimelor comise de colonizatori în numele ipocritei lozinci a „rolului civilizator” al camenilor albi constituie un act de acuzare necruțător la adresa colonialismului și reflectă limpede poziția sa progresistă.

Popoarele subjugate nu s-au împăcat însă niciodată cu lanțurile robiei și asupririi coloniale și nu s-au supus de bunăvoie dominației străine, ci au luptat din totdeauna pentru lichidarea acesteia, pentru libertate și independență. Declanșate odată cu formarea sistemului colonial, mișcările de eliberare națională, antiimperialiste, au străbătut în desfășurarea lor diverse etape, manifestîndu-se în forme variate. În cadrul lucrării sînt prezentate astfel răscoalele țărănești spontane, luptele armate conduse de feudali împotriva asupririi străine de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, printre care revolta „taipinilor” și revolta „boxerilor” din China, revolta „șipailor” din India, revolta condusă de Abd-el-Kader în Algeria și altele.

La începutul secolului nostru, mai ales după înfăptuirea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, exemplu luminos pentru popoarele asuprite, mișcările de eliberare națională a popoarelor se vor amplifica, transformîndu-se în mișcări naționale conștiente, de masă, pentru independență națională și drepturi democratice.

Profunde mutații pe harta politică a Terrei se vor produce cu precădere după cel de-al doilea război mondial, odată cu modificările intervenite în raportul de forțe pe arena internațională și, în primul rînd, cu apariția și dezvoltarea sistemului mondial socialist, creșterea forțelor democrației, păcii și socialismului, ceea ce va determina punctul de plecare spre o altă ordine pe meridianele înrobite de colonialism, aceea a suveranității recîștigate.

Dar defuncta eră colonială a lăsat în urma ei triste moșteniri, ale căror efecte nocive se resimt din plin în zilele noastre, nu numai în țările care se mai află încă în stare de dependență colonială, dar și în acelea care au înlăturat lanțurile robiei, cucerindu-și independența politică: zguduitoarea „geografie a foamii”, analfabetismul cronic, mortalitatea exorbitantă, precum și alte tare deosebit de grave, consecințe indubitabile ale subdezvoltării generate de dominația colonială. „Nu este exagerat să afirm —

² Karl Marx, *Capitalul*, vol. I, Editura politică, București, 1960, p. 745.

conchide autorul în partea finală a lucrării sale — că pacea în lume depinde în mare măsură de soluționarea lor corectă și rapidă“ (p. 336). Acest punct de vedere câștigă în zilele noastre o aderență tot mai largă în sinul opiniei publice progresiste din întreaga lume.

Avind în vedere complexitatea extraordinară a fenomenului colonial — în care se înscriu ca componente majore procesele de expansiune-colonizare-decolonizare —, desigur că asupra a numeroase probleme mai există încă foarte multe puncte de discuție, puncte de vedere diverse, fapt pentru care, fără a diminua valoarea lucrării, considerăm util să exprimăm anumite rezerve față de unele interpretări.

În acest sens, față de atitudinea de ansamblu a autorului, de condamnare vehementă a colonialismului, o notă oarecum discordantă reprezintă modul în care este prezentat colonialismul italian. De altfel, este de menționat faptul că el încearcă să tragă o linie de demarcație între colonialiștii care „au distrus fără a crea“, în rîndul cărora s-ar situa colonialiștii germani, belgieni și portughezi, și cei care, „dimpotrivă, au știut să se ridice de la nivelul de stăpînituri la acela de conducători... au introdus civilizația în primul rînd în avantajul lor, dar au introdus-o efectiv, căutînd să instruiască o clasă conducătoare locală. În locul lumii vechi, distruse, ei nu au lăsat cenușă, ci o lume transformată“ (p. 21), postură în care s-au situat colonialismul francez, cel britanic și, nu pe ultimul loc... cel italian.

Realitatea existentă în statele în care și-a exercitat dominația „buna administrare colonială“, cum o definește autorul — adică cea franceză, britanică sau

italiană —, demonstrează însă fără putință de tăgadă faptul că, chiar dacă aceasta a determinat o anumită formă de creștere, ea s-a făcut în folosul exclusiv al păturilor sociale privilegiate, creștere care a dus în principal la o dezvoltare anormală, la proliferarea activităților de prelevare, la constituirea în fapt a unor etaje sociale dezvoltate pe o temelie economică de stagnare aproape completă.

Rezerve suscită de asemenea și situația lui James Monroe — fost președinte al S.U.A. între anii 1817—1825 — printre cei mai mari precursori ai anticolonialismului. După cum este îndeobște cunoscut, principiile enunțate de Monroe în 1823, și care vor constitui faimoasa doctrină care-i poartă numele, departe de a constitui „textul de bază al anticolonialismului“, cum îl definește autorul, au fost mai curînd o expresie a velleităților imperialiste ale tinerei burghezii nord-americane, afirmarea dominației exclusive a S.U.A. asupra continentului american, ceea ce a creat o bază ideologică-juridică pentru intervenția în treburile interne ale țărilor latino-americane ori de cîte ori se petreceau acolo fenomene potrivnice burgheziei din S.U.A.

În ansamblu, apreciem ca un merit al lucrării faptul de a fi luat poziție împotriva diverselor curente proliferate de apologetii colonialismului și neocolonialismului, de a fi scos în evidență cu vigoare adevărul asupra esenței retrograde a fenomenului colonial, asupra luptei seculare a popoarelor coloniale și dependente pentru emanciparea lor socială și națională.

AUREL HARȘA

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

Г. И. ИОНИЦЭ: Рабочий класс основная общественная сила современной истории Румынии	3
ФЛОРЕА ДРАГНЕ, КОНСТАНТИН ПЕТКУЛЕСКУ: Революционная закалка молодежи — важная задача деятельности РКП (1921—1944 гг.)	25
ГЕОРГЕ СУРПАТ: Румынская коммунистическая партия руководитель борьбы против идеологии буржуазных партий в годы народной революции	42
ШТЕФАН ЛАКЕ: Выборы в ноябре 1946 г. и значение первого в Румынии демократического парламента	59

СООБЩЕНИЯ

Рабочее движение и основные вопросы развития современной Румынии: Деян Хурезяну]	72
РКП: Елена Джоржеску Развитие программного сознания в рабочем движении в Румынии до создания Социалистического движения в Румынии и некоторые вопросы марксистского исторического мышления в конце XIX-го века: Марин Бадя	89
90 лет со времени появления «Контемпоранул»: Николае Рауе	104
	118

ИЗ ИСТОРИИ СТРОИТЕЛЬСТВА НОВОГО ОБЩЕСТВА В СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ СТРАНАХ

КРИСТИАН ИЛИЕСКУ: Этапы строительства социалистического обществ Народной Республики Болгарии	129
ЛАДИСЛАУ ГЕРГЕЛИ: Народная революция и основные моменты социалистического строительства в Венгерской Народной Республике	138

ВЫДАЮЩИЕСЯ ДЕЯТЕЛИ НЕМЕЦКОГО И МЕЖДУНАРОДНОГО РАБОЧЕГО ДВИЖЕНИЯ

АВГУСТ БЕБЕЛЬ: Гейнрих Гемков (Германская Демократическая Республика)	148
РОЗА ЛЮКСЕМБУРГ: Георг Адлер (Германская Демократическая Республика)	153
КАРЛ ЛИБКНЕХТ: Ерна Гербит (Германская Демократическая Республика)	158

ВОСПОМИНАНИЯ

АЛЕКСАНДРУ ИЛИЕСКУ • ГЕОРГЕ КРОСНЕФФ • ДР. Х. АРОНЯНУ	164
---	-----

РЕЦЕНЗИИ — БИБЛИОГРАФИЯ

РАБОЧАЯ И СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ ПРЕССА В РУМЫНИИ, том III (1971—1972 гг.), часть I-я, (сентябрь 1971-июнь 1972 гг.), Едитура Политикэ, Бухарест 1972; 712 стр.: Ион Мамина; Г. ЦУЦУИ, А. ПЕТРИК: ЕДИННЫЙ РАБОЧИЙ ФРОНТ В РУМЫНИИ, Едитура Политикэ, Бухарест, 1971 г., 184 стр.: Ион Коман; КОНСТАНТИН ПЭРВУЛЕСКУ, ДЖОРЖЕТА ТУДОРАН: ДИМИТРИЕ МАРИНЕСКУ, БУКУРЕШТЬ, 1971 г., 192 стр.: Наталия Вилку; ГЕОРГЕ МАТЕЙ. ПРАЗОРУЖЕНИЕ В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ПРОБЛЕМ И ТОЧКА ЗРЕНИЯ РУМЫНИИ, 1919—1934 гг., Издательство Академии Социалистической Республики Румынии, Бухарест, 1971 г., 300 стр.: Флорика Ионашкэ Н. Д. КОЧА, ЖУРНАЛ, ЕДИТУРА ПОЛИТИКЭ, Бухарест, 1970 г., 222 стр.: Мариан Штефан; Н. Г. МУНТЕАНУ: 50 ЛЕТ РАБОЧЕВО СПОРТА, издательство «Стадион», Бухарест, 1971 г., 176 стр.: Теодор Попеску; [ВМЕСТЕ К СОЦИАЛИЗМУ. К ИСТОРИИ ПОЛИТИКИ АЛЬЯНСОВ СЕПГ. ДИЦ ВЕРЛАГ, БЕРЛИН 508 стр.: Эмилия Вэланица] РАЙМОНДО ЛУРЕГИ, Европейцы ищут Эльдorado, Едитура Политикэ, Бухарест, 1971 г., 384 стр.: Аурел Харша	177
---	-----

SOMMAIRE

ARTICLES

GH. I. IONIȚĂ: La classe ouvrière — force sociale fondamentale de l'histoire contemporaine de la Roumanie	3
FLOREA DRAGNE, CONST. PETCULESCU: L'affermissement révolutionnaire de la jeunesse, objectif majeur de l'activité du P.C.R. (1921—1944)	25
GHEORGHE SUPRAT: Le P.C.R. — promoteur de la lutte contre l'idéologie des partis bourgeois pendant les années de la révolution populaire	42
ȘTEFAN LACHE: Les élections de novembre 1946 et la signification du premier parlement démocratique en Roumanie	59

COMMUNIQUÉS

Le mouvement ouvrier et les problèmes fondamentaux du développement de la Roumanie moderne: Damian Hurezeanu	72
Le développement du concept programmatique dans le mouvement ouvrier de Roumanie jusqu'à la création du P.C.R.: Elena Georgescu	89
Le mouvement socialiste en Roumanie et quelques problèmes de la pensée historique marxiste à la fin du dix-neuvième siècle: Marin Badea	104
90 ans depuis l'apparition du „Contemporain”: Nicolae Raus	118

DE L'HISTOIRE DE LA CRÉATION DE LA NOUVELLE SOCIÉTÉ DANS LES PAYS SOCIALISTES

CRÎȘAN ILIESCU: Les étapes de l'édification de la société socialiste dans la République Populaire de Bulgarie	129
LADISLAV GERGELY: La Révolution populaire et les principaux moments de l'édification socialiste dans la République Populaire d'Hongrie	138

MILITANTS FAMEUX DU MOUVEMENT OUVRIER ALLEMAND ET INTERNATIONAL

AUGUST BEBEL: Heinrich Gemkow (R. D. d'Allemagne)	148
ROZA LUXEMBURG: Georg Adler (R. D. d'Allemagne)	153
KARL LIEBKNECHT: Erna Herbig, Georg Adler (R. D. d'Allemagne)	159

ÉVOCATIONS

AL. ILIESCU • GHEORGHE CROSNEFF • Dr. H. ARONEANU	164
---	-----

COMPTE-RENDUS, NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

La presse ouvrière et socialiste en Roumanie, vol. III (1917—1921), I part (Septembre 1917—juin 1919), Edition politique, Bucarest, 1971, 712 p.: Ion Mamina; GHEORGHE TÎTUI, ARON PETRIC, Le front unique ouvrier en Roumanie, Edition politique, Bucarest, 1971, 212 p.: Ion Coman; CONSTANTIN PÎRVULESCU, GEORGETA TUDORAN: Dimitrie Marinescu, Bucarest, 1971, 192 p.: Natalia Vileu; GHEORGHE MATEI: Le désarmement dans le contexte des problèmes internationaux et l'attitude de la Roumanie, 1919—1934, Edition de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, Bucarest, 1971, 300 p.: Florica Ionașcu; N.D. Cocea, Journal, Edition politique, Bucarest, 1970, 212 p.: Marian Stefan; N.G. MUNTEANU: 50 années de sport ouvrier, Edition „Le stade”, Bucarest, 1971, 176 p.: Teodor Popescu; Ensemble vers le socialisme. Regardant l'histoire de la politique des alliances du I.S.I.G., Dietz Verlag, Berlin, 508 p.: Emilia Bălănică; RAIMONDO LURAGHI, Les européens cherchent Eldorado, Edition politique, Bucarest, 1971, 384 p.: Aurel Harșa	177
--	-----

CONTENTS

ARTICLES

G.I. IONIȚĂ: The Working Class — the Fundamental Social Force in Romania's Contemporary History	3
FLOREA DRAGNE, CONSTANTIN PETCULESCU: The Revolutionary Tempering of Youth—A Major Target of the R.C.P. Activity (1921—1944)	25
GHEORGHE SURPAT: The Romanian Communist Party — the Promoter of the Fight Waged Against the Bourgeois Parties' Ideology During the Years of People's Revolution	42
ȘTEFAN LACHE: The Elections of November 1946 and the Significance of Romania's First Democratic Parliament	59

REPORTS

The Working-Class Movement and the Fundamental Issues of the Development of Modern Romania: Damian Hurezeanu	72
Development of a Programme Concept Within the Working-Class Movement of Romania until the Foundation of the R.C.P.: Elena Georgescu	89
The Socialist Movement of Romania and Some Questions of the Marxist Historic Thinking in the Late 19 th Century: Marin Badea	104
The 90 th Anniversary of „Contemporanul”: Nicolae Raus	118

FROM THE HISTORY OF BUILDING THE NEW SYSTEM IN THE SOCIALIST COUNTRIES

CRİȘAN ILIESCU: The Stages in Building the Socialist Society in the People's Republic of Bulgaria	129
LADISLAU GERGELY: The People's Revolution and the Chief Moments of Socialist Construction in the Hungarian People's Republic	138

PROMINENT CHAMPIONS OF THE INTERNATIONAL AND GERMAN WORKING-CLASS MOVEMENT

AUGUST BEBEL: Heinrich Gemkov (the German Democratic Republic)	148
ROSA LUXEMBURG: Georg Adler (the German Democratic Republic)	153
KARL AUGUST LIEBKNECHT: Erna Herbig (the German Democratic Republic)	159

RECOLLECTION

ALEXANDRU ILIESCU — GHEORGHE CROSNEFF — Dr. H. ARONEANU	164
---	-----

BOOK REVIEWS BIBLIOGRAPHIC NOTES

The Working-Class and Socialist Press of Romania. Vol 3. (1917—1921), First Part (September 1917—June 1919), Publishing House for Political Literature, Bucharest, 1971, 712 pages: Ion Mamina; G. TUTUI, A. PETRIC: The United Workers' Front of Romania, Publishing House for Political Literature, Bucharest, 1971, 184 pages: Ion Coman; CONSTANTIN PÎRVULESCU, GEORGETA TUDORAN: Dimitrie Marinescu, Bucharest, 1972, 192 pages: Natalia Vileu; GHEORGHE MATEI: Disarmement in the Context of International Issues and Romania's Position, 1919—1934; Publishing House of the Academy of the Socialist Republic of Romania, Bucharest, 1971, 300 pages: Florica Ionașcu; N.D. COCEA: Diary, Publishing House for Political Literature, Bucharest, 1970, 212 pages: Marian Stefan; N.G. MUNTEANU: 50 years of the Workers' Sport Movement, the STADION Publishing House, Bucharest, 1971, 176 pages: Teodor Popescu; Together for Socialism. On the History of the S.U.P.G.'s Alliance Policy, Dietz Verlag, Berlin, 508 pages: Emilia Bălănică; RAIMOND LUGRACHI: Europeans Seek Eldorado, Publishing House for Political Literature, Bucharest, 1971, 384 pages: Aurel Harșa	177
--	-----

INHALT

ARTIKELN

GH. I. IONITĂ: Die Arbeiterklasse — eine soziale Kraft der zeitgenössischen Geschichte Rumäniens	3
FLOREA DRAGNE, CONSTANTIN PETCULESCU: Die revolutionäre Bildung der Jugend als Hauptziel der Tätigkeit der K.P.R. (1921—1944)	25
GHEORGHE SURPAT: Die Rumänische Kommunistische Partei — Leiter des Kampfes gegen die Ideologie der bürgerlichen Parteien in den Jahren der Volksrevolution	42
ȘTEFAN LACHE: Die Novembervahlen vom Jahre 1946 und die Rolle des ersten demokratischen Parlaments aus Rumänien	59

MITTEILUNGEN

Die Arbeiterbewegung und die Hauptprobleme der Entwicklung des modernen Rumäniens: Damian Hurezeanu	72
Die Entwicklung der programatischen Auffassungen in der Arbeiterbewegung in Rumänien, bis zur Gründung der K.P.R.: Elena Georgescu	89
Die sozialistische Arbeiterbewegung aus Rumänien und einige Probleme der marxistisch-historischen Auffassungen am Ende des XIX. Jahrhunderts: Marin Badea	104
90 Jahre seit der Veröffentlichung der Zeitung „Contemporanul“: Nicolae Raus	118

DIE GESCHICHTE DER GRÜNDUNG EINER NEUEN GESELLSCHAFTSORDNUNG IN DEN SOZIALISTISCHEN STAATEN

CRİȘAN ILIESCU: Die Etappen der Gründung der sozialistischen Gesellschaftsordnung in der Volksrepublik Bulgarien	129
LADISLAU GERGELY: Die Volksrevolution und die Hauptmomente des sozialistischen Aufbaus in der Volksrepublik Ungarn	138

FÜHRER DER DEUTSCHEN UND INTERNATIONALEN ARBEITERBEWEGUNG

AUGUST BEBEL: Heinrich Gemkov (Deutsche Demokratische Republik)	148
ROSA LUXEMBURG: Georg Adler (Deutsche Demokratische Republik)	153
KARL AUGUST LIEBKNECHT: Erna Herbig (Deutsche Demokratische Republik)	158

ERINNERUNGEN

ALEXANDRU ILIESCU • GHEORGHE CROSNEFF • Dr. H. ARONEANU	164
---	-----

REZENSIONEN UND BIBLIOGRAPHISCHE ANMERKUNGEN

Die sozialistische und Arbeiterpresse aus Rumänien, III. Band (1917—1921) I. Teil (September 1917 — Juni 1919); Politischer Verlag, Bukarest 1971, 712 S: Ion Mamina; GHEORGHE TUTUI, A. PETRIC: Die Einheitsfront der Arbeiter aus Rumänien, Politischer Verlag, Bukarest, 1971, 184 S: Ion Coman; CONSTANTIN PÎRVULESCU, GEORGETA TUDORAN: Dimitrie Marinescu, Bukarest, 1971, 192 S: Vileu Natalia; GHEORGHE MATEI, Die Entwaffnung im Kontext internationaler Probleme und die Haltung Rumäniens, 1919—1934. Verlag der Akademie der Sozialistischen Republik Rumänien, Bukarest, 1971, 300 S: Florica Ionașcu; N.D. COCEA, TAGEBUCH, Politischer Verlag, Bukarest, 1970, 222 S: Stefan Marian; N.G. MUNTEANU: 50 Jahre Arbeitersport, Verlag „Stadion“, Bukarest, 1971, 176 S: Teodor Popescu; Zusammen dem Sozialismus entgegen. Über die Allianzpolitik der S.E.P.D. Dietz Verlag, Berlin, 508 S: Emilia Bălănică; RAIMONDO LUGRACHI, Die Europäer suchen das Eldorado, Politischer Verlag, Bukarest, 1971, 384 S: Aurel Harșa	177
---	-----

BIBLIOTECA „ASTRA“
SIBIU

Redactori : Mamina Ion, Mureșan Elena, Rauș Nicolae

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12.

Adresa redacției este : București strada Ministerului nr. 4, telefon : 17.01.60, interior 442 ; 369 ; 948.

Revista „Anale de istorie” a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei.

Prețul unui număr — 6 lei; abonamentul pe 6 luni — 17 lei, pe un an — 36 lei.

43 108

**Institutul de studii istorice și social-politice
de pe lângă C.C. al P.C.R.**

**În colecțiile „BIBLIOTECA DE ISTORIE”
și „EVOCĂRI”**

Au apărut recent :

- **‘AUGUST ’44 (Culegere de studii)**
- **PE FĂGAȘUL TRADIȚIILOR FRĂȚEȘTI, de L. Bá-
nyai**
- **UN VEAC DE LUPTE REVOLUȚIONARE ALE MI-
NERILOR DIN VALEA JIULUI, de N. G. Munteanu,
Gh. I. Ioniță**
- **GEORGE CĂLINESCU — SCRIERI SOCIAL-POLI-
TICE**
- **LUPTA POPORULUI ROMÂN ÎMPOTRIVA DICTA-
TULUI FASCIST DE LA VIENA, AUGUST 1940, de
Tr. Bunesu.**
- **EUGEN ROZVAN, de M. Popa, I. Bulei, I. Szikszay.**
- **JÓZSA BÉLA, de I. Micu, A. Simion**
- **ALEXANDRU DOBROGEANU-GHEREA, de M. Cru-
ceanu, Fl. Tănăsescu.**

I 8945

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

anale de istorie

anul XVII

6

1971

1990

0 IUL. 2005

97

CITITORILOR ȘI COLABORATORILOR REVISTEI

ANALE DE ISTORIE

Călduroase felicitări și cele mai bune urări de sănătate
și spor în activitate cu prilejul aniversării Republicii
și al ANULUI NOU

Colectivul de redacție

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

anale
de istorie

Anul XVII

6

1971

- Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste. 3
- Hotărârea Plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971 40

ARTICOLE — COMUNICĂRI

- N. N. CONSTANTINESCU : Concepția și politica Partidului Comunist Român în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră . . . 43
- NICOLAE POPESCU : Congresul al V-lea — etapă importantă în dezvoltarea Partidului Comunist Român 53
- GHEORGHE SURPAT, ALEXANDRU I. POPESCU : Participarea activă a tineretului la înfăptuirea politicii P.C.R. de construire a societății socialiste . . . 70
- VIORICA MOISUC, FLOREA NEDELCU : Problemele politicii externe a României reflectate în documentele plenarelor a V-a și a VI-a ale C.C. al P.C.R. (1936, 1939) 83
- VASILE PETRIȘOR : Coordonate și caracteristici ale evoluției procesului de organizare profesională a clasei muncitoare din România (1846—1906) . . . 99
- VASILE NICULAE : Probleme ale mișcării muncitorești în dezbaterile parlamentului român la sfârșitul secolului al XIX-lea 117

ÎN AJUTORUL CELOR CE STUDIAZĂ ISTORIA P.C.R.
ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA

- Plan tematic al revistei „Anale de istorie” 126

MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ INTERNAȚIONALĂ

- Evenimentele de la Lena — un moment de neuitat din istoria luptei revoluționare a clasei muncitoare ruse : **Nina Zaharescu** 129
- De la antifascism la Rezistență : **Fernando Etnasi** (Italia) 135

ANIVERSĂRI

- L. I. Brejnev (cu prilejul aniversării a 65 de ani de la naștere) 149

EVOCĂRI

MARIA MORARU • BARBU LAZAREANU • IULIU NEAGU-NEGULESCU . . . 154

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

Conferința a VII-a internațională a istoricilor mișcării muncitorești de la Linz (Austria)	166
A VII-a Consfătuire a reprezentanților academiilor de științe din țări socialiste	167
Colocviu al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.S.U.G. (Berlin)	167
Sesiune de comunicări consacrată jubileului de 50 de ani de la primul Congres general al sindicatelor din România de după desăvârșirea unității statale .	172
Din activitatea pe linia relațiilor internaționale a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. în anul 1971	173
Adunare consacrată aniversării a 100 de ani de la nașterea lui I. C. Frimu . .	176
Aniversarea a 70 de ani de la nașterea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Adunarea memorială de la Ateneul Român	177
90 de ani de la nașterea lui Mihai Gheorghiu Bujor	178

RECENZII) NOTE BIBLIOGRAFICE

Marea conflagrație a secolului XX — al doilea război mondial, Editura politică, București, 1971, 736 p. : Constantin Antip ; ILIE CEAUȘESCU, P.C.R. — stegarul luptelor revoluționare din anii 1929—1933, Editura științifică, București, 1971, 366 p. : Nicolae Nicolaescu ; OLIMPIU MATICHESCU, Apărarea patriotică, Editura științifică, București, 1971, 244 p. : Ioan Chiper ; NICOLAE COPOLU, Istoria Comunei din Paris, Editura științifică, București, 1971, 254 p. : Octavian Nicolau ; Voluntari români în Spania (1936—1939). Amintiri și documente, Editura politică, București, 1971, 608 p. : Gheorghe N. Cazan .	179
--	-----

FIȘIER BIBLIOGRAFIC

Lucrări editate în anul sărbătoririi semicentenarului Partidului Comunist Român de către Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.	197
Susținerea unor teze de doctorat	200

COMITETUL DE REDACȚIE

MATEI GHEORGHE — redactor-șef, ARDELEANU ION, BĂRBULESCU CONSTANTIN, GEORGESCU TITU, MACIU VASILE, MUNTEANU N. G., NICHITA PARASCHIVA, PETRIC ARON, PETRIȘOR VASILE — redactor-șef adjunct, ROMAN VALTER, SMĂRCEA VIRGIL — secretar general de redacție, VOICU ȘTEFAN, ZAHARIA GHEORGHE

Expunerea tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătăţirea activităţii ideologice, ridicarea nivelului general al cunoaşterii şi educaţia socialistă a maselor, pentru aşezarea relaţiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii şi echităţii socialiste şi comuniste

Stimaţi tovarăşi,

Transformările revoluţionare din societatea contemporană, inclusiv cele petrecute în ţara noastră, marile schimbări din viaţa internaţională şi uriaşa revoluţie tehnico-ştiinţifică mondială produc mutaţii radicale în gândirea maselor largi de oameni ai muncii, au puternice repercusiuni asupra întregii dezvoltări economico-sociale a umanităţii.

Se poate afirma, fără nici o rezervă, că trăim o epocă în care dezvoltarea tumultuoasă a forţelor de producţie care dinamizează întregul progres social este tot mai mult determinată de avântul ştiinţei, al cunoaşterii umane în general. Producţia de bunuri materiale, care înregistrează o puternică dezvoltare şi activitatea ştiinţifică de largire a orizontului cunoaşterii — laturi esenţiale, inseparabile ale activităţii omului — exercită o puternică înruiere asupra conştiinţei sociale a tuturor popoarelor.

Masele populare înţeleg tot mai mult rolul hotărîtor pe care îl au în procesul producţiei materiale şi spirituale, în întreaga dezvoltare a societăţii contemporane. În acest context, activitatea ideologică şi politico-educativă de largire a orizontului cunoaşterii capătă o tot mai mare însemnătate.

După cum se ştie, o dată cu trecerea la îndeplinirea planului cincinal 1971—1975, România a intrat într-o nouă etapă a evoluţiei sale economico-sociale — etapa făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Am vorbit în câteva rânduri despre caracteristicile acestei etape noi şi nu doresc să mă opresc acum la aceste probleme. Voi menţiona numai faptul că în noile condiţii de dezvoltare a ţării noastre activitatea ideologico-educativă devine o puternică forţă, că formarea omului nou, cu o înaltă conştiinţă socialistă, cu un larg orizont de cultură reprezintă un factor de prim ordin în întreaga activitate de transformare revoluţionară a societăţii, de edificare a socialismului şi comunismului.

Pornind de la aceste considerente, plenara Comitetului Central al partidului este chemată să analizeze activitatea politico-ideologică şi educativă, să stabilească măsurile necesare în vederea îmbunătăţirii acestei munci, ridicării ei la nivelul cerinţelor noii etape de dezvoltare în care a intrat ţara noastră, a uriaşelor schimbări din lumea contemporană.

REALIZĂRILE REGIMULUI NOSTRU PE PLANUL DEZVOLTĂRII SOCIALE ȘI RIDICĂRII NIVELULUI DE CULTURĂ AL POPORULUI

Tovarăși,

Analiza activității politico-educative trebuie făcută în strînsă legătură cu mersul construcției noii societăți în general. Numai așa vom putea înțelege mai bine atît succesele, cît și neajunsurile care s-au manifestat în activitatea noastră în anii făuririi orînduirii socialiste.

După cum se știe, în anii construcției socialiste, poporul român a obținut succese istorice pe calea dezvoltării sale economico-sociale. Au fost lichidate pentru totdeauna clasele exploatatoare burghezo-moșierești, proprietatea capitalistă asupra mijloacelor de producție, întreaga putere politică și economică trecînd în mîinile clasei muncitoare în alianță cu țărănimea și celelalte forțe sociale; oamenii muncii au devenit cu adevărat stăpîinii mijloacelor de producție, ai întregii avuții naționale, ai propriului lor destin.

Intr-un timp istoric scurt a fost făurită economia socialistă unitară, bazată pe două forme de proprietate socialistă — de stat și cooperatistă. În cei peste 20 de ani de economie planificată s-au obținut succese remarcabile în dezvoltarea industriei și agriculturii socialiste, România situîndu-se printre țările cu cele mai înalte ritmuri de creștere economică.

Dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție, diversificarea și perfecționarea producției materiale, precum și amplasarea rațională a noilor unități industriale și social-culturale pe teritoriul țării au produs mari schimbări în structura socială a României. Aceste schimbări se reflectă în caracterul nou al clasei muncitoare — clasă conducătoare a societății noastre socialiste —, în caracterul nou al țărănimii cooperatiste, a cărei alianță cu clasa muncitoare constituie forța de granit a orînduirii socialiste, în transformările adînci pe care le-a cunoscut intelectualitatea patriei noastre, care a devenit de fapt o intelectualitate cu totul nouă, legată prin toate fibrele ei de clasa muncitoare, de țărănime, de întregul popor.

Aceste profunde transformări, cît și politica națională marxist-leninistă a partidului nostru au produs, de asemenea, schimbări importante în relațiile dintre oamenii muncii români și de alte naționalități; s-au întărit și se dezvoltă continuu colaborarea și prietenia dintre cei ce muncesc, fără deosebire de naționalitate, în munca și lupta unită pentru făurirea socialismului în patria comună.

Aceste schimbări se reflectă, de asemenea, și în faptul că mai mult de 50 la sută din forța de muncă activă lucrează în industrie și în celelalte ramuri neagricole, iar în cursul acestui cincinal forța de muncă ce va continua să lucreze în agricultură se va reduce la circa 40 la sută. Ca urmare a avîntului puternic al întregii economii naționale, a crescut continuu venitul național, care în 1970 s-a realizat în proporție de peste 60 la sută în industrie. Aceasta a permis atît alocarea unor însemnate mijloace materiale și financiare în scopul reproducției socialiste lărgite, al creșterii avuției naționale, cît și repartizarea unei părți însemnate din venitul național pentru fondul de consum. Pe această bază s-a asigurat sporirea continuă a veniturilor oamenilor muncii, care în cincinalul 1966—1970 au fost de circa 2,5 ori mai mari decît în cincinalul 1951—1955.

Pentru a înțelege mai bine preocuparea partidului și statului privind creșterea continuă a veniturilor oamenilor muncii, voi menționa un singur fapt, și anume că numai sporul veniturilor reale pe o persoană în 1975, față de 1970, va fi aproximativ egal cu întregul venit mediu anual pe o persoană realizat în primul cincinal.

Toate marile realizări obținute în domeniul dezvoltării economico-sociale, în ridicarea bunăstării materiale și spirituale a poporului demonstrează justetea liniei generale marxist-leniniste a partidului nostru, care a știut să aplice adevărurile generale la condițiile concrete din țara noastră, să asigure mersul ascendent al construcției socialiste.

Succese de seamă au fost obținute în acești ani în domeniul învățămîntului, științei, literaturii și artei, care au cunoscut, de asemenea, mari schimbări. Revoluția culturală, începută o dată cu instaurarea puterii oamenilor muncii, s-a desfășurat cu succes.

Este cunoscută starea de înapoiere în care se găsea România în timpul regimului burghezo-moșieresc, precum și moștenirea grea pe care am preluat-o în această privință. Pentru partidul și statul nostru socialist s-au impus ca o necesitate obiectivă lichidarea rapidă a acestei situații, înfăptuirea într-un timp cit mai scurt a măsurilor menite să ducă la ridicarea nivelului de cultură al întregului popor. Încă de atunci — și viața a confirmat acest lucru — apărea cu toată claritatea că, dacă nu vom reuși să lichidăm starea de înapoiere culturală, să creăm cadrele necesare de specialiști și de muncitori pentru toate domeniile de activitate, însăși dezvoltarea economică-socială a țării nu se va putea înfăptui cu succes.

Sînt cunoscute eforturile depuse în direcția aceasta. Ca urmare, am ajuns astăzi la învățămîntul de 10 ani — care va fi generalizat în următorii 2—3 ani — obligatoriu și gratuit pentru întregul tineret, la cuprinderea în învățămîntul liceal și în școlile profesionale de meserii a celei mai mari părți a tineretului, la dezvoltarea și diversificarea învățămîntului superior, care poate fi astăzi comparat cu cel din țările cele mai avansate. Cred că este indicat să ne referim în această privință la unele date comparative spre a înțelege mai bine eforturile depuse și marile schimbări ce s-au produs în domeniul învățămîntului și culturii în țara noastră.

DEZVOLTAREA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

număr de elevi și studenți

Nr. ort.	1938/1939	1970/1971
1. Învățămînt obligatoriu de cultură generală	1 575 477	2 941 265
2. Învățămînt liceal	49 287	505 891
3. Învățămînt profesional, de specializare postliceală și de maiștri	39 250	317 367
4. Învățămînt superior	26 489	151 885
TOTAL	1 690 503	3 916 408

Pînă la sfîrșitul actualului cincinal se prevede ca numărul elevilor și studenților să depășească 5 milioane, reprezentînd aproape un sfert din

populația țării. Cred că aceste date vorbesc de la sine despre dezvoltarea pe care a cunoscut-o în acești ani învățământul din țara noastră.

Este de înțeles că realizările obținute în domeniul învățământului, al formării cadrelor necesare tuturor domeniilor de activitate, în înarmarea tineretului țării noastre cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii constituie unul din factorii primordiali ai progresului rapid al României pe calea dezvoltării economico-sociale, unul din factorii esențiali pentru victoria socialismului în România.

O atenție deosebită s-a acordat, de asemenea, dezvoltării științei, factor tot mai important în asigurarea progresului economic și social al întregii țări și în lărgirea orizontului general de cunoaștere. Iată câteva date care vorbesc în mod concludent despre dezvoltarea cercetării, a activității științifice.

DEZVOLTAREA ACTIVITĂȚII DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ

	1938	1970
Numărul unităților de cercetare științifică	51	303
Total personal din unitățile de cercetare științifică	5 000	37 000

Dar în afară de cifre, care sînt prin ele însele grăitoare, trebuie menționat că astăzi activitatea științifică joacă un rol de mare însemnătate în asigurarea progresului rapid al economiei românești.

Au cunoscut, de asemenea, o puternică dezvoltare științele sociale; nu de mult a fost înființată Academia de Științe Sociale și Politice, care este chemată să joace un rol important în întreaga activitate ideologică și educativă din România.

Voi menționa, de asemenea, câteva date privind creația literar-artistică, îndeosebi în ce privește literatura, teatrul, muzica, cinematografia.

TABEL
privind dezvoltarea culturii și creației literar-artistice

Nr. crt.	Indicator	Unitatea de măsură	1938	1970
1. Teatre și instituții muzicale				
— unități		număr	18	143
— spectatori și auditori		mil.	1,6	12,0
2. Cinematografe				
— unități		număr	338	6 275
— spectatori		mil.	41,4	198,7
3. Cămine culturale, cluburi și case de cultură		număr	3 467	7 744
4. Formații artistice de amatori		număr	3 500	24 543

5. Activitatea editorialăa) titluri de lucrări total
din care :

- lucrări originale
- traduceri

b) tiraj total

din care :

- lucrări originale
- traduceri

număr 2 300 3 879

număr 1 900 2 998

număr 400 881

mil. exempl. 8,0 59,3

mil. exempl. 6,5 40,7

mil. exempl. 1,5 18,6

6. Biblioteci publice

- unități
- volume existente

număr 3 100 8 142

mil. exempl. 1,1 47,6

7. Ziare, reviste și alte publicații periodice

- tiraj anual

mil. exempl. 650 1 333

8. Muzee

- unități
- vizitatori

număr 83 293

mii 875 8 772

9. Radio și televiziune

- abonamente radio și radioficare
- abonamente la televiziune

mii 252 3 075

mii — 1 484

În ce privește producția cinematografică, după cum se știe, ea s-a dezvoltat de fapt în anii construcției socialiste. În anul 1970 au fost produse în țara noastră 39 de filme de lung și scurt metraj, circa 160 de filme documentare și științifice, precum și 76 jurnale cinematografice; există o lăză bună care ne poate permite ca în scurt timp să realizăm o producție de filme superioară, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ, astfel ca cinematografia să-și îndeplinească în condiții tot mai bune importantul rol care îi revine în societatea noastră socialistă.

Din toate aceste date, din comparația situației de astăzi cu cea din trecut, reiese cu toată claritatea că în anii construcției socialiste, o dată cu avântul puternic al forțelor de producție, s-au înregistrat mari succese în ridicarea nivelului general de cultură al întregului nostru popor.

Se poate afirma cu deplin temei că a avut loc o puternică revoluție culturală, care, prin complexitatea și implicațiile ei, ocupă același loc ca și marile schimbări revoluționare din industrie și agricultură.

Dezvoltarea învățământului, științei și a întregii activități culturale a exercitat o puternică influență asupra tuturor marilor transformări revoluționare petrecute în țara noastră.

**EXPERIENȚA PARTIDULUI NOSTRU ÎN
ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII IDEOLOGICE ȘI
POLITICE DE MASĂ ÎN PERIOADA CONSTRUIRII
SOCIALISMULUI**

Stimați tovarăși,

Congresul al IX-lea, Conferința Națională și Congresul al X-lea al partidului, adoptând planurile cincinale pentru perioadele respective, măsurile pentru dezvoltarea și perfecționarea conducerii întregii activități

economico-sociale, au acordat, după cum este cunoscut, o atenție deosebită muncii politico-educative. Partidul nostru a pornit de la faptul că desfășurarea unei permanente activități politico-ideologice și de educație socialistă reprezintă o necesitate obiectivă în întreaga perioadă de construire a socialismului și comunismului, o componentă esențială a procesului de făurire a noii societăți. Noi considerăm și am considerat întotdeauna că menirea istorică a socialismului este nu numai de a elibera omul de asuprire și exploatare, de a asigura bunăstarea lui materială, ci de a făuri o civilizație spirituală superioară, care nu se poate realiza decât prin formarea unui om nou, cu o înaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral-politic înaintat. Am pornit deci de la concepția lui Marx, Engels și Lenin că socialismul și comunismul nu pot fi concepute decât ca rezultat al creației istorice conștiente a maselor, ca orinduirea în care pentru prima dată în istorie masele se ridică la un nivel superior de înțelegere a necesității, a legilor obiective, și acționează în spiritul cerințelor acestora, făurindu-și în mod conștient propriul lor destin.

Socialismul, îndeosebi comunismul, este acea orinduire socială în care, așa cum sublinia Engels, „viața socială a oamenilor, care pînă acum li se opunea ca ceva impus de natură și istorie, devine un act liber al lor. Forțele obiective, străine, care dominau pînă acum istoria, trec sub controlul oamenilor înșiși. Abia din acest moment oamenii își vor făuri, pe deplin conștienți, propria lor istorie, abia din acest moment cauzele sociale puse în mișcare de ei vor avea în chip precumpănitor și în măsură tot mai mare efectele voite de ei. Este saltul omenirii din imperiul necesității în imperiul libertății“.

România se găsește azi în etapa făuririi primei faze a comunismului — socialismul —, etapă ce se întinde pe o perioadă îndelungată și care cunoaște diferite stadii de dezvoltare.

Etapa trecerii de la capitalism la comunism constituie un proces revoluționar complex, care începe, dar nu se încheie o dată cu cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea, cu intelectualitatea și celelalte forțe sociale. Transformările revoluționare din toată această epocă cuprind, în mod obligatoriu, atît baza tehnico-materială, cît și conștiința socială. Trebuie să pornim de la faptul că, în realitate, cucerirea puterii reprezintă abia începutul operei de transpunere în viață a idealurilor socialismului și comunismului pentru care au luptat și s-au jertfit cei mai buni fii ai poporului, a aspirațiilor de libertate, egalitate, echitate și bunăstare materială și spirituală ale milioanele de oameni ai muncii — adică a acelor realități care deosebesc fundamental socialismul de toate orinduirile anterioare. Atingerea acestor țeluri presupune o lungă perioadă de timp în care au loc profunde transformări revoluționare în structura societății, în natura relațiilor sociale, în gîndirea și modul de existență al oamenilor. Buzuindu-se pe studierea și cunoașterea legilor obiective ale dezvoltării sociale, partidul comunist trebuie să conducă în mod conștient acest vast și complex proces revoluționar, să organizeze participarea întregului popor la desfășurarea sa în cele mai bune condiții. Lupta noastră pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate este parte integrantă a procesului revoluționar de trecere a României spre comunism.

Numai atunci cînd oamenii vor dirija în mod conștient procesele sociale și vor obține „efectele voite de ei” se va putea vorbi cu adevărat de trecerea la comunism.

Tocmai de aceea partidul nostru, preocupîndu-se neconținut de avîntul forțelor de producție, în vederea asigurării unei abundențe de bunuri materiale, de perfecționarea relațiilor de producție, acordă în același timp o atenție deosebită activității politico-ideologice, de formare a omului nou, în stare să-și făurească în mod conștient propriul său viitor.

Transformarea oamenilor, înarmarea lor cu concepția înaintată despre viață și societate — materialismul dialectic și istoric —, cu cele mai noi cunoștințe și concluzii ale științei constituie una din cele mai complicate probleme, cu mult mai grea, în multe privințe, decît dezvoltarea economiei.

De aceea, activitatea ideologică-educativă, de dezvoltare a conștiinței socialiste, constituie o sarcină permanentă a întregului partid, cere o muncă stăruitoare, plină de răspundere și răbdare. Fără nici o exagerare trebuie spus că însuși viitorul comunist al patriei noastre depinde de dezvoltarea cu succes a acestei munci.

Tovarăși,

O analiză chiar succintă a muncii ideologice-educative desfășurate în perioada de după Congresul al IX-lea ne dă puțința să apreciem că s-a depus o muncă intensă, că s-au obținut rezultate de seamă în ridicarea nivelului politico-ideologic al tuturor comuniștilor, în dezvoltarea conștiinței socialiste a tuturor oamenilor muncii. În acest cadru se înscriu, de altfel, și măsurile luate pentru îmbunătățirea conducerii activității economico-sociale, crearea condițiilor politice și organizatorice pentru participarea largă a maselor de oameni ai muncii la conducerea tuturor sectoarelor de activitate. Faptul că în decursul anilor partidul nostru a avut o linie generală justă, a știut să aplice în mod creator adevărurile generale și legile obiective ale construcției noi orînduiri la condițiile concrete din țara noastră se datorește și preocupării sale permanente de organizare a activității politico-ideologice, de înarmare a membrilor și a cadrelor de partid cu concepția materialist-dialectică și istorică despre viață și societate.

De asemenea, rezultatele activității educative, de ridicare a conștiinței politice a maselor de oameni ai muncii se reflectă în faptul că întregul popor realizează neabătut în viață politica internă și externă a partidului nostru, politică ce corespunde pe deplin intereselor sale vitale.

Dînd o înaltă apreciere rezultatelor obținute de poporul nostru, sub conducerea partidului, în întreaga activitate economico-socială și în munca politico-ideologică, nu putem trece peste faptul că în anii construcției socialiste și-au făcut loc numeroase lipsuri, greșeli și — după cum se știe — uneori chiar abuzuri și ilegalități, grave încălcări ale normelor de partid, precum și ale normelor de conviețuire și ale legalității socialiste.

Nu doresc să mă refer acum la unele lipsuri din activitatea economică, deoarece despre ele am vorbit nu o dată; știm cu toții că mai avem încă multe de făcut pentru a asigura ridicarea României la nivelul țărilor dezvoltate din punct de vedere economic. Dar știm, de asemenea, că

realizările de pînă acum, programul elaborat de Congresul al X-lea deschid în fața întregului nostru popor perspective minunate și avem toate condițiile pentru a lichida, într-o perioadă scurtă, rămănerile în urmă. Este știut că, mai cu seamă în primii ani ai construcției socialiste, a trebuit să ducem o luptă hotărîtă împotriva obiceiurilor și concepțiilor despre viață rămase de la vechea orînduire burghezo-moșierească; a trebuit să înfrîngem împotrivirea, citeodată înverșunată, a fostelor clase stăpînitoare, care nu se împăcau cu gîndul că au pierdut pentru totdeauna pozițiile lor privilegiate. Este de înțeles că în aceste împrejurări au fost necesare măsuri hotărîte împotriva tuturor încercărilor elementelor reacționare care urmăreau să împiedice desfășurarea cu succes a construcției socialiste în țara noastră. Cred că asupra acestor probleme există o deplină claritate. Viața demonstrează și astăzi că acolo unde nu se acționează cu fermitate pentru apărarea cuceririlor revoluționare, democratice, aceste cuceriri pot fi prejudiciate. Am în vedere acțiunile forțelor reacționare, imperialiste, în unele țări din America de Sud, Africa, Asia și chiar din Europa, care nu numai că se împotrivesc dezvoltării democratice a unor state, dar recurg la cea mai sîngeroasă teroare împotriva forțelor progresiste, revoluționare.

Desigur, în România nu mai există astăzi forțe în stare să pună în pericol cuceririle revoluționare și orice încercare de intervenție din afară s-ar lovi de lupta fermă a întregului popor, hotărît să făurească noua orînduire socialistă, să-și apere viața nouă, independența și suveranitatea.

Vorbînd de lupta care a trebuit dusă împotriva reacțiunii, este necesar însă să reamintesc că s-au comis și unele greșeli și deformări care au lovit chiar în unii activiști de partid și de stat, că aceste ilegalități nu au nimic comun cu lupta împotriva elementelor reacționare la care m-am referit sau a concepțiilor lor retrograde. Așa cum au apreciat plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din aprilie 1968 și Congresul al X-lea al partidului, acestea reprezintă încălcări ale normelor de conviețuire socialistă, ale legalității socialiste și ele nu pot fi cu nimic justificate. Partidul și statul nostru au adoptat măsurile corespunzătoare ca asemenea fenomene negative să nu se mai repete, asigurîndu-se respectarea riguroasă a legalității noastre socialiste.

De asemenea, în activitatea ideologică-educativă s-au manifestat unele lipsuri și greșeli. Astfel, într-o anumită perioadă de timp și-a făcut loc o subapreciere a tradițiilor naționale și sociale progresiste, ceea ce a avut urmări negative asupra activității politico-educative. În organizarea învățămîntului și a activității științifice s-au făcut, de asemenea, o serie de greșeli, s-au manifestat tendințe de nesocotire a tradițiilor și condițiilor concrete din România. S-a vorbit de acestea și nu cred că trebuie să mă opresc asupra lor acum. Lipsuri serioase s-au manifestat și în îndrumarea activității literar-artistice, ca și a muncii politico-educative în general; s-a recurs de multe ori la unele teze generale, rupte de viața poporului nostru.

Datorită acestor greșeli, a unor defecțiuni ale muncii ideologice-educative au existat și unele manifestări de lipsă de încredere în forța clasei muncitoare și a poporului nostru, s-a adoptat o atitudine greșită față de unele științe moderne. Această neîncredere și-a găsit expresie în faptul că au existat păreri potrivit cărora ar fi o greșeală să se organi-

zeze în România producția în unele ramuri moderne, cum ar fi, spre exemplu, electronica. De asemenea, s-au enunțat și teze după care nu era necesar să dezvoltăm prea mult cercetarea științifică în țară, ci mai degrabă să cumpărăm licențe din străinătate. Reamintesc toate acestea pentru că ele au avut repercusiuni negative și au dus la rămânerea în urmă a dezvoltării României în câteva domenii importante de activitate.

Una din lipsurile importante în munca politico-ideologică constă, după părerea mea, în faptul că mult timp nu s-a acordat atenția necesară afirmării în viață a principiilor socialiste și comuniste, a eticii și echității sociale în toate sectoarele de activitate.

De asemenea, în munca de educație, mai cu seamă în îndrumarea unor sectoare ideologice — inclusiv a literaturii și artei — și-au făcut loc o serie de manifestări de rigiditate, închistare, formalism. În locul unei activități intense de clarificare principală a concepției noastre despre lume și viață, de afirmare a ideilor marxist-leniniste în toate domeniile de activitate, s-a recurs uneori la măsuri administrative, la impunerea unor șabloane și norme create artificial, s-a ajuns la măsuri arbitrare și chiar la unele abuzuri.

Lipsuri serioase s-au manifestat și în organizarea și desfășurarea învățământului de partid, în munca de ridicare a nivelului politic-ideologic al tuturor comuniștilor; îndeosebi s-a neglijat activitatea de educare și înarmare cu cunoștințele necesare a cadrelor de partid și de stat.

Este necesar acum, când analizăm problemele muncii politico-ideologice, să reamintim aceste greșeli pentru a trage toate învățămintele și a lua măsurile necesare astfel ca ele să nu se mai repete sub nici o formă în activitatea noastră.

Vorbind despre necesitatea îmbunătățirii activității educative a tuturor oamenilor muncii, trebuie să menționăm și faptul că mijloacele pe care le avem pentru activitatea politico-educativă de masă nu au fost folosite în mod corespunzător, că în munca organelor de partid și a organizațiilor obștești s-au manifestat și în acest domeniu o serie de neajunsuri; fostul Comitet de Stat pentru Cultură și Artă nu a asigurat, în această privință, o îndrumare eficientă a tuturor sectoarelor de activitate.

M-am referit data trecută la lipsurile în domeniul învățământului, la lipsurile Ministerului Învățământului; nu le voi mai menționa acum.

De asemenea, radioul și televiziunea nu au răspuns pe deplin rolului și cerințelor puse de partid în fața lor.

O serie de lipsuri s-au manifestat și în creația literar-artistică, mă refer la conținutul educativ al unor lucrări.

Așa cum am mai spus, datorită neglijenței, simțului scăzut de răspundere, lipsei de fermitate ideologică, au fost importate o serie de filme și alte lucrări artistice sau literare de un slab nivel artistic, cu un conținut ideologic-educativ dăunător. Toate acestea au exercitat, fără îndoială, o anumită influență negativă asupra oamenilor societății noastre, inclusiv asupra unor tineri. Consider că asemenea stări de lucruri nu pot fi cu nimic justificate. Trebuie să fie clar pentru toți cei care lucrează în aceste sectoare de activitate că mijloacele statului nostru socialist nu pot fi folosite sub nici o formă pentru propagarea unor concepții despre viață opuse ideilor noastre. Nu putem admite ca pe diferite canale și sub

diferite forme să se propage concepții rasiste, șoviniste, naționaliste, să se facă apologia brutalității, a modului de viață burghez.

Noi avem o mare răspundere în fața partidului, a poporului și trebuie să acționăm cu fermitate împotriva a tot ceea ce poate duce la poluarea spirituală. Nu putem admite ca de dragul așa-zisei libertăți să se propage prin mijloacele noastre sau în țara noastră concepțiile retrograde, moravurile claselor exploatatoare, modul de viață burghez, indiferent de unde ar veni acestea.

Este bine să ne reamintim unde a dus atitudinea de tolerare a propagandei fasciste; cât a trebuit să plătească poporul român și întreaga omenire pentru faptul că nu s-a acționat cu fermitate pentru interzicerea răspândirii ideilor reacționare ale hitleriștilor, ale fasciștilor!

Reamintesc toate acestea pentru a înțelege că avem datoria să luăm toate măsurile pentru a împiedica răspândirea în țara noastră a concepțiilor retrograde, reacționare, pentru educarea poporului nostru, a tineretului în spiritul concepțiilor înaintate, al umanismului socialist, al prieteniei și colaborării între popoare, al cauzei păcii în lume.

PROGRAMUL DE EDUCAȚIE SOCIALISTĂ — CERINȚĂ IMPERIOASĂ A ETAPEI ACTUALE, A DEZVOLTĂRII ASCENDENTE A SOCIETĂȚII ROMÂNEȘTI

Stimați tovarăși,

După cum am arătat, în perioada din urmă, începînd cu Congresul al IX-lea, o dată cu o preocupare mai mare pentru dezvoltarea economică și îmbunătățirea conducerii economico-sociale, au fost luate o serie de măsuri pentru înlăturarea unor stări de lucruri negative din trecut, pentru lichidarea abuzurilor și întărirea legalității socialiste. Învățămîntul și, îndeosebi, cercetarea științifică au cunoscut progrese remarcabile. Creația literar-artistică a realizat opere de mare valoare artistică și spirituală; în toate domeniile de activitate se simte spiritul novator.

Cu toate aceste rezultate pozitive, au continuat să se manifeste unele neajunsuri, îndeosebi îngăduință și lipsă de fermitate față de unele manifestări retrograde. Este adevărat că aceste stări de lucruri nu reprezintă o gravitate deosebită pentru dezvoltarea socialistă a patriei noastre; dar, oricît de mici ar fi daunele pe care le pot aduce asemenea manifestări, nu avem dreptul să le trecem cu vederea.

Doresc să menționez în fața plenarei Comitetului Central că în ultimii ani Secretariatul și Comitetul Executiv au analizat activitatea educativă și au stabilit un șir de măsuri în vederea îmbunătățirii ei. Din păcate însă, aceste măsuri nu au fost duse cu consecvență pînă la capăt, nu s-a acționat pentru înfăptuirea în viață a tuturor hotărîrilor luate în această privință. Trebuie spus că Secretariatul nu a exercitat un control permanent și nu a organizat realizarea cum trebuie în viață a acestor sarcini, ceea ce a contribuit la apariția neajunsurilor la care m-am referit. De asemenea, tovarășii care au lucrat și care au îndrumat aceste sectoare de activitate nu au înțeles întotdeauna răspunderea pe care o au

în îndrumarea corespunzătoare a activității politico-ideologice. Se poate spune că și-a făcut loc o anumită atmosferă de automulțumire, de tocire a combativității și a spiritului revoluționar, în unele sectoare s-a început un spirit funcționăresc, iar pe alocuri o atitudine „intelectualistă”, prost înțeleasă.

Iată de ce este necesar să analizăm foarte serios activitatea politico-ideologică și educativă, să stabilim măsurile necesare în vederea îmbunătățirii întregii munci în acest important domeniu.

Acestea au fost considerentele care au dus la adoptarea de către Comitetul Executiv a măsurilor cunoscute din luna iulie anul acesta. Au trecut de la stabilirea acestor măsuri privind îmbunătățirea activității ideologice 3 luni și jumătate. Putem deci face un prim bilanț.

În această perioadă au avut loc dezbateri în întregul partid, adunări deschise ale organizațiilor de partid, plenare lărgite la care au participat activiști ai comitetelor orășenești, municipale și județene. La aceste adunări au participat circa 2,5 milioane membri de partid și alți oameni ai muncii, au luat cuvântul aproape 500 000 de participanți, s-au făcut zeci de mii de propuneri, unele foarte valoroase, toate oglindind preocuparea pentru îmbunătățirea activității generale și îndeosebi a celei educative. Se poate deci spune că măsurile stabilite de Comitetul Executiv cu privire la activitatea ideologică au fost discutate de întregul partid; pornind de la faptul că la aceste adunări de partid au participat și nemembri de partid, că prin intermediul organizațiilor obștești s-au discutat cu mase largi de oameni ai muncii, se poate spune că aceste măsuri au fost dezbătute de întregul nostru popor. În toate hotărârile adunărilor de partid și ale plenarelor, organelor conducătoare, în telegramele acestora, precum și în mii de scrisori adresate Comitetului Central în această perioadă de membri de partid și de alți oameni ai muncii — și din care numai o parte au fost publicate în presă — se subliniază în mod unanim justetea acestor hotărâri, necesitatea îmbunătățirii activității politico-educative.

Totodată, aceste adunări au prilejuit o analiză multilaterală a activității desfășurate în toate sectoarele pentru înfăptuirea în mai bune condiții a politicii partidului nostru.

În perioada care a trecut de la hotărârile Comitetului Executiv, au fost luate o serie de măsuri concrete în vederea lichidării lipsurilor și a îmbunătățirii muncii politico-educative a organelor de partid și de stat. Vă sînt cunoscute aceste măsuri, îndeosebi în domeniul învățămîntului, al învățămîntului de partid, și de aceea nu doresc să mă opresc asupra lor. Desigur, sîntem de-abia la început și va trebui să continuăm cu toată perseverența transpunerea în viață a hotărîrilor și a planurilor de măsuri adoptate în adunările organizațiilor de partid și ale organelor de partid orășenești și județene.

Acum, cînd facem un prim bilanț, putem aprecia că hotărârile adoptate de Comitetul Executiv pentru îmbunătățirea activității politico-educative — care reprezintă o necesitate obiectivă pentru dezvoltarea ascendentă a societății socialiste românești — au fost salutate și aprobate cu entuziasm de întregul partid și popor. Dezbaterea acestor măsuri a căpătat un caracter cu adevărat național, s-a transformat într-o puternică manifestare a unității partidului, a hotărîrii întregului popor de a înfăptui neabătut politica internă și externă a comuniștilor.

Iată de ce putem afirma, fără teama de a greși, că problemele pe care le dezbate în aceste zile plenara Comitetului Central întrunesc adevărată și reprezintă voința întregului partid și popor.

Stimați tovarăși,

Hotărârile partidului nostru privind activitatea ideologică au produs un puternic ecou nu numai în țară, dar și în străinătate. Acest fapt nu poate decât să ne bucure, deoarece dovedește că activitatea partidului și poporului nostru, de făurire a socialismului în România, este urmărită cu mare atenție și interes în străinătate. Vă sînt, de altfel, cunoscute aprecierile pozitive ce se fac deseori la adresa politicii interne și externe a țării noastre.

Se poate spune că tocmai realizările obținute de poporul nostru în înfăptuirea noii orînduiri sociale, politica sa internațională consecventă de pace și colaborare cu toate popoarele lumii i-au adus României atît de mulți prieteni pe toate meridianele.

În interviurile pe care le-am dat în această perioadă am răspuns pe larg la întrebările puse în legătură cu sensul măsurilor privind îmbunătățirea activității politico-ideologice. Doresc să mulțumesc interlocutorilor mei și ziarelor care au publicat pe larg și corect aceste răspunsuri.

Este adevărat că au fost și unele comentarii în presa străină care denaturau sensul adevărat al hotărîrilor pentru îmbunătățirea muncii politico-educative; unele din acestea consider că se datoresc, fără îndoială, necunoașterii sau nestudierii atente a realităților din țara noastră, altele, trebuie s-o spun deschis, și relei credințe.

Unii au pus întrebarea dacă nu se are în vedere o întoarcere la trecut prin adoptarea acestor hotărîri. Pentru a răspunde cu claritate la această întrebare trebuie să vedem despre ce fel de întoarcere la trecut poate fi vorba, pentru că există trecut și trecut. Trebuie arătat, cu toată claritatea, că nu poate fi vorba de nici un fel de întoarcere la trecutul perioadei dominației burghezo-moșierești; noi ne propunem tocmai să combatem cu mai multă hotărîre moravurile și rămășițele influenței vechii orînduiri. Este limpede că nu există cale de întoarcere spre acest trecut întunecat care a apus, în țara noastră, o dată pentru totdeauna. Dacă prin întoarcere la trecut se înțelege perioada de ilegalități și abuzuri, atunci trebuie să reamintesc încă o dată că partidul nostru nu numai că a combătut aceste stări de lucruri, dar a luat și măsurile necesare ca asemenea denaturări să nu se mai poată manifesta în societatea noastră socialistă, pentru a asigura respectarea legalității socialiste în toate domeniile de activitate. Deci, în nici un fel nu poate fi vorba de întoarcere la un asemenea trecut! Dar în afară de aceste trecuturi — ca să spun așa — de tristă amintire mai există și un alt trecut: este vorba în primul rînd de trecutul cu care ne mîndrim, de lupta pentru eliberare națională și socială, de tradițiile progresiste ale învățămîntului, științei și culturii poporului nostru — și vrem ca în activitatea noastră să fim seama de acest trecut. Este vorba, de asemenea, de trecutul glorios al mișcării revoluționare și comuniste, de trecutul anilor construcției socialiste, care a

ridicat patria noastră la un înalt grad de dezvoltare în toate domeniile activității economico-sociale. Acest trecut glorios stă la baza dezvoltării viitoare a poporului nostru, în centrul politicii educative ! Numai dacă vom ști să îmbinăm în mod armonios trecutul glorios cu prezentul vom reuși să trasăm căile făuririi cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate, să creăm premisele necesare făuririi comunismului în România !

Iată cum trebuie pusă problema trecutului și iată de ce, criticînd vechea orînduire, stările negative din trecut, nu trebuie să negăm totul. Avem toate motivele să fim mîndri de trecutul de luptă și muncă al poporului nostru, de ceea ce am realizat în anii socialismului ; avem toate motivele să prețuim figurile luminoase progresiste ale poporului nostru, eroismul maselor largi populare, fără deosebire de naționalitate, care prin lupta și munca lor au realizat tot ce există astăzi în România.

A FI COMUNIST ÎNSEAMNĂ A-ȚI ÎNSUȘI MARXISM-LENINISMUL ÎN SPIRIT CREATOR

Stimați tovarăși,

Așa cum am mai arătat, România a intrat într-o nouă etapă a dezvoltării sale economico-sociale, etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Planul cincinal 1971—1975, recent adoptat de Marea Adunare Națională, prevede continuarea industrializării socialiste în ritm susținut. Sarcini mari sînt, de asemenea, stabilite în agricultură. Întreaga economie a țării noastre va cunoaște un ritm rapid de dezvoltare. Pe această bază urmează să crească în mod substanțial nivelul de trai, material și spiritual, al întregului nostru popor.

După cum am subliniat și la Congresul al X-lea, realizarea acestor sarcini este posibilă numai pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii contemporane. De aceea se impun ca o necesitate obiectivă îmbunătățirea și ridicarea nivelului învățămîntului, științei și, legat de aceasta, a întregii activități politico-educative.

Dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție, crearea unei puternice baze tehnico-materiale, repartizarea mai justă a unităților economice și sociale pe teritoriul țării vor duce la noi și profunde schimbări în structura socială a țării. Aceasta va impune schimbări radicale și în relațiile sociale, în organizarea conducerii societății, a legislației și normelor juridice, în întreaga suprastructură a orînduirii noastre.

Pornind de la aceste perspective nu prea îndepărtate, este necesar să luăm toate măsurile pentru a asigura soluționarea cît mai corespunzătoare a noilor probleme care apar, pentru a conduce în mod științific procesul de organizare a societății — aceasta constituind, de altfel, una din îndatoririle primordiale ale partidului și statului nostru socialist.

Ridicarea rolului conducător al partidului și dezvoltarea continuă a democrației socialiste presupun creșterea nivelului politico-ideologic al cadrelor de partid și de stat, al tuturor comuniștilor, formarea unei înalte conștiințe socialiste a întregului popor, pentru a putea acționa în mod conștient în făurirea propriului lor destin.

Întreaga activitate politico-ideologică de făurire a unei înalte conștiințe socialiste trebuie să se realizeze pe baza concepției despre lume a clasei muncitoare — materialismul dialectic și istoric, pe baza ideologiei marxist-leniniste. Numai însușindu-și temeinic această concepție, metoda de analiză dialectică a fenomenelor, cadrele de partid și de stat vor putea înțelege bine atât legile obiective ale dezvoltării sociale, cât și noile tendințe și forțe care se afirmă și sînt în stare să asigure progresul societății omenești.

În legătură cu aceasta e bine să ne reamintim avertismentul lui Marx și mai tîrziu al lui Lenin după care tezele teoretice ale socialismului, concepute de ei, nu trebuie privite ca ceva imuabil, elaborate o dată pentru totdeauna.

Este necesar să se înțeleagă că marxism-leninismul este o învățătură vie care se reînnoiește continuu : caracterul său revoluționar constă tocmai în faptul că se îmbogățește permanent cu toate concluziile științifice ale dezvoltării sociale, că nu elaborează teze imuabile, date o dată pentru totdeauna, ci ajută la cercetarea și înțelegerea evenimentelor corespunzător noilor condiții economice, sociale, naționale și istorice.

Din păcate, unii mai consideră că a-ți însuși și aplica marxism-leninismul înseamnă a repeta pur și simplu anumite teze și idei generale, enunțate la timpul lor de clasicii marxism-leninismului, anumite formulări de principiu privitoare la revoluția și construcția socialistă sau diferite documente de partid. Cît de străină este o asemenea viziune de spiritul autentic al gândirii materialist-dialectice a proletariatului demonstra cu deosebită convingere și ascuțime V. I. Lenin încă imediat după victoria Revoluției din Octombrie, afirmînd :

„Dacă studierea comunismului ar consta numai în însușirea a ceea ce este expus în lucrările, cărțile și broșurile comuniste, atunci foarte ușor am obține niște fanfaroni, sau bucheri comuniști, ceea ce ne-ar aduce numai prejudicii și neajunsuri, pentru că acești oameni, după ce vor fi învățați și citit ceea ce este expus în cărțile și în broșurile comuniste, s-ar dovedi neputincioși să lege laolaltă toate aceste cunoștințe și n-ar ști să acționeze așa cum într-adevăr o cere comunismul“.

Intr-adevăr, așa cum viața a confirmat și confirmă neîncetat, nu în acest spirit se poate însuși, dezvolta și aplica marxism-leninismul. A fi cu adevărat marxist-leninist înseamnă a fi un explorator îndrăzneț și experimentat al drumului nou pe care îl deschide omenirii socialismul și comunismul, un cutezător vizionar al zilei de mîine pornind de la realitățile și cerințele arzătoare ale zilei de azi, precum și de la concluziile, generalizate pe plan teoretic, ale experienței de ieri și de azi.

Socialismul și comunismul, care se edifică în condiții istorice concrete extrem de diverse, nu se pot înfăptui pe baza unui patent universal valabil, pe baza unei licențe unice, cum se întîmplă de pildă în tehnică. De altfel, dacă analizăm lucrurile mai atent, nici chiar în domeniul tehnicii principiul reproducerii automate a unui model unic nu este întru totul valabil, pentru că oricine cumpără astăzi o licență este nevoit să o adapteze la cerințele și condițiile proprii și mai ales este interesat să acționeze pentru perfecționarea acesteia dacă nu vrea să rămînă în urmă, ținînd seama că tehnica universală nu stă pe loc, că ceea ce este astăzi modern mîine devine perimat și ineficace ; și noi am importat unele licențe, care

după un timp s-au învechit. Cu atât mai mult în domeniul vieții sociale, în organizarea relațiilor noi, socialiste, trebuie permanent ținut seama de schimbările noi care intervin neîntrerupt în viață, de cerințele progresului și de necesitatea adoptării formelor organizatorice care corespund condițiilor concrete date.

Reamintesc toate acestea pentru că — așa cum am spus mai înainte — se manifestă încă tendința de a se considera că este suficient să-ți însușești anumite citate sau teze din clasicii revoluționari pentru a deveni un bun comunist.

A fi comunist presupune a fi un om cu multiple cunoștințe științifice și culturale, care se ocupă continuu de lărgirea orizontului său spiritual, de însușirea a tot ce este mai înaintat în epoca sa.

A fi activist comunist presupune, pe lângă aceasta, și capacitatea de a înțelege noul, de a elabora, pe baza noilor cuceriri ale științei, concluzii teoretice și practice pentru transformarea revoluționară a societății omenești.

În condițiile țării noastre, unde partidul reprezintă forța conducătoare, aceste cerințe — pentru un comunist, și mai ales pentru un activist de partid și de stat — devin și mai stringente.

Este cunoscut că există legități generale care acționează și în socialism, că o dată cu dezvoltarea socialismului se afirmă noi legi sociale. Pentru a elabora o linie politică justă, pentru a stabili măsurile organizatorice necesare realizării în practică a liniei politice generale, se cer studierea și înțelegerea legilor obiective, se impune să se acționeze în concordanță cu acestea.

Trebuie să avem permanent în vedere că generalul se realizează și se confirmă prin particular, că numai în măsura în care un partid comunist știe să înțeleagă realitățile concrete în care-și desfășoară activitatea și să acționeze ca atare poate asigura succesul luptei revoluționare.

După cum se știe, au fost și sînt încă multe discuții în legătură cu acțiunea legităților generale în condițiile socialismului. Aș lua, spre exemplu, problema contradicțiilor. Se pune întrebarea dacă în socialism se mai manifestă contradicții, dacă acestea pot deveni antagoniste. Pentru a da un răspuns cît mai apropiat de adevăr, trebuie să pornim de la realitățile concrete din țara noastră. Viața a demonstrat nu o dată că și în condițiile socialismului există și se dezvoltă contradicții, că — dacă nu sînt sesizate și înțelese la timp și nu se acționează în mod conștient pentru depășirea lor — ele pot deveni antagoniste, pot duce chiar la ciocniri.

Aș lua, spre exemplu, deosebiriile dintre sat și oraș, problema contradicțiilor între muncitori și țărani. Din experiența noastră știm că în perioada dinaintea cooperativizării aceste contradicții erau destul de mari și au luat cîteodată chiar forme ascutite.

Datorită politicii juste promovate de partid și guvern și îndeosebi ca rezultat al cooperativizării complete a agriculturii, aceste deosebiri de interese și contradicții s-au diminuat mult, dar nu am putea spune că au dispărut cu desăvîrșire. Este vorba în primul rînd de prețurile produselor agricole și industriale și în al doilea rînd de condițiile generale de la orașe și de la sate. Pentru ca aceste contradicții să nu se adîncească, să nu devină antagoniste și să nu ducă la ciocniri, este necesară o politică justă de prețuri prin acțiunea conștientă a statului socialist, se impun

în continuare eforturi pentru a ridica nivelul satelor, pentru a apropia condițiile de viață de la sate de cele existente în orașe.

Dar în același timp este necesar să se desfășoare și o largă muncă educativă pentru ca atât țăranii cât și muncitorii să înțeleagă că este în interesul lor fundamental, al întregii societăți socialiste să existe un raport just între prețurile industriale și agricole; totodată, trebuie dusă o luptă hotărâtă împotriva oricăror tendințe de speculă.

După cum se știe, partidul și statul nostru acționează cu fermitate în această direcție, dar trebuie să fim conștienți că soluționarea radicală a acestor probleme cere o perioadă îndelungată, că încă mulți ani va fi necesar să acordăm toată atenția rezolvării lor cât mai corespunzătoare, pentru a asigura dezvoltarea și întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țăranime, dispariția treptată a deosebirilor esențiale dintre sat și oraș.

Este deci necesar nu să afirmăm că în socialism nu pot fi contradicții, ci — recunoscând existența lor — să acționăm pentru a le înțelege, să stabilim cele mai potrivite căi în vederea soluționării lor în mod conștient, în concordanță cu interesele făuririi societății socialiste.

Aceasta are o mare importanță în lumina tezei dialectice privitoare la raportul dintre existența materială și conștiință, la primatul condițiilor vieții materiale asupra conștiinței. Pornind de la premisa că modul de viață socială determină modul de gândire al oamenilor, raporturile dintre ei, nivelul conștiinței lor, trebuie să dăm toată atenția perfecționării continue a cadrului social în care își duc viața și se manifestă pe planul societății oamenii muncii din țara noastră. Desigur, victoria socialismului, exproprierea expropriatorilor și instaurarea proprietății socialiste au schimbat baza vieții materiale, au înlăturat inegalitatea economică și politică de clasă, au creat temelia dreptății sociale. Prin aceasta nu am soluționat însă ansamblul problemelor sociale pe care le implică înfăptuirea plenară a principiilor socialismului și comunismului. De aceea se impune să acționăm în continuare pentru perfecționarea organizării societății, a raporturilor socialiste de producție și a relațiilor dintre oameni, să aplicăm cu consecvență, în toate domeniile vieții sociale, principiile echității socialiste. În această ordine de idei o însemnătate de prim ordin are realizarea judicioasă a repartiției venitului național, astfel încât să se evite atât tendințele egalitariste cât și crearea unor diferențe nejustificate de mari între cîștigurile diferitelor categorii sociale. Este cunoscută preocuparea constantă din ultimii ani a conducerii partidului și statului nostru pentru diminuarea discrepanțelor dintre veniturile oamenilor muncii; ca urmare decalajul dintre salariile nete cele mai mari ale cadrelor de conducere din economie și salariul minim s-a redus de la aproape 10 ori în 1965 la 6,7 ori în prezent. Dacă luăm în calcul și influența pe care o exercită cheltuielile sociale asupra nivelului de trai al oamenilor muncii, acest decalaj este de fapt de circa 4,5 ori, ceea ce, în condițiile social-economice din țara noastră, considerăm că poate fi apreciat, în general, drept corespunzător. Acest raport se va mai îmbunătăți însă și mai mult în cursul actualului cincinal ca urmare a faptului că, în contextul creșterii salariului mediu nominal cu circa 26 la sută, salariul minim va spori cu peste 37 la sută. Preocupându-se continuu de îmbunătățirea condițiilor de viață ale celor cu venituri mici, de reducerea diferenței nejustificate dintre venituri, partidul și guvernul urmăresc totodată ca în realizarea

acestei repartiții să se țină seama de cantitatea și calitatea muncii depuse, de importanța și răspunderea socială a diferitelor activități, de condițiile mai grele de lucru, astfel încât retribuția să aibă un important rol stimulator, să nu împingă la egalitarism mic-burghez, care ar putea avea consecințe dăunătoare pentru dezvoltarea societății noastre socialiste.

În socialism lupta între vechi și nou are, de asemenea, un rol important și constituie o forță motrice a dezvoltării societății. Această luptă se poate desfășura însă fie în mod stihinic, fie în mod organizat și conștient. Pentru a dirija în mod corespunzător acest proces dialectic, este necesar să se sesizeze la timp noul și să se acționeze împotriva vechiului în așa fel încât să nu se ajungă la ciocniri.

Așa a acționat partidul nostru în problema cooperativizării, spre exemplu, sprijinind dezvoltarea cooperativelor, dar neforțând lucrurile, ceea ce a permis ca acest proces revoluționar să se încheie prin afirmarea sectorului cooperatist socialist în agricultură, fără a produce prea mari frământări. Spun aceasta deoarece, după cum se știe, au fost comise la un moment dat și anumite greșeli în forțarea cooperativizării. Este vorba îndeosebi de primii ani, cînd s-au ivit și o serie de greutăți, cu repercusiuni inclusiv asupra producției agricole și alianței dintre clasa muncitoare și țărănime. Este adevărat că partidul a combătut cu hotărîre aceste greșeli și a acționat pentru lichidarea lor — și tocmai datorită acestui fapt cooperativizarea s-a putut realiza în bune condiții, ducînd la dezvoltarea producției agricole, la întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea, la sporirea încrederii țărănimii în politica marxist-leninistă a partidului nostru.

Acum putem aprecia și mai mult cît de just a procedat partidul nostru trecînd la înfăptuirea cooperativizării agriculturii, la realizarea economiei socialiste unitare, ne putem da și mai bine seama ce greutăți ar fi trebuit să învingem dacă nu am fi înțeles la timp noul, dacă nu l-am fi susținut și nu l-am fi promovat cu curaj, dar și cu multă atenție.

De aici reiese necesitatea de a studia întotdeauna cu atenție fenomenele sociale, de a acționa și de a crea condiții corespunzătoare pentru afirmarea și promovarea noului; rezultă, în același timp, și necesitatea de a acționa împotriva vechiului, care nu dispăre de la sine, ci trebuie înlăturat la vreme pentru a nu se ajunge la conflicte. În promovarea noului trebuie ținut seama de condițiile concrete, de a nu se forța niciodată lucrurile, de a nu se recurge la mijloace administrative, ci de a acționa prin mijloace economice și politice, dirijînd astfel în mod conștient procesul de afirmare a noului în viață.

POLITICA EXTERNĂ PĂTRUNSĂ DE SPIRITUL CONCEPȚIEI MATERIALIST-DIALECTICE A PARTIDULUI ȘI STATULUI NOSTRU

Se poate spune că și în activitatea internațională partidul nostru a acționat și acționează pe baza principiilor materialismului dialectic și istoric.

În elaborarea politicii internaționale am pornit întotdeauna de la contradicțiile existente, de la noile fenomene ce apar pe plan internațio-

nal, am avut și avem în vedere că și în relațiile dintre state există și pot apare contradicții, că și în viața internațională are loc o luptă continuă între vechi și nou.

După cum este cunoscut, victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a marcat o nouă eră în istoria societății omenеști — era socialismului. O dată cu aceasta a apărut o nouă contradicție fundamentală în viața internațională, care s-a amplificat o dată cu victoria socialismului în noi țări, cu formarea sistemului socialist mondial. Reacțiunea internațională a încercat prin toate mijloacele, inclusiv intervenția militară, să împiedice victoria socialismului, dar popoarele Uniunii Sovietice, sub conducerea partidului făurit de Lenin, cu sprijinul clasei muncitoare și al forțelor revoluționare din toate țările, inclusiv din România, au înfrînt pe reacționari și intervenționiști, făurind cu succes noua orînduire socialistă.

Victoria revoluției, după cel de-al doilea război mondial, într-un număr de state din Europa, Asia și America Latină, printre care și în țara noastră — și aș sublinia în mod special crearea Republicii Populare Chineze, care a avut o importanță istorică deosebită —, a dus la afirmarea și mai puternică a noului, care reprezintă viitorul întregii omeniri — socialismul și comunismul.

Formarea sistemului socialist mondial — după cel de-al doilea război mondial —, care cuprinde 14 state, a deschis calea pentru afirmarea în lume a unor relații de tip nou între state și popoare. Tocmai datorită existenței sistemului socialist mondial, în raportul de forțe pe arena internațională s-au produs schimbări radicale, creîndu-se posibilități reale ca forțele antiimperialiste să pună capăt politicii imperialiste de război și să asigure pacea între popoare.

După cum se știe, în relațiile dintre țările socialiste s-au ivit o serie de divergențe și chiar contradicții. Se poate spune că acestea sînt determinate atît de unele deosebiri economice, sociale, naționale, istorice, deci de cauze obiective, dar și de anumite greșeli de ordin subiectiv. De altfel, se știe că Lenin a atras atenția, la timpul său, că pot apare unele contradicții între țările socialiste. Pornind de la aceste realități, problema care se pune este nu de a nega existența acestora, ci de a le înțelege cauzele și a milita activ în direcția împiedicării adîncirii lor, pentru găsirea căilor care să ducă la depășirea acestora.

În acest spirit a acționat și acționează partidul nostru, Republica Socialistă România, considerînd că aceste divergențe sînt vremelnice, că dacă se acționează cu grijă, pornind de la interesele generale, de la afirmarea noului, a principiilor marxist-leniniste și ale internaționalismului socialist în relațiile dintre state — bazate pe deplina egalitate în drepturi, respectul independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, întrajutorarea și avantajul reciproc —, aceste divergențe pot fi depășite, relațiile de tip nou pot să se afirme tot mai deplin. Noi avem toată convingerea că, în ciuda existenței încă a anumitor greutăți, aceste divergențe vor fi depășite, relațiile de tip nou vor triumfa, deoarece aceasta constituie o necesitate obiectivă a dezvoltării societății socialiste.

În același mod se pune problema și în ce privește relațiile dintre partidele comuniste și muncitorești. Divergențele din mișcarea comunistă și muncitorească se datoresc atît condițiilor economico-sociale, naționale,

dar îndeosebi faptului că vechea formă de unitate nu mai corespunde noilor condiții istorice, lucru recunoscut de altfel încă din 1943, cînd Internaționala Comunistă a hotărît să se autodizolve. Orice încercare de a menține vechile stări de lucruri nu poate să nu ducă la divergențe; de aceea este necesar să se acționeze pentru realizarea unității pe noi baze, pe baza principiilor marxist-leniniste și ale internaționalismului proletar, care presupun deplină egalitate între partide, respectul independenței și neamestecul în treburile interne, dreptul fiecărui partid de a-și elabora linia politică corespunzător condițiilor din țara respectivă.

Colaborarea și intrajutorarea, solidaritatea internațională trebuie să pornească de la aceste realități; numai pe această bază se va realiza o nouă unitate, care va fi incomparabil superioară celei anterioare. Se poate spune că ne aflăm într-un stadiu de afirmare a acestei noi unități, care va da mișcării comuniste și muncitorești noi dimensiuni naționale și internaționale. De aceea, partidul nostru acționează cu consecvență pentru dezvoltarea relațiilor de colaborare cu toate partidele comuniste și muncitorești, pentru întărirea unității și colaborării lor pe baza respectării stricte a dreptului fiecărui partid de a-și elabora linia corespunzător condițiilor în care își desfășoară activitatea, pentru întărirea unității și coeziunii liber consimțite a partidelor comuniste și muncitorești.

Referindu-mă la securitatea europeană, se poate spune, de asemenea, că inițial ea a avut nu prea mulți aderenți. Faptul că aceasta corespundea necesității și intereselor tuturor popoarelor continentului nostru a făcut ca ideea securității europene și a unei conferințe a tuturor statelor interesate să cîștige tot mai mulți adepți, fiind astăzi îmbrățișată practic de toate statele europene. De aceea, se poate aprecia că sînt create condițiile spre a se trece la reuniuni pregătitoare pentru organizarea într-un timp nu prea îndepărtat a conferinței generale europene.

În general, sîntem martorii unor profunde transformări în viața internațională, ai creșterii tot mai puternice a forțelor care se pronunță pentru instaurarea în relațiile dintre state a principiilor deplinei egalități, a respectului independenței și suveranității naționale, pentru renunțarea la forță sau la amenințarea cu forță în rezolvarea problemelor litigioase.

Afirmarea acestor principii în relațiile dintre state, fără deosebire de orînduire socială, dovedește că ele corespund unor necesități obiective, că în ciuda unor obstacole ele se vor impune în practica internațională.

O importanță deosebită în dezvoltarea situației internaționale o reprezintă hotărîrea adoptată, cu o mare majoritate, pentru restabilirea drepturilor legitime ale Republicii Populare Chineze în O.N.U. și în celelalte organisme internaționale. Aceasta, aș putea spune, constituie o dovadă în plus că ceea ce reprezintă o necesitate obiectivă în dezvoltarea vieții internaționale nu poate fi multă vreme împiedicat să se afirme, că orice încercări s-ar face, mai devreme sau mai tîrziu, vechiul — și aici este vorba de vechea politică — trebuie să eșueze și să facă loc unei politici raționale, corespunzătoare intereselor cauzei colaborării internaționale și păcii în lume.

Acest adevăr se reflectă și în alte aspecte ale vieții internaționale contemporane și chiar în însăși înfruntarea majoră a zilelor noastre —

aceea dintre aspirația arzătoare a uriașei majorități a omenirii spre pace și destindere, și politica de încordare, agresiune și război dusă de cercurile militariste, imperialiste. Constituie un anacronism, cu repercusiuni deosebit de grave asupra popoarelor, cursa înarmărilor, și îndeosebi a înarmărilor nucleare. Împotriva acestei politici a vechiului de care se cramponează cercurile reacționare se ridică uriașe forțe mondiale, practic opinia publică internațională, care cere promovarea unei politici noi de dezarmare, de orientare a uriașelor fonduri militare spre progresul material și cultural al tuturor popoarelor, a unei politici de încredere și colaborare. Pornind de la aceste considerente, partidul și guvernul țării noastre militează cu energie și consecvență pentru dezarmare generală și, în mod deosebit, pentru dezarmarea nucleară, se pronunță hotărît pentru organizarea unei conferințe consacrate dezarmării la care să participe toate statele lumii, profund interesate în eliberarea de coșmarul unei conflagrații nucleare, în diminuarea poverii înarmărilor. Acționăm pentru trecerea de la declarații generale la măsuri concrete, practice în direcția dezarmării.

Un alt anacronism în viața internațională, un reziduu al vechiului, al epocii războiului rece, îl constituie de asemenea menținerea blocurilor militare opuse, care, departe de a fi un mijloc de întărire a securității, reprezintă un factor de animozitate și suspiciune, o piedică în apropierea și conlucrarea între națiuni pe baza egalității în drepturi în vederea în-sănătoșirii climatului internațional și consolidării păcii. Așa cum un anacronism îl reprezintă și faptul că acum, la aproape 27 de ani de la terminarea războiului, în nenumărate state continuă să se afle trupe străine și baze militare. Ținând seama de aceasta, România se pronunță pentru desființarea N.A.T.O. și, concomitent, a Tratatului de la Varșovia, creat în scopuri defensive ca urmare a constituirii Pactului Atlanticului de Nord, pentru lichidarea tuturor grupărilor militare opuse, pentru înlocuirea politicii de bloc cu dezvoltarea largă, nestingherită a colaborării multilaterale dintre națiuni și popoare.

Bazindu-și întreaga politică internațională pe principiile dialecticii istorice, partidul și statul nostru se situează ferm de partea forțelor înaintate ale omenirii, își pun eforturile în slujba noului în politica mondială, acționează împotriva mentalităților și pozițiilor perimate, dăunătoare, potrivnice intereselor popoarelor, intereselor păcii și progresului universal.

Este adevărat că desfășurarea vieții internaționale, a evenimentelor demonstrează, zi de zi, că noul își croiește drum prin lupte grele împotriva vechilor forțe imperialiste, reacționare, care vor continua vechea politică de forță și dictat, politica colonialistă și neocolonialistă.

În același timp, evenimentele confirmă cu putere faptul că forțele antiimperialiste, popoarele care luptă pentru apărarea independenței și suveranității lor naționale, pentru dezvoltare de sine stătătoare, devin tot mai puternice, că — dacă ele își unesc forțele — pot să se opună vechii politici, pot să asigure afirmarea noilor principii în viața internațională, a dreptului fiecărui popor de a se dezvolta corespunzător voinței

sale, să ducă la lărgirea relațiilor de colaborare între popoare, la realizarea unei păci trainice pe planeta noastră.

Desfășurarea vieții internaționale evidențiază cu putere de lege că progresul economico-social al fiecărui popor, cauza luptei antiimperialiste impun unitatea tuturor forțelor progresiste naționale, a tuturor forțelor antiimperialiste pe plan mondial.

Istoria, cel mai bun învățător, demonstrează că prigoana împotriva comuniștilor sau altor forțe revoluționare a dus la pierderea cuceririlor democratice, inclusiv la pierderea independenței naționale.

De aceea, colaborarea între toate forțele revoluționare democratice, naționale, antiimperialiste — și comuniștii sînt cei mai consecvenți luptători împotriva imperialismului — reprezintă o necesitate obiectivă pentru dezvoltarea economico-socială a fiecărui popor, pentru independența și suveranitatea națională, pentru desfășurarea cu succes a luptei împotriva politicii imperialiste de forță și dictat.

Fără unitatea tuturor forțelor antiimperialiste naționale nu se poate realiza un puternic front antiimperialist. Forța unității internaționale constă în coeziunea și puterea detașamentelor naționale; acest adevăr trebuie avut permanent în vedere și în toate împrejurările.

O analiză succintă a evenimentelor internaționale atestă justetea liniei generale a politicii externe a României, confirmă faptul că această politică corespunde unor necesități obiective, că ea ține seama atît de interesele poporului nostru, cît și ale popoarelor din țările socialiste, de cauza colaborării tuturor forțelor antiimperialiste, a tuturor statelor lumii în lupta pentru pace și colaborare internațională.

Nu doresc să mă refer la unele probleme mai actuale internaționale. Sînt cunoscute pozițiile partidului nostru în problema războiului dus de Statele Unite în Vietnam și Indochina, în problema conflictului din Orientul Apropiat, îngrijorarea noastră față de ascuțirea situației și încordarea relațiilor dintre India și Pakistan. Este cunoscută preocuparea partidului nostru de a se ajunge la încetarea cît mai grabnică atît a războiului din Vietnam, cît și a conflictului din Orientul Apropiat, de a se face totul pentru a nu se ajunge la un conflict armat între India și Pakistan; aceasta o cer atît interesele popoarelor respective, cît și interesele tuturor popoarelor, cauza colaborării și păcii internaționale.

M-am referit la unele probleme internaționale pornind de la unitatea dialectică dintre politica internă și externă, dorind să subliniez și prin aceasta că în activitatea ideologică, de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, înțelegerea justă a fenomenelor internaționale, a noilor direcții în relațiile dintre state constituie o latură esențială a muncii politico-ideologice, educative.

De aceea va trebui să acordăm o atenție deosebită educării maselor largi populare în spiritul principiilor politicii externe a partidului și guvernului țării noastre, făcînd din fiecare activist și cetățean un militant activ pentru înfăptuirea acestei politici, pentru dezvoltarea colaborării și prieteniei cu toate popoarele lumii, pentru cauza păcii în lume.

ORGANIZAREA ÎNTREGII VIETI SOCIALE PE BAZA PRINCIPIILOR ETICII ȘI ECHITĂȚII SOCIALISTE

Stimați tovarăși,

Întreaga activitate politico-ideologică trebuie să se bazeze pe politica partidului nostru, care reprezintă marxism-leninismul creator în România. Înfăptuirea vastului program elaborat de Congresul al X-lea cere eforturi serioase din partea întregului partid și popor. Se impune o disciplină și o ordine desăvârșită, mijloacele materiale și financiare trebuie gospodărite cu maximum de eficiență, înlăturându-se orice risipă. Trebuie să înțelegem că lichidarea rămănerii în urmă și făurirea unei economii avansate nu poate fi decît rodul muncii unite a întregului popor.

Desigur, colaborarea internațională are o mare însemnătate, constituie o cerință obiectivă; de aceea țara noastră dezvoltă larg cooperarea cu țările socialiste, cu celelalte state din lume, dar esențialul, factorul hotărîtor îl reprezintă eforturile creatoare ale oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, din țara noastră, munca întregului popor.

Numai pe baza folosirii cît mai judicioase a venitului național vom asigura atît reproducția lărgită, cît și creșterea nivelului de trai. În gospodărirea mijloacelor de care dispunem trebuie să ținem seama și de prezent, dar și de viitorul națiunii noastre socialiste. Să acționăm ca o familie unită care dorește să ocupe, în lume, un loc tot mai respectat și demn, loc cucerit prin muncă și printr-o politică de colaborare, prietenie și pace.

Prin munca politică-educativă este necesar să asigurăm afirmarea cu putere în viață a principiilor comuniste. Membrii partidului, toți cetățenii patriei noastre socialiste trebuie educați în spiritul eticii și echității sociale. Comunistul trebuie să lupte cu hotărîre împotriva exploatării și asupririi naționale și sociale, împotriva rasismului, șovinismului, naționalismului, a oricăror forme de înjosire a omului. El trebuie să fie luptător neabătut pentru relații de colaborare și prietenie între oameni, între națiuni, pentru realizarea în practică a principiilor dreptății, a unei juste repartiții a venitului național între oamenii muncii.

Comunistul trebuie să combată cu hotărîre obiceiurile burgheze și să lupte pentru înlăturarea lor din viața oamenilor.

Influența moravurilor burgheze se manifestă în primul rînd prin atitudinea față de proprietatea socialistă; furturile, delapidările, sustragerile de orice fel lovesc în interesele tuturor oamenilor muncii, sînt acte ostile construcției socialiste, de aceea trebuie considerate, așa cum spunea Lenin, ca acte contrarevoluționare.

Mentalitățile generate de clasele exploatare se exprimă și în tendințele de parazitism, în încercarea de a trăi fără muncă, pe seama altora, sau de a înșela societatea oferindu-i foarte puțin, și dacă se poate nimic, în schimbul avantajelor pe care i le creează aceasta. Expresii ale moravurilor și modului de viață burghez sînt, de asemenea, desfrîul moral, care poate îmbrăca nenumărate forme de manifestare, tendința de a duce o viață de lux prin cîștiguri ilicite, necinstea, minciuna, carierismul — vicii care alterează grav fizionomia omului și care vin în cea mai fla-

grantă contradicție cu principiile morale ale noii noastre societăți. Este necesar să combatem cu hotărîre fenomenele de căpătuială, de înavuțire personală în discordanță cu situația generală, să combatem favoritismul și nepotismul, toate acestea constituind, de asemenea, manifestări ale vechii societăți care trebuie să dispară în socialism. Dăunătoare mersului nostru înainte sînt și spiritul individualist, mic-burghez, de indiferență față de marile aspirații și eforturi ale poporului, sustragerea de la obligațiile pe care uriașa operă de transformare revoluționară a societății și de înflorire a patriei le pune în fața fiecărui cetățean. Viața arată că mentalitățile vechi, de esență burgheză sau mic-burgheză, pot avea consecințe deosebit de grave asupra poziției omului în societatea de azi. Ele pot duce pînă la urmă la descompunerea morală și politică a celor care devin prizonierii acestora, inclusiv la comiterea de acte ce pot aduce prejudicii societății, propriului popor, patriei socialiste, cauzei socialismului. Lupta fermă împotriva concepțiilor retrograde din vechea societate, împotriva obiceiurilor și moravurilor care poartă amprenta modului de viață burghez, eliberarea omului de tarele morale ale trecutului, de consecințele gravelor deformări spirituale produse de ideologia și comportamentul claselor exploatoare constituie, de aceea, o latură esențială a activității politice de educație socialistă a oamenilor muncii din patria noastră. Tovarășii ilegaliști își aduc aminte ce mare atenție acordam noi poziției morale atunci cînd un om sau un cetățean dorea să intre în partidul comunist, deoarece și în condițiile ilegalității s-a dovedit nu o dată că descompunerea morală a dus la descompunere politică, la trădare. Deci problema poziției morale a comunistului, a fiecărui om al muncii este o problemă esențială pentru dezvoltarea societății noastre.

Munca politico-educativă trebuie să pună pe primul plan apărarea proprietății socialiste — de stat și cooperatistă. Să facem ca fiecare cetățean să-și consacre energia și capacitatea creșterii avuției naționale, înfloririi vieții tuturor oamenilor muncii; numai astfel va crește și fericirea fiecăruia în parte.

Să educăm pe toți cetățenii, și în special tineretul, în spiritul cultului față de muncă, față de munca liberă, despovărată de exploatare din societatea noastră, singura sursă a progresului și prosperității poporului nostru, a națiunii noastre socialiste, mijlocul principal de afirmare a talentului și forței creatoare ale tuturor cetățenilor, de manifestare a personalității și autoperfecționare morală a fiecăruia.

În întreaga sa viață, comunistul trebuie să dea dovadă de modestie și simplitate, să combată manifestările de îngîmfare și aroganță, să ducă o viață familială și socială exemplară.

Comunistul trebuie să fie cinstit, curajos, demn, să lupte cu ardoare pentru adevăr, pentru dreptate și libertate. El trebuie să iubească munca, să depună eforturi și să se preocupe continuu pentru dezvoltarea proprietății socialiste de stat și cooperatiste, să pună pe primul plan interesele poporului muncitor, înțelegînd că între interesele personale și cele generale ale întregii societăți nu există nici o contradicție, ci, dimpotrivă, există o strînsă unitate dialectică, că buna stare personală este strîns legată de bunăstarea întregului popor, că asigurînd dezvoltarea generală a țării asigură ridicarea și a nivelului său de trai.

Relevind profunzimea și însemnătatea istorică a operei de transformare socialistă a omului, Lenin sublinia că partidul comunist trebuie să lupte „pentru a face să prindă rădăcini în conștiința maselor, în deprinderile lor, în traiul lor de zi cu zi regula: «toți pentru unul și unul pentru toți»,... pentru a introduce treptat, dar ferm, disciplina comunistă și munca comunistă”.

În activitatea politico-educativă va trebui să acordăm o mai mare atenție politicii naționale marxist-leniniste a partidului nostru, să intensificăm activitatea de educare a oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, în spiritul prieteniei și frăției, în lupta și munca comună pentru făurirea noii orînduiri sociale, pentru înflorirea României socialiste. Despre problema națională, în general, despre rolul națiunii în socialism și despre problema naționalităților și rolul lor am vorbit pe larg, în mod deosebit, la a 50-a aniversare a partidului — și nu doresc să mai revin acum asupra acestora. De altfel, consider că asupra acestor probleme în partidul nostru există o deplină claritate. Consider că partidul nostru a contribuit mult la clarificarea și pe plan internațional a problemei naționale și a rolului națiunii în dezvoltarea socialismului.

De asemenea, va trebui să ne preocupăm permanent și continuu de educarea poporului nostru în spiritul solidarității internaționaliste cu popoarele țărilor socialiste, cu mișcarea comunistă și muncitorească internațională, cu oamenii muncii de pretutindeni, cu mișcările de eliberare națională, cu toate forțele marelui front antiimperialist. Aș putea spune că este un merit al partidului nostru că a pus un accent deosebit în educarea comunistilor și a poporului nostru în acest spirit, că și-a manifestat și își manifestă activ solidaritatea în practică, și nu în vorbe, cu lupta tuturor popoarelor care se ridică împotriva asupririi naționale, a colonialismului și imperialismului, pentru libertate și independență.

Comunistul trebuie să știe să îmbine în mod armonios interesele naționale cu internaționalismul proletar. A fi comunist înseamnă a fi întotdeauna de partea popoarelor care luptă pentru independența lor națională, a milita pentru colaborare și pace între state și națiuni!

Toate aceste cerințe trebuie să devină de fapt norme de conviețuire și de relații pentru toți oamenii muncii, pentru întregul nostru popor. În acest spirit trebuie educați copiii și tinerii patriei noastre. Acestea trebuie să constituie cerințe obligatorii față de omul nou, înaintat, cu o înaltă conștiință socialistă.

Cred că va fi necesar să trecem la elaborarea mai amănunțită a normelor de relații și de conviețuire socială, care să devină un adevărat cod al educației și comportării socialiste și comuniste. În general, este necesar să acordăm mai multă atenție elaborării noilor norme de drept socialist pentru toate domeniile vieții sociale. Trebuie să înțelegem că multe din vechile norme de drept nu mai corespund noilor condiții economice, sociale și istorice, că păstrarea lor vine în contradicție cu cerințele noii orînduiri, că și aici trebuie să acționăm pentru înlăturarea a ceea ce este perimat și să facem loc noului care se afirmă cu putere.

Întregul sens al măsurilor privind activitatea politico-ideologică este de a asigura afirmarea tot mai puternică în viață a principiilor comuniste, de a învăța să muncim și să trăim în spiritul acestor principii. Fără în-

doială că aceasta nu se poate realiza printr-o hotărîre, că necesită o muncă foarte îndelungată și perseverentă în toate sectoarele de activitate.

Adeseori, deficiențele existente în activitatea noastră ideologică, politică și cultural-educativă, fenomenele negative care apar în viața socială, în comportamentul unor oameni se încearcă a fi justificate prin teza despre rămînerea în urmă a conștiinței față de dezvoltarea vieții materiale. A accepta o asemenea justificare pentru lipsurile noastre înseamnă a încuraja o atitudine pasivă, defetistă, cu profunde repercusiuni negative asupra dezvoltării societății. Noi, comuniștii, studiem legile sociale obiective nu pentru a adopta o poziție fatalistă față de acestea, ci, dimpotrivă, pentru ca, înțelegînd sensul lor, să putem acționa în interesul progresului social, în interesul oamenilor, al victoriei socialismului și comunismului. Fără a nega cituși de puțin rolul esențial al forțelor de producție în dezvoltarea societății, noi pornim de la teza, de asemenea marxistă, că la rîndul ei conștiința poate exercita o puternică înrîurire asupra mersului înainte al societății, că ideile înaintate, cucerind masele, devin o uriașă forță materială a progresului. Tocmai animați de această convingere dorim să intensificăm activitatea ideologică, politică și cultural-educativă, eforturile pentru ridicarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii.

După cum vedeți, tovarăși, ne propunem să pornim la un drum lung. Nu este vorba de o campanie, ci de a așeza întreaga noastră viață socială pe principiile eticii și echității socialiste și comuniste, pe noi norme de conviețuire și relații sociale.

Dacă putem pune astăzi aceste probleme de mare răspundere, aceasta se datorește faptului că am intrat într-o nouă etapă a dezvoltării socialiste a României — în etapa cînd problema relațiilor sociale, a relațiilor dintre oameni, cînd afirmarea principiilor noi în practică condiționează întreaga dezvoltare socialistă a țării noastre, viitorul comunist al patriei. Este deci vorba ca și în acest domeniu să începem să acționăm mai organizat, împotriva vechiului, pentru promovarea noului. Numai atunci vom putea spune că ne îndeplinim datoria de comuniști, vom putea avea încredere deplină că viitorul țării, al poporului, se va afla în mîini sigure.

CREȘTEREA ROLULUI CONDUCĂTOR AL PARTIDULUI ÎN SOCIETATE, SPORIREA FUNCȚIILOR STATULUI ÎN CONDUCEREA VIEȚII SOCIALE

Stimați tovarăși,

Înfăptuirea acestor obiective fundamentale impune îmbunătățirea activității tuturor organizațiilor și organelor de partid, începînd cu Comitetul Central. Este necesar să se afirme și mai puternic rolul partidului de forță politică conducătoare în toate sectoarele activității economico-sociale ; așa cum este necesar ca statul nostru socialist să-și îndeplinească în mai bune condiții rolul său în toate domeniile de activitate. Fiecare organizație de partid trebuie să poarte răspunderea și să acționeze pentru realizarea în viață a politicii partidului. Este necesar să întărim rolul organizațiilor de partid din ministere, institute de cercetări și organizații obștești, inclusiv

din uniunile de creație și societățile științifice. Toate aceste organizații — rămânând în continuare în evidența comitetelor de partid ale sectoarelor de care aparțin — trebuie să lucreze în același timp sub îndrumarea Secretariatului Comitetului Central al partidului.

Este necesar să fie întărită exigența la primirea în partid și în general față de activitatea și comportarea în muncă și în societate a comunistilor. Fiecare membru de partid trebuie să primească sarcini concrete în desfășurarea activității politico-educative în rîndul oamenilor muncii.

O atenție deosebită se impune să acordăm îmbunătățirii muncii cu activul de partid, care constituie o uriașă forță politică în înfăptuirea hotărîrilor partidului și statului. Membrii comitetelor de partid din marile întreprinderi, instituții, comitetele comunale, orășenești, municipale și județene vor trebui să participe mai intens la întreaga activitate a organelor respective, fiecare membru al unui comitet urmînd să îndeplinească o muncă concretă.

Comisiile comitetelor județene, pe lîngă studierea anumitor probleme, vor trebui să participe și la exercitarea controlului în domeniile lor de activitate, inclusiv la controlul muncii aparatului de partid. Este necesar să se stabilească regula ca semestrial comitetele de partid să analizeze cum se desfășoară munca politică-educativă în sectorul lor de activitate.

Va trebui să fie îmbunătățită activitatea cabinetelor de partid, pentru ca ele să devină adevărate centre de conducere a muncii ideologice. În acest sens, pentru conducerea lor, este necesar să fie create consilii obștești care să se sprijine pe un larg activ de partid.

În vederea desfășurării în bune condiții a muncii educative, va trebui să fie create în toate întreprinderile, în instituții, comune și orașe cabinete pentru științele sociale și răspîndirea cunoștințelor științifice. În cadrul acestor cabinete vor funcționa și centrele de documentare pentru activitatea politico-educativă. De regulă, aceste cabinete vor trebui să funcționeze pe lîngă cluburi, cămine culturale și case de cultură.

În activitatea de combatere a diferitelor manifestări retrograde, moravuri și obiceiuri vechi, trebuie să crească și mai mult rolul adunărilor oamenilor muncii, care au o profundă influență educativă și socială.

În cadrul muncii educative trebuie, de asemenea, să se acorde o atenție deosebită întăririi disciplinei și ordinii, respectării legalității socialiste, cunoașterii și aplicării riguroase a legilor statului nostru socialist.

Trebuie să punem capăt cu hotărîre atitudinii, care se mai întîlnește chiar și la unele cadre de conducere, de a nesocoti sau încălca legile statului, gîndind probabil că legile nu sînt făcute și pentru ei.

Este necesar să asigurăm o bună cunoaștere a legilor, să organizăm un control permanent cu privire la realizarea lor. Orice încălcare a legilor, orice știrbire a disciplinei și ordinii dăunează desfășurării cu succes a întregii activități, intereselor întregului popor și de aceea trebuie combătute cu toată hotărîrea, neadmițîndu-se manifestarea lor sub nici o formă în activitatea de partid și de stat. Nu doresc să mă refer acum la aspecte concrete; cred că fiecare dintre dumneavoastră cunoaște multe și sper că în cuvîntul pe care îl veți lua vă veți referi la ele, completînd astfel ceea ce am spus eu.

* La desfășurarea activității educative, la afirmarea în viață a principiilor eticii și echității socialiste este necesar să participe în mod susținut toate cadrele și întregul activ de partid și de stat și mai cu seamă să înceapă prin a-și organiza viața și munca lor în spiritul acestor principii.

Realizarea în bune condiții a sarcinilor în domeniul muncii ideologice face necesară îmbunătățirea în continuare și a activității Comitetului nostru Central, a aparatului său. În primul rând, se impune o participare mai activă a tuturor membrilor Comitetului Central la munca ideologică. S-au obținut unele îmbunătățiri față de trecut, dar nu am putea spune că facem totul pentru aceasta. Comisiile Comitetului Central vor trebui să participe mai activ la studierea și elaborarea documentelor și hotărârilor în domeniile respective și în același timp la organizarea înfăptuirii și controlului realizării acestora, inclusiv la controlul activității secțiilor Comitetului nostru Central. Apreciez că prin aceasta vom face să crească și mai mult rolul Comitetului Central și, în general, al organelor de partid în conducerea întregii activități de partid; va fi și o dezvoltare a democrației de partid și vom pune mai deplină ordine și înțelegere în faptul că nu aparatul, ci organele de partid sînt cele care răspund de întreaga activitate.

În general, este necesară întărirea spiritului de răspundere, creșterea exigenței în muncă. Să introducem regula ca cel puțin o dată pe an Comitetul Executiv, Prezidiul Permanent și Secretariatul Comitetului Central să raporteze Comitetului Central despre activitatea lor. Toate ministerele și organele centrale să prezinte rapoarte anuale despre activitatea lor în fața Consiliului de Miniștri, iar Consiliul de Miniștri să raporteze Consiliului de Stat și Comitetului Central al partidului.

Trebuie să acordăm în continuare o mai mare atenție dezvoltării democrației de partid prin dezbateră cu regularitate a hotărârilor și prin participarea comuniștilor la adoptarea acestora, prin creșterea contribuției lor la elaborarea liniei politice generale și la transpunerea ei în viață.

Să dezvoltăm și mai larg critica și autocritica în întreaga viață de partid și de stat. Este necesar ca presa centrală și locală să trateze mai regulat problemele activității de partid și ale muncii ideologice. Aceste măsuri trebuie să ducă la ridicarea nivelului politic al tuturor comuniștilor, chemați să acționeze cu fermitate pentru afirmarea principiilor comuniste, pentru creșterea rolului conducător al partidului.

În mod corespunzător se cer luate măsuri pentru îmbunătățirea muncii organelor de stat, a organizațiilor obștești, care au răspunderi și îndatoriri deosebit de mari în înfăptuirea programului de dezvoltare a conștiinței socialiste, de afirmare a omului nou. În acest spirit va trebui să se continue realizarea măsurilor privind și îmbunătățirea activității Consiliului de Miniștri, a ministerelor, îndeplinirea de către ministere în mai bune condiții a rolului pe care îl au în conducerea și orientarea corespunzătoare a activității, participarea lor la întreaga muncă politico-educativă, la afirmarea principiilor de muncă și viață comuniste.

Un rol deosebit în această privință au, de asemenea, syndicatele, căroră plenara Comitetului Central din februarie 1971 le-a precizat pe larg sfera de activitate. De aceea, nu cred că este cazul să insist acum asupra acestei probleme. Este necesar ca tovarășii care lucrează în conducerea sindicatelor să ia toate măsurile pentru traducerea în viață a

acestor hotărîri, pentru realizarea sarcinilor de mare răspundere ce revin sindicatelor.

În ce privește Uniunea Tineretului Comunist, ea are un rol deosebit de important în educarea în spirit revoluționar a membrilor săi cît și a întregului tineret. Și în această privință, hotărîrile Comitetului Central al partidului sînt foarte clare și nu doresc să insist asupra lor. Este necesar ca tovarășii din conducerea U.T.C., toate organele și organizațiile tineretului comunist să dea dovadă de mai multă inițiativă, să țină mai mult seama de cerințele tinerei generații. Trebuie să organizăm astfel activitatea organizațiilor tineretului, încît ele să devină o adevărată școală de educație și de participare a tineretului la conducerea întregii activități sociale.

O atenție deosebită se impune să acordăm muncii de educare a femeilor, participării lor în mai mare măsură la întreaga activitate de conducere a societății. În acest sens se impun și îmbunătățiri în organizarea și în activitatea comisiilor de femei și a muncii Consiliului Național al Femeilor, care urmează să fie în curînd analizată în Comitetul Executiv.

SPORIREA ROLULUI ȘCOLII CA FACTOR PRINCIPAL DE INSTRUIRE ȘI EDUCAȚIE A TINEREI GENERAȚII

Stimați tovarăși,

Pornind de la faptul că școala reprezintă factorul principal de instruire și educare a tineretului, partidul a luat un șir de măsuri pentru îmbunătățirea învățămîntului, pentru legarea lui mai strînsă de producție, cercetare și de viață. Este necesar să urmărim realizarea tuturor acestor măsuri și ridicarea continuă a nivelului învățămîntului de toate gradele. Începînd cu grădinițele și căminele de copii și pînă la absolvenții școlii generale de 10 ani, copiii sînt permanent în grija învățămîntului, iar după aceea tinerii — fie că urmează liceul, o școală profesională sau ucenicia la locul de muncă — se află de fapt tot sub îndrumarea învățămîntului; nu mai vorbesc de tinerii care urmează învățămîntul superior, care pînă la vîrsta de 23, cîteodată pînă la 25 de ani se află sub îndrumarea învățămîntului. Reamintesc toate acestea pentru a se înțelege mai bine de către noi toți, dar mai cu seamă de către tovarășii care lucrează în domeniul învățămîntului, în Ministerul Învățămîntului marea răspundere ce revine școlii, cadrelor didactice, comuniștilor din acest sector în educarea tinerei generații. Trebuie să facem din fiecare unitate școlară un puternic centru de educație în spirit socialist și comunist a copiilor și tinerilor.

Avem datoria să creștem un tineret cu un larg orizont spiritual, înarmat cu tot ceea ce a creat mai bun omenirea în domeniul cunoașterii, cu cele mai noi cuceriri ale științei universale. Fiecare educator, învățător și profesor din întregul sistem de învățămînt trebuie să fie atît un bun specialist în domeniul său, cît și un bun educator comunist. Numai îmbinînd aceste două calități, cadrele didactice își vor putea îndeplini în bune condiții sarcina de înaltă responsabilitate și onoare pe care o au

în formarea tinerei generații. Partidul apreciază în mod deosebit activitatea cadrelor noastre didactice, dar, în același timp, pune în fața lor îndatoriri de și mai mare răspundere. Sintem convinși că întregul corp didactic va răspunde cu entuziasm chemării partidului.

Va trebui să fie îmbunătățită și activitatea Ministerului Învățămîntului, problemele educației tineretului ocupînd o pondere mai mare în preocupările și munca acestuia; de aceea el trebuie să devină un minister al învățămîntului și al educației atît în fapt cît și, poate, ca denumire.

LĂRGIREA ORIZONTULUI DE CUNOAȘTERE AL MASELOR — CONDIȚIE A DEZVOLTĂRII ȘI PERFECTIONĂRII CONTINUE A DEMOCRAȚIEI SOCIALISTE

Un rol de seamă în formarea unei concepții înaintate, în dezvoltarea conștiinței socialiste îl are știința — factor tot mai important în progresul general al societății socialiste. De aceea este necesar să acordăm și mai mare atenție dezvoltării științei, cercetării științifice, înarmării tineretului și a tuturor oamenilor muncii cu noile descoperiri în toate domeniile de activitate. Un rol important în această direcție îl au fizica, chimia, matematica, biologia, ale căror concluzii demonstrează materialitatea lumii, justetea materialismului dialectic și istoric.

Este necesar să îmbunătățim activitatea în domeniul științelor sociale, îndeosebi în filozofie. Academia de științe sociale și politice trebuie să abordeze cu mai mult curaj noile probleme ale dezvoltării sociale, naționale și internaționale, concluziile ce se desprind din practica construcției socialiste, naționale și internaționale. Este necesar ca la această muncă să participe nemijlocit cadrele de partid și de stat care lucrează direct în conducerea diferitelor sectoare de activitate. Academia trebuie să devină un puternic centru de dezbatere liberă a tuturor problemelor legate de progresul științelor sociale.

Va trebui să ne gîndim la organizarea unei acțiuni de masă în vederea răspîndirii cunoștințelor științifice; formarea unei concepții înaintate despre viață nu se poate realiza fără cunoașterea cuceririlor științei, începînd cu apariția vieții pe Pămînt, întregul proces de formare a omului, de dezvoltare a societății și a diferitelor concepții filozofice și terminînd cu noile descoperiri ale științei moderne. Se pare că va fi necesar să înființăm un organism obștesc special care să se ocupe de răspîndirea cunoștințelor științifice în rîndul maselor largi populare.

La baza întregului proces educativ de formare a omului nou trebuie să așezăm munca, învățămîntul, știința, ca factori primordiali ai activității umane, ai progresului societății omenești.

Un factor important al educației socialiste îl reprezintă participarea tot mai largă a oamenilor muncii la conducerea activității economico-sociale. Sînt cunoscute măsurile organizatorice luate în acest sens — crearea comitetelor și consiliilor oamenilor muncii, ca organe colective de conducere, instituționalizarea adunărilor generale ale oamenilor muncii, introducerea principiului muncii colective la toate eșaloanele, dezbaterile de

către oamenii muncii a celor mai importante proiecte de legi și hotărâri. Toate acestea atestă lărgirea continuă a democrației socialiste, participarea tot mai activă a poporului la făurirea propriei sale istorii, a propriului său viitor. Participarea celor ce muncesc, fără deosebire de naționalitate, la conducerea societății reprezintă nu numai o dezvoltare continuă a democrației socialiste, dar și o înaltă școală politică de educare socialistă, de creștere a răspunderii fiecărui cetățean față de interesele generale ale colectivității, ale întregii națiuni socialiste.

Democrația noastră socialistă permite nu numai exprimarea opiniei celor ce muncesc, ci și exercitarea controlului asupra modului în care se realizează politica partidului, hotărârile de partid și de stat. Una din forme de manifestare deosebit de importante ale democrației din țara noastră este crearea, prin legea recent adoptată de Marea Adunare Națională, a cadrului organizat în care masele se pot pronunța asupra promovării cadrelor, asupra ocupării diferitelor funcții de răspundere.

Propaganda noastră trebuie să scoată în relief mai pregnant, pe baza multitudinii dovezilor oferite de viață, superioritatea, de esență, a democrației noastre socialiste față de democrația burgheză. În timp ce în lumea capitalistă democrația are un caracter pronunțat declarativ, abstract, în țara noastră ea exprimă cu adevărat suveranitatea poporului în stat, participarea concretă a acestuia la elaborarea politicii generale interne și externe a țării, la luarea deciziilor care privesc interesele sale vitale, viitorul națiunii noastre socialiste. Participarea maselor la conducerea societății este condiționată însă și de înțelegerea justă a fenomenelor economico-sociale, a situației politice, pentru a putea judeca lucrurile în deplină cunoștință de cauză. De aceea dezvoltarea democrației este strâns legată de ridicarea nivelului politic-ideologic, a conștiinței socialiste a întregului popor. Numai așa participarea la conducerea vieții economico-sociale va fi efectivă și nu formală.

Partidul și guvernul vor acționa și în viitor neîncetat pentru perfecționarea continuă a democrației socialiste ca parte integrantă a procesului de educație socialistă, de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

CREAȚIA LITERAR-ARTISTICĂ ÎN SLUJBA FORMĂRII OMULUI NOU, A ÎMBOGĂȚIRII VIEȚII SPIRITUALE A POPORULUI

Tovarăși,

Creația literar-artistică, rezultat al muncii și cunoașterii, este chemată să răspundă cerințelor făuritorilor de bunuri materiale și spirituale, să îmbogățească și să înfrumusețeze viața spirituală a omului ; pentru a fi la înălțimea imperativelor sociale, arta trebuie să-și tragă seva din frământările și năzuințele poporului. Cât de plastic exprima această dorință C. Dobrogeanu-Gherea când afirma : „Ideile și tendințele sociale sînt chiar sîngele cald și hrănitor care nutrește și face viețuitor organismul numit artă“. Am acordat și acordăm o mare însemnătate creației literar-artistice.

În uriașa activitate creatoare de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință socialistă, literatura și arta trebuie să aducă o contribuție tot

mai activă. Avem nevoie de proză, de poezii, de piese de teatru, de filme, de muzică, de picturi, de sculpturi care să înnobileze pe om, să-l însuflească la fapte mărețe, eroice. Toate lucrările de artă, executate în forme și stiluri foarte variate, trebuie să redea preocupările și realitățile epocii pe care o trăim, viața poporului. Definind lumea care trebuie să constituie obiectul central al operei de artă, marele scriitor francez Anatole France spunea că gândurile și ideile exprimate de artist „nu sînt gândurile lui, ci propriile noastre gânduri, pe care poetul le face să cînte în noi... Poetul e un evocator. Cînd îl înțelegem sîntem tot așa de poeți ca și dînsul... Și credeți că am iubi atîta pe liricii noștri dacă ne-ar vorbi de altceva decît de noi?” Noi vrem să-i prețuim tot mai mult pe liricii noștri și de aceea le cerem să vorbească în operele lor cît mai mult despre noi, despre poporul nostru muncitor.

Omul, constructor al socialismului, să se poată regăsi în aceste lucrări de artă, să-și descopere și defectele, dar și trăsăturile nobile! Nu avem nevoie de o artă care să poleiască cu aur realitățile, dar nu avem nevoie nici de o artă care să acopere cu noroi sau smoală aceste realități; avem nevoie de o artă care să fie suflet din sufletul poporului, să redea și greul, și bucuria, și visurile spre viitor ale oamenilor muncii, o artă izvorită din realitățile națiunii noastre, profund umanistă. Avem nevoie de opere de artă de toate genurile și pentru toate vîrstele; copiii vor să cunoască și pe Făt-Frumos creat de Ispirescu, dar vor să cunoască și pe Făt-Frumos de astăzi, eroul luptei pentru dreptate socială și națională; ei vor să știe cum arătau balaurii din basme, dar și cum arată balaurii timpurilor moderne și cine a fost sau este voinicul care le-a tăiat capetele; oamenii vor să afle din romane, poezii, piese de teatru, opere, din cîtece cum au luptat comuniștii și alți antifasciști și democrați, cum au înfruntat închisorile, lagărele, moartea chiar, pentru eliberarea poporului; și trebuie știut că nici unul dintre aceștia nu a fost plîngător că viața este grea — au înfruntat dușmanul de clasă cu capul sus, au luptat încrezători în fericirea poporului, în cauza socialismului și comunismului.

Doresc ca de la această înaltă tribună să adresez creatorilor de artă chemarea:

Redați în artă mărețele transformări socialiste ale țării, munca clăditoare a milioanelor de oameni; veți găsi și contradicții, și conflicte reale, nu închipuite, și fapte mărețe emoționante, demne de numele de om!

Redați și frumosul, și iubirea în înțelesul lor măreț!

Folosiți arma umorului, satirizați defectele care se manifestă în societate și la oameni!

Faceți din arta voastră un instrument de perfecționare continuă a societății, a omului, de afirmare a dreptății și echității sociale, a modului de muncă și viață socialistă și comunistă!

Aveți în fața voastră o perspectivă largă; puneți talentul și măiestria de care dispuneți în slujba unei arte închinată poporului, cauzei socialismului și comunismului în patria noastră!

Sînt convins că cea mai mare parte a creatorilor vor răspunde cu noi și noi opere care să ridice pe culmi superioare arta românească!

În realizarea vastului program de educare și formare a omului nou un rol de seamă revine Consiliului Culturii și Educației Socialiste, care trebuie să asigure îndrumarea tuturor sectoarelor de activitate, a întregii

munci cultural-artistice de la orașe și sate, manifestînd toată grija pentru a nu mai repeta lipsurile vechiului Comitet de Cultură. Sarcini de seamă revin, de asemenea, comitetelor județene ale culturii și educației socialiste. Atît Consiliul Culturii și Educației Socialiste, cît și comitetele județene vor trebui să lucreze ca organe de partid și de stat, deci sub îndrumarea directă a comitetelor județene și a Comitetului Central al partidului, asigurînd unirea tuturor forțelor din sectorul culturii și al creației spirituale pentru desfășurarea cu succes a muncii cultural-educative de masă.

De asemenea, radioteleviziunea trebuie să pună în centrul emisiunilor problemele educației socialiste; programele de radio și televiziune să fie astfel alcătuite încît pe calea undelor să fie propagate mărețele idealuri ale socialismului, politica internă și externă a țării noastre, știința și arta înaintată; pe această cale să fie biciuite fără cruțare moravurile retrograde, să fie promovate normele socialiste de conviețuire. Tovarășii din conducerea radioteleviziunii, toți lucrătorii din acest important sector trebuie să considere că cea mai înaltă îndatorire a lor este realizarea în cele mai bune condiții a cerințelor partidului nostru, a cerințelor întregului nostru popor.

Așteptăm de la cinematografie, de la scenariști, regizori și artiști filme la un înalt nivel artistic și cu un bogat conținut educativ. Filmul să devină un puternic mijloc de educație socialistă a maselor!

De asemenea, pe scenele teatrelor noastre, a operei trebuie să-și facă loc lucrări de toate genurile, dar și lucrări contemporane, cu caracter revoluționar, militant, contribuindu-se și pe această cale, în spiritul tradițiilor noastre progresiste, la educarea maselor largi populare.

Casele de cultură, cluburile și căminele culturale, care au o îndelungată tradiție, trebuie să desfășoare o activitate cultural-artistică multilaterală, să cuprindă milioane de oameni, îndeosebi tineretul, contribuind în mod activ la educația socialistă a maselor, la răspîndirea culturii și științei, organizînd în așa fel munca cultural-artistică încît oamenii muncii să-și poată petrece timpul liber cît mai plăcut și în același timp educativ.

Sarcini de mare răspundere revin presei. Ziarele și revistele trebuie să deschidă larg paginile lor problemelor educației socialiste. Nu doresc să analizăm acum activitatea presei; va trebui s-o facem cu altă ocazie, pentru că sînt mai multe lucruri de spus. Ele trebuie să promoveze cu curaj experiența înaintată, să critice obiceiurile și moravurile înapoiate, să asigure exprimarea în paginile lor a părerilor oamenilor muncii din toate sectoarele de activitate, devenind astfel un puternic instrument în dezvoltarea democrației socialiste, în afirmarea principiilor eticii și echității socialiste în țara noastră.

Critica de artă are un rol de mare însemnătate, atît în promovarea creației artistice cu înalt conținut educativ, cît și în educarea estetică a maselor populare. Pentru a răspunde acestor cerințe, criticii de artă trebuie să acționeze întotdeauna în spiritul principiilor marxist-leniniste, să fie nepărtinitori și obiectivi, să contribuie prin tot ceea ce scriu la ridicarea artei noastre la un nivel tot mai înalt. Ei trebuie să militeze pentru o artă realistă și profund umanistă. În legătură cu aceasta, este necesar să lămurim mai bine aceste noțiuni care au un rol de cea mai mare însem-

năstate în realizarea unei arte avansate. De mult timp despre realism nu se mai vorbește aproape de loc. Pentru unii oameni de artă, realismul socialist este sinonim cu crearea unor șabloane și a unui model unic pentru artă. Consider că acest fel de a privi realismul este complet greșit. Este adevărat că în trecut au fost asemenea interpretări — și nu numai interpretări, dar și practici — și ele au constituit încălcări și abuzuri pe care partidul le-a combătut cu fermitate.

Cînd vorbim de o artă realistă ne gîndim la o artă care să redea realitățile din țara noastră, din epoca în care trăim, epoca marilor prefaceri revoluționare, socialiste. Se poate oare concepe o artă care să nu redea în cele mai variate forme aceste vremuri mărețe? Fără îndoială că nu! O asemenea artă ar fi fără viață, s-ar ofili și ar muri ca floarea ruptă din plaiuri. Tocmai de aceea, unul dintre iluștrii cărturari ai României socialiste, George Călinescu, era atît de categoric în sublinierea importanței legăturii cu viața a operei de artă. „Zadarnic — spunea el — învîrtim condeiul și ne pierdem vremea, din curata reflecție nu iese nimic. De aceea, noi toți trimitem pe artist pe șantiere să cunoască viața și oamenii, știind că arta este o oglindire a vieții. Frin urmare, doi sint termenii ce trebuie împreunați concret și cu valoare universală: viața și arta“.

Iată de ce nu trebuie să ne fie teamă să mai vorbim despre realismul socialist, ci să aducem clarificările necesare, să facem să se înțeleagă că realismul nu presupune impunerea unor tipuri și șabloane în artă, ci deschiderea căilor spre o artă înfloritoare.

De asemenea, se impune a aduce anumite clarificări și în ce privește noțiunea de umanism socialist, care presupune o înțelegere mai complexă a omului în societate, luat nu ca individ izolat și exagerînd trăsăturile sale individuale, ci ca om social, aflat în strînsă legătură și interdependență cu semenii săi, cu interesele maselor largi populare. Umanismul socialist presupune a reda fericirea personală în contextul afirmării personalității întregului popor. Pornind de aici, arta pătrunsă de umanismul socialist trebuie să fie închinată maselor largi populare, în rîndul cărora personalitatea nu se pierde, ci se afirmă tot mai puternic, o dată cu afirmarea și fericirea întregii națiuni.

Anticipînd principiile esteticii noastre de astăzi și exprimînd, de altfel, un deziderat fundamental al artei autentice de totdeauna, marele savant român Nicolae Iorga afirma că „nu e poet acela care nu e pentru tot poporul său“.

Consider că este necesar ca Academia de științe sociale și politice, critica de artă să aprofundeze mai temeinic aceste noțiuni și altele de acest gen printr-o largă dezbatere principială și teoretică, deoarece fără asemenea clarificări nu se poate concepe înflorirea artei noastre socialiste.

Problemele activității ideologice cuprind, de fapt, toate laturile vieții sociale. De aceea, este necesar ca organele și organizațiile de partid să acționeze pentru unirea tuturor forțelor de care dispune societatea noastră în direcția realizării hotărîrilor partidului privind îmbunătățirea activității politico-educative, formarea conștiinței socialiste care să devină o uriașă forță în înfăptuirea programului general de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

INTENSIFICAREA PARTICIPĂRII ROMÂNIEI LA SCHIMBUL MONDIAL DE VALORI CULTURAL- ARTISTICE

Stimați tovarăși,

În întreaga sa politică internațională România se pronunță pentru dezvoltarea multilaterală a schimburilor economice, științifice și culturale, fără nici o discriminare, cu toate statele lumii.

În epoca actuală a revoluției tehnico-științifice și a avântului general al culturii, participarea activă la schimbul de valori științifice și de artă constituie o condiție a progresului fiecărei țări, cu atât mai mult pentru țările mici și mijlocii. Noi pornim de la faptul că făurirea socialismului nu se poate recliza decât pe baza a tot ce a realizat mai bun omenirea în toate domeniile economico-sociale, inclusiv în cel al artei. Este de înțeles că adoptînd un grandios program de edificare socialistă a țării nu ne gîndim de loc să ne izolăm de alte popoare, ci, dimpotrivă, ne propunem să lărgim cît mai mult colaborarea pe baza respectului și avantajului reciproc.

De aceea, interpretările unor comentatori străini după care România intenționează să-și restrîngă raporturile culturale cu alte state sînt complet neîntemeiate și izvorăsc din necunoașterea sau neînțelegerea politicii noastre de relații cu străinătatea. Se poate spune că tocmai înfăptuirea programului îmbunătățirii activității politico-ideologice pe care îl adoptăm astăzi va deschide perspective și mai bune pentru sporirea schimbului de valori științifice și culturale.

În ce privește importul de lucrări de artă din alte țări, dorim ca poporul român să beneficieze de tot ceea ce gîndirea umană, arta și literatura universală — din trecut și din zilele noastre — au mai valoros; dorim să importăm acele creații de literatură și artă, filme, piese de teatru care prin conținutul lor de idei servesc înălțării morale a omului, corespund operei de ridicare spirituală a poporului nostru, educării sale în spiritul umanismului și prieteniei. Dar este pe deplin justificat ca societatea să ia anumite măsuri pentru a împiedica pătrunderea în țara noastră — alături de creațiile bune, valoroase — a așa-ziselor opere de artă cu un conținut dăunător, cărților, filmelor sau pieselor de teatru care fac apologia crimei, a urii de rasă, a brutalității și care nu pot decât să otrăvească sufletele, să „polueze“, cum am mai spus, mediul spiritual. Considerăm că a împiedica pătrunderea și răspîndirea în țara noastră a unor asemenea lucrări constituie o măsură cu un profund caracter umanitar, care reflectă înalta răspundere cu care partidul și statul veghează ca poporul nostru, tineretul, să crească și să se dezvolte într-o ambianță spirituală sănătoasă.

Dorim să importăm din alte țări acele lucrări literar-artistice care să îmbogățească orizontul oamenilor muncii, să contribuie la cunoașterea luptei și preocupărilor altor popoare pentru progres social și pace. Dorim să exportăm în străinătate creația noastră artistică care să facă cunoscute munca și viața nouă a poporului nostru. În acest fel, schimbul de valori culturale cu alte țări va contribui la mai buna cunoaștere a popoarelor, la dezvoltarea colaborării și prieteniei dintre ele, la cauza păcii în lume. Aceasta este menirea artei adevărate și ne pronunțăm pentru un asemenea

schimb cultural cît mai larg ; în acest fel servim și interesele poporului nostru, și cauza progresului în lume.

În această ordine de idei doresc să abordez o problemă care are o mare însemnătate principială, educativă. Și în trecut, și astăzi se mai întâlnesc manifestări de admirație și de ploconire față de tot ce vine de peste hotare, fie că este valoros, fie că nu. Această atitudine reflectă în fond lipsă de demnitate națională, lipsă de spirit de discernămint și pînă la urmă ignoranță, înapoiere, servilism mic-burghez, neîncredere și subapreciere a realizărilor și a forțelor propriului popor.

Cred că este de înțeles că asemenea mentalitate este foarte dăunătoare dezvoltării economico-sociale a țării noastre, progresului științei și culturii României socialiste și de aceea trebuie să o combatem cu hotărîre.

Se știe, de altfel, cum erau ironizați și în trecut de popor, de spiritele luminate așa-numiții „bonjuriști” — prototipul snobului, care, lipsit de personalitate, își închipuia că se distinge imitînd străinătatea, de cele mai multe ori în ceea ce avea aceasta mai negativ. Trebuie să spunem că avem, din păcate, și astăzi snobii noștri sau, cum spunea un personaj al lui Caragiale, „faliții noștri”.

Ridic aceste probleme pentru că ele au o mare însemnătate în activitatea noastră educativă, de formare a omului nou, înaintat, cu o înaltă conștiință socialistă.

Doresc să fiu bine înțeles. Apreciem și admirăm tot ce este bun la alte popoare. Să nu disprețuim în nici un fel munca și creația altora, să învățăm neconținut din experiența altora și să importăm tot ce este mai bun și folositor. În același timp însă, să prețuim și să admirăm munca și creația minunatului nostru popor. Desigur, aceasta nu înseamnă să ne îngîmfăm sau să-i subapreciem pe alții. Dar nu putem să nu subliniem cu justificată satisfacție că și poporul nostru are realizări în toate domeniile de activitate care îl fac cunoscut și prețuit în străinătate.

Trebuie să avem permanent în vedere că fiecare popor, fie el mare sau mic, a contribuit, contribuie și va contribui la îmbogățirea patrimoniului civilizației universale, care se compune, pînă la urmă, din ceea ce au creat toate națiunile lumii. Din acest punct de vedere, popoarele, ca și oamenii, sînt pe deplin egale. Mare este acel popor care se străduiește să dea cel mai mult civilizației și cauzei păcii în lume. Tocmai acestui țel îi consacră energia, talentul și forța creatoare poporul nostru, care, făurindu-și propriul viitor fericit, contribuie la făurirea zilei fericite de mîine a umanității.

Tovarăși,

Am prezentat Comitetului Central principalele probleme ale activității politice-educative. Am enunțat direcțiile fundamentale ale activității partidului și statului în vederea perfecționării tuturor laturilor vieții economico-sociale, creării cadrului organizatoric și juridic adecvat, care să ducă la așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste, la ridicarea nivelului general al cu-

noaşterii şi la deschiderea largă a căilor pentru afirmarea în viaţă a acestor principii.

Realizarea acestor obiective de importanţă vitală pentru făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate impune unirea tuturor forţelor de care dispun partidul, statul, societatea noastră. Totodată este necesar ca problemele perfecţionării relaţiilor sociale, ale educaţiei să devină cauza permanentă a întregului popor. Numai cu participarea tuturor oamenilor muncii vom putea rezolva cu succes aceste probleme deosebit de complexe.

Noi, membrii Comitetului Central al partidului, toţi activiştii de partid şi de stat, purtăm o mare răspundere în faţa partidului şi a poporului pentru realizarea programului multilateral de ridicare a patriei pe noi culmi de progres şi civilizaţie, pe culmile înalte ale comunismului.

La plenară participă mulţi activiştii de partid din anii ilegalităţii. Vă amintiţi, tovarăşi, în ce condiţii a trebuit să lucrăm. Înfruntând represiunile şi teroarea, am intrat în rindurile mişcării revoluţionare, comuniste pentru a lupta împotriva asupririi sociale şi naţionale, pentru înfăptuirea unei lumi mai drepte, care să asigure întregului popor condiţii egale de viaţă atât materiale, cât şi spirituale. În cele mai grele împrejurări — cei care au stat în închisori şi lagăre îşi amintesc — ne preocupam continuu de ridicarea nivelului politic şi ideologic, discutam şi gindeam cum să realizăm în viaţă idealurile socialismului şi comunismului.

Astăzi, partidul nostru are răspunderea istorică de forţă conducătoare a societăţii româneşti. Spre partid se îndreaptă nădejdea întregului popor. Noi, activiştii partidului, fiecare la locul său de muncă, sintem chemaţi să răspundem acestor nădejdi, să realizăm în viaţă idealurile pentru care am luptat învingînd atîtea greutăţi. Sintem convinşi că toţi activiştii de partid şi de stat, toţi comuniştii îşi vor face pe deplin datoria muncind fără odihnă pentru realizarea acestor sarcini, veghind permanent la întărirea partidului, a unităţii sale, aceasta constituind garanţia că partidul îşi va îndeplini în cele mai bune condiţii misiunea sa istorică.

Sintem convinşi că plenara Comitetului Central va aproba în unanimitate hotărârile Comitetului Executiv şi direcţiile principale ale activităţii ideologice din prezenta expunere, că toţi membrii Comitetului Central, toţi participanţii la plenară vor acţiona pentru realizarea acestui program.

Aşa cum au arătat dezbaterile de pînă acum din partid, măsurile şi direcţiile fundamentale pe care le stabilim corespund în întregime necesităţilor dezvoltării societăţii noastre, voinţei întregului partid, a întregului nostru popor. Realizarea lor în viaţă, ridicarea nivelului muncii ideologice şi educative în general vor exercita o puternică influenţă pozitivă asupra întregii activităţi a partidului, a poporului nostru, asupra întregii dezvoltări a naţiunii noastre socialiste.

Aceasta se va reflecta, fără îndoială, în realizarea în mai bune condiţii a prevederilor planului cincinal, în perfecţionarea relaţiilor de producţie, a conducerii activităţii economico-sociale, în ridicarea continuă a bunăstării şi fericirii întregului popor.

Avem în fața noastră o măreață perspectivă izvorită din realitățile lumii contemporane. Să muncim în așa fel încît să transformăm perspectiva în realitate vie. Avem toate condițiile pentru aceasta și în primul rînd avem un partid puternic, un popor minunat, care înfăptuiește cu fermitate politica internă și externă a partidului. Poporului să-i închinăm întreaga noastră activitate, întreaga noastră viață. Să muncim neobosit pentru a asigura poporului român un loc demn în rîndul națiunilor socialiste, în rîndul tuturor națiunilor lumii, o viață liberă, independentă, tot mai fericită, un viitor luminos, comunist.

Înfăptuind cu succes programul dezvoltării multilaterale a României socialiste, noi ne îndeplinim atît principala noastră îndatorire națională cît și principala obligație internațională. Prin aceasta ne aducem o contribuție prețioasă la dezvoltarea marxism-leninismului, la afirmarea socialismului în lume, la cauza prieteniei între popoare și a păcii în lume.

(Aplauze puternice, prelungite).

HOTĂRÎREA

Plenarei C. C. al P. C. R. din 3-5 noiembrie 1971

Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român, întrunită în zilele de 3—5 noiembrie 1971, a dezbătut, pe baza expunerii secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe temelia principiilor eticii și echității socialiste și comuniste.

Plenara constată că, drept rezultat al creșterii impetuoase a forțelor de producție, al profundelor transformări petrecute în relațiile sociale, al puternicei dezvoltări a învățămîntului, științei și culturii, al ridicării nivelului de trai material și cultural al poporului, al vastei activități politico-educative desfășurate de partid în anii construcției socialiste, s-au produs schimbări adînci în conștiința oamenilor, în viața spirituală a societății. Conștiința nouă, socialistă a poporului se exprimă pregnant în adeziunea sa unanimă la politica internă și externă a partidului, în munca eroică, plină de abnegație a clasei muncitoare, a țărănimii și intelectualității, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, pentru înfăptuirea acestei politici, în rezultatele remarcabile obținute, sub conducerea partidului, în construirea socialismului, în dezvoltarea economică și social-culturală a patriei.

Călăuzindu-se după hotărârile Congresului al X-lea al partidului, plenara își însușește pe deplin concluziile privind necesitatea ridicării conștiinței socialiste a oamenilor muncii la nivelul exigențelor superioare ale noii etape de dezvoltare a țării noastre, a aplicării cu fermitate în toate domeniile vieții sociale a eticii și echității socialiste.

Plenara C.C. al P.C.R. dă o înaltă apreciere și aprobă întru totul amplul program de măsuri adoptat de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. în iulie a.c. pe baza propunerilor secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru îmbunătățirea întregii activități politice, ideologice, de educație comunistă, marxist-leninistă a maselor, văzînd în acest program o vie întrupare a responsabilității și umanismului care călăuzesc politica partidului, a caracterului său consecvent revoluționar.

Plenara C.C. al P.C.R. constată cu profundă satisfacție că dezbaterile cu privire la aceste măsuri, cît și asupra ideilor călăuzitoare din expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la consfătuirea de lucru din iulie a.c. cu activul din domeniul ideologic, în organizațiile de partid, de masă și obștești, cu întregul popor, au căpătat un caracter cu adevărat național, întrunind adeziunea și deplina aprobare a comuniștilor, a tuturor oamenilor muncii, transformîndu-se într-o puternică manifestare a unității partidului, a hotărîrii ne-

clintite a poporului nostru de a înfăptui neabătut politica internă și externă a Partidului Comunist Român.

Măsurile stabilite de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R., spiritul combativ, înnoitor imprimat în toate domeniile de activitate de dezbaterile care au avut loc, trecerea la înfăptuirea programelor proprii de măsuri adoptate cu acest prilej se resimt în mod pozitiv în activitatea politică și educativă, în toate sectoarele de activitate, contribuind la afirmarea și mai puternică a rolului conducător al partidului în întreaga viață socială.

Plenara aprobă în întregime expunerea prezentată de tovarășul Nicolae Ceaușescu Comitetului Central spre dezbateri, analiza multilaterală, științifică, de mare însemnătate principială și practică a activității politico-ideologice și cultural-educative.

În expunerea secretarului general sînt exprimate elocvent înalta principialitate și exigența comunistă a conducerii partidului nostru, gîndirea creatoare, originală și capacitatea de a analiza în spiritul marxism-leninismului fenomenele vieții sociale și de a elabora soluțiile cerute de progresul societății noastre socialiste, profundul devotament față de interesele vitale ale națiunii noastre, ale cauzei socialismului, progresului și păcii în lume.

Plenara își însușește pe deplin programul de măsuri cuprins în expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste.

1. Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român hotărăște să adopte expunerea secretarului general ca document, care, împreună cu măsurile adoptate de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. în iulie 1971, să stea la baza întregii activități de educare a omului nou, multilateral dezvoltat, constructor conștient al socialismului și al comunismului.

2. Plenara însărcinează Comitetul Executiv și Secretariatul Comitetului Central să studieze propunerile, observațiile critice și sugestiile făcute de participanții la plenară, precum și cu prilejul dezbaterilor care s-au desfășurat în organizațiile de partid, de masă și obștești și să ia măsuri pentru a asigura aplicarea lor, în concepția exprimată în expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu și adoptată de plenară ca document.

3. Plenara obligă organele și organizațiile de partid, instituțiile de învățămînt, de știință și cultură, presa centrală și locală, radioul și televiziunea, editurile, toate instituțiile ideologice și educative și recomandă organizațiilor de masă și obștești să-și îmbunătățească programele de măsuri privind activitatea ideologică și politico-educativă în lumina documentelor plenarei, să acționeze cu fermitate și consecvență pentru înfăptuirea lor, pentru ridicarea eficienței și forței de înfrîurire a acestei activități.

4. În spiritul expunerii tovarășului Nicolae Ceaușescu, plenara cere tuturor comunistilor să manifeste în toate împrejurările, în muncă și în societate, în întregul lor comportament principialitate partinică, exigență revoluționară, combativitate și intransigență față de ceea ce este vechi și înapoiat, de tot ce frînează mersul înainte al societății noastre, să afirme constant înaltă responsabilitate, spirit de disciplină și de dăruire în înfăptuirea politicii partidului. Cadrele de partid și de stat, toți comunistii au obligația de a veghea neobosit la aplicarea hotărîrilor partidului și statului, a legilor țării, a principiilor eticii și echității socialiste, de a nu admite nici un fel de încălcare a acestora.

De asemenea, este necesar să se acorde o mai mare atenție promovării cadrelor în conformitate cu principiile partidului nostru. Criteriul de bază în promovarea acestora trebuie să-l constituie calitățile moral-politice, rezultatele obținute în activitatea practică, hotărîrea și devotamentul cu care militază pentru înfăptuirea politicii partidului, pentru continua înflorire a patriei.

5. Ținând seama de rolul sporit ce revine comunistului în dezvoltarea societății noastre, plenara obligă organele și organizațiile de partid să manifeste o înaltă exigență față de calitățile moral-politice și profesionale ale celor ce solicită primirea în partid, să se preocupe neconținut de educarea partinică și ridicarea nivelului de pregătire politico-ideologică al tuturor comunistilor, asigurând ca fiecare membru al partidului să îndeplinească cu credință prevederile statutului Partidului Comunist Român, să poarte cu demnitate înaltul titlu de comunist, să reprezinte un model de cinste și corectitudine, de atitudine înaintată în muncă, în viața obștească și personală pentru toți membrii societății.

6. Plenara dă o înaltă apreciere politicii externe și activității internaționale a partidului și statului nostru, bazate pe principiile respectării independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, politică îndreptată spre întărirea prieteniei și colaborării cu toate țările socialiste, cu toate partidele comuniste și muncitorești, cu forțele antiimperialiste de pretutindeni, spre dezvoltarea relațiilor cu toate țările lumii, fără deosebire de orînduirea lor socială.

În întreaga activitate politico-ideologică se va acorda o atenție deosebită educării maselor largi populare în spiritul internaționalismului, al principiilor politicii externe a partidului și statului nostru, făcînd din fiecare comunist și cetățean un militant activ pentru îndeplinirea acestei politici, pentru dezvoltarea colaborării și prieteniei cu toate popoarele, pentru cauza păcii în lume.

7. Pentru a veni în sprijinul organizării și desfășurării activității politico-ideologice și cultural-educative, lucrările plenarei se vor publica în volum, într-un tiraj de masă.

Plenara C.C. al P.C.R. își exprimă convingerea că îndeplinirea Programului pentru îmbunătățirea activității ideologice, pentru ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste va asigura dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, sporirea rolului lor în făurirea conștiinței a propriului destin, în dezvoltarea României pe drumul socialismului și comunismului. Aceasta va contribui la afirmarea tot mai puternică a partidului ca forță politică conducătoare a întregii vieți politice, economice și social-culturale a țării noastre, la îndeplinirea cu succes a misiunii sale istorice față de națiunea noastră socialistă, față de cauza socialismului și progresului în lume.

Concepția și politica Partidului Comunist Român în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră

N. N. CONSTANTINESCU

Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român a pus în fața poporului nostru un amplu program al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Caracterizînd noua etapă a construcției socialiste în lumina acestui program, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, arăta : „Esența acestei etape rezidă în : construirea unei economii avansate, înzestrate cu o industrie modernă și o agricultură intensivă de înalt randament ; desfășurarea pe un front larg a activității științifice, a instrucției publice și a eforturilor pentru ridicarea nivelului cultural al maselor ; creșterea continuă a bunăstării materiale și spirituale a oamenilor muncii de la orașe și sate ; înfăptuirea repartiției bunurilor produse de societate în spiritul dreptății și echității socialiste ; perfecționarea relațiilor de producție, a organizării societății ; realizarea cadrului organizatoric care să permită participarea largă a maselor populare, a fiecărui cetățean la viața publică, la rezolvarea treburilor obștești ; lărgirea libertăților publice, dezvoltarea democrației socialiste. Înăptuirea acestui program va ridica România pe noi culmi de civilizație și prosperitate, va crea condiții pentru trecerea treptată a patriei noastre spre comunism“¹.

SISTEMUL SOCIALIST —

SISTEM DINAMIC

mul prezintă pentru omul contemporan cel mai mare interes, atît teoretic cît și practic. Aceasta deoarece el se întemeiază pe o înaltă dezvoltare a forțelor de producție, face pe toți membrii societății proprietari — asociați egali asupra mijloacelor de producție, exclude exploatarea omului de către om, pune pe om cu nevoile și aspirațiile sale în centrul preocupărilor, face din democratism modul său de existență și, pentru prima oară în istorie, ansamblul economiei este condus de societate într-un mod conștient, coerent și sincronizat, pe baza legilor obiective cunoscute științific și utilizate în concordanță cu interesele tuturor celor ce muncesc.

Este un fapt că, dintre toate formațiunile social-economice cunoscute pînă acum de omenire, socialis-

¹ Nicolae Ceaușescu, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971, p. 23.

Problema înțelegerii corecte a locului istoric al socialismului în dezvoltarea umanității cere o aprofundare și delimitare a lui ca perioadă istorică propriu-zisă, punerea în evidență a treptelor sale esențiale de dezvoltare, necesare pentru ca societatea să-și formeze condițiile trecerii treptate spre comunismul deplin.

În acest context, odată smulsă puterea politică de către clasa muncitoare și aliații ei din mâinile exploatatorilor, sarcina strategică o constituie lichidarea capitalismului, formarea relațiilor de producție socialiste, generalizarea lor în economie. Procesul istoric de trecere de la capitalism la socialism cuprinde o întreagă perioadă istorică, perioadă care, pe plan economic, se încheie, logic, odată cu făurirea economiei socialiste unitare. Evident, făurirea economiei socialiste unitare cere, la rîndul ei, punerea de acord a suprastructurilor cu noile condiții istorice.

Toate aceste procese au fost îndeplinite de mult de către poporul nostru, sub conducerea glorioasă a Partidului Comunist Român, și ele au intrat deja în istorie. În România socialismul a învins pe deplin și definitiv.

După făurirea economiei socialiste unitare, pe temelia marii industrie moderne și a revoluției în conștiința și cultura poporului, apare, principial, o nouă sarcină strategică, și anume aceea a dezvoltării multilaterale a societății socialiste. Abia acum, cînd au devenit atotcuprinzătoare și toate suprastructurile le corespund, cînd legile economice ale socialismului acționează în întregul lor sistem, relațiile socialiste își pot arăta cu toată forța virtuțile de care dispun. Toate acestea cer însă o bază tehnică materială adecvată și o asemenea cristalizare și maturizare a relațiilor economice socialiste care să permită o maximă eficiență a activității sociale. De aci, tocmai, necesitatea obiectivă a unei perioade istorice de dezvoltare multilaterală a societății socialiste ca atare, potrivit propriilor ei legi interne. Meritul istoric al celui de-al X-lea Congres al Partidului Comunist Român constă în faptul că, ținînd seama de această necesitate istorică în țara noastră, a formulat cu claritate sarcini corespunzătoare și a indicat precis mijloacele cu ajutorul cărora națiunea noastră socialistă le poate îndeplini cu deplin succes.

Cît va dura perioada de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate? Răspunsul îl găsim în documentele Congresului al X-lea al P.C.R. În raportul Comitetului Central se precizează că societatea socialistă multilateral dezvoltată se va înfățișa sub toate punctele de vedere superioară orînduirii capitaliste. Deci sfîrșitul perioadei de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate va depinde de atingerea acestui obiectiv. În orice caz, pentru aceasta este nevoie de un șir de planuri cîcinal.

Toate cele arătate demonstrează că socialismul, ca formațiune social-economică ce urmează capitalismului și pregătește trecerea spre comunismul deplin, este o treaptă istorică de lungă durată, în cursul căreia perioada făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate ocupă locul central.

CARACTERISTICILE PROCESULUI

DE FORMARE A ECONOMIEI

SOCIETĂȚII SOCIALISTE

MULTILATERAL DEZVOLTATE

Procesul de formare a societății socialiste multilateral dezvoltate fiind deosebit de complex, chiar și pe plan economic, este necesar să fie desprinse laturile sale principale.

Evident, societatea socialistă multilateral dezvoltată se va caracteriza printr-un înalt nivel de dezvoltare a forțelor de producție și un ritm susținut de creștere a lor. Dezvoltarea și perfecționarea sistematică a bazei tehnice-materiale se impun deci ca o caracteristică fundamentală. Toate acestea sînt, la rîndul lor, legate de necesitatea făuririi unei economii avansate, avînd o structură de înaltă eficiență, cu o industrie și o agricultură moderne, de mare eficacitate și îmbinate optim, cu transporturi perfecționate, capabile să satisfacă cerințele mereu sporite ale populației. Rezultă, în calitate de condiție sine qua non, necesitatea continuării în ritm susținut a industrializării socialiste, considerată ca o politică unitară și de lungă perspectivă, ea constituind temelia generală a progresului nostru social-economic.

Strategia dezvoltării presupune o creștere puternică a rolului factorilor intensivi; în același timp, un accent deosebit se pune pe aspectele calitative ale dezvoltării economice. Rezolvarea acestor probleme este indisolubil legată de faptul că în condițiile revoluției tehnice-științifice contemporane, odată cu creșterea rolului industriei și diversificarea acesteia, se impune tot mai mult ca o lege a progresului dezvoltarea cu caracter industrial a tuturor ramurilor economiei. Or, toate acestea presupun nu numai continuarea cu energie a politicii de industrializare socialistă a țării, dar și desfășurarea unei politici la fel de energice de dezvoltare în mod industrial a agriculturii — sferă de bază pentru existența socială —, fără a mai vorbi de construcții și alte ramuri. Cu alte cuvinte, făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate trebuie să aducă o contribuție esențială la transformarea muncii agricole într-o varietate a celei industriale și, în general, la progresul pe baze moderne al structurii forței de muncă naționale.

Toate acestea atrag o dată mai mult atenția asupra importanței deosebite pe care o are creșterea calitativă a industriei noastre, creștere exprimată cel mai pregnant în schimbările de structură, în sensul creșterii cu precădere în fiecare ramură a acelor domenii strîns legate de progresul tehnic și științific contemporan, care asigură utilizarea și reutilizarea modernă a economiei, valorificarea superioară a resurselor materiale, ca și a capacităților tehnice ale forței de muncă, ridicarea productivității muncii sociale. În acest context, capătă o mare importanță înfăptuirea progresului tehnic, a procesului de inovație tehnică-științifică într-o măsură crescîndă pe seama resurselor interne de capacitate creativă.

Desigur, expunînd cele de mai sus, nu trebuie uitat nici o clipă factorul timp. Acest factor exercită peste tot o foarte însemnată presiune asupra vieții economice și pretutindeni se dă o luptă înverșunată spre a cîștiga timp. Progresul nostru este și el indisolubil legat de această luptă.

Avînd în centrul atenției necesitatea creșterii și modernizării într-un ritm rapid a aparatului de producție, a îmbunătățirii structurii economiei naționale, a ramurilor și subramurilor ei, ca și lupta pentru reducerea și, pe plan istoric, desființarea decalajului față de țările dezvoltate,

perioada de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate nu este însă o perioadă de copiere a structurii țărilor avansate. Așa cum de altfel a arătat Congresul al X-lea al partidului, exemplul țărilor avansate poate și trebuie să slujească drept punct de referință, dar în nici un caz nu oferă un model care trebuie repetat aidoma. Judecățile și opțiunile în ce privește structura economiei naționale trebuie să aibă în vedere în cel mai înalt grad realitățile concrete ale țării noastre, nevoile ei, resursele ei umane și naturale privite în dinamica lor, ca și posibilitățile ce decurg pentru progresul României din dezvoltarea economică mondială.

O etapă importantă a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate o constituie planul de dezvoltare economică și socială pe perioada 1971—1975.

În cadrul cincinalului, creșterea intensivă și modernizarea economiei naționale se bazează, în principal, pe ridicarea eficienței investițiilor, pe mai buna utilizare a capacităților de producție și a forței de muncă, pe dezvoltarea specializării și cooperării, pe reducerea costurilor, îmbunătățirea structurii producției în toate ramurile printr-o orientare spre produse de cît mai înaltă tehnicitate, care să corespundă cererilor pieței interne și celei externe, ca și prin valorificarea superioară a muncii noastre în schimburile economice internaționale.

O caracteristică a dinamismului economiei românești în această perioadă va continua să fie ritmul înalt al creșterii economice. Producția industrială globală va spori într-un ritm mediu anual de 11—12%. În acest context, continuă procesul de apropiere a ritmurilor de dezvoltare a producției bunurilor de consum și producției mijloacelor de producție. Producția grupei B va crește într-un ritm mediu anual de 9,5—11%, în condițiile în care cea a grupei A va spori cu 11,7—13%.

O trăsătură fundamentală a industrializării noastre în cursul acestui cincinal o constituie intensificarea procesului de modernizare a structurilor pe ramuri și subramuri, pe calea dezvoltării cu prioritate a sectoarelor purtătoare de progres tehnic, ca și a creării de produse cu un înalt grad de prelucrare a materiei naturale, cu valori de întrebuințare cît mai ridicate. În acest plan general se cuprind orientările spre impulsionarea accelerată a construcțiilor de mașini și chimiei în ansamblul industriei, ca și a unor sectoare moderne, cum sînt metalurgia oțelurilor aliate, electrotehnica, electronica, chimia fină, ca și înnoirea nomenclatorului de produse în toate ramurile industriale. Este suficient să amintim că, pînă în 1975, jumătate din producția industrială va aparține produselor noi sau modernizate în cursul actualului plan cincinal. Extinderea automatizării și mecanizării complexe constituie o altă direcție importantă a dezvoltării industriale.

În ce privește agricultura, procesul de modernizare și intensificare se va desfășura cu o nouă forță. Producția globală agricolă urmează să crească cu 36—49% în 1971—1975 față de media perioadei cincinale anterioare. În scopul realizării producției agricole, se va dezvolta și moderniza baza tehnică-materială, se vor livra agriculturii îngrășăminte chimice în cantități care s-o ridice la nivelul unei producții moderne, vor fi dezvoltate masiv irigațiile (ajungîndu-se la 2,1 mil. ha irigate) și se vor executa mari lucrări de îndiguirii și desecări.

Dezvoltarea, modernizarea și intensificarea producției materiale implică mobilizarea intensă a forțelor proprii pentru punerea în valoare, pe un plan superior, a resurselor materiale și umane de care dispunem. Toate acestea presupun investiții corespunzătoare, capabile să sporească potențialul productiv în toate ramurile. Este semnificativ pentru forța economiei noastre că, în anii 1971—1975, volumul total al investițiilor făcute de stat în economia națională se va ridica la 470 miliarde lei, din care : pentru industrie 281,2 miliarde, iar pentru agricultură 80 miliarde (la care se adaugă alte 20 miliarde din fondurile unităților cooperatiste), adică de două ori mai mult decât în cincinalul anterior. Importanța fondurilor alocate implică, evident, răspunderi deosebite pentru utilizarea lor cu maximum de eficacitate și micșorarea investițiilor neterminate.

Procesul de modernizare și progres implică o dezvoltare susținută a cercetării științifice și învățămîntului, factori de cea mai mare importanță ai creșterii economice. Este semnificativ faptul că numai pentru extinderea bazei materiale a cercetării au fost repartizate în acest cincinal 4,5 miliarde lei, față de 1,7 miliarde în cincinalul anterior. În condițiile în care știința devine tot mai mult o forță nemijlocită de producție, dezvoltarea cercetării științifice în legătură cu nevoile economiei este menită să determine o puternică sporire a produsului social și a venitului național. Pe baza eforturilor prevăzute, actualul plan cincinal estimează că, în cursul executării lui, contribuția cercetării științifice se va concretiza în valori de producție ce vor însuma aproximativ 66 miliarde lei și o reducere a cheltuielilor de producție cu circa 16 miliarde lei.

Pentru transformarea în realitate a tuturor acestor prevederi este necesar ca unitățile de cercetare științifică să folosească pe deplin potențialul de creație al savanților, inginerilor, tehnicienilor, economiștilor și celorlalți cercetători și să-și îndrepte cu prioritate eforturile spre teme care să contribuie la : a) lărgirea bazei de materii prime și energetice, prin introducerea în circuitul economic și valorificarea superioară a noi și noi resurse naturale ; b) mărirea rezervelor geologice, ca și identificarea de noi rezerve ; c) realizarea de noi materiale înlocuitoare și extinderea utilizării lor în producție, în vederea reducerii consumului de materii prime naturale ; d) elaborarea de tehnologii noi și perfecționarea celor existente, pentru a se obține îmbunătățirea caracteristicilor tehnice și calitative ale produselor și reducerea consumurilor de materii prime, materiale, combustibili și energie ; e) realizarea de noi mașini, utilaje și instalații moderne, cu performanțe tehnice și economice ridicate.

Perioadă a unui puternic avînt al forțelor de producție, perioada făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate trebuie să fie, prin însăși definiția ei, o perioadă de înaltă eficiență a muncii sociale. Sporirea eficienței va privi însă nu numai aspectul economic, ci și pe cel social. Din acest punct de vedere, este remarcabil faptul că o preocupare permanentă a partidului și statului nostru socialist o constituie asigurarea unei repartizări teritoriale raționale a forțelor de producție.

În acest scop, se îmbină organic considerentele de eficiență economică cu criteriile sociale legate de necesitatea ridicării județelor și localităților mai puțin dezvoltate, a accelerării progresului lor economic și social, crearea în fiecare județ a noi și noi centre cu caracter urban — focare de progres industrial, tehnic, științific și cultural. În felul acesta,

se asigură tot mai mult oamenilor muncii din cele mai diferite colțuri de țară posibilitatea de a beneficia din plin de roadele progresului economic, ceea ce influențează pozitiv și distribuția teritorială a veniturilor populației. În același timp, ridicarea economică și socială a tuturor județelor țării, asigurarea acelorași condiții și de muncă, și de viață constituie temelia egalității între români și naționalitățile conlocuitoare — maghiari, germani, sîrbi etc.

Schimbările structurale în producția socială, ritmul rapid al creșterii economice, sporirea tot mai puternică a rolului factorilor intensivi, ca și amplasarea teritorială judicioasă a forțelor de producție sînt menite să asigure, în decursul perioadei de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, o reducere tot mai puternică și, în ultimă instanță, însuși lichidarea decalajului moștenit de la vechea orînduire față de țările dezvoltate din punctul de vedere al forțelor de producție, plasînd astfel România și din acest punct de vedere printre țările înaintate ale lumii.

SCHIMBĂRI CANTITATIVE
ȘI CALITATIVE PROFUNDE
ÎN STRUCTURA PROFESIONALĂ
A FORȚEI DE MUNCĂ

Dezvoltînd și perfecționînd puternic baza tehnică-materială, perioada făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate presupune profunde schimbări cantitative și calitative ale structurii profesionale a forței de muncă.

Înainte de toate, este vorba de o reducere, în continuare, a ponderii populației ocupate în agricultură și de sporirea corespunzătoare a greutății specifice a populației care muncește în industrie și alte ocupații neagricole. Ca urmare a industrializării intense, pînă la sfîrșitul următoarelor două decenii, 80 la sută din populația ocupată a țării va lucra în ramurile neagricole. În aceste condiții transformarea clasei muncitoare în clasa majoritară a națiunii va constitui principala modificare structurală a societății noastre. În acest context, este semnificativ că, în cursul anilor 1971—1975, numărul salariaților va spori cu 1 milion, 400 000 fiind atrași din agricultură. Ținînd seama de faptul că în industrie productivitatea muncii este de multe ori mai mare decît în agricultură, chiar și simpla schimbare a raportului între populația agricolă și cea industrială în favoarea celei din urmă are implicații pozitive directe și importante asupra a înseși productivității muncii naționale. a venitului național și, implicit, asupra condițiilor de viață.

Perioadă de creștere puternică a productivității muncii, așa cum s-a arătat, anii făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate sînt ani de sporire puternică a rolului factorilor intensivi. În aceste condiții, serviciile, atît cele consacrate producției cît și cele dedicate consumului personal, vor căpăta o importanță apreciabil sporită față de situația actuală. Faptul că mărirea producției materiale se va realiza în proporție covârșitoare prin creșterea productivității muncii va da posibilitatea ca o parte a disponibilului forței de muncă ce va apărea în agricultură să fie atrasă direct și în proporții însemnate spre sfera serviciilor.

Schimbările în structura producției industriale ca și progresul tehnic și științific rapid vor determina, la rîndul lor, modificări importante

în însăși structura profesională a populației pe ramuri și subramuri industriale ca și în interiorul fiecăreia dintre ele.

În același timp, exigențele dezvoltării economice și sociale contemporane impun necesitatea unor cadre cu larg orizont cultural, bine calificate, în toate domeniile de specialitate : industrie, agricultură, construcții, transport, comerț etc. Gradul ridicat de calificare profesională al membrilor societății ține de însăși esența societății socialiste multilateral dezvoltate.

În acest context, perioada de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate se va caracteriza printr-o ridicare foarte însemnată a nivelului de cultură și a gradului de instruire profesională a membrilor societății, munca complexă urmînd să aibă tot mai mult un rol precumpănitor atît în industrie cît și în agricultură etc. În același timp, pe măsura intensificării industriale a agriculturii, treptat, treptat se vor reduce deosebiri esențiale între munca agricolă și cea industrială, munca agricolă tinzînd să devină o varietate a celei industriale. Pe măsura înaintării societății, are loc totodată un proces treptat de îngemănare a muncii fizice cu cea intelectuală și de ștergere treptată a diferențelor esențiale dintre ele. Ca urmare, în viitor va avea sens mai mult împărțirea muncii în muncă simplă și complexă. Dar ponderea muncii simple va scădea foarte mult. Nu-i mai puțin adevărat însă că în rîndul celor considerați că depun o muncă simplă vor fi cuprinși nu numai lucrătorii necalificați din domeniul producției materiale, ci și unele categorii de lucrători care, tradițional, erau socotite că depun un fel de muncă calificată sau chiar intelectuală.

Și pe planul acestor modificări calitative treptate în cadrul forței de muncă, actualul cincinal constituie o etapă importantă în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Este suficient să amintim că el va crea condițiile pentru generalizarea pînă în 1973 a învățămîntului obligatoriu de 10 ani, va asigura îmbunătățirea raportului dintre liceele de specialitate și cele economice, sporirea simțitoare a școlarizării în învățămîntul superior, cu accent puternic pe dezvoltarea învățămîntului tehnic și economic. Va fi urmărită o mai judicioasă orientare profesională a tinerilor, va fi extinsă pregătirea de muncitori calificați prin învățămîntul profesional și ucenicia la locul de muncă.

Totodată, se produce în ritm susținut o apropiere a învățămîntului de producție la toate nivelele de școlarizare, prin intensificarea pregătirii practice a elevilor și studenților, ca și prin realizarea de ateliere școlare cu sprijinul unităților beneficiare.

În acest cincinal vor lua, de asemenea, amploare formele de învățămînt pentru completarea și reînnoirea cunoștințelor profesionale ale tuturor categoriilor de cadre, prin reciclare profesională.

Toate cele expuse ilustrează faptul că procesul creșterii noastre economice presupune, odată cu dezvoltarea bazei tehnice-materiale, o ridicare pe trepte noi a forței de muncă — principala forță de producție a societății. În fond, mersul înainte al economiei noastre în condițiile revoluției tehnice-științifice contemporane depinde în mod decisiv și nemijlocit de calitatea, de competența cadrelor, de capacitatea lor de a stăpîni perfect mijloacele de producție tot mai perfecționate, de receptivitatea la tot ce este nou și înaintat, de puterea lor de a ține pasul cu progresul

mondial și de a utiliza cu o înaltă eficacitate economică baza tehnică-materială de care dispune societatea.

Pe măsura industrializării și a creșterii ramurilor neagricole, se desfășoară cu putere procesul de urbanizare. Încă în 1970, la sfârșitul anului, locuia în municipii, orașe și comune suburbane 41% din populația țării, ceea ce a reprezentat un progres considerabil față de perioada antebelică. Pentru perioada dezvoltării multilaterale a socialismului, în țara noastră este caracteristică o intensificare a procesului de urbanizare, intensificare ce se bazează pe o politică de sporire planificată a numărului de centre urbane. Astfel, urmează ca în următorii 15—20 de ani să fie create zeci și zeci de noi centre urbane — cam 7—8 în fiecare județ —, în jurul fiecăruia din ele urmînd să graviteze mai multe comune, să se dezvolte puternic atît pe tărîmul industriei cît și al învățămîntului, culturii etc., intensificîndu-se toate activitățile capabile să concure la ridicarea generală a condițiilor de viață ale populației.

Toate cele arătate demonstrează că schimbările în structura socială vor determina o profundă omogenizare a națiunii noastre socialiste.

SOCIETATEA SOCIALISTĂ
MULTILATERAL DEZVOLTATĂ —
SOCIETATE A UNEI ÎNALTE
EFICIENȚE ECONOMICE
PE PLAN NAȚIONAL
ȘI INTERNAȚIONAL
A MUNCII SOCIALE

Societatea socialistă multilateral dezvoltată, prin însăși natura ei, nu poate fi decît o societate a unei înalte eficiențe economice pe plan intern și internațional a muncii sociale și toate eforturile trebuie, de aceea, îndreptate, cît se poate de sistematic, spre realizarea ei. În această lumină, tocmai, trebuie văzute dezvoltarea

bazei tehnice-materiale, problema perfecționării continue a caracterului complex și multilateral al dezvoltării economiei naționale, necesitatea asigurării unei asemenea structuri cantitative și calitative a forței de muncă încît să permită utilizarea optimă a bazei tehnice-materiale de care dispunem sau pe care o vom crea, scoțînd din ea absolut tot ceea ce se poate oferi în folosul creșterii noastre economice. O dată mai mult, perioada făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate trebuie să fie o perioadă de creștere puternică a productivității muncii, de îmbunătățire a calității produselor, de reducere a cheltuielilor de muncă vie și materializată pe unitatea de produs. Aceasta înseamnă că, pe tărîmul reproducției, caracterul intensiv al economiei va trebui să sporească neîncetat. Lucrul este ilustrat — în cadrul actualului plan cincinal —, înainte de toate, de sporirea sistematică și substanțială a productivității muncii. În acest sens, planul prevede o ridicare a productivității muncii pe salariat cu cel puțin 42% în industrie, 35% în activitatea de construcții-montaj și 33% în transporturile pe calea ferată. Sporirea eficienței muncii sociale își va găsi, totodată, o expresie sintetică în creșterea mai rapidă a venitului național față de aceea a produsului social.

Odată cu sporirea eficienței economice și sociale pe plan intern, se impun sporirea valențelor externe ale economiei noastre, creșterea capacității ei de a coopera economic și tehnic pe plan internațional și de a extrage din această cooperare maximum de posibilități efective pentru creșterea noastră economică accelerată. Toate acestea înseamnă, pe de o parte, luarea în considerare a faptului că efortul propriu joacă rolul

determinant în dezvoltarea mai departe multilaterală și complexă a economiei noastre, iar pe de altă parte atît teoria cît și practica trebuie să acorde o atenție sporită factorilor de potențare în continuare a participării noastre susținute la circuitul economic mondial. Intensele preocupări ale P.C.R. atît în primul domeniu cît și în cel de-al doilea subliniază tocmai însemnătatea deosebită a acestor probleme. Evident, specializarea și cooperarea internațională în producție a țării noastre trebuie realizate ținîndu-se seama de specificul, importanța și destinația fiecărui produs, de necesitatea realizării specializării cu deosebire în noile domenii determinate de progresul tehnic-științific. Această necesitate este impusă de condițiile relativ asemănătoare în ce privește productivitatea muncii pentru țările care introduc subramuri, produse noi etc., ceea ce favorizează reducerea decalajului față de țările dezvoltate și procesul de egalizare a nivelului de dezvoltare a țărilor. În același timp, participarea la diviziunea internațională a muncii se face în condițiile asigurării unei dezvoltări complexe și articulate a ansamblului economiei naționale.

În contextul general al progresului economic al țării, comerțul exterior al României în perioada construirii societății socialiste multilateral dezvoltate va cunoaște o creștere apreciabilă. Dacă ne referim la planul pe anii 1971—1975, el va fi mai mare față de perioada cincinală precedentă cu 61—72%, urmînd ca odată cu aceasta să se asigure : a) creșterea eficienței exportului, diversificarea formelor de comerț exterior, prospectarea pieței externe și studierea tendințelor conjuncturale în perspectivă, precum și respectarea riguroasă a condițiilor prevăzute în contractele externe ; b) extinderea în continuare a colaborării și cooperării cu toate țările socialiste ; c) măsuri pentru realizarea prevederilor cuprinse în Programul complex al adîncirii și perfecționării în continuare a colaborării și dezvoltării integrării economice socialiste a țărilor membre ale C.A.E.R., promovînd forme, căi și metode de lărgire a colaborării economice și tehnice-științifice ; d) intensificarea raporturilor de colaborare economică cu țările în curs de dezvoltare ; e) extinderea relațiilor economice cu țările capitaliste dezvoltate.

Societate a unei înalte eficiențe a întregii munci sociale, societatea socialistă multilateral dezvoltată presupune concentrarea tuturor forțelor spre acest scop înalt, de însemnătate covîrșitoare pentru *ridicarea nivelului de trai al tuturor celor ce muncesc. Ridicarea sistematică a standardului de viață constituie, în fond, criteriul general absolut al eficienței producției sociale.*

Ridicarea nivelului de trai al populației reprezintă scopul suprem al politicii Partidului Comunist Român. Planul pe anii 1971—1975, de pildă, prevede ca, pe baza creșterii venitului național cu un ritm mediu anual de 11—12% și a rezervării pentru fondul de consum a 68—70% din ansamblul venitului național, salariul mediu să sporească cu 20%, iar veniturile reale ale țărănimii cooperatiste cu 22—30% ; în fine, pensiile vor spori cu 18%. Merită, totodată, subliniat că salariul minim se va majora la 1 000 de lei în 1972 și 1 100 de lei în 1975, iar alocația pentru un copil se va majora cu 27%, extinzîndu-se plata acesteia pînă la vîrsta de 16 ani.

În condițiile creșterii salariului real, a veniturilor reale ale membrilor C.A.P., ca și a cheltuielilor social-culturale etc. făcute de stat pen-

tru populație, veniturile totale reale ale populației vor crește cu 40—46% în 1975 față de 1970.

Pentru susținerea cu produse și servicii a acestei creșteri a veniturilor populației, volumul total al desfacerilor de mărfuri cu amănuntul va crește cu 40—47% în 1975 față de 1970, iar volumul serviciilor prestate populației va crește cu 55—61%. În acest scop, vor fi luate măsuri pentru : a) diversificarea producției bunurilor de consum prin realizarea de noi produse și sortimente variate, care să satisfacă cerințele tuturor categoriilor de consumatori, îmbunătățirea calității mărfurilor și a modului de prezentare a lor ; b) extinderea de către industria locală de stat și cooperativă a producției de bunuri de consum prin valorificarea resurselor locale, care să îmbogățească sortimentul de mărfuri și să satisfacă cu produse specifice cerințele populației din diferitele zone ale țării ; c) îmbunătățirea nivelului de servire a populației prin extinderea și repartizarea judicioasă a rețelei de desfacere, mai buna gospodărire a fondului de mărfuri, promovarea unor forme și metode superioare în toate unitățile comerciale.

Partidul Comunist Român se va ocupa și în viitor cu toată atenția de îmbunătățirea condițiilor de locuit ale populației. Numai în cursul actualului cincinal se vor construi de către stat 522 000 de apartamente, din care 272 000 din fondurile centralizate ale statului, iar circa 250 000 din fondurile populației, cu sprijinul statului în credite și execuție. Se va continua, de asemenea, acțiunea de sistematizare a orașelor și se vor face noi eforturi pentru dotarea tehnică-edilitară a acestora. În ceea ce privește mediul rural, urmează să se desfășoare un amplu program de sistematizare a comunelor și satelor.

În felul acesta, planul pe anii 1971—1975 dovedește, o dată mai mult, că îmbunătățirea condițiilor de viață ale populației, creșterea gradului de civilizație și bunăstare a națiunii noastre constituie țelul suprem al partidului nostru marxist-leninist, rațiunea lui de a fi.

**PERFECTIONAREA SUSȚINUTĂ
ȘI SISTEMATICĂ A RELAȚIILOR
DE PRODUCȚIE.
CREȘTEREA ROLULUI
PARTIDULUI NOSTRU
MARXIST-LENINIST**

Perioadă istorică de lungă durată, socialismul presupune, odată făurit, o maturizare și o perfecționare cu cea mai mare grijă a sistemului de relații economice socialiste, în așa fel încît să se asigure neîntrerupt îndeplinirea optimă a rolului lor de motor al dezvoltării forțelor de pro-

ducție, iar legilor economice o acțiune în cele mai bune condiții. Aceasta înseamnă că perioada făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate este, prin excelență, o perioadă de perfecționare susținută a tuturor elementelor și laturilor sistemului, văzute atît în legătura lor logică internă cît și în dinamismul acestuia în procesul desfășurării reproducției. În acest context, va căpăta o profunzime și cristalizare superioară însuși mecanismul de funcționare a legilor economice obiective : sistemul socialist de interese, sistemul corespunzător de stimulente (și răspundere) materiale, ca și sistemul de forme și metode de conducere economică privite în determinarea lor obiectivă. Evident, sînt presupuse studierea aprofundată a contradicțiilor din economie și stabilirea din timp a măsurilor necesare rezolvării lor prompte, potrivit condițiilor concrete, în interesul

progresului societății. Factorul timp capătă și din acest punct de vedere o însemnătate deosebită.

Din toate cele menționate, rezultă că perioada făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate presupune o sporire a rolului și răspunderii factorului subiectiv și creșterea puternică a gradului de fundamentare științifică a măsurilor de politică economică la toate nivelurile. O asemenea perioadă cere luarea în considerare cu cea mai mare atenție a sistemului de legi economice, a realităților, necesităților și posibilităților obiective din fiecare etapă. Aceasta presupune : ridicarea nivelului științific de organizare și conducere a vieții economice și, în general, a celei sociale; perfecționarea conducerii, planificării și organizării economice ; folosirea mai bună a pîrghiilor economice ; dezvoltarea cît mai corectă a ramurilor și stabilirea unor corelații optime între ele ; amplasarea teritorială cît mai rațională a forțelor de producție ; valorificarea mai rațională și eficientă a potențialului material și uman ; apropierea organelor centrale de conducere de unitățile de producție și, în general, de activitatea economică și socială concretă ; eliminarea exceselor de centralism ; organizarea mai rațională a aparatului de stat, simplificarea și apropierea acestuia de mase ; preocuparea neabătută pentru un raport corect între personalul direct productiv și cel funcționăresc ; ridicarea sistematică a calificării și nivelului de cultură al celor ce muncesc ; promovarea principiului muncii colective, sporirea eficienței acestuia ; accentuarea spiritului de inițiativă și răspundere ; lichidarea birocratismului etc.

Toate acestea fac necesare o dezvoltare și adîncire mai departe a democratismului socialist, făurirea aceluia cadru organizatoric necesar pentru manifestarea activă, plină de inițiativă creatoare și răspundere a fiecărui cetățean în sfera socială, pentru participarea de fond și eficace a tuturor celor ce muncesc la conducerea treburilor țării, pentru a înlătura tot ce este necorespunzător și îngreunează mersul înainte, pentru progresul accelerat al patriei, pentru înflorirea națiunii noastre socialiste. Inițind și conducînd nemijlocit toate aceste procese, partidul ține seama de faptul că, în esență, problema democrației socialiste constituie problema participării active a poporului la conducerea treburilor țării : „Partidul nostru — se arăta în raportul la cel de-al X-lea Congres al P.C.R. — pornește de la concepția că socialismul trebuie să fie societatea totalei împliniri a personalității umane, în care fiecare cetățean să se simtă stăpîn pe destinul său, să poată gîndi și acționa nestîngherit în folosul progresului societății ².

Pe măsură ce se dezvoltă forțele de producție și se perfecționează relațiile de producție, pe măsura adîncirii democrației socialiste, a ridicării conștiinței maselor de oameni ai muncii, se întărește tot mai puternic coeziunea națiunii noastre socialiste, se cimentează tot mai mult alianța clasei muncitoare cu țărănimia, cu intelectualitatea, frăția poporului român cu naționalitățile conlocuitoare, unitatea întregului popor în jurul partidului nostru comunist.

Așadar, perioada de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate presupune creșterea și perfecționarea intensă a rolului economic al statului nostru socialist, o accentuare a rolului conducător al Partidu-

² *Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român, 6—12 august 1969, Editura politică, București, 1969, p. 61.*

lui Comunist Român în viața economică și socială a țării — cheazășie a progresului și pregătirii bazelor pentru trecerea treptată, în viitor, la comunism.

DEZVOLTAREA PUTERNICĂ

A CONȘTIINȚEI SOCIALISTE

A TUTUROR CETĂȚENILOR —

PROBLEMĂ DE MAXIMĂ ÎNSEMNĂTATE

A FAURIRII SOCIETĂȚII SOCIALISTE

MULTILATERAL DEZVOLTATE

Abordind problema făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, trebuie ținut seama de faptul că o asemenea societate presupune prin însăși natura ei o creștere puternică a conștiinței socialiste a tuturor cetățenilor.

Omul societății socialiste multilateral dezvoltate va fi, fără îndoială, omul unei înalte culturi și unei înalte pregătiri profesionale, mult mai ridicate decât cea de astăzi. Înțelegerea temeinică a acestui lucru, ca și a faptului că în formarea omului nou, cu o înaltă conștiință socialistă, învățămîntul în legătură cu știința și producția ocupă un loc primordial, se află în centrul atenției. *Prin făurirea omului nou, cu o ridicată conștiință revoluționară, partidul nostru înțelege formarea unui om cu o atitudine înaintată față de muncă, stăpîn pe tot ce oferă mai bun cunoașterea umană în toate domeniile de activitate — profesional, științific, tehnic, politic, filozofic, cultural. Omul societății socialiste multilateral dezvoltate nu poate fi decât un om multilateral dezvoltat, cu o înaltă conștiință a rolului său în societate, plin de inițiativă creatoare, plin de energie și răspundere în acțiunea productivă, științifică, culturală, politică, educativă.* Dacă socialismul dă oamenilor posibilitatea de a-și făuri conștient propria istorie, atunci fiecare membru al acestei societăți trebuie să fie la înălțimea rolului ce-i revine obiectiv și să contribuie coerent și consistent, alături și împreună cu toți ceilalți, la progresul ei accelerat din toate punctele de vedere. Conștiința acestui rol demiurgic și a răspunderii ce derivă din el se cere dezvoltată în cel mai înalt grad.

Lucrările plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie a.c., consacrate Programului pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste marchează un eveniment de o deosebită semnificație în istoria partidului nostru, a prezentului și viitorului patriei. Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, dezbaterile din plenară și hotărârile adoptate pun în evidență o multitudine de probleme privind definirea direcțiilor fundamentale ale programului de educație socialistă, organizarea întregii vieți sociale pe baza principiilor eticii și echității socialiste, sporirea rolului școlii în educarea tinerei generații, orientările date creației cultural-artistice, intensificarea participării țării noastre la schimbul internațional de valori materiale și spirituale.

Realizarea vastului program de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate elaborat de Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român va ridica România pe noi trepte de civilizație materială și spirituală, creînd totodată condițiile necesare pentru trecerea treptată spre comunismul deplin — visul de aur al omenirii. Iată de ce transpunerea în practică a acestui program grandios constituie, în sensul cel mai înalt al cuvîntului, o cauză istorică a întregului nostru popor.

Congresul al V-lea — etapă importantă în dezvoltarea Partidului Comunist Român

NICOLAE POPESCU

Multitudinea și complexitatea problemelor înscrise pe agenda de lucru, concluziile și sarcinile desprinse în urma dezbaterii acestora, la care se adaugă condițiile neasemuit de grele în care a fost pregătit și ținut au fixat Congresul al V-lea în șirul evenimentelor de seamă din istoria glorioasă a Partidului Comunist Român. O privire mai detaliată, efectuată din perspectiva istorică a celor patruzeci de ani trecuți de atunci, poate fi în măsură să proiecteze o lumină mai clară asupra acestui congres, să contureze cu mai multă precizie diferitele aspecte ale problemelor abordate, să sublinieze la dimensiuni cât mai veridice importanța sa pentru activitatea ulterioară a partidului marxist-leninist al clasei muncitoare, semnificațiile profunde ale prezenței acestui partid în contextul vieții politice românești.

Congresul al V-lea al partidului comunist s-a ținut într-o epocă istorică, cînd, pe marele ecran al vieții economice, politice și sociale a țării se succedau cu rapiditate evenimente cu implicații adînci asupra situației maselor largi de oameni ai muncii de la orașe și sate, asupra destinului poporului român în general — perioada crizei economice a capitalismului din anii 1929-1933. Criza a determinat o înrăutățire bruscă și nemaîntîlnită a condițiilor de muncă și viață a mării majorități a populației țării, a contribuit la ascuțirea la maximum a tuturor contradicțiilor proprii orînduirii burgheze și în mod deosebit a celor dintre clasa muncitoare și burghezie, dintre țărănime și moșierime. Efectele crizei economice s-au repercutat și asupra vieții politice a țării, manifestîndu-se în tendințe evidente de instabilitate. În rîndurile principalelor partide ale claselor exploatatoare aveau loc puternice convulsii, divergențe de păreri etc., ceea ce a dus la formarea de grupări în interiorul acestora sau la desprinderea unor dizidențe. Pe de altă parte, sub impulsul ascensiunii fascismului pe plan extern, organizațiile și grupările fasciste au început să se manifeste tot mai amenințător și pe scena politică a României.

În contextul situației generale ce se crease în țară, chiar din primii ani ai crizei economice a capitalismului, au avut loc schimbări și mutații în toate domeniile de activitate, ceea ce a dus la modificarea raportului

forțelor de clasă ce se confruntau pe arena vieții politice românești. La scurtă vreme după venirea la conducerea țării în noiembrie 1928, Partidul național-tărănesc a devenit antipopular pentru marea majoritate a populației și în primul rînd pentru acele categorii de oameni ai muncii care, sperînd într-o politică cît de cît apropiată de promisiunile afișate zgromotos în timpul opoziției, îi acordaseră sprijin. Guvernele național-tărăniste nu numai că au continuat în linii generale politica predecesorilor lor, dar au deschis larg porțile pătrunderii capitalului străin în economia țării; urmările acestei politici apăsau din greu asupra masei muncitoare de la orașe și sate, care s-au ridicat cu vehemență împotriva unei asemenea politici.

Pentru înțelegerea mai realistă a activității P.C.R. din acei ani, trebuie semnalat că nici el nu a putut evita frămîntările interne. Acestea, grefate pe fondul unor divergențe de păreri apărute mai de mult între unele cadre de conducere, accentuate de teroarea în creștere exercitată de organele represive ale statului burghez, teroare care făcea imposibilă organizarea unei dezbateri largi de clarificare, au degenerat în puternice lupte fracționiste ce amenințau însăși existența partidului comunist, dar care au fost curmate cu hotărîre de către comuniști, în vara anului 1930. Ca urmare, în august 1930, organele centrale de conducere ale P.C.R., constituite conform indicațiilor Cominternului la Congresul al IV-lea și completate pe parcurs, și-au încetat activitatea, iar principalii vinovați de declanșarea și conducerea luptelor fracționiste au fost sancționați. În fruntea partidului a fost numită o conducere provizorie*, care a primit sarcina să conducă întreaga activitate pînă la congresul ce urma să aleagă noile organe conducătoare.

Sarcinile fundamentale ale conducerii provizorii au fost refacerea și consolidarea unității partidului, reorganizarea organizațiilor regionale, județene și locale și, pe această bază, strîngerea legăturilor cu muncitorii industriali, cu masele țărănimii muncitoare și cele aparținînd naționalităților conlocuitoare, cu toate categoriile de asupriți, pentru a uni eforturile acestora în lupta împotriva exploatării ce se accentua tot mai mult, și în același timp luarea tuturor măsurilor necesare în vederea pregătirii în bune condiții a congresului partidului comunist.

Evident, măsurile luate în vara anului 1930 nu au dus și nici nu puteau duce dintr-o dată la lichidarea luptelor fracționiste, deoarece acestea lăsaseră urme adînci atît asupra întregului partid, cît și a principalelor organizații de masă. În mod incontestabil însă, condamnarea fracționismului și interzicerea activității de grup în cadrul partidului, numirea unei noi conduceri investită cu sarcini precise pentru etapa imediat următoare au constituit un pas important pe calea refacerii unității P.C.R. Se crease un climat favorabil desfășurării unei activități rodnice în vederea îndeplinirii obiectivelor stabilite.

Rolul hotărîtor în lupta pentru curmarea fracționismului l-au avut comuniștii, în frunte cu cadrele de bază ale partidului, activiști din conducerea organizațiilor de masă, care nu s-au împăcat nici un moment

* Din motive de conspirație, conducerea provizorie (secretariatul compus din 3 persoane) era schimbată la anumite intervale de timp. Astfel, pînă la sfîrșitul anului 1931, din aceasta au făcut parte: Constantin Pirvulescu, Gheorghe Stoica Elena Filipovici, Eugen Iacobovici și Vanda Nicolschi.

cu situația în care se găsea P.C.R. datorită luptelor fracționiste. Acțiunea întreprinsă în vara anului 1930 și rezultatele ei imediate constituiau o garanție, dintre cele mai concludente, că P.C.R. își avea rădăcinile adânc înfipte în pământul țării, probând încă o dată că numai el putea să organizeze și să conducă masele muncitoare în lupta pentru o viață mai bună.

Partidul comunist a putut astfel să-și concentreze forțele în direcția organizării și conducerii luptei revoluționare a maselor, să se afirme într-o măsură tot mai mare în viața politică a țării. Activitatea intensă desfășurată începând cu ultima parte a anului 1930 a avut ca rezultat consolidarea organizațiilor existente ale partidului, crearea de noi organizații, în special în întreprinderi aparținând ramurilor principale ale economiei. Partidul a făcut eforturi susținute pe linia întăririi legăturilor sale cu detașamentele principale ale clasei muncitoare — cefești, petroliști și mineri. Organizarea conferinței reprezentanților muncitorilor din cele trei ramuri, în martie 1931, a avut o mare importanță pentru coordonarea luptei acestora în perioada următoare. Cele aproape 74 000 de voturi obținute în alegerile parlamentare din vara aceluiași an de către B.M.Ț., organizație politică legală condusă de P.C.R., în pofida reacțiunii, a furtului de urne, a împiedicării de a-și exercita dreptul de vot a cetățenilor care simpatizau cu comuniștii, pe baza cărora urma să trimită cinci deputați în parlamentul țării *, chiar dacă mandatele acestora au fost invalidate, reprezintă o dovadă elocventă a creșterii prestigiului și influenței partidului în mase.

În aceeași perioadă, partidul comunist și-a intensificat munca la sate, popularizând în rândurile maselor țărănimii muncitoare lozinci mobilizatoare la lupta împotriva exploatării moșierești, pentru pământ. Un manifest difuzat de P.C.R., în vara anului 1931, chema țărănimea : „La luptă pentru pământ, pentru luarea de la boieri a întregului pământ și a tuturor uneltelor fără nici o plată de despăgubire ; pentru a da pământul și uneltele moșierilor la acei țărani care n-au pământ sau au pământ puțin, pentru anularea datoriilor de ipotecare, a arendelor și învoirilor înrobiitoare“¹.

Un alt moment semnificativ din viața partidului l-a reprezentat apariția, la 15 august 1931, a organului său central de presă — „Scînteia“. Cu toate că apărea în condiții grele de ilegalitate, „Scînteia“ a adus o contribuție de seamă la întărirea muncii partidului, la popularizarea politicii sale în mase și la mobilizarea acestora pentru traducerea ei în viață.

Cu toate succesele obținute în munca organizatorică, politică și ideologică, forța și influența partidului comunist continuau să rămână în urma procesului de radicalizare a maselor muncitoare. În condițiile de atunci, convocarea și ținerea unui congres căruia îi revenea misiunea să analizeze cit mai temeinic problemele fundamentale privind activitatea partidului, să le dea răspunsuri care să fie în concordanță cu realitățile românești și, în consecință, să constituie jaloane pentru activitatea ulterioară a partidului, erau fără îndoială sarcini de maximă răspundere.

În fapt, convocarea Congresului al V-lea al Partidului Comunist Român a fost hotărâtă în august 1930, urmînd ca locul și data ținerii aces-

* Cei cinci deputați ai B.M.Ț. în parlament urmau să fie Lucrețiu Pătrășcanu, Imre Aladar, Eugen Rozvan, Ștefan Dan și C. Cașul.

¹ Arhiva C.C. al P.C.R. fondul nr. 1, dosarul nr. 63, filele 1—8.

tuia să fie fixate în funcție de ritmul pregătirilor ce le reclama un asemenea eveniment. Evident, această perioadă de pregătire nu putea fi prevăzută și ca urmare fixată dinainte, deoarece depindea de întocmirea rapoartelor pentru principalele probleme ce urmau a fi dezbătute, alegerea sau desemnarea delegaților, formalitățile pentru deplasarea lor la locul unde trebuia să se țină congresul etc. Toate acestea aveau loc în condițiile în care partidul comunist se afla în ilegalitate, teroarea împotriva sa era în continuă creștere, iar principalele sale cadre erau urmărite pas cu pas de organele represive ale statului burghezo-moșieresc *

În vara anului 1931, după ce în linii generale rapoartele fuseseră elaborate, iar locul și data ținerii congresului fixate, pregătirile acestuia au intrat în faza finală și pe alte planuri. Merită a fi subliniat faptul că s-a acordat o atenție deosebită luării unor măsuri de ordin tehnic, dar care puteau concura la buna desfășurare a congresului, la asigurarea unei anumite ritmicități a lucrărilor sale, unele dintre ele vizând eforturi notabile pe linia unei participări active a tuturor delegaților. După sosirea delegaților, așa cum notează în amintirile sale Eugen Iacobovici, timp de două săptămâni aceștia au studiat și îmbunătățit documentele ce urmau a fi prezentate congresului ².

Lucrările Congresului al V-lea al Partidului Comunist Român s-au desfășurat între 3 și 24 decembrie 1931, în prezența a 38 de delegați, dintre care 24 cu drept de vot deliberativ și 14 cu drept de vot consultativ ³, reprezentând cinci organizații regionale, organizația partidului din București, conducerea U.T.C. și organizațiilor de masă **. Congresul a adoptat următoarea ordine de zi : Situația internațională și pericolul unui război împotriva U.R.S.S. ; Situația economică și politică a României și sarcinile partidului comunist ; Luptele economice și sarcinile partidului în mișcarea sindicală ; Munca partidului la sate ; Sarcinile partidului în

* În pofida greutăților de tot felul și a riscurilor pe care le implica o asemenea acțiune, conducerea de atunci a partidului, sprijinită de membrii acestuia și de alți militanți revoluționari, a purces la pregătirea congresului. Ca urmare, la începutul lunii septembrie 1930 a fost constituită o comisie politică, care a primit sarcina de a pregăti Congresul al V-lea al partidului. Prima ședință de lucru a comisiei a avut loc la 13 septembrie 1930, cu prilejul căreia au fost stabilite problemele principale ce urmau a fi puse în dezbaterile congresului pe bază de rapoarte : munca organizatorică și politică ; problema sindicală ; munca la sate ; lupta împotriva războiului ; munca în organizațiile de masă. Cei trei membri ai comisiei politice, cadre ale P.C.R., au împărțit între ei aceste probleme pentru a elabora tezele congresului. La începutul lunii octombrie a aceluiași an, tezele congresului, în fapt rapoartele acestuia, erau în linii generale gata. În continuare, aceste teze au fost prezentate forurilor responsabile, care și-au spus părerea asupra lor. Acest lucru poate fi dedus din dezbaterile unei alte ședințe de lucru a comisiei politice, din 13 februarie 1931, care s-au referit la îmbunătățirea tezelor ; se desprind recomandările făcute comisiei de a acorda atenție sporită și un spațiu mai mare în materialele pregătite pentru congres problemelor interne de partid. În ultima perioadă, la pregătirea congresului au participat aproximativ 20 de persoane.

² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 7 921, fila 44.

³ *Ibidem*, dosarul nr. 91 (mapa nr. 296/1—1931), filele 11 și 11 bis.

** Delegații cu drept de vot deliberativ reprezentau cele cinci organizații regionale, după cum urmează : Moldova, Bucovina, Basarabia și Dobrogea câte 2 ; Transilvania — 3 ; organizația din București — 5 ; U.T.C. — 3 ; colectivele de partid din organizațiile de masă — 3 ; conducerea partidului — 2. Au participat reprezentanți ai Internaționalei Comuniste, precum și ai partidelor comuniste din Ucraina, Germania, Ungaria, Polonia, Bulgaria, Letonia, Estonia, Lituania și Finlanda.

mișcarea națională revoluționară ; Sarcinile organizatorice și politica organizatorică a partidului ; Alegerea organelor conducătoare. Condițiile de adîncă ilegalitate în care se găsea partidul comuniștilor au făcut ca și acest congres să se întrunească în afara granițelor țării, în U.R.S.S., într-o localitate de lîngă Moscova.

Pornind de la cerințele ce stăteau în fața partidului, Congresul al V-lea a trecut la dezbaterea problemelor înscrise pe agenda de lucru, a căror analiză științifică, marxist-leninistă era menită să ducă la conturarea unor sarcini majore de viitor, ancorate în realitățile țării, la clarificarea ideologică, la maturizarea politică a mișcării muncitorești revoluționare din România. De la bun început trebuie subliniat că acest congres, spre deosebire de cele precedente, a reușit să facă o investigație mai aprofundată asupra diferitelor aspecte ale situației economice și sociale și, prin aceasta, partidul să-și formeze o imagine mai clară cu privire la contradicțiile regimului burghez, la raportul forțelor de clasă ce se confruntau în viața politică a țării și, pe această bază, să stabilească obiective de perspectivă și sarcini imediate pentru activitatea sa.

Raportul privind situația economică și politică, prezentat congresului de Elena Filipovici, făcea precizarea că, în România, criza economică a capitalismului îmbrăca forme deosebit de ascuțite datorită slabei dezvoltări industriale, din care cauză nu se putea face față concurenței străine. Produsele românești nu erau competitive pe piața mondială, iar cea internă era restrînsă din cauza scăzutei puteri de cumpărare a maselor muncitoare care alcătuiau marea majoritate a populației țării. Acestea erau, de altfel, motivele pentru care „criza s-a manifestat în România cu mult mai devreme decît în țările capitaliste mai dezvoltate”⁴. Agravarea situației economice a țării se datora, așa cum rezultă din documentul menționat, împletirii crizei industriale cu cea agrară, și în mod deosebit și cu cea din domeniul financiar și comercial. „Criza agrară — notează raportul — se manifestă prin faptul scăderii extraordinare a prețurilor pe piața mondială, față de care agricultura română puțin dezvoltată din punct de vedere al modului lucrării pămîntului nu poate concura cu prețurile mondiale”⁵.

Adîncirea crizei a dus în mod inevitabil la o înrăutățire nemaiîntîlnită a condițiilor de muncă și de trai ale maselor largi de oameni ai muncii de la orașe și sate. Închiderea totală sau parțială a unui număr mare de fabrici și uzine a dus la creșterea șomajului. Referindu-se la acest fenomen, documentele congresului apreciau că, deși nu exista o statistică exactă, din relatările presei burgheze se putea trage concluzia că numărul celor fără de lucru se apropia de 300 000 de oameni, ceea ce pentru România, cu un proletariat industrial redus, reprezenta un procent enorm de mare. Acestora li se adăugau muncitorii agricoli, argații alungați de pe moșiile boierești, care, împreună cu familiile lor, amplificau numărul celor apăsăți de crunta exploatare exercitată prin toate mijloacele de către clasele dominante. La crearea unor asemenea stări de lucruri a contribuit, în mare măsură, politica promovată de P.N.T., care, după venirea la putere, a căutat să arunce asupra maselor muncitoare toate greutățile provocate

⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 7920, partea I, fila 43.

⁵ *Ibidem*, fila 46.

de criză. Guvernele național-țărănist ce s-au perindat la conducerea țării în acești ani au folosit toate mijloacele ce le stăteau la îndemână pentru a lovi în partidul comunist, în organizațiile revoluționare. Aceasta explică, într-o anumită măsură, de ce în primii ani ai crizei partidul comunist nu s-a putut ridica la nivelul sarcinilor puse de creșterea avântului de luptă al clasei muncitoare și al altor categorii de oameni ai muncii. În continuare, Eugen Iacobovici a prezentat în fața congresului raportul cu privire la situația organizatorică a Partidului Comunist Român. Documentul cuprindea o analiză a muncii desfășurate de organele și organizațiile partidului, subliniind succesele înregistrate pe această linie în perioada premergătoare congresului. Pe această bază, raportul scotea în evidență necesitatea creării unei coloane vertebrale muncitorești în cadrul partidului, alcătuit din membri proveniți direct din producție, și mai ales din ramurile principale ale economiei; combaterea inerției și a metodelor învechite de care mai dădeau dovadă unele cadre, în problemele muncii organizatorice și politice; intensificarea legăturilor organelor conducătoare cu masa membrilor partidului⁶. Primele două rapoarte prezentate congresului, atât cel cu privire la situația economică și politică a țării cât și cel referitor la situația organizatorică a partidului, au constituit baza unor dezbateri ample și fructuoase. Numeroși delegați, cadre de bază ale partidului, între care: Bela Breiner, Alexandru Iliescu, Timotei Marin, Dumitru Grofu, Imre Aladar și alții, au făcut un larg schimb de păreri, au formulat cu chibzuință și simț de răspundere propuneri în vederea soluționării unor probleme ce stăteau de mult în atenția conducerii, dar a căror rezolvare în condițiile respective nu mai putea fi amînată. Răspunsul la asemenea probleme era de natură să proiecteze o lumină clară asupra muncii politice și ideologice, asupra laturilor teoretice ale acesteia, să ducă la înlăturarea unor obstacole ce frînau creșterea partidului la nivelul cerințelor, a unor aprecieri eronate și chiar a unor acțiuni ce nu erau total în concordanță cu interesele maselor⁷.

Una dintre aceste probleme, vitale pentru activitatea partidului comunist, o constituia *definirea caracterului și perspectivei revoluției în România*. Această problemă a fost mereu prezentă în preocupările partidului comunist de la înființarea sa. Astfel, plenara C.C. al P.C.R. și a Comisiei centrale de control din iulie 1925 „a dat o viziune în linii mari adecvată asupra caracterului și forțelor motrice ale etapei revoluționare în fața căreia stătea România”⁸. Trebuie înțeles însă că la nerezolvarea acestei probleme a contribuit într-o măsură apreciabilă faptul că, la scurtă vreme după crearea sa, P.C.R. a fost aruncat în afara legilor, asupra sa a fost îndreptată nu numai teroarea, ci și presiunea ideologiei claselor dominante. La acestea pot fi adăugate și unele practici ale Cominternului, care dădea indicații general valabile pentru toate partidele comuniste și nu în funcție de particularitățile țării în care își desfășura activitatea. În asemenea condiții, cristalizarea liniei generale a politicii Partidului Comunist Român, cu toate încercările făcute, s-a transformat într-un proces anevoios. Unii membri ai partidului, lucru relevat și în congres, au

⁶ *Ibidem*, fila 285.

⁷ *Ibidem*, fila 46.

⁸ *Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în România*, Editura politică, București, 1969, p. 157.

supraevaluat rămășițele semif feudale din agricultură și subapreciind dezvoltarea capitalistă a țării au tras concluzia că România se găsea în fața revoluției burghezo-democratice, în cadrul căreia rolul conducător revenea burgheziei. Un asemenea mod de a vedea problema însemna a transforma clasa muncitoare și partidul său comunist într-o anexă a burgheziei. Pe de altă parte, exponenții teoriilor sectarist-stingiste exagerau în ceea ce privește dezvoltarea capitalistă și, ignorând faptul că unele sarcini ale revoluției burghezo-democratice, ca, de pildă, lichidarea moșierimii ca clasă, împărțirea pământului țăranimii muncitoare, nu erau rezolvate, apreciau în mod greșit că România se găsea nemijlocit în fața revoluției proletare. Un asemenea punct de vedere ducea la îndepărtarea proletariatului de principalul său aliat, țăranimea.

Persistența unor asemenea teorii a împiedicat partidul să aprecieze în mod realist regimul politic din România. „În literatura partidului — subliniază raportul politic prezentat congresului — am avut caracterizarea greșită a regimului; de exemplu, caracterizarea guvernului național-țărănesc ca realizatorul guvernării fasciste și guvernul Iorga-Argetoianu ca guvern de dictatură militară-fascistă”⁹. O asemenea apreciere a fost considerată ca o piedică în mobilizarea maselor la luptă pentru a preveni în perspectivă instaurarea unei asemenea dictaturi. Fără a minimaliza evoluția lucrurilor spre un asemenea deznodământ, documentele congresului făceau precizarea că, în perioada respectivă, cînd criza economică se adîncea, partidele burgheze se îndreptau spre crearea unui front unic al burgheziei române, ferindu-se de a-și manifesta intențiile de viitor pentru a nu-și pierde și bruma de influență ce o mai aveau asupra unor categorii de oameni ai muncii.

Congresul al V-lea a combătut cu hotărîre teoriile de dreapta și sectarist-stingiste, demonstrînd cu puterea faptelor inconsistența lor, cît și prejudiciile aduse. El a formulat sarcini precise în vederea eliminării definitive a acestora din viața partidului¹⁰. Ampla analiză asupra vieții economice și politice a țării a dat posibilitate Congresului al V-lea să ajungă la concluzia: „România este o țară înapoiată din punct de vedere capitalist, cu un nivel puțin ridicat al industriei, cu predominarea agriculturii în economia țării și cu rămășițe însemnate semif feudale”¹¹. Aceasta era urmarea faptului că România pășise pe drumul dezvoltării industriale în epoca imperialismului, iar mai tîrziu evoluția ei a avut loc „în perioada de după război, în condițiile crizei generale a capitalismului, cînd curățirea radicală a rămășițelor feudale, care împiedică creșterea forțelor de producție, a devenit imposibilă pentru burghezie fără o amenințare a proprietății private în genere”¹². Puterea politică ce trebuia răsturnată prin revoluție avea un conținut burghezo-moșieresc și se afla „în mîinile marii burghezii române și ale marilor boieri români semif feudali; în fruntea puterii monarhice de stat se afla primul «boier» — regele”¹³.

⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 7 920, partea I, filele 49—50.

¹⁰ *Ibidem*, fila 65.

¹¹ *Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România*, Editura P.M.R., București, 1951, p. 28.

¹² *Ibidem*, p. 28—29.

¹³ *Ibidem*, p. 29.

Congresul a dezvoltat puternicele contradicții de clasă ce măcinau regimul burghezo-moșieresc, apreciind că aceea dintre proletariat și burghezie era „cea mai concentrată, cea mai generală și mai neîmpăcată”; ei i se adăugau cele dintre țărănime și moșierime, dintre întregul popor și marile puteri imperialiste, care își disputau locul în exploatarea bogățiilor țării. Existența acestui nod de contradicții, în împrejurările în care sistemul capitalist nu mai era unic și atotcuprinzător, făcea ca România să devină una dintre verigile slabe ale acestui sistem.

Analizând structura economică și politică a țării, precum și contradicțiile de clasă, combătând teoriile de dreapta și sectarist-stângiste, Congresul al V-lea a desprins concluzia, de mare importanță pentru activitatea ulterioară a partidului, că România se găsea atunci în fața *desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice*. Congresul a subliniat, de asemenea, că „revoluția burghezo-democratică va fi desăvîrșită fără burghezie, împotriva ei, sub hegemonia proletariatului și sub conducerea partidului comunist”¹⁴. Așadar, forța motrice principală a revoluției o constituia clasa muncitoare în alianță cu masele țărânimii, iar sarcina strategică cea mai importantă a partidului comunist era înfăptuirea alianței de luptă a muncitorilor și țăranilor.

Referindu-se la sarcinile și perspectivele revoluției în România, congresul a precizat că desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice însemna mai întâi doborîrea puterii de stat a burgheziei și moșierimii și instaurarea dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și țărânimii. Această putere nouă urma să treacă de îndată la înlăturarea rămășițelor feudale, prin exproprierea moșiilor și trecerea pămîntului în mâinile celor care îl munceau, democratizarea țării, asigurarea drepturilor și libertăților pentru masele largi muncitoare de la orașe și sate, în vederea creării condițiilor necesare trecerii rapide de la rezolvarea sarcinilor desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice la înfăptuirea celor ale revoluției socialiste. În rezoluțiile Congresului al V-lea se subliniază că prima etapă era necesară nu pentru a curăți terenul în vederea dezvoltării capitalismului, ci pentru a asigura forțelor revoluționare, printr-o libertate nelimitată, dezvoltarea ulterioară în direcția revoluției proletare, „în interesul luptei pentru dezrobirea definitivă a tuturor celor ce muncesc de orice exploatare, de orice asuprire de clasă și națională, de capitalism”¹⁵. Trecerea de la desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă era posibilă datorită condițiilor obiective social-economice din țară, a particularităților forțelor motrice ale acesteia, a situației internaționale favorabile ca urmare a creșterii impetuoase a mișcării muncitorești și a influenței exercitate de victoriile obținute de Uniunea Sovietică în construirea socialismului. Aceste precizări formulate de congres au avut o mare semnificație pentru activitatea ulterioară a P.C.R., dînd o perspectivă clară desfășurării revoluției în țara noastră ca un proces continuu și unitar.

Stabilirea liniei generale strategice și tactice a partidului reclama însă rezolvarea altor probleme de importanță majoră pentru aplicarea acesteia în practică. Între ele un loc de seamă l-a ocupat în lucrările congresului problema întăririi organizatorice a partidului, a sporirii ro-

¹⁴ *Ibidem*, p. 32—33.

¹⁵ *Ibidem*, p. 32.

lului său conducător în luptele revoluționare ale maselor. Cu multă grijă, atît raportul prezentat cît mai ales numeroasele intervenții ale delegaților au scos în evidență succesele obținute în lichidarea luptelor fracționiste, în întărirea organizațiilor regionale și locale ale partidului, preocupările pentru primirea de noi membri în rîndurile sale.

Documentele congresului conțin critici aspre la adresa metodelor sectare folosite în atragerea de noi membri în partid, mai ales din rîndurile muncitorilor aparținînd ramurilor principale ale industriei, la adresa unor elemente nedisciplinate și instabile din punct de vedere politic care dețineau munci de răspundere în organizațiile partidului¹⁶.

Prima concluzie desprinsă de congres în această direcție a fost necesitatea stringentă a îmbunătățirii compoziției sociale a partidului, a creării unei puternice coloane vertebrale proletare a acestuia, alcătuită din muncitori conștienți, activi și disciplinați. Piatra de încercare în vederea primirii unui nou membru în partid trebuia să fie atașamentul său față de politica acestuia, participarea activă la lupta pentru cucerirea revendicărilor economice și politice ale clasei muncitoare. Educarea politică a noilor membri, călirea lor ideologică reveneau organizațiilor partidului în care activau, și în special celor de jos. Congresul al V-lea a stabilit că una dintre sarcinile principale ale partidului în perioada respectivă o constituiau lărgirea partidului și întărirea nucleului său proletar¹⁷.

În același timp, congresul a subliniat necesitatea alegerii conducătorilor organizațiilor de partid dintre membrii cei mai activi și mai încercați ai acestora. Avînd în vedere condițiile de ilegalitate în care era nevoit să activeze partidul comunist, congresul a dat indicația de a se acorda o atenție sporită organizării celulelor, ca formă organizatorică de bază. Legarea strînsă a partidului de mase impunea crearea unor celule puternice în întreprinderi, care să poată acționa cu hotărîre în momentele necesare.

Merită a fi consemnat faptul că Congresul al V-lea a indicat partidului că una dintre sarcinile imediate căreia trebuia să-i acorde toată atenția era întărirea muncii sale organizatorice în întreprinderi principale ca : C.F.R., porturile, Reșița, Valea Prahovei, Cugir, Copșa Mică, P.T.T., industria textilă etc. De asemenea au fost date sarcini speciale privind munca de partid în capitala țării. „Atenția principală — sublinia raportul organizatoric prezentat congresului — trebuie să o dăm organizării Bucureștiului care trebuie să dea tonul mișcării întregi“¹⁸.

Congresul al V-lea a ajuns la concluzia că unul din cele mai mari neajunsuri în munca organizatorică a partidului era slaba sa activitate la sate, acolo unde se găsea un numeros proletariat agricol, alături de care se zbătea în mizerie și exploatare țărănimea săracă. În condițiile radicalizării maselor muncitoare ale țărănimii, sporirea celulelor de partid la sate devenea o chestiune imediată, numai astfel nemulțumirile și revolta acestora puteau fi canalizate pe făgașul luptei de clasă, alături de clasa

¹⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 7 920, partea I, fila 57.

¹⁷ *Ibidem*, fila 52°.

¹⁸ *Ibidem*, fila 506.

muncitoare, în vederea doborârii regimului burghezo-moșieresc. Era vorba nu numai de o intensificare cantitativă a muncii la sate, ci și de o cotitură calitativă, de o schimbare a metodelor de muncă care să facă posibilă organizarea și conducerea de către partid a acțiunilor țărănești. Alături de celulele de partid, în mediul sătesc devenise necesară existența unor comitete țărănești, în cadrul cărora să activeze alături de comuniști și ne-membri de partid, chiar dacă aparțineau unor organizații ce nu erau îndrumate sau influențate de P.C.R. Congresul recomanda ca formele organizatorice la sate să fie cât mai elastice, urmărindu-se ca în limita posibilităților comitetele țărănești de acțiune să fie legale și mai ales să aibă continuitate, deoarece destrămarea unei asemenea organizații era greu de refăcut. Ele aveau sarcina de a elabora planuri de activitate pe care să le aducă la cunoștința maselor și apoi să urmărească cu atenție aplicarea lor în practică pînă în cele mai mici amănunte. Unii dintre delegați au adăugat că munca la sate era foarte complexă, deoarece țăranul prin situația sa economică și socială era mai greu de cucerit, că oricite lozinci ar lansa partidul, fără o activitate sistematică desfășurată de organizații puternice, rezultatele nu puteau fi cele scontate.

În general, congresul a subliniat că sosise momentul ca partidul comunist să facă o cotitură hotărîită în ce privește munca la sate. În legătură cu aceasta, raportul în problema agrară menționa: „Sarcinile partidului nostru sînt în afară de a găsi în sfîrșit drumul spre sat, de a da parole juste țărănimii în luptă, dar mai ales de a organiza și a găsi forma organizatorică în care să cuprindă procesul de radicalizare la sate. Foamei de pămînt partidul trebuie să opuiască lozincă exproprierii totale a pămîntului marii proprietăți, imășurilor, pădurilor și transmiterea lor fără plată țăranilor săraci și mijlocii”¹⁹. Congresul al V-lea al P.C.R. a reușit să formuleze o lozincă justă, corespunzătoare situației concrete din țara noastră, într-o problemă fundamentală ca cea agrară. Aceasta constituia, în ultimă instanță, baza de pornire în întărirea activității partidului la sate, în apropierea țărănimii de clasa muncitoare, în înfăptuirea alianței muncitorești-țărănești. Rezoluția congresului conturează cu și mai multă precizie sarcinile în acest domeniu, arătînd că partidul comunist va lupta pentru confiscarea tuturor pămînturilor marilor moșieri „împreună cu inventarul lor, fără răscumpărare, pentru împrăștierea gratuită cu ele a muncitorilor agricoli și a țăranilor celor mai săraci și mijlocași”²⁰.

O condiție esențială a întăririi organizatorice a partidului era intensificarea muncii în cadrul celorlalte organizații muncitorești, conduse sau îndrumate de el. Lărgirea bazei proletare a partidului nu era posibilă fără întărirea organizațiilor de masă, fără transformarea lor în rezerve ale acestuia, din rîndurile cărora să-și recruteze noi membri. Congresul avea în vedere în primul rînd sindicatele unitare și U.T.C. După dizolvarea lor de către autorități, în aprilie 1929, sindicatele unitare au fost puse în imposibilitatea de a se ocupa în mod eficient de organizarea luptei economice

¹⁹ Ibidem, fila 674.

²⁰ Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România, p. 35.

a maselor muncitoare, iar partidul nu a reușit să găsească forme și metode adecvate pentru a le activa. Participanții la congres au dezvăluit cu curaj o serie de cauze care generaseră asemenea lipsuri, menționând slaba activitate a Consiliului General în direcția formării de comitete de fabrică noi și chiar syndicate care să acționeze legal. Oprindu-se asupra acestei probleme, în cuvîntul său, Lucrețiu Pătrășcanu arăta că această stare de lucruri „reflecta din nenorocire lipsa de activitate a Consiliului General, reflecta și neputința partidului nostru pe unul din fronturile sale cele mai principale ale luptei de clasă”²¹. Congresul a căutat să formuleze sarcinile imediate și de perspectivă ale partidului în acest domeniu de activitate. În primul rînd a fost subliniată importanța atragerii maselor în organizațiile sindicale, concentrarea muncii acestora în întreprinderi, organizarea luptelor muncitorimii pentru cucerirea revendicărilor imediate și legarea lor cu cele politice. Congresul a atras atenția asupra necesității creării comitetelor de fabrică, ca organe permanente ale muncitorilor. „Comitetele de fabrică — sublinia raportul în problema sindicală — trebuie să fie alese de toți muncitorii. În ele trebuie să fie atrase elemente din toate organizațiunile și pe cei de la social-democrați, pentru ca pe baza tacticii noastre să-i mobilizăm pe toți. Comitetul de front unic, de fabrică trebuie să fie ales pe baza unei largi democrații”²².

În felul acesta, raportul sugera două idei de mare importanță pentru activitatea ulterioară a partidului. În primul rînd se poate desprinde, chiar dacă nu suficient de clar, o anumită orientare spre efectuarea unor pași în direcția unificării mișcării sindicale. În al doilea rînd, și aceasta rezultă cu multă claritate, pune la acuitate problema realizării Frontului Unic Muncitoresc. Ținînd seama de creșterea vertiginoasă a luptelor revoluționare, congresul a precizat că obiectivul imediat, punctul de plecare al întregii activități desfășurate de partidul comunist trebuia să fie atragerea majorității clasei muncitoare, de a participa activ la aceste lupte pe baza cerințelor zilnice, realizînd în felul acesta Frontul Unic Muncitoresc de jos. Frontul unic trebuia să cuprindă toți muncitorii, indiferent de apartenența lor politică, atît cei organizați cît și cei neorganizați, pentru ca în focul luptei să se convingă de necesitatea unității.

Congresul a mers mai departe îndrumînd partidul spre folosirea unor forme organizatorice variate, care să corespundă situației mișcării revoluționare din țara noastră și care să constituie organe ale luptei de masă bazate pe frontul unic, în fabrici și instituții, pe moșii, în timpul grevelor, al desfășurării diferitelor campanii politice etc. Asemenea organe urmau să fie, așa cum a recomandat congresul, comitetele de acțiune, comitetele de grevă, comitetele de șomeri, gărzile de autoapărare și pichetele de grevă, comitetele antifasciste etc., toate alese de mase în adunări generale și consfățuirii muncitorești, pe baza frontului unic. Pentru înțelegerea raportului dintre comitetul de fabrică și celelalte organe de front unic, rezoluția congresului făcea următoarea precizare: „Comitetul de fabrică trebuie să fie inițiatorul, organizatorul și simburile tuturor acestor comitete vremelnice de front unic”²³. Tactica frontului unic preconizată

²¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 7 920, partea I, fila 422.

²² *Ibidem*, fila 374.

²³ *Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România*, p. 94.

de Congresul al V-lea al partidului și-a găsit nu numai o largă aplicare, dar și o strălucită confirmare în timpul marilor bătălii revoluționare ale proletariatului român, organizate și conduse de partidul comunist în anii următori.

Oprindu-se asupra activității U.T.C., Congresul al V-lea a apreciat că partidul trebuia să asigure îmbunătățirea conducerii acestei organizații, să acorde o atenție sporită educării marxist-leniniste a cadrelor sale, să le ajute în însușirea metodelor de muncă ilegală și îmbinarea acesteia cu posibilitățile legale. Numai așa U.T.C. putea să-și orienteze activitatea spre organizarea unor acțiuni pentru cucerirea unor revendicări specifice tinerilor din uzine, de pe ogoare, din școli și facultăți. U.T.C. avea sarcina ca, pe baza liniei generale a partidului, să-și concentreze atenția asupra tinerilor muncitori din întreprinderile aparținând ramurilor hotărâtoare ale economiei naționale.

Din dezbaterile congresului referitoare la organizațiile de masă se degajă pregnant ideea că întărirea acestora și conducerea lor fermă de către comuniști le putea transforma în principalele canale prin care influența partidului pătrundea în mase.

Sarcinile stabilite de congres ridicau în fața partidului problema întăririi organelor sale conducătoare de sus pînă jos. Trebuia respectată indicația congresului de a promova cu mai mult curaj în munci de răspundere cele mai bune elemente proletare din partid. În felul acesta se putea asigura un nucleu de conducători devotați și capabili să asigure intransigența ideologică față de influențele mic-burgheze. Erau necesare măsuri care să asigure respectarea disciplinei de partid și a regulilor de conspirativitate. Documentele congresului pun în evidență indicații privind asigurarea unor legături sistematice între toate organizațiile partidului de sus pînă jos și înlăturarea cu hotărîre a manifestărilor de birocratism în această direcție ²⁴. Pe de altă parte se sublinia necesitatea întăririi muncii de educație politică și ideologică a membrilor partidului. Pe această linie o contribuție de seamă urmau să aducă cursurile de educație politică, presa și literatura editate de partid. Pentru înlăturarea confuziilor ce se puteau crea se recomanda a fi analizate principalele evenimente politice și economice, iar atitudinea partidului față de acestea să fie adusă la cunoștința membrilor săi. Reține atenția recomandarea formulată în documentele congresului cu privire la munca colectivă, repartizarea judicioasă a sarcinilor și controlul sistematic asupra îndeplinirii lor ²⁵.

Cu toate acestea, în documentele Congresului al V-lea al partidului comunist au existat și o serie de concluzii, aprecieri și interpretări greșite, necorespunzătoare realităților din țara noastră, chiar și în probleme la rezolvarea cărora, în general, a adus o contribuție de seamă.

Problemele Frontului Unic Muncitoresc, de pildă, au ocupat un loc de seamă în cadrul lucrărilor congresului. Totuși o anumită orientare sectarist-stîngistă a persistat, găsindu-și locul chiar în rezoluția congresului.

²⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 7 920, partea a II-a, fila 513.

²⁵ *Ibidem*, fila 618.

Astfel, social-democrația în ansamblul ei era considerată „social-fascistă” *.

De asemenea, în ce privește munca în sindicate, în loc să indice concentrarea forțelor din sindicatele afiliate la C.G.M., care activau în condiții de legalitate, dispuneau de sedii și alte mijloace de influențare a maselor, congresul a trasat sarcina înființării de noi sindicate revoluționare, ilegale și semilegale, iar munca în sindicatele social-democrate a fost subordonată „ieșirii grupate în masă” a muncitorilor și aducerea lor în cele ilegale și semilegale, ceea ce, în afară de faptul că era aproape imposibil de realizat, contravenea dezideratului realizării frontului unic.

În același timp, congresul a manifestat o atitudine nediferențiată față de partidele și grupările politice burgheze. Rezoluția congresului conchidea: „Atacul principal al partidului trebuie să fie îndreptat înainte de toate contra Partidului național-tărănesc, ca dușmanul cel mai puternic și periculos la țară și, în special, contra așa-zisei sale aripi de stînga (steriști, lupiști), precum și împotriva organizațiilor fasciste (cuziști, gărziile de fier), care în ultimul timp pătrund tot mai mult la sate, și contra social-fasciștilor”²⁶. Astfel, grupările cu caracter burghezo-democratic conduse de C. Stere și dr. N. Lupu erau puse pe același plan cu Garda de fier. O asemenea concluzie nu putea să nu influențeze negativ asupra stabilirii raportului forțelor ce se confruntau în viața politică a țării, a aprecierii pericolului ce-l prezentau organizațiile fasciste în ascensiune.

Ocupîndu-se de problema alianțelor proletariului în revoluție, congresul nu a reușit să clarifice pînă la capăt poziția partidului comunist față de diferitele pături ale țărănimii în perioada desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice. Călăuzindu-se după lozinci juste în alte țări și în alte condiții cu privire la alianța muncitorească-țărănească, a fost minimalizat rolul țărănimii mijloace și chiar al chiaburimii într-o anumită etapă a revoluției.

În ce privește problema națională, Partidul Comunist Român a militat neobosit de la începutul existenței sale împotriva politicii claselor dominante de incitări și disensiuni naționalist-șovine, pentru egalitatea în drepturi și unitatea de luptă a maselor poporului român și ale naționalităților conlocuitoare, fapt reflectat viu și în documentele Congresului al V-lea²⁷. Cu toate acestea însă, ignorînd adevărul istoric cu privire la procesul de desăvîrșire a statului național unitar român, rezoluția adoptată de congres a preluat tezele formulate la congresele III și IV, conform cărora România era o țară „imperialistă”, „colonialistă”, „un stat tipic cu mai multe națiuni”, punînd în fața partidului, ca una dintre sarcinile sale imediate și fundamentale, lupta „pentru dreptul națiunilor asuprite la autodeterminare pînă la despărțirea de

* Asemenea aprecieri la adresa social-democrației au fost făcute de la tribuna congresului de către Manuileski, reprezentantul Cominternului, care a declarat că „dictatura burgheziei se sprijină pe doi gemeni — fascismul și so ial-fascismul —, între care nu există deosebire principală”. Arătînd că social-democrația mondială nu fusese zdrobită, el a continuat: „Principalul dușman care ne împiedică să cîștigăm majoritatea clasei muncitoare, principala piedică în calea revoluției proletare nu este fascismul ci social-fascismul” [...]

²⁶ *Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România*, p. 38.

²⁷ *Crearea Partidului Comunist Român (mai 1921)*, Editura științifică, București, 1971, p. 489.

statul român”²⁸. Asemenea teze erau profund greșite și îndemnau de fapt la desprinderea din trupul țării a unor teritorii cu o populație în covârșitoare majoritate românească. Referindu-se la această problemă, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază că „învățătura marxist-leninistă proclamă dreptul popoarelor la autodeterminare nu în scopul destrămării statelor naționale constituite, ci, dimpotrivă, în vederea eliberării popoarelor asuprite și constituirii lor în state naționale suverane, în conformitate cu voința și hotărîrea maselor largi populare”²⁹.

În ultima parte a congresului a fost ales Comitetul Central al Partidului Comunist Român, alcătuit din unsprezece membri, din care făceau parte : Bela Brainer, Elena Filipovici, Nicolae Goldberger, Emil Halițchi, Eugen Iacobovici, Vanda Nicolski, Lucrețiu Pătrășcanu, Constantin Pîrvulescu, Gheorghe Popescu și Alexander Danieluk (al 11-lea a rămas neidentificat pînă în prezent). În ce privește secretarul general al C.C. al P.C.R., deși exista o experiență acumulată după Congresul al IV-lea ce se recomanda a nu mai fi repetată, la indicațiile organelor conducătoare ale Internaționalei a III-a a fost numit Alexander Danieluk (Gorn), activist al Cominternului, membru al Partidului Comunist Polonez, care, oricît devotament și spirit de abnegație a nutrit pentru cauza comunismului, se vădea handicapat de o necunoaștere temeinică a realităților societății românești.

Formularea aprecierilor asupra importanței lucrărilor Congresului al V-lea în ansamblul lor trebuie făcută ținîndu-se în mod obligatoriu seama de condițiile grele de ilegalitate în care se găsea partidul, de factorii interni și externi ce influențau, iar uneori chiar determinau activitatea sa. De asemenea este necesar să se aibă în vedere că în anii următori limitele Congresului al V-lea au fost corectate sau înlăturate din activitatea partidului comunist.

Privit în ansamblul său, Congresul al V-lea poate fi socotit o etapă importantă în adîncirea procesului de clarificare politică și ideologică, de întărire organizatorică și cristalizare a liniei politice generale a partidului comunist. Definind caracterul și perspectivele revoluției în România și în funcție de acestea strategia și tactica partidului, congresul a jalonat direcțiile principale ce trebuiau urmate de forțele sociale chemate să înfăptuiască procesul revoluționar. Hotărîrile și indicațiile congresului, precum și recomandările cu privire la formele și metodele concrete de muncă în rîndurile maselor muncitoare au constituit un prețios îndrumar pentru activitatea ulterioară a partidului. Lupta pentru aplicarea lor în practică de către partidul comunist, în condițiile concrete din țara noastră, a avut ca rezultat obținerea unor succese remarcabile în toate domeniile activității sale.

Întărirea organizatorică a P.C.R., maturizarea sa politică și ideologică au fost puse puternic în evidență, la scurtă vreme după congres, cînd a reușit să pregătească și să conducă puternice bătălii de clasă, așa cum au fost cele ale proletariatului ceferist și petrolist. Ecoul stîrnit de aceste

²⁸ *Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România*, p. 38.

²⁹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 360.

lupte în opinia publică internă și internațională a influențat pozitiv asupra creșterii rapide a influenței P.C.R. în rîndurile maselor largi de oameni ai muncii de la orașe și sate. În perioada ce a urmat Congresului al V-lea, Partidul Comunist Român s-a impus tot mai mult în viața politică a țării, afirmîndu-se cu pregnanță ca un luptător consecvent și devotat împotriva pericolului fascist, pentru apărarea independenței patriei, acționînd neabătut pentru triumful năzuințelor de libertate și viață nouă ale maselor populare. Congresul al V-lea se înscrie în istoria glorioasă a Partidului Comunist Român ca una dintre etapele importante spre altitudinea împlinirilor de astăzi cu care se mîndrește poporul nostru, constructor destoinic al societății socialiste multilateral dezvoltate.

Participarea activă a tineretului la îndeplinirea politicii P.C.R. de construire a societății socialiste

GHEORGHE SURPAT,
ALEXANDRU I. POPESCU

Istoria poporului român, ca și întreaga istorie universală atestă că generația tinăra s-a manifestat întotdeauna ca un factor activ, dinamic al societății, participând cu tot entuziasmul său creator la progresul forțelor materiale și spirituale ale civilizației. Tineretul din România, aflându-se laolaltă cu cele mai înaintate forțe ale societății în primele rinduri ale mișcării pentru progres social, a preluat și dezvoltat, din veac în veac, virtuțile și tradițiile înaintate ale poporului. Înfruntând greutăți, dând nenumărate jertfe, tineretul a jucat un rol de seamă în lupta maselor populare împotriva asupritorilor, pentru dezvoltarea socială, pentru cucerirea și apărarea independenței și suveranității naționale. „Ce minunate exemple de eroism și dăruire de sine — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — oferă generațiile revoluției din 1848, ale Unirii Principatelor Române, generațiile care nu și-au precupețit viața în războiul de independență națională și care au luptat pentru îndeplinirea unității statului național român. Vor rămâne în veci înscrise cu litere de aur generațiile care au pus bazele mișcării muncitorești, ale Partidului Comunist Român, generațiile de tineri comuniști care s-au jertfit pentru eliberarea națională și socială a patriei noastre. Nepieritoare sînt actele de vitejie și eroism ale celor ce au îndeplinit insurecția armată, care au eliberat patria de sub jugul fascist, care au luptat în războiul contra fascismului pînă la victoria finală. Va rămâne înscrisă de-a pururi în marea carte a istoriei patriei munca eroică a generațiilor care au făurit epopeea construcției socialiste“¹.

Partidul Comunist Român, apărător consecvent al intereselor vitale ale tinerei generații, a acordat încă de la începutul existenței sale o atenție deosebită atragerii tineretului la lupta revoluționară a clasei muncitoare, educării acestuia în spiritul dragostei față de popor, al credinței în cauza socialismului. Curînd după înființarea sa, partidul comunist a creat Uniunea Tineretului Comunist, organizație revoluționară, marxist-leninistă, a tineretului muncitor din România.

În anii regimului burghezo-moșieresc — cînd marea majoritate a tineretului, exploatat și lipsit de drepturi, ducea o viață plină de greu-

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîșirii construcției socialiste*, vol. 2, Editura politică, București, 1968, p. 204.

tați —, Uniunea Tineretului Comunist, condusă de partidul comunist, a mobilizat masele tineretului muncitoresc, țărănesc și studios, fără deosebire de naționalitate, la lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc. În toate luptele revoluționare duse de clasa muncitoare — forța socială cea mai înaintată a societății contemporane —, în alianță cu țărănimea, intelectualitatea, cu toți oamenii muncii, împotriva exploatării burghezo-moșierești, împotriva fascismului și războiului, pentru drepturi și libertăți democratice, pentru o viață mai bună, tineretul s-a aflat în primele rînduri; el a dat nenumărate pilde de abnegație și eroism, jertfe pentru împlinirea năzuințelor și aspirațiilor poporului de eliberare națională și socială. Neuitate vor rămîne contribuția adusă de tineretul patriei noastre la lupta împotriva dictaturii militare-fasciste, a războiului hitlerist, la înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, eroismul său de masă manifestat atît pe frontul antihitlerist, cît și în anii luptei pentru instaurarea și consolidarea puterii democrat-populare, pentru refacerea economiei naționale.

În zilele fierbinți ale insurecției naționale antifasciste armate, ute-ciștii și numeroși tineri din fabrici, de pe ogoare, din instituții sau școli, în frunte cu comuniștii, răspunzînd chemării Partidului Comunist Român, au sprijinit activ, sub diferite forme, unitățile militare, au luptat cu arma în mînă în acțiunile eroice pentru curățirea Capitalei și a altor regiuni ale țării de trupele fasciste. În aceste zile, Uniunea Tineretului Comunist, ieșind după două decenii de teroare și persecuții din ilegalitate, s-a situat în fruntea luptei întregului tineret, chemîndu-l să-și închine toate forțele pentru eliberarea patriei. „Noi vrem ca, alături de clasa muncitoare și poporul român — se arăta în una din chemările U.T.C. —, tineretul să contribuie la clădirea unei Româнии adevărate, libere, democratice și independente”².

Răspunzînd chemării partidului comunist, numeroși tineri, în frunte cu ute-ciștii, s-au înrolat voluntar în războiul antihitlerist.

Tineretul, alături de vîrstnici, a luptat eroic, cot la cot cu glorioșii ostași sovietici, pentru eliberarea întregului teritoriu al țării și apoi pe meleagurile Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la victoria finală asupra fascismului. Referindu-se la atitudinea tineretului din acea perioadă, ziarul „Scînteia tineretului” scria: „Tineretul, din rîndurile căruia unii dintre cei mai buni tineri s-au înrolat în Divizia «Tudor Vladimirescu» spre a lupta contra fascismului, a dat o nouă dovadă strălucită a patriotismului său fierbinte. Tineretul a înțeles că, pentru a zdrobi fascismul, trebuie ca frontul și spatele frontului să formeze un tot unic...”³.

Uniunea Tineretului Comunist a mobilizat tineretul muncitor de la orașe și sate la luptă pentru sprijinirea frontului antihitlerist. „Totul pentru front, totul pentru victorie!” a fost lozincă sub care, din inițiativa comuniștilor și a ute-ciștilor, au avut loc primele întreceri patriotice la Grivița Roșie.

Vital interesat în instaurarea unui regim democrat-popular, tineretul, alături de masele largi de oameni ai muncii, și-a manifestat adeziunea totală față de politica marxist-leninistă a Partidului Comunist Român, hotărîrea fermă de a trece la înfăptuirea ei. Sute de mii de tineri

² „Scînteia” nr. 1, din 21 septembrie 1944.

³ „Scînteia tineretului”, anul II, nr. 13, din 23—29 ianuarie 1945.

au participat la lupta condusă de partidul comunist pentru instaurarea guvernului democrat-popular, pentru realizarea reformei agrare, refacerea economiei naționale și înfăptuirea celorlalte transformări democratice.

În anii revoluției democrat-populare, tineretul muncitoresc, țărănesc, intelectual și-a pus energia, elanul și puterea de muncă în slujba idealurilor socialismului, aducând o contribuție de seamă în marele efort colectiv al poporului pentru refacerea economiei naționale, ridicarea producției industriale și agricole, în munca patriotică de reconstrucție.

Obiectivele de luptă puse în fața întregului popor de către Conferința Națională a P.C.R. din octombrie 1945 au constituit un program de activitate constructivă, multilaterală și pentru tineretul muncitor. Conferința Națională a afirmat cu strălucire rolul și influența Partidului Comunist Român în viața social-politică a țării, capacitatea sa de a se orienta în situația atât de complexă din acei ani și de a-și elabora, cu forțe proprii, linia sa politică marxist-leninistă, pornind de la realitățile țării noastre, de la analiza raportului de forțe pe plan național și internațional, privit în evoluția sa.

Tineretul muncitor, însuflețit de hotărârile Conferinței Naționale, s-a avîntat în lupta pentru refacerea și dezvoltarea economiei naționale. Un rol important în traducerea în viață a hotărîrilor Conferinței Naționale l-a avut activitatea eroică a tineretului în munca voluntar-patriotică de reconstrucție pe șantierele naționale și locale.

Organizat în brigăzi de muncă patriotică, tineretul, de toate categoriile — muncitori, țărani, studenți, elevi — și de toate naționalitățile, a desfășurat o activitate entuziastă, aprinzînd flacăra întrecerii patriotice pe marile șantiere naționale — Bumbești-Livezeni, Salva-Vișeu, Agnita-Botorca, Ceanul Mare-Cluj, Lunca Prutului etc. —, precum și pe mii de șantiere ale reconstrucției de interes local: liniile ferate București—Craiova prin Roșiori, Pecica—Nădlac, Ucea—Brașov, tunelul de la Predeal, Triajul Brașov, Fabrica de confecții București și multe, multe altele.

Terminarea înainte de data stabilită a lucrărilor de la Agnita-Botorca, Ceanul Mare-Cluj, Bumbești-Livezeni și de pe alte șantiere de muncă voluntară, la care au participat un număr de peste 70 000 de tineri⁴, a reprezentat o contribuție de seamă adusă de tineret la refacerea și dezvoltarea economiei țării.

Șantierele tineretului au constituit o adevărată școală de călire prin muncă, în lupta cu greutățile, de educație patriotică, un prilej de cultivare în rîndul tinerilor a celor mai bune însușiri ale clasei muncitoare. Animat de un profund spirit patriotic, tineretul muncitor din România aprecia în rezoluția adoptată la primul Congres național al tineretului democrat din România, ținut la Brașov în august 1946, că „adevăratul patriotism este acela care cultivă tradițiile luptei pentru libertate și progres a înaintașilor noștri. Tineretul democrat din România iubește cu patimă poporul și patria democratică, măsura patriotismului său fiind participarea la lupta pentru păstrarea independenței naționale, pentru înfrățirea naționalităților conlocuitoare, pentru consolidarea regimului democratic,

⁴ Raportul Comisiei centrale de unificare a tineretului muncitor la Congresul Uniunii Tineretului Muncitor. 19—21 martie 1949, Editura tineretului, 1949, p. 25.

pentru reconstrucția țării... Tineretul democrat al tuturor naționalităților conlocuitoare se înfrățește cu tineretul democrat român în lupta de reconstrucție a țării, cimentind astfel o prietenie sinceră, cheazășia unei păci durabile... Tineretul democrat din România consideră ca o datorie a sa să lupte pentru înfrățirea popoarelor și clădirea unei păci durabile“.

Partidul Comunist Român a dat o înaltă apreciere aportului tineretului, al organizației sale revoluționare la lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc, subliniind că „n-a fost luptă mai importantă a proletariatului condus de partid la care U.T.C.-ul să nu fi participat în mod activ, ca un prețios ajutor“⁵.

În anii construcției socialismului, tineretul din fabrici și uzine, de pe ogoare, din școli și facultăți, încadrat în eforturile întregului popor, a participat cu entuziasm la lupta și munca poporului pentru traducerea în viață a politicii partidului comunist de făurire a noii orînduiri sociale. Desfășurînd o activitate multiplă, tineretul a adus o contribuție de seamă la construcția uzinelor și fabricilor moderne, utilate cu tehnica cea mai avansată, pe întreg cuprinsul țării, la dezvoltarea producției în toate ramurile economiei naționale, la perfecționarea relațiilor socialiste de producție, a mecanismului conducerii și planificării economiei naționale, la adîncirea democrației socialiste.

Tineretul din România a fost și este o forță importantă a dezvoltării sociale, un factor activ în opera de făurire a societății noi. Aceasta atît datorită ponderii numerice pe care o reprezintă milioanele de tineri ai patriei noastre, cît și datorită dinamismului și combativității proprii tineretului. Datele statistice arată că generația tînă ră formează 30% din populația României de peste 20 milioane și, respectiv, aproape 3/4 din populația activă ocupată în ramurile productive. Toate ramurile economiei naționale se caracterizează prin prezența unui procent ridicat de tineri. O serie de date care se referă numai la tinerii cuprinși în organizația U.T.C. atestă că în cadrul principalelor ramuri ale economiei naționale numărul lor se ridică la circa 1 300 000, dintre care 770 000 sînt muncitori și maiștri, 73 000 ingineri și tehnicieni etc.

Multe din fabrici și uzine, mai ales cele noi, au media de vîrstă a salariaților foarte coborîtă, ceea ce înseamnă că tineretul este precumpănit ca număr și hotărîtor sub aspectul contribuției la realizarea sarcinilor de plan, a produsului social și a venitului național⁶.

⁵ Rezoluții și hotărîri ale C.C. al P.M.R. 1948—1950, vol. I, ediția a II-a, Editura pentru literatură politică, București, 1952, p. 71.

⁶ Din șirul exemplurilor de astfel de întreprinderi ne oprim la cîteva. Astfel, la Uzina mecanică „Muscel“, una din cele mai prestigioase întreprinderi din țara noastră — produsele sale se exportă în aproape 40 de state de pe toate meridianele globului —, media de vîrstă este de 21 de ani; majoritatea specialiștilor de aici — ingineri, tehnicieni sau maiștri — provin din tineri muncitori. La tînărul Combinat siderurgic din Galați lucrează peste 2 300 de tineri. Mai mult de 30% dintre salariații Exploatării miniere Lupeni sînt tineri. Excelentele produse ale Uzinei „Electroputere“ din Craiova încorporează și munca celor peste 2 000 de tineri. În cadrul celor aproape 800 ha de sere — suprafață în care agricultura s-a industrializat, dobîndind certitudinea recoltelor bogate —, vîrsta medie a lucrătorilor nu depășește 20—22 de ani („Tînărul leninist“ nr 6/1970, p. 67, și nr. 4/1971, p. 24, 25).

Tineretul muncitoresc, parte integrantă a clasei muncitoare, a participat, în fabrici și uzine, în construcții și transporturi, la realizarea și depășirea planurilor anuale și cincinale de dezvoltare economică.

An de an, sute de mii de tineri, în majoritate membri ai U.T.C., din întreprinderile industriale, de transporturi, telecomunicații, de pe șantierelor de construcții au luat parte activă la întrecerea socialistă organizată de sindicate. De fiecare dată, în numărul celor declarați fruntași în întrecerea socialistă, tineretul reprezenta o pondere importantă. Sute de mii de tineri au depus o muncă entuziastă, creatoare pe șantierelor construcției socialismului: Combinatul siderurgic Hunedoara, Fabrica de rulmenți Birlad, Termocentrala Ovidiu II, Stadionul „23 August“, Centrul cinematografic Buftea, Combinatul poligrafic „Casa Scînteii“, Hidrocentrala „V. I. Lenin“ de la Bicz și multe altele.

Aplicînd diferite inițiative înaintate de muncă, brigăzile de producție ale tineretului au adus o contribuție însemnată la creșterea producției și productivității muncii, la reducerea prețului de cost și îmbunătățirea calității produselor. În același timp, tot mai mulți membri ai brigăzilor de tineret au urmat cursurile învățămîntului mediu și superior, au participat la diferite cursuri de ridicare a calificării profesionale.

Tineretul sîtesc, parte componentă a țărînimii muncitoare, și-a încorporat eforturile în munca vastă de organizare pe baze socialiste și de dezvoltare a agriculturii. Cot la cot cu țărîanii muncitori vîrstnici, tineretul de la sate a contribuit cu toată energia la transformarea socialistă a satului, la consolidarea economică-organizatorică a cooperativelor agricole de producție, a unităților agricole de stat; el a promovat aplicarea metodelor agrotehnice avansate, a desfășurat o largă activitate pentru obținerea unor producții agricole tot mai mari, străduindu-se, în același timp, să-și ridice necontenit nivelul cunoștințelor generale și al calificării profesionale.

Cerută în mod legic de către schimbările în baza tehnică-materială, adîncirea diviziunii profesionale a muncii în agricultură s-a realizat prin dezvoltarea învățămîntului agricol. A crescut numărul școlilor profesionale agricole, al liceelor agricole și silvice, al școlilor agricole de specializare postliceală, al institutelor de învățămînt superior care pregătesc cadre pentru agricultură. În perioada 1966-1970, aproape 75 000 de elevi au absolvit școlile profesionale, 25.000 învățămîntul tehnic și de specializare postliceală, iar 7 800 învățămîntul superior⁷.

Ridicarea și perfecționarea continuă a calificării permit tineretului să se afirme ca purtător al noului în lumea satului, să aducă o contribuție tot mai însemnată la sporirea eficienței activității agricole.

Tineretul studios, care a mărit continuu rîndurile intelectualității, s-a străduit în permanență să asimileze o vastă cultură generală și de specialitate în vederea rezolvării cu succes a sarcinilor puse de construcția socialismului. Tinerii din școli și universități se achită cu cinste de îndatorirea de a învăța necontenit, de a-și însuși tot ceea ce a dat mai valoros gîndirea umană, de a pătrunde tot mai adînc în universul minunat al cunoașterii. Mai mult decît atît, omniprezența progresului a transformat dreptul la învățătură în obligația de a învăța. Numai învățînd temeinic azi, tinerii pot fi constructorii de nădejde de mîine. Investițiile făcute de către

⁷ Anuarul statistic pe anul 1971, p. 653, 658, 669.

societate acum vor da roade miine, dar nu fără largul concurs al tinerilor. În condițiile societății contemporane, cînd știința a devenit o forță de producție nemijlocită, dobîndirea de cunoștințe științifice și tehnice echivalează, într-un anume sens, cu o activitate de creație.

În toate sectoarele și domeniile de activitate social-economică, politică și culturală, tînăra generație a dat zeci de mii de frunțași ai întrecerii socialiste în industrie, de luptători înflăcărați pentru transformarea socialistă și dezvoltarea agriculturii, de studenți și elevi frunțași la învățătură, de tineri ingineri, agronomi, învățători, profesori, medici, cercetători științifici, scriitori și artiști care și-au închinat plenar forțele construcției socialismului.

Atitudinea nouă în muncă a tineretului s-a reflectat și în numărul mare de tineri muncitori inovatori și raționalizatori, promotori ai noului în tehnică. În fiecare an, în fabrici și uzine se remarcă zeci de mii de tineri inovatori. La aceasta o contribuție importantă au adus și aduc acțiunile inițiate de organizațiile U.T.C., cu sprijinul organizațiilor sindicale, în scopul îmbogățirii cunoștințelor profesionale : sesiunile tehnice-științifice, concursurile profesionale (Olimpiada strungarului, Olimpiada minerului, Cartea tehnică și producția, Tineretul și agronomia), cercurile tinerilor specialiști și multe alte forme. Activitatea de propagandă tehnică-științifică desfășurată de organizațiile U.T.C. s-a dezvoltat continuu, luînd în ultimul timp o amploare tot mai mare.

Viața a dovedit că societatea socialistă creează cele mai prielnice condiții pentru dezvoltarea personalității umane, pentru formarea unor oameni cu un larg orizont profesional și spiritual, capabili să ridice știința, arta și cultura pe culmile cele mai înalte. Numeroși tineri s-au afirmat și se afirmă pe tărîmul științei, literaturii și artei, muncind cu pasiune și dăruire, punînd talentul lor în slujba înfloririi patriei socialiste, îmbogățind tezaurul culturii naționale. În știință, alături de experiența și competența oamenilor mai vîrstnici, tineretul reprezintă o forță de seamă, el aduce cu sine elanul și cutezanța, indispensabile marilor investigații de cunoaștere științifică a naturii și societății, duce mai departe tradițiile progresiste ale înaintașilor, își apropie cele mai noi descoperiri, își consacră toată energia progresului științei, rezolvării problemelor complexe pe care le ridică construcția societății socialiste.

În întreaga perioadă a construcției socialismului, tineretul a continuat și continuă tradițiile muncii patriotice, participînd cu însuflețire la înfrumusețarea și buna gospodărire a orașelor și satelor, la lucrările de construcții social-culturale, de îmbunătățiri funciare, la campaniile agricole etc. Brigăzile de muncă patriotică au cuprins în fiecare an sute de mii de tineri muncitori, țărani, elevi și studenți.

Pe baza hotărîrii plenarei C.C. al P.C.R. din 29 noiembrie — 1 decembrie 1967, tradiția muncii voluntar-patriotice a organizației de tineret din țara noastră a fost îmbogățită cu noi realizări. La chemarea C.C. al U.T.C. din mai 1968, lansată cu prilejul împlinirii a două decenii de la înființarea șantierului Bumbesti-Livezeni și a altor mari șantiere naționale ale tineretului, zeci de mii de tineri s-au prezentat pe șantierele naționale ale tineretului : construirea autostrăzii București-Pitești, a șoselelor Cîmpina-Comarnic, Baia Sprie-Sighet, a Aeroportului Otopeni, a

Institutului politehnic București, lucrările de irigații, de amenajare a unor baze sportive și zone de agrement⁸.

În anii 1970 și 1971 au luat ființă noi șantiere naționale ale tinerețului: Complexul hidroenergetic Lotru, Sistemul hidroenergetic și de navigație „Porțile de Fier“, Hidrocentrala de pe Someș, construcția de drumuri Cîmpulung-Bran, Toplița-Miercurea Ciuc etc., precum și sute de șantiere locale: construcții industriale, social-culturale, agricole, acțiuni de întreținere a pășunilor, de plantare a pomilor fructiferi etc., la care participă un mare număr de tineri⁹. A crescut an de an participarea elevilor și studenților la acțiunile de muncă voluntar-patriotică, numărul lor ajungînd de la cîteva zeci de mii în 1966 la peste 300 000 în 1970¹⁰.

În perioada 1966—1970, tinerii au efectuat 1 119 794 000 ore de muncă voluntar-patriotică, au amenajat pentru irigații 133 367 de hectare. În 1970 au fost organizate 2 200 de șantiere locale de muncă patriotică ale tineretului¹¹, iar în anul 1971 numărul lor a crescut.

Acțiunile de muncă voluntar-patriotică au constituit și constituie o latură importantă în educația prin muncă și pentru muncă, în formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a tineretului. Ele dau posibilitatea tinerei generații să-și manifeste larg resursele sale nobile, entuziasmul, să contribuie și pe această cale la sporirea bogăției materiale și spirituale a țării. De asemenea, antrenarea tineretului din școli și facultăți la activitățile voluntar-patriotice reprezintă un mijloc al legării școlii cu viața, cu practica construcției socialismului, de educare a tineretului studios în spiritul unei atitudini noi față de munca fizică.

Sute de mii de tineri din întreprinderile industriale, de transporturi, telecomunicații, de pe toate șantierele țării, angrenați în întrecerea socialistă, au adus o contribuție substanțială la înfăptuirea și depășirea planului cincinal 1966—1970, etapa cea mai rodnică, prin rezultatele sale, din anii construcției socialiste.

În vara anului 1970, cînd țara noastră a fost greu lovită de calamitățile naturale, mii de tineri muncitori, țărani, elevi, studenți, ostași au participat cu abnegație și curaj, cu toate forțele lor la stăvilirea stihiiilor naturii, la salvarea vieților omenești și a bunurilor materiale. Ponderea, rolul important pe care l-a avut tineretul în această încordată luptă au demonstrat că el este capabil de dăruire, adînc receptiv la problemele grave, majore, ale vieții, ale țării, în stare să acționeze cu tenacitate în cele mai diverse împrejurări impuse de viață.

⁸ Informare prezentată de Ion Iliescu la plenara C.C. al U.T.C. din 6 iunie 1968, în „Tînrul leninist“ nr. 7/1968.

⁹ Iată cîteva obiective ale muncii voluntar-patriotice a tineretului în vara anului 1971: 187 șantiere de construcții (fabrici, uzine, locuințe, școli, internate etc.); 364 lucrări în agricultură și silvicultură (complexe zootehnice, irigații, îndiguiri, desecări etc.); 168 amenajări de baze turistice, sportive, nautice; 28 de lucrări la drumuri și poduri; 56 de acțiuni edilitare în orașe (canalizări, parcuri, zone verzi, amenajări de străzi); 117 — strînsul plantelor medicinale; 10 șantiere arheologice etc. („Tînrul leninist“ nr. 7—8/1971, p. 50).

¹⁰ Raportul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist la cel de-al IX-lea Congres, în Congresul al IX-lea al Uniunii Tineretului Comunist. 18—22 februarie 1971, Editura politică, București, 1971, p. 59—60.

¹¹ „Tînrul leninist“ nr. 2/1971, p. 17.

Alături de participarea activă la sporirea avuției naționale, tineretul se pregătește continuu, cu entuziasm și hotărîre, pentru a fi gata oricînd să apere patria sa, Republica Socialistă România, împotriva oricărui atentat la adresa cuceririlor revoluționare ale poporului român.

Totala angajare a tineretului din țara noastră în lupta dusă de popor pentru înfăptuirea politicii partidului de industrializare a țării, de organizare pe baze socialiste și dezvoltare a agriculturii, de dezvoltare a științei și culturii, de ridicare continuă a țării pe calea progresului și civilizației constituie una din trăsăturile sale esențiale.

În ultima perioadă, ca urmare a aplicării hotărîrilor și măsurilor adoptate de Congresul al IX-lea al P.C.R. (1965), de Conferința Națională a partidului din 1967, precum și de Congresul al X-lea al partidului (1969), s-a asigurat un cîmp larg de manifestare noului, capacităților creatoare ale tuturor celor ce muncesc, participării tot mai largi a maselor la conducerea treburilor țării. Noul cadru statornicit a creat posibilități nelimitate pentru ca tineretul să ia parte activă, nemijlocită la întreaga viață economică, socială și politică, a sporit rolul și funcțiile Uniunii Tineretului Comunist.

Partidul Comunist Român promovează ca metodă de bază a conducerii societății dialogul larg cu poporul, consultarea directă în toate problemele care privesc mersul înainte al țării, atragerea la viața obștească a tuturor celor ce muncesc. În acest context, de lărgire continuă a democrației socialiste, o importanță deosebită acordă partidul participării intense la viața socială, la conducerea societății, a tinerei generații, care reprezintă un factor dinamizator al progresului, precum și creșterii continue a rolului Uniunii Tineretului Comunist în viața politică, social-economică și culturală a țării. Îndatoririle și răspunderile ce revin tinerei generații determină sporirea rolului Uniunii Tineretului Comunist în unirea eforturilor întregului tineret pentru înfăptuirea politicii partidului, pentru propășirea țării, precum și îmbunătățirea continuă a activității organizației de tineret, perfecționarea permanentă și diversificarea cît mai largă a metodelor ei de muncă, a acțiunilor sale, dezvoltarea spiritului de inițiativă și răspundere al fiecărei organizații U.T.C. pentru a asigura atragerea întregului tineret la opera de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate.

„Astăzi, cînd în România se construiește noua orînduire socială, tinerii trebuie să fie în primele rînduri pentru înfăptuirea politicii marxist-leniniste a partidului nostru, pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, pentru victoria comunismului. Ei înșiși, tinerii, trebuie să acționeze cu toată fermitatea pentru lichidarea tuturor neajunsurilor din activitatea educativă; organizațiile lor trebuie să devină colective de luptă pentru educarea comunistă. Numai așa tineretul, luîndu-și — ca să spun așa — soarta în propriile mîini și acționînd sub conducerea partidului, de pe poziții comuniste, își va aduce contribuția la dezvoltarea societății noastre“¹².

¹² Nicolae Ceaușescu, *Propuneri de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii*, 6 iulie 1971. *Expunere la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative*, 9 iulie 1971, Editura politică, București, 1971, p. 73—74.

Uniunii Tineretului Comunist — organizație ce cuprinde aproape întregul tineret (2 500 000 de membri) — i-au fost acordate atribuții de mare răspundere, vizînd tocmai sporirea participării sale la conducerea societății. Astfel, reprezentanții săi au drept deliberativ în organele centrale și locale ale puterii de stat, în guvern (primul-secretar al U.T.C. este membru al guvernului), în organele colective de conducere ale unităților productive — comitetele de direcție și consiliile de administrație ale întreprinderilor și centralelor, consiliile de conducere ale cooperativeelor agricole de producție —, în consiliile artistice etc. Reprezentanții Uniunii asociațiilor studențești participă la activitatea senatelor și consiliilor universitare. Prin aceasta, studenții au posibilitatea să participe, alături de profesori, la elaborarea și discutarea măsurilor privind activitatea generală, socială și culturală din învățămîntul superior, la asigurarea condițiilor corespunzătoare de învățătură și de viață ale studenților. În același timp, reprezentanții ai tineretului de toate categoriile și indiferent de naționalitate sînt deputați în Marea Adunare Națională, în consiliile populare.

Uniunea Tineretului Comunist, Uniunea asociațiilor studențești fac parte din Frontul Unității Socialiste, organism politic larg reprezentativ, cu activitate permanentă, care asigură cadrul organizatoric pentru unirea tuturor forțelor politice, claselor și păturilor sociale spre atingerea obiectivelor comune ale edificării orînduirii socialiste.

Prezența acestor organizații ale tineretului, alături de celelalte organizații de masă și obștești, în Frontul Unității Socialiste constituie o expresie elocventă a rolului activ ce revine tineretului în viața social-politică a țării.

Toate aceste forme organizatorice creează posibilitatea punerii și mai puternice în valoare a capacităților tineretului. Reprezentarea organizațiilor de tineret în forurile de stat centrale și locale, în colectivele de conducere ale unităților de producție, instituțiilor de cultură și învățămînt permite reflectarea nemijlocită a cerințelor tuturor categoriilor de tineri în măsurile ce se adoptă, creșterea răspunderii și angajarea mai activă a acestor organizații în procesul de perfecționare a vieții sociale.

Participarea nemijlocită la activitatea propriilor organizații, ca și la cea a celorlalte organizații obștești, la elaborarea și înfăptuirea hotărîrilor partidului și statului, la activitatea de conducere a societății constituie o școală de formare a tinerilor, de pregătire a lor pentru a duce mai departe opera de făurire a socialismului și comunismului în patria noastră. Ea reprezintă în etapa actuală o latură esențială a democrației socialiste, a modului în care Partidul Comunist Român înțelege guvernarea țării.

Dezbaterea largă a celor mai importante documente de partid și de stat ce urmează a fi adoptate, a unor proiecte de legi de cea mai mare însemnătate pentru definirea politicii interne și externe a statului, instituirea, la toate nivelele, a organelor colective de conducere, în economie, cercetare, învățămînt, cultură, lărgirea atribuțiilor organelor locale ale puterii de stat, informarea temeinică a maselor cu privire la problemele majore ale politicii interne și externe, explicarea limpede și fără reticențe a fiecărei acțiuni, a greutăților, neajunsurilor și, totodată, asigurarea cunoașterii operative și exacte de către partid a realității constituie cadrul

în care se desfășoară conducerea de către Partidul Comunist Român a societății noastre socialiste.

Semnificația și amploarea contribuției pe care tineretul a adus-o și o aduce la opera de edificare a noii orînduiri sînt determinate de transformările revoluționare care au avut loc în anii socialismului, de climatul politic, social-economic și moral instaurat de socialism, din care au dispărut formele exploatării omului de către om, în care poporul, liber și stăpîn pe soarta sa, își făurește o viață nouă, tot mai prosperă și înfloritoare, își croiește viitorul potrivit voinței și aspirațiilor sale. Socialismul a creat întregului tineret condițiile pentru o viață demnă, pentru afirmarea lui ca factor activ al societății, participant direct la procesul de permanentă înnoire și dezvoltare a țării. El a asigurat accesul tuturor tinerilor la cultură și civilizație, posibilități nelimitate de instruire și afirmare a energiei, talentului și avîntului creator în slujba națiunii noastre socialiste. Fiecare etapă a construcției socialismului în România a fost legată de importante măsuri luate de partid și de stat în domeniul instruirii și educației întregii populații, de la acțiunile de alfabetizare la școlarizarea obligatorie de 10 ani.

Astfel, numai în anul școlar 1970/1971, numărul elevilor și al studenților înscriși a fost de aproape 4 milioane, ceea ce, raportat la numărul întregii populații, înseamnă că fiecare al cincilea cetățean din România este elev sau student. Pînă la sfîrșitul actualului cincinal, numărul elevilor și studenților va depăși cifra de 5 milioane, reprezentînd aproape un sfert din populația țării.

Crearea de cămine și cantine, acordarea de burse, realizarea în fapt a gratuității învățămîntului au facilitat pătrunderea în școli și universități a tineretului din mediul muncitoresc și țărănesc, din rîndul maselor celor ce muncesc, indiferent de naționalitate.

Pentru a putea evalua mai exact succesele obținute de învățămîntul românesc, pentru a vedea dificultatea drumului parcurs, trebuie să reamintim că în anul 1945 existau, potrivit datelor statisticii oficiale, peste 4 milioane de analfabeți și semianalfabeți, deci 35% din populația de atunci a României. Depășind într-o perioadă istorică foarte scurtă această situație, România socialistă se înscrie astăzi în rîndul țărilor cu un înalt grad de dezvoltare în ceea ce privește instrucția publică.

În procesul construcției socialismului în România, ca rezultat al dezvoltării economiei, învățămîntului, științei și culturii, al vastei activități politice-educative desfășurate sub conducerea partidului, s-a format un tineret profund devotat partidului, poporului, cauzei socialismului, hotărît să-și închine cunoștințele, întreaga putere de muncă înfăptuirii politicii partidului comunist, pregătirii sale tot mai bune, ca demn continuator al luptei poporului pentru progres și civilizație. Aceste trăsături ale tinerei generații stimulate și dezvoltate de Uniunea Tineretului Comunist, au rodit și rodesc în marile victorii ale construcției socialismului în țara noastră. „În anii construcției socialiste — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — tineretul a participat cu entuziasm la lupta și munca întregului nostru popor pentru făurirea noii orînduiri sociale. În tot ce s-a înfăptuit în acești ani în România, sub conducerea partidului comunist, este încorporată și munca generațiilor tinere. Merită subliniat în mod deosebit faptul că în decursul anilor zeci și sute de mii din cei mai buni uteciști au

înrat în rîndurile partidului comunist, mulți dintre ei devenind activiști de bază ai partidului¹³.

Partidul Comunist Român a unit în jurul său și a condus la luptă majoritatea covârșitoare a tineretului, datorită atracției irezistibile pe care o exercitau asupra tineretului telurile nobile ale socialismului și comunismului pentru a căror înfăptuire a luptat și luptă partidul.

Congresul al X-lea al P.C.R. a deschis o amplă perspectivă de muncă și înfăptuiri, de afirmare creatoare întregului nostru popor și, în egală măsură, tineretului, care este chemat să-și pună elanul său revoluționar în slujba mersului înainte al societății, aplicării cuceririlor revoluției tehnice-științifice în întreaga sferă a creației de bunuri materiale și spirituale.

În prezent, România străbate o nouă etapă a dezvoltării sale pe calea socialismului — etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate —, obiectiv fundamental trasat de Congresul al X-lea al P.C.R. Înăptuirea acestui obiectiv necesită îndeplinirea unor sarcini complexe și ample, care să asigure : dezvoltarea multilaterală a forțelor de producție pe întregul teritoriu al țării, a industriei, agriculturii și altor ramuri ale producției de bunuri materiale ; organizarea rațională și sistematizarea mai bună a teritoriului țării ; crearea de noi centre orășenești și organizarea pe baze științifice a vieții comunelor și satelor ; perfecționarea continuă a relațiilor de producție, a formelor de conducere și organizare a economiei ; dezvoltarea democrației socialiste ; creșterea conștiinței socialiste a tuturor cetățenilor ; dezvoltarea susținută a științei, învățămîntului și culturii ; ridicarea bunăstării materiale și spirituale a tuturor oamenilor muncii etc.

În munca pentru transpunerea în viață a programului făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, trasat de Congresul al X-lea al partidului, tineretul muncitoresc, țărănesc, studios este prezent, cu tot entuziasmul său creator, alături de întregul popor.

Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate pune în fața tineretului îndatoriri și exigențe tot mai mari. Epoca contemporană, epoca energiei atomice, a astronauticii, ciberneticii, impune tineretului cerința de a stăpîni tot ceea ce a creat mai de preț omenirea pe tărîmul cunoașterii, formării unui larg orizont cultural, a unui înalt nivel de conștiință.

Pornind de la rolul important pe care îl joacă tineretul în societate și ținînd seama de faptul că viitorul României socialiste este legat de educarea și pregătirea tinerei generații, Partidul Comunist Român a acordat și acordă o atenție deosebită formării multilaterale a viitorilor constructori ai socialismului și comunismului, a celor care vor desăvîrși înăptuirea telurilor cărora își consacră azi forțele și energia întregul popor. Formarea și educarea tinerei generații pentru a fi gata să ducă mai departe făclia progresului și civilizației, să asigure înflorirea continuă a națiunii noastre socialiste constituie una din preocupările centrale ale Partidului Comunist Român. Problema educației comuniste a tinerei generații la nivelul cerințelor etapei actuale de dezvoltare a țării noastre și în perspectivă este concepută ca o vastă activitate de instruire științifică și culturală, tehnică și profesională, în care un rol principal îl au școala, organizația U.T.C., Organizația pionierilor, celelalte organizații de masă și obștești.

¹³ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, Editura politică, București, 1969, p. 43.

În cincinalul 1971—1975, etapă importantă în procesul istoric de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, se va generaliza învățământul obligatoriu de 10 ani, va spori simțitor școlarizarea în învățământul superior ; va fi extinsă pregătirea de muncitori calificați prin învățământul profesional. Vor lua, de asemenea, amploare formele de învățământ pentru completarea și reînnoirea cunoștințelor profesionale. Esențialul pentru întreaga acțiune de ridicare a învățământului pe o treaptă superioară îl constituie — așa cum subliniază partidul nostru — legarea lui organică de cerințele vieții, formarea unor deprinderi practice și educarea tineretului în spiritul dragostei față de muncă, față de cauza socialismului.

Un obiectiv fundamental al învățământului îl constituie educarea comunistă a elevilor și studenților. În acest scop au fost elaborate programele de măsuri privind perfecționarea muncii politice-ideologice și cultural-educative în învățământul superior, precum și în școli generale și licee, unități ale învățământului profesional, de specializare postliceală și de maiștri. În nobila activitate de formare și educare a tinerei generații participă în prezent 210 000 de cadre didactice — educatori, învățători, profesori de licee și universități.

Întregul tineret din țara noastră este beneficiarul Programului P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe temelia principiilor eticii și echității socialiste și comuniste adoptat de plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971. Documentele plenarei, relevând rezultatele deosebit de importante obținute în anii socialismului în lărgirea orizontului cultural, în ridicarea nivelului politic și ideologic, în formarea conștiinței socialiste a tuturor oamenilor muncii, au subliniat imperativele, exigențele sporite pe care etapa actuală a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate le pune în fața activității politice-ideologice și de educație a maselor, în fața organelor și organizațiilor de partid, de masă, obștești, profesionale, a întregii noastre societăți. Constituind o aplicare creatoare la cerințele actuale și de perspectivă a liniei politice pe care Partidul Comunist Român a promovat-o consecvent în întreaga perioadă a revoluției și construcției socialiste, documentele plenarei vizează un domeniu de maximă însemnătate în procesul făuririi conștiinței a societății socialiste multilateral dezvoltate și, în același timp, de maximă complexitate — educarea omului nou, propriu acestei societăți.

„Noi considerăm și am considerat întotdeauna — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în *Expunerea cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste*, prezentată la plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971 — că menirea istorică a socialismului este nu numai de a elibera omul de asuprire și exploatare, de a asigura bunăstarea lui materială, ci de a făuri o civilizație spirituală superioară, care nu se poate realiza decât prin formarea unui om nou, cu o înaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral-politic înaintat. Am pornit deci de la concepția lui Marx, Engels și Lenin că socialismul și comunismul nu pot fi concepute decât ca rezultat al creației istorice conștiinței a maselor, ca orînduirea în care pentru prima dată în istorie masele se ridică la un nivel superior de înțe-

legere a necesității, a legilor obiective, și acționează în spiritul cerințelor acestora, făurindu-și în mod conștient propriul lor destin“¹⁴.

Întreaga activitate de formare și de educare comunistă a tineretului, desfășurată de partidul comunist, de organizațiile de tineret, de școală, se bazează pe tot ceea ce a creat mai bun omenirea pînă acum, pe cunoașterea trecutului de luptă al partidului și poporului nostru. Tineretul — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — „reprezintă schimbul de mîine; lui îi revine sarcina de a asigura mersul înainte al patriei noastre spre comunism. Iată de ce el trebuie să fie înarmat atît cu cunoștințe științifice, tehnice cît și cu cunoștințele cele mai avansate din domeniul științelor sociale, deoarece numai așa el va putea fi permanent un participant activ la afirmarea și dezvoltarea noului, la lupta împotriva vechiului, la transformarea revoluționară a societății. Numai înarmat cu concepția cea mai înaintată despre lume și viață, cu materialismul dialectic și istoric, omul societății socialiste va putea înțelege bine atît problemele dezvoltării interne, cît și cele ale vieții internaționale, va putea să asigure, în toate împrejurările, găsirea și elaborarea celor mai bune soluții care să corespundă necesităților sociale, progresului societății socialiste și comuniste“¹⁵.

Formarea și pregătirea tinerei generații constituie în etapa actuală o preocupare de prim ordin a întregii noastre societăți, care consacră importante resurse materiale și umane instruirii profesionale și culturale a tinerilor, educării lor în spiritul idealurilor înaintate ale umanismului socialist, al respectului față de toate popoarele, al atașamentului față de cauza păcii și progresului. În acest spirit, tineretul din România, Uniunea Tineretului Comunist, Uniunea asociațiilor studențești, exprimîndu-și totala adeziune la politica internă și internațională a Partidului Comunist Român și guvernului român, își manifestă solidaritatea activă cu tineretul din țările socialiste, cu forțele democratice și progresiste ale tinerei generații din toate țările continentului și ale lumii. Tineretul din țara noastră dezvoltă legături multiple de cooperare cu tineretul și organizațiile sale de pretutindeni, participă activ la mișcarea mondială a tineretului pentru pace, democrație și progres social, militează pentru lărgirea legăturilor de solidaritate și a unității de acțiune a mișcării revoluționare, antiimperialiste și democratice a tineretului contemporan. Moțiunile adoptate de cel de-al IX-lea Congres al U.T.C. din februarie 1971: „Cu privire la situația din Indochina“, „Cu privire la situația din Orientul Apropiat“, „Solidaritatea cu lupta popoarelor și mișcărilor de eliberare națională“, „Cu privire la securitatea europeană“, „Cu privire la dezarmare“, „Cu privire la mișcarea internațională de tineret și studenți“ ilustrează grăitor că Uniunea Tineretului Comunist, tineretul României se afirmă ca un detașament activ al mișcării internaționale de tineret, al luptei pentru pace, progres și colaborare între popoare.

¹⁴ Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste* — 3 noiembrie 1971, Editura politică, București, 1971, p. 14.

¹⁵ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la mîtingul consacrat deschiderii anului de învățămînt universitar. 1 octombrie 1971*, Editura politică, București, 1971, p. 24.

Problemele politicii externe a României reflectate în documentele plenarelor a V-a și a VI-a ale C.C. al P.C.R. (1936, 1939)

VIORICA MOISUC, FLOREA NEDELCU

Instaurarea hitlerismului la putere în ianuarie 1933 a marcat pe planul vieții politice internaționale momentul potențării considerabile a forțelor revizionist-revanșarde. Urmărind declanșarea expansiunii în centrul și răsăritul Europei, Germania hitleristă și aliații săi au trecut rapid la pregătirea războiului. În aceste condiții a crescut în mod evident pericolul unei agresiuni fasciste asupra României.

În fruntea luptei împotriva pericolului nazist s-a situat Partidul Comunist Român, cea mai consecventă forță politică antifascistă, care a chemat masele largi populare, întregul popor la demascarea și combaterea uneltirilor hitlerismului și a „calului troian” al acestuia în România — Garda de fier.

Glorioasele lupte ale muncitorilor petroliști și ceferiști din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de P.C.R., s-au înscris printre primele mari acțiuni ale proletariatului mondial împotriva hitlerismului¹. Animat de un puternic devotament față de patrie, P.C.R. chema toate forțele organizate și neorganizate ale clasei muncitoare, întregul popor la luptă împotriva agresorilor naziști, pentru apărarea suveranității și independenței naționale.

Astfel, în apelul adresat Comitetului Executiv al P.S.D. în noiembrie 1935 se arăta: „Noi comuniștii sîntem gata să apărăm cu arma în mînă independența României dacă țara noastră va fi silită să ducă un război național, de apărare contra imperialismului fascist”². Pe această linie, Partidul Comunist Român s-a declarat în sprijinul acelor cercuri politice oficiale care, de pe poziții lucide, adoptaseră o poziție de rezistență față de tendințele de infiltrare ale celui de-al III-lea Reich în viața politică și economică a României, se pronunțau împotriva actelor agresive ale statelor imperialiste-revizioniste, pentru apărarea cu hotărîre a granițelor țării, alături de țările pacifice.

¹ Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, Editura politică, București, 1966, p. 39.

² Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice (în continuare A.I.S.I.S.P.), cota A XIX—23.

În acest sens, P.C.R. a cerut cu consecvență întărirea alianțelor regionale, alături de Cehoslovacia și Iugoslavia, țări amenințate de pericolul revizionist. Partidul comunist a salutat cu satisfacție stabilirea, în cursul anului 1934, a relațiilor diplomatice între România și U.R.S.S., apreciind evenimentul ca menit să apropie cele două țări vecine, în condițiile necesității constituirii unui puternic front îndreptat împotriva tendințelor imperialiste ale puterilor fasciste.

Exprimându-și adevărată față de principiile politice promovate pe plan internațional de Nicolae Titulescu, ministrul de externe al României, distinsă personalitate diplomatică, „Lupta de clasă” — organ teoretic al P.C.R. — sublinia: „Credem că nu este cetățean în România de astăzi care se gîndește la binele poporului român, care să nu fie de acord cu Titulescu cînd el declară: «Am considerat ca o poruncă internă românească că unul din cele mai bune mijloace de a păstra unitatea noastră națională este pacea»; cînd socotește că Societatea Națiunilor trebuie întărită spre a lua prompt și hotărît măsuri contra agresorului, cînd vrea asigurarea păcii prin «tratate speciale de alianță, ca, de pildă, Mica Înțelegere, Înțelegerea Balcanică»; cînd declară că pentru asigurarea păcii «ne trebuie alianță și amiciții cu toate popoarele, fără deosebire» și că «dacă toată lumea vrea pace, atunci să facem front unic al păcii»”³.

Concepția politică-tactică asupra problemelor politicii externe a României, exprimată în documentele plenarelor din iulie 1933, aprilie 1934, februarie 1935, precum și în poziția delegației P.C.R. la cel de-al VII-lea Congres al Internaționalei Comuniste, implica sarcina pe care o aveau comuniștii de a milita cu hotărîre pentru alcătuirea, pe plan intern, a Frontului popular antifascist, premisă esențială a ducerii cu hotărîre și eficacitate a luptei împotriva puterilor fasciste și a agenturilor lor din țară, pentru instaurarea unui guvern democratic, capabil să mobilizeze energiile întregului popor în activitatea patriotică de apărare a suveranității și independenței naționale.

Pe această linie, P.C.R. a făcut propuneri concrete conducerilor P.S.D. și celorlalte partide muncitorești de încheiere a F.U.M., coloană vertebrală a Frontului popular, precum și unor partide burgheze pentru colaborare în lupta împotriva pericolului fascist, pentru întărirea acelor forțe care se declarau pentru respingerea tendințelor agresive ale celui de-al III-lea Reich, pentru o alianță cu U.R.S.S. Această activitate a avut ca rezultat sporirea influenței partidului în mase și încheierea unor acorduri de către P.C.R. sau de organizații aflate sub conducerea sa (Blocul democratic, Comitetul național antifascist) cu unele organizații democratice sau grupări politice burgheze; între acestea amintim acordurile de la Băcia și Țebea în 1935, cele din timpul alegerilor parlamentare în județele Hunedoara și Mehedinți în 1936⁴ etc. Prin ultimele două acorduri s-a reușit înfruntarea cu succes a forțelor de dreapta în alegerile parlamentare parțiale din 1936 în județele Mehedinți și Hunedoara⁵.

Situîndu-se în fruntea întrunirilor și manifestațiilor populare din anii 1935—1936, comuniștii le-au imprimat un puternic spirit antifascist,

³ „Lupta de clasă” nr. 1, august-septembrie 1936, p. 20—21.

⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 150, inv. nr. 8, filele 56—62. A.I.S.I.S.P., cota A XIX—15, inv. nr. 804; „Vremuri noi”, anul I, nr. 3, din 1936.

⁵ Vezi Gh. I. Ioniță, *O luminoasă pagină de istorie, în Momente din istoria Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1966, p. 103—112.

sub lozincile frontului democratic, pentru apărarea păcii, pentru o politică externă activă, îndreptată spre consolidarea poziției internaționale a României, a alianțelor antirevizioniste în care era încadrată, pentru încheierea unui tratat de securitate cu Uniunea Sovietică, care se orienta ferm pe poziții de combatere a imperialismului fascist internațional.

Plenara a V-a

Un moment deosebit în evoluția concepției partidului asupra problemelor internaționale și, în acest context, asupra problemelor politicii externe a României l-a constituit plenara a V-a lărgită a C.C. al P.C.R. din 7—9 iulie 1936.

În centrul atenției dezbaterilor au stat problemele pericolului crescut de război din partea statelor fasciste, ale căror acte agresive (ocuparea de către Germania la 7 martie 1936 a zonei demilitarizate a Renaniei, războiul Italiei fasciste în Abisinia etc.) anunțau clar declanșarea conflagrației mondiale, precum și adoptarea de măsuri menite să ducă la ridicarea întregului popor, în frunte cu clasa muncitoare, la luptă împotriva fascismului.

Plenara a făcut o analiză deosebit de realistă a situației internaționale, subliniind că „niciodată lumea n-a stat după războiul din 1914 în fața unui pericol atât de direct de război ca acum”⁶, fascismul german transformându-se „într-un pericol direct de război contra altor popoare din lume”⁷.

„În Europa — relevau documentele plenarei —, fascismul german este primul instigator al războiului. Revanșa militară împotriva Franței, reîmpărțirea Cehoslovaciei și anexarea Austriei, nimicirea independenței țărilor baltice, periclitarea integrității teritoriale a Poloniei și supunerea țărilor din S.E. Europei, atacul în contra Uniunii Sovietice și dezlipirea de la ea a Ucrainei Sovietice, scurt : stabilirea hegemoniei sale în Europa — iată scopurile imperialismului german. Fascismul german pune problema unei noi reîmpărțiri imperialiste a lumii, cere colonii și amenință cu declanșuirea unui nou război mondial”⁸.

În același timp, plenara a scos în evidență pericolul pe care îl reprezenta intensificarea agresiunii militarismului japonez în Extremul Orient, ocuparea Abisiniei de către trupele fascismului italian, înarmarea și pregătirea de război a cercurilor revizioniste din Ungaria și Bulgaria. În această conjunctură internațională, când situația României devenise deosebit de critică, era evident marele pericol pe care-l prezentau țările revizioniste agresive pentru integritatea, suveranitatea și independența națională a țării. Plenara a apreciat că „România poate deveni numai obiect de reîmpărțire nouă, imperialistă a Europei, iar nu un subiect”⁹, că „România poate servi imperialismului german drept obiect de recompensare teritorială a aliaților acestuia”¹⁰. În tendințele sale agresive asupra României, Germania nazistă avea în vedere grâul și petrolul româ-

⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 811, fila 25.

⁷ *Ibid.*

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*

nesc, poziția strategică pe care o deținea la gurile Dunării și în regiunea Mării Negre. Documentele partidului arătau în același timp că triumful imperialismului german ar fi dus în mod cert „la dezmembrarea României în folosul țărilor vecine fasciste și la înrobirea străină a poporului român, la acapararea tuturor bogățiilor țării de către imperialismul german. Situația creată în 1918 prin pacea de la București, impusă României de către imperialismul german învingător, s-ar repeta într-o mai mare măsură, reducând România la o anexă a imperialismului german”¹¹.

Renunțând la unele aprecieri nerealiste existente în documentele congreselor III, IV, V sau exprimate cu alte ocazii, plenara fixa în mod realist locul României în cadrul sistemului mondial capitalist, subliniind că ea era o țară cu o slabă dezvoltare a forțelor de producție, interesele ei economice, evoluția ei socială, păstrarea independenței economice și politice impunându-i promovarea unei orientări diplomatice alături de statele pacifice, alături de țările amenințate de pericolul fascist.

Demascînd acele cercuri politice progermane care adoptau o atitudine ostilă încheierii tratatului de asistență mutuală politică și militară pe o bază antihitleristă între România și U.R.S.S., P.C.R. le înfieră și cu acest prilej cîrdășia cu imperialismul nazist, în slujba căruia se aflau ca trădătoare ale intereselor naționale ale poporului român.

Considerînd că pacea și securitatea României impun existența unor bune raporturi cu Uniunea Sovietică, documentele plenarei relevau : „Interesele naționale ale României cer stabilirea relațiilor de strînsă prietenie cu Uniunea Sovietică, încheierea tratatului de asistență mutuală pentru apărarea comună de pericolul comun de război și de luptă împreună pentru cauza păcii”¹².

Plenara, pornind de la aprecierea că evoluția situației internaționale reclamă necesitatea organizării rezistenței naționale în eventualitatea declanșării unei agresiuni a Germaniei hitleriste și Ungariei horthiste îndreptate împotriva țării noastre, a stabilit că sarcinile momentului politic reclamau mobilizarea întregului popor la apărare ; în acest scop, se impunea democratizarea vieții politice, instaurarea unui regim politic intern capabil să atragă și să faciliteze organizarea luptei maselor pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a țării. „Cu masele lipsite de drepturi omenești — se afirma în documentele plenarei —, cu mase istovite de impozite, foamete și boli... nu se va putea apăra pămîntul țării de atacul imperialismului german și ungar”¹³. „În caz dacă Germania hitleristă, dezlănțuind războiul în Europa și în contra U.R.S.S., va ataca România cu ajutorul Ungariei horthiste — preciza plenara —, comuniștii vor considera necesară apărarea fiecărei palme de pămînt a țării noastre... noi comuniștii vom intra în primele rînduri ale luptătorilor pentru respingerea agresiunii fasciste și vom duce războiul pînă la capăt, neîngăduind burghezimii române să facă compromisuri cu țările atacante fasciste”¹⁴.

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibidem*, p. 25—26.

¹³ *Ibidem*, p. 29—30.

¹⁴ *Ibid.*

Partidul Comunist Român își exprima hotărîrea de a intensifica în viitor lupta în vederea promovării unei politici interne și externe în măsură să asigure o apărare eficace a țării împotriva atacului militar pregătit de fascismul german, pentru o politică de strînse relații diplomatice și militare cu Uniunea Sovietică. În acest sens, P.C.R. considera necesară încheierea grabnică a pactului de asistență mutuală între România și marele stat socialist vecin. În același timp, partidul își exprima adeziunea față de măsurile inițiate de diplomația română, în frunte cu Nicolae Titulescu, în spiritul politicii de securitate colectivă, de stăviliture a agresiunii statelor fasciste: întărirea Ligii Națiunilor, dezvoltarea sistemului regional de alianțe bazat pe Mica Înțelegere și Înțelegerea Balcanică, colaborarea cu Franța și cu celelalte state antirevizioniste, îmbunătățirea raporturilor cu Uniunea Sovietică. Totodată, P.C.R. s-a pronunțat în favoarea măsurilor luate de guvern, care vizau întărirea strategică a frontierelor țării amenințate de invazie, naționalizarea și dezvoltarea industriei de armament, dotarea armatei române cu armament și tehnică de luptă modernă etc.

Plenara a emis documentul programatic de mare importanță în orientarea politică-tactică a partidului, intitulat: „Platforma de luptă a Frontului popular antifascist pentru pace, pîine, pămînt și libertate“. În scopul antrenării întregului popor, a tuturor partidelor și organizațiilor politice nefasciste, a tuturor claselor și păturilor sociale la lupta împotriva hitlerismului și a agenturilor sale în România, platforma chema la luptă contra pregătirilor de război ale Germaniei hitleriste și aliaților ei, pentru o politică stabilă de colaborare cu U.R.S.S., pentru strîngerea legăturilor cu Franța, Mica Antantă, Înțelegerea Balcanică, întărirea Ligii Națiunilor ca instrument de împiedicare a războiului, pentru legătura strînsă cu toate organizațiile naționale și internaționale care luptau pentru pace, participarea la congrese și comitete ale păcii, organizarea apărării antiaeriene și antichimice a populației, alungarea din țară a tuturor agenților hitleriști, desființarea și interzicerea tuturor organizațiilor fasciste, apărarea regimului constituțional și a tuturor instituțiilor democratice, pentru adoptarea în viața politică și economică a unor măsuri menite să ducă la întărirea libertăților și drepturilor cetățenești etc.¹⁵.

„Partidul Comunist din România — preciza în încheiere platforma — este gata să trateze cu alte partide și organizațiuni pentru lupta comună pe baza acestei platforme ori a unora din punctele ei. Partidul este gata să participe la organizarea luptei comune pentru orice cerință utilă maselor. În munca lor pentru realizarea Frontului popular antifascist, membrii partidului trebuie să pună centrul de greutate nu atît pe înțelegeri scrise, uneori sterile, cît pe acțiunea comună, pe lupta comună a maselor... În fața pericolului de război și de fascism, partidul comunist urmărește organizarea maselor populare și concentrarea tuturor forțelor organizate ale lor în Frontul popular antifascist, pentru lupta pentru pace, contra pericolului de război și de dictatură militară-fascistă, pentru păstrarea și întărirea regimului parlamentar-democratic...“¹⁶.

Punctul de vedere exprimat de P.C.R., potrivit căruia apărarea intereselor vitale ale țării contra pericolelor externe era posibilă doar prin

¹⁵ *Ibidem*, p. 31—32.

¹⁶ *Ibid.*

coalizarea tuturor forțelor interne, democratizarea și acordarea de drepturi și libertăți cetățenești, se deosebea radical de orientarea cercurilor guvernante, care, deși promovau o politică externă în spiritul securității colective, al păcii, duceau în același timp o politică internă antidemocratică, favorizând și încurajând curente politice anticomuniste, ceea ce avea efecte deosebit de nocive asupra eforturilor diplomatice externe.

Această contradicție existentă între acțiunile politice întreprinse pe plan intern și cele desfășurate pe plan extern îl făcea pe Nicolae Titulescu să remarce într-o scrisoare adresată regelui în iunie 1936 : „Luptele noastre interne [aluzie la atacurile huliganice ale grupărilor fasciste — *n.n.*] continuă să aibă pe scară internațională un ecou din cele mai nefavorabile și să mă pună, ca ministru al afacerilor străine, într-o poziție din ce în ce mai grea”¹⁷; iar într-o scrisoare ulterioară demisiei sale din guvern, adresată lui Carol al II-lea, marele diplomat român preciza în chip revelator : „Mi-am dat seama imediat că locul meu nu mai era în guvernul Tătăărăscu, deoarece se contracara politica externă pe care o duceam, autorizat în regulă, prin politica internă ce se urma”¹⁸.

La plenară au fost adoptate măsuri pe linie organizatorică privind sarcinile ce reveneau comuniștilor din cadrul organizațiilor de masă sindicale și de tineret, în sensul sporirii eforturilor îndreptate spre realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare, de antrenare a întregului popor la lupta împotriva pericolului fascist¹⁹.

Referitor la sarcinile organizatorice ale P.C.R., rezoluția adoptată pleca de la aprecierea că în noile condiții ale intensificării agresiunii imperialismului fascist pe plan mondial, existența unui partid comunist puternic, bine organizat, legat de masele largi populare reprezintă condiția esențială a succesului luptei pentru realizarea Frontului popular. „Pericolul crescut al războiului și fascismului — sublinia rezoluția — pune în același timp partidului, deosebit de ascuțit, întreaga sarcină a întăririi sale organizatorice, precum și a întăririi capacității sale de apărare în fața loviturilor dușmanului. Aceasta impune lichidarea rapidă a metodelor de muncă învechite și sectare și realizarea cu hotărâre a cotiturii în munca organizatorică a partidului”²⁰.

Făcînd analiza dezbatelor și a documentelor emise de plenară, constatăm că, deși se înregistrează un serios salt calitativ în abordarea problemelor de bază care stăteau în fața societății românești în cel de-al patrulea deceniu, au continuat să se păstreze și reminiscențe ale unor teze anterioare greșite referitoare la orientarea politică a partidului cu deosebire în problema națională, teze derivînd din unele indicații ale Cominternului²¹.

Fără a trece cu vederea aceste lipsuri și orientări greșite, luînd în considerare totalitatea problemelor abordate și tezele generale emise privind rezolvarea acestora, conținutul orientării tactice și strategice adoptate cu acest prilej, trebuie să apreciem că plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din iulie 1936 a constituit un moment de seamă în activitatea

¹⁷ Ion M. Oprea, *Nicolae Titulescu*, Editura științifică, București, 1966, p. 356—357.

¹⁸ *Ibidem*, p. 357.

¹⁹ A.I.S.I.S.P., fondul nr. II, dosarul nr. 922, vol. III, filele 147—153.

²⁰ *Ibid.*

²¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 193, fila 5.

Partidului Comunist Român de organizare a luptei maselor largi populare împotriva fascismului, elaborînd o linie tactică realistă ce avea importante repercusiuni asupra intensificării procesului de încheiere a Frontului popular antifascist în anii premergători declanșării celui de-al doilea război mondial.

Perioada care a urmat plenarei a cunoscut o puternică mișcare națională antifascistă. Partidul Comunist Român, organizațiile de masă aflate sub conducerea sau influența sa, partidele și grupările politice de diferite orientări, asociații profesionale etc. au organizat în întreaga țară uriașe manifestații de protest împotriva provocărilor statelor imperialiste revizioniste. Pretutindeni, la București, Cluj, Oradea, Satu-Mare, Arad, Carei, Brașov, Reșița, Turnu-Severin, Iași, Constanța și în numeroase alte localități, masele largi populare, în frunte cu comuniștii, au transformat întrunirile și demonstrațiile în puternice acțiuni patriotice pentru apărarea integrității, suveranității și independenței țării.

În manifestul elaborat de C.C. al P.C.R., intitulat „Partidul Comunist din România și discursul lui Mussolini ținut la Milano pe ziua de 1 noiembrie”²², discurs în care dictatorul fascist făcuse declarații îndreptate împotriva României, pe seama căreia cerea compensații teritoriale pentru Ungaria horthistă, „marea mutilată”, cum a numit-o el cu acest prilej, Partidul Comunist Român condamna cu hotărîre actul provocator al căpeteniei fasciste de la Roma, pe care-l aprecia ca un îndemn direct la agresiune din partea statelor fasciste împotriva țărilor din bazinul dunărean, o amenințare directă a păcii. Cu acest prilej, P.C.R. își exprima o dată mai mult hotărîrea „să lupte contra oricărei revizuii a tratatelor de pace pe calea armelor. El consideră — sublinia în continuare manifestul — orice acțiune care duce la întărirea relațiilor dintre statele Micii Antante, a Înțelegerii Balcanice cu Franța, U.R.S.S., la întărirea Ligii Națiunilor și a legăturilor cu toate țările pacifiste, ca acte pozitive în lupta pentru împiedicarea războiului pe care-l pregătește imperialismul fascist”²³.

Plenara a VI-a

În pragul anului 1938 se acumulau pe plan internațional elementele ce defineau, pe de o parte, intențiile politice ale Germaniei hitleriste în viitorul apropiat, pe de altă parte, intențiile cercurilor guvernante din Marea Britanie și Franța în raporturile lor cu cel de-al treilea Reich. În condițiile eșuării politicii de securitate colectivă, pregătirea Anschluss-ului, amenințarea Cehoslovaciei, planurile de expansiune economică a Germaniei spre sud-estul Europei, precum și politica guvernului Chamberlain de încurajare a orientării expansiunii hitleriste spre centrul, sud-estul și estul continentului puneau cu tot mai multă acuitate popoarelor din aceste regiuni problema apărării suveranității și independenței lor naționale în fața pericolelor crescînde de agresiune.

România — obiectiv primar al politicii de expansiune nazistă — înfățișa, la începutul anului 1938, elementele definitorii ale unei acute crize politice; instaurarea dictaturii regale — simptom elocvent al aces-

²² A.I.S.I.S.P., fondul nr. II, dosarul nr. 122, vol. 7, fila 458.

²³ *Ibid.*

tei crize —, departe de a putea găsi soluții eficiente pentru rezolvarea problemelor grave ce frământau societatea românească, a substituit necesității obiective a unor transformări profunde în toate domeniile de activitate socială unele formule hibride de organizare economică, politică și socială. Lipsit de o bază de masă — pe care nici F.R.N., nici Partidul națiunii n-au reușit să i-o creeze —, regimul dictaturii regale s-a aflat, prin caracterul general al politicii sale interne, la antipodul intereselor maselor populare.

Pe plan extern, cercurile de orientare profranceză și proengleză care au deținut puterea pînă la sfîrșitul lunii mai 1940 au urmărit ca obiectiv central menținerea integrității teritoriale. Mijloacele subordonate acestui țel erau, ca și în perioada anterioară, alianța cu Franța, prietenia cu Anglia, colaborarea cu statele vecine antirevizioniste care făceau parte din Mica Înțelegere și Înțelegerea Balcanică, raporturi de bună vecinătate în Uniunea Sovietică. Această orientare generală a politicii externe, cu toate limitele ei, corespundea intereselor vitale ale României. Este însă necesar a preciza că, și în această perioadă, cercurile conducătoare românești au bizuit securitatea țării, în măsură determinantă, pe tăria militară a Franței și capacitatea diplomației de a manevra printre interesele contradictorii sau divergente ale marilor puteri, nesocotind factorul principal — propria capacitate de apărare a armatei române, coalizarea forțelor întregului popor și organizarea pe plan național a rezistenței împotriva tuturor pericolelor ce puneau în primejdie integritatea teritorială și independența națională a României. Este de adăugat că adoptarea de către cercurile guvernante, mai ales în condițiile create de căderea Cehoslovaciei și de agravarea situației internaționale, a orientării spre concesiile economice în favoarea Germaniei naziste în speranța evitării agresiunii și cîștigării „bunăvoinței” acestei puteri pentru păstrarea statu-quo-ului teritorial a dăunat intereselor vitale ale României, a prejudiciat înseși eforturile făcute pe plan diplomatic pentru apărarea securității și păcii.

În acest cadru internațional și în raport cu caracterul complex al situației interne și externe a României, P.C.R. și-a definit concepția și poziția ținînd seama de interesele majore ale poporului român în acea perioadă istorică.

După martie 1939, cînd actele de agresiune ale puterilor Axei, precum și ale Ungariei horthiste în centrul și sud-estul Europei puneau sub semnul întrebării însăși ființa poporului român, P.C.R. a fost singurul partid politic care a afirmat o înțelegere clară, științifică a situației interne și internaționale a României, definind, în funcție de aceasta, obiectivele concrete ale activității sale. Dintre numeroasele documente de partid ale vremii din care rezultă diferite aspecte ale concepției P.C.R. despre problemele majore interne și externe ale României, documentele plenarei a VI-a a C.C. al Partidului Comunist Român, care a avut loc în iunie 1939, reprezintă o sinteză valoroasă a acestei concepții.

Vom analiza, în cele ce urmează, principalele idei cuprinse în documentele plenarei a VI-a, idei ce ilustrează în mod elocvent maturitatea gîndirii teoretice și politice marxist-leniniste a comuniștilor români.

Surprinzînd modificările survenite în raportul de forțe pe plan internațional, ca urmare a actelor agresive săvîrșite de puterile Axei în primăvara anului 1939, raportul la plenara a VI-a constată un început de

părăsire de către „puterile neagresoare“, Marea Britanie și Franța, a politicii de înțelegere cu agresorul și înclinația lor spre constituirea unui sistem de alianțe și garanții în sud-estul Europei, menit să preîntâmpine noi pași ai expansiunii economice, politice și teritoriale a Germaniei și Italiei. Această nouă orientare a guvernelor britanic și francez după martie 1939 a fost determinată, pe de o parte, de faptul că ocuparea Cehoslovaciei, a Memelului de Germania nazistă și pretențiile formulate asupra Danzigului, ocuparea Albaniei de către Italia fascistă însemnau încălcarea principiilor „directoratului“ în patru asupra Europei, înlăturarea oricăror poziții și influențe ale Marii Britanii și Franței în Europa Centrală și balcanică, nesocotirea intereselor lor economice, politice și strategice în aceste regiuni, precum și în Mediterana; pe de altă parte a fost determinată de puternica manifestare a opiniei publice din Marea Britanie și Franța împotriva politicii conciliatoare a guvernelor Chamberlain și Daladier, pentru o atitudine fermă în raporturile cu puterile Axei. Iată cum sînt exprimate aceste idei în raport: „S-a lărgit agresiunea japoneză în China, a fost subjucată Spania, au fost cotochite Cehoslovacia și Albania, a fost răpit Memelul, Germania și Italia au aruncat la coș tratatele... Văzîndu-se păcălite în speranțele lor, lovite în interesele lor vitale, silite de o puternică mișcare a opiniei publice, puterile neagresoare încep să părăsească politica de «neintervenție». Înțelegerile cu Turcia, garantarea României și a Poloniei sînt primii pași în această direcție“²⁴.

În legătură cu această din urmă apreciere, se impun însă unele precizări. Este vorba de faptul că tratativele diplomatice ce au precedat garanțiile pentru Polonia, România și Grecia, ca și garanțiile propriu-zise atestă, prin conținutul lor, că grupările Chamberlain-Halifax și Daladier-Bonnet nu au avut intenția să abandoneze definitiv tactica concilierii cu Hitler și Mussolini pe seama intereselor unor țări și să se angajeze efectiv într-o politică fermă de organizare a apărării securității popoarelor amenințate direct și indirect de planurile agresive naziste. Astfel, de pildă, Declarația de garanție dată Poloniei la 31 martie 1939 arată că în cazul unei acțiuni care ar amenința independența Poloniei, iar această țară ar rezista, „guvernul Majestății Sale s-ar simți obligat să dea de îndată guvernului polon sprijinul său, cu toate puterile sale“²⁵, fără a specifica modul cum Polonia ar putea beneficia de ajutorul militar al Marii Britanii. Referințele repetate ale Marii Britanii la negocieri libere arătau că aceasta socotea că există probleme pentru care mai era necesar a se face aranjamente, cu sublinierea că „noua obligațiune pe care această țară și-a asumat-o nu leagă Marea Britanie să apere fiecare bucățică din frontiera actuală a Poloniei“²⁶. Aceasta demonstrează limpede caracterul limitat al clauzelor stipulate în Declarația de garanție din 31 martie privind Polonia. La fel, garanțiile unilaterale acordate la 13 aprilie României și Greciei afirmă prezența Angliei și Franței într-o regiune unde Germania și Italia reclamau drepturi dis-

²⁴ *Raportul C.C. la plenara a VI-a a C.C. al P.C. din România*, în „Lupta de clasă“, anul XX, nr. 6, din august 1939.

²⁵ Arhiva M.A.E., fondul 71/România, vol. 503 (textul Declarației expuse în Camera Comunelor la 31 martie 1939 de Chamberlain).

²⁶ „The Times“ din 1 aprilie 1939.

creșterea, oferind țărilor sud-est europene o anumită libertate de mișcare ; cit privește valoarea practică a acestor garanții, înseși cercurile conducătoare românești o apreciau ca fiind foarte redusă : Angliei, constata ministrul de externe român, „îi era, evident, foarte greu să stabilească un contact direct cu România în cazul unui război care avea să despartă Europa în două”²⁷. Într-un astfel de caz, el întrevădea izolarea țărilor mici din Europa de răsărit și sud-est care, neputînd susține prin propriile lor forțe armate un front de rezistență împotriva agresorilor, ar fi avut, una după alta, soarta Cehoslovaciei²⁸.

Interesele economice, politice și strategice ce legau Marea Britanie și Franța de Turcia erau însă de altă natură decît interesele lor în centrul și sud-estul european. Strimtorile, Marea Neagră și Marea Mediterană, deschiderea drumului spre Orientul Apropiat erau chestiuni de importanță majoră în politica puterilor occidentale. De aceea și acordurile preliminare semnate între Anglia și Turcia în mai și între Franța și Turcia în iunie 1939 au avut un caracter complex și nu pot fi puse pe același plan cu garanțiile pentru Polonia, România și Grecia. Cu toate acestea, acordurile anglo-franco-turce au vizat direct și indirect prin semnificația lor o arie largă de probleme, interesînd și statele balcanice, securitatea acestei zone.

Așadar, cu aceste precizări, aprecierea P.C.R. despre unele modificări în orientarea politică externă a Marii Britanii și a Franței după martie 1939 este, în ansamblul ei, justă.

Din analiza situației create în Europa centrală prin cîmpirea Cehoslovaciei, Albaniei și Memelului, raportul la plenară constata că *după 15 martie 1939 România a devenit unul dintre obiectivele cele mai apropiate ale planurilor expansioniste și agresive naziste*. Economic, politic și strategic, România avea o importanță particulară în calculele celui de-al III-lea Reich. Bogățiile solului și subsolului, Dunărea și ieșirea la Marea Neagră, podișul Transilvaniei cu arcu muntos al Carpaților reprezentau, în expansiunea nazistă spre est, sud-est și Orientul Apropiat, un ansamblu de factori cu o anumită pondere. „În momentul actual — se arăta în raport — țara noastră este unul din cele mai apropiate obiective ale agresiunii germane... Grîul românesc este neapărat necesar Germaniei pentru caz de război, precum petrolul nostru, mineralele, produsele forestiere sînt neapărat necesare pentru industria de război germană. Gurile Dunării, pe care Germania o visează «fluviu german», sînt stăpînite de România. Drumul spre Orientul asiatic trece prin România. În sfîrșit, România, datorită situației ei strategice și geografice, poate să joace rolul de bază de atac împotriva U.R.S.S. și de punct de sprijin pentru atacul hitlerist contra țărilor neagresive”.

Este de subliniat că P.C.R. nu a supraestimat importanța locului României în planurile de expansiune ale Germaniei naziste, ci, din contră, el a fost apreciat la adevărata sa întindere. România, prin tot ceea ce reprezenta ea din punct de vedere economic, politic și strategic, își găsea locul în aceste planuri numai în asociere cu întregul ansamblu de factori economici, politici și strategici din cuprinsul spațiului central și

²⁷ Gr. Gafenco, *Préliminaires de la guerre à l'est. De l'accord de Moscou (21 Août 1939) aux hostilités en Russie (22 Juin 1941)*, Egloff, Suisse, 1944, p. 277.

²⁸ Ibid.

sud-estic al Europei. Dacă pentru Germania nazistă România era un element de calcul, alături de atâtea altele, pentru poporul român era vorba de însăși libertatea, independența, de ființa sa națională. „România este un «amănunt» în planul acesta criminal (planul de dezlănțuire a războiului — *n.n.*) — scria „Scînteia” în noiembrie 1938. Pentru noi, acest «amănunt» înseamnă ciopîrțirea țării, pierderea independenței ei, sărăcie și robie și prefacerea României într-un cîmp de război stropit cu sînge”²⁹.

Încercuirea și izolarea României a fost o altă constatare justă, formulată în raportul la plenara a VI-a, relevată de observarea judicioasă a situației internaționale a țării noastre. Este de remarcat că P.C.R. a sesizat încercuirea și izolarea României nu ca rezultat al unui anume eveniment, ci ca un proces care s-a desfășurat sub acțiunea modificărilor profunde petrecute în raportul internațional de forțe în favoarea Germaniei hitleriste, fascismului și războiului. În etapa de după Munchen, procesul de încercuire și izolare a României se definea în raport cu ofensiva puternică desfășurată de Germania nazistă pentru acapararea economiei României, în condițiile politicii mîuncheneze britanice și franceze, a destrămării Micii Înțelegeri, a accentuării revizionismului horthist, a politicii reacționare a guvernului polonez. „Recentele evenimente (actele agresive ale Germaniei și Italiei din martie-aprilie 1939 — *n.n.*) au agravat mult situația internațională a României — se apreciază în raport. Ea a pierdut o aliată fidelă și puternică, principala ei furnizoare de armament, Cehoslovacia. În locul ei, România a căpătat un primejdios vecin, Germania. Politica Ungariei și a Bulgariei fiind determinată de Berlin, iar Iugoslavia căzînd tot mai mult sub influența țărilor faseiste, apare clar că într-un tempo rapid Germania realizează o veritabilă încercuire și izolare a țării noastre”³⁰. Este de precizat că în afară de P.C.R. nici o altă forță politică din România nu a înțeles cu claritate existența unui proces de izolare politică a României în contextul specificului evoluției raportului internațional de forțe în acea etapă istorică.

Procesul izolării politice a României analizat de P.C.R. din punctul de vedere al factorilor ce-l determinau pune în lumină raportul dintre factorul extern și factorul intern. În acest sens se desprinde ideea că ponderea principală în procesul izolării politice a României o avea factorul extern. Se înțelege prin aceasta, înainte de toate, acțiunea exercitată de Germania nazistă, pe plan economic, politic și diplomatic, pentru subminarea independenței și suveranității României și subordonarea ei intereselor germane. Desigur, forța acțiunii celui de-al III-lea Reich împotriva României a crescut enorm, pe toate planurile, odată cu instalarea hegemoniei naziste în centrul Europei, în primăvara anului 1939. În același timp, procesul izolării politice a României era înrîurit și de politica mîuncheneză a Marii Britanii și Franței, cu toate consecințele ei nefaste pentru interesele vitale ale țărilor europene mici și mijlocii.

Una dintre principalele urmări grave ce au decurs din acțiunea factorilor externi asupra procesului izolării politice a României a fost, cum bine se releva în raportul la plenara a VI-a, degradarea crescîndă

²⁹ *Nori grei deasupra României*, în „Scînteia”, anul VIII, nr. 14, din 25 noiembrie 1938.

³⁰ *Raportul C.C. la plenara a VI-a a P.C. din România*, în „Lupta de clasă”, anul XX, nr. 6, din august 1939.

a alianțelor externe pe care se sprijinea securitatea României : „Astfel, lipsită de alianțe solide, înconjurată de dușmani — dirijați de Germania —, România se afla expusă agresorului hitlerist“³¹. În adevăr, contradicțiile interimperialiste și rivalitățile dintre marile puteri, manifestate în diferite forme îndată după primul război mondial, au determinat acumularea pe plan internațional a elementelor ce anunțau primejdii crescînde la adresa păcii și securității popoarelor, vizînd îndeosebi statele care-și dobîndiseră sau desăvîrșiseră unitatea de stat. Întregul sistem de pacte, tratate și alianțe cu caracter defensiv, antirevizionist, realizat în deceniile al III-lea și al IV-lea, în cadrul sau în afara Ligii Națiunilor, în care s-a integrat și România, nu a fost de fapt decît un răspuns la politica marilor puteri imperialiste — ce tindeau să concilieze divergențele și contradicțiile dintre ele pe seama țărilor mai mici și mai slabe —, un mijloc de a obține pe plan regional elemente de securitate și apărare a independenței și suveranității greu dobîndite. Desigur, eșuarea politicii de securitate colectivă la mijlocul deceniului al IV-lea și modificarea raportului de forțe între marile puteri în favoarea Germaniei naziste și Italiei fasciste, a agresiunii și revizuirii tratatelor de pace ca o contrapartidă a unei iluzorii „securități“ pentru Franța și Imperiul Britanic, au afectat profund, pe multiple planuri, și eficacitatea sistemului de alianțe și tratate pe care se sprijinea securitatea statelor din centrul și sud-estul Europei. Instalarea Germaniei naziste în centrul Europei, ținînd sub amenințare Polonia, România și Iugoslavia, instalarea Italiei fasciste în Peninsula Balcanică, ținînd sub amenințare Grecia, Mediterana și strîmtorile, au dat o lovitură decisivă sistemului regional de alianțe.

Dacă o influență de prim ordin asupra evoluției procesului izolării politice a României o avea factorul extern, o contribuție la acest proces au avut-o înseși cercurile guvernante românești. „Această încercuire și izolare — se observa în raport — mai e sporită de politica capitulantă a guvernului care a restrîns relațiile economice și culturale cu țările democratice, nu întreține relații comerciale cu U.R.S.S., păstrează o atitudine echivocă față de primejdia ce amenință Polonia“³². Într-adevăr, cercurile conducătoare românești au contribuit la adîncirea procesului izolării politice a țării, pe de o parte, prin politica internă, pe de altă parte, prin carențele concepției lor despre politica externă.

Este de reținut însă, în același timp, că restrîngerea relațiilor economice ale României cu țările nefasciste, la care face referire raportul, a fost o consecință a mării crize de la începutul deceniului al IV-lea și a politicii economice promovate de Marea Britanie și Franța după 1933. În anii 1938 și 1939, în urma unor susținute eforturi ale diplomației românești, s-a realizat o substanțială îmbunătățire a acestor relații.

În ceea ce privește aprecierea poziției oficiale a guvernului Călinescu față de Polonia, trebuie ținut seama de faptul că tocmai în perioada martie-aprilie 1939, la care se referă raportul, s-au făcut repetate și insistente demersuri la Varșovia din partea română pentru a se obține o extindere „erga omnes“ a valabilității tratatului de alianță româno-polon din 1921. Ulterior, în timpul agresiunii naziste împotriva Poloniei,

³¹ *Ibid.*

³² *Ibid.*

poziția de sprijin și solidaritate a României cu țara vecină este bine cunoscută.

Analizând procesul penetrației Germaniei naziste spre sud-estul Europei în condițiile create prin cucerirea Cehoslovaciei și a Memelului, rezoluția plenarei a VI-a apreciază că *tratatul economic româno-german din 23 martie 1939 constituie un pas important pe calea pierderii independenței economice și politice a României*. În același timp, prin conținutul său, el a avut o semnificație mult mai largă: în sud-estul Europei era primul tratat de acest fel pe care Germania nazistă reușea să-l impună, răspunzând planurilor de organizare a așa-numitului „Spațiu cu economie dirijată” (Grossraumwirtschaft), care, după cum se știe, viza includerea și transformarea economiilor naționale ale țărilor din sud-estul Europei în anexe cu funcții economice subordonate intereselor Germaniei naziste. Astfel, în contextul ocupării Austriei și Cehoslovaciei, tratatul economic impus României la 23 martie, a cărui aplicare ducea la pierderea independenței economice și politice a acesteia, constituia, pentru cel de-al III-lea Reich, un alt pas important spre instaurarea hegemoniei sale asupra centrului și sud-estului european. Exploatarea economică, politică și strategică a acestei vaste zone geografice oferea Germaniei naziste o importantă bază de susținere în vederea declanșării primei faze a războiului imperialist ce tindea, ca finalizare, la dominația mondială. La o ședință a C.C. al P.C.R. din martie 1939, ideea corelației dintre evenimentele petrecute în centrul Europei și tratatul economic din 23 martie a fost exprimată astfel: „Cînd armatele Germaniei fasciste și ale Ungariei horthiste au cucerit Cehia, Slovacia și Ucraina Subcarpatică, agresorii și-au îndreptat privirile către România. Încurajate de Hitler, guvernele Ungariei și Bulgariei au mobilizat la granițele țării, amenințînd existența României”³³. Aceeași remarcă apare clar și în raportul secretariatului teritorial la ședința Comitetului teritorial pentru Ardeal și Banat al P.C.R., din 13 aprilie 1939: „Germania fascistă în colaborare cu Ungaria revizionistă au împărțit și lichidat statul cehoslovac. Italia lui Mussolini a ocupat Albania... Cele două state fasciste, cu șantajul intervenției armate, au formulat diferite revendicări între altele față de Polonia, România și Franța, al căror rezultat imediat a fost tratatul comercial germano-român”³⁴. Organul teoretic al partidului, „Lupta de clasă”, făcea aprecieri foarte precise cu privire la mijloacele folosite de Germania nazistă — presiunea militară, amenințările și șantajul — pentru a obține încheierea tratatului economic: „Din ordinul de la Berlin, Ungaria și Bulgaria au mobilizat și masat trupe la granița României. Totodată, Germania înainta României un ultimatum*, numit de presa internațională

³³ *Lupta pentru apărarea independenței țării contra agresiunii hitleriste*, în „Lupta de clasă”, anul XX, nr. 6, din august 1939.

³⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, inv. nr. 8, I.C., dosarul nr. 166, filele 17—22.

* „Ultimatumul” la care se referă „Lupta de clasă”, de care s-a vorbit mult în acele zile în presa din toate țările, constituie încă o chestiune controversată în istoriografia românească și străină. În ceea ce ne privește, considerăm că n-a fost vorba de un „ultimatum” în accepția clasică a termenului, dar că cererile și pretențiile formulate de Germania nazistă, susținute prin amenințări, presiuni militare la graniță și șantaj, au avut un caracter ultimativ (vezi Viorica Moisuc, *Tratatul economic româno-german din 23 martie 1939 și semnificația sa*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, anul XIII, nr. 4/1967, p. 120—127.

«unic în analele relațiilor între state suverane». Prin acest ultimatum, Germania hitleristă cerea României pur și simplu renunțarea la orice independență economică, transformarea ei într-un appendice economic și politic al Germaniei. Totodată, posturile de radio și presa ungară făceau o deșănțată propagandă revizionistă...³⁵. Organul teoretic al partidului considera că „primejdia ce amenință independența și integritatea României” era „concretă” și „imediată”³⁶; P.C.R. a caracterizat tratatul din 23 martie „impus României de către Germania”³⁷ drept „dictat economic”³⁸. În același timp însă a socotit că semnarea, în cele din urmă, de către guvernul Călinescu a tratatului economic — deși a avut loc sub presiunea forței militare germane, a amenințărilor și a șantajului — a fost un act de „capitulare economică”³⁹.

Rezoluția plenarei a VI-a a C.C. al P.C.R. a analizat cu luciditate semnificația semnării acestui tratat pentru România. „Capitularea dictaturii regale față de Germania hitleristă, prin încheierea tratatului economic, duce la transformarea României într-un rezervor de materii prime pentru nevoile de război ale agresorului fascist și înseamnă un pas important pe calea pierderii independenței economice și politice a țării și a prefacerii ei într-o bază de atac împotriva Uniunii Sovietice și a celorlalte state amenințate”⁴⁰.

Se impune a fi remarcat faptul că, deși P.C.R. a fost singurul partid politic care s-a pronunțat fără echivoc împotriva acceptării dictatului economic impus de Germania nazistă și totodată împotriva tendinței cercurilor guvernante de temporizare a planurilor agresive naziste prin concesiile economice, el a apreciat în mod realist intenția guvernului Călinescu de a lua măsuri militare excepționale în fața primejdiei iminente de agresiune din partea Germaniei naziste și Ungariei horthiste: „Cu toată capitularea economică — se arăta într-un manifest din martie 1939 al Comitetului teritorial din Ardeal și Banat al P.C.R. —, guvernul a hotărât apărarea neatârării și a hotarelor țării contra oricărui atac. În scopul acesta, guvernul a mobilizat... Astfel de măsuri care se bat cap în cap ne silesc să ne dăm bine seama de situația și datoriile noastre. Guvernul acesta își bazează stăpânirea pe desființarea drepturilor cetățenești, pe cenzură și starea de asediu. Pentru recâștigarea acestor drepturi am luptat și vom lupta pînă la înfăptuirea democrației. Această luptă — se preciza în continuare — nu ne poate însă împiedica ca noi, poporul muncitor din Ardeal, să sprijinim guvernul atît în lupta de apărare cît și menținerea ordinii interne, în lupta contra Gărzii de fier, acești agenți hitleriști. Situația e serioasă și pentru a ține față cu dușmanii e nevoie de concentrarea tuturor forțelor de apărare a poporului. Trebuie să i se dea drum liber voinței și simțirii de legitimă apărare a poporului. Revolta contra

³⁵ *Germania hitleristă în lupta împotriva independenței și integrității României*, în „Lupta de clasă”, anul XX, nr. 6, din august 1939.

³⁶ *Ibid.*

³⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, inv. nr. 8, I.C. dosarul nr. 166, fișele 17—22.

³⁸ *Lupta pentru apărarea independenței țării contra agresiunii fasciste*, în „Lupta de clasă”, anul XX, nr. 6, din august 1939.

³⁹ A.I.S.I.S.P., fondul nr. II, dosarul nr. 847, vol. III C.

⁴⁰ *Rezoluția plenarei a VI-a a C.C. al P.C. din România*, în „Scînteia” nr. 21, din 26 iulie 1939.

agresorului trebuie să oțelească puterile de rezistență ale maselor“⁴¹. Capacitatea comuniștilor de a judeca în mod diferențiat, lucid actele și politica guvernului Călinescu, multiplele aspecte ale situației interne și externe a României în acei ani a avut o mare importanță pentru orientarea tactică și strategică a partidului, pentru înțelegerea particularului și generalului în perioada istorică respectivă.

În lumina acestei realiste înțelegeri a faptelor istorice, a consecințelor lor asupra situației țării, plenara a stabilit că *imperativul aceluia moment istoric era apărarea independenței și integrității teritoriale a României împotriva agresiunii hitleriste și a trădării țării de către agen-turile Germaniei naziste în frunte cu Garda de fier*. Mijlocul prin care P.C.R. vedea realizabil acest țel suprem era făurirea unui larg front pa-triotic antifascist. În rezoluția plenarei se preciza că P.C.R. „trebuie să-și concentreze toate eforturile pentru înfăptuirea grabnică a Frontului unic, a Frontului popular antifascist și a unui larg front al forțelor pa-triotice care să lupte contra agresiunii fasciste, pentru stîrpirea agen-turilor hitleriste și pentru doborîrea dictaturii regale“⁴².

Cunoscînd realitățile situației interne din țară, poziția diferitelor forțe sociale refractare fascismului și alianței cu puterile Axei, concepția diferitelor partide și grupări politice privind apărarea statu-quo-ului te-ritorial prin alianța și colaborarea cu puterile nefasciste, cu state aliante în cadrul Societății Națiunilor și al Înțelegerii Balcanice, comuniștii au considerat că era posibilă unirea celor mai largi forțe sociale și politice din țară pe o platformă comună: „Prin organizarea acțiunilor țărănimii și printr-o strînsă colaborare cu membrii partidelor democratice... — se arăta în rezoluție — conducătorii acestor partide vor putea fi determi-nați să pășească pe calea Frontului popular antifascist și să renunțe la atitudinea echivocă a unora dintre ei față de agenții lui Hitler (Garda de fier, cuziștii, Gh. Brătianu)“⁴³. P.C.R. aprecia colaborarea cu Partidul social-democrat ca bază de susținere a acțiunii pentru constituirea Fron-tului popular.

Partidul comunist a înțeles că în situația existentă interesele gene-rale de apărare împotriva primejdiei agresiunii hitleriste impuneau, pe primul plan, organizarea luptei comune a poporului român și a națio-nalităților conlocuitoare pentru păstrarea integrității teritoriale și a independenței naționale a României. Pornind de la ideea că „țara noastră este pîndită de primejdia cotropirii fasciste“, că „fără o unire frățească a tuturor popoarelor (naționalităților conlocuitoare — *n.n.*) o neagră sclavie ne așteaptă“⁴⁴, P.C.R. a renunțat în această perioadă la lozincă auto-determinării pînă la despărțirea de statul român, lozincă ce nu corespundea realităților politice ale țării noastre, ea decurgînd din aprecierea ante-rioară greșită că România era nu un stat național unitar, ci un stat multi-național. Din înțelegerea realistă a situației concret-istorice a României a decurs și concluzia justă și deosebit de valoroasă că „de pe urma dezmem-

⁴¹ A.I.S.I.S.P., fondul nr. II, dosarul nr. 847, vol. III C (Manifest din martie 1939 al Comitetului teritorial din Ardeal și Banat al P.C. din România, intitulat *Către poporul muncitor al Ardealului*).

⁴² Rezoluția plenarei a VI-a a C.C. al P.C. din România, în „Scînteia“ nr. 21, din 26 iulie 1939.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ „Scînteia“, anul IX, nr. 21, din 26 iulie 1939.

brării României ar profita... numai și numai agresorii fasciști, în primul rând cei germani“⁴⁵. „În situația concretă de azi — se sublinia în documentele Partidului Comunist Român —, comuniștii se pronunță împotriva oricărei știrbiri a integrității României, conștienți fiind că aceasta nu ar servi decât la întărirea fascismului internațional“⁴⁶.

În temeiul unei astfel de concepții, plenara a VI-a a definit ca sarcină de primă importanță în acel moment istoric intensificarea muncii comuniștilor în rândul naționalităților conlocuitoare, care, „prin organizațiile lor democratice, să lupte alături de celelalte organizații democratice, încadrându-se în mișcarea Frontului popular împotriva fascismului, dictaturii regale și revizionismului“⁴⁷.

Frontul popular odată înfăptuit ar fi avut misiunea să înlăture regimul dictaturii regale și „să impună un guvern de salvare națională“. Programul acestui guvern, conceput de P.C.R., relevă în mod pregnant concepția despre acordul între politica internă și politica externă. Coordonatele activității pe plan intern ale guvernului de salvare națională erau „să restabilească regimul democratic, să îmbunătățească nivelul de trai al maselor de la orașe și sate, să acorde drepturi egale cu ale poporului român, popoarelor (naționalităților — *n.n.*) conlocuitoare“⁴⁸. Concomitent, pe planul politicii externe, programul prevedea promovarea politicii de „securitate colectivă în alianță cu statele democratice, în frunte cu marea țară socialistă — U.R.S.S.“, a politicii „de transformare a Înțelegerii Balcanice într-un bloc de apărare împotriva agresorilor“⁴⁹.

Plenara a VI-a a C.C. al P.C.R. din iunie 1939 — desfășurată într-un moment de maximă încordare internațională, când la masa tratativelor dintre marile puteri imperialiste se hotăra însăși soarta păcii și războiului — a abordat și a dezbătut cu maturitate politică și simț de răspundere problemele majore ale României. Documentele plenarei a VI-a demonstrează că evoluind spre o înțelegere tot mai realistă a situației obiective a țării, în toată complexitatea ei, abandonând unele puncte de vedere eronate, comuniștii și-au definit coordonatele concepției și poziției lor în funcție de interesele vitale ale poporului român. Prin trăsăturile lor caracteristice, documentele plenarei a VI-a sintetizează evoluția gândirii teoretice marxist-leniniste și a activității practice a Partidului Comunist Român în perioada istorică imediat premergătoare izbucnirii celui de-al doilea război mondial.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ *Rezoluția plenarei a VI-a a C.C. al P.C. din România*, în „Lupta de clasă“, anul XX, nr. 6, din august 1939.

⁴⁷ *Rezoluția plenarei a VI-a a C.C. al P.C. din România*, în „Scînteia“ nr. 21, din 26 iulie 1939.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*

Coordonate și caracteristici ale evoluției procesului de organizare profesională a clasei muncitoare din România (1846 – 1906)

VASILE PETRIȘOR

Drumul ascendent parcurs de clasa muncitoare din România pe planul organizării sale profesionale, de la încheierea primelor asociații de întrajutorare și pînă în anul 1906, cînd se consfințește centralizarea pe țară a mișcării sindicale, pune în lumină un întreg complex de procese și fenomene, care definesc, în esența lor, trăsăturile specifice ale genezei și dezvoltării muncitorimii, coordonatele maturizării acesteia, evoluția conștiinței sale de clasă într-o perioadă de peste o jumătate de veac și, în egală măsură, cursul înaintării mișcării noastre muncitorești, de la primele începuturi și pînă în faza cînd această mișcare își avea făgașul ei propriu, acționa unitar pentru obiective majore de ordin politic și economic. Etapele parcurse de mișcarea de organizare profesională a muncitorimii, care a înaintat în strînsă conexiune cu etapele procesului de organizare politică a proletariatului, reprezintă o trăsătură de bază a creșterii într-un cadru unitar a mișcării muncitorești organizate din România, cu înfriurare determinantă asupra practicii luptelor de zi cu zi ale muncitorimii. Această conexiune impune, de aceea, ca o cerință metodologică de bază, tratarea conjugată a componentelor fundamentale ale afirmării și manifestării directe a proletariatului român: mișcarea politică, mișcarea profesională, finalizate, evident, etapă cu etapă, în complexul formelor activității și bătăliilor revoluționare ale clasei muncitoare.

După cum se știe, primele forme de organizare profesională a clasei muncitoare din țara noastră iau naștere aproape în același timp cu apariția sa, ceea ce a avut o mare însemnătate pentru dezvoltarea ulterioară a mișcării noastre muncitorești. Organizarea profesională a proletariatului a reprezentat o etapă importantă în procesul de creștere a mișcării muncitorești, prima treaptă pe drumul acțiunii de strîngere a rîndurilor proletariatului în vederea unor scopuri comune, fără a se mai trece prin îndelungate stadii specifice breslelor sau trade-union-urilor, proprii unor țări europene.

Condițiile grele de muncă și de viață ale muncitorilor, nesiguranța zilei de mîine au dus, încă de la mijlocul veacului trecut, la o șuită de manifestări, mai întii izolate și spontane, contra exploatării, căci proletariatul nu se ridicase la cunoașterea adevăratelor cauze ale situației sale

grele, nu ajunsese la gradul de conștiință care să-i permită să acționeze ca o clasă pentru sine. Pe măsura agravării exploatarei și în practica acțiunilor de zi cu zi, ei au început să înțeleagă că nu din afară, ci prin propria forță unită își vor putea îmbunătăți situația. Cu cât muncitorul s-a găsit mai în nevoie, mai rob, mai asuprit și nedreptățit, cu atât simțea necesitatea apropierii de semenii lui, necesitatea asocierii. Condiția mizeră și nesiguranța viitorului au dezvoltat în el simțul prevederii, și de aici nu rămânea de făcut decât un pas pînă la crearea asociațiilor de întraajutorare.

Una din caracteristicile definitorii ale proletariatului român constă tocmai în faptul că, la un stadiu relativ timpuriu de dezvoltare, a reușit să-și creeze organizații proprii. „Exploatarea exercitată de către capitaliștii autohtoni și trustrile imperialiste străine — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — făcea ca condițiile de viață și de muncă ale maselor muncitoare să fie deosebit de grele. Aceasta a dus la ascuțirea contradicțiilor dintre proletariet și burghezie, a determinat amplificarea luptei de clasă între acestea, a accelerat organizarea clasei muncitoare din România. În a doua jumătate a secolului trecut — s-ar putea spune odată cu nașterea clasei muncitoare — se formează primele organizații profesionale și cercuri politice ale muncitorilor, apar primele ziare muncitorești”¹.

La început, organizațiile profesionale erau formate din lucrători și patroni, avînd și din această cauză o existență relativ efemeră. Pe măsura creșterii numerice a muncitorilor, a dezvoltării simțului lor de clasă, ei vor face noi pași, debarasîndu-se repede de asocieri improprii intereselor lor distincte și înțelegînd ce și pe cine reprezintă într-o fabrică, apoi în fabricile din localitate, din regiunea sau din ramura economică respectivă și din țara întreagă. Aceste elemente au fost comune tuturor provinciilor românești.

Pînă în jurul anului 1872, convențional, formele de organizare, de asociere a muncitorilor s-au menținut în limitele unor asociații de întraajutorare², în care lucrători și patroni, laolaltă, mai ales în cadrul micilor întreprinderi, cuprinzînd pînă la cîteva zeci de salariați, realizau forme de sprijin reciproc, cu cotizări periodice și contribuții comune pentru ajutorarea muncitorilor bolnavi, accidentați sau pentru ajutorarea familiilor lor cu prilejul înmormîntărilor sau în alte situații deosebite.³

Înaintarea proletariatului spre forme organizatorii proprii de asociere și de acțiune pentru satisfacerea intereselor imediate, economice, a fost însoțită și de apariția primelor organe de presă muncitorești⁴. Ga-

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 345.

² Constantin C. Angelescu, *Contribuții la istoricul Asociației lucrătorilor tipografi din România (1858—1865)*, în „Analele Institutului de istorie și arheologie”, tomul II, Editura Academiei R.P.R., 1965, p. 62—69; C. Căzănișteanu, *Casa de ajutor a opștii călților de șepcari*, în „Magazin istoric”, anul IV, nr. 5/1970, p. 60—62.

³ Titu Georgescu, *De la revoluționarii democrați la făurarii Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971, p. 22—24 și urm.

⁴ Augustin Deac, *Primele gazete muncitorești și începutul organizării clasei muncitoare*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.”, anul XI, nr. 6/1965, p. 85—89; N. Z. Munteanu, *Gazeta „Analele tipografice” (1868—1872)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul I, nr. 3/1955, p. 143—146.

zetele muncitorești erau reflexul acestei mișcări, constituind, în același timp, un element activ, catalizator al procesului de întărire a organizațiilor muncitorești.

De la prima asociație de ajutor reciproc, creată în 1846 (Asociația de ajutor de boală, înmormântare și de ajutor de călătorie a tipografilor din Brașov), și pînă în 1872, în România au fost create 44 de organizații profesionale. În toată această perioadă, proletariatul din țara noastră a corelat lupta pentru constituirea de organizații care să-i apere interesele cu lupta deschisă împotriva exploatării. El își afirma tot mai mult demnitatea de clasă înaintată, curajul proletar, energia cutezătoare a deschizătorilor de noi drumuri, energie care, în deceniile următoare, va face să se cutremure cei ce îl oprimau.

6.2) Spre sfîrșitul acestei perioade, datorită experienței și luptei crescînde a muncitorilor, începe să se afirme tot mai mult tendința lor de a-și făuri organizații proprii, independente, libere de imixtiunea și supravegherea patronilor. În cadrul acestui proces de organizare profesională de sine stătătoare a clasei muncitoare din țara noastră, un moment important l-a constituit înființarea, începînd din 1868, a asociațiilor generale ale muncitorilor dintr-o serie de orașe transilvănene⁵, organizații care aveau, în același timp, un pronunțat caracter politic, ca și constituirea, în 1872, la București, a Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România, prima încercare de unire a forțelor muncitorimii la nivelul întregii țări.

8 Răspîndirea marxismului în România⁶, crearea cercurilor socialiste⁷, procesul trecerii mișcării socialiste pe pozițiile socialismului științific, iar apoi înființarea cercurilor muncitorești⁸ au exercitat o înrîurire directă asupra întăririi asociațiilor profesionale muncitorești. Faptul că socialiștii au jucat un anume rol în înființarea primelor organizații profesionale muncitorești este foarte semnificativ, constituind o trăsătură caracteristică a dezvoltării mișcării muncitorești din România. Acest lucru va deveni mai evident în deceniul al nouălea al secolului trecut, cînd, datorită efortului unit al muncitorilor, susținut activ de mișcarea socialistă, de presa acesteia, creșterii conștiinței lor de clasă, se înregistrează un salt calitativ, o etapă nouă pe calea transformării asociațiilor în organizații pur

⁵A. Egyed, *Istoricul asociațiilor muncitorești din Transilvania între anii 1868—1872. Influența Internaționalei I asupra mișcării muncitorești din Transilvania*, în „Studii. Revistă de istorie”, anul IX, nr. 6/1956, p. 27—50; Vasile Maciu, *Inceputul mișcării muncitorești și al celei socialiste*, în *Istoria României*, vol. IV, Editura Academiei R.P.R., București, 1964, p. 482—515.

⁶Damian Hurezeanu, *Răspîndirea ideilor „Capitalului” în România și influența lor asupra mișcării muncitorești la sfîrșitul secolului al XIX-lea*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, anul XIII, nr. 3/1967, p. 96—101; Augustin Deac, *Internaționala Intii și România*, Editura politică, București, 1964; Ion Iacoș, Vasile Petrișor, *Ideile „Capitalului” lui Karl Marx în teoria și practica mișcării socialiste din România*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, anul XIII, nr. 4/1967, p. 3—9.

⁷Dorin Sorescu, *Raportul dintre cercurile socialiste și asociațiile muncitorești. Inceputul unirii mișcării muncitorești cu socialismul științific*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.C.R.”, anul XI, nr. 6/1965, p. 90—93.

⁸Victor Rață, *Crearea cercului muncitorilor din București*, în „Studii. Revistă de istorie”, anul XIII, nr. 2/1960, p. 181—196.

muncitorești, de clasă, fără patroni și îndreptate în principal împotriva acestora, cu obiective mai bine definite și, în bună parte, diferite de cele ale vechilor asociații, în exclusivitate de întrajutorare. Organizațiile profesionale din această perioadă au evoluat tot mai mult în direcția transformării lor în organizații de rezistență și de luptă împotriva exploatării patronale, pentru apărarea intereselor nemijlocite ale muncitorimii⁹.

Existența lor era o dovadă a năzuinței crescînde a proletariatului spre o unire tot mai strînsă, cu conturarea unor obiective superioare de luptă. În aceste organizații, muncitorii au căpătat o anume cunoaștere a menirii lor ca clasă, deprinderi de organizare, experiență în luptă împotriva capitaliștilor. În acest fel, clasa muncitoare se maturiza treptat, conștiința sa creștea, se intensifica procesul transformării sale dintr-o clasă în sine într-o clasă pentru sine.

Dezvoltarea organizațiilor profesionale muncitorești, activitatea practică desfășurată de acestea nu pot fi privite în afara cadrului dezvoltării mișcării revendicative a proletariatului. Reușita unei greve depindea, în măsură evidentă, de conducerea acesteia de către un organism bine încheiat, care, în multe cazuri, a fost reprezentat de organizația profesională din ramura sau din întreprinderea respectivă, după cum mișcarea revendicativă a relevat, în toiul luptei, necesitatea organizării muncitorilor și, ca atare, a făuririi unor asemenea asociații profesionale chiar în cursul respectivei bătălii de clasă.

De aici și sarcinile imediate pe care organizațiile profesionale muncitorești și le-au înscris pe steagul de luptă și evoluția acestor obiective pe parcursul celor două decenii. Pornindu-se, în deceniul al optulea, de la ideea organizării unor greve cu caracter defensiv, care urmăreau împiedicarea scăderii salariilor și a prelungirii duratei zilei de muncă, s-a ajuns, în deceniul al nouălea, la obiective cu caracter ofensiv : mărirea salariilor și stabilirea aceluiași nivel de salarizare pe scara unei ramuri industriale ; condiții mai bune de muncă ; opt ore de lucru pe zi ; repaus duminical etc. Alături de grevele economice, prin care muncitorii acționau pentru satisfacerea unor deziderate proprii, de o semnificație mai largă decît a celor enunțate mai sus, apar și se înmulțesc grevele de solidaritate cu luptele muncitorilor din alte întreprinderi pentru deziderate care priveau clasa muncitoare în ansamblul său.

Mișcarea muncitorească — incluzînd aici organizațiile profesionale, gazetele de breaslă, acțiunile protestatare izolate și grevele — dovedea acum că proletariatul din România atinsese acel nivel de dezvoltare în care putea să se manifeste deja ca forță capabilă să inițieze și să desfășoare acțiuni de clasă menite să producă îngrijorare claselor dominante.

Întregul complex de frămîntări, clarificări, organizări ce aveau loc în interiorul mișcării muncitorești din țara noastră și care, în totalitate,

⁹ L. Tismăneanu, *Despre unele greve și asociații profesionale muncitorești din România între anii 1871—1881*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, anul I, nr. 4/1955, p. 44—57 ; Victor Rață, *Despre mișcarea muncitorească din România în perioada premergătoare Congresului de constituire a P.S.D.M.R. (1893)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, anul IV, nr. 5—6/1958, p. 94—118 ; A. Egyed, *Despre mișcarea muncitorească din Transilvania între anii 1880—1890*, în „Studii. Revistă de istorie”, anul X, nr. 4/1957, p. 33—56.

convergeau spre o activitate tot mai susținută a proletariatului evidentia, pe prim plan, necesitatea creării partidului muncitorilor. Răspîndirea tot mai intensă a marxismului, maturizarea continuă a clasei muncitoare, crearea cluburilor muncitorești¹⁰, apariția unor organe de presă centrale și locale, din rîndurile cărora se detașa ziarul „Munca”¹¹, exprimau cursul general al mișcării muncitorești, socialiste, tendința tot mai pronunțată spre punerea bazelor partidului de clasă al proletariatului.

Cluburile muncitorilor au jucat un rol însemnat în organizarea și conducerea acțiunilor muncitorești — greve, manifestații, demonstrații cu prilejul zilei de 1 Mai¹² etc. — și au acordat o atenție particulară înțării asociațiilor profesionale ale proletariatului.

În anii 1891 și 1892 au luat ființă noi organizații profesionale muncitorești, noi contingente de proletari au fost atrase în cadrul organizat al asociațiilor existente. Multe dintre acestea se vor afilia la cluburile muncitorești, le vor susține în acțiunile întreprinse și vor primi, la rîndul lor, ajutor din partea acestora. Organizațiile profesionale muncitorești vor constitui astfel un element activ în acțiunea de creare a partidului muncitorilor, la care se vor considera afiliate încă din momentul înființării lui.

În stadiul de atunci al dezvoltării mișcării muncitorești din România, socialiștii au definit într-un spirit înaintat, marxist, structura și rolul organizațiilor profesionale, pe de o parte, și al celor politice ale proletariatului, pe de altă parte. Socialiștii au atras atenția că cele două tipuri de organizații nu trebuie confundate, că sarcinile organizației politice, adică ale partidului, nu pot fi îndeplinite de organizațiile cu caracter profesional¹³. Aceasta este o dovadă în plus a faptului că se situau pe calea indicată de întemeietorii socialismului științific privind rolul conducător al organizațiilor politice, al partidului muncitorilor.

Clarificările teoretice au fost însoțite de acțiuni practice, desfășurate atît de cluburile muncitorești cît și de organizațiile profesionale. Acestea, indiferent de natura lor, convergeau într-o direcție bine determinată, și anume întărirea asociațiilor care deja ființau, crearea lor acolo unde încă nu existau, demascarea și eliminarea din rîndurile acestora a ultimelor elemente patronale. În acest fel tindea să se generalizeze

¹⁰ Victor Rață, *Crearea Clubului muncitorilor din București. 1890*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul I, nr. 2/1955, p. 71—84; Vasile Ionescu, *Constituirea și activitatea Clubului muncitorilor din Ploiești pînă la crearea P.S.D.M.R. (1891—1892)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.”, anul VIII, nr. 3/1962, p. 185—191.

¹¹ Augustin Deac, *Rolul ziarului „Munca” în lupta pentru crearea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România (1893)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul VI, nr. 4/1960, p. 36—51.

¹² Olimpiu Matchescu, Elena Georgescu, *1 Mai în România* [f. e.], București, 1970, p. 17—76; Ilca Melinescu, *1 Mai în România între 1890—1900*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul I, nr. 2/1955, p. 57—70.

¹³ Vezi pe larg, între altele, ciclul de articole intitulat *Organizarea conștiinței a maselor*, publicat în gazeta „Munca” nr. 44, 49, 50, din 23 decembrie 1890, 27 ianuarie și 3 februarie 1891.

lupta pentru transformarea asociațiilor profesionale în organizații muncitorești de clasă, capabile să apere interesele proletariatului față de patroni, să militeze pentru sporirea salariilor, scăderea numărului orelor de lucru pe zi, ameliorarea condițiilor de muncă, sistarea angajării în producție a copiilor sub 14 ani etc.

În procesul general al evoluției mișcării noastre muncitorești, rapida trecere de la cercurile socialiste la cercurile și cluburile muncitorești, iar apoi la crearea, în 1893, a primului partid politic al proletariatului¹⁴ se întrepătrunde cu rapida dezvoltare a mișcării profesionale de la simple organizații de ajutorare la sindicate. Această evoluție generală își are temeiul în faptul că în România a existat o largă mișcare de organizare profesională, care, la nivelul dat, a însemnat un teren de pregătire a muncitorilor în domeniul luptelor de clasă, ceea ce s-a repercutat în puternica lor pregătire pentru organizarea politică și abordarea organizată a luptei politice¹⁵.

Organizațiile profesionale muncitorești din diferite centre ale țării, care pînă la crearea P.S.D.M.R. își desfășuraseră activitatea mai mult sau mai puțin izolat, aveau posibilitatea, începînd din 1893, să stabilească, prin afilierea la partid sau prin cuprinderea lor în sfera de influență a cluburilor muncitorești, o mai strînsă legătură între ele. Cluburile muncitorilor, ca organizații locale ale partidului, au constituit în toți acei ani centrul organizator și mobilizator al organizațiilor profesionale muncitorești.

În anii care au urmat creării P.S.D.M.R., organizațiile profesionale muncitorești au cunoscut importante schimbări atît în structura lor organizatorică cît și în programul și în orientarea lor, accentuîndu-și caracterul de organizații de clasă, sindicale. De altfel, întregul proces de dezvoltare a organizațiilor profesionale de la simple asociații de ajutor mutual la organizații de clasă ale proletariatului a reprezentat, în același timp, drumul parcurs de clasa muncitoare în lupta pentru organizarea sa sindicală¹⁶. Organizațiile profesionale muncitorești din deceniul al zecelea

¹⁴ Vezi pe larg *Mișcarea muncitorească din România (1893—1900)*, Editura politică, București, 1965 ; Augustin Deac, Damian Hurezeanu, *70 de ani de la crearea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul IX, nr. 4/1963, p. 2—20 ; Ion Felea, *P.S.D.M.R. — partidul cel mai înaintat dintre anii 1893—1899*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.”, anul XI, nr. 6/1965, p. 94—103.

¹⁵ Ladislau Fodor, *Inceputurile mișcării sindicale din Transilvania (1848—1900)*, în *50 de ani de la crearea Comisiei Generale a Sindicatelor din România. 1906—1956*, Editura C.C.S., București, 1958, p. 94—124 ; N. G. Munteanu, *Mișcarea sindicală din România pînă la primul război mondial*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.”, anul XI, nr. 6/1965, p. 104—107 ; Victor Rață, *Despre asociațiile profesionale muncitorești din România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, în *50 de ani de la crearea Comisiei Generale a Sindicatelor din România. 1906—1956*, p. 69—87 ; N. G. Munteanu, *Organizații profesionale de clasă ale muncitorilor din România în a doua jumătate a veacului al XIX-lea*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.”, anul XI, nr. 6/1965, p. 14—29.

¹⁶ Ion Iacoș, Vasile Petrișor, *Organizațiile profesionale muncitorești din România în perioada 1893—1899*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul VI, nr. 6/1960, p. 38—65 ; Ion Iacoș, Vasile Petrișor, *Aspecte din lupta pentru transformarea asociațiilor de ajutor reciproc din vechea Românie în organizații bazate pe lupta de clasă*, în „Analele Institutului de istorie

— afiliate în cea mai mare parte la P.S.M.D.R. — au recunoscut programul și statutul acestuia, au răspuns, în lupta de zi cu zi, la toate chemările sale, au participat, prin delegați, la congresele care aveau loc, au cuprins, prin afiliere, o bună parte dintre membrii partidului, avînd, îndeobște, în conducerea lor muncitori înaintați, cu rol determinant în cadrul cluburilor muncitorești. Aceasta demonstrează că organizațiile profesionale, fie că purtau denumirea de asociații, fie de sindicate, au îndeplinit atribuțiile și sarcinile proprii organizațiilor sindicale. Ele s-au conturat ca organizații permanente, servind muncitorilor ca centre de unire, ca școală a luptei de clasă, ca instrument în lupta împotriva exploatarei capitaliste, mergînd mină în mină cu luptele politice ale clasei muncitoare. O dovadă elocventă în acest sens este și faptul că, în ultimul deceniu al secolului, unele organizații profesionale au luat chiar denumirea de sindicate *, exprimînd în acest fel înseși natura și caracterul lor. Denumiri ca : „Deșteptarea“, „Înainte“, „Fraterna“, „Unirea“, „Independența“, „Frăția“, „Egalitatea“, „Internațională“, „Solidaritatea“, „Propășirea“, „Viitorul“, „Dezrobirea“, „Munca“, „Înfrățirea“ ș.a., întîlnite mai cu seamă în vechea Românie, exprimă încrederea muncitorimii în izbînda luptei lor, convingerea că, prin solidaritate de clasă, prin organizare temeinică, vor putea dobîndi victoria în înclăștarea cu capitalul.

Înscrierea în statutele organizațiilor profesionale a principiului luptei de clasă, al internaționalismului proletar, sprijinirea muncitorilor rămași fără lucru, lupta pentru îmbunătățirea nivelului salariilor, reducerea duratei zilei de lucru, repaus duminical, sublinierea drepturilor și îndatoririlor membrilor, a unei democrații interne de organizație, a prevederilor privind conlucrarea strînsă a organizațiilor profesionale cu și sub conducerea cluburilor muncitorești, a vîrsării obligatorii de cotizații fixe partidului, dreptului de control al cluburilor respective asupra organizațiilor profesionale, de convocare a unor adunări generale, sărbătoririi în comun a zilei de 1 Mai, afilierii la P.S.D.M.R. și militării pentru realizarea programului acestuia evidențiază rolul conducător și îndrumător al organizațiilor politice ale clasei muncitoare, în jurul cărora au gravitat în această perioadă marea majoritate a organizațiilor profesionale.

Conținutul statutelor organizațiilor profesionale, activitatea lor practică conduc la concluzia că ele au intrat într-o etapă nouă, superioară, că, de acum, titulatura, documentele lor de bază și activitatea practică corespundeau pe deplin rolului și funcției sindicatelor, așa cum au fost ele definite de clasicii marxismului.

a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.“, anul III, nr. 6/1957, p. 113—134 ; N. G. Munteanu, *Cînd au apărut sindicatele în România ?*, în „Magazin istoric“, anul I, nr. 4/1957, p. 60—62 ; Traian Lungu, *În legătură cu caracterul statutelor asociațiilor muncitorești din România în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea*, în *50 de ani de la crearea Comisiei Generale a Sindicatelor din România. 1906—1956*, p. 88—93.

* Menționăm cu titlu de exemplu : Sindicatul lucrătorilor zidari și lemnari din Galați (1893), Sindicatul general al lucrătorilor brutari din Brăila (1893), Sindicatul general al lucrătorilor brutari din Galați (1893), Sindicatul breslei franzelariilor din București (1894), Sindicatul lucrătorilor curelari și cizmari din Galați (1894), Sindicatul vînzătorilor de ziare din Galați (1895), Sindicatul lucrătorilor zugravi și vopsitori din București (1897), Sindicatul general al lucrătorilor și lucrătoarelor croitori salariați din Galați (1898).

Faptul că în ultimul deceniu al secolului trecut organizațiile profesionale au cunoscut un salt calitativ în evoluția lor s-a oglindit și în viziunea nouă despre menirea acestora, în lămurirea din punctul de vedere teoretic a țelului lor de clasă, ceea ce s-a ilustrat atît de discuțiile efer-vescente din adunările și ședințele organizațiilor muncitorești, cît și de dezbaterile de principiu care au avut loc în paginile presei socialiste, ale ziarelor locale de breaslă editate în diferite orașe ale țării. Apariția acestor gazete, ca organe de presă ale unor organizații profesionale, reflecta creșterea și întărirea mișcării sindicale, tendința folosirii tuturor mijloacelor în scopul propagării cît mai largi a ideii organizării muncitorilor, a intensificării luptei de clasă, pentru apărarea intereselor vitale ale proletariatului.

Organizațiilor profesionale muncitorești din deceniul al zecelea le sînt specifice și alte caracteristici, care se desprind atît din natura preocupării membrilor acestora cît și din aria lor de cuprindere într-o ramură economică sau alta. Un lucru nou, deosebit de important, în comparație cu perioada de pînă la 1889, cînd organizațiile profesionale cuprindeau, în genere, muncitori din mica industrie atelieră, este acela că, începînd cu deceniul al zecelea, în diverse centre ale țării se impun procesul de dezvoltare a organizațiilor muncitorilor din ramurile principale ale economiei. În această perioadă se înființează organizații profesionale ale lucrătorilor de la căile ferate, ale minerilor, strungarilor, mecanicilor, metalurgiștilor, lăcătușilor ș.a.

Caracteristic este de asemenea avîntul organizării lucrătorilor din comerț și a micilor funcționari, acea categorie care nu avea altă sursă de cîștig decît salariul mizer. Se constituie organizații profesionale ale lucrătorilor comerciali (vînzători în prăvălii, magazine etc.), care formau o pătură destul de numeroasă, ale vînzătorilor comerciali librari, ale micilor funcționari de stat, cum au fost, de exemplu, cei de la poștă, telegraf și telefoane, de la primăria Capitalei, de la căile ferate. Tot în

SITUAȚIA NUMERICĂ, PE RAMURI DE PRODUCȚIE, A ORGANIZAȚIILOR PROFESIONALE MUNCITOREȘTI CREATE ÎN PERIOADA 1846—1899 *

Profesiunea	Numărul organizațiilor	Profesiunea	Numărul organizațiilor
Metalurgică	7	Confecții	47
Minieră	4	Căruțași, docheri	6
Transporturi	14	Zugravi, vopsitori	9
Construcții	12	Alimentară	16
Mecanici, fierari, strungari	25	Comercială	24
Lemnului	34	Plăpumari, bărbieri, chelneri	11
Arte grafice	32	Alte ramuri	38
Încălțăminte, pielărie	49	Mixte	111
Textilă	1	TOTAL	440

* Tabelul de față ca și următoarele au fost întocmite pe baza investigării unei vaste documentații de arhivă, a presei și literaturii istorice publicate.

această perioadă se constituie un număr relativ mic de organizații profesionale care cuprindeau exclusiv femei sau erau mixte.

Dacă pînă la începutul anului 1893, anul cînd a luat ființă primul partid al proletariatului din țara noastră, în România se înregistrase crearea a 207 organizații profesionale, ce înglobau muncitori dintr-o serie de domenii ale vieții economice, în perioada următoare asistăm la o adevărată explozie pe linia mișcării de organizare profesională, care va cuprinde toate ramurile economice și majoritatea orașelor țării.

Pornind de la împrejurarea că între 1846 și 1889, deci în decurs de 43 de ani, s-au creat 166 de organizații profesionale, că între anii 1890 și 1899, deci într-un răstimp de numai un deceniu, s-au înființat 274 de noi asociații muncitorești (în total 440) și avînd în vedere că cea mai mare parte dintre cele 166 de societăți și-au continuat activitatea și după 1899, ajungem la constatarea că în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea în România au activat aproximativ 400 de organizații profesionale muncitorești, care, prin caracterul lor de clasă, afirmat în marea majoritate a cazurilor, au constituit o puternică bază de pornire a unei tot mai largi mișcări sindicale, ce va cuprinde întregul teritoriu al țării.

STATISTICA ORGANIZAȚIILOR PROFESIONALE MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA CREATE ÎNTRE ANII 1846 ȘI 1899

Anul	Numărul organizațiilor	Anul	Numărul organizațiilor
1846—1872	51	1895	24
1873—1889	115	1896	32
1890	14	1897	53
1891	19	1898	32
1892	8	1899	16
1893	42		
1894	34	T O T A L	440

Saltul produs în deceniul al zecelea al secolului trecut pe linia organizării profesionale trebuie surprins nu numai sub aspectul creșterii numerice și al caracterului asociațiilor profesionale, ci și sub acela al cuprinderii unor noi localități în aria mișcării profesionale. Dacă pînă în 1889 fuseseră create organizații profesionale muncitorești într-un număr de 42 de localități, la sfîrșitul anului 1899 acestea cuprindeau în aria lor 53 de centre, repartizate teritorial pe întreg cuprinsul țării, de la Tulcea la Satu-Mare, de la Timișoara la Iași. Pe lîngă faptul că, în acea perioadă, centre ca Pașcani, Giurgiu, Petroșani, Ploiești, Oltenița, Buzău, Botoșani, Piatra Neamț, Tîrgoviște, Roșia Montană, Tîrgu-Frumos au cunoscut pentru prima dată prezența unor organizații profesionale muncitorești, trebuie remarcat că orașe cu tradiție în această privință au fost pur și simplu împinzite cu noi și noi asociații de clasă ale proletariatului. La loc de frunte se situa Bucureștiul, urmat de orașe ca Galați, Craiova, Arad, Brăila ș.a.

Extinderea treptată, sub aspectul ariei geografice, a organizațiilor profesionale muncitorești poate fi urmărită în tabelul de mai jos :

**REPARTIZAREA PE ORAȘE A ORGANIZAȚIILOR PROFESIONALE
MUNCITOREȘTI CREATE ÎNTRE ANII 1846 ȘI 1899**

Orașul	Numărul de organizații	Orașul	Numărul de organizații
Abrud	1	Odorhei	3
Alba Iulia	1	Oltenița	1
Anina	4	Oradea	10
Arad	21	Oravița	1
Bacău	10	Orăștie	3
Bistrița	2	Pașcani	1
Bîrlad	3	Petroșani	1
Bocșa	1	Piatra Neamț	1
Botoșani	4	Pîncota	1
Brașov	17	Ploiești	12
Brăila	11	Reghin	1
București	160	Reșița	5
Buzău	2	Roșia Montană	1
Calafat	1	Satu-Mare	2
Cluj	18	Sebeș	1
Craiova	22	Sibiu	15
Deta	1	Simeria	1
Făgăraș	3	Timișoara	18
Focșani	7	Țirgoviste	1
Galați	18	Țirgu-Frumos	1
Gheorghieni	1	Țirgu-Mureș	4
Gherla	1	Tulcea	1
Giurgiu	1	Turda	1
Iași	31	Tr. Severin	4
Lugoj	4	Zalău	2
Harghita	1		
Mediaș	1		
Moldova Nouă	1	TOTAL :	440

Întărirea permanentă a organizațiilor profesionale, creșterea luptei greviste a proletariatului, dezvoltarea conștiinței revoluționare și existența partidului de clasă al muncitorimii au creat condițiile pentru centralizarea organizațiilor profesionale muncitorești. În această direcție, un moment important l-a constituit înființarea, în decembrie 1896, a Uniunii sindicatului breslelor din București¹⁷, o formă organizatorică superioară, menită a centraliza organizațiile profesionale din România.

Pe terenul luptelor nemijlocite ale proletariatului este specifică sprijinirea de către organizațiile profesionale a mișcării greviste. În multe cazuri, ele s-au situat, alături de cluburile muncitorești, în fruntea luptelor proletariatului (întruniri, manifestații, demonstrații, greve), au desfășurat acțiuni susținute pentru mărirea salariilor, contra samavolnicilor

¹⁷ Ion Iacoș, Vasile Petrișor, *Organizațiile profesionale muncitorești din România în perioada 1893—1899, în Mișcarea muncitorească din România (1893—1900)*, p. 111—114.

patronilor și autorităților, a regimului muncii excesive, pentru condiții mai bune de muncă și de viață, pentru repaus duminical.

Înainte de crearea partidului, muncitorii se sfătuiau în cadrul organizațiilor profesionale și decideau declanșarea grevelor, care apoi primeau tot sprijinul moral și material al organizațiilor politice muncitorești — cercurile, apoi cluburile muncitorilor. Existența partidului muncitorilor, la care erau afiliate direct majoritatea societăților profesionale, a făcut ca luptele proletariatului să cunoască și să capete un nou orizont, să poată fi coordonate pe ansamblul țării. În majoritatea cazurilor, muncitorii își alegeau comitete de grevă, alcătuite din reprezentanții lor și în care intrau membri ai conducerii cluburilor sau ai organizațiilor profesionale respective. Participarea directă în conducerea grevelor a unor reprezentanți ai comitetelor organizațiilor profesionale afiliate partidului sau chiar neafiliate conferea acestor acțiuni un sens politic evident. De asemenea, întrunirile greviștilor se țineau cel mai adesea în sediile cluburilor, acțiunile de sprijinire materială și morală a acestora se desfășurau prin intermediul organizațiilor profesionale care activau sub conducerea acestuia, cât și prin organele de presă muncitorești centrale sau locale. Aceasta avea o semnificație politică deosebită, contribuind la apropierea maselor de muncitori de ideile socialiste, de lupta partidului.

Amploarea mișcării greviste ¹⁸ conduse sau sprijinite de organizațiile politice și profesionale muncitorești între anii 1893 și 1899 este, prin ea însăși, elocventă. Dacă pînă în 1889 proletariatul din România luase parte la 76 de acțiuni greviste, în ultimul deceniu numărul acestora a crescut sensibil, ajungîndu-se de la o medie anuală de 3—4 greve în perioada 1868—1889 la 16 între 1890 și 1892 și la 20 între 1893 și 1899. Într-un răstimp de numai un deceniu (1890—1899), comparativ cu perioada precedentă (1868—1889), cuprinzînd un interval de 22 de ani, numărul orașelor în care lupta dintre muncă și capital s-a manifestat deschis, concretizată în 188 de greve, aproape s-a dublat, ajungînd să se extindă de la 26 de centre la 42. În cursul acestor greve s-a afirmat tot mai vizibil solidaritatea muncitorilor din aceeași ramură de producție sau din diferite ramuri, depășindu-se în multe cazuri cadrul orașului respectiv.

Cu muncitorii intrați în luptă, s-au solidarizat și muncitori de peste hotare. Legăturile care existau între organizațiile profesionale din România și cele similare din alte țări, solidaritatea internaționalistă în

¹⁸ Vezi: *Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România*, vol. I, Editura C.G.M., București, 1957, p. 7—29, 30—49, 50—62, 63—79; vol. II, Editura politică, București, 1962, p. 5—21; vol. III, Editura politică, București, 1965, p. 7—22, 23—41; vol. IV, [f. e.], București, 1970, p. 9—24, 25—40; Georgeta Tudoran, Ion Felea, *Acțiuni muncitorești între anii 1893—1900*, în *Mișcarea muncitorească din România (1893—1900)*, p. 150—195; Victor Rață, *Grevele muncitorilor tipografi din București din 1886—1888*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, anul II, nr. 5/1956, p. 25—44; V. Rață, *Luptele muncitorești din România în anii 1880—1890*, în *Studii și referate privind istoria României*, partea a II-a, Editura Academiei R.P.R., București, 1954, p. 1275—1292; Augustin Deac, *Mișcarea muncitorească din Transilvania. 1890—1895*, Editura științifică, București, 1962; Vezi pe larg și *Procesul grevist în România. Masă rotundă (I—II)*, în „Anale de istorie”, anul XVII, nr. 5 și 6/1970, p. 138—175 și, respectiv, p. 70—128; I. Iacoș, I. Mamina, *Semnificațiile unei dezbateri: procesul grevist în România*, în „Anale de istorie”, anul XVII, nr. 4/1971, p. 38—50.

luptă reprezintă o caracteristică de bază, permanentă a întregii activități și orientări a mișcării muncitorești din țara noastră.

Faptul că organizațiile profesionale muncitorești s-au preocupat de mobilizarea muncitorilor la lupta grevistă, că i-au sprijinit atât moral cât și material, că au dus tratative cu patronii, semnând chiar contracte de muncă, demonstrează creșterea prestigiului lor în rîndul proletariatului și rolul pe care ele îl jucau, sub conducerea organizațiilor partidului, în lupta împotriva capitalului. Este o confirmare în plus a faptului că întreg procesul dezvoltării mișcării muncitorești de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, și în special din ultimul deceniu, ceruse în mod imperios transformarea asociațiilor profesionale de ajutorare în organizații muncitorești de clasă, tot mai largi și mai puternice. Erau zorii unei mișcări sindicale ce va cuprinde, treptat, ramură după ramură, mase tot mai mari de muncitori.

Ultimii ani ai veacului al XIX-lea au însemnat pentru mișcarea muncitorească o perioadă de profundă efervescență. Se simțea nevoia unei orientări de clasă mai ferme, în care prevederile muncitorești-revoluționare să dobîndească o tot mai mare pondere. Conducătorii înaintați ai muncitorimii nu se mai puteau împăca cu metodele imprimate de liderii burghezo-liberali. Sarcinile noi ce se puneau cu tot mai multă acuitate în fața proletariatului cereau cu necesitate depășirea stadiului de criticare a racilelor societății existente și trecerea la acțiuni directe împotriva acestora. Condamnînd pe renegați ¹⁹, mișcarea muncitorească a continuat să se afirme cu vigoare. Eliberarea de balastul ce-l reprezentau elementele burghezo-liberale, în împrejurările social-economice și politice din pragul secolului al XX-lea, a creat premisele unei mișcări muncitorești mai largi, cu orientare de clasă mai hotărîtă. A urmat un proces de radicalizare a mișcării, concretizat în întărirea, la scurt timp, a organizațiilor profesionale și politice, în poziția adoptată față de o serie de probleme importante ale vieții politice a țării. O împingeau la afirmare însăși forța de manifestare a contradicțiilor sociale, spiritul revoluționar al proletariatului, conștiința de clasă, educația socialistă, acumulate în deceniile precedente. Socialiștii înaintați, militanți revoluționari muncitori, au ieșit mai căliți, cu experiență și combativitate sporite, mai hotărîți în a continua și în a dezvolta mișcarea socialistă. Rămînînd credincioși idealului proletar, ducînd mai departe lupta împotriva claselor exploatoare, ei au dovedit că mișcarea muncitorească izvorăște din realitățile social-economice și politice ale țării noastre, întruchipează noul în viața socială și, ca atare, reprezintă un fenomen viabil, care se va dezvolta și se va afirma tot mai puternic.

Prin cluburi, cercuri, prin organizațiile sindicale, care în această perioadă au continuat să ființeze și să se dezvolte, se concretiza în practică ceea ce, încă din aprilie 1899, arătase în mod răspicat Alexandru Ionescu : „Noi nu putem renunța la partidul și la idealul nostru. Sîntem muncitori socialiști și voim să rămînem ca atare, căci interesele noastre, și politice

¹⁹ Nicolae Copoiu, *Dezorganizarea vremelnică a P.S.D.M.R. (1899)*, în *Mișcarea muncitorească din România (1893—1900)*, Editura politică, București, 1965, p. 408—427 ; Nicolae Copoiu, *Refacerea Partidului Social-Democrat din România (1900—1910)*, Editura științifică, București, 1966, p. 58—83.

și economice, nu ne îngăduie să fim altfel... Noi sîntem și rămînem soldați credincioși ai steagului roșu al proletariatului internațional și în această direcție vom lupta pentru ca elementelor care împing pe căi nesănătoase muncitorimea să le arătăm fie naivitatea lor politică, fie reaua lor credință”²⁰.

În condițiile în care în fața proletariatului se ridica sarcina păstrării cu orice chip a organizațiilor sale de clasă, a lărgirii și întăririi lor, problema organizării profesionale s-a bucurat de o atenție deosebită. Alături de dezideratul principal — refacerea partidului de clasă al proletariatului —, cuvîntul de ordine propagat în mijlocul muncitorilor a fost acela al strîngerii rîndurilor în puternice organizații profesionale.

Nenumăratele apeluri care chemau pe muncitori la păstrarea și la întărirea organizațiilor lor de clasă, ampla campanie desfășurată de Clubul muncitorilor din București și de ziarul „Lumea nouă”, adunările și mitingurile care au avut loc au constituit tot atîtea prilejuri pentru mobilizarea proletariatului la lupta organizată. Datorită acestei multitudini de acțiuni, în anii imediat următori dezorganizării partidului, o parte dintre organizațiile profesionale și-au continuat activitatea, unele s-au reorganizat, s-au creat altele noi, în totalitate acestea păstrînd caracterul de clasă și promovînd o orientare net proletară²¹. Ele au imbinat, în lupta practică, revendicările de ordin economic cu cele de ordin politic, s-au situat pe pozițiile internaționalismului proletar, fiind apărătoare ale intereselor vitale ale clasei muncitoare.

Crearea cercurilor socialiste, apariția primei serii a „României muncitoare”²², activitatea susținută a organizațiilor profesionale muncitorești, întrunirile și mișcarea revendicativă a proletariatului erau mărturii semnificative ale faptului că mișcarea muncitorească trăia din plin, se dezvolta, căpăta pe zi ce trece noi valențe.

În fața creșterii luptei muncitorimii și a dezvoltării spiritului ei de organizare, clasele exploatatoare au căutat să dea o lovitură mișcării muncitorești, creînd, prin Legea meseriilor din 1902, corporațiile, organizații reacționare, care urmau să cuprindă la un loc lucrători și patroni, menite să slăbească frontul proletar de luptă, să împiedice dezvoltarea conștiinței de clasă a muncitorimii și unirea ei în organizații proprii de clasă.

Muncitorii, în frunte cu elementele înaintate, au desfășurat de la început puternice acțiuni împotriva corporațiilor, acțiuni care, pe parcurs, au fost orientate tot mai pronunțat spre ieșirea acelor muncitori care intra-

²⁰ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1893—1900*, Editura politică, București, 1969, p. 663.

²¹ Ion Iacoș, Vasile Petrișor, *Organizațiile profesionale muncitorești din vechea Românie în perioada 1899—1904*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul V, nr. 1/1959, p. 79—98; Ion Felea, *Acțiuni de organizare și de luptă ale mișcării muncitorești din România în anii 1900—1904*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul IX, nr. 3/1963, p. 157—171.

²² Ion Felea, *Din istoria presei muncitorești — „România muncitoare”, seria I*, 1902, în „Studii. Revistă de istorie”, anul XV, nr. 2/1962, p. 349—368.

seră în aceste organisme retrograde și spre cuprinderea lor în organizații sindicale²³. Această luptă s-a dezvoltat nu numai din interiorul corporațiilor, ci și din afară, datorită existenței și activității susținute a zecilor de organizații profesionale muncitorești, care în acei ani și-au făcut simțită din plin prezența, în multiple forme, pe terenul luptei de clasă.

Activitatea desfășurată de cercurile socialiste și de sindicate prin întruniri și manifestații, prin organizarea de conferințe săptămânale, prin coloanele presei muncitorești a contribuit la demascarea corporațiilor, la scoaterea unui număr din ce în ce mai mare de muncitori de sub influența lor, care erau atrași spre organizații sindicale. Rezultatul evident al acestui proces a fost formarea, în tot cursul verii și toamnei anului 1905, de noi sindicate. Nu a existat oraș mai însemnat în care curentul de organizare în sindicate să nu fi pătruns, să nu fi cîștigat teren. Lupta era cu atât mai grea cu cît se mențineau încă corporațiile, care în orașele mai mici aveau influență destul de mare asupra lucrătorilor cu o conștiință de clasă mai scăzută. Vorbind despre amploarea luptei pentru crearea de sindicate în 1906, ziarul „România muncitoare” sublinia că „...ideea sindicală a cuprins muncitorimea din întreaga țară, și în fața corporațiilor în ruine se ridică, mîndre și puternice, sindicatele muncitorești”²⁴.

O privire retrospectivă asupra ansamblului mișcării sindicale din România anilor 1900—1906²⁵ degajează o serie de concluzii edificatoare, care evidențiază faptul că procesul organizării profesionale a proletariatului a cunoscut un curs mereu ascendent, ce s-a concretizat în existența pe teritoriul țării noastre a unui însemnat număr de organizații sindicale (345). Dacă în perioada 1900—1904 cunoaștem că au ființat 121 de organizații profesionale muncitorești (ceea ce, în medie, înseamnă o creștere de aproximativ 24 anual), în 1905 avem atestată documentar crearea a 50 de sindicate, pentru ca în cursul anului 1906 să se constituie încă 174.

De reținut este și faptul că în tumultul organizării profesionale au fost cuprinși muncitori dintr-un număr foarte mare de localități. Dacă între anii 1900 și 1904 ființau sindicate în 37 de localități, în 1905 numărul acestora se va ridica la 52, pentru ca un an mai târziu, în 1906, să ajungă la 72.

²³ Ion Iacoș, Vasile Petrișor, *Lupta clasei muncitoare din România împotriva corporațiilor (1902—1908)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul VIII, nr. 5/1962, p. 117—147.

²⁴ „România muncitoare”, anul II, seria a II-a, nr. 10, din 7—14 mai 1906.

²⁵ Ion Iacoș, Vasile Petrișor, *Crearea și activitatea sindicatelor din România în anii 1905—1906*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul VIII, nr. 1/1962, p. 76—102; Ludovic Vajda, *Despre mișcarea sindicală din Transilvania între anii 1900—1917, în 50 de ani de la crearea Comisiei Generale a Sindicatelor din România*, Editura C.G.M., 1958, p. 203—240; Nicolae Copoiu, *Refacerea Partidului Social-Democrat din România (1900—1910)*, Editura științifică, București, 1966, p. 84—132.

**NUMĂRUL ORGANIZAȚIILOR PROFESIONALE, PE RAMURI DE PRODUCȚIE,
INTRE ANII 1900 și 1906**

Ramura industrială	1900— 1904	1905	1906	Total general
Metalurgică	10	1	11	22
Transporturi	4	1	17	22
Construcții	13	12	18	43
Arte grafice	19	—	2	21
Lemnului	11	14	16	41
Încălțăminte, pielărie	11	8	24	43
Textilă	3	—	4	7
Confecții	13	3	18	34
Zugravi, vopsitori	7	—	8	15
Mecanici, strungari, fierari	4	1	2	7
Comercială	4	1	2	7
Căruțași, docheri	3	2	3	8
Alimentară	2	3	6	11
Plăpumari, bărbieri, chelneri	1	3	6	10
Alte ramuri	7	1	34	42
Mixte	9	—	3	12
TOTAL	121	50	174	345

În cadrul celor 345 de organizații sindicale, așa cum o arată și tabelul de față, au fost cuprinși muncitori aparținând celor mai diverse ramuri de producție. Pe scară tot mai largă erau înglobați muncitorii industriali, muncitorii din construcții, din industria lemnului, docherii.

O pondere deosebită aveau lucrătorii din ramurile artelor grafice, pielăriei și încălțăminte, confecțiilor, alimentară. În cadrul luptei generale pentru organizarea în sindicate, alături de bărbați au fost atrase și un număr însemnat de femei, mai ales în profesiunile și întreprinderile în care se folosea pe scară largă munca acestora.

Acest proces se caracterizează prin prezența tot mai activă și mai eficace a sindicatelor în lupta de zi cu zi pentru apărarea intereselor muncitorimii, fie că aceasta era organizată sau neorganizată. Ele au desfășurat acțiuni susținute pentru mărirea salariilor, micșorarea numărului orelor de muncă, plata la timp a salariilor, împotriva atitudinii samavolnice a patronilor și uneltelor acestora, împotriva muncii excesive, pentru condiții mai bune de muncă și de trai, pentru repaus duminical. O viguroasă activitate au desfășurat sindicatele în direcția mobilizării muncitorilor la întruniri, manifestații și demonstrații cu caracter politic, împotriva corporațiilor și a legii meseriilor, împotriva abuzurilor autorităților burghezo-moșierești.

Ca organizații de luptă, cu un loc bine definit în mișcarea muncitorească, sindicatele și-au accentuat preocupările pentru inițierea, conducerea și sprijinirea mișcării greviste²⁶, ca una dintre laturile cele mai importante ale activității lor practice. Este perioada în care vitalitatea

²⁶ Vezi : *Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România*, vol. I, p. 80—98 ; vol. III, p. 42—69 ; vol. IV, p. 41—66 ; Maria Marin, *Greva lucrătoarelor*

multora dintre ele se afla într-un raport nemijlocit cu bătăliile greviste susținute. Tot mai mult se realiza o corelație directă între sindicat și grevă. De multe ori, apariția sindicatului era urmarea nemijlocită a luptei greviste; pe de altă parte, în procesul luptei greviste, muncitorii organizați deja în syndicate erau mai cutezanți, mai încrezători în acțiunile desfășurate pentru îmbunătățirea condițiilor de viață.

O trăsătură distinctivă a mișcării muncitorești din România o constituie legătura organică dintre grevă, sindicat și cercul socialist. Această legătură explică, în măsura esențială, de ce într-o țară mai înapoiată din punct de vedere economic gradul conștiinței de clasă era mai ridicat decât în alte țări.

Față de cele 119 greve care au izbucnit între anii 1900 și 1904, în 1905 numărul lor se va ridica la 122, pentru ca în 1906 să atingă cifra record de 340, ceea ce însemna un total de 581 de conflicte de muncă deschise, în timpul cărora forțele revoluționare ale proletariatului, organizat și conștient de menirea sa istorică, s-au înfruntat, ajungând pînă la lupte directe cu autoritățile represive ale claselor dominante. Cele 581 de greve au antrenat la luptă, datorită în bună parte activității desfășurate de syndicate, al căror rol de mobilizator și conducător creștea tot mai mult, o masă apreciabilă de muncitori de toate categoriile și din toate ramurile economice din 80 de localități.

Amplificarea mișcării greviste a dus, la rîndul său, la dezvoltarea organizării syndicale, iar cercurile socialiste au căpătat o asemenea vigoare încît reorganizarea partidului devenea o problemă la ordinea zilei. Amplizarea mișcării syndicale, care cuprindea noi și noi detașamente de muncitori, alimenta și dinamiza ridicarea proletariatului la acțiuni de clasă deschise. În focul luptelor de clasă, syndicatele deveneau, în acele împrejurări, baza de masă a mișcării, a luptei de zi cu zi dintre muncitori și exploatatori, arma specifică de acțiune organizată a întregii clase muncitoare. Tocmai acest caracter de masă, însoțit de un accentuat spîrit de clasă, formează trăsătura esențială a perioadei de început de secol.

Mișcarea syndicală și lupta grevistă au reprezentat importanți factori ai închegării și dezvoltării solidarității clasei muncitoare, i-au deșteptat mai puternic conștiința de clasă și au clădit temelia pentru evoluția viitoare a mișcării muncitorești revoluționare.

Privită retrospectiv, dezvoltarea mișcării noastre muncitorești în perioada analizată s-a vădit în aria cuprinzătoare a organizării profesionale, precum și în amplificarea acțiunilor directe ale proletariatului. Sintetic, aceasta se exprimă în existența și activitatea celor 785 de organizații profesionale în anii 1846—1906 și în cele 845 de acțiuni greviste,

de la Regie din august 1906, în „Studii. Revistă de istorie”, anul XVIII, nr. 1/1965, p. 75—88; I. Cicală, A. Egyed, În legătură cu dezvoltarea mișcării muncitorești din Transilvania în anii 1905—1906, în Studii și referate privind istoria României, partea a II-a, Editura Academiei R.P.R., București, 1954, p. 1325—1352; Hilda Mureșan, Aspecte ale unor mișcări greviste din Banat la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, în Studii și cercetări de istorie nr. 1—4/1957, Cluj, p. 165—191; Nicolae Copoiu, Refacerea Partidului Social-Democrat din România (1900—1910), p. 91—102, 125—131. Vezi pe larg și Procesul grevist în România. Masă rotundă (I—II), în „Anale de istorie”, anul XVII, nr. 5 și 6/1970, p. 138—175, 70—128; I. Iacoș, I. Mamina, Semnificațiile unei dezbateri: procesul grevist în România, în „Anale de istorie”, anul XVII, nr. 4/1971, p. 38—50.

unele de amploare, mergînd pînă la grevele generale pe ramură sau pe orașe.

Amplificarea mișcării sindicale, sarcinile ce reveneau sindicatelor în procesul luptei de clasă a proletariatului, necesitatea alegerii unui for central menit să coordoneze la nivel național întreaga activitate a acestora au generat și au cerut cu acuitate convocarea unei conferințe pe țară. Această conferință, întrunită în zilele de 13—15 august 1906, a avut o importanță deosebită pentru dezvoltarea ulterioară a mișcării muncitorești din țara noastră²⁷. Dezbaterile în cadrul acesteia a problemelor privind organizarea și propaganda sindicală, lupta împotriva corporațiilor, legislația muncitorească, mișcarea grevistă, organizarea politică a proletariatului reflecta nivelul la care ajunsese mișcarea muncitorească din România²⁸.

Conferința a înfăptuit centralizarea organizatorică a mișcării sindicale prin crearea Comisiei Generale a Sindicatelor din România și a adoptat statutul general al sindicatelor, care a constituit temelia organizării în sindicate a muncitorilor din țara noastră, punînd la baza luptei sindicale o tactică nouă, tactica unității de acțiune, dînd o linie de conduită comună întregii mișcări muncitorești.

Prezența la conferință a delegaților cercurilor socialiste a făcut ca dezbaterile să se extindă și asupra problemelor cu caracter politic, printre care o mare atenție s-a acordat propagandei socialiste. Deși a fost o conferință mixtă, sindicală-socialistă, problemele sindicale au fost atît de precumpănitoare, și ca participare de delegați, și ca dezbateri și hotărîri, încît se poate spune că ea a fost în primul rînd o conferință sindicală.

Conferința din august 1906 a prilejuit manifestarea solidarității muncitorilor de pe întreg cuprinsul țării, la lucrările acesteia participînd delegați din toate provinciile românești. Strîngînd laolaltă delegați ai muncitorimii din întreaga țară și fruntașii mișcării socialiste, conferința a demonstrat unitatea politică și organizatorică a proletariatului român, capacitatea sa de a păși înainte pe calea refacerii partidului politic propriu, de clasă. „Organizarea pe plan național a mișcării sindicale în 1906 și refacerea partidului socialist în 1910 — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — reflectau maturizarea politică a proletariatului din România, rolul tot mai important pe care îl dobîndea în viața țării“²⁹. După conferința din 1906, mișcarea muncitorească din România, căpătînd o structură organizatorică unică pe întreaga țară, s-a ancorat din ce în ce mai adînc în terenul vieții social-politice din țara noastră, ceea ce

²⁷ David Viorica, N. G. Munteanu, *Desfășurarea lucrărilor Conferinței sindicale din 1906, în 50 de ani de la crearea Comisiei Generale a Sindicatelor din România. 1906—1956*, Editura C.C.S., București, 1958, p. 174—190; *Crearea Comisiei Generale a Sindicatelor din România. 1906*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.“, anul XII, nr. 4/1966, p. 111—124; Nicolae Copoiu, *Refacerea Partidului Social-Democrat din România (1900—1910)*, p. 132—141.

²⁸ *Documente sindicale (1906—1914)*, Editura C.G.M., București, 1946, p. 1—22; *Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916*, ediția a II-a, Editura C.G.M., București, 1947, p. 330—350.

²⁹ Nicolae Ceaușescu, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român. Expunere la adunarea solemnă din Capitală din 7 mai 1971*, Editura politică, București, 1971, p. 8.

avea să se vădească în focul luptelor clasei muncitoare din anii care au urmat.

★

Perioada circumscrisă între anii 1846 și 1906 se desemnează ca un tot în ceea ce privește mișcarea profesională a proletariatului, în cadrul căreia se evidențiază cursul unic, mereu ascendent, nu lipsit, firește, de dificultăți și opreliști, spre o organizare mai temeinică, mai profundă, iar apoi spre făurirea mișcării sindicale unitare, centralizate pe întreaga țară.

Din variate unghiuri, ea evidențiază, cu elocvente fapte, rolul revoluționar al clasei muncitoare în lupta pentru progresul țării, rădăcinile dezvoltării și largirii neîntrerupte a frontului mișcării muncitorești în a doua jumătate a veacului al XIX-lea și începutul veacului nostru.

Cursului dezvoltării mișcării noastre muncitorești și socialiste îi este specifică o continuă și rapidă maturizare și radicalizare în perioada de care ne ocupăm. O atestă conținutul activității, lupta maselor muncitoare, orizonturile înaintate spre care privea și se îndrepta neîntrerupt proletariatul, depășirea unor stadii de organizare profesională și politică proprii muncitorilor din alte țări în faza de început a mișcării, parcurgera, într-o perioadă timpurie, a unor stadii care în multe țări cu o economie mult mai dezvoltată avea să se producă într-un ritm mai lent.

Pe fondul condițiilor interne proprii epocii date, al promovării și însușirii treptate, mereu mai profunde a ideilor socialismului științific, al preocupărilor constante ale mișcării muncitorești spre forme tot mai avansate de organizare, apariția timpurie, în ultimul deceniu al secolului trecut, a unei mișcări sindicale propriu-zise capătă o semnificație deosebită pentru caracterizarea stadiului la care ajunsese mișcarea muncitorească din România în acea epocă, rezultat al dezvoltării proletariatului român de-a lungul atîtor decenii, al experienței acumulate în domeniul organizării. Acest proces ascendent a reprezentat, așadar, o ancorare organică a clasei muncitoare în realitățile social-economice și politice din țară, ceea ce s-a vădit în cristalizarea obiectivelor sale de luptă în lumina acestor realități și în găsirea de forme organizatorice pe măsura cursului mișcării muncitorești, a combativității maselor de muncitori.

Este de o importanță istorică majoră, corespunzătoare realității obiective, faptul că în 1905 exista deja o mișcare sindicală, care se caracteriza acum prin trecerea la forme organizatorice noi. Mai mult, paralel cu crearea sindicatelor, încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, a existat și o anume preocupare pentru constituirea de organisme sindicale coordonatoare pe ramură, pe orașe și chiar pe țară, obiectiv realizat în 1906. La începutul secolului al XX-lea, era vorba, prin urmare, nu de apariția sau de refacerea mișcării sindicale — așa cum eronat s-a susținut în unele lucrări istoriografice elaborate cu ani în urmă —, ci de dezvoltarea acestei mișcări în noua etapă istorică, în care îmbracă forme noi și capătă un conținut de clasă mai profund, înscriindu-se ca o latură organică inseparabilă a procesului de continuă înaintare a mișcării muncitorești revoluționare din România.

Probleme ale mișcării muncitorești în dezbaterile parlamentului român la sfîrșitul secolului al XIX-lea

VASILE NICULAE

Sfîrșitul deceniului al 9-lea al veacului trecut a marcat în viața parlamentară a României începutul luării în dezbaterile forului legislativ al țării a problemelor clasei muncitoare. Rezultat obiectiv al dezvoltării proletariatului, al maturizării și creșterii combativității sale de clasă, prezența problematicii muncitorești în cadrul dezbaterilor parlamentului a stîrnit de la început ostilitate în rîndurile marii majorități a deputaților, reprezentanți ai celor două partide de guvernămînt — liberal și conservator —, care, dispuși într-o oarecare măsură, în fața evidenței faptelor, să recunoască că în România există o „chestiune țărănească“, refuzau să admită și existența unei probleme muncitorești, sub pretextul slabei dezvoltări a industriei și al numărului relativ redus al proletariatului.

Misiunea de a impune problematica muncitorească în cadrul dezbaterilor parlamentare și-a asumat-o mișcarea socialistă, iar modalitatea de realizare a acestui deziderat a fost lupta pentru trimiterea unor reprezentanți ai clasei muncitoare în parlament. Crearea, în 1887, a cercurilor muncitorești, primele organizații cu caracter politic ale proletariatului din România, a însemnat apariția cadrului organizatoric adecvat desfășurării activității politice-parlamentare de către mișcarea noastră socialistă. În anii existenței cercurilor și a cluburilor muncitorești, ulterior a P.S.D.M.R., activitatea politică—parlamentară a constituit, alături de acțiunile proletariatului (greve, întruniri, demonstrații) și de campaniile de presă, un principal mijloc de impunere a revendicărilor clasei muncitoare¹.

Prezența în parlament a primilor deputați socialiști — V. G. Morțun și I. Nădejde * —, acțiunea lor parlamentară au fost acte menite a demonstra că, alături de problema agrară, chestiuni specifice muncitorești așteaptă

¹ N. Copoiu, *Activitatea electorală-parlamentară a P.S.D.M.R. în anii 1893—1899, în Mișcarea muncitorească din România. 1893—1900*, Editura politică, București, 1965, p. 197.

* Primul deputat socialist în parlament a fost V. G. Morțun, ales al colegiului II Roman, la începutul anului 1888; în toamna aceluiași an, alături de Morțun avea să ia loc pe băncile Camerei Ioan Nădejde, alesul colegiului III Iași. I. Nădejde a reprezentat pe socialiști în parlament în perioada 1888—1891, iar V. G. Morțun, cu o întrerupere în anii 1889—1891, a rămas singurul deputat socialist pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

grabnică rezolvare, că punerea bazelor legislației muncitorești constituia o necesitate imperioasă. Evident, deputații socialiști nu-și făceau iluzia că parlamentul, organ legislativ ce nu reprezenta voința întregii națiuni, fiind expresia concretă a sistemului electoral censitar, ar putea soluționa problemele muncitorești în ansamblul lor. Din această cauză, ei s-au rezumat la a prezenta în fața Adunării deputaților unele revendicări stringente ale muncitorimii — necesitatea reglementării orelor de muncă, a repausului duminical, a asigurărilor sociale etc. — sau cu caracter general-democratic : reforma electorală, în sensul legiferării dreptului de vot universal, respectarea drepturilor și a libertăților înscrise în constituție, obiective cuprinse în programele socialiste, în spiritul cărora și-au desfășurat activitatea parlamentară și au încercat crearea unui curent de opinie favorabil rezolvării lor.

Reprezentanții clasei muncitoare în parlamentul țării, acționând în limitele programelor socialiste și supunându-se liniei tactice a organizațiilor politice muncitorești, erau la rîndul lor susținuți în inițiativele parlamentare de întreaga muncitorime organizată. Atitudinea adoptată în cadrul diverselor dezbateri căpăta astfel fundamentul solid pe care-l conferă largul sprijin de mase, tăria necesară înfruntării unei aversiuni aproape generale. Activitatea lor parlamentară a făcut, de asemenea, obiectul a dese dezbateri în presa socialistă, la întrunirile muncitorești, la congresele P.S.D.M.R., ceea ce echivala cu un control din partea partidului asupra acțiunilor parlamentare întreprinse în numele său și în conformitate cu directivele sale.

★

Deputații socialiști au fost primiți cu ostilitate de marea majoritate a parlamentarilor. Ideile pe care le reprezentau erau cunoscute în cercurile politice românești, astfel încît, atunci cînd au pășit pragul parlamentului, ei au fost întîmpinați ca adversari declarați ai „ordinii interne” și tratați ca atare. Din această cauză s-au încercat diverse mijloace pentru a-i îndepărta din parlament : invalidarea alegerilor sub falsul motiv al constatării unei nereguli săvîrșite cu ocazia efectuării scrutinului, amînarea programării interpelărilor anunțate de aceștia, violente întreruperi ale cuvîntărilor lor, neluarea în considerare a unor amendamente propuse pe motivul că sînt inspirate din ideile socialiste. Liberali și conservatori se coalizau cînd se punea problema combaterii tendințelor de afirmare a reprezentanților clasei muncitoare, fapt sesizat și relevat de nenumărate ori în luările lor de cuvînt de la tribuna Camerei.

Ar fi exagerat însă dacă am considera că această atitudine era promovată de unanimitatea Adunării deputaților. Adevărul este că au fost deputați cu vederi mai largi, democrat-burgheze, ca Gh. Panu, Vintilă C. A. Rosetti, P.S. Aurelian și alții, care s-au dovedit a fi adepții unor idei avansate privind evoluția României pe calea industriei și, implicit, recunoașterea unei realități incontestabile — existența și dezvoltarea continuă a proletariatului, fapt care impunea acordarea unor concesiuni de natură economică în scopul îmbunătățirii situației materiale a acestei clase².

² Traian Lungu, *Viața politică în România la sfîrșitul secolului al XIX-lea (1888—1899)*, Editura științifică, București, 1967, p. 220.

În Senat, instituție care manifesta o opacitate mai accentuată față de tendințele înnoitoare ale timpului, problemele muncitorești au stîrnit un ecou și mai puțin favorabil.

Deputații socialiști, în fața unui auditoriu aproape în totalitatea lui ostil, au subliniat viabilitatea idealului socialist în România, necesitatea obiectivă a mișcării socialiste în țara noastră, punctul de vedere socialist în chestiunile arzătoare aflate la ordinea zilei. În ianuarie 1889, de pildă, exprimînd țelurile fundamentale ale mișcării socialiste, V. G. Morțun declara : „Noi ceea ce spunem în gazete și în întrunirile noastre vi le spunem și d-voastră, înaintea întregii țări. Vă spunem : voim proprietate colectivă și aceasta are să se facă cu voia sau fără voia d-voastră ; are să vie o zi cînd muncitorul de la tîrg și țăranul de la sate va fi stăpîn pe tot rodul muncii sale, cînd nu va mai fi exploatat cum este astăzi”³. La rîndul său, răspunzînd acelor deputați care falsificau în mod intenționat conținutul ideilor socialiste, prezentîndu-le drept utopii, rupte de realitate, I. Nădejde a expus în 1890 în fața parlamentarilor un scurt istoric al evoluției acestor idei, de la socialismul utopic la socialismul științific. „A fost, domnilor, un timp — releva Nădejde — cînd socialiștii erau utopiști și unii poate și fanteziști. Dar cînd ? Atunci cînd organizația socială burgheză nu se dezvoltase atît de mult. Astăzi e altfel ; acum știința socialistă a ajuns, prin analiza societății reale, să afle cum lucrează societatea, cum se schimbă și ce puteri lucrează înlăuntrul ei. Acum se poate vedea încotro merge evoluția socială. Oamenii ca Fr. Engels și Karl Marx au arătat că socialiștii nu pretind că au născocit ei un mod de societate și apoi caută să-l introducă prin silă sau prin convingere în lumea reală”⁴. V. G. Morțun a abordat și el, cîțiva ani mai tîrziu, într-un chip asemănător, această chestiune : „Socialismului, ca și oricărui lucru omenesc, i-a trebuit vreme multă, îndelungată ca să-și facă în chip științificește concretizarea lui. De-abia în veacul nostru el s-a desfăcut din scutecile utopice în care era învăluit luîndu-și forma științifică pe care o are azi, devenind un adevăr a cărui întemeiere apare din zi în zi mai cu putință, mai apropiată”⁵.

Un merit incontestabil al primilor deputați socialiști este acela de a fi prezentat în fața parlamentului României acelei vremi imaginii ale situației grele a clasei muncitoare și de a fi cerut cu hotărîre luarea unor grabnice măsuri legislative pentru îndreptarea acesteia.

Încă de la primele sale apariții la tribuna parlamentului, I. Nădejde a adresat mai multe interpelări, în care se referea în mod direct și nominal la unele categorii de salariați a căror situație era departe de a putea fi considerată satisfăcătoare. Astfel, în ședința Camerei din 5 decembrie 1888, el interpela pe ministrul lucrărilor publice : „Ce are de gînd să facă în chestiunea lucrătorilor de la gară (este vorba de lucrătorii de la Atelierele centrale C.F.R.—București participanți la greva din 1888 — *n.n.*) care în urma grevei au fost izgoniți de la atelierul gării și în privința cărora s-a dat circulări la toate atelierele celelalte, la ale statului cît și la cele particulare, ca să nu fie primiți ? Nu crede guvernul că nu se cuvine a face

³ *Dezbaterile Adunării deputaților* (în continuare D.A.D.), *Sesiunea ordinară*, 1889, ședința din 17 ianuarie 1889, p. 527.

⁴ D.A.D., 1889—1890, ședința din 14 martie 1890, p. 1146.

⁵ V. G. Morțun, *Al IV-lea răspuns la mesagiu*, cuvîntare rostită în ședința Camerei de la 19 decembrie 1895, București, 1895, p. 21—22.

pe acești muncitori, așa-zișii capi ai grevei, să fie pieritori de foame ei și familiile lor pentru că s-au folosit de drepturile ce le dau legile țării de a căuta să-și îmbunătățească starea ?⁶. La 6 martie 1889, I. Nădejde, într-o altă interpelare, descria situația lucrătorilor de la tipografia statului, siliți să lucreze pînă la 17 ore pe zi, și cerea să se ia măsuri în vederea reducerii zilei lor de lucru⁷. Interpelări asemănătoare a adresat Nădejde la 19 februarie 1890, în legătură cu condițiile de muncă și salariile lucrătorilor de la Arsenal⁸, la 12 martie 1890, în ceea ce privește situația salariaților de la fabricile de țigări și chibrituri⁹, și la 31 mai 1890, despre starea deplorabilă a lucrătorilor franzelari din București¹⁰.

V. G. Morțun a adus și el în discuție situația diferitelor categorii de muncitori în cuvîntările ținute în parlament; luînd cuvîntul la 21 februarie 1897, el a abordat, între altele, problema situației clasei muncitoare în orînduirea capitalistă în condițiile introducerii cuceririlor științei și tehnicii în producția industrială, arătînd că folosirea progresului tehnic în fabrici și ateliere ușurează munca și-i sporește productivitatea. Dar „din pricina proprietății individuale de azi, mașinile nu-și îndeplinesc decît în parte misiunea lor”¹¹. Pentru clasa muncitoare — sublinia Morțun — progresul tehnic își va arăta adevăratele foloase „atunci cînd alcătuirea noastră socială ar fi așezată pe temelii drepte, cînd fiecare om ar putea fi stăpîn desăvîrșit pe munca lui, pe progresul muncii lui, cînd ar lipsi exploatarea muncii celui care nu are din ce trăi decît munca brațelor lui de către cel care are capital bănesc la îndemînă; atunci și numai atunci mașinile ar fi cu totul binefăcătoare omenirii. Și aceasta va fi odată, dar numai în era socialistă”¹².

O întregă interpelare a consacrat, la 20 martie 1899, V. G. Morțun problemelor muncitorești puse de greva lucrătorilor tipografi de la sfîrșitul anului 1898 și începutul anului 1899. Expunînd condițiile grele de muncă ale tipografilor, salariile insuficiente, numărul mare al orelor de muncă etc., care au reprezentat motive temeinice ce au generat acțiunea grevistă a muncitorilor, el a protestat contra soluției adoptate de guvern în diferendul dintre greviști și patroni în sensul sprijinirii celor din urmă prin trimiterea de soldați care să înlocuiască pe lucrătorii aflați în grevă, precum și contra intervenției pe cale diplomatică la Secretariatul tipografic internațional pentru a discredita lupta tipografilor români și a încerca astfel să-i lipsească de ajutorul internaționalist al lucrătorilor din aceeași branșă din alte țări; el a condamnat comportarea guvernului față de lupta dreaptă a muncitorilor și, în final, a propus ca guvernul să medieze reglementarea conflictului dintre lucrători și patroni pe baza „unui regulament serios și omenos prin care să se îndepărteze în viitor orice pricini de neînțelegeri și nemulțumiri”¹³.

⁶ D.A.D., 1888, p. 333.

⁷ D.A.D., 1889, p. 1 076.

⁸ D.A.D., 1889—1890, p. 874.

⁹ Ibidem, p. 1 124.

¹⁰ D.A.D., 1890, p. 1 912.

¹¹ V. G. Morțun, *Casa rurală*, cuvîntare rostită în ședința Camerei de la 21 februarie 1897, București, 1897, p. 20.

¹² Ibidem, p. 21.

¹³ V. G. Morțun, *Greva lucrătorilor tipografi*, interpelare dezvoltată în ședința Camerei de la 20 martie 1899, București, 1899, p. 27.

Problema muncitorească, abordată în parlament datorită insistențelor deputaților socialiști, susținuți de întreaga clasă muncitoare, a pus parlamentul și guvernele în situația de a întreprinde unele măsuri în favoarea lucrătorilor ¹⁴. Legislația muncitorească votată în perioada de sfârșit a secolului al XIX-lea a fost o expresie a cedării claselor dominante în fața valului acțiunilor revendicative muncitorești. Între aceste legiuiri s-au înscris Legea minelor (1895) și Legea repausului duminical (1897). Astfel, în proiectul de lege a minelor ¹⁵, supus dezbaterii Camerei deputaților în primăvara anului 1895, erau incluse și prevederi referitoare la înființarea unor „Case de ajutor și pensii pentru lucrătorii întrebuințați în mine, cariere și stabilimentele și fabricile dependente de aceste industrii”. Deși fondurile acestor case urmau să fie alcătuite în proporții egale din cotizațiile lucrătorilor și contribuțiile bănești ale patronilor, proiectul de lege era un început bun, un punct de plecare în alcătuirea unui sistem de asigurări sociale și în alte ramuri ale industriei naționale.

O stringentă revendicare muncitorească, susținută de deputații socialiști, care a figurat ani de zile pe agenda lucrărilor Adunării deputaților și Senatului a fost aceea a legiferării repausului duminical ¹⁶. Ridicată pentru prima dată prin proiectul de lege depus în fața Adunării deputaților la 4 februarie 1891, problema repausului duminical va fi reluată în discuție an de an. În 1892, V. G. Morțun a dezvoltat o amplă interpelare în Cameră, cu care prilej a căutat să fundamenteze teoretic necesitatea și legitimitatea acestei revendicări muncitorești. El a răspuns acelor deputați care refuzau să voteze legea repausului duminical pentru motivul că era inspirată și susținută de mișcarea muncitorească : „Ce are a face cine a pornit, cine a stîrnit cererea cînd e dreaptă, întemeiată, cînd vedeți că e folositoare ? Ce are a face de unde a pornit lumina, scînteia care a luminat și arătat calea de urmat, cînd rezultatele la care se tinde, țelul, e bun, folositor și priincios” ¹⁷. Răspunzînd, pe de altă parte, obiecțiilor potrivit cărora legiferarea repausului duminical ar putea reprezenta un punct de plecare pentru alte revendicări muncitorești, ceea ce expunentii claselor dominante nu voiau să accepte, V. G. Morțun avertiza : „Apoi, domnilor, trebuie să știți că ori veți primi, ori veți respinge acest proiect de lege, mai curînd sau mai tîrziu reducerea orelor de lucru și sporirea salariilor vor veni la ordinea zilei” ¹⁸.

¹⁴ I. Nădejde, într-o ședință a Camerei din 11 decembrie 1890, susținea : „Trebuie să se facă legi protectoare pentru muncitori, legi prin care să se reglementeze munca și relațiunile dintre fabricanți și lucrători ; asemenea legi sînt tocmai de nevoie la începutul unei industrii în orice țară, pentru că la început exploatarea e mai grozavă. Apoi experiența a arătat că mai degrabă sau mai tîrziu asemenea legi trebuie să se facă în țările industriale și este cu atît mai bine cînd se fac mai înainte. Trebuie să se facă legi și pentru asigurarea lucrătorilor împotriva accidentelor, a bătrîneții, a bolii etc.” (*D.A.D., 1890—1891*, p. 212).

¹⁵ Vezi pe larg despre caracterul Legii minelor în : Traian Lungu, *Op. cit.*, p. 136—138.

¹⁶ An. Iordache, *Lupta pentru reglementarea și legiferarea repausului duminical. Legea din 1897*, în „Studii. Revistă de istorie”, anul XVII, nr. 2/1964, p. 221—247.

¹⁷ V. G. Morțun, *Repausul de duminică*, cuvîntare rostită în ședința Camerei de la 11 decembrie 1892, București, 1893, p. 14—15.

¹⁸ *Ibidem*, p. 15.

La 4 aprilie 1896, deputatul Vintilă C. A. Rosetti depune din nou pe biroul Camerei, din inițiativă parlamentară, un proiect de lege privind repausul duminical, iar la 25 noiembrie 1896 se votează, la insistențele lui V. G. Morțun, luarea în dezbatere de urgență a proiectului. În tot acest timp, acțiunile deputatului socialist și ale celorlalți deputați favorabili proiectului de lege erau susținute cu energie de către muncitori. Mari mitinguri în favoarea legiferării repausului duminical au avut loc în toate orașele țării ¹⁹.

Dezbaterile au început la 27 ianuarie 1897, dar, de data aceasta, proiectul de lege își propunea să stabilească numai o jumătate de zi repaus, începînd de la ora 12 în sus. Mai mult chiar, în proiect a fost introdus un articol (art. 9) care prevedea că dacă 3/4 din numărul de patroni dintr-o localitate vor cere repaus complet de o zi (ceea ce era puțin probabil), sau vor cere să se renunțe la repaus (ceea ce era mai mult ca sigur), Camera de comerț locală urma să facă referat și să-l înainteze spre aprobare Consiliului de Miniștri. Era o porțiță de scăpare aflată la îndemîna patronilor pentru a eluda prevederile legii. În timpul desfășurării dezbaterilor, proiectul a fost susținut de deputații I. G. Poenaru-Bordea, P. S. Aurelian, Vintilă C. A. Rosetti ș.a. V. G. Morțun și Vintilă C. A. Rosetti au depus și două importante amendamente. Deputatul socialist a cerut ca, în caz că se aprobă articolul 9, împotriva căruia s-a declarat cu hotărîre de la bun început, atunci să se adauge că și 3/4 din numărul lucrătorilor dintr-o localitate se pot pronunța cu privire la extinderea sau renunțarea la repaus ²⁰, iar Vintilă C. A. Rosetti a cerut ca prevederile legii să se extindă și asupra ucenicilor ²¹. În finalul dezbaterilor, articolul 9 a fost modificat în sensul că 3/4 din numărul patronilor dintr-o localitate puteau cere numai ca întreaga zi de duminică să fie zi de repaus. Se înlăturau în acest fel posibilitățile de neaplicare a legii, cel puțin din punctul de vedere al legiuitorului. Pentru că abuzuri în ceea ce privește respectarea legii, așa limitată cum era *, au fost semnalate încă din primele luni de după intrarea ei în vigoare. V. G. Morțun a adresat mai multe interpelări în problema respectării repausului duminical, protestînd în special contra abuzurilor săvîrșite de camerele de comerț, care, contrar spiritului legii, dădeau, la cererea diverșilor patroni, derogări, împuținînd numărul zilelor de repaus legal ²².

În legătură cu o serie de legi care loveau în nivelul de trai al maselor largi, mișcarea socialistă, prin reprezentanții săi în parlament, a luat o atitudine net potrivnică. Astfel, în ceea ce privește Legea maximului, votată la 4 iulie 1893, care a fost combătută cu tărie încă din stadiul său de proiect, datorită faptului că fixa taxe de consumație asupra produselor

¹⁹ *Mișcarea muncitorească din România. 1893—1900*, p. 184—187.

²⁰ *D.A.D.*, 1896—1897, ședința din 27 ianuarie 1897, p. 326.

²¹ *Ibidem*, p. 322.

* În afara limitării repausului duminical la o jumătate de zi, legea din 1897 era aplicabilă doar funcționarilor și lucrătorilor din stabilimentele comerciale, precum și muncitorilor din întreprinderile particulare, excluzînd astfel importantul detașament al lucrătorilor din întreprinderile statului.

²² I. C. Atanasiu, *Pagini din istoria contemporană a României. 1881—1916*, vol. I, *Mișcarea socialistă. 1881—1900*, Editura „Adevărul”, București, 1932, p. 171—172.

de largă utilitate, ducînd la creşterea costului vieţii şi lovind în acest fel în interesele vitale ale maselor muncitoare, V. G. Morţun, făcîndu-se ecoul acestor mase, a declarat că aplicarea ei va însemna un nou impozit, deosebit de apăsător, pentru populaţia muncitoare ²³.

O viguroasă campanie au întreprins deputaţii socialişti în parlamentul ţării în vederea legiferării dreptului de vot universal, revendicare înscrisă în fruntea tuturor programelor mişcării noastre socialiste, începînd cu programul din 1886. Încă de la primele lor interpelări şi luări de cuvînt în parlament, V. G. Morţun şi I. Nădejde au demonstrat necesitatea votului universal, combătînd cu argumente de necontestat părerile potrivit cărora masele populare n-au ajuns la un nivel de dezvoltare suficient de ridicat pentru a se putea folosi de acest drept. Lor li s-au alăturat o serie de elemente democrate din rîndurile deputaţilor, între care Vintilă C. A. Rosetti, Vasile M. Kogălniceanu, Gheorghe Panu.

Începînd din anul 1895, V. G. Morţun a prezentat în fiecare an în faţa Camerei deputaţilor un amendament la proiectul de răspuns la mesajul tronului, în cuprinsul căruia se cerea „introducerea sufragiului universal cu reprezentare proporţională”. An de an, numărul aderenţilor la acest amendament a crescut, cu toate presiunile exercitate de partidele liberal şi conservator asupra membrilor lor, în numele disciplinei de partid, de a nu susţine reforma electorală. În 1895 amendamentul a întrunit 10 semnături, în 1896 — 27 semnături şi 39 de voturi, iar în 1897 — 32 de semnături şi 45 de voturi, insuficiente însă pentru ca el să fie adoptat ²⁴. În baza acestor azeziuni, s-a constituit în 1896 Uniunea sufragiului universal. În afara lui V. G. Morţun, în favoarea amendamentului au mai votat Vintilă C. A. Rosetti, Vasile M. Kogălniceanu, G. C. Dobrescu-Prahova ş.a. Deşi acţiunea în sine s-a soldat cu un eşec, ea a avut cel puţin două urmări pozitive : pe de o parte a atras atenţia parlamentului asupra stringenţei acestei revendicări, iar pe de altă parte a format un larg curent de opinie în favoarea obţinerii dreptului de vot universal. Intensa activitate socialistă în parlament în vederea legiferării dreptului de vot universal a fost susţinută cu tărie de întreaga masă a muncitorimii. În favoarea votului universal s-au organizat în această perioadă mitinguri şi întruniri populare la Bucureşti, Ploieşti, Galaţi, Brăila, Craiova şi în alte centre ale ţării şi s-au răspîndit un mare număr de broşuri şi de manifeste ²⁵.

Cei doi deputaţi socialişti în parlamentul ţării, şi alături de ei şi alţi deputaţi democraţi, au adus la cunoştinţa forului legislativ şi o multitudine de abuzuri ale autorităţilor administrative centrale sau locale împotriva mişcării socialiste, a drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti în general. În prim plan se situa demascarea abuzurilor săvîrşite cu prilejul alegerilor pentru Cameră şi consiliile comunale împotriva candidaţilor socialişti. Astfel, în interpelarea din 20 februarie 1888, Morţun contesta alegerea unui membru al Partidului liberal la colegiul III din Iaşi, unde candidatul socialist Mihai Măgdici „a fost scos afară din sala de vot şi arestat în

²³ Traian Lungu, *Op. cit.*, p. 130.

²⁴ I. C. Atanasiu, *Op. cit.*, p. 147.

²⁵ *Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1893—1900*, Editura politică, Bucureşti, 1969, p. 456—457.

ziua alegerii”²⁶. El cerea efectuarea unei anchete parlamentare pentru a se stabili condițiile ilegale în care s-au efectuat alegerile. Deși interpelarea sa a fost susținută și de alți deputați, între care și de Mihail Kogălniceanu, cererea a fost respinsă de Cameră. O situație asemănătoare era semnalată de I. Nădejde la 5 decembrie 1888 în ceea ce privește modalitatea de desfășurare a alegerilor parlamentare din toamna aceluiași an la Iași, Roman, Vaslui și în alte orașe, cu care prilej candidații guvernamentali, de data aceasta conservatori, au câștigat alegerile prin ingerințe, presiuni asupra corpului electoral, interzicerea unor adunări electorale convocate de socialiști, confiscarea materialelor propagandistice trimise prin poștă susținătorilor candidaturilor socialiste etc.²⁷. Asemenea abuzuri erau semnalate de deputații socialiști și în 1891, în chiar capitala țării, unde candidase din partea socialiștilor C. Mille²⁸.

Dar reprezentanții claselor stăpînitoare nu se rezumau la comiterea, prin intermediul poliției și al agenților electorali, a numeroase abuzuri în timpul campaniilor electorale. Ei au încercat să se răfuiască și cu candidații socialiști care obținuseră victoria în alegeri, devenind deputați. În acest scop au încercat să invalideze alegerea acestora, reușind, în câteva rînduri, să-și îndeplinească scopurile propuse. Mai întîi s-a încercat, fără succes, invalidarea alegerii lui I. Nădejde ca deputat al colegiului III din Iași în toamna anului 1888. Următorul prilej a fost oferit de scrutinul electoral suplimentar ce s-a ținut în același an la Roman pentru locul de deputat al colegiului III, unde fusese ales V. G. Morțun, dar care devenise vacant datorită faptului că Morțun obținuse sufragiile alegătorilor și la colegiul II din acest județ, și alegerea sa fusese validată. Din partea Cercului muncitorilor din Iași a candidat Lascăr Veniamin și a fost ales cu o mare majoritate de voturi. Adusă în discuția Camerei, alegerea lui Veniamin a fost invalidată pentru motivul, neîntemeiat, al forțării corpului electoral să voteze pe candidatul socialist. Netemeinicia acuzației apare cu atît mai evidentă cu cît era clar că socialiștii nu dețineau mijloacele și nici nu aveau intenția de a pătrunde în parlament prin fraudă electorală, metodă larg folosită de partidele care dețineau alternativ conducerea treburilor statului și care organizau alegerile într-un moment cînd dețineau cîrma puterii executive.

Cauzele atitudinii mării majorități a parlamentarilor erau însă de altă natură. Ei nu puteau concepe ca numărul deputaților socialiști și influența lor în parlament, în viața politică a României în general, să sporească. În aceste condiții, V. G. Morțun, în semn de protest, și-a dat demisia din parlament; va fi însă ales din nou în 1891.

Prigoana împotriva mișcării socialiste cuprindea, în afara abuzurilor și a ingerințelor din timpul alegerilor, un foarte larg cîmp de acțiune — de la împiedicarea luării de contact a militanților socialiști cu muncitorii și țărani prin întruniri publice, răspîndirii de ziare, manifeste și broșuri la prigonirea celor suspecți de a fi propagandiști ai ideilor socialiste. Deputații socialiști au protestat cu tărie în Cameră împotriva tuturor acestor abuzuri și au susținut dreptul socialiștilor de a se

²⁶ D.A.D., 1887—1888, p. 132.

²⁷ D.A.D., 1888, p. 249.

²⁸ D.A.D., 1891, ședința din 3 mai 1891, p. 643.

bucura de toate libertățile oferite de legile țării. Era o revendicare minimală, dar foarte importantă pentru perioada de sfârșit a veacului trecut. Ei au adus la cunoștința parlamentului și au cerut să se ia măsuri împotriva autorităților administrative și polițienești de la Brăila, Bacău, Roman, București, care, interzicând proprietarilor de săli să închirieze localurile lor socialiștilor, împiedicau întrunirile acestora, au protestat împotriva opririi difuzării către abonați a presei socialiste, împotriva încălcării de către poliție a localului gazetei „Munca“, cu care prilej au fost bătuiți câțiva redactori, între care și Panait Mușoiu, împotriva maltratării țăranilor care veneau la locuința lui I. Nădejde de la Iași pentru a le scrie cereri pentru pământ ²⁹.

De remarcat faptul că interpelările lui I. Nădejde și V. G. Morțun în legătură cu încălcarea drepturilor socialiștilor de a se afirma public, în limitele permise de legislația în vigoare, s-au bucurat de sprijinul a o serie de deputați cu vederi democrate, care întrezăreau perspectiva extinderii asupra opoziției în general a metodelor abuzive aplicate contra socialiștilor, și cu aceasta generalizarea sistemului de a se atenta la drepturile și libertățile înscrise în constituție.

Se poate afirma, în concluzie, că misiunea pe care și-au asumat-o în parlament primii deputați socialiști — cu toate limitele atitudinii lor de ansamblu —, de a critica de pe pozițiile clasei muncitoare regimul social-politic din România de la sfârșitul veacului trecut, de a aduce în fața forului legislativ al țării revendicări vitale ale proletariatului, care constituiau puncte esențiale ale programelor socialiste, și de a demonstra necesitatea grabnicei lor rezolvări, a fost, în mare parte, îndeplinită. Evident, măsurile luate în favoarea clasei muncitoare n-au avut și nici nu puteau avea darul de a-i îmbunătăți în mod radical nivelul de viață, după cum nu puteau nici s-o abată de la țelul final al luptei sale. Ele erau menite doar, pe de o parte, a atenua gradul de exploatare a proletariatului și de a constitui, pe de altă parte, premisele legislației muncitorești votate la începutul secolului al XX-lea. Cu toate acestea, dezbaterile unor probleme muncitorești în cadrul parlamentului român, rezultat concret al activității primilor deputați socialiști, susținuți activ de masa muncitorimii, a reprezentat un fapt pozitiv sub raportul afirmării clasei muncitoare în arena vieții politice a României de la sfârșitul veacului trecut.

²⁹ D.A.D., 1888, p. 26; D.A.D., 1889, p. 556, 617, 722—724; D.A.D., 1889—1890, p. 169; D.A.D., 1890—1891, p. 365.

Plan tematic al revistei „Anale de istorie”

Noul an de studiu în învățământul de partid se încadrează în avîntul puternic al activității de educare comunistă a întregului popor, generat de măsurile propuse de către secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, și aprobate de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R., de documentele plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971.

Continuînd să se preocupe de a veni în sprijinul învățămîntului de partid, revista „Anale de istorie” va publica și în acest an, în cadrul unei rubrici permanente, materiale în sprijinul propagandiștilor și cursanților, al cadrelor didactice, studenților și tuturor celor ce studiază istoria P.C.R. și a mișcării muncitorești din România. Astfel, prin Secția de propagandă a C.C. al P.C.R., redacția revistei noastre își corelează activitatea cu cerințele curente și de perspectivă ale învățămîntului de partid. Planul tematic în acest sens va cuprinde materiale care vor veni în ajutorul celor ce studiază :

- I. Istoria Partidului Comunist Român și a mișcării muncitorești din România (în învățămîntul de partid 1971—1972).
- II. Partidul și tineretul. U.T.C. — organizația noastră revoluționară. Tradiții revoluționare ale clasei muncitoare și ale P.C.R. (în învățămîntul politic-ideologic organizat de U.T.C.).
- III. Unele teme ale învățămîntului politic-ideologic pentru cadrele didactice care predau istoria (conform planului tematic aprobat de Ministerul Învățămîntului).

I. Lecțiile și consultațiile în ajutorul celor ce studiază istoria Partidului Comunist Român și a mișcării muncitorești din România vor aborda problemele din tematica orientativă pentru învățămîntul de partid (1971—1972) apărută în revista „În ajutorul propagandiștilor” nr. 9—10/1971. Menționăm că o parte din temele indicate în tematică au fost deja publicate în paginile revistei „Anale de istorie” în anii 1969, 1970 și în primele numere ale anului 1971. Astfel :

Temele 1—9 din tematică au fost tratate în revistă în următoarele lecții și consultații :

- „Începuturile mișcării socialiste și muncitorești din România. Crearea P.S.D.M.R.”, de Ștefan Mușat, în nr. 1/1969, p. 104—125.

- „Mișcarea muncitorească din România în anii 1900—1918“, de Ștefan Mușat, în nr. 2/1969, p. 88—114.
- „Mișcarea muncitorească în anii avântului revoluționar. Crearea Partidului Comunist Român (1918—1921)“, de Ștefan Mușat, în nr. 3/1969, p. 70—89.
- „De la începuturile mișcării muncitorești pînă la crearea Partidului Comunist Român“, în nr. 6/1970, p. 43—69.

Temele 10—12 au fost analizate în lecția „Mișcarea muncitorească din România în anii 1921—1933“, apărută în nr. 1/1971, p. 79—101.

Temele 13—14 urmează să fie abordate în cadrul lecției :

- „Partidul Comunist Român în fruntea luptei antifasciste, împotriva războiului hitlerist, pentru înfăptuirea insurecției din august 1944“, lecție pe care revista „Anale de istorie“ o va publica în nr. 1/1972.

Temele 15—17 vor fi tratate în cadrul lecției :

- „Desfășurarea revoluției burghezo-democratice. Abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române“, ce va fi publicată în nr. 2/1972.

Temele 18—21 își vor găsi reflectare în cadrul lecției :

- „Trecerea la construirea socialismului în România. Partidul Comunist Român — conducătorul luptei pentru victoria socialismului în patria noastră“, ce va fi publicată în nr. 3/1972.

Temele 22—30, dat fiind faptul că învățămîntul de partid este eşalonat pe doi ani, urmează să fie abordate în numerele revistei de la sfîrşitul anului 1972 şi începutul anului 1973. Din timp, se va comunica programul publicării lor.

II. Revista „Anale de istorie“ va publica o serie de materiale în ajutorul tinerilor cuprinşi în învățămîntul politic-ideologic organizat de U.T.C.

Din tematica orientativă a ciclului : „Partidul şi tineretul. U.T.C.

— organizația noastră revoluționară“, revista va trata temele :

- „Crearea Uniunii Tineretului Comunist — moment de seamă în mișcarea revoluționară a tineretului din România“, în nr. 1/1972.
- „Participarea angajantă a tineretului şi organizației sale revoluționare la întreaga viață economică şi social-politică a țării“, în nr. 6/1971.
- „P.C.R. — conducător şi îndrumător al tineretului, al organizației sale revoluționare“, în nr. 1/1972.
- „Tineretul României socialiste — detaşament activ al mișcării internaționale de tineret, al luptei pentru pace şi progres social“, în nr. 1/1972.

Pentru ciclurile : „Tradiții revoluționare ale clasei muncitoare şi ale P.C.R.“ ; „Tineretul şi societatea românească contemporană“ şi „Societatea socialistă multilateral dezvoltată, construirea comunismului în România — idealul tinerei generații“, revista „Anale de istorie“ va publica bibliografii, planuri tematice şi răspunsuri la întrebările cititorilor.

III. În tematica elaborată de Ministerul Învățămîntului privind organizarea studiului ideologic al cadrelor didactice din învățămîntul de cultură

generală, tehnic, liceal și superior figurează, între altele, cinci teme pe care revista noastră ar urma să le publice sub forma unor lecții — consultații. Primele patru teme au fost deja tratate în revistă fie direct, fie tangențial, în cadrul mai multor studii. De aceea, pentru fiecare din acestea, în cele ce urmează indicăm o scurtă bibliografie.

Tema „Clasa muncitoare — forța socială fundamentală a istoriei contemporane a României” este dezvoltată în articolul : „Clasa muncitoare — forța socială fundamentală a istoriei contemporane a României”, de Gh. I. Ioniță, în nr. 5/1971, p. 3—25 al revistei.

Tema „Solidaritatea clasei muncitoare din România cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie” este tratată în studiile :

- „România și Marea Revoluție Socialistă din Octombrie”, de Ion Popescu-Puțuri, Ilie Rădulescu, în nr. 4/1967, p. 33—70.
- „Revoluția din Octombrie și opinia publică progresistă din România”, de Nicolae Copoiu, în nr. 5/1967, p. 20—34.

Tema „Desăvârșirea unificării statului național român. Contribuția mișcării muncitorești la înfăptuirea actului istoric al unirii din 1918” este dezvoltată în studiile :

- „Promovarea ideii unirii naționale în mișcarea socialistă din România (sfârșitul secolului al XIX-lea)”, de C. Căzănișteanu, M. Florescu, în nr. 4/1968, p. 3—18.
- „Mișcarea muncitorească din România și unirea națională (1900—1916)”, de Florian Tănăsescu, în nr. 5/1968, p. 21—32.
- „Mișcarea muncitorească și socialistă — factor important al luptei pentru formarea statului național unitar român”, de Augustin Deac, în nr. 6/1968, p. 3—10.

Tema „Politica P.C.R. de unire a tuturor forțelor democratice și patriotice ale poporului român împotriva fascismului, pentru apărarea independenței și suveranității țării” este analizată în studiile :

- „Partidul Comunist Român în fruntea luptei poporului pentru apărarea independenței naționale a țării, împotriva fascismului”, de Gh. Zaharia, A. Petri, în nr. 2—3/1966, p. 135—157.
- „Din activitatea P.C.R. pentru făurirea unei largi coaliții de forțe antihitleriste”, de Nicolae Constantin, Ilie Petre, în nr. 3/1969, p. 16—30.

Tema „P.C.R. — detașament activ al mișcării comuniste și muncitorești internaționale” va fi tratată în nr. 3/1972 al revistei noastre.

La finele fiecărei lecții și consultații vom insera o bibliografie incluzând studii și articole apărute în „Anale de istorie” sau în alte reviste de specialitate. De la caz la caz, vom recomanda și unele lucrări sau capitole de lucrări care pot fi utile în special propagandiștilor.

În afară de lecții, consultații și bibliografii, revista „Anale de istorie” va asigura și o rubrică permanentă de Răspuns la întrebările cititorilor. Prin aceasta ne vom strădui să menținem un dialog viu cu cititorii, venind și pe această cale în sprijinul cerințelor învățământului de partid.

Redacția

Evenimentele de la Lena - un moment de neuitat din istoria luptei revoluțio- nare a clasei muncitoare ruse

Există în istorie evenimente care, impresionând în momentul respectiv, sînt importante prin însuși faptul desfășurării lor. Altele rămîn în amintirea generațiilor și prin semnificația pe care au avut-o din punctul de vedere al întregului mers al istoriei, constituind un moment de cotitură, deschizînd o etapă nouă în mișcarea revoluționară, marcînd schimbarea condițiilor existente și, prin aceasta, cerînd modificarea a însăși liniei tactice a partidului revoluționar. Acum 60 de ani, expresia unui asemenea moment de cotitură în mișcarea muncitorească din Rusia au constituit-o evenimentele de pe Lena din primăvara anului 1912.

Care era cadrul istoric, economic și social-politic care a generat condițiile ce au făcut ca respectivele evenimente să depășească cu mult semnificația unui episod? Rusia acelei perioade făcuse pași importanți pe calea dezvoltării capitaliste și întreaga viață socială era determinată tot mai mult tocmai de contradicțiile generate de această dezvoltare. Era o țară cu nivel mediu al dezvoltării capitaliste. În perioada 1890—1913, volumul producției ramurilor care creează mijloace de producție a crescut de 7 ori, iar ponderea lui în totalul producției mari capitaliste s-a ridicat la 43%, față de 26% la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Rusia ocupa locul cinci în producția industrială mondială, iar la unele ramuri industriale locul patru¹. Dezvoltarea capitalismului a fost urmată în mod obiectiv de dezvoltarea proletariatului. Trebuie menționată nu numai sporirea numerică a clasei muncitoare, dar și ridicarea calificării, creșterea ponderii cadrelor de muncitori din tată în fiu. Numărul total al muncitorilor salariați în preajma primului război mondial a ajuns la aproape 18 milioane de oameni. S-au produs modificări în structura clasei muncitoare. A crescut simțitor greutatea specifică a muncitorilor din industrie, mine și căile ferate, numărul lor sporind față de 1880—1890 de la 1,5 la 4,2 milioane de oameni. În total, ponderea clasei muncitoare din industria mare și căile ferate a ajuns la 23,5%² din totalul muncitorilor salariați.

Deși structura clasei muncitoare din Rusia nu era, firește, omogenă, una din tendințele caracteristice pentru începutul secolului al XX-lea a fost slăbirea legăturii muncitorilor cu agricultura, creșterea numărului și ponderii cadrelor permanente ale clasei muncitoare, pentru care munca în industrie reprezenta ocupația de bază. „Maturizarea” capitalismului rus se manifesta și prin creșterea continuității muncii în industrie. Toate acestea creau premisele pentru procesul de organizare a clasei muncitoare. Mai mult de jumătate din proletariatul industrial era concentrat în întreprinderi mari. Faptul că muncitorii erau concentrați în cîteva centre industriale, care erau în același timp și centrele politice ale țării, contribuia la creșterea rolului social-politic al proletariatului. A crescut și nivelul cultural al clasei muncitoare, iar revoluția din anii 1905—1907 a îmbogățit proletariatul rus cu experiența luptei revoluționare, i-a lărgit orizontul politic.

¹ Istoria U.R.S.S., seria I, vol. VI, Editura „Nauka”, Moscova, 1968, p. 331—332.

² Ibidem, p. 318—319.

Revoluția burghezo-democratică din anii 1905—1907 a fost înfrântă. I-a urmat o perioadă de reacțiune și teroare. Numai în anul 1908 în închisori se aflau 200 000 de oameni, iar în perioada dintre iulie 1904 și iulie 1908 numărul celor care au suferit în urma represaliilor — de la percheziție până la spânzurătoare — ajungea la 1,5 milioane de oameni. Au fost interzise orice fel de organizații democratice create în timpul revoluției: au fost închise peste 600 de sindicate, iar alte 500 nu au primit permis de înregistrare, au fost desființate uniunile studențești și ale intelectualilor, au fost lichidate 978 de ziare și reviste.³

După cum caracteriza V.I. Lenin această perioadă, „Rusia a trecut prin trei ani de contrarevoluție, 1908—1910, trei ani de Dumă ultrareacționară, de silnicii și abuzuri deșănțate, de asalt al capitaliștilor împotriva muncitorilor, trei ani în care muncitorilor le-au fost răpite cuceririle obținute”.⁴ Pentru un timp, mișcarea de masă trece, după înfrângerea revoluției, printr-o fază de declin, își fac loc apatia și pesimismul. Autocrația țaristă căuta să realizeze stabilizarea regimului și prin unele ipocrite promisiuni constituționale. Caricatura de Constituție proclamată de țar nu a fost însă în stare să înșele masele largi, în special pe muncitorii conștienți, organizați în partidul lor revoluționar. Dar în condițiile refluxului mișcării trebuia folosit orice mijloc de luptă. De aceea, la ordinea zilei apare necesitatea îmbinării activității legale în Dumă, folosind-o ca tribună pentru demascarea țarismului, cu mijloacele de luptă ilegale: presa, foile volante, activitatea în rândurile muncitorilor în fabrici și uzine. Bolșevicii creau organizații legale muncitorești cu caracter cultural: cluburi, societăți, școli serale, înființând totodată grupe de partid în aceste organizații și în sindicate.

Îmbinarea activității ilegale cu cea legală, crearea nucleului bolșevic în fracțiunea social-democrată a Dumei, ca și a celulelor bolșevice în sindicate, în diversele societăți muncitorești au contribuit la lărgirea influenței partidului lui Lenin în rândurile maselor.

Pe plan ideologic, în perioada respectivă, anumite cercuri ale intelectualității, speriate de teroarea țaristă, își căutau refugiul și o justificare a pozițiilor lor în ideologia idealistă metafizică, oscilând între idealismul subiectivist și cel obiectivist. Anii reacțiunii au fost marcați și prin fenomene de descompunere în rândurile sateliților mic-burhezi ai revoluției, care își păraseau preocupările revoluționare și căutau un refugiu spiritual în idealism, în filozofia scepticismului, punându-și speranțele în învierea sentimentelor religioase ale poporului. Problemele filozofice au fost strâns legate și de cele politice. Lupta contra reacțiunii ideologice, pentru materialism, se împletea cu lupta împotriva oportunismului în principalele probleme ale tacticii, împotriva revizionismului în problemele de bază ale marxismului. De aceea, lucrarea lui V. I. Lenin *Materialism și empiriocriticism* a avut o însemnătate nu numai filozofică, dar în primul rând politică.

Toate aceste frământări își găseau oglindirea și în rândurile social-democrației ruse. În condițiile unor mari greutăți de ordin organizatoric și politic, bolșevicii conduși de V.I. Lenin au promovat linia menținerii și consolidării partidului revoluționar, respingerii oscilațiilor din propriile rânduri și înfringerii liniei lichidatoriste a majorității menșevicilor. Bolșevicii considerau că momentul trebuia folosit pentru reorganizarea forțelor în vederea unor noi bătălii hotărâtoare, că nu este cazul să se facă loc dezamăgirii și dezarmării, deoarece revoluția a fost înfrântă numai pentru moment, mersul istoriei dovedind inevitabilitatea ei pe o scară mai radicală, mai largă. În această concepție, care s-a dovedit conformă cu realitatea, anii 1905—1907 erau prologul viitoarei revoluții biruitoare. În schimb, menșevicii stăteau pe poziții lichidatoriste, considerând că înfrângerea revoluției a arătat ineficiența confruntărilor deschise cu țarismul, că trebuie să se renunțe la activitatea ilegală în rândul maselor, că singurul mijloc este folosirea „libertăților” oferite de constituția promulgată de țar. Poziția lichidatoristă pe care s-au situat menșevicii — cu excepția unui grup condus de Plehanov — nu putea să aibă alte rezultate decât desființarea partidului revoluționar al clasei muncitoare. Confruntarea dintre cele două poziții s-a soldat în condițiile învierii care a început să se facă simțită încă din 1910—1911 în mișcarea proletară de masă cu o înfrângere decisivă a lichidatorismului, linia leninistă întrunind adeziunea fermă a elementelor înaintate, revoluționare ale clasei muncitoare.

³ *Ibidem*, p. 339—340.

⁴ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 20, Editura politică, București, 1963, p. 76.

Așadar, clasa muncitoare din Rusia, forțele ei marxiste de avangardă, unite în jurul lui V. I. Lenin, care desfășoară în acei ani o activitate titanică pe plan teoretic și practic, au știut să imprime perioadei de reflux a mișcării de masă și de criză în rîndurile forțelor revoluționare și democratice și o altă trăsătură — aceea de reorganizare a forțelor, de analizare a experienței acumulate și de pregătire a viitoarelor bătălii de mare amploare, pe care, în ciuda victoriei pe care și-o sărbătorea țarismul, le prevesteau procesele profunde ce aveau loc în societatea rusă, și în primul rînd acțiunile de luptă ale proletariatului.

Într-adevăr, dacă represiunile masive slăbiseră clasa muncitoare, iar numărul participanților la luptă s-a redus (în anul 1907 au participat, de pildă, la greve 740 000 de muncitori, în 1910 numărul lor s-a redus la 46 000)⁵, totuși, în perioada reacțiunii nu a încetat nici un moment lupta grevistă a clasei muncitoare. Cu toate că numărul grevelor s-a micșorat de patru ori, nivelul cel mai scăzut al luptei greviste s-a menținut la o cotă mult mai înaltă decît nivelul deceniului ce a precedat revoluția (1895—1904). Lupta grevistă a avut în mare măsură un caracter politic, de apărare a cuceririlor revoluționare din timpul revoluției.

Astfel, în 1907 au declarat grevă 90 000 de muncitori din Petersburg, în semn de protest contra procesului intentat fracțiunii social-democrate din Duma a II-a. În același timp, la luptă au participat și muncitorii din Moscova, care se ridicau hotărît împotriva fărâdelegilor țarismului.

Sub influența clasei muncitoare, au fost atrase în luptă și elementele democratice din rîndurile studențimii. În anii 1908—1909 au avut loc mitinguri și greve studențești la universitățile din Petersburg, Moscova și Harkov. Bolșevicii, mai ales cei exilați, desfășurau o activitate largă în rîndurile țărănimii.

Reacțiunea țaristă nu a reușit să frîgă voința poporului în lupta pentru libertate. Se apropia un nou avînt revoluționar.

Înviorarea mișcării muncitorești se observă în 1910, cînd acțiunile muncitorești încep din nou să capete un caracter ofensiv. Spre mijlocul acestui an, proletariatul Rusiei a început să-și revină după înfrîngerile grele suferite. În vara anului 1910 au declarat grevă peste 10 000 de muncitori de la întreprinderile textile din Moscova, urmînd grevele din guberniile Vladimir, Kostroma, Iaroslav și din centre industriale ca: Riga, Varșovia, Odesa, Saratov și altele. Din 265 de greve, mai mult de jumătate — 140 — s-au încheiat cu victoria deplină a muncitorilor, iar 40 cu satisfacerea parțială a revendicărilor. Aceste cifre sînt semnificative dacă amintim că în 1909 numai 29,3% din greve s-au terminat în folosul muncitorilor.

Începînd din anul 1910, crește și numărul grevelor politice. Conform date lor oficiale, acestea au reprezentat 7,7% din totalul greviștilor, în 1911—8,1%, iar în 1912 s-au ridicat la 75,8%⁶. Un caracter profund politic a avut demonstrația din Petersburg din ziua înmormîntării lui L. Tolstoi. Muncitorii și studenții au manifestat sub lozincile lansate de bolșevici: „Jos pedeapsa cu moartea!“, „Jos cu călăii țariști!“.

Apreciind noua situație, V. I. Lenin scria: „Dar iată că din vara acestui an începe un nou avînt. Numărul participanților la grevele economice crește și crește foarte intens. Perioada dominației *depline* a reacțiunii sutelor negre a luat sfîrșit. Începe perioada unui nou avînt. Proletariatul, care *a dat înapoi*, deși cu mari întreruperi, între anii 1908 și 1909, își adună forțele și începe să treacă la *ofensivă*“⁷.

În 1911 deja au participat la greve 100 000 de oameni, jumătate din aceste greve terminîndu-se cu victoria muncitorilor.

Aceasta era situația în momentul în care evenimente grave petrecute la mari depărtări, în taigaua siberiană, la 2 000 km de calea ferată, au destinul istoric de a deveni semnalul ridicării luptei pe o treaptă superioară, prilejuiesc în numeroase centre ale Rusiei acțiuni care marchează trecerea de la stări de spirit revoluționare la un nou avînt al mișcării revoluționare de masă.

Minele aurifere de pe rîul Lena au fost create încă la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Printre acționarii companiei „Lenzoloto“ se numărau mama lui Nicolae al II-lea, diverși miniștri țariști. În 1908, o mare parte a acțiunilor acestei companii au trecut în proprietatea capitaliștilor englezi, care au creat la Londra concernul financiar „Lena-Goldfields“. Proprietarii minelor exploatau nemilos muncitorii;

⁵ Istoria P.C.U.S., vol. 2, Editura pentru literatură politică, Moscova, 1966, p. 322.

⁶ Istoria U.R.S.S., seria I, vol. VI, p. 332.

⁷ V. I. Lenin, Opere complete, vol. 20, p. 76.

numai în perioada din 1905—1906 pînă în 1908—1910, ei au obținut o creștere de 22 de ori a profitului net⁸. În același timp, muncitorilor le era hărăzită o existență plină de privațiuni și mizerii. Munca era asemănătoare cu cea a ocnașilor, în mine cu aerul otrăvit de gaze, în schimbul unui salariu de nimic. Dar nici acest salariu nu ajungea în mîinile muncitorului, fiecare fiind obligat să cumpere la prețuri triple produse defecte în chioșcurile înființate de proprietarii minei; pește putrezit, carne cu viermi. „Am fost pur și simplu uimit de barăcile în care trăiau muncitorii”⁹ — scria guvernatorul Irkutskului, Bantiș, care cu greu poate fi suspectat de sentimente paterne față de muncitori. Iarna, în barăci, cizmele ude se prindeau cu poighiță de gheață de podea, muncitorii dormeau cu căciuli pe cap, pereții erau acoperiți de promoroacă. Condițiile de muncă stabilite printr-un contract îi lipseau pe muncitori de dreptul de a părăsi minele, în schimb capitalistul îi putea da afară oricînd. Salariul se plătea numai la încheierea perioadei de angajare prevăzute în contract. La dispoziția administrației se afla și poliția plătită de proprietarii minelor. Administratorul minelor aurifere de pe Lena, Belozarov, era considerat regele neîncoronat al taigalei.

În primul moment, frămîntările muncitorilor, începute la 29 februarie 1912, cînd a fost declarată greva la mina Andreeva, nu au îngrijorat guvernul țarist. Motivul nemijlocit al declarării grevei a fost vînzarea de carne de cal putrezită, dar spre mijlocul lunii martie greva a cuprins toate minele aurifere de la Lena. Nucleul militant al mișcării l-au constituit bolșevicii, în frunte cu P. N. Batașev, care a fost ales președintele comitetului de grevă, din care au mai făcut parte și un număr de menșevici, socialiști-revoluționari, anarhiști și muncitori fără de partid¹⁰.

Pentru spiritul de luptă al masei muncitorilor au fost caracteristice rezultatele votului secret organizat în momentul în care menșevicii au propus încetarea grevei. În dimineața zilei de 25 martie au fost scoase două butoaie, pe unul fiind scris: „Nu merg la lucru”, pe celălalt: „Merg la lucru”. S-a votat cu pietricele. Butoiul cu inscripția „Nu merg la lucru” a fost arhiplin, în celălalt s-au găsit numai 17 pietre. Muncitorii au votat practic în unanimitate pentru continuarea grevei. La 27 martie greva a devenit generală, ea s-a desfășurat organizat, manifestîndu-se o puternică solidaritate între muncitorii din diferite mine. Grevă a avut un caracter pașnic, muncitorii acceptau tratative cu administrația și au fost de acord să renunțe la unele revendicări, chiar și la ziua de lucru de 8 ore, fiind gata să facă și alte concesii. Cu toate acestea, administrația și autoritățile au pornit pe calea reprimării cu forța a mișcării greviste. La mine a fost chemată armata. În mod provocator, ofițerul Treșcenko a arestat pe membrii comitetului de grevă. Pentru a cere eliberarea tovarășilor lor, a fost elaborată o petiție către procuror, iscălită de 3 000 de muncitori, în care ei afirmau că au declarat greva nesiliți de nimeni, din proprie inițiativă. În ziua de 4 aprilie, muncitorii din diferite mine s-au îndreptat spre mina Nadejdinski, cu scop de a înmîna cererea. Șirul de muncitori s-a întins pe o distanță de 3—4 km. Drumul le-a fost însă barat de armată. Un inginer ieșit în întîmpinarea muncitorilor a încercat să-i convingă să se împrăștie. Cei din față s-au oprit, dar cei veniți din spate pe un drum îngust, neștiind despre ce este vorba, au împins întreaga coloană înainte. Treșcenko a dat ordinul de deschidere a focului. 250 de muncitori au fost uciși, 270 răniți. După cum scria ziarul bolșevic „Zvezda”, pe baza relatărilor inginerului martor ocular al evenimentelor, muncitorii nu au oferit nici un pretext pentru această provocare, n-au fost văzuți nici cu pietre, nici cu bețe. Și totuși autoritățile au găsit de cuviință să împuște oameni pașnici, neînarmați, care urmăreau numai eliberarea tovarășilor lor arestați. „Împotriva clasei muncitoare guvernul are totdeauna pregătiți rotmiștri Treșcenkovi” — scria militantul bolșevic M. Olminski în ziarul „Zvezda”¹¹, situînd pe bună dreptate ordinul dat de respectivul ofițer în contextul unei situații generale, al unui regim și al unei politici care generau asemenea acțiuni represive de o cruzime extremă.

Vestea depre sîngerosul măcel a ajuns în cîteva zile la Petersburg, răscolind profund masele muncitorești.

După cum arăta V. I. Lenin, „masacrul de la Lena a fost cea mai fidelă imagine a întregului regim al monarhiei de la 3 iunie... lipsa generală de drepturi în viața Rusiei, imposibilitatea și zădărnicia luptei pentru drepturi izolate, tocmai

⁸ *Istoria universală*, vol. VII, Moscova, 1960, p. 468—469.

⁹ Citat după M. Gubelman, Lazo, Editura „Molodaia Gvardia”, Moscova, 1956, p. 36.

¹⁰ *Istoria U.R.S.S.*, seria I, vol. VI, p. 423.

¹¹ M. Olminski, *Din epoca ziarelor „Zvezda” și „Pravda”*, Moscova, 1956, p. 19.

această incorigibilitate a monarhiei țariste și a întregului ei regim au ieșit în mod atît de limpede la iveală în timpul evenimentelor de la Lena, încît au aprins în mase flacăra revoluționară”¹².

Deja în zilele de 7 și 8 aprilie în întreprinderile Petersburgului au loc mitinguri de solidaritate cu muncitorii greviști de la Lena, cerîndu-se pedepsirea celor vinovați de organizarea măcelului. Cu toate acestea, la interpelarea fracțiunii social-democrate, ministrul afacerilor interne Makarov a răspuns cinic în Dumă: „Așa a fost și așa va fi”. După cum scria V. I. Lenin: „... Aceste cuvinte fatidice rostite de ministrul Makarov se întorc împotriva lui însuși și a clasei sale, împotriva țarului și moșierilor!”¹³.

Între 14 și 22 aprilie, la Petersburg au intrat în grevă deja 140 000 de muncitori, la Moscova 70 000. În total, la grevele de protest au participat aproape 300 000 de muncitori din Ucraina, Pribaltica, regiunile industriale centrale și de nord, Bielorusia și Polonia.

Evenimentele, documentele vremii, scrierile militanților revoluționari vin să ateste faptul că greva de la Lena și reprimarea sa au depășit cu mult, prin efectul produs în întreaga țară, semnificația unui episod local, răsunînd ca un semnal de luptă, influențînd întreaga viață social-politică, însuși nivelul activității revoluționare¹⁴. Muncitorul bolșevic F. N. Samoilov releva în memoriile sale: „În aprilie 1912, cînd evenimentele de la Lena au zguduit masa de muncitori din întreaga Rusie, s-a ridicat simțitor și spiritul revoluționar în fabricile noastre de la Ivanovo-Voznesensk”¹⁵. Cunoscutul militant revoluționar M. G. Roșal sublinia, de asemenea: „Anii aceia au fost marcați de evenimente mari în viața socială a Rusiei. În anul 1912 au avut loc cutremurătoarele evenimente de pe Lena. La Bodaibo, pe Lena, jandarmii țariști au împușcat muncitori lipsiți de apărare, care cereau mărirea salariului. Evenimentele de pe Lena au pus în mișcare masele muncitorești ale Rusiei. După ani grei și întunecați de reacțiune și teroare țaristă mișcarea grevistă creștea în amploare, cuprinzînd în scurt timp întreaga țară. Activitatea revoluționară a pornit cu o forță nouă”¹⁶.

Grevele de protest și de solidaritate au fost urmate de grevele și manifestațiile de 1 Mai. Numărul participanților la sărbătorirea zilei de 1 Mai a depășit 400 000. În jur de 700 de greve politice au cuprins în cîteva săptămîni orașe și localități din 18 gubernii. Numai în ziua de 1 Mai au avut loc peste 1 000 de greve în 50 de gubernii. Această amploare a depășit chiar și sărbătorirea zilei de 1 Mai în 1905.

Analizînd noua situație, V. I. Lenin ajunge la concluzia că „masacrul de la Lena a prilejuit transformarea stării de spirit revoluționare a maselor într-un avînt revoluționar al maselor”¹⁷.

Se schimbă formele și lozincile de luptă ale clasei muncitoare. Ca și în anul 1905, forma de luptă principală devine greva. Amploarea și caracterul mișcării greviste au determinat evoluția avîntului revoluționar în întregime. Dar aceasta nu însemna că în 1912 se repeta anul 1905. Exista o deosebire esențială între momentele care au marcat începutul avîntului în fiecare din acești ani. Dacă în 1905 mișcarea începuse cu marșul spre țar, în iluzia posibilității de a-i înmîna o petiție și a obține soluții pozitive, grevele din aprilie și mai 1912 s-au desfășurat de la bun început sub lozinca „Jos guvernul țarist!”. Această lozincă a fost lansată de bolșevici, care, în presa revoluționară, în proclamațiile răspindite de către C.C. al P.M.S.D.R. în preajma zilei de 1 Mai, arătau muncitorilor că pentru izbînda cauzei lor trebuie să renunțe la activitatea petiționistă, că în condițiile samavolniciei autocrației țariste, ale lipsei de libertăți elementare numai lupta hotărîtă creează premise pentru victorie. În acest sens, manifestul semnat de Adunarea reprezentanților tuturor muncitorilor organizați din Petersburg a lansat lozincile formulate de Conferința a VI-a generală (de la Praga) a P.M.S.D.R.: „Adunarea constituantă. Zi de muncă de 8 ore. Confiscarea pămînturilor moșierești. Jos guvernul țarist. Trăiască republika democratică. Trăiască socialismul”¹⁸. Aceste lozinci începeau să ajungă la

¹² V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 21, Editura politică, București, 1963, p. 355.

¹³ *Ibidem*, p. 360.

¹⁴ F. N. Samoilov, *Pe urmele trecutului*, Gospolitizdat, Moscova, 1954, p. 202.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ M. G. Roșal, *Pe căile revoluției*, Editura militară, Moscova, 1957, p. 13.

¹⁷ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 21, p. 354—355.

¹⁸ *Ibidem*, p. 578.

conștiința și în inima unui număr tot mai mare de oameni. Miile de greviști intrau în contact cu păturile cele mai înapoiate ale muncitorilor și țăranilor. Îmbinarea protestului politic și a luptei împotriva monarhiei cu revendicări economice vitale atrage în rândurile luptătorilor mase tot mai largi ale populației. Greva, care încă în 1905 s-a dovedit a fi un mijloc extrem de eficient de acțiune, de agitație, de unire și de atragere în luptă a maselor, este folosită în 1912 cu mai multă hotărâre și pricepere. Lozincile partidului contribuiau la o mai bună organizare a luptei muncitorilor, imprimând acesteia un caracter general popular, deoarece proletariatul proclama nu numai propriile sale revendicări, dar și lozinci reflectând interesele întregului popor. Aceasta a atras în rândurile luptătorilor și alte pături sociale. Printre altele, lupta clasei muncitoare s-a bucurat de ecou în rândurile studențimii democratice, care a participat la greve și manifestații alături de muncitori la Petersburg, Moscova, Odesa, Kiev și în alte orașe.

Grevele muncitorești au influențat și mișcarea marinarilor militari din Flota baltică, care au luat hotărârea de a începe o răscoală, dar în preajma zilei stabilite ohrana țaristă a efectuat arestări în rândul echipajelor navelor militare. În mai 1912 a fost descoperită o conjurație pe navele din Marea Neagră. 500 de marinari au fost arestați, 6 dintre ei au fost împușcați. În iulie s-au răscolat două batalioane de geniști din Tașkent; 14 participanți la răscoală a fost spinzurați, 200 condamnați la ani grei de ocnă sau trimiși în unitățile disciplinare.

Toate aceste fapte demonstau că în Rusia a început un nou avânt revoluționar, că masele largi muncitoare își reveneau într-un ritm rapid din starea de apatie și decepție, își organizau rândurile, se pregăteau pentru un nou asalt general împotriva țarismului.

Efervescența revoluționară din Rusia a avut un puternic ecou peste hotarele imperiului, clasa muncitoare, forțele revoluționare din numeroase țări exprimându-și protestul împotriva crimelor țarismului, solidaritatea față de lupta oamenilor muncii din Rusia împotriva autocrației țariste, a exploatării capitaliste și moșierești.

Cu toată hotărârea a răsunat și glasul solidar al clasei muncitoare române. În spiritul îndelungatelor tradiții internaționaliste ale mișcării socialiste din România, congresele al II-lea al P.S.D.R. și al IV-lea al sindicatelor adoptau în același an 1912 următoarea moțiune: „*Pentru solidaritatea cu lupta revoluționarilor ruși*”:

„Al II-lea Congres al Partidului Social-Democrat și al organizațiilor sindicale din România se închină memoriei miilor de victime ale absolutismului țarist căzute în lupta pentru libertate și trimite eroicului proletariat rus în luptă salutul frățesc și urări pentru izbândă cit mai apropiată a revoluției din Rusia în interesul proletariatului mondial și îndeosebi a proletariatului din Orientul Europei, asupra căruia apasă în mod indirect reacțiunea rusă.

Trăiască proletariatul revoluționar rus! Trăiască solidaritatea internațională!”¹⁹

Evenimentele de pe Lena au fost un simptom și totodată un semnal. În perioada care a urmat, pînă la primul război mondial, luptele muncitorești au cunoscut o continuă creștere în intensitate, clasa muncitoare se manifesta ca un conducător demn al tuturor maselor exploatate, le mobiliza la luptă și le organiza. Conflagrația mondială izbucnită în 1914 a întrerupt numai pentru un timp scurt avîntul revoluționar început în 1912, dar proletariatul rus și-a dovedit uriașul potențial de luptă, ridicînd în plin război steagul revoluției victorioase.

NINA ZAHARESCU

¹⁹ Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1910—1916, Editura politică. București, 1968, p. 373—374.

De la antifascism la Rezistență

FERNANDO ETNASI
(Italia)

A înțelege ultima fază a Rezistenței, acea epocă de intensă luptă armată, se cere înțeasă îndelungată pregătire politică, cu cei 20 de ani de luptă diră împotriva fascismului.

Rezistența împotriva fascismului a început încă înainte ca Mussolini să preia puterea. Ea a început atunci cînd muncitorii italieni au apărut cu curaj și cu spirit de sacrificiu sediile camerelor de muncă, cercurile, cooperativele, sediile partidelor și ale organizațiilor lor împotriva atacurilor și a violenței bandelor fasciste în cămăși negre, finanțate de către moșieri și industriași, protejate de puterea statului liberal, încurajate de presa „conformistă“, pentru a distruge pe „subversivi“.

La 30 octombrie 1922, Benito Mussolini a devenit președintele Consiliului de Miniștri, cu sprijinul clasei conducătoare și datorită atitudinii pasive a regelui Victor Emanuel al III-lea, căruia îi era frică să nu piardă tronul. În primele luni, „ducele“ se află în fruntea unui guvern de dreapta de concentrare națională, compus din fasciști, naționaliști, liberali și populari (catolici). El creează imediat miliția fascistă, corp înarmat, la ordinea Partidului național fascist (P.N.F.). În timp ce cere „încrederea“ parlamentului, bandele fasciste se dedau cu o ferocitate din ce în ce mai mare la acțiuni teroriste împotriva tuturor antifasciștilor; guvernul legalizează violența.

Pentru a asigura fascismului o majoritate stabilă și devotată și pentru a se impune adversarilor pe terenul parlamentar, fasciștii prezintă un proiect de lege (legea Acerbo) în care se atribuie două treimi din locuri partidului ce ar obține cele mai multe voturi, restul locurilor fiind repartizate proporțional tuturor celorlalte partide politice. Mulți deputați au denunțat și au atacat cu violență această lege; cu toate acestea, ea a fost votată. Imediat după aceea, fasciștii au prezentat, pentru viitoarele alegeri, „marea listă“, în care erau incluși atât Salandra cît și Orlando. Cămașile negre „convîng“ pe italieni cu bastoane, ulei de ricin și revolve să voteze pentru ei. Într-adevăr, la alegerile din 6 aprilie 1924 fasciștii „cuceresc“ 64,9% din voturi și 374 din cele 535 de locuri în Camera deputaților. Numărul celor care nu s-au prezentat la urne era imens.

La deschiderea noii sesiuni, mulți deputați denunță violențele fasciste. Cel mai mare acuzator este deputatul socialist unitar Giacomo Matteotti, în vîrstă de 39 de ani, care, la 30 mai, într-un sever rechizitoriu, ce a durat două ore, dezvăluie actele de violență și fraudele cămașilor negre. La 10 iunie, cîțiva fasciști subordonați lui Amerigo Dumini îl răpesc, în apropierea locuinței sale, pe curajosul deputat și îlucid; corpul său avea să fie descoperit, după două luni, pe un cîmp de lîngă Roma. Vestea dispariției lui Matteotti zguduie întreaga țară, pozițiile „ducelui“ se clatină. Fascismul, care și-a arătat adevărata lui față, este abandonat de mulți dintre sprijinitorii săi. Impresionat de reacția generală și în intenția de a liniști indignarea poporului, Mussolini „demisionează“ din funcția de ministru de interne, în timp ce quadrumvirul Emilio De Dono părăsește direcția poliției. În Senat, Mussolini comemorează victima cu cuvinte „pline de compasiune“. Camera

deputaților a refuzat să asculte justificările șefului fascismului; la 27 iunie, opoziția părăsește aula și se reunește într-o altă sală a aceluiași palat, unde Filippo Turati îl comemorează pe Giacomo Matteotti. Astfel se naște Aventinul (în amintirea secesiunii împotriva patricienilor din anul 493 î.e.n. a plebei din Roma, care s-a întrunit pe colina Aventino), ultima bătălie semilegală a opoziției „constituționale” împotriva regimului fascist. Deputații comuniști au militat pentru o inițiativă care să se bazeze pe lupta maselor muncitoare conduse de partidele muncitorești. „L'Unità”, organ al partidului comunist, denunță opoziția sterilă și propune ca Aventinul să fie transformat în antiparlament, pronunțându-se pentru acțiuni de stradă. Această poziție a fost sprijinită de Partidul sard de acțiune, prin Emilio Lussu, și de către grupul de foști luptători. Ea a fost respinsă de Aventin, decis să se oprească numai la proteste morale.

În anul 1925, fascismul își reface forțele, Aventinul se descompune, Giovanni Amendola este omorât în bătaie, la Florența, Gaetano Pilati împreună cu Giovanni Bracciolini și cu avocatul Console sînt asasinați și, în plus, are loc farsa procesului împotriva asasinilor lui Matteotti. Multă lume ia atitudine deschisă împotriva fascismului; Ferruccio Parri și Riccardo Bauer în „Caffè”, Piero Gobetti în „La Rivoluzione Liberale” („Revoluția liberală”), Gaetano Salvemini și Piero Calamandrei în publicația clandestină **Non Mollare (Nu ceda)** ș.a.m.d.

Atentatul împotriva lui Zaniboni — Capello (o cursă pregătită de fasciști înșiși) creează premisele dictaturii absolute. Partidele sînt dizolvate, cooperativele de asemenea. Sînt suprimate dreptul la grevă și libertatea presei, asociațiile libere sînt trecute sub controlul partidului fascist. Un manifest afișat la Adria (provincia Bari) atrăgea atenția „proprietarilor de moșii și antreprenorilor să nu angajeze muncitori care nu sînt membri ai uniunilor fasciste și să insiste pe lângă aceștia ca să aibă legitimație fascistă”. Legitimația P.N.F. a devenit legitimația pentru piine.

În urma atentatelor comise de o irlandeză dezechilibrată, Violet Gibson, de anarhistul Gino Lucetti și a atentatului din Bologna, cînd a fost ucis cu pumnalul Anteo Zamboni, în vîrstă de 15 ani, Mussolini înăbușă definitiv opoziția printr-o serie de legi împotriva libertăților. La 8 noiembrie 1926 este arestat Antonio Gramsci. O zi mai tîrziu sînt declarați în afara legii toți deputații Aventinului. Trei luni mai tîrziu, la 1 februarie 1927, începe să funcționeze tribunalul special pentru apărarea statului și comisiile provinciale pentru domiciliu forțat. (În următorii 17 ani, 21 000 de cetățeni au fost denunțați tribunalului special de către poliție. S-au pronunțat condamnări totalizînd 28 111 ani de detențiune. Unui număr de aproximativ 10 000 de cetățeni li s-a fixat domiciliu forțat. Circa 160 000 de oameni aveau regim de supraveghere specială).

Din acel moment dispărea presa legală de opoziție, activitatea antifascistă este interzisă; activitatea ilegală își continuă totuși lupta. Fenomenul de emigrație ia proporții și capătă un caracter pronunțat politic. Dar și emigrarea era anevoioasă, deoarece adversarii fascismului erau urmăriți îndeaproape de către fasciști, care căutau prin orice mijloace să împiedice orice acțiune a acestora. Printre emigranți se aflau: Don Luigi Sturzo, Pietro Nenni, Giuseppe Saragat, Palmiro Togliatti, Carlo Sforza și mulți alții. Se apreciază că numai între anii 1922 și 1926 circa 300 000 de muncitori și țărani au părăsit Italia, plecînd în Franța, Germania, Austria sau în alte țări.

Emigranții reiau lupta. Partidul comunist creează la Paris un centru pentru străinătate, în timp ce la Milano funcționează un centru intern clandestin, care continuă să coordoneze activitatea unor organizații de masă din interiorul țării. Numeroși curieri sosesc și pleacă, transportînd în valize cu fund dublu presa clandestină, documente de partid, care erau citite în aproape toate orașele Italiei. În 1927 apare la Paris primul număr din „State operaio” („Statul muncitoresc”), revistă teoretică a partidului, izvor inepuizabil de știri și informații. Partidul se îngrijea de difuzarea materialelor tipărite adresate țăranilor, muncitorilor, tinerilor, soldaților, chiar și copiilor („Il Galletto rosso” — „Cocoșelul roșu”). În Franța apărea o publicație săptămînală în limba italiană, care trebuia să-și schimbe des numele din cauză că era mereu confiscată de poliția franceză. În vara anului 1927 alți comuniști cad în mîinile poliției fasciste. În martie 1928 este arestat Girolamo Li Causi; în același an mor în închisorile fasciste Gastone Sozzi și Giuseppe Riva. Antonio Gramsci și cei 21 de tovarăși ai săi sînt condamnați, după un proces monstruos, în care nici una din acuzații nu a putut fi dovedită, la circa 290 de ani de închisoare. Gramsci este condamnat la 24 de ani, 4 luni și 5 zile. La 17 iulie 1928, comunistul Michele Della Maggiora este condamnat la moarte pentru supri-

marea unui fascist. În aprilie 1927 s-a constituit în Franța Coaliția antifascistă, un fel de continuare a Aventinului, în care intră socialiștii din Partidul socialist italian și din Partidul socialist al muncitorilor italieni, Partidul republican italian, Confederația Generală a Muncii, Liga italiană pentru drepturile omului (L.I.D.U.) și alte grupări. Coaliția editează și un săptăminal: „Libertà”.

La sfârșitul anului 1928, în afară de Partidul Comunist Italian și de Coaliția antifascistă, activa și un alt grup: mișcarea „Giustizia e Libertà”, condusă, după fuga din Lipari, de către Carlo Rosselli, Fausto Nitti și Gioacchino Dolci. În 1929, Wladimiro Gortan, acuzat de a fi instigat pe câțiva sloveni să tragă asupra unor alegători, este condamnat la moarte de tribunalul special întrunit la Pola și împușcat în ziua de 17 octombrie 1929.

În Italia, numărul șomerilor, potrivit statisticilor oficiale, se triplează. În vara anului 1930, situația lor devine tragică.

Cu toate pierderile grele suferite, partidul comunist își continuă munca în profunzime în Italia. Mulți comuniști sînt trimiși în țară, iar activitatea conspirativă se intensifică. Sînt create noi celule; au loc noi greve. Grupuri de cetățeni aderă la partidul comunist. Desigur că această activitate este scump plătită, mulți activiști căzînd în mâinile poliției. Începînd din 1930 are loc o modificare profundă în metodele conspirative. Se folosește orice posibilitate de pătrundere chiar în organizațiile fasciste.

În iulie 1930, „Giustizia e Libertà” ia inițiativa unui zbor deasupra orașului Milano. Avionul, pilotat de Giovanni Bassanesi, inundă capitala lombardă cu manifeste în care populația este îndemnată să nu plătească impozitele și să se înarmeze pentru insurecție. La înapoiere, aparatul se prăbușește pe teritoriul elvețian. Bassanesi, după ce se vindecă de rănilor contractate, este închis și apoi expulzat. O altă incursiune este realizată de Lauro De Bosis, din Alleanza Nazionale (Alianța națională), o grupare antifascistă conservatoare, condusă de Mario Vinciguerra și Renzo Rendi; el decolează cu un mic avion de la Cannes, la 3 octombrie 1931, zboară deasupra Romei și lansează manifestele Alianței. Avioanele fasciste încearcă să-l doboare; aparatul se prăbușește în largul insulei Corsica. Pietro Secchia, conducătorul centrului intern al Partidului Comunist Italian, este prins de poliția din Torino la 3 aprilie 1931, după ce organizase plecarea delegaților la cel de-al IV-lea Congres al P.C.I. El este condamnat la 18 ani închisoare. Această luptă conspirativă reprezintă, în esență, reafirmarea intransigentă a dreptului la libertățile politice și civile, călcate în picioare de dictatură, care nu admitea nici critici, nici opoziție. Antifascismul activ a exclus din sistemele sale de luptă pe acelea bazate pe violență, axîndu-și acțiunile mai ales pe editarea și difuzarea presei clandestine, care menține vie speranța în ziua de mîine. Partidul comunist acordă multă atenție agitațiilor în orezării. La Neapole continuă activitatea celulelor clandestine. În Liguria și în Emilia se întîmplă același lucru, în ciuda numeroaselor arestări.

În 1933 numărul șomerilor ajunge la un milion. Salariile muncitorilor scad vertiginos; au loc numeroase greve „ilegale”. În fața acestei situații, fascismul vrea să transforme pe șomeri în soldați. Pentru a putea dezlănțui războiul, fascismul pretextează un atac etiopian asupra pozițiilor de la Ual-Ual, localitate de la frontiera Somaliei italiene cu Etiopia. La 2 octombrie 1935, trupele italiene trec granița cu Etiopia și încep ostilitățile, fără a declara război, împotriva imperiului etiopian. Zece zile după invazia mussoliniană, la Paris are loc un congres al italienilor împotriva agresiunii din Etiopia. Toate grupurile antifasciste participă la congres. Din Italia ia parte Antonio Pesenti, din Statele Unite ale Americii — Luigi Antonini. Aceasta este o voce semnificativă, care se aude aproape izolat în mobilizarea naționalistă pe care fascismul reușește s-o stîrnească în Italia. La terminarea lucrărilor, o telegramă semnată de Giuseppe Emanuele Modigliani (P.S.I.), Egizio Gennari (P.C.I.) și Luigi Campolongo (L.I.D.U.) este trimisă președintelui Ligii Națiunilor, în care se cere o politică severă împotriva Italiei fasciste. La 18 noiembrie 1935 sînt promulgate sancțiunile economice împotriva Italiei fasciste, dar Canalul de Suez rămîne deschis pentru vapoarele fasciste și foarte multe produse de bază sînt excluse de la aceste sancțiuni. Mussolini speculează aceste sancțiuni, încercînd să facă țara a crede că a fost victima unui „asiediu economic”. După Congresul de la Bruxelles, P.C.I. trimite în Italia alți oameni, unii alăturîndu-se trupelor etiopiene pentru organizarea luptei de guerilă împotriva armatei invadatoare. Pe fluviul Tacazzé, fasciștii întrebuintează gazul lichid: iperita. Împăratul Etiopiei, Haile Sellasie, reușește să fugă, îmbarcîndu-se la Djibuti. Victor Emanuel al III-lea devine împăratul Etiopiei, iar Mussolini mareșalul imperiului.

Unora li se părea că politica mussoliniană, învingătoare nu numai în Etiopia, ci și la Liga Națiunilor, își arătase forța. Regimul devine din ce în ce mai acaparator, stupiditatea fascistă nu mai cunoaște limite; se creează mistica fascistă, responsabil de clădire, se introduce pasul de gîscă și se interzice cuvîntul dumnezeoasă. Mussolini își face iluzia, pentru moment, că a dat peste cap opoziția după acest val de succese. „Ducele” crede, într-adevăr, în invincibilitatea armatei regale. El intervine în favoarea generalului fascist Francisco Franco în războiul împotriva guvernului legal din Madrid. 44 000 de „voluntari” italieni, sub comanda generalului Mario Roatta — care se camufla sub numele de Mancini —, sînt trimiși rebelilor falangisti. Poporul spaniol se găsește în situația de a trebui să suporte singur greutatea unui război foarte aspru.

Antifasciștii italieni inițiază un ajutor imediat în medicamente și alte produse pentru poporul spaniol și apoi participă la lupta pentru cauza Republicii spaniole. Pentru prima oară antifascismul italian se înscrie în cel mai larg cadru al evenimentelor internaționale. Antifasciștii de toate nuanțele se alătură: Carlo Rosselli, Giordano Viezzoli (pilot în escadrila Malraux), Camilo Berneri, Mario Angeloni și mulți, mulți alții. Coloana Rosselli primește botezul focului pe frontul aragonez, la Monte Pelato, în ziua de 28 august 1936. Comuniștii și socialiștii intervin activ în luptă. Pietro Nenni se întâlnește cu Fernando De Rosa, care comanda un batalion al tineretului spaniol, Vittorio Vidali (Carlos Contreras) organizează formații spaniole, Nino Nanetti, Francesco Scoti, Giacomo Pellegrini, Antonio Rossio, Francesco Leone și mulți alții iau parte la lupte.

După cîteva săptămîni de instrucție intensă, la 13 noiembrie 1936, Batalionul „Garibaldi”, format din antifasciști italieni, intră în luptă la Cerro de los Angeles, în apropiere de Madrid. Din grupuri aparținînd tuturor națiunilor se constituie Brigada internațională. Brigada I este compusă din trei batalioane; al treilea batalion este format din francezi și italieni, avînd comisar pe Nicolotti (Giuseppe Di Vittorio). Puțin mai tîrziu se formează Brigada a II-a, al cărei comisar politic este Gallo (Luigi Longo). Unul din cele trei batalioane ale Brigăzii a II-a este Batalionul „Garibaldi”, aflat sub comanda republicanului Randolph Pacciardi. La 11 februarie Batalionul „Garibaldi” participă la o luptă pe Jarama. În prima jumătate a lunii martie, 50 000 de „voluntari” ai lui Mussolini, cu 222 de tunuri și 140 de care blindate, atacă Batalionul „Garibaldi” și alte formații republicane la Guadalajara; lupta a durat aproape o săptămînă și s-a terminat cu distrugerea completă a forțelor fasciste. Semnificația morală a victoriei este excepțională. Guadalajara apare în toate ziarele din lume; este prima înfrîngere a fascismului italian. Mussolini este furios. Madridul a fost salvat încă o dată.

În Italia au loc manifestări de simpatie față de Republica spaniolă. Mulți antifasciști vor cădea în mîinile fasciștilor. La Milano cade grupul condus de Rodolfo Morandi. La 27 aprilie 1937, Antonio Gramsci, conducătorul partidului comunist, încetează din viață după 10 ani de detențiune în închisorile fasciste. La 9 iunie 1937, Carlo și Nello Rosselli cad într-o cursă întinsă de cagarlarzi aflați în slujba lui Mussolini și a serviciului de informații militare. Corpurile lor sînt descoperite două zile mai tîrziu. Cortegiul funerar, care s-a îndreptat spre cimitirul „Père Lachaise” din Paris, a fost urmat de 200 000 de persoane.

Pe frontul spaniol, Batalionul „Garibaldi” luptă la începutul verii în Asturia și în regiunea bască. După puțin timp, Pacciardi părăsește comanda. Batalionul „Garibaldi” se acoperă de glorie în bătălia de la Estremadura și în Valea Ebrului. La sfîrșitul anului o nouă unitate, bateria „Rosselli”, colaborează cu garibaldienii. Guvernul Negrin, acceptînd „sfatul” Comitetului de neinterventie, anunță, în septembrie 1938, retragerea tuturor luptătorilor care nu sînt spanioli. Se termină astfel existența brigăzilor internaționale, care, pentru o anumită perioadă, au avut adevărată și justă recunoaștere ca formațiuni revoluționare. Italienii au lăsat în Spania 600 de morți din 3 000 de combatanți, în afară de 2 000 de răniți.

În timpul războiului din Spania s-a întărit alianța fascistă dintre Italia și Germania, iar perspectivele războiului în fața căruia cele două state puneau lumea sînt din ce în ce mai clare. Un alt semn al războiului este accentuarea politicii autarhice, acea politică ce urmărea ca economia Italiei să nu depindă de alte state. Era obișnuita îngîmfare naționalistă transpusă pe plan economic. Mussolini afirma insistent că „italienii trebuie să-și creeze o mentalitate autarhică și trebuie să trăiască intens în mistica autarhică”.

Copiind fără discernămint nazismul, la 14 iulie 1938 „ducele” lansează infamele măsuri „în apărarea rasei”, sprijinit de un mic grup de profesori universitari

descoperitori ai arianismului. Aceste ridicole legi rasiale servesc numai pentru a face viața mai grea evreilor italieni și a acelor care se refugiază în Italia din cauza persecuțiilor naziste. În ciuda acestor legi stupide, evreii puteau să trăiască relativ bine mulțumită solidarității celorlalți italieni, cu nimic convinși de „bunătatea” noilor legi.

Europa se îndreaptă cu pași repezi spre război. Mussolini se prezintă la întâlnirea de la München (29—30 septembrie 1938) ca salvatorul păcii. Fascismul italian și nazismul, sigure de acum de pasivitatea Occidentului, inițiază o serie de lovituri împotriva Cehoslovaciei și Albaniei. În mai 1939 este semnat „Pactul de oțel”, care reduce Italia la situația de vasală a Germaniei lui Hitler.

Prin invazia germană în Polonia, izbucnește cel de-al doilea război mondial. Italia, strimtorată de risipa făcută cu materialul de război în Etiopia și în Spania, este cu totul nepregătită pentru a intra în război, iar Mussolini lansează gogorița „nebeligeranței”. Incendiul se întinde. Războiul mondial avansează; războiul din Europa este continuarea războiului din Spania. La 11 martie 1940, „ducele” îl asigură pe Ribbentrop, ministrul de externe german, trimis de Hitler la Roma, că Italia va intra neîntârziat în război. După câteva zile, întâlnindu-se cu Hitler la Brennero, Mussolini întărește această afirmație.

Entuziasmat de fulgerătoarele victorii naziste, primul mareșal al imperiului hotărăște să accelereze tempoul intervenției și, la 10 iunie 1940, din balconul palatului „Veneția”, anunță declarația de război împotriva Franței și a Marii Britanii. La 24 iunie este semnat armistițiul franco-italian, care era urmarea armistițiului franco-german.

Partidul comunist declară că este gata să colaboreze cu toți cei care vor să lupte pentru a scoate Italia din război și pentru reinstaurarea democrației în țară. Rezistența împotriva războiului a luat formele cele mai diferite și a crescut din ce în ce mai mult. Războiul arăta că, în pofida propagandei deșănțate, masele populare, păturile mijlocii nu fuseseră atrase de loc de către fascism, care se dovedește a fi cu totul străin de conștiința națională. Țăranii caută să aducă mai puține produse din cotele obligatorii. Sabotajului individual și spontan i se adaugă cel organizat și conștient.

Rolul Italiei în război nu este de loc glorios. Falimentul regimului apare evident. Războiul arăta clar toate viciile regimului, corupția sa, răspunderea capitaliștilor și a dinastiei de Savoia, aservirea completă a fascismului italian față de nazism, incapacitatea castei militare. În momentul decisiv, Italia fascistă se arată ineficientă; sînt mobilizate 73 de divizii, avînd fiecare două regimente. La început, întreaga greutate a războiului cade asupra flotei, destul de puternică, dar constrînsă foarte curînd să acționeze „orbește” împotriva celei engleze, care poseda radarul. În Africa, unde fascismul își punea cele mai mari speranțe, soldații lui Graziani sînt bătuți de englezi, aventura greacă se transformă într-un fiasco pentru fasciști și constituie un masacru jnutil al soldaților italieni și, în cele din urmă, germanii sînt constrînși să intervină atît în Africa de nord cît și în Grecia pentru a-i scoate pe italieni din încurcătură.

Moralul populației este cu totul scăzut. Rațiile alimentare sînt mici, corupția se întinde, iar specula, în ciuda controlului asupra prețurilor și a salariilor, ia proporții. Agresiunea nazistă asupra U.R.S.S. dă întregului conflict un aspect diferit. Mussolini caută un mijloc de a se „achita” față de aliatul german și îi scrie dictatorului: „Într-un război care capătă acest caracter (cruciadă antibolșevică), Italia nu poate lipsi”. Se organizează astfel un corp de expediție italian în Rusia (C.S.I.R.), de aproximativ 60 000 de soldați, sub comanda generalului Giovannî Mese. Dar aceasta nu era suficient; C.S.I.R. s-a transformat în Armir (Armata italiană din Rusia), numărînd 200 000 de soldați, dotați cu puține mijloace de transport, cu 55 de tancuri ușoare și 380 de tunuri antitanc, incapabile să perforeze blindajele grele ale tancurilor sovietice. În octombrie 1941 se întîlnesc la Toulouse exponenții G.L., P.S.I. și P.C.I., constituind un comitet de acțiune pentru unitatea poporului (Comitato d'Azione per l'Unione del popolo) și se lansează un manifest, distribuit în Italia în vara anului 1942, împotriva războiului în care Mussolini și Victor Emanuel al III-lea aruncaseră poporul italian.

Între timp, în țară se înmulțesc grupurile clandestine antifasciste, apar mai peste tot, adeseori fără ca unul să știe de celălalt, deseori căutîndu-se reciproc sub greaua apăsare fascistă. Renaște din propria-i cenușă Partidul popular catolic, care capătă noul nume de Democrația creștină (D.C.). Partidul acțiunii (Partito d'Azione — P. d'A.) ia naștere în iulie 1942, în urma Congresului de la Assizi, în

care se unesc liberalii, republicanii, liberal-socialiștii și mișcarea „Giustizia e Libertà”. Partidul socialist se unește cu P.S. și M.U.P. (Movimento di unità proletaria — Mișcarea de unitate proletară), apar și câteva grupuri de opoziție de dreapta, care găsesc în Bonomi un coordonator. Prejudecata și neîncrederea față de comuniști încep a dispărea, mulți tineri parcurgând un drum lung și greu de la fascism la antifascism, cu experiențe complet noi și originale în ceea ce privește aspectele emigrației politice. La Torino, Milano și în alte centre din nord se constituie comitete ale Frontului Național (Comitate di Fronte Nazionale). „L'Unità” reapare clandestin în Italia, în vreme ce activitatea antifascistă se consolidează în lupta împotriva regimului, împotriva războiului, pentru pace. În timp ce se pregăteau condițiile pentru eliberarea națională, iar tribunalele fasciste pregăteau ultimele procese, ritmul înfringerilor militare se accelera. Lipsa de încredere se transformă în ură, în convingerea că trebuie terminat cu fascismul cât mai curând. Și a termina cât mai curând înseamnă a impune căderea fascismului. Era necesar ca, în fața catastrofei ce se apropia, unele partide și mișcări antifasciste care avuseseră un aport minim sau refuzaseră de-a dreptul de a activa în ilegalitate să simtă nevoia de a accelera propria lor organizare.

Anul 1943 începe cu înfringerile suferite de către armatele fasciste în U.R.S.S. și în Africa. La 16 ianuarie 1943, Corpul de armată alpin este lăsat în voia soartei de către germani. La sfârșitul unei retrageri tragice din stepa rusă, Corpul alpin se redusese la câteva mii de soldați (după datele oficiale ale Statului-major italian, numărul morților și al dispăruților era de 84 830, iar al celor degerați de 29 600).

Era de acum un lucru obișnuit ascultarea zilnică a posturilor de radio Londra și Moscova, cu toate interzicerile și arestările. Muncitorii și soldații sînt mobilizați prin apelurile din presa clandestină; manifestări împotriva războiului se desfășoară în diferite părți ale țării. Supraviețuitorii din Armir aduc în Italia germeii răscoalei împotriva regimului fascist și își exprimă mînia lor împotriva celor răspunzători de ruina națională. Muncitorii din nordul Italiei dau semnalul răscoalei antifasciste prin grevele din martie 1943, în plin război, cu cuvîntul de ordine: pîine și pace. Muncitorii de la Fiat-Mirafiori din Torino intră în grevă, urmați la puțin timp de întregul Piemont și de Lombardia. Regimul este constrîns să plece capul în fața dîrzului său adversar dintotdeauna: clasa muncitoare.

La 24 iunie 1943, Mussolini afirmă, într-un discurs ținut în cadrul directoriului fascist, că el este sigur că „va putea îngheta pe inamic pe linia de plutire” în cazul în care va îndrăzni să debarce în Italia (el se referea la zona de plajă cuprinsă între flux și reflux). Fanfaronada este dezmințită de debarcarea anglo-americană în Sicilia, la care a participat o flotă compusă din 280 de vase de război, 2 275 de vase de transport și 1 800 de mijloace de debarcare. Primul val este format din 160 000 de oameni, sprijiniți de 4 000 de avioane. Acestei armate gigantice și moderne, fascismul îi opune șase divizii de coastă descompuse, care aveau sarcina să controleze 140 km de țărm. Situația internă a Italiei devine din ce în ce mai gravă. Bombardamentele aeriene afectau cumplit națiunea italiană, dîndu-i zi de zi grele lovituri morale. Bombardamentele se înăspreau continuu; în timp ce orașele din centrul și sudul țării erau expuse atacurilor aviației americane, marile centre din nord sufereau atacurile aviației engleze. Niciodată nu apăruse atît de clară inconștiența criminală a fasciștilor.

La 19 iulie, Mussolini se întâlnește cu Hitler la Feltre pentru a-i cere, în mod inutil, ajutor. Chiar în aceeași zi, americanii bombardează Roma pentru prima oară, cu care ocazie au fost omorîte multe mii de persoane din cartierul popular San Lorenzo, cu totul lipsit de adăposturi antiaeriene eficace.

Înspăimîntați de catastrofă, șefii fasciști caută să se salveze aruncînd în treaga răspundere asupra lui Mussolini. Marele consiliu al fascismului, adică acel organ introdus de fascism în cadrul instituțiilor de stat, care nu se mai reunise din 1939, ține o ședință în care Mussolini este pus în minoritate. În ziua următoare (25 iulie), el este arestat, din ordinul lui Victor Emanuel al III-lea, în timp ce părăsea vila „Savoia”. La ora 22,45, radioul anunța căderea fascismului și preluarea puterii de către Victor Emanuel al III-lea, în calitate de comandant suprem al forțelor armate. Mareșalului Pietro Badoglio i se încredințează conducerea guvernului. Vestea este primită cu un entuziasm general. Știrea transmisă conținea însă și cuvintele „războiul continuă”, care abia în zilele următoare aveau să-și arate grava lor semnificație.

Comportamentul șefilor fasciști este atît de josnic încît inspiră cel mai profund dezgust chiar și germanilor.

Noului guvern nu i-au plăcut prea mult manifestările entuziaste și a luat măsuri drastice pentru a le lichida; el a ordonat să se tragă asupra muncitorilor în Reggio Emilia (9 morți, printre care și o femeie), asupra mulțimii din Piața Roma din Bari (23 de morți și 70 de răniți). În timp ce guvernul era „ocupat”, planul lui Hitler era deja gata și era formulat în patru puncte: eliberarea lui Mussolini, instalarea „ducelui” la Roma, ocuparea Italiei și capturarea flotei italiene.

Comitetul opozițiilor — continuator direct al Comitetului Frontului Național — cere să se pună capăt „fără ezitări și târăgănări, care ar putea fi fatale, acestui război, contrar tradițiilor și intereselor naționale”, în timp ce nemții continuă și chiar intensifică transporturile de oameni și arme. În perioada celor 45 de zile ale lui Badoglio sosesc în Italia peste 18 divizii germane, care își asumă, de fapt, controlul militar al întregii peninsule.

Noul guvern caută legături cu anglo-americanii. Sînt trimise cîteva misiuni: aceea a generalului Giuseppe Castellano, care-și duce sarcina la îndeplinire, semnînd la Cassibile, în ziua de 3 septembrie 1943, armistițiu cu aliații, în timp ce trupele lui Montgomery debarcau în Reggio Calabria. Vestea armistițiului încheiat, difuzată de radio Alger și de B.B.C. la 8 septembrie, găsește Italia dezorientată. Armata regală, fără ordine și fără inițiativă, se dezmembrează în cîteva ore. Politica fascistă de cucerire și jaf se termina pentru totdeauna. Familia regală, mai mulți miniștri și generali fug înspre sud, îmbarcîndu-se la Pescara. Italia este lăsată în voia soartei sale de țară invadată. Debarcarea aliaților are loc, așa cum se prevăzuse, în golful Salerno, la 9 septembrie. La Roma, imediat ce s-a aflat despre fuga regelui, partidele antifasciste (P.C.I., P.S.I.U.P., P.d'A., P.L.I., D.C.) formează Comitetul de eliberare națională (Comitato di Liberazione Nazionale-C.L.N.) „pentru a chema pe italieni la luptă, la rezistență, pentru a recuceri Italiei locul care i se cuvine în rîndul națiunilor libere”.

În mai multe orașe, generalii lasă soldații și armele în mîinile nemților. În Sardinia, nesiguranța conducerii dă posibilitate hitleriștilor să o cucerească aproape fără efort, în timp ce în Corsica infanteriștii de la „Cremona” și „Friuli”, împreună cu patrioții, îi aruncă pe nemți în mare. La Roma, trupele Diviziei motorizate „Piave” distrug un batalion de parașutiști în apropiere de Monte Rotondo. Divizia de blindate „Ariete” atacă în zona Bracciano, la Roma, grenadierii și patrioții luptă la poarta San Paolo și la Magliana. La Salerno, generalul Ferrante Gonzaga ordonă rezistență și cade în luptă. Pagini de glorie scriu soldații italieni la Lero, Gorfù, Cefalonia și în toate insulele din Marea Egee. La Cefalonia, una din insulele ionice, italienii scriu una dintre paginile eroice și tragice din istoria Rezistenței: 8 400 de soldați cad în luptă sau sînt împușcați de nemți. În Iugoslavia, Grecia, Albania, Franța, mii de soldați se alătură partizanilor locali. Nemții masacrează cu miile pe prizonieri, iar pe supraviețuitori îi duc în lagăre de exterminare în Germania și în Polonia. S-a acordat libertate aceluia care s-au înrolat în armata fascistă; mai mult de 98% dintre cei 615 000 au spus nu. Acest fapt a dovedit prăpastia care se săpase între popor, pe de o parte, și fasciștii italieni și naziști, de cealaltă parte.

La 12 septembrie, parașutiștii germani reușesc să-l elibereze pe Mussolini, închis într-un hotel pe Gran Sasso. La 23 septembrie, din ordinul lui Hitler, se proclamă Republica Socială Italiană, a cărei putere trebuia să se exercite asupra părții din Italia ocupate de nemți. Fostul dictator era de acum înainte o simplă marionetă în mîinile conducătorului german. Sînt cedate Germaniei: Trieste, Istria, Trentino și Alto Adige. Între timp, la Salerno aliații rămîn pe loc, dar la 16 septembrie elemente ale celei de-a VIII-a armate venind din Calabria se unesc cu ei și reiau înaintarea spre Neapole, în timp ce mareșalul Kesselring cu trupele sale se retrage în ordine.

De la sfîrșitul lunii septembrie pînă în prima jumătate a lunii octombrie, Italia de sud se revoltă împotriva ocupației germane. Neapole, în cele patru zile (28 septembrie-1 octombrie), îi alungă pe germani, plătînd un tribut soldat cu sute de morți. Materi, Santa Maria Capua Vetere se răscoală. Scafati contribuie la eliberarea sa. La Ianciano, Trentino La Barba este primul din miile de sînzurați ai războiului de eliberare. La Bellona, 54 de cetățeni sînt mitraliați pentru suprimarea a doi germani. Aceasta numai pentru a cita un caz din sud. În nord, la 19 septembrie 1943, localitatea Boves suportă prima represiune (24 de civili uciși și 417 case incendiate) din cauza rezistenței soldaților din fosta Armată a IV-a. Boves deschide seria tragică a represaliilor și distrugerilor hitleriste împotriva populației neînarmate.

La Bosco Martese, 1600 de militari rezistă timp de două zile (25—27 septembrie) unui atac al forțelor germane. La Colle San Marco un alt grup de tineri civili și militari este distrus după o aprigă luptă, care are loc la 3 octombrie.

Poporul italian trăiește zile grele. În acele momente rezistența izbucnește ca o necesitate obiectivă pentru supraviețuirea națiunii; se lupta pentru apărarea vieții și a libertății. Pentru a lupta trebuie să te organizezi, să ai un conducător, să fii animat de un ideal. În acele clipe antifascismul își afirma inițiativa prin constituirea comitetelor de eliberare națională, realizând unitatea în fața ocupantului german. Prin spărtura deschisă de catastrofă, în viața națională intrau noi forțe, animate de un profund elan, care văd în lupta împotriva nemților începutul unui proces de transformare a societății naționale. Fiecare oraș, fiecare regiune, fiecare provincie își avea comitetul său de eliberare națională. Partidele din C.L.N., cu toate represaliile, trăiau și acționau. Se îngrijeau de presă, strângeau legăturile cu elemente care părăsiseră armata, chemau la unire forțele pentru războiul de partizani; un război special, care nu este prevăzut în manuale, un război al poporului, asemănător celui la care participă partizanii din toată Europa ocupată. Este revolta împotriva brutalității germane, împotriva stupeficanției crude a inamicului. Împotriva acestei bestiale sete de sânge se opun seriozitatea morală și politică a mișcării clandestine, eficacitatea exemplului său prin gând și acțiune, ce atrăgea atenția tineri care până în acel moment erau mai puțin informați asupra situației reale. Încă o dată se trezește în italienii din toate clasele sociale resentimentul și revolta împotriva hitleriștilor și a slugilor lor — fasciști republicii sociale. În mod spontan se formează primele grupări armate în jurul oamenilor respectați pentru trecutul lor antifascist. De la Alpi până la Castelli Romani se constituie grupuri de partizani. Mulți ofițeri, mai ales din rezervă, intră în rândurile partizanilor. În Piemont, Duccio Galiberti și Dante Livio Bianco, cei doi Barale (tatăl și fiul), Colajani, Moscatelli în Valsesia, Moranno în Biellese, Beltrami în Valdossola. Pe înălțimile din Trieste, Luigi Frausin constituie primul batalion triestin. Pe malurile râului Isonzo se află partizanii din Friuli. În Emilia activează cei șapte frați Cervi, Walter, Suzzi, grupul din Montesole. În Liguria îl găsim pe Bini și Bisagno. În toate regiunile o luptă vie este condusă de grupurile de partizani, care creează serioase greutăți nemților prin sabotaje neîntrerupte. Muncitori sprijină aceste acțiuni prin greve și sabotaje. Rezistența italiană se naște pe o bază solidă.

În sudul țării, guvernul regal declară, la 13 octombrie 1943, război Germaniei. Anglo-americanii nu înclină prea mult să-i alăture pe italieni în lupta lor; după multe insistențe au autorizat constituirea unei grupări motorizate, formată din aproximativ 5500 de oameni, care în noiembrie atacă pozițiile germane de la Monte Lungo; contraatacați de către germani, aceștia sînt nevoiți să se retragă, după ce au suferit pierderi foarte grele. Cîteva zile mai târziu, printr-un nou asalt, cuceresc definitiv poziția, deschizînd poarta văii Garigliano.

Cei mai buni oameni de cultură italieni rup cu limitele tradiționale academice și intră curajos în luptă. Tineretul studios este alături de cel muncitoresc și țărănesc în bătălia împotriva opresorului. Concetto Marchesi, în discursul de inaugurare a anului academic la Universitatea din Padova (28 noiembrie 1943), arată tineretului drumul pe care trebuie să-l urmeze pentru eliberarea țării.

Începutul iernii 1943—1944 este caracterizat de o lentă, dar tenace întărire a luptei de partizani. În această perioadă încep și raziile feroce efectuate cu o mare desfășurare de forțe de către trupele germane. Primii care au de suferit sînt partizanii piemontezi, unde cîteva formațiuni au fost aproape complet distruse, iar în Alto Veneto, Brigada „Friuli” se salvează împrăștiindu-se în grupuri mici. În orașe, G.A.P. (Gruppi di azione patriottica — Grupuri de acțiune patriotică), mici și îndrăznețe nuclee de oameni curajoși, care se încumetă să sfideze inamicul chiar acolo unde acesta crede că este mai la adăpost, hărțuiesc continuu pe hitleriști și pe fasciști italieni. La Roma sînt aruncate bombe împotriva comandanților fasciști și hitleriști, la Milano secretarul organizației fasciste, Aldo Resega, este împușcat de acești oameni, care-și fac singuri dreptate, ca de altfel și la Florența, Bologna, Torino și în multe alte orașe din Italia, unde acțiunile se intensifică în timpul iernii. La 28 decembrie, cei șapte frați Cervi sînt executați. În ultimele luni ale anului 1943, lupta de partizani izbucnește în jurul Romei. Progresul organizatoric are adesea drept consecință progresul operativ. În Castelli Romani, provincia Viterbese, în Umbria, în Marche, în Abruzzo, partizanii operează în mod sistematic pe căile ferate împotriva convoaielor germane. În întreaga Emilia, nuclee de partizani atacă sediile fasciste și ale carabinieriilor, dintre care mulți se alătură patrioților. La sfîrșitul anului luptătorii pentru libertate numără 10 000 de oameni.

Lupta de eliberare, lupta partizanilor devin un război de masă, lupta unui popor care rezistă presiunilor hitleriștilor și fasciștilor italieni, sabotează efortul de război al dușmanului, C.L.N. acoperă cu o rețea întreaga Italie ocupată. Pretutindeni, în fabrici, la sate, în cartiere iau ființă comitete de eliberare națională, se formează grupurile de apărare a femeii; Eugenio Curiel creează Frontul tinerețului (Fronte della Gioventù).

Invadatorul căuta să folosească din plin aparatul industrial al Italiei de nord pentru scopurile sale, servindu-se de muncitori ca de o masă de sclavi în slujba sa. Dar împotriva acestei stări de lucruri intervin comitetele secrete de agitație, apărute printre muncitori; ele hotărăsc să organizeze o mare grevă generală, care să izbucnească spontan și simultan în toate centrele industriale. Pregătirea este lungă și anevoioasă. Comitetul de eliberare națională din Italia de nord (Comitato di Liberazione Nazionale dell'Alta Italia-C.L.N.A.I.) cheamă „pe toți cetățenii care sînt îngrijorați de soarta țării să se alăture acțiunii patrioților și a muncitorilor”. În ziua de 1 martie 1944, la ora 10, peste un milion de muncitori din Italia ocupată încrucișează brațele. Timp de opt zile producția rămîne paralizată. Este una dintre cele mai mari greve care a avut loc în Europa ocupată. Pregătirea grevei politice în fabrici a avut loc în același timp cu dezvoltarea mișcării de partizani. În această perioadă lupta de guerilă se intensifică și formațiunile sînt angajate în atacuri din ce în ce mai grele. Este imposibil să descrii activitatea deosebită a fiecărei formațiuni în parte. Este, de asemenea, imposibil să descrii cît sacrificiu, cît vărsare de sînge a costat. Inamicul lovea cu brutalitate, voia cu orice preț să-i distrugă pe „rebeli” nu numai prin razii, ci și prin teroare, dezlănțuindu-se în mod sălbatic împotriva partizanilor capturați, împușcînd ostatici și luînd acele „măsuri de siguranță” împotriva populației lipsite de apărare. Zeci și zeci de sate acuzate de a fi adăpostit și acordat ajutor partizanilor au fost rase de pe suprafața pămîntului, sute de nevinovați au fost masacrați; femei, tineri, copii sînt deportați, dar toate acestea nu reușesc să rupe legăturile dintre partizani și populație. În această atmosferă, nemții erau obsedați de teama de partizani.

În 1944 lumea întreagă a început să cunoască și să audă vorbindu-se de partizanii italieni.

În timp ce în Italia de nord războiul partizanilor ia amploare, în Italia meridională situația este cu totul diferită. În afară de aliați există guvernul Badoglio și partidele tolerate de eliberatori; ziarele apar în număr mare. Viața politică era dominată de polemica antimonarhică, iar guvernul format din mareșalul Badoglio și o serie de subsecretari rămînea din ce în ce mai izolat. După multe insistențe, Comisia Aliată de Control a autorizat ținerea Congresului C.L.N. la Bari (23—29 ianuarie 1944), în cadrul căruia s-au înfruntat diferitele tendințe în problema instituțională. În această atmosferă are loc recunoașterea guvernului Badoglio de către Uniunea Sovietică. Puțin mai tîrziu, Victor Emanuel al III-lea, sfătuit de Benedetto Croce și de Enrico De Nicola, anunță hotărîrea sa de a abdică în favoarea fiului său Umberto, imediat ce Roma va fi eliberată. Această soluție înlătura unul dintre motivele fundamentale de discordie și deschidea drumul unei înțelegeri între partide și guvern. Odată cu sosirea lui Palmiro Togliatti la Neapole, după 18 ani de exil, situația se schimbă: la Consiliul Național al Partidului Comunist (Neapole), conducătorul partidului consideră necesare „intensificarea efortului de război pentru eliberarea țării” și constituirea unui guvern de unitate națională, ceea ce ar fi însemnat un pas înainte. La 6 aprilie 1944 se înfilesc comitetele executive ale C.L.N., care acceptă, în esență, propunerile lui Togliatti. În felul acesta se formează un al doilea guvern Badoglio (24 aprilie), garantat prin numirea a cinci miniștri fără portofoliu (Croce, Mancini, Rodinò, Sforza, Togliatti).

În timp ce se puneau viitoarele baze ale democrației italiene, Rezistența înfrunta situații grele în toată Italia ocupată. La 29 martie este capturat în întregime de hitleriști Comitetul militar al C.L.N. din Torino. Procesul este însoțit de o publicitate absurdă. Procurorul cere pedeapsa cu moartea pentru 12 din 14 „acuzati”. La Roma, cu cinci zile mai înainte, fuseseră masacrați 335 de patrioți la Fosse Ardeatine, drept represalii împotriva atacului G.A.P. din strada Rasella. Mișcarea trecea printr-un moment greu. La 21 martie, germanii încep razii în Piemont. Partizanii, avînd o importantă experiență din trecut, adoptă tactica de guerilă și se retrag din fața inamicului, iar după fiecare atac, în timpul căruia provoacă acestuia mari pierderi, se fac nevăzuți. Astfel, soldații fără uniformă răspund razilor îmbunătățindu-și tactica, opunînd dușmanului o rezistență elastică. Urmăritorii, îndrîjiți din cauza deselor insuccese, se răzbună incendiînd, ucigînd, lăsînd cadavrele nîngropate, împiedicînd lumea să se apropie de ele. Odată cu ameliorarea vremii, Rezistența

cheamă pe muncitori, funcționari, tehnicieni să intensifice lupta și sabotarea producției. Țăranii alimentează și adăpostesc formațiunile de partizani din munți. Luptele țăranilor sînt lupte de masă pentru apărarea recoltelor, împotriva rechizițiilor vitelor, pentru a nu da cote de grâu. Masele țărănești care rămăseseră în afara „Risorgimento”-ului și a căror prezență în viața politică a țării fusese foarte mică, odată cu Rezistența, intră, pentru prima oară, alături de clasa muncitoare, ca protagoniste conștiente ale istoriei naționale. În marea lor majoritate, țăranii erau catolici, și clerul, mai ales preoții săraci din localitățile de munte și de la șes, se găsea alături de ei, integrîndu-se activ în formațiunile de luptă armată. Numeroși preoți sînt împușcați, torturați de către hitleriști, trimiși în lagăre de concentrare. O altă contribuție au dat femeile, contribuție care se exprimă îndeosebi prin ajutorul concret dat în lupta de partizani, în numeroasele episoade de sacrificiu și eroism și în participarea activă politică, prin intermediul grupurilor de apărare a femeii (Gruppi di Difesa della Donna). Odată raziile terminate, partizanii atacau din Alpi pînă în Apenini, în număr din ce în ce mai mare și cu experiența îmbogățită. Guvernul marionetă căuta prin toate mijloacele și promisiunile să-și atragă pe „frații rătăciți” și organizează o imensă campanie pentru ca acești tineri să se întorcă „pe drumul cel bun”, promițîndu-li-se iertarea din partea „ducelui”. Deja, spre jumătatea lunii mai, această manevră părea destinată unui eșec complet. Numeroși dezertori din armată, care pînă atunci trăiseră ascunși și inactivi, vin să îngroașe rîndurile partizanilor. Astfel, operațiunea „iertare” se încheie cu un faliment și cu un rezultat contrar celui așteptat de guvernul din Salò. La 11 mai, ora 23, 2.400 de piese de artilerie, în medie cîte una la fiecare 12 metri, deschid simultan focul pe frontul meridional de la Marea Tireniană pînă la Apeninii Centrali. Aviația aruncă asupra frontului german o cantitate uriașă de bombe. Începe ofensiva numită „Diadem”, care va duce armatele aliate pînă la Roma.

La 18 mai, Monte Cassino este cucerit de trupele poloneze din cadrul armatei engleze, la 23 mai Armata a V-a americană face legătura cu trupele debarkate la Anzio la 22 ianuarie 1944. Germanii rezistă cu îndrăjire, dar de data aceasta superioritatea forțelor aliate este zdrobitoare. La 25 mai, „linia Hitler” este străpunsă. Ultima fază a ofensivei aliate găsește trupele engleze și americane în drum spre Roma; ele își disputau onoarea de a intra primele în orașul etern. „Cursa” este cîștigată de americani, la 4 iunie 1944; cel de-al doilea și al șaselea corp american intră simultan în Capitală. În inima patrioților romani era o umbră de amărăciune; Roma nu se răscurase.

Germanii, care începuseră retragerea în noaptea de 3 iunie, au ținut să comită înainte de a abandona Roma o ultimă mișelie: în localitatea La Storta (cîțiva kilometri la nord de Roma) au ucis 13 patrioți scoși din închisoarea din Via Tasso. Odată comis acest asasinat, ei s-au îndreptat spre nord. La 5 iunie se reunește la Salerno Consiliul de Miniștri. În aceeași zi, Umberto di Savoia își asumă locotenența generală a regatului Italiei. În ziua de 7 iunie, Badoglio își prezintă demisia. În ziua de 8, împreună cu reprezentanții a șase partide, pleacă pentru a se întîlni cu membrii C.C.L.N. Întîlnirea are loc în aceeași zi. Meuccio Ruini din Partidul democrat al muncii propune candidatura lui Bonomi. În cîteva ore, guvernul este gata format. În ziua de 6 iunie, generalul Alexander lansează un apel „tuturor patrioților din Italia de a se răscură în masă împotriva inamicului comun”, în ziua de 7 un alt mesaj se încheie cu aceste cuvinte: „Răscoala, dacă este bine condusă, va elibera neîntîrziat Italia ocupată de opresorii săi”.

După eliberarea Romei, înaintarea aliaților se desfășoară într-un ritm susținut. Lunile de vară sînt deosebit de călduroase. Întregul front al partizanilor este în flăcări. Loviturile, incursiunile fulgerătoare, atacurile asupra comunicațiilor și depozitelor inamicului se înmulțesc. Sînt luni de lupte intense pentru eliberarea unor vaste teritorii. Iunie, iulie, prima jumătate a lunii august sînt marile zile de luptă pentru Toscana și Marche.

Din păcate retragerea nemților umple drumurile de sînge și de doliu. Atacurilor partizanilor, dușmanul le răspunde cu masacre. Mișcarea de dezertare se întinde în toate provinciile, tîrînd în acest val agenți de siguranță, milițieni fasciști, carabinieri. Cazărmile armatei republicane se golesc cu repeziune. În vara anului 1944 mișcarea de partizani cuprinde 82.000 de oameni. Numai în luna iunie, potrivit surselor fasciste, activitatea de partizani a atins 2.200 de acțiuni. La 1 iulie, din ordinul lui Mussolini, apar brigăzile negre, care vor deveni, din nenorocire, celebre prin actele lor de barbarie și ferocitate. În ziua de 2 august,

Grazziani (ministru de război al Republicii Sociale Italiene) își asumă conducerea unei armate italo-germane pe frontul italian, sub comanda lui Kesselring.

Luptătorii pentru libertate nu mai sînt un ansamblu de mici grupuri; ei se constituie de acum în batalioane, în brigăzi. Se înființează detașamente bine închegate organizatoric, se creează o adevărată armată de partizani. Alături de Brigada „Garibaldi” acționează brigăzile „Giustizia e Libertà”, „Autonome”, „Fiamme verdi” („Flăcările verzi”), „Brigate del popolo” („Brigăzile poporului”), „Matteotti”, „Mazzini”. Răspîndirea armatei partizanilor creează o serie de probleme: aceea a alimentației, a îmbrăcăminte, a armelor și munițiilor; cele smulse inamicului nu mai erau suficiente. Aliații intervin trimițînd arme și alte materiale adeseori pe criterii politice. Uneori apar neînțelegeri asupra problemei înzeestrării între diferitele formațiuni.

Era necesar să se constituie un comandament unic, fapt care se realizează prin formarea Corpului de voluntari pentru libertate (Corpo Volontari della Libertà — C.V.L.). Înființarea comandamentelor regionale militare în cursul verii este dovada maturității la care a ajuns mișcarea de eliberare. Din acest comandament general al C.V.L. fac parte Parri, Longo, Pajetta, Solari, Stucchi, Mattei, Argenton, Sogno. Generalul Raffaele Cadorna este parașutat în august în Val Cavallina, asumîndu-și funcția de consilier militar al Comandamentului general al C.V.L.

Retragerea germanilor continuă; în Marche numeroase brigăzi garibaldiene care operau între Macerata și Pesaro împiedică pe inamic să folosească terenul muntos în vederea prelungirii rezistenței în regiune. În Abruzzo nemții se retrag în marș forțat, urmăriți îndeaproape de partizanii de la C.I.L. (Corpo Italiano di Liberazione — Corpul italian de eliberare), intrați în luptă la Orsogna. Formațiile partizanilor din Abruzzo participă activ la alungarea nemților de pe pămîntul lor. Brigada „Maiella”, condusă de avocatul Ettore Troilo, își începe marșul care o va duce pînă la Metauro. În Umbria, Brigada „Antonio Gramsci” intră în Terni cîteva ore înaintea indienilor din Divizia a 8-a engleză. Și la Spoleto trupele britanice sînt precedate de Brigada „Melis”, care eliberase orașul la 16 iunie. La Gubio, în ziua de 20 iunie, nemții împușcă 40 de cetățeni aleși dintre 150 de ostatici. În sectorul Armatei a V-a americane, unități ale Brigăzii „Risorgimento”, comandată de Alvaro Marchini, colaborează la eliberarea orașului Chiusi. În provincia Grosseto, aliații sosesc după ce inamicul părăsise de mai mult timp pozițiile. În provincia Siena, partizanii eliberează numeroase centre, după lupte sîngeroase.

Armata nazistă începe să-și încetinească retragerea spre nord. Fiecare etapă este un masacru: San Giovanni Valdarno (40 de oameni împușcați), Figline Valdarno (29 de partizani spînzurați), Marradi (30 de oameni împușcați), Figline di Prato (23 de partizani spînzurați), în apropiere de Padule di Fucecchio o unitate germană ucide 314 persoane, dintre care trei sferturi femei și copii. Partizanii toscani coboară din munți și atacă. Siena este eliberată de partizanii unității „Lavagnini”, în ziua de 3 iulie. La Florența, pentru prima oară, se constată autoritatea și capacitatea C.L.N. Sînt respinse pactizările cu nemții. În ziua de 3 august, naziștii instituie starea de asediu. În noaptea de 4 spre 5 aruncă în aer podurile peste Arno, izolînd sectoarele de pe malul stîng al fluviului. În ziua de 11 august, C.L.N. dă semnalul insurecției prin dangătele Martinellei (clopotele de la Palazzo Vecchio). Unitățile din oraș se alătură brigăzilor de partizani „Rosselli”, „Buozzi”, Diviziei „Garibaldi-Arno” (mai tirziu „Potente”, după numele conspirativ al comandantului său, Aligi Barducci). Luptele durează peste 20 de zile; partizanii au puține arme, sînt lipsiți de tunuri și mortiere, nu sînt ajutați în suficientă măsură de aliați, luptă singuri și înving după grele sacrificii.

Barbaria germană nu cunoaște limite. Lanțul de masacre oribile continuă în timpul și după bătălia de la Florența. Pe Apeninii toscano-emilieni, regiune care se găsește în spatele noului front, operează batalionul SS de sub comanda maiorului Raeder. Batalionul își începe tristele sale operații la S. Anna di Stazzema în Lucchesia: incendiază satul și ucide 560 de persoane (întreaga populație). Trecînd Apeninii, sosește în Valla, unde, la 19 august, ucide 107 femei și copii (printre care mulți nou-născuți), spînzură la San Terenzo 53 de ostatici. În ziua de 24 august, împreună cu fasciștii din brigăzile negre, distruge Vinca și alte sate din perimetrul comunei Fivizzano. La 15 septembrie împușcă, în apropierea cascadei Frigido, alți 108 ostatici. În ziua de 16 septembrie dă foc satului Ber-

giola, după ce a masacrat întreaga populație. Între 29 septembrie și 1 octombrie se oprește la Marzabotto, unde distruge întreaga populație civilă (1830 de ființe omenești), după care dă foc la tot ce putea arde.

În momentul culminant al ocupației se creează vaste oaze, unde lumea trăiește și se guvernează ea însăși. Nu numai munții erau liberi, ci și sate, văi și câmpii. Prima dintre zonele eliberate de partizani este, în ordine cronologică, Valsesia, unde activau formațiunile lui Moscatelli și Di Ciro (Eraldo Gastone), care la 11 iunie 1944 ocupă întreaga vale, pînă la Grignasco. Cîteva zile după eliberarea Valsesiei se crea în Emilia o altă zonă liberă, o zonă întinsă, al cărei centru mai important era Montefiorino, la sud de Parma, în spatele liniei „gotice”, ce avea o întindere de circa 600 km pătrați. În această zonă, partizanii, după lupte, puneau la încercare capacitatea lor de conducere administrativă, antrenîndu-se în arta de a guverna.

În toată Lombardia izbucnesc greve și agitații muncitorești. Veneto în întregime este în agitație. Unitățile țin piept încercărilor inamicului de a provoca distrugerii. Alte zone sînt eliberate: Alba, Langhe, Val d'Ossola, care are o populație de 85 000 de locuitori și 32 de comune, printre care Domodossola, Torrighia din provincia Genova, Carnia. Aici apar formele de viață democratică: alegeri libere, autoguvern popular, întruniri în care se discută probleme ale comunității etc. Apare și o formă de diplomatie partizană internațională. Se încheie pacte de luptă cu partizanii francezi și iugoslavi. Dimensiunile pe care le capătă forțele partizanilor și amploarea ofensivei lor îi determină pe fasciști să dezlănțuie o vastă acțiune de represalii, folosind divizii întregi. Raziile încep la 16 iunie în Novara; o divizie germană și cîteva unități fasciste italiene trec prin foc și sabie Ossola și Verbano. Reacția germană este feroce. Zonele „infectate de bandiți” sînt cercetate metru cu metru. Casele sînt incendiate, populația masacrată, prizonierii asasinați prin metode barbare.

Înainte de a termina raziile, nemții omoară la Fondotoce 43 de prizonieri, printre care cîțiva partizani și o femeie. De aici națiștii trec în Valsesia. Atacul începe în ziua de 2 iulie. După lupte îndrîjite, comandantul ordonă retragerea tuturor forțelor, pentru ca, după două săptămîni, să reia lupta. La sfîrșitul lunii și „Republica din Montefiorino” este atacată, iar după cîteva zile partizanii sînt obligați să se retragă.

Ofensiva anglo-americană împotriva „liniei gotice” a trezit speranțele unei bătălii definitive; partizanii încă o dată își înmulțesc atacurile, cooperînd la eliberarea orașelor Forlì și Rimini. Ofensiva aliată se stinge în noroaiile Apeninilor. Astfel se ajunge în toamnă. Începe atacul în stil mare al hitleriștilor și fasciștilor italieni. Lupta are perspective foarte sumbre. Partizanii trebuie să susțină singuri rezistența pe Monte Grappa (5 000 împotriva a 30 000), în Ossola (3 000 împotriva a 12 000) și în multe alte zone, suferind pierderi grele. Se vor descurca partizanii cu frigul și cu decizia inamicului de a termina cu ei? În această situație ei capătă o lovitură grea, la 10 noiembrie 1944, din partea generalului Alexander, comandantul forțelor aliate de pe frontul italian, prin proclamația în care cere partizanilor să depună armele, să se întoarcă acasă, urmînd a relua acțiunea în primăvară. Aceasta a fost o lovitură serioasă, un duș rece pentru elanul, pentru organizația combatanților, o lovitură grea — prima — dată prestigiului anglo-american. Dar partizanii nu puteau să-și permită luxul de a pleca în concediu. Lupta care se angajase nu îngăduia pauze sau repaus. Armata partizanilor nu avea asigurată o spate al frontului, nici perspective de a se retrage, cu atît mai puțin adăposturi pentru iarnă. A cere partizanilor să renunțe la sarcina lor însemna că nu se înțeleseseră originile, natura și țelurile acestei armate.

Răspunsul l-au dat imediat toate formațiunile, brigăzile, diviziile, care au intensificat lupta. L-au dat poporul, organizînd în întreaga Italie ocupată Săptămîna partizanului (la Settimana del Partigiano) și coborînd în stradă pentru a lupta împotriva foamei, a frigului și a terorii. Clipa era grea. Noapți petrecute în frig, mămăliga și castanele reci (atunci cînd erau), puține pături, puține haine — astfel se trăia în munți la începutul marilor geruri. Și totuși se rezista. Puțini au fost aceia care și-au părăsit postul. Toți au strîns din dinți fără să cedeze. Lupta din munți se mută în cîmpie și în orașe. Populația orașelor se mobilizează pentru a-î ajuta pe partizani. În orașe lupta se desfășoară la umbra vieții cotidiene. Aten-tatele, împușcarea hitleriștilor și a fasciștilor italieni, eliberarea prizonierilor, acțiuni nocturne și în timpul zilei pînă poliția fascistă italiană și cea hitleristă într-o continuă tensiune. Cei care cădeau în mîinile acestora erau supuși la cele mai

atroce torturi; peste tot aveau loc execuții prin spânzurare, împușcare, masacre. În închisori, călăii fasciști se dedau la cele mai josnice crime. Zidurile celulelor erau martorii unei cruzimi de neînchipuit. Fasciștii italieni și hitleriștii au profitat de această stagnare din timpul iernii; în zonele unde operau unitățile partizanilor au loc, fără încetare, razii. Razele nu însemna numai luptă, însemna câteodată retragere, câteodată a te ascunde la un metru de dușman, a coborî în cîmpie trecînd prin rîndurile inamicului. Și totuși partizanii au știut să facă față acestor condiții neprielnice.

În februarie 1945, vrînd să se ajungă la o unificare complexă și radicală a tuturor forțelor combatante, Comandamentul general al C.V.L. hotărăște să dizolve comandamentele formațiunilor diferențiate și să elimine orice denumire particulară a unităților. Se stabilește ca diviziile să capete numele zonei și, în plus, al unui erou căzut în lupte, iar brigăzile un număr progresiv pentru toată Italia de nord. Era o realizare importantă și foarte prețioasă, întrucît fusese concretizată în ajunul unor evenimente hotărîtoare, care cereau cea mai mare înțelegere între toți oamenii și între toate trupele combatante.

Iarna trecuse și mișcarea partizanilor se pregătea în primăvară pentru noi lupte decisive, mai călită și mai hotărîtă ca oricînd, iar rîndurile sale, în loc să se micșoreze, se dublaseră. Erau acum mai mult de 200 000.

Primăvara a marcat falimentul tuturor raziiilor încercate în extremis de către inamic; numai în Piemont erau blocați 100 000 de nemți și 4 divizii fasciste. Brigăzile începură să coboare. De data aceasta nu au fost nici ezitări și nici rezerve. Armata voluntarilor libertății ataca pe hitleriști în propriile lor amplasamente.

Greva din 28 martie de la Milano a arătat clar dușmanului ce ar fi însemnat adevărata răscoală a unui întreg popor. Timpul presează, și la începutul lunii aprilie sînt difuzate directivele pentru răscoală.

La 5 aprilie, terminînd cu lunga inactivitate din timpul iernii, Armata a V-a americană atacă pe frontul de la Bologna. 19 divizii anglo-americane, împreună cu patru grupuri de luptă din armata italiană refăcute, atacă cele 25 de divizii hitleriste și cele 5 divizii ale fasciștilor italieni. În ziua de 17 aprilie, aliații străpung frontul la Argenta, iar generalul Clark îi anunță pe partizani că „momentul acțiunii încă nu a sosit”. Și după aceea, directivele aliaților nu cereau decît „înmulțirea acțiunilor de hărțuială” împotriva nemților. Cu aceasta Comandamentul aliat nu aprecia de loc contribuția partizanilor la război.

Rezistența nu acceptă aceste ordine. Palmiro Togliatti, din Roma, îi trimite lui Longo, prin radio clandestin, o telegramă: „Noul ordin de zi al generalului Clark nu e fost emis cu acordul guvernului, nici cu acordul nostru. Un asemenea ordin nu corespunde intereselor poporului. Este în interesul nostru vital ca armata națională și poporul să se ridice într-o luptă unică pentru distrugerea hitleriștilor și fasciștilor italieni înainte de sosirea aliaților. Aceasta este necesar mai ales în orașele mari ca Milano, Torino, Genova etc., a lui noi trebuie să facem tot posibilul pentru a le elibera cu propriile noastre forțe și a le curăți total de fasciști. Luați toate măsurile necesare pentru realizarea urgentă a acestor indicații ale noastre. Alegeți voi înșivă momentul insurecției în funcție de dezvoltarea generală a situației pe fronturi, de mișcarea inamicului și de forțele patriotice”.

Pe versantul emilian al Apeninilor partizanii coboară din munți și împing inamicul spre fluviul Pad. În ziua de 20 aprilie, infanteriștii de la „Legnano” găsesc Bologna eliberată de partizani. În toate orașele mari se repetă aceeași scenă. În lungul coastei tireniene, cea de-a 93-a divizie americană poate avansa liniștită. Intră în luptă marile orașe industriale. Primul care se răscoală este Genova, în noaptea de 23 spre 24 aprilie. După trei zile de luptă, generalul Mainhold este obligat să se predea C.L.N.-ului. În ziua de 26, Torino blochează prin răscoală planurile de retragere ale orgoliosului general Schlemmer. Fabricile ocupate de patrioții înarmați constituiau centrul de mobilizare și fortăreața insurecției naționale. Abia sosiseră știrile despre insurecția din Genova, în dimineața zilei de 24 aprilie, cînd Comitetul insurecției din Milano (Luigi Longo, Emilio Sereni, Alessandro Pertini și Leo Valiani) împarte ordinele definitive și seara muncitorii din fabrici pun mîna pe arme. O zi mai tîrziu, C.L.N.A.I. decretează răscoala pentru întreg nordul, declarînd că își asumă puterile civile și militare „în numele poporului italian și ca delegat al guvernului italian”. Revolta proclamată se întinde cu repeziciune. Unul după altul, toate orașele se revoltă. Istoria pare aproape aceeași pentru toate provinciile. La 25 aprilie izbucnește răscoala în provincia Cuneo, iar Valle d'Aosta își cucerește singură liber-

tatea. În provincia Friuli, generalii nemți sînt constrinși să trateze cu „rebelii“ și să se predea. Aliații găsesc drumul curățat, populația în sărbătoare, partizanii la posturile lor, iar pe nemți puși pe fugă sau făcuți prizonieri. Planul german de retragere în ordine prin Veneto este împiedicat de partizani, care atacă cu toate forțele. Ei se luptă cu toată dirzenia. În ziua de 27 aprilie 1945, Benito Mussolini este capturat de partizanii din Brigada a 52-a „Garibaldi“ și împușcat o zi mai târziu la Giulino di Mezzegra. În aceeași zi, Padova este eliberată de garibaldienii Diviziei „Sabatini“; o zi mai târziu intră în oraș și aliații. Cînd trupele engleze ajung la fluviul Pad, peste tot flutura tricolorul, centralele electrice erau neatînse și partizanii stăpîneau orașele. Ei angajează lupta cu zece divizii germane din cele 25, pe lîngă cele 5 divizii ale fasciștilor italieni. Armata lor, deși era cu mult inferioară ca număr și mijloace — 250 000 de oameni înarmați — în mare parte cu arme capturate de la inamic —, a reușit să facă zeci de mii de prizonieri. La 2 mai, generalul von Vietinghoff acceptă „capitularea fără condiții“, și generalul Clark ordonă încetarea focului. La 9 mai apar zorile păcii în întreaga Europă.

Cîștigarea libertății, în afara luptelor și a ruinelor din cei 20 ani de împotrivire antifascistă și din timpul celui de-al doilea război mondial, a costat Rezistența armată 46 000 de partizani uciși și 21 000 de răniți pe teritoriul național, 30 000 de italieni căzuți în străinătate, luptînd în rîndurile partizanilor din întreaga Europă, 33 000 de soldați morți în lagărele hitleriste, 8 000 de deportați politici răpuși în lagărele de exterminare, 10 000 de soldați căzuți alături de aliați. Acesta a fost prețul greu plătit de Rezistență. Și din Rezistență au izvorît, în afara eliberării de sub dictatura fascistă, victoria republicană de la 2 iunie 1946, o constituție care consfințește, într-un program de principii, instituții și reforme, exigențele esențiale de reînnoire a țării și puternicul imbold popular la ridicarea materială și morală, la progres și dreptate.

L. I. BREJNEV

(cu prilejul aniversării a 65 de ani de la naștere)

Leonid Ilici Brejnev, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, membru al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., împlinește 65 de ani.

Leonid Ilici Brejnev s-a născut la 19 decembrie 1906 la Kamenskoe (azi marele centru siderurgic Dneprodzerjinsk), în Ucraina. Tatăl său, un muncitor rus, lucra la uzina siderurgică din localitate. Din tinerețe L. I. Brejnev și-a închinat viața activității de militant al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, luptei pentru triumful idealurilor comunismului.

Adolescența lui L. I. Brejnev, primele contacte cu activitatea politică au loc în anii furtunoși și glorioși ai începuturilor existenței statului sovietic. Aplicînd cu măiestrie și curaj strategia și tactica revoluționară leninistă, Partidul Comunist bolșevic a reușit pentru prima oară în istoria omenirii să conducă cu succes masele de oameni ai muncii la răsturnarea claselor exploataatoare de la putere și la făurirea statului nou al muncitorilor și țăranilor. Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a inaugurat o eră nouă în istoria universală, era ridicării unor uriașe forțe revoluționare de pe toate continentele la lupta pentru lichidarea orînduirii bazate pe exploatarea celor mulți de către cei puțini, pentru afirmarea socialismului pe scară mondială.

Tinăra putere sovietică a trebuit să facă față unor situații deosebit de complexe. Odată cu lupta grea, plină de abnegație împotriva forțelor contrarevoluției și a intervenției imperialiste, pentru apărarea și consolidarea cuceririlor revoluției, partidul comunist făurit de Lenin, poporul sovietic au trecut la soluționarea problemelor cu desăvîrșire noi ale construirii, pentru prima oară în lume, a societății socialiste, la traducerea în viață a concepției largi fundamentate de V. I. Lenin cu privire la obiectivele și căile principale ale acestei opere de însemnătate istorică.

Prin muncă intensă, făcînd eforturi eroice și multiple sacrificii, popoarele Uniunii Sovietice au biruit dificultăți generate de nivelul economic scăzut moștenit de la Rusia țaristă, de anii îndelungați de război împotriva intervenției imperialiste. Punînd în centrul politicii sale economice industrializarea socialistă, Uniunea Sovietică a parcurs, în anii primelor planuri cincinale, drumul făuririi cu succes a unei industrii

puternice, calea reorganizării agriculturii și celorlalte ramuri ale economiei pe baza relațiilor de producție socialiste.

În acei ani, L. I. Brejnev, intrat la vîrstă de 17 ani în Uniunea Tineretului Comunist Leninist, iar în 1931 în rîndurile Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice, se află angajat din plin în activitatea de producție și obștească, este unul dintre militanții activi pentru industrializarea socialistă și colectivizarea agriculturii, acumulează, în cursul acestei activități, o experiență politică multilaterală și se remarcă prin însușirile sale de bun organizator.

După ce a absolvit, în anul 1927, la Kursk, Școala tehnică de ameliorări funciare, L. I. Brejnev a lucrat un timp la sate ca inginer, devenind în scurt timp deputat al unui soviet raional. Apoi urmează cursurile Institutului siderurgic, pe care le absolvă în 1935. În uzina siderurgică din orașul natal, cea în care a muncit toată viața tatăl său, L. I. Brejnev lucrează ca inginer și șef de secție. În 1938 devine secretar al comitetului regional de partid al uneia din cele mai importante regiuni industriale ale Uniunii Sovietice — Dnepropetrovsk.

Munca pașnică de construcție socialistă a poporului sovietic a fost întreruptă în 1941 prin atacul tîlhăresc al Germaniei hitleriste. Mobilizîndu-și toate forțele umane și materiale, purtînd greul războiului anti-hitlerist, dînd grele jertfe de sînge în lupta eroică pentru apărarea patriei și socialismului, popoarele Uniunii Sovietice, glorioasa Armată Roșie au avut un rol hotărîtor în înfrîngerea mașinii de război naziste, a fascismului, care periclita însăși soarta civilizației umane, au adus o contribuție uriașă la victoria libertății în Europa și în întreaga lume. Alături de popoarele sovietice s-au aflat în această luptă și popoarele celorlalte state din coaliția antihitleristă, milioanele de luptători ai Rezistenței antifasciste. După victoria insurecției armate din august 1944, ostașii forțelor armate ale țării noastre au luptat cu vitejie, umăr la umăr cu Armata sovietică, pentru eliberarea întregului teritoriu al României și, în continuare, pentru izgonirea hitleriștilor de pe teritoriul Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la victoria finală asupra fascismului german.

Animatorul și organizatorul luptei victorioase a poporului sovietic împotriva cotropitorilor fasciști a fost partidul comunist — forța conducătoare a societății sovietice. Mii de activiști, de cadre de răspundere ale P.C.U.S. și-au desfășurat activitatea în rîndurile forțelor armate. Plecînd în iunie 1941 pe front, L. I. Brejnev s-a aflat în tot cursul războiului în armata operativă. Armata 18, în rîndurile căreia a luptat, s-a acoperit de glorie în cursul luptelor înverșunate de luni de zile pe care le-a purtat pe „pămîntul mic“ — capul de pod de pe țărmul Mării Negre, creat în urma debarcării navale din regiunea orașului Novorossiisk. Colonel, apoi general-maior, L. I. Brejnev, în calitate de șef al Direcției politice a Frontului de sud și a Frontului 4 ucrainean, a adus o contribuție importantă la elaborarea și îndeplinirea unor operații militare, a luat parte la asemenea bătălii istorice ca luptele pentru Caucaz, eliberarea Ucrainei, izgonirea fasciștilor din Polonia, Ungaria și Cehoslovacia.

Îndreptîndu-și, după sfîrșitul războiului, toate forțele spre lichidarea uriașelor distrugerii pricinuite de cotropitorii hitleriști, poporul sovietic a trecut în scurt timp la dezvoltarea mai departe, multilaterală, a economiei naționale, a științei și culturii. Apreciind calitățile de acti-

vist de partid și de stat ale lui L. I. Brejnev, experiența pe care a acumulat-o în cursul muncii în industrie și agricultură, al muncii politice în armată, P.C.U.S. îi încredințează în anii postbelici răspunderea unor sectoare importante ale activității de partid și de stat. El s-a aflat în fruntea organizațiilor regionale de partid din Zaporojie și Dnepropetrovsk, a îndeplinit apoi, succesiv, sarcinile de prim-secretar al C.C. al Partidului Comunist din R.S.S. Moldovenească, prim-secretar al C.C. al Partidului Comunist din R.S.S. Cazahă, secretar al C.C. al P.C.U.S.

În luna mai 1952 Congresul al XIX-lea al P.C.U.S. l-a ales membru al C.C. al P.C.U.S., iar din iunie 1957 devine membru al Prezidiului (din 1966 — Biroul Politic) C.C. al P.C.U.S.

Între anii 1960 și 1964, îndeplinind înalta funcție de președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., L. I. Brejnev se ocupă de organizarea activității organelor supreme ale puterii de stat și a sovietelor locale de deputați ai oamenilor muncii, reprezintă statul sovietic în relațiile cu alte state.

Plenara din octombrie 1964 a C.C. al P.C.U.S. îl alege pe L. I. Brejnev prim-secretar al Comitetului Central, iar la Congresul al XXIII-lea al P.C.U.S., în 1966, este ales secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

C.C. al P.C.U.S., în fruntea căruia își desfășoară activitatea L. I. Brejnev, a elaborat și tradus în viață măsuri importante pentru dezvoltarea vieții de partid și de stat, perfecționarea conducerii economiei naționale, creșterea potențialului economic al țării, ridicarea nivelului de trai material și cultural al poporului.

L. I. Brejnev desfășoară o activitate multilaterală pe planul relațiilor P.C.U.S. cu celelalte partide comuniste și muncitorești și al politicii externe a U.R.S.S., a efectuat o serie de vizite în țări socialiste și în alte țări din Europa, Asia și Africa în fruntea unor delegații de partid și de stat. Tovarășul Brejnev a vizitat în mai multe rânduri Republica Socialistă România, a condus delegațiile de partid și de stat sovietice cu care au purtat convorbiri delegațiile de partid și de stat române în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu la Moscova.

Salutînd cel de-al IX-lea Congres al P.C.R., în luna iulie 1965, L. I. Brejnev arăta : „Sîntem ferm convinși că, sub conducerea partidului comunistilor și a Comitetului său Central, poporul român va îndeplini planurile elaborate și va obține noi victorii în lupta pentru viitorul luminos al patriei sale.

Oamenii sovietici dau o înaltă prețuire relațiilor frățеști cu oamenii muncii din România. Prietenia dintre P.C.U.S. și P.C.R., dintre U.R.S.S. și R.S.R., bazată pe principiile de neclintit ale marxism-leninismului și internaționalismului socialist, contribuie la întărirea relațiilor de înțelegere și colaborare, de egalitate în drepturi, corespunde pe deplin intereselor ambelor popoare și servește scopului nobil al coeziunii continue a țărilor socialiste, cauzei construirii socialismului și comunismului“.

La rîndul lor, oamenii muncii din țara noastră apreciază în mod deosebit realizările poporului sovietic pe calea construirii comunismului, văd în aceste realizări o contribuție din cele mai importante la întărirea sistemului socialist mondial, a forțelor progresului și păcii.

Prin intense eforturi creatoare, poporul sovietic a asigurat triumful socialismului în U.R.S.S., consolidarea trainică a statului sovietic, trecerea la construirea comunismului, a transformat Uniunea Sovietică într-o putere de prim rang, cu un uriaș potențial economic, cultural, tehnic-științific și militar.

Sub conducerea P.C.U.S., oamenii muncii din Uniunea Sovietică au obținut în ultimii ani noi realizări de seamă în dezvoltarea economică și social-culturală, în creșterea standardului de viață. A fost îndeplinit cu succes planul cincinal de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1966—1970. Venitul național al U.R.S.S. a înregistrat în acești ani o creștere de 41%, producția industrială un spor de 50%, iar producția agricolă medie anuală în comparație cu cincinalul precedent a sporit cu 21%. Productivitatea muncii sociale a crescut cu 37%. Numai în cursul anului 1970 a fost obținută o producție industrială aproximativ de două ori mai mare decât cea a tuturor cincinalelor antebelice luate la un loc. Toate acestea au permis o creștere substanțială a bunăstării poporului. Veniturile reale pe cap de locuitor au crescut cu 33%, au fost majorate salariile minime lunare, s-au făcut pași importanți în rezolvarea problemei locuințelor.

O expresie grăitoare a progreselor realizate de poporul sovietic o constituie remarcabilele succese ale Uniunii Sovietice în explorarea cosmosului, în folosirea energiei nucleare, în dezvoltarea radioelectronicii și în alte domenii de importanță hotăritoare pentru dezvoltarea științei și tehnicii, pentru civilizația umană.

Congresul al XXIV-lea al P.C.U.S., din martie—aprilie 1971, a constituit un moment important în viața partidului și statului sovietic. L. I. Brejnev a prezentat congresului raportul de activitate al C.C. al P.C.U.S., în care s-a făcut bilanțul realizărilor obținute, s-a sintetizat experiența acumulată de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice în perioada precedentă, s-au enunțat principalele sarcini ale partidului și statului sovietic în domeniul politicii economice, al dezvoltării societății sovietice în perioada următoare, al politicii externe a U.R.S.S. Referindu-se la sarcinile mari și complexe care stau în fața P.C.U.S. în domenii importante ale construcției comuniste, L. I. Brejnev arăta la congres: „Sintem convinși că partidul le va realiza cu succes, bucurându-se în această activitate de sprijinul unanim și activ al întregului nostru popor sovietic“. Comitetul Central ales la cel de-al XXIV-lea Congres al P.C.U.S. l-a reales pe tovarășul L. I. Brejnev în înalta funcție de secretar general al C.C. al P.C.U.S.

Concentrându-și eforturile creatoare în direcția construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, promovind cu consecvență politica întăririi prieteniei și colaborării cu celelalte țări socialiste, pe temelia principiilor marxism-leninismului, ale internaționalismului socialist, ale respectării egalității în drepturi, independenței și suveranității naționale, Partidul Comunist Român, România socialistă acordă o înaltă prețuire dezvoltării continue a relațiilor de prietenie dintre popoarele român și sovietic, dintre P.C.R. și P.C.U.S.

Din primele momente ale existenței sale, Partidul Comunist Român a înscris pe stindardul său de luptă prietenia cu Uniunea Sovietică, a

militat cu hotărîre și consecvență pentru bună vecinătate și alianță cu primul stat socialist. Pecetluită pentru totdeauna prin sîngele vărsat în comun de ostașii români și sovietici în lupta pentru eliberarea întregului teritoriu al României de sub jugul cotropitorilor fasciști, pentru zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste, prietenia frățească dintre popoarele român și sovietic a căpătat în anii postbelici un conținut nou, superior. S-au amplificat neconținut legăturile dintre P.C.R. și P.C.U.S., relațiile politice, economice, cultural-științifice dintre cele două țări. Se largesc și se diversifică an de an colaborarea și cooperarea economică româno-sovietică, sporesc substanțial, pe baza noilor acorduri, schimburile de mărfuri, U.R.S.S. reprezentînd principalul partener în comerțul exterior al României.

Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală între cele două țări semnat anul trecut a deschis noi perspective de dezvoltare multilaterală a colaborării româno-sovietice.

Salutînd Congresul al XXIV-lea al P.C.U.S., secretarul general al P.C.R., Nicolae Ceaușescu, arăta : „Doresc și cu prilejul acestui congres să relev cu satisfacție faptul că între Partidul Comunist Român și Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, între popoarele și țările noastre s-au statornicit și se dezvoltă relații trainice — politice, economice, tehnice-științifice și în alte domenii de activitate. Bazate pe vechi legături tradiționale și cimentate prin sîngele vărsat în comun de ostașii români și sovietici în lupta victorioasă împotriva fascismului, prietenia și colaborarea româno-sovietică sînt animate de realizarea nobilelor idealuri ale socialismului“.

e v o c ă r i

MARIA MORARU

(1911-1958)

La 29 august 1971 s-au împlinit șase decenii de cînd în casa țărânului Nicolae Stan Popa din comuna Puțuri, județul Dolj, a văzut lumina zilei Maria. În casa părintească, alături de ceilalți frați, sub supravegherea și permanenta îndrumare a tatălui, om luminat și animat de vederi înaintate, Maria își petrece anii copilăriei și ai adolescenței. De la o vîrstă fragedă este nevoită, datorită morții mamei sale, în 1924, să muncească din greu pentru a avea grijă de întreaga gospodărie.

După terminarea școlii primare, intră la școala profesională din Craiova, pe care însă o părăsește din cauza greutăților materiale, întorcîndu-se în comună.

În anii crizei economice 1929—1933, sub îndrumarea Comitetului județean de partid Dolj, participă, alături de Dumitru Popa, muncitor la C.F.R. Grivița, la împărțirea de manifeste, elaborate de C.C. al P.C.R. și Comitetul central de acțiune al muncitorilor ceferiști, în rîndul țăranilor din comună și din satele vecine.

Marile frămîntări ale maselor populare pe de o parte, iar pe de altă parte contactul strîns cu luptătorii revoluționari din acea perioadă pe care îi cunoștea au făcut posibil ca tînăra muncitoare Maria Moraru să se angajeze cu toată forța sa în mișcarea revoluționară.

Își începe activitatea politică prin munca de mare răspundere ce i-a fost încredințată de Comitetul județean al P.C.R. Dolj, de tehnic al acestui comitet. În casa părintească din comuna Puțuri, între anii 1932

și 1937 depozitează materiale de propagandă ale organizației locale, transportă materiale ilegale la organizațiile de partid din Craiova.

În condițiile grele de după instaurarea hitlerismului în Germania, când P.C.R. mobilizează poporul la acțiuni largi de luptă contra pericolului fascist, îmbinând activitatea legală cu munca ilegală, Maria Moraru muncește asiduu pentru îndeplinirea sarcinilor încredințate de partid. Ea se impune prin caracterul său integru, prin combativitatea și înaltul devotament față de cauza clasei muncitoare.

În anul 1937 părăsește comuna natală și pleacă la Craiova, în urma căsătoriei cu Gheorghe Moraru, membru al Comitetului județean al P.C.R. Dolj. Unită prin idealuri și năzuințe comune, familia Moraru activează cu toată abnegația pentru transpunerea în viață a liniei politice a partidului comunist.

Activitatea desfășurată, curajul și hotărîrea de care a dat dovadă în susținerea și răspîndirea cuvîntului partidului în rîndul maselor o fac tot mai cunoscută muncitorimii din Craiova; se află pretutindeni, este nelipsită din mijlocul muncitorilor de la fabricile din Craiova. La fabricile textile „Oltenia“, „Munca“ și la cooperativa „Carpatina“, Maria Moraru se impune în munca politică ca o adevărată militantă revoluționară.

Sub îndrumarea comitetului județean de partid, se ocupă de organizarea muncitorilor textiliști din Craiova, fiind aleasă președinta comisiei sindicatului din această ramură. În același timp face parte din Comitetul regional Oltenia al Ajutorului roșu și este organizatoarea aparatului tehnic al comitetului regional de partid.

Toată această activitate a dus la maturizarea sa politică, la adîncirea trăsăturilor caracteristice comunistului: dîrzenie și hotărîre în îndeplinirea sarcinilor încredințate, respectarea cu strictețe a muncii conspirative, ura de moarte față de dușmanul de clasă, încrederea neclintită în victoria clasei muncitoare, în popor. În anul 1939, ca urmare a activității sale de mulți ani pentru îndeplinirea sarcinilor de partid încredințate, Maria Moraru a fost confirmată ca membră a P.C.R.

La scurt timp, ca urmare a angajării soțului la Direcția generală a Căilor Ferate, se stabilește în București. Aici ia legătură cu Comitetul organizației P.C.R. București, primind noi sarcini de partid. Lucrează ca tehnic în cadrul organului local de partid și în același timp activează în rîndul lucrătorilor textiliști. La „Adesgo“ și „Jaquard“, la „Lyons“ și Fabrica română de bumbac, la „Industria iutei“ și în alte întreprinderi, Maria Moraru face cunoscut cuvîntul partidului printre muncitori și acționează pentru realizarea liniei politice a acestuia.

În anii dictaturii militare-fasciste și ai războiului hitlerist, P.C.R., exponent consecvent al intereselor naționale, dînd glas frămîntărilor și aspirațiilor uriașei majorități a poporului român, a organizat rezistența antifascistă, lupta maselor pentru răsturnarea regimului antonescian, ieșirea din războiul purtat alături de Germania nazistă și alăturarea la coaliția forțelor antihitleriste. Maria Moraru, împreună cu alți militanți revoluționari, ca Gheorghe și Eufrosina Niculescu-Mizil, Constantin Agiu,

Farcaș Alexandru și alții participă activ în cadrul organizațiilor Ajutorul roșu și Apărarea patriotică la realizarea liniei politice a Partidului Comunist Român de ajutoare a victimelor terorii fasciste.

Cu toată prigoana, înfruntând greutățile muncii ilegale, Maria Moraru reușește ca în casele conspirative ale P.C.R. din strada Orzari sau din strada Virful cu Dor, precum și în altele, să asigure la timp și cu promptitudine ajutoarele pe care avea sarcina să le strângă pentru cei deținuți în lagărul de la Tg. Jiu și în închisori sau pentru familiile acestora. Contribuie astfel activ la asigurarea ritmicității aprovizionării celor arestați cu alimente, medicamente și îmbrăcăminte.

Marile evenimente politice din vara anului 1944 o găsesc pe Maria Moraru în plină activitate politică conspirativă.

Insurecția națională antifascistă armată din august 1944 a deschis o eră nouă în istoria poporului român. Ea a constituit începutul revoluției populare, în decursul căreia societatea românească a cunoscut prefaceri radicale, care au dus la instaurarea unei orînduiri superioare — orînduirea socialistă.

23 August 1944 a constituit o încununare a luptei revoluționare eroice, purtată de oamenii muncii, de toate forțele progresiste ale țării, sub conducerea partidului comunist, împotriva fascismului și războiului, a dominației imperialismului străin, pentru eliberarea socială și națională. Din mișcarea antifascistă s-a dezvoltat o mișcare revoluționară de masă, impetuoasă, care a dus la afirmarea mereu crescîndă pe arena vieții politice din România a clasei muncitoare, a țărănimii, intelectualității progresiste și a altor categorii sociale.

În valul luptei revoluționare ce s-a declanșat după 23 August 1944, Maria Moraru, militantă marcantă a mișcării revoluționare, se avîntă cu tot elanul și entuziasmul. Participă activ în luna septembrie 1944 la organizarea în syndicate a muncitorilor textiliști din București. La invitația Consiliului General al Sindicatelor din U.R.S.S. ia parte cu un grup de militanți ai mișcării syndicale internaționale la un curs de 6 luni pe problemele muncii syndicale. În anul 1947 a fost aleasă președintă a sindicatului „Textil” București. Pentru capacitățile sale politice, organizatorice și profesionale, în perioada anilor 1949—1952, Maria Moraru a lucrat ca activistă în cadrul Confederației Generale a Muncii.

Nevoia de cadre politice, bine pregătite și orientate în munca de conducere a organizațiilor de masă, încrederea și stima de care se bucura Maria Moraru au făcut ca în anul 1952 să fie aleasă președintă a Comitetului central al Sindicatului muncitorilor din industria bunurilor de consum. Rînd pe rînd, datorită trăsăturilor sale moral-politice i se încredințează sarcini de mare răspundere în lupta pentru construirea societății socialiste. În anul 1953 devine membră a Prezidiului Consiliului General al Sindicatelor.

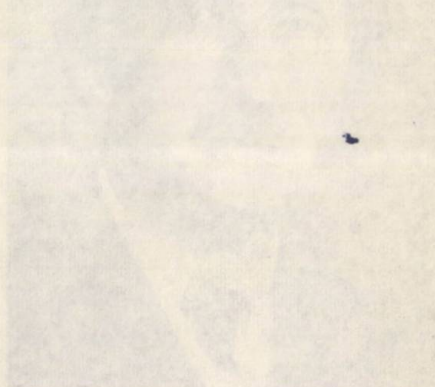
În anul 1952 a fost aleasă deputată în Marea Adunare Națională, în care calitate și-a îndeplinit cu conștiinciozitate mandatul încredințat de alegători pînă în anul 1958. A participat ca delegată a organizației P.C.R. București la Congresul al VIII-lea al P.C.R.

Maria Moraru s-a impus ca un activist de bază al partidului și în același timp ca un reprezentant de seamă al muncitorimii române în forurile muncitorești internaționale. Ea a reprezentat cu cinste clasa muncitoare din România în înalta funcție ce a deținut-o din 1952 ca membră a Uniunii Internaționale Sindicale a Muncitorilor din Industria Textilă și Blănărie, iar în anii 1957—1958 ca președintă a acestei uniuni.

Dar firul unei activități ascendente profund partinice, patriotice și internaționaliste a fost curmat prematur prin moartea ce a survenit la 29 noiembrie 1958.

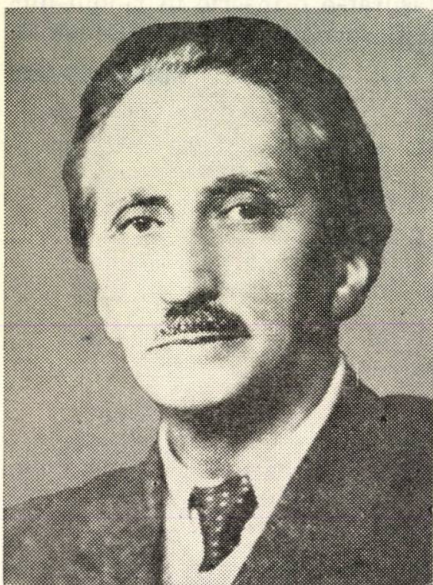
În istoria Partidului Comunist Român, a poporului nostru, activitatea neîntreruptă a lucrătoarei textile de pe meleagurile Doljului va rămâne un exemplu de devotament, abnegație, capacitate de organizare și mobilizare a maselor la realizarea liniei politice a Partidului Comunist Român. Întreaga activitate pe care a desfășurat-o o înscrie în rîndul militanților de seamă ai mișcării muncitorești revoluționare din România.

MARIA COVACI

BARBU LĂZĂREANU

(1881 - 1957)

Vrednic propagator al glorioaselor pagini de luptă ale mișcării noastre muncitorești, adânc legat de năzuințele revoluționare ale clasei muncitoare, Barbu Lăzăreanu face parte din acea pleiadă de intelectuali socialiști care au rămas fideli steagului roșu întreaga lor viață.

Născut la 5 octombrie 1881, în ulița Tîrgul Calicilor din Botoșani, Barbu Lăzăreanu urmează în orașul natal școala elementară, apoi cursul secundar la Liceul „A. T. Laurian“, în timpul căruia va da lecții la unii elevi cu părinți înstăriți, pentru ca să poată plăti taxele școlare și să-și cumpere cărți. După ani, își va aminti cu melancolie cum fusese exclus din toate școlile din țară. Motivul? Întocmise, cu multă tragere de inimă,

împreună cu alți cîțiva colegi, o jalbă a unor țărani din comuna Gorbănești, amarnic exploatați de proprietarii țarinelor, care le pretindeau „pînă și cenușa din vatră“.

Era de-acuma socialist! Dușmănia regimului burghezo-moșieresc se manifesta cu înverșunare împotriva socialiștilor. Pe vremea aceea reacțiunea pornise o prigoană sălbatică împotriva cluburilor socialiste de la sate. Oamenii erau bătuți pînă la sînge, arestați, închiși.

În acel an, 1899, an de teroare crîncenă împotriva cluburilor socialiste de la sate, Ministerul Învățămîntului dăduse dispoziție să fie eliminați din Liceul „A. T. Laurian“ din Botoșani cîțiva tineri socialiști, printre care se afla și Barbu Lăzăreanu, pentru „gravul delict“ că au luat apărarea țăranilor împotriva boierilor. Referindu-se la acest episod din viața sa, Barbu Lăzăreanu avea să scrie într-unul din numeroasele sale

articole publicate în „Socialismul“ : „În martie 1899 am fost exclus pentru totdeauna și din toate școlile din România“.

Talentul său scriitoricesc, ca și idealurile sale socialiste l-au îndreptat de tânăr spre publicistică, în care a făcut dovada unor puternice înclinații spre satiră și umor puse în slujba nobilei cauze a celor ce muncesc. Colaborează la revistele „Zeflemeaua“ (1901—1904) și „Țivil cazon“ (1906), redactate de George Ranetti. Este prezent, în același timp, la „România muncitoare“ (seria întâia, 1902), la „Curierul“ din Botoșani (1904). În 1905, Constantin Mille îl cheamă la București, la „Adevărul“, unde va face cronici rimate, semnate „Trubadur“. În același timp, el scria la revistele de prestigiu din Iași : „Arhiva“ și „Reînvierea“.

În tinerețe, Barbu Lăzăreanu a publicat și versuri ; ele pot fi găsite în paginile, azi îngălbenite de vreme, ale „României muncitoare“, „Viitorului social“ (1907), „Scenei“ (1918). În 1902, la Botoșani, el editează revista „Victor Hugo“, cu prilejul centenarului nașterii marelui poet francez. În pagina întâia a primului număr a publicat poezia *Jos arta*, în care ataca arta de imitație și pleda pentru realismul în artă. A abandonat apoi poezia și s-a consacrat publicisticii, în primul rînd publicisticii socialiste.

I. C. Frimu îl prețuia. Îl luase lîngă el, la societatea „Munca“, pentru a preda membrilor ei lecții de literatură română și educație politică. Era de acum un recunoscut și apreciat gazetar.

În 1907, împreună cu alți luptători care s-au situat de partea țărilor răsculați, condamnînd vehement sîngeroasa represiune, Barbu Lăzăreanu a fost expulzat. În surghiunul său de la Paris, el a continuat lupta, contribuind la organizarea grupului muncitorilor români socialiști aflați în capitala Franței, remarcîndu-se prin cuvîntările înflăcărâte ținute acestora la ședințele săptămînale. De-acolo, din surghiun, Barbu Lăzăreanu publică, în noiembrie 1907, un manifest adresat muncitorilor români socialiști din Paris și din țară, în care făcea apel la unirea eforturilor în vederea sprijinirii mișcării muncitorești din patrie. Trimitea, în același timp, corespondențe pentru „România muncitoare“ și material literar pentru „Viitorul social“.

În 1912, Barbu Lăzăreanu a putut să se întoarcă în țară. Situîndu-se alături de cei ce reorganizaseră partidul muncitorilor, el inițiază, împreună cu I. C. Frimu, un curs liber pentru pregătirea de cadre necesare unei universități muncitorești.

În anul 1917, sub ocupația armatelor cotropitoare ale kaiserului, Barbu Lăzăreanu a luat parte la primele acțiuni ilegale ale socialiștilor. El lucra atunci la ziarul „Scena“, editat de Tipografia „Brănișteanu“. Acolo s-au tipărit două manifeste. În ordonanța definitivă a Tribunalului Ilfov, cabinetul I, din august 1918, întocmită în procesul socialiștilor arestați, se spune : „Unde s-au tipărit manifestele cele mai mari, pe două pagini, nu s-a putut stabili cu siguranță. Totuși, există bănuieli că au fost executate în Tipografia «Scena» (de fapt Tipografia „Brănișteanu“, care edita „Scena“ — *n.n.*), deoarece cea mai mare parte a lucrătorilor de acolo sînt adepți ai grupului maximalist“.

Talentul de publicist al lui Barbu Lăzăreanu va face din articolele sale despre mișcarea socialistă română din secolul trecut — înfățișată cu căldură, cu precise amănunte în descrierea bătăliilor de clasă — ne-

prețuite arme de luptă în mina muncitorilor conștiinței. Capitole din istoria mișcării revoluționare, prezentate de publicistul socialist sub forma unor modeste contribuții, evocă cu căldură pe minunații militanți ai clasei noastre muncitoare : I. C. Frimu, Ștefan Gheorghiu, doctorul Ottoi Călin, Gh. Oprescu, Dimitrie Marinescu, poetul cizmar Th. D. Neculuță, Tony Bacalbașa, Ion Păun-Pincio și pe atîția alții. Poseda o manieră proprie de relevare a unor amănunte inedite, caracteristice unui fenomen sau unei personalități. Cînd a aflat de moartea lui Ottoi Călin, și-a amintit de splendida „școală socialistă“, o creație a doctorului în sala mare din Piața Amzei. Și-a amintit, de asemenea, de înfiururile de Mai care se serbau la „Bordeiul Vechiu“.

„Socialismul“ din anii 1919—1921, și apoi de după crearea Partidului Comunist Român, l-a avut colaborator prestigios pe șlefuitorul de cuvinte, îndrăgostitul de limba și cultura română, cel ce dovedea adîncă cunoaștere a unor momente de luptă proletară, ca și a unor militanți de seamă din glorioasa noastră mișcare muncitorească — Barbu Lăzăreanu. El a scris în paginile „Socialismului“ despre începuturile mișcării socialiste din România, cînd profesorii Ioan și Gheorghe Nădejde au fost eliminați din învățămînt pentru că erau socialiști. Ziarul a publicat cuvîntarea lui Barbu Lăzăreanu rostită la înmormîntarea lui Gherea, veritabil document în care erudiția istoricului se împletește cu sentimentul de adîncă durere provocat de moartea dascălului socialist.

Intr-un admirabil articol, *Max Vexler — o victimă a claselor stăpînitore românești* („Socialismul“ din 1920), Barbu Lăzăreanu face cu o amară ironie rechizitoriul celor ce au ordonat odioasa crimă. „Sentinelii care a răpus pe Max Vexler i s-a fixat locul, timpul și modul în care să săvîrșească uciderea. Groapa a fost pregătită de mult. Martorii semnatari ai actului de deces, dacă nu și-au pus iscălitura pe o hîrtie în alb, au fost chemați probabil să participe, dîndărătul unor tufişuri, la asasinatul de la 14-27 mai 1917 ; și, din clipa în care au răsunat detunăturile, ei au știut la ce act istoric au fost invitați să contribuie“.

Barbu Lăzăreanu a scris cu vervă și talent, în numeroase publicații progresiste, despre un subiect neplăcut pe vremea aceea mai marilor zilei : mișcarea muncitorească. A scris despre ea și militanții ei în „Cuvîntul liber“ din 1919, 1920, 1924, 1933, în „Luptătorul“, în revista „Adam“, în presa muncitorească — „Socialismul“, „Tineretul socialist“, — în foile de breaslă. Evocînd figura lui *Dimitrie Marinescu* („Cuvîntul liber“, noiembrie 1919), Barbu Lăzăreanu vorbea de cîtă muncă pentru mișcare au depus militanții revoluționari : „Ei nu știau ce e odihna, nu știau ce se cheamă a lucra un număr *anumit* de ore și a furniza o cîtă *anumită* de muncă“. Făcea comparații și incursiuni care mărturiseau bogatele sale cunoștințe de istoric literar. În portretizarea lui Anton Bacalbașa, amintind de un articol al acestuia, *Unde-i scăparea*, îl compara cu actul al treilea din *Scrisoarea pierdută* a lui Caragiale. Iar plastica descriere de către Anton Bacalbașa a luptelor din preajma alegerilor electorale Barbu Lăzăreanu o compara cu „un fragment din *Batrachomyomachia*... ori dintr-un alt poem eroi-comic“.

Scriind despre Frimu, în februarie 1919, Barbu Lăzăreanu așternea pe hîrtie următoarele cuvinte : „I.C. Frimu — figură interesantă către

declinul și la prăbușirea (dezorganizarea — *n.n.*) vechei mișcări, figură *considerabilă* la începutul și în tot timpul celei noi — a unit în sufletul său, prin iubire și înțelegere, ceea ce a fost frumos *atunci*, ceea ce este *minunat* de la pornirea mișcării celei noi“.

Întreaga sa viață Barbu Lăzăreanu a fost un luptător devotat pentru cauza clasei muncitoare, un militant cu condeiul pe baricada luptei de clasă. Iar noi, învățăcei în scrisul gazetăresc socialist, ne-am dat seama în 1919—1920 că este vorba de un scris deosebit, de un meșteșug pus în slujba mării familii a muncitorilor, a familiei din care făcea parte, cu trup și suflet — un trup firav și un suflet mare —, și cel ce iscălea Barbu Lăzăreanu.

Un exemplu din multele articole scrise de publicistul revoluționar, care aveau o țintă precisă. Sînt cunoscute metodele inumane folosite de siguranța și poliția statului burghez în anchetarea revoluționarilor. Ele trebuiau făcute cunoscut opiniei publice. Cenzura însă veghea. Demascarea trebuia totuși săvîrșită. Era necesar să fie făcută printr-o argumentare strînsă, cu competență, fără clamări sau invective. Scrisul trebuia să fie reținut, ticluit cu meșteșug, cu vibrație interioară, să declanșeze în inima cititorului revoltă și ură neîmpăcată. Un astfel de articol a scris Barbu Lăzăreanu în ziarul „Luptătorul“. Era vorba de groaznicele cazne la care erau supuși militanții comuniști în instituția inchizitorială — cu titulatura nefastă „Siguranța“ — condusă de „literatul“ Romulus Voinescu. Lăzăreanu scria : „Ceea ce au declarat d-nii Petrescu și Haralambie Vizanti, la procesul celor 39, că «s-au întrebuințat ace fierbinți pentru înțeparea sub unghii» și că «pe rănile căpătate în urma bătăii se picura ceară fierbinte» arată că au fost investigațiuni care fac parte din sistemele de cercetare prin combustione. Autodafeul era însă mai solemn — și l-am putea împrumuta din Spania lui Ferdinand de Castilia și a lui Filip II. Pe capul ereticului de acum să se puie mitra de hîrtie zisă Caroca, să-l îmbrace cu un Sanbenito ; dar galbenul mantalei cu mîneci largi să fie înlocuit cu roșu, pentru a pune în evidență vina persoanei respective“. Într-o zi l-am întrebat : ce documente ați folosit ca să scrieți acel articol ? El mi-a răspuns : „Am folosit istoria inchiziției, a evului mediu și alte lucrări «de specialitate» din istoria modernă și contemporană. Plus ceea ce mai știam“.

Efectul acestui articol a fost fulgerător. Ziarul s-a epuizat într-un timp record. A trebuit să se tragă o nouă ediție, iar după aceasta unele exemplare se vindeau ca la bursă. Cînd agenții de siguranță și-au dat seama despre ce e vorba, nu au mai găsit ce să confişte. Drept răzbunare, ziarul „Luptătorul“ a fost însă suspendat.

Barbu Lăzăreanu a fost și un talentat orator. Noi, cei care l-am cunoscut, cînd afluam că el va vorbi, păraseam atelierele, fugeam să găsim măcar un loc în picioare, agățați pe balustradă sau de prichiciul unei ferestre la „Dacia“. Barbu Lăzăreanu ne desfăta vorbindu-ne de minunații muncitori revoluționari I. C. Frimu, Ștefan Gheorghiu, Dimitrie Marinescu, Gh. Oprescu, de intelectualii devotați trup și suflet mișcării muncitorești, ca dr. Ștefan Stîncă, dr. Ottoi Călin, poetul Păun-Pincio, de oamenii modești din popor, ca Niță Pițurcă, Edelștein, poetul proletar Neculuța sau prozatorul muncitor Arghir Parua.

Pentru Barbu Lăzăreanu istoria mișcării noastre muncitorești nu reprezenta cifre uscate ; nicăieri în scrisul său nu întâlnești numai date comemorative — adunate cu atita sîrguință și migală —, ci evocări epice din istoria mișcării muncitorești, armonios dăltuite, cuvinte calde pentru cei ce făuresc istoria.

În timpul dictaturii militare-fasciste, în pofida terorii, comunistul Barbu Lăzăreanu a continuat să facă propagandă prin viu grai la Liceul „Libros” și în alte locuri.

După eliberarea țării de sub fascism, militantul de-o viață întreagă pentru cauza muncitorimii a fost numit rector al Universității de partid „Ștefan Gheorghiu”. Iar în anul 1948 meritele sale au fost încununate cu titlul de membru titular al Academiei, fiind investit cu funcția de director general al Bibliotecii Academiei.

Barbu Lăzăreanu s-a stins din viață la 19 ianuarie 1957. L-au regretat toți cei care l-au cunoscut, toți cei care au învățat de la el ce înseamnă a fi comunist : adică un Om adevărat.

ION FELEA

IULIU NEAGU-NEGULESCU

(1878 - 1940)

În anul 1878 s-a născut, în comuna Meteleu, județul Buzău, ca fiu al Mariei și al lui Necula Negulescu, Iuliu Neagu-Negulescu, cel al cărui nume se va înscrie în istoria mișcării muncitorești printr-o susținută activitate publicistică și organizatorică.

După absolvirea școlii primare în satul natal, urmează cursurile liceului din Brăila, unde începe să ia primele contacte cu ideile socialiste.

Dornic să cunoască nemijlocit viața grea a muncitorilor, el se angajează ca hamal în portul Brăila. Mai târziu, în ajunul răscdalei din 1907, îl găsim sondor în județul Prahova. Rod al acestei prime experiențe va fi articolul *Sondorii*, în care sînt denunțate vehement condițiile dure de viață și muncă ale petroliștilor de la „Steaua română”.

Venind în București, I. Neagu-Negulescu are prilejul să-l întâlnească pe Panait Mușoiu, neobosit popularizator al ideilor socialiste. Ca și Mușoiu, el a fost influențat de unele idei anarhiste. Împreună cu alți tineri militanți, el se va număra printre colaboratorii permanenți ai unor publicații socialiste cu caracter eclectic. Crezul socialist de care era animat tînărul revoluționar se va manifesta și prin revista „Sociala” editată și redactată în mare parte de el singur, în satul natal, de la 15 februarie la 1 mai 1898. În urma repetatelor șicane venite din partea subprefectului plășii Cîmpul, județul Buzău, și fiind în perspectiva unui proces de presă, revista își va înceta însă apariția.

Atitudinea militantă și patriotismul fierbinte de care era animat publicistul revoluționar se vor afirma pregnant în timpul răscoalei țărănești din 1907, când acesta scrie o suită de schițe și nuvele dedicate evenimentului, care s-au bucurat de un puternic ecou în opinia publică a epocii.

Față de interpretările oficiale tendențioase despre situația din țară, difuzate în presa străină, el publică în revista franceză „Les Temps Nouveaux” (27 iulie 1907) un articol rechizitor, în care arată adevărata cauză a ridicării la luptă a țărănimii — crunta exploatare și setea de pământ. După înăbușirea răscoalei, întâlnim numele lui I. Neagu-Negulescu, care uneori iscălea cu pseudonimul Ilie Preda, în paginile periodicelor „Viața socială”, „Poporul muncitor”, „Viața liberă”, „Tribuna transporturilor” și altele.

În anii de avânt ai mișcării muncitorești, el se remarcă printr-o vie activitate desfășurată în vederea reorganizării mișcării socialiste și sindicale de la Brăila și din Valea Prahovei. La inițiativa lui s-a creat Uniunea muncitorilor în petrol. În discuțiile teoretice care au loc acum, I. Neagu pledează pentru extinderea mișcării greviste ca armă de luptă proletară. Despre bogata sa activitate politică, organizatorică și publicistică din această perioadă ne vorbesc numeroase înscrisuri la cuvânt în dezbaterile despre tactica partidului, protestele pe care le-a iscălit, nuvelele publicate în presa muncitorească, conferințele și cursurile pe care le-a ținut în principalele centre din Valea Prahovei.

La începutul anului 1919 apărea publicația „Sfatul muncii”, organul mișcării socialiste și sindicale din Brăila și Galați. Gazeta avea ca redactor și principal animator pe I. Neagu-Negulescu, care i-a imprimat o linie tactică cu unele exagerări stângiste, spre deosebire de cea promovată de conducerea centrală a partidului, în paginile „Socialismului”. Această atitudine exprima totuși o reacție a stângii revoluționare îndreptată împotriva tendințelor reformiste manifestate de unele elemente din conducerea centrală a mișcării.

Activînd în cercul de cultură al muncitorilor brăileni, militantul revoluționar ține numeroase conferințe, precum și un curs de sociologie. Cu prilejul inaugurării cursurilor Universității populare socialiste din Ploiești, va fi numit director de studii, predînd, totodată, și cursul de sociologie. El a prezentat un ciclu de conferințe cu caracter socialist și în mediul țărănesc, în localitățile Breaza, Telegra, Cornu de Jos.

La începutul verii anului 1920, avîntul luptelor muncitorești era în creștere în întreaga țară. La societatea „Steaua română” are loc o grevă de șapte săptămîni. Pe tabelul cu delegații muncitorilor care trebuiau arestați de Prefectura județului Prahova figura și numele propagandistului Iuliu Neagu-Negulescu. El este reținut de către curtea marțială a Corpului V armată Constanța, imputîndu-i-se activitatea revoluționară desfășurată în trecut la Brăila. Muncitorii din Moreni îi trimit în închisoare o telegramă de simpatie. În 16 aprilie 1921 este achitat, împreună cu alți militanți revoluționari închiși.

Încă din prima decadă a lunii martie 1921, Comitetul secțiunii din Ploiești a Partidului socialist a hotărît ca în cadrul ședințelor săptămânale să se înceapă dezbateri asupra tezelor cu privire la afiliere, în vederea pregătirii membrilor săi pentru Congresul de creare a partidului comunist. Iuliu Neagu-Negulescu, întors din închisoare, se integrează activ în această muncă. El face parte dintre delegații din Valea Prahovei care au participat la Congresul de constituire a P.C.R., cu „mandat imperativ să voteze afilierea fără rezerve la Internaționala a III-a, Comunistă”. În timpul desfășurării lucrărilor congresului, la care delegații organizațiilor prahovene s-au manifestat activ, I. Neagu-Negulescu a adus o reală contribuție la înțelegerea unora dintre aspectele care priveau elaborarea liniei politice generale a partidului. Arestat împreună cu ceilalți delegați care votaseră pentru afiliere necondiționată, este deținut la închisoarea Văcărești.

Anii de temniță i-au zdruncinat sănătatea militantului comunist, care încă din închisoarea de la Constanța suferea grav de piept și diabet. Ieșit din închisoare, el va continua însă activitatea culturală, promovînd o literatură umanistă progresistă de pe pozițiile clasei muncitoare. Grav bolnav, s-a retras într-o localitate de munte, de unde a urmărit cu emoție toate evenimentele, întreaga luptă a clasei noastre muncitoare, condusă de Partidul Comunist Român, pentru o viață dreaptă și bună. Moare în anul 1940, la Brașov.

Scriitor și publicist de talent, Iuliu Neagu-Negulescu rămîne unul dintre cei mai activi propagandiști ai ideilor revoluționare, luptînd cu abnegație pentru dezrobirea de exploatare a clasei muncitoare, a tuturor celor ce muncesc din țara noastră.

MARIANA DRĂGULIN

Conferința a VII-a internațională a istoricilor mișcării muncitorești de la Linz (Austria)

Între 14 și 18 august 1971 a avut loc la Linz (Austria) cea de-a VII-a Conferință internațională a istoricilor mișcării muncitorești (I.T.H.).

La lucrările conferinței au luat parte delegați din numeroase țări ale Europei, din S.U.A., Canada și Japonia. Din partea Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. a participat dr. Augustin Deac, director adjunct al institutului.

Cea de-a VII-a Conferință de la Linz a dezbătut temele: „Mișcări muncitorești de masă la sfârșitul primului război mondial” și „Mișcări muncitorești în Europa în anul revoluționar 1848” (problema metodologică a istoriei sociale).

La primul punct de pe ordinea de zi, delegatul român, dr. Augustin Deac, a prezentat comunicarea: „Trăsături ale luptei clasei muncitoare din România în timpul avântului revoluționar din 1917—1921”. Subliniind că anii 1917—1921 se înscriu în istoria mișcării muncitorești internaționale ca o perioadă de avânt revoluționar, care a luat o mare amploare în toată lumea, ca urmare a situației grele în care se găsea mișcarea muncitorească datorită războiului și a victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, vorbitorul a evidențiat că avântul revoluționar din acești ani în România era grevat pe fondul situației economice și social-politice a țării, pe contradicțiile orînduirii bazate pe exploatare, pe agravarea tuturor acestor factori în timpul primului război mondial, pe tradițiile revoluționare de luptă a maselor muncitoare de la orașe și sate. Ținînd seama de această situație, lupta maselor muncitoare din România a cunoscut un bogat și variat conținut prin care proletariatul român s-a afirmat ca cea mai înaintată forță socială și politică a societății românești și totodată ca detașament activ al mișcării muncitorești revoluționare internaționale.

Comunicarea s-a ocupat apoi de trăsăturile luptei clasei muncitoare din România în perioada amintită, a evidențiat scopul acestei lupte, precum și căile tactice și strategice folosite. S-a subliniat prezența maselor muncitoare în lupta pentru cucerirea unor importante revendicări economice și politice ale clasei muncitoare, prezența proletariatului român în lupta pentru desăvîrșirea statului național. Totodată, s-a remarcat procesul de întărire organizatorică a mișcării muncitorești din România, de clarificare ideologică pe linia marxism-leninismului, proces care s-a încheiat cu transformarea partidului socialist în partid comunist. Ideile revoluționare care cucereau marea majoritate a proletariatului român — a concluzionat Augustin Deac — au impulsionat forța și tăria acțiunilor muncitorești în această perioadă, caracterul lor combativ și ofensiv.

La cel de-al doilea punct de pe ordinea de zi, căruia i s-a acordat un spațiu mai restrîns în cadrul dezbaterilor conferinței de la Linz, delegatul institutului nostru a făcut o scurtă apreciere a locului și rolului pe care muncitorii l-au avut în revoluția de la 1848 în țările române (Moldova, Muntenia și Transilvania). El a reliefat că, deși muncitorimea nu avea încă organizații politice de sine stătătoare, ea a constituit o forță activă, revoluționară în vederea înlăturării dezideratelor ridicate de revoluție.

În încheierea lucrărilor s-a convenit ca a VIII-a Conferință a istoricilor mișcării muncitorești care va avea loc la Linz în septembrie 1972 să dezbată tema: „De la Congresul de la Stuttgart (1907) la Congresul de la Basel (1912)”.

A VII-a Consfătuire a reprezentanților academiilor de științe din țări socialiste

În perioada 21—25 septembrie 1971 a avut loc la București cea de-a VII-a Consfătuire a reprezentanților academiilor de științe din țări socialiste. La consfătuire au participat delegațiile: Academiei bulgare de științe, condusă de prof. Stoiko Boșkov, locțiitorul secretarului științific general al Academiei; Academiei cehoslovace de științe, condusă de prof. Vladimir Landa, secretar general adjunct al Academiei; Academiei de științe a R.P.D. Coreene, condusă de Li En Lib, reprezentantul permanent al Academiei la Varșovia; Academiei de științe din Republica Cuba, condusă de ing. Tirso Saenz, vicepreședinte și secretar general al Academiei; Academiei germane de științe din Berlin, condusă de prof. Ernst Lauter, secretar general al Academiei; Academiei mongole de științe, condusă de prof. C. Se-reeter, secretar științific al Academiei; Academiei poloneze de științe, condusă de prof. Dionisi Smolenski, secretar științific general al Academiei; Academiei Republicii Socialiste România, condusă de prof. Radu Voinea, secretar general al Academiei; Academiei ungare de științe, condusă de prof. Béla Köpeczi, secretar general delegat al Academiei; Academiei de științe a U.R.S.S., condusă de prof. G. K. Skriabin, secretar științific principal, delegat al Academiei.

La deschiderea lucrărilor au luat parte prof. univ. Miron Constantinescu, președintele Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România, acad. Aurel Moga, președintele Academiei de științe medicale, și prof. univ. Roman Moldovan, vicepreședinte al Academiei de științe sociale și politice.

Cu acest prilej, acad. Miron Nicolescu, președintele Academiei Republicii Socialiste România, a adresat un cuvânt de salut participanților la consfătuire.

Consfătuirea a examinat rezultatele cercetărilor științifice efectuate pe baza colaborării multilaterale și a înscris noi probleme din domeniul științelor naturii și al științelor sociale în programul de colaborare, între care „Neurofiziologia și activitatea nervoasă superioară“, „Economia și politica țărilor independente din Africa“, „Clasa muncitoare în procesul revoluționar mondial“.

Participanții la consfătuire au convenit să examineze proiectul unei convenții de colaborare multilaterală între academiile de științe din țări socialiste și și-au exprimat dorința ca aceasta să poată fi semnată până la sfârșitul anului 1971.

De asemenea, s-a analizat activitatea desfășurată în unele comisii pe probleme și s-au recomandat măsuri menite să îmbunătățească activitatea lor viitoare.

Participanții la consfătuire au convenit asupra unor modalități de lărgire a colaborării și a consultațiilor în probleme științifice de interes reciproc. S-a convenit, de asemenea, ca următoarea consfătuire să aibă loc în R.P. Polonă în anul 1973.

Lucrările consfătuirii s-au desfășurat într-o atmosferă caldă, prietenească, de înțelegere și stimă reciprocă.

Colocviu al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Institutului de marxism- leninism de pe lângă C.C. al P.S.U.G. (Berlin)

În zilele de 10—12 noiembrie 1971 au avut loc la Berlin, capitala Republicii Democrate Germane, lucrările primului colocviu germano-român, la care au participat cadre științifice de la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.S.U.G., având la ordinele de zi trei teme: lupta partidelor comuniste din cele două țări pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare; crearea partidelor unice marxist-leniniste în țările respective; rolul crescând al P.C.R. și P.S.U.G. în etapa actuală.

Colocviul, ale cărui lucrări au fost prezidate, pe rând, de către șefii celor două delegații: dr. Günter Benser, adjunct al șefului de secție a mișcării muncitorești după

1945, din partea Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.S.U.G., și dr. Gheorghe Matei, redactor-șef al revistei „Anale de istorie”, din partea Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a avut următoarea desfășurare: prezentarea referatelor în ordine cronologică, întrebări și discuții, concluzii. El a prilejuit un aprofundat schimb de păreri între specialiștii prezenți, o deosebit de interesantă analiză științifică.

După cuvîntul de deschidere rostit de dr. G. Benser, în prima zi a lucrărilor au fost prezentate referatele: *Lupta P.C.R. pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare (1921—1944)*, referent dr. Gheorghe Matei, și *Lupta P.C.G. pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare (1918—1945)*, referent dr. Heinz Karl.

Referatul *Lupta Partidului Comunist Român pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare (1921—1944)* a redat principalele date, concluzii și învățăminte ale experienței P.C.R. pendinte de tema abordată. S-a relevat că, fiind exponentul voinței mișcării muncitorești organizate, P.C.R. a fost creat, în mai 1921, ca unic reprezentant al proletariatului din întreaga țară. Transformarea Partidului socialist în partid comunist era chemată să dea un conținut nou și să ridice pe o treaptă superioară unitatea clasei muncitoare din România. În condițiile însă ale dezbinării mișcării muncitorești de către liderii social-democrați de dreapta, cu grave repercusiuni asupra luptelor revoluționare și democratice din țara noastră, precum și ale necesității unui timp relativ îndelungat în vederea clarificărilor cerute de realizarea unității politice-ideologice și organizatorice a clasei muncitoare pe baza marxism-leninismului, P.C.R. și-a propus, ca orientare tactică și sarcină imediată majoră, făurirea unității de acțiune proletară. În legătură cu aceasta, el s-a adresat în repetate rînduri liderilor organizațiilor politice și sindicale reformiste cu propunerea de făurire a Frontului Unic Muncitoresc, explicînd rațiunile de ordin principal și practic ale acestui imperativ.

În pofida atitudinii negative adoptate de majoritatea liderilor social-democrați — s-a arătat în referat —, spiritul de unitate proletară a cîștigat treptat teren în rîndurile mișcării muncitorești. Eforturile desfășurate cu efervescență în această direcție de către P.C.R. s-au conjugat cu atitudinea muncitorilor și a unor cadre cinstite din rîndurile organizațiilor socialiste și social-democrate de apropiere și de colaborare cu comuniștii. A fost subliniat în acest sens faptul că, în ciuda condițiilor de ilegalitate și prigoană în care acționa, P.C.R. a reușit să realizeze în anii 1932—1933 politica frontului unic în principalele întreprinderi și centre feroviare și petroliste din țară. Luptele eroice ale muncitorilor cefești și petroliști din ianuarie-februarie 1933 [au îmbogățit experiența proletariatului privitor la crearea Frontului Unic Muncitoresc.

Referatul a înfățișat, în contextul intern și internațional de după 1933, progresele crescînde obținute în direcția făuririi unității de acțiune a clasei muncitoare din România, care au stat la baza realizării unor acorduri de front popular, a organizării unor mari manifestații antifasciste, a victoriei forțelor democratice în alegerile parlamentare parțiale și în alegerile comunale dintr-o serie de centre în anii 1936—1937, în succesele pe linia transformării a o serie de bresle create de dictatura regală în organe ale luptei de clasă etc.

Au fost analizate fenomenele și împrejurările care au condus la încununarea activității și luptei pentru încheierea unității de acțiune proletară pe scară națională prin făurirea, în aprilie 1944, a Frontului Unic Muncitoresc între P.C.R. și P.S.D. S-a reliefat că atingerea acestui obiectiv a avut o importanță capitală în înfrîngerea inconsecvențelor și șovăielilor unor cercuri burgheze și grăbirea realizării unor alianțe politice largi, mergînd de la partidele muncitorești pînă la principalele partide ale claselor dominante și cercurile palatului regal, fapt care a permis organizarea insurjecției naționale antifasciste din august 1944, alăturarea României cu toate forțele ei la coaliția antifascistă.

Acumulările îndelungi de ordin cantitativ și calitativ — a conchis referatul —, în care principalitatea, munca stăruitoare și realismul comuniștilor s-au întrepătruns cu dezvoltarea continuă a curentului de stînga, favorabil unității, în rîndurile social-democrației, au conferit Frontului Unic Muncitoresc substanță și durabilitate. A fost astfel asigurată premisa hotărîtoare a evoluției unității de acțiune a clasei muncitoare din România spre unitatea sa deplină, politică-ideologică și organizatorică, într-o perspectivă istorică apropiată.

În referatul său, intitulat: *Lupta P.C.G. pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare (1918—1945)*, dr. Heinz Karl, șef de sector în secția de istorie a mișcării muncitorești germane pînă în 1945, a făcut o cuprinzătoare analiză științifică

a proceselor complexe cu care a fost confruntată mișcarea muncitorească din Germania în perioada de după 1918 până la zdrobirea hitlerismului, remarcând politica dusă de P.C.G. de înfăptuire a unității proletare pe baze revoluționare, etapele ei de dezvoltare, realizările obținute și învățămintele desprinse, ca și rolul hotărâtor pe care-l are unitatea de acțiune a clasei muncitoare în lupta întregului popor.

Pornind de la analiza condițiilor concrete în care P.C.G. și-a început activitatea pentru unitatea clasei muncitoare — avîntul revoluționar din Germania anilor 1918—1919, sub influența puternică a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie —, referentul a arătat că această luptă s-a desfășurat împotriva propriei burghezii imperialiste și a sprijinitorilor acesteia, liderii social-democrați de dreapta, și a avut drept obiectiv realizarea unității de acțiune revoluționară a clasei muncitoare sub conducerea partidului comunist, condiție esențială pentru cucerirea puterii politice de către proletariat. Ca un prim succes al acestei acțiuni, desfășurată sub influența luptelor de clasă de după noiembrie 1919, Partidul Comunist German a reușit să realizeze în decembrie 1920 unitatea cu aripa de stînga din Partidul social-democrat, eveniment apreciat drept o victorie a leninismului asupra centrismului. Ulterior, în ianuarie 1921, P.C.G. a adresat o scrisoare deschisă către partidele social-democrate și radicale pe care le chema să realizeze unitatea de acțiune în lupta pentru apărarea intereselor zilnice imediate ale maselor, pentru democrație. Această poziție a P.C.G., ca și lozincă guvernului muncitoresc lansată în anii 1921—1922, care au deschis o nouă etapă în opera de realizare a unității de acțiune, au fost verificate de practica socială prin instaurarea, în 1923, a unor guverne muncitorești în Saxonia și Turingia. Dar refuzul liderilor social-democrați și anticomunismul acestora, subaprecierea de către P.C.G. a unității de jos, ca și alți factori, nu au permis dezvoltarea acestei acțiuni.

După 1923, cînd condițiile de luptă ale clasei muncitoare germane deveneau din ce în ce mai grele, ca urmare a clarificărilor produse în P.C.G. și a îmbunătățirii metodelor sale de muncă în rîndurile social-democrației și a mișcării sindicale, se constată o tendință de colaborare cu comuniștii, fapt marcat de Congresul celor ce muncesc care a avut loc în decembrie 1926, eveniment ce este apreciat ca un pas însemnat în dezvoltarea unității de acțiune. Pe această bază, în anii următori, P.C.G., urmărind extinderea unității proletare, a adresat numeroase propuneri conducerii P.S.D., dar acesta, „preferînd să moară sub ruinele republicii weimariene decît să accepte realizarea frontului unic, a respins sistematic toate inițiativele comuniste și a continuat colaborarea cu burghezia”.

După 1929, odată cu încheierea procesului de bolșevizare a partidului și renunțarea la unele teze și aprecieri greșite, P.C.G. a pus pe prim plan al activității sale realizarea unității proletare ca bază sigură a luptei împotriva fascismului, reușind ca în anul 1932 să realizeze multe acțiuni comune. Astfel au fost create sute de comitete de acțiune, comitete de luptă și formațiuni de autoapărare, s-au mobilizat mase largi în acțiunea de apărare a Republicii, împotriva loviturii de stat pregătită de von Papen, generalul Schleicher și aliații lor hitleriști.

Instaurarea fascismului în Germania a creat o situație nouă și a pus noi sarcini în fața luptei pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare, unitate care devenea cheia de boltă a luptei antifasciste, pentru democrație. În această ordine de idei s-a arătat că conferința P.C.G. ținută la Bruxelles în octombrie 1935 are meritul de a fi elaborat o linie clară privind lupta pentru realizarea unității proletare, punînd această problemă în fața întregii clase muncitoare. Pe această bază și ca urmare a deplasărilor spre stînga survenite în rîndurile Partidului social-democrat, în țară și străinătate au loc o serie de acțiuni bazate pe frontul unic. Pe aceleași coordonate se circumscrie și Conferința de la Berna din ianuarie 1939, care a clarificat problema cum va arăta Germania viitorului și pe aceea a necesității realizării partidului unic muncitoresc. Dar, așa după cum precizează referatul, deși după Conferința de la Berna s-au înregistrat unele rezultate, pînă în 1945 în Partidul social-democrat nu s-a putut impune linia de clasă, fapt care a împiedicat realizarea unității proletare pe baze revoluționare.

Ziua a doua a colocviului a fost consacrată dezbaterii problemelor legate de lupta partidelor comuniste din cele două țări pentru realizarea unității depline a clasei muncitoare în cadrul unui singur partid marxist-leninist și a însemnătății istorice a acestui eveniment, dezbateri care a avut loc pe baza celor două referate: *Unirea P.C.G. și P.S.D. în Partidul Socialist Unit din Germania*, prezentat de dr. G. Benzer, și *Crearea partidului unic, marxist-leninist al clasei muncitoare din România*, susținut de Gh. Țuțui.

În referatul *Unirea P.C.G. și P.S.D. în Partidul Socialist Unit din Germania*, s-a arătat că realizarea, în aprilie 1946, a P.S.U.G. și dezvoltarea sa ulterioară ca partid de tip nou trebuie privite în corelație cu situația internațională din perioada postbelică, caracterizată prin victoria U.R.S.S. asupra fascismului german și avântul mișcării muncitorești internaționale.

Prezentînd procesul care a dus la realizarea unității dintre P.C.G. și P.S.G. în strînsă legătură cu desfășurarea revoluției antifasciste și democrate, autorul reliefează faptul că la 11 iunie 1945, a doua zi după ce administrația sovietică a permis înființarea de partide și organizații politice, Partidul Comunist German a adresat prima sa chemare la unitate, care cuprinde și programul revoluției democratice și antifasciste. Patru zile mai tîrziu, la 15 iunie, a fost dată publicității chemarea Partidului social-democrat, care, deși se deosebea în unele privințe de cea a P.C.G., cuprindea acordul conducerii acestui partid de realizare a unității clasei muncitoare pe bazele propuse de comuniști. La 19 iunie 1945 a fost realizat acordul de unitate, cele două partide angajîndu-se să acționeze în comun pentru realizarea unei republici democratice, antifasciste, crearea unui bloc al tuturor forțelor democrate, organizarea de consfătuiri și manifestații comune etc.

Încheierea acordului de unitate a avut o puternică influență asupra clasei muncitoare, asupra tuturor forțelor democrate, fapt exprimat și prin aceea că pînă la finele anului s-au realizat acorduri similare în circa 100 de orașe din întreaga Germania, ceea ce a pus la ordine de zi realizarea partidului unic. În aceste condiții, în zilele de 20—21 decembrie 1945 a avut loc conferința comună a conducerii celor două partide muncitorești și a cadrelor din landuri, la care s-a făcut analiza stadiului în care se află lupta pentru realizarea partidului unic, s-a stabilit acordul de principiu asupra caracterului și sarcinilor acestuia, precum și programul minimal și maximal. Conferința din decembrie a determinat un puternic avînt spre unitate, fapt care a permis ca după congresul Sindicatelor Unitare, care a avut loc la Berlin în zilele de 9—11 februarie 1946, să se organizeze o amplă dezbateră asupra principiilor organizatorice ale partidului unic și a proiectului de statut, dezbateri care s-au desfășurat separat în organizațiile de bază și în adunări comune la landuri.

Această amplă activitate politică, ideologică și organizatorică a culminat cu Congresul de unificare, din 21 aprilie 1946, la care cei 1 055 de delegați — 548 din partea Partidului social-democrat și 507 din partea Partidului Comunist German — au hotărît crearea Partidului Socialist Unit din Germania, pe bazele marxismului revoluționar.

Apreciînd multilateral însemnătatea internă și internațională a acestui eveniment, referentul a arătat în același timp că P.S.U.G., așa cum a fost creat în aprilie 1946, nu era încă un partid de tip nou. Acest lucru era determinat de faptul că partidul, deși înțelegea prin socialism o societate care se bazează pe proprietatea socială asupra mijloacelor de producție și nu cunoaște exploatarea omului de către om și considera cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare drept premisă de bază pentru făurirea noii orînduirii, într-o serie de probleme, îndeosebi de natură organizatorică, făcea concesii social-democrației. Referîndu-se la aceasta, referentul a arătat că însemnătatea leninismului, rolul istoric al U.R.S.S. și al P.C.U.S. nu erau cunoscute în deplina lor importanță decît de către acei membri care proveneau din P.C.G., că în domeniul organizatoric se mențineau, alături de organizațiile create pe locurile de producție, și organizațiile de cartier. Partidul avea doi președinți cu drepturi egale, iar organizațiile sale cîte doi secretari.

În continuare referentul a prezentat procesul de transformare a P.S.U.G. în partid de tip nou, acțiune încheiată prin adoptarea de către cel de-al III-lea Congres al partidului (iulie 1950) a unui statut corespunzător și prin organizarea verificărilor din 1951.

Referatul *Crearea partidului unic marxist-leninist al clasei muncitoare din România*, prezentat de Gheorghe Tuțui, cercetător principal la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., a expus o cuprinzătoare analiză a trăsăturilor care au caracterizat procesul de făurire a unității depline a mișcării muncitorești din țara noastră pe baza marxism-leninismului, etapele acestei activități și legătura nemijlocită dintre succesele obținute pe linia dezvoltării unității proletare și desfășurarea revoluției populare.

Pornind de la faptul că în țara noastră unitatea de acțiune s-a realizat în condițiile ilegalității, ca o bază trainică a luptei pentru înfăptuirea insurecției armate, referentul a arătat că în România procesul de desăvîrșire a unității mișcării muncitorești s-a caracterizat prin aceea că frontul unic încheiat în aprilie 1944 s-a dezvoltat neîntrerupt pe multiple planuri, s-a extins asupra mișcării sindicale și a

organizațiilor de tineret, în acțiunile de masă pentru instaurarea și consolidarea puterii populare, în guvern, parlament și în celelalte verigi ale aparatului de stat, clasa muncitoare unită exercitând o puternică influență asupra întregii vieți politice. Prezentarea principalelor etape de dezvoltare a unității clasei muncitoare — reorganizarea mișcării sindicale pe baza unității de clasă și a internaționalismului proletar, încheierea frontului unic al tineretului, constituirea Comitetului Central al F.U.M. și a organelor acestuia peste tot unde existau organizații ale celor două partide muncitorești — a permis referentului reliefaarea faptului că P.C.R. a pus la temelie luptei pentru desăvârșirea unității mișcării muncitorești „interesele fundamentale ale clasei muncitoare, care predominau și aveau rol mobilizator, îndepărtându-se treptat dar continuu de elementele de divergență”. Pe această bază, unificarea celor două partide muncitorești s-a înfăptuit nu prin contopirea lor mecanică, ci prin trecerea întregii mișcări pe bazele marxism-leninismului, partidul unic fiind din momentul creării sale un partid de tip nou.

Analiza evoluției procesului de continuă întărire și consolidare a unității de acțiune a clasei muncitoare a dat posibilitate referentului să urmărească de-a lungul anilor rolul jucat de frontul unic în realizarea politicii de alianțe a P.C.R., lupta comună dusă de comuniști și social-democrați împotriva manifestărilor scizioniste. În această ordine de idei au fost prezentate platformele program elaborate în septembrie 1944 și în mai 1946, congresele P.S.D. din martie 1946 și octombrie 1947, măsurile politice-organizatorice adoptate de cele două partide în cursul anului 1947 și platforma partidului unic adoptată în noiembrie 1947. După adoptarea platformei P.U.M., document de mare însemnătate teoretică și practică, care definea principiile ideologice, politice și organizatorice ce urmau să stea la baza unificării, ca și scopul final al partidului — înfăptuirea societății socialiste și comuniste, procesul de constituire a organizațiilor unice s-a desfășurat în ritm rapid, fapt care a permis ca în februarie 1948 să aibă loc Congresul de unificare.

Bazându-se pe numeroase date și fapte, referentul a demonstrat că în momentul tinerii congresului — 21—23 februarie 1948 — crearea partidului unic era o realitate, că această unitate a izvorât organic din unitatea de acțiune în cadrul F.U.M., din acțiunea de lămurire ideologică și din apropierea tovarășească ce s-a încheiat în munca și lupta dusă în comun. Se generaliza astfel experiența unei bogate activități revoluționare care demonstra nu numai posibilitatea realizării unei politici de apropiere continuă între comuniști și social-democrați, dar și căile și metodele de trecere a acestora din urmă pe poziții revoluționare.

În continuare referatul a analizat desfășurarea Congresului de unificare și a subliniat însemnătatea sa istorică, a prezentat date și fapte privind compoziția noilor organe conducătoare, în care au intrat comuniști și social-democrați, demonstrând că unificarea mișcării muncitorești a reprezentat o victorie istorică a marxism-leninismului asupra oportunistului și reformismului.

Ziua a treia a fost rezervată dezbaterii temei despre rolul conducător al celor două partide, P.C.R. și P.S.U.G., în etapa actuală de dezvoltare a celor două țări, precum și concluziilor asupra întregului colocviiu.

Referatul *Rolul conducător al Partidului Comunist Român în opera de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate*, elaborat de dr. Gheorghe Surpat, șef de sector în Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a abordat un complex de probleme, de mare importanță teoretică și practică; creșterea rolului conducător al partidului, legitate generală a revoluției și construcției societății socialiste și comuniste; caracterul atotcuprinzător al conducerii de către partid; căile și mijloacele conducerii de către partid a societății; raporturile dintre partid și clasa muncitoare, țărănime, intelectualitate, dintre partid și popor; raporturile dintre partid și stat, dintre partid și organizațiile de masă și obștești; legăturile partidului cu masele și alte probleme.

Un loc important s-a acordat în referat analizei experienței P.C.R. în exercitarea rolului său conducător în societate — în viața economică, de stat, în viața spirituală etc. —, rol care implică atât stabilirea liniei politice, cât și activitatea practică, politică și organizatorică pentru transpunerea ei în viață. Oprindu-se mai pe larg asupra problemelor privind conducerea de către partid în etapa actuală, a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate în România, referatul relevă factorii care determină în mod obiectiv creșterea rolului conducător al P.C.R. în etapa actuală de dezvoltare a țării, căile și modalitățile de exercitare a acestui rol, precum și preocuparea partidului pentru perfecționarea formelor și metodelor sale de

activitate, pentru asigurarea rolului clasei muncitoare de forță socială conducătoare în societatea noastră, pentru întărirea legăturilor partidului cu masele, pentru dezvoltarea democrației socialiste. În ultima parte, referatul prezintă liniile directoare ale politicii externe a P.C.R., ampla sa activitate desfășurată pe plan internațional în interesul cauzei păcii și socialismului.

În referatul intitulat *Rolul crescând al Partidului Socialist Unit German în etapa făuririi societății socialiste dezvoltate*, Eckhard Trümpler, șef de sector în secția de istorie a mișcării muncitorești de după 1945, a prezentat pe larg coordonatele care impun ca necesitate obiectivă creșterea rolului conducător al partidului în procesul construirii societății socialiste atotcuprinzătoare. El a analizat activitatea multilaterală a P.S.U.G. de generalizare a propriei experiențe, a experienței celorlalte țări socialiste și, îndeosebi, a P.C.U.S. în clarificarea trăsăturilor esențiale ale societății socialiste dezvoltate și a reliefat cu argumentele faptelor rolul crescând al Partidului Socialist Unit în toate domeniile activității sociale.

În dezvoltarea referatului său, E. Trümpler a prezentat o amplă analiză a elementelor caracteristice ale societății socialiste, insistând îndeosebi asupra rolului conducător al partidului, asupra trăsăturilor esențiale ale clasei muncitoare, forța conducătoare de bază și nucleul unității moral-politice a poporului, subliniind acțiunile întreprinse de partid și de stat în aceste direcții.

În același timp referentul, remarcând condițiile specifice în care se desfășoară opera de construire a socialismului în R.D.G., a reliefat necesitatea unei ample activități ideologice, de demascare a imperialismului și a social-democrației de dreapta, condiție esențială a realizării misiunii istorice a clasei muncitoare germane.

Concluziile generale au fost unanime în a aprecia colocolviul ca o acțiune reușită, cu discuții foarte interesante și la înalt nivel. S-a subliniat însemnătatea experienței partidelor noastre, care demonstrează că unitatea clasei muncitoare este indispensabilă pentru victoria revoluției socialiste, că realizarea acestei unități poate lua diferite forme, în funcție de specificul condițiilor concrete din fiecare țară. S-a reliefat, de asemenea, că realizarea unității mișcării muncitorești în fiecare țară reprezintă o contribuție însemnată pe calea înfăptuirii unității internaționale a muncitorilor.

Ca un fapt concludent al lucrărilor colocolviului s-a desprins utilitatea metodologiei istoriei comparate, pe baza căreia s-au putut degaja atât trăsături și aspecte comune cât și specifice, deducându-se necesitatea aplicării creatoare a tezelor generale valabile ale marxism-leninismului, corespunzător condițiilor concret-istorice ale diferitelor țări și diferitelor etape istorice.

GHEORGHE ȚUȚU

Sesiune de comunicări consacrată jubileului de 50 de ani de la primul Congres general al sindicatelor din România de după desăvîrșirea unității statale

În cadrul manifestărilor prilejuite de aniversarea congresului sindical din anul 1921, simbătă, 27 noiembrie, s-au desfășurat la Brașov, în sala de festivități a Uzinelor „Tractorul”, lucrările sesiunii științifice organizate de Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., în colaborare cu Consiliul județean al sindicatelor din Brașov și Muzeul județean Brașov.

Desfășurat la Brașov, în octombrie 1921, la numai cinci luni după Congresul de creare a Partidului Comunist Român, care, din cauza întreruperii lucrărilor și a arestării delegaților, a fost împiedicat să elaboreze documentele privind mișcarea sindicală, Congresul general al sindicatelor din România a pus bazele unității sindicale pe scara națională. Astfel, syndicatele din România urmau cu fidelitate exemplul Partidului Comunist Român, care se constituise în luna mai a aceluiași an, ca cel dintîi partid politic organizat la scară națională după desăvîrșirea unității statale. Erau în acest fel subliniate încă o dată patriotismul înalt al clasei munci-

toare, hotărîrea ei spre unitate, dorința ei necurmată de a traduce în viață dictonul tradițional : „unirea face puterea“.

Lucrările sesiunii științifice jubiliare au fost conduse de un prezidiu compus din tovarășii : Gh. Petrescu, vicepreședinte al Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor, dr. Augustin Deac, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., Ion Mărcuș, președintele Consiliului sindical județean Brașov, Mircea Băltescu, directorul Muzeului județean Brașov, dr. Mircea Mușat, de la Secția de propagandă a C.C. al P.C.R.

În fața cadrelor didactice din învățământul superior și mediu, profesori de istorie și cercetători, a activiștilor de partid și sindicali, au fost prezentate comunicările : „*Din tradițiile mișcării sindicale românești*“, de dr. Vasile Petrișor — redactorșef adjunct la revista „*Anale de istorie*“ ; „*Mișcarea sindicală în anii avântului revoluționar. 1918-1921. Însemnătatea istorică a creării P.C.R.*“, de N. G. Munteanu — cercetător principal la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. ; „*Congresul general al sindicatelor din octombrie 1921 și importanța sa*“, de dr. Florea Dagne — șef de sector la I.S.I.S.P. ; „*Sindicatelor din România între congresele de la Brașov (1921) și cel de la Cluj (1923)*“, de dr. M.C. Stănescu — cercetător principal la I.S.I.S.P. ; „*Evoluția mișcării sindicale din România între anii 1923 și 1936*“, de Herbert Rabinovici și Ion Don — lectori la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România ; „*Sindicatelor din România în anii 1936—1940*“, de dr. Gh. I. Ioniță de la Universitatea București ; „*Rolul sindicatelor din Brașov în victoria revoluției populare din țara noastră (1944—1948)*“, de Dorina Bucur, muzeograf la Muzeul județean Brașov ; „*Participarea sindicatelor din județul Brașov la înfăptuirea programului P.C.R. de educație socialistă a maselor*“, de Cornel Sandu, membru în biroul executiv al Consiliului sindical județean Brașov.

Aprecîind comunicările prezentate și mulțumind gazdelor — Uzinele „Tractorul“ și Consiliul sindical județean Brașov —, dr. Augustin Deac a relevat semnificația adîncă a Congresului general al sindicatelor din România, ținut la Brașov în urmă cu 50 de ani, care a reunit pentru înfrînarea oară reprezentanți din toate regiunile țării și a înfăptuit unitatea sindicală pe scară națională, a adoptat Statutul general al sindicatelor din România și a ales Comisia Generală a Sindicatelor. Subliniind vechimea mișcării noastre muncitorești, dr. Augustin Deac a arătat că, în acest an, Brașovul, și cu el țara, aniversază mai multe jubilee : 125 de ani de la înființarea, la Brașov și în alte centre muncitorești, a primelor asociații de ajutor reciproc, congresul sărbătorit azi, apoi Congresul Uniunii sindicatelor C.F.R., ținut în 1936 tot la Brașov, și altele. În decursul celor 125 de ani cîți s-au scurs de la prima asociație brașoveană din 1846, mișcarea muncitorească din țara noastră a înscris în istorie o tradiție glorioasă, între care și legăturile internaționaliste cu Internaționala I condusă de Marx și Engels, pe care crearea P.C.R., acum 50 de ani, a ridicat-o pe o treaptă superioară. Sindicatelor din România s-au întemeiat de timpuriu, în deceniul al 9-lea al veacului trecut, pe principiile luptei de clasă, unității de acțiune și internaționalismului proletar. Odată cu crearea P.C.R., mișcarea noastră muncitorească, fundată pe baza marxism-leninismului, a parcurs un drum mereu ascendent de luptă, sub conducerea comuniștilor, pînă la victoria deplină a socialismului în patria noastră și trecerea la înălțarea societății socialiste multilateral dezvoltate.

N. G. MUNTEANU

Din activitatea pe linia relațiilor internaționale a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. în anul 1971

Ca urmare a indicațiilor conducerii de partid, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. a desfășurat în ultimii ani o bogată activitate pe linia dezvoltării unor relații de colaborare pe plan internațional. În acest

spirit, în cursul anului 1971, Institutul de studii istorice a avut cinstea să fie vizitat de numeroși oaspeți străini, ceea ce exprimă, fără îndoială, o consecință firească a intensificării legăturilor sale internaționale.

Institutul a fost vizitat, în primul rând, de delegați și reprezentanți ai institutelor de istorie a partidului din țările frățești, în cadrul acordurilor de colaborare pe baza cărora se desfășoară o bogată gamă de activități științifice: participări la sesiuni științifice, organizarea de colocvii comune pe anumite teme, documentare și informare, schimb de experiență, conferințe etc.

Institutul a primit, de asemenea, oaspeți din partea unor instituții științifice din țări capitaliste cu care institutul nostru întreține și dezvoltă bune relații de colaborare.

Fără îndoială, evenimentul cel mai important, care a generat un interes major în rândul oaspeților veniți de peste hotare, l-a constituit glorioasa aniversare a semicentenarului Partidului Comunist Român. În cadrul manifestărilor care au avut loc în primăvara anului 1971, se cuvine a fi menționată în primul rând sesiunea științifică jubiliară cu participare internațională organizată de Institutul de studii istorice și social-politice, Academia Republicii Socialiste România, Academia de științe sociale și politice a R.S.R., Academia de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R. Sesiunea, ale cărei lucrări s-au desfășurat în zilele de 22—24 aprilie 1971, la București, a fost onorată de delegații străine venite din 19 țări¹.

Ca oaspeți ai Institutului de studii istorice și social-politice au participat delegați din următoarele țări: Austria (Albert Hirsch, reprezentant al P.C. din Austria); Belgia (Jacques Moins, membru al C.C. al P.C. Belgian); Bulgaria (Iordan Vasiliev Zarcev, candidat în științe istorice, Institutul de istorie al P.C. Bulgar); Chile (Carlos Jorquera Toledo, membru al Biroului Politic al Partidului Comunist din Chile); Franța (Pierre Hentges, redactor la revista „Problemele păcii și ale socialismului”); R. D. Germană (prof. dr. Heinrich Gemkov, director adjunct la Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.S.U.G.); Italia (Filippo Frassati, director adjunct la Institutul „Gramsci”); R. F. a Germaniei (Günther Judik, membru al Prezidiului Partidului Comunist German); Iugoslavia (dr. Slavoljub Svetković, Institutul de istorie contemporană — Belgrad); Stanislav Stoianović, Institutul de istorie a mișcării muncitorești internaționale — Belgrad; V. Simonovski, Institutul pentru istorie națională — Skopje; Danilo Kecič, Arhiva istorică a Comitetului regional al U.C. din Serbia pentru Voivodina — Novi Sad); Mongolia (Sangiin Damdinsuren, colaborator științific principal la Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.P.R. Mongol); Spania (Ernest Marti, redactor al revistei „Nuestra Bandera”); U.R.S.S. (Nicolai Nicolaevici Ivanov, directorul Muzeului „Marx-Engels” — Moscova); Ungaria (Halai Tibor, director adjunct la Institutul de științe sociale — Budapesta); Szabo Balint, candidat în științe istorice, redactor responsabil al revistei „Párttörténeti Közlemények”).

Interesul pentru activitatea științifică a institutului axată pe întîmpinarea aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român — activitate marcată de apariția a peste 30 de lucrări — s-a exprimat și în dorința ziariștilor străini din unele state socialiste acreditați în țara noastră de a lua contact cu cadrele științifice ale institutului. În ziua de 4 mai, grupul de ziariști din țările socialiste s-a întîlnit cu membri ai direcției și ai consiliului științific, care au răspuns pe larg întrebărilor puse de oaspeți cu privire la diferite aspecte ale istoriei partidului nostru.

O vizită asemănătoare a făcut institutul în luna august o delegație de șapte ziariști din R. P. Chineză condusă de Dăn Can, membru al C.C. al P.C. Chinez, directorul adj. nct al Agenției China Nouă.

În cursul anului 1971 s-au făcut pași importanți în direcția intensificării colaborării institutului nostru cu Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. din Moscova. Vizita lui M. V. Iskrov, secretarul științific al acestuia, în luna septembrie, a avut ca rezultat discutarea și stabilirea principalelor direcții de colaborare în anii viitori, ce se va desfășura pe baza unui acord.

La 27 septembrie au sosit, pe timp de 20 de zile, pentru documentare și schimb de experiență, L. Șramcenko, secretar științific al Arhivei Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S., și B. Levscenko, cercetător științific al aceleiași institut (filiala din Chișinău).

¹ O relatare detaliată a desfășurării sesiunii a fost publicată în „Anale de istorie” nr. 3/1971, p. 53—111.

La începutul lunii septembrie, Timur Timofeev, directorul Institutului de istorie a mișcării muncitorești internaționale din Moscova, a făcut o vizită institutului nostru pentru a discuta despre modalitățile de colaborare între cele două institute.

Sosit în țara noastră în cadrul legăturilor de colaborare, academicianul I. I. Minț a vizitat institutul nostru, unde a avut mai multe convorbiri prietenești cu membrii direcției și ai consiliului științific. Vizitând orașul Iași, academicianul Minț a avut întâlniri cu oamenii de știință, cu cadrele didactice din acest oraș.

În ziua de 2 noiembrie, delegația Muzeului central „V. I. Lenin” din Moscova, condusă de Olga Krivoșeina, directoarea muzeului, venită în schimb de experiență la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, a avut o convorbire de lucru la Direcția institutului nostru.

În luna septembrie a fost oaspetele institutului Günther Heyden, director al Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.S.U.G., cu care s-a făcut un util schimb de experiență și s-a discutat stadiul de aplicare a prevederilor acordului de colaborare între institutele noastre.

Pe baza acordului de colaborare dintre institutul nostru și Institutul de istorie contemporană din Belgrad, la 7 aprilie au sosit în țara noastră pentru documentare dr. Slavoljub Svetković și Vuja Kovacev, pe timp de două săptămâni.

În cursul lunii noiembrie, institutul a primit, de asemenea, la documentare pe dr. Ljubinska Bogetić din Belgrad.

Csatári Dániel, adjunct de șef de secție la Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.S.U., și Gábor Sándorné, cercetător științific principal la același institut, au sosit în țara noastră la 14 martie, pentru documentare, în cadrul schimbului de cercetători prevăzut în acordul de colaborare cu Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.S.U. În noiembrie, Bakó Agnes, directoarea adjunctă a institutului din Budapesta, și L. Kálmán, șefa bibliotecii aceluiasi institut, au făcut, timp de o săptămână, o vizită de schimb de experiență la institutul nostru.

În zilele de 7—9 decembrie s-au desfășurat la București lucrările colocviului româno-ungar cu tema „Condițiile interne și internaționale în care a fost instaurată puterea muncitorească în România și Ungaria. Tactica celor două partide comuniste”. Din partea ungară au participat Habuda Miklos, șef de sector, Rakosi Sandor, cercetător principal, și Rácz Béláné, cercetătoare.

În cadrul schimbului de cercetători cu Institutul omolog din Sofia, la începutul lunii decembrie au sosit în țara noastră Boris Pavlov Mateev, cercetător științific, și bibliografa Olga Kozova.

Un larg schimb de vizite a avut Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. cu instituții științifice din Italia. Institutul nostru a fost vizitat în luna iulie de Filippo Frassati, directorul adjunct al Institutului „Gramsci” din Roma, cu care s-a discutat problema semnării unui acord de colaborare pe mai mulți ani între cele două institute. Am fost vizitați, de asemenea, de Etnasi Fernando, șeful bibliotecii Institutului „Gramsci”.

Manifestând un interes deosebit pentru colaborarea cu institutul nostru în vederea traducerii și tipăririi în Italia a unor lucrări ale institutului, directorul general al Editurii „Calendario” din Milano, Nicola Teti, a vizitat de două ori țara noastră. În editura din Milano urmează să apară, traduse în limba italiană, lucrări importante privind istoria României. Legături asemănătoare s-au stabilit cu Domenico de Donato, directorul Editurii „Laterze” din Bari, care a fost oaspetele institutului în luna iulie.

În cursul acestui an, unii istorici, publiciști sau editori din țările occidentale care și-au petrecut concediul în România și-au exprimat dorința să viziteze Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. în scopul stabilirii unor contacte științifice sau editoriale. Putem cita dintre aceștia pe istoricul francez Jacques de Launay, care intenționează să scrie o monografie despre Nicolae Titulescu, pe Jean Vanwelkenhuyzen, directorul centrului de studiere a istoriei celui de-al doilea război mondial (din Bruxelles), pe Roger Geysens, editor belgian ș.a. În ziua de 1 septembrie, ziaristul italian Pietro Zullino de la ziarul „Epoca” a vizitat institutul pentru a se documenta în legătură cu istoria mișcării revoluționare din România.

În acest an, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., devenit tot mai cunoscut pe plan internațional prin lucrările sale, a avut

onoarea de a fi vizitat de conducători de partide comuniste și muncitorești, dornici să cunoască mai îndeaproape activitatea institutului, să se informeze asupra unor probleme din istoria Partidului Comunist Român, să stabilească legături și forme de colaborare pentru viitor.

În ziua de 11 martie delegația din Venezuela care a participat la Congresul U.T.C., formată din Bayardo Luis, membru al C.C. al „Mișcării pentru socialism — forța comunistă venezueleană”, și Alexis Adam, membru al C.C. al „Mișcării pentru socialism...” și președinte al Consiliului central al tineretului comunist, au făcut o vizită de documentare la institut.

În ziua de 19 martie, institutul a primit vizita unei delegații de studiu a Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia condusă de dr. Slavko Milosavlevski, membru al Prezidiului U.C.I., secretar al Secretariatului C.C. al U.C. din Macedonia.

După sesiunea jubiliară din aprilie 1971, delegatul indian Gyoti Basu, membru al Biroului Politic al Partidului Comunist (marxist) din India, și delegatul japonez Hidesato Numata, membru al C.C. al P.C. din Japonia, exprimându-și dorința de a cunoaște activitatea institutului, au avut întâlniri cu membrii direcției și ai consiliului științific.

În luna august, institutul a fost vizitat de Cervetti Giovanni, membru al C.C. al Partidului Comunist Italian, prim-secretar al Federației P.C. Italian din Milano.

În ziua de 27 octombrie 1971, delegația Partidului Comunist Mexican, condusă de Arnoldo Martinez Verdugo, secretarul general al P.C. Mexican, a făcut o vizită de informare la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. O vizită asemănătoare a făcut în ziua de 28 octombrie 1971 Nambudiripad E.M. Sankaran, membru al Biroului Politic al Partidului Comunist (marxist) din India, fost ministru în guvernul din Kerala.

Oaspeții au fost primiți de tovarășul Ion Popescu-Puțuri, directorul institutului, care a prezentat o serie de date și aprecieri cu privire la probleme legate de activitatea institutului, de istoria Partidului Comunist Român, a mișcării muncitorești din România.

N. S. C

Adunare consacrată aniversării a 100 de ani de la nașterea lui I.C. Frimu

Cu prilejul aniversării a 100 de ani de la nașterea lui I. C. Frimu, militant de frunte al mișcării muncitorești din țara noastră, Comitetul municipal București al P.C.R. a organizat în ziua de 4 octombrie a.c. o adunare jubiliară în sala Ateneului Român.

În prezidiul adunării au luat loc tovarășii Paul Niculescu-Mizil, Gheorghe Pană, Virgil Trofin, Florian Dănălache, Dumitru Popa, Gheorghe Stoica, Ștefan Voitec, Miron Constantinescu, Mihai Gere, precum și Constantin Pîrvulescu, Mihai Cruceanu, Gheorghe Vasilichi, Petre Constantinescu-Iași, Ion Popescu-Puțuri, Anton Breitenhofer, Ludovic Takacs, vechi militanți ai mișcării muncitorești din țara noastră, Stana Drăgoi, membru al Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor, Gheorghe Stoica, secretar al C.C. al U.T.C., Anicuța Ioniță, muncitoare la Întreprinderea „13 Decembrie”, Marin Stoicescu, muncitor la Uzinele „Timpuri noi”, și Anton Dobrin, muncitor la Uzinele „Grivița Roșie”.

La adunare au luat parte activiști de partid, ai sindicatelor și ai altor organizații obștești, vechi militanți ai mișcării muncitorești din țara noastră, reprezentanți ai oamenilor muncii din întreprinderile și instituțiile bucureștene.

Adunarea a fost deschisă de tovarășul Dumitru Popa, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului municipal București al P.C.R.

Tovarăşul Gheorghe Stoica, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., a evocat viaţa, personalitatea şi activitatea revoluţionară a lui I. C. Frimu.

★

În organizarea Secţiei de ştiinţe istorice a Academiei Republicii Socialiste România, în ziua de 16 noiembrie a avut loc, în aula Academiei, o sesiune comemorativă prilejuită de împlinirea a 100 de ani de la naşterea lui I.C. Frimu. După cuvîntul introductiv al tov. Miron Constantinescu, acad. P. Constantinescu-Iaşi a susţinut conferinţa „I. C. Frimu, omul şi activitatea politică“, iar dr. Augustin Deac, director adjunct al Institutului de studii istorice şi social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., conferinţa „Activitatea publicistică a lui I. C. Frimu“.

Aniversarea a 70 de ani de la naşterea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Adunarea memorială de la Ateneul Român

Cu prilejul aniversării a 70 de ani de la naşterea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, fiu credincios al clasei muncitoare, al poporului român, militant revoluţionar de seamă al partidului nostru şi al mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, în ziua de 8 noiembrie a.c., la Ateneul Român, a avut loc o adunare memorială, organizată de Comitetul municipal Bucureşti al P.C.R.

Pe fundalul scenei se afla portretul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej.

În prezidiul adunării au luat loc tovarăşii Nicolae Ceauşescu, Ion Gheorghe Maurer, Emil Bodnaraş, Manea Mănescu, Paul Niculescu-Mizil, Gheorghe Pană, Gheorghe Rădulescu, Virgil Trofin, Ilie Verdeţ, Leonte Răutu, Gheorghe Stoica, Mihai Gere, precum şi Chivu Stoica, Constantin Pîrvulescu, Petre Constantinescu-Iaşi, Gheorghe Vasilichi, Ion Popescu-Puţuri, Mihail Roşianu, Ştefan Voicu, Anton Breitenhofer, Pavel Bojan, activiştii de partid cu stagiul din ilegalitate, Ghizela Vass, şef de secţie la C.C. al P.C.R., Ionică Cimbrescu, strungar la Uzinele de utilaj chimic „Griviţa Roşie“.

În sală se aflau membrii şi membrii supleanţi ai Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., membri ai C.C. al P.C.R., ai Consiliului de Stat şi ai guvernului, conducători ai unor instituţii centrale şi organizaţii obşteşti, vechi militanţi ai mişcării muncitoreşti, activiştii de partid, generali şi ofiţeri superiori, oameni de ştiinţă, artă şi cultură, muncitori din întreprinderi bucureştene, studenţi, elevi.

Adunarea a fost deschisă de tovarăşul Gheorghe Stoica, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R.

Despre viaţa lui Gheorghe Gheorghiu-Dej şi activitatea sa revoluţionară, indisolubil legată de lupta eroică a Partidului Comunist Român, a vorbit tovarăşul Emil Bodnaraş, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., vicepreşedinte al Consiliului de Stat.

Cuvîntarea a fost subliniată cu vii aplauze.

★

La clubul Uzinelor „Griviţa Roşie“ din Capitală şi la Casa de cultură a sindicatelor din Galaţi, în ziua de 8 noiembrie au fost dezvelite busturi ale lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, de la a cărui naştere s-au împlinit 70 de ani.

La solemnităţile ce au avut loc cu acest prilej, în Capitală a luat cuvîntul tovarăşul Dumitru Popa, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului municipal Bucureşti al P.C.R., primarul general al Capitalei, iar la Galaţi — tovarăşul Constantin Dăscălescu, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului judeţean Galaţi al P.C.R., preşedintele consiliului popular judeţean.

Au participat reprezentanți ai organelor de partid și de stat, vechi militanți ai mișcării muncitorești, numeroși oameni ai muncii.

★

Numeroși oameni ai muncii din orașul care poartă numele lui Gheorghe-Gheorghiu-Dej au participat în ziua de 8 noiembrie la o adunare comemorativă prilejuită de împlinirea a 70 de ani de la nașterea acestui fiu de seamă al partidului și poporului nostru. Despre viața și activitatea sa revoluționară a vorbit tovarășul Valerian Ghineț, prim-secretar al comitetului municipal de partid, primarul orașului.

Cu același prilej, oameni ai muncii din întreprinderile și instituțiile bucureștene, țărani cooperatori din diferite județe ale țării, militari, studenți și elevi au vizitat sala memorială „Gheorghe Gheorghiu-Dej”, organizată în cadrul Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România.

De asemenea, un mare număr de oameni ai muncii din Birlad și din împrejurimi au vizitat Casa memorială „Gheorghe Gheorghiu-Dej” din municipiul Birlad.

90 de ani de la nașterea lui Mihai Gheorghiu Bujor

Cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la nașterea lui Mihai Gheorghiu Bujor, militant de frunte al mișcării muncitorești din țara noastră, Comitetul municipal București al P.C.R. a organizat în ziua de 10 noiembrie o adunare memorială în aula Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România.

În prezidiu au luat loc tovarășii Leonte Răutu, Gheorghe Stoica, Ștefan Voitec, Miron Constantinescu, precum și Ion Popescu-Puțuri, Ofelia Manole, Petre Constantinescu-Iași, Ștefan Voicu, Mihail Cruceanu, Ladislau Bányai, Nicolae Cio-reiu, activiști de partid cu stagiu din ilegalitate, Mihalache Mihalache, muncitor la Uzinele „Vulcan”, Gheorghe Miclea, student la Institutul de arhitectură, Ioana Stanciu, elevă la Liceul nr. 10.

La adunare au luat parte membri ai C.C. al P.C.R., activiști de partid și de stat, vechi militanți ai mișcării muncitorești din țara noastră, personalități ale vieții științifice, artei și culturii, oameni ai muncii din întreprinderile și instituțiile Capitalei, studenți și elevi.

Adunarea a fost deschisă de tovarășul Nicolae Matei, secretar al Comitetului municipal București al P.C.R.

A luat apoi cuvântul tovarășul Leonte Răutu, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, care a evocat viața, personalitatea și activitatea revoluționară a lui Mihai Gheorghiu Bujor.

★

Cu același prilej, la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România s-a deschis o expoziție cuprinzând fotografii, documente, manuscrise și obiecte personale privind viața și activitatea lui Mihai Gheorghiu Bujor.

MAREA CONFLAGRAȚIE A SECOLULUI XX — AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

— Marginalii —

De curînd, Editura politică a pus la îndeplinirea publicului lucrarea: *Marea conflagrație a secolului XX — Al doilea război mondial*. Apariția acestui valoros compendiu* răs-punde unei comenzi sociale care și-a găsit de atîtea ori expresie în sarcinile și în re-

comandările făcute de conducerea de partid frontului științei noastre istorice. De altfel, realizatorii lucrării fac în acest sens o profesiune de credință cînd îi fixează drept motto indicațiile secretarului general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care subliniază că în domeniul istoriei „trebuie să fim mai activi, să aducem o contribuție mai mare la înțelegerea atît a momentelor esențiale din istoria patriei, cît și a marilor evenimente din istoria universală. Pentru

a înțelege mai bine evenimentele trebuie să îmbinăm studiul istoriei naționale cu studiul istoriei mondiale”¹.

Înscriindu-se în această orientare generală, în climatul științific creat de P.C.R. pe planul dezbaterilor teoretice, lucrarea *Marea conflagrație a secolului XX...* se înfățișează ca o sinteză originală asupra celui de-al doilea război mondial, prima elaborată la noi, punctînd o notă aparte în acțiunea care stimulează, în lărgime și în adîncime, investigația pe tărîmul științelor sociale, valorificarea potențialului de analiză și interpretare, de apreciere și concepție, cu caracter creator, al istoriografiei marxist-leniniste din țara noastră.

Propunîndu-și să redea un tablou cuprinzător și complex al celui de-al doilea război mondial, colectivul de autori și comisia care s-a îngrijit de elaborarea lucrării au fost conștiente nu numai de eforturile, ci și de dificultățile implicate de o atare întreprindere, care a pretins cercetarea, trierea și selecționarea unui imens material, emiterea unor judecăți de valoare temeinic fundamentate, pentru a prezenta cu obiectivitate și probitate științifică adevărul istoric, a evita subiectivismul și viziunile unilaterale, cu care, din păcate, cititorul s-a întîlnit nu de puține ori în cărți apărute peste hotare, unele traduse și publicate și în românește. Aceasta cu atît mai mult cu cît tratarea în ansamblu a problematicii celui de-al doilea război mondial nu

* Lucrarea a fost realizată sub îngrijirea unei comisii formate din: general-colonel Ion Coman, general-colonel în rezervă Dumitru Dămăceanu, general-colonel Ion Gheorghe, prof. univ. George Macovescu, prof. univ. dr. ing. Valter Roman (coordonator), general de armată Iacob Teclu, conf. univ. dr. Gheorghe Zaharia (coordonator). Colectivul de autori este alcătuit din: Gheorghe Cazan, dr. Nicolae Copoiu, general-maior Ion Cupșa, colonel Leonida Loghin, conf. univ. dr. N. Z. Lupu, Alexandru Șiperco, colonel Dumitru Tuțu, colonel în rezervă Constantin Ucrain, dr. Gheorghe Unc, conf. univ. dr. Alexandru Vianu, conf. univ. dr. Gheorghe Zaharia.

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 614.

este nicăieri considerată o obișnuită activitate cotidiană. Dovadă că lucrările care-și propun abordarea multilaterală a istoriei ultimului război mondial, în toate coordonatele de ordin militar, social-politic, diplomatic, economic etc., nu sînt atît de abundente chiar în țări care, în virtutea rolului jucat în desfășurarea evenimentelor, dispun de cele mai vaste izvoare și posibilități. Și, cu toate că douăzeci și șase de ani ne despart de uriașa confruntare mondială, interesul larg cu care este întîmpinată pe toate meridianele literatura consacrată acestei confruntări pune în evidență nu numai faptul că tema n-a fost nici pe departe epuizată, ci și permanența actualitate a abordării ei.

Primul contact cu lucrarea sugerează cititorului opțiunile metodologice ale realizatorilor ei, exprimate în periodizarea generală a materiei tratate, periodizare care are în vedere cadrul temporal și spațial al fenomenului, latura sa cantitativă, cît și cea calitativă. În acest sens, lucrarea detașează preliminarile conflagrației, declanșarea ei de către hitleriști, cotiturile în desfășurarea războiului, acumularea succeselor forțelor mondiale antifasciste pînă la victoria finală din 1945 asupra Germaniei hitleriste și a Japoniei militare, rezultatele, consecințele și învătămintele celui de-al doilea război mondial.

Partea I face o scurtă și substanțială trecere în revistă a situației politice, sociale și militare europene și, într-un anumit grad, și mondiale din perioada 1918—1939, a evoluției ei sinuoase, caracterizate prin instabilitate, prin ascuțirea contradicțiilor dintre marile puteri imperialiste, dintre învingătorii și învinșii din primul cataclism mondial, dintre statele burgheze mijlocii și mici și marile state imperialiste, dintre metropole și colonii, dintre forțele reacționare, revanșarde, războinice și forțele aflate pe baricadele progresului, democrației și păcii. Se subliniază valoroasa concluzie că toate ciocnirile de interese se desfășurau pe fundalul principalelor contradicții a lumii contemporane: contradicția dintre imperialism și primul stat socialist din lume, apărut ca urmare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, care nu numai că schimbaseră fundamental soarta popoarelor Rusiei, ci determinaseră o cotitură radicală în istoria întregii umanități.

Surprins în datele sale esențiale, tabloul perioadei interbelice oferă posibilitatea să desprindem resorturile care

au acționat în direcția ascensiunii celor trei puteri imperialiste promotoare ale agresiunii: Italia fascistă, Japonia imperialistă și Germania hitleristă. Date fiind rolul de prim plan în acest sinistru concert al Germaniei naziste și pericolul pe care îl reprezenta pentru libertatea, independența și însăși ființa națională a popoarelor și pentru civilizația mondială, este firesc că autorii și-au îndreptat atenția în special asupra acestora. Începînd cu constatarea că instaurarea hitlerismului la putere în Germania, la 30 ianuarie 1933, a însemnat apariția unui nou focar de război (primul fiind cel creat în 1931 prin agresiunea Japoniei împotriva Chinei), lucrarea înfățișează, etapă cu etapă, drumul parcurs de hitlerism către declanșarea celui de-al doilea război mondial. Se demonstrează, totodată, convingător că pașii funești ai celui de-al treilea Reich n-ar fi fost posibili fără climatul favorabil creat de poziția celorlalte mari puteri imperialiste, care nu numai că au stat pasive față de instaurarea terorismului în viața politică europeană, de violarea sfruntată a pactelor și normelor internaționale, dar, prin politica lor conciliatoare, au înlesnit direct agresorului radierea primelor state de pe harta globului, prin acordurile de la Munchen, punîndu-și sigiliul pe documentul prefațator al celei mai mari conflagrații cunoscute în istoria tuturor timpurilor.

Politica conciliatoare a fost nu numai un factor de încurajare și de consolidare a Germaniei fasciste, ci și un factor de descurajare a altor state, mai ales a statelor mijlocii și mici din centrul și din sud-estul Europei care se constituiseră ca state naționale sau care își desăvîrșiseră unitatea prin lupta național-revoluționară a maselor în condițiile de la sfîrșitul primului război mondial imperialist, state care — în fața amenințării revanșismului german sau a revizionismului din diferite alte țări — își fundaseră politica lor de securitate și integritate pe alianța cu Franța și cu Marea Britanie. Atitudinea capitulantă a cercurilor reacționare, conservatoare din Occident, orbite de anticomunism, viza dirijarea expansionismului fascist spre est, avînd ca țel final Uniunea Sovietică, împotriva căreia se îndrepta ura burgheziei de pretutindeni.

Se relevă în mod just că, în contextul internațional al vremii, cele mai hotărîte adversare ale fascismului, de oriunde și de orice nuanță, au fost forțele progresiste, democratice, în primul rînd

proletariatul, în frunte cu partidele comuniste și muncitorești. Sesizând pericolul agresiunii fasciste împotriva independenței și libertății popoarelor, se arată în lucrare, „mișcarea muncitorească, masele populare și opinia publică democratică din toate țările lumii s-au ridicat la luptă pentru apărarea păcii și civilizației umane, pentru securitate colectivă, exercitând o influență puternică asupra vieții politice naționale și internaționale. Partidele comuniste și muncitorești, organizațiile antifasciste au demască planurile reacțiunii imperialiste și compromisul acesteia cu fascismul, au lansat apeluri înflăcărâte la vigilență, la unirea rîndurilor forțelor mișcării comuniste și muncitorești și la închegarea unor alianțe largi ale acestora cu toate forțele progresiste, democratice și antifasciste. În fruntea acestei lupte s-a situat Uniunea Sovietică, vital interesată în crearea unui climat internațional prielnic consacrării tuturor forțelor și capacităților de care dispunea vastei opere de construire a socialismului”².

Evocînd evenimentele anului 1939, lucrarea pune în evidență acțiunile care au dus la torpilarea activității desfășurate pînă atunci de forțele păcii, dezagregarea alianțelor defensive regionale, lipsa de eficacitate a garanțiilor anglo-franceze acordate statelor sud-est europene, poziția duplicitară a guvernelor occidentale care, în cadrul negocierilor tripartite de la Moscova, au subminat ultimele eforturi întreprinse în vederea creării unui sistem de securitate împotriva pericolului fascist, expansiunea Germaniei și a statelor revizioniste alăturate ei, toate semnele care anunțau deznodămîntul dramatic marcat de agresiunea dezlănțuită de Germania hitleristă împotriva Poloniei, la 1 septembrie 1939. Pe bună dreptate se spune în încheierea acestei părți că evoluția agravantă a contradicțiilor internaționale confirmă și de data aceasta valabilitatea tezei lui V. I. Lenin potrivit căreia războiul mondial era „o continuare a politicii «marilor» puteri și a claselor dominante din aceste țări”³. Referitor la discuțiile tripartite din vara anului 1939, lucrarea apreciază că acestea „n-au ținut seama în măsura cuvenită de posibilitățile pe care le pu-

teau oferi statele mijlocii și mici ne-revizioniste, interesate în menținerea păcii și securității” (p. 78—79), că „n-au fost adoptate în momentele hotărîtoare, care n-au lipsit, poziții menite să înlăture suspiciunile și temerile acestor state, să stabilească un climat de încredere bazat pe respectul independenței și suveranității lor naționale” (p. 79).

Trecînd la problemele războiului dezlănțuit, autorii, nelăsîndu-se prizonierii unor aprecieri făcute în diverse perioade, unilaterale sau viciate de elemente conjuncturale, apreciază că „Al doilea război mondial a avut de la început un caracter just, de apărare din partea popoarelor și statelor care au ridicat armele contra agresorului fascist, dușmanul principal al libertății și ființei lor naționale, indiferent de scopurile proprii politice și economice urmărite de cercurile conducătoare. Pentru anii aceia, important era că pe agenda lor se afla înscrisă necesitatea înfrîngerii fascismului” (p. 93).

Tocmai această apreciere dă posibilitate ca, pe parcursul lucrării, să fie reflectate obiectiv toate rațiunile și mobilurile care au asamblat eforturile militare, umane, materiale și morale a numeroase state și popoare în gigantica încordare pentru zdrobirea agresorilor fasciști și militariști în Europa, Africa și Asia.

Se impune, de la început, constatarea că lucrarea nu se limitează la descrierea succesiunii operațiilor militare, ci relevă interdependența diverselor procese și factori de natură economică, socială, politică, diplomatică, ideologică etc. Autorii au acordat grija principală momentelor celor mai importante ale războiului, oprindu-se, îndeosebi, asupra acelor care au marcat schimbări în raportul de forțe al taberelor aflate în luptă și relevînd ponderile și specificul aportului diferitelor state la victorie.

Din acest unghi, reține atenția ideea care se degajă din lucrare privind participarea Uniunii Sovietice, amploarea și caracterul decisiv al operațiilor de pe frontul sovieto-german, principalul front al celui de-al doilea război mondial, determinantele cotelor realizate tocmai pe acest front în favoarea coaliției anti-hitleriste, care evidențiază nu numai efortul și eroismul popoarelor sovietice și ale glorioasei lor Armate Roșii, ci și uriașul potențial al orînduirii socialiste, rolul excepțional deținut de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice în conducerea, organizarea, mobilizarea și potențarea tuturor factorilor destinați a

² *Marea conflagrație a secolului XX — Al doilea război mondial*, Editura politică, București, 1971, p. 31. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

³ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 26, Editura politică, București, 1964, p. 319.

asigura izbînda împotriva unui duşman crud şi perfid. „În crîncena încheşare cu puternica maşină de război fascistă — se arată în lucrare —, Uniunea Sovietică — forţa principală a coaliţiei antifasciste — a purtat greul războiului şi a adus contribuţia hotărîtoare la înfrîngerea forţelor reacţiunii. Armata şi poporul sovietic, care au dat cele mai mari jertfe de vieţi omeneşti, au salvat: nu numai orînduirea socială şi de stat socialistă, ci şi libertatea altor popoare din Europa şi din Asia, salvînd omenirea de cea mai mare primejdie care o ameninţase vreodată, fascismul“ (p. 560). Văzînd în politica şi agresiunea hitleristă elementul care viza în mod expres lichidarea mişcării muncitoreşti europene, zdrobirea primului stat socialist din lume, statornicirea dominaţiei sale mondiale şi instaurarea unei „noi ordini“ în întreaga lume, popoarele sovietice nu s-au dat în lături de la nici o jertfă pentru apărarea patriei ameninţate, pentru ajutorarea popoarelor cîmpionate în lupta lor de eliberare, pentru salvagardarea civilizaţiei umane de barbaria cămăşilor brune.

Autorii îşi sprijină aprecierile pe date şi fapte concludente, arătînd că pe frontul de răsărit au fost aruncate 65—70% din efectivele Germaniei şi ale sateliţilor ei, aici au avut loc cele mai mari operaţii militare — bătălia din faţa Moscovei şi epopeea Leningradului, care au înmormîntat mitul hitlerist al „războiului fulger“, năprasnicele lovituri de la Stalingrad şi Kursk, care au marcat cotitura radicală în desfăşurarea războiului în favoarea forţelor antifasciste, vastele operaţii care au urmat, încununate cu marea bătălie a Berlinului. Ce a însemnat acest uriaş efort sovietic ne este reliefat de cifrele pe care ni le prezintă lucrarea: tribut de sînge dat de 20 milioane de oameni (10% din populaţia U.R.S.S.), distrugerea de către „noi cruciaţi“ a 1710 oraşe, peste 70 000 de sate şi comune, 32 000 de întreprinderi industriale, 98 000 de colhozuri, 1 876 de sovhozuri şi altele, distrugeri însumînd două trilioane şase sute de miliarde de ruble.

În lumina realităţii istorice, este prezentată, de asemenea, lupta dusă împotriva forţelor Axei de celelalte mari puteri ale coaliţiei antihitleriste — Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, precum şi Franţa. Se apreciază, în chip just, că operaţiile militare din nordul Africii şi din Italia, debarcarea trupelor aliate pe coasta Franţei, războiul purtat în Oceanul Pacific, masivele bombardamente ale aviaţiei anglo-americane au

slăbit în mare măsură blocul ţărilor fasciste, contribuind la zdrobirea Germaniei şi a aliaţilor săi. Pierderilor de vieţi omeneşti — 375 000 din partea Marii Britanii, 400 000 din partea S.U.A., 600 000 din partea Franţei — li se adaugă un efort economic deosebit de mare, cifrat în ceea ce priveşte S.U.A., de exemplu, la 22 bilioane de dolari, plus datoritiile de război neachitate.

Căutînd să înfăţişeze caracterul cu adevărat mondial al conflictului, autorii consacră capitole întregi operaţiilor din Asia împotriva Japoniei militariste. Este subliniată importanţa deosebită a aportului poporului chinez, care a fost printre primele popoare puse în situaţia de a înfrunta un stat militarist, evidenţiindu-se contribuţia uriaşă a Partidului Comunist Chinez în mobilizarea forţelor populare împotriva invadatorilor niponi. „Forţa principală de rezistenţă şi de luptă împotriva cîmpitorilor japonezi — relevă lucrarea, referindu-se la anii 1942—1943 — o constituiau regiunile eliberate de armatele comuniste. Încrederea şi hotărîrea poporului au făcut ca ele să treacă cu succes prin grelele încercări la care au fost supuse în cursul războiului cu Japonia“ (p. 281). Despre aceasta vorbeşte cu forţă de convingere tributul de sînge dat de poporul chinez în lupta cu invadatorii japonezi, care se cifrează la 8 milioane de oameni.

Autorii menţionează, de asemenea, contribuţia Africii, prin luptătorii care au acţionat în componenţa trupelor engleze şi franceze, precum şi cea a Americii Latine, care a furnizat statelor coaliţiei antifasciste materii prime strategice, alimente, materiale de război.

O caracteristică a lucrării o constituie străduinţa autorilor de a releva aportul multor ţări şi popoare mijlocii şi mici, aport care, în unele cazuri, a depăşit ponderea numărului populaţiei, a mărimii teritoriului sau a disponibilităţilor lor.

În lucrare îşi găseşte o prezentare adecvată lupta de rezistenţă a popoarelor cîmpionate şi subjugate de fascism, factor de deosebită importanţă în desfăşurarea şi rezultatele celui de-al doilea război mondial. Arătînd că mişcarea de rezistenţă antifascistă îşi are începuturile în chiar momentul în care Germania hitleristă a desfiinţat primul stat independent (Austria), autorii apreciază că aceasta se înscrie ca un fenomen specific al celui de-al doilea război mondial. Alimentată de principiul dreptului popoarelor la existenţă naţională

de sine stătătoare, mișcarea de rezistență, cu toate că în multe țări a înregistrat curente deosebite în legătură cu obiectivele și cu modalitățile de luptă, a cunoscut o continuă ascensiune, transformându-se dintr-o mișcare spontană într-una organizată, care, desigur, a îmbrăcat aspecte diferite, în funcție de condițiile concrete locale, de relațiile guvernului țării respective cu cel de-al treilea Reich, de raportul forțelor politice și sociale din interiorul fiecărei țări, în strînsă conexiune cu desfășurarea generală a războiului, știut fiind că victoriile obținute pe front de armatele Uniunii Sovietice, ale celorlalte state ale coaliției antihitleriste însuflețeau lupta național-eliberatoare a popoarelor. Mișcarea de rezistență a cunoscut perioade și momente specifice, intensitate și forme diverse, de la sabotarea producției de război destinate hitleriştilor, greve sau demonstrații de stradă, pînă la viguroase războaie purtate de partizani și armate de eliberare națională (Iugoslavia, Polonia, Albania, Grecia, Italia, China, Birmania, Filipine etc.) și insurecții naționale (Franța, România, Cehoslovacia, Bulgaria, Vietnam etc.).

Cel de-al doilea război mondial a demonstrat că, cu cît ființa națională a poporului era mai amenințată, cu atît rezistența îmbrăca forme mai violente, atrăgînd în orbita ei, cu excepția elementelor colaboracioniste, toate păturile și clasele sociale ale națiunilor subjugate, în frunte cu forțele progresiste și, în primul rînd, partidele marxist-leniniste — forța politică cea mai activă și mai consecventă în lupta contra fascismului. Așa cum arată autorii, partidele comuniste, exprimînd interesele vitale ale popoarelor, pornind de la aprecierea justă că în condițiile date sarcina lor primordială o constituia organizarea luptei pentru eliberarea propriilor țări de sub ocupație, au chemat la unire toate forțele naționale patriotice și antihitleriste, indiferent de apartenența lor de clasă, de concepțiile ideologice și politice, într-o serie de țări formîndu-se largi fronturi patriotice, cu prinzînd, de la clasa muncitoare pînă la grupări burgheze, o națiune aproape în totalitatea sa. „Lupta popoarelor împotriva cotropitorilor fasciști și încununarea ei cu succes în anii 1944-1945 — se arată în lucrare — demonstreu că înlăturarea regimurilor fasciste de către forțele patriotice interne era o necesitate istorică legică în dezvoltarea acestor țări. Victoria împotriva fascismului a

reprezentat încoronarea unei lupte energice și continue desfășurate de popoarele țărilor respective în toată perioada dominației fasciste. Eliberarea de sub jugul fascist era rezultatul luptei antihitleriste organizate și conduse de către forțele patriotice cele mai active ale fiecărui popor. Indiferent de amploarea, de metodele și de importanța concretă în desfășurarea celui de-al doilea război mondial, a rezistenței antifasciste din fiecare țară, o trăsătură este caracteristică tuturor popoarelor: lupta antifascistă, care a dus în unele țări la răsturnarea guvernelor subordonate Germaniei hitleriste, iar în altele la alungarea cotropitorilor. Forțele interne au folosit momentele cele mai nefavorabile coaliției hitleriste în desfășurarea războiului, atît pe frontul din vestul Europei și din Oceanul Pacific, cît mai ales pe frontul sovietic, unde și-au găsit mormîntul principalele forțe ale armatei hitleriste“ (p. 435).

Ne-am oprit ceva mai mult la viziunea lucrării asupra mișcării de rezistență, deoarece, cum bine se știe, relevarea rolului și importanței acesteia în dinamica ansamblului războiului nu s-a impus cu ușurință în literatura istorică, diferite lucrări tinzînd să prezinte minimalizat, dacă nu chiar să excludă, acest factor component al înfrîngerii fascismului.

Prin fapte, argumente și concluzii, lucrarea relevă aprecierea tovarășului Nicolae Ceaușescu că „victoria epocală asupra fascismului în cel de-al doilea război mondial a demonstrat încă o dată, la scara celei mai ample înțeleștări din cîte a cunoscut istoria, forța cu care popoarele se ridică în apărarea unei cauze drepte, adevărul incontestabil că rolul hotărîtor în făurirea istoriei, în apărarea libertății și independenței naționale îl au masele populare, milioanele și milioanele de oameni ai muncii de pretutindeni. Războiul antifascist a relevat că oricît de mare ar fi potențialul aruncat în luptă de forțele reacțiunii, oricît de puternice ar fi armatele imperialiste invadatoare ele nu pot înfrînge voința de libertate a popoarelor, dorința acestora de a-și hotărî singure soarta“⁴.

Așa cum se subliniază în *Cuvînt înainte*, realizatorii lucrării au căutat să pună în lumină, în contextul general, istoria României din acei ani, să lămu-

⁴ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 377.

rească problemele nodale ale țării noastre din perioada celui de-al doilea război mondial, lupta forțelor revoluționare, patriotice, sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste, scoaterea României din războiul hitlerist și alăturarea ei coaliției antifasciste, socotind că prezentarea corelației dintre fenomene și procese petrecute pe plan internațional și național este de o mare utilitate științifică.

Pornind de la realitățile istorice, autorii asigură echilibrul necesar, o dozare judicioasă a părților privind evenimentele din istoria României și cea universală, deși tendința spre o extremă ar fi putut fi lesne favorizată de faptul că, spre deosebire de alte elemente ale lucrării, pentru evoluția istorică a României s-a beneficiat de mult mai multe surse documentare, precum și de numeroase studii și cercetări originale, de cuceriri prețioase ale științei noastre istorice, care a elucidat aspecte esențiale ale acestei perioade din istoria României.

Subliniind permanent opoziția ireductibilă dintre forțele revoluționare, democratice, progresiste și forțele reacționare, naționalist-șovine, fasciste, punând în evidență contradicțiile sociale și politice ale societății românești, evoluția contradictorie a politicii statului burghezo-moșieresc, lucrarea recenzată ne oferă o prezentare nuanțată a politicii externe a României antebelice, semnalând, cu deosebire, acele componente care aveau în vedere asigurarea integrității teritoriale, a independenței și securității țării, dar neignorând și pe cele care acționau în sens contrar. Este demn de notat că în volum se remarcă eforturile unor personalități cu vederi realiste de a orienta politica externă a statului pe direcția colaborării cu statele vecine, a susținerii tuturor inițiativelor care urmăreau împiedicarea agresiunii și organizarea securității colective în Europa. În acest context, se arată importanța stabilirii relațiilor diplomatice cu U.R.S.S., a negocierilor Litvinov-Titulescu referitoare la un tratat româno-sovietic de asistență mutuală, se evaluează la justa valoare atitudinea activă a României în cadrul Micii Înțelegeri, pact regional caracterizat pe bună dreptate defensiv, care urmărea menținerea statu-quo-ului stabilit după primul război mondial, unirea forțelor statelor care-l compuneau (Cehoslovacia, Iugoslavia, România) împotriva amenințării fasciste.

În același timp, sînt arătate acele mobiluri, alimentate de anticomunismul și teama cercurilor politice reacționare românești de vecinătatea cu Uniunea Sovietică, care au împins cercurile oficiale pe calea dezangajării treptate de politica securității colective, a concesiilor față de forțele fasciste agresive, ceea ce a facilitat activizarea coloanei a V-a (Garda de fier și alte organizații fasciste) și penetrația hitleristă în România.

Cum este și firesc, o grijă deosebită se acordă în lucrare acelor factori care pînă la urmă au prevalat în desfășurarea ulterioară a evenimentelor, adică forțelor progresiste, revoluționare, în frunte cu Partidul Comunist Român. Subliniind postulatul potrivit căruia crearea Partidului Comunist Român a reprezentat o cotitură istorică în viața mișcării revoluționare și a maselor populare din țara noastră, autorii lucrării demonstrează că în cadrul marilor bătălii de clasă, politice și sociale, în fruntea cărora s-a aflat, Partidul Comunist Român a acordat o mare atenție situației externe a țării noastre, problemelor mișcării muncitorești internaționale, relațiilor mondiale. Partidul Comunist Român a militat cu hotărîre pentru unirea forțelor democratice, patriotice împotriva pericolului organizațiilor fasciste din interior și a expansiunii facismului german din exterior, pentru respingerea politicii antisovietice, promovate de cercurile marii burghezii și ale moșierimii, pentru relații de prietenie cu primul stat socialist, de solidaritate cu lupta de eliberare socială și națională a maselor muncitoare de pretutindeni, de asigurare a securității în Europa și în lume împotriva agresorilor. Lucrarea face apel la documente ale P.C.R. din care rezultă politica sa de apărare a integrității și independenței României, împotriva pericolului nazist și revizionist. Sînt amintite astfel rezoluția plenarei lărgite a C.C. al P.C.R. din august 1936, care preconiza măsuri de ordin economic, politic, social și militar pentru „întărirea capacității de apărare a țării și a armatei române”⁵ spre a putea face față unei agresiuni fasciste, sau cuvîntul de ordine dat după desființarea statului cehoslovac, prin care se cerea membrilor și simpatizanților partidului să se prezinte la unitățile militare și să lupte „pentru întărirea forței politice și morale a armatei contra Germaniei hit-

⁵ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., cota AB XX-3, inv. nr. 956.

leriste și statelor revizioniste“, arătînd că „războiul poporului român pentru apărarea independenței și granițelor țării contra agresiunii este un război drept“⁶. Aceleași nobile țeluri au determinat Partidul Comunist Român să cheme poporul la luptă împotriva dictatului fascist de la Viena, prin care trupul țării fusese sfîrtecat. Dar cum just se remarcă, situația favorabilă rezistenței naționale, elanul maselor populare au fost frîmate de unele decizii ale cercurilor guvernante, adoptate cu asentimentul liderilor partidelor burgheze, decizii contrare intereselor naționale ale poporului român.

Situația creată a fost folosită de Germania hitleristă pentru schimbarea regimului din România, prin aducerea la putere a Gărzii de fier și a generalului Ion Antonescu. În acele momente grele pentru destinele țării, al cărei teritoriu era complet sfîșiat, poporul român s-a găsit singur, fără nici un sprijin din afară, România fiind aruncată de fapt în brațele forțelor hitleriste; pentru țară a urmat cea mai întunecată pagină a istoriei sale. Lucrarea conchide în mod întemeiat că în răsturnările politice interne și externe din vara anului 1940 se află explicația faptului că România, țară puternic dominată de sentimente potrivnice imperialismului și militarismului german, s-a putut găsi timp de patru ani — deși această stare de spirit persista — alături de Germania hitleristă.

Marcînd, în capitolele următoare, principalele evenimente ale perioadei în care România s-a aflat sub dominația Germaniei naziste, inclusiv datele esențiale ale participării la războiul antisovietic, autorii lucrării relevă cele mai caracteristice acțiuni ale forțelor vii ale națiunii române pentru doborîrea regimului de dictatură militară-fascistă, scoterea țării din alianța nefastă cu puterile Axei, însemnătatea alăturării țării coaliției anti-hitleriste, contribuția României la victoria asupra Germaniei fasciste.

Lucrarea subliniază caracterul profund nepopular al războiului în care fusese tîrîtit țara, explică și argumentează poziția și acțiunea celei mai consecvente forțe politice a rezistenței din România, Partidul Comunist Român, care, încă de

la începutul agresiunii antisovietice, prin documente de importanță Platformei-program din 6 septembrie 1941, chema poporul la luptă pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste și formarea unui guvern al independenței naționale, cu participarea tuturor forțelor patriotice, indiferent de concepțiile politice, filozofice, starea socială, pentru încetarea războiului antisovietic, pentru participarea, alături de U.R.S.S. și celelalte popoare, la coaliția antihitleristă, la zdrobirea Germaniei naziste. Această concepție a dat posibilitate partidului să fie sufletul mișcării de rezistență, ale cărei forțe de bază erau clasa muncitoare și țărănimia, rezistență ce a îmbrăcat forme din cele mai diverse.

Ca rezultat necesar al îndelungatului proces de luptă împotriva fascismului și pentru realizarea unor largi alianțe politice, în condițiile ofensivei hotărîtoare a Armatei Roșii de la Iași-Chișinău, s-a produs insurecția națională antifascistă armată din august 1944, care a doborît dictatura antonesciană, România a încetat operațiile militare împotriva U.R.S.S., a ieșit din războiul hitlerist și s-a alăturat coaliției antifasciste. Reliefind influențele reciproce ale insurecției naționale antifasciste și ale ofensivei sovietice, în lucrare se spune: „Ofensiva impetuoasă sovietică din zona Iași-Chișinău, care angajase în lupte toate rezervele operative și tactice ale grupului de armate germane «Ucraina de sud», a dat posibilitatea insurecției române să se desfășoare cu succes împotriva trupelor hitleriste aflate în interior și a resturilor unităților germane care încercau să se salveze, retrăgîndu-se din calea loviturilor forțelor sovietice. La rîndul ei, insurecția victorioasă a dat posibilitatea comandamentului sovietic să transforme ofensiva într-un marș strategic de peste 600 km pe un teritoriu liber din zona Focșani-Galați-Tulcea pînă la frontiera cu Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria și la pozițiile apărate de trupele române în Podișul Transilvaniei“ (p. 404—406).

Lucrarea ne derulează apoi, pe secvențe, filmul continuării luptei armatei române, cot la cot cu armata sovietică, pentru eliberarea părții de nord-vest a României, a Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la victoria epocală asupra fascis-

⁶ „Lupta de clasă“ nr. 6/1939.

mului german. Sintetizând bilanțul participării poporului român la înfrângerea Germaniei hitleriste, în lucrare se subliniază contribuția totală a României în luptători, precum și aportul ei economic. Lucrarea evocă astfel numeroase mărturii care atestă aprecierea și recunoașterea internațională a efortului multilateral depus de poporul român în lupta pentru înfrângerea Germaniei naziste.

În ultimele capitole se înfățișează problemele legate de încheierea tratatelor de pace, situația Germaniei și principalele transformări în configurația social-politică a lumii în primii ani postbelici. Folosirea condițiilor create de victoria asupra fascismului pentru instaurarea unei păci trainice în lume, subliniază lucrarea, a fost frînată de politica de pe poziții de forță, promovată de forțele imperialiste de încordarea din perioada războiului rece, numeroase fapte și evenimente arătând că natura agresivă a imperialismului nu s-a schimbat, că atîta vreme cît există imperialismul persistă și primejdia unui război mondial, ceea ce impune din partea popoarelor vigilență sporită și acțiune fermă pentru zădărnicierea planurilor sîngeroase ale cercurilor reacționare.

Evoluția postbelică pe arena mondială pune cu pregnanță în evidență ascensiunea irezistibilă a forțelor revoluționare, progresiste, care dau expresie intereselor vitale ale popoarelor, ele — și nu imperialismul — influențînd în chip determinant cursul evenimentelor. Tocmai pornind de la această realitate, de atîtea ori reliefată în documentele partidului nostru, autorii își încheie lucrarea subliniind sensul optimist al istoriei, comandamentul suprem al contemporaneității — consolidarea frontului uriașelor forțe antiimperialiste, al căror factor principal este sistemul mondial socialist, care, acționînd unite, dispun de capacitatea de a zădărnici tentativa oricui ar încerca să transforme globul într-un nou cimitir universal.

Se poate concluziona că autorii au soluționat în mod corespunzător problemele de ansamblu, au dat atenție asigurării echilibrului necesar în tratarea diferitelor laturi ale războiului, neomițînd nici un moment esențial, și-au exprimat

punctul de vedere propriu, căutînd să aducă o contribuție la elucidarea unor aspecte controversate, la corectarea unor erori, la restabilirea adevărului acolo unde lipsa de informație sau chiar reaua credință l-au alterat sau l-au falsificat.

Unele pasaje din lucrare pun în evidență însă anumite inegalități, sub raportul valorii, în ținuta și acuratețea tratării, neglijențe în domeniul unificării și al finisării redacționale, ceea ce a permis strecurarea unor repetări și inexactități de ordin istoric, a unor formulări care se plasează sub semnul impreciziei, a unor deformări în transcripția de date și nume. În capitolul al 6-lea, de exemplu, se scrie că „în martie 1942 numai întreprinderile din părțile răsăritene ale U.R.S.S. au atins nivelul producției antebelice de pe întregul teritoriu al U.R.S.S.” (p. 169-171). Cercetarea sursei citate denotă că, în fapt, era vorba nu de întreprinderi în ansamblu, ci de „întreprinderile de materiale de război”. La pagina 328, contactele stabilite de diplomații antonescieni cu reprezentanți ai guvernelor aliate via Lisabona, Madrid, Stockholm sînt caracterizate cînd *oficioase* cînd *oficiale*, deși deosebirile de conținut ale celor două noțiuni sînt mai mult decît sensibile. La pagina 367 se vorbește de ceva care, de fapt, nu a existat — „Armata 2 tactică aeriană americană” —, iar la paginile 508 și 634 Armata a 9-a aeriană a S.U.A. este indicată ca strategică, deși, în realitate, era tactică.

Accesibilitatea lucrării ar fi cîștigat dacă ar fi fost operată o selecție mai riguroasă a detaliilor în descrierea unor acțiuni militare, eliminîndu-se amănunte neesențiale.

Inadvertențele semnalate, ca și alte observații critice posibile, pe deplin rezolvabile la o nouă ediție, nu umbresc calitățile remarcabile ale lucrării, care o recomandă drept o valoroasă sursă românească de referință pe tema dată, un instrument de certă utilitate informativă științifică și politică-educativă, atestate concludent și de marele interes cu care a fost primită de publicul cititor.

General-maior
CONSTANTIN ANTIP

ILIE CEAUȘESCU: P.C.R. — STEGARUL LUPTELOR REVOLUȚIONARE DIN ANII 1929—1933

Editura științifică, București, 1971, 366 p.

**P.C.R. —
ILIE CEAUȘESCU
STEGARUL
LUPTELOR
REVOLUȚIONARE
DIN ANII 1929-1933**

În lumina recen-
telor documente ale
partidului nostru,
frontului istoric îi
revin sarcini de mare
răspundere privind
abordarea tot mai
profundă și relevarea
tradițiilor revoluționare
de luptă ale P.C.R.,
ale clasei muncitoare.
De aici decurge necesitatea

elaborării unor ample lucrări de sinteză privind diferite perioade din îndelungata istorie a mișcării democratice și revoluționare din țara noastră, din glorioasa istorie a proletariatului român și a partidului său de avangardă, partidul comunist.

Răspunzând acestor imperative majore, de curînd Editura științifică a publicat lucrarea *P.C.R. — stegarul luptelor revoluționare din anii 1929—1933*, de Ilie Ceaușescu.

Beneficiind de un bogat și prețios material documentar, în cea mai mare parte inedit, lucrarea dovedește strădania autorului de a pătrunde cât mai adînc în fenomenele perioadei amintite. Bazată pe un atare fond documentar, pe criterii științifice clare în tratarea și interpretarea evenimentelor, lucrarea prezintă, pe de o parte, un tablou detaliat, strict istoric, al frământărilor și evenimentelor din perioada crizei economice, pe de altă parte generalizează, înfățișînd ansamblul acestor lupte, importanța lor internă și internațională, conexiunea și interferența lor, caracterul lor unitar, rolul conducător al partidului comunist. Toate acestea îl conduc pe autor la o interpretare originală, la o izbutită sinteză istorică.

În lucrare se evidențiază faptul că evenimentele anilor 1929—1933 nu constituie ceva singular, incidental în istoria mișcării noastre muncitorești. Analizînd cauzele care au dat naștere frământărilor din anii crizei, autorul ajunge la concluzia că aceste lupte își au soriginea în întreaga evoluție anterioară a mișcării, în activitatea deosebită desfășurată de

partidul comunist, care și-a afirmat tot mai puternic rolul conducător în marile bătălii de clasă ale proletariatului.

Cauzele imediate care au generat luptele revoluționare din anii 1929—1933, varietatea și diversitatea formelor de manifestare și organizare, caracteristicile acestor lupte desfășurate în front unic, rolul deosebit care i-a revenit partidului comunist, precum și activitatea celorlalte organizații ale clasei muncitoare în lupta împotriva măsurilor luate de autoritățile burghezo-moșierești, își găsesc în lucrare o temeinică și complexă analiză. Lucrarea este străbătută, de la un capăt la altul, de exemple semnificative care atestă vasta activitate politică desfășurată de partidul comunist în rîndul clasei muncitoare, ceea ce a avut ca rezultat viguroasa afirmare a acesteia drept forța cea mai înaintată a societății, avangarda luptei întregului popor împotriva subjugării imperialiste și a dominației monopolurilor străine, pentru o viață mai bună, libertate și democrație, independență și suveranitate națională.

Cadrul economic, social și politic în care s-a desfășurat lupta revoluționară a maselor este prezentat pe larg în lucrare. Autorul surprinde particularitățile crizei economice din România, factorii interni și externi care au agravat-o¹. Este un merit incontestabil al lucrării la care ne referim faptul că face o analiză amănunțită a fiecăreia dintre măsurile adoptate în acei ani, măsuri care, laolaltă, au constituit o vastă legislație economică, instituțională, penală etc., în scopul protejării proprietății capitaliste și al favorizării obținerii de profituri cât mai mari pentru clasele exploatare. Analiza legislației antimuncitorești, mai puțin cercetată de istoriografia noastră pînă în anii din urmă, întregeste cunoștințele despre cauzele marii ridicări la luptă a muncitorimii în anii 1929—1933.

Unul dintre aspectele cele mai importante ale activității P.C.R. și a organizațiilor de masă l-a constituit demascarea în fața opiniei publice a măsurilor anti-

¹ Ilie Ceaușescu, *P.C.R. — stegarul luptelor revoluționare din anii 1929—1933*, Editura științifică, București, 1971, p. 11—24. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

populare luate de guvernanti pentru a arunca pe spinarea maselor greutățile crizei. Violarea de către patroni și autorități a legislației muncii, mai ales a unor prevederi ale acesteia legate de ziua de muncă de 8 ore, protecția muncii femeilor și copiilor, respectarea termenelor de plată a salariilor și achitarea lor integrală, precum și lupta muncitorilor pentru majorarea acestora în raport cu scumpirea vieții, împotriva concedierilor, pentru dreptul la concediu plătit de odihnă și boală, dreptul la pensie de bătrânețe și invaliditate, la asistență medicală, protecția muncii ș.a. sînt prezentate în lucrare cu o mare forță evocatoare. Autorul izbutește în acest fel să înfățișeze un tablou veridic al modului în care erau încălcate și puținele drepturi ce se mai păstrasera în legislația muncii din acei ani.

Măsurile antipopulare luate de clasele dominante au dus la intensificarea gradului de exploatare a tuturor categoriilor de oameni ai muncii, la scăderea catastrofală a condițiilor de trai. Odată cu evidențierea acestei situații, în lucrare se arată că măsurile adoptate de regimul burghezo-moșieresc au avut și un alt rezultat, mai puțin scontat de clasele exploatare, și anume acela că nemulțumirea maselor s-a transformat într-un impetuos val de mișcări revoluționare concretizat în peste 1500 de conflicte de muncă, în mari bătălii de clasă, începînd cu momentul Lupeni 1929 și culminînd cu eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933.

Rolul conducător al clasei muncitoare în marile bătălii revoluționare din anii 1929—1933 l-a avut Partidul Comunist Român. Relevării acestui adevăr îi este consacrată cea mai mare parte a lucrării.

Studierea concepțiilor organizatorice și politice care au stat la baza activității partidului comunist în perioada analizată ocupă un loc aparte în preocupările autorului. În mod deosebit este scoasă în evidență preocuparea majoră manifestată de P.C.R. pentru crearea condițiilor politice ale realizării Frontului Unic Muncitoresc. În lucrare se pune un accent deosebit pe justetea și realismul propunerilor făcute de P.C.R. pe această linie pentru a înlesni unitatea de acțiune cu socialiștii-independenți, social-democrații și muncitorii de alte orientări politice, organizați și neorganizați (p. 106 și urm.).

Din lucrare reiese că în perioada crizei s-au ridicat la luptă muncitorii din întreaga țară, că, de fapt, n-a existat

oraș în care să nu fi avut loc în această perioadă una sau mai multe ridicări ale proletariatului, că n-a fost ramură industrială în care să nu se fi desfășurat acțiuni revendicative, care au culminat cu eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933. Brăila, Galați, Iași, Dej, Sibiu, Timișoara, Simeria, Tg. Mureș, Pașcani, Constanța, Buhuși, Brașov, Piatra Neamț, Pitești, Oradea, Ploiești sînt numai cîteva dintre localitățile frecvent menționate în lucrare pentru acțiunile revoluționare, adunările, întrunirile și manifestațiile desfășurate de muncitori în acei ani.

Analiza detaliată a acestora din urmă îl conduce pe autor la concluzia că „masacrul sîngeros care a avut loc la 16 februarie împotriva muncitorilor ceferiști n-a însemnat înghiunțarea proletariatului, după cum n-a însemnat nici stăvîlirea mișcării revoluționare din România, așa cum scontaseră organizatorii acestui măcel. În perioada care a urmat, clasa muncitoare și-a strîns rîndurile și a trecut la noi acțiuni hotărîte” (p. 259).

În istoriografia perioadei 1929—1933, evenimentele din lunile ianuarie-februarie 1933 au fost puse în lumină în mod amplu. Lucrarea la care ne referim nu folosește însă și nu amintește decît în mică măsură lucrările și articolele apărute, cu părțile pozitive și eventual minusurile lor.

Atît luptele revoluționare cit și succesele obținute în acești ani au avut o profundă înrîurire asupra vieții politice și sociale a țării noastre. Ele au exprimat în modul cel mai grăitor spiritul combativ al clasei muncitoare, afirmarea rolului partidului comunist, a capacității sale de a organiza și conduce lupta oamenilor muncii.

Luptele muncitorești din acei ani au constituit o adevărată școală revoluționară pentru mase, al căror spirit combativ a crescut, căpătînd o însemnătate deosebită în înfruntările ulterioare dintre masele muncitoare și clasele dominante. Muncitorimea a dovedit o înaltă conștiință de clasă în focul acestor acțiuni revoluționare. Autorul subliniază că, în cursul luptelor revoluționare, precum și în perioada care le-a urmat, din rîndul muncitorilor greviști s-au ridicat zeci și zeci de activiști care s-au situat cu curaj în fruntea maselor, s-au întărit legăturile partidului cu masele, au crescut rîndurile partidului, în special din masele cele mai combative ale clasei muncitoare, a sporit rolul elementelor muncitorești în partid, în conducerea sa. Acest lucru a

avut o mare însemnătate pentru activitatea ulterioară desfășurată de P.C.R., întrucât elementele proletare promovate în conducerea muncii de partid cunoșteau realitățile din țară, starea de spirit și interesele maselor. În perioada care a urmat nu a fost acțiune revoluționară sau moment mai important în viața țării noastre în care P.C.R. să nu-și spună cuvântul tot mai răspicat.

Autorul subliniază că prin acțiunile sale din acei ani proletariatul român s-a impus în fața proletariatului internațional, a opiniei publice progresiste și democratice din întreaga lume, care și-au exprimat solidaritatea cu lupta acestuia. Desfășurate la scurtă vreme după instaurarea dictaturii fasciste în Germania, luptele proletariatului român din 1933 au avut și o însemnătate internațională, înscriindu-se printre primele mari acțiuni ale proletariatului mondial împotriva fascismului. În lucrare se avansează ideea originală că, prin amploarea, însemnă-

tatea și rolul lor, luptele proletariatului român au constituit începutul mișcării de rezistență mondială antifascistă, care s-a organizat în majoritatea țărilor și s-a amplificat tot mai mult, dând lovituri puternice forțelor fasciste până la zdrobirea Germaniei hitleriste (p. 311).

Sintetizarea cuceririlor istoriografiei noastre marxiste în problema luptelor muncitorimii române din anii 1929—1933, sublinierea liniei tactice adoptate de P.C.R., a uriașei lupte politice desfășurate de comuniști, îmbogățirea istoriografiei cu unele aspecte noi, legate mai ales de legislația antimuncitorească a acelor ani, și teoretizarea acestora fac din lucrarea *P.C.R. — stegarul luptelor revoluționare din anii 1929—1933* un valoros instrument de lucru pentru toți cei care studiază problemele istoriei mișcării muncitorești din România.

NICOLAE NICOLAESCU

OLIMPIU MATICHESCU: APĂRAREA PATRIOTICĂ

*Editura științifică, București, 1971, 244 p. **

Aniversarea glorioasei existențe de cinci decenii a Partidului Comunist Român a fost întâmpinată de întregul nostru popor cu rezultate deosebite în producția materială și spirituală. Angajați în primele rânduri ale activității ideologice, având un rol im-

portant în procesul de educare socialistă a maselor, istoricii din patria noastră au elaborat și publicat în cinstea semicentenarului P.C.R. un număr impresionant de lucrări. Se cuvine evidențiată în mod deosebit activitatea Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. concretizată în numeroase monografii, culegeri de documente și studii. În acest context se încadrează și lucrarea de față.

Încă de la început, ținem să subliniem că investigarea unui vast material docu-

mentar a permis autorului să elaboreze o lucrare originală, plină de inedit, care are meritul de a contribui la o cunoaștere mai profundă a organizației Apărarea patriotică, ca și a altor aspecte ale vastei activități desfășurate de P.C.R. în anii războiului.

Pe parcursul întregii lucrări sînt relevante atenția deosebită pe care Partidul Comunist Român a acordat-o Apărării patriotice, sprijinul constant primit de aceasta din partea organizațiilor regionale și locale de partid, participarea nemijlocită și plină de abnegație a comuniștilor la realizarea importantelor sarcini care le reveneau.

Cititorul are posibilitatea să urmărească și să aprecieze rolul și locul istoric ale acestei organizații, misiunile însemnate care i-au revenit înainte și după eliberare, succesele înregistrate în activitatea sa, în pofida unor mari dificultăți cărora a trebuit să le facă față în vremurile grele ale terorii burghezo-moșierești. Subliniind cauzele care au generat apariția organizațiilor muncitorești de ajutorare și apărare împotriva represiunilor și terorii aparatului de stat burghez, autorul prezintă apoi organizațiile de acest gen care au activat în România în epoca 1920-1940, insistînd, în mod firesc,

* Trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

asupra activității Ajutorului roșu, creat în 1924.

În condițiile instaurării dictaturii militare-fasciste și ale împingerii României în războiul hitlerist, sarcinile organizației de apărare și de luptă împotriva terorii s-au amplificat, s-au pus în termeni noi. Potrivit măsurilor adoptate de P.C.R., în toamna anului 1940, pentru transformarea Ajutorului roșu în Apărarea patriotică, aceasta a continuat direct activitatea organizațiilor precedente, lărgindu-și însă profilul, extinzând acțiunile și îmbrăcînd, în noile împrejurări, un caracter larg patriotic.

Din capitolul 1 reținem contribuția autorului la cunoașterea unor date interesante referitoare la evoluția și structura organizatorică a Apărării patriotice, la înțelegerea condițiilor ei de activitate. Documentele utilizate de autor pun în evidență diferite aspecte importante (ca ședința C.C. al P.C.R. din 22-23 iunie 1943, sprijinul multilateral al organizațiilor de partid etc.) ale preocupărilor partidului comunist pentru ca Apărarea patriotică să depășească momentele dificile, să-și îndeplinească cit mai bine menirea.

Conducerea de către P.C.R. și scopurile nobile, profund umane, democratice și patriotice ale activității sale au făcut posibil ca, în pofida a numeroase dificultăți — analizate, de altfel, de autor —, Apărarea patriotică să aibă organizații și să-și desfășoare activitatea în întreaga țară. După unele aprecieri, ea îngloba, în preajma insurecției naționale antifasciste armate, zeci de mii de membri, în diferitele sale forme organizatorice, fiind cea mai largă organizație de masă a P.C.R.

O mare parte a lucrării (capitolele 2-4, p. 46-138) este consacrată acțiunilor desfășurate de Apărarea patriotică pentru apărarea morală și juridică a militanților revoluționari și antifasciști, pentru ajutorarea materială a familiilor lor. Se demonstrează, cu un bogat și inedit material faptic, căile numeroase, variate și ingenioase prin care erau rezolvate aceste sarcini, succesele obținute explicîndu-se prin adeziunea puternică a maselor de muncitori, țărani, intelectuali, a tuturor patrioților la scopurile Apărării patriotice, expresie a împotrivirii unanime față de regimul dictaturii militare-fasciste.

Această activitate a avut, dincolo de rezultatul în sine — salvarea a numeroși militanți revoluționari și patrioți —, o deosebită și polivalentă importanță politică, contribuind la menținerea și intensificarea legăturilor între militanții în-

chiși sau internați și cei din afară, la stimularea combativității și dirzeniei luptătorilor antifasciști, la apropierea a numeroși patrioți de linia revoluționară a partidului comunist. Astfel, acționînd în conformitate cu sarcinile pe care i le încredințase P.C.R., Apărarea patriotică a constituit un sprijin prețios în activitatea de făurire a Frontului patriotic antihitlerist, a contribuit la propagarea poziției P.C.R. în rîndurile diferitelor categorii sociale, la întărirea legăturilor partidului cu masele.

Ca o concluzie a celor arătate mai sus, se impune aprecierea că importanța problemelor abordate, informația istorică deosebit de bogată și inedită, interpretarea judicioasă fac din primele patru capitole partea cea mai bine realizată în întreaga lucrare.

În continuare sînt analizate o serie de acțiuni întreprinse de Apărarea patriotică pentru ajutorarea prizonierilor de război sovietici, manifestare a urii poporului român față de fascism, a internaționalismului proletar de care era animată mișcarea noastră muncitorească.

Un scurt capitol oferă autorului prilejul de a face, în fapt, bilanțul contribuției politice, morale și materiale a Apărării patriotice la pregătirea actului de la 23 August 1944; în schimb, activitatea organizației în timpul insurecției naționale antifasciste — care, în conformitate cu titlul, ar fi trebuit să facă obiectul capitolului — este palid și sumar prezentată.

După victoria insurecției, Apărarea patriotică a îndeplinit (pînă în ianuarie 1948, cînd s-a autodizolvat), împreună cu alte organizații de masă conduse de P.C.R., un rol însemnat în mobilizarea maselor populare pentru înfăptuirea obiectivelor strategice și tactice stabilite de P.C.R. în etapa revoluției populare. În acest sens autorul relevă rolul organizației în cadrul luptei pentru instaurarea și consolidarea regimului democrat-popular, contribuția sa la succesul lozincii „Totul pentru front, totul pentru victorie!” și apoi la lupta pentru refacerea economică, acțiunile de asistență socială inițiate, precum și activitatea sa cultural-politică.

Lectura capitolelor consacrate activității Apărării patriotice după 23 August 1944 ne-a prilejuit însă și cîteva constatări critice. Semnalăm, în primul rînd, ceea ce ni se pare a fi o deficiență a economiei lucrării, a compartimentării ei. Din cele 13 capitole, 8 sînt consacrate activității Apărării patriotice în perioada 1944-1947. Or, aceste capitole însumează

sub o treime din numărul de pagini ale lucrării, astfel încât la 7 din cele 8 capitole menționate le revin sub 10 pagini. Deși această fracționare a monografiei atrage atenția, nu am fi semnalat-o, poate, dacă ea nu ar influența, alături de alte cauze, modul în care sînt prezentate unele aspecte ale activității organizației în anii 1944-1947. După părerea noastră, o împărțire mai judicioasă a lucrării ar fi favorizat o expunere mai sistematică, o mai bună încadrare în problemele perioadei și totodată ar fi oferit autorului posibilitatea să insiste mai mult

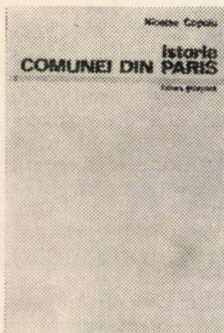
asupra unor aspecte sau momente ale activității Apărării patriotice. Aceasta ar fi contribuit, în fond, la fixarea mai precisă a locului istoric și a rolului acestei importante organizații de masă în viața politică a țării în anii revoluției populare.

Judecată în ansamblu, monografia se impune ca o contribuție meritorie la cunoașterea luptelor de eliberare națională și socială a poporului nostru, a istoriei Partidului Comunist Român. Prin caracterul instructiv și educativ, lucrarea se adresează unui cerc larg de cititori.

IOAN CHIPER

NICOLAE COPOIU: ISTORIA COMUNEI DIN PARIS

Editura științifică, București, 1971, 254 p.

Comuna din Paris, unul dintre cele mai importante evenimente ale istoriei moderne, se află în preocupările a numeroși istorici. În acest context larg, remarcăm cartea doctorului Nicolae Copoiu, care, bazată pe o documentație bogată și pe ultimele stu-

dii apărute, analizează sistematic originea, organizarea și activitatea Comunei pînă la înfrîngerea sa sîngeroasă, marele răsunset internațional și locul său în tradițiile de luptă ale mișcării muncitorești din țara noastră.

Cu deplin temelie, în vederea descifrării originilor adînci ale Comunei, autorul relevă momente importante ale luptelor de clasă, ca și nivelul politic și ideologic atins de mișcarea muncitorească din Franța. „Deși proclamarea Comunei a avut loc pe fondul evenimentelor militare și politice determinate de războiul franco-prusian, izbucnit la 19 iulie 1870, prin tot ce a avut ea mai caracteristic, Comuna a purtat pecetea mișcării revoluționare din Franța, a tradițiilor de luptă ale muncitorilor parizieni”¹.

Criza acută a celui de-al doilea imperiu s-a vădit, în toată amploarea, în condițiile războiului. În acord cu istoriografia franceză marxistă, N. Copoiu evidențiază legătura dintre războiul franco-prusac și Comună, faptul că aceasta s-a născut în focul luptei de rezistență, al războiului național, drept și popular, împotriva invadatorilor. Autorul acordă, în mod justificat, un loc preponderent luptei forțelor populare pentru instaurarea Comunei, reușind — ceea ce reprezintă un merit deosebit al lucrării — să prezinte acest complex fenomen social-politic ca punct culminant al desfășurării obiective a evenimentelor ce au precedat-o. Se depășește astfel concepția simplificatoare, prezentă în unele lucrări, în sensul că „proclamarea Comunei a fost înțeleasă ca un fulger declanșat pe un cer social senin”, demonstrîndu-se adevărul istoric, exprimat de K. Marx, potrivit căruia „...Comuna a crescut în înseși frământările sociale, politice (și militare) dinainte de 18 martie” (p. 60).

În răstimpul circumscris de 4 septembrie 1870 și 18 martie 1871, zi cunoscută ca ziua primei revoluții proletare din lume, s-a desfășurat o aprigă confruntare de clasă, cunoscînd și ciocniri violente între burghezie, simbolizată și apărută de guvernul „Apărării naționale”, și forțele proletariatului parizian, condus de socialiști, blanquiști și iacobini.

Astfel, în urma publicării, la 22 septembrie 1870, a convenției dintre Bismarck și Jules Favre, masele populare indignate de trădarea guvernanților cer, prin mari manifestații, măsuri militare efici-

¹ Nicolae Copoiu, *Istoria Comunei din Paris*, Editura științifică, București, 1971, p. 11. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

ente de apărare a patriei și proclamarea Comunei. De asemenea, la 31 octombrie, reprezentanții diferitelor forțe politice, în frunte cu Blanqui, Flourens, Lefrançais, Avrial, încearcă răsturnarea guvernului „Apărării naționale” și fixarea alegerilor pentru Comună. Tentativa maselor populare de a răsturna guvernul — așa cum remarcă autorul — a eșuat din cauza lipsei de unitate a forțelor antiguvernamentale (p. 67). Un moment important asupra căruia se insistă este cel de la 6 ianuarie 1871, când a apărut *Afișul roșu*, rechizitoriu virulent la adresa guvernărilor, expresie a profundelor nemulțumiri ale maselor populare, care soma guvernul să se retragă pentru a face loc Comunei, ca unică salvare a Parisului. La 22 ianuarie 1871 forțele revoluționare fac o nouă încercare de răsturnare a guvernului, dar din nou lipsa de unitate a dus la eșuarea acțiunii.

Toate acestea și evenimentele care au urmat — semnarea armistițiului cu Bismarck, consfințind dezastrul Franței, alegerea unei Adunări Naționale și hotărârile reacționare, profund antipopulare ale acesteia — au dus cele două clase aflate în conflict în fața unei ciocniri inevitabile. La 18 martie 1871, rezistența împotriva încercării de dezarmare a Gărzii Naționale ordonată de guvern s-a transformat într-o răscoală a întregului Paris. Clasa muncitoare ocupă principalele edificii publice, arborînd drapele roșii. Întreaga putere a trecut în mîna proletariatului reprezentat prin Comitetul Central al Gărzii Naționale.

Alegerea, instaurarea și constituirea Comunei, activitatea și semnificația ei istorică majoră sînt probleme dezbătute pe larg, pînă la detaliu, în lucrare.

Alegerile, desfășurate în desăvîrșit spirit democratic, au dus, pentru prima dată în istorie, la o componență socială a unui guvern care pune pe prim plan elementul muncitoresc. Depășind opiniile, cu circulație în istoriografie, asupra existenței curentelor din sînul Comunei, autorul evidențiază — neomițînd deosebirile de idei și convingeri politice — caracteristicile comune ce i-au unit pe membrii acesteia (p. 107). În ceea ce privește opera creatoare a Comunei, autorul o apreciază, pe drept cuvînt, ca magnifică. „Nu în rezultate, ci în direcții, nu prin ce reprezintă, ci prin modul cum s-a realizat” (p. 132).

Comuna, primul stat muncitoresc din lume, a trecut la reforme revoluționare menite să zdrobească vechiul aparat de stat burghez, asupritor al poporului. Prima măsură a Comunei a fost desființarea

rea ministerelor și a instituțiilor burgheze și înlocuirea lor cu altele, de tip nou. A fost creat Consiliul Comunei, organul suprem al puterii, iar pentru conducerea fiecărei ramuri administrative s-au înființat comisii speciale.

Crearea Comisiei pentru muncă, industrie și schimb, formată din membri ai Internaționalei, activitatea ei au dat cea mai puternică expresie acțiunii Comunei ca stat al oamenilor muncii. În acest sens s-a preconizat organizarea producției industriale pe baze cooperatiste, acordîndu-se un rol deosebit sindicatelor în această acțiune. La 30 martie au fost anulate datoriile pentru chirii, fără a se acorda despăgubiri proprietarilor, considerîndu-se că aceștia aveau obligația să contribuie la ducerea războiului, ale cărui greutăți le-a suportat în întregime munca, industria și comerțul. Alte decrete cu caracter social au prevăzut: confiscarea apartamentelor libere în favoarea muncitorilor lipsiți de locuințe, instituirea unei evidențe asupra „rezervelor” de muncă în scopul ajutorării celor rămași fără lucru, anularea amenzilor și reținerilor din salarii, interzicerea muncii de noapte în brutării pentru a da posibilitate muncitorilor să participe la viața socială, crearea unor ateliere speciale pentru activitatea femeilor etc. (p. 133—136).

În cadrul Comisiei pentru învățămînt, se evidențiază în lucrare, s-au anticipat, de asemenea, „experiențe prețioase pentru învățămîntul și cultura secolului nostru, cum a fost, de pildă, enunțarea principiului învățămîntului laic, gratuit și obligatoriu” (p. 136), distribuirea gratuită a rechizitelor școlare și dezvoltarea învățămîntului profesional prin înființarea a două școli cu caracter experimental. Prin ansamblul acestor măsuri, Comuna a pus bazele unui învățămînt popular, adaptat condițiilor reale ale epocii, prefigurînd o reformă socialistă a școlii.

Sînt relevante preocupările Comunei pentru problemele științei, artei și culturii, ale armatei etc. Deși nu a înțeles pe deplin însemnătatea atragerii tărînimii de partea sa, totuși Comuna a elaborat un manifest, difuzat cu ajutorul balonului, prin care cerea pămînt pentru țărani.

Activitatea Comunei, a cărei trăsătură fundamentală a fost înaltul umanitarism, nu a fost lipsită — remarcă autorul — de unele greșeli datorate condițiilor epocii în care a luat naștere, unor neînțelegeri a necesităților timpului și, mai ales, lipsei unui partid al muncitorilor. Astfel, o gravă eroare a Comunei a fost amînarea atacului asupra Versailles-ului, care,

imediat după retragerea de la 18 martie, nu dispunea de nici un fel de apărare. Membrii Comunei, încurajați de ușurința cu care obținuseră victoria, crezând că burghezia va accepta înfrângerea, au renunțat la cucerirea puterii printr-un război civil, sperând să o obțină pe cale electorală. La aceasta se adaugă atitudinea adoptată față de Banca Franței, care nu a fost naționalizată, spre a se evita astfel subvenționarea inamicului. De asemenea, nu au fost naționalizate nici uzinele și întreprinderile particulare. Respectarea excesivă a democrației formale nu a permis luarea de măsuri energice împotriva trădătorilor și a spionilor lui Thiers, ce mișunau prin tot Parisul. O atitudine eronată a adoptat Comuna și față de izbucnirea mișcărilor din provincie; ea s-a limitat numai la trimiterea unor delegați care nu puteau ajuta efectiv pe revoluționari. Toate acestea, ca și forța numerică zdrobitoare a trupelor Versailles-ului, au dus la înfrângerea Comunei.

Un capitol distinct este închinat de autor ecoului Comunei în țara noastră, participării reprezentanților poporului român la apărarea primului stat proletar, ca și tradițiilor Comunei în mișcarea munci-

torească din România, manifestări de înaltă solidaritate internaționalistă ale clasei noastre muncitoare. Credem totuși că analiza acestei problematice, a solidarității muncitorești internaționale, ar fi putut și ar fi trebuit să fie extinsă la atitudinea proletariatului și din alte țări, care a reacționat cu tărie la represiunile din „săptămîna sîngeroasă”.

În final lucrarea relevă succint semnificația istorică a Comunei pentru dezvoltarea mișcării muncitorești internaționale și a socialismului științific. „Comuna din Paris, primul stat muncitoresc, a fost — arată autorul — un eveniment epocal în istoria mișcării muncitorești internaționale din secolul trecut. Comuna a exprimat cât se poate de elocvent începutul afirmării proletariatului pe scena istoriei și a constituit prima experiență de organizare a statului proletar” (p. 201).

În încheiere subliniem faptul că lucrarea lui N. Copoiu se înscrie ca o importantă contribuție la definirea trăsăturilor esențiale ale Comunei, la explicarea erorilor ei, la aprecierea corectă a rolului său istoric.

OCTAVIAN NICOLAU

VOLUNTARI ROMÂNI ÎN SPANIA (1936—1939). AMINTIRI ȘI DOCUMENTE*

Editura politică, București, 1971, 608 p.

Printre valoroasele lucrări de istorie apărute în țara noastră în cinstea semicentenarului P.C.R., cartea de față ocupă un loc însemnat. Ea reprezintă, înainte de toate, o amplă ilustrare a tradițiilor internaționaliste în spiritul cărora Partidul Comunist

Român și-a educat membrii săi cât și pe cei apropiați de comuniști, o frescă vie a luptei antifasciste a poporului român, care s-a ridicat, în același timp, și pen-

tru apărarea țării în fața ofensivei fasciste. Faptul că lucrarea a fost scrisă de participanți direcți la evenimentele îi conferă acesteia o valoare deosebită.

Pentru oamenii maturi sau vîrstnici de astăzi evenimentele de acum mai bine de trei decenii, cînd poporul spaniol s-a ridicat cu arma în mîină împotriva rebeliunii generalilor fasciști și a intervenției armate a țărilor fasciste, se mai păstrează încă prezente în memorie. Lucrarea reînvie aceste evenimente, le prezintă înmănușate, și ceea ce apăsător unora ca rezultat al acțiunilor individuale apare din lectura cărții ca o acțiune organizată de cea mai revoluționară forță — Partidul Comunist Român. Tineretul, la rîndul său, are la îndemînă o lucrare deosebit de instructivă, dominată de entuziasmul revoluționar caracteristic anilor tineri, pildă vie de jertfă de sine pentru idealurile democrației, libertății și păcii. Cine sînt eroii cărții? Tineri proveniți din toate mediile sociale, cei mai mulți muncitori români sau aparținînd naționalităților care locuiesc pe pămîntul României. Luptînd alături de

* Volumul apare sub îngrijirea unui colectiv format din: Gheorghe Adorian, Mihai Burcă, Constantin Cimpeanu, Mihail Florescu, Stan Minea, Iosif Nedelcu, Valter Roman. La alcătuirea selecției de documente a colaborat și Teodor Pîntean, iar la pregătirea lucrării pentru tipar au contribuit Georgeta Oancea și Fany Joll.

poporul spaniol, tinerii voluntari români erau conștienți că luptă în același timp și pentru apărarea poporului lor în fața pericolului fascist.

Cartea, bine structurată, redă, putem spune, toate aspectele luptei de solidaritate a poporului român cu lupta dreaptă antifascistă a poporului spaniol: de la mobilizarea de către P.C.R. a voluntarilor pentru Spania, la adunarea de fonduri și până la vasta acțiune de informare a maselor în legătură cu evenimentele din Spania dusă de P.C.R., de organizații politice progresiste și de diferite personalități înaintate ale vremii.

Din lucrare reiese clar faptul că acțiunea de ajutorare a Spaniei republicane a fost dusă de partidul comunist sub semnul tacticii Frontului popular. Analiza documentelor publicate de P.C.R. în legătură cu evenimentele din Spania, succesele sale organizatorice și politice din această perioadă dovedesc maturitatea politică a comuniștilor români, înaltul lor spirit patriotic și internaționalist, legăturile puternice cu masele populare, prezența comuniștilor în viața politică a României, în pofida asprei prigoane, a terorii și calomniilor îndreptate de aparatul de represiune și propagandistic al statului burghez-moșieresc împotriva partidului comunist.

Cititorii sînt puși în temă în *Introducere* lucrării, în care se redau evenimentele istorice legate de războiul național-revoluționar al poporului spaniol împotriva fascismului. Autorii scot în evidență rolul Partidului Comunist Spaniol, și în speță al conducătorilor săi, José Diaz și Dolores Ibarruri, în organizarea apărării republicii încă de la începutul rebeliunii fasciste. Comuniștii au organizat primele miliții muncitorești în marile orașe, ca: Madrid, Barcelona, Valencia, Bilbao, Oviedo, Malaga ș.a., care au înăbușit rapid rebeliunea generalilor fasciști. Nu rămîne nici o îndoială că, fără intervenția militară directă a Italiei fasciste și a Germaniei hitleriste, rebeliunea ar fi fost rapid înăbușită de forțele republicane.

Autorii subliniază că greul războiului împotriva fascismului l-a dus în primul rînd poporul spaniol, armata republicană, alături de care s-au aflat voluntarii sosiți din 50 de țări ale lumii. „...Cei 35 000 de adevărați voluntari internaționali reprezentau — se citează din lucrarea *Istoria Partidului Comunist din Spania* — o forță numerică redusă, dar de cea mai mare însemnătate morală, politică și umană, care a constituit un aport cît se poate de valoros la lupta poporului spa-

niol. Eroismul nemărginit de care au dat dovadă voluntarii brigăzilor internaționale în numeroase bătălii, căruia îi stau mărturie pentru totdeauna cei 5 000 de morți căzuți din rîndurile lor în luptă cu inamicul, a servit drept imbold și exemplu pentru faptele de arme ale luptătorilor spanioli. Eroicele brigăzi internaționale au cîștigat pentru totdeauna dreptul de a ocupa un loc de onoare în istoria universală printre luptătorii pentru libertate, progres și pace și recunoștința neperitoare a tuturor democrațiilor spanioli¹.”

Cititorii sînt puși apoi la curent cu jaloanele principalelor bătălii din timpul războiului național-revoluționar al poporului spaniol împotriva fascismului: Madrid, Jarama, Guadalajara, Estremadura, Brunete, Teruel, Ebro, Catalonia. Se subliniază faptul că politica de „ne-intervenție”, anticomunistă și contrarevoluționară, preconizată de guvernele englez și francez, cît și odioasa tranzacție de la München între așa-zisele democrații occidentale și agresorii fasciști au fost lovituri de cuțit înfipte mișelește în trupul Spaniei republicane, care, alături de alte cauze de ordin intern, au contribuit la înfrîngerea poporului spaniol.

În lucrare sînt inserate apoi documente ale C.C. al P.C.R. în legătură cu evenimentele din Spania. Criteriul adoptat de autori este cel cronologic. Primul document, din august 1936, reprezintă un salut al plenarei a V-a lărgite a C.C. al P.C.R. și o declarație de solidaritate a comuniștilor români cu lupta poporului spaniol (p. 49).

Tematica celorlalte documente este variată. Rețin în primul rînd atenția documentele în care se face o analiză a evenimentelor din Spania și în care se cheamă comuniștii, poporul român la acțiuni de solidaritate cu poporul spaniol, dintre care forma supremă a fost lupta armată în Spania. Impresionează analiza științifică marxist-leninistă a evenimentelor, forța de evocare a acestora, tonul grav și totodată cald în care ele au fost redactate, profundul atașament al comuniștilor români față de lupta revoluționară a poporului spaniol, sentimentele de puternic patricism și internaționalism.

Documentele analizează multilateral politica guvernului republican spaniol,

¹ *Voluntari români în Spania. 1936—1939. Amintiri și documente*, Editura politică, București, 1971, p. 16—17. În continuare, trimerile la această lucrare vor fi date în text.

scot în evidență activitatea comuniștilor spanioli, condamná politica reacționară a guvernului român în anumite momente și conțin întotdeauna o chemare de solidaritate cu lupta dreaptă a poporului spaniol. Valoarea documentelor reproduse în lucrare sporește datorită caracterului lor inedit.

Partea din lucrare intitulată *Amintiri* este cea mai întinsă și constituie, după părerea noastră, miezul lucrării.

Articolul elaborat de Petre Borilă „Solidaritatea internațională cu cauza poporului spaniol”, izvorât atît din trăirile autorului cît și din cercetarea a numeroase surse istorice interne și externe, redă, putem spune, cadrul internațional în care s-a desfășurat acțiunea de solidaritate a poporului român cu lupta poporului spaniol.

Voluntarii internaționali au fost încadrați în Brigada XI „Thälmann”, Brigada XII „Garibaldi”, Brigada XIII „Dombrowski”, Brigada XIV „La Marseillaise”, Brigada XV „Lincoln”, Brigada 129 și batalionul divizionar al Diviziei a 45-a. Pe lângă aceste brigăzi mixte au mai fost organizate o serie de unități de artilerie, printre care și regimentul românesc de artilerie motorizat, subunități de alte arme etc. (p. 106). Cele 6 brigăzi internaționale au luptat alături de cele 137 de brigăzi ale armatei republicane spaniole.

În ceea ce privește participarea noastră, aflăm din lucrare că cei 500 de voluntari antifasciști români au fost încadrați în regimentul de artilerie comandat de Valter Roman, din care făcea parte și bateria „Tudor Vladimirescu”, al cărei comandant a fost înflăcăratul comunist Nicolae Cristea. În batalionul de infanterie „Djakovici” au luptat o companie românească de mitraliere și o companie de pușcași denumită „Grivița”. În aprilie 1937 s-a format grupul de artileriști români „Gh. Gheorghiu-Dej” în cadrul unui divizion internațional de artilerie grea. În primăvara anului 1938 s-a constituit compania românească din batalionul divizionar (Divizia a 45-a), care a participat la importante lupte pe frontul de pe Ebro (p. 107).

O activitate deosebită pentru primirea și trecerea voluntarilor români din Franța în Spania au depus emigranții revoluționari români la Paris, ca Gheorghe Vasilichi, Alexandru Buican, Eugenia Luncaș, Vasile Șimandan și alții.

Mulți dintre voluntarii români și-au jertfit viața pentru libertatea poporului spaniol. Neștearsă de-a pururi va fi

amintirea lui Mihai Ardeleanu, Costache Burcă, C. Bodeanu, Iosif Conta, Ștefan Cojereanu, Mihai Cristof, Leontin Dorohoi, Alexandru Făclie, Constantin Iacob, Ștefan Megheri, Mazepa Vlad, Gheorghe Romașcanu, Nicolae Roșu, Emil Șneiberg, dr. Andrei Tilea și a multor alora (p. 108).

Articolul memorialistic „Solidaritatea forțelor democratice din România cu Spania luptătoare”, scris de Mihail Florescu, înfățișează cititorilor puternica acțiune de solidaritate cu lupta poporului spaniol organizată de P.C.R. în țara noastră, acțiune de care s-au ocupat din partea C.C. al P.C.R. activiști de frunte ai partidului, printre care Lucrețiu Pătrășcanu, Ilie Pintilie și mulți alții. Sînt reproduse titluri de articole din „Scînteia” și „Lupta de clasă”, care au analizat situația din Spania și, în această lumină, sarcinile proletariatului român. Fruntașii culturii românești, oameni politici progresiști și democrați, alături de clasa muncitoare, au fost fără rezerve de partea cauzei drepte a poporului spaniol. De aceeași parte a baricadei s-au situat și oameni de cultură progresiști ai naționalităților conlocuitoare din țara noastră.

Articolele memorialistice elaborate de Stan Minea, Dumitru Maxim, Valter Roman, Mihai Burcă, Ion Mutulescu, Alexandru Constantinescu și Aurel Groparu, Coloman Ambruș, Pavel Cristescu, Constantin Cîmpeanu, Haralambie Anghel, Aurel Stancu, Gheorghe Stoica, Geza Vida, Miron Lazăr, Mihai Patriciu, Gheorghe Faur, Petre Mihăileanu, dr. David Iancu, Nicolae Meheș, Petre Iosif, Iosif Nedelcu, Ștefan Mera ne înfățișează principalele aspecte ale prezenței și faptelor de arme ale antifasciștilor români pe fronturile din Spania: plecarea din țară, peripețiile trecerii clandestine a numeroase frontiere, sosirea în Spania, instruirea, lupta artileriștilor și a infanteriștilor, activitatea politică pe front, clipele de răgaz, legăturile cu populația spaniolă etc.

Nu diminuăm cu nimic calitatea genului memorialistic practicant de autori dacă afirmăm că aceste articole se citesc cu răsufllarea tăiată. Cititorul participă cu emoție, trăiește alături de Dumitru Maxim sau Vida Geza, ca să dăm doar două exemple, peripețiile trecerii frontierelor și răsufllă parcă ușurat cînd voluntarii ajung în Spania. Ce poate fi mai palpitant decît relatarea de către Valter Roman a celebrei fapte de arme de la Quinto din 24 august 1937 a unui grup de 7 oameni — 3 români, 2 fran-

cezi, un italian și un spaniol — care a făcut cunoscut regimentul român de artilerie în toată armata republicană. Este deosebit de important și demn de reținut faptul că vitejia voluntarilor români, participarea lor la marile bătălii ale războiului național-revoluționar al poporului spaniol împotriva fascismului au fost consemnate și în însemnările sau lucrările unor foști comandanți militari și scriitori cu renume, ca generalul Walter, Luigi Longo, A. London, W. Bredel, Ignacio Hidalgo de Cisneros, Mihail Koltov ș.a.

Românii au fost prezenți, de asemenea, în unitățile sanitare și de transporturi ale armatei republicane, iar la începutul anului 1939 s-au reînrolat voluntari pentru a proteja retragerea republicanilor și a unei părți din populația spaniolă spre Franța. Cu o deosebită emoție se citește „reportajul întârziat” al lui Petre Iosif, în care se redă despărțirea conducătorilor republicani, comuniști și socialiști ai Spaniei, alături de populația Barcelonei, de eroicii voluntari internaționali în octombrie 1938.

O altă parte a lucrării, intitulată *Medalioane*, prezintă viața și activitatea acelor care au fost Mihai Ardeleanu, Constantin Burcă, Ion Călin, Marin Chilom, Nicolae Cristea, Andrei Sas Dragoș, Ștefan Megheri, Nicolae Pop, Nicolae Roșu, Iancu Zilberman², eroi ai războiului din Spania.

² Medalioanele sînt semnate de I. Mutulescu, Gh. Adorian, Marin Stelea, Gh. Chioresan, Andrei Roman, Al. Paraschiv, N. Moraru, Stan Minea, Traian Antonescu, V. Călugăru.

Lucrarea se încheie cu o selecție de *Documente* cuprinzînd articole din „Scinteia” ilegală despre lupta eroică a poporului spaniol, articole din ziare locale, apeluri ale sindicatelor, scrisori etc. Sînt deosebit de edificatoare, ca izvor istoric, notele siguranței publicate aici, care atestă o activitate largă dusă de comuniști pe plan material, moral și propagandistic în favoarea Spaniei republicane, ca și încercarea aparatului de represiune din România burghezo-moșierească de a o împiedica.

Volumul inserează ilustrații de o mare valoare documentară, dar din păcate de o slabă calitate tehnică. La sfîrșit sînt publicate rezumate în limbi străine, care ușurează circulația și în afara țării noastre a acestei lucrări. Ne permitem să ne exprimăm părerea că anexarea unor indici de nume și localități, ca și a unei liste bibliografice ar fi dat cititorilor instrumente suplimentare pentru înțelegerea mai profundă a evenimentelor.

Voluntari români în Spania se impune atenției cititorilor prin caracterul științific al tratării evenimentelor, prin spiritul său partinic, patriotic și internaționalist. Stilul adecvat face ca lectura să fie plăcută, curgătoare. Lucrarea umple un gol în literatura istorică de specialitate prin prezentarea multilaterală a acțiunii de solidaritate a poporului român cu lupta revoluționară a poporului spaniol, însă ea poate și trebuie să fie citită de tineret în primul rînd, de toți cei care vor să cunoască istoria prin experiența oamenilor care au trăit-o.

GHEORGHE N. CAZAN

fișier bibliografic

**Lucrări editate în anul sărbătoririi semicentenarului
Partidului Comunist Român de către Institutul de studii
istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.**

CREAREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN. MAI 1921. Lucrarea apare sub redacția lui Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac; autori: Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac, Gheorghe Matei, M. G. Munteanu, Florian Tănăsescu. A mai colaborat Marin Stănescu; Editura științifică, București, 1971, 642 p.

DE LA REVOLUȚIONARIII DEMOCRAȚI LA FĂURARIII PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, de Titu Georgescu, Editura politică, București, 1971, 246 p.

MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN ROMÂNIA. 1916—1921, de Clara Cușnir-Mihailovici, Florea Dragne, Gheorghe Unc, Editura politică, București, 1971, 526 p.

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN ÎN VIAȚA SOCIAL-POLITICĂ A ROMÂNIEI. 1921—1944, CULEGERE DE STUDII, de Titu Georgescu, Ion Iacoș, Gheorghe I. Ioniță, Gheorghe Matei, Viorica Moisuc, Florea Nedelcu, Alexandru Gh. Savu, Aurică Simion, Florian Tănăsescu, Florian Tucă, Dumitru Tuțu, Gheorghe Zaharia, Editura militară, București, 1971, 424 p.

PURTĂTORI DE FLAMURI REVOLUȚIONARE, de Ion Popescu-Puțuri, Titu Georgescu, Editura științifică, București, 1971, 472 p.

PRESA MUNCITOREASCĂ ȘI SOCIALISTĂ DIN ROMÂNIA, vol. III (1917—1921), partea 1 (septembrie 1917 — iunie 1919). Lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv de redacție format din Ion Popescu-Puțuri (redactor responsabil), Nicolae Goldberger, Augustin Deac, Ion Felea, Ion Iacoș. Studiile au fost elaborate de Constantin Antip, Marin Badea, Gheorghe Bodea, Constantin Căzânișteanu, Mihaela Dan, Augustin Deac, Florea Dragne, Ion Felea, Marin Florescu, Simion Fuchs, Nicolae Goldberger, Beatrice Hacker, Ion Iacoș, Ludovic Iordaki, Vasile Niculae, Ion Popescu-Puțuri, Ștefania Simionescu, Georgeta Tudoran, Gheorghe Unc, Ludovic Vajda. Antologia a fost întocmită de colectivul de redacție; au colaborat Marin Florescu, Teodor Popescu, Ludovic Vajda; Editura politică, București, 1971, 710 p.

MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN ROMÂNIA ÎN ANII 1921—1924, de M. C. Stănescu, Editura politică, București, 1971, 294 p.

MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN VALEA PRAHOVEI. 1880—1921, de Vasile G. Ionescu, Editura politică, București, 1971, 246 p. (Colecția Biblioteca de istorie).

1933. LUPTELE REVOLUȚIONARE ALE MUNCITORILOR CEFERIȘTI ȘI PETROLIȘTI. Comitetul de redacție: Ion Popescu-Puțuri (redactor responsabil), Augustin Deac, Titu Georgescu, Nicolae Goldberger, Gheorghe Matei; autori: Ion Popescu-Puțuri, Nicolae Goldberger, Augustin Deac, Titu Georgescu, Gheorghe Matei, Nicolae Popescu, Paraschiva Nichita, Gheorghe Surpat,

N. Z. Lupu, Vasile Topalu, Vasile Liveanu, Vasile Ionescu, Florea Dragne, N. G. Munteanu, M. C. Stănescu, Gh. I. Ioniță, Maria Covaci, Nicolae Petrovici, Simion Cutișteanu, I. M. Oprea, L. Fodor, L. Eșanu, Janeta Benditer ; Editura politică, București, 1971, 600 p.

DOCUMENTE PRIVIND ÎNCEPUTURILE MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI ȘI SOCIALISTE DIN ROMÂNIA (1821—1878). Volumul a fost pregătit pentru tipar de un colectiv format din Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac (responsabili), Marin Florescu, Natalia Vilcu, Constantin Căzănișteanu și Ludovic Vajda ; Editura politică, București, 1971, 990 p.

UN VEAC DE ISTORIE A MINERILOR DE PE JIU, de N. G. Munteanu, Gh. I. Ioniță, Editura politică, București, 1971, 208 p.

DIN LUPTA ANTIFASCISTĂ PENTRU INDEPENDENȚA ȘI SUVERANITATEA ROMÂNIEI (CULEGERE DE STUDII), autori : P. Constantinescu-Iași, Vasile G. Ionescu, Gheorghe I. Ioniță, Virgil Smârcea, Ion M. Oprea, Constantin Nicolae, Maria Covaci, Olimpiu Matichescu, Aurel Petri. Coordonator de ediție Gheorghe Matei ; Editura militară, București, 1971, 278 p.

ÎMPOTRIVA FASCISMULUI, Editura politică, București, 1971, 320 p.

APĂRAREA PATRIOTICĂ, de Olimpiu Matichescu, Editura științifică, București, 1971, 242 p.

LUPTA POPORULUI ROMÂN ÎMPOTRIVA DICTATULUI DE LA VIENA, de Traian Bunescu, Editura politică, București, 1971, 270 p. (Colecția **Biblioteca de istorie**).

PE FĂGAȘUL TRADIȚIILOR FRĂȚEȘTI, de Ladislau Bánya, București, [f.e.], 1971, 286 p. (Colecția **Biblioteca de istorie**).

INTELECTUALI IEȘENI ÎN LUPTA ANTIFASCISTĂ, de Gh. I. Ioniță, A. Karetchi, Iași, 1971, 260 p.

ROMÂNIA ÎN RĂZBOIUL ANTIHITLERIST. CONTRIBUȚII BIBLIOGRAFICE, de Petre Ilie, Gheorghe Stoian, Editura militară, București, 1971, 160 p.

FRONTUL UNIC MUNCITORESC ÎN ROMÂNIA, de Gh. Tuțui, A. Petric, Editura politică, București, 1971, 184 p. (Colecția **Biblioteca de istorie**).

AUGUST '44. CULEGERE DE STUDII, București, [f.e.], 1971, 262 p. (Colecția **Biblioteca de istorie**).

ROMÂNIA ÎN ANII REVOLUȚIEI DEMOCRAT-POPULARE. 1944—1947, de Gh. Zaharia (coordonator), I. Alexandrescu, M. Fătu, P. Nichita, C. Olteanu, Gh. Tuțui, Vl. Zaharescu, Editura politică, București, 1971, 462 p.

CURENTE ȘI TENDINȚE ÎN FILOZOFIA ROMÂNEASCĂ, de Lucrețiu Pătrășcanu, Editura politică, București, 1971, 244 p.

NAȚIUNEA ȘI CONTEMPORANEITATEA. Lucrarea a fost elaborată de : I. Ceterchi, D. Hurezeanu, E. Nechita, A. Popescu, I. Rădulescu, M. Colceriu-Leiss, I. Rebedeu, D. Mazilu. Coordonator : I. Ceterchi ; Editura științifică, București, 1971, 376 p.

TUDOR VLADIMIRESCU '821, de Andrei Oțetea, București, [f.e.], 1971, 210 p. (Colecția **Biblioteca de istorie**).

TEZAU DIN VEACUL TRECUT, de Elena Georgescu, București, [f.e.], 1971, 194 p. (Colecția **Biblioteca de istorie**).

SOCIALISMUL EUROPEAN ȘI MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ ȘI SOCIALISTĂ DIN ROMÂNIA. 1835—1921, de Nicolae Copoiu, București, [f.e.], 1971, 176 p. (Colecția **Biblioteca de istorie**).

TEXTE SOCIAL-POLITICE. 1944—1965, de G. Călinescu, Editura politică, București, 1971, 254 p. (Colecția **Biblioteca de istorie**).

ENGELS ȘI CONTEMPORANEITATEA (CULEGERE DE STUDII), Editura politică, București, 1971, 222 p.

COMUNA DIN PARIS ȘI MIȘCAREA REVOLUȚIONARĂ ȘI DEMOCRATICĂ DIN ROMÂNIA (STUDII ȘI DOCUMENTE), Editura politică, București, 1971, 286 p.

ISTORIA COMUNEI DIN PARIS, de Nicolae Copoiu, Editura științifică, București, 1971, 253 p.

LES ROUMAINS DANS LA RESISTANCE FRANÇAISE AU COURS DE LA GUERRE MONDIALE (SOUVENIRS). Lucrare apărută sub redacția : Gh. Vasilichi, M. Florescu, V. Ionescu, Gh. Adorian, Al. Jar, C. Cîmpeanu, Éditions „Meridiane“, Bucarest, 1971, 260 p.

VOLUNTARI ROMÂNI ÎN SPANIA. AMINTIRI ȘI DOCUMENTE. 1936—1939. Volumul apare sub îngrijirea unui colectiv format din Gheorghe Adorian, Mihai Burcă, Constantin Cîmpeanu, Mihail Florescu, Stan Minea, Iosif Nedelcu, Valter Roman ; Editura politică, București, 1971, 608 p.

CLUJ. PAGINI DE ISTORIE REVOLUȚIONARĂ. 1848—1917 (OAMENI, FAPTE, LOCURI), de Gh. I. Bodea, L. Fodor, L. Vajda, Cluj, 1971, 418 p.

DOCUMENTE HUNEDORENE DIN ISTORIA MIȘCĂRII REVOLUȚIONARE. 1920—1944, publicate de Ion Frățilă și Nicolae Wardegger, Deva, 1971, 508 p.

DIMITRIE MARINESCU, de Constantin Pîrvulescu, Georgeta Tudoran, Editura politică, București, 1971, 188 p. (Colecția **Evocări**).

EUGEN ROZVAN, de Iuliu Szikszay, Marin Popa, Ion Bulei, Editura politică, București, 1971, 204 p. (Colecția **Evocări**).

ALEXANDRU DOBROGEANU-GHEREA, de Mihail Cruceanu, Florian Tănăsescu, Editura politică, București, 1971, 272 p. (Colecția **Evocări**).

JÓZSA BÉLA, de Iosif Micu, Aurică Simion, București, [f.e.], 1971, 146 p. (Colecția **Evocări**).

SUSȚINEREA UNOR TEZE DE DOCTORAT

În ziua de 18 octombrie 1971, la Facultatea de istorie a Universității București a avut loc susținerea publică a tezei de doctorat *Relațiile României cu Germania și Austro-Ungaria în anii neutralității (1914—1916)*, elaborată de Ema Nastovici.

Comisia de doctorat a fost formată din : prof. univ. dr. docent Dumitru Berciu, decanul Facultății de istorie — președinte ; prof. univ. Vasile Maciu — conducător științific ; prof. univ. dr. docent Ladislau Bányai, conf. univ. dr. A. Deac, conf. univ. dr. I. Gheorghiu — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarășei Ema Nastovici.

★

În ziua de 12 octombrie 1971, la Facultatea de istorie a Universității București a avut loc susținerea publică a tezei de doctorat *Organizațiile profesionale muncitorești din România între anii 1846 și 1906*, elaborată de Vasile Petrișor.

Comisia de doctorat a fost formată din : prof. univ. dr. docent Dumitru Berciu, decanul Facultății de istorie — președinte, prof. univ. Vasile Maciu, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România — conducător științific, prof. univ. dr. Vasile G. Ionescu, conf. univ. dr. Constantin Corbu, dr. Ion Iacoș — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarășului Vasile Petrișor.

★

În ziua de 24 septembrie 1971, la Facultatea de istorie a Universității București a avut loc susținerea publică a tezei de doctorat *Circulația monetară și evoluția prețurilor în Țara Românească (1774—1831)*, elaborată de Mircea N. Popa.

Comisia de doctorat a fost formată din : prof. univ. dr. docent Dumitru Berciu, decanul Facultății de istorie — președinte ; acad. Andrei Oțetea — conducător științific ; prof. univ. dr. Mihail Berza, conf. univ. dr. R. Manolescu, prof. dr. docent Valentin Al. Georgescu — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarășului Mircea N. Popa.

★

În ziua de 25 iulie 1971, la Facultatea de filozofie-istorie de la Academia de învățământ social-politic „Ștefan Gheorghiu“ de pe lângă C.C. al P.C.R. a avut loc susținerea publică a tezei de doctorat *România în contextul relațiilor economice, diplomatice și militare ale sud-estului Europei în anii 1933—1938*, elaborată de Dumitru Tuțu.

Comisia de doctorat a fost alcătuită din : prof. univ. dr. Aron Petric, prorector al Academiei de învățământ social-politic „Ștefan Gheorghiu“ de pe lângă C.C. al P.C.R. — președinte, prof. univ. dr. Titu Georgescu — conducător științific, dr. Eliza Campus, dr. Cristian Popișteanu, conf. univ. dr. Ion Babici — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarăşului Dumitru Tuţu.

*

În ziua de 9 iulie 1971, la Institutul de studii istorice şi social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. a avut loc susţinerea publică a tezei de doctorat *Dezarmarea în contextul problemelor internaţionale şi atitudinea României (1919—1934)*, elaborată de Gheorghe Matei.

Comisia de doctorat a fost formată din : Ion Popescu-Puţuri, directorul Institutului de studii istorice şi social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. — preşedinte, conf. univ. dr. Augustin Deac, director adjunct al Institutului de studii istorice şi social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. — conducător ştiinţific, conf. univ. dr. Natan Lupu, dr. Eliza Campus, dr. Viorica Moisuc — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarăşului Gheorghe Matei.

*

În ziua de 23 iunie 1971, la Facultatea de istorie a Universităţii Bucureşti a avut loc susţinerea publică a tezei de doctorat *Relaţiile politice între România şi Austro-Ungaria între anii 1878 şi 1883*, elaborată de Gheorghe Cazan.

Comisia de doctorat a fost formată din : prof. univ. dr. docent Dumitru Berciu, decanul Facultăţii de istorie — preşedinte, prof. univ. Vasile Maciu, membru corespondent al Academiei R.S.R. — conducător ştiinţific, prof. univ. dr. Constantin Velichi, conf. dr. Ion Gheorghiu, conf. univ. dr. Augustin Deac, director adjunct al Institutului de studii istorice şi social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarăşului Gheorghe Cazan.

*

În ziua de 21 mai 1971, la Facultatea de istorie a Universităţii Bucureşti a avut loc susţinerea publică a tezei de doctorat *Mișcarea muncitorească, democratică şi antifascistă din Banat în anii 1933—1944*, elaborată de William Marin.

Comisia de doctorat a fost formată din : prof. univ. dr. docent Dumitru Berciu, decanul Facultăţii de istorie — preşedinte, prof. univ. Vasile Maciu, membru corespondent al Academiei R.S.R. — conducător ştiinţific, prof. univ. dr. docent Ladislau Bánya, prof. univ. dr. Aurel Loghin, conf. univ. dr. Vasile Hurmuz — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarăşului William Marin.

*

În ziua de 19 aprilie 1971, la Facultatea de istorie a Universităţii Bucureşti a avut loc susţinerea publică a tezei de doctorat *Intemeierea şi activitatea Partidului Tărănesc (1918—1926)*, elaborată de Ioan Scurtu.

Comisia de doctorat a fost formată din : prof. univ. dr. docent Dumitru Berciu, decanul Facultăţii de istorie — preşedinte, prof. univ. Vasile Maciu, membru corespondent al Academiei R.S.R. — conducător ştiinţific, prof. univ. dr. docent Ladislau Bánya, dr. M. C. Stănescu, conf. univ. dr. Vasile Hurmuz — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarăşului Ioan Scurtu.

*

În ziua de 9 martie 1971, la Facultatea de filozofie-istorie a Academiei de învăţămînt social-politic „Ştefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R. a avut loc susţinerea publică a tezei de doctorat *Activitatea Partidului Comunist Român pentru democratizarea aparatului de stat în perioada martie 1945 — decembrie 1947*, elaborată de Ştefan Lache.

Comisia de doctorat a fost formată din : prof. univ. dr. Aron Petric — preşedinte, conf. univ. dr. Mihael Fătu — conducător ştiinţific, prof. univ. dr. Vasile G. Ionescu, conf. univ. dr. Gheorghe Zaharia, director adjunct al Institutului de studii istorice şi social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., dr. Constantin Olteanu — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarăşului Ştefan Lache.

★

În ziua de 20 februarie 1971, la Facultatea de istorie a Universității București a avut loc susținerea publică a tezei de doctorat *Lupta dintre partidele politice burgheze privind elaborarea și adoptarea Constituției din 1923*, elaborată de Eufrosina Popescu.

Comisia de doctorat a fost formată din : prof. univ. dr. docent Dumitru Berciu, decanul Facultății de istorie — președinte, prof. univ. dr. docent Ladislau Bányai — conducător științific, prof. univ. Vasile Maciu, prof. univ. M. Lepădătescu, conf. univ. dr. V. Hurmuz — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarăsei Eufrosina Popescu.

★

În ziua de 29 ianuarie 1971, la Facultatea de istorie a Universității București a avut loc susținerea publică a tezei de doctorat *Comerțul exterior prin portul Galați sub regimul de port-franc (1837—1883)*, elaborată de Constantin Bușe.

Comisia de doctorat a fost formată din : prof. univ. dr. docent Dumitru Berciu, decanul Facultății de istorie — președinte ; acad. Andrei Oțetea — conducător științific ; prof. univ. dr. docent Mihail Berza, conf. dr. R. Manolescu, conf. dr. Vladimir Diculescu — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarășului Constantin Bușe.

★

În ziua de 3 decembrie 1970, la Facultatea de filozofie-istorie de la Academia de învățământ social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R. a avut loc susținerea publică a tezei de doctorat : *Contribuția mișcării sindicale din România la lupta pentru consolidarea regimului democrat-popular (6 martie 1945—30 decembrie 1947)*, elaborată de către Petru Rușșindilar.

Comisia de doctorat a fost formată din : prof. univ. dr. Nicolae Petreanu, prodecanul Facultății de filozofie-istorie — președinte, conf. univ. dr. Mihai Fătu — conducător științific, prof. univ. dr. Vasile Ionescu, conf. univ. dr. Ilie Ceaușescu, dr. Constantin Olteanu — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarășului Petru Rușșindilar.

★

În ziua de 18 noiembrie 1970, la Facultatea de filozofie-istorie de la Academia de învățământ social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R. a avut loc susținerea publică a tezei de doctorat *Mișcarea sindicală din România între 1933 și 1938. Problema realizării unității sindicale în cadrul Confederației Generale a Muncii*, elaborată de Ion Iacoș.

Comisia de doctorat a fost alcătuită din : prof. univ. dr. Aron Petric, prorector al Academiei de învățământ social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.C.R. — președinte, prof. univ. dr. Titu Georgescu — conducător științific, conf. univ. dr. Ion Babici, dr. Gh. I. Ioniță, conf. univ. dr. N. Z. Lupu — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarășului Ion Iacoș.

★

În ziua de 9 iulie 1970, la Facultatea de istorie a Universității București a avut loc susținerea publică a tezei de doctorat *Dictatul de la Viena — rezultat al politicii agresive a puterilor fasciste*, elaborată de Aurică Simion.

Comisia de doctorat a fost formată din : prof. univ. dr. docent Dumitru Berciu, decanul Facultății de istorie — președinte, prof. univ. dr. docent Ladislau Bányai — conducător științific, prof. univ. Vasile Maciu, membru corespondent al Academiei R.S.R., conf. univ. dr. Aron Petric, conf. univ. dr. Vasile Hurmuz — membri.

În urma discutării publice a lucrării, comisia de doctorat a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de doctor în istorie tovarășului Aurică Simion.

СОДЕРЖАНИЕ

Доклад товарища Николае Чаушеску по Программе РКП об улучшении идеологической деятельности, повышении общего уровня знаний и социалистического воспитания масс, о построении отношений в нашем обществе на базе принципов социалистической и коммунистической этики и справедливости.	3
Постановление Пленума ЦК РКП от 3—5 ноября 1971 года.	40

СТАТЬИ—СООБЩЕНИЯ

Н. Н. КОНСТАНТИНЕСКУ: Концепция и политика Румынской коммунистической партии в построении в нашей стране всесторонне развитого социалистического общества.	43
НИКОЛАЕ ПОПЕСКУ: Пятый съезд — важный этап в развитии Румынской коммунистической партии.	55
ГЕОРГЕСУРПАТ, АЛЕКСАНДРУИ. ПОПЕСКУ: Активное участие молодежи в осуществлении политики РКП построения социалистического общества.	70
ВИОРИКА МОЙСУК, ФЛОРИЯ НЕДЕЛКУ: Вопросы внешней политики Румынии, отраженные в документах V и VI пленумов ЦК РКП (1936, 1939 гг.)	83
БАСИЛЕ ПЕТРИШОР: Координаты и характерные черты эволюции процесса профессиональной организации рабочего класса Румынии (1846—1906 гг.)	99
БАСИЛЕ НИКУЛАЕ: Вопросы рабочего движения на обсуждении румынского парламента в конце XIX века	117

В ПОМОЩЬ ИЗУЧАЮЩИХ ИСТОРИЮ РКП И РАБОЧЕГО ДВИЖЕНИЯ РУМЫНИИ

Тематический план журнала «Анналы истории».....	126
---	-----

МЕЖДУНАРОДНОЕ РАБОЧЕЕ ДВИЖЕНИЕ

Ленские события — незабываемый момент в истории революционной борьбы русского рабочего класса: <i>Нина Захареску</i>	129
От антифашизма к сопротивлению: <i>Фернандо Этнаси</i> (Италия)	135

ПРАЗДНОВАНИЕ ГОДОВЩИН

П. И. Брежнев (65 летие со дня рождения).	149
--	-----

ВОСПОМИНАНИЯ

Мария Морару ● Барбу Лэзаряну ● Юлиу Нягу-Негулеску	154
--	-----

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

VII Международная конференция историков рабочего движения в Линце (Австрия).	166
VII совещание представителей академий наук социалистических стран.	167
Коллоквиум Института исторических и социально-политических исследований при ЦК РКП и Института марксизма-ленинизма при ЦК СЕПГ (Берлин)	167

Сессия, посвященная 50-летию юбилею первого всеобщего съезда профсоюзов Румынии после завершения государственного объединения	172
Из деятельности по линии международных отношений Института исторических и социально-политических исследований при ЦК РКП в 1971 году	173
Собрание, посвященное 100-летию со дня рождения И. К. Фриму	176
70-летие со дня рождения Георге Георгиу-Деж. Торжественное собрание в Румынском Атенеуме	177
90 лет со дня рождения Михая Георгиу Бужора	178

РЕЦЕНЗИИ • БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

Огромный пожар XX века — Вторая мировая война, Политиздатство, Бухарест, 1971 г., 736 стр.: <i>Константин Антил</i> ; ИЛИЕ ЧАУШЕСКУ, «РКП — знамя революционной борьбы 1929—1933 гг.», Научное издательство, Бухарест, 1971 г., 366 стр.: <i>Николае Николаеску</i> ; ОЛИМПИУ МАТИКЕСКУ, «Патриотическая оборона», Научное издательство, Бухарест, 244 стр.: <i>Иоан Чипер</i> ; НИКОЛАЕ КОПОЮ, «История Парижской коммуны», Научное издательство, Бухарест, 1971 г., 254 стр.: <i>Октавиан Николау</i> ; «Румынские добровольцы в Испании. 1936—1939 гг. Воспоминания и документы», Политиздатство, Бухарест, 1971 г., 608 стр.: <i>Георге Н. Казан</i>	180
--	-----

БИБЛИОГРАФИЧЕСКАЯ СПРАВКА

Работы, изданные в год празднования 50-летия Румынской коммунистической партии] Институт исторических и социально-политических исследований при ЦК РКП.	193
Защита некоторых докторских диссертаций	201

SOMMAIRE

L'exposé du camarade Nicolae Ceaușescu regardant le programme du P.C.R. pour le perfectionnement de l'activité idéologique pour l'élévation du niveau général de la connaissance et de l'éducation socialiste des masses, pour situer les relations de notre société sur la base des principes de l'éthique et de l'équité socialiste et communiste	3
La décision de la séance plénière du C.C. du P.C.R. du 3-5 novembre 1971	40

ARTICLES — COMMUNICATIONS

N. N. CONSTANTINESCU: La conception et la politique du P.C.R. dans la réalisation de la société socialiste multilatérale développée dans notre pays ..	43
N. POPESCU: Le V-ème Congrès — étape importante dans le développement du P.C.R.	55
GH. SURPAT, AL. I. POPESCU: La participation active de la jeunesse à la réalisation de la politique du P.C.R., de construction d'une nouvelle société	70
VIORICA MOISUC, FLOREA NEDELICU: Les problèmes de la politique étrangère de la Roumanie reflétés dans les documents des plénières V-ème et VI-ème du C.C. du P.C.R. (1936, 1939)	83
VASILE PETRIȘOR: Coordonnées et caractéristiques de l'évolution du procès de l'organisation professionnelle de la classe ouvrière en Roumanie (1846—1906)	99
VASILE NICULAE: Questions du mouvement ouvrier aux débats du parlement roumain à la fin du XIX-ème siècle	117

À L'AIDE DE CEUX QUI ÉTUDIENT L'HISTOIRE DU P.C.R. ET DU MOUVEMENT OUVRIER EN ROUMAINE

Plan thématique de la revue „Annales d'histoire“	126
--	-----

LE MOUVEMENT OUVRIER INTERNATIONAL

Les événements de Lena—un moment inoubliable de l'histoire de la lutte révolutionnaire de la classe ouvrière russe: <i>Nina Zaharescu</i>	129
De l'antifascisme à la Résistance: <i>Fernando Etnasi</i> (Italia)	135

ANNIVERSAIRES

L. I. Brejnev (À l'occasion de l'65 anniversaire)	149
---	-----

ÉVOCATIONS

Maria Moraru • Barbu Lăzăreanu • Iuliu Neagu-Negulescu.....	154
---	-----

VIE SCIENTIFIQUE

La septième Conférence internationale des historiens du mouvement ouvrier de Linz (Autriche)	166
La septième réunion des représentants des académies de science des pays socialistes. Colloque de l'Institut d'études historiques et social-politiques de près le C.C. du P.C.R. et l'Institut de marxisme-léninisme de près le C.C. du P.S.U.A. (Berlin)	167
Séances de communications consacrée au jubilé de 50 ans depuis le premier Congrès général des syndicats de la Roumanie après le perfectionnement de l'unité d'État	167
De l'activité du l'Institut d'études historiques et social-politiques de près le C.C. du P.C.R., regardant les relations internationales pendant l'an 1971.....	172
Assemblée consacrée à l'anniversaire de 100 ans depuis la naissance de I.C. Frimu..	173
Anniversaire de 70 ans depuis la naissance de Gh. Gheorghiu-Dej. L'assemblée mémoriale de l'Athénée roumain	176
90 ans depuis la naissance de Mihai Gheorghiu Bujor	177

COMPTES-RENDUS • NOTES-BIBLIOGRAPHIQUES

„La grande conflagration du siècle XX — La deuxième guerre mondiale“, Edition politique, Bucarest, 1971, 736 p: <i>Constantin Antip</i> ; ILIE CEAUȘESCU: „Le P.C.R. — le porte-drapeau des luttes révolutionnaire des années 1929-1933“, Edition scientifique, Bucarest, 1971, 366 p.: <i>Nicolae Nicolaescu</i> ; OLIMPIU MATICHESCU: „La défense patriotique“, Editions scientifique, Bucarest, p. 244: <i>Ioan Chipur</i> ; NICOLAE COPOIU: „L'histoire de la Commune de Paris“, Edition scientifique, Bucarest, 1971, p. 254: <i>Octavian Nicolau</i> ; „Volontaires roumains en Espagne 1936—1939. Souvenirs et documents“, Edition politique, Bucarest, 1971, p. 608: <i>Gheorghe N. Cazan</i> ..	180
--	-----

FICHER BIBLIOGRAPHIQUE

Oeuvres éditées pendant l'année du cinquantenaire du P.C.R. par l'Institut d'études historiques et social-politiques de près le C.C. du P.C.R.	198
Des thèses de doctorat.	201

CONTENTS

The Declaration of Comrade Nicolae Ceaușescu concerning the Programm of the R.C.P. for the Improving of the Ideological Aktivty, the Lifting of the General Level of Cognition and the Socialist Education of the Masses, for Putting the Relationship from our Society on the Basis of the Principles of Socialist and Comunist Equitableness and Ethics.....	3
The Resolution of the Plenum of C.C. of R.C.P. from 3—5 Novembre 1971	40

ARTICLES AND COMUNICATIONS

N.N. CONSTANTINESCU: The Concept and the Policy of the Romanian Communist Party for the Creating of the multilateral developed Society in our Country	43
NICOLAE POPESCU: The V. Congress, an important Stage in the Development of the Romanian Communist Party	55

GHEORGHE SURPAT, ALEXANDRU I. POPESCU: The active Participation of the young Owns to the Achievement of the Policy of the R.C.P. to build the socialist Society.	70
VIORICA MOISUC, FLOREA NEDELCU: The Problems of the External Policy of Romania reflected in the Documents of the V. and VI. Plenums of the C.C. of R.C.P. (1936, 1939)	83
VASILE PETRIȘOR: Coordnates and characteristics of the Evolushioning Process of the professional Organisations of the Working Class from Romania (1846—1906)	99
VASILE NICULAE: Problems of the Working — class movemente in the meetings of the Romanian Parleament et the end of the XIX-th century:	117
HELPING FOR THE STUDY OF THE HISTORY OF THE R.C.P. AND THE WORKING CLASS MOVEMENT IN ROMANIA	
Themes Plan of the Newspaper: „Historical Anals“	126
THE INTERNATIONAL WORKING—CLASS MOVEMENT	
The Events from Lena — an unforgetting Moment in the History of the revolutionary Struggle of the Russian Working Class: <i>Nina Zaharescu</i>	129
From Antifascism to the Ressistens: <i>Fernando Etnasi (Italia)</i>	135
ANIVERSERIES	
L. I. Brejnev (with his 65-th birthday-aniversary)	149
RECOLLECTIONS	
Maria Moraru • Barbu Lăzăreanu • Iuliu Neagu-Negulescu	154
SCIENTIFIC—LIFE	
The VII th internațional Conference of the Historians of the Working-Class Movement et Linz (Ostria)	166
The VII th Conference of the Delegates of the Scientific Akademies from the Socialist Countries.	167
The Colloquy of the Institute of Historical and Socio-Political Studies under the C.C. of the R.C.P. and the Institute for Marxism and Leninism of the P.S.U.G. (Berlin)	167
The Communicationssession for the 50-th Jubileun from the first general kongress of the Trade-Union in Roumania after the folffulling of the state-Unification	172
From the Activity in the line of the internațional Relationships of the Institute of Historical and Socio-Political Studies under the C.C. of R.C.P. in the Year 1971	173
The Meeting for the Celebration of the 100 Birthday of I.C.Frimu	176
The 70. Aniversary of Gheorghe-Gheorghiu-Dej's Birthday. A Memorial Meeting at the Romanian Atheneum	177
90 Years from Mihai Gheorghiu Bujor's Birthday	178
BOOK REVIEWS • BIBLIOGRAPHIC NOTES	
„The Great Conflagrations of the XX-th Century, the Second World War“, Publishing House of Political Literature, Bucharest, 1971, 736 p: <i>Constantin Antip</i> : ILIE CEAUȘESCU: „R.C.P. — the Leader of the Revolutionary Struggle between the Years 1929—1933“, Publishing House of Scientific Literature, Bucharest, 1971, 366 p: <i>Nicolae Nicolaescu</i> ; OLIMPIU MATICHESCU: „Patriotical Defending“ Publishing House of Scientific Literature, Bucharest, 1971, 244 p: <i>Ioan Chiper</i> ; NICOLAE COPOIU: „The History of the Commun of Paris“, Publishing House for Scientific Literature, Bucharest, 1971, 254 p: <i>Octavian Nicolau</i> ; „Romanian Voluntaries in Spania 1936—1939. Remembres and Documents“, Publishing House for Political Literature, Bucharest, 1971, 60 p: <i>Gheorghe N. Cazan</i>	180

BIBLIOGRAPHICAL INDEX

Works published in the Year of the Celebration of the 50 Years from the Foundation of the Romanian Communist Party by the Institute of Historical and Socio-Political Studies under the C.C. of the R.C.P.....	198
Maintaining of some Doctorate Works	201

INHALT

Die Rede des Genossen Nicolae Ceaușescu im Zusammenhang mit dem Programm der K.P.R. für die Verbesserung der ideologischen Tätigkeit, die Steigerung des allgemeinen Niveaus der Kenntnisse und der sozialistischen Erziehung der Massen, für die Festigung der Verhältnisse unserer Gesellschaft auf Grund der Prinzipien der sozialistischen und kommunistischen Ethik	3
Der Beschluss des Plenums des Z.K. der K.P.R. vom 3—5 November 1971.....	40

ARTIKELN UND MITTEILUNGEN

N.N. CONSTANTINESCU: Die Auffassung und die Politik der Kommunistischen Partei Rumäniens in der Bildung einer vielseitig entwickelten Gesellschaft in unserem Land	43
NICOLAE POPESCU: Der V. Kongress, eine wichtige Etappe in der Entwicklung der Kommunistischen Partei Rumäniens	55
GHEORGHE SURPAT, ALEXANDRU I. POPESCU: Die aktive Teilnahme der Jugendlichen, in der Durchführung der Aufbaupolitik der K.P.R. der sozialistischen Gesellschaftsordnung	70
VIORICA MOISUC, FLOREA NEDELCU: Die Probleme der Aussenpolitik Rumäniens widerspiegelt in den Dokumenten des V. und VI. Plenums der Z.K. der K.P.R. (1936, 1939):.....	83
VASILE PETRIȘOR: Koordanaten und Charakteristiken der Entwicklung des Progresses der professionälen Organisation der Arbeiterklasse aus Rumänien (1846—1906)	99
VASILE NICULAE: Die Probleme der Arbeiterbewegung in den Auseinandersetzungen des rumänischen Parlaments am Ende des XIX. Jahrhunderts ..	117

ALS HILFE DERER DIE DIE GESCHICHTE K.P.R. UND DER ARBEITERBEWEGUNG AUS RUMÄNIEN STUDIEREN

Thematischer Plan der Zeitschrift: „Historische Annalen“.....	126
---	-----

DIE INTERNATIONALE ARBEITERBEWEGUNG

Die Lena-Ereignisse ein unvergesslicher Augenblick in der Geschichte des revolutionären Kampfes der russischen Arbeiterklasse: <i>Nina Zaharescu</i>	129
Vom Antifaschismus zum Resistenzkampf: <i>Fernando Etnasi (Italia)</i>	135

FEIERN

L. I. Brejnev zu seinem 65. Geburtstagfeier	149
---	-----

ERINNERUNGEN

Maria Moraru • Barbu Lăzăreanu • Iuliu Neagu-Negulescu	154
--	-----

DAS WISSENSCHAFTLICHE LEBEN

Der VII. Kongress der internationalen Geschichtsschreiber der Arbeiterbewegung von Linz (Österreich)	166
--	-----

Die VII-te Besprechung der Vertreter der wissenschaftlichen Akademien aus den sozialistischen Ländern	167
Das Kolloquium des Instituts für historische und sozial-politische Studien neben dem Z.K. der K.P.R. und des Instituts für Marxismus-Leninismus des P.S.U.G. (Berlin)	167
Mitteilungssession dem 50 yubileu von der Grsten Generalkongress der Gewerkchaften aus dem vereinten Rumänien gewidmet	172
Aus der Tätigkeit der internationalen Beziehungen des Instituts für historische und sozial-politische Studien neben dem Z.K. der K.P.R. im Jahre 1971	173
Die Versammlung die dem 100. Geburtstag von I.C. Frimu gewidmet wurde....	173
Zum 70. Geburtstag von Gheorghe Gheorghiu-Dej. Eine Gedenkversammlung beim Rumänischen Atheneum	177
90 Jahre von der Geburt von Mihai Gheorghiu Bujor	178

REZENSIONEN • BIOGRAPHISCHE ANMERGUNGEN

„Die grosse Konflagration des 20. Jahrhunderts, der II. Weltkrieg“ Politischer Verlag, Bukarest, 1971, 736 S.: <i>Constantin Antip</i> ; ILIE CEAUȘESCU: „K.P.R. — der Leiter der revolutionären Kämpfe in den Jahren 1929—1933“, Wissenschaftlicher Verlag, Bukarest, 1971 — 366 S.: <i>Nicolae Nicolescu</i> ; OLIMPIU MATICHESCU, „Die patriotische Verteidigung“, Wissenschaftlicher Verlag, Bukarest, 244 S.: <i>Ion Chiper</i> ; NICOLAE COPOIU: „Die Geschichte der Pariser Kommune“, Wissenschaftlicher Verlag Bukarest, 1971, 254 S.: <i>Octavian Nicolau</i> ; „Rumänische Freiwillige in Spanien 1936—1939. Erinnerungen und Dokumente“ Politischer Verlag, Bukarest, 1971, 608 S.: <i>Gheorghe Cazan</i>	180
--	-----

BIBLIOGRAPHISCHER ZETTELKASTEN

Arbeiten die zu Ehren des Jahres, in dem die 50 Jahre von der Gründung der Kommunistischen Partei Rumäniens gefeiert wurde, vom Institut für historische und sozial-politische Studien neben dem Z.K. der K.P.R. veröffentlicht wurden	198
Verteidigung einiger Doktorarbeiten	201

Redactori : Mamina Ion, Mureșan Elena, Rauș Nicolae

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12.

Adresa redacției este : București, strada Ministerului nr. 4, telefon : 17.01.60, interior 442 ; 369 ; 948.

Revista „Anale de istorie“ a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei.

Prețul unui număr — 6 lei ; abonamentul pe 6 luni — 18 lei, pe un an — 36 lei.

BIBLIOTECĂ „ASTRA“
SIBIU

43 108

Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă
C. C. al P.C.R.

În colecția EVOCĂRI
au apărut:

- ȘTEFAN GHEORGHIU ȘI EPOCA SA de M. GH. BUJOR
- GH. M. VASILESCU de M. C. STĂNESCU
- ALEXANDRU IONESCU de VASILE GH. IONESCU
- I. C. FRIMU de N. PETREANU, D. BARAN
- PANAIT MUȘOIU de A. GĂLĂȚEANU, N. GOGONEAȚĂ
- ALEXANDRU CONSTANTINESCU de N. HUSCARIU
- NICOLAE CODREANU de STELIAN NEAGOE
- EUGEN ROZVAN de IULIU SZIKSZAY, MARIN POPA, ION BULEI
- ALEXANDRU DOBROGEANU-GHEREA de MIHAIL CRUCEANU,
FLORIAN TĂNĂSESCU
- DIMITRIE MARINESCU de CONSTANTIN PÎRVULESCU,
GEORGETA TUDORAN
- JOZSA BÉLA de I. MICU, A. SIMION

**Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă
C. C. al P.C.R.**

**În colecția BIBLIOTECA DE ISTORIE
au apărut:**

- C. D. GHEREA — SCRIERI SOCIAL-POLITICE
- G. CĂLINESCU — TEXTE SOCIAL-POLITICE
- N. D. COCEA — JURNAL
- GALA GALACTION — O LUME NOUĂ
- * * * — CONFERINȚA NAȚIONALĂ A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN (octombrie 1945)
- ELENA GEORGESCU — TEZAU DIN VEACUL TRECUT
- IOSIF MICU — AM SUPRAVIEȚUIT LAGĂRULUI HITLERIST
- C. Z. ALEXANDRU — TEATRU ÎNTRE BAIONETE
- M. DIACIUC-DĂSCĂLESCU — RĂSCOALA IOBAGILOR DE LA BOBÎLNA
- N. COPOIU — SOCIALISMUL EUROPEAN ȘI MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ ȘI SOCIALISTĂ DIN ROMANIA
- VASILE G. IONESCU — MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN VALEA PRAHOVEI (1880—1921)
- N. G. MUNTEANU, GH. I. IONIȚĂ — UN VEAC DE ISTORIE A MINERILOR DE PE JIU
- ACAD. A. OȚETEĂ — TUDOR VLADIMIRESCU '821
- * * * — AUGUST '44 (Culegere de studii)
- OLIMPIU MATICHESCU, ELENA GEORGESCU — 1 MAI ÎN ROMANIA
- C. CAZANIȘTEANU, DAN BERINDEI, MARIN FLORESCU, VASILE NICULAE — REVOLUȚIA ROMÂNĂ DIN 1848
- GH. UNC, C. MOCANU — 13 DECEMBRIE 1918
- GH. I. IONIȚĂ, GH. ȚUȚUI — FRONTUL PLUGARILOR
- L. BANYAI — PE FAGAȘUL TRADIȚIILOR FRĂȚEȘTI
- TRAIAN BUNESCU — LUPTA POPORULUI ROMÂN ÎMPOTRIVA DICTATULUI FASCIST DE LA VIENA (august 1940)
- * * * — POLITICA DE ALIANȚE A PARTIDULUI COMUNIST BULGAR ÎN ANII 1944—1948
- * * * — ÎN SLUJBA CERCETĂRII MARXISTE A ISTORIEI P.C.R. (Culegere de comunicări prezentate cu prilejul împlinirii a două decenii de existență a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. — 1951—1971)